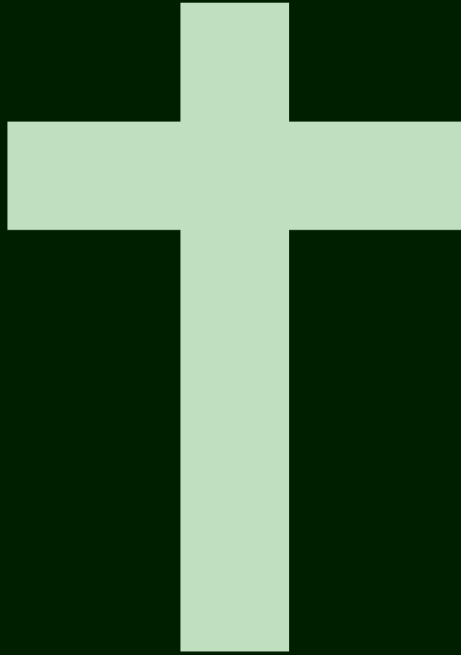

Warlpiri Short Bible

The Shorter Bible in the Warlpiri language of Australia

Warlpiri Short Bible
The Shorter Bible in the Warlpiri language of Australia

copyright © 2014 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Warlpiri

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents.

For other uses, please contact the respective copyright owners.

2019-05-16

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 30 Nov 2021

5e1e13b8-2e6d-5bcb-9cec-76fc3b9b62ce

Contents

FRT	1
Genesis	2
Exodus	111
Numbers	155
Deuteronomy	164
Joshua	177
Judges	192
Ruth	212
Psalm	219
Jonah	220
Matthew	225
Mark	319
Luke	376
John	469
Acts	536
Hebrews	638
1 Corinthians	680
2 Corinthians	718
Galatians	743
Ephesians	761
Philippians	774
Colossians	784
1 Thessalonians	795
2 Thessalonians	804
1 Timothy	810
2 Timothy	823
Titus	833
Philemon	839
Hebrews	842
James	875
1 Peter	885
2 Peter	897
1 John	904
2 John	914
3 John	916
Jude	918
Revelation	922

The Bible in Warlpiri

[wpb]

Old Testament portions and the New Testament in Warlpiri of Australia

[wpb]

Translation by

© 2000, Wycliffe Bible Translators, Inc.

First edition of NT

“Jesus palka jarrija” © 1984, Wycliffe Bible Translators, Inc.

© 2000, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Revised edition of the NT

© 2001, Bible Society in Australia

Web version

© 2015, Wycliffe Bible Translators, Inc.,

Orlando, FL 35862-8200 USA

(<http://www.Wycliffe.org>)

Table of Contents

page

Genesis

Kamparru-warnujulpalu Nyinaja

Jaru Kamparru-warnu-nyayirni kuja Mujujurlu yirrarnu nyurru-wiyi

Nyiya-kurlu yimi nyampu?

Nyampurlu pukungku, yimi-ngarrirni kangalpa nyurru-warnu kuja Kaaturlu ngurrju-manu walya manu yalkiri manu nyiyarningkijarra. Manu yimi-ngarrirni kangalpa wati manu karnta kuja-palangu ngurrju-manu Kaaturlu yirdi-jarraju-palangu yungu Yatumu manu Yiipi. Manu yimi-ngarrirni kangalpa kuja-palarla Yatumu manu Yiipi jurnta karlirr-yanu kuja-purda-kari Kaatukuju, manu nyanungu-jarra-kurlangu kurdukurdu ngulajulpalu nyinaja maju-yijala. Manu yimi-ngarrirni kangalpa jintu-kari wati ngurrju-nyayirni yirdiji Nuwa kuja yangka pawurtu wiri-jarlu nganturnu ngawarra-kujaku wiri-kijaku. Manu yimi-ngarrirni kangalpa Yipuruyamu kujalpa-jana nyinaja kirda-nyanu yapaku jintawarlayiki-juku Juwupatuku. Manu yimi-ngarrirni kangalpa Yipuruyamu-kurlangu ngalapi-nyanu Yijaki manu warringiyi-nyanu Jakupu. Manu yimi-ngarrirni kangalpa Jakupu-kurlangu ngalapi-nyanu Jajupu kujalpa-jana wiri nyinaja nyanunguju yalirla ngurungka Yijipirla. Nyanungurlunya-jana kangurnu nyanungukupalangu-wati manu nyanunguku-purdangka-wati Yijipi-kirra, kapulu yarnunjuku paliyarla jintawarlayi-juku.

Kamparrurlu kuja Kaaturlu ngurrju-manu nyampu nguru

¹ Nyampu yimi, ngulaju yupuju-warnu-juku nyiyarningkijarraku. Kamparruju nyurru-wiyiji, ngulaju Kaatuju nyinajalpa yangarlu-wiyi nyanungu-mipa. Lawarnijarralpa yalkiriki manu walyaku karrija, murnma-juku. Ngula-jangkaju, ngurrju-manu nyiyarningkijarra yangka kuja karlipa nyanyi jalangurlulku. ² Ngapa-wiyilpa ngunaja warrukirdikirdi ngurujarraranypa yurnilyka-maninja-warnu. Ngulalpa parra-wangu-juku karrija murnma-juku. Kaatukujurla warlpa wiri-nyayirni marlaja wangkajarni kuja-purda-jarra ngapangka kankarlumparra.

³ Ngula-jangkaju, Kaatuju wangkaja, “Parra, marlajaju parrarl-pantika!” Jungajuku, parrajurla marlaja parrarl-panturnu ngurujarraranypalku.* ⁴ Ngularla Kaatuju nyanjarla wardinyi-jarrija parrakuju. Ngula-jangkaju, munga manu parra, ngalya-pangurnu-palangu. ⁵ Ngalya-pangirninjarla, yirdilki-palangu yungu ‘Parra’ manu ‘Munga’. Ngulaju ngula-juku. Munga-ngurlu, mungalyurru-kurra, ngulaju parra kamparru-warnu-juku.

⁶⁻⁷ Parra-karirlalku, Kaatuju wangkaja, “Yalkiri, marlajaju palka-jarriya ngami wiri-jarlu-piya rdakurlpari kuja-ka kaninjarra-kari karrimi!” Jungajuku, kujarlunya ngurrju-manu yalkiriji. Ngulangku yalkirirli yangka ngami wiri-jarlu-piyarlu ngapaju ngalya-pangurnu. Ngalya-kari ngapa kankarlarni yalkirirlalpa ngunaja. Ngalya-kari ngapa, ngulajulpa ngunaja kanunju. ⁸ Nyampu ngami-piya rdakurlpari, ngulakujurla yungu Kaaturluju yirdi ‘Yalkiri’. Ngulaju ngula-juku. Munga-ngurlu, mungalyurru-kurra, ngulaju parra-karirlalku.

⁹ Ngula-jangka, Kaatuju wangkaja, “Ngapa, marlajaju kanunju-jarrinja-yanta yungu walya parduna palka-jarri!” Jungajuku, ngapajulurla marlaja kanunju-jarrija. Kujarlunya ngurrju-manu walya pardunaju. ¹⁰ Kuja walya parduna palka-jarrija,

* **1:3** Nyangka 2 Corinthians 4.6

ngulakujurla Kaaturluju yirdiji yungu ‘Walya’. Kujarla ngapa marlaja kanunju-jarrija manulpa palka-juku ngunaja, ngulakujurla Kaaturluju yirdiji yungu ‘Ngapa Mangkuru’. Kuja-palangu nyangu walya manu ngapa mangkuru, ngulakuju-palangu wardinyi-jarrija.

11-12 Ngula-jangkaju, Kaatuju wangkaja, “Yukuri-kari yukuri-kari, marlajaju purrulyun-pardiya ngurlu-kurlu manu miyi-kirli!” Kuja wangkaja, junga-juku, marlajarla purrulyun-pardiya watiya-kari watiya-kari ngurlu-kari ngurlu-kari-kirli. Kujarlunya ngurrju-manu-jana yukuri-kari yukuru-kariji. Ngula kuja-jana nyangu, ngulakuju-jana wardinyi-jarrija ¹³ Ngulaju ngula-juku. Munga-ngurlu, mungalyurru-kurra, ngulaju parra-karirlalku.

14-15 Ngula-jangka, Kaatuju wangkaja, “Nyumpala mirilmiril-karrinja-palka-jarra, marlajaju-pala ngirra-manta yalkirirla yungunpala ngalya-pangirni munga manu parra! Nyinaka-pala yalkirirla yungunpala ngirra-mani walya warrukirdikirdi! Ngaka kajili-nyarra yapangku nyanyi yalkirirla, ngulaju kapulu milya-pinyi parra manu munga, manu kapulu milya-pinyi nyangurlarlu yungulu purlapa-kari purlapa-kari pinyi pirriya-puru marda manu marda karapurda-puru.” Junga-juku, kujarlunya-palangu ngurrju-manu mirilmiril-karrinja-palka-jarraju yalkirirlaju. ¹⁶⁻¹⁸ Kaaturluju-palangu ngurrju-manu yurru-pupu manu kirntangi yungu-pala ngalya-pangirni munga manu parra. Jinta-kari wiri, jinta-kari wita-karrikarri. Jinta-kari wiri-ka nyina parra-kurlangu. Jinta-kari wiri-ka nyina munga-kurlangu. Manu yanjilypiri, panu-jarlu-jana witawita manu wiriwiri yirrarnu yalkirirla. Ngulakuju-jana nyanjarla wardinyi-jarrija. ¹⁹ Ngulaju ngula-juku. Munga-ngurlu, mungalyurru-kurra, ngulaju parra-karirlalku.

²⁰ Ngula-jangkaju, Kaatujurla wangkaja ngapa mangkuruku, “Nyuntu-ngurlu, ngajuku kapu-julu marlaja palka-jarri yawu-kari yawu-kari ngapa-ngawurru-pa-waja panu-jarlu-nyayirni!” Ngula-jangkajurla wangkaja yalkiriki, “Nyuntu-ngurlu, ngajuku kapu-julu marlaja palka-jarri jurpukari jurpukari panu-jarlu-nyayirni yungulu warru paarr-pardimi kankarlumparra!” ²¹ Junga-juku, Kaaturlu-jana ngurrju-manu yawu-kari yawu-kari wiri-jarlu kulu-parnta-nyayirni, niyarningkijarra kuja kalu warru wapa manu nyina ngapangka kanunjumparra. Kaaturluju-jana ngurrju-manu jurpukari jurpukari pinkirru-pa-kurlu witawita, wiriwiri. Ngulaju Kaaturluju-jana muku ngurrju-manu, manu ngulakuju-jana nyanjarla wardinyi-jarrija. ²² Kaaturlu-jana wangkanjarla pirrjirdi-manu kujarlu, “Kurdukurdu panu-nyayirnijili marlaja kurduwarr-kijika, manulu warru wapaya kujarla yalarnirla ngurujar-raranypa!” ²³ Ngulaju ngula-juku. Munga-ngurlu, mungalyurru-kurra, ngulaju parra-karirlalku.

²⁴ Ngula-jangkaju, Kaatujurla wangkaja walyaku, “Nyuntu-ngurlu, ngajuku kapu-julu marlaja palka-jarri kuyu-kari kuyu-kari panu-jarlu-nyayirni yungulu walyangka wapami manu warru kiripi-kanyi manu kiwirlki-parnka!” Junga-juku, kujarlunya-jana ngurrju-manu kuyu-kari kuyu-kariji. ²⁵ Puluku-kari puluku-kari manu wardapikari wardapikari manu warna-kari warna-kari, ngulaju-jana Kaaturluju ngurrju-manu witawita wiriwiri kuja kalu warru wapami manu kalu kiripi-kanyi manu kalu kiwirlki-parnka warru walya-wana. Ngula-jana nyangu, ngulakuju-jana wardinyi-jarrija.

²⁶ Ngula-jangka, Kaatuju wangkaja, “Yapalkurlipa-jana ngurrju-mani ngalipa-piya. Nyampurra yapa yungulu-jana wiri-nyayirni nyinami pulukuku, yawuku, jurpuku, warnaku, wardapiki. Yungulu-jana wiri nyina warru wapanja-palkaku, kiripi-kanja-palkaku, manu kiwirlki-parnkanja-palkaku.” ²⁷ Junga-juku, Kaaturluju-jana ngurrju-manu yapaju nyanungu-piya-juku. Wati manu karnta kuja-jana ngurrju-manu,

ngulajulu nyanungu-piya-juku.*

²⁸ Ngula-jangkaju yapaju-jana wangkanjarlu pirrjirdi-manu kujarlu, “Kurdukurdu panu-nyayirnijili marlaja kurduwarr-kijika yungulu panu-jarlu-nyayirni pirri-matirni nyurrurla-nyanguju kujarla yalarnirla ngurujarraranypa. Ngulaju kapulu-jana wiri-nyayirni nyina nyiyarningkijarrakuju kuja kalu walya-wana warru wapa manu kuja kalu warru paarr-pardi yalkiri-wana. ²⁹ Nyurru-jukurna-nyarra yirrarnu watiya-kari watiya-kari miyi-kirli manu nguru kuntukuntu ngurlu-kurlu pirdaku ngarninjaku nyurrurlakuju. ³⁰ Nyiyarningkijarraku jurlpuku manu pulukukuju manu ngula kalu warru kiripi-kanyi, ngulakujurna-jana yirrarnu yukuri-mipa-juku pirdaku ngarninjaku yungulu yukuri-mipa-juku ngarni.” Kujanya-jana Kaatuju wangkaja yapakuju. Junga-juku, kujarlunya-jana yapa ngurrju-manu. ³¹ Ngula-jangka, marlaja nyangu-nyanu nyiyarningkijarra kuja nyanungurlu ngurrju-manu ngarlarrpa. Ngulaju ngula-juku. Munga-ngurlu, mungalyurru-kurra, ngulaju parra-karirlalku.

2

¹ Yuwayi, kujarlunya Kaaturlu nyiyarningkijarra ngurrju-manu. ² Ngurrju-manu nyiyarningkijarra jika-pala parrakuju. Ngula-jangka parra-pardu-karirlalku nyanjarla yampija warrki Kaaturluju.* ³ Ngula-jangka-nyanu wangkaja parra yalumpurlajuku, “Ngula-juku kapurna nyina warrki-jarrinja-wangu. Nyampukuju parra-nyayirni-wanguku karnajurla jaarl-karri tarrukuku ngaju-nyanguku.” Kujarlunya Kaaturlu tarruku-manu parra-nyayirni-wangu yali nampa wiriki ngulaju yungulu yapa nyinami warrki-wangu-yijala.

Kaaturlu ngula wati-wiyi kamparrurluju ngurrju-manu

⁴ Nyampuju yimi ngulaju yangka kuja YAAWIYI Kaaturlu ngurrju-manu walya manu yalkiri. ⁵ Kuja ngurrju-manu nyiyarningkijarra walyangka, kamparrulpa lawa-wiyi karrija watiya-wangu manu marna-wangu. Yapa-wangu-wiyilpa karrija nyiyarningkijarraku nyampuku warrawarra-kanjaku. Kulalpa yalkiri-ngirli-wiyi wantija ngapaju nyurru-wiyiji murnma-juku. ⁶ Ngarilpa puyukuyukurlu walykarra-manu nguruju ngapa-piyarlu-yijala.

⁷ Ngula-jangkaju, YAAWIYI Kaaturluju walya yaku-manu. Ngula-jangkaju, yaku-maninjarla rdakangku-juku ngurrju-manu wati walya-jangka. Ngula Kaaturluju mulyu-wanarlu purrujungu, ngulajurla ngaanypa yungu ngaany-kijirninjaku. Ngula-jangkaju, ngaany-kijirninjarla wankaru-jarrialku watiji.* ⁸ Ngula-jangkaju, ngakarilkirla, YAAWIYI Kaaturluju ngayi yarlu-pungu ngurraju kaatiniji kakarrumparra-warnu yirdiji Yitini. Ngula-jangkaju, yarlu-pinjarla watiyalku-jana jukajuka-yirrarnu walyangka yama ngurrju-nyayirni. Ngulanganya wati yaliji yirrarnu nyinanjaku tarngaku yangka kuja ngurrju-manu rdakangku. ⁹ Kuja-jana yirrarnu watiya, ngulajulpalurla marlaja purrulyun-pardija panu-jarlu yama manu mangarri-kirli. Ngurrju-nyayirni miyi-kirli manu ngurrju-nyayirni watiya ngarnkulku nyanjaku. Ngulangka kaatinirla yirdingka Yitinirla, YAAWIYI Kaaturluju-palangu yirrarnu watiya-jarra kulkurru-jarra kaatinirla. Jinta-kari watiya ngulaju ngurrju yirrarnu miyi-kirli ngurrju-kurlu. Kajirla watiji jatu-pardiyarla miyiki ngarninjaku, ngulaju kapu wankaru-juku warrarda nyinayarla palinja-wangu. Jinta-kari watiya, ngulaju ngurrju-yijala yirrarnu miyi-kirli ngurrju-yijala. Kajirla watiji jatu-pardiyarla miyiki ngarninjaku, ngulaju kapu rdirrinypa-jarriyarla maju milya-pinjaku manu ngurrjuku milya-pinjaku.

* **1:27** Nyangka Matthew 19.4, Mark 10.6   * **2:2** Nyangka Hebrews 4.4   * **2:7** Nyangka 1 Corinthians 15.45

¹⁰ Yangkangka ngulangka, karrujulpa parnkaja kulkurru-jarra kaatini-wana Yitiniirla. Ngulangkarlu karrungkarlu, ngapangkujulpa-jana watiyaju yarlurnu. Ngula-jangka karru jinta-jangka, ngulajulu panu-jarrijalku kuja-purda kuja-purda. ¹¹⁻¹⁴ Karru nyampu-paturlu, ngulajulpalu yirdi jarnkujarnku mardarnu Pijana, Kiyana, Tirrkiji, manu Yupirayiti. Yangka karru yirdiji Pijana, ngulaju kiwiriki-parnkanja-yanu nguru-kari-wana yirdi-wanaju Yapila-wana. Ngulangkaju panu-nyayirnilpa kawurlu ngunaja manu panu-kari-juku pamarrpa mirilmirilpa-nyayirni-yijala. Manu palya-piyalpalu ngurrju ngunaja yalirlaju ngurungka. Karru-kari jinta-kari yangka yirdi Kiyana, ngulaju jingijingi parnkanja-yanu nguru-kari-wana yirdi-kari-wana Kuuju-wana. Yangka karru jinta-kari yirdi Tirrkiji, ngulaju parnkanja-yanu kakarrumparra-warnu nguru-karirla Yajiriyarla.

¹⁵ Nyurru-wiyi kuja yangka YAAWIYI Kaaturlu yirrarnu wati yaliji yangka Yitiniirla, ngulaju miyiki wiri-maninjaku manu watiyaku jina-mardarninjaku manu nyiyarningkijarraku warrawarra-kanjaku. ¹⁶ Ngula-jangka, YAAWIYI Kaaturlujurla pututupungu jarungkuju pirrjirdi-nyayirnilri watikiji, “Nyampurra ngula kalu watiya karrimi, ngularra-ngurlu-puka nganja. ¹⁷ Ngula-ka nyampu kulkurrirni watiya-kari karri, ngula-jangkaju yampiya ngarninja-wangurlu! Kajilpanpa wiljinki kutu nganjarla, ngulaju kajikanpa rdirrinypa-jarri maju milya-pinjaku manu ngurrju milya-pinjaku. Ngula-jangkaju, rdirrinypa-jarrinjarla kajikanpa ngarninjarla palimilki tarnnga-juku. Junga karnangku kujaju wangka.”

Kaaturlu karntalku ngurrju-manu

¹⁸ Ngulajulpa wati yaliji nyinaja jinta-wiyi-jiki yangarlu kali-nyanu-wangu. Ngula-jangkaju, YAAWIYI Kaaturlujulpa warrawarra-kangu watiji kujalpa nyarrpakupurda yirraru nyinaja. Kaatuju-nyanu manngu-nyanjarla wangkajalku, “Nyampu ngulaka wati nyinami yangarlu, ngulakuju karnarla marilki nyina. Kukurnarla-ngarra ngurrju-mani puntu jungu yungu-pala nyina manu warrki-jarri.”

¹⁹ Junga-juku, YAAWIYI Kaaturluju-jana ngurrju-manu walya-jangka jurpukari jurpukari, manu nyiyarningkijarra yangka kuja kalu wapa walyangka pulukuwaja, nantuwu-waja. Junga-juku, kangurnulkurla jurpukari jurpukari manu nyiyarningkijarra watikiji yungu-jana nyanungurlulku miimii-nyanjarla yirdi-kari yirdi-kari yinyi. ²⁰ Junga-kirli-jana watingkiji nyangu yangkaju nyiyarningkijarra manu jurpukari jurpukari, yinjakulku-jana yirdiki rdirri-yungu. Ngalya-karikijijana muku yungu yirdiji kuyu-kari kuyu-kariki manu jurpukariki. Ngulaju ngulajuku. Kala nyanungu-piyakuju yapakulparla puta purda-nyangu yangka jungu nyinanjaku manu jungu warrki-jarrinjaku.

²¹ Ngula-jangkaju, YAAWIYI Kaaturluju jarda yirrarnu. Kujalpa wati jardalku ngunaja, ngula-kurra-juku ramarralku yungkurnu wilypi-manu. Ngula-jangkaju, wilypi-maninjarla ngurluju pina nimirr-yirrarnu. ²² YAAWIYI Kaaturlu kuja ramarra maninjarla kangu, ngula-jangkaju, ramarra-jangka ngurrju-manu karntalku. Karnta palkalku milki-kangurla watikiji. ²³ Ngula-jangkaju, wardinyilki wangkaja watiji, “Wardardayi! Ngaka jalangurna nyampu-piya nyangu! Ngaju-nyangu-jala ramarraju manu yilara! Kaaturlu ngurrju-manu ngaju-nyangu-jangka ramarra yungkurnu-jangka. Ngulaju karna yirdi-mani ‘karntalku’.” Kujanya watiji wangkaja. ²⁴⁻²⁵ Ngula-jangka, wati yali manu nyanungu-parnta karnta, ngulajulpa-pala nyinaja lawa-juku jalya-wiyi jurnarrpa-wangu, ngulajulpa-pala kutu nyinaja kurntakurnta-wangu.

Junga kujaju. Kuja-ka jalangu-jarra wirriya wiri-jarri, wiringkiji yungulpa-palangu yampiyarla nyanungukupalangu-jarra kirda-nyanu manu ngati-nyanu yupukarra-

jarrinjakungarntirililki. Kuja-ka karntalku mani, ngulaju jungu kapala jintangkalku nyina jawirdikilki.*

3

Wati manu karnta, karlirr-yanu-pala Kaatu-kujaku

¹ Yangkangka kaatinirla Yitinirla, ngulangkajulpa warna nyinaja rdirrinypa-nyayirni panu-kari kuyu-kari-piya-wangu yangka kuja-jana YAAWIYI Kaaturlu ngurrju-manu. Junga-juku, ngula warnangku jatu-pardinjarla payurnu karntaju, “Junganya ngantangkupala Kaaturluju warla-pajirninjarla pututu-pungu nyampu-kujakuju watiya-kari watiya-kari-kijaku nganta mayi kulanpala miyi nganta ngarni nyampu-patu-jangkaju watiya-jangkaju?”

²⁻³ Karntangkaju jangku-manu pina, “Lawa kujakuju. Wangkaja-jarrangku panu-karikiji miyikiji maninjaku manu ngarninjaku. Ngulaju kajikarlijarra miyiji ngarni. Yalumpu-jangka-mipa watiya kuja-ka karri kulkurrurni, kulalparlijarra ngula-jangkaju miyiji marmpikarla manu nganjarla. Kajilparlijarra marmpikarla, ngulaju nganta kajikarlijarra palimi.”

⁴ Warnajurla wangkaja, “Lawangka warlka! Kajinpala ngarni, ngulaju kulanpala palimi! ⁵ Kaaturluju-ka milya-pinyi kajilpanpala nyampu miyi nganjarla, ngulaju kajikanpala rdirrinypa nyinami nyanungu-piya. Rdirrinypa-jarrinjarla kajikanpala pina-nyayirni nyinami ngurrju milya-pinjaku manu maju milya-pinjaku.”

⁶ Junga-juku kujarlaju, karrinja-pardijalku karntaju. Yarnkajarralku watiya-kurraju, ngulalpa miimii-nyangulku. Ngula-jangka-nyanu wangkaja kanunju-kari, “Nyampuju ngurrju, ngarirna nyampu miyi ngarni, kapurna rdirrinypa-nyayirni nyina Kaatu-piyaju.” Junga-juku, miyi manu, maninjarla rdilyki-ngarnu. Ngula-jangka, yungurla nyanungu-parntakulku watiki karntangkaju. Muku-pala ngarnu jirramarlu-juku.

⁷ Yungka-pala muku ngarnu miyi, ngula-jangkarluju-pala-nyanu parlu-pungu jalyalku. Ngula-jangkaju, kurnta-jarrijalku-pala-nyanu nyanjarla. Wijirrkiki-piya parlalku-pala pajurnu majardikingarntirliji, manu-pala-nyanu parnta-yirrarlu. Palkangka-pala-nyanu warru wayurnu.

⁸ Jintangka parrangkaju, YAAWIYI Kaatuju yanurnu wuraji walykangka. Warrulpa wapaja yangkangkaju kaatinirla Yitinirla. Warrurnulpa-palangu warru yangka-jarraku. Purda-nyangu-pala nyanungu-jarrarluju warru wapanja-kurra manu yirily-karrinja-kurra. Ngula-kujakuju nyanungu-jarraju, lanilki-pala lurru-wantija Kaatu-kujaku. ⁹ Junga-juku, YAAWIYI Kaatujulpa warru purlanja-karra wapaja, purlajalparla warru watiki, “Nyarrpararlanpayi?”

¹⁰ Junga-juku, jangku-manu watingkiji, “Nyampurlarnawu! Purda-nyangurnangku yirilyirily-yaninjarni-kirra. Lanilkirna wuruly-parntarrija kurntangka kujarnaju jalya nyangu.”

¹¹ Kaaturlu payurnu watiji, “Nganangku ngantangu ngarrurnu jalyakuju? Yangka kuja-ka watiya yali karri kulkurru-warnu, yangkarnangku wangkaja yampinjaku ngarninja-wangu, ngula-jangkanyanpa miyiji ngarnu?”

¹² Watingkiji jangku-manu, “Yalumpu yangka kujanjaku karnta yungu, ngulangkun-yaju miyiji yungu. Ngayirna miyiji kutu ngarnu.”

¹³ YAAWIYI Kaatuju wangkajarla karntakulku, “Junganya?”

Karntangu jangku-manu, “Nyampurluju warnangku yimirr-yungu warlkangu, manurna ngarnulku miyiji.”

* 2:24-25 Nyangka Matthew 19.5, Mark 10.8, 1 Corinthians 6.16, Ephesians 5.31

¹⁴ YAAWIYI Kaatuju wangkajalkurla warnakuju, “Nyampu-jangkaju kapurnangku warntarla-mani kuja-purda-kari kuyu-kari kuyu-kari-kijaku. Kularna-jana yalumpu-patu-kari juyurdurlu-yunparni, kapurnangku nyuntulu-puka juyurdurlu-yunparni. Kapunpa nyinami yangarlu jinta kuyu-kari kuyu-kari-wangu. Kapunpa tarnngangku-juku miyalurlu pirirr-pinja-yani, manu kapunpa kiwirlki-parnka. Kapunpa walya ngarni pirdakuju tarnngangku.”

Wangkaja-jukurla warnakuju: ¹⁵ “Kari-nganta kapunpala-nyanu warna manu karnta mingany-karri tarnnga-juku. Nyanungu-nyangu kurdukurdu, nyuntu-nyangu kapulu-nyanu mingany-karri-yijala tarnnga-juku. Karnta-kurlangurlu kurdungku kapungku jurrungka-juku warrarda jalkuly-katirni. Nyuntu-nyangurlu kapu tarnngangku-yijala warrarda lukungka-juku yarlkirni.” Kujanyarla wangkaja warnakuju.

¹⁶ Ngula-jangkaju, karntakulkurla wangkaja YAAWIYI Kaatuju, “Kajinpa kurdu nyuntu mardarni, ngulakungarntiji kapunpa-nyanu murrumurru-nyayirni purda-nyanyi. Manu nyuntu-parnta kali-nyanu kapungku wiri-jiki nyina tarnnga-juku jinjinpaku, ngulakuju nyuntuju kapunparla warrarda yulkami kuja kanpa wardu-pinyi miyalurlu.” Kujanyarla wangkaja karntakuju.

¹⁷ Ngula-jangka, watikilkirla wangkaja YAAWIYI Kaatuju, “Kujarnangku yangka pututu-ngarrurnu yampinjaku miyiki nyampuku watiya-jangkaku, nyuntulurlunkunpa wiljingkiji kutu ngarnu. Kulanjaju ngajuju purda-nyangu. Nyuntu-parnta-mipanpa purda-nyangu. Jalangurlu kapurna-nyarra nyampuju walya jurnta juyurdurlu-yunparni. Kujarlaju, miyi kapungku walyangku tarlangku jurnta mardarni. Kapunpa warrki-jarrimi miyikipurda mata-wangu, kala lawa. ¹⁸ Jilkarla-mipa manu putunarri-mipa kapungku marlaja pardi ngulaju jilkarla-jarra-kurlu-juku. Kapunpa yukuri-kari yukuru-kari ngarni. ¹⁹ Kapunpa wapa mangarrikipurda mukarniki mukarniki warrirninja-karra. Kala kajinpa puta wiri-mani mangarri walya-jangka, kapunpa mata-jarri-nyayirni, manu mukarni wita-wangu kapunpa karlimi warrki-jarrinja-karra. Nyuntujunpa walya jurdu-jangka-jala, ngula-jangkanyarnangku nyuntuju ngurrju-manu. Kajinpa pali, ngulaju kanpa pina-yuka jurdu-kurra-yijala nyuntuju.” Kujanyarla wangkaja watiki.

²⁰ Yali wati, ngulaju yirdiji Yatumu. ‘Yatumu’ yirdiji ngulaju ‘Walya’. Ngulangkuju kali-nyanurlu karntaju yirdi-manu yirdiji Yiipi. ‘Yiipi’ yirdiji ngulaju ‘Wankaru’. Ngulajulpa-jana nyinaja ngati-nyanu yapaku jintawarlayiki.

²¹ Ngula-jangka, YAAWIYI Kaaturluju-palangu jurnarrpa ngurrju-manu pinti-jangka, manu-palangu parnta-yirrarnulku.

²² Ngula-jangka, YAAWIYI Kaatu-nyanu wangkaja kanunju-kari, “Yali wati, ngulaju ngalipa-piya-yijala, kuja-ka miyi ngarninja-warnu nyinami ngurrju milya-pinjaku manu maju milya-pinjaku. Kuja kapala watiya-jarra karri kulkurrurni Yitiniirla kaatinirla, watiya-kari ngulaju wankaru-jarrinja-kurlangu. Watingki kajilpa nganjara miyi nyampu-jangka watiya-jangka, ngulaju kajika wankaru-juku warrarda nyina palinja-wangu.” ²³ Ngula-kujaku yali-kijaku watiya wankaru-jarrinja-kurlangu-kujaku, YAAWIYI Kaaturluju yilyaja-palangu kakarrara-purda yalumpu-ngurlu Yitini-ngirliji nguru-kari-kirralku, yalirla ngurungka yungu-pala-nyanu miyiji wiri-mani. Junga-juku, miyilki-pala-nyanu wiri-manu walya-jangka jurrku-jangka kuja yangka Kaaturlu ngurrju-manu wati jinta walya-jangka. ²⁴ Kuja-palangu yilyaja kakarrara-purda, marramarra-jana kakarrara-yijala kulkurru yirrarnu yungulu-palangu warlapajirninjarla pina-yilya kajilpa-pala yangka watiya-kurra wankaru-jarrinja-kurlangu-kurra pina-yantarlarni. Manu junma kirrirdi-palangu jaarl-yirrarnu. Ngulajulpa warru kurrulykurruly-wantija kulkurruju, manulpa jarra wiri jankaja junmaju.

Ngula-wanaju kula-pala pina-yantarlarni Yitini-kirraju miyiki watiya-jangkaku ngar-ninjaku.

4

Yimi nyampu Yatumu-kurlangu manu Yiipi-kirlangu kurdukurdu-kurlu

¹ Kuja-palangu Kaaturlu yilyaja kakarrara-purda, ngulajulpa-pala nyinaja jintangka-juku kalinja. Ngula-jangkaju-palangu kurdu jintu palka-jarrija, ngulakujurla yirrarnu Yiipirliji yirdi Kayini* Ngula wangkaja Yiipiji, “Wirriyajurnajurla marlaja manu YAAWIYI-kiji.” ² Ngula-jangkaju, yali-pardukarirlalku jintu-karilkirala palka-jarrija kurdu-karilki wirriya-yijala, ngulakujurla yirdiji yirrarnu Yiipirliji Yapulu. Kuja-pala jirrama-juku wiri-jarrija, jintu-karirli kukurnu-nyanurlu Yapulurlu, jiyipi kala-jana warrawarra-kangu manu jina-mardarnu. Jintu-karirli papardi-nyanurlu Kayinirli, ngulaju kala mangarri wiri-manu walyangka.

³⁻⁴ Ngaka-pardu-karilki, kukurnu-nyanurluju jiyipi-pardu wita kamparru-warnu ngurrju-nyayirni miimii-nyanjarla milarnurla Kaatukuju warntarri-nyayirni-wangu. Ngulaju kipili-nyayirnirla pajirninjarla yirrarnu, kujarlunyalparlajintu pulka-pungu YAAWIYI-ki. Ngulakujurla YAAWIYI-ji wardinyi-jarrija manu rdakurl-kujurnu nyanungu-kurra-pinangu. Yangka jintu-karirli papardi-nyanurlu, ngulajurla miyi walya-jangka kanjarla-yirrarnu warntarri-nyayirni-wangu nganta. ⁵ Ngulaku miyiki kularlajintu marlaja wardinyi-jarrija YAAWIYI-ji, manu nyanunguku kularla wardinyi-jarrija. Kujarlaju Kayiniji warlirna-jarrija, manu miparrpaju muntuku-jarrija.

⁶ YAAWIYI-rli payurnu, “Niyiarlanpa kulu-jarrinjarla muntuku-jarrija miparrpaju?

⁷ Kajilpanpaju ngurrju nyinayarla, ngulaju kajikarnangu rdakurl-kijirni. Kala kajilpanpa ngurrju-wangu-juku nyinayarla, ngulaju kalakanpaju karlirr-yaninja-yani tarnnga-juku. Juju Ngawungku kangku wurru-kanyi nyuntuku yungungku rdarri-mardarninjarla karlirr-kanyi. Ngula-kujakuju-nyanu warrawarra-kangka muurl-parlu karlirr-yaninja-kujaku.”

⁸ Parra-pardu-karirlalku, Kayiniji wangkajarla nyanungukupurdangkaku kukurnu-nyanuku, “Yanirli wirlinyi!” Junga-juku, yarkajalku-pala. Yanurra-pala yarlu-kurra warlangarrangarra-kurra. Yalumpurula-juku warlangarrangarrarla, Kayinirli jatupardinjarla pakarnu kukurnu-nyanu tarnnga-kurra.

⁹ Ngula YAAWIYI-rliji rdipinjarla payurnu parrangka jintangka-juku, “Nyarrpararla kukurnu-puraji?”

Kayinirliji jangu-manu, “Karija, kulalparna nyiyaku warrawarra-kangkarla!”

¹⁰ YAAWIYI-rliji yarda payurnu Kayiniji, “Yuwa, nyarrpa-manunpa nyuntukupurdangkaju? Nyanyi karna yalyu pirlpirl-wantinja-warnu, kuja yawarra-jangkaju pirlpirl-wantija walya-kurra, ngulaju karna nyanyi. Kari-nganta kaju yalyungkuju muku yimi-ngarrirni nyuntuju linjarra wiri-jangka! ¹¹⁻¹² Kari-nganta nyuntulurlunpa rdakangkuju pakarnu parumpurra-kurra-pinangu! Yalyu kuja pirlpirl-wantija walya-kurra, ngulaju yukaja yalyu. Nyampurula ngurungka kajinpa puta wiri-mani miyi, ngulaju kapunpa puta wiri-mani, lawa-juku. Kulangu miyiji wiri-jarrimi, wita-kari wita-kari kapungku puta wiri-jarri nyuntukuju, lawa-juku. Warrkirinyipanu kapunpa nyuntuju waru wapakarra wapami tarnnga-juku.”

¹³⁻¹⁴ Ngula-jangkaju, Kayinijirla wangkaja YAAWIYI-ki, “Waranpayi! Nyiyaku kanpaju yilyami nguru nyampu-ngurlu ngurrju-ngurlu? Kularnangu jirnganja

* 4:1 ‘Kayini’ yirdiji ngulaju ‘Manurnaju’

nyinamilki. Kula karna ngurulku mardarni warrkirinyirli ngajulurluju. Kapurna kujarla yalarnirla warru wapakarra wapami. Nganangku-puka kajili parlu-pinyi ngaju, ngulaju kapujulu nyurunyuru-jarrinjarla jangkardu parnkami kulu. Wiyarrpakunpaju ngajuku karrikarri-wangu-nyayirni kulu-jarrija marrka-nyayirni kunka-maninja-karra.”

¹⁵ Kujaju YAAWIYI-ji wangkajarla Kayinikiji, “Kujaju lawangka kanpa wangkami. Nganangku-puka kajingki yapangku jangkardu parnkanjarla pakarni, ngulaju kapurnangkurla kunka-mani. Kula ngula jinta-mipa, panu-jarlu-juku yapa nyanungu-nyangurlangu warlalja kapurnangkurla kunka-mani. Kapurnangku palkangkaju rdipa yirrarni, ngula kajingkili nyanyi rdipa-kurlu, rdipa nyanjarla kulangkulu ngula-kurluju murrumurru-mani.” Junga-juku, YAAWIYI-rlijirla palkangkaju rdipa yirrarnu.

¹⁶ Ngula-kurlu rdipa-kurluju Kayinijirla jurnta yarnkaja YAAWIYI-ki kakarrara-purda nguru-kari-kirra yirdi-kirraju Nuurdu-kurra. Nuurduju ngulaju kakarrara Yitinikiji.

Nyampuju jinta-warnulu Kayini-ngirli jaya-jarrija

¹⁷ Kayinirli kangu nyanungu-parnta karnta nguru-kurra Nuurdu-kurra. Yalirla ngurungka, ngulaju-palangu kalinjaku kurdu wirriya palka-jarrija. Ngulakujurla yirdiji yungu Yiniki. Ngulangkaju, Kayinirliji yungurla yirdiji ngurrakuju Yiniki-yijala. Yalirla kirringka, Kayinirlijilpa-jana yuwarli-kari yuwarli-kari nganturnu.

¹⁸ Yinikiji, ngulakujurla ngalapi-nyanu-yijala palka-jarrija yirdiji Yirati. Yiratikijirla ngalapi-nyanu-yijala palka-jarrija yirdiji Yujalu. Yujalukujurla ngalapi-nyanu-yijala palka-jarrija yirdiji Jujajulu. Jujajulukujurla ngalapi-nyanu-yijala palka-jarrija yirdiji Lamiki.

¹⁹ Lamiki kuja wiri-jarrija, ngulangkuju-palangu yupukarra-jarrinjarla manu jir-rama karnta-jarra. Jinta-karriji yirdiji Yaata, jinta-karriji yirdiji Jiila. ²⁰⁻²¹ Jinta-kariki yirdiki Yaataku, ngulakujurla kurdu wirriya palka-jarrija, ngulaju yirdiji Japala. Ngula-jangkaju, jinta-karilki kurdu-kari wirriya-yijala yardarla palka-jarrija jintaku-juku Yaataku, ngulaju yirdiji Jupulu. Papardi-nyanurlu yirdingki Japalarlu, ngulangkuju kala-jana warrawarra-kangu puluku-wati, manu kala nyinaja kalukurla. Nyanungu-wangurla-wiyi kula-jana nganangku warrawarra-kangu pulukuju, manu kula ngana nyinaja kalukurlaju, lawa. Kala yangka kukurnu-nyanu yirdi Jupulu, ngulajulpa kamparru-warnu manyu-karrija kurlumpurrngu wita-piya-kurlu manu kita-piya-kurlu. Nyanungu-wangurla-wiyi kula ngana yapa manyu-karrija kurlumpurrngu wita-piya-kurlu manu kita-piya-kurlu, lawa.

²² Yangka jinta-kari Lamikiki kali-nyanu-yijala yirdi Jiila, ngulakujurla kurdu-yijala palka-jarrija wirriya. Yirdijirla yirrarnu Tupulu-Kayini. Ngaka-pardu-karilki jinta-karilki kurdu-yijala palka-jarrijarla nyalali. Yirdijirla yirrarnu Naama. Tupulu-Kayinirli ngulaju kala nyiyarningkijarra ngurrju-manu yayini-jangka[†] manu yangka yayini-piya-jangka: mangulpa, kurlarda, junma, mayingka, kuruparlangu.

²³⁻²⁴ Ngula-jangkaju, Lamikiji wangkaja-palangu karnta nyanungu-nyangu-jarraku, “Yaata manu Jiila, purda-nyangkaju-pala yunparninja-kurra kajirna nyampu yunparni: Nyurru-wiyiji jintangku yapangku pinjarlaju yirrarnu kurdu-warnurlu. Ngulajurnajurla ngajulurluju kunka-manu. Tarnnga-kurrarna pungu kurdu-warnuju. Kajilpa nganangku-puka pungkarla Kayini, ngula-wanawana kajika Kaaturlu kunka-maninjarla murrumurru-mani wirilki-pala-mipaku. Kala ngajulu, kajilpaju nganangku-puka pungkarla, ngula-wanawana kajika Kaaturlu murrumurru-mani 77-palaku.” Kujanya-palangu yunparnu Lamikirli nyanungu-parnta-jarrakuju.

[†] 4:22 iron

Yatumurlu manu Yiipirli, kurdu jinta-karilki wirriya mardarnu yirdi Jiiti

²⁵ Kujalpa-pala nyinaja Yatumu manu Yiipi, ngulakuju-palangu yarda palka-jarrija jinta-karilki kurdu-kari wirriya-yijala. Ngulaju Yiipirlijirila yirdi yirrarnu Jiiti[†] Yiipiji wangkaja, “Kuja Kayinirli pakarnu kukurnu-nyanu Yapulu, ngula-jangkarlanya yunguju jinta-karilki wirriya-kari Kaaturluju.”

²⁶ Jiiti kuja wiri-jarrija, ngulangkulkunya manu karnta. Manu kurdulkurla palka-jarrija wita wirriya, ngulakujurla yirdiji yirrarnu Jitirli Yinaji. Yalirlanya ngur-rangkajulu rdirri-yungu jinta-jarrinjakuju yapaju. Jinta-jarrinjarlalu yalumpurla-juku rdirri-yungu YAAWIYI-ki yirdi-maninjaku manu pulka-pinjaku.

5

Nyampuju jinta-warnulu Yatumu-ngurlu jaya-jarrija

¹ Nyampuju yimi-pardu-karilki Yatumu-kurlu-yijala manu nyanungu-nyangu-purnu-kurlu kuja nyanungurlu kurduwarr-kujurnu.

Kaaturlu kuja-jana yapa ngurrju-manu, ngulajulu nyanungu-piya-juku. ² Wati manu karnta-jana ngurrju-manu, ngulaju-jana pirrjirdi-maninjarla warrawarrakangu, manu-jana yirdiji yungu ‘yapa’.

³ Yatumu kuja nyinaja ngulaju yukuriki 130-palaku, ngulakujurla kurdulku palka-jarrija wirriya yirdiji Jiiti. Ngulajulpa nyinaja nyanungu-piya-juku miparrpaju.

⁴ Ngula-jangkaju, kurdukurdu-karilki-jana Yatumurluju panu manu, ngulaju yarda nyinaja purlka-nyayirni 800-palaku yukuriki. ⁵ Ngula-jangka, yukuri-jangka 930-pala-jangka yawu-pardija.

⁶ Yangka Jiiti, Yatumu-kurlangu ngalapi-nyanu, ngulaju nyinaja yukuriki 105-palaku. Ngula-jangka, ngulakujurla kurdulku palka-jarrija wirriya yirdiji Yinaji.

⁷ Ngula-jangkaju, kurdukurdu-karilki-jana panu manu Jitirliji, ngulaju yarda nyinaja purlka-nyayirni yukuriki 807-palaku. ⁸ Ngula-jangkaju, yukuri-jangka 912-pala-jangka yawu-pardijalku.

⁹ Yangka Yinaji, Jiiti-kirlangu ngalapi-nyanu, ngulaju nyinaja yukurikiji 90-palaku. Ngula-jangkaju, ngulakujurla kurdulku palka-jarrija wirriya yirdiji Kinini. ¹⁰ Ngula-jangkaju, kurdukurdu-karilki-jana panu manu Yinajirli, ngulaju yarda nyinaja purlka-nyayirni yukuriki 815-palaku. ¹¹ Ngula-jangkaju, 905-pala-jangka yukuri-jangka yawu-pardijalku.

¹² Yangka Kinini, Yinaji-kirlangu ngalapi-nyanu, ngulaju nyinaja yukuriki 70-palaku. Ngula-jangka, ngulakujurla kurdulku palka-jarrija wirriya yirdiji Mayalala.

¹³ Ngula-jangkaju, kurdukurdu-karilki-jana panu manu Kininirliji, ngulaju yarda nyinaja purlka-nyayirni yukuriki 840-palaku. ¹⁴ Ngula-jangkaju, yukuri-jangka 910-pala-jangka yawu-pardijalku.

¹⁵ Yangka Mayalala, Kinini-kirlangu ngalapi-nyanu, ngulaju nyinaja yukuriki 65-palaku. Ngula-jangkaju, ngulakujurla kurdulku palka-jarrija wirriya yirdiji Yarrata.

¹⁶ Ngula-jangkaju, kurdukurdu-karilki-jana panu manu Mayalalarlu, ngulaju yarda nyinaja purlka-nyayirni yukuriki 830-palaku. ¹⁷ Ngula-jangkaju, yukuri-jangka 895-pala-jangka yawu-pardijalku.

¹⁸ Yangka Yarrata, Mayalala-kurlangu ngalapi-nyanu, ngulaju nyinaja yukuriki 162-palaku. Ngula-jangkaju, ngulakujurla kurdulku palka-jarrija wirriya yirdiji Yiniki.

¹⁹ Ngula-jangkaju, kurdukurdu-karilki-jana panu manu Yarratarlu, ngulaju yarda nyinaja purlka-nyayirni 800-palaku yukuriki. ²⁰ Ngula-jangkaju, yukuri-jangka 962-pala-jangka yawu-pardijalku.

[†] 4:25 ‘Jiiti’ yirdiji ngulaju ‘Yunguju’

²¹ Yangka Yiniki, Yarrata-kurlangu ngalapi-nyanu, ngulaju nyinaja 65-palaku yukuriki. Ngula-jangkaju, ngulakujurla kurdulku palka-jarrija wirriya yirdiji Jujala. ²² Ngula-jangkaju, kurdukurdu-karilki-jana panu manu Yinikirliji, ngulakujurla Kaatuju wardinyi-jarrija-nyayirni manu ngampurrpa-jarrija. Ngulaju Kaatu manu Yiniki, wungulkulpa-pala nyinaja puntu-nyayirni yukurikiji 300-palaku. ²³⁻²⁴ Ngula-jangkaju, 365-pala-jangka yukuri-jangka Kaaturluju kangu wankaru-juku nguru-nyayirni-wangu-kurra nyanungu-nyangu-kurra.

²⁵ Yangka Jujala, Yiniki-kirlangu ngalapi-nyanu, ngulaju nyinaja yukuriki 187-palaku. Ngula-jangkaju, ngulakujurla kurdulku palka-jarrija wirriya yirdiji Lamiki.

²⁶ Ngula-jangkaju, kurdukurdu-karilki-jana panu manu Jujalarluju, ngulaju yarda nyinaja purlka-nyayirni 782-palaku yukuriki. ²⁷ Ngula-jangkaju, yukuri-jangka 969-pala-jangka yawu-pardijalku.

²⁸⁻²⁹ Yangka Lamiki, Jujala-kurlangu ngalapi-nyanu, ngulaju nyinaja 182-palaku yukuriki. Ngula-jangkaju, ngulakujurla kurdulku palka-jarrija wirriya, ngulakujurla yirdiji yirrarnu Lamikirliji Nawa. Ngula-jangkaju, Lamikiji wangkaja, “YAAWIYI-rliji nyampuju walya manu nguru juyurdurlu yunparnu. Kujarlaju kulalparlipa nyarrparlulku miyiji wiri-mantarla nyampurlaju walya tarlangka. Jalangu-jarra ngulaju karlipa wakurturdu warrki-jarri miyiki maninjaku. Kala kaji Nawa wiri-jarri, ngulaju kapurlipa-nyanu rarralyparlulku wiri-mani mangarri. Ngula-purunya kapurlipa nyinami wardinyi.” ³⁰ Ngula-jangkaju, kurdukurdu-karilki-jana panu manu Lamikirliji, ngulaju yarda nyinaja purlka-nyayirni yukuriki 595-palaku. ³¹ Ngula-jangkaju, yukuri-jangka 777-pala-jangka yawu-pardijalku.

³² Yangka Nawa, Lamiki-kirlangu ngalapi-nyanu, ngulaju nyinaja yukuriki 500-palaku. Ngula-jangkaju, kurdu-patulkurla palka-jarrija wirriya-patu yirdi-patuju Jiimi, Yaamu, Japaji.

6

Yapalu muku karlirr-yanu Kaatu-kujaku

¹ Ngula-puruju, yapa-paturlulu-jana kurduwarr-kujurnu. Panu-jarlu-nyayirnilpalu-jana mardukuja kurduwarr-kujurnu yuntardi-yuntardi. ² Ngula-jangkaju, ngalya-kari Kaatu-kurlangu marramarra, ngulajulu majungka-jarrija. Nyangulu-jana karn-takarnta yangka kujalpalu yuntardi nyinaja. Ngulalu-jana manu kali-nyanuku. ³⁻⁴ Ngula-jangkaju, kurdukurdu panu-jarlu-nyayirnilu-jana kurduwarr-kujurnu. Kujalu kurdukurdu wiri-jarrija, ngulajulu nyinaja pirrjirdi-nyayirni. Ngulajulpalu nyinaja Nipili-patu turnu-warnu. Nyampurranya nyurru-warnu kuja karlipa-jana yirripurami ngurujarraranypa. Ngati-nyanu ngulajulpalu nyinaja yapa-nyayirni. Kirdayanu ngulajulpalu nyinaja marramarra maju-nyayirni. Ngula-jangka, YAAWIYI-ji-nyanu wangkaja, “Nyampu yapa-kangkangu kuja kalu nyina ngurungka maju, kulalu nyina tarnnga marda 200-pala marda 300-pala yukuriki, lawa. Jalangu-jarra, kaji yapa ngana-puka nyinami 120-pala yukuriki, ngula-jangka kapu palimilki.”

⁵ YAAWIYI-rli yapaju kala-jana warrawarra-kangu kurturduuru maju-kurlu pir-lirrrpa maju-kurlu. Ngula-kurlurluju kalalu manngu-nyangu maju warntarla tarnngangu-juku. ⁶ Ngulakujulpa-jana YAAWIYI mari-jarrija miyalu kanunjum-pajumpu, manu-nyanu wangkaja, “Niyakurna-jana yapaju ngurrju-manu, yungurna nyinayarla kuja-kujakuju ngurrju-maninja-wangu. Kajirna-jana yampiyarla ngurrju-maninja-wangurlu, ngulaju kapurna ngurrju-juku nyinayarla mari-wanguju. ⁷ Yapa yangka kujarna-jana nyurru-wiyi ngurrju-manu, ngulaju kapurna-jana muku pinyi. Manu jurlpu, puluku, manu kuja kalu nyiyarningkijarra warru wapa manu warru kiripi-kanyi, ngulaju kapurna-jana muku riwarri-mani. Kujarlaju karna-jana mari-jala nyina ngurrju-maninja-warnuku.”

⁸ Kala jinta nyinaja watiji yangka yirdiji Nawa. Ngula-mipakulparla YAAWIYI-ji yimiri nyinaja.

Nawa-kurlu manu ngawarra wita-wangu-kurlu

⁹ Nyampuju yimi-pardu-karilki, ngulaju Nawa-kurlu. Nawangku kala warrarda purda-nyanjarla langa-kurra-manu Kaatu, manu kala-pala wungu-juku nyinaja puntu-nyayirni. Nyanungu-puka jintalparla nyinaja jungarni Kaatukuju yapa ngalya-kari-piya-wangu. ¹⁰ Yangka kujalpa-jana ngalapi-nyanu-patu mardarnu, ngulaju yirdi-patuju Jiimi, Yaamu, Japaji.

¹¹ Ngalya-kari panu-kari ngulajulpalu maju-nyayirni nyinaja. Warrarda kalalu-nyanu kulungkuju pakarnu nguru-kari nguru-karirla. ¹² Kaaturlu kujalpa-jana warrawarra-kangu, ngulajulpa-jana kulu-kurra-juku nyangu. Kujarraju maju-nyayirni. Milya-pungulpa-jana kurturdurru kuja kalalu-nyanu yapaju kulu-jarrija.

¹³ Kujarlaju, wangkajalkurla Nawakuju Kaatuju, “Warru nyangka-jana yapa nyampu warrukirdikirdi kuja kalu-nyanu warrarda pakarni kulungkuju. Ngula-panuju kapurna-jana muku pinyi ngapangku ngawarra-kurlurlu manu riwarri-mani muku. ¹⁴ Nyuntuju, ngula-kujakuju pawurturlu ngurrju ngantika wiri-nyayirni wita-wangu pirrjirdi-nyayirni rdalyku-kurlurlu panu-kurlurlu, manu yujuku-jana ngurrju-manta kaninjarniji wita-kari wita-kari ruumu-kari ruumu-karirla. Manu palya-piya-kurlurlu muku mapaka kaninjarni pawurturlaju manu kanunjumparra-warnu warrukirdikirdi ngapa-kujaku. ¹⁵ Ngulakuju wiri-nyayirni-jana kaji ngurrju-manta pawurtuju kirrirdi-nyayirni 150-pala mita, manu wantiki-nyayirni 25-pala mita, manu kankarlarra-nyayirni 15-pala mita. ¹⁶ Ngulangkuju kankarlarni yamalku parnta-yirra manu rurrpa wantiki yampiya kankarlumparra warrukirdikirdi mayawunpaku. Kulkurru-jarra, yirra-jana marnkurrpa ruumu-patu: kanunju-warnu ruumu-kari, kulkurru-warnu ruumu-kari, kankarlalu-warnu ruumu-kari. Manu tuwa jinta wiri yirra ramarrarlaju.

¹⁷ “Purda-nyangkaju, kari-nganta kapurna muku muru-pungu walyaju manu nyiyarningkijarra ngurujarraranypa kujarla yalarnirla ngawarra-kurlurluju. Nyiyarningkijarra kuja kalu warru wapa nyampurla walyangka, ngulaju kari-nganta ngawarra-kurlurlu kapurna-jana tarnnga-juku pinyi! ¹⁸ Junga karnangku wangka: Nyuntu manu nyuntu-parnta manu nyuntu-nyangu-patu ngalapi-nyanu-patu marnkurrpa manu nyanungu-patuku kali-nyanu, ngulaju kapunkulu yukami pawurtu-kurraju ngawarra-kujaku. Kujarlunya karnangku punpun-ngarrirni muurlparlu mardarninjaku. ¹⁹⁻²⁰ Kuyu-kari kuyu-kariki manu jurlpu-kari jurlpu-kariki-jana nguru-yirra pawurtu-kurraju jirrama-kariki manu jirrama-kariki wirriyaku mardukujaku. Jintawarlayikiji-jana nguru-yirra yangka kuja kalu wankaru nyina walyangka manu yalkirirla. Ngulangkuunya yungulu-nyanu wankarurluju nyanungu-piyarlu kurduwarr-kijirni ngakaju ngawarra-jangkarlaju. ²¹ Miyilki-jana kaji-manta nyuntu-nyanguku manu kuyu-kari kuyu-kariki. Miyiji maninjarla wuruly-yirra kaninjarni pawurturla, ngulanya yungunkulu ngarni miyiji ngawarra-puruju.” ²² Junga-juku, Nawangkuju linpangku purda-nyangu Kaatuju. Ngulangkuju, rdurrjurnulkurla pawurtuku ngantirninjakuju.

7

Ngawarra parnkaja ngurujarraranypa

¹ Ngula-jangkaju, YAAWIYI-jirla wangkaja Nawakuju, “Nyuntu-miparlu kanpaju jungarnirli purami, manu kanpaju wala nyina. Kujarlaju, nyuntu-nyangu-purnu-kurlu yukayalku pawurtu-kurra. ² Kuyu-kari kuyu-kariki 14-pala-kari 14-pala-kariki-jana nguru-yirra pawurtu-kurraju, ngula kalu yangka ngurrju nyina kuyuju

nyuntuku ngarninjaku, ngamaku wirilki-palaku, wirriyaku wirilki-palaku. Kala yangka punku-kangukangu ngarninjaku, ngulaju-jana nguru-yirraka jirrama-pukaku ngamaku jintaku, wirriyaku jintaku. ³ Manu jurlpu-kari jurlpu-kariki 14-pala-kari 14-pala-kari-jana nguru-yirraka pawurtu-kurraju ngamaku wirilki-palaku, wirriyaku wirilki-palaku. Kuyu-kari kuyu-kari manu jurlpu-kari jurlpu-kari yangka kuja kanpa-jana nguru-yirrarni pawurtu-kurra, ngulaju yungulu-jana ngawarra wiri-jarlu-jangka ngakalku kurduwarr-kijirni ngurujarraranypa. ⁴ Ngulaju kapurna jinta-jangkarla wiyiki-jangkarlaju yilyamirni ngapa. Ngulaju kapu wantimi parrakuju manu mungakuju 40-palaku. Ngulaju ngawarra-kurlurlu kapurna muku muru-pinyi walya kujarla yalarnirla. Manu nyiyarningkijarra kuja kalu warru wapa wankaru nyampurla walyangka, ngularlanguju kapurna-jana muku pinyi.”

⁵ Junga-juku-jana YAAWIYI purda-nyanjarla nguru-yirrarnulku yapaku nyanungu-nyangu-purnuku manu nyiyarningkijarraku Nawanguju pawurtu-kurraju.

⁶⁻¹⁶ Ngularla rdipija 600-pala yulyurru Nawakuju, kirntangi jirrama-jangka manu parra 16-pala-jangka, ngula-jangkaju ngapa wiri-jarlulku wantinjunurnu. Nyampu-patunya yirdi-patuju kujalu yukajalku pawurtu-kurraju: Nawa manu nyanunguku kali-nyanu, manu nyanungu-nyangu ngalapi-nyanu-patu yirdiji Jiimi, Yaamu, Japaji, manu nyanungu-parnta karnta-patu. Ngulaju yapaju 8-pala-mipa. Kujalu yukaja manu yangka kuyu-kari kuyu-kari jurlpu-kari jurlpu-kari, ngurrju manu ngawu, ngama manu wirriya, witawita manu wiriwiri, kulu-parnta manu pululu, kujalu nyanungurrarlangu yukaja, ngulakuju-jana YAAWIYI-rliji tuwaju wamany-kujurnu. Junga-juku, wiyiki jinta-jangka ngapaju pata-karrunjunurnu, wantija parra-patuku 40-palaku manu munga-kariki. Ngula-puru-yijala walya-jangka rawu-jangka kaninjarra-jangka ngukululpa purlpurl-pardija manu jintarra-rarra-pardija. Ngawarrarlaju muku muru-pungu kujarla yalarnirla ngurujarraranypa.

¹⁷⁻²³ Ngapaju warrarda wantija 40-palaku parrakuju, kujalpa kanunju-jangkaju kankarlu-jarrinja-yanu. Ngulaju junga-juku-jana yapa panuju muku muru-pungu. Kala yangka pawurtu kujalpa kankarlarra pirlingka karrija, ngulaju ngapanguju ngawarrarlaju puranjarla manurra warru. Kulalu pirli wakirdi nyarrpara-wanarlangu nyangkarla, lawa. Nyiyarningkijarra kujalpalu warru wapaja nyampurla walyangka manu ngaany-kujurnu, jurlpurlangu, manu wardapirlangu, manu pulukurlangu, manu nantuwurlangu, ngulaju YAAWIYI-rli ngawarra-kurlurlu muku-jana pungu. Kala Nawa manu nyanungu-nyangu-purnu, ngula-mipalu wankaruju yanu. ²⁴ Ngawarrarulpa parnkaja ngurujarraranypa 150-pala parraku kanunju-jarrinja-wangu-juku.

8

Walya parduna-jarrijalku

¹⁻³ Ngulaju Nawaju manu nyanungu-nyangu-purnu manu yangka kuyu-kari kuyu-kari, Kaaturlu-jana manngu-nyangu wajawaja-maninja-wangurlu kujalpalu yangka pawurturla-juku nyinjaja. Ngulakuju mayawunpalku yilyajarni walyaku parduna-maninjaku, manu ngapa warla-pajurnu wantinja-kujaku manu yangka walya rawu-jangka purlpurl-pardinja-kujaku. Mayawunpajulpa parnkaja ngapangka kankarlumparra. Ngulangkulpa ngapaju kanunju-maninja-yanu 150-pala parraku.

⁴ Yangkaju pawurtu ngulajulpa warru wapaja ngawarrarla wiringka-wiyi. Kala kuja ngapa kanunju-jarrinja-yanulku, yangkaju pawurtu warru yaninjarla pirli wararrarlalku rdarrparl-wantija yirdingkaju Yarrarratarla. ⁵ Ngakarrangakarra kirntangi-jarra-jangka, pirli wararraju wita-kari wita-karilki wakirdi-wiyi palka-jarrinja-yanu manu parduna-jarrijalku.

⁶ Nawajulpa pawurturla-juku nyinaja ngulaju 40-palaku parrakuju nyanja-wangu-juku. Ngula-jangkaju, rdilypirrpa wintawu-piyalku lakarn-pungu ramarrarla pawurturlaju. ⁷ Ngula ngurulku nyangu. Nyanjarla Nawangkuju kaarnkalku manu, manu yilyajalku kaarnkaju walyaku pardunaku yungulparla rdipiyarla. Ngulajurla warru paarr-pardinjarla nyangu lawa-juku. ⁸ Ngula-jangkaju, jinta-karilki yilyaja jurlpu-kari kurlukuku walyaku-yijala pardunaku warru nyanjaku. ⁹ Ngulaju kurlukukuju warru paarr-pardija lawa-yijala. Kularla rdipija walyaku pardunakuju. Ngula pina-yanurnu pawurtu-kurraju. Ngulaju Nawangkuju nganjirni puuly-mardarnu kurlukukuju, ngula pina-kangu kaninjarni pawurtu-kurralku. Ngulaju Nawangkujulpa milya-pungu walyaju yakiri-jiki.

¹⁰ Ngula-jangkaju, yarda pina-yilyaja yangka-yijala jurlpu kurlukuku wiyiki-pardu-kari-jangka jinta-jangka. ¹¹ Ngulaju jurlpuju pina-yanurnu palka-kurlulku jalyirrpakurlu lirrangka-kurlu pawurtu-kurraju. Ngulaju Nawangkuju milya-pungu walyaju palkalku pardunaju. ¹² Jinta-jangka wiyiki-pardu-kari-jangka, yangka-yijala jurlpu yarda pina-yilyaja Nawangkuju. Ngulaju jurlpuju tarnngalku-juku wuruly-yanurra. Kula pina-yanurnulku pawurtu-kurraju.

¹³ Kuja ngawarra lawa-jarrijalku, Nawajulpa nyinaja-juku purlka-nyayirni 601-palaku-juku yukuriki. Ngula-puruju ngapaju marra-pardijalku. Kala walya ngulajulpa yakiri-jiki ngunaja. Yangka pawurturla kankarlumparra-warnu yama, ngulakujurla rdurrjurnu rurruny-pinjakulku. Ngula-jangkaju, ngurulkulpa nyangu pawurtu-ngurluju kujalpa walyaju parduna-jarrinja-yanulku. ¹⁴ Kirntangi-jarra-jangka jirrama-jangka, ngula-jangkaju, muku parduna-jarrijalku.

¹⁵⁻¹⁶ Kaatujurla wangkaja Nawakuju, “Ngulakuju pawurtukuju jurntalkulurla wilypi-pardiya, nyuntulu manu nyuntu-parnta manu nyuntu-nyangu-purnu. ¹⁷ Nyiyarningkijarraku-jana nguru-yirraaka yalumpu-ngurlu pawurtu-ngurlu yungulu pirri-yani kujarla yalarnirla ngurujarraranypa, manu yungulu kurdukurdulku kurduwarr-kijirni.” ¹⁸ Junga-juku, Nawaju-jana jirrnganja wilypi-pardija nyanungu-nyangu-purnuku warlaljaku lakarn-pinjarla tuwa-wanaju. ¹⁹ Ngula-jangkaju, junga-juku, kuyu-kari kuyu-kari, jurlpu-kari jurlpu-kari manu nyiyarningkijarra, wilypi-pardinjarlalu turnu-kari turnu-kari yanu-yijala.

²⁰ Ngula-jangka, Nawangkuju warru manulpa yarturlu-kari yarturlu-kari, manu turnu-maninjarla-jana murnju-yirrarnu, ngulanganya yungurla kuyu warntarri purranjarla yinyi YAAWIYI-ki. Ngula-jangkaju, Nawangkulpa-jana warru wapanjarla warru manu kuyu-kari kuyu-kari kirlka-mipa yangka kujalpalu kuyu ngurrju nyinaja ngarninjaku. Ngulangakuju yurturlurla kankarlarni, jinta-kari jinta-karilparla purraja wanapi-jiki YAAWIYI-kiji kuyu warntarri. Kujalpa Nawangkuju purraja kuyu-kari manu kuyu-kari warlungka, yangka warlu-jangkaju kunjuru ngurrju parntirrparrtirrpa kankarlu-jarrinja-yanulparla yalkiri-kirra YAAWIYI-kilki. ²¹⁻²² YAAWIYI-rli kuja kunjuru parnti-nyangu, wardinyi-jarrija-jana yangka yapa-patuku. Ngula-jangkaju-nyanu wangkaja, “Ngurrju-nyayirni karna parnti-nyanyi kunjuru kuyu warntarri-jangka. Kujarlaju kularna walyaju juyurdurlu-yunparni, manu kularna-jana yapaju manu nyiyarningkijarra yardalku muru-pinyi ngawarra-kurlurlu. Nyampurranya karna-jana milya-pinyi yapa Nawa-kurlangu-mayamaya. Kajilpalu ngurujarraranypa kurduwarr-kijikarla, kajikalu marda majungka-jarrinjarla karlirr-yani maju-kurrapinangu, manu kajikalu warrarda manngu-nyanyi maju-mipa wiriwirirli manu witawitarlangurlu. Ngulaju ngula-juku, kularna-jana yarda muru-pinyi ngawarra-kurlurlu. Jalangu-jangkaju, walyaju kapu-jana ngurrju karri yulyurru-kari yulyurru-kariki manu karapurda-kari karapurda-kariki tarnnga-juku nyanungu-patukuju. Ngula-puruju kapulu-nyanu ngurlu yirrarni walyangka warrarda miyiki wiri-maninjaku, kapulu-nyanu warrarda miyi warru maninjini walya-jangkaju.”

9

Kaatu-jana ngurrju wangkaja Nawaku manu nyanungu-nyangu-purnuku

¹ Ngula-jangkaju, Kaaturlu-jana pirrijirdi-maninjarla wangkaja Nawaku manu nyanungu-nyangu-purnuku, “Kurdukurdu panu-nyayirnijili marlaja kurduwarr-kijika! Ngula-jangkaju yungulu-jana ngurujarraranypa pirri-yaninjarla panu-yijala kurduwarr-kijirni nyanungurlulku nyurrurla-nyangu-purnurlu. ² Jurllu-kari jurllu-kari, yawu-kari yawu-kari, kuyu-kari kuyu-kari, ngulaju kapulu-nyarra nyurrurlakuju lani-jarrimi nyiyarningkijarra tarnnga-juku. Ngulakuju kapunkulu-jana wiri nyina nyurrurlaju.

³ “Nyurru-wiyilpankulu nyinaja kuyu ngarninja-wangu. Miyi-mipalpankulu ngarnu. Jalangu-jarra kapurna-nyarra yinyi kuyulku yungunkulu kuyu ngarni jurllu, yawu, manu kuyu-kari kuyu-kari. ⁴ Ngulakungarntirliji, yampiyalu yalyu ngarninja-wangurlu kuyu-kari kuyu-kari-jangka pinja-warnu. Nyiyaku kuja kujaju? Yalyuju ngulaju wankaru, kulalpa nyiya wankaru nyinayarla yalyu-wanguju. Kujarlajulu ngarninja-wangurlu yampiya yalyuju. ⁵ Kuruwarri nyampuju ngaju-nyangu: Yampiyalu-nyanu tarnnga-kurra pakarninja-wangurlu. Kajinpa tarnnga-kurra pakarni jintakari, ngulaju ngaju kapurnarlajinta kunka-mani. Pulukurlangurlu kaji pinyi yapa tarnnga-kurra, ngulaju kapurnarlajinta kunka mani-yijala yapaku nyurnukuju. ⁶ Nyurru-wiyirna-jana yapa ngurrju-manu, ngulaju ngajupiya. Ngulakujulu-nyanu yampiya tarnnga-kurra pakarninja-wangurlu! Kajinpa pakarni tarnnga-kurra, ngulaju nyurnukuju kapulurlajinta kunka-mani tarnnga-kurra nyuntuju linjarrpa wita-wangu.”

⁷ Ngula-jangkaju, Kaaturlu-jana yarda wangkaja Nawaku manu nyanungu-nyangu-purnuku, “Nawa, kurdukurdu panu-nyayirnijili kurduwarr-kijika yungulu-jana ngurujarraranypa pirri-yaninjarla panu-yijala kurduwarr-kijirni nyanungurlulku nyurrurla-nyangu-purnurlu.

⁸⁻¹⁷ Jalanguju karna-nyarra yimi-ngarrirni nyampu-kurluju pararri-kirli. Kularna riwarri-manilki ngawarra-kurlurluju nyampuju walya manu ngurujarraranypa kujarla yalarnirla, lawa. Kajirna nyanyi mangkurdu-wana yalkirirla ngapa-jangka, kapurna-nyarra manngu-nyanyi nyurrurla ngaju-nyangu-patu yapa, manu kapurna-jana manngu-nyanyi nyiyarningkijarra yangka kujalu wilypi-pardija pawurtu-ngurlu nyurrurla-kurluju. Kularna-nyarra wajawaja-mani nyurrurlaju, lawa. Pararri karna-nyarra milki-yirrarni nyurrurlaku jintawarlayiki-juku, kujankulu wilypi-pardija pawurtu-jangka, manu nyiyarningkijarraku manu kujarla yalarnirlaku ngurujarraranypaku. Ngulaju yungunkujulu marlaja nyanyi kajinkili pararriji nyanyi, ngulaju ngula-jukurna-nyarra wangkaja.”

Nawa-kurlu manu nyanungu-nyangu-patu ngalapi-nyanu-patu-kurlu

¹⁸ Nyampu-patu yirdi ngalapi-nyanujurlu Nawakuju: Jiimi, Yaamu, manu Japaji. (Yaamuku ngulakujurla ngalapi-nyanu wirriya palka-jarrija yirdiji Kanana.) ¹⁹ Nyampu-patu-kurlangu kurdukurdu ngulalu palka-jarrija, ngulalu-jana kurduwarr-kujurnu jaya-kurra-nyayirnilki ngurujarraranypa nguru-kari nguru-karirla.

²⁰ Ngula-jangkaju kamparruju, Nawanguju-nyanurla yarlu-pungu walyaju kaatiniki yungu-nyanu ngulangkaju yirrarni marnikiji-piya. Ngula-jangkanya yungu pamalku ngurrju-mani. Ngula-jangkaju, julkulku ngurrju-manu nyurlanjarla. Ngula-kurlurluju pamalku ngurrju-manu. ²¹ Ngula-jangka, julku-jangkarluju pamalku Nawanguju ngarnu. Ngarninjarla warungka-jarrija. Warungka-jarrinjarla, palkangkalku-nyanu jurnarrpa rurruny-pungu, ngulalpa jurnarrpa-wangulpa jalyalku ngunaja kalukurla. ²² Nyanungu-nyangu ngalapi-nyanu Yaamu,

yanurnurla kirda-nyanuku kaluku-kurra. Yukajarni kalukurla, ngula parlu-pungu kirda-nyanuju jalyalku, ngulalpa karrinjarla lirlki-nyangu. Lirlki-nyanjarla pina-yanu yurlapardi-kirra. Manu-palangu yanu nyanungukupurdangka-jarraku jirrama-kariki. Ngula-palangu yimi-ngarrurnu jirrama-karikiji. ²³ Purda-nyanjarla manulku-palarla wawarda jirrama-karirliji parnta-yirrarninjakungarntirli. Ngula-jangkaju, wawarda-kurlurluju parnta-yirrarnu-pala-nyanu purdangirli jimanta-wana. Ngula-palarla kunamurrumurru-juku yanu kirda-nyanukuju, wawarda-palarla parnta-yirrarnu nyanja-wangurlu-juku. Kula-pala kirda-nyanuju nyangkarla jalyaju.

²⁴ Nyanungujulpa Nawaju jarda-juku waparlku ngunaja. Ngula-jangkaju, yakarra-pardija langarpalku warungka-wangu-juku. Nyarrparlu mayi milya-pungu ngalapi-nyanuju Yaamuju kujalpa jalya lirlki-nyangu kurnta-wangurlu. ²⁵ Ngulakujurla kulu-jarrija Nawaju yangkakaju Kananaku ngalapi-nyanuku Yaamu-kurlanguku. Yaninjarla juyurdurlu-yunparnu Kanana, manurla wangkaja, “Nyuntu kapurnangku juyurdurlu-yunparni. Nyuntukupurdangka-patuju kapungkulu kamparru-juku nyina wiri-jiki nyuntukuju tarnnga-juku. ²⁶ YAAWIYI, ngulaju Wiri-nyayirni! Ngulakuju pangkalarla Jiiimiji marlaja nyina Kaatuku wardinyi-nyayirni tarnnga-juku! Jiiimilki ngulaju pangkalanguku wiri-yijala nyina nyuntukuju.

²⁷ Pangkalarla Japajikiji Kaaturlu yinyi walya wiri-nyayirni. Ngulajulu pangkala nyina Jiiimi-kirlangurla jintawarlayi-jiki Jiiimi-kirlangu-mayamaya manu Japaji-kirlangu-mayamaya. Pangkalangukulu wiri-jiki-yijala nyinami nyuntuku Kananakuju. Nyampunya ngula-jukurnanguku wangkaja.”

²⁸⁻²⁹ Ngula-jangkaju, Nawaju yarda purlka-nyayirni nyinaja yukurikiji 350-palakuju yangka-jangka ngawarra wiri-jangka. Yukuri-jangka 950-pala-jangka yawu-pardijalku Nawaju.

10

Nyampunya Nawa-kurlu manu nyanungu-nyangu-patu-kurlu ngalapi-nyanu-kurlu

¹ Nyampunya Nawa-kurlu manu nyanungu-nyangu-patu-kurlu ngalapi-nyanu-kurlu yangka Jiiimi-kirli manu Yaamu-kurlu manu Japaji-kirli. Yangka-jangka ngawarra wiri-nyayirni-jangka, nyampurra-patukujulu-jana kurdu panu-nyayirni palka-jarrija wirriyawiriyaju.

Nyampurra yapa ngulajulu Japaji-ngirli jaya-jarrija

² Nyampuranya Japaji-kirlangu-patu ngalapi-nyanu-patuju yirdi-patuju: Kuuma, Makaku, Mardayi, Japana, Tupulu, Mijiki manu Tiraji.

³ Nyampuranya Kuuma-kurlangu-patu ngalapi-nyanu-patuju yirdi-patuju: Yajikani, Ripiraji manu Tukurrma.

⁴ Nyampuranya Japana-kurlangu-patu ngalapi-nyanu-patuju yirdi-patuju: Layiju, Tarrjiji Kitimi manu Rurdani. ⁵ Yapa kuja kalalu nyinanja-yanu warru mangkuru wiri-nyayirni-wana Mirditirinu-wana, ngulajulu muku palka-jarrija yangka Japana-kurlangu-jangka ngalapi-nyanu-warnu. Ngulajulu panu-jarrija yapaju. Jarnkujarnku nyinaja warru kalalu nguru-kari nguru-karirla, manu kalalu jarnkujarnku wangkaja jaru-kari jaru-kari nyanungurra-nyanguju.

Nyampurra yapa ngulajulu Yaamu-ngurlu jaya-jarrija

⁶ Nyampuranya Yaamu-kurlangu-patu ngalapi-nyanu-patu yirdi-patuju: Kuuju, Mijirami, Puurtu manu Kanana.

⁷ Nyampuranya Kuuju-kurlangu-patu ngalapi-nyanu-patu yirdi-patuju: Jipa, Yapila, Japatayu, Raama manu Japatika.

Nyampuranya Raama-kurlangu-patu ngalapi-nyanu-patu yirdi-patuju: Jiipa manu Tirtanu.

⁸ Yangkaku yirdiki Kuujuku, ngulakujurla kaja-nyanu nyinaja yirdiji Nimurdu. Nimurdu, ngulaju kala nyinaja pirrjirdi-nyayirni. ⁹ Kala nyinaja kuyu-pungu-nyayirni YAAWIYI-kirlangu. Kujarlanya kalalu yapa wangkaja yapa ngalya-karikirli, ngulaju kuja, “Yalumpu yapa, ngulaju kuyu-pungu-nyayirni Nimurdu-piya YAAWIYI-kirlangu.” ¹⁰ Ngulaju ngula-juku. Yali Nimurdu kala-jana wiri nyinaja yapa panukuju. Kamparru-wiyi kala-jana wiri nyinaja ngurrararla Papilunurla kuja kalalu yapaju nyinaja kirri-paturlaju yirdi-paturlaju Papulu, Yirikarla manu Yakada. ¹¹⁻¹² Ngula-jangkaju, Nimurduju yanu ngurrara-kari-kirra yirdi-kirraju Yajiriya-kurra. Ngulangkalpa-jana kirri-patu wiri-patuju ngurrju-manu yirdi-patuju Ninupu, Riyupuju-Yiri, Kaala manu Rijini. Rijini, ngulaju kirri wita-wangu-nyayirni kulkurrirni kirri-jarrarlaju yirdi-jarrarlaju Ninupurla manu Kaalarla.

¹³⁻¹⁴ Yalumpu Mijirami, ngulaju kala-jana nyinaja warringiyi-nyanu panu-karirlanguku Luurdu-mayamayaku, Yanama-mayamayaku, Liyapa-mayamayaku, Napurtu-mayamayaku, Patiri-mayamayaku, Kajala-mayamayaku, manu yangka kuja kalalu nyinaja nguru-karirla yirdi-karirla Kiritirla. (Kuja kalalu nyinaja yapa nguru-karirla yirdi-karirla Pilijiyarla, ngulajulurla nyinaja warlalja warringiyi-nyanuku yalumpuku Kajalaku.)

¹⁵ Yangka Kanana, ngulakuju-palarla kirda-nyanuku nyinaja wirriya-jarraju: Kampurru-warnu wirriya yirdiji Jirdana, manu purdangirli-warnu wirriya yirdiji Yiji. ¹⁶⁻¹⁸ Kananaju kala-jana nyinaja warringiyi-nyanuju panu-karirlanguku yapakuju, ngularrajulu yirdiji: Jiipu-mayamaya, Yamuri-mayamaya, Kirrkaji-mayamaya, Yiipi-mayamaya, Yarrka-mayamaya, Jini-mayamaya, Yarrpada-mayamaya, Jimarra-mayamaya manu Yamaja-mayamaya. Nyampurranya Kanana-kurlangu-mayamaya warlalaju. Ngakarralku ngulajulu muku pirri-maturnu nguru-kari nguru-karikirra ngulaju kirri-ngirli yirdi-ngirliji Jirdana-ngurlu. ¹⁹ Panu-karijili yanu kurlirra kirri-kirra yirdi-kirraju Karara-kurra, ngulajulpa karrija ngurrararla yirdingkaju Kaajarla. Ngula-jangkajulu kakarrara-jarrinja-yanu ngurrara-kari-kirra yirdi-kirraju Laaja-kurra, ngulangkajulpalu nyinaja kirri-paturlaju yirdi-paturlaju Jatamarla, Kumarrarla, Yardamarla manu Jipuyirla.

²⁰ Nyampurrajulu yapa panuju palka-jarrija Yaamu-ngurlu yangka-ngurlu Nawa-kurlangu ngalapi-nyanu-ngurluju. Ngulaju kalalu wangkaja jaru-kari jaru-kari nyanungurra-nyanguju, manu kalalu nyinanja-yanu ngurrara-kari ngurrara-karirla nyanungurra-nyangurlaju.

Nyampurra yapa ngulajulu Jiimi-ngirli jaya-jarrija

²¹ Jiimi, yangka Japajikipurdangka papardi-nyanu, ngulakujulurla palka-jarrija wirriyawirriya. Jinta-kari warringiyi-nyanuju, ngulajulpa-jana warringiyi-nyanuyijala nyinaja yapa panukuju yangka kuja kalalu-nyanu yirdi-pajurnu ‘yapa Yiipukurlangu’.

²² Nyampurranya Jiimi-kirlangu-patu ngalapi-nyanu-patuju yirdi-patuju: Yilimi, Yajurru, Yarrpakaja, Luurdu manu Yarrama.

²³ Nyampurranya Yarrama-kurlangu-patu ngalapi-nyanu-patuju yirdi-patuju: Yuuju, Yuulu, Kijju manu Mijiki.

²⁴ Yangka Yarrpakaja, ngulajurla kirda-nyanuju Jaalayaku. Jaalaya ngulajurla kirda-nyanuju Yiipuku. ²⁵ Yiipu ngulaju-palangu kirda-nyanuju wirriya-jarraku yirdi-jarrakuju Pilikiki manu Jakurturnuku. Kuja wiri-jarrija Pilikiji, ngula-puruju-jana Kaaturlu yapa muku yilyaja nguru-kari nguru-kari-kirra yungulu wangkami jaru-kari jaru-kari ngurujarraranyparlaku.

²⁶⁻²⁹ Yangka Jakurturnuju, ngulajulpa-jana kirda-nyanu nyinaja wirriyawirriyaku yirdi-patukuju Yalmurda, Julupuku, Yamapitiki, Jiiraku, Yardumuku, Yuujulu, Tikilaku, Yupala, Pimuluku, Jiipaku, Yupiriki, Yapilaku manu Juupupuku:

Nyampurranyalu nyinaja jintawarlayiji yapa Jakurturnu-kurlangu warlalajaju. ³⁰ Ngulaju kalalu nyinanja-yanu pamarrparla kakarrumparra-warnu kulkurrirni yirdi-jarrarlaju Miijirla manu Jipararla.

³¹ Nyampurralu Jiimi-kirlangu-mayamaya ngulaju yangka kuja kalalu wangkaja jaru-kari jaru-kari manu kuja kalalu nyinanja-yanu ngurrara-kari ngurrara-karirla nyanungurra-nyangurlaju.

³² Nyampurralu yapaju ngulaju Nawa-kurlangu-patu-jangka ngalapi-nyanu-patu-jangka yangka kuja kalalu nyinanja-yanu ngurrara-kari ngurrara-karirla. Nyampurra-jangkanyalu yapa-kari yapa-kari pirri-maturnu ngurujarraranypa yali-jangka ngawarra wita-wangu-jangkaju.

11

Yapajulu muku pirri-maturnu jaru-kari jaru-kari-kirli

¹ Ngawarra-jangka yangka wiri-jangka, ngulaju kalalu jinta-wiyi-jiki jaruju wangkaja. ² Kujalu kakarrara-purdalku yanu nguru-kurra yirdi-kirraju Papiluniya-kurra, ngulangkanyalpalu nyinaja jintawarlayi-jiki manangkarrarla pirli-wangurla.

³ Wangkajalkulu-nyanu nyanungu-patu yuwarli-kari yuwarli-kariki ngantirninjan garnti. Ngulajulu-jana ngurrju-manu pirikiji-kirlirli kujalu ngurrju-manu pirikiji* pirjirdi walya-jangka manu palya-piya-jangka. ⁴ Ngula-jangkaju, wangkajalu-nyanu, “Yirrarnirlipa kirri wiri-nyayirni nyampurula-juku, manu jinta-karirlipa ngantirni yuwarliji kirrirdi-nyayirni kankarlumpayi yungu paarl-mardarni kankarlarra yalkiri. Kajili-ngalpa yapa-karirli nyanyi, ngulaju kapulu-ngalpa rdirrinypa-pajirni. Kula-ngalpa nganangku nyampu-ngurluju yilyami.”

⁵ Junga-juku, rdirri-yungulurla yuwarli kirrirdiki ngantirninjakuju manu kirri wiriki yirrarninjaku. Ngula-kurraju YAAWIYI-rliji, ngulajulpa-jana warrawarra-kangu ngantirninja-kurraju. ⁶ Ngula-jangkaju, YAAWIYI-ji wangkajalkulu-nyanu, “Nyampurra-patu, ngula kalu nyina jintangka, ngulaju kalu jinta-juku jaru wangka. Nyampuju kalu-nyanu nyanungurlu-puka ngantirni kirriji manu yuwarli kirrirdiji kuja kalu-nyanu nyanungu-juku wala nyina ngaju-kurra-wangu. Jalangu-jarrarlul kulalpa-jana nganangku-puka warla-pajikarla, kalakalu maju-juku kanyi wiljingki-juku tarnngangku. ⁷ Kuja-kujakuju, kanunju-jarrinjarla yinyilkirlipa-jana jaru-kari jaru-kari yungulu-nyanu ngulaju jarnkujarnku kanginy-pinyi ngurpangkulku jaru-kari jaru-kari.”

⁸⁻⁹ Junga-juku, jaru-kari jaru-kari-jana yungu nyanungurlu YAAWIYI-rli. Ngula-jangkaju, kulalpalu-nyanu milya-pungulku jaru-kari jaru-kari wangkanja-kurra. Ngulajulpalu-nyanu kanginy-pungulku. Kujalpalu-nyanu kanginy-pungu jarnku-jarnku jaru, lawa-jarrijalu yuwarli kirrirdimpayiki ngantirninjaku, manulurla marlaja pirripirri-maturnu nguru-kari nguru-kari-kirra YAAWIYI-kiji. Kujarlunya-jana YAAWIYI-rli warla-pajurnu yuwarli-kijaku kirrirdi ngantirninja-kujaku. Ngulajulu kirriji ngarrurnu ‘Papulu’, ngulaju nyampuju yirdiji, ‘Warungka-manu-ngalpa Purdanyanja-wangu’.

Nyampurra yapa ngulajulu Jiimi-ngirli jaya-jarrija

¹⁰⁻¹¹ Nyampuju yimi Jiimi-kirli Nawa-kurlangu-kurlu ngalapi-nyanu-kurlu manu nyanungu-nyangu-purnu-kurlu. Ngawarra wiri-jangka yukuri-jarra-jangkarla, kujalpa nyinaja 100-palaku yukuriki, Jiimikijirla kurdu jinta-wiyi palka-jarrija wirriya yirdiji Yarrpakuju. Manu panu-karilki kurdukurdu yardalurla palka-jarrija. Ngularla palka-jarrija yangka Yarrpakuju, ngula-jangkarlaju Jiimijilpa wankaru-juku nyinaja yarda 500-palakuju yukurikiji purlka-nyayirni. Ngula-jangka yawu-pardijalku.

* 11:3 bricks

12-13 Yangka Yarrpakuju ngalapi-nyanu Jiimiki, kujalpa nyinaja 35-pala yukuriki, ngulakujurla kurdu jinta-wiyi palka-jarrija wirriya yirdiji Jaala. Manu panu-karilki kurdukurdu yardalurla palka-jarrija Yarrpakujuku. Ngularla palka-jarrija yangka Jaala, ngula-jangkarlaju Yarrpakujulpa wankaru-juku nyinaja yarda 403-palakuju yukuriki purlka-nyayirni-yijala. Ngula-jangka yawu-pardijalku.

14-15 Yangka Jaala ngalapi-nyanu Yarrpakujuku, kujalpa nyinaja 30-pala yukuriki, ngulakujurla kurdu jinta-wiyi palka-jarrija wirriya yirdiji Yiipu. Manu panu-karilki kurdukurdu yardalurla palka-jarrija Jaalaku. Ngularla palka-jarrija yangka Yiipu, ngula-jangkarlaju Jaalajulpa wankaru-juku nyinaja yarda 403-palakuju yukurikiji purlka-nyayirni-yijala. Ngula-jangka yawu-pardijalku.

16-17 Yangka Yiipu ngalapi-nyanu Jaalaku, kujalpa nyinaja 34-pala yukuriki, ngulakujurla kurdu jinta-wiyi palka-jarrija wirriya yirdiji Piliki. Manu panu-karilki kurdukurdu yardalurla palka-jarrija Yiipuku. Ngularla palka-jarrija yangka Piliki, ngula-jangkarlaju Yiipujulpa wankaru-juku nyinaja yarda 430-palakuju yukurikiji purlka-nyayirni-yijala. Ngula-jangka yawu-pardijalku.

18-19 Yangka Piliki ngalapi-nyanu Yiipuku, kujalpa nyinaja 30-pala yukuriki, ngulakujurla kurdu jinta-wiyi palka-jarrija wirriya yirdiji Ruu. Manu panu-karilki kurdukurdu yardalurla palka-jarrija Pilikiki. Ngularla palka-jarrija yangka Ruu, ngula-jangkarlaju Pilikijilpa wankaru-juku nyinaja yarda 209-palakuju yukurikiji purlka-nyayirni-yijala. Ngula-jangka yawu-pardijalku.

20-21 Yangka Ruu ngalapi-nyanu Pilikiki, kujalpa nyinaja 32-pala yukuriki, ngulakujurla kurdu jinta-wiyi palka-jarrija wirriya yirdiji Jirruku. Manu panu-karilki kurdukurdu yardalurla palka-jarrija Ruuku. Ngularla palka-jarrija yangka Jirrukujuku, ngula-jangkarlaju Ruujulpa wankaru-juku nyinaja yarda 207-palaku yukurikiji purlka-nyayirni-yijala. Ngula-jangka yawu-pardijalku.

22-23 Yangka Jirruku ngalapi-nyanu Ruuku, kujalpa nyinaja 30-pala yukuriki, ngulakujurla kurdu jinta-wiyi palka-jarrija wirriya yirdiji Nayuru. Manu panu-karilki kurdukurdu yardalurla palka-jarrija Jirrukuku. Ngularla palka-jarrija yangka Nayuruju, ngula-jangkarlaju Jirrukujulpa wankaru-juku nyinaja yarda 200-palakuju yukurikiji purlka-nyayirni-yijala. Ngula-jangka yawu-pardijalku.

24-25 Yangka Nayuru ngalapi-nyanu Jirrukuku, kujalpa nyinaja 29-pala yukuriki, ngulakujurla kurdu jinta-wiyi palka-jarrija wirriya yirdiji Tiira. Manu panu-karilki kurdukurdu yardalurla palka-jarrija Nayuruku. Ngularla palka-jarrija yangka Tiiraju, ngula-jangkarla Nayurujulpa wankaru-juku nyinaja yarda 119-palakuju yukurikiji purlka-nyayirni-yijala. Ngula-jangka yawu-pardijalku.

26 Yangka Tiira ngalapi-nyanu Nayuruku, kujalpa 70-palaku yukuriki nyinaja jarlu-pardu, ngulaju-jana marnkurrrpa mardarnu wirriya-patu yirdi-patuju kamparru-warnuju Yipurumu, kulkurru-pajaju Nayuru, purdangirli-warnuju Yarrana.

Nyampurra yapa ngulajulu Tiira-ngurlu jaya-jarrija

27-29 Nyampunya yimi Tiira-kurlangu manu nyanungu-nyangu-purnu-kurlu. Ngulajulpalu nyinaja yangkangka-juku ngurungka Papiluniyarla kiringka yirdingkaju Yuurrungka. Yangka Yarrana ngalapi-nyanu Tiira-kurlangu, ngulakujulurla palka-jarrija marnkurrrpa kurdu-patu: Kamparru-warnuju yirdiji wirriya Laati, kulkurru-pajaju ngulaju ngama yirdiji Milkaya, purdangirli-warnuju yirdiji Yijika. Ngula-jangkaju, Yarranaju yawu-pardijalku. Kala nyanungukupalangu Tiira, ngulajulpa wankaru-juku nyinaja. Tiira-kurlangu-yijala ngalapi-nyanu kulkurru-paja yirdiji Nayuru, ngulangkuju karnta kangu nyanungukupurdangka-kurlangu Yarrana-kurlangu yurntalu-nyanu yangkaju Milkayaju, ngulaju kangu karnta nyanungukulku. Tiira-kurlangu-yijala ngalapi-nyanu kamparru-warnu yirdiji Yipurumu, ngulangkuju

manu karnta-yijala nyanungu-parnta yirdiji Jaarayi. ³⁰ Kularla palka-jarriyarla kurdu Jaarayikiji nyarrparla mayi.

³¹⁻³² Ngula-jangkaju, ngakalku-yijala Tiiraju jirrnganja-jana yarnkajalku Kanana-kurra, kangu-jana yapaju nyanungu-nyangu warlalja. Ngulaju-jana nguru-yirrarnu yatijarra karlarra, Yipurumuku manu Yipurumuku kali-nyanuku Jaarayiki, manu nyanunguku warringiyi-nyanuku Laatiki. Kirri-ngirliji Yuurru-ngurlu-jana kangu wurnturu kirri-kari-kirra-wiyi yirdi-kirra Yarrana-kurra. Ngulangkalkulpalu nyinaja tarnnga. Ngula-jangkaju, kujalpa Tiiraju nyinaja 205-palakuju yukurikiji, yawu-pardijalku.

12

YAAWIYI-rli yajarnu Yipurumu

¹ Ngula-jangkaju, ngaka-pardu-karilki, YAAWIYI-ji wangkajarla Yipurumukuju, “Nguru nyampu, ngulaju yampinja-yantalku manu nyuntukupalangu manu nyuntu-nyangu-purnurlangu. Kapurnangku ngajulurlu-juku nguru-yirrarni nguru-kariralku jinta-kari-kirra.” ² “Kapunpa-jana nyuntuju wiri-jiki nyina yapakuju jaya-kurraku nyuntu-nyanguku kujarla yalarnirlaku. Kapurnangku yirdiji nyuntuju wiri-pajirni. Kapurnangku pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kanyi. Ngulakuju yapa-patu-kari kapungkulu wardinyi-yijala manu ngampurra marlaja nyina nyuntukuju. ³ “Kajingkili yapa nyinami nyuntuku wardinyi, ngulaju ngula-juku. Ngulakuju kapurna-jana ngajuju pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kanyi. Kala kajingkili karla-karri maju manu juyurdurlu-yunparni, ngulaju kapurnangkurla juyurdurlu-yunparninarla kunka-mani-yijala. Kuja kanpaju nyuntu wala-juku nyina ngajuku, kujarlaju yapa-kari yapa-kari kapungkulu marlaja nyina wardinyi nyuntuku kujarla yalarnirla ngurujarraranypa.”*

⁴⁻⁵ Junga-juku, YAAWIYI purda-nyangu linpangku Yipurumurluju. Yangka-ngurlu Yarrana-ngurlu jirrnganja-jana yarnkaja Yipurumuju nyanungu-parntaku Jaarayiki manu nyanungukupurdangka-kurlanguku ngalapi-nyanuku Laatiki manu warrkini-patuku nyanungu-nyanguku kujalpalurla warrki-jarrija, manu nyiyarningkijarraku kawartawaraku manu narnukutuku manu pulukuku manu tangkiyiki manu jurnar-paku, ngulaju-nyanu muku kangu nyanunguku nguru-kari-kirraluku yirdi-kirraju Kanana-kurra. Kuja yarnkajalku Yarrana-ngurlu Yipurumuju, ngulaju jarlu-pardu-nyayirnilki nyinaja 75-palaku yukurikilki.

⁶ Ngula yukajarra nguru-kurra Kanana-kurra, ngulangkajulpalu jaya-kurra-nyayirni yapaju nyinaja Kanana-wardingi-patuju. Ngula-jangkaju, jingijingi-jana jirrnganja yanu Kanana-wana jinta-kari-kirra kirri-kari-kirra yirdi-kirraju Jikimi-kirra Muuri-kirlangu-kurra maralypi-kirra. Ngulangkajulpa watiya-nyayirni-wangu jinta karrija tarruku nganta. Yalumpurla-juku Yipurumuju jupu-karrija.

⁷ Ngula-jangkaju, YAAWIYI-rliji-nyanu milki-yirrarnu Yipurumu-kurra, wangkajalkurla Yipurumukuju, “Nyampu nguru, yinyi kapurna-nyarra nyuntuku manu nyuntu-nyangu-purnuku kurdukurduku.” Ngula-jangkaju, Yipurumurluju yarturlulku-jana turnu-maninjarla yurturlurla murnju-yirrarnu YAAWIYI-ki pulka-pinjakungarntirli manu kuyu warntarri purranjakungarntirli.

⁸ Ngula-jangka, Jikimi-jangkaju yarda-jana jirrnganja yarnkaja, ngulaju kurlir-ralku pirli-kari pirli-kari-wana yaninja-yanu. Ngulaju ngurraju yirrarnu kulkurru mardangka kirri-jarrarla kulkurru. Jinta-kari kirri yirdiji Yayi kakarrara, jinta-kari kirri yirdiji Pijili karlarra. Ngulangkaju jinta-karilki yurturlurla murnju-yirrarnu yarturluju YAAWIYI-ki yati-wangkanjaku, manurla kuyu warntarri purraja

* **12:1** Nyangka Acts 7.3   * **12:3** Nyangka Acts 3.25, Galatians 3.8

nyanunguku. ⁹ Ngula-jangkaju, jirrnganja yarnkaja-jana yarda, kurlirra-jana kanjayanu, ngula-jana yarda jirrnganja ngunanja-yanu kurlirra-juku jilja-kurra yirdi-kirra Nikipi-kirra.

Yipurumu-kurlangujulpalu nyinaja ngurrara-karirla yirdingkaju Yijipirla

¹⁰ Ngulangka Nikipirla nyinajarra lirrjirdi-nyayirnirla ngurungkaju. Ngakarran-gakarralku ngapa-wangulku manu miyi-wangulkulpalu nyinaja yapaju. Yarnunjukulpalu nyinaja miyi-wangu. Ngula-jangkaju, Yipurumuju yarda-jana nguru-yirrarnu karlarralku nguru-kurra Yijipi-kirra. ¹¹⁻¹² Kujalu yanurnu nguru-kurra Yijipikirra, ngulangkajurla Yipurumuju lanilki wangkaja karnta kali-nyanuku nyanungu-parntaku, “Kari-nganta nyuntuju yuntardi-nyayirni. Kajingkili Yijipi-wardingkirli nyanyi nyuntulu, ngulaju kapujulu ngurru-nyanjarla pakarni ngaju ngaju-parnta-ngurlu, manu kapujulu jurnta kanyi nyuntuju. ¹³ Ngula-kujaku, nyuntuju wangkaya-jana ngajukupurdangkanpa ngawurru-nyanu nganta. Kajinpa-jana kuja wangka, ngulaju kapujulu yampimi. Kulajulu pakarni.”

¹⁴ Junga-juku, kujalu yukajarni Yijipi-kirra, Jaarayilkili nyangu yuntardi-nyayirni Yijipi-wardingkirli. ¹⁵ Kujalpalurla kingiki warrkini-patu warrki-jarrija, ngularlangurlujulu Jaarayiji nyangu yuntardi-nyayirni. Ngula-jangkaju, kingikililirla yim-ingarrurnu yuntardi-nyayirni karnta. Jungajukulu karntaju manunjunu. Kangurnulu kingi-kirlangu-kurra. ¹⁶ Junga-juku, kingijilparla ngurrju-nyayirni nyinaja Yipurumukuju, manulparla warntarri yungu panu-jarlu-nyayirni: puluku, kawartawara, tangkiyi manu yapa-patu warrkini wati manu karnta kujalpalurla jamulu warrki-jarrija pirijina-piya Yipurumukuju miyi-mipaku. Kujarlaju nyanungujulpa Yipurumuju nyinaja ngampurra-nyayirni.

¹⁷ YAAWIYI-ji wardinyi-wangulpa nyinaja kingikiji kujarla Jaarayi puntarnu Yipurumukuju. Ngula-jana YAAWIYI-rli nyurnuku ngurrju-manu yalumpu kingi manu nyanungu-nyangu yapa yangka kujalpalurla jirrnganja nyinaja yuwarli nyanungu-nyangurla. ¹⁸⁻¹⁹ Junga-juku, kingirlijirla jarulku yilyaja, wangkajarla nyanungu-nyanguku warrkiniki yajarninjaku Yipurumuku. Junga-juku, Yipurumuju yanurnu kingi-kirlangu-kurra yuwarli-kirra. Ngulangkajurla wangkajalku kingiji, “Nyarrparlanpaju warlkanku yimirr-yungu kujanpa Jaarayi ngarrurnu nyentukupurdangkalku ngawurru-nyanu nganta? Nyuntu-nyangu-jala karnta yalumpuju! Pina-kangka nyanungu! Manu pardiyarra nyampu-ngurluju nguru-ngurlu!” ²⁰ Ngula-jangkaju, wangkaja-jana kingiji nyanungu-nyanguku warrmarlaku, “Purayalu-jana yungunkulu-jana yilyamirra kulkurru-ngurlu.” Junga-juku, Yipurumurluju yampinja-yanu nguruju, kangu-jana nyanungu-nyangu yapa, nyanungu-nyangu nyiyarningkijarra.

13

Yipurumu-kurlangu Laati-kirlangu, jarnkujarnku yanulu nguru-kari-kirra

¹⁻² Yijipi-jangkaju, Yipurumu pina jirrnganja yanu-jana kakarrara yatijarra nguru-kurra yangka Nikipi-kirra jilja-kurra. Ngulajulpa mardarnu nyiyarningkijarra jaya-kurra-nyayirni tala, puluku, kawartawara, jurnarrpa. Panu-kari warlalja yangka nyanungukupurdangka ngalapi-nyanu Laati-kirlangurlangu, yanurralu jintangkajuku Nikipi-kirra-yijala. Ngula-kurranyalu muku yukajarra Yipurumu-kurlangu, Laati-kirlangu.

³⁻⁴ Ngula-ngurluju, yardalu yarnkaja yatijarralku. Ngurra-kari ngurra-kari ngunanja-yanulu. Yangka-kurra-yijalalu pina-yanurnu kamparru-warnu-kurra yangka kirri-jarra-kurra-yijala kulkurru-kurra Pijili-kirra manu Yayi-kirra kuja yangka kamparru-wiyi ngunaja Yipurumuju manu yangka kuja-jana yarturlu

murnju-yirrarnu YAAWIYI-kirlangu pulka-pinja-kurlangu maralypi yarturlu yurru-jurla. Yalumpurla-juku YAAWIYI wiri-pajurnu Wiri-nyayirni Yipurumurlu.

⁵ Yipurumukupurdangka-kurlangu ngalapi-nyanurlu yirdingki Laatirli, ngulajulpa-nyanu jaya-kurra-yijala mardarnu nyiyarningkijarraju puluku manu jiyipi manu kaluku. Ngulajulpa-pala-nyanu jarnku-mardarnu panu-mirnimirni. ⁶⁻⁷ (Yalumpurla ngurungka, ngulajulpalu kamparru-juku nyinaja yalumpu-wardingki-juku Kanana-wardingki-patu-juku, manu ngalya-kari yapa turnu-warnu-yijala yirdiji Piriji-patu, ngulajulpalu yalumpurla-yijala ngurungka warru nyinaja.) Marna yukuri kulalpa wiri karrija puluku ngarninjaku, manu ngapaju kulalpa wiri ngunaja. Ngula-jangka kujarlaju, Yipurumu-kurlangurlu Laati-kirlangurlu warrkinirli, ngulangkujulu-nyanu wiljiwilji-manu marna-ngurlu ngapa-ngurlu. Marna-wangurla manu ngapa-wangurla lirrjirdirla, kulalu nyiyakulku nyinakarla panu-kariji yalumpurlaju ngurungka.

⁸ Ngula-jangka, Yipurumujurla wangkaja Laatikiji, “Ngalipaju karlipa nyina turnu-warnu-jala-ngarra. Kulu-wangurlipa nyina waparlku rarralpa. ⁹ Walyanya kanpa yinya nyanyi kakarrumparra-warnu kurlirra manu karlumparra-warnu kurlirra? Milaka nyarrparanpa kanyi walya. Kajinpa yani karlumparra-warnu kurlirra, kapurna ngajuju yani kakarrumparra-warnu kurlirra.”

¹⁰⁻¹³ Junga-juku, Laatirliji walyajulpa nyangulku. Nyangu wirri wantiki-wana-juku karru ngapa-kurlu-wana kakarru-kurlirra. Parlu-pungu yukuri-nyayirni manu watiya ngurrju-nyayirni wiriwiri karru-wana yirdi-wana Jurdunu-wana, yangka kuja-ka wirri wiri ngunamirra kurlirra yirdi-kirraju kirri-kirraju Jura-kurra. Ngula-kurra-pinanguju ngapa-ka ngunanjarra-yani jaya-kurra. Ngurujulpa ngunaja yangka-piya-yijala yukuri-jarlu kaatini yirdi-piya Yitini-piya manu nguru-kari jinta-kari-piya Yijipi-piya. (Kurlarra wurnturulpa-pala karrija kirri-jarra jirrama. Yirdiji jinta-kariji Jatama, jinta-kariji kirri-kariji yirdiji Kumarra. Murnma-juku-palangu YAAWIYI-rli yampija kirri-jarraju riwarr-pinja-wangurlu.)

Nyampu walya milarninjarla puranja-yanu-jana jirrnganja Laatirliji. Ngulaju yanurra kirri-kirra Jatama-kurra kakarru-kurlirra. Ngurralku yirrarnu yungkaparri-jiki kirringka Jatama-pirdi. Yapa yali kujalpalu nyinaja Jatamarla, ngulajulpa punku-nyayirni nyinaja, kulalpalu YAAWIYI puraja, lawa.

Yipurumujulpa-jana jirrnganja nyinaja purdangirli yalumpurla yangkangka-juku ngurungka lirrjirdirla.

YAAWIYI-rli jangku-pungurla Yipurumuku kurdu panu-jarlu

¹⁴ Ngula-jangkaju, YAAWIYI-ji wangkajarla Yipurumukuju, “Walya nyampu miimii-nyangka warru yatijarra, kakarrara, kurlirra, karlarra. ¹⁵ Nyampuju kapurnangku yinyi nyuntuluku manu nyuntu-nyangu-purnuku kurdukurduku. Kajinpa-jana kurdu panu mani, ngulakunya kanpa-jana ngayi-mardarni nyuntulurlu tarnngajuku. Ngulakunya-jana karrimi nyampuju walya.* ¹⁶ Nyuntu-nyangu kurdukurdu kapulu panu-jarrimi panu-nyayirni jaya-kurra nama-piya. Kula-jana nganangku yiin-pura nama-piya kurdukurduju. ¹⁷ Karrinja-pardinjarla jirrnganja-jana warru wapaya nyampurla walyangka, kurlurlumpayi, karlumpayi, yatujumpayi, kakarrumpayi. Kari-nganta kapurnangku muku yinyi nyuntukulku nyampuju walya.”

¹⁸ Junga-juku, Yipurumu-jana purda-nyanjarla jirrnganja yarkaja karlarra kurlirra. Ngurra-kari ngurra-kari ngunanja-yanu-jana jirrnganja. Yanurnu jinta-kurra yirdi-kirraju kirri-kirraju Yipurana-kurra. Ngulangkulpa-jana jirrnganja nyinaja. Ngulangka kirringka Yipurana-nya karrijalpalu watiya panu wiriwiri ngurrju-nyayirni maralypi. Nyampurra watiyajulpalurla karrija warlajla watiki jinta-karikiji

* 13:15 Nyangka Galatians 3.16

yirdikiji Mamiriki. Ngulangkaju Yipurumurluju yarturlu-yijala yarda yurturlurla murnju-yirrarnu yurrujurla, ngulaju YAAWIYI-ki pulka-pinjaku.

14

Kingi Kirdulayumurlu puuly-mardurnu wati yirdiji Laati

¹ Kuja-puru wati jintalpa nyinaja kingi Papilunuku yirdiji Marapiliji. Jinta-kari yirdiji Yarukuju kingilpa nyinaja Yalujuku. Jinta-kari yirdiji Kirdulayumuju nyinajalpa kingi Yilimiki, manu jinta-kari yirdiji Tituluju nyinajalpa kingi Kuyimiki.

² Nyampurra murntu-pala kingi-patu manu nyanungurra-nyangu warrmarlalu-jana jangkardu yanurnu kulu rdaka-pala kingi-patu-kariki manu nyanungurra-nyangu warrmarlaku. Yirdi nyanungurra-nyanguju Piira, Piirra, Jinapa manu Jimipa. Piirajulpa kingi nyinaja Jatamaku. Piirrajulpa kingi nyinaja Kumarraku. Jinapajulpa nyinaja kingi Yardamaku, manu Jimipajulpa nyinaja kingi Jipuyiki. Wati jinta-karijilpa nyinaja kingi Piilaku. (Yirdi jinta-kari ngurra yinya-kurlangu Jura.)

³ Kujalu-jana murntu-pala kingi manu nyanungurra-nyangu warrmarla jangkardu yanurnu kulu yinyaku rdaka-pala kingi-patuku, rdaka-pala kingijili-jana jinta-jarrija nyanungurra-nyanguku warrmarlaku karru-wana yirdi-wanaju Jiirdurnu-wana. (Jalangurlu karlipa nyampuju ngurra yirdi-mani 'Mangkuru Punku'. Kula-ka nyiya wankaru nyina ngapangka yinyarlaju.) ⁴ Kujakungarntiji, kingi Kirdulayumulpa-jana wiri nyinaja yinyaku rdaka-pala-kari kingiki 12-palaku yulyurru-puku. Yulyurru-puku kari wangkajalu kulalurla warrki-jarrimi nganta nyanunguku. Wangkajalpalurla jangkardu nganta kulu. ⁵ Kuja-jangkanya-jana yulyurru-karirlaju, kingi Kirdulayumuju wangkaja kingi-patuku yirdi-patukuju Marapiliki, Yarukuku manu Tituluku yungulu-jana nyanungurra-nyangu warrmarla kanyirni kuluku yungulu-jana jangkardu yani panu-kariki. Yinyarra murntu-pala kingi manu nyanungurra-nyangu warrmarla kamparruju yanulu ngurra-kurra yirdi-kirraju Yajara-Karnamikirra kuluku Ripayiti-patu yapaku. Ripayiti-patujulu-jana muku pungu kingi Kirdulayumu-kurlangu-paturlu warrmarlarlu kulu wiringka. Ngula-jangka, kingi Kirdulayumu-kurlangu warrmarlalu yanu Yaamu-kurra kujalpalu yapa-patu Jujiyi-patu nyinaja, ngulalu-jana Jujiyi-patuju muku pungu-yijala nyanungurrarluru. Ngula-jangka, Kirdulayumu-kurlangu warrmarlajulu yanu Jaapa-Kirija-kurralku. Yinyarla Yimiti-patu yapalu-jana muku pungu-yijala nyanungurrarluru. ⁶ Ngula-jangka, Kirdulayumu-kurlangu warrmarlalu yanu pirli-patu-kurra ngurrangka Yitamarla ngurra yirdi-kirraju Yala-Parana-kurra. Nyampuju kutu jiljangka. Yinyarlalu-jana muku pungu yapa Yuuriti-patu nyanungurrarluru. ⁷ Ngula-jangka, Kirdulayumu-kurlangu warrmarlalu yanu pirli-patu-jangka Yanimiji-kirra. (Yirdi jinta-kari ngurra nyampukuju Katiji.) Yinyarlalu-jana Yamili-patu muku pungu nyanungurrarluru. Manu Yamuri-patulu-jana muku pungu-yijala kulu wiringka. Yamuri-patuju kalalu nyinaja Yajaja-Tamururla.

⁸ Yinyarra rdaka-pala-kari kingi-patu Jatama-wardingki, Kumarra-wardingki, Yardama-wardingki, Jipuyi-wardingki manu Piila-wardingki, purda-nyangulu kujalpalu kingi Kirdulayumu manu kingi marnkurrpa-kari manu warrmarla nyanungurra-nyangu yanurnu kuluku. Junga-juku, yanulu karru-kurra Jiirdurnu-kurraju kuluku. ⁹ Ngurra yinyarla, kulu wiringkili-jana pakarnu kingi-patu-kari yirdi-patuju Kirdulayumu, Titulu, Marapili, Yaruku manu panu-kari warrmarla. Murntu-palarlu panu-jarlu turnu-warnurlu warrmarlarlupalu-jana kulungku pakarnu rdaka-pala turnu-warnu-kari. ¹⁰ Karru Jiirdurnu-wana karrijalpa parlu-nyayirni. Kaji ngana yinya-wana wapayarla, kapu yukayarla kanunju manu paliyarla. Kulu wiri-puru, kingi Jatama-wardingki manu Kumarra-wardingki manu nyanungurra-nyangu warrmarla parnkajalu lani. Ngulalu wantija parlu-kurra, mukulu palija yalirla-juku.

Yangka-patu kingi-patu marnkurrpa-kari manu nyanungurra-nyangu warrmarla, ngulalu wuruly-parnkaja pirli-kirra pinja-kujakuju.

¹¹ Ngula-jangka, kingi Kirdulayumu manu nyanungurra-nyangu warrmarla yanulu Jatama-kurra manu Kumarra-kurra, manulu-jana jurnta kangu nyi-yarningkijarra yapaku kujalpalu yinyarla nyinaja. Miyirlangulu-jana jurnta kangu. ¹² Nyampukungarnti, kala Laati nyinajayi Jatamarlaju. Ngulajulpa Yipurumukupurdangka-kurlangu kaja-nyanu nyinaja. Ngula-jangkalu Kirdulayumu-kurlangu warrmarlarlu kangu Laatirlangu pirijina. Ngulalurla Laati-kirlangu nyi-yarningkijarrarlangu jurnta kangu. Ngulalu pina-yanu nyanungurra-nyangu ngurra-kurralku. ¹³ Wati jinta wuruly-parnkaja Jatama-ngurluju. Yaninjarlarla wangkaja Yipurumuku yangka Yipuruku kuja Kirdulayumurlu kangu Laati manu nyanungu-nyangu nyiyarningkijarra. Yinya-puru Yipurumujulpa nyinaja kutu watiya kirrirdiki yangka kujalparla karrija Mamiriki Yamuriki. Mamiriji papardi-nyanu Yijikuku manu Yanuruku. Nyampukungarnti, jirrama-juku-palarla wangkaja Yipurumukuju kajilirla yapa jangkardu yanirni kulu, kapu-pala nyanungu-jarrarlalu muurl-mardarni.

Yipurumurlu puntarnu-jana Laati warrmarlaku Kirdulayumu-kurlanguku

¹⁴⁻¹⁵ Junga-juku, Yipurumurlulku-jana turnu-manu yapa Mamirikipurdangka-jarra-kurlangu-yijala yapa warrmarla kunka-maninjakulku. Junga-juku, jurnar-rpalkulu manu wurrumpurru, kurdiji, junma, kuturu, mayingka manu nyiyarningkijarra. Yarnkajalu yatijarra-purda kirri-kari-kirra yirdi-kirra Taanu-kurra. Taanurla ngurungka ngula-pirdi, Kirdulayumu manu nyanungu-nyangu yapa warrmarla ngunajalpalu kutu. Yipurumu manu yapa nyanungu-nyangu warrmarla 318-pala, ngulajulpalu-jana wurru-kanja-yanu mungangka kutu-kari, manulu-jana wurru jarijari-parnkanjarla yurnturru-manulku. Ngaamalyamalyalkulu jangkardu rdipijarni manu purlanja-karra purlanja-karra kulu. Jungajukulu-nyanu rdiily-yirrarnulku kuluju warrmarlaju Yipurumu-kurlangu-mayamaya, Kirdulayumu-kurlangu-mayamaya. Yipurumu-kurlangurluju pakarnulpalu-jana ngalya-kari tarnnga-kurra. Ngalya-karilpalu-jana lani-maninjarla wajirli-pinja-yanu yatijarra kirri-kari-kirra yirdi-kari-kirra Tamaka-kurraju. Ngula-jangkanyalu-jana wajirli-pinja-yanu kirri-kari-kirra yirdi-kirra Yuupu-kurra. ¹⁶ Ngula-jangkarlu Yipurumurlu kulu-jangkarlu-jana manu pina Laati manu nyanungu-nyangu kurdukurdu manu karntakarnta manu jurnarrpa, puluku, nyiyarningkijarra. Kangu-jana pina kurlirra yangka-kurra kirri-kirra Jatama-kurra.

¹⁷ Ngulangka Jatamarla, ngula-purujulpa nyinaja kingi-pardu-kariji. Ngula kuja purda-nyangu jaru Yipurumu-kurlangu, ngulajurla purda-nyanjarla wapirdi yanu Yipurumukuju kingiji yangkaju Jatama-wardingki. Kulkurru-pala-nyanu jarnkurdipija wirri wantikirla yirdingkaju Jaaparla. (Yapangku kalulu wirri wiri yali yirdipajurnu 'Wirri Kingi-kirlangu'.)

¹⁸ Jinta-kari kingi yanurnu Jalamu-jangka yirdiji Kijirdiki.* Ngula kala nyinaja kingi Jalamu-wardingki-patuku. Ngula kalarla warrki-jarrija maralypikingarduyu Kaatuku yangka kuja-ka kankarlarra nyina. Kujarla wapirdi yanu Yipurumuku, ngularla rdipijarla kulkurru. Witarla warntarri yungu miyi manu pama Yipurumukuju, manu pulka-pungurlajinta. ¹⁹ Wangkajalkurla Yipurumukuju, "Wangkami karnangkurla Kaatuku kuja-ka Wiri-nyayirni nyina kankarlarra, Kaatuju yangkangu kuja nyiyarningkijarra ngurrju-manu yalkiri manu walya lawa-jangka. Ngulaku yungunparla marlaja nyina wardinyi-nyayirni tarnnga-juku. ²⁰ Manurlipa ngurrju-pajirni-yijala ngaliparlaju yangkangu kujangu ngarlkirn-maninjarla wankaru-manu nyuntulu linjarrpa-puru Kaaturlu yangka kuja-ka kankarlarra nyina." Kujanyarla wangkaja Yipurumuku. Junga-juku ngula-wanawanaju, yinyarra yangka nyiyarningkijarra

* **14:18** Nyangka Hebrews 5-7

kuja-jana Yipurumurlu jurnta kangu murntu-palaku kingi-patuku, yirrarnu-jana karlarla-pala yurturlurla, manurla karlarla-jangka jinta yurturlu-kari yungu Kijirdikiki warntarriji.

²¹ Ngula-jangka, yangkalkurla kingi Jatama-wardingki wangkaja Yipurumuku, “Yungkaju pina yapa-patu ngaju-nyangu-patu, kujaju yangka Kirdulayumurlu jurnta kangu linjarrpa wiri-puru. Journarrpa manu tala, ngulajungku nyuntuku mardaka.”

²² Yipurumurlu yalu-manu, “Lawa, kularna journarrpaju kanyi. Nyampurla-juku, kuja kaju YAAWIYI-rli purda-nyanyi wangkanja-kurra, yangka kuja nyurru-wiyi yirrarnu nyiyarningkijarra YAAWIYI-rli, wangkami karnangku junga. ²³ Kularnangku marlaja kanyi journarrpaju jinta jirrirdi-puka wita-puka manu jamana-kurlangu jinta putu-puka. Lawa kujakuju. Kajikanpa-jana warru yimi-ngarrirni kujanpaju journarrpa yungu jaya-kurra. Ngula-kujakunya karna nyina. ²⁴ Ngaju-nyangurlu warrmarlarlu ngulajulu ngalya-kariji nyurru miyiji ngarnu. Nyampurrakunya-jana yungka nyampu-warnu-juku jinta-warnu miyi-parduju. Manu journarrpaju manu mangarriji-jana yungka nyampu-patu-kariki ngalya-kariki yangka-kurlanguku Mamiri-kirlanguku manu Yijiku-kurlanguku manu Yanuru-kurlanguku yapaku, ngula-kurlunya yungulu pina-yani ngurra-kurra nyanungu-nyangu-wana-kurra.” Junga-juku, journarrpa manu miyi maninjarla mukulu jarnkujarnku yanu.

15

YAAWIYI-rli jungarni-pajurnu Yipurumu

¹ Kulu wiri-warnurla ngaka-pardu-karilki, yuruyururla YAAWIYI yaninjarla wangkaja Yipurumuku, “Yipurumu, lani-jarrinja-wangu nyinaya! Ngajujurnangku kurdi, warla-mardarninjarla kapurnangku muurl-mardarni, manu kapurnangku warntarri-nyayirni-wangu yinyi.”

² Yipurumurlulku payurnu, “Yuwa YAAWIYI, ngurrju kujaju kajinpaju warntarri-nyayirni-wangu yinyi. Kala jalanguju karna kurdu-wangu wirriya-wangu nyinami, lawa-nyayirni. Ngulaju nganakulkurnarla yinyi journarrpaju ngaju-nyanguju kajirna yawu-pardimi, yapa ngalya-kariki mayirnarla yinyi? Kajilparna yawu-pardiyarla kaja-nyanu-wangu-juku, ngulaju-ka nyampurlu-juku ngaju-nyangu warrkinirli nyiyarningkijarra maninjarla kanyi yampinyiji nganayirli yirdingki Liyujurlu kirri-wardingkirli Tamaka-wardingkirli. ³ Kulapaju kurduju yungu ngajukuju. Kajirna yawu-pardimi lawa-juku kaja-nyanu-wangu, nyampu Liyuju kuja kajana wiri nyina ngaju-nyanguku warrkini-patu-kariki, ngulaju-ka ngulangku-juku nyiyarningkijarra maninjarla kanyi ngaju-nyangu.”

⁴ YAAWIYI-lkirla wangkaja Yipurumukuju, “Lawangka kujaju. Kula yalumpurlu Liyujurluju mani yampinyiji nyuntu-nyanguju. Kapunpa nyuntulurlu jinta warlalja mardarni kurdu wirriya. Nyanungurlunya kapu maninjarla kanyi nyiyarningkijarraju.”

⁵ Ngula-jangkaju, Yipurumuju kangulku kaninjarni-jangka kaluku-jangkaju yurlapardi-kirra YAAWIYI-rliji. Wangkajarla Yipurumukuju, “Nyampu-jana nyangka parlpa-warnu kankarlumparra, nyajangu? Kulalpa-jana nganangku nyampurraju yin-purayarla. Nyampu-piyanya ngulaju kapulu nyina yapa nyuntu-nyangu-mayamaya parlpa-warnu-piya-yijala.”*

⁶ Junga-juku, Yipurumurluju manngu-nyangu YAAWIYI. Manngu-nyanjarla wala nyinajarla YAAWIYI-kiji yangka kujarla jangu-pungu kurdukurdu panu-jarlu yuruyururlarlu. Kujarlaju, YAAWIYI-rliji Yipurumuju jungarni-pajurnu wala nyinanja-kurra, manu-nyanu wangkaja, “Wati nyampuju kaju jungarni nyina.”*

* 15:5 Nyangka Romans 4.18 * 15:6 Nyangka Romans 4.3, 4.22, Galatians 3.6, James 2.23

⁷ Ngaka-pardu-karilki, YAAWIYI wangkajarla, “Ngajurna YAAWIYI. Ngajurnangku vajarninjarla kangurnu yangka yali-ngirli nguru-ngurlu Papiluniya-ngurlu kirri-ngirliji Yuurru-ngurlu. Nyampurnangku kangurnu nyampu-kurra nguru-kurra. Kapurnangku yinyi nyampu nguru nyuntuku yungunpa nyina nyampurla tarnngajuku.”

⁸ Yipurumurluju payurnu, “Yuwa YAAWIYI, kula karnangku kanunju-mirnimirni purda-nyanyi nyarrpa kanpaju wangka junga marda, lawa marda nguruku nyampuku. Junga mayi kapuju nguruju karrimi ngajukuju?”

⁹ YAAWIYI-jirla wangkaja Yipurumukuju, “Yuwayi, ngula-juku, kapurnangku milki-yirrarni junga ngaju-nyangu jaruju marrka. Puluku jinta ngamaju maninjarla kangkarni manu narnukutu jinta ngama manu jiyipi wirriya, yangka ngula kalu nyinami marnkurrpaku yukuriki ngakurru-nyayirni. Ngulanya-jana kangkarni. Manu jurlpu-jarra-palangu kangkarni kurlukuku jinta, jinta-kari ngapilkiri.”

¹⁰ Junga-juku, Yipurumurluju-jana manunjunu. Ngula-jangkaju, waninja-jana muku pajurnu puluku manu narnukutu manu jiyipi manu jurlpu-jarra. Puluku-wiyiji kulkurru-jarra ngujurl-pajurnu, manu narnukutu manu jiyipi ngujurl-pajurnu-yijala-palangu. Jurlpu-jarraju ngulaju-palangu yampija wanapi-jiki ngujurl-pajirninja-wangurlu. Ngula-jangkaju, ngujurl-pajirninjarla yirrarnu-jana yurrujupaturla. ¹¹ Yipurumurlujulpa nyinanjarla warrawarra-kangu kuyu-watiji jurlpukujaku warlawurru-kujaku. Kapulu jurlpungku jayirr-maninjarla kangkarla. Ngula-kujakunyalpa warrawarra kangu, manulpa-jana yilyajarra.

¹² Yipurumujulpa warrarda nyinaja yalumpurla-juku jintangka yurrujurla. Wanta kujalpa yukanjarra-yanu, nyanunguju ngula-puruju jarda-jarrijalku-yijala. Kujalpa jarda ngunaja, mungalku wuuly-wantija. Ngula-warnuju lani-jarrija-nyayirnilkilpa nyiya-kujaku mayi. ¹³ YAAWIYI wangkajalkurla, “Nyuntu-nyangu kurdukurdu manu kurdukurdu-kari manu kurdukurdu-kari, ngulaju kapulu yapa-kari-nyayirni nyinami yalirlaju nguru-karirla. Yapa yali-wardingki-patu kapulu-jana wiri-jiki nyinami nyuntu-nyangukuju kurdukurdu. Kapulu-jana jinyijinyi-mani pirijina-piya warrkikiji kulu-parntarlu. Kapulu-jana murrumurru-mani 400-palaku yukuriki. ¹⁴ Ngula-jangkarlaju, ngakarranyi-karirla kapurna-janarla kunka-mani yali-wardingki-patuju kulu-parntaju nyuntu-nyanguku kurdukurdu. Manu kapurna-jana nguru-yirrarni pina nyuntu-nyangu kurdukurdu yali-ngirliji nguru-ngurlu. Ngula kajili nguru yampimi, ngulaju kapulu-nyanu nyiyarningkijarra muku kanyi jurnarrpa manu tala. * ¹⁵ Nyuntu Yipurumu kapunpa rarralya nyinami tarnnga-nyayirni jarlupardu-pinangu-kurra. Kulangku ngana rdapakarrkami. Nyuntu kajinpa yawupardimi, ngulaju kapungkulu milyingka yirrarni. ¹⁶ Jalanguju nyampurla ngurungka Kananarla, ngulaju kalu yardayarda majungka-jarrinja-yani yapa-patu Yamuripatuju. Murnma-juku karna-jana yampimi yilyanja-wangurlu. Ngaka kajili pina-yani nyampu-wana Kanana-wana nyuntu-nyangu kurdukurdu, ngulangkuju kapulu-jana ngurl-kanjarla yilyami Yamuripatuju maju panuju yapaju. Nyampunyanangku wangkaja nyuntukuju.”

¹⁷ Kuja wanta yukaja, ngula-jangkaju, mungangkalku yakarra-pardija Yipurumuju, manu-palangu nyangu jirrama warlu-jarra jankanja-palka jinta-kari ngiji-piya jarra-kurlu, jinta-kari kunjuru-piya. Warlu-jarrajulpa-pala yurirrija kanardirla kulkurru-jarra kuyu-patukuju. ¹⁸ Ngula-kurlunyajurla ngungkurr-nyinaja YAAWIYI-ji Yipurumukuju jungarni-nyinanja-kurraku. Ngula-jangkaju, wangkajalkurla Yipurumukuju yungurla jangku-pinyi nguruju, “Nyampu nguru kuja-ka ngunamirra karlarra Yijipi-ngirli karru wiri-ngirli manu kakarrara-kurra karru wiri-kirra Yupirayiti-kirra, ngulaju kapurna-jana nyuntu-nyangu-purnuku kurdukurdu yinyi. ¹⁹⁻²¹ Kuja kalu

* **15:14** Nyangka Acts 7.7

jalangu nyina yapa nyampurla ngurungka yapa-kari yapa-kari yapa-kari nganayi-patu Kinini-patu, Kiniji-patu, Katimuni-patu, Yititi-patu, Piriji-patu, Ripayiti-patu, Yamuri-patu, Kanana-wardingki-patu, Kirrkaji-patu, manu Jipuji-patu, nyampurra-kurlangunya nyampu nguru kapurna-jana puntarninjarla yinyi nyuntu-nyangukulku yapaku.”

16

Karnta Yakarru-kurlu manu Yijimali-kirli ngalapi-nyanu-kurlu

¹⁻³ Yipurumujulpa nyinaja yukurikiji karlarla-palaku ngurungka Kananarla. Karnta nyanungu-nyangu Jaarayi, ngulajulpa nyinaja lawa-juku murnma-juku kurdu-wangu-juku. Yalumpurla-yijala jinta-karilpa karntaju Yijipi-wardingki yirdiji Yakarru nyinaja, ngulalparla warrki-jarrija Jaarayikiji. Ngakaju Jaarayiji yanurla Yipurumuku, manu wangkajarla, “YAAWIYI-rli kurdu-wangu-manuju, manu kurdu-wangu-juku karna nyina. Yantarla Yakarruku, manu ngunanjinta-pala. Kajingki kurdulku marlaja mardarni, ngulaju yungkaju-pala yungurnaju wiri-mani ngajukulku.” Junga-juku, Yipurumuju yanurla karnta-karikilki Yakarruku.

⁴ Junga-juku, ngunajalku-pala Yipurumuju manu Yakarruju. Ngula-jangkaju, Yakarrujulparla marlaja nyinaja wartardilki. Kuja-nyanu purda-nyangu wartardilki, ngulangkuju-nyanu manngu-nyangu ngurrjungku nganta. Manyu-pinjakulkurla rdirri-yungu, manu jiliwirri-manulpa muturnaju Jaarayiji. Kujarluju manyungkuju muntuku-manulku Jaarayiji. ⁵ Junga-juku, yanurla Jaarayiji Yipurumuku, manu kululkurla wangkaja Yipurumukuju, “Muturna nyanjarla kaju manyu-pinyi manu jiliwirri-mani warrarda yikarna kurdu-wangu nyina. Nyuntu-panurla kujarluju kaju manyu-pinyi. Nyuntukurnangku yungu. Wartardilki kuja-nyanu purda-nyangu, ngula-jangkaju, yinkalku kaju ngarlarrimi, manu warrarda manyu-pinyi kaju. Ngaju mardarnarla rampal-yanu YAAWIYI-ki, mardanparla nyuntu rampal-yanu. Karija! Pardarnirlirla YAAWIYI-ki ngana marda karla jungarni nyina nyanunguku.”

⁶ Yipurumulkurla wangkaja Jaarayikiji, “Nyuntukungku yalumpuju warrkini. Ngulaju nyuntu-wurru nyarrpa-manta!” Junga-juku, Jaarayirla kululku jangkardu yanumpa Yakarruku, manu paka-pungulku. Ngula-jangkaju, paka-pinja-warnuju wuruly-parnkajalku.

⁷ Ngula-jangka, Yakarru paka-pinja-warnu yaninja-yanu yirdiyi-wana jilja-wana. Yaninja-yanulpa jilja-kurra nguru-kurra yirdi-kirraju Juuru-kurra. Ngulangkuju parlu-pungulku muljulku. Ngulajulpa nyinajalku yalumpurla-juku mataluku. Ngula-kurraju-kurla YAAWIYI-rliji yilyajarni marramarralku kankarlarra-ngurluju.

⁸ Marramarrajurla parlu-pinjarla wangkaja Yakarrukuju, “Yakarru, nyarrpara-jangkanpa yanurnu, manu nyarrpara-kurra kanpa yani?”

Yakarrurluju yalu-manu marramarraju, “Ngaju-nyangulku wirikirnarla jurnta yanu kulu panuku.”

⁹ Marramarrajurla yarda wangkaja Yakarrukuju, “Yantarla pina nyuntu-nyanguku wiriki. Nyiyaku-puka kajingki jinyijinyi-mani warrkiki, ngulajurla kapanku-manta ngampurrparlu jukuru-wangurlu. ¹⁰ Kapurnangku yinyi jaya-kurra-nyayirni kurdukurduju, ngulaju kula-jana nganangku ngulaju yiin-pura. ¹¹ Nyuntulu-wiyi kanpa wartardi nyina. Yungkaparri-yijala kapunpa ngaka mardarni wirriya kurdu. Yirdiji kapunparla yirrarni Yijimali. YAAWIYI-rli milya-pungulpangku kulu-warnuju murrumurruju, manulpangku purda-nyangu yulanja-kurra. ¹² Ngulakuju kapu nyuntu-nyanguju kurduju marrka-nyayirni nyina pirrjirdi kulu-parnta tangkiyi-piya. Kaji wiri-jarri, kapu yani kuja-purda kuja-purda-kari nyarrpara-wana-puka kaji nyanungu ngampurra nyinami yaninjaku. Kaji warru wapa, ngulaju kula nganangku warrarda jinyijinyi-mani. Kapu-jana yapa-kariji warrarda pakarni

kulungkuju, manu yapa-karirli kapulu nyanungu warrarda-yijala pakarni. Ngulaju kapu-jana jangkardu yaninjarla pakarni nyanungukupurdangka-purnu.” Kujanyarla marramarraju wangkaja Yakarrukuju.

¹³ Ngula-jangka, Yakarruju-nyanu wangkaja, “Junganyarna nyangu Kaatu? Nyanja-warnu kula-ngantarna palija nyampurula-juku.” Ngula-jangkaju, Kaatulkurla yirdi yirrarnu ‘Yiliruyu’ Yakarrurluju, ngulaju yirdiji-ka wangka, ‘YAAWIYI-rli kaju ngaju nyanyi’. ¹⁴ Yangka Yakarru kujalpa nyinaja muljunga, ngulaju kirri-jarrarla kulkurru yirdi-jarrarla Katijirla manu Pirirdirla. Yapangkuju kalalu yirdi-manu yangkaju mulju ‘Piirilayiruu’.

¹⁵ Junga-juku, ngaka parra-pardu-karirlalku wita wirriya palka-jarrijarla Yakarrukuju ngati-nyanukuju. Ngulajurla yungu Yipurumuku, ngulangkujurla yirdilki yungu witakuju wirriyakuju Yijimali. ¹⁶ Yakarrurlu kujarla wita wirriya yungu Yipurumuku, ngulajulpa Yipurumuju nyinaja jarlu-pardulku yukuriki 86-palaku.

17

Kaaturlujurla jangku-pungu Yipuruyamuku kurdukurdu panu-jarlu

¹ Ngakarranyi-karilki kujarla rdipija Yipurumukuju yulyurru 99-pala, ngula-jangkaju, YAAWIYI-lkirla warraja-jarrinjarla wangkaja, “Ngajujurna PIRRJIRDI-NYAYIRNI WITA-WANGU! Ngulaju nyinaka ngaju-nyangurla kuruwarrirla jungarni manu junga, manuju puraya warrarda ngajulu-juku jarrwara-wangurlu tarnngangu-juku. ² Kajinpaju ngaju pura, ngulaju karnangku jangku-pinyi kurdukurdu panu-jarlu kapurnangku yinyi. Nyampunya kuruwarriri ngaju-nyangu nyuntuku.”

³ Yipurumurlu kuja purda-nyangu Kaatu wangkanja-kurra, ngulakujurla mirdijirrpjirrpjirri-jarrija, manu ngalyangku walya marnpurnu. Kaatujurla wangkaja, ⁴ “Jalangunya karnangku wangkami. Nyuntuju kapunpa-jana kirda-nyanu nyina jaya-kurraku yapaku nguru-kari nguru-karirla. Nyampunya kuruwarriri ngaju-nyangu nyuntuku. ⁵ Nyampu jalangu-ngurlu-nyayirni nyuntu-nyangu yirdi kula Yipurumulku. Kapurnangku kurruly-yirrarni yirdi-karilki Yipuruyamulku, ngulaju yungunpa-jana kirda-nyanu nyina yapa-kariki jaya-kurraku kujarla yalarnirlaku ngurujarraranypaku.* ⁶ Nyuntuju kapungkulu jaya-kurrarlu turnu-warnu-karirli turnu-warnu-karirli kirdarna-pajirni, manu kapulu kingi-kari kingi-kari palka-jarrimi panu-jarlu nyuntu-nyangu-purnu-ngurlu. ⁷ Tarnnga-juku kapurna-nyarra ngajuju ngungkurr-nyina nyuntuku manu yapaku nyuntu-nyanguku. Jalangujurnangku Kaatu nyuntukuju, manu ngakarna-jana Kaatuju nyina nyuntu-nyangu-purnuku yapaku. ⁸ Nyampu walya kapurna-nyarra yinyi nyuntuku manu nyuntu-nyangu-purnuku kuja kankulu nyampurula walyangka warru wapa nyampurula Kananarla kutukutu. Ngulaju-jana tarnnga-juku nyanungu-patuku nyampuju walya, manu tarnnga-juku ngajujurna-jana Kaatuju.”

⁹ Kaatujurla yarda wangkaja Yipuruyamukuju, “Nyuntulurlu Yipuruyamurlu yungulpanpaju purayarla tarnngangu-juku manu nyuntu-nyangu-purnurlangurlu. ¹⁰ Nyampunya kuruwarriri ngaju-nyangu yungulpankulu jungarnirli purayarla. Ngula-jangkarlunya ngungkurr-nyinanja-warnurluju, ngarrka-kijikalunyanu jintawarlayirli-juku. ¹¹ Kajirna-nyarra nyanyi ngarrka-kijirninja-warnu, ngulaju kapurna-nyarra milya-pinyi yangka-warnu kujarna-nyarra jangku-pungu manu kuja kankujulu purami-juku. ¹²⁻¹³ Nyampunya ngaju-nyanguju kuruwarriri. Jalangu-jarra kaji kurdu palka-jarrimi wirriya, ngulaju kapunpa-jana ngarrka-kijirni wiyiki-jangka jinta-jangka. Nyuntu-nyangurlangu warrkini-paturlangu kujalpalu palka-jarrija nyuntu-nyangurla ngurrangka, ngulaju-jana kapankurlu ngarrka-kijika, manu

* **17:5** Nyangka Romans 4.17

yapa-kari warrkini-patu kujanpa-jana maninjarla kangurnu nguru-kari-jangka, ngularlangu-jana kapankurlu-yijala ngarrka-kijika. Kajirna-jana nyuntu-nyangu-purnu manu nyuntu-nyangu-patu warrkini-patu nyanyi ngarrka-kijirninja-warnuju, ngulaju kapurna-jana milya-pinyi yangka-warnu kujarna-nyarra jangku-pungu manu kuja kankujulu purami-juku. ¹⁴ Nganangku-puka kajingki wurra-mani ngarrka-kijirninja-kujaku, ngulangkuju-ka rdilyki-pinyi kuruwarri ngaju-nyangu. Kuja-panuju, jurntalurla yilyayarra nyurrurla-nyangu turnu-warnu-ngurlu.”

¹⁵ “Nyuntu-parnta karnta ngulaju kula yirdi-manta Jaarayilki. Jalangu-jarrarlukuju jintakari yirdi-manta Jiira. ¹⁶ Ngulaju kapurna pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kanyi, kapurnarla wita wirriya yinyi. Nyanunguju kapulu ngati-nyanu-pajirni panu-jarlurlu turnu-warnu-kari turnu-warnu-karirli, manu kapulu kingi-kari kingi-kari nyanungurra-nyangu ngurungkaju palka-jarrimi panu-jarlu nyanungu-nyangu-purnu-ngurlu.”

¹⁷ Wangkanja-kurra kuja purda-nyangu Kaatuju, ngulajurla Yipuruyamuju mirdijirrpjirrpjirrpjirrinjarla parntarrija, manu manyulkulpa-nyanu ngarlarija. Wangkaja-nyanu, “Ngaju karna yukurikiji nyina 100-palaku. Manu ngaju-parntajuka yukurikiji 90-palaku nyinami. Ngulangkujunya kapurlijarra kurdunya mardarni jarlu-pardurlukuju manu muturnarlukuju?” ¹⁸ Yipuruyamurluju payurnu Kaatulku, “Ngaju-nyanguju yangka kaja-nyanuju yirdiji Yijimali, ngula-wiyi milaka yungunparla kurdukurdu yinyi manu ngururlangu.”

¹⁹ Kaaturlu jangku-manu Yipurumuju, “Ngulakuju kularna-jana ngungkurr-nyina Yijimali-kirlangukuju, lawa. Jungaju nyuntu-parntarlu karntangku kapu wita wirriya mardarni palka-yijala. Kapunparla yirdiji yirrarni Yijaki. Ngulangkuju ngakaju kapu-jana nyuntu-nyangurluju kaja-nyanurlu panu-yijala mardarni, ngula-mipakunya kapurna-jana ngajulurluju jangku-pinyi kuruwarrija tarnga-juku. Kularna-jana wajawaja-manilki.

²⁰ “Yangkaku Yijimaliki, ngulajurnangku purda-nyangu wangkanja-kurraju. Yuwayi, ngulaju kapurna ngurrju-yijala pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kanyi, ngajukuju kapujulu marlaja kurduwarr-kijirni kurdukurdu panu-nyayirni. Kapurnarla yinyi wirriyawirriya 12-pala. Nyampurra-patuju kapulu-jana wiri nyinami yapa-patu-kariki nyampurraku nyanungu-mayamayaku. ²¹ Ngaka jintakarirla yukurikarirla, kaji wita wirriya mardarni Jiirarlul, ngula-mipakunya kapurnarla ngungkurr-nyina. Nyampunyanangku wangkaja nyuntukuju ngula-juku.” ²² Jungajuku, wangkanjarla Kaatuju pina-yanulku kankarlarra.

²³ Kuja Kaatu pina-yanu kankarlarra, ngula-jangkarlaju Yipuruyamurluju warrulku-jana turnu-manu yapa nyanungu-nyangu manu warrkini nyanungu-nyangu manu yangka Yijimali manu kurdukurdu wirriyawirriya. Yalumpurlajuku, Yijimali-wiyi ngarrka-kujurnu, manu-jana ngarrka-kujurnu jintawarlayi-jiki. ²⁴⁻²⁷ Ngulaju jintangka-juku parrangkajulu-nyanu jintawarlayirli-juku muku ngarrkajuku. Yipuruyamukujurla rdipija yulyurru 99-pala, manu ngalapi-nyanuku Yijimalikijirla rdipija yulyurru 13-pala.

18

Wati-patu marnkurrpa ngulajulurla wapirdi wangkaja Yipuruyamuku

¹ Parra-kari jintakarilki, Yipuruyamujulpa nyinaja yamangka lakarnparirla ngulyangka kalukurla, ngulaju Mamiri-kirlangurla ngurrangka ngawurrngawurrpapuru. Kujalpa nyinaja yamangka kulayikulayilki, ngula-kurrakujurla YAAWIYIji warraja-jarrija. ² Jarturn-karrinja-warnu jurruju kankarlu-jarrija, manu milpa tirl-pardija. Ngula-jangka palkalku-jana nyangu wati-patu marnkurrpa ngulalurla kutu karrija. Ngulakuju-jana karrinja-pardinjarla wapirdi parnkaja. Parnkanjarla

mirdijirrpjirrpi-jarrija-jana, ngularla wangkaja jintakuju, ³ “Kajinkijili ngampurpa nyina ngaju-nyangurlaku kalukurlaku nyinanjaku, ngulajulu yukayarni yama-kurra. ⁴⁻⁵ Ngaparna-nyarra maninjini-wiyi mayi yungurna-nyarra wirliya-jarra kirlka-mani? Miyikinkili ngampurpa yungurna-nyarra maninjini? Miyi ngarninjarla yungunkulu yanilki nyampu-jangka jjanu kujankujulu yanurnu wiyarrpaku.”

Junga-juku, janku-manulkulu Yipuruyamuju, “Yuwayi, ngula-juku.”

⁶ Junga-juku, Yipuruyamuju yaninjarla yukajalku kalukurlaju, manurla wangkaja nyanungu-parntaku karntaku, “Yuwa, yarujurlu-jana manta pulawa nyampukurlurlu wiri-kirlirli yakuju-kurlurlu. Ngulaju pulawaju ngapa yarlarninjarla kapanku nyurlaya, manu-jana kapurdukapurdu-maninjarla purraya yali wati-patukuju.” ⁷ Kuja Yipuruyamurlu jinyijinyi-manu Jiira mangarri purranjaku, ngula-jangkaju, yanulku yarlu-kurra kujalpalu nyanungu-nyangu-patu puluku-patu karrija. Ngulanganya jinta milarnu pulukuju kurdu-warnu kipili-nyayirni. Jinyijinyi-manu warrkini nyanungu-nyangu yungu pulukuju pakarni. Junga-juku, rdarri-mardarninjarla kapankurlu-jana purraja kilyirrparka. ⁸ Ngula-puru-juku Yipuruyamuju yanu lampurnu maninjaku manu kuyuku murntuku manu mangarriki maninjaku. Junga-juku-jana maninjarla yungu yangka wati-patuku marnkurrpaku.

⁹ Ngula-jangka, miyi ngarninja-karrarlu-juku payurnulu Yipuruyamuju, “Nyarrpara nyuntu-parntaju karntaju Jiiraju?”

Yipuruyamurlu-jana yalu-manu, “Nyampu-ka palka kaninjarni nyina kalukurla.”

¹⁰ Wati ngularla wangkaja Yipuruyamukuju, ngulaju Kaatu-jala. Wangkajalkurla, “Kirntangi 9-pala-jangka kapurna pina-yanirni nyampu-kurra kaji nyuntu-parntarlaju palkalku kurdu wirriya mardarni.”*

Jiirarlujulpa-palangu wuruly-purda-nyangu kaluku-ngurlu tuwa-ngurlu kujalpa-pala wangkaja. ¹¹⁻¹² Kuja-palangu purda-nyangu wangkanja-kurra Jiirarlulu, kujarlaju manyulku ngarlarrija, manu-nyanu wangkajalku, “Nyarrparlu-yijalalparlijarra kurduju mardakarla muturnarlulu kapi jarlu-pardurlu? Yungulparnarla jirrnganja ngunanjinkarla kapanku kamina-piyaju? Kujaju lawangka.”

¹³⁻¹⁴ YAAWIYI-rliji purda-nyangu Jiiraju manyu ngarlarrinja-kurra, manu Yipuruyamulku payurnu, “Nyiyaku-ka kujaju manyuju ngarlarrini? Kulalpa nganta mardakarla kurdu muturnarlulu? Marda kaju kapuru nyina ngajuku wangkanja-kurraku? Kulalparnarla mayi kurduju yungkarla pirrjirdi-wangurlu nganta? Junga kajirna pina-yanirni kirntangi 9-pala-jangka, ngulaju kapurna parlu-pinyi palka kurduju kaji mardarni ngati-nyanurlulu.”

¹⁵ Kujarlaju, Jiiraju kurnta-jarrija-nyanu, manurla lani-jarrinjarla wangkaja warlalku, “Kularna ngajuju ngarlarrija.”

YAAWIYI-rliji janku-manu, “Junganpa ngarlarrija. Purda-nyangurnangu ngarlarrinja-kurra.”

Yipuruyamujurla wangkaja YAAWIYI-ki kirri-kijaku riwarri-maninja-kujaku Jatama-kujaku

¹⁶ Junga-juku, ngula-jangkaju, karrinja-pardinjarla pardijarralkulu wungu-juku yangka wati-patu marnkurrpa manu Yipuruyamu. Yaninja-yanulu yirdiyi-wana, yirdiyi kujalpa ngunajarra yangka-kurra kirri-kirra Jatama-kurra. Ngulalpalu nyanjarra yanu yuwarliji wurnturu-kurraju yaninja-karrarlulu.

¹⁷ Kujalpalu yaninja-yanu yirdiyi-wana, yangkangu YAAWIYI-rliji manngu-nyangu, “Wangkami mayirnarla nyampukuju Yipuruyamuku yangka kapurna riwarri-mani nyampuju kirri warlu-kurlurlu? ¹⁸ Yipuruyamu-kurlangu kurdukurdu

* **18:10** Nyangka Romans 9.9

kapulu jaya-kurra-nyayirni panu-jarri, kapulu pirrjirdi-jarrinja-yani nguru nyampurlaju. Nyampukunya kapulurlajinta marlaja wardinyi-jarri yapa-kari yapa-kari kujarla yalarnirla ngurujarraranypa.* ¹⁹ Nyampunyarna Yipuruyamu milarnu yungu-jana pinarri-mani yapa nyanungu-nyangu kuruwarrri-kirlirli ngaju-nyangu-kurlurlu jungarni-karda yungulu nyina. Kaji-jana pinarri-mani, kapurnarla muku yinyi nyiyarningkijarra kujarnarla nyurru-wiyi jangku-pungu. Ngula-juku kapurnarla wangkami nyarrpa-mani kajirna jalangu kirri yaliji.”

²⁰ Junga-juku, YAAWIYI-ji wangkajalkurla Yipuruyamuku, “Yimirna purda-nyangu wita kuja kalu nganta yalirla kirringka nyina ngawu-nyayirni manu kuruwarrri rdilyki-pinja wita-wangu. Nyampuju marda junga yimi, marda lawa. ²¹ Ngajulurlu-wiyi-juku kajirna nyanja-yani. Kajirna-jana yapa ngurrju parlu-pinyi, ngulaju kapurna-jana yampimi riwarri-maninja-wangurlu. Kala kajirna-jana yapa ngawu-nyayirni parlu-pinyi, ngulaju kapurna-jana warlu yilyami riwarri-maninjaku. Nyampu-kurlurlu kapurna-jana muku purrami.”

²² YAAWIYI manu Yipuruyamu, ngulajulpa-pala karrinjarla wangkaja kulkurru yirdiyirla. Kala jirrama-kari wati-jarra, ngulajulu-palangu yampinja-yanu kirri-kirrarlu Jatama-kurrarlu. ²³ Yipuruyamurluju kutu-jarrinjarla payurnu Kaatulku, “Kapunpa-jana mayi ngurrju manu ngawu jintangka-juku muku pinyi warlu-kurlurluju? ²⁴ Kala kajilpanpa-jana yaninjarla parlu-pungkarla yalirla kirringka 50-pala ngurrju yapa, ngulaju mayi kajikanpa-jana muku pinyi-jiki kirri-wardingki-patuju jintawarlayi? ²⁵ Karrimirra kuja! Nyuntulu kanpa-jana milya-pinyi yapa ngurrju manu ngawu. Nyuntulu kanpa-jana wiri-jiki nyina tarnnga-juku. Ngurrju yapaju kapunpa-jana mayi riwarri-mani panu-kari-piya ngawungawu-wati-piya?”

²⁶ YAAWIYI-rli jangku-manu, “Kari lawangka! Kajirna-jana 50-pala-mipa parlu-pinyi ngurrju, ngulaju kapurna yampi kirriji, manu yapaju kapurna-jana yampimi jintangka-juku ngurrju kapi maju wankaru-juku.”

²⁷ Ngula-jangkaju, Yipuruyamurluju yarda payurnu, “Ngajuju karnaju milya-pinyi kujanpaju walya-jangka ngurrju-manu manu yurlpulypa-jangka. Ngarirnanngu witalku yarda payirni lani-wangurlu. Kajilpanpa-jana parlu-pungkarla 45-pala-mipa ngurrju, ngulangkaju mayi kajikanpa-jana muku pinyi-jiki kirri-wardingki-patuju?”

²⁸ YAAWIYI-rliji yarda jangku-manu-yijala, “Kari lawangka! Kajirna-jana 45-pala-mipa parlu-pinyi ngurrju, ngulaju kapurna-jana yampi jintangka-juku wankaru-juku.”

²⁹ Ngula-jangkaju, Yipuruyamurluju yarda payurnu, “Kajilpanpa-jana parlu-pungkarla 40-pala-mipa ngurrju, ngulangkaju mayi kajikanpa-jana muku pinyi-jiki kirri-wardingki-patu?”

YAAWIYI-rliji yarda jangku-manu-yijala, “Kari lawangka! Kajirna-jana 40-pala-mipa parlu-pinyi ngurrju, ngulaju kapurna-jana yampi jintangka-juku wankaru-juku.”

³⁰ Ngula-jangkaju, Yipuruyamurluju yarda payurnu-yijala, “Kajirnanngu yarda payirni, miyalu jumati-wangurluju yampi! Kajilpanpa-jana parlu-pungkarla 30-pala-mipa ngurrju, ngulangkaju mayi kajikanpa-jana muku pinyi-jiki kirri-wardingki-patuju?”

YAAWIYI-rliji yarda jangku-manu-yijala, “Kari lawangka! Kajirna-jana 30-pala-mipa parlu-pinyi ngurrju, ngulaju kapurna-jana yampimi jintangka-juku wankaru-juku.”

* **18:18** Nyangka Acts 3.25, Galatians 3.8

³¹ Ngula-jangkaju, Yipuruyamurluju yarda payurnu-yijala, “Yati! Kulanpaju wurra-manu, yardarnangku payirni lani-wangurlu. Kajilpanpa-jana parlu-pungkarla 20-pala-mipa ngurrju, ngulangkaju mayi kajikanpa-jana pinyi-jiki kirri-wardingki-patuju?”

YAAWIYI-rliji yarda jangku-manu-yijala, “Kari lawangka! Kajirna-jana 20-pala-mipa parlu-pinyi ngurrju, ngulaju kapurna-jana yampimi jintangka-juku wankaru-juku.”

³² Ngula-jangkaju, Yipuruyamurluju yarda payurnu-yijala, “Kajirnanngku yarda payirni jintakulku witaku jaruku, miyalu jumati-wangurluju yampiya! Kajilpanpa-jana parlu-pungkarla 10-pala-mipa ngurrju, ngulangkaju mayi kajikanpa-jana muku pinyi-jiki kirri-wardingki-patuju?”

YAAWIYI-rliji yarda jangku-manu-yijala, “Kari lawangka! Kajirna-jana 10-pala-mipa parlu-pinyi ngurrju, ngulaju kapurna-jana yampimi jintangka-juku wankaru-juku. Kapulu wankaru-juku nyina nyampurlaju kirringka Jatamarla.” ³³ Ngula-jangkaju, YAAWIYI-rli yampinja-yanulku Yipuruyamuju. Yipuruyamuju pina-yanulku jurrku-kurra ngurra-kurra nyanungu-nyangu-kurra yangka-kurra Mamiri-kirlangu-kurra.

19

Marramarra-jarrarlu-palarla pututu-pungu Laatiki warlu wiri-kijaku yalkiri-ngirli-kijaku

¹ Yangka-jarra marramarra-jarra, ngulajulpa-pala yanurra-juku yirdiyi-wanaju yangka-kurra kirri-kirra Jatama-kurra. Ngula-pala rdipijarra kirri-kirraju wura-jiwuraji. Ngula-pala parlu-pungu Laatilki kujalpa nyinaja kiirtirla. Nyanungurlulku kuja-palangu wapirdi nyangu, ngula-palangu karrinja-pardinjarla wapirdi yanu. Mirdijirrpjirrpjirrpjirrinjarla parntarrinjunu kamparru nyanungu-jarrarla.

² Wangkajalku-palangu, “Yuwa, ngajurna warrkini nyumpala-nyangu. Yantarni-pala ngaju-nyangu-kurra yuwarli-kirra yungunpala-nyanu wirliya yarlirinjarla kirlka-mani manu yungunpala ngula-jangkaju nguna jardalku. Jukurra mungalyurru yungunpala yakarra-pardinjarla yarnkamirra wurnalku.”

Marramarra-jarraju wangkaja-palarla, “Lawa, nyampurla-juku karlijarra yarda nguna munga-karikilki yarlungka.”

³ Laatiji-palangu yarda wangkaja pirrjirdi-nyayirniiji jaruju, “Lawa kujaju! Jukuru-wangu yantarni-pala kaninjarra yuwarli-kirra!” Junga-juku, marramarra-jarraju-palarla ngungkurr-nyinaja. Ngula-jangkaju, Laatirliji ngayi-palangu purraja miyilki lalya-nyayirni. Ngula-jangkaju, ngarnulkulu jintawarlayirli-jiki.

⁴⁻⁵ Laati manu nyampu-jarra marramarra-jarra kapulu jarda-jarriyarla-jala. Ngula-kujakuju, wati-patu Jatama-wardingki-patu, jintawarlayi-jikilpalu warrukirdikirdi purlanja-karra purlanja-karra wangkaja manu parnkaja warru yalumpurla yuwarlirlaju, “Nyarrpara-pala jirrama-kariji ngarrka-jarraju kuja kapala nyampurla nyuntu-nyangurla yuwarlirla ngunami? Kangkarni-palangu nganimpa-kurra yungurnalujana kurakukuraku-mani!”

⁶ Junga-juku, Laatiji wilypi-pardijarni kaninjarni-jangkaju, ngula tuwaju pina wamany-kujurnu. ⁷ Wangkaja-jana yapa panukuju, “Lawa, yampiyalu-palangu kurakukuraku-maninja-wangurlu! ⁸ Nyampu karna-palangu ngaju-nyangu-jarra yurntalu-nyanu-jarra mardarni, ngula-jarra karna-nyarra yinyi yungunkulu-jana kurakukuraku-mani. Nyampu-jarraju kula-pala ngarrka-kurlu ngunaja kamparru-wiyi, lawa. Kala nyampu-jarra ngarrka-jarraju, yampiyalu-palangu! Jaarl-karri karna-palangu, pangkala-pala nyina.”

⁹ Kuja-panuju, Laatijilpalu ngarrurnu kulungku wiringki mularrpa-nyayirni, purlajalurla, “Kuja warntarla-jarriya-nganparla jurnta! Ngananpa nyuntuju nganta? Yapa-karinpa nyuntuju kutukutu. Nyiyaku kanpa-nganpa yirrayirra-mani yalumpu-jarra-kujaku, manu kanpa-nganpa punku-pajirni? Ngayi kapurnalu-jana nganimparlu-wurru wurrangku-juku kurakukuraku-mani yalumpu-jarraju. Ngula-jangkaju, nyuntulku kapurnangkulu panungku mayangku-juku kurakukuraku-mani-yijala.” Junga-jukulpalu Laatiji ngurl-kanja-yanu pina tuwa-kurraju yungulu nganta tuwaju rdilyki-pungkarla. ¹⁰⁻¹¹ Kala yangka marramarra-jarra kujalpa-pala nyinaja kaninjarni, ngula-jarrarlunya-pala tuwaju lakarn-pungu, manu-pala lakarn-maninjarla Laatiji wilil-manurnu waku-ngurlu kaninjarni-ngirlirliji. Kapulu tuwaju rdilyki-pungkarla yangka Jatama-wardingki-paturlu. Ngula-kujaku, tuwaju ngulaju-pala-jana jurnta pina wamany-kujurnu, manu-pala-jana milpakulku wapirrija. Ngulalpalu milpa-parntaju jarnkujarnku paa-karrija manu kawarr-karrija. Kujalpalu kawarr-karrija, ngulangkuju kulalu paniya-kurlurlu parlu-pungkarlalku tuwaju.

¹² Ngula-jangkaju, marramarra-jarrarlupa-pala payurnu Laatiji, “Nganarlangu nyuntu-nyangu-mayamaya-patuju nyampurla kirringkaju? Nyuntu-nyangurlangu ngalapi-nyanu-patu manu yurntalu-nyanu-patu mayi kalu nyina nyampurlaju kirringkaju manu nyuntu-nyangu lamparra-nyanu mayi? Yajaka-jana muku, manu yajarninjarla-jana yarujurlu kangka nyampu-ngurlu kirri-ngirli. ¹³ Nyampu kirri kapurlijarra jalangurlu-juku riwarr-pinyi. Kujakunya-jarrangku YAAWIYI-rliji yilyajarni kuja purda-nyanjarla milya-pungu jaru maju.”

¹⁴ Junga-juku, Laatiji-palangu wapal-yanu lamparra-nyanu-jarraku-wiyi kuja-palangu yali jangku-pungu yurntalu-nyanu-jarraju. Junga-juku, parlu-pinjarla-palangu pututu-pungu, “Nyampu-ngurlu kirri-ngirli yarujulu parnkaya! Kapu ngayi YAAWIYI-rli riwarr-pinyi nyampuju kirri.” Kula-palarla ngungkurr-nyinaja Laatikiji kuja nyarrpa wangkaja. Kula-nganta ngari-kirla-palangu manyu-kirli wangkaja.

¹⁵ Junga-juku, rangkarr-kurlu-wana, marramarra-jarrarlujupa-palarla pututu-pungu Laatikiji, wangkaja-palarla, “Yarujurlu-jana nguru-kangka nyuntu-parntaku manu nyuntu-nyangu-jarraku yurntalu-nyanu-jarraku! Kajinkili wilji-kirli nyina nyampurla kirringka, ngulaju kapu-nyarra YAAWIYI-rli riwarr-pinyi nyurrurlarlangu-juku, manu kaji nyampuju kirri riwarr-pinyi.”

¹⁶ Laatijilpa karrinjarla paa-karrija. Manngu-nyangulpa, “Nyarrpa-jarrirna? Nyinami-jukurna? Yani-japarna?” Kuja-kurra-kujaku-pala-jana marramarra-jarraju yarnkaja wakuku Laatiki manu nyanungu-parntaku karntaku manu yurntalu-nyanu-jarraku, manu waku-ngurlu maninjarla jirri-kanja-yanulkulu-jana wajirlirli-jiki kirri-ngirlirliji. Yuwayi, YAAWIYI-ji ngampurpa-jarrija-nyayirni-jana muurl-mardarninjaku. ¹⁷ Kujalu kirri-ngirli wilypi-pardijarra yurlapardi-kirralku manangkarra-kurra, ngulangkanyarla wangkaja marramarra jinta-karriji Laatikiji, “Yarujulu parnkaya nyampu-ngurlunya! Kulalu nyampurla yarlu wirringka jupu-karriya, manu kulalu jupu-karrinjarla kulpari warirr-karrinjarla nyangka kirriji. Tarnngajukulu parnkaya yinya pirli-patu-kurra warlu wiri-kijaku.”

¹⁸⁻¹⁹ Laatirliji-palangu jangku-manu, “Lawangka kujaju! Nyumpalanpajupa-pala ngampangampa-nyayirni nyinaja, manunpajupala warrawarra-kangu manu wankaru mardarnu. Kulalparna parnkayarla yinya-kurraju wurnturu pirli wararra-kurraju. Kajilparna wurnturu yinya-kurra pirli-kirra parnkayarla, ngulaju kajikaju warlungkuju puranjarla mani-juku. ²⁰ Yinya mayi kanpala kirri-pardu kutu nyanyi? Yinya-kurranyarna parnka kirri wita-kurra yungurna wuruly-nyina warlu-kujakuju.”

²¹ Marramarrajurla wangkaja, “Yuwayi, ngula-juku parnkayalu yaruju-nyayirni wita kirri-kirra. Kularna riwarr-pinyi kirri yalumpuju. ²² Kajinkili yukamirra kirri

wita-kurra, ngula-purunya kapurna riwarr-pinyilki nyampuju kirri wiriji.” Junga-juku, ngula-kurranyalu parnkanjarla muku yukaja yangka kirri wita-kurra yirdi-kirraju Jura-kurra.

Kaaturlu-palangu kirri-jarra karrkurrmirnti purraja Jatama manu Kumarra

²³ Jungajukulu Laati-pinkiji mungalyurru yukajarra Jura-kurra kirri-kirra. ²⁴ Ngula-puru-juku warlulku kaninjarra-kari kujurnu YAAWIYI-rliji yangka-jarra-kurra Jatama-kurra manu Kumarra-kurra. Warlujulpa kujurnu yarturlu-piya jarra-kurlu kujalpa jankaja, ngulajulpa parntija pirrjirdi-nyayirni manu maju-nyayirni.*

²⁵ Ngulangunya karrkurrmirnti muku jankaja yapa manu yuwarli Jatamarlaju manu Kumarrarla manu kirri-kari kirri-karirla kujalpalu jarnkujarnku ngunaja yuwarli-kari yuwarli-kari, manu ngurra-kari ngurra-kari ngulaju-jana muku jankaja yangka yalirla wirringka, manu watiya muku-jana jankaja manu yukuri, marna manu walya.

²⁶ Yangka kuja-jana Laati jirrnganja parnkaja lani warlu-kujaku, nyanungu-parntaju jupu-karrinjarla kulpari nyangu kirri. Kuja kulpari nyangu, warlungkuju puranjarla-manu-juku manu muku jankaja palkaju, ngulajulpa tarnnga-juku juka-karrija palka-juku mingkirri wiri-piya-yijala kala ngayi yurlpulya-piya jarlti-piya.

²⁷ Yangka Yipuruyamu kujalpa nyinaja nyanungu-nyangurla ngurrangka yati-jarra, mungalyurru-pardu-karilki yakarra-pardinjarla yanu pirli-kirra yangka-kurra-yijala, kujalparla pirrarni wangkaja YAAWIYI-kiji. ²⁸ Kuja ngurulku nyangu kurlirra-purda wirri wantiki-wana, kunjurulku parlu-pungu wiri-jarlu wurnturu-nyayirni, kujalpa-pala kirri-jarra rduyu-karrija manyangarnpa-piya. ²⁹ Nyampunya yimiji Yipuruyamu-kurlu kujalpa Kaaturlu manngu-nyangu ngurrju jungarni, kula wajawaja-manu yangka kujarla kamparru-wiyi wangkaja. Kujarlaju Laati Yipuruyamukupurdangka-kurlangu muurlparlu mardarnu warlu-kujaku, kuja-palangu yangka kirri-jarra wiri-jarra karrkurrmirnti jankaja warlungku.

Laati-kirli manu yurntalu-nyanu-jarra-kurlu

³⁰ Yangka Laati, kuja-palangu jirrnganja yukajarra kirri wita-kurra yirdi-kirra Jura-kurraju yurntalu-nyanu-jarraku, ngula ngari witakulpa nyinaja yalirla kiringka witangka warlu wiri-puru-wiyi. Lani-jarrija-juku-jalalpa, ngula-jangka jirrnganja yarkaja-palangu pirli-kirraluku, ngulanganya-palangu jirrnganja yukaja pirnk-ingkalku, manulpalu nyinaja yalumpurla-juku tarnngalku. ³¹ Kapirdi-nyanujurla wangkaja ngawurru-nyanukuju, “Kari-nganta lawa-jana nyampurlaju watikiji. Kularli nyarrpararla kali-nyanuju parlu-pinyi. Nyampuju ngalikipalangu purlkalku.

³² Pama mayirlirla jangkardu mani nyampuku purlkaku ngali-jarrakupalanguku yungu ngarninjarla warungka-jarrimilki? Ngula-jangkalkunya yungurlirla ngunanja-kurraku kurdu-yukami. Ngula-jangkanya yungurli palkakupalangu-jarrimilki.”

³³ Junga-juku, yangkangka jintangka mungangkaju-palarla yungulku pamaju. Junga-juku, pama ngarninjarla warungkalkulpa ngunaja Laatiji. Junga-juku, ngulakujurla kapirdi-nyanu-wiyi kurdu-yukaja. Ngunaja-pala. Kujaju kulalpa milya-pungu Laatirli, muwarnkulpa ngunaja. Kapirdi-nyanuju yangka karnta, yakarra-pardinjarlalku yanurla jurnta jardangkarni-juku.

³⁴ Ngula-jangka parra-pardu-karirlalku, yimi-ngarrurnurla ngawurru-nyanuku yangka kuja-pala ngunaja munga-karirla. Yardarla wangkaja, “Yarda manirlirla jangkardu pama yarda warungka-maninjaku, yungunparla nyuntulku kurdu-yuka? Ngula-jangkanya yungunpa nyunturlangu palkakupalangu-jarri-yijala.” ³⁵ Junga-juku, jintangka mungangka-juku-palarla yarda yungu pamaju. Ngula-jangkanyalpa Laatiji pama ngarninjarla warungka-juku ngunaja. Junga-juku, ngawurru-nyanulkurla kurdu-yukaja. Ngula-pala ngunaja. Ngulaju kulalpa milya-pungu yangka

* 19:24 sulfur

jarlu-pardurlu Laatirliji. Jarda-jukulpa nyanunguju ngunaja purlkaju. Yangka karnta yakarra-pardinjarla yanurla jurnta jardangkarni-juku.

³⁶ Junga-juku, yangka karnta-jarraju-palarla palkakupalangu-jarrija marlaja nyanungukupalanguku-juku kirda-nyanuku-juku warlaljaku. ³⁷ Kapirdi-nyanukujurla palka-jarrija kurdu wirriya, yirdijirla yirrarnu Muwapu. Kuja wiri-jarrijalku, Muwapujulpa-jana wiri-nyayirni nyinaja kirda-nyanu-piya warlalja nyanungu-nyanguku Muwapu-patuku kuja kalu jalangu nyinami-juku. ³⁸ Ngawurru-nyanukujurla palka-jarrija wirriya-yijala, yirdijirla yirrarnu Pinami. Ngula wiri-jarrija Pinami, wiri-nyayirnilpa-jana nyinaja kirda-nyanu-piya-yijala warlalja nyanungu-nyangu-patukuju Yamuni-patuku kuja kalu nyinami-juku jalangu.

20

Yimi Yipuruyamu-kurlu manu Pimaliki-kirli

¹ Yangka Yipuruyamu kuja yanu Mamiri-kirlangu-kurra yapa warlalja nyanungu-nyangu-kurlu, Mamiri-kirlangu-ngurlu yarda-jana nguru-yirrarnu karlarra kurlirra jilja wiri-kirra yirdi-kirraju Nikipi-kirra. Ngulangkanyalpa-jana jirrnganja nyinaja ngurungka jiljangka kulkurru-jarra kirri-jarrakuju Katijiki manu Juuruku. Ngulangkanya-jana jalangu gayi jirrnganja nyinajarra, ngula-jana yarda jirrnganja yarnkaja yatijarra-purdalku kirri-kari-kirra yirdi-kirraju Karara-kurra. Ngulangkalpa-jana tarngalku jirrnganja nyinaja. ² Yalirla kiringka Karararlaju, ngulajulpa kingi wiri nyinaja yirdiji Pimaliki. Yipuruyamu kuja yukajarra kirri-kirra, ngulajulpa-jana warru yimi-ngarrurnu Jiiraju nganta nyanungukupurdangkalku nganta ngawurru-nyanu. Kala nyanungu-parnta-jala karnta. Kuja kingirli purda-nyangu kuja yimi Yipuruyamu-kurlangu, ngulakuju-jana yilyaja nyanungu-nyangulku warrkini-patu maninjinijaku Jiirakulku. Junga-juku, maninjarla kangurnulu pina kingi-kirlangu-kurra yuwarli-kirra.

³ Jintangka mungangka, Pimalikijilpa jarda ngunaja. Ngula-kurraju-kurla Kaatuju yanurnu jukurrparla, manurla wangkaja, “Nyuntu Pimaliki kapunpa palimi-jala kujanparla karnta jurnta kangu Yipuruyamuku lijijarlu. Nyanunguku-jalarla karnta.”

⁴ Pimalikirli jangku-manu Kaatuju, “Kularlijarra ngunaja, manu kularna pampirljipungu. Yapa ngaju-nyangu, ngulaju kalu jungarni-jala nyina! Nyarrparlanpanganpa muku pinyi? ⁵ Wangkajaju-pala nganta wati manu karnta, watijiji wangkaja nyampuju nganta nyanungukupurdangka ngawurru-nyanu. Nyampulkuju karnta wangkaja nganta yalumpuju nganta nyanungukupurdangka papardi-nyanu. Kujarlanyarna kangurnu nyampu-kurraju ngurrpangku-juku.”

⁶ Kaaturlulku jangku-manu Pimalikiji, “Milya-pinyi karnangku kujanpa ngurrpangku karalyarr-karrinja-wangurlu karnta yalumpuju yampija manu pampirljipinja-wangurlu. Kulanpa karalyarr-karrija nginyinginyirla manu kurturdurrurla manu miyalurla. Kuja-kujakujurnangku ngajulurluju warla-pajirninjarla kapakapamanu ngunanja-kujaku manu ngaju-nyangu-kujaku kurwarri-kijaku rdilyki-pinjakujaku. ⁷ Nyampuju wati Yipuruyamu ngaju-nyangu warrkini jarukungarduyu. Pinarla yungka yalumpu karnta. Kajinpa wiljingki-jiki warla-pajirninjarla mardarni, ngulaju kapurna-nyarra muku pinyi nyuntu manu nyuntu-nyangu yapa warlalja manu nyuntu-nyangu warrkini-patu. Kala kajinparla pina-yinyi karnta nyanungu-nyangu, ngula-jangka kapuju payirnilki Yipuruyamurluju yungurna-nyarra wankaru-juku yampimi.”

⁸ Mungalyurru-pardu-karilki wanta pardinjakungarnti, Pimalikirliji-jana yakarra-pardinjarla yapa nyanungu-nyangu turnu-manu. Ngula-jangka, yimi-ngarrurnu-jana jukurrpa jukurr-maninja-warnu. Kujalu yimi jukurr-maninja-warnu purda-nyangu munga-jangka Pimaliki-kirlangu, ngulajulu kanunjumpajumpa-nyayirni lani-jarrija.

⁹⁻¹⁰ Junga-juku-jana yilyaja Pimalikirliji ngalya-kari warrkini-patu yajarninjaku Yipuruyamuku. Manunjunulu, maninjarlalu kangurnu pina Yipuruyamuju Pimaliki-kirlangu-kurra yuwarli-kirra. Ngula-jangka Pimalikirli payurnu, “Kularnangkulu murrumurru-manu. Nyiya-jangkarlunpa-nganpa warlkangku yimirr-yungu kuja nganta Jiiraju ngawurru-nyanu nyuntukuju? Kujaju maju-nyayirni yimirr-yinjakuju! Kujarlanya kajika-nganpa Kaaturluju muku pinyi.”

¹¹ Yipuruyamurluju jangku-manu Pimalikiji, “Kujarna nyuntu-nyangu-kurra kirri-kirra yukajarni, ngulajurna manngu-nyangu manu wangkajarnaju kuja, ‘Kula-ka nganangku linpangku purda-nyanyi Kaatuju nyampurlaju kirringka. Kula karla ngana lani-jarri nyanunguku. Kujarlaju kapujulu pinyi, manu ngula-jangkaju kapujulu jurnta kanyi nyampuju ngaju-parnta karnta.’ Kujarlanyarnangku yimirr-yungu.

¹² Nyampuju karnta ngajukupurdangka-juku ngawurru-nyanu. Jinta-juku karlijarra mardarni kirdarnaju. Ngati-nyanuju karlijarra-jana jinta-mirnimirni jarnkumardarni. Ngula-jangka kujarlujarra yupukarra-jarrija. ¹³ Nyurru-wiyi Kaatuju wangkajaju yampinjaku nguru ngaju-nyanguku kamparru-warnukuju. Kujarna-jana jirrnganja yarnkaja yali-ngirli nguru kamparru-warnu-ngurlu, manurna-jana jirrnganja warru wapaja nguru-kari nguru-kari, ngulajurnarla wangkaja Jiirakuju kuja, ‘Kajilpanpaju junga-nyayirni yulkayarla, ngula-jangka yungulpanpaju purda-nyangkarlalku nyarrpa kajirnanngku wangkami. Kajinpa-jana yapa-kari ngana-puka nyanyi, ngulaju-jana wangkaya ngajujurnangku nyentukupurdangka papardi-nyanu nganta. Kulaju wurra-manta!’ Kujarnarla wangkaja Jiirakuju.”

¹⁴⁻¹⁵ Junga-juku, Pimalikiji wangkajalkurla, “Yuwayi ngula-juku, ngurrju kujaju.” Junga-juku, yungulkurla jiyipi-wati, puluku-wati manu warrkini-patu wati-patu manu mardukuja-patu, manu ngula-jangka kulparirla yungu Jiira Yipuruyamuku, manu talarla yungu. Wangkajalkurla, “Nyampuju nguru warrukirdikirdi ngajuku-kirli. Kajinparla nyarrparaku-puka nguruku ngampurra nyina, ngulaju yalumpurla-juku-jana kutu jirrnganja nyinaya.”

¹⁶ Ngula-jangkaju, Pimalikiji wangkajalkurla Jiirakulku, “Nyampunya karnarla tala 1,000-pala pamarrpa-wati yinyi nyuntu-parntaku kurntangku, manu nyuntu karnarla pina-yinyi. Manu nyuntuju kulangku nganangkulku yarda ngawu-pajirni manu kurnta-ngarrirni, lawa. Kapungkulu jungarni-pajirni-puka.”

¹⁷⁻¹⁸ Kaatu kulalparla wardinyi-wiyi nyinaja Pimalikiki kuja yangka karnta Yipuruyamu-kurlangu manu Jiira. Kujarlaju-jana murrumurru-manu karntakarnta yangka Pimaliki-kirlangu warrkini-patuju kurdu-kujaku mardarninja-kujaku. Junga-juku-janarla Yipuruyamurluju kaji-payurnu Kaatulku Pimaliki-parntaku manu nyanungu-nyangu-mayamayaku yungu-jana wankaru-juku murrumurru-maninja-wangurlu yampimi. Junga-juku, Yipuruyamuju purda-nyangu payirninjakurra, manu karnta-jana Pimaliki-mayamaya ngurrju-manu pina-palkakupalangu-jarrinjaku. Ngakalku junga-juku, karntakarntarlujulu-jana kurdukurdulku panu manu.

21

Kurdu wirriya palka-jarrija Jiiraku

¹ Ngula-puru-juku, Jiirajulpa manngu-nyangu YAAWIYI-rliji kujarla yangka nyurru-wiyi jangku-pungu kurdu wirriya. ² Jiiraju kujalpa nyinaja muturna-nyayirnilki, ngulaju kurdukupalangu-jarrijalku. Yangka kujarla jangku-pungu nyurru-wiyi Kaaturlu, 9-pala kirntangi-pala-jangka, kurdukurla palka-jarrija wirriya. ³ Yipuruyamurluju, yirdijirla yirrarnu Yijaki. ⁴ Ngula-jangkaju, Yipuruyamurluju ngarrka-kujurnu pirtirrkajuku wiyiki jinta-jangkarla kujarla Kaatuju wangkaja kamparru-wiyi ngarrka-kijirninjakuju.

⁵ Ngula-puruju, Yipuruyamukujurla rdipija 100-pala yulyurru purlka-nyayirnikilki. ⁶ Ngula-jangkaju, Jiiraju wangkaja, “Kujaju yungu kurdu wirriya muturnakulku, kujarlanya karnarla marlaja ngarlarrimi. Kajijili yapa ngalya-karirli purda-nyanyi kuja karna kurdu wita wirriya mardarni, ngulakuju kapulu ngarlarrimi, manu ngulakuju kapujulu wardinyilki nyinami. ⁷ Nyurru-wiyi ngana kularla wangkayarla Yipuruyamukuju kujaju, ‘Kapu mardarni nyuntu-parntarlu karntangku kurdu wirriya, manu kapurla lampurnu yinyi muturnarlu.’ Kala jalangurlu karna ngajulurlu muturnarlu kurdu wirriyaju mardarni.”

Yimi Yakarru-kurlu manu kaja-nyanu-kurlu Yijimali-kirli

⁸ Kuja wirriya yangka Yijaki wiri-jarrijalku, ngulakujurla ngati-nyanuju lampurnuju lawa-jarrijalku. Kujarla lampurnu witaku lawa-jarrija, kujarlaju kurapakalku yirrarnu wiri-jarlu-nyayirni miyi manu kuyu Yipuruyamurluju. ⁹ Ngulangka kurapakarla, palka-yijalalpa-pala ngamarlanguju nyinaja yangka Yipuruyamu-parnta-yijala yirdiji Yakarru manu nyanungu-nyangu kurdu-nyanu yirdiji Yijimali. Ngula-jangka, Yijimalijilpa manyu-karrija. ¹⁰ Kuja Jiirarlunyu nyangu Yijimali manyu-karrinja-kurra, ngulajurla muntuku-jarrija-nyayirni kululku. Manurla yaninjarla wangkaja Yipuruyamukuju, “Yilyaya-palangu ngamarlangu ngati-nyanu manu kurdu kapankurlu. Kajirna kali-puka-jarri, kulangu Yijimalirli marlaja mani nyiyarningkijarraju nyuntu-nyangu kujangu-jangkaju. Ngaju-nyangurlu-puka kurdungku kapungku marlaja mani kujangu-jangkaju nyiyarningkijarra manu yampinyi.”*

¹¹ Yipuruyamurluju kuja purda-nyangu Jiira wangkanja-kurra, ngula-jangkaju, mari-jarrijalkurla Yijimalikiji kujalparla nyanungurlanguku yulkaja. Kula-palangu yilyayarla ngamarlangu ngampurrparlu. ¹² Kaatulkurla wangkaja Yipuruyamukuju, “Kula-palangu wajampa-jarrija ngamarlanguku Yakarruku manu Yijimalikiji. Kajingi nyarrpa-puka wangka Jiira, ngulaju-palangu kapankurlu yilyaya yalumpu-jarra-karrija. Kujarnangku yangka jangu-pungu kaja-nyanu nyurru-wiyi nyuntuku, ngulaju Yijaki-jala. Ngula-kurlangu kurdukurdu kapulu panu palka-jarri jaya-kurra-nyayirni. Ngulajulu ngaju-nyangu yapa warlalja.* ¹³ Yalumpu Yijimali, ngulaju nyuntu-nyangu-yijala kaja-nyanu. Kapu-jana panuku-yijala kirda-nyanu nyina.”

¹⁴ Junga-juku, mungalyurru-pardu-karirlaju, yungulkurla miyi kapu ngapa pintangka yakuju-piyarla pilikutu-jangkarla nyanungu-parntakuju Yakarrukuju. Ngapa yangka pintangka pilikutu-jangkarla, ngulajurla jarna-maninjarla yirrarnu jimantarla Yakarru-kurlangurla Yipuruyamurluju. Ngula-kurlunya-palangu yilyajalku ngamarlangu Yakarru manu Yijimali. Jirnganjarla warru wapakarra yaninja-yanu jiljawa-wana parduna-wana yirdi-wana Piirrijpa-wana.

¹⁵ Ngapa yangka kuja kangu pintangka pilikutu-jangkarla, ngulaju-pala muku ngarnu kulkurrukulkurru-juku. Ngula-jangka, kurdu wirriyaju ngapa-wangurlalku mata-jarrija. Ngula-jangka, ngati-nyanurlulkurla yama-kurra kangu ngula yamangkalku yirrarnu. Yamangkalkulpa ngunaja nyurnu yulanja-karra. ¹⁶ Ngati-nyanuju yanu yama-kari-kirra marilki ngulalpa nyinaja yama-pardu-karirla. Wangkaja-nyanu Yakarruju, “Kulalparna nyiyakulku tarda-nyangkarla palinja-kurraju.” Mariji yulajalku.

¹⁷ Kaaturluju purda-nyangu wirriya kurdu yulanja-kurraju. Ngula-jangkaju, purlajarla ngati-nyanukulku, “Yuwa, nyiyarla kanpa muntuku-jarrinjarla yulami? Lani-jarrinja-wangu nyinaya, ngulajurna nyurru purda-nyangu nyuntu-nyanguju kurdu wirriyaju yulanja-kurraju yamangkaju. ¹⁸ Kulpari maninjinta kurdu nyuntu-nyangu. Maninjarla ngamirljirli mardaka. Ngulaju kaji wiri-jarri, kapu-jana nyina kirda-nyanu panuku nyanungu-nyanguku yapaku.” ¹⁹ Junga-juku, Kaaturlujurla

* **21:10** Nyangka Galatians 4.30   * **21:12** Nyangka Romans 9.7, Hebrews 11.18

muljukku milki-yirrarnu Yakarrukuju. Junga-juku, ngula yangka-kurra pinti-kirra turla-maninjarla ngapalku-yijala pina winjurnu. Winjirninjarla ngapajurla yungu kurdukuj.

²⁰ Junga-juku, yangkaju Yijimali, Kaaturlujulpa warrawarra-kangu. Kuja wiri-jarrija manu wati-jarrija, ngulajulpa kuyu-pungu-nyayirni nyinaja. Kala kuyu panturnu pikirri-piya-kurlurlu* ²¹ Kala nyanunguju nyinaja jiljangka yirdingkaju Paranarla. Ngularla ngati-nyanurlu-juku maninjarla yungu karntaju Yijipi-wardingki nyanungukuju Yijimalikiji.

Yipuruyamu manu Pimaliki, ngulaju-pala-nyanu ngungkurr-nyinaja muljuku

²² Yangkajulpa Yipuruyamuju nyinaja-juku ngurungka Pimaliki-kirlangurla. Parrapardu-karirlalku, Pimalikiji yanurnurla jirranganja jintaku ngarrkaku yirdikiji Payikulu Yipuruyamu-kurlangu-kurraju. Yirdi nyampuju Payikulu, ngulaju kala-jana wiri nyinaja jinjinja-kurlangu warrmarlakuju Pimaliki-kirlanguku. Yaninjarla-palarla wangkaja Yipuruyamuku, “Nyarrpa-jarri-puka kuja kanpa nyiyarningkijarakuju, ngula-kurraju kangku Kaaturluju pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kanyi. ²³ Nyampurla-juku kuja kangalpa Kaaturlu nyanyi manu purda-nyanyi wangkanja-kurra, kula-nganpa warlkangku yimirr-yungka ngaju manu ngaju-nyangu-purnu manu ngaju-nyangu kurdukurdu-kurlangu-mayamaya. Kujanpa yanurnu nyampukurra nguru ngaju-nyangu-kurra, rarralypalparnangu nyinaja ngurrju. Kajinpajurla jalangu rarralypa-yijala ngungkurr-nyina, ngulaju ngurrju.”

²⁴ Junga-juku, Yipuruyamurluju jangu-manu Pimalikiji, “Yuwayi, junga karnangu wangka, ngurrju karnangu rarralypa nyina. ²⁵ Kala milya-pinyinya kanpa kujalu-jana ngaju-nyangu warrkini-patu manu puluku manu jiyipi wajirli-pungu yangka yali-ngirli ngapa mulju-ngurlu nyuntu-nyangu-paturlu kulungkuju? Kulalu nyarrpalku pina-yani mulju-kurraju ngaju-nyanguju jiyipi manu puluku.”

²⁶ Pimalikirliji jangu-manu, “Lawa, kulajulu kujaju yimi-ngarrurnu. Ngaka jalangu kanpaju yimi-ngarrirni.”

²⁷ Yipuruyamurluju jangu-manu, “Ngulaju ngula-juku.” Ngula-jangkaju, Yipuruyamurluju turnu-manulku-jana jiyipi, puluku. Ngula-jangka, yungulkurla ngalya-karriji Pimalikikiji warntarri. Jarnkulku-pala-nyanu ngungkurr-nyinaja rarralypaku nyinanjaku. ²⁸ Junga-juku, Yipuruyamurluju-jana ngalya-pangurnu wirli-pala jiyipi ngama-patu-mipa. ²⁹ Pimalikirliji payurnu Yipuruyamuju, “Nyarrparlanpa-jana ngalya-pangurnu nyampu-patuju jiyipi-patu?”

³⁰ Junga-juku, Yipuruyamuju wangkajalkurla, “Nyampu-patu jiyipi-patu kajinpa-jana maninjarla kanyi ngurra nyuntu-nyangu-kurra, kujaju kanpajurla ngungkurr-nyina ngajukuju yangkaju mulju ngulaju ngajukulku kujarna nyurru-wiyi pangurnu muljuju.”

³¹⁻³² Junga-juku, Pimalikirliji maninjarla kangulku-jana jiyipi-patuju, manurla wangkaja Yipuruyamukuju, “Yuwayi, yangkajungku muljuju ngulaju nyuntukulku.” Junga-juku, ngula-jangkaju, Pimaliki manu Payikulu karrinja-pardinjarla yarnkajalku-pala wungu nguru-kurraju Pilijiya-wardingki-patu-kurlangu-kurra. Junga-juku, ngula-jangkaju, Yipuruyamurluju yirdijirla yirrarnu muljukuju ‘Piirrijipa’. Nyanungu-nyangurla jarungka-ka nguna yirdi muljuju ‘Ngungkurr-nyinaja-pala-nyanu Muljuku’. Ngulanganya kuja-pala-nyanu ngungkurr-nyinaja rarralypaku nyinanjaku.

³³ Yangka yalirla ngurungka Piirrijiparla, watiya jinta karlanjarla yirrarnu kirrirdimpayi, ngulanganyalparla yunparninja-karrarluju pulka-pungu YAAWIYI-kiji JUKURRARNU-kuju. ³⁴ Yangkaju Yipuruyamu, kutukutu nyinajalpa warrarda

* 21:20 bow and arrow

yalirla-juku tarnnga-juku ngurungka yapa-kari-kirlangurla Pilijiya-wardingki-patukurlangurla.

22

Kaaturlu waalparrurnu Yipuruyamuju junga-japa wala-panu-japa

¹ Ngaka-pardu-karilki, Kaaturluju waalparrurnu Yipuruyamuju junga-japa kajilparla nyanunguku wala nyinaja kapuru-wangu-japa. Kaatuju wangkajalkurla, “Wayinpa, Yipuruyamu.”

Junga-juku, Yipuruyamurluju jangku-manu, “Yuwayi, nyampu karna ngajuju nyina.”

² Kaaturla wangkaja yarda, “Yangka nyuntu-nyangu ngalapi-nyanu Yijaki, yangka kuja kanparla nyuntulu ngula yulkami-nyayirni, ngulaju maninjarla kangka ngurukurra yirdi-kirraju Muriya-kurra. Yalirlanya kapurnangku pirli wararra milki-yirrarni. Ngulanganya pantika yangka nyuntu-nyangu ngalapi-nyanu, manu warlungkuju ngajuku yingkirninjarla purraya warntarri.”

³ Junga-juku, Yipuruyamuju mungalyurru-pardu-karirlalku yakarra-pardija, manu yakarra-pardinjarla tangkiyi rdarri-mardarnu. Jatirlilkirla yirrarnu. Ngula-jangkaju, warrulpa manu jiwirri, turnu-manu jiwirri, ngula turnulku yirrarnu tangkiyirlaju. Manu nyanungu-nyangu ngalapi-nyanu Yijaki yajarnu manupalangu nyanungu-nyangu-jarra warrkini-jarra. Yajarninjarla-jana nguru-yirrarnu yangka-kurraju Muriya-kurra. ⁴ Ngulaju parra-jarra jirrama-jangka yaninja-yanulu kulkurrukulurru-juku. Ngula-jangkaju, parra-pardu-karirlalku, Kaaturlujurla Yipuruyamuku milki-yirrarnulku pirli wararraju wurnturu-kurra. ⁵ Yipuruyamu wangkaja-palangu nyanungu-nyangu-jarraku warrkini-jarraku, “Nyampurula-juku pardakalu-jarrangku tangkiyi-kirliji kajirna nyampu kurdu wirriya kanyi yinya-kurra pirli wararra-kurra, ngulangka yungurlijarrarla warntarri kuyu purrami Kaatuku. Karlijarra ngaka kulpari yanirni.”

⁶ Junga-juku, jiwirriji rurruny-pungulku tangkiyi-jangkaju Yipuruyamurluju, ngularla rurruny-pinjarla jiwirriji purturlurla yirrarnu ngalapi-nyanurla. Nyanungurlujulpa mardarnu ngiji manu junma rdangka, ngulalpa nyangu pirli wararraju wurnturu-kurra. Ngula-kurranya-pala kirdarlangu yanu.

⁷ Ngula-jangkaju, payurnulku nyanungukupalangu kirda-nyanuju Yijakirliji, wangkajarla, “Ngiji manu jiwirri palka-jala karli mardarni. Kala nyarrpara jiyipi yungurlurla yingkirninjarla purrami warntarriji Kaatuku?”

⁸ Yipuruyamuju wangkajarla Yijakikiji, “Kaaturlu kapu-nyanu jiyipiji parlu-pinjarla kanyirni warntarriji yungurlurla purrami nyanunguku.”

Junga-juku, yaninja-yanu-pala yarda wurra-juku. ⁹ Kuja-pala pirli-kirra yanu, Yipuruyamurluju warrulpa turnu-manu yarturluju. Murnju-yirrarninja-parnkajalpa yurturlurla jintangka, manu ngula-jangkaju yangkajurla jiwirri ngalapi-nyanukuju puntarnulku. Puntarninjarla yirrarnu yangkangka yurturlurla kankarlarni yarturlurla. Ngula-jangkaju, waku-jarralku wayurnu nyanungu-nyangu-juku ngalapi-nyanu. Jakurr-maninjarla kankarlarni yirrarnulku yangkangka yarturlurla manu jiwirri.

¹⁰ Junga-juku, junmalku wilypi-manu Yipuruyamurluju nyanungu-nyangu-jangka wirriji-jangkaju yungu pantirni. ¹¹ Wakuju kankarlu-jarrijalku pantirninjakungarntilki. Ngula-pururla yalkiri-ngirli yirdi-manu marramarrarlu YAAWIYI-kirlangurlu, “Yipuruyamu, Yipuruyamu!”

Yipuruyamurlu jangku-manu-yijala, “Yuwayi, nyampurna.”

¹² Marramarrajurla wangkaja, “Pantirninja-wangurlu yampiya nyuntu-nyangu ngalapi-nyanu wiyarrpa! Yuwayi, junga karnangku milya-pinyilki nyuntuju kuja

kanparla ngungkurr-nyina Kaatuku. Kulanparla jurnta mardarnu wiljingki nyuntu-nyanguju marulu ngalapi-nyanuju.”

¹³ Junga-juku, Yipuruyamurluju karrinjarlalpa yirrilki warru nyangu. Junga-juku, parlu-pungulku jiyipilki wiri wirriya watiyarla kuja purlkunparla rdarrparl-wantija marlpirntirri-jarraju. Kula nyarrpalku wilypi-pardinjarla parnkayarla. Junga-juku, Yipuruyamujurla jiyipiki jangkardu yanurra. Jakurr-maninjarla yirrarnulku kankarlarni yangka jiwirrirra. Junga-juku, yingkirninjarla purrajarla Kaatuku warntarri kuyuju. Kujaju ngulajurla kunka-pardija jiyipiji yangkaku Yijakiki Yipuruyamuku ngalapi-nyanuku.

¹⁴ Ngula-jangkaju, yangka pirli wararra ngulaju Yipuruyamurluju yirdikirla yirrarnu, yalirla yangkangka kuja kapu ngalapi-nyanu pungkarla. Ngulaju yirdiji, ‘Kapuju Nyiyarningkijarra Tarnngangu-juku Warrarda Rdanjarr-yinyi YAAWIYI-rliji’. Jalangu-jarra ngulaju kalu-nyanu wangka yapa-patu, ‘Wararrarla YAAWIYI-kirlangurla Kapu-ngalpa Nyiyarningkijarra Warrarda Rdanjarr-yinyi’.

¹⁵ Yarda-yijalarla purlaja Yipuruyamukuju YAAWIYI-kirlangu marramarraju kankarlarra yalkiri-ngirli, ¹⁶⁻¹⁷ “Nyampunya kangku wangka YAAWIYI-ji kuja. ‘Nyampunya karnangu junga wangka yirdingka ngaju-nyangurla. Kapurnangu pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kanyi. Kapurnangu yinyi kurdukurdu panu-jarlu kujanjaju yangka kurdu nyuntu-nyangu ngalapi-nyanu yungu jurnta mardarninja-wangurlu. Kurdukurdu nyuntu-nyangu kapulu jaya-kurra-nyayirni nyina nyampupiya yanjilypiri-piya manu yarturluyarturlu-piya witawita-nyayirni kuja-ka pirlpirl-nguna karrungka. Kajili-jana yapa-kari jangkardu yanirni kurdukurduku nyuntu-nyanguku, ngulaju nyuntu-nyangu-paturlu kapulu-jana pinyi. * ¹⁸ Kujalpanpaju nyuntu wala nyinaja ngajuku kapurunju-wangu, kujarlaju nyentukuju kapungkulu wardinyi marlaja nyinami nyuntu-nyanguju kurdukurduju. Ngula-jangkaju, nyuntu-nyanguku kurdukurduku kapulu-jana yapa-kari panu-nyayirni marlaja wardinyi nyina-yijala kujarla yalarnirla nguru-kari nguru-karirla.’ ”*

¹⁹ Junga-juku, ngula-jangkaju, jirranganjarla pina-yanulku Yipuruyamuju nyanungu-nyanguku ngalapi-nyanuku yangka-jangkaju pirli wararra-jangka. Pina-pala-jana yanu yangka-jarraku warrkini-jarraku. Ngula-jangkaju, panulkujukulu pina-yanu yangka-kurra mulju Piirripa-kurra. Yalumpurla-jukulpa-jana jirranganja nyinaja nyanungu-mayamayakuju.

²⁰ Ngakarranyilki, yapajurla jinta yanurnu nguru-kurraju Yipuruyamu-kurlangukurra jaru-kurlu. Junga-juku, wangkajalparla manu yirri-purajarla, “Nyentukupurdangkarluju yangkanguku kukurnu-purajirli yirdingki Nayururlu manu nyanungu-parntarlu yirdingki Milkayarlu, ngulaju kapala-jana wirriyawirriyaju mardarni 8-pala. ²¹⁻²² Yirdijili nyampu-patunya: Yuuju manu nyanungukupurdangka-patu kukurnu-nyanu-patu yirdi-patuju Puuju, Kimulu, Kijirdi, Yaaju, Piltaji, Jirtilapi, manu Pijulu. Ngulajulparla yangka Kimuluju kirda-nyanu nyinaja Yarramaku. ²³ Yangka jinta-kari kaja-nyanu Nayuru-kurlangu yirdiji Pijulu, ngulaju palkakupalangu-jarrija-yijala ngulaju karntakupalangu yirdikipalanguju Ripikakupalangu. ²⁴ Nayururluju jinta karnta-karilki yarda manu yirdiji Ruuma. Ngulakujulurla palka-jarrija kurdu-patu-yijala jirrama-kari jirrama-kari yirdiji Tiipa, Kayama, Tayaja, manu Maaka.”

23

Nyampu yimi ngulaju Jiira-kurlu kuja palija

¹⁻² Kujarla Jiiraku rdipija 127-pala yulyurru, muturna-nyayirni nyanunguju palija ngurrangka yirdingkaju Kiri-Yarrparla yangka ngurungka Kananarla. Jinta-kari

* **22:16-17** Nyangka Hebrews 6.14 * **22:18** Nyangka Acts 3.25, Galatians 3.8

yirdi yinya ngurraku ngulaju Yipurana. Yipuruyamuju yaninjarla yulajalparla ngumparna-nyanuku kuja palija. Nyanunguju nyinajalpa nyanungu-nyangu palkawana wajampa-nyayirni. ³ Ngakalku, karrinjarla yanu-jana Yititi-patuku wiriwiriki kujalpalu nyinaja yinyarla ngurrangka. Nyinajalpalu mapirri kiirtirla kutu kirri wiriki. Nyanungujulpa nyinaja nyanungurra-kurlu, manu wangkaja-jana, ⁴ “Nyampu ngurrara ngulaju nyurrurlaku. Ngari ngajuju yapa-kari. Yungurna-nyarra wita payirni jalangurlu. Yinyinyankujulu nguru wita talakupurdarlu yungurna milyingka yirrarni ngaju-parnta?”

⁵ Yititi-paturlulu jangku-manu Yipuruyamuju, ⁶ “Purlka-pardu, nyuntuju paaju wiri-piya nganimpakuju. Nganimpurlu karnalu jarnkujarnku mardarni nguruju yangka nganimpa-nyangu warlalja. Kajinpa-nganpa payirni, nganangku kulalpangku jurnta mardakarla nguruju. Yimirirli kapurnangkulu yinyi yungunpa nyuntu-parnta milyingka yirrarni.”

⁷ Yipuruyamuju-jana parntarrinjarla wangkaja Yititi-watiki, ⁸ “Kajinkili ngampurpa nyina ngajuku yungurna milyingka yirrarni ngaju-parnta nyurrurla-nyangurla ngurungka, wangkayajulurla Yipiraku. Nyanunguju Juuruku kaja-nyanu. ⁹ Nyanungu-nyangurla ngurungka, pirnki wita-ka karri ngurrangka Makapilarla. Kajiji ngungkurr-nyina ngajuku pirnki-wanawana, ngulaju kapurnarla yinyi tala. Nyurrurlarlujulu nyangka tala kajirnarla yinyi yungunkulu milya-pinyi yinya pirnki kaju karri ngaju-nyangulku. Yungurna milyingka yirrarni ngaju-parnta.”

¹⁰ Yinya wati Yipira, nyinajalpa Yititi-patu-kurlu wiriwiri-kirli kiirtirla. Purda-nyangu Yipuruyamu wangkanja-kurra, wangkajarla Yipuruyamuku, ¹¹ “Purlka-pardu, purda-nyangkaju. Panungku kajulu purda-nyanyi ngaju nyuntuku wangkanja-kurra. Ngajulurlu kapurnangku yinyi wita nguru manu pirnki. Ngula karnangku yinyi yungunpa milyingka yirrarni nyuntu-parnta.”

¹² Ngula Yipuruyamuju parntarrinjunu kamparru yangka Yititi-paturla wiriwirirla. ¹³ Wangkajarla Yipiraku, “Lawa, purda-nyangkaju ngaju. Kulalparnangku jurnta kangkarla nguru ngari tala-wangurlu. Yungurnangku tala yinyi ngurukungarduyuku. Mpa, kangka nyampu tala! Yungurna yaninjarla milyingka yirrarni ngaju-parntalku.”

¹⁴ Ngularla Yipira wangkaja Yipuruyamuku, ¹⁵ “Purlka-pardu, lawarna wiljiwiljimaninjaku nyuntukuju! Kajinpaju yinyi 400-pala tala pirli, kapurnangku yinyilki nguruju yungunpa nyuntu-parnta milyingka yirrarni yinyarla.”

¹⁶ Junga, Yipuruyamujurla ngungkurr-nyinaja Yipirakuju, manurla yungu 400-pala tala pirli. Yititi-patu wiriwirirlilpalu-jana nyangu. Kujarlunya kalalu nguruju jali-manu talakupurdarlu nyurru-wiyiji. ¹⁷⁻¹⁸ Yuwayi, kujalpalu nyinaja kiirtirla yinya Yititi-patu wiriwirirli, ngulajulu nyangu Yipuruyamu kujarla tala yungu Yipiraku. Kujarla Yipuruyamurlu yungu tala Yipiraku, Yipirarlurla jali-manu nguru wita yinya ngurungka yirdingka Makapilarla. Makapilaju, ngulaju kakarru jinta-kari nguruku yirdikiji Mamiriki. Junga, Yipuruyamuju warlaljamarrilpa nyinaja yinya nguru witaku manu pirnkiki manu watiya-watiki kujalpalu karrija yinyarla. ¹⁹ Ngula-jangka, Yipuruyamuju yaninjarla milyingka yirrarnu ngumparna-nyanuju yangka ngurrangka Makapilarla kutu Mamiriki. Yangka ngurra Makapila, ngulajulpa karrija ngurungka Kananarla. Ngaka kalalu yapangkuju yirdi-manu ngurra yinyaju Yipurana. ²⁰ Panungkulpalu milya-pungu yinya nguru-pardu manu pirnkilparla karrija Yipuruyamukulku.

24

Yipuruyamurlu manurla karnta nyanungu-nyangu kaja-nyanuku Yijakiki

¹ Ngulajulpa nyinaja Yipuruyamu jarlu-pardu-nyayirnilki. Ngulaju YAAWIYI-rliji warrarda-jukulpa pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kangu, manulparla nyiyarningkijarra yungu.

² Parrangka jintangka, Yipuruyamuju wangkajarla nyanungu-nyangu warrkiniki jintaku wiriki kujalpa-jana kamparru wiri-juku nyinaja warrkini-patu-kariyi-nyanuku, wangkajarla, “Nyuntu-nyangu rdaka-nyanu yirraka kanunjumparra wanarri-jarrarla ngaju-nyangurla. ³ Kujarluju kanpaju ngarrirni yapirli-nyanuku maninjaku ngaju-nyanguku ngalapi-nyanuku Yijakiki. Nyampurla-jukuju jungar-nirli jangku-manta kuja kangali YAAWIYI-rli nyanyi manu purda-nyanyi, yangka Kaatu kuja-ka wiri-jiki nyina nyiyarningkijarraku yalkiriki manu walyaku. Nyampurla Kananarla ngulaju maju-nyayirni kalu nyina nyampu-wardingki-patuju karn-takarnta, ngulaju-jana milarninja-wangurlu yampiya. ⁴ Wangkayaju yungunpa pina-yani yangka-kurra ngaju-nyangu-kurra ngurra-kurra kujarna yangka ngaju palka-jarrija. Ngulanganya kapunparla parlu-pinyi yapirli-nyanuju ngaju-nyanguku ngalapi-nyanuku, manu milarninjarla kangkarnirla.”

⁵ Junga-juku, jangku-manu Yipuruyamuju yangkanku warrkinirli nyanungu-nyangurlu, “Yuwayi, ngulaju ngula-juku. Kala kajirna yani ngurrara nyuntu-nyangu-kurra, manu kajirna milarni karntaju, nyarrpa-jarri kajikarnarla kajilpaju wurra-mantarla? Ngula-jangkaju, kajirna pina-yanirni marlajarra karnta-wangu, kanyi mayirna nyuntu-nyangu ngalapi-nyanuju nyuntu-nyangu-kurra ngurrara-kurraju?”

⁶ Junga-juku, Yipuruyamurluju jangku-manu-yijala, “Lawa kujaju! Kulalpanpa pina-kangkarla yatijarra ngaju-nyangu ngalapi-nyanu. ⁷ YAAWIYI kuja-ka wiri-jiki nyina nyiyarningkijarraku yalkiriki, nyurru-wiyi kujaju ngaju kangu yali-jangka ngurrara ngajukupalangu-kurlangu-ngurlu nyampu-kurra nguru-kurra, ngulajuju jangku-pungu kapuju yinyi nyampuju walya ngajuku manu ngaju-nyangu-purnuku. Ngulakunya kapu yilyami jinta marramarra nyuntuku kamparru. Ngulanya kapungku kamparru yani yatijarra. Kajinpa ngurrara ngaju-nyangu-kurra yukamirra, kapungku milki-yirrarni nyangunguju karnta. ⁸ Kala kajingki wurra-mani, ngulaju ngula-juku. Yampiya! Kulalparnanku nyiyaku nyuntukuju kulu-jarriyarla. Yarda karnanku wangka, lawa, kulalpanpa kangkarla kurdu ngaju-nyangu yali-kirra!”

⁹ Junga-juku-nyanu warrkinirliji rdakaju yirrarnu kanunjumparra wanarri-jarrarla Yipuruyamu-kurlangurlaju, wangkajarla, “Yuwayi, nyiyarningkijarra kujanpaju wangkaja, ngulaju karnanku ngungkurr-nyina.”

¹⁰ Junga-juku, yangkankuju warrkinirli manu-jana karlarla-pala kawartawarawati Yipuruyamu-kurlangu. Ngulangaju yirrarnu nyiyarningkijarra jurnar-rpa yangkankaju kawartawara-paturla. Junga-juku, ngula-jangkaju, jirranganja-jana yarnkaja yangka yaliji warrkini warrkini-patu-kariki yatijarra ngurrara-kari-kirra yirdi-kirra Mijuputamiya-kurra. Yaninja-yanulu parra-kari parra-kariki kulkurrukulkurru-juku. Ngaka-pardu-karilki kutu-jarrijarra kirri-kirraju Nayuru-kurlangu-kurra, ngulangka kujalpa nyinaja nyurru-wiyi Yipuruyamukupurdangka kukurnu-nyanu yirdiji Nayuru. ¹¹ Kuja-jana jirranganja kutu-jarrija kirri-kirra, ngulangkarluju parlu-pungu muljulku. Yalirla muljunga ngulangka-juku-jana kawartawaraju muku nyinanja-yirrarnu. Ngulangkanyalpa-jana pardarnu karn-takarntakuju kajili yanirni yali-kirra mulju-kurra ngapaku maninjaku. Wuraji-kari wuraji-kari kalalu warrarda yanurnu yali-kirra mulju-kurra ngapa maninjaku.

¹² Kujalpalu yanurnu karntakarnta ngapaku maninjaku turnu-juku, ngula-puru wangkajalkurla warrkini Yipuruyamu-kurlangu Kaatukuju, “YAAWIYI, kuja kanparla nyuntu wiri nyina ngaju-nyangu wiriki Yipuruyamuku, ngulakuju-jarrangku wardinyi-jarriya jalangu. ¹³ Nyampunya karna karri mulju-pirdi-jiki kutu lurlungka kankarlarni. Nyampunya yanyarnilki karnta-kangkangu murlukurnpa-kurlu

rdakangka-kurlu ngapaku maninjaku. ¹⁴ Milki-yirrakaju nyampu-paturla karntaju jinta nyarrpara yungurnarla maninjarla kanyi Yijakiki. Kajirna payirni ngapa yinjaku, yunguju ngapa yinyi ngajuku ngarninjaku, pangkalaju ngulaju wangkami, ‘Yuwayi, yumpa ngapa nganja! Manu mayirna-jana kawartawara-paturlanguku-juku yinyi ngapaju?’ Kajiji kuja wangka, ngulaju kapurna milya-pinyi nyampuju ngulaju Yijakiki kali-nyanu, manu kapurna kujarlaju milya-pinyi nyuntulu kanparla yulkami ngaju-nyanguku wiriki Yipuruyamuku.”

¹⁵ Kujalparla yangka warrkini Kaatuku yati-wangkaja-juku, ngula-purujulpa kamina yanurnu murlukurnpa wiri-kirli jimantarla-kurlu. Nyanunguju yirdi Ripika. Karnta nyanungu yirdiji Ripika, nyanunguku warringiyi-nyanu ngulaju yirdiji Nayuru, Yipuruyamukupurdangka kukurnu-nyanu. Ripikakupalangu kirda-nyanuju, ngulaju yirdiji Pijulu. Pijulukupalanguju ngati-nyanuju yirdiji Milkaya, ngulaju Nayuruku kali-nyanu. ¹⁶ Nyanungu yirdi Ripika, ngulajulpa yuntardi-nyayirni nyinaja manu jilimijilimi. Kularla wati jirrnganja ngunaja, lawa, jilimijilimijilpa nyinaja. Jitinja-yanurnu yangka yali-kirra mulju-kurra murlukurnpa-kurlu jimantarla-kurlu. Yaninjarla ngapaju yaku-manu murlukurnpa-kurluluju, ngula-jangka kulpari yanurnu mulju-ngurluju. ¹⁷ Kuja nyangu Ripika kulpari yaninja-kurra, ngulakujurla watiji wajirli-jiki wapirdi yarnkajarra. Parnkanjarla payurnu yangka karntaju, “Ngapajunpaju winjirninaya?”

¹⁸ Karntajurla wangkaja, “Yuwayi, winjirnirrangku.” Junga-juku, jimanta-ngurluju jakurr-manu murlukurnpaju, kanunju-maninjarla yungulkurla watiki yangkaku.

¹⁹ Kuja watingki ngapa ngarnu, karntangkuju payurnulku, “Ngapaju mayirna-jana yinyi nyuntu-nyanguku kawartawaralangukuju purrakuku?”

²⁰ Junga-juku, murlukurnpaju manu, maninjarla winjurnulku-jana mardu-kurra wiri-kirra ngapaju. Yarda maninjarla winjirninja-parnkajalpa-jana mardu-kurraju.

²¹ Kujalpa winjirninja-parnkaja ngapa mardu-kurra karntangku, watingkijilpa karinjarla warrawarra-kangu wurulyparlu kujalpa yali karnta yirdiyi-pungu warrarda. Karrinjarlampa manngu-nyangu nyampunya marda karntajurla Yijakikiji. Pardarnulparla YAAWIYI-ki yungurla milki-yirrarni karnta Yijaki-parnta, ngulanya yungurla maninjarla kanyi. ²² Junga-juku, mukulu ngarnu ngapaju kawartawaraluruju purraku-nyayirni, ngula-jangka warrkini yangka wati-jana yanumpalku warntarriki maninjaku yakujurlaku kapurduku mulyu-kurlanguku waku-kurlangu-jarraku. Mulyu-kurlangu, waku-kurlangu-jarralpa-pala ngunaja kawurlu mirilmirilpa-nyayirni. Nyampu-patuju wiri-nyayirni tala wurnturu-nyayirni. Wilypi-maninjarla jilypi-yirrnurla mulyungka wakirdirla karntangkaju. Waku-kurlangu-jarralku-palangu manu, maninjarlarla yirrnaru waku-jarrarla. ²³ Payurnulku yangkaju karnta, “Ngana nyuntu-nyanguju kirda-nyanu? Yungurna ngayi ngunami yuwarlirla nyanungu-nyangurla jintaku mungaku. Lawangkanyalparna yantarlarra yuwarli-kirraju warlangarrangarra yapa-wangurla-japa.”

²⁴ Ripikarluju jangu-manu yangkaju wati warrkini, “Ngajukupalanguju kirdarnaju yirdiji Pijulu. Ngaju-nyangu warringiyiji yirdiji Nayuru, manu ngajuku yapirli yirdiji Milkaya. ²⁵ Jaya-kurra-jana yukuriji marnaju kawartawarakuju manu yuwarliji warlangarrangarra kangku karri nyuntukuju ngunanjakuju.”

²⁶ Junga-juku, yangkaju Yipuruyamu-kurlangu wati warrkini jurrulkurla kanunju-jarrija, wangkajalkurla YAAWIYI-kilki, ²⁷ Ngularla pulka-pungulku kujarlu, “YAAWIYI, wangka karnangku. Nyuntu kanpa ngurrju nyina, manu kanparla nyina Kaatu Yipuruyamukuju ngaju-nyanguku wirikiji. Ngurrjunparla nyinaja, manunparla jungarni wangkaja. Ngula-jangkanyanpaju nyampu-kurra kangurnu Yipuruyamu-mayamaya-kurlangu-kurra yangka Nayuru-kurlangu-kurra.”

²⁸ Junga-juku, kuja purda-nyangu kuja wangkanja-kurra yangkangkuku karntangu, ngulaju purda-nyanjarla parnkaja pina yuwarli-kirraluku ngati-nyanu-kurlangu-kurra. Yimi-ngarrurnu-jana turnu-warnuku jintangkaku-juku nyanungukupurdangkaku manu nyanungukupalangu-watiki. ²⁹⁻³⁰ Kuja yimi purda-nyangu jintangu watingki yirdingki Lapanarlu Ripikakupurdangkarlu papardi-nyanurlu, manu kuja-palangu nyangu yangka wakurnji-jarra manu kapurdu wita mulyungka, karrinja-pardinjarla wajirli-parnkaja yangka-kurra mulju-kurra yangka kujalpa Yipuruyamu-kurlangu warrkini karrija-juku lurljunga kawartawara-paturlajinta. ³¹ Yangkajurla Lapana parnkanjarla wangkaja, “Kuja kangku nyuntu YAAWIYI-rli pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kanyi, nyiyakulku kanpa nyampurlaju warrarda karri? Yanurli ngaju-nyangu-kurra yuwarli-kirra. Nyurrurnangu nyiyarningkijarra jungarni-manu nyuntukuju, manu nyuntu-nyanguku kawartawarakurna-jana yukuriji jungarni-manu.”

³² Junga-juku, Lapana manu yangka wati warrkini yarkajalku-pala yuwarli-kirraju. Kuja-pala yanurnu yuwarli-kirra manu kangurnu-pala-jana kawartawara manu ngalya-kari warrkini-patu Yipuruyamu-kurlangu-patu, Lapanarlu jurnar-rpalku muku rurruny-manu kawartawara-jangkaju, manu yukurilki-jana kanjarla yungu kawartawara-watiki. Manu ngapalkurla maninjarla kangurnu Yipuruyamu-kurlanguku warrkiniki yungulu-nyanu kirka-mani wirliya-jarra warrkini-paturlu. ³³ Yangkangu yirdingki Lapanarlu, ngulangku-jana mangarrilki maninjarla kangurnu. Yangka wati warrkini wangkajarla Lapanakuju, “Kularna ngarni mangarri, ngaka kapurna ngarni. Yungurnangu jaru-wiyi yimi-ngarrirni ngaju-nyangu. Ngaka karna ngula-jangkarlunya mangarriji ngarni.”

Lapanaju wangkajarla, “Yuwayi, ngula-juku, wangkaya-wiyi-nganpa.”

³⁴ Junga-juku, yangkangkuku warrkinirli yimi-ngarrurnu-jana, wangkaja-jana, “Ngajuju karnarla warrki-jarri Yipuruyamuku. ³⁵ YAAWIYI-rliji-ka pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kanyi, manulparla nyiyarningkijarra yungu: jiyipi, puluku, tangkiyi, kawartawara, tala panu-jarlu manu warrkini-patu panu-jarlu karnta manu wati. ³⁶ Ngaju-nyangurlu wiringki yangkangu Yipuruyamurlu, yangka kujalpa karnta mardarnu yirdiji Jiira, ngula kuja muturna-jarrija, muturnalku kujalpa nyinaja, ngulakujurla palka-jarrija kurdu yirdiji Yijaki muturnakulkuku. Yipuruyamurluju ngulakunyarla yungu nyiyarningkijarraju nyanungu-nyangu ngalapi-nyanuku. ³⁷ Ngulanyaju wangkaja ngaju-nyangu wiri yaninjarniki nyampu-kurraku, ngulakunyarlarla ngungkurr-nyinaja. Wangkajaju ngajukuju, ‘Kularla parlu-pinjarla milaka yapirli-nyanuju nyampu-wardingki Kanana-wardingki nyampurla ngurungka kuja karna ngaju nyina, lawa. ³⁸ Kala pina-yanta yatijarra ngajukupalangu-kurlangu-kurra ngurrara-kurra.’

³⁹ “Wangkajarnarla ngaju-nyangukuju wirikiji, ‘Kajirna yani yali-kirra yajarnin-jaku karntaku, kajilparna milakarla, nyarrpa-jarrimi kajikarnarla kajilpaju wurra-mantarla?’

⁴⁰ “Junga-jukuju jangu-manu ngaju-nyangurluju wiringki, ‘Ngajuju karna tarn-nganguku warrarda pura YAAWIYI, manu karna jalangurlu purami-jiki. Kapu yilyamirni nyanungurlu marramarra, manu kapungku kamparru yani marra-marraju, manu kapurla milarni nyanungurlu yapirli-nyanuju nyampukuju ngaju-nyanguku. Kapungku milki-yirrarni nyanunguju karnta warlaja ngajukupalangu-kurlangu, manu kapunpa milya-pinyi kajingki wapirdi yanirni. ⁴¹ Kajingkili wurra-mani nyanungukupalangu-purnurlu, ngulaju-jana yampiya wajampa-jarrinja-wangurlu. Kulalparnangu nyiyaku nyuntukuju kulu-jarriyarla kajinpaju purda-nyanyi yalyanguku manu kajinpa puta yajarni nyampuku Yijakiki yapirli-nyanu.’

⁴² “Jalangu kujarna yanurnu nyampu-kurra mulju-kurra kawartawara-kurlu, muljunga yalirla-jukurna jupu-karrija. Yalumpu-wardingki-jukulparnarla wangkaja

Kaatukuju, kujanyalparnarla wangkaja, ‘YAAWIYI, kuja kanparla wiri-jiki nyina ngaju-nyanguku wiriki Yipuruyamuku, milki-yirrakaju karnta Yijakiki kali-nyanu.⁴³ Nyangkaju, nyampunya karna mulju-pirdi-jiki karri lurljungka. Kajili karntakarnta yanirni ngapaku maninjaku, ngulaju kapurna jinta-kari karnta payirni ngapaku. Kapurnarla wangkami kuja, “Ngapaju yungka yungurna ngarni purrakurlu.”⁴⁴ Kajirna jungarnirli milarni, ngulaju pangkalaju wangkami karntaju, “Yuwayi, yumpa, nganja, manu mayirna-jana ngapaju yinyi-yijala kawartawarakuju?” Kajirna kuja-kurra purda-nyanyi, ngulaju kapurna milya-pinyi ngulaju Yijakiki kali-nyanu.’

⁴⁵ “Kujalparnarla wurra-juku wangkaja Kaatuku, ngula-puruju Ripikajulpa yanurnu mulju-kurra ngapaku maninjaku murlukurnpa wiri-kirli jimantarla-kurlu. Junga-juku, yaku-manu ngapaju. Junga-juku, payurnurna, ‘Ngapaju yungka.’⁴⁶ Junga-juku, jimanta-jangkaju murlukurnpaju manu, maninjarlaju yungu murlukurnpaju ngapa-kurluju, manuju wangkaja, ‘Yuwayi, nganja. Ngapaju mayirna-jana yinyi nyuntu-nyanguku kawartawarlangukuju purrakuku?’ Junga-juku, ngapajurna ngarnu, manu ngula-jangka, Ripikarlaju ngapa-jana maninjarla yungu ngaju-nyangukuju kawartawara-patuku.⁴⁷ Ngula-jangkaju, yardarna payurnu Ripikaju, ‘Ngana nyuntukupalanguju kirda-nyanuju?’

“Ripikarlaju jangku-manuju, ‘Ngajukupalanguju kirdarnaju yirdiji Pijulu. Ngaju-nyangu warringiyiji yirdiji Nayuru, manu ngajuku yapirli yirdiji Milkaya.’ Kujarna kuja-kurra purda-nyangu, ngulajurnarla maninjarla yirrarnu kapurdu kawurlu mulyungka, manu wakurnji-jarra waku-jarrarlaju Ripikaku.⁴⁸ Ngula-jangkarnarla jurulku kanunju-jarrija, pulka-pinjarlalparnarla yati-wangkajalku YAAWIYI-ki. Ngulaju nyanunguju karla nyina wiri-jiki Yipuruyamukuju ngaju-nyangukuju wiriki. Manu kujaju junga-juku nguru-yirrarnurnu nyampu-kurra ngurrara-kurra yungurnarla karnta milarni Yijakiki Yipuruyamu-kurlanguku kaja-nyanuku. Ngularlangukun-yarnarlajinta pulka-pungu YAAWIYI-ki.⁴⁹ Ngulaju ngula-juku. Wangkayajulu, wardinyi mayi kankulurla nyina ngaju-nyanguku wirikiji Yipuruyamuku? Yinyi mayinkijili yalumpuju kamina? Kajinkijili mamparl-pinyi, ngulaju ngula-juku. Kaaturlu kapuju milki-yirrarni nyarrpa-jarri kapurna.”

⁵⁰ Kuja-pala kirdarlangurlu purda-nyangu Pijulurlu manu Lapanarlu kuja-kurra wangkanja-kurra, ngula-pala jangku-manu, “Nyuntu-nyangu jaru ngulaju YAAWIYI-kirlangu. Nyanungungku wangkaja, manungku nguru-yirrarninjarla kangurnu nyampu-kurraju ngurra-kurraju. Ngali-jarrarlu kulalparlijarra mamparl-pungkarla.⁵¹ Ngula-juku nyampujurla kangka kalyakalya-nyanu Yipuruyamu-kurlanguku ngalapi-nyanuku kujangu YAAWIYI-rli milki-yirrarnu nyampuju karntapardu.”

⁵² Yangkangku warrkinirli Yipuruyamu-kurlangurlu, kuja-palangu purda-nyangu wangkanja-kurra, ngula-jangkaju, nyanunguju jarntarru-jarrinjarla parntarrinjunu. Parntarrinjarla YAAWIYI-kilkirla yati-wangkaja manu pulka-pungurlajinta.⁵³ Junga-juku, karrinja-pardinjarla warru yarnkajarra yangkaju wati warrkini Yipuruyamu-kurlangu. Yanurra yangka jurnarrpa nyanungu-nyangu-kurra. Ngula-jangkaju, jurnarrpalku turnu-manu, turnu-maninjarlalkurla yungu warntarrilki Ripikaku wawarda manu kawurlu manu pirli yaltiri* ngulaju rdaka-kurlangu, langa-jarra-kurlangu, mulyu-kurlangu manu yinirnti-wati, yangka kuja kalu waninja-kurlangu mardarni. Manu ngati-nyanuku manu Ripikakupurdangkaku papardi-nyanuku Lapanaku, ngularlangukupalangu yungu warntarri wiri-nyayirni. ⁵⁴ Ngula-jangkaju, wati-paturluju kurapakalkulu wiri ngarnu, manulu yalumpurla-juku ngurrangkajulu yarda ngunaja yangkaju warrkini-patu Yipuruyamu-kurlangu. Ngula-jangkaju,

* 24:53 silver

mungalyurru-wana yakarra-pardijalu. Yangkaju wati warrkini Yipuruyamu-kurlangu, wangkajarla Lapanakuju, “Yilyayalku-nganpa yungurnalu pina-yani manu yungurnalu Ripika kanyilki wiri-kirlangu-kurra nganimpa-nyangu-kurlangu-kurra Yipuruyamu-kurlangu-kurra.”

⁵⁵ Lapanu manu Ripikakupalanguku ngati-nyanu, wangkaja-palarla yangka watiki warrkiniki, “Lawa, pangkala nyina-juku parra-patuku karlarla-palaku. Ngula-jangkanya kanpa kanyilki.”

⁵⁶ Yangka wati warrkini wangkajarla, “Lawa kujaju, wurra-maninja-wangurluju yinjarla kijika-puka! Kujaju nyampu karntaju YAAWIYI-rli milki-yirrarnu, ngulajurna kanyi jalangurlu-juku ngaju-nyangu-kurra wiri-kirra.”

⁵⁷ Junga-juku, yangka-jarrarluju-pala jangku-manu, “Yuwayi, ngula-juku karlijarra payirninjini-wiyi Ripikalku nyarrpa kaji wangka.”

⁵⁸ Junga-juku, yaninjarla-pala payurnu Ripikaju, “Yani mayinpa nyuntuju nyampu-wanaju wati-wana?”

Junga-juku, jangku-manu-palangu Ripikarluju, “Yuwayi, yani karna jalangu-juku nyampu-wana wati-wana.”

⁵⁹⁻⁶⁰ Junga-juku, Lapanarla wangkaja Ripikaku yungu pirrjirdi-mani, “Yuwayi ngula-juku wita ngawurru. Kapungkulu kurdukurdu jaya-kurra palka-jarri. Kajili-jana yapa-karirli kulukukuluku-mani nyuntu-nyangu-purnu kurdukurdu, ngulajulu-jana nyuntu-nyangu-purnurlu pinyi.” Junga-juku, yilyajalku-pala Pijulurlu manu Lapanarlu. ⁶¹ Manu Ripika-kurlangu warrkini-patu panu-kari karntakarnta, ngulajulu mapirri yanu Ripikaku jirrnganja, yangka kujalu wiri-manu wita-ngurlu. Ngulangku-julu puraja Ripika. Yangkangku wati warrkinirli Yipuruyamu-kurlangurlu, nguru-yirrarnu-jana kamparrurlu, ngulaju panu-jukulpalu kawartawara-kurlu yanurra.

⁶² Kuja-purujulpa nyinaja Yijakiji manangkarrarla yirdingka Nikipirla. Ngulaju kamparru-juku pina-yanurnu mulju-ngurlu Pirilayiru-ngurlu Nikipi-kirraju, ngulangkanyalpa pina-nyinaja. ⁶³ Wuraji-pardu-karilki warrulpa wapaja ngurra-wana nyanungu-nyangu-wana, manulpa manngu-nyangu nyiya mayi Kaatu-kurlangu. Kujalpa warru wapaja, ngula-jana kawartawaralku parlu-pungu wurnturu-nyayirni kujalpalu yanurnu. ⁶⁴ Ripikajulpa nyinanja-yanurnu kawartawaralaju. Kuja kutu-jarrija, jurruju kankarlu-jarrija, parlu-pinjarla nyangulku Yijakiji, manu jitija kawartawara-ngurlu. ⁶⁵ Jitinjarla payurnulku yangkaju wati warrkini Yipuruyamu-kurlangu, “Ngana yalumpuju wati yananyarni?”

Jangku-manu yangkangkuju warrkinirli, “Yalumpuju ngaju-nyangu wiri-kirlangu ngalapi-nyanu yirdiji Yijaki.” Kuja purda-nyangu kuja-kurra yirdi-maninja-kurra, kujarlaju-nyanu wawardalku parnta-yirrarnu kurntangka miparrpa-wana. Milpa-jarrarlu-pukalpa nyangu.

⁶⁶ Kuja Yijaki kutu-jarrija, yangkaju warrkini wangkajarla, manu mukurla yimi-ngarrurnu nyiyarningkijarra. ⁶⁷ Junga-juku, Yijakirliji yajarninjarla Ripika kangulku kaluku-kurra nyanungukupalangu-kurlangu-kurra ngati-nyanu-kurlangu-kurra. Ngulangkanyalpa-pala nyinaja manu ngunaja. Kujarlajulpa muntuku-wangulku manu mari-wangulku nyinaja kujalpa palkalku mardarnu karnta nyanungu-parnta Ripika. Kala kamparru-wiyi Ripika-wangurla-wiyiji, ngulajulparla yirraruyirraru nyinaja manu muntuku ngati-nyanu nyurnuku, kuja kurdu-puka-jarrija.

25

Yipuruyamu yawu-pardija

¹ Yangka kuja Yipuruyamurlu wajawaja-manu nyanungu-parnta karnta yirdiji Jiira, ngula-jangkarluju, jinta-karilki manu karnta-karilki yirdiji Kitura. ² Ngulakujulurla

panu-yijala kurdukurdu wirriyawirriya palka-jarrija yirdi-patuju Jimirani, Jakajani, Mirdini, Mirdiyanu, Yijipa manu Juwa. ³ Yangka yirdi Jakajani, ngulaju-palangu kirda-nyanu nyinaja wirriya-jarraku yirdi-jarraku Jiipaku manu Tirtanuku. Tirtanumayamaya yapa, ngulaju kalalu nyinanja-yanu ngurrara-kari ngurrara-karirla yirdipaturlu Jiriyarla, Litujurla manu Luumurla. ⁴ Yangka yirdi Mirdiyanu, Kiturakurlangu ngalapi-nyanu, ngulaju-jana kirda-nyanu nyinaja wirriyawirriyaku yirdikiji Yiipaku, Yipiruku, Yanakaku, Yapita manu Yirltaku.

⁵ Ngulaju ngula-juku. Kujalpa Yipuruyamuju purlka-juku nyinaja, ngulaju-jana wangkaja nyanungu-mayamayaku turnu-warnuku, “Kajirna ngaju mata-jarri, ngulaju-ka Yijakirli mani ngaju-nyanguju nyiyarningkijarraju kujanguju.”

⁶ Yipuruyamurlu-jana mardarnu ngalya-kari-patu karntakarnta, ngulaju nyanungu-parnta-yijalalpalu nyinaja, manulpalu-jana wirriyawirriya mardarnu. Kulalu nyampurrarlu wirriyawirriyarlu nyiya wita manu kujangu Yipuruyamu-kurlangu, lawa. Ngari-jana warntarriji yungu wirriyawirriyaku, manu-jana muku yilyaja kakarrara wurnturu yungulurla wurnturu jurnta nyinami Yijaki-kijaku.

⁷⁻⁸ Ngula-jangkaju, Yipuruyamuju kuja ngurrju nyinaja 175-palaku yukuriki, ngula-jangkaju, lawa-jarrijalku. ⁹⁻¹⁰ Junga-juku, kuja nyanungu lawa-jarrija, nyanungu-nyangu-jarrarlu ngalapi-nyanu-jarrarlu Yijakirli manu Yijimalirli, ngulaju-pala nyurnu palkaju kangu pirnki-kirra yirdi-kirra Makapila-kurra, manu-pala warduyirrarnu nyanungu-parnta-wana Jiira-wanaju kuja yangka kamparru-wiyi wajawajamanu. Pirnkiji ngulaju jinta-juku yangka kuja-jana kamparrurlu-wiyi Yipuruyamurlu tala yinjarla manu Yijiki-kirlangu-patuku yapaku. Ngula pirnkiji-ka karri kakarrara Mamiri-kirlangu, ngulajurla kamparru warlalja wati-kariki yirdiki Yipiraku, ngulaju ngalapi-nyanu Juuruku Yijiki-kirlangurlanguku. ¹¹ Ngula-jangkaju, Yijaki kuja kurdu-puka-jarrija, nyanungu-mayamayaju kulpari yanulkulu yangka yali-kirra mulju-kurra yirdi-kirraju Pirilayiru-kurra, ngulangalkunyalpalurla pirrjirdi marlaja nyinaja Kaatukuju.

Nyampu yimi ngulaju kaja-nyanu-patu-kurlu 12-pala-kurlu Yijimali-patu-kurlangu-kurlu

¹² Nyampu yimi ngulaju Yijimali-kirlangu-kurlu warlalja-patu-kurlu. Yijimaliji kaja-nyanu kamparru-warnu Yipuruyamu-kurlangu. Ngati-nyanuju mardukuja Yijipi-wardingki yirdi Yakarru. Yakarruju warrkinilparla nyinaja Jiiraku Yipuruyamuparntaku.

¹³⁻¹⁵ Nyampu-patunya kaja-nyanu-patuju 12-palaju yirdi-patuju. Ngulaju papardi-jurrkuju yirdiji Napata. Nyanungu-warnuju palka-jarrija Kirduru, ngula-warnuju Yapitili, Mipijama, Mijima, Tuuma, Maaja, Yatata, Tiima, Jituru, Napiji manu Kirtima. ¹⁶ Nyampu-patu kaja-nyanu-patulu wiri-jarrija, manulu jarnkujarnku yanu kirrikari kirri-kari-kirra manu ngurra-kari ngurra-kari-kirra nyinanjaku. Ngurra-kari ngurra-karilpalu-jana wiri nyinaja warlaljayirriki. Yalumpurra ngurra-paturlulpalu yirdi-patu jurrku-juku mardarnu yangka-patu 12-pala-kurlangu yirdi kaja-nyanupatu-kurlangu. ¹⁷ Kala Yijimali palija purlka-nyayirniki kujarla yulyurru 137-pala rdipija. ¹⁸ Warlalja-patu kaja-nyanu-patu-kurlangu 12-pala-kurlangu, kujalu-jana palka-jarrija Yijimali-kirlangu-patuku, ngulajulpalu nyinaja kulkurru-jarra ngurrarajarraku yirdi-jarraku Yapilaku manu Juuruku. Ngurrara nyampuju kutu-karrikarri ngayingayi ngurrararla Yijipirla kakarrarni-nginti ngurrara Yajiriya-kurra-pinangu. Panungku Yijimali-kirlangurlu warlalja-paturlu kalalu-jana warlalja yinya-patu-kari nyanungukupurdangka-kurlangu-purnu pungu.

Nyampuju Yijaki-kirli yimi

¹⁹ Yimi nyampuju Yijaki-kirli Yipuruyamu-kurlangu-kurlu kaja-nyanu-kurlu. Yuwayi, kaja-nyanujulpa palka yirdi Yijaki Yipuruyamurluju mardarnu.

²⁰ Kujarla yulyurru 40-pala Yijakikiji rdipija, mardukujalku-nyanu manu Ripika, yurntalu-nyanu Pijulu-kurlangu. Nyanunguju Ripikaju Lapanakupurdangka ngawurru-nyanu. Pijulu manu Lapana, ngula-jarraju nguru Patana-Yarrama-wardingki-jarra.

²¹ Ripikaku Yijaki-parntaku, kularla kurduju palka-jarriyarla. Kujarlaju, Yijakirla wangkaja YAAWIYI-ki, payurnu yungu nyanungu-parnta ngurrju-mantarla kurdu yungu-palangu palka-jarriyarla. Purda-nyangu YAAWIYI-rliji Yijakiji wangkanja-kurra. Ngula-jangka, ngaka-karilki, Ripikaju juni-parnta-jarrijalku. ²² Kala ngulaju jirrama-kurlu kurdu-jarra-kurlu miyalurla-kurlu, kula-nganta jinta-kurluju. Miyalurlajulpa-palangu Ripikarluru kurdu-jarraju purda-nyangu yirntirninja-kurraju manu yangka kula-ngantalpa-pala-nyanu pungulku. Manngu-nyangulpa-nyanu Ripikarluru, “Nyiya-jangka karnaju kujaju purda-nyanyi?” Kujarlaju, payirninjaku YAAWIYI-ki yanu Ripikaju.

²³ Ripikakurla wangkaja YAAWIYI, “Ngulaju kula-ngantanpa yapa-kurlu turnu-warnu-jarra-kurlu miyalurla-kurluju. Kaji-pala kurdu-jarra nyampu-jarra palka-jarrimi, ngaka warlalja-jarra-warnu-jangka nyanungu-nyangu-jarra-warnulku kapulu-nyanu wurnturu-mirnimirni jurnta nyinami. Warlalja-patu-kari kapu pirrijirdi-nyayirni-jiki panu-karikiji warlalja-patu-karikiji nyinami. Kala kurdu-jarra yalumpu-jarra, kaji-pala wiri-jarrimi, kapurla papardi-nyanuju warrki-jarrimi kukurnu-nyanuku.”*

²⁴ Ngaka-kariji, kutulkulparla karrinja-yanu Ripikakuju karmulypa-jarrinjakuju. Miyalurlaju jurrku-jarra-juku wirriya-jarrajulpa-palangu kanja-yanu. ²⁵ Kuja kamparru-warnu kurdu-pardu wirriya palka-jarrija, ngulaju pintiji yalyuyalyu, manu palkakuju mukurla wapirrija wakurlu wawarda-piya wamulu-kurlu-piya. Ngula-palarla kurduku nyampuku jaji-nyanurlu manu ngati-nyanurlu yirdiji ‘Yijuwu’-palarla yirrarnu* ²⁶ Yijuwu kuja palka-jarrija, ngula-jangkaku nyanungukupurdangalku kukurnu-nyanulku palka-jarrija. Kujalpa palka-jarrinja-yanu, purdangirli-warnurlu kukurnu-nyanurlujulpa tari puuly-mardarninja-yanu kamparru-warnu. Kujarluru, jaji-nyanurlu manu ngati-nyanurluju yirdiji-palarla yirrarnu ‘Jakupu’† Kuja-palangu kurdu-jarra nyampu-jarra Ripikarluru mardarnu, ngulajurla Yijakikiji yulyurru 60-pala rdipija.

²⁷ Kujalpa-pala nyanungu-jarra wirriya-jarra wiri-jarrinja-yanu, Yijuwujulpa nyanungu-nyayirni kuyu-pungu nyinaja, manu kala nyanunguju ngampurru wirlinyiji warrarda yanu. Kukurnu-nyanu Jakupuju pulya-parnta yantarli kala wardinyi ngurrangka nyinaja kaninjarni kalukurla nyanungukupalangu-kurlangurla. ²⁸ Yijakirli kalarla kuyu-pinja-warnu Yijuwuku marlaja ngarnu. Yijuwurlu kalarla purraja nyanungukuju manu kuja-jangkaku kalarla yulkaja-nyayirni Yijuwukuju. Kala Ripikarluru kurturdurrurluju kukurnu-nyanu mardarnu.

Kukurnu-nyanurlu yimirr-yungu papardi-nyanu yampinyi maninjaku kirda-nyanu-kurlangu yapuntarluru

²⁹ Ngaka-kari, Jakupurlu purraja yalyuyalyu jupujupu kartakurla wiringka. Papardi-nyanuju wirlinyi-jangka ngurra-kurra pina-yanurnu yarnunjuku-nyayirni kuyukuju. ³⁰ Nyanunguju wangkajarla Jakupuku, “Wayinpa! Ngajujurna yarnunjuku-nyayirni! Kapankurluju yalumpu nganayi yalyuyalyu jujujupu kartaku-jangka

* 25:23 Nyangka Romans 9.12 * 25:25 ‘Yijuwu’ yirdiji ngulaju ‘Wakurlu-jarluru’ † 25:26 ‘Jakupu’ yirdiji ngulaju ‘Tari Kuja-ka Puuly-mardarni’

ngarninjaku yungkarni!” (Kuja-jangkarlunya Yijuwurluju yirdi-kariji jinta-kariji ‘Yitama’ manu. Yirdi kujaju ‘Yalyuyalyu’-yijala.)

³¹ Ngula-jangka, Jakupurla wangkaja papardi-nyanuku, “Nyuntuju kanpaju ngajukupurdangka papardi-nyanu nyinami. Kaji jaji-pardu ngalijarrakupalangu palimi, kapunpa nyanungu-nyangu niyarningkijarra mani warntarri nyuntulurlu yungunparla marlaja mardarni. Ngajulurlu kularna nyiya witarlangu mani, lawa. Ngampurpa kanpaju nyinami ngajuku yungurnarla marlaja mardarni niyarningkijarra nyanungu-nyangu warntarri-jangka? Kajinpaju niyarningkijarra yinyi ngalijarrakupalangu-kurlangu warntarri-jangka, ngula-jangkaju kapurnangku yinyi ngalya-kari jupujupu ngarninjaku.”

³² Yijuwurla wangkaja kukurnu-nyanuku, “Wayinpa! Kajilparna yarnunjuku paliyurla jalangurlangu, kularna mani niyarningkijarraju warntarri-jangkaju. Kulalparna yalumpuju nyarrpa-marntarla.”

³³ Kala kujalkurla Jakupu wangkaja papardi-nyanuku, “Wangkayaju yungurna yinya niyarningkijarra mani warntarri-jangka, manu ngula-jangkarluju kapurnangku jupujupu nyampulku yinyi nyuntuku ngarninjaku.” Junga-juku, Yijuwurlurla jangu-pungu niyarningkijarraku yinjaku warntarri-jangkaku. ³⁴ Ngula-jangkarluju, Jakupurlurla mangarri manu yalumpu jupujupu yungu papardi-nyanuku ngarninjaku. Ngula jupujupu Yijuwurlu muku ngarnu, ngulaju karrinja-pardinjarla yanulku nyanunguju. Nyanungurlu Yijuwurlu rampal-manngu-nyanjarla juwakujurnu warntarri nyanungukupalangu-kurlangu. Yungurla marlaja mardakarla warntarri niyarningkijarra warungka-wangurlu papardi-nyanu-katurlu.

26

Yijakirli yimirr-yungu Pimaliki

¹ Ngaka-kari yinyarla ngurrararla, kuyuku manu mangarriki lawalpa karrija, manu yapa panujulpalu yarnunjuku-nyayirni nyinaja. Nyampuju-jana yangkapiya-jala kamparru-warnu-piya-yijala karrija kujalpa Yipuruyamu wankaru-wiyi nyinaja. Ngula-jangka yanu Yijaki kirri-kirra Karara-kurra wangkanjaku Pimalikiki. Nyanunguju wirilpa-jana nyinaja yapa-patuku Pilijiya-wardingki-patuku. ² Ngula-jangkaju, YAAWIYI-ji wangkajarla nyanunguku Yijakiki, “Kula yanta ngurrara-kurra yinya-kurra Yijipi-kirra. Nyinaka nyampu-miparla ngurrara-miparla yangka kuja karnangku nyuntu yimi-ngarrirni ngajulurlu. ³ Nyinaka nyampurla-juku ngurrararlaju, kapurnangku palka jirranganja nyinami. Kapurnangku nyuntuju pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kanyi. Kapurnangku yinyi nyuntuku ngurra-kari ngurra-kari nyampurla ngurrararla manu nyuntu-nyanguku kurdukurduku manu warringiyipatuku nyuntu-nyangu-paturlanguku. Nyampuju yangka kujarnarla nyurru-wiyi jangu-pungu yinya nyuntukupalangu Yipuruyamuku. ⁴ Yuwayi, kapurna panu yapa yirrarni nyuntu-nyangu warlalja-kurraju. Kapulu panu-jarlu nyinami yanjilypiripiya-juku ngula kalu karri yalkirirla, panu-juku yapakuju yirdiyirdi-maninjakuju. Ngajuju kapurna-jana yimiri nyina nyanungu-patuku. Ngula-jangka, yapa nguru-kari nguru-kari kapulurla marlaja nyinami wardinyi-nyayirni nyuntu-nyanguku warlaljaku.* ⁵ Kujalpaju Yipuruyamurlu nyuntukupalangurlu ngaju warrarda purda-nyangu, kujarlaju kapurnangku panu yapa yirrarni nyuntu-nyangu warlalja-kurra. Nyanungurlu kalaju warrarda purda-nyangu niyarlanguku kuja kalarnarla ngaju wangkaja. Nyanungurlu kalaju niyarningkijarrakuju warrarda purda-nyangu ngularna nyanungu pinarri-manu. Warrarda purajalpa nyanungurluju kuruwarrin ngaju-nyangu jungarnirli-jiki.” Kujanyarla YAAWIYI-ji wangkaja Yijakikiji.

* 26:4 Nyangka Acts 3.25

⁶ Ngula-jangka, Yijaki nyinajalpa yinyarla Karararla, kula yanu Yijipi-kirra. ⁷ Yijaki-parnta kali-nyanu Ripika yuntardi-nyayirni. Wati-patu kujalpalu Karararla nyinaja, ngulajulu yanurnu, manulu payurnu Yijaki nyanunguku mardukujaku, “Ngana yalumpuju?”

Yijakirli yimirr-yungu-jana, manu-jana yalu-manu nyanungu-patu kujarlu, “Yalumpuju ngajukupurdangka ngawurru.” Lani-jarrijalpa-jana nyanungu-patuku. Yungu-jana yimirr-yinja-wangurlu jungangku yimi-ngarrikarla mardukuja yalumpuju kali-nyanu nyanungu-parnta. Purda-nyangulpa-nyanu kapulu marda nyanungu-paturlu pungkarla, manu mardukuja kapulurla nyanunguku jurnta kangkarla. Kujarlanya-jana yimirr-yungu nyanungu-patu nyanunguju.

⁸ Yijaki nyinajalpa yinyarla Karararla tarnnga. Ngaka-kari, Pimaliki wiri Pilijiya-wardingki-patuku yapa-patuku kujalpa-jana nyinaja, ngulangkulpa kaninjarni-ngirlirli yuwarli nyanungu-nyangu-ngurlurlu wintawu-ngurlurlu nyangu. Nyanungurlu nyangu Yijaki ngamirlji-maninja-kurra manu nyunjirninja-kurra Ripika-kurra. ⁹ Ngula-jangka, yilyaja-jana Pimalikirli nyanungu-nyangu wati-patu maninjaku Yijaki. Kuja Yijaki yanurnulku, Pimalikirla wangkaja nyanunguku, “Wayinpa, mardukuja nyampuju kali-puraji nyuntu-parnta-nyayirninnya? Nyiyakulkunpa-nganpa yimirr-yungu? Wangkajanpa-nganpa ngawurru nganta yalumpuju nyuntukupurdangka.”

Yijakirli yalu-manu nyanunguju, “Lani-jarrijalparna. Manngu-nyangulparnaju kapunpaju pungkarla manu ngula-jangkarlu kapunpa-nyanu marda mardukujaju nyuntulurlulku kangkarla.”

¹⁰ Ngula-jangkaju, Pimalikirla wangkaja Yijakiki, “Nyiyakunpa-nganpa kujarluju yimirr-yungu? Kapulu watingki nyampu-wardingkirli kirri-wardingkirli marda jarrarda-kangkarla mardukuja yalumpu. Nganangku-puka kaji jarrarda-kangkarla, kujaju majumaju-nyayirni, manu Kaaturlu kapu-nganpa panu-juku marda muku pungkarla.”

¹¹ Ngula-jangkaju-jana Pimalikirliji pututu-ngarrurnu nyanungu-nyangu yapa-patuju, “Kaji nganarangurlu-puka marnpirni nyampu mardukuja, ngaju kapurna-jana ngaju-nyanguku warrmarlaku wangkami yungulu pinyi tarnnga-kurra.”

Yijakiji nyiyarningkijarra-kurlulkulpa nyinaja

¹² Ngula-jangkarlu, ngurlu-wati-jana Yijakirli yirrarnu walyangka ngulangka yungu pardimi mangarri. Ngaka wantangka yalumpurla-yijala ngulaju nyanungurlulpa manu panu mangarri watiya-jangka kujalpa pardija yalumpurla. Kujarlunya-pa YAAWIYI-rlu nyanunguju pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kangu. ¹³ Yijakiji palka-kurlulku nyiyarningkijarra-kurlujulpa nyinaja. Nyanungurlu tarnngangku-jukulpa nyiyarningkijarraju mayangku-juku yardayarda manu. ¹⁴ Nyanungurlu warlaljalpa-nyanu panu wati manu mardukuja mardarnu kujalpalurla warrki-jarrija nyanunguku tarnnga. Manulpa-jana nyanungurlu panu jiyipi turnu-kari turnu-kari mardarnu, manu panu pulukulpa-jana turnu-kari turnu-kari mardarnu. Kujarlanya-palurla Pilijiya-wardingki-patu yapa-patuju nyanungukuju yunnganji-jarrija. ¹⁵ Ngula-jangka, nyanungulu warla-pajurnu jiyipi-kijaku manu puluku-kujaku walyuru-maninja-kujaku, warru yanulu nyanungu-patu, mulju-kari mulju-karilpalu walya-kurlurlu warru jutu-manu. Nyampurraju yangka-patu-juku mulju-patuju kujalpalu warrkinirli Yipuruyamu-kurlangurlu warru pangurnu nyurru-wiyirli kamparrurlu-wiyi kujalpa jaji-nyanu Yijakikipalangu Yipuruyamu nyinaja wankaru-wiyi. ¹⁶ Ngula-jangka, Pimaliki yanurnu, manu wangkajarla Yijakiki, “Yanta ngurrara nganimpa-nyangu-ngurlu! Nyuntu manu yapa-patu nyuntu-nyangu pirrjirdi-nyayirni-jiki nganimpakuju.” ¹⁷ Ngula-jangka, Yijaki manu nyanungu-nyangu yapa-patujulu yanu yalumpu-ngurlu kurlirra kakarru-karrikarri, manulu ngurrangka-jarrija wirringka yirdingka Karararla-yijala.

Yinyarlaju karrikarri-wangurlulu-nyanu wiljiwilji-manu mulju-patu-ngurlu

¹⁸ Wurringka ngulangka, nyurru-wiyi kamparru-wiyi, jaji-nyanurlu Yijakikipalan-gurlu Yipuruyamurlu-jana pangurnu panu-jarlu muljuju. Ngakalku kuja nyanungu palija, yapa-paturlu Pilijiya-wardingki-paturlulu-jana muljuju panu-juku jutu-manu walya-kurlurlu. Ngula-jangka, Yijaki manu nyanungu-nyangu yapa-patu manu nyanungu-nyangu wungu-warnu, ngulalu yanu nyinanjaku ngulakurra wirri-kirra, ngulaju-jana nyanungurluju yangka-patu-yijala mulju-patuju yarda pangurnu ngapakupurdarluju, manu-jana nyanungurlu mulju-patukuju yirdiji yirrarnu yangka-patu-yijala kuja-jana jaji-nyanurlu-wiyi mulju-patu kamparrurlu yirdi-manu. ¹⁹ Yijaki-kirlangurlu warrkini-paturlulu yarda-yijala pangurnu mulju-karilki jalangu-warnu wurringka yinyarla. Rdipijalurla ngapaku winjirriki kujalpa purlpurl-pardija walya-jangka. ²⁰ Yangka ngula-wanarlu-yijalalpalu-jana panu-karirli watingki Karara-jangkarlu puluku-patu warrawarra-kangu. Kujalu nyanungu-paturlu yalumpu mulju jalangu-warnu nyangu, nyanungu-patulu-jana rdiily-yirrarnu wiljiwilji-maninjaku wati-patuku Yijaki-kirlangu-patuku kujalpalurla nyanunguku panu puluku warrawarra-kangu. Nyanungujulu-jana wangkaja wati-patuku Yijaki-kirlangu-patuku, “Ngapa nyampuju nganimpa-nyangu.” Ngula-jangka, Yijakirli manu nyanungu-nyangurlu yapa-paturlulu mulju yinya yampija, ngulalu yanu ngurra-kari-kirra. Kujalu-nyanu yinya-ngurlu mulju-ngurlu wiljiwilji-manu, kuja-jangkanya Yijakirli yirdi-manu mulju yinya ‘Yijiki’, ngulaju ‘Wiljiwilji Wiri’. ²¹ Yungkaparri wurnturu-wangu, yapa-paturlu Yijaki-kirlangu-paturlulu mulju-kari pangurnu. Kala wiljiwilji-manulu-jana nyanungu-patu-yijala panu-karirli mulju yalumpu-ngurluju. Ngula-jangka, Yijakirli mulju yalumpu yirdi-manu ‘Jitina’, yirdi ngulaju ‘Kulu Wiri’. ²² Ngaka ngula-jangka, Yijaki manu nyanungu-nyangu yapa-patu yanulu ngurra-kari-kirra, manu yinyarla mulju-karili nyanungu-paturlu pangurnu. Kulalu-jana yangka-paturlu mulju nyampuju jurnta kangu, lawa. Ngulakujurla Yijakirli yirdiji muljukuju yirrarnu ‘Riyupu’. Yirdi ngulaju ‘Wantiki Nyampu Ngalipaku Nyinanjaku’. Wangkaja-jana nyanunguju yapa-patuku nyanungu-nyangu-patuku, “YAAWIYI-rli-ngalpa yungu nyampu ngurra ngalipaku! Kapurlipa nyinami nyampurla ngurrju-nyayirni.”

²³ Riyupu-jangka, Yijaki manu nyanungu-nyangu yapa-patulu yaninjarla nyinaja Piirrijiparla. ²⁴ Kujalu nyanungu-patu yalumpu-kurra yukajarralku, ngulangka mungangka jintangka, YAAWIYI-ji palka-jarrijarla Yijakiki jukurrparla, manurla wangkaja nyanunguku, “Ngajuju Kaatu jinta-juku kujalparnarla nyuntukupalanguku Yipuruyamuku wangkaja. Nyanungurlu ngajuju kalaju warrarda purda-nyangu. Kula lani-jarriya! Palka-juku karnangku nyina nyunturlangukuju. Kapurnangku pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kanyi. Wangkajarnarla jaji-purajiki, kapurnarla nyanunguku yinyi panu kurdukurdu manu warringiyi-watirlangu! Kujakuju kapurnangku nyunturlanguku yinyi panu kurdukurdu manu warringiyirlangu.” ²⁵ Ngula-jangka, Yijakirli panu pirli yurturlurla murnju-yirrarnu yungurla ngulangkanya purranjarla kuyu yinyi warntarri YAAWIYI-ki. Manu nyanunguju rdiily-yirrarnurla YAAWIYI-ki pulka-pinjaku, manu-jana yapaku yimi-ngarrurnu kuja-ka nyina ngurrju YAAWIYI. Ngula-jangka, nyanungu manu yapa-patulu ngurrangka-jarrija yalumpurla kaluku-paturla, manu nyanungu-nyangu warrkini-patulu yanu, ngulalu mulju jinta-kari pangurnu.

²⁶ Ngula-jangka, Pimaliki yanurnu Karara-jangka wangkanjaku Yijakiki. Wati-jarra-karirlangu-pala nyanungu-kurluju yanurnu: Yajujaju pinangkalpa manu nyanunguku kurdungurlu manu jinta-kari Payikuluju kujalpa-jana warrmarla-patuku Pimaliki-kirlangu-patuku paaju nyina. ²⁷ Yijakirli-jana payurnu nyanungu-patu, “Niyiakunkulu yanurnu nyampu-kurraju? Kulankujulu ngurrju ngajukuju nyinaja. Manunkujulu kulungku yilyaja.”

²⁸ Nyanungu-paturlulu Yijaki yalu-manu, “Wurrangkulparnangkulu nyangu nyuntuju, manu karnalu milya-pinyi YAAWIYI-rli kangku palkangku mardarni. Ngula-jangka, wangkajarnalu-nyanu, ‘Yanirlipa manu wangkamirliparla Yijakiki nyampukurluku walya-kurluku manu ngapa-kurluku, ngula yungurlipa-nyanu yalala-yirrarni wiljiwilji-maninja-wangurlulku, manu kulu-wangulku yungurlipa nyinami rarralya.’ Ngulakunyarnangkulu nyanjakuju nyuntukuju yanurnu. ²⁹ Kularnangkulu kulukukuluku-manurlangu-wiyi. Ngurrju-jukulparnangkulu nyinaja nyuntukuju tarnnga-juku, manu yilyajarnangkulu rarralya kulu-wangurlu. Wangkaya-nganpa yungunpa-nganpa kulu-wangu pakarninja-wangu nyina. Manu jalangu, YAAWIYI-ji yimiri-nyayirni kangku nyina, manu kangku pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kanyi.”

³⁰ Ngula-jangka, Yijakirli yirrarninjarla purraja wiri kurapaka nyanungu-patuku, manulu panungku-juku ngarnu. ³¹ Mungalyurru-karilki, nyanungu-paturlulu-nyanu ngarrurnu yungulu nyiyarlangurlajinta kulu-wangulku nyinami. Kaaturlu-jana nyanungu-patu nyangu kuja-kurraju. Ngula-jangka, Yijakirli-jana jakuru-pungu wurnakungarntirli. Nyanungu-patuju, yipiljilkilpalu nyinaja rarralya.

³² Parrangka jintangka, Yijaki-kirlangu-patu warrkini-patulu kulpari yanurnu, manulurla nyanunguku wangkaja, “Pangurnurnalu mulju, manu palka-manurnalu ngapa yinya.” ³³ Ngula-jangka, Yijakirli yirdi-manu ngula mulju ‘Jiipa’. Jalangujalangurlangu kirri ngula-wana mulju-wana kalu yirdi-mani ‘Piirrjipa’, ngulaju ‘Kirri Jangka-pinjawarnu’.

³⁴ Kujarla 40-pala yulyurru rdipija kaja-nyanuku Yijaki-kirlanguku papardi-jurrkuku Yijuwuku, nyanungurlu-palangu mardukuja-jarra maninjarla rdakurlukujurnu nyanungukulku. Kamparru-warnu yirdiji Jurdiji, manu nyanunguju yurantalpa Piirii-kirlangu, ngulalpa-jana nyinaja yapaku ngurrara-kari-wardingkiki ngula kalu-nyanu yirdi-mani ‘Yititi’. Jinta-kari mardukuja ngulaju yirdiji Pajama, manu nyanunguju Yalunu-kurlangu yurantalpa, ngulaju Yititi-yijala. ³⁵ Nyampu-jarra mardukuja-jarra, ngula-palangu Yijuwurlu nyanungu-kurra-manu, ngula-jarrarluju kulalu-palangu wardinyi-manu Yijaki manu Ripika, yalparukulu-palangu kalinjaju ngurrju-manu.

27

Jakupurlu yimirr-yungu Yijaki nyanungukupalangu jaji-nyanu

¹ Purilkalkulpa Yijakiji nyinaja. Nyanungu-nyangu milpa-jarraju ramalku yarrkayinyayirni, kulalpa jungangku nyiyarlangu nyangu. Ngaka-kari, nyanungujurla wangkaja yapaku yungu maninjini nyanungu-nyangu kaja-nyanu kamparru-warnu Yijuwu. Kuja yanurnu Yijuwu, Yijakiji wangkajarla nyanunguku, “Kaja.”

Nyanungu yalu-manu Yijuwurlu, “Yuwayi, nyampu-wajarna.”

² Ngula-jangka, Yijakirla wangkaja nyanunguku, “Ngajujurna purlkalku. Kalakarna marda palimirlangu. ³ Yanta, nyuntu-nyangu maninjinta yuurlarri, nyuntu-nyangu kurlarda-patu wita-patu manu kijirninja-kurlangu kurlarda wita-kurlangu,* manu yanta yupuju-kurra wirlinyi. Yanta, manu kuyuju punga ngajuku ngarninjaku.

⁴ Purraya yangka-piya-juku yangka kuja karna ngampurrparlu ngarni, manu kangkarniji ngajuku. Ngula-jangka, palinjakungarntirli ngajulurlu kapurnangku nyuntuku miti-yirrarni nyiyarningkijarra yungunpa wiri nyina ngaju-wangurlulku. Kapurnangku ngajulurlu milki-yunparni nyuntuku panu-kurlu nyiyarningkijarra-kurlu ngurrju-kurlu kajingkili ngaka nyuntuku rdipimi.” ⁵ Junga-juku, Yijuwuju wirlinyilki yanu yupuju-kurra.

* 27:3 bow and arrow

Ngulalparla Yijaki wangkaja nyampurra Yijuwuku, ngulaju kula-nganta yangarlu jirrama-mipalpa-pala-nyanu wangkaja. Kutu-yijala Ripikaju karrija, purda-nyangulpa-palangu, kulalpa-pala milya-pungu kujalpa nyanungu karrija palka yalumpurla, lawa. ⁶ Ripikaju yanu, manu wangkajarla Jakupuku nyanungu-nyanguku kaja-nyanuku, “Wayinpa, purda-nyangurna jaji-puraji wangkanja-kurra nyuntukupurdangka-kurra papardi-puraji-kirra Yijuwu-kurra. ⁷ Nyanungurla wangkaja Yijuwuku yungu wirlinyi yani, manu yungurla kanjarla ngurrju kuyu purrami nyanunguku. Nyanungu wangkajarla kuja Yijuwukuju, ‘YAAWIYI-rli yunguju ngajuku nyampu jaru-nyayirni-wangu, ngula-jangka palinjakungarntirli ngajulurlu karnangku nyuntuku milki-yunparni nyampu yungunpa tarnngangku mardarni.’ Kujanyarla Yijuwukuju wangkaja nyanunguju. ⁸ Yuwa, ngaju-nyangu kaja, ngajuju yalyangku purda-nyangka nyiyarlanguku kajirnanngku wangka! ⁹ Yanta yangka-kurra kuja kalu-jana warrkinirli ngalipa-nyangurlu warrawarra-kanyi ngalipa-nyangu jiyipi-wati manu narnukutu-wati. Manta-palangu kurdu-warnu-jarra narnukutu-jarra. Kangkarni-palangu ngaju-kurra, ngula-jangkarlu yungurna-palangu purrami ngurrju-nyayirni yangka-piya-juku kuja-ka ngampurrparlu Yijakirli ngarni. ¹⁰ Kangkarla kuyu jaji-purajiki ngarninjaku. Ngula-jangka, palinjakungarntirli, nyanungurlu kapungku nyuntuku milki-yunparni jaru-nyayirni-wangu yungunpa mardarni tarnngangku.”

¹¹ Kala Jakupurla wangkaja kuja ngati-nyanuku Ripikaku, “Wurra, wurra! Papardi ngajukupurdangka Yijuwuju palkaju yumurrumurru. Ngajuju karalypanyayirni! ¹² Kajilpaju ngajukupalangurlu jaji-pardurlu marnpikarla, kajikaju nyanungurlu milya-pinyi ngajuju kularna Yijuwu! Ngula-jangkarlu kulaju nyanungurlu ngajuku milki-yunparnilki jaru-nyayirni-wangu yalumpurra-kurlu ngurrjukurlu nyiyarningkijarra-kurlu. Lawa, nyanungurlu kapuju juyurdurlu yunparni ngajulu yimirr-yinja-panu!”

¹³ Ngati-nyanurla wangkaja nyanungu-nyanguku kaja-nyanuku, “Kajilpangku jaji-purajirli yunpakarla nyuntu juyurdurlu, ngulaju ngaju-mipaju karlangka nyuntulurlaju yunparni juyurdurluju. Ngayiji ngaju kutu purda-nyangka, yanta manu maninjinta-palangu kurdu-warnu-jarra narnukutu-jarra.”

¹⁴ Ngula-jangka, Jakupu yanu, manu kurdu-warnu-jarra narnukutu-jarra-palangu manu, kangu-palangu ngati-nyanu-kurra nyanungukupalangu-kurra. Ngati-nyanurlu Ripikarlu-palangu pajurnu narnukutu-jarra wita-kari wita-kari-kirra, manu-palangu purraja yirni-karda-nyayirni yangka-piya-juku kuja kala ngampurrparlu Yijakirli ngarnu. ¹⁵ Ngula-jangka, Ripikaju yanu, jurnarrpa panu-kari manu kaja-nyanukurlangu Yijuwu-kurlangu papardi-nyanu-kurlangu, nyanungu-nyangu ngurrju-wati kujalparla kaninjarni yuwarlirla ngunaja. Nyanungurlurla yungu jurnarrpa Jakupuku yungu yukami. ¹⁶ Ngula-jangka, nyanungurlurla maninjarla rdaka-jarra-palangu Jakupu-kurlangu jutu-manu palkangku narnukutu-jangkarlu manu waninja-wanarlangu kujalpa karalypanyinaja. ¹⁷ Ngula-jangka, nyanungurlujurla Jakupuku yungu kuyu manu mangarri kuja nyanungurlu-yijala purraja.

¹⁸ Kangurla Jakupurlu kuyu manu mangarri jaji-nyanuku, manu wangkajarla nyanunguku, “Wapirra.”

Yijakirli yalu-manu, “Yuwayi, kaja, ngananpa nyuntuju?”

¹⁹ Jakupuju nyanunguku wangkajarla, “Ngajujurna Yijuwu, nyuntu-nyangu kaja-puraji kamparru-warnu. Ngajurna wirlinyi yanu, manu karnangku kuyu mardarni nyuntuku, yangka ngulanpaju ngaju payurnu, ngulakunya. Nyinakalku, manu nganja nyampu kuyu ngularnangku nyuntuku wirlinyi-jangkarlu kangurnu. Ngula-jangkarlu yungunpaju milki-yunparni ngajuku jaru-nyayirni-wangu panu-kurlu ngurrju-kurlu nyiyarningkijarra-kurlu kajiji ngaka rdipimi ngajuku.”

²⁰ Kala kuja Yijakirli payurnu nyanungu kujarlu, “Nyarrparlunpa palka-manu kuyuju, manu nyarrpa-karrarlunpa kapanku pinja-yanu?”

Jakupurlu yalu-manu nyanungu, “YAAWIYI-rli nyuntu-nyangurlu Kaaturluju milki-yirrarnu nyarrpararla kuyuku yungurna parlu-pinjarla pinyi kuyuju.”

²¹ Ngula-jangka, Yijakirli wangkaja Jakupuku, “Kaja, kutu-jarriyaju ngajuku, ngula-jangkarlu yungulparnangku nyuntu marnpikarla. Kajirnanngku ngajulurlu nyuntu marnpirni, ngula-jangkarlu kapurnangku milya-pinyi nyuntuju marda Yijuwu ngaju-nyangu kaja-nyanu-nyayirni, lawa yapa jinta-kari mardanpa.”

²² Ngula-jangka, Jakupurlu kutu-jarrija Yijakiki jaji-nyanuku nyanungukupalan-guku. Yijakirli nyanunguju marnpurnu, manu wangkajarla, “Kuja kanpa wangkami, nyuntu-nyangu linpaju Jakupu-piya karnangku purda-nyanyi. Kala kajilparnangku waku-jarra nyuntu-nyangu marnpikarla, ngulaju Yijuwu-kurlangu-piya yumurrumuru.”

²³ Kuja-jangka, kujalpa waku Jakupu yumurrumurrulku nyinaja papardi-nyanu-piyalku Yijuwu-piyalku waku-jarraju, Yijakirli kula milya-pungu ngulaju Jakupu-nyayirni yalumpuju. Ngula nyanungurlu marnpurnu, kanginy-pungu nyanungurlu kula-nganta wati yalumpu Yijuwu. Ngula-jangka, wangkaja-nyanu kanunju-kari Yijakiji, “Nyampu-juku marda Yijuwuju, yungurnarla milki-yunparni jaru-nyayirni-wangu ngaju-nyanguju palinjakungarnti.”

²⁴ Kala, yunparninjakungarntirli jaru-nyayirni-wangukungarntirli, nyanungurluju payurnu jintakulku, “Nyuntuju mayi junga kaja-nyanu ngaju-nyangu Yijuwu?”

Jakupurlu nyanungu yalu-manu, “Yuwayi, ngajuju Yijuwu.”

²⁵ Ngula-jangkajurla Yijakiji wangkaja nyanunguku, “Kujaju ngula-juku, kaja ngaju-nyangu! Kangkarniji ngajuku yalumpu panu-kari kuyu yungurna ngarni. Kajirna ngarni-wiyi, ngula-jangkarlu kapurnangku milki-yunparni nyuntuku jaru-nyayirni-wangu.” Ngula-jangka, Jakupurlurla kangurnu kuyu panu-kari Yijakiki, manu ngulaju ngarnu.

²⁶ Ngula-jangka, wangkajarla jaji-nyanu Yijaki nyanunguku, “Yantarni nyampukurra, kutu-jarriya ngaju-kurra, manuju ngaju nyunjika.” ²⁷ Ngula-jangka, Jakupurlu yanu, manu nyunjurnu nyanungu. Yijakirli parnti-nyangulpa jurnarra yalumpurraju Yijuwu-kurlangu, ngula-jangka rdirri-yungu nyanungurlu yungurla milki-yunparni yalumpu jaru-nyayirni-wangu Jakupuku. Nyanungurlu yunparnu kuja-piyarlu, “Waraa! Kaja ngaju-nyangu-ka ngurrju-nyayirni parntimi yupuju-piya ngurrara-piya yangka kuja-ka parntimi. Ngulaju ngurrara kuja-ka YAAWIYI-rli niyarningkijarra ngurrju-mani pardinjaku wajirrki-nyayirniki!” ²⁸ Ngajulurlu karnangkurla payirni Kaatu yungungku wiri ngapa yilyamirni, manu yungu ngurrjukarda walya ngurrju-mani niyarningkijarra yungu ngulangka pardimi. Ngula-jangka, kapunpa mani panu ngurlu-wati kajili watiya-wati pardimi miyi-kirli, manu marna mangarriki kaji palka-jarrimi, kapunpa pama manu mangarrilki ngarniyi.

²⁹ Ngajulurlu kapurnangkurla Kaatu payirni yungungku wiri yirrarni yapaku panuku ngurrara-kari ngurrara-karirlaku. Nyanungu-patu kapulu yanirni, manu kapungkulu parntarrimi kamparru nyuntuku, kuja-karrarlu yungungkulu wiri-pajirni. Ngajulurlu kapurnangkurla Kaatu payirni yungungku wiri yirrarni yungunpa-jana kukurnu-puraji-patuku wiri nyinami. Panu kapungkulu kaja-nyanu-patu ngati-puraji-kirlangu-patu parntarrimi kamparru nyuntuku. Kajingki nganangku-puka yunparni nyuntu juyurdurlu, Kaaturlu kapu-jana nyanungu-patuju maju-mani. Kajingki ngana-puka ngurrju nyuntuku nyinami, Kaaturlu kapu-jana nyanungu-patu pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kanyi.” Kujanyarla Yijakirliji milki-yunparnu, manurla yungu Jakupuku yalumpu jaru-nyayirni-wangu, kuja nyanungurlu kanginy-pungu Jakupu kula-nganta nyanunguju Yijuwu-juku. Ngula-jangka, Jakupurlu kapankurlu yampinja-yanu jaji-nyanu yalumpurla-juku.

³⁰ Kuja Jakupu yanu, nyanungukupurdangka papardi-jurrku Yijuwulku kulpari yanurnu wirlinyi-jangka. ³¹ Nyanungurlu pajirninjarla kuyuju purraja ngurrjukarda-nyayirni, manu kangurnurla jaji-nyanuku nyanungukupalanguku. Yijuwurla nyanunguku wangkaja, “Wapirra, yakarra-pardinjarla kuyu nyampu nganja kujar-nangkurla yanu wirlinyi nyuntuku. Ngula-jangkarlu yungunpaju ngajuku milki-yunparni ngula jaru-nyayirni-wangu yungurnangku marlaja mardarni tarnngangku.”

³² Kala jaji-nyanurlu kuja Yijakirli nyanungu payurnu, “Wayinpa, ngananpa nyuntuju?”

Yalu-manu Yijuwurlu, “Ngajujurna kaja-puraji papardi-jurrku Yijuwu, junga!”

³³ Kuja purda-nyangu nyampu Yijakirli, ngarrurda nyanunguju rdirri-yungu mirrmirr-karrinjaku. Nyanungurlu payurnu Yijuwu, “Yuwa, nganalku yinyaju kujajurla ngajuku kuyuku wirlinyi yanu? Nganangkulkuju kuyuju kanjarla ngajukuju yungu kamparrurlu-wiyi nyuntulku kujanpa yanurnu? Nyurrurna ngajulurlu kuyuju ngarnu, manurnarla milki-yunparni jaru-nyayirni-wangu ngaju-nyangu yinyaku watiki! Kulalparnarla nyarrparlu puntakarla pina nyuntuku yunparninjakungar-ntirli, lawa! Yuwayi, panu yalumpurra ngurrju nyiyarningkijarra, ngula-jangka yimi-jangka kapurla rdipimi ngaka yinyaku watiki.”

³⁴ Kuja Yijuwurlu nyampu purda-nyangu, kapanku yulaja nyanunguju kiljinyayirni karrikarri-wangu. Nyanunguju maju-jarrija-nyayirni, manu wangkajarla jaji-nyanuku, “Wapirra, wapirra! Ngajurlanguku! Milki-yunpakaju ngajuku ngurrjurlangu yimirlangu! Muku yunpakaju ngurrju nyiyarningkijarra kajiji rdipimi ngaka ngajurlanguku!”

³⁵ Kala Yijakirla wangkaja nyanunguku, “Nyuntukupurdangka kukurnu-puraji yanurnu, manu ngajuju yimirr-yungu. Nyurru-jukungku jurnta kangu nyanungurlu ngaju-nyangu jaru-nyayirni-wangu nyuntu-kujakuju!”

³⁶ Ngula-jangka, Yijuwurla wangkaja jaji-nyanuku nyanungukupalanguku, “Jakupukurlangu yirdi ngulaju-ka karri ‘Yimirr-yinja Wita-wangu!’ Ngulaju junga! Jirramaku nyanungurluju yimirr-yungu ngajuju. Nyurru-wiyiji jinyijinyi-manu ngaju yungurnarla yinyi nyiyarningkijarra nyuntu-nyangu warntarri-jangka kajinpa palimi. Jalangurlulkuju nyanungurlu jurnta kangu nyuntu-nyangu jaru-nyayirni-wangu ngajukuju!” Ngula-jangka, Yijuwurlu payurnu jaji-nyanu nyanungukupalangu, “Milki-yunpakaju kajikaji marda ngurrju nyiyarningkijarra mayi ngajuku ngaka rdipimi?”

³⁷ Yijakirli yalu-manu nyanungu, “Nyurrurna milarninjarla wiri yirrarnu yungungku wiri nyinami nyunturlanguku. Panu nyanungukupurdangka-patu kapulurla nyanunguku warrki-jarrimi. Manu ngajulurlurna yurdujurra-manu nyanungu kuyu manu mangarri panu-kurlurlu manu pama-kurlurlangurlu. Kaja, kulalparnangku nyiyarlangu yungkarla, lawa.”

³⁸ Kala Yijuwurlu warlkurnulpa, manulpa mayangku-juku payurnu, “Jintarlangu marda kanpa jaru-nyayirni-wanguju mardarni, wapirra? Yungkaju jintarlangu! Milki-yunpakaju nyiyarlangu ngurrju marda nyiyarningkijarra yungulpaju ngajuku rdipiyarla!” Ngula-jangka, Yijuwu yulajalku.

³⁹ Ngula-jangka, Yijakirlirla Yijuwuku milki-yunparnulku nyiya kajirla nyanunguku ngaka rdipimi, Yijakirli kujarlu yunparnu, “Kapunpa nyuntu wurnturu nguru-karirla ngurrju-wangurla nyinami, manu kuja-ka ngapa wita-mipa wantimi. ⁴⁰ Kapunpa-jana nyuntulurlu warrarda pinyi kulungku panu-kari yapa-patu nyuntu-nyangu junma wiri-kirlirli, manu kapunparla warrki-jarri pirijina-piya nyuntukupurdangkaku kukurnu-purajiki. Kala kajinparla jurnta parnkami, kulalpanangu wajirli-pinjarla warla-pajikarla, lawa.”

⁴¹ Ngula-jangkaju, Yijuwuju kalarla nyurunyuru-jarrija Jakupuku kujarla yangka kurdarrirdarrirli jurnta manu jaru-nyayirni-wangu nyanungu-jarrakupalangu-kurlangu jaji-nyanu-kurlangu Yijaki-kirlangu. Manngu-nyangu-nyanu Yijuwurlu, “Ngajukupalanguju kapu nyurru-wiyi-wangu palimi, manu kapurnarla nyanunguku yalparu-jarrimi. Kala ngula-jangkarlu kapurna pinyi Jakupulku.”

⁴² Yaparla wangkaja Ripikaku ngulalparla Yijuwurlu jangkardu purda-nyangu yungu nganta Jakupu pinyi. Ngula nyanungurlu yapa jinta yilyaja maninjaku Jakupuku. Kuja nyanungu yanurnu, Ripikaju wangkajarla nyanunguku, “Ngajuju purda-nyangka. Nyentukupurdangka papardi-puraji Yijuwuju, miyalu maju. Kala nyanungurluju kanyanu ngarrirni kujarla nyarrparlungku pinyi nyuntulu. ⁴³ Kajilpangku Yijuwurlu jalangurlangurlu nyuntu pungkarla, ngula-jangka yapa jinta-karirli marda kajikalu nyanunguju pinyi, kajikarna marda ngati-puka-jarrimi. Kuja-kujakuju, purda-nyangkaju nyarrpaku kajirnangku wangka. Ngajukupurdangka papardi-nyanu Lapana-ka nyinami Yarranarla. Yampiya nyampu nguru jalangurlu, manu yanta nyanungu-kurra! ⁴⁴ Nyinaka nyanungurla ngari jalangu-wiyi kaji nyentukupurdangka pulya-jarrimi, manu kajingki kulu wiri-wangulku nyuntuku nyinami. ⁴⁵ Ngaka, nyentukupurdangka papardi-puraji kapungku nyuntuku kulu-wangulku nyinami. Nyanungurlu kapu wajawaja-mani nyiyarningkijarra kujanparla nyanunguku jurnta kangu nyuntulurlu. Ngula-jangka kapurna ngajulurlu yilyamirra warrkini jinta yungungku nyuntu kulpari kanyirni nyampu-kurra.”

⁴⁶ Ngula-jangka, Ripikaju yaninjarla wangkajarla kali-nyanuku Yijakiki, “Ngaju karna-jana rdunjurdunju-jarrimi nyampu-patuku mardukuja-patuku Yititi-patuku ngula kalu nyinami nyampurla-yijala ngurrararla. Ngali-nyangu kaja-nyanu Yijuwu, nyurru-juku yupukarra-jarrija jirrama-kurlu maju-jarra-kurlu Yititi-jarra-kurlu. Kajilpa-nyanu Jakupurlu nyanungu-paturlajinta mardukuja nyanungu-kurra-mantarla, ngulaju yungurna kutu-palimi ngajuju.”

28

Yijakirli yilyaja Jakupu Mijuputamiya-kurra yungu-nyanu mardukuja mani kali-nyanuku

¹ Yijakirlirla yilyaja yimi Jakupuku yungu yaninjarla nyanyi nyanungu. Kuja Jakupu yanurnu, jaji-nyanu nyanungukupalangurla wangkaja nyanunguku yungu pirrjirdi-mani, “Kulalpanpa-jana mantarla mardukuja-patu Kanana-wardingki-patu, lawa. ² Karringa-pardinjarla-mipa Patana-Yarrama-kurra yanta. Ngulanganya kala ngati-purajikipalangu jaji-nyanu nyinajayi yirdi Pijulu. Jalangu, Lapana ngati-purajikipurdangka papardi-nyanu-ka nyinami-juku yinyarlaju. Yanta, manu-nyanu yurntalpa nyanungu-nyangu nyuntuku manta.”

³ Ngula-jangka, Yijakirla wangkaja nyanungu-nyanguku kaja-nyanuku yimi-nyayirni-wangu panu-kurlu ngurrju-kurlu nyiyarningkijarra-kurlu ngulangku Kaaturlu kajirla nyanunguku yinyi, wangkajarla nyanungu:

“Ngaju karnangkurla wangkami Kaatuku yangka YALJATAYI-ki.* Ngaju karnangkurla nyanungu payirni nyunturlanguku, ngula-jangka yungungku nyuntu pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kanyi, manu kurdukurdu panu-nyayirni yungunparla marlaja kurduwarr-kijirni. Ngajulurlu karnangkurla nyanungu payirni jalangurlu, ngula-jangka ngaka kapungkulu panungku yapa-kari yapa-karirli turnu-kari turnu-karirli nyuntu nyanungurrarlu wapirra-pajirni.

* 28:3 YALJATAYI ngulaju yirdi-kari Kaatu-kurlangu, manu yirdi ngulaju ‘PIRRJIRDI-NYAYIRNI WITA-WANGU’

⁴ Ngajulurlu karnangkurla payirni yungungku warringiyi-puraji-piya pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kanyi manu nyuntu-nyangu kurdukurdurlangu. Nyanungurlu jangku-pungurla nyampu nguru yungurla yinyi nyanunguku. Nyinami kanpa nyuntu ngurungka nyampurula jalangu, kala nyampu nguru kajana tarnga-juku karrimi yapaku panu-kariki. Ngula-jangka, ngaju karna payirni Kaatu yungunkulu-nyanu ngaka nyurrurlarlu nguru nyampu mani.”

⁵ Ngula-jangkaju, Yijakirli yilyaja Jakupu. Jakupu yanu wurnturu yinya-kurra ngurrara Patana-Yarrama-kurra kujalpa ngulangka nyinaja malirdi-nyanu Lapana. Lapana, ngulaju Ripikakupurdangka papardi-nyanu. Nyanungu-jarrakupalanguju Pijulu, ngulalpa nyinaja ngurrararla Yarramarla. Ripikaju ngamardilpa-palangu nyinaja yalumpu-jarraku papardirlanguku Jakupuku manu Yijuwuku.

⁶ Yijuwurlulpa-palangu nyurru-juku kali-nyanu-jarra mardarnu. Nyanungurlu purda-nyangu ngularla Yijaki nganta wangkaja Jakupuku yungu pirrjirdi-mani manu nganta yilyaja nyanungu yungu nyinami Patana-Yarramarla manu yungu-nyanu nganta mani kali-nyanu yalirlalku. Yijuwurlu purda-nyangu kujarla nganta Yijakirli pututu-pungu Jakupuku yungu Kanana-wardingki mardukuja yampimi maninja-wangurlu. ⁷ Yijuwurlu milya-pungu kuja-palangu Jakupu ngungkurnyinaja jaji-nyanuku manu ngati-nyanuku manu kuja nyurru-juku yanu Patana-Yarrama-kurra. ⁸ Nyanungurlu manngu-nyangu kuja, “Kajilparlipa-jana ngalijarrarlu karnta mantarla Kanana-wardingki, kujarlaju kajika miyalu maju-jarrimi jaji-nyanuju ngalikipalangu. Kala ngajulurlu kapurna mardukuja jintarlanguju kutu-mani.” ⁹ Ngula-jangka, Yijuwu yanu jaji-nyanu Yijakikipurdangka-kurlangu-kurra papardi-nyanu-kurra Yijimali-kirra, ngulajulparla kaja-nyanu kamparru-warnu nyinaja Yipuruyamuku. Nyanungurlu-nyanu nyanungu-kurra-manu Yijimali-kirlangu yurntalpa Mayala ngulalpa nyinaja ngurrararla Kananarla. Mayalaju ngawurru-nyanu Napatakupurdangka.

Jakupu jukurrpa ngunaja ngurrangka yirdingka Pijilirla

¹⁰ Nyampu yimi ngulaju Jakupu-kurlu ngula yampija ngurrara nyanungu-nyangu manu yanu nyinanjaku Patana-Yarrama-kurra. Kuja Jakupurlu yampija ngurrara nyanungu-nyangu Piirrijipa, nyanunguju kamparruju yanu Yarrana-kurra-pinangu.

¹¹ Munga-karirla, yaninja-karra jalja-juku, ngula wanta yukajarra, nyanunguju ngurrangka-jarrijalku. Nyanungurla rdipija pirliki, manu-nyanu jurruku katarlpi yirrarnu, manu ngulangka jarda ngunanja-wantija. ¹² Nyanungurlu jukurrmanu, manu nyangu nganayi wari-yaninja-kurlangu-piya kujalpa walyangka karrija kankarlarra-kari nguru-nyayirni-wangu-kurra Kaatu-kurlangu-kurra. Jakupurlu-jana marramarra panu Kaatu-kurlangu-patu nyangu warrkarninja-kurra manu jitinja-kurra. ¹³ Wayinpa! Yinyaju YAAWIYI kankarlarni-nyayirni karrinya wari-yaninja-kurlangurla! Ngula-jangka, wangkajarla YAAWIYI jukurrparla Jakupuku, “Ngajujurna YAAWIYI. Ngajuju Kaatu, yangka-juku kujalpaju nyuntu-nyangurlu warringiyirli Yipuruyamurlu puraja. Manu ngajujurna Kaatu yangka-juku kujalpaju jaji-purajirli Yijakirli puraja. Nyampurula walyangka kuja kanpa jalangu jardalku ngunami, kapurnangku yinyi nyuntuku manu nyuntu-nyanguku panuku kurdukurduku manu yapaku nyanungurra-nyanguku. ¹⁴ Nyanungu-patu yapa-patu kapulu panu-nyayirni nyina, nama-piya. Nyanungu kapulu pirri-yani yinya-kari yinya-kari-kirra, karlarra-kurra, kakarrara-kurra, yatijarra-kurra manu kurlirra-kurra. Nyuntu manu nyuntu-nyangu-purnu kuja kankujulu wala nyina ngajuku, kujarlanya yapa-kari yapa-kari nguru warrukirdikirdi kapulu-nyarra marlaja nyina wardinyi nyurrurlaku. ¹⁵ Ngajuju palka karnangku nyina, manu kapurnangku muurlparlu nyuntu warrawarra-kanyi nyarrpararlangu kajinpa yani. Ngaka kapurnangku kulpari kanyirni ngurrara nyampu-kurra. Ngajulurlu kularnangku nyuntu yampimi.

Nyiyarningkijarra kujarnangku jangku-pungu, kapunpaju marlaja mardarni kujarnangku yangkaju wangkaja.”

¹⁶⁻¹⁷ Ngula-jangka, yakarra-pardija Jakupu jukurr-maninja-warnu. Nyanungu lanijarrijalku, manu-nyanu wangkaja nyanungu-juku, “Junga, YAAWIYI-ka palka jalangu nyinami nyampurla, kala kularna milya-pungu kujaju kamparruju! Tarrukurlu ngurungku nyampurlu kaju ngaju lani-mani! Nyampuju yuwarli Kaatu-kurlangu-juku, manu nyampu wari-yaninja-kurlangu-ka yani kankarlarra-kari nguru-nyayirni-wangu-kurra Kaatu-kurlangu-kurra.” Ngula-jangkaju, pina jarda-jarrija.

¹⁸ Mungalyurrulku, Jakupuju yakarra-pardija. Nyanungurlu jarna-manu ngula pirli kujalpa jarda katarlpirila nyanungurla ngunaja, manu juka-yirrarnu kankarlarra-kari walyangka. Ngula-jangka, jararla winjurnu kankarlarniki. ¹⁹ Jakupurlu yirdi-manu ngula ngurrara ‘Pijili’.† Kamparru-wiyi, yapangku kalalu kirri ngula-wana yirdi-manu ‘Luuju’.

²⁰ Kujalpa nyanungu Kaaturlu nyangu jara winjirninja-kurra, Jakupu-nyanu wangkaja, “Ngajulurlu yungurna Kaatu purami, manu yunguju ngaju muurlparlu warrawarra-kanyi nyiyarningkijarra-kujaku maju-kujaku wurnangka nyampurla. Nyanungurlu yunguju ngajuku yinyi kuyu, mangarri ngarninjaku manu jurnarra rdarnka-yirrarninjaku. ²¹ Ngula-jangka, kularna nyiyarlanguku wajampa-jarri, manu ngaka kapurna kulpari yanirni yuwarli-kirra jaji-pardu-kurlangu-kurraju nyinanjaku. YAAWIYI-ji kapu ngaju-nyangu tarnnga-juku nyinami. ²² Kajiji nyanungu ngajuku yimiri jirnganja nyinami manu muurlparlu ngaju warrawarra-kanyi, manu kajiji yinyi kuyu, mangarri, manu jurnarra, ngula-jangka nyampu pirli kapurna walyangka kankarlarra-kari juka-yirrarni, ngulaju yuwarli Kaatu-kurlangu. Nyiyarlangu kuja karna ngajulurlu mardarni, kapurna-jana yurturlu-patu-kurra karlarla-pala-kurra yira-kari yira-kari mani, manu yurturlu jinta-karriji kapurnarla Kaatuku kulpari yinyi.”

29

Jakupu yanurnu Yarrana-kurra

¹ Pijili-ngirli, Jakupu yanu kakarrara-purda. Ngakalku, nyanungu ngurrara-kurra yukajarra ngulalpalu yapa-patu nyinaja kuja kalalu-jana nyanungu-patu kakarrara-wardingki-pajurnu.

² Kujalpa nyanungurlu ngurrara waru nyangu, rdipjarla muljuku. Wiri-jarlu lalya pirlilparla muljuku kankarlumparra wapirrija. Kutu-yijalalpalu jiyipiji yurturlu-paturla parntarrija. Jiyipi yalumpurra kalalu yanurnu parra-kari parra-kari ngula-kurra mulju-kurra ngapaku ngarninjaku. ³ Parra-kari parra-kari, jiyipikingarduyupaturlu kalalu-jana jarnku-mirnimirnilri turnu-kari turnu-kari warrawarra-kangu, ngulangku kalalu-jana yalumpurraku jiyipiki nguru-yirrarninja-yanu ngula-kurra mulju-kurra walyuru-maninjaku. Nyanungu-paturlu kalalu ngula wiri-jarlu pirli ngurl-kangu kankarlarni-jangka mulju-jangka, ngula-jangkarlu nyanungurra-nyangu jiyipi kalalu-jana ngapangku walyuru-manu. Ngaka kuja kalalu jiyipi ngapangku walyuru-manu, kulpari ngurl-kangu kalalu pirli mulju-kurra kankarlarni-kirra parnta-yirrarninjaku jiyipikingarduyu-paturlu.

⁴ Jakupurlu-jana payurnu yalumpu jiyipikingarduyu-patu, “Ngajukupurdangka-patu, nyarrpara-wardingkinkili nyurrurlaju?”

Yalu-manulu nyanungu-paturlu, “Nganimpaju Yarrana-wardingki-patu.”

⁵ Ngula-jangka, Jakupurlu-jana nyanungu-patu payurnu, “Milya-pinyi mayi kankulu wati yirdi Lapana warringiyi-nyanu Nayuru-kurlangu?”

† 28:19 ‘Pijili’ yirdiji ngulaju ‘Yuwarli Kaatu-kurlangu’

Yalu-manulu nyanungu-paturlu, “Yuwayi, nyanunguju milya-pinyi karnalu.”

⁶ Ngula-jangka, Jakupurlu-jana nyanungu-patu payurnu, “Ngurrju mayi nyanunguju, niyarningkijarra-kurlu palka-kurlu mayi-ka nyina nyanunguju?”

Yalu-manulu nyanungu-paturlu, “Yuwayi, nyanunguju ngurrju. Nyangka! Nyampunya-ka yanirnilki Rajulu yurntalpa nyanungu-nyangu, nguru-yirrarni kajana jiyipilki nyanungukupalangu-kurlangu.”

⁷ Ngula-jangka, Jakupu-jana wangkaja nyanungu-patuku, “Murnma-juku, nyampuju parra wiri karlarla-puru! Nyampuju mirntangali-jiki murnma-juku mungawangu jiyipiki ngunanja-yirrarninjakuju. Yungkalu-jana ngapa yungulu ngarnilki, manu ngula-jangka, marna-kurralu-jana kulpari nguru-yirra, manu yungulu wuraji-kardarlu warrarda ngarni.”

⁸ Kala yalu-manulu nyanungu-paturlu, “Kularnalu-jana jiyipiji ngapangkuju walyuru-manu murnma-juku. Pardarni karnalu-jana kajili panu-kari jiyipikingarduyu-patu rdipimirni jiyipi nyanungurra-nyangu-kurlu. Ngula-jangka, turnungku karnalu pirli ngurl-kanyi mulju-jangka yungurnalu-jana jiyipi nganimpanyangu ngapangku walyuru-mani.”

⁹ Ngulalpa-jana Jakupu wangkaja-juku yalumpurraku jiyipikingarduyu-patuku, Rajuluju yanurnu jiyipi-kirli nyanungukupalangu-kurlangu-kurlu. Nyanunguju jiyipikingarduyu-yijala, manu jiyipi nyanungukupalangu-kurlangu kala-jana nyanungurlu warrawarra-kangu. ¹⁰ Jakupurlu nyangu Rajulu yaninjarni-kirra, yurntalpa Lapana-kurlangu, manu-jana nyangu nyanungurlu jiyipi Lapana-kurlangu. Nyampu wati Lapana, ngulaju papardi-nyanu Ripikakupurdangka kujalparla nyinaja ngatinyanu Jakupuku. Ngula-jangka, Jakupu yanu, manu pirli yinya wiri mulju-jangka kankarlarni-jangka ngurl-kangu, manu ngula-jangka, nyanungurlu-jana walyuru-manu jiyipi Lapana-kurlangu. ¹¹ Ngula-jangka, nyanungurlu yaninjarla nyunjurnu Rajulu, manulparla yulajalku. ¹² Ngula-jangkarlu-nyanu Rajulu-kurra yimi-ngarrurnu, wangkajarla, “Ngajujurna ngarrmara-puraji nyuntukuju. Ripikaju ngaju-nyangu ngati-nyanu, nyuntuku pimirdi-nyanu Lapanakupurdangka.” Ngula-jangka, Rajulu ngurra-kurra parnkaja, warnkiri-manunjunu jaji-nyanuju.

¹³ Kuja purda-nyangu yimi Lapanarlu ngawurru-nyanu-kurlangu kaja-nyanu-kurlu Jakupu-kurlu, nyanungu parnkaja ngamurlu-mardarninjaku. Lapanarlu ngamirljimanu Jakupu, manu nyunjurnu wirli-jarra. Nyanungu kulparirli kangu yuwarli nyanungu-nyangu-kurra. Yinyarla, Jakupurlu-nyanu yirri-puraja Lapana-kurra wurna-kurlu niyarningkijarra-kurlu kuja nyanungu yanurnu. ¹⁴ Lapana wangkajarla nyanunguku, “Nyuntu ngaju-nyangu miyalu wungu-warnu, nyuntu jintawarnu-juku yalyu-warnuju manu palka-warnuju.” Junga-juku, Jakupuju yalumpurla-juku nyinaja Lapanarla kirntangiki jintaku, manulparla nyanunguku warrki-jarrijalku.

Lapanarlu yulyurlku-yungu Jakupu

¹⁵ Ngula-jangka, Lapanarla wangkaja Jakupuku, “Nyuntuju ngaju-nyangu miyalu-warnu, kala kajinpaju ngajuku warrarda warrki-jarrimi, yungurnangu nyuntu payimani niyiarla-ngurlu. Niyarnangu nyuntukuju yinyi warrki-jangkakuju?”

¹⁶ Lapanarlulpa-palangu yurntalpa-jarra mardarnu. Yirdi kapirdi-nyanuju Liiya, manu ngawurru-nyanuju Rajulu. ¹⁷⁻¹⁸ Liiyaju ngawu-karrikarri, manu milpa-jarraju yurrini. Kala Rajuluju yuntardi-nyayirni, manulparla nyanungukuju yulkaja-nyayirni Jakupuju. Ngula-jangka, nyanungurlu payurnu Lapana, “Ngurrju mayi kajilpanpaju Rajulu nyuntu-nyangu walyirri yurntalpa yungkarla? Kajinpaju nyanungu yinyi ngajuku, kapurnangu nyuntuku warrki-jarri wirli-palaku yulyurpuku.”

¹⁹ Lapanarla ngungkurr-nyinaja Jakupukuju, manurla wangkaja, “Kujaju ngula-juku. Kala kajilpanpa yampiyarla Rajulu nyuntu-kurra-maninja-wangurlu, ngulaju kajika-nyanu kutu mani wati-karirlanguju ngajulurla ngampurpa-wangurla ngayi.

Kala ngampurpa karnangku nyina nyuntuku yungunpa nyampurla-juku nyinami ngajulurla.”²⁰ Ngula-jangka, Jakupurla warrki-jarrija Lapanaku yulyurru wirlki-palaku yungu-nyanu yangka ngari Rajulu nyanungu-kurra-mani. Ngulaju tarnganyayirnilparla warrki-jarrija, ngulaju ngula-juku. Nyanungu Rajuluku yulkajanyayirnilparla, manu ngula yulyurru wirlki-pala-jarrija, ngulajurla nganta tarnganyayirni-wangu karrija rdangkarlpa.

²¹ Ngakalku, yulyurru wirlki-pala-jangka warrki-jangka, Jakupuju yaninjarla wangkajarla Lapanaku, “Kujaju ngula-juku, ngajulurlunangku nyuntuku warrki nyurru yulyurru wirlki-palaku lawa-manu ngari yangka kujarnangku nyuntu wangkaja. Yungkaju Rajulu yungurlijarra nyinamilki.” Ngulakujurla Lapanaju ngungkur-nyinaja.

²² Ngula-jangka, Lapanarlu-jana yapa nyanungu-nyangu muku turnu-manu, manulu-jana jirranganja ngarnu kuyu manu mangarri.²³⁻²⁴ Ngulangka mungangka jintangka, Lapanarlurla kangu Liiya kapirdi-nyanu yurntalu-nyanu Jakupuku. Ngurrangka-pala ngunaja.²⁵ Mungalyurrulku, Jakupuju jurnta kinyirr-ngarnu. Nyanungurlu manngu-nyangu kula-ngantalpa ngunaja Rajulu-kurlu, kala Liiya-kurlu. Ngula-jangka, nyanungurla yaninjarla wangkaja Lapanaku, “Wayinta! Nyarrpa-jarrijanpaju ngajukuju? Nyiya-jangkanpaju yulyurku-yungu kujarlujaju? Ngajurnangku mata-karda nyuntuku warrki-jarrija yungurnaju ngula-jangkarlu ngajukurra-mani Rajulu, kula Liiya!”

²⁶ Lapanarlu yalu-manu nyanungu, “Nganimpa-nyangurla ngurrararla, kapirdi-nyanu-wiyi-ka watingkiji nyanungu-kurra-mani kamparruju ngawurru-nyanukuju, kujanya kurwarri nganimpa-nyangu.²⁷ Nyinaka Liiya-kurlu-wiyi wiyiki jintaku purlapa-puru yungunpa-nyanu nyuntu-kurra-mani, manu ngula-jangka ngajulurlu kapurnangku Rajulurlangu yinyi yungunpa-nyanu nyuntu-kurra-mani. Rajulu-wanawanaju yungunpaju warrki-jarri ngajuku yulyurru wirlki-pala-karikilki.”

²⁸ Ngula-jangka, Jakupurla ngungkur-nyinaja Lapanaku, manu nyinaja Liiya-kurlu wiyiki jintaku. Ngula-jangka, Lapanarlurla nyanunguku yungu Rajuluku yungu-nyanu nyanungu-kurra-mani.²⁹⁻³⁰ Jakupu manu Rajulu, ngurungka-pala ngunaja. Nyanunguju yulkaja-juku-jalalparla wita-karrikarri Liiyakuju. Kala nyanungu junganyayirnilparla Rajulukuju karrikarri-wangu-nyayirni yulkaja. Manu ngula-jangka, warrki-jarrijalparla nyanungu Lapanaku yulyurru wirlki-pala-karikilki.

Ngaka-karilki, Lapanarlurla yungu Rajuluku nyanungu-nyangu jinta karnta war-rkini yirdiji Piilya, ngula-jangka yungurla nyinami manu warrki-jarri nyanunguku.

Yimi nyampuju kali-nyanu-patu-kurlu Jakupu-kurlangu-patu-kurlu manu kur-dukurdu nyanungurra-nyangu-kurlu

³¹ YAAWIYI-rli nyangu Jakupu ngulalparla yulkaja Rajuluku karrikarri-wangu Liiya-piya-wanguku. Ngula-jangka, nyanungu jalajala-jarrija yungurla nganta kurdukurdu yinyi Liiyaku. Kala ngawurru-nyanuku kularla kurdukurduju palka-jarrija nyiyajangkaku mayi?³² Liiyaju juni-parnta-jarrija, manu karmulypa-jarrija, kurdu wirriya mardarnu. Ngula-jangka, wangkaja, “YAAWIYI-rliji ngaju manngu-nyangu jata-nyanja-kurra. Kuja karna kurdu kajalku mardarni, kali-nyanu ngaju-parnta kapuju ngajuku yulkami!” Kujarlaju, yirdiji Ruupunuju* kaja-nyanukuju Liiyarluju yirrarnu.

* 29:32 ‘Ruupunuu’ yirdiji ngulaju ‘Nyangka Kurdu Wirriya Ngaju-nyangu!’

³³ Ngula-jangka, Liiyaju yarda juni-parnta-jarrija, manu karmulypa-jarrija, kurdu wirriya-karilki yarda mardarnu. Ngula-jangka, nyanungu wangkaja, “YAAWIYI-rliji purda-nyangu ngula kaju kali-nyanu ngaju-parnta nyinami ngajuku yulkanja-wangu. Ngula-jangkanyaju YAAWIYI-rliji kaja nyampu yunguju ngajuku.” Kujarlaju, Liiyarluju kaja-nyanu-kariji yirdi-manu Jimiyani†

³⁴ Ngula-jangka, Liiyaju yarda juni-parnta-jarrija, manu karmulypa-jarrija, kurdu wirriya-karilki yarda mardarnu. Ngula-jangka, nyanungu wangkaja, “Ngajurnarla yungu ngaju-parntaku kaja-nyanu-patu yunguju nyanungurlu ngamurlu-mani ngaju.” Kujarlaju, nyanungurlu jinta-kari nyampu kaja-nyanu yirdi-manu Liipi‡

³⁵ Ngaka-kari Liiya yarda karmulypa-jarrija kurdu-kari-kirilki wirriya-kari-kirli. Ngula-jangka, nyanungu wangkajarla, “Jalangurlu kapurnarla YAAWIYI-ki pulka-pinyi!” Kujarlaju, nyanungurluju purdangirli-warnu nyampu kaja-nyanu yirdi-manu Juurda§

30

¹ Ngula-pururlu kularla Rajulurlu kurdu manu nyanungu-parntaku Jakupuku. Ngula-wanawanaju, kapirdi-nyanukujurla yunnganji-jarrija. Manu yaninjarlarla wangkaja Jakupuku, “Kajinpaju kurdu yinja-wangurlu mardarni, kapurna ngajuju palimi!”

² Jakupurla nyanunguku kulu-jarrija, manurla wangkaja, “Wayinpa! Kularna ngajuju Kaatu! Kulalparnangu nyarrparlu yungkarla! Kaaturlunyangku nyuntuju warla-pajurnu kurdukurdu mardarninja-kujakuju!”

³ Ngularla Rajulu nyanunguku wangkaja, “Mpa! Kangka warrkini ngaju-nyangu karnta Piilya, manu ngunaka nyanungu-kurlu. Kaji kurdu nyanungurlu mardarni, ngulaju kaju yinyi ngajuku, ngula-jangkarlu yungurnaju wungu-warnu ngajuku warlalja mardarni manu wiri-mani.” ⁴ Ngula-jangka, Rajulurlurla karnta warrkini Piilya yungu Jakupuku yungu-nyanu jinta-kari kali-nyanu mardarni, manu ngunaja nyanungu-kurlulku.

⁵ Piilyaju juni-parnta-jarrija, manu ngaka-karilkirila kurdu wirriya mardarnu Jakupuku. ⁶ Ngula-jangka, wangkaja Rajulu, “Kaaturluju ngaju jungarni-pajurnu warntarla-wangu. Purda-nyanguju payirninja-kurra ngaju, yangka-piya kuja purda-nyangu Liiya, manuju yungu kaja ngajukuju.” Kujarlaju, Rajulurlu yirdi-manu yalumpu kurdu wirriya Taanu.*

⁷ Ngula-jangka, yarda juni-parnta-jarrija Piilyaju, manu kurdu-karilkirila mardarnu wirriya Jakupukuju. ⁸ Rajulu wangkaja, “Ngajulurlulparna Kaatu warrarda payurnu kurdukurduku ngula yungurnarla Liiyaku kapirdiki ngajukupurdangkaku parrparda-juku nyinami. Ngajujurna parrpardalku nyanunguku.” Kujarlaju, Rajulurlu kurdu wirriya yirdi-manu Napatali.†

⁹ Liiyarlulpa-jana kaja-nyanuju miridi-pala-juku mardarnu panu-wangu. Kujarlajurla nyanungu-nyangu karnta warrkini Jiilpa yungu kali-nyanu jinta-kari Jakupuku.

¹⁰ Ngaka, Jiilparlajinta Liiyaku kurdu wirriya-kurlu karmulypa-jarrija yalumpu yungurla Liiyarlu kaja-nyanu yinyi Jakupuku. ¹¹ Liiya wangkaja, “Kuja-piyaju ngurrju-nyayirni ngajuku rdi-pija!” Kujarlaju, kurdu yalumpu yirdi-manu Kaardu.‡

¹² Ngaka-karilki, Jiilparlajinta Liiyaku kurdu wirriya-kari-kirilki karmulypa-jarrija yalumpu yungurla Liiyarlu yinyi Jakupuku. ¹³ Liiya wangkaja, “Wardinyi-nyayirni

† 29:33 ‘Jimiyani’ yirdiji ngulaju ‘Purda-nyanguju’ ‡ 29:34 ‘Liipi’ yirdiji ngulaju ‘Ngamurlu-mani Kaju’

§ 29:35 ‘Juurda’ yirdiji ngulaju ‘Pulka-pinyi Karla’ * 30:6 ‘Taanu’ yirdiji ngulaju ‘Miimii-nyanjarlaju Jungarni-pajurnuju’ † 30:8 ‘Napatali’ yirdiji ngulaju ‘Putaju Warla-pajurnu’ ‡ 30:11 Kaardu yirdiji ngulaju ‘Ngurrjuju Rpipija Ngajuku’

ngajuju jalanguju. Panungku mardukujarlu kapujulu ngaju wardinyi-pajirni.” Kujarlaju, yalumpu kurdu wirriya yirdi-manu Yaaja. §

¹⁴ Ngaka-karilki, mangarri ngurlu-piya* kujalpalu yalumpurlarlu ngurrararlarlu yapangku maninja-parnkaja, Ruupunu yanu yinya-kurra kujalpalu warrki-jarrija, manu rdipjarla watiya witaku jinjirla-kurluku. † Ruupunurlurla yalumpu maninjarla kulpari kangu ngati-nyanuku Liiyaku. Rajulurlu nyangu kuja-kurra, manurla Liiyaku wangkaja, “Mari-jarriyaju, yungkaju parrka panu-kari nyuntuku kujangku manu kaja-purajirli.”

¹⁵ Liiyarlu yalu-manu, “Yampiyarla! Nyurrunpaju ngaju-parntaju puntarnu. Yungunparla marda ngaju-nyangu kajarlanguku marda parrka juni-parnta-maninja-kurlangu jurnta kangku!”

Kala Rajulujurla yarda wangkaja, “Kajinpaju ngajuku yinyi panu-kari parrka kaja-puraji-kirlangu, kapunpa yaninjarla ngunami Jakupu-kurlu mungangka jalangu.” Ngula-jangka, kujakujurla ngurrju-jarrija Liiyaju Rajulukuju.

¹⁶ Ngulangka mungangka jintangka, kuja Jakupu ngurra-kurra kulpari yanurnu warrki-jangka, Liiyajurla yaninjarla rdipija jalja-juku. Wangkajarla Jakupuku, “Ngajurnarla Rajuluku juni-parnta-maninja-kurlangu parrka yungu kujaju manu Ruupunurlu kajangku ngaju-nyangurlu. Ngalijarra karli ngunanjarla jinta-jarrimi mungangka jalangu.” Junga-juku, ngulangka mungangka Jakupuju ngunaja Liiya-kurlu.

¹⁷ Kamparru nyampukungarnti, Liiyarlu kala Kaatu payurnu yungu yarda ngurrju-mani juni-parnta-jarrinjaku. Kaaturlu purda-nyangu wangkanja-kurra, junga nyanunguju yarda juni-parnta-jarrija, manu karmulypa-jarrija wirriya-kari-kirli, mardarnulpa-jana kaja-nyanuju rdaka-palalku. ¹⁸ Ngula-jangka, Liiyaju wangkaja, “Ngajurna Kaatu yipiljipilji-manu kaja jinta-karikilki. Ngajurnarla Jakupuku ngaju-nyangu karnta warrkini Jiilpa yungu kali-nyanuku yungu-nyanu mardarni. Kuja-jangkarlunyaju Kaaturluju ngajukuju kaja-kariri yungu.” Kujarlaju, Liiyarlu kaja-nyanu yirdi-manu Yijaka. ‡

¹⁹ Ngaka-karilki, Liiyaju yarda juni-parnta-jarrija manu karmulypa-jarrija kurdu-kurlu wirriya-kurlu jinta-kari-kirli, ngulajulpa-jana kaja-nyanuju jika-palalku mardarnu. ²⁰ Ngula-jangka, wangkaja nyanunguju, “Kaaturluju ngajukuju yungu warntarri ngurrju-nyayirni! Ngajurnarla yungu ngaju-parntaku jika-pala kaja-nyanu-patu. Ngula-jangka kapuju nyanungurlangurlu warntarriji ngajukuju yinyi!” Kujarlaju, Liiyarlu kaja-nyanu yirdi-manu Jupulunu. § ²¹ Ngaka-karilkirli Liiyaju karmulypa-jarrija kurdu-kurlu karnta-kurlu, manu yirdi-manu Tiina.

²² Nyampurra-pururlu, Rajulurlu kala Kaatu payurnu yungu ngurrju-mani nyanungu juni-parnta-jarrinjaku. Junga Kaaturlu ngurrju-mani nyanunguju yungu-jana palka-maninjarla kurdukurdu mardarni. ²³⁻²⁴ Rajuluju juni-parnta-jarrijalku, manu karmulypa-jarrija kurdu-kurlu wirriya-kurlu. Wita nyanungu yirdi-manu Jajupu manu wangkaja, “Kurdu-wangu kamparru, ngajulparnaju kurnta-jarrija. Kala jalangurluju Kaaturluju wardinyi-manu kurnta-wangulku. Kala yunguju ngajuku YAAWIYI-ri kaja jintalku yarda yinyi.” Kujarlaju, Rajalurlu kaja-nyanu yirdi-manu Jajupu.*

Jakupurlu ngamirni-nyanu Lapana yimirr-yungu yungu-nyanu jiyipi manu nar-nukutu mardarni panu-kari

§ 30:13 ‘Yaaja’ yirdiji ngulaju ‘Wardinyi-manuju’ * 30:14 wheat † 30:14 Manngu-nyangu kalalu yapangku ngula kajilpa nyanungu nganta mardukujarlu nganjarla parrka yali, ngulangkuju nganta kajikarla kurdu yinyi.

‡ 30:18 ‘Yijaka’ yirdiji ngulaju ‘Ngajukuju Yungu’ § 30:20 ‘Jupulunu’ yirdiji ngulaju ‘Warntarri Ngajuku’

* 30:23-24 ‘Jajupu’ yirdiji ngulaju ‘Jinta-kari Yungurna Mardarni’

²⁵ Kuja Jajupu palka-jarrija, ngula-jangka Jakupurla wangkaja Lapanaku, “Yungurna warlalja-kurra ngurra-kurra kulpari-jarrimi ngurrara ngaju-nyangu-kurra. Kulaju ngaju warla-pajika jarraly-pinja-wangurlu! ²⁶ Yungkaju ngaju-parnta-patu manu kurdukurdu ngaju-nyangu, ngularra-kurlu yungurna ngurrara-kurra kulpari yani. Ngajurnangku nyuntuku warrki-jarrija mata-karda, ngularrarlajinta yungurnaju mardarni ngajulurlulku. Milya-pinyi kanpa junga kujaju.”

²⁷ Kala Lapanarla wangkaja, “Kajilpanpaju wardinyi nyinayarla ngajuku, ngulaju nyinaya nyampurla-juku yaninja-wangu. Jirrinyparluru nyuntuju ngajuku yimi-ngarrurnu. Kujalpanpa nyuntu nyinaja ngaju-kurlu nyampurla, YAAWIYI-rlingki nyuntuju pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kangu. Kujarlanyaju ngajurlangu warrawarra-kangu. ²⁸ Wangkaya ngayiji ngajuku. Nyiyarnangku nyuntukuju yinyi ngula-warnu yungunpa nyinami nyampurla-juku?”

²⁹⁻³⁰ Jakupurlu yalu-manu, “Nyuntulurlu kanpaju ngaju milya-pinyi kujalparnangku nyuntuku mata-karda warrki-jarrija. Kujarna nyurru-wiyi kamparru-wiyi nyampu-kurra yanurnu, ngulajulpanpa-jana marnkurrpa-mipa jiyipi manu narnukutuju mardarnu. Kala kujalparna-jana ngajulurlulku warrawarra-kangu jiyipi manu narnukutu, ngulajulu panu-jarrijalku, manu jalangurlu panulku kanpa-jana mardarni. Nyarrparlangurla kujalparnangku yaninjarla warrki-jarrija, YAAWIYI-rlijilpangku pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kangu. Kala nyiya-jangka ngajuju? Nyangurlarluru kapunpaju ngajuluju jarraly-pinjarla yilyami yungurnaju warrawarra-kanyi wungu-warnu warlalja ngaju-nyangu?”

³¹ Ngula-jangka, Lapanarluru payurnu, “Nyiyarnangku yinyi?”

Jakupurlu yalu-manu, “Kulanpaju nyiyalku ngajukuju yungku. Kala yungurnangku nyuntu payirni jintamipakulku. Kajinpaju yimiri nyina ngajuku yungurnaju mani nyuntu-nyangu jiyipi manu narnukutu ngajuku, ngula-jangka ngajulurlu kapurna-jana kulpari yaninjarla jiyipi manu narnukutu nyuntu-nyangu warrawarra-kanyi.

³² Nyuntu-nyangu jiyipi panuju kardirri-nyayirni, marnkurrpa-mipaju yurrpurlu manu marnkurrpa-mipaju kuruwarrikuruwarri. Nyuntu-nyangu narnukutu panuju yurrpurlu, marnkurrpa-mipaju kardirri manu marnkurrpa-mipaju kuruwarrikuruwarri. Yungkaju nyampurra jiyipi yurrpurlu manu kuruwarrikuruwarri-langu. Kardirri-mipa narnukutuju manu kuruwarrikuruwarri-langu ngajukuju yungka. Kapurna-jana nyanungu-patuju wurntururlangurlu kanjarla warrawarra-kanyi. ³³ Ngaka, kajinpa yanirni nyanjaku ngajuku, yungunpaju ngaju milya-pinyi kujalparnangku nyuntuku jungarni purunju-wangu nyinaja. Nyuntu kanpa-jana yaninjarla nyanungu-patu miimii-nyanyi. Kajinpa-jana narnukutu yurrpurlu nyanyi, manu marda kajinpa-jana jiyipi kardirri nyanyi, ngulaju kapunpaju milya-pinyi kujarnangku yalumpurraju nyuntuku purungku jurnta manu.”

³⁴ Lapanarla Jakupuku ngungkurr-nyinaja, manu wangkajarla, “Ngurrju kujaju! Nyampurra jiyipi manu narnukutu, yirrarnirli-nyanu yurturlu-kari yurturlu-kari.” ³⁵ Kala ngulangka parrangka jintangka, Lapanarluru-jana yaninjarla ngularra jiyipi manu narnukutu yurturlu-kari yurturlu-kari-manu. Nyanungurlu-jana manu jiyipi kurdukurdu yurrpurlu panu-juku manu narnukutu wirriya manu karnta yangka kuruwarrikuruwarri. Nyanungurluru-jana jintakurra-maninjarla jiyipi manu narnukutu yurturlurla yirrarnu Jakupuku. Ngula-jangka, kaja-nyanu-patuku-jana wangkaja yungulu-jana warrawarra-kanyi. ³⁶ Ngula-jangka, Lapanarluru manu kaja-nyanu-paturlulu-jana jiyipiki manu narnukutuku Jakupu-kurlanguku jirranganja nguru-yirrarnu wurnangkulku parra-patuku.

Ngula-jangka, Jakupurlulpa-jana jiyipi manu narnukutu warrawarra-kangu Lapanakurlanguju yalumpurla-juku. ³⁷ Jakupurluru-jana pajurnu jalangu-warnu

watiya-kari watiya-kari.† Pinti kirrirdiji-jana yalyi-manu wita-kari wita-kari nyampurra-ngurlu watiya-ngurlu. ³⁸ Yirrarnu-jana nyampurra watiya pinti yalyi-maninja-warnu kutu-juku wiringka rdakurlparla ngapa-kurlangurla. Ngula-kurra kuja kalalu jiyipi manu narnukutu yanurnu walyuru-maninjaku, ngula-karrarlu kalalu-nyanu wajirli-pungu kurlangkarrarlangurlu jinta-jarrinjaku. ³⁹ Kalalu yurpurlu narnukutu-patu karntakarnta manu wirriya-patu jinta-jarrija kamparru ngayirni watiya-paturla yangka pinti yalyi-maninja-warnurla. Kujalpalu nyampurra karmulypa-jarrija, ngulajulu kurdukurduju palka-jarrija kuruwarrikuruwarri. ⁴⁰ Kala jiyipi kurdu-warnu-patu, ngulaju-jana Jakupurlu yurturlu-kari yurturlu-kari-manu jiyipi wiriwiri-kijakuju. Ngayirni-manu-jana yungulu-jana nyanyi Lapanakurlangu narnukutu-patu yurpurlu-patu manu kuruwarrikuruwarrirlangu. Kujarlunya kala-nyanu jiyipiji Jakupurluju yurturlu-kari-maninjarla mardarnu Lapanakurlangu-kujakuju.

⁴¹⁻⁴² Kujalpalu nyanungu-patu pirrjirdi-patu jinta-jarrija kurlangkarra, Jakupurlu kala watiya-paturla pinti yalyi-maninja-warnurla yirrarnu kamparru nyanungu-paturla yungulu nyanyi kurlangkarrarlu. Kujalpalu nyampurra karmulypa-jarrija, ngulajulu kurdukurduju palka-jarrija pirrjirdi-nyayirnirlangu. Nyampurraju kalalurla nyinaja Jakupuku. Kala kuja kalalu rampaku-patu jinta-jarrija kurlangkarra, kulalpa-jana kamparru yirrarnu watiya-paturla pinti yalyi-maninja-warnurla nyanungu-patuku. Kujalpalu nyampurra nyurnu-patu karmulypa-jarrija, ngularrajulu palka-jarrija kurdukurduju rampaku-nyayirnirlangu. Nyampurraju kalalurla nyinaja Lapanaku. ⁴³ Kujarlunya-nyanu manu Jakupurlu panu-nyayirni jiyipi manu narnukutu. Nyanungujulpa jiyipi-kirli manu narnukutu-kurlu panu-nyayirni-kirli nyinaja marlajarra-wangu, manulpa-nyanu panu wati manu mardukuja warrkini mardarnu. Mardarnulpa-nyanu panu tangkiyi manu panu kawartawararlangu.

31

Jakupu wuruly-parnkaja Lapanakujaku

¹ Ngaka-kari, Jakupurlu-jana kaja-nyanu-patu Lapanakurlangu-patu purda-nyangu kujalpalurla nyanunguku nginji-wangkaja. Kujanyalpalu-nyanu wangkaja, “Ngalipakupalangurlu jaji-pardurlu kamparrurlu nyiyarningkijarra kala-nyanu mardarnu. Kala Jakupurlulkurla muku manu jurnta panuju, manu jalangu-ka nyina nyiyarningkijarra-kurlu.” ² Lapanaju kalarla Jakupuku yipilji-wiyi nyinaja. Kala kuja kala Jakupurlu yungka nyangu Lapanu, kala-nyanu kujarlu manngu-nyangu, “Lapanaju kula kaju marda yulkalku ngajukuju, lawa marda.” ³ Ngula-jangka, YA AWIYI-rla wangkaja Jakupuku, “Kulpari yanta ngurrara-kurra kujalpalu nyuntu-nyangu-patu nyurnunyunu-patu nyinaja. Ngajuju kapurnangku palka jirnganja nyinami nyuntukuju.”

⁴ Junga-palangu Jakupuju nyanungu-parnta-jarraku Rajuluku manu Liiyaku wangkaja yungu-palarla kamparru yani kujalpalu panu jiyipi manu narnukutu nyinaja nyanungu-nyangu. ⁵ Jakupuju ngakalku-palangu yaninjarla rdipija nyanungu-jarraku, manu-palangu wangkaja, “Nyumpalakupalangu kalaju yipilji-wiyi ngurrju-wiyi ngajuku nyinaja, kala jalangujalangu kula kaju yulkalku. Ngulaju ngulajuku. Kaatu yangka ngulalpa puraja Yijakirli ngajukupalangurlu, ngulaju kaju palka-juku nyina ngajurlangukuju Kaatuju. ⁶ Nyumpalarlu kanpajupala milyapinyi kujalparnarla mata-karda tarnga warrki-jarrija nyuntu-jarrakupalanguku. ⁷ Nyanungurluju tala jangu-pungu yunguju nganta payi-mani kujalparnarla panu

† 30:37 Poplar, almond manu plane trees kuja kalu-jana yirdi-pajirni kardiyarlu.

jiyipi nyanungu-nyangu warrawarra-kangu. Kala ngajuluju yulyurlku-yungu karlarla-palakuju tala-ngurlu. Kapuju marda pakakarla. Kuja-kujakuju Kaaturluju nyanunguju jurnta warla-pajurnu jarraly-pinja-wangurlu. ⁸ Kamparru ngajukuju Lapanawangkaja, 'Jiyipi-wanawana, ngulajungku mardaka nyuntulurlu panu narnukutu kuja kalu palka-jarri kuruwarrikuruwarri.' Kujanyaju Lapanaju wangkaja. Ngula-jangkaju, narnukutu-watili palka-jarrija kuruwarrikuruwarri. Ngula-jangka, Lapanaju yarda wangkaja, 'Jalangu nyampu-jangkarlu, mardaka-nyanu panu narnukutu kuruwarrikuruwarri warntawarnta-kurlu.' Ngula-jangka, narnukutu-patu kujalu palka-jarrija ngulaju kuruwarrikuruwarri warntawarnta-kurlu. ⁹ Ngulaju Kaaturlurla nyampurra panu jiyipi manu narnukutu-patu nyuntukupalanguku jurnta kangu, manu ngulangku kujaju yungu ngajuku."

¹⁰ Ngula-jangka, Jakupu-palangu nyanungu-parnta-jarraku wangkaja, "Yangkapuru kujalpalu panu jiyipi manu narnukutu-patu jinta-jarrija kurlangkarra, ngajurna ngunaja jukurpa. Yinyarla jukurparla, nyangulparna-jana wirriya-patu narnukutu-patu kujalpalu karntangka narnukuturla jinta-jarrija. Kulalu wirriya-patu narnukutu-patu yurpurlu-patu kurlangkarra karntangka jinta-jarrija. Wirriya-patupipa yangka kujalpalu kuruwarrikuruwarri karrija, ngula-mipalpalu kurlangkarraju jinta-jarrija. ¹¹ Jintaju marramarra Kaatu-kurlangu ngajuku wangkaja jukurparla yinyarla, 'Jakupu!' Ngajulurlurna marramarra yinya yalu-manu, 'Nyiya?' ¹² Ngula-jangka, ngajukuju wangkaja marramarra, 'Nyangka-jana yalumpu narnukutu-patu wirriya-patu. Kuruwarrikuruwarri-pipa karntangka kurlangkarra kalu jinta-jarrimi. Ngajulurlulparnangu nyuntu warrawarra-kangu, manu karna Lapananjanjarla milya-pinyi kuja kangku nyuntuku nyinami yimiri-wangu. ¹³ Ngaju Kaatu yangkajuku kujarnaju Pijilirla nyuntu-kurra milki-yirrarnu. Ngulaju yangkangka kujanpa pirli juka-yirrarnu kankarlarra-kari, manu kujanpa kankarlarni jarangku yarlurnu. Ngulangkanyanpaju wangkaja kapunpaju nganta purami ngaju-pipa nganta. Ngulajuku, ngaju karnangu nyina ngampurpa yungunpa ngurrara nyampu yampimi, manu yungunpa kulpari yanirra yangka-kurra kujanpa nyuntu palka-jarrija.' Kujanyaju wangkaja ngajuku marramarra jukurparla yinyarla."

¹⁴ Ngula-jangka, Rajulu manu Liiya-palarla Jakupuku wangkaja, "Kaji ngajar-rakupalangu palimi, kularlijarra nyiyarlangu mani yampinyi nyanungu-nyangu-jangka, lawa. ¹⁵ Kulalpa-jarrangu nyanungu-wiyi yimiri ngajarraku nyinaja, lawa. Kala-jarrangu nyurunyuru-jarrija-nyayirni kula-nganta yapa-kari-jarripiyaku ngurrara-kari-wardingki-jarra-piyaku. Kamparrurlu yungu-jarrangu nyuntuku talakupurdarla. Ngula-jangka, panu tala nyanungurlu yiily-ngarnu ngulanparla yungu ngajarra-wanawana. ¹⁶ Kaaturlurla panu jiyipi manu narnukutu-patu jurnta kangu ngajarrakupalanguku, ngula-jangka kalu-ngalpa nyinami ngalipakulku manu ngalipa-nyanguku kurdukurduku. Kajingki nyiyarlanguku nyuntuku Kaatu wankami, purda-nyangka!"

¹⁷ Ngula-jangka, Jakupurlu-jana wari-yirrarnu kurdukurdu panu nyanungu-nyangu manu nyanungu-parnta-patu purturlu-kurra kawartawara-patu-kurra. ¹⁸ Ngulaluldirri-yinjarla wurna kulpari yanu Kanana-kurra, ngulangka kujalpa nyinaja-juku Yijaki nyanungukupalangu. Kangu-jana panu jiyipi manu narnukutu panu nyanungu-nyangu kamparrurlu jakumanu-piyarlul. Nyiyarninykijarra-nyanu kangu kujalpa nyinaja ngurrararla Patana-Yarramarla-wiyi.

¹⁹ Jakupu kuja yarnkajarra nyanungu-nyangu-patu-kurlu warlalja-kurlu, ngulakungarntiji Lapananjanu yangka-kurra kujalpalu-jana panu jiyipi wamulu-piyapajurnu. Kuja nyanungu yanu ngurra nyanungu-nyangu-ngurlu, Rajulurlurla

yukanjarla pirli-pardu juju* purungku nyanungukupalanguku jurnta manu. ²⁰ Manu Jakupurlu Lapanana yimirr-yungu, kula warnkiri-manu kuja nyanungu wuruly-yanu. ²¹ Yampinjarlalu ngurra Lapanana-kurlangu-jangka kapanku yanumpa karru wiri-wana Yupirayiti-wana, manulu yanu ngurrara pirli-patu-kurra yirdi-kirra Kiliyata-kurra.

Lapanarlu puranjarla manu Jakupu

²² Ngakalku, Lapanarlu milya-pungu parra-patu-jangkarlu kujarla Jakupu warlalja-patu-kurlu nyanungu-nyangu-kurlu wuruly-yanu. ²³ Ngula-jangka, wungu-warnu wati-mipa-nyanu Lapanarlu turnu-manu, manulu-jana yapa-patu Jakupu-kurlangu wajirli-pungu purdangirli-wanarlu. Ngakalku-jana nyanunguju wiyiki jinta-jangka puranjarla rdipija nyanungu-patuku ngurrararla pirli-paturla Kiliyatarla. ²⁴ Ngulangka mungangka jintangka, Kaaturla yaninjarla jukurrparla Lapanaku wangkanjarla pututu-pungu, “Purda-nyangkaju! Kularla kulu japirdiya Jakupuku!”

²⁵ Jakupu manu warlalja-patu nyanungu-nyangulu ngurrangka-jarrija pirli pirli-paturla ngurrararla yirdingka Kiliyatarla. Lapanana manu nyanungu-nyangu wati-paturlu ngurrangka-jarrija pirlingka jintangka kutu-yijala. ²⁶ Ngula-jangka, yaninjarlarla wangkaja Jakupuku, “Nyia-jangkanpaju yimirr-yungu? Nyia-jangkarlunpa-palangu yurntalpa ngaju-nyangu-jarraju kangu ngaju-kujaku kulu wiri-piya-jangka? ²⁷ Nyiyakunpaju ngajukuju jurnta wuruly-yanu kamparrurlu ngatingki-maninja-wangurlu? Kajinpaju ngajulu ngatingki-mantarla, ngajulurlu kapurnangku nyuntuku kurapaka wiri ngurrju-mantarla. Kapurlipa nyinakarla wardinyi-nyayirni, manu kapurlipa jintangkarlu yunpakarla manu manyu-karriyarla rdimpirdimpirlpinja-kurlangu-kurlu manu kita-piya-kurlu.† ²⁸ Kuja-kujaku, nyuntunpa-jana kangu, manunpa ngaju-kujaku wuruly-parnkaja, kularna-jana nyunjakarla nyarrparlu ngaju-nyangu jamirdi manu yurntalpa-jarra, lawa. Manu kularna-jana nyarrparlu jakuru-pungkarla. Kujarlu miyalunpaju maju-manu! ²⁹ Kala kajirna ngaju ngampurra-jarriyarla, kapurnangku marda pakakarla. Kala mungangka, ngajukuju Kaaturlu pututu-pungu yungurnangkulu nyuntulu yampimi kulukukuluku-maninja-wangurlu. ³⁰ Milya-pinyi karnangku kuja kanparla yirraru-jarrimi nyuntukupalanguku manu ngurrara nyuntu-nyanguku. Kala nyiyakunpaju pirli-pardu juju-kurlangu purungkuju jurnta manu.”

³¹ Yalu-manu Jakupurlu, “Lani-jarrijalparnangku. Ngajulurlurna manngu-nyangu kapunpaju marda yurntal-puraji-jarra jurnta kangkarla. Ngula-jangkanyarna ngatingki-maninja-wanguju wuruly-yanu. ³² Kala ngulaku nyuntu-nyanguku pirli-pardu jujuku, karijarna ngurra ngulakuju. Ngulakujurla warru nyangka jurnar-rparla nganimpa-nyangurla. Ngalipa-nyangu wungu-warnu panu kalu karrimi nyampu, purda-nyanyi kalu-ngalpa ngalipa. Kajinpa rdipinjarla mani nyuntu-nyangu juju-kurlangu yakujurla yapa jinta-kari-kirlangurla, kapurna-jana jangkarlu wangkami wati-patuku ngaju-nyanguku yungulu pinyi tarnnga-kurra puru-jangka.” Kujanyarla Jakupuju Lapanakuju wangkaja. Kala kulalpa milya-pungu kuja nyanungu-parntarlu Rajulurlu purungku-manu jujuju.

³³ Ngula-jangka, Lapanarlu rdirri-yungu warrirninjaku pirli-pardu jujuku. Kamparrurlu warrurnurla kaninjarni kalukurla Jakupu-kurlangurla, manu ngula-jangkaju kaninjarni kalukurla Liya-kurlangurlalku. Ngula-jangka, yaninjarlarla warrurnu kaninjarni kaluku-jarrarla kujalpa-palangu karrija karnta-jarraku warrkini-jarraku

* **31:19** Pirli-pardu yalumpurra-piya palkaju yapa-piya yardayarda, ngulaju kula YAAWIYI-kirlangu puranjar-kurlangu, ngulaju juju-kari-kirlangu yangka kuja kalalu yapa-karirli puraja. † **31:27** tambourines and harps

Piilyaku manu Jiilpaku, kala kula-jana rdipinjarla palka-manu. Ngula-jangka, nya-nungu yanu kaluku Rajulu-kurlangu-kurra warrirninjaku jujukuju. ³⁴ Rajululpa kaninjarni nyinaja kalukurla yinyarla. Nyanungujulpa nyinaja kankarlarni nyanungu-nyangurla nyinanja-kurlangurla kawartawara-kurlangurla, kujalu yalyi-maninjarla yirrarnu purturlu-jangka kawartawara-jangka. Kujarla Lapanarlarri-yungu warrirninjaku jujuku, kujakungarntirli Rajulurlu-jana kaninjarni wuruly-yirrarnu nyinanja-kurlangurla kawartawara-kurlangurla. Lapanarlarri yukaja kaluku-kurra Rajulu-kurlangu-kurra, manurla muku warrurnu kaninjarni, kula-jana palka-manu, lawa. ³⁵ Ngularla Rajulu wangkajalku, “Wapirra, kulalpanpaju ngajuku kularrijarla. Ngajujurna murrumuru-karikarri, manu kulalparnangu nyarrpalku karrinja-pardiyarla.” Ngula-jangka, yampija nyanungu Lapanarlu, manu yarlu-kurra wilypi-pardinjarla yanu, manu kaluku-kari kaluku-kari muku nyangu, lawa-juku pirli-pardu juju palka-maninjakuju.

³⁶ Ngularla Jakupuju kularrijarla-nyayirni Lapanakuju. Nyanungukujurla jangkardu jurduwarrawarra-pungu, manurla wangkaja, “Yuwa, wangkayaju! Nyarrpa-manurnangu? Kularnangu majangka-jarrija jurnta nyuntuku ngula kanpaju ngajulu wajirli-pinyi? Ngayiji yimi-ngarrika-puka! ³⁷ Nyuntunparla muku warrurnu jurnarparla nganimpa-nyangurla, kala kulanpa jintarlangu witarlangu nyiyarlangu palka-manu nyuntu-nyangu, lawa. Kakinparla rdipimi nyuntu-nyangu nyiyaku-puka, ngulajuju milki-yirra ngajukuju! Yirra nyampurla kamparru panungka wungu-warnurla ngalijarra-nyangurla. Ngula-jangka yungulu-ngalingki miimii-nyanyi ngana-ka jungarni wangkami, manu ngana-ka warntarla wangkami!

³⁸ “Ngajuju purda-nyangka! Ngajurnangu warrki-jarrija nyuntuku yulyurru-patuku 20-palaku. Ngularra-puru, kula jinta nyuntu-nyangu kurdu-warnu jiyipi manu kurdu-warnu narnukuturlangu palija yangka murnma-wiyi palka-jarrinjakungarnti. Kularna ngarnu wirriya jiyipi nyuntu-nyangurlangu jintarlangu, lawa. ³⁹ Kujalpa-jana warnaparirli pungu nyuntu-nyangu jiyipi, kularnangu yimirryungu, lawa. Ngarirrangku jiyipi ngaju-nyangu yungu. Manu yangka kuja yapa jinta-karirli purungku-manu nyuntu-nyangu mungangka manu marda parrangka, kuja-wanawana ngarinpaju jinyijinyi-manu ngaju-nyangu kulpari yinjaku. Lawa, kalarnaju warlaja-juku jiyipiji mardarnu, manu jinyijinyi-maninja-warnurlu kalar-nangkurla jiyipiki palinja-warnuku nyuntu-nyangu yardajirri-yirrarnu. ⁴⁰ Panu-puru kalaju wantangu kampaja parrangka, manu mungangka kalarna putaputa laalka-jarrija palinja-piyakungarnti pirriya-jangka, manu kula kalarna jardarlangu ngunaja. ⁴¹ Kuja-piya kalarnangu mata-karda-nyayirni nyuntuku warrki-jarrija 20-palaku yulyurru-puku. Warrki-jarrijarnangu 14-palaku yulyurru-puku nyuntu-nyangu yurantalpa-jarra-wanawana. Manu ngula-jangka, ngajurnangu warrki-jarrija jika-palaku yulyurru-puku jiyipi manu narnukutu-wanawana. Karlarla-palakunpaju yimirryungu. Jangu-pungunpaju yungunpaju ngaju payi-mani jiyipi warrawarra-kanja-warnu, kalanpaju wurra-manu-juku. Nyuntulurlu kalanpaju tarngangka wita-kari wita-karirli payi-manu. ⁴² Kala Kaatu ngulalpa-pala ngajukupalangurlu Yijakirli manu warringiyirli Yipuruyamurlu puraja, ngulaju kaju jalangurlangu nyinami ngajukuju palka-juku. Nyanungu-wangu kajirna nyinayarla ngaju-mipa, ngulaju marlajarra kapunpaju yilyayarla. Kalaju nyangu Kaaturlu kujalparna mata-karda warrki-jarrija, manu kulu kujalpanpaju ngurrju-manu. Kuja-jangkanyangu wangkaja Kaatu nyuntuku mungangka yungunpaju yampimi kulukukuluku-maninja-wangurlu!”

Jakupuu manu Lapanarlarri ngungkurr-nyinaja-pala-nyanu yungu-pala kulu-wangu manu pakarninja-wangu nyinami

⁴³ Ngula-jangka, Lapanarla wangkaja lamparra-nyanuku, “Nyampu-jarra mardukuja-jarra ngulaju ngaju-nyangu-jarra yurntalpa-jarra, manu nyanungu-jarra-nyangu kurdukurdu kajulu ngajuku nyinami. Panu yalumpurra jiyipi manu narnukutu ngularraju ngajuku-juku. Kulalparnangku warla-pajikarla nyarrparlu yurntalpa-jarra-kujaku manu kurdukurdu kanja-kujakuju. Ngari-jana kangka.
⁴⁴ Wangkamirli-nyanu ngalijarra yungurlipa nyinami jintangka kulu-wangu ngurrju walyka. Manu yurturlurlarli pirli-patu ngalijarrarlu murnju-yirrarni ngulangku yungu-ngalingki ngatingki-mani kujarli-nyanu ngungkurr-nyinaja.” Jakupuju ngurrjurla wangkaja kujakuju.

⁴⁵ Junga-juku, nyanungurlu pirli lalya wiri maninjarla juka-yirrarnu. ⁴⁶ Wangkaja-jana wati-patuku nyanungu-nyanguku wungu-warnuku yungulu yaninjarla turnu-mani panu pirli witawita manu yungulu pirlingka wiringka warrukirdikirdi yirrarni, ngulalu yalumpurra-juku kuyu karlarla nyanungu-paturluju ngarnu. ⁴⁷ Lapanarlu yalumpu walya pirli-patu-kurlu yimingki nyanungu-nyangurlu yirdi-manu ‘Jika-Jataja’. Manu Jakupurlu walya jurrku-juku yimingki nyanungu-nyangurlu yirdi-manu ‘Kaliti’.

⁴⁸ Ngula-jangka, Lapanarla wangkaja lamparra-nyanuku, “Ngaka, kajirli ngalijarrarlu nyampu pirli-patu yurturlurla nyanyi, kapu-ngalingki ngatingki-mani kujarli-nyanu ngalijarra ngungkurr-nyinaja nyinanjaku walykaku kulu-wangu.” Kuja-jangkanya nguru yinya pirli-patu-kurluju yirdi-manu ‘Kaliti’. ⁴⁹ Ngula-jangka, Lapana yarda wangkaja, “Kajirli ngalijarra jarnku yani, ngampurra karnarla YAAWIYI-ki nyina yungu-ngalingki ngalijarra warrawarra-kanyi kulu-kujaku. Kalakarli-nyanu pakarninjarla murrumurru mani!” Ngula-jangkarlunya pa ngurrararlu yinyarluju mardarnu yirdi-kari ‘Mijipa’.[‡] ⁵⁰ Ngula-jangka, Lapanarla yarda wangkaja, “Purda-nyangka nyampu wajawaja-maninja-wangurlu: Kaaturlu kangalingki nyampurra jalangurlu warrawarra-kanyi. Kajinpa-palangu ngaju-nyangu-jarra yurntalpa-jarra murrumurru-mani, marda karnta-karirlangu kajinpa-nyanu nyuntu-kurra-manku, marda karija kularna kuja-kurlu milya-pinyi. Kala Kaatu-miparlu kapungku nyanyi yurnilyka-jarrinja-kurra punku-kurra. ⁵¹⁻⁵² Nyampu wiri pirli manu pirli panu-kari kujarna-jana yurturlurla yirrarnu, ngula-warnurlu ngalingki kapurli warrarda purda-nyanyi ngarririnja-warnurlu ngula yungurlu nyinami jintangka walyka kulu-wangu. Kularna nyampu-paturra pirli-paturra jingijingi yani ngurrara nyuntu-nyangu-kurra pinjaku nyuntuku, lawa. Manu nyunturlangu kula yalumpurra pirli-paturra jingijingi yanta ngajuku pinjaku. ⁵³ Kaatu kujalpa-pala puraja Yipuruyamurlu manu Nayururlu, ngulangkuju kapu-ngali nyanyi kajirli nyiyarlangurla nyarrpa-jarrimi. Kajinpaju ngajulu pinyi, ngulaju kapujurla Kaaturlu kunka-mani. Kala kajilparnangku pungkarla, ngulaju Kaaturlu kajikangkurla kunka-mani-yijala.”

Ngula-jangka, Jakupurla wangkaja Lapanaku, “Kaaturla yirdingka, ngulalpa Yijakirli ngajukupalangurlu puraja, wangkami karnangku kularna pirli-paturra yalumpu-paturra jingijingi yani nyuntu-nyangu-kurra ngurrara-kurra nyuntuku pinjaku.” ⁵⁴ Ngula-jangka, Jakupurlurla jiyipi pinjarla purraja warntarri-nyayirni-wangu Kaatuku. Ngula-jana wati-patuku wungu-warnuku wangkaja yungulu yaninjarla ngarni kuyu manu mangarri nyanungu-kurlurlu. Ngulalu ngarninjaku lawa-jarrija, ngurrangka-jarrijalu yalumpurra pirlingka.

⁵⁵ Mungalyurru-karilki, Lapanarlu-jana nyanungu-nyangu jamirdi-nyanu-patu nyunjurnu, manu-palangu yurntal-nyanu-jarra jakuru-pungu, manu-jana wangkaja, “Kaaturlu kapu-nyarra pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kanyi.” Ngula-jangka kulpari yanu nyanungu ngurrara nyanungu-nyangu-kurra.

[‡] 31:49 Nyampu yirdi Yipuru-kurlangu jaru kujaju: ‘Nyanungurlu Kangalingki Warrawarra-kanyi’

32

Jakupurla nyanungu-jarrinjarla jungarni-jarrija nyanjaku papardi-nyanuku Yijuwuku

¹ Kujalpa Jakupu wapanja-yanu warlalja-patu-kurlu manu nyanungu-nyangu-kurlu nyiyarningkijarra-kurlu, marramarra-patulurla nyanunguku rdipija. ² Kuja-jana nyanungu-patu nyangu Jakupurlu, wangkaja-nyanu kuja, “Ngurra nyampuju Kaatu-kurlangu!” Ngula-jangka, ngurra yalumpu yirdi-manu ‘Mayami’.*

³ Jakupukupurdangka papardi-nyanulpa nyinaja ngurrararla witangka yirdingka Jiirirla kujalpa karrija ngurrararla wiringka yirdingka Yitamarla. Ngula-jana Jakupurlu yilyaja wati-patu nyanungu-nyangu Yijuwu-kurra yimi-kirli.

⁴ Yilyanjakungarntiji-jana yimi nyampu nyanungu-patuku yungu, “Yimi nyampu ngulaju kukurnu-puraji-kirlangu Jakupu-kurlangu. Nyuntujunpa paaju ngajuku, manu kapurnangku purda-nyanyi kajinpaju nyiyarlanguku wangka. Yungurnangku yimi-ngarrirni nyuntuku kujalparna nyarrpa-jarrija. Nyinajalparna Lapana-wana ngurrararla nyanungu-nyangurla. Kapurna yangka-juku nyampu-kurraju kulpari-jarriyarla, kala ngulangkuju ngajuju warla-pajurnu kulpari yaninja-kujaku. ⁵ Ngaju karnaju mardarni panu-jarlu warlalja puluku, tangkiyi, jiyipi manu narnukutu. Manu karnaju mardarni wati manu mardukuja panu-jarlu ngula kajulu ngajuku warrki-jarrimi. Ngaju karnangku yimi nyampu nyuntuku yilyamirra yimiri-maninjaku yungurnangku yaninjarla jirrnganja nyinami nyuntukuju.” (Ngula-jangka, Jakupu-kurlangu-paturlu wati-paturlulurla yimi-ngarrurnu Yijuwuku. Nyanungujurla nyurru-jukurla wapirdi yanunjunu Jakupuku.)

⁶ Ngula-jangka, Jakupu-kurlangu wati-patulurla yaninjarla nyanunguku kulpari wangkaja, “Rdipijarnalurla jalja-juku papardi-purajiki Yijuwuku. Nyanungurlu kanyanu watiji 400-pala mardarni, manu kangku nyurru nyuntuku yanirni.”

⁷ Ngula Jakupurlu kuja purda-nyangu, yalyu-wangu-jarrija laniji! Manngu-nyangu kula-ngantarla Yijuwuju kulu jangkardu yanurnu pinjakungarnti. Kuja-kujakuju, nyanungu-nyangu yapa-jana yurturlu-jarra-kurra yira-kari-manu, nyanungu-nyangu panu jiyipirlangu, narnukutu, puluku manu kawartawara-jana yurturlu-jarrarla yirrarnu. ⁸ Manngu-nyangu-nyanu Jakupurlu, “Kajilpa-jana Yijuwurlu yaninjarla muku pungkarla yurturlu-kari, kajikalu marda yurturlu-kariji wankaruku wuruly-parnka!”

⁹ Ngula-jangka, Kaatu-kurla wangkaja, “Nyuntujunpa Kaatu ngulalpangkupala warringiyirli Yipuruyamurlu manu ngajukupalangurlu Yijakirli puraja. Purda-nyangkaju, wiyarrpa! YAAWIYI, ngajukupaju wangkaja yungurna kulpari yanirni nyampu-kurra ngurrara warlalja-kurra manu wungu-warnu warlalja-kurra. Ngajukupaju wangkaja yungunpaju nganta yimiri nyinami. ¹⁰ Ngajurnangku nyuntuku jurnta yanu, nyiya-jangka kanpaju ngajukuju yimiriji warrarda nyinami? Nyiyaku kanpaju warrawarra-kanyi ngajulu? Nyurru-wiyi kujarna ngapa-wana Jurdunu-wana yanu Mijuputamia-kurra, jukati-mipa-kurlurna yanu watiya-kurlu. Kala jalangurlu ngajulurlu karnaju warlalja nyiyarningkijarra mardarni yurturlu-jarrarla. ¹¹ Ngula karnangku nyuntulu payirni yungunpaju muurlparlu mardarni ngajukupurdangka-kujaku papardi-kijaku Yijuwu-kujaku. Lani-jarri karnarla kajikanganpa yaninjarla marriwarlu muku pinyi panu-juku mardukuja-paturlangu manu kurdukurdurlangu! ¹² Nyuntunpaju wangkaja kapunpaju yimiri nganta nyina ngajuku, manunpaju wangkaja kapunpaju ngajuku nganta yinyi panu kurdukurdu manu warringiyi-walka panu-nyayirni nganta pingi-piya-juku nganta, kulalpa-jana nganangku-puka jinta-kari jinta-kariji yirdiyirdi-maninjantarla!”

* 32:2 ‘Mayami’ yirdiji ngulaju ‘Ngurra-jarra’

¹³ Jakupu ngunaja yinyarla mungaku jintaku. Parra-karirla rdirri-yungu maninjaku nyanungu-nyanguku panu-kariki jiyipiki, narnukutuku manu kawartawaraku yungurla yinyi nganta warntarri papardi-nyanuku. ¹⁴ Yirrarnu-jana ngama narnukutu 200-pala manu wirriya narnukutu 20-pala jinta-kurra yurturlu-kurra. Ngula-jangka-jana ngama jiyipi 200-pala manu wirriya jiyipi 20-pala yurturlu-karirla yirrarnu. ¹⁵ Ngula-jangka-jana ngama kawartawara 30-pala yirrarnu manu nyanungu-nyangu kurdu-warnu-patu yurturlu-karirla. Ngula-jangka-jana ngama puluku 40-pala yirrarnu manu wirriya karlarla-pala yurturlu-karirla. Ngula-jangka-jana yirrarnu ngama tangkiyi 20-pala manu wirriya tangkiyi karlarla-pala yurturlu-kari-kirra. ¹⁶ Ngula-jangka-jana milarninjarla manu nyanungu-nyangu warrkini rdaka-pala, ngulangku yungulu-jana yinya yurturlu-paturla palkangku warrawarra-kanyi. Ngula-jana wangkaja nyanungu-patuku, “Nyurrurlarlu kangkalu-jana yalumpurra yurturlu-kari yurturlu-karirla kamparrurlu, manulurla yungka ngajukupurdangkaku papardiki. Nguru-yirrakalu-jana yurturlu-paturla yira-kari yira-kari-maninjarla. Nguru-yirrakalu-jana yurturlu-kari-jangkaku manu yurturlu-kari-jangkaku.”

¹⁷ Ngula-jangka, Jakupurla kamparru-warnuku jintaku warrkiniki wangkaja ngulalpa-jana panu narnukutu warrawarra-kangu, “Kajingki papardi Yijuwu ngajukupurdangka nyuntuku yaninjarla wangkami, kapungku payirni nganaku kanparla warrki-jarrimi. Kapungku payirni nyarrpara-kurra kuja kanpa yani, manu kapungku nyuntu payirni-yijala ngana kajana warlalamarriji nyinami yalumpurraku panuku jiyipiki, narnukutuku, tangkiyiki manu kawartawaraku. ¹⁸ Kajingki payirni nyuntu kujarlu, yalu-manta kujarlu, ‘Nyampurraju nyuntukupurdangka kukurnu-puraji Jakupu-kurlangu ngula kangku nyinami warrkini nyuntukulku. Nyanungurlu nganta kangku yinyi nyampurraju nyuntukulku. Yijuwu, nyuntu paajulku kanparla nyanungukuju nyinami. Jakupu kanganpa purdangirli-wana yanirni ngaka.’ Kujanyarla wangkaya Yijuwukuju.”

¹⁹ Ngula-jangka, warrkini-patu-kariki-jana Jakupu wangkaja, “Kuja-piya-yijala nyurrurlajulurla Yijuwukuju wangkaya, kaji-nyarra yanirni. ²⁰ Wangkayalurla kuja nyanunguku, ‘Nyuntu-nyangu warrkini Jakupu kanganpa purdangirli-wana yanirni ngaka.’” Jakupurlu-nyanu manngu-nyangu, “Kajilparnarla nyampurra warntarri papardiki ngajukupurdangkaku yilyayarla, ngula-jangka kajirna nyanungu nyanyi, kapuju marda yawuru-jarrimi.” ²¹ Ngula-jangka, ngula-warnu, Jakupurlu-jana wati-patu warrkini yilyaja kamparrurlu panu-kurlu jiyipi-kirli, narnukutu-kurlu, tangkiyiki-kirli manu kawartawara-kurlu, kala nyanungujulpa nyinaja purdangirli yalumpurlajuku.

Jakupurla jurr-yarnkaja Kaatuku kula-nganta wati-kariki

²²⁻²³ Ngulalpa munga-juku karrija, Jakupu yakarra-pardija jarda-jangka, yakarra-manu-jana nyanungu-parnta-jarra, nyanungu-nyangu karnta-jarra warrkini-jarra manu nyanungu-nyangu 11-pala kaja-nyanu-patuju. Kamparru-jana yilyaja, yanumpalu ngapa-wana murrarninginti-kirra karru-wana yirdi-wanaju Japaka-wana. ²⁴ Kala Jakupu purdangirilpa nyinaja yangarlu. Ngula-jangka, wati yanurnu, manu rdirri-yungu jurr-yarnkanjarla Jakupuku, manulpa-pala-nyanu putaputa kujurnu. Puuly-mardarnulpa-pala-nyanu, manu jirri-mardarnulpa-pala-nyanu rdiily-parnkanja-wangurlu jintaku mungaku. Watingkijilpa putaputa kujurnu Jakupu walya-kurra. ²⁵ Yinyarlu watingki kula Jakupu walya-kurra kujurnu, lawa. Ngayilpa putaputa mamparl-pinjarla wirri-pungu Jakupulku. Ngula-jangka, rangkarr-kurlurlu nyanungurlu pakarnu yardipi Jakupu, ngula wanarri lirrija yardipirla. ²⁶ Ngula-jangka, nyanungurla wangkaja Jakupuku, “Wayinpa! Yampiyalkuju! Wantaju-ka kankarlu-jarrinja-yanilki!”

Jakupurlu yalu-manu, “Ngulaju ngula-juku! Ngulakungarntiji ngajukuju wangkaya yungunpaju pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kanyi tarnngangku-juku!”

²⁷ Ngula watingki payurnu, “Nyianpa yirdi nyuntu?”

Yalu-manu Jakupurlu, “Ngajurna Jakupu.”

²⁸ Ngula-jangka, watirla wangkaja, “Jalangu-jangka, yirdi nyuntu-nyangu kula Jakupulku, nyuntuju yirdi Yijirali.† Panu-kari watinpa-jana jintangku muku pungu. Kaaturlu manu nyuntulurlunpala-nyanu puuly-mardarninjarla putaputa kujurnu. Kulangku nyuntuju walya-kurra kujurnu.”

²⁹ Ngula-jangka, Jakupurla wangkaja nyanunguku, “Ngaju karnangku nyuntu payirni jinta-mipaku. Nyianpa nyuntu yirdi?”

Watingki yalu-manu, “Nyia-jangkakurnangku yimi-ngarrirni ngaju-nyangu yirdiji?” Ngula-jangka, watijirla wangkaja Jakupuku yungu nganta pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kanyi tarnngangku-juku. Ngula-warnu, watingki yampija Jakupu, manu yanulku.

³⁰ Ngula-jangka, Jakupu wangkaja, “Ngajurna nyangu yinngirri Kaatu-kurlangu milpangku ngajulurlu, kala ngajuju wankaru-juku!” Ngula nyanungurlu yalumpu ngurra yirdi-manu Piniyali.‡ ³¹⁻³² Kujalpa wanta kankarlu-jarrinja-yanu, Jakupurlu yampija yinya ngurra. Nyanungu-nyangu yardipi wijini pakarninja-warnu yinya-jangka, manulpa jarntinja-yanu. Ngula-jangkanya, jalangurlangu yapangku Yijirali-pinkirli kula kalu ngarni kuyu yilara yardipi-jangka jiyipi-jangka, narnukutu-jangka manu puluku-jangkarlangu.

33

Jakupu manu Yijuwu-pala jinta-jarrija yipililki

¹ Ngula-jangka, Jakupurlu nyangu Yijuwu nyanungu-nyanungu-kurlu wati-kirli 400-pala-kurlu kujalpalu wurnturu yanurnu. Ngula-jana warlalja wungu-warnu nyanungu-nyangu yira-kari-maninjarla yirrarnu yurturlu-paturla murntu-palarla.

² Yirrarnu-palangu karnta warrkini-jarra kurdukurdu-kurlu kamparru. Liiya manu kurdukurdu nyanungu-nyangu-jana kulkurru yirrarnu. Ngula-jangka-palangu Rajulu manu nyanungu-nyangu kaja-nyanu Jajupu yirrarnu purdangirli. ³ Ngula-jangka, Jakupuju rdirri-yungu wapanjaku Yijuwu-kurra-pinangu, manulu nyanungu-parnta-paturlu kurdukurdu-kurlurlu purdangirli-wanarlu puranja-yanu yurturlu-paturlarlu. Kujalpa nyanungu wapanja-yanu nyanungu-nyangu papardi Yijuwu-kurra-pinangu, Jakupurla parntarrinjunu walyangka yinngirri-purdanji wirilki-palaku.

⁴ Ngula-jangka, Yijuwurla yanu Jakupuku. Nyanungurlu ngamirli-maninjarla Jakupu nyunjurnu wirilki-jarrarla. Ngula-pala rdirri-yungu yulanjakulku. ⁵ Ngula-jangka, Yijuwurlu-jana nyangu karntakarnta kurdukurdu-kurlu yaninjarni-kirra. Payurnu Jakupu, “Yapa nyampurraju nyuntu-nyangunya?”

Jakupurlu yalu-manu, “Yuwayi, papardi, ngajuku kajulu nyinami. Yimirilpaju Kaatuju nyinaja, manu yapa yalumpurraju yungu ngajuku.”

⁶ Ngula-jangka, karnta warrkini-jarra-palarla kurdukurdu-kurlu yanurnu Yijuwuku, manulurla parntarrija walyangka yinngirri-purdanji. ⁷ Ngula-jangka, Liiyarlangu kurdukurdu-kurlurla yaninjarla nyanunguku parntarrinjunu. Ngula-warnu, Jajupu manu nyanungukupalangu Rajulurlulku-palarla yaninjarla Yijuwuku parntarrinjunu. ⁸ Ngula-jangkarla wangkaja Jakupukulku, “Yangkurrarlu kujarna-jana nyangu panu-jarlu narnukutu, jiyipi, puluku, kawartawara manu tangkiyi,

† 32:28 ‘Yijirali’ yirdiji ngulaju ‘Nyanungurlu manu Kaaturlu-pala-nyanu Puuly-mardarninjarla Putaputa Kujurnu’ ‡ 32:30 ‘Piniyali’ yirdiji ngulaju ‘Kaatu-kurlangu Yinngirri’

kujalpalu-jana watingki nyuntu-nyangurlu nguru-yirrarninja-yanu, ngularra nyuntulurlu kapunpa-jana nyarrpa-mani?”

Jakupurlu yalu-manu, “Ngajulurlu yungurnangku yalumpuraju yinyi nyuntuku warntarri nganta, ngula-jangka yungunpaju nyina ngajuku wardinyilki.”

⁹ Kala Yijuwurlu kamparrurlu wurra-manu, manurla wangkaja, “Ngaju karna-jana nyurru panu-yijala mardarni. Mardakangku nyuntulurlu, ngula panu-jala mardakangku yajarri-wangurlu!”

¹⁰ Kala wilji-jikilparla Jakupuju wangkaja, “Yuwa, ngayi-nyanu kutu kangkarlangu! Kajilpanpaju wardinyi nyinakarla, kajikanpa-nyanu warntarri kangkarla ngaju-nyangu. Ngulanpaju yaninjarla ngamirlji-mardarnu, manu ngularnangku yinka-kurlu nyangu, ngulaju kula-ngantarnangku nyangu yinngirri Kaatu-juku!

¹¹ Ngajukulpaju Kaatu yimiri nyinaja, manu yunguju panu nyiyarningkijarra. Kulalparna-jana nyampuraju nganjarla nyarrparlu. Kangka-nyanu warntarri ngaju-nyangu.” Wilji-jikilparla Yijuwukuju kuja-juku wangkaja.

¹² Yijuwu ngungkurr-nyinajarla Jakupuku, manurla wangkaja, “Ngula-juku, kanyilki karnaju. Wurnarlu mapirrilki kulpari yani ngurra ngaju-nyangu-kurra. Kapurnalu wapanja-yani nyurrurla-kurlu.”

¹³ Kala Jakupurlu wurra-manu Yijuwu, manurla wangkaja, “Murnma, papardi ngajukupurdangka! Milya-pinyi kanpa-jana panu kurdukurdu ngaju-nyangu kalu murnma kurdu-warnu nyinami nyurnu wapanja-warnu. Manu panu jiyipi, narnukutu, tangkiyi, puluku manu kawartawara, kuja karna-jana mardarni, ngulaju kalu mata karrimi wapanja-warnu, manu kurdu-warnurlu kalu-jana lampurnu-juku ngati-nyanu ngarni. Kajilparna-jana jinyijinyi-mantarla wurntururlanguku yaninjaku parraku jintarlanguku marda, kajikalu nyampuraju marda muku palimirlangu.

¹⁴ Ngajulu kapurnangku nyuntu purda-nyanyi, papardi ngajukupurdangka, kajinpaju nyarrparlangu wangkami. Kala yanta kamparru nyuntuju. Ngajulurlu kapurnangku puranja-yani purdangirli-wanarlu. Ngaju karna panu-kurlu pingka wapanja-yani. Kulalparna-jana jinyijinyi-mantarla wapanjaku kiljiki. Papardi, ngakarnangku nyanyi Jiirirla.”

¹⁵ Ngula-jangka, Yijuwurla wangkaja, “Ngula-juku, kala ngurrju mayi kajilparnangku wati panu-kari ngaju-nyangu yirrakarla marlpa yungungkulu nyuntu warrawarra-kanyi yapa-kari-kijaku?”

Yalu-manu Jakupurlu, “Lawa, ngulaju ngula-juku, kangka-jana panu-juku. Yungurnangku ngari nyuntu-puka yawuru-mani.”

¹⁶ Ngulangka parrangka jintangka, Yijuwu nyanungu-nyangu-kurlu wati panu-kurlu kulpari yanu ngurra-kurra Yitama-kurra. ¹⁷ Kala Jakupu ngulaju yanu Jakajakurra-puka. Ngulangka-nyanu nganturnu yuwarli, manu-jana yuwarli witawita nganturnu nyanungu-nyanguku jiyipiki, narnukutuku, pulukuku manu tangkiyiki. Kujarlanya ngurra ngulaju yirdi-manu Jakaja.*

¹⁸ Nyampurulu-ka lawa-mani yimi Jakupu-kurlu kujalpa wurna wapaja wurnturu-jangka Mijuputamiya-jangka kirri-kirra Jikimi-kirra yirdiyi-wana yangka-wana kuja-ka ngunamirra yirdiyiji Patana-Yarrama-kurra. Jikimiji kirri, ngulaju-ka karrimi Kananarla. Nyanungujulpa warrawarra-kangu Kaaturlu wurna-puruju. Jakupukurlangu ngurrulpa kakarrara kirringka ngulangka karrija. ¹⁹ Ngakalku-nyanu nguru ngula manu nyanungurlu. Yungu-jana tala 100-pala pirli-piya yarltiri kaja-nyanu-patuku Yamuru-kurlangu-patuku ngulalpalurla nguruku yinyaku nyinaja warlaljamarri.* ²⁰ Ngakalku kuja Jakupurlu manu nguru yinya, yurturlu-pinjarla

* **33:17** ‘Jakaja’ yirdiji ngulaju ‘Yama-pardu-patu’ * **33:19** Nyangka John 4.5

Kaatuku ngurrju-manu pirli-patu purranja-kurlangu. Manu nyanungurlu ngurrara ngulaju yirdi-manu Yalaluyi-Yijirali.†

34

Nyampuju yimi Tiina-kurlu yangka Liiyaku yurntalu-nyanu-kurlu

¹ Tiinajulpa nyinaja Liiya-kurlangu yurntalu-nyanu manu Jakupuku kirda-nyanukuju. Parra jintangka, yanu-jana karntakarnta Kanana-wardingki-patuku jiju janu kujalpalu kutu nyinaja. ² Kujalpa wapanja-yanu, watingkilpa nyangu yaninjarnikirra. Nyanungu-nyangu yirdiji Jikimi, kaja-nyanu Yamuru-kurlangu kujalpa Yiipiti nyinaja. Manulpa-jana wiri nyinaja yapa nyanungu-nyanguku. Yuwayi, kuja Jikimirli nyangu Tiina, puuly-mardarninjarla kurntaku ngurrju-manu. Jinyijinyi-manu ngunanjaku. ³ Junga, ngampurrpa-nyayirnilparla nyinaja karntakuju. Yulkajanyayirnilparla, manu puuly-mardarninjarla maju-manu. Ngula-jangka, wangkajarla ngurrju-nyayirni, manu puta walyka-manu. ⁴ Ngula-jangka, Jikimi yanu pina ngurra-kurra, manu wangkajarla nyanunguku kirdanaku, “Payirninjinka Jakupu yungurna yupukarra-jarri nyanunguku yurntalu-nyanu-kurlu Tiina-kurlu.” Jungajuku, Yamuruju yanu payirninjaku Jakupuku.

⁵ Ngula-puruju, Tiinakupalangurlu Jakupurlu purda-nyangu Jikimiji kuja ngunaja nganta nyanunguku yurntalu-nyanu-kurluju. Jakupu-kurlangu kaja-nyanupatujulpalu nyinaja yuwurrkurla, pulukulpalu-jana mardarnu. Jungalpa-jana Jakupuju pardarnu kaja-nyanu-watiki kajili pina-yanirni warrki-jangka.

⁶ Ngula-jangkaju, Yamuru yanurnu kaja-nyanu Jikimi-kirli Jakupu-kurlangu-kurra ngurra-kurra. Payurnu kajilpa Jikimi yupukarra-jarriyarla Tiina-kurlu. ⁷ Ngakapardu-kari, yukajarnili Jakupu-kurlangu kaja-nyanupatuju ngurra-kurralku. Kujalu yanurnu ngurra-kurra, Jakupurlu-jana yimi-ngarrurnu kuja Jikimirli puuly-mardarninjarla Tiina maju-manu. Kurnta-jarrijalu, manu kula-jarrijalurla Jikimikiji. Kurnta-manu-nyayirni nganta-jana nyanungu-nyangu warlalajaju Yijiralirlaju. Manu Jikimirli nganta kaji yampiyarla-juku marnpirninja-wangurlu.

⁸ Ngula-jana Yamuru wangkaja nyanungukupurdangka-patuku, puta-jana walyka-manu, “Ngaju-nyangu kaja-nyanu ngampurrpa karla ngawurru-purajikiji nyina. Ngurrjulu-jana wangkaya yungulpa-pala nyinakarla. ⁹ Nyuntu-nyangu warlaljarlu manu ngaju-nyangu warlaljarlu karlipa-jana panu-jarlu karnta kaminakamina mardarni. Yinyi jarnkujarnkurlipa-nyanu yupukarra yupukarra ngalipa-nyangu kaja-wati-kirra. Yungurlipa warlalja-patu wiri nyina tarnnga-juku jintangka-juku. ¹⁰ Nyurrurla yungunkulu nyina nyampurla ngurungka tarnnga. Nguru wiri-kakarri. Kajikankulu nguna kutu, manu kajikankulu-nyanu mani niyarningkijarra.” Kujarlunyalpa-jana Yamururluju yipiljiyilji-manu Jakupuju manu nyanunguku kaja-nyanupatuju.

¹¹ Ngula-jangka-jana Jikimi wangkaja Jakupuku manu kaja-nyanupatuku, “Yuwa, yimiri nyinayajulu yungurna yupukarra-jarri nyuntu-nyangu yurntalpa-kurlu. Ngula-wanawanaju kapurna-nyarra niyarningkijarra yinyi kajinkijili payirni. ¹² Marda tala wirirlanguku kajinkijili payirni yungurna yupukarra-jarri, kapurna-nyarra yinyi. Ngarijili yimiri nyinaya yungurna karnta-kurlu yupukarra-jarrimi!”

¹³ Kala Jakupu-kurlangu kaja-nyanupaturlu kulalu-jana yalu-manu Jikimi manu Yamuruju jungarnirli. Manngu-nyangulpalu kuja Jikimirliji nganta maju-manu nyanungurra-nyanguku ngawurru-nyanu, manulpalu-nyanu wangkaja nyarrparlu yungulu-jana pinyi. Yulyurliku-yirrarnulu-jana, manu wangkajalurla Yamuruku,

† 33:20 ‘Yalaluyi-Yijirali’ yirdiji ngulaju ‘Kaatu Ngulaju-jana Yijirali-pinkiki Kaatu’

¹⁴ “Kulalparnalurla yungkarla nganimpaku ngawurru-nyanuju nyuntu-nyangu kaja-nyanu Jikimiki yupukarraju, kulanguku ngananguku ngarrka-kujurnu. Kajilpar-nangkulu Tiina yungkarla yupukarraku, kujaju kurntangka-nyayirni! ¹⁵ Kajinpa ngampurpa nyina nganimpakupurdangkaku ngawurru-nyanuku kaja-purajiki yupukarra maninjaku, ngulakungarntirlijili-nyanu ngarrka-kijika-wiyi. Kujanya kurruwarriji nganimpa-nyangu. ¹⁶ Kajinkili-nyanu ngarrka-kijirni, ngulaju kajikarnalu nyina nguru nyampurla nyurrurla-kurlu. Kajikarlipa-nyanu jarnkujarnku yinyi yurntalu-nyanuju yungurlipa jintangka nyina. ¹⁷ Kala kajinkili nyina ngarrka-kijirninja-wangu-juku, kapurnalu yampinjarla yani nyampuku ngurraraku, ngulaju ngawurru kapurnalu kanyi-yijala nguru-kari-kirra.”

¹⁸ Yamuru manu kaja-nyanu Jikimili-jana ngungkurr-nyinaja Jakupu-kurlangu kaja-nyanu-patuku, manulu-jana wangkaja, “Ngulaju ngula-juku. Kapurnalu-nyanu ngarrka-kijirni jintawarlayirli.” ¹⁹ Yalumpurla ngurrangka, panulpalurla yulkaja Jikimikiji, manulparla ngampurpa nyinaja yupukarra-jarrinjaku Jakupu-kurlangu yurntalu-nyanuku.

²⁰ Kujakungarntiji, Yamuru manu Jikimi-pala pina-yanu ngurra-kurra yungulu-jana wati-patu-kariki wangkami. ²¹ Wangkajalu-jana, “Nyampurra-wati Jakupu manu nyanunguku kaja-nyanu-patu, ngulaju ngurrju-nyayirni kalu-nganpa nyina. Wangkami yungurlipa-jana yungulu tarnnga nyinami nyampurla. Nguru wiri-ka nguna nyanungurrarlanguku. Yungurlipa-jana yupukarra-mani yurntalu-nyanu-wati, manu yungulu ngalipa-nyangu yurntalu-nyanu-kurlu yupukarra-jarrimi. Manu yungurlipa jintangka-juku nyina. ²² Kujakungarntiji yungurlipa-nyanu ngarrka-kijirni nganta. ²³ Nyarrpa kankulu manngu-nyanyi? Kajirlipa-nyanu ngarrka-kijirni, nyanungurra-nyangu puluku manu jiyipi-wati yungulu ngalipa-nyangu-jarrimi. Yuwayi, ngarrka-kijirnilripa-nyanu yungurlipa-jana jirrnganja nyina.”

²⁴ Yuwayi, ngungkurr-nyinajalu-palangu Yamuruku manu Jikimikiji. Jinta-jarrinjarlalu-nyanu ngarrka-kujurnu.

²⁵ Parra jirrama-jangka, wati-patujulpalu jata-nyangu murrumurru kujalu-nyanu muku ngarrka-kujurnu. Ngarilpalu waparlku ngunaja-puka jaarl-nyanja-wangu. Ngula-jangkaju, jirrama yangka Jakupu-kurlangu kaja-nyanu-jarra Jimiyani manu Liipi, Tiinaku papardi-nyanu-jarra, yaninjarlalu-jana muku pakarnu junma yirikirlirli. Ngarili-jana riwarr-pungu. ²⁶ Yaninjarlalu-jana pungu Yamuru manu nyanunguku kaja-nyanu Jikimirlangu. Manulu Tiina pina-kangu Jikimi-kirlangu-jangka ngurra-kurra nyanungu-nyangu-kurra. ²⁷ Ngulalu Jakupuku kaja-nyanu-watiji pina-yanu yinya kirri wiri-kirra Yamuru-kurlangu-kurra. Nyangulu-jana nyurnu ngunanja-kurra, manulpalu purungku-manu nyiyarningkijarra, kuja Jikimirli nganta ngawurru-nyanu maju-manu. ²⁸ Purungkulu-jana jurnta kangu puluku, jiyipi, narnukutu manu tangkiyi kujalpalu nyinaja yinyarra yapa-kurlangu. ²⁹ Ngarili yaninjarla manu nyiyarningkijarraju, kangulu-jana muku karntakarnta manu kurdukurdu, manulpalu yuwarli-kari yuwarli-kari-kirra yukaja purunjuku.

³⁰ Kujalu pina-yanurnu Jakupu-kurlangu ngurra-kurra nyiyarningkijarra-kurlu, kurnta-ngarrurnu-palangu Jimiyani manu Liipiji, “Niyakunpajupala kurntaku ngurrju-manu. Yangka Kanana-wardingki-wati manu Piriji-wati yapa-patu, kuja kalu nyina nyampurla ngurungka, kapulu-nyarra purda-nyanyi kujankulu-jana pungu Yamuru manu Jikimi manu wati-patu-kari. Kapulu wangka ngaju nganta punku pukulyu kuyu-piya! Ngalipa-nyangu warlalajaju wita yapa-kurlu. Kala yinyarra Kanana-wardingki manu Piriji-wati, ngulajulu panu-jarlu-nyayirni. Kajili jinta-jarri, kapulu-ngalpa muku pinyi!”

³¹ Jimiyanirli manu Liipirli-pala yalu-manu kirda-nyanuju, “Yuwa! Niyaku kanpa-jarrangu kurnta-ngarrirni? Yinyarlu Jikimirli maju-manu ngajarrakupurdangka.

Nyanungurlu jinyijinyi-manu nganimpaku ngawurru-nyanu ngunanjaku nyanungu-kurluku yangka karnta punku-piya kuja-ka talakupurda warru nguna!”

35

Nyampuju yimi ngulaju Jakupu-kurlu kuja pina-yanu Pijili-kirra nyanungu-nyangu warlalja-patu-kurlu

¹ Ngaka-pardu-kari, Kaaturla wangkaja Jakupuku, “Yanta pina nyuntu-nyangu warlalja-patu-kurlu Pijili-kirra, yinya ngurra yangka kujarnaju ngajulurlu milki-yirrarnu nyuntu-kurra, kujanpa wuruly-parnkaja papardi-puraji Yijuwu-kujaku. Kajinpa yani yinya-kurra, yarturlu-patuju murnju-yirraka yurturlurla yungunpaju pulka-pinyi ngajuku.”

² Junga-juku-jana Jakupuju wangkaja nyanungu-nyangu warlalja-patuku manu yapaku kujalpalurla warrki-jarrija nyanunguku, “Kajinkili-jana nyurrurlurlu mardarni nyiarlangu juju, ngulajulu-jana yampiya. Kulalu-jana parntarriya, ngarili puraya Kaatu-mipa. Yukayalu ngurrjunga jurnarrpara wurnakungarnti. ³ Pinarlipa yani ngurra pirli-kirra pirli-patu-kurlu-kurra Pijili-kirra. Yinyarlanya kapurna-jana yarturlu-patuju turnu-maninjarla murnju-yirrarni Kaatuku pulka-pinjakungarnti. Nyanungurlunyalpaju warrawarra-kangu ngajuku papardi-nyanu Yijuwu-kujaku kujalpaju wajirli-pungu. Warrawarra-kangulpaju warrarda kujalparna nyarrpara-wanarlangu wapaja.” ⁴ Junga-juku, yapangkujulurla yungu muku nyiyarningkijarraju Jakupukuju kujalpalu-nyanu mardarnu juju manu langa-kurlangurlangu. Kangu-jana Jakupurluju, manu yanu kirri-kirra Jikimi-kirra. Ngulangaju-jana yangkarra juju milyingka yirrarnu kanunju watiya wiringka kujalpa yupa-patuku karrija. ⁵ Ngulajangkaju, Jakupurlu manu nyanungu-nyangu warlaljarlu yampinja-yanu yinya ngurra manu yanulu Pijili-kirra. Ngula-puruju, yangka yapa-patu-kari kujalpalu nyinaja yinya ngurra-wana, kululpalu-jana pardarnu. Kala Kaaturlu-jana lanimanu, kulalu-jana wajirli-pungulku.

⁶ Ngaka-pardu-kari, Jakupu manu nyanungu-nyangu warlalja-patu yukajarralu Lu-ujurla yirdi-pardu-kari Pijiliki. Yinya ngurra ngulaju Kananarla. ⁷ Yinyarlanya-nyanu Kaaturluju milki-yirrarnu Jakupu-kurraju kamparrurlu-wiyi, yangka kujalpa wuruly-parnkanjinaanu papardi-nyanu Yijuwu-kujaku. Ngula Jakupurluju turnu-maninjarla murnju-yirrarnu yarturlu-patu yurturlurla Kaatuku pulka-pinjakungarnti, manu yirdirla yirrarnu ngulaju ‘Yal-Pijili’.*

⁸ Jakupu-kurlangu warlaljarlalpa nyinaja muturna yirdiji Tipuru. Wiri-manu Jakupu-kurlangu ngati-nyanu Ripika. Kuja Ripika palija, ngulajulpa Tipuru warrarda nyinaja-juku Jakupu-kurlangu warlalja-kurlu. Yuwayi, yinya muturna palijalku, ngulalu milyingka yirrarnu kanunju watiyarla kurrkapirla pirlingka kanunju Pijili-ngirli. Yirdi-manurla yinya ngurra ‘Yalana-Pakuju’.†

⁹ Kujalu Jakupu manu nyanungu-nyangu warlalja-patu yukajarra yinya ngur-rangka Pijilirla yinya wurna-jangka Patana-Yarrama-jangka, Kaaturlu-nyanu yada milki-yirrarnu, manurla ngurrju-nyayirni wangka, wangkajalparla kapu warrarda pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kangu. ¹⁰ Nyanungurla kuja wangkaja, “Jalangu nyuntu-nyangu yirdiji Jakupu. Jalangu-ngurlu kulangkulu nganangku yirdi-mani kujaju. Nyuntu-nyangu yirdiji Yijirali.” Junga-juku, Kaaturlu Yijiralirla yirdiji yirrarnu. ¹¹ Ngula-jangka, Kaaturla wangkaja, “Ngajujurna PIRRJIRDI-NYAYIRNI WITA-WANGU! Kurdu panu-jarlujulu kurduwarr-kijika! Nyuntu-nyangurlu kur-dukurdurlu kapulu-jana mardarni kurdu panu-jarlu ngurarra-kari ngurarra-karirla,

* 35:7 ‘Yal-Pijili’ yirdiji ngulaju ‘Nyampuju Ngurra Ngulaju Pirrjirdi-nyayirni Kaatu-kurlangu’ † 35:8 ‘Yalana-pakuju’ yirdiji ngulaju ‘Yulajarlipa Kurrkapirla’

ngularraju wiri-jarrinjarla kapulu-jana wiriwirilki nyina yapaku nguru-kari nguru-karirla. ¹² Nyampu nguru kujarnarla yungu warringiyi-purajiki Yipuruyamuku manu nyuntu-nyangu kirdanaku Yijakiki, ngajulurlu karnangku yinyi nyuntukulku, manu ngaka kajinpa nyuntu palimi, ngajulurlu kapurna-jana yinyi nyuntu-nyangu kurdukurduku.” ¹³ Kujarla Kaatu kuja wangkaja Jakupuku yinya ngurrangka, yampinjarla pina-yanu kankarlarra.

¹⁴ Ngula-jangka, Jakupurlu jinta-kari pirli lalya manu, manu juka-yirrarnu walyangka yinya yangka kujarla Kaatu wangkaja nyanunguku. Kuja yinya pirli juka-yirrarnu, ngularla pama manu jara kankarlumparra winjurnu Kaatuku yati-wangkanjaku. ¹⁵ Ngula-jangkaju, yirdilkirla yirrarnu ‘Pijili’.

Nyampuju yimi wita Rajulu-kurlu manu nyanunguku jurdalja-nyanu Yijaki-kirli kuja-pala palija jirrama-juku

¹⁶ Ngaka-pardu-kari, Jakupu manu nyanungu-nyangu warlalarlulu yampinja-yanu yinya ngurra Pijili, manulu yanu ngurra jinta-kari-kirra yirdi-kirraju Yiparata-kurra. Jakupu-parnta Rajulu, ngulajulpa nyinaja miyalu-pardu, kulkurru-juku mardarnu wurna-puru-juku kurduju. Murrumurru-nyayirnipa-nyanu purda-nyangu, manulpa manngu-nyangu kurdu nganta wajawaja-maninja-kujaku. ¹⁷ Kurdu yinya kula wilyipi-pardija. Karnta jinta-karilpa nyinaja Rajulu-kurluju jija-piya kurdu-kurlangu-piya. Ngakalku palka-jarrija kurduju, ngulaju wirriya. Karntarla wangkaja Rajuluku, “Kula lani-jarriyalku, kaja jinta-kari kanpa mardarni.” ¹⁸ Rajulujulpa murrumurru-nyayirni nyinaja palinjakungarnti. Palinjakungarntirli yirdirla yirrarnu kurdukuju ngulaju Pinuni.† Kala Jakupurlurla yirdi jinta-kari yirrarnu Pinyamini.‡

¹⁹ Ngula-jangkaju, Rajulu palijalku. Jakupurlu palka nyanungu-nyanguju kangu, milyingka yirrarnu Yiparatarla. Yirdi jinta-kariji Pijilimi. ²⁰ Kankarlu yinya milyingka, Jakupurlu juka-yirrarnu jinta pirli lalya yungulu yapangku milya-pinyi kujalpa nyarrpararla Rajulu milyingka ngunaja. Yinya pirli ngulaju palka-juku jalanguju-ka karrimi.

²¹ Yinya-jangkaju, Yijirali manu nyanungu-nyangu warlalja-patu, ngulajulu ngunaja murrarninginti ngurrangka yirdingkaju Mikitu-Yitururla. ²² Nyinajalpalu yinyarlaju. Ngula Yijirali-kirlangu kaja-nyanu yangka kamparru-warnu-paja Ruupunu yaninjarla ngunaja Piilya-kurlu. Piilyaju ngulajulpa nyinaja Rajulu-kurlangu warrkini. Kalinyanu-piyalkulparla nyinaja Yijiralikiji. Yijiralirliji purda-nyangu kuja nyarrpa-jarrija Ruupunu.

Jakupurlulpa-jana mardarnu 12-pala kaja-nyanu.

²³⁻²⁶ Nyampurranya yirdi-watiji kaja-nyanu-wati-kirlanguju kujalurla palka-jarrija Jakupuku Patana-Yarramarla. Nyanungu-parnta Liiyarlurla palka-manu-jana nyampu jika-pala: Ruupunu yangka Liiya-kurlangu kaja-nyanu kamparru-warnu, Jimiyani, Liipi, Juurda, Yijaka manu Jupulunu. Jakupu-parnta jinta-kari Rajulurlu ngulaju-palangu mardarnu nyampu-jarra Jajupu manu Pinyamini. Rajulu-kurlangu warrkinirli Piilyarlu, ngulaju-palangu mardarnu jirrama-yijala Taanu manu Nap-atali. Liiya-kurlangu warrkinirli Jiilparlu, ngulaju-palangu mardarnu jirrama-yijala Kaardu manu Yaaja.

²⁷ Ngaka-pardu-karilki, Jakupu manu nyanungu-nyangu warlalja-patu pina-yanulu Mamiri-kirra kujalpa nyanungukupalangu Yijaki wankaru-juku nyinaja. Mamirijilpa kutu karrija ngurra-karikiji Kiri-Yarrpakuju. (Yirdi jinta-kariji Yipurana.) Yinyarlanya Yipuruyamu manu Yijakiji kala-pala nyinaja kamparru-wiyi. ²⁸⁻²⁹ Kujarla Yijakiki rdipija 180-pala yulyurru, ngulaju palijalku. Junga, purlka-pardu-nyayirnipa

† 35:18 ‘Pinuni’ yirdiji ngulaju ‘Ngaju-nyangu Kajangkuju Yulanjaku Ngurrju-manu’ § 35:18 ‘Pinyamini’ yirdiji ngulaju kuja ‘Ngaju-nyangu Kaja Pirrjirdi-nyayirni’

nyinaja. Nyanungu-nyangu kaja-nyanu-jarrarlu Yijuwurlu manu Jakupurlu-pala milyingka yirrarnu.

36

Nyampuju yimi Yijuwu-kurlu manu yapa warlaljayirri nyanungu-nyangu-kurlu

¹ Nyampuju wati Yijuwu, ngulalpa yirdi mardarnu jinta-kari Yitama. Nyampuju yimi nyanungu-kurlu.

² Yijuwurluju, karnta marnkurrpa-jana manu, ngulalpalu nguru ngulangka nyinaja Kananarla. Nyampu karnta kamparru-warnu nyanungu-parnta ngulaju Yaata, ngulajulpa yurntalpa Yaluna-kurlangu. Yalunu, ngulaju Yititi yimi-kari. Yijuwu-parnta karnta kulkurru-warnu yirdi Yulipama, ngulalparla yurntalpa nyinaja Yaana-kurlangu manu Jipunu-kurlangu warringiyi-nyanu. Jipunujulpa Yiipiti nyinaja.

³ Yijuwu-kurlangu karnta nyanungu-parnta jinta-karilki ngulaju Pajama, ngulalparla yurntalpa nyinaja nyampuku Yijimaliki manu ngawurru-nyanu nyampuku Napataku.

⁴ Yijuwu-kurlangu karnta nyanungu-parnta Yaata, ngulakujurla palka-jarrija wirriya Yilipaja. Ngula-jangka, jinta-kariki karntakujurla palka-jarrija Pajamaku wirriya-yijala yirdiji Ruulu. ⁵ Yinyarlu kulkurru-warnurlu karnta jinta-karirli yirdingkiji Yulipamarlu, ngula-jana mardarnu wirriya-patu marnkurrpa yirdi-patuju Jiyuju, Jalama manu Kuura. Nyampurra ngulaju Yijuwu-kurlangu kaja-nyanu-patu, palka-jarrijalu ngulangka-juku ngurungkaju Kananarla. ⁶⁻⁸ Nyinaja kujalpalu nguru Kananarla, Yijuwurlulpa-jana mardarnu panu-nyayirni puluku, jiyipi, manu ngula-piya-yijalalpa-jana nyanungukupurdangkarluju Jakupurluju mardarnu panu-yijala. Ngulangka kulalpa mangarri karrija miyi, marna manu ngapa nyampuku ngarninjaku pulukuku manu jiyipiki, lawa. Nyampu-jangkaju, Yijuwurluju kangu-jana nyanungu-parnta, yurntalu-nyanu, kaja-nyanu manu yapa-patu-kari nyanungu-nyangu wungu-warnu, puluku, jiyipi manu nyiyarningkijarra. Muku-jana kangu Kananan-gurluju wurnturu-nyayirni pamarrpa-kurra yirdi-kirraju Jiiri-kirra. Ngu-langkalkujulpalu nyinaja tarnnga-juku.

⁹ Nyampunya yimi Yijuwu-kurlu, nyanunguku kaja-nyanu-patu-kurlu, manu panu yapa-kurlu ngulalu-jana palka-jarrija nyanunguku kaja-nyanu-patuku, ngularra-kurlu nyampuju yimi. ¹⁰⁻¹³ Kala kamparru-warnuku karntaku, ngulajurla palka-jarrija Yaatakuju, Yijuwurlu ngulalpa jinta kaja-nyanu mardarnu yirdiji Yilipaja. Ngula nyampu-parnta kamparru-warnu-kurlangu kurdukurduju rdaka-pala: Timina, Yaamuru, Jiipuyu, Katama manu Kinaja. Kala jinta-kari-kirlangu Timina-kurlangu, ngulaju Yilipajarlu mardarnulpa jinta-kari kaja-nyanu Yamaliki. Ngula-jangka, jinta-kari kulkurru-warnu karnta ngula-kurlanguju, Pajamaku ngulajurla nyinaja kaja-nyanu jinta Ruulu. Ruulukuju kaja-nyanuju ngulajulpalurla karrija murntu-pala Naaja, Jiiruyu, Jaama manu Miija.

¹⁴ Kala nyanungu-parnta kulkurru-warnuku Yulipamaku, nyanungu-parnta Yijuwukuju ngulaju marnkurrpa-jalalpalurla nyinaja Jiyuju, Jalama manu Kuura. Nyampu Yulipama ngulajulpa yurntalpa nyinaja Yaanaku Jipunu-kurlangu warringiyi-nyanu.

¹⁵⁻¹⁶ Nyampurra wiriwiri ngulajulpalurla palka-jarrija Yilipajaku yangka Yijuwu-kurlangu manu Yata-kurlangu kaja-nyanu: Timina, Yaamuru, Jiipuyu, Kinaja, Kuura, Katama manu Yamaliki. Ngulajulpalu-jana wiriwiri nyinaja yapa panukuju kujalpalu nyinaja ngurungka Yitamarla.

¹⁷ Nyampurra yirdi-patu ngulajulpalurla palka-jarrija Ruuluku yangka Yijuwu-kurlangu manu Pajama-kurlangu kaja-nyanu: Naaja, Jiira, Jaama manu Miija. Ngulajulpalu-jana wiri-yijala nyinaja yapa panukuju.

18-19 Nyampurra yirdi-patu ngulalpalurla palka-jarrija Yulipamaku yangka yurntalpa-nyanu Yaana-kurlanguku: Jiyuju, Jalama manu Kuura. Ngulajulpalu-jana wiri-yijala nyinaja yapa panukuju.

Nyampuju yimi ngulaju wati nyampu yirdi Jiiri-kirli manu nyanungu-nyangu yapa-kurlu nyampu kuruwarri-pardu-kari-kirli kujalpalu nyinaja turnu-pardu-kari.

20-21 Nyampu wati yirdi Jiiri ngulajulpa nyinaja Yuuri-kirlangu yapa. Nyanungu manu yapa panu, ngulajulpalu kamparru-warnuju nyinaja Yitamarlaju. Jiiri-kirlangu kaja-nyanu ngulaju yirdi-patuju Lutunu, Jupulu, Jipunu, Yaana, Tijana, Latana manu Tiijana.

22 Lutunu-kurlangu ngulaju jirrama kaja-nyanu-jarraju: Yuuri manu Yumama. Lutunukupurdangka ngawurru-nyanu yirdiji Timina.

23 Jupulu-kurlangu kaja-nyanu-patu ngulaju Yalpana, Manyata, Yipulu, Jiipu manu Yunama.

24 Jipunu-kurlangu kaja-nyanu-jarra ngulaju jirrama: Yaaya manu Yaana. Nyampurlu Yaanarlun ngulaju kuja palka-manu ngapa jila-jangka kujalpa warlu-piya ngapa yarnkaja kankarlarra walya-ngurlu nyurru-wiyi kujalpa warrawarra-kangu jiyipi jaji-nyanu-kurlangu.

25 Yaana-kurlangu ngulaju jirrama yirdi Tijana manu karntaju Yulipama.

26 Tijana-kurlangu kaja-nyanu-patu ngulaju yirdi-patuju Yantama, Yajipana, Yijirana manu Karana.

27 Latana-kurlangu kaja-nyanu-patu ngulaju yirdi-patuju Pilyana, Jaapana manu Yakana.

28 Tiijana-kurlangu kaja-nyanu-jarra ngulaju jirrama yirdi-jarraju Yuuju manu Yarana.

29-30 Nyampurra ngulajulpalu yirdi wiriwiriji nyinaja kujalpalu ngurungka Yuuriti-wardingki yapa-patu nyinaja Jiirirla: Lutunu, Jupulu, Jipunu, Yaana, Tijana, Latana manu Tiijana.

Nyampu yimi-pardu-kari kujalpalu nyinaja wiriwiri yalirla ngurungka yirdingka Yitamarla

31 Yalirla ngurungka Yitamarla, kamparru-wiyi Yijirali-pinki-kirlangu kingi-wangurla-wiyi, kujalpa lawa karrija yinyarla, panu parliya yapalpalu kingi-kari kingi-kari nyinaja, ngulalpalu-jana yapakuju nyinaja jinta-kari-jangka jinta-karilki. Nyampurranya yirdi: 32 Kamparru-warnu wiri yinyarla ngurungka ngulaju Piila, Piyuru-kurlangu kaja-nyanu. Ngulajulpa nyinaja nguru kirri-kari-wardingki Tinyapa-wardingki.

33 Kuja Piila palija, Juyupu-jalalpa wiriji nyinaja, marlaja kangurla nyanungurlulku ngurungkaju. Ngulajulpa kaja-nyanu nyinaja Jiira-kurlangu ngulaju kirri Paajara-wardingki.

34 Kala kuja Juyupu palija, Yuujamalku-jala wirijilpa nyinaja, marlaja kangurla nyanungurlulku ngurungkaju. Ngulaju kirri-kari-wardingki-jala kujalpalu Timina-kurlangu yapa nyinaja.

35 Kuja Yuujama palija, Yatatalku-jalalpa wiri nyinaja, marlaja kangurla nyanungurlulku ngurungkaju. Nyanungukupalanguju Pititi kujalpa kulu wirikingarduyu nyinaja nyurru-wiyi manu yangka kuja pungu Mirdiyana nguru-karirla Muwapurla. Yatata, ngulajulpa nyinaja kirri-kari-wardingki Yapiti-wardingki.

36 Kala kuja Yatata palija, Jamalalku wiri nyinaja, marlaja kangurla nyanungurlulku ngurungkaju. Ngulaju kirri-kari-wardingki Majaraka-wardingki. 37 Kala kuja Jamala palija, Jawurlulku wiri nyinaja, marlaja kangurla nyanungurlulku ngurungkaju. Ngulaju kirri-kari-wardingki Riyupuju-wardingki ngula-ka karri kirriji karru-wana.

³⁸ Kala kuja Jawurlu palija, Paal-Yananalku wiri nyinaja, marlaja kangurla nyanungurlulku ngurungkaju. Nyanungukupalangu jaji-nyanu ngulaju Yakipuru. ³⁹ Kala kuja Paal-Yanana palija, Yardurulku wiri nyinaja, marlaja kangurla nyanungurlulku ngurungkaju. Ngulaju kirri-kari-wardingki Pawu-wardingki. Nyanungu-parnta karnta yirdiji Mitapulu, ngulaju yurantalpa-nyanu Marturtu-kurlangu. Marturtukupalangu ngati-nyanu yirdiji Miijapa.

⁴⁰⁻⁴³ Nyampurraju yirdi-patu wiriwiri Yijuwu-kurlangu yapa ngurungka yinyarla Yitamarlaju: Timina, Yaalpa, Jititi, Yulipama, Yiila, Pinana, Kinaja, Timina, Mipijara, Makatila manu Yirama. Nyampu-patu kaja-nyanu-patulu wiri-jarrija, manulu jarnkujarnku yanu kirri-kari kirri-kari-kirra manu ngurra-kari ngurra-kari-kirra nyinanjaku. Ngurra-kari ngurra-karilpalu-jana wiri nyinaja warlaljayirriki. Yalumpurra ngurra-paturlulpalu yirdi-patu jurruku-juku mardarnu yangka-patu yirdi kaja-nyanu-patu-kurlangu.

37

Nyampuju yimi Jajupu-kurlu manu nyanungkupurdangka papardi-nyanu-patu-kurlu

¹ Jajupukupalangu kirda-nyanu Jakupu nyinajalpa ngurrara Kananarla, ngurra jinta-juku kujalpa Jakupukupalangu Yijaki wapaja ngurra-kari ngurra-kari.

² Nyampuju yimi Jakupu-kurlu manu nyanungu-nyangu warlalja-kurlu.

Jakupu-kurlangu kaja-nyanuku Jajupukujurla rdipija 17-pala yulyurru. Nyanunguku papardi-nyanu-patujulpalu nyinaja ngati-nyanu-patu-kurlangu marnkurrapa-kurlangu Liiya-kurlangu, Piilya-kurlangu manu Jiilpa-kurlangu. Piilya manu Jiilpa, ngulaju yangka kuja kalalu-palangu warrki-jarrija Jakupu-parnta-jarraku yirdikiji Liiyaku manu Rajuluku. Jakupujulpa-jana kirda-nyanu nyinaja yinyakuju wirriyawirriyakuju. Jajupurlu manu papardi-nyanu-paturlu kalalu-jana warrawarrakangu jiyipi manu narnukutu-wati. Jajupuju kala pina-yanurnu yimi-kirli Jakupukurra yangka kuja kalalu nyanunguku papardi-nyanu-patu maju-jarrija.

³ Nyampukungarnti, Jakupujulpa nyinaja purlkalku kuja Jajupu palka-jarrija. Kujarlanya, kalarla karrikarri-wangu-nyayirni yulkaja Jajupukuju nyanunguku papardi-nyanu-piya-wanguku. Kuja kalarla yulkaja Jajupuku, nyanungurlurla jinajina-piya kirrirdi ngurrju-nyayirni ngurrju-manu kuruwarrikuruwarri. ⁴ Jajupuku papardi-nyanu-paturlulpalu milya-pungu kujalparla nyanungurrakupalangu kirda-nyanu yulkaja Jajupu-mipaku. Kujarlanya kalalurla nyurunyuru-jarrija. Kula kalalurla ngurrjurlangu wangkaja.

Jajupurlu jukurr-manu jirramaku

⁵ Ngaka-pardu-karirla, Jajupujulpa jarda ngunaja. Ngula-puru mungangka ngulaju jukurr-manu. Ngula-jangka mungalyurru pardinjarla yarnkajarra, yimi-ngarrurnu-jana nyanungukupurdangka-patuku kuja nyangu jukurrparlu. Kujalu purda-nyangu nyampu jukurra, ngulajulpalurla nyurunyuru-jarrija-nyayirnilki.

⁶ Nyampunya-jana jukurrapaju yirri-puraja Jajupurluju ngula-jana wangkaja, "Purda-nyangkajulu kujarna jukurr-manu mungangkarlu! Nyampunya nyangu mungangkarlu. ⁷ Panu-juku ngantalparlipa warrki-jarrija yupuju-wana, manu wayipurrurnurlipa mangarri. Ngulalparlipa warru pajurnu warrukirdikirdi kirrirdikirrirdi marna. Ngula-jangka, jinta-kari jinta-kari ngantalparlipa warurnu, manu jungarni-maninjarla yirrarnulparlipa walya-kurra ngaka yungurlipa mani ngurluju mangarriki. Ngula-jangka, yinya ngaju-nyangu warirninja-warnu marna ngulaju karrinja-pardija yangka yapa-piya. Manu panu-karriji nyurrurla-nyanguju warirninaja-warnu-patu-karili karrinja-pardija-yijala, ngulalu yanurnu. Karrijalu

warru ngaju-nyangu-wana warrukirdikirdi. Ngula-jangkaju, parntarrijalurla warru ngaju-nyanguku kamparru. Nyampunyarna jukurrpaju nyangu.”

⁸ Ngulalurla wangkaja nyanungukupurdangkaku, “Nyampuju mayi kanpa manngu-nyanyi yungu ngantanpa-nganpa wiri nyina nyuntulu nganimpaku marda kingi-piya nganta?” Nyanungukupurdangka-patu papardi-nyanu-patu yijardulkulpalurla nyurunyuru-jarrija yungu nyampu jukurrpa nyangu manu kuja-jana yimi-ngarrurnu nyanungu-patuku.

⁹ Ngaka-pardu-kari Jajupurlu yarda jukurr-manu. Mungalyurru pardinjarla wangkaja-jana papardi-nyanu-patuku, “Mungangka jukurr-manurna. Ngulajurna nyangu wanta, kirntangi manu 11-pala yanjilypiri, ngulajulpajulu parntarrija warru ngajuku yapa-piya-jala.”

¹⁰ Ngula Jajupuju yanurla, yimi-ngarrurnu jaji-nyanuku Jakupuku nyampu kuja nyangu jukurrpa. Kuja purda-nyangu jaji-nyanurlu jukurrpa, ngulangkuju kulungku ngarrurnu Jajupuju, manurla wangkaja Jakupuju, “Yampiyarlanpa nyampuju jukurrpa yimi-ngarrirninja-wangurlu! Nyiyakunpa-nganpa yirri-puraja maju nyampu jukurrpa? Ngati-puraji, nyuntukupurdangka-patu manu ngaju manu panu-kari, kularnangkulu parntarri nyuntuku kamparru!” ¹¹ Jajupukupurdangka-patu ngulajulpalurla jankanjarla mimayi-jarrija-nyayirni. Kala jaji-nyanurlu Jakupurlu ngulajulpa manngu-nyangu-juku kuja yalirli yimi-ngarrurnu jukurrpa Jajupurlu.

Jajupuku papardi-nyanu-paturlu, jali-manulu-jana nyanunguju yapa-kari-patuku talakupurdaru

¹²⁻¹⁴ Ngaka-pardu-karirla, Jakupu manu nyanungu-nyangu yipilji nyinajalpalu manangkarrarla kutu kirriki Yipuranaku. Jajupukupurdangka papardi-nyanurlu, kangulu-jana panuju jaji-nyanu-kurlangu jiyipi-patu yali kirri-kirra Jikimi-kirra yungulu-jana warrawarra-kanyi yalumpurla-juku. Ngaka-pardu-karilki, Jakupu wangkajarla Jajupuku, “Nyuntukupurdangka-paturlu kalu-jana mardarni jiyipi-patu kutu Jikimirla. Kapirnangku nyuntuju yilyami yinya-kurra. Yanta ngayi-jana, nyanjanka-jana ngurrju-japa kalu-jana mardarni jiyipi ngaju-nyangu-patu. Ngula-jangka pina-yantarni yungunpaju yimi-ngarrirni nyarrpa-jarri kalu.”

Jajupu wangkajarla nyanungukupalangu jaji-nyanuku, “Yuwayi, kapirna yani Jikimi-kirra.” Junga-juku, Jakupurluju yilyaja. Ngaka-pardu-karirlalku yukajarra Jikimi-kirraju. ¹⁵ Yaninjarla kawarr-karrijalpa ngula-wana-juku nguru-kari nguru-kari, warrurnulpa-jana nyanungukupurdangka-patuku manu jiyipi-watiki. Ngula watingki parlu-pungu kawarr-karrinja-kurra manu payurnu, “Nyiyaku kanparla warrirni?”

¹⁶ Jajupurlu yalu-manu watiji, “Ngaju karna-jana warrirni ngajukupurdangka-patuku kuja kalu-jana mardarni jiyipi-patu. Milya-pinyi marda kanpa-jana nyarrpararla kajikalu nyina?”

¹⁷ Watirla wangkaja Jajupukuju, “Kala yanu mardalu kirri-kari-kirra kujarna-jana purda-nyangu kujalpalu wangkaja yaninjaku jiyipi-patu-kurlu ngurra-kari-kirra yirdi-kirraju Tajana-kurra.” Ngula-jangka, Jajupuju yarda yanu Tajana-kurralku. Kuja yukajarra yali-kirra, ngula-jana nyangu nyanungu-patu manu jiyipi wurnturu-kurra-juku.

¹⁸ Ngulalu nyangu nyanungukupurdangka-paturlu yaninjarni-kirra wurnturu-kurra-juku. Ngulalpalu-nyanu wurulywuruly-wangkajalpa jinta-kari jinta-kariki, ¹⁹ “Wayi! Nyangkalu, nyampunya yangkaju rdipija Jajupu yangka jukurrpa wita-wangu! ²⁰ Pinyirlipa jalangurlu-juku, kijirnirlipa palkaju kanunju rdaku-kurra. Kaji-ngalpa ngalipakupalangurlu payirni nyanunguku, kajikarliparla yimi-ngarrirni kuja malikirli yarlkurnu manu pungu. Yuwayi, pinyirlipa! Kula-ngalpa wiri

nyina ngalipakuju. Yimi kuja-ngalpa yirri-puraja jukurrpa-jangka nganta, ngulaju yungulparla yalirra-karriyarla.”

²¹ Ngula-jana papardi-nyanurlu Ruupunurlu purda-nyangu wuruly-wangkanja-kurra kujalpalurla japirdija Jajupuku, puta-jana wangkaja wurra-waja. Ngula-jana wangkaja, “Murnma, kulalparlipa pungkarla nyanunguju! ²² Yampiyalu, pakarninja-wangurlu! Ngayili kijika-puka kaninjarra rdaku-kurra wankaru-juku nyampurula.” Kujanya-jana wangkaja Ruupunuju nyanungukupurdangka-patukuju. Kujanyalpa manngu-nyangu Ruupunurluju yungu wilypi-maninjarla yilyayarla rdaku-jangkaju manu yungu pina-yilyayarla jaji-nyanu-kurra. ²³⁻²⁴ Kujalpalurla japirdija-juku, wangkajalpalu-nyanu jinta-kari jinta-kari. Jajupu kutu-jarrialku nyanungukupurdangka-patu-kurra. Ngulalu puuly-mardarnu, yalyi-manulurla kujalpa jinajina-piya ngurrju-nyayirni mardarnu kujarla jaji-nyanurlu yungu. Ngula-jangka, maninjarla kujurnulu kaninjarra rdakungka ngapa-wangurla-yijala pardunarla.

²⁵ Ngula-jangka, pirri-manulu, ngarnulpalu kuyu manu miyilki. Kujalpalu ngarnu, nyangulu-jana yapa wurnturu-kurra. Nyangulpalu-jana Yijimali-patu-piya yapa, ngulajulpalu wapanja-yanu jungarni jinta yirdiyirla kuja yanurra kirri nyampungurlu Kiliyata-ngurlu nguru-kari-kirra Yijipi-kirra. Kawartawara-wati ngulaju yulypari kanunju yangka nyiyarningkijarra-kurlu yakujurla-kurlu. Jali-maninjakulpalu kanja-yanu yapa-patuku Yijipi-wardingki-patuku talakupurdarlu. Nyampuju yakujupatu ngulaju jujuminyiminyi-piya-kurlu manu yangka-kurlu kuja kalalu-nyanu maparnu jara-piyarlu manu palya-piya-kurlu ngurrju-nyayirni-kirli. ²⁶ Ngula-jangka wangkaja-jana Juurda nyanungukupurdangka-patukuju, “Kajilparlipa pungkarla ngalipakupurdangka, manu kajilparliparla yimirr-yungkarla ngalipakupalanguju jaji-nyanu, kulalparlipa mantarla nyiyarningkijarralku. ²⁷ Kala kajilparlipa-jana yungkarla nyanunguju Yijimali-patu yapa-patuku, ngulaju kajikarlipa yampimi wankaru-juku pakarninja-wangurlu. Nyanunguku kirda-nyanuju ngulaju ngalipaku kirda-nyanu-yijala. Kala ngayirlipa-jana yinyi yapa-patuku nyampuku pinjawangurlu.” Juurdakupurdangka-patujulurla ngungkurr-nyinaja. ²⁸ Ngula yanulu wilypi-maninjaku yinya rdaku-jangkaku. Kala lawa. Nyurrujukulu yapa-patukari Mirdiyana-wardingki-patu yanurnu, ngulalu nyangulku Jajupu, wilypi-manulu rdaku-ngurluju. Ngula-jangka yungulu-jana nyampuku Yijimali-patuku talakupurdarlu 20-pala wita pirli yaltirikipurdarlu. Ngula-jangka, Yijimali-paturlu yampijalu ngurra, yarkajarralu wurnalku Jajupu-kurlu Yijipi-kirra.

²⁹ Ngakalku, Ruupunu yanu rdaku-kurraju, nyangu kaninjarra-kari. Ngula nyangu lawa Jajupu-wangulku rdakuju. Ngula-jangkaju, larra-pajurnu jurnarrpalku nyanungu-nyangu, yulajalkulpa. ³⁰ Ngula pina-yanu, wangkaja-jana, “Waraa! Nyarrpara mayi yanu ngalipakupurdangkaju? Kula karna milya-pinyi nyarrpara yanu. Nyarrpa-jarri karna ngajuju?”

³¹ Yalu-maninja-wangurlulu purda-nyangu jamulu. Yanu-pukalu pinjaku narnukutu, pungulu. Kangurnulu, manulu jinajina-piya Jajupu-kurlangu julyurl-yirrarnu yalyungka narnukutu-jangkarla. ³² Ngula kangulurla milki jaji-nyanuku, milki-yirrarnulurla. Wangkajalurla, “Nyampuju jinajina-piyarlipa palka-manu yur-rkuyurkurla. Nyampuju mayi nyuntu-nyangu kaja-puraji-kirlangu?”

³³ Ngula Jakupurlu purda-nyangu, kuja wangkaja, “Waraa, nyarrparla! Nyampuju ngaju-nyangu kaja-kurlangu jinajina-piya. Mardalu pungu warnaparirli. Nyanungujulu ngarnulku, palija nyurru, pajurnulu muku yira-patu yira-patu.” ³⁴ Ngula Jakupurlulku-nyanu jurnta larra-pungu jurnarrpaju, yulajalkulpa. Ngula pirri-manu walya-kurra. Nyimin-pungulpa-nyanu yulypulyparlu nyanungurlu. Ngulangjukulpa juntu-maninjarla yulaja tarnnga. ³⁵ Ngula nyanungu-nyangu-patu yurntalu-

nyanu kaja-nyanu parnkajarnili, mukulu pirri-manu warru nyanungu-wana. Yula-jalpalu wungulku. Putalu wurdungu-maninjarla wardinyi-manu yungu ngantalpa wajawaja-mantarla kaja-nyanu kuja nganta palija. Jakupuju wajampa-nyayirni-jukulpa nyinaja, wangkaja-jana, “Yampiyajulu jinta yungurna yulamiyi tarnnga-juku kaja-ngurlu. Yungurna ngajulku palimirra ngakaju, manu ngaju-nyangu pirlirra yungu yani Jiyulu-kurra kuja kalu panu-kari pirlirra nguna nyurnu-patu-kurlangu. Ngulanganya kapiirna ngaju wurulya-jarri yulanja-wangu.” Junga, ngula-warnuju Jakupuju nyinaja tarnnga-nyayirni wajampaju kaja-nyanu-ngurlu Jajupu-ngurlu.

³⁶ Kujalu kangu Mirdiyanu-wardingki-paturu yapangku Jajupu Yijipi-kirra, ngulalurla yungu yarda yapa-kariki nyampuku yirdiki watikiji Putipuruku talakupur-darlu. Nyampu wati wirikilirla Jajupuju yungu, wati wiri kujalparla warrki-jarrija Kingiki Yijipi-wardingiki.

38

Nyampuju yimi wita ngulaju Juurda-kurlu manu nyanungu-nyangu jurdalja-nyanu-kurlu Tamuru-kurlu

¹ Ngakalku, Juurda manu nyanungukupurdangka-patu yanulu ngurra-kari-kirra ngurrararla jurrkunga-juku Kananarla. Yalirlaju nyinaja wati-kirli yirdi-kirli Yiira-kurlu. Ngulajulpa Yiiraju ngurra wita-wardingki nyinaja. Ngurraju yirdiji ngulaju Yatulama. ² Kujalpa yalirla Kananarla nyinaja Juurda, yalirliji nyangu kamina. Nyanungukupalangu-kurlangu yirdiji ngulaju Juuwa. Wati yaliji yupukarra-jarrija kamina yali-kirli. Ngula-jangkaju ngunaja-pala. ³ Ngakalku, yali kamina ngulaju juni-parnta-jarrija, manu karmulya-jarrija kurdu wirriya-kurlu. Juurdarlurla yirdiji yirrarnu wirriyakuju ngulaju Yuuru. ⁴ Ngula-jangkaju, ngakalku yarda karmulya-jarrija kurdu wirriya-kari-kirli. Ngulajurla yirdiji yirrarnu Yunana. ⁵ Ngulaja-jangkaju, ngakalku karmulya-jarrija yarda kurdu wirriya-kari-kirli. Ngulajurla yirdiji yirrarnu Jaalaya. Ngulajulpa Juurdaju ngurrangka nyinaja yirdingkaju Kijiparla nyampu-puruju. ⁶ Kuja Juurdaku kaja-nyanu kamparru-warnu Yuuru wiri-jarrija, Juurdarlurla milarnu kamina yungu maninjarla yupukarra-jarri. Ngulajulpa yirdiji Tamuru nyinaja. ⁷ Kala Yuurujulpa punku nyinaja. Kuja YAAWIYI-rli nyangu maju-kurra ngurrju-maninja-kurra, ngulaju tarnnga-kurra pungu. ⁸ Kuja YAAWIYI-rli palu-pungu Yuuru, nyanungukupalangujurla wangkaja Yuurukupurdangka kukurnu-nyanuku Yunanaku, “Ngunanjinka Tamuru-kurlu yungulpa kurdu mantarla. Yali kurdu ngulaju papardi-puraji-kirlangu-juku. Kujaju ngalipa-nyangu kurwarri.”

⁹ Kulalpa Yunana ngampurra nyinaja kujaku. Wangkajarla nyanunguku kirda-nyanuku, “Kajilparna Tamuru-kurlu ngunakarla, kajilpa kurdu mardakarla, kulaju ngajuku nyina.” Ngula-jangkaju, yaninjarla nyinajalpa Tamuru-kurlu, kala kula ngunaja nyanungu-kurlu. Ngula-jangkanya, kula juni-parnta-jarrija, manu kularla kurdu mardarnu nyanunguku kali-nyanuku nyurnuku. ¹⁰ YAAWIYI-rli nyangu kulalpa Yunana ngunaja Tamuru-kurlu. Kujarlanya pungu Yunanarlangu. ¹¹ Ngula-jangkaju, wangkaja-nyanu Juurda, “Kapi marda YAAWIYI-rli pinyi ngaju-nyangu kaja-nyanu purdangirli-warnu kuja-palangu pungu Yuuru manu Yunana.” Ngula-jangkaju, yanurla Tamuruku, manurla wangkaja, “Yanta pina nyuntukupalangu-kurlangu-kurra yuwarli-kirra manu nyinaya yalirla-juku nyanungu-kurlu. Kula-jana yupukarra-manta wati-kari. Ngaju-nyangu kaja-nyanu Jaalaya ngulaju wirriya jalanguju. Kapu wiri-jarri. Pardakarla nyanunguku. Kaji wiri-jarri, kapunparla yupukarra nyina.” Junga-juku, Tamuruju pina-yanu ngurra-kurra kirda-nyanu-kurra nyinanjakungarnti.

¹²⁻¹⁴ Ngula-jangka, Juurdajulpa nyinaja nyanungu-parnta-kurlu kali-nyanu-kurlu Juuwaku yurntalu-nyanu-kurlu ngulaju yulyurru panuku. Nyanungurra-nyangu

kaja-nyanu Jaalaya, ngulaju wiri-jarrija manu wati-jarrija. Kala kularla Juurda wangkaja Jaalayaku yungu yaninjarla mantarla Tamuru yungu-pala yupukarrarla nyinayarla, lawa. Ngula-jangkaju, Juurdaju kali-puka-jarrija. Juurdalpa jangkayirla nyinaja jinta.

Ngula-jangkaju yanu nyanungu-nyangu-kurlu marlpa-kurlu Yiira-kurlu ngurra yirdi-kirra ngulaju Timina-kurra kujalpalu-jana wati-paturlu mardarnu jiyipi-patu. Manurnulpalu-jana yumurru jiyipi-ngirli. Yiira, ngulajulpa nyinaja ngurra wita-wardingki Yatulama-wardingki.

Yapa-karirli yaninjarla yimi-ngarrurnu yali karntaku Tamuruku kujalpa Juurda nyanunguku jurdalja-nyanu yanu Timina-kurra pajirninjaku nganta yumurruku nganta jiyipi-jangkaku nganta. Kuja Tamuru kali-puka-jarrija kamparru-wiyi, yali-jangka-jukulpa jinajinaju palkangkaju mardarnu kujalpalu kali-puka-paturlu mardarnu yalirla ngurrararla. Milya-pungulpa yali Juurda kularla kaja-nyanu Jaalaya yinyi nyanunguku kali-nyanu nganta. Kanunju-kariji-nyanu wangkaja, “Nyarrparna juni-parnta-jarri kurdukungarnti?” Ngula-jangka yali jinajina nyurru-warnu yalyi-manu, manu jalangu-warnurla jinajinarla yukaja. Ngula-jangkaju, yinngirriki-nyanu parnta-yirrarnu wita pijiji. Kulalu nganangku milya-pungkarla. Ngula-jangkaju, yaninjarla pirri-manu kiirti-wana ngurrangkaju yirdingka Yinayimirla. Yali kiirti, ngulajulpa yirdiyi-wana karrija kujalpa ngunaja yirdiyi Timina-kurra. Yalirla pirri-maninjarlalparla pardarnu Juurdaku kaji jingijingi yani. ¹⁵ Ngaka-karrikarrilki, Juurdaju jingijingilki yanu yali-wanaju kiirti-wana. Nyangu Tamuruju. Kula milya-pungu nyanungu-nyanguju yinngirriji ngulaju parnta-yirrarninja-warnu. Nyanungurlulpa-nyanu purda-nyangu, “Ngana nyampuju karnta? Kajirnarla tala yinyi, kapu marda ngaju-kurlu nguna.” ¹⁶ Junga-juku, Juurdajurla yaninjarla wangkaja, “Yanirli yungurlu nguna!”

Tamururlu japurnu, “Kajilparna ngunayarla nyuntu-kurlu, nyiya kapunpaju ngajuku yinyi?”

¹⁷ Juurdarlu yalu-manu nyanunguju, “Kajinpa ngaju-kurlu nguna, kapurnangku jinta kurdu-warnu narnukutu yilyamirni.”

Ngula-jangkaju, Tamururla wangkaja, “Ngulaju ngula-juku. Kala nyiya-wiyinpaju yinyi jalangurlu narnukutu yilyanjakungarntirli?”

¹⁸ Juurdarlu payurnu, “Niyiyaku kanpa ngampurra nyina yungurnangku yinyi jalangurlu?”

Yalu-manu nyanunguju, “Yungkaju waninja-kurlangu manu nyuntu-nyangu watiya jukati.” Junga-jukurla Juurdarlu yungu nyanungu-nyangu waninja-kurlangu manu jukati. Ngula-jangkaju, yaninjarla-pala ngunaja. Tamuruju juni-parnta-jarrijalku. ¹⁹ Ngula-jangka, Tamuruju ngurra-kurralku pina-yanu. Yalyi-manu pijiji yinngirri-ngirli, manu pina-yukaja jurrkunga jinajinarla kujalpa kamparru-wiyi mardarnu. Yangka jurrku kuja kalalu kali-pukurlu mardarnu. Yapangkujulpalu nyangu kujalpa kali-puka-juku nyinaja.

²⁰ Juurdaju pina-yanu yangka-kurra jurrku-kurra ngurra-kurra kujalpalu-jana nyanungu-nyangurlu wati-paturlu mardarnu jiyipi-patu. Yungurla kurdu-warnu narnukutu nyanungu-nyanguku marlpaku Yiiraku, manurla wangkaja, “Kangka nyampu narnukutu, manurla yungka yaliki karntaku kuja-ka kiirti-wana nyina ngurrangka Yinayimirla. Pina mantaju waninja-kurlangu manu jukati nyanungu-ngurlu, manuju pina-kangkarni ngaju-kurra.” Junga-juku, Yiiraju yanu Yinayimi-kurra, manulparla waru nyangu nyanunguku. Kala kula palka-manu nyanunguju. ²¹ Payurnu-jana wati-patuju kujalpalu karrija yalirla, “Nyarrpara yangkaju karnta kuja kalarla nyinaja nyampurla kiirtirla, yangka kujalpa ngunaja wati-kirli talakungarnti?”

Yalu-manulu, “Kula-ka ngana karntaju majuju kujangu-piya nyina nyampurlaju.”

²² Junga-juku, Yiiraju pina-kangu kurdu-warnu narnukutu Juurda-kurra, manurla wangkaja, “Kularna palka-manu yangkaju karnta. Kuja kalu wati-patu nyina yalirla, wangkajajulu kula-ka maju karnta kuja-piya yalirla nyina.”

²³ Ngula-jangkaju, Juurdarla wangkaja, “Ngula-juku. Putanparla warrurnu yungunparla nyampu narnukutu yungkarla kujarnarla jangku-pungu. Kularla pina-yanta warrirninjakungarnti. Kajinpa pina-yani, kapulu-ngalpa manyu-pinyi ngalipaju.”

²⁴ Kirntangi-patu-jangka, wati-patulurla yaninjarla wangkaja Juurdaku, “Wayinpa! Nyuntu-nyangu jurdalja-puraji Tamuruju, ngulaju juni-parnta. Watingka mardalpa warru ngunaja talakupurda.”

Ngula-jangkaju, Juurdarla kulu-jarrija-nyayirni, manu-jana wangkaja, “Yaninjarlalu manta, manulu pinarni kangka nyampu-kurra! Yungurlipa tarnnga-kurra purra warlungka nyanunguju!”

²⁵ Junga-juku, yajarninjakulkulurla yanu. Warla-pajurnu-jana, manu-jana wangkaja, “Murnma. Yungurnarla yimi yiyami ngajuku jurdalja-nyanuku Juurdaku. Kangkalu nyampu waninja-kurlangu manu nyampu jukati, manulurla milki-yirra nyanunguku. Payikalu kajilpa ngana-kurlangu nyampurra milya-pungkarla. Ngajujurna wati-kirli ngunaja kujalpa nyampurra mardarnu. Kuja-jangkanya karna ngajuju juni-parntaju nyina.”

²⁶ Kujalurla yalirrarlu wati-paturlu milki-yirrarnu waninja-kurlangu manu jukati Juurdaku, kaaku-nyayirnilri milya-pungu nyanungu-nyangu. Wangkaja-jana wati-patukuju, “Ngajujurna maju, kala Tamuruju ngurrju. Kula-ngantarnarla yungkarla ngaju-nyangu kaja-nyanu Jaalaya nyanunguku kali-nyanu kujarnarla jangku-pungu nyurru-wiyi.” Ngula-jangkaju kangu Tamuru nyanungu-nyangu-kurra yuwarli-kirra, kula-pala ngunajalku, lawa.

²⁷ Kirntangi jika-pala-jangka, Tamurujulpa nyinaja karmulypa-jarrinjakungarnti. Karnta-karilpa nyinaja nyanungu-kurlu. Milya-pungulpa kujalpa-palangu kurdu-jarra mardarnu kaninjarni miyalurla Tamuru-kurlangurla. Putalpa-palangu wilypi-manu yali-jarra kurdu-jarra. ²⁸ Yali-puruju palka-jarrinjakungarnti, rdaka-wiyi wilypi-pardija. Yali karntangu ngulaju jirrirdirli yalyuyalyurlu warurnu kurdu-kurlangu rdaka. Wangkajarla Tamuruku, “Nyampuju kurdu kamparru-warnu kapu palka-jarri.” ²⁹ Kala yalirli kurduju-nyanu pina-yirrarnu wakuju kaninjarni Tamuru-kurlangurla miyalurla. Ngula-jangka, kurdu-karilki wilypi-pardija kamparruju. Ngula-jangkaju, karntajurla wangkaja, “Waraa! Kamparrunpa wilypi-pardija nyuntukupurdangkakuju.” Ngulajulurla yirdi yirrarnu Piiriji. Yaliji yirdiji ngulaju nganta ‘Wilypi-pardija Kamparru’. ³⁰ Ngula-jangkaju, kurdu-karilki palka-jarrija yangka kujalpa yalyuyalyu jirrirdi mardarnu waku-wana. Ngulajulurla yirdiji yirrarnu Jiira.

39

Nyampuju yimi Jajupu-kurlu yangka kujalu kangu Yijimali-paturlu Yijipi-kirra

¹ Nyurru-wiyi, kujalu-jana Jajupukupurdangka-paturlu yungu Jajupu Yijimali-patuku talakupurdarlu, ngulajulu kangu Yijipi-kirra. Jali-manulu wati wiri-kirra yirdi-kirraju Putipuru-kurra. Putipuruju kalarla warrki-jarrija yurrkunu-piya yangka Kingiki Yijipi-wardingkiki. Kala-jana wiri nyinajayi warrkini-watiki yangka kuja kalalu warrki-jarrija kingi-kirlangurla yuwarlirla. Yinya warrkini-patu ngulaju yurrkunu-piya-wati. ² Jajupu kala nyinaja manu warrki-jarrija Putipuru-kurlangurla yuwarlirla yangka wati Yijipi-wardingki-kirlangurla. Yinya-puruju, YAAWIYI Kaat-ulpa palka nyinaja Jajupu-kurlu, warrawarra-kangulpa. Kuja-puruju, Jajupurlulpa mardarnu nyiyarningkijarra, manu nyinajalpa ngurrju.

³ Putipururlu nyangu Jajupu ngulalparla ngurrju warrki-jarrija. Putipururluju milya-pungu YAAWIYI Kaatu kujalpa nyinaja Jajupu-kurlu manu kujalparla jir-rnganja warrki-jarrija nyanunguku. ⁴ Putipurujulparla wardinyi-nyayirni nyinaja Jajupukuju. Wangkajarla, “Jajupu, nyuntujunpa warrkini ngurrju-nyayirni. Nyuntulu-mipa kapunpaju ngajuju warrawarra-kanyi. Ngaju karnangku wiri yirrarni nyuntu ngaju-nyangu yuwarliki manu ngaju-nyangu warlaljaku manu ngaju-nyangu warrkini-patuku. Jalangurlu-juku kanpa warrawarra-kanyi nyiyarningkijarra kuja karna ngajulurlu mardarni.” ⁵ Ngula-jangka, Jajupurlulpa warrawarra-kangu Putipuru-kurlangu warlalja manu nyiyarningkijarra kujalpa Putipururlu mardarnu. YAAWIYI kujalparla jirrnganja nyinaja Jajupuku, kujarlanya Putipuru-kurlangu warlaljarlulpalu-nyanu manu warrarda nyiyarningkijarra. Manu yinyarla ngurungka Putipuru-kurlangurla, YAAWIYI Kaatukulparla nyiyarningkijarra marlaja pardija miyi panu-kurlu. ⁶ Yuwayi, Putipururlu wiri yirrarnu Jajupu nyiyarningkijarraku kujalpa nyanungurlu mardarnu. Kulalpa Putipuru wajampa-jarrija nyiyarlanguku. Ngarilpa manngu-nyangu miyi nyiyarningkijarra ngarninjaku.

Nyampu yimi ngulaju Jajupu-kurlu kuja Putipururlu yirrarnu rdakungka

Jajupulpa nyinaja pirrjirdi manu yuntardi-nyayirni. ⁷ Putipuru-parntarlu kala warrarda nyangu manu manngu-nyangu nyanunguju. Parra jintangkarla wangkaja Jajupuku, “Jajupu, yantarni manu ngunaya ngaju-kurlu.”

⁸ Jajupurlu wurra-manu, manu wangkajarla, “Lawa, kularna nguna nyuntu-kurluju! Nyuntu-parntaju ngaju-nyangu paaju. Ngajukuju yungu nyiyarningkijarra kuja-ka nyanungurlu mardarni yungurna ngajulurlu warrawarra-kanyi. ⁹ Ngajujurna-jana wiri warrkini-watiki. Kula kaju ngana jinta-kari warrkini wiri nyina ngajuku. Nyuntu-parnturluju ngajuku yungu nyiyarningkijarra. Kulaju nyiya jurnta mardarnu. Nyuntujunpa nyanungu-parnta. Nyuntu-mipa kulaju yungu ngajukuju. Kajilparna ngunayarla nyuntu-kurlu, kajikarnarla majungka-jarrimi jurnta Kaatuku.”

¹⁰⁻¹¹ Parra-kari parra-kari kala yanu Jajupuju Putipuru-kurlangu-kurra yuwarlikirra warrki-jarrinjaku. Putipuru-parntarlu kala warrarda payurnu Jajupu nyanungu-kurlu ngunanjaku. Kala wurra-manu warrarda. Kula kala purda-nyangu, manu kula kala pirri-manu nyanungu-wana. Parra jintangka yanu Putipuru-kurlangu-kurra yuwarli-kirra warrkiki. Warrki-jarrijalpa nyanungu jinta. Kulalpa ngana wati-kari nyinaja yuwarlirla nyanungu-kurlu. ¹² Ngula-jangka, Putipuru-parnta yanurnu, manu puuly-mardarnu Jajupu-kurlangu jaati. Nyanungurlu yarda japurnu, “Ngunamilki mayi kanpa ngaju-kurlu?” Jajupu wurnturu-jarrija nyanungukujaku, manu jaatijirla jurnta larra-yanulku. Nyanunguju Jajupu wuruly-parnkajalku karnta-kujakuju yuwarli-ngirliji. Karntangkujulpa mardarnu-juku jaatiji. ¹³⁻¹⁵ Kuja Jajupurlu jaati yampinja-yanu purdangirli manu parnkaja yuwarlingirli, karntaju-jana purlaja kilji-nyayirni wati warrkini-patu-kariki kujalpalu karrija yarlungka yuwarlirla. Yanurnulu kaninjarni, manu wangkaja-jana nyanunguraku, “Nyangkalu nyampu jaati! Nyampuju yangka Yipuru-kurlangu wati-kirlangu kuja ngaju-parntarlu kangurnu nyampu-kurra. Marda ngari kangurnu nyampu-kurra yungu-ngalpa kurnta-mani ngalipa. Yinya wati warrkini yanurnu nyampu-kurra, manu jinyijinyi-manu ngaju yungu ngantarna ngunayarla nyanungu-kurlu. Ngajujurna purlaja manu wajirli-pungurna. Lani-jarrinjarla parnkaja, yampinja-yanu jaati purdangirli. Nyampunya!” ¹⁶ Ngulalpa karntangkujuju mardarnu jaatiji, manulparla pardarnu nyanungu-parntaku ngurra-kurra yaninjarniki. ¹⁷ Kuja yanurnu ngurra-kurra, nyanungurlu yimi-ngarrurnu yimi jurrku-juku kuja-jana yimi-ngarrurnu warrkini-patuku. Wangkajarla nyanungu-parntakuju, “Yangka Yipuru warrkini Jajupu, kujanpa kangurnu nyampu-kurra warrkiki, nyanunguju yanurnu

kaninjarni yuwarli-kirra jalangu, puta kurnta-manuju. ¹⁸ Yanurnu kutu ngaju-kurra marnpirninjaku ngajuku, kala purlajarna kilji, manurna wajirli-pungu. Nyanunguju parnkaja yuwarli-ngirli, yampinja-yanu jaati nyanungu-nyangu. Nyampunya!”

¹⁹ Kuja Jajupu-kurlangu paajurlu yinya wati Putipururlu purda-nyangu kuja-kurra, nyanunguju kulu-jarrija-nyayirni. ²⁰ Wangkaja-jana yurrkunu-watiki puuly-mardarninjaku Jajupuku yungulu kijirni rdaku-kurra. Yinyarlanya kalalpa-jana yirrarnu yapaju kujalparla kulu-jarrija kingiki. Ngulalu yanu yurrkunu-patu, manulu puuly-mardarnu Jajupu, manulu yirrarnu rdakungka. Nyinajalpa tarnnga rdakungka.

²¹ YAAWIYI-lpa palka nyinaja Jajupu-kurlu rdakungka, manulparla yimiri-juku nyinaja. Kala-jana jinta yurrkunu nyinaja wiri yurrkunu panu-kariki yangka kuja kalalu-jana warrawarra-kangu wurulypa parnkanja-kujaku. YAAWIYI-puru kalarla yinya yurrkunu wiri yulkaja Jajupuku. ²² Nyanungurluju milarnu Jajupu yungu-jana warrawarra-kanyi panu-kari pirijina-patu. Kuja yinya yurrkunu wiri wangkaja Jajupuku, Jajupurlulpa-jana warrawarra-kangu rdakungkaju. ²³ Yuwayi, YAAWIYI-lpa palka-juku nyinaja Jajupu-kurlu. Kujalpa-jana panu-kari warrawarra-kangu, kuja-jangkaju kulalpa wajampa nyinaja yinyaju yurrkunyukungarduyu wiri nyiyarlanguku. Yangka kujalpa Jajupu nyinaja rdakungka, YAAWIYI-rlilparla yungu nyiyarningkijarra ngurrju nyinanjaku.

40

Wati-jarrarlu-pala japurnu Jajupu yungu-palangu yirri-purami jukurra kuja-pala jukurr-manu

¹⁻² Ngaka-pardu-kari, yangka Yijipi-wardingki kingi-palangu kulu-jarrija nyanungu-nyangu warrkini-jarraku nyiya-jangka mayi. Jinta-kari warrkinirli kalarla pama kangurnu ngarninjaku. Manu jinta-kari watingki kalarla miyi purranjarla kangurnu nyanungukuju. Warrkiji kujanya nyanungu-jarrakuju. ³ Kuja-palangu kingi kulu-jarrija nyanungu-nyangu warrkini-jarraku, yirrarnu-palangu rdakungka, yangka rdaku kujalpa Jajupu nyinaja. Nyanungurla wangkaja yurrkunyukungarduyuku wiriki yungu-palangu mardarni kaninjarni yulyurru-patuku. ⁴ Ngularla wangkaja yurrkunyukungarduyu wiri Jajupuku, “Muurlparlu-palangu mardaka nyampu wati-jarra.” Junga-juku, Jajupurlulpa-palangu warrawarra-kangu tarnnganku-juku. ⁵ Munga jintangka, kujalpalu jarda ngunaja rdakungka, yinya-jarrarlu-pala jukurr-manu, yangka kuja kalarla kangurnu pama kingiki manu yangka kuja kalarla miyi purranjarla kangurnu. Jirramarlu-juku-pala jukurr-manu jukurra-jarra. ⁶ Mungalyurru, Jajupu-palangu yanurnu nyanungu-jarraku. Nyangu-palangu mularra-nyayirni. Nyiyaku mayilpa-pala nyinaja mularrpaju. ⁷ Junga-juku, Jajupurlu-palangu japurnu nyanungu-jarraju, “Nyiya-jangka kanpala nyina mularra-nyayirni jalanguju?”

⁸ Wati-jarrarlu-pala yalu-manu, “Jirramarlurlujarra jukurr-manu jukurra-jarra mungangkarlu. Nyangurlujarra nyiya mayi. Kula karlijarra milya-pinyi nyiya kujarlijarra nyangu. Nganangku-wiyi-jarranku yirri-pura nyampuju jukurra-jarra?”

Jajupu-palangu wangkaja wati-jarraku, “Kaatu-miparlu kajikangkupala yirri-pura yangka kujanpala jukurr-manu. Ngariji-pala wangkaya nyarra kujanpala jukurr-manu.”

⁹ Junga-juku, wati jintarla wangkaja yangka kuja kalarla pama kangurnu kingiki, wangkajarla Jajupuku, “Ngaju-nyangu jukurraparla nyangurna marnikiji-piya pardinja-kurra walya-ngurlu. ¹⁰ Marnkurra marnikiji-piya watiyalpalu pardija. Watiya-wiyi palka-jarrija, manu jinjirlalku. Nyangulparna pardinja-kurra, ngulalu marnakiji-piya palka-jarrija manu yirnmi-jarrija. ¹¹ Manurna-jana marnikiji-piyaju,

manu kurn-mardarnurna-jana kartaku-kurra. Manurnarla kangu yarlkurrngu kingiki ngarninjaku. Kujanyarna nyangu jukurrparluju. Nyiya kujaju?”

¹² Ngularla Jajupu wangkaja nyanunguku, “Ngajulu kapurnangku yimi-ngarrirni nyunturlu kujanpa nyangu. Yinya watiya marnkurrrpa kujanpa-jana nyangu pardinjakurra, ngulaju parra marnkurrrpa. ¹³ Jukurra-pardu-kari-wana kapungku kingirli mani pina nyampu-ngurlu rdaku-ngurlu yungunparla warrki-jarrimi nyanunguku. Nyunturlu kalanparla pama yungu yangka kamparru-wiyi rdakukungarntirli. Ngulapiya-yijala kapunparla yinyi pamaju. ¹⁴ Kajinpa wilypi-pardimi rdaku-ngurlu, kulaju ngajuju wajawaja-manta. Ngampangampaju nyinaya ngajukuju, manu yimi-ngarrika kingiki ngajuku marda yunguju wilypi-mani pina rdaku-ngurlu. ¹⁵ Nyurru-wiyi, yapa-paturlujulu ngajuju kangurnu nyampu-kurra Yijipi-kirra ngaju-nyangu nguru-ngurlu yangka kuja kalu Yipuru-patu nyina. Kularnarla nyarrpa-jarrija majukungarntiji kingikiji.” Kujanyarla Jajupuju wangkaja watikiji.

¹⁶ Yinya wati jinta-kari, yangka kuja kalarla mangarri purraja kingiki, ngulaju purda-nyangu yimi ngurrju kujarla Jajupu wangkaja wati jinta-kariki. Manurla wangkaja Jajupuku, “Ngajurlangurlurna jukurr-manu mungangkarlu. Ngaju-nyangu jukurrparla ngulajulparna karrija marnkurrrpa-pala-kurlu parraja-kurlu jurrungkakurlu. ¹⁷ Parraja-paturlajulpalu ngunaja miyi nyiyarningkijarra kujarnarla purraja kingiki. Jurlpungkulpalu ngarnu muku kujalpalu ngunaja parraja-paturla. Nyiya kujaju?”

¹⁸ Jajupurla wangkaja nyanungurlu, “Kapurnangku yimi-ngarrirni nyarrpa kuja-ka jukurrpaju wangka. Yinya marnkurrrpa-pala parraja kujalpanpa-jana mardarnu jurrungka, ngulaju marnkurrrpa parra. ¹⁹ Jukurra-pardu-kari-wana kapungku kingirli jurru muruly-pakarni! Kapungku waraly-yirrarni watiyarla palkaju, manu kapungkulu jurlpungku ngarni muku!” Kujanyarla Jajupuju wangkaja wati jinta-karikiji. ²⁰⁻²² Yangka yimi kuja-palangu yimi-ngarrurnu Jajupurlu wati-jarraku, ngulaju junga. Marnkurrrpa parra-jangka, kingi-jana wangkaja nyanungu-nyangu warrkini-patuku manu yurrkunyupatuku yungulu yanirni miyi wiri-jarlu kurapaka ngarninjaku. Yanurnulu yangka yungulu manngu-nyanyi kuja kingi palka-jarrija. Yangka kujalpalu ngarnu, kingirlirla yilyaja yurrkunyukungarduyu wiriki yungupalangu warrkini wati-jarra wilypi-mani rdaku-ngurlu, yangka kuja kalarla kangurnu pama nyanunguku manu jinta-kari kuja kalarla miyi purranjarla yungu. Kujapala wati-jarra yanurnu nyanungu-kurra, wangkajarla kamparru-warnuku, “Yuwayi, warrki-jarri pina kanpaju pama yungunpaju pina-yinyi ngarninjaku.” Junga-juku, wati yinyarlulparla kangurnu pamaju. Kala kingirla wangkaja wati jinta-kariki, “Kapurnangku nyuntuju tarnnga-kurra pinyi.” Junga-juku muruly-pajurnu jurru, manu waraly-yirrarnu palkaju watiyarla. ²³ Yinya kamparru-warnu wati, yangka kujarla pama kangurnu kingiki, ngulajurla wajawaja-jarrija Jajupuku, ngulalpa nyinaja rdakungka. Kularla wangkaja kingiki nyanungu-kurlu marda yungu wilypimantarla rdaku-ngurlu.

41

Kingi Yijipi-wardingkirli jukurr-manu

¹ Jajupujulpa nyinaja rdakungka yulyurrrpuku jirramaku. Ngula-jangka, kingirli Yijipi-wardingkirli jukurr-manu. Nyampunya jukurrparlaju nyangu: Nyangu-nyanu kujalpa ngapa-wana karrija karru wiringka yirdi Niilingka ² Nyangu-jana wirlikipala puluku-wati ngurrju-nyayirni-wati karrinja-kurra ngapangka. Wiriwiri-nyayirni ngurrju-wati. Yinya puluku-patu yanurnulu ngapa-jangka, manulpalu ngarnu marna. ³ Ngula nyangu-jana yarda jukurrparlu wirli-pala puluku yinya ngapangka, yarnmawati-nyayirni, kula ngurrju. Yanurnulu ngapa-jangka, manulpalu kutu karrija yangka

wiriwiri-wana puluku-wati-wana karru wiringkaju. ⁴ Ngulalu-jana yarnma-watirli muku ngarnu puluku wiriwiriji. Ngula-jangka Kingiji yakarra-pardija.

⁵ Munga jintangka-juku yarda jukurr-manu jinta-karilki. Yinya jukurrparla ngulaju nyangu watiya yuparli-piya pardinja-kurra. Wirli-pala yuparlilpalu pardija wiriwiri-nyayirni jintangka watiyarla, ngurrju-nyayirni-wati. ⁶ Ngula jinta-karilki pardija watiya yinya kamparru-warnu-wana-juku. Wirli-pala-kurlu yuparli-kirli. Warlpa warlu-nyayirni wangkajarni kakarrara-ngurlu, ngula-jana jankaja muku. Linji-jarrijalu muku yuparli-piya-watiji. ⁷ Yinya linji-wati yuparli wirli-palarlu, ngulajulu-jana muku ngarnu ngurrju-wati yuparli. Ngula kingiji yakarra-pardijalku. Wangkaja-nyanu, “Waraa! Kula-ngantarna-jana nyangu yuparli-wati, kala ngarirna jukurr-manu!” ⁸ Mungalyurrulku, kingijilpa nyinaja wajampa-nyayirni kuja jukurr-manu. Ngula-jana yimi yilyaja wati pina-patuku manu ngangkayi-kirli-watiki yungulu nyanungu nyanjanjinirni. Kujalu yanurnu, nyanungurlu-jana yimi-ngarrurnu nyiyarningkijarra kuja-palangu jukurrparlu nyangu. Payurnu-jana, “Nyiyakurna nyampu jukurrpa-jarra jukurr-manu? Nyarrpaku?” Kularla nganangku jungarni-maninjarla yimi-ngarrurnu kingikiji.

⁹ Ngula-jangkaju, wati warrkini jinta yanurnu kingi-kirra, yangka kujarla pama kangurnu, yangka kujalpa rdakungka nyinaja Jajupu-kurlu, wangkajarla kingiki, “Ngajuju punku. Yungurnangku yimi-ngarrikarla kamparrurlu-juku, kala lawa. ¹⁰ Manngu-nyanyi kanpa yangka kujanpa-jarrangku kulu-jarrija ngajuku manu warrkini jinta-kariki, yangka kuja kalangku miyi purraja? Nyuntunpa-jarrangku kulu-jarrinjarla rdakungka yirrarnu. Yinyarlu yurrkunyukungarduyurlu wiringki-jarrangku mardarnu yinyarlaju. ¹¹ Munga jintangka, jarnku-jukurr-manurlijarra. Ngaju-nyangu jukurrparla, ngulajurna-jana nyangu marnikiji-piya-wati pardinja-kurra. Yinya jinta-karirli ngulaju nyangu miyi-wati yaku-jurla. Kularlijarra milya-pungu yinya jukurrpa-jarra. ¹² Ngula-puruju watilpa jinta Yipuru nyinaja rdakungka nganimpa-kurlu. Yangka kujalparla Putipuruku warrki-jarrija yangka yurrkunyukungarduyu wiriki. Yimi-ngarrurnurlijarrarla ngajarra-nyangu jukurrpa-jarra, ngula-jangkarlu-jarrangku jungarni-maninjarla yimi-ngarrurnu. ¹³ Nyiyarningkijarra kuja-jarrangku yimi-ngarrurnu, ngulaju junga-nyayirni. Nyunturlunpaju wilypi-manu rdaku-ngurlu yungurnangku pina warrki-jarri nyuntuku, yungurnangku pama kanyirni warrarda. Yinya wati jinta-kari, kuja kalangku miyi purranjarla yungu, ngulajunpa pungu. Kuja-piya-yijala-jarrangku kamparru-wiyi wangkaja yinya wati Yipuru. Marda kajikangku nyanungurlu yimi-ngarrirni nyarrpa kuja-ka wangka jukurrpa nyuntu-nyangu.”

¹⁴ Ngula-jana kingi warrkini-watiki wangkaja maninjaku Jajupu rdaku-ngurlu. Kapankurlulu manunjunu nyanunguju. Kingi nyanjakungarntirli, Jajupurlu-nyanu jangarnngka pajurnu manu jurru, manu yukaja kirlkangka jurnarrparla. Ngula yukajarralku yuwarli wiri-kirra kujalpa kingi nyinaja. ¹⁵ Kingirla wangkaja nyanunguku, “Mungangka, ngajulurlurna jirrama jukurr-manu, kulaju nganangku jungarni-maninjarla yimi-ngarrurnu. Purda-nyangurnangku nyuntu-kurlu. Kuja kangkulu yimi-ngarrirni yapangku nyanungurra-nyangu jukurrpa, ngulaju kanpa-jana jungarni-maninjarla yimi-ngarrirni nganta. Junga mayi kujaju?”

¹⁶ Jajupurlu yalu-manu nyanunguju, “Ngajulurlu kulalparnangku yimi-ngarrikarla jukurrpaju, kala Kaaturlu kapungku yimi-ngarrirni yungunpa wardinyi-jarrimi.”

¹⁷ Ngularla kingiji wangkaja Jajupukuju, “Yuwayi, nyampunyarna jukurrparlaju nyangu: Ngaju-nyangu jukurrpaju, ngulajurnaju nyangu ngaju karrinja-kurra ngapawana karru wiringka Niilingka. ¹⁸ Ngularna-jana nyangu wirli-pala puluku-wati karrinja-kurra ngapangka. Wiriwiri-nyayirni-wati ngurrju-wati. Yinya puluku-patu yanurnulu ngapa-jangka, manulpalu marna ngarnu. ¹⁹ Ngularna-jana yarda

nyangu wirilki-pala puluku karrinja-kurra ngapangka. Yinyaju ngulaju yarnma-wati punku-wati-nyayirni. Kularna-jana nyangu puluku punku-wati nyampurra-piya-wati nyampurla Yijipirla. ²⁰ Yinya wirilki-pala puluku yarnma-wati, ngapa-ngurlulu yanurnu, manu muku ngarnulu-jana puluku wiriwiri. ²¹ Ngajulurna manngu-nyangu yinya yarnma-wati puluku kula-nganta kapulu wiri-jarriyarla ngarninja-warnuju, kala lawa. Yarnma-jukulpalu nyinaja yangka kamparru-wiyi kujalpalu yarnma karrija ngapangka. Ngula-jangkarna yakarra-pardija.

²² “Mungangka jintangka-jukurna warnpa-jarrija, manurna yarda jukurr-manu. Yinyarla jukurrparla, ngulajurna nyangu yuparli-kirlangu watiya pardinja-kurra. Yinyarla watiyarla, ngulajulu pardija wirilki-pala yuparli wiriwiri-nyayirni watiya jintangka ngurrju-wati. ²³ Ngula jinta-kari watiya yuparli-piya pardija kutujuku kamparru-warnukuju. Wirilki-pala-kurlu-yijala yuparli-kirli. Nyampurraju ngulaju-jana warlpa warlungku jankaja muku kakarrara-ngurlurlu. Linji-jarrijalu muku punku-wati. ²⁴ Ngula-jangka, yinya wirilki-pala linji yuparlirili-jana ngarnu muku yangka ngurrju-wati yuparli. Ngula-jangkarna yakarra-pardijalku. Mungalyurrurlurna-jana yimi-ngarrurnu ngaju-nyangu ngangkayi-kirli-watiki jukur-rpa. Kulajulu nyarrparlu jungarni-maninjarla yimi-ngarrikarla.”

²⁵ Ngularla Jajupu wangkaja kingiki, “Yinya puluku-wati manu yuparli-wati kujanpa-jana nyangu jukurrparlu, ngulaju yangka yimi kuja kangku Kaaturlu yinyi nyuntuku. Nyanungurlu kangku yimi-ngarrirni nyarrpa-jarri kaji nguru nyampuku. ²⁶⁻³¹ Yuwayi, junga nyampuju! Yangka wirilki-pala wiriwiri puluku manu yuparli wiriwiri kujanpa-jana jukurr-manu, ngulaju wirilki-pala yulyurpuku Kaaturlu kapungku yinyi panu-nyayirni ngurlu. Ngula-puru, yapangku kapulu jayakurra ngarni ngurluju Yijipirlaju. Kala yinya wirilki-pala yarnma-wati puluku manu wirilki-pala linji yuparli kujanpa jukurr-manu yangka kuja-jana warlpangku luwarnu manu jankaja, ngulaju wirilki-pala yulyurpuku Kaaturlu kula pardinjaku ngurrju-mani ngurluju. Yapangku kulalu nyiya ngarni nguru-kari nguru-kari, manu kapulu kujanya wangkami, ‘Mangarri-wangulku kapurlipa nyina nyampurla nguru punkungka! Kapurlipa yarnunjuku muku palimi!’ Yuwayi, punku-nyayirni kapu karri nyiyarningkijarra wirilki-pala yulyurpuku. ³² Kulanpa jukurr-manu jintaku, nyuntulurlunpa jukurr-manu jirramaku. Kujaju kapu nyampu yimi jukurrpa-jangka junga-jarri. Kaaturlu manngu-nyangu nyampuju ngurlu-kurlu. Ngaka-pardu-kari kapu-nyarra Yijipi-wardingki-patuku yinyi jayakurra ngurlu wirilki-pala yulyurpuku. Ngula-jangkaju kula pardimilki nyiyarlangu miyi wirilki-palaku-yijala.”

³³ Ngula-jangka, Jajupurla wangkaja kingiki, “Purda-nyangkaju ngaju! Jinta wati manta pina-nyayirni yungu-jana wiri nyina yapa panuku nguru nyampurla. Kapu nyanungurlu milya-pinyi muku yirrarninjaku ngurlu-wati yangka wirilki-pala yulyurpuku kajili ngurlu pardimi. ³⁴ Manta-jana panu-kari wati-patu yungulu-jana wiri-yijala nyina ngurra-kari ngurra-kariki nyampu ngurungka. Wangkaya-jana yinya wiri-watiki yungulu muku mani ngurlu yapa-kurlangu yangka wirilki-pala yulyurpu-puru kajili ngurlu pardimi. Kulalpa-jana panu jurnta kangkarla, ngari wita-mipa. Kajilpalu mardakarla rdaka-palarla ngurlu yakujurla, jinta-mipa-jana puntaka. Ngurlu-jana kujangunya jurnta manta. ³⁵ Yangka ngurlu-wati kajili-jana puntarni yapaku wiri-watirli yangka wirilki-pala yulyurpu-puru, wangkayalu-jana yungulu muku yirrarni yuwarli wiriwirirla. Wangkaya-jana yungulu warrawarra-kanyi purunju-kujaku yangka wirilki-pala yulyurpuku yangka kaji yapa lawa nyinami miyi pardinja-wangu. ³⁶ Yangka kuja-puru ngaka kaji ngurlu pardinja-wangu karri nyampurla Yijipirla, wiri-watirli yungulu-jana wita-kari wita-kari ngurluju yinyi yapakuju yungulu nyina yarnunjuku-wangu.” Kujanyarla Jajupuju wangkaja kingikiji.

Kingirli Jajupu wiri yirrarnu-jana nguru-kari nguru-karirlaku

³⁷ Ngularla Jajupurlu yimi-ngarrurnu kingiki jukurrpa manu ngurlu, kingi manu warrkini-patulurla ngungkurr-nyinaja Jajupuku. ³⁸ Ngula-jangka, kingi-jana wangkaja nyanungu-nyangu warrkini-patuku, “Ngana kula-ka ngurrju nyina wati nyampu-piya Jajupu-piya! Kaatu-kurlangu Pirlirpa-ka mardarni!” ³⁹ Ngularla kingiji wangkaja Jajupuku, “Kaaturlungku yimi-ngarrurnu nyiyarningkijarra ngurrju manu punku kaji-ngalpa nyarrpa-jarri ngaka. Kujakuju nyuntujunpa pina-nyayirni yapa panu-kari-piya-wangu. ⁴⁰⁻⁴¹ Jalangurlu ngajulurlu karnangku nyuntuju wiri yirrarni yapa panuku nguru nyampurula. Ngaju-mipa kapurnangku wiriji nyina nyuntukuju. Panungku kajulu purda-nyanyi ngaju nyarrparlu kajirna-jana yimi-ngarrirni. Kuja-piya-yijala kapungkulu nyuntuju purda-nyanyi.” Kujanyarla kingiji wangkaja Jajupukuju. ⁴² Kingirli yalyi-manu nyanungu-nyangu ringi rdaka-jangka. Yinyarla ringingka, ngulajulpa kingi-kirlangu pija ngunaja. Yalyi-maninjarla yirrarnurla Jajupu-kurlangu rdakangka, manurla yungu Jajupuku jurnarrpa ngurrju-wati yukanjaku, manurla yirrarnu kawurlu waninja-kurlangu waninjarla. ⁴³⁻⁴⁵ Ngularla kingi wangkaja Jajupuku, “Ngajurna kingi. Jalangu-jangka panungku yungungkulu purda-nyanyi nyuntu. Kapunpa waru yani ngurra-kari ngurra-kari-kirra nyampurula ngurungka Yijipirla. Nyuntu kapunpa-jana wangka panu yapaku nyiya yungulu-nyanu miyi wiri-mani manu yungulu-nyanu nyiyarlangu ngurrju-mani. Kaji nganangku-puka nyiyarlangu ngurrju-mani, manu kaji nyiyarlangu miyi wiri-mani, ngulakungarntirliji ngulaju yungungkulu nyuntu japirni. Kajili payirninja-wangu nyina nyuntuku, ngulaju kulalu nyiyarningkijarra ngurrju-mani. Yirdi jinta-kari karnangku yirrarni. Jalangu ngulaju nyuntu-nyangu yirdiji Japina-Paniya, manu karnangku karnta yinyi yirdiji Yajanaja yungungku nyuntuku kali-nyanu nyina. Nyanunguju Putipura-kurlangu yurntalu-nyanu kuja-ka maralypikingarduyu nyina yangka kirringka Yuunurla.” Ngula-jangka, kingirla wangkaja Jajupuku warrkarninjaku nantuwu-kurlangurla wirli-jarra-kurlu jinta-karirla nyanungu-nyangurlaku. Nyanungu-jana wangkaja wati-patuku yungulu kamparru wapanja-yani Jajupuku yangka kujalpa yaninja-yanu nantuwu-kurlangurla wirli-jarra-kurlurla. Kujalpalu wapanja-yanu yinya wati-patu, purlajalu-jana kuja yapa-patuku, “Parntarriyalu panu-juku!” Kuja-jangkaju, yapangkujulpalu milya-pungu Jajupuju wiri.

⁴⁶ Kujalpa kingirli wiri yirrarnu Jajupu yapaku Yijipirlaku, ngulakujurla Jajupukuju rdipija jalangu-warnuku-juku 30-pala yulyurru. Ngula-jangkaju, yampinja-yanu kingi-kirlangu yuwarli wiri, manu yanu waru ngurra-kari ngurra-kari-kirra Yijipirla. ⁴⁷ Jajupuju yanu waru ngurra-kari ngurra-kari-kirra wirli-pala yulyurru. Kuja-puruju, panu-jarlu-nyayirni ngurlu pardija nguru-kari nguru-kari. ⁴⁸ Jajupu manu nyanungu-nyangu warrkini-patulu yanu ngurra-kari ngurra-kari-kirra, manu warrulpalu ngurlu-wati yangka kujalu yapangku wiri-manu, maninjarla kangulpalu ngurluju yuwarli wiri-patu-kurra. ⁴⁹ Kulalu witalku manu ngurluju yapa-patukurlanguju. Panu-nyayirnili manu ngurluju. Yuwarli-watiji panu-kurlu-nyayirnilpalu karrija ngurlu-kurlu. Kulalpa nganangku yapangku yirdiyirdi-mantarla ngurluju.

⁵⁰ Kuja-puruju, Jajupu-parntarlu Yajanajarlu-palangu mardarnu wirriya wita-jarra. ⁵¹ Jajupurlu yirdi-manu wirriya wiriji Manaja, manurla wangkaja, “Kujarna nyampukurra yanurnu nguru-kurra, ngajurna-jana wajawaja-manu ngaju-nyangu kirdana manu ngaju-nyangu warlalja. Yijipi-wardingki-paturluju jinyijinyi-manu warrkijarrinjaku. Ngulaju ngula-juku. Kaatujulpalu ngurrju nyinaja, manurna wardinyilki. Kuja-jangkanya karnangku yirdi-mani Manaja.” ⁵² Jajupurlu kukurnu-nyanuju yirdi-manu Yipirayimi, manurla wangkaja, “Ngajulurlu kalarna jata-nyangu nyampu Yijipirla. Ngulaju ngula-juku. Kaaturluju yungu kurdu-jarra. Kuja-jangkanya karnangku yirdi-mani Yipirayimi.”

⁵³⁻⁵⁴ Yangka wirli-pala-jangka yulyurru-jangka kujalpa pardija ngurlu panu Yijipirla, ngula-jangkaju Kaaturluju warla-pajurnu miyi pardinja-kujaku yangka kuja Jajupu wangkaja kamparru-wiyi. Kula pardija ngurlu Yijipirlaju manu nguru-kari nguru-karirlangurlaju, lawa. Mangarri palka-jukulpa ngunaja ngarninjaku Yijipirla, yangka ngurlu-wati kujalu Jajupurlu manu warrkini-paturlu yirrarnu kamparrurlu-wiyi yuwarli wiri-paturla ngurlu-kurlangu-paturla. ⁵⁵ Ngula-jangka yangka Yijipi-wardingki-patu yarnunjuku-jarrijalu muku miyiki. Ngulalu kingi yaninjarla japurnu, “Yungka-nganpa miyi ngarninjaku!”

Nyanungu-jana wangkaja, “Japirninjintalu Jajupu miyikiji! Kapu-nyarra wangka kuja-ka nyarrpararla miyi nguna.” ⁵⁶⁻⁵⁷ Yuwayi, yapa panulpalu yanunjuku-jarrija Yijipirla. Miyi yinjakungarnti, Jajupurlu lakarn-manu-jana yuwarli-wati kujalu yirrarnu nyanungurlu manu warrkini-paturlu ngurlu-wati. Yapa-patu kalalu-jana yanurnu Jajupuku manu warrkini-patuku. Kalalu-jana tala yungu ngurlu payi-maninjaku. Yapa panulpalu yarnunjuku nyinaja miyiki, kula Yijipi-wardingki-patu-puka. Yapa panulpalu yanurnu nguru-kari nguru-kari-jangka Yijipi-kirra miyi maninjaku.

42

Jajupukupurdangka-patulu yanu Yijipi-kirra miyi maninjaku

¹ Yinya purlkangku Jakupurlu purda-nyangu kujalpa miyi panu-jarlu ngunaja Yijipirla, manu-jana wangkaja nyanungu-nyangu kaja-nyanu-patuku, “Nyiyaku kankulu-nyanu nyinanjarla nyanyi? ² Purda-nyangurna miyi panu nganta-ka nguna Yijipirlaju. Yakarra-pardinjarla yantalu Yijipi-kirra ngurluku yungurlipa ngarninjarla wankaru nyina. Kajinkili nyina nyampurula yaninja-wangu, kapurlipa muku palimi.”

³ Junga-juku, Jajupukupurdangka-patu karlarla-pala papardi-nyanu-patu yampinja-yanulu kirda-nyanu-kurlangu ngurraju, manu yanulu Yijipi-kirra miyiki. ⁴ Jakupurlu warla-pajurnu Jajupuku kukurnu-nyanu Pinyamini yaninja-kujaku nyanungurra-kurlu. Jakupulpa-nyanu wangkaja, “Kajilparna yilyayarla Pinyamini Yijipi-kirra, kajikalu marda pinyi. Mardarni karna nyampurula-juku.” ⁵ Yapa panu-nyayirnilpalu yarnunjuku nyinaja Kananarla miyi-wangu. Junga-juku, panu-jarlu yapa-patulu yanu Yijipi-kirra Jakupu-kurlangu kaja-nyanu-wati-kirli. Nyanunguju ngurrangkalpa nyinaja.

⁶⁻⁹ Kujalu yapa yinya-patu yukajarra Yijipi-kirra, Jajupulpa-jana wiri nyinaja yapa panukuju yinyarlaju. Jali-manulpa-jana ngurlu. Jajupuku papardi-nyanu-patulurla yanurnu nyanunguku. Kulalu milya-pungu nyanunguju nyanungurrakupurdangka kukurnu. Parntarrijalurla nyanungukuju. Jajupurlu-jana milya-pungu, kula-jana yimi-ngarrurnu ngana nyanunguju. Manngu-nyangu yangka jukurra kuja jukurra-manu nyurru-wiyi kujalurla papardi-nyanu-patu manu ngati-nyanu manu kirda-nyanu parntarrija nyanunguku. Ngula-jana kulu wangkaja, “Nyarrpara-ngurlunkulu yanurnu?”

Yalu-manulu, “Yanurnurnalu Kanana-ngurlu miyi maninjaku.”

Jajupu-jana wangkaja, “Lawa, kula kujaju junga! Nyurrurlankulu ngari yanurnu yungunkulu-nganpa nyanyi marda pirrjirdi marda rampaku. Kajinkili-nganpa manngu-nyanyi nganimpa nganta rampaku, ngulaju kajikankulu-nganpa kululku jangkardu yanirni!”

¹⁰ Wangkajalurla Jajupuku, “Kula kujaju junga! Nyuntunpa-nganpa wiri nganim-paku. Ngarirnalulu yanurnu miyi maninjaku nganimpa-nyangu warlaljaku. ¹¹ Kirdana jinta-jangka nganimpaju. Kula karnangkulu warlka wangka! Kularnalu nyampukurraju yanurnu nyiyarningkijarra wuruly-nyanjaku.”

¹² Jajupurlu-jana wurdungu-manu nyanungurraju, “Lawa, kula kujaju junga! Ngarinkili yanurnu nyampu-kurraju yungunkulu-nganpa nyanyi nganta nganimpaju marda pirrjirdi marda rampaku!”

¹³ Nyanungurrallurla wangkaja, “Wangkami karnangkulu junga-nyayirni! Nganimpaju Kanana-wardingki, manu karnalu kirdana jinta-juku mardarni. Nganimpakupurdangka kukurnu-nyanu kula yanurnu nganimpa-kurlu. Nyinami-ka nganimpa-nyangu kirdana-kurlu, manu-ka palka nyina yinya-juku. Kalarnalu mardarnu kukurnu-nyanu-kari, kala nyurru-wiyi lawa-jarrija.”

¹⁴ Jajupujulpa ngungkurr-nyinanja-wangu-juku karrija, wangkaja-jana, “Milya-pinyi karna-nyarra ngarinkili yanurnu nyanjaku nganimpaku Yijipi-wardingki-patu nganta pirrjirdi marda rampaku! ¹⁵⁻¹⁶ Ngulaju ngula-juku. Yungurna-nyarra wangka yungurna-nyarra milya-pinyi marda ngurru marda punku. Ngajulu kapurna-nyarra yirrarni rdakungkalku. Jinta kapurna yilya pina ngurra-kurra yungu maninjini kukurnu-nyanu manu yungu pina-kanyirni nyampu-kurra. Kaji pina-kanyirni, kapurna-nyarra yilyamilki yungunkulu ngurra-kurralku pina-yani. Kala kaji pina-kanja-wangu nyinami-juku ngurrangka nyurrurla-nyangurla-juku, ngulaju kapurna-nyarra mardarni nyampurla-juku rdakungka tarnnga!” ¹⁷ Junga-juku, Jajupurlu-jana yirrarnu rdakungka nyanungukupurdangka-patu. Nyinajalpalu parra jirramaku.

¹⁸ Mungalyurru-karilki Jajupu-jana wangkaja, “Ngaju karnarla nyinami jun-garni Kaatuku. Kajinkijili purda-nyanyi ngaju, kularna-nyarra pinyi. ¹⁹ Marda kankujulu junga wangka. Kajinkijili junga wangkami, ngulaju jinta-mipa kapu nyina rdakungkaju. Panu-karrija kapurna-nyarra pina-yilyami ngurra-kurra miyikirli yungunkulu-jana yinyi warlaja-watiki nyurrurla-nyanguku. ²⁰ Ngula-jangkaju, kangkarnili nyurrurlaku kukurnu-nyanu ngaju-kurra. Kajinkili pina-kanyirni, kapurna-nyarra milya-pinyi kuja kankujulu junga wangkami. Kularna-nyarra pinyi.” Yinya karlarla-pala papardi-nyanu-patu, ngungkurr-nyinajalurla Jajupuku.

²¹ Kulalu milya-pungu paaju yinya kujalpalurla wangkaja ngulaju Jajupu. Ngulalu-nyanu wangkaja, “Kaaturlu kangalpa murrumurru-mani kujarlipa pungu ngalipakupurdangka Jajupu. Kujarlipa rdaku wiringka yirrarnu, warlkurnu-ngalpa yungurlipa wilypi-mantarla pakarninja-wangurlu. Kularlipa purda-nyangu. Ngula-jangkanya kangalpa jinyijinyi-mani nyampurlu watingki maninjaku Pinyaminiki.”

²² Ngula-jana Ruupunu wangkaja nyanungurraku, “Yangkarna-nyarra wangkaja pakarninja-wangurlipa yampiyarla Jajupuju! Kulankujulu purda-nyangu ngaju! Lawa, ngarinkili yirrarnu rdaku wiringkaju! Kuja-jangkanya kangalpa murrumurru-mani Kaaturluju!”

²³ Yinya karlarla-pala papardi-paturlu manngu-nyangu kula-nganta Jajupuju ngurru-pa-juku Yipuru yimikiji wangkanjaku. Yangka kuja kala-jana Jajupu wangkaja nyanungukupurdangka-patuku, kula kala-jana wangkaja yimi warlalja Yipuru. Kala-jana Yijipi-wardingki yimi wangkaja, manu wati jinta-kari kalarla marlaja wangkaja nyanunguku. Kala-jana purda-nyangu-juku Yipuru wangkanja-kurra. ²⁴ Ngula-jana purda-nyangu wangkanja-kurra, yampinja-yanu-jana. Yulajalku. Ngaka yanurnu pina, manu wangkaja-jana, “Yuwa, yantalu pina ngurra-kurra. Kapurna jinta mardarni rdakungka.” Jajupu-jana wangkaja warrkini-patuku nyanungu-nyanguku, ngulalu rdarri-mardarninjarla wayurnu Jimiyani. Mardarnulpalu yangka kujalu nyanungukupurdangka-paturlu nyangu. ²⁵ Ngula-jangka, Jajupurlu-jana yampinja-yanu yinyarla-juku. Wangkanjunu-jana warrkini-watiki, “Mantalu-jana nyanungurra-nyangu yakuju-wati, manulu-jana panu-jarlu yirraka ngurlu-wati yakuju-watirlaju. Kujalu-nyarra tala yungu miyiki, ngulajulu-jana pina-yirraka yakuju-paturla. Nyiyarningkijarralu-jana yungka miyi-kari miyi-kari wurnakungarntikiji.” Jungajukulu warrkini-paturlu ngurlu yirrarnu yakuju-patu-kurra manu tala.

²⁶ Ngula-jangka, yangka papardi-paturlulu yirrarnu yakuju-wati ngurlu-kurlu tangkiyi-watirla nyanungurra-nyangurla, manulu yanu nguru Kanana-kurra. Kulalu milya-pungu tala kujalpa ngunaja yakuju-watirla. ²⁷ Parra jintakulu yanu, manulu ngunaja kulkurru. Jinta-karirli lakarn-manu yakuju nyanungu-nyangu yungurla ngurlu yungkarla tangkiyiki ngarninjaku. Kuja lakarn-manu yakuju, palka-manu tala kankarlu ngurlungka. ²⁸ Wangkaja-jana nyanungukupurdangka-patuku, “Yuwa, nyampunya talaju kujarlipa payi-manu ngurlu! Nyampunya yakujurla ngaju-nyangurla!”

Ngula-jangkalu Jajupukupurdangka-patuju lani-jarrija-nyayirni, manulu-nyanu purlaja, “Waraa! Nyarrpa-jarri kangalpa Kaatuju? Kapurlipa muku palimilki!”

Jakupu-kurlangu kaja-nyanu-patulu pina-yanu ngurra-kurra miyi-kirli

²⁹ Yinya kartaku-pala papardi yanulu parra-patuku ngurlu-kurlu. Yukajarnili ngurra-kurra kirda-nyanu-kurlangu-kurra Kanana-kurra. Manulurla yimi-ngarrurnu nyiyarningkijarra. ³⁰ Wangkajalurla, “Kujarnalu yanu Yijipi-kirra, paajurlu-nganpa kulungku ngarrurnu. Nyanungu wangkaja-nganpa nganimpaku ngantarnalu yanu nyanjaku marda pirrjirdi kalu nyina marda rampaku. ³¹ Kalarnurnalurla wangkaja, ‘Lawa, lawa! Kula karnangkulu warlka wangka! Kularnalu yanurnu nyanjaku nyiyarningkijarraku.’ ³² Ngularnalurla wangkaja watiki wiriki, ‘Mardarni karnalu kirdana jinta. Mardarni kajana 11-palalku kaja-nyanuju. Karlarla-palarnalu yanurnu nyampu-kurra, manu jinta-ka nyina ngurrangka nyanungu-kurlu Kananarla. Jinta-karirlajurnalu papardi-puka-jarrija nyurru-wiyi.’ Kujanyarnalurla wangkaja. ³³ Ngula-nganpa wiriji wangkaja, ‘Kajinkijili purda-nyanyi ngaju, ngulaju kapurna-nyarra milya-pinyi kuja kankujulu junga wangkami. Yanta pinalu ngurra-kurra miyi-kirli nyuntu-nyangu warlalja-kurra. Jintalu yampiyarra rdakungka. ³⁴ Ngula-jangka, kangkarnili kukurnu-puraji nyampu-kurra Yijipi-kirra, manujulu milki-yirra ngajuku. Ngula-jangka kapurna-nyarra milya-pinyi kuja kankujulu junga wangka. Manu kapurna-nyarra ngungkurr-nyina kulankulu yanurnu wuruly-nyanjaku nyiyarningkijarraku nyampurla ngurungka. Kajinkili kanyirni kukurnu-puraji, kapurna wilypi-mani jinta-kari rdaku-ngurlu. Ngula-jangka kapunkulu yani warru Yijipi-wanaju. Kula-nyarra nganangu-puka warla-pajirni manu murrumurru-mani.’ Kujanya-nganpa wiriji wangkaja.”

³⁵ Ngula-jangka manulu yakuju-wati ngurlu-kurlu, manulu winjurnu walya-kurra. Kujalu ngurlu winjurnu, jinta-kari jinta-karirlili palka-manu talaju, yangka tala kujalurla yungu Yijipi-wardingki-patuku ngurluku. Nyanungurraku kirdanarlu Jakupurlu talaju nyangu-yijala. ³⁶ Wangkaja-jana, “Waraa! Nyurrurlarlu kankujulu jurnta kanyi muku kurdukurdu ngajuku! Kamparrujurna kirda-puka-jarrija Jajupuku-wiyi, manu jalanguju Jimiyanilki-ka rdakungka nyina Yijipirla. Manu kankujulu payirni Pinyamini yilyanjaku Yijipi-kirra. Nguru kaju wuurnpalku karri!”

³⁷ Ngula-jangka, Ruupunurla wangkaja nyanungu-nyangu kirdanaku Jakupuku, “Yungkaju Pinyamini ngajuku yungurnarla milki-yirrarni wati wiriki Yijipirla. Ngajulu kapurna warrawarra-kanyi. Kapurna pina-kanyirni nyuntu-kurra. Kajirna pina-kanja-wangurlu yampimi Yijipirla-juku, ngulaju-palangu punga ngaju-nyangu kaja-nyanu-jarra!”

³⁸ Jakupurlu wurra-manu, “Lawa, lawa! Kularna yilyami Pinyaminiji nyuntu-kurluju! Nyurru-jukurna wajawaja-manu papardi-nyanuju. Pinyamini ngulaju ngaju-parnta-kurlangu Rajulu-kurlangu. Kajilparna yilyayarla Yijipi-kirra nyuntu-kurlu, kajikarla nyiya maju rdipimi. Kajilpa paliyarla, ngulaju kajikarna ngarrurda-jarri warrarda palinjakungarnti.”

43

Nyampuju yimi ngulaju Jajupukupurdangka-patu-kurlu kujalu pina-yanu Yijipi-kirra

¹ Tarnnga-nyayirnilpa miyi pardinja-wangu karrija ngurrangka Kananarla.
² Jakupurlu manu nyanunguku warlalja-paturlu, mukulu ngarnu miyi kujalu nyanunguku kaja-nyanu-watirli pina-kangurnu Yijipi-ngirli. Yarnunjuku-jarrijalpalu. Jakupu-jana wangkaja kaja-nyanu-patuku, “Yardalu yanta pina Yijipi-kirra, manu mantalu ngurlu ngarninjaku.”

³⁻⁵ Jakupu-kurlangu kaja-nyanu Juurda wangkajarla nyanunguku, “Yangka Yijipi-wardingki kingirli-nganpa warnkiri-manu kulungku, nyanungu-nganpa wangkaja kuja, ‘Pina-kangkarnili yangka kukurnu-puraji nyampu-kurra. Kajinkili kanjarni-wangu nyina, ngulaju ngaju-nyangu warrkini-paturlu kapulu-nyarra warla-pajirni ngaju-kujakuju nyanja-kujakuju.’ Kujanya-nganpa Yijipi-wardingki kingiji wangkaja. Kajinpa Pinyamini yilya nganimpa-wana Yijipi-kirra, kapurnalu yani yali-kirraju miyi payi-maninjaku. Kala kajinpa Pinyamini mardarni yilyanja-wangurlu nganimpa-kurlu, ngulaju kularnalu yani Yijipi-kirraju.”

⁶ Yinya purlka-pardu, wangkajarla kaja-nyanuku Juurdaku, “Waraa! Nyiyakunkurlurla wangkaja yali Yijipi-wardingkiki kingiki kuja kankulu mardarni kukurnu palka? Nyurrurlarlalu kankujulu waarn-pinyi!”

⁷ Kaja-nyanu-paturluju yalu-manu Jakupuju, “Yinya Yijipi-wardingkirli kingirli-nganpa miimii-nyanjarla payurnu nyiyarningkijarra. Wangkaja-nganpa, ‘Kirda-purajiji wankaru-juku mayi? Mardarni kankulu kukurnu-nyanu?’ Ngularnalurla yimi-ngarrurnu nyuntu manu Pinyamini nganimpa-nyangu kukurnu-nyanu. Kularnalalu milya-pungu kapu-nganpa wangkami Pinyaminiki kanjarniki Yijipi-kirra.”

⁸ Ngularla Juurda wangkaja nyanunguku kirda-nyanuku, “Yilyaya Pinyamini ngaju-wana yungurnalu jalangu yani wuraji Yijipi-kirra. Kajinpa-nganpa muku yilyami Yijipi-kirra jalangurlu, kulalparlipa paliyarlalku miyi-wangu-jangka. Nyuntulurlu manu nganimpa-nyangu kurdukdurlu kapurlipa miyi panu-jarlu mardarni ngarninjaku. ⁹ Kajinpa yilya Pinyamini ngaju-wana Yijipi-kirra, wangkami karnangu kapurna warrawarra-kanyi. Kularna tarda-kijirni murrumurru-kurra. Kajirna pinayanirni ngurra-kurra nyanungu-wangu, ngula-juku warrarda ngarrikaju kulungku. ¹⁰ Kapanku! Yilyaya Pinyamini nganimpa-wana Yijipi-kirra! Kajinpa yilyayarlarni kamparru-wiyi, kapurnalu japaku-kari japaku-kari yantarlarra Yijipi-kirra, manu kapurnalu japaku-kari japaku-kari-yijala pina-yantarlarra miyi panu-kurlu.”

¹¹ Ngula-jana wangkaja Jakupuju, “Yuwayi. Junga marda kujaju. Kala kangkalurla warntarri Yijipi-wardingki kingiki, manu yungkalurla. Kangkalurla yangka ngurrju-wati nyiyarningkijarra ngarninjaku nyampu-wardingki nguru-wardingki: ngarlu, kanta-piya,* manu yangka kuyungka kuja karlipa yirrarni ngakurru pajarninjaku. Kangkalurla jara yangka kuja karlipa-nyanu maparni palka manu jara† kuja-ka ngurrju-nyayirni parntimi. ¹² Kujankulu yanu Yijipi-kirra yangka kamparru-wiyi miyi maninjaku, yungunkulurla yinyaku watiki jinta yakuju tala-kurlu miyiki. Kala kujankulu pina-yanurnu miyi-kirli, ngulajunkulu talaju palka-juku nyangu miyi-wati-kirlirla. Yapangu marda rampal-yirrarnu. Kajinkili pina-yanu miyiki, kangkalu-jana yakuju jirrama tala-kurlu-jarra miyikiji. ¹³ Kangkalu Pinyamini nyurrurlarlalu. Yantalu pina Yijipi-kirra miyi yungunkulurla payi-mani jurnta yinya watiki. ¹⁴ Kaatuju PIRRJIRDI-NYAYIRNI WITA-WANGU! Kapurna-nyarrarla wangka nyanunguku nyurrurlaku yungurla wangkami Yijipi-wardingki kingiki yungu-nyarra ngurrju nyina. Kapurnarla wangka Kaatuku yunguju kanyirni pina Pinyamini

* 43:11 pistachio manu almond † 43:11 myrrh

manu Jimiyani manu nyurrurlarlangu. Kala kajilparna nyanja-wangu nyinayarla nyanungu-jarraku, ngulaju ngula-juku. Kapurnarla wala-juku nyinami Kaatuku.”

¹⁵ Ngula-jangkaju, yanulkulu pina Yijipi-kirra. Kangulu yangka warntarri nyiyarningkijarra manu yakuju-jarra tala-kurlu manu Pinyaminirlangu. Kapankulu yanu Yijipi-kirra, manulu kamparru karrija Jajupurla. ¹⁶ Jajupurlu-jana nyangu kamparru karrinja-kurra. Nyangu nyanunguku kukurnu-nyanurlangu Pinyamini. Ngularla Jajupu wangkaja nyanunguku warrkiniki kujalparla warrawarra-kangu nyiyarningkijarra yuwarlirla, “Kangkarni-jana yinya wati-patu ngaju-nyangu yuwarli-kirra. Puluku pakarninjinka manu purraya. Yungurna karlarla ngarni nyampu-patu wati-patu-kurlurlu jalangu.” ¹⁷ Junga-juku, yinya warrkini yanu, puluku pinjarla purraja. Ngula-jana kangurnu Jajupukupurdangka-patu yuwarli-kirra karlarlaku ngarninjaku.

¹⁸ Kujalu yinya-patu yukaja Jajupu-kurlangu yuwarli-kirra, lani-jarrijalpalurla. Wangkajalu-nyanu, “Yuwa, nyiyaku-ngalpa kangurnu kaninjarni? Marda talaku kuja yapangku yirrarnu yakujurla kujarlipa yanu ngurra-kurra. Marda kapu-ngalpa pinyi, manu marda kapu-ngalpa jinyijinyi-mani warrki-jarrinjaku pirijina-piyaku. Marda kapu-ngalpa jurnta kanyi tangkiyi.” Kujanyalpalu manngu-nyangu. ¹⁹ Ngula-jangka, yanulurla yangka wati warrkiniki kujalpa karrija tuwa-wana yuwarlirla. ²⁰ Wangkajalurla, “Warlaljamarri, nganimparnalulu yanurnu nyampu-kurra Yijipi-kirra kamparru-wiyi miyi maninjaku. ²¹ Kujarnalu pina-yanu ngurra-kurra miyi-kirli, jupu-karrijarnalu ngunanjaku. Rurrpa-manurnalu yakuju miyi maninjaku. Jintakari jinta-karirlirnalulu palka-manu tala yakujurla. Kangurnu pinarnalu nyampu tala nyuntuku yinjaku. ²² Kangurnalu jinta-kari yakuju tala-kurlu yungurnalu miyi yarda mani. Kala kula karnalu milya-pinyi nganangku kuja pina-yirrarnu tala nganimpanyangu yakujurla kamparru-wiyi.”

²³ Warrkini-jana wangkaja, “Yuwa, ngurrju. Kulalu lani-jarriya. Marda yangka Kaatu kuja-ka nyurrurlakupalangurlu purami, marda nyanungurlu pina-yirrarnu talaju. Mardarni karna talaju kujankujulu yungu miyiki yangka kamparru-wiyi.” Ngula-jangkaju, warrkini watingki rdaku-jangka wilypi-maninjarla pina-kangurnu-jana nyanungurrakupurdangka Jimiyani.

²⁴ Ngula-jana warrkinirli kangu yinya wati-patu Jajupu-kurlangu yuwarli-kirra. Yungu-jana ngapa wirliya parljirninjaku, manu miyi-jana manu tangkiyiki ngarninjaku. ²⁵ Kujalpalu tangkiyirli miyi ngarnu, wati-paturlulu warntarri manu yungulurla yinyi Jajupuku. Warrkini-jana wangkaja yangka kapulurla karlarla jirnganja ngarni Jajupuku.

²⁶ Ngula Jajupu pina-yanurnu ngurra-kurra, yungulurla warntarri nyiyarningkijarra nyanunguku. Parntarrijalurla kamparru nyanunguku. ²⁷ Jajupurlu-jana payurnu, “Ngurrjunya yangkaju purlka kirdana-puraji yangka kujankujulu yimi-ngarrurnu kamparru-wiyi? Ngurrju mayi-ka nyina? Wankaru mayi?”

²⁸ Yalu-manulu, “Yuwayi, nganimpakupalanguju ngurrju manu wankaru. Nyangunguju nyuntu-nyangu warrkini.” Ngulalurla muku parntarrija Jajupuku pulka-pinjaku. ²⁹⁻³⁰ Ngula Jajupurlu nyangu nyanunguku kukurnu-nyanu Pinyamini ngatinyanu jinta. Jajupu kapu yulayarlalku. Ngula-jana payurnu papardi-nyanu-patu, “Nyampuju mayi kukurnu-puraji kujankujulu yimi-ngarrurnu?”

Ngularla Jajupuju wangkaja Pinyaminiki, “Kaja, yati-wangka karnangkurla Kaatuku yungungku ngurrju nyina nyuntuku.” Jajupuju-jana kapanku jurnta yanu. Nyanungukupurdangka-paturlu kapulu nyangkarla yulanja-kurra. Nyanungu-nyangu ruumu-kurra yanu, manu yulajalpa. ³¹ Ngula-nyanu Jajupurlu ngapakurlurlu parljurnu yinngirri. Yanurnu pina-jana nyanungukupurdangka-patuku. Warla-pajurnu-nyanu yulanja-kujaku, manu wangkajarla warrkiniki, “Kangkarni kuyu yungulu nyampu-paturlu ngarni.”

32-33 Jajupu-kurlangu warrkini yaninjarla kangurnu kuyu yuwarli-kirra. Jajupulpa nyinaja jinta tayipulu-wana, manu-jana wangkaja nyanungukupurdangka-patuku jinta-karirla nyinanjaku nyanungurla kamparru. Pirriyiyi-yirrarnu-jana kamparru jungarnirla. Yirrarnu papardi-nyanu-wiyi jampu-purdanji, manu-jana kukurnu-nyanu-patulku kanardirla yirrarnu nyanungu-wana kutu. Ngula Pinyaminiji purdangirli yirrarnu jungarni-purdanji. Ngulalu-nyanu muku payurnu paa-karrinjarla, “Yuwa! Nyarrparlu kangalpa milya-pinyi ngana papardi-nyanuju manu ngana kukurnu-nyanuju?” Kulalpalu milya-pungu Jajupuju. Panu Yijipi-wardingkilpalu nyinaja tayipulu jinta-karirla. Yijipi-wardingki-patuju kalalu-jana nyuronyuru-jarrija Yipurukuju, manu kula kalalu-jana jirnganja ngarnu. Kujarlanya kulalpalu nyinaja Jajupukupurdangka-patu-kurluju. ³⁴ Warrkini-paturlulu miyiji manu Jajupu-kurlangu-jangka tayipulu-jangka, manu yungulu-jana wati-patuku. Yungulu-jana jinta-kari jinta-kari miyiji. Pinyaminikiji yungulurla rdaka-pala panu-nyayirni. Yungulurla nguku ngarninjaku. Ngula-jangka, Jajupu manu nyanungukupurdangka-paturlulu muku ngarnu miyi manu pama, manulu pama-jangka warungka-jarrija.

44

Nyampuju yimi ngulaju Pinyamini-kirli kuja kartaku palka-manu yakujurla

¹ Jajupurla wangkaja warrkiniki yangka kujarla nyiyarningkijarra warrawarra-kangu yuwarlirla, “Manta-jana yakuju-wati kujalu-jana nyampurrarlu kangurnu. Ngurlu panu-nyayirni-jana yirraka. Manu tala kujangkulu yungu miyiki, pina-jana yirraka yakuju-watirla miyi-kirlirla. ² Nyampunya ngaju-nyangu kartaku. Yirraka yakujurla kukurnu-nyanu-kurlangurla. Talarlangurla yirraka pina.” Junga-juku, yinya warrkinirli yaninjarla kartaku manu tala yirrarnu kukurnu-nyanu-kurlangurla yakujurla.

³ Mungalyurru-karilki, kuja wanta kankarlu-jarrija, Jajupukupurdangka-paturlulu yirrayirrarnu jurnarrpa tangkiyi-paturla. Ngula-jana warrkinirli ngurra-kurra pina-yilyaja. ⁴ Wilypi-pardinjarlalu yanu yinya-ngurlu ngurra-ngurlu yirdiyi-wana kutu-juku. Ngularla Jajupu wangkaja warrkiniki, “Yanta purdangirli-jana wati yangka-patuku. Kajinpa-jana rdipimi, kuja-jana wangkaya, ‘Ngaju-nyangu paajujulpa-nyarra ngurrju nyinaja. Nyarrpa-jarrijankulurla? ⁵ Mardankulurla jurnta manu kartakuju yangka kuja-ka ngarni. Jampita yinyaju tarruku. Yinya-kurlurlunya kajana yapakuju jukurrpaju jungarni-maninjarla yimi-ngarrirni. Nyurrurlaju punku-nyayirni!’ Kujanya-jana wangkaya!”

⁶ Ngula-jana warrkinirliji puranjarla warla-pajurnu yirdiyirla. Wangkaja-jana, “Ngaju-nyangu paajujulpa-nyarra ngurrju nyinaja, nyarrpa-jarrijankulurla? Jurntankulurla manu kartaku, yangka kuja-ka ngarni. Jampita tarruku. Yinya-kurlurlunya kajana jukurrpaju jungarni-maninjarla yimi-ngarrirni. Nyurrurlaju punku-nyayirni!”

⁷ Wangkajalurla, “Kula kujaju junga! Nyarrpa kanpa wangkami? Kularnalu purungku-manu kartakuju! ⁸ Nganimparlujurnalurla pina-kangurnu talaju kujarnalu palka-manu yakujurla yangka tala ngulajurnal palka-manu Kananarla. Yungurnangkulu pina nyuntuku. Kulalparnalulu purungku-mantarla pirli yaltiri manu kawurlurlangu nyuntu-nyangu paaju-kurlangurla yuwarlirlaju, nyiyaku-wiyi? ⁹ Nyangkarla kaninjarni nganimpa-nyangu yakuju-paturla. Kajinpa palka-mani kartaku yapa-kurlangurla, ngulaju pungka tarnnga-kurra. Manu-nganpa jinyijinyi-manta warrki-jarrinjaku pirijina-piya.”

¹⁰ Warrkiniji wangkaja-jana, “Yuwayi. Kala kajirna palka-mani kartaku yapa-kurlangurla yakujurla, kularna pinyi. Kapurna ngari jinyijinyi-mani warrki-jarrinjaku pirijina-piya. Kularna-nyarra kulu-jarri nyurrurlakuju.” ¹¹ Junga-juku,

manulpalu jurnarrpa tangkiyi-ngirliji, manu yirrarnulu walyangka. Rurrpa-manu mukulu-jana yakuju-patuju yungu-jana warrkinirli marlaja nyanyi. ¹² Warrkinirli muku parily-pungu papardi-nyanu-kurlangurla-wiyi. Kula kartaku palka-manu. Jinta-kari jinta-kari-kirlangurla muku raa-pinjarla nyangu, lawa-juku. Ngula-jangka raa-pinjarla nyangu kukurnu-nyanu-kurlangurla yakujurla yangka Pinyamini-kirlangurla. Ngulangka palka-manu kartaku yangka nyanungu-nyangu paaju-kurlangu Jajupu-kurlangu. ¹³ Kujalu nyangu kartaku, wajampa-jarrinjarlalu-nyanu larra-pungu jurnarrpa. Ngulalu pinapina warurnu muku yakuju nyanungurra-nyanguju. Ngulalu pina-yirrarnu jurnarrpaju tangkiyi-paturla-jala. Ngulalu pina-yanu ngurra-kurra Jajupu-kurlangu-kurralku.

¹⁴ Kujalu Juurda manu nyanungukupurdangka-patu yanu kaninjarni Jajupu-kurlangu-kurra yuwarli-kirra, Jajupuju palka-jukulpa karrija. Parntarrijalurla yin-ngirri kaninjarra-kari walyangka. ¹⁵ Ngula-jana Jajupurlu payurnu, “Niyiakunkulu manu kartakuju purungkuju ngaju-nyanguju? Kula kankujulu milya-pinyi mayi ngajuju ngangkayi-kirli? Kulalpankujulu nyiia jurnta wuruly-yirrakarla ngajuku. Ngaju-nyangu yartarnarri-kirlirli kajikarna nyanyi nyiyarningkijarra jukurrparla.”

¹⁶ Ngularla Juurdaju wangkaja nyanungukuju, “Warlaljamarrri, kulalparnangkulu nyarrpa wangkayarla nyuntukuju. Kularnalu kangu yinya kartaku. Kaaturlungku yimi-ngarrurnu nganimpaju punku. Kujaju junga. Nganimpa yungurnangkulu warrki-jarrimi pirijina-piya, kula Pinyamini-puka.”

¹⁷ Jajupuju kula-jana ngungkurr-nyinaja, nyanungu-jana wangkaja, “Lawa, kularna-nyarra jinyijinyi-mani nyurrurlaju pirijina-piya warrki-jarrinjaku. Pinyamini-puka kapurna jinyijinyi-mani yangka kuja purungku-manu ngaju-nyangu kartaku. Kapurna-nyarra panu-kariji pina-yilyami rarralya ngurra-kurra kirda-nyanu-kurra.”

¹⁸ Ngularla Juurda wangkaja Jajupuku, “Wurra, wurra! Yungurnangku junganku yimi-ngarrirni. Kulaju kulu-jarriya ngajuku. Milya-pinyi karnangku kuja kanpa pirrjirdi nyina yangka Yijipi-wardingki kingi-piya. ¹⁹ Kujarnangkulu kamparru-wiyi yanurnu, nyunturlunpa-nganpa payurnu, ‘Nyurrurlaku kirda-nyanu wankaru-juku mayi? Mardarni mayi kankulu kukurnu-nyanu nyurrurlarlul?’ Kujarlunyanpanganpa payurnu kamparruju. ²⁰ Yimi-ngarrurnurnangkulu yangka kuja-ka nganimpakupalangu wankaru nyina manu kuja karnalu kukurnu-nyanu mardarni kuja-ka ngurrangka nyina nyanungu-kurlu. Nganimpaku kukurnu-nyanuju palka-jarrija kujalpa nganimpaku kirda-nyanu purlkalku nyinaja. Ngati-nyanu nganimpaku kukurnu-nyanukuju ngulajurnalu wajawaja-manu. Manu nyanungu-nyangu kaja-nyanu jinta-karjirnalulu wajawaja-manu-yijala. Nganimpaku kirda-nyanu ngulaju karla yulkami-nyayirni kukurnu nganimpakupurdangkakuju. Kujanyarnangkulu kamparruju wangkaja. ²¹ Ngula-jangka wangkajanpa-nganpa, ‘Kangkarnili kukurnu-puraji Pinyamini nyampu-kurra yungurna nyanyi ngajulurlu.’ ²² Ngularnangkulu wangkaja nyuntukuju, ‘Lawa, kularnalu kanyirni nyampu-kurraju nyuntulurlu yungunpa nyanyi. Kajirnalurla jurnta kanyi nyanunguku kirda-nyanuku, kapu purlka-parduju palimi.’ ²³ Nyuntunpa-nganpa wangkaja nganimpakuju, ‘Yaruju kangkarnili kukurnu-puraji nyampu-kurra! Kajinkili kanjarni-wangu pina-yanirni, kapurna-nyarra warla-pajirni yaninjarni-kijaku nyampu-kurra Yijipi-kirra miyi maninjaku.’ Kujanyanpa-nganpa wangkaja kamparruju. ²⁴ Junga-juku, pinarnalu yanu nganimpakupalangu-kurra, manurnalurla yungunpa nganta nyanyi Pinyamini. Kujarlaju kula wardinyi-jarrija, lawa.

²⁵ “Ngaka-karilki, mukurnalu ngarnu miyiji, manulparnalulu yarnunjuku-jarrijalku yarda. Ngula-nganpa kirdanaju wangkaja, ‘Yantalu yarda Yijipi-kirra miyi panu maninjaku ngalipaku.’

²⁶ Wangkajarnalurla nyanunguku, ‘Lawa, kulalparnalulu yantarla Yijipi-kirra kukurnu Pinyamini-wangu. Kajirnalulu yampimirra nyuntu-kurlu, ngulaju Yijipi-wardingki paajurlu kapu-ngalpa wurra-mani nganta nyanja-kujaku.’ Kujarlun-yarnalulu yimi-ngarrurnu nganimpakupalanguku. ²⁷ Ngula-nganpa wangkaja nganimpaku, ‘Milya-pinyi kankulu yangka ngaju-parnta jinta-kari Rajulu, mardarnulpa-palangu jirrama kaja-nyanu-jarra. ²⁸ Jinta-karirliji yampinjarla jurnta yanu nyarrpara mayi. Mardalu ngarnu malikirli. Kularna yinngirriji nyangu yarda. ²⁹ Jalangurlu kankujulu payirni yungurna nganta yilya Rajulu-kurlangu marulu kaja-nyanu yangka kuja karnarla yalarni-wangu yulkami. Kajirna yilyami nyurrurlawana, kajika marda palimi nyanungurlangu. Kajilparna wajawaja-mantarla nyanungu, ngajuju kajikarna warrarda yulami.’ Kujanya-nganpa purlka-pardu kirdanaju wangkaja. ³⁰ Nyarrpalku kanpa manngu-nyanyi? Kajirnalulu yampimirra kukurnu Pinyamini nyampurla, manu kajirnalulu pina-yani ngurra-kurra nyanungu-wangu, nyarrpa-jarri kapu nganimpakupalanguku kirdanaju? Pinyaminiki karla wajampa-jarri-nyayirni. ³¹ Kajirnalulu pina-yani ngurra-kurra nganimpaku kukurnu-nyanu-wangu, kuja-jangkanya kajika kirdanaju wajampa-jarrinjarla palimilki.

³² “Ngajulurlurnarla wangkaja nganimpakupalanguku ngajulurlu kapurna warrawarra-kangkarla Pinyaminiji. Ngajurnarla wangkaja, ‘Kajirna Pinyamini pina-kanjarni-wangu nyina, ngulajuju warrarda kulungku ngarrika!’ Kujanyarnarla wangkaja. ³³ Payirni karnangku yungurnangku nyuntukuju warrki-jarrimi pirijina-piya. Yilyaya ngajuku kukurnu Pinyamini ngurra-kurra ngaju-nyangu papardi-patukurlu nyanunguku kirdana-kurra. ³⁴ Kulalparna yantarla ngurra-kurra Pinyamini-wangu. Kajilparna yantarla ngurra-kurra nyanungu-wangu, kajikaju wajampa-jarri ngajuku kirdana. Kularna ngampurra kujakuju.” Kujanyarla Juurdaju wangkaja Jajupukuju.

45

Jajupurlu-jana yimi-ngarrurnu nyanungukupurdangka-patuku nyanunguju Jajupu

¹ Ngula Jajupurlu purda-nyangu kuja-kurra wangkanja-kurra Juurda, kula nyarrpa-jarriyarla, kapu yulayarlaku. Kapulu warrkini-paturlu nyangkarla yulanja-kurra. Kuja-kujakuju-jana wangkaja kuja, “Yantalu yarlu-kurra yuwarli-ngirli, manu yangarlujulu yampiya nyampu-patu Yipuru-patu wati-patu-kurlu.” Jungalu warrkini-paturluju yampinja-yanu Jajupuju, karrijalpa nyanungukupurdangka-patu-kurlu.

² Ngulalpa yulaja kilji-nyayirni. Yangka Yijipi-wardingki-paturlulu purda-nyangu yulanja-kurra, manulu-jana yaninjarla wangkaja panu-kariki yapaku kujalpalu kingi-kirlangurla nyinaja. ³ Ngula-jana Jajupu wangkaja nyanungukupurdangka-patuku, “Ngajurna nyurrurlakupurdangka Jajupu! Kirdana ngajukupalangu wankaru-juku mayi-ka nyina?” Kulalu nyanungukupurdangka-paturlu yalu-manu, lawa. Lani-jarrijalu nyanungu-kujaku.

⁴ Jajupu-jana wangkaja, “Yantarnili kutu ngaju-kurra! Junga, ngajuju nyurrurlakupurdangka Jajupu. Nyurru-wiyinkijili yungu yapa-kari-kirra talakupurdarlu, manujulu jinyijinyi-manu warrki-jarrinjaku pirijina-piya. ⁵ Ngulaju ngula-juku. Kulalu wajampa-jarriya! Kularna-nyarra murrumurru-mani. Kulalu-nyanu kulu-jarriya kujankujulu yilyajarni nyampu-kurra. Kaaturluju yilyajarni kamparru nyampu-kurra yungurna-jana mardarni yarnunjuku-kujaku. ⁶ Jiramaku yulyurpuku kula miyi nyampurla Yijipirla pardija manu nyurrurla-nyangu ngurrararla. Manu kula miyiji pardimi rdaka-pala-kariki yulyurpuku. Kuja-puru kula nganangku ngurlu yirrarni walya-kurra pardinjaku, manu kula nganangku miyiji mani, lawa. ⁷ Kujakunyaju Kaaturluju yilyajarni kamparru nyurrurlakuju. Kajirna nyinayarla yaninjarni-wangu, kapunkulu kurdu mapirri paliyarla yarnunjuku. Kaaturlu

yungu-nyarra yartarnarri-kirlirli mardarni wankaru-juku. ⁸ Yungurna-nyarra yimi-ngarrirni kujaju nyarrpa-jarrija Kaatu ngajuku. Kulankujulu nyurrurlarlu jinyijinyi-manu nyampu-kurra, lawa. Kaaturlu nyanungurluju yilyajarni nyampu-kurraju. Milarnuju yungurna-jana wiri nyina Yijipi-wardingki-patuku yapaku. Ngajurnu kingi-kirlangu warrkini ngurrju-nyayirni. Warrawarra-kanyi karnarla nyiyarningkijarra yuwarlirla. Ngajurna wiri nyampuku nguruku Yijipiki.’

⁹ “Ngajukupurdangka-patu, yampinjarlalu yaruju yanta nyampu-ngurlu ngurra-ngurlu, manu pina-yantalu ngajukupalangu-kurlangu-kurra ngurra-kurra. Kujalurla wangkaya, ‘Nyampunya kaja-puraji Jajupu-nganpa wangkaja: Kaaturlu nganta milarnu wiri nyinanjaku yapaku Yijipi-wardingki-patuku. Yantarni nganta kapanku Yijipi-kirra nyanungu nyanjaku. ¹⁰ Kajinpa yanirni Yijipi-kirra nganta, nyuntu yungunpa kutu nyina nyanungu-kurlu nganta ngurungka yirdingkaju Kujunurla. Kangkarni nganta-jana nyuntu-nyangu kurdukurdu manu warringiyi-puraji-patu. Kangkarni nganta-jana nyuntu-nyangu jiyipi, narnukutu manu puluku-wati, manu nyuntu-nyangu warrkini-patu yungunkulu nganta nyinami nyanungu-kurlu kutu-juku. ¹¹ Rdaka-pala yulyurru-puraji nganta kapu miyi-wangu karri nguru-kari nguru-kari. Kuja-puru kapu-nyarra nyanungurluju warrawarra-kanyi nganta palinjakujaku yarnunjuku.’ Kujarlunyalu yimi-ngarrika ngajukupalanguju.”

¹² Jajupu-jana wangkaja nyanungukupurdangka-patuku, “Nyangkajulu! Nyanyi-yijala kankujulu ngajuju Jajupu kuja karna-nyarra wangkami. Ngajuku kukurnu Pinyaminirlangurlu yunguju nyanyi ngajuju Jajupu. ¹³ Yuwa, yimi-ngarrirninjinkalu ngajukupalangu nyarrparlu kuja kajulurla pulka-pinyi Yijipi-wardingki-paturlu. Ngajujurna wiri-nyayirni. Yimi-ngarrikalu kujankulu nyiyarningkijarra nyangu milpangku. Yaruju maninjintalu ngajukupalangu, manulu kangkarni nyampu-kurra kapankurlu!” ¹⁴ Jajupurlu ngamirlji-manu nyanunguku kukurnu-nyanu Pinyamini, manurla yulaja. Pinyaminiji yulaja-yijala. ¹⁵ Jajupurlu-jana nyanungukupurdangka-patu nyunjurnu muku. Ngamirlji-manulpa-jana yulanja-karrarlu-juku. Ngula-jangka, nyanungukupurdangka-patulpalurla wangkaja.

¹⁶ Yapa jinta-jana yanu wangkanjaku kingiki manu warrkini-patuku, “Yinyarra Yipuru wati-patu kujalu yanurnu Kanana-jangka, ngulajulu Jajupukupurdangka-patu!” Kujalu kuja yimi purda-nyangu, wardinyi-jarrijalu muku. ¹⁷ Ngularla kingi wangkaja Jajupuku, “Wangkaya-jana nyuntukupurdangka-patuku yungulu yakuju-kurra-mani miyi yungulu yirrarni tangkiyi-wati-kirra manu yungulu kanyi pina nyanungurra-nyangu ngurra-kurra Kanana-kurra. ¹⁸ Wangkaya-jana yungulu nyanungurra-nyangu kirdana manu warlalja-patu kanyirni nyampu-kurra ngaju-nyangu-kurra. Kajili yukamirni Yijipi-kirra, kapurna-jana ngurrju-nyayirni nguru yinyi nyinanjaku yungulu miyi ngurrju ngarni nyampurla kuja karlipa mardarni. ¹⁹ Yaninjakungarntiji, yungkalu-jana puluku-kurlangu rarra-kanja-kurlangu-patu yungulu-nyanu kanyi. Kajili pina-yanirni Yijipi-kirra, yungulu nyanungurra-parnta manu kurdukurdu nyinanjarni yani rarra-kanja-kurlangu-paturla yukayikijakuju. Nyanungurrakupalangurlangu yungu yanirni ngulangka-yijala. ²⁰ Kajili pina-yanirni nyampu-kurra, yungulu miyi manu jurnarra manu nyiyarningkijarra purdangirli yampinja-yani. Panu karlipa mardarni Yijipirla. Kapurlipa-jana yinyi nyiyarningkijarra ngurrju kuja karlipa mardarni nyampurla.” Kujanyarla kingi wangkaja Jajupukuju.

²¹ Ngula-jangka, Jajupurlu-jana yungu puluku-kurlangu rarra-kanja-kurlangu-patu nyanungukupurdangka-patuku kujarla wangkaja kingi. Manu miyi panu-jana yungu wurnaku. ²² Jajupurlu-jana yungu jinta-kari jinta-kari jurnarra yungulu yukamilki wurnakungarnti. Yungurla nyanunguku kukurnu-nyanuku Pinyaminiki rdaka-pala wawarda, manurla yungu 300-pala pirli yaltiri-wati tala. ²³ Jajupurlu-jana

nyanungukupurdangka-patuku yungu karlarla-pala wirriyawirriya tangkiyi miyikirli panu-kurlu Yijipi-jangka. Manu-jana karlarla-pala karntakarnta tangkiyi yungu panu-kurlu ngurru-kurlu, miyikirli manu nyiyarningkijarra-kurlu yungulurla yinyi nyanungukupalanguku. ²⁴ Ngula-jana Jajupu wangkaja nyanungukupurdangka-patuku, “Yantalu pina ngurru-kurra, kulungku kulalu-nyanu ngarrika!” Ngulalu jakuru-pungu, manulu yanulku. ²⁵ Yampinjarlalu yanu Yijipi-ngirli, manulu yanu kirda-nyanu-kurlangu nguru-kurra Kanana-kurra.

²⁶ Kujalu yukajarra, wangkajalurla kuja, “Nyuntu-nyangu kaja-puraji Jajupu, ngulaju-ka wankaru-juku nyina! Nyanunguju wiri Yijipi-wardingki-patuku yapaku.” Nyanungurrakupalangu Jakupuju ngarrurda-jarrija-nyayirni ngula kuja purda-nyangu. Kula-jana ngungkurr-nyinaja. ²⁷ Yimi-ngarrurnulu kuja-jana Jajupu nyarrpa wangkaja. Jakupurlu-jana nyangu puluku-kurlangu rarra-kanja-kurlangu-patu kujarla Jajupurlu yilyaja nyanunguku maninjaku manu kanjaku Yijipi-kirra. Ngula miyaluju ngurrju-jarrijalku. ²⁸ Wangkaja-jana kaja-nyanu-patuku, “Ngungkurr-nyinamilki karna-nyarra kuja-ka ngaju-nyangu kaja nyina wankaru. Palinjakungarnti, yani karna Yijipi-kirra nyanjaku.”

46

Jakupurlu-jana kangu nyanungu-nyangu warlalja-patu Yijipi-kirra

¹ Jakupurlu-jana manu muku yapa warlalja nyanungu-nyangu manu nyiyarningkijarra, manu nyanungu-nyangu ngurru yampinja-yanu Yijipi-kirrarlu. Kulkurru ngunajarra Piirrijarla. Yinyarla pungu puluku yungurlajinta Kaatuku pulka-pinyi. Nyanungukupalangurlu Yijakirli kalarla kujarlu-yijala purranjarla yungu jintakujuku Kaatuku. ² Mungangka kujalpa Jakupu jarda ngunaja, Kaaturlu-nyanu milkiyirrarnu. Jukurparla wangkajarla, “Jakupu, Jakupu!”

Jakupurlu yalu-manu, “Nyampunyarna.”

³ Ngularla Kaatu wangkaja, “Ngajujurna yangka jurruku-juku Kaatu kujalpaju nyuntukupalangurlu Yijakirli puraja. Ngurrju kajinpa yani Yijipi-kirra, kula-jana lanijarriya Yijipi-wardingki-watiki. Kajinpa yinyarla nyina, nyuntulurlu kapunpa-jana kurdukurdu panu mardarni warringiyi-nyanu, jamirdi-nyanu, jaja-nyanu. ⁴ Ngaju kapurna yani nyuntu-wana Yijipi-kirra. Kajinpa pali, kapungku kaja-puraji Jajupu palka karrimi, kapungku milpaku wapirrimi rdakaju. Ngaka-kari kapurna-jana nyuntu-nyangu warlalja pina-kanyi Kanana-kurra.” Kujanyarla Kaatuju wangkaja Jakupukuju jukurparla.

⁵ Parra-karirla, Jakupurlu yampinja-yanu yinya ngurru Piirrija nyanungu-nyangu warlalja-kurlurlu. Kaja-nyanu-paturlupalu-jana wari-yirrarnu kali-nyanu-wati manu kurdukurdu puluku-kurlangu-kurra rarra-kanja-kurlangu-patu-kurra kuja-jana kingirliji yilyaja Kanana-kurra. Ngulangka-jukulpalu nyinanja-yanu Yijipi-kirra. ⁶⁻⁷ Kangu mukulu-nyanu jiyipi, narnukutu, manu puluku, manu nyiyarningkijarra nyanungurra-kurlu, nyiyarningkijarra kujalpalu-nyanu panu-manu kamparru-wiyi Kananarla. Yuwayi, Jakupuju yanu Yijipi-kirra kaja-nyanu-wati-kirli manu yurntalu-nyanu-wati-kirli manu kurdukurdu-kurlu. Muku-jana kangu panu-juku Yijipi-kirra.

Nyampurranya yirdi-watiji Jakupu-kurlangu warlalja-wati

⁸ Nyampu-patunya yirdi-patuju yapaju kujalu Jakupu-kurlu yanu Yijipi-kirra. Ruupunu Jakupu-kurlangu kaja-nyanu kamparru-warnu; ⁹ Ruupunu-kurlangu kaja-nyanu-patu-kurlangu yirdiji Yanaka, Paalu, Yijirunu manu Karrmi. ¹⁰ Jakupu-kurlangu jinta-kari kaja-nyanu yirdiji Jimiyani. Jimiyani-kurlangu kaja-nyanu-patu-kurlangu yirdiji Jimulu, Jamini, Yuyarda, Jakana, Juuru manu Jawurlu. (Jawurlu-kurlangu ngati-nyanu Kanana-wardingki.) ¹¹ Jakupu-kurlangu kaja-nyanu-kariji

Liipi. Liipi-kirlangu kaja-nyanu-patu-kurlangu yirdiji Kurrjuna, Kuyaja manu Mirari. ¹² Jakupu-kurlangu kaja-nyanu-kariji yirdiji Juurda. Juurda-kurlangu kaja-patu-kurlangu yirdiji Yuuru, Yunana, Jaalaya, Piiriji manu Jilaya. Yuuru manu Yunana-pala nyurru-juku palija Kananarla. Piiriji-kirlangu kaja-nyanu-jarraju Yijirunu manu Yaamulu. ¹³ Jakupu-kurlangu kaja-nyanu-kariji Yijaka. Yijaka-kurlangu kaja-nyanu-patu-kurlangu yirdiji Tuula, Puwa, Jajapa manu Jimirana. ¹⁴ Jakupu-kurlangu kaja-nyanu-kariji Jupulunu. Jupulunu-kurlangu kaja-nyanu-patu-kurlangu yirdiji Jirarda, Yalunu manu Jalili. ¹⁵ Liiyaju ngati-nyanu Ruupunuku, Jimiyani, Liipiki, Juurdaku, Yijakaku manu Jupulunuku. Jakupulpa-jana kirdana nyinaja. Palka-jarrija mukulu kujalpa-pala Jakupu manu Liya nyinaja ngurrangka yirdingkaju Patana-Yarramarla. Jakupuku yurntalu-nyanu Tiina palka-jarrija yinyarla-yijala. Yuwayi, Jakupuku manu Liyakulu-palangu marlaja palka-jarrija 33-pala yapa.

¹⁶ Jakupu-kurlangu kaja-nyanu-kariji Kaardu. Kaardu-kurlangu kaja-nyanu-patu-kurlangu yirdiji Jiipuyunu, Yaaki, Juuni, Yijipana, Yuuru, Yarurti manu Yarili. ¹⁷ Jakupu-kurlangu kaja-nyanu-kariji Yaaja. Yaaja-kurlangu kaja-nyanu-patu-kurlangu yirdiji Yimina, Yijipa, Yiji manu Piriya. Nyanungurrakupurdangkaju karntaju Jiira. Piriya-kurlangu kaja-nyanu-jarraju Yipiru manu Malkilu. ¹⁸ Jiilpaju ngati-nyanu Kaarduku manu Yaajaku. Nyanunguju karnta warrkini Liya-kurlangu kujarla Lapanarlu yungu Liyaku kamparrurlu-wiyi. Yangka-juku kujarla Liyarlu yungu Jakupuku ngunanjaku. Yuwayi, Jakupuku manu Jiilpakulu-palangu yapaju 16-pala marlaja palka-jarrija.

¹⁹ Jakupu-parnta jinta-kariji Rajulu. Nyanungu-nyangu kaja-nyanu-jarraju yirdiji Jajupu manu Pinyamini. ²⁰ Kujalpa Jajupu nyinaja Yijipirla, nyanungu yupukarra-jarrija karnta-kurlu yirdi-kirliji Yajanaja-kurlu. Nyanunguku kirdana yirdiji Putipura. Kala warrki-jarrija maralypikingarduyu ngurungka yirdingkaju Yuunurla. Jajupu-kurlangu kaja-nyanu-jarra yirdiji Manaja manu Yipirayimi. ²¹ Pinyamini-kirlangu kaja-nyanu-patu-kurlangu yirdiji Piila, Pikuru, Yajipulu, Kiira, Namana, Yiyi, Ruuju, Mupimi, Yupimi manu Yaarda. ²² Jakupuku manu Rajulukulu-palangu marlaja palka-jarrija 14-pala yapa-patu.

²³ Jakupu-kurlangu kaja-nyanu-kariji Taanu. Taanu-kurlangu kaja-nyanuju yirdiji Yujimi. ²⁴ Jakupu-kurlangu kaja-nyanu-kariji Napatali. Napatali-kirlangu kaja-nyanu-patuju yirdiji Jajilu, Kuni, Jijuru manu Jilumu. ²⁵ Piilyaju ngati-nyanu Taanuku manu Napatali. Nyanunguju karnta warrkini kujarla Lapanarlu yungu Rajuluku kamparrurlu-wiyi, yangka kujarla Rajulurlu yungu Jakupuku ngunanjaku. Jakupuku manu Piilyakulu-palangu marlaja palka-jarrija 7-pala yapa-patu.

²⁶⁻²⁷ Nyajangulu yapaju yanu Jakupu-kurluju Yijipi-kirraju? 70-palalu yanu. Nyanunguju yanu nyampu-patu-kurlu yapa-kurlu kuja kalu yirdiji nguna nyampurula pipangka. Jajupu-kurlangu kaja-nyanu-jarra Manaja manu Yipirayimi-pala palka-jarrija Yijipirla.

Jakupu manu nyanungu-nyangu warlalja yukajarralu Yijipi-kirra

²⁸ Kujalpa Jakupu yanurnu murnma-juku Yijipikiji nyanungu-nyangu warlalja-kurlu, nyanungurlu yilyaja kaja-nyanu Juurda kamparru yaninjarla palka-maninjaku Jajupuku kujalpa nyinaja ngurungka Kujunurla. Juurdarlu yimi-ngarrurnunjunu Jakupuku kujalpalu nyanunguku warlalja-patu yanurnulku. Ngula-jangka, Jakupu manu nyanungu-nyangu warlaljalalu yanu yangka-kurra Kujunu-kurralku. ²⁹ Kuja Jajupurlu purda-nyangu kujalpa nyanungukupalangu yanurnu, manu nyanungu-nyangu nantuwu-kurlangu wirli-jarra-kurlu, ngularla wapirdi yanu. Kuja nyangu nyanungukupalangu, yaninjarla ngamirliji-mardarnu waninja-wana. Karrinjarlalpa

yulalyi-mardarnu tarnnga-nyayirni. ³⁰ Jakupurla wangkaja kaja-nyanuku, “Nyangulkurnangu yinngirriji. Milya-pinyi karna kuja kanpa wankaru nyina. Kujakuju kajilparna paliyarla, kujaju ngurrju.”

³¹ Ngula-jana Jajupu wangkaja nyanungukupurdangka-patuku manu kirda-nyanukurlangu-patuku warlalja-patuku, “Yimi-ngarrirninjini karna kingi kujankulu nyurru yanurnu. Ngaju kapurnarla kuja wangkami, ‘Ngajukupurdangka-paturlu manu ngajuku kirdana-kurlangu-paturlu warlalja-paturlulu yampija ngurrara Kanana, yanurnujulu ngajuku nyampu-kurra. ³² Jiyipikingarduyu kalu nyina. Warrawarra-kanyi kalu-jana jiyipi, narnukutu manu puluku-wati. Kangurnulu-nyanu nyiyarningkijarra nyampu-kurra.’ Kujanya kapurnarla wangkami kingikiji. ³³ Kapu-jana yilyamirni warrkini-wati yungulu-nyarra nyurrurla maninjirni nyanunguku nyanjaku. Kajinkilirla yani nyanunguku, kapu-nyarra payirni kujarlu, ‘Nyarrpajarrimi kankulu warrkiki?’ ³⁴ Kaji-nyarra payirni kujarlu, wangkayalurla kuja, ‘Nganimpaju jakumanu-wati. Warrarda karnalu-jana warrawarra-kanyi jiyipi, narnukutu manu puluku-wati nganimpa-nyangu-piyarlu nyurnunyunu-piyarlu-yijala. Kapurnangkulu warrki-jarrimi nyuntukulku.’ Kujanyalurla wangkaya. Kajinkilirla kuja wangkami kingiki, kapu-nyarra yimi-ngarrirni nyurrurla yungunkulu nyampurla ngurungka Kujunurla nyinami wurnturu-juku Yijipi-wardingki-patukuju. Yijipi-wardingki-patuju kula kalu ngampurpa nyina jiyipikingarduyu-wati-wanaku nyinanjaku.”

47

Jakupu manu nyanungu-nyangu warlaljalulu yanu Kujunu-kurra

¹ Jajupurla yaninjarla wangkaja kingiki, “Ngajukupalangu kirdana manu ngajukupurdangkalu nyurru yukajarni Kanana-ngurlu. Kangurnulu-nyanu warlaja jiyipi manu puluku manu nyiyarningkijarra. Nyinami kalu Kujunurla.” ² Ngula Jajupu pina-yanu, milarnu-jana rdaka-pala nyanungukupurdangka-patu nyanjaku kingiki.

³ Kujalu yukajarni kingi-kirlangu-kurra, nyanungurlu-jana payurnu, “Warrki nyiypiya-kurlu nyurrurlaju?”

Yalu-manulu, “Nganimpaju jakumanu. Nganimparlu karnalu-jana warrawarra-kanyi jiyipi manu narnukutu manu puluku-wati nganimpakupalangu nyurnunyunu-piyarlu. Kapurnangkulu warrki-jarrimi nyuntukulku. ⁴ Yanurnalulu yungurnalulu nyinami nyampurla ngurrangka. Marna yukuri-wangu nganimpa-nyangurla ngurrararla Kanaralaju nganimpa-nyangu jiyipi manu pulukuku ngarninjaku. Nganimpa manu yapa panu-karilparnalulu yarnunjuku nyinaja. Kula-nganpa yilyaya! Nyinami yungurnalulu Kujunurla.”

⁵ Kingirla wangkaja Jajupuku, “Yuwayi, nyuntukupalangu manu nyuntukupurdangkalu yanurnu nyuntuku nyanjaku. ⁶ Milaka-jana ngurra nyampurla Yijipirla yungulu nyina. Ngurrju-nyayirni-jana yungka nyuntukupalanguku manu nyuntukupurdangka-patuku. Yuwayi, yungulu nyinami Kujunurla. Kajili nyina ngurrju jakumanu, yungujulu ngajurlanguku warrawarra-kanyi ngaju-nyangu jiyipi manu puluku-wati.”

⁷⁻⁹ Jajupurla yanu maninjaku nyanungukupalanguku Jakupuku, manurla kangurnu nyanjaku kingiki. Kingirli payurnu Jakupu, “Nyajangu-patu yulyurru-pajangkaju kanpa nyinami?”

Jakupurlu yalu-manu, “130-pala-mipa yulyurru-pajangkaju karna nyinamilki. Ngajukupalangu-patu nyurru-warnu-patu kalalu nyinaja wankaru-juku tarnnga-nyayirni ngaju-piya-wangu. Ngajuju kalarna warrarda wapaja ngurra-kari ngurra-kari-kirra. Ngarilparna witaku warru nyinaja, kalarna jata-nyangu-nyayirni.”

¹⁰ Ngula-jangkaju, Jakupurlu Kaatu payurnu kingiki warrawarra-kanjaku. Ngula-jangka yanulku.

¹¹ Jajupurlu-jana nguru ngurrju-nyayirni yungu nyanungukupalanguku manu nyanungukupurdangka-patuku. Yinya ngurra ngulaju kirri wiriki kutu Rami-jiki. ¹² Yungu-jana miyi panu-nyayirni ngarninjaku nyanungu-nyangu warlaljaku. Yarnunjuku-wangulkupalu nyinaja.

Jajupurlu-jana nguru-kari nguru-kari puntarnu Yijipi-wardingki-patuku manurla yungu kingiki

¹³ Ngapa wantinja-wangu-jukulpa karrija Yijipirla manu Kananarlaju. Yapangkululu muku ngarnu miyiji, miyi-wangulpalu nyinaja, lawa. ¹⁴ Kuja-jangka kalalurla yanu Jajupuku payi-maninjaku ngurluku ngurlu yangka kuja yirrarnu kamparrurlu-wiyi yuwarli wiri-paturla. Yungu mukulurla talaju, ngula kala-jana ngurlu yungu ngarninjaku. Ngaka kujalurla tala muku yungu, Jajupurlu talaju kangu kingi-kirlangu-kurra yuwarli wiri-kirra. ¹⁵ Yapa-patu Yijipi manu Kanana-wardingki-patulpalu tala-wangu nyinaja miyiki payi-maninjaku, lawa. Yanurnulurla Jajupuku, manu wangkajalurla, “Waraa! Yungka-nganpa nyiyarlangu ngarninjaku! Tala-wangu lawa nganimpaju! Kajinpa-nganpa miyi yinja-wangu nyina, kapurnalu palimi nyuntulurla-juku!”

¹⁶ Jajupurlu-jana yalu-manu, “Nyurrurlaju tala-wangu-wati, ngulaju ngula-juku. Yungkajulu nyurrurla-nyangu nantuwu, puluku, jiyipi, narnukutu manu tangkiyi-wati. Kujakuju kapurna-nyarra miyi yinyi ngarninjaku.” ¹⁷ Junga-juku, yangka Yijipi-wardingkirli manu Kanana-wardingkirlilirla kangurnu nantuwu, puluku, narnukutu manu tangkiyi-wati, manulurla yungu Jajupuku. Kuja-jangka, yungu-jana miyi. Kujanya yungu-jana miyi yulyurrpu jintaku yungulu wankaru nyinami.

¹⁸ Yulyurrpu-karirla yapalurla yanurnu pina Jajupuku, manu wangkajalurla, “Milya-pinyi-jala kanpa-nganpa nganimpaju tala-wangulku. Manu nganimpa-nyangu nantuwu, puluku, jiyipi, narnukutu manu tangkiyi kangkulu karrimi nyuntukulku. Kulalparnangkulu nyiyalku yungkarla? Nganimpa-puka kajikarnalu-nyanu yinyi nyuntu-kurraju manu nganimpa-nyangu nguru. ¹⁹ Nyangkalu warru! Nyanyi-yijala kanpa nguruju pirntayi-nyayirni, kula-ka nyiya pardimi. Nyiyarningkijarraju kapulu palimi manu nganimparlangu! Kajinpa-nganpa miyi yinyi ngarninjaku, kapurnalu-nyanu nganimpa yinyi nyuntu-kurra manu nganimpa-nyangu ngururlangu. Kapurnalu nyina kingi-kirlangulku, manu kapurnalurla warrki-jarrimi pirijina-piyalku. Yungka-nganpa ngurlu yungurnalu walyangka yirrarni. Kajirnalulu yirrarni, marda kajika yukurirlangu pardimi. Kala kajirnalulu nguru yampimi ngurlu yirrarninja-wangurlu, kapu nguruju pirntayi-nyayirni karri.” Kujanyalurla yapaju wangkaja Jajupukuju.

²⁰ Jajupurlu-jana nguru muku puntarnu yapa-patukuju, manurla yungu kingiki. Yapa-patulpalu yarnunjuku-nyayirni nyinaja. Kuja-jangkanya jinta-kari jinta-karilirla nguruju yungu Jajupukuju. Ngula-jangka, nguru-wati yangka Yijipirla, karrijalpalurla kingikilki. ²¹ Yapa panu Yijipi-wardingki-paturlangu nyinajalpalu kingi-kirlangulku. Jajupurlu-jana jinyijinyi-manu warrki-jarrinjaku miyi-mipaku. Nguru-kari nguru-karirlalurla warrki-jarrija Yijipirla kingikiji. ²² Yangka maralypikingarduyu-paturlu Yijipi-wardingki-paturlupalu palka-juku talaju mardarnu kuja-jana kingirli yungu warrki-ngirli. Miyijilpalu payi-manu-juku tala warrki-jangka-kurlurlu. Kuja-jangkanya Jajupurlu kula-jana nguruju jurnta kangu.

²³ Jajupu-jana wangkaja yapa-patuku, “Nyurrurla manu nguru nyurrurla-nyangu kankulurla nyina kingiki. Ngajulurlurnarla yungu nyurrurlaju warrki-jarrinjaku. Kapurna-nyarra ngurlu yinyi yirrarninjaku walyangkaku. Jinta-kari jinta-karirlili ngurlu kangka ngurra-kurra. Walyangkalu yirraka miyi yungu pardimi. ²⁴ Kaji

pardimi ngurlu palka, pajirninjarlalu-jana yirraka yurturlurla. Yirrakalu-jana rdaka-pala-karirla, manulurla jinta-kari yungka kingiki. Murntu-pala-karili-nyanu mardaka nyurrurla-nyangu warlaljaku manu kurduku yungulu ngarni. Panu-kari ngurlujulu yarda yirraka walyangka miyiki pardinjaku.”

²⁵ Yapalurla wangkaja Jajupuku, “Mardarnunpa-nganpa palinja-kujaku. Kajinpa-nganpa jinyijinyi-mani warrki-jarrinjaku, ngulaju kapurnalurla warrki-jarrimi kingiki pirijina-piya miyi-mipaku.”

²⁶ Jajupurlu kuruwarri yirrarnu pipangka. Kujanya-ka kuruwarriji wangkami: “Nyampu kuruwarri kula maralypikingarduyuku puranjaku. Ngari ngalya-kariki yapa Yijipi-wardingki-patu-mipaku. Kajili yirrarni ngurlu walyangka miyi pardinjakungarnti, kajili yirnmi-jarri, yungulu yurturlu-kari yurturlu-kari yirrarni, jinta-kariji kingiki manu murntu-palaju nyanungurraku.” Kujanya kuruwarriji yirrarnu Jajupurluju Yijipi-wardingki-patukuju. Yapangku kalu purami-jiki jalangurlu.

Jajupurla wangkaja kirda-nyanu Jakupuku yungu nganta milyingka yirrarni nyanungu-nyangu ngurungka

²⁷ Ngula-jangka, yangka Yijirali-pinkilpalu nyinaja nguru Kujunurla yangka Yijipirla 17-pala yulyurru-puku. Mardarnulpalu-nyanu nyiyarningkijarra, manulu-jana kurduwarr-kujurnu kurdukurdu panu-nyayirni.

²⁸ Yinya purlka-pardu Jakupu, nyanungurlangu nyinaja 17-pala yulyurru-puku Kujunurla. Kuja palija, ngulaju 147-pala yulyurru-pu-jangkalku. ²⁹ Palinjakungarntirli yimirla yilyaja kaja-nyanu Jajupuku nyanunguku nyanjaku. Kuja Jajupu yanurnu, Jakupurla wangkaja, “Kaja, ngajuju kapurna palimilki. Kajinpaju yulkami-nyayirni, manyu-wanguju wangkaya! Wangkayaju kajirna palimi, kulaju milyingka yirraka nyampurla Yijipirla. ³⁰⁻³¹ Kangka ngaju-nyangu palka Yijipi-ngirli. Milyingka yirraka yangkangka-juku kuja kalu ngajukupalangu-patu nguna. Kujaju wangkaya!”

Jajupurla wangkaja, “Yuwayi, kapurnangku pina-kanyi milyingka yirrarninjaku nyuntu-nyangu nguru-kurra.” Ngula-jangkaju, Jakupuju wangkanjarla ngunanja-wantija pangkingka mata, ngularla pulka-pungu Kaatuku.

48

Jakupurlu-palangu milki-yunparni kuruwarri warringiyi-nyanu-jarraku Jajupukurlanguku Manajaku manu Yipirayimiki

¹ Ngaka-pardu-kari, Jajupurlu purda-nyangu nyanungukupalangu Jakupu nyurnulpa nyinaja palinjakungarnti. Kangu-palangu kaja-nyanu-jarra Manaja manu Yipirayimi nyanjaku Jakupuku. ² Kuja Jajupu yukajarra kaja-nyanu-jarra-kurlu, yapa jintarla yanu yimi-ngarrirninjaku Jakupuku, “Kaja-puraji nyurru yukajarni yungu ngantangku nyuntu nyanyi.” Jakupujulpa ngunaja rampaku-nyayirni, ngunajalpa karrinja-wangu. Kuja Jajupu yukaja wirriya-jarra-kurlu, Jakupuju yakarra-pardinjarla pulya-nyayirnilpa nyinaja.

³ Ngularla Jakupu wangkaja Jajupuku, “Nyurru-wiyi-nyayirni PIRRJIRDI-NYAYIRNI WITA-WANGURLU Kaaturlu-nyanu milki-yirrarnu ngaju-kurra Luujurla yangka nguru Kananarla. Wangkajaju kapuju pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kanyi war-rarda, manu kapuju kurdu panu-jarlu yinyi. ⁴ Nyanunguju wangkaja ngajuku, ‘Kurdukurdu panu-nyayirni kapunpaju marlaja kurduwarr-kijirni. Kapunpa-jana kirdana nyina yurturlu-kari yurturlu-kari yapaku. Ngaju kapurna-jana yinyi nyampu nguru nyuntu-nyangu kurdukurduku manu nyanungurra-nyangu kurduurlanguku. Kapu-jana karri nyanungurrakulku tarnnga-juku.’ Kujanyaju Kaatuju wangkaja. ⁵ Jajupu, nyuntu-nyangu kaja-nyanu-jarra Yipirayimi manu Manaja, ngulaju-pala palka-jarrija

nyampurla ngurungka Yijipirla. Ngajurna ngakalku yanurnu. Jalangurlu karna-palangu rdakurl-kijirni ngaju-nyangu kaja-nyanu-jarra-piya Ruupunu manu Jimiyani-piya. ⁶ Kala ngaka, kajinpa-jana kaja panu yarda mardarni, kapungkulu nyuntuku nyina. Ngajulurlu kularna-jana nguruju yinyi, lawa. Yungulu yani nyinanjaku ngurungkaku kuja karna-palangu yinyi Yipirayimiki manu Manajaku. ⁷ Nyurru-wiyi, kujarna yanurnu ngurra-ngurlu Patana-ngurlu ngaju-parnta Rajulu-kurlu, wurnalparlijarra yaninja-yanu Yiparata-kurra-pinangu. Kulkurru-juku Kanana-kurrajurna kali-puka-jarrija. Kujarna wajampa-jarrija-nyayirni, ngularna milyingka yirrarnu yirdiyi-wana kuja-ka nguna Yiparata-kurra.” Kujanyarla Jakupuju wangkaja Jajupukuju. (Yinya ngurra yirdi Yiparata, jalangurlu yapangku kalu yirdi-mani Pijilimi.)

⁸ Ngula-jangkaju-palangu Jakupurlu nyangu wirriya-jarra karrinja-kurra Jajupukurlu. Jakupurlu payurnu, “Ngana-jarra nyampu-jarra wirriya-jarra?”

⁹ Jajupurlu yalu-manu kirda-nyanu, “Nyampu-jarra ngaju-nyangu kaja-nyanu-jarra kujaju Kaaturlu yungu ngajuku nyampurla Yijipirla.”

Ngularla Jakupu wangkaja Jajupuku, “Kangkarni-palangu nyuntu-nyangu kaja-nyanu-jarra ngaju-kurra yungurna-palangu milki-yunparni kuruwarri.”

¹⁰ Manngu-nyangkalu yinya purlka-pardu Jakupu. Nyinajalpa purlkalku, manu kulalpa nyangu pampalku. Junga-juku, Jajupurlu-palangu wirriya-jarra kutu kangurnu Jakupu-kurra. Jakupurlu-palangu nyunjurnu manu ngamirlji-mardarnu. Nyinajalpapa ngamirljirla. ¹¹ Ngularla wangkaja Jajupuku, “Kula-ngantanpa lawa-jarrija. Kula-nganta kapurna nyinakarla nyuntu nyanja-wangu, kala lawa. Kaatujulpaju ngurruju nyinaja. Ngajuju kangurnu yungurna-nyarra nyanyi nyuntu manu nyuntu-nyangu-jarra kurdu-jarra.” ¹²⁻¹³ Jajupurlu-palangu kaja-nyanu-jarra jarna-manu kirda-nyanu-kurlangu ngamirlji-ngirli, karrinja-yirrarnu-palangu kamparru yungu-palangu Jakupurlu rdaka yirrarni jurrungka manu yungu-palangu milki-yunparni kuruwarri. Karrinja-yirrarnu Yipirayimi jungarni-purdanji kutu Jakupu-kurlangu jampu-purdanji rdakaku, manu karrinja-yirrarnu Manaja jampu-purdanji yungu kutu karrimi Jakupu-kurlangu jungarni-purdanji rdakaku. Ngularla Jajupulku parntarrinjunu purdangirli-wana wirriya-jarrakuju. Ngula yinngirrirlu marnpurnu walya. Pardarnulparla Jakupuku yungu rdaka jungarni-purdanji yirrarni Manaja-kurlangu jurrungka. Manajaju Yipirayimikipurdangka papardi-nyanu. ¹⁴ Kujarlanya, Jakupurlu yungujurla jungarni-purdanji rdaka yirrakarla Manaja-kurlangurla jurrungka. Kala lawa. Jakupurlu jungarni-purdanji rdaka yirrarnu kankarlu Yipirayimikirlangu jurrungka kamparruju. Ngula jampu-purdanji rdaka yirrarnu Manaja-kurlangu jurrungka. ¹⁵ Jakupurlurla milki-yunparnu kuruwarri Jajupuku-wiyi kamparruju, kuja yunparnu:

“Ngaju-nyangu warringiyi Yipuruyamurlu, manu ngajukupalangu Yijakirli-pala puraja ngalipa-nyangu Kaatu. Tarnnga-nyayirnirli Kaaturluju ngaju warrawarra-kangu yangka kuja-ka jiyipikingarduyurlu warrawarra-kanyi jiyipi, ngula-piyanya. ¹⁶ Nguru yangka kujaju wuurnpa-jarrija, ngula-puruju Kaatu-kurlangu marramarrarluju ngajuju muurl-mardarnu. Jalangurlu karna Kaatu payirni yungu-palangu tarnngangku nyampu-jarra pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kanyi. Kaji-pala wiri-jarrimi, yungulu-jana nyanungu-jarra-kurlangu kurduku milki-wangkami ngaju-kurlu manu ngaju-nyangu warringiyi-kirlangu Yipuruyamu-kurlu manu ngajukupalangu Yijaki-kirli. Payirni karna Kaatu yungu-palangu kurdu panu-jarlu yinyi nyampu-jarra wirriya-jarraku. Yungulu nguru-kari nguru-karirla nyina. Yungulu-ngalpa warrarda langangku mardarni wajawaja-maninja-wangurlu.” Kujanya-palangu Jakupurluju milki-yunparnu kuruwarriji wirriya-jarraku.

¹⁷ Jajupurlu nyangu kirda-nyanu kuja rdaka jungarni-purdanji yirrarnu Yipirayimi-kirlangu jurrungka. Kula Jajupuju ngurrju-jarrija kujakuju. Rdaka manu nyanungukupalangu-kurlangu jungarni-purdanji yungu nganta mantarla Yipirayimi-kirlangu-ngurlu jurru-ngurlu manu yungu nganta yirrakarla Manaja-kurlangu jurrungka. ¹⁸ Wangkajarla Jakupuku, “Wapirra, rampal-yirrarni kanpa jungarni-purdanji rdaka Yipirayimi-kirlangu jurrungka. Yirrakarlanpa rdakaju Manaja-kurlangu jurrungka. Nyanunguju papardi-nyanu. Yirra rdaka jungarni-purdanji nyanungu-nyangu jurrungka.”

¹⁹ Kirda-nyanurluju wurra-manu nyanunguju, manu wangkajarla, “Kaja, kularna rampal-yirrarnu rdaka jungarni-purdanji Yipirayimi-kirlangu jurrungka. Kaji Manaja wiri-jarrimi, kapu wiri nyinami, manu kapu-jana panu-nyayirni kurduju mardarni manu warringiyi-wati. Manu nyanungu-nyangu kukurnu-nyanu kapu wiri-nyayirni-jiki nyinami Manaja-piya-wangu, kapulu yapa panu nyina Yipirayimi-kirlanguju, manu kapulu pirri-yani muku nguru-kari nguru-kari.”

²⁰ Ngula-palangu Jakupurlu milki-yunparnu yarda Yipirayimiki manu Manajaku, “Ngaka kajili Yijirali-pinkirli yapangku yunparni kuruwarri nyanungurra-nyangu kurdukurduku, kapulu kuja wangkami, ‘Ngaliparlu karlipa Kaatu payirni yungu-nyarra warrawarra-kanyi Yipirayimi manu Manaja-piya.’” Kujarlunya Jakupurlu yunparninja-mlarna Yipirayimi yungurla wiri nyina papardi-nyanu Manajaku.

²¹ Ngularla Jakupu wangkaja Jajupuku, “Nyangkaju ngaju. Kapurna ngajuju palimilki. Kaatu kapu nyina nyuntu-kurlu. Kapungku ngurrara-kurra pina-kanyi kujalpa-jana karrija ngalipakupalangu-purnuku. ²² Ngajurnangku nguru yungu, kularna-jana yungu nyentukupurdangka-purnuku-wiyi. Ngajulurnangku yungu nguru yirdiji Jikimi. Nguru yinyajurna-jana puntarnu Yamuri-patu yapaku. Puntarnurna-jana kulu wiri-puru.”*

49

Jakupurlu-jana milki-yunparnu kuruwarri-kari kuruwarri-kari kaja-nyanu-watiki

¹ Jakupu-jana wangkaja nyanungu-nyangu kaja-nyanu-watiki nyanjaku yungulurla yanirni nyanunguku. Kujalu yanurnu, nyanungu-jana wangkaja, “Yantarnili kutu ngaju-kurra yungurna-nyarra kuruwarri milki-yunparni jinta-kari jinta-kariki. Ngajulurlu kapurna-nyarra yimi-ngarrirni nyarrpa-jarrimi kapunkulu ngaka.” Ngulalpa-jana milki-yunparnu nyanungurraku:

² “Ngaju-nyangu kaja-nyanu-patu, yantarnijili kutu ngaju-kurra yungunkujulu purdanyanyi yunparninja-kurra. Ngajujurna Jakupu, nyurrurlaku kirdana, manu ngaju-nyangu yirdi jinta-kariki Yijirali.”

³ Ngularla Jakupurlu milki-yunparnu kuruwarri Ruupunukulku:

“Ruupunu, nyuntujunpa ngaju-nyangu kaja-nyanu kamparru-warnu. Nyurru-wiyi kujalparna pirrjirdi-juku nyinaja, nyentukupalangurna yajarnu, nyuntunpa kamparru-warnu palka-jarrija. Kujarlanyarna milya-pungu ngajuju pirrjirdi-jiki. Nyuntujunpa papardi-jurrku ngaju-nyangu kaja-nyanu-watikariki, manu nyuntujunpa pirrjirdi nyanungurra-piya-wangu. ⁴ Nyuntujunpa kulinyapa-nyayirni! Kulalpangku nganangku warla-pajikarla nyiyarningkijarra maju-maninja-kujakuju. Nyurru-wiyi nyuntunpa ngunaja ngaju-nyangu karnta warrkini-kirli, kurnta-manu-nyayirninpaju. Kujarlanya jalangu kula kanpa-jana paaju wiri nyina nyuntuku kukurnu-puraji-patuku.”

⁵ Ngula-palangu Jakupurlu milki-yunparnu Jimiyaniki manu Liipikilki:

“Jimiyani manu Liipi, nyuntu-jarraju papardirlangu. Nyuntu-jarraju kulu-ngawurrpa-jarra. Nyurru-wiyi, murrumurru-manunkulu-jana yapa junma

* 48:22 Nyangka John 4.5

wiri-kirlirli. ⁶ Nyuntu-jarraju kankulu-jana yapakuju nginji-wangkami nyarrparlu yungunkulu-jana murrumurru-mani yapa-patu-kariji. Kula karnangkupala ngungkurr-nyina kujakuju. Nyuntu-jarrajulpankulu-jana nyurunyuru-jarrija warrarda yapakuju nyurru-wiyiji, manunkulu-jana muku pungu. Junma-kurlurlu kalalpankulu-jana puluku pulyku pajurnu wapanja-kujaku ngari manyu-wanarlu. Kujaju maju! ⁷ Nyuntu-jarraju kurnta-jarrinja-wangu yapa-patu-karikiji, kulu-parnta-nyayirninpala! Kuja-jangkaju kapurna Kaatu payirni yungungkupala juyurdurlu-yunparni. Kularnangkupala nguruju yinyi nyuntu-jarrakuju manu nyuntu-jarra-kurlangu kurdukurduku manu nyanungurra-nyangu kurduku, lawa. Kapulu lawa nyinami nguru-wangu tarnnga-juku. Kala kapulu nyina ngurungka nyanungu-jarrakupurdangka-patu-kurlangurla kajirna-jana nyanungurra-mipaku yinyi.”

⁸ Ngularla Jakupurlu milki-yunparnu kuruwarri Juurdakulku:

“Juurda, nyuntukupurdangka-paturlu kapungkulurla pulka-pinyi nyuntukuju. Manu kapulu parntarrimi kamparru nyuntuku. Yapa kuja kangkulu nyurunyuru-jarrimi, kajinpa yani kuluku nyanungurraku, kapunpa-jana pinjarla-nyayirni yirrarni. ⁹ Nyuntujunpa gaya wiri-jarlu-piya* kuja karla warrirni kuyu-kariki nyanungu-piyaku pinjarla ngarninjaku. Pinyi kajana, manu ngarni kajana, ngula-ka pina-yanirni ngurra-kurralku. Ngunanjini-ka walyangka jardaku. Panu kalurla lani-jarrimi yinyaku gaya wiri-jarlu-piyaku. Nganangku kulalpa yakarra-mantarla. Juurda, nyuntujunpa pirrjirdi kuja-piyanya! ¹⁰ Ngajulu karnangku nguru nyampuju yinyi. Nyuntu kapunpa wiri nyina. Ngaka nyuntu-nyangu kaja-nyanu-patu manu warringiyi-puraji-patu kapulu wiri-patu nyina kingi-piya. Ngula-jangka yapa yirdi Jiilu kapu yanirni. Yapa nguru-kari nguru-kari kapulurla yanirni purda-nyanjaku, manu kapulu linpangku purda-nyanyi nyanunguju. ¹¹ Juurda, kapunpa ngurra ngurrju mardarni, manu kapunpa pama panu mardarni ngarninjaku. ¹² Kapunpa milpa yalyuyalyu-jarri pama ngarninjarla, manu kapunpa kartirdi yarltiri-jarri lampurnu ngarninja-warnu.”

¹³ Ngularla Jakupurlu milki-yunparnu kuruwarri Jupulunukulku:

“Jupulunu, nyuntu-nyangu ngurraju kapu yatijarra Jirdanakuju karri kutu-juku ngapa mangkuru wirikiji. Kapu ngurrju ngurra karri yangka pawurtu-watiki kajili jupu-karrimi.”

¹⁴ Ngularla Jakupurlu yunparnu kuruwarri Yijakakulku:

“Yijaka, nyuntujunpa tangkiyi pirrjirdi-piya kuja-ka jurnarrpa panu kanja-yani. Ngula-jangka-ka ngunami walyangkalku. ¹⁵ Kuja-piyarlu-yijala kapunparla ngurra ngurrjuku warrirni yungunpa mata nyina. Kapunpa-nyanu wangkami, ‘Yuwa, nyampuju ngurra ngurrju-nyayirni!’ Junga kujaju! Yinyarla ngurrangka kapunpa warrki-jarri pirijina-piya yapa-kariki yungunpa-nyanu mani nyiyarn-ingkijarra.”

¹⁶ Ngularla Jakupurlu milki-yunparnu kuruwarri Taanukulku:

“Taanu, nyuntuju kapunpa nyina nyuntukupurdangka-piya-wati. Jinta-kari jinta-kari kapulu-jana wiri-patu nyina nyanungurra-nyangu warlaljaku, manu nyuntu kapunpa-jana wiri-yijala nyina nyuntu-nyangu-watiki. ¹⁷ Kapunpa kulu-parnta nyina warna-piya kuja-ka nguna yirdiyi-wana. Kaji yapa yanirni nantuwurla yinyarla yirdiyirla, kapu warnangkuju yarlkirni nantuwu-kurlangu mirriji. Kapu nantuwuju juurl-pinyi murrumurru, manu kapu yinya yapa kijirni walya-kurra.”

¹⁸ “YAAWIYI, payirni karnangkurla Taanuku yungunpa-nganpa warrawarra-kanyi, yapa-karirli kajikalun-ganpa murrumurru-mani.”

* 49:9 lion

19 Ngularla Jakupurlu milki-yunparnu kuruwarri Kaardukulku:

“Kaardu, yapangku kapungkulu nyuntuju putaputa pinyi, manu kapungkulurla puruku jangkardu parnkami. Kala nyuntulurlu kapunpa-jana pinjarla yirrarni, manu kapunpa-jana wajirli-pinyi.”

20 Ngularla Jakupurlu milki-yunparnu kuruwarri Yaajakulku:

“Yaaja, nyuntu-nyangu ngurrangka kapulu pardimi ngurrju-nyayirni miyi kingirli yangka kuja-ka ngarni.”

21 Ngularla Jakupurlu milki-yunparnu kuruwarri Napatalikilki:

“Napatali, kapunpa karnta nantuwu-piya parnkami yuwurrku-wana rarralya. Nyuntu-nyangu yimiji kapu karri ngurrju-nyayirni.”

22 Ngularla Jakupurlu milki-yunparnu kuruwarri Jajupukulku:

“Jajupu, nyuntuju kapunpa nyina watiya-piya yangka kuja-ka miyi marnikiji-piya pardimi. Kapunpa pirrjirdi nyina watiya-piya kuja-ka karrimi jilangka ngapa yangka ngula-ka tarnnga-juku warrarda nguna, ngula-piya kapunpa nyina. Kapunpa yuparli-piya parrka nyina kuja-ka warrukirdikirdi pardimi pinjingka. ²³ Wati-patu marda kajikangkulu jangkardu yanirni kulukupurda, kajikangkulu marda yuurlarri-kirlirli pantirni kurlarda witawita-kurlurlu. ²⁴ Nyuntuju kulanpa mirrmirr-karri lani, lawa. Kapunpa lalka-karrimi, manu kapunpa-jana jily-ngarrirni kurlarda-kurlurlu. Ngaju-nyangu Kaatu kuja-ka pirrjirdi nyina, kapungku yinyi yartarnarri. Kaatuju pirli wiri-piya ngajukuju Yijiralikiji. Kapungku pirrjirdi-mani. Yulkami kaju ngajuku yangka kuja karla jiyipikingarduyu yulkami nyanungu-nyangu jiyipiki. ²⁵ Ngaju-nyangu Kaatu kapu nyina nyuntu-kurlu. Nyanunguju PIRRJIRDI-NYAYIRNI WITA-WANGU! Kapungku pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kanyi, kapungku ngapa yilyamirni yalkiri-ngirli, manu kapungku ngapa yinyi walya-ngurlu kaji purlpurl-pardimi. Nyuntu-parntarlu kapu-jana kurdu panu mardarni, manu nyuntu-nyangu pulukurlu, jiyipirli manu narnukuturlu kapulu-jana kurdu panu-yijala mardarni. ²⁶ Nyampu kuja karnangku milki-yunparni kuruwarri, ngulaju nyuntuku. Kuruwarri ngaju-nyangu pirrjirdi-jiki pirli wirikiji kuja-ka tarnnga warrarda karrimi. Pirrjirdi-jiki nyiyarningkijarrakuju kuja-ka pirlingka pardimi. Nyurru-wiyi nyuntukupurdangka-paturlungkulu nyuntuju wurnturu yilyaja. Nyampurlu kuruwarrirli kapungku pirrjirdi-mani.”

27 Ngularla Jakupurlu milki-yunparnu kuruwarri Pinyaminikilki:

“Pinyamini, nyuntujunpa warnapari yarnunjuku-piya. Warru nyanyi karla nyiyarningkijarraku mungalyurrurlu. Pinjarla ngarni kajana. Mungangka kuyu-ka pinyi, manu kajana kanyirni kurdukurduku.”

28 12-pala kuruwarri-jana milki-yunparnu Jakupurlu 12-palaku-yijala kaja-nyanu-patuku. Milya-pungu-jana nyiya-piya kujalpalu nyinaja ngurrju-japa, punku-japa, kulu-parnta-japa. Kujanya-jana milya-pungu kuruwarri-kari kuruwarri-kari nyanungurraku milki-yunparninjaku.

²⁹⁻³² Ngula-jana Jakupu wangka kaja-nyanu-patuku, “Ngajuju kapurna palimilki. Kajirna palimi, kulajulu milyingka yirraka nyampurla Yijipirla. Kangka pina-julu pirnki-kirra yangka kujalparla karrija Yipiraku Yititiki. Pirnki yinyaju-ka karri Makapilarla kakarrara Mamirikiji ngurrararla Kananarla. Yinya pirnki ngulaju manu Yipuruyamurlu Yipira-kurlangu tala yinja-warnurlu. Yinyarlanya ngaju-nyangu warlalajulu-jana milyingka yirrarnu. Yinyarla pirnkingka kalu nguna ngajuku warringiyi Yipuruyamu manu nyanungu-parnta Jiira. Ngajukupalangu Yijaki manu ngati Ripika manu ngaju-parnta Liiya, yinyarla kalu nguna. Milyingka yirrakajulu

yinyarlanya ngajuju.”³³ Ngula-jana Jakupu kuja wangkaja nyanungu-nyangu kaja-nyanu-patuku, wari-yanu pina pangki-kirra, ngula ngunanjunu, ngula ngaanypaku lawa-jarrija, ngula palijalku.

50

Jakupu-kurlangu kaja-nyanu-paturlulu milyingka yirrarnu kirda-nyanu

¹ Kuja Jakupu palija, Jajupu wardu-karrija nyanungurla manu nyunjurnu. Yulajalparla nyanunguku kirdanaku. ²⁻³ Yinya ngurrararla Yijipirla, ngangkayi-kirlirli kalalu-jana jarangku manu mirrijinirli maparnu palka nyurnungka 40-pala parraku milyikingarntiji. Kujarlunya kalalu-jana linji-manu palkaju, manu kalalu warurnu jurnarrparla pukulyu-jarrinja-kujaku. Junga-juku, Jajupu-jana wangkaja ngangkayi-kirli-patuku yangka kuja kalalurla nyanunguku warrki-jarrija, “Kangkalu ngajuku kirdana-kurlangu palka, manu wurdujarra-mantalu milyikingarnti.” Jungajukulu yinya wati-paturlu kangu Jakupu-kurlangu palkaju. 40-pala parrakulu maparnu jarangku manu mirrijinirli, warurnulu jurnarrparla, manulu linji-manu pukulyu-jarrinja-kujaku. Ngulalu milyingka yirrarnu. Yuwayi, yinya Yijipi-wardingki-patulu nyinaja malamalarla Jajupukupalanguku 70-pala parraku.

⁴ Ngula-jangka, Jajupu-jana wangkaja kingi-kirlangu warrkini-watiki, “Kajinkijili ngajuku yulkami, yimi-ngarririnjakulurla yanta kingiki, ⁵ ‘Ngajuku kirdana kujalpa nyinaja wankaru-wiyi, wangkajarnarla yungurna palka nyanungu-nyangu pina-kanyi Kanana-kurra. Wangkajarnarla kapurna milyingka yirrarni pirnkingka kuja-nyanu nyanungurlu pangurnu. Jarraly-pungkaju ngajuju yungurna kirdana milyingka yirrarni yinyarla. Kapurna ngula-jangkaju pina-yanirni.’”

⁶ Ngularla kingilki wangkaja Jajupuku, “Ngurrju kujaju. Milyingka yirrarninjinka nyuntukupalangu ngurrara nyanungu-nyangurla.”

⁷⁻⁹ Yapa panulu pina-yanu Jajupu-kurlu Kanana-kurra milyingka yirrarninjaku nyanungukupalanguku. Kingi-kirlangu warrkini-watili yanu, manu paaju-wati, manu yangka wiri-wati Yijipi-wardingki-patu yanulu Jajupu-kurlu. Timinarlalu yanu panu-kariji, manu panu-kariji karrinja-yanu nantuwu-kurlangu wirli-jarra-kurlurla. Jajupu-kurlangu warlalja manu nyanungukupurdangka-patu manu yapa panu kujalpalu nyinaja nyanungukupalangu-kurlu Jakupu-kurlu, pinalu yanu Kanana-kurra. Yampijalu-jana kurdukurdu manu jiyipi, narnukutu manu puluku purdangirli Kujunurla. ¹⁰ Kujalu yukajarra Kananarla, yanulu ngurra-kurra yirdi-kirraju Yatata-kurra. Kakarrara-purda karruku Jurdunukuju. Yalirlanya kalalu kipurnu ngurlu miyikiji. Jajupuju-jana yalirlanya yapakuju yirrkinpa-nyinaja 7-pala parraku. Kuja-purulpalurla kilji-nyayirni yulaja Jakupukuju, manu Jajupurlulpa yunparnu yirrururlu, manulpa purlapa pungu malamalarla. ¹¹ Kanana-wardingki-patu yapangkulu-jana nyangu Yijipi-wardingki-patu malamala wiringka yinya Yatatarla, manu wangkajalu-nyanu, “Yinyarra Yijipi-wardingki-patu yarlparu wiri-nyayirni kalu nyina kujalu yapa marda wajawaja-manu.” Kuja-jangkanya yinya ngurraju yirdiji ‘Yapulu-Mijirayimi’.*

¹²⁻¹³ Ngula-jangka, Jakupu-kurlangu kaja-nyanu-paturlulu milyingka yirrarnu yangka kuja-jana nyanungu kamparru-wiyi wangkaja. Milyingka yirrarnulu pirnkingka yirdingkaju Makapilarla. Nyampuju nguru kuja manu Yipuruyamurlu tala-kurlurlu Yipira-kurlangu Yititi-kirlangu. Nyanungurlu manu yinya nguru nyanunguku warlaljaku milyingka yirrarninjaku. ¹⁴ Malamala-jangka, Jajupu manu yapa-patu-karili yanu pina Yijipi-kirra.

* **50:11** ‘Yapulu-Mijirayimi’ yirdiji ngulaju “Yijipi-wardingki-patu Kalu Malamala Wiringka Nyina’

Jajupu-jana wangkaja nyanungukupurdangka-patuku yungu-jana yampimi pina-kunka-maninja-wangurlu

¹⁵ Jajupukupurdangka-patulu-nyanu wangkaja, “Ngalipajurlipa yapunta-jarrijalku. Marda Jajupuju kangalpa kulu-juku nyina. Marda kapu-nyanurla pina-kunka-mani kujarlipa ngaliparlu puuly-mardarninjarla yilyajarni pirijina nyampu-kurra Yijipi-kirra. Nyarrpa-jarrimilkirlipa?” ¹⁶ Ngulalurla yimi yilyaja Jajupuku, wangkajalurla, “Palinjakungarnti, ngalipakupalangu-nganpa kuja wangkaja, ¹⁷ ‘Nyurrurlajunkulu punku-nyayirni! Nyurunyuru-jarrijalpankulurla Jajupukuju, manunkulu murrumurru-manu. Wangkayalurla Jajupuku yungu-nyarra yawuru-jarrinjarla yampimi kunka-maninja-wangurlu.’ Kujanya-nganpa wangkaja ngalipakupalanguju. Warlkirni karnangkulu nyuntukuju yungunpa-nganpa yawuru-jarrinjarla yampimi kunka-maninja-wangurlu. Purami karnalu jinta-juku Kaatuju kujalpa ngalipakupalangurlu puraja.” Kuja-jana Jajupurlu kuja purda-nyangu, yulajalpa nyanunguju.

¹⁸ Ngulalurla Jajupukupurdangka-patu parntarrinjunu nyanungurla kamparru. Wangkajalurla, “Nyuntukulku karnangkulu nyina, kapurnangkulu warrki-jarrimi pirijina-piya.”

¹⁹ Jajupu wangkaja-jana, “Lawa, kulalu lani-jarriya ngaju-kujaku! Ngaju kularna Kaatu! Kularna-nyarra pakarni! ²⁰ Nyurru-wiyi kapunkujulu pakakarla. Kaaturluju ngajuju mardarnu yungurna-jana yapaku ngurrju nyina manu yungurna-jana mardarni, kapulurla paliyarla yarnunjuku. Junga kujaju. Kapunkujulu ngajuju pakakarla, Kaaturluju ngajuju milarnu yungurna-jana yapa mardarni wankaru jalan-gurluju. ²¹ Kujarlaju, kulajulu ngajuku lani-jarriya! Kapurna-nyarra warrawarra-kanyi nyurrurla manu nyurrurla-nyangu kurdukurdu.” Kujalu Jajupukupurdangka-paturlu purda-nyangu nyanungu-nyangu yimi, ngurrju-jarrijalkulu wajampa-wangu.

Jajupuju palijalku

²²⁻²⁶ Jajupuju warrardalpa nyinaja tarnnga Yijipirla, manu purlka-jarrijalku. Nyanungu-nyangu kaja-nyanurlu Yipirayimirli mardarnu-jana kurdukurdu manu warringiyi-patu. Manu Jajupu-kurlangu kaja-nyanurlu Manajarlu mardarnu kaja yirdiji Makirri. Makirrirli kurdu panu-jarlu-jana mardarnu. Jajupurlu-jana rdakurl-kujurnu nyanungu-nyangulku.

Palinjakungarnti, Jajupu-jana wangkaja nyanungukupurdangka-patuku, “Kapurna ngajuju palimilki. Kaaturlu kapu-nyarra warrawarra-kanyi-jiki nyurrurlaju. Kapu-nyarra nguru-kanyi nyurrurlaku manu nyurrurla-nyangu warlaljaku nyampu-ngurlu nguru-ngurlu Yijipi-ngirli, manu kapu-nyarra nguru-kanyi Kanana-kurra kuja-jana jangu-pungu nyurru-wiyi Yipuruyamuku, Yijakiki manu Jakupuku. Wangkayajulu kajirna palimi yungunkujulu yungkurnu kanyi kajinkili pina-yani Kanana-kurra.”

Ngula-jangka, Jajupuju palijalku 110-pala-jangka yulyurru-jangkalku. Ngangkari-kirlirlilpalu maparnu palka jarangku manu mirrijinirli, warurnulu jurnarrparla yungulu milyingka yirrarni Yijipirla. Nyampurlanya-ka lawa-jarrimi yimi Jajupu-kurluju.

Exodus **Wilypi-pardijalu Yijipi-ngirli** **Kaaturlu-jana kangu nyanungu-nyangu yapa** **nguru-ngurlu Yijipi-ngirli**

Nyiya-kurlu yimi nyampu?

Yimi nyampuju kuja Mujujurlu panturnu pipangka nyurru-wiyi. Yimi-ngarrirni kangalpa kuja-jana Kaaturlu yapa yajarninjarla kangu Yijipi-ngirli. Nyurru-wiyi kujalpa Jajupu nyinaja wankaru-wiyi, ngulangku-jana yajarnunjunu kirda-nyanu Jakupu manu nyanungukupurdangka-patu manu nyanungurra-nyangu karnta manu kurdukurdu, ngulangkuju-jana kangurnu nguru-ngurlu Kayini-ngirli nguru-karikirra Yijipi-kirra. Ngulaju-jana kangurnu miyi-wangurlalku, miyikiji kujalpa lawa karrija Kayinirlaju. Kuja Jajupu palijalku, nyanungu-nyangu kurdukurdu, jamirdi-nyanu manu warringiyi-nyanu nyinajalpalu tarnnga-nyayirni Yijipirlaju. Ngula-jangkaju, yardalu panu-jarrija nyanungu-nyangu kurdukurdu, jamirdi-nyanu manu warringiyi-nyanu. Yijipi-wardingki-paturlujulpalu-jana jinyijinyi-manu pirijina-piya warrki-jarrinjaku Yijirali-pinkiji. Ngula-puruju witalku palka-jarrija yirdiji Mujuju. Ngula kuja wiri-jarrija, Kaaturluju payurnu yungu-jana yapa maninjarla kanyirni Yijipi-jangka. Ngulakungarntiji Kaaturluju-jana jangkardu yilyaja yartarnarri Yijipi-wardingki-patukuju karlarla-palaku. Ngulangkuju-jana yartarnarrirliji murrumurru-manu-nyayirni. Ngula-jangkanyalu Mujuju manu yapa nyanungu-nyangu wuruly-parnkaja Yijipi-wardingki-patu-kujakuju Yijipi-ngirliji.

Ngula-jangkaju, Mujujurluju-jana nguru-yirrarnu maralypi-kirra pirli wararra-kurra yirdi-kirraju Jayinayi-kirra. Ngulangkanya kujarla yungu Kaaturlu kurwarriji karlarla-palaju yungulu nyampunya purami nyanungu-mipa. Manu kangalpa nyampurluju yimingki yimi-ngarrirni kuja-jana Kaaturlu mangarri yungu kankarlarra yalkiri-jangka. Manu kangalpa jinta-karriji yarda yimi-ngarrirni kujalurla nganturnu Kaluku Tarruku wiri-nyayirni.

Nyampu puku kuja karlipa yirdi-mani 'Exodus', ngulaju kularlipa yirrarnu Warlpiri-kirraju panu-jarlu ngaliparlaju. Ngarirlipa ngalya-kari-mipa yirrarnu wita-kari wita-kari.

Wati yirdiji Jakupu manu nyanungu-nyangu warlaljalalu yanu nguru-kurra yirdi-kirraju Yijipi-kirra

¹⁻⁵ Yinya purlka-pardu Jakupu, yirdi jinta-karriji Yijirali. Kuja yanu Yijipi-kirra, kangu-jana nyanungu-nyangu kaja-nyanu-wati manu warlalja-wati nyanungu-kurlu 70-pala panu-juku. Nyampurranya yirdi nyanungu-nyangu kaja-nyanu-watiji: Ru-upunu, Jimiyani, Liipi, Juurda, Yijaka, Jupulunu, Pinyamini, Taanu, Napatali, Kaardu manu Yaaja. Jakupu-kurlangu kaja-nyanu-karrijilpa Jajupu nyurru-juku nyinaja Yijipirla tarnnga-nyayirni.

⁶ Jujupuju palija Yijipirla. Yapa panu-karirlangu kujalu yanurnu Yijipi-kirra Jakupu-wana, ngulajulu palija-yijala. Kala nyanungurra-nyangu kurdukurdu nyinajalpalu yalumpu-wardingki Yijipirlaju tarnnga-juku yulyurpuku 300-palaku. ⁷ Yalirra Yijirali-pinkirilpalu-jana mardarnu panu-nyayirni kurdukurdu. Pirrjirdi-jarrija-nyayirnili, manu panu-nyayirnilpalu nyinaja warru kirri-kari kirri-karirla Yijipirlaju.

Yijipi-wardingki yapangku kalalu-jana nyurunyuru-jarrinjarla murrumurru-manu Yijirali-pinkiji

⁸ Ngaka-pardu-kari, wati jinta-karilki kingi-jarrija Yijipi-wardingki-patuku yapaku. Kula milya-pungu jaru Jujupu-kurlu kujalpa nyurru-wiyi nyinaja. ⁹ Parra jintangka wangkaja-jana kapumanu-patu paaju-watiki, “Yuwa, nyangkalu-jana Yijirali-pinki! Panu-jarlu-nyayirni, manu kalu pirrjirdi nyina! Kajikalungku ngalpa kulungku pinyi! ¹⁰ Marda kajili-ngalpa ngurra-kari-wardingki jangkardu yanirni pinjaku, kajikalungku Yijirali-pinkiji nyanungurra-kurlu jinta-jarri, marda kajikalungku ngalpa pinyi! Kajikalungku ngalpa jurnta wuruly-parnkami ngurra-kari-kirra! Nyarrpa-jarrimirlipa? Nyarrparlurlipa-jana warla-pajirni panu-jarrinja-kujakuju?”

¹¹ Junga-juku, kingirli manu paaju-watirlili-jana jinyijinyi-manu Yijirali-pinki warrki-jarrinjaku pirijina-piya. Milarnulu-jana wati yungulu-jana jinyijinyi-manu Yijirali-pinki warrki-jarrinjaku. Jinyijinyi-manulu-jana ngurra-jarra wiri-jarraku ngantarninjaku yirdi-jarrarlaju Pijamarla manu Ramijirla kingiki nganta. Yijipi-wardingki-paturlu kalalu ngurlu panu turnu-maninjarla yirrarnu yalumpu-jarrarla ngurra-jarrarlaju. ¹² Yuwayi, kalalu-jana Yijirali-pinkiji jinyijinyi-manu warrarda warrkiki. Kalalu-jana pakarninjarla murrumurru-manu, manu kalalu-jana kurdu mardarninja-kujaku puta warla-pajurnu, kala lawa. Yijirali-pinkirliji kalalu-nyanu wurrangku-juku mardarnu kurduju panu-jarlu. Kalalu pirri-yanu muku Yijipirlaju. Kujarlanyalpalu Yijipi-wardingki-patuju lani-jarrija nyanungurra-kujakuju. ¹³ Pakarninjarlalpalu-jana Yijirali-pinkiji wurrangku-juku jinyijinyi-manu warrki-jarrinjaku. ¹⁴ Jinyijinyi-manulpalu-jana yuwarli panu ngurrju-maninjaku pirli-jangka kujalu pirikiji* ngurrju-manu walya-jangka marna-jangka. Kalalu-jana jinyijinyi-manu walya pangirninjaku miyi pardinjaku. Kulalu-jana Yijipi-wardingki-patuju mari-jarrija yangka kujalpalu warrki-jarrija mata-wangu.

¹⁵ Karnta-jarra jija-jarra jirrama Yipuru-jarraju kala-pala nyinaja yinyarla ngur-rangka. Yirdi-jarraju Jiparra manu Puwa. Yangka kuja kalalu-jana kurdu pirltirrka mardarnu Yipuru-paturlu karntakarntarlu, kurdu palka-jarrinjakungarntiji kalalu-jana nyanungu-jarraju jija-jarraju jirrnganja nyinaja karnta wartardi-patuku. Parra jintangka, Yijipi-wardingki kingi-palangu wangkaja jija-jarraku, ¹⁶ “Kajinpala Yijirali-pinki karntakarnta-kurlu nyina, yangka kuja kalu kurdu pirltirrka mardarni, kajili-jana karntakarnta mardarni, ngulajulu-jana yampiya karnta pinja-wangurlu. Kala kajili-jana wirriyawirriya mardarni, ngulajulu-jana pakaka!”

¹⁷ Kala-pala yinya-jarrarlu jija-jarrarlu puraja Kaatu, manu kala-pala yirriyirrirli purda-nyangu. Kujarlanya kula-pala purda-nyangu kingiji. Kulalpalu-jana pungu wirriyawirriya kujalu palka-jarrija. ¹⁸ Kingirli yilyaja warrkini jinta maninjaku jija-jarraku. Kuja-pala yanurnu kingi-kirlangu-kurra, payurnu-palangu, “Nyiyi-jangka kulanpajupala purda-nyangu? Wangkajarnangkupala pinjaku wirriyawirriyaku. Lawa, wankaru kankulu-jana mardarni.”

¹⁹ Jija-jarra-palarla wangkaja, “Yipuru-patu karntakarntaju kalu pirrjirdi nyina Yijipi-wardingki-patu-piya-wangu. Kurdu kalu-jana kapankurlu mardarni. Wangkami kalu-nganpa ngajarraku yungurlujarra yaninjarla nyina nyanungurra-kurlu kurdu palka-jarrinjakungarnti. Kala kapankurlu-juku kalu-jana mardarni kurduju ngajarra-wangurla-wiyi!” ²⁰⁻²¹ Yuwayi, yinya-jarra jija-jarrarlu-pala Kaatuju jungangku purda-nyangu. Kuja-jangkaju, Kaaturlu-palangu kurdukurdu panu yungu nyanungu-jarraku. Yijirali-pinkirlijilpalu mayangku-juku kurdukurduju mardarnu.

²² Ngaka-pardu-karilki, kingi-jana wangkaja nyanungu-nyangu yapaku, “Purda-nyangkajulu! Kajili-jana Yipururlu karntangku kurdu wirriyawirriya mardarni, maninjarla kijikalungku-jana karru wiri-kirra yirdi-kirraju Niili-kirra yungu-jana ngawarrarlu kanjarla pinyi! Yampiyalu-jana karntakarnta pirltirrkaju pinja-wangurlu!”

* 1:14 bricks

2

Mujuju palka-jarrija Yijipirla

¹ Ngula-puruju wati nyinajalpa warlalja turnu-warnurla Liipi-kirlangurla. Karnta yupukarra-manu turnu-warnu-jangka jurru-jangka. ² Ngakalku miyalu-jarrija, ngula kurdu wirriya mardarnu. Yuntardi-nyayirni, kala kaninjarni yuwarlirla wuruly-mardarnu Yijipi-wardingki-patu-kujaku, kajikalu maninjarla pinyi. ³ Marnkurpa-jangka kirntangi-patu-jangka, ngati-nyanurlu kulalpa nyarrparlu wuruly-yirrakarla pirtirrkaju kaninjarni yuwarlirla. Ngati-nyanurlu manu yakuju wita parraja-piya, manu palyangku maparnu yungu ngapangka kankarlu warru yani yukanja-kujaku. Yirrarnu kurduju kaninjarni witangka, manu kangu karru-kurra kujalpalu marna kirrirdikirrirdi karrija ngapangka. Yirrarnu ngapangka kulkurru marna kirrirdi-wana yungu nguna yapa-kujaku nyanja-kujaku. ⁴ Yinya kurduku kapirdi-nyanurlulpa puranja-yanu purdangirli-wanarlu. Kutulpa karrija, ngulalpa ngati-nyanuju nyangu karrinjarla kuja yakuju parraja-piya yirrarnu ngapangka. Manngu-nyangu nyanungurluju, “Nyarrpa-jarri marda kapu kukurnuju?”

⁵ Ngula-jangka, Yijipi-wardingki kingiki yurntalu-nyanu yanurnu karru-kurraju parljirninjaku. Wapanja-yanulpa karru-wana karnta warrkini-patu-kurlu marna kirrirdikirrirdi-wana. Nyangulku yangkaju yakuju parraja-piya ngapangka, manurla wangkaja warrkiniki karntaku maninjaku. ⁶ Maninjarlarla kangurnu kingi-kirlangu yurntalu-nyanuku. Kuja raa-pungu, nyangu wirriya kurdu kaninjarni. Nyanungulpa yulaja, ngularla mari-jarrija. Wangkajarla karnta warrkiniki, “Waraa! Nyampuju kurdu Yipuru-patu-kurlangu!”

⁷ Kurduku kapirdi-nyanurlu yaninjarla japurnu, “Yuwa, maninjini mayirna Yipuru karnta yungungku kurdu nyampu warrawarra-kanyi nyuntuku?”

⁸ Kingiki yurntalu-nyanurla wangkaja, “Yuwayi, ngurrju! Maninjinta!” Kaminarlu yinyarlu yaninjarla manunjunu kurdukupalangu ngati-nyanu, manu kangurnu karru-kurra. ⁹ Kingiki yurntalu-nyanurla wangkaja, “Kangka nyampu kurdu, manu lampurnurla yungka! Kapurnangku tala yinyi kujakuju.” Junga-juku, kangu kurduju ngurra-kurra, manu lampurnulparla yungu. Wiri-manu jirramaku yulyurpuku marda marnkurpaku. ¹⁰ Ngula-jangkaju, kujalpa wirriyarlu ngarnu miyi manu kuyu, ngula-jangkaju ngati-nyanurlu pina-kangurla Yijipi-wardingki kingiki yurntalu-nyanuku, manurla pina-yungu nyanunguku. Ngula-nyanu rdakurl-kujurnu nyanungukulu kaja-nyanu. Yirdijirla yirrarnu Mujuju. Ngulaju yirdiji kuja ‘Wilypi-manurna Ngapangka’.

Mujuju wuruly-parnkaja Yijipi-ngirli nguru-kari-kirra yirdi-kirraju Mirdiyana-kurra

¹¹ Mujujuju wiri-jarrinjarla wati-jarrijalku. Ngula parra jintangka yanu ngurra-kurra kujalpalu nyanungu-nyangu ngurrara-jinta Yipuru yapa warrki-jarrija. Nyangu-jana Yijipi-wardingki-patu kujalpalu-jana jinyijinyi-manu warrki-jarrinjaku. Jintangku Yijipi-wardingkirililpa pinjarla yirrarnu warrkini jinta Yijirali-pinki wati Mujuju-piya-juku. ¹² Mujujurlu warru nyangu yapa ngalya-kari-kijaku. Lawa, kulalpa ngana nyangu. Ngula pungulku yinya Yijipi-wardingki, rdaku pangirninjarla milyingka yirrarnu walyirirla. Ngula pina-yanu ngurra-kurra.

¹³ Parra-karirla, Mujujuju pina-yanu ngurra yangka-kurra-yijala, manu nyangu-palangu Yipuru-jarra wati-jarra, kulungkulpa-pala-nyanu ngarrurnu. Kuja jinta-karirliji pakarnu, Mujujurla wangkaja watiki kuja pakarnu jinta-kari, “Yuwa! Nyiya-jangka kanpa pakarni nyampuju? Nyuntu-jarrajunpala Yipuru-jarra-juku!”

¹⁴ Watingki yalu-manu Mujuju, “Nganangkungku nyuntuju milarnu kuwurtukungarduyu-piya nganta nganimpaku warla-pajirninjaku kulu-kujakuju?”

Kapunpaju pinyi mayi yangka-piya Yijipi-wardingki-piya kujanpa pungu pirrarnirli?!”*

Kuja Mujujurlu kuja-kurra purda-nyangu, nyanunguju lani-jarrija-nyayirni, manu-nyanu wangkaja, “Waraa! Marda kalu panungku milya-pinyi kujarna wati yangka pungu!” Ngula wuruly-parnkaja Yijipi-ngirliji wurnturu-nyayirni.

¹⁵ Kingirli purda-nyangu kuja Mujujurlu pungu Yijipi-wardingki. Junga, wangkaja-jana nyanungu-nyangu-patuku yurrkunu-patuku pinjaku Mujujuku. Kala lawa. Kulalu palka-manu nyanunguju. Nyurru-juku wuruly-parnkaja Yijipi-ngirliji. Yaninja-yanu-jukulpa ngurra-kurra yirdi-kirraju Mirdiyanu-kurra. Nyinaja warrarda yinyarla-juku muljunga.

¹⁶ Yinyarla ngurrangka Mirdiyanurla kala wati jinta nyinaja yirdiji Juturru. Nyanungu-nyangu yirdi jinta-karriji Ruulu. Nyanunguju maralypikingarduyu, mardarnulpa-jana wirliki-pala yurntalu-nyanu. Kalalurla warrawarra-kangu jiyipi-wati, manu kalalu-jana kangu mulju-kurra ngapa ngarninjaku. Parra jintangkalu yanurnu ngapa maninjaku, ngulajulpalu ngapa puta winjurnu parraja wiri-piya-kurra jiyipi-watikiji. ¹⁷ Kala panu-kari jiyipikingarduyu-patulu yanurnu, manulu-jana jaarl-manu ngapa karntakarntaku jiyipi-kirliki. Karnta-patu yinya-patu kulalu ngapa-kurraju kutu-jarriyarla. Mujujurlu-jana nyangu, manu-jana wajirli-pungu yinya jiyipikingarduyu-patu ngula-jana ngapalku manu jiyipi-patuku. ¹⁸ Ngulalu yinya karntakarnta pina-yanu ngurra-kurra kirda-nyanu Juturru-kurra. Nyanungurlu-jana payurnu, “Yuwa, nyiya-jangkankulu pina-yanurnu kapankuju? Kula wantaju kanunju-jarrija murnma-juku. Kula-ngantalpankulu-jana murnma-juku ngapaju yungu jiyipikiji muljungkaju.”

¹⁹ Karnta-paturlulu yalu-manu, “Jiyipikingarduyu-paturlulu-nganpa jaarl-manu muljuju. Yijipi-wardingki watingki-jana wajirli-pungu muku. Ngula-jangka-jana ngapalku yungu jiyipi-watiki.”

²⁰ Ngula-jana payurnu, “Nyarrparalku nyampuju wati? Nyiyakunkulu yampinja-yanu purdangirliji? Maninjintalu yungu ngarni ngalipa-kurlurlu!” Ngula-jangka, yanunjunurnulu Mujujuju.

²¹ Mujujuju yanurnu Juturru-kurlangu-kurra yuwarli-kirra, ngulalpa nyinaja Juturru-kurlangu warlalja-kurlu. Juturrurlurla yungu nyanungu-nyangu yurntalu-nyanu Jipura Mujujuku yupukarra-jarrinjaku.

²² Ngaka, Jipurarlur kurdu wirriya pirltirrka mardarnu, ngula Mujujurlu yirdi-manu Kurrjama* Mujuju-nyanu wangkaja, “Ngajujurna yapa-kari nguru nyampurlaju. Kujarlanya karna yirdi-mani ngaju-nyangu kaja-nyanuju Kurrjama.”

²³ Ngakalku, yulyurru-patu-jangka palijalku Yijipi-wardingkiji kingiji. Yijipi-wardingki-paturlujulpalu-jana jinyijinyi-manu-juku Yijirali-pinkiji warrki-jarrinjaku, manulpalu-jana murrumurru-manu-nyayirni. Yulanjarlalpalu warlkurnu Kaatu yungu-jana muurl-mardarni Yijipi-wardingki-kijaku. ²⁴ Kaaturlu-jana purda-nyangu yulanja-kurra, ngula-jana manngu-nyangu nyanungurra-nyangu-patu nyurnunyunu-patu Yipuruyamu, Yijaki manu Jakupu. Wangkaja-jana kamparru-wiyi kapu-jana tarngangku-juku warrawarra-kanyi nyanungurralangu. ²⁵ Yuwayi, Kaaturlu-jana nyangu Yijirali-pinki warrki-jarrinja-kurra pirijina-piya Yijipirila, ngulalpa-jana wajampa-jarrija-nyayirni.

3

Kaaturla wangkaja Mujujuku yungu-jana yapaku nyanungu-nyanguku nguru-irrarni Yijipi-ngirli

* 2:14 Nyangka Acts 7.27-28

* 2:22 ‘Kurrjama’ yirdiji ngulaju ‘Yapa-kari Nguru-kari-wardingki’

¹ Mujujurlu kala-jana warrawarra-kangu jiyipi manu narnukutu nyanunguku lamparra-nyanu-kurlangu Juturru-kurlangu. Juturrujulpa nyinaja maralypikingardu yu ngurrangka Mirdiyanurla. Parra jintangka, Mujujurlu-jana nguru-yirrarnu jiyipiki manu narnukutuku jilja-wana ngulalu kutu-nyayirni yanurnu pirli wiri-kirra tarruku-kurra yirdi-kirraju Jayinayi-kirra. ² Yinyarlanya warraja-jarrija YAAWIYI Kaatu-kurlangu marramarraju, milki-yirrarnu-nyanu Mujuju-kurra. Watiya wita parrka-kurlu kampajalpa jarra wiri-kirli. Mujujurlu nyangu jankanja-kurra, kulalpa jankaja junga-nyayirni, lawa. ³ Mujuju-nyanu wangkaja, “Waraa! Nyiya nyampuju? Nyampuju-ka jankami-jiki-jala-ngarra! Kala lawa, yukuri-jiki-ka karrimi. Kutu-ngurlu karna nyanyi nyiya marda!”

⁴ Watiya kulkurru-jarra-ngurlu kujalpa jankaja, ngula-ngurlu YAAWIYI-rli nyangu Mujuju yaninjarni-kirra, ngularla wangkaja nyanunguku, “Mujuju, Mujuju!”

Mujujurlu yalu-manu, “Niyiyaku-wiyi?”

⁵ Ngularla Kaatulku wangkaja, “Kutu-jarrinja-wangu ngulangka-juku karriya! Nyampurlaju kanpa karrimi maralypi-nyayirnirla ngaju-nyangurla. Kujarlaju, rurruny-pungka jamana-kurlangu nyuntu-nyangu.* ⁶ Ngaju karna-jana nyinami Kaatuju nyampurra-patuku Yipuruyamukuju manu Yijakikiji manu Jakupukuju nyurnunyunukuju yangka kujalpalu nyinaja nyurru-wiyi.” Mujujuju lani-jarrija-nyayirni Kaatu-kujaku nyanja-kujaku, ngula-nyanu jurnarrpalku parnta-yirrarnu yinngirrirla. *

⁷ Ngularla YAAWIYI-lki wangkaja Mujujuku, “Nyanyi karna-jana Yijipi-wardingki-patu kuja kalu-jana murrumurru-mani ngaju-nyangu yapa, manu kalu-jana jinyijinyi-mani warrki-jarrinjaku. Purda-nyangurna-jana kujalpalulu ngajuku yulaja yungurna-jana muurl-mardarni. Milya-pinyi karna-jana kuja kalu murrumurru wiri nyina.* ⁸ Kujarlanyarna yanurnu nguru-nyayirni-wangu-jangkaju. Ngajurna yanurnu yungurna-jana muku kanyi Yijipi-wardingki-patu-kujaku. Kapurna-jana kanyi Yijipi-ngirliji, manu kapurna-jana nguru-yirrarni nguru ngurrju-kurra kuja kalu miyi jaya-kurra nguna. Jalangu yapa panu-kari kalu nyina yinyarla ngurrangka Kanana-wardingki-wati, Yititi-wati, Yamuri-wati, Piriji-wati, Yiipiti-wati manu Jipuji-wati. ⁹ Yuwayi. Purda-nyangurna-jana ngaju-nyangu yapaju yulanja-kurra. Milya-pinyi-jala karna-jana yangkaju kuja kalu-jana Yijipi-wardingki-paturlu jinyijinyi-mani warrkiki yungulu warrki-jarrimi pirijina-piya. ¹⁰ Kujarlanya karnangku yilyami nyuntuju kingi-kirraju yungunpa-jana ngaju-nyangu yapa kanyi yinya-ngurlu Yijipi-ngirli nguru-kari-kirra. Yanta yaruju! Maninjinta-jana jalangurlu-juku!”

¹¹ Mujujurlu wurra-manu Kaatuju, manurla wangkaja, “Kularna ngajuju wiri-jarlu! Kulaju kingirliji purda-nyanyi! Kulalparna-jana nyarrparlu yinyaju Yijirali-pinki kangkarla Yijipi-ngirliji, lawa!”

¹² Ngularla Kaatulku wangkaja nyanungukuju, “Ngaju kapurna yani nyuntu-kurlu Yijipi-kirraju. Kajinpa-jana kanyirni ngaju-nyangu yapa yinya-ngurlu, kangkarni-jana nyampu-kurra pirli-kirra yungunkujulurla pulka-pinyi. Yapangku kapulu milya-pinyi kujarnangku ngajulurlu yilyaja.”

¹³ Ngula Mujujurlu japurnu Kaatu, “Yuwayi. Kapurna-jana yaninjarla kuja wangkami, ‘Yangka Kaatu kujalpalu ngalipakupalangurlu puraja nyurru-wiyi, ngulangkuju yilyajarni nyampu-kurraju.’ Kajirna-jana kuja wangkami, kapujulu kapuru nyinanjarla japirni, ‘Yuwa! Nyiya yirdi nyanunguju, manu nyiya-piya nyanunguju?’ Kujarlu kapujulu payirni. Nyarrpalkurna-jana wangkami? Nyiyanpa nyuntuju yirdi?”

* 3:5 Nyangka Acts 7.33 * 3:6 Nyangka Matthew 22.32, Mark 12.26, Luke 20.37 * 3:7 Nyangka Acts 7.34

¹⁴ Ngularla Kaatulku wangkaja, “NGAJU-JURNA JUKURRARNU. Ngaju-nyangu yirdiji YAAWIYI. Wangkaya-jana yinya yapaku kujarnangku ngajulurlu YAAWIYI-rli yilyajarra. ¹⁵⁻¹⁶ Yimi-ngarrika-jana ngajuju yangka-juku Kaatu kujalpalu puraja nyurrurlakupalangurlu nyurnu-paturlu Yipuruyamurlu, Yijakirli manu Jakupurlu. Wangkaya-jana kujarnangku ngajulurlu yilyaja yungunpa-jana nguru-yirrarni Yijipi-ngirliji. YAAWIYI ngaju-nyangu yirdiji tarnnga-juku. Jalangu-jangkanya yungulpajulu yirdi-mantarla YAAWIYI. Yajarninjinta-jana purlka-patu Yijirali-pinki. Wangkaya-jana kujarnaju milki-yirrarnu ngaju nyuntu-kurra manu kujarnangku wangkaja. Wangkaya-jana kujarna-jana nyangu Yijipi-wardingki-patu jinyijinyi-maninja-kurra manu murrumurru-maninja-kurra. ¹⁷ Ngajulurlu kapurna-jana pina-kanyirni ngaju-nyangu yapa Yijipi-ngirli kuja kalu-jana murrumurru-mani-nyayirni. Kapurna-jana nguru-yirrarni ngurra ngurrju-kurra kuja-ka miyi jayakurra nguna. Jalangu yapa panu-kari kalu nyina yinyarla ngurrangka Kanana-wardingki-wati, Yititi-wati, Yamuri-wati, Piriji-wati, Yiipiti-wati manu Jipuji-wati. Kapurna-jana ngurra jurnta kanyi, manu kapurna-jana yinyi ngaju-nyangu yapaku.”

¹⁸ Ngularla Kaatu wangkaja Mujujuk, “Kajinpa-jana yimi nyampu wangkami ngaju-nyangu yapaku, kapungkulu purda-nyanyi. Ngula-jangka, nyuntu manu purlka-patu Yijirali-pinkilirla yanta kingiki Yijipi-wardingkiki, kujalurla wangkaya, ‘Nganimpa Yipuru-paturlu karnalu purami Kaatu yirdiji YAAWIYI. Milki-yirrarnu-nyanu nganimpa-kurra. Yungurnalu jilja-kurra yani marnkurrpaku parraku, ngulangka yungurnalurla kuyu purrami YAAWIYI-ki. Yungurnalurla pulka-pinyi yinyarla-juku. Ngurrju mayi kajirnaluru yani yinya-kurra?’ Kujanyalurla wangkaya nyuntu manu yinya purlka-patu kingikiji. ¹⁹ Kingi yinyarlu kulanku purda-nyanyi. Kapu-nyarra warla-pajirni jilja-kurra yaninja-kujaku. Kuja-kujakuju kapurna jinyijinyi-mani yungungku nyuntu purda-nyanyi wangkanja-kurra. ²⁰ Kala ngaju-nyangu-kurlurlu yartarnarri-kirlirli kapurna jinyijinyi-mani nyurrurlaku yilyanjaku. Kapurna-jana murrumurru-mani-nyayirni yinyaju Yijipi-wardingki-patu yungujulu lanijarrimi-nyayirni ngajuku. Ngula-jangka, kapu-nyarra kingirli yilyamilki Yijipi-ngirliji. ²¹ Yuwayi, yinyarra Yijipi-wardingki-patu kapulu-nyarra lanijarrimi nyuntuku manu Yijirali-pinkiki. Kujarlaju kajinkili nyurrurla yapa-paturlu yampinja-yani Yijipi, kulankulu rdaka-jarra yani, lawa. Laningki kapulu-nyarra nyiyarningkijarra yinyi. ²² Yijipi yampinjakungarntirli Yijirali-pinki karntakarntarlu kapulu-jana japirni Yijipi-wardingki-patu karntakarnta kuja kalu kutu nyina marda yangka kuja kalu-jana warrki-jarri nyanungurra-nyangurla ngurrangka. Kapulu-jana japirni jurrnarrpaku manu waninja-kurlanguku manu rdaka-kurlanguku kujalu ngurrju-manu pirli yaltiri-jangka* manu kawurlu-jangka. Yijipi-wardingki-paturlu karntakarntarlu kapulu-jana yinyi Yijirali-pinki karntakarntaku, manu kapulu-jana Yijirali-pinkirli karntakarntarlu yinyi nyanungurra-nyangu yurntalu-nyanuku manu kaja-nyanuku. Kujarlunya kapulu-jana Yijirali-pinkirliji jurnta kanyi nyiyarningkijarraju Yijipi-wardingki-patukuju.” Kujanyarla wangkaja Kaatuju Mujujukuju.

4

YAAWIYI-rilrla yungu ngangkayi Mujujuk

¹ Mujujurla wangkaja YAAWIYI-ki, “Yijirali-pinkirli, kula mardajulu purda-nyanyi ngajuju. Kalakajulu marda wangka, ‘Lawa, kula-nyanu YAAWIYI-rli milki-yirrarnu nyuntu-kurra!’ Kajijili kuja ngajuku wangkami, nyarrpalkurna-jana wangkami ngajuju nyanungurra-kuju?”

² Ngula YAAWIYI-rililki payurnu, “Nyiya ngulaju nyuntu-nyangu rdakangka?”
Mujujurlu yalu-manu, “Ngaju-nyangu watiya jukati nyampuju.”

* 3:22 silver

³ Ngularla YAAWIYI-lki wangkaja, “Kijika walya-kurra!” Junga-juku, Mujujurluju kujurnu watiyaju walya-kurra. Ngula kapanku warna-jarrija, manu Mujujuju parnkaja lani. ⁴ YAAWIYI-rlri warla-pajurnu, manu wangkajarla, “Kula parnkaya! Wipi-ngirli manta!” Junga-juku, Mujujurlu wipi-ngirli manu yinyaju warna. Kuja yungka marnpurnu rdakangku, warnaju pina watiya-jarrija. ⁵ Ngularla YAAWIYI wangkaja, “Kajinpa-jana yani Yijirali-pinkiki, ngulaju kijika watiya jukati nyuntu-nyangu walya-kurra yangka-piyarlu-yijala. Kaji warna-jarri, wipi-ngirli manta yungu watiya-jarrimi pina. Kajingkili nyanyi kuja-kurra, ngulaju kapungkulu nyanjarla ngungkurr-nyinalku nyuntu-nyangu yimikiji. Yimi-ngarrirni kapunpa-jana ngajulurlu YAAWIYI-rliraju milki-yirrarnu nyuntu-kurra. Kapunpa-jana yimi-ngarrirni ngajuju yangka-juku Kaatu kujalpajulu puraja nyanungurrakupalangurlu Yipuruyamurlu, Yijakirli manu Jakupurlu nyurru-wiyiji.”

⁶ Ngula-jangka, YAAWIYI-rla wangkaja Mujujuku, “Rdaka-nyanu yirraka jaatingka!” Junga-juku-nyanu Mujujurluju rdakaju yirrarnu jaatingka. Kuja wilypi-manu pina, ngulaju wijini palka-wangu lipiriji-piya. ⁷ Ngularla YAAWIYI wangkaja nyanunguku, “Rdaka-nyanu pina-yirraka kanunju jaatingka!” Mujujurlu-nyanu rdaka yirrarnu pina kaninjarni jaatingka. Kuja wilypi-manu, ngulaju ngurrjulku wijini-wangu.

⁸ Ngularla YAAWIYI wangkaja, “Kajinpa-jana milki-yirrarni Yijirali-pinkiki yinya watiya jukati kuja-ka warna-jarrimi, marda kulangkulu ngungkurr-nyina kujar-nangku ngajulurlu yilyajarra. Manu kajinpa-jana milki-yirrarni nyuntu-nyangu rdaka wijini-kirli, manu kaji ngurrju-jarrimi pina, marda kulangkulu ngungkurr-nyina-juku. ⁹ Kala lawa-juku kajili nyina ngungkurr-nyinanja-wangu nyuntuku, ngulaju ngapa manta karru Niili-jangka, winjika walya-kurra nyanungurra-puru-juku, manu kapu yalyu-jarrimilki.”

¹⁰ Mujujulparla jukuru-juku nyinaja YAAWIYI-ki purda-nyanjakuju, wangkajarla nyanunguku, “Ngajurna ngurrpa, kularna-jana nyurru-wiyi yapa panuku wangkaja. Nyuntulurlunpa-nyanu milki-yirrarnu ngaju-kurra, pulya-juku karna wangkami, manu karna yurkurduju kapakapa-jarri. Kularna milya-pinyi nyarrpa yungurna-jana wangkami.”

¹¹ Ngularla YAAWIYI wangkaja nyanunguku, “Ngajujurna YAAWIYI. Ngurrju-manurnangku lirraju. Ngampurrparluju kajikarnangku marnpirni yungunpa nyina wangkanja-wangu manu purda-nyanja-wangu. Manu ngampurrparluju kajikarnangku pampa-mani. Kajilpanpa pampa nyinayarla, kajikarnangku nyanjaku ngurrju-mani pina. ¹² Kulaju wiljiwilji-manta! Kula-nyanu yurkurduju-ngarrika! Yanta-jana Yijirali-pinkiki! Ngaju kapurna yani nyuntu-kurlu. Ngajulurlu kapurnangku jungarni-mani nyarrpa yungunpa-jana wangkami.”

¹³ Mujujurlu kulalpa purda-nyangu jukururlu-juku, wangkajarla YAAWIYI-ki, “Waraa! Kulaju ngaju yilyaya! Yilyaya yapa jinta-kari!”

¹⁴ YAAWIYI-jirla kulu-jarrijalku Mujujukuju, manurla wangkaja, “Ngulaju ngula-juku. Ngula-jangkaju kapurnangku nyuntukupurdangka papardi-puraji Yarurnu yilyamirni. Nyanunguju Liipi-kirlangu turnu-warnu-kurlangu. Nyanunguju pirrjirdi-ka wangkami. Kajingki nyuntu nyanyi, kapungku wardinyi-jarrimi-nyayirnilki. ¹⁵⁻¹⁶ Kapurna nyinami palka-juku nyuntu-jarrakuju, manu kapurnangku-pala jungarni-mani nyarrpa wangkanjaku. Kapurnangku nyuntu-wiyi jungarni-mani yungunpa nyarrpa wangka, ngula-jangka yimi-ngarrikarla ngaju-nyangu yimi Yarunukulku. Kapungku purda-nyanyi nyuntuju, manu kapungku marlaja wangkami nyuntuku yapa-patu-kurra. ¹⁷ Kangka nyuntu-nyangu watiya jukati Yijipi-kirra. Kajirnanngku ngaju nyarrpa wangkami, jukati-kirlirli-jana milki-yirraka ngangkayi yapa-kurra yungungkulu nyanyi manu yungungkulu milya-pinyi nyuntuju yartarnarri-kirli ngaju-nyangu-kurlu.”

Mujuju pina-yanu Yijipi-kirra

¹⁸ Ngula-jangka, Mujuju pina-yanu nyanunguku lamparra-nyanu-kurra Juturru-kurra. Nyanungurla wangkaja, “Lamparra, ngurrju mayi kajirna pina-yani Yijipi-kirraju? Yungurna-jana pina-yani ngaju-nyangu yapaku wankaru-juku-japa kalu nyina.”

Juturrurlu yalu-manu nyanunguju, “Yuwayi, ngurrju kujaju. Yanta yaruju! Kaaturlu kapungku warrawarra-kanyi.” ¹⁹ Mujuju ngari witaku nyinaja Mirdiya-nurlaju, jungarni-manulpa nyiyarningkijarra wurnaku. Ngularla YAAWIYI wangkaja nyanunguku, “Yanta pina Yijipi-kirra yaruju! Yinya-patu wati-patu kujalpangkulu japirdija kulu, ngulajulu palija muku.”

²⁰ Mujujurlu-jana manu nyanungu-parnta manu kaja-nyanu-jarra, manu yirrarnu-jana tangkiyirla. Nyanunguju wapanja-yanulpa Yijipi-kirra-pinangu kujalpalu yaninja-yanurnu purdangirli-wana tangkiyirla. Mujujulpa wapanja-yanu jukati-kirli Kaatu-kurlangu yartarnarri-kirli.

²¹ Ngularla YAAWIYI wangkaja Mujujuku, “Kajinpa Yijipi-kirra yukamirra, purda-nyangkaju wangkanja-kurra. Purda-nyangkaju yungungkulu yapangku nyanyi ngaju-nyangu-kurlu yartarnarri-kirli. Nyurrurnangku kurru-pungu yartarnarriji nyuntukuju. Kingirli kapungku nyanyi nyiyarningkijarra-kurra ngaju-nyangu yartarnarri-kirli. Kala kapurna jurru marntarla-mani yungungku purda-nyanja-wangu nyina. Kulangku purda-nyanyi, manu kula-jana yapa nyuntu-nyangu yilya Yijipingirli. ²² Kajingki warla-pajirni yaninja-kujaku, wangkayarla kuja, ‘Kujanya kangku YAAWIYI-ji wangkami nyuntukuju, ‘Nyuntu kanparla yulkami-nyayirni nyuntu-nyangu kaja-nyanuku kamparru-warnuku. Ngula-piya-yijala karna-jana Yijiraliji-wardingki-patuku yapaku yulkami. ²³ Yilyaya-jana Yijipi-ngirli yungujulu ngaju purami manu yungujurla pulka-pinyi! Kajinpa-jana mardarni-juku Yijipirla-juku, ngulaju kapurna pinyi nyuntu-nyangu kaja-nyanu kamparru-warnu.’ ’ Kujanyarla wangkaya kingikiji.”

²⁴ Ngula-jangka, Mujuju yanulku Yijipi-kirra nyanungu-parnta-kurlu manu kaja-nyanu-jarra-kurlu. Ngunajalu kulkurru. Ngula-wangurla-wiyi, Mujujurlu kula ngarrka-kujurnu kaja-nyanu yangka purdangirli-warnu. Kujarlanya kapu YAAWIYI-rli pungkarla tarnnga-kurra Mujuju. ²⁵⁻²⁶ Kuja-kujakuju, Mujuju-parntarlul Jipurarlu manu kanti, manu wirriyaju ngarrka-kujurnu. Yalyulpa karlija wijini-jangka. Ngula-jangka manu yinyaju pangki wita, manu ngula-kurlurlu marnpurnu Mujuju-kurlangu wirliya. Ngularla wangkaja, “Nyampu-kurlurlu yalyu-kurlurlurna Kaatu warla-pajurnu nyuntu-kujaku pinja-kujaku. Nyuntuju ngaju-parnta-juku.” Ngularla Jipurarlul ngarrka-kujurnu wirriya, kujarlanya Kaaturluju yampija Mujuju pinja-wangurlu.

²⁷ Kujalpa Mujuju yanurnu-juku kulkurru, YAAWIYI-rla wangkaja Yarunuku, “Yanta jilja-kurra yungunpa Mujuju nyanyi.” Junga-juku, Yarunuju yanu Mujuju nyanjaku kulkurru jilja-kurra, manu nyangu Mujuju pirli tarrukurla yirdingkaju Jayinayirla. Ngula Yarunurlu yaninjarla nyunjurnu Mujuju. ²⁸ Ngularla Mujujurlu yimi-ngarrurnu Yarunuku kujarla nyarrpa YAAWIYI wangkaja kamparru-wiyi Yijipikingarnti. Milki-yirrarnurla Yarunuku yangka watiya jukati Kaatu-kurlangu yartarnarri-kirli. Mujujurla wangkaja Yarunuku, “Kaatuju wangkaja yungurna-jana yartarnarri milki-yirrarni yapaku. Kajirna nyampu jukati kijirni walya-kurra, kapu warna-jarrimi. Manu kajirnajulu rdaka yirrarni jaatingka, ngulaju kapurna wijini-jarrimi. Kujakunyaju wangkaja Kaatuju.”

²⁹ Ngakalku kuja-pala Mujuju manu Yarunu yukajarra Yijipi-kirra, ngulajulu-jana warru turnu-manu purllkapurlka manu kurdungurlu manu kirda Yijirali-pinki. ³⁰ Ngula-jana Yarunurlu yimi-ngarrurnu nyiyarningkijarra nyarrpa kujarla

YAAWIYI wangkaja Mujujuku. Ngula Mujujurlu kujurnu watiya jukati walya-kurra, ngulaju warna-jarrija. Ngula pina manu, jukati-jarrija pina. Ngula rdakalku-nyanu yirrarnu jaatingka, kuja wilypi-manu pina, ngulaju wijini palka-wangu. Rdaka-nyanu pina-yirrarnu jaatingka. Kuja wilypi-manu pina, ngurrjulku karalypanyayirni wijini-wangu. ³¹ Ngulalu nyangu Yijirali-pinkirli kuja-kurra, milya-pungulu kuja YAAWIYI-rli yilyajarni Mujuju yartarnarri-kirli. Wangkajalu-nyanu, “Kaaturlunganpa manngu-nyangu nganimpa. Kula-nganpa yampija. Nyangu-jana Yijipi-wardingki-patu nganimpa kujalpalu-nganpa murrumurrumanu.” Ngulalu muku parntarrinjunu walyangka, manulurla pulka-pungu nyanunguku.

5

Mujuju manu Yarunu-palarla yanu kingiki wangkanjaku

¹ Yangka Mujujurlu manu Yarunurlu kujalpalu-jana Yijirali-pinkiki milki-yirrarnu Kaatu-kurlangu yartarnarri, ngula-jangka-palarla yanu nyanjaku kingiki. Wangkaja-palarla nyanunguku, “YAAWIYI, yangka Kaatu kuja karnalu Yijirali-pinki yapangku purami, kujanya kangku nyanunguju wangka, ‘Kula-jana ngaju-nyangu yapa-patu warla-pajika! Yilyaya-jana jilja-kurra yungulu kurapaka wiri ngarni ngajuku pulka-pinjaku!’ ”

² Kingirli-palangu wurra-manu, manu-palangu wangkaja, “Ngana YAAWIYI-ji? Niyaku-wiyilparna purda-nyangkarla? Kula karna milya-pinyi! Kularna-nyarra Yijirali-pinkiji yilyami jilja-kurraju, lawa!”

³ Ngula-palarla Yarunu manu Mujuju wangkaja, “Yangka Kaatu kuja karnalu Yipuru-paturlu purami, nyanungu-nganpa wangkaja jilja-kurra yaninjaku. Yin-yarlanya kapurnalurla kuyu warntarri yinyi YAAWIYI Kaatuku. Kajinpa-nganpa warla-pajirni, marda kajika-nganpa nyurnu-mani, marda kajikarlipa palimi kulu wiri-jangka.”

⁴ Kingirliji-palangu wurra-manu-juku, manu-palangu wangkaja Mujujuku manu Yarunuku, “Lawa! Niyaku kankulu-jana wangkami yapaku nyuntu-nyangu-patuku warrki yampinjaku manu yungulu nganta yani jilja-kurra? Pina-yanta-pala, manu wangkayalu-jana warrki-jarrinjaku! ⁵ Kulalparna-jana yilyayarla! Panu-jarlu-nyayirni nyanungurraju! Nyiya-jangka-wiyinkili warrkikiji lawa-jarrimi?”

⁶ Ngakalku parra jintangka-juku, kingi-jana wangkaja warrkini-patuku yangka-patu kujalpalu-jana Yijirali-pinki jinyijinyi-manu warrkiki pirijina-piyaku, wangkaja-jana, ⁷⁻⁸ “Nyurrurlarlu kalankulu-jana Yijirali-pinkiki yungu marna yungulu jurnungu-kurlurlu ngurrju-mani pirikiji yuwarli-wati ngantirninjaku. Kalalu panu-nyayirni pirikiji ngurrju-manu kuja-piyaju parra-kari parra-kari. Kala jalangu mata-jarrijalkulu. Kulalu ngurrju-mani piriki panu-jarluju, lawa. Kujarlanya kajulu ngajuju payirni yungulu yampimi warrki manu yungulu yani jilja-kurra yungulurla warntarri purrami Kaatuku. Kula karnarla kujakuju ngungkurr-nyina! Jalangu-jangka kulalu-jana yungka marna! Wangkayalu-jana yungulu-nyanu warlalja-mani marna pirikiki ngurrju-maninjaku. Jinyijinyi-mantalu-jana yungulu-jana panu-jarlu ngurrju-mani piriki yangka-piyarlu-yijala kuja kalankulu-jana yungu marna. Kajili-jana marnkurrpa-mipa wita-kari wita-kari ngurrju-mani, ngulajulu-jana kurnta-ngarrika kajikalulu mata-jarrimi. ⁹ Yuwayi, mayangkujukulu-jana jinyijinyi-manta warrki-jarrinjaku! Kulalu-jana wangkaya warrki-wangu nyinanjaku! Kajili kuja-piyajuku warrki-jarrimi, ngulaju kulalu purda-nyanyi Mujuju kuja-ka warlka wangkami.” Kujanya-jana kingiji wangkaja warrkini-patukuju nyanungu-nyangu-patukuju.

¹⁰ Junga-juku, yinya warrkini-patulu yanu Yijirali-pinki-kirra, manu wangkaja-jana, “Kingi wangkaja kula-nyarra yinyi marna piriki ngurrju-maninjaku. ¹¹ Wangkaja nya-nunguju yungunkulu-nyanurla warrirni marnaku. Kulalu mata-jarriya nganta! Nya-nungu wangkaja yungunkulu-jana ngurrju-mani piriki panu-jarlu yangka-piyarlu-yijala kuja kalarnalu-nyarra yungu marna kamparrurlu-wiyi.” ¹² Junga-juku, ngula-jangkaju, Yijirali-pinkijili yanu Yijipi-wana, marnalpalu manu warru piriki ngurrju-maninjakungarntirli. ¹³ Yijipi-wardingki-paturlujulpalu-jana jinyijinyi-manu warrki-jarrinjaku, manu wangkajalu-jana, “Yaruju jungalu warrki-jarriya! Kingi wangkaja yungunkulu-jana ngurrju-mani piriki-wati panu-jarlu yangka-piya-yijala kujarnalu-nyarra yungu marna.” ¹⁴ Nyampukungarnti, Yijipi-wardingkirilili-jana milarnu Yijirali-pinki ngalya-kari paaju nyinanjaku warrkini-patuku. Wangkajalu-jana, “Kajili nyurrurla-nyangu ngurrara-jinta mata-jarri, manu kajili wita-mipa warrki-jarrimi, ngulaju kapurnalu-nyarra pinjarla yirrarni!” Ngula-jangkaju, Yijirali-pinkirililpalu-jana putaputa ngurrju-manu piriki, kala lawa. Kulalu marna panu palka-manu, ngari wita-mipa. Yijipi-wardingki-paturlulu-jana pungu Yijirali-pinki paaju-wati, manulu-jana japurnu, “Yuwa! Nyiya-jangka kalu mata-jarrimi nyurrurlaku ngurrara-jinta-watiji? Wita-mipa kalu-jana pirikiji ngurrju-mani, kula panu-jarlu kamparru-piya!”

¹⁵ Ngulalu Yijirali-pinki paaju-patu yanu kingiki payirninjaku, “Wiyarrpaku! Nyiya-jangka kanpa-nganpa kuluju nyina? Ngari karnangkulu warrkini nyina! Nyiya-jangka kalu-nganpa nyuntu-nyangu warrkini-paturlu pinyi? ¹⁶ Nyuntu-nyangu wati-paturlu kula kalu-nganpa marna yinyi. Jinyijinyi-mani-jiki kalu-nganpa pirikiki panuku ngurrju-maninjaku kamparru-piya! Kuja karnalu-jana wita-mipa ngurrju-mani, ngulaju kalu-nganpa kulu-jarrimi, manu pinyi kalu-nganpa. Kula-nganpa kulu-jarriya! Yampiya-nganpa mata-pajirninja-wangurlu! Kulu-jarriya-jana nyuntu-nyangu wati-mipaku, kulalu-nganpa yinyi marnaju!”

¹⁷ Kingi-jana wangkaja, “Nyurrurlaju mata ngari! Warrki-wangu yungunkulu nyina nganta! Kujakunya kankujulu japirni yungunkulu yani jilja-kurra manu yungunkulurla kuyu warntarri purranjarla yinyi nyampuku YAAWIYI-ki! ¹⁸ Yanta pinalu warrki-kirralku! Kularnalu-nyarra yarda yinyi marnaju. Kala kapunkulu-jana wurrangu-juku panu-jarlu piriki-wati ngurrju-mani yangka kamparru-piyarlu kuja kalarnalu-nyarra marna yungu. Lawangkaju kapurna-nyarra pinjarla yirrarni!”

¹⁹ Kujalu Yijirali-pinkirli paajurlu purda-nyangu, wangkajalu-nyanu, “Waraa! Nyarrpa-jarrimilkirlipa? Kajirlipa-jana wita-kari wita-kari-mipa ngurrju-mani piriki, ngulaju kingi-kirlangu watingki kapulu-nganpa muku pinyi!” ²⁰ Ngula-jangkaju, yampinja-yanulu kingi-kirlangu ngurra, ngulalu pina-yanu Mujuju manu Yarunukurlangu ngurra-kurra kujalpalu-jana pardarnu. ²¹ Wangkajalu-palangu Mujujuku manu Yarunuku, “Kaaturlu yungulpangkupala nyuntu-jarraju pungkarla! Nyuntu-jarrarlajintanya kalu-nganpa kuluju nyina kingi manu nyanungu-nyangu warrkini-watiji. Nyumpalanpalarla kingikiji wangkaja nganimpaku yilyanjaku jilja-kurraku. Kujarlanya yungu-nganpa pinyi muku!”

²² Mujuju jinta yanu YAAWIYI-ki wangkanjaku, payurnu nyanunguju, “YAAWIYI, nyiya-jangka kanpa-nganpa murrumuru-mani nyampurla Yijipirla? Nganimpaju nyuntu-nyangu yapa. Yilayajarni mayinpaju yungunpa-nganpa murrumuru-mani? ²³ Ngajurnarla yanu kingiki wangkanjaku yangka kujanpaju wangkaja. Ngula-jangkaju-jana kulu-jarrija nyuntu-nyangu yapaku, manu murrumuru-mani kajana karrikarri-wangu-nyayirnrli. Nyiya-jangka kula kanpa-jana muurl-mardarni?”

6

¹ Ngularla YAAWIYI wangkaja Mujujuku, “Kapunpaju nyanyi ngaju kajirna kingi warla-pajirni Yijirali-pinki murrumuru-maninja-kujaku. Yartarnarri ngaju-nyangu-

kurlurlu kapurna pinyi yungu-jana yapa yilyami Yijipi-ngirli jilja-kurra. Kapuju yapaju marlaja yilya ngajuku.”

² Ngularla Kaatu wangkaja Mujujuku, “Ngajujurna YAAWIYI. ³ Nyurru-wiyirnaju milki-yirrarnu Yipuruyamu-kurra, Yijaki-kirra manu Jakupu-kurra. Wangkajarna-jana ngaju-nyangu yirdiji yangka PIRRJIRDI-NYAYIRNI WITA-WANGU Kaatu. Kulalpalu milya-pungu ngaju-nyangu yirdiji YAAWIYI. ⁴ Jangku-pungurna-jana walya Kanana. Nyinajalpalu yinyarla walyangka, kula nyanungurra-nyangurla. Yapa-karikilpa-jana karrija. ⁵ Jalangurlurna-jana purda-nyangu Yijirali-pinki yulanja-kurra. Milya-pinyi karna kuja kalu-jana Yijipi-wardingki-paturlu murrumurru-maninjarla jinyijinyi-mani warrkiki pirijina-piya. Ngajulurlu kularna-jana wajawajamanu ngaju-nyangu yapa kujarna-jana walya Kanana jangku-pungu nyanungurraku. ⁶ Yaninjarlalu-jana yimi-ngarrika Yijirali-pinkiki ngaju. Wangkaya-jana kuja, ‘Ngajujurna YAAWIYI. Kapurna-jana warla-pajirni Yijipi-wardingki-patu murrumurru-maninja-kujaku manu jinyijinyi-maninja-kujaku warrkiki. Kulankulu-jana yarda warrki-jarrimilki. Ngaju-nyangu yartarnarri-kirlirli kapurna-nyarra kanyi Yijipi-wardingki-patu-kujaku, manu kapurna-jana murrumurru-mani-nyayirni. ⁷ Kapunkulu ngaju-nyangulku yapa nyina, manu ngaju kapurna-nyarra nyurrurlaku Kaatu nyina. Kapunkujulu milya-pinyi ngajuju YAAWIYI Kaatu. Ngajulurlunya kapurna-nyarra kanyi Yijipi-wardingki-patu-kujaku, kulalu-nyarra jinyijinyi-manilki warrkikiji. ⁸ Kapurna-nyarra nguru-yirrarni walya yangka-kurra kujarna-jana jangku-pungu nyurru-wiyi Yipuruyamuku, Yijakiki manu Jakupuku. Kapurna-nyarra walya yinyi nyurrurlaku. Kapu-nyarra karri nyurrurlakulku. Ngajujurna YAAWIYI.’ Kujanyalu-jana wangkaya Yijirali-pinkiki.”

⁹ Junga-juku, Mujujurluju yaninjarla-jana yimi-ngarrurnu Yijirali-pinkiki yimi yangka-juku kujarla Kaatu wangkaja. Kala lawa, kulalurla ngungkurr-nyinaja. Yijipi-wardingki-paturlupalu-jana jinyijinyi-manu-juku warrki-jarrinjaku, manulpalu-nyanu Yijirali-pinkiji wajampa-jarrija-nyayirni. Kujarlanya kulalurla Mujujukuju ngurngkurr-nyinaja.

¹⁰⁻¹¹ Ngularla YAAWIYI wangkaja Mujujuku, “Ngarrirninjinka kingi yungu-jana Yijirali-pinki yilyami Yijipi-ngirli warla-pajirninja-wangurlu!”

¹² Mujujurla wangkaja YAAWIYI-ki, “Yuwa! Yijirali-pinkirli kulajulu purda-nyanyi! Kingirlangurlu kulaju purda-nyanyi! Ngajurna ngurupa, kularna-jana nyurru-wiyi yapa panuku wangkaja, manu nyarrparnarla wangkami nyanunguku?”

¹³ YAAWIYI-palangu wurra-juku wangkaja Mujujuku manu Yarunuku yungu-palarla wangkami kingiki Yijipi-wardingkiki yungu-jana Yijirali-pinki yilyami Yijipi-ngirli warla-pajirninja-wangurlu.

Nyampunya yirdi-watiji yapaju yangka kujalpalu nyinaja warlalja-kari warlalja-kari turnu-warnurla

¹⁴ Yijirali-pinkiji kalalu nyinaja warlalja-kari warlalja-kari turnu-warnurla. Nyampunya yirdi-watiji yangka paaju-watiji yangka kujalpalu-jana wiriwiri nyinaja yapaku warlalja-kari warlalja-kariki turnu-warnurlaku.

Yijirali-kirlangu kamparru-warnu kaja-nyanuju yirdiji Ruupunu. Ruupunurlupa-jana kaja-nyanu murntu-pala mardarnu yirdi-watiji Yanaka, Paalu, Yijirunu manu Karrmi. Nyampu-patu wati-patujulpalu paaju nyinaja murntu-palaku warlalja-kari warlalja-kariki turnu-warnurlaku.

¹⁵ Jimiyani-kirlangu kaja-nyanu-patuju yirdiji Jimulu, Jamini, Yuyarda, Jakana, Juuru manu Jawurlu. Jawurluku ngati-nyanuju Kanana-wardingki. Nyampu-patu jika-pala wati-patulpalu paaju nyinaja jika-palaku warlalja-kari warlalja-kariki turnu-warnurlaku.

¹⁶ Liipikijirla rdipija 137-pala yulyurru. Kaja-nyanu nyanungu-nyangu-patuju yirdiji Kurrjuna, Kuyaja manu Mirari. Nyinajalpalu marnkurrparla warlaljarla turnu-warnurla.

¹⁷ Kurrjunarlulpa-palangu kaja-nyanu-jarra mardarnu yirdi-jarraju Lipini manu Jimayi. Nyinajalpa-pala jirramarla warlaljarla turnu-warnurla.

¹⁸ Kuyajakujurla rdipija 133-pala yulyurru. Nyanungu-nyangu kaja-nyanu-patuju yirdiji Yamarama, Yijara, Yipurana manu Yujiyali.

¹⁹ Mirari-kirlangu kaja-nyanu-jarraju Maali manu Muuji.

Nyampurranya warlalja-kari warlalja-kari Liipi-kirlangu. Kalalu-nyanu yirdi-watiji manngu-nyangu wajawaja-maninja-wangurlu.

²⁰ Wati yinya yirdi Yamarama yupukarra-jarrija nyanungu-nyangu kirdana-kurlangu ngawurru-nyanu-kurlu yirdiji Jakapati. Jakapatirli-palangu mardarnu Yarunu manu Mujuju. Yamaramakujurla rdipija 137-pala yulyurru.

²¹ Yinya wati yirdiji Yijara, kaja-nyanu-patu yirdi-patuju Kuura, Nipiki manu Jikiri.

²² Wati yinya yirdiji Yujiyali, nyanungu-nyangu kaja-nyanu-patu yirdi-patuju Mijali, Lajapana manu Jijiri.

²³ Wati yinya Yarunu yupukarra-jarrija Yilijipa-kurlu yurntalpa Yaminitapa-kurlangu, manu kapirdi-nyanu Naajanaku. Yilijipaju karmulypa-jarrija Natapa-kurlu, Piyu-kurlu, Yalijara-kurlu manu Yijama-kurlu.

²⁴ Wati yinya yirdiji Kuura, nyanungu-nyangu kaja-nyanu-watiji yirdiji Yaajiri, Yalkana manu Yapijapa. Nyampu-patu kaja-nyanu-patujulpalu paaju-patu nyinaja marnkurrpa warlalja-kari warlalja-kari turnu-warnurla Kuura-kurlangu.

²⁵ Yarunu-kurlangu kaja-nyanu Yalijara yupukarra-jarrija karnta-kurlu, kirda-nyanuju Putiyali. Ngula kurdu pirtirrka mardarnu Piniyaja.

Yuwayi, nyampunya yirdi-wati paaju-watikiji kujalpalu Liipi-kirlangurla turnu-warnurla nyinaja.

²⁶ Yinya-jarra papardirlangu Yarunu manu Mujuju, yinya-jarrakunya-palangu YAAWIYI-ji wangkaja, “Kangkarnili-jana ngaju-nyangu yapa-patu Yijirali-pinki Yijipi-ngirli. Kangkarnili-jana warlalja-kari warlalja-kari yinya-ngurlu nguru-ngurlu.”

²⁷ Junga-juku, yinya-jarranya-palarla yanu wangkanjaku Yijipi-wardingki kingiki. Wangkaja-palarla yilyanjaku Yijirali-pinki Yijipi-ngirli warla-pajirinja-wangu.

Kaatura yarda wangkaja Mujujuku yungurla wangka Yijipi-wardingki kingiki.

²⁸ Kujalpa Mujuju nyinaja-juku Yijipirla, YAAWIYI-rla wangkaja, ²⁹ “Ngajurna YAAWIYI. Yaninjarla yimi-ngarrika Yijipi-wardingkiki kingiki nyiyarningkijarra kuja karnangku ngaju wangkami.”

³⁰ Mujujurla wangkaja nyanunguku, “Lawa, kula ngajuju ngurrju wangkanja-panu. Nyarrpa kularnarla wangkami. Kulaju ngajuju purda-nyanyi.”

7

¹ Ngula-jangka, YAAWIYI-rla wangkaja Mujujuku, “Ngajurnangku nyuntuju milarnu yungunparla Kaatu-piya nyina Yijipi-wardingkiki kingiki. Manu ngajurna milarnu nyuntukupurdangka papardi-nyanu Yarunu yungungku nyina nyuntuku jarukungarduyu, yungungku marlaja wangkami. ² Kapurnangku ngajulurlu nyuntuju yimi-ngarrirni nyarrpa wangkanjaku. Yimi-ngarrika Yarunuku ngaju-nyangu yimi, ngula-jangka yungurla wangka kingikilki. Kapurla kuja wangkami kingikiji, ‘Kula-jana warla-pajika Yijirali-pinki yapa kajili yampinja-yani Yijipi!’ ³ Ngajulurlu kapurna kingiji jurru marntarla-mani yungungkupala purda-nyanja-wangu nyina. Ngula-jangka, parra-patu panuku kapurnarla ngaju-nyangu yartarnarilki milki-yirrarni

kingiki. ⁴ Kapu jurru marntarla-juku nyina. Kulangu purda-nyanyi. Ngula-jangka, kapurna-jana murrumurru-mani Yijipi-wardingi-patu yapaju. Ngula-jangka, kapurna-jana nguru-yirrarni warlaja turnu-warnu-kari turnu-warnu-kari ngaju-nyangu yapa Yijirali-pinki Yijipi-jangka. ⁵ Kajirna-jana murrumurru-mani Yijipi-wardingi-patu yapa, manu kajirna-jana nguru-yirrarni Yijirali-pinki Yijipi-ngirli, ngula-jangka Yijipi-wardingi-paturlu kapujulu milya-pinyi ngaju YAAWIYI.” Kujanyarla YAAWIYI-ji wangkaja Mujujukuju.

⁶ Junga-juku, Mujujurlu manu Yarunurlu-palarla kingikiji yimingki yangkangu-juku yimi-ngarrurnu kuja-palangu YAAWIYI wangkaja kamparru-wiyi. ⁷ Kuja-palarla Mujuju manu Yarunu yanu wangkanjaku kingiki, purlka-jarralpa-pala nyinaja. Mujujukujurla rdipija 80-pala yulyurru, manu Yarunukujurla 83-pala yurlyurru rdipija.

Yarunu-kurlangu watiya jukati warna-jarrija

⁸⁻⁹ Ngula-jangkaju, YAAWIYI-palangu wangkaja Mujujukuju manu Yarunuku, “Kajin-palarla yani nyuntu-jarra Yijipi-wardingi kingiki, kapungkupala payirni yungun-palarla milki-yirrarni yartarnari. Mujuju, kajingki kujarlu payirni, wangkayarla Yarunuku yungu kijirni nyanungu-nyangu jukati walya-kurra kamparru kingikiji. Kapu warna-jarrimi.”

¹⁰ Junga-juku, Mujuju manu Yarunu-palarla yanu nyanjaku kingiki. Kuja-palangu payurnu yartarnari nyanjaku, Yarunurlu jukati kujurnu walyangka kamparru kingikiji manu nyanungu-nyangu warrkini-watiki. Yinya jukati warna-jarrija.

¹¹ Ngula-jana kingirli yajarnununu nyanungu-nyangu pinangkalpa-patu manu ngangkayi-kirli-wati, jinta-kari jinta-karirlilpalu mardarnu yartarnari. ¹² Kujurnulu-jana muku jukati walya-kurra, manu nyanungurra-nyangu jukati-wati warna-jarrija muku. Kala Yarunu-kurlangu warnangu-jana muku ngarnu warna-wati-karriji. ¹³ Kingijilpa jurru marntarla-juku nyinaja. Kulalpa-palangu purda-nyangu Mujuju manu Yarunu. Kujanya-palangu kamparru-wiyiji wangkaja YAAWIYI kingi-kirliji.

Ngapa ngulalpa parnkaja karrungka Niilirla ngulaju yalyu-jarrija

¹⁴ Ngula-jangka, YAAWIYI-rla wangkaja Mujujukuju, “Kingiji jurru marntarla-juku. Warla-pajirni-jiki kajana yapaju Yijipi-kijaku yampinja-kujaku. ¹⁵ Jukurra mungalyurru, yanta karru Niili-kirra. Pirntinyarrarla karriya karru-wana. Kangka nyuntu-nyangu watiya jukati yangka kuja warna-jarrija. Pardakarla kingiki kaji yanirni karru-kurra julyurpaku. ¹⁶ Kaji yani yali-kirra, kujarla wangkaya, ‘YAAWIYI-ji Kaatu ngulaju Yipuru-patuku yapakuju. Yilyajarniji nyuntuku wangkanjaku. Kujanya kangku wangkami nyanunguju, ‘Kula-jana warla-pajika ngaju-nyangu yapa jilja-kujaku. Ngajuku yungujurla pulka-pinyi yalirlaju.’” Kujanya kangku YAAWIYI-ji wangkami nyuntukuju. Nyuntulurlunpa jawirri purda-nyangu wangkanja-kurra kamparrurlu-wiyi. ¹⁷ Kujanya kangku wangkamilki nyanunguju, ‘Nyuntulurlunpa payurnu Mujuju ngana nganta ngajuju. Ngurrju, kapurnangu ngaju-nyangu yartarnari milki-yirrarni yungunpaju milya-pinyilki ngana ngajuju.’” Junga kujaju. Mujujurlu kapu ngapa pakarni karrungka Niilirla nyampu-kurlurlu jukati-kirli. Kaji pakarni, kapu ngapaju yalyu-jarrimi. ¹⁸ Ngula-jangka, kapulu yawu-watiji karru Niilirlaju palimi muku, manu kapu ngapaju pukulyu-nyayirni parntimi. Kulankulu Yijipi-wardingi-paturlu ngapaju ngarni yalirlaju.’”

¹⁹ Ngula-jangka, YAAWIYI-rla wangkaja Mujujuku, “Wangkayarla Yarunuku yungu nyanungu-nyangu jukati mani yungu-jana karru manu mangkuru-kari mangkuru-kari jiily-ngarrirni manu mulju-wati Yijipirla. Kaji-jana jiily-ngarrirni jukati-kirlirli, ngapa-watiji kapulu yalyu-jarrimi muku, manu ngapa-wati kartakurla manu ngamingka kapulu muku yalyu-jarrimi.”

²⁰ Junga, kujalu Yijipi-wardingki kingi manu nyanungu-nyangu warrkini-patu yanurnu karru Niili-kirra, Mujujurla wangkaja Yarunuku ngapa pakarninjaku jukati-kirlirli. Kuja Yarunurlu ngapa pakarnu, yalyu-jarrija muku. Kingirli manu warrkini-paturlulu nyangu kuja-kurra. ²¹ Ngulalu ngapa-ngawurra yawu-wati ngapangka palija muku, manu pukulyu-jarrialkupalu. Karrujulpa punku-nyayirni parntija. Kulalpalu ngapaju ngarnu. Ngapa-wati Yijipirla yalyu-jarrija mukulu.

²² Ngula-jangka, Yijipi-wardingki-paturlu ngangkayi-kirlirlili ngapa maninjarla yalyu-kurra-manu-yijala Mujuju-piyarlu. Kuja-jangka Yijipi-wardingki kingi yarda jurru marntarla-jarrija. Kulalpa-palangu Mujuju manu Yarunu purda-nyangu. Warlapajurnu-juku-jana Yijirali-pinki yapa-patu yaninja-kujaku Yijipi-jangka. Kujanya-yijala-palangu YAAWIYI-ji wangkaja Mujujuku manu Yarunukuju kingi-kirliji. ²³ Kingiji-palangu Mujujuku manu Yarunukuju jurnta yanu nyanungu-nyangu yuwarli-kirra. Kula-palangu purda-nyangu nyanungu-jarra. ²⁴ Yijipi-wardingki-paturlu yapangku kulalu ngapa ngarnu karru Niilirla. Kalalu karru-wana pangurnu ngapakupurdarlu, kala lawa. Ngapakupalurla warrarda warrurnu.

YAAWIYI-rli-jana jangkardu yilyaja Yijipi-wardingki-patuku jarlji-wati

²⁵ Yangka kuja YAAWIYI-rli ngapa yalyu-manu karru Niilirla, yalyuju ngunaja karrungka wirli-pala parraku.

8

¹ Ngula-jangka, YAAWIYI-rla wangkaja Mujujuku, “Yaninjarla kujarla wangkaya Yijipi-wardingki kingiki, ‘Kujanya kangku YAAWIYI-ji wangkami nyuntukuju, “Ngaju-nyangu yapangku yungujulurla ngajuku pulka-pinyi jiljangka. Kula-jana warlapajika! ² Kajinpa-jana warla-pajirni, kapurna-nyarra jangkardu yilyamirra panu-jarlu-nyayirni jarlji-wati Yijipi-wardingki-patukuju. ³ Kapu karru Niiliji karri panu-nyayirni-kirli jarlji-kirli. Kapulu yanirni karru-ngurlu, manu kapulu yukami nyuntu-nyangu yuwarli-kirra kuja kanpa nyuntu nyina. Kapulu yani yangka-kurra kuja kanpa jarda nguna, manu kapulu juurl-pinyi warru nyuntu-nyangu pangkarrarla. Yuwayi, kapulu jarlji-watiji warru yani, manu kapulu yuka nyuntu-nyangu yapakurlangu yuwarli-paturla manu wiriwiri-kirlangu yuwarli-paturlangurla. Kapulu juurl-pinyi purranja-kurlangu-kurra manu parraja-kurra kuja kalu warrkini-watirli mangarri ngurrju-mani. ⁴ Yuwayi, kapulu jarlji-watiji warru juurl-pinyi nyuntu-wana manu nyuntu-nyangu wiriwiri-wana manu yapa-patu-wana.” ’ Kujanya yungunparla wangka Yijipi-wardingki kingikiji.”

⁵ Ngula-jangka, YAAWIYI-rla wangkaja Mujujuku, “Wangkayarla Yarunuku yungu nyanungu-nyangu watiya jukati mani manu yungu jiily-ngarrirni karru manu marluri-kari marluri-kari manu mulju-wati. Kaji kuja-jarri, ngari kapulu panu-jarlu-nyayirni jarlji-wati wilypi-pardimi muku ngapa-kari ngapa-kari-jangka Yijipirla.”

⁶ Junga-juku, Yarunurlu jiily-ngarrurnu muku karru, marluri-kari marluri-kari manu mulju-wati Yijipirla. Panu-jarlu-nyayirni jarlji-watili wilypi-pardija ngapangurlu, manulpalu juurl-pungu warru Yijipirla. ⁷ Ngula-puru, ngangkayi-kirli-patu Yijipi-wardingki-patulu yanurnu nyanungurra-nyangu yartarnarri-kirli, manulu-jana jarlji-wati muku marlaja wilypi-pardija ngapangurlu. Panu-jarlu-nyayirni jarlji-watilpalu juurl-pungu Yijipirla. ⁸ Ngula-jangka, Yijipi-wardingki kingirli-palangu

yimi yilyaja Mujujuku manu Yarunuku yungu nganta-palarla yani nyanjaku. Kuja-pala yukajarra, wangkaja-palangu, “Wangkayaju-palarla YAAWIYI-ki yungu-nganpa jurnta kanyi nyampu jarlji-wati ngajuku manu ngaju-nyangu yapaku. Kaji-jana kanyi muku, ngula-jangka kapurna-nyarra jilja-kirra yilyamilki yungunkulurla pulka-pinyi nyanunguku yinyarla.”

⁹ Mujujurlu japurnu kingiji, “Wangkayaju jalangu! Nyangurlarnarla wangkami YAAWIYI-kiji nyuntuku manu nyuntu-nyangu warrkini-watiki manu yapakuju? Kajirnarla wangka, ngula-jangkaju kapulu-nyarra jarlji-watiji jurnta yanilki nyurrurlakuju, manu kapulu yani nyurrurla-nyangu yuwarli-kijakuju. Kapulu pina-yani karru Niili-kirra yangka kujalpalu kamparru-wiyi nyinaja.”

¹⁰⁻¹¹ Kingirla wangkaja Mujujuku, “Wangkayajurla YAAWIYI-ki jukurra.”

Mujujurla wangkaja nyanunguku, “Yuwayi, kajirnarla wangka YAAWIYI-ki jukurra, kapulu jarlji-watiji muku yani nyuntu-kujaku manu nyuntu-nyangu warrkini-kijaku manu yapa-kujaku. Kapulu yani yuwarli-ngirli, manu kapulu nyina karru Niili-miparla. Ngula-jangka kapunpa milya-pinyi YAAWIYI kanganpa Kaatu nyina ngajuku manu ngaju-nyangu yapaku.”

¹² Ngula-jangka, Mujujurlu manu Yarunurlu-pala yampinja-yanu kingiji. Parra-karirla Mujujurla wangkaja YAAWIYI-ki, “Wiyarrpaku! Kangka-jana jurnta nyampu jarlji-wati Yijipi-wardingki yapa-kujaku, yangka kujanpa-jana nyuntulurlu jangkardu yilyajarni!” ¹³ YAAWIYI-rlilpa Mujujuju purda-nyangu wangkanja-kurra, ngula yalu-manu. Jarlji-watijili muku palija kaninjarni yuwarli-watirla manu yarlu-kari yarlu-karirla ngurujarraranypa. ¹⁴ Yijipi-wardingki-paturlulpalu-jana manu warru jarlji-wati kujalu palija. Jarlji-watijilpalu pukulyu-jarrija, manulpa punku-nyayirni parntija. ¹⁵ Kuja-jana kingirli nyangu nyurnu-wati jarlji-wati, yarda jurru marntarla-jarrija. Kula-palangu purda-nyangu Mujuju manu Yarunu kuja-palarla yanurnu wangkanjaku. Kuja-yijala yangkaju YAAWIYI kamparru-wiyiji wangkaja kingi-kirliji, yangka kapu jurru marntarla-jarri-pina purda-nyanja-wangu nganta.

YAAWIYI-rlilpa panu-jarlu kiwinyi jangkardu yilyaja Yijipi-wardingki-patuku

¹⁶ Ngula-jangka, YAAWIYI-rla wangkaja Mujujuku, “Wangkayarla Yarunuku yungu nyanungu-nyangu jukati mani manu yungu pakarni walya. Kaji walya pakarni, kapu walya-jangkaju kiwinyi palka-jarrimi panu-nyayirni* ngurujarraranypa Yijipirla.” ¹⁷ Junga-juku, Yarunurlu manu jukati nyanungu-nyangu, ngula pakarnu walya kujarla Mujuju wangkaja. Kuja yungka pakarnu, walya-jangkaju kiwinyi panu-jarlu-nyayirni palka-jarrijalu Yijipirlaju. Kiwinyijilpalu paarr-pardija yapa-wana manu puluku-patu-wana. ¹⁸ Ngula-jangkalu Yijipi-wardingki-paturlu ngangkayi-kirlirli walya-yijala pakarnu jukati-kirlirli nyanungurra-nyangu-kurlurlu. Yartarnarri-kirlirli yungulu walyaju kiwinyi-mantarla, kala lawa. Kiwinyijilpalu paarr-pardija-juku yapa-wana manu puluku-patu-wana. ¹⁹ Ngulalurla ngangkayi-kirli-wati wangkaja kingiki, “Lawa, kulalparnalul nyarrparlu walya kiwinyi-mantarla nganimpa-nyangu yartarnarri-kirlirli. Kaatu-kurlangu-mipa-kurlurlu yartarnarri-kirlirli-ka Yarunurluju walyaju kiwinyi-mani.” Kingijilpa nyinaja jurru marntarla-juku, purda-nyanja-wangu. Kuja-yijala YAAWIYI-ji kamparru-wiyiji wangkaja kingi-kirliji yangka kapu jurru marntarla-jarri purda-nyanja-wangu.

YAAWIYI-rlilpa yimangi-wati jangkardu yilyaja Yijipi-kirra

²⁰ YAAWIYI-rla wangkaja Mujujuku, “Yakarra-pardiya jukurra mungalyurru, manu yanta karru-kurra. Pardakarla Yijipi-wardingki kingiki yalirla kaji yanirni. Kaji yanirni, kujarla wangkaya, ‘Kujanya kangku YAAWIYI-ji wangkami nyuntukuju, “Ngaju-nyangu yapangku yungujulurla pulka-pinyi ngajuku jiljangka. Kula-jana

* 8:16 gnats

warla-pajika! ²¹ Kajinpa-jana warla-pajirni, kapurnangku jangkardu yilyamirra yimangi-wati nyuntukuju. Kapulu paarr-pardimi yuwarli nyuntu-nyangu-kurra, kapulu warru paarr-pardimi nyuntu-wana manu nyuntu-nyangu warrkini-wana manu yapa-wana. Manu kapulu-nyarra kii-purrami-nyayirni. Yuwarli-wati Yijipirla kapulu yimangi panu-jarrimi manu walyarlangurla. ²² Kularna-jana yimangiji yilyami nguru-kurra Kujunu-kurraju, lawa. Ngaju-nyangu yapa kalu nyina yalirlaju Yijirali-pinki. Kulalu-jana mata-mani yimangi-watirliji yalirlaju Kujunurla. Kajinpa-jana nyanyi yali yimangi-wati, kapunpaju milya-pinyi ngajuju YAAWIYI nyampurla ngurungka. ²³ Yuwayi, jukurra ngaju-nyangu yartarnarri-kirlirli kapurna-jana jangkardu yilyami yimangi-watiji Yijipi-wardingki-patukuju. Kajili-nyarra jangkardu yanirni nyuntuku manu nyuntu-nyangu yapaku, kapurna-jana muurl-mardarni ngaju-nyangu yapa.” ’ Kujanyarla wangkaya Yijipi-wardingki kingikiji.” Junga-juku, Mujuju yanu kingiki yimi-ngarrirninjaku yangka kuja kapu-jana YAAWIYI-rli yimangi jangkardu yilyamirni nyanunguku manu nyanungu-nyangu yapaku.

²⁴ Junga kujaju. YAAWIYI-rli-jana jangkardu yilyaja yimangi panu-jarlu-nyayirni. Paarr-pardijalu kingi-kirlangu yuwarli-kirra manu yuwarli panu-kari-kirra yangka warrkini-kirlangu-kurra. Yimangiji panu-nyayirni Yijipirlaju. ²⁵ Ngula-palangu kingirli yimi yilyaja Mujujuku manu Yarnuku yungu-pala nganta nyanyi. Kuja-pala yanurnu, nyanungu-palangu wangkaja, “Yuwayi, nyuntulurlu manu nyuntu-nyangu yapangkulurla warntarri kuyu yungka Kaatuku nyampurla-juku ngurungka.”

²⁶ Mujujurlu yalu-manu nyanunguju, “Lawa! Kajirnalujana puluku-wati pinyi, manu kajirnalurla purranjarla yinyi YAAWIYI-ki Kaatuku, kapulu-nganpa Yijipi-wardingki-paturlu nyanyi, manu kapulu-nganpa kulu-jarrimi kajirnalujana puluku-wati jurnta pinyi. Kapulu-nganpa wangkami, ‘Yuwa! Nyiya-jangka kankulu-jana pulukuju pinyi? Mukunypa kalu-nganpa nyina. Purami karnalujana!’ Ngula-jangka kapulu pirli mani, kapulu-nganpa luwarni tarnnga-kurra pinjakungarntirli! ²⁷ Kujarlanya kularnalurla YAAWIYI-kiji warntarriji purrami nyampurlaju. Kujakuju kapurnalu jilja-wana wapami parra marnkurrapaku. Yinyarlanya kapurnalurla kuyuju purrami nyanungukuju. Kujakunya-nganpa YAAWIYI-ji wangkaja.”

²⁸ Ngula kingirli yalu-manu Mujuju, “Yuwayi, nyuntu manu nyuntu-nyangu yapalu yanta jilja-kurra Yijipi yampinjarla. Kulalu wurnturu yanta. Ngarili kutu-mipa yanta yungunkulurla YAAWIYI-ki kuyu purranjarla yinyi Kaatuku. Yaninjakungarntijirla wangkaya yungu-nganpa yimangi jurnta yilyami.”

²⁹ Mujujurla wangkaja nyanunguku, “Yuwayi, yampinja-yanilki karnangku. Kapurnarla wangkami YAAWIYI-ki. Jukurra kapu-nyarra yimangirli yampimilki nyuntu manu nyuntu-nyangu warrkini manu yapa-patu. Purda-nyangkaju! Kula-nganpa yulyuriku-yungka yarda! Kula-nganpa warla-pajika jilja-kujaku yungurnalurla purrami kuyu warntarri-nyayirni-wangu YAAWIYI-ki.”

³⁰ Ngula-jangka, Mujujurlu yampinja-yanu kingiji, manurla wangkaja YAAWIYI-ki. ³¹ YAAWIYI-rli purda-nyangu Mujuju wangkanja-kurra. Parra-karirla-jana yimangiji jurnta yilyaja kingiki manu nyanungu-nyangu warrkini-patuku manu yapa-patuku. Kulalpa jintarlangu-puka yimangi wankaru nyinaja. ³² Kingiji yarda jurru marntarla-jarrija. Kula manngu-nyangu yangka kujarla kamparru yijardu-wangu wangkaja Mujujuku yangka kapu-jana yilya nganta Yijirali-pinki Yijipi-ngirli, lawa. Warla-pajurnu-juku-jana jilja-kujaku.

9

YAAWIYI-rli-jana Yijipi-wardingki-kirlangu kuyu-wati nyurnu-maninjarla jurnta pungu

¹ YAAWIYI-rla wangkaja Mujujuku, “Yaninjarla wangkayarla Yijipi-wardingki kingiki, ‘Kujanya kangku wangka YAAWIYI-ji yangka Yipuru-patu-kurlangu Kaatuju nyuntukuju, “Ngaju-nyangu yapangku yungujulurla pulka-pinyi ngajuku jiljanga. Kula-jana warla-pajika!’ ”² Ngula-jangka, Mujujurla yaninjarla wangkaja kingiki, “Marda kapunpa-jana warla-pajirni Yijirali-pinki yapaju. Marda kapunpa-jana nyampurla Yijipirla mardarni. ³ Kajinpa-jana mardarni, YAAWIYI-rli kapungku murrumurru-mani nyanungu-nyangu yartarnarri-kirlirli. Kapu-jana murrumurru-mani nyuntu-nyangu puluku-wati, manu kapu-jana murrumurru-mani nantuwu-wati, tangkiyi-wati, kawartawarta-wati manu jiyipi-wati ngurujarraranypa Yijipirla. Kapulu nyurnu-jarrinjarla muku palimi. ⁴ Kala Yijirali-pinki-kurlanguju kuyu-watiji, YAAWIYI-rliji kapu-jana warrawarra-kanyi. Kula jintarlangu-puka nyurnu-jarrinjarla palimi. ⁵ Yuwayi, YAAWIYI-ji wangkaja jukurrarlu kapu-jana kuyu-watiji muku pinyi tarnnga-kurra, manu kapulu palimi.”

⁶ Junga, parra-karirla YAAWIYI-rli-jana puluku-wati Yijipi-wardingki-kirlangu muku pungu yangka kujarla wangkaja Mujuju kamparru-wiyi. Kuyu-watijili muku palija. Kulalu Yijirali-pinki-kirlangu palija, lawa. Kula jintarlangu-puka, lawa. ⁷ Yijipi-wardingkirli kingirli-jana nyangu nyanungu-nyangu puluku-wati palinja-kurra, manu puluku-wati nyanungu-nyangu yapa-kurlangu. Ngula-jana nyanungu-nyangu-wati yilyaja Kujunu-kurra kujalpalu Yijirali-pinki yapa-patu nyinaja. Yaninjarlalu-jana nyangu Yijirali-pinki-kirlangu puluku-wati wankaru-juku. Yanu-pinalu, manulurla wangkaja kingiki. Nyanungujulpa nyinaja jurru marntarla-juku. Kula manngu-nyangu yangka kujarla wangkaja Mujujuku kapu-jana nganta Yijirali-pinki yapa yilyami jilja-kurra, lawa. Warla-pajurnu-jana yaninja-kujaku.

YAAWIYI-kilirla marlaja murrumurru-jarrija Yijipi-wardingki yapa-patu, japirnpa-kurlu-jarrijalu

⁸ Ngula-jangka, YAAWIYI-palangu wangkaja Mujujuku manu Yarunuku, “Nyuntu-jarrarlu-juku-pala turla-manta yulypulypa kilyirrupa-jangka. Mujuju, nyunturlu kijika yulypulypaju kankarlarra nguru-kurra yungungku Yijipi-wardingkirli kingirli nyanyi. ⁹ Kapu yulypulypa jurdu-piya-jarrimi, manu kapu warlpangku kanyi Yijipi-wana. Jurduju kapu-jana pirri-mani Yijipi-wardingki yapangka manu kuyu-watirla yungu-jana japirnpa rdirr-pinyi palkangka. Japirnpaju kapu wiri-jarrimi, manu kapu-jana yapaju palkaju wijini-mani.”

¹⁰ Ngula-jangka, Mujuju manu Yarunu-pala yanu yulypulypa maninjaku kilyirrupa-jangka. Yaninjarla-pala karrija kamparru kingirla. Ngula-jangka, Mujujurlu yulypulypaju kankarlarra kujurnu nguru-kurra. Yijipi-wardingki-patu yapa manu kuyu-watili muku japirnpa-kurlu-jarrija, mukulu rdirr-yanu japirnpaju. ¹¹ Yijipi-wardingki-patu yapajulu muku japirnpa-kurlu-jarrija, manu ngangkayikirli-watirlangu. Kujarlanya kulalpalu kamparru karrija Mujujurla, kulalpalu waalparrurnulku yangka-piyarlu-yijala. ¹² Junga kujaju! YAAWIYI-kijirla marlaja jurru marntarla-jarrija pina kingiji. Kulalpa-palangu purda-nyangu Mujuju manu Yarunu. Kuja-yijala-palangu YAAWIYI-ji wangkaja kamparru-wiyi yangka kapu kingi jurru marntarla-jarri pina nganta.

YAAWIYI-rli kujurnu ngapa kunarda-kurlu yalkiri-ngirli Yijipi-wardingki-patu murrumurru-maninjaku

¹³ YAAWIYI-rla wangkaja Mujujuku, “Jukurra mungalyurru yakarra-pardinjarlarla yanta Yijipi-wardingkiki kingiki. Kujarla wangkaya, ‘Nyampunya kangku YAAWIYI-ji yangka Yipuru-patu-kurlangu Kaatu wangkami nyuntukuju, “Ngaju-nyangu yapangku yungujulurla pulka-pinyi jiljanga. Yilyaya-jana, warla-pajirninja-wangurlu.

¹⁴ Kajinpa-jana warla-pajirni warrarda, kapurnangku murrumurru-mani ngaju-nyangu yartarnarri-kirlirli. Kapurna-nyarra nyuntu manu nyuntu-nyangu warrkini-patu manu yapa-patu murrumurru-mani nyampu Yijipirla. Yungunpa milya-pinyilki kula-ka ngana ngaju-piyaju nyina nyampurlaju. ¹⁵ Kajirna ngampurrapa-jarriyarla kamparru-wiyi, ngaju-nyangu yartarnarri-kirlirli kapurna-nyarra nyur-rurlaju muku pungkarla nyurru-juku. Kapurna-nyarra riwarr-mantarla muku. ¹⁶ Kala lawa! Wankaru-juku karna-nyarra mardarni yungunkulu ngaju-nyangu yartarnarri nyanyi. Ngajurna-nyarra wankaru mardarnu yungulu-jana yapa ngurujarraranyparlu yimi-ngarrirni ngaju-nyangu yimi, ngaju-nyangu yirdi purdanyanjarla.* ¹⁷ Kala lawa kanpa-nyanurla pulka-pinyi-puka. Kulu-jarrimi kanpa-jana ngaju-nyangu yapaku. Warla-pajirni warrarda-puka kanpa-jana yungulu nganta nyina Yijipirla-juku. ¹⁸ Purda-nyangkaju! Jukurrarluru kapurna yilyamirra kunarda ngapa kunarda-kurlu yungu rdilyki-pinyi muku nyiyarningkijarra. Kulalu Yijipi-wardingki-paturlu nyangu kuja-piya wantinja-kurra nyurru-wiyi, lawa! ¹⁹ Yuwayi, yilyaya-jana nyuntu-nyangu warrkini-wati ngurra-kari ngurra-kari-kirra. Wangkaya-jana yungulu-jana puluku-wati turnu-mani, manu panu-kari kuyu-wati kuja kalu karri yarlungka. Yungulu-jana yirrarni muku yuntangka. Jukurra kapu ngapa kunarda-kurlu wantimi nguru-jangka. Kapu-jana pakarni yapa manu puluku-wati kajili karrimi yarlungka-juku. Ngana-puka kaji karri yarlungka, ngulaju kapu palimi.” ’ Mujuju, kujanyarla wangkaya Yijipi-wardingkiki kingikiji.” ²⁰ Ngula-jangka, Mujujurlu yaninjarla yimi-ngarrurnu kingikiji nyarrpa kujarla YAAWIYI wangkaja nyanunguku. Kingi-kirlangu warrkinirli purda-nyangu Mujuju wangkanja-kurra. Panu-karirlijalpalu yirriyirri purda-nyangulku Mujuju, lani-jarrijalpalu YAAWIYI-kijaku. Yaruju-jarrijalu kujalpalu warrkini pirijina-piya nyinaja manu puluku-wati, manulu-jana kangurnu kaninjarni yuwarli-wati-kirra manu yunta-kurra. ²¹ Kala panu-kari kingi-kirlangu warrkini-paturlu, ngulalu jamulu purda-nyangu Mujuju wangkanja-kurra kujarla YAAWIYI wangkaja kamparru-wiyi. Kulalu-jana pirijinapatu manu puluku-wati kangu kaninjarni yuwarli-wati-kirra, lawa. Yampijalu-jana yarlungka.

²² Ngula-jangka, YAAWIYI-rla wangkaja Mujujuku, “Waku-nyanu kankarlu-manta nguru-kurra-pinangu! Ngula-jangka kapurna panu-nyayirni kijirni ngapa kunarda-kurlu Yijipirla. Kapu-jana pakarni yapa panu manu puluku-wati manu watiya kuja kalu pardimi Yijipirla.” ²³⁻²⁴ Junga-juku, Mujujurlu manu nyanungu-nyangu watiya jukati, ngula jiiily-ngarrurnu nguru. Ngula YAAWIYI-rla kujurnu ngapa kunarda-kurlu walya-kurra. Kuluwurru-wangkajalkulpa, manu wirnpalkulpa karrikarrija, manu panu-nyayirnilpa wantija ngapa kunarda-kurluju Yijipirlaju. Yuwayi, junga kujaju. Panu-jarlu-nyayirni kunarda ngapa-jangka ngunaja walyangkaju. Ngula-wangurla-wiyi, kujalpalu Yijipi-wardingki-patu nyinaja yinyarla walyangka, kula nganangku nyangu kuja-piya ngapa kunarda-kurlu wantinja-kurra! ²⁵ Ngapa kunarda-kurlu kuja wantija, muku rdilyki-pungu nyiyarningkijarra kujalpa yarlungka karrija Yijipirla. Muku-jana riwarr-pungu yapa Yijipi-wardingki manu puluku-wati yangka kujalpalu yarlungka karrija. Muku maju-manu kujalpalu miyi pardija, manu watiya-wati-jana muku rdilyki-pajurnu. ²⁶ Kala yangka ngurrangka Kujunurla, kujalpalu Yijirali-pinki nyinaja, kula ngapa kunarda-kurlu wantija yalirla, lawa.

²⁷ Ngula-jangka, Yijipi-wardingki kingirli-palangu yimi yilyaja Mujujuku manu Yarunuku yungu-palarla yani nyanunguku nyanjaku. Kuja-pala yukajarra, nyanunguju-palangu wangkaja, “Ngaju-panuju ngarrika! Ngaju karna warntarla nyina YAAWIYI-kijaku. YAAWIYI-mipaju-ka jungarni nyina ngaju-piya-wangu. Ngajurlu manu ngaju-nyangu yapangkurnalu-nyarra yilyayarla kutu Yijipi-ngirli warla-

* **9:16** Nyangka Romans 9.17

pajirninja-wangurlu. ²⁸ Waraa! Wangkayajurla YAAWIYI-ki. Payika yungu wirnpa-wangu-mani manu ngapa kunarda-kurlu-wangu-mani. Murrumurru-mani kangampa. Kajili nyuntu-nyangu yapa ngampurpa nyina Yijipi-ngirli yaninjaku, kularna-jana warla-pajirni pina.”

²⁹ Mujujurla wangkaja kingiki, “Ngurrju, kapurna wilypi-pardi nyampu-ngurlu kirri-ngirli. Kajirna yani, kapurnaju rdaka-jarra kankarlu-mani, manu kapur-nangkurla wangkami YAAWIYI-ki. Ngula-jangka, kapu ngapa kunarda-kurlu warla-pajirni. Kula-nyarra yarda jangkardu yilyamirra, manu kulanpa wirnpaju purda-nyanyilki. Kujarlanya kapunpa milya-pinyi walya-watiji YAAWIYI-ki. ³⁰ Ngaju, milya-pinyi-jala karna-nyarra nyuntu manu nyuntu-nyangu warrkini-wati kula kankulurla lani-jarrimi YAAWIYI Kaatuku murnma-juku.”

³¹ Nyampu-puru, marna-kari-wati* ngurungka Yijipirla, ngulajulpalu karrija jinjirla-wati. Manu miyi-kari,† yirnmilpalu karrija yapaku pajirninjaku. Kala ngapa kunarda-kurluju kuja wantija yalkiri-ngirli, ngulangku maju-manu muku miyiji.

³² Panu-kari ngurlu,‡ ngulajulpalu pardija-juku wanka-juku. Ngapa kunarda-kurluju wantija nyanungurrarlangurla. Kula-jana maju-manu. Pardinja-yanu-jukulpalu ngaka yungulu yapangku warru mani.

³³ Ngula Mujujurlu yampinja-yanu kingi, wilypi-pardinjarla yanu kirri-ngirliji. Rdaka-jarra-nyanu kankarlu-mani, manu wangkajarla YAAWIYI-ki. Ngula ngapa kunarda-kurluju lawa-jarrija, manu wirnparlangu lawa-manu. ³⁴ Kingirli nyangu kuja-kurra, kala lawa. Kula jungarni-jarrija, lawa. Yarda jurru marntarla-jarrija, manu nyanungu-nyangu warrkinirlangulu jurru marntarla-jarrija. ³⁵ Yuwayi, kingiji jurru marntarla-jarrija, warla-pajurnu-jana Yijirali-pinki yapa Yijipi-ngirli yaninja-kujaku. Kuja-yijala YAAWIYI-ji wangkaja kamparru yangka kapu kingi jurru marntarla-jarrimi-pina-yijala nganta.

10

YAAWIYI Kaaturlu-jana panu-nyayirni jintilyka-wati jangkardu yilyaja Yijipi-wardingki-patuku murrumurru-maninjaku

¹ Ngula-jangka, YAAWIYI-rla wangkaja Mujujuku, “Yaninjarla wangkayarla Yijipi-wardingki kingiki. Ngajulurlurna-jana nyanungu manu nyanungu-nyangu warrkini-patu jurru marntarla-manu. Jurru marntarla-manurna-jana yungurna-jana ngaju-nyangu yartarnarri milki-yirrarni nyampurla ngurungka. ² Ngajulurlurna-jana jurru marntarla-manu yungunpa-jana nyuntu-nyangu kurdukurduku manu warringiyi-puraji-patuku yimi-ngarrirni ngaju yangka kujarna-jana Yijipi-wardingki-patu manyu-pungu manu nyarrparlu kujarna-jana yartarnarri ngaju-nyangu milki-yirrarnu nyampurla ngurungka. Ngula-jangka kapunkujulu milya-pinyi ngaju YAAWIYI.”

³ Junga-juku, Mujuju manu Yarunu-palarla yanu Yijipi-wardingki kingiki nyanjaku. Yukajarra-pala yuwarli wiri-kirra, manu wangkaja-palarla, “Kujanya kangku YAAWIYI yangkaju nganimpa-nyangu Kaatuju nyuntukuju wangkami, “Tarnngangku mayi kapunpaju ngajuju jamulu purda-nyanyi wangkanja-kurra? Ngaju-nyangu yapa yungulu yani jilja-kurra ngajuku yungujulurla pulka-pinyi yalirlaju. Kula-jana warla-pajika! ⁴ Kajinpaju wurra-mani, manu kajinpa-jana ngaju-nyangu yapa warla-pajirni, jukurraju kapurna yilyamirra panu-jarlu-nyayirni jintilyka nyuntu-nyangu nguru-kurra. ⁵ Jintilyka-watiji kapulu yani ngurujarraranypa Yijipirlaju. Kapulu walya jutu-mani. Kulalu yapangkuku walyaju nyanyi. Yangka ngapa kunarda-kurlu kuja wantija nguru-ngurlu, ngulangkuju miyiji maju-manu pardinja-kujaku. Kala wita ngari-ka

* 9:31 flax † 9:31 barley ‡ 9:32 two kinds of wheat

miyiji pina-pardinja-yani. Yuwayi, yinya jintilyka-wati kajili yanirni, kapulu muku maju-mani miyiji pardinja-kujakuju. Manu kapulu parrkaju muku ngarni watiya-jangkaju. ⁶ Panu-jarlu jintilyka kapulu yuka nyuntu-nyangu yuwarli-kirra manu warrkini-patu-kurlangu-kurrarlangu. Panu-jarlu jintilyka kapulu yukami Yijipi-wardingki yapa-kurlangu yuwarli-kirra. Nyurrurla-nyangu nyurnunyunu kujalpalu nyinaja nyurru-wiyi, ngularrarlul kulalu-jana nyangu panu-jarlu jintilyka kuja-piya, lawa. Kula-jana nganangku Yijipi-wardingkirli nyangu jintilyka panu-jarlu kuja-piya, lawa.” Kujanyarla Mujujuju wangkaja Yijipi-wardingki kingikiji, manu yanulku.

⁷ Ngula-jangka, kingi-kirlangu warrkinilirla wangkaja, “Nyampurlu watingki Mujujurlu kangalpa maarr-pakarni. Maju-mani muku-ka nyiyarningkijarra nyampurla ngurungka! Nyiya-jangka kanpa warrarda wurra-mani? Yilyaya-jana wati Yijirali-pinki nyampu-ngurlu nguru-ngurlu yungulurla nyanungu-nyangu YAAWIYI-ki Kaatuku pulka-pinyi jiljangka.”

⁸ Junga-juku, yinyarrarlul warrkinirlili-jana manunjunu Mujuju manu Yarunu, manulu-jana kangurnu pina kingi-kirra. Wangkaja-palangu, “Yuwayi, kajinkili ngampurra nyina pulka-pinjaku YAAWIYI-ki nyumpala-nyangu Kaatuku, ngulajulu yanta kutu! Kularna-nyarra warla-pajirni. Nyajangu-patu-wiyi kapunkulu yani jiljakurraju?”

⁹ Mujujurlu yalu-manu, “Kapurnalu panu-juku yani, jalangu-warnu-patu manu purllkapurlka, karnta manu wati, jiyipi manu puluku. Kapurnalu yaninjarla kurapaka wiri ngarni, manu kapurnalurla pulka-pinyi YAAWIYI-ki.”

¹⁰ Kingirla wangkaja Mujujuku, “Lawa! Ngari kanpa kulukupurda wangka kujaju yungunkulu-nganpa wuruly-yani nyampu-ngurlu ngurra-ngurlu. Kula rampalmanngu-nyangka kularna-nyarra ngurrju nyina nyurrurlaku nganta, lawa. Mardanyarra YAAWIYI-rli warrawarra-kanyi, karija. Yungunpa-jana mayi karnta manu kurdukurdu kanyi nyuntu-kurlu? Lawa! Kapurna-jana warla-pajirni. ¹¹ Lawa! Nyuntu manu wati-patu-mipalu yanta jiljakurraju pulka-pinjaku YAAWIYI-ki. Kujakunyalpanpaju payurnu.” Ngulalu-jana kingi-kirlangu wati-paturlu Mujuju manu Yarunu yilyaja kingi-kirlangu yuwarli-ngirli.

¹² Ngula-jangka, YAAWIYI-rla wangkaja Mujujuku, “Rdaka-nyanu kankarlul-manta, manu warru jily-ngarrika Yijipirla. Ngula-jangka, panu-jarlu jintilyka-wati kapulu yanirni, kapulu ngurra-kari ngurra-kari yani Yijipirlaju. Yangka ngapa kunarda-kurlu kuja wantija nguru-jangka, ngulangkuju-jana muku maju-mani marna manu watiya. Kala kalu pina-pardinja-yani marnaju. Yinya jintilyka-watirli kapulu yaninjarla muku ngarni marnaju manu parrkaju watiya-jangkaju.”

¹³ Junga-juku, Mujujurlu manu watiya jukati nyanungu-nyangu, warru jily-ngarrurnu Yijipi-wana warrukirdikirdi. Ngula-jangka, YAAWIYI-rli yilyajarni warlpa wiri-jarlu kakarrara-ngurlu. Warlpaju kilji-nyayirni warrarda wangkaja parra wiri manu munga wiri. Parra-karirla, kuja wanta pardijarni, warlpangku-jana kangurnu jintilyka-wati panu-jarlu. ¹⁴ Panu-jarlu-nyayirni jintilykajulpalu paarr-pardija warru manu jurljurl-pungu warru Yijipirlaju warrukirdikirdi. Nyampu-wangurla-wiyi kula-jana nganangku nyangu jintilyka panuju kuja-piyaju. Jalangurlangu kulalu-jana kuja-piya nyangu, lawa! ¹⁵ Jintilykajulpalu jurljurl-pungu warru walya-wana, walyajulu maru-manu-nyayirni. Kuja yangka ngapa kunarda-kurlu wantija nguru-jangka, ngula-jangka marna manu watiyalu muku pardija pina. Jintilykarlu muku ngarnu marna manu parla watiyarla manu miyi-wati kujalpalu watiyarla pardija. Mukulu ngarnu nyiyarningkijarra. Marna manu watiya-wangulpa karrija Yijipirlaju, lawa!

¹⁶ Ngula-jangka, Yijipi-wardingki kingirli-palangu yimi yilyaja Mujujuku manu Yarunuku yungu-palarla yanirni nyanjaku. Kuja-pala yanurra, wangkaja-palangu,

“Ngajulparnarla maju wangkaja YAAWIYI-kiji nyumpala-nyangu Kaatuku. Yungurnangkupala purda-nyangkarla-juku. ¹⁷ Kulaju-pala kulu-jarriya, yawuru-jarriyaju-pala kunka-maninja-wangu. Wangkaya-palarla nyumpala-nyangu Kaatuku YAAWIYI-ki yungu-jana jintilyka-wati kanyi nganimpa-kujaku. Lawangkaju kajikarnalu muku palimi!”

¹⁸ Junga-juku, Mujujurlu kingiji yampinja-yanu yalirla-juku. Ngularla wangkaja YAAWIYI-ki. ¹⁹ Yinyarlu warlpangku kuja-jana kangurnu jintilyka-wati, kakarraranguurlulpa wangkajarni. Kuja YAAWIYI-rli purda-nyangu Mujuju wangkanja-kurra, karlirr-manu, karlarra-ngurlulkulpa warlpaju wangkaja. Warlpangku-jana muku manu jintilykaju, manu-jana kujurnu muku mangkuru-kurra. Ngula-jangka, lawalpa karrija jintilyka-wangu Yijipirlaju. ²⁰ Ngula-jangkaju, YAAWIYI-rli warla-pajurnu-juku kingiji Yijirali-pinki-kijaku Yijipi-ngirli yilyanja-kujaku. Jurru marntarla-jukulpa nyinaja.

YAAWIYI Kaaturlu yalkiri maru-manu

²¹ Ngula-jangka, YAAWIYI-rla wangkaja Mujujuku, “Kankarlu-manta-nyanu rdaka nguru-kurra, ngulaju kapu maru-jarrimi Yijipirla. Yapa kapulu wapami pampapiya, kapulu-nyanurla warru marnpirni nyarrpara-wana yungulu yani.” ²² Junga-juku, Mujujurlu-nyanu rdaka kankarlu-manu yalkiri-kirra, ngula maru-jarrija muku Yijipirla. Marulpa karrija marnkurrpaku parraku. ²³ Yapangku kulalu-nyanu nyarrparlu nyangkarla munga-puru. Parra marnkurrpa-patuku Yijipi-wardingki kulalu warna yantarla, lawa. Kulalu nyangkarla nyiyarlangu wita. Yijirali-pinkijilpalu nyinaja parrangka-juku.

²⁴ Ngula-jangka, Yijipi-wardingki kingirlirla yimi yilyaja Mujujuku. Kuja yanurnu, kingirla wangkaja, “Yuwayi, kajinkili nyurrurla nyina-juku ngampurrpa YAAWIYI-ki pulka-pinjaku, ngulajulu kutu yanta! Kularna-nyarra warla-pajirni. Kangkalu-jana karnta manu kurdukurdu. Kala yampiyalu-jana jiyipi, narnukutu manu puluku nyampurla-juku.”

²⁵ Mujujurla kulu-jarrija kingiki, “Lawa, kulalparnalulu-jana yampiyarla nganimpa-nyangu jiyipi manu narnukutu purdangirli! Kanyi karnalu-jana yungurnalurla purranjarla yinyi YAAWIYI-ki Kaatuku. ²⁶ Kanyi karnalu-jana muku puluku-wati nganiparlu. Kularnalu jintarlangu yampinja-yanu purdangirliji, lawa. Yungurnalurla purranjarla yinyi YAAWIYI-ki Kaatuku yungurnalurla pulka-pinyi. Kula karnalu milya-pinyi nyajangu mayi yungurnalurla purrami. Kajirnalulu ngurra yali-kirra-jarrimi, YAAWIYI-rli kapu-nganpa yimi-ngarrirni nyajangu yungurnalurla purrami.”

²⁷ Kala YAAWIYI-rli warla-pajurnu kingiji Yijirali-pinki yilyanja-kujakuju. Jurru marntarla-jukulpa nyinaja. ²⁸ Ngula-jangka, kingirla wangkaja Mujujuku, “Yanta nyampu-ngurlu, manu kula pinarni yanta! Kajinpaju yanirni pina, kapunpa palimi!”

²⁹ Mujujurlu yalu-manu, “Ngurrju, nyuntulunpaju wangkaja yaninjaku. Yanilki-kila karna. Kularnangku yanirni pina nyuntukuju nyanjaku.”

11

Mujujurlu pututu-pungu Yijipi-wardingki kingi, “YAAWIYI-rli kapu-jana pinyi muku kamparru-warnu kaja-nyanu Yijipi-wardingki-patu”

¹ YAAWIYI-rla wangkaja Mujujuku, “Kapurna-jana yarda murrumurru-mani jinta-kariki Yijipi-wardingki kingi manu nyanungu-nyangu yapa-patu. Ngula-jangka yungu-nyarra yilyamilki Yijipi-ngirliji. Kaji-nyarra kingirli yilyami jilja-kurra, kapu-nyarra jinyijinyi-mani yaninjaku panu-juku. ² Yaninjarla wangkaya-jana Yijirali-pinki karntaku manu watiki yungu-jana Yijipi-wardingki-patu payirni pirli yaltirilki manu

kawurluku.” Kujanyarla YAAWIYI-ji wangkaja Mujujukuju. ³ Ngula-wangurla-wiyi, Yijipi-wardingki-paturlu kalalu-jana Yijirali-pinki nyurunyuru-jarrinjarla manyu-pungu. Kulalpalu-jana yulkaja. YAAWIYI-rliji-jana Yijipi-wardingki-patuju jinyijinyimanu nyanungurrakuju pulka-pinjaku. Kingi-kirlangu wati-paturlangurlu manu Yijipi-wardingki-paturlu yapangku, manngu-nyangulu Mujujuju wiri.

⁴ Ngula-jangka, Mujujurla wangkanjunu kulu Kingiki, “Kujanya kangku YAAWIYI-ji wangkami nyuntukuju, ‘Jalangu mungangka kapurna warru yani Yijipirla. ⁵ Ngajurna YAAWIYI. Kajirna warru yani, kuja-puruju kapulu kamparru-warnu-wati kaja-nyanu-wati muku palimi. Kingi yangka kuja-ka wiri nyina Yijipiki, kapu nyanungu-nyangu kaja-nyanurlangu palimi. Warrkini-patu karnta-kurlangu-paturlangu kapulu palimi. Puluku-kurlangu kamparru-warnurlangu kapulu palimi muku. ⁶ Ngula-jangka, Yijipi-wardingki-patuju kapulu muku yulami wajampa. Kulalu kuja-piya nyurru-wiyi yulaja. Manu kulalu kuja-piya yarda yulami, lawa. ⁷ Nyampu-puru, Yijirali-pinki kapulu yulanja-wangu nyina ngurrju-juku. Kala malikirli kapulu-jana warlkurr-jirri-rni Yijipi-wardingki-patuju yulanja-kurra manu nyanungurra-nyangu pulukurlangu. Malikirli kulalu-jana warlkurr-jirri-rni Yijirali-pinkiki, lawa. Ngula-jangka kapuju kingirli milya-pinyi ngajulu YAAWIYI-rli karna-jana Yijirali-pinki yapa warrawarra-kanyi Yijipi-wardingki-piya-wangu.’ Kujanya kangku YAAWIYI-ji wangkami nyuntukuju. ⁸ Ngula-jangka, nyuntu-nyangu warrkini-patu kapujulu yaninjarla parntarrimi ngajuku. Kapujulu wangkami, ‘Mujuju, yanta nyampu-ngurlu, manu kangka-jana nyuntu-nyangu yaparlangu, yangka kuja kangkulu nyuntu purdanyanjarla purami.’ Kujanya kapujulu wangkami ngajuku. Kajijili kuja wangkami ngajuku, kapurna-jana yampinjarla jurnta yani.” Yuwayi, Mujujuju kulu-nyayirni!

⁹ Ngula-jangka, YAAWIYI-rla wangkaja Mujujukuju, “Kingirli kulanku purda-nyanyi. Kuja-jangkaju kapurna-jana Yijipi-wardingki-patuku milki-yirrarni ngaju-nyangu yartarnarri yungujulu milya-pinyi ngajuju jinta-juku Kaatu.” ¹⁰ Yuwayi, junga kujaju. Mujujurlu manu Yarunurlu kala-palarla warrarda milki-yirrarnu kingiki YAAWIYI-kirlangu yartarnarri yangka kujalpa-jana murrumurru-manu Yijipi-wardingki-patu. YAAWIYI-rliji warla-pajurnu warrarda kingiji Yijirali-pinki-kujaku yilyanja-kujaku Yijipi-kijakuju. Jurru marntarla-jukulpa nyinaja. Kula-jana yilyaja.

12

YAAWIYI-rla wangkaja Mujujukuju purlapa Pajapa-kurlu yungulu Yijirali-pinkirli jiyipi jarnkujarnku ngarni

¹⁻² YAAWIYI-palangu wangkaja Mujujukuju manu Yarunuku, “Kuja-ka yangka tarnnga watiya yukirilki pina-pardinja-yani, ngula-puru-ka kirntangi wita-wiyi wilypi-pardinjarni yani. Kajinkili yali nyanyi kirntangi wilypi-pardinja-kurra, ngulaju yaliji kamparru-warnu kirntangi.* ³ Nyuntu-jarra, wangkanjintalu-jana Yijirali-pinki yapaku, kujalu-jana wangkaya, ‘Pardakalu-nganpa karlarla-palaku parraku. Ngula-jangkaju, nyurrurlarlu wati-paturlu jarnkujarnku maninjintalu-jana jalangu-warnu jiyipi-patu nyurrurla-nyangu warlalja-patuku ngayi, yangka kuja kankulu nyina yuwarli-kari yuwarli-karirla. ⁴ Kajilpalu marnkurrrpa-mipa nyinakarla yapa wati-kirlangu warlaljarla, ngulaju marda kulalpalu kuyuju muku nganjarla. Kujaju maju. Kuja-kujakuju, yinya wati manu nyanungu-nyangu warlaljalpalu jinta-jarriyarla warlalja-patu-kari-kirli kuja kalu kutu-mirnimirni nyina yungulu kuyuju

* **12:1-2** Kuja kalalu Yijirali-pinkirli nyangu yali kamparru-warnu kirntangi, ngulaju kalalu yirdi-manu ‘Yapipi’. Jinta-karilki kuja kala kirntangi-kari wilypi-pardija, ngulaju yirdiji ‘Jipi’. Ngula-warnu jinta-karilki yirdiji ‘Jipana’. Kuja-piyarlu-yijala karlipa yangka jalangurluju ngarrirni kirntangi-patu marnkurrrparlangu nganayi ‘March, April, May’ nyampu-patuju. Kuja-juku kalu karrinjarra-yani yirdi-kirli-yijala 9-pala kirntangi-patu-kariji.

muku ngarni. ⁵ Nyiya-piya jiyipiji kajikankulu nyurrurlarluju wati-paturluju milarni? Yinya jiyipilpa nyinakarla jintaku yulyurpukuju wirriya-yijala ngurruju, nyurnu-wangu. Kajilpanpa jiyipiki palka-maninja-wangu nyinakarla, ngulajungku kurdu-warnu narnukutu manta! ⁶ Kajinkili-jana jarnkujarnku jiyipi mani, wankarulu-jana mardaka murntu-palaku parraku. Ngula-jangka, kaji wanta yuka, yungunkulu Yijirali-pinkirli watingki pinyi jiyipi manu narnukutu junma-kurlurlu nyurrurla-nyangu warlalja-patuku. ⁷ Ngula-jangka, yapangku yungunkulu yalyungku maparni tuwa-wana kankarlumparra manu ngurlju-wana yuwarlirla kuja kankulu yapangku purranjarla ngarni jiyipi. ⁸ Mungangka jintangka-juku yungunkulu purrami jiyipiji warlungka. Yungunkulu kuyuju ngarni kumarlpa yangka parrka-piya-kurlurlu manu miyi lalypa-kurlurlu. ⁹ Kulalu kuyuju wanka nganja, kulalu ngapangka purraya, lawa. Wanapijikili purraya warlungka jurru, wanarri-jarra manu murlkurlangu. ¹⁰ Mukulu nganja. Kaji wanta kankarlu-jarri, kajili kuyuju palka-juku nguna, yampiyalu ngarninja-wangurlu. Yirrakalu warlungka yungu jankami yulypulypa-karda.

¹¹⁻¹² “Kujarlukulpankulu nyurrurlarluju kuyuju nganjarla: Ngarninjakungarntijili yukaya jurnarrparla manu putungka. Watiya jukatili-nyanu mardaka wurna kulan-ganta kankulu yani. Nganjalu kuyu manu miyi kapankurlu. Kapunkulu nyampuju kurapaka kuyuju yirdi-mani ‘Pajapa’.† Munga jintangka-juku kapurna paarr-pardimi warru Yijipi-wana. Kapurna-jana pinyi kamparru-warnu kaja-nyanu-patu manu puluku-watirlangu Yijipirla warlalja-kari warlalja-karirla. Ngajurna YAAWIYI. Kapurna-jana yartarnarri jurnta kanyi juju-kari juju-kariki yangka kuja kalu-jana Yijipi-wardingki-paturlu pirli manu watiya-jangka ngurruju-maninjarla purami. ¹³ Yinya yangka yalyu tuwangka, kajirna yalyu nyanyi tuwa-watirla, kapurna paarr-pardimi kankarlumparra nyurrurlarla. Kapurna-nyarra yampimi murrumurrumaninja-wangurlu. Kala kapurna-jana Yijipi-wardingki-patu-puka murrumurruman. ¹⁴ Jalangu-jangka, nyurrurlarlu yapangku yungunkulu nyampu parra manngunyan. Yulyurru-kari yulyurru-kari kaji kamparru-warnu kirntangi palka-jarrimi nyurrurlarlu manu nyurrurla-nyangu kurdukurdurlu yungunkulu kurapaka Pajapa ngarni ngajuku pulka-pinjaku. Yuwayi, nyurrurla-nyangu kurdukurdurlu manu nyanungurra-nyangu kurdukurdurlu kapujulu pulka-pinyi tarngangku-juku kuja-piyarlu-yijala.

¹⁵ “Purlapaju kapu karri wirrki-pala parraku. Kuja-puruju kapunkulu miyi lalypa ngarni. Kulankulu miyi kapurduju ngarni tarltu-jarrinja-warnu, lawa. Kaji purlapa rdirri-yinyi, parra kamparru-warnurla mantalu yangka miyi-kirlangu tarltu-maninja-kurlangu kuja-ka yuwarli nyurrurla-nyangurla marda nguna, manulu kijika ngarninja-wangurlu. Kaji nganangku ngarni miyi kapurdu tarltu-jarrinja-warnu purlapa-puru, ngulajulu yapa yinyaju yilyaya tarnga-juku. Yapa yinyaju kulaju nyina ngajukulku, lawa. ¹⁶ Purlapa-puru, kamparru-warnu parrangka manu purdangirli-warnu parrangka-yijala, yungunkujulurla jinta-jarrinjarla pulka-pinyi ngajuku. Nyampu parra-jarra-puru kulankulu warrki-jarrimi, lawa. Purrayalu-nyanu kuyu ngarninjaku, kujaju ngurruju. Kala warrki-wangulu-nyinaya.

¹⁷ “Kuja-piyarlu yungunkulu purlapa-puru ngarni nyampu kurapaka yirdiji ‘Miyi Lalypa’. Kapunkulu ngarni yinya miyi lalypa purlapa-puru yungunkulu manngunyan. Kujarna-nyarra Yijipi-ngirli kangurnu turnu-kari turnu-kari 12-palarla. Jalangu-jangka yungulu kurdukurdu nyurrurla-nyangurlu manngunyan. Nyanu nyanungurra-nyangu kurdukurdurlu parra nyampu wajawaja-maninja-wangurlu. Nyampuju ngaju-nyangu kuruwarri nyurrurlaku. Purayalu tarngangku-juku! ¹⁸ Yuwayi, yulyurru-kari yulyurru-kari kaji kamparru-warnu kirntangi palka-jarrinjarni yani, 14-palaku parra-patuku nyinayalu. Ngula-jangkaju pardakalurla

† 12:11-12 Pajapa yirdiji ngulaju ‘Marramarrarlu Pinja-wangurlu-ngalpa Yampija’

kaji wanta yukami. Ngula-jangkaju, nganjalu miyi lalya-mipa. Nganjalu yinya miyi lalya-mipa wirarki-pala parraku purlapa-puru. ¹⁹⁻²⁰ Wirarki-pala-puru, kijikalu muku yangka miyi-kirlangu tarltu-maninja-kurlangu yuwarli-ngirliji. Kaji nganangku-puka ngarni miyi kapurdu purlapa-puru, ngulajulu yilyaya nyurrurla-kujakuju tarnngajuku. Nyampu kuruwarri Yijirali-pinkiki manu yapa-karirlanguku. Nyurrurlarlulu tarnnganguku-juku puraya nyampu kuruwarri nyarrpararlangurla kajinkili nyina.’ ”

²¹ Ngula-jangka, Mujujurlu-jana yimi yilyaja purlka-patu Yijirali-pinkiki nyanungu nyanjaku. Kujalu yanurnu, nyanungu-jana wangkaja, “Jinta-kari jinta-karirili manta jiyipi jalangu-warnu nyurrurla-nyangu warlalja-paturla. Pungkalu-jana yungunkulu nyurrurla-nyangu warlalja-kurlurlu nyampu kurapaka ngarni. ²² Kajinkili-jana pinyi jiyipi-wati, winjikalu yalyu ngami-kirra. Ngula-jangka, julyurl-yirraka parrka yalyungka. Yinya-kurlurlu parrka-kurlurlu mapakalu tuwa-wana yalyu-kurlurlu kankarlumparra manu ngurlju-wana. Ngula-jangka, nyurrurla manu nyurrurla-nyangu warlalja-patulu nyinaya kaninjarni-jiki ngaka kaji wanta kankarlu-jarri mungalyurru. Kulalu wilypi-pardiya! ²³ Mungangkarlu, YAAWIYI kapu warru yani marramarra-kurlu nganayi Riwarri-maninja Wita-wangu-kurlu. Mapirrirli kapulu-jana Yijipi-wardingki-patu pinyi. Kaji YAAWIYI-rli yalyu nyanyi nyurrurla-nyangu tuwa-paturla, kapu kankarlumparra-juku paarr-pardimi. Kula-nyarra pinyi. Kapu warla-pajirni yinya marramarra Riwarri-maninja Wita-wangu Yijirali-pinki pinja-kujakuju.

²⁴ “Nyurrurlarlulu yungunkulu nyampu kuruwarri tarnnganguku-juku purami. Nyampuju kuruwarri nyurrurlaku manu nyurrurla-nyangu kurdukurduku manu nyanungurra-nyangu kurdukurduurlanguku. ²⁵ Purayajukulu nyampuju kuruwarri ngaka yangka kajinkili yukamirra jinta-kari ngurra-kari-kirra yangka kuja-nyarra YAAWIYI-rli jangu-pungu. ²⁶ Nyurrurla-nyangu kurdukurduurlu kapulu-nyarra payirni kujarlu, ‘Nyiya-jangka karlipa nyampuju kurapaka kuyu ngarni? Nyiya-jangka karlipa-jana pinyi jiyipi manu narnukutu kujarlu?’ ²⁷ Kajili-nyarra payirni kujarlu, yalu-mantalu-jana kujarlu, ‘Kuyu nyampu karlipa ngarni yungurliparla YAAWIYI-ki pulka-pinyi kuja-ngalpa kangu Yijipi-ngirli. Yuwayi, ngalipa Yijirali-pinki kalarlipa nyinaja Yijipirla. Ngula YAAWIYI yanu Yijipi-wana, pungu-jana Yijipi-wardingki-patu. Paarr-pardija ngalipa-nyangu yuwarli-wanaju kankarlumparra. Yampija-ngalpa pinja-wangurlu. Mardarnu-ngalpa palinja-kujaku.’ ” Kujalu Yijirali-pinkirli yimi nyampu purda-nyangu, parntarrijalpalurla walya-kurra YAAWIYI-ki pulka-pinjaku. ²⁸ Ngula-jangka, yapa-patujulu pina-yanu ngurra-kurralku. Pungulu-jana jiyipi, manu yalyungkulu maparnu tuwa-wati. YAAWIYI-jana kujakunya wangkaja.

YAAWIYI-rli-jana kamparru-warnu kaja-nyanu-patu muku pungu Yijipi-wardingki-patu

²⁹ Kulkurru-kari, YAAWIYI-rli-jana pungu Yijipi-wardingki kamparru-warnu kaja-nyanu-patu warlalja-kari warlalja-karirla. Pungu kingi-kirlangu kaja-nyanurlangu manu pirijina-wati-kirlangurlangu kaja-nyanu-wati. Puluku-kurlangu manu jiyipi-kirlangu-jana kurdu kamparru-warnurlangu muku pungu. ³⁰ Munga jintangkaju, kingi manu nyanungu-nyangu warrkini-patulu muku yakarra-pardija. Warlalja-kari warlalja-karirla wajawaja-manulu-jana kaja-nyanu kamparru-warnu-patu. Kuja-jangkaju, mukulu yulaja wajampa.

Yijirali-pinkirli yapangkulu yampinja-yanu Yijipi jilja-kurrarlulu

³¹ Ngula-jana YAAWIYI-rli wirriyawirriya pungu manu puluku-watirlangu, munga jintangka-juku-palangu kingirli yimi yilyaja Mujujuku manu Yarunuku yungu-pala

nyanja-yani nyanungu. Kuja-palarla yanurnu, wangkaja-palangu, “Nyurrurla Yijirali-pinki yantalu, yampiyalu-nganpa! Jilja-kurra yungunkulurla pulka-pinyi YAAWIYI-ki yalirla. ³² Kangkalu-jana nyurrurla-nyangu jiyipi, narnukutu, tangkiyi manu puluku-watirlangu. Yantalu-jana jirranganja jilja-kurra. Manulu YAAWIYI payika ngajurlanguku yunguju warrawarra-kanyi.” Kujanya-palangu kingiji wangkaja Mujujukuju manu Yarunuku. ³³ Ngula-jangka, Yijipi-wardingki-patulu-jana wangkaja Yijirali-pinkiki, “Kajilpankulu nyinakarla-juku nyampurla Yijipirla yaninja-wangu-juku, kapurnalu muku palimi! Kuja-kujakuju yantalu yaruju!”

³⁴ Yijirali-pinkirli yapangkulu nyurru-juku pulawa manu ngapa nyulyarnu, kulalurla yirrarnu tarltu-maninja-kurlangu wiri-maninjaku, lawa. Pulawa manu ngapalu jinta-manu ngami-paturla. Kujalu-jana Yijipi-wardingki-patu wangkaja Yijirali-pinkiki ngurraku yampinja-yaninjaku, jinta-kari jinta-karirli Yijirali-pinkirlili jarnkujarnku manu pulawa ngapa-kurlu jinta-maninja-warnu, warurnulu yakujukurra, manulu yirrarnu parrajarla yungulu kanja-yani jimantarla wurnangkuju. ³⁵ Ngula-jangkaju, warrulpalu-jana payurnu Yijipi-wardingki-patu yangka kujalpalu nyanungurra-wana nyinaja kutu. Payurnulu-jana jilpaku manu kawurluku manu jurnarrpaku. Mujuju-jana kujanya wangkaja Yijirali-pinkiki kamparru-wiyi. ³⁶ Kujalu-jana Yijirali-pinkirli payurnu Yijipi-wardingki-patu yinjaku nyiyarningkijarraku, Yijipi-wardingki-patu kulalu-jana kulu-jarrija, manu kulalu-jana nyiya jurnta mardarnu, lawa. YAAWIYI-jana nyurru-juku wangkaja Yijipi-wardingki-patukuju yungulu-jana yimirli yinyi Yijirali-pinkiki. Kujarlanyalu-jana yungu nyiyarningkijarraju. Kujarlunyalu-jana muku puntarnu Yijirali-pinkirliji Yijipi-wardingki-patukuju ngurra yinyakungarntirli yampinjakungarntirli.

³⁷ Ngula-jangka, Yijirali-pinkili yanu Ramiji-ngirli Jakaja-kurra. 600,000-pala wati, karnta manu kurdukurdurlangulpalu wapanja-yanu. ³⁸ Panu-kari ngurrara-kari-wardingki-paturlangurlulu yampinja-yanu Yijipiji. Mapirrilpalu yanu wurnaju. Kangulu-nyanu panu-jarlu jiyipi, narnukutu manu puluku. ³⁹ Kujalu kulkurru ngunajarra, purralu-nyanu miyi lalya yangka tarltu-maninja-kurlangu-wangu. Kujalpalu Yijipikingarnti yampinjakungarnti nyinaja, ngulajulpalu kapanku-jarrija wurnaku. Kulalu-nyanu nyarrparlu purrayarla miyi kapurdu, lawa. Kujarlanyalpalu miyi lalyapaju ngarnu.

⁴⁰ Yijipi yampinjakungarnti, Yijirali-pinkijilpalu nyinaja yalirlaju 430-pala yulyurpuku. ⁴¹ Ngula-jangka, parra jintangka-juku, YAAWIYI-kirlangu yapangkulu yampinja-yanu Yijipiji 12-pala turnu-warnu-kari turnu-warnu-karirli. ⁴² Munga jintangka-juku, YAAWIYI-rlilpa-jana warrawarra-kangu Yijirali-pinki yapa kuja-jana kangu Yijipi-ngirli. Kujarlanya jalangurlangu Yijirali-pinkirlilpalu mangunyangkarla nyampu parra wajawaja-maninja-wangurlu. Yungulpalu mangunyangkarla yangka kuja kala-jana YAAWIYI-rlilpa nyanungurrakupalangu nyurnunurnu warrawarra-kangu.

⁴³ Ngula-jangka, YAAWIYI-palangu wangkaja Mujujukuju manu Yarunuku, “Yungurna-nyarra yinyi kuruwarri Pajapaku purlapaku yungunkulu purami junganku. Purlapa-puru yungunkulu Yijirali-pinkirli-puka kurapaka ngarni jiyipi manu narnukutuju. Nguru-kari-wardingki-paturluju kulalpalu nganjarla nyampuju kurapaka. ⁴⁴ Kaji Yijirali-pinkirli nganangku-puka payi-mani yapa-kari ngurrara-kari-wardingki tala-kurlurlu warrkiki yungurla nyanunguku warrki-jarri, kaji ngarrkajirni yinya warrkini purlapakungarntirli, ngula-jangka yinyarlu warrkinirli kajika kuyuju ngarni purlapa-puruju. ⁴⁵ Kala kaji warrkini ngana-puka nyina ngarrkajirninja-wangu, ngulaju kulalpa nganjarla kuyuju purlapa-puruju. Manu kajilpa nyinakarla yapa-kari ngurrara-kari-wardingki nyurrurla-kurlu nyurrurla-nyangu ngurrangka, ngulaju lawa-juku kulalpa nganjarla kuyuju.

⁴⁶ “Kajinkili nyurrurlarlu Yijirali-pinkirli ngarni kuyu purlapa-puru, nyinakalu kaninjarni yuwarlirla. Kulalu kangka yarlu-kurra kuyuju ngarninjaku, manu kulalu yungkurnu rdilyki-pungka.* ⁴⁷ Nyampu-puru purlapa-puru, nyurrurlarlu Yijirali-pinkirli yungunkulu ngarni kuyu yinyaju panungku-juku. ⁴⁸ Kajilpa yapa-kari nguru-kari-wardingki nyinakarla ngarrka-kijirninja-wangu, manu kajilpa ngampurpa nyinayarla kuyu kurapakaku ngarninjaku purlapa-puru, kulalpa nganjarla. Kujakungarntijili ngarrka-kijika-wiyi manu panu-kari wati-paturlangu manu wirriyawirri-yarlangu yungulu-nyarra kuyuju jirnganja ngarni. ⁴⁹ Nyampu kuruarri jinta-juku Yijirali-pinkiki manu yapa-karirlanguku yangka kuja kalu nyina nyurrurlakurlu.” Kujanya-palangu YAAWIYI-ji wangkaja Mujujuku manu Yarunuku purlapakurlu Pajapa-kurlu. Ngula-jangka, Mujujurlu manu Yarunurlulu-jana yaninjarla yimi-ngarrurnu Yijirali-pinki-kariki.

⁵⁰ Kujalu Yijirali-pinkirli purda-nyangu nyampu kuruarri, kuja-palangu YAAWIYI-rli yungu Mujuju manu Yarunuku, ngulajulpalu purda-nyanjarla puraja. ⁵¹ Parra jintangka-juku-jana YAAWIYI-rli yilyaja Yijirali-pinki Yijipi-ngirli. Yilyaja-jana 12-pala turnu-warnu-kari turnu-warnu-kari.

13

Kajilpa kurdu wirriya kamparru-warnu palka-jarriyarla, ngulajurla YAAWIYI Kaatu-mipaku

¹⁻² YAAWIYI Kaaturla wangkaja Mujujuku, “Kajili Yijirali-pinkirli karntangku kurdu wirriya mardarni kamparru-warnu, yungkajulu yinyaju wirriya yunguju ngajuku warrki-jarri. Manu kajili pulukurlu, jiyipirli marda, narnukuturlu manu tangkiyirli kurdu mardarni kamparru-warnu, ngulajujulu ngajuku yungka warntarri. Nyampurra kamparru-warnu-wati ngulajujulu ngajuluku.”*

³ Ngula-jangka-jana Mujujuju yapaku wangkaja, “Jalanguurlipa Yijipi-jangka wilypi-pardija. Jalangu-jangka manngu-nyangka warrardalu nyampuju parra wajawajamaninja-wangurlu. Kalankulu pirijina-piya warrki-jarrija Yijipirlaju, kala YAAWIYI-rli-nyarra yali-ngirliji kangurnu yartarnarri-kirlirli. Parra nyampu-jangka miyi lalya-mipalu nganja. Kulalu miyi kapurdu nganja-yangka tarltu-maninja-kurlangu-kurlu. ⁴ Yulyurru-kari yulyurru-kari kajinkili nyanyi kamparru-warnu kirntangi wilypi-pardinja-kurra, manngu-nyangkalu yangka kuja-ngalpa YAAWIYI-rli kangurnu Yijipi-ngirli. ⁵ Nyurru-wiyirli YAAWIYI-rli-jana jangku-pungu nyampuju walya ngalipakupalangu-patuku nyurnunyunuku. Kuja-jana wangkaja, ‘Ngaka kapurna-nyarra yinyi walya kuja kajana jalangu nguna Kanana-wardingkiki, Yititiki, Yamuriki, Yiiptiki manu Jipujiki.’ Kujaju junga. YAAWIYI-rliji kapu-ngalpa nguru-yirrarni kuja-ka miyi panu nguna. Kajirlipa yani yali-kirra, yulyurru-kari yulyurru-kari yungurlipa turnu-jarri parra nyampuku manngu-nyanjaku. Yungurlipa parra nyampurra jinta-jarri kaji palka-jarrimi kamparru-warnu kirntangi. ⁶ Kajirlipa turnu-jarri, yungurlipa miyi lalya-mipa ngarni wirliki-pala parraku. Yampimirlipa miyi jinta-karriji kapurduju ngarninja-wangurlu. Ngula-jangka parra nampa wirli-angka yungurliparla kurapaka wiri ngarni YAAWIYI-ki pulka-pinjaku. ⁷ Nyampuju junga. Kajirlipa nguru yali-kirra yukamirra, wirliki-pala parra-puru yapa yungurlipa mangarri kapurdu yangka tarltu-maninja-kurlangu-kurlu ngarninja-wangu nyina, yungurlipa yampimi.

* 12:46 Nyangka John 19.36 * 13:1-2 Nyangka Luke 2.23

8 “Kajirlipa jinta-jarri yali kurapaka wiri ngarninjaku, ngalipa-nyangu kaja-nyanurlu marda kajikalu-ngalpa payirni kujarlu, ‘Wapirra, nyiyaku karlipa jinta-jarri nyampukuju kurapakakuju?’ Yalu-manirlipa-jana kujarlu, ‘Kaja, YAAWIYI-rli-ngalpa kangurnu Yijipi-ngirliji. Warrawarra-kangu-ngalpa. Kujarlanya karlipa jinta-jarrimi kurapaka ngarninjakuju yungurlipa manngu-nyanyi nyanungu.’⁹ Yuwayi, kajirlipa jinta-jarri kurapakaku, yungurlipa manngu-nyanyi YAAWIYI kuja-ngalpa warrawarra-kangu. Kapurlipa nyina yangka-piya yapangku kuja kalu yirrarni YAAWIYI-kirlangu yimi yiriwarrarla jurrungka manu rdaka-kurlangurla. Kularlipa wajawaja-mani. Kurapaka wiri-puru kapurlipa-jana pinarri-mani kuruwarri YAAWIYI-kirlangu ngalipa-nyangu kurdukurduku. Kapurlipa manngu-nyanyi kuja-ngalpa Yijipi-ngirli kangurnu yartarnarri-kirlirli.¹⁰ Purda-nyangkajulu! Yulyurru-pu-kari yulyurru-pu-kari kaji kamparru-warnu kirntangi palka-jarrinjarni yani, turnu-jarriyalu warrarda kurapaka yinyaku.

11 “YAAWIYI-rli kapu-ngalpa kanyi walya yali-kirra kuja kajana karri jalanguju Kanana-wardingkiki. Nyampuju walya ngulaju yangka kuja-jana jangu-pungu nyurru-wiyi ngalipakupalangu-purnuku nyurnunyunuku.¹² Ngaka kajirlipa walya yalirla nyina, yungurlipa kuruwarri nyampu purami: Kaji Yijirali-pinkirli karntangu kurdu wirriya mardarni, yungkarla YAAWIYI-ki yungurla warrki-jarri. Manu pulukurlu, jiyipirli, narnukuturlu manu tangkiyirli, kajili-jana kurdu kamparru-warnu mardarni, yungkalurla YAAWIYI-ki warntarri. Kamparru-warnu-wati nyiyarlangu kalurla YAAWIYI-ki nyina.*¹³ Kaji tangkiyirli karntangu kurdu wirriya mardarni kamparru-warnu, marda kajikanpa-nyanu nyuntulurlu mardarni. Ngulaju ngulajuku. Kala mardarninjakungarntirli punga jalangu-warnu jiyipi, manu purrayarla warntarri YAAWIYI-ki. Ngula-jangka, yungunpa-nyanu tangkiyi mardarnilki. Kala kajinpa jiyipi pinja-wangu nyina, ngulaju tangkiyi yinya kurdu punga, kakarda rdilykipunga. Kajili wirriya kamparru-warnu-patu palka-jarri warlajja-kari warlajja-karirla nyurrurla-nyangurla, wirriya-patu yinya-patu kalurla nyina YAAWIYI-ki. Kala kula-jana punga jiyipi-piya, lawa. Kuja-kujakuju talajurla yungka YAAWIYI-kiji. Ngula-jangka, wirriya yali-patuju yungulurla warrki-jarri YAAWIYI-mipaku.

14 “Kajirlipa-jana pinjarla purrami jiyipi kujarlu, ngalipa-nyangu kaja-nyanupaturlu marda kajikalu-ngalpa payirni kujarlu, ‘Wapirra, nyiya-jangka kankulu-jana kamparru-warnu puluku, jiyipi, manu narnukutuju pinyi? Nyiya-jangka kankulu-jana pinjarla purrami?’ Kujarlipa-jana yalu-mani, ‘Kaja, YAAWIYI-rli-ngalpa kangurnu Yijipi-ngirliji yartarnarri wiri-kirlirli. Warrawarra-kangu-ngalpa. Kalarnalujana warrki-jarrija pirijina-piya.¹⁵ Yijipi-wardingki kingilpa jurru marntarla nyinaja, kulalpa purda-nyangu YAAWIYI-ji. Kala-ngalpa warrarda warla-pajurnu yaninja-kujakuju. Kujarlanya-jana YAAWIYI-rli muku pungu kaja-nyanu-patu kamparru-warnu-wati warlajja-kari warlajja-karirla. Manu-jana pungu jiyipi, puluku, narnukutu manu tangkiyi wirriyawirriya-juku kamparru-warnu-paturlanguju. Kujarlanya karna-jana kamparru-warnu wirriyaju muku pinyi puluku, jiyipi manu narnukuturlangu yangka kuja kalurla YAAWIYI-ki nyina. Kujarlanya karna-jana purranjarla yinyi warntarri YAAWIYI-ki. Kuja ngaju-nyangu kaja-nyanu kamparru-warnu palka-jarrija, kularna pungu, lawa. Kujarlajurna jiyipilki pungu, ngularnarla purranjarla YAAWIYI-ki yungu.’ Kujanya yungurlipa-jana wangka ngalipa-nyangu kaja-nyanukuju kajili-ngalpa payirni.*¹⁶ Yuwayi, kajirlipa jinta-jarri kurapaka wiriki, yungurlipa manngu-nyanyi YAAWIYI kuja-ngalpa warrawarra-kangu. Kapurlipa nyina yangka-piya yapangku kuja kalu yirrarni YAAWIYI-kirlangu yimi yiriwarrarla jurrungka manu rdaka-kurlangurla. Kularlipa wajawaja-mani. Kurapaka-puru

* 13:12 Nyangka Luke 2.23 * 13:15 Nyangka Luke 2.23

kapurlipa-jana pinarri-mani kuruwarri YAAWIYI-kirlangu ngalipa-nyangu kurdukurduku. Kapurlipa manngu-nyanyi kuja-ngalpa Yijipi-ngirli kangurnu yartarnarri-kirlirli.”

YAAWIYI-rli-jana milki-yirrarnu Yijirali-pinkiki nyarrpara-wana yaninjaku

¹⁷ Ngula-jana kingirli Yijipi-wardingkirli Yijirali-pinki yilyaja Yijipi-ngirli, Kaaturlu kula-jana nguru-yirrarnu yirdiyi-wana kuja-ka ngula Pilijiya-kurra ngunami, lawa. Yiwarra yinyaju-ka nguna Yijipi-ngirli Pilijiya-kurra. Kaaturlulpa manngu-nyangu kuja, “Kajirna-jana Yijirali-pinki kanyi yinyarla yirdiyirla kuja-ka nguna Pilijiya-kurra, kajikalujana lani-jarri Pilijiya-wardingki-patuku kulu-kujaku. Ngula marda kajikalu pina-yani Yijipi-kirra.” Kujanya Kaaturlu manngu-nyangu. ¹⁸ Ngula-jana kangu jinta-kari-wana, kangu-jana jilja-wana mangkuru wiri-kirra yirdi-kirra Marna Kirrirdi-kirra. Yijirali-pinkirli-palu-jana mardarnu kurlarda manu kurdiji kulukungarntirli.

¹⁹ Mujujurlu kanja-yanu Jajupu-kurlangu yungkurnu. Nyurru-wiyi kuja Jajupu palija, ngulukungarntiji wangkaja-jana nyanungukupurdangka-patuku kuja, “Kaaturlu kapu-nyarra warrawarra-kanyi-jiki nyurrurlaju. Kapu-nyarra nguru-kanyi nyurrurlaku manu nyurrurla-nyangu warlalja-patuku nyampu-ngurlu walya-ngurlu Yijipi-ngirli. Ngarrikajulu kajirna palimi yungunkulu ngaju-nyangu yungkurnu kanyi kajinkili pina-yani Kanana-kurra.”

²⁰ Kujalu Yijirali-pinkirli yampinja-yanu Yijipi, yaninjarlalu ngunaja Jakajarla. Ngulalalu yampinjarla yanu Yijama-kurra. Yijamaju ngulaju jiljangka kutu. ²¹⁻²² YAAWIYI-rli-jana milki-yirrarnu nyarrpara-wana yaninjaku. Nyanunguju kamparru yanu kajili nyanungurrarlalu nyanyi. Parra-puru, nyanunguju kamparru yanu mangkurdu kirrirdimpayi-piya. Mungangkajulpa yanu warlu jarra-piya kirrirdimpayi-piya. Kala-jana kujarlalu-juku nguru-yirrarnu parrangka manu mungangka. Kula-jana yampija.

14

¹⁻² Ngula-jangka, YAAWIYI-rla wangkaja Mujujuku, “Wangkaya-jana Yijirali-pinkiki yungulu pina-yani Piyarata-kurra. Wangkaya-jana yungulu ngunami kulkurru Miki-talarla manu Mangkururla Marna Kirrirdirla. Nyampuju kutu jinta-kariki ngurra-kariki Paala Jiipuyunuku. ³ Yijipi-wardingki kingirli kapu kuja manngu-nyanyi, ‘Yuwa! Yinya Yijirali-pinkirli kula kalu milya-pinyi nyarrpara-kurra mayi kuja kalu yani. Kulalpajulu wuruly-parnkayarla jurntalku. Kapurna-jana rdipimi jiljangka.’ Kujanya kapu kingirli manngu-nyanyi. ⁴ Kapurna kingiji jurru marntarla-mani yungu-nyarra wajirli-pinyi. Kapurna-jana muku pinyi, manu nyurrurlarlalu yungunkujulurla pulka-pinyi. Ngula-jangka yungujulu Yijipi-wardingki-paturlu milya-pinyi ngajuju YAAWIYI Kaatu nyiyarningkijarraku manu yapa jintawarlayiki.” Kujanyarla YAAWIYI-ji wangkaja Mujujukuju. Yijirali-pinkirli-purda-nyangu YAAWIYI kuja-jana nyarrpa wangkaja nyanungurraku. Yaninjarlalu ngunaja kutu Paala Jiipuyunurla.

Yijipi-wardingki kingirli manu nyanungu-nyangu warrmarlarlulu-jana wajirli-pungu Yijirali-pinki

⁵ Nganangku mayi yimi-ngarrurnu kingiji kujalu Yijirali-pinki wuruly-parnkaja. Kuja kuja purda-nyangu, nyanungu manu nyanunguku warrmarla-patulu-nyanu wangkaja, “Waraa! Nyiyakurlipa-jana nyangu jamulu Yijirali-pinkiji wuruly-parnkanjakuju? Warla-pajikarlarlipa-jana! Nganalku kapu-ngalpa warrki-jarrimi?”

⁶ Ngula-jangkaju, kingirli manu nyanungu-nyangu nantuwu-kurlangu wirli-jarra-kurlu, yirrarnu-nyanu kurlarda manu kurdiji kulukungarntirli. ⁷ Wangkaja-jana nyanungu-nyanguku warrmarlaku 600-palaku yungulu-nyanu jarnkujarnku mani nantuwu-kurlangu wirli-jarra-kurlu wiri-jarlalu. Yanulu kingi-kirli manu warrmarla panu-kari-kirlangu wirli-jarra-kurlurla kujalpalu Yijipirla nyinaja. Yinyarra

warrmarla-wati kujalpalu nyinaja wirli-jarra-kurlurla, ngulajulpalu-jana wiriwiri nyinaja warrmarla panu-kariki. ⁸ Junga kujaju. YAAWIYI-rli kingiji jurru marntarla-manu. Wajirli-pungu-jana Yijirali-pinki kujalpa-jana YAAWIYI-rli warrawarra-kangu. ⁹ Kingirli manu nyanungu-nyangu warrmarlarlulu-jana wajirli-pungu Yijirali-pinki. Kutu-jarrijalu-jana kujalpalu ngunaja Mangkuru-wana Marna Kirrirdi-wana. Nyampulpa kutu karrija Piyarataku manu Paala Jiipuyunuku.

Yijirali-pinkijili jingijingi yanu murrarninginti-kari-kirra Mangkuru-wana Marna Kirrirdi-wana

¹⁰ Kujalu-jana Yijirali-pinkirli nyangu Yijipi-wardingki-patu yaninjarni-kirra, lanijarrija-nyayirnili, wangkajalurla YAAWIYI-ki yungu-jana muurl-mardarni palinjakujaku. ¹¹ Wangkajalurla Mujujuku, “Waraa! Nyiyakunpa-nganpa kangurnu Yijipi-ngirliji? Kapurlipa muku palimi. Nyinayarla-jukurlipa Yijipirla, manurlipa paliyarla yalirla-juku! ¹² Kujalparnalulu Yijipirla nyinaja, wangkajarnangkulu kuja, ‘Yampiyanpa! Kula karnalu ngampurra nyina Yijipi yampinjaku nyuntukurlu. Yungurnalu nyina manu warrki-jarri nyampurla-juku.’ Kujanyarnangkulu wangkaja. Kala jinyijinyi-manu-jukunpa-nganpa, kapurlipa muku palimi nyampurla-juku jiljangka!”

¹³ Mujuju-jana wangkaja, “Ngulaju ngula-juku. Kulalu wajampa-jarriya! Pardakalurla YAAWIYI-ki nyampurla-juku, kapu-nyarra muurl-mardarni. Nyanyi kankulu-jana Yijipi-wardingki-patu kutu yaninjarni-kirra? Jalangu-jangka kulankulu-jana nyanyi pinalku. ¹⁴ Yirriyirri-jarriyalu jata-nyanja-wangu! Kulajulu kulu-jarriya! YAAWIYI-rli kapu-jana pinyi Yijipi-wardingki-patuju.”

¹⁵ Ngula-jangka, YAAWIYI-rla wangkaja Mujujuku, “Nyiyaku kanpaju purlami ngajukuju? Wangkaya-jana Yijirali-pinkiki yungunkulu Mangkuru-kurra Marna Kirrirdi-kirli-kirra yani. ¹⁶ Watiya jukati kankarlu-manta, manu jiily-ngarrika ngapa! Ngapa yinyaju kapu raa-parnka, ngula-jangka kapunkulu Yijirali-pinki wapami kulkurru-jarra walya pardunarla. ¹⁷ Jurru marntarla-manurna-jana Yijipi-wardingki-patuju. Kujarlanya kapulu-nyarra ngapa-wanaju wajirli-pinyi. Ngula-kujakuju kapurna-jana yurnilyka-maninjarla muru-pinyi ngapangka. Kapurna-jana riwarr-pinyi kingi manu nyanungu-nyangu warrmarla wirli-jarra-kurlurla. Ngula-jangka Yijirali-pinkirli yungujulurla pulka-pinyi. ¹⁸ Ngula-jangka Yijipi-wardingki-paturlu yungujulu milya-pinyi ngajuju YAAWIYI Kaatu nyiyarningkijarraku manu yapaku jintawarlayiki.”

¹⁹ Kaatu-kurlangu marramarra kala kamparru yanu Yijirali-pinkikiji, kala-jana milki-yirrarnu nyarrpara-wana yaninjaku, manu mangkurduurlangu kala kamparru wapaja nyanungurrarla. Kala yinya marramarra manu mangkurdu purdangirlililpa-pala wapaja, warrawarra-kangulpalu-jana Yijipi-wardingki-kijaku. ²⁰ Yuwayi, mangkurdujulpa kulkurru-jarra karrija Yijirali-pinkiki manu Yijipi-wardingki-patukuju. Munga-puru kala Yijirali-pinkirlijilpalu nyangu wanta-piya. Mangkurduju-jana wapirrija Yijipi-wardingki-patukuju yungulu nyanja-wangu nyina munga-piya-puru. Kuja-jangka munga-piya-puru kulalu-jana kutu-jarrija Yijirali-pinkikiji.

²¹ Ngula-jangkaju, Mujujurlu jukati manu nyanungu-nyangu, ngula jiily-ngarrurnu ngapa. YAAWIYI-rli warlpa yilyajarni kakarrara-ngurlu, warlpa warrarda wangkaja munga wiri, ngula ngapaju raa-pungu kulkurru-jarra, ngulalpa walya pardunalku karrija. ²² Ngulalu Yijirali-pinki kulkurru-jarra yaninja-yanu walyangkalku, ngapajulpa karrija pirli rdingki-piya. ²³ Ngulalpalu kingirli manu nyanungu-nyangu

warrmarlarlu puraja walyangka-yijala kulkurru-jarra ngapa-wana. ²⁴ Munga-puru-juku wanta-wangu-jukulpa karrija. YAAWIYI-rliipa-jana nyangu Yijipi-wardingki-patu mangkurdu-ngurlurlu manu jarra-ngurlurlu, ngula-jana warungka-manu, man-ulpalu paa-karrija. Kulalu milya-pungu nyarrpa-jarrinjaku. ²⁵ Wirlijili nantuwu-kurlangurlaju muku yukaja parlungka, kulalu wilypi-pardiyarlalku. Ngulalu-nyanu Yijipi-wardingki-patu purlaja, “Yakaa! Yanirlipa nyampu-ngurluju Yijirali-pinkikijaku! Nyanungurra-nyangu Kaatu YAAWIYI-rli kangalpa pinyi!”

²⁶ Ngulalu Yijirali-pinki murrarni-pirdinypa-kurra-jarrija, YAAWIYI-rla wangkaja Mujujuku, “Jukati kankarlu-manta yarda, ngula jiily-ngarrika ngapa! Kajinpa kuja-jarri, kapu-jana ngapanguku muku yurnilyka-maninjarla muru-pinyi manu yawurlinji-manilki Yijipi-wardingki-patuju manu nyanungurra-nyangu wirli-jarra-kurluju.” ²⁷ Junga-juku Mujujurlu jukati-kirlirli jiily-ngarrurnu ngapaju. Wanta-julpa kankarlu-jarrinja-yanulku. Ngula ngapa jiily-ngarrurnu, ngapaju jinta-jarrija pina. Yijipi-wardingki-patu nganta yungulu kunamurrumurru-jarriyarla, kala lawa. YAAWIYI-rli-jana jutu-manu muku ngapa-kurlurlu. ²⁸ Junga, ngapaju pina jinta-jarrija, ngula-jana jutu-manu muku Yijipi-wardingki warrmarla manu nyanungurra-nyangu wirli-jarra-kurlu. Kula ngana wankaruju nyinaja. ²⁹ Yijirali-pinkijilpalu wankaru-juku nyinaja. Karrijalpalu murrarninginti ngapa wiringkaju.

³⁰ Kujarlunya-jana YAAWIYI-rliji muurl-mardarnu Yijirali-pinkiji Yijipi-wardingki-patu-kujakuju. Yijirali-pinkirli-jana nyangu nyurnu-wati ngunanja-kurra ngapa-wana. ³¹ Milya-pungulu kuja-jana YAAWIYI-rli muurl-mardarnu yartarnarri wiri-kirlirli. Karrijalpalu wurdungu-nyayirni, manu wangkajalu-nyanu, “Junga, YAAWIYI-ji ngurrju-nyayirni! Walarliparla nyina, kapu-ngalpa warrawarra-kanyi. Manurliparla Mujujuku wala nyina kuja-ngalpa YAAWIYI-rli milarnu wiri nyinanjaku ngalipaku.”...

15

Yimi ngapa kumarlpa-kurlu

²² ... Mujujurlu-jana Yijirali-pinkiki yapaku nguru-yirrarnu Mangkuru-ngurlu Marna Kirrirdi-kirli-ngirli. Nguru-yirrarnu-jana Jilja-kurra yirdi-kirraju Juuru-kurra. Wapajalpalu marnkurpaku parraku, kulalu ngapa palka-manu, lawa. ²³ Ngulalu yukajarra ngurra-kurra yirdi-kirraju Maara-kurra. Ngapalpa palka ngunaja yalirlaju. Kala lawa, kulalu nganjarla. Ngapaju kumarlpa-nyayirni. Kujarlanya ngurra yinyajulu yirdi-manu Maraa. (Jaru nyanungurra-nyangurlaju yirdi Maaraju ngulaju ‘Kumarlpa’.) ²⁴ Yapajulurla Mujujukuju kulu-jarrija, kulalu ngapa-wiyi ngarnu, manulu payurnu, “Yuwa! Nyiyalkurlipa ngarni? Ngapa nyampuju kumarlpa!”

²⁵ Kula nyarrpa-mantarla Mujujurluju, ngularla YAAWIYI-kilki wangkaja, “Wangkajaju nyarrpa-jarrimirna!” Ngularla YAAWIYI-rli milki-yirrarnu watiya. Mujujurlu watiya yinyaju kujurnu ngapa-kurra. Ngula ngurrju-jarrijalku ngarninjakuju.

Ngula-jana YAAWIYI-rli kuruwarri jinta-karilki yungu yapa-patukuju yangka yungulu jungarni nyinami. Kuruwarri-jana yungu waalparrirninjaku marda kajilirla wala nyina-japa manu kajili ngurrjungku puramiki-japa. ²⁶ Wangkaja-jana, “Ngajurna YAAWIYI Kaatu kuja kankujulu pura. Kajirna-nyarra nyarrpa wangkami, purda-nyangkajulu kulu-wangurlu! Kapurna-nyarra wangkami jungarni nyinanjaku. Jungarnijili nyinaka ngajuku. Purayalu ngaju-nyangu kuruwarri jungarnirli. Kajinkili kuja nyina, kularna-nyarra nyurnu-mani yangka kujarna-jana Yijipi-wardingki-patu nyurnu-manu yangka kamparru-wiyi. Yuwayi, ngajuju YAAWIYI. Ngajunya yangka kuja karna-nyarra parlpuru-mani.”

²⁷ Ngula-jangka, yapajulu yanu ngurra jintakari-kirra yirdi-kirraju Yilimi-kirra. Yilimirlajulpa ngunaja 12-pala mulju manu 70-pala watiya.* Ngulalu yapaju ngunaja ngapa-wana.

16

YAAWIYI-rli-jana jurlpu witawita manu miyi yilyaja yapaku ngarninjaku

¹ Nguru-jangka yirdi-jangkaju Yilimi-jangka, Yijirali-pinkijili yanu Jilja-kurra yirdi-kirraju Jini-kirra. Nyampuju ngurra kulkurru-jarra Yilimiki manu Jayinayiki. Yijipi kujalu yampinja-yanu, wapajalu murntu-palaku wiyikiki, ngulalu nyinaja Yilimir-lalku. ² Mangarri-wangulpa ngurra yinyaju karrija, ngulalu yapaju kulu-jarrija, manulurla wangkaja Mujujuku, ³ “Yuwa! Nyiyakunpa-nganpa kangurnu nyampukurra ngurra punku-kurraju? Kapurlipa yarnunjuku palimi! Yijipirlajurlipa miyi panu mardarnu ngarninjaku kuyurlangu. Kaji-ngalpa YAAWIYI-rli pungkarla yalirla, ngulaju ngurrju. Kala jalangu ngari kapurlipa muku palimi kutu nyampurlaju!”

⁴ Ngularla YAAWIYI-lki wangkaja Mujujuku, “Kapurna-nyarra miyi patapata-kijirni nguru-jangka. Kapunkulu miyi panulku ngarni. Kapurna-nyarra warrarda patapata-kijirni parra-kari parra-karirli yungunkulu-nyanu mani warrarda. Parra-kari parra-kari kapurna-nyarra waalparrirni marda kapunkujulu purda-nyanyi-japa. ⁵ Purayiti-kari Purayiti-kari yungunkulu-nyanu miyi panu turnu-mani. Yungunkulu-nyanu panu-jarlu miyi mani yungunkulu purranjarla ngarni Purayitirla manu Jarrirtiyirlangurla Parra-nyayirni-wangurla.”*

⁶ Ngulalu-jana Mujuju manu Yarunu wangkaja yapaku, “Kularnalu-nyarra ngajarrarlul kangurnu Yijipi-ngirli, lawa. Jalangu mungangka kapunkulu milya-pinyi kuja-nyarra YAAWIYI-rli kangurnu Yijipi-ngirliji. ⁷⁻⁸ Jukurrarlul kapunkulu YAAWIYI nyanyi miril-maninja-kurra, kapu yanirni nyurrurla-kurra. Kujankulu-nganpa ngajarraku kulu-jarrija, ngulajunkulurla YAAWIYI-ki kulu-jarrija. Purda-nyangu-nyarra. Nyanungunya-jarrangu wangkaja nyurrurlakuju kanjarnikiji nyampukurrakuju. Ngarilparlijarra nyanungu purda-nyangu. Ngajarraju ngari warrkini nyanungu-nyangu.” Ngula-jana Mujuju wangkaja, “Purda-nyangkajulu! Parra-kari parra-kari kaji wanta yukamirra, YAAWIYI-rli kapu-nyarra kuyu yinyi ngarninjaku, manu mungalyurru-kari mungalyurru-kari kapu-nyarra miyi yinyi ngarninjaku. Kapunkulu ngarni, kulankulu yarnunjuku-jarri.”

⁹ Ngula-jangka, Mujujurla wangkaja Yarunuku, “Wangkaya-jana kuja Yijirali-pinkiki, ‘Nyurrurla YAAWIYI-rli-nyarra purda-nyangu kujalpankulu-jarrangu kurnta-ngarrurnu ngajarra. Kujarlanya, turnu-jarriyalu nyampurla maralypirla.’”

¹⁰ Junga-juku, Yarunurlu-jana turnu-manu yapa-patu, manu wangkaya-jana. Kujalpa-jana wangkaja, yapangkujulpalu jilja-kurra nyangu wurnturu. Ngula mangkurdu palka-jarrija wurnturu-nyayirni, miril-manulpa. YAAWIYI-lpa nyinaja mangkurdurla yalirlaju.

¹¹⁻¹² Ngularla YAAWIYI wangkaja Mujujuku, “Purda-nyangurna-jana Yijirali-pinki yapa kujalpalu-nyarra kurnta-ngarrurnu nyuntu manu Yarunu. Wangkaya-jana kuja, ‘Parra-kari parra-kari kaji wanta yukamirra, kapunkulu kuyu panu ngarni. Manu mungalyurru-kari mungalyurru-kari kapunkulu miyi panu ngarni. Kulankulu yarnunjuku-jarrimilki. Ngula-jangka kapunkujulu milya-pinyi ngajuju YAAWIYI Kaatu.’”

¹³ Parra jintangka-juku, kuja wanta yukajarra, panu-jarlu jurlpu pintarulu paarpardija ngurra-kurra kujalpalu Yijirali-pinki nyinaja. Nguru-ngurlulu wantiwantija, manulurla walyaku wapirrija. Mungalyurru kuja wanta kankarlu-jarrija, yinjirlpilpa

* 15:27 palm trees * 16:5 Nyangka John 6.31

ngunaja nyiyarningkijarrarla. ¹⁴⁻¹⁵ Wantaju kankarlu-jarrijalku, ngula walyaju pati-manu, ngula yinjiripi-wangu-jarrija. Yijirali-pinkirlili nyiya mayi nyangu walyangka. Kulalu kuja-piya nyangu nyurru-wiyi. Kardirri-nyayirni yapirilyi-piya. Payurnulpalu-nyanu, “Nyiya nyampuju?”

Mujujurlu-jana yalu-manu, “Nyampuju miyi kuja-ngalpa YAAWIYI-rli yilyajarni ngarninjaku. ¹⁶ Kujanyaju YAAWIYI-ji wangkaja, ‘Yungulu-nyanu parraja maninjarla warru turnu-mani miyi, warrardalu-nyanu panu mani parraja-kurra parra-kari parra-karirli.’” ¹⁷ Jungajukulu Yijirali-pinkirli jarnkujarnku manu parraja, manu warrulpalu miyi. Ngalya-karirlili manu panu-jarlu, ngalya-karirlili wita manu. ¹⁸ Ngulalu-nyanu milki-yirrarnu kujalu nyajangu manu. Ngalya-karirlili miyi panu manu. Ngalya-karirlili wita manu, ngulaju ngula-juku. Panu-jukulpalu miyiji ngarninjaku mardarnu.*

¹⁹ Ngula-jangka, Mujuju-jana wangkaja, “Nyurrurla kulalu ngayarrka-jarriya! Jalangurlujukulu muku nganja miyi kuja kankulu mardarni. Kulalu mardaka jukurra-kurra.” ²⁰ Panu-kari yapajulu ngayarrka-jarrija. Kulalu Mujuju purda-nyangu. Kulalu muku ngarnu, mardarnulpalu ngalya-kari mungalyurru-karda. Miyi yinyaju pukulyulkulpa parntija pirlpi-kirli. Mujuju-jana kulu-jarrija-nyayirni.

²¹ Mungalyurru-kari mungalyurru-kari yapangkujuku kalalu miyiji turnu-manu walya-jangka. Kalalu-nyanu manu ngarninjaku-ngarra parra jintangkaku-mipa. Ngula kala wanta kankarlu-jarrija, manu kala warlu-nyayirni jankaja. Kala miyiji tarlurr-kampaja wantangkujuku. Yarlurr-kampanjarla walya-kurra muku karlija.

²²⁻²³ Purayitirla, yapangku kalalu kartaku-jarra manu, kalalu miyiji yirrarnu. Ngulalurla wiriwiri panu-kari yaninjarla wangkaja Mujujuku, “Yapangkulu jarnkujarnku manu kartaku-jarrarla miyi panu walya-jangka.”

Mujuju-jana wangkaja, “Ngulaju ngula-juku. Nyampunya-ka YAAWIYI-ji wangka: ‘Jukurraju Jarrirtiyyi ngaju-nyangu Parra-nyayirni-wangu. Ngayi kapunkulu nyinami-mipa warrki-wangu. Jalangurlu miyili ngalya-kari purraya warlungka, manulu ngalya-karirli ngapa-kurlurlu kartakurla purraya. Mardakalu miyi ngarninjaku jukuraku.’”

²⁴ Junga-juku, yapangkulu miyiji mardarnu mungalyurru-kurra yangka kuja-jana Mujuju wangkaja. Miyiji kula pukulyu-jarrija jirri-kirli, lawa. ²⁵ Ngula-jangka, Mujuju-jana wangkaja yapakujuku, “Jalanguju Jarrirtiyyi YAAWIYI-kirlangu Parra-nyayirni-wangu. Nyinayalu warrki-wangu. Kajinkili miyiki nganta yani warrirninjaku, kulankulu palka-mani, lawa. Ngarili miyiji nganja kujankulu pirrarnirli turnu-manu. ²⁶ Nyampuju YAAWIYI-kirlangu kuruwarri ngalipaku yungurlipa yani miyiki warrirninjaku Palya-ngurlu Purayiti-kirra jika-pala parraku. Kala Jarrirtiyyirla kularliparla miyikiji warrirni walyangkaju, lawa. Parra yinyaju tarruku YAAWIYI-ki.”

²⁷ Junga kujaju. Kala parra jintangka Jarrirtiyyirla, yapa ngalya-karili yanu miyiki nganta. Kala lawa, kulalu palka-manu. ²⁸ Ngularla YAAWIYI wangkaja Mujujuku, “Yuwa! Nyarrpa-jarrimi kankulu? Nyiya-jangka kula kankujulu purda-nyanyi yangka kujarna-nyarra nyarrpa wangkaja? ²⁹ Purda-nyangkajulu! Ngarrurnurna-nyarra nyinanjaku Jarrirtiyyirla warrki-jarrinja-wangu. Ngarrurnurna-nyarra Purayiti-kari Purayiti-kari kapurna-nyarra miyi panu-nyayirni yinyi yungunkulu ngarni parra-jarra jirramaku, manu Jarrirtiyyi-kari Jarrirtiyyi-karirla nyinakalu ngurrangka yaninja-wangu.” ³⁰ Junga-juku, kuja-jangka yapajulpalu nyinajalku Jarrirtiyyi-kari Jarrirtiyyi-karirlaju warrki-wangu.

³¹ Yijirali-pinkirliji kalalu miyi yinyaju yirdi-manu ‘maana’, ngulaju ‘nyiya nyampuju?’. Maana ngulaju ngurlu witawita-piya kujalpalu pajarnu ngarlu-piya.

* **16:18** Nyangka 2 Corinthians 8.15

³² Ngula-jangka, Mujuju-jana wangkaja yapakuju, “YAAWIYI-ji wangkaja yungurna ngalya-kari maana yirrarni murlukurnpa wiri-jarlurla yungulu ngalipa-nyangu kurdukurdurlu nyanyi nyiya-piya. Kajili nyanyi yinya miyi, kapulu manngu-nyanyi kuja-ngalpa YAAWIYI-rli kangurnu Yijipi-ngirli manu yangka kuja kala-ngalpa miyiji yungu jiljanka.” ³³ Ngularla Mujuju wangkaja Yarunuku, “Manta murlukurnpa wiri-jarlu, manu yirraaka maana yangka miyi. Yirraaka yungurlipa-jana ngalipa-nyangu kurdukurduku milki-yirrarni.” ³⁴ Junga-juku, Yarunurlu manu murlukurnpa wiri-jarlurla, ngula maana yirrarnu. Ngula murlukurnpa yirrarnu Tarruku Pakujurla* Kujalpalu Yijirali-pinkirli Tarruku Pakuju mardarnu, manngu-nyangulu yangka kujalpa-jana YAAWIYI-rli warrawarra-kangu yangka kuja ngarrurnu Yipuruyamu nyurru-wiyi. ³⁵⁻³⁶ Yijirali-pinkirlijilpalu maanaju ngarnu 40-pala yulyurpuku. Kuja-puruju kalalu wapaja warru jilja-wana. Ngula-jangka kujalu Kanana-kurra-jarrija, YAAWIYI-rli kula-jana maanaju yungulku yinyarlanya. Kananarlalkulpalu Yijirali-pinkiji nyinaja tarnnga.

17

Mujujurlu ngapa manu pirli-jangka yarturlu-jangka

¹ Yijirali-pinki yapalpalu ngunaja jiljanka yirdingaju Jiningka. Yangka kuja kala-jana YAAWIYI wangkaja yaninjaku ngurra-kari-kirra, kalalu yanu. Ngula-jangkaju, ngunajalu Ripirdimiria. Kala lawalpa ngapa-wangu karrija yapakuju ngarninjaku. ² Jata-nyanjarlurla kulu-jarrija Mujujukuju, manu wangkajalurla, “Yungka-nganpa ngapa ngarninjaku!”

Mujuju-jana wangkaja, “Nyiya-jangka kankujulu kulu-jarrimi ngajukuju? Marda kankulu YAAWIYI-ji kapuru-nyinanjara juwa-kijirni? Marda kankulu manngu-nyanyi yampija nganta-ngalpa warrawarra-kanja-wangurlu. Kajinkili kuja warrarda manngu-nyanyi, kapu-nyarra kulu-jarri!”

³ Yapajulpalu purraku-nyayirni nyinaja ngapakuju. Kulu-jarrinjarlurla wangkaja Mujujukuju, “Niyiakunpa-nganpa kangurnu Yijipi-jangkaju? Niyiakunpa-nganpa kangurnu kurdukurdu manu nganipa-nyangu jiyipi, puluku, manu narnukutu pinjaku mayi nyampurlaku? Nyarrpararnalu ngarni ngapaju?”

⁴ Ngula Mujujurlu YAAWIYI payurnu, “Nyarrpa-manirna-jana nyampuju yapa? Kulajulu purda-nyanyi, kapujulu pirli-kirlirli luwarni!”

⁵ Ngularla YAAWIYI wangkaja Mujujukuju, “Manta-jana purlkapurika. Wapaya kamparru yapa-patuku nyanungurra-kurlu. Kangka watiya jukati yangka kujanpa kangurnu Yijipi-ngirli yangka kujanpa ngapa pakarnu karru Niilirla. Yanta yaruju!

⁶ Yanta pirli wiri-kirra Jayinayi-kirra. Yalirla kapunpa yarturlu wiri nyanyi. Kapurna yarturlu yalirlaju kamparru karrimi nyurrurlaku. Jukati-kirlirli pakaka yinyaju yarturlu. Ngula kapu ngapalku wilypi-pardimi, ngula kapulu yapangu ngapa ngarni.” Junga-juku, Mujujurlu purda-nyangu YAAWIYI, yaninjarla pakarnu yarturluju kujalpalu purlka-paturlu nyangu. Ngula-jangka, ngapa karlijalku pirli-jangka. ⁷ Mujujurlu ngurra yinyaju yirdi-manu ‘Maaja’, yirdi ngulaju ‘Kapurunju Panu’. Junga kujaju. Yinyarra Yijirali-pinki kujalpalu ngapa-wangu nyinaja, kapuru nyinanjarlalu-nyanu payurnulu, “YAAWIYI-ji mayi palka-juku ngalipa-kurluju? Warrawarra-kanyi-jiki mayi kangalpa?” Mujujurlu yirdi-karirla yirrarnu ngurraku yinyakuju ‘Miripa’, ngulaju yirdiji ‘Yapaju Kulu-nyayirni’.

Yijirali-pinkili kulu-kurra-jarrija Yamili-wati-kirli

⁸ Kujalpalu Yijirali-pinki nyinaja-juku Ripirdimiria, Yamili-patulu-jana kulu jangkardu yanurnu. ⁹ Mujujurla wangka Jajuwaku, “Milaka-jana wati-patu

* 16:34 Ark of the Covenant

yungunkulu-jana kulu jangkardu yani Yamili-patuku. Jukurra kapurna yani pirli yali-kirra karrinjaku. Kapurna jukati kanyi yangka kujaju Kaaturlu yungu mardarn-injaku. Kapurna watiya yinyaju mardarni, manu kapurna jiily-ngarrirni nyurrurla-kurra yungunkulu-jana kulungku pinyi.”

¹⁰ Junga-juku, Jajuwarluju Mujujuju purda-nyangu, milarnu-jana wati-patu kuluku Yamili-patuku. Kulukungarnti, Mujujuju warrkarnu pirlingka Yarunu-kurlu manu wati jinta-kari-kirli yirdiji Yiiru-kurlu. ¹¹⁻¹² Kankarlu-manu jukati rdakangku, ngu-lalpa mardarnu jurrungka kankarlarra. Kujalpa watiya kujarlu mardarnu, Yijirali-pinkirlijilpalu-jana pungu Yamili-patuju. Mujujuju purka-pardu, manu rdakajulpa mata-jarrija. Kula nyarrparlu mardakarla jukatiji kankarlarra-kariji. Kuja rdaka kanunju-jarrija jiily-ngarrirninja-wangu, Yamili-paturlulpalu-jana pungu Yijirali-pinkiji. Kuja-kujakuju, Yarunurlu manu Yiirungku-pala manu wiri-jarlu yarturlu, manu yirrarnu-pala Mujuju-wana nyanunguku nyinanjaku. Ngula-jangka, Yarunurlu manu Yiirungku-pala puuly-mardarnu Mujuju-kurlangu rdaka yungu mardarni-jiki jukatiji yangka kujalpalu-nyanu wati-paturlu pakarnu-juku. Yarunujulpa jungarni-purdanji Mujujukuju karrija, manu Yiirujulpa jampu-purdanji karrija. Kujarlu-jukulpa-pala Mujuju-kurlangu rdaka-jarraju puuly-mardarnu yangka kuja wanta yukajarra. ¹³ Kujarlunyalu-jana Jajuwarlu manu nyanungu-nyangu warrmarlarluju muku pungu Yamili-patuju.

¹⁴ Ngula-jangka, YAAWIYI-rla wangkaja Mujujuku, “Yirraka yimi puku-kurra nyampu-kurlu kulu-kurlu yungulu yapangku ngaka manngu-nyanyi wajawaja-maninja-wangurlu. Warrardarla yimi-ngarrika Jajuwaku nyampuju yimi. Wangkayarla kapurna-jana muku pinyi Yamili yapa-patu, kula jintarlangu wankaru nyina nyampurla walyangka!”

¹⁵ Ngula-jangka, Mujujurlu pirli-wati murnju-yirrarnu yurturlurla pulka-pinjaku YAAWIYI-ki. Ngurra yinyaju yirdi-manu ‘YAAWIYI NIIJP’. Yirdi nyampuju ngulaju ‘YAAWIYIJI NGARLKINPA NGAJU-KUJU’. ¹⁶ Ngula-jangka, Mujuju wangkaja, “Nga-julurlulparna mardarnu ngaju-nyangu jukati, manurna jiily-ngarrurnu kankarlarra yangka-kurra kuja-ka YAAWIYI nyina. YAAWIYI-rla kapu-jana warrarda pinyi Yamili-patuju tarnngangku-juku!” ...

19

YAAWIYI-rla wangkaja Mujujuku pirli wararrarla Jayinayirla

¹⁻² Ngulalu Yijipi yampinjarla yanu yapangku Yijirali-pinkirli, yaninja-yanulpalu wurna-juku kirntangi-jarraku jirramaku, manu parra-pardu-karirlajulu yukajarra Jilja-kurra yirdi-kirraju Jayinayi-kirra. Kulkurrulu ngurrara-karirla yirdingka Ripirdimirla ngunajarra. Kujalu ngakalku yukajarra Jayinayi-kirra, ngunajalu ngayirni pirli wararrarla yirdingka Jayinayirla. ³ Mujujurla warrkarnu pirlingka YAAWIYI Kaatuku. Ngularla purlajalku Mujujuku pirli yinya-ngurlu kankarlungurlu, manurla wangkaja nyanunguku, “Nyampunya-jana wangkaya wungu-warnuku Jakupu-kurlangukuju yapaku Yijirali-pinkikiji, ⁴ ‘Nyurrurlarluju kankujulu manngu-nyanyi-yijala kujarna-jana yapa Yijipi-wardingki-patu murrumuru-manu-nyayirni. Milya-pinyi-jala kankujulu yangka kujarna-nyarra nguru-yirrarnu Yijipi-ngirli. Muurlparlurna-nyarra kangurnu ngurrara nyampu-kurraju. Warrawarra-kangulparna-nyarra wurnaju kujalpankulu wapaja warlawurru ngati-nyanu-piyarlujuku yangka kuja kajana witawita nyanungu-nyangu warrawarra-kanyi kuja kalu paarr-pardinjaku pinarri-jarri. Ngula-piyarlu-yijalalparna-nyarra warrawarra-kangu. ⁵ Purda-nyangkalkujulu wurra-maninja-wangurlu, manulu jungangku puraya kuruwari ngaju-nyangu! Panu yapa ngurrara-kari ngurrara-kari kajulu nyinami ngajuku, kala kajikankujulu yalyangku purda-nyanyi, kapurna-nyarra milarni, kula

ngularra yapa panu-kari. ⁶ Yungunkujulu purda-nyanyi manu purami ngaju-mipa. Kapunkujulu panu warrki-jarrimi ngajuku maralypikingarduyu-piyalku.’ Kujanya-jana wangkaya Yijirali-pinkiki.”

⁷ Ngula-warnuju, Mujuju pina jitinja-yanu kaninjarra-kari pirlingka, manu-jana purlkapurlka wiriwiri warru turnuturnu-manu. Muku-jana yimi-ngarrurnu yangka nyarrpa kujarla nyanunguku wangkaja YAAWIYI pirlingka yinyarla. ⁸ Ngula-jangka, wangkajalurla Mujujuku, “Ngulaju ngula-juku. Nyiyarninykijarra kuja-nganpa wangkaja YAAWIYI, kapurnalu yalyangku purda-nyanyi. Kapurnalurla nyinami manu warrki-jarrimi nyanungu-mipaku.” Ngula-jangkaju, Mujuju pirlingka kankarlarra pina warrkarnu, manurla wangkaja YAAWIYI-ki, “Yapa nganta kalu wangkami kapungkulu nyinami manu warrki-jarrimi nyuntu-mipaku.”

⁹ Ngula-jangka, YAAWIYI-rla wangkaja Mujujuku, “Mangkurdu marungka kapurnangku kutu nyuntuku yanirni, manu kapurnangku wangkami. Yapangkaju kapujulu purda-nyanyi-yijala kajirnanngku wangkami. Nyampu kuja karnangku wangkami, ngulaju yangka yapa yungungkulu wala warrarda nyinami nyuntuku.” Ngula-jangka, Mujuju jitinjarla pina-yanu pirli-jangka kujalpalu yapa nyinaja. Muku-jana yimi-ngarrurnu yangka nyarrpa kujarla nyanunguku wangkaja YAAWIYI.

¹⁰ Ngula-jangka, Mujuju pina-warrkarnu kankarlarra pirli wararra-kurra, manurla YAAWIYI wangkaja nyanunguku, “Yaninjarla-jana wangkaya yapaku yungulu wurdujarra-jarri jalangurlu manu jukurraru ngajuku nyanjaku. Wangkaya-jana yungulu nyanungurra-nyangu jurnarrpa parljirni. ¹¹ Parra jukurra-kari-warnurla, ngaju YAAWIYI kapurna yanirni kaninjarra-kari kankarlarra-jangka nyampu-kurra pirli wararra Jayinayi-kirra. Yapa panungku kapujulu nyanyi yaninjarni-kirra. ¹² Pirli wararrarlajulu yarti warru jaarl-yirra, manulu-jana kurnta-ngarrika yalumpungurluju. Kaji nganangku pirli wararra marnpirni, ngulajulu punga tarnngakurra.* ¹³ Marnpirninja-wangurlu ngarili kutu-punga tarnngakurra pirli-kirlirli marda purnarra-kurlurlu nyurrurla-nyangu-kurlurlu. Junga, kajili yapangku manu nyiyarlangurlu pirli wararra marnpirni, ngulaju kapulu palimi. Kala kajinkili purda-nyanyi kurlumpurrngu purlanja-kurra kilji-kirra, ngula-jangkaju yungulu purlkapurlka wiriwiri wararrarlaju warrkarni.” Kujanyarla YAAWIYI-ji wangkaja Mujujukuju.

¹⁴⁻¹⁵ Ngula-jangka, pirli-jangka kaninjarra-kari Mujuju pina jitinja-yanu yapa-patu-kurra. Nyanungu-jana wangkaja, “Parra jukurra-kari-warnurla, Kaatu kapu kankarlarra-jangka yanirni pirli-kirra wararra nyampu-kurra. Wurdujarra-jarriyalu yungungkulu kamparru karrimi nyanungurla. Nyurrurla ngarrka, kulalu yupukarra ngunaya jalangu manu jukurra, yampiyalu-jana marnpirninja-wangurlu.” Jungajuku, ngula-warnuju yapangku jintawarlayirlili jurnarrpa nyanungurra-nyangu parljurnu. Wurdujarra-jarriyalu parra-jarraku.

¹⁶ Parra-karirla, mungalyurru karrikarri-wangulpa maarrmaarr-manu, manulparla ngapaku maarr-maninjarla wangkanjinarni kamparrukamparru. Yapangkulu nyangu maru mangkurdurla wapirrija pirli wararraku. Manu nganangku mayilpa kurlumpurrngu-kurlurlu kilji-nyayirni jurnu. Yapa panujulpa lani-jarrija-nyayirni! ¹⁷ Mujujurlu-jana ngurra-ngurlu nguru-yirrarnu yapaku yungulurla turnu-jarrimi Kaatuku. Yarti-wanalpalu warru karrija kanunju pirli wararrarla yukanja-wangu-juku. ¹⁸ Ngula-warnuju, YAAWIYI kankarlarra-jangka yanurnu kaninjarra-kari pirli wararra-kurra warlu wiringka. Yulyurdulparla wapirrija wararrakuju. Panu-jarlu yulyurdulpa yanu yalkiri-kirra, manu pirli wararra yinyajulpa yurnkuyurnku-jarrija-nyayirni! ¹⁹ Yinya kurlumpurrngu kujalpa jurnu, ngulajulpa kilji-jarrinja-yanu. Mujujulparla wangkaja Kaatuku, manulpa Kaaturlu

* 19:12 Nyangka Hebrews 12:20

yalu-manu nyanungu. Linpa nyanungu-nyanguju ngulaju yangka kuja karla ngapaku maarr-maninjarla wangkanjinarni kamparrukamparru, ngula-piya.

²⁰ Yuwayi, kankarlarra-jangka YAAWIYI yanurnu pirli wararra-kurra yinya-kurra kankarlarni-kirra, manurla kankarlarni-ngirli purlaja Mujujuku, manu rdirri-yungu Mujuju warrkarninjaku. ²¹ Ngula-jangka, YAAWIYI wangkajarla Mujujuku, “Pina-yanta kaninjarra-kari, manu-jana warnkiri-manta kajikalunyanu marda kurdar-rirdarrirli putaputa yirntirninja-yani ngajukupurdarlu nyanjakupurdarlu. Kajili kuja-jarrimi, kapulu muku palimi! ²² Warnkiri-manta-jana maralypikingarduyupaturlungu. Kamparrurluju yungulu-nyanu jungarni-mani-wiyi yungujulu kutujarrimi ngajuku. Kajilpajulu kutu-jarriyarlarni jungarni-maninja-wangu, ngajulurlu YAAWIYI-rli kajikarna-jana murrumurru-mani karrikarri-wangu-nyayirnirli!”

²³ Ngula-jangka, Mujujurla wangkaja YAAWIYI-ki, “Ngulaju ngula-juku. Junga kujaju. Yapa kulalpalu warrkakarla nyampurla pirli wararrarla Jayinayirla. Nyurrunpanganpa wangkaja kujaju, ‘Yartili warru yirraaka kanunju pirli wararra-wana yungu karri tarrukulku.’”

²⁴ Ngula-jangka, YAAWIYI-rla wangkaja Mujujuku, “Pina-yaninjanta kaninjarra-kari pirli wararrarla, manu pina-kangkarni Yarunu nyampu-kurra. Kala warla-pajikajana panu-kari maralypikingarduyupatu manu yapa ngalya-kari warrkarninjaku, kajikalunyanu marda putaputa yirntirninja-yani yarti-wanarlu. Kajilpajulu kutu-jarriyarlarni ngajuku nyanjaku, ngaju YAAWIYI-rli kapurna-jana murrumurru-mani karrikarri-wangu-nyayirnirli.”

²⁵ Junga-juku, Mujujuju jitinjarla pina-yanu panu yapa-kurra, manu-jana nyiyarningkijarra muku yimi-ngarrurnu kujarla YAAWIYI wangkaja nyanunguku.

20

Kaaturlurla yungu kuruwarri karlarla-pala Mujujuku

- ¹ Ngula-jangka, Kaatu-jana wangkaja yapaku, kuja-jana nyanunguju wangkaja:
- ² “Ngajurna YAAWIYI Kaatu kuja kankujulu pura. Ngajurna-nyarra yajarninjarla kangurnu ngurrara Yijipi-jangkaju ngulalpalu-nyarra ngulangkarlu Yijipi-wardingki-paturlu jinyijinyi-manu warrki-jarrinjaku pirijina-piya.
- ³ Ngaju-mipakulpankujulu parntarriyarla, manulpankujulurla pulka-pungkarla. Kulalu nyiyarlangu juju yirdi-manta ‘Kaatu’. Ngaju-mipaju Kaatu-pajika.
- ⁴ Nyurrurlarlu kankulu nyanyi panu nyiyarningkijarra yalkirirla manu walyangka manu ngapangka. Ngulaju ngula-juku. Kala kulalu-jana ngurrju-manta nyampurra-piya jamalya-jangka marda pirli-jangkarlungu, lawa.
- ⁵ Nyurrurlarlu marda kapunkulu-nyanu nyiyarningkijarra ngurrju-mani watiya manu pirli-jangka, ngula-jangka yungunkulu-jana marda parntarrijarla pulka-pinyi. Kujajulu yampiya! Kajinkijili yampimi, manu panu-kari nyiyarningkijarra nyampurra-piya kajinkili-jana purami, ngula-jangkaju kapurna-nyarra kulu-jarrimi-nyayirni. Kajinkili warntarla nyinami, ngula-jangkaju kapurnajurla kurdukurdu nyurrurla-nyangulku kunka-mani, nyurrurla-nyangu kurdukurdu warringiyi-patu manu kurdukurdu nyanungurra-nyangurlangu.
- ⁶ Kala yapa panu-kari kajijili yulkami, yapangku panungku kuja kajulu kuruwarri marlaja mardarni, kapurna-jana warrarda yulkami tarnga-juku. Kularna-jana yampinjarla yani.
- ⁷ Ngaju-nyangu yirdiji mukunypa. Kujarlaju, kulajulu yirdi ngajulu yirdi-manta manyungkajinta! Kajinkijili yirdi ngajulu yirdi-mani jarrwararlu manyuku, ngulaju kapurna-nyarra murrumurru-mani.
- ⁸ Ngaju-nyangu Parra-nyayirni-wangu ngulaju tarruku. Manngu-nyangkajulu parra nyampurlaju, kulajulu wajawaja-manta! ⁹ Wiyiki-kari wiyiki-kari, kajilpankulu

parra jika-palaku warrki-jarriyarla, ngulaju ngula-juku. ¹⁰ Kala Parra-nyayirni-wangu ngaju-nyangu ngulaju tarruku ngajuku. Parra nyampurla, yapajulpalu warrki-wangu nyinakarla, manulpajulurla pulka-pungkarla. Kuruwarri nyampuju jintawarlayiki nyurrurlaku manu kurdukurdu nyurrurla-nyanguku, nyurrurla-nyangu warrkiniki manu yapa-karirlanguku ngurrarakari-wardingkiki ngula kalu nyinami nyurrurlarla. Panu-jukulpankulu warrki-wangu nyinayarla Parra-nyayirni-wangurla ngaju-nyangurlaju. ¹¹ Nyiyajangkarlu karna-nyarra kuruwarri nyampuju yimi-ngarrirni? Nyurru-wiyi, ngajulurlu YAAWIYI-ri, nyiyarningkijarrarna-jana ngurrju-manu parra-patuku jika-palaku. Yalkirirna ngurrju-manu, walya manu ngaparna ngurrju-manu warrukirdikirdi nguru-kari nguru-karirla. Ngula-jangka, parra-karirla nyinajarna warrki-wangu. Ngula-jangkanyarna parra yinyaju ngurrju-pajurnu. Manurna ngurrju-manu parra tarruku yapaku.

¹² Linpangku-palangu purda-nyangka kirda-nyanu manu ngati-nyanu wilji-wangurlu! Kajinkili-jana yimirirli purda-nyanyi, ngulaju kapunkulu tarnnga nyinami ngurrararla kajirna-nyarra yinyi ngaka. Ngajujurna YAAWIYI Kaatu kuja kankujulu pura.*

¹³ Yampiyalu-nyanu tarnnga-kurra pakarninja-wangurlu!* *

¹⁴ Nyuntu kajilpanpa nyinayarla palka-kurlu yupukarra, kula kalykuru-jarriya yapa jinta-kari-kirli!*

¹⁵ Kularla purungku jurnta manta nyiyarlangu yapa jinta-kariki!*

¹⁶ Kula warlka wangkaya yapa jinta-kari-kirli kuwurturla!*

¹⁷ Nyurrurla wati-patu, kaji wati-kari kutu nyinami nyurrurlarla yuwarli nyanungu-nyangurla, kula manngu-nyangka nyarrparlu yungunparla yuwarli nyanungu-nyangu jurnta kanyi. Manu kula manngu-nyangka yangka nyarrparlu yungunparla nyiyarningkijarra jurnta kanyi nyanunguku, yangka nyanungu-parntarlangu marda warrkini nyanungu-nyangurlangu marda pulukurlangu manu tangkiyi nyanungu-nyangurlangu. Jalajala-wangulu nyinaya nyampurrakuju! Yalumpurraju wati-kariki.*

Nyampurra kuruwarri yungulpankulu purayarla tarnngangu-juku!”

Kuja-jana Kaatu jitinjarla yanurnu kutu yapa-kurra, ngulajulu lani-jarrijalku

¹⁸ Yapa Yijirali-pinkijilpalu warru karrija-juku yinyarla pirli wararrarlaju kahunjuju. Purda-nyangulu linpa kuja karla ngapaku kamparrukamparru maarrmaninjarla wangkanjinarni, manulu purda-nyangu kurlumpurrngu yangka kujalpa kiljingki jitrninjinarnu jamirrkarku. Manulu nyangu yurppurlu yulyurdu kujalpa yulyurdu-pardija kankarlarra-kari pirli kankarlarni-jangka. Nyampurra kujalu nyangu, lani-jarrijalu manulu wurnturu-jarrinja-yanu pirli wararra-jangkaju, manulpalu wurnturulku karrija. ¹⁹ Ngula-jangka, wangkajalurla Mujujuku, “Kajinpa-nganpa wangkami, kapurnangkulu purda-nyanyi. Kala kaji-nganpa Kaatu wangkami, ngulaju kapurnalu muku palimi.”

²⁰ Mujuju-jana wangkaja, “Kulalu lani-jarriya nyurrurlaju! Kaatu yanurnu nyampukurra yungu-nyarra waalparrirni kajinkili nyanungu-mipa-japa purami. Nyanungu kanyarra ngampurra nyinami yungunkulu nyanunguju warrarda manngu-nyanyi yirriyirirli tarnngangu nyinanja-kujaku jarrwara-kujaku.” ²¹ Kujalu yapangku

* **20:12** Nyangka Matthew 15.4, 19.19, Mark 7.10, 10.19, Luke 18.20 * **20:13** Nyangka Genesis 9.6 * **20:13** Nyangka Matthew 5.21, 19.18, Mark 10.19, Luke 18.20, Romans 13.9, James 2.11 * **20:14** Nyangka Matthew 5.27, 19.18, Mark 10.19, Luke 18.20, Romans 13.9, James 2.11 * **20:15** Nyangka Matthew 19.18, Mark 10.19, Luke 18.20, Romans 13.9 * **20:16** Nyangka Matthew 19.18, Mark 10.19, Luke 18.20 * **20:17** Nyangka Romans 7.7, 13.9

nyampu purda-nyangu, karrija-jukulpalu wurnturu-juku pirli wararra-ngurlu yinya-ngurluju. Mujuju-mipa yanu kutuju mangkurdu munga-piya-kurra kujalpa nyinaja Kaatu....

22-26 ...

24

Yijirali-pinkilirla wangkaja Mujujuku kapulu purda-nyanyi YAAWIYI kaji-jana nyiyarningkijarra yimi-ngarrirni

¹ ... YAAWIYI-rla wangkaja Mujujuku pirli wararra-ngurlu kankarlarni-ngirli, “Yaninjarla-jana maninjinta Yarunu, Natapa, Piyu manu yangka 70-pala wiriwiri Yijirali-pinki. Warrkakarnili pirli warrara nyampurla panu-juku, kala kulajulu kutujarriya ngajuku. Wurnturu-karrikarrijili karriya, ngulajulu parntarrinjarla pulka-pungka ngajuku. ² Mujuju, nyuntu-mipa kajikanpa kutuju ngaju-kurraju yanirni. Warla-pajika-jana panu-kari pirlingka warrkarninja-kujaku.”

³ Ngula-jangka, Mujujurlu-jana yapa-patu yimi-ngarrurnunjunu kujarla nyiyarningkijarra YAAWIYI wangkaja. Nyanungurrurla wangkaja, “Ngurrju kujaju. Nyarrpa kujangu YAAWIYI wangkaja, kapurnalu purda-nyanyi.” ⁴ Ngula-jangka, Mujujurlu puku-kurra yirrarnu nyiyarningkijarra kujarla YAAWIYI wangkaja. Mungalyurru rangkarrkurlu turnungka-jana yarturlu-patu wiri murnju-yirrarnu yurturlarla kutu pirliliki. Ngula-jangka-jana 12-pala pirli lalya kirrirdi-wati manu, ngula-jana jukajuka-yirrarnu kanardirla. Nyampurra 12-pala pirli-wati ngulaju 12-palaku turnu-warnu-patuku kujalpalu Yijirali-pinki nyinaja. ⁵ Ngula-jana Mujujurlu yilyaja wati-patu kurdu-warnu-patu pulukuku pinjaku. Nyampurra puluku-watijili-jana purraja pirlingka yurturlurla YAAWIYI-ki pulka-pinjaku. Ngarili-jana ngalya-karimipa pangki parrirninjarla purraja kuyuju pirlingkaju YAAWIYI-kiji. Ngula-jangka, yapa-paturlulu ngarnu muku kuyuju turnungka jintangka. Manngu-nyangulpalu kujalpalu rarralya nyinaja jintangka turnu-warnurla. ⁶ Kujalu-jana puluku pungu, Mujujurlu ngalya-kari yalyu maninjarla winjurnu parraja-patu-kurra, ngalya-kari yalyuju winjurnu pirli-kirra yarturlu-patu-kurra. ⁷ Ngula-jangka, Mujujurlu manu puku yangka kuja kamparrurlu-wiyi yirrarnu YAAWIYI-kirlangu kuruwarr-kirli kuja-jana yapa-patuku wangkaja. Milki-jana riiti-manu kiljingki yungulu yapangu purda-nyanyi. Ngula-jangka, yapajurlurla wangkaja, “Nyiyarningkijarra kuja wangkaja YAAWIYI nyampurla pukungka, kapurnalu purda-nyanyi.”

⁸ Ngula-jangka, Mujujurlu manu-jana parraja-patu yalyu-kurlu, ngula-jana yalyu kujurnu yapa-patu-kurra. Wangkaja-jana, “YAAWIYI-rli-ngalpa ngarrurnu kapungalpa tarnngangu-juku warrawarra-kanyi. Nyurrurlankulu wangkaja kapunkulu nganta tarnngangu-juku purda-nyanyi nyarrpa kuja-nyarra nyanungu nyiyarningkijarra wangkaja nyampurla pukungka. Kujarlanyarna-nyarra yalyuju kujurnu.”*

⁹ Ngula-jangka, Mujuju, Yarunu, Natapa, Piyu manu 70-pala wiriwirili warrkarnu pirli-kirra. ¹⁰ Yinyarlalu nyangu Kaatuju yangka kujalpalu Yijirali-pinkirli puraja. Wirliyarlalu nyanungurla kanunju nyangu yirdiyi-piya yukuriyukuri-piya. ¹¹ Junga kujaju! Jungalu nyangu wiriwirirliji Kaatuju. Kala kula-jana pungu. Ngula-jangkalu ngarnu miyi manu ngapa.

YAAWIYI-rlirla pirli lalya-jarra Mujujuku yungu nyanungu-nyangu kuruwarr-kirli

¹² YAAWIYI-rla wangkaja Mujujuku, “Warrkakarni ngaju-kurra pirli-wana. Par-dakaju ngajuku, kapurnangu yinyi pirli lalya-jarra. Nyampu-jarra pirli-jarrarlarna yirrarnu kuruwarr manu yimi ngaju-nyangu yapaku pina-jarrinjaku.”

* 24:8 Nyangka Hebrews 9.20

13-14 Ngula-jangka, Mujuju-jana wangkaja wiriwiriki, “Nyurrurlalu nyinaya nyampurla-juku purdangirli. Yarunu manu Yuuru kapu-pala nyina nyampurla-juku nyurrurla-kurlu. Kajili-nyanu yapa kulu-jarri nyiya-ngurlu, yungulu-jana nyanungu-jarraku wangkami. Jajuwa-mipa karna kanyi kurdungurlu ngaju-kurluju.” Junga-juku, Mujujurlu-nyanu manu Jajuwa, manu-pala yanu pirli wararra tarrukukurra Jayinayi-kirra. Kuja-pala yinya-kurra-jarrija, Mujujurlu Jajuwaju purdangirli yampinja-yanu, ngula pirlingka nyanungu-mipa warrkarnu.

15 Ngula Mujuju warrkarnu pirli-kirra, mangkurdurla wapirrija pirlidikiji. 16 Junga, YAAWIYI-lpa palka nyinaja mangkurdurla yartarnarri wiri-kirli. Mangkurdurla wapirrija pirliki jika-pala parraku. Parra-karirla YAAWIYI-rla wangkaja Mujujuku mangkurdu-ngurlu. 17 Yijirali-pinkirilpalu nyangu Kaatu-kurlangu yartarnarri wurnturu-ngurlurlu. Yartarnarri yinyaju warlu wiri-piyalpa jankaja kankarlarni pirlu wiringka. 18 Mangkurdurla wapirrija Mujujurlanguku. Nyanunguju nyinaja kankarlu 40-pala parraku manu 40-pala mungaku....

31

YAAWIYI-jana wangkaja yungulu nyinami warrki-wangu Jarrirtiyirlaju yangka Parra-nyayirni-wangurla

12 ...YAAWIYI-rla wangkaja Mujujuku, 13 “Wangkaya-jana Yijirali-pinkiki, ‘Purayalu jungangu kuruwarri ngaju-nyangu Parra-nyayirni-wangu-kurlu. Jalangu-jangka, Jarrirtiyi-kari Jarrirtiyi-kari yungunkujulu yapangu manngu-nyanyi ngajulu kuja karna-nyarra warrarda warrawarra-kanyi. Ngula-jangka, yungunkujulu milya-pinyi ngajuju YAAWIYI kuja karna-nyarra yapaju jungarni-mani.

14 ‘Jarrirtiyi kula parra-kari-piya, lawa. Jarrirtiyiji ngulaju ngajuku. Kaji ngana-puka warrki-jarri Jarrirtiyirla, ngulalu punga yinyaju yapa! Kulalpa nyinakarla nyurrurla-kurlu. 15 Warrki-jarriyalu Palya-ngurlu Purayiti-kirra-mipa. Ngurrju kujaju. Kala Jarrirtiyi-kari Jarrirtiyi-kari, nyinayalu warrki-wangu. Jarrirtiyi ngulaju kaju ngajuku karri yungunkujulu manngu-nyanjarla pulka-pinyi. Kaji ngana-puka warrki-jarri Jarrirtiyirla, ngulalu punga! 16 Jalangu-jangka yungunkulu manngu-nyanyi nyampu yimi kuja karna-nyarra yimi-ngarrirni Jarrirtiyi-kirli. Manngu-nyangka warrardalu ngaju-nyangu yimi wajawaja-maninja-wangurlu yungurna-nyarra milya-pinyi kuja kankujulu wala nyina-juku ngajuku. 17 Kajinkili warrarda manngu-nyanyi ngaju-nyangu yimi Jarrirtiyi-kirli, ngula-jangka kapurna-nyarra warrawarra-kanyi warrarda. Yangka kujarna walya, yalkiri manu nyiyarningki-jarra ngurrju-manu, ngurrju-manurna jika-pala parraku. Parra-karirla nyinajarna wurdungu-nyayirni warrki-wangu. Kujarlanya nyurrurlaju Jarrirtiyi-kari Jarrirtiyi-kari nyinayalu warrki-wangu.’ ”

18 Ngula-jangka, YAAWIYI-rla wangkanjaku lawa-jarrija Mujujuku Jayinayirla. Yungurla pirlu lalya-jarra nyanungu-nyangu kuruwarri-kirli. Kaaturlu nyanungurlu yirrarnu nyampuju kuruwarri rdaka nyanungu-nyangu-kurlurlu.

32

Yijirali-pinkilirla parntarrija pulukuku kujalu ngurrju-manu kawurlu-jangka

1 Mujujuju Pirlu Wararrarla Jayinayirla-juku nyinaja yaninjarni-wangu-juku. Ngalurla yapa-patuju yanurnulku Yarunuku, manu wangkajalurla, “Yuwa, nyarrpa-jarrimi-ka Mujujuju? Nyiya-jangka kula pina-yanurnu? Nyanungurlunya-nganpa kangurnu Yijipi-jangkaju. Marda palijalku. Yarunu, ngurrju-manta-nganpa juju watiya-jangka marda pirlu-jangka marda kawurlu-jangka marda yungu-nganpa milki-yirrarni nyarrpara-wana yaninjaku.”*

* 32:1 Nyangka Acts 7.40

² Yarunu-jana wangkaja, “Yuwayi, yungkajulu kawurlu langa-kurlangu kuja kalu nyurrurla-parntarlu mardarni, manu kaja-nyanurlu manu yurantal-nyanurlu.”

³ Junga-juku, yapa-paturlulurla kangurnu kawurlu langa-kurlangu, manu yungulurla Yarunuku. ⁴ Yarunurlu kawurlu yirrarnu kartaku-kurra. Yirrarnu kartakuju warlukurra purranjaku winjirninjakungarntirli kawurluku. Ngula winjurnu nyiya-kurra mayi puluku-piya-kurra. Ngula yurrparninjarla ngurrju-manulku puluku kawurlu-jangka. Ngula-jangka, Yarunu-jana wangkaja yapaku, “Nyampunya! Nyangkalu! Nyampurlunya-nyarra kangurnu Yijipi-ngirli!”

⁵ Ngula-jangka, Yarunurlu pirli-wati-jana murnju-yirrarnu yurturlurla kamparru kawurlu pulukurla, wangkaja-jana yapa-patukuju, “Jukurra kapurlipa turnu-jarri nyampurla purlapa wiriki, kapurliparla yunparninjarla wirntimi YAAWIYI-ki!”

⁶ Parra-karirla yapajulu yakarra-pardija mungalyurru-nyayirni, ngulalu-jana puluku-patu manu. Ngalya-kari pulukulu-jana muku purraja linji-karda ngulangka pirlingka yarturlu-paturla YAAWIYI-ki nganta pulka-pinjaku. Ngalya-kari pulukulu-jana pangki parrirninjarla purraja yungulu ngarni Kaatuku yati-wangkanjaku. Yapangkulu ngarnu kuyuju yurturlu-kari yurturlu-karirla, pamarlangulpalu ngarnu. Ngula-jangkalpalu-nyanu kalykuru-jarrijalku pama-jangkaju.*

⁷ Kuja-puru, YAAWIYI-rla wangkaja Mujujuk, “Jitinjarla yanta pina nyampungurlu pirli wararra-ngurlu yapa-patu-kurra yangka kujanpa-jana kangurnu Yijipi-ngirli. Maju-manu-nyayirnilinyanu. ⁸ Lawa, kula kalu purami kuruwarri ngajunya kujarna-jana wangkaja. Ngarili witaku-mipa puraja. Ngulalu karlirr-yanu ngaju-kujaku. Ngurrju-manulu-nyanu puluku kawurlu-jangka, parntarrijalurla. Ngulalu purrajalku nganta kuyu pulukuku pulka-pinjaku. Manu Yarunu-jana wangkaja, ‘Nyurrurla Yijirali-pinki, nyangkalu nyampu juju puluku kawurlu! Nyampurluju kuja-nyarra kangurnu Yijipi-jangka!’ ”

⁹ Ngula-jangka, YAAWIYI-rla wangkaja Mujujuk, “Milya-pinyi karna-jana nyampuju yapa-patu kuja kalu jurru marntarla nyina. ¹⁰ Ngajujurna kulu-nyayirni, kapurna-jana muku pinyi. Kulaju warla-pajika! Kularna-jana nyuntu-parnta manu nyuntu-nyangu kurdukurdu pinyi, lawa. Nyuntu-nyangu-jangka kapulu yapa panujarlurla palka-jarrimi.”

¹¹ Mujujurlu warlkurnu YAAWIYI-ji, “Waraa, YAAWIYI! Kula-jana kulu-jarriya yapa-patuku! Nyampurraju yangka-patu-juku yapa-patu kujanpa-jana kangurnu Yijipi-jangka nyuntu-nyangu yartarnarri-kirlirli! ¹² Kajinpa-jana muku pinyi, kapulu Yijipi-wardingki-patuju kuja wangkami, ‘YAAWIYI-rla-jana kangu Yijipi-jangka Yijirali-pinki jilja-kurra. Kala ngari-jana yulyurlku-yirrarnu. Kangu-jana ngari yungu-jana muku pinyi pirli wararrarla.’ Kujanya kapulu wangkami. Kula-jana kulu-jarriya, kula-jana muku punga! ¹³ Manngu-nyangka-jana Yipuruyamu, Yijaki manu Jakupu. Nyurru-wiyinpa-jana wangkaja, ‘Kapunkulu panu-nyayirni kurdukurdu mardarni, manu yaparla-nyanu. Kapulu nyina panu-nyayirni yanjilypiri kuja kalu nyina yalkirirla-piya. Kapurna-jana walya nyampu yinyi, kapu-jana nyanungurrakulku karrimi tarnga.’ Kujarlunyanpa-jana janku-pungu.” ¹⁴ Ngula YAAWIYI-rla kuja-kurra purda-nyangu Mujuju, yunjumu-kari-jarrija manu purda-nyangu. Kula-jana yapaju muku pungu.

¹⁵ Ngula-jangka, Mujuju kanunju-yanu pirli wararra-ngurluju, kangu-palangu pirli lalya-jarra. Yinyarlaju YAAWIYI-rla yirrarnu nyanungu-nyangu kuruwarri kamparru-purdanji manu purdangirli-purdanji. ¹⁶ Kula-palangu Mujujurlu pirli-jarrajaku ngurrju-manu, lawa. Kaaturlu-palangu ngurrju-manu, ngula kuruwarri yirrarnu pirli-jarrarla.

* 32:6 Nyangka 1 Corinthians 10.7

¹⁷ Ngulalpa Mujuju yanurnu pirli wararra-jangka, ngula nyangu Jajuwa kulkurru. Jajuwarlu-jana yapa-patu purda-nyangu purlanja-kurra, ngularla wangkaja Mujujuku, “Yuwa! Marda kalu-nyanu Yijirali-pinkirli kulungku pakarni!”

¹⁸ Mujujurla wangkaja, “Lawa, kula kalu purlami kulu-jangka wina, manu kula karna-jana purda-nyanyi yulanja-kurra. Purda-nyanyi karna-jana yunparninja-kurra.”

¹⁹ Ngula Mujuju kutu-jarrija ngurra-kurra, nyangu yangka puluku kawurlu-jangka. Ngula-jana yapa-patuju nyangu wirntinja-kurra. Kujarlunyalu kulu-manu-nyayirni. Ngula pirli-jarraju kujurnu walya-kurra, manu rdilyki-pungu-palangu pirli wararra-wana. ²⁰ Ngula-jangka manu yangka puluku kawurlu-jangka yangka kujalunyanu yapangku ngurrju-manu. Warlungka yirrarnu ngapa-piya-jarrinjaku. Ngula-jangka, winjurnu walya-kurra walyka-jarrinjaku. Ngula maninjarla puyu-pinjarla yurrrarnulku walya-piya-karda. Ngula kawurlu yurrrarninja-warnu walyaju ngapa-kurra kujurnu, ngula-jana Yijirali-pinki jinyijinyi-manu ngapa ngarninjaku.

²¹ Ngula-jangka, Mujujurla wangkaja Yarunuku, “Nyiya-jangkanpa-jana nyampuju yapa kangu warntarlarlu YAAWIYI-kijaku nyampu-kurlurlu puluku-kurlurlu? Kujaju maju! Kulangkulu nyuntu jinyijinyi-manu. Lawa-ngarrikarlanpa-jana yampinjaku!”

²² Yarunurla wangkaja Mujujuku, “Nyuntuju ngaju-nyangu paaju. Kulaju kulu-jarriya! Milya-pinyi kanpa-jana nyampurraju warrarda kalu manngu-nyanyi maju nyiyarningkijarra. ²³ Wangkajajulu, ‘Mujujurlu-ngalpa kangurnu Yijipi-jangkaju, kula karnalu milya-pinyi nyarrpara mayi nyanunguju. Ngula-ngalpa ngurrju-manta juju watiya-jangka marda pirli-jangka marda kawurlu-jangka yungu-ngalpa milki-yirrarni nyarrpara-wana yaninjaku.’ ²⁴ Ngularna-jana wangkaja yapa-patuku, ‘Yuwayi, yalyimantalu kawurlu langa-kurlangu, waninja-kurlangu manu rdaka-kurlangu, manu yungkajulu ngajuku.’ Ngulajulu yungu muku kawurluju. Ngularna kujurnulku warlukurra, ngula kawurlu pulukulku palka-jarrinjarla wilypi-pardija.”

²⁵ Mujujurlujulpa-jana nyangu yapa-patuju wirntinja-kurra manu purlanja-kurra warungka-wati-piya. Yarunurlu kula-jana yapa-patuju kuja-kurraju warla-pajurnu. Mujuju-nyanu wangkaja, “Waraa! Yapa panu-kari kuja kalu-ngalpa nyurunyuru-jarri, kapulu-ngalpa nyanjarla yinka ngarlarrimi ngalipakuju!” ²⁶ Ngula-jangka, Mujuju yaninjarla karrijalpa kiirtirla yangka kamparru ngurrangka. Purlaja-jana yapa-patuku, “Yuwa! Ngana-puka kuja-ka ngampurra YAAWIYI-ki puranjaku nyina, karriyalu ngaju-wana!” Ngula Liipi-kirlangu yurturlu-jangka yaninjarla karrija Mujuju-wana. ²⁷ Ngula-jangka, Mujuju-jana wangkaja wati-patuku Liipi-kirlangu-patukuju, “YAAWIYI ngulaju Kaatu yangka kuja karlipa ngaliparlu Yijirali-pinkirli pulka-pinjarla purami. Nyampunya kanyarra wangka, ‘Nyurrurlarlu wati-paturlu mantalu-nyanu junma kurrirdi-wati. Ngula-kurlu warrulu wapaya ngurra-wana, manu pungkalu-jana nyurrurlakupurdangka manu wungu-warnu kuja kankulu-jana milya-pinyi.’ ” ²⁸ Yinyarra yapa-patu Liipi-kirlangu-paturlulu purda-nyangu Mujuju. Junma maninjarlalu-jana yapaju pungu, pungulu-jana 3,000-pala wati-patu. ²⁹ Ngula-jangka, Mujuju-jana wangkaja Liipi-kirlangu-watikiji, “Jalangu, nyurrurlarlunkulunyanu yungu YAAWIYI-kirra yungunkulurla warrki-jarrimi Kaluku Tarrukurla maralypikingarduyu-piya. Pungunkulu-jana nyurrurlakupurdangka manu kaja-nyanurlangu. Kuja-jangka YAAWIYI-ji kanyarra wardinyi nyina, kapunkulurla maralypikingarduyu nyina nyanunguku.”

³⁰ Parra-karirla, Mujuju-jana wangkaja yapa-patuku, “Nyurrurlajunkulu majungkarrija-nyayirni. Jalanguju kapurna-nyarrarla wangkami YAAWIYI-ki. Kajirnarla wangkami, marda kapu-nyarra yawuru-jarrimi. Kaji-nyarra yawuru-jarrimi, kapunkulurla nyanungukulku pina-nyinami wungu-warnulku.” ³¹ Ngula-jangka, Mujujurla yaninjarla wangkaja YAAWIYI-ki, “Nyampurra yapa-patulu majungkarrija-

nyayirni. Ngurrju-manulu-nyanu juju puluku kawurlu-jangka yungulurla parntar-rinjarla pulka-pinyi. ³² Kula-jana punga wiyarrpa-wati, yawuru-jarriya-jana kulu-wangu. Marda kapunpa-jana pinyi-jiki. Kula-jana punga, ngajuju punga yungurna-jana palinjarla kunka-pardi. Ngariji mirrika ngaju-nyangu yirdi kujanpaju puku wiringka yirrarnu yapa panu-kurlu nyuntu-nyangu-kurlu.”

³³ YAAWIYI-rla wangkaja Mujujuku, “Ngana-puka kaji majungka-jarrinjarla warn-tarla yani ngaju-kujaku, kapurna mirriri puku-jangkaju yirdiji. ³⁴ Yanta pina-jana yapa-patuku, manu nguru-yirraka-jana ngurra-kurra kujarnangu kamparru-wiyi wangkaja. Ngaju-nyangu marramarraru kapungku milki-yirrarni nyarrpara-wana yaninjaku. Kapurnajurla kunka-mani yapaju kujalu majungka-jarrija.”

³⁵ YAAWIYI-rli-jana yapaju nyurnu-manu-nyayirni yangka kujalu Yarunu jinyijinyi-manu pulukuku ngurrju-maninjaku kawurlu-jangka....

33

Mujujurla wangkaja YAAWIYI-ki Kaluku Tarrukurla

⁷ ...Mujujurlu kaluku wurnturu yirrarnu kujalpalu Yijirali-pinki nyinaja. Nyanun-gurlu yirdi-manu ‘Kaluku Tarruku’. Kujalu yapa ngampurpa nyinaja YAAWIYI-ki payirninjaku, ngulaju kalalu ngurra yampinjarla wurnturu-yanu Kaluku Tarruku-kurra. ⁸ Kuja kala Mujuju yanu Kaluku Tarruku-kurra, yapaju kalalu karrinja-pardija muku, karrija kalalu muku tuwa-wana kaluku nyanungurra-nyangurla. Ngula kalalu warrarda tarda-nyangu kuja yukajarra Kaluku Tarruku-kurra. ⁹ Ngula Mujuju kala yukajarra Kaluku Tarruku-kurra, mangkurdu kala yanurnu kirrirdimpayi, ngula kala karrija kamparru tuwa-wana Kaluku-kurlangurla. Kujalpa mangkurdu karrija, YAAWIYI kalarla wangkaja Mujujuku. ¹⁰ Yapangu kalalu nyangu mangkurdu, karrija kalalpa kutu Kaluku Tarruku-wana. Ngula kalalpalu kaluku nyanungurra-nyangu-wana karrija, ngula kalalurla YAAWIYI-ki pulka-pungu. ¹¹ Kaninjarni Kaluku Tarrukurla, YAAWIYI kalarla wangkaja Mujujuku. Kalalpa-pala-nyanu nyangu kujalpa-pala-nyanu wangkaja yangka yapa kuja kalu-nyanu jarnkujarnku wangkami. Ngula-jangka, Mujujuju kala pina-yanu ngurra-kurra. Jajuwa kalalpa nyinaja-juku Kalukurla-juku yampinja-wangu. Jajuwaju Mujuju-kurlangu rdarrkanpa kurdun-gurlu.

¹² Ngula-jangka, Mujujurla wangkaja YAAWIYI-ki, “Wita yirnanngu payirni. Nyuntulunpaju wangkaja yungurna-jana nyampu yapa-patuku nguru-yirrarni Yijipi-ngirli ngurra-kari-kirra. Nganalku kapunpa yilyami ngaju-kurraju yungu warrki-jarri ngaju-kurlu? Kulanpaju kuja wangkaja. Nyuntulunpaju ngaju wangkaja yangka kamparru-wiyi milya-pinyi nganta kanpaju ngula kanpaju wardinyi nyina. ¹³ Kujaju ngurrju-nyayirni! Kajinpaju wardinyi ngajuku nyina, wangkayaju nyarrpa-jarri kapunpa. Ngula-jangka kapurnangu milya-pinyilki. Ngula-jangka yungurnangu miyalu wardinyi-mani warrarda. Kula-jana wajawaja-manta nyampu yapa-patu. Nyuntulurlunpa-nyanu milarnu.”

¹⁴ Ngula-jangka, YAAWIYI-rla wangkaja Mujujuku, “Ngaju kapurna yani nyuntu-kurluju. Kajinkili nyuntu manu Yijirali-pinki yani yapa-kariki kuluku, ngulakungarntiji kapurna-nyarra yartarnarri yinyi yungunkulu-jana ngula-kurlurluju muku pakarni manu walku-mani. Ngula-jangkaju yungunkulu rarralypalku nyina.”

¹⁵ Ngula-jangka, Mujujurla wangkaja, “Kajinpa nyampurla-juku nyina yaninja-wangu, kula-nganpa yilyaya ngurra-kari-kirra. ¹⁶ Kajinpa nyampurla-juku nyina yaninja-wangu, kajirnalu ngurra nyampu yampimi nyuntu-wangurlu, kulangu nganangu milya-pinyi nyuntuju kuja kanpa-nganpa wardinyi nyina. Nganimpaju nyuntu-nyangu yapa. Kajirnalu yani nyuntu-wangu, kapurnalu yapa panu-kari-piya nyina, kapurnalu rdaka-jarra marlajarra nyina nyanungurra-piya.”

¹⁷ Ngula-jangka, YAAWIYI-rla wangkaja Mujujuku, “Yuwayi, kapurna yani nyurrurla-kurlu. Milya-pinyi-nyayirni karnangku, ngajujurna wardinyi-nyayirni nyuntukuju.”

¹⁸ Ngula-jangka, Mujujurla wangkaja YAAWIYI-ki, “Yungurnangku nyanyi miril-maninja-kurra nyuntu-nyangu yartarnarri-kirli.”

¹⁹ YAAWIYI-rla wangkaja, “Yuwayi, kapurnangku milki-yirrarni ngajuju ngurrju, manu kapurnangku yirdi tarruku ngaju-nyangu milki-wangkami. Ngajurna yirdiji YAAWIYI. Nganaku-puka kuja karnarla ngampurra nyina, ngulakuju karnarla mari-jarrinjarla ngurrju nyinami. Yungurnaju milki-yirrarni nyuntu-kurra.*

²⁰ Kapurnangku warla-pajirni yinngirri ngaju-nyangu nyanja-kujaku. Nganangku-puka kajiji yinngirri nyanyi, kapu palimi. ²¹ Kutu ngajulurla, yarturlu wiri-ka karri rdingki-kirli. Yanta manu karriya yinya yarturlu-wana. ²² Kapurna yarturlu-wana miril-maninja-yani. Kujakungarntiji kapurnangku yarturlu rdingkingka yirrarni. Kajirna jingijingi yanimpa, kapurnangku rdakangku wapirrimi. ²³ Ngula-jangka, kapurnangku rdakangku yampimi, kapunpaju purturlu nyanyi. Kulanpaju yinngirri nyanyi ngajuju.”

34

Mujujurlu-palangu jarnturnu pirli lalya-jarra yungu kuruwarri yirrarni

¹ YAAWIYI-rla wangkaja Mujujuku, “Jarntika-palangu jirrama-kari pirli lalya-jarra yangka kujarnangku kamparrurlu-wiyi yungu, yangka-jarra kujanpa-palangu kijirninjarla rdilyki-pungu. Kapurna-jana ngaju-nyangu kuruwarri-kari kuruwarri-kari yirrarni yinyarla pirli-jarrarlaju. ² Jukurrarlu mungalyurrurlu kangkarni-palangu pirli-jarra, yantarni ngaju-kurra pirli wararra Jayinayi-kirra, manu kapurnangku wangkami. ³ Kula yapa jinta-kari kangkarni nyuntu-kurlu, lawa. Warla-pajika-jana yapa kajikalulu yanirni kutu nyampu-kurra pirli wararra-kurra, manu-jana warla-pajika jiyipi, puluku marna ngarninja-kujaku kuja kalu pardimi kanunju pirlingka.”

⁴ Junga-juku, Mujujurlu pirli-jarra-palangu manu, jarnturnu-palangu lalya-karda. Parra-karirla warrkarnu pirli wararra Jayinayirla pirli-jarra-kurlu. Kujanyarla YAAWIYI-ji wangkaja kamparru-wiyiji. ⁵ Ngula-jangka, YAAWIYI yanurnu pirli wararra Jayinayi-kirra mangkurdurla, yaninjarla karrija Mujuju-wana, ngula-nyanu yirdi-manu ‘YAAWIYI’. ⁶ Wapaja kamparru Mujujurla, manurla wangkaja, “Ngajurna YAAWIYI Kaatu. Ngaju karna-jana warrarda mari-jarri yapakuju, manu karna-jana ngurrju nyina. Kajili warntarla nyina, kula karna-jana kapanku kulu-jarrimi, lawa. Yulkami-jiki karna-jana. Kuja karna-jana jangu-pinyi nyiyarningkijarra, kula karna-jana jurinyka-yirrarni. Warrarda karna-jana junga wangka. ⁷ Junga kujaju. Ngaju karna-jana ngurrju nyina yapa panukuju. Kuja kalu warntarla nyina, ngula-jangka kajili ngaju-kurra pina-yanirni, kula karna-jana yilyami, lawa. Yawuru-jarrimi karna-jana kulu-wangu. Kala kajili maju-juku warrarda nyina ngaju-kurra yaninjarni-wangu, kapurnaju kunka-mani-nyayirni. Kularnaju nyanungurra-mipa kunka-mani, kala nyanungurra-nyangu kurdukurdurlangu manu nyanungurra-nyangu kurdukurdu-yijala tarngangku-juku.”

⁸ Ngula-jangka, Mujujuju kapanku parntarrija walya-kurra, manurlajinta YAAWIYI-ki pulka-pungu. ⁹ Wangkajarla, “YAAWIYI, milya-pinyi-jala karna-jana nyampuju yapa panu-jarlu. Langa-pati jurru marntarla karnalu nyina. Milya-pinyi karna kuja karnalu maju warntarla nyinami. Kajinpaju wardinyi-jiki nyina ngajukuju, yantarni ngaju-kurlu kajirna nyarrpara-wanarlangu-puka yani. Rdakurl-kijikanganpa yungurnalu nyuntu-nyangu yapa nyina.”...

* 33:19 Nyangka Romans 9.15

Mujuju pina-yanurnu pirli wararra-ngurlu Jayinayi-ngirli, yinngirriji miril-manulpa
²⁹ ...Ngula Mujuju pina-yanurnu pirli wararra Jayinayi-ngirli, kanja-yanulpa-palangu pirli lalya-jarra rdakangku. Nyanungu-nyangu yinngirri miril-manu kujalparla YAAWIYI-ki wangkaja pirli wararrarla. Kulalpa kuja milya-pungu. ³⁰ Yarunurlu manu Yijirali-pinkirli yapangkulu nyangu Mujuju-kurlangu yinngirri miril-maninja-kurra. Lani-jarrijalpalurla. Kujakuju kulalurla kutu-jarrija. ³¹ Ngula-jangka, Mujuju-jana purlaja, “Kulajulu lani-jarriya, yantarnili kutu!” Junga-juku, Yarnu manu panu-kari wiriwirilirla yanurnu, manu-jana wangkaja. ³² Ngula-jangka, yapalurla kutu-jarrija Mujujuku, manu-jana yimi-ngarrurnu kuruwarri-kari kuruwarri-kari kujarla YAAWIYI-rli yimi-ngarrurnu pirli wararrarla Jayinayirla. ³³ Ngula-jangka, Mujuju wangkanjaku lawa-jarrija yapa-patuku. Yinngirriki-nyanurla wapirrija wawarda wita-kurlu. ³⁴ Ngula-jangka, yangka kuja kala Mujuju yukaja Tarruku Kalukurla YAAWIYI-ki wangkanjaku, kala yalyi-manu wawarda witaju yinngirri-kijakuju. Ngula-jangka, kala pina-wilypi-pardija Kaluku-jangka, ngulaju kala-jana yapakuju yimi-ngarrurnu nyiyarningkijarra yangka YAAWIYI kuja kalarla wangkaja.
 * ³⁵ Yapanku kalalu nyangu yinngirri miril-maninja-kurra. Ngula kala-nyanu wapirrija wawarda-kurlu, kalarla pardarnu YAAWIYI-ki ngaka kajirla wangka Kaluku-kurra yukanjaku...

40

YAAWIYI-kirlangu mangkurdurla Kaluku Tarrukuku wapirrija

³⁴ ...Mujujurlu yirrarnu Kaluku Tarruku, manu yirrarnu nyiyarningkijarra kaninjarni kuja YAAWIYI-rli yimi-ngarrurnu kamparru-wiyi. YAAWIYI-kirla mangkurdu marlaja yanurnu yalkiri-jangka, ngularla Kalukuku wapirrija. Nyanungu-nyangu yartarnarri ngulaju kaninjarni Kaluku Tarruku. ³⁵ Kujarlanya kula Mujuju yukaja kaninjarniji.

³⁶⁻³⁷ Kujalparla mangkurdu wapirrija Kalukuku, Yijirali-pinkiji kalalu ngurrangkajuku nyinaja. Kujalpa mangkurdu kankarlu-jarrija, Yijirali-pinkiji kalalu yanu nguru jinta-kari-kirra. ³⁸ Junga kujaju. Parrangkaju, kalarla mangkurdu wapirrija Kaluku Tarrukukuju. Mungangka kala jarra-pardija warlu-piya mangkurduju. Manu yangka kuja kalalu Yijirali-pinki nguru-kari nguru-kari-kirra yanu, kalalu mangkurdu nyangu kamparru, manu kalalu puraja.

---

* **34:34** Nyangka 2 Corinthians 3.16

Numbers Jilja-wanajulpalu Warru-wapaja Yijirali-pinki yapa-patulpalu wapaja jilja-wana

Nyiya-kurlu yimi nyampu?

Nyampurlu pukungku kangalpa yimi-ngarrirni yangka kujalpalu Yijirali-pinki yapa warru wapaja jilja-wana 40-pala yulyurpuku. Yimi-ngarrirni kangalpa yapa panu-kurlangu yirdi warlalja nyanungurra-nyangu turnu-warnu-kari turnu-warnu-kari. Kuja-jana Mujujurlu nguru-yirrarnu Yijarali-wardingki-patukuju nguru Yijipi-ngirli, ngulaju-jana warru kangurnu Kaaturluju kakarrumparra-warnu karru Jurdunu-wana-juku. Kaatuju wangkaja-jana kakarrumparra-warnukuju karrungka rdulykurryaninjakuju. Kala lawa. Lani-jarrijalpalu-jana yapa-kariki yalumpu-wardingki-patuku-juku. Ngulaju kulalpalurla wala nyinaja Kaatukuju. Kuja-panuju, pina-jana yilyaja Kaaturluju jilja-kurra-yijala yangka Yijirali-pinkiji yungulu yalumpurla-juku warru wapa 40-palaku yulyurpukuju.

Nyampu puku kuja karlipa yirdi-mani 'Numbers', ngulaju kularlipa yirrarnu Warlpiri-kirraju panu-jarlu ngaliparluru. Ngarirlipa ngalya-kari-mipa yirrarnu wita-kari wita-kari.

1-54 ...

2

...

3

...

6

Nyampunya yimi ngurruju yangka kalalu-jana maralypikingarduyu-patu wangkaja yapakuju

²² ...YAAWIYI-rla wangkaja Mujujuku, ²³ "Nyampu-jana wangkaya Yarunuku manu nyanungu-nyangu kaja-nyanu-patuku, 'Kajinkili-janarla YAAWIYI-ki yangka yapa-patuku, kujalu-jana wangkaya, ²⁴ "Payirni karnalu-nyarrarla YAAWIYI yungu-nyarra pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kanyi. ²⁵ Payirni karnalu-nyarrarla YAAWIYI yungu-nyarra ngurrju nyina manu yungu-nyarra yimiri nyina. ²⁶ Payirni karnalu-nyarrarla YAAWIYI yungu wungu-warnu nyurrurla-nyangu tarnga nyina, manu yungunkulurla nyiya-ngurlurlangu lani-wangu marlaja nyina rarralya nyiyarningkijarra-ngurlu." ' "

²⁷ Ngula-jangka, YAAWIYI-rla wangkaja Mujujuku, "Kajijili ngaju Yarunurlu manu nyanungu-nyangu kaja-nyanu-paturlu payirni yangka Yijirali-pinkiki yapaku, kapurna-jana pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kanyi."...

13

Mujujurlu-jana 12-pala wati-patu milarnu yungulu yani nguru-kurra yirdi-kirraju Kanana-kurra warru nyanjaku

¹ YAAWIYI-rla wangkaja Mujujuku, ² "Kapurna-nyarra walya Kanana yinyi nyurrurlaku Yijirali-pinkiki jalangu-karrikarrirli. Milaka-jana 12-pala wati-patu yungulu nyanjaku yani. Milaka-jana jinta-kari jinta-kari warlalja-patu-jangka turnu-warnu-jangka 12-pala-jangka."

³ Mujujurlu purda-nyangu YAAWIYI wangkanja-kurra. Milarnu-jana 12-pala wati-patu, manu yilyaja-jana Jilja-ngurlu Parana-ngurlu Kanana-kurra. ⁴ Nyampurranya wati-patuju kuja-jana Mujujurlu yilyaja: Ruupunu-kurlangu-jangkaju milarnu Jamuwa Jakurru-kurlangu kaja-nyanu. ⁵ Jimiyani-kirlangu-jangkaju milarnu Japata, Yuuri-kirlangu kaja-nyanu. ⁶ Juurda-kurlangu-jangkaju milarnu Kalapa, Jipuna-kurlangu kaja-nyanu. ⁷ Yijaka-kurlangu-jangkaju milarnu Yikala, Jujupu-kurlangu kaja-nyanu. ⁸ Yipirayimi-kirlangu-jangkaju milarnu Yuujiya, Nuunu-kurlangu kaja-nyanu. ⁹ Pinyamini-kirlangu-jangkaju milarnu Palti, Raapu-kurlangu kaja-nyanu. ¹⁰ Jupulunu-kurlangu-jangkaju milarnu Katiyulu, Jaardi-kirlangu kaja-nyanu. ¹¹ Manaja-kurlangu-jangkaju milarnu Kaardudu, Juuji-kirlangu kaja-nyanu. (Manajaju Jujupu-kurlangu kaja-nyanu.) ¹² Taanu-kurlangu-jangkaju milarnu Yamilu, Kimali-kirlangu kaja-nyanu. ¹³ Yaaja-kurlangu-jangkaju milarnu Jijuru, Mayikulu-kurlangu kaja-nyanu. ¹⁴ Napatali-kirlangu-jangkaju milarnu Naapi, Papiji-kirlangu kaja-nyanu. ¹⁵ Kaardu-kurlangu-jangkaju milarnu Kiwulu, Maki-kirlangu kaja-nyanu. ¹⁶ Nyampurranya yirdi-watiji wati-patu-kurlanguju yangka kuja-jana Mujujurlu milarninjarla yilyaja Kanana-kurra warru nyanjaku. (Mujujurlurla Yuujiyaku Nuunu-kurlangu kaja-nyanuku yirdi-kari yungu Jajuwa.)

12-pala wati-patulu yukajarra Kanana-kurra, manulpalu warru nyangu nyiyarningkijarra

¹⁷ (Yinya-puruju marnikiji-piyalpa yirnmi-jarrinja-yanulku ngarninjaku.) Kanana-kurra yilyanjakungarntiji, Mujuju-jana wangkaja, “Yantalu yatijarra Kanana-kurra. Kajinkili yukamirra yinya-kurra, yantalu pirli-patu-kurra-pinangu. ¹⁸ Nyangkalu warru nyiyarningkijarra kuja-ka karri yinyarla. Nyiya-piya yinyaju walya? Nyajangu kalu yapaju nyina yinyarlaju? Pirrijirdi mayi, marda rampaku? ¹⁹ Marda yinyaju walya ngurrju marda, marda ngawu marda. Nyanjakulu yanta yungurlipa milya-pinyi. Marda kalu yapa nyina ngurrangka yarlungka, marda kirri-patu wiriwirirla kalu nyina pinji kirrirdi-kirli warrukirdikirdi kiringkaju kujalu ngurrju-manu pirli-jangka. ²⁰ Kala walya? Marda ngurrju marda miyi yungurlipa wiri-manilki, marda lawa. Nyiya-piya kalu watiya-watiji yinyarla karrimi? Kajinkili miyi palka-mani watiya-watirla, kangkarnili pina nyampu-kurra.” Kujanya-jana Mujujuju wangkaja yangkakaju 12-pala wati-patuku. Ngula-puruju nguru yinyarlaju, watiya panu-nyayirnilpalu karrija marnikiji-piya-kurlu* yirnmi-kirli.

²¹ Ngaka kujalu yukajarra Kananarla, yanulu jilja-jangka yirdi-jangkaju Jiini-jangka wurnturu yatijarra ngurra-kari-kirra yirdi-kirraju Riyupu-kurra. Nyampuju kutu Liipu-Yamajaku. ²² Junga. Kujalu yukajarra Kananarla, yanulu Yipurana-kurra-wiyi. Nyampuju Kananarla kurlirra-nginti ngurra kutu. Nyampurlanya kalalu yapa marnkurra nyinaja yirdiji Yayinama, Jijayi manu Talimayi nyurru-wiyi. Nyanungurra-nyangu warlaljalpalu nyinaja-juku Yipuranaarla. Nyanungurra-nyangu nyurnunyunu yirdiji Yanakiti. Yapa kirrirdimpayilpalu nyinaja. (Ngaka-pardu-kari, yapa-karirlili nganturnu kirri wiri Juunu Yijipirla. Wirilki-pala-jangka yulyurru-pu-jangka yapa panu-karirlili nganturnu Yipurana.) Nyampuju kirri yangka-juku kujalu 12-pala wati-patu yanu.

²³ Ngula-jangka, yanurnulu ngurra-kari-kirra yirdi-kirraju Yijiku-kurra. Nyampuju wirri wiri kulkurru-jarra pirli wararra-jarraku. Palka-manulu wiriwiri-nyayirni yirnmi marnikiji-piyaju. Pajirninjarla wayurnulu watiya jukati-kirra. Jirramarlulpa-pala kanja-yanu marnikiji-piya wiri-jarlu-nyayirni jukatirla ngulalpa waraly-karrinja-yanu kujalpa-pala wati-jarrarlu kanja-yanu jukati-kirlirli. Manulu yarda manu miyi panu-karirlangu† ²⁴ Yinyarlanyalu 12-pala Yijirali-pinkirliji manu wiriwiri

* 13:20 grapes † 13:23 figs and pomegranates

marnikiji-piya. Kujarlaju yapangkujulu kalalu ngurra yinyaju yirdi-manu Yijuku[†]
²⁵ Wati yinya-patu 12-palalu wapaja warru Kananarla 40-pala parraku. Nyangulu
 nyiyarningkijarra, ngula-jangkajulu pina-yanu Mujuju-kurralku.

²⁶ Mujuju manu Yarunu manu panu-kari yapalpalu-jana pardarnu Katijirla. Nyam-
 puju jiljangka Paranarla. 12-pala wati-paturlulu-jana yimi-ngarrurnu nyanungurraku
 kujalu nyiyarningkijarra nyangu Kananarla. Manulu-jana milki-yirrarnu miyi-
 wati kujalu pinarni kangu yinya-kurra. ²⁷ Ngula-jangka, 10-pala wati-patujulurla
 wangkaja Mujujuku, “Yanurnalu Kanana-kurra kujanpa-nganpa wangkaja nyuntulu,
 manurnalu nyangu nyiyarningkijarra. Ngurra yinyaju ngurrju-nyayirni miyi panu-
 kurlu. Nyampunya panu-kari miyijirnalulu kangurnu pina. ²⁸ Yapa-patu kuja kalu
 nyina Kananarla kalu pirrjirdi-nyayirni nyina! Nyinami kalu ngurra-patu wiriwirila
 kujalu ngurrju-manu pinji kirrirdi pirli-jangka warrukirdikirdi. Mardarni kalu-
 jana panu-nyayirni kurlarda-wati manu kurdiji-watirlangu. Manurnalu-jana yapa
 kirrirdimpayi nyangu yangka yirdiji Yanakiti. ²⁹ Kurlarni-nginti Kananarlaju kalu
 nyina Yamili-patu. Pirlingkaju kalu nyina Yititi-patu, Jipuji-patu manu Yamuri-patu.
 Ngapa mangkuru-wana manu karru Jurdunu-wana kalu nyina Kanana-wardingki-
 patu. Kulalparlipa-jana nyarrparlu pungkarla, pirrjirdi kalu nyina ngalipa-piya-
 wangu!”

³⁰ Kala watingki jinta-karirli yirdingkiji Kalaparlu-jana ngarrurnu wurdungu-
 jarrinjaku, manurla wangkaja Mujujuku, “Kula-jana purda-nyangka! Yapa yinya-
 patuju pirrjirdi-nyayirni. Ngulaju ngula-juku! Ngalipaju pirrjirdi nyanungurra-piya-
 wangu! Ngarirlipa yukamirra kutu Kanana-kurra, manurlipa-jana walya jurnta
 kanyi!”

³¹ 10-pala wati-patu-karilirla wangkaja Mujujuku, “Junga-wangu kujaju! Nyanun-
 gurraju pirrjirdi-jiki ngalipakuju. Kulalparlipa-jana nyarrparlu pungkarla!” ³² Ngula-
 jangkaju, yinya wati-paturlulpalu-jana yimi maju warru ngarrurnu panu-kari Yijirali-
 pinki lani-maninjaku, wangkajalu-jana, “Kananaju punku-nyayirni! Miyi-wangu
 kula-ka pardimi! Yapa kujarnalu-jana nyangu yinyarla, ngulaju kirrirdimpayi-wati!
³³ Nyangurnalu-jana yapa wiriwiri-nyayirnirlangu kinki-piya! Nyanungurra-nyangu
 nyurnunyurnuju ngularraju Yanakiti-wati kujalpalu nyinaja nyurru-wiyi. Kujarnalu-
 jana nyangu kirrirdimpayi-wati, wangkajarnalu-nyanu, ‘Waraa! Ngalipaju witawita-
 nyayirni jintilyka-wati-piya! Nyarrparlu kulalparlipa-jana pungkarla!’ ”

14

¹ Yalirla munga jintangka, panu-juku Yijirali-pinkijilpalu yulaja kilji-nyayirni. Lani-
 jarrijalpalu-jana Kanana-wardingki-patuku. ² Kujarlajulu-jana kulu-jarrija Mujujuku
 manu Yarunuku, wangkajalu-jana kuja-piya, “Nyinakarlarlalu Yijipirla-juku yungur-
 nalu yalirla-juku paliyarla. Jiljangka mardarnalu nyinakarla yungurnalu paliyarla
 yalirla. ³ Nyiya-jangka kangalpa YAAWIYI-rliji kanyi ngurra-kari-kirra? Kajirlipa yali-
 kirra yani kulukungarnti, yalirrarlu yapangku ngulaju kapulu-ngalpa muku pinyi
 junma kirrirdi-kirlirli. Kapulu-ngalpa jurnta kanyi ngalipa-parnta manu ngalipa-
 nyangu kurdukurdu. Lawa! Pinarlipa yani Yijipi-kirra jalanguju!”

⁴ Jarnkujarnku wangkajalu-nyanu, “Yampimirlipa Mujuju! Milarnirlipa wati-karilki
 yungu-ngalpa wiri nyina. Pina-yanirlipa Yijipi-kirra!”

⁵ Ngula-jangkaju, Mujuju manu Yarunu-pala parntarrinjunu walyangka kam-
 parru Yijirali-pinkirla yungulu-jana yawuru-maninjarla pululu-mani. ⁶ Yalirla-
 jukulpa-pala yali-jarra Jajuwa manu Kalapa karrija. Kujalu-jana ngalya-kari
 Yijirali-pinki kulu wangkanja-kurra purda-nyangu, miyalu-pala maju-jarrija, manu-
 pala muku pajurnu nyanungurra-nyangu jurnaripa. ⁷ Wangkajalu-jana yapakuju,

[†] 13:24 Yijuku yirdiji ngulaju ‘Ngurra Marnikiji-piya Wiri-jarlu-kurlu’

“Wayinkili! Yali walya Kanana ngulaju ngurrju-nyayirni. Yanurnalu, manurnalu warru nyangu nyiyarningkijarra. ⁸ Kajirlipa jungarni nyina YAAWIYI-ki, kapu-ngalpa wardinyi nyina ngalipaku. Kapu-ngalpa walya yali-kirra kanyi. Manu kapu-ngalpa yinyi ngalipaku. Mangarri panu-nyayirni-ka karrimi yalirlaju. ⁹ Kulalu karlirryanta YAAWIYI-kijaku. Kulalu-jana lani-jarriya yapakuju kuja kalu yalirla nyina. Kajili-ngalpa kulungku pinyi, kapurlipa-jana muku pinyi. Nganangku kapu-jana wankaru-mani ngalipa-kujaku? Kula nganangku-puka! Kala YAAWIYI-ji-ka ngalipakurlu nyina, manu kapu-ngalpa muurl-mardarni nyanungurra-kujaku. Lani-wangulu nyinaya nyurrurlaju!” Kujanya-pala Jajuwa manu Kalapa wangkaja.

¹⁰ Panu-kari Yijirali-pinkiji, japirdija-jukulpalu-jana Mujujuku manu Yarunuku pirli-kirli. Kala ngula-jangkaju, YAAWIYI-ji palka-jarrija kankarlarni Maralypi Kalukurla. Panungkujukulu Yijirali-pinkirliji nyangu mangkurdu miril-karrinja-kurra yalirlaju.

Mujujurluju japurnu YAAWIYI yungu-jana yawuru-jarrimi Yijirali-pinkiki tarnnga kulu-wangu, lawa

¹¹ YAAWIYI-rla wangkaja Mujujuku, “Tarnnga-juku kapujulu yapa nyampurrarlu ngajuju juwa-kijirni. Kula kajulu purda-nyanyi nyampurrarlu kuja karna-jana wangkami. Ngajulurna-jana milki-yirrarnu ngurrju nyiyarningkijarra ngaju-nyangu-kurlurlu yartarnarri-kirlirli. Kala kula kajulu wala nyina. ¹² Kapurna-jana muku nyurnu-mani jalangurlu yungulu muku palimi. Kapurna-jana muku riwarri-mani. Kala nyuntu Mujuju kapurnangku wankaru mardarni. Nyuntulurlu manu nyuntu-nyangu warlaljayirirli kapunkulu-jana kurdukurdu panu mani. Manu kapulu pirrjirdi-nyayirni nyina nyampurra-piya-wangu.”

¹³ Ngula-jangkaju, Mujujurla wangkaja YAAWIYI-kiji, “YAAWIYI, nyuntu-nyangu yartarnarri-kirlirlinpa-jana nyampurraju yapa nguru-yirrarnurnu Yijipi-ngirli nyampu-kurra. Kajinpa-jana muku lawa-mani nyampurra yapa-patu, kapulu Yijipi-wardingki-paturlu purda-nyanyi yimi. ¹⁴ Ngula-jangkaju, kapulu-jana yimi-ngarrirni Kanana-wardingki-patukulku kuja kalu yalirla ngurrangka nyina. Nyurru-wiyili purda-nyangu nyuntu-kurluju. Milya-pinyi kalu kuja karnalu nyuntu-nyangu nyina, manu kuja kanpa nyina nganimpa-kurlu tarnnga. Milya-pinyi kalu par-rangka nyuntu kanpa-nganpa yani kamparru Yijirali-pinkirra ngulaju mangkurdu-piya yungunpa-nganpa kanyi ngurra-kari ngurra-kari-kirra. Manu kalu milya-pinyi kuja kanpa mungangka yaninja-yani kamparru nganimparla warlu kirrirdi-piya. Nyanyi karnangkulu kuja-piya kuja kanpa kamparru yani nganimparla. ¹⁵ Yuwa, yapa panungkulu purda-nyangu nyuntu-nyangu-kurlu yartarnarri-kirli ngurra-kari ngurra-kari-wardingkirli. Kala kajilpanpa-nganpa muku lawa-mantarla Yijirali-pinki, kajikalulu yapa-karriji kuja marda wangka, ¹⁶ ‘YAAWIYI-rliji-jana ngarrurnu Yijirali-pinkiji nganta kangkarla Kanana-kurra. Pirrjirdi-wangu mardalpa nyinaja kujakuju. Kujarla marda-jana muku lawa-manu jiljangka.’ Kujanya marda kajikalulu wangka.

¹⁷ “YAAWIYI, milki-yirraka-nganpa nyuntu-nyangu yartarnarri jalangurlu. Pina manngu-nyanyi mayi kanpa nyuntulurlu kujanpa-nganpa wangkaja nganimpaku nyurru-wiyi? Nyuntunpa-nganpa wangkaja nyampuju, ¹⁸ ‘Ngajurna YAAWIYI. Kajili yapa warntarla nyina, kula karna-jana kapanu kulu-jarrimi, lawa. Yulkami-jiki karna-jana. Kuja karna-jana janku-pinyi nyiyarlangu, kula karna-jana jurinyki-yirrarni. Kapujulu wala warrarda nyina. Kuja kalu warntarla nyina, ngula-jangka kajili ngaju-kurra pina-yanirni, kula karna yilyami, lawa. Yawuru-jarrimi karna-jana pinja-wangu. Kala kajili maju-juku warrarda nyina ngaju-kurra yaninjarni-wangu, kapurna-jana muku pinyi. Kularna-jana nyanungurra-mipa pinyi. Kala nyanungurra-nyangu kurdukurdurlangu manu nyanungurra-nyangu kurdukurdu-yijala kapurna-jana muku pinyi.’ Kuja-nyanpa-nganpa wangkaja nganimpakuju. ¹⁹ Kujaju junga!

YAAWIYI, nyuntuju kanpa-nganpa yulkami-nyayirni nganimpakuju. Kujarnalu Yijipi-ngirli yanu, yali-ngirli kalanpa-nganpa yawuru-jarrija. Jalangu yalirra Yijirali-pinki ngulaju kalu maju-nyayirni nyina. Kulangkulu purda-nyangu nyuntuju. Kulu-wangurlu-jana yampiya! Ngayi-jana yawuru-jarriya kamparru-warnu-piyaku.”

²⁰ Ngula-jangkaju, YAAWIYI-jirla wangkaja Mujujuku, “Ngurrju kapurna-jana yawuru-jarrimi jalanguju kujanpaju ngajulu japurnu. ²¹ Milya-pinyi kanpaju kuja karna wankaru tarnnga-juku nyina. Manu nguru-kari nguru-karirlarlu kalu yapangku nyanyi yartarnarri ngaju-nyangu. Ngula-jangkanya karnangku wangka nyampuju nyuntuku jalangu: ²² Kulalu nyampurra Yijirali-pinki yukami Kanana-kurra, lawa. Nyangulu yali mangkurdu miril-karrinja-kurra. Marlaja nyangujulu yartarnarri kujarna-jana milki-yirrarnu Yijipirla manu jiljangka. Kulajulu purda-nyangu ngajuju. Warrardajulu miyalu jumati-manu kula jintaku, kala tarnngangku. ²³ Kuja-jangkanya kula jintarlangu yukami Kananarla. Yaliji ngurra kujarna-jana jangku-pungu nyurrurla-nyanguku warlalaku nyurnunyunuku. Yalirra kujajulu ngajulu miyalu jumati-manu, kapulu muku palimi. Kulalu yukami Kananarla. ²⁴ Kala wati jinta kapurna kanyi Kanana-kurra ngurrara-jinta yirdiji Kalapa. Nyanungurlu kalaju jungarni-jiki purda-nyangu ngaju-kurluju. Kula yalirra-piya-wangu Yijirali-pinki-kari-nyanu-piya, lawa. Purami kaju ngajuju jungarnirli-jiki kuja karnarla ngajulu wangka. Kujarlanya kapurna ngajulurluju kanyirni nyanunguju Kanana-kurra, yali-wana kuja warru yanu kamparru-wiyi. Yali walya ngulaju kapu-jana ngunami nyanungu-nyangu kurdukurdu-kurlangulku walya. ²⁵ Yamili-patu manu Kanana-wardingki-patu kalu nyina wirri-patu-wana Kananarlaju. Nyurrurla pina-yantalu kurlirra manangkarra-kurra-pinangu Mangkuru Wiri-kirra yirdi-kirraju Marna Kirrirdi-kirra.” Kujarla wangkaja YAAWIYI-ji Mujujukuju.

YAAWIYI-rliji-jana pungu ngalya-kariri tarnnga-kurra Yijirali-pinkiji

²⁶ YAAWIYI-ji-palangu wangkaja Mujujuku manu Yarunuku, ²⁷ “Yalumpurra Yijirali-pinkiji kalu punku-nyayirni nyina. Kapujulu warrarda kula-jarrimi mayi ngajuku? Kula kajulu purda-nyanyi ngajuju kuja karna-jana wangka. Purda-nyanyi karna-jana kuja kalu kulu wangka. ²⁸ Wangkaya-jana nyampu, ‘Kujanya kanyarra YAAWIYI-ji wangka: “Purda-nyangurna-nyarra nyurrurla kulu kuja kankulu wangka. Jungarnilki karna-nyarra wangka jalanguju: Kapurna-nyarra muku pinyi nyurrurlaju panu-juku. ²⁹ Nyurrurlaju panu-juku kapunkulu muku palimi nyampurra jiljangka. Kaji ngana-puka 20-pala yulyurrpu nyina, marda 30-pala, marda 40-pala, marda 50-pala, yali yapa ngulaju kapu palimi. Yuwayi, nyurrurlaju kalankujulu kulu-juku wangkaja ngajukuju. Kuja-jangka kapunkulu muku palimi. ³⁰ Kulankulu jintarlangu yukami Kanana-kurra nyinanajaku yalirla walyangka kujarna-jana jangku-pungu nyurrurla-nyangu warlalja nyurnu-patuku. Kapu-pala jirrama-mipa yukami. Kalapa Jipuna-kurlangu kaja-nyanu manu Jajuwa Nuunu-kurlangu kaja-nyanu, yali-jarra-mipa kapu-pala yukami. ³¹ Purda-nyangulpankulu nganta kapulu kurdu nyurrurla-nyangu palimi. Kujaju kula junga. Kapurna-jana kanyi walya yali-kirraju. Kulal-pankulu ngampurra nyinaja yaninjaku yali-kirraju. Kala kajili nyurrurla-nyangu kurdukurdu yukami, kapulu wardinyi-nyayirni nyina. ³² Kala nyurrurla kapunkulu nyampurra-juku palimi jiljangka. ³³⁻³⁴ Kulankujulu jungangku puraja ngajuju. Ngampurra-wangunkulu nyinaja yungunkulu yani ngaju-kujaku. Kujankulu-jana yangka wati 12-pala yilyaja Kanana-kurra yungulu warru nyanyi nyiyarningkijarra, ngurra yalirlalpalu warru wapaja 40-palaku parraku. Kujarlanya kapurna-nyarra jinyijinyi-mani yungunkulu warru wapami jiljangka 40-palaku yukuriki. Kapunkulu muku palimi jinta-kari jinta-kari. Kapunkulu-nyanu murrumuru-nyayirni purda-nyanyi. 40-pala yukuriki nyurrurla-nyangu kurdukurdu ngulaju kapulu warru wapami nyampurra jiljangka. Kapulu-jana jiyipi warrawarra-kanyi. Kapurna-jana

murrumurru-mani kuja-piya ngulaju 40-palaku yukuriki yirdijalpankulu nyurrurlaju majungka-jarrija. ³⁵ Ngajulu YAAWIYI-rna wangkaja nyampu yimi. Kari-nganta kapurna-nyarra murrumurru-mani 40-pala yukuriki. Nyurrurlajunkulu turnu-jarrija yungunkujulu ngajuku kulu-jarrimi. Ngula-jangkanya kapunkulu muku palimi nyampurla jiljangka.” ’” Kujanya-palangu YAAWIYI-ji wangkaja Mujujuku manu Yarunuku.

³⁶ Yimi nyampuju junga. Yalirra 12-pala wati, kuja-jana Mujujurlu kamparru yilyaja walya-kurra Kanana-kurra, ngulajulu pina-yanurnu. Karlarla-pala-karirli ngulajulu-jana yimi-ngarrurnu kuja ngantalpalu yapa yalirla nyinaja pirrjirdi-nyayirni manu panu-nyayirni. Ngula-jangkanya, Yijirali-pinkili lani-jarrija-nyayirni, manulu kulungku ngarrurnu Mujuju. ³⁷ Yuwayi, yalirrarlu karlarla-pala watingkili-jana panu-kari Yijirali-pinki ngarrurda-manu. Ngula-jangkanya-jana YAAWIYI-rliji nyurnu-nyayirni-manu. Ngula-jangkaju, yalumpurlajukulu parra jintangka-juku muku palija yali-patu karlarla-pala wati-patuju. ³⁸ Kala wati-jarra-kari, ngulaju-palangu YAAWIYI-rli wankaru-juku mardarnu. Yirdi nyanungu-jarraju Jajuwa Nuunuku kaja-nyanu, manu Kalapa Jipunaku kaja-nyanu.

³⁹ Kuja-jana Mujujurlu yimi-ngarrurnu Yijirali-pinkiki panu-kariki kuja-palangu yangka YAAWIYI wangkaja nyanunguku manu Yarunuku, ngulajulu wajampa-jarrija-nyayirni. ⁴⁰ Mungalyurru-nyayirni, mukulu yakarra-pardija, manulu yaninja-yanu pirli-kirra-pinangu Kanana-kurra-pinangu. Wangkajalu-nyanu jarnkujarnku, “Ngalipajurlipa majungka-jarrija. Ngulaju ngula-juku. Jalanguju, yani karlipa kutu yangka-kurra kuja-ngalpa YAAWIYI wangkaja yaninjaku.”

⁴¹ Kala Mujuju-jana wangkaja, “Wayinkili! Warungkanyankulu? YAAWIYI-ji nyarra wangkaja pina-yaninjaku jilja-kurra. Kajinkili-jana jangkarlu yani kulu Kanana-wardingkiki, kulankulu-jana palu-pinyi manu lawa-mani. ⁴² Yaninja-wangulu nyinaya! Kula-ka YAAWIYI-ji nyurrurla-kurlu nyina, lawa. Kajinkili-jana yaninjarla kulu-jarri Kanana-wardingkiki, kapulu-nyarra muku pinyi yalirrarlu kuja kalu-nyarra nyurunyuru-jarrimi. ⁴³ Kujaju junga. Kapunkulu-jana nyanyi Yamili-patu manu Kanana-wardingi-patu yalirla ngurungka. Kapulu-nyarra pinyi, kapulu-nyarra pajirni junma kirrirdimpayi-kirlirli. Nyurrurlankulurla jurnta yanu YAAWIYI-kijaku. YAAWIYI-rli kula-nyarra purami kulukuju.”

⁴⁴ Yijirali-pinkiji ngantalpalu wingki-nyayirni nyinaja, manulpalu-nyanu purda-nyangu nganta pirrjirdi-nyayirni nganta. Ngula-jangkaju, yarkajarralu pirli-patu-kurra-pinangu Kanana-kurra. Mujujuju purdangirlilpa nyinaja ngurrangka Pakuju Tarruku-kurlu* Yalirla Pakujurla ngulajulpa Kaatu-kurlangu kuruwarrri ngunaja kaninjarni pirli lalya-jarrarla jirramarla. ⁴⁵ Ngula-jangkaju, Yamili-patu manu Kanana-wardingi-patulu kaaku-nyayirnili jitijarni pirli-ngirli. Pakarnulu-jana Yijirali-pinki, manulu-jana wajirli-pungu wurnturu-nyayirni ngurra-kari kirri yirdi-kirra Yuuma-kurra....

17

Jaru watiya-kurlu jukati-kirli Yarunu-kurlangu-kurlu

¹ ...YAAWIYI-rla wangkaja Mujujuku, ² “Wangkaya-jana Yijirali-pinkiki kuja kalu 12-pala warlalja-paturla turnu-warnu-paturla nyina. Wangkaya-jana 12-palaku wiriwiriki yungungkulu watiya jukati-patu nyanungurra-nyangu maninjarla yinyi nyuntuku. Yirra-ka-jana wiriwiri-kirlangu yirdi jukati-paturla 12-palarla. ³ Liipi-kirlangu-jangka manta Yarunu-kurlangu jukati. Nyanunguju wiri yaliki turnu-warnuku. Yarunu-kurlangu yirdi yirra-ka yalirla jukatirla. Manta-jana yalirra

* 14:44 Ark of the Covenant

12-pala jukati yalirra-kurlu wiri 12-pala-kurlu yirdi-kirli. ⁴ Kangka-jana kaninjarni Maralypi-kirra Kaluku-kurra, manu-jana ngunanja-yirra walyaku kamparru Pakuju Tarrukurla kuja-ka ngaju-nyangu kuruwarrri kaninjarni nguna yali-jarrarla pirli lalya-jarrarla. Yalirla kuja karna nyuntulurla jinta-jarri wangkanjakungarnti. ⁵ Kajinpa-jana yalirra jukati 12-pala yirrarni yalirla, ngula-jangkaju kapurna wati jinta milarni. Nyanungu-nyangu jukatirla kapu parrka pardimi. Yali wati karna milarni. Kajirna nyanungu milarni, ngula-jangkaju kulangkulu Yijirali-pinki kulu wangkami nyuntukuju.”

⁶ Junga-juku, Mujuju-jana yaninjarla wangkaja wiriwiriki yali-jangkaku 12-pala warlalja turnu-warnu-jangkaku. Jinta-kari jinta-karirli jukati yungu Mujujuku. Yarunurlangurlurla yungu nyanungu-nyangu jukati. ⁷ Ngula-jangkaju, Mujujurlu-jana jukati-patu yirrarnu walyangka kamparru YAAWIYI-rla kaninjarni Maralypirla Kalukurla.

⁸ Jukurralku, Mujujuju pina-yanu kaninjarni Maralypi Kaluku-kurra. Nyangu Yarunu-kurlangu jukati kuja parrka-pardija panu-kari-piya-wangu! Junga kujaju. Yarunu-kurlangu jukatirla ngulaju parrka-kurlu manu jinjirla-kurlu manu miyaka-piya-kurlu* ⁹ Ngula-jangkaju, Mujujurlu-jana jukati panu-juku manu kaninjarni Maralypi Kalukurla yalirla kujalpa YAAWIYI nyinaja. Manu-jana pina-kangurnu Maralypi Kaluku-ngurlu. Milki-yirrarnu-jana yaliraku 12-palaku wiriwiriki, manulu nyangu. Ngula-jangkaju, jinta-kari jinta-karirli-nyanu manu warlalja jukati. ¹⁰ Ngula-jangkaju, YAAWIYI-jirla wangkaja Mujujuku, “Pina yirra Yarunu-kurlangu jukati kaninjarni Maralypi Tarrukurla. Ngunanja-yirra kamparru Pakuju Tarrukurla yungulu milya-pinyi kujarna milarnu Yarunu yungu nyuntu-kurlulku warrki-jarrimi. Yangka kuja kalu-nyarra panu-karirli Yijirali-pinkirli purda-nyanja-wangurlu juwakijirni, kujarlunya kajulu ngajurlangu juwakijirni. Kala jalangu kajijili ngurrju nyina kulu wangkanja-wangu, kulalu palimilki.” ¹¹ Junga-juku, Mujujurluju manu Yarunu-kurlangu jukati, manu pina-yirrarnu Maralypi Kalukurla kujarla YAAWIYI wangkaja kamparru-wiyi.

¹² Ngula-jangkaju, yapajulurla wangkaja Mujujuku, “Waraa! Lawa kapurnalu muku palimi! Nyarrpa-jarrimirnalumu? Nyarrpa-jarrimirnalumu? ¹³ Kajilpa yapa kutu-jarriyarla Maralypi Kaluku-kurra kuja-ka YAAWIYI nyina, yali yapa kajika palimi. Kapurnalu muku palimi mayi?”...

20

Mujujurlu ngapa manu pirli yarturlu-ngurlu yungulu yapangku ngarni

¹ Ngaka-pardu-karilki, Yijirali-pinkili yukajarni ngurra jilja-kurra yirdi-kirraju Jiinikirra. Yalirlalu ngurrangka yirdingka nyinaja Katijirla. ² Kala ngapa-wangulpa yinyaju karrija yapakuju ngarninjaku. Junga-juku, yapajulu-jana jangkardu turnu-jarrija kulu Mujujuku manu Yarunuku. ³ Wangkajalu-jana, “Nganimpakupalangu manu purkapurlka manu muturnamuturnalurla marlaja palija YAAWIYI-kiji. Yungurnalu paliyarla-jala yinya-piya-jala. ⁴ Nyiyakupurdarlunkulu-nganpa kangurnu jilja-kurraju? Kapurnalu panu-juku palimi manu puluku, jiyipi manu narnukuturlangu. ⁵ Nyiya-jangkankulu-nganpa nguru-yirrarnu Yijipi-ngirli nyampu-kurra ngurra-kurra? Punku nyampurlaju! Mangarri-wangu, ngurlu-wangu, lawa! Manu ngapa-wangu ngarninjaku!”

⁶ Ngula-jangka, Mujujurlu manu Yarunurlulu-jana yampinja-yanu yapaju purdangirli. Yanu-pala Kaluku Tarruku-kurra, manu-pala kamparru karrija tuwangka. Mirdijirrpjirrpji jurru kaninjarra-pala parntarrija walyangka. Ngula-jangkaju, YAAWIYI-kijirla mangkurdu palka-jarrinjarla marlaja miril-karrija. ⁷ Ngula-jangkaju,

* 17:8 almonds

YAAWIYI-jirla wangkaja Mujujuku, ⁸ “Nyuntu manu Yarunu, yaninjarlalu-jana yapa-patu turnu-manta! Mujuju, kangka-nyanu nyuntu-nyangu watiya jukati. Yanta yalikirra pirlu yarturlu-kurra, manurla wangkaya. Kajinparla wangkami, kapu ngapa wilypi-pardinjarla karlimi yalumpu-ngurluju. Yungka-jana ngapa yapaku, pulukuku, jiyipiki manu narnukutuku.”

⁹ Junga-juku manu-nyanu Mujujurluju jukati kujalpa yalirla walyangka ngunaja.

¹⁰ Nyanungu manu Yarunu-pala yanu, manulu-jana turnu-manu yapa panuju kamparru yarturlu wiringka. Ngula-jangkaju, Mujuju-jana wangkaja, “Purda-nyangkajulu nyurrurlarluru panungku yapangku! Kulu-jarri kankulu-nganpa ngajarraku ngapawangurla. Ngampurrrpa kankulu nyina yungurlijarra ngapa mani nyampu-ngurlu yarturlu wiri-ngirli?” ¹¹ Ngula-jangkaju, jirramaku pakarnu Mujujurlu yarturlu jukati-kirlirli, manu ngapa panu-nyayirnilpa karlija. Yapa-paturlulu muku ngarnu, manu pulukurlu, jiyipirli manu narnukuturlangurlu.

¹² Kala YAAWIYI-ji-palangu kulu-jarrija Mujujuku manu Yarunuku, manu-palangu wangkaja, “Kulanpaju-pala ngungkurr-nyinaja ngajuku. Ngajujurna tarruku, kala nyuntunpaju manyu-pungu milkarraku yapa panungka milparniwarrarni kujanpa yali yarturlu pakarnu. Yungunparla wangkayarla-mipa pakarninja-wangu. Yalumpu-jangkaju, kulanpa-jana nguru-kanyi yapaku yali-kirra walya-kurra Kanana-kurra. Kala kapurna-jana yinyi-jiki ngajulurluju.”

¹³ Yinyaju ngurra yirdi Miripa. Nyampurla ngurrangka, kulu-jarrijalurla YAAWIYI-kiji ngapa-ngurlu. Yalirla-juku-nyanu YAAWIYI-rli milki-yirrarnu yapa-kurra tarruku-nyayirni... ¹⁴⁻²¹ ...

21

Yimi warna-piya-kurlu watiya jukatirla-kurlu wayirninja-warnu-kurlu

⁴ ...Yijirali-pinkilpalu ngampurrrpa-wangu nyinaja jingijingi yaninjaku ngurra-kari-wana yirdi-wana Yitama-wana. Kujalu yanu pirlu wararra-ngurlu Yuura-ngurlu, ngulajulu warru yanu yirdiyi-kari-wana kujalpa yali yirdiyi ngunajarra mangkuru wiri-kirra yirdi-kirraju Marna Kirrirdi-kirra. Kujalpalu yaninja-yanu, yapajulu-nyanu kulu-jarrija, manulpalu-nyanu ngarrurnu jarnkujarnku. ⁵ Kulu-jarrijalulu-jana Kaatuku manu Mujujuku. Wangkajalurla Mujujuku, “Wayinpa! Nyiya-jangkarlunpa-nganpa kangurnu Yijipi-ngirli? Kapurnalu nyampurla-juku palimi jiljangka. Mangarri-wangu nyampurlaju. Manu ngapa-wangu. Nyampu mangarri-kari kankarlarra-jangka kuja-ngalpa yungu Kaaturlu ngalipaku ngarninjaku yukuri 40-palaku, kula karnalu ngampurrrpalku nyina ngarninjaku. Kula ngurrju!”*

⁶ Kuja-jana YAAWIYI-rli purda-nyangu kuja-kurra wangkanja-kurra, nyanungurluju yilyaja-jana panu-nyayirni warna kulu-parnta mawiya-kurlu yungulu-jana yarlkirni yapa. Yarlkurnulu-jana Yijirali-pinki, manulu panu-kariji palija. ⁷ Panu-karili yanurnu Mujuju-kurra, manulurla wangkaja, “Kujarnalu-nyarra kulu-jarrija nyuntuku manu YAAWIYI-ki, ngulaju maju. Nyiyaku mayirnalulu-nyarra wangkaja kujaku? YAAWIYI-ki-nganparla wangkaya yungu-jana nyampurra warna-wati jurnta kanyi.” Yijardu-juku, Mujuju-janarla wangkaja YAAWIYI-kiji yapakuju.

⁸ YAAWIYI-jirla wangkaja Mujujuku, “Ngurrju-manta warna yayini-piya-jangka manu rdiin-pungka watiya jukatirla kirrirdirla. Ngula-jangkaju, juka-yirraaka kankarlarra-kari walyangka. Kaji warnangku yarlkirni yapa, kaji yalirli yapangku nyanyi warna yayirni-piya-jangka, kapu wankaru nyina, kula palimi.”* ⁹ Junga-juku, Mujujurlu ngurrju-manu warna yayini-piya-jangka, manu rdiin-pungu jukati

* 21:5 Nyangka Exodus 16.31

* 21:8 Nyangka John 3.14

kirrirdimpayi-kirra. Ngula-jangka, kujalpa-jana warnangku yarlkurnu yapa, kujalpalu yalirra yapangku yaninjarla nyangu warna-piya, kulalu palija.... ¹⁰⁻³⁵ ...

27

YAAWIYI-rli milarnu Jajuwa yungurla marlaja kanyi warrki Mujujukuju

¹² ...YAAWIYI-jirra wangkaja Mujujuku, “Yantarni nyampu-kurra pirli-patu-kurra, warrkaka kankarlarra nyampurla pirlingka yirdingka Yapiramarla. Nyangka nguru karlarra-purda Kanana-wana. Nyampuju walya ngulaju kapurna-nyarra yinyi Yijirali-pinkiki. ¹³ Nguru Kanana kapunpa nyanyi, ngula-jangka kapunpa palimilki papardi-puraji-piya Yarunu-piya. ¹⁴ Wangkajarnangkupala nyarrpa-jarrinjaku jiljangka Jiinirla. Lawa, kulanpajupala purda-nyangu ngajuju. Ngajuju tarruku. Kala yangka ngurrangka yirdingka Miriparla, ngayinpajupala manyu-pungu ngajuju milparniwarra yapangka yangka kujanpa pirli yarturlu pakarnu nyuntu-nyangu-kurlurlu watiya jukati-kirlirli.” Kujanyarla wangkaja YAAWIYI-ji Mujujukuju. (Yalirla kuja Mujuju pirli yarturlu pakarnu jukati-kirlirli, yinyaju Miriparla, yalirla ngurra yirdingka Katiji jiljangka Jiinirla.)

¹⁵ Mujujurla wangkaja YAAWIYI-ki, ¹⁶ “YAAWIYI, nyuntu kanpa Kaatu nyina kujanpa niyarningkijarra ngurrju-manu wankaru. Milaka wati ngurrju yunguju warrki marlaja kanyi, ngula-jangkanya yungu-jana wiri nyinami nyampurraku Yijirali-pinkiki. ¹⁷ Nyuntu-nyangu nyampurraju, YAAWIYI. Kajili nyampurra yani kulukungarnti yapa-karikingarnti, yalirli watingki kajika-jana nguru-kanyi kulukungarnti, manu kajika-jana pina-kanyirni kulu-jangkaju. Kajilpalu lawa nyinakarla wati wiri-wangu, ngulaju kajikalu jiyipi-piya nyinami yangka kuja kalu jiyipikingarduyu-wangu nyina yungulpa-jana warru nguru-yirrakarla. Kujaju maju.”

¹⁸⁻¹⁹ Junga-juku, YAAWIYI-jirra wangkaja Mujujukuju, “Yaninjarla manta Jajuwa. Ngaju-nyangu Pirlirra ngulaju yalirla watingka. Wangkayarla yungu kamparru karrimi maralypikingarduyurla Yalijararla yungulu yapa panungku nyanyi. Rdaka-nyanu yirraka nyanungu-nyangurla jurrungka. Wangkaya-jana Jajuwarlu kangku marlaja kanyi yaliji warrki. Wangkaya-jana nyanungulku kajana wiriji nyina. ²⁰ Wangkaya-jana yungulpalu purda-nyangkarla wangkanja-kurra yangka kujangkulu nyuntu-wiyi purda-nyangu. Ngula-jangkaju, panungku-juku Yijirali-pinkirli kapulu purda-nyanjarla purami. ²¹ Jalangu-jangka kaji Jajuwa ngampurra nyina nyarrpa-jarrinjaku, yaninjarla yungulpa japikarla Yalijara maralypikingarduyu. Kaji niyiarlanguku japirni, ngulaju Yalijararlu kapu-palangu miimii-nyanyi-wiyi pamarrpa wita-jarra kuja karlipa-jana yirdi-mani Yurimi manu Tumini. Yinya pamarrpa-jarra-ngurlu YAAWIYI-ji kapurla wangkami Yalijarakuju. Ngula-jangkaju, Yalijaraju kapu-jana wangkami Jajuwaku manu Yijirali-pinkiki nyarrpa-jarrinjaku.”

²² Junga-juku, Mujujurluju purda-nyangu YAAWIYI-ji. Wangkajarla Jajuwaku yungu karrimi kamparru Yalijararla kujalpalu Yijirali-pinkirli nyangu. ²³ Ngula-jangka, Mujujurlu-nyanu rdaka yirrarnu Jajuwa-kurlangurla jurrungka, manu-jana yapaku wangkaja, “Kaaturlu milarnu wati nyampuju yungu-nyarra wiri nyina nyurrurlaku.” Kujanyarla wangkaja YAAWIYI-ji Mujujuku yungurla Jajuwarlu marlaja kanyi yaliji warrki....

Deuteronomy

Kuruwarri-kirli Mujuju-kurlangu-kurlu

Nyampuju kujalpa-jana Mujuju wangkaja Yijirali-pinkiki palinjakungarnti

Nyiya-kurlu yimi nyampu?

Puku nyampurluju, yimi-ngarrirni kangalpa yimi kujalpa-jana wangkaja Mujuju Yijirali-pinkiki palinjakungarnti. Yijirali-pinkijilpalu nyinaja ngurra Muwapurla, yukanja-ngarntilpalu nyinaja Kanana-kurra, walya kuja-jana jangku-pungu YAAWIYI-rli nyanungurraku. Nyampurla jarungka, Mujujurlu-jana langa-kurra-manu kuja-jana Kaaturlu milarnu yungulurla nyanungu-nyangu warlalja nyina. Mujuju-jana wangkaja kajili warrarda purda-nyanyi manu warrarda purami Kaatuju, ngulaju kapulu wardinyi-nyayirni nyina tarnnga-juku.

Nyampu puku kuja karlipa yirdi-mani 'Deuteronomy', ngulaju kularlipa yirrarnu Warlpiri-kirraju panu-jarlu ngaliparluru. Ngarirlipa ngalya-kari-mipa yirrarnu wita-kari wita-kari.

Mujuju-jana Yijirali-pinkiki wangkaja

¹ Nyampunya yimiji kuja-jana Mujuju wangkaja Yijirali-pinkiki. Nyinaja-jukulpalu jiljangka kakarrara Jurdunu karru-wana kujalpa yatijarra-ngurlu parnkaja kurlirra-purda. Nyinajalpalu karru Jurdunu-wana kulkurru-jarra pirlingka. Kutujuku ngurra-patu-karirla yirdi-paturla Jumpungka, Paranarla, Tupilirla, Yajiruturla manu Tiijaparla.

² (Nyampukungarnti, yampinja-yanulu yali pirli wararra Jayinayi, manulu jingijingi yaninja-yanu pirli wararra-wana Yitama-wana. Yaninja-yanu-jukulpalu parraku 11-palaku, manulu yukajarra Katiji-Parniya-kurra.) ³ Nyurru-wiyi nyampukungarnti, Yijirali-pinkirli yampinja-yanu Yijipiji, manulpalu warru wapaja ngurra-kari ngurra-kari 40-palaku yukuriki. Ngula-jangkaju, 11-pala kirntangi-jangka Mujuju-jana wangkaja, yimi-ngarrurnu-jana niyarningkijarra kujarla YAAWIYI wangkaja kamparru. ⁴ Kujalpalu warru wapaja ngurra-kari ngurra-kari, yali-puruju kulungkulu-jana pungu wiri-jarra kingi-jarra yirdi-jarraju Jiyunu manu Yuuku. Jiyunujulpa-jana wiri nyinaja Yamuri-wardingkiki yapaku. Yuukujulpa-jana wiri nyinaja yapaku kujalpalu nyinaja Pajararla. Yuukuju kala nyinaja ngurra-jarra-karirla yirdi-jarrarla Yajararla manu Yitirirla. Kujalu-jana Yijirali-pinkirli-jana kulungku pungu Jiyunu manu Yuuku manu nyanungurra-nyangu warrmarla, mukulu-jana lawa-manu.

⁵ Ngula-jangka, kujalpalu Yijirali-pinkiki nyinaja Muwapurla kakarrara-purda Jurdunu karrungka, Mujujurlu-jana muku yimi-ngarrurnu niyarningkijarra kujarla YAAWIYI wangkaja, wangkaja-jana, ⁶ "Ngalipa Yijirali-pinkirli karlipa purami YAAWIYI Kaatu. Wangkaja-ngalpa ngalipaku pirli wararra Jayinayirla. Wangkaja-ngalpa, 'Nyurrurlajulpankulu nyinaja nyampurla pirlingka tarnnganyayirni. ⁷ Journarrpalu-nyanu wurdujarra-manta yaninjakungarnti. Yantalu pirli-kirra kuja kalu Yamuri-patu nyina. Yantalu warru ngurra-kari ngurra-kari, yantalu karru Jurdunu-wana pirli-kari-wana karlarra-wana. Yaninja-yantalu nguru-wana kurlirra-wana ngapa wiri-wana karlarra-kurra. Yantalu ngurra Kanana-kurra, manulu yanta ngurra-kari-kirra Lipinani-kirra. Yantajukulu yali-kirra jinta-kari-kirra karru wiri-nyayirni-kirra yirdi Yupirayiti-kirra. ⁸ Purda-nyangkajulu nyurrurlarluru!

kurdukurduku yangka nyurru-wiyi kujalpankulu karrija pirli wararra-wana Jayinayi-wana. Ngula-puruju kujalpa warlu wiri jankaja kankarlarni pirlingka manu rdiliji kankarlarra yanu. Ngula-jangkarla mangkurdurluju pirlukiji wampirrija. ¹² YAAWIYI-ji-nyarra nyurrurlaku wangkaja warlu-ngurlu. Linpankulu purda-nyangu wangkanja-kurra, kulankulu nyanunguju nyangu, lawa. ¹³ YAAWIYI-rliji-nyarra nyurrurlakuju yimi-ngarrurnu Karlarla-pala Kuruwarri-kirli yalirra-kurlu kuja nyanungurlu yir-rarnu pirli lalya-jarrarla. Wangkaja-nyarra yungunkulu nyampu kuruwarri pura jungarnirli. ¹⁴ YAAWIYI-ji wangkaja ngajukuju yungurna-nyarra nyurrurla pinarri-mani nyanungu-nyangu kuruwarri manu jukurra. Ngakaju kajinkili yukamirra Kanana-kurra, manu kajinkili walya yali jurnta kanyi yapa-kari-kijaku kuja kalu yalirla nyina, tarnngangkujukulu puraya YAAWIYI-kirlangu kuruwarri.”

Mujujurlu-jana ngatingki-manu Yijirali-pinki yungulu parntarrimi manu purami YAAWIYI-mipa, kula nyiyarlangu

¹⁵⁻¹⁶ Ngula-jangkaju, Mujuju-jana yapa-patukulku wangkaja, “Kuja-nyarra YAAWIYI wangkaja warlu wiri-ngirli, kulankulu nyangu. Kajinkili ngampurra nyina wankaru nyinanjaku manu ngurrju nyinanjaku, purda-nyangkajulu ngajulu jalangurlu! Kajikankulu marda majumaju ngurrju-mani. Kulalu ngurrju-manta nyiyarlangu juju watiya-jangka manu pirli-jangka marda wati-piya marda mardukuja-piya marda. Kulalu kuja-piya ngurrju-manta yungulpankulurla nganta nyurrurla parntarrinjingkarla kamparru nganta manu pulka-pungkarla nganta. ¹⁷ Kulalu nyiyarlangu ngurrju-manta jurpu-piya marda kuyu-kari kuyu-kari-piya marda. ¹⁸ Kulalu nyiyarlangu ngurrju-manta yumurru-wangu marda yangka kuja kalu kiripikanyi, manu nyiyarlangu ngurrju-manta yawu ngapa-ngawurra-piya yungunkulurla parntarrinjini nganta kamparru manu yungunkulurla pulka-pinyi nganta. ¹⁹ Kajinkili kankarlarra-kari nyanyi, kapunkulu nyanyi wanta, kirntangi manu yanjilypiri. Nyampurra-jana YAAWIYI-rli ngalipa-nyangu Kaaturlu yapa-kariki yir-rarnu walya-kari-wardingkiki yungulu-jana parntarrinjini kamparru manu yungulu-jana pulka-pinyi. Kala nyurrurla ngulajulu-jana yampiya, kulalu-jana parntarriya manu pulka-pungka. ²⁰ YAAWIYI-rli-nyarra wankaru-manu Yijipi-wardingki-patu-kujaku kuja kalalu-nyarra murrumuru-manu-nyayirni. Kangu-nyarra yali-ngirli ngurrururlu yungunkulurla nyanungukulku nyina. Junga kujaju. Jalanguju nyanungu-nyangulku kankulu nyina.

²¹ “Kuja-nyarra YAAWIYI-rli kangurnu Yijipi-ngirli, ngula-jangkaju kulu-jarrijankulurla ngapa-ngurlu. Nyurrurlankujulu kuluku ngurrju-manu, manu ngula-jangkaju YAAWIYI-ji kulu-jarrija ngajukulku. Wangkajaju kularna jingijingi yani karru Jurdunu-wana murrarninginti-kari-kirra. Wangkajaju kularna yukamirra yali-kirra walya ngurrju-kurra Kanana-kurra, nguru yali kuja kapu-nyarra yinyi nyurrurlaku. ²² Kujaju junga. Kapurna ngajuju nyampurra-juku palimi, kularna yukami Kanana-kurra. Kularna jingijingi yani karru Jurdunu-wana murrarninginti-kari-kirra. Kala jalangu-nyayirni nyurrurlaju kapunkulu jingijingi yani karru Jurdunu-wana, kapunkulu yukamirra walya ngurrju-nyayirni-kirra, manu kapunkulu-jana jurnta kanyi yaliraku yapaku kuja kalu yalirla nyina. ²³ Purda-nyangkajulu nyurrurlarlul! Kulalu wajawaja-manta nyampurra kuruwarri manu jukurra kuja-nyarra YAAWIYI-rli yungu nyurru-wiyirli, kuja-nyarra ngarrurnu kapu-nyarra nyurrurlaju muurl-mardarni. Kulalu nyiyarlangu ngurrju-manta watiya-jangka manu pirli-jangka yungulpankulu nganta parntarrinjingkarla manu pulka-pungkarla. YAAWIYI ngalipa-nyangu Kaaturlu-nyarra wangkaja yungunkulu yampimi yalirra juju-wati. ²⁴ Nyurrurlaju kapunkulurla nyina YAAWIYI Kaatupaku yungunkulu nyanungu-mipa pura. Kajinkili-nyanu majumaju ngurrju-mani nyiyarlangu parntarrinjaku manu pulka-pinjaku, ngulaju kapu-nyarra kulu-

jarrimi-nyayirni nyurrurlakuju. Nyanunguju warlu wiri-nyayirni-piya ngula-ka nyiyarningkijarra jankami.”...

25-49 ...

6

YAAWIYI-ji kangalpa jinta-juku Kaatuju nyina! Kapurlipa nyanungu-mipa pura!

¹ ...Mujuju-jana wangkaja yapaku, “Kuruwarri-ka karrimi kujaju YAAWIYI ngalipanyangu Kaatu wangkaja yungurna-nyarra pinarri-mani. Nyurrurlaju kankulu nyina yukanjakungarntilki yungunkulu yukami nguru-kurra Kanana-kurra. Kajinkili yukami, yirriyirri-nyayirnirlili-jana purda-nyanjarla puraya nyampurra kuruwarri.

² Kajinkili yalumpurla ngurungka nyina, nyurrurla manu nyurrurla-nyangu kurdukurdu manu nyurrurla-nyangu kurdukurdu-kurlangu kurdukurdu, yungunkulu manngu-nyanyi YAAWIYI-kirli. Manu nyurrurlarlu yungunkulu-jana purda-nyanjarla pura kuruwarri-kari kuruwarri-kari ngulaju kajirna-nyarra yinyi nyurrurlaku. Kajinkili-jana purami muurlpa-nyayirnirli, ngula-jangkaju nyurrurlaju kapunkulu yalirla walyangka nyina tarnnga-nyayirni. ³ Nyurrurla Yijirali-pinkirli, purdanyangkalu-jana nyampurra kuruwarri, manulu-jana puraya muurlpa-nyayirnirla. Kajinkili kuja-jarrimi, kapunkulu wardinyi-nyayirni nyina, manu kapunkulu kurduju panu-nyayirni mardarni. Kapunkulu tarnnga-nyayirni nyina yalumpurla ngurrju-nyayirnirla walyangka kuja-ka mangarri ngurrju pardimi. Nyampuju jinta-juku walyaju kuja-jana YAAWIYI-rli jangku-pungu ngalipa-nyanguku warlaljayirriki. Nyanunguju jinta-juku Kaatuju kujalpalu nyanungurrarlu puraja.

⁴ “Nyurrurla Yijirali-pinkirli, tarnngangkujukulu manngu-nyangka nyampuju: YAAWIYI-ji kangalpa jinta-juku Kaatuju nyina! Kapurlipa nyanungu-mipa pura! ⁵ Yulkayalurla YAAWIYI-ki ngalipa-nyangu Kaatukuju karrikarri-wangu-nyayirni! Kulalurla jurnta karlirr-nyinaya! Manulurla warrki-jarriya nyanungu-mipaku.*

⁶ Tarnngangkujukulu-jana manngu-nyangka nyampurraju kuruwarri kuja karna-nyarra yimi-ngarrirni jalangurlu. ⁷ Pinarri-mantalu-jana nyurrurla-nyangu kurdukurdu. Kajinkili wapanja-yani yirdiyi-wana, kajinkili marda ngurrangka nyina, pinarri-mantalu-jana nyampurra kuruwarri nyurrurla-nyangu kurdukurdu. Kajinkili marda warrki-jangka nyinami, kajinkili marda warrki-jarrimi, tarnngangkujukulu-jana pinarri-manta kurdukurdukuju nyampurraju kuruwarri yungulu purda-nyanyi wajawaja-maninja-wangurlu. ⁸ Yirrakalu-jana nyampurra kuruwarri pipa wita-kurra, manulu-nyanu warika pipaju wakungka manu nyurrurla-nyangurla ngalyangka yiriwarra-piyarla. Kajinkili kuja ngurrju-mani, kulankulu-jana wajawaja-mani nyampurraju kuruwarri. ⁹ Yirrakalu-jana nyampurra kuruwarri ngurlju-jarra-wana tuwangka nyurrurla-nyangurla. Manulu-jana yirrakakiirtirla ngurrangka kuja kankulu yalirla nyina.”

Mujujurlu-jana ngatingki-manu Yijirali-pinki kulalurla parntarrinjini manu pulka-pinyi nyiyarlanguku

¹⁰ Mujuju-jana wangkaja Yijirali-pinkiki, “Jalangu-nyayirni, ngalipa-nyangu Kaatu YAAWIYI-rli kapu-nyarra nyurrurla kanyi yali-kirra walya-kurra nyanungurlu kuja-jana jangku-pungu ngalipa-nyangu warlaljayirriki Yipuruyamuku, Yijakiki manu Jakupuku. Kapu-nyarra yali walya wiri yinyi nyurrurlaku. Yinyarlaju ngulaju yuwarli panu-nyayirni, kulankulu-jana nyurrurlarlu nganturnu, lawa. Yapakarirlili-jana nganturnu. ¹¹ Nyampurraju yuwarliji ngulaju nyiyarningkijarra-kurlu. Kulankulu nyurrurlarlu yalirra nyiyarningkijarra yirrarnu, lawa. Yalirlaju ngulaju mulju panu-nyayirni. Kala kulankulu nyurrurlarlu pangurnu, lawa.

* 6:5 Nyangka Matthew 22.37, Mark 12.30, Luke 10.27

Yinyarlaju ngulaju-ka mangarri nyiyarningkijarra pardimi, kulankulu-jana nyurrurlarlu wiri-manu, lawa. Ngulaju junga. YAAWIYI-rliji kapu-nyarra kanyi yali-kirra walya-kurra. Parra-kari parra-karirli kapunkulu mangarriji ngarni kajinkili parlja-jarrimi-nyayirni. ¹² Purda-nyangkajulu nyurrurlarluju! Ngaka kajinkili parlja-kurlu nyina mangarri-jangka ngarninja-warnu, kulalu wajawajamanta YAAWIYI-ji. Nyanungurlu-nyarra nyurrurlaju nguru-yirrarnu Yijipi-ngirli. Yalirla kalalu-nyarra Yijipi-wardingkirli jinyijinyi-manu warrki-jarrinjaku pirijinapiya. ¹³ Tarnngangkujukulu manngu-nyangka yirriyirri rli nyanungu-kurlu. Pulka-pungkalurlajinta nyanungu-mipaku. Kajinparla jangku-pinyi nyiya marda yapa jinta-kariki, ngulaju kularla kuja wangkaya, 'Junga karnangku nyampuju jangku-pinyi kuja kangalingki jujungku palkangku nyanyi.' Lawa, yampiya ngulaju maju! Kajinparla jangku-pinyi nyiya marda yapa ngalya-kariki, ngulaju kujarla wangkaya, 'Junga karnangku nyampuju jangku-pinyi kuja kangalingki YAAWIYI-rli palkangku nyanyi yungu-ngalingki ngungurr-nyinamilki.' Ngulaju ngurrju. * ¹⁴ Yapa kuja kalu ngurra-kari ngurra-kari nyina warrukirdikirdi, ngulaju kalu parntarrinjini kamparru juju-kari juju-karirla, manu kalu-janarla pulka-pinyi. Kala nyurrurlarlu kulalu-jana kujangu-piya ngurrju-manta, yampiyalu-jana! ¹⁵ Nyurrurlaju ngulaju YAAWIYI-mipa-kurlangu. Nyanunguju nyampurla nyurrurla-kurlu. Kajinkili-jana parntarrinjini manu pulka-pinyi yalirra juju-kari juju-kariki, kapu-nyarra kulu-jarrimi-nyayirni. Kapu-nyarra jangkardu yanirni warlu-piya, manu kapu-nyarra muku riwarri-mani."...

¹⁶⁻²⁵ ...

7

YAAWIYI-rliji-jana jinyijinyi-manu Yijirali-pinkiki yungulu-jana muku riwarri-mani yapa-patu kuja kalalu Kananarla nyinaju

¹ ...Mujuju-jana wangkaja Yijirali-pinkiki, "YAAWIYI-rli ngalipa-nyangu Kaaturlu kapu-nyarra kanyi Kanana-kurra. Kapu-nyarra nyurrurlakulku nguna. Jalanguju ngulaju yapa panu kalu nyina yalirlaju: Yititi-patu, Kirrkaji-patu, Yamuri-patu, Kanana-wardingki-patu, Piriji-patu, Yiipiti-patu manu Jipuji-patu. Nyampurra yapa ngulaju kalu pirrjirdi nyina nyurrurla-piya-wangu. Kajinkili yukamirra Kanana-kurra, kapunkulu-jana yalirraju muku yilyami manu wajirli-pinyi yapa-patu ngurra yali-ngirli, kapunkulu-jana jurnta kanyi walya yali-patu-ngurlu. ² YAAWIYI-rli ngalipa-nyangu Kaaturlu kapu-jana rampaku-mani yungulu-nyarra jijami nyurrurlaku. Kajinkili-jana kulu-jarrimi nyanungurraku, mukulu-jana riwarri-manta-nyayirni. Kulalu-jana ngurrju-wangkaya yungulu-nyarra wurulya nyina kulu-wangu nganta, lawa. Kajinkili-jana kulu-jarrimi, kulalu-jana mari-jarriya, mukulu-jana riwarri-manta! ³ Nyurrurlarlu wati-paturlu, kulalu-jana puntaka karntaju nyanungurraku yupukarrakungarntirli. Kulalu-jana yungka nyurrurla-nyangu yurntalunyanu yupukarraku. Warla-pajikalujana kaja-pirdi yungulu yupukarra-wangu nyina. ⁴ Kajilpalu-jana nyurrurla-nyangurlu kurdukurdurlu yupukarra-mantarla nyanungurra-nyangu kurdukurdu, yalirrarlu yapangku kapili-jana nyurrurla-nyangu kurdukurdu jurnta karlirra-kanyi YAAWIYI-kijaku. Nyurrurla-nyangurlu kurdukurdurlu ngulaju kapulu-janarla parntarrinjarla pulka-pinyi yaliraku juju-watiki kujalujana yapa-karirli ngurrju-manu pirli-jangka manu watiya-jangka. Kajinkili nyurrurla jurnta karlir-nyina YAAWIYI-kijaku, ngula-jangkaju kapu-nyarra kulu-jarri-nyayirni. Manu kapu-nyarra muku riwarri-mani. ⁵ Kajinkili yukami yali-kirra walya-kurra Kanana-kurra, walya-kurralu-jana yirntika muku yalirra pirli kirrirdimpayi kujalu yalirrarlu yapangku jukajuka-yirrarnu jujuku pulka-pinjaku. Mukulu-jana

* **6:13** Nyangka Matthew 4.10, Luke 4.8

pajirninjarla witawita-manta nyiyarlangu juju Yaajaa-kurlangu, yalumpurra kujalujana watiya-jangka ngurrju-manu Yaajaaku pulka-pinjaku. Kangkalu-jana muku nyampurra juju-wati yalirra-kurlangu yapa-kurlangu, manulu-jana muku purraya warlungka. ⁶ Nyurrurlaju YAAWIYI-kirlangu. Nyanunguju ngalipa-nyangu Kaatuju. Kula-nyanu milarnu yapa-kari nyanunguku. Nyurrurla-mipa-nyarra milarnu yungunkulurla nyanunguku nyina.

⁷ “Nyuya-jangkalpa-nyarra nyurrurlakuju wardinyi nyinaja YAAWIYI-ji? Nyuya-jangkarlu-nyarra nyurrurlaju milarnu nyanunguku? Kula kankulu panu Yijirali-pinki nyina, lawa. Yapa-kariji ngulaju kalu panu-juku nyina nyurrurla-piya-wangu. ⁸ Ngulaju ngula-juku. YAAWIYI-ji kanyarra yulkami nyurrurlakuju. Nyurru-wiyi, nyanungurlu-jana ngarrurnu ngalipa-nyangu warlaljayirriki ngulaju kapu-jana ngurra Kanana yinyi. Ngulaju junga. Nyanungu-nyangu-kurlurlu yartarnarri-kirlirli pirjirdi-kirlirli nyanungurlu-nyarra nyurrurlaju yapaju kangurnu Yijipi-ngirli. Yalirla kalalu-nyarra Yijipi-wardingkirli jinyijinyi-manu warrki-jarrinjaku pirijina-piya. Kangu-nyarra nyurrurlaju Yijipi-wardingki Kingi Wiri-kijaku kujalpa-nyarra nyurrurla murrumuru-manu. ⁹ Manngu-nyangkalu nyampu-kurluju: YAAWIYI-ji ngalipa-nyangu Kaatu. Kula-ka ngana-puka nyina nyurrurlakuju puranjaku manu pulka-pinjaku. Ngarrurnu-nyarra kapu-nyarra yulkami tarnnga-juku. Kajinkilirla yulkami, manu kajinkili tarnngangu-juku purami nyanungu-nyangu kuruwari, ngula-jangkaju kapu-nyarra tarnngangu warrawarra-kanyi. Kula-nyarra yampinja-yani. ¹⁰ Kala nyampurra yapa kuja kalurla nyurunyuru-jarrimi, ngulaju kapu-nyanurla kunka-mani, kapu-jana muku riwarri-mani.”...

11-26 ...

8

YAAWIYI-rliji-jana waalparrurnu Yijirali-pinki jiljanka kajilpalu marda jungarnirli-japa purayarla

¹ ...Mujuju-jana wangkaja Yijirali-pinkiki, “Jalangurlu ngajulurlu karna-nyarra yinyi panu-nyayirni kuruwari. Purayalu-jana muurlparlu. Kajinkili-jana jungarnirli purami, ngula-jangkaju kapunkulu wankaru nyinami, manu kapunkulu-jana kurdu panu mardarni. Kapunkulu yukami ngurra Kanana-kurra, ngulaju kapu nyurrurla-nyangulku karrimi. Nyampuju jinta-juku walya kuja-jana YAAWIYI-rli jangu-pungu ngalipa-nyanguku warlaljayirriki nyurru-wiyi. ² Nyurrurla, manngu-nyangkalu yangka kujalpa-nyarra YAAWIYI-rli nguru-yirrarnu jilja-wana 40-palaku yukuriki. Waalparrurnulpa-nyarra nyurrurlaju kajilpankulu marda purda-nyangkarla-japa kaji-nyarra nyiyarningkijarra jinyijinyi-mantarla. ³ Nyurrurlarluju kalankulu-nyanu pulka-pungu. Kalankulu mangarri-wangu nyinaja. Nyangu-nyarra yarnunjuku ngulaju-nyarra parlja-manu mangarri-kirlirli kankarlarra-jangkarlu.* Kulankulu kujangu-piya mangarri nyangu nyurru-wiyi, manu ngalipa-nyangu warlaljayirrirli kulalu nyangu. Nyuya-jangka-nyarra mangarriji yungu? Kajinkili nyurrurlarlu panu mangarri mardakarla ngarninjaku, ngulaju-ngarrankulu kuja wangkayarla, ‘Panu karlipa mardarni mangarriji. Nyiyakulparlipa purda-nyangkarla YAAWIYI-ji?’ YAAWIYI-rliji-nyarra yungu yali mangarri yungunkulu manngu-nyanyi jungarnirli kuja-piya, ‘Kajirlipa ngampurra nyina wankaru nyinanjaku, ngulaju yungurlipa purda-nyanyi YAAWIYI-ji kuja kangalpa nyarra wangka ngalipakuju.’* ⁴ Kujalpankulu nyurrurla wapaja jilja-wana 40-palaku yukuriki, kula nyurrurla-nyangu jurnarra muku larra-yanu witawita-karda. Kula nyurrurla-nyangu wirliya lirrija wapanja-warnu. ⁵ Ngula-jangkanya, tarnngangkujukulu manngu-nyangka

* 8:3 Nyangka Exodus 16.31

* 8:3 Nyangka Matthew 4.6, Luke 4.4

jungarnirli YAAWIYI-kirli. Nyanunguju ngalipa-nyangu Kaatu. Kaji-nyarra kurnta-ngarrirni nyurrurla, ngulaju kanyarra ngurrju-juku nyina nyurrurlakuju kirda-nyanu-piya kuja-ka yangka kaja-nyanu kurnta-ngarrirni yungu purda-nyanyi. Kuja kanyarra pakarni YAAWIYI-rliji, ngulaju kanyarra putaputa jungarni-mani nyurrurlaju yungunkulu purda-nyanjarla purami.”... 6-20 ...

17

Mujuju-jana wangkaja Yijirali-pinkiki juju-kari juju-kari parntarrinja-wangurlu yampinjaku yangka kujalu ngurrju-manu pirli-jangka manu watiya-jangka

² ...Mujuju-jana wangkaja nyanungurraku, “YAAWIYI-rli ngalipa-nyangu Kaaturlu kapu-nyarra yinyi nyurrurlaku yapaku panu-nyayirni jinta-kari jinta-kari ngurra yungunkulu ngulangka nyina. Kajinkili yalirla nyina, kajinkili marda nyanyi wati, karnta marda kuja-ka majumaju ngurrju-mani, yalirli yapangku kula-ka yalirli YAAWIYI-kirlangu kuruwarri purami jungarnirli. ³ Wati yinyarlu marda, karnta yinyarlu mardalpa-pala pulka-pinjakungarnti parntarrinjunu kamparru yinya-karirla kujalu juju ngurrju-manu pirli-jangka manu watiya-jangka. Mardalpa-palarla pulka-pungu yaliraku majumajuku. Mardalpa-palarla kamparru-wiyi parntarrinjunu wantaku, kirntangiki, yanjilypiriki marda. Ngarrurnurna-nyarra nyurrurlaju ‘Kujawangulu nyinaka!’. ⁴ Kaji yapa yanirni, manu kaji-nyarra wangkami nyurrurlaku kuja yapa ngalya-kari nganta nyangu parntarrinja-kurra, ngulaju nyurrurlarlu yaninjarla nyangka junga-japa yimiji. Kajilpa yali yapa-kari parntarrinjintarla kamparru yalirrarla kuja-piyarla, kujaju maju-nyayirni nyampurlaju Yijiralirla. ⁵ Kajinkili yapa jinta-kari nyanyi parntarrinja-kurra kamparru yinyarrarla, kangkalu yali wati marda karnta marda kirri-ngirli nyurrurla-nyangu-ngurlu. Ngulajangkaju, nyurrurlarlujulu-jana manta pirli-wati, manulu luwaka yali majumaju. Tarnnga-kurralu luwaka yalirra-kurlurlu pirli-kirlirli. ⁶ Kajilpa yapa jintangu-mipa nyangkarla yali wati-kari marda karnta-kari parntarrinja-kurra, ngulajulu-jana yampiya pinja-wangurlu. Kala kajilpalu jirramarlu marda marnkurrparlu marda nyangkarla kuja-kurra, ngulajulu luwaka pirli-kirlirli yali yapa maju, manulu tarnnga-kurra punga! ⁷ Yalirli yapangku kuja yapa ngalya-kari nyangu parntarrinja-kurra, ngulaju nyanja-warnurlu yungu nyanungurlu-wiyi kamparrurluju luwarni pirli-kirlirli yali majumaju yapa. Ngula-jangkaju, panu-karirilgili luwaka yali yapa. Kujarlunya kapunkulu-jana nyurrurlarlu Yijirali-pinkirli muku riwarri-mani majumaju-wati nyurrurla-nyangu-ngurlu warlalja turnu-warnu-ngurlu.”*

Mujujurlu-jana yimi-ngarrurnu kuwurtu-kurlu

⁸ Mujuju-jana wangkaja, “Ngaka-karilki, yapangku marda kapu kulungku pinyi jinta-kari. Ngalya-karirliji kapulu-nyanu kulungku ngarrirni jarnku-jarnku marda. Kapu marda yapa jintangu tarnnga-kurra yapa ngalya-kari pinyi. Ngula-jangkaju, nyurrurlarlu kajikankulu manngu-nyanyi kujarlu, ‘Nyarrpa-jarrimiripa kulu-kujaku?’ Kuja kalu-nyanu kujangu-piya kulu-jarrimi manu kulu wangkami, nyurrurlarlulpankulu-jana kangkarla kuwurtu-kurra yangka kuja-nyarra YAAWIYI Kaaturlu yirrarnu nyurru-wiyi. ⁹ Kangkalu-jana yinyarra kulu-pirinji maralypikingarduyu-patu-kurra yangka Liipi-patu-kurra. Panujukulu yanta yali-kirra wati jinta-kurra kuja-ka kuwurtukungarduyu nyina. Yaninjarlalu-jana japika yalirra maralypikingarduyu-patu manu yali kuwurtukungarduyu wiri yungunkulu-jana nyarrpa-jarrimi yaliraku kulinypa-patuku. ¹⁰ Kuja kalu-nyarra

* 17:7 Nyangka 1 Corinthians 5.13

pina jangku-mani yungunkulu nyarrpa-jarrimi, ngulaju yirriyirrirlili-jana purda-nyangka. Kulalu-jana pina wangkaya kulu. ¹¹ Kapulu-nyarra marda ngarrirni warla-pajirninjaku yalirra kulu wita-wangu-patu. Kapulu-nyarra marda ngarrirni yampinjaku. Kajili-nyarra wangkami nyurrurlaku, purda-nyangkalu-jana. ¹² Yalirra maralypikingarduyu-patu manu yalirra kuwurtukungarduyu wiri, ngulaju kalurla warrki-jarrimi YAAWIYI-ki ngalipa-nyangu Kaatuku. Kujarlanya nyurrurlarlujulpankulu-jana linpangku purda-nyangkarla. Kaji-jana nganarlangu pina-wangkami kulu-karra yalirrakuru purda-nyanja-wangu, ngulajulu tarnngakurrarlu pungka yaliji yapa. Kujarlunya kapunkulu-jana nyurrurlarlu Yijirali-pinkirli muku riwarri-mani majumaju-watiji nyurrurla-nyangu-ngurlu warlalja turnu-warnu-ngurlu. ¹³ Kajinkili nyurrurlarlu pinyi yali yapa kujangu-piyarlu, yali yapa kujalpa-jana pina-wangkaja kulu-karra maralypikingarduyu-patuku purda-nyanja-wangu, ngulaju kapulu yapa ngalya-karirilki purda-nyanyi kuja-kurluju. Ngulaju kapulu lani-jarrimi. Kulalu-jana pina-wangkami kulu-karra yalirrakuru maralypikingarduyu-patukulku.”

Mujuju-jana wangkaja Yijirali-pinkiki nyarrpa yungulu-nyanu milarni kingi wiri nyanungurraku

¹⁴ Mujuju-jana wangkaja, “Ngakarrangakarra nyurrurlaju kapunkulu yukamirra yali-kirra nguru-kurra Kanana-kurra. YAAWIYI-rli ngalipa-nyangurlu Kaaturlu kanyarra yinyi yaliji walyaju nyurrurlaku. Kapunkulu-jana jurnta kanyi yalirrakuru yapaku kuja kalu yalirla nyina jalangu, manu kapu-nyarra nyurrurla-nyangulku nguna. Yalirlanya kapunkulu nyurrurlaju nyina. Ngakalkuju kapunkulu-nyanu jarnkujarnku wangkamilki, ‘Yapaju kuja kalu nguru-kari nguru-karirla nyina, ngulaju kalu-jana wiriwiri mardarni yungulu-jana wiri nyina nyanungurraku. Waraa! Milarnirilpanyanu wati yungu-ngalpa wiri-yijala nyina kingi ngalipaku.’ ¹⁵ Ngulaju ngula-juku. Kala purda-nyangkajulu ngajulu jalangurlu! Kulalu-jana kutu-manta murnmangka yungu-nyarra wiri nyina, lawa. Pardakalurla YAAWIYI-ki. Milakalu yangka kuja kanyarra YAAWIYI wangkami. Kulalu milaka yapa-kari kuja-ka ngurrara-kari-wardingki nyina, lawa. Milakalu ngurrara-jinta yapa yungu-nyarra wiri kingi nyina. ¹⁶ Kajinkili nyurrurlarlu milarni yapa yungu-nyarra wiri nyina, ngulaju kulalu milaka wati nantuwu panu-jarlu-kurlu. Kajilpa-nyarra wiri nyinakarla, kulalpa-nyarra yilyayarla pina Yijipi-kirra yungunkulurla nantuwu panu-kari mani nyanunguku. Manngu-nyangkalu kuja-ngalpa YAAWIYI-rli yimi-ngarrurnu nyurru-wiyi. Wangkaja-ngalpa, ‘Kulalu pina-yanta Yijipi-kirra!’ ¹⁷ Kajinkili-nyanu nyurrurlarlu milarni kingi wiri, ngulaju yungu-jana marnkurrpa-mipa kali-nyanuju mardarni, kula panu. Kajilpa-jana panu kali-nyanu mardakarla, ngulaju kajikaluru karlirr-kanyi Kaatukujaku. Manu yungu wita tala mardarni, kula panu.

¹⁸ Kaji yali wati wiri kingi-jarrimi, ngulaju yungu pantirni pipangka kuruwarri ngaju-nyangu ngulaju yungu-jana warrarda manngu-nyangkarla. Yuwayi, yungu yaninjarla kuruwarri mani maralypikingarduyu-ngurlu yali-ngirli Liipi-kirlangu-ngurlu turnu-warnu-ngurlu. Yungu-nyanu pipangka pantirni nyampurraju kuruwarri nyanunguku. ¹⁹ Ngula-jangkaju, yungu warru kanja-yani yali pipaju. Ngulaju yungu warrarda nyanyi yirriyirrirli parra-kari parra-kari. Ngulaju kapu milya-pinyilki YAAWIYI-kirliji, manu kapu milya-pinyi nyarrparlu yungu purami nyanungu-nyangu kuruwarri jungarnirli. ²⁰ Kula-jana yampimi yalirra kuruwarri puranja-wangurlu. Manu kula-nyanu kuja wangkami, ‘Ngajujurna ngurrju-nyayirni. Ngajujurna ngurrju, kula yalirra-piya yapa ngalya-kari-piya.’ Kajirla yali wiri jungarnijiki nyina YAAWIYI-ki, ngulaju nyanungu-nyangu kurdukurdu manu nyanungurra-nyangu kurdukurdu kapulu-jana wiriwiri panu-kariki nyina nyampurla Yijiralirla tarnnga-nyayirni.”...

18

1-14 ...

YAAWIYI-kirlangu Jarukungarduyu kapu yanirni Mujuju-piya

¹⁵ ...Mujuju-jana wangkaja Yijirali-pinkiki, “Kaaturluju yilyajarni ngajuju nyampukurraju yungurna-nyarra yimi-ngarrirni ngajulurluju jarukungarduyurlu-yijala. Ngakaju kapu YAAWIYI Kaaturlu yilyamirni jinta-kari jarukungarduyu-yijala ngaju-piya. Ngulaju kapu nyina yapa ngurrara-jinta nyurrurlakuju. Nyarrpa-puka kaji-nyarra wangka nyanungu, ngulajulu linpangku purda-nyangka wilji-wangurlu.*

¹⁶ Nyampuju jurrku-juku yangka nyurru-wiyi nyurrurlarlu kujankulu YAAWIYI ngalipa-nyangu Kaatu japurnu. Nyurrurlajulpankulu nyinaja kutu pirli wararra Jayinayirla kujalpa warlu wiri jankaja kankarlarni. Nyurrurlajunkujulu wangkaja ngajuku, ‘Nganimpaju karnalu lani-jarrimi. Kula-nganpa jinyijinyi-manta yungurnalu YAAWIYI Kaatu-kurlangu linpa purda-nyanyi. Kula-nganpa jinyijinyi-manta yungurnalu nyanyi yali warlu wiri. Kajilparnalulu purda-nyangkarla marda kajilparnalulu yali warlu nyangkarla, kajikarnalu muku palimi.’ Kuja-nyankujulu wangkaja ngajulukuju.

¹⁷ Ngula-jangkaju, YAAWIYI-ji wangkaja ngajulukuju, ‘Ngulaju ngula-juku. Yimi yalirra kujangkulu kuja wangkaja yapa-patu, ngulaju ngurrju. ¹⁸ Ngula-jangkanya, ngakalku kapurna-jana yinyi jinta-karilki jarukungarduyu nyuntu-piya-juku. Kapu nyanungurra-piya-yijala nyinami ngurrara-jinta. Kapurnarla ngaju wangka yungu-jana wangkami nyanungurraku. Kapu-jana nyiyarningkijarra wangka kajirnarla wangka ngajulu. ¹⁹ Nyampuju jarukungarduyu kapuju marlaja wangkami. Kaji yapa ngana-puka purda-nyanja-wangu nyina yaliki jarukungarduyuku, ngulaju ngajululku kapurnarla jangkardu yanirni nyanungukuju kululku.* ²⁰ Jinta-kari jarukungarduyurlu marda kajika-jana marda yimi-karilki yimi-ngarrirni yapakuju, yimi ngaju kularnarla wangkaja. Kula marda-ka junga wangkami. Nyanungu nganta kaju marlaja wangkami ngajuluku. Yalirli jarukungarduyurlu kajika-jana yapakuju jukurrpa-kari yimi-ngarrirni yali kuja-ka juju-kari-kirlangu nguna, kula ngaju-nyangu. Kaji kuja-jarrimi, nyurrurlarlulu tarnnga-kurra pungka!’

²¹ Kuja marda kankulu manngu-nyanyi, ‘Kuja kangalpa jarukungarduyu nganta wangka ngalipaku, nyarrparlurnalulu milya-pinyi nyampuju yimi marda YAAWIYI-kirlangu-japa-ka wangka, juju-kari-kirlangu marda-ka wangka?’ ²² Yapa jarukungarduyu kajika-nyarra yaninjarla wangka kuja, ‘YAAWIYI-ji wangkaja ngajuku kapu-nyarra nyiyarlangu ngurrju marda maju marda rdipimi nyurrurlakuju.’ Kujanya kajika-nyarra wangkami. Ngula-jangkaju, ngakalku kaji-nyarra yangka ngurrju manu marda maju nyiyarlangu rdipimi, ngulaju ngula-juku. Kari-ngantarla YAAWIYI junga wangkaja yaliki jarukungarduyuku. Lawangkaju, kularla YAAWIYI-ji wangkaja, lawa. Ngari-nyarra warlkangku yimirr-yungu. Ngulaju jamulu wangkamirra! Purda-nyanja-wangurlulu yampiya!”...

30

Mujuju-jana wangkaja Yijirali-pinkiki yungulu YAAWIYI-ji jungarnirli purami tarnngangu-juku

¹ ...Mujuju-jana wangkaja, “Kapurna-nyarra nyurrurlaku yimi-ngarrirni kuja kapu-nyarra nyarrpa-jarrimi YAAWIYI-ji. Kajinkili nyanungu-nyangu kuruwarri purami, ngulaju kapu-nyarra pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kanyi, manu kapunkulurla marlaja panu-jarrimi. Kala kajinkili jamulu purda-nyanyi ngaju-nyangu kuruwarri puranja-wangurlu, ngulaju kapu-nyarra juyurdurlu-yunparni, manu kapu-nyarra

* 18:15 Nyangka Acts 3.22, 7.37 * 18:19 Nyangka Acts 3.23

murrumurru-mani. YAAWIYI-ji ngulaju ngalipa-nyangu Kaatu. Ngakaju kapu-nyarra muku yilyami wurnturu nyinanjaku nguru-kari nguru-kari. Kajinkili nguru-kari nguru-karirla nyina, nyurrurlarlaju kapunkulu manngu-nyanyi nyanungu-nyangu yimi nyampu kuja karna-nyarra wangka jalangu. ² Ngula-jangkaju, nyurrurla manu nyurrurla-nyangu kurdukurdu kapunkulu pina-yanirni YAAWIYI-kirra, manu kapunkulu pina-manngu-nyanyi nyiyarningkijarra kuja karna-nyarra wangkami nyurrurlaku jalanguju. Kapunkulu nyurrurlarlu nyanungu-nyangu kuruwarri pura jungarnirli. ³ Kapu-nyarra mari-jarrimi nyurrurlakuju. Kapu-nyarra pina-kanyirni nyampu-kurra nguru-kurra nguru-kari nguru-kari-jangka. Kapu-nyarra wardinyi-mani-nyayirni. ⁴ Nyampuju junga! Kajika-nyarra marda YAAWIYI-rliji nyurrurlaju yilyami nguru-kari nguru-kari wurnturu-nyayirni. Ngulaju ngula-juku. YAAWIYI-ji ngalipa-nyangu Kaatu. Ngakarrangakarra kapu-nyarra muku turnu-mani, kapu-nyarra pina-kanyirni nyampu-kurra nguru-kurra. ⁵ Kapu-nyarra nyurrurlaju yangka-kurra-juku jurrku-kurra walya-kurra pina-kanyirni kujalpa-jana nyurrurla-nyangu nyurnunyunuku ngunaja. Yali walya ngulaju nyurrurla-nyangulku. Ngula-jangkaju, kapu-nyarra nyurrurlaju YAAWIYI-rliji muurl-mardarni. Kuja-jangkaju kapunkulu panu-jarrimi. Panu-jarrimi-nyayirni kapunkulu, kula wita ngalipa-nyangu nyurnunyunu-piya. Kapu-nyarra nyanungurlu yinyi nyiyarningkijarra, manu kapu-nyarra wardinyi-mani-nyayirni. ⁶ YAAWIYI-ji ngalipa-nyangu Kaatu. Kapu-nyarra nyanungurlu jungarni-mani nyurrurla manu nyurrurla-nyangu kurdukurdu yungunkulurla yulkami nyanunguku. Kapunkulu nyanungu-mipa manngu-nyanyi. Kapunkulu nyina tarnnga nyampurla walyangka. ⁷ Yapa panu-kari kuja kalalu-nyarra nyurunyuru-jarrinjarla kulungku pungu, YAAWIYI-rli kapu-jana juyurdurlu-yunparni murrumurru-maninjaku. ⁸ Ngula-jangka, kapunkulu YAAWIYI purda-nyanyi. Nyiyarlangu-puka kuja-nyarra yimi-ngarrirni jalangurlu, ngulaju kapunkulu junganku purami. ⁹ YAAWIYI-ji ngalipa-nyangu Kaatu. Kapu-nyarra tarnnganku-juku warrawarra-kanyi. Kuja-jangkaju kapunkulu-jana panu-jarlu kurdu mardarni. Nyurrurla-nyangurlu pulukurlu kapulu-jana panu witawita mardarni. Mangarri panu kapu pardimi nyurrurla-nyangurla walyangka. Kapu-nyarra nyanunguju wardinyi-jarrimi-nyayirni kuja-jana ngalipa-nyanguku nyurnunyunuku wardinyi-jarrija nyurru-wiyi. ¹⁰ Kujakungarntiji, jungangkulu YAAWIYI purda-nyangka nyarrpa kaji-nyarra wangkami. Jungarnirlili puraya nyiyarningkijarra kujarna pukungka yirrarnu. Jungarnirlili YAAWIYI puraya tarnnganku-juku. Nyanunguju ngalipa-nyangu Kaatu.”

¹¹⁻¹³ Ngula-jangka, Mujuju-jana wangkaja, “Nyurrurlarlu marda kankulu kuja manngu-nyanyi, ‘Panu-nyayirni nyampurraju kuruwarri-kari kuruwarri-kariji puranjaku. Nyarrparlurlipa-jana purami junganku? Ngana kapu yani kankarlarra nguru-nyayirni-wangu-kurra nyampurraku kuruwarriki yungu-ngalpa pina-yaninjarla yimi-ngarrirni nganimpaku? Ngana kapu yani wurnturu mangkuru wiri-wana yinyaku kuruwarriki yungu-ngalpa pina-yaninjarla yimi-ngarrirni? Kajilpa ngana mayi yantarla maninjaku, ngula-jangka kajikarlipa-jana purda-nyanyi manu purami jungarnirli.’ Purda-nyangkajulu nyurrurlarlu! Kajikankulu-jana yimirlirli purda-nyanjarla purami nyampurra kuruwarriji kuja karna-nyarra yinyi jalangurlu.* ¹⁴ YAAWIYI-kirlangu yimiji ngulaju nyampurla walyangka. Nyurrurlarlu kankulu milya-pinyi, manu kajikankulu wangkami yinya-kurlu yimi-kirli. Purayalu jungarnirli jalangurlu-juku.

¹⁵ “Purda-nyangkalkujulu! Nyarrpa-jarrimi kapunkulu nyurrurlaju? Kapunkulu mayi nyiyarlangu ngurrju purami, marda punku? Kajinkili ngurrju purami, ngulaju kankulu Kaatu-kurlu tarnnga nyina nyampurla walyangka. Kajinkili

* **30:11-13** Nyangka Romans 10.6

punku purami, ngulaju kankulu palimi Kaatu-wangu. Nyarrpa-jarrimi kapunkulu? ¹⁶ Nyurrurla kankulu yanirni nyampu-kurra walya-kurra yungunkulu-jana jurnta kanyi yapa panu-kariki. Jalangurlu karna-nyarra yimi-ngarrirni kuruwarrri-kari kuruwarrri-kari YAAWIYI-kirlangu. Nyanunguju ngalipa-nyangu Kaatu. Kajinkilirla tarnnga-juku yulkami, manu kajinkili tarnngangku-juku purami, manu kajinkili tarnngangku-juku nyanungu-nyangu kuruwarrri purami, ngula-jangka kapu-nyarra nyiyarningkijarra yinyi, manu kapu-nyarra wardinyi-mani-nyayirni. Nyanunguku kapunkulurla marlaja mardarni kurdu panu-jarlu. Kapu-nyarra tarnngangku-juku warrawarra-kanyi nyampurla walyangka. ¹⁷ Nyurrurla marda kapunkulurla jurnta majangka-jarri YAAWIYI-ki purda-nyanja-wangu manu puranja-wangu. Yapa panu-kari marda kapunkulu-jana waalparrirni kuja kalu-jana parntarrimi manu pulka-pinyi nyanungurra-nyangu juju tarrukuku. ¹⁸ Kajinkili kuja-jarrimi, ngajulurlu karna-nyarra pututu-pinyi jalangurlu kapu-nyarra YAAWIYI-rli marlajarra-mani! Yani-jiki kapunkulu karru Jurdunurla murrarninginti-kirra, kala kapunkulu nyina yinyarla witaku-mipa kula tarnnga. ¹⁹ YAAWIYI-rli kaju purda-nyanyi nyarrpa kuja karna-nyarra yimi-ngarrirni nyurrurlaku jalangurlu. Nyurrurlarlangurlu kankujulu purda-nyanyi wangkanja-kurra. Nyarrpa-jarri kankulu jalangu nyurrurla? Ngampurrrpa mayi kankulurla nyina YAAWIYI-ki yungu-nyarra wankaru mardarni walya nyampurla? Kapu mardankulu jurnta yani warntawarnta yungu-nyarra murrumurru-mani? Nyarrpa-jarrimi kapunkulu nyurrurlaju? Purda-nyangkajulu jalangurlu! Yungkalu-nyanu YAAWIYI-kirra yungunkulu nyurrurla manu nyurrurla-nyangu kurdukurdu nyanungu-kurlu nyina tarnnga! ²⁰ Yulkayalurla YAAWIYI-ki! Nyanunguju ngalipa-nyangu Kaatu. Purda-nyangkalu nyarrpa kaji-nyarra yimi-ngarrirni. Kulalu puraya jinta-karirlangu-puka tarruku, yampiyalu! Nyanungurlu jintangku kanyarra wankaru mardarni. Kapunkulurla nyampurla walyangka tarnnga marlaja nyina nyurrurla manu nyurrurla-nyangu kurdukurdu. Nyampu walya ngulaju yangka-juku walya kuja-jana nyurru-wiyi jangku-pungu ngalipa-nyangu nyurnunyunuku Yipuruyamuku, Yijakiki manu Jakupuku.” Kujanya-jana Mujujuju wangkaja yapaku Yijirali-pinkiki.

31

Jajuwarlurla marlaja kangu warrki Mujujuku

¹ Mujuju-jana yaninjarla wangkaja Yijirali-pinkiki, ² “Ngajujurna purlkalku. Ngajujurna wankaru nyinaja 120-pala yulyurpuku. Kulalparna-nyarra nguru-yirrakarlalku. YAAWIYI-ji nyurru-juku wangkaja yangka kularna yani murrarninginti karru Jurdunukuju. ³ YAAWIYI-ji ngalipa-nyangu Kaatu. Nyanungurlu kapu-nyarra nguru-yirrarni murrarninginti-kirraju. Kapu-jana yapaju yinya-wardingkiji muku pinyi. Kapunkulu-jana walya yinyaju nyurrurlarluju puntarni. YAAWIYI-ji wangkaja yangka Jajuwarlu kapu-nyarra nguru-yirrarni walya yinya-kurraju. ⁴ Manngu-nyanyi mayi kankulu yangkaju kuja-palangu YAAWIYI-rli pungu wati-jarra Jiyunu manu Yuuku? Kala-pala paaju nyinaja Yamuri-patu yapaku. Junga kujaju. Muku pungu-jana nyanungurra-nyangu yaparlangu. ⁵ Kajinkili yukamirra Kanana-kurra, YAAWIYI-rli kapu-jana yapa yinya-wardingi-patu rampaku-mani. Ngarili-jana muku pungka yangka kujarna-nyarra ngajulu wangkaja. ⁶ Pirrjirdili nyinaya! Kulalu-jana lani-jarriya! YAAWIYI-ji ngalipa-nyangu Kaatu. Kapu nyanungurlangu yani walya yinya-kurraju nyurrurla-kurlu. Kula-nyarra yampimi, lawa. Kula-nyarra wajawaja-mani.”*

* 31:6 Nyangka Hebrews 13.5

⁷ Ngula-jangka, Mujujurla purlaja Jajuwaku, wangkajarla yinyarla-juku yapa-patupuru, “Jajuwa, pirrjirdi nyinaya manu marriwa! Nguru-yirra-ka-jana yapa nyampupatuku, manu-jana walya yangka-kurra kangka kuja-jana YAAWIYI-rli jangku-pungu ngalipakupalanguku nyurnunyunuku. Yanta jirranganja-jana, manulu-jana walya puntaka! ⁸ YAAWIYI kapu yani kamparru nyurrurlarla, Jajuwa. Kapu nyina nyuntukurlu. Kulanku yampimi, kulanku wajawaja-mani. Kula lani-jarriya! Kula wajampa-jarriya nyiya-ngurlu!”...

⁹⁻³⁰ ...

34

Mujujuju palija

¹ ...Yijirali-pinki yapa-patujulpalu nyinaja-juku kakarrarni-pirdinypa karru Jurdunukuju. Nyinajalpalu ngurra pirli-wangurla yirdingkaju Muwapurla. Yinyajangkanya, Mujujuju warrkarnu pirli wararrarla yirdingkaju Niipurla, yanu kankarlarra pirlingka Pijika-kurra. Nyampuju kakarrara kirri wiri Jirikukuju. Pirli wararrarla kankarlu, YAAWIYI-rlirla milki-yirrarnu Mujujuku ngurrara kujalpa murrarninginti karrija karru Jurdunuku. Mujujurlulpa nyangu wurnturu yatijarra ngurra yirdiji Kiliyata, manu jingijingi-nyangu kirri jinta-kari yirdi Taanu. ² Nyangulpa yatijarra-purda nguru Napatali, manu-palangu ngurra jirrama-kari nyangu Yipirayimi manu Manaja. Karlarra-purdaju nyangu nguru Juurda, manu ngulangka purdangirli nyangu ngapa wiri mangkuru Mirditirinu. ³ Karlarra-purdajulpa nyangu wirri wiri yirdiji Jiriku manu kirri wita yirdiji Jura. Jirikurlanya kalalu watiya kirrirdikirrirdiji karrija.*

⁴ Ngula-jangka, YAAWIYI-rla wangkaja Mujujuku, “Nyampurra walya kuja kanpa nyanyi, nyampuju kujarna-jana jangku-pungu Yipuruyamuku, Yijakiki manu Jakupuku. Wangkajarna-jana, ‘Ngakaju kapurna-jana walya nyampuju yinyi nyurrurla-nyangu kurdukurduku manu yaparla-puraji-patuku.’ Kujanyarna-jana wangkaja. Mujuju, jalangurlurnangku nyampu-kurra kangurnu yungunpa walya nyampu nyanyi. Kala nyuntu kulanpa yani murrarninginti karru Jurdunukuju, lawa.”

⁵ Ngula-jangka, Mujujuju palija ngulangka-juku Muwapurla kujarla yangka YAAWIYI wangkaja kamparru. Mujujulparla YAAWIYI-kiji ngurrju warrki-jarrija. ⁶ YAAWIYI-rliji Mujujuju milyingka yirrarnu wirringka Muwapurla kutu ngurra-kariki Piti Piiyuruku. Jalangu, kula kalu milya-pinyi nyarrpararla kuja YAAWIYI-rli nyanunguju milyingka yirrarnu. ⁷ Mujujuju palija purlka-pardulku. Wankaru nyinaja 120-pala yulyurpuku. Palinjakungarnti, milpa nyanungu-nyanguju ngurrju-juku. Kala ngurrju nyangu, manulpa pirrjirdi-jiki nyinaja. ⁸ Kuja Mujuju palija, ngulajulurla Yijirali-pinkiji yulaja 30-pala parraku, nyinajalpalu yinyarla-juku ngurra pirli-wangurlaju Muwapurla.

⁹ Palinjakungarntirli, Mujujurlurla rdaka nyanungu-nyangu yirrarnu Jajuwa-kurlangu jurrungka yungu milarni. Junga-juku, YAAWIYI-rli Jajuwaju pinarri-manu-nyayirni. Yijirali-pinkirilpalu purda-nyangu Jajuwaju kujalpa-jana wangkaja. Kujanyarla YAAWIYI-ji wangkaja Mujujuku yungulu Jajuwa purda-nyanyi.

¹⁰ Yuwayi, Mujujulpa nyinaja Kaatu-kurlangu jarukungarduyu. Kulalpa ngana nyinaja jinta-kari jarukungarduyu Mujuju-piya, lawa. YAAWIYI-ji manu Mujuju kala-pala-nyanu jarnku-wangkaja yapa-jarra-piya yangka kuja kapala-nyanu kutu-mirnimirni wangka. ¹¹ YAAWIYI-rli kula wati-kari milarnu Yijipi-kirra yaninjaku, lawa. Nyanungurluju Mujuju-mipa milarnu yungurla yaninjarla YAAWIYI-kirlangu yartarnarri milki-yirrarni Yijipi-wardingki Kingiki. Junga kujaju! Mujujuju yanu YAAWIYI-kirlangu yartarnarri-kirli. Murrumurrumanu-nyayirni-jana kingiji manu

* 34:3 palms

nyanungu-nyangu warrkini-patu manu Yijipi-wardingki-patu, manu-jana panu-karigi tarnga-kurra-pungu. ¹² Yuwayi, Mujujurlulpa yartarnarri wiri mardarnu jarukungarduyu-kari-piya-wangurlu. Kalalu Yijirali-pinkirli nyangu nyanunguju warrki-jarrinja-kurra yartarnarri-kirli. Kalalurla lani-jarrija-nyayirni yartarnarikiji.

Joshua Jajuwa-kurlu

Nyampuju yimi Yijirali-pinkikirli yangka kujalu yukaja ngurrara Kanana-kurra

Nyiya-kurlu yimi nyampu?

Nyampurlu pukungku kangalpa yimi-ngarrirni wati yirdiji Jajuwa. Mujuju kuja palija, ngulakujurla marlaja kangu warrkiji Jajuwarlu. Ngula-jangkaju, kamparrurlalpa-jana nyinaja Jajuwaju Yijirali-pinkikiji ngulaju panu-nyayirniki yukuriki. Nguru-yirrarnu-jana jilja-ngurlu, ngula-jangkaju rdulykurr-yanulu karru-wana yirdi-wanaju Jurdurnu-wana karrungka karlarni-nginti-kirra. Ngulangaju ngurungka karrungka karlarni-ngintirla, yangkangu Yijirali-pinkirli yalumpurlalpalu-jana nguruju muku puntarnu yapa-kari yapa-kariki, ngulakujulu-jana muku puntarnu. Palinjakungar-ntirliji, Jajuwarluju-jana pututu-pungu yungulu purami Kaatu-mipa tarnngangku-juku.

Nyampu puku kuja karlipa yirdi-mani 'Joshua', ngulaju kularlipa yirrarnu Warlpiri-kirraju panu-jarlu ngaliparluju. Ngarirlija ngalya-kari-mipa yirrarnu wita-kari wita-kari.

YAAWIYI-rla wangkaja Jajuwaku yungu tarnngangku-juku manngu-nyanyi kuruwarri Mujuju-kurlangu wajawaja-maninja-wangurlu

¹ Mujujuju kalarla warrki-jarrija YAAWIYI-ki. Wati jinta-kari yirdiji Jajuwa kala warrki-jarrija Mujuju-kurlu. Jajuwaju Nuunu-kurlangu kaja-nyanu. Kuja Mujuju palija, ngula-jangka YAAWIYI-rla wangkaja Jajuwaku, ² "Ngaju-nyangu warrkini Mujujuju palijalku. Nyuntu manu panu-kari Yijirali-pinki, yantalu karru Jurdunu-wana murrarni-pirdinypa walya Kanana-kurra. Walya yinyanya karna-nyarra yinyi nyurrurlaku. ³ Mujujukurnarla janku-pungu nyampuju walya. Kajinkili yukamirra Kanana-kurra, kajinkili nyarrpara-wana-puka wapami, ngulaju walya yinyaju nyurrurlaku. Ngajulu karna-nyarra yinyi. ⁴ Kapurna-nyarra walyaju yinyi wurnturu kurlirra-purda jilja-kurra-pinangu, manu yatijarra-purda Lipinani-kirra-pinangu. Kapurna-nyarra walyaju yinyi karlarra-purda ngapa Mangkuru wiri-kirra-pinangu yirdi-kirraju Mirditirinu-kurra manu walya yangka kakarrara karru Yupirayiti-kirra-pinangu. Nyampuju walya kajana karri Yititi-patuku, kala yinyi kapurna-nyarra nyurrurlakulku. ⁵ Jajuwa, ngajujulparna Mujuju-kurlu nyinaja warrarda. Kuja-piya-yijala kapurna nyuntu-kurluju nyinami. Kularnangku jurnta yani, kularnangku yangarlu yampimi. Kujarlanya, kulangkulu yapangku kulungku warla-pajirni. ⁶ Pirrjirdi-nyinaya manu lani-wangu! Nguru-yirrika-jana nyampuku yapa-patuku Kanana-kurra yungulu-nyanu walya mani nyanungurrarlulku. Nyampuju walyarna-jana nyurrurlakupalanguku nyurnunyunuku janku-pungu. Wangkajarna-jana yangka kapurna-jana yinyi nyanungurraku. ⁷ Jajuwa, pirrjirdi nyinaya manu lani-wangu! Yirriyirri puraya-jana kuruwarri-kari kuruwarri-kari kujangu ngaju-nyangu warrkinirli Mujujurlu yimi-ngarrurnu. Kajinpa kuruwarri nyampu jungangku purami, ngulaju kulanpa rdaka-jarra marlajarra nyina, lawa. Kapurnangku ngajulurlu warrawarra-kanyi nyuntuju tarnngangku-juku. ⁸ Manngu-nyangka-jana warrarda kuruwarri-kari kuruwarri-kari kuja Mujujurlu yirrarnu nyanungu-nyangu pukungka. Nyangka-jana pukungka mungangka manu parrangka yungunpa pinangkalpalku nyina. Kajinpa pina-jarrimi junga, ngulaju kapunpa

jungangku purami. Kapunpa rdirrinypa-jarrimi. Kulanpa rdaka-jarra marlajarra nyinami, lawa. Kapurnangku ngajulurlu warrawarra-kanyi tarnngangku-juku.⁹ Kula wajawaja-manta yimi kuja karnangku wangkami jalangu. Wangkajarnangku yungunpa pirrjirdi nyinami lani-wangu. Kula lani-jarriya! Ngajurna YAAWIYI Kaatu yangka kuja kankujulu pura. Kajinpa nyarrpara-puka yani, ngaju kapurna palka nyuntu-kurlu nyina.” Kujanyarla YAAWIYI-ji wangkaja Jajuwakuju.

Jajuwa-jana wangkaja Yijirali-pinkiki wurdujarra-jarrinjaku yungulu yani murrarni-pirdinypa karru Jurdunuku

¹⁰ Jajuwa-jana wangkaja wiriwiri-patu-kariki, ¹¹ “Nyurrurla yantalu ngurra-kari ngurra-kari kuja kalu Yijirali-pinki nyinami. Kujalu-jana wangkaya, ‘Mantalu-nyanu nyiyarningkijarra, manu wurdujarra-jarriyalu wurnakungarnti. Parra marnkurrpa-jangka kapunkulu yani murrarni-pirdinypa karru Jurdunuku ngurrara Kanana-kurra. Kapunkulu-nyanu walyaju mani nyurrurlarluju. YAAWIYI-rli ngalipa-nyangu Kaaturlu kanyarra yinyi nyurrurlaku.’ ”

¹² Ngula-jangka, Jajuwa-jana wangkaja ngalya-kari Yijirali-pinkiki, yangka-patu Ruupunu-kurlangu turnu-warnuku manu Kaardu-kurlanguku manu Manaja-kurlanguku, yangka-patu kujalpalu kakarrara-purda nyinaja karru Jurdunuku, nyanungu-jana wangkaja, ¹³ “Manngu-nyanyi mayi kankulu kuja-nyarra Mujuju YAAWIYI-kirlangu warrkini wangkaja nyurru-wiyi? Nyanungu-nyarra kuja wangkaja, ‘YAAWIYI-ji ngalipa-nyangu Kaatu. Nyanungurlu kanyarra yinyi nyampuju walya kakarrara-purda karru Jurdunukuju yungunkulu nyina.’ Kujanya-nyarra Mujuju wangkaja. ¹⁴ Junga kujaju. YAAWIYI-rli-nyarra walya nyampuju kakarrara-purda karru Jurdunukuju yungu. Kala jalangu nyurrurla wati-paturlu mantalu-nyanu junma, kurlarda manu kurdi. Mantalu-nyanu yungunkulu-jana jangkardu yani yapaku kuja kalu nyina yinyarla kamparru-warnu. Yampiyarralu-jana kalipuraji-patuju manu kurdukurdu manu puluku-wati, jiyipi, narnukutu purdangirli. Yantalu-jana jangkardu nyurrurlakupurdangka-purnu-kurlu yapaku kuja kalu karru Jurdunurla nyina murrarninginti. ¹⁵ Junga kujaju yangka kuja-nyarra YAAWIYI-rli yungu walya nyampu kakarrara-purda karru Jurdunuku. Ngakalku kapu-jana yinyi nyurrurlakupurdangkaku manu nyanungurra-nyangu warlajaku. Kala kujakungarntiji pinjaku-wiyili-jana jangkardu yani yapa yinya-patuku-wiyi. Kujarlanyalu nyurrurlaju yanta. Kajili-nyanu walya mani nyanungurralu, ngula-jangkaju nyurrurlajulu yantarni-pina, manulu yantarni karru Jurdunu-wana kakarrara nyurrurla-nyangu ngurra-kurra. Yinyanya walya-nyarra yungu Mujujurluju yangka YAAWIYI-kirlangu warrkinirli.”

¹⁶ Ngula-jangka, yapangkulu yalu-manu Jajuwa, “Ngulaju ngula-juku. Kajinpa-nganpa nyarrpa-puka wangkami, kapurnangkulu purda-nyanyi. Nyarrpara-puka kajinpa-nganpa yilyami, kapurnalu yani. ¹⁷ Purda-nyangu warrardarnalu Mujuju. Kuja-piya-yijala karnangkulu nyuntuju purda-nyanyi. YAAWIYI-ji kala palka nyinaja Mujuju-kurluju. Yungurnangkurlu payirni yungu YAAWIYI palka-juku nyinami nyuntu-kurluju. ¹⁸ Kajingki ngana-puka kapuru nyina wilji kajinpa-nganpa nganim-paku wangkami, ngulaju kapurnalu pinyi! Pirrjirdi-nyinaya lani-wangu!”

Wati-jarra-pala wurulya yukaja kirri wiri-kirra Jiriku-kurra

2

¹ Jajuwarlu, yangka Nuunuku kaja-nyanurlu, milarnu-palangu wati-jarra, ngula-palangu wangkaja, “Yanta-pala karru Jurdunurla murrarninginti kirri wiri-kirra Jiriku-kurra. Nyangka-pala warru nyiyarningkijarra yinyarla. Kala wurulya-pala

wapaya warru, yapangku kajikalunya nyanyi.” Junga-juku, yinya-jarrarluju-pala yampinja-yanu ngurra Jitumuju, manu wurulya yukaja-pala Jiriku-kurra mungangka. Yukaja-pala yuwarli-kirra kujalparla karnta Raapaku karrija. Nyangungu kala wati-kirli ngunaja talakupurda. Wurulya-palangu yirrarnu Jiriku-wardingki-patu-kujaku.

² Munga jintangka-juku, yapa jintangkurla yimi-ngarrurnunjunu kingi Jiriku-wardingkiki, “Yijirali-pinki wati-jarra-pala yanurnu nganta nyampu Jiriku-kurra. Warru kapala nyanyi nganta nyiyarningkijarra nyampurla.”

³ Junga-jukurla kingirli yimi yilyaja Raapaku, “Kangkarni-palangu wati-jarra kuja-pala yukaja yuwarli nyuntu-nyangu-kurra. Ngari-pala yanurnu yungu-pala nyanyi nyiyarningkijarra ngalipa-nyangu walyangka.”

⁴ Raapa-jana wangkaja warrkini-patuku kingi-kirlangu-patukuju, “Junga, wati yinya-jarraju-pala yanurnu ngaju-nyangu yuwarli-kirra. Kala kularna milya-pungu nyarrpara-jangka kuja-pala yanurnu. ⁵ Kujalpa wanta kanunju-jarrinja-yanu, yuwarli ngaju-nyanguju-pala yampinja-yanu. Kula karna milya-pinyi nyarrpara-kurra kuja-pala yanu. Kala kajinpa kapanku yani nyuntu-nyangu wati-patu-kurlu, ngulaju kapunkulu-jana marda kapanku puuly-mardarni.” ⁶ (Karnta yinyajulparla warlka wangkaja kingikiji. Wati yinya-jarrarlu kula-pala yampinja-yanu nyanungu-nyangu yuwarli, lawa. Kangu-palangu kankarlu yuwarli-kirra, wurulya yirrarnu-palangu kanunjumparra marna* kirrirdirla. Marna yinyaju kamparrurlu-juku manu, kuja kankarlarni yuwarlirla yirrarnu, manu yirrarnu wanta-kurra linji-jarrinjaku. Yinyarlanya-palangu wati-jarraju wurulya yirrarnu.) ⁷ Ngula-jangka, kingi-kirlangu wati-paturlulpalu-jana warrurnu warru yinyaku Yijirali-pinki wati-jarraku. Kujalu wilypi-pardija kirri-ngirli, purdangirli-wanarlulu kiirtiji jatimapi-manu tuwa wiri-kirlirli. Ngula-jangkalu yanu karru Jurdunu-kurralku nyanjaku marda-pala yanu yinya-wananya ngapa jalja-wana. Kala lawa, kulalu-jana palka-manu.

⁸ Nyampu-puru, wati-jarrajulpa-pala jardakungarntiji nyinaja. Raapaju kankarlu yanu, manu wangkaja-palangu, ⁹ “Milya-pinyi karna kuja-nyarra YAAWIYI-rli ngurra nyampu yungu nyumpalaku manu nyumpala-nyangu yapaku. Nyurrurlaju kankulunganpa lani-mani. Panu nyampurla yapa walyangka karnalu-nyarra lani-jarrimi. ¹⁰ Purda-nyangurnalu kuja-ka YAAWIYI nyina nyurrurla-kurlu. Yimirnaluru purda-nyangu kuja-nyarra nguru-yirrarnu Yijipi-ngirli, manurnalu purda-nyangu kuja ngapa mangkuru ngapa-wangu-manu manu walya kuja parduna-jarrija kujankulu kulkurru-jarra ngapa-warnurla yanu. Purda-nyangurnalu kujankulu-jana muku pungu kingi-jarra Jiyunu manu Yuuku manu Yamuri yapa-patu yangka-patu kuja kalalu nyinaja kakarrara-purda karru Jurdunuku. ¹¹ Kujarnalu kuja purda-nyangu, lani-jarrija mukurnalu. Jalangu kula-ka jintarlangu-puka nyampu-wardingki wati ngampurpa nyina yungu-nyarra kulu-jarrimi, lawa. Milya-pinyi karnalu kuja kanyarra YAAWIYI Kaatu wiri nyina nyurrurlaku nguru-nyayirni-wangurla manu nyampurla walyarlangurla. ¹² YAAWIYI-rli kangalpa purda-nyanyi wangkanja-kurraju. Ngarrikajulu ngaju manu ngaju-nyangu warlalja-paturlungu yangka kapunkulunganpa ngampangampa nyina. Ngajujurnangkupala ngampangampa nyinaja, manurnangkupala muurl-mardarnu. Yungkaju-pala nyiya mayi yungurnangkupala milya-pinyi kajinpajupala ngurrju nyina ngajuku. ¹³ Kajinkili nyurrurla Yijirali-pinki pina-yanirni kuluku nyampu-kurra ngurra-kurra, ngarrikaju-pala yangka kulankulu-jana pinyi ngajuku kirdana manu ngamardi manu ngajukupurdangka-purnu. Ngarrikaju-pala yangka kulankulu-jana pinyi nyanungurra-nyangu warlajapaturlungu.”

---

* 2:6 flax

¹⁴ Wati-jarra-palarla wangkaja Raapaku, “Ngurrju! Nyuntulurlunpa-jarrangku muurl-mardarnu kingi-kijaku manu nyanungu-nyangu wati-patu-kujaku. Kujarlanya, kaji-nganpa YAAWIYI-rli walya nyampu yinyi Yijirali-pinkiki, kapurnalu-nyarra ngampangampa nyina nyuntuku manu nyuntu-nyangu warlaljaku. Wala-nganpa nyinaka, junga karlijarrangku wangka. Kula-jana yapa ngalya-kariki wangkaya kujarlijarra yanurnu nyampu-kurra nyanjaku nyiyarningkijarraku.”

¹⁵ Raapa-kurlangu yuwarliji karrija kankarlarra pirlingka pinji-piyarla kujalpa war-rukirdikirdi yanu kirri wiriki Jirikuku. Nyanungurluju manu kirrirdi-nyayirni ngalyipi yalyuyalyu wati-jarraku juturu-yirrarninjaku wintawu-wanarlu walya-kurraju.

¹⁶ Yilyanjakungarnti wangkaja-palangu, “Yanta-pala kapanku pirli-patu-kurra, manu-pala wurulya nyinaya parra marnkurrapaku. Kingirli manu nyanungu-nyangu wati-paturlu kalu-nyarra warrirni-jiki. Kala kulalu-nyarra palka-mani pirlingkaju. Kajili nyampu-kurra pina-yanirni, ngula-jangka-pala parnkaya nyuntu-jarra-nyangu yapa-patu-kurralku.”

¹⁷ Ngula-jangka-palarla wati-jarraju wangkaja, “Purda-nyangka-jarrangku yungurnalu-nyarra muurl-mardarni nyuntu manu nyuntu-nyangu warlalja-patu. Kajinpa purda-nyanja-wangu nyina, marda nyuntu manu nyuntu-nyangu warlalja kapulu palimi kajirnalulu nyampu-kurra pina-yanirni Yijirali-pinkiji. ¹⁸ Nyuntulurlu kanpa ngalyipi nyampu kirrirdi yalyuyalyu mardarni yungunpa-jarrangku walya-kurra juturu-yirrarni yungurlijarra wurulya parnkami. Kajirnalulu pina-yanirni walya nyampu-kurra kuluku, ngalyipi nyampuju warika wintawurla yungurnalu nyanyi. Kangkarni-jana nyuntukupalangu kirdana manu ngamardi manu nyuntukupurdangka-purnu nyuntu-nyangu yuwarli-kirra. ¹⁹ Kala kaji nyuntu-nyangu warlalja jintarlangu yarlu-kurra wilypi-pardimi, manu kaji palimi pantirninja-warnu, kulalu-nganpa jily-ngarrika. Kajinkili yuwarlirla-juku nyinami, ngulaju kapurnalu-nyarra muurl-mardarni palinja-kujaku. Kajinkili kaninjarni yuwarlirla nyinami, kajili-nyarra Yijirali-pinki jangkardu yukami yuwarli-kirra pinjaku, ngula-jangkanyalu-nganpa milpaju jily-ngarrika. ²⁰ Kula-jana yapa ngalya-kariki yimi-ngarrika ngajarraju. Lawangkaju, kularnangkulu muurl-mardarni-yijala.”

²¹ Raaparlu-palangu yalu-manu, “Yuwayi, ngurrju kujaju!” Ngula-jangka-palangu yilyaja wati-jarraju, wurulya parnkaja-pala kingi-kijaku manu wati-patu-kujaku. Ngula-jangka, Raaparluju ngalyipi wayurnu wintawurla yungulu Yijirali-pinkirli nyanyi ngaka. ²² Wati yinya-jarraju-pala kapanku-juku yanu pirli-patu-kurraju, manu-pala nyinaja marnkurrapaku parrakuju. Kingi-kirlangu wati-paturlulpalu-jana warru nyangu yirdiyi-wana. Warrurnulpalu-jana parra-patuku. Kala lawa, kulalu-jana palka-manu. Ngula-jangkalu pina-yanu kirri-kirraju rdaka-jarra marlajarra. ²³ Ngula-jangka-pala wati-jarraju yanu pina pirli-jangkaju kakarrara-purda mur-rarninginti karru Jurdunukuju. Yanu-palarla Jajuwaku, manu-palarla wangkaja nyiyarningkijarra. ²⁴ Wangkaja-palarla, “Kari-nganta-ngalpa YAAWIYI-rliji yungu walya yinyaju ngalipaku. Yapa-patu yinyarlaju kuja kalu nyina, ngulaju kalu-ngalpa lani-jarrimi!”

3

Yijirali-pinkili yanu karru Jurdunu-wana karlarra-purda-kurralku

¹ Mungalyurru kujalpa wanta kankarlarni-jarrinja-yanu, Jajuwarlu manu panu-kari Yijirali-pinkirli yampinja-yanu ngurra Jitumuju, manulu wurna yanu karru Jurdunu-kurra. Kujalu yukajarra yinya-kurra, ngurrangkalu ngunaja parra-patuku.

² Ngula-jangkalu-jana wiriwiri warru wapanjarla wangkaja yapa-patuku, ³ “Jukurra

maralypikingarduyu-paturlu manu Liipi-paturlu kapulu mani YAAWIYI Kaatukurlangu Pakuju Tarruku* Kapunkulu-jana nyanyi kajili kamparrurlu kanja-yani nyurrurlarla. Kajinkili-jana nyanyi, karrinja-pardinjarlalu puraya purdangirli-wanarlu. ⁴ Kulankulu kamparru-wiyi nyampurla walyangka wapaja, lawa. Kajinkili Tarruku Pakuju purami, kapunkulu milya-pinyilki nyarrpara-wana yaninjaku. Kulalu kutu-nyayirni yanta Pakuju-kurra, wurnturu-ngurlurlu ngarili puranja-yanta.”

⁵ Ngula-jangka, Jajuwa-jana wangkaja yapa-patuku, “Wurdujarra-jarriyalu yungunkulu YAAWIYI junganku purami jukurrarlu. Nyanunguju tarruku. Jukurrarlu kapu-nyarra milki-yirrarni nyiyarningkijarra ngurrju-nyayirni yartarnarri nyanungu-nyangu-kurlurlu.”

⁶ Ngula-jangka, Jajuwa-jana wangkaja maralypikingarduyu-patuku, “Mantalu Pakuju Tarruku, kamparrulu kanja-yanta yapa-patuku, manulu yanta karru Jurdunurla murrarninginti.” Junga-juku, maralypikingarduyu-paturlulu manu Pakuju Tarruku, ngulalu kanja-yanu kamparru yapakuju.

⁷ Ngula-jangka, YAAWIYI-rla wangkaja Jajuwaku, “Jalangurluju karnanku wirilki yirrarni Yijirali-pinki yapaku. Kapulu milya-pinyi kuja karna palka nyina nyuntukurlu yangka-piya-yijala kujalparna Mujuju-kurlu nyinaja. ⁸ Jukurrarlu kapulu maralypikingarduyu-paturlu kanja-yani Pakuju Tarrukuju. Wangkaya-jana kuja, ‘Yantalu pirntinyarra-kurra karru Jurdunu-kurra. Yaninjarlalu karriya Pakuju Tarruku-kurlu ngapangka.’”

⁹ Ngula-jangka, Jajuwa-jana wangkaja yapa-patuku, “Yantarnili nyurrurla nyampukurra! Purda-nyangkalu kujaju nyarrpa wangkaja YAAWIYI Kaatu. ¹⁰ Marda kankulu manngu-nyanyi kuja, ‘Nyarrparlurlipa milya-pinyi YAAWIYI Kaatuju ngalipa-kurluju? Nyanunguju JUKURRARNU junga. Yinyarra yapa Kanana-wardingki-patu, Yititipatu, Yiipiti-patu, Piriji-patu, Kirrkaji-patu, Yamuri-patu manu Jipuji-patu kalu nyinajuku karlarra karru Jurdunuku. Nyarrparlulku karlipa milya-piyi YAAWIYI-rliji kapu-jana wajirli-pinyi ngalipa-kujakuju?’ Marda kankulu kujanya marda manngu-nyanyi. ¹¹ Ngulaju ngula-juku. Yungurna-nyarra yimi-ngarrirni yungunkulu milya-pinyi YAAWIYI. Jukurrarlu kapulu maralypikingarduyu-paturlu kanja-yani Tarruku Pakuju kamparrurlu nyurrurlakuju. Kapulu ngapa-kurra yukanjarla wapanja-yani karru Jurdunurla. ¹² Nyurrurlaju kankulu nyina turnu-warnu 12-pala-jangka. Jinta watili-jana jarnkujarnku milaka nyurrurla-nyangu turnu-warnu-patu-jangka. ¹³ Maralypikingarduyu-paturlu kapulu laja-kanja-yani Tarruku Pakujuju. Ngulaju YAAWIYI-kirlangu yangka Warlaja-Wiri yapa panuku nyampurla walyangkaku. Kapulu kamparrurla laja-kanja-yani karru Jurdunu-kurra. Kajili ngapa-kurra yukamirra, ngawarraju kapu kanunju-jarrimi kula-ngantarla ngananku mayi jaarlyirrarnu ngawarra wiri parnkanja-kujaku.” Kujanya-jana Jajuwaju wangkaja yapakuju.

¹⁴ Ngula-jangka, maralypikingarduyu-paturlulu Pakuju Tarruku manu, manulu laja-kanja-yanu kamparru yapa-patukuju. Yapa-paturlujulu yampinja-yanu yinyaju ngurra kujalpalu ngunaja. Ngulalu yarnkajarra karru Jurdunu-kurra. ¹⁵ Kuja-puru, karru Jurdunujulpa ngapa wiri-kirli karrija. Kuja-juku kala parnkaja ngapaju wiri yangka kuja kalalu miyi-wati yirnmijarrija. Junga, ngapa yinyaju rdaku kanunju-nyayirni. Yangka-patu maralypikingarduyu-patu kujalpalu Pakuju Tarruku laja-kanja-yanu, yanurnulu kutu karru-kurra. Ngula-jangkalu ngapa-kurralku yukaja.

¹⁶ Ngapaju kapanku lawa-jarrija parnkanja-kujakuju wurnturu-nyayirni ngurra-kari yatijarra Yatumurla, nyiya mayirla jaarl-karrija ngapa ngawarra parnkanjakuju. Yatumuju ngurra kutu Jarajanaku. Ngapaju kala parnkaja karru Jurdunu-ngurluju

* 3:3 Ark of the Covenant

kurlirra mangkuru Yarapa-kurra. Yijirali-pinkili jingijingi yanu murrarninginti-karirra karru Jurdunu-wana kirri wiri-kirra Jiriku-kurra. ¹⁷ Junga kujaju. Walya yinyarla karrungka, ngulaju parduna-jarrija. Maralypikingarduyu-patulu kulkurru ngapa-kurra yanu Pakuju Tarruku-kurlu, manulu jupu-karrija yinyarla-juku. Karrijalpalu warrarda kujalu Yijirali-pinki karlarra-purda-kurra yanu. Wapajalpalu walyangkaju ngapa-wangurlalku.

4

Jajuwarlu-jana 12-pala yarturlu yirrarnu yurturlu-kurra yungulu yapangku manngu-nyanyi YAAWIYI

¹ Kujalu Yijirali-pinki yanu murrarninginti karru Jurdunuku karlarni-pirdinypa, ngula-jangkaju YAAWIYI-rla wangkaja Jajuwaku, ² “Milaka-jana 12-pala wati-patu yapa nyampu-jangka. Milaka-jana jinta-kari jinta-kari 12-pala-jangka turnu-warnu-jangka. ³ Wangkaya-jana nyampuku 12-pala wati-patuku yungulu pina-yani karru-kurra manu yungulu-jana jinta-kari jinta-karirli yarturlu mani. Yungulu-jana mani jinta-kari jinta-kari yangka-jangka kujalpalu maralypikingarduyu-patu karrija Pakuju Tarruku-kurlu. Kajili-jana mani 12-pala yarturlu, wangkaya-jana yungulu-jana ngurra-kurra kanyi yangka kuja kapunkulu jalangu ngunami ngurrangka mungangka. Yalumpurlajukulu-jana yurturlurla yirraka.”

⁴ Junga-juku, Jajuwarlu-jana milarnu 12-pala wati-patu jinta-kari jinta-kari 12-pala-jangka turnu-warnu-jangka, ngula-jangka-jana wangkaja, ⁵ “Nyurrurla wati-patu yantalu pina kulkurru-jarra karru-kurra kuja kalu karrimi yangka maralypikingarduyu-patu Pakuju Tarruku-kurlu YAAWIYI Kaatu-kurlangu-kurlu. Jinta-kari jinta-karirilijana yarturlu manta. Kapulu-nyarra jinta-kari jinta-kari karrimi nyurrurlaku yarturlu 12-pala-jangka turnu-warnu-jangkaku. Kangkarnili-jana yarturluju jimantarla yurturlurla yirrarninjakungarnti. ⁶ Ngaka kajinkili nyanyi nyampurra yarturlu-patu, kapunkulu manngu-nyanyi YAAWIYI kuja-ngalpa nyampu-kurra ngurra-kurra kangurnu. Ngaka kapulu-nyarra nyurrurla-nyangu kurdukurdurlu payirni kujarlu, ‘Kirdana, nyiyaku nyampuju yarturlu 12-pala? Nyiyaku kalu karri?’ ⁷ Kajili-nyarra kujarlu payirni, wangkayalu-jana kuja, ‘Kurdukurdu, nyurru-wiyi manurnalu-jana 12-pala yarturlu kulkurru-jangka karru Jurdunu-jangka yangkangka kuja-nganpa YAAWIYI-rla kangurnu karlarra-purda-kurra. Kujalu maralypikingarduyu-paturlu laja-kanja-yanu Pakuju Tarruku ngapa-kurra, YAAWIYI-lpa-jana palka karrija, manu ngapa warla-pajurnu parnkanja-kujakuju.’ Kujarlunyalu-jana kurdukurdu nyurrurla-nyangukuju yimi-ngarrika. Nyampuju junga. Yarturlu nyampu-paturlu kapulu-ngalpa langa-kurra-mani yimi nyampuju tarnnga.”

⁸ Ngula-jangka, 12-pala yinya wati-patu yukajalu karru Jurdunu-kurra, ngulalu-jana jinta-kari jinta-karirli pina-kangurnu yarturlu. Jinta-kari jinta-karilpalu-jana karrija yarturlu-wati 12-pala-jangka turnu-warnuku. Ngulalu-jana kanja-yanu yarturluju jimantarla, manulu-jana kangu ngurra-kurra kujalpalu Yijirali-pinki nyinaja karlarra-purda karru Jurdunuku. Yalumpurlajukulu-jana yurturlurla yirrarnu. Nyampuju yangka kujarla YAAWIYI wangkaja Jajuwaku nyarrpa-jarrinjaku. ⁹ Jajuwarlu-jana manu 12-pala-yijala yarturlu, manu-jana yirrarnu kulkurru-jarra karru Jurdunurla yangkangka-juku kujalpalu maralypikingarduyu-patu karrija kamparru-wiyi Pakuju Tarruku-kurlu. Yarturlu yinya-patuju kalu palka-juku karrimi jalangu.

¹⁰ Nyampu yimiji ngulaju junga. YAAWIYI-rla wangkaja Jajuwaku yungu-jana nyarrpa wangkami yapa-patuku. Yimi yangka-juku kujarla kamparru-wiyi Mujujuku wangkaja. Kujarlanya, yinya maralypikingarduyu-patu kujalpalu kanja-yanu Pakuju Tarruku, yanulu kulkurru-jarra karru Jurdunu-kurra. Kulkurrulpalu karrija kujalpalu jingijingi yanu Yijirali-pinki karlarra-purda karru Jurdunurla.

¹¹ Kujalu yapa-patu jingijingi yanu, ngula-jangka maralypikingarduyu-paturlulkulu kangu Pakuju Tarruku karru Jurdunu-jangka. Pakuju yinyaju YAAWIYI-kirlangu. Yijirali-pinkirlilpalu-jana nyangu kanjarni-kirra. ¹² Wati-patu yangka Kaardu-kurlangu turnu-warnu-jangka, Ruupunu-kurlangu-jangka manu Manaja-kurlangu-jangka, palkalpalu karrija kurdiji-kirli, junma-kurlu manu kurlarda-kurlu. Yanulu murrarninginti karru Jurdunu-wana yapakuju kamparru Yijirali-pinkikiji. ¹³ 40,000-pala watilpalu warrmarla karrija kulukungarnti. Kujalpalu maralypikingarduyu-patu karrija karru Jurdunurla Pakuju Tarruku-kurlu, warrmarlarlujulu yanu jingijingi karlarra-purda, ngulalu yanu walya pirli-wangu-wana kirri wiri-kirra Jiriku-kurra. Kulukulu yanu.

¹⁴ Parra jintangka-juku, YAAWIYI-rliji Jajuwaju wirilki yirrarnu yapa nyampupatukuju. Kujalpa Jajuwa wankaru-juku nyinaja, yapangkujulpalurla pulkampungu Mujuju-piyaku-yijala yangka kuja kalalurla kamparrurlu pulkampungu. ¹⁵ Ngula-jangka, YAAWIYI-rla wangkaja Jajuwaku, ¹⁶ “Jajuwa, wangkaya-jana maralypikingarduyu-patuku yungulu Pakuju Tarruku kanyirni karru Jurdunu-jangka.”

¹⁷ Junga-juku, Jajuwa-jana purlaja maralypikingarduyu-patuku, “Yuwa! Kangkarnili Pakuju Tarruku ngapa-jangka!” ¹⁸ Jungajukulu maralypikingarduyu-paturluju kangurnu Pakuju ngapa-jangkaju karlarra-purda. Kujalu pirntinyarra-kurra-jarrija, ngawarraju parnkajalku. Kankarlu-jarrija-nyayirni, ngarilpa ngapaju parnkaja kamparru-piya-juku. ¹⁹ Nyampuju yimiji junga. Yijirali-pinkijili wilypi-pardija karru Jurdunu-jangka kirntangi kamparru-warnurla ngulaju parra nampa karlarla-pala-puru. Yaninjarlalu ngunaja Kilkalarla kakarrara Jirikukuju. ²⁰ Kanjayanulpalu-jana yangkaju 12-pala yarturlu kujalu-jana manu karru Jurdunurla. Kujalu yukajarra Kilkala-kurra, Jajuwarlu-jana yinyaju 12-pala yarturlu yirrarnu yurturlurla. ²¹ Ngula-jangka-jana wangkaja Yijirali-pinkiki, “Ngaka kapulu-nyarra nyurrurla-nyangu kurdukurdurlu payirni kujarlu, ‘Kirdana, nyiyaku nyampurraju 12-pala yarturlu? Nyiyaku kalu karrimi nyampurlaju?’ ²² Kajili-nyarra kujarlu payirni, wangkayalu-jana kuja, ‘Kurdukurdu, nyurru-wiyirnalulu wapaja karru Jurdunurla kula-nganta patingka. ²³ YAAWIYI-rli ngalipa-nyangu Kaaturlu ngapajunganganpa warla-pajurnu jurnta parnkanja-kujaku. Kujalparnalulu wapanja-yanu karrangka karlarra-purda, ngulajulpa karrija ngapa-wangu, lawa. Kala kujarnalu wilypi-pardija karru-jangka, ngapaju parnkajalku. Junga kujaju. YAAWIYI-rli-nganpa warla-pajurnu jurnta ngapaju parnkanja-kujaku nyurru-wiyi-piya kuja-jana nguru-yirrarnu ngalipakupalangu kirdanaku manu ngamardiki kulkurru-jarra mangkururla Marna Kirrirdi-kirlirla. ²⁴ YAAWIYI-rli-nganpa nguru-yirrarnu yinyawanaju yungurnalu milya-pinyi nyanungu-nyangu yartarnarri wiri.’ Kujarlunyalu-jana yimi-ngarrika nyurrurla-nyangu kurdukurdudukuju. Kajili yimi nyampu purdanyanyi, ngula-jangka kapulurla pulka-pinyi YAAWIYI-ki ngalipa-nyangu Kaatuku.”

5

¹ Yimi nyampuju junga. YAAWIYI-rli ngawarra warla-pajurnu yungulu Yijirali-pinki karlarra-purda yani. Kuja-puru Yamuri-patu yapalpalu nyinaja ngurra-kari ngurra-kari nguru yinyarlaju karlarra-purda karru Jurdunukuju. Yamuri kingi-paturlulu-jana purda-nyangu Yijirali-pinki kujalpalu yanurnu. Kanana-wardingki kingi-patu kujalpalu nyinaja mangkuru-wana Mirditirinu-wana, ngularlangurlulu-jana purda-nyangu nyanungurra-kurluju. Mukulu lani-jarrija. Ngula-jangka, kulalu-jana ngana jangkardu yanurnu kulu Yijirali-pinkikiji.

Jajuwarlu-jana ngarrka-kujurnu Yijirali-pinki wati-patu manu wirriyawirriyarlangu

² Ngula-jangka, YAAWIYI-rla wangkaja Jajuwaku, “Ngurrju-manta-nyanu kanti-patu nyuntulurlu. Turnu-manta-jana wati-patu manu wirriyawirriya, manu junma ngularra-kurlurlu-jana ngarrka-kijika yungulu-jana yapa ngalya-karirli milya-pinyi nyanungurraju yapa ngaju-nyangu.” ³ Junga-juku, Jajuwarlu-jana ngurrju-manu kantiji. Ngula-kurlurlu-jana ngarrka-kujurnu wati-patu manu wirriyawirriya ngur-rangka yirdingkaju Kipiyata Yaralatarla.

⁴ Nyiyaku-jana Jajuwarlu ngarrka-kujurnu wati-patuju? Kujakungarnti, kujalu Yijirali-pinki yanurnu Yijipi-ngirli, yapajulu warru yanu 40-pala yulyurru-puku jilja-wana. Wati yinya-paturluju kalalu mardarnu kurlarda manu kurduji kulukungarntirli. 40-pala yulyurru-puru, yulyurru-kari yulyurru-kari, wati yinya-patujulu muku palija. ⁵ Kala 40-pala yulyurru-puru, kurdukurdu wirriyawirriyalpalu palka-jarrija, manu kula-jana nganangku ngarrka-kujurnu, lawa. ⁶ Junga kujaju. Yijirali-wardingkijilpalu warru wapaja jilja-wana 40-pala yulyurru-puku, manulu wati-patu warrmarla-patuju muku palija, yangka-patu kujalu yanurnu Yijipi-jangka. Nyiya-jangka kujaju? Yapa yinya-paturlu kulalu purda-nyangu YAAWIYI-ji. Kujarlanya-jana wangkaja kulalu nyanungurraju yukamirra Kananakurraju yangka walya kuja-jana jangu-pungu nyurnunyunuku. Nguru yinyarlajulpa nyiyarningkijarra miyilpa pardija. ⁷ Wati yinyarraju muku palija. Kala nyanungurra-nyangu kaja-nyanulpalu palka-jarrinjarla wiri-jarrijalku. Kala kula-jana nganangku ngarrka-kujurnu. Kujarlanya-jana Jajuwarluju ngarrka-kujurnu kanti-kirlirliji. ⁸ Kuja-jana ngarrka-kujurnu, murrumuru-nyayirnilpalu nyinaja. Ngulajulpalu nyinajalku jurrkungka-juku ngurrangkaju parra-patuku yangka kajili ngurrju-jarrimi.

⁹ Ngula-jangka, YAAWIYI-rla wangkaja Jajuwaku, “Nyurru-wiyi Yijipirila, yangka kuja kalalu-nyarra Yijipi-wardingi-paturlu jinyijinyi-manu warrki-jarrinjaku pirijina-piyaku, nyurrurlajunkulu kurnta-jarrija. Kala jalangurlu kankulu nyina ngaju-nyangu ngarrka-kijirninja-warnu. Kujarlanya kula kankulu kurnta-jarrimilki.” Kujarlanya, Jajuwarluju ngurra yinyaju yirdi-manu ‘Kilkala’. Yapangku kalu ngurra yinyaju Kilkala-pajirni-jiki jalangurlu.

¹⁰ Yijirali-pinki yapa-patujulpalu nyinaja Kilkalarla nguru pirli-wangurla kutu Jirikukuju. Kirntangi kamparru-warnurla, parra nampa 14-puru, ngula wanta yukajarra, ngarnulu kurapaka Pajapa. ¹¹ Parra jinta-karirila, miyili ngalya-kari ngarnu kujalpalu nguru yinyarla pardija. Ngarnulu miyi lalya manu ngurlu kujalu warlungka purraja. ¹² Nyampukungarnti kalalpalu ngarnu mangarri kankarlarra-jangka yangka kujalpa-jana YAAWIYI-rli yilyaja yalkiri-ngirli.* Kala kujalpalu ngarnulku mangarri panu-kari Kananarla, YAAWIYI-rli warla-pajurnu-nyanu mangarriji yilyanja-wangurlu. Ngula-jangka, yulyurru jurrku-puru-juku, Yijirali-pinkirlijilpalu ngarnu miyiji kujalpalu pardija Kananarla.

¹³ Ngaka-pardu-karilki, Jajuwajulpa nyinaja Jiriku-wana. Kankarlarra-kari nyangu wati karrinja-kurra nyanungurla kamparru. Mardarnulpa kirrirdimpayi junma. Jajuwaju karrinja-pardinjarla yanu, manu payurnu nyanunguju, “Nyuntuju mayi ngaju-nyangu wungu-warnu, marda mayinpaju pinyi?”

¹⁴ Watingki yalu-manu Jajuwaju, “Kularna nyuntu-nyangu wungu-warnu, kala kularnangku pinyi. Ngajujurna-jana YAAWIYI-kirlangu warrmarlaku wiri.”

Ngula-jangka, Jajuwaju parntarrinjunu yinngirri-purdanji, payurnu watiji, “Warlalamarri, yungunpaju mayi nyiya yimi-ngarrirnilki?” ¹⁵ Ngula-jangka, wati yinyajurla wangkaja Jajuwakuju, “Yalyi-manta-nyanu wirliya-kurlangu. Nyampurla kuja kanpa karrimi, ngulaju mukunypa.” Junga-juku, Jajuwarlu yalyi-manu wirliya-kurlanguju.

* 5:12 Nyangka Exodus 16.31

6

YAAWIYI-rlı kirri wiri Jiriku pungu

¹ Yijirali-pinki yapalpalurla kutu-jarrinja-yanu kirri wiri Jirikukuju. Kuja-kujakujulpalu Jiriku-wardingki-patu yapaju lani-jarrija. Ngulalu-jana muku jatimapi-manu kiirti-watiji kujalpalurla jaarl-karrija kirri wiriki Jirikuku. Kulalpa ngana yukayarlara kirri yinya-kurraju, manu kulalpa ngana kiirti yinyarra-wanaju wilypi-pardiyarlara.

² Ngula-jangka, YAAWIYI-rla wangkaja Jajuwaku, “Purda-nyangkaju ngajulu! Ngajulurluna-jana rampaku-manu nyampuju kirriji Jiriku, kingi manu nyanungu-nyangu warrmarla. Kapulu-nyarra jijami nyurrurlaku. ³ Turnu-manta-jana nyuntu-nyangu warrmarla, manulu warru wapaya Jiriku-wana jintaku-mipa. Kuja-piya-yijalalu wapaya jukurraju, manu ngula-jangkaju murntu-pala-karikilki par-raku. ⁴ Wangkaya-jana wirilki-pala maralypikingarduyu-patuku yungulu-nyanu mani kurlumpurrngu yangka kuja kalu ngurrju-mani wuunu-jangka jiyipi-jangka. Wangkaya-jana yungulu wapami kamparru yangka-patu-wana kuja kalu kanja-yani Tarruku Pakuju. Jika-pala parrakulu kuja-jarriya. Parra-karirla, nyuntu manu nyuntu-nyangu warrmarlalu wapaya warru kirri wiri-wana wirilki-palaku. Kajinkili wapami warru, yinya-patu maralypikingarduyu-paturlu yungulu-jana jitrni kurlumpurrngu-patu. ⁵ Kajinkili wapami warru kirri-wana wirilki-palaku, ngula-jangkaju yungulu maralypikingarduyu-paturlu kurlumpurrngu jitrni kilji-nyayirni jintaku-mipa. Kajinkili-jana purda-nyanyi kuja-kurra, ngula-jangkaju yapa-patu yungulu kilji-yijala purlami. Ngula-jangka, yangka pinji-piya yarturlu kirrirdimpayi kuja-ka kirri-wana warru karrimi, ngulaju kapu wantimi kaninjarra. Ngula-jangka, ngarili nyurrurlaju kutu yukayarra kaninjarniji.”

⁶ Ngula-jangka, Jajuwa yangka Nuunuku kaja-nyanu, turnu-manu-jana maralypikingarduyu-patuju, wangkaja-jana, “Nyurrurlarlulu maninjarla kanjanka Pakuju Tarruku YAAWIYI-kirlangu. Wangkaya-jana wirilki-pala-kariki maralypikingarduyu-patuku yungulu-jana kanja-yani kurlumpurrngu-wati kamparrurlu yapakuju.”

⁷ Ngula-jangka, Jajuwa-jana wangkaja yapa-patuku, “Karrinja-pardinjarlalu yantalku! Wapayalu warru kirri Jiriku-wana. Nyurrurla warrmarla-patu kurlarda-kurlu manu kurdiji-kirli, nyurrurlajulu wapaya kamparru Pakuju Tarrukukuju YAAWIYI-kirlangukuju.”

⁸ Junga-juku, yinya yangka wirilki-pala maralypikingarduyu-patu, wapanja-yanulpalu kamparru Pakuju Tarrukukuju. Jarnkujarnku mardarnulpalu-jana kurlumpurrngu ngulalpalu jitrninja-yanu kujalpalu wapanja-yanu. Ngalya-kari maralypikingarduyu-patujulpalu purdangirli-wana wapanja-yanu. Kanja-yanulpalu Pakuju Tarruku. ⁹ Ngalya-kari warrmarla-patu kurlarda-kurlu manu kurdiji-kirli, ngulajulpalu wapanja-yanu kamparru maralypikingarduyu-patukuju, manu ngalya-kari warrmarla-paturulpalu-jana puranja-yanu purdangirli-wanarlu Pakuju Tarrukukuju. Maralypikingarduyu-paturululpalu kurlumpurrngu jitrninja-yanu kujalpalu wapanja-yanu. ¹⁰ Wapanjakungarnti, Jajuwa-jana yapakuju wangkaja yungulu wurdungu-jarrimi pulanja-wangu. Wangkaja-jana, “Wurulypalu wapanja-yanta. Jika-pala-jangka parra-patu-jangka kapurna-nyarra wangkami yungunkulu kilji-nyayirni purlami yungurlipa-jana pinyilki yapa Jiriku-wardingki-patu.” ¹¹ Parra kamparru-warnurla-juku, maralypikingarduyu-paturlulu kanja-yanu Pakuju Tarruku, warru kanja-yanulu kirri Jiriku-wana jintaku. Ngula-jangkalu nyanungurra manu yapa panu-kari pina-yanu ngurra-kurralku.

¹² Mungalyurru-kari, kujalpa wanta kankarlu-jarrinja-yanurnu, Jajuwaju yakarra-pardija. Maralypikingarduyu-paturlujulu manu Pakuju Tarrukuju, manulu kanja-yanulku. ¹³ Yinya wirliki-pala maralypikingarduyu-patu, wapanja-karrarlulpalu-jana kurlumpurrngu jitirninja-yanu. Kamparrulpalu wapanja-yanu Pakuju Tarrukukuju. Ngalya-kari warrmarla-patu kurlarda-kurlu manu kurdiji-kirli, ngulajulpalu wapanja-yanu kamparru maralypikingarduyu-patukuju. Ngalya-kari warrmarla, ngulajulpalu wapanja-yanu purdangirli Pakuju Tarrukukuju. ¹⁴ Warrulpalu wapaja Jiriku-wana jintaku-mipa yukanja-wangu, ngula-jangkalu pina-yanu ngurra-kurralku. Yapajulu kuja-jarrija murntu-pala-kariki parra-patuku.

¹⁵ Parra-karirla, yakarra-pardijalu mungalyurru-nyayirni kujalpa wanta kankarlu-jarrinja-yanu. Ngulalu kirri-wana wapaja warru wirliki-palaku, kula jintaku-mipa. ¹⁶ Kujalu wapanjaku lawa-jarrija wirliki-pala-jangka, ngula-jangka maralypikingarduyu-paturlulu-jana juturnu kurlumpurrngu jintaku kilji-nyayirni. Ngula-jangka, Jajuwa-jana purlaja yapa-patuku, “Nyurrurla purlayalu kilji-nyayirni! YAAWIYI-rli-jana yapa nyampurraju rampaku-manu yungurlipa-jana tarnnga-kurra pinyi! ¹⁷ Yungurlipa-jana pinyi nyampurraju yapa-patu manu kirri yungurliparla YAAWIYI-kilki warntarri yinyi. Kala yinya karnta Raapa manu nyanungu-nyangu warlalja, ngulajulu-jana yampiya pinja-wangurlu! Nyanungurlunya-palangu yangkaju wati-jarraju wurulya yirrpurnu Jiriku-kurraju yangka yungu-pala warru nyanyi. ¹⁸ Kajinkili kirri wiri yinya-kurra yukamirra, kulalu nyiyarningkijarra manta. Karrimi karla YAAWIYI-ki. Kajinkili-nyanu nyiyarlangu kanyi, manu kajinkili pina-kanyirni nyampu-kurra, ngulaju kapunkulu palimi. Marda ngaliparlangu ngalya-kari Yijirali-pinkirlangu marda kajikarlipa palimi. ¹⁹ Nyiyarningkijarra kuja-ka nguna pirli yaltiri-jangka,* kawurlu-jangka, yayini-jangka, manu yayirni-piya-jangka, ngulaju karla YAAWIYI-ki nguna. Yungulparliparla mardakarla nyanungu-mipaku.”

²⁰ Kujalu-jana yangka wirliki-palarlu maralypikingarduyu-paturlu juturnu kilji-nyayirni kurlumpurrngu, yapajulu kilji-yijala purlaja. Kuja-jangkanya yangkaju kirrirdimpayi pinji-piya, kujalu ngurrju-manu pirli yarturlu-jangka, kujalparla Jirikuku wapirrija, ngulaju muku wantija walya-kurra. Yijirali-pinkijili kapanku parnkaja kirri-kirraju, manulu-jana yapa-patuju muku pungu. ²¹ Junga kujaju. Mukulu-jana pungu nyiyarningkijarraju. Wati-patulu-jana pungu, karntakarnta, purllkapurllka, manu kurdu jalangu-warnu-patu, manu puluku-wati, manu jiyipi-wati manu tangkiyi-watirlangu.

²² Jajuwa-palangu wangkaja wati-jarraku yangka-jarraku kuja-palangu wurulya yilyaja Jiriku-kurra, wangkaja-palangu, “Yanta-pala Raapa-kurlangu-kurra yuwarli-kirra, manu-pala muurlparlu kangkarni. Manulu-jana yapa ngalya-karirlangu kangkarni kuja kalu nyanungu-kurlu nyinami. Nyanungunyanpala ngarrurnu yangka kapunpala muurl-mardarni.” ²³ Junga-juku-pala wati-jarraju yanu nyanungu-nyangu yuwarli-kirra, manu-pala maninjarla kangu muurlparlu. Kirda-nyanu manu ngamardi-nyanurlangu manu nyanungukupurdangka-patu manu ngalya-kari kujalpalu nyanungurra-kurlu nyinaja, kangu pinalu-jana Yijirali-pinki-kirlangu-kurra ngurra-kurra. Ngulalu-jana yirrarnu ngurra-karirli kutu-juku, warrawarra-kangulpalu-jana.

²⁴ Ngula-jangka, Yijirali-pinkirlili purraja kirri Jirikuju, manu nyiyarningkijarra kaninjarni. Kala kulalu purraja nyiyarningkijarra pirli yaltiri-jangka, kawurlu-jangka, yayirni-piya-jangka manu yayini-jangka. Yampijalurla YAAWIYI-ki. ²⁵ Yimi nyampuju junga. Jajuwarlu muurl-mardarnu karnta yangkaju Raapa yangka kuja kala ngunaja wati-kari-kirli talakupurda. Nyanungurluju-jana karnta-kurlangu warlaljarlangu muurl-mardarnu. Karnta yinyarlunya-palangu muurl-mardarnu

* 6:19 silver

yangka-jarraju wati-jarra kuja-pala wurulypa yukaja Jiriku-kurra nyiyarningkijaraku nyanjaku. Kujarlanya Jajuwarluju nyanunguju muurl-mardarnu, manu-ka jalanguju nyinami-jiki Yijirali-pinki-kirliji. *

²⁶ Ngula-jangka, Jajuwa-jana wangkaja yapa-patuku, “YAAWIYI-rli kaju purda-nyanyi nyarrpa kuja karna wangkami. Kujarlanyajulu purda-nyangka yirriyirrirli! Kaji nganangku-puka nyampu kirri pina-ngantirni puta Jiriku, ngulaju kapu Kaaturlu juyurdurlu yunparni. Ngana-puka kajirila pinji-piya pirli-jangka rdirri-yinyi pina-ngantirninjaku, kapu kaja-nyanu nyanungu-nyangu wiri-jarlu kamparru-warnu palimi. Kaji ngana-puka rdirri-yinyi kiirti kirrirdimpayi pina-ngantirninjaku, ngulaju kapu nyanungu-nyangu kaja-nyanu purdangirli-warnu palimi.” ²⁷ Junga kujaju. YAAWIYI-lpa palka nyinaja Jajuwa-kurlu. Manulpalu yapa panungku milya-pungu Jajuwaju kujalpa nyinaja kaji-nyayirni....

23

Jajuwarlu-jana Yijirali-pinki jakuru-pungu palinjakungarntirli

¹ ...Yulyurru panuku-jana YAAWIYI-rliji muurl-mardarnu Yijirali-pinkiji nguru Kanararla yapa panu-kujaku yangka ngurra-kari ngurra-kari-wardingki-kijaku. Ngurrjulpalu nyinaja kulu-wangu. Jajuwaju purlkalkulpa nyinaja. ² Ngula-jana yimi yilyaja ngalya-kariki purlkapurlkaku yangka wiriwiriki kujalpalu-jana warlalja-kari warlalja-kariki nyinaja, manu yangka Yijirali-pinkiki yangka-patu kujalpalu kuwurtukungarduyu wiri nyinaja. Kujalurla yanurnu, nyanunguju-jana wangkaja, “Ngajujurna purlka-pardulku. ³ Milya-pinyi kankulu kuja-ngalpa YAAWIYI-rli muurl-mardarnu yapa-kujaku yangka kuja kalalu-ngalpa nyurunyuru-jarrija. YAAWIYI-rli ngalipa-nyangu Kaaturlu-jana pungu yapa panu-kariji yungurlipa wardinyi nyampurla ngurungka nyinami. ⁴ Warrardalu manngu-nyangka nyampuju walya kuja-ngalpa YAAWIYI-rli yungu. Jingijingi-ka nguna mangkuru-kurra Mirditirinu-kurra karlarra-purda manu kakarrara-purda karru Jurdunu-kurra. Walya yangka-juku kuja-ngalpa jangku-pungu. Kala yapa panu-karirlangu kalu nyina nyampurlaju. ⁵ YAAWIYI-rli ngalipa-nyangu Kaaturlu kapu-jana yinya-patuju jinyijinyi-mani yungulu ngurra yinya-ngurlu yani yungunkulu nyurrurlalku nyinami ngurra yinyarlaju. Kujanya-nyarra wangkaja nyurrurlakuju.

⁶ “Pirrjirdili nyinaya nyurrurlaju! Yirriyirrirlili-jana puraya nyampurraju kuruwarri-kari kuruwarri-kari kuja-ngalpa YAAWIYI-rli yungu ngalipaku. Yangkarra kuja-ngalpa YAAWIYI-rli yirrarnu pukungka ngalipaku pinarri-maninjaku. Kulalurla yunjumu jurnta nyinaya nyampuku kuruwarriki. ⁷ Ngalipaju Yijirali-pinki, kala yangka yapa panu-kari kuja kalu nyinami nyampurla walyangka, kula kalu Yijirali-pinki nyina, lawa. Purami kalu nyiyarningkijarra juju tarruku nganta kuja kalu ngurrju-mani pirli-jangka manu watiya-jangka. Kulalu-jana yipilji-jarriya nyanungurraku. Manu kulalu nyanungurra-nyangu tarruku-wati puraya. Kulalu-jana parntarriya nyanungurraku. ⁸ Nyurrurlarlunkulu warrarda puraja YAAWIYI ngalipa-nyangu Kaatu. Kuja-piyarlu-yijalalu puraya tarngangku nyanunguju.

⁹ “Kujalpankulu-jana yapa-kariki kulu-jarrija, nyanungurrajulpalu pirrjirdi nyinaja nyurrurla-piya-wangu. Kala YAAWIYI-lpa palka nyinaja nyurrurla-kurlu. Kujarlanya, kulankulu-jana jijaja. Nyanungurlu-jana jinyijinyi-manu walya nyampungurlu yaninjaku yungunkulu nyurrurlalku yukami. ¹⁰ Yuwayi, YAAWIYI-jilpa

* 6:25 Nyangka Hebrews 11.31

palka-juku nyinaja nyurrurla-kurluju, manulpa-nyarra pirrjirdi-manu kulukungarnti. Kujarlunya-nyarra yangkaju kamparru-wiyi ngarrurnu. Kujarlanya, kajili-nyarra marda 1,000-pala warrmarla jangkarlu yantarlarni kuluku, ngulaju kapu-jana jinta-miparlu nyurrurla-nyangu-jangkarlu turnu-warnu-jangkarlu pungkarla.
¹¹ Yirriyirrili nyinaya! Warrardalurla yulkaya YAAWIYI-ki ngalipa-nyangu Kaatuku.

¹²⁻¹³ “Kulalurla jurnta warntarla-jarriya YAAWIYI-ki. Kulalu-jana yipilji-jarriya Yijirali-pinki-wanguku yapa-kariki. Kulalu yupukarra-jarriya nyanungurra-nyangu kaja-nyanu-kurlu manu yurntalpa-nyanu-kurlu, lawa. Kajinkili-jana yipilji-jarrimi, YAAWIYI-rli ngalipa-nyangu Kaaturlu kula-nyarra pirrjirdi-mani kulukuju, lawa. Kula-jana jinyijinyi-mani yapa yinya-patuju ngurra nyampu yampinjaku, lawa. Kapulu-nyarra warrarda kulu-jarrimi. Kapulu-nyarra warrarda murrumurru-mani yangka-piyarlu kuja kanyarra jurdu yuka milpa-kurra. YAAWIYI-rli-nyarra walya nyampuju yungu. Junga. Kala kajinkili-jana yipilji-jarrimi yapa yinya-patuku, ngulaju kapunkulu palimi muku. Kulankulu walya nyampurlaju nyinamilki.

¹⁴ “Ngajujurna palinjakungarntilki. Milya-pinyi kankulu kuja-nyarra YAAWIYI yimiri nyinaja manu-nyarra nyiyarningkijarra yungu. Nyanungurlu-nyarra nyiyarningkijarra yungu kuja-nyarra jangku-pungu nyurru-wiyi. Kula wajawaja-jarrija witarlangu yinjaku, lawa. ¹⁵⁻¹⁶ YAAWIYI ngalipa-nyangu Kaatu-nyarra wangkaja ngurrju-nyayirni nyurrurlakuju. Yinyarraju junga-jarrija. Majurlangu-nyarra jangku-pungu yangka kulankulu nyangu nyurrurlarlu. Maju nyampurraju kapu-nyarra ngaka rdipimi kajinkilirla jurnta yani nyanunguku. Junga kujaju. Kajinkili wajawaja-mani nyanungu-nyangu kuruwari, kapu-nyarra riwarri-mani walya nyampurlaju. Kajinkili rdirri-yinyi juju tarruku-wati puranjaku kuja kalu yapa-karirli purami, manu kajinkili-jana parntarriimi nyanungurraku, ngulaju YAAWIYI-rliji kapu-nyarra walya nyampuju jurnta kanyi. Kuja-kujukuju yampiyalu tarruku-karriji, kajika-nyarra YAAWIYI kulu-jarrimi-nyayirni. Kulankulu jintarlangu wankaru nyina nyampurlaju walyangka.” Kujanya-jana Jajuwaju wangkaja yapa-patukuju.

24

Jajuwa-jana wangkaja yimi wiri yapa-patukuju

¹ Ngaka-pardu-karilki, Jajuwarlu-jana yimi yilyaja yangka 12-pala turnu-kari turnu-kari-jangkaku Yijirali-pinki yungulu jinta-jarrimi Jikimirla. Kujalu yukajarra, turnu-manu-jana purlka-patu manu wiriwiri turnu-kari turnu-kari-jangka, yaninjarlalu karrija kamparru Kaaturla kutu-juku Kaluku Tarruku-wana. ² Ngula-jangka, Jajuwa-jana wangkaja yapa-patuku, “Nyampunya kanyarra YAAWIYI Yijirali-pinkikirlangu Kaatuju wangkami nyurrurlakuju: ‘Nyurru-wiyi kalalu nyurrurlakupalangu nyurnunyurnu nyinaja wurnturu kakarrara murrarninginti karru Yupirayitikiji. Jintalpa wati purlka-pardu nyinaja yirdiji Tiira. Nyanungujulpa nyinaja Yipuruyamukupalangu manu Nayurukupalangu. Kalalurla nyurnunyurnuju parntarrija nyiyaku mayi juju tarrukuku kujalu ngurrju-manu pirli-jangka manu watiya-jangka. Kalalu-janarla pulka-pungu. ³ Ngula-jangkajurna kangu wati yinya Yipuruyamu nyanungu-nyangu ngurra-ngurlu wurnturu-nyayirni, manurna kangurnu nyampukurra ngurra-kurra Kanana-kurra. Ngula-jangkarnarla nguru-kangu ngurra-kari ngurra-kari-kirra. Yungurnarla kurdu panu-jarlu. Junga kujaju. Kamparrujurnarla yungu kaja-nyanu Yijaki. ⁴ Ngula-jangkarnarla Yijakikiji kaja-nyanu-jarra jirrama yungu yirdi-jarraju Jakupu manu Yijuwu. Yijuwukujurnarla yungu walya kuja-ka warru karrimi pirli wararra-wana yirdiji Yitama-wana. Kala Jakupu manu nyanungu-nyangu kaja-nyanu-patu-karriji yanu ngurra-kari-kirra Yijipi-kirra. Yinyarla-jukulpalu nyinaja yulyurru panuku. ⁵ Ngula-jangkarna-palangu yilyaja Mujuju

manu Yarunu Yijipi-kirra. Ngaju-nyangu yartarnarri-kirlirlirna-jana murrumurru-manu-nyayirni Yijipi-wardingki-patuju yangka yungulu-jana nyurrurlakupalangu nyurnunyunu yilyami nguru yinya-ngurlu. Ngula-jangkarna-jana kangurnu ngurra yinya-ngurluju. ⁶ Kujalu nyurrurlakupalangu-purnurlu yampinja-yanu Yijipi, yanurnulu mangkuru-kurra Marna Kirrirdi-kirli-kirra, manulpalu-jana Yijipi-wardingki-paturlu wajirli-pinja-yanu nantuwu-kurlurlu. Ngalya-karirlijilpalu-jana wajirli-pinja-yanu nantuwu-kurlangu wirli-jarra-kurlurlu. Nyurrurlakupalangujulpalu-jana lanijarrija-nyayirni. ⁷ Junga-jukujulu payurnu ngajulku YAAWIYI yungurna-jana muurlmardarni nganta Yijipi-wardingki-patu-kujaku. Ngajurna-jana kulungku pungu Yijipi-wardingki-patu. Yinya-puruju nyurrurlajulpankulu nyinaja kurdukurdu-wiyi. Kala nyurrurlarlunkulu nyangu nyarrpa-manu kujarna-jana Yijipi-wardingki-patuju. Ngajulurlujurna-jana muru-pungu mangkururla wiringka. Ngula-jangkaju, nyurrurlankulu yanulku, warru wapajalpankulu jiljangka tarnnga-nyayirni.

⁸ “Ngula-jangkaju, kangurna-nyarra jinta-kari-kirra walya-kurra kujalpalu Yamuripatu nyinaja. Walya yinyajulpa karrija kakarrara-purda karru Jurdunukuju. Kulukupurda-jarrijalpalu-nyarra jangkardu, kala ngaju-nyangu yartarnarri-kirlirlinkili-jana muku pungu. Ngajulurlurna-jana rampaku-manu-nyayirni yungulu-nyarra warla-pajirninja-wangu nyina. Kujarlunyankulu-jana walya yinyaju jurnta kangu nyanungurra-kujakuju. ⁹ Ngula-jangka, wati jinta-kari Kingi Palakarlu-jana nyanungu-nyangu warrmarla manu kulukungarnti nyurrurlaku jangkardu. Nyanungujulpa-jana kingi nyina yapa-patuku kujalpalu nyinaja Muwapurla. Manu nyanungukupalangu kirdanaju yirdiji Jipuru. Kulukungarnti yimirla yilyaja wati jinta-kariki yirdikiji Palamaku Piyuruku kaja-nyanuku. Yimirla yilyaja Palamaku yungu-nyarra jangkardu yanirni juyurdu-kurlu. ¹⁰ Kala kuja Palama yanurnu, ngajulurlu YAAWIYI-rlil ngulajurna jawirdi purda-nyangu payirninja-kurra yangka kujaju payurnu nyurrurlaku juyurdurlu maju-maninjakuju. Junga-juku, ngula-jangkaju, nyanungurluju payurnu yungurna-nyarra ngajulurlu tarnngangku-juku warrawarra-kanyi. Nyanunguju-nyarrarla wangkaja marnkurrpaku. Junga kujaju. Kamparruju yungu nganta-nyarra juyurdurlu-wiyi nganta yunpakarla. Kala ngajulurlurna-nyarra muurlmardarnu nyanungu-kujakuju.

¹¹ “Ngula-jangkaju, nyurrurlajunkulu yanurnu nyampu-kurralku yangka karlarra-purda karru Jurdunukuju. Yanurnunkulu yangka-kurra kirri wiri-kirra Jiriku-kurra. Manu yangka yapa-patu kujalpalu nyinaja yinyarla, kulukupurda-jarrijalpalu-nyarra. Yangka Yamuripatu, manu Piriji-patu, manu Kanana-wardingki-patu, manu Yititipatu, manu Kirrkaji-patu, manu Yiipiti-patu, manu Jipuji-patu, ngularrarlulpalu-nyarra putaputa warla-pajurnu nyurrurlaju Kanana-kurra yukanja-kujaku. Kala kujalparna ngajulu nyurrurla-kurlu nyinaja, jijajalu-nyarra nyurrurlakuju. ¹² Kujankulu nyurrurla wati-patu yanu yinya ngurra-kari ngurra-kari-kirra kurlarda-kurlu manu kurdiji-kirli, ngajulurlurna-jana yilyaja kuwinyi-piya wiriwiri nyurrurlarla kamparruju. Yinyarrarlulu kuwinyi-piya wiriwirirlili-jana yaninjarla yarlkurnu muku yapaju yinyarlaju ngurra-kari ngurra-karirla, ngulalu ngurra nyanungurra-nyanguju yampinja-yanu laningkilki. Kujankulu nyurrurla yukajarra yinya-kurra ngurra-kurra, nyanungurrajulu nyurru-juku yanu! Kujarlunyankulu-jana ngurraju puntarnu kulu-wangurlu-juku. ¹³ Kula-nyarra nganarlangurlu-puka yungu walya yinyaju. Ngajulurlu YAAWIYI-rlirna-nyarra yungu. Yapa yinyarrarlulu ngurluju yirrarnu pardinjaku. Kala nyurrurlarlunkulu miyi-watiji turnu-manu warru kujalu pardinjarla yirnmijarrija. Yapa yinyarrarlulu-jana yuwarli-watiji nganturnu. Kala nyurrurlalku kankulu nyina yinyarrarlaju. Yapa yinyarrarlulu-jana watiya-kari watiya-kariri yirrarnu pardinjakuju yangka miyi-kari miyi-kari-kirliji. Kala nyurrurlarlul kankulu ngarni kuja-ka yirnmijarrimilki.’ Kujanya kanyarra YAAWIYI-ji wangkami

nyurrurlakuju.”

¹⁴ Ngula-jangka, Jajuwa-jana yarda wangkaja yapa-patuku, “Jalangurlunkulu purda-nyangu yimi yangka kuja-nyarra nyarrpa YAAWIYI wangkaja. Jalangurlulurla pulka-pungka, manulu junganku puraya. Warrki-jarriyalurla nyanungu-mipaku. Kijakalu-jana yangka niyarningkijarra juju tarruku yangka kujalpalu-jana ngalipakupalangu nyurnunyurnu parntarrija yangka kujalpalu-jana ngurrju-manu watiya-jangka manu pirli-jangka. Yinyarra kula kalu-nyarra yimi junga wangkami, lawa. Nyurrurlakupalangu nyurnunyurnu kalalu-jana parntarrija war-rarda yangka kuja kalalu nyinaja kakarrara-purda karru Yupirayitikiji. Manu ngalya-kariji kalalu-jana parntarrija yangka kuja kalalu nyinaja Yijipirla. Kala jalangu nyurrurlarlujulu jinta-mipa YAAWIYI puraya! ¹⁵ Marda kankulu nyurrurlaju ngalya-kari ngampurra nyina yungunkulurla jurnta yani YAAWIYI-ki, manu yungunkulu purami yangka niyarningkijarra juju tarruku ngurrju-wangu. Nyarrpa-jarrimilki kapunkulu nyurrurlaju? Nganaku kapunkulurla parntarrimi kamparruju? Marda yungunkulu-jana ngalya-kariji parntarrimi yangkaku juju tarrukuku kujalpalu-jana ngalipakupalangurlu nyurnunyurnurlu puraja nyurru-wiyi yangka kujalpalu nyinaja murrarninginti karru Yupirayitikiji. Marda yungunkulu-jana parntarrimi yangkaku Yamuri-patu-kurlanguku tarruku-watiki yangka-patu kuja kalalu nyinaja nyampurla ngurungka. Ngulaju ngula-juku. Kala ngaju manu ngaju-nyangu warlajla kapurnalurla nyinami YAAWIYI-mipaku. Kapurnalurla nyanungu-mipaku pulka-pinyi.”

¹⁶ Ngula-jangka, yapa-patujulurla wangkaja Jajuwakuju, “Lawa! Kularnalu yampimi YAAWIYI-ji. Kapurnalu warrarda purami nyanungu-mipa! Kularnalu-jana parntarrimi niyarningkijarra tarrukukuju nganta, lawa! ¹⁷ Ngalipa Yijirali-pinkirli karlipa purami YAAWIYI Kaatu. Milya-pinyi karnalu kuja-jana ngalipa-nyangu yapa kangurnu Yijipi-jangkaju. Kalarlipa-jana warrki-jarrija pirijina-piya Yijipi-wardingki-patukuju. Kala YAAWIYI-rli-ngalpa milki-yirrarnu nyanungu-nyangu yartarnarri pirrjirdiji. Kangurnu-ngalpa Yijipi-jangkaju, manu-ngalpa warrawarra-kangu war-rarda kujalparlipa ngurra-kari ngurra-kari wurna wapaja. ¹⁸ Nyanungujulpa palka-juku nyinaja ngalipa-kurluju. Kujarlanya yangka yapa-patu kujalpalu nyinaja nyampurla ngurrangka, ngulajulu-ngalpa jijaja. Manu YAAWIYI-kirlangu yartarnarri-kirlirlirlipa-jana muku pungu Yamuri-paturlanguju. Yuwayi, ngalipa Yijirali-pinkirli karlipa purami YAAWIYI Kaatu. Kujarlanya, yungurnalurla nganimpaju nyanungu-mipaku tarngga-juku nyinami.”

¹⁹ Ngula-jangka, Jajuwa-jana yarda wangkaja yapa-patukuju, “Kujanya kankulu nyurrurlaju jalanguju wangkami. Kala kulalpankulurla jungarni nyinakarla YAAWIYI-kiji. Nyanunguju tarruku. Nyanungu-ka wangkami yungunkulu nyanungu-mipa manngu-nyanyi. Kajinkilirla nyurrurla jurnta yani, manu kajinkili nyurrurla warntarla nyinami, ngulaju kula-nyarra yawuru-jarrimi. ²⁰ Kajinkilirla jurnta yani nyanunguku, ngulaju kapu-nyarra juyurdurlu yunparni. YAAWIYI-jilpa-nyarra ngurrju nyinaja nyurrurlakuju. Kala kajinkilirla jurnta yani nyanunguku juju-karikirra-pinangu, ngulaju kapu-nyarra muku pinyi.”

²¹ Ngula-jangka, yapa-patujulurla purlaja Jajuwakuju, “Lawa! Kapurnalurla nyinami YAAWIYI-mipaku!”

²² Ngula-jangka, Jajuwa-jana wangkaja nyanungurraku, “Yuwayi, ngurrju kujaju! Nyurrurla kuja kankulu karrimi nyampurla jalangu, nyangkalu-nyanu warru. Wangkajankulu kapunkulurla YAAWIYI-mipaku nyinami. Nyanungu-mipankulu milarnu yungu-nyarra Kaatu nyinami. Ngungkurr-nyinami mayi kankulurla kujakuju?”

Ngulalu yalu-manu, “Yuwayi, junga kujaju! Jintakumarrirnirnalunyanu purdanyanjarla rdarr-parnkaja. Yungurnalurla YAAWIYI-mipaku nyinami.”

²³ Ngula-jangka, Jajuwa-jana wangkaja nyanungurrakuju, “Yuwayi, ngurrju kujaju! Kajinkilirla kujaku ngungkurr-nyinami-nyayirni, ngula-jangka kijika mukulu-jana yangka juju tarruku nyiyarningkijarra kuja kankulu-jana mardarninja-yani nyurrurla-nyangu ngurrangka yangkarra kujankulu-jana ngurrju-manu watiya-jangka manu pirli-jangka. Kula kalu-nyarra yimi junga wangkami, lawa. Kijika mukulu-jana! Jalangu-jangka, yulkayalurla YAAWIYI-mipaku kurturduuru kanun-jumpajumpa tarnnga-juku.

²⁴ Ngula-jangka, yapa-patujulurla wangkaja Jajuwaku, “Kapurnalurla nyinami YAAWIYI-mipaku. Kapurnalu YAAWIYI-mipa purda-nyanyi.”

²⁵ Parra jintangka-juku, Jajuwarla wangkaja YAAWIYI-ki nyarrpa kujalurla yapa-patu wangkaja. Nyanunguju wardinyi-jarrija-nyayirni-jana. YAAWIYI-jana yapa-patuku wangkaja yungulu nyanungu-mipa warrarda manngu-nyanyi yangka kujalu ngarrurnu nyanungu-mipaku puranjaku. Nyinajalpalu ngurrangka yirdingkaju Jikimirla. ²⁶ Ngula-jangka, Jajuwarlu-jana yapa-patu-kurlangu yimi-patu yirrarnu puku tarrukurla yangka kujalpa Kaatu-kurlangu kuruwarrri ngunaja. Ngula-jangka, yarturlu wiri-jarlu maninjarla juka-yirrarnu kirrirdimpayirla kanunju watiyarla kutu-juku Kaluku Tarrukukuju YAAWIYI-kirlangukuju.

²⁷ Ngula-jangka, Jajuwa-jana wangkaja yapa-patuku, “Nyangkalu nyampu yarturlu kujarna juka-yirrarnu watiyarla kanunju. Kajinkili nyanyi, kapunkulu manngu-nyanyi yangka jalangurlu kujarliparla YAAWIYI-ki wangkaja yangka kapurlipa nyanungu-mipa purami. Yarturlu nyampujulpa karrija nyampurula kujalpa YAAWIYI-ngalpa wangkaja. Kajinkili yarturlu nyampu nyanyi, kujarlanya kulalurla jurnta warntarla-jarrimi YAAWIYI-ki. Manngu-nyanyi kapunkulu warrarda nyarrpa kujarliparla nyanunguku wangkaja jalangu.”

Jajuwaju palijalku

²⁸ Kuja-jana Jajuwarlu yapa jakuru-pungu, ngula-jangka wangkaja-jana ngurra warlalja-kurraku pina-yaninjaku. Jungajukulu yapaju pina-yanu ngurra-kurraju.

²⁹ Ngula-jangka, Jajuwaju palija. Nyanungujulpa purlka-pardu-nyayirni nyinaja, ngulaju palija 110-pala yulyurru-jangka. ³⁰ Ngula-jangka, yapa-paturlujulu nyanunguju milyingka yirrarnu nguru nyanungu-nyangu warlaljarla yirdingkaju Timinata Jiirarla. Nyampujulpa karrija pirli-paturla yirdingkaju Yipirayimirla yatijarra-purda yangka kirrirdimpayi pirli wararraku yirdikiji Karrjaku.

³¹ Ngulalpa Jajuwa wankaru-juku nyinaja, Yijirali-pinki-jilpalurla nyinaja YAAWIYI-mipaku. Parntarrijalurla nyanungu-mipaku. Kuja Jajuwa palija, warrardalurla nyinaja YAAWIYI-mipaku, manulpalu-jana warrarda purda-nyangu purlka-patu wangkanja-kurra kujalpalurla warrki-jarrija kamparru-wiyi Jajuwaku. Nyampurraju yangka-patu-juku wiriwiri kujalpalu yinyarla nyinaja kujalpa-jana YAAWIYI-rli warrawarra-kangu Yijirali-pinki. Milya-pungulu kuja-jana muurl-mardarnu yapa-kari-kijaku.

³² Kujalu Yijirali-pinkirlili yampinja-yanu Yijipi, kanja-yanulu Jujupu-kurlangu yungkurnu-wati nyanungurra-kurlu. Pirnkingkalu yirrarnu yangkangka-juku Jikimirla yangka kuja Jakupurlu payi-manu tala-kurlurlu Yamuru-kurlangu kaja-nyanu-jangka. Yamuruju Jikimikipalangu kirdana. Junga kujaju. Jakupurlurla yungu 100-pala jilpa Yamuruku kaja-nyanuku. Ngula-jangkaju, walyajulpa-jana karrija Jujupu-kurlangu kurdukurdukulku.

³³ Ngula-jangka, wati yangka maralypikingarduyu Yalijaralku palija. Nyanunguju Yarunuku kaja-nyanu. Nyanungujulu pirnkingka yirrarnu Kipiyarla yangkangka-juku pirli-paturla yirdingkaju Yipirayimirla. Kirri Kipiyajulparla karrija Yalijaraku kaja-nyanuku Piniyajaku. Nganangku mayirla yungu kirriji kamparrurlu-wiyi.

Judges

Yimi Ngarlkinpa-patu-kurlu

Yimi Ngarlkinpa-patu-kurlu yangka-paturlu kuja kalalu-jana muurl-mardarnu Yijirali-pinki yapa-kari-kijaku

Nyia-kurlu yimi nyampu?

Kuja Jajuwa palija, ngula-jangkarlaju kulalpalu mardarnu kingilki Yijirali-pinkirliji. Ngayilpalu nyinaja 12-palarla turnu-warnu-paturla wiri-paturlaju. Junga-juku kalalu puraja YAAWIYI-ji jungarnirli-jala ngulaju ngari witaku. Ngula-jangkaju, puranja-warnuju kalalurla jurntalku karlirr-yanu YAAWIYI-kiji. Kujarlaju, kala-jana yapa-karilki YAAWIYI-rliji jangkarlu yilyaja Yijirali-pinkikiji yungulu-jana nguru-kari-jangkarluju pakarni kulungku. Ngula-jangkarluju kalalu pina-manngu-nyanyi YAAWIYI-lki-yijala, ngulaju kalalu pina warlkurnu. Warlkurninjarla kalalu payurnu yungu-jana marda yilyamirni jinta-karilki yapa ngarlkinpaju. Junga-juku kala-jana YAAWIYI-rli purda-nyangu, ngula-warnurluju kala-jana yilyajarra ngarlkinpa-kari ngarlkinpa-kari yungulu-jana jurnta yilyami yali yapa-kari Yijirali-pinkikiji. Kujanya kangalpa nyampurluju pukungku yimi-ngarrirni.

Nyampu puku kuja karlipa yirdi-mani 'Judges', ngulaju kularlipa yirrarnu Warlpiri-kirraju panu-jarlu ngaliparlaju. Ngarirli pa ngalya-kari-mipa yirrarnu wita-kari wita-kari.

2

1-7 ...

Jajuwa walku-jarrija

⁸ ...Jajuwa, yangka Nuunuku kaja-nyanu kala nyinaja YAAWIYI-kirlangu warrkini. YAAWIYI ngulaju yirdi Kaatu. Kujarla 110-pala yulyurru rdipija, ngula walku-jarrija. ⁹ Ngulalu Yijirali-pinkirli milyingka yirrarnu ngurrangka yirdingkaju Timinata Yirijarla nyanungu-nyangurla ngurrararla. Karrijalpa wararrarla yirdingkaju Yipirayimirla yatijarra wararra-karirla yirdingkaju Karrjarla.

Yijirali-pinkilirla karlirr-yanu jurnta YAAWIYI-ki

¹⁰ Jajuwa manu yangka ngalya-kari purlka-patu, ngulajulu walku-jarrija muku. Nyanungurra-nyangu kurdukurdujulu muku wiri-jarrijalku. Kulalpalu milya-pungu YAAWIYI-ji, manulu wajawaja-manu kuja kala-jana warrarda warrawarra-kangu nyanungurrakupalangu manu warringiyi-nyanurlangu yangka Yijirali-pinki yapa. ¹¹ Ngulalu rdirri-yungu nyiyarningkijarra majuku. Parntarrinjarlalpalu-jana pulka-pungu kujalu ngurrju-manu watiya manu pirli-jangka. Yirdi-manulpalu-jana yin-yarraju 'Paala-kurlangu-patu'. Nyampukungarnti, YAAWIYI-jana wangkaja Yijirali-pinkiki yungulu-jana yinyarraku parntarrinja-wangu nyina. ¹² Kamparru-wiyi, YAAWIYI-rli-jana Yijipi-jangka kangu, manu nyanungurrakupalangu-paturlu manu warringiyi-nyanu-paturlu kalalurla nyanungukuju jungangu puranjarla pulka-pungu. Jalangurlujulu yampijalku YAAWIYI-ji, manulu yaninjarla parntarrijalurla yangkarakulku juju-kariki kujalpa-jana yapa-kariki karrija. Kujarlanya, YAAWIYI-ji-jana kulu-jarrija. ¹³ Yuwayi, Yijirali-pinkijili jupu-karrija YAAWIYI-ki puranjaku,

manulu-jana parntarrija yangka-jarraku jukurrpa juju-jarraku Paalaku manu jinta-kariki yirdi-kari-kiji Yajaraku. ¹⁴ YAAWIYI-jilpa-jana kulu-nyayirni nyinaja Yijirali-pinkikiji. Junga kujalpalu-jana nguru-kari-wardingki-patu jangkardu yanurnu Yijirali-pinkiki walyaku manu jurnarrpaku jurnta kanjaku, YAAWIYI-rli kula-jana warla-pajurnu, lawa. Manu kujalpalu-jana yapa-kari kulu jangkardu yanurnu, YAAWIYI-rli kula-jana warla-pajurnu. Yapa yinya-patu kalalu-jana nyurunyuru-jarrija Yijirali-pinkikiji. Pinjarlalu-jana ngarnu. Yijirali-pinkijili rampaku-jarrija-nyayirni, kulalu-nyanu muurl-mardakarla yapa-kari-kijakuju, lawa. ¹⁵ Yangka kujalpalu Yijirali-pinki kulu yanu yangka-patuku kujalpalu-jana nyurunyuru-jarrija, ngulaju kalalu-jana jijaja. Junga kujaju. YAAWIYI kulalpa nyanungurra-kurlu nyinaja, lawa. Nyampukungarnti wangkaja-jana nyanungurrakupalanguku manu warringiyi-nyanuku, “Kajinkili nyurrurla manu nyurrurla-nyangu kurdukurdu warntarla-jarri ngaju-kujaku, manu kajinkili-jana juju-kariki parntarrimi, ngulaju kapulu-nyarra yapa-kari jangkardu yanirni kulu. Kularna-jana ngajulurluju warla-pajirni, kapulu-nyarra riwarri-mani muku.” Junga kujaju, nguruju-jana wuurnpa-jarrija-nyayirni Yijirali-pinkiki.

YAAWIYI-rli kala-jana milarnu wati-kari wati-kari yungu-jana wiri-jarlu nyina Yijirali-pinkiki

¹⁶ Nyampu-puru, YAAWIYI-rli kala-jana yapa jinta-kari jinta-kari milarnu yungulu-jana wiri-jarlu nyina Yijirali-pinkiki. Yirdi-manu kalalu-jana yinyaju ‘Ngarlkinpa-patu’. Nyampurrarlu wiriwirirli kalalu-jana muurl-mardarnu yapaju yapa-kari-kijaku, yangka kalalu-jana jangkardu yanurnu purukungarntiji. ¹⁷ Kala kulalu-jana Yijirali-pinkirli nyampurra Ngarlkinpa-patuju purda-nyangu. Kula kalalu puraja YAAWIYI jungangu, lawa. Karlirr-yanu kalalu nyanungu-kujakuju, manu kalalu puraja juju-karilki. Nyampukungarnti nyurru-wiyi, nyanungurrakupalangurlu manu warringiyi-nyanurlu kalalu yirriyirirli purda-nyangu YAAWIYI-ji nyarrpa yangka kuja kala-jana wangkaja. Jalangu Yijirali-pinkirli kulalu purda-nyangu, lawa. ¹⁸ Japaku-kari japaku-kari kalalu-jana yapa-kari jangkardu yanurnu Yijirali-pinkiki murrumurru-maninjaku. Yangka kuja kalalu murrumurru-jarrija kuja-piya, kalalurla yulanja-karra purlaja YAAWIYI-ki yungu nganta-jana yaninjarla muurl-mardarni yapa-kari-kijaku. Yangka kuja kalalurla purlaja YAAWIYI-ki kuja, ngulaju kala-jana purda-nyanjarla mari-jarrija. Ngula-jangka kala-jana jinta-kari jinta-kari milarnu ngarlkinpa-patu marda wati, marda karnta wiri-jarlu nyinan-jaku manu muurl-mardarninjaku yapa-kari-kijaku. YAAWIYI kala palka nyinaja yinyarra-kurlu ngarlkinpa-kurlu, kala-jana pirrjirdi-manu. ¹⁹ Yangka kuja kala jinta ngarlkinpa palija, kalalu Yijirali-pinkiji pina majungka-jarrija, kalalu karlirr-yanu YAAWIYI-kijakuju, manu kalalu-jana parntarrija juju-karikilki. Yinyarra juju-kari kulalu junga YAAWIYI-piya. Kuja kalalu Yijirali-pinkiji pina majungka-jarrija, kula nyanungurrakupalangu-piya kuja kalalu jinta-mipa YAAWIYI puraja. Yijirali-pinkiji kalalu langa-pati-nyayirni nyinaja, kula kalalu-nyanu warla-pajurnu maju-kujaku, lawa.

²⁰ Junga-juku, YAAWIYI-jana kulu-jarrija-nyayirni, wangkaja-nyanu, “Ngajulurlurna-jana ngarrurnu nyanungurrakupalangu manu warringiyi-nyanu yangka kapurna-jana warrawarra-kanyi warrarda manu nyanungurra-nyangu kurdukurdurlangu. Jalanguju jupu-karrija jurnta-julu ngajuku puranjakuju, kula kajulu purda-nyanyilki, lawa. ²¹ Kujalpa warrkini ngurrju ngaju-nyanu Jajuwa wankaru nyinaja-juku, nyanungurlu manu nyanungu-nyangu warrmarlarlulu-jana pungu muku yapa nguru-kari nguru-kari-wardingki Yijirali-wana. Kala kulalu-jana riwarri-manu muku, lawa. Ngalya-kariji kalu wankaru jalanguju nyina ngurrara-nyanurla. Jalangu-jangka, kajili-jana jangkardu yanirni pinjaku Yijirali-pinkiki,

kularna-jana ngajulurlu warla-pajirni murrumurru-maninja-kujakuju. ²² Ngajulurlu kapurna-jana jangkardu yilyami yapa turnu-kari turnu-kari-jangka kuluku Yijirali-pinkiki. Marda kapujulu purda-nyanyilki, marda lawa. Marda kapujulu yirriyirri purda-nyanyi kuja kala-julu nyanungurrakupalangurlu purda-nyangu.” Kuja-kula YAAWIYI-ji wangkaja. ²³ Junga kujaju. Nyurru-wiyi nyampukungarnti, YAAWIYI-rli kula-jana kapankurlu wajirli-pungu yapaju walya-ngurlu Yijirali-ngirli, lawa. Jajuwa manu nyanungu-nyangu warrmarla, warla-pajurnu-jana yapa-kari yapa-kari-kijaku riwarri-maninja-kujakuju....

4

Nyampuju yimi karnta Tipuru-kurlu kuja-jana ngarlkinpa nyinaja Yijirali-pinkiki

¹ ...Wati jinta yirdiji Yuurdu kala ngarlkinpa nyinaja Yijirali-pinkiki ngari witaku-mipa, ngula palijalku. Ngula-jangka, Yijirali-pinkirli majuku rdirri-yungu pina. YAAWIYI-ji kula-jana wardinyi-jarrija kujakuju. ²⁻³ Ngula-jangka, wati jinta-kari yirdiji Japini yanurnu nyanungu-nyangu warrmarla-kurlu kulu Yijirali-pinkiki jangkardu. Japinijilpa nyinaja kirri wiringka Yajururla ngurrara Kananarla. Nyanungujulpa kingi nyinaja yapa-patuku yinyarlaju. Wati jinta-kari yirdiji Jijara kala wiri-jarlu nyinaja Japini-kirlangu warrmarlaku. Nyanungujulpa nyinaja ngur-rangka yirdingkaju Yarajata-Yakuyimirla. Nyanungurlu manu nyanungu-nyangu warrmarlarlulu-jana mardarnu 900-pala nantuwu-kurlangu wirli-jarra-kurlu yayini-jangka. Kujalu-jana jangkardu yanurnu kulu Yijirali-pinkiki, YAAWIYI-rli kula-jana warla-pajurnu, lawa. Jijajalu-jana Yijirali-pinkiji. Ngula-jangka, 20-pala yulyurpukulu-jana Japinirli manu nyanungu-nyangu yapangku murrumurru-manu warrarda Yijirali-pinkiji. Kuja-jangka-kulalurla wangkaja YAAWIYI-ki yungu-jana yaninjarla muurl-mardarni Japini-kijaku manu nyanungurra-nyangu yapa-kujaku.

⁴ Ngurrara yinyarlajulpa karnta nyinaja yirdiji Tipuru. Nyanungujulpa jarukun-garduyu nyinaja kuja kalarla marlaja wangkaja YAAWIYI-ki. Nyanunguju Lapita-parnta, manulpa-jana kuwurtukungarduyu-juku nyinaja Tipuruju Yijirali-pinkiki. ⁵ Kala yamangka wiringka warrarda nyinaja yirdingkaju Tipuru-kurlangu wati-yarlaju. Nyampuju ngurra kulkurru-jarra kirri wiri-jarraku Raamaku manu Pijiliki wararra Yipirayimirla. Yangka kuja kalalu-nyanu Yijirali-pinki kulu-jarrija nyiyan-gurlurlanguju, ngula-jangka kalalurla yanu nyanunguku-juku Tipuruku payirnin-jakuju. Kala-jana purda-nyangu, ngula-jangka kala-jana wangkaja ngana nganta jungarniji ngana majuju.

⁶ Parra jintangka, yimi yilyajarla watiki yirdikiji Parrakaku yungurla nyanjaku yanirni. Nyanunguju Yapinuyama-kurlangu kaja-nyanu kuja kala nyinaja kirri wiringka yirdingkaju Kitijirla ngurrararla yangka yapa kuja kalalu nyinaja turnu-warnu Napatali-kirlangu. Kuja Parraka yukajarra Tipuru-kurlangu ngurra-kurra, Tipururla wapirdi wangkaja, “YAAWIYI-ji ngulaju-ngalpa Kaatu ngalipaku Yijirali-pinkiki. Nyampu-kula kangku nyanunguju wangkami, ‘Yaninjarla-jana turnu-manta 10,000-pala wati Napatali-kirlangu-jangka manu Jupulunu-kurlangu-jangka turnu-warnu-jarra-jangka, manu-jana nguru-kangka wararra-kurra yirdi-kirraju Tapurru-kurra. ⁷ Kapurna-jana jinyijinyi-mani Jijara manu nyanungu-nyangu warrmarla, kuja kalu kingi Japini-kirlangu nyina, yungulu yanirni nyarrpararla kuja kankulu nyina. Jijara manu nyanungu-nyangu wati-patu kapulu yanirni nantuwu-kurlangu wirli-jarra-kurlu, kapulu-nyarra wapirdi nyanyi karru Kijanmarla. Ngajulu kapurna palka nyina nyuntu manu nyuntu-nyangu wati-patu-kurluju kulu-puruju. Kujarlunya kapunkulu-jana pinyi!’ Kuja-kula kangku YAAWIYI-ji wangkami nyuntukuju.”

⁸ Ngula-jangka, Parrakarla wangka Tipuruku, “Kajinpa nyuntu yani ngaju-kurlu, ngula-jangka kapurna-jana ngaju-nyangu wati-patu-kurlu jangkardu yani kululku

Jijara-kurlangu-patuku. Kala kulanpa yani ngaju-kurlu, ngulaju kularna yani kulukuju, lawa.”

⁹ Tipururla wangkaja, “Kula lani-jarriya! Ngaju kapurna yani nyuntu-kurlu! Kala kajinkili-jana riwarri-mani Jijara-kurlangu-patu, kulangkurla nganangku pulka-pinyi nyuntuku, lawa. YAAWIYI-rli kapu karnta yilyami Jijara pinjakuju!” Ngula-jangka, Tipuruju pina-yanu wati Parraka-kurluju Kitiiji-kirra. ¹⁰ Kuja-pala yukajarra yinya-kurra, Parrakarlu-jana yimi yilyaja yapaku Jupulunu-kurlanguku manu Napatali-kirlanguku yungulu jinta-jarri. Yinya-jangka turnu-warnu-jarra-jangka, 10,000-pala watili yanurnu yungulu nyanungu purami kuluku. Tipururlangu yanu nyanungurra-kurlu.

¹¹ Ngurra jinta-karirlalpa yirdingkaju Jaananimirla nyinajalpa wati yirdi Yipiri, Kiniti-jala nyanunguju. (Ngana Kiniti-patuju? Nyanungurraju mukulu palka-jarrija wati-ngirli warringiyi-nyanu-ngurlu yirdi-ngirliji Yupapa-ngurlu yangka kujalpa nyurru-wiyi nyinaja Mujujuku lamparra-nyanu.) Kirri yali Jaananimiji kutu Kiti-jiki. Kamparru-wiyi, Yipirirliji yampija-jana Kiniti-patu yapa ngurra nyanungurra-nyangurla, manulpa jinta-pardu nyinaja kalukurla. Nyampu kalukujulpa karrija yamangka watiya wiringka yirdingkaju Jaananimirla.

¹² Ngula-jangka, nganangku mayi yaninjarla yimi-ngarrurnunjunu Jijaraku yangka Parraka nganta yanu nyanungu-nyangu warrmarla-kurlu wararra-kurra yangka Tapurru-kurra. ¹³ Jijararluju-jana turnu-manu nyanungu-nyangu warrmarla-patu yangka 900-pala-kurlu nantuwu-kurlangu wirli-jarra-kurlu kujalu ngurrju-manu yayini-jangka. Yanulu muku Yarajata-Yakuyimi-ngirli karru Kijana-kurra.

¹⁴ Ngula-jangka, Tipururla wangka Parrakaku, “Yaruju-jarriya! Jalangu YAAWIYI kapu yani nyuntu-kurlu manu nyuntu-nyangu warrmarla-kurlu yungunkulu-jana tarnga-kurra pinjarla walku-mani Jijara-kurlangu-patu. YAAWIYI kapu kamparru yani nyurrurlarla kulu wirikingarnti.” Junga-juku, Parrakarlu-jana nguru-yirrarnu nyanungu-nyangu 10,000-pala warrmarlaku kaninjarra-kari wararra-ngurluju. ¹⁵⁻¹⁶ Jangkardulkulu-jana parnkaja Jijaraku manu nyanungu-nyangu wati warrmarlaku. Kujalu-jana jangkardu parnkaja, YAAWIYI-rli-jana Jijara manu nyanungu-nyangu warrmarla kawarr-kangu, kawarr-kanja-warnu kulalu nyarrpa-jarriyarla. Jupu-karrinjarla, pina-parnkajalu nantuwu-kurlangurla ngurra Yarajata-Yakuyimi-kirra. Parrakarlu manu nyanungu-nyangu warrmarlulu-jana wajirli-pungu Jijara-kurlangu warrmarla-patu. Pungulu-jana muku junma wiri-kirlirli. Kula ngana wuruly-parnkaja. Jijara-mipa jitinjarla parnkaja wirliyalku.

¹⁷ Nyanunguju yanurnu ngurra Jaananimi-kirra kujalpa Yipiri-kirlangu kaluku karrija. Yipiri-kirlangu warlaljalpalu-jana nyinaja kulu-wangu rarralya Japini-kirlangu-patuku. Japiniilpa-jana kingi nyinaja yapaku Yajuru-wardingki-patuku. Kuja Jijara yukajarra kaluku-kurra Yipiri-kirlangu-kurra, Yipiri kulalpa palka nyinaja. Nyanungu-parnta yirdiji Jaalu-mipalpa palkaju nyinaja. ¹⁸⁻¹⁹ Nyanunguju wilypipardija kaluku-jangkaju, manurla wapirdi yanu Jijaraku. Nyanungurla wangkaja, “Warlaljanpa yukayarni ngaju-nyangu kaluku-kurra! Kula lani-jarriya!”

Junga-juku, Jijaraju yukaja Jaalu-kurlangu kaluku-kurra, manurla wangkaja, “Ngajujurna purraku! Yungkaju ngapa ngarninjaku.” Junga-juku, Jaalurlurla yungu lampurnu kujalpa yakujurla mardarnu pilikutu-jangkarla. Wita nganjarla ngunanjunulku. Jaalurlurla pangkarra parnta-yirrarnu.

²⁰ Ngula-jangka, Jijararla wangkaja Jaaluku, “Yaninjarla karriya tuwangka. Kajijili yapangku yaninjarla payirni ngajuku, kula-jana yimi-ngarrika ngajuju kuja karna ngajulu palka nyampurla nyina.” Ngula-jangka, jarda-jarrijalku mata-nyayirni.

²¹ Ngula-jangka, Jaalurlu manu watiya yiri-nyayirni manu mutu pirrjirdi. Ngularla wurulypa-nyayirni jangkardu yanurnu kujalpa Jijara ngunaja warnpa-juku, ngula-kurra-juku jurruju walya-kurra rdilypirr-panturnu jingijingi lingirringirri-wana warnpa-kurra tarnnga, ngula palijalku.

²² Ngula-jangka, Parraka yanurra Jaalu-kurlangu kaluku-kurra, ngulalparla warurnu Jijaraku. Jaalurla wapirdi yanu, manurla wangkaja, “Yantarni kaninjarni kaluku-kurra. Kapurnangku milki-yirrarni wati kuja kanparla warrirni.” Junga-juku, Parrakaju yukajarra kaluku-kurra, yinyarla kujalpa Jijaraju ngunaja nyurnu walyangka watiya-kurlu kujalparla watiyaju pipin-karrija. ²³⁻²⁴ Kuja Jaalurlu pungu Jijara, parra jintangka-juku Kaaturlu-jana warla-pajurnu Japini-kirlangu warrmarla Yijirali-pinki-kijaku. Japini kala-jana kingi nyinaja Kanana-wardingki-patuku yapaku. Yangka kulu wiri-jangka, Yijirali-pinkijili pirrjirdi-jarrinja-yanu-nyayirni, ngulalu-jana ngakalku Japini manu nyanungu-nyangu warrmarla riwarri-manu muku...

5

...

6

Mirdiyanu-wardingki-patu kalalu-jana jangkardu yanu kulu Yijirali-wardingkiki

¹ ...YAAWIYI-jana wangkaja Yijirali-pinkiki yangka kamparru-wiyi yangka yungulu maju yampinjarla nyanungu-mipa purami. Junganku witaku-mipa ngarili nyanunguju puraja. Ngulalu pina majungka-jarrija. Kujarlanya, Mirdiyanu-wardingki-paturlulu-jana Yijirali-pinkiji jangkardu yaninjarla murrumurru-manu 7-pala yulyurpukuju. Kula-jana YAAWIYI-rli warla-pajurnu. ² Mirdiyanu-wardingkijilpalu pirrjirdi-nyayirni nyinaja, manu kalalu-jana Yijirali-pinkiji murrumurru-manu warrarda. Laniji kalalu Yijirali-pinkiji parnkaja pirli wararra-kurra ngunanjakuju. Kalalu wuruly-nyinaja pirnkingka manu ngurra panu-karirla yangka Mirdiyanu-wardingki-kijaku. ³ Yijirali-pinkirliji kalalu ngurlu yirrarnu walya-kurra pardinjaku miyiki yangka yulyurpu-kari yulyurpu-kari. Kala kalalu-jana Mirdiyanu-wardingki manu Yamaliki-kirlangu-patu manu yapa panu-kari kakarrara-jangka jangkardu yanurnu kulu. ⁴ Kalalu yaninjarla ngurrangka Yijirali-pinki-kirlangurla ngunaja kutu. Manu kalalu-jana miyi jurnta maju-manu kujalu-nyanu Yijirali-pinkirli miyi ngurrju-manu ngarninjaku nyanungurraku. Kuja-jarrija warrarda kalalu Yijiralirla manu Kaajarlangu. Yuwayi, yinya yapa-patu-karirli kalalu-jana miyiji maju-manu jurnta, manu kalalu-jana jiyipi, puluku manu tangkiyi muku pungu. Kulalu nyiyalku Yijirali-pinkirliji nganjarla. ⁵ Junga kujaju! Mirdiyanu-wardingki-patujulu kutu yaninjarla ngunaja ngurungkaju kujalpa-jana Yijirali-pinkiki karrija. Kangurnulu-nyanu warlalja kaluku-wati, puluku, jiyipi, tangkiyi manu kewartawara manu nyiyarningkijarra nyanungurra-nyangu. Panu-nyayirni nyanungurraju, nyajangu? Karija, jintilyka-piya-wati! Yanulu yinya-kurra walya-kurra nyiyarningkijarra maju-maninjaku. ⁶⁻⁷ Kujarlanya, kulalpalu Yijirali-pinkirli mardarnu nyiyarningkijarra. Ngulalu yulanjakulku rdirri-yungu, manulpalurla YAAWIYI-kilki wangkaja yungu-jana muurl-mardarni Mirdiyanu-wardingki-patu-kujaku. ⁸ Ngula YAAWIYI-rli jarukungarduyu yilyaja Yijirali-pinki-kirra. Jarukungarduyu yinyaju-jana wangkaja nyanungurrakuju, “YAAWIYI-ji-nyarra Kaatu nyurrurlaku Yijirali-pinkiki. Nyampu-kula kanyarra wangkami nyurrurlakuju, ‘Ngajulurlurna-nyarra kangurnu Yijipi-jangkaju ngurra yangka kuja kalalu-nyarra Yijipi-wardingki-paturlu jinyijinyi-manu warrki-jarrinjaku pirijina-piya. ⁹ Ngajulurlurna-nyarra muurl-mardarnu Yijipi-wardingki-patu-kujaku manu Kanana-wardingki-patu-kujakurlangu. Kapulu-nyarra

muku pungkarla. Ngajulurlurna-jana yilyaja Kanana-wardingki-patuju nyanungurra-nyangu nguru-ngurluju. Ngula-jangkarna-nyarra yungu nyurrurlakulku. ¹⁰ Ngula-jangkarna-nyarra wangkaja, “Ngajurna YAAWIYI Kaatu kuja kankujulu pura. Nyurrurlaju kankulu nyina walya yinyarla kuja kala-jana karri Yamuri-patuku. Kala kulalu-jana parntarriya yangka jujuku kuja kalu ngurrju-mani pirli manu watiya-jangka. Kulalu-janarla pulka-pungka!” Kala nyurrurlarlu kulankujulu purda-nyangu ngajuju kujarna-nyarra ngarrurnu yampinaku, lawa. Ngarinkili-jana kutu puraja juju-kari juju-kariji.’ ”

YAAWIYI-kirlangu marramarra larla yanurnu watiki yirdikiji Kitiniki

¹¹ Ngaka-pardu-karilki, YAAWIYI-rli nyanungu-nyangu marramarra yiljajarni walya-kurra. Marramarraju yaninjarla pirri-manu watiya yamangka wiringka ngurrangka yirdingkaju Yupurla. Watiya yinyajulparla wati jintaku karrija yirdikiji Juwajaku. Nyanunguju Yapiyiju-kurlangu warlalja turnu-warnu-jangka. Juwaja-kurlangu kaja-nyanu yirdiji Kitini. Parra jintangka, Kitinirlilpa kipurnu ngurlu rdaku wiringka yangkangka kuja kalalu pama jurlkulyjurkuly-katirninjarla ngurrju-manu. Nyanungujulpa wurulya nyinaja Mirdiyanu-wardingki-patu-kujaku yangka ngurlu kapulurla puntakarla. ¹² Ngula-jangka, marramarra larla palka-jarrija Kitinirla. Nyanungurla wangkaja, “Nyuntujunpa pirrjirdi-nyayirni, kulu-parntanpa! YAAWIYI-ka palka nyina nyuntu-kurlu!”

¹³ Kitinirla wangkaja nyanungukuju, “Junga marda kujaju, kala kajilpa YAAWIYI palka nyinakarla nganimpa Yijirali-pinki-kirli, nyiya-jangkalku kalu-nganpa Mirdiyanu-wardingki-patuju jangkardu yanirni warrarda nyiyarningkijarra jurnta kanjaku? Nganimpakupalangurlu kirda-nyanurlu manu warringiyi-nyanurlu kalalu-nganpa yimi-ngarrurnu nyurru-wiyi nyarrparlu kuja kala-jana YAAWIYI-rli muurl-mardarnu Yijipirla nyanungu-nyangu yartarnarri-kirlirli. Yimi-ngarrurnulu-nganpa nyarrparlu kuja-jana Yijipi-jangka kangurnu. Kala jalanguju yampijalku-nganpa. Kula kajana warla-pajirni Mirdiyanu-wardingki-patuju, lawa. Ngari kalu-nganpa yaninjarla jurnta kanyi muku nyiyarningkijarraju.”

¹⁴ Ngula-jangkarla YAAWIYI wangkaja Kitiniki, “Nyuntujunpa pirrjirdi, kapunpa-jana muurl-mardarni Yijirali-pinkikiji yangka-kujaku Mirdiyanu-wardingki-kijaku. Yanta-jana jangkardu kulu. Ngajulurlu karnangku yilyami.”

¹⁵ Kala Kitini kularla ngungurr-nyinaja, “Wurra, YAAWIYI! Nyarrparlurna-jana muurl-mardarni Yijirali-pinkiji Mirdiyanu-wardingki-patu-kujakuju? Kularna ngajuju pirrjirdi. Ngaju-nyangu warlalja Manaja-kurlangu-jangkaju, ngulajurnalu wita-nyayirni turnu-warnu-kari-piya-wangu. Ngaju-nyangu warlaljarlangurla, ngajuju rampaku yapa ngalya-kari-piya-wangu. Kula kajulu purda-nyanyi ngajuju wangkanja-kurraju.”

¹⁶ YAAWIYI-jirla wangkaja Kitiniki, “Ngaju kapurna nyina palka nyuntu-kurlu. Kajinpa-jana kulu jangkardu yani Mirdiyanu-wardingki-patuku, ngula-jangka kapunpa-jana muku riwarri-mani jintawarlayi.”

¹⁷ Ngula-jangka, Kitinirla wangkaja YAAWIYI-ki, “Nyarrparlu kapurnangku milya-pinyi wardinyi-japa kanpaju nyina? Nyiya kapunpaju milki-yirrarni yungurnangku milya-pinyi? Marda nyuntuju yapa-kari, kulampa marda YAAWIYI. Milki-yirrakaju nyiyarlangu yungurnangku milya-pinyi nyuntuju YAAWIYI. ¹⁸ Pardakaju nyampurlajuku yungurnangku nyiya mayi maninjini nyuntuku. Pardakaju nyampurla yungurna maninjarla yirrarni nyuntulurla kamparru. Ngula-jangka yungunpaju yampinjarla yanilki.”

YAAWIYI-rla wangkaja, “Yuwayi, kapurnangku nyampurla-juku pardarni.”

¹⁹ Ngula-jangka, Kitinirli yaninjarla pungu narnukutu wita, manu purraja kartakurla ngapa-kurlurla. Ngamingka purlawa yirrarnu, ngula purraja miyi lalya.

Kuja kuyu yirnmijarrija, parrajarla yirrarnu jinta-karirla, ngula kuyu-jangka jupu-jupu winjurnu parraja-kari-kirra. Ngula-jangka, miyi pina-kangu yangka-kurra kujalpa marramarra nyinaja. Nyinajalpa yamangka watiya wiringka. Kitinirli yaninjarla miyirila yirrarnu kamparru nyanungurla.

²⁰ Ngula-jangka, Kaatu-kurlangu marramarrarla wangkaja Kitiniki, “Yirraka kuyu manu miyi lalya kankarlu pirli yinyarla. Ngula-jangkarla jupujupulku winjika.” Junga-juku, Kitinirliji yirrarnu kuyu manu mangarri pirlingka, manurla jupujupu winjurnu. ²¹ YAAWIYI-kirlangu marramarrajalpa karrija watiya-kurlu, marnpurnu watiya-kurlurlu miyi manu kuyuju, ngula warlu-jarrinjarla jankaja muku miyi manu kuyuju. Ngula-jangka, YAAWIYI-kirlangu marramarraju yawu-pardijalku. ²² Ngula-jangka, Kitinirliji miyiki-nyangulku kulalparla watiki wangkaja, lawa. Milya-pungu kujalparla YAAWIYI-kirlangu marramarra wangkaja. Nyanungu wangkaja, “Waraa, YAAWIYI Kaatu! Ngajulurlulparna nyuntu-nyangu marramarra nyangu ngaju-nyangu milpa-kurlurlu.”

²³ Ngula-jangka, YAAWIYI-rla wangkaja, “Pulya-jarriya! Kula lani-jarriya! Kular-nangku pinyi!”

²⁴ Ngula-jangka, Kitinirli pirli-wati turnu-manu yungu-jana yurturlurla yirrarni YAAWIYI-ki pulka-pinjaku. Kitinirli yirdi-manu yinyaju pirli-wati ‘YAAWIYI-rliji Lani-wangu-manu’. Pirli yurturlurla yinyarra, ngulaju jalanguju palka-juku yirdingka Yupurarla. Yinyarla-kula kalu nyina Yapiyiju-kurlangu-patuju.

Kitinirli yurnturnu pirli yurturlurla tarruku nganta kujalparla karrija Paalaku

²⁵ Munga jintangka-juku, YAAWIYI-rla wangkaja Kitiniki, “Yaninjarla manta wirriya puluku nyuntukupalangu-kurlangu kirda-puraji-kirlangu, yangka kuja wirli-pala yulyurpuku nyinaja. Yanta yangka-kurra kuja kirda-purajirli pirli yurturlu-kurra yirrarnu pulka-pinjaku Paalaku. Muku-jana yirntika walya-kurra pirliji, manu rdilyki-pajika watiya jukati-piya juka-yirrarninja-warnu ngulaju juju jinta-kari yirdiji Yajura yangka kuja kirda-purajirli ngurrju-manu watiya-jangka manu ngula juka-yirrarnu Paala-kurlangu-wana pirli-wana. ²⁶ Ngula-jangka, turnu-manta-jana pirli wiriwiri, manu yirrakaju yurturlurla ngajuku YAAWIYI-ki nyuntu-nyangu Kaatuku. Yirraka-jana yurturlurla yirriyirriki kankarlu nyampurula pirli wararrarla. Ngula-jangka, pulukulku pungka, manu purrayaju kankarlu pirli yurturlurla. Purrayaju watiya-jangka ngulaju juju Yajura-jangka kujanpa nyuntulurlu rdilyki-pajurnu.”

²⁷ Ngula-jangka, Kitinirli-jana karlarla-pala warrkini-patu manu. Munga-pururlu ngurra yinya-kurraju yanu nyanja-kujaku. Kajili yantarla parrangka ngurra yinya-kurra, ngulaju kapulu-jana rdarri-mardarninjarla pakarni Kitini-kirlangu warlaljarlu manu wati panu-karirli ngurra yinya-wardingki-paturlu. Yaninjarlalu pirliji yurnturnu Paala-kurlanguju, manulu rdilyki-pajurnu yangka jukati-piya Yajura-kurlangu. Ngula-jangkalu pirli wiriwiri yirrarnu yurturlurla, ngulalurla pulukulku YAAWIYI-ki purraja. ²⁸ Parrangkalku, wati-patu yinya-wardingki kirri wiri-wardingkili yakarra-pardija, nyangulu pirli yangka Paala-kurlangu, nganangku mayi yurnturnu, manulu jukati-piya Yajura-kurlangu nyangu rdilyki-pajirninja-warnu. Nyangulu nganangku mayi kuja pirli panu-kari yurturlurla yirrarnu, manu kuja puluku purraja kankarlarniji. ²⁹ Ngula-jangka, wangkajalu-nyanu, “Nganangku nyampuju maju-manu?” Ngula-jangka, warrulu yanu warrirninjaku, manulpalu-jana muku payurnu yapa nganangku kuja-jana maralypi jurnta maju-manu.

Yapa ngana mayi-jana wangkaja, “Kitinirli Juwaja-kurlangu kaja-nyanurlu maju-manu yinyarraju maralypi.”

³⁰ Ngula-jangkalu yanu Juwaja-kurlangu ngurra-kurra, manulurla wangkaja, “Kangkarni kaja-nyanu nyuntu-nyangu yarlu-kurra! Nyanungurlu muku yurnturnu pirli kujalparla karrija Paalaku, manu rdilyki-pajurnu Yajura-kurlangu kujarnalu

juka-yirrarnu kutu yurturlurla. Kujarlanya kapurnalu pinyi nyuntu-nyangu kaja-nyanuju!”

³¹ Wati yinya-patujulu kulu-nyayirni! Kala Juwaja-jana wangkaja, “Nyurrurlarluju mayi kankulu Paala purami? Nyanunguku mayi kankulurla marlaja wangkami? Nganangku kaji Paala purami, ngulaju kapu palimi jukurra. Pirli yurturlurla yinya, kula nyurrurlaku, lawa! Paala-kurlangu yinyaju! Kajilpa Paala Kaatu-piya nyinakarla, ngulajulpa-nyanu muurl-mardakarla ngaju-nyangu kaja-nyanu-kujaku!” Kuja-kula-jana Juwajaju wangkaja wati-patukuju. ³² Parra jintangka-juku, yapangkulurla Kitiniki yirdi jinta-kari yungu. Nyanungurlu-kula pirli-watiji Paala-kurlanguju yurnturnu muku. Kujarlanyalu yirdi-manu ‘Jurupu-Paala’, ngulaju yirdiji ‘Pangkala-nyanurla Paalarlu Kunka-mani’.

Kitinirli manu nyanungu-nyangu warrmarlarlulu-jana muku pungu Mirdiyenu-wardingki-patu

³³ Ngaka-pardu-kari, Mirdiyenu-wardingki-patu manu Yamaliki-kirlangu-patu manu panu-kari turnu-kari-warnu-jangka, kujalpalu ngurra-kari ngurra-kari nyinaja kakarrara-kurra, yaninjarlalu jinta-jarrija. Jingijingi-yanulu kakarrara-jangka karlarra-kurra karru Jurdunurla murrarninginti, manulu ngunaja wirri wiringka yirdingkaju Jijirilirla. ³⁴ Ngula-jangka, Kaatu-kurlangu Pirlirparla kurru-yukaja Kitiniki. Kitinirli wurnu kurlumpurrngu jitirninja-kurlangu juturnu yungulu Yapiyijiri-paturlu purda-nyanyi, manu yungulu purami kulu-kurra. ³⁵ Kitinirli-jana wati-patu yimi-kirli yilyaja yapaku Manaja-kurlanguku yungulu purami. Yimi-jana yilyaja yapaku Yaaja-kurlanguku manu Jupulunu-kurlanguku manu Napatali-kirlanguku. Wati nyampurrajulu-jana turnu-jarrija Kitini-kirlanguku. ³⁶ Ngula-jangka, Kitinirla wangkaja Kaatuku, “Nyuntulunpaju wangkaja kamparru-wiyi yangka kapunpa-nganpa Yijirali-pinki muurl-mardarni yapa-kari-kijaku. ³⁷ Yimi nyuntu-nyangu junga mayi? Jalangu mungangka kapurna jiyipi-kirlangu yumurru yirrarni yangkangka kuja karnalu ngurlu kipirni. Jukurra mungalyurru, yakiri-manta yumurruju yinjirpirli, kala walyaju linji-jiki yampiya. Ngula-jangka kapurna milya-pinyi nyuntu-nyangu yimiji junga. Kapurna milya-pinyi kujanpaju nyuntulurlu yilyaja Yijirali-pinki muurl-mardarninjaku Mirdiyenu-wardingki-patu-kujaku.” Kuja-kularla Kitiniji wangkaja Kaatukuju. ³⁸ Ngula-jangka, Kitinirli yirrarnu jiyipi-kirlangu yumurru walyangka yangkangka ngurrangka. Mungalyurru yakarra-pardinjarla yanu yangkaku yumurruku. Kuja manu, ngula rdaka-kurlurlu kuurn-mardarnu, ngula ngapa panu-nyayirni karlija. Kitinirli parraja-kurra-manu ngapaju.

³⁹ Ngula-jangka, wangkajarla Kaatukulku, “Kulaju kulu-jarriya! Ngari yungur-nangku jintakulku wangkami. Ngula-jangka kapurna milya-pinyilki nyuntu-nyangu yimiji junga. Kapurna yarda yirrarni nyampuju jiyipi-kirlangu yumurru walyangka jalangurlu mungangkarlu. Jukurrarlu walyaju yinjiripi-kirlirli yakiri-manta, kala jiyipi-kirlangu yumurruju linji-jiki mardaka.” ⁴⁰ Junga kujaju. Mungalyurru, Kaaturlu walyaju yinjiripi-kirli manu, jiyipi-kirlangu yumurru-mipa linjiji yampiija.

7

¹ Mungalyurru, Kitini manu nyanungu-nyangu warrmarla-paturlulu yanu mulju-kurra yirdi-kirraju Yarata-kurra, kutujukulu ngurra ngurrju-manu. Mirdiyenu-wardingki-patujulpalu ngunaja yatijarra wirringka kutu wararrarla yirdingkaju Muurarla. ² Ngula-jangka, YAAWIYI-rla wangkaja Kitiniki, “Nyuntulurlunpa-jana wati panu-jarlu warrmarlaju kangurnu kulukuju Mirdiyenu-wardingki-patukuju. Ngarinpa-jana ngalya-kari-mipa kangkarlarni. Wati nyampu panu-kurlurlu kajinkilijana muku pinyi Yijirali-pinkirli Mirdiyenu-wardingki-patu, ngulaju kapunkulu-nyanurla warrarda pulka-pinyi. Ngurrju-wangu kujaju. ³ Yaninjarla wangkaya-jana

nyampu-patukuju warrmarla nyuntu-nyangukuju, ‘Kaji ngana lani-jarrimi kuluku Mirdiyanu-wardingki-patu-kujaku, yapa yinyaju yungu ngurra nyampu yampinjarla yanilki ngurra-kurra.’” Ngula-jana Kitini kuja wangkaja Yijirali-pinkiki, 22,000-pala watingkili yampinjarla yanu ngurra yinyaju, manulu nyanungurra-nyangu ngurra-kurra pina-yanu. Kalalpalu 10,000-pala-mipa watiji nyinaja kulukungarntiji.

⁴ Ngula-jangka, YAAWIYI-rla wangkaja Kitiniki, “Wati panu-juku kanpa-jana mardarni kulukuju. Ngarilpanpa-jana ngalya-kari-mipa mardakarla. Kangka muku-jana mulju-kurra yungunpa-jana miimii-nyanjarla milya-pinyi ngana-patu yungunpa-jana mardarni kulukuju. Kajirnanngu ngarrirni ngana yungunpa milarni kulukuju, ngulaju kangka. Kala kajirnanngu ngarrirni ngana yilyanjaku ngurra-kurrakuju, ngulaju yilyaya kutu.”

⁵ Ngula-jangka, Kitinirli-jana nguru-yirrarnu mulju-kurra kujalpa ngapa wilypi-pardija walya-ngurlu. Ngula-jangka, YAAWIYI-rla wangkaja nyanungukuju, “Nyangka-jana jinta-kari jinta-kari kajili ngapa ngarni. Ngalya-karirli kapulu rdakangka yaku-maninjarla yanjirni maliki-piyarlu. Ngulaju-jana yirraka jintangka turnungka. Wati ngalya-karirli kapulu mirdi-jarra yirrarninjarla ngapaju punu-ngarni, kapulu-nyanu yinngirri julyurl-yirrarni ngapa-kurra. Ngulaju-jana turnu jinta-karirli yirraka.” ⁶ Ngula-jangka, wati yinya-patujulu yanurnu ngapa-kurra ngarninjaku. 300-pala watingkili ngapaju rdaka-kurlurlu yaku-maninjarla yanjurnu maliki-piyarlu. Ngalya-karirlijilpalu parntarrinjarla mirdi-jarra yirrarninjarla punu-ngarnu ngapa, manulu-nyanu yinngirriji julyurl-yirrarnu ngapa-kurra.

⁷ Ngula-jangka, YAAWIYI-rla wangkaja Kitiniki, “Wati yinya-paturlu, kujalu mirdi-jarra yirrarninjarla ngapa punu-ngarnu, yilyaya pina-jana ngurra-kurra. Kala yinya-patu-karirli, kujalu ngapa yanjurnu rdaka-kurlurlu, ngulaju karna-jana milarni. Kangka-jana nyuntu-kurlu kulu-kurra. Kapurna ngajuju yani nyuntu-kurlu manu 300-pala wati-kirli yungurna-nyarra nyurrurla Yijirali-pinki muurl-mardarni Mirdiyanu-wardingki-patu-kujaku. Kapulu-nyarra jijami nyuntuku manu nyuntu-nyangu wati-patuku.”

⁸ Ngula-jangka, Kitini-jana wangkaja wati nyanungu-nyangu-patuku, “Nyurrurla 300-pala wati-patu, ngulajulu nyinaya nyampurla-juku ngaju-kurlu. Kala ngalya-kari nyurrurla, ngulajulu pina-yanta ngurra nyurrurla-nyangu-kurra. Kala miyi manu kurlumpurrngu-patu jitirninja-kurlangu-patulu-nganpa yampiyarra nganim-paku.” Ngula-jangkalu wati yinya-patuju pina-yanu ngurra-kurra. Kitini manu wati nyanungu-nyangu 300-pala, ngulajulu ngunaja kankarlu pirlingka. Nyangulpalu-jana Mirdiyanu-wardingki-patu kanunju-kurra kujalpalu ngurrangka nyinaja pirli wararrarla kanunju.

⁹ Munga jintangka-juku, YAAWIYI-rla yaninjarla wangkaja Kitiniki, “Yakarra-pardiya! Jankardu yantalu-jana Mirdiyanu-wardingki-patuku! Kapurna-nyarra ngajulurlu pirrjirdi-mani yungunkulu-jana muku pinyi. ¹⁰ Kala kajinpa lani-jarrimi-jiki, nyuntu manu wati warrkini nyuntu-nyangu yirdiji Puura, ngulaju-pala kiripi-kangka Mirdiyanu-wardingki-kirlangu ngurra-kurra kajili jarda ngunami-kirra. ¹¹ Kapunpa-jana purda-nyanyi kuja kalu-nyanu jarnkujarnku wangkami. Kajinpa-jana purda-nyanyi nyarrpa kuja kalu wangkami, ngula-jangka kulanpa lani-jarrimi, kapunkulu-jana jankardu yani kulu lani-wangu.”

Junga-juku, ngula-jangkaju, Kitini manu Puura-pala kiripi-kangu kaninjarra-kari Mirdiyanu-wardingki-patu-kurlangu ngurra-kurra, yanurnu-pala kujalpalu ngalya-kari warrmarla karrija. Yakarralpalu karrija kujalpalu ngalya-kari Mirdiyanu-wardingki-patu jarda ngunaja. ¹² Panu-nyayirni Mirdiyanu-wardingki manu Yamaliki-kirlangu-patu manu yapa nguru-kari nguru-kari-jangkalpalu ngurrangkaju ngunaja kanunju pirli wararrarla. Jintilyka-piyalpalu pirlpirl-ngunaja, kulalpa-jana

nganangku miimii-nyanjarla ngarrikarla nyajangu mayi nyanungurraju. Manulpalu-jana kawartawara-wati panu-nyayirni mardarnu. ¹³ Kitinirli-palangu purda-nyangu wati jirrama wangkanja-kurra, yangka kujalpa-pala yakarra karrija ngurraku warrawarra-kanjaku. Jinta-karirla wangkaja, “Mungangkarna jukurr-manu, nguna-jalparlipa nyampurla kanunju pirlingka, ngularla yaarl-wantija mangarri kapurdu wita-wangu, ngula paaju-kurlangu kaluku katurnu!”

¹⁴ Jinta-kari watirla wangkaja kamparru-warnuku, “Mardanpa Kitini marda jukurr-manu yangka paaju Yijirali-pinkiki. Jukurrrpa yinyarla, Kaaturlupangu yimi-ngarrurnu yangka kapu-jana Kitini manu wati nyanungu-nyangu pirrjirdi-mani. Kapulu-ngalpa kulu jangkardu yanirni, manu kapulu-ngalpa ngalipa Mirdiyandu-wardingki-patu muku pinyi!”

¹⁵ Ngula-palangu Kitinirli purda-nyangu wati-jarra wangkanja-kurra, wardinyi-jarrinjarlarla parntarrinjarla pulka-pungu Kaatuku. Ngula-jangka, nyanungu manu Puura-pala pina warrkarninja-yanu kankarlu pirli-kirra, ngula-jana wangkaja nyanungu-nyangu 300-pala watiki, “Yaruju yungurlipa-jana yani! YAAWIYI-rli kapu-ngalpa pirrjirdi-mani yungurlipa-jana muku pinyi Mirdiyandu-wardingki-patu warrmarla!” ¹⁶ Ngula-jangka, Kitinirli-jana yirrarnu wati nyanungu-nyangu-patu turnu-kari turnu-kari, 100-pala-kari 100-pala-kari 100-pala-kari. Jarnkujarnku yungu-jana wati-patukuju kurlumpurrngu-patu jitirninja-kurlangu-patu manu wiriwiri murlukunpa-patu walya-jangka rdiliki wuruly-yirrarninjaku. Rdililpa jankaja kaninjarni murlukunpa-paturlaju. ¹⁷⁻¹⁸ Ngula-jangka, Kitini-jana wangkaja wati nyanungu-nyangu-patuku, “Kajirlipa kaninjarra-kari jitinja-yani Mirdiyandu-wardingki-patu-kurlangu-kurra, pirri-yanta mukulu ngurrangka warrukirdikirdi. Ngula-jangka, pardakajulu wurulypa-juku kajirna ngaka ngajulurlu jitirni kurlumpurrngu. Kajinkijili purda-nyanyi jitirninja-kurra jintawarlayirlili nyurrurlarlu jitika, manulu kilji-nyayirni purlaya kuja, ‘Yarujurlu pinyirlipa-jana Mirdiyandu-wardingki-patu YAAWIYI-ki manu Kitiniki!’ ” ¹⁹ Ngula-jangka, Kitini manu wati nyanungu-nyangu-patulu wurdungu-juku jitinja-yanu pirlingka kaninjarra-kari kutu Mirdiyandu-wardingki-patu-kurlangu ngurra-kurra. Wantaju nyurru-juku yukajarra, ngulalpa kulkurru-karilki karrija. Kamparru-warnu-patu Mirdiyandu-wardingki-patu warrmarlalu pina-yanu nyurru-juku jarda-kurra, ngulalpalu ngalya-karilki yakarraju karrija ngurraku warrawarra-kanjaku. Ngula-jangka, Kitinirli manu wati nyanungu-nyangu-paturlulu juturnu, manulu-jana murlukunpa-patu muku puyu-pungu rdilikirli. ²⁰ Ngalya-kari Kitini-kirlangurlu wati-paturlulu juturnu-yijala yangka jirrama-warnu turnu-jangkarlu kujalpalu jungarni-purdanjirli mardarnu. Ngula-jangkalu-jana murlukunpa puyu-pungu rdilikirli, ngulalpalu rdiliji mardarnu jampupurdanjirli rdakangku. Purlajalu muku kilji, “Yarujurlurlipa-jana pinyi Mirdiyandu-wardingki-patu YAAWIYI-ki manu Kitiniki!”

²¹⁻²³ Mirdiyandu-wardingki-paturlujulu-jana purda-nyangu Kitini manu nyanungu-nyangu watiji, manulu-jana nyangu karrinja-kurra rdilikirli ngurrangka warrukirdikirdi. Lanilkilpalu warru purlaja yungulu lani nganta wuruly-parnkayarla. Kala Kitini manu nyanungu-nyangu watijilpalu karrija-juku, manulpalu kurlumpurrngu-piya kiljingki juturnu. Ngula-jangka-jana YAAWIYI-rli kawarr-kangu muku Mirdiyandu-wardingki-patuju, ngulangkuju pungulpalu-nyanu nyanungurluku warlaljarlu-juku junma-kurlurluju Ngalya-kari yungulu wurulywuruly-parnkayarla. Ngula-jangkaju, Kitiniji-jana purlaja warrmarlaku nyanungu-nyanguku, “Yarururlulu-jana wajirli-pinjarla muku pakaka!”, Ngulalu-jana wajirli-pinja-yanu ngurra Pijijiti-kirra yangka Jararda-kurra-pinangu. Ngulalpalu murnma-juku wurnturu parnkajarra ngurra Yapulu-Muula-kurra, ngulaju kutu Tapajaku.

²⁴ Kitinirli-jana yimi yilyaja warrmarla-patuku kujalpalu nyinaja pirli-paturla yirdingkaju Yipirayimirla. Nyampu-kula-jana Kitiniji wangkaja, “Yantarnili yaruju yungurlipa-jana pinyi Mirdiyanu-wardingki-patu! Yarujulu yanta mulju-kari mulju-kari-kirra manu karru-kari karru-kari-kirra, manulu-jana warrmarla yirraaka kajikalu Mirdiyanu-wardingki-patu yani yinya-kurra. Warla-pajikalu-jana kajikalu parnkami Piji-Para-kurra, manu warla-pajikalu-jana kajikalu yani karru Jurdunu-wana mur-rarninginti.” Kuja-kula-jana Kitinirliji yimiji yilyaja Yijirali-pinkikiji.

Jungajukulu warrmarla-patuju kapanku yanu mulju-kari mulju-kari-kirra manu karru-kari karru-kari-kirra yungulu-jana Mirdiyanu-wardingki-patu warla-pajirni ngapa maninja-kujaku. ²⁵ Ngalya-kari warrmarlalu yanu Kitini-kirli Yipirayimi-wardingki-patuju, ngulalpalu-jana mapirrirli wajirli-pungu Mirdiyanu-wardingki-patuju kakarrara-purda karru Jurdunuku. Ngulalu-jana puuly-mardarnu paaju-jarra yirdi-jarraju Yurupa manu Jipi. Yurupajulu puuly-mardarninjarla pungu pirli wiringka kuja kalu jalangurlu yapangkuku yirdi-mani Pirli Yurupa. Manulu jinta-kari Jipi pungu ngurrangka kutu kuja kalalu kiripi-jangka pama ngurrju-manu jurlkulyjurlkuly-katirninjarla. Yuwayi, warrmarla Yipirayimi-wardingki-paturlulu-jana jurru murul-pakarnu Yurupa manu Jipiji, manulu-palangu jurru-jarraju pina-kangurnu Kitini-kirra, manulurla yungu....

8

Yijirali-pinkirilili Kitini payurnu yungu-jana wiri-jarlu kingi nganta nyina

²² ... Kulu wiri yinya-jangka, Yijirali-pinkilirla wangkaja Kitiniki, “Kitini, nyuntulurlunpa-nganpa muurl-mardarnu Mirdiyanu-wardingki-patu-kujaku! Payirni karnangkulu yungunpa-nganpa wiri-jarlu kingi nyinami. Ngaka kajinpa palimi, ngulaju nyuntu-nyangu kaja-nyanu manu warringiyi-nyanu kapulu-nganpa kingiji nyinami.”

²³ Kitini-jana wurra-maninjarla wangkaja, “Lawa, kularna-nyarra kingiji nyinami, manu kula ngaju-nyangu kaja-nyanurlangu. YAAWIYI-mipa wiri-jarluju nyurrurlakuju! ²⁴ Payirni karna-nyarra ngari wita. Yangka kawurlu langa-kurlangu kujankulu-jana warrmarla Yijimali-kirlangu-patuku jurnta kangu kulungka, yungkajulu ngajuku.” (Junga kujaju. Warrmarla yinya-paturluju Yijimali-kirlangu-paturlu kalalu langa-kurlangu kawurlu mardarnu.)

²⁵ Ngula-jangka, Yijirali-pinki warrmarlalurla wangkaja Kitiniki, “Yuwayi, karpurnangkulu yinyi nyampurraju langa-kurlangu.” Ngulalu panja-kurra muku kujurnu langa-kurlanguju. ²⁶ Kawurlu panu-nyayirnilpa ngunaja marda 20-pala kg. Warrmarlarlulu kujurnu muku kawurluju kujalu-jana jurnta yalyi-manu kawartawara-kurlangu waninjaku, ngulalu muku kujurnu rdaka-kurlangu, waninja-kurlangu, langa-kurlangu yangka kuja kalalu Mirdiyanu-wardingki-paturlu kingipaturlu mardarnu. Kitinirli-jana jurnarrparlangu yali jinajina-piya kurrirdi-piya jurnta kangu Mirdiyanu-wardingki-patu-kurlangu yangka yalyuyalyu kuja kalalu Mirdiyanu-wardingkirli kingipaturlu mardarnu.

²⁷ Ngula-jangka, Kitiniji kawurlu maninjarla pina-yanu ngurra-kurra nyanungu-nyangu-kurra Yupura-kurra. Yinyarla-jana warrkini-patuku wangkaja yungulu yapa-piya ngurrju-mani kawurlu-jangka. Warrkini-paturlulu ngurrju-manu yapa-piya kawurlu-jangka, manulu yarlungka juka-yirrarnu. Ngula-jangka, Yijirali-pinkilpalurla parntarrija, kulalpalurla wala nyinaja Kaatuku. Kalalurla yinyaku pulka-pungu. Kitini manu nyanungu-nyangu warlaljarlangu kalalurla parntarrija. Jurntalurla nyinayarla puranja-wangu.

²⁸ Mirdiyanu-wardingki-patujulpalu rampaku nyinaja kulu wiri yinya-jangka. Kulalu-jana kulu jangkardu yanurnu Kitini-pinkiki. Ngula-jangka, Kitiniji nyinaja

40-pala yulyurpuku, ngulalpalu ngurrjulku nyinaja Kitini-kirlangu yapaju. Yinya-puruju kula-jana nganangku kulukukuluku-manu....

13

Yimi Jamijini-kirli

¹ ... Yijirali-pinkirlili puraja YAAWIYI-ji witaku-mipa ngari, ngula-jangkalurla karlirr-yanu jurnta lawa, purda-nyanja-wangu. Ngulakuju-jana jangkardu yilyaja Pilijiya-wardingki-patu kuluku nyanungurrakuju, manulpalu-jana wiri nyinaja Yijirali-pinkiki 40-pala yulyurpuku.

² Ngula-puru watilpa nyinaja yirdiji Manuwa kirri witangka yirdingkaju Juurarla. Turnu-warnu warlaja-jangka Taanu-kurlangu-jangkalpa nyinaja. Ngulaku kali-nyanulpa nyinaja karntaju kurdu-wangu-juku, lawa-juku. ³⁻⁵ Parra jintangka, YAAWIYI-kirlangu marramararla yaninjarla wangkaja karntakuju, “Nyuntunpa kurdu-wangu warrarda nyinaja. Kala kapunpa juni-parnta-jarrimilki. Kapunpa wirriya wita mardarni. Kaji palka-jarrimi, kapurla wiri-jarrinjarla warrki-jarrimi Kaatu-mipaku. Kujarlanya, kula jurruju pajika, lawa! Palka-jarrinjakungarnti, kula pama nganja, manu kula miyi-kari miyi-kari nganja nyarrpa kuja yangka Kaatu wangkaja yampinjaku kuruwarri nyanungu-nyangurla. Kaji kaja-puraji wiri-jarrimi, kapu-jana wiri nyinami Yijirali-pinkikiji, manu kapu-jana rdirri-yinyi muurl-mardarninjaku Pilijiya-wardingki-patu-kujaku.” Kuja-kularla wangkaja marramar-
raju karntakuju.

⁶ Ngula-jangka, yaninjarlarla wangkaja kali-nyanu Manuwakuju, “Kaatu-kurlangu jardukungarduyu yanurnu, manuju wangkaja. Kula-ngantarna marramarra nyangu. Lani-jarrija-nyayirnirna, kularna payurnu nyarrpara-jangka kuja yanurnu. Kulaju yirdi yungu. ⁷ Ngariji wangkaja ngaka nganta kapurna kurdu wirriya mardarni. Kujakungarntiji kulalparna pama manu miyi nganjarla yangka nyiya-puka kuja Kaatu wangkaja yampinjaku kuruwarri. Kaji ngaljarra-nyangu kaja-nyanu palka-jarrimi, kaji wankaru-juku nyina, kapurla Kaatu-mipaku warrki-jarrimi.”

⁸ Ngula-jangka, Manuwarla wangkaja Kaatuku, “YAAWIYI, wati yinya kujarla yaninjarla wangkaja ngaju-parntaku, yilyayarni pina yungu-jarrangku wangka nyarrparlu yungurlijarra ngajarra-nyangu kaja-nyanuju warrawarra-kanyi.”

⁹ Kaaturlu Manuwaju purda-nyangu kujalparla wangkaja, ngularla marramarraju pina-yanu Manuwa-parntakuju kujalpa nyinaja mata yamangka, ngula-kurranyarla marramarraju yanu. Jintalpa nyinaja Manuwa-wangu. ¹⁰ Ngula-jangkaju, karntaju yanurnu pina ngurra-kurra, ngularla wangkajalku Manuwakuju nyanungu-parntakuju kali-nyanukuju, “Yuwa! Wati yangka-juku yaninjarla rdipijaju, yangka kujarna kamparru-wiyi nyangu, ngula-juku yangka-juku rdipijaju.”

¹¹ Ngula-jangkaju, wungulku-pala wati manu karnta pina-yanu yangka-kurraju yurruju-kurra, ngulangka kujarla wati rdipinjarla wangkaja yangka karntakuju. Ngula Manuwarlu wati yinyaju payurnu, “Nyuntu-kula mayinparla ngaju-parntakuju wangkaja?”

Ngula yalu-manu, “Yuwayi, ngaju-kula.”

¹² Ngula-jangka, Manuwarla wangkaja, “Nyuntulu-kulanparla mayi wangkaja ngaju-parntakuju kapu nganta wirriya mardarni? Kaji palka-jarrimi, kuruwarri nyiya kapu purami? Nyiya-piyarla kapu warrki-jarrimi?”

¹³ YAAWIYI-kirlangurlu marramarlarlu yalu-manu Manuwaju, “Nyurrurnarla wangkaja yungu yirriyirrirli yimi ngaju-nyangu purami kaja-nyanurlu. ¹⁴ Kurdu yalikiji palka-jarrinjakungarntikiji, ngati-nyanurluju kula ngarni marnikiji-piya, manu kula pama ngarni. Manu miyi yungu yampimi nyarrpa-puka kuja Kaatu

wangkaja yampinjaku kuruwarri nyanungu-nyangurla yungulu yapa ngarninja-wangu nyinami. Kuja-kularnarla wangkaja.”

¹⁵ Ngula-jangka, Manuwarlu janku-manu, “Ngula-juku, ngurrju kujaju. Nyinami mayinpa ngajarra-kurlu jalanguju yungurnangku narnukutu wita pinjarla yinyi ngarninjaku?” ¹⁶ Manuwarluju kula milya-pungu kujalparla marramarraku wangkaja kujarla YAAWIYI-rli yilyaja. Kula-ngantalparla wati-nyayirniki wangkaja.

Ngula-jangka, marramarrarla wangkaja, “Yuwayi, kapurnangkupala jirrnganja nyinami witaku ngari. Kala kularna miyiji ngarni. Kala ngampurrparluju kajikanpa narnukutu pinyi yungunparla pirli lalypangka purrami YAAWIYI-ki. Kajinpa kuja-jarrimi, kapungku wardinyi-jarrimi.”

¹⁷ Ngula-jangka, Manuwarla wangkaja, “Ngarrikaju yirdi nyuntu-nyangu. Ngula-jangka, kaji ngajarra-nyangu kaja palka-jarrimi, yungurnangkulu pulka-pinyi.”

¹⁸ Ngula-jangka, marramarrarla wangkaja, “Lawa, nyiyakulpanpaju milya-pungkarla yirdiji? Lawa, tarruku!”

¹⁹ Ngula-jangka, Manuwaju yanu narnukutuku manu ngurlu-watiki Ngula kangurnu pirli lalypa-kurra kuja milarnu kamparru-wiyi. Ngula warlu yarrpurnu kankarlu pirlingka. Ngula narnukutu pungu, ngularla purraja ngurlu-wati-kirli YAAWIYI-ki. Ngula-jangkaju, kinyirr-ngarninjarla purlajarla nyanungu-parntakuju karntakuju, “Nyampu nyangka!” ²⁰ Kala warlujulpa jankaja kankarlarra-kari yalkiri-kirra. Ngula YAAWIYI-kirlangu marramarra yanu kankarlarra warlu yinyarlaju. Manuwarlu manu nyanungu-parntarlu-pala nyangu kankarlarra-kurra yaninjarra-kurra. Ngula-palarla walya-kurralku parntarrinjunu.

²¹ Junga, marramarra yinyaju yanu, ngula-pala Manuwarlu manu nyanungu-parntarlu miyiki-nyangulku nyanunguju YAAWIYI-kirlangu marramarraju.

²² Manuwarla wangkaja nyanungu-parntaku, “Waraa! Nyangurlu marramarra, kapurlu palimilki!”

²³ Manuwa-parntarla wangkaja, “Lawa! YAAWIYI-rli kangu kuyu manu ngurlu kujarlurla purraja warlungka. Wardinyi-jarrijalku-ngalingki kujakuju. Manu kujalparlu nyangu marramarra kankarlarra yaninja-kurra warlungka, YAAWIYI-rli kula-ngalingki warla-pajurnu, lawa. Manu yangka kamparru-wiyi-ngali wangkaja ngaka kapurlu wirriya kurdu nganta mardarni.”

²⁴ Ngaka-pardu-kari, Manuwa-parntarlu wirriya kurdu wita mardarnu, ngula yirdi-manu Jamijini. Ngulalpa wirriya yinya wiri-jarrinja-yanu, YAAWIYI-rli warrawarra-kanjarla pirrjirdi mardarnu. ²⁵ Ngakalku kujalpa Jamijini watilki nyinaja, nyinajalpa ngurrangka yirdingkaju Maana-Taanurla. Nyampuju kulkurrurni kirri-jarrarla Juurla manu Yijitulurla. Yinya-puru kalarla YAAWIYI-kirlangu Pirlirpa yanurnu Jamijini-kirra, manu kalarla kurru-yukaja, ngulangkuju kala nyarrpa-jarrinjaku yimi-ngarrurnu.

14

Jamijini yupukarra-jarrija

¹ Ngaka-pardu-kari, Jamijiniji yanu kirri-kari-kirra yirdi-kirraju Timina-kurra. Yinyarla-kula karntaju nyangu Pilijiya-wardingkiji. ² Ngula pina-yanu ngurra-kurra, wangkaja-palangu ngati-nyanuku manu kirda-nyanuku, “Ngajulurna karnta nyangu Pilijiya-wardingki Timinarla, yungurna yupukarra-jarri. Maninjintaju-pala!”

³ Nyanungkupalangu-jarrarlu-pala yalu-manu, “Lawa! Karnta nyampurlaju panu-jarlu ngalipa-nyangu warlalja turnu-warnu-jangka, manu Yijirali-pinkirlangu. Yapa yinya Pilijiya-wardingki-paturlu, kula kalu Kaatuju purami. Nyiyakunparla yupukarra-jarrimi yalikiji karntaku yapa-kari-jangkaku?”

Jamijini-palangu wangkaja, “Yuntardi-nyayirni yinyaju. Maninjintaju-pala!”

⁴ Jamijinikipalangu-jarrarlu, kulalpa-pala nyarrparlu manngu-nyangkarla kujalparla warrarda payurnu karnta yinyaku. Yinya-puruju, yapa Pilijiya-wardingkijilpalu-jana wiri nyinaja yapaku Yijirali-pinkiki. YAAWIYI-rli yungu-jana kulu ngurrju-mantarla yapaku Pilijiya-wardingki-patuku. Kujarlanyarla Jamijinikiji wangkaja yungurla karnta yinyaku payirni.

⁵ Ngula-jangka, Jamijini manu nyanungukupalangu-jarralu yanu Timina-kurra. Kujalu kutu-jarrija, yanurnulu ngurra-kurra kujalpa marnikiji-piya pardija, ngularla ngaya-piya wiri-jarlu jangkardu juurl-pungu Jamijiniki nguurr-karrinja-karra. ⁶ Kala YAAWIYI-kirlangu Pirlirrpalla kapanku kurru-yukaja Jamijinikiji, ngula pirrjirdi-manu. Rdaka-jarrarluju larra-pungu yinyaju ngaya-piya wiri-jarlu kula-nganta narnukutu wita-juku. Jamijinikipalangu-jarrarlu kula-pala kuja-kurra nyangu, manu kula-palangu warnkiri-manu. ⁷ Ngula-jangkaju, Jamijiniji yukajarralku Timina-kurralku. Karnta yinyakurla wangkaja, ngula wardinyi-manulku karntangkaju. Ngula-jangka, pina-yanu ngurra-kurralku.

⁸ Ngaka-pardu-kari, Jamijiniji pina-yanu Timina-kurra yungu karnta-kurlu yupukarra-jarrimilki. Jingijingi-yanu yirdiyi yangka-wana kujarla ngaya-piya wiri-jarlu jangkardu juurl-pungu. Manngu-nyangulpa, “Marda-ka ngaya-piya wiri-jarlu-kurlangu palkaju ngunami-jiki.” Ngula nyangu, ngari nyangu yungkurnu-mipa. Yungkurnu yinyarla munikilpalu nyinaja, manu ngarlu panu-nyayirni. ⁹ Ngulajulpa turla-maninjarla ngarninja-yanu wapanja-karrarlu-juku ngarluju. Ngula nyanungukupalangu-kurlangu-kurra ngurra-kurra yukajarra, yungu-palangu ngarlu ngarninjaku. Kula-palangu yimi-ngarrurnu kuja ngarlu manu ngaya wiri-jarlu-piya-kurlangu yungkurnurla.

¹⁰ Ngula-jangka, Jamijiniki kirda-nyanu yanu Timina-kurra yungu yurdujurra-mani kaja-nyanu yupukarra-jarrinjaku. Jamijinirlangu yanu, manu kuyu manu miyi purraja kurapaka wiriki. (Nyurru-wiyi yupukarra-jarrinjarla yapangkaju kalalu kurapaka wiri ngarnu.) ¹¹ Ngulalu Pilijiya-wardingki-paturlu nyangu Jamijini kuja-kurra, wangkajalu-jana 30-pala wati-patuku yungulu ngarni Jamijini-kirliki kurapakarla.

¹² Ngarnulpalu mapirrirli. Ngula-jangka, Jamijini-jana wangkaja 30-pala wati-patu yinyaku, “Kapurlipa miyi manu kuyu nyampuju ngarni wirliki-pala parraku. Wita yirna-nyarra payirni manyungku ngari. Kajinkijili yalu-mani jungarnirli, kapurna-nyarra yinyi 30-pala jaati manu 30-pala wawarda. ¹³ Kala kulankujulu yalu-mani, ngulajujulu yungka 30-pala wawarda manu 30-pala jaati.”

Wati yinya-patu Pilijiya-wardingki-patulurla wangkaja, “Yuwayi, payika-nganpa manyungku.”

¹⁴ Ngula-jangka, Jamijini-jana wangkaja, “Ngajulurlurna nyangu nyiya mayi yangka kala pirrjirdi-nyayirni nyinaja. Jalanguju ngakurru-nyayirnilki ngarlu-piya. Nyiyarna nyangu?” Marnkurrpaku parrakulu jata-nyangu nyarrparlu yungulu yalu-mani Jamijiniji. ¹⁵ Ngula-jangka, parra-karirla, yaninjarlalurla wangkaja karnta yangkaku kujalparla Jamijiniki nyinaja, “Yuwa! Ngari mayinpa-nganpa yajarnu kurapaka-kurraju yungunpa-nganpa jurnta kanyi nyiyarningkijarra? Yulyurlku-yungka kalipuraji yungungku ngarrirni nyiya yinyaju yimi wita. Kulanpa payirni, ngulaju kapurnangkulu nyuntu manu nyuntu-nyangu warlalja warlungka purrami!”

¹⁶ Ngula-jangka, Jamijini-parntaju yaninjarla yulaja kamparru nyanungurla, ngularla wangkaja, “Wiyarrpa ngajulu! Marda kula kanpaju yulkami! Nyuntulurlunpa-jana yinya 30-pala wati payurnu nyiya kujanpa nyangu, ngari kanpa-jana manyupinyi. Kajinpaju yulkami-nyayirni, yimi-ngarrikaju nyiya kujanpa nyangu!”

Jamijinirla wangkaja, “Lawa! Kularna-palangu yimi-ngarrurnu ngajukupalangu-jarrarlangu! Nyiyakulparnangku nyuntu-kuju yimi-ngarrikarla?”

¹⁷ Junga kujaju. Jamijini-parntaju warrarda yulaja kurapaka-puru. Jinyijinyi-manulpa Jamijini yungurla ngarrirni nyiya kuja nyangu. Ngula kurapaka lawa-jarrijalku, ngula-jangkarlu karntangkujuru mata-manu yulanjarlu-juku. Ngula yimi-ngarrurnu kuja nyangu ngaya-piya wiri-jarlu-kurlangu palka ngarlu-kurlu. Ngula-jangka yaninjarla-jana yimi-ngarrurnu 30-palaku wati-patuku.

¹⁸ Wanta yukanjakungarnti, wati-patu ngurra yinya-ngurlu yaninjarlalurla wangkaja Jamijiniki, “Milya-pinyi karnalu kujanpa nyiya nyangu. Ngaya wiri-jarlu-piyanpa nyangu! Ngana kula pirrjirdiji ngaya wiri-jarlu-piyaju! Nyiya kula ngakurruju ngarlu-piyaju!”

Jamijinirli-jana yalu-manu, “Mardankulu ngaju-parnta payurnu! Kuja-wangurlunkulu yampiyarla payirninja-wangurlu!”

¹⁹ Ngula-jangka, YAAWIYI-kirlangu Pirlirparla kapanku kurru-yukaja Jamijinikiji, ngula pirrjirdi-jarrija-nyayirni. Yanu ngurra-kari-kirra Yajakalana-kurra. Yinyarla-jana pungu 30-pala wati, manu-jana jurnarra larra-pungu jurnta. Kanjarla-jana yungu Pilijiya-wardingki-patuku. Ngula kulu-nyayirni ngurra yinyaju yampinjarla pina-yanu nyanungukupalangu-kurra. ²⁰ Ngula-jangka, karnta yinyakupalangurlu-palarla yungu nyanunguju karnta wati jinta-karikilki yangka kujalpa Jamijini-kirlirli kurapaka ngarnu.

15

Jamijinirli-nyanurla kunka-manu pina yapa Pilijiya-wardingki-patu

¹ Ngaka-pardu-karilki, yapa yinyarla ngurrangkarlupalu ngurlu warru manu yirnmilki. Ngula Jamijiniji pina-yanu ngurra yangka Timina-kurra karnta yangka nyanjaku. Rampal-manngu-nyangu kula-ngantarla karnta yinyaju nyanunguku-juku kali-nyanu. Payi-manu narnukutu wita yungurla yinyi karntakupalanguku kirda-nyanuku. Yaninjarla wangkajarla nyanungukuju, “Yungurna yukami kaninjarni kalukurla yungurna ngunami ngaju-parnta-kurlu.”

Karntakupalangujurla wangkaja Jamijinikiji, “Lawa, kulalpanpa ngunayarla nyanungu-kurluju. ² Nyuntujunpa kulu yanu ngurra nyampu-ngurluju. Kula-ngantalpanparla nyurunyuru-jarrija ngaju-nyangu yurntalu-nyanukuju! Ngula-jangka-kularnarla yupukarraju yungu wati jinta-kariki kuja ngarnu nyuntu-kurlurlu kurapaka wiringka. Kala wajampa-wangu nyinaya! Nyampu-kula nyanungu-nyangu ngawurru-nyanju. Nyampuju yuntardi-jiki yangkakuju kujanpa yampinja-yanu purdangirli. Kapurnangku ngajulurlu yupukarra yinyi!”

³ Kala Jamijini wangkaja-nyanu, “Jalangurluju yapa nyampu Pilijiya-wardingki-patuku karna-jana kululku nyinami! Kajilparna-jana murrumurru-mantarla jalan-gurlu, kulalpaju nganangku maju-pajikarla!”

⁴ Ngula-jangka, Jamijinirli yaninjarla manu-jana 300-pala witawita maliki-piya. Jirrama-kari jirrama-kari-jana wipingka warurnu pijiji-kirlirli jara-jangka-kurlurlu yingkirninjakungarntirli. ⁵ Ngula-jangka-jana kangu maliki-watiji ngurra yangka-kurra kujalpalu ngurlu-wati yirnmilki-jarrija. Ngula-jana rdurlungu pijijiji warlu-kurlurlu yangkaju maliki-patu-kurlangurlu wipingka, ngula-kurluju-jana yilyajalku. Parnkajalkupalu warru lanilki, manupalu pijijiji warru rarra-kangu jarra-kurluju. Ngula-jangkarluju pijiji-jangkarluju warlulkulpa rdurl-ngarnu warru. Ngulangkuju ngurluju muku jankaja. Yangka watiya kujalpalu-jana Pilijiya-wardingki-paturlu mardarnu marnikiji-piya-kurlu manu miyi-kari yalipiji-kirli,* ngulajulu jankaja jintawarlayi-jiki.

⁶ Ngula-jangka yapangku Pilijiya-wardingki-paturlulu-nyanu jarnkujarnku payurnu, “Yuwa! Nganangku-ngalpa miyiji jurnta yungkurnu muku?”

* 15:5 olives

Nganangku mayi-jana yimi-ngarrurnu, “Jamijinirli-waja purraja! Nyanungu-kula kapu yupukarra-jarriyarla karnta Timina-wardingki-kirli, kala kirda-nyanurlurla yungu wati-kariki.”

Junga-juku, wiriwiri Pilijiya-wardingki-patulu yanu Timina-kurra, ngulalu-jana karnta manu nyanungu-nyangu kirdana warlungka purraja tarnnga-kurra.

⁷ Jamijinirli purda-nyangu yimi kujalu-jana karnta manu nyanunguku kirda-nyanu pungu, ngula-jana yaninjarla wangkaja wiriwiriki Pilijiya-wardingki-patuku, “Pungunkulu-jana ngaju-parnta manu ngajuku lamparra. Jardakungarntirliji kapurna-nyarra muku pinyi!” Ngula-jana Jamijinirliji pajurnu muku junma kirrirdi-kirli.

⁸ Ngula-jangka, yaninjarla ngunaja pirnkingka kujalpa karrija kankarlu pirli wiringka yirdingka Yitamarla. ⁹ Wiyiki-patu-kari-jangka, panu-jarlu-nyayirni warrmarla Pilijiya-wardingki-patu yanurnulu nguru Juurda-kurra, ngulajulu ngunaja ngurrangka yirdingka Liiyayirla kulukungarnti. ¹⁰ Wati-patu Juurda-wardingki-paturlulu-jana yaninjarla payurnu, “Niyiakunkulu nyurrurlaju yanurnu ngurra-kurra nganimpa-nyangu-kurra? Kulukungarnti mayinkili-nganpa jangkardu yanurnu?”

Warrmarla Pilijiya-wardingki-patulu-jana wangkaja, “Lawa, ngarirnalurla yanurnu wati yangkaku Jamijiniki. Yapa-jana nganimpa-nyangu muku pungu. Jalangurluju nyanungulku karnalu pinyi!”

¹¹ Ngula-jangka, 3,000-pala watili Juurda-wardingki yanu pirnki yangka-kurra kujalpa Jamijini nyinaja. Rdipinjarlalu palka-manu pirlingka kankarlu Yitamarla, ngulalurla wangkaja, “Nyia-jangkanpa-jana pungu yinyaju Pilijiya-wardingki-patu? Yinyarraju ngalipa-nyangu wiriwiri. Jalangujulu yanurnu ngalipa-nyangu ngurra-kurralku, manu kapulu-ngalpa muku pinyi!”

Jamijinirli-jana yalu-manu, “Ngajuku-wiyijili jangkardu yanurnu kamparruju. Ngula-jangkarlunya yungurnajurla ngajulurluju kunka-mani pina.”

¹² Ngula-jangka, wati Juurda-wardingkilirla wangkaja nyanungukuju, “Yuwayi. Jalangurluju karnangkulu warirninjarla kanyi warrmarla Pilijiya-wardingki-kirra.”

Jamijini-jana wangkaja, “Ngulaju ngula-juku. Kularna-nyarra warla-pajirni kuja-kujakuju. Kala ngarrika-wiyijili yangka kulankujulu ngaju murrumurru-mani.”

¹³ Wangkajalurla, “Lawa, kularnangkulu pinyi. Ngari kapurnangkulu warirni-mipa yungurnangkulu pina-kanyi yinyarra-kurra.” Ngula-jangkalu-palangu manu ngalyipi-piya pirrjirdi-jarra jirrama, ngulalu Jamijini-kirlangu rdaka-jarra warurnu. Ngula-jangkalurla nguru-yirrarnu pirnki Yitama-ngurluju. ¹⁴ Pinalu kangurnu ngurra yangka-kurra Liiyayi-kirra, ngulalu warrmarla Pilijiya-wardingki-paturlu Jamijini nyangu warirninja-warnu. Kilji-nyayirnili purlaja, ngulalurla parnkaja. Ngula-jangka, YAAWIYI-kirlangu Pirlirparla kurru-yukaja kapanku Jamijinikiji, ngula pirrjirdi-manu. Jamijinirli-palangu ngalyipi-piya yinya-jarra turl-pungu pipa-piya.

¹⁵ Warru nyangu, ngula nyangu tangkiyi-kirlangu yungkurnu lirra-jangka walyangka ngunanja-kurra. Palka-kurlu-jukulpa ngunaja yilara-kurlu-juku. Maninjarla ngula-kurlurlujulpa-jana kapankapankurlu pakarnu warrmarla-patuju, ngulaju-jana 1,000-pala wati muku pakarnu tarnnga-kurra. ¹⁶ Ngula-jangka, yunparnulkulpa kujarlu, “Ngajulurlurna-jana 1,000-pala wati pakarnu tangkiyi-kirlangu yungkurnu-kurlurlu! Pakarnulparna-jana nyurnu-kurra tarnnga-kurra!” Kuja-kulalpa yunparnu. ¹⁷ Ngula-jangka, Jamijinirli yungkurnu lirra-jangka yinyaju kujurnu yinyarla-juku. Ngula ngurra yinyaju yirdi-manu ‘Raamaaja-Layu’.

¹⁸ Jamijinijilpa purraku-nyayirniki nyinaja, ngularla YAAWIYI-ki wangkaja, “Nyun-tulurlunpaju pirrjirdi-manu warrmarla nyampu Pilijiya-wardingki-patu pinjaku. Kala kajikarna jalanguju palimilki ngapa-wangu. Kajilparna paliyarla nyampurla, yapangku Pilijiya-wardingki-paturlu kajikalulu yaninjarla palka ngaju-nyangu kanyi.

Kula kalu nyuntu-nyangu kuruwarri purami.”¹⁹ Yuwayi, Jamijinijilpa matalku manu purraku-nyayirni nyinaja. Ngula Kaaturluju rdilypirr-yungu pirlingkaju, ngula-ngurlu ngapa panu-nyayirni yarnkaja. Kuja Jamijinirli ngarnu, ngula pina pirrjirdi-jarrija. Ngurra yinyaju yirdi-manu ‘Yinkayuri’. Jalangu ngurra yinyaju-ka palka-juku karrimi kutu yangka ngurra-kari Liiyayiki.

²⁰ Ngula-jangka, Jamijinilpa-jana wiri-jarlu ngarlkinpa nyinaja Yijirali-pinki yapaku 20-pala yulyurpuku. Kala yapa Pilijiya-wardingki, wiri-jukulpalu-jana nyinaja-yijala nyanungurrakuju, manu kalalu-jana warrarda murrumurru-manu.

16

¹ Ngaka-pardu-kari, Jamijinilpa nyinaja kirringka yirdingkaju Kaajarla. Kujalpa nyinaja yinyarla nyanungu, ngula nyangu karnta kujalpa wati panu-kurlu warru ngunaja talakupurda. Nyanunguju yanu karnta-kurlangu ngurra-kurra, ngula-pala ngunaja wungulku mungangkaju. ² Warrukirdikirdi kirringka yinyarlaju karrijalpa pinji wiri-jarlu kirrirdimpayi ngulaju yarturlu-kurlu pirli lalya-kurlu. Ngulangkaju karrijalpa-pala jirrama tuwa-jarra lakarn-maninja-kurlanguju. Ngula-jarrarluju tuwa-jarrarlu, jarnku-mardarnulpalu-jana ruumu-jarra, jinta jungarni-purdanji, jinta jampu-purdanji. Yapangku Kaaja-wardingki-paturlulu milya-pungu Jamijiniji kujalpa karnta yinya-kurlu ngunaja, ngulalu-nyanu wangkaja, “Pinyirlipa Jamijini kaji wanta kankarlu-jarrimirmi!” Ngulalu kiirti-kirra yanu, ngulajulpalu yaninjarla ruumu-jarrarla nyinaja. Pardarnulpalurla Jamijiniki kaji kirri yinya-ngurlu wilypi-pardimi.

³ Kala Jamijini yakarra-pardija kulkurru-kari, ngula kiirti-kirra yanu. Tuwa-jarrajulpa-pala lakarn-pinja-wangu karrija, ngulangka yangka ngana kulalpa wilypi-pardiyarla. Ngula-kurraju Jamijini yanurnu, yarnkaja-palangu tuwa-jarrakuju, ngulaju-palangu rdakangku-juku lakarn-maninjarla rdungkurr-pungu. Manu ngula-jangkaju nyanungu-nyangurla jimantarla-palangu jarna-yirrarnu. Ngula-jangkaju tuwa-jarra-kurluju yanu wurnturu-nyayirni Yipurana-kurra. Yinyarla-kula yanu pirli-kirra kankarlarra, ngulangkanya-palangu tuwa-jarraju yirrarnu walya-kurralku wanapi-jiki tirnngi-yirrarninja-warnu-juku.

Karntangku yirdingki Tilayilarlu yulyurlku-yungu Jamijiniji

⁴ Ngaka-pardu-kari, Jamijinirla waninja nyinaja karnta jinta-kariki yirdikiji Tilayilakulku kujalpa nyinaja ngurrangka Jurikirla wararra-jarra-wana kulkurru-jarra. ⁵ Ngula-jangka, wiriwiri yangka Pilijiya-wardingki-patulurla yaninjarla wangkaja Tilayilaku, “Yulyurlku-yungka Jamijini ngula-jangkarluju yungungku yimi-ngarrirnirli niyiarlu kuja-ka nyanunguju pirrjirdi-mani. Yungurnalu milya-pinyi niyiarlu kuja-ka nyanungu rampaku-mani. Kajingki yimi-ngarrirni, kapurnangkulu yinyi 1100-pala tala.

⁶ Ngaka Jamijiniji pina-yanurnu Tilayila-kurlangu ngurra-kurra, ngula payurnu Jamijiniji, “Jamijini, niyiarlu kangku pirrjirdi-mani nyuntuju? Nyiya-kurlurlu kajikangkulu yapangkaju warirni wuruly-parnkanja-kujakuju? Yimi-ngarrrikaju wiyarrpaku!”

⁷ Jamijinirli yalu-manu nyanungu, “Kajilpa nganangku-puka wirli-pala ngalyipi-piya ngurrju-mantarla puluku-kurlangu pulyku-jangka linji-wangu-jangka manya-juku, ngula-jangka kajilpajulu wayikarla yinya wirli-pala ngalyipi-piya-kurlurlu, ngulaju kulalparna nyarrparlu rdilyki-pungkarla wuruly-parnkanjakungarntirli. Kajikarna rampaku-jarrimi yapa ngalya-kari-piya.” Ngula-jana Tilayilarluju yaninjarla yimi-ngarrurnu wiriwiriki.

⁸⁻⁹ Ngula-jangka, yinyarlu wiriwirirli Pilijiya-wardingki-paturlulu-jana ngurrju-manu wirli-pala ngalyipi-piya puluku-kurlangu pulyku-jangka linji-wangu-jangka,

ngulalurla yungu Tilayilaku. Ngulalu-jana ngalya-kari warrmarla yilyaja Tilayila-kurlangu ngurra-kurra yungulu wuruly-nyina ruumungka kujalpa-pala Jamijini manu Tilayila nyinaja, kajika-jana Jamijinirli nyanyi. Pardarnulpalurla yungulu puuly-mardarni kaji rampaku-jarrimi. Ngula-jangka, Tilayilarlu-jana manu yinyaju wirilki-pala ngalyipi-piya, ngula Jamijiniji warurnu. Ngula-jangkaju, kilji-nyayirnirla purlaja, “Jamijini! Warrmarla Pilijiya-wardingki-patungkulu jangkardu yanurnu puuly-mardarninjaku!”

Jamijinijilpa ngunaja-juku ngalyipi-piya-kurluju warirninja-warnuju. Ngula-warnurluju ngari-jana kapankurlu rdilyki-pungu ngulaju ngalyipi-piyaju kula-nganta-jana warlungku yungkurnu. Warrmarla yinya-patujulu wurulypa parnkaja, manu wiriwirirli kulalpalu milya-pungu nyiyarlu kujalpa nyanungu pirrjirdi-manu.

¹⁰ Ngula-jangka, Tilayilarla wangkaja Jamijiniki, “Warlkanpaju manyu-pinjarla wangkaja! Yimi-ngarrikaju yarujurlu! Nyiya-kurlurlurnangku warirni wuruly-parnkanja-kujakuju?”

¹¹⁻¹² Jamijinirli yalu-manu Tilayilaju, “Rupu jalangu-warnu-patu-jana manta, kula nyurru-warnu. Kajilpaju nganangku warikarla ngalyipi-piya jalangu-warnu-kurlurlu, ngulaju kajikarna rampaku-jarrimi yapa ngalya-kari-piya.” Ngula-jangka, parra-karirlalku Tilayilarluju-jana yaninjarla manunjunu jalangu-warnu-patu ngalyipi-piya-patuju, ngula-jana pina-kangurnu yuwarli nyanungu-nyangu-kurra kujalparla Jamijini pardarnu. Warrmarla-patujulpalu ruumu yalumpurla-juku wuruly-karrija Tilayila-kurlangurla-juku. Kujalpa Jamijini jarda-jarrija, ngula Tilayilarlu rdaka-jarra warurnu ngalyipi-piya-kurlurlu. Kula nganangku yapangku nyiya warurnu ngalyipi-piya-patu-kurlurlu yinya-patu-kurlurlu. Warirninja-warnu, Tilayilarla kilji-nyayirni purlaja, “Jamijini! Warrmarlangkulu jangkardu yanurnu puuly-mardarninjaku!” Ngari-jana yangka-patuju ngalyipi-piya-patu Jamijinirliji turl-pungu jirrirdi-piya.

¹³ Ngula-jangka, Tilayilarla wangkaja, “Warlkanpaju-juku kanpaju ngarrirni! Yimi-ngarrikaju jungangku! Nyiya-kurlurlurnangku warirni parnkanja-kujakuju?”

Jamijinirli yalu-manu, “Nyangkaju jurru. Wirilki-pala pijipiji-manurnaju. Nyanyi kanpa nyampu wirinkirri-piya wiri-jarlu, ngula-kurraju pijipiji maninja-warnu nyampu warika. Kajinpa kuja-jarrimi, ngulaju kapurna rampaku-jarrimi ngalya-kari-piya.” ¹⁴ Junga-juku, parra-karirlalku, ngulalpa Jamijini jarda-juku ngunaja, Tilayilarluju, jarda-kurra-juku nyanungu-nyangu-kurlurlu pijipiji-kirlirliji warurnu wirinkirri wiri-jarlu-piya-kurra. Ngularla purlajalku kilji, “Jamijini! Warrmarlangkulu jangkardu yanurnu nyuntuku!” Kapanku yakarra-pardija Jamijiniji, ngulangkuju-nyanu jurruju wilypi-manu ngula Tilayilarlu warurnu wirinkirri-piya-kurra.

¹⁵ Ngula-jangka, Tilayilarla wangkaja, “Nyuntu kanpaju wangkami yulkami nganta kanpaju. Kala lawa! Marnkurrpakunpaju yimirr-yungu! Kulanpaju wangkaja nyiyarlu kuja kangku pirrjirdi-mani.” ¹⁶ Ngula-jangka, parra-kari parra-kari kala Tilayilarluju warrarda payurnu Jamijiniji. Ngula-jangkaju, marlajalkurla mata-jarrijalku. Jamijiniji mata-maninjarla muntuku-manu payirninja wita-wangurlu. ¹⁷ Ngula-jangka, Jamijinirla jungalku wangkaja, “Ngularna ngajulu palka-jarrija, Kaatu-mipakulparnarla warrki-jarrija. Kujarlaju, kulaju nganangku jurruju pajurnu, kajikarna rampaku-jarrimi ngalya-kari-piya.”

¹⁸ Tilayilarlu milya-pungu kujarla Jamijini jungalku wangkaja. Ngula yapa jinta-kari yilyaja maninjaku yapa wiriwiri Pilijiya-wardingki-patu. Wangkaja-jana, “Yantarnili ngaju-nyangu ngurra-kurra jinta-karikilki. Jamijiniji jungalku wangkajaju, manu karna milya-pinyi nyiya-jangka kapu rampaku-jarrimi.” Ngula-jangka, wiriwiri yinya-patulu yanu Tilayila-kurlangu ngurra-kurra, ngulalurla tala kangurnu kujalpalurla jangu-pungu. ¹⁹⁻²⁰ Kujalpalu yangka wiriwiri yanurnu-juku

marda kulkurru, ngula-puruju Tilayilarla wangka Jamijinikiji yungu ngunami jurru-purdanji nyanungu-nyangu-kurra wanarri-kirra rdirrpa-kurra. Ngulalu wati yinyapatu yukajarra, rdakardaka-jana wangkaja yungulu karrimi-juku. Ngula Jamijini-kirlangu wakurlu pajurnu. Ngula jupu-karrija wakurlu pajirninjaku, Jamijiniji rampaku-jarrija-nyayirni. Ngula Tilayilarlu warurnu, ngularla yarda purlaja, “Jamijini! Warrmarlangkulu jangkardu yanurnu!” Jamijiniji yakarra-pardija, manu-nyanu manngu-nyangu, “Kapurnaju jurnta larra-pinyi yangka kamparru-piya.” Kala lawa! Kulalpa milya-pungu kuja YAAWIYI-rli yampija pirrjirdi-maninja-wangurlu. ²¹ Ngula-jangka, wati-paturlulu puuly-mardarnu Jamijiniji. Ngulalu pampa-karda milpaju panturnu. Ngula-jangkaju, nguru-yirrarnulurla Jamijinikiji, ngulalu rdakungkalku yirrarnu kirri Kaajarla. Warurnulu jayini-kirlirli watiyarla pirli wiri-kirlirla yarturlukurlurla warru ruu-kanjaku. Ngula-jangka kalalu jinyijinyi-manu ngurlu puyupinjaku pirli yinya-kurlurluju. ²² Kala kulalu wakurluju yarda pajurnu. Ngulalpa pulya-juku pina-pardinjanu.

²³ Ngaka-pardu-kari, wiriwiri Pilijiya-wardingki-patulu jinta-jarrija kurapaka wiriki. Pungulu-jana panu-nyayirni puluku manu jiyipi purranjaku yungulurla purrami nyanungurra-nyangu jukurrapakujuku yirdikiji Takanaku. Wangkajalunyanu, “Jamijinirli kala-ngalpa warrarda pakarnu yangka ngalipaju, kala ngalipanyangu jukurraparlu jujungku Takanarlu-ngalpa pirrjirdi-manu nyanungukuju puuly-mardarninjakuju.”

²⁴⁻²⁵ Yapaju ngarilpalu manyu-karrija kurapakarla wardinyi-nyayirni. Ngula ngana mayi purlaja, “Yuwa! Jamijinili kangkarni rdaku-jangka yungurlipa manyupinyi mayanku!” Ngulalu-jana wiriwirirli ngalya-kari warrmarla yilyaja Jamijini maninjaku. Ngulalu kangurnu, yapangkulu muku nyangu, ngulalurla rdirri-yungu pulka-pinjaku Takanaku. Purlajalpalu kujanya, “Jamijinirli-ngalpa ngurlu manu watiya mangarri-kirlangu jurnta purraja, manu-jana yapa panu ngalipa-nyangu pungu. Kala-ngalpa kulu-jarrija warrarda. Kala Takanarlu-ngalpa pirrjirdi-manu puuly-mardarninjakuju.” Manyu-pungulpalu Jamijiniji kujarlu-juku. Ngulalurla wangkaja kulkurru-jarra karrinjaku pirli kirrirdi-jarrarlaku kujalpa-pala juka-karrija yali-jarra pirli-jarraju, yangka kujalpa-pala yuwarli ngula-jarrarluju jirri-mardarnu kankarlarni wantinja-kujaku. ²⁶ Wirriya witangkurla nguru-yirrarnu Jamijinikiji pirli-jarra-kurra kirrirdi-jarra-kurraju, ngularla Jamijiniji wangkaja, “Ngajujurna matalku. Karrinja-yirrakaju pirli kirrirdi-jarrarla kulkurru-jarra yungurna yulunguna.” ²⁷ Yapangkujulpalu ngarnu-juku miyiji kurapakaju. Panu-nyayirnilpalu yapaju nyinaja kaninjarni yuwarli maralypirlaju Takana-kurlangurla. Manu 3,000-pala yapalpalu karrija kankarlarniji yuwarlirla. Ngulangkujulpalu kaninjarra-kari nyangu Jamijiniji, manulpalu mayirriyirri-manu-juku.

²⁸ Ngula-puruju, Jamijinirla wangkaja YAAWIYI-ki, “Kaatu, kulaju ngajuju wajawaja-manta Pilijiya-wardingki-paturlujulu milpaju panturnu. Kala pirrjirdimanta yardaju yungurnajurla pina-kunka-mani!” ²⁹ Jamijinijilpa ngulangka-juku karrija kulkurru-jarra pirli kirrirdi-jarrarla kujalpa-pala kankarlarniji jirri-mardarnu yuwarli. Ngula-jarraju-palangu warru marnpurnu rdakangku jungarni-purdanjirli manu rdakangku jampu-purdanjirli. ³⁰ Ngula-jangka, purlajarla YAAWIYI-ki, “Yungurna palimi nyampurula-juku Pilijiya-wardingki-patu-kurlu!” Ngula kilji-nyayirnilri yurnturnu pirli-jarraju, ngula-jana yapakuju yaarl-wantija kankarlumparra Jamijini-kawarliki. Kula-jana kuja-piya panu-jarlu nyurru-wiyi yapa pungu Pilijiya-wardingki, lawa.

³¹ Ngula-jangka, Jamijinikipurdangka-patu manu nyanungu-nyangu warlalja yanurnulu Kaaja-kurra kujalu palka nyanungu-nyangu Jamijini-kirlangu nyurnulku

maninjunurnu. Ngulajulu palkaju Jamijini-kirlangu kangu pina nyanungu-nyangukurra ngurrara-kurra kujalpa Jamijini nyinaja. Milyingka yirrarnulu pirnkingka yangkangka-juku kujalu nyanunguku kirda-nyanu milyingka yirrarnu kamparruwiyi. Ngurra yinyaju kulkurru-jarra Juuraku manu Yijituluku.

Yimi nyampuju walku-jarrimi-ka Jamijini-kirli. Nyanungujulpa-jana wiri-jarlu ngarlkinpa nyinaja yapaku Yijirali-pinkiki 20-pala yulyurpuku...

Ruth Ruurtu-kurlu

Nyiya-kurlu yimi nyampu?

Nyampuju yimi karnta-kurlu yirdi-kirliji Ruurtu-kurlu kujalpa nyinaja nyurru-wiyi. Ruurtujulpa nyinaja Juwu-wangu ngurrararlaju yirdingkaju Muwaparla. Ruurtu-kurlangu kanajarda-nyanu Juwu nyinajalpa yirdiji Nayumi. Ngulaju nyinajalpa yirdingka kiringkaju Pijilimirla nguru-karirla Yijiralirla. Ngurungka yalirla Yijiralirla, ngulajulpa karrija mangarri-wangu, kulalpa ngapaju wantija. Kujarlanyalu yarnkajarra Nayumi manu nyanungu-parnta manu kaja-nyanu-jarra Muwapakurra yungulu parlu-pinyi mangarri ngulangkaju. Kaja-nyanu-jarrarluju Nayumikirlangurluju parlu-pungulu-palangu karnta-jarralku. Jinta-karirla yupukarra-jarrija Ruurtuku, jinta-karirla yupukarra-jarrija Yurpaku. Ngula-jangkaju ngaka-karilki, Nayumiji kali-puka-jarrijalku, manu ngati-puka-jarrija jirramaku-juku nyanungu-nyangukuju kaja-nyanu-jarrakuju.

Ngula-jangkaju, Nayumirliji yuljurnu yungu pina-yani wurnalku Pijilimi-kirraju. Ngula-palangu payurnu Ruurtu manu Yurpaku yungu-pala nyinami Muwaparlajuku. Ngularla Ruurtuju wangkaja, “Ngajurlangu yungurna yani nyuntu-kurlu.” Junga-juku, kanajardurlangu-pala pina-yanu Pijilimi-kirraluku. Yalirlaju, yupukarra-jarrijarla jarlu-parduku yirdikiji Puwajaku Ruurtuju. Ngulaju Ruurtukuju palka-jarrijarla wita wirriya-pardu yirdiji Yuputu. Yuputu kuja wiri-jarrijalku manu ngarrka-jarrijalku, ngulakujurla palka-jarrija ngalapi-nyanuju yirdi Jiiji. Ngulaju Jiijikijirla palka-jarrija ngalapi-nyanuju yirdi Tapiti. Kuja Tapiti wiri-jarrija, ngulaju kingilkilpa-jana wirilki nyinaja Yijirali-wardingki-patukuju. Kujarlanya nyampuju yimi ngurrju-nyayirni Juwu-patukuju-jana.

Yimi Karnta-kurlu Muwapu-wardingki-kirli

¹⁻² Nyurru-wiyi, Kingi Tapitilpa wiri nyinaja Yijiralirla. Ngula-wangurla-wiyi, yalirla ngurungka, ngulajulparla miyikiji lawa karrija yulyurru-patuku. Wati yirdi Limilikirli yampinja-yanu kirri Pijilimi Jurdiyarla, ngula yanu ngurrara-kari-kirra Muwapu-kurra. Kangu-jana nyanungu-parnta manu kaja-nyanu-jarra. Nyanungu-parnta yirdiji Nayumi, manu kaja-nyanu-jarraju yirdi-jarraju ngulaju Malana manu Kilana. Nyampurraju yapa Yiparata-wardingki-patu yangka Pijilimi-wana. Yanulu Muwapu-kurra yinya-patuju, manulpalu nyinaja yinyarlalku-juku.

³ Ngakalku Nayumi-parnta Limiliki palijalku. Ngulalpa Nayumi-mipa nyinaja kaja-nyanu-jarra-kurlu. ⁴ Nyampu-jarrarlu kaja-nyanu-jarra-pala yupukarra-jarrija Muwapu-wardingki karnta-jarra-kurlu. Yirdi karnta-kari-kirlangu Yurpaku, manu jinta-karriji Ruurtu. Nayumiji nyinaja kaja-nyanu-jarra-kurluju Muwapurla karlarlapalaku yulyurpuku. ⁵ Ngula-jangka, Malana manu Kilana-jarralku-pala palija. Nayumijilpa nyinaja kali-nyanu-wangu manu kaja-nyanu-jarra-wangulku.

⁶ Ngulalpa Nayumi nyinaja Muwapurla, purda-nyangu kujalpa-jana YAAWIYI Kaaturlu warrawarra-kangu nyanungu-nyangu yapa ngurungka Juurdarla. Yungulpa-jana miyi. Ngulalpa Nayumi yampinjakungarntilki nyinaja Muwapukuju yungu pina-yani nyanungu-nyangu ngurra-kurra. Kanajardu-nyanu-jarrarlangulpa-pala nyinaja yampinjakungarnti nyanungu-kurlu. ⁷ Junga-juku, yampinja-yanulu yangkaju ngurra kujalpalu nyinaja. Ngulalu wurna rdirri-yungu Juurda-kurra-pinangu. ⁸ Nayumi-palangu wangkaja kanajardu-nyanu-jarraku, “Yanta-pala pina nyuntu-jarraku ngati-nyanu-jarra-kurlangu-kurra yuwarli-jarra-kurra. Ngampangampa-nyayirnilpanpaju-pala nyinaja ngajuku manu ngaju-nyangu

kaja-jarraku kujarna ngati-puka-jarrija. Yungungkupala YAAWIYI nyinami ngampangampa-yijala. ⁹ YAAWIYI-rli yungungkupala kali-nyanu-kari yinyi.”

Ngula-jangka, Nayumirli-palangu nyunjurnu karnta-jarra, manulu kilji-nyayirni yulaja. ¹⁰ Kanajardu-nyanu-jarra-palarla wangkaja, “Lawa, yani karlijarra nyuntukurlu yungurnalu-nyarra jirrnganja nyina nyuntuku manu nyuntu-nyangu yapaku.”

¹¹ Nayumi-palangu wangkaja, “Ngaju-nyangu kanajardu-jarra, yanta-pala pina nyuntu-jarra-nyangu ngurra-kurra. Nyiyakulkunpala ngaju-wanaju yanirni? Nyarrparlu kulalparna kaja-nyanu-kariji mardakarla yungunpala yupukarra-jarri pina nyanungu-jarra-kurluju, lawa. ¹² Yanta-pala pina ngurra-kurra. Kulalparna muturnalku yupukarra-jarriyara pina, lawa. Manu kajilparna kali-nyanu mardakarla jinta-kari jalangu mungangka, manu kajilparna yarda mardakarla kaja-nyanu-patu-kari, kala nyiyaku? Kulalparlipa yangka-piya-juku nyinakarla, lawa. ¹³ Kajikankulu-jana mayi pardarni kurdu-jarraku murnma kaji-pala wiri-jarrimi wati-kirralku? Kuja-piya-wangu-pala nyinaya! Kajilpanpajupala jirrnganja nyinayarla ngajuku yaninja-wangu, ngulaju kajikanpala mulurrrpa-nyayirni nyinami ngaju-piya. YAAWIYI kaju jangkardu nyina ngajukuju!”

¹⁴ Karnta-patulu-nyanu yarda yulaja, ngula Yurrrpangku Nayumiji nyunjurnu jakuru-pinjakungarntirli. Kala Ruurtujulpa ngampurrrpa-wangu-juku nyinaja Nayumiki yampinjaku.

¹⁵ Nayumi wangkajarla, “Nyangka, nyuntukupurdangka pina-ka yani nyanungu-nyangu yapa-kurra, manu nyanungu-nyangu nguru juju-kari-kirra kuja kalu mardarni. Yanta pina nyanungu-kurlu.”

¹⁶ Ngula Ruurtulkurla wangkaja, “Kulaju ngajuku wangkaya yungurnangku nyuntu yampi! Kulaju ngajuku wangkaya nganta yungurnangku puranja-wangu nyina! Kajinpa nyarrpara-puka yani, ngaju kapurna yani nyuntu-wana. Ngurrangka nyarrpararla kajinpa nyina, ngaju kapurna nyina-yijala nyuntu-kurlu. Nyuntu-nyangu yapaju kapulu nyina ngaju-nyangurlangu. Nyuntu-nyangu kapu nyina Kaatuju ngaju-nyangurlangu. ¹⁷ Manu kajinpa nyarrpararla-puka palimi, ngaju kapurna palimi-yijala yalumpurla-juku. Yinyarla-yijala kapujulu milyingka yirrarni. Payirni karna YAAWIYI yungulpaju murrumurru-mantarla kajilparna jaru nyampu rdilyki-pungkarla kuja karnangku milpa ngarrirni jalangurlu. Ngaka kajirna palimi, ngula-jangka-mipanya kapurnangku yampimi.”

¹⁸ Nayumirliji milya-pungu Ruurtuju ngampurrrpa yaninjaku nyanungu-wanaku. Ngula Nayumiji wiljiwilji-jarrinja-wangu wurdungu-jarrija.

¹⁹ Ngula-jangkaju, Nayumi manu Ruurtu-pala yanurnu Pijilimi-kirra. Kuja-pala karnta-jarra yukajarra Pijilimi-kirra, karntakarnta yali-wardingki-patulu-nyanu wangkaja, “Wiyarrpa! Nyiya-jangka Nayumiji yanurnu mularrpa?”

²⁰ Nayumi-jana yapakuju wangkaja, “Kulajulu Nayumi yirdi-manta. Marajulu yirdi-manta. Kaaturlu PIRRJIRDI-NYAYIRNI WITA-WANGU-rluju ngajuju mularrpa-manu. ²¹ Kujarna nyampu nguru yampija nyurru-wiyi, nyiyarningkijarralparna mardarnu. Kala jalangu YAAWIYI-rliji kangurnu pina ngurra-kurra marlajarra. Kala nyiyaku kankujulu Nayumiji yirdi-mani? YAAWIYI-ji jangkardu jikajika-jarrija ngajukuju. Kaaturlu yangka PIRRJIRDI-NYAYIRNI WITA-WANGU-rlu yartarnarri wiri-kirlirliji ngajuju maju-kurraju yirrarnu.”

²² Junga-juku, Nayumi manu nyanunguku kanajardu-nyanu Ruurtu yangka karnta Muwapu-wardingki-pala pina-yanurnu Muwapu-ngurlu. Yanurnu-pala Pijilimi-kirra kujalpalu ngurlu* pajirninjarla manu-puru.

* 1:22 barley

2

Ruurturlu nganjirni nyangu Puwaja

¹ Watilpa nyinaja nyiyarningkijarra-kurlu Pijilimirla yirdiji Puwaja. Puwajajulpa nyinaja Nayumi-kirlangu warlalja Limiliki-kirlangu-jangka.

² Parra jintangkarla wangkaja Ruurtu Nayumiki, “Yilyayaju yangka-kurra kuja-ka ngurlu pardimi. Marda kajikaju jintarlangurlu marda mari-jarrimi yungurna ngurlu maninja-yani purdangirli-wanarlu.”

Nayumirla wangkaja, “Yanta, ngaju-nyangu kanajardu.”

³ Junga-juku, Ruurtuju yanu yangka-kurra kujalpa miyi pardija. Puraja-jana warrkini-patu kujalpalu miyi ngurlu pajurnu. Warrulpa manu ngurlu ngalya-kari kujalu yampija. Ngarilparla nguru yinyaju karrija Puwajaku. Nyanungujulparla nyinaja warlalja Limiliki-kirlangu-jangka.

⁴ Ngula Puwaja yanurnu Pijilimi-jangka, wangkaja-jana warrkini-patuku, “YAAWIYI-ka nyina nyurrurla-kurlu!”

Ngulalu warrkini-watirli yalu-manulku, “YAAWIYI-rli yungungku pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kanyi!”

⁵ Ngula-jangka, Puwajarla wangkaja warrkini nyanungu-nyanguku kujalpa-jana wiri nyinaja warrkini-patu-kariki, payurnu, “Ngana-kurlangu yinyaju karnta?”

⁶ Warrkinirli yalu-manu, “Karnta yinyaju Muwapu-wardingki kuja yanurnu Nayumi-kirli Muwapu-jangka. ⁷ Nyanunguju wangkaja ngajuku, ‘Waraa! Yungurna-jana warrkini-wati purami, manu yungurna-jana ngalya-kari ngurlu marlaja mani walyangka kajili yampinja-yani.’ Yaninjarlalpa nyinaja nyampurla-juku. Mungalyurru-ngurlu parra jingijingi warrki-jarrinja-yanu purdangirli-wana, kala ngari witaku nyinaja mata warrki-jarrinja-wangu.”

⁸ Ngula-jangka, Puwajarla yaninjarla wangkaja Ruurtuku, “Purda-nyangkaju, karnta-pardu! Nyinaya nyampurla-juku, manu ngurlu-nyanu manta. Kula yanta yapa jinta-kari-kirlangu-kurra kuja-ka ngurlu pardimi-kirra. Puraya-juku-jana ngaju-nyangu warrkini-patu karntakarnta. ⁹ Nyangka-jana kajili nyarrpara-kurra yani ngurlu turnu-maninjaku. Ngula-jangka puraya-jana. Kurnta-ngarrurnurna-jana wati-patuju nyuntu-kujakuju. Kajinpa purraku-jarrimi, ngulaju nganja kutu ngapa. Manta ngapa kuja kalu kartaku-kurra winjirni warrkini-paturlu.”

¹⁰ Ngula Ruurtu parntarrija kaninjarra-kari walya-kurra, wangkajarla Puwajaku, “Ngajujurna yapa-kari ngurra-kari-wardingki. Nyiya-jangkanpaju ngurrju nyinaja?”

¹¹ Puwajarlu yalu-manu, “Milya-pinyi karna kujanparla ngurrju nyinaja kanajardu-purajiki Nayumiki. Ngurrjunparla nyinaja kuja kali-puka-jarrija. Yampinjarlanpa-jana jurnta yanu nyuntuku kirdanaku manu ngati-nyanuku manu ngurraraku. Yalnurnunpa nyampu-kurra nguru-kurra, kula kanpa-jana yapa milya-pinyi nyampurla.

¹² YAAWIYI-rli kapungkurla pulka-pinyi. Kapungku tarnngangku-juku mardarni YAAWIYI-rliji yangka Kaaturlu Yijirali-wardingkirli. Nyuntunparla yanurnu jurllu wita-piya yungungku warrawarra-kanyi.”

¹³ Ngula-jangka, Ruurtujurla wangkaja, “Nyuntunpa ngurrju-nyayirni. Wangka-janpaju ngurrju. Wajampalparna kamparruju nyinaja. Kularnangku warrkini nyuntukuju. Kala nyuntulurlunpaju kutu wardinyi-manu-nyayirni.”

¹⁴ Mangarri kujalpalu karlarla ngarnu, Puwajarla wangkaja Ruurtuku, “Yantarni nyampu-kurra! Nganja nganimpa-nyangu mangarri. Mpa! Julyurl-yirraaka mangarri nyampurla pamangka.” Junga-juku, Ruurtujulpa nyinaja warrkini-wati-kirli. Puwajarlurla yungu Ruurtuku ngurlu warlu-jangka yirnmi. Ruurturluju pirda-karda ngarnu, mangarrijilpa panu-juku ngunaja. ¹⁵ Ruurtuju yakarra-pardinjarla yanu

pina warrki-kirralku. Ngula Puwaja-jana wangkaja nyanungu-nyanguku warrkini-watiki, “Yampiyalu yungu mani kutu ngalya-kari ngurlu yurturlu-kari yurturlu-karirla. Kulalu ngarrika yaninjaku. ¹⁶ Kijikalurla ngurlu ngalya-kari walya-kurra yungu-nyanu turnu-mani, manu kulalu warla-pajika kuja-kujakuju.”

¹⁷ Junga-juku, Ruurturlujulpa ngurluju manu wuraji-kardarlu. Ngula-jana ngurluju ngalya-kari kipirninjarla manu. Mardarnulpa ngurluju yakuju wiri-jarlurla. ¹⁸ Ruurturlu kangu ngurlu ngurra-kurralku. Ngula kanajardu-nyanurlu nyangu kuja ngurlu panu manu. Ruurturlurla yungu miyi ngalya-kari kujalu puta ngarnu karlarla-jangka.

¹⁹ Nayumirli payurnu, “Nyarrpararlanpa nyampuju ngurlu turnu-manu muku jalangurluju? Nyarrpararlanpa warrki-jarrija? Yinya wati kujangu nyuntuku ngurrju nyinaja, ngulaku karnarlajinta Kaatuku wangka yungurla marlaja nyina wardinyi-nyayirni!”

Ruurturlu yimi-ngarrurnu nyanungukuju wati yaliki kujalpa walya mardarnu miyi panu-kurlu, wangkajarla, “Wati-kirli kujarna jalangu warrki-jarrija yirdiji Puwaja.”

²⁰ Nayumirla wangkaja nyanunguku kanajardu-nyanuku, “YAAWIYI-ki yungurla marlaja nyina wardinyi-nyayirni Puwajaju! YAAWIYI kajana yapakuju ngurrju-juku nyina yimiri wankaruku manu nyurnuku!” Ngula-jangka, Nayumirla wangkaja Ruurtuku, “Puwajaju ngalipa-nyangu warlaljayirri. Kapu-ngalingki warrawarra-kanyi.”

²¹ Ngula-jangka, Ruurturla wangkaja, “Puwajaju wangkaja yungurna nganta warrki-jarrimi-jiki, wangkaja kutu-juku nganta yungurna-jana wapami warrkini-patu karntakarntakuju kajili ngurlu maninjaku lawa-jarrimi.”

²² Ngula-jangka, Nayumirla wangkaja kanajardu-nyanuku Ruurtuku, “Ngurrju yungunpa warrki-jarrimi nyampurra-kurlu warrkini-patu karntakarnta-kurlu. Kajilpanpa jinta-karirla ngurlu-kurlangurla warrki-jarriyarla, kajikangu marda wati-karirli jarrarda-kanyi.” ²³ Junga-juku, Ruurtujulpa-jana kutu-juku jirnganja warrki-jarrija karntakarnta warrkinikiji Puwaja-kurlangu-patukuju. Ngurlulpa warru manu yangka kuja ngurluju lawa-jarrijalku. Manu Ruurtuju tarnngalpa nyinaja kanajardu-nyanu-kurlu Nayumi-kirli.

3

Nayumirla wangkaja Ruurtuku yungurla yani Puwajaku

¹ Ngula-jangka, Nayumirla wangkaja Ruurtuku kanajardu-nyanuku, “Ngajuku kanajardu, yungurnangu kali-nyanu-kari palka-mani nyuntuku. ² Puwaja kangalingki warlalja nyina ngalijarraku. Nyuntunpa warrki-jarrija nyanungu-nyangu warrkini karntakarnta-kurlu. Jalangu mungangka kapu warrki-jarrimi yangka yarlunga kipirninja-kurlangurla. ³ Yaninjarla-nyanu parljika. Mapaka-nyanu ngurrjungku yangka kuja-ka ngurrju parntimi. Journarrparla yukaya, manu wuruly-yanta yarlu-kurra kipirninja-kurlangu-kurra. Wuruly-yirraka-nyanu kaji mangarriki manu pamaku Puwaja ngarninjaku lawa-jarrimi. ⁴ Ngula-jangka kapu ngunanjinilki. Nyangka yungunpa milya-pinyi kaji nyarrpara-wana ngunami. Yanta yinya-kurra, manu wawardarla jurnta kankarlu-manta wirliyaku. Ngula-jangka ngunanjinkalku. Kapungku nyanungu wangkami nyarrpa-jarrimi yungunpa.”

⁵ Ngula Ruurturlu yalu-manu, “Kajinpaju nyarrpa nyuntu wangkami ngajuku, kapurnangu purda-nyanyi.”

⁶ Junga-juku, Ruurtuju yanu yarlu-kurra yangka kuja kalalu ngurlu kipurnu. Kujarla kanajardu-nyanu wangkaja nyarrpa-jarrinjaku, ngulaju purda-nyangu kanajardu-nyanuju. ⁷ Miyi manu pama ngarninjarla, Puwaja warungka-jarrinjarla mangkururla-kurlu ngunaja, ngulaju-nyanu ngurrjulku purda-nyangu. Yaninjarla

ngunanjunu ngurlu-wati-wana. Ngularla Ruurtuju wurulypa-juku yanu. Ngularla wawarda jurnta kankarlu-manu wirliiyaku, manu ngunanjunulku. ⁸ Kulkurru-karilki, Puwajaju kinyirr-yakarra-pardinjarla karipurdanji-jarrija. Ngula lani-jarrija! Karnta ngunanya wirliya-wana nyanungurla! ⁹ Puwajarlu payurnu, “Ngananpa nyuntuju?”

Nyanunguju wangkaja, “Ngajurna Ruurtu, nyuntu-nyangu warrkini. Nyuntunpa warlalja ngaju-nyangu. Yungulpanpaju warrawarra-kangkarla. Wawardaju parnta-yirra. Kajilpanpaju parnta-yirrakarla, ngulaju kajikarna milya-pinyi kapunpa ngaka yupukarra-jarrimi ngaju-kurlu.”

¹⁰ Ngula Puwajalkurla wangkaja, “YAAWIYI-rli yungungku ngurrjungku mardarni. Nyuntu kanpa ngurrju-nyayirni yimiri nyina yangka-piya-yijala kujanparla Nayumiki nyinaja kamparru-wiyi. Kulanparla yaparranjiki nyangu yupukarra-jarrinjaku marda tala panu-kurluku manu marlajarraku, lawa. ¹¹ Kula lani-jarriya. Kapurnangku nyiyarningkijarra yinyi kajinpaju payirni. Yapa panungku nyampurlarlu kiringkarlu kangkulu milya-pinyi nyuntuju ngurrju. ¹² Junga kujaju. Ngajurna nyuntu-nyangu warlalja yangka kapurnangku warrawarra-kanyi. Kala wati-karika nyina nyuntuku warlalja-yijala. Mardalpangku nyanungurlu-wiyi warrawarra-kangkarla. ¹³ Nyinaya nyampurla jalangu mungangka. Ngakarna payirninjini ngampurpa marda-ka nyuntuku nyinami yajarninjaku. Kajingki yajarni, ngulaju ngurrju. Kajingki wurra-mani, ngulaju kapurnangku yajarni ngajulurlu. Ngula-jangka kapurnangku payi-mani pina Limiliki-kirlangu nguru. YAAWIYI-ka nyina wankarun-nyayirni, purda-nyanyi kaju nyarrpa wangkanja-kurra. Junga karnangku wangkami kapurnangku pina payi-mani nguruju. Ngunaya nyampurla-juku mungalyurru-karda.”

¹⁴ Junga-juku, Ruurtuju ngunaja ngulangka-juku wirliya-wana mungalyurru-karda. Yakarra-pardija munga-wana-juku yapa-kujaku nyanja-kujaku. Puwajarla wangkaja, “Pina-yanta ngurra-kurra nyuntu-nyangu-kurra wurulypa, kajikangkulu yapa ngalya-karirli nyanja-warnurlu milya-pinyi kujanpa nyampu-kurra ngurlu kipirninja-kurlangu-kurra yanurnu.” ¹⁵ Ngula-jangka, Puwajarla wangkaja Ruurtuku. “Kangkarni nyuntu-nyangu wawarda. Ngula-jangka, kijika walya-kurra manu raa-pungka!”

Junga-juku, Ruurturlu kijirninjarla raa-pungu nyanungu-nyangu wawarda, ngularla Puwajarlu jurrupuly-winjurnu ngurluju panu-juku. Ngularla Puwajarlu purturlurlalku yirrarnu, ngula yanu pina ngurra nyanungu-nyangu-kurra.

¹⁶ Ruurturla pina-yanu kanajardu-nyanu-kurra. Ngula Nayumirli payurnu, “Nyarrpa-jarrijanpa, ngajuku kanajardu?” Ruurturlu yimi-ngarrurnu nyiyarningkijarra.

¹⁷ Nyanungurla wangkaja, “Puwajarluju yungu ngurlu panu. Nyanunguju wangkaja, ‘Kulalpanpa yantarla miyi warntarri-wangu kanajardu-puraji-kirra.’”

¹⁸ Nayumirli yalu-manu, “Ruurtu, ngajuku kanajardu-nyanu, wurrarla pardaka Puwajakuju kajingki nyarrpa wangka. Kulangu yampimi, lawa. Kapu-jana yaninjarla wangkami purlka-patuku nyuntu-kurlu mungalyurru marda, wuraji marda jalangu.”

4

Puwaja yupukarra-jarrija Ruurtu-kurlu

¹ Puwaja yanu kiirti-kirra, nyinajalpa ngulangka-juku kujalpa wati warlalja nyanungu-nyangu yanurnu yangka kujalpa yirdi-manu kamparru-wiyi. Puwajarla purlaja, “Yantarni nyampu-kurra wungu-warnu! Pirri-manta nyampurla!” Junga-juku watiji yaninjarla pirri-manu. ² Ngula-jangka, Puwajarlu-jana karlarla-pala

purlka-patu warru manu kujalpalu wiri-patu nyinaja yinya kirri wiriki. Wangkajajana, “Nyinakalu nyampurla!” Jungajukulu pirri-manu.

³ Ngularla Puwaja wankaja nyanungu-nyanguku warlaljaku, wankajarla, “Nayumi pina-yanurnu Muwapu-jangka. Yungu nganta jali-mani nguru kujalparla karrija ngalipa-nyangu warlaljaku Limilikiki. ⁴ Ngajurna manngu-nyangu kuja yungurnangu wankami. Kajinpa ngampurrpa nyina payi-maninjaku yinya nguruku, ngulaju kutu payi-manta! Payi-manta yapa panu-puru kuja kalu nyina nyampurla manu purlka-paturla kuja kalu-ngalpa yapaku wiriwiri nyina nyampurla. Kajinpa ngampurrpa-wangu nyina, ngulajuju wankayaju ngajuluku. Ngaju jinta karna nyina nyampu nguruku pina payi-maninjaku. Kajinpa yampimi payi-maninja-wangurlu, ngulaju ngajulurlu kapurna payi-mani.”

Ngularla nyanunguku warlalja wankaja, “Ngajulurlu kapurna nguruju payi-mani.”

⁵ Ngula-jangka, Puwajarla wankaja nyanunguku, “Kajinpa payi-mani nguru yinya Nayumi-kirlangu, ngulakungarntiji yungulpanpa yupukarra-jarriyarla-wiyi Ruurtukurlu yangka Nayumi-kirlangu kanajardu-nyanu-kurlu yangka kuja kali-puka-jarrija. Nyanunguju karnta Muwapu-wardingki. Kajinpala-jana nyuntu-jarrarlu mardarni kurdukurdu, ngulaju kapulurla nyinami yinyaku watiki kuja lawa-jarrija kamparru. Manu nguruju kapu-jana yinya-kurlangu wati-kirlanguku warlaljaku karrimi.”

⁶ Wati warlalja nyanungu-nyangurlu yalu-manu, “Junga-jala! Kulalparna payi-mantarla nguruju. Kajilparna payi-mantarla, kajikarna marda nyiyarningkijarra ngaju-nyangu yampinyi-jangka wajawaja-mani kajirna pali. Yungurna-jana yinyi ngajuku kaja-nyanu-patukuju. Lawa, kulalparna payi-mantarla nguruju. Nyunturlungku payi-manta!”

⁷ Nyurru-wiyi Yijiralirla, kuja kalalu payi-manu nguru, jintangu yapangu kalarla wirliya-kurlangu jinta yalyi-maninjarla yungu yapa jinta-kariki. Kujarlunya kalalu-nyanu yungu nyanungurrarluju yapa panu-pururlu yungulu yapangu milya-pinyilki nganaku karla ngunami nguruju.

⁸ Warlaljarla wankaja Puwajaku, “Payi-manta nyampuju nguru nyuntulurlu.”

Yalu-manu, “Yuwayi, mani karna ngajulurlu.” Ngula-jangka yalyi-manulku wirliya-kurlangu jinta.

⁹ Ngula-jangka, Puwaja-jana wankaja purlka-patuku manu panu-kariki kujalpalu warru karrija, wankajajana, “Nyurrurlarlu kankujulu nyanyi milpangu jalangurlu kuja karnarla nguru jurnta payi-mani Nayumiki. Payi-mani karna nyiyarningkijarra kujalpa-jana ngunaja Limilikiki, Kilanaku manu Malanaku. ¹⁰ Ruurtujulpa nyinaja kali-nyanu Malana-kurlangu-wiyi. Ngulaju ngula-juku. Ngajulurlulku karnaju mani Ruurtu ngumparna-nyanu yungurnarla marlaja mardarni nyiyarningkijarra kali-nyanu kamparru-warnu-kurlanguku. Kajirlijarra kurdu palka-mani, kapu wati nyurnu-kurlangu kirda-nyanu-kurlangu nyinami. Kuja-juku kapulu yapa-paturlu nyampu-wardingki-paturlu manngu-nyanyi wajawaja-maninja-wangurlu. Nyurrurlarlu kankujulu nyanyi milpangu nyampurla jalangurlu.”

¹¹ Junga-juku, yangka yapa-patu manu purlkapurlka kujalpalu kiirti-wana nyinaja, wankajalurla Puwajaku, “Yuwa, nyangurnangkulu milpangu. Nyampu karnta kapu yanirni nyuntu-nyangu yuwarli-kirra.”

Ngula-jangkalurla wankaja Puwajaku, “YAAWIYI-rli yungungku warrawarra-kanyi yungu nyuntu-parnta nyinami ngurrjulku yangka Rajulu-piya manu Liiya-piya. Kurdu panu-pala-jana mardarnu. Junga, yalalu panu-jarrija Yijiralirlaju. Yungunpa pirrijirdi-jarrimi nyampuku nguruku Yiparataku! Yungunpa kaji nyina Pijilimirla!”

Ngula-jangkalu-jana wankaja Puwajaku manu Ruurtuku, ¹² “Tamururlurla mardarnu Juurdaku kaja-nyanu Piiriji. YAAWIYI-rli yungungkupala kurdu yinyi

nyumpalaku. Manu yungulu nyumpala-nyangu warlalja-wati nyina ngurrju Piiriji-piya!”

¹³ Junga-juku, Puwaja yupukarra-jarrija Ruurtu-kurlu. YAAWIYI-rla yimiri nyinaja Ruurtuku yungu juni-parnta-jarrimi. Ngaka karmulypa-jarrija kurdu wirriya-kurlu.

¹⁴ Karnta-patulurla Nayumiki wangkaja, “Yati-wangkayarla YAAWIYI-ki kujangku yaparla-puraji yungu. Yungu kaji nyinami Yijiralirla. ¹⁵ Kapungku pirrjirdimani, manu kapungku warrawarra-kanyi kajinpa muturna-jarrimi. Kujaju kangku kanajardu-puraji ngurrju yulkami-nyayirni, manu ngurrju-nyayirni kangku nyina yapa jinta-kari-piya-wangu. Palka-manungku wirriya yaparla-puraji nyuntuku.”

¹⁶ Nayumirli manu yurntalu-nyanu-kurlangu wirriyaju, ngula-nyanu ngamirljikirra yirrarnu, ngulalpa warrawarra-kangu. ¹⁷ Karntakarntarlu Pijilimi-

wardingkirlilirla yirdiji yirrarnu wirriyakuju. Nyampu-patu karntakarntalu wangkaja, “Nyampu wirriyarla palka-jarrija Nayumiki.” Ngulalurla yirdiji yirrarnu Yuputu. Yuputujulpa nyinaja Jijikipalangu, manu Jijijilpa nyinaja Tapitikipalangu.

¹⁸ Nyampurraju warlalja-patu wati Piiriji-jangka. Piirijilpa nyinaja Yijirunukupalangu. ¹⁹ Yijirunujulpa nyinaja Raamakupalangu. Raamajulpa nyinaja Minata-

pakupalangu. ²⁰ Minatapajulpa nyinaja Naajanakupalangu. Naajanajulpa nyinaja Jalmanakupalangu. ²¹ Jalmanajulpa nyinaja Puwajakupalangu. Puwajajulpa nyinaja Yuputukupalangu. ²² Yuputujulpa nyinaja Jijikipalangu, manu Jijijilpa nyinaja Tapitikipalangu.

Psalms

23

¹ YAAWIYI Kaatu, yungurnangkurla pulka-pinyi nyuntu-kuju purlapa yunparnin-jarlu:

Ngaju kanpaju warrawarra-kanyi jakumanu-piyarluju.

Jakumanurlu kajana jiyipi warrawarra-kanyi ngurrjungku.

Wardinyi karnangku marlaja-nyina nyiyarningkijarra-kurlu.

² Ngajulujurna wukayi,

ngulaju kanpaju kanyi yama-kurra walyka-kurra.

Ngajulujurna yarnunjuku,

ngulaju kanpaju kanyi miyi ngarninjaku.

Ngajulujurna purraku,

ngulaju kanpaju kanyi mulju-kurra ngapa ngarninjaku.

³ Ngajuluju kanpaju kanyi yungurna pirrjirdi-jarri.

Junga-nyayirnirli kanpaju milki-yirrarni jungarniki yaninjaku.

⁴ YAAWIYI, wangka karnangku,

‘Nyampuju karna lanilani-jarri wuurnpa-puru.’

YAAWIYI, wangka karnangku,

‘Nyampuju karna lanilani-jarri munga-puru.’

Kuja-puruju ngalijarraju wungu karli yani.

Nyuntuku karnangku marlaja-nyina lani-wangulku.

Nyuntu kanpaju palkangku warrawarra-kanyi.

Jukati-kirlirli kanpaju ngajuluku ngarlkin-mani nyiyarlangu-kujaku.

⁵ Yapa kajulu panu-nyayirni kulu-jarrimi.

Ngajuluju ngulangkuju kajulu maju-watirli putaputa-pakarni.

Nyuntulurlu kanpa-jana warla-pajirni ngaju-kujaku murrumurru-maninja-kujakuju yungu-julu wiri-pajirnilki.

Panu-jarlu kanpaju yinyi kurapakaju,

nyanyi kajulu ngarninja-kurra.

Nyuntu kanpaju jaraju yaarl-winjirni jurru-kurraju,

ngula-kurlurluju kanpaju wiri-pajirni.

Nyuntu kanpaju warrarda winjirni pamaju kartaku-kurra yungunpaju wiri-pajirni.

Ngula-jangkaju pirrjirdilki karna nyinami pirda-kurluju.

⁶ YAAWIYI, ngajuju karnangku wala-nyinami.

Nyuntu kanpaju tarnnga-juku nyina yimiri ngajulu-kuju.

Ngajulukuju ngurrju-juku kapunpaju warrarda nyina.

Tarnnga-juku kapurna nyina yuwarlirlaju nyuntu-nyangurla.

Ngula-juku karnangku pulka-pinyi nyuntulukuju.

Jonah Juuna-kurlu

Nyiya-kurlu yimi nyampu?

Yimi nyampuju Juuna-kurlu kujalpa nyinaja Juwu nyurru-wiyi yirdingka ngurrarla Yijiralirla. Kaatujurla wangkaja yungu-jana yimi-ngarrirninjini kirri-karirla yirdingka Ninupurla wurnturu-nyayirni kujalpalu yapa ngurupa-wati nyinaja. Kulalpalu Kaatuju milya-pungu, ngulaju ngurralpalurla nyinaja purda-nyanja-wangu Kaatukuju yirdikiji. Ngulakuju kulalpa-jana wardinyi-nyinaja Juunaju, jurntarla puta parnkaja Kaatukuju kuja-purda-kari. Yaninjarla warrkarnu pawurturlalku kujalpa pawurtuju yanurra kuja-purda-kari karlarra-purda, ngulanganya yaninjarla warrkarnu. Kaaturlu jangkardu yilyajarnirla yawu wiri-jarlu Juunakuju, ngulangkuju yaninjarla ngukarnu. Ngulaju Juunaju nyinaja kaninjarni miyalurla yawungka jirramaku mungakuju. Ngula-jangkaju yawungkuju pirntinyarrarlalku pina-yurilkuly-yirrarnu miyalu-jangkaju. Ngula-jangkaju wapanja-yanu Ninupukurralku.

Kuja ngula-kurra yukajarra, wangkaja-jana yapa panuku yungulurla kurruly-wantinjarla pina-yani Kaatuku. Kujalu purda-nyangu yimi, ngula-warnurluju yalalayirrarnulkulu Kaatuju. Kujakuju, Juunajurla kulu-jarrija-nyayirni yimikiji kuja-jana purda-nyangu. Juunaju Kaatukujulparla pardarnu yungu-jana Kaaturlu nganta yalipatu muku pungkarla. Ngulakujurla Juunakuju wangkaja, “Yapaku yalikiji karna-jana ngajuju yulkami, kula karna-nyarra nyurrurla-mipaku Yijirali-pinki-mipaku ngajuju yulka.”

¹ Parrangka jintangka, YAAWIYI Kaatu wangkajarla yirdikiji Juunaku Yamitayi-kirlanguku kaja-nyanuku.

² “Purda-nyangkaju yirriyirrirlil! Yani kanpa jalangu yali-kirra kirri wiri-kirra yirdi Ninupu-kurra. Maju karna-jana nyanyi, kajikarna-jana ngaju-nyangu-kurlurlu yartarnarri-kirlirlil riwarri-mani. Ngula-kujakuju, yaninjarla-jana punpun-ngarrika yapa parliyaku.”

³ Juuna wangkaja-nyanu, “Nyarrpara-kurrarna wuruly-yani YAAWIYI-kijaku? Mardarna wuruly-yani wurnturu karlumpayi nguru-kari-kirra Payini-kirra.” Junga-juku, Juuna kula yanu Ninupu-kurra kakarrumpayi, kala lawa. Kala yanu kirri-kari-kirra yirdi-kirra Jaapa-kurra-wiyi. Kuja yukajarra, nyangu pawurtu kujalpa wurdujarra-jarrija yaninjakungarnti wurna Payini-kirra. Yanurra Juunaju, pawurtu-wardingkiki paajuku wangkajarla, “Nyampu karnanguku tala yinyi yungurna yani Payini-kirra.” Ngula warrkarnu wati panungkajinta. Yarnkajarralkulu. Juunaju yungu nganta wuruly-parnkayarla YAAWIYI-kijaku.

⁴⁻⁵ Kulkurrukulkurrulkulpa yanurra pawurtuju wurnturu kulkurrirni mangkururlaju. Ngula-puru yukaja Juunaju kanunju-kurra, kankarlu-ngurlu jitija kanunju-kurra pawurturlaju, jardalpa ngunanja-yanu. Ngula-jangka, warlpa wiri manu ngapa wiri yilyajarni-jana jangkardu YAAWIYI-rli. Ngapangkujulpa pawurtuju yurnkuyurnku-manu, puta rdilyki-pungu. Pawurtu-wardingki-patuju lanijarrinjarla purlajalpalurla kurruwalpaku nyanungurra-nyanguku yungu nganta-jana muurl-mardarni yukanja-kujaku ngapangka-kujaku. Ngula-puru, jurnarrpajulpalu kijirninja-yanu warlingki-maninja-kujaku rampaku-karda.

⁶ Watiji yanu pawurtu-wardingki wiri kanunju nyanjaku, ngula parlu-pungulku Juunaju jarda ngunanja-kurra. Ngularla wangkaja Juunakuju, “Nyarrpa kanpa

nyuntu-pukanya jardaju ngunami? Kala yinya-paturlu kuja kalu laningkilki jata-nyanyi. Yakarra-pardiyayi! Wangkaya-ngalparla nyuntu-nyanguku kurruwalpaku. Kapu marda-ngalpa purda-nyanyi lani purlanja-kurra. Kajika-ngalpa wankaru-mani marda ngapa-kujaku!”

⁷ Pawurtu-wardingki-patu, wangkajalu-nyanu, “Nyampurula-juku marda-ka yapa jinta nyina maju marda? Jalangurluju karlipa pirli yirrarni yirdi-kirli panu-kurlu ngalipa-kurlu parrungkulparlaju.” Ngula-jangkaju, parrungkulpajulu jaruny-yirrarnu walya-kurra, ngulajurla pirliji jinta marlaja wantija YAAWIYI-ki yirdi-kirli Juuna-kurlu. ⁸ Ngulalu payurnu Juuna, “Nyuntu-nyangu yirdiji nyampu-waja pirlingka! Nyarrpa-jarrija mardanpa nyuntuju? Nyiyakunpa yanurnu nganimpa-wanaju? Nyarrpara-ngurlunpa yanurnu? Nyarrpara nguru nyuntu-nyanguju? Ngana nyuntu-nyangu warlalja?”

⁹ Juunarlu yalu-manu-jana, “Ngajujurna Yipuru. Ngaju karna pura yirriyir-rirli Kaatu yirdiji YAAWIYI. Nyanunguju YAAWIYI kuja-ka nyina nguru-nyayirni-wangurla, kuja ngurrju-manu walya manu ngapa. ¹⁰ Ngajurnarla jurnta parnkaja.”

Kujalu pawurtu-wardingkirli yimi purda-nyangu jurnta parnkanja-warnu, pirlirrpajulu ngarrurda-jarrialku lani-nyayirni. Ngulalurla purlajalku, “Waraa! Nyiyakunparla jurnta parnkaja?” ¹¹ Warlpa manu ngapalpa-pala yarda kilji-jarrija. Ngulalu payurnu pawurtu-wardingki-paturluju, “Nyarrpa-manirnangkulu nyuntuju yungulpa-pala nyampu mangkuru manu warlpa yatarnpirri-jarriyarla?”

¹² Juuna-nyanu jangu-wangkaja, “Ngaju-panurla nyampuju warlpa yilyajarni. Ngula-kujakujulu julyurl-kijika ngapa-kurralku. Ngula-jangkarlanya yungu yatarnpirri-jarrilki.”

¹³ Kala lawa, kulalu julyurl-kujurnu. Ngula-jangkaju, pawurtulpalu puta kurruly-yirrarnu watiya-kurlurluju kurrirdi-kirlirli yungulu nganta pina-kurruly-yirrakarla pina pirntinyarra-pirdi-kirra walya-kurralku. Kala lawa. Ngapangkujulpa-jana warru jarrwara-manu-juku. ¹⁴ Ngula-jangkaju, warlkinrinjarlalkulurla purlaja YAAWIYI-ki, ngulaju kuja “Waraa! Juuna-wajangu jurnta parnkaja nyuntukuju nganimpa-wangu. Nyuntunyanpa-nganpa jangkardurnu yilyajarni warlpa wiri manu ngapa. Kajirnalu wati nyampu-wiyi julyurl-kijirni ngapa-kurra, yampiya-nganpa nganimpaju kumpuly-nyanja-wangurlu!” ¹⁵ Ngula-warnuju, pawurtu-wardingki-paturluju, jarna-maninjarla julyurl-kujurnulu mangkuru-kurra. Ngula-warnuju, mangkuruju yatarnpirri-jarrija. ¹⁶ Pawurtu-wardingki-patujulpalurla lani-jarrija-nyayirni YAAWIYI-kiji. Purranjarla yungulurla mangarri yawuru-maninjaku, kajika-jana marda pinyi-jiki. Ngula-jangka, wangkajalurla, “Kapurnangkulu tarnganguku-juku purami.”

¹⁷ Yangka kujalu julyurl-kujurnu Juuna ngapa-kurra, ngulakujurla jangkardu yilyajarni yawulku wiri-jarlu ngapa-ngawurra YAAWIYI-rli. Ngulangkuju muru-pungu wanapi-juku miyalu-kurra. Yangka Juuna, nyinajalpa yawungka kanunju miyalurla-juku parra-patuku marnkurrpaku.

2

Kujalpa kaninjarni miyalurla-juku nyinaja yawu-kurlangurla, Juunajurla wangkaja YAAWIYI-kiji

¹ Ngulalpa Juuna nyinaja miyalurla yawu-kurlangurla, ngulajurla wangkaja YAAWIYI-ki nyanungu-nyanguku Kaatuku:

² “Waraa, YAAWIYI! Ngajulparna kanunju-jarrinja-yanu ngapangka. Ngajurnanguku purlajarra yinpaju muurl-mardarni. Yuwayi, junga-jukunpaju muurl-mardarnu!

Kapurna paliyarla-jala. Kujarnanguku purlajarra, ngulanpaju purda-nyangu.

- ³ Nyuntunpaju julyurl-kujurnu ngapa-kurra kaninjarra-nyayirni kujalpa kunyakun-yaju kutulku ngunaja kanunjuju.
Ngapajulpa warrukirdikirdi ngunaja ngaju-wana. Ngapangkujulpa ngardapaly-kujurnu kuja-purda manu kujarni-purda.
- ⁴ Manngu-nyangulparnaju ngajuju, ‘Kaaturlu kaju mamparl-pinyi tarnnga-kurra-juku. Ngajulurluju kularna nyanyi pina YAAWIYI Kaatu yalirla Yuwarli Maralypirla Jurujulumurla.’
- ⁵ Ngapa kujaju wapirrijalku, ngula-puru-jukuju karrkarda-ngarnu mulyu-wana manu waninja-kurra, kapurna paliyarla-jala.
Mangkururluju muru-pungu-nyayirni. Yartura-piyarluju marna-jangkarluju muku warurnu jurru-wanaju.
- ⁶ Yukajarrarna parlju-kurralku kaninjarra, kuja-ka pamarrpa yintirdi karrimi yali kanunju-nyayirni, kuja-ka kankarlarra-kari warrkini.
Ngulangajulpaju larlarl-mardarnu ngapangkujuju wuurnpa-nyayirnirla. Kularna nyarrpa wilypi-pardiyarla.
Waraa, YAAWIYI Kaatu ngaju-nyangu! Nyuntulurlunpaju wankaru-manu!
- ⁷ Nyurru-jala kapurna paliyarla, purlajalkurnangku nyuntuku. Nguru-nyayirni-wangu-ngurlu maralypi-ngirlinpaju purda-nyangu!
- ⁸ Yapangku ngula kalu purami pirlirra-kari kurruwalpa, yali yapa kulalpa-jana muurlparlu mardakarla palinja-kujaku. Kaaturlu yungulpa-jana maju-wati yali kurruwalpa-kurlangu-patu yimirirli-jiki mardakarla. Kala lawa! Nyanungur-rarlalu kalu mamparl-pinyi purda-nyanja-wangurlu.
- ⁹ Ngajulurlulku karnangku pulka-pinjarla yunparni. Ngaju kapurnangku yunparninja-karrarlalu purranjarla yinyi kuyu warntarri nyuntuku. Ngaju karnangku junga wangka, kapurnangku tarnngangku-juku purami nyuntuju. Kularnangku jurinyki-yirrarni. YAAWIYI-jiki jinta-ka nyina yapaku muurlpakuju mardarninjaku!”
- ¹⁰ Ngula purda-nyangu Juuna wangkanja-kurra, ngula-jangkarluju YAAWIYI-rli War-lalja Wiringki ngarlungarlalu-manu yawuju yungu pina-yurlkuly-yirrarni Juuna walya-kurra. Junga-juku, yawungkuju walya-kurralku kujurnu.

3

Juunaju yarnkajalku Ninupu-kurra

¹ Ngularla yarda wangkaja japaku-karilki YAAWIYI-ji Juunakuju, ² “Yanta yalikirra Ninupu-kurra kirri wiri-kirra. Punpun-ngarrika-jana, nyampunya yangka kujarnangku kamparru-wiyi wangkaja.” ³ Yijardulkurla ngungkurr-nyinaja YAAWIYI-ki Juunaju. Nyanunguju yarnkajarra Ninupu-kurraju wurnturu-nyayirni-kirra. Yaliji kirri ngulaju wiri-jarlalu-nyayirni jarla-wanawana. Kajilpa ngana-puka yapa ngampurra nyinayarla jingijingi yaninjaku Ninupurlaku, ngulaju kajika wapami karlarra-ngurlu kakarrara-kurra ngulaju marda ngurraku marnkurrpaku.

⁴ Kala kuja yukajarni Ninupu-kurralku Juuna, ngulajulpa kulkurru-wanalku yaninja-yanu parrangka jingijingi, kuja-jana wangkaja parliyakuju, “Ngaka 40-pala parra-jangka, YAAWIYI-rliji kapi-nyarra riwarri-mani nyurrurla yapa manu nyampuju kirri. Ngulangaku kapu ngunami walya-mipa.”

⁵ Ngulalurla yapa Ninupu-wardingki-patuju yijardu-jarrija Juunarlu kuja-jana yimi-ngarrurnu yimi Kaatu-kurlangu, ngulalu ngarrurda-jarrija purda-nyanjarla, “Waraa! Junga-waja! Nyarrpa-jarrimirlipa? Pinarlipa-nyanu yinyi Kaatu-kurra. Wurra, miyi ngarninja-wangu-wiyirlipa nyina, manu wawardarlalipa yuka puturrputurrparla-wiyi yungurlipa yalala-yirrarni!” Junga-juku, panujukulu miyi ngarninja-wangu

nyinaja wiriwiri manu panu-karirlangu yapa, manulu yukaja wawardarla puturrputurparla.

⁶ Yangkanku yalirli wiringki kingirli Ninupu-wardingkirli, purda-nyangu-jana yimi yapa panu-kari kujalpalu wangkaja miyi ngarninja-wangu lawaku nyinanjaku. Nyanunguju raringki yakarra-pardija nyinanja-kurlangu-ngurlu wiri-ngirliji, yalyi-manulku-nyanu jinajina-piya kirrirdi nyanungu-nyanguju, ngula yukaja puturrputurparla wawardarla, ngula yaninjarla pirri-manu yurlpulyparla. ⁷ Ngula-jangka, yirrarnulpa kuruwarri, ngulaju yilyaja-jana kurdungurlu-patu warrukirdikirdi Ninupurla kuruwarri-kirli yapa-patuku yungulu-jana yimi-ngarrirni. Nyampunya-ka kuruwarriji karrimi:

Ngajulurlu kingirli nyurrurla-nyangurlu manu ngaju-nyangurlu kurdungurlu-watirli, yirrarnurnalu-nyarra nyampuju kuruwarri nyurrurlaku yapaku panuku parliyaku. Nyurrurlarlu, purda-nyangkalu-nganpa yijardurlu! Nganangku-puka kulalpa nganjarla ngapa, kuyu, miyi YAAWIYI-ki yalala-yirrarninjakungarnti. Manu warla-pajikalua-jana puluku, jiyipirlangu nyiyarlangu ngarninja-kujaku.

⁸ Nyurrurla panujukulu yukaya wawarda puturrputurpa-kurra, manu puluku manu jiyipirlangulu-jana yukanja-yirraaka wawarda-kurraju! Yayi-pantirninjakarralurla purlaya mularrpa-nyayirni Kaatuku! Panujukulu-nyanu ngurrju nyinaya jintangka-juku maju-wangu manu murrumurru-maninja-wangu!

⁹ Kajika-ngalpa marda nyanungu-jarrinjarla mari-jarri. Kajika-ngalpa marda ngurrju nyinami kulu-wangu. Manu kajika-ngalpa marda yampimi pinja-wangurlu.

¹⁰ Junga-juku, nyangu-jana Kaaturlu yapa kujalpalu nyanungu-kurra-jarrija. Jungarnilkilpalurla nyinaja, manulu muku yampija punkuju. Junga-juku, Kaatuju nyanungu-jarrinjarla mari-jarrija-jana. Kapu-jana kamparruju pungkarla-wiyi. Kala lawa, yampija-jana yapa panu-juku manu kirri manu puluku manu jiyipi.

4

Juunajurla warlirna-jarrinjarla kulu-jarrija-nyayirni YAAWIYI-kiji

¹ Ngula Juunajurla kulu-jarrija kanunjumanyumpa-nyayirni YAAWIYI-ki, kaji nganta-jana muku pungkarla-wiyi yangka yapa panu-juku. Ngula-ngurlunya kulu-jarrijarla. ² Juunarluju ngulajulpa kuurljirri-mardarnu tarnganguku-juku YAAWIYI-ji. Ngula-jangkaju, wangkajalkurla Juunaju, “Ninupu-wardingki-paturlangunkupa-jana yawuru-jarrija pinja-wangu. Kujarlanya karnanguku kulu nyina. Nyurru-wiyi kujalparna nyinaja ngurrararla ngaju-nyangurlu, milya-pungulparnanguku ngurrju-juku nyuntuju. Manu warrawarra-kanyi kanpa-jana yapa panu, manu mari-jarri kanpa-jana. Kajinpa ngampurra nyina yapaku majuku pinjaku, kuja-kujakuju kanpa-jana wurra-juku pardarni yungungkulu kurnta-jarrinjarla kulpari yani. Kajingkili nyuntuku kalkurnu-purda-jarri, ngulakuju kanpa-jana yawuru-jarrimi, pinja-wangulku. Yangka kujanpaju wangkaja yaninjaku Ninupu-kurra yapaku warnkiri-maninjaku, kulalparna ngampurra nyinaja. Ngula-kujakunyarna wuruly-parnkaja Payini-kirraju. ³ Ngulaju ngula-juku karnanguku warlkinrinjarla payirni yungunpaju pinyi ngaju. Kula karnaju ngajuju ngampurra nyina wankarukuju nyinanjakuju.”

⁴ YAAWIYI-rli jangu-manu Juuna, “Nyiya-jangkarlu kanpaju ngajuju warlurriyirrarni? Kujaju kula ngurrju!”

⁵ Ngula-jangkaju, yarkajarralku Juuna kakarrara kirri-ngirliji. Ngula-jangkarluju, yamalku-nyanu nganturnu, ngulangaku yamangkaju ngantirninjarla pirri-manulku kaninjarni. Ngulalparla piirr-pardija Kaatuku yungu nyanyi kaji nyarra-manu yali kirri Ninupu.

⁶ Ngula-jangkaju, YAAWIYI Kaatukujurla marlaja pardija ngalyipiji yaruju-nyayirni kankarlumparra yungurla parntarri yama Juunaku wanta-kujaku walykakarta. Juunajulparla nyinaja pukurlpukurlpa-nyayirni ngalyipikiji. ⁷ Ngula-jangka, mungalyurru-kari rangkarrkurlu parrarl-pantirninja-puru, Kaaturlu jangkardu yilyajarni wayipi yungurla jurnta ngarni yintirdi, ngula wayipirliji jurnta ngarnurla kulkurru-wana yintirdi-wana yintirdiji. Ngalyipiji palija linjilki ngarninja-warnu. ⁸ Kuja wantalku kankarlu-jarrija, Kaaturlurla jangkardu yilyaja warlpa wiri ngawurrngawurrpa-nyayirni kakarrara-ngurlu. Ngula-puruju, wantangkujulpa jankaja jurrulku kankarlarni. Juunaju wanta-jangka wirrirlpalku wapaja. Manu wangkaja, “Niyakurna nyina? Yungurna kutu palimilki.”

⁹ Kaaturla wangkaja, “Nyiya-jangka kanparla kuurljirri-mardarni ngalyipikiji kapi yangka kujarnarla jangkardu yilyajarra wayipi? Kujaju kula ngurrju!”

Juunarla wangkaja, “Yuwayi, kujaju ngurrju kuja karnarla kulu-jarri! Kapurnarla tarnnga-juku jankami-nyayirni!”

¹⁰ YAAWIYI-rla wangkaja Juunaku, “Nyampu ngalyipi kuja pardija jintangka mungangka, manu munga-pardu-karirlaju palijalku. Kulanpa nyuntulurlu ngurrju-manu ngalyipi kuja pardija, manu kulanpa karrinja-yirrarnu. Kala kuja ngalyipi palija, nyuntunparla wajampa-jarrija yapa-piyaku. ¹¹ Kala nyiya-jangka kula kanpa-jana wajampa-jarri nyuntuju Ninupu-wardingki-patuku yapaku? Ngulaju kalu-ngarra yirdiyi-paturla-jala parliya nyinami manu matirni yapaju 120,000-pala marda, manu marda 130,000-pala, manu pulukurlangu panu-yijala. Nyuntu kanparla wajampa-jarri ngalyipiki yalumpuku. Ngajuju karna-jana miyalu kanunjumanyumpa-nyayirni wajampa-jarrimi yapaku parliyaku Ninupu-wardingki-patuku.” Kujanyarla wangkaja Juunaku YAAWIYI-ji.

Matthew Yimi Jijaji-kirli Matiyu-kurlangu Yimi Ngurrju Jijaji Kiraji-kirli kuja Matiyurlu Yirrarnu

Nyiya-kurlu yimi nyampu?

Nyampuju puku yimi-kirli Jijaji-kirli yirdingkiji kuja Matiyurlu yirrarnu nyurru-wiyi. Manulu marnkurpa-karirli wati-patu-karirli yimi yarda yirrarnu Jijaji-kirli-yijala. Ngulajulu yirdiji nyampunya Maarrku, Luuku manu Jaanu. Ngulapaturlunyalu yarda yirrarnu yimi. Nyampu-patuju murntu-pala puku, ngulaju karlipa yangka yirdi-mani Yimi Ngurrju Jijaji-kirli.

Matiyujulpa warrki-jarrija talakungarduyu, ngulajulpa-jana warrki-jarrija kapumanuku Ruumu-wardingkiki. Ngula-jangkaju, Jijajirliji milarninjarla yajarnulku, ngula-jangkarlu nyanungu-juku purajalku Jijajiji. Kuja Jijaji palijalku, manu ngula-jangkaju pina-wankaru-jarrija, ngula-jangkarlanya nyampuju yimi yirrarnu Matiyurluju. Nyampu kuja Yimi Ngurrju yirrarnu, ngulaju-jana yirrarnu nyanungu-nyanguku ngurrara-jintaku Juwu-patuku yungulu milya-pinyi Jijaji wajawajamaninja-wangurlu. Ngulaju yungulu milya-pinyi Kaatu-kurlangu Ngalapi-nyanu manu Mijaya ngulaju Milarninja-warnu.

Nyampurraju warlaljalurla nyurnunyurnu Jijaji Kirajiki

Luke 3.23-38

¹ Jijajiji palka-jarrija Tapiti-kirlangu-ngurlu manu Yipuruyamu-kurlangu-ngurlu turnu-warnu-ngurlu. ^{2-6a} Nyampurrajulu yirdi-patu Jijaji-kirlangu nyurnunyurnu kujalpalu palka-jarrinja-yanu Yipuruyamu-ngurlu Tapiti-kirra: Yijaki, Jakupu, Juurda manu nyanungukupurdangka-patu; Juurda nyinajalpa-palangu kirda-nyanuju Piirijiki manu nyanungukupurdangkakuju kukurnu-nyanukuju Jiiraku. Tamuru nyinajalpa-palangu ngati-nyanu Piirijikiji manu Jiirakuju; Yijirunu, Raama, Yaminitapa, Naajana, Jalmana, Puwaja; Puwaja-kurlangu ngati-nyanuju nyinajalparla Raapa; Yuputu; Yuputu-kurlangu ngati-nyanuju nyinajalparla Ruurtu; manu Jijiji. Jijiji nyinajalparla kirda-nyanuju Kingi Tapitiki.

^{6b-11} Nyampurrajulu yirdi-patu Jijaji-kirlangu nyurnunyurnu kujalpalu palka-jarrinja-yanu Tapiti-ngirli Yuwajini-kirra yangka kujalu-jana Papiluniya-wardingkirli warrmarlarlu pirijina-piya kangu panu-jarlu-yijala Yijirali-pinki yapa nguru-ngurlu nyanungurra-nyangu-ngurlu jinta-kari-kirraluku kirri-kari-kirraluku wurnturu Papilunu-kurra kakarrara: Julumunu, ngulaju Kingi Tapiti-kirlangu ngalapi-nyanu; Ngati-nyanu Julumunukujulparla nyinaja Pajipa; Riyupuma, Yapija, Yayaju, Jiyupaja, Jiruyama, Yujiya, Jutama, Yayaja, Yijikaya, Manaja, Yaamana, Jujiya, Yuwajini manu nyanungukupurdangka kukurnu-nyanu-patu.

¹²⁻¹⁶ Nyampurrajulu yirdi-patu Jijaji-kirlangu nyurnunyurnu kujalpalu palka-jarrinja-yanu Yuwajini-ngirli Jajupu-kurra: Yuwajini, Jiyaltulu, Jiripulpu, Yapiyu, Layikimi, Yaajuru, Jarduku, Yaajini, Yaliyurdu, Yaliyaja, Maatana, Jakupu manu Jajupu. Jajupu-kurlangu kali-nyanuju Miiri, ngulajurla ngati-nyanu Jijajiki. Jijaji yangka jinta kuja karlipa ngarrirni 'Kiraji'.

¹⁷ Yuwayi, nyampuju 14-pala-kari turnu-warnu-kari ngulaju yangka kujalu Yipuruyamu-ngurlu palka-jarrinja-yanu Kingi Tapiti-kirra. Manu 14-pala-kari turnu-warnu-kari ngulaju yangka kujalu Kingi Tapiti-kirlangu-ngurlu palka-jarrinja-yanu yulyurru panu-puru Papilunu-wangurla-wiyi yangka kujalpalu Yijirali-pinki nyinaja

pirijina-piya Papilunurla. Ngula-jangkaju, 14-pala-kari-jangkarlaju turnu-warnu-kari-jangkarlaju Jijaji Kirajilki palka-jarrija.

Yimi nyampuju kuja Jijaji palka-jarrija

Luke 2.1-7

¹⁸ Miiri nyinajalpa Jijaji Kirajikipalangu ngati-nyanuju. Ngulajulparla nyurru-warnu-jala jangku-pinja-warnulku nyinaja Jajupukuju ngulaju murnma-juku jinta-jarrinja-wangu-wiyi-jiki. Miirirliji-nyanu purda-nyangu-ngarrarla kurdu marlaja mardarni Pirlirra Kaatu-kurlanguku. ¹⁹ Miiri-kirlangurlu kali-nyanurlu Jajupurlu purda-nyangu ngula Miirilpa nyinaja miyalulku. Kula nyarrpa-jarriyarla. Kula nyiyaku marrararluju kurntaku ngurrju-mantarla yapa panungka. Kujarlaju, Jajupurlu-ngarra wurulyparlu kangkarlalku Miiri kuwurtu-kurra karlirmardarninja-ngarntirli.

²⁰ Ngulalpa-nyanu manngu-nyangu Jajupurlu Miiri-warnu, Warlalja-Wiri-kirlangu marramarrarla yanurnu jukurrparla, manurla wangkaja Jajupuku, “Jajupu, nyuntu-junpa Tapiti-kirlangu turnu-warnu-jangka. Kurnta-wangu nyinaya! Kutu kangkanyanu Miiriji yungungku nyuntukulku kali-nyanuju nyina. Yali kurdu miyalurla, ngulaju kula wati-kari-kirlangu. Pirlirra Kaatu-kurlangurlurla yirrarnu miyalukurraju. ²¹ Miirirli kapu wirriya mardarni. Nyuntulurlu kapunparla yirdiji yirrarni ‘Jijaji’. Yirdi-ka wangka kuja: ‘Kapi-jana muurl-mardarni yapa panuju maju-kujaku manu karlirr-yaninja-kujaku.’”^{*} Kujanyarla wangkaja marramarraju.

²² Yangka-juku jurru-juku yimi junga kujarla yangka milki-yirrarnu jarukungar-duyuku Yijayaku nyurru-wiyi, ngulaju yirrarnu Payipulurlalku:

²³ “Kamina-warnu jinta kapu nyinami miyalu wati-kirli ngunanja-wangurla-wiyi. Nyanungurlu kapu mardarni kurdu wita wirriya. Manu kapurla yirdi yirrarni ‘Yimanyulu’.”^{*} Yirdi yali-ka wangkami, ‘Kaatu, nyinami-ka ngalipa-kurlu yapa-kurlu’.

²⁴ Junga-juku, Jajupu yakarra-pardijalku jukurrpa nyanja-warnuju. Yanu, manu Miirilki wungu-kurra-manu yangka kujarla marramarraju wangkaja jungarni-juku Jajupukuju jukurrparla maninjakuju Miirikiji. ²⁵ Ngula-warnuju, palka-jarrinja-wangurla-wiyi Jijajikiji, kulalpa-pala ngunaja ngurrangka jintangka, lawa. Ngulawarnurlaju, karmulypa-jarrijalku Miiriji, ngulakuju-palarla yirdilki yirrarnu Jijaji.

2

Wati-patu yanurnulu kakarrara-jangka Jijajiki nyanjaku

¹ Wati jinta yirdi Yarurdu nyinajalpa wiri kingi ngurungkaju yirdingka Jurdiyarla. Ngula-puru-juku Jijajiji palka-jarrija kirri witangka Pijilimirla. Nguru-karirla, pinangkalpa-patu ngulalpalu yanjilypiri yirri-puraja kankarlarra, yanurnulu ngurukurraju Jurujulumu-kurra. Wurnturu-kari-jangka yanurnulu nguru nyanungu-nyangu-ngurlu kakarrara-ngurlu Jurujulumu-kurra. ² Ngulalu yanurnu, warru payurnulu-jana yapa Jurujulumurlaju, “Nyarrpararla kurduju palka-jarrija yungu-jana wiri nyinami yapa Juwu-patuku? Nguru nganimpa-nyangurla, nyanungu-nyangu yanjilypiri ngula milirmilirr-wangkaja, nyangurnalu kakarrara-purda yalkirirla. Nyampu-kurrarnalu yanurnu yungurnalurla parntarrimi nyanungukuju manu pulka-pinyi.”

³ Ngula Yarurdurlu purda-nyangu yimi kurdu palka-jarrinja-kurra, nyanunguju kulu-jarrija manu ngampa-nyangu-nyanu. Manu yapa-patu-karirlangurlu, ngampa-nyangulu-nyanu Jurujulumurlaju. Wangkajalu-nyanu, “Nyarrpa-jarrimilki karlipa?”

^{*} **1:21** Nyangka Psalm 130.8   ^{*} **1:23** Nyangka Isaiah 7.14

⁴ Yarurdurlu-jana jaru yilyaja wiriwiriki maralypikingarduyu-patuku manu kuruwarrikingarduyu-patuku yungulu jarukuju wangkanjaku yanirni. Ngulalu yanurnu, payurnu-jana, “Nyarrpa Payipulurlaju-ka wangka yimiji? Nyarrpararla ngurungka-ngarra palka-jarri kurduju wiriji ngula kalu ngarrirni nganta ‘Kiraji?’”

⁵ Jangku-manulu, “Nyurru-wiyi jarukungarduyu jinta wangkaja nganta kapu Kiraji palka-jarri kirri yirdingkaju Pijilimi, ngula-nganpa yirrarnu Payipulurla nganimpaku:

⁶ ‘Kirri Pijilimi nguru witangka Jurdiyarla, ngulaju wita-juku. Ngulaju ngula-juku... wiri-nyayirni-jiki-jala! Ngulangkaju nyina kalu wiriwiri Juwu-patu yapa turnu-warnu Juurda-kurlangu-jangka. Yuwayi, kurdu ngarra palka-jarri nyanungurra-nyangurla warlaljarla. Wiri-jarrimi kapu, ngarra-jana wirilki nyina. Yijirali-pinkiki nyanungu-nyanguku kapu-jana Warlalja-Wiri nyina, kapu-jana warrawarra-kanyi jiyipikingarduyu-piyarlu.’*
 Kuja-yijala ngula yirrarnu Kaatu-kurlangurlu jarukungarduyurlu Payipulurlaju.”

⁷ Yarurdurlu ngula yimi purda-nyangu, jaru-jana yilyaja pinangkalpa-patuku, yangka ngulalu kakarrara-ngurlu yanurnu, yungu-ngarra-jana wurulypa wangka. Payurnu-jana, “Nyangurla-wiyinkili nyangu yanjilypiriji?”

Jangku-manulkulu, “Yurlyurru-jarra-warnurlarnalu nyangu nyurru-wiyi.”

⁸ Ngula-jangka Yarurduju-jana wangkaja, “Nyurrurla wati-patu, yantalu Pijilimi-kirra, warru nyangkalurla yangka kurdu wita wirriyaku. Kajinkili parlu-pinyi, yantarnili pina yungunkujulu yirri-pura yungurna ngajurlangu yani yungurnarla kamparru parntarrinjinirra nyanunguku.”

⁹ Yali-jangka pinangkalpa-patu yanulu Jurujulumu-ngurlu Pijilimi-kirra. Yangka nyanungu yanjilypiri, nyangujukulu yalkirirla, yangka kujalu nyurru-wiyi nyangu kakarra-purda yalkirirla. Kamparru yanu-jana yanjilypiriji yalkirirlaju. Yali-jangkaju jupu-karrija yuwarlirla kankarlarni kujalpa kurdu wita ngunaja. ¹⁰ Ngulalu nyangu pinangkalpa-paturlu yanjilypiri, wardinyi-jarrija-nyayirnilirla. ¹¹ Yukajarnili yuwarli-kirraju, manu nyangulu kurdu wirriya ngula ngati-nyanurlu Miirirlilpa mardarnu. Ngula-jangkaju, kamparrulurla parntarrinjunu kurduku, manu pulka-pungulurla. Lakarn-manulkulu yakujuju, yungulkulurla kawurlu manu marntapiya ngurrju-nyayirni parntirrparrirpa,* manu mirtijinirlangu jara-piya† Ngula-jangkaju, yarnkajarralkulu. ¹² Ngula-jangkaju, pinangkalpa-patu kujalpalu jarda ngunaja, nyangulu Kaatu jukurrparla. Wangkaja-jana, “Kulalurla pina-yanta Yarurduku. Pina-yantalu nyurrurla-nyangu nguru-kurra yirdiyi-kari-wana.” Junga-juku, yimi-ngarrirninja-wangu Yarurduku wurdungujukulu pardijarra.

Jijaji-kirlangu kirda-nyanurlu manu ngati-nyanurlu-pala kangu Yijipi-kirra Yarurdu-kujaku

¹³ Ngula-jangkaju yangka-patu pinangkalpa-patu yarnkajarralu Jurujulumu-ngurluju mungangka jurrkunga-juku. Yangka marramarra yanurnurla Jajupukuju jukurrparla, manu wangkajarla nyanungukuju, “Pardiya, kangka-palangu nyuntu-nyangu kurdu wirriya manu nyanungu-nyangu ngati-nyanu, jirrnganja-palangu yanta Yijipi-kirra. Yarurdurlu kapurla warru nyanyi kurdukuju pakarninjakungarnti. Ngula-kujakunyalu wurulypa yanta. Nyinayalu Yijipirla tarnnga-juku. Ngaka-yijala kapurnangu wangka pina-yaninjaku nyuntu-nyangu nguru-kurraju.”

¹⁴ Ngula-jangkaju, Jajupuju pardija jarda-jangkaju manu munga jurrkunga-juku, pardijarralpa Pijilimi-ngirli kurdu wirriya wita-kurlu manu nyanungu-nyangu ngati-nyanu-kurlu jungarni-juku Yijipi-kirra. ¹⁵ Jajupujulpa nyinaja Yijipirla kurdu Jijaji-kirli manu nyanungu-nyangu ngati-nyanu-kurlu. Wurra-jukulpa nyinaja Yijipirla, murnma-juku pina-yaninja-wangu. Murnma-jukulpalu nyinaja, pardarnulpalurla

* 2:6 Micah 5.2 * 2:11 frankincense † 2:11 myrrh

Kingi Yarurduku kaji palimi. Yangka-juku jurru-juku yimi junga kujarla yangka Kaaturlu milki-yirrarnu jarukungarduyuku jintaku nyurru-wiyi, ngulaju yirrarnu Payipulurlalku:

“Wapirra Kaaturlu yajarnunjunurra Kaja-nyanuju nguru-ngurluju Yijipi-ngirli.”*

Yarurdu-kurlangurlu warrmarla-paturlu, pakarnulu-jana kurdu wirriyawirriya

¹⁶ Junga-juku, Yarurdujulpa wurra-jukulpa-jana nyinaja yali-patuku pinangkalpa-patuku yungulurla pina-yanirni yimi-ngarrirninjaku yimi kurdu-kurlu. Lawa, kulalurla pina-yanurnu nyanungukuju. Milya-pungulku kujalu yimirr-yungu. Milya-pungu yangkaju yanjilypiriji kuja nyurru-wiyi palka-jarrija yulyurru-jarra jirrama-warnurla. Ngula-jangkaju-jana kulu-jarrija-nyayirni. Ngula-warnunya-jana wangkaja nyanungu-nyangu-patuku warrmarla-patukuju yungulu-jana yani Pijilimi-kirra muku pakarninjaku kurdukurduku wirriyawirriyaku ngurungka Pijilimir-lakuju. ¹⁷⁻¹⁸ Nyampuju jurru-juku yimi ngularla Kaatu wangkaja jarukungarduyuku Jirimayaku. Nyampuju Jirimayarlu yirrarnu:

“Ngajulurlurna-jana purda-nyangu yapa yulanja-kurra ngula kalu yulami kiringka Raamarla. Karnta yirdiji Rajulu ngula ngamardi-puka-jarrija, kurdu panu-jana wajawaja-manu. Yulajalkulpa-jana. Kulalu nganangku yulalyi-mardakarla.” *
Ngulanya Jirimayarluju yirrarnu.

Jajupu manu Miiri-pala pina-yanu Yijirali-kirra Jijaji-kirli

¹⁹ Junga-juku, ngula Yarurduju palija, kaja-nyanulkulparla marlaja nyinaja kingi yirdiji Yakilaja. Ngula-jangkaju, Kaaturlu-nyanu yilyaja nyanungu-nyangu maramarra Jajupuku, ngula nyangu yaninjarni-kirra nyanungu-kurra jukurrparla. ²⁰ Marramarrarla wangkaja Jajupukuju, “Karrinja-pardiya, kangka-palangu kurdu wirriya manu nyanungu-nyangu ngati-nyanu, pina-kangka-palangu Yijirali-kirra. Yarurduju nyurru palija. Kulalpa nganangkulku pungkarla kurduju.”

²¹ Junga-juku, Jajupuju pardija jarda-ngurluju, ngulaju-palangu yakarra-manu kurdu wirriya manu nyanungu-nyangu ngati-nyanu. Yarnkajarralkulu Yijirali-kirra. ²² Kulkurru-juku Yijiralikingarntiji yukanjakungarntiji, yimili purda-nyangu Yakilajakurlu ngulalpa kingilki nyinaja ngurungkaju Jurdiyarla. Ngula-kujaku, Jajupujulpa lanilki nyinaja pina-yaninjaku nguru-kurra Jurdiya-kurraju. Yali jukurrpa-karirla marramarrarla wangkaja Jajupukuju kula yaninjaku Jurdiya-kurra. Junga-juku, Jajupuju yanulku nyanungu-nyangu kurdu-kurlu manu kurdu-kurlangu ngati-nyanukurlu yali-wana-juku Jurdiya-wanarla ngurungkaju yatijarra-juku nguru-karikiji Kaliliyiki. ²³ Jirranganja-yanu-palangu yali-kirra kirri-kirra yirdiji Najariti, manu yalirla-juku-palangu jirranganja nyinaja. Yaliji yangka jurru-juku yimi Najariti-kirli ngula-jana Kaatu wangkaja nyurru-wiyi nyanungu-nyanguku jarukungarduyupatuku. Nyampujulu wangka Payipurlarla:

“Panu yapangku kapulu ngarrirni yali kurduju ‘Najariti-wardingki’.

3

Nyampunya Jaanu Papitaji-kirli kuja kala-jana wangkaja yapa-patukuju

Mark 1.1-8, Luke 3.1-18, John 1.19-28

¹ Yulyurru panu-jangka kujalparla Jijajiji rdirri-yungu warru yimi-ngarrirninjaku, wati jinta-kari yirdiji Jaanu Papitaji yanurnu yarluylaru nguru-ngurlu Jurdiya-ngurlu. Rdirri-yungu yirri-puranjaku yapakuju nyampu, ² “Jalangu kangalpa kutulku yanirni Kaatuju ngalipakuju yungu-ngalpa Warlalja-Wirilki jirranganja nyina. Kujarlanya, pina-yaninjarlalu yalala-yirraKaatu maju-jangka.”

* 2:15 Nyangka Hosea 11.1 * 2:17-18 Nyangka Jeremiah 31.15

³ Jaanu Papitajiji ngulaju yangka jurruku-juku kuja jarukungarduyurlu Yijayarlu yirrarnu nyurru-wiyi Payipulurla. Kuja yirrarnu Yijayarlu:

“Purda-nyangkajulu! Yapa-ka warru purla manangkarrarla, ngulaju kuja-ka purlami,
 ‘Warlalja-Wiri kuja kangalpa nyina ngalipaku, ngulaju kapu yanirni. Ngulakuju
 yirdiyilirla jungarni-manta yungu yanirni rarralyparla!’ ”*

Kujanya Yijayarluju yirrarnu.

⁴ Yangka Jaanurlu, kala jinajina-piya mardarnu yumurru-kurlu kawartawara-kurlangu manu ngalyipi-piya wiri wartirli-wana puluku-kurlangu pinti kuja kala-nyanu warurnu. Manu kala ngarnu ngarlu manu jintilyka. ⁵ Yapa panulpalu yanurnu purda-nyanjaku Jaanu kujalpa wangkaja. Yanurnulpalurla wurnturungurlu Jurujulumu-ngurlu manu nguru-kari nguru-kari Jurdiya-wana-ngurlu manu Jurdunu yulpayi-wana-ngurlu. ⁶ Ngulalpalurla Jaanukuju wangkaja, “Kurnta-jarri karnalu-nyanu maju panu, manu mari-jarri karnalu-nyanu yungurnalu yalala-yirrarni Kaatu.” Ngula-jangka, ngapangkalku-jana papitaji-manu karru wiringka yirdingaku Jurdunurla.

⁷ Yali-jangka, Juwu-patu wiriwiri jirrama-jangka turnu-warnu-jarra-jangka yangka Paraji-patu manu Jatiyuji-patu,* yanulu karru Jurdunu-kurra ngulalpa-jana Jaanurlu papitaji-manu yapa. Jaanurlu nyangu-jana yaninjarni-kirra, wangkaja-jana kulu-nyayirni, “Nyurrurlajunkulu panu-juku ngulaju warna-piya maju-wati yimirryinja-panu! Nyurrurlarluju kankulu rampal-manngu-nyanyi kuja kankulu nganta ngurrju nganta nyina yungurna-nyarra nganta papitaji-mani, lawa. Jalangu-karrikarri Kaaturluju kapu-jana juwa-kijirninjarla yilyami yapa kuja kalu warntarla nyina. Kajinkili warntarla-juku nyina, kapu-nyarra nyurrurlarlangu yilyami tarnngajuku. ⁸ Kajinkili ngampurra ngajuku nyina papitaji-maninjaku nyurrurlaku, ngulakungarntirlijili pina-yaninjarla yalala-yirraka Kaatu, manulurla jungarnilki nyinaya! ⁹ Kulalu-nyanu ngarrika Yipuruyamu-kurlangu kurdukurdu nganta nyurrurla. Yijardu-wangu kujaju. Ngaju yungurna-nyarra nyampu wangka: Kajinkili warntarlarluju nyina, kapu Kaaturlu pirli warru mani, warru maninjarla kapu-nyanu ngurrju-mani kurdukurdu panu-nyayirni Yipuruyamu-kurlangu nyanunguku nyampurra-jangkaku pirli wita-jangkaku. Kujaju junga. Kajinkili maju-juku warrarda nyinami, kapu-nyarra yilyami nyurrurlaju tarnngajuku. ¹⁰ Yuwayi, jalangunya, Kaatuju-ka jungarnijungarni-jarrimi yungu-jana yangka yilyami yapa nyanungu-ngurlujuku tarnngajuku, yangka kuja kalu majumaju-juku nyinami. Kula-ngantalurla jungarni nyinayarla nyanunguku, kala lawa. Yalirra yapaju ngulaju watiya-piya kuja-ka mangarri maju-kurlu karrimi. Watiya majumaju ngulaju kuja-piyaju kapulu yapangkaju pajirninjarla kijirni warlu-kurra. Kuja-kujakuju, nyinayalurla jungarnijuku Kaatukuju!

¹¹ “Jinta-kari-ka yanirni nyampu-kurraju. Nyanunguju wiri-nyayirni ngaju-piyawangu. Nyiya-jangka mayiji milarnu yungurnarla nyanunguku warrki-jarrimi? Ngaju karna-nyarra julyurl-yirrarninjarla papitaji-mani ngapangka kujankulu pina-yaninjarla yalala-yirrarnu Kaatu. Kala Mijaya kaji yanirni yangka Kaatu-kurlangu Milarninja-warnu, ngalya-karikiji kapu-nyarra kurru-pinyi Pirlirra Kaatu-kurlangu nyurrurlakuju. Ngalya-kariki kapu-nyarra julyurlkijinirra warlu wiri-kirra. ¹² Kaji yanirni nyanungu, ngulaju yangka-piya yapanku kuja-ka ngurlu kipirninjarla kirlka-mani. Kuja-ka yapanku kipirni ngurlu parraja-kurlurlu, ngurlu ngurrju ngulaju-ka mardarni ngarninjakungarntirli. Kala walya manu marna, ngulaju-ka

* 3:3 Nyangka Isaiah 40.3

* 3:7 Juwu-paturlu wiriwirli, ngalya-karirli kalalu-nyanu yirdi-pajurnu Paraji-patu, ngalya-karirli kalalu-nyanu yirdi-pajurnu Jatiyuji-patu.

kijirni warlu-kurra. Kuja-piya yali Kaatu-kurlangu kaji yanirni, ngulangkuju kapu-jana yirrarni yapaju yurruju-jarrarla ngurrju-patu maju-patu. Ngurrju-patu kapu-jana mampungku mardarni. Kala maju-patuju kapu-jana kijirni tarnnga-juku.” Nyampunya Jaanu Papitaji kala-jana wangkaja yapa-patukuju.

*Jaanelu julyurl-yirrarninjarla papitaji-manu Jijaji
Mark 1.9-11, Luke 3.21-22*

¹³ Ngula-jangkaju, ngaka-karilki Jijaji yanurnulku nguru-ngurlu Kaliliyi-ngirli karru Jurdunu-kurra. Yali jurrkungka-juku ngulalpa-jana Jaanelu papitaji-manu yapa. Jijajirli payurnu Jaanu yungu-ngarra papitaji-mani, lawa. Jaanujulpa nyinaja kurnta-nyayirni. ¹⁴ Ngulaju puta wurra-manu Jijaji, wangkajalkurla, “Kularna nyuntu-piya-japa ngurrju. Nyuntujunpa wiri-nyayirni ngaju-piya-wangu. Nyiyakulkunpaju yanurnu ngajuku papitaji-maninjaku nyuntuju? Nyuntulurlulpanpaju papitajimantarla-wiyi ngajuju.”

¹⁵ Jijajirli janku-manu Jaanu, “Kaatu kaju wangka ngajuku yungurna purami nyanungu-nyangu kurruwarri jungarnirli. Kujanyarnangku yanurnu yungunpaju papitaji-mani.” Ngula-jangkaju, Jaanu ngungkur-nyinajarla papitaji-maninjaku Jijajikiji. ¹⁶ Nguru-yirrarnurla Jijajikiji karru Jurdunu-kurra, manu papitaji-manu yalirla. Ngula Jijaji yanurnu ngapa-ngurlu pirntinyarra-kurra, yalkirijirla raa-parnkaja kankarlarraju. Yalkiri kuja raa-parnkaja, ngulangkuju nyangu Pirlirra Kaatu-kurlangu jurlpu-piya kurlukuku-piya. Ngulaju yanurnu, pirri-manurla Jijajiki. ¹⁷ Ngula-jangkaju, linpa purda-nyangu wangkanja-kurralku kankarlarra-jangka yalkiri-jangka, kujarla wangkaja nyanunguku Jijajiki, “Nyuntujunpa ngaju-nyangu Kaja-nyanu marulu. Nyuntulurlunya kanpaju miyaluju raa-pinyi.”*

4

*Jijaji puta karlirr-kangu Juju Ngawungku Kaatu-kujaku
Mark 1.12-13, Luke 4.1-13*

¹ Yali-jangkaju, Kaatu-kurlangurlu Pirlirraparu kangu Jijaji jilja-kurra. Yalirla yungu nganta Juju Ngawungku karlirr-mardakarla Kaatu-kujaku. ² Jijajirli kula nyiya ngarnu 40-pala parraku manu 40-pala mungaku, manu yali-jangkaju nyanungujulpa nyinaja yarnunjuku-nyayirni. ³ Ngula-jangkaju, Juju Ngawurla yanurnu yungu nganta karlirr-mardakarla Kaatu-ngurlu, wangkajalkurla Jijajikiji, “Kuja kanpa nyuntuju Kaatu-kurlangu nganta Ngalapi-nyanu nyina, wangkaya-jana nyampurraku payarrpaku, ngurrju-manta-jana mangarri-kirra yungunpa ngarni.”

⁴ Jijajirla wangkaja Juju Ngawuku, “Payipulu kanganpa kuja wangka, ‘Kajilpa nganangku-puka mangarri-mipa nganjarla, kulalparla jirrnganja nyinayarla tarnnga Kaatukuju, lawa. Ngulakungarntirliji yungulpa purda-nyangkarla Kaatuju nyarrpa kajirla wangkami.’”*

⁵ Yali-jangkarluju Juju Ngawungku kangu Jijajiji kirri-kirra tarruku-kurraju Jurujulumu-kurra. Ngula kangu Jijajiji kankarlarni-nyayirni Yuwarli Maralypirla Juwu-kurlangurla manu ngulangka karrinja-yirrarnu. ⁶ Ngula-warnuju, Juju Ngawujurla wangkaja Jijajikiji, “Kuja kanpa nyuntuju Kaatu-kurlangu Ngalapi-nyanu nganta nyina, jurl-pungka Yuwarli Maralypi-ngirli nyampu-ngurluju kaninjarra-kurra walya-kurra. Nyampunya-ka wangka Payipulurlaju:

‘Kaatu-jana wangkaja nyanungu-nyanguku marramarra-patuku jina-mardarninjaku nyuntuku.

* 3:17 Nyangka Matthew 17.5, 1 Peter 1.17

* 4:4 Nyangka Deuteronomy 8.3

Kajinpa jurl-pinyi kankarlarra-ngurlu, kapungkulu rdarri-mardarni nyuntuju nyanungu-nyangu rdakangka, kalakanpa marda rdilykirdilyki-wanti jamana pirlingkaju.*

Junga-juku, nyuntuju jurl-pungka nyampu-ngurlu Yuwarli Maralypi-ngirli!”

⁷ Ngula-jangkaju, Jijajijirla wangkaja nyanunguku, “Lawa, kularna jurl-pinyi kankarlarra-ngurlu! Payipuluju-ka nyampunya wangka nganimpaku:

‘Kula jiliwirrirlu payika Kaatu nyiyarlanguku, kalakangku kulu-jarrimilki!’*

Ngula-jangkanya kulalparna jurl-pungkarla ngajulurluju nyampu-ngurlu kankarlarra-ngurlu!”

⁸ Ngula-jangkaju, yarujurlu-juku Juju Ngawungkuju kangu Jijajiji pirli wararra-kurra kankarlarra-nyayirni, manurla milki-yirrarnu nyiyarningkijarra ngurrju-nyayirni ngurrara-kari ngurrara-karirla walya nyampurla nguru-kari nguru-kari.

⁹ Ngula-jangka wangkajarla Jijajiki, “Kajinpaju parntarrinjarla pulka-pinyi ngajuku, kapurnangku milarni yungunpa wiri-nyayirni nyina nyampurraku ngurraraku, manu kapurnangku yinyi nyiyarningkijarra.”

¹⁰ Jijajirliji jangku-manu nyanunguju, “Juju Ngawu, yantarra ngaju-kujaku! Payipuluju kanganpa nyampunya wangka nganimpakuju:

‘Yapangkujulpalurla parntarrinjarla pulka-pungkarla nyanunguku-juku Kaatu-mipaku Warlalja-Wiriki. Nganimparlulparnalurla warrki-jarriyarla jintaku nyanunguku.’**

¹¹ Yali-jangkarluju Juju Ngawungku yampijalku Jijajiji, manu pardijarralku. Ngakarilki marramarra-patulurla yanurnu Jijajiki jina-mardarninjaku.

Jijajirli-jana yimi-ngarrurnu Kaatu-kurlangu yapaku Kaliliyirla

Mark 1.14-15, Luke 4.14-15

¹² Ngula-jangkaju, Jijajirliji yimi purda-nyangu ngulalu yurrkunya-paturlu Jaanu Papitaji yirrarnu rdakungka. Ngula pina-yanu nguru Kaliliyi-kirra. ¹³ Kirri-kirra Najariti-kirra-wiyi yanu, kula yalirlaju jupu-karrija. Jijajingi-yanurra kirri-kirra yirdi-kirraju Kapurniya-kurra kujalpa karrija kutu-juku mangkuru Kaliliyirla, ngulangkanyalpa nyinaja. Yali kirri Kapurniya ngulajulpa karrija nguru-jarrarla yirdi-jarrarla Jupulunurla manu Napatalirla. ¹⁴ Nyampuju jurrku-juku jaru ngula Yijayarlu nyurru-wiyi yirrarnu Payipulurla. Nyanungurluju yirrarnu nyampu jaruju nguru-jarra-kurlu:

¹⁵ “Nguru-jarra Jupulunu manu Napatali, parntarrimi kapala karru Jurdunu-ngurlu Mirditirini-kirra ngapa wiri-kirra. Nguru Kaliliyirlanguju-ka karrimi nguru jintangka-juku. Yalirlaju kalu nyina Juwu-wangu-patu yapa-patu.

¹⁶ Nyampurra yapa, nyina kalu mungangka-juku, Kaatuju kula kalu mangunyanyi. Ngaka-pardu-karirlaju kapulu jarra wiri-jarlu nyanyi. Ngurungka yalirla kuja kalu nyina ngulaju munga-nyayirnila, kula-nganta rdaku-piyarla.

Ngakaju, mungalyurru-karirla kapu-jana jarra-jarrimilki.”*

Nyampuju jaru kuja Yijayarlu yirrarnu Payipulurla.

¹⁷ Ngula-jangkaju, Jijajilpa warru yanu nguru yalirla-juku wangkanja-karra yapakuju, “Jalangu kanyarra kutulku yanirni Kaatuju nyurrurlakuju yungu-nyarra Warlalja-Wirilki jirranganja nyina. Kujarlaju, pina-yaninjarlalu yalala-yirraka Kaatu maju-wangurlu!”

Jijajirli-jana milarnu wati-patu yawukungarduyu-patu murntu-pala yungulu purami

Mark 1.16-20, Luke 5.1-11

* 4:6 Nyangka Psalm 91.11-12

* 4:7 Nyangka Deuteronomy 6.16

* 4:10 Nyangka Deuteronomy 6.13

* 4:16 Nyangka Isaiah 9.1-2

¹⁸ Ngaka-pardu-karirlalku, Jijajilpa wapanja-yanu pirntinyarra mangkuru Kaliliyi-wana. Ngula-palangu rdipija Jimaniki manu nyanungukupurdangka kukurnu-nyanuku Yanturuku kuja kala-pala warrki-jarrija yawukungarduyu-jarra. Ngulalpa-palarla kujurnu yakuju-piya wiri-jarlu rdarri-mardarninjaku yawuku. Jimani yirdikari ngulaju Piita. ¹⁹ Jijajiji-palangu wangkaja, “Purayaju-pala! Yangka kuja kalanpala yawu manu, ngula-piya-yijala kapurnangkupala pinarri-mani yungunpala-jana yapa yajarninjarla turnu-mani Kaatukulku.” ²⁰ Junga-juku, yampinja-yanu-pala yakuju-piyaju ngulangka-juku. Yampinjarla Jijajilki-pala puraja.

²¹ Ngula-jangkaju, yaninja-yanulpalu pirntinyarra mangkuru-wana, ngulajulu-palangu rdipija wurnturu-wangu-juku Jamajiki manu kukurnu-nyanuku yirdiki Jaanuku. Ngulajulpa-palarla jirranganja warrki-jarrija nyanungu-jarrakupalanguku kirda-nyanuku yirdiki Jipitiki. Ngulaju pawurturlalpalu yakuju-piya larra pina panturnu. Kuja-palangu parlu-pungu Jamaji manu Jaanu, ngulakuju-palangu waa-manu, “Ngajuju-pala puraya!” ²² Junga-juku, yampija-pala kirda-nyanu yalumpurla-juku pawurturla-juku. Yampinjarla Jijajilki-pala puraja.

Jijajirli-jana yapa-patuku yimi-ngarrurnu manu parlpuru-manu-jana

Mark 3.7-12, Luke 6.17-19

²³ Ngula-jangkaju, Jijajilpa warru yanu nguru Kaliliyi-wana. Nyanungurlu yapalpa-jana jungarni-manu jaaji-kari jaaji-karirla Juwu-kurlangurla, manu-jana Yimi Ngurrju yimi-ngarrurnu Kaatu-kurlu kuja kangalpa Warlalja-Wiri nyina yapaku. Ngulalpa-jana yapaju murrumurru nyangu, ngulajulpa-jana parlpuru-manunjunu.

²⁴ Nyiya-jangkalpalu-jana yapaju murrumurruju kangurnu? Yimiji Jijaji-kirli warru yanu nguru-wana Jiriya-wana. Yapajulpalu-jana murrumurru nyiyarningkijarrakurlu kangurnu. Yapa-karijilpalu murrumurru maju-nyayirni-kirli nyinaja. Yapa-karirlilpalu juju ngawungawu palkangka kaninjarni mardarnu. Yapa-karilpalu wantinjarla ngunaja yurirrinja-wangu lalka. Yapa-karijilpalu rdalji-jarrija. Jijajirli-jana muku parlpuru-manu. ²⁵ Yapangku panungku purdangirli purajalpalu Jijaji. Yanurnulu Kaliliyi-ngirli Kirri Karlarla-pala-ngurlu, Jurujulumu-ngurlu, nguru-kari Jurdiya-ngurlu, manu nguru-kari-ngirli kakarrara nguru-kari kujalpa ngunaja karru Jurdunurla murrarninginti. Mukulu yanurnu puranjaku Jijajiki.

5

Yapa ngula kalurla jungarni nyina Kaatuku, ngulaju karla marlaja nyina wardinyi-nyayirni

Luke 6.20-23

¹ Ngula-jana nyangu Jijajirli yapa panu-jarlu yaninjarni-kirra nyanungu-kurra, ngulaju-jana yampija purdangirli. Ngula-jangkaju warrkarnu pirli-kirralku, ngulangaju nyinajalkulpa. Ngula-jangkaju, nyanungu-nyangu kurdungurlu-patu yaninjarla wungulkulpalurla jirranganja nyinaja. ² Ngulangaju, Jijajirli yungu-jana pinarri-manu nyiyarningkijarraku Kaatu-kurlu, kuja-jana wangkaja:

³ “Kaatu-ka Warlalja-Wiri nyina nyiyarningkijarraku. Yapa ngana-puka kuja karla wala nyina Kaatu-mipaku, ngulakuju karla marlaja nyina wardinyi-nyayirni tarnnga-juku.

⁴ Yapa ngana-puka kuja-ka mari yulami, ngulaju ngula-juku. Kaatuku karla marlaja nyina wardinyi-nyayirni tarnnga-juku. Ngulaju Kaaturlu kapu yulalyi-mardarni.

⁵ Yapa ngana-puka kuja-ka rampaku nganta nyina kurrurru-karrinja-wangu, ngulaju Kaatuku karla marlaja nyina wardinyi-nyayirni tarnnga-juku! Kajirli wala nyina Kaatu-mipaku, ngulakuju kapurla yinyi nyiyarningkijarra kuja-jana nyurru-wiyi jangu-pungu.

- ⁶ Yapa ngana-puka kuja-ka ngampurrpa-nyayirni nyina Kaatuku jungarni nyinanjaku, nyarrparlangu kajirla wangka, ngulaju ngurrju-nyayirni. Kaatuku karla marlaja nyina wardinyi-nyayirni tarnnga-juku!
- ⁷ Yapa ngana-puka kuja kajana mari-jarrinjarla ngurrju nyina yapa ngalya-kariki yangka kuja kalu nyinami murrumurru marda, marlajarra marda nyiyarningkijarra-wangu, ngulaju ngurrju-nyayirni. Kaatuju karla mari-jarrimi-yijala. Ngulaku karla marlaja nyina wardinyi-nyayirni tarnnga-juku!
- ⁸ Yapa ngana-puka kuja-ka ngampurrpa-nyayirni nyina Kaatu-mipaku warrki-jarrinjaku, ngulaju ngurrju-nyayirni. Kaatuku karla marlaja nyina wardinyi-nyayirni tarnnga-juku. Kapu ngaka Kaatuju nyanyi.
- ⁹ Yapangku kuja kajana warla-pajirni yapa ngalya-kari kulungka yungulu ngurrjulku nyina jintangkalku, ngulaju ngurrju-nyayirni. Kaatuku karla marlaja nyina wardinyi-nyayirni tarnnga-juku, ngulaju kapu kurdu nyanungu-nyangu-pajirni.
- ¹⁰ Yapa kuja-ka nyina jungarni Kaatu-kurlangu, ngulakuju kajilpalurla yapa ngalya-kari yaninjarla nyurunyuru-jarriyarla, ngulaju ngula-juku. Kaatuju-ka Warlalja-Wiri-jiki nyina nyiyarningkijarraku. Kuja karla yapa yali wala nyina Kaatu-mipaku, ngulaju karla warlalja nyina. Kapurla marlaja nyina wardinyi-nyayirni tarnnga-juku.
- ¹¹ “Yuwayi, ngula kankulu jungarni nyinami kurdungurlu ngaju-nyangu, ngulaju yapangku panu-karirli kajikalunya marda yangka jikarr-pajirni. Kajikalunya marda pakarni. Warlkangku marda kajikalunya nyurrurla yimi-ngarrirni warru. Ngulaju ngula-juku. Kaatuku kapunkulurla marlaja nyina wardinyi-nyayirni tarnnga-juku. ¹² Nyinayajukulu wardinyi-nyayirni! Manngu-nyangkalu nyampu! Kaatu-kurlangu jarukungarduyu nyurru-wiyi kuja kalalurla marlaja wangkaja, ngularakaju kalalu-jana yapaju nyurunyuru-jarrija-yijala. Ngula-piya-yijala kalu-nyarra nyurunyuru-jarrimi jalanguju. Ngulaju ngula-juku. Ngaka-kari kajinkili nyina yangka nguru-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangurla, ngulaju kapu-nyarra warntarri-nyayirni-wangu yinyi ngurrju-nyayirni. Ngulakungarntiji, wardinyili nyinaya nyurunyuru-puruju.”

Jijajirli-jana pinarri-manu nyanungu-nyangu kurdungurlu-patu yungulu nyina ngurrju jarlti-piya manu jarra-piya

Mark 9.50, Luke 14.34-35

¹³ Wangkaja-jana kuja, “Yungurna-nyarra yimi wita wangka jarlti-kirli yangka kuja karliparla winjirni kuyuku. Jarltiji ngurrju-jala kuyuku pajarninjaku. Kajilpa jarltiji maju-jarriyarla manu linpa-wangu-jarriyarla, ngulaju majulku. Kulalpa nganangku linpaju pina pirrjirdi-mantarla yangkaju jarlti. Kajilpa jarltiji linpa-wangu-jarriyarla, ngula-jangka yapangku kalu kijirni yirdiyi-kirra ngulangka yungulu katirni. Nyampurla ngurungka, nyurrurla yungunkulu-jana ngurrju nyinami jarlti-piya yapa ngalya-kariki yungulu nyinami jungarni nyurrurla-piya-yijala majungka-jarrinja-wangu.

¹⁴ “Nyurrurlarluju yapangku kankulu jarra-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu mardarni kaninjarni. Ngula-kurlurlu yungunkulu-jana milki-yirrarni Kaatuju yapa ngalya-kariki. Nyurrurlajunkulu yuwarli-piya yangka kuja-ka jarra-kurlu parntarrinja-yani pirlingka kankarlarni, kulalpa nganangku palu-pungkarla. Ngula-piya-yijala yungunkulu jarra-nyayirni-wangu-kurlu nyina jungarni tarnnga-juku yungulu-nyarra nyanyi panungku yapangku. ¹⁵ Jarra, kuja kankulu rdulinyi mungangka, kulalpa nganangku-puka wuruly-yirrakarla kanunjumparra parrajarlaju manu pangkingkaju ngunanja-kurlangurlaju, lawa. Yarlungka kankulu yirrarni yapaku yungulu nyanyi. ¹⁶ Ngula-piya-yijala jarra-nyayirni-wangu-kurlu nyinayalu

ngurrju yungunkulu-jana Kaatu milki-yirrarni yapaku panuku. Wuruly-mardarninja-wangurlu milki-yirrakalu-jana mirilmiril-karrinja-karrarlu. Ngula-warnuju kajili-nyarra nyanyi jungarni nyinanja-kurra, ngulaju kapulu-nyarrarla pulka-pinyi Wapir-rakulku ngula-ka nyinami nguru-nyayirni-wangu kankarlarra.”

Jijajirli-jana pinarri-manu Mujuju-kurlangu kuruwarriki

¹⁷ Wangkajalpa-jana kuja, “Kulalu rampal-manngu-nyangka Mujuju-kurlangu kuruwarri, jalanguju-ka karrimi yangka-juku wiri-nyayirni-juku nyurru-warnu ngularla Kaaturlu yungu Mujujuku. Manu jaru ngula-jana Kaaturlu yungu jarukungarduyupatuku, jalanguju wiri-nyayirni-ka karrimi-juku tarnnga-juku. Kularna yanurnu kuruwarriki manu jaruku jurnta kijirninjaku, lawa. Ngarirna yanurnu kuruwarriki pinarri-maninjaku yungunkulu milya-pinyi-nyayirni jungangku. ¹⁸ Ngajulu karna-nyarra yimi-ngarrirni junga-nyayirni Mujuju-kurlangu kuruwarri. Ngaka-kari nguru nyampu manu yalkiri kapu-pala yawu-pardi. Ngula-wangurla-wiyiji kulalpa nganangku mirrikarla witarlangu kuruwarri Mujuju-kurlangu. Kajirna warrki muku lawa-mani nyampurla walyangka, ngulaju Mujuju-kurlangu kuruwarri kapu yawu-pardimilki. ¹⁹ Ngulaju junga. Nganangku-puka ngula-ka jawirri purda-nyanyi witarlangu Mujuju-kurlangu kuruwarri puranja-wangurlu, jawirri purda-nyanja-warnurlu kajilpa-jana yapa-patu-kariki pinarri-mantarla nyanungu-piyaku nyinanjaku, ngulaju maju. Ngaka-kari Kaatu-kurlangurla nguru-nyayirni-wangurla, ngulaju kulalu yapa ngalya-karirli wiri-pajirni, lawa. Nganangku-puka yapangku kaji purami Mujuju-kurlangu kuruwarri ngurrjungku, puranja-warnurlu kajilpa-jana yapa-patu-kariki jungangku pinarri-mantarla nyanungu-piyaku nyinanjaku, ngulaju ngurrju. Ngaka-kari Kaatu-kurlangurla nguru-nyayirni-wangurla, yapa ngalya-karirli kapulu wiri-pajirni nyanunguju. ²⁰ Purda-nyangkajulu! Jungarnilirla nyinaya Kaatuku! Kulalu kuruwarrikingarduyupatu-piya manu Paraji-patu-piya nyinaya ngula kalu jungarnirli nganta kuruwarri purami Mujuju-kurlangu ngularla Kaaturlu yungu nyurru-wiyi. Kajilpankulu rampal-yantarla nyanungurra-piya, ngulaju kulankulu yukamirra Kaatu-kurlangu-kurra nguru-nyayirni-wangu-kurra kuja kajana Warlalja-Wiri-jiki nyina.”

Jijajirli-jana pinarri-manu nyanungu-nyangu kurdungurlu-patu yungulu nyina kulu-wangu.

²¹ Wangkaja-jana kuja, “Nyurrurlarlu kankulu milya-pinyi Mujuju-kurlangu kuruwarri ngula-jana pinarri-manu yapa nyurnunyunu nyurru-wiyi. Kuja nganta-jana pinarri-manu: ‘Yampiyalu-nyanu tarnnga-kurra pakarninja-wangurlu!’* Kujarlangu nganta-jana pinarri-manu: ‘Jinta-karirli kajilpa pakakarla nyurnu-kurra yapa, ngulaju nyanungulku yungulu kanyi kuwurtu-kurra pakarninjakungarntirli.’ Kujanya-jana Mujujuju wangkaja. ²² Kala jalanguju, ngaju karna-nyarra pinarri-mani nyampu nyurrurla kuja kankulu Kaatu pura: Kajirla ngana-puka jinta-kariki pinja-wangu kulu-jarri puranjakungarduyukariyi-nyanuku, ngulaju Kaaturlu ngarra miimii-nyanyi. Kaji nganangku-puka pinja-wangurlu punku-pajirni jinta-kari puranjakungarduyukariyi-nyanuju, kangkalu Juwu-kurlangu-kurra kuwurtu-kurra Jurujulumu-kurra. Kaji nganangku-puka pinja-wangurlu ngurupa-pajirni kulungku jinta-kariji, ngulaju Kaaturlu yaliji yapa ngarra kijirni warlu wiri-kirra kuja-ka jankami tarnnga-juku.”

²³ Kujarlangu-jana wangkaja Jijajiji, “Mardanparla jintaku yapaku rdurrjurnu, ngulaju nyuntukuju marda kangku kulu-juku nyina muntuku-nyayirni. Ngula-puruju kajinpa ngampurra nyinami kuyu warntarriku purranjarla yinjaku Kaatuku Yuwarli Maralypirlaku, ngulakungarntirli yampiya kuyuju Yuwarli Maralypirla.

* 5:21 Nyangka Exodus 20.13

²⁴ Ngula-jangkaju, pinarla yanta yungunpa yalala-yirrarni yungunparla nyinami ngurrjulku kuja-jarra kuja-jarra. Ngula-jangkaju, pina-yanta Yuwarli Maralypi-kirra kuyu warntarri yungunparla purranjarla yinyi Kaatuku.”

²⁵ Kujarlangu-jana wangkaja Jijajiji, “Mardanparla kulu-jarrija jinta-kariki yapaku nyiya-jangka marda. Kalakangku kanyi marda kuwurtu-kurra, kajikangku yinyi kuwurtukungarduyuku wiriki. Ngula-jangka kalakangku kuwurtukungarduyurlu wiringki yinyi yurrkunu-kurra, ngulangkuju kalakangku yirrarni rdaku-kurra. Ngula-kujakuju, yarujurla pina-yanta kapanku yangkaku ngulanpa kulukukuluku-manu yungunpa yalala-yirrarni yungunparla nyinami ngurrjulku kuja-jarra kuja-jarra. ²⁶ Yalala-yirrarninja-wangurla, kalakangku kuwurtukungarduyurlu wiringki punku-pajirninjarla jinyijinyi-mani talaku wiriki yinjaku yangkaku ngulanpa kulukukuluku-manu. Kalakangku tala-wangurlaju rdaku-kurra kijirni. Tala-wangurlaju lawangka ngulaju marda kalakanpa tarnnga nyina rdakungka.”

Jijajirli-jana pinarri-manu nyanungu-nyangu kurdungurlu-patu yungulu nyinami ngurrju karnta-kari lirlki-nyanja-wangu.

²⁷ Wangkaja-jana kuja, “Nyurrurlarlu kankulu milya-pinyi Mujuju-kurlangu kuruarri yupukarra-kurlu: ‘Nyuntu kajilpanpa nyinayarla palka-kurlu yupukarra, kula kalykuru-jarriya yapa jinta-kari-kirli!’* Ngula kuruarriji ngurrju-juku. ²⁸ Kala jalangu, ngaju karna-nyarra pinarri-mani kuruarri-kari nyampu: Karnta-kari-kijaku waparlu nyinaya lirlki-nyanja-wangu manu manngu-nyanja-wangu! Kajilpanpa lirlki-nyangkarla manu marri-pungkarla, ngulaju kula-nganta kanpala palka nguna wungu nyumpala. ²⁹ Yuwayi, ngaka kajikanpa marda karnta-kari lirlki-nyanyi milpa-jarrarlu. Kuja-kujakuju-nyanu milpa-jarra wilypi-manta jurnta, kajikangku Kaaturlu kijirni milpa-jarra-kurlu-juku warlu wiri-kirra kuja-ka jankami tarnnga-juku. ³⁰ Ngaka kajikanpa marda majungka-jarrimi, kajikanpa marda nyiyarlangu purungku-mani rdaka-jarrarlu. Kuja-kujakuju-nyanu rdaka-jarra mururl-pajika jurnta, kajikangku Kaaturlu kijirni rdaka-jarra-kurlu-juku warlu wiri-kirra kuja-ka jankami tarnnga-juku. Kajilpangku Kaaturlu kijikarla nguru yali-kirra palka wanapi-jiki, ngulaju maju-nyayirni nyuntukuju. Kala kajinpa yukamirra Kaaturkurlangu-kurra nguru-nyayirni-wangu-kurra rdaka-jarra-wangu manu marda milpa-jarra-wangu, ngulaju ngula-juku. Kapunpa nyanungu-kurlu nyina tarnnga-juku.”

Jijajirli-jana pinarri-manu nyanungu-nyangu kurdungurlu-patu yungulu-jana mardarni kali-nyanu warlalja yampinja-wangurlu

Matthew 19.19, Mark 10.11-12, Luke 16.18

³¹ Kujarlangu-jana wangkaja Jijajiji, “Nyurrurlarlu kankulu milya-pinyi kuruarri Mujuju-kurlangu yupukarra-kurlu. Pinarri-manu nganta-jana nyampu: ‘Kaji watingki jintangku yilyamirra kali-nyanu nyanungu-nyangu, ngulakungarntirli pipa nganta yungulparla yungkarla yungu-pala-nyanu tarnnga-juku yampimilki. Pipa yinja-wangurlaju ngulaju kulalpa yilyayarla.’* Kujanya nganta-jana wangkaja Mujujuju. Ngula kuruarriji ngurrju-juku. ³² Kala jalangu, ngaju karna-nyarra pinarri-mani kuruarri-kari nyampu: Kajilpa wati-kirlangu karntaju warru kalykuru-jarriyarla wati-kari-kirli, ngula-jangka kajilpa kali-nyanurlu yampiyarla, ngulaju ngula-juku. Kala kajilpa karntaju kalykuru-wangu nyinayarla, kajilpa nyanungu-nyangurlu kali-nyanurlu yampiyarla, ngulaju kajika jinyijinyi-mani maju-kurrapinangu yaninjaku. Ngulaju maju-nyayirni. Nganangku-puka watingki kaji kanyi karnta yali ngula jinta-karirli yilyaja, ngulaju Kaaturju kula kapalangu ngungkurrnyina.”

* 5:27 Exodus 20.14 * 5:31 Nyangka Deuteronomy 24.1

Jijajirli-jana pinarri-manu nyanungu-nyangu kurdungurlu-patu yungulu-nyanu nyinami ngurrju yimirr-yinja-wangu

³³ Wangkaja-jana kuja, “Nyurrurlarlu kankulu milya-pinyi kuruwarri Mujuju-kurlangu kuja-jana pinarri-manu nyurnunyurnu nyurru-wiyi. Pinarri-manu nganta-jana nyampu: ‘Kajinparla wangkami Kaatuku yungunparla nganta yinyi warntarri nyiyarlangu, ngulajurla jungangku yungka yimirr-yinja-wangurlu!’ Kujanya nganta-jana wangkaja Mujuju. Ngula kuruwarriji ngurrju-juku. ³⁴ Kala jalangu, ngaju karna-nyarra pinarri-mani kuruwarri-kari nyampu: Kuja kanparla wangka yapa ngalya-kariki yungunparla nganta nyiyarlangu yinyi, jungangku yungkarla Kaatu yirdi-maninja-wangurlu. Yirdi nyanungu-nyangu ngulaju tarruku-nyayirni. Manu yinjakungarntirli, nguru-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu yampiya yirdi-maninja-wangurlu. Ngulangaku-ka Kaatu nyinami. ³⁵ Manu yinjakungarntirli, nguru nyampu yampiya yirdi-maninja-wangurlu. Nguru nyampuju Kaatu-kurlangu, kula nyuntu-nyangu. Manu yinjakungarntirli, kirri Jurujulumu yampiya yirdi-maninja-wangurlu. Ngulaju kirri Jurujulumu Kaatu-kurlangu Warlalja-Wiri-kirlangu. ³⁶ Manu yinjakungarntirli, jurru nyuntu-nyangu yampiya yirdi-maninja-wangurlu. Marnilpa maru kulalpanpa kurruly-yirrakarla layilayi-kirra. Manu marnilpa layilayi kulalpanpa kurruly-yirrakarla maru-kurra, lawa. ³⁷ Nyarra-jarriyarlalpanpa kajingki yapangku payirni nyiyarlangu? Kajilpanparla ngampurra nyinakarla yinjaku, ngulaju ngula-juku. Kuturla wangkaya nyampu-mipa, ‘Yuwayi ngurrju, kapurnangku ngaka yinyi.’ Kala kajilpanparla ngampurra-wangu nyinakarla yinjaku, ngulaju ngula-juku. Kuturla wangkaya nyampu-mipa, ‘Lawa, kularnangku yinyi.’ Kajilpanparla yirdi-kari yirdi-kari-kirlirli yimirr-yinjarla jangku-pungkarla, ngulaju kajikanparla yimi Juju Ngawu-kurlangu wangka. Kuja-kujakujulu-nyanu junga wangkaya.”

Jijajirli-jana pinarri-manu nyanungu-nyangu kurdungurlu-patu yungulu nyinami ngurrju yapa jinta-kariki pina-pakarninja-wangu

Luke 6.29-30

³⁸ Wangkaja-jana kuja, “Nyurrurlarlu kankulu milya-pinyi Mujuju-kurlangu kuruwarri. Pinarri-manu nganta-jana nyampu: ‘Nganangku-puka kajingki yapangku milpa rdirr-pakarni, nyanungulku rdirr-pakaka milpa-yijala! Nganangku kajingki kartirdi puyu-pakarni, nyanungulku ngula-piya-yijala puyu-pakaka!’* Ngulaju nganta Mujuju-kurlangu kuruwarri. ³⁹ Kala jalangu, ngaju karna-nyarra pinarri-mani kuruwarri-kari nyampu: Pina kunka-maninja-wangulu nyinaya! Nganangku-puka kajilpangku kujarlu rdakangku pakakarla lalyangku nyampu yangka wirliki jungarni-purdanji, ngulaju yampiya pina-pakarninja-wangurlu. Yungkarla jampupurdanjirlanguku yungungku pakarni wirliki. ⁴⁰ Nganangku-puka kajingki kuwurtukurra kanyi jaatiki puntarninjaku, ngulajurla yungka manu jurnarrparlangu. ⁴¹ Kajingki yurrkunyurlu jinyijinyi-mani nyanungu-nyangu jurnarpaku kanjaku kutuku marda jirrama kilamataku, ngulajurla kangka parrpada wurnturu-nyayirni marda murntu-palaku kilamataku. ⁴² Nganangku-puka kajingki warlkininjarla payirni nyiyaku, ngulajurla yungka wilji-wangurlu. Wurra-maninja-wangurlu kuturla yungka.”

Jijajirli-jana pinarri-manu nyanungu-nyangu kurdungurlu-patu yungulu-jana yulkami panuku yapaku kula warlalja-mipaku yulkanjaku

Luke 6.27-28,32-36

⁴³ Wangkaja-jana kuja, “Nyurrurlarlu kankulu milya-pinyi nyurnunyurnu-kurlangu kuruwarri kuja kalu-nyarra pinarri-mani-juku jalangurlu. Wangkami kanyarra kuja: ‘Yulkayalu-jana warlalja-mipaku. Yapa ngula kalu-nyarra nyurunyuru-jarri,

* 5:38 Nyangka Exodus 21.24, Leviticus 24.20, Deuteronomy 19.21

ngula-piya-yijalalu-jana nyurunyuru-jarriya.’* Kujanya kanyarra wangka kuruwarriji. ⁴⁴ Kala jalangu, ngaju karna-nyarra pinarri-mani kuruwarri-kari nyampu: Ngana-puka kajingki nyurunyuru-jarri, ngarirla kutu yulkaya. Nganangku-puka kajingki yapangku pakarni, ngulakujurlajinta Kaatuku wangkaya. ⁴⁵ Kajinkilijana yulkami yapaku ngula-piya, ngula-jangka Wapirrarlu kapu-nyarra kurdukurdu-pajirni nyanungu-nyangu yangka ngula-ka nyina nguru-nyayirni-wangurla kankarlarra. Wanta ngula karla marlaja pardimirni, ngula-ka yilyamirni Kaaturlu, kula ngurrju-mipaku yapaku, panuku-juku majumajurlanguku. Ngapa kuja-ka yilyamirni Kaaturlu, ngulaju ngalipaku jintawarlayiki, kula ngalipa-mipaku yangka kuja karli-parla jungarni nyina, panu-karirlanguku yangka kuja kalurla jurnta nyinami kuja-purda-kari. ⁴⁶ Kajilpankulu-jana yulkayarla yapa ngalya-kari-mipaku ngula kalu-nyarra yulkami-yijala, manngu-nyanyi mayi kankulu kapu-nyarra Kaaturlu ngurrju-pajirni ngulakuju? Lawa! Yangka yimir-yinja-panu tala puntarninjakungarduyupatu, ngularrarlanguju kalu-jana yulkami yapa ngalya-kariki warlalja puntuku. ⁴⁷ Kajilpankulu-jana wapirdi wangkayarla ngurrju nyurrurla-nyangu-mipaku puntuku, manngu-nyanyi mayi kankulu kapu-nyarra Kaaturlu ngurrju-pajirni ngulakuju? Lawa! Yapa ngalya-kari ngula kalu ngurrpa-juku nyina Kaatukuju milya-pinjawangu-juku, ngularrarlangu kalu-jana wapirdi-wangkami ngurrju nyanungurra-nyangu puntuku. Panu-kari-piya-wangu yungulpankulu-jana yulkayarla yapaku jintawarlayiki-jiki. ⁴⁸ Yuwayi, jungarnili nyinaya Wapirra Kaatu-piya ngula-ka nyinami kankarlarra nguru-nyayirni-wangurla. Kutulu-jana yulkaya panuku yapaku ngula-piya Kaatu-piya.”

6

Jijajirli-jana pinarri-manu nyanungu-nyangu kurdungurlu yungulu-jana yinyi warru yimirli yapaku marlajarra-watiki

¹ Wangkaja-jana, “Ngula kankulu-jana nyiyarlangu yinyi marlajarra-watiki, ngulajulu-jana yungka wurulyparlu yapa ngalya-kari-kijaku nyanja-kujaku. Kulalu kulkurru-jarra milkarraku karriya warru yinja-karra. Kajinkili karrimi kulkurru-jarra warru yinjarla, ngulakuju Wapirrarlu kula-nyarra ngurrju-pajirni yangka kuja-ka kankarlarra nyina nguru-nyayirni-wangurla. ² Kajinkilijana yinyi tala marlajarra-watiki yapaku, yungkalu-jana wurulyparlu yapa ngalya-kari-kijaku nyanja-kujaku. Kulalu yangka milkarraku karriya panu-kari-piya. Ngula kalu-jana yinyi tala marlajarra-watiki Juwu-kurlangurla jaajirla manu yirdiyi-wana, ngulaju purlanja-karrarlu yungulu-jana yapa-patu-karirli nyanyi warru yinja-kurra jama ngurrju nganta. Pangkalalu-jana ngurrju-pajirni. Junga karna-nyarra wangka: Kaaturluju kula-jana witarlanguju yarda yinyi kuja kalu-jana milkarraku yinyi warru, lawa! ³ Kulalu milkarraku karriya panu-kari-piya! Kajinkilijana yinyi nyiya-puka marlajarra-watiki yapaku, yungkalu-jana wurulyparlu, ngulaju yapa ngalya-kari-kijaku nyanja-kujaku. ⁴ Kajinkilijana yinyi yapaku marlajarra-watiki wurulyparlu, Wapirra-miparlu kanyarra nyanyi. Ngula-warnuju kapu-nyarra ngurrju-pajirni.”

Jijajirli-jana pinarri-manu nyanungu-nyangu kurdungurlu Kaatuku wangkanjaku
Luke 11.2-4

⁵ Wangkaja-jana, “Kajinkilirla Kaatuku wangka, wangkayalurla jungarni-nyayirni milkarra-wangu yalirra-piya-wangu yangka kuja kalurla jungarni nganta wangkami Kaatukuju. Warrarda kalu karrimi kulkurrurni milkarraku Juwu-kurlangurla jaajirla Kaatuku wangkanjaku, manu kalu karrimi yirdiyi-wana milparniwarrarla yapangka panungka ngula yungulu-jana yapa-patu-karirli nyanyi ngula kalurla

* 5:43 Nyangka Leviticus 19.18

Kaatuku wangkami. Kujaju majumaju! Junga karna-nyarra wangka: Kaaturluju kula-jana witarlanguju yarda yinyi kajilirla kuja wangka Kaatukuju, lawa!

⁶ “Kala kajinparla wangka Wapirra, ngulakungarntiji yuwarli-kirra-wiyi wurulya yukaya yungunparla yangarlu wangkami panu-wangurla. Ngula-jangkaju, Wapirrakurla wangkaya yangka. Ngulaju kapungku nyanyi wuruly-wangkanja-kurra ngula kanparla wangkami, manu kapungku yinyi nyiyaku ngula kanpa payirni.

⁷ “Manu kajinkilirla wangkami Kaatuku, wangkayalurla yalirra-piya-wangu yangka ngula kalu ngurrrpa-juku nyina Kaatukuju. Ngula kalurla wangkami Kaatuku, ngulaju kalurla yarda-patupatu wangkami warungka-piya. Purda-nyanyi nganta kajana Kaaturlu yangka kuja kalurla warrarda wangka tarnnga. Kujaju yijardu-wangu! ⁸ Yalirra-piya-wangulu nyinaya! Kaaturluju nyurru-juku-ka milya-pinyi nyiyarningkijarra nyurrurla-nyangu payirninja-wangurla-wiyi.

⁹ “Junga-juku, kujanyalurla wangkaya Kaatukuju:

‘Wapirra, nganimpakupalangu kuja kanpa nyuntu nyina nguru-nyayirni-wangurla kankarlarra, milki-yirraka-nyanu nganimpa-kurra yungurnangkulu milya-pinyilki nyuntuju junga-nyayirni!

¹⁰ Wapirra, kutu-jarriya-nganpa yungunpa-nganpa Warlaja-Wiri nyinami nganimpakuju. Nguru-nyayirni-wangurla kankarlarra, panungku kangkulu purda-nyanyi wilji-wangurlu nyarrpa kuja kanpa-jana wangka. Kujarlanya karnangkulu payirni yungungkulu yapangku jintawarlayirli nyampurla walyangkarlu purda-nyanyi wilji-wangurlu.

¹¹ Wapirra, payirni karnangkulu miyiki yungurnangkulu marlaja ngarni parra-kari parra-karirli.

¹² Wapirra, yangka kuja kalu-nganpa yapa ngalya-kari majungka-jarri jurnta, ngulakuju karnalu-jana yawuru-jarrimi kunka-maninja-wangu. Kuja-jangkaju, payirni karnangkulu nyuntu yungunpa-nganpa yawuru-jarrimi kuja karnangkulu majungka-jarrimi jurnta.

¹³ Wapirra, kajikarnalu karlirr-yani nyuntu-kujaku. Kuja-kujakuju, mardaka-nganpa muurlparlu nyiyarlangu kajika-nganpa rdipimi manu karlirr-kanyi nyuntu-kujaku.’

Kujanyalurla Kaatuku wangka.

¹⁴ “Junga kujaju! Kajilpankulu-jana kunka-maninja-wangu yawuru-jarriyarla yapa ngalya-karirlanguku nyiyarlanguku maju-wanawanaku, ngulaju nguru-nyayirni-wangurla kajika-nyarra Wapirraju yawuru-jarrimi-yijala nyurrurlakuju maju-jangkakuju. ¹⁵ Kala kajilpankulu-jana jurnta nyinakarla yawuru-jarrinja-wangu, ngulaju kula-nyarra Kaatuju yawuru-jarrimi-yijala.”

Jijajirli-jana pinarri-manu kurdungurlu nyanungu-nyangu yungulu wardinyi nyinami Kaatu-kurlangukungarnti purlapakungarnti

¹⁶ Wangkaja-jana, “Kajinkili miyi ngarninja-wangurlu yampimi purlapakungarnti Kaatu-kurlangukungarnti, kulalu yangka milkarraku karriya panu-kari-piya. Ngula kalu nyina purlapakungarnti miyi ngarninja-wangu, ngulaju kalu nyina yinngirriji murlurrrpa-nyayirni yungulu-jana yapa-patu-karirli nyanjarla ngurrju-pajirni. Pangkalalu-jana ngurrju-pajirni. Kala Wapirrarlu kula-jana ngurrju-pajirni milkarra-jangkaju. ¹⁷ Kulalu milkarraku karriya nyanungurra-piya! Ngula kankulu miyi ngarninja-wangu nyinami Kaatu-kurlangukungarnti purlapakungarnti, kulalu nyinami yinngirriji mularrpa-nyayirni, lawa. Parljalikalu-nyanu ngapangku, ngula-warnurlu jarangkulu-nyanu mapaka marnilpa. ¹⁸ Kuja-kurraju kapulu-nyarra yapa-patu-karirli nyanyi purlapakungarnti. Kulalu-nyarra milya-pinyi yangka ngulankulu miyi yampija ngarninja-wangurlu. Kala Wapirrarlu, nyanungu-miparluju kapu-nyarra nyanyi miyi ngarninja-wangu. Ngula-warnuju yungu-nyarra ngurrju-pajirni.”

Kapurlipa rdanjarr-mardarni nyiyarningkijarra journarra Kaatu-kurlangurla nguru-nyayirni-wangurla

Luke 12.33-34

¹⁹ Jijaji-jana wangkaja, “Purlurlpa-wangulu nyinaka! Kulalu warru turnu-maninjarla rdanjarr-mardaka journarra nyampurla ngurungka. Ngula-jangkaju, mulururlu kajika ngarni, manu kajika muku larra-parnka nyiyarningkijarraju, manu marda purunjurlu kajika-nyarra jurnta kanyi journarra. ²⁰ Ngula-kujakujulu-jana yungka warru yimirirli yapa ngalya-karirlanguku. Ngula-warnuju Kaaturlu yungu-nyarra rdanjarr-yinyi nyiyarningkijarra nguru-nyayirni-wangurla. Ngu-langkaju kulalpalu mulururluju nyiya nganjarla. Manu kulalpa larralarraparnkayarla journarpaju. Manu kulalpa purunjurlu yapangku nyiyarlangu mantarla. ²¹ Nyarrpararlankulu rdanjarr-mardarni nyiyarningkijarraju journarra? Nyampurla ngurungka? Marda nguru-nyayirni-wangurla? Kajinkili rdanjarr-mardarni journarra Kaatu-kurlangurla, ngulaju kankulu manngu-nyanyi tarnnga yali nguru. Kala kajinkili purlurlparlu rdanjarr-mardarni nyampurla ngurungka, ngulaju kankulu manngu-nyanyi nguru nyampu-mipa. Ngulaju maju!”

Jijaji-kirlangu yimi-nyayirni-wangu jukurpa jarra-kurlu

Luke 11.34-36

²² Jijaji-jana wangkaja, “Nyurrurla-nyangu milpa, ngulaju jarra-piya. Kajinkili-jana yimirirli yinyi warru yapaku journarra, ngulaju kankulu nyinami jarrangka Kaatu-kurlangurla. ²³ Kala kajinkili-jana purlurlparlu jurnta mardarni yinja-wangurlu yapa ngalya-kari-kijaku, ngulaju maju. Kula kankulu nyinami yalumpu jarrangka Kaatu-kurlangurla. Kula-nganta kajikankulu pamparda nyinami nyanja-wangu nguru-wangu.

²⁴ Yapa kulalpa-palangu warrki-jarriyarla paaju jirramaku. Kajirla yulkami kamparru-warnuku paajuku, ngulaju kapurla nyurunyuru-jarrimi jinta-karikiji. Kala kajilparla yinya paajuku jinta-kariki yulkayarla, ngulaju kajikarla kamparru-warnukuju paajukuju nyurunyuru-jarrimi. Kujanya karna-nyarra nyampuju wangkami jalanguju. Kajinparla talaku yulkami, ngulaju nyuntu-nyangu paaju, manu kulanparla yulkami Kaatukuju.” Kujanya-jana Jijajiji wangkaja nyanungu-nyangu kurdungurlukuju.”

Jijajirli-jana pinarri-manu yungulu nyinami jata-nyanja-wangu nyiyarningkijarraku

Luke 12.22-31

²⁵ Wangkaja-jana kurdungurluku, “Kajinkilirla Kaatuku nyinami, ngulangkuju yungu-nyarra muurlparlu warrawarra-kanyi. Nyurrurla kankulurla Kaatu-mipaku warlalja nyinami nyanunguku-juku. Kula-nyarra wajawaja-maninjarla kijirni. Kapu-nyarra kutu warrawarra-kanyi. Kujarlaju, yungulpankulu jata-nyanja-wangu nyinayarla miyiki ngarninjaku manu journarpaku yukanja-wangu. ²⁶ Manngu-nyangkalu-jana jurpaju. Ngurlu kula kalu yirrarni walyangka jurlpungkuju miyi wiri-maninjaku, lawa. Kula kalu warru turnu-maninjarla kanyirni ngurra-kurra yuwarlipiya-kurra ngaka-kariki ngarninjaku, lawa. Kaaturlu ngari kajana warrawarra-kanyi kuja-kurra-juku nguru-nyayirni-wangurlarlu, kula kalu payirni miyikipurdarlu. Kala nyurrurlakuju, Kaatu kanyarra yulkami jurpupiya-wanguku yapakuju. Ngula-warnuju, jata-nyanja-wangulu nyinaka miyikiji. ²⁷ Kajilpankulu warrarda jata-nyangkarla, kulalpankulu nyarrpa-jarriyarlalku. Kaaturlu jintangku kajika-nyarra warrawarra-kanyi tarnngangku-juku.

28 “Jurnarrpaku jata-nyanja-wangulu nyinaka! Nyangkalu-jana jinjirla-wati. Nganangku kajana warrawarra-kanjarla wiri-mani? Kula kalu warrki-jarri yapa-piya, lawa. Manu kula kalu-nyanu jurnarrpa ngurrju-mani. Ngulaju ngula-juku. Ngurrju-juku kalu nyina jinjirla-watiji ngurrju-nyayirni-jiki. 29 Ngaju karnanyarra junga wangkami: Yangka wati kingi Julumunu ngulalpa nyurru-wiyi nyinaja tala-kurlu panu-jarlu-kurlu manu jurnarrpa-kurlu ngurrju-nyayirni-kirli, nyanungu-nyangu jurnarrpaju kulalpa ngurrju-nyayirni nyinaja jinjirla-piya, lawa.

30 “Kaaturlu kajana warrawarra-kanjarla wiri-mani jinjirla-wati ngurrju-nyayirni kujaju. Manu marna kajana wiri-mani kirrirdi-nyayirni. Ngulaju kula kalu tarnnganyayirni pardimi, lawa. Wita-mipaku kalu pardimi. Ngula-jangkaju, linji-jarri kalu. Ngula-jangkaju, yapangku kalu-jana kijirni warlu-kurra kaji marna linji-jarri. Nyiyajangka kankulurla Kaatuku kapuru nyina? Marda kankulu manngu-nyanyi kulanarra jurnarrpa yinyi yukanjaku, kapu-nyarra jurnta mardarni? Ngulaju jungawangu! Kuja kajana warrawarra-kanyi jinjirlaju, ngula-piyarlu-yijala kapu-nyarra warrawarra-kanyi Kaaturluju.

31-33 “Nyurrurla marda kankulu miyi-wangu manu ngapa-wangu nyina manu marda jurnarrpa-wangu yukanjakuju. Ngulaju ngula-juku! Kaaturlu kanyarra warrawarra-kanyi-jiki nguru-nyayirni-wangurlarlu. Yapa-paturlu nyampurula ngurungka kalu warrarda jata-nyanyi miyi manu ngapa ngarninjaku manu jurnarrparlanguku. Yalumpurra-piya-wangulu nyinaya! Kaatu kanyarra Warlalja-Wiri nyina nyurrurla yapaku. Kuja-jangkanya, jata-nyanja-wangulu nyinaka miyiki manu ngapaku! Manngu-nyangkalu Kaatuju nyarrpa kaji-nyarra wangka yungunkulurla jungarni nyina nyanunguku. Ngula-jangka kapu-nyarra yinyi miyi manu ngapa ngarninjaku. 34 Yuwayi, Kaaturlu kapu-nyarra warrawarra-kanyi parra-kari parra-kari. Kulalu manngu-nyanjarla jata-nyangka kujarlu, ‘Jukurra marda kajika-ngalpa nyiyarlangu maju-nyayirni rdpimi. Nyarrpa-jarrimilkirli?’ Kuja-wangulu nyinaya wangkanja-wangu. Jalangu marda kajika-nyarra nyiyarlangu yangka maju-nyayirni rdpimirni nyurrurlaku. Ngulaju ngula-juku. Kaaturlu kapu-nyarra warrawarra-kanyi-jiki. Ngula-mipanyalu manngu-nyangka.”

7

Jijajirli-jana pinarri-manu yungulu nyinami ngurrju yapa ngalya-kariki maju-pajirninja-wangu

Luke 6.37,38,41,42

1 Wangkaja-jana, “Yapa ngalya-karili-jana yampiya maju-pajirninja-wangurlu! Kajinkili-jana maju-pajirni, ngulaju kapu-nyarra Kaaturluju nyurrurlaju maju-pajirni-jala. 2 Kajilpankulu-jana ngurrju nyinayarla yapaku maju-pajirninja-wangu, ngula-piya-yijala kapu-nyarra Kaatuju ngurrju nyinami maju-pajirninja-wangu. Kala kajilpankulu-jana warrarda maju-pajikarla yapa ngalya-kari, ngula-piyarlu-yijala kapu-nyarra Kaaturlu maju-pajirni nyurrurlaju.

3 “Niyiyaku kanpa-jana miimii-nyanyi yapa ngalya-kari maju-pajirninjakungarntirli? Kajikanpa marda walya wita jurdu nyanyi nyuntukupurdangka-kurlangurla milpangka. Ngula-puruju kulalpanpa nyangkarla rdalyku wiri-jarlu kuja kanpa mardarni nyuntu-nyangurla warlaljarla milpangka.

4 Ngula-jangkaju, nyuntu kajikanparla marda wangka nyuntukupurdangkaku, ‘Walya wita mayirnanngku jurnta mani nyuntu-nyangurla milpangka?’ Nyarrpa kajikanparla nyuntuju wangka, yangka kuja kanpa mardarni rdalyku wiri-jarlu nyuntu-nyangurla milpangka? 5 Kuja wangkanja-wangu nyinaka! Nyuntuju kanpa milkarraku-mipa wangka! Wilypi-manta-wiyi-nyanu rdalyku wiri milpangka nyuntu-nyangurla!

Ngula-jangkaju, ngurrjungkulku kanpa nyanjarla wilypi-mani jurdu wita milpangka nyanungu-nyangurlaju.

⁶ “Yimi Ngurrju Kaatu-kurlangu, ngulaju ngurrju-nyayirni kawurlu-piya. Kajili-nyarra yapangku jawirri purda-nyanyi yirri-puranja-kurra, ngulajulu-jana yampiya warrarda yirri-puranja-wangurlu. Yalumpu-patu ngulajulu maju-nyayirni maliki-piya wijini panu-kurlu manu nguurrnguurrpa-piya palya, ngula-piya. Kajinkili-jana warrarda yirri-pura Yimi Ngurrju, ngulaju kulalu nginyinginyi-kirra-mani, lawa. Kapulu walya-kurra kijirni yungulu katirni nguurrnguurrpa-piyarlu, manu kapulu-nyarra marda wajirli-pinjarla pinyi maliki-piyarlu.”

Jijajirli-jana pinarri-manu yungulu payirni Kaatu nyiyarningkijarraku

Luke 11.9-13

⁷⁻⁸ Wangkaja-jana, “Nganangku-puka kaji warrarda payirni Kaatu nyiyarningkijarraku, ngulaju kapurla marlaja mani. Manu nganangku-puka kajirra warrarda wapal-nyanyi, ngulaju kapu palka-mani. Manu nganangku-puka kajirra warrarda tarlarlkarra-pakarni, kapurla tuwaju marlaja lakarn-mani Kaatu-kurlangu-kurra yungu yukamirra. Kujarlaju, kajinkilirla Kaatuku wangkami, warrarda payikalulu nyiyarningkijarraku, kapu-nyarra yinyi. Warrarda wapal-nyangkalurla, kapu-nyanu milki-yirrarni nyurrurla-kurra. Warrarda tarlarlkarra-pakakalurla, kapu-nyarra lakarn-mani tuwa yungunkulu yukamirra.

⁹ “Nyarrpa-jarrinpa kajingki nyuntu-nyangurlu ngalapi-nyanurlu payirninjanirni miyikiji ngarninjaku? Pirlu mayi yungunparla yinyi? ¹⁰ Nyarrpa-jarrinpa kajingki nyuntu-nyangurlu ngalapi-nyanurlu payirninjanirni yawukuju kuyukuju ngarninjaku? Warna kulu-parnta mayi yungunparla yinyi? Lawa! Kapunparla yawu kuyu ngurrju yinyi ngarninjaku. ¹¹ Nyurrurla yapa-patu kula kankulu ngurrju nyina Kaatu-piya. Kala yinyi-jiki kankulu-jana nyurrurla-nyangu kurdukurdukulu nyiyarningkijarra ngurrju-nyayirni. Wapirra-ka nyina jama-juku nyurrurla-piyawangu. Kajinkili payirni nyiyarningkijarra ngurrju, ngula-jangka nguru-nyayirni-wangurlarlu kapu-nyarra ngurrju-mipa yinyi.

¹² “Nyiyawiyi jinta kuruwarri wiri Mujuju-kurlangu kuja-nyarra yirrarnu nyurrurlaku yapaku? Manu nyiyawiyi kuruwarri wiri jurruku-juku kujalu-nyarra jarukungarduyu-paturlu Kaatu-kurlangu-paturlu yirri-puraja? Ngulaju nyampunya: ‘Kajinkili ngampurra nyina yungulu-nyarra yapa ngalya-kari ngurrju nyinami nyurrurlaju, ngulaju ngula-juku. Ngurrju-wiyili-jana nyinaya!’ ”

Jijajirli-jana pinarri-manu yirdiyi-jarra-kurlu jirrama-kurlu

Luke 13.23-24

¹³ Wangkaja-jana, “Wuurnpa-wana wita-wana kiirti-wanaju, jungarnijikili yaninjanta Kaatu-kurlangu-kurra. Kala kiirti wantiki manu yirdiyi wantiki-yijala kuja-ka ngunamirra kuja-purda-kari, ngulaju yampiyalu puranja-wangurlu. Yirdiyi yalumpu ngulaju wantiki-nyayirni yaninjaku. Panu kalu yanirra wiri-wana kuja kalu yangka yanirra, ngulaju tarnnga-juku palinjakungarnti. ¹⁴ Kuja-kujakuju, yaninjantajukulu yirdiyirla wuurnparla ngula-ka ngunamirra Kaatu-kurlangu-kurra. Ngulangka ngurungka kapunkurla marlaja nyinami wankaru-juku tarnnga-nyayirni. Tuwaju ngula-ka karrimi Kaatu-kurlanguju, ngulaju wuurnpa-nyayirni. Manu yirdiyi ngula-ka ngunamirra, ngulaju wuurnpa-nyayirni yapaku yaninjaku. Wuurnparlaju, marnkurrpa-mipa kalu yani tarnngaju nyinanjaku, kula panu.”

Jijajirli-jana pinarri-manu yungulu-nyanu muurlparlu warrawarra-kanyi yimirryinja-palka-kujaku

Luke 6.43-45

¹⁵ Wangkaja-jana, “Muurlparlulu-nyanu warrawarra-kangka yimirr-yinja-palka-kujaku ngula kalu-nyanu ngarrirni Kaatu-kurlangu nganta jarukungarduyu nganta. Kajinkili-jana purda-nyanyi jaru wangkanja-kurra, ngulaju nganta yungunkulu-jana nganta ngurrju-pajirni ngurrju nganta pululu nganta jiyipi-piya. Lawangka! Kari-nganta kulu-parnta-nyayirni pinja-panu maliki warnapari-piya. ¹⁶ Nyarrparlu yungunkulu-jana miimii-nyanjarla milya-pinyi yimirr-yinja-palka kajili yaniyanirni Kaatu-kurlangu nganta? Kajili yanirni ngulaju maju-mipa yimi kapulu kanyirni, ngula-jangkaju yungunkulu-jana milya-pinyilki. Kajilpa ngana-puka Kaatu-kurlangu nyinayarla jungarni, ngulangkuju ngurrju-mipa kajika kanyirni, kula maju. Kulanpa mani marniki-piyaju jiri-parnta-ngurlu watiya-ngurlu, lawa. Kulanpa mani mukaki putunarri-ngirli, lawa. Ngula-piya-yijala, kuruwarri Kaatu-kurlangu kulalu-nyarra yimirr-yinja-palkarlu jungarnirli yirri-pura.

¹⁷⁻¹⁸ “Kajilpa pirrjirdi watiya karriyarla, ngulangkuju kapu miyi ngurrju mardarni. Kala kajilpa rampaku watiya karriyarla, ngulangku kuja-ka miyi mardarni, ngulaju ngawu ngarninjakuju. Yangka-patu yimirr-yinja-palka, ngulajulu maju-nyayirni watiya parrka-wangu-piya. ¹⁹ Yangka parrka-wangurla watiyarla kaji miyi maju pardimi, ngulaju karlipa watiya yawirr-pajirni, ngulaju kijirni karlipa warlu-kurra wiri-kirra. ²⁰ Kajili yangka yanirni yimirr-yinja-palka, kajili maju yangka kanyirni jaru, ngula kankulu-jana milya-pinyi kula-jana Kaaturlu yilyajarni.”

Jijaji kapi-jana wangkami panu-kariki yapaku ‘Kula karna-nyarra milya-pinyi’

Luke 13.26-27

²¹ Ngula-jangkaju, Jijaji-jana wangkaja yapaku, “Kaatu-ka Warlalja-Wiri nyinami nyiyarningkijarraku. Ngana kapu yukamirra nguru-nyayirni-wangu-kurra nyanungu-nyangu-kurraju? Yapa ngula kalu jalangu nyina ngurungka nyampurla manu ngula kalurla warrarda purda-nyanjarla ngungkurr-nyinami ngajukupalanguku nguru-nyayirni-wangurlaku, nyarrpa kaji-jana wangka, ngularra-mipa kapulu yukamirra. Yapa panu-karirliji kalu Kaatuju jamulu purda-nyanyi. Purda-nyanyi-yijala kalu, kala maju-juku kalu nyina. Ngularraju kulalu yukamirra Kaatu-kurlangu nguru-nyayirni-wangu-kurra, lawa. ²² Yuwayi, ngulangku nguru-nyayirni-wangurla, Kaaturlu yungu-jana miimii-nyanyi yapaju kuwurtukungarduyu-piyarlu nyanungu-nyangu-japa, marda lawa. Panu-karirli yapangku ngarrajuju kuja wangka, ‘Warlalja-Wiri Jijaji, yapakurnalu-jana yimi-ngarrurnu jaru nyuntu-nyangu ngula-piyarlu jarukungarduyu-piyarlu ngula kalalurla Kaatuku marlaja wangkaja nyurru-wiyi. Nganimparlurnalu-jana juju ngawungawu yapa-ngurlu jurnta yilyaja, manurnalu-jana parlpuru-manu nyurnu-jangka nyuntu-nyangurlu yirdi-kirlirli.’ Ngarrajili wangka kujanya. ²³ Kala kapurna-jana wangkami, ‘Ngana-wiyi nyurrurlaju? Kula karna-nyarra milya-pinyi! Nyurrurla yapa-patu ngulaju punku-wati-nyayirni! Jurnta yantajulu!’ Kujanya kapurna-jana wangkami.”

Jijaji-kirlangu yimi-nyayirni-wangu jukurra jirrama wati-jarra-kurlu yuwarli ngantirninjakungarduyu-jarra-kurlu

Luke 6.47-49

²⁴ Ngula-jangkaju, Jijaji-jana wangkaja yapaku, “Ngana-puka kaji ngaju-kurra yaninjarla purda-nyanyi ngaju-nyangu yimi, kajirla jungarni nyina Kaatuku, yali yapaju ngulaju ngurrju. Nyanunguju ngurrju yangka wati pinangkalpa-piya kuja yuwarli ngurrju nganturnu. Nganturnu walyangka tarlangka yungu pirrjirdi karrimi ngurrangka. ²⁵ Ngaka-karirlaju, ngapa wantija pirrjirdi-nyayirni, ngawarralkulpa wiri-nyayirni parnkaja, mayawunparlu putalpa yurnkuyurnku-mani yuwarliji, kula kujurnu. Pirrjirdi-jukulpa karrija pirlingkaju. ²⁶⁻²⁷ Yalirlarlangu watilpa jinta-kari nyinaja milya-pinja-wangu jiliwirri, ngulangku-nyanu nganturnu yuwarli walyirirla walyangka pirntipirntirla yulpayirla. Ngula ngapalku wantija pirrjirdi-nyayirni,

manu ngawarralkulpa parnkaja, ngula-purujulpa mayawunpalku parnkaja. Yuwarliji wurrmurr-wantija. Kajinkijili jawirri purda-nyanyi wangkanja-kurra, ngula-warnuju kajinkijili jaru marlaja yampimi puranja-wangurlu, ngulajunkulu ngula-piya wati-piya ngula nganturnu yuwarli walyangka walyirirla.”

²⁸ Kuja-jana lawa-jarrijalku yapaku nyiyarningkijarraku nyampurraku pinarri-maninjaku, ngulakujulurla marlaja paa-karrija nyanungu-nyanguku jarukuju. ²⁹ Yangka kuja kala-jana Jijajirli pinarri-manu, ngulaju kala-jana pinarri-manu yimi Kaatu-kurlangu-kurlurlu kujarla yungu nyanungukuju. Kula-jana pinarri-manu panu-kari-piyarlu kuruwarrikingarduyu-patu-piyarlu yangka kuja kalalu-jana pinarri-manu nyanungu-nyangu-mipa-kurlurlu yimi-kirlirli.

8

Wati-kirli pinti wijini-kirli kuja Jijajirli parlpuru-manu
Mark 1.40-45, Luke 5.12-16

¹ Yali-jangkaju, Jijajiji yaninjarla jitija pirli-ngirliji, manu panu-jarlu yapa-paturlu purdangirli-wanarlulu puranja-yanu nyanunguju. ² Ngula-jangkaju, watijirla yanurnu Jijajiki pinti wijini-kirli panu-kurlu. Junga-juku, kamparru-jukurla mirdijir-rpijirpi parntarrinjunu. Jijajikijirla wangkaja, “Warlalja-Wiri, nyuntulurlu kanpa mardarni yartarnarri Kaatu-kurlangu yapaku parlpuru-maninjaku. Kajilpanpaju mari-jarriyarla ngajukuju, ngulaju kajikanpaju wijini parlpuru-mani manu karalymani!”

³ Junga-juku, Jijajirli waku wipinjarla marnpurnu. Ngularla wangkaja Jijajiji, “Kari-nganta karnangku mari-jarri yungurnangku parlpuru-mani wijini-jangkaju! Parlpuru-jarriya wijini-jangkaju manu karalya-jarriya pintiji!” Junga-juku, pintiji kapanku karalya-jarrija wijini-jangkaju. ⁴ Ngula-jangkaju, Jijajilkirla wangkaja watiki, “Ngajukuju yapa-patu-kari-kirra yimi-ngarrirninja-wangu nyinaya! Juwukurlangu-kurra Yuwarli Maralypi-kirra-wiyi yanta. Milki-yirrarninjintangku pinti yangka wijini-jangka wati jinta-kurra maralypikingarduyu-kurra yungungku pintiji miimii-nyanyi ngurrjulku. Kajingki miimii-nyanjarla kirlka-pajirni pintiji, ngulakujurla maninjarla yungka jurlpu-jarra wita-jarra, ngulaju kuruwarrika-ka ngunami Mujuju-kurlangu kujaju. Ngula-kurra kajingkili nyanyi ngalya-karirli yapangku, kapungkulu milya-pinyi kirlkalku wijini-wangulku.”

Jijajirli parlpuru-manu warrkini kujalpa kirri-karirla nyurnu ngunaja
Luke 7.1-10, John 4.43-54

⁵ Ngaka-pardu-karilki Jijajiji pina-yanu kirri-kirra Kapurniya-kurra. Yalirla Ruumu-wardingki yurrkunyukungarduyu wiri, payurnunjunu, manurla warlkirninjarla wangkaja, ⁶ “Warlalja-Wiri, ngaju-nyangu jinta warrkini wati-ka purdangirli nyina yuwarlirla nyurnu, manu ngunami-ka pangkarrarla. Nyanungu kula-ka yurirrimi, manu maju-nyayirni kanyanu purda-nyanyi.”

⁷ Jijajijirla wangkaja nyanungukuju, “Yanirni karna nyuntu-kurlu nyuntu-nyangu yuwarli-kirra, manu yungurna parlpuru-mani.”

⁸ Yurrkunyukungarduyu wiri-pirdinypajurla wangkaja Jijajikiji, “Warlalja-Wiri, nyuntujunpa wiri-nyayirni parrpada-juku ngajukuju. Kula yantarni ngaju-nyangu-kurra ngurra-kurra. Ngari wangkaya-puka yaninjarni-wangu yungunpa warrkini ngaju-nyangu parlpuru-mani. ⁹ Milya-pinyi karnangku kuja kanparla warrki-jarri Kaatukuju. Kuja kangku wangka warrki-jarrinjaku, ngulaju kanparla yimiri warrki-jarri. Kuja-piya karnarla warrki-jarri kujakuju Ruumu-wardingkiki kingiki. Ngaju karna nyina wiri 100-palaku warrmarlaku. Kajilparnarla ngaju wangkayarla jintaku yaninjaku yali-kirra, kajikarla kapanku yani, manu kajilparnarla ngaju wangkayarla jinta-kariki, ‘Yantarni!’, ngulaju kajika kapanku yanirni. Manu kajilparnarla ngaju

wangkayarla ngaju-nyanguku warrkini warrki-jarrinjaku, ngulaju kajika kapanku warrki-jarri. Ngula-piya-yijala nyuntuju kajinpa wangka, junga-juku ngaju-nyangu warrkini kapu kujarlaju parlpuru-jarri.”

¹⁰ Ngula Jijajirli purda-nyangu wati kuja-kurraju, ngulakujurla marlaja paa-karrija-nyayirni. Ngula-jangkaju, Jijajiji-jana wangkaja yapa panu-kariki kujalpalu war-rukirdikirdi karrija, “Ngajuluju karna-nyarra junga yimiji wangka: nyampu Juwu-wangu wati kaju ngajukuju wala nyina. Kularna nyarrpararla nyangu Juwu yapaju ngula kaju ngajukuju wala nyina ngula-piyaju. ¹¹ Purda-nyangkajulu ngaju! Ngaka-pardu-kariji panu-jarlu Juwu-wangu yapa kapulu jinta-kurra-jarri ngurujarraranypa-ngurlu warrukirdikirdi-ngirli. Ngulaju kapulu yukamirra nguru-nyayirni-wangu-kurra. Ngulangkaju kapulu nyina Yipuruyamu-kurlu, Yijaki-kirli manu Jakupu-kurlu, manu nyanungu-paturlu kapujulu jirrnganja ngarni, manu kapulu nyina wardinyi-nyayirni. ¹² Kaaturlu-jana nguru-nyayirni-wangu ngurrju-manu yapaku Juwu-patukuju yungu-jana ngulangka jirrnganja nyina. Kala ngalya-kariji Juwu-patuju kulalu yukamirra, lawa. Kaaturlu kapu-jana kijinirra munga-nyayirni-kirra. Yalirla kapulu yula kilji-nyayirni, manu kapulu-nyanu kartirdirli yarlkirni manu karntirirjirni murrumurrurlu purda-nyanjarlaju.”

¹³ Ngula-jangka, Jijaji wangkajarla yurrkunyuku-ngarduyukuju, “Ngula-juku, pina-yanta yuwarli nyuntu-nyangu-kurra. Kujanpaju ngajuku wala nyinaja, ngula-warnukuju nyuntu-nyangu warrkini kapu ngurrjulku nyina.”

Ngulaju junga-nyayirni! Ngula Jijaji kuja yimi wangkaja, yali warrkiniji parlpuru-jarrijalku.

Jijajirli panu-jarlu-jana yapa nyurnu parlpuru-manu

Mark 1.29-34, Luke 4.38-41

¹⁴ Ngaka-pardu-karilki, Jijaji yanu Piita-kurlangu-kurra yuwarli-kirra. Ngulangkaju nyurnulpa ngunaja Piitaku kurriji-nyanu jurrukupurda ngawurrngawurrpa-nyayirni.

¹⁵ Jijajiji yaninjarla marnpurnu rdaka. Nyanunguju kaaku-juku ngurrju-jarrija. Ngula-jangkaju, yakarra-pardinjarla mangarrilki-jana ngayi-purraja, purranjarla yungu-jana Jijaji-pinkiki.

¹⁶ Parrangka jintangka-juku wanta yukanja-warnurla wuulywuulypalku, yapa yalumpu-wardingki kirri-wardingki-paturlu kangurnulpalu-jana murrumurru manu ngalya-kari juju-kurlu palkangka-kurlu. Ngalya-karikilpa-jana wangkanjarlu jurnta yilyaja juju panu-jarlu palka-ngurlu. Ngalya-karilpa-jana parlpuru-manu. Junga-juku-jana muku parlpuru-manu. ¹⁷ Nyampuju yangka-juku jaru kuja Yijayarlu Kaatu-kurlangurlu jarukungarduyurlu yirrarnu nyurru-wiyi Payipulurla, kujanya:

“Yalirnewu wati ngula-ngalpa parlpuru-manu yapa murrumurruju ngurrjulku yungurlipa nyina.”*

Wati-jarra yungu nganta-pala nyinayarla Jijaji-kirlangu kurdungurlu

Luke 9.57-62

¹⁸ Ngaka-pardu-karilki, Jijajilpa-jana jirrnganja nyinaja nyanungu-nyangu kurdungurlu-patuku. Manu-jana nyangu panu-jarlu yapa kujalpalu nyanungu-kurra yaninja-yanu. Ngula-jana wangkaja Jijajiji nyanungu-nyangu kurdungurlu-patuku, “Yanirlipa mangkuru-wana murrarninginti-kari-kirra pawurtu-kurlu.”

¹⁹ Ngula-jangkaju, kuruwarrikingarduyu wati yanurnurla Jijajikiji, manurla wangkaja, “Tiija, ngajulurlu yungurnangku warru pura kajinpa nyuntu nyarrpara-wana yani.”

* 8:17 Nyangka Isaiiah 53.4

²⁰ Jijajirliji jangku-manu watiji, “Yurapitiji kalu nguna rdakungka, manu jurpjuju kalu nguna watiya-wana. Kala ngajulu yangka Kaatu-kurlangu Yapa-nyayirni-wangu, kula karna mardarni ngurraju ngunanjakuju.”

²¹ Ngula-jangkaju, wati-kari yaninjarla wangkajarla Jijajikiji, “Warlalja-Wiri, ngajurlangurlu yungurnangku pura nyuntuju. Ngajukupalangu kirdana ngulaju purlka. Ngaka kajirna yapunta-jarrinjarla milyingka yirrarni, ngula-jangkaju kapurnangku puralku nyuntuju.”

²² Jijajirliji jangku-manu watiji, “Lawa! Ngaju-wiyiji puraya! Ngalya-karirli kula kajulu milya-pinyi. Yapunta-jarri kajinpa, yali-paturlulu milyingka yirrarni.”

Jijajirli pulya-manu ngapa wiri manu mayawunpa parnkanja-kurra.

Mark 4.35-41, Luke 8.22-25

²³ Ngula-palangu Jijajirli wurra-manu wati-jarraju, jirranganja-jana warrkarnu pawurtu-kurraju nyanungu-nyangu-patuku kurdungurlu-patuku yungulu yani ngapa wiri-wanaju murrarninginti-kari-kirra. ²⁴ Murrarni-nginti mangkurukuju murnmajuku kulkurru-juku, ngapa wiri-jana jangkardu wangkanja-yanurnu. Pawurtuju ngarra ngapa-kurralku yukayarla. Kalanpa Jijaji jarda ngunanya pawurturla. ²⁵ Ngulalu yaninjarla yakarra-manu kurdungurlu-paturlu, manulurla purlanjarla wangkaja, “Warlalja-Wiri, kajikarlipa muku palimi!”

²⁶ Jijaji-jana wangkaja nyanungukuju, “Nyiya-jangka kankulu lani-jarrimi? Kula kankujulu marda wala nyina ngajuku?” Ngula-jangkaju, Jijajiji karrinja-pardijalku pawurturlaju, manu wangkaja-palangu mayawunpaku manu ngapaku yungu-pala pulya-jarrimi. Junga-juku, mayawunpa pulya-jarrijalku, manu mangkurujulpa pulyalku ngunaja.

²⁷ Ngula-jangkajulpalurla kurdungurlu-patulku marlaja paa-karrijalku, manulpalu-nyanu wangkanja-yanu, “Nyiya-piya nyampuju wati? Purda-nyanyi kapala mayawunparlu manu ngapangku wilji-wangurlu ngula-palangu wangkanjarla rdamu-pakarnu.”

Jijajirli-palangu parlpuru-manu wati-jarra juju panu-kurlu-jarra

Mark 5.1-20, Luke 8.26-39

²⁸ Ngula Jijaji yanurnu murrarninginti mangkururla wiringka, ngulaju yukajarla yalirla ngurungka yirdingkaju Karajarla. Yalirlaju-palangu wati-jarra parlu-pungu kuja-pala wilypi-pardinjarla yanurnu pirnki-ngirli yangka kuja kalalu milyingka yirrarnu yapa yurnunurruju. Wati-jarrarluju-pala juju ngawungawu mardarnu palkangka, manu-pala nyinaja kulu-palka-jarra. Kulalpalu yapaju wapanja-yanu yali-wana yirdiyirla. Lani-jarrijalpalu-palangu kajikalu-jana nganta pakarni. ²⁹ Ngula wati-jarrarlu-pala nyangu Jijaji, waa-manu-palarla, “Nyarrpa-maninpa-jarrangku! Nyuntunpa Ngalapi-nyanu Kaatu-kurlangu. Manngu-nyangulparlijarra kula-nganta yungunpa-jarrangku pakakarlarra ngaka. Yanurnunpa-jarrangku mayi nyampukurra yungunpa-jarrangku pakarni jalangu?” ³⁰ Ngula-purujulpalu turnu-juku karrija wurnturu-karrikarri panu-jarlu nguurrnguurrpaju ngarninja-karra, manu kujalpalu-jana nguurrnguurrpakungarduyurlu yapangku jina-mardarnu. ³¹ Ngula-jangka, jujujulurla wangkaja Jijajiki, “Nyuntulurlu kajinpa-nganpa wilypi-maninjarla yilyamirra wati nyampu-jarra-ngurlu, yilyaya-nganpa yali-kirra nguurrnguurrpakurra yungurnalujana yaarl-yuka palkangka.”

³² Junga-juku, Jijaji-jana wangkaja, “Ngulaju ngula-juku. Yaarl-yukayalu-jana nguurrnguurrpaku!” Ngula-jangka, jujujulu-jana jurnta wilypi-pardija wati-jarraku, yaarl-yukajalkulu-jana nguurrnguurrpakuju. Ngula-jangkaju, junga-juku, nguurrnguurrpa-watiji ngaamalyamalya rdakardaka-parnkanja-yanulu pamarrparla

kaninjarra-kari ngapa-kurra. Ngulajulu muku julyurl-wantija ngapa-kurra. Tarnngajukulu yukanjarla palijalku yalirla-juku ngapangka.

³³ Yangka yapangku, kujalpalu-jana nguurrnguurpa jina-mardarnu, ngulapatujulu pina-parnkaja kirri-kirra nyanungurra-nyangu-kurra, ngulangujukulu-jana muku yimi-ngarrurnu panu-kariki yapaku yangka-jarra wati-jarra manu nguurrnguurpa-patu kujalu palija ngapangka. ³⁴ Ngula-jangka, yanurnulurla Jijajiki yaninjarni-kirraku yangka kirri-wardingki-patu. Kujalu nyangu, ngulakujulurla ngarrurda-jarrinjarla wangkaja, “Wiyarrpa-nganpa yampiya! Yanta nyampu-ngurlu nguru-ngurluju!”

9

Jijajirli parlpuru-manu tarlu wapanja-wangu

Mark 2.12, Luke 5.17-26

¹ Ngaka-karirlalku Jijaji warrkarnu pawurtu-kurra, manu pina-yanurnu mangkuru Kaliliyi-wana kirri-kirraju Kapurniya-kurra jurrku-kurra kujalpa yalirla tarnnga nyinaja. ² Wurra-juku kujalpa Jijajiji nyinaja ngurungka, ngula-puruju yapa-patu-karirlijilpalurla kangurnu tarlu wapanja-wangu pangkarrarla. Kuja-jana Jijajirli nyangu, wangkaja-nyanu kanunju-kariji, “Nyampu tarlu manu nyanungu-nyangu puntu, ngulaju kajulu ngajuku wala nyinami yungurna parlpuru-mani.” Jijaji wangkajarla nyampuku tarluku, “Ngajuku marlpa, kula lani-jarriya! Kujanparla karlirr-yanu jurnta Kaatuku wilji-wiyi, ngulaju ngula-juku. Ngajulurlu karnangku majumajuju jurnta maninjarla kijirni.”

³ Ngulangka ngalya-karilpalu nyinaja kuruwarrikingarduyu-patu. Purda-nyangulu Jijaji wangkanja-kurra, manulu-nyanu wangkaja kanunju-kariji, “Nyampuju wati kulalparla kuja wangkayarla, lawa! Kaatuku kuja kanyanu ngarrirni nganta.”

⁴ Jijajirilpa-jana miyalurlu manu, manu nyangulpa-jana miyalurlu kujalpalurla miyalu kanunju-kari nginji-wangkaja. Ngula-jangka-jana wangkajalku, “Nyarrpa-yijala kankujulu kujaju nginji-wangkami? ⁵ Nyarrpa kankulu nyurrurlarlu mangunyanyi? Nyarrpa-manirna nyampu tarluju? Kajikarnarla mayi wangka yangka kujarnarla majumajuju jurnta maninjarla kujurnu? Kajikarna mayi karrinja-yirrarninjarla wapanjaku ngurrju-mani? ⁶ Ngajujurna Yapa-nyayirni-wangu Kaatukurlangu. Kaaturluju ngajuju yilyajarni yartarnarri-kirli yungurna-jana ngajurlan-gurlu majumaju jurnta kijirni yapakuju. Jalangu yungurna tarlu nyampuju parlpuru-mani yungunkujulu ngaju milya-pinyilki.”

Junga-juku, Jijaji wangkajarla tarluku, “Ngaju karnangku wangka, karrinja-pardiya, manu pangkarrangku manta nyuntu-nyangu, ngula-kurluju ngurra-kurralku pina-yanta!” ⁷ Junga-juku, tarlu-jangkaju karrinja-pardija, manu ngula-jangkaju pina-yanu ngurra nyanungu-nyangu-kurra. ⁸ Kujalu yapangku nyangu wati karrinja-pardinjakurra, mukulu lani-jarrija. Milya-pungulkulu kujarla Kaaturlu yungu Jijajikiji yartarnarri parlpuru-maninjaku yapakuju. Kujarlanya, yalirlajukulurla Kaatukuju pulka-pungu.

Jijajirli yajarnu wati yirdiji Matiyu

Mark 2.13-17, Luke 5.27-32

⁹ Yali-jangkaju yampiya nguru yaliji, manulpa yaninjarni yanu yirdiyi-wanaju. Kamparrurla yirdiyirla, yuwarli-pardulpa tala-kurlangu karrija wupuju-pardu, ngulangajulpa wati warrki-jarrija kaninjarni yirdiji Matiyu, ngulaju tala puntarninjakungarduyu. Kuja Jijaji yaninja-yanurnu, parlu-pungu Matiyu warrki-jarrinjakurra, ngularla wangkaja Jijaji, “Matiyu, ngajuju puraya, manu kurdungurlu-jarriya ngaju-nyangu!” Junga-juku, Matiyuju karrinja-pardija, Jijajilki puraja.

¹⁰ Ngula-jangkaju, Jijajiji yanu Matiyu-kurlangu-kurra ngurra-kurra miyiki ngar-ninjaku. Ngulang-kaju-jana jirrnganja ngarnu miyi kurdungurlu-patuku nyanungu-nyanguku manu ngalya-kariki yapaku tala puntarninjakungarduyu-patuku Matiyu-piyaku manu ngalya-kariki yapaku majuku yangka-patuku kuja kalalu-jana punku-pajurnu. ¹¹ Ngalya-kari yapa Paraji-patu, ngulangka-yijalpalu nyinaja yuwarlirla. Ngulangkujulpalu-jana lirlki-nyangu Jijaji jirrnganja ngarninja-kurra. Nyampu-paturlu Paraji-paturlulu-jana payurnu Jijaji-kirlangu kurdungurlu-patuju, “Niyiyaku kajana nyuntu-nyangurlu tiijarlul jirrnganja ngarni nyampurrakuju maju-patuku?”

¹² Jijajirli purda-nyangu-jana wangkanja-kurra Paraji-patu, ngulakuju-jana wangka-jalku nyanunguju, “Ngurrju yapa kula kalu yani ngangkayi-kirli-kirra, kula niyiyaku? Kala nyurnu-nyayirni kajilpalu yantarla ngangkayi-kirli-kirra, ngulaju ngula-juku.

¹³ Ngajurna ngangayi-kirli-piya Kaatu-kurlangu. Yanurnu kujarna ngaju nyampukurra walya-kurra, ngulaju kula yapaku ngurrjuku yajarninjakuju. Kala ngarirna yanurnu yapaku maju-panuku yajarninjakuju yungulurla pina-yanirni Kaatukuju. Ngula-warnuju yantalu, manulu miimii-nyangka yangkaju jaru kuja Kaaturlu yirri-puraja Payipulurla nyurru-wiyi. Kujanya Kaatuju wangkaja:

‘Nyurru-wiyirna-nyarra wangkaja nyurrurla yapaku purranjaku jiyipiki manu pulukuku warlungkaju yinjaku ngajuku. Kala jalangurlu yungurna-nyarra wangka yungulpankulu-jana mari-jarrinjarla ngurrju nyinakarla yapa ngalya-kariki.’”*

Yapangkulu japurnu Jijaji, ‘Mangarri mayirlipa yampimi ngarninja-wangurlu, ngula-jangkarlu yungurlipa jungarnirli Kaatu purami?’

Mark 2.18-22, Luke 5.33-39

¹⁴ Ngaka-karilki, ngalya-kari Jaanu-kurlangu kurdungurlu-patu yanurnulurla Jijajiki, manulu payurnu nyanunguju, “Kaatu-kurlangukungarnti purlapakungarnti, nganimpa Jaanu-kurlangu-patu manu yangka Paraji-patu, nyinami karnalu miyi ngarninja-wangu parra wiri munga wiri yungurnalurla Kaatuku yati-wangka. Kala nyiya-jangkarlulku-yijala kalu nyuntu-nyangurluju kurdungurlu-paturlu mangarriji kutu ngarni?”

¹⁵ Jijajirli-jana jangku-manu, “Jaanu-kurlangu-paturlu manu yangka Paraji-kirlangu-paturlu kalu purami-jiki kuruwarri Mujuju-kurlangu. Kala kurdungurlu-paturlu ngaju-nyangurlu kalu purami kuruwarri ngaju-nyangu jalangu-warnuju. Nyampuju yimi-nyayirni-wangu yungurna-nyarra yirri-pura yupukarra-kurlu yungunkulu pinalku nyina kuruwarri ngaju-nyangukuju. Watingki nganangku-puka kaji mani karnta nyanungu-parnta, ngulakungarntirliji kajana yirrarni kurapaka-wiyi nyanungu-nyanguku puntu-watiki yungulu ngarni. Ngula kaji palka-juku nyina yangkaju wati, ngarni-jiki kalu ngampurrparlu puntu-watirli nyanungu-nyangurlu. Kulalpalu-nyanu ngarninja-wangu-mantarla. Ngakarrangakarra marda yangkaju wati kapulu-jana yapangku puntu-patukuju jurnta kanyilki. Ngula-jangkaju kapulu-nyanu mangarri-wangu-manilki maringkiji.”

¹⁶ Jijaji-jana yarda wangkaja, “Nyampuju yimi-nyayirni-wangu yungurna-nyarra yirri-pura jinajina-kurlu nyurru-warnu-kurlu yungunkulu pinalku nyina kuruwarri ngaju-nyangukuju. Nyurru-warnukuju rdilypirrpakuju jinajinakuju, kulalparla nganangku jalangu-warnu jinta-maninjarla parnta-yirrakarla wita-kariri pijijiji. Kajilpa yapangku parnta-yirrakarla jalangu-warnu pijiji nyurru-warnurla jinajinarla, ngula-jangka kajika wita-jarrimi pijijiji paljirninja-warnuju, ngulangkuju kajika yangka parnta-yirrarninja-warnurlu yarda wantiki-mani rdilypirrpaju, kajika larrapajirninja-yani jinajinaju.”

* 9:13 Nyangka Hosea 6.6

¹⁷ Jijaji-jana yarda wangkaja, “Nyampuju yimi-nyayirni-wangu yungurna-nyarra yirri-pura pama-kurlu jalangu-warnu-kurlu yungunkulu pinalku nyina kuruwarri ngaju-nyangukuju. Kulalpa nganangku-puka winjikaarla jalangu-warnu pama yakuju-piya-kurra nyurru-warnu-kurra pilikutu-kurlangu-kurra pinti-kirra pama-kurlangu-kurraju. Kajilpa pama winjikaarla nyurru-warnu-kurra yakuju-piya-kurra, ngulaju kajika lirrinarla rdurl-pardi yakuju-piyaju. Ngula-jangkaju, pama kajika karli walya-kurralku. Kala jalangu-warnu pama, yapangkujulpa winjikaarla jalangu-warnu-kurra yakuju-piya-kurraju yungu ngaka ngarni ngurrju-juku.” Kujanya-jana Jijajiji wangkaja yungulu purami kuruwarri nyanungu-nyangu-mipa.

Yimi nyampu ngulaju wati-kirli Jayiruju-kurlu, manu yimi-kari ngulaju karnta-kurlu nyurnu-nyayirni-kirli

Mark 5.21-43, Luke 8.40-56

¹⁸ Wurra-juku kujalpa-jana Jijaji wangkaja-juku yapa-patukuju, watirla yanurnu nyanungu kujalpa nyinaja Juwu ngulaju jaajikingarduyu wiri. Ngulajurla yaninjarla kamparru-kirli mirdijirrpjirrpjirrpjirrinjarla parntarrinjunu wangkanjakungarnti. Wangkajarla Jijajiki, “Jalangu, ngajujurna kirda-puka-jarrija kanangkaku! Yantarni nyurnuku yungunpa marnpirni yungu wankarulku nyinami!”

¹⁹ Junga-juku, Jijajiji karrinjarla yanulku wati-kirli, manu nyanungu-nyangu kurdungurlu-paturlulu-jana puraja nyanungu-jarra.

²⁰⁻²¹ Ngula-puruju karntangku jintangku purdangirli-wanarlu puranja-yanu Jijajiji, ngulajulpa nyinaja nyurnu wiri yalyukupurda kaninjarni palkangka. Ngulajulpa nyinaja nyurnu yalyukupurda kujalpa warrarda karlinja-yanu 12-palaku yulyurpuku. Ngula-jangkaju, wangkaja-nyanu karntaju, “Kajilparna marnpikarla kanunju-warnu Jijaji-kirlangu jurnarrpa, ngulaju kajikarnarla marlaja ngurrju-jarri pina.” Junga-juku, jurnarrpalku marnpurnu Jijaji-kirlangu.

²² Warrukirdikirdi-jarrinjarla karntalku nyangu Jijajirli. Jijajiji wangkajarla karntakuju, “Kulalpanpaju lani-jarriyarla ngajuku, wiyarrpa. Nyuntunpaju marlaja parlpuru-jarrija pina kujanpaju wala nyinaja ngajuku.” Junga-juku yalirla-juku karntaju ngurrju-jarrija.

²³ Ngula-jangkaju, Jijaji yanurnulku wati wiri-kirlangu yuwarli-kirra, kujalpa yalirla yurntalu-nyanu nyurnu ngunaja kuja nyurru-juku lawa-jarrija. Kuja yukajarra yuwarli-kirraju, nyangu-jana ngalya-kari yapa kujalpalu-nyanu waarr-pakarnu maringki, manu panu-karirlangu yangka kujalpalu juturnu kurlumpurrngu wita-piyakurlurlu* ²⁴ Jijaji-jana wangkajalku, “Nyurrurla yapa-patu, nyampu-ngurlujulu yanta! Lawa, kula kirda-puka-jarrija, jarda-jala-ngarra-ka ngunami nyampuju kurduju!” Kuja-kurraku wangkanja-kurraku, yinkalkulurla ngarlarrija Jijajiki. ²⁵ Ngula-jangka, muku-jana yilyaja yarlukurra yitirli-kirra. Ngula-jangkaju, Jijaji yanu ruumupardu-kari-kirra yalirla kujalpa yurntalu-nyanu Jayiruju-kurlangu ngunaja turdurrngunanja-warnu. Jijajirla yarnkaja rdakaku, manu yangkaju wati-kirlangu yurntalu-nyanu karrinja-pardijalku. ²⁶ Ngula Jijajirli wati-kirlangu yurntalu-nyanu wankaru-manu, yimiji nguru-wanaju warru yanu.

Jijajirli-palangu parlpuru-manu wati milkari-jarra

²⁷ Jijajiji pardijarralku kirri-ngirliji, yalirla kuja wankaru-manu wati-kirlangu yurntalpa. Kujalpa wapanja-yanu-juku, milkari-jarrarlu wati-jarrarlu purdangirli puranja-yanurnu-pala Jijajiji, purlanja-yanulpa-palarla, “Nyuntu, Tapiti-kirlangu ngalapi-nyanu, mari-jarrinjarla-jarrangu ngurrju nyinaka ngajarraku!”

* 9:23 flutes

²⁸ Yukajarralku Jijajiji kaninjarni yuwarli-kirra, manu milkari-jarrarlu-pala purajarra-juku kaninjarra yuwarli-kirraju. Jijajirli-palangu payurnulku, “Nyarrpa kanpala-nyanu manngu-nyanyi yungurnangkupala mayi parlpuru-mani?”

Jangku-manu-pala Jijajiji, “Yuwayi, Warlalja-Wiri! Ngajarraju karlijarrangku wala nyina nyuntukuju yungunpa-jarrangku parlpuru-mani.”

²⁹ Marnpurnulku-palangu milpa-jarraju Jijajirliji, manu-palangu wangkaja nyanungu-jarrakuju, “Kujanpajupala ngajukuju wala nyinaja, jalangurlu-juku kanpala nyanyilki.” ³⁰ Junga-juku, nyangulku-pala wati-jarrarluju. Jijaji-palangu pututu-pinjarla wangkaja, “Yimi-ngarrirninja-wangu-pala yanta yapa-kurra kujarnangkupala nyanjaku ngurrju-manu milkari-warnuju.”

³¹ Kula-pala purda-nyangu Jijaji wati-jarrarluju. Parnkaja-pala, manulu-jana yapakuju warru yimi-ngarrurnu kuja Jijajirli-palangu milpa nyanjaku ngurrju-manu.

Jijajirli parlpuru-manu wati wangkanja-wangu

³² Yuwayi, kuja-pala pardijarra milkari-jarraju, ngula-palangu Jijajirli nyanjaku parlpuru-manu, ngula-puruju yapa ngalya-karirliwala kangurnu wati-kari. Nyampurlu watingkijilpa juju ngawungawu mardarnu kaninjarni palkangka, ngulangku-julpa wangkanja-wangu-manu.

³³ Jijajirliji jurnta yilyaja juju ngawungawu wati-ngirliji, manu yalirla-juku ngurrju-manu wangkanjaku. Yapangku panungku nyangulkulu wangkanja-kurra, manulurla marlaja paa-karrijalku, manulu-nyanu wangkaja, “Nyampurla ngurungka Yijiralirla, kularlipa ngana nyangu yapa parlpuru-maninjaku yapaju Jijaji-piyarlu.”

³⁴ Yalirlangurlalpalu karrija Juwu-patu Paraji-patu kujalu Jijaji nyangu ngula parlpuru-manu wati wangkanjaku. Wangkajalkulu-nyanu, “Juju Ngawungkurla yungu ngangkayi yartarnarri Jijajiki, kujarlunyarla juju-patu ngawungawu jurnta yilyaja nyampu wati-ngirliji.”

Jijaji-jana mari-jarrija yapa panu-jarluku

³⁵ Jijaji kala-jana warru yanu nguru-wana kirri-kari kirri-kari. Kala-jana Yimi Ngurrju warru yirri-puraja Juwu-kurlangurla jaajirlaju. Kala-jana yirri-puraja Yimi Ngurrju-kurlu Kaatu-kurlu kuja-ka Warlalja-Wiri nyina nyiyarningkijarraku. Manu kala-jana parlpuru-manu yapaju nyiyarningkijarrarlu kuja kala-jana maju-manu. ³⁶ Ngula kala-jana Jijajirli nyangu yapaju, kala-jana mari-jarrija, kulalpalu-nyanu nyarrparlu warrawarra-kangkarla. Ngula-warnuju, Jijajirli-palangu manngu-nyangu nginyinginyirla, “Jiyipi-piya kalu nyina yangka kulalpalu-nyanu warrawarra-kangkarla, manu kula kajana nganangku muurl-mardarni pakarninja-kujaku.”

³⁷ Jijaji-jana wangkajalku nyanungu-nyanguku kurdungurlu-patuku, “Yapalu-jana nyangka! Panu-jarlu kalu nyina. Kaatu kajana ngampurrpa nyina yungu ngantalurla nyanunguku turnu-warnu nyina. Kala warrkini-patu Kaatu-kurlangu, ngari kalu marnkurrpa-puka nyina, kula panu. Nganangku kapu-jana kanja-yanirni Kaatu-kurraju? ³⁸ Kujarlanyalu-janarla wangkaya Warlalja-Wiriki Kaatukuju. Payikalu yungu-jana yilyamirni panu-kari warrkini-patu nyampu-kurra yungulu-jana turnu-mani yapa panu, yungulu nyina Kaatu-kurlangurla nyanungu-nyangulku warlalja turnu-warnu.”

10

Jijajirli-jana milarnu nyanungu-nyangu kurdungurlu 12-pala Mark 3.13-19, Luke 6.12-16

¹ Ngula-jangkaju, nyanungu-nyangulku-jana turnu-manu kurdungurlu-patu 12-pala. Yilyanjakungarntirli-jana yartarnarri yungu yungulu-jana parlpuru-mani yapa nyiyarningkijarra-warnu murrumurru, manu yungulu-jana juju maju jurnta yilyami

yapakuju. ²⁻⁴ Nyampurraju yirdiji 12-pala Kurdungurlu Wiriwiri-kirlangu: Jimani (ngulaju kalalu yirdi-kari-pajurnu 'Piita'), Jimanikipurdangka kukurnu-nyanu Yanturu, Jamaji manu nyanungukupurdangka kukurnu-nyanu Jaanu (nyampu-jarraju-pala ngalapi-nyanu-jarra Jipiti-kirlangu), Pilipi manu Parrjulumu, Tamiji manu Matiyu yangka tala puntarninjakungarduyu, Jamaji ngulaju ngalapi-nyanu Yalpiya-kurlangu, Tardiyu, Jimani ngulaju 'Kulu-parnta Wita-wangu', manu Jutuju Yikariya. Nyampurlu Jutujurlu yangka kuja-jana ngaka yimi kangu Juwu-patuku wiriwiriki yungulu puuly-mardarninjarla pinyi Jijaji.

*Jijajirli-jana yilyaja Kurdungurlu-patu 12-pala yimi-kirli nyanungu-nyangu-kurlu
Mark 6.7-13, Luke 9.1-6*

⁵ Kujanya-jana yangkaju wangkaja Jijajiji, "Kulalu yanta kirri-kari kirra-kari-kirra Juwu-wangu-patu-kurra nyarrpararla kuja kalu nyina. Manu kulalu yukamirra kirri-kari kirra-kari-kirra yalirla kuja kalu yangka Jamariya-wardingki yapa-patu nyina. ⁶ Yantalu yangka kuja kalu Juwu-patu Yijirali-pinki-mipa yapa-patu nyina. Nyanunguju kalu yangarlu nyina jiyipi-piya kuja kalu nyina jiyipikingarduyu-wangu-juku, kula kajana nganangku warrawarra-kanyi. ⁷ Kajinkili yani yalirra yapa-patuku, wangkayalu-jana kuja, 'Jalangu kangalpa kutulku yanirni Kaatuju ngalipakuju yungu-ngalpa Warlalja-Wirilki jirranganja nyina.' ⁸ Kajili yapa murru-murru nyina, ngulajulu-jana parlpuru-manta. Kajili yapa nyurnu-jarrinjarla pali, ngulajulu-jana pina-wankaru-manta-yijala. Kajili yapangku wijini panu mardarni palkangka, ngulajulu-jana parlpuru-manta. Kajili yapangku mardarni juju ngawungawu kaninjarni palkangka, parlpuru-maninjarlalu-jana wilypi-maninjarla jurnta yilyaya. Ngajulurlurna-nyarra yungu ngaju-nyangu yartarnarri jutu-kurra. Manu kajinkili-jana parlpuru-mani yapa, kulalu-jana pina payika yungu ngantalu-nyarra nyiyarningkijarra nyanungurlulku pina-yinyi nyurrurlakuju. ⁹ Ngarili yanta tala-wangu wirrijirla-wangu. ¹⁰ Wurnakungarntirli kulalu-nyanu jarnkujarnku manta yakuju nyurrurlarluju, manu kulalu-nyanu jarnkujarnku manta jaati jinta-kari manu jamana-kurlangu jirrama-kari, lawa. Yantalu kuja-juku palkangka kuja kankulu jaati mardarni. Kulalu-nyanu jarnkujarnku manta watiya jukati jinta-kari nyurrurlarluju, lawa. Kuja kankujulu ngajuluku warrki-jarri, yapa ngalya-karirli kapulu-nyarra warrawarra-kanyi kuja kankulu nyiyarlangukupurda-jarrimi.

¹¹ "Kajinkili yukamirra kirri-kirraju, ngulajulu-jana yapaku ngurrjuku-wiyi warru nyangka. Parlu-pinjarla, ngulajulu nyinaka manu ngunaya yalumpurla-juku jintangka ngurrangkaju. Ngurra-kari ngurra-kari-wangulu nyinaya jintangka-kirli kajinkili yarnkamirra yarda. ¹²⁻¹³ Kajinkili yukami yuwarlirla, yukanjakungarntiji wangkayalu-jana kuja yapa-patukuju, 'Marlajalurla nyinaya ngurrju rarralya Kaatukuju!' Yangka yapa-patu yinya yuwarlirla, kajili-nyarra ngurrju nyina pululu, ngulajulu-janarla payika Kaatu yungu-jana warrawarra-kanyi. Kala kajili-nyarra yinya yapa nyurunyuru-jarri, kulalu-janarla payika! ¹⁴ Kajili-nyarra wapirdi nyanjarla purda-nyanja-wangurlu pina-yilyami manu juwa-kijirni, ngulaju yampiyalu-jana. Yantalu-jana jurnta. Mamparl-pinja-warnurlaju, ngulajulu-jana walya jangkardu lurlurl-pungka wirliya-kurlangu-jangka. Kujarluju kapunkulu-jana milki-yirrarni kuja kajana Kaatuju kulu nyina. ¹⁵ Nyurrurlarlu, purda-nyangkajulu! Nyurru-wiyi yapa-patu yangka Jatama-wardingki-patu manu Kumarra-wardingki-patu kalalu punku-nyayirni nyinaja. Kala ngakalku yangka parra-nyayirni-wangurla, miimii-nyanyi kapu-jana ngurrju marda, punku marda. Kapu-jana maju-mani wita ngari. Kala yinya yapa-paturlu kajili-nyarra mamparl-pinyi, parra-nyayirni-wangurla Kaaturlu kapu-jana maju-mani karrikarri-wangurlu.

¹⁶ Nyurrurlaju kankulu nyina pululu-nyayirni jiyipi-piya. Ngajulurlu karna-nyarra yilya nyampu ngurra-kari ngurra-kari-kirra. Yapa-patu yinya ngulaju panu-nyayirni

kalu nyina warnapari kulu-parnta-piya. Kulalu-nyarra yulkami, kapulu-nyarra mirrimirri-jarrimi pinjaku nyurrurlaku. Kuja-kujakulu-nyanu warrawarra-kangka, manulu jungarni-jiki nyinaya tarnnga-juku! ¹⁷ Palju warrawarra-kangkalu-nyanu! Kapulu-nyarra jangkardurnu yani, manu kapulu-nyarra puuly-mardarninjarla jirrikanyi kuwurtu-kurra nyanungu-nyangu-kurra. Manu kapulu-nyarra ngalyipi-piyarlu pakarni jaaji-kari jaaji-karirla. ¹⁸ Yangka kuja kankujulu nyurrurlarlu ngaju purami, kujarlaju kapulu-nyarra karrinja-yirrarni kulkurru-jarra kingi-kari kingi-karirla manu wiriwirirla yangka watikingarduyurla. Ngulanganya kapunkulu-jana yimi-ngarrirni Yimi Ngurrju ngaju-kurlu manu Juwu-wangu-paturlanguku. ¹⁹⁻²⁰ Yangka kajili-nyarra jangkardurnu yani maninjaku nyurrurlaku yungulu-nyarra kanyi kuwurtu-kurra, ngulaju mirrmir-karrinja-wangulu karriya wangkanjakungarntiji. Kulankulu-jana nyurrurla-nyangu jaru wangkami, kala Kaatu-kurlangu. Kapu-nyarra yinyi wangkanjakungarntiki, kapunkulurla marlaja wangkami Pirlirrpaku Kaatu-kurlanguku.

²¹ “Ngula-puru-juku papardi-nyanu-kari papardi-nyanu-karirli kapulu-jana jikajika-jarrinjarla yinyi kukurnu-nyanu-kari kukurnu-nyanu-kari yurrkunyukuju pakarninjakungarntiji ngulaju milyi-kirra-pinangu. Manu ngula-jangkaju, kirda-nyanu-kari kirda-nyanu-karirli kapulu-jana jikajika-jarrinjarla yinyi nyanungu-nyangu kurdukurdu. Manu ngula-jangkaju, kurdukurdurlu kapulu-jana jikajika-jarrinjarla ngati-nyanu-kari ngati-nyanu-kari manu kirda-nyanu-kari kirda-nyanu-kari yinyi pakarninjakuju milyi-kirra-pinangu-juku. ²² Ngaju-nyangu kuja kankulu nyina, ngulakuju kapulu-nyarra tarnnga-juku nyurunyuru-jarri yapa jintawarlayi. Kala nganapuka kajilpaju wala-juku nyinakarla ngajuku jikajika-jarrinja-wanguju, Kaaturlu kajika muurlparlu mardarni kujanguju yapa yungurla jirranganja nyinami tarnnga. ²³ Kajili-nyarra yapangu murrumuru-mani kirringka, ngulajulu-jana jurnta wuruly-parnkaya, manulu yanta kirri-kari-kirra. Nyampu karna-nyarra yirri-purami nyurrurlakuju yijardu-nyayirni. Ngaju yangka Kaatu-kurlangu Yapa-nyayirni-wangu ngulaju kapurna yanirni nyampu-kurra ngaka yartarnarri wiri-kirli. Ngulakungarntirliji nyurrurlarlu kapunkulu lawa-maninja-yani-juku ngaju-nyangu warrkiji kujarna-nyarra ngajulurlu yungu nyurrurlaku. Kapunkulu warrurnu yani yimi-ngarrirninjarla Kaatu-kurlangu-kurlu nguru-nyayirni-wangu-kurlu yapa-patukuju Yijiralirla kirri-paturlaju.

²⁴ “Ngajujulu purda-nyangka! Kurdu wirriya ngana-puka kulalparla wiri nyinakarla tiija nyanungu-nyangukuju, lawa. Manu warrkini wati ngana-puka kulalparla wiri nyinakarla nyanungu-nyangu paajuku, lawa. ²⁵ Yalirli kurdu wirriyarlu, purda-nyanyi-ka tiija yungu-ngarra nyina tiija-piyalku. Manu yalirli warrkini watingki, purda-nyanyi-ka nyanungu-nyangu paaju yungu nganta nyanungu-piyalku nyina. Nyurrurla 12-pala wati, ngaju-nyangu kankujulu nyina warlalja, yungulpankujulu purda-nyangkarlarra ngaju yungunkulu nyina ngaju-piya-yijala. Yapakarirli kajulu ngajuju nganta ngarrirni ‘Pirljipu’ yirdi Juju Ngawu-kurlangu. Purda-nyanyi mayi kankulu kapulu-nyarra nyurrurlaju yampimi maju-pajirninja-wangurlu? Lawa! Kapulu-nyarra ngaju-piya-wangu maju-pajirni-nyayirni yirdi-kari yirdi-kari Juju Ngawu-kurlanguju!”

Lani-jarriyalurla Kaatu-mipaku

Luke 12.2-7

²⁶ Wangkajalku-jana Jijajiji nyanungu-nyangu kurdungulu-patuku, “Kulalpa-nyanu nganangku nyiyarlangu wuruly-mardakarla Kaatu-kujaku, lawa. Kapu jungangu palka-maninjarla nyanyi. Kujarlaju, kulalu-jana lani-jarriya yapa-patuku kajili-nyarra yanirni murrumuru-maninjaku nyurrurlaku. ²⁷ Nyampurra karna-nyarra ngajulurlu jungarni-mani wurulyparlu yungunkulu-jana nyurrurlarluju yaninjarla

yimi-ngarrirni jaru nyampurra yarlungka. ²⁸ Kujarlaju, kulalu-jana lani-jarriya yapa-patukuju kajili-nyarra jangkardu yanirni pakarninjaku nyurrurlaku. Kajikalunyarra palka-mipa pakarni. Kala kulalpalu-nyarra pirlirra pakakarlara. Kaatumiparlu kajika-nyarra palka manu pirlirra kijirni yali warlu wiri-kirra. Ngulawarnunya nyurrurlalpankulurla lani-jarriyara jintaku Kaatumipaku. ²⁹ Jurupu witawitaju kuja kankulu mani japungkaju talangku witangku, ngulaju Kaaturlu-juku kajana ngularraju muku milya-pinyi. Warrarda kajana manngu-nyanyi tarnngangkujuku wajawaja-maninja-wangurlu. Kaji jinta wanti walya-kurra manu palimirraluku, Kaaturlu-juku-ka mari-jarrinjarla milya-pinyi. ³⁰⁻³¹ Yuwayi, Kaatu kanyarra yulkami-nyayirni nyurrurlakuju jurupu-piya-wanguku. Milya-pinyi-nyayirni kanyarra. Nyajangu kankulu marnilpa mardarni jurrungkaju? Ngularlangu kanyarra Kaaturlu milya-pinyi-jala! Ngulawarnunya kulalu lani-jarriya yapa-kari-kijaku kajili-nyarra marda yapa jangkardu yanirni pinjaku nyurrurlaku.”

Yapa-kariki yungulparlipa-jana yimi-ngarrikarla kuja karlipa pura Jijaji Kiraji

Luke 12.8-9

³² Ngula-jangkaju, Jijaji wangkajalku-jana, “Nganangku-puka kuja kyanu ngarrirni kurdungurlu warrajarlu, ngakaju kajirna ngaju nyina ngaju-nyangu Kirdanakurlangurla kankarlara, kapurnarla wangka, ‘Nyampurru yapangkulpaju warrarda puraja ngajuju yijardurlu.’ ³³ Jalangu, yapangku ngalya-karirli kalu-nyanu ngurrapajirni nganta ngajukuju. Ngaka-pardu-karirli kajirna ngajulu nyina Kirdanakurlangurla, kapurnarla kuja wangka, ‘Ngajulurlu kula karna-jana milya-pinyi nyampurraju yapa.’”

Jijajiki kapulurla yapaju marlaja wiljiwilji-jarri

Luke 12.51-53, 14.26-27

³⁴ Yali-jangkaju, Jijaji-jana wangkaja, “Marda kankujulu nyurrurla-paturru yapangku rampal-manngu-nyanyi ngajulu ngantarna yanurnu nguru nyampu-kurra yungujulu yapa marlaja nyinami rarralya jintangka-juku. Ngulaju marda junga. Ngajurna yanurnu nyampu-kurra yungunkujulu nyurrurla yapa wala nyinami ngajukuju. Kujarlanya, yapa ngalya-kariri kapulu-nyarra kulu-jarri-nyayirni.

³⁵ ‘Ngalapi-nyanurlu kapulu-jana wiljiwilji-mani kirdarna-nyanu, manu yurntalunyanurlu kapulu-jana wiljiwilji-mani ngati-nyanu, manu kapulu-jana karn-takarntarlu wiljiwilji-mani kanajardu nyanungu-nyangu. ³⁶ Yapa warlalja kuja kalu wati-kirlangurla yuwarlirla nguna, kapulu wiljiwilji-maninjarla pakarni yaliji wati.’*

³⁷ “Ngana-puka kajilpa-jana yulkayarla-juku nyanungukupalanguku warlaljaku jaji-pirdiki manu ngati-pirdiki manu kurdukurdu nyanungu-nyanguku, ngulaju ngulajuku. Kala kajilpa-nyanu ngampurra purda-nyangkarla yunguju kurdungurlujarrinjarla nyina ngaju-nyangulku, ngulaju kamparruju ngulakungarntijilpaju yulkayarla-wiyi karrikarri-wangu-nyayirni yangka yapa ngalya-kari-piya-wanguku.

³⁸ Kajilpanpa ngampurra nyinakarla yaninjarla palinjaku ngaju-wanaku, ngulaju ngurrju. Yantarni manu nyinakaju ngaju-nyangu kurdungurlu. Kala kajinpa ngampurra-wangu nyinami palinjaku ngaju-wanaku, ngulaju kulalpanpaju nyarrpakulku nyinakarla kurdungurluju ngajukuju. ³⁹ Nganangku-puka yapangku kajilpa-nyanu puta mardakarla muurlparlu palinja-kujaku nyanungu-miparlu, ngulaju kajika palimi-jiki. Kala kajilpa-nyanu yungkarla ngaju-kurra, ngulaju kajikaju marlaja nyinami wankaru-juku.

⁴⁰ “Nganangku-puka yapangku kaji-nyarra ngurra nyanungu-nyangu-kurra kanyi, ngulangkuju kaju ngajurlangu kanyi. Manu nganangku-puka yapangku kajiji

* 10:36 Nyangka Micah 7.6

kanyi ngurra nyanungu-nyangu-kurra, ngulangkuju-ka kanyi Kaaturlangu kujaju yilyajarni ngaju. ⁴¹ Yapa nganangku-puka kaji kanyi jarukungarduyu Kaatu-kurlangu ngurra nyanungu-nyangu-kurra yungu-ngarra yalirla nguna, Kaaturlu kapurla yinyi warntarri jurrku-juku yali jarukungarduyu-piyaku. Manu kaji wati ngana-puka nyinanja-yani ngurrju-juku, manu kaji wati-karirli yajarninjarla kanyi yali wati ngurrju ngurra nyanungu-nyangu-kurra, Kaaturlu kapurla yinyi warntarri jurrku-juku yali wati ngurrju-piyaku. ⁴² Ngajulurlu karna-nyarra yijardurlu yimi-ngarrirni. Kajiji nganangku-puka yapangku ngajulu purami kurdu-piyarlu, manu kajirla yapa-karirli yinyi yaliki kurdungurluku ngapa walyka ngarninjaku, Kaaturlu kapurla yinyi yali yinja-warnukuju warntarri.”

11

Yimi Jijaji-kirli manu Jaanu Papitaji-kirli

Luke 7.18-35

¹ Kuja-jana lawa-jarrijalku nyiyarningkijarraku nyampurraku pinarri-maninjaku, ngula-jangka-jana ngula-ngurlu jirranganja yanu kurdungurlu-patuku kirri-patu-kurra ngula kalu karrimi Kaliliyirla, ngula yungu-jana nganta nyanungurlu pinarri-mani manu yimi-ngarrirni yapa-patuku ngalya-kariki Kaatu-kurlu.

² Ngula-puru, Jaanu Papitajijilpa kaninjarni rdakungka nyinaja, kala wurrangku nyanungurluju manngu-nyangu ngulalpa jinta yirdi ‘Kiraji’ nyiyarningkijarrarlajinta warrki-jarrija. Ngula-jangkarlu-jana nyanungurlu yilyaja panu-kari nyanungu-nyangu kurdungurlu-patuju payirninjaku Jijajiki. ³ Yanurnulurla Jijajiki, manulu payurnu, “Wati yirdi ‘Kiraji’ kapu yanirni Kaatu-kurlangu-jangka walya nyampurkurra. Ngulanya mayinpa nyuntuju, marda pardarni-jiki mayirnalurla kaji jinta-kari wati-kari yanirni?”

⁴ Jijajirli-jana yalu-manu, “Kulparilirla yanta Jaanuku, manulurla nyanunguku yimi-ngarrika nyiyarningkijarra ngula kankujulu purda-nyanyi wangkanja-kurra manu kankujulu nyanyi ngurrju warrki-jarrinja-kurra. ⁵ Ngajulurlajinta, pampangku yapangku kalu nyanyilki, mataju kalu wapamilki, yapa ngula kalu wijini-kirli panu-kurlu nyinami, ngulaju kalu ngurrjulku karalypalku-yijala nyinami. Yapangku jiilykingki kalu purda-nyanyilki, manu yapa ngulalu lawa-jarrija, ngulaju kajulu marlaja wankaru-jarrimilki. Ngajulurlu karna-jana yimi-ngarrirnirlangu Yimi Ngurrju yapaku nyiyarningkijarra-wangu-kurluku marlajarraku. ⁶ Yapa ngula kajulu ngajuluku yijardu-nyayirni ngungkurr-nyinami kapuru nyinanja-wangu, ngulaju kalurla Kaatuku marlaja nyina wardinyi-nyayirni!”

⁷ Ngula-jangka, Jaanu-kurlangu kurdungurlu-patu yampinjarla kulpari yanulurla rdaku-kurra kujalpa Jaanu nyinaja. Ngula-jangkaju, Jijaji-jana nyampu wangkaja Jaanu-kurlu panu-kariki yapaku kujalpalu karrija yalumpurla, “Wayinkili! Kamparru-wiyi rdakukungarnti, Jaanu kujalpa nyinaja manangkarrarla-wiyi, nyiyakunkulurla nyurrurlaju yanu yinya-kurraju nyanjakuju? Manngu-nyangu mayinkili rampaku nganta nyanunguju, marna kurrirdimpayi-piya kuja-ka warlpangku nyampu-wana manu yinya-wana kijirni? Lawa, manngu-nyangunkulu Jaanuju pirrjirdi-nyayirni. ⁸ Kujankulurla nyurrurla yanu yinya-kurra nyanunguku nyanjaku, nyiya-piyakulpankulurla watikiji nyurrurlaju kilyi-jarrija? Warrurnunkulurla marda yapaku ngula-ka jurnarrparla yukami ngurrju-nyayirnirla? Yapangku ngula kalu jurnarrpa ngurrju-nyayirni palkangka mardarni manu nyiyarningkijarra-kurlu, ngulaju kalu nyinami wiriwiri-piya yuwarli wiriwirirla. Kulalpa Jaanu kuja-piya nyinaja! ⁹ Yimi-ngarrikajulu! Watiki nyiya-piyakulpankulurla nyurrurlarluju warrurnu kujankulurla yanu nyanjaku Jaanuku? Kaatu-kurlanguku warrkiniki jarukungarduyuku marda? Yuwayi, junga ngulaju! Jaanuju jarukungarduyu

wiri-nyayirni Kaatu-kurlangu ngulaju panu-kari-piya-wangu! ¹⁰ Yimi Jaanu-kurlu ngulajulpa ngunaja Payipulurla, nyampunya-ka wangka:

‘Kaatu karla kuja wangkami watiki yirdiki Mijayaku, “Ngaju kapurna nyuntulurla kamparru yilyamirra ngaju-nyangu yimi-kirli yalumpu-kurra nguru-kurra. Yinyarla kapungku nyanungurlu yirdiyi nyuntuku ngurrju-mani yaninjarniki.”’
,*

¹¹ Ngaju karna-nyarra junga nyurrurlaku yimi-ngarrirni yinya Jaanu wiri parrparda-juku watikiji panu-karikiji ngulalpalu nyinaja nyampurla ngurungka nyurru-wiyi. Kala jalangu, Kaatu nyanunguju kajana nyinami Warlalja-Wiri yapa panuku manu kurdukurduurlanguku. Kujarlanya kurdukurduju kalurla wiri-jiki nyina Jaanukuju!

¹² Jaanurlu-nyarra puta yirri-puraja Kaatu-kurlu yangka kuja kajana Warlalja-Wiri nyina yapakuju. Kala lawa, kulankulu milya-pungu, manu jalangurlangurlu kula kankulu milya-pinyi-jiki Kaatuju. Kujarlaju, panu-karirli kulu-parntarlu kankulu-nyanu wiringki nganta kamparru yirrakarla yungunkulu-jana wiri nganta nyina yapa ngalya-karikiji. ¹³ Nyurru-wiyi, Kaaturlurla yungu kuruwari Mujujuku, manu wangkaja-jana jarukungarduyu-patuku yungulu yapangu purami kuruwari manu yimi kujalu yirrarnu pipangka. Ngula-jangka, Jaanu Papitajilki yanurnu manu wangkaja-jana yapaku Kaatu-kurlu kuja-ka Warlalja-Wiri nyina nyiyarningkijarraku.

¹⁴ Wangkajalu nyanungu-patu kuja, ‘Jarukungarduyu Layija kapu pinarni yani nyampu-kurra nguru-kurra.’ Kujaju junga! Kulalpankulu-jana yimiki nyanungurra-nyanguku kapuru nyinayarla kajirna-nyarra yimi-nyayirni-wangu wangka nyurrurlaku: Jaanuju ngulaju Layija! ¹⁵ Kuja kankulu nyurrurlarlu langa mardarni purdanyanja-kurlangu, ngulangujulu purda-nyangka yirriyirri-nyayirni!”

¹⁶ Ngula-jangkaju, Jijaji-jana wangkaja, “Wangkamilki yungurna-nyarra nyurrurlaku yangka yapa kuja kankulu jalangujalangu nyinami nyampurla ngurungka, nyarrpa-piyankulu nyurrurlaju? Warrarda kankulu yunjumu-kari purdanyanyi kurdukurdu-piyarlu. Kulalpa-nyarra nganangu nyurrurla-patuju nganyukumantarla. Nyurrurlaju kurdukurdu-piya kuja kalu turnu-warnu-jarra japu-wana manyu-karri manyumanyurla. Turnu-warnu-patu kalu-jana purlami turnu-warnu-kari-jangkaku:

¹⁷ ‘Wayinkilayi! Manyu-karrirli! Nyiya-jangkankulu wirntinja-wangu-jarrija kujalparnalunya-nyarrarla yunparnu? Kula-ngantankulu-nganpa marlaja wirntiyarla! Kala kujarnalu yirraruyirrarurlu yunparnu nyurnu-kurlangurla malamalarla, wanjarninkili-nganpa jirranganja yulaja?’

Nyurrurlajunkulu yalirra-piya kurdukurdu-piya! ¹⁸ Kuja Jaanu yanurnu manu-nyarra yimi-ngarrurnu Kaatu-kurlangu, kulalpa yapa ngalya-kari-piya nyinaja, lawa. Kulalpa mangarri ngarnu, manu kulalpa pama ngarnu. Kala nyurrurlarlu panungkunkulu rampal-manngu-nyangu kula-ngantalpa nyanungurlu juju mardarnu palkangka. ¹⁹ Ngaju Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu, ngajuju kularna Jaanupiya. Kujarna nyampu-kurra ngaju yanurnu, ngulajurna tarngangkuju ngarnu kuyu, mangarri manu pama. Panu yapa kankulu kuja wangkami ngaju-kurlu, ‘Yuwa! Nyangkalu nyampu wati! Ngarninja wita-wangu manu pamarlangu-ka warrarda ngarni! Yipilji kajana jirranganja nyinami warrkiniki tala puntarninjakungarduyupatuku, manu panu-karirlanguku yapaku punku-watiki kajana jirranganja nyina!’ Kujanya kankulu ngaju-kurluju wangkami. Kujarlanya kankulu nyurrurlaju kurdukurdu wita-piya nyina! Ngulajulu kuja-piyaju kutu wangkaya! Ngulaju ngula-juku. Yapa yangka kuja kalurla ngungkurr-nyina Kaatu-kurlanguku yimiki manu kalurla jungarni nyina Kaatuku, ngulangku kalu manngu-nyanyi yaliji Kaatu-kurlangu yimiji junga-nyayirni.”

* **11:10** Nyangka Malachi 3.1

Jijajirli-jana yapa-patu kurnta-ngarrurnu yangka ngulalpalurla ngungkurr-nyinanja-wangu nyinaja

Luke 10.13-15

²⁰ Jijajirli kala-jana yapa panu muku ngurrju-manu nyurnu-jangka yangka ngulalpalu nyinaja kirri-paturla yirdi-paturla Kurijinirla, Pijatarla, manu Kapurniyarla. Manu nyanungu-paturlulu warraja nyangu kujalpa nyanungurlu Kaatu-kurlangu yartarnarri mardarnu watingki ngangkayi-piya-kurlurlu. Kala tarnnga-jukulpalu nyanungu-patuju nyiyarningkijarrarlaju majumajurlaju wartardi-jarrija, manu kulalu Kaatu pina-yaninjarla yalala-yirrarnu. Ngula-warnu, nyanungurlu-jana yapa yalumpu-patu kurntakurnta-ngarrurnu kujarlu, ²¹ “Yuwa, purda-nyangkajulu! Yapa ngula kalu nyinami Kurijinirla manu Pijatarla, mari-jarri karna-jana, kapu-jana majumani Kaaturluju! Ngajurna-jana yapa panu parlpuru-manu kirri-jarrarla nyanungu-nyangu-jarrarla. Kala kulalurla warntarlakuju nyinanjakuju yampinjarla Kaatu-kurra pina-yanu. Kala kajirna-jana yapa panu parlpuru-mantarla kirri-jarrarla Tayangka manu Jirdanarla, ngulangka kapulu yukayarla jurnarpra ngawungka, manu kapulu-nyanu mapakarla yurlpilyparlu yinngirri yungulu Kaatu yalala-yirrakarla. ²² Nyampuju karna-nyarra yirri-pura nyampu junga-nyayirni. Ngaka, parra-nyayirni-wangu-puru kapu-jana Kaaturlu yapa miimii-nyanyi yangka kuja kalurla nyanunguku-japa nyinami. Kapu-jana wita-mipa mari-jarrimi yalumpuku yapaku Taya-wardingkiki manu Jirdana-wardingkiki. Kala Kurijini-wardingi-patu manu Pijata-wardingi-patu, yangka kula kajulu ngungkurr-nyina ngajuku, kula-jana mari-jarrimi, lawa. Kapu-jana majumani karrikarri-wangurlu. ²³ Manu yapa ngula kalu Kapurniyarla nyinami, kapu-jana mayi Kaaturluju nyanungurraju kanyi kankarlarra nguru-nyayirni-wangu-kurra? Lawa! Nyanungurlu kapu-jana nguru manparpra-kurlangu-kurra kijirni. Ngajurna-jana yapa panu parlpuru-manu kirringka nyanungu-nyangurla. Kala kulalurla warntarlakuju nyinanjakuju yampinjarla Kaatu-kurra pina-yanu. Kajirna ngajulu yantarla nyurru-wiyi kirri-kirra Jatama-kurra,* majumaju yapa kujalpalu yalumpurla nyinaja, ngulangku marda kajijili yapa-kurra ngurrju-maninja-kurra nyangkarla, manu kajijili ngajulu nyangkarla Kaatu-kurlangu-kurlu yartarnarri-kirli, kapu kirri yinya jalangurlangu palka-juku karriyarla. ²⁴ Ngajulurlu karna-nyarra yirri-pura nyampuju junga-nyayirni: Ngaka, nyanungu-nyangurla, kaji-jana Kaaturlu miimii-nyanyi yapa Jatama-wardingi jungarni-japa, ngulaju kapu-jana nyanungu-patukuju mari-jarrimi. Kala Kapurniya-wardingi-patuku, kula-jana nyanunguju mari-jarrimi!”

Nyampurra-kurlunya-jana Jijajiji yapaku wangkaja

Luke 10.21, 22

²⁵ Ngula-jangka, Jijajirla wangkaja Kaatuku, “Wapirra, nyuntu kanpa nyinami Warlalja-Wiri nyiyarningkijarraku yalkirirlaku manu nguruku nyampuku. Nyuntulurlunpa-nyanu milki-yirrarnu yapa panu-kurra ngurrrpa-kurra. Kala nyuntulurlunpa-nyanu milki-yirrarninja-wangurlu wuruly-mardarnu yapa-kujaku yangka pinangkalpa-kujaku. ²⁶ Yuwayi, Wapirra, nyampu ngurrrpa-patukunyanpana-jana yapakuju ngampurrrpa nyinaja. Ngulakunya karnangku yati-wangka.”

²⁷ Ngula-jangka, Jijaji-jana wangkaja yapa-patuku, “Wapirrarlu ngajukupalangurlu nyiyarningkijarra-kurlu pinarri-manu ngaju. Ngajujurna Kaja-nyanu nyanunguku. Nyanungu-miparlu kaju jungangkuju ngajuju milya-pinyi. Manu ngajulurlu Kaja-nyanu-miparlu karna jungangkuju nyanunguju milya-pinyi. Yapaku ngulaku milarninja-warnu-mipaku, ngularna-jana nyanungu yimi-ngarrurnu, ngula-patu-miparlu kapulu ngaka ngajukupalangu Wapirra milya-pinyi.

* 11:23 Genesis 18-19

28 “Nyurrurla panu ngula kankulu wajampa-jarri manu miyalu maju-jarri nyiyarlangu-jangka, yantarnili ngaju-kurra, manu kapurna-nyarra rarralypaku nyinanjaku walyka-yirrarni, manu ngajulurlu kapurna-nyarra wajampa-wangu-mani manu miyalu maju ngurrju-mani. 29-30 Purda-nyangkajulu kuja karna-nyarra ngaju nyarrpa nyurrurlaku wangkami, manulu kangka yimi ngaju-nyangu nantuwu-piyarlu kuja-ka kanyi nyinanja-kurlangu jakumanu-kurlangu purturlurla. Jaru kuja karna-nyarra ngajulurlu nyurrurlaku yimi-ngarrirni, kula-nganta rarralypa nyinanja-kurlangu ngula-ka nantuwurulu kutu kanyi warlpa-piya mata-wangurlu. Ngaju karna-jana yapaku marinji nyina, manu kula karna-jana yapa putaputa yirntirni kulungku. Ngaju-nyangu jaruju ngulaju warlpa-piya nyurrulakuju yungunkulu kanyi nantuwu-kurlangu nyinanja-kurlangu-piya. Kajinkili nyurrurlarlu jaru ngaju-nyangu kanyi, kulankulu wajampa-jarrimi manu miyalu maju-jarrimi nyiyarlangu-jangka, lawa.” Kujanya-jana Jijajiji wangkaja yapa-patukuju.

12

Jijajirli-jana pinarri-manu Kaatu-kurlangu Parra-nyayirni-wangu Jarrirtiyyi

Mark 2.23-28, Luke 6.1-5

1 Ngaka-pardu-kari, Jijajijilpa-jana jirrnganja yaninja-yanu nyanungu-nyangu-purnuku kurdungurlu-patuku, jirrnganja-jana yaninja-yanu kulkurru-jarra kujalpa miyi pardija lukarrara-piya. Ngula-piyalpalu wapanja-karrarlu-juku miyi pajirninja-yanu rdakangkuju kurdungurlu-paturluju ngarninjakungarntirli yarnunjukurlu.

2 Paraji-paturlu kujalu-jana nyangu miyi pajirninja-kurra, ngula-jangka, yanurnulurla Jijajiki, ngulajulurla wangkaja, “Jalangu ngulaju Kaatu-kurlangu Parra-nyayirni-wangu. Nyuntu-nyangu-paturlu kurdungurlu-paturlu kalu kuruwarri juwa-kijirni ngalipa-nyangu kuja kalu miyiji pajirninja-yani Parra-nyayirni-wangu-puru! Kujawangulpalu nyinayarla!”

3 Jijaji-jana wangkaja Paraji-patuku, “Milya-pinyi kankulu yimi Tapiti-kirli kujalpa-jana warrmarla nyanungu-nyangu mardarnu nyurru-wiyi. Mangarri-wangulpalu nyinaja yarnunjuku-nyayirni. 4 Junga-juku, yukajarni Tapiti Kaluku Tarruku-kurra, mangarri-nyayirni-wangu manu kutu, manu-jana maninjarla yungu warrmarlaku nyanungu-nyanguku. Nyampuju mangarri-nyayirni-wangu, ngulajulparla kurapaka ngunaja Kaatu-kurlangu. Kaatu-kurlangu kuruwarriji-ka wangka ngulaju kapulu maralypikingarduyurlu-puka ngarni yaliji mangarriji. Kala kujalu Tapitirli manu warrmarla nyanungu-nyangurlu mangarri yali ngarnu, kujakuju Kaaturlu kula warntarla-pajurnu, lawa. 5 Manu nyurrurlarlu yapangku kankulu milya-pinyi-jala kuruwarri Mujuju-kurlangu kuja-ka wangkami warrki-wangu nganta yungulpalu yapa nyinayarla Parra-nyayirni-wangu-puru. Kala Yuwarli Maralypirla Kaatu-kurlangurla, maralypikingarduyu-paturlu kalurla purrami kutu kuyu warntarri Kaatuku Parra-nyayirni-wangu-puru. Kujarlunya kalu warrarda kuruwarri rdilyki-pinyi Parra-nyayirni-wangurla warrki-jarrinjarla. Kala Kaaturlu kula kajana pinyi kuja-wanawanaju. Jungarni-juku-jala kalurla nyina Kaatukuju. 6 Kala jalangu karna-nyarra yimi-ngarrirni nyurrurlaku kuruwarri jinta-kari. Nyampu kuruwarri-ka wiri-nyayirni nyina Yuwarli Maralypi-piya-wangu. 7 Nyampuju-ka Kaatu wangkami Payipulurla:

‘Nyurru-wiyirna-nyarra wangkaja nyurrurla yapaku purranjaku jiyipiki manu pulukuku warlungkaju yinjaku ngajuku. Kala jalangurlu yungurna-nyarra wangka yungulpankulu-jana mari-jarrinjarla ngurrju nyinakarla yapa ngalya-kariki.’*

* 12:7 Nyangka Hosea 6.6

Kajinkili nyurrurlarlu yapangku junga-nyayirnirli jurrungku nyampu yimi-pardu milya-pungkarla, ngula-jangka nyurrurlarlu kapunkulu-jana yampiyarla maju-pajirninja-wangurlu yapa yangka ngula kalu ngurrju-juku nyina kuruwarri rdilyki-pinja-wangu-juku. ⁸ Ngula-juku, ngajujurna Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu. Warlalja-Wiri karna nyina nyampukuju Parra-nyayirni-wangukuju Kaatu-kurlanguku.”

*Jijajirli parlpuru-manu wati rdaka manjanja-kurlu
Mark 3.1-6, Luke 6.6-11*

⁹ Jijaji yanurnu pina jaaji-kirra Juwu-kurlangu-kurra. ¹⁰ Ngulangaju parlu-pungu wati rdaka manjanja-kurlu. Ngulangka-yijalpalu yapa-patu Paraji-patu karrija, Jijajijilpalu karrinjarla warrawarra-kangu kaji marda parlpuru-mani wati rdaka manjanja-kurlu Parra-nyayirni-wangurla Kaatu-kurlangurla. Kaji Jijajirli wati rdaka manjanja-kurlu parlpuru-mantarla Parra-nyayirni-wangu-puruju, kapulu jiiyngarrikarla kujarlu, ‘Nyuntulurlu kanpa juwa-kijirni Mujuju-kurlangu kuruwarriji.’ Kujakungarntirli, payurnulu Jijaji, “Kajilparnalulu yapa nyurnu ngurrju-mantarla Parra-nyayirni-wangu-puru, kujaju marda jarrwara ngalipa-nyanguku kuruwarriji?”

¹¹ Jijajirli-jana nyanungu-patu yalu-manu, “Yungurna-nyarra payirni wita nganayi, kajilpankulu mardakarla tangkiyi manu marda puluku, manu kajilpa wantiyarla rdakangka kaninjarra Parra-nyayirni-wangurla, nyarrpa-jarri kajikankulu? Kajikankulu mayi yampimi yinyarla Parra-nyayirni-wangurla wilypi-maninja-wangurlu? Lawa, nyurrurlarluju kajikankulu kapankurlu kutu wilypi-mani Parra-nyayirni-wangurlaju! ¹² Ngulaju ngula-juku, Kaatu kajana karrikarri-wangu yapakuju yulkami jiyipi-piya-wanguku. Kujarlanya, kajirlipa-jana yapa nyurnu-jangka parlpuru-mani parra-nyayirni-wangu-puru Kaatu-kurlangu-puru, ngulaju ngurrju-juku.” ¹³ Junga-juku, Jijajirla wangkaja watiki rdaka manjanja-kurluku, “Waku wipiya!” Junga-juku, rdakaju wurr-kijirninjarla wipija, ngula rdakaju ngurrju-jarrija pina ngayi rdaka jinta-kari-piya.

¹⁴ Kujalu nyangu Jijaji wati-kirra parlpuru-maninja-kurra Paraji-paturluju, ngula-jangkarluju, yampinja-yanulkulu jaajiji. Turnu-jarrinjarla jaaly-manulpalurla jangkardu Jijajiki nyarrparlu yungulu pinyi.

Jijaji ngulaju Warrkini Kaatu-kurlangu Milarninja-warnu

¹⁵ Kuja-jana Jijajirli purda-nyangu Paraji-patu ngulalpalurla nyanunguku pinjaku japirdija, yampinjarla yanu yinya-ngurluju. Panungkulu yapangku nyanungu puraja purdangirli-wanarlu, manu-jana panu nyanungu-patu parlpuru-manu nyurnu-jangka. ¹⁶ Nyanungurlu yangka kujalpa-jana yinya-patu parlpuru-manu, kala-jana pututu-pungu wurulypaku nyinanjaku yimi-ngarrirninja-wangu. ¹⁷ Nyarrpa-jangka-jana yapa yinya-patu Jijajirli yimi-ngarrirninja-kujaku yapa ngalya-kari-kijaku wurulypa-manu? Nyampu jaru ngulaju jurrku-juku Kaatu-kurlangu yinyarlu kuja yimi nyarrparlu Yijayarlu yirrarnu Payipulurla nyurru-wiyirli. Nyampunya Yijayaju marlaja wangkajarla Kaatukuju:

¹⁸ “Nyampu wati ngulaju ngaju-nyangu warrkini. Ngajulurlurna nyanungu milarnu. Ngaju karnarla yulkami nyanunguku, manu kaju nyanungurlu ngaju miyalu raa-pinyi. Ngajulurlu kapurnarla kurru-pinyi ngaju-nyangu Pirlirra. Nyanunguju kapu-jana yapa Juwu-wangu-patuku ngurrara-kari ngurrara-karirlaku yaninjarla wangka yungulu-nyanurla jungarni marlaja nyinami.

¹⁹ Nyanungu kula-jana kulu-jarrimi yapakuju, manu kula-jana kulungku ngarrirni nyanungu-patu. Nyanungurlu kula-nyanurla yapangka milparniwarrarnirla pulka-pinyi.

²⁰ Nyanungu kula-jana yapaku kulu-jarrimi ngula kalu rampaku nyinami, manu kula-jana yapa kulungku kurnta-ngarrirni ngula kalu wapakarra nyinami. Nyanunguju kapu-jana tarnnga-juku yapakuju marinji-jiki nyinami, manu kujarlaju ngaka nyanungu-paturlu panungku kapulu purda-nyanjarla purami kuruwarri Kaatu-kurlangu. Kajilirla jungarni nyina Kaatuku, kula-jana nganangku-puka warla-pajirni.

²¹ Yapa panu ngurrara-kari ngurrara-kari kapulurla nyanunguku wala nyina.”*
Kujanya Yijayarlu Payipulurlaju yirrarnu. Kujarlanya-jana yapa yinya-patu Jijajirli yimi-ngarrirninja-kujaku yapa-kari-kijaku wurulypa-manu.

*Juwu-paturlu wiriwirirli, Juju Ngawu pajurnulu Jijajiji yirdiji Pirljipu nganta
Mark 3.20-30, Luke 11.14-23, 12.10*

²² Ngaka-pardu-kari, panu-karirli yapangkulurla wati kangurnu Jijajiki. Nyampurlu watingkilpa palkangka juju pirlirra mardarnu, manu ngula-jangkanyalpa wangkanja-wangu manu pampa nyinaja. Jijajirli yinya wati parlpuru-manu ngula yungu nyanyilki manu kulpari wangkamilki. ²³ Kujalu yapangku nyangu nyampu wati kuja Jijajirli parlpuru-manu, ngulakujulurla marlaja paa-karrija. Nyanungu-paturlulpalu-nyanu payurnu, “Wayinpa! Wati nyampuju marda Mijaya, Kingi Tapiti-kirlangu-jangka warlalja turnu-warnu-jangka!”

²⁴ Kujalu-jana Paraji-paturlu purda-nyangu yapa-patu wangkanja-kurra nyampukurra, wangkajalu-jana, “Jijajiji-ka nyinami Juju Ngawu-kurlu yirdi-kirli Pirljipukurlu kaninjarni palkangka-kurluju. Pirljipu yangka Juju Ngawu ngulaju kajana juju-kari juju-kariki nyinami wiri-jarlu. Pirljipurlu karla kurru-pinyi yartarnarri Jijajiki. Kuja-jangkarlunya kajana Jijajirli jurnta yilyami juju-patu-karilki yapakuju.”

²⁵ Jijajirli-jana milya-pungu yalumpu kujalpalu nyarra manngu-nyangu, ngulaku-jana wangkaja, “Nyurrurlarlu kankulu warntarla manngu-nyanyi! Yungurna-nyarra wita-wiyi wangkami. Ngurrara-jintarlu kajilpalu-nyanu yapangku war-rarda pakakarla, kulalpalu ngulaju turnulku jintangkalku warrarda nyinakarla, ngulaju kajikaluku muku lawa-jarrimilki. Manu kajilpalu-nyanu kirda-nyanurlu, ngati-nyanurlu, papardi-nyanurlu, manu ngawurru-nyanurlu warrarda pakakarla nyanungu-paturlu warlaljarlu, yalumpu-paturlungu kulalpalu nyinakarla turnu-juku jintangka-juku, ngulaju kajikaluku muku lawa-jarrimi-yijala. ²⁶ Kuja-piyarlu-yijala kulalpa-jana Juju Ngawungku Pirljipurluju juju-kari juju-kari jurnta yilyayarla yapakuju, lawa. Kajilpa-jana jurnta yilyayarla, ngulaju kajika rampaku-jarrinjarla lawa-jarrimilki nyanungurlangu-juku. ²⁷ Nyurrurlarlu kankujulu manngu-nyanyi ngulangku nganta kaju Pirljipurlu yinyi nganta ngajuku yartarnarri yapaku parlpurumaninjaku. Kala kajilpa junga ngunakarla, ngula-jangka nganangkulku-jana yartarnarriji yungu nyurrurla-nyangukuju kurdungurlu-patukuju ngula-kurlurlu yungulu-jana juju pirlirra-wati yapaku jurnta yilyami? Juju Ngawungku, kula kajana yartarnarriji yinyi. Kaaturlu kajana yinyi yartarnarriji. Kujarlaju kapulu-nyarra warntarla-pajirni. ²⁸ Kaatu-kurlangu Pirlirparlu kaju yartarnarri yinyi ngajukuju yungurna-jana juju jurnta yilyami yapaku. Kujarlanya yungulpankulu milya-pungkarla jalanguju Kaatu-ka Warlalja-Wiri nyina nyiyarningkijarra nyampurla walyangka.”

²⁹ Ngula-jangkaju, Jijaji-jana yarda wangkaja yimi-kari Juju Ngawu-kurlu-yijala. “Juju Ngawu ngulaju wati pirrjirdi-piya kuja-ka nyiyarningkijarra mardarni kaninjarni yuwarlirla. Milya-pinyi-yijala kankulu kajilpa purunjunju yukayarla wati-kirlangu-kurra pirrjirdi-kirlangu-kurra yuwarli-kirra wijikingarnti. Ngulakungarntiji kamparru-wiyi yarnkami karla wati pirrjirdikiji, manu wayirni-ka rdaka-jarra

* 12:21 Isaiah 42.1-4

wirliya-jarra. Ngula-jangkarlunya-ka manilki wijingkiji jurnarrpaju. Ngula-piya-yijala ngaju karna pirrjirdi-nyayirnilki nyina Juju Ngawu-piya-wangu!”

³⁰ Ngula-jangkaju, Jijaji-jana wangkaja, “Ngana-puka ngula-ka nyina ngaju-wangu, ngulaju kaju ngajuku jangkardu nyinami. Manu nganangku-puka ngula kajana yapa ngaju-kurra-maninja-wangurlu mardarni, kujarlaju kaju ngajukuju yapa panuju jurnta mardarni. ³¹ Kujarlanya karna-nyarra ngajuju nyampuju wangkamilki nyurrurlakuju: Nganangku-puka kajilpa punku-pajikarla Kaatu marda manu marda yapa jinta-kari, manu yapa ngula kajilpa yangka nyiyarlangurlajinta majumajungka-jarriyarla, ngula-jangkaju Kaatu kapurla yawuru-jarrimi-juku yalala-yirrarninja-warnukuju. Kala nganangku-puka kajilpa punku-pajikarla Pirlirra Kaatu-kurlanguju, ngulakuju Kaaturlu kapu-nyanurla kunka-mani. ³² Nganangku-puka kajilpaju punku-pajikarla ngaju yangka Kaatu-kurlangu Yapa-nyayirni-wangu, ngula-jangkaju Kaatu kajikarla yawuru-jarrimi-juku yalala-yirrarninja-warnukuju. Kala nganangku-puka kajilpa punku-pajikarla Pirlirra Kaatu-kurlanguju, ngulakuju Kaatuju kulalparla yawuru-jarriyarlalku jalangu, manu kula ngakarlangu.”

Yimi nyampuju panu-kurlu watiya-kurlu miyi ngurrju kuja-ka ngulangka pardimi manu watiya-kari miyi ngawu-kurlu

Luke 6.43-45

³³ Ngula-jangka, Jijaji-jana yapa-patuku wangkaja, “Kajilpa pirrjirdi watiya karriyarla, ngulangkaju kapu miyi ngurrju mardarni. Kala kajilpa rampaku watiya karriyarla, ngulangku kuja-ka miyi mardarni, ngulaju ngawu ngarninjakuju. Miimii-nyangka ngurrju-japa ngawu-japa miyiji, ngula-jangkarlu kapunpa nyuntulurlu milya-pinyi pirrjirdi-japa marda rampaku-japa watiya yalumpu. Ngula-piyarlu-yijala, miimii-nyangkalu-jana yapa nyarra kalu nyina ngurrju-japa maju-japa. ³⁴ Nyurrurla yapa ngawu-nyayirni, ngulajunkulu warna-patu-piya! Nyiyarlangu ngula kalu yapangku nginyinginyirli manngu-nyanyi yangka nyiyarningkijarra ngurrju manu marda ngawu, kuja-piya-juku kapulu lirra nyanungurra-nyanguju wangkami. Nyurrurla-nyangu nginyinginyiji nyiyarningkijarra-kurlu ngawu-mipa-kurlu, nyarrpalkulpankulu nyiyarlanguju ngurrjuju wangkayarla? ³⁵ Ngurrjungku yapangku-ka manngu-nyanyi nginyinginyirli nyiyarningkijarra yangka ngurrju-mipa, manu ngula-ka ngurrju nyiyarningkijarra wangkami lirra nyanungu-nyangu-jangka. Kala ngurrju-wangurlu yapangku, ngulaju-ka nyiyarningkijarra majumaju-mipa nginyinginyirli nyanungu-nyangurlu manngu-nyanyi, manu kuja-ka wangkami yapa ngurrju-wangu yangka nyiyarningkijarra lirra nyanungu-nyangu-jangka. ³⁶ Ngaju karna-nyarra nyurrurlaku junga wangkami: Ngaka nguru Kaatu-kurlangurla kajijana Kaaturlu yapa panu miimii-nyanyi ngurrju-japa marda maju-japa, kapu-jana nyanungurlu yapa jinta-kari jinta-kari payirni kujalpalu jaru ngurrju-wangu manngu-nyanjarla kutu wangkaja nyampurla walyangka. ³⁷ Kaji-nyarra Kaaturlu nyurrurla jinta-kari jinta-kari miimii-nyanyi, kapu-nyarra nyanungurlu marlaja manngu-nyanyi jaru kujalpankulu wangkaja lirra nyurrurla-nyangu-jangka, marda ngurrju manu marda ngurrju-wangu. Nyurrurla-nyangu jaruju marda ngurrju. Kujarlaju Kaaturlu kapu-nyarra ngurrju-pajirni. Kala nyurrurla-nyangu jaru-kariri marda ngurrju-wangu. Kujarlaju, Kaaturlu kapu-nyarra ngawu-pajirni.”

Jijajirli kula-jana milki-yirrarnu Kaatu-kurlangu yartarnarri Juwu-patuku wiri-patuku

Mark 8.11-12, Luke 11.29-32, 11.24-26

³⁸ Kujalu Paraji-paturlu manu kuruwarrikingarduyu-paturlu purda-nyangu Jijaji-kirlangu yimi miyi-kirli ngurrju manu ngawu-kurlu, ngulalurla ngula-jangkaju wangkaja nyanungukuju, “Tiija, milki-yirraka-nganpa Kaatu-kurlangu yartarnarri

yangka kuja ngantangku yungu. Kajinpa-nganpa milki-yirrarni, ngulaju kapurnangkulu milya-pinyi nyuntujunparla Kaatuku warlalja.”

³⁹ Kala lawa, Jijajirli-jana wurra-manu, manu-jana wangkaja, “Yapa ngula kalu nyinami jalangu, ngulajulu ngurrju-nyayirni-wangu! Manu nyurrurlarlangurlu, kula kankulu Kaatu purami yijardurlu! Nyurrurlarlunkujulu payurnu yungurna-nyarra nyiyarlangu Kaatu-kurlangu milki-yirrarni yartarnarri, kujakujurna lawanya ngampurrpa-wangu! Nganayi-mipa kapurna-nyarra ngajulurluju milki-yirrarni Kaatu-kurlangu yimi Juuna-kurlu jarukungarduyu-kurlu. ⁴⁰ Juunajulpa nyinaja kaninjarni miyalurla yawu wiri-kirlangurla parra-patuku manu munga-patuku marnkurpaku. Ngula-piya-juku kapurna ngajulu Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu nguna milyingka. ⁴¹ Yungurna-nyarra maya wangka jarukungarduyu-kurlu Juuna-kurlu. Nyurru-wiyi, Ninupu-wardingkirli yapangku, purda-nyangulu Juuna ngulalpa-jana yimi-ngarrurnu Kaatu-kurlu, ngulajulu nyiyarningkijarra ngawuju yampijalku. Ngula-jangka, pina-yaninjarla yalala-yirrarnu Kaatuju. Ngaka nguru-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangurla kaji-jana miimii-nyanyi yapa jintawarlayi-juku ngurrju-japa manu ngawu-japa, yapa panu kirri Ninupu-wardingki kapulu karrimi, manu kapulu-nyarra ngawu-pajirni. Kala jalanguju yimi ngaju-nyangu, ngulaju wiri-jiki yinyaku nyurru-warnuku yimiki Juuna-kurluku. Nyurrurlarlulpankujulu purda-nyangkarla ngaju-nyangu yimi.

⁴² Ngula-jangkaju, ngajulu yungurna-nyarra yimi wita yimi-ngarrirni karnta wiri-kirli ngulalpa nyurru-wiyi nyinaja nguru-karirla yirdingkaju Jiiparla. Nyurru-wiyi, mardukuja nyampujulpa wurna yanu kurlirra-jangka wurnturu-nyayirni ngurrara nyanungu-nyangu-jangka nyampu-kurra ngurrara kingi Julumunu-kurlangukurra. Nyanungurlu karntangku purda-nyangu kingi Julumunu rdirrinypa-nyayirni pinangkalpa nganta. Ngaka nguru-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangurla kaji-jana Kaaturlu miimii-nyanyi panu yapa kuja kalu nyina ngurrju-japa manu ngawu-japa, wiri-nyayirni mardukuja kapu karrimi, ngulangku kapu-nyarra ngawu-pajirni. Kala jalangu, yimi ngaju-nyangu ngulaju wiri-jiki yinyaku nyurru-warnuku yimiki Julumunu-kurluku. Kujakuju nyurrurlajulpankulu nyinayarla karnta yinya Jiipa-wardingki-piya. Nyurrurlarlulpankujulu purda-nyangkarla ngaju-nyangu yimi.”

Jijaji wangkaja-jana yapakuju yimi juju pirlirra panu-kurlu

Luke 11.24-26

⁴³⁻⁴⁴ Jijaji wangkaja, “Kuja-ka juju pirlirra wilypi-pardimi yapa-jangka, yalumpu yapa ngulaju yuwarli-piya ngula-ka yapa-wangu lawa karrimi. Ngula pirlirra-pa-ka wurna warru yani manangkarra-wana ngapa-wangu-wana, warru nyanyi karla ngurraku ngurrjuku yungu nyinami ngulangka. Kala ngurra ngurrju-wangurla, ngulaju kyanu wangkama kuja, ‘Kulpari yani mardarna yapa-kurra yangka-kurra kujalparna nyinaja kamparru-wiyi. Kula-ka nganalku nyinami yapangka yinyarlaju kaninjarniji.’ Junga, yinya pirlirra-ka kulpari yani yangka-kurra yapa-kurra, manu karla rdipimi yapaku yuwarli ngurrju-piyaku kuja-ka marlajarra karrimi nyiyarningkijarra-kurlu jungarni-maninja-warnu-kurlu. ⁴⁵ Ngula-jangka-ka yangka juju pirlirra yani, manu kajana nyanungurlu yarda kanyirni pirlirra wirilki-palakarilki, ngulaju juju-patu-nyayirnilki. Ngula-jangka, panu juju pirlirra kalu yani, manu kalu yukami nyinanjaku palkangka yapangka yinyarla. Ngula-jangka, yapa yangka juju pirlirra-wati-kirli, ngulaju nyanunguju ngawu-nyayirnilki. Ngula-piya-yijalankulu nyurrurlaju kujankujulu juwa-kujurnu.”

Yimi nyampu ngulaju Jijajikipalangu ngati-nyanu-kurlu manu nyanungukupurdangka-patu-kurlu kukurnu-nyanu-patu-kurlu

Mark 3.31-35, Luke 8.19-21

⁴⁶ Ngulalpa-jana Jijaji yapaku wangkaja-juku, ngula-jangkaju, yanurnulurla ngati-nyanu manu kukurnu-nyanu Jijajiki nyanjaku. Ngulaju karrijalpalu yarlungkajuku, manu wangkajalu-jana yapaku, “Nganimpa yungurnalurla wangkami Jijajiki.”

⁴⁷ Junga-juku, yapa jintarla yaninjarla wangkaja Jijajikiji, “Jijaji, ngati-puraji manu kukurnu-puraji-purnu kangkulu pardarni yarlungka. Wangkami yungungkulu.”

⁴⁸ Jijajirli payurnu, “Ngana ngajukupalangu ngatiji warlalajaju? Manu nganakari ngajukupurdangkaju warlalajaju?” ⁴⁹ Ngula-jangka, Jijajirli-jana jily-ngarrurnu kurdungurlu-patu nyanungu-nyangu, manu wangkaja, “Nyampurra-jala-ngarralu ngajuku ngatiji manu ngajukupurdangka-purnuju warlalajaju. ⁵⁰ Nganangku-pukakaji purda-nyanyi yimi Kaatu-kurlangu wilji-wangurlu manu purami yangka kujaka nguru-nyayirni-wangurla nyina, ngulanyalu ngajukupurdangka kukurnu manu ngajuku ngati warlalajaju.”

13

Jijaji-kirlangu yimi-nyayirni-wangu jukurrpa wati-kirli ngurlu kuja warru kujurnu miyikingarnti

Mark 4.1-9, Luke 8.4-8

¹ Kuja-jana Jijaji wangkaja yapaku nyanungu-nyangu ngati-nyanu-kurlu manu nyanungukupurdangka-kurlu kukurnu-nyanu-patu-kurlu, parrangka jurrkungkajuku nyanungu yanu yuwarli-ngirli mangkuru wiri-kirra. Pirri-manu yinyarla yapaku pinarri-maninjaku. ² Ngula-kurrajukulurla yapa panu yanurnu, manu turnujarrijalkulpalurla yungulu purda-nyanyi jaru pinarri-maninja-kurra. Kujakungarntiji Jijajiji warrkarnu pawurtu-kurralku, ngulangkulpa nyinaja. Yapajulpalu karrija warru pirntinyarrarla-juku. ³ Ngulakuju-jana yimi-ngarrurnu jaru Kaatu-kurlu, nyiyarningkijarralpa-jana yimi-nyayirni-wangu jukurrpa yirri-puraja, wangkaja-jana, “Yungurna-nyarra jaru wita yirri-pura ngarrka-kurlu jinta-kurlu kujalpa mardarnu yakujurla ngurlu panu. Kujalpa warru yanu yarlu-wana, ngulajulpa ngurluju warru pirri-kujurnu miyiki pardinjakungarnti. ⁴ Kujalpa warru wapaja, ngulangkulpa warru kujurnu ngurlu kuja-purda kuja-purda. Panu-kariji ngurluju wantija yirdiyirla. Ngurlu, kujalpalu wantija yirdiyirla, ngulajulpalu-jana jurlpungku jayirmaninjarla muku ngarnu. ⁵⁻⁶ Ngurlu panu-karilpa wantija walyangka tarlangka. Ngurlu kujalpalu wantija walyangka tarlangka, ngulajulpalu kapanku pardija ngari wita. Lawa-jukulpalu ngarnaju putaputa yukaja walyangka tarlangkaju, manulpa-jana wantangkulku jankaja linji-karda ngarnaju rdarrjangkaju ngapa-wangurla. ⁷ Panu-kari ngurluju wantija marnangka jilkarla-kurlurla. Ngurlu, kujalpalu wantija marnangka jilkarla-kurlurla warrukirdikirdi, ngulajulu pardija jilkarla-wana. Ngulajulpa-jana jilkarlarlu kurl-mardarnu tarnnga-juku, ngulaju ngurlujulpalu kurl-mardarninja-warnuju tarnnga-juku maju-jarrija. ⁸ Kala, panu-kari ngurluju wantija walyangka walyirirla. Ngurlu, kujalpa wantija walyangka walyirirla, ngulajulpalu purrulyun-pardija ngurrju-juku, manulpalu wiri-jarrija. Ngulalparla ngurlu ngurrjukurlu jirrnganja wiri-jarrija, ngulaju yapaku ngarninjaku. Wiri-jarrijalpa ngurlu-kariji panu-jarlu-kurlu, ngalya-karilparla jirrnganja wiri-jarrija panu-kurlu, manu ngalya-karilparla jirrnganja wiri-jarrija marnkurrpa-mipa-kurlu.” ⁹ Ngula-jangka Jijaji-jana wangkaja, “Kuja kankulu nyurrurlarlu langa mardarni purda-nyanja-kurlangu, ngulangkululu purda-nyangka yirriyirri-nyayirni!”

Nyiyaku kala-jana Jijaji wangkaja yimi-nyayirni-wangu jukurrpa yapaku?

Mark 4.10-12, Luke 8.9-10

¹⁰ Ngula-jangkaju, Jijaji-kirlangurlu kurdungurlu-paturlulu yaninjarla payurnu nyanungu, “Kuja kanpa-jana yapa pinarri-mani, nyiya-jangkarlu kanpa-jana

yalumpurra yirri-pura jukurra yimi-nyayirni-wangu-patu-mipaju? Kulalpalu nyarrparlu langa-kurra-mantarla.”

¹¹ Junga-juku, Jijajirlilki-jana yarda yirri-puraja yimi-nyayirni-wanguju, wangkaja, “Kaaturluju yilyajarni yungurna-nyarra yimi-ngarrirni nyanungu-kurlu yangka kuja kajana Warlalja-Wiri nyina yapakuju. Kala ngalya-kariki yapaku, kularna-jana yimi-nyayirni-wangu warraja-mani yungulu langa-kurra-mani. ¹² Nganangku-puka kuja-ka milya-pinyi wita-karrikarri Kaatu-kurlu manu nganta maya-juku yungu pinarri-jarri, Kaaturlu kapu ngulaju nyiyarningkijarrakuju yapa pinarri-mani. Kala yapa kuja-ka nyina purda-nyanja-wangu nyiyarningkijarraku Kaatu-kurluku manu ngampurra-wangu nganta kuja-ka nyina pinarri-jarrinjaku, kula Kaaturlu pinarri-mani nyiyarlanguju. ¹³ Nyanyi kajulu warrki-jarrinja-kurra ngajuluju. Kala kula kajulu yijardurlu milya-pinyi. Purda-nyanyi kajulu wangkanja-kurra. Kala kula kajulu ngajulu yijardurlu purda-nyanyi, manu ngampurra-wangu kalu nyina milya-pinjaku jaruku ngaju-nyanguku. Kujarlanya karna-jana yimi-ngarrirni jukurra yimi-nyayirni-wangu-mipaju yapaku yinyarrakuju. ¹⁴ Nyampuju yimi jurrku-juku kuja jarukungarduyu Yijaya wangkaja nyurru-wiyi yapa-patu-kurlu yinya-patu-kurlu: ‘Nyampunya Kaatuju-ka wangkami, “Nyampurralu yapangku kapujulu purda-nyanyi wangkanja-kurra. Kala kulalu jaru ngaju-nyangu milya-pinyi. Kapujulu nyanyi warrki-jarrinja-kurra. Kala ngajulu nyanja-warnurlu kulajulu milya-pinyi.

¹⁵ Kula kalu manngu-nyanyi yijardurlu ngaju-kurlu. Ngulajulu-nyanu wapirri-yirrarnu rdaka nyanungurra-nyangurla langangka ngaju-kujaku purda-nyanja-kujaku. Milpajulu palija ngaju-kujaku nyanja-kujaku. Kajili-nyanu milpa raa-juku pampa-jarrinja-wangurlu yampiyarla, ngulaju marda kapujulu nyangkarla jungarnirli. Manu kajili-nyanu langa raa-juku wapirri-yirrarninja-wangurlu yampiyarla, ngulaju marda kapulu purda-nyangkarla jaruju ngaju-nyanguju, manu kapujulu marda milya-pungkarla nginyinginyi-kirlirli nyanungurra-nyangu-kurlurlu. Ngula-jangka kapujulu kulpari-jarriyarla ngaju-kurra, manu kapurna-jana ngurrju-mantarla pirlirra pirrjirdi-karda.”
, „*“

¹⁶ Ngula-jangka, Jijaji-jana nyanungu-nyanguku kurdungurluku wangkaja, “Nyur-rurlarlalu yapa-paturlu kankujulu nyanyi paniya-kurlurlu manu kankulu purda-nyanyi jaru ngaju-nyangu langa-kurlurlu! Kujarlanya kankujulu wardinyi-nyayirni marlaja nyina! ¹⁷ Ngaju karna-nyarra wangkami junga: Nyurru-wiyi, panu Kaatu-kurlangu jarukungarduyu-patu manu panu-kari yapa ngulalpalurla jukaruru nyinaja nyanunguku, ngula-paturlu nganta yungujulu nyangkarla jurrku-juku ngula kankujulu nyanyi jalangurlu, kala lawa. Kulajulu kujaju nyangkarla. Manu ngula-paturlu nganta yungujulu jurrku-yijala purda-nyangkarla ngula kankujulu purda-nyanyi jalangurlu.”

Jijajirli-jana milki yimi-ngarrurnu yimi-nyayirni-wangu jukurra wati-kirli ngurlukungarduyu-kurlu kurdungurlu-patuku

Mark 4.13-20, Luke 8.11-15

¹⁸ Jijaji-jana wangkaja, “Purda-nyangkajulu ngajulu yungunkulu pina-jarrimi nyarra-ka wangka nyampu yimi-nyayirni-wangu jukurra wati-kirli ngurlukungarduyu-kurlu. ¹⁹ Panu-karirli yapangku ngula kalu purda-nyanyi yimi Kaatu-kurlu yangka kuja kajana Warlalja-Wiri nyina yapakuju, purda-nyanyi kalu yimiji, kala kula kalu yijardurlu milya-pinyi kuja-ka nyarra wangkami. Ngulaju kalu yirdiyi-piya nyinami kuja-ka ngurlu panu wantimi. Ngula-jangkaju, yanirni kuja-ka Juju Ngawulku, ngulangkuju kajana jurnta kanyi jaruju jurpupiyarlalu.

* **13:15** Nyangka Isaiah 6.9-10

²⁰ “Ngalya-kari yapa kalu nyina tarla walya-piya. Ngurlu kujalu wantija walyangka tarlangka, kujalu ngarna puta yukaja tarlangka, ngula-piyarlu-yijala kalu yapangku ngalya-karirli purda-nyanyi jaru Kaatu-kurlangu, manu kalurla ngungkurr-nyinami jaruku wardinyi-wiyi. ²¹ Jaru kajana putaputa yukami langa-kurra, lawa. Ngaka kajili-jana yapa ngalya-karirli jinyijinyi-mani, manu kaji-jana majurlangu rdipimi, ngula-warnurlaju kalu wajawaja-maninjarla yampimi Kaatu-kurlangu jaru. Kula kalurla ngungkurr-nyina tarnnga, ngari witaku.

²² “Ngalya-kari yapa kalu nyina walya-piya jilkarla-kurlu-piya. Purda-nyanyi-yijala kalu Kaatu-kurlangu jaruju. Puta-ka wiri-jarri jaruju langangkaju. Kala warrarda kalu-nyanurla wajampa-jarri nyiyarningkijarraku. Yulkami kalu-nyanurla warrarda talaku manu jurnarrpaku nyanungu-nyanguku warlaljaku. Ngulangunya-ka warlapajirni jaru wiri-jarrinja-kujaku. Kujarra-piya kula kalurla nyinami jukaruru Kaatuku.

²³ “Ngalya-kari yapa kalu nyina walya walyiri-piya. Purda-nyanyi kalu jaru Kaatu-kurlangu, manu kalu yijardu-nyayirni milya-pinyi. Jintawarlayi-juku kalurla marlaja wiri-jarri Kaatukuju: Ngalya-kariri ngari wita, ngalya-kari wita-karrikarri, ngalya-kari karrikarri-wangu kalurla marlaja wiri-jarri.”

Jijaji-kirlangu yimi-nyayirni-wangu jukurrpa ngurrju-kurlu ngurlu-kurlu manu majumaju-kurlu ngurlu-kurlu

²⁴ Jijaji-jana wangkaja nyanungu-patuku, “Ngajulurlu yungurna-nyarra yirri-pura yimi-nyayirni-wangu jukurrpa jinta-kari Kaatu-kurlu yangka kuja kujana Warlalja-Wiri nyina yapakuju. Kaatuju, ngulaju-ka nyinami wati wiri-piya ngurlukungarduyupiya. Kuja wati ngurlukungarduyu warru yanu walyangka nyanungu-nyangurla, ngulajulpa warru pirri-kujurnu ngurlu ngurrju yungu-nyanu nyanunguku mangarri wiri-mani. ²⁵ Munga-karirla, ngulalpalu nyanungu manu warrkini-patu nyanungu-nyangu ngunaja-juku, wati-kariri wurulya-juku yanurnu, wati ngulalparla nyurunyuru-jarrija yinyaku ngurlukungarduyuku. Nyanungurlu-jana kangurnu ngurlu majumaju, manu-jana muku pirri-kujurnu warrukirdikirdi yinyarla walyangka jurrkunga-juku kujalpalu ngunaja ngurlu ngurrju-wati. ²⁶ Ngakalku, panu ngularra ngurlu ngurrju-wati manu ngurlu maju-watili pardijalku, manulpa ngurlu panu-kurlu-jarrinja-yanu yukuri-watirla kurrirdimpayirla. Ngula-jangka, warrkini-paturlulu nyangu yukuri majumaju ngulalu muku jinta-jarrija yukuri ngurrju-watirla. ²⁷ Yaninjarla ngatingki-manulu warlaljamarrri, ‘Warlaljamarrri, nyuntunpa ngurrju ngurlu yirrarnu walyangka nyuntu-nyangurla. Nyarrpara-jangkalkulu yinyarraju majumajuju yukuri-wati pardija?’

²⁸ Nyanungurlu-jana yalu-manu, ‘Yapa jinta kuja kaju nyurunyuru-jarrimi, ngulangkuju-jana pirri-kujurnu ngurlu majumaju-wati walyangka ngaju-nyangurla.’

Ngula-jangka, warrkini-watirlili payurnu, ‘Lukurl-pinja-yani mayirnalujana yukuri majumaju-watiji?’

²⁹ Yalu-manu-jana, ‘Lawa, yampiyalu-jana lukurl-pinja-wangurlu! Kalakankulu-jana marda rampalparlu lukurl-pinyi yukuri ngurrjurlangu kajinkili-jana lukurl-pinyi yukuri majumaju-wati. ³⁰ Wiri-jarrimili yukuri ngurrju-wati manu yukuri majumaju-wati jintangka-juku. Kaji yangka kutulku karrimi mangarriki maninjaku walya ngaju-nyangu-jangkaku, kapurna-jana wangkami nyampuku warrkini-patu-kariki yangka-patuku ngula kalu pajirninjarla mani mangarri, kapurna-jana wangka, ‘Yantalu, manulu kamparruju lukurl-pungka-jana yukuri majumaju-wati-wiyi, kuurl-warirninjarla purrayalu-jana. Ngula-jangka, yantalu, manulu-jana manta yukuri ngurrju-wati mangarriki, manulu yirraka ngaju-nyangurla yuwarlirla jakati-yirrarninja-kurlangurla.’ ’ ’ ”

Jijaji-kirlangu yimi-nyayirni-wangu jukurrpa ngurlu-kurlu wita-nyayirni-kirli jirdi-kirli

Mark 4.30-32, Luke 13.18-21

³¹ Jijaji-jana yarda wangkaja, “Nyia-piya kalu nyina yapaju Kaatu-kurlangurla turnungka yangka kuja kajana Warlalja-Wiri nyina? Marda kalu nyina ngari marnkurrpa-mipa. Ngulaju ngula-juku. Kaatu-kurlangu turnu ngulaju wita-nyayirni-piya ngurlu-piya jirdi-piya kuja-ka wita-wiyi yirrarni walyangkaju ngurluju watingk-iji. ³² Ngula-jangkaju, ngakarrangakarralku kuja-ka pardimi watiya wiri watiya-kari-piya-wangu, ngula-kurraju kalu yanirni jurlpu panu-jarlulku. Yuwalilki kalu ngurrju-mani watiyarla yamangka wiringkalku. Ngula-piya-yijala Kaatu-kurlangu turnu. Jalangu marda kalurla marnkurrpa-mipa nyina yapaju. Ngulaju ngula-juku. Ngaka kapulurla nyina yapa panu-nyayirni Warlalja-Wiriki.” Kujanya-jana Jijajiji wangkaja yapakuju.

Jijaji-kirlangu yimi-nyayirni-wangu jukurrpa mangarri-kirlangu-kurlu tarltu-maninja-kurlangu-kurlu

Luke 13.20-21

³³ Jijaji-jana yarda wangkaja, “Nyajangu kalu yapaju nyina turnungka Kaatu-kurlangurla yangka kuja kajana Warlalja-Wiri nyina? Panu-jarlu-nyayirni marda, ngari marda marnkurrpa-puka? Kapurna-nyarra wangka. Jalangu marda kalu nyina ngari marnkurrpa-mipa turnungka Kaatu-kurlangurla. Ngulaju ngula-juku. Kaatu-kurlangu turnu ngulaju nganayi-piya yangka kuja-ka karntangu yirrarni pulawa-kurra tarltu-maninjaku. Kuja-ka ngari wita yirrarni pulawa wiri-kirra manu ngaparlungu, ngulakuju karla marlaja tarltu-jarrimi purranjakungarnti. Ngula-piya-yijala Kaatu-kurlangu turnu. Jalangu marda kalurla marnkurrpa-mipa nyina. Ngulaju ngula-juku. Ngaka kapulurla nyina yapa panu-nyayirni Warlalja-Wiriki.” Kujanya-jana Jijajiji wangkaja yapa-patukuju.

Nyia-jangka-jana Jijajirli yimi-ngarrurnu jukurrpa yimi-nyayirni-wangu-mipaju?

Mark 4.33-34

³⁴ Nyampurra-piya jukurrpa yimi-nyayirni-wangu-piyalpa-jana yimi-ngarrurnu panu Jijajirliji. Yangka yapa kuja kalalurla turnu-jarrija Jijajiki purda-nyanjaku, ngula-patukuju-jana yimi-nyayirni-wangu-mipa yirri-puraja. ³⁵ Jarukungarduyurlu Yijayarlu pipangka yirrarnu nyampu jurrku junga jaru Jijaji-kirli nyurru-wiyirli, wangkaja nyanungu nyampu Payipulurla:

“Kajirna-jana yapa pinarri-mani, kapurna-jana yimi-ngarrirni jukurrpa yimi-nyayirni-wangu-mipa. Kulalu nyurru-warnurlangurlu milya-pungu, manu kula kalu milya-pinyi-jiki jalangurlangurlu. Ngulaju ngula-juku. Kapurna-jana yimi-ngarrirni nyiyarningkijarra ngularraku kuja kalu nyina milya-pinja-wangu ngulaju yungulu milya-pinyilki.”*

Jijajirli-jana warraja-manu yimi-nyayirni-wangu jukurrpa ngurlu-wati-kirli ngurrju manu maju-kurlu

³⁶ Kuja Jijaji yanu yapa-patu-jangka manu yukajarra kaninjarni yuwarli-kirra, ngula-warnu, nyanungu-nyangulurla kurdungurlu-patu yaninjarla wangkaja, “Warraja-manta-nganpa yangka yimi-nyayirni-wangu jukurrpa nganimpaku, yangka ngurlu-wati-kirli ngurrju manu majumaju-kurlu.”

³⁷⁻³⁹ Jijaji-jana wangkaja, “Yuwayi, kapurna-nyarra warraja-mani yimiji. Ngaka kapu Kaaturlu lawa-mani nguru nyampu. Yangka ngurlukungarduyu, ngulangku kuja pirri-kujurnu ngurlu ngurrju nyanungu-nyangurla walyangka, yangka wati ngulaju Kaatu-kurlangu Yapa-nyayirni-wangu. Ngulangka yimi-nyayirni-wangurla,

* 13:35 Nyangka Psalm 78.2

nyanungu-nyangu walya, ngulaju yangka kuja karlipa nyampurla nyinami. Ngularra ngurrju ngurlu-wati kuja-jana nyanungurlu pirri-kujurnu walyangka nyanungu-nyangurla, ngularraju yapa-patu-piya ngula kalurla nyinami Kaatuku. Majumaju yukuri-wati yangka kujalu wiri-jarrija ngularra-jangka majumaju-jangka ngurlu-wati-jangka, ngularraju yangka yapa-patu-piya majumaju-piya ngula kalurla nyinami Juju Ngawuku. Yangka wati ngulalparla nyurunyuru-jarrija ngurlukungarduyuku, ngulangku kuja pirri-kujurnu ngularra majumaju ngurlu-wati warrukirdikirdi, nyanunguju Juju Ngawu. Kujalu ngularra panu-kari warrkini-patu yanu turnu-maninjaku mangarri-watiki, ngularrajulu marramarra Kaatu-kurlangu. Manu ngularrarlu warrkinirli ngulalu mangarri-wati turnu-manu, ngularraju marramarra-piya Kaatu-kurlangu-patu-piya. ⁴⁰ Ngulaju ngula-juku, yanulu ngularra warrkini, manulu turnu-manu ngularra yukuri majumaju, manu purrajalu-jana warlungka. Ngula-piyanya kapu nyampuju nguruju lawa-jarrimi. ⁴¹ Nyampurla ngurungka, Kaatu kajana Warlalja-Wiri nyina yapa nyanungu-nyanguku. Ngulangkejinta kalu panu-kari maju-wati nyina yangka ngula kalu nyiyarla majungka-jarrimi manu ngulangku kuja kalu-jana yapa panu-kari maju-kurra-mani. Ngajulurlu, Kaatu-kurlangurlu Yapanyayirni-wangurlu, kapurna-jana yilyami ngaju-nyangu marramarra yapa majukurra, ngulaju kapulu-jana yirrarni yitirli-kari-kirra. ⁴² Yapa majumaju kapulu-jana kijirni yinya-kurra kuja-ka warlu wiri-nyayirni warrarda jankami. Yinyarla yapa ngularra kapulu yulami, manu kapulu-nyanu kartirdirli yarlkirni manu karntirirrijirni murrumurrurlu purda-nyanjarlaju. ⁴³ Kala ngula-jangka, yapa-patu Kaatu-kurlangu-patu kapulu miril-mani wanta-piya nyanungurrakupalangu-kurlangurla ngurungka. Kuja kankulu nyurrurlarlu langa mardarni purda-nyanja-kurlangu, ngulangkujulu purda-nyangka yirriyirri-nyayirni!”

Jijaji-kirlangu yimi-nyayirni-wangu jukurra tala-kurlu wiri-nyayirni-kirli

⁴⁴ Jijaji-jana yarda wangkaja, “Yangka kuja kajana Kaatuju Warlalja-Wiri nyina yapaku, ngulaju ngurrju-nyayirni nganayi-piya yakuju wiri-piya tala panu-kurlu-piya ngula-ka walyangka milyingka yirrarni. Wati-kari yanurnu, manu ngayirla kutu rdipija yangkaku yakujuku milyingkaku walyangkaku. Ngula-warnu, nyanungurlu jutu-manu yarda walya-kurlurlu. Wardinyi-nyayirnilki nyanungu, ngula yanu, manu-jana warru yungu nyiyarningkijarra talakupurdarlu. Yinya-kurlu tala-kurlu yanu, manu walya yinya-nyanu payi-manu nyanungurlu, yangka walyangka ngulangka kujalpa yakuju tala-kurlu ngunaja milyingka. Kuja wati-piya-yijala yapa yangka ngula kalurla Kaatuku yani wardinyi-nyayirni yungu-jana wirilki nyina.”

Jijaji-kirlangu yimi-nyayirni-wangu jukurra pirli ngurrju-kurlu kawurlu-kurlu

⁴⁵ Jijaji-jana yarda wangkaja, “Yangka kuja kajana Kaatuju Warlalja-Wiri nyina yapaku, ngulaju ngurrju-nyayirni yangka wati-piya ngulajulpa-jana warru payurnu yapa pirli kawurlu ngurrju-watiki yungu-nyanu payi-mani. ⁴⁶ Parrangka jintangka, nyanungurla rdipija kawurlu jintaku ngurrju-nyayirniki kawurlu-kari-wangu-piyaku. Maninjaku yangkaku kawurlukungarnti, wati yangka yanu, manu-jana nyiyarningkijarra warlalja yirrarnu payi-maninjaku talakupurdarlu, manu yinya-kurlurlu tala-kurlurlu yaninjarla payi-manu pirli kawurlu yangka ngurrju-nyayirni. Ngula-jangkaju, wardinyi-jarrija-nyayirnilki. Kuja wati-piya-yijala yapa yangka ngula kalurla Kaatuku yani yungu-jana wirilki nyina. Ngulangka kalu wardinyi-nyayirni nyina.”

Jijaji-kirlangu yimi-nyayirni-wangu jukurra yakuju-piya-kurlu yangka yawu-maninja-kurlangu-kurlu

⁴⁷ Jijaji-jana yarda wangkaja, “Yangka kuja kajana Kaatuju Warlalja-Wiri nyina yapaku nyampurla walyangka, yapa nyanungu-nyangu kalu-jana jirranganja nyina

yapa maju-watiki walyangka jintangka-juku. Kaatuju ngulaju yangka wati-piya kuja karla ngapa-kurra kijirni yakuju-piya yawu-maninja-kurlangu. Ngulaju kajana puuly-mardarni yawu-kari yawu-kari panu-jarlu. ⁴⁸ Kuja-ka yakuju-piya panu-kurlu-jarrimi, rarra-kanyi-ka ngapa-wangu-kurra-pinangu, manu-ka ngula-jangka pirri-mani, ngula kajana yawu-wati ngurrju manu maju-wati yitirli-kari-maninjarla yirrarni yurturlu-jarrarla. Ngurrju-watiji kajana yirrarni kartaku wiri-wati-kirra, kala maju-watiji kajana kijirni yungkiyi-kirra. ⁴⁹ Ngula-piyaju kapu ngaka palka-jarrimi kaji nguru nyampu lawa-jarrimi. Marramarra-watirli kapulu-jana warru mani yapa panu, manu ngula-jangka kapulu-jana majumaju-patu yitirli-kari-kirra-mani ngurrju-patu-kujaku. ⁵⁰ Yapa majumaju kapulu-jana kijirni yinya-kurra kuja-ka warlu wiri-nyayirni warrarda jankami. Yinyarla yapa ngularra kapulu yulami, manu kapulu-nyanu kartirdirli yarlkirni manu karntirirjirni murrumurrurlu purdanyanjarlaju.”

⁵¹ Ngula-jangka, Jijajirli-jana nyanungu-nyangu kurdungurlu-patu payurnu, “Jurrunghku mayi kankulu nyampurraju mani yimi-nyayirni-wangu yangka kujarna-nyarra nyurrurlaku yimi-ngarrurnu?”

Yalu-manulu, “Yuwayi, jurrungku karnalu-jana milya-pinyi.”

⁵² Ngula-jangka-jana Jijaji wangkaja nyanungu-patuku, “Ngulaju ngula-juku. Kajilpa ngana-puka yimiki jungaku pinarri-jarriyarla Kaatu-kurluku yangka kuja kajana Warlalja-Wiri nyina yapakuju, ngulaju nyanunguju wati-piya ngula kyananu yuwarli mardarni nyiyarningkijarra warlalja. Ngula wati-ka yukami nyanungu-nyangu-kurra yuwarli-kirra, ngulaju kajana wilypi-mani panu ngurrju-nyayirni nyiyarningkijarra nyurru-warnu manu jalangu-warnu, nyiyarningkijarra kujalpa mardarnu kaninjarni.”

Najariti-wardingkirlili Jijajiji juwa-kujurnu

Mark 6.1-6, Luke 4.16-30

⁵³⁻⁵⁴ Kuja Jijaji-jana lawa-jarrija yimi-ngarrirninjaku ngularaku yimi-nyayirni-wangu jukurpa yapa-patuku, yampinjarla yanu yinya-ngurluju, manu kulpari yanu nyanungu-nyangu-kurralku kirri-kirra yirdi-kirra Najariti-kirra. Yanurra yuwarli-kirra jaaji-kirra Juwu-kurlangu-kurra. Ngulangka yungu-jana pinarri-mani yapa panu-juku kujalpalu turnu-jarrinjarla nyinaja. Kujalu wangkanja-kurra purda-nyangu Jijaji, ngulakujulurla marlaja paa-karrija, manulpalu-nyanu payurnu, “Nganangku nyampuju pinarri-mani kuja-ka wangkami nyiyarningkijarra manu-ka manngu-nyanyi rdirrinypa-nyayirni? Nyarrparlu kajana parlpuru-mani nyurnu yapaju? ⁵⁵ Junga-jala nyampu wati watiyakungarduyu jarntirninjakungarduyu-mipa manu Miiri-kirlangu-jala kaja-nyanu. Nyanungunya-jana papardi-nyanuju Jamajiki manu Jajupuku manu Jimaniki manu Jutujuku, junga mayi kujaju? ⁵⁶ Manu nyanungukupurdangka ngawurru-nyanu-patu kalu nyinami nyampurla Najaritirla, junga-yijala mayi kujaju? Nyarrpara-jangka yartarnarriji manu nyiyarningkijarra milya-pinjaku manu yapaku nyurnuku parlpuru-maninjaku?” ⁵⁷ Ngulanyalpalurla nginjwangkaja yangka Najariti-wardingki-patuju. Manu ngula-jangka, yapa ngularralurla jayi-wangkaja Jijajiki.

Ngula-jangka, Jijaji-jana nyanungu-patuku wangkaja, “Ngana-puka kuja-ka wati nyina jarukungarduyu warrkiki Kaatu-kurlanguku, kajilpa yantarla kirri-kari kirri-kari-kirra yimiki yirri-puranjaku Kaatu-kurlangu-kurlu, ngulakuju kalurla wardinyi-jarrimi, manu kalurlajinta pulka-pinyi. Kala yapangku ngurrara-jintarlu kula kalu ngurrju-pajirni yali jarukungarduyu, manu kiringkarlu nyanungu-nyangurlarlu kalu juwa-kijirni.” ⁵⁸ Ngulaju junga, yapa ngularra kulalurla Jijajiki ngungkurnyinaja. Kujarlaju, marnkurpa ngalya-kari-mipalpa-jana parlpuru-mani panuwangu.

14

Nyampuju yimi Jaanu Papitaji-kirli kuja palija

Mark 6.14-29, Luke 9.7-9

¹ Yangka ngula-puru-yijala, Kingi Yarurdurlu purda-nyangu yimi kujalpa Jijaji nyiyarningkijarrarla warrki-jarrija. ² Kingi Yarurdu-jana wangkaja panu-kariki watiki wiri-patuku ngulalpalurla warrki-jarrija, “Wayinkili! Wati nyampu Jijaji ngulaju mayi Jaanu Papitaji-nyayirni kulpari wankaru-jarrija? Kujarlanya-ka panu yartarnarri nyanungurluju mardarni yapakuju parlpuru-maninjakuju.”

³ Nyampurrakungarntiji, junga pakarnu Jaanu Papitaji Kingi Yarurdurlu kamparru-wiyi. Yalirli Kingi Yarurdurlu ngulangkujurla jurnta kangu kali-nyanu kukurnu-nyanuku warlaljaku nyanungukupurdangkaku yirdikiji Pilipiki. Nyanungu karntaju yirdiji Rdurdiyaju. ⁴ Jaanu Papitaji kalarla warrarda wangkaja Kingi Yarurdukuju kuja, “Yampiyarla karnta-kari kukurnu-purajiki. Nyuntulurlunpa kuruwarri rdilykipungu Kaatu-kurlangu! Pinarla yungka kali-nyanu warlaljaku.” ⁵ Kuja-wanawanaju, Kingi Yarurdurlu kapu nganta Jaanu pungkarla, kala lani-jarrijalpa-jana yapaku. Manngu-nyangu kalalu Jaanuju jarukungarduyu nganta Kaatu-kurlangu.

⁶ Junga-juku, ngakarrangakarralku-jana wiriwiri nyanungu-nyangu-patuju turnu-manu Kingi Yarurdurluju. Turnu-manu-jana kurapaka ngarninjaku nyanungu-nyangukuju. Ngula-kurraku-jukulpa-jana Rdurdiyaju-kurlangu kurdu-nyanu kaminana yaninjarla milki-wirntinja-yanu milkarraku. Kingi Yarurduju, wardinyinyayirnilparla nyinaja kaminaku wirntinja-kurraku. ⁷ Junga-juku, Kingi Yarurdurla wangkaja kaminaku, ngulajurla kuja wangkaja, “Niyiyaku kanpaju ngampurrparluju wardu-pinyi? Kajinpa-nyanu nyiyarlanguku purda-nyanyi, ngulaju kapurnangku yinyi nyiyarningkijarra. Kaaturlu kaju milya-pinyi kuja karnangku junga wangka!”

⁸ Ngula-jangkaju, yanurla ngati-nyanuku Rdurdiya-juku manu payurnu, “Ngati, kingirliji ngarrurnu nyiyarlanguku nganta yungulparna payikarla, ngula-warnurlu kajikaji yinyi. Nyiyakulparna payikarla?”

Ngati-nyanujurla wangkaja, “Kujarla wangkaya, ‘Turl-pakarninjarlaju jurru Jaanu Papitaji-kirlangu kangkarni mardungka.’”

Junga-juku, kulpari parnkajarla Kingi Yarurduku, ngulajurla kuja wangkaja, “Kangkarniji jurru turl-pakarninjarla mardungka Jaanu Papitaji-kirlangu!”

⁹ Kuja wangkanja-kurra kuja-kurra purda-nyangu Kingi Yarurdurlu, marilkirla mularrpa-jarrija Jaanuku. Kula kaminaju nyarrparlu mamparl-pungkarla kujarla jangku-pungu nyiyarningkijarra milparniwarrarla kamparru-wiyi. Junga-juku, jinta yurrkunyuyilyaja nyanungu-nyangu junma wiri-jarlu-kurlu. ¹⁰⁻¹¹ Yanu rdaku-kurra kurinpuju-kurra kaninjarni. Turl-pakarnunjunu jurru Jaanu Papitaji-kirlangu, manu kangurnu kulpari jurru-mipa mardungka. Mardungka-jukurla jurruju yungu kaminaku yangkaku, manu kangurla ngati-nyanuku Rdurdiyajuku. ¹² Junga-juku, kujalu purda-nyangu Jaanu-kurlangurlu kurdungurlu-paturlu, manunjunulu milyingkaku yirrarninjakulku. Ngula-warnu, yaninjarlalurla Jijajiki yimi-ngarrurnu kuja yangka palija Jaanu.

Jijajirli-jana mangarri yungu panu-jarlu-nyayirniki wati-patuku 5,000-palaku

Mark 6.30-44, Luke 9.10-17, John 6.1-14

¹³ Yangka-puru kuja Jijajirli purda-nyangu yimi ngula palija Jaanu, ngula-warnu nyanungu yangka-ngurlu yanu, manu ngapa-wana yanumpa pawurturla nguru-karikirra yungu yangarlu nyinami nyanungu-mipa. Kala yapangkujulu purda-nyangu kujalpa Jijaji yinya-kurra yanurra. Junga-juku, kirri-kari kirri-kari-jangkalu yanurnu, manulu wapanja-yanu yangka-kurra kujalpa nyinaja Jijaji. ¹⁴ Kuja Jijaji ngapa-jangka yukajarra murrarninginti-kirra, nyangu-jana yapa panu, yinyarla pardarnulpalurla

nyanunguku. Jijajiji mari-jarrija-jana nyanungu-patuku, manulpa-jana panu-juku nyurnu-jangka parlpuru-manu.

¹⁵ Ngula-puruju wantajulpa kanunju-jarrinja-yanu wurajiwurajilki. Yaninjarla wangkajalurla nyanungu-nyangu kurdungurlu-patu Jijajikiji, “Nyampuju karlipa nyina kulkurrukulurru-nyayirni, manu wantaju-ka yukanjarra-yanilki. Yilyayalku-jana yungulu mangarri-kirra yani kirri-kari kirri-kari-kirra yungulu-nyanu maninjini.”

¹⁶ Ngula-jangka, Jijajiji wangkaja-jana, “Ngulaju kalu nyinami nyampurla-juku. Nyurrurlarlulu-jana yungka mangarriji!”

¹⁷ Ngula-jangka, kurdungurlu-patulurla wangkaja nyanunguku, “Mardarni karnalu rdaka-pala-mipa kapurdu mangarriji manu yawu-jarra-puka jirrama.”

¹⁸ Jijaji-jana nyanungu-patuku wangkaja, “Ngula-juku, kangkarnijili mangarri kuyu, manujulu yungka ngajuluku.” ¹⁹ Ngula-warnuju-jana wangkaja yapaku yungulu pirri-mani marnangka. Ngula-jangka, Jijajirli manu mangarri yangka kapurdu rdaka-pala manu yawu-jarra. Kankarlarra nyangu nguru-kurra-pinangu, yati-wangkajarla Kaatuku, “Wapirra, yungurnangkulu yati-wangka nyampukuju mangarriki.” Ngula-jangka, rdilykirdilyki-pungu-jana mangarri manu yawu-jarra witawita-karda-nyayirni, manu yungu-jana nyanungu-nyangu kurdungurlu-patuku. Ngulangkulpalu-jana kanjarla warru yungu wita-kari wita-kari mangarri manu yawu turnu-kari turnu-kariki yapaku panuku-juku. ²⁰ Panungku yapangkulu ngarnu pirda-karda-nyayirni. Ngula-jangkaju, kurdungurlu-paturlujulu warru manu yuljaju mangarri manu yawu yakuju-patu-kurra wiri-jarlu-kurra 12-pala-kurra. Ngulalpalu jurrupuly-ngarnu yali yakuju-patu. ²¹ Watingki yangka kujalu mangarri ngarnu pirda-karda, ngulaju 5,000-palarlu. Panungku mardukujarlu manu kurdukurdurlan-gurlulu ngarnu mangarri manu kuyuju.

*Jijaji kankarlumparra wapanja-yanu mangkuru Kaliliyirla
Mark 6.45-52, John 6.16-21*

²² Ngula-jangkaju, Jijaji-jana wangkaja nyanungu-nyangu kurdungurlu-patuku, “Nyurrurla-patu, kamparrulu yanta pawurturla murrarninginti-kari-kirra mangkururla. Ngaju-jala karna-jana yilyami yapa nyampuju nyanungurra-nyangu-kurra ngurra-kurraju.” Junga-kirli warrkarnulu nyanungu-nyangu kurdungurlu-patu pawurtu-kurra, manulu yarnkajarra mangkururla. Jijajirli yilyaja-jana nyampurra panu-jarlu yapa ngurra-kurra. ²³ Kuja-jana Jijajirli yilyaja manu jakuru-pungu yangka kurdungurlu-patu, ngula-jangkaju, nyanungu warrkarnu kankarlarra pirli-kirra yapa-wangu-kurra yungurla wangkami Kaatuku. Warurru-jarrijalkurla, Jijajilpa yangarlu nyinaja. ²⁴ Ngula-puruju, Jijaji-kirlangu kurdungurlu-patuju yanurra-jukulpalu kulkurrurni-nyayirnilki mangkururlaju. Kulkurrirni mangkururlajulpalu rdatarr-nyinaja mayawunpa jungarniji. Miparrpalpa-jana mayawunparlu luwaluwarninja-yanu, manu ngapangkujulpa-jana warru kujurnu.

²⁵ Ngakalku, rangkarr-kurlu-karrikarrilki, Jijajirli-jana nyangu nyanungu-nyangu kurdungurlu-patuju yangka kujalpalu pawurtu-kurlu putaputa yanurra mayawunpa-puru kulkurrirni mangkururla-juku. Jijajiji pina jitinja-yanu kaninjarra-kari pirlingkaju, manu jungarni-warrangu ngapangka mangkururla yarnkajarra kankarlu nyanungu-nyangu kurdungurlu-patu-kurra-pinangu. ²⁶ Nyangujukulu Jijajiji yangkangu kurdungurlu-paturlu kujalpa yanurnu kankarlu ngapa-wana. Nyangulu kula-ngantalpa manparra wapanjinarni, ngulakujulurla lani-jarrija muku purlanja-karra purlanja-karra, “Waraa! Manparra, manparra!”

²⁷ Wangkaja-jana Jijajiji, “Wayi...ngajujurna Jijaji! Lani-wangulu nyinaka!”

²⁸ Ngula-jangka, wangkajarla Piita nyanunguku, “Warlajja-Wiri, palka-nyayirni mayinpa manparrpa-wangu? Wangkayaju yungurna pawurtu-jangka jitinjarla ngapangka yarnkamirra kankarlu nyuntu-kurra.”

²⁹ Wangkajarla Jijajiji, “Nyampu-kurra yantarni!” Junga-juku, jitija pawurtu-jangka Piitaju, manu ngapangka rdirri-yungu wapanjaku Jijaji-kirra. ³⁰ Kala nyanunguju langalku parnkaja kujalpa mayawunpa wangkaja-juku kilji-nyayirni, manu lanijarrijalku. Piitaju julyurl-yukanja-yanulku ngapa-kurraju. Ngularla purlaja Jijajiki, “Warlajja-Wiri, mantaju wankaruku ngapangka yukanja-kujaku!”

³¹ Kapanku-jukurla Jijajiji kutu-jarrija, manu puuly-mardarnu Piitaju, manurla wangkaja, “Kula kanpaju marda wala nyina ngajuku? Manngu-nyanyi mayi kanpaju kula-nganta yungurnangu kanunju ngapangka-juku maninja-wangurlu yampiyarla?”

³² Ngula-warnu, warrkarnu-pala pawurtu-kurra, manu mayawunpaju wurulyparrijalku. ³³ Ngulalurla panu-juku kurdungurluju parntarrinjunu ngayirni Jijajirla, manulurla wangkaja, “Junga, nyuntuju Kaja-nyanu Kaatu-kurlangu!”

Jijajirli-jana yapa nyurnu parlpuru-manu kirringka Nijiruturla

Mark 6.53-56

³⁴⁻³⁵ Kujalu yukajarra ngaka pawurtu-kurlu murrarninginti-kari-kirra Nijirutu-kurra, ngulangaju panu-karirli yapangkujulu kapanku milya-pungu Jijajiji. Nyampu-wardingki-paturlu kujalpalu Jijajiji milya-pungu, warru parnkajalpalu kapanku yimi-kirliji yalumpurla ngurrararlaju, manu kalalurla nyurnu-watiji kangurnu. ³⁶ Kalalurla nyurnu-patu purlaja Jijajiki, “Ngurrju-manta-nganpa! Jurnarrparnangkulu marnpirni ngula-warnu yungurnalu ngurrju-jarri!” Kuja kalalu nyurnungku marnpurnu jurnarrpa Jijaji-kirlangu, jintawarlayi-jiki palkaju kalalu kapanku ngurrju-jarrija.

15

Juwu-kurlangu-kurlu kuruwarrri-kirli nyurnunyurnu-kurlangu-kurlu

Mark 7.1-13

¹ Ngakarrangakarralku, yanurnulurla Paraji-patu manu ngalya-kari kuruwarrikingarduyu-patu Jurujulumu-jangka Jijajikiji. Yaninjarla payurnulkulu, ² “Niyaku kalu nyuntu-nyangu kurdungurlu-paturlu ngarni mangarriji rdaka parlijirninja-wangurluju? Kuruwarrri kalu rdilyki-pinyi yangka ngalipa-nyangu kujalu-ngalpa yungu manu pinarri-manu nyurnunyurnurlu ngalipa-nyangurlu nyurru-warnu-paturlu.”

³ Jijaji-jana wangkaja nyanungu-patuku, “Nyiya-jangka kankulu nyurrurla kuruwarriki Kaatu-kurlanguku nyina purda-nyanja-wanguju yungunkulu purami kuruwarrri-kari nyurrurla-nyangu nyurnunyurnu-kurlanguju? ⁴ Kujanya Kaatuju wangkaja kuruwarrirla nyanungu-nyangurla, ‘Linpangku-palangu purda-nyangka kirda-nyanu manu ngati-nyanu wilji-wangurlu!’* Nganangu-puka kajilpa-palangu kulungku ngarrirni kirda-nyanu manu ngati-nyanu, ngula-panuju yapa ngalya-karirlijilpalu tarnnga-kurra pungkurla.’* Kujaju Kaatu-kurlangu kuruwarrri. ⁵ Kala nyurrurla-nyangu kuruwarrirla kankulu wangkami kuja, ‘Yapangku kajilpa-palangu jurnta kangkarla mangarri manu tala manu jurnarrpa nyanungukupalangu-jarrakuju, nyampurranya kajilparla warntarri yungkarla Kaatuku, ngulaju nganta ngurrju-nyayirni.’ Ngula-jangka kajikankulurla marda wangka yangka yapaku, ‘Ngulanparla nyuntulurlu nyampurra nyiyarningkijarra yungu Kaatuku, ngula

* 15:4 Nyangka Exodus 20.12, Deuteronomy 5.16

* 15:4 Nyangka Exodus 21.17

yungunparla warrawarra-kanja-wangulku jurnta nyina nyuntukupalanguku jajinyanuku.’⁶ Kujarlunya kankulu kuruwarriji Kaatu-kurlanguju yampimi purdanyanja-wangurlu manu kankulu purami nyurrurla-nyangu kuruwarrri warlalja-puka.⁷ Nyurrurla milkarranji kankulu wangkami purami nganta kankulu kuruwarrri Kaatu-kurlangu, kala lawa! Jarukungarduyu Yijaya wangkaja junga nyurrurla-kurlu nyurru-wiyi:

⁸ ‘Kuja-ka Kaatuju wangkami, “Nyampu yapa panu-juku kalu wangka ngaju nganta kajulu wiri-pajirni lirrangu wilji-wangurlu nganta, kala lawa. Wurnturu kajulu ngajukuju jurnta nyinami.⁹ Jamulu kajulu purami ngaju. Ngaju-nyangu nganta kalu-jana kuruwarrri pina-yirrarni nganta, kala lawa. Nyanungurra-nyangulku kalu-nyanu warlalja kuruwarrri ngurrju-mani, manu ngula-kurlurluju kalu-jana pinarri-mani yapa ngalya-kari ngaju-nyangu-kurlurlu nganta!”’*

Yuwayi, kujanya Yijayarluju yimiji yirrarnu nyurrurla-kurlu milkarranji-kirli.”

Kujarrarlunya kanyanu yapangku kapakapa-mani Kaatu-kurlangu-kujaku kuruwarrri-kijaku puranja-kujaku

Mark 7.14-23

¹⁰ Ngula-jangkaju, Jijaji-jana purlaja yapa ngalya-karikilki, manulurla yanurnu, ngulakuju-jana wangkaja, “Nyurrurlarlu panungku-kirli, purda-nyangkajulu kajirnanarra nyampu wangkami! Langa-kurra-mantalu!¹¹ Nyiia-puka mangarri kajirlipa lirrangu ngarninjarla muru-pinyi, kulalpa-ngalpa kapakapa-mantarla Kaatu-kurlangu-kujaku kuruwarrri-kijaku puranja-kujaku, lawa! Kala nyiyarningkijarra yali kuja-ka yapa wangkami majumaju lirra nyanungu-nyangu-jangka manu nginyinginyi-jangka, nyampurrarlunya kanyanu kapakapa-mani Kaatu-kurlangu-kujaku puranja-kujakuju.”

¹² Ngula-jangka, Jijaji-kirlangu kurdungurlulurla yaninjarla wangkaja nyanunguku, “Milya-pinyi mayi kanpa kuja-jana yimingki nyuntu-nyangurlu Paraji-patu miyalu maju-manu?”

¹³ Jijajirli-jana yalu-manu, “Kuruwarri panu ngula kalu-jana yangka Paraji-paturlu pinarri-mani yapa-patuku, ngula-patuju watiya-patu-piya kuja kalu pardimi ngurunga nyampurla. Kula-jana Kaaturlu yirrarnu yalumpurra watiya-patu ngurunya-yairni-wangurlarlu, lawa. Kujarlanya, kapu-jana lukurl-pinyi muku walya-jangka.¹⁴ Wurnturulu-jana jurnta nyinaya Paraji-patukuju! Pamparda-piyarlu kalu-jana putaputa nguru-yirrarninja-yani panu-kariki yapaku pampardaku. Kajilparla jintangu pampardarlu yapangku putaputa nguru-yirrakarla jinta-kariki yapaku pampardaku, kajika-pala jirrama-juku wantimi rdaku-kurraju.”

¹⁵ Ngularla Piita wangkaja Jijajikiji, “Warraja-manta-nganpa ngula yimi-nyayirni-wangu jukurpa nganimpaku, yangka nyiyarningkijarra-kurlu kuja kanganpa lirra-kurra-jarri manu lirra-jangka wilypi-pardimi.”

¹⁶ Jijajirla wangkaja nyanunguku, “Nyurrurlarlangu-jukunkulu ngurupa-nyayirni mayi yalirra-piya-juku?¹⁷ Kula kankulu mayi langa-kurra-mani ngaju-nyangu jaruju? Kuja-ka yapangku ngarni mangarri nyiia-puka, yalumpu mangarri ngarninja-warnu, kanunju-ka miyalu-kurra yani. Ngula-jangka miyalu-jangka ngakaju-ka jingijingi yani kuja-purda-kari riwariwarla.¹⁸ Kala nyiia manu nyarrpa kuja-ka wilypi-pardi nginyinginyi-ngirli yapa-kurlangu-ngurlu, wangkami kuja-ka, ngulanggunya kajika-nyanu kapakapa-mani yapaju Kaatu-kujaku puranja-kujakuju.¹⁹ Majumajuju ngulaju-ka nginyinginyirla nyanungu-nyangurla mardarni yapangkuju. Warrardaka manngu-nyanyi majumajuju. Kujarlanya kajika marda nyina yapa tarnngakurra pinja-panu, kalykuru marda, mannganji marda, purunjunju marda, warlkanji

* 15:9 Nyangka Isaiah 29.13

marda manu nginji-wangkanja-palka marda. ²⁰ Nyampurrarlunya-ka kapakapa-mani yapaju Kaatu-kurlangu-kujaku kuruwarri-kijakuju puranja-kujaku, kuja-ka manngunyaanyi majumajuju. Kala kajilpa nganangku mangarri nganjarla kamparrurla rdaka parljirninja-wangurlu, ngulangku kulalpa kapakapa-mantarla Kaatu-kurlangu-kujaku kuruwarri-kijaku puranja-kujaku, lawa!”

Jijajirli parlpuru-manu karnta-kurlangu yurntalu-nyanu

Mark 7.24-30

²¹ Ngula-jangka, Jijaji yanu yinya-ngurlu ngurrara-kari-kirra kujalpa-pala karrija kirri-jarra yirdi-jarraju Taya manu Jirdana. ²² Ngulangka ngurrararla nyinajalpa mardukuja Kanana-wardingki. Nyampu mardukuja, yanurnurla Jijajiki, manulpa warlkurnu, “Nyuntu, Tapiti-kirlangu ngalapi-nyanu, wiyarrpaku mari-jarrinjarlaju ngurrju nyinaka, wiyarrpaku! Ngaju-nyangurlu yurntalparluju-ka mardarni juju. Nyanunguju nyurnu-nyayirni!”

²³ Kala Jijaji kularla yimi jintarlangu nyanunguku wangkaja, manu kurdungurlu patu nyanungu-nyangulurla yaninjarla wangkaja, “Yilyaya pinka! Mardukujarlu yalumpurlu kangalpa puranjinarni manu nyirn-pinja-yani!”

²⁴ Jijaji-jana wangkaja, “Kaaturluju ngaju yilyajarni Yijirali-pinki-kirra-mipa, ngularraju jiyipi-piya kuja-ka wajawaja-jarri nganangku kulalpa-jana warrawarra-kangkarla!”

²⁵ Ngula mardukujarlu purda-nyangu nyampu, yaninjarla parntarrinjunu ngayirni Jijajiki, manurla wangkaja, “Warlajja-Wiri, karnurukuju yinjarla-yungka palkarnirli!”

²⁶ Jijajirliji wurra-manu kamparru-wiyi payirninja-kurraju, manu wangkajarla karntaku, “Kajilparna-jana kuja mangarri jurnta kangkarla kurdukurduku manu yungkarla jarntuku, kujaju warntarla majumaju.”

²⁷ Ngula-jangkaju, nyampu karntaju pinarla wangkaja Jijajiki, “Yuwayi, kujaju junga-nyayirni! Kala jarnturlanguju kalu warru nyinami tayipulurla kanunjumparra, manu kalu ngarni wita-kari wita-kari kuja-ka patapata-karri yulja walya-kurra.”

²⁸ Junga-juku, Jijajirliji kapanku yalu-manu, “Nyuntuju kanpaju yijardu-nyayirni wala nyina yurntal-purajiki parlpuru-maninjaku. Kujarlaju kapurna parlpuru-mani pirlirra juju-kujaku ngula-kujaku.” Ngulaju junga! Jijajiji kuja yungka wangkaja yimi nyampurra, ngula yurntal-nyanu mardukuja-kurlangu parlpuru-jarrijalku.

Jijajirli-jana yapa panu parlpuru-manu

Mark 7.31-37

²⁹ Ngula-warnu, Jijaji yanu yinya-ngurlu manulpa wapanja-yanu mangkuru Kaliliyiwana. Nyanunguju wapanja-yanu pirli kankarlarni-kirra manu pirri-manu yinyarlaju. ³⁰ Yapa panu-jarlulurla yanurnu nyanungukuju. Ngulajulpalu-jana nyurnu-kari nyurnu-kari jarnangku kangu: Tarlu-wati, pampa-wati, yapa wirliya manu rdaka manjanja-kurlu wipinja-wangu-kurlu, yapa yangka kuja kalu nyina wangkanja-wangu, manu yapa nyurnu panu-karirlangu. Kujalpalu-jana kangu jarnangku, ngulajulpalu-jana ngunanja-yirrarne ngayirni Jijajirla, manulpa-jana parlpuru-manu.

³¹ Yapa kujalpalu nyinaja wangkanja-wangu-wiyi, ngulajulpalu wangkajalkulu. Yangka kujalpalu rdaka manu wirliya wipinja-wangu-wiyi nyinaja, ngula-patujulpalu wapajalku manulpalu wipijalku. Tarlujulpalu wapajalku, manu pampardarlujulpalu nyangulku. Kujalu-jana yapangku panu-karirli nyangu nyampurra nyurnu-jangka, ngulakujulu-jana marlaja paa-karrija. Ngularrarlajinta pulka-pungulpalurlajinta Kaatuku ngula kalu purami yapangku Yijirali-pinkirli.

Jijajirli-jana mangarri yungu panu-jarlu-nyayirniki watiki 4,000-palaku

Mark 8.1-10

³² Jijaji-jana wangkaja kurdungurlu-patuku, “Nyampuku yapaku, mari-jarri karna-jana miyi-wanguku kuja kalu yarnunjuku nyina, kujajulu jirrnganja nyinaja nyampurla manangkarrarla parra-patuku marnkurrpaku. Kajilparna-jana pina-yilyayarla yarnunjuku miyi-wangu-jangka wurnturu-kurra nyanungurra-nyangu ngurra-kurra, ngulaju kajikalu marrmarrpa-jarrinjarla wantimi kulkurru yirdiyirla yarnunjuku miyi-wangu-jangka.”

³³ Ngula-jangkaju, payurnulu kurdungurlu-paturlu Jijajiji, “Nyarrpararlarnalu-jana miyiji nyampurlaju manangkarrarla ngayi-mani? Yapa nyampuju panu-nyayirni kalu nyinami.”

³⁴ “Nyajangu kankulu miyiji mardarni kapurduju?”

Kurdungurlurlujulu janku-manu Jijajiji, “Wirli-pala karnalu kapurduju miyiji mardarni manu ngapa-ngawurra yawu marnkurrpa witawita.”

³⁵ Junga-juku, Jijajiji-jana wangkaja yapa panuku-juku, “Pirri-maninjarla nyinayalu walyangka.” ³⁶ Ngula-jangkaju, manu miyiji manu yawurlangu, yati-wangkajarla Kaatukuju, “Wapirra, yungurnangkulu yati-wangka nyampukuju mangarriki.” Ngula-jangka, rdilyki-pungu mangarriji wita-kari wita-kari. Yungu-jana mangarriji rdilykirdilyki-pinjarla kurdungurlu-patuku, manulu-jana kurdungurlu-paturluju warru yungu yapa panukulku. ³⁷ Panungkulu ngarnu nganyuku-karda. Ngula-jangkarluju kurdungurlu-paturluju, warrulpalu manu yuljaju yakuju-kurra wirli-pala-kurra. Ngulangkaju kankarlarra-nyayirnilkilpa yakuju-paturlaju jurrupuly-ngarnu. ³⁸ Wati-paturlu yangka kujalu mangarriji ngarnu pirda-karda, ngulaju 4,000-palarlu. Panungku mardukujarlu manu kurdukurdurlangurlulu ngarnu mangarriji.

³⁹ Ngula-jangkaju, Jijajirliji yilyajalku-jana pina yapaju nyanungurra-nyangu-kurra jurrku-wana-kurra. Kuja-jana yapa pina-yilyaja Jijajirli yangka-ngurlu manangkarrangurlu, kulpari warrkarnu pawurtu-kurra manu yanumpa ngapa-wana ngurrara-kurra Makatana-kurra.

16

Juwu-paturlu Wiriwiririli payurnu Jijaji yartarnarriki milki-yirrarninjaku Mark 8.11-13, Luke 12.54-56

¹ Ngula-jangkaju, jankardu yanurnulkulurla Jijajiki Paraji-patuju manu Jatiyujipatuju. Ngulajulu puta yimir-yungu yungu nganta-jana jarrwara-kari wangkayarla. Wangkajalurla, “Milki-yirraka-nganpa Kaatu-kurlangu yartarnarri yangka kuja ngantangku yungu nguru-nyayirni-wangurlarlu. Kajinpa-nganpa milki-yirrarni, ngulaju kapurnangkulu milya-pinyi nyuntujunparla Kaatuku warlalja.”

² Jijaji wangkaja-jana, “Kuja-ka yangka yukanjarra-yani wanta manu yalkiri yalyuyalyu-jarrimi, nyurrurla kankulu kuja wangkami, ‘Wayinpa, yalkiriji yalyuyalyu-nyayirnilki, ngulaju jukurraju kapu ngurrju-nyayirni karrimi yalkiri-mipa ngapa-wangu.’ ³ Kala kaji wanta kankarlu-jarrinjarni yani mungalyurru, manu yalkiri yalyuyalyu-jarrimi, ngulaju kuja kankulu wangka, ‘Wayinpa, yalkiriji yalyuyalyu manu mangkurdu karla wapirrinja-yani wantaku, ngulaju ngapa kapu wantimi jalangu ngaka.’ Nyurrurlarlu, nyanyi kankulu yalkiri manu kankulu wangka ngapa marda kapu wantimi, marda yalkiri-mipa kapu karrimi. Kala kula kankulu milya-pinyi Kaatuju kuja-ka nyarrpa-jarrimi jalangu. ⁴ Nyurrurla yapa ngula kankulu nyinami jalangu, nyurrurlaju ngurrju-nyayirni-wangu! Kula kankulu Kaatu purami yijardurlu! Nyurrurlarlunkujulu payurnu yungurna-nyarra nyiyarlangu Kaatu-kurlangu milki-yirrarni yartarnarri, kujakujurna lawanya ngampurrpa-wangu! Nganayi-mipa kapurna-nyarra ngajulurluju milki-yirrarni Kaatu-kurlangu ngulaju yimi Juuna-kurlu jarukungarduyu-kurlu. Jalanguju ngajujurna Juuna-piya. Ngaju

karna-nyarra wangka nyurrurlaku yungunkulu pina-yani Kaatu-kurra.” Ngula-jangkaju, Jijajirli-jana yampija yalumpurla-juku.

Jijajirli-jana pututu-pungu kurdungurlu-patuku turnu-warnu-jarra-kujaku Paraji-kijaku manu Jatiyuji-kijaku

Mark 8.14-21

⁵ Kurdungurlu-patu manu Jijaji, yanumpalu murrarninginti-kirra ngapangka nyayingayi-kirra. Kujalu yukajarra, kurdungurlu-patujulu langalku parnkaja kujalu wajawaja-jarrija mangarriki kanjarniki. ⁶ Jijajirli-jana pututu-pungu, kuja-jana wangkaja, “Muurlparlulu-nyanu warrawarra-kangka yimi-kijaku Paraji-kirlangu-kujaku manu Jatiyuji-kirlangu-kujaku! Jaru nyanungu-nyanguju-jana ngulaju jirdi-piya mangarri tarltu-maninja-kurlangu-piya.”

⁷ Kujalu kuja jaru purda-nyangu kurdungurlu-paturlu Jijaji wangkanja-kurra, ngulajulpalu kanginy-karrija, manulu-nyanu wangkaja, “Nyarrpaku-ka kujaju wangka? Marda-ka wangka yungurlipa-nyanu mangarri kangkarlarni tarnnga-parntarlu?”

⁸ Jijajirli-jana milya-pungu kuja-kurraju, wangkaja-jana, “Nyarrpaku kankulu-nyanu palju-payirni kujarluju jarungkuju kuja kankulu lawa nyinami mangarri-wanguju? Kula kankujulu mayi wala nyinami? ⁹ Nyiya-jangka kankulu nyina milya-pinja-nyayirni-wangu-jukunya! Yangkajunkulu mayi warungka-manu kujarna-jana yungu miyi kapurdu rdaka-pala panu-jarluku watiki 5,000-palaku? Kujalu ngarnu miyi, nyajangu-kurlurlunkulu yakuju-kurlurluju manu yuljaju? ¹⁰ Manu yangka-junkulu mayi warungka-manu kujarna-jana miyi kapurdu wiriki-pala yungu panu-jarluku watiki 4,000-palaku? Kujalu ngarnu miyi, nyajangu-kurlurlunkulu yakuju-kurlurluju manu yuljaju? ¹¹ Nyiya-jangka kula kankujulu milya-pinyi kuja karna-nyarra nyarrpa wangkami? Kula karna-nyarra mangarri-kirli wangkami. Wangkami karna-nyarra niyarningkijarra-kurlu maju-kurlu kuja kalu-jana yapa pinarri-mani Paraji-paturlu manu Jatiyuji-paturlu. Yimi-wati nyanungurra-nyanguju, ngularraluju kajana kawarr-kanyi yapa warntarla-kari. Ngularra-kujakulu-nyanu muurlparlu warrawarra-kangka!” ¹² Ngula-jangkaju, kurdungurlurlu milya-pungulkulu nyarrpa kujalpa Jijaji wangkaja. Nyanungurluju kula-jana ngarrurnu jirdiki mangarri tarltu-maninja-kurlanguku yampinjaku. Ngayilpa-jana nyanungurlu ngarrurnu nyanungu-patu yungulu niyarningkijarraku nyina purda-nyanja-wangu kujalpalu-jana Paraji-paturlu manu Jatiyuji-paturlu yapa pinarri-manu.

Piitarluju yirdi-manu Jijaji Kaatu-kurlangu Mijaya yangka Milarninja-warnu

Mark 8.27-30, Luke 9.18-22

¹³ Jijaji-jana jirranganja yarkaja yarda kirri-kari kirri-kari-kirra nguru-kari-kirraju yirdi-kirraju Jijariya Pilipayi-kirra. Kujalpa-jana jirranganja yukaja kurdungurlu-patuku, ngula-jana Jijajirliji payurnu, “Nyarrpa kalu yapaju wangka ngana nganta yangka Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlanguju?”

¹⁴ Kurdungurlu-paturluju jangu-manu, “Ngalya-kari kalu wangka yapa nyuntunpa Jaanu Papitaji nganta. Ngalya-kari kalu wangka nyuntuju ngantanpa Layija. Ngalya-kari kalu wangka nyuntuju ngantanpa Jirimaya manu marda jarukungarduyu-kariyi-nyanu Jirimaya-piya.”

¹⁵ Jijajirli yarda-jana payurnu, “Kala nyurrurla-paturlu, ngana nganta kankujulu yirdi-mani ngajuju?”

¹⁶ Jimani Piitarluju jangu-manu, “Nyuntunpa Mijaya Milarninja-warnu yangka Ngalapi-nyanu Kaatu-kurlangu, Kaatu ngula-ka JUKURRARNU nyina.”

¹⁷ Ngula-jangka, Jijaji wangkajarla Jimani Piitaku, “Yati! Nyuntu kanpa Yimi Ngurrju wangkami ngaju-kurlu, Jimani ngalapi-nyanu Juuna-kurlangu! Ngananguku

kulangku yapa-karirli nyuntuku yimi-ngarrurnu nyampu yimi ngaju-kurlu. Nga-jukupalangu ngula-ka nyinami nguru-nyayirni-wangurla kankarlarra, nyanungurlu-jukungku nyuntuku yimi-ngarrurnu yungunpa wangka nyampu yimi. Ngu-laku kanparla marlaja nyina wardinyi-nyayirni! ¹⁸ Kari-nganta Piita, nyuntuju yarturlu pirrjirdi-piya! Nyampurula yarturlurla kapurna ngaju-nyangu jaaji ngantirni, kapurna-jana yapa panu kanjarla jintangka wungu-warnurla turnu-mani. Kajili yapa ngaju-nyangurlangu yawu-pardimi, kapulu tarnnga-juku warrarda nyinami wungu-warnurla ngaju-nyangurla. Kulalu yani nguru manparrpa-kurlangu-kurra, lawa. ¹⁹ Jalangurlu karnangku yinyi nyuntuku kiyi wupurnu-maninjaku tuwaku Kaatu-kurlangu-kurra nguru-nyayirni-wangu-kurra. Nyiyarlangu maju-kujaku kuja kanpa-jana yapa ngaju-nyangu warla-pajirni walyangka nyampurula, ngula-piyarluyijala kapu-jana Kaaturlu warla-pajirni nguru nyanungu-nyangurla-yijala. Nyiyarlanguku ngurrjuku nyuntulu ngula kanpa-jana yapa ngaju-nyanguku nyampurulaku walyangkaku nyinami rarralya, Kaatu kapu-jana nyanungu-patukuju rarralyayijala nguru nyanungu-nyangurlaju nyinami!”

²⁰ Ngula-jangka, Jijajirli-jana pututu-pungu, “Ngajukujulu yimi-ngarrirninja-wangu nyinaya, kalakankulu-jana ngaju yimi-ngarrirni yirdi Kaatu-kurlangu Mijaya.”

Jijaji-jana wangkaja nyanunguku kurdungurlu-patuku yangka yapangku kapulu nyanunguju pinyi

Mark 8.31–9.1, Luke 9.22-27

²¹ Ngula-jangkaju, Jijajirilpa-jana pinarri-manu nyanungu-nyangu kurdungurlu-patu, wangkaja-jana, “Ngajukuju ngaka-pardu-karilki kapuju maju-nyayirni rdipimiri, kapurnaju murrumuru-nyayirni purda-nyanyi. Yangka-paturlu Juwu-paturlu jarlu-paturlu manu maralypikingarduyu-paturlu wiriwirirli manu kuruwarrikingarduyu-paturlu kapujulu juwa-kijirni. Panu-karirli kapujulu tarnngakurra pakarni. Kujanyaju Kaatuju wangkaja. Ngula-jangkaju, kapurna ngurra-jarra-jangkarla pina-yijala wankaru-jarri.”

²² Ngula-jangka, Piitarlu Jijaji kanja-yanu panu-kari-kijaku kurdungurlu-patukujaku, manurla kulu wangkaja, “Warlaja-Wiri, kula wangkaya kuja! Kaaturlu kapungku muurl-mardarni pinja-kujaku!”

²³ Jijajijirli jungarni-purdanji-jarrija Piitakuju wangkanjakungarnti, “Nyuntunpa Juju Ngawu, purdangirli yukaya ngajulurla! Nyuntu kanpaju putaputa warla-pajirni warrki ngaju-nyangu-kujaku! Kaatuju kulangku wangkaja kujakuju wangkanjakuju, lawa. Nyuntulurlunpa kujaju manngu-nyangu jaruju yapa panu-kari-piyarlul.”

²⁴ Ngula-jangka, Jijajiji-jana wangkaja kurdungurlu-patuku, “Ngana-puka kajilpaju ngampurra nyinayarla ngajuku puranjaku, ngulakungarntirlijilpa-nyanu wajawajamantarla, manulpaju ngaju-mipa manngu-nyangkarla. Yapa-karirli kapujulu ngajuju tarnnga-kurra pinyi. Kujarluyijala kajikalunyarra nyurrurlaju pinyi tarnnga-kurra. Ngulaju ngula-juku. Puraya-jukujulu ngajuju parra-kari parra-kari. ²⁵ Nganangku-puka yapangku kajilpa-nyanu muurlparlu mardakarla palinja-kujaku nyanungumiparlu, ngulaju kajika palimi-jiki. Kala kajilpankulu-nyanu yungkarla ngajukurra, ngulaju kajikankujulu marlaja nyinami wankaru-juku. Kujarlanya, purayajulu ngajuju. ²⁶ Nganangku-puka kuja-ka turnu-mani nyiyarningkijarra jurnarrrpa manu tala manu mangarri manu wawarda, nyiyaku-ka turnu-mani? Kajiji yapa yali puranja-wangu nyina, ngulangkuju ngari-ka jamulu turnu-mani. Kaji palimi, kula Kaatu-kurlu nyina. Kajilpa yangka yapa paliyarla, kulalparla nyiya kulpari yungkarla Kaatukuju pina-wankaru-maninjakuju, lawa. ²⁷ Ngaju yangka Kaatu-kurlangu Yapa-nyayirni-wangu, ngakarna nyampu-kurra pina-yanirni Kaatukurlangu-ngurlu nguru-nyayirni-wangu-ngurlu, ngulaju kapurna-jana jirnganja

yanirni pina marramarra-patuku, kapurna pina-yanirni pirrjirdi-nyayirni Kaatu-kurlangu-kurlu yartarnarri wiri-jarlu-kurlu. Ngula-jangkaju, kapurna-jana miimii-nyanjarla pinyi yapa yangka kujalpalu maju-juku nyinaja nyampurula walyangka. Panu-kariji kapurna-jana miimii-nyanjarla kanyi yungulurla Kaatukulku jirrnganja nyina tarnnga-juku, yangka kujalpalu ngurrju-juku nyinaja nyampurulaju. ²⁸ Junga karna-nyarra nyampuju wangka! Ngalya-kari yapa kuja kalu wankaru-juku nyina jalangu, ngulangkuju kapujulu nyanyi ngaju yangka Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlanguju. Kapujulu milya-pinyi kajirna-jana Warlalja-Wiri nyina yapakuju. Kulalu pali milya-pinja-wangu-juku.” Kujanya-jana Jijajiji wangkaja yapaku panuku.

17

Jijaji-kirlangu palkaju mirilmiril-karrija-nyayirni
Mark 9.2-13, Luke 9.28-36

¹ Ngaka-karilki, jinta-jangka wiyiki-jangkarla, Jijajiji jirrnganja-jana yanu pirlikirra kankarlarra marnkurrapaku kurdungurlu-patuku Piitaku manu Jamajiki manu nyanungukupurdangka kukurnu-nyanu Jaanuku. Ngulangkuju yangarlu-patu nyinaja. ² Ngula-puruju, nyanungu-nyangu yinngirrijilpa mirilmiril-karrija-nyayirni wanta-piya. Manu jurnarrpa kardirri-jarrijarla palkangkaju, ngulaju jurnarrpajulparla palkangkaju nyanungurlaju mirilmiril-karrijalku.

³ Ngula-puru-juku, Layija manu Mujuju-pala warraja-jarrija, wangkajalpa-palarla Jijajiki. ⁴ Ngula-jangkaju, Piitarla wangkaja Jijajiki, “Warlalja-Wiri, ngurrju-nyayirni nyampuju ngurra. Nyarrpa-manirnanngkulu nyuntukuju? Nganimpa-paturlu yungurnalu-nyarra kaluku ngantirni marnkurrapa: Jinta-kari nyuntuku, jinta-kari Mujujuku, jinta-kari Layijaku.”

⁵ Ngula-puru-juku, mangkurdu kardirri-nyayirnilki-jana wapirrija kurdungurlu-patukuju. Linpalu purda-nyangu wangkanja-kurralku kankarlarra-jangka mangkurdu-ngurlu, kuja-jana wangkaja, “Nyampuju ngajuku Ngalapi-nyanu marulu. Nyanungurlu kaju miyaluju raa-pinyi. Ngulajulu purda-nyangka wangkanja-kurra!”*

⁶ Kujalu kurdungurlu-paturlu purda-nyangu wangkanja-kurra, lani-jarrijalu, manulu yinngirri-purdanji wantija walya-kurra. ⁷ Ngula-jangkaju, Jijaji-jana yanurralku nyanungu-patukuju, manu marnpurnu-jana. Nyanunguju-jana wangkaja, “Karrinja-pardiyalu, kulalu lani-jarriya!” ⁸ Kujalu kurdungurlu-paturlu kankarlarra-kari nyangu, ngulangkuju nyangu Jijaji karrinja-kurra, jintalpa yangarlu karrija.

⁹ Ngula-jangkaju, pinalkulu jitinja-yanu pirli-ngirliji. Kulkurru wangkaja-jana Jijajiji, “Nyampuju yimi, mardakalu nyurrurla-miparlu yimi-ngarririninja-wangurlu kujukujulu jalangurlu nyangu ngaju mirilmiril-karrinja-kurra yangka Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu. Kajirna palinja-warnu pina-wankaru-jarrijarla yakarra-pardi, ngakalu-jana ngula-jangkarlanya yimi-ngarrika ngaju-kurluju.”

¹⁰ Ngula-jangkaju, Jijajijili payurnu yangka-paturluju marnkurraparlu, “Yangka kuruwarrikingarduyu-patu, wangka kalu-nganpa Layija-kurlu ‘kapu kamparru yanirni nganta yangkakungarnti Mijayakungarnti’. Nyarrpaku-yijala kalu-nganpa kujaju wangka?”

¹¹ Jijajirli-jana jangku-manu, “Junga kujaju kapu Layija-wiyi pina-yanirni yungurla nyiyarningkijarra jungarni-mani Mijayaku. ¹² Junga karna-nyarra wangka: Layija nyurru-juku pina-yanurnu. Yapa ngalya-karirli nyurrujukulu murrumurru-manu kujalurla jangkardu wangkaja maju-maninjaku. Kulalu milya-pungu nganalpa nyanunguju nyinaja. Kuja-piya-yijala Kaatu-kurlangu Yapa-nyayirni-wangu kaji yanirni nyampu-kurra, yangka-paturlu yapangku kapulu murrumurru-mani nyanunguju kuja-yijalalu murrumurru-manu Layijaju.” ¹³ Ngula-jangkaju, Jijaji-kirlangurlu

* 17:5 Matthew 3.17, 2 Peter 1.17

kurdungurlurlu milya-pungulu kujalpa nyarrpa Jijaji wangkaja. Kulalpa Layija-kurlu wangkaja. Nyanungujulpa-jana wangkaja Jaanu Papitaji-kirli.

Jijajirli parlpuru-manu kurdu nyurnu juju-kurlu

Mark 9.14-29, Luke 9.37-43a

¹⁴ Yali-jangkaju, Jijaji manu yangka marnkurrrpa kurdungurlu-patu, jitinjanurnulu pirli-ngirli, manu parlu-pungulu-jana yapa turnu-kurra yalirlaju. Wati jinta yaninja-yanu Jijaji-kirra-pinangu, manu parntarrinjunurla kamparru Jijajiki.

¹⁵ Ngula-jangkaju, wangkajalkurla Jijajikiji, “Warlalja-Wiri, mari-jarrinjarla parlpurumanta ngaju-nyangu ngalapi-nyanu. Nyanunguju murrumurru-nyayirni, manu japaku-patu rdalji-jarrija. Purda-nyanyi kyananu maju-nyayirni. Tarnnga-ka war-rarda wantimi warlu-kurraju manu ngapa-kurra, manu murrumurru-mani kyananu.

¹⁶ Nyurrurna-jana kamparrurlu-wiyi payurnu nyuntu-nyangu kurdungurlu-patu yungulu parlpuru-mani. Lawa, putalu parlpuru-manu.”

¹⁷ Jijaji wangkaja-jana, “Kari nyurrurlajunkulu kapurunju-panu jurru marntarla! Nyangurla-karrarlul kankujulu yampimi mata-maninja-wangurlu? Kangkarnijili yali kurdu ngajuku.” ¹⁸ Ngula-jangkaju, Jijajirli kulungku ngarrurnu juju ngawungawu kujalpa kurdungka kaninjarni palkangka nyinaja. Ngula-jangkaju, jujujurla jurntalku wilypi-pardija kurdukuju, manu yali-jangkaju kurduju ngurrju-jarrijalku.

¹⁹ Ngaka-pardu-karilki, kujalpa Jijaji yangarlulku nyinaja, nyanungu-nyangu kurdungurlu-patu yanurnu, manulu payurnu nyanunguju, “Nyiya-jangkarnalurla puta yilyaja jurnta jujuju nyampukuju kurduku?”

²⁰⁻²¹ Jijajirli-jana jangku-manu, “Nyurrurlarlul kulankulurla jurnta yilyayarla jujuju kurdungurluju. Kulankulurla wala nyinaja Kaatukuju. Ngaju karna-nyarra junga wangka: Nyiyaku-puka kajilpankulurla wala nyinakarla Kaatuku kapuru-wangu, ngulaju kajika-nyarra purda-nyanyi nyanungurluju, manu kajika-nyarra jangku-mani nyiyaku-puka kajilpankulu payikarla. Kajilpankulurla wala nyinakarla Kaatuku ngari wita, ngulaju kajikankulu pirli wararrakuju wangkami ‘Yanta kirri-kari-kirra!’ Ngula pirlingki kapu-nyarra purda-nyanyi kajinkilirla nyurrurla wala nyina Kaatukuju. Yartarnarri-kirli kulalpa-nyarra nyiyarlulku warla-pajikarla nyurrurlaju.”

Jijajirli-nyanu palinjaku muurr-pungu

Mark 9.30-32, Luke 9.43b-45

²² Ngaka-karilki, Jijaji manu nyanungu-nyangu kurdungurlu-patu turnu-jarrijalu wungu ngurungkaju Kaliliyirla. Wangkajalku-jana nyanungu-patukuju, “Ngajujurna Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu. Ngakaju, watingki jintangku kapu-jana yimi kanyi ngajulu, kapuju ngaju yapa-kari-kirra yinyi. ²³ Ngula-jangkaju, kapujulu pinyi ngajuju tarnnga-kurra. Ngula-jangkaju, ngurra-jarra-jangkarla kapurnarla marlaja wankaru-jarri pina.” Kujalu kurdungurlu-paturlu purda-nyangu kuja-kurra, nyanungurrajulurla mari-jarrinjarla wajampa-jarrija-nyayirni.

Jijajirli-jana yungu tala yungulu wurdujarra-mani Juwu-kurlangu Yuwarli Maralypi

²⁴ Ngula-jangkaju, Jijaji manu nyanungu-nyangu kurdungurlu-patu, yanulu kirri-kirra Kapurniya-kurra. Ngulangaju, ngalya-kari watilirla yanurnu Piitaku. Nyanungurlu wati-paturlu kalalu warru manu tala yungulu wurdujarra-mani Juwu-kurlangu Yuwarli Maralypi. Payurnulu Piitaju, “Nyuntu-nyangurlu pinangkalparlu, yinyi mayi kajana tala wurdujarra-maninjaku Juwu-kurlangu Yuwarli Maralypi?”

²⁵ Piitarlu-jana jangku-manu, “Yuwayi, Jijajirli kajana warrarda yinyi talaju yulyurru-pu-kari yurlyurru-pu-karirla yapakuju kuja kalu wurdujarra-mani Yuwarli Maralypiji.” Yali-jangkaju, Piitaju yanu yuwarli-kirra kujalpa yalirla Jijaji ngunaja

jurrkungka. Piitarlu yungu nganta payikarla nyanunguju talaku yungu ngantarla wangkayarla.

Jijajirli kamparnirli payurnu nyanunguju, “Wati kuja-ka kingi nyina kankarlu-nyayirni yapa panukuju, kula kajana ngurrara-jinta nyanungu-nyangu jinyijinyi-mani yungu ngantalurla tala yinyi, lawa. Nyanungurlu kajana yapa-kari-mipa ngurra-kari-wardingki jinyijinyi-mani yungulurla nyanungukuju tala yinyi. Kujaju junga mayi, Jimani?”

²⁶ Piitarluju jangku-manu, “Yapa-kari-miparlu ngurra-kari-wardingki-miparlu kalurla talaju yinyi yalikiji kingikiji kuja kajana jinyijinyi-mani yapaju.”

Ngula-jangkaju, Jijajirla wangkaja Piitakuju, “Ngulaju junga, ngurrara-jintarlu kingi-kirlangurlu, kula kalurla nyanungukuju yinyi talaju. ²⁷ Yuwayi, ngulaju marda junga, kala ngajulurlu kajilparna-jana tala yinja-wangurlu jurnta mardakarla nyampurraku watiki, ngulaju kajikajulu kulu-jarrimilki ngajukuju. Kuja-kujakuju, yanta mangkuru-kurra yawuku maninjaku. Kajinpa rdarri-mardarni kamparru-warnu yawu, lakarn-pungkarla nyanungu-nyangu lirraju. Kaninjarni nyanungu-nyangurla lirrangkaju kapinpa nyuntulurluju pirli tala pardany-parami. Kangka ngulaju pirli, manu yungka-jana wati yali-patuku. Ngula-jangkaju, kulalu-ngalpa payirnilki talakuju nyampu-warnurla yurlyurrparlaju.”

18

Ngana-ka nyina wiriji yapa Jijaji-kirlangu?

Mark 9.33-37, Luke 9.46-48

¹ Kurdungurlulurla yanurnu Jijajiki, manulu payurnu “Yangka kuja kangalpa Kaatuju Warlalja-Wiri nyinami ngalipakuju, ngana-ka Kaaturluju wiri-nyayirni-pajirni panu-kari-piya-wangu?”

² Jijajirla purlaja kurdu witaku yungu yaninjarla karrimi kamparru nyanungu-paturla. ³ Ngula-jana nyanungu wangkaja kurdungurlu-patukuju, “Ngaju karna-nyarra wangkami junga: Jungarnirlili manngu-nyangka yungulpankulu kurdu wita nyampu-piya-jarriyarla. Kala kuja-piya-wanguju, ngulaju kulalpankulurla nyinayarla Warlalja-Wiriki. ⁴ Nyurrurlarlunkujulu payurnu ngana-ka Kaaturlu wiri-pajirni panu-kari-piya-wangu. Ngana-puka kuja-ka kurdu wita nyampu-piya-jarrimi, ngulanya-ka wiri-pajirni Kaaturluju turnu-warnurla nyanungu-nyangurla. ⁵ Kurdukurdu wita nyampu-piya kajulu wala nyinami ngajuku. Nganangku-puka yapangku ngaju-nyangurlu nganta kaji rdakurl-kijirni kurdu wita nyampu-piyaju, ngulaju kaju ngajurlangu rdakurl-kijirni.”

Yungulparlipa jungarni nyinakarla, kajikarlipa-jana karlirr-kanyi yapa ngalya-kari Kaatu-kujaku

Mark 9.42-48, Luke 17.1-2

⁶ Jijaji-jana yarda wangkaja kurdungurlu-patukuju, “Nyampurralu-jana kurdukurdu witawita nyangka ngula kajulu wala nyina ngajuku. Kala nganangku-puka kajilpa kurdu ngari jinta karlirr-kangkarla jarrwaralku ngaju-kujaku, ngulaju maju-nyayirni! Karlirr-kanja-kujakujulpalurla yapa ngalya-karirli yarturlu-wiyi wiri wayikarla yalumpuku watiki waninja-wana-wiyi, manu ngula-kurluju jarna-maninjarla kanjarla julyurl-kijikarlalpalu mangkuru ngapa wiri-kirra yungu palimi, kajika yapa jinta-kari karlirr-kanyi Kaatu-kujaku. ⁷ Yapa panu-nyayirni kalu majumaju nyinami walya nyampurla, manu warrarda kalu-jana karlirr-kanyi yapa ngalya-kari yungujulu nyanungurrarlangu karlirr-yani ngajukuju. Junga kujaju! Kala nganangku-puka kaji-jana karlirr-kanyi yapa ngalya-kari yungujulu wala-wangu ngajuku jurnta nyinami, ngulakuju karnarla mari-jarrimi, kapu maju-mani Kaaturluju.

8-9 “Ngaka kajikanpa marda majungka-jarrimi, kajikanpa marda nyiyarlangu purungku-mani rdaka-jarrarlu. Kuja-kujakuju-nyanu rdaka-jarra mururl-pajika jurnta, kajikangku Kaaturlu kijirni rdaka-jarra-kurlu-juku warlu wiri-kirra kuja-ka jankami tarnnga-juku. Manu ngaka kajikanpa marda majungka-jarrimi, kajikanpa marda kulu-kurra wapami wirliya-jarra. Kuja-kujakuju-nyanu wirliya-jarra mururl-pajika jurnta, kajikangku kijirni wirliya-jarra-kurlu-juku warlu wiri-kirra kuja-ka jankami tarnnga-juku. Manu ngaka kajikanpa marda majungka-jarrimi, kajikanpa marda nyiyarlangu maju nyanyi milpa-jarrarlu. Kuja-kujakuju-nyanu milpa-jarra wilypi-manta jurnta, kajikangku kijirni milpa-jarra-kurlu-juku warlu wiri-kirra kuja-ka jankami tarnnga-juku. Kajilpangku Kaaturlu kijikarla nguru yali-kirra palka wanapi-jiki, ngulaju maju-nyayirni nyuntukuju. Kala kajinpa yukamirra Kaatu-kurlangu-kurra nguru-kurra rdaka-wangu manu marda wirliya-wangu manu marda milpa-wangu, ngulaju ngula-juku. Kapunpa nyanungu-kurlu nyina tarnnga-juku.”

*Jijaji-kirlangu yimi-nyayirni-wangu jukurrpa wati-kirli kuja wajawaja-manu jiyipi
Luke 15.3-7*

¹⁰ Jijaji wangkaja-jana yapa-patuku, “Muurlpa-jarriyalu! Kulalu-jana murrumurru-manta kurdukurdu witawita ngularra kuja kalu nyampurula nyina. Ngularrarlu kalu-jana jarnkujarnku mardarni marramarra ngula kalu nyinami nguru-nyayirni-wangurla kankarlarra manu ngula kalu warrarda nyinami yinyarla ngajuku Jajinyanu-kurlu. Kajilpankulu-jana kurdukurduju murrumurru-mantarla, ngulaju kajikalunyarra marramarlarluju nyanyi. ¹¹ [Ngaju yangka Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu, yanurnurna yungurna-jana yapa muurl-mardarni ngula kalu ngurrpa nyina Kaatukuju.]

¹² “Ngajulurlu yungurna-nyarra yimi-ngarrirni yimi-nyayirni-wangu wati-kirli ngulalpa-jana jiyipi 100-pala mardarnu. Ngakalku, jiyipi jinta-jana jurnta yanu manu wajawaja-jarrijalku. Kajilpanpa yapa jintangku wajawaja-mantarla kuja-piyarlu, nyarrpa-jarri kajikanpa? Kajikanpa-jana nyuntulurlu yirrarnirra ngularra jiyipipatu-kari 99-pala ngula pirlingka-juku, manu kajikanparla yaninjarla warru nyanyi yangkaku jintaku jiyipiki. ¹³ Kajinpa rdipinjarla mani yangka jiyipi wajawajamaninja-warnu, ngulaju kapunparla wardinyi-jarrimi karrikarri-wangu yalumpuku jintaku panu-kari-piya-wanguku ngulalpalu nyinaja yantarli. Junga nyampuju! ¹⁴ Nyampurra kurdukurdu ngulaju jiyipi ngularra-piya-juku. Nyurrurlakupalangu Jajipuraji, nguru-nyayirni-wangurla kankarlarra kajana yulkami kurdukurdu ngularraku. Nyanungurlu nganta yungu-jana muurl-mardarni wajawaja-jarrinja-kujaku.”

*Nyarrpa-jarriyarlalparliparla yapa-kariki kajilpa majungka-jarriyarla
Luke 17.3*

¹⁵ Jijaji wangkaja-jana yapa-patuku, “Nyurrurla yapa, kuja kankujulu ngaju pura, kajilpangku puranjakungarduyu-kariyi-nyanu majungka-jarriyarla jurnta, yaninjarla wangkayarla nyanunguku kaji nyina jinta nyanungu-mipa. Kajilpangku purda-nyangkarla nyuntulu, ngulaju kapungku nyina nyuntu-nyangu yipilji-jiki. ¹⁶ Kala kajilpangku purda-nyanja-wangu jurnta nyinakarla, ngulaju yanta manu jinta manta marda yapa-jarra-karilki, kulpari kangkarni-jana nyuntulurlu yungungkulu ngula nyanungu-paturlu purda-nyanyi kajinparla wangkami yipiljiki nyuntu-nyanguku. Nyampunya-ka Payipuluju wangkami yapangku ngula-ka yapa-kari-nyanurlu milpa jiily-ngarrirni, ‘Kajinpa yapa jinta-kari jiily-ngarrirni milparni-warrarla, kula nyuntu-miparlu nyanungu milpa jiily-ngarrika. Kamparru milpa jiily-ngarrirninjakungarntirli, yaninjarla yapa jinta-kari maninjinta, manu yapa jirramarlangu. Ngula-jangka, panungku nyurrurlarlu yungungkulu ngula yapa milpa

jiily-ngarrirni.’* ¹⁷ Ngulaju ngula-juku. Kaji-nyarra yipilji purda-nyanja-wangu jurnta nyinami yangka kajinkilirla wangkami, ngulajulu yanta, manulu-jana yapa panuku yimi-ngarrika kajili jinta-jarrimi jaajirla. Kaji-nyarra panukulku ngula yapa purda-nyanja-wangu-juku jurnta nyinami, ngulajulu punku-pajika. Nyanunguju yapa-kari-piya ngula kalurla ngungkurr-nyinanja-wangu jurnta nyina Kaatukuju, manu yangka kapumanu-patu-piya kuja kalu-jana tala puntarni yapakuju.”

Jijajirli pinarri-manu-jana nyanungu-nyangu kurdungurlu-patu yungulurla Kaatuku wangkami nyiyarningkijarraku

¹⁸ Jijaji wangkaja-jana nyanungu-nyangu kurdungurlu-patuku, “Ngaju karna-nyarra wangkami junga: Nyiyarlangu-kujaku kuja kanpa-jana yapa ngaju-nyangu warla-pajirni walyangka nyampurla, ngula-piyarlu-yijala kapu-jana Kaaturlu warla-pajirni nguru-nyayirni-wangurlaju. Nyiyarlanguku ngurrjuku nyuntulu ngula kanpa-jana yapa ngaju-nyanguku nyampurlaku walyangkaku nyinami rarralya, ngula-piya-yijala Kaatu kapu-jana nyanungu-patukuju rarralya-yijala nguru nyanungu-nyangurlaju nyinami.

¹⁹ “Ngaju karna-nyarra yimi-ngarrirni nyampurlangu: Nyampurla ngurungka, kajilpanpala-nyanurla ngungkurr-nyinayarla nyiyarlanguurlajinta, manu kajilpanpala ngulaku Kaatu payikarla, ngajukupalangu ngula-ka nguru-nyayirni-wangurla kankar-larra nyinami, ngulaju kapungku rarralya nyina. ²⁰ Nyangurla-puka kajili yapa ngaju-nyangu marnkurrrpa yaninjarla jinta-jarrimi ngajuku wangkanjaku, manu marda yapa jirrama-puka, ngulaju kapurna-jana jirrnganja nyina pirlirrpaju.”

Yimi-nyayirni-wangu jukurrpa wati punku-kurlu yangka kujarla kulu-juku jurnta nyinaja warrkini nyanungu-nyanguku yawuru-jarrinja-wangu-juku

²¹ Ngula-jangka, Piita yanurnu, manu Jijajiji payurnu, “Warlalja-Wiri, kajilpaju ngajukupurdangka majungka-jarrimi jurnta, nyajanguku kajikarna yawuru-jarrinjarla yampimi kunka-maninja-wangurlu? Wirliki-palaku mayi?”

²² Jijajirli nyanungu yalu-manu, “Lawa! Yawuru-jarrinjarla yampiya kutu kula wirliki-pala-mipaku. Ngari tarnngangu-juku yawuru-jarrinjarla yampiya kunka-maninja-wangurlu! ²³ Yimi wita yungurnangu yirri-purami Kaatu-kurlu kuja kajana Warlalja-Wiri nyina yapakuju. Nyurru-wiyi yinyarla kala wati wiri kingi nyinaja wati panu-jarlu-kurlu ngulalpalurla warrki-jarrija nyanunguku. Parrangka jintangka, purlaja-jana nyanungu-patuku yungulurla yanirni nyanunguku ngula yungulurla kulpari yinyi tala nyanungukulku yangka kuja-jana kamparrurlu-wiyi yungu talaju. Junga-juku, jinta-kari jinta-karilirla yanurnu, manulurla yimi-ngarrurnu nyajangu talaju ngula-jana yungu kamparrurlu-wiyi nyanungurraku. ²⁴ Warrkini kamparru-warnurla wangkaja, ‘Nyuntulurlunpaju yungu \$1,000,000-pala ngajukuju. Ngakar-nangu kulpari yinyi.’ ²⁵ Kala lawa! Tala-wangu-jukulpa nyinaja. Kula nyarrpara-kurlurlu tala wiri-kirlirliji kulpari payi-mani wiriji. Junga-juku, kingi-jana wangkaja nyanungu-nyanguku warrkini-patu-kariki yungulu-jana kanyi ngula wati, nyanungu-parnta manu kurdukurdu nyanungu-jarra-nyangu manu panu-kari nyiyarningkijarra nyanungu-jarra-nyangurlangu, manu yungulu-jana panu-juku yinyi yapa-patu-kariki talakupurdarlu. Ngula-jangka yungulu talangu kingi kulpari payi-mani. ²⁶ Junga-juku, warrkinirla parntarrinjunu ngayirni wiriki, manulpa warlkurnu, ‘Wurraju pardaka! Kapurnangu kulpari payi-mani nyiyarningkijarrarlu kujanpaju yungu kamparrurlu-wiyi!’ ²⁷ Junga-juku, ngula kingi mari-jarrijarla warrkini ngulaku, manurla wangkaja yungu tala-wangu kulpari payi-maninja-wangu nyinami. Manu nyanungurlu kutu yilyaja ngula warrkini walyparrarlulku.

* 18:16 Nyangka Deuteronomy 19.15

²⁸ “Ngula-jangka, ngula warrkini kuja yanu yarlu-kurra, ngulajurla rdipija warrkini-kariki wiri-kirlanguku kujarla kamparrurlu-wiyi yungu tala ngari wita. Nyanungujurla jurr-yarnkaja, manurla rdirri-yungu rduly-pajirninjaku waninjaku, ‘Yaruju! Payi-mantaju yangkarra tala wita kujarnangku yungu!’

²⁹ “Ngula warrkini-kari, ngayirni nyanungurla parntarrinjunu, manulpa warlkurnu warrkini kamparru-warnu, ‘Wurraju pardaka! Kapurnangku kulpari yinyi talaju kujanpaju yungu!’ ³⁰ Kala kula warrkinirli kamparru-warnurlu purda-nyangu nyanunguju, manu kularla mari-jarrija. Lawa, ngari nyanungurluju kutu yirrpurnu rdaku-kurra, manurla wangkaja nyanunguku, ‘Kapurnangku wilypi-mani rdaku-jangkaju ngaka kajinpaju talangku witangku kulpari payi-mani!’

³¹ “Kujalu warrkini-patu-karirlilki kuja-kurra nyangu, ngulajulu miyaluju maju-jarrija, manulurla yaninjarla yimi-ngarrurnu wiriki kingiki nyanungurra-nyanguku. ³² Junga-juku, kingijirla purlaja ngulaku warrkini kamparru-warnuku yungurla yanirni, manurla wangkaja, ‘Nyuntunpaju punku-nyayirni! Nyuntunpaju payurnu yungurnangku wurra-juku nganta nyinami, manurnangku wangkaja yungunpaju kulpari payi-maninja-wangu talaku nyina kujarnangku yangka yungu. ³³ Kuja-piyanyanparla wurra mari-jarrinjarla ngurrju nyinayarla ngulaku warrkini-kariki ngulanparla tala wita-mipa yungu. Kala lawa, kujurnunpa rdaku-kurra!’ ³⁴ Ngularla ngula-jangkaju kingiji kulu-jarrija-nyayirni warrkini ngulakuju. Nyanunguju yilyaja rdaku-kurra yungulu yurrkunyupaturlu pinyi karrikarri-wangurlu. Ngula-jangkaju, kaji kingi payi-mantarla pina tala-kurlurlu, kapu-jana wangkayarla yurrkunyuku rdaku-ngurlu wilypi-maninjaku.”

³⁵ Ngula-jangka, Jijaji-jana wangkaja, “Kaatuju yinya-piya wiri kingi-piya. Kajinkili-jana yapa ngalya-kariki yawuru-jarrimi kunka-maninja-wangu, nguru-nyayirni-wangurla kapu-nyarra yawuru-jarri-yijala nyurrurlaku. Kajinkili-jana yawuru-jarrinja-wangu jurnta nyinami yapa ngalya-kariki, kujarlaju Kaatuju kula-nyarra yawuru-jarrimi nyurrurlakuju.”

19

Jijajirli-jana pinarri-manu kuruwarri yupukarra-kurlu manu karlirr-mardarninja-kurlu

Mark 10.1-12

¹ Kuja-jana lawa-jarrijalku nyiyarningkijarraku nyampurraku pinarri-maninjaku, ngula-jangkaju, Jijaji-jana jirranganja yanu kurdungurlu-patuku nguru-jangka yirdi-jangkaju Kaliliyi-jangka. Yaninja-yanulu kurlirra nguru-kari-kirra yirdi-kirraju Jurdiya-kurra. Karrungkajulu ngapangka jingijingi yanurra pirntinyarra-kari-kirra kakarrara-purda Jurdunurlaju. ² Yapajulurla panu-juku yanurnu nyanungukuju ngula-kurraju, manu ngalya-karjili-jana murrumurru nyurnu kangurnu. Nyampurra yapa murrumurru, ngulaju-jana parlpuru-manu nyanungurluju.

³ Ngula-kurrajulurla Paraji-patulku yanurnu yungulu nganta Jijaji yimirr-yungkarla jarungku yungu nganta-jana milki-wangkayarla jaru warntarla. Payurnulu Jijaji, “Nyarrpa-ka wangka Mujuju-kurlangu kuruwarriji? Jungarni mayi kajilpa watingki yampiyarla nyanungu-parnta karntaju nyiyarlangu-ngurlu?”

⁴ Jijajirli-jana jangku-manu nyanungurraju, “Nyurrurlu kankulu milya-pinyi yangkaju kuja-ngalpa Mujujurlu yirrarnu ngalipaku Payipulurla. Nyampurnawu-ka wangka:

‘Nyurru-wiyi, kuja Kaaturlu ngurrju-maninjarla yirrarnu nyiyarningkijarra, ngulaju-palangu yirrarnu wati manu karnta.*

* 19:4 Nyangka Genesis 1.27

⁵ Watingki yungulpa-palangu yampiyarla nyanungukupalangu-jarra kirda-nyanu manu ngati-nyanu yupukarra-jarrinjakungarntirlilki. Kuja-ka karntalku mani, ngulaju jungu kapala jintangkalku nyina jawirdikilki.*⁶ Ngula-jangkaju, kula kapala-nyanu jarnku jurnta nyina yitingka-jarra, ngulaju jungu kapala jintangkalku nyina wungu-juku.* Junga-juku, jalangu-jarraju wati manu karnta kuja kapalangu Kaaturlu jintamani, ngulajulpalu-palangu yapa-patu-karirliji karlirr-mardarninja-wangurlu yampiyarla.”

⁷ Ngula-jangkaju, Paraji-paturlulu payurnu Jijaji, “Kujaju marda junga. Nyiya-jangka-ngalpa Mujujurluju yungu ngalipakuju nyampuju kuruwarri karnta-kurlu karlirr-mardarninja-kurlu? Nyanungurluju-ngalpa yirrarnu ngalipakuju kuruwarri nyampu: ‘Kajilpa wati ngampurra nyinakarla kali-nyanuku yampinjaku, ngulakungarntiji yungulparla pipa-wiyi yungkarla kuwurtu-jangkarlu.’ Nyiya-jangka Mujujurluju yirrarnu kujaju kuruwarriji?”

⁸ Jijajirli-jana jangku-manu nyanunguju, “Kuja Kaaturlu ngurrju-manu kamparru-warnu wati manu karnta, nyanungurlu-palangu jintamanu yungu-pala wungu-jarralku nyina tarnnga-juku. Kala nyurrurla yapa kankulu jurru wilji-juku nyina. Kujarlanya-nyarra Mujujurlu yungu yali kuruwarri karlirr-mardarninja-kurlu nyurrurlaku yapa-patuku.⁹ Purda-nyangkajulu ngaju! Kajilpa wati-kirlangu karntaju warru kalykuru-jarriyarla wati-kari-kirli, ngula-jangka kajilpa kali-nyanurlu karlirr-mardakarla, ngulaju ngula-juku. Kala kajilpa karntaju kalykuru-wangu nyinayarla, kajilpa nyanungu-nyangurlu kali-nyanurlu karlirr-mardakarla karnta-kari-kirli yupukarra-jarrinjakungarnti, ngulaju jarrwara.”

¹⁰ Ngula-jangkaju, Jijaji-kirlangu kurdungurlu-patulurla wangkaja nyanungukuju, “Nyuntu-nyangu jaru yupukarra-kurluju junga. Marda ngurrju-juku nganimpa yungurnalu jangkayirla-juku nyina yupukarra-wangu.”

¹¹ Jijaji-jana wangkaja nyanungukuju, “Kulalpalu wati-patu jintawarlayi nyinayarla jangkayirla yupukarra-jarrinja-wangu, lawa. Kajilparla Kaatu wangkayarla watiki yungu jangkayirla nyina yupukarra-jarrinja-wangu, ngula-mipaju yungulpa kuja-jarriyarla.¹² Ngalya-kari watiji kalu jangkayirla nyina tarnnga nyiya-warnu kulalpalu mardakarlarra kurdukurduju, mardalu palka-jarrija kuja-piya-juku. Ngalya-kari kalu jangkayirla nyina tarnnga, nganangku mayi-jana kurlurra pajurnu puluku-piya. Ngalya-karirli kalu-nyanu jangkayi-kirra yirrarni yungu ngantalurla Kaatuku warri-kirri, manu yungulu-jana yimi-ngarrirni yapaku Kaatu kuja kajana Warlalja-Wiri nyina yapakuju. Kajilparla Kaatu wangkayarla kuja watiki nyinanjaku jangkayirlaku, ngulajulpa nyinayarla jangkayirla yupukarrakupurda-jarrinja-wangu. Kala kajilpalu yapa ngampurra-juku nyinayarla yupukarra-jarrinjaku, ngulaju yungulpalu kuruwaru ngaju-nyangu purayarla.”

Jijajirli-jana kurdukurdu ngamurlu-mardarnu pirrjirdi-maninjaku

Mark 10.13-16, Luke 18.15-17

¹³ Ngakalku, kangurnulpalu-jana yapangku ngalya-karirli kurdukurdu Jijaji-kirra yungu-jana rdakangku ngamurlu-mardarninjarla marnpirni, manu yungu-janarla Kaatuku wangka. Ngula-kujakuju, kurdungurlu-paturlulu-jana puta warla-pajurnu kutu Jijaji-kirra kanjarni-kijaku, manulu-jana kurnta-ngarrurnu.¹⁴ Kala Jijaji-jana wangkaja nyanunguku kurdungurlu-patuku, “Kurdukurdu wita nyampu-piya kajulu wala nyinami ngajuku. Ngana-puka yapa jalangu kuja-ka nyinami nyampu-patu-piya kurdukurdu-piya, ngulaju karla nyinami Kaatuku yangka kuja kajana Warlalja-Wiri nyina yapaku. Kujakuju, yampiyalu-jana warla-pajirninja-wangurlu! Pangkalajulu yanirni kurdukurduju ngajuku!¹⁵ Ngula-jangkaju, Jijajirli-nyanu rdaka yirrarnu

* 19:5 Nyangka Genesis 2.24 * 19:6 Nyangka Genesis 2.24

kurdukurdu-kurlangurla jurrungka Kaatuku yati-wangkanjaku. Ngula-jangkaju, karrinja-pardinjarla yarnkajarralku.”

Jijajirla wangkaja watiki tala palka-kurluku

Mark 10.17-31, Luke 18.18-30

¹⁶ Ngaka-pardu-kari, watingki yaninjarla payurnu Jijaji, “Tiija, nyarrpa-jarrimirna yungurnarla jirrnganja nyina tarnnga-juku Kaatuku wankaru-juku?”

¹⁷ Jijajirli jangku-manu nyanunguju, “Niyiyaku kanpaju payirni yungurnangku wangkami nyiyarlangu ngurrju-kurlu? Kaatu-mipa-ka nyina ngurrjuju. Kajinpa nyuntu Kaatukupurda-jarrimirni yungungku wankaru-juku mardarni tarnnga, ngulakungarntirliji Mujuju-kurlangu kuruwarri puranja-yanta tarnngangu-juku.”

¹⁸ Ngula-jangkarluju, watingkilki payurnu Jijaji, “Nyarrpa kuruwarriji Mujuju-kurlangurna purami?”

Jijajirli jangku-manu nyanunguju, “Yampiyalu-nyanu tarnnga-kurra pakarninja-wangurlu! Nyuntu kajilpanpa nyinayarla palka-kurlu yupukarra, kula kalykuru-jarriya yapa jinta-kari-kirli! Kularla purungku jurnta manta nyiyarlangu yapa jinta-kariki! Kula warlka wangkaya yapa-kari-kirli kuwurturla!”¹⁹ Linpangku-palangu purda-nyangka kirda-nyanu manu ngati-nyanu wilji-wangurlu! Yulkaya-jana nyuntu-nyangu yapaju warlalja ngurukungarduyuju kuja kanpa-nyanu nyuntulu yulka!”*

²⁰ Watingkilki jangku-manu Jijaji, “Wita-ngurlupakarrarluparna puraja jungarnirli nyampurraju kuruwarri, kularna rdilyki-pungu jintarlangu, lawa. Palka mayi kuruwarri-kariji yungulparna purayarla?”

²¹ Jijajirla wangkaja nyanungukuju, “Kajinpa nyuntulu ngurrjuku nyinanjakupurda-jarrimi ngajulu-piya, kujakungarntiji yanta, journarra manu nyiyarningkijarra manta nyuntu-nyangu, ngulaju-jana pina jali-manta nyiyarningkijarra talakungarntirliji, manu ngula-jangkaju, talaju-jana warru yungka marlajarraku rdilyki-watiki. Kajinpa-jana nyiyarningkijarra muku yinyi yapa ngalya-kariki, ngula-jangkaju kapunparla jirrnganja nyina nyiyarningkijarra-kurluju Kaatu-kurlangurla nguru-nyayirni-wangurla. Nyiyarningkijarra jali-maninjarla kurdungurlu-jarriya ngaju-nyanguju!”

²² Kuja yangkangu watingki purda-nyangu Jijaji wangkanja-kurra, ngula-jangkaju purda-nyanjarla wajampa-jarrija-nyanurla kujalpa journarra panu mardarnu, manu yarnkajarralku Jijaji-kijaku.

²³ Jijajirli nyangu wati yaninja-kurra, manu wangkaja-jana nyanunguku kurdungurlu-patukuju, “Junga karna-nyarra wangka. Yangka kuja kalu journarra panu mardarni yapangu, ngulaju kapulu marnkurrpa-mipa yukamirra Kaatu-kurlangu-kurra nguru-nyayirni-wangu-kurra, kulalu panu yukami.²⁴ Junga kujaju! Kulalpa kawartawaraju yukayarla nama-kurlangu ngulyangka, lawa. Kuja-piyarlu-yijala kulalpa-nyanu nganangku-puka journarra panu-kurlurluju yapanguju yirrakarla Kaatu-kurlangu-kurraju nguru-nyayirni-wangu-kurraju!”

²⁵ Kujalu puranjakungarduyu-paturlu kuja-kurra purda-nyangu, ngulakujulurla marlaja paa-karrija. Ngula-jangkaju, payurnulu Jijaji, “Kajilpa Kaaturlu yampiyarla yangka yapa journarra-kurlu panu-kurlu muurl-mardarninja-wangurlu, nganalku kajika muurl-mardarni Kaaturluju palinja-kujaku?”

²⁶ Jijajilki-jana wangkaja, “Kulalpa-nyanu nganangku yapangu muurl-mardakarla palinja-kujaku, lawa. Kaatu-miparlu kajika muurl-mardarni yapaju.”

²⁷ Ngula-jangkaju, Piitarlu payurnu Jijaji, “Yuwayi, nyiyarningkijarrarnalu yampinja-yanu purdangirli. Yampinjarla nyuntulkurnangkulu puraja. Niyialku-nganpa Kaaturluju yinyi nganimpakuju?”

* 19:18 Nyangka Exodus 20.13-16

* 19:19 Nyangka Exodus 20.12-16, Deuteronomy 5.16-20, Leviticus 19.18

²⁸ Jijaji-jana wangkaja nyanungu-nyangu kurdungurlu-patuku, “Junga kujaju. Ngaka-pardu-kari, kajirna ngaju Yapa-nyayirni-wangu wirilki nyina nyiyarn-ingkijarraku Kaatu-kurlangurla nguru-nyayirni-wangurla, nyurrurla kurdungurlu-patu, ngulaju kapunkulu wiriwiri-yijala nyina Kaatu-kurlanguku yapakuju Yijirali-pinkiki kuja kalu nyina 12-pala warlalja turnu-warnu-paturla, manu kapunkulu-jana miimii-nyanyi ngurrju marda, marda maju. ²⁹ Junga kujaju! Ngajuku puranjakungarntirlinkili yampinja-yanu yuwarli nyurrurla-nyangu manu marda nyurrurlakupurdangka-patu manu marda nyurrurlakupalangu-jarra manu marda kurdukurdu manu marda nguru nyurrurla-nyangurlangu. Ngula-wanawanaju kajinkili palimi, Kaaturlu kapu-nyarra jaya-kurra-nyayirni yarda yinyi. Kapunkulu yukami nguru-nyayirni-wangu-kurra. Ngulangaku kapunkulurla tarnga-juku jirrn-ganja nyina Kaatukuju wankaru. ³⁰ Jalangu kuja kalu karri kamparrurla wiri yapa, ngulaju ngakaju kapulu purdangirlilki nyina. Jalangu kuja kalu nyina purdangirli yapa, ngulaju ngakaju kapulu kamparrurla wirilki-yijala karri.”

20

Jijaji-kirlangu yimi-nyayirni-wangu jukurpa warrkini-patu-kurlu

¹ Nyanungu-jana wangkaja, “Ngajulurlu yungurna-nyarra jaru yimi-ngarrirni Kaatu-kurlu kuja kajana Warlalja-Wiri nyina yapaku. Watingki kalalpa kaatini mardarnu. Ngulangka kaatinirla, nyanungurlu kalalpa marnikiji-piya mardarnu kaatinirlaju. Mungalyurru-nyayirni nyanunguju yanu kirri-kirra maninjaku ngalya-kari wati yungulurla marnikiji-piya kaji-mani nyanunguku. ² Wangkaja-jana nyanungurakuju, ‘Kajinkijili marnikiji-piya kaji-pajirni parra wiri, ngulaju kapurna-nyarra pirli yaltirirli* jinta-kari jinta-karirli payi-mani nyurrurlaju.’ Ngurrangka yalirlaju kalalu watiji warrki-jarrija parra wiri jinta-parduku pirli yaltiriki, ngulaju-jana nyanungu-nyangu kuruwarri. Junga-juku, wati yali-patulurla yalya-wangkaja yalikiji kaatinikingarduyu wirikiji yungulu nganta warrki-jarri parra wiri jinta pirli yaltiriki. Manu junga-juku, kaatinikingarduyurlu-jana yilyaja nyanungu-nyangu kaatini-kirraju yungulurla mani nyanungukuju.

³ Ngaka-karilki parra jintangka-juku, wanta kankarlarra-puru mungalyurrurla, yali kaatinikingarduyu pina-yanu kirri-kirra, manu parlu-pungu-jana wati-patu kujalpalu warru karrija warrki-wangu-patu. ⁴ Nyanungu-jana wangkaja nyanungu-patukuju, ‘Nyurrurla wati-patulu yanta, manulu warrki-jarriya ngaju-nyangurla kaatinirla. Ngaka-kari jalangurla ngajulurlu kapurna-nyarra payi-mani talangu warrki-warnuju yangka kujarna-nyarra jangku-pungu. Kularna-nyarra yimir-yinyi.’ ⁵ Junga-juku, yangka-patu wati-patu yarnkajarralkulu kaatini-kirra, manulu warrki-jarrijalku. Ngakalku, wanta kujalpa kankarlarra nyinaja yama kaninjarra, yangka kaatinikingarduyu yarda yanu kirri-kirra, manu-jana yarda manu wati-patu-kari-yijala yungulurla warrki-jarri nyanunguku. Ngula-jangka kuja wanta yarda parrpada-jarrija wuraji-kirraluku, ngulaju-jana manunjunu wati-patu-kari warrki-jarrinjaku. ⁶ Ngakalku, kujalpa wantaju kanunju karlarra nyinaja yukanjakungarntilki, yangka kaatinikingarduyu yarda yanu kirri-kirra-yijala. Parlu-pungu-jana wati-patu-kari kujalpalu karrija yalumpurla-juku warrki-wangu, manu-jana nyanunguju wangkaja, ‘Nyiya-warnu kankulu nyurrurla wati-patu yalumpurla-juku karrimi parra wiri warrki-wangu?’

⁷ Jangku-manulu nyanunguju, ‘Kula-nganpa ngana yanurnu nganimpakuju, manu kula-nganpa nganangu payurnu nganimpaju warrki-jarrinjakuju.’

Junga-juku, nyanungulku-jana wangkaja, ‘Yuwayi, yantalkulu, manulu warrki-jarriya ngaju-nyangurla kaatinirla.’

* 20:2 silver coin

⁸ Kujalpa wantaju jitinja-yanu kaninjarra-karilki, yali kaatinikingarduyu wangkajarla nyanungu-nyanguku warrkinikingarduyu wiriki, ‘Turnu-manta-jana warrkini-patuju jintangka-juku, manu payi-manta-jana jinta-kari jinta-kariki kujalu warrki-jarrija. Yangka wati-patu kujarna-jana ngajulurlu yarnkanjarla manunjunu wantajilypa yukanja-puru, payi-manta-jana nyanungu kamparnu-wiyi. Manu yangka wati-patu kujarna-jana ngajulurlu kamparrurlu yangka mungalyurru-nyayirnirli jalangurlu manunjunu, payi-manta-jana purdangirli ngulaju.’ ⁹ Junga-juku, yangkangu warrkinikingarduyu wiringki-jana yungu jinta-kari jinta-kari pirli yaltiriji warrkini-patukuju kujalpalu yangka wita-juku warrki-jarrija. ¹⁰ Yangka yali-patu warrkini kujalpalu yangka parra wiri warrki-jarrija, nyanungu-paturlu ngulajulu-nyanu rampal-manngu-nyangu yungu ngantalu mantarlara panu talaju warrki-jarrinja-warnurluju. Kala lawa! Yalirli warrkinikingarduyu wiringki-jana nyanungu-patuku-jana yungu jinta-kari jinta-kari-mipa pirli yaltiriji. ¹¹⁻¹² Yuwayi, yangka-patu warrkini-patu, kujalpalu warrki-jarrija ngutungutu parra wiri, ngulajulpalu nginjij-wangkanjaku rdirri-yungu. Wangkajalurla yalikiji kaatinikingarduyuku, ‘Niyaku nganta jintaju pirli yaltiri? Nyampurra wati-patu kujanja-jana nyunturlurlu manunjunu wanta yukanja-puru, nyanungurrajulu witakuju warrki-jarrija. Kala nganimpa-patu, ngulajurnalu ngutungutu warrki-jarrija parra wiri wantangkaju. Payi-mani mayi kanpa-jana panu-karriji tala jurrku-juku nganimpa-piya? Lawa kujaju! Nyunturlurlupanpa-nganpa payi-mantarla nganimpaju talanguku panungku, yali-patukujulpa-jana yungkarla marnkurra!’

¹³ Yali kaatinikingarduyu-jana wangkaja nyanungu-patukuju, ‘Purda-nyangkajulu ngajulu! Ngajulurlu kularna-nyarra nyurrurlaju yapa-patu yimirr-yungu. Nyurrurlankulu yuwayi-wangkaja warrki-jarrinjakuju parra wiriki ngajuluku jinta-mipaku pirlikiji. ¹⁴ Kala kangkalu-nyanu talaju, manulu yanta ngurra-kurra! Nyampurra wati-patu kujarna-jana ngajulurlu yarnkanjarla manunjunu wanta yukanja-puru, ngajulurlu yungurna-jana yinyi tala jurrku-juku nyurrurla-piyakuju. ¹⁵ Kapi maju kujaju mayi kajilparna-jana yungkarla tala jurrku-juku kujarna-nyarra nyurrurlaku yungu? Ngaju-nyangu warlaja talaju! Ngajulurlu kajikarna-jana yinyi nganaku-puka yapakuju kajirna ngaju yinjakupurda-jarri! Mardankulu-jana nyurrurlaju miyalu maju-jarrija nyampu-patukuju ngularna-jana wardinyirli yungu talaju nyurrurla-piyaku?’ ¹⁶ Ngula-jangkaju, wangkajalku-jana Jijajiji, “Ngajulurna-nyarra ngula-juku yimi-ngarrurnu yaliji jaru. Jalangu kuja kalu nyina kamparrurla wiri yapa, ngulaju ngakaju kapulu purdangirlilki nyina. Jalangu kuja kalu nyina purdangirli yapa, ngulaju ngakaju kapulu kamparrurla wirilki-yijala karri.”

Jijajirli-jana yimi-ngarrurnu nyanunguku kurdungurlu-patuku yangka yapangu kapulu nyanunguju pinyi

Mark 10.32-34, Luke 18.31-34

¹⁷ Ngula-jangkaju, Jijajiji jirranganja-jana yaninja-yanu yapa panuku Jurujulumu-kurra. Ngula-jangkaju, wangkaja-jana yurrurlaju kuja jaruju kurdungurlu-patupatukuju, ¹⁸⁻¹⁹ “Purda-nyangkajulu! Nyampuju karlipa Jurujulumu-kurraju murnmajuku yani, ngaka karlipa yukamirra. Ngaju kuja karna Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu nyina, yalumpurla-juku kapujulu yapa-karirli rdarri-mardarni. Ngula-jangkaju, kapulu-jana yinyi wiriwiri maralypikingarduyu-patuku manu kurruwarrikingarduyuku. Nyampu-paturluju kapujulu maju-pajirni kuwurturlurlu, manu kapulu-jana yapa-karikilki ngajuju yinyi Juwu-wangu-patuku yungujulu pinyilki tarnnga-kurra. Pinjakungarntirli kapujulu manyu-pinyi, manu kapujulu ngalyipi-piya-kurlurlu pinti-kirlirli wilykarra-pakarni, manu kapujulu tarnnga-kurra pinyi watiya warntawarntarla. Ngula-jangkaju, ngurra-jarra-jangkarla kapurnarla Kaatuku marlaja pina-wankaru-jarrimi.”

Ngati-nyanurlu Jamaji manu Jaanukupalangurlu payurnu Jijaji yungu-palangu wiri yirrakarla kamparrurla nyanungu-jarra

Mark 10.35-45

²⁰ Yali-jangkaju, ngati-nyanu kurdungurlu-jarrakupalangu Jamaji manu Jaanukupalangu, yaninjarla parntarrinjunurla kamparru-juku Jijajikiji. Nyanungujulpa nyinaja Jipiti-kirlangu ngumparna-nyanu. Ngula yaninjarla warlkurnu.

²¹ Jijajirli yalu-manu nyanunguju, “Nyarrpa-manirnangku?”

Karntajurla wangkaja nyanungukuju, “Kajinpa nyuntu wiri nyinami yangkangka nguru-nyayirni-wangurla nyuntu-nyangurla, wiri yirrakapalangu ngaju-nyangu-jarra ngalipa-nyanu-jarra yungu-pala nyina watinyarra nyuntu-nyangurla yitipi-jarra, jinta jungarni-purdanji, jinta jampu-purdanji.”

²² Jijaji-palangu wangkaja karnta-kurlanguku ngalapi-nyanu-jarraku, “Ngur-rpangku kanpajupala payirni. Lani-wangunya kanpala nyina ngajukuju waalpar-rirninjakuju kujakuju kajijili nyarrpa-mani ngaju Jurujulumurla? Yalirla kapujulu ngajuju murrumuru-mani-nyayirni. Kujakuju kanpala lani-wangu mayi nyina marriwa yungunpajupala waalparrirni ngaju kajijili nyarrpa-mani?”

Junga-juku, Jamajirli manu Jaanurlulku-pala jangku-manu, “Yuwayi, lani-wangu karlijarra nyina nyuntutukuju waalparrirninjakuju!”

²³ Jijaji wangkaja-palangu, “Junga, kari-nganta kapunpajupala waalparrirni ngaju, manu kapulu-nyarra murrumuru-mani-yijala nyumpalaju ngaju-piyaju. Kala nguru-nyayirni-wangurla ngaju-nyangurlaju kularna-jana ngajulurlu milarninjarla yirrarni yapaju nyinanjakuju jampu-purdanjiki manu jungarni-purdanjiki, lawa! Wapirra Kaaturlu-jana milarnu yapa nyurru-juku nyinanjakuju ngaju-wanakuju.”

²⁴ Kujalu-jana kurdungurlu-patu-kariyi-nyanurlu purda-nyangu yimi ngati-nyanukupalangu-kurlangu Jamaji manu Jaanukupalangu-kurlangu, ngula-jarrakujulu-jana kulu-jarrija-nyayirni purda-nyanjarla. ²⁵ Kujarlaju, Jijajirli-jana turnu-manu jintawarlayilki-jiki kurdungurlu-patuju, ngula-jana kuja wangkaja, “Milya-pinyi kankulu-jana nguru-kari nguru-kari kuja kalu-jana wiriwiri nyina yapaku. Nyampurrarlu wiriwirirli, warrarda kalu-jana jinyijinyi-mani warrki-jarrinjaku yangka kuja kalu nyanungu nyampu wiriwiri ngampurrpa-jarri. ²⁶⁻²⁷ Kala nyurrurla kurdungurlu-patu ngaju-nyangu, kula kankulu kuja-piya nyina jinjinpa-palka. Kajinpa wiriki nyinanjakupurda-jarrimi, ngulakungarntiji-jana warrki-jarriya yapa ngalya-kariki-wiyi yirnkilypa-wangu, ngula-jangkanya yungunpa-jana wirilki nyina. ²⁸ Ngajurlangu yangka Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu, kujarna yanurnu nyampu-kurra walya-kurra, kularna yanurnu jinyijinyi-maninjaku panuku yapaku, lawa. Ngajurna yanurnu nyampu-kurraju yungurna-jana yapaku warrki-jarri yirnkilypa-wangu. Manu kajirna-jana pali ngungkarra, ngulaju yungurna-jana muurl-mardarni panu-jarlu palinja-kujaku.”

Jijajirli-palangu parlpuru-manu wati-jarra milpakupurda pampa nyanjakulku

Mark 10.46-52, Luke 18.35-43

²⁹ Ngaka-pardu-karilki, Jijaji manu nyanungu-nyangu kurdungurlu-patu, yarnkajar-ralu Jiriku-ngurlu, manu yapangku panungkulpalu-jana puranja-yanu. ³⁰ Yalirlalpa-pala nyinaja wati-jarra milpakupurda-jarra yirdiyi-wana. Yapangku nganangku-japa-palangu yimi-ngarrurnu Jijaji kujalpa wapanja-yanu yali-wana-yijala. Junga-juku-palarla wawal-purlaja, “Jijaji, Ngalapi-nyanu Kingi Tapiti-kirlangu! Mari-jarrinjarla-jarrangu ngurru nyinaka wiyarpaku!”

³¹ Yangka yapa-paturlu, kujalpalu puranja-yanu Jijaji-wanarlu, ngulangkujulu-jana kurnta-ngarrurnu, manulu-jana puta wurdungu-manu. Nyanungu-jarrajulpa-pala ngari yardayarda purlaja kilji-nyayirni, “Warlalja-Wiri, Kingi Tapiti-kirlangu Ngalapi-nyanu, mari-jarriya-jarrangu!”

³² Junga-juku, Jijaji july-karrija purda-nyanjarla, manu-palangu purlajarra wati-jarrakuju, “Niyiakulpanpajupala purlaja?”

³³ Yangka-jarraju-palarla milpa-parnta-jarra pampa-jarra wangkaja, “Warlalja-Wiri, yanurnurlijarrangku milpa-parnta yungurlijarrangku marlaja nyanyilki.”

³⁴ Jijaji-palangu mari-jarrija yangka-jarrakuju milpa-parnta-jarrakuju, manu-palangu marnpurnu milpa-jarraju. Junga-juku, milpangkuju-pala nyangulku, manu-pala purdangirli-wanarlu puranja-yanu nyanunguju.

21

Jijaji kuja yukajarra Jurujulumu-kurra

Mark 11.1-11, Luke 19.28-38, John 12.12-19

¹ Jijajilpa-jana nyanungu-nyanguku kurdungurlu-patukuju jirrnganja kutu-jarrinja-yanu Jurujulumu-kurra-pinanguju. Kujalpalu kutu-jarrinja-yanulku Jurujulumu-kurraju, yanurnulu pirli-kirra-wiyi yirdi-kirraju Yalipiji-kirra* Yalirla pirlingka kirri jintalpa karrija yirdiji Pijipaki. ² Ngulangalku-palangu wangkaja jirrama-kariki kurdungurlu-jarraku kuja, “Yanta-pala kamparru kirri-kirra yinya kutu. Ngula-kurra kajinpala yukamirra, kapunkulu-jana parlu-pinyi tangkiyi manu kurdu nyanungu-nyangu kaji-pala karri yirdiyi-wana wayirninja-warnu. Rurruny-pinjarla pinalu-palangu wilil-kangkarni nyampu-kurra. ³ Kajilpangkupala nganangku payirninjarla warla-pajikarla, ngulakuju-palarla kuja wangkaya, “Nyampu-jarrakuju tangkiyi-jarraku-nyanurla warlalaju wangkajarni. Kajinpalarla wangkami warlalaju kuja kapalangu mardarni, kapu-palangu kapanku yilyamirni nyuntu-jarra-wana.”

⁴ Nyampuju yimi tangkiyi-kirli yangka jurrku-juku kuja jarukungarduyurlu Jikara-yarlu yirrarnu nyurru-wiyi Payipulurla:

⁵ “Yimi-ngarrikalua-jana nyampu jaru yapaku Jurujulumu-wardingki-patuku, ‘Nyangkalu! Nyurrurla-nyangu kingiji-ka yanirni nyampu-kurra nyurrurlaku. Nyanunguju ngurrju-nyayirni, jinyijinyi-maninja-wangu. Nyanunguju-ka witangka tangkiyirla yanirni, witangka ngati-nyanu tangkiyi-kirlangurla.’ ”*

Yuwayi, nyampu jukurrpa junga-nyayirni.

⁶ Junga-juku, yarnkaja-pala yali-kirraju kirri-kirra. Kuja-pala yanurnu kirri-kirra manu yukajarni, ngulajulu-jana parlu-pungu tangkiyi-jarraju kujalpa-pala karrija yirdiyi-wana wayirninja-warnu. ⁷ Maninjarla kangulkulu-jana pina Jijajiki kuja-palangu nyanunguju wangkaja kamparru-wiyi. Ngalya-karirli kurdungurlu-paturlu, kujalpalu wawarda mardarnu jimantarla, ngula-jangkalurla rurruny-pinjarla yirrarnu tangkiyi-jarrarla purturlurla Jijajiki nyinanjaku, ngulanganya yungu nyinanja-yani purturlurla wawarda-kurlurla. Junga-juku, Jijaji warrkarnulku tangkiyirlaju, manu yarnkajarralku yirdiyi-wanalku. ⁸ Ngalya-karirli yapangku-yijala rurruny-pungulpalu wawarda jimanta-jangkaju, manulpalu kamparrurla yirdiyirla walyangka yirrarninja-yanu yungulurla kujarluju pulka-pinyi. Manulpalu ngalya-karirli yapangkuju watiya parla-kurlu pajirninja-parnkaja. Pajirninjarlalpalurla yirrarninja-yanu yirdiyirla walyangka Jijajiki yungulurla kujarluju pulka-pinyi-yijala. ⁹ Ngulajulpalurla yapaju ngalya-kariri kamparrurla yaninja-yanu, manulpalu ngalya-kariri purdangirli yaninja-yanu. Yapaju jintawarlayi-jiki wardinyijilpalurla purlaja, “Pulka-pinyirliparla nyampuku watiki Kingi Tapiti-kirlanguku Ngalapi-nyanuku! Kaatuku karla marlaja nyina wardinyi-nyayirni yangka kuja milarninjarla yilyajarni!* Pulka-pinyirliparla Kaatuku ngurungka nyanungu-nyangurla!”

¹⁰ Kuja Jijaji yukajarra Jurujulumu-kurra, yapajulurla wardinyi-jarrija, manulpalu-nyanu jarnkujarnkurlu payurnu, “Ngana nyampuju wati?”

* 21:1 Mount of Olives

* 21:5 Nyangka Zechariah 9.9

* 21:9 Nyangka Psalm 118.26

11 Yapa kujalu yanurnu Jijaji-kirli Jurujulumu-kurra, ngulangku-jana jangku-manu, “Nyampu watiji jarukungarduyu Jijaji Najariti-wardingki nguru Kaliliyi-ngirli.”

Jijaji yanu Yuwarli Maralypi-kirra

Mark 11.15-19, Luke 19.45-48, John 2.13-22

12 Kuja Jijaji yukajarra Yuwarli Maralypi-kirra, yalirla ngulajulpalu yapa panu nyinaja kaninjarniji manu warrki-jarrija. Panu-kari kujalpalu nyinaja nyinanja-kurlangu witangka, ngulangkulpalu-jana jali-manu jurpu wita kurlukuku-piya yapa ngalya-kariki yungulurla kuyu warntarri purranjarla yinyi jurpuju Kaatuku. Panu-kari nyinajalpalu nyinanja-kurlangurla-yijala tayipulu-patu-wana ngulaju talakungarduyu-patu. Kuja-jana Jijajirli parlu-pungu kuja-kurra yapa panu warrki-jarrinja-kurra, ngulaju-jana nyanjarla muku wajirli-pungu, manu-jana ngayi pirri-kujurnu tayipulu tala-kurlu manu nyinanja-kurlangu-kangukangu. 13 Manu-jana wangkaja kuja, “Payipulurla-ka wangka Kaatuju:

‘Nyampu Yuwarli Maralypi ngulaju ngaju-nyangu, ngula-kurraju kalu yapa yanirni yungujulu wangkami.’*

Kala nyurrurla yapa, kuja kankulu nyampurla Yuwarli-nyayirni-wangurla warrki-jarrimi tala-mipaku, ngulaju kujarluju kankulu maju-mani nyampuju Maralypi yangka-piya yuwarli-kari-piya ngulangkuju kuja kalu nyina wiji-palka-patu.”

14 Ngula-jangkaju, pampa-patu manu tarlu-patu yapa yanurnulurla nyanungukuju yalumpu-kurra-juku Yuwarli Maralypi-kirra, manu nyanungurlu-jana parlpuru-manu.

15 Manu kurdukurdu witawitarlupalurla pulka-pungu Yuwarli Maralypirla nyanungukuju kujarlunya, “Pulka-pinyirliparla nyampuku watiki Kingi Tapiti-kirlanguku Ngalapi-nyanuku!”

Kujalu-jana maralypikingarduyu-paturlu wiriwirirli manu kuruwarrikingarduyu-paturlu purda-nyangu kurdukurdu pulka-pinja-kurra, manu yangka kujalu nyangu Jijaji parlpuru-maninja-kurra, ngulakujulurla kulu-jarrija. 16 Nyanungu-patujulurla wangkaja nyanungukuju, “Nyuntulurlunpa-jana warla-pajikarla nyampurra kurdukurduju! Kula marda kanpa-jana purda-nyanyi pulka-pinja-kurra?”*

Jijajirli-jana jangku-manu nyanungurraju, “Yuwayi! Ngajulurlu karna-jana purda-nyanyi nyanungurraju. Ngurrpa-juku mayinkili yimiki nyampuku kuja-ka nguna Payipulurla, yangka kuja-ka nyampu wangka:

‘Nyuntu Kaatu, pinarri-manunpa-jana kurdukurduju manu pirltirrkarlangu witawitaju yungungkulu pulka-pinyi nyuntuku yijardu-nyayirirli.’”

17 Ngula-jangkaju, Jijajirli-jana yampija yali-patuju yapa Yuwarli Maralypirla-juku, manu pina-yanu Pijini-kirra. Yalirla nyinajarra mungangka jintangka.

Jijajirliji juyurdurlu yunparninjarla maju-manu tarnngangu watiya miyi-wangu kujalpa karrija

Mark 11.12-14,20-24

18 Mungalyurru-pardu-karilki, yangka-ngurlu Pijini-ngirli, jirnganja-jana pina-yarnkaja Jijajiji kurdungurlu-patukuju yangka-kurra-yijala Jurujulumu-kurra. Kujalpa yaninja-yanu, ngula-purujulpa yarnunjuku-jarrinja-yanulku miyikipurdalku.

19 Kujalpa yaninja-yanu, ngula-karrarlujulpa nyanjarni yanu watiya parla-kurlu kujalpa karrija yirdiyi-wana. Ngula-kurraju watiya-kurra yanurra, nyangulparla miyiki. Kala lawa. Ngulajulpa parla-mipa-juku nyangu. Kujarla lawa-nyangu Jijajirli, ngulajurla kuja wangkaja yalikiji watiyaku, “Kulangku nganangu miyiji nyuntukuju marlaja ngarni jalangu-ngurluju, tarnnga-juku kapunpa karri lawa-juku miyi-wangu-juku!” Junga-juku, kapanku-juku linji-jarrinjarla palijalku.

* 21:13 Nyangka Isaiah 56.7, Jeremiah 7.11

* 21:16 Nyangka Psalm 8.2

²⁰ Jijaji-kirlangurlu kurdungurlu-paturlu, kujalu kuja-kurra nyangu, ngulajulurla marlaja paa-karrija. Nyanungurlujulu payurnu Jijaji, “Nyarrparla nyampuju watiya linji-jarrija kapanku-juku?”

²¹ Jijajirli-jana jangku-manu. “Ngajulurlu karna-nyarra yimi-ngarrirni yijardu-nyayirni. Kajilpankulurla wala nyina Kaatuku kapuru-wangu nyanungukuju, nyurrurlarlangurlu kajikankulu linji-mani watiya kujanguju kuja linji-jarrija, kujarluyijalarna ngajulurlu linji-manu nyampu. Kajilpankulurla nyurrurla wangkayarla yaliki pirliki ‘Karrinja-pardiya, manu kijikarra-nyanu kaninjarra ngapa wiri-kirra!’, yalirli pirlingki kajika-nyarra purda-nyanyi nyurrurlaju, manu kajika-nyanu yanggarlu kijinirra ngapa wiri-kirraju! ²² Kajinkilirla wala nyina Kaatuku, manu kajinkili payirni nyanungu nyiyarlanguku, nyanungurlu kapu-nyarra purda-nyanjarla yinyi nyurrurlakuju.”

Nganangku Warlalja-Wiri yirrarnu Jijaji wiriki nyinanjaku?

Mark 11.27-33, Luke 20.1-8

²³ Ngula-jangkaju, Jijajiji pina-yanu Yuwarli Maralypi-kirra. Kujalpa-jana Jijajirli pinarri-manu yimi yapa-patuku yalirla, ngula-kurraju rdipinjarla payurnulkulu wiriwirirli yangkanku maralypikingarduyu-paturlu manu yangkanku jarlu-paturlu, “Wangkaya-nganpa, pirrarniji nganangkungku yirrarnu wiriji kujanpa-jana wajirli-pungu yangka-patu talakungarduyu nyampu-ngurlu Yuwarli Maralypingirli? Nganangkungku wiringki ngarrurnu muku yilyanjaku kujanpa-jana yilyaja?”

²⁴ Jijajirliji jangku-manu-jana, “Wurra! Ngaju-wiyi ngayirna-nyarra payirni wintangku jarungku. Kajinkijili jangku-mani, ngulaju karna-nyarra ngajuku milki-wangka kujaju nganangku yirrarnu ngaju Warlalja-Wiri. ²⁵ Nganangku wiringki Jaanu Papitaji ngarrurnu yapaku papitaji-maninjakuju? Kaaturlu marda, marda wati-karirli? Jangku-manta-wiyijili!”

Kuja-kurra kujalu purda-nyangu Jijaji wangkanja-kurra, ngulajulpalu-nyanu putajungarni-manu jaruku jangku-maninjaku. Wiljiwilji-maninjarla, wangkajalu-nyanu kulu, “Nyarrparlurlipa jangku-mani? Kajilparliparla wangkayarla Jijajiki kuja, ‘Kaaturlu ngarrurnu Jaanu yapaku papitaji-maninjaku’, ngulaju Jijaji kajika-ngalpa kuja wangka, ‘Winjarninkilirla ngungkurr-nyinaja Jaanuku wangkanja-kurraku?’

²⁶ Manu kajilparliparla kuja wangkayarla Jijajiki, ‘Wati-kari-miparlu yangka Jaanuju ngarrurnu yapaku papitaji-maninjaku,’ ngulakuju yapa ngalya-kariri kajikalungalpa kulu-jarri-nyayirni. Yapa panu nganta kalu wangka Jaanu Papitaji ngulaju Kaatukurlangu jarukungarduyu nganta.” ²⁷ Kujarlaju, Jijajilkili jangku-manu, “Karija. Nganangku mayi ngarrurnu Jaanuju yapaku papitaji-maninjaku?”

Jijajiji-jana wangkaja, “Kulankujulu ngajuju jangku-manu, ngulaju kularna-nyarra ngajulurluju jangku-mani-yijala nganangku kujaju ngaju Warlalja-Wiri yirrarnu.”

Jijaji-kirlangu yimi-nyayirni-wangu jukurrpa wati-kirli manu nyanungu-nyangu ngalapi-nyanu-jarra-kurlu

²⁸ Jijajilpa-jana wangkaja-juku maralypikingarduyu-patuku manu jarlu-patuku. Nyanungu-jana wangkaja, “Ngajulurlu yungurna-nyarra yimi-ngarrirni nyurrurlapatuku jaru wati-kirli manu nyanungu-nyangu ngalapi-nyanu-jarra-kurlu. Jinta parrangka, nyanunguju yaninjarla wangkajarla nyanungu-nyanguku papardi-nyanupirdinypaku ngalapi-nyanuku, ‘Ngalapi, yanta, manu warrki-jarriya ngaju-nyangurla kaatinirla jalanguju.’

²⁹ Lawa, papardi-nyanurlu ngalapi-nyanurluju wurra-manu nyanungu-nyanguju, manurla wangkaja, ‘Ngajulu, kularna warrki-jarri yalirlaju.’ Ngaka-karilki parra nyanungurla-juku-nyanu pina wangkaja warrki-jarrinjaku nyanungukupalangukurlangurla kaatinirlaku. Ngula-jangkaju, warrki-kirraluku pardijarra.

³⁰ Ngula-jangkaju, kirda-nyanuju yarnkajarra manu wangkaja nyanungu-nyanguku kukurnu-nyanu-pirdinypaku ngalapi-nyanuku, ‘Ngalapi, yanta, manu warrki-jarriya ngaju-nyangu kaatinirla jalanguju.’

Nyanungu-nyangu ngalapi-nyanujurla wangkaja nyanungukuju, ‘Yuwayi, kirdana, ngajulu kapurna yani manu warrki-jarri yalirlaju nyuntuluku.’ Lawa! Ngula-jangkaju, nyanunguju kula yanu, manu kula warrki-jarrija yalirla kaatinirlaju.”

³¹ Jijajirli-jana payurnu, “Nyarrparlu kankulu-nyanu nyurrurlarlu yapa-paturlu manngu-nyanyi ngula-jarra-kurlu papardi-nyanu-kurlu manu kukurnu-nyanu-kurlu? Nyarrpararluju yijardurluju purda-nyangu nyanungu-nyangu kirda-nyanuju manu warrki-jarrija kuja-palangu nyanungu-nyangu kirda-nyanurlu jinyijinyi-manu war-kikiji?”

Jangu-manulu Jijajiji, “Papardi-nyanu-pirdinyparlu purda-nyangu nyanungu-nyanguju kirda-nyanu, kula kukurnu-nyanu-piyarlu.”

Junga-juku, Jijaji-jana wangkaja nyanungurrakuju, “Ngajulu karna-nyarra nyurrurlakuju yijardu wangka: Punku yapa yangka kapumanu-patuju kuja kalu tala puntarninjakungarduyu nyina manu karntakarnta kuja kalu warru kalykuru-jarri wati-kirli talakupurda, nyanungurra kapulu yukamirra Kaatu-kurlangu-kurra nguru-nyayirni-wangu-kurra kamparru-juku nyurrurlakuju. ³² Jaanu Papitaji yanurnu manu wangkaja-nyarra nyurrurla yapa-patuku yungunkulurla jungarni nyina Kaatukuju. Lawa, nyurrurla kulankulurla ngungkurr-nyinaja Jaanukuju. Kala nyampurra yapa punku-patu yapa-patu, ngulajulurla ngungkurr-nyinaja nyanungukuju, manu jungarni-manulu-nyanu nginyinginyiji Kaatuku. Nyurrurla yapa-paturlunkulu-jana nyangu kujalu-nyanu jungarni-manu nginyinginyiji Kaatuku. Lawa, nyurrurlalpankulu nyinanja-yanu yunjumu-purda-juku pina-yaninja-wangu-juku. Nyurrurlalangurlu kulankulu-nyanu jungarni-manu nyurrurla-nyangu nginyinginyiji, manu kulankulurla ngungkurr-nyinaja Kaatukuju jungarni.”

Jijaji-kirlangu yimi-nyayirni-wangu jukurrpa kaatinikingarduyu-kurlu warlajamarri-kirli

Mark 12.1-12, Luke 20.9-19

³³ Ngula-jangka, yimi-nyayirni-wangu jukurrpa-jana wangkaja Jijajiji, “Purda-nyangkajulu, yungurna-nyarra wangka jukurrpa yimi-nyayirni-wangu-kari! Jinta watilpa nyinaja nyurru-wiyiji warlajamarri kaatinikingarduyu kuja-nyanu nyanunguku yarlu-pungu kaatini. Ngulaju-nyanu yarlu-pinjarla marnikiji-piya jukajuka-yirrarnu miyiki wiri-maninjaku. Pinji-nyanu warrukirdikirdi yirrarnu, manu-nyanu rdaku pangurnu pirlangka jurlkulyjurkuly-katirninja-kurlangu pama ngurrju-maninjakungarnti. Manu yuwarli kirrirdi nganturnu kankarlu pirntirri-kirli, ngula-ngurlunya yungu-jana warrawarra-kanyi wiji-kijaku miyi. Wurnakungarntirililki yangkaju yungu-jana yarlu kaatini wati-patu-karikilki yungulurla jina-mardarni manu warrawarra-kanyi. Ngula-jangkaju, yarnkajalku yaliji wati ngurrara-kari-kirralku. ³⁴ Kujalu yangka miyi murntu-jarrijalku, ngulakuju-jana yilyaja wati-patu marnkurrpa warrkini-patu yangkangu warlajamarri wiringki kaatinikingarduyurlu. Ngulaju-jana yilyaja pina yangka-kurra kaatini-kirra yungulu-jana warrkini-patu-karirli kamparru-warnu-paturlu yinyi ngalya-kari murntu miyiji nyanungu-nyangu. ³⁵ Yangka-paturlu kujalu-jana wati-paturlu nganjirni parlu-pungu yangka-patu warrkini-patu marnkurrpa, ngulajulu-jana nganjirni puuly-mardarnu. Jinta-karijili wilypinykarra-pakarnu, jinta-karijili tarnnga-kurra pakarnu,

manu jinta-karili pungu pirlingki kujalpalu ngulangku luwarnu. ³⁶ Ngula-jangkaju, kaatinikingarduyurlu-jana yilyaja panu-karilki nyanungu-nyangu warrkini-patu yali-kirra kaatini-kirra yungu ngantalu miyi turnuturnu-mani. Lawa, yangka-paturlu kamparru-warnurlu warrkini-paturlulu-jana nyanungurrarlangu warrkini-patu pakarnu. Ngalya-karijili-jana wilpinykarra-pakarnu, ngalya-karijili-jana tarnnga-kurra pakarnu, manu ngalya-karijili-jana pungu pirlingki. ³⁷ Ngula-jangkaju, kaatinikingarduyuju-nyanu wangkaja, ‘Nyampuju ngaju-nyangu kaja-nyanu marulu. Kajilparna yilyayarla kaatini-kirra, ngulaju kajikalu purda-nyanyi wilji-wangurlu.’ Junga-juku yilyajalku. ³⁸ Kujalu parlu-pungu yaninjarni-kirra ngalapi-nyanu yangka-kurlangu kaatinikingarduyu-kurlangu, ngulakuju yangka-patu wati-patu wangkajalu-nyanu, ‘Nyampunya rdipijarni yangka-kurlanguju ngalapi-nyanulku! Pakarnirli pa yirli parla jurnta kanyi nyampuju kaatini.’ ³⁹ Junga-juku, puuly-mardarnulu, puuly-mardarninjarla kujurnulu kaatini-ngirliji, manulu pungu tarnnga-kurra.”

⁴⁰ Jijajirliji-jana payurnu yapa-patuju, “Kaji yani yangka warlaljamarrri wati kaatinikingarduyu, nyarrpa-manilki kapu-jana?”

⁴¹ Yapangkujulu jangku-manu, “Kari ngulangkuju kapu-jana yaninjarla muku pinyiyijala yangkaju punku-wati warrkini-patu-kari. Ngula-jangkarluju, kapu-jana yapa-karikilki kaatiniji yinyi yungulurla jina-mardarninjarla warrawarra-kanyi kaatiniji warrkini-patu-karirilki. Manu kajili miyiji murntu-jarrilki, yali-paturlu warrkini-paturlu kapulurla yinyi miyi nyanungurra-nyanguku warlaljamarrriki.

⁴² Nyampunya-ka nguna Payipulurla yimi ngaju-kurlu: ‘Yuwarli ngantirninjakungarntirli, yarturlu yangka kujalu warrkini-paturlu yuwarlikingarduyu-paturlu punku-pajirninjarla walyi-kujurnu milarninja-wangurlu, ngulaju Yarturlu-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu Ngurrju-nyayirni Rdarrkankpa yarturlu-kari-piya-wangu. Yarturlu-nyayirni-wangu Rdarrkanpa ngulanya Kaaturlu milarnu. Ngulaju karlipa nyanyi pirlirparlu walykangku!’ ”*

⁴³ Jijajilki-jana wangkaja wiriwiriki, “Kujanya-ka jaruju wangka: Kaaturlu kapu-nyarra jurnta kanyi nyanungu-nyangu yartarnarri nyurrurla yapa-patuku, manu nyanungurlu kapu-jana yinyi yapa-patu-kariki kuja kalu pura nyanunguju ngurrjungku nyurrurla-piya-wangurlu. Ngulaju kapu-jana Warlalja-Wirilki nyina. ⁴⁴ [Nganapuka kaji rampal-wanti kankarlarni nyampurla Yarturlu-nyayirni-wangurlu, ngulaju kapurla marlaja rdilykirdilyki-yani yungkurnuju. Manu kajirla yinya Yarturlu-nyayirni-wangu yarlpa-wantimi, ngulaju kapu tarnnga-kurra katirni.”]

⁴⁵ Yangkangku wiriwirirli purda-nyangulu Jijaji wangkanja-kurra yimi-nyayirni-wangu jukurrpa yangka kaatinikingarduyu-kurlu-kurra, manngu-nyangulkulu-nyanu, “Kari! Ngalipaku kangalpa nginji-wangka!” ⁴⁶ Junga-juku yungu ngantalu rdarri-mardakarlarra Jijajiji. Kala panu-kari Juwu-patu-karirilpalu manngu-nyangu Jijaji ngantalpa nyinaja Kaatu-kurlangu jarukungarduyu. Kujakuju yinyarra wiriwirirli, laningkilgili yampija yapa-patu-kari-kijaku turnu-warnu-kari-kijaku.

22

Jijaji-kirlangu yimi-nyayirni-wangu jukurrpa wati-kirli kujalpa-jana payurnu yapa yaninjarla ngarninjaku yuwarli nyanungu-nyangurlaku

Luke 14.15-24

¹ Jijajirli-jana yapa panuku yirri-puraja pina yimi-nyayirni-wangu, wangkaja-jana, ² “Yungurna-nyarra wangka Kaatu-kurlu yangka kuja kajana nyinami yapaku Warlalja-Wiri. Nyurru-wiyi, ngurrara-karirlalpa wati wiri nyinaja kingi, manu kaja nyanungu-nyangurlu-nyanu mardukuja nyanungu-kurra-manu. Junga-juku,

* 21:42 Nyangka Psalm 118.22-23

kirda-nyanurlu wiringkilpa yurdujorra-maninja-parnkaja kurapaka wiri-jarlu yungu-jana kaja-nyanurlu yipilji-patuku nyanungu-nyanguku jirranganja ngarni mardukuja maninjakungarntirli. ³ Wiringki-jana warrkini-wati nyanungu-nyangu yilyaja maninjaku yapa panuku ngula-jana kamparrurlu-wiyi yimi yilyaja yaninjarniki kurapaka wirikiji. Kala ngampurpa-wangu yaninjarnikiji nyanungu-patuju. ⁴ Junga-juku, wiringki-jana yarda yilyaja warrkini panu-jarlu-karilki yimi nyampu-kurlu yapaku yinyarraku, ‘Wayinkili! Kurapaka wiri kaja ngaju-nyangu-kurlangu nyurrulku, ngulangkarlu yangka kaji-nyanu mardukuja nyanungu-kurra-mani ngulaju nyurrulku. Warrkini ngaju-nyangu-paturlulu-jana nyurru-juku puluku kurdu-warnu-patu yantiri-wati-kirli pungu, manulu-jana pajirninjarla purraja. Nyiyarningkijarraju nyurrulku. Yantarnili, manulu nganja-wiyi, ngula-jangkarlu kaja-nyanurlu yungu-nyanu mardukuja nyanungu-kurra-manilki, ngulakungarntinya.’

⁵ Kala ngulalu yapangku ngularrarlu yimi kuja jamulu purda-nyangu, jurntalpalu-jana yunjumu-jarrija, manulu jinta-kari jinta-kari muku pirri-yanu. Panu-kari yanulu walya mangarri wiri-maninja-kurlangu-kurra nyanungurra-nyangu-kurra, manu panu-kariji kulpari yanu japu-patu-kurra kujalpalu warrki-jarrija. ⁶ Panu-karirlili-jana puuly-mardarnu warrkini ngularra wati-patu, pakarninjarlalu-jana pungu tarnnga-kurra.

⁷ Kujarluju kingi wiriji kulu-nyayirnikilki ngurrju-manu. Yijardu-jana jangkarlu yilyaja warrmarla nyanungu-nyangu yungulu-jana pinyi yapa ngularrarlu kujalu-jana warrkini-patu nyanungu-nyangu tarnnga-kurra pungu. Yijardu, yaninjarla-jana ngularraju muku pungu kulu-parntaju, manulu-jana yuwarli-watiji jurnta purraja warlu-kurlurlu kiringka nyanungurra-nyangurla. ⁸ Ngula-warnu, wiri-jana purlaja nyanungu-nyanguku warrkini-patuku, wangkaja-jana, ‘Mangarri manu kuyu nyampu jayarnarra nyurrulku ngarninjakuju. Kala yinyarra yapa kujarna-jana kamparru yaninjarniki wangkaja, ngulaju kulajulu ngurrju nyinaja kurapakaku yaninjarniki nyanungu-patuju. ⁹ Warru yantalu yirdiyi-kari yirdiyi-kari yangka jurru-patu-kurra ngulangka kuja kalu nyinami yapa panu. Kajinkilirla nganarlanguku ngularrarla rdipimi, yajakalu-jana yungulu yanirni kurapaka-kurra.’ ¹⁰ Junga-juku, warru yanulu yirdiyi jurru-kari jurru-kari-kirra, manulu-jana kutu yajarnu yapa-karirlangu kujalpalu-jana yangka rdipija, kula yiringirla ngurrju-mipa, kala majumaju-paturlangu. Ngula-jangka, kangurnulu-jana yuwarli wiri-kirra ngulangka kujalpa mangarri kuyu ngunaja mangarri. Kangulu-jana kaninjarni, manu yuwarliji yapa panu-kurlulku.

¹¹ Ngula-jangka, wiri kingilki yanurnu kaninjarni yungu-jana nyanyi yapa panu-jarlu. Ngulangkarlu nyangu wati jurnarrpa nyurru-warnu-patu-kurlu, kula jurnarrpa jalangu-warnu-kurlu kurapaka ngarninjakuju. ¹² Wangkajarla nyanunguku, ‘Yipilji ngaju-nyangu, nyiya-jangkarlu kula kanpa jurnarrpa mardarni palkangka jalangu-warnu? Nyarrpanpa kaninjarniji jurnarrpa nyurru-warnu-kurluju yukajarni?’ Kala, kula watingki yalu-manu, wurulya-jukulpa karrija. ¹³ Ngula-jangka wiri-jana warrkini nyanungu-nyanguku wangkaja, ‘Wati nyampulu rdaka-jarra manu wirliya-jarra warika, manulu yakiji-kirra wiral-kijika warurru-kurra. Yinyarla yungu yulami manu yungu-nyanu kartirdirli yarlkirni manu karntirirrijirni murrumurrurlu purda-nyanjarlaju!’ ”

¹⁴ Ngula-jangka, Jijaji-jana wangkaja, “Lawa-jarrijarna yimi-ngarrirninjaku ngulaku yimi-nyayirni-wangu. Yimi nyampurlu kanyarra yimi-ngarrirni Kaatu-kurlu. Nyanungu kajana yapa panuku wangka yungulu purami. Kala lawa. Ngari kajana marnkurra-mipa milarni.”

*Juwu-paturlu wiriwirli yungu ngantalu yimirr-yungkarla Jijaji
Mark 12.13-17, Luke 20.20-26*

¹⁵ Ngula-jangka Paraji-patuju, japirdijalkupalurla yungulu nganta Jijaji muku payirni nyiyarningkijarrarlu manu yimirr-yinyi warntarlaku wangkanjaku.

¹⁶ Yilyajalu-jana ngalya-kariji Paraji-patu manu ngalya-kari Yarurdu-kurlangu-patu yapa Jijaji-kirlangu-kurra yungulu yimirr-yinyi payirninjarla. Kujalurla Jijajiki yanurnu, ngulajulurla kuja wangkaja, “Tiija, warrarda kanpa-jana wangka yimiji junga Kaatu-kurlu lani-wangu yapa panu-kariki wiriwiriki marda, tala palka-kurluku marda, marda marlajarra-watiki. Ngulaju ngula-juku. ¹⁷ Wangkayalku-nganpa nganimpaku! Nganakurliparla talaju yinyi? Kaatuku marda, marda Ruumu-wardingkiki Kingiki kuja kangalpa warrarda jinyijinyi-mani talaku yinjaku? Nyarrpa-jarrimirlipa?”

¹⁸ Jijajirlilpa-jana miyalurlu maninjarla milya-pungu majumaju-kurra yimirr-yinja-kurraju, manu-jana payurnu, “Nyurrurla milkarranji kankulu wangkami purami nganta kankulu kuruarri Kaatu-kurlangu, kala lawa! Nyarrparla kankujulu putaputa yimirr-yinyi? ¹⁹ Maninjarlajulu kangkarni tala Ruumu-kurlangu yangka pirli jinta-mipa yungurna miimii-nyanyi.” ²⁰ Ngula-jangkaju, Jijajirliji payurnu-jana pirli tala miimii-nyanjarla, “Ngana-kurlangu nyampurlaju pirlingka talangka miparrpaju, manu ngana-kurlangu yirdiji?”

²¹ Jangku-manulkulu, “Ruumu-wardingki-kirlangu Kingi-kirlangu miparrpa manu yirdi-ka ngunami pirlingka.”

Wangkajalku-jana Jijajiji, “Nyiya-puka kuja karla nguna Ruumu-wardingkiki Kingiki, ngulanyalurla yungka. Kala kuja karla nguna Kaatuku nyiya-puka, ngulajulurla yungka nyanunguku.” ²² Kujalu kuja-kurra purda-nyangu wangkanja-kurra Jijaji, ngulakujulurla marlaja paa-karrija, manu ngula-jangkaju nyanungujulu yampinjarlalku yanu.

*Yimi nyampu ngulaju Kaatu-kurlu kaji-jana yapa pina-wankaru-mani palinja-warnu
Mark 12.18-27, Luke 20.27-40*

²³ Ngaka, ngulangka jintangka parrangka, panu-karilkilirla yarda yanurnu Jijajiki turnu-warnu-patu-kari yirdi-patuju Jatiyuji-patu yungulu nganta yimirr-yinyi. Nyampu-patu Jatiyuji-patu kalalu wangkaja Kaaturlu kulalpa-jana pina-wankaru-mantarla nganta palinja-warnu. ²⁴ Ngula-jangka, wangkajalurla, “Tiija, Mujujurlu-nganpa kuruarriji yirrarnu nyurru-wiyi yupukarra-kurlu, kaji wati yupukarra pali kurdu-wangu, ngulakujurla nyanungukupurdangkarlu-juku marlaja mardarni kali-pukalkuju. Kaji-pala kurdu palka-mani, ngulaju nganta yaliki-kirli kamparru-warnuku kirda-nyanukuju kurdu nyampuju. ²⁵ Jalangujalangurlu yimi karnalu mardarni wita wirli-pala-patu-kurlu ngarrka-patu-kurlu kujalpalu wirli nyinaja nyanungu-mipa-juku ngati-nyanu jinta manu kirda-nyanu jinta. Papardi-nyanu kuja yupukarra-jarrija, ngulangkuju karnta rdakurl-kujurnu. Ngula papardi-nyanuju palijalku, ngulaju palija kurdu-wangu-juku. Ngula-jangkaju, kukurnu-nyanurlulku rdakurl-kujurnu yangakaju kali-puka karnta. ²⁶ Ngulaju kukurnu-nyanulkuju palija kurdu-wangu-yijala. Ngula-jangkaju, jinta-karirliki rdakurl-kujurnu yangkaju karnta kali-puka jinta-juku, ngulaju palija kurdu-wangu-yijala. Jinta-kari jinta-karilirla yupukarra-jarrija yangkaku-juku jintaku karntakuju, ngulajulu jinta-kari jinta-kari muku palija kurdu-wangu-juku. ²⁷ Manu ngula-jangkaju, nyanungulku karnta palija. ²⁸ Ngaka kaji-jana yapa Kaaturlu milyi-jangka yakarra-maninjarla wankaru-mani pina jintawarlayi-jiki, nganakulku kapurla yangkaju karnta nyina kali-nyanukuju yangka-jangkaju kujalpalu mardarnu wirli-palarlu?”

²⁹ Jijaji wangkaja-jana, “Kula kankulu milya-pinyi Kaatu-kurlangu jaru manu kuruarri kuja-ka Payipulurla nguna, manu kula kankulu milya-pinyi yartarnarri nyanungu-nyangu. Kujarlanya warntarlaju kuja kankulu manngu-nyanyi. ³⁰ Ngaka kaji-jana Kaaturlu pina-wankaru-mani milyi-jangka yapa, ngulaju kapulu nyina

marramarra-piya nguru-nyayirni-wangurla, kulalu yupukarra jarnkujarnku nyina pina. ³¹ Payurnunkujulu Kaaturlu-japa kaji-jana yapa wankaru-mani pina milyi-jangkaju. Kula kankulu mayi manngu-nyanyi yimi Mujuju-kurlangu Payipulurla kuja kanyarra ngulangka Kaatu wangkami:

³² ‘Ngaju karna-jana nyinami Kaatuju nyampurra-patuku Yipuruyamukuju manu Yijakikiji manu Jakupukuju nyurnunyunukuju yangka kujalpalu nyinaja nyurru-wiyi.’*

Kujaju junga. Yapangku wankaru-miparlu kalu Kaatuju purami. Yapangku nyurnungku palinja-warnurlu kulalpalu nyarrparlu purayarla, lawa.”

³³ Kujalu yapangku Jijaji kuja-kurra wangkanja-kurra purda-nyangu, ngulakuju-lurla marlaja paa-karrija nyanungu-nyanguku jarukuju.

Nyia kuruwarri wiriji Kaatu-kurlangu kuruwarri-kari-wanguju?

Mark 12.28-34, Luke 10.25-28

³⁴ Kujalu Paraji-paturlu purda-nyangu ngula-jana Jijajirli Jatiyuji-patu wurulypanu nganta, nyuyu-jarriyalu, manulu panu-juku ngula-jangkaju yanu Jijajiki nyanjaku. ³⁵ Jintangku watingki luwiyarlu puta yulyurku-yirrarnu Jijaji, nyanungurlu payurnu, ³⁶ “Tijja, Kaaturlu-ngalpa yungu nyurru-wiyi kuruwarri-kari kuruwarri-kari yungurlipa purami. Nyia wiri-nyayirni kuruwarriji panu-kari-piya-wangu?”

³⁷⁻³⁸ Jijaji wangkajarla, “Nyampunya jungaju kuruwarri-nyayirni-wanguju, wangkami kangalpa: ‘Yulkayalurla Warlaja-Wiriki Kaatukuju! Kulalurla jurnta karlirr-nyinaya! Manulurla warrki-jarriya nyanungu-mipaku.’” ³⁹ Manu nyampunya jinta-karriji kuruwarri-nyayirni-wangu-kari kuja-ka nguna junga-yijala: ‘Kuja kyanu yulka yapaju, ngula-piya-yijalalpa-jana yulkayarla yapa-karikiji warlajakuju ngurrara-jintakuju!’” ⁴⁰ Kajilpa-pala kuruwarri-jarra nyampu-jarra junga-wangu-karriyarla, ngulaju panu-kari kuruwarriji kajika junga-wangu-karriyijala. Kala lawa! Ngulaju-pala pirrjirdi-nyayirni! Ngula-piyarlu-yijala-ngalpa kuruwarri panu-karriji pinarri-manu Mujujurlu, manu nyampu-jarra-piyarlu-yijalalu-ngalpa pinarri-manu jarukungarduyu-paturlu.”

Ngana-kurlangu ngalapi-nyanu Mijaya?

Mark 12.35-37, Luke 20.41-44

⁴¹ Ngula-jangkaju, kujalpalurla Paraji-patu jirrnganja karrija-juku Jijajiki, payurnu-jana, ⁴² “Wati yangka Mijaya Kaatu-kurlangu, nyarrparlu kankulu nyanunguju manngu-nyanyi? Ngana-kurlangu ngalapi-nyanuju?”

Yalu-manulu, “Mijaya nyampuju Kingi Tapiti-kirlangu-jangka.”

⁴³ Ngula-jangka-jana Jijajirli yarda payurnu, “Nyurru-wiyi kujalpa nyinaja Kingi Tapiti, Pirlirra Kaatu-kurlangurlu yimi-ngarrurnu yimi Mijaya-kurlu yungu nyanunguju wiri-pajirni. Nyarrparlu Mijaya wiri-pajurnu? ⁴⁴ Ngulangkuju-lurla jaru wita marlaja yirrarnu Payipulurla Kaatu-kurlanguku Pirlirrpaku, nyampunya yirrarnu Kingi Tapitirliji:

‘Ngajurna purda-nyangu Kaatu wangkanja-kurra, kujalparla wangkaja ngaju-nyanguku Warlaja-Wiriki yangka Mijayaku, wangkajarla, “Nyampurra nyinaka jungarni-purdanji ngaju-nyangurla kajirna-jana nyurunyuru wita-wangu yapa yirrarni nyuntulurla wirliyarla kanunju yungunpa-nyanurla kunka-mani yangka kujalpankulu nyuntuku nyurunyuru-jarrija.”’*

* **22:32** Nyangka Exodus 3.6

* **22:37-38** Nyangka Deuteronomy 6.5

* **22:39** Nyangka Leviticus 19.18

* **22:44** Nyangka Psalm 110.1

⁴⁵ Nyampu yimi junga-jala. Yimi witangka, nyanungurlu Kingi Tapitirli wiri-pajurnu yali wati yirdiji Mijaya. Kujaju ngulaju Mijayaju kankarlu-juku Tapitikiji. Purda-nyanyinya kankulu?” ⁴⁶ Kuja-jana Jijajirli nyampu payurnu, kulalu nganangku yalu-manu nyanunguju. Lani-jarrijalpalurla nyiyarlangu payirninjaku.

23

Jijajirli-jana warnkiri-maninjarla pututu-pungu yapaku kuruwarrikingarduyu-kujaku manu Paraji-patu-kujaku

Mark 12.38-40, Luke 11.37-52, Luke 20.45-47

¹ Ngula-jangkaju, yarda-jana wangkaja Jijaji yapakuju manu nyanungu-nyanguku kurdungurlu-patuku, ² “Kuruwarrikingarduyu-patu manu Paraji-patu, ngularraju yangka kuja-nyarra nyurrurla Juwu-patuku Kaaturlu milarnu kuruwarriki pinarri-maninjaku Mujuju-kurlanguku. ³ Ngula-warnu, nyiyarlanguku kajili-nyarra wangka, ngularrakujulu-jana purda-nyangka. Kala nyinayalu nyanungurra-piya-wangu. Nyiyarningkijarraku kalu-nyarra nyarrparlanguku wangkami, wangkanja-warnu nyanungu-paturlangu kula kalu jungarni nyinami kuruwarri Mujuju-kurlangu, lawa! Kujarra-piya-wangulu nyinaya!

⁴ “Kuruwarrikingarduyu-paturlu manu Paraji-paturlu kalu-jana yapa Juwu-patuku yimi-ngarrirni Mujuju-kurlangu kuruwarri warntarla-karirli. Nyanungurrarlu kalu-jana warla-pajirni jungarni puranja-kujaku. Kula kalu-jana ngurrju nyina nyanungurraku. Kujarlanya kulalpalu Juwu-paturlu purayarla junganguku kuruwarriji Mujuju-kurlanguju. ⁵ Nyarrpa-jarrirlangu ngula kalu wiriwiri ngularra, ngulaju mil-parniwarrarla ngula nganta yungulu-jana nyanyi nganta yapangku. Nyangkalu-jana! Nyanyi mayi kankulu pakuju-patu kuja kalu waralywaraly-kanja-yani wakungka manu ngalyangka? Pakujurla wita-paturla kaninjarni, pipangka-ka ngunami Mujuju-kurlangu kuruwarri. Kardu-mani kalu-jana pakuju-patu yungulu kanja-yani warru milkarraku. Manu nyangkalu-jana jinajina-piya kurrirdi-kirli milkarraku kalu wapami kujaju. ⁶ Kajili yani kurapakaku ngarninjaku wiriki, manu kajili yani jaajikirra nyanungurra-nyangu-kurra, ngulaju kalu-jana warrarda milarninjarla jarnku-jarnku mani ngurrju-nyayirni nyinanja-kurlangu-patuju. ⁷ Kuja kalu kuyu manu mangarri-kirlangu-kurra yani payi-maninja-kurlangu-kurra, ngulaju kalu wardinyi-jarri-nyayirni kuja kalu-jana yapa ngalya-kari parntarrinjini nyanungu-patuku manu kuja kalu-jana pinangkalpa-pajirni.

⁸ “Kala nyurrurlarlu, warla-pajikalu-jana yapa ngalya-kariji, kajikalu-nyarra marda pinangkalpa-pajirni. Nyurrurlajunkulu Juwu-patu papardi-nyanu manu kapirdi-nyanu ngula kankulu jintawarlayi nyinami jintangka. Nyurrurlarlu kankulu mardarni yapa jinta-mipa kuja kanyarra nyinami Pinangkalpa. ⁹ Kajinkilirla nyurrurla yapa junga-nyayirni nyinami Wapirra Kaatuku, kulalu-jana yapa-karirlangu wapirra-pajika. Nyurrurlarlu kankulu mardarni jinta-mipa Wapirraju kuja-ka nyinami nguru-nyayirni-wangurla kankarlarra. ¹⁰ Warla-pajikalu-jana yapa ngalya-kariji, kajikalu-nyarra marda wiri-pajirni. Ngaju Mijaya karna-nyarra jinta-mipa-juku Warlaja-Wiriji nyinami. ¹¹ Nyurrurlarla turnangka, ngana-puka kaji ngampurra nyina kamparrurla wiri, ngulajulpa-nyarra warrki-jarriyarla-wiyi yirnkilypa-wangu. ¹² Nganangku-puka kuja kyanu wiri-pajirni nganta, ngaka Kaaturlu kapu kurntaku ngurrju-mani. Kala nganangku-puka kuja-ka ngurrju nyina kurruru-karrinja-wangu, ngaka Kaaturlu kapu wiri-pajirni.”

Jijajirli-jana wiriwiri Juwu-patu punku-pajurnu

¹³ Ngula-jangka, wangkaja-jana Jijaji wiriwiriki Juwu-patuku, “Nyurrurla kuruwarrikingarduyu-patu manu Paraji-patu, mari-jarri karna-nyarra, kapu-nyarra

maju-mani Kaaturluju! Nyurrurlaju milkarranji-nyayirni! Kuja kalu yapa putaputa yukami Kaatu-kurlangu-kurra nguru-nyayirni-wangu-kurra, ngulaju tuwa-piya kankulurla tirnngi-yirrarni warla-pajirninjaku nyanungu-patuku. Nyurrurlarlangu kula kankulu yukami, manu nyurrurlarlu kankulu-jana yapa panu-kari warla-pajirni yukanja-kujaku-yijala. ¹⁴ [Nyurrurla kuruwarrikingarduyu-patu manu Paraji-patu, mari-jarri karna-nyarra, kapu-nyarra maju-mani Kaaturluju! Nyurrurlaju milkarranji-nyayirni! Nyurrurlarlu wati-paturlu ngulaju kankulu-jana kali-pukakuju yuwarli jurnta kanyi yimirr-yinjarla. Ngula-jangkaju, yati-wangka kankulurla Kaatuku tarnga-nyayirni milparniwarrarla milkarraku, yungulu-nyarra yapa-karirli nyanyi. Kula ngurrju kujaju, kala jarrwara! Kaaturlu kanyarra kuja-kurraju nyanyi, ngula-panuju kapu-nyarra maju-mani-nyayirni!]

¹⁵ “Nyurrurla kuruwarrikingarduyu-patu manu Paraji-patu, mari-jarri karna-nyarra, kapu-nyarra maju-mani Kaaturluju! Nyurrurlaju milkarranji-nyayirni! Nyurrurla marda kankulu warru yani nguru-kari nguru-kari mangkururla manu walyangka yungunkulu yapa jinta kurruly-yirrarni nyurrurla-piya. Manu kuja-ka yapa yinya nyurrurla-piya-jarrimi, ngulaju-ka ngawu-nyayirni-jarrimilki nyurrurla-piya-wangu, manu ngaka kapu yukami Juju Ngawu-kurlangu-kurra ngurra-kurra, manu nyurrurla yapa kapunkulu yukami-yijala yinya-kurraju!

¹⁶ “Nyurrurla kuruwarrikingarduyu-patu manu Paraji-patu, mari-jarrimi karna-nyarra, kapu-nyarra maju-mani Kaaturluju! Nyurrurlarlu kankulu-jana pamparda-piyarlu putaputa nguru-yirrarni warru panu-kariki pamparda-piyaku-yijala. Warn-tarlarlu kankulu-jana pinarri-mani kujarlunya, manu kankulu-jana wangkami kujanya, ‘Nyuntulurlu marda kajikanparla nyiyarlangu jangku-pinyi yapa-kariki yirdi-kirlirli Yuwarli Maralypi-kirlirli. Ngula-jangka marda kajilpanpa yulyurлку-yungkarla yinja-wangurlu, ngulaju ngula-juku nganta. Kala kajikanpa marda nyiyarlangu jangku-pinyi yapa jinta-kariki yirdi-kirlirli kawurlu-kurlurlu yangka kuja-ka nguna kaninjarni Yuwarli Maralypi Kaatu-kurlangurla. Ngula-jangka kajilpanpa yulyurлку-yungkarla yinja-wangurlu, ngulaju kujaju punku-nyayirni nganta yangka kujanparla jangku-pungu-wiyi yirdi-kirlirli kawurlu-kurlurlu.’ Kujarlunya kankulu-jana warntarlu pinarri-mani. ¹⁷ Nyurrurlajunkulu pamparda, punku-nyayirni! Nyiyaku-ka Kaatuju ngampurrpaju nyina? Kawurluku mayi kuja-ka ngunami kaninjarni Yuwarli Maralypirla? Lawa, yulkami karla Yuwarli Maralypiki nyanungu-nyanguku kawurlu-piya-wanguku. Yuwarli Maralypi nyanungu-nyangu, ngulaju tarruku-nyayirni! Kuja kalu yapangku yirrarni kawurlu kaninjarni Yuwarli Maralypirla, ngulaju karla kawurluju marlaja tarruku-jarrimi-yijala.

¹⁸ “Nyampurlangu kankulu-jana wangka yangka kuja kankulu-jana warntarlarlu pinarri-mani, ‘Nyuntulurlu marda kajikanparla nyiyarlangu jangku-pinyi yapa jinta-kariki yirdi-kirlirli pirli lalya-kurlurlu purranja-kurlangu-kurlurlu yangka kuja-ka karrimi Yuwarli Maralypirla. Ngula-jangka marda kajilpanpa yulyurлку-yungkarla yinja-wangurlu, ngulaju ngula-juku nganta. Kala kajikanparla marda nyiyarlangu jangku-pinyi yapa jinta-kariki yirdi-kirlirli kuyu-kurlurlu yangka kuja kalurla purrami Kaatuku warntarri pirli lalypangka. Ngula-jangka kajilpanpa yulyurлку-yungkarla yinja-wangurlu, ngulaju kujaju punku-nyayirni nganta yangka kujanparla jangku-pungu-wiyi yirdi-kirlirli kuyu-kurlurlu-wiyi.’ Kujarlu-yijalanya kankulu-jana warntarlarlu pinarri-mani. ¹⁹ Nyurrurlajunkulu pamparda, punku-nyayirni! Nyiyaku-ka Kaatuju ngampurrpaju nyina? Kuyuku mayi kuja kalurla purrami pirli lalypangka Kaatukuju? Lawa, yulkami karla pirli lalypaku nyanungu-nyanguku kuyu-piya-wanguku. Pirli lalya nyanungu-nyangu kuja-ka karrimi kaninjarni Yuwarli Maralypirla, ngulaju tarruku-nyayirni! Kuja kalurla yapangku purrami kuyu Kaatukuju, ngulaju karla kuyuju marlaja tarruku-jarrimi-yijala yaliki

pirli lalypakuju. ²⁰ Junga kujaju. Nganangku-puka kuja karla jangku-pinyi nyiyarlangu yapa jinta-kariki yirdi-kirlirli yali pirli lalypa-kurlurlu, ngulaju karla jangku-pinyi yirdi-kirlirli kuyurlangu-kurlurlu. ²¹ Manu nganangku-puka kuja karla jangku-pinyi nyiyarlangu yapa jinta-kariki yirdi-kirlirli Yuwarli Maralypi-kirlirli, ngulaju karla jangku-pinyi yirdi-kirlirli Kaaturlangu-kurlurlu yangka kuja-ka nyina kaninjarni Yuwarli Maralypirla. ²² Manu nganangku-puka kuja karla jangku-pinyi nyiyarlangu yapa jinta-kariki yirdi-kirlirli nguru-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu-kurlurlu, ngulaju karla jangku-pinyi nyinanja-kurlangu wirirlangu-kurlurlu yangka kuja-ka Kaatuju nyina nyinanja-kurlangurla. Manu karla jangku-pinyi yirdi-kirlirli Kaatu-kurlangu-kurlurlu.

²³ “Nyurrurla kuruwarrikingarduyu-patu manu Paraji-patu, mari-jarri karna-nyarra, kapu-nyarra maju-mani Kaaturluju! Nyurrurlaju milkarranji-nyayirni! Kuja kankulu mangarri-pardu wiri-mani kaatinirla, ngulaju kankulurla yinyi Kaatuku wita-kari wita-kari kuja-nyarra wangkaja kuruwarri nyanungu-nyangurla. Ngulaju ngurrju! Kala panu-kari kuruwarri Kaatu-kurlangu tarruku-nyayirni, ngulajunkulu yampija puranja-wangurlu. Kula kankulu-jana mari-jarrinjarla jungarni nyina yapa ngalya-kariki, kula kankulurla wala nyina Kaatukuju, kula kankulurla yulkami, lawa! ²⁴ Nyurrurlajunkulu pamparda, punku-nyayirni! Kulalpankulu-jana jungarnirli pinarri-mani yapa yungulu jungarnirli pura Kaatuju, lawa! Kuja-kujakuju, wiriwiri-wiyili jungarni-manta Kaatu-kurlangurla kuruwarrirlaju. Ngakalkulu jungarnirra-manta witawitaju.

²⁵ “Nyurrurla kuruwarrikingarduyu-patu manu Paraji-patu, mari-jarri karna-nyarra, kapu-nyarra maju-mani Kaaturluju! Nyurrurlaju milkarranji-nyayirni! Ngarninjakungarntirli, parljirni kankulu kartaku manu jampita ngapa-kurlurlu, kala yampimi kankulu-nyanu kaninjarni-puranjiji parljirninja-wangurlu. Kala, nyarrpararlankulu mangarriji manu ngukuju manu? Ngularraju purungkunkulu-jana jurnta manu yapaku panu-kariki. Jurnta kangunkulu-jana nyurrurlarluju nyinnganku! ²⁶ Nyurrurlajunkulu pamparda Paraji-patuju! Kajinkili-jana kartaku manu jampita kirlka-mani kaninjarni-wiyi, ngulaju kapulu karrimi kirlkalku jintakumarrirni-jiki. Manngu-nyangkalu jungarnirli-wiyi nginyinginyirli nyurrurla-nyangurlu, manu ngula-jangkaju kapunkulu jungarni-jarrimilki-yijala ngakaju.

²⁷ “Nyurrurla kuruwarrikingarduyu-patu manu Paraji-patu, mari-jarri karna-nyarra, kapu-nyarra maju-mani Kaaturluju! Nyurrurlaju milkarranji-nyayirni! Nyurrurlaju pirnki-patu-piya nyurnu-kurlangu-piya kuja kalu maparninja-warnu karrimi kardirri. Pirnki-patu ngularraju ngurrju-nyayirni nganta, kala kaninjarniji kalu ngunami yungkurnu panu-kurlu manu yapa nyurnu-patu-kurlu pukulyu-nyayirni. ²⁸ Ngula-piyanya kankulu nyina nyurrurlaju. Kuja kalu-nyarra yapangku nyurrurla nyanyi, manngu-nyanyi nganta kalu-nyarra nyurrurlaju ngurrju-nyayirni nganta. Kala ngulaju junga-wangu! Kaninjarni nyurrurlajunkulu ngawu-nyayirni. Nyurrurla kankulu wangkami purami nganta kankulu kuruwarri Kaatu-kurlangu, kala lawa! Kula kankulu yijardurlu purami.

²⁹ “Nyurrurla kuruwarrikingarduyu-patu manu Paraji-patu, mari-jarri karna-nyarra, kapu-nyarra maju-mani Kaaturluju! Nyurrurlaju milkarranji-nyayirni! Kajili jarukungarduyu-patu Kaatu-kurlangu-patu palimi, pangirni kankulu-jana pirnki-patu pirli-wana nyanungu-patukuju milyingkaku yirrarninjaku. Manu yapa ngula kalurla nyina jungarni Kaatuku, kajili palimi, milyingka kankulu-jana yirrarni ngurrju-nyayirnirla. Ngula-jangka kankulu milyi-kirlangu maparnu yurlpangku marda manu marda karljingki yungu milyi-kirlangu karri ngurrju-nyayirni. ³⁰ Nyurrurlakupalangu-paturlu yupa-paturlulu-jana pungu jarukungarduyu-patu

Kaatu-kurlangu-patu. Kala nyurrurla kankujulu kuja-juku wangkami, ‘Kajirnalu nyinakarla nyurru-wiyi ngalipa-nyangu yupa-patu-kurlu, kularlipa-jana pungkarla yangka-patu jarukungarduyu-patu.’³¹ Kajinkijili wangkami kuja-piya, kuja-jangkanya karna-nyarra milya-pinyi nyurrurlajunkulu junga-nyayirni kurdukurdu yupa-patu-kurlangu yangka ngularrarlu kujalu-jana nyurrurla-nyangurlu ngularra jarukungarduyu-patuju pungu.³² Nyurrurla-nyangurlu yupa-paturlulu-jana kamparru-warnurlu pungu Kaatu-kurlangu jarukungarduyu-patu nyurru-wiyi. Nyurrurlarlu marda kapunkulu-jana yarda pinyi panu-karilki jarukungarduyuju nyanungu-nyangu-patu kuja kalu nyinami jalangurlangu! Ngula-juku. Kulalparna-nyarra warla-pajikarla.

³³ “Nyurrurlaju majumaju-nyayirni warna-patu-piya! Kala kulalpankulu nyarrpara wuruly-yantarla Kaatu-kujakuju! Kapu-nyarra kijirni warlu wiri-kirra!³⁴ Ngulakungarnti, nyurrurla-nyangu-kurra kapurna-jana yilyamirra panu jarukungarduyu-patu manu pinangkalpa-patu manu kuruwarrikingarduyu-patu ngula kalu milya-pinyi kuruwarrri Kaatu-kurlangu. Panu-kari kapunkulu-jana pinyi. Panu-kari kapunkulu-jana waralywaraly-yirrarni watiya warntawarnta-patu-kurra. Panu-kari kapunkulu-jana pakarni kaninjarni jaajirla nyurrurla-nyangurla. Panu-kari kapunkulu-jana wajirli-pinyi kirri-kari kirri-kari-kirra.³⁵⁻³⁶ Kujarlanya kapu-nyarra Kaaturluju nyurrurlaju panu-juku ngawungawu-watiji maju-mani yangka ngula kankulu nyinami jalangurlangu. Kapu-nyarra wakirni nyurrurla yapa panu-jangka ngurrju-jangka ngulalu paliya pinja-warnu nyampurla ngurungka nyurru-wiyi. Kapu-nyarra wakirni yinya-jangka wati-jangka Yapulu-jangka ngulalu yapa kamparru-warnurlu-wiyi pungu. Manu kapu-nyarra wakirni Jikarayarlangu-jangka kaja-nyanu-jangka Pirakaya-kurlangu-jangka. Nyanungulu pungu nyurrurla-nyangurlu yupa-paturlu yinyarla Yuwarli Maralypirla kutu-juku pirlilalypa-wana kuja kalurla tarruku nguna Kaatuku. Kujarrarlangurlanya kapu-nyarra Kaaturluju nyurrurlaju panu-juku maju-mani!”

Jijaji-jana yulaja yapaku Jurujulumu-wardingki-patuku

Luke 13.34-35

³⁷ Ngula-jangka, Jijaji-jana yulaja yapaku Jurujulumu-wardingki-patuku, “Waraa! Waraa! Nyurrurlajunkulu yapa ngaju-nyangu-patu nyurrurla kuja kankulu nyina nyampurla Jurujulumurla. Nyurrurla-nyangurlu yupa-paturlulu-jana pungu panu jarukungarduyu-patu Kaatu-kurlangu-patu, manulu-jana pirlingki luwarnu yimikirli-patu wankaru-wangu kujalpa-jana Kaaturlu yangka yilyajarni. Ngampurrpa-nyayirnilparna-nyarra nyinaja nyurrurlaku warrawarra-kanjaku manu ngaju-kurra-maninjaku ngati-nyanu jukujuku-piyarlu kuja kajana pinkirra-kurra-maninjarla warrawarra-kanyi kurdukurdu. Kala nyurrurlarlujungkujulu mamparl-pungu war-rarda!³⁸ Nyurru-wiyi-wangurlu, Kaaturlu kapu nyurrurla-nyangu Yuwarli Maralypi yampimi, manu kula nyinami ngulangkalku.³⁹ Ngajulurlu karna ngurrara nyampu yampinja-yanilki, manu nyurrurlarlu kulankujulu nyanyilki. Kala ngula-jangka kapurna kulpari-jarrimi nyampu-kurra, manu kapunkujulu nyanjarla purlami kuja-piya ‘Nyampu wati kuja Kaaturlu milarninjarla yilyajarni, ngulaju karla marlaja nyina wardinyi-nyayirni!’ ”*

24

Jijaji-jana wangkaja nyanungu-nyanguku kurdungurlu-patuku ngulaju kuja, ‘Maralypi Yuwarli ngakaju kapu pirlpirl-wantimi’

Mark 13.1-2, Luke 21.5-6

* 23:39 Nyangka Psalm 118.26

¹ Kuja-jana Jijaji jirrnganja wilypi-pardija nyanungu-nyanguku kurdungurlu-patuku kaninjarni-jangka Yuwarli Maralypi-jangka, ngula-jangkajulurla wangkaja, “Tiija, nyampu-jana nyangka yuwarli-kari yuwarli-kari ngurrju-nyayirni war-rukirdikirdi Maralypirla!”

² Jijaji-jana wangkaja, “Nyanyi kankulu-jana nyampurraju kuja kalu karrinja-yani yuwarli-kari yuwarli-kari manu kuja-ka karri nyampu Yuwarli Maralypi? Ngularraju kulalu tarnnga karri nyampurraju. Manu kulalu-nyanu nyampurraju yarturluju kuja-piya yaarlyaarl-ngunanja-yani. Ngakaju kapulu-jana yapa-karirli muku pirlpirl-kijirni walya-kurra.”

Jijaji-jana wangkaja nyanunguku kurdungurlu-patuku kapu-jana nyiyarningkijarra wuurnpa-jarri nyanungurraku

Mark 13.3-13, Luke 21.7-19

³ Ngula-jangkaju, kuja Jijaji yanurra Maralypi Yuwarli-ngirli, yangka-kurra-yijala kulpari yanu pirl-kirra yirdi-kirraju Yalipiji-kirra. Ngulangaju, nyanungu-nyangu kurdungurlu-patulurla yanurnu nyanungukuju yapa-wangu-kurra, manu wangkajalurla nyanungukuju, “Wangkaya-nganpa. Nyangurlalu Yuwarli Maralypi pirlpirl-kijirni yapanguku yungurnalu nganimparlangurlu milya-pinyi? Pirlpirl-kijirninjakungartiji, nyiya-wiyi kapurnalu kamparruju nyanyi ngari yungurnalu pinalku nyina? Nyangurlanpa pina-yanirni, manu nyangurlarlu kapu Kaaturlu lawa-mani walya nyampu? Ngularlanguju-nganpa wangkaya.”

⁴ Ngula-jangkaju, wangkaja-jana Jijajiji kuja, “Warrawarra-kangkalu-nyanu yapa ngalya-kari-kijaku, kajikalu-nyarra yapa-karirli yimirr-yinjarla karlirr-kanyi. ⁵ Panu kapulu yaniyanirni nyurrurla-nyangu-kurraju yapa ngaju-nyangu nganta, kapulu-nyarra wangkanjarla yimirr-yinyi kuja, ‘Ngajujurna Mijaya yangka kuja-nyarra Kaaturlu ngarrurnu nyurru-wiyi yilyanjarnikingarntirli!’ Ngula-jangka kujarlu wangkanjarlu kapulu-jana yapa panu-kari yimirr-yinyi, kula-nganta ngajulurlunya.

⁶ Lani-wangulu nyinaya kajinkili-jana purda-nyanyi linjarrpa wiri-kirra manu kajinkili yangka jaru mani yapa-kari-kirlangu wurnturu-ngurlu ngurra-kari-ngirli kajili-nyanu yiti-wana-karirli linjarrparlu pakarni. Ngula-puruju, wurrangkulu mardaka langanku, kula-nyarra nguruju lawa-jarri jurnta murnma-juku. ⁷ Nguru lawa-jarrinjakungarntirli, kapulu-nyanu linjarrparlu-wiyi luwarni ngurrara-kari-warnurlu ngurrara-kari-warnurlu, manu nguru-kari-jangka nguru-kari-jangka kapulu-nyanu rdilykarra-yirrarni linjarrpaku wiriki luwarninjaku. Ngula-jangkaju, kapu walya yurnkuyurnku-jarri nguru-kari nguru-karirli. Manu ngula-warnuju ngurrara-kari ngurrara-kari kapurla mangarrikiji lawa karrimi. ⁸ Nyampukuju linjarrpaku manu nguruku lawa-jarrinjaku, wurra-juku kapunkulurla pirl-pardimi, yangka kuja-ka karnta murrumurru-jarri wartardi, ngula-piyakunya kuja kyanu yangka purda-nyanyi wartardirli murrumurru kurdukungarntirli. Ngula-piyakunya kapunkulurla pardarni.

⁹ “Kapulu-nyarra jangkardurnu yani yurrkunya, manu kapulu-nyarra puuly-mardarninjarla jirri-kanyi murrumurru-maninjaku manu tarnnga-kurra pinjarla-yirrarninjaku nyurrurlaku. Kuja kankulu ngaju-nyangu kurdungurlu nyina, kujarlanya kapulu-nyarra nyurunyuruyi-jarri nguru-kari nguru-karirli. ¹⁰ Ngula-puruju, yapangu panungku kuja kajulu jalangurlu ngaju purami, kapujulu puranja-wangu-jarrimilki. Kapulu-nyanu jarnkujarnkurlu nyurunyuru-mani, manu kapulu-nyanu jarnkujarnkurlu jikajika-jarrinjarla yinyirra yurrkunya-kurraju. ¹¹ Yapa panungku kuja kalu-nyanu nganta ngarrirni Kaatu-kurlangu jarukungarduyu, ngulaju kapulu yanirni, manu kapulu-jana yimirr-yinyi yapa panu-kariri nyanungurra-nyangu jaru-kurlurluju. ¹² Yapa kapulu nyina punku-nyayirni nguru-wanaju. Ngula-piya-yijala ngaju-nyangu-patu kurdungurlu-patu kapulu-nyanu yulkanja-wangu jurnta nyinami.

¹³ Kala ngana-puka yapa kajiji wala-juku nyina ngajuku jikajika-jarrinja-wanguju, ngulaju kapurla jirranganja nyina Kaatuku tarnnga-juku. ¹⁴ Yimi Ngurrju Kaatu-kurlu kuja-ka Warlalja-Wiri nyina nyiyarningkijarraku, yapangku kapulu-jana yaninjarla yimi-ngarrirni nguru-kari nguru-karirla warrukirdikirdi yungulu yapa-karirlangurlu purda-nyanyi. Ngula-jangkaju kapu nguruju lawa-jarrimilki.”

Yimi Lani-maninja Wita-wangu-kurlu

Mark 13.14-23, Luke 21.20-24

¹⁵ Jijaji-jana yarda wangkaja kurdungurlu-patuku, “Ngakaju kapunkulu nyanyi nyampurlaju Yuwarli Maralypirla, kapu karri nyiya mayi maju-nyayirni Lani-maninja Wita-wangu, kapu karrimi kaninjarni Yuwarli Maralypirla. Nyampu maju-nyayirni, ngula-kurluju jarukungarduyurlu Tanyulurlu yimi yirrarnu nyurru-wiyi.”* (Kajinkili ngaka nyanyi nyampu jaru Payipulurla, ngulajulu langa-kurramanta!) ¹⁶ Nyurrurla kuja kankulu Jurdiyarla nyina, kajinkili nyanyi yali maju-nyayirni Yuwarli Marilypirla, ngula-kujakuju pirri-parnkayalu pirli-wana-kurra! ¹⁷ Yangka kajinkili nyurrurla-nyangu yuwarlirla nyina kankarlarni marda, ngulaju yuwarli yukanja-wangulu kutu pirri-parnkaya jurnarrpa maninja-wangu-juku. ¹⁸ Yangka kajinkili wurnturu warrki-jarrimi manangkarra-wana, ngulajulu kulpari parnkanjarni-wangurlu yampiya jurnarrpaju. Kala ngarili wawarda purda-nyanja-wangu pirri-parnkaya-puka waparlku! ¹⁹ Yangka-puruju kapurla karrimi maju-nyayirni karntakuju yangka wartardikiji, manu karntaku wita pirltirrkakupalanguku kapurla karrimi maju-nyayirni, wiyarrpaku. Kulalpalu nyarrpalku pirri-parnkayarla yangka-kujaku maju-kujaku. ²⁰ Kuja-kujakuju, wangkayalurla Kaatuku yungu warlapajirni nyanungu maju karrinja-kurra. Kajilpa marda karriyarla Yuwarli Maralypirla pirriya-puru, marda Juwu-kurlangu Parra-nyayirni-wangu-puru, ngula-puruju kulalpalu nyarrpa pirri-parnkayarla. ²¹ Yangka kuja Kaaturlu nguru manu walya nyurru-wiyi ngurrju-manu, nyurru-wiyi-ngirli jalangu-kurra, kula nganangku nyangu kuja-kurra maju rdipijarni-kirra, lawa. Manu kula nganangku yarda nyanyi ngaka maju-nyayirni kuja, lawa. ²² Ngaka, kajili yapa nyinami maju-nyayirni-puru, kulalu-nyanu murrumurru purda-nyanyi tarnnga, lawa. Maju-nyayirni-puruju, Kaaturlu kapu-jana muurl-mardarni yapa nyanungu-nyangu kuja-jana kamparrurlu milarnu. Kala kajilpa-jana muurl-mardarninja-wangurlu yampiyarla, ngulaju kajikalu muku palimi.

²³ “Ngaka kajikalu-nyarra yapa ngalya-kari wangkami kuja, ‘Nyangka yinya Mijaya yanurnulku kuja-ka karrimi yinya Kaatu-kurlangu!’ Manu kajikalu-nyarra yapa ngalya-kari wangkami kuja, ‘Nyampunya Mijaya yanurnu nyampu-kurra!’ Kuja kajili-nyarra wangka, ngulaju jawirri purda-nyangkalu-jana langa-miparlu. ²⁴ Nyiya-kujaku kuja? Panu kapulu yaniyanirni jinta-kari jinta-kari kula-nganta yangka jinta Kaatu-kurlangu Mijaya. Manu panu-kari kapulu yaniyanirni jinta-kari jinta-kari kula-nganta Kaatu-kurlangu jarukungarduyu. Nyampurrajulu ngulaju warlkanji yijardu-wangu! Kapulu-nyarra yaninjarla yapakuju milki-yirrarni nyiyarningkijarra yartarnarri ngangkayi-kirli-piyarlu, ngulaju kula-nganta Kaatu-kurlangu, kala lawa. Kapulu-nyarra putaputa yimirr-yinyi yapa nyurrurlaju milarninja-warnu-patu Kaatu-kurlangu. Kala lawa, kapu-nyarra muurl-mardarni Kaaturluju. ²⁵ Purda-nyangkajulu ngaju! Yimi-ngarrurnurna-nyarra nyiyarningkijarra yangka kamparru-juku yungunkulu milya-pinyi nguru kaji lawa-jarrinja-yani.

²⁶ “Marda ngana-japa kapu yanirni, manu kapu-nyarra yimi-ngarrirni Mijaya kuja-ka jiljangka palka nganta nyina. Kaji-nyarra yapa kuja wangkami, kulalurla warrirninjaku Mijayaku manangkarra-kurra yanta, lawa! Marda kapu-nyarra yapangku ngarrirni Mijaya nganta-ka wuruly-nyinami kutu. Kaji-nyarra kuja wangka, kulalurla

* **24:15** Nyangka Daniel 9.27, 11.31, 12.11

ngungkurr-nyinakarla! ²⁷ Ngajujurna Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu. Kajirna pinarni yani nguru nyampu-kurra, kapurna kapanku pinarni yani wirnpa-piya-juku kuja-ka kilji mirilmiril-karri yalkirirla kakarrara-jangka karlarra-kurra. Wirnpa-piya, jintakumarrarnirli kapujulu nyanyi.

²⁸ “Junga kujaju. Kuja-ka ngana palimi yangarlu manu-ka wantimi yuwurrkurla, kapulurla warlawurru kankarlu warru paarr-pardimi. Kuja-piyarlu-yijala kajinkili manngu-nyanyi yimi ngaju-nyangu, ngulaju kapunkujulu milya-pinyi nyarrpara-kurrarna pinarni yani.”

Jijaji wangkaja-jana kuja, ‘Kapurna pina-yanirni nyampu-kurra yalkiri-ngirli mangkurdurla!’

Mark 13.24-27, Luke 21.25-28

²⁹ Jijaji-jana yarda wangkaja, “Yangka kujarna-nyarra yimi-ngarrurnu jaru kamparru-wiyi nyiyarningkijarra-kurlu majumaju-kurlu, ngula-jangkanya kapu ngakaju wantaju maru-jarrimi, manu kirntangiji kapu mirilmiril-karrinja-wangulku-yijala maru-jarri. Ngula-puruju yalkiri-ngirliji kapulu yanjilypiriji patapata-karri. Manu ngula-puruju yalkiriji kapurla Kaatuku marlaja yurnkuyurnku-jarri.* ³⁰ Ngula-puruju yapangku kapulu nyanyi nyiya mayi yalkirirla, manu kapujulu milya-pinyi Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu kajirna yanirni pina. Kapurna warraja-jarrimirni mangkurdurla, kapurna kulpari yanirni nyampu-kurra pirrjirdi-nyayirni yartarnarri wiri-jarlu-kurlu, manu kapurna mirilmiril-karrinjarni yani. Kajijili yapangku nguru-wana-ngurluju nyanyi ngaju yaninjarni-kirra, kapulu lani-jarrinjarla rdirri-yinyi yulanjakulku. ³¹ Ngajuju kapurna jamaru-karrinjarni yani kilji-nyayirni kurlumpurrngu-kurluju, manu kapurna-jana ngaju-nyangu marramarra-wati palju-yilyami kurlirra-purda, yatijarra-purda, karlarra-purda, manu kakarrara-purda yapaku warru turnu-maninjaku, turnu-maninjarla kanjarniki yangka kuja-nyanu Kaaturlu yapa yajarnu.”

Jijaji-kirlangu yimi-nyayirni-wangu jukurra watiya-kurlu miyi-kirli

Mark 13.28-31, Luke 21.29-33

³² Jijaji-jana yarda wangkaja, “Milya-pinyi kankulu yangka kuja-ka watiya kirrirdi-jarrinja-yani? Jalyirrpalku-ka purrulyun-pardinja-yani-wiyi, manu jinjirlakungarnti wujulypa-wiyi-ka palka-jarrinja-yani, ngula-jangkaju jinjirlalku-ka wilypi-pardi. Ngula-jangkaju kankulu milya-pinyi kuja-ka yangka karapurda-jarrinjarni yani. ³³ Ngula-piya-yijala kajinkili nyanyi walya manu yalkiri yurnkuyurnku-jarrinja-kurra, ngula-jangkaju kujarlaju kapunkulu pinalku nyina kuja karla karrinjarni yani kutulku walyaku lawa nyinanjaku. ³⁴ Langa-kurra-mantalu kuja kalu yapa nyampurla jalangujalangu nyina. Ngulaju kulalu pali nyanja-wangu-wiyi ngalya-kariji nyampurrakuju nyiyarningkijarrakuju majumaju-nyayirniki, ngulangkuju kapulu nyanyi-wiyi muku palinjakungarntirliji. ³⁵ Walya manu yalkiri kapu-pala yawu-pardimi. Kala ngaju-nyangu yimi ngulaju kapu palka-juku karrimi yawu-pardinja-wangu-juku.”

Kula-ka nganangku yapangku milya-pinyi nyangurla kaji Jijaji pina-yanirni

Mark 13.32-37, Luke 17.26-30,34-36

³⁶ “Kula-ka nganangku milya-pinyi nyangurla kajirna kulpari yanirni. Kula kalu milya-pinyi marramarlangurlu, yangka kuja kalu marramarraju nyina nguru-nyayirni-wangurla kankarlarra. Kula karna ngajurlangurlu milya-pinyi Ngalapi-nyanurlu. Yangka nyanungu-miparlu Wapirra Kaaturlu-ka milya-pinyi. ³⁷⁻³⁸ Ngajujurna Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu. Kajirna pinarni yani nguru nyampu-kurra, kujakungarntiji yapangkuju kulajulu manngu-nyanyi. Ngularraluju

* 24:29 Nyangka Isaiah 13.10, 34.4

kapulu ngari ngarni, manu kapulu-nyanu yupukarra-jarrimi. Ngularraju yapa yangkarra-piya kujalpalu nyurru-wiyi nyinaja Nawangka wankarurla-wiyi. Nyanungurlulpa pawurtu wiri-jarlu nganturnu. Kala yapangku panu-karirli kulalpalu nyanunguju jungangku purda-nyangu. Ngula-jangka, ngapalku wiri yinya ngawarra yanurnu, manu-jana muku pungu. Kala Nawa manu nyanungu-nyangu wungu-warnu-mipa-jana muurl-mardarnu Kaaturluju. ³⁹ Kujalpa ngapaju wantijalku manulpa kankarlu-jarrinja-yanulku, kulalu yapangkuju milya-pungu kujalpa nyarrpa-jarrija. Kuja-jana ngawarrarluju kangurralku, manngu-nyangulpalu-nyanu kapulu palimi maju panangka. Kuja-yijala kapu yarda rdirri-yinyi kajirna Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu pina-yanirni.

⁴⁰ “Kajirna pinarni yani nguru nyampu-kurra, ngula-puruju kapu-pala marda wati jirrama warrki-jarrimi yuwurrkurla. Kapurna kanyi jinta-mipa. Jinta-kariji kapurna yampinja-yani purdangirli. ⁴¹ Kajirna ngaju pina-yanirni, ngula-puruju karnta jirramarlu marda kajika-pala ngurlu yurparni pulawa-karda pirli-jarra-kurlurlu wita-jarra-kurlurlu. Ngaju kapurna jinta-mipaju kanyi, manu kapurna yampinja-yani jinta-kariji purdangirli. ⁴² Wapal-nyangkajulurla muurlparlu jarda-wangurlu ngajuku kajirna nyangurla pina-yanirni. Kula kankujulu milya-pinyi nyangurla kajirna ngaju pina-yanirni. ⁴³ Yapa yangka kajilpa warnpa ngunayarla yuwarli nyanungu-nyangurla, manu kajilpa yapa yantarlarni purunjunju wurulya-nyayirni, ngula-jangka kajika yinyarlu purunjunjurlu purungku-mani nyiyarningkijarra. Kala kajilpa yuwarlikingarduyu yakarra ngunayarla, kajilparla wapal-nyangkarla yakarrarlu, ngulaju kajika nyanyi yinya purunjunju yaninjarni-kirra, manu kajika warlapajirni yuwarli-kirra yukanjarni-kijaku purunjuku maninja-kujaku. Milya-pinyijala kankulu kujaju yijardu-nyayirni. ⁴⁴ Kuja-piyarlu-yijala, nyurrurlarlujulu wapal-nyangka kajirna yanirni pina. Kajikarna pina-yanirni mungalyurru, marda wuraji, marda mungangka. Kula kankujulu milya-pinyi nyangurlarna pina-yani.”

Ngana warrkiniji ngurrju Kaatukuju?

Luke 12.35-48

⁴⁵ Jijaji-jana yarda wangkaja nyanungurrakuju, “Ngana warrkini ngurrjuju Kaatukuju? Kuja-ka warrkinikingarduyu wurnakupurda-jarrimi, nyanungurlu kyananu jinta-mipa warrkini yiringi-mani yungu-jana warrkini-patu-kari warrawarra-kanyi, yungu-jana yinyi mangarri-pinki kajilpalu yarnunjuku-jarriyarla. ⁴⁶ Kaji warrkinikingarduyu pina-yanirni wurna-jangka, kaji parlu-pinyi jinta warrkini warrki-jarrinja-kurra ngutungutu, yaliki warrkinikingarduyukuju kapurla marlaja nyina wardinyi-nyayirni. ⁴⁷ Nyanungurluju kapu yirrarni yaliji warrkini wiri-nyayirni yungurla warrawarra-kanyi nyiyarningkijarra nyanunguku. ⁴⁸ Marda yali warrkini wiriji maju. Marda kajika-nyanu nyanungurluju manngu-nyanyi nyanungu-nyangu warlaljamarrri kapu nyinamirra wurnturuju tarngaju. ⁴⁹ Manu marda nyanungurlu warrkikingarduyu watingki kajika-jana pakarnirra yapa-kariji warrkini-patu-kariji, manu marda kajika nyanunguju yanirra kuja kalu pama-jangka yapa nyina, manu kajika-jana yalirlaju jirranganja ngarni pama manu mangarri. ⁵⁰ Nyanungurlu marda kajika-nyanu manngu-nyanjarla wangkami, ‘Ngaju-nyangu wiri kula marda pina-yanirni jalanguju. Ngajulurlu kapurna wurrangu-juku pamaju ngarni manu nyinami warrki-wangu.’ Kujanya kajika-nyanu wangka. Lawa! Yali wiri yuwarlikingarduyu kapu pina-yanirni-yijala nyangurla mayi! ⁵¹ Nyanungurluju kapu-nyanurla kunka-mani yaliji warrkini wiri ngutunguturlu, manu kapu yilyamirra yangka-kurra kuja kalu ngawungawu yapa nyina yangka milkarranji. Ngulanganya kapu yulanjarrangu, manu kapu-nyanu kartirdirli yarlkirni manu karntirrirjirni murrumurrurlu purda-nyanjarlaju.

25

Jijaji-kirlangu yimi-nyayirni-wangu jukurrpa 10-pala kaminakamina-kurlu

¹ Jijajirli-jana yimi-ngarrurnu yimi-nyayirni-wangu jukurrpa Kaatu-kurlangu kuja-ka Warlalja-Wiri nyina nyiyarningkijarraku, nyanungu-jana wangkaja, “Ngajulu yungurna-nyarra wangka ngarra nyarrpa-jarri kajirna pina-yanirni nguru nyampukurra wiriki nyinanjaku. Yapa kuja kalu nyampurla walyangka nyina jalangu, ngularraju kaminakamina karlarla-pala-piya. Nyanungurrajulpalurla pardarnu watiki yungu pina-yanirni nyanungu-nyangu karnta-kurlu wurduju-yinja-warnu-kurlu yungu-ngarra yupukarra-jarrimi. Kaminakamina-paturlulu-jana jarnku-jarnku mardarnu rdili kampanja-kurlangu. Junga-juku, yali-patu kamina-patu pardijalu nyanungurra-nyangu rdili kampanja-kurlangu-kurlu, manulurla nganjirni yanu nyanungu-nyangu yuwarli-kirra nyanjaku. ²⁻⁴ Rdaka-pala kamina-patujulpalu warungkawarungka nyinaja. Nyanungurralujulu mardarnu ngari wita jaraju nyanungurra-nyangurla rdili kampanja-kurlangurlaju. Kala rdaka-pala-kari kamina-patu, ngula-patujulu pinangkalpa. Nyanungurra-nyangu rdili kampanja-kurlangujulpalu panu ngunaja jara-kurluju, manulpalu-nyanu yali-yijala jaraju mardarnu kirlajirla. ⁵ Mungangka, yali wati kula yanurnu-juku. Yangka kamina-patujulpalu jarda-jarrinja-yanulku.

⁶ Junga-juku, mungangka-jarrija-nyayirnilki kulkurru-kariji, manu yangka-patu 10-pala kamina-patu, ngula-patujulpalu jarda-juku ngunaja. Junga-juku, nyanungu-paturlulu purda-nyangu ngana-japa purlanja-kurra wurnturu-kurra, ‘Nyampunya yananyarni watiji nyanungu-nyangu jangku-pinja-warnu-kurlu karnta-kurlu! Yantarnili nyampu-kurra, manu wapirdi karriyalurla nyanunguku!’ ⁷ Junga-juku, yangka kamina-patujulu yakarra-pardijalku, manu manulu-nyanu nyanungurra-nyangu rdili kampanja-kurlangu jarra-maninjakungarntirli. ⁸ Kala yali-paturlu rdaka-pala-karirli warungka-paturlu kamina-paturlu kulalu mardarnu jaraju juru-pinjaku nyanungu-nyangu rdili kampanja-kurlangu-kurraju. Puta rdurlungulpalu-jana jara-wangu warluju. Jungajukulu-jana wangkaja pinangkalpaku kamina-patukuju, ‘Yuwa, yungkalu-nganpa ngalya-kari nyurrurla-nyangu jara yungurnalu-nyanu nganimpa-nyangu kampanja-kurlangu jarra-mani. Kulalu janka jara-wanguju!’

⁹ Lawa, yangka-patu pinangkalpa-paturlu kamina-paturlulu-jana wurra-manu, manulu-jana wangkaja, ‘Lawa, kajilparnalun-nyarra yungkarlarra nyurrurlaku ngalya-kari nganimpa-nyangu jara, ngula-jangkaju kajika-nganpa nganimpa-nyangu kampanja-kurlanguju jurnta palimirra! Yantalu japi-kirra, manu payi-mantalu-nyanu jaraju.’ ¹⁰ Junga-juku, yali-patu warungka-patu kamina-patulu yarnkajarralku japi-kirra payi-maninjaku jaraku. Kujalpalu japingka-juku karrijarra, watiji yanurnulku nyanungu-nyangu yuwarli-kirraju. Yali-patu rdaka-pala-patu pinangkalpa kamina-patu nyanungurra-nyangu rdili kampanja-kurlangu-kurlu, kujalpalu palka jankaja, yukajarralu yuwarli-kirraju wati-wana yungulurla ngarninjarla pardarni yupukarra-jarrinjakungarnti. Nganangku-japa tuwaku jaarl-yirrarnu purdangirliji kujalu kamina-patu yukajarra.

¹¹ Ngaka-pardu-karilki, rdaka-pala warungka-patu kamina-patuju yanurnulkulu yuwarli-kirraju. Watikijilpalurla purlaja kujalpa kaninjarni nyinaja yuwarlirla, ‘Wayinpa, lakarn-manta-nganpa tuwa yungurnalu nganimparlangu yukamirra!’

¹² Lawa, watingkiji-jana wurra-manu, manu wangkaja-jana, ‘Kula nyarrpa? Ngajulurlu kula karna-nyarra milya-pinyi nyurrurlaju!’ ”

¹³ Ngula-juku-jana Jijajirli yirri-puraja jaraju, manu wangkaja-jana yapakuju, “Nyinayalu ngularra-piya rdaka-pala pinangkalpa kamina-patu-piya. Warrarda wapal-nyangkajulurla ngajukuju. Ngajulu marda kajikarna pina-yanirni nguru nyampu-kurra parrangka marda, mungangka marda.”

*Yimi-nyayirni-wangu jukurrrpa warrkini-patu-kurlu karlarla-pala-kurlu
Luke 19.11-27*

¹⁴ Ngula-jangkaju, Jijajirli-jana yimi-ngarrurnu Yimi-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu kuja-ka Warlalja-Wiri nyina, nyanungu-jana wangkaja, “Ngajulurlu yungurna-nyarra yimi-ngarrirni kaji nyarrpa-jarri kajirna ngaju Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu pina-yanirni nguru nyampu-kurra wiriki nyinanjaku. Kaatuju ngulaju wati-piya kujalpa-jana mardarnu marnkurrrpa warrkini-patu. Yali wati, ngulangkulpa-nyanu ngurrju-ngurrju-manu wurnaku yungu-ngarra yani kirri-kirri. Yaninjakungarnti-jana wangkaja yungulurla warrawarra-kanyi niyarningkijarra nyanungu-nyangu kaji nyanunguju wurnturu nyinamirra. ¹⁵ Kamparru-warnukujurla yungu talaju panu-jarlu 5,000-pala kawurlu pirli yungurla warrawarra-kanyi nyanunguku. Kulkurru-warnuku watiki, nyanungurlujurla yungu panu-jarlu tala 2,000-pala kawurlu warrawarra-kanjaku. Manu purdangirli-warnu-pirdinypakujurla yungu 1,000-pala kawurlu. Ngula-jangkaju, wurnalku yarnkajarra. ¹⁶ Kamparru-warnu wati warrkini, yangka 5,000-pala kawurlu-kurlu, nyanunguju yanu kapanku, manu-nyanu talaju yirrarnu tala-warnu yuwarli-kirra, manu ngakaju pina manu 5,000-pala jirramakulku, ngulaju 10,000-palalku. ¹⁷ Kulkurru-warnu wati warrkini, yangka 2,000-pala kawurlu-kurlu, nyanungurluju-nyanu talaju yirrarnu tala-warnu yuwarli-kirra. Ngakaju-nyanu manu pina 2,000-pala jirramakulku kawurlu, ngulaju 4,000-palalku. ¹⁸ Kala yangka purdangirli-warnu wati warrkini, yangka 1,000-pala kawurlu-kurlu, kujalparla kaji-mardarnu wati wiri-kirlangu, nyanunguju yanu, manu karlaja rdaku walyangka, manu wurulypa yirrarnu talaju rdakungka.

¹⁹ “Ngaka-pardu-karilki, yangka wati wiri yangka marnkurrrpa wati warrkini-patu-kurlangu, pina-yanurnu wurna-jangkaju, manu-jana payurnu nyanungurraju talaku.

²⁰ Kamparru-warnu wati warrkini, yangkanku kuja maninjarla mardarnu 10,000-pala kawurlu, yaninjarlarla wangkaja, ‘Warlaljamarrri, nyuntulurlunpaju ngajuluku yungu 5,000-pala kawurlu warrawarra-kanjaku nyuntuluku. Mpa! Nyampurranya yangka-patuju 5,000-pala kawurluju, manu 5,000-pala kawurlu-patu-karrijirna manu tala-warnu yuwarli-ngirli!’ Ngula-warnujurla muurlpa yungu nyanungu-nyangu wiriki.

²¹ “Ngula-jangkaju, wirijirla wangkaja yalikiji watiki, ‘Nyuntujunpa ngurrju warrkini ngajulukuju. Nyuntujunpa warrki-jarrija yangka kujarnangku ngajulu wangkaja warrki-jarrinjaku. Ngajulurlunangku yungu tala wita warrawarra-kanjakuju, manu nyuntulurlunpaju ngajulukuju pina-yungu panu-jarlu talalku. Yuwayi, nyampu-warnurla jalangu ngajulurlu kapurnangku yirrarni nyuntuju wiri talakuju ngaju-nyangukuju. Yantarni kaninjarni ngaju-nyangu yuwarli-kirra, manu wardinyilkirli wungu-jarralku nyina!’

²² “Ngula-jangkaju, yangkalku kulkurru-warnu wati warrkini, kuja nyanungurlu manu 4,000-pala kawurlu, yaninjarlarla wangkaja nyanungu-nyanguku wiriki, ‘Warlaljamarrri, nyuntulurlunpaju yungu 2,000-pala kawurlu warrawarra-kanjaku. Mpa! Nyampunya yangka-patuju 2,000-pala kawurlu, manu yarda 2,000-pala-kari kujarna ngajulurlu manu tala-warnu yuwarli-ngirli!’ Ngula-warnujurla muurlpa yungu nyanungu-nyangu wiriki.

²³ “Ngula-jangkaju, wirijirla wangkaja ngulakuju watiki, ‘Nyuntujunpa ngurrju-nyayirni warrkini ngajulukuju. Nyuntunpa warrki-jarrija kujarnangku ngajulu wangkaja warrki-jarrinjaku. Ngajulurlunangku yungu nyuntuku wita tala warrawarra-kanjaku, manu nyuntulurlunpaju pina-yungu ngajuluku panu-jarlulku talaju. Yuwayi, nyampu-warnurla jalangu, ngajulurlu kapurnangku yirrarni nyuntuju wiri talaku ngaju-nyanguku. Yantarni kaninjarni ngaju-nyangu yuwarli-kirra, manu wardinyilkirli wungu-jarralku nyina!’

²⁴ “Ngula-jangkaju, yangkalku purdangirli-warnu wati, yangkanku kuja manu 1,000-pala kawurlu, yaninjarlarla wangkajarla nyanungu-nyanguku wiriki, ‘Warlall-jamarri, nyuntuju kula kanpa-jana yimiri nyina yapa-kariki. Nyuntu kanpa-jana warrarda jurnta kanyi nyiyarningkijarra yapa-karikiji. Kula kanpa ngurlu yirrarni walyangka miyi wiri-maninjakupurdarlu, lawa. Kaji miyi pardinjarla yirnmi-jarrimilki yapa-kari-kirlangurla, ngari kanpa-jana warru jurnta kanyi. ²⁵ Kujanpaju nyuntulurlu yungu ngajuluku yangka-patu 1,000-pala kawurlu warrawarra-kanjaku, ngajulurna lani-jarrija talaju marda kapurna wajawaja-mantarla. Junga-juka, ngajujurna yanu, manu wuruly-yirrarnurna nyuntu-nyangu tala nyuntuluku. Mpa! Nyampunya yangkaju 1,000-pala kawurluju nyuntu-nyanguju!’

²⁶ “Ngula-jangkaju, wirijirla wangkaja purdangirli-warnuku warrkiniki, ‘Nyuntu-junpa punku jukuru-nyayirni, manu warrki-jarrinja-wangunpa ngajukuju! Milya-pinyi kanpaju ngajuju. Junga-jala kuja karna-jana yapa-kariki jurnta kanyi nyiyarningkijarra manu miyirlangu. ²⁷ Ngulaju ngula-juku! Nyuntulurlunpa kangkarla talaju manu yirrakarlanpa yakujurla yuwarlirla tala-kurlangurla. Kajinpa nyuntulurlu yirrakarla, ngula-jangkaju wurna-jangkaju ngajulurlu kapurna pina mantarlarra tala wiri-nyayirni yakuju-ngurlu.’

²⁸ “Ngula-jangka, wiriji-jana wangkaja nyanungu-nyangu warrkini-patuku, ‘Puntakarla 1,000-pala kawurlu yaliki punku warrkiniki, manu yungkalurla kamparru-warnu yapaku kuja-ka mardarni 10,000-pala kawurlu. ²⁹ Nganangku-puka kuja-ka panu-jarlu mardarni, ngajulurlu kapurnarla nyanungukuju yarda yinyi jayakurra-nyayirni yunguju jungarni warrki-jarrimi. Kala nganangku-puka kuja-ka marda witarlangu mardarni, ngulaju ngula-juku. Yungulpaju jungarni-juku warrki-jarriyarla. Lawangkaju, nyiyarlangu wita kuja-ka mardarni, ngulaju ngajulurlu kapurnarla jurnta kanyi yalirlangu kuja-ka nyiya wita mardarni. ³⁰ Kala yali purdangirli-warnu warrkini, yangka majumaju, kijikarralu nyanunguju yuwarlingirli munga-kurra. Ngulanganya nyanunguju kapu purlanja-karra yulami, manu kapu-nyanu kartirdirliji yarlkirni manu karntirirrijirni murrumurrurlu purdanyanjarlaju.’”

Jijajirli kapu-jana yira-jarra yirrarni yapaju maju manu ngurrju

³¹ Ngula-jangkaju, Jijaji-jana wangkaja yapa-patukuju, “Ngakaju kajirna Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu pina-yanirni nyampu nguru-kurra, ngajulu kapurna-jana jirranganja yanirni yartarnarri wiri-jarlu-kurlu ngaju-nyangu marramarra-patuku. Ngula-jangkaju, ngajulu kapurna nyina ngaju-nyangurla nyinanja-kurlangu wiringka. ³² Ngaju-nyangu marramarra kapulu yani, manu turnuturnu-mani kapulu-jana yapa ngurungkaju, manu kapulu-jana kanyirni karrinjaku kamparrurla ngaju-nyangurla. Ngajulurlu kapurna-jana yirrarni yapaju jirrama turnu-kari turnu-kari, warntarla-nyayirni-patu manu jungarni-ngawurrpa-patu, kuja kajana jiyipikingarduyu-piyarlu yirrarni jiyipi-patu manu narnukutu-patu jirrama turnu-jarrarla. ³³ Yapa kuja kalu jungarni nyina, ngajulurlu kapurna-jana yirrarni karrinjaku ngaju-nyangurla jungarni-purdanji, manu yapa-patu-kari kapurna-jana yirrarni karrinjaku jampu-purdanji ngaju-nyangurla.

³⁴ “Ngajulu kajirna nyina kingi nyinanja-kurlangu wiringkaju, ngula-jangkaju ngajulu kapurna-jana wangka ngularra yapa-patuku kuja kalu karri ngaju-nyangurla jungarni-purdanji, ‘Nyurrurla yapa-patu ngulaju kanyarra ngajukupalangurlu Kirdanarlu Kaaturlu pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kanyi. Nyurru-wiyi kuja Kaaturlu ngurrju-manu nyiyarningkijarra nguru nyampurla manu yalkirirla, ngula-puruju nyanungurluju jungarnijungarni-manulpa nyanungu-nyangu nguru nyurrurlaku nyinanjaku ngulangka. Yuwayi, yantarnili nyampu-kurra nguru-kurra yungu-nyarra rdakurl-kijirni Warlalja-Wirirli.’ ³⁵ Ngaju kapurna-jana wangka yali-patukuju yapaku

kuja kalu karrimi ngaju-nyangurla jungarni-purdanji, 'Kujalparna ngaju yarnunjuku nyinaja, nyurrurlarlulpankujulu yungu ngajukuju miyi ngarninjaku. Kujalparna ngajulu nyinaja purraku, nyurrurlarlulpankujulu yungu ngapa ngarninjaku. Kujalparna ngaju nyinaja yapa-kari wungu-warnu-wangu, nyurrurlarlulpankujulu kangu ngajuju nyurrurla-nyangu ngurra-kurra.³⁶ Kujalparna ngaju jalya nyinaja, nyurrurlarlulpankujulu yungu wawarda parnta-yirrarninjaku. Kujalparna ngaju nyinaja murrumurru, nyurrurlarlulpankujulu mardarnu ngurrjungku. Kujalparna ngaju nyinaja rdakungka, nyurrurlarlulpankulu yanurnu ngajuku wardinyi-maninjaku.' Kujanya kapurna-jana ngajuju wangka jungarni-ngawurrapakuju yapakuju kuja kalu karrimi ngaju-nyangu jungarni-purdanjirla.

³⁷ "Ngula-jangkaju, yangka yali yapa-paturlu kapujulu payirni ngajuju, 'Warlalja-Wiri, nyarrpaku-jala kanpa nyampurraju wangka nganimpakuju? Kularnangkulu nyuntuju yarnunjuku nyangu, manu kularnangkulu pirda-manu nyuntuju. Kularnangkulu nyuntuju purraku nyangu, manu kularnangkulu yungu ngapa nyuntuku ngarninjaku, lawa.³⁸ Kularnangkulu kangu nyuntu yapa-kari ngurra nganimpayangu-kurra. Kularnangkulu nyuntuju jalya nyangu, manu kularnangkulu yungu wawarda nyuntuku parnta-yirrarninjakuju.³⁹ Kularnangkulu nganimpaju yanurnu nyuntuku nyanjaku ngulalpanpa nyuntuju nyinaja murrumurru manu rdakungka.'

⁴⁰ "Ngula-jangkaju, ngaju kapurna-jana wangka nyanungurraju, 'Yapa ngurungka kuja kalu nyina yarnunjuku marda, purraku marda, jalya marda, yapa-kari wungu-warnu-wangu marda, murrumurru marda rdakungka, yapa-patu-karirli nganta kalu-jana manngu-nyanyi nyanungurraju majumaju. Kala nyanungupatujulu ngaju-nyangu kukurnu-patu manu ngawurru-patu. Yangka kujankulu-jana warrawarra-kangu nyampurra wiyarrpa-patu ngaju-nyangu-patu, ngula-piyarlu-yijalankujulu warrawarra-kangu ngajurlangu.

⁴¹ "Ngula-jangkaju, kapurna-jana ngajuju wangka yapakuju yangka jungarni-wangu-patuku kuja kalu karri ngaju-nyangurla jampu-purdanji, 'Yantalu ngajukujaku, nyurrurla yapa-patu kuja kanyarra Kaaturlu yilyamirra nyanungu-kujaku tarnnga-juku. Yantalu yali-kirra kirri-kirra kuja-ka janka warlu-kurlu tarnngajuku. Yali kirriji ngulaju Kaaturlu ngurrju-manu kijirninjaku Juju Ngawuku manu nyanungu-nyangu marramarra-paturlanguku.⁴² Kujalparna ngajulu nyinaja yarnunjuku, nyurrurlarlulpankujulu yungu ngajulukulu miyi ngarninjaku. Kujalparna ngajulu nyinaja purraku, nyurrurlarlulpankujulu yungu ngajulukulu ngapa ngarninjaku.⁴³ Kujalparna ngajulu nyinaja yapa-kari wungu-warnu-wangu, kulankujulu kangu ngajuju ngurra nyurrurla-nyangu-kurra ngunanjaku. Kujalparna ngajulu nyinaja jalya, kulankujulu yungu ngajulukulu wawarda parnta-yirrarninjaku. Kujalparna ngajulu nyinaja murrumurru manu rdakungka, kulankujulu yanurnu wurdujarra-maninjaku ngajulukuju.'

⁴⁴ "Ngula-jangkaju, ngularra yapa-patu kuja kalu karri ngaju-nyangurla jampu-purdanji, kapujulu wangka ngajukuju, 'Warlalja-Wiri, nganimparlulpankujulu nyangu nyuntuju yarnunjuku marda, purraku marda, yapa-kari wungu-warnu-wangu marda, jalya marda, murrumurru marda rdakungka. Kularnangkulu wurra-maninjarla yampija warrawarra-kanja-wangurlu, lawa.'

⁴⁵ "Ngula-jangkaju, ngajulu kapurna-jana wangka ngularra yapa-patukuju, 'Ngurungkaju, nyurrurlarlulpankujulu kalankulu-jana nyangu panu-jarlulpankujulu kuja kalu-jana yapa-karirli manngu-nyanyi punku nganta. Nyanjarla nyurrurlarlulpankujulu kulankulu-jana wurdujarra-manu nyanungurraju. Kuja-piyarlu-yijala kalankujulu ngajurlangu wurra-maninjarla yampija warrawarra-kanja-wangurlu.' Kujanya kapurna-jana ngajuju wangka ngularra yapa-patukuju.

⁴⁶ “Ngula-warnuju, ngajulurlu kapurna-jana yilyamirra nyanungurraju jankanjaku yalirla ngurungka palu-pinja-wangurla kuja-ka janka tarnnga-juku. Kala ngularra ngurrju yapa-patu, yangka-patu kuja kalu karri ngaju-nyangurla jungarni-purdanji, ngula-patuju kapulurla jirranganja nyina tarnnga-juku Kaatuku wankaru.”

26

Wiriwirilpalurla jangkaru jaaly-manu Jijajiki yungulu pakakarla

Mark 14.1-2, Luke 22.1-2, John 11.45-53

¹ Kuja-jana lawa-jarrijalku yapaku nyiyarningkijarraku nyampurraku pinarri-maninjaku, ngula-warnu Jijaji-jana wangkaja nyanungu-nyanguku kurdungurlu-patuku, ² “Nyurrurlarlu watingki kankulu milya-pinyi parra-jarra-jangkarla ngalipa kapurlipa jinta-jarrimi walparrirninjaku Purlapa Wiriki Pajapaku.* Ngula purlapa-puru, yapangu kapujulu yinyi Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu yurrkunyukurra yungujulu pinyi watiya warntawarntarla.”

³ Kujalpa-jana Jijajiji kuja wangkaja nyanungu-nyanguku kurdungurlu-patuku, ngula-puru-yijala, maralypikingarduyu-patu wiriwiri manu kuruwarrikingarduyu-patu yanulu yuwarli wiri-kirra Kayupu-kurlangu-kurra Ngardarri Wiri-kirlangu-kurra. ⁴ Nyanungu-patujulu jinta-jarrija, manulpalu-nyanu jarnkujarnku payurnu, “Nyarrparlu yungurlipa Jijaji puuly-mardarninjarla pakarni tarnnga-kurra wurulyparlu? ⁵ Nyampu-puru Purlapa Wiri Pajapa-puru, kulalparlipa marrararluju pakakarla milparniwarra-puruju panu-puruju. Lawa kujaju, kajikalu-ngalpa nyanjarla yapa-kariji kulu-jarri-nyayirni kuja-panukuju.” Kujanyalpalurla warrarda jangkaru jaaly-manu Jijajikiji.

Karntangu jintangu, jararla winjurnu parntirparntirra ngurrju Jijajiki jurrungka

Mark 14.3-9, John 12.1-8

⁶ Kuja-puruju, Jijajijilpa nyinaja jinta-kari-kirlangurla Jimani-kirlangurla ngulaju kirri-pardurla yirdingka Pijinirla. Jimani kala pinti wijini-kirli panu-kurlu nyinaja kamparru-wiyi. ⁷ Ngulalpa Jijajirli ngarnu Jimani-kirlirli, ngula-kurraju karntalku yanurnu yali-kirra Jimani-kirlangu-kurra. Ngulaju yanurnu kardirri-kirli murlukurnparla-kurlu jara-kurlu. Jara yali murlukurnparla, ngulaju ngurrju-nyayirni parntirparntirra-nyayirni ngulaju talaju wiri-nyayirni. Karnta kuja yanurnu Jijaji-kirra, jarajurla yaarl-winjurnu Jijajikiji jurrungka. ⁸ Kujalu kurdungurlu-paturlu nyangu karnta jara yaarl-winjirninja-kurra, ngulajulurla kulu-jarrija-nyayirni, manulu-nyanu wangkaja, “Nyarrpaku jaraju yiily-ngarnu yalumpurluju karntangu? ⁹ Yungu-jana yapa-kariki jali-mantarla wiri-jarlu-nyayirniki talaku yungu-jana ngula-jangkaju warru yungkarla yapa-kariki tala-wanguku marlajar-raku!”

¹⁰⁻¹² Jijajirli-jana miyalurlu nyangu nyarrpa kujalpalu-nyanu wangkaja nyanungu-nyangu kurdungurlu-patu, manu kujalku-jana wangkaja nyanunguju, “Wiyarrpalu yampiya kulu-wangurlu ngarrirninja-wangurlu! Kujaju jara winjurnu ngajuku parntirparntirra jurru-kurra, ngulangkuju ngurrjungkuju yirrarnu yunguju wurdujarra-mani milyingka yirrarninjakungarnti. Ngulaju ngurrju-nyayirni! Jayakurra kapunkulu-jana mardarni marlajarraju yapaju tala-wanguju tarnngangu-juku. Ngajulu, kulankujulu mardarni tarnngangu nyampurlaju. ¹³ Purdanyangkajulu! Nyarrpara-wana-puka nguru-kari nguru-karirli kajili purda-nyanyi Yimi Ngurrju ngaju-nyangu, ngulaju nyampuju karnta kapulu manngu-nyanyi nyampu kujaju jara winjurnu jurru-kurra milyikingarntiki parntirparntirra.”

* 26:2 Nyangka Exodus 12.11

Jijajikirla jangkardu jikajika-jarrija Jutujuju

Mark 14.10-11, Luke 22.3-6

¹⁴ Ngula-jangkaju, jinta kurdungurlu yirdiji Jutuju Yikariya yarnkajarra maralypikingarduyu-patu-kurra wiriwiri-kirra. ¹⁵ Wangkaja-jana nyanungu, “Kajilparna-nyarra yimi-ngarrikarla kuja-ka nyinami Jijaji nyarrpararla, nyajangu kapunkujulu yinyi talaju?” Junga-juku, watingki ngularrarlulurla Jutujuku yungu tala pirli yaltiri-wati 30-pala. ¹⁶ Ngula-jangkaju, Jutujuju kulpari yanu Jijaji-kirlangu-kurra-yijala, ngulangkanyalparla wurulypa-juku nyinaja yungu-jana ngaka Jijaji jiily-ngarrirni maralypikingarduyu-patuku yungulu puuly-mardarnilki.

Jijajirli-jana kurapaka Pajapa-puru jirrnganja ngarnu kurdungurlu-patuku nyanungu-nyangu-patuku

Mark 14.12-21, Luke 22.7-13, John 13.21-30

¹⁷ Parrangka kamparru-warnurla Purlapa Wiri Pajaparla, yangka kuja kalalu mangarri rampaku lalya-mipa * ngarnu, kuja-puruju kurdungurlu-paturlu payurnulu Jijajiji, “Nyarrpara-wananpa-nganpa yilyami nganimpaju yungurnangkulu kuyu kurapaka purrami nyuntuku Pajapa-puruju?”

¹⁸ Ngula-jangkaju, junga-juku, Jijaji-jana wangkaja kurdungurlu-patukuju, “Yantalu kirri-kirra Jurujulumu-kurra, manu kajinkili yukamirra yinya-kurra, rdipiyalurla wati yinyaku kujarna-nyarra wangkaja kamparru. Yimi-ngarrikalurla ngula karna ngajulu nyina Tiija, nyurru karna nyina palinjakungarnti. Yimi-ngarrikalurla kapurna-nyarra jirrnganja ngarni jiyipi Pajapa-puru ngaju-nyangu kurdungurlu-patuku yuwarlirla nyanungu-nyangurla.” ¹⁹ Junga-juku, ngula-warnu, kurdungurlu-patulu yaninjarla yukajarra kirri Jurujulumu-kurra, manulu jungarnijungarni-manu yangka kurapaka Pajapa, kuja-jana yangka Jijaji kamparru-wiyi wangkaja.

²⁰ Jintangka-juku parrangka wanta yukanjarra-puru, Jijajirli jirrnganja ngarnu-jana nyanungu-nyanguku kurdungurlu-patuku yangka-patukuju 12-palaku. ²¹ Kujalpalu ngarnu miyi, ngula-puruju Jijajiji wangkajalku-jana kurdungurlu-patukuju, ngulaju-jana kuja wangkaja, “Junga karna-nyarra nyampu wangka: Nyampurula kuja kankujulu nyurrurlarlurla kurdungurlu-paturlu jirrnganja ngarni miyi, ngula-jangkaju, jintangku kapu-jana ngaju yimi kanyi jangkardu maralypikingarduyu-patuku manu yurrkunyuku yungujulu puuly-mardarninjarla pinyi.”

²² Kujalu kurdungurlu-paturlu purda-nyangu kuja-kurra wangkanja-kurra Jijaji, ngulajulurla panu-juku muntuku-jarrija manu wajampa-jarrija. Jinta-karirli jinta-karirli jinta-karirli palu payurnu Jijaji, “Ngana-wiyi, ngaju mayi kanpaju wakirni?”

²³ Jijajiji wangkaja-jana, “Nyurrurlarla nyampurula turnu-warnurla, nganangku kajirlijarra mangarri julyurl-yirrarni jupujupu-kurra mapirrirli, yalirlinya kapu-jana ngajuju yimi kanyi maralypikingarduyu-patuku. ²⁴ Ngajujurna Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu. Payipulurlarluru ngajukuju muurr-pungu, kapurna palimi nganta. Junga kujaju. Kala yangka wati kuja kajana ngaju yimi kanyi, ngulaku karnarla marijarri, kapu Kaaturlu maju-mani-nyayirni! Nyiyaku nyampujuju jangkardu palka-jarrija jikajika-jarrinjakungarnti?”

²⁵ Jutuju, yangka jinta majumaju ngula-jana nyurru-kirli yaninjarla wangkaja maralypikingarduyu-patuku Jijaji-kirli, nyanungurlangurlu payurnu Jijaji, “Wayinpa Tiija, ngajulu marda kanpaju wakirni kujarluru? Kula ngaju mayi?”

Jijaji wangkajarla nyanunguku, “Kuja-juku kanpa wangka.”

Jijajirli-jana jirrnganja ngarnu miyi kurapaka nyanungu-nyangu

Mark 14.22-26, Luke 22.14-23, 1 Corinthians 11.23-25

* 26:17 Nyangka Exodus 12.8

²⁶ Kujalpalu kurapaka ngarnu-juku, Jijajirliji mangarri lalypaju manu, ngularla yati-wangkaja Kaatukulku. Yati-wangkanjarla rdilykirdilyki-pungu, ngulangku-jana kurdungurlu-patukulku warru yungu. Ngulaju-jana wangkaja, “Maninjarla nganjalu! Nyampuju ngulaju ngaju-nyangu palka-nyayirni-wangu.”

²⁷ Ngula-jangkaju, kartakulku manu pama-kurlu, ngularla yarda yati-wangkaja Kaatuku-yijala. Ngulalpa-jana warru yungu kurdungurlu-patukuju jinta-kari jinta-kariki, manu-jana wangkajalku, “Nyurrurlarlu nganjalu! ²⁸ Nyampuju ngaju-nyangu yalyu-nyayirni-wangu, ngulaju kapu-jana karli kunka yapaku jayakurraku majuku. Nyampuju jalangu-warnu kuruwarri Kaatu-kurlangu: Kaji Kaaturlu nyanyi yalyu ngaju-nyangu karlinja-kurra, ngulaju kapu-jana yapaku yawuru-jarrimi kulu-wangu. ²⁹ Wangkami karna-nyarra junga nyampuju jaru, kularna yardalku ngarni nyampuju pamaju nyampurlaju walyangka. Ngaka kapurna-nyarra yarda jirrn-ganja ngarni pama-nyayirni-wangu nyampu-piya-wangulku kajirna Wapirra Kaatu-kurlangu nguru-nyayirni-wangurlalku-yijala pina-nyina kuja-ka Warlaja-Wiri nyina nyiyarningkijarraku. Ngula-juku.” ³⁰ Ngula-jangkaju, Jijajirli manu kurdungurlu-paturlu rdirri-yungulu yunparninjakulku purlapaku Kaatu-kurlanguku. Ngula-jangkaju, yarkajalkulu, pinalu yanu pirli-kirra Yalipiji-kirra.

Jijajirra wangkaja Piitaku, ‘Kapunpa-nyanu ngurrrpa-pajirni ngajuku.’

Mark 14.27-31, Luke 22.31-34, John 13.36-38

³¹ Kujalu yaninja-yanu yangka-kurra pirli-kirra Yalipiji-kirra, ngula-puru-juku Jijajiji wangkaja-jana, “Jalangu mungangka, nyurrurlaju kapunkujulu muku jurnta parnka manu yampinja-yani. Kujarlunyaju ngaju Payipulurlarluju muurr-pungu kamparrurlu-wiyi:

‘Kaji jiyipikingarduyu pinyi Kaaturlu tarnnga-kurra, ngulaju jiyipiji kapulu mukulku pirri-parnka.’*

³² Ngula junga! Ngajujurna Jiyipikingarduyu nyurrurlakuju. Kala kajijili pinyi tarnnga-kurra, ngula-jangkaju kapuju Kaaturluju wankaru-mani pina. Ngula-jangkaju, kapurna-nyarra nyurrurlakuju kamparru-yani Kaliliyi-kirra.”

³³ Ngula-jangkaju, Piitaju wangkajarla Jijajikiji, “Marda panu-karirli kapungkulu yampinja-yani. Kala ngajulurluju, ngulaju kularnangku yampinja-yani!”

³⁴ Jijajiji wangkajarla Piitakulku, “Junga karnganku wangka. Ngaka kutu-kari kapunpa purda-nyanyi jukujuku kaji purlami. Ngula-wangurla-wiyi kapunpa-nyanu ngurrrpa-pajirni marnkurrpaku ngajukuju yapa panu-kari-kirra kula kanpaju nganta milya-pinyi.”

³⁵ Kuja purda-nyangu Jijajiji wangkanja-kurra, ngulajurla kuja wangkaja Piitaju, “Lawa kujakuju, kajilpajulu ngajurlanguku jangkardu parnkayarlarni pinjakungarnti nyuntu-piya, ngula-puru-malku kularnaju ngurrrpa-pajirni nyuntukuju!”

Manu yangka kurdungurlu-patu panu-kari, ngulajulurla jintakumarrirni-jiki muku wangkaja Piita-piya-yijala.

Jijajirra wangkaja Kaatuku kaatinirra yirdingkaju Kijiminirra

Mark 14.32-42, Luke 22.39-46

³⁶ Jintangka-juku mungangkaju, kutu-karilki yanurralu kaatini-kirra yirdi-kirraju Kijimini-kirra. Ngulangku-jana Jijajiji wangkaja, “Nyampurla-jukujulu pardaka kajirna yani yinya-kurra-jala kutu-kurra yungurnarla wangkami Kaatuku.” ³⁷ Ngula-kurraju marnkurrpa-kari-jana kangu yirdi-patuju Piita, Jamaji manu Jaanu. Jamaji manu Jaanu, ngulajulpa-pala nyinaja ngalapi-nyanu-jarra Jipiti-kirlangu-jarra. Ngalya-kari kurdungurlu, ngulajulpalu yangkangka-juku yarlungka nyinaja purdan-girli. Ngula-puruju-nyanu Jijajiji marilki mari-jarrinjarla wajampa-jarrija-nyayirni.

* **26:31** Nyangka Zechariah 13.7

³⁸ Ngula-jangkaju, wangkajalku-jana yangka-patukuju kurdungurlu-patuku, “Kurtur-durruju karna rdumurdumu-karri-nyayirni, manu ngurujuju purrurdu-jarrijalku. Manu nyampurlajukulu nyurrurla-patuju nyinaya, ngulajulu nyinaka yakarra-juku jarda-jarrinja-wangu.”

³⁹ Ngula-jangkaju, wangkanjarla Jijajiji pardijarra yitingka-pardu-kari-kirraluku yurruju-kari-kirra. Ngulangka yurrujurla yaninjarla kujurnu-nyanu walya-kurra nyanungurlu-juku, manurla Kaatuku wangkaja, “Lawarna ngampurrrpa-wangu murrumurru-jarrinjakuju manu palinjakuju. Kajilparna warntawarnta yampiyarla palinja-wangu, kajikanpa-jana mayi yapakuju yawuru-jarrimi-jiki? Kala kajinpaju nyuntu nyina ngampurrrpa ngajuku yungurna watiyarla palimi, ngulaju ngula-juku.”

⁴⁰ Ngula-jangkaju, karrinja-pardija Jijajiji. Ngula-jangkaju, pinarni-jana yanu yangka-kurra yarlu-kurra yangka marnkurrapaku kurdungurlu-patuku. Ngulaju-jana parlu-pungu jarda ngunanja-kurra. Junga-juku, yakarra-manu-jana, ngula-jangkaju, wangkajarla Piitakuju, “Piita, kulalpankulu mayi yakarra nyinayarla ngari witakumipa? ⁴¹ Kula-ngantalpankulu yakarra nyinayarla yungulpankulurla wangkayarla Kaatuku. Kajikankulu karalyarr-karri maju-kurra-pinangu. Pirlirrpajunkulu ngampurrrpa puranjakuju ngajukuju. Kala ngulajunkulu rampaku-juku. Kulalpankujulu nyarrparlu purayarla murnma-juku.” ⁴² Ngula-jangkaju, yangka-kurra-yijala pina-yanu yurruju-kurra, ngulajurla wangkaja yangka-yijala jaruju kamparru-warnu kujarla kamparru-wiyi wangkaja Kaatukuju. ⁴³ Ngula-jangkaju, pina-yanurnu-jana yangkaku kurdungurlu-patuku yangka-kurra yurruju-kurraju. Ngulaju-jana yarda parlu-pungu jarda-kurra-yijala. Kulalpalu yakarra milpaju nyinayarla rdirrjirdirrji-wangu.

⁴⁴ Ngula-jangkaju, yangka-kurra-yijala pina-yanu yurruju-kurra, ngulajurla wangkaja yangka-yijala jaruju kamparru-warnu kujarla kamparru-wiyi wangkaja Kaatukuju. ⁴⁵ Ngula-jangka yarda pina-yanurnu yangka-kurra-yijala yurruju-kurra kujalpalu marnkurrrpa kurdungurlu-patu ngunaja. Ngulakuju yakarra-maninjarla yarda-jana wangkaja, “Jarda-juku mayi kankulu nguna mataluku? Ngulaju ngula-juku. Kaatuku-ka ngampurrrpa nyina yungurna jalangu palimi. Nyangkalkulu Jutuju yinya! Palka yananyarni! Ngaju Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu, ngulangkuju kajana ngaju yinyi maju-patuku yapa-patuku yungujulu pinyi. ⁴⁶ Karrinja-pardiyalu. Jutujukuju yungurliparla wapirdi yanku!”

Yurrkunyu-paturlulu puuly-mardarnu Jijaji

Mark 14.43-50, Luke 22.47-53, John 18.1-12

⁴⁷⁻⁴⁸ Kujalpa-jana Jijaji wangkaja-juku nyanungu-nyanguku kurdungurlu-patuku, ngula-kurraju Jutuju jirrnganjarpa-jana yanurnu yapaku turnu-warnuku panuku. Yangka kurdungurlurlu jintangku, Jutujurlu kuja-jana yimi kangu Jijaji Juwu-patuku wiriwiriki maralypikingarduyu-patuku, wangkajalku-jana, “Kajirna nyanungu wati nyunjirni, ngulaju Jijaji. Kajinkijili nyanyi nyunjirninja-kurra, ngulanyalu puuly-mardaka kajika wuruly-parnkami!” Ngula-jangka, yilyajarnili pina Jutujuju yurrkunyu panu-kurlu kuturu-kurlu manu junma kirrirdi-kirli yungulu Jijaji puuly-mardarni.

⁴⁹ Junga-juku, kuja yukajarra Jutuju yangka-kurra kaatini-pardu-kurra Kijimini-kirra, ngulajurla Jijajikiji wapirdi yanurra, manurla wangkaja, “Warlaja-Wiri, ngula-jukunpa mayi ngurrju?” Ngula-jangkaju, nyunjurnulku Jijajiji.

⁵⁰ Ngula-jangka, Jijaji wangkajarla Jutujuku, “Purntu, nyiyakunpa yanurnu?”

Kujalu nyangu turnu-warnurlu Jutuju nyunjirninja-kurra, ngulajulurla yarnkajalku Jijajiki, manu yarnkanjarla jirri-mardarnulpalu kiljingki. ⁵¹ Kujalpalu jirri-mardarnu Jijaji turnu-warnurlu yapangu, ngula-puruju jinta-karirliji kurdungurlurluju junmalku kirrirdi wilyipi-manu wartirli-jangka, ngula-kurlurluju langa turlpakarnu

warrkini kujalparla warrki-jarrija Kayupuku. ⁵² Ngularla Jijaji wangkaja kurdungurluku, “Kulpari yirraaka nyuntu-nyangu junma kurrirdi nyuntu-nyangu wartirlirla. Nganangku-puka kuja kajana warrarda pinyi junma kurrirdi-wati-kirlirli, ngula yapa kapu palimi pantirninja-warnu-yijala! ⁵³ Kula kankujulu mayi ngajuju milya-pinyi? Ngampurrparluju kajikarna payirnirlangu ngajukupalangu yunguju mardarni muurlparlu, manu yunguju yilyamirni marramarra panu-jarlu-nyayirni yungujulu warrawarra-kanyi muurlparlu. ⁵⁴ Payipulu-ka wangkami ngula yungurna yapaku palimi. Kala kajilpajulu marramarra ngularra yantarlarlarni muurlpaku ngajuku mardarninjaku, kulalpa jungalku ngunayarla Payipuluju. Kujarlanya kularna payirni ngajukupalangu ngaju muurl-mardarninjaku.”

⁵⁵ Ngula-jangka, Jijajirli-jana payurnu yapa-patu ngulangku kujalu nyanungu puuly-mardarnu, “Kularna ngajuju wiji-palka! Nyiyaku-yijalankujulu kujaju jatupardijarni ngajukuju junma panu-kurlu manu kuturu panu-kurluju, kujankujulu puuly-mardarnu? Parra-kari parra-kari kalarna-nyarra nyurrurlakuju ngirrily-nyinaja Yuwarli Maralypirla. Ngulangka kalarna-jana pinarri-manu jaru-kurlurlu Kaatu-kurlangu-kurlurlu, kala kulankujulu puuly-mardarnu yalumpurla-juku, lawa. Ngulaju ngula-juku. ⁵⁶ Ngayijili kutu kangka, kujakujulu nyurru-wiyi muurr-pungu jarukungarduyu-paturlu Payipulurlaru. Kajilparna-nyarra warla-pajikarla ngajukujaku kanja-kujaku, kulalpa junga ngunakarla yimiji Payipulu-jangkaju.”

Ngula-jangka kurdungurlu-patuju, jurntalkulurla muku pirri-parnkaja Jijajikiji.

*Jijajili kangu kuwurtu-kurra yungulu Kanjulukungarduyu-paturlu miimii-nyanyi
Mark 14.53-65, Luke 22.54,55,63-71, John 18.13,14,19-24*

⁵⁷ Junga-juku, Jijajijilpalu jirri-mardarninja-karrarlur kangurra yuwarli-kirra Kayupu-kurlangu-kurra. Yali-kirra yuwarli-kirra, ngula-purujulpalu turnu-jarrija panu-kariri jarlu-patu manu kuruwarrikingarduyu-patu. ⁵⁸ Kujalpalu yangka-paturlu turnu-warnurlu Jijaji kangurra yangka-kurra yuwarli-kirra Kayupu-kurlangu-kurra, ngula-puru-yijalalpa-jana purdangirli-wanarlur puranja-yanurnu Piitarluju. Kujalurla yangka turnu-warnu Jijajiki jirranganja yukajarni yangka-kurra yuwarli-kirra, yangkangkaju kujalpa-jana Piitarlu puranjarni yanu purdangirli-wanarlur, ngulaju yukajarni-jiki kiirti-wanaju, ngulaju jupu-karrija yuwarli-pirdilki yarlu-pardu-karirla kutu-juku. Ngulangka-jukulpa-jana yarlu-pardu-karirla jirranganja nyinaja yapaku panuku yurrkunyukuju. Warrawarra-kangulpa-jana kajili nyarrpamani Jijaji. ⁵⁹ Yangka panu yapa kujalurla jangkardu turnu-jarrija kaninjarni yuwarlirla Jijajiki, ngulaju Kanjulukungarduyu-patu manu maralypikingarduyu-patu wiriwiri. Jangkardulpalurla jungarni-manu yimi Jijajiki yungulu pinyi.

⁶⁰ Kujakungarntirilpalu-nyanu payurnu warru, “Nganangku nyangu Jijaji kuruarri rdilyki-pinja-kurraju?” Panu-karili warlka wangkaja, ngalya-kari panu-kari ngulajulu warlka-yijala wangkaja. Ngulaju kulalu-nyanurla jarnkujarnku ngungkurr-nyinaja jarukuju. Ngula-jangkaju, jirrama-kari-pala karrinja-pardija jaruku wangkanjaku.

⁶¹ Ngulaju-pala kuja wangkaja, “Purda-nyangurlujarra kuja-kurra wangkanja-kurraju kuja nyanungu wangkaja, ‘Nyampu nganta Yuwarli Maralypi Kaatu-kurlangu kapu rdungkurr-pinjarla kijirni.’ Ngula-jangkaju, yardarlujarra purda-nyangu Jijaji yarda wangkanja-kurra, ‘Kapu nganta parra-jarra-jangka jirrama-jangka jinta-karilki Yuwarli Maralypi ngantirni yarda.’”

⁶² Ngula-jangkaju, jinta wati karrinja-pardija yangka Kayupu, ngulangkuju payurnu Jijajiji, “Purda-nyanyinya kanpa-jana nyampuju jaru kuja kangkulu nyuntuluku yimi jangkardu ngurrju-mani? Jaarl-karriya-nyanu! Nyarrpa kanpa manngu-nyanyi nyuntuju? Junga mayi kalu yangka kujaju, warlka kalu yangka?”

⁶³ Nyanungu Jijaji ngulajulpa wurdungu-juku karrija. Yarda payurnu yangkangkuyijala Kayupurlu, “Kaatu-ka JUKURRARNU nyina. Ngulangkuju kangalpa nyanyi

wangkanja-kurra. Jungangu-nganpa yimi-ngarrika: Nyuntunpa mayi Mijaya yangka Kaatu-kurlangu Ngalapi-nyanu?”

⁶⁴ Junga-juku, Jijajirliji jangu-manulku, “Kuja-juku kanpa wangka. Kala yimi-ngarrirniki karnangu jungalku: Ngajujurna Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu. Ngakarrangakarra kapurna nyina Kaatu-kurlangurla jungarni-purdanji kuja-ka pirrijirdi-nyayirni nyina yartarnarri wiri-kirli. Manu kapunkujulu nyanyi kajirna nyampu-kurra kulpari yanirni mangkurdurla Kaatu-kurlangu-ngurluju.”

⁶⁵ Kuja yangkangu purda-nyangu Jijaji wangkanja-kurra yangkangu Kayupurlu, kujarlaju jurnarpalku-nyanu jurnta larra-pungu kulu-nyayirnirli. Ngula-jangkaju, wankaja-jana maralypikingarduyu-kariyi-nyanukulku panu-kariki, “Waraa! Nyampu watirla maju jangkardu wankaja Kaatuku! Nyiyakulkurliparla yapa-karikiji yarda warru wayirni yungulparla jangkardu wankayarla kuwurturla? Ngula-jukunkulu purda-nyangu jaru kuja maju wankaja. ⁶⁶ Nyarrpa-jarrinkili nyurrurlaju?”

Junga-juku, yangka Kanjulukungarduyu-patu muku ngungkurr-nyinajalurla yangkakaju jintaku wiriki, manu wankajalu-nyanu, “Nyampuju wati, kuruwarri rdilyki-pinja wita-wangu! Pangkalalu tarnnga-kurra pinyi!”

⁶⁷⁻⁶⁸ Kujalpa Jijaji yangka karrija-juku, ngula-kurraju ngalya-karirli nyinyalpalurla kujurnu miparra-kurra, manulpalu ngalya-karirli pakarnu rdakangku. Ngalya-karirli, kujalpalu pilirkarra-pakarnu, ngula-karrarlaju pakarninja-karrarlujulpalu payurnu, “Mijaya ngantanpa! Yuwa! Wangkaya-nganpa! Nganangkungku pakarnu?”

Piitarlu-nyanu ngurrrpa-pajurnu Jijajiki

Mark 14.66-72, Luke 22.56-62, John 18.15-18,25-27

⁶⁹ Kujalpa yangka Piita warrarda-juku nyinaja yangkangka-juku yarlungka yurlapardi, ngula-puruju karntalku yanurnurla yangka kujalparla warrki-jarrija Kayupuku yuwarlirla nyanungu-nyangurla. Junga-juku, ngula wankajarla Piitaku, “Nyunturlangu yangkajunparla rdanparnu Jijajikiji yangkaku Kaliliyi-wardingkikiji.”

⁷⁰ Piitarluju jangu-manu yangkaju karnta, “Lawa kujaju, nyarrpa mayi kanpa wangka?” Panungku yapangkulu kuja-kurra wangkanja-kurra purda-nyangu.

⁷¹ Ngula-jangkaju, Piitaju warru pardijarra, yarrkajarralku kiirti-kirraluku. Jinta-karirli karntangu warrkinirli nyangu nyanungu yinya-kurra karrinja-kurra, manu wankaja-jana wati-patuku, “Wayinkilayi! Yinya kuja-ka wati karri kiirtirla, nyanungu kala warru yanu Jijaji-kirli Najariji-wardingki-kirli!”

⁷² Piitarluju yarda-jana jangu-manu, ngulaju kuja-jana wankaja, “Kaaturlu kaju nyanyi wangkanja-kurra! Junga karna-nyarra wangka lawa-nyayirni! Kula karna wati yinya milya-pinyirlangu-wiyi!”

⁷³ Ngula-jangkaju, wati-patu-kari ngulalpalu karrija ngulangka, ngulajulurla yan-injarla wankaja Piitaku, “Yuwayi, nyuntuju nyanungu-juku kurdungurlu Jijajikirlangu! Nyuntuju kanpa wankami Kaliliyi-wardingki-piya-juku! Nyuntu-nyangu linpa Jijaji-piya-juku!”

⁷⁴ Piitarluju-jana jangu-manu, “Kajirna-nyarra warlkangku yimirr-yinyi, ngula-jangkajuju pangkalalku Kaaturluju pinyi! Kari-ngantarnarla ngajuju ngurrrpa-nyayirni yalikiji watiki!”

Kuja kuja yungka wankaja, ngula-puru-juku jukujukuju purlaja. ⁷⁵ Ngula-jangkaju, kuja Piitarlu purda-nyangu jukujukuju purlanja-kurra, ngula-warnurlaju pina-manngu-nyangu yangka kujarla Jijaji wankaja kamparru-wiyi kuja, “Ngaka kutu-kari kapunpa purda-nyanyi jukujukuju kaji purlami. Ngula-wangurla-wiyi kapunpa-nyanu ngurrrpa-pajirni marnkurrpaku ngajukuju yapa ngalya-kari-kirraju kula kanpaju nganta milya-pinyi.” Ngula-jangkaju, yalumpu-ngurlu-juku wilyipi-pardinjarla rdurrjurnurla muntuku-jarrinjarla kurntalku yayi-pantirninjakulku.

27

*Wiri-paturlu Juwu-paturlulu kangu Jijaji yuwarli Paliti-kirlangu-kurra
Mark 15.1, Luke 23.1-2, John 18.28-32*

¹ Mungalyurru-wana rangkarr-kurlu kujalpa wantaju pardinja-yanurnulku, ngulapurujulpalurla turnu-jarrinjarla japirdija Jijajiki yangka-patuju maralypikingarduyupatu wiriwiri manu jarlu-patu. Wangkajalpalu-nyanu manu jangkardulpalurla jirringi-yirrarnu nyarrparlu yungulu Jijaji pinyi. ² Junga-juku, waku-jarralkulu wayurnu, ngulalu wayirninjarla Jijajiji kangulku wiri-kari-kirlangu-kurra Paliti-kirlangu-kurra yangka-kurlangu-kurra kujalpa-jana nyanunguju wiri nyinaja Jurdiya-wardingki-patuku. Ngulakunyalurla Jijaji kanjarla yungu.

*Wajampa-manu-nyanu tarnnga-kurra Jutujurlu
Acts 1.18-19*

³ Kala Jutuju, ngulangku kuja-jana yaninjarla Jijaji yimi-ngarrurnu wiri-patuku Juwu-patuku, nyanungurlu purda-nyangu ngulangku Palitirli kaji miimii-nyanyi Jijaji manu ngula-jangkarlu kapu pinyilki. Kujarlajulpa-nyanu kurnta-jarrija-nyayirni. Tala ngula manu nyanungurlu yalumpu yarltiri pirli-patu 30-pala, manu yanu Yuwarli Maralypi-kirra ngula yungu-jana pina-yinyi yarltiri pirli-patu maralypikingarduyupatu wiriwiriki manu jarlu-patuku. ⁴ Nyanunguju yaninjarla-jana wangkaja, “Jijajiji jukarurru, kula nyanunguju nyiyarlangurla jintarlangu-wiyi karanparr-karrija. Kala kapulu pinyilki nyanunguju! Yungurna yaninjarni-wangu nyinayarla, manurna-nyarra nyiyaku Jijaji yimi-ngarrurnu!”

Ngularra wiriwiri Juwu-patulurla Jutujuku wangkaja, “Nyuntu-wurru! Nyarrpa-jarrijanpa, nyuntulurlu jungarni-manta!” ⁵ Ngula-jangka, Jutujurlu-jana warrampal-kujurnu tala ngularra pirli yarltiri-patu walya-kurra manu Yuwarli Maralypiji yampinjarla yanu. Yanu karija nyarrpara-wana mayi, manu-nyanu waninja-ngurlu-maninjarla waraly-yirrarnu ruupu-kurlurlu, manu palija.

⁶ Kuja Jutujurlu yangka tala-wati warrampal-kujurnu kaninjarni Yuwarli Maralypirla, yangkarrarlul maralypikingarduyupatu wiriwiri manu tala-watiji, manulu wangkaja, “Tala nyampuju punku-nyayirni. Ngulajurlipa manu pina yangka kujarli-parla yungu Jijaji-wanawana ngula kapu palimi watiya warntawarntarla. Ngalipanyangu kuruwarri-ka yangka tala nyampu-piya kulalparlipa yirrakarla yakujurla Yuwarli Maralypi-kirlangurla. Tala nyampujurlipa nyarrpa-manilki? ⁷ Tala nyampukurlurlu ngulajurlipa walya-pardu payi-mani ngulangku yungurlipa-jana yapa Juwu-wangu-patu milyingka yirrarni.” Junga-juku, yimili jinta-manu tala ngulaku. Ngula-jangkajulu walya-pardu payi-mani wati-kari-kirlangu kuja kala-jana murlukurnpa-piya ngurrju-manu walya yarltiri-jangka. ⁸ Junga nyampuju. Kujarlanya kalu yapangku ngulaju yirdi-mani-jiki jalangurlangurlu ‘Walya Yalyu-kurlu’. ⁹⁻¹⁰ Nyampuju jurrku-juku yimi ngularla Kaatuku marlaja wangkaja jarukungarduyu Jirimaya. Nyampuju Jirimayarlul yirrarnu:

“Yapa Yijirali-pinkirlijili yungu tala 30-pala-mipa pirli warrki-jangka. Ngula-jangka Kaatuju wangkaja ngajukuju yungulparna tala-kurlurlu 30-pala-kurlurlu payimantarla walya-pardu wati-kari-kirlangu kuja kala-jana murlukurnpa-piya ngurrju-manu walya yarltiri-jangka.”*

Kujanya Jirimayarlul yirrarnu.

*Palitirli kuja miimii-nyanjarla payurnu Jijaji
Mark 15.2-5, Luke 23.3-5, John 18.33-38*

* 27:9-10 Nyangka Zechariah 11.12, Jeremiah 32.6-9

¹¹ Ngula-jangkaju, kujalu wiriwirli kangurra Jijaji Paliti-kirlangu-kurra, karrinja-yirrarnulu kamparru nyanungurla. Junga-juku, payurnu Jijajiji Palitirli, “Nyuntu mayi kanpa-jana kingiji wiriji nyina Juwu-patukuju?”

Jijajirli yalu-manu, “Kuja-juku kanpa wangka.”

¹² Ngula-jangkaju, yangkaju maralypikingarduyu-patu wiriwiri manu jarlu-patu, nginji-wangkajalpalurla warlkanji-kari warlkanji-kariji. Kala Jijaji kula-nyanu nyi-yarlangu jaarl-wangkaja, lawa.

¹³ Ngula-jangkaju, yangkanku Palitirli yarda payurnu Jijajiji, “Purda-nyanyinya kanpa-jana kuja kangkulu japirdimi?” ¹⁴ Kuja-kurraju kula Jijajirliji jangku-manulku yangkaju Paliti, lawa. Nyanunguju kula yimi jintarlangu wangkaja. Kujarlajurla marlaja paa-karrija-nyayirni Palitiji.

*Palitirli yilyaja Jijaji watiya warntawarnta-kurra palinjakungarnti
Mark 15.6-15, Luke 23.13-25, John 18.39-19.16*

¹⁵ Jinta yangka-juku Paliti kuja kala-jana wiri nyinaja Jurdiya-wardingki-patuku, Pajapa-kari Pajapa-kari-puru kalalu turnu-jarrinjarla payurnu yapaku jintaku pir-ijinaku wilypi-maninjaku rdaku-jangkakuju. Ngulaju kala yajarninjarla wilypi-manu jinta pirijina Pajapa-kari Pajapa-kari-puruju nganaku yangka kuja kalalu ngampurpa nyinaja. ¹⁶ Junga-juku, kuja-purujulpa nyinaja pirijina jinta wati rdakungkaju yirdiji Parrpaja. Nyanungu milya-pungulpalu yapangku panungku punku-nyayirni nganta. ¹⁷ Kujalu yapa nyuyu-jarrija ngayirni yuwarlirla Paliti-kirlangurla, ngulaju-jana nyanungurluju Palitirli payurnu, “Nganaku kankujulu payirni rdakungkakuju yungurna wilypi-maninjarla yilya? Parrpajaku mayi kapu Jijajiki mayi yangkaku Juwu-patuku Mijayaku?” ¹⁸ Yalirli Palitirli milya-pungulpa-jana Juwu-patu wiriwiri yangka kujalpalurla rdunjurdunju-jarrija Jijajiki, kujarlanyalu yangkaju Jijaji nganta kangu Paliti-kirraju.

¹⁹ Palitijilpa nyinaja nyinanja-kurlangu wiringka yangka kuja kala-jana payurnu yapa nyiyarningkijarrarla kuwurturla. Ngula-ngurlurlu kujalpa nyanungurlu nyiyarningkijarrarlu muku payurnu Jijaji, nyanungu-parntarlurla yilyajarra yimi nyampu, “Yampiya nyampu wati Jijaji kuja kalurla yapa jangkardu wangkami! Kula nyarrparlangurla-wiyi warntarla-jarrija. Mungangkarna nyangu jukurrparlu, manu ngulangku jukurrparlu ngarrurda-maninjarla lani-manuju!”

²⁰ Ngula-jangkaju yangkanku maralypikingarduyu-paturlu wiriwirli manu jarlu-paturlu, jinyijinyi-manulu-jana panu-kariji, “Payikalurla Parrpaja-mipaku yungu wilypi-mani rdaku-ngurluju! Wangkayalurla nyanunguku yungu Jijaji pinyi!”

²¹ Ngula-jangkaju, yapa yinyarra kapulurla Palitikiji purlayarlanya, kala nyanungurlu kamparnurlu-jana yapaju kapanku payurnu, “Pirijina nyampu-jarra kuja kapala karrimi, nganarna-nyarra wilypi-mani rdaku-ngurluju?”

Junga-juku, wangkanjarlalurla purlaja, “Yungka-nganpa Parrpaja!”

²² Ngula-jana Palitirliji yarda payurnu, “Kala nyarrpa-manirna nyampuju wati yangka kuja kankulu Mijaya-pajirni?”

Junga-juku, yardalurla purlaja, “Pungka, pungka! Waraly-yirraka warntawarntarla!”

²³ Junga-juku, ngula-jangkaju, Palitirli yarda-jana payurnu, “Nyiya-wiyi nyampurluju kuruwarriji rdilyki-pungu watingki?”

Kuja-kurraju, yardalurla purlaja kilji-nyayirni Palitikiji, “Pungka, pungka! Waraly-yirraka warntawarntarla yarujurlu!”

²⁴ Ngula-warnuju, Palitirli-jana milya-pungu yangka kula-jana nyarrparlu ngula yapa warla-pajirni, kapulu marda pungkarla. Junga-juku, ngapa manu nyanungurlu,

manu-nyanu rdaka-jarra parljurnu yapangka panungka milparniwarrarla. Ngula-jangka wangkajalku-jana, “Kularna wati nyampu ngajulurlu pinyi. Nyurrurlarlu kankujulu jinyijinyi-mani yungurna pinyi!”

²⁵ Ngula-jangka yapa panulurla Palitiki wangkaja, “Ngulaju ngula-juku! Kapulunganpa nganimpa wakirni manu kurdukurdu nganimpa-nyangurlangu pinja-warnu.”

²⁶ Kuja-jana purda-nyangu purlanja-kurra yalirli Palitirli, ngulangkuju wilypi-manu rdaku-jangkaju Parrpajaju yapa panu-kurralku. Ngula-jangkarluju, yangkaju Jijajiji yungulku-jana nyanungu-nyanguku yurrkunyuku. Manu-jana jinyijinyi-manu yurrkunyupatuju yungulu Jijajiji wilykarra-pakarni ngalyipi-piya-kurlurlu manu rdirriny-pantirninjarla yirrarni watiya warntawarntarla.

Yurrkunyupaturlupalu manyu-pungu Jijaji

Mark 15.16-21, John 19.2-3

²⁷ Ngulajulu jirri-kangu Jijajiji yurrkunyurluju yurlturnpa-pardu-kari-kirraluku, ngulaju jintangka-juku Paliti-kirlangurla yuwarlirlaju. Kujalu yali-kirra yukaja yurrkunyupatu yurlturnpa-kurra, ngulajulu-jana panu-karilki yurrkunyupatukariyi-nyanu yarda yajarnunjunu. ²⁸ Ngula-jangka, larra-pungulurla Jijajiki jurnarrpa palka-jangka, ngulangkaju jinajina-piya kirrirdi yalyuyalyulurla parnta-yirrarnu.

²⁹ Ngulalu manu ngalyipi-piya jilkarlajilkarla, ngulajulu warurnu mukarti-piyakurra. Ngulalurla jurrungka yirrarnu kilji-nyayirniirli Jijajirla jurruku pajirninjaku. Ngula-warnu, yirrarnulurla watiya jukati rdakangka, manulurla parntarrinjunu kamparru nyanungurla yungulurla ngula-kurlukunya manyu ngarlarrinjarla purlami kuja, “Yuwa! Kuja kanpa-nyanu kingi-pajirni Juwu-patuku nganta!” Yurrkunyupaturlujulpalu manyu-pungu-mipa. ³⁰ Ngula-jangkarluju, wangkanja-warnurlulurla puntarnu jukati, manulurla rduurjurnu nyinypa-kijirninjaku manu jukati-kirlirli pakarninjakulku jurruku. ³¹ Junga-juku, jinajina-piyalkulurla yangka yalyuyalyu pina rurruny-pungu, ngulalurla pina-yirrarnu jurnarrpa nyanungu-nyangulku-yijala. Ngula-jangkaju, yardalu jirri-manu, maninjarlalu jirri-kangu watiya warntawarnta-kurra.

Yurrkunyupaturlulu Jijaji waraly-yirrarnu watiya warntawarntarla

Mark 15.21-32, Luke 23.26-43, John 19.17-27

³² Junga-juku, jinyijinyi-manulu Jijajiji maninjaku watiya warntawarntaku yungu-nyanu kanja-yani nyanunguku. Kujalu yurrkunyupatu manu Jijaji wilypi-pardijarra kirri-jangkaju Jurujulumu-jangka, ngulajulurla rdipija jintaku watiki yirdikiji Jimaniki. Ngulaju yangka kirri-wardingki Jarini-wardingki. Ngulalkulu jinyijinyi-manu yurrkunyupaturluju yangkakaju watiya warntawarntaku yungurla kanja-yani Jijajiki matakulku. ³³ Kujarlunyalurla nguru-yirrarnu Jijajikiji pirli-pardu-kurra yirdi-kirraju Kulkaja-kurra. Yirdiji yaliji Kulkajaju ngulaju kalalu ngarrurnu ‘Jurru Yungkurnu’. ³⁴ Kujalu kutu-jarrijalku yangka yali-kirra Kulkaja-kurra, ngulangkaju yungulurla pama kumarlpa mitijini-kirli Jijajikiji murrumurru purda-nyanja-kujaku. Jijajirli pama pajarnu, kala yampija ngarninja-wangurlu.

³⁵ Ngula-jangkaju, yalumpurlajukulu yurrkunyurlu waraly-yirrarnu Jijaji watiya warntawarntarla yungulu pinyi tarnnga-kurra. Ngulangkaju watiya warntawarntarla, kaninjarnilpalu manyu-karrija yurrkunyupatu mangarda-piya-kurlu nampa panu-jarlu-kurlu, ngulajulpalu manyu-karrija nganangku kaji wiri nampa mani yungulu mani jurnarrpa wanapi-jiki Jijaji-kirlanguju. Ngulakunyalpalu manyu-karrija. ³⁶ Ngula-warnu, nyinajalpalu ngulangka, manulpalu nyangu nyanungu waraly-karrinja-kurra watiya warntawarntarla. ³⁷ Ngula-jangkaju, pipalkulu wita manu, ngulangkajulu jaru yirrarnu ngulaju kuja, ‘NYAMPUJU NGULAJU KINGI JUWU-PATUKU’. Kujanyalu yirrarnu pipa Jijajirla kankarlumparra-warnu watiya

warntawarntarlaju. ³⁸ Ngula-jangkaju, jirrama-kari wati-jarra wiji-palka-jarra, waralywaraly-yirrarnulu-palangu yalumpurla watiya-kari-jarrarla warntawarntarlajijala, jinta jungarni-purdanji, jinta jampu-purdanji.

³⁹ Yangka Jijaji kujalpa watiya warntawarntarla-juku waraly-karrija, ngula-purujulpalu yapaju yirdiyi-karrija nyanungu-wana nyanungu-wana-juku. Jijaji nyanjarla kalalurla jurru yurnkuyurnku-jarrija ngulaju manyu-pinjakungarnti, manu kalalurla ngarlarrija manu purlaja, ⁴⁰ “Yuwa, yuwa, kula-ngantanpa nganimpanyangu Yuwarli Maralypi rdilyki-pungkarla! Manu kula-ngantanpa jirrama-jangkarla parra-jarra-jangkarla pina ngantikarla! Nyuntulurlu kuja kanpanyanu Kaja-nyanu Kaatu-kurlangu nganta ngarrirni, jitiyarni yalumpu-ngurlu warntawarnta-ngurlu!”

⁴¹ Kuja-piyarlu-yijalalu manyu-pungu yangkangkaju maralypikingarduyu-paturlu wiriwirirli manu kuruwarrikingarduyu-paturlu manu jarlu-paturlu, ⁴² “Kala kujalpa-jana yangka yapa ngalya-kari muurl-mardarnu nganta palinja-kujaku, kala nyanungurlu kulalpa-nyanu wankaru-mantarla mayi? Nyampuju Jijaji nganta Wiri kingi nganta ngalipaku Yijirali-wardingkiki! Ngulakuju nyampurula-jukurliparla pardarni kaji nyanungu jiti. Kajirli nyananyi jitinja-kurra, ngulakunya kapurli parla ngungkurr-nyina! ⁴³ Nyanungurlu nganta-ka walangku-pinyi Kaatu, manu kanyanu Kaja-nyanu Kaatu-kurlangu-pajirni. Ngulaju ngula-juku. Nyampurula-jukurli parla pardarni yungurlipa nyananyi kajilpa muurl-mardakarla Kaaturlu palinja-kujaku!”

⁴⁴ Yangka-jarrarlangurlu wati-jarrarlu wiji-palka-jarrarlu kujalpa-palarla waraly-karrija jirranganja watiya-jarra-karirla warntawarntarla, ngula-piyarlu-yijalalpa-pala manyu-pungu Jijajiji.

Jijaji palija watiya warntawarntarla

Mark 15.33-41, Luke 23.44-49, John 19.28-30

⁴⁵ Yangkangka jintangka-juku parrangka karlarla-puru, ngulaju yalumpurla-juku ngurrararla munga-piya-juku marujulpa karrija warrukirdikirdi wuraji-karda.

⁴⁶ Ngula-jangkaju, Jijajiji purlaja kilji-nyayirni watiya warntawarnta-ngurluju, “Yilayi, Yilayi, lama japakatini?” Ngulaju kujaju wangkaja jaru, “Wapirra, Wapirra, nyiyanngurlunpaju jikajika-jarrinjarla yampija?”*

⁴⁷ Kujalu yapa-karirli purda-nyangu purlanja-kurra, ngulajulu-nyanu wangkaja, “Purda-nyangkalu! Ngulaju karla purla Layijaku!” ⁴⁸ Kuja-kurra kuja purda-nyangu watingki jinta-karirli, ngulaju parnkanjarla manunjunu wita wawarda pijiji-pardu. Ngulaju julyurl-yirrarnu wingkingka kumarlparla pamangka nyurru-warnurla. Ngula-jangka wakirdirla watiyarla wayurnu pijiji-pardu. Ngula-kurluju parnkaja, Jijajikirla parnkanjarla yirrarnu lirrangka.* ⁴⁹ Kala yapa panu-karilirla nyanunguku wangkaja, “Wurra, wurra! Pardarnirli parla Layijaku kaji marda yanirni yungu muurl-mardarni palinja-kujaku!” ⁵⁰ Kuja-jangkaju, Jijajiji kilji-purlanjarla palijalku.

⁵¹ Jijaji yungka kuja kilji-purlanjarla palija, ngula-puru-yijala Yuwarli Maralypirlaju kaninjarni, wawarda-piya kirrirdi-nyayirni, yangka kujalparla wawarda kirrirdi wapirrija maralypiki yurlturnpa-parduku, ngulajurla Kaatuku marlaja larra-yanu kankarlarra-ngurlu kaninjarra-kurra. Walyaju yurnkuyurnku-jarrija, manu yarturlu-watijili muku rdilykirdilyki-yanu witawita-karda. ⁵²⁻⁵³ Nyurnnyurnu-wati-kirlangu milyiji larra-parnkanjarla lakarn-pardija. Ngaka, kuja Jijaji kulpari wankaru-jarrija, ngula-jangkaju, panu yapa Kaatu-kurlangu, ngulalu palija manu ngulalpalu ngunaja ngularrarla milyingka, ngulaju-jana Kaaturlu kulpari wankaru-manu. Ngulajulu

* 27:46 Nyangka Psalm 22.1 * 27:48 Nyangka Psalm 69.21

yaninjarla yukajarra kirri tarruku-kurra Jurujulumu-kurra, manulu-jana nyangu ngulangka yapangku panungku.

⁵⁴ Ngularra yurrkunyuy manu nyanungu-nyangu yurrkunyukungarduyu wiri, ngulalpalu warru karrija watiya warntawarntarla manu ngulalpalu nyangu Jijaji, purdanyangulu walya yurnkuyurnku-jarrinja-kurra, manulu-jana nyangu yarturlu-wati rdilykirdilyki-yaninja-kurra, manu kujarlajulu lani-jarrija-nyayirni. Wangkajalkulunyanu, “Kari-nganta nyampu wati Kaatu-kurlangu Ngalapi-nyanu!”

⁵⁵⁻⁵⁶ Yalumpurla-yijalalpalu karrija karntakarnta panu-jarlu, ngulajulpalu karrija wurnturu-karrikarri. Ngularlangurlujulpalu karrinjarla warrawarra-kangu Jijaji. Jinta-kari yirdiji Miiri Makardala-wardingki. Jinta-kari yirdiji Miiri-yijala. Ngulaju jirramakupalangu wati-jarrakupalangu yirdi-jarrakupalanguju Jamajikipalangu manu Jajupukupalangu. Jinta-kari, ngulaju kali-nyanu Jipiti-kirlangu. Nyampu-patukuju yangka kuja kala-jana Jijaji jirrnganja warru wapaja Kaliliyi-wana kamparru-wiyi wankaru-wiyi nyanunguju. Nyampu-paturluju kalalurla miyi ngayi-purraja, manu jurnarrpa kalalurla kirlka-manu.

Jijaji-kirlangu palka, pirnkingkalkulu yirrarnu

Mark 15.42-47, Luke 23.50-56, John 19.38-42

⁵⁷ Ngula-jangkarlaju, wurajilki wanta yukanjakungarnti yangka-juku parrangkaju, wati jinta yanurnu. Ngulaju yirdiji Jajupu Rdimajiya-wardingki. Nyanungujulpa tala palka-kurlu nyinaja manu kurdungurlu-yijala Jijaji-kirlangu. ⁵⁸ Junga-juku, Jajupurlu kutu payurnunjunu yangka Paliti wiri yungu Jijaji palka nyurnulku kapanku pirnkingka yirrarninjini. Junga-juku, Paliti-jana wangkaja nyanungu-nyanguku yurrkunyuy-patuku yungulu yani Jajupu-kurlu manu yungulurla yinyi palka Jijaji-kirlangu nyanunguku. ⁵⁹⁻⁶⁰ Junga-juku, yaninjarla palkaju manulku Jijajiji palinja-warnuju kujalpa watiya warntawarntarla waraly-karrija-juku. Ngula wayirninjarla japujapu-manu palkaju pijijirla kirlkangka, manu kanjarla-yirrarnu pirnkingka nyanungu-nyangurla yangka kujalurla warrkini-paturlu kamparru-wiyi pirnkiji pangurnu pirlingka. Lawalpa yapa nyurnu yirrarninja-warnu karrija. Manu pirli wiri yarturlu, ngulalku ruu-kanjarla tirngi-yirrarnurla palkakuju, manu yanulku.

⁶¹ Yangka-jarra karnta-jarra Miiri Makardala-wardingki manu Miiri-kari-yijalalpalapala nyinaja pirnkingka-juku kutu.

Yurrkunyuy-paturlulpalu warrawarra-kangu pirnki palka Jijaji-kirlangu-kurlu

⁶² Parra-karirla, mungalyurru Juwu-kurlangurla Parra-nyayirni-wangurla, maralypikingarduyu-patu wiriwiri manu yangka Paraji-patu, yanulurla wangkanjaku Palitiki. ⁶³ Wangkajalurla, “Purlka, milya-pinyi karnalu kuja yinya warlkanji Jijaji wangkaja. Nyanungu wangkaja palinja-warnu nganta munga-jarra-jangka Kaaturlu kapu nganta yakarra-maninjarla kulpari wankaru-mani. ⁶⁴ Wangkaya-jana yurrkunyuku nyuntu-nyangu-patuku yungulu yaninjarla muurlparlu warrawarra-kanyi pirnki palka nyanungu-nyangu-kurlu kuja-ka ngunami. Wangkaya-jana yungulu warrawarra-kanyi munga-jarra-karikilki. Nyanungu-nyangurlu kurdungurlu-paturlu marda kajikalulu yaninjarla purungku-mani palka Jijaji-kirlangu pirnki ngula-jangkaju. Kajilpalu marda palka mantarla, ngula-jangkaju kajikalulu-jana warru yimi-ngarrirni yapa-patuku ngula Kaaturlu yakarra-maninjarla kulpari wankaru-mani. Ngula wati warlkanjirli, ngulaju-nyanu Mijaya-pajurnu. Maju nyanunguju kuja wangkaja! Kala kajilpalu nyanungu-nyangu kurdungurlu-patu wangkayarla ngulangku Kaaturlu nganta kulpari yakarra-maninjarla wankaru-mani, kujaju maju-nyayirnilki!”

⁶⁵ Junga-juku, Paliti-jana wangkaja, “Ngulaju ngula-juku! Yaninjarla mantalu-jana yurrkunya ngaju-nyangu-patu yungulu muurlparlu pirnki warrawarra-kanyi.”
⁶⁶ Junga-juku, ngularra wiriwiri Juwu-patulu yanu, manulu-jana yurrkunya-patu, manulu yanu pirnki yinya-kurra. Wayirninjarlalu tarnga kuurl-warurnu ruupu wita-kurlurlu pirli yinya wiri-jarlu-kurra yungurla pirnkiki wapirrimi, kalakalu yapangku marda pirli ngulaju ngurl-kanyi. Yurrkunya ngularralpalu nyinaja ngulangka-juku, yinyalpalu warrawarra-kangu.

28

*Kaaturlu pina-wankaru-maninjarla yakarra-manu Jijajiji palinja-warnu
 Mark 16.1-8, Luke 24.1-12, John 20.1-10*

¹ Mungalyurru-kari Palyangka, kujalpa wanta kankarlu-jarrinjarni yanu, Miiri Makardala-wardingki manu Miiri jinta-kari-pala yanu nyanjaku pirnkiki ngulangka kujalu palka Jijaji palinja-warnulku yirrarnu. ² Walyaju ngulangka-juku rdirri-yungu yurnkuyurnku-jarrinjakuju nurna-nyayirni kuja Kaaturlu nyanungu-nyangu marramarra yilyajarni nguru-nyayirni-wangu-ngurlu. Ngula-jangkaju, yaninjarla ruu-kangu yarturlu wiri pirnki-kijaku, ngulangkalkulpa pirri-maninjarla nyinaja kankarlarni yarturlurla. ³ Marramarra, ngulajulpa miril-manu wirnpa-piya, manu nyanungurlu jurnarrpa kujalpa palkangka mardarnu, ngulaju kardirri-nyayirni karlji-piya. ⁴ Yurrkunyurlu ngularralu ngulalpalu pirnki warrawarra-kangu, kujalu nyanungurlu marramarra nyangu yaninjarni-kirra, ngulajulu rdirri-yungu rititi-karrinjaku, manulu ngarrurdaju wantija walya-kurra kula-ngantalu tarnga palija.

⁵ Ngula-palangu wangkajalku mardukuja-jarrakuju marramarraju, “Lani-wangu-pala karriya! Jijajiki kanpalarla warrirni yangkaku kujalu watiya warntawarntarla rdirri-ny-pantirninjarla waraly-yirrarnu. ⁶ Lawarla nyampuju. Kaaturlu pina-wankaru-maninjarla yakarra-manu kuja-juku yangka kuja-jana Jijajiji kamparru-wiyi wangkaja palinjakungarnti! Nyangkalu nyampu, nyampurlanyalpa ngunaja palkaju. ⁷ Pina-yantalu nyampu-ngurluju, yaninjarla yimi-ngarrikalu-jana yangkaku kurdungurlu-patuku. Kujanyalu-jana wangkaya, ‘Kaaturlu Jijaji yakarra-maninjarla kulpari wankaru-manu palinja-warnu. Nyanungu kapu-nyarra kamparru yani yangka-kurra Kaliliyi-kirra nganta, ngulanganya kapunkulu parlu-pinyi.’ Ngula-juku, lawa-jarrijalkurnangkupala wangkanjakuju.”

⁸ Junga-juku, yangka-jarrarlu karnta-jarrarlu-pala pirnkiji parnkanjarla yampinja-yanu. Lani-jarrija-nyayirnilpa-pala, manulpa-pala wardinyi-jiki-jala yaninja-yanu. Parnkaja-pala-jana ngatingki-maninjaku kurdungurlu-patuku. ⁹ Nyampunya-palangu Jijajiji wapirdirni yananyarni nyanungu-jarrakuju! Nyanungu-palangu nganjirni yanurnu, manu-palangu wangkaja, “Ngurrju mayinpala?” Kula-pala karnta yalumpu-jarraju nyarrparlangu wangkaja, lawa. Ngari-palarla kutu-jarrinjarla mirdijir-rpijirpi ngayirni nyanungurla parntarrinjunu, manu-pala wirliya-jarralku jirri-mardarnu. ¹⁰ Ngula-jangka, Jijaji-palangu wangkaja, “Kula-pala lani-jarriya! Yanta-pala-jana kurdungurlu-patuku ngaju-nyanguku ngajukupurdangka-patuku, manu-pala-jana wangkaya yungulu yani Kaliliyi-kirra. Yinyarla kapujulu nyanyi ngajuju.”

Yurrkunya-paturlulu-jana yimi-ngarrurnu maralypikingarduyu-patuku nyiyarningk-ijarra kujalu nyangu pirnkingka

¹¹ Kujalpalu-jana karnta yalumpu-jarra yaninja-yanu yimi-kirli Jijaji-kirli kurdungurlu-patu-kurra, panu-kari yurrkunya ngularra, ngula-paturlu ngulalpalu pirnki warrawarra-kangu, ngulajulu kirri-kirra Jurujulumu-kurra kulpari yukaja. Yaninjarla wangkajalu-jana wiriwiriki maralypikingarduyu-patuku ngula-kurlu marramarra-kurlu, manulu-jana yimi-ngarrurnu palka Jijaji-kirlangu lawalparla

karrija pirnkiji. ¹² Kujalu ngularrarlu wiriwirirli maralypikingarduyu-paturlu kuja purda-nyangu, ngulajulu turnu-jarrija purlkapurika-kurlu yungulu nyarrpa-jarri. Junga-juku, yimili jinta-manu yungulu-jana tala panu-jarlu yinyi ngularraku yurrkunyupatuku yungulu-jana wurulyapa-mani wangkanja-kujaku. Yurrkunyurlu ngularrarlu nganta kapulu-jana marda yapa panu-jarluku warru yimi-ngarrikarla nganta ngula yimi Jijaji-kirli. ¹³ Kuja-kujakuju, nyanungu-patulu-jana wangkaja, “Mpa! Tala nyampulu manta. Kaji-nyarra nganarlangurlu payirni palkaku Jijaji-kirlanguku kuja karla karrimi pirnki lawa, wangkayalu-jana nyanungu-nyangu yangka kurdungurlu-patulu yanurnu mungangka nyurrurlakuju jarda-puru, manulu palka Jijaji-kirangu purungku maninjarla kangu. ¹⁴ Kajilpa-nyarra Palitirli Wiringki kulungku ngarrikarla kuja ngantalpankulu jarda ngunaja, wajampa-jarrinja-wangulu nyinaya. Kapurnalurla yanirra yungu-nyarra kulu-wangurlu yampimi kuja-warnuju.” ¹⁵ Junga-juku, yurrkunyurlu ngularrarlulu tala ngulaju manu. Ngularrarlujulu-jana yapa panuku warru yimi-ngarrurnu palka Jijaji-kirangu nyanungu-nyangurlu kurdungurlululu purungku maninjarla wuruly-yirrarnu. Manu kuja yimi jurrku-juku kalu-jana yapangku Juwu-paturluju jalangurlangurluju yimi-ngarrirni-jiki.

Jijajirli-nyanu milki-yirrarnu kurdungurlu-patu-kurra Kaliliyirla

Mark 16.14-18, Luke 24.36-49, John 20.19-23, Acts 1.6-8

¹⁶ Ngula-jangkaju, ngularra kurdungurlulu 11-pala yatijarra yanu Kaliliyi-kirra, manulu jupu-karrija pirlingka yangkangka ngulangka kuja-jana Jijaji wangkaja kamparru-wiyi yaninjaku. ¹⁷ Kujalu nyanungu nyangu, ngulajulurla mirdijir-rpijirpi parntarrinjunu ngayirni nyanunguku. Kala manngu-nyangulu ngalya-karirli kurdungurlu-paturlu kula-nganta yapa jinta-kari-kila Jijaji-wangu. ¹⁸ Jijajiji-jana yanurnu kutulku nyanungu-patuku, manu-jana wangkaja, “Kaaturluju milarninjarla Warlalja-Wiri yirrarnu yartarnarri-kirli nyiyarningkijarra-wana nguru-nyayirni-wangurla kankarlarra manu walyangka nyampurla. ¹⁹ Yantalu yapa panukurra warrukirdikirdi walya nyampurla, manulu-jana ngurrju-manta kurdungurlu yungujulu nyina ngaju-nyangulku. Kajijili kurdungurlu-jarri, ngapangkalu-jana julyurl-yirra yirdi-nyayirni-wangurla Wapirrarla manu Ngalapi-nyanurla manu Pirlirparla. ²⁰ Kajili kurdungurlulku ngaju-nyangulku nyinami, pinarri-mantalu-jana nyiyarningkijarra kujarna-nyarra pinarri-manu, ngula-jangkarlu yungulu purda-nyanjarla jurrungkulku mardarni. Manngu-nyangkalu nyampu: Kapurna-nyarra tarnga jirranganja nyina! Kaji nguru nyampu lawa-jarrimi, kapurna-nyarra tarngajuku jirranganja nyinami!”

Mark Yimi Jijaji-kirli Maarrku-kurlangu Yimi Ngurrju Jijaji Kiraji-kirli kuja Maarrkurlu Yirrarnu

Nyiya-kurlu yimi nyampu?

Nyampuju puku yimi-kirli Jijaji-kirli yirdingkiji kuja Maarrkurlu yirrarnu nyurru-wiyi. Manulu marnkurpa-karirli wati-patu-karirli yimi yarda yirrarnu Jijaji-kirli-yijala. Ngulajulu yirdiji nyampunya Matiyu, Luuku manu Jaanu. Ngula-paturlungyalu yarda yirrarnu yimi. Nyampu-patuju murntu-pala puku, ngulaju karlipa yangka yirdi-mani Yimi Ngurrju Jijaji-kirli.

Kujalpa Jijaji nyinaja walya nyampurula, ngula-purujulpa Maarrkuju nyinaja marda wirriya. Mardarla marlaja Kirijini-jarrija Piitaku. Ngulaju kulalpa Jijaji-kirlangu kurdungurlu nyinaja, walku. Jijaji kuja pina-yanu nyanungukupalangu-kurlangu-kurra nguru-nyayirni-wangu-kurra, ngula-jangkaju, Maarrkujulparla jirranganja waru wapaja mijiniriki yirdikiji Puurluku. Manu ngula-jangkaju, jirranganjalparla waru wapaja jinta-kariki mijiniriki yirdikiji Parnapaku. Ngaka-pardu-karilki nyampuju Yimi Ngurrju yirrarnu Maarrkurluju yungulu Juwu-wangu-patuju pinarri-jarri Jijaji-kirli.

Jaanu Papitajirli yimi-ngarrurnu-jana jaru Juwu-patuku Jijaji-kirli

Matthew 3.1-12, Luke 3.1-18, John 1.19-28

¹ Nyampuju Yimi Ngurrju-nyayirni Jijaji Kiraji-kirli Ngalapi-nyanu-kurlu Kaatu-kurlangu-kurlu. ² Kamparru-wiyi wati yirdi Yijaya, kujalparla nyurru-wiyi marlaja wangkaja jarukungarduyu Kaatuku, nyampunya jaruju yirrarnu Jijaji-kirliji:

“Purda-nyangkaju! Nyampuju yilya karna kamparru jinta-kari wati jaru-kurlu yungungku nyuntuku yirdiyi jungarni-mani.”

³ Manu ngula-jangkaju, Yijayarlu yarda yirrarnu jaru wita-karilki:

“Purda-nyangkalu! Yapa-ka waru purla manangkarrarla, ngulaju kuja-ka purlami, ‘Warlalja-Wiri kuja kangalpa nyina ngalipaku, ngulaju kapu yanirni. Ngulakuju yirdiyilirla jungarni-manta yungu yanirni rarralyparla!’ ”*

Kujanya yirrarnu Yijayarlu jaruju nyurru-wiyiji.

⁴ Junga-juku, ngula-jangkaju, Jaanu Papitajijilpa waru wapaja ngurrararla Yijiralirla manangkarrarla. Junga-juku, yapajulpa-jana julyurl-yirrarninjarla papitajimanu ngapangka, manulpa-jana wangkaja, “Pina-yaninjarlalu yalala-yirraka Kaatu nyurru-warnurla wilji panu-jangka. Kujarlanya kapu-nyarra Kaatuju kuluwangu yawuru-jarrimi nyurrurlaku wilji-warnuku. Ngula-jangkaju, kapurna-nyarra julyurl-yirrarninjarla ngapangka papitaji-mani.” Kujanya kala-jana Jaanuju wangkaja yapa-patuku. ⁵ Kujalu purda-nyangu kuja jaru Jaanu Papitaji-kirlangu Jurujulumu-wardingki-paturlu manu Jurdiya-wardingki-paturlu, ngulakujulurla yanurnu jintakumarrarni-jiki purda-nyanjakuju. Ngulalpalurla Jaanukuju wangkaja, “Kurnta-jarri karnalu-nyanu wiljingka, manu mari-jarri karnalu-nyanu yungurnalu yalala-yirrarni Kaatu.” Ngula-jangkaju, ngapangkalku-jana papitaji-manu karru wiringka yirdingkaju Jurdunurla.

⁶ Yangka Jaanurlu, kala jinajina-piya mardarnu yumurru-kurlu kawartawara-kurlangu manu ngalyipi-piya wiri wartirli-wana puluku-kurlangu pinti kuja kala-nyanu warurnu. Manu kala ngarnu ngarlu manu jintilyka. ⁷ Junga-juku,

* 1:3 Nyangka Isaiah 40.3

yimi-ngarrurnu-jana kujarlu, “Wati jinta-kari-ka yanirni nyampu-kurraju yangka Milarninja-warnu Kaatu-kurlangu. Nyanunguju wiri-nyayirni ngaju-piya-wangu. Nyiya-jangka mayiji milarnu yungurnarla nyanunguku warrki-jarrimi?”⁸ Ngaju karna-nyarra papitaji-mani ngapa-mipa-kurlurlu. Kala nyanungurluju kapu-nyarra kurru-pinyi Pirlirra Kaatu-kurlangu.”

Jijaji papitaji-jarrija

Matthew 3.13-17, Luke 3.21-22

⁹ Ngakalku kuja Jijajiji yanurnu nguru-ngurlu Kaliliyi-ngirli kirri-ngirli Najariti-ngirli, yanurnurla yalumpu-kurra-juku Jaanukuju, kujalpa karrungka nyinaja Jurdunurla. Yalumpurula-juku karrungka papitaji-manu Jijajiji Jaanurluju. ¹⁰ Papitaji-maninja-warnuju ngula-jangkaju, Jijajiji yanulku lurju pirntinyarra-kurra. Kuja yanu pirntinyarra-kurra, ngula-ngurluju pirntinyarra-ngurlu kankarlarra-kari nyangu yalkiri kuja lakarn-pardija. Yalkiri kuja lakarn-pardija, ngulangkaju nyangu Pirlirra Kaatu-kurlangu jurpu-piya kurlukuku-piya. Ngula yanurnu, pirri-manurla Jijajiki. ¹¹ Ngula-jangkaju, linpa purda-nyangu wangkanja-kurralku kankarlarra-jangka yalkiri-jangka, kujarla wangkaja nyanunguku Jijajiki, “Nyuntuju pa ngaju-nyangu Kaja-nyanu marulu. Nyuntulurlunya kanpaju miyaluju raa-pinyi.”

Jijaji puta karlirr-kangu Juju Ngawungku Kaatu-kujaku

¹² Ngula-jangkaju, Pirlirra Kaatu-kurlangurlu yilyaja Jijajiji manangkarra-kurra. ¹³ Yalirla manangkarrarla, panulpalu kuyu-kari kuyu-kari nyinaja kulu-parnta-kari kulu-parnta-kari. Ngula-purujulpa nyinaja jinta-juku parra-kari parra-kariki 40-palaku, ngulajulpa nyinaja miyi ngarninja-wangu-juku, lawa. Junga-juku, Juju Ngawu yirdi ‘Jayitana’, ngulajurla jangkardu yanurnu yungu karlirr-mardakarla Kaatu-kujaku. Kala nyanungujulpa tarnnga-juku nyinaja karlirr-yaninja-wangu-juku, lawa. Ngula-jangkaju, Kaatu-kurlangu marramarra-patulu yanurnu, ngulangkulpalu jina-mardarnu.

Jijajirli-jana milarnu wati-patu murntu-pala yungulu purami

Matthew 4.12-17, Luke 4.14-15

¹⁴ Ngula-jangkaju, kujalpa Jaanu Papitajiji nyinaja rdakungka pirijinalku, ngula-jangkaju, Jijajiji pinarni yanu manangkarra-jangkaju nguru-kurra Kaliliyi-kirra. Ngula-jangkarluju yimi-ngarrurnu-jana Kaatu-kurlangu Yimi Ngurrju. ¹⁵ Ngulaju kuja-jana wangkaja, “Jalangu kanyarra kutulku yanirni Kaatuju nyurrurlakuju yungu-nyarra Warlaja-Wirilki jirrnganja nyina. Kujarlaju, pina-yaninjarlalu yalalayirra Kaatu wilji-wangurlu, manulurla ngungkurr-nyinaya Kaatu-kurlanguku Yimiki Ngurrju.”

¹⁶ Ngaka-pardu-karilki, Jijajijilpa wapanja-yanu pirntinyarra ngapa wiri-wana yirdi-wanaju mangkuru Kaliliyi-wana. Ngula-palangu rdipija Jimaniki manu nyanungukupurdangkaku Yanturuku kuja kala-pala warrki-jarrija yawukungarduyu-jarra. Ngulalpa-palarla kujurnu yakuju-piya wiri-jarlu rdarri-mardarninjaku yawuku. ¹⁷ Jijajiji-palangu wangkaja, “Purayaju-pala! Yangka kuja kalanpala yawu manu, ngula-piya-yijala kapurnangkupala pinarri-mani yungunpala-jana yapa yajarninjarla turnu-mani Kaatukulku.” ¹⁸ Junga-juku, yampinja-yanu-pala yakujuju ngulangka-juku. Jijajilki-pala puraja.

¹⁹ Ngula-jangkaju, yaninja-yanulpalu pirntinyarra mangkuru-wana, ngulajulu-palangu rdipija wurnturu-wangu-juku Jamajiki manu kukurnu-nyanuku yirdiki Jaanuku. Ngulajulpa-pala-jana jirrnganja warrki-jarrija nyanungukupalanguku kirda-nyanuku yirdiki Jipitiki manu warrkini-patuku, ngulaju pawurturlalpalu yakuju-piya larra pina panturnu. ²⁰ Kuja-palangu parlu-pungu Jamaji manu Jaanu,

* 1:7 Acts 13.25

ngulakuju-palangu waa-manu, “Ngajuju-pala puraya!” Junga-juku, yampijalu-jana kirda-nyanu warrkini-patu yalumpurla-juku pawurturla-juku. Yampinjarla Jijajilki-pala puraja.

Jijajirliji jurntarla yilyaja juju watiki

Luke 4.31-37

²¹ Ngula-jangka, ngaka-pardu-karilki yukajarralu kirri-kirra yirdi-kirraju Kapurniya-kurra Jijaji manu yapa nyanungu-nyangu. Jarrirti-yi-karirlalku-jana jirranganja yukaja jaaji-kirra Juwu-kurlangu-kurra, ngulaju Parra-nyayirni-wangurla Juwu-kurlangurla. Ngulangakaju, Jijajirliji rdirri-yungulku jaruku pinarri-maninjaku Kaatu-kurlanguku. ²² Yangka kuja kala-jana Jijajirli pinarri-manu, ngulaju kala-jana pinarri-manu yimi Kaatu-kurlangu-kurlurlu kujarla yungu nyanungukuju. Yapangku kujalu jaru purda-nyangu ngurrju Jijaji-kirlangu, ngulakujulurla marlaja paa-karrija-nyayirni. Kula-jana pinarri-manu panu-kari-piyarlu kuruwarrikingarduyu-patu-piyarlu yangka kuja kalalu-jana pinarri-manu nyanungu-nyangu-mipa-kurlurlu yimi-kirlirli.

²³ Kujalpa-jana Jijajirli pinarri-manu-juku yangkangka jaajirla, ngulangakajulpa nyinaja wati jinta-kariji juju-kurlu palkangka-kurlu. Ngularla Jijajikiji waa-manu kilji-nyayirni, manurla wangkaja. ²⁴ “Nyuntu Jijaji Najariti-wardingki, nyarrpa-maninpa-nganpa nganimpaju? Juju panu karnalu kaninjarni yapangkaju nyina. Yaninjarla mayinpa-nganpa riwarri-mani? Nyuntuju karnangku milya-pinyi. Tarruku-nyayirni kanpa nyinami Kaatu-kurlangu.”

²⁵ Jijajirli rdamu-pakarnu jujuju. “Wurdungu-jarriya! Nyampuku watiki jurntarla wilypi-pardiya!”

²⁶ Ngula-jangkaju, jujungkuju mirrmirrmardu-yungu, manulparla waa-karra-parnkaja marlaja. Ngula-jangkaju, jujujurla jurntalku wilypi-pardiya. ²⁷ Kujalu yapa-karirli nyangu, ngulakujulurla marlaja paa-karrija-nyayirni, manulpalu-nyanu jarnkujarnku payurnu, “Nyarrpa-yijala kujaju? Nyiya-piya yimi kangalpa pinarri-mani? Jinta-karilki kangalpa pinarri-mani panu-kari-piya-wangurlu. Nyampuju wati Jijaji pirrjirdi-jiki karla marlaja nyina Kaatukuju. Kuja kajana wangkami juju-kari juju-kariki, ngulangkuju kalu purda-nyanyi wilji-wangurlu.”

²⁸ Ngula-jangkaju, yimijilirla kapanku marlaja kangu Jijajikiji nguru-kari nguru-kari-kirra warrukirdikirdi Kaliliyirlaju.

Jijajirli panu-jarlu-jana yapa nyurnu parlpuru-manu

Matthew 8.14-17, Luke 4.38-41

²⁹ Ngula-jangka, yangka-ngurlu jaaji-ngirli jirranganja-jana yarnka-jarralku Jijajiji Jimaniki, Yanturuku, Jamajiki manu Jaanuku. Ngulajulu jingijingi yanu yuwarli-pardu-kari-kirraluku Jimani-kirlangu-kurra manu Yanturu-kurlangu-kurra, yukajarralkulu kaninjarni yuwarli-kirraju. ³⁰ Ngulangakaju nyurnulpa ngunaja Jimaniki kurriji-nyanu. Nyurnulpa ngunaja jurrukupurda ngawurrngawurra-nyayirni. Ngulajulurla Jijajikiji yimi-ngarrurnu nyurnuju. ³¹ Ngula-jangka, Jijajiji yanurnu, yaninjarla yarnkajarla nyurnukuju rdakaku, manu yarnkanjarla karrinja-yirrarnulku. Nyanunguju kapanku ngurrju-jarrija. Ngula-jangkaju, mangarrilki-jana ngayi-purraja, purranjarla yungu-jana Jijaji-pinkiki.

³² Parrangka jintangka-juku wanta yukanja-warnurla wuulywuulypalku, yapa yalumpu-wardingki kirri-wardingki-paturlu, kangurnulpalu-jana murrumurru manu ngalya-kari juju-kurlu palkangka-kurlu. ³³ Jintakumarrarni-jiki yapalurla turnu-jarrija Jijajiki. Ngulalpalu yurlapardi lirri-karrinja-yanu tuwangka. ³⁴ Jijajirliji nyangulpa-jana. Ngalya-karilpa-jana parlpuru-manu. Ngalya-karikilpa-jana wangkanjarlu jurnta yilyaja juju panu-jarlu palka-ngurlu. Kujalu juju-paturlu nyangu

Jijaji, kapulu-jana milya-pinjarla wangkayarla marda yapa-karikilki. Lawa, yirdi-maninja-kujakuju Jijajirliji-jana jarraly-pinja-wangurlu rdamu-pakarnu tarnnga-kirli.

Jijajirli-jana Yimi Ngurrju yimi-ngarrurnu ngurungka Kaliliyirla

³⁵ Parra-pardu-karirlalku rangkarr-kanja-wangurla-juku, Jijajiji yakarra-pardija. Ngula-jangka, karrinja-pardinjarla jinta warru pardijarra. Yanu kirri-ngirlji warlangarrangarra-kurra yapa-wangu-kurra yangarlu-kurra. Ngulangkarla wangkaja Kaatukuju. ³⁶ Kujalu Jimani manu nyanungu-nyangu wungu-warnu yakarra-pardija, ngulangkulurla lawa-nyangu Jijajikiji. Lawa-nyanjarlalu puraja wirliya. ³⁷ Puranjarla rdipijalurla, manulurla wangkaja, “Yapangu panungku kangkulu warrirni.”

³⁸ Ngula-jangkaju, nyanungulku-jana wangkaja, “Yankurlipa yinya-kurra kirri-kari kirri-kari-kirra, ngularlangurla yungurna-jana yimi-ngarrirni Yimi Ngurrju yapa-karirlanguku. Ngulakunyarna yanurnu nyampu-kurraju walya-kurra.” ³⁹ Junga-juku, warru-jana yimi-ngarrirninja-yanu jirranganja Yimi Ngurrju jaaji-kari jaaji-karirla warrukirdikirdi Kaliliyirla-juku. Manulpa-jana ngalya-karikiji yapaku jurnta yilyaja jujuju.

Wati-kirli pinti wijini-kirli kuja Jijajirli parlpuru-manu

Matthew 8.1-4, Luke 5.12-16

⁴⁰ Ngula-jangkaju, watijirla yanurnu Jijajiki pinti wijini-kirli panu-kurlu. Junga-juku, kamparru-jukurla mirdijirrpjirrpjirrpj parntarrinjunu. Jijajikijirla warlkinrinjarla wangkaja, “Warlalja-Wiri, nyuntulurlu kanpa mardarni yartarnarri Kaatu-kurlangu yapaku parlpuru-maninjaku. Kajilpanpaju mari-jarriyarla ngajukuju, ngulaju kajikanpaju wijini parlpuru-manu manu karaly-manu!”

⁴¹ Junga-juku, Jijajirla mari-jarrija, ngula waku wipinjarla marnpurnu. Ngularla wangkaja Jijajiji, “Kari-nganta karnangu mari-jarri yungurnangu parlpuru-manu wijini-jangkaju! Parlpuru-jarriya wijini-jangkaju manu karalya-jarriya pintiji!”

⁴² Junga-juku, pintiji kapanku karalya-jarrija wijini-jangkaju kirlkalku.

⁴³⁻⁴⁴ Ngula-jangkaju, Jijajilkirla wangkaja watiki, “Ngajukuju yimi-ngarrirninja-wangu nyinaya! Juwu-kurlangu-kurra Yuwarli Maralypi-kirra-wiyi yanta! Milki-yirrarinjintangku pinti yangka wijini-jangka wati jinta-kurra maralypikingarduyukurra yungungku pintiji miimii-nyanyi ngurrjuklu. Kajingki miimii-nyanjarla kirlkapajirni pintiji, ngulakujurla maninjarla yungka jurlpu-jarra wita-jarra ngulaju kuruarri-ka ngunami Mujuju-kurlangu kujaju. Ngula-kurra kajinggili nyanyi ngalya-karirli yapangu, kapungkulu milya-pinyi kirlkalku wijini-wangulku.”

⁴⁵ Junga-juku, yangka wati, ngulangkuju-jana yimiji kutu yimi-ngarrirninja-yanu. Yali yimi, kujalpa-jana warru yimi-ngarrurnu Jijaji-kirli, ngulaju kapanku pirri-yanu nguru-kari nguru-kari-kirra. Kujalu ngalya-karirli yapangu purda-nyangu Jijaji-kirlangu yimi, ngulaju kalalurla purda-nyanjarla turnu-jarrija, manu kalalu wipinja-wangu-manu warrarda. Kujarlaju, kula Jijajiji yukayarla panu-puruju kirri-kari kirri-kari-kirraju. Kulalpa nyinaja turnu-warnurla, lawa. Nyinajalpa yangarlu warlangarrangarrarla jinta. Ngulakujulpalurla yapaju warrarda yanurnu-juku.

2

Jijajirli parlpuru-manu tarlu wapanja-wangu

Matthew 9.1-8, Luke 5.17-26

¹ Jijaji-jana jirranganja yanurnu pina kurdungurlu-patuku kirri-kirra Kapurniya-kurra. Yapangujulu panungku pina parlu-pungu nyanunguju, palka ngantalpa nyinaja nyanungu-nyangurla. ² Jijajikilirla yanurnu nyanjaku yapa panu-jarlul, yanurnulu nyanungu-nyangu-kurra. Turnu-jarrijalurla, panu-jarlulkulpalu jilyirr-nyinaja

kaninjarni, manulpalu karrija yurlapardirlangu. Kulalu nyarrpara-wanalku yukayalarni panu-kariji. Jijajirlilpa-jana yimi-ngarrurnu jaru Kaatu-kurlangu. ³ Kujalpa-jana wangkaja, ngula-puruju wati-patu-karirlijilpalurla kangurnu tarlu wapanjawanu pangkarrarla murntu-palarlu. ⁴ Ngulangkujujulu-jana puta raa-pinja-yanu kulkurru-wanaju. Ngulalurla jirranganja warru yanu purdangirli yuwarli-wanaju. Manu jirranganjalurla warrkarnu kankarlarra yuwarlirla, manulurla rdurjurnu yuwarliki lakarn-maninjaku kankarlarnikiji. Ngulalu lakarn-maninjarla rdilypirryungu kankarlarniji kulkurru-jarra. Ngulangkanyalu tarluju kaninjarra juturu-yirrarnu rdilypirrparlalku, ngalyipi-piya-kurlurlulu juturu-yirrarnu kaninjarra Jijajipirdi-kirra ngulalpa nyinaja. ⁵ Kuja-jana Jijajirli nyangu, wangkaja-nyanu kanunju-kariji, “Nyampu-patuju tarlu manu nyanungu-nyangu puntu, ngulaju kajulu ngajuku wala nyinami yungurna parlpuru-mani.” Jijaji wangkajarla nyampuku tarluku, “Wiyarrpaku, kujanparla karlirr-yanu jurnta Kaatuku wilji-wiyi, ngulaju ngula-juku. Ngajulurlu karnangku majumajuju jurnta maninjarla kijirni.”

⁶ Ngulangka ngalya-karilpalu nyinaja kuruwarrikingarduyu-patu. Purda-nyangulu Jijaji wangkanja-kurra, manulu-nyanu wangkaja kanunju-kariji. ⁷ “Nyampuju wati kulalparla kuja wangkayarla, lawa! Kaatulku kuja kanyanu ngarrirni nganta. Kaatuniparlu kajana majumajuju jurnta maninjarla kijirni yapakuju.”

⁸ Jijajirlilpa-jana miyalurlu manu, manu nyangulpa-jana miyalurlu kujalpalurla miyalu kanunju-kari nginji-wangkaja. Ngula-jangka-jana wangkajalku, “Nyarrpayijala kankulu kujaju nginji-wangka? ⁹ Nyarrpa kankulu nyurrurlarlu mangunyanyi? Nyarrpa-manirna nyampu tarluju? Kajikarnarla mayi wangka yangka kujarnarla majumajuju jurnta maninjarla kujurnu? Kajikarna mayi karrinja-yirrarninjarla wapanjaku ngurrju-mani yungu pangkarra maninjarla karrinjarpardija? ¹⁰ Ngajujurna Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu. Kaaturluju ngajuju yilyajarni yartarnarri-kirli yungurna-jana ngajurlangurlu majumajuju jurnta kijirni yapakuju. Jalangu yungurna tarlu nyampuju parlpuru-mani yungunkujulu ngaju milya-pinyilki.”

¹¹ Junga-juku, Jijaji wangkajarla tarluku, “Ngaju karnangku wangka, karrinjarpardija, manu pangkarrangku manta nyuntu-nyangu, ngula-kurluju ngurra-kurralku pina-yanta!”

¹² Junga-juku, tarlu-jangkaju karrinja-pardija, manu-nyanu pangkarra. Ngula-jangkaju, karrinja-pardinjarla wilypirra-pardija jingijingi yapa-wanaju. Yanu pinalku. Kuja Jijajirli tarlu karrinja-yirrarnu, ngulakujulurla marlaja paa-karrija-nyayirni. Ngula-jangkaju, rdirri-yungulu pulka-pinjakulku Kaatuku. Wangkajalunyanu yapa panuju, “Kularlipa nyampu-piya nyangu nyurru-wiyi!”

Jijajirli yajarnu wati yirdiji Liipi

Matthew 9.9-13, Luke 5.27-32

¹³ Ngula-jangka, Jijaji yalumpu-ngurlu kulpari yanu mangkuru Kaliliyi-kirra. Pirntinyarrarlalpa yaninja-yanu. Ngula-jangkaju, yapa panu-jarlulkulurla turnujarrija. Ngulajulpa-jana pinarri-manu. ¹⁴ Yali-jangkaju yampija nguru yaliji, manu wapanja-yaninjarni yanulpa yirdiyi-wanaju. Kamparrurla yirdiyirla, yuwarlipardulpa tala-kurlangu karrija wupuju-pardu, ngulangkujulpa wati warrki-jarrija kaninjarni yirdiji Liipi. Kala-jana warrki-jarrija Ruumu-wardingkiki, ngulaju talakungarduyu. Nyanungukupalangu kirda-nyanu yirdiji Yalpiya. Kuja Jijaji yaninjarni yanurnu, parlu-pungu Liipi warrki-jarrinja-kurra, ngularla wangkaja Jijaji, “Liipi, ngajuju puraya, manu kurdungurlu-jarriya ngaju-nyangu!” Junga-juku, Liipiji karrinja-pardija, Jijajilki puraja.

¹⁵ Ngula-jangkaju, Jijajiji yanu Liipi-kirlangu-kurra ngurra-kurra miyiki ngarnin-jaku. Ngulangkaju-jana jirrnganja ngarnu miyi kurdungurlu-patuku nyanungu-nyanguku manu ngalya-kariki yapaku tala puntarninjakungarduyu-patuku Liipi-piya-patuku manu ngalya-kariki yapaku majuku kuja kalalu-jana punku-pajurnu. Nyampurra-piyarlu yapangku kalalu warrarda puraja Jijajiji. ¹⁶ Ngalya-kari yapa pinarri-patu yangka Paraji-patu, ngulangka-yijalpalu nyinaja yuwarlirla. Ngulangkujulpalu-jana lirlki-nyangu Jijaji jirrnganja ngarninja-kurra. Nyampupaturlu Paraji-paturlulu-jana payurnu Jijaji-kirlangu kurdungurlu-patuju, “Niyiyaku kajana jirrnganja ngarni nyampurrakuju maju-patuku?”

¹⁷ Jijajirli purda-nyangu-jana wangkanja-kurra Paraji-patuju, ngulakuju-jana wangkajalku nyanunguju, “Ngurrju yapa kulalpalu yantarla ngangkayi-kirli-kirra, kula nyiyaku? Kala nyurnu-nyayirni kajilpalu ngangkayi-kirli-kirra, ngulaju ngula-juku. Ngajurna ngangayi-kirli-piya Kaatu-kurlangu. Yanurnu kujarna ngaju nyampukurra walya-kurra, ngulaju kula yapaku ngurrju-mipaku yajarninjakuju. Kala ngarirna yanurnu yapaku wilji-panuku yajarninjakuju.”

Yapangkulu japurnu Jijaji, ‘Mangarrirlipa yampimi ngarninja-wangurlu, ngula-jangkarlu yungurlipa jungarnirli Kaatu purami?’

Matthew 9.14-17, Luke 5.33-39

¹⁸ Jaanu Papitaji-kirlangu-patu kurdungurlu-patu manu Paraji-kirlangu kurdungurlu-patu, ngulaju kalalu nyinaja mangarri ngarninja-wangu parra wiri munga wiri ngulaju yungulurla nganta yati-wangkami Kaatuku. Kala Jijaji-kirlangu kurdungurlu-patu, ngulangkaju kalalu mangarri ngarnu kutu yampinja-wangurlu. Ngula-jangkaju, nyangulu-jana ngarninja-kurra yapa-patu-karirliji, ngulajulurla yanurnu Jijajiki, payurnulu, “Nyiya-jangkarlulku-yijala kalu nyuntu-nyangurluju kurdungurlu-paturlu mangarriji kutu ngarni? Kala nyampu-kari kuja kalu nyinami mangarri ngarninja-wangu?”

¹⁹ Jijajirli-jana jangku-manu, “Jaanu-kurlangu-paturlu manu yangka Paraji-kirlangu-paturlu kalu purami-jiki kuruwarri Mujuju-kurlangu. Kala kurdungurlu-paturlu ngaju-nyangurlu kalu purami kuruwarri ngaju-nyangu jalangu-warnuju. Nyampuju yimi-nyayirni-wangu yungurna-nyarra yirri-pura yupukarra-kurlu yungunkulu pinalku nyina kuruwarri ngaju-nyangukuju. Watingki nganangku-puka kaji mani karnta nyanungu-parnta, ngulakungarntirliji kajana yirrarni kurapakawiyi nyanungu-nyanguku puntu-watiki yungulu ngarni. Ngula kaji palka-juku nyina yangkaju wati, ngarni-jiki kalu ngampurrparlu puntu-watirli nyanungu-nyangurlu. Kulalpalu-nyanu ngarninja-wangu-mantarla. Ngarni-jiki kalu ngampurrparlu. ²⁰ Ngakarrangakarra marda yangkaju wati kapulu-jana yapangku puntu-patukuju jurnta kanyilki. Ngula-jangkaju, kapulu-nyanu mangarri-wangu-manilki maringkiji.”

²¹ Jijaji-jana yarda wangkaja, “Nyampuju yimi-nyayirni-wangu yungurna-nyarra yirri-pura jinajina-kurlu nyurru-warnu-kurlu yungunkulu pinalku nyina kuruwarri ngaju-nyangukuju. Nyurru-warnukuju rdilypirrpakuju jinajinakuju, kulalparla nganangku jalangu-warnu jinta-maninjarla parnta-yirrakarla wita-kariri pijijiji. Kajilpa yapangku parnta-yirrakarla jalangu-warnu pijiji nyurru-warnurla jinajinarla, ngula-jangka kajika wita-jarrimi pijijiji paljirninja-warnu, ngulangkaju kajika yangka parnta-yirrarninja-warnurlu yarda wantiki-mani rdilypirrpaju, kajika larra-pajirninja-yanilki jinajinaju.”

²² Jijaji-jana yarda wangkaja, “Nyampuju yimi-nyayirni-wangu yungurna-nyarra yirri-pura pama-kurlu jalangu-warnu-kurlu yungunkulu pinalku nyina kuruwarri

ngaju-nyangukuju. Kula nganangku-puka winjickarla jalangu-warnu pama yakuju-piya-kurra nyurru-warnu-kurra pilikutu-kurlangu-kurra pinti-kirra pama-kurlangu-kurraju. Kajilpa pama winjickarla nyurru-warnu-kurra yakuju-piya-kurra, ngulaju kajika lirinjarla rdurl-pardi yakuju-piyaju. Ngula-jangkaju, pama kajika karli walya-kurralku. Kala jalangu-warnu pama, yapangkujulpa winjickarla jalangu-warnu-kurra yakuju-piya-kurraju.” Kujanya-jana Jijajiji wangkaja yungulu purami kuruarri nyanungu-nyangu-mipa.

Jijajirli-jana pinarri-manu Kaatu-kurlangu Parra-nyayirni-wangu
Matthew 12.1-8, Luke 6.1-5

²³ Ngaka-pardu-kari, Jijajijilpa-jana jirrnganja yaninja-yanu nyanungu-nyangu-purnuku kurdungurlu-patuku. Jirrnganja-jana yaninja-yanu kulkurru-jarra kujalpa miyi pardija lukarrara-piya. Ngula-piyalpalu wapanja-karrarlu-juku pajirninjanu rdakangkuju kurdungurlu-paturluju ngarninjakungarntirli. ²⁴ Paraji-paturlu kujalpalu-jana nyangu miyi pajirninja-kurra, ngula-jangka yanurnulurla Jijajiki, ngulajulurla wangkaja, “Jalangu Jarrirtiyyi ngulaju Kaatu-kurlangu Parra-nyayirni-wangu. Warrki-wangulparlipa nyinakarla jalanguju! Nyuntu-nyangu-paturlu kurdungurlu-paturlu kalu kuruarri juwa-kijirni ngalipa-nyangu kuja kalu miyiji pajirninja-yanu Parra-nyayirni-wangurla!”

²⁵⁻²⁶ Jijaji-jana wangkaja Paraji-patuku, “Milya-pinyi kankulu yimi Tapiti-kirli kujalpa-jana warrmarla nyanungu-nyangu mardarnu nyurru-wiyi. Mangarri-wangulpalu nyinaja yarnunjuku-nyayirni. Ngula-jangka, jirrnganja-jana yanu Tapitiji Kaatu-kurlangu-kurra Kaluku Tarruku-kurra. Ngulanganya kala warrki-jarrija wati jinta maralypikingarduyu Ngardarri-kirlangu Wiri yirdi Piyata. Kaninjarni kaluku-nyayirni-wangurla kalalurla mardarnu mangarri-nyayirni-wangu tarruku-nyayirni Kaatuku. Nyampuju mangarri-nyayirni-wangu, ngulajulparla kurapaka ngunaja Kaatu-kurlangu. Ngulaju kalalu ngarnu maralypikingarduyu-miparlu Piyata-piyamiparlu. Kala yapa-karirliji kulalu nganjarla, lawa. Junga-juku, yukajarni Tapiti kaluku-kurra, mangarri-nyayirni-wangu manu kutu, manu-jana maninjarla yungu warrmarlaku nyanungu-nyanguku. Kujakuju Kaaturlu kula warntarla-pajurnu, lawa.”

²⁷ Jijaji-jana yarda wangkaja Paraji-patuku, “Kaaturlu-jana ngurrju-manu yapaju ngulaju kula nyampuku Parra-nyayirni-wanguku. Kaaturlu-jana kaji-yirrarnu Parra-nyayirni-wangu nyanungu-nyangu yapaku yungulu ngurrju rarralya nyinami. ²⁸ Ngula-juku, ngajujurna Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu. Warlalja-Wiri karna nyina nyampukuju Parra-nyayirni-wangukuju Kaatu-kurlanguku.”

3

Jijajirli parlpuru-manu wati rdaka manjanja-kurlu
Matthew 12.9-14, Luke 6.6-11

¹ Ngaka-kari Kaatu-kurlangurla Parra-nyayirni-wangurla, Jijaji yanurnu pina jaajikirra Juwu-kurlangu-kurra, ngulangaju parlu-pungu wati rdaka manjanja-kurlu. ² Ngulangka-yijalalpalu Paraji-patuju karrija, Jijajilpalu karrinjarla warrawarrakangu kaji marda parlpuru-mani wati rdaka manjanja-kurlu Parra-nyayirni-wangurla Kaatu-kurlangurla. Kajilpa Jijajirli wati rdaka manjanja-kurlu parlpurumantarla Parra-nyayirni-wangurlaju, kajikalurla jangkardu wangkami kujaju, “Nyuntulurlu kanpa rdilyki-pinyi Mujuju-kurlangu kuruarriji.” ³ Junga-juku, Jijajirli wangkaja watiki rdaka manjanja-kurluku, “Karrinja-pardiya, manu yantarni nyampu-kurra!” ⁴ Ngula-jangka, Jijajirli-jana japurnu yapa panu-juku kujalpalu karrija warru, “Nyarrpa kangalpa Kaatu wangka kuruarriarla nyanungu-nyangurla?”

Nyarrpa-manirlipa nyurnu kajilparlipa nyangkarla Parra-nyayirni-wangurla? Jina-mardarni mayirlipa, kapi mayirlipa yampimi? Pinyi mayirlipa tarnnga-kurra, kapi mayirlipa wankaru-mani? Nyarrpa kankulu purda-nyanyi nyurrurlarlujū?”

Wurdungulkulpalu paa-karrija. Kulalu nyarrpalku wangkayarla. ⁵ Jijaji-jana kulu-jarrija Paraji-patuku. Mari-jarrija-jana wiljiki warntarlaku. Junga-juku, wangkajarla watiki rdaka manjanja-kurluku, “Waku wipiya!” Junga-juku, rdakaju wurr-kijirninjarla wipija, ngula rdakaju ngurrju-jarrija pina. ⁶ Paraji-paturlu nyangulu Jijaji wati-kirra parlpuru-maninja-kurra, ngula-jangkarluju, yampinja-yanulkulu jaajiji. Ngula-jangka, turnu-jarrijalu Paraji-patu manu Yarurdu-kurlangu-patu kurdungurlu-patu. Turnu-jarrinjarla jaaly-manulpalurla jangkarlu Jijajiki nyarrparlu yungulu pinyi.

Jijajirli-jana parlpuru-manu yapa nyurnunyurnu mangkururla pirntinyarra yirdingka Kaliliyirla

⁷⁻⁸ Ngula-jangka, Jijaji manu nyanungu-nyangu kurdungurlu-patu yanulkulu pina mangkuru-kurra ngapa wiri-kirra Kaliliyi-kirra. Yapa panungku yalumpu-wardingkirli Kaliliyi-wardingkirli, purajalu Jijaji yali-kirraju. Manu yapa-karirilpalu purda-nyangu nguru-kari nguru-karirla yimi nyanungu-kurlu. Ngula-jangkaju, purda-nyanjarla yanurnulpalu Jijajiki nyanjaku. Panu-karijilirla yanurnu Jurdiya-jangka, Jurujulumu-jangka, Yitumiya-jangka, manu nguru kakarrara-jangka kuja-ka ngunami karru yirdi Jurdunu ngulangka payangkarra, kujalpa karrija ngurrara-kari. Panu-karijilpalurla yanurnu kirri-jarra-jangka Taya-jangka manu Jirdana-jangka. ⁹⁻¹⁰ Kamparru-wiyilpa-jana Jijajirli parlpuru-manu panu-kari yapa, yangka kujalpalurla wapirdi parnkaja nyurnunyurnu. Junga-juku, kujalu yapa-karirli purda-nyangu yimi Jijaji-kirli, kuja-jana parlpuru-manu nyurnunyurnu, ngulakulurla turnu-jarrija yali-kirra-juku yungulu marnpirni nyanungu palka parlpuru-jarrinjakungarntirli. Ngulangka, wangkaja-jana Jijaji kurdungurlu-patuku, “Kangkarnijili pawurtu nyampu-kurra, yungurna warrkarni pawurturla yapa panu-kujaku. Kajikajulu marda ngurl-kanjarla katirni yapa panungkuju.” ¹¹ Ngalya-kari yapangku kujalpalu nyangu Jijaji juju-kurlurlu maju-kurlurlu, kalalurla yaninjarla yaruju-juku parntarrinjunurnu Jijajikiji, manu kalalurla waakarra-parnkanjarla wangkaja, “Nyuntujunpa Ngalapi-nyanu Kaatu-kurlangu!” ¹² Jijajirli kala-jana rdamupakarnu jujuju, manu kurnta-ngarrurnu kujarlu, “Nyampu-warnuju wurdungulu nyinaya! Kalakankulu-jana ngaju milki yirdi-mani! Kujarlajulu ngajuku yimi-ngarrirninja-wangu nyinaya wurulypa!”

*Jijajirli-jana milarnu nyanungu-nyangu kurdungurlu 12-pala
Matthew 10.1-4, Luke 6.12-16*

¹³ Ngula-jangkaju, Jijajiji yanu pamarrpa-kurra, ngulangka yaninjarla warrkarnu. Yilyaja-jana jaru wati-patuku kujalpa-jana nyanungurlu wardu-pungu. Ngula-jangkajulurla yanurnu. ¹⁴ Ngula-jangkaju, wati-patu-jana milarnu, ngulaju 12-pala, manu-jana yirdi yirrarnu ‘Kurdungurlu Wiriwiri’. Wangkaja-jana, “Nyurrurla karnanyarra ngungu-mani manu milarni yungunkulu-jana ngaju-wana nyina. Manu ngaka yungurna-nyarra yilyami yungunkulu-jana yimi-ngarrirni ngaju-nyangu jaru yapa-kariki. ¹⁵ Ngakarna-nyarra yilyami yartarnarri-kirli, yungunkulu-jana jurnta yilyami juju ngawungawu yapaku.”

¹⁶⁻¹⁹ Nyampu-patunya yirdiji wati-jana milarnu: Jimani (ngulakujurla Jijajirliji yirdi-karilki yirrarnu Piita); Jamaji manu nyanungukupurdangka kukurnu-nyanu Jaanu, nyampu-jarraju-pala ngalapi-nyanu-jarra Jipiti-kirlangu. (Jijajirli yirdipalangu yirrarnu ‘Kulinypa-jarra Wirnpa-piya-jarra’); Yanturu, Pilipi, Parrjulumu,

Matiyu, Tamiji, Jamaji ngulaju ngalapi-nyanu Yalpiya-kurlangu, Tardiyu, Jimani ngulaju 'Kulu-parnta Wita-wangu', manu Jutuju Yikariya. Nyampurlu Jutujurlu yangka kuja-jana ngaka yimi kangu Juwu-patuku wiriwiriki yungulu puuly-mardarninjarla pinyi Jijaji.

*Juwu-paturlu wiriwirirli, Juju Ngawu pajurnulu Jijajiji yirdiji Pirljipu nganta
Matthew 12.22-32, Luke 11.14-23, 12.10*

²⁰ Ngula-jangkaju, Jijaji manu nyanungu-nyangu kurdungurlu-patu yanulkulu pina kirri-kirra Kapurniya-kurra yuwarli nyanungu-nyangu-kurra, kujalpalu nyinaja kamparru-wiyi. Ngula-kurrajulpalu yali-kirraju yapa panu-karilki yarda turnu-jarrija. Ngulangkulpalu-jana warrarda kapakapa-manu Jijaji manu nyanungu-nyangu kurdungurlu-patu miyi-kirra ngarninja-kurra. ²¹ Ngula-puruju nyanungukupalangurlu ngati-nyanurlu manu nyanungukupurdangka-paturlu kukurnu-nyanupaturlu purda-nyangulu kirri-kari-ngirli kujalpalu kapakapa-manu nganta warrarda Jijajiji. Ngulalu-nyanu wangkaja, "Yali Jijaji, rama-jarrija nganta! Yankurliparla yungurlipa jina-mardarni." Junga-juku, yanulkulurla Jijajikiji jina-mardarninjaku.

²² Kujalpa-jana Jijaji jirranganja nyinaja kurdungurlu-patuku, yalumpurla-yijalalpalu nyinaja yangkaju kuruwarrikingarduyu-patu Jurujulumu-wardingki-patu. Warlkalpalu-jana wangkaja yapa-patu-kariki jaruju kujanya, "Jijajiji-ka nyinami Juju Ngawu-kurlu yirdi-kirli Pirljipu-kurlu palkangka-kurluju. Pirljipu yangka Juju Ngawu ngulaju kajana juju-kari juju-kariki nyinami wiri-jarlu. Ngula-kurlurlunya Pirljipu-kurlurlu Jijajirli kajana jurnta yilyami juju-patu-karilki yapakuju."

²³ Kuja-jana Jijajirli purda-nyangu wangkanja-kurra, ngulakuju-jana wangkaja, "Yantarnili nyampu-kurra!" Junga-juku, Jijaji-pirdi-kirralu yanurnu, kujalpa nyinaja. Yirri-puraja-jana yimi-nyayirni-wangu jukurrpa kujarlu, "Juju Ngawungku, kajilpa nyinakarla kaninjarni yapangka, nyarrparlu kajika-nyanu wilypi-maninjarla yilyami yapa-ngurlu? Lawa! Kulalpa-nyanu wilypi-maninjarla yilyayarla! ²⁴ Manu yimi-kari yungurna-nyarra yirri-pura. Ngurrara-jintarlu kajilpalu-nyanu yapangu warrarda pakakarla, kulalpalu ngulaju turnulku jintangkalku warrarda nyinakarla, ngulaju kajikaluku muku lawa-jarrimilki. ²⁵ Manu kajilpalu-nyanu kirda-nyanurlu, ngati-nyanurlu, papardi-nyanurlu, manu ngawurru-nyanurlu warrarda pakakarla nyanungu-paturlu warlaljarlu, yalumpu-paturlungu kulalpalu nyinakarla turnu-juku jintangka-juku, ngulaju kajikaluku muku lawa-jarrimi-yijala. ²⁶ Manu kulalpa-jana Juju Ngawungku Pirljipurluju juju-kari juju-kari jurnta yilyayarla yapakuju, lawa. Kajilpa-jana jurnta yilyayarla, ngulaju kajika rampaku-jarrinjarla lawa-jarrimilki."

²⁷ Ngula-jangkaju, Jijaji-jana yarda wangkaja yimi-nyayirni-wangu-kari Juju Ngawu-kurlu-yijala. "Juju Ngawu ngulaju wati-piya kulu-parnta-piya. Milya-pinyi-yijala kankulu kajilpa purunjunju yukayarla wati-kirlangu-kurra kulu-parnta-kurlangu-kurra yuwarli-kirra wijikingarnti. Ngulakungarntiji kamparru-wiyi yarnkami karla kulu-parntakuju, manu wayirni-ka rdaka-jarra wirliya-jarra. Ngula-jangkarlungunya-ka manilki wijingkiji jurnarrpaju. Ngula-piya-yijala ngaju karna pirrjirdi-nyayirnilki nyina Juju Ngawu-piya-wangu!"

²⁸ Ngula-jangkaju, yarda-jana wangkaja Jijajiji, ngulaju kuja, "Langa-kurra-mantalu! Nganangu-puka kajilpa punku-pajikarla Kaatu marda manu marda yapa jinta-kari, ngula-jangkaju Kaatu kajikarla yawuru-jarrimi-juku yalala-yirrarninja-warnukuju. ²⁹ Kala nganangu-puka kajilpa punku-pajikarla Pirlirra Kaatu-kurlanguju, ngulakuju Kaaturluju kajika-nyanurla kunka-mani. Tarnnga-juku kapu nyinami wilji panu-juku Kaatu-wangu." ³⁰ Nyampunya jaru Jijaji wangkaja kujalu kamparrurlu-wiyi yangka kuruwarrikingarduyu-paturlu warlkangka juju-pajurnu Jijajiji.

Yimi nyampu ngulaju Jijajikipalangu ngati-nyanu-kurlu manu nyanungukupurdangka-patu-kurlu kukurnu-nyanu-patu-kurlu

Matthew 12.46-50, Luke 8.19-21

³¹ Ngula-jangkaju, yanurnulurla ngati-nyanu manu kukurnu-nyanu Jijajiki nyanjaku. Ngulaju karrijalpalu yitirli-jiki yarlungka. Yali-ngirlijikili yilyajarni yapa jinta kaninjarni-kirraju yajarninjaku Jijajiki. ³² Ngula-jangkaju, panu-jarlu-nyayirnilpalurla warrukirdikirdi nyinaja Jijajikiji, manu wangkajalurla, “Jijaji, ngati-puraji manu kukurnu-puraji-purnu kalu karrimi yitirlirla yarlungka. Wangkami yungungkulu.”

³³ Jijajirli-jana payurnu, “Ngana ngajukupalangu ngatiji warlalajaju? Manu ngana-kari ngajukupurdangkaju warlalajaju?” ³⁴ Manu-jana nyangu Jijajirliji yapa, kujalpalu warrukirdikirdi nyinaja nyanungu-wana. Ngula-jangka wangkaja-jana, “Nyampurra-jala-ngarra ngajuku ngatiji manu ngajukupurdangkajulu warlalajaju. ³⁵ Nganangku-puka kaji purda-nyanyi Kaatu wilji-wangurlu manu purami, ngulanyalu ngajukupurdangka kukurnu, ngawurru, manu ngajuku ngati warlalajaju.”

4

Jijaji-kirlangu yimi-nyayirni-wangu jukurra wati-kirli ngurlu kuja warru kujurnu miyikingarnti

Matthew 13.1-9, Luke 8.4-8

¹ Ngaka-pardu-karilki, Jijajilpa nyinaja pirntinyarra mangkuru Kaliliyirla. Ngula-kurrajukulurla yapa panu yanurnu, manu turnu-jarrijalkulpalurla yungulu purda-nyanyi jaru pinarri-maninja-kurra. Kujakungarntiji Jijajiji warrkarnu pawurtukurralku, ngulangkalkulpa nyinaja. Yapajulpalu karrija warru pirntinyarrarla-juku.

² Ngulakuju-jana yimi-ngarrurnu jaru Kaatu-kurlu, niyarningkijarralpa-jana yimi-nyayirni-wangu jukurra yirri-puraja, wangkaja-jana,

³ “Purda-nyangkajulu! Yungurna-nyarra jaru wita yirri-pura ngarrka-kurlu jinta-kurlu kujalpa mardarnu yakujurla ngurlu panu. Kujalpa warru yanu yarlu-wana, ngulajulpa ngurluju warru pirri-kujurnu miyiki pardinjakungarnti. ⁴ Kujalpa warru wapaja, ngulakuju warru kujurnu ngurlu kuja-purda kuja-purda. Panu-kariji ngurluju wantija yirdiyirla. Ngurlu, kujalpalu wantija yirdiyirla, ngulajulpalu-jana jurlpungku jayirr-maninjarla muku ngarnu.

⁵⁻⁶ “Ngurlu, kujalpalu wantija walyangka tarlangka, ngulajulpalu pardija ngari wita. Putalpalu wiri-jarrija manu kirrirdi-jarrija. Ngarnajulu putaputa yukaja tarlangka walyangkaju, lawa-juku. Manu wantangkulpa-jana jankaja linji-karda ngarnaju rdarrjangkaju ngapa-wangurla.

⁷ “Ngurlu, kujalpalu wantija marnangka jilkarla-kurlurla warrukirdikirdi, ngulajulu pardija jilkarla-wana. Ngulajulpa-jana jilkarlarlu kurl-mardarnu tarnnga-juku, ngulaju ngurlujulpalu kurl-mardarninja-warnuju tarnnga-juku maju-jarrija. Kulalu wiri-jarrija ngurlu-kurluju, lawa.

⁸ “Kala ngurlu, kujalpalu wantija walyangka walyirirla, ngulajulu muku purrulyun-pardija ngurrju-juku manu wiri-jarrija. Ngulalu wiri-jarrija ngurlu-kurlu ngurrju-kurlu walya-jangkaju, ngulaju yapaku ngarninjaku. Panu-kari ngurlu marnkurra-kurlu, panu-kari panu-kurlu, panu-kari panu-jarlu-nyayirni-kirli ngurlu-kurluju.”

⁹ Ngula-jangka, Jijaji-jana wangkaja, “Kuja kankulu nyurrurlarlu langa mardarni purda-nyanja-kurlangu, ngulangkujulu purda-nyangka yirriyirri-nyayirnil!”

Niyaku kala-jana Jijaji wangkaja yimi-nyayirni-wangu jukurra yapaku?

Matthew 13.10-17, Luke 8.9-10

¹⁰ Ngula-jangka, Jijaji-jana jirranganja yanu yarlu-kurra yapa-wangu-kurra. Ngula-jangkaju, jirranganja nyinajalkulpa-jana nyanungu-nyangu-patuku kurdungurlu-patuku manu ngalya-karirlanguku yapaku. Ngulangkujulu japurnu Jijaji, “Yangka yimi-nyayirni-wangu jukurrrpa wati-kirli ngurlu panu-kurlu, milki-yirraka-nganpa yungurnalu langa-kurra mani.”

¹¹ Junga-juku, Jijajirlilki-jana pina-yimi-ngarrurnu yimi-nyayirni-wangu jukurrrpaju, yirri-puraja-jana yarda, “Kaaturluju yilyajarni yungurna-nyarra yimi-ngarrirni nyanungu-kurlu yangka kuja kajana Warlaja-Wiri nyina yapakuju. Kala ngalya-kariki yapaku, kularna-jana yimi-nyayirni-wangu warraja-mani yungulu langa-kurra-mani.

¹² ‘Kujarlaju, kuja karna-jana wangka yangka yapa-kariki, nyanyi kajulu paniya-kurlurlu milya-pinja-wangurlu-juku, manu jamulu purda-nyanyi kajulu langa-kurlurlu.

Kajilpajulu milya-pungkarla junganku, ngulaju kajikalurla pina-yani Kaatukulku. Ngula-jangkaju, Kaatu kajika-jana kulu-wangu yawuru-jarri-yijala.’ ”*

Jijajirli-jana milki yimi-ngarrurnu yimi-nyayirni-wangu jukurrrpa wati-kirli ngurlukungarduyu-kurlu kurdungurlu-patuku

Matthew 13.18-23, Luke 8.11-15

¹³ Ngula-jangka, Jijajirli-jana japurnu, “Kula kankulu marda mani nyampuju ngurlu-kurlu yimi-nyayirni-wangu jukurrrpa? Nyarrparlulku-yijalankulu milya-pinyi yimi-nyayirni-wangu-kari kajirna-nyarra yimi-ngarrirni? ¹⁴ Yangkanku ngarkanku, yangka kujalpa warru kujurnu ngurlu, ngula ngurlu, ngulaju Kaatu-kurlangu-piya yimi-piya. Ngula-piyarlu-yijala karna-jana jaruju yimi-ngarrirni warru yapa-patu-kariki.

¹⁵ “Panu-kari yapa kalu nyina yirdiyi-piya. Ngurlu kujalu wantija yirdiyirla, kujalu jurlpungku muku ngarnu, ngula-piyarlu-yijala yapanku kalu jamulu purda-nyanyi jaru Kaatu-kurlanguju. Ngula-jangkaju, yanirni kuja-ka Juju Ngawulku, ngulangkuju kajana jurnta kanyi jaruju jurlpu-piyarlu.

¹⁶ “Ngalya-kari yapa kalu nyina tarla walya-piya. Ngurlu kujalu wantija tarlangka, kujalu ngarnaju puta yukaja tarlangka, ngula-piyarlu-yijala kalu yapanku jamulu purda-nyanyi jaruju Kaatu-kurlangu, manu kalurla ngungkurr-nyinami jarukuju wardinyi-wiyi. ¹⁷ Jaru kajana putaputa yukami langa-kurra, lawa. Ngaka kajili-jana yapa-karirli rdapakarrkanjarla jinyijinyi-mani, manu kaji-jana majurlangu rdipimi, ngulangkuju kalu wajawaja-maninjarla yampimi Kaatu-kurlangu jaruju.

¹⁸ “Ngalya-kari yapa kalu nyina walya-piya jilkarla-kurlu-piya. Purda-nyanyi-yijala kalu Kaatu-kurlangu jaruju. ¹⁹ Puta-ka wiri-jarri jaruju langangkaju. Kala warrarda kalu-nyanurla wajampa-jarri nyiyarningkijarraku manu wartardi-jarri nyiyarningkijarrarla nyanungu-nyangurla. Yulkami kalu-nyanurla warrarda talaku manu jurnarrpaku nyanungu-nyanguku warlaljaku. Ngulangkunya kajana warlapajirni jaru-kujaku wiri-jarrinja-kujakuju. Kujarra-piya kula kalurla nyinami jukarurru Kaatuku, lawa.

²⁰ “Ngalya-kari yapa kalu nyina walya walyiri-piya. Purda-nyanyi kalu jaru Kaatu-kurlangu, ngulaju kalurla ngungkurr-nyina jarukuju. Jintawarlayi-juku kalurla marlaja wiri-jarri Kaatukuju: Ngalya-kari ngari wita, ngalya-kari wita-karrikarri, ngalya-kari karrikarri-wangu kalurla marlaja wiri-jarri.”

Jijaji-kirlangu yimi-nyayirni-wangu jukurrrpa jarra-kurlu

Luke 8.16-18

²¹⁻²² Jijaji-jana yarda wangkaja, “Kulalpa-nyanu ngananku nyiyarlangu wuruly-mardakarla Kaatu-kujaku, lawa. Kapu junganku palka-maninjarla nyanyi. Yimi

* 4:12 Nyangka Isaiah 6.9-10

ngaju-nyangu ngulaju jarra-piya. Kuja kalu yapangku wajawaja-mani nyiya mayi, kulalpalu palka-mantarla mungangkaju. Mani kalu jarra, manu yali-kirlirli warru nyanyi kalurla. Yuwayi, jarra yali-kirlirli kajikalu palka-mani nyiyarlangu. Jarra, kuja kankulu rdulinyi mungangka, kula kankulu wuruly-yirrarni kanunjumparra parrajarlaju manu pangkingkaju ngunanja-kurlangurlaju, lawa. Yarlungka kankulu yirrarni yapaku yungulu nyanyi. ²³ Kuja kankulu nyurrurlarlu langa mardarni purdanyanja-kurlangu, ngulangkujulu purda-nyangka yirriyirri-nyayirni!”

²⁴ Ngula-jangka, Jijaji-jana wangkaja, “Langalu rdilypirr-karriya! Langa-kurra mantalu! Nyiya-puka kajilpankulu-jana yungkarla yapa jinta-kariki, ngula-wanawana kajika-nyarra Kaaturlu yinyi. Junga! Kajika-nyarra maya-kari maya-kari yinyi!

²⁵ Nganangku-puka yapangku kuja-ka langa-kurra-mani wita Kaatu-kurlangu jaru, ngulaju kapurla Kaaturluju yarda pinarri-mani wiri-nyayirni jaruju. Kala kuja-ka yapa ngana-puka nyina Kaatu-kurlanguku jaruku pinarri-jarrinja-wangu, ngulakuju kapurla jurnta kanyi jaruju.”

Jijaji-kirlangu yimi-nyayirni-wangu jukurrpa ngulaju Kaatu-kurlangu warlalja turnu-warnu-kurlu

²⁶ Jijaji yarda-jana wangkaja, “Ngajulurlu yungurna-nyarra yirri-pura yimi-nyayirni-wangu jinta-kari Kaatu-kurlu yangka kuja kajana Warlalja-Wiri nyina yapakuju. Kaatu-kurlangu turnu ngulaju ngurlu-piya kuja kajana watingki warru kijirni kuja-purda kuja-purda yungu-nyanu mangarri wiri-mani. ²⁷ Ngula-jangka, munga-kari munga-kariji-ka jarda ngunami watiji, parra-kari parra-kariji-ka yakarra-pardinjarla warru wapami. Purrulyun-pardimi-ka walya-jangka ngurluju. Purrulyunpa-jangka-ka wiri-jarrilki. Ngarrkangkujuku-ka nyanyi parrangkaju. Ngulaju kula kajana milya-pinyi nyarrpa mayi kuja kalu wiri-jarri. ²⁸ Walyangka ngurrjungka kalu purrulyun-pardi. Purrulyunpaju-ka pardi wita-wiyi, ngula-jangkaju-ka wiri-jarrimirra, ngula-jangkaju-ka wujulypalku palka-jarri. Ngula-jangka, kuja-ka wujulypa lakarn-pardi, ngula-jangkaju-ka ngurluju warrajalku nyina lakarn-pardinjarla. ²⁹ Yukuri-jangka, linji-jarrilki-ka, ngulakuju karla jangkardu yanirni junma-kurlulku watiji. Jarnjarn-pakarnilki kajana ngurlu-kurluju mangarri ngarninjakungarntirliji. Ngula-piyarlu-yijala kapu-jana Kaaturlu warru turnu-mani yapa nyanungu-nyangu yungu-jana Warlalja-Wirilki nyina.”

Jijaji-kirlangu yimi-nyayirni-wangu jukurrpa ngurlu-kurlu wita-nyayirni-kirli jirdi-kirli

Matthew 13.31-32, Luke 13.18-19

³⁰ Jijaji-jana yarda wangkaja, “Nyiyapiya kalu nyina yapaju Kaatu-kurlangurla turnungka yangka kuja kajana Warlalja-Wiri nyina? Marda kalu nyina ngari marnkurrpa-mipa. Ngulaju ngula-juku. ³¹ Kaatu-kurlangu turnu ngulaju wita-nyayirni-piya ngurlu-piya jirdi-piya kuja-ka wita-wiyi yirrarni walyangkaju ngurluju watingkiji. ³² Ngula-jangkaju, ngakarrangakarralku kuja-ka pardimi watiya wiri watiya-kari-piya-wangu, ngula-kurraju kalu yanirni jurlpu panu-jarlulku. Yuwalilki kalu ngurrju-mani watiyarla yamangka wiringkalku. Ngula-piya-yijala Kaatu-kurlangu turnu. Jalangu marda kalurla marnkurrpa-mipa nyina yapaju. Ngulaju ngula-juku. Ngaka kapulurla nyina yapa panu-nyayirni Warlalja-Wiriki.” Kujanya-jana Jijajiji wangkaja yapakuju.

³³ Nyampurra-piya jukurrpa yimi-nyayirni-wangu-piya kala-jana yimi-ngarrurnu panu. Yimi-ngarrurnulpa-jana jaru yirriyirri-nyayirni yapaku yungulu milya-pinja-yani wita-kari wita-kariji. ³⁴ Ngulalpa-jana Jijaji wangkaja yapa-kariki, kala-jana yimi-ngarrurnu jukurrpa yimi-nyayirni-wangu-mipa. Kuja kala nyinaja nyanungu-nyangu-patu-kurlu kurdungurlu-patu-kurlu yapa-wangurla, ngulakuju kala-jana ngaka-yijala ngulangka yimi-nyayirni-wangu warraja-manu muku.

Jijajirli pulya-manu ngapa wiri manu mayawunpa parnkanja-kurra
Matthew 8.23-27, Luke 8.22-25

³⁵ Ngula-jangkaju, parrangka jintangka-juku wanta yukanja-warnurla, Jijajijana wangkaja nyanungu-nyanguku kurdungurlu-patukulku, “Yanirlipa pawurturla mangkururla murrarninginti-kari-kirra.” ³⁶ Junga-juku, kangulu nyanungu-nyangu kurdungurlu-paturlu pawurturla-juku. Wungujukulu yanu. Junga-juku, ngulangkajukulu-jana yapaju yampinja-yanu pirntinyarra mangkururla. Panukarirlijili-jana puraja-juku pawurtu-patu-kari-kirlirli-yijala. ³⁷ Murrarni-nginti mangkurukuju murnma-juku kulkurru-juku, ngapa wiri-jana jangkardu wangkanja-yanurnu. Pawurtuju ngarra ngapa-kurralku yukayarla. Ngapajulpa parnkanjarni yanu manu parnkanjarni yanu, manulpa warralywarraly-wantija pawurtu-kurraju, manulpa wiri-jarrinja-yanulku ngapaju pawurturlaju. ³⁸ Kalanpa Jijaji ngunanya purdangirli pawurturla jakangka katarlpirila. Ngulalu yakarra-manu kurdungurlu-paturlu, manulurla purlanjarla wangkaja, “Tiija, kula kanpa-nganpa wajampa-jarri mayi nganimpaku? Kalakarlipa muku yukami ngapangka, manu kalakarlipa muku palimi!”

³⁹ Junga-juku, Jijajirli yakarra-pardinjarla ngarrurnu mayawunpa, “Wurdungu-jarriya!” Manu ngapaku wangkajarla, “Yatayi-jarriya!” Junga-juku, mayawunpaju pulya-jarrijalku, manu ngapa wirijilpa pulya-jarrijalku. ⁴⁰ Jijajijana wangkaja nyanungu-nyanguku kurdungurlu-patuku, “Nyiyajangkankulu lani-jarrija? Kula kankujulu marda wala nyina ngajuku?”

⁴¹ Ngula-jangkajulpalurla kurdungurlu-patulku marlaja paa-karrija, manulpalunyanu wangkanja-yanu, “Ngana nyampuju wati kuja kajana wangka mayawunpaku manu ngapaku? Purda-nyanyi kapala mayawunparlu manu ngapangu wilji-wangurlu ngula-palangu wangkanjarla rdamu-pakarnu.”

5

Jijajirli parlpuru-manu wati juju panu-kurlu
Matthew 8.28-34, Luke 8.26-39

¹ Ngula-jangka, Jijaji manu nyanungu-nyangu kurdungurlu, jingijingi yanulu ngapangka mangkuru Kaliliyirla murrarninginti-kari-kirra ngurrara-kari-kirra kujalpalu yapa nyinaja yirdiji Karaja-wardingki-patu. ²⁻⁶ Yalirla ngurrararla, parntarrijalpalu pirlu wiri-jarlu pirnki-kirli-kangukangu. Yalirlanya kalalu-jana milyingka yirrarnu yapa yurnunurruju. Yalirla pirnki-patu-wanarla kala nyinaja wati jinta warungkanayayirni juju-kurlu, kala nyinaja yangarlu. Parra-kari parra-karirli yalumpu-wardingki-paturlu yapanguku kalalu warurnu warrarda waku-jarra manu wirliyajarra ngalyipi-piya-kurlurlu manu jayini-kirlirli pajirninja-kujaku nyanungu-kujaku. Lawa-juku! Kala wurrangu-juku rdilyki-pungu ngalyipi-piyaju, jayiniji kala ngulaju turl-pakarnu. Kula nganangu pirrjirdi-nyayirni warikarla. Parra wiri munga wiri kala nyinaja pamarrparla pirnki-wana, manu kala-nyanu rdilykurdilykurr-pajurnu pirlu-kirlirli, manu kala yulaja warrarda manu purlaja warrarda tarnnga.

Junga-kirli kujalu pirntinyarra-kurra-jarrija Jijaji manu nyanungu-nyangu kurdungurlu, yangka watingki juju-kurlurlu warrawarra-kangulpa-jana. Kujalu jitijalku pawurtu-jangka, wapirdi parnkaja-jana purru-juku. Parnkanjarla mirdijirrpjirrpipi pirri-manu kamparru-juku Jijajikiji. ⁷⁻⁸ Ngula-jangka, wangkajalkurla Jijajiji, “Nyuntu juju ngawungawu, jurnta wilypi-pardiyarla nyampuku watiki!”

Ngula-jangkarluju, yangkanguku watingki purlanjarla payurnu Jijajiji, “Nyarrpamanipaju ngajuju? Nyuntunpa Jijaji Ngalapi-nyanu Kaatu-kurlangu yangka kuja-ka kankarlarra nyina Warlalja-Wiri-jiki yapaku manu pirlirpa-kariki. Wiyarrpa

karnangku warlkinjarla wangkami Kaatu-kurlangurla yirdingka, yampiyaju murrumurru-maninja-wangurlu!”

⁹ Ngula-jangka, Jijajirli payurnu, “Nyianpa nyuntuju yirdiji?”

Junga-juku, yalu-manu, “Ngajujurna yirdiji ‘Panu-jarlu-nyayirni’. Panu-jarlu karnalu jujuju nyina kaninjarni nyampurla watingka. ¹⁰ Yampiyanpa nyampurla-juku jurrukangka ngurrararla yilyanja-wangurlu! Wiyarrpa-nganpa yampiya!”

¹¹ Ngula-purujulpalu kutu-juku karrija pamarrparla panu-jarlu-nyayirni nguurrnguurrpaju 2,000-pala, ngulangkulpalu karrija ngarninja-karra kujalpalu-jana nguurrnguurrpakungarduyurlu yapangku jina-mardarnu. ¹² Ngula-jangka, jujujulurla wangkaja Jijajiki, “Yilyaya-nganpa yali-kirra nguurrnguurrpa-kurra yungurnalu-jana yaarl-yuka palkangka!”

¹³ Junga-juku, Jijaji-jana wangkaja, “Ngulaju ngula-juku. Yaarl-yukayalu-jana nguurrnguurrpaku!” Ngula-jangka, jujujulurla jurnta wilypi-pardija watiki, yaarl-yukajalkulu-jana nguurrnguurrpakuju. Ngula-jangkaju, junga-juku, ngaamalyamalya rdakardaka-parnkanja-yanulu pamarrparla kaninjarra-kari ngapa-kurra. Ngulajulu muku julyurl-wantija ngapa-kurra. Tarnngajukulu yukanjarla palijalku yalirla-juku ngapangka.

¹⁴ Yangka yapangku kujalpalu-jana nguurrnguurrpa jina-mardarnu, ngula-patujulu pirri-parnkaja kuja-purda-kari kuja-purda-kari jaru-kurlu kirri-kirra manu ngurra-kari ngurra-kari-kirra yalumpurla-juku ngurungka. Kujalu-jana yimi-ngarrurnu panu-kariki yapaku yangka nguurrnguurrpa-patu kujalu palija ngapangka, ngulakujulu panu-karilki yanurnu nyanjaku nguurrnguurrpakuju. ¹⁵ Ngula-jangka, yanurnulurla Jijajiki yangka kirri-wardingki-patu, ngulalu nyangu yangkaju wati warungka-wangulku kujalpa nyinaja jurnarrpa-kurlulku. Kujalu nyangu, ngulakujulurla lanijarrijalku. ¹⁶ Yalumpurla-juku, ngalya-kari yapajulpalu karrija, kujalu yangka nyangu Jijaji kuja-jana juju yilyaja wati-ngirli nguurrnguurrpa-kurra. Ngulalu-jana nyampu-paturlu yimi-ngarrurnu kirri-wardingki-patuku. ¹⁷ Ngula-jangkaju, Jijajikilirla wangkaja jinta-juku jaruju, “Yanta nyampu-ngurlu nguru-ngurluju!”

¹⁸ Junga-juku, pina-warrkarnu pawurturla, manu yangka wati warungka-jangka ngularla wangkaja, “Yanirna nyuntu-wana!”

¹⁹ Jijajirla wangkaja, “Pina-yanta warlalja-patu-kurra, manu wangkayalku-jana kjangku Kaatu mari-jarrija nyuntuku, kjangku yali-jangka juju-jangka kirlka-manu.”

²⁰ Junga-juku, ngula-jangkaju, yangkaju wati yanu kirri-patu-kari-kirra nguru-kurra yirdi-kirra Kirri-patu-kurra Karlarla-pala-kurra, ngulaju-jana yimi-ngarririnjinja-yanu jaru kuja warungka-jangka Jijajirli parlpuru-manu. Kujalu purda-nyangu yimi nyanungu-nyangu, ngulakujulurla marlaja paa-karrija-nyayirni.

Yimi nyampu ngulaju wati-kirli yirdi-kirliji Jayiruju-kurlu, manu yimi-kari ngulaju karnta-kurlu nyurnu-nyayirni-kirli

Matthew 9.18-26, Luke 8.40-56

²¹ Ngula-jangka, Jijajiji kulpari yanu pawurturlaju murrarninginti-kari-kirraluku-yijala ngapangka Kaliliyirla. Kujalpa nyinaja pirntinyarrarla, ngula-kurraju turnujarrijalkulpalurla yapaju. ²² Nyampurla turnungka, wati jintalpa karrija yirdi Jayiruju. Jayirujulpa nyinaja Juwu ngulaju jaajikingarduyu wiri. Kuja nyangu Jijaji, ngulajurla kamparru-kirli mirdijirrpjirrpjirrpjirrinjarla parntarrinjunu wangkanjakungarnti. ²³ Wangkajarla Jijajiki, “Yaruju-jarriya! Warlkinri karnangku, kapurna kirda-puka-jarrimi kanangkaku! Yantarni nyurnuku rdakangku yungunpa marnpirni yungu wankaru nyina!” ²⁴ Junga-juku, Jijajirliji puraja Jayiruju.

Nyampurlaju turnu-warnurlu yurntirninja-yanulpalu-nyanu Jijaji-wanarlu, kujalpalu puranja-yanu. ²⁵ Ngulangka yapangka panungka, ngula-puruju karntangku jintangku puranja-yanu Jijajiji, ngulajulpa karrija nyurnu wiri yalyukupurda kaninjarni

palkangka. Ngulajulpa nyinaja nyurnu yalyukupurda kujalpa warrarda karlinja-yanu 12-palaku yulyurpuku. ²⁶ Ngula-puruju, panungku nyangunyangurlulpalu putaputa parlpuru-manu. Muku-jana yungu talaju parlpuru-maninjaku nyanunguku. Lawa! Kulalu parlpuru-mantarla. Ngulajulpa yarda maju-jarrija manu murrumurru-jarrija nyangunyang-jangkaju. ²⁷⁻²⁸ Ngula-jangkaju, yimi purda-nyangulpa-jana Jijaji-kirli, manu-nyanu wangkaja, “Kajilparna marnpikarla Jijaji-kirlangu jurnarrpa, ngulaju kajikarnarla marlaja ngurrju-jarri pina.”

²⁹ Junga-juku, purdangirli-wanarlu puranja-yanu Jijaji. Ngula jurnarrpalku marnpurnu Jijaji-kirlangu. Ngula yungka marnpurnu Jijaji-kirlangu jurnarrpa, ngula-puru-juku yalyuju rdiily-parnkaja karlinja-warnu, manu-nyanu purda-nyangu ngurrjulku rarralypalku. ³⁰ Ngula Jijaji-kirlangu ngangkayiji wilypi-pardija palka-ngurlu, ngulaju-nyanu purda-nyangu, manu karrinjarlalparla warru wapalwapal-nyangu. Ngula-jangkaju, payurnu-jana, “Nganangkuju marnpurnu jurnarrpaju.”

³¹ Jijaji-kirlangu-paturlu kurdungurlu-paturlu jangku-manulu, “Nyanyi kanpa-jana nyampu yapa panu, kuja kalu-nyanu yurntirninja-yani ngalipa-nyangu-wanarlu. Nyarrpaku-yijala kanpa-nganpa payirni, ‘Nganangkuju marnpurnu jurnarrpa’”

³² Jijajirli warru nyangulpa-jana wurrangu-juku. ³³ Yangka karnta-pardu kuja parlpuru-manu pina, ngulajulpa lani-jarrijalku, manu mirrmirr-karrijalpa Jijaji-kijakaju. Pina-yanurnu, mirdijirrpjirrpjirrpjirrinjarla parntarrinjunu Jijajiki kam-parru, manu wangkajarla, “Ngajurnangku marnpurnu jurnarrpaju.”

³⁴ Jijaji wangkajarla, “Wiyarrpa, nyuntunpaju marlaja parlpuru-jarrija pina kujan-paju wala nyinaja ngajuku. Ngula-juku yanta wajampa-wangu rarralypalku.”

³⁵ Ngula-jangkaju, Jijaji kujalparla wangkaja-juku yangkaku karntaku, ngula-puruju yapajulpalurla wapirdi yanurnu Jayirujuku nyanungu-nyangu-jangka yuwarli-jangka. Wangkajalurla Jayirujuku, “Kari-nganta lawa, nyurru kalu-nyanu waarr-pakarni witamanjirla. Kujarlaju yampiya Pinangkalpa Jijaji payirninja-wangurlu!”

³⁶ Jijajirli-jana purda-nyangu nyampu-patu, ngulalpalurla wangkaja Jayirujuku, wangkajarla Jijajiji, “Wajampa-wangu nyinaya! Wala-pukaju nyinaya ngajuku!”

³⁷ Ngula-jangkaju, Jijajirli-jana warla-pajurnu yapa panu-kariji rdanparninjakujaku. Marnkurrpa-mipa-jana yajarnu Piita, Jamaji, manu nyanungukupurdangka Jaanu. Ngula-mipa-jana kangu yuwarli-kirra Jayiruju-kurlangu-kurra. ³⁸ Kujalu yuwarli-kirra yanurnu, Jijajirli-jana nyangu yapa panu kujalpalu-nyanu waarr-pakarnu maringki. ³⁹ Ngula-jangka, yukajarralkulu yuwarli-kirra, payurnu-jana yapa-patu, “Nyarrparla kankulu-nyanu waarr-pakarni manu yulami kankulu? Lawa, kula kirda-puka-jarrija, jarda-jala-ngarra-ka ngunami nyampuju kurduju.”

⁴⁰ Kuja-kurraku wangkanja-kurraku, yinkalkulurla ngarlarrija Jijajikiji. Ngula-jangka, kuja-panu-jana muku yilyaja yarlukurra yitirli-kirra panu-kariji. Kala Jayiruju manu nyanungu-parnta karnta, manu Piita, manu Jamaji, manu nyanungukupurdangka Jaanu, ngula-mipa-jana kangurnu ruumu-pardu-kari-kirra kujalpa yurntalu-nyanu Jayiruju-kurlangu ngunaja turdurr-ngunanja-warnu. ⁴¹ Jijajirli yarkaja rdakaku, wangkajarla nyanungu-nyangu-juku jaru, “Talija kumu!” Nyampu wita jaru, ngulaju-ka wangka, “Wita mardukuja, wangka karnangku, yakarra-pardiya!”

⁴² Ngula-jangkaju, rarrinki yakarra-pardija, manu karrinja-pardija. Ngula-jangkaju, wapajalku warru. Kujalu nyangu wankarulku, ngulakujulurla marlaja paa-karrija-nyayirni. (Nyurnu-wangu-wiyilpa nyinaja 12-palaku yulyurpuku ngulaju kamina-pardu-juku.) ⁴³ Ngula-jangkaju, Jijajiji wangkaja-jana, “Yimi-ngarrirninja-wangulu nyinaya! Nyampuju kula yapa-kariki yimi-ngarrirninjaku jaruju. Nyampukulurla mardukujaku witaku yungka mangarri.”

6

Najariti-wardingkirlili Jijajiji juwa-kujurnu
Matthew 13.53-58, Luke 4.16-30

¹ Yangka yali-jangka kirri-jangka, Jijaji-jana jirranganja yanu pina kurdungurlu-patuku nyanungu-nyangu-kurralku kirri-kirra yirdi-kirraju Najariti-kirra. ² Ngula-jangkaju, Jarrirtiysi Parra-nyayirni-wangurla, yanurralu yuwarli-kirra jaaji-kirra Juwu-kurlangu-kurra. Ngulangka yungu-jana pinarri-manu yapa panu-juku kujalpalu turnu-jarrinjarla nyinaja. Kujalu wangkanja-kurra purda-nyangu Jijaji, ngulakujulurla marlaja paa-karrija-nyayirni, manulpalu-nyanu payurnu, “Nganangku nyampuju pinarri-manu kuja-ka wangkami nyiyarningkijarra manu-ka manngu-nyanyi rdirrinypa-nyayirni? Nyarrparlu kajana parlpuru-manu nyurnu yapaju?” ³ Nyampu wati ngulaju watiya jarntirninjakungarduyu-mipa manu Miiri-kirlangu-jala kajan-nyanu. Nyanungunya-jana papardi-nyanuju Jamajiki manu Jujijiki manu Jutujuku manu Jimaniki, junga mayi kujaju? Manu nyanungukupurdangka ngawurru-nyanupatu kalu nyinami nyampurla Najaritirla, junga-yijala mayi kujaju?” Ngulanyalpalurla nginji-wangkaja yangka Najariti-wardingki-patuju. Manu ngula-jangka, yapa ngularralurla jayi-wangkaja Jijajiki.

⁴ Kuja-kurra wangkanja-kurraju Jijajirliji-jana purda-nyanjarla jangku-manulku, “Ngana-puka kuja-ka wati nyina jarukungarduyu warrkiki Kaatu-kurlanguku, kajilpa yantarla kirri-kari kirri-kari-kirra yimiki yirri-puranjaku Kaatu-kurlangu-kurlu, ngulakuju kajikalurla wardinyi-jarrimi manu kajikalurlajinta pulka-pinyi. Kala yapangku ngurrara-jintarlu kula kalu ngurrju-pajirni yali jarukungarduyu, manu kiringkarlu nyanungu-nyangurlarlu warlaljarlu kalu juwa-kijirni.”

⁵⁻⁶ Jijajirliji-manu manngu-nyangu kanunju-karirli ‘nyarrpa kujaju kula kajulu ngungkurr-nyinami manu wala nyinami?’ Kujarlaju, marnkurrpa ngalya-karimipalpa-jana parlpuru-manu rdaka-miparlu marnpirninjarlu. Kala yapa panu-kari kapuru-panuju, ngulajulpa-jana kuja-kirli yampija parlpuru-maninja-wangurlu.

Jijajirli-jana yilyaja Kurdungurlu-patu 12-pala yimi-kirli nyanungu-nyangu-kurlu
Matthew 10.5-15, Luke 9.1-6

Ngula-jangkaju, Jijajiji warru yanu kirri-kari kirri-kari-wana, manu-jana warru pinarri-manu yapa panu. ⁷ Ngula-jangkaju, nyanungu-nyangulku-jana turnu-manu kurdungurlu-patu 12-pala yungu-jana yilyamirra jirrama-kari jirrami-kari ngurrakari ngurra-kari-kirra. Yilyanjakungarntirli-jana yartarnarri yungu yungulu-jana jurnta yilyami juju maju yapakuju. ⁸ Ngula-jangkaju, wangkaja-jana, “Nyurrurlaju karna-nyarra yilyami kirri-kari kirri-kari-kirra kuja-purda-kari kuja-purda-kari. Ngulaju kankulu watiya-mipa kanyi jukati jinta-kari jinta-kari. Yani kankulu miyi-wangu, yakuju-wangu, manu tala-wangu wirrijirla-wangu, lawalu yanta. ⁹ Palkangka-juku kankulu yukanjarla kanyi jinta-puka jaatiji manu jamana-kurlangu, lawa panu-karikiji jaatikiji. ¹⁰ Kajinkili kirri-kirra yukamirra, kajili-nyarra yapangku wapirdi nyanjarla kanyirni ngurra-kurra nyanungurra-nyangu-kurra, ngulajulu nyinaka manu ngunaya yalumpurla-juku jintangka ngurrangkaju. Ngurra-kari ngurra-kari-wangulu nyinaya jintangka-kirli kajinkili yarkamirra yarda. ¹¹ Kala kajinkili kirri-kari-kirra yukamirra, kajili-nyarra wapirdi nyanjarla purda-nyanja-wangurlu pina-yilyami manu juwa-kijirni, ngulaju yampiyalu-jana. Yantalu-jana jurnta. Mamparlpinja-warnurlaju, ngulajulu-jana walya jangkardu lurlurl-pungka wirliya-kurlangu-jangka. Kujarlaju kapunkulu-jana milki-yirrarni kuja kajana Kaatuju kulu nyina.”

¹² Junga-juku, jarnkujarnku yarkajalkulu wurnalku kirri-kari kirri-kari-kirra kurdungurlu-patu yapa wungu-kari wungu-kari. Kujalpalu wapaja kirri-kari kirri-kari-wana, ngulajulpalu-jana rdipija yapa panu-kariki, wangkajalkulpalu-jana, “Pina-yaninjarlalu yalala-yirraka Kaatu wilji panu-jangka!” ¹³ Kujalpalu-jana juju-kurlu

parlu-pungu yapa ngalya-kari, ngulajulpalu-jana juju jurnta yilyaja. Kujalpalu-jana parlu-pungu nyurnu, ngulajulpalu-jana maparnu jara-kurlurlu. Ngulaju maparninja warnujulpalu junga-juku parlpuru-jarrija pina.

Nyampuju yimi Jaanu Papitaji kuja paliya

Matthew 14.1-12, Luke 9.7-9

¹⁴ Jaru Jijaji-kirli wiri-jarrijalkulpa ngurra-kari ngurra-kari. Panu-kari wangkajalpalu kuja, “Kari yalumpuju yangka Jaanu Papitaji kuja pakarnu Kingi Yarurdurlu, ngulanya kulparirni yanu wankaru-jarrinjarla. Ngulangkuju kajana jujuju jurnta yilyami yapakuju, manu parlpuru-mani kajana nyurnu-jangka.”

¹⁵ Kala panu-karijilpalu wangkaja, “Kari yalumpuju marda yangka Layija kujalpa nyinaja nyurru-wiyi Kaatu-kurlangu jarukungarduyu.”

Kala panu-karijilpalu wangkaja, “Kari yalumpuju marda jarukungarduyu-kari yangkarra-piya kuja kalalurla marlaja wangkaja Kaatuku nyurru-wiyi.”

¹⁶ Kala kuja Kingi Yarurdurlu purda-nyangu Jaanu Papitaji marda, ngulakuju-nyanu wangkaja, “Yalumpuju, yangka kujarna waninja turl-pakarnu. Kaaturlu-jala wankaru-manu pina!”

¹⁷ Nyampurrakungarntiji, junga pakarnu Jaanu Papitaji Kingi Yarurdurlu kamparru-wiyi. Yalirli Kingi Yarurdurlu ngulangkujurla jurnta kangu kali-nyanu papardi-nyanu warlaljaku nyanungukupurdangkaku yirdikiji Pilipiki. Nyanungu karntaju yirdiji Rdurdiyaju. ¹⁸ Jaanu Papitaji kalarla warrarda wangkaja Kingi Yarurdukuju, “Yampiyarla karnta-kari kukurnu-purajiki! Nyuntujunpa kuruwari rdilyki-pungu Kaatu-kurlangu! Yungkarla pina kali-nyanu warlaljaku.” ¹⁹ Kuja-panunya kapu pungkarla kulungkuju Rdurdiyajurlu Jaanu Papitaji tarnnga-kurra. Kuja-kujakuju Kingi Yarurdu wangkaja-jana nyanungu-nyanguku yurrkunyu, “Jaanu Papitaji yirrarninjintalu rdaku-kurra!” Jungajukulu yurpurnu rdakungka. Yalumpurla-kirli rdakungkalpa Jaanu Papitaji mardarnu Kingi Yarurdurluju. ²⁰ Lanijarrijalparla Jaanu Papitajikiji, ngulajulpa milya-pungu kujalpa Jaanu nyinaja Kaatu-kurlangu warrkini jungarni. Ngampurrparlu manu wardinyirli kala purda-nyangu Jaanu Papitaji yirri-puranja-kurra. Kalarla jarukuju paa-karrija-juku Kingi Yarurduju, ngulangkuju kala wajampa-manu jarungkuju.

²¹ Yalirli yangkanku karntanku Yarurdiyurlu kala purda-nyangu warrarda ‘jalangurlu-japarna pinyi Jaanu Papitaji, kari ngakaku-japarnarla pardarni.’ Jungajuku, ngakarrangakarralku Kingi Yarurdurlu turnu-manu-jana nyanungu-nyangu yurrkunyu-patu ngardarri-kirlangu-patu manu wiriwiri-patu-kari yangka kuja kalalu-jana wiri-kari wiri-kari nyinaja Kaliliyirla kirri-kari kirri-karirla. Turnu-manu-jana kurapaka ngarninjaku nyanungu-nyangukuju. Nyampurla kurapakarla ngarnulpalu mangarri manu pama. ²² Ngula-kurra-juku Rdurdiyaju-kurlangu kurdu-nyanu kamina yaninjarla milki-wirntijalpa-jana milkarraku. Ngulakujulurla wardinyinyayirni nyinaja kaminaku wirntinja-warnuku. Ngula-puru-juku Kingi Yarurdujurla wangkaja kaminakuju, “Nyiyi kanpa wardu-pinyi ngampurrparluju? Kajinpa ngampurrpa nyina nyiyaku, ngulaju karnangku yinyi nyiyarningkijarra.” ²³ Kingi Yarurdurluju warrardalparla janku-pungu, manulparla wangkaja, “Kaaturlu kaju milya-pinyi kuja karnangku junga wangka. Ngajuju payika yijardurlu nyiyarningkijarrakuju. Kapurnangku yinyi ngalya-kari ngaju-nyangu ngurrara, ngaju-nyangu tala, ngaju-nyangu jurnarra kajinpaju payirni! Kularnangku nyiya witarlangu jurnta mardarni!”

²⁴ Ngula-jangkaju, yanurla ngati-nyanuku Yarurdiyuku, manu payurnu, “Ngati, kingirliji ngarrurnu nyiyarlanguku nganta yungulparna payikarla, ngula-warnurlu kajikaji yinyi. Nyiyakulparna payikarla?”

Ngati-nyanujurla wangkaja, “Kujarlu payika, ‘Kangkarniji jurru Jaanu Papitaji-kirlangu turl-pakarninjarla mardungka.’”

²⁵ Junga-juku, parnkajarla pina Kingi Yarurduku, ngulajurla kuja wangkaja, “Kangkarniji jurru Jaanu Papitaji-kirlangu turl-pakarninjarla jalangu-juku mardungka!”

²⁶ Kuja kuja-kurra purda-nyangu Kingi Yarurdurlu, marilkirla mularrpa-jarrija Jaanu Papitajikiji. Kula kaminaju nyarrparlu mamparl-pungkarla kujarla jangkupungu nyiyarningkijarra milparniwarrarla kamparru-wiyi. ²⁷⁻²⁸ Junga-juku, yilyaja jinta yurrkunu nyanungu-nyangu junma kirrirdi-kirli. Yanu kaninjarni rdaku-kurra kurinpuju-kurra. Turl-pakarnunjunu jurru Jaanu Papitaji-kirlangu, manu kangurnu pina mardungka jurru-mipa. Mardungka-juku jurru Jaanu Papitaji-kirlangu yungurla yangka karnta-parduku, manu kangurla ngati-nyanuku nyanungukupalanguku Yarurdiyuku.

²⁹ Junga-juku, kujalu purda-nyangu Jaanu Papitaji-kirlangu-paturlu kurdungurlu-paturlu, manunjunulu milyingka yirrarninjakulku.

*Jijajirli-jana mangarri yungu panu-jarlu-nyayirniki wati-patuku 5,000-palaku
Matthew 14.13-21, Luke 9.10-17, John 6.1-14*

³⁰ Ngakarrangakarra, kujalurla Jijajiki kulparirni yanu Kurdungurlu-patu Wiri-wiri yangka 12-pala, yimi-ngarrurnulurla, “Panukurnalu-jana jurnta yilyaja juju, manu panu-kari nyurnu, ngulajulu-nganpa parlpuru-jarrija marlaja. Manu ngula-jangkajurnalu-jana pinarri-manu jaru Kaatu-kurlangu.” ³¹ Panu-jarlu-nyayirni-kirli kalalurla Jijajikiji turnu-jarrija, manu kalalu panungku-kirli warru puranjinaanu. Lawa-juku, Jijajiji manu nyanungu-nyangu kurdungurlu-patu kalalu-jana kapakapa-manu mangarri ngarninjakuju nyanungu-patu-mipaku yangarluku nyinanjaku. Kujarlaju Jijajiji wangkaja-jana nyanungu-nyangu-patuku, “Yankurlipa yapa-wangukurra yungurlipa nyina yangarlu mata-jangka wiyarrpa.” ³² Junga-kirli, warrkarnulu pawurtu-pardu-kurra ngapangka yaninjaku. Yanulkulu mangkururla wita-wangurla murrarninginti-kari-kirra yungulu yangarlu nyina yapa-kujaku.

³³ Nyangujukulu-jana yapa panu-jarlu-karirliji, wangkajalu-nyanu, “Kari yinya kalu yanirra Jijaji manu nyanungu-nyangu kurdungurlu-patu.” Yalumpu-wardingkipatu kirri-kari kirri-kari-ngirli milya-pinjarla parnkajalu warru-ngirntiri pirntipirntirla yali-kirra kujalpa yanurra Jijajiji nyanungu-nyangu-kurlu kurdungurlu-patukurlu. Ngula-puruju Jijaji manu nyanungu-nyangu kurdungurlu-patu yanurnujukulpalu kulkurrurni-jiki mangkururlaju. ³⁴ Kujalu yukajarra murrarninginti-kari-kirra mangkuru wita-wangu-jangka, ngulajulu jitija walya-kurra. Ngula-jangkarluju-jana Jijajirliji parlu-pungu yangkaju yapa panu-jarlu kamparrurla pirntinyarrarla. Kuja-jana nyangu, mari-jarrija-jana wiyarrpaku jiyipi-piyaku kuja kalu wapakarra wapa. Kulalpa-jana nganangu warrawarra-kangkarla. Ngula-jangka, wangkajalkujana, manu-jana pinarri-manu maya-kari maya-kari Kaatu-kurlanguju. ³⁵ Ngula-puruju wantajulpa kanunju-jarrinja-yanu wurajiwurajilki. Yaninjarla wangkajalurla nyanungu-nyangu kurdungurlu-patu Jijajikiji, ³⁶ “Nyampuju karlipa nyina kulkurrukulkurru-nyayirni, manu wantaju-ka yukanjarra-yanilki. Yilyayalku-jana yungulu mangarri-kirra yani kirri-kari kirri-kari-kirra yungulu-nyanu maninjini.”

³⁷ Ngula-jangka, Jijajiji wangkaja-jana, “Nyurrurlarlulu-jana yungka mangarriji!”

Nyanungu-nyangu kurdungurlu-patu wangkajalurla, “Ngampurra kanpa nganim-paku nyina yungurnalu mangarri payi-maninjini nyampurraku tala wiri-nyayirni-kirli?”

³⁸ Jijajirli payurnu-jana, “Nyajangu kankulu mangarri mardarni nyampurlaju? Yantalu, warru nyangkalurla.”

Junga-kirli, warrulu wapaja yapa panu-wana. Ngulangkujulu parlu-pungu manggarri rdaka-pala kapurdu manu jirrama yawu-jarra. Yanurnulurla Jijajiki, manulurla wangkaja, “Lawarla panukuju. Nyampu-miparnalu parlu-pungu rdaka-pala kapurdu manggarri manu jirrama yawu-jarra.”

³⁹ Ngula-jangka, Jijaji wangkaja-jana, “Wangkayalu-jana yapa panuku-juku, manu nyinanja-yirrakalu-jana turnu-kari turnu-kari yungulu nyinami marnangka yukurirla.” ⁴⁰ Junga-kirli, pirri-manulu turnu-kari turnu-kari 50-pala-kari marda manu marda 100-pala-kari. ⁴¹ Ngula-jangka, Jijajirli manu manggarri yangka kapurdu rdaka-pala manu yawu-jarrarlungu. Kankarlarra nyangu nguru-kurra-pinangu, yati-wangkajarla Kaatuku, “Wapirra, yungurnangkulu yati-wangka nyampukuju manggarriki.”. Ngula-jangka, rdilykirdilyki-pungu-jana manggarri manu yawu-jarra witawita-karda-nyayirni, manu yungu-jana nyanungu-nyangu kurdungurlu-patuku. Ngulangkujulpalu-jana kanjarla warru yungu wita-kari wita-kari manggarri manu yawu turnu-kari turnu-kariki yapaku panuku-juku. ⁴² Panungku yapangkulu ngarnu pirda-karda-nyayirni. ⁴³⁻⁴⁴ Ngula-jangkaju, kurdungurlu-paturulujulu warru manu yuljaju manggarri manu yawu yakuju-patu-kurra wiri-jarlu-kurra 12-pala-kurra. Ngulalpalu jurrupuly-ngarnu yali yakuju-patu. Wati-paturlu yangka kujalu manggarriji ngarnu pirda-karda, ngulaju 5,000-palarlu.

*Jijaji kankarlumparra wapanja-yanu mangkuru Kaliliyirla
Matthew 14.22-33, John 6.16-21*

⁴⁵ Ngula-jangkaju, Jijaji-jana wangkaja nyanungu-nyangu kurdungurlu-patuku, “Nyurrurla-patu, kamparrulu yanta pawurturla murrarninginti-kari-kirra mangkururla kirri-kirra Pijata-kurra. Ngaju-jala karna-jana yilyami yapa nyampurraju nyanungurra-nyangu-kurra ngurra-kurraju.” Junga-kirli warrkarnulu nyanungu-nyangu kurdungurlu-patuju pawurtu-kurra, manulu yarnkajarra mangkururla. Jijajirli yilyaja-jana nyampurra panu-jarlu yapa ngurra-kurra. ⁴⁶ Kuja-jana Jijajirli yilyaja manu jakuru-pungu yangka kurdungurlu-patu, ngula-jangkaju, nyanungu warrkarnu kankarlarra pirli-kirra yungurla wangkami Kaatuku.

⁴⁷ Warurru-jarrijalkurla. Ngula-puruju Jijaji-kirlangu kurdungurlu-patuju yanurra-jukulpalu kulkurrurni-nyayirnilki mangkururlaju. Yangka Jijajiji ngulajulpa jintalku nyinaja warrarda pirlingkaju. ⁴⁸ Yangka kurdungurlu-patu pawurtu-kurlu kulkurrirni mangkururlajulpalu rdatarr-nyinaja mayawunpa jungarni. Miparrpalpa-jana mayawunparluju luwaluwarninja-yanu. Pawurtu yangka ngapangka, ngulajulpalu watiya-kurlurlu kirrirdikirrirdi-kirlirli jurru pilirripilirri-kirlirli puta yaruju-maninja-yanu jinta-kari jinta-karirli. Lawa-juku, mayawunpajulpa pirrjirdijiki wangkaja. Ngakarrangakarra rangkarr-kurlu-karrikarrilki, Jijajirli nyangu-jana nyanungu-nyangu kurdungurlu-patuju yangka pawurtu-kurlu kujalpalu puta-puta yanurra mayawunpa-puru, ngulaju mangkururla-juku kulkurrirni. Jijajiji pina jitinja-yanu kaninjarra-kari pirlingkaju, manu jungarni-warrangu ngapangka mangkururla yarnkajarra kankarlu nyanungu-nyangu kurdungurlu-patukurra-pinangu. Kapu jingijingi-jala yantarla nyampu kurdungurlu-patu-wana parrpardalya. ⁴⁹⁻⁵⁰ Nyangujukulu yangkaju kurdungurlu-paturlu Jijaji kujalpa yanurra kankarlu ngapangka. Nyangulu kula-ngantalpa manparrpa wapanjinarni, ngulakujulurla lani-jarrija muku purlanja-karra purlanja-karra, “Waraa! Manparrpa, manparrpa!”

Jijaji wangkaja-jana, “Wayi...ngajujurna Jijaji! Lani-wangulu nyinaka!” ⁵¹ Junga-juku, Jijajiji yanurra-jana pawurtu-kurra, warrkarnu pawurturla. Kuja warrkarnu, mayawunpa yangka pirrjirdi-parnkanja-warnu rdily-parnkaja, yatarmpirri-jarrija

kapanku. Nyanungu-nyangu-patu kurdungurlu-patu jintangka-juku mukulurla mar-laja paa-karrija-nyayirni. ⁵² Ngurrpa-jukulu nyinaja Jijajiki yartarnarri-kirliki, yangka kuja-jana nyarrparlu yungu mangarri panu-jarlu yapaku.

Jijajirli-jana yapa nyurnu parlpuru-manu kiringka Nijiruturla

Matthew 14.34-36

⁵³ Kujalu yukajarra ngaka pawurtu-kurlu murrarninginti-kari-kirra Nijirutu-kurra, pawurtu-jangkalu jitija muku. Ngula-jangkajulu jitinjarla pawurtuju warurnu watiya-kurra. ⁵⁴ Kujalu yampijarra pawurtu, panu-karirli yapangku kapankulu milya-pungu Jijajiji. ⁵⁵ Nyampu-wardingki-paturlu kujalu milya-pungu Jijaji, kapankulu warru parnkaja yimi-kirliji yalumpurla ngurrararlaju. Nyarrpara-wana-puka kujalpa wapaja nyanungu-nyangu kurdungurlu-kurlu, yapa-patu-karirliji milya-pinjarla kalalurla kangurnu nyurnu-watiji pangkarrarla ngunanja-kurra jarnangku. ⁵⁶ Nyarrpara-wana-puka kuja kala Jijaji warru wapaja yalirla ngurrararla, yapangku kalalu-jana kanjarla-yirrarnu nyurnu-wati nyanungu-nyangurlu warlalja-kari warlalja-karirli mangarri-kirlangu-kurra japu-kari japu-kari-kirra Jijajiki nyanjaku. Kalalurla purlanjarla wangkaja nyurnu-patu Jijajikiji, “Ngurrju-manta-nganpa! Marnpirnirngankulu jurnarrpa yungurnalu ngurrju-jarri!” Yangkangku kuja kalalu marnpurnu jurnarrpa Jijaji-kirlangu, ngulaju kalalu kapanku ngurrju-jarrija jintawarlayi-jiki.

7

Juwu-kurlangu-kurlu kuruwarri-kirli nyurnunyunu-kurlangu-kurlu

Matthew 15.1-9

¹ Ngakarrangakarralku, yanurnulurla kurlirra-jangka Paraji-patu manu ngalya-kari kuruwarrikingarduyu-patu Jurujulumu-jangka Jijajikiji. ² Kujalurla yanurnu Jijajiki, nyangulu-jana Jijaji-kirlangu kurdungurlu-patu kujalpalu ngarnu mangarri rdaka parljirninja-wangurlu. Kulalu-nyanu rdaka-wiyi nyanungurrarlaju parljurnu. ³ Nyampurrarluru Paraji-paturlu manu panu-jarlu-karirli Juwu-paturlu kalalu puraja jinta-juku kuruwarri nyurru-warnu-patu-kurlangu yangka kuja kalalu nyurnunyunurlu nyanungukupalangu-paturlu puraja nyurru-wiyi. Kuruwarri nyanungu-nyangurla kalalu-nyanu parljurnu-wiyi rdakaju ngarninjakungarntirli miyikingarntirliji. ⁴ Kuja kalalu mangarri kangurnu maninjarla japingi-jangka, kalalu yirrarnu-wiyi ngarninjakungarntirliji. Ngarninjakungarntirli kalalu-nyanu rdaka-wiyi parljurnu, manu kalalu kartaku-patu manu kartaku-patu witawita manu mangarri purranja-kurlangu ngamimpa-patu parljurnu nyanungu-nyangurlaju kurruwarrirlaju. Kala kajili miyi nganjarla parljirninja-wangurlu nganta, ngulangkuju kapulu rdilyki-pungkarla nganta kuruwarri. Ngulaju junga nganta.

⁵ Wangkajalurla Jijajikiji Paraji-patuju manu kuruwarrikingarduyu-patuju, “Nyiyaku kalu nyuntu-nyangu kurdungurlu-paturlu ngarni mangarriji rdaka parljirniinja-wangurluju? Kuruwarri kalu rdilyki-pinyi yangka ngalipa-nyangu kujalu-ngalpa yungu manu pinarri-manu nyurnunyunurlu ngalipa-nyangurlu nyurru-warnu-paturlu.”

⁶ Jijajirli-jana ngarrurnu, “Yangka kuja Yijayarlu jarukungarduyurlu yirrarnu Payipulurla nyurru-wiyi, ngulajulpa wangkaja nyurru-wiyiji nyurrurla-kurlu milkarranji-kirli. Kuja yirrarnu Payipulurla Yijayarlu:

‘Kuja-ka Kaatuju wangkami, “Nyampu yapa panu-juku kalu wangka ngaju nganta kajulu wiri-pajirni lirrangu wilji-wangurlu nganta, kala lawa. Wurnturu kajulu ngajukuju jurnta nyinami.

⁷ Jamulu kajulu purami ngaju. Ngaju-nyangu nganta kalu-jana kuruwarri pina-yirrarni nganta, kala lawa. Nyanungurra-nyangulku kalu-nyanu warlalja

kuruwarriji ngurrju-mani, manu ngula-kurlurluju kalu-jana pinarri-mani yapa ngalya-kari ngaju-nyangu-kurlurlu nganta.” *

Yuwayi, kujanya Yijayarluju yimiji yirrarnu nyurrurla-kurlu milkarranji-kirli.”

⁸ Kujarlunya Jijajirli-jana yarda kurnta-ngarrurnu, “Nyurrurlarlu kankulu mardarni manu purami yapa-kurlangu kuruwarriji, lawalkunkulurla Kaatu-kurlangu kuruwarrikiji.

⁹ “Nyiya-jangka kankulu nyurrurla kuruwarriki Kaatu-kurlanguku nyina purda-nyanja-wanguju yungunkulu purami kuruwarri-kari nyurrurla-nyangu nyurnunyunu-kurlanguju? ¹⁰ Kujanya Kaaturluju yungurla Mujujukuju, ngulajuka kuja kuruwarriji wangkami, ‘Linpangku-palangu purda-nyangka kirda-nyanu manu ngati-nyanu wilji-wangurlu!’* Nganangku-puka kajilpa-palangu kulungku ngarrirni kirda-nyanu manu ngati-nyanu, ngula-panuju yapa-karirlijilpalu tarngakurra pungkarla.’* Kujaju Kaatu-kurlangu kuruwarri. ¹¹ Kala nyurrurla-nyangu kuruwarri-la kankulu wangkami kuja, ‘Yapangku kajilpa-palangu jurnta kangkarla mangarri manu tala manu jurnarra nyanungukupalangu-jarrakuju, nyampurranya kajilparla warntarri yungkarla Kaatuku, ngulaju nganta ngurrju-nyayirni.’

¹² Ngula-jangka kajikankulurla marda wangka yangka yapaku, ‘Ngulanparla nyuntulurlu nyampurra nyiyarningkijarra yungu Kaatuku, ngulaju yungunpalangu warrawarra-kanja-wangulku jurnta nyina nyuntukupalangu-jarraku.’ Kujanya nyurrurla-nyangu kuruwarriji-ka wangkami ngulaju jarrwara-nyayirni!

¹³ Kujarlunya kankulu kuruwarriji Kaatu-kurlanguju yampimi purda-nyanja-wangurlu, manu kankulu purami nyurrurla-nyangu kuruwarri warlaja-puka. Ngulaju kula kankulu nyampu-mipa-juku Kaatu-kurlangu kuruwarriji rdilyki-pinyi, panu-jarlu-nyayirni kankulu rdilyki-pinyi kuruwarriji nyiyarningkijarrarla.”

Kujarrarlunya kanyanu yapangku kapakapa-mani Kaatu-kurlangu-kujaku kuruwarri-kijaku puranja-kujaku

Matthew 15.10-20

¹⁴ Ngula-jangkaju, Jijaji-jana yarda purlaja yapa-karikilki, manulurla yanurnu, ngulakuju-jana wangkaja, “Nyurrurlarlu panungku-kirli, purda-nyangkajulu kajirna-nyarra nyampu wangkami! Langa-kurra-mantalu! ¹⁵ Nyiya-puka mangarri kajirlipa lirrangu ngarninjarla muru-pinyi, kulalpa-ngalpa kapakapa-mantarla Kaatu-kurlangu-kujaku kuruwarri-kijaku puranja-kujaku, lawa! Kala nyiyarningkijarra yali kuja-ka yapa wangkami majumaju lirra nyanungu-nyangu-jangka manu nginyinginyi-jangka, nyampurrarlunya kanyanu kapakapa-mani Kaatu-kurlangu-kujaku puranja-kujakuju. ¹⁶ [Kuja kankulu nyurrurlarlu langa mardarni purda-nyanja-kurlangu, ngulajulu purda-nyangka yirriyirri-nyayirnirli!”]

¹⁷ Ngula-jangkaju, kuja-jana yampinja-yanu yapa panu nyanungu-nyangu-kurrarlu yuwarli-kirrarlu, ngakalkulu yarda japurnu nyanungu-nyangu-paturlulku kurdungurlu-paturluju ngulaju kujarlu, “Warraja-manta-nganpa ngula yimi-nyayirni-wangu jukurra nganimpaku, yangka nyiyarningkijarra-kurlu kuja kanganpa lirra-kurra-jarri manu lirra-jangka wilypi-pardimi.”

¹⁸ Jijaji wangkaja-jana, “Nyurrurlarlangu-jukunkulu ngurra-nyayirni mayi yalirra-piya-juku? Kula kankulu mayi langa-kurra-mani ngaju-nyangu jaruju? Kajilpa yapangku nganjarla nyiyarningkijarra mangarri manu kuyu, kulalpa yalumpurlu nyiyarningkijarrarla kapakapa-mantarla Kaatu-kurlangu-kujakuju kuruwarri-kijaku puranja-kujakuju. ¹⁹ Kuja-ka yapangku ngarni mangarri nyiya-puka, yalumpurlu

* **7:7** Nyangka Isaiah 29.13

* **7:10** Nyangka Exodus 20.12, Deuteronomy 5.16

* **7:10** Nyangka Exodus 21.17

mangarrirli ngarninja-warnurlu kula-ka maju-mani kurturduuru, lawa. Kanunju-ka miyalu-kurra yani. Ngula-jangka miyalu-jangka ngakaju-ka jingijingi yani kuja-purda-kari riwariwarla.” (Kuja nyampu wangkaja Jijaji, nyiyarningkijarra mangarri yalumpu ngurrju-pajurnu ngarninjakuju.)

²⁰ Jijaji-jana yarda wangkaja nyanungu-nyangu kurdungurlu-patuku, “Nyiya manu nyarrpa kuja-ka wilypi-pardi nginyinginyi-ngirli yapa-kurlangu-ngurlu, wangkami kuja-ka, ngulangunya-ka kapakapa-mani yapaju Kaatu-kujaku puranja-kujakuju. ²¹⁻²² Nyampuju jaru junga karna-nyarra wangka. Majumajuju ngulaju-ka nginyinginyirla nyanungu-nyangurla mardarni yapangkuju. Warrarda-ka manngunya nyanyi majumajuju. Kujarlanya kajika marda nyina mannganju, purunjunju marda, yapa tarnnga-kurra pinja-panu marda, kalykuru marda, purlurlpa marda, maju-maninja-palka marda, yimirr-yinja-palka marda, kajika marda nyina kurnta-wangu, ngurru-nyanja-palka marda, nginji-wangkanja-palka marda, kajika-nyanu marda pulka-pinyi wiringki nganta jiliwirrirli, manu kajika manyu-pinyi Kaatu-kurlangu kurruwarri. ²³ Nyampurrarlunya-ka kapakapa-mani yapaju Kaatu-kurlangu-kujaku kurruwarri-kijakuju puranja-kujakuju, kuja-ka manngu-nyanyi majumajuju.”

Jijajirli parlpuru-manu karnta-kurlangu yurntalu-nyanu
Matthew 15.21-28

²⁴ Ngula-jangkaju, ngaka-pardu-karilkiji Jijajiji kujalpa-jana wangkaja nyampurra-patuku yapaku, ngulaju yampijarralku-jana, yanulku-jana jurnta ngurrara-kirri-kirra kirri-kari-kirra yirdi-kirraju Taya-kurra. Kuja yukaja nyampu-kurra kirri-kirra, ngulaju wuruly-yukaja yuwarlirla yapa ngalya-kari nyanja-kujaku. Lawa, kula wuruly-nyinakarla, ngulajulu panu-pardu-karirliji milya-pungu-juku yapa-patukarirliji, nyangulu nyarrpararla kujalpa nyinaja. ²⁵⁻²⁶ Ngula-jangka, karntarla yanurnu Jijajiki yapa-kari kula-nganta Yijirali-pinki Juwu, lawa. Kala ngurrara-kirri-wardingki yapa-kari Jayirupunija-wardingki. Yurntalu-nyanujulpa mardarnu nyampurlu karntangkuju juju-kurlu maju-kurlu. Yalumpurlu karntangku purda-nyangu Jijaji yilpa nyinaja Tayangka. Kuja purda-nyangu, yanurnurla nyanunguku manu parntarrinjunu Jijaji-kirlangurla jamanarla. Manu warlkurnu Jijajiji, “Wiyarrpaku mari-jarriyaju, mari-jarriyaju wiyarrpaku! Ngaju-nyangurlu yurntalparluju-ka mardarni juju. Mari-jarriyarla, manu jurntarla yilyaya juju!”

²⁷ Jijajirliji wurra-manu kamparru-wiyi payirninja-kurraju, manu wangkajarla karntaku, “Kamparruju kurdukurdu-wiyirnalula-jana pirda-mani, manu jarntukuju ngakalku karnalu-jana yinyi. Kajilparna-jana kuja mangarri jurnta kangkarla kurdukurduku manu yungkarla jarntuku, kujaju warntarla majumaju.”

²⁸ Ngula-jangkaju, nyampu karntaju pinarla wangkaja Jijajiki, “Yuwayi, kujaju junga-nyayirni! Kala jarnturlanguju kalu warru nyinami tayipulurla kanunjumparra, manu kalu ngarni wita-kari wita-kari kuja-ka patapata-karri yulja walya-kurra.”

²⁹ Junga-juku, Jijajirliji kapanku yalu-manu, “Yuwayi, junga kanpa wangkami kujaju nyuntuju. Kujarlaju, kajinpa yani pina ngurra-kurra, nyuntu-nyangu yurntalu-nyanu kapunpa parlu-pinyi ngurrjulku-yijala. Nyurrurnarla jurnta yilyaya jujuju.” ³⁰ Junga-juku, yalumpuju karnta karrinja-pardija, karrinja-pardinjarla yarnkaja kulpari ngurra-kurra nyanungu-nyangu-kurraju. Kuja yukajarni yuwarli-kirra nyanungu-nyangu-kurra, parlu-pungu nyanungu-nyangu yurntalu-nyanu, ngunajalpa ngurrjulku pangkingkaju. Junga-nyayirni, jujujurla nyurru-juku jurnta yanu nyanungu-nyangu yurntalu-nyanukuju.

Jijajirli parlpuru-manu wati warungka wangkanja-wangu

³¹ Ngaka-karilki Jijaji yarnkajarra warru kirri-jangkaju Taya-jangka, yanu kirri-kari-kirra yirdi-kirraju Jirdana-kurra. Kuja yaninja-yanu jingijingi kulkurru-jarra

kirringka, jingijingi-kirli yanu ngurrara-kari-wana kujalpalu ngarrurnu Kirri-patu Karlala-pala. Ngula-jangka, ngulaju yanu jingijingi-kirli mangkuru Kaliliyi-kirra.³² Yalirla, yapa panu-karirli kangurnulu wati Jijaji-kirra. Wangkajalurla, “Nyampuju wati warungka manu wangkanja-wangu. Kula-ka wangka nyiyarlangu jaru.” Kujalu kangurnu nyurnu, warlkurnulu Jijajiji, “Marnpika wiyarrpa rdaka-jarrarlu parlpuru-jarrinjaku!”

³³ Junga-juku, Jijajirliji nguru-yirrarnurla yangkakaju warungkaku wurnturu-karrikarri yapa-wangu-kurra yapa ngalya-kari nyanja-kujaku. Junga-juku, yalirlaju yurrujurla, rdaka-jarralkurla yukaja langa-jarrarlaju warungkakuju, manu-nyanu nyinypa-kujurnu rdaka nyanungu-nyangu-kurra Jijajirliji, ngulajurla nyinypaju yirrarnu watikiji jalanyparla.³⁴ Ngula-jangka Jijajirliji nyangu kankarlarra-kari yalkiri-kirra, manu ngaany-kujurnu matangku, manu wangkajarla nyampu watiki, “Yipitata!” Ngulaju kujaju nyanungu-nyangu jaru, “Lirraju, raa-parnkaya!”

³⁵ Junga-kirli yalumpurla-kirli Jijaji purda-nyangu wangkanja-kurra warungka-jangkarluju. Nyanungu-nyangu lirraju raa-parnkaja manu wangkanjakulku rdirri-yungu junga-nyayirni yurkurduju-wangu.³⁶ Jijajirli kangu pina nyampuju wati nyanungu-nyangu-kurra puntu-patu-kurra-yijala. Nyangulkulu, manu purda-nyangulu wangkanja-kurra ngurrjuklu. Ngula-jangkaju, Jijajiji wangkaja-jana, “Yimi-ngarrirninja-wangulu nyinaka nyampuju kujarna parlpuru-manu!” Kala-jana panu-jarlu wuruly-ngarrurnu Jijajirli, “Nyinakalu yimi-ngarrirninja-wangu!” Kuja-kurra kula kalalu purda-nyangu, kalalu-jana warru yimi-ngarrurnu Jijajirli kuja parlpuru-manu yangka warungka manu wangkanja-wangu.³⁷ Kuja kala nganangku-puka purda-nyangu kujarra jaru, ngulakujurla marlaja paa-karrija-nyayirni. Manu kalalu wangkaja, “Kuja kajana Jijajirli warru parlpuru-mani yapa, ngulaju pirrjirdi-nyayirni! Parlpuru-mani kajana jilyki-nyayirni manu wangkanja-wangu, ngulaju kalurla marlaja wangka manu purda-nyanyi jilyki-jangkarluju.”

8

Jijajirli-jana mangarri yungu panu-jarlu-nyayirniki yapaku 4,000-palaku Matthew 15.32-39

¹ Ngaka-pardu-karilki, yapa panu-karrijilpalurla turnu-jarrija Jijajikiji jaruku purda-nyanjaku. Yarnunjukulkulpalu nyinaja miyi-wangulku. Junga-juku, Jijaji-jana wangkaja kurdungurlu-patuku,² “Nyampuku yapaku, mari-jarri karna-jana miyi-wanguku kuja kalu yarnunjuku nyina, kujajulu jirrnganja nyinaja nyampurla manangkarrarla parra-patuku marnkurppaku.³ Panu-karijili yanurnu nyampukurraju nguru wurnturu-jangka. Kajilparna-jana pina-yilyayarla yarnunjuku miyi-wangu-jangka wurnturu-kurra nyanungurra-nyangu ngurra-kurra, ngulaju kajakalu marmarrpa-jarrinjarla wantimi kulkurru yirdiyirla yarnunjuku miyi-wangu-jangka.”

⁴ Ngula-jangkaju, payurnulu kurdungurlu-paturlu Jijajiji, “Nyarrpararlarnalu-jana miyiji nyampurlaju manangkarrarla ngayi-mani? Yapa nyampuju panu-nyayirni kalu nyinami.”

⁵ “Nyajangu kankulu miyiji mardarni kapurduju?”

Kurdungurlulujulu jangu-manu Jijajiji, “Wirilki-pala karnalu kapurduju miyiji mardarni.”

⁶ Junga-juku, Jijajiji-jana wangkaja yapa panuku-juku, “Pirri-maninjarla nyinayalu walyangka.” Ngula-jangkaju, manu miyiji, yati-wangkajarla Kaatukuju “Wapirra, yungurnangkulu yati-wangka nyampukuju mangarriki.” Ngula-jangka, rdilyki-pungu mangarriji wita-kari wita-kari. Yungu-jana mangarriji rdilykirdilyki-pinjarla kurdungurlu-patuku, manulu-jana kurdungurlu-paturluju warru yungu yapa

panukulku. ⁷ Manu ngula-puruju kurdungurlu-paturluju mardarnulpalu palka-yijala yawu-patuju witawita. Ngulakujurla Jijajiji yati-wangkaja-yijala Kaatukuju, manujana yarda wangkaja kurdungurlu-patuku, “Yungkalu-jana warru yapaku.” Jungajuku, warrulu-jana yungu. ⁸⁻⁹ Jungajuku, yapa panu-jarlu-nyayirnirli 4,000-palarlu, ngulangkuju ngarnu jintakumarrirnirli-jiki nganyuku-karda. Ngula-jangkarluju kurdungurlu-paturluju, warrulpalu manu yuljaju yakuju-kurra wirrki-pala-kurra. Ngulangkuju kankarlarra-nyayirnirli-pa yakuju-paturlaju jurrupuly-ngarnu. Ngula-jangkaju, Jijajirliji yilyajalku-jana pina yapaju nyanungurra-nyangu-kurra ngurra-kurra. ¹⁰ Kuja-jana yapa pina-yilyaja Jijajirli yangka-ngurlu manangkarra-ngurlu, ngula-jangkaju nyanunguju yanujana jirranganja kurdungurlu-patuku, yaninjarla jirranganja-jana warrkarnu pawurturla. Ngula-jana jirranganja jingijingi yanu ngapangka mangkururla murrarninginti-kari-kirra pirntinyarra-kari-kirra ngurrara-kari-kirra yirdi-kirraju Talmanuja-kurra.

Paraji-paturlulu payurnu Jijaji yartarnarriki milki-yirrarninjaku

Matthew 16.1-4

¹¹ Ngula-jangkaju, ngaka-pardu-karilki jangkardu yanurnulurla Jijajiki Parajipatuju wilji-maninjakuju. Ngulajulu kujarluju puta yimirr-yungu yungu nganta-jana jarrwara-kari wangkayarla. Wangkajalurla, “Milki-yirra-anganpa Kaatu-kurlangu yartarnarri yangka kuja ngantangku yungu nguru-nyayirni-wangurlarlu. Kajinpa-anganpa milki-yirrarni, ngulaju kapurnangkulu milya-pinyi nyuntunparla Kaatuku warlaja.”

¹² Kujakuju-janarla Jijajiji jukuru-jarrija, ngaany-kujurnu matanku, manujana wangkaja, “Nyarrpaku kankujulu kujarluju rdapakarrkanjarla payirni nyurrurlarlu yapanku jalanguju yilparna-nyarra nganta milki-yirrakarla yartarnarri? Lawa, kularna-nyarra milki-yirrarni jalanguju nyiyarlanguju!” ¹³ Ngula-jangkaju, wangkanjarla-jana jirranganja pina-warrkarnu kurdungurlu-patuku pawurtukurralku-yijala. Ngula-jangka, jirranganja-jana pina jingijingi yanu ngapangka mangkururla pirntinyarra-kari-kirra.

Jijajirli-jana pututu-pungu kurdungurlu-patuku Paraji-kijaku manu Kingi Yarurdu-kujaku

Matthew 16.5-12

¹⁴ Kujalu kurdungurlu-patu pina-warrkarnu pawurtu-kurra, ngulajulu wajawaja-jarrija miyiki kanjaku Jinta-mipalu kangu kapurdu miyiji pawurturlaju. ¹⁵ Jijajirli-jana pututu-pungu, kuja-jana wangkaja, “Muurlparlulu-nyanu warrawarra-kangka yimi-kijaku Paraji-kirlangu-kujaku manu Kingi Yarurdu-kurlangu-kujaku. Jaru nyanungu-nyanguju-jana ngulaju jirdi-piya mangarri tarltu-maninja-kurlangu-piya.”

¹⁶ Kujalu kuja jaru purda-nyangu kurdungurlu-paturlu Jijaji wangkanja-kurra, ngulajulpalu kanginy-karrija, manulu-nyanu wangkaja, “Nyarrpaku-ka kujaju wangka? Marda-ka wangka yungurlipa-nyanu mangarri kangkarlarni tarnnga-parntarlu?”

¹⁷ Jijajirlijilpa-jana milya-pungu kuja-kurraju, wangkaja-jana, “Nyarrpaku kankulu-nyanu palju-payirni kujarluju jarungkuju kuja kankulu lawa nyinami mangarri-wanguju? Kula kankujulu mayi milya-pinyi nyampuju jaru? Ngurra-pa-juku mayi kankulu nyina milya-pinja-wangu-juku? ¹⁸ Milpaju kankulu palka mardarni, pampajuku mayinkili? Manu langaju kankulu palka mardarni, warungka-juku mayinkili?*

¹⁹ Yangkajunkulu mayi warungka-manu kujarna-jana yungu miyi kapurdu rdakapala panu-jarluku watiki 5,000-palaku? Kujalu ngarnu miyi, nyajangu-kurlurlunkulu yakuju-kurlurluju manu yuljaju?”

Jangu-manulkulu, “Manurnalu 12-pala-kurlurlu yakuju-kurlurluju.”

* 8:18 Nyangka Jeremiah 5.21, Ezekiel 12.2

²⁰ Jijajirliji yarda-jana payurnu, “Yangkajunkulu mayi warungka-manu kujarna-jana miyi kapurdu wirilki-pala yungu panu-jarluku watiki 4,000-palaku? Kujalu ngarnu miyi, nyajangu-kurlurlunkulu yakuju-kurlurluju manu yuljaju?”

Jangku-manulkulu, “Manurnalu wirilki-pala-kurlurlu yakuju-kurlurluju.”

²¹ Jijajirliji yarda-jana payurnu, “Ngurrrpa-juku mayinkijili ngajukuju milya-pinjakuju?”

Jijajirli jinta wati pampa parlpuru-manu nyanjakulku kirringka Pijatarla

²² Jijaji kuja-jana wangkaja yangka Paraji-patu-kujaku manu Kingi Yarurdu-kujaku, ngula-jangkaju-jana wirliyalku jirranganja yanu kurdungurlu-patuku kirri-kari-kirraju yirdi-kirraju Pijata-kurra. Kujalu yukajarra kirri-kirra, ngulangka-julurla jinta yapa wati jirri-kangurnu nganjirni pampa. Warlkurnulu yungu pampa marnpirni Jijajirliji yungu parlpuru-mani. ²³ Junga-juku, Jijajirli yarkaja rdakaku. Yarnkanjarla jirri-kangurnulku jinta nyanungu-mipa pampa, kangurnu kirri-ngirliji. Ngula-jangkaju, nyinyarpa kujurnu milpa-kurra yangkakuju pampaku manu rdakangku marnpurnu. Ngula-jangkaju, payurnu, “Nyanyi mayi kanpa nyiyarningkijarraju?”

²⁴ Junga-juku, watingkiji nguru warru nyangu, manurla wangkaja Jijajiki, “Yuwayi, wati-patu karna-jana nyanyi wapanja-kurra watiya-piya, ngulaju ramaramarlu yarrkayi-nyayirni.”

²⁵ Ngula-jangkaju, yarda marnpurnu rdakangku Jijajirliji yangkaju wati milpangka-yijala. Ngula-jangka kaarr-nyangulkulpa-jana, ngulajulpa-jana warraja-nyayirni ni nyangu yapaju warru wapanja-kurraju. ²⁶ Ngula-jangkaju, Jijajirli wangkaja, “Kalakanpa kulpari yani Pijata-kurra, ngulaju yampiya. Nyampu-ngurlu-juku pina-yanta nyuntu-nyangu-kurra ngurra-kurra.” Junga-juku, pina-yanu nyanungu-nyangu-kurra ngurra-kurra jurrku-kurra.

Piitarluju yirdi-manu Jijaji Kaatu-kurlangu Mijaya yangka Milarninja-warnu

Matthew 16.13-20, Luke 9.18-22

²⁷ Jijaji-jana jirranganja yarda yarkaja kirri-patu-kari-kirra nguru-kari-kirraju yirdi-kirraju Jijajirli Pilipayi-kirra. Kujalpa-jana jirranganja wapanja-yanu yirdiyi-wana kurdungurlu-patuku, ngulalpa-jana Jijajirliji payirninja-yanu, “Nyarrpa kajulu yapa-karirli yirdi-mani ngajuju?”

²⁸ Kurdungurlu-paturlujulu jangku-manu, “Ngalya-kari kalu wangka yapa nyuntu-junpa Jaanu Papitaji nganta. Ngalya-kari kalu wangka nyuntu-junpa nganta Layija. Ngalya-kari kalu wangka nyuntuju ngantanpa jarukungarduyu-kariyi-nyanu Layija-piya.”

²⁹ Jijajirli yarda-jana payurnu, “Kala nyurrurla-paturlu, ngana nganta kankujulu yirdi-mani ngajuju?”

Piitarluju jangku-manu, “Nyuntu-junpa Mijaya Milarninja-warnu yangka Kaatu-kurlangu.”

³⁰ Jijajirli-jana pututu-pungu, “Ngajukujulu yimi-ngarrirninja-wangu nyinaya, kalakankulu-jana ngaju yimi-ngarrirni yirdi Kaatu-kurlangu Mijaya.”

Jijajirli-jana yimi-ngarrurnu nyanunguku kurdungurlu-patuku yangka yapangku kapulu nyanunguju pinyi

Matthew 16.21-23

³¹ Ngula-jangkaju, Jijajirli-pa-jana pinarri-manu nyanungu-nyangu kurdungurlu-patu, wangkaja-jana, “Ngaju, yangka Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu, ngulakuju ngaka-pardu-karilki kapuju maju-nyayirni rdipimirni, kapurnaju murrumurru-nyayirni purda-nyanyi. Yangka-paturlu Juwu-paturlu jarlu-paturlu manu maralypikingarduyu-paturlu wiriwirirli manu kuruwarrikingarduyu-paturlu

kapujulu juwa-kijirni. Panu-karirli kapujulu tarnnga-kurra pakarni. Kujanyaju Kaatuju wangkaja. Ngula-jangkaju, kapurna ngurra-jarra-jangka pina-yijala wankaru-jarri.”³² Nyampuju junga-nyayirni-jana jaruju yirri-puraja Jijajirliji warraja-nyayirni kujalpa-nyanu muurr-pungu. Kuja kuja-kurra purda-nyangu Piitarlu, ngula-jangkaju, Jijajiji jirri-kangu yurlapardi-kirra yapa-wangu-kurra. Piitarluju kurnta-ngarrurnu Jijajiji, “Kuja wangkanja-wangu nyinaya!”

³³ Jijajijirla warru jurnta kuja-purda-jarrija Piitakuju, manu-jana nyangu kurdungurlu-patu-kariyi-nyanu. Ngula-jangka, wangkajarla Piitakulku, “Nyuntunpa Juju Ngawu, purdangirli yukaya ngajulurla! Kaatuju kulanku wangkaja kujakuju wangkanjakuju. Lawa, nyuntulurlunpa kujaju manngu-nyangu jaruju yapa panu-kari-piyarlu.”

³⁴ Ngula-jangkaju, Jijajiji wangkaja-jana kurdungurlu-patuku manu yapa-kariki ngalya-kariki, “Ngana-puka kajilpaju ngampurra nyinayarla ngajuku puranjaku, ngulakungarntirilijilpa-nyanu wajawaja-mantarla, manulpaju ngaju-mipa manngu-nyangkarla. Yapa-karirli kapujulu ngajuju tarnnga-kurra pinyi. Kujarlu-yijala kajikalunya-nyarra nyurrurla pinyi tarnnga-kurra. Ngulaju ngula-juku. Puraya-jukujulu ngajuju parra-kari parra-kari!³⁵ Nganangku-puka yapanku kajilpa-nyanu muurlparlu mardakarla palinja-kujaku nyanungu-miparlu, ngulaju kajika palimi. Kala kajilpankulu-nyanu yungkarla ngaju-kurra, kajilpankulu-jana yimi-ngarrikarla Yimi Ngurrju ngaju-nyangu yapa-kariki, ngulaju kajikankujulu marlaja nyinami wankaru-juku. Kujarlanya, purayajulu ngajuju!³⁶ Nganangku-puka kuja-ka turnu-mani nyiyarningkijarra jurnarra manu tala manu mangarri manu wawarda, nyiyaku-ka turnu-mani? Kajiji yapa yali puranja-wangu jurnta nyina, ngulangkuju ngari-ka jamulu turnu-mani. Kaji palimi, kula Kaatu-kurlu nyina.³⁷ Kajilpa yangka yapa paliyarla, kulalparla nyiya kulpari yungkarla Kaatukuju pina-wankaru-maninjakuju, lawa.³⁸ Jalanguju yapaju kalu wilji-jiki warrarda parnka Kaatu-kujakuju, manu maju-nyayirni kalu nyina. Ngaka kajirna nyampu-kurra pina-yanirni Kaatu-kurlangu-ngurlu nguru-nyayirni-wangu-ngurlu, ngulaju kapurna-jana jirrn-ganja yanirni pina marramarra-patuku tarrukuku, kapurna pina-yanirni pirrjirdi-nyayirni Kaatu-kurlangu-kurlu yartarnarri wiri-jarlu-kurlu. Kapurnarla wangkami ngajukupalanguku Wapiraku, ‘Nyampurrarluju yapanku ngurra-pajurnulu-nyanu ngajukuju kula kajulu nganta milya-pinyi Kaatu-kurlangu Yapa-nyayirni-wangu.’ Junga-juku, nganangku-puka kaji-nyanu ngurra-pajirni jalangurlu ngajukuju, ngulakuju kapurnaju ngajuju ngurra-pajirni-yijala nyanungukuju Kaatu-kurlangurla.”

9

¹ Jijajiji yarda-jana wangkaja yapakuju, ngulaju kuja-jana wangkaja, “Junga karna-nyarra nyampuju wangka! Ngalya-kari yapa kuja kalu wankaru-juku nyina jalangu, ngulangkuju kapulu milya-pinyi-nyayirni Kaatu yartarnarri wiri-kirli kuja kajana Warlaja-Wiri nyina yapakuju. Kulalu pali milya-pinja-wangu-juku.” Kujanya-jana Jijajiji wangkaja yapaku panukuju.

*Jijaji-kirlangu palkaju mirilmiril-karrija-nyayirni
Matthew 17.1-13, Luke 9.28-36*

² Ngaka-karilki jinta-jangka wiyiki-jangkarla, Jijajiji jirrn-ganja-jana yanu pirli-kirra kankarlarra marnkurrapaku kurdungurlu-patuku Piitaku manu Jamajiki manu Jaanuku. Kujalpalu pirlangka kankarlarni nyinaja yurrujurla, nyinanjarlalpalu nyangu Jijajiji. Ngula-puruju Jijaji-kirlangu palkaju mirilmirilpa-jarrija-nyayirni.
³ Manu jurnarra kardirri-jarrijarla palkangkaju, ngulaju jurnarrpajulparla palkangkaju nyanungurlaju mirilmiril-karrijalku wanta-piya, ngulaju kardirri-nyayirni

nyiya-piya-wangulku. ⁴ Ngula-puru-juku Layija manu Mujuju-pala warraja-jarrija, wangkajalpa-palarla Jijajikiji.

⁵⁻⁶ Ngulakuju ngarrurda-jarrijalu-jana. Kula Piitaju nyarrpalku wangkayarla, paa-karrijalpa. Ngari kutu wangkajarla Jijajiki, “Ngurrju-nyayirni nyampuju ngurra. Nganimpa-paturlu kapurnalu-nyarra kaluku ngantirni marnkurrpa, jinta-kari nyuntuku, jinta-kari Mujujuku, jinta-kari Layijaku.”

⁷ Ngula-puru-juku, mangkurdulkurla wapirrija wantakuju. Yali-ngirli mangkurdu-ngurlu Kaatuju wangkaja, “Nyampuju ngajuku Ngalapi-nyanu marulu, ngulajulu purda-nyangka wangkanja-kurra!” ⁸ Kujalu purda-nyangu wangkanja-kurra yangka marnkurrparlu kurdungurlu-paturlu, ngulajulpalurla yarujarujurlu wapalwapal-nyangu wangkanja-kurrakuju. Ngana kulalu parlu-pungu, jintalu parlu-pungu Jijaji kujalpa yangka yalumpurla-juku karrija.

⁹ Ngula-jangkaju, pinalkulu jitinja-yanu pirli-ngirliji. Kulkurru wangkaja-jana Jijajiji, “Nyampuju yimi, mardakalu nyurrurla-miparlu yimi-ngarririnjinja-wangurlu kujankujulu jalangurlu nyangu ngaju mirilmirilpa-jarrinja-kurra yangka Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu. Kajirna palinja-warnu pina-wankaru-jarrinjarla yakarra-pardi, ngakalu-jana ngula-jangkarlanya yimi-ngarrika ngajuju.”

¹⁰ Junga-juku, kulalu-jana yimi-ngarrurnu yapa-karikiji Jijaji mirilmiril-karrinja-warnu-kurluju. Kala kujalpalu nyanungu-patu-mipa nyinaja, ngula-miparlupalu-nyanu marnkurrparlu payurnu, “Nyarrpaku-yijala-ngalpa yangkaju Jijaji wangkaja kuja-ngalpa kuja wangkaja ‘kapu yangka Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu nganta palinja-warnu pina-wankaru-jarrinjarla yakarra-pardi?’” ¹¹ Ngula-jangkaju, Jijajijili payurnu yangka-paturluju marnkurrparlu, “Yangka kuruwarrikingarduyupatu, yangka kalu-nganpa Layija-kurlu ‘kapu kamparru yanirni nganta yangkakungarnti Mijayakungarnti.’ Nyarrpaku-yijala kalu-nganpa kujaju wangka?”

¹²⁻¹³ Jijajirli-jana janku-manu, “Junga kujaju kapu Layija-wiyi pina-yanirni yungurla nyiyarningkijarra jungarni-mani Mijayaku. Junga karna-nyarra wangka, Layijaju nyurru-juku pina-yanurnu. Yapa-karirli nyurrujukulu murrumurru-manu kujalurla jangkardu jalajala-jarrija maju-maninjaku. Nyampunya jaruju yirrarnu Layija-kurluju nyurru-wiyiji yangkangkaju Kaatu-kurlangu-paturlu jarukungarduyupaturluju. Ngula-jangkaju, wita ngayirna-nyarra payirni nyurrurlalku yangka kuja kangalpa wangka Payipulurla, ‘yangka Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu kapulu juwa-kijirni nganta manu murrumurru-mani-nyayirni nganta’. Kala nyiyaku kangalpa wangka Payipulurlaju?”

Jijajirli parlpuru-manu kurdu nyurnu juju-kurlu

Matthew 17.14-20, Luke 9.37-43a

¹⁴ Pirli-ngirli kujalu jitinjarni yanu Jijaji manu yangka marnkurrpa kurdungurlu-patu, ngulalu-jana yanurnu pina kurdungurlu-patu-kariki kamparru-warnuku. Parlu-pungulu-jana turnu-kurra panu-kurra wiljiwilji-maninja-kurra kujalpalu-jana kuruwarrikingarduyupaturlu wiljiwilji-manu kurdungurlu-patu-kariki. ¹⁵ Kujalu yapa-karirli nyangu Jijaji, ngulakujulurla marlaja paa-karrija, manulurla wapirdi parnkaja. ¹⁶ Jijajirliji-jana payurnu kurdungurlu-patuju, “Nyarrparla kankulu-nyanu wiljiwilji-mani?”

¹⁷ Ngula-jangkaju, junga-juku ngulangakuju, watirla jinta wangkaja Jijajikiji, “Tiija, ngaju-nyangu kurdu, jujungku-ka mardarni, wangkanja-wangu-mani-ka. Ngula-kurlunyanangu kangurnu juju-kurlu. ¹⁸ Kuja karla jujuju jangkardu kurru-yuka, ngulangakuju-ka walya-kurra kijirni. Kuja-ka walya-kurra wanti, ngula-jangkaju karla lirra-ngurluju wilyipi-pardi yaya wiri-jarlu, manu kyanu kartirdirli karntirrirjirni, manu-ka waku-jarra manu wanarri-jarra manu palka muku wuurr-kijirninjarla rdalji-jarri. Nyurrurna-jana kamparrurlu-wiyi payurnu nyuntu-nyangu

kurdungurlu-patu yungulurla jurnta yilyayarla juju. Lawa, kulalurla jurnta yilyayarla jujuju.”

¹⁹ Jijaji wangkaja-jana, “Kari nyurrurlajunkulu kapurunju panu! Nyangurla-karrarna-nyarra jirrnganja nyina nyampurlaju, tarnnga-juku mayi? Nyarrpaku-yijala karna-nyarra nyampurlaju jirrnganja nyina kapuru wita-wangukuju? Kangkarnijili yali kurdu ngajuku!” ²⁰ Junga-juku, kangurnulurla Jijajiki kurduju juju-kurluju.

Jujungku kuja nyangu Jijaji, yangkaju kurdu yarda kujurnu walya-kurra-yijala. Kuja walya-kurra kujurnu, ngulaju yaya-yijalalparla yarda wilypi-pardinjarni yanu lirra-ngurluju, manulpa warru jurrjurr-panturnu manu wartarlwartarl-pardija. ²¹ Jijajirliji payurnu yangka kurduku kirda-nyanu, “Nyangurla-karra-warnulpa nyinaja kuja-jukuju?”

Yangka kurduku kirda-nyanurluju jangku-manu Jijajiji, manu wangkajarla, “Wita-ngurlupakarralpa nyinaja nyurru-warnu kuja-juku kuja wita-wiyi palka-jarrija, ngulajulpa tarnnga-juku nyinaja. ²² Manulpa tarnnga putaputa pungu nyampuju kurdu jujungkuju wita-ngurlurra wiri-kirralku. Manulpa warrarda julyurl-kujurnu ngapa-kurra manu warlu-kurra tarnnga-kurraku pinjaku. Mari-jarriya-jarrangku wiyarrpaku kirdarlanguku. Kajinpa pirrjirdi-jiki nyinami nyampuku jujuku jurnta yilyanjaku, ngulajurla jurnta yilyaya kurduku ngaju-nyanguku wiyarrpaku!”

²³ Jijajilkirla wangkaja, “Kula kanpaju mayi wala nyina ngajukuju ngula karna pirrjirdi nyina nyampu-piya-wangu juju-piya-wangu? Ngana-puka yapa kajiji wala nyina ngajuku, ngulaju-ka pirrjirdi nyina nyiyarningkijarraku.”

²⁴ Yangkangku watingki kapanku jangku-manu, “Yuwayi, ngari karnangku wita walaju nyina, rampaku-juku-jalarna. Kala nurna-mantaju yarda yungurnangku junga-nyayirni marrka wala nyina nyuntukuju.”

²⁵ Jijaji manu wati yangka kurdukupalangu, wangkaja-jukulpa-pala-nyanu. Kujalu-jana ngula-kurra wangkanja-kurra yapa-karirli nyangu, ngulalu yarnkajarni wajirli nyanungu-jarra-kurra-pinangu. Kuja-jana Jijajirliji nyangu yapa panu parnkanjarni-kirra, ngula-puruju kulungku ngarrurnu jujuju, “Nyuntu maju juju, kujanpa nyuntulurlu nyampu kurdu jilyki-manu manu wangkanja-wangu-manu, ngulajurla jurnta wilypi-pardiya pina-kurru-yukanja-wangu!”

²⁶ Kuja purda-nyangu kuja-kurra wangkanja-kurra jujungku, ngulaju jujungkuju waakarra-parnkanjaku ngurrju-manu, manu kurdu yangkaju yarda kujurnu walya-kurra-yijala wartarlwartarl-pardinjakungarnti. Ngula-jangkaju, jujujurla jurntalku wilypi-pardija kurdukuju. Kurdujulpa walyangka-juku ngunaja kuwalypa-nyayirnilki. Kujalu nyangu kuwalpalku yapa-karirli, ngulajulpalu wangkaja, “Nyanyungukupalanguju kirda-puka-jarrijalku!” ²⁷ Jijajirli waku-ngurlu manu kurduju, waku-ngurlu maninjarla karrinja-yirrarnu, ngulajulpa kurduju karrija wankarulku.

²⁸ Ngula-jangkaju, kujalu Jijaji manu kurdungurlu-patu yukaja kaninjarni yuwarlirla yangarlu yapa panu-wangurla, ngulalu payurnu Jijajiji, “Nyiya-jangkarnalurla puta yilyaja jurnta jujuju nyampukuju kurdukuju?”

²⁹ Jijajirli-jana jangku-manu kurdungurlu-patuju, “Ngampurrparluju kajinkili-jana juju jurnta yilyami nyampu-piya yapaku, ngulakungarntirlijili payika Kaatu-wiyi. Payirninja-wangurluju kulalpankulu-jana jurnta yilyayarla.”

Jijajirli-nyanu palinjaku muurr-pungu

Matthew 17.22-23, Luke 9.43b-45

³⁰⁻³¹ Ngaka-pardu-karilki yampinja-yanulkulu yuwarliji Jijajirli manu kurdungurlu-paturlu. Junga-juku, jirrnganja wuruly-yarnkaja-jana yapa-kari-kijaku yungu-jana pinarri-maninja-yani kurdungurlu-patu-mipa. Ngula-jana pinarri-maninja-yanu ngurrara-wanarluju jingijingirli Kaliliyi-wanarlu, wangkaja-jana kurdungurlu-patukuju, “Ngajujurna Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu. Ngakaju watingki

jintangku kapu-jana yimi kanyi, kapuju ngaju yapa-kari-kirra yinyi. Ngula-jangkaju, kapujulu pinyi ngajuju tarnnga-kurra. Ngula-jangkaju, ngurra jirrama-jangka kapurna wankaru-jarri pina.”

³² Kulalu kurdungurlu-paturlu milya-pungu kuja-kurra wangkanja-kurra. Kaaturlu-jana warla-pajurnu Jijaji-kirlangu yimi-kijaku milya-pinja-kujaku. Ngulalurla lani-jarrija yungulu payikarla nyanungu-nyanguku yimiki.

Ngana-ka nyina wiriji yapa Jijaji-kirlangu?

Matthew 18.1-5, Luke 9.46-48

³³⁻³⁴ Jijaji manu kurdungurlu-patu, ngulajulpalu yanurra jungarni kirri-kirra yirdi-kirraju Kapurniya-kurra. Kujalpalu kulkurru yirdiyi-wana wapanja-yanu, ngulajulpalu-nyanu kurdungurlu-paturluju kujarlu wiljiwilji-maninja-yanu, “Ngana kangalpa nyina kurdungurluju wiriji kamparrurlaju ngalipakuju turnu-warnuku kurdungurlu-patu-kariyi-nyanukuju?”

Kujalu kirri-kirra yukajarra Kapurniya-kurra, yanurralu, yukajalu yuwarli-kirraju, ngula-jana Jijajirliji payurnu, “Nyiya-ngurlulpankulu-nyanu wiljiwilji-maninja-yanu kulkurrukulkurruju?” Kurdungurlu-patuju ngula-jangkaju, karrijalpalu wurulypa jangu-maninja-wangu.

³⁵ Jijaji pirri-manu yuwarlirlaju. Wangkaja-jana, “Yantarnili nyampu-kurra. Ngana-puka kaji ngampurrpa nyina kamparrurla wiri, ngulakungarntijilpa-jana warrki-jarriyarla-wiyi yirnkilya-wangu ngampurrpa yapa-kariki-wiyi.” ³⁶ Ngula-jangkarluju, Jijajirliji manu kurdu-pardu, maninjarla karrinja-yirrarnu kamparrurla yapakuju, manu ngamurlu-manu, manu wangkaja-jana, ³⁷ “Nganangku-puka ya-pangku ngaju-nyangurlu nganta kaji rdakurl-kijirni kurdu wita nyampu-piya, ngulaju kaju ngajurlangu rdakurl-kijirni. Manu nganangku-puka kajiji rdakurl-kijirni ngaju, ngulangkuju-ka rdakurl-kijirni Kaatu kujaju yilyajarni ngaju.”

Ngana karla puntuju nyina Jijajikiji?

Luke 9.49-50

³⁸ Jaanulkurla wangkaja Jijajiki, “Tiija, nyangurnalu jinta wati kujarla yapaku jintaku jurnta yilyaja juju-patu nyuntu-nyangu-kurlurlu yirdi-kirlirli nganta yartarnarri-kirlirli nganta. Nyanunguju kula-ka kurdungurlu nyina nganimpa-piya, lawa. Kujarlanyarnalu warla-pajurnu puta.”

³⁹ Jijaji wangkaja-jana kurdungurlu-patukuju, “Yampiyalu warla-pajirninja-wangurlu! Kaji-jana nganangku-puka yapaku jurnta yilyami juju ngaju-nyangu-kurlurlu yartarnarri-kirlirli nganta, ngula-jangkaju kulaju nginji-wangkami ngajukuju. ⁴⁰ Ngana-puka kuja kangalpa ngalipaku nyina ngurrju nyurunyuru-jarrinja-wangu, ngulaju kangalpa nyina wungu-warnu warlalja. ⁴¹ Nganangku-puka kaji-nyarra ngapa yinyi ngarninjaku kuja kankulu ngaju-nyangu warlalja nyina, ngulakuju kapurla Kaaturluju yinyi warntarri-nyayirni-wangu ngurrju-nyayirni.”

Yungulparlipa jungarni nyinakarla, kajikarlipa-jana karlirr-kanyi yapa ngalya-kari Kaatu-kujaku

Matthew 18.6-9, Luke 17.1-2

⁴² Jijaji-jana yarda wangkaja kurdungurlu-patukuju, “Nyampurralu-jana kurdukurdu witawita nyangka ngula kajulu wala nyina ngajuku. Kala nganangku-puka kajilpa kurdu ngari jinta karlirr-kangkarla jarrwaralku ngaju-kujaku, ngulaju maju-nyayirni! Karlirr-kanja-kujakujulpalurla yapa-karirli yarturlu-wiyi wiri wayikarla yalumpuku watiki waninja-wana-wiyi, manu ngula-kurluju jarna-maninjarla kanjarla julyurl-kijikarlalpalu mangkuru ngapa wiri-kirra yungu palimi.

⁴³⁻⁴⁸ “Ngaka kajikanpa marda majungka-jarrimi, kajikanpa marda nyiyarlangu purungku-mani rdaka-jarrarlu. Kuja-kujakuju-nyanu rdaka-jarra mururl-pajika

jurnta, kajikangku Kaaturlu kijirni rdaka-jarra-kurlu-juku warlu wiri-kirra kuja-ka jankami tarnnga-juku. Ngulangkaju kalu pirlpi nyina wankaru panu-jarlu tarnnga-juku, manu ngulangkaju yapa palka kalu-jana warrarda muku ngarni pirlpinkiji. Yalirla ngurungka kula nganangku palu-pinyi warluju.* Manu ngaka kajikanpa marda majungka-jarrimi, kajikanpa marda kulu-kurra wapami wirliya-jarra. Kuja-kujakuju-nyanu wirliya-jarra mururl-pajika jurnta, kajikangku kijirni wirliya-jarra-kurlu-juku warlu wiri-kirra kuja-ka jankami tarnnga-juku. Manu ngaka kajikanpa marda majungka-jarrimi, kajikanpa marda nyiyarlangu maju nyanyi milpa-jarrarlu. Kuja-kujakuju-nyanu milpa-jarra wilypi-manta jurnta, kajikangku kijirni milpa-jarra-kurlu-juku warlu wiri-kirra kuja-ka jankami tarnnga-juku. Kajilpangku Kaaturlu kijikarla nguru yali-kirra palka wanapi-jiki, ngulaju maju-nyayirni nyuntukuju. Kala kajinpa yukamirra Kaatu-kurlangu-kurra nguru-nyayirni-wangu-kurra rdaka-wangu manu marda wirliya-wangu manu marda milpa-wangu, ngulaju ngula-juku. Kapunpa nyanungu-kurlu nyina tarnnga-juku.”

⁴⁹ “Junga-juku, Kaaturlu kapu-jana yapa muurlparlu mardarni muku warlu-kurlurlu manu jarlti-kirlirli.”

Jijajirli-jana pinarri-manu nyanungu-nyangu kurdungurlu-patu yungulu nyina ngurru jarlti-piya

Matthew 5.13, Luke 14.34-35

⁵⁰ Wangkaja-jana kuja, “Nyurrurla yapa ngulajunkulu jarlti-piya. Jarltiji ngurrju-jala. Kajilpa jarltiji maju-jarriyarla manu linpa-wangu-jarriyarla, ngulaju majunya. Kulalpa nganangku linpaju pina pirrjirdi-mantarla yangkaju jarlti. Nyurrurlajukulu jarlti-piyalu nyinaka ngurrju-juku, ngulaju puntu-wati kulu-wangu rarralya-juku.”

10

Jijajirli-jana pinarri-manu kuruwarri yupukarra-kurlu manu karlirr-mardarninja-kurlu

Matthew 19.1-12

¹ Ngula-jangkaju, Jijaji-jana jirrnganja yanu kurdungurlu-patuku kurlirra nguru-kurra yirdi-kirra Jurdiya-kurra. Karrungkajulu ngapangka jingijingi yanurra pirtinyarra-kari-kirra Jurdunurlaju, ngula-kurraju yapalurla yarda turnu-jarrija panu-jarlu. Ngulangkajulpa-jana pinarri-manu jukurra yimi-nyayirni-wangu-patu-kari.

² Ngula-kurrajulurla Paraji-patulku yanurnu yungulu nganta Jijaji yimirr-yungkarla jarungku yungu nganta-jana milki-wangkayarla jaru warntarla. Payurnulu Jijajiji, “Nyarrpa-ka wangka Mujuju-kurlangu kuruwarriji? Jungarni mayi kajilpa watingki yampiyarla nyanungu-parnta karntaju?”

³ Jijajirli jangu-manu-jana, “Nyiya-nyarra Mujujurluju yungu kuruwarriji nyurrurlakuju karnta karlirr-mardarninjakuju?”

⁴ Nyanungurlukulu jangu-manu Jijaji, “Mujuju wangkaja kuja, ‘Watingki kajilpa ngampurrparlu yampiyarla nyanungu-parnta karnta, yampinjakungarntirliljilparla pipa-wiyi yungkarla kuwurtu-jangkarlu, ngula-jangkarlunya yungu yampi.’”

⁵ Jijaji-jana wangkaja, “Milya-pinyi mayi kankulu nyarrpaku kuruwarriji yirrarnu karlirr-mardarninjakuju Mujujurluju? Ngulaju-nyarra yirrarnu jurru wiljiki.

⁶ Nyurru-wiyi kuja Kaaturlu ngurrju-maninjarla yirrarnu nyiyarningkijarra, ‘ngulaju-palangu yapa-jarra yirrarnu wati manu karnta.’* ⁷ Nyampurlangunya-ka wangka Payipulurlaju,

* 9:43-48 Nyangka Isaiah 66.24 * 10:6 Nyangka Genesis 1.27

‘Watingki yungulpa-palangu yampiyarla nyanungukupalangu-jarra kirda-nyanu manu ngati-nyanu yupukarra-jarrinjakungarntirilki. Kuja-ka karntalku mani, ngulaju jungu kapala jintangkalku nyinami jawirdikilki. ⁸ Ngula-jangkaju, kula kapala-nyanu jarnku jurnta nyina yitingka-jarra, ngulaju kapala jintangka-juku nyina wungu-juku.’*

⁹ Junga-juku, jalangu-jarraju wati manu karnta kuja kapalangu Kaaturlu jinta-mani, ngulajulpalu-palangu yapa-karirliji karlirr-mardarninja-wangurlu yampiyarla.”

¹⁰ Kujalu Jijaji manu kurdungurlu-patu pina-yukaja kaninjarni yuwarlirla, ngulangajulu yarda payurnu, “Yarda yimi-ngarrika-nganpa nyampu kuruwarri karlirr-mardarninja-kurlangu.”

¹¹⁻¹² Jijajirliji jangku-manu-jana, “Watingki kaji kalykuru-jarrinjarla yampi karnta nyanungu-parnta kamparru-warnu, ngula-jangkaju, kaji mani jinta-karilki karnta, ngulaju jarrwara. Ngula-piyarlu-yijala karntangku kaji kalykuru-jarrinjarla yampi wati nyanungu-parnta kamparru-warnu, manu ngula-jangkarlu kaji mani jinta-karilki wati, ngulaju jarrwaralku-yijala.”

Jijajirlija-jana kurdukurdu ngamurlu-mardarnu pirrjirdi-maninjaku

Matthew 19.13-15, Luke 18.15-17

¹³ Ngakalku, kangurnulpalu-jana yapangku ngalya-karirli kurdukurdu Jijajikirra yungu-jana rdakangku ngamurlu-mardarninjarla marnpirni. Ngula-kujakuju, kurdungurlu-paturlulu-jana puta warla-pajurnu kutu Jijajikirra kanjarni-kijaku, manulu-jana kurnta-ngarrurnu. ¹⁴ Kuja-jana Jijajirli nyangu, ngulakuju-jana kulu-jarrija kurdungurlu-patukuju, manu-jana wangkaja, “Kurdukurdu wita nyampu-piya kajulu wala nyinami ngajuku. Ngana-puka yapa jalangu kuja-ka nyinami nyampu-patu-piya kurdukurdu-piya, ngulaju karla nyinami Kaatuku yangka kuja kajana Warlalja-Wiri nyina yapaku. Kujakuju, yampiyalu-jana warla-pajirninja-wangurlu! Pangkalajulu yanirni kurdukurduju ngajuku! ¹⁵ Ngaju karna-nyarra wangkami junga: Jungarnirlili manngu-nyangka yungulpankulu kurdu wita nyampu-piya-jarriyarla. Kala kuja-piya-wanguju, ngulaju kulalpankulurla nyinayarla Warlalja-Wiriki.” ¹⁶ Junga-juku, ngula-jangkaju, kurdu-kari kurdu-kari manulpa-jana, maninjarla rdakalpa-jana yirrarnu jurrungka, manulpa-jana wangkaja, “Kaaturluju kanyarra pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kanyi.”

Jijajirla wangkaja watiki tala palka-kurluku

Matthew 19.16-30, Luke 18.18-30

¹⁷ Ngula-jangkaju, Jijaji-jana yarda jirrnganja yarnkaja-yijala. Kujalpa-jana jirrnganja yanurra, ngula-puru-jukurla wati jinta parnkanjarla mirdijirrpjirrpjirrinjarla jarntarru pirri-manu kamparrurla, manu wangkajarla Jijajikiji, “Tiija, nyuntuju pa ngurrju, nyarrpa-jarrimirna yungurnarla jirrnganja nyina tarnnga-juku Kaatuku wankaru-juku?”

¹⁸ Jijajilkirla wangkaja, “Niyiakunpaju ngajuju ngurrju-pajurnu? Ngana-puka kula-ka wati nyina ngurrjuju. Kaatu-mipa-ka nyina ngurrjuju. ¹⁹ Milya-pinyijala kanpa-jana kuruwarri-kari kuruwarri-kari Kaatu-kurlanguju kujarla yangka yungu Mujujuku: ‘Yampiyalu-nyanu tarnnga-kurra pakarninja-wangurlu! Nyuntu kajilpanpa nyinayarla palka-kurlu yupukarra, kula kalykuru-jarriya yapa jinta-kari-kirli! Kularla purungku jurnta manta nyiyarlangu yapa jinta-kariki! Kula warlka wangkaya yapa jinta-kari-kirli kuwurturla! Yapa jinta-kari-kirli-wangurlu-jana yampiya jurnarrpaju kurntuly-yimirr-yinja-wangurlu! Linpangku-palangu purda-nyangka kirda-nyanu manu ngati-nyanu wilji-wangurlu!’ Nyampurranya Kaatu-kurlangu kuruwarri kuja yirrarnu Mujujurlu, ngulaju kanpa milya-pinyi nyurru.”*

* **10:8** Nyangka Genesis 2.24   * **10:19** Nyangka Exodus 20.16-20, Deuteronomy 5.16-20

²⁰ Junga-juku, watijirla wangkaja Jijajikiji, “Tiija, wita-ngurlupakarrarlulparna puraja jungarnirli nyampurraju kuruwarri, kularna rdilyki-pungu jintarlangu, lawa.”

²¹ Jijajiji yulkajalparla miyaluju, manulpa nyangu jungarnirli-jiki, manurla wangkajalku watikiji, “Purayarlalpanpa nyampu jinta-karilki kuruwarri: Yanta, jurnarrpa manu nyiyarningkijarra manta nyuntu-nyangu, ngulaju-jana pina jali-manta nyiyarningkijarra talakungarntirliji. Manu ngula-jangkaju, talaju-jana warru yungka marlajarraku rdilyki-watiki. Kajinpa-jana nyiyarningkijarra muku yinyi yapa-kariki, ngula-jangkaju kapunparla jirranganja nyina nyiyarningkijarra-kurluju Kaatu-kurlangurla nguru-nyayirni-wangurla. Nyiyarningkijarra jali-maninjarla kurdungurlu-jarriya ngaju-nyanguju!” ²² Kuja yangkanku watingki purda-nyangu Jijaji wangkanja-kurra, wardinyi-jangkaju mularrpa-jarrijalku. Ngula-jangkaju, purda-nyanjarla wajampajarrija-nyanurla kujalpa jurnarrpa panu mardarnu.

²³ Ngula-jangkaju, Jijajiji warru jungarni-jarrija-jana nyanungu-nyanguku kurdungurlu-patuku, manu wangkaja-jana, “Yangka kuja kalu jurnarrpa panu mardarni yapangku, ngulaju kapulu marnkurrpa-mipa yukamirra Kaatu-kurlangu-kurra nguru-nyayirni-wangu-kurraju, kulalu panu yukami.”

²⁴ Kujalu Jijaji purda-nyangu wangkanja-kurra, ngulakujulurla marlaja paa-karrija. Manu yarda-jana wangkaja Jijajiji, “Kulalpa-nyanu nganangku yirrakarla nguru-nyayirni-wangu-kurra Kaatu-kurlangu-kurraju, lawa! ²⁵ Kulalpa kawartawaraju yukayarla nama-kurlangu ngulyangka, lawa. Kuja-piyarlu-yijala kulalpa-nyanu nganangku-puka jurnarrpa panu-kurlurluju yapangkuju yirrakarla Kaatu-kurlangu-kurraju nguru-nyayirni-wangu-kurraju!”

²⁶ Kurdungurlu-paturlu kujalu purda-nyangu Jijaji, ngulakujulurla marlaja paa-karrija-nyayirni. Ngulalu payurnu, “Kajilpa Kaaturlu yampiyarla yangka yapa jurnarrpa-kurlu panu-kurlu muurl-mardarninja-wangurlu, nganalku kajika muurl-mardarni Kaaturluju palinja-kujaku?”

²⁷ Jijajirlilki-jana nyangu jungarnirli, manu wangkaja-jana, “Kulalpa-nyanu nganangku yapangku muurl-mardakarla palinja-kujaku, lawa. Kaatu-miparlu kajika muurl-mardarni yapaju.”

²⁸ Piitarlulku jangku-manu Jijajiji, “Yuwayi, nyiyarningkijarrarnalu yampinja-yanu purdangirli. Yampinjarla nyuntulkurnangkulu puraja.”

²⁹⁻³⁰ Jijaji-jana wangkaja kurdungurlu-patukuju, “Yuwayi, junga kujaju. Ngajuku puranjakungarntirli kajinkili yampinja-yani yuwarli nyurrurla-nyangu manu marda nyurrurlakupurdangka-patu manu marda nyurrurlakupalangu-jarra manu marda kurdukurdu manu marda nguru nyurrurla-nyangu, kajinkili yampimi nyampurra nyiyarningkijarra yungunkujulu ngajulku pura manu yungunkulu-jana Yimi Ngurrju ngaju-nyangu yimi-ngarrirni warru, ngula-wanawanaju Kaaturlu kapu-nyarra nyiyarningkijarra jaya-kurra-nyayirni yarda yinyi yuwarli-kangukangu marda, yapa warlalja panu-jarlu marda, manu marda nguru-karirlangu. Ngula-puruju panu-karirliji kapulu-nyarra rdapakarrkanjarla-juku murrumurru-maninyayirni tarnngangu-juku. Ngula-jangkaju, kajinkili pali, ngula-jangkaju, kapunkulu yukami Kaatu-kurlangu-kurra nguru-nyayirni-wangu-kurra. Ngulangaju kapunkulurla tarnnga-juku jirranganja nyina Kaatukuju wankaru. ³¹ Jalangu kuja kalu nyina kamparrurla wiri yapa, ngulaju ngakaju kapulu purdangirlilki nyina. Jalangu kuja kalu nyina purdangirli yapa, ngulaju ngakaju kapulu kamparrurla wirilki-yijala nyina.”

Jijaji-jana yarda wangkaja nyanunguku kurdungurlu-patu yangka yapangku kapulu nyanunguju pinyi

Matthew 20.17-19, Luke 18.31-34

³² Ngula-jangkaju, Jijajiji jirranganja-jana yaninja-yanu Jurujulumu-kurra. Ngula-julpa Jijajiji kamparrurla-juku yaninja-yanu. Kala kurdungurlu-patu, ngulajulpalu kulkurru-warnu ngarrurda-jarrinja-yanu purdangirli-wana Jijajikiji nyiya-kujaku mayi. Ngula-jangkaju, Jijaji wangkaja-jana yarda, ³³ “Purda-nyangkajulu! Nyampuju karlipa Jurujulumu-kurraju murnma-juku yani, ngaka karlipa yukamirra. Ngaju kuja karna Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu nyina, yalumpurla-juku kapujulu yapa-karirli rdarri-mardarni. Ngula-jangkaju, kapulu-jana yinyi maralypikingarduyupatu wiriwiriki manu kuruwarrikingarduyuku. Nyampu-paturluju kapujulu maju-pajirni kuwurturlarlu, manu kapulu-jana yapa-karikilki ngajuju yinyi Juwu-wangu-patuku yungujulu pinyilki tarnnga-kurra. ³⁴ Pinjakungarntirli kapujulu manyu-pinyi, manu kapujulu nyinypa-kijirni, manu kapujulu ngalyipi-piya-kurlurlu pinti-kirlirli wilykarra-pakarni, manu kapujulu tarnnga-kurra pinyi. Ngula-jangkaju, jirrama-jangkarla ngurra-jarra-jangkarla kapurna pina-wankaru-jarrimi.”

Jamajirli manu Jaanurlu payurnu-pala Jijaji yungu-palangu wiri yirrakarla kamparrurla nyanungu-jarra

Matthew 20.20-28

³⁵ Ngula-jangkaju, Jamaji manu kukurnu-nyanu Jaanu, ngalapi-nyanu-jarra Jipitikirilangu-jarra, yanurnu-palarla Jijajiki, payurnu-pala, “Tiija, ngari karlijarrangku wita payirni. Kajirlijarrangku payirni nyiyarlanguku-puka, ngulakuju ngungkurnyinyaya-jarrangku wurra-maninja-wangu.”

³⁶ Jijajirliji payurnu-palangu, “Nyarrpa-manirnangkupala?”

³⁷ Ngula-jangkaju, payurnulku-pala Jijajiji, “Kajinpa nyuntu yartarnarri wiri-jarlu-kurlu nyinami yangkangka Kaatu-kurlangu nguru-nyayirni-wangurla, ngajarrarlangu-jarrangku wiri yirrika yungurlijarra nyina wati-nyarra nyuntu-nyangurla yitipi-jarra, jinta jungarni-purdanji, jinta jampu-purdanji.”

³⁸ Jijaji wangkaja-palangu, “Ngurrrpangku kanpajupala payirni. Lani-wangunya kanpala nyina ngajukuju waalparrirninjakuju yangka kajijili nyarrpa-mani ngaju Jurujulumurla? Yalirla kapujulu ngajuju murrumurru-mani-nyayirni. Kujakuju kanpala lani-wangu mayi nyina marriwa yungunpajupala waalparrirni ngaju kajijili nyarrpa-mani?”

³⁹ Junga-juku, Jamajirli manu Jaanurlulku-pala jangku-manu, “Yuwayi, lani-wangu karlijarra nyina nyuntutukuju waalparrirninjakuju.”

Jijaji wangkaja-palangu, “Junga, kari-nganta kapunpajupala waalparrirni ngaju, manu kapulu-nyarra murrumurru-mani-yijala nyumpalaju ngaju-piyaju. ⁴⁰ Kala nguru-nyayirni-wangurla Kaatu-kurlangurlaju kularna-jana ngajulurlu milarninjarla yirrarni yapaju nyinanjakuju jampu-purdanjiki manu jungarni-purdanjiki, lawa. Wapirra Kaaturlu-jana milarnu yapa nyurru-juku nyinanjakuju ngaju-wanakuju.”

⁴¹ Kujalu-jana kurdungurlu-patu-kariyi-nyanurlu purda-nyangu Jamaji manu Jaanu kuja-kurra wangkanja-kurra, ngula-jarrakujulu-jana kulu-jarrija-nyayirni purda-nyanjarla. ⁴² Kujarlaju, Jijajirli-jana turnu-manu jintawarlayilki-jiki kurdungurlu-patuju, ngula-jana kuja wangkaja, “Milya-pinyi kankulu-jana nguru-kari nguru-kari kuja kalu-jana wiriwiri nganta nyina yapaku. Nyampurrarlu wiriwirirli, warrarda kalu-jana jinyijinyi-mani warrki-jarrinjaku yangka kuja kalu nyanungu nyampu wiriwiri ngampurra-jarri. ⁴³⁻⁴⁴ Kala nyurrurla kurdungurlu-patu ngaju-nyangu, kula kankulu kuja-piya nyina jinjinpa-palka. Kajinpa wiriki nyinanjakupurda-jarrimi, ngulakungarntiji-jana warrki-jarriya yapa-kariki-wiyi yirnkilypa-wangu, ngula-jangkanya yungunpa-jana wirilki nyina. ⁴⁵ Ngajurlangu yangka Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu, kujarna yanurnu nyampu-kurra walya-kurra, kularna yanurnu jinyijinyi-maninjaku panuku yapaku, lawa. Ngajurna yanurnu nyampu-kurraju yungurna-jana yapaku warrki-jarri yirnkilypa-wangu. Manu kajirna-jana

pali ngungkarra, ngulaju yungurna-jana muurl-mardarni wilji-warnu panu-jarlu palinja-kujaku.”

Jijajirli parlpuru-manu wati jinta milpakupurda pampa yirdiji Parrtimuju nyanjakulku

Matthew 20.29-34, Luke 18.35-43

⁴⁶ Ngula-jangkaju, ngaka-pardu-karilki jirrnganja-jana yanu Jijaji kurdungurlu-patuku manu yapa panu-kariki kirri-kirra yirdi-kirraju Jiriku-kurra. Kujalu jingijingi yaninjarla wilypirra-pardija kirri-ngirliji, ngulangkalpa jinta wati nyinaja yirdiyi-wana milpa-parntaju yirdiji Parrtimuju, ngulaju ngalapi-nyanu Timayiji-kirlangu. Ngulajulpa-jana yapa warlkinrinjarla payurnu talakupurdarlu kujalpalu nyanungu-wana nyanungu-wana jarala-wapaja jingijingi. ⁴⁷ Jinta-kari mardarla yapa wangkaja Parrtimujuku, “Jijaji Najariti-wardingki yananyampa.”

Kuja purda-nyangu kuja-kurraju, ngulalparla Parrtimuju wapal-purlaja Jijajikiji, ngulaju yirdi-manu, “Jijaji, Ngalapi-nyanu Kiing Tapiti-kirlangu! Mari-jarrinjarlaju ngurrju nyinaka wiyarrpaku!”

⁴⁸ Yangka yapa kujalpalu nyanungu-wana nyanungu-wana jarala-wapaja, ngulangkujulu kurnta-ngarrurnu, manulu puta wurdungu-manu. Nyanungujulpa ngari yardayarda purlaja kilji-nyayirni, manulpa warrarda yirdi-manu Jijaji, “Wayinpa! Kiing Tapiti-kirlangu Ngalapi-nyanu, mari-jarrinjarlaju ngurrju nyinaka wiyarrpaku!”

⁴⁹ Junga-juku, Jijaji juul-karrija purda-nyanjarla, ngula-jangkaju-jana wangkaja yapa panuku, “Yajarninjintalu!”

Jungajukulurla yanu Parrtimujuku, wangkajalurla, “Wardinyi-jarriya, manu wardinyilki karrinja-pardiya! Payirni kangku nyuntuku yungunparla yani.” ⁵⁰ Junga-juku, jimanta-ngurluju wawardaju manu, rurruny-pinjarla kujurnu walya-kurra. Ngula-jangkaju, karrinja-pardija kapanku. Ngula-jangkaju, yanurla Jijajikilki.

⁵¹ Jijajirliji payurnu, “Nyyiakulpanpaju purlaja?”

Yangkajurla milpa-parnta pampa wangkaja, “Warlalja-Wiri, yanurnurnangku milpa-parnta yungurnangku marlaja nyanyilki.”

⁵² Jijajilkirla wangkaja, “Yuwayi ngula-juku, yantalku. Kuja kanpaju wala nyinami, kujarlaju kanpa nyanyilki.”

Junga-juku, kujarla Jijaji wangkaja, ngulajulpa marraralku nyangu, manu Jijajilki puraja yali-wanaju yirdiyi-wana.

11

Jijaji kuja yukajarra Jurujulumu-kurra

Matthew 21.1-11, Luke 19.28-40, John 12.12-19

¹ Jijajilpa-jana nyanungu-nyanguku kurdungurlu-patukuju jirrnganja kutu-jarrinja-yanu Jurujulumu-kurra-pinanguju. Kujalpalu kutu-jarrinja-yanulku Jurujulumu-kurraju, yanurnulu pirli-kirra-wiyi yirdi-kirraju Yalipiji-kirra* Yalirla pirlingka kirri-jarra jirramalpa-pala karrija yirdi-jarraju Pijipaki manu Pijini. Ngulangkalpa-palangu wangkaja jirrama-kariki kurdungurlu-jarraku kuja, ² “Yanta-pala kamparru kirri-pardu-kirra Pijipaki-kirra. Ngula-kurra kajinpala yukamirra, kapunpala parlu-pinyi tangkiyi kurdu-warnu kaji karri yirdiyi-wana wayirninja-warnu. Kula nganangku pululu-manu manu warrkurnu murnma-juku ngulaju kurdu-warnu. Rurruny-pinjarla pina-pala wilil-kangkarni nyampu-kurra. ³ Kajilpangkupala nganangku payirninjarla warla-pajikarla, ngulakuju-palarla kuja wangkaya, ‘Nyampukuju tangkiyiki-nyanurla warlaljaju wangkajarni, ngaka kapu pina-yilyamirni.’ ”

* **11:1** Mount of Olives

⁴⁻⁵ Junga-juku, yarnkaja-pala yali-kirraju kirri-kirra. Kuja-pala yanurnu kirri-kirra manu yukajarni, ngulaju-pala parlu-pungu tangkiyiji kujalpa karrija yirdiyi-wana wayirninja-warnu yuwarli-pirdi tuwa-pirdi. Ngulangka-yijalpalu karrija warlalamarri-patu tangkiyi-kirlangu kujalpalu mardarnu. Ngula-jangkaju, kujalpa-palarla kurdungurlu-jarrarlu ngalyipi-piya rurruny-pungu, ngulangkujulu-palangu payurnu, “Nyarrpa-mani kanpala, kuja kanpalarla rurruny-pinyi ngalyipi-piya wayirninja-warnu tangkiyikiji?”

⁶ Nyanungu-jarralku kurdungurlu-jarra wangkajalu-jana, “Nyampukuju tangkiyiki-nyanurla warlalja wangkajarni, ngaka kapu pina-yilyamirni.” Junga-juku, yangka panungku yapangku, yilyajalkulu-jana kurdungurlu-jarraju yangka-kurluju tangkiyi kurdu-warnu-kurlu. ⁷ Kangulku-palarla pina Jijajiki. Ngalya-karirli kurdungurlu-paturlu, kujalpalu wawarda mardarnu jimantarla, ngula-jangkalurla rurruny-pinjarla yirrarnu tangkiyirla purturlurla Jijajiki nyinanjaku, ngulangkanya yungu nyinanja-yani purturlurla wawarda-kurlurla. Junga-juku, Jijaji warrkarnulku tangkiyirlaju, manu yarnkajarralku yirdiyi-wanalku. ⁸ Ngalya-karirli yapangku-yijala rurruny-pungulpalu wawarda jimanta-jangkaju, manulpalu kamparrurla yirdiyirla walyangka yirrarninja-yanu yungulurla kujarluju pulka-pinyi. Manulpalu ngalya-karirli yapangkuju watiya parla-kurlu pajirninja-parnkaja. Kujalpalu yangka watiya yarlangka karrinja-yanu, pajirninjarlalpalurla yirrarninja-yanu yirdiyirla walyangka Jijajiki yungulurla kujarluju pulka-pinyi-yijala. ⁹ Ngulajulpalurla yapaju ngalya-kariri kamparrurla yaninja-yanu, manulpalu ngalya-kariri purdangirli yaninja-yanu. Yapaju jintawarlayi-jiki wardinyijilpalurla purlaja, “Pulka-pinyirli parla Kaatuku! Wati nyampuju kuja Kaaturlu milyarninjarla yilyajarni, ngulaju karla marlaja nyina wardinyi-nyayirni!” ¹⁰ Wati nyampuju pangkala Kaaturlu warrawarra-kanyi jalangurlu yungu-ngalpa wirilki nyina Kingi Tapiti-piya yangka kujalpa-jana wiri nyinaja yapaku ngalipakupalanguku nyurnunyunu-patuku!” Kujanyalurla purlaja yapaju.

¹¹ Junga-juku, yukajarralku Jijajiji Jurujulumu-kurraju kurdungurlu-patu-kurlu, ngulaju-jana jingijingi-jiki jirranganja yanurra Yuwarli Maralypi-kirra Juwu-kurlangu-kurra. Ngulangka Maralypirla warrulpa miimii-nyangu nyiyarningkijarra kaninjarni. Ngula-puruju wantajulpa yukanja-yanurralku. Kuja wanta yukajarralku, ngula-jangkaju Jijajiji-jana wuulywuulypalku jirranganja pina-yanu kirri-pardu-kurra yirdi-kirraju Pijini-kirra.

Jijajirliji juyurdurlu yunparninjarla maju-manu tarnngangku watiya miyi-wangu kujalpa karrija

Matthew 21.18-22

¹² Mungalyurru-pardu-karilki, yangka-ngurluju Pijini-ngirli, jirranganja-jana pina-yarnkaja Jijajiji kurdungurlu-patukuju yangka-kurra-yijala Jurujulumu-kurra. Kujalpa Jijajiji yaninja-yanu, ngula-purujulpa yarnunjuku-jarrinja-yanulku miyikipurdalku. ¹³ Kujalpa yaninja-yanu, ngula-karrarlujulpa nyanjarni yanu wurnturu-kurraju watiya[†] parla-kurlu. Ngula-kurraju watiya-kurra yanurra, nyangulparla miyiki. Kala lawa. Ngulaju murnma-juku, kula miyiji pardija kuja-puruju. Ngulajulpa parla-mipa-juku nyangu. ¹⁴ Kujarla lawa-nyangu Jijajirli, ngulajurla kuja wangkaja yalikiji watiyaku, “Kulangku nganangku miyiji nyuntukuju marlaja ngarni jalangu-ngurluju, tarnnga-juku kapunpa karri lawa-juku miyi-wangu-juku!” Kuja-kurrajulu kurdungurlu-paturluju purda-nyangu wangkanja-kurraju.

Jijaji yanu Yuwarli Maralypi-kirra

Matthew 21.12-17, Luke 19.45-48, John 2.13-22

* 11:9 Nyangka Psalm 118.25-26 † 11:13 fig tree

15-16 Ngula-jangkaju, yanurrpalu Jijaji manu kurdungurlu-patu Jurujulumu-kurra. Ngulajulu yanurra yangka-kurra Yuwarli Maralypi-kirra. Yalirla ngula-julpalu yapa panu nyinaja kaninjarniji manu warrki-jarrija. Panu-kari kujalpalu nyinaja nyinanja-kurlangu witangka, ngulangkujulpalu-jana jali-manu jurlpu wita kurlukuku-piya yapa ngalya-kariki yungulurla kuyu warntarri purranjarla yinyi jurlpuju Kaatuku. Panu-kari nyinajalpalu nyinanja-kurlangurla-yijala tayipulu-patu-wana ngulaju talakungarduyu-patu. Kuja-jana Jijajirli parlu-pungu kuja-kurra panu warrki-jarrinja-kurra, ngulaju-jana nyanjarla muku wajirli-pungu, manu-jana ngayi pirri-kujurnu tayipulu tala-kurlu manu nyinanja-kurlangu-kangukangu, manu-jana yapa ngalya-kari kujarnikujarni-warnu kurnta-ngarririnjarla warla-pajurnu jurnar-rpa panu-kurlu. ¹⁷ Manu Jijajirliji wangkanjarlu pinarri-manu-jana, “Payipulurla-ka wangka Kaatuju:

‘Nyampu Yuwarli Maralypi ngulaju ngaju-nyangu, ngula-kurraju kalu yapa yanirni yungujulu wangkami.’ Kala nyurrurla yapa, kuja kankulu nyampurla Yuwarli-nyayirni-wangurla warrki-jarrimi tala-mipaku, ngulaju kujarlaju kankulu maju-mani nyampuju Maralypi yangka-piya yuwarli-kari-piya ngulangkuju kuja kalu nyina wiji-palka-patu.”*

¹⁸ Kujalu kuja-kurra purda-nyangu Jijaji wangkanja-kurra maralypikingarduyu-paturlu wiriwirli manu kuruwarrikingarduyu-paturlu, ngulajulurla nyanungurlulku jangkardu manngu-nyangu Jijajikiji, manu payurnulpalu-nyanu, “Nyarrparlurlipa puuly-mardarninjarla pinyi?” Kala kujalu purda-nyangu panu-karirli yapangu Jijaji wangkanja-kurra pinarri-maninja-kurra, ngulakujulurla marlaja paa-karrija-nyayirni. Kujarlaju yangkaju wiriwiri lani-jarrijalkulurla, kulalu nyarrparlu puuly-mardakaralku Jijajiji.

¹⁹ Ngula-jangkaju, parra jintangka-juku wanta yukanja-purulku, ngulajulu yada pina-yarnkaja Jurujulumu-ngurluju Jijaji manu kurdungurlu-patu.

Yimi-pardu watiya-kurlu yangka kujarla Jijajiki marlaja linji-jarrija

Matthew 21.20-22

²⁰ Mungalyurru-karilki, yangka-wana-yijalalu pina-yarnkajarra Jurujulumu-kurra yirdiyi-wanaju yangka kuja kamparru-wiyi Jijajirli juyurdurlu yunparnu watiya, ngula-wana-yijalalu pina-yanu. Ngulalu yangkaju watiya jintawarlayirli-jiki kurdungurlu-paturluju parlu-pungu yangkaju kuja Jijajirli juyurdurlu yunparnu kamparru-wiyi. Yaliji watiya muku linji-jarrija-nyayirni kankarlarra-ngurlu kaninjarra-kurra nganju-kurra. ²¹ Kuja jinta-karirli kurdungurlu-karirli Piitarlu parlu-pungu yali watiya linji, ngulangkuju warnkiri-manu Jijaji, “Nyangka, nyangka, Tiija, yangkaju watiya muku linji-jarrija kujanpa yangka juyurdurlu-yunparnu pirrarnirli.”

²² Junga-juku, janku-manulku-jana kurdungurlu-patuju Jijajirliji, “Nyurrurla, wala nyinakalurla junga-nyayirni Kaatuku. ²³ Kajilpankulurla wala nyinayarla Kaatuku kapuru-wangu, kajilpankulurla nyurrurla wangkayarla yaliki pirliki, ‘Karrinja-pardiya, manu kijikarra-nyanu kaninjarra ngapa wiri-kirra!’, yalirli pirlingki kajika-nyarra purda-nyanyi nyurrurlaju, manu kajika-nyanu yangarlu kijinirra ngapa wiri-kirraju! ²⁴ Kajinkilirla wala nyina Kaatuku, manu kajinkili payirni nyanungu nyiyarlanguku, nyanungurlu kapu-nyarra purda-nyanjarla yinyi nyurrurlakuju. ²⁵ Kajinparla karrinjarla wangka Kaatuku, ngulakungarntiji-jana yapa-kariki-wiyi kunka-maninja-wangu yawuru-jarriya maju-wanawanaku. Kujarlaju yungungku Kaaturlangu yawuru-jarrimi maju-jangkakuju, Wapirraju kuja-ka yangka nguru-nyayirni-wangurla kankarlarra nyina. ²⁶ [Kala kajinpa-jana jurnta nyina yawuru-jarrinja-wangu yapa-kariki, ngulakuju Kaatu kulanku yawuru-jarri-yijala.”]

* **11:17** Nyangka Isaiah 56.7, Jeremiah 7.11

*Nganangku Warlalja-Wiri yirrarnu Jijaji wiriki nyinanjaku?
Matthew 21.23-27, Luke 20.1-8*

²⁷⁻²⁸ Ngula-jangkaju, Jijajilpa-jana jirranganja yaninja-yanu kurdungurlu-patuku Jurujulumu-kurra. Ngula-jana jirranganja yukajarni Yuwarli Maralypi-kirra. Kujalpa-jana Jijaji warru jirranganja wapaja kaninjarni Maralypirla, ngula-kurraju rdip-injarla payurnulkulu wiriwirirli yangkangku maralypikingarduyupaturlu manu kuruwarrikingarduyupaturlu manu yangka jarlu-paturlu, “Wangkaya-nganpa, pirrarniji nganangkungku yirrarnu wiriji kujanpa-jana wajirli-pungu yangka-patu talakungarduyu nyampu-ngurlu Yuwarli Maralypi-ngirli? Nganangkungku wiringki ngarrurnu muku yilyanjaku kujanpa-jana yilyaja?”

²⁹ Jijajirliji jangku-manu-jana, “Wurra! Ngaju-wiyi ngayirna-nyarra payirni wintangku jarungku. Kajinkijili jangku-mani, ngulaju karna-nyarra ngajulku milki-wangka kujaju nganangku yirrarnu ngaju Warlalja-Wiri. ³⁰ Nganangku wiringki Jaanu Papitaji ngarrurnu yapaku papitaji-maninjaku? Kaaturlu marda, marda wati-karirli? Jangku-manta-wiyijili!”

³¹ Kuja-kurra kujalu purda-nyangu Jijaji wangkanja-kurra, ngulajulpalu-nyanu puta jungarni-manu jaruku jangku-maninjaku. Wiljiwilji-maninjarla, wangkajalunyanu kulu, “Nyarrparlurlipa jangku-mani? Kajilparliparla wangkayarla Jijajiki kuja ‘Kaaturlu nganta ngarrurnu Jaanu yapaku papitaji-maninjaku,’ ngulaju Jijaji kajika-ngalpa kuja wangka ‘Winjarninkilirla ngungkurr-nyinaja Jaanuku wangkanja-kurraku?’ ³² Manu kajilparliparla kuja wangkayarla Jijajiki, ‘Wati-kari-miparlu yangkaju Jaanuju ngarrurnu yapaku papitaji-maninjaku,’ ngulakuju yapa-karirli kajikalunyalpa kulu-jarri-nyayirni.” Junga kujaju. Yapa panu nganta kalu wangka Jaanu Papitaji ngulaju Kaatu-kurlangu jarukungarduyu nganta. ³³ Kujarlaju, Jijajilkili jangku-manu, “Karija. Nganangku mayi ngarrurnu Jaanuju yapaku papitaji-maninjaku?”

Jijajiji-jana wangkaja, “Kulankujulu ngajuju jangku-manu, ngulaju kularna-nyarra ngajulurluju jangku-mani-yijala nganangku kujaju ngaju Warlalja-Wiri yirrarnu.”

12

Jijaji-kirlangu yimi-nyayirni-wangu jukurrrpa kaatinikingarduyu-kurlu warlajamarri-kirli

Matthew 21.33-46, Luke 20.9-19

¹ Ngula-jangka, yimi-nyayirni-wangu jukurrrpa-jana wangkaja Jijajiji, “Jinta watilpa nyinaja nyurru-wiyiji warlajamarri kaatinikingarduyu kuja-nyanu nyanunguku yarlu-pungu kaatini. Ngulaju-nyanu yarlu-pinjarla marnikiji-piya jukajukayirrarnu miyiki wiri-maninjaku. Pinji-nyanu warrukirdikirdi-yirrarnu, manunyanu rdaku pangurnu pirlingka jurlkulyjurkuly-katirninja-kurlangu pama ngurrjumaninjakungarnti. Manu yuwarli kurrirdi nganturnu kankarlu pirntirri-kirli, ngulangurlunya yungu-jana warrawarra-kanyi wiji-kijaku miyi. Wurnakungarntirilki yangkaju yungu-jana yarlu kaatini wati-patu-karikilki yungulurla jina-mardarni manu warrawarra-kanyi. Ngula-jangkaju, yarnkajalku yaliji wati ngurrara-kirikiralku. ² Kujalu yangka miyi murntu-jarrijalku, ngulakuju yilyaja wati jinta warrkini yangkangku warlajamarri wiringki kaatinikingarduyurlu. Ngulaju yilyaja pina yangka-kurra kaatini-kirra yungulurla warrkini-patu-karirli yinyi ngalyakari murntu miyiji nyanungu-nyangu. ³ Yangka-paturlu kujalu wati-paturlu nganjirni parlu-pungu yangka warrkini jinta, ngulajulu nganjirni puuly-mardarninjarla pakarnu, manulu pina-yilyaja marlajarra. Ngula-jangka, yaninjarla yimi-ngarrurnu

nyanungu-nyangu paajukulku kujalu pinjarla yirrarnu wati-paturlu. ⁴ Ngula-jangkaju, jinta-karilki yarda yilyaja yangkangkaju warlaljamarrirli kaatinikingarduyurlu yangka-kurra-yijala kaatini-kirra. Ngulalkulu parlu-pinjarla jurrungka wapirdi pakarnu manu kurntaku ngurrju-manu. Manu yilyajalu pina marlajarra-yijala. ⁵ Ngula-jangkaju, jinta-karilki yarda yilyaja kaatinikingarduyurlu yangka-kurra-yijala kaatini-kirra. Ngulalkulu parlu-pinjarla pinjarla-yirrarnu tarnnga-kurra ngulaju milyi-kirra-pinangu. Kujarlunya palu-jana muku pakarnu jinta-kari jinta-kari yilyanja-warnu-patu: Panu-karilpalu-jana wintaly-pakarnu murrumuru, manu panu-karilpalu-jana pakarnu tarnnga-kurra.

⁶ “Yangkangkaju warlaljamarrirli kaatinikingarduyurlu, kulalpa warrkini-karilki mardarnu yangka-kurrakaju yilyanjaku kaatini-kirrakaju. Nyanungu-nyangu-mipalkulpa mardarnu ngalapi-nyanu jinta maruluju. Ngula-jangkaju, nyanungulku-nyanu wangkaja, ‘Nyampuju ngaju-nyangu kajilparna yilyayarla, ngulaju kajikal purda-nyanyi wilji-wangurlu.’ Junga-juku, yilyajalku. ⁷ Kujalu parlu-pungu yaninjarni-kirra ngalapi-nyanu yangka-kurlangu kaatinikingarduyu-kurlangu, ngulaku yangka-patu wati-patu wangkajalu-nyanu, ‘Nyampunya rdipijarni yangka-kurlanguju ngalapi-nyanulku! Pakarnirlipa yirli parla jurnta kanyi nyampuju kaatini.’ ⁸ Junga-juku, puuly-mardarnulu, puuly-mardarninjarla pungulu tarnnga-kurra, manulu kujurnu kaatini-ngirliji.”

⁹ Jijajiji wangkaja-jana yapa-patukuju, “Nyarrpa-manilki kapu-jana yangka warlal-jamarri wati kaatinikingarduyurlu? Kari ngulangkuju kapu-jana yaninjarla muku pinyi-yijala yangkaju warrkini-patu-kari. Ngula-jangkarluju, kapu-jana yapa-karikilki kaatiniji yinyi yungulurla jina-mardarninjarla warrawarra-kanyi kaatiniji warrkini-patu-karirilki. ¹⁰ Nyampunya-ka nguna Payipulurla yimi ngaju-kurlu: ‘Pirli yangka kujalu warrkini-paturlu yuwarlikingarduyu-paturlu punku-pajirninjarla walyi-kujurnu, ngulaju Yarturlu-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu Ngurrju-nyayirni Rdarrkanpa yarturlu-kari-piya-wangu!

¹¹ Yarturlu-nyayirni-wangu Rdarrkanpa ngulanya Kaaturlu milarnu. Ngulaju karlipa nyanyi pirlirparlu walykangku!’ ”*

¹² Yangkangku wiriwirirli purda-nyangulu Jijaji wangkanja-kurra yimi-nyayirni-wangu jukurpa yangka kaatinikingarduyu-kurlu-kurra, manngu-nyangulkulu-nyanu, “Kari! Ngalipaku kangalpa nginji-wangka!” Junga-juku yungu ngantalu rdarri-mardakarlara Jijajiji. Kala panu-karirli manngu-nyangu Jijajiji ngantalpa nyinaja Kaatu-kurlangu jarukungarduyu. Kujakuju yinyarra wiriwirirli, laningkilgili yampija yapa-patu-kari-kijaku turnu-warnu-kari-kijaku.

Juwu-paturlu wiringki yungu ngantalu yimirr-yungkarla Jijaji

Matthew 22.15-22, Luke 20.20-26

¹³ Ngaka-pardu-karilki, Juwu-paturlu wiriwirirli yilyajalu-jana ngalya-kariji Paraji-patu manu ngalya-kari Yarurdu-kurlangu-patu yapa Jijaji-kurlangu-kurra yungulu yimirr-yinyi payirninjarla. ¹⁴ Kujalurla Jijajiki yanurnu, ngulajulurla kuja wangkaja, “Tiija, warrarda kanpa-jana wangka yimiji junga Kaatu-kurlu lani-wangu yapa ngalya-kariki wiriwiriki marda, tala palka-kurluku marda, marda marlajarra-watiki. Ngulaju ngula-juku. Wangkayalku-nganpa nganimpaku! Nganakurliparla talaju yinyi? Kaatuku marda, marda Ruumu-wardingiki Kingiki, kuja kangalpa warrarda jinyijinyi-mani talaku yinjaku? Nyarrpa-jarrimirli?”

¹⁵ Jijajirlilpa-jana miyalurlu maninjarla milya-pungu majumaju-kurra yimirr-yinja-kurraju, manu-jana payurnu, “Nyurrurla milkarranji kankulu wangkami purami nganta kankulu kuruwarri Kaatu-kurlangu, kala lawa! Nyarrparla kankujulu

* **12:11** Nyangka Psalm 118.22-23

putaputa yimirr-yinyi? Maninjarlajulu kangkarni tala Ruumu-kurlangu yangka pirli jinta-mipa yungurna miimii-nyanyi.”

¹⁶ Junga-juku, jintangkuju yapangkurla maninjarla kangurnu pirli tala jinta. Ngula-jangkaju, Jijajirliji payurnu-jana pirli tala miimii-nyanjarla, “Ngana-kurlangu nyampurlaju pirlingka talangka miparrpaju, manu ngana-kurlangu yirdiji?”

Jangku-manulkulu, “Ruumu-wardingki-kirlangu Kingi-kirlangu miparrpa manu yirdi-ka ngunami pirlingka.”

¹⁷ Wangkajalku-jana Jijajiji, “Nyiya-puka kuja karla nguna Ruumu-wardingkiki Kingiki, ngulanyalurla yungka. Kala kuja karla nguna Kaatuku nyiya-puka, ngula-julurla yungka nyanunguku.”

Kujalu kuja-kurra purda-nyangu wangkanja-kurra Jijaji, ngulakujulurla marlaja paa-karrija-nyayirni.

Yimi nyampu ngulaju Kaatu-kurlu kaji-jana yapa pina-wankaru-mani palinja-warnu Matthew 22.22-33, Luke 20.27-40

¹⁸ Ngula-jangkaju, ngaka-pardu-karilki panu-karilkilirla yarda yanurnu Jijajiki turnu-warnu-patu-kari yirdi-patuju Jatiyuji-patu. Nyampu-patu Jatiyuji-patu kalalu wangkaja Kaaturlu kulalpa-jana pina-wankaru-mantarla nganta palinja-warnu. ¹⁹ Yanurnulurla Jijajikiji, ngula-jangkaju, payurnulu, “Tiija, Mujujurlu-ngalpa kuruwarriji yirrarnu nyurru-wiyi yupukarra-kurlu, kaji wati yupukarra pali kurdu-wangu, ngulakujurla nyanungukupurdangkarlu-juku marlaja mardarni kali-pukalkuju. Kaji-pala kurdu palka-mani, ngulaju nganta yaliki-kirli kamparru-warnuku kirda-nyanukuju kurdu nyampuju. ²⁰ Jalangujalangurlu yimi karnalu mardarni wita wirilki-pala-patu-kurlu ngarrka-patu-kurlu kujalpalu wirilki nyinaja nyanungu-mipa-juku ngati-nyanu jinta manu kirda-nyanu jinta jintangka-juku. Papardi-nyanu kuja yupukarra-jarrija, ngulangkuju karnta rdakurl-kujurnu. Ngula papardi-nyanuju palijalku, ngulaju palija kurdu-wangu-juku. ²¹ Ngula-jangkaju, kukurnu-nyanurlulku rdakurl-kujurnu yangkaju kali-puka karnta. Ngulaju kukurnu-nyanulkuju palija kurdu-wangu-yijala. Ngula-jangkaju, jinta-karililki rdakurl-kujurnu yangkaju karnta kali-puka jinta-juku, ngulaju palija kurdu-wangu-yijala. ²² Jinta-kari jinta-karilirla yupukarra-jarrija yangkaku-juku jintaku karn-takuju, ngulajulu jinta-kari jinta-kari muku palija kurdu-wangu-juku. Manu ngula-jangkaju, nyanungulku karnta palija. ²³ Ngaka kaji-jana yapa Kaaturlu milyi-jangka yakarra-maninjarla wankaru-mani pina jintawarlayi-jiki, nganakulku kapurla yangkaju karnta nyina kali-nyanukuju yangka-jangkaju kujalpalu mardarnu wirilki-palarlu?”

²⁴ Jijaji wangkaja-jana, “Kula kankulu milya-pinyi Kaatu-kurlangu jaru manu kuruwarru kuja-ka Payipulurla nguna, manu kula kankulu milya-pinyi yartarnarri nyanungu-nyangu. Kujarlanya warntarlaju kuja kankulu manngu-nyanyi. ²⁵ Ngaka kaji-jana Kaaturlu pina-wankaru-mani milyi-jangka yapa, ngulaju kapulu nyina marramarra-piya nguru-nyayirni-wangurla, kulalu yupukarra pina jarnkujarnku nyina. ²⁶ Payurnunkujulu Kaaturlu-japa kaji-jana yapa wankaru-mani pina milyi-jangkaju. Kula kankulu mayi manngu-nyanyi yimi Mujuju-kurlangu Payipulurla yangka kujalpa nyangu Mujujurlu jarra-kurlu jankanja-kurra watiya, kula kankulu manngu-nyanyi mayi yimiji? Ngula-puru jarra-puru wangkajarla Kaatuju Mujujukuju, ‘Ngaju karna-jana nyinami Kaatuju nyampurra-patuku Yipuruyamukuju manu Yijakikiji manu Jakupukuju nyurnunurnukuju yangka kujalpalu nyinaja nyurru-wiyi.’* ²⁷ Kujaju junga. Yapangku wankaru-miparlu kalu Kaatuju purami. Yapangku nyurnungku palinja-warnurlu kulalpalu nyarrparlu purayarla, lawa. Nyurrurlarlaju kankulu manngu-nyanyi warntarla-nyayirni.”

* 12:26 Nyangka Exodus 3.6

Nyiya kuruwarri wiriji Kaatu-kurlangu kuruwarri-kari-wanguju?

Matthew 22.34-40, Luke 10.25-28

²⁸ Jijaji kujalpa-jana wangkaja Jatiyuji-patuku, ngula-puruju watilpa jinta yaninjarla karrija yalumpurla-yijala ngulaju kuruwarrikingarduyu. Ngula-jangkalpa-nyanu wangkaja nyanunguju kanunju-kariji, “Ngurrjungku kajana jangku-mani Jijajirli junga-nyayirnirli!” Ngula-jangkaju, yanurnulkurla, payurnu Jijajiji, “Kaaturlu-ngalpa yungu nyurru-wiyi kuruwarri-kari kuruwarri-kari yungurlipa purami. Nyiya wiri-nyayirni kuruwarriji panu-kari-piya-wanguju?”

²⁹ Jijaji wangkajarla, “Nyampunya jungaju kuruwarri-nyayirni-wanguju, wangkami kangalpa: ‘Nyurrurla Yijirali-pinkirli, tarngangkujukulu manngu-nyangka nyampuju: Warlalja-Wiri kangalpa jinta-juku Kaatuju nyina! Kapurlipa nyanungu-mipa pura!’” ³⁰ Yulkayalurla Warlalja-Wiriki Kaatukuju karrikarri-wangu-nyayirni! Kulalurla jurnta karlirr-nyinaya! Manulurla warrki-jarriya nyanungu-mipaku.*

³¹ Manu nyampunya jinta-kariji kuruwarri-nyayirni-wangu-kari kuja-ka nguna junga-yijala: ‘Kuja kyananu yulka yapaju, ngula-piya-yijalalpa-jana yulkayarla yapa-karikiji warlaljakuju ngurrara-jintakuju!’* Nyampu-jarra kuruwarri-jarra, ngulaju kapala wiri-jiki nguna kuruwarri-kari-piya-wangu.”

³² Yangkaju wati kuruwarrikingarduyu wangkajarla Jijajikiji, “Junga-jukawu, Tiija! Junga-nyayirninpaju yalumpuju kuruwarri milki-wangkaja. Jinta-mipa-juku kangalpa Kaatuju nyina wiriji. Kula kangalpa jinta-karilki wiri nyina, kula nganalku!

³³ Manunpaju junga kuruwarri-kari milki-wangkaja: ‘Yapajulparliparla yulkayarla Kaatukuju karrikarri-wangu-nyayirni.’ Manu jinta-karinpaju kuruwarri-kari milki-wangkaja junga-yijala: ‘Kuja kyananu yapa yulka nyanungu, ngula-piya-yijalalpa-jana yulkayarla yapa-karikiji.’ Kajilparliparla kuyu yungkarla Kaatuku purranjarla, ngulaju ngurrju kujaju. Kajilparlipa-jana nyampu-jarra kuruwarri-jarra purayarla, ngulaju ngurrju-nyayirni kuyukuju parrpada-juku.”

³⁴ Jijajirli kuja purda-nyangu wati wangkanja-kurra, ngulajurla wangkaja, “Nyuntu-junpa pina-nyayirni! Kula kanparla wurnturu-nyina Kaatukuju kuja kajana Warlalja-Wiri nyina yapakuju.”

Ngula-jangkaju, panu-karirliji kulalu nyiyakulku yarda payikarla Jijajiji.

Ngana-kurlangu ngalapi-nyanu Mijaya?

Matthew 22.41-46, Luke 20.41-44

³⁵ Ngaka-pardu-karilki, Jijajirlilpa-jana yarda pinarri-manu yapa Yuwarli Maralypirla, wangkajalku-jana kuja, “Wati yangka Mijaya Kaatu-kurlangu, ngula kalu wangka nganta kuruwarrikingarduyu-patu ‘Nyanungu Mijaya nganta-ka nyina Kingi Tapiti-kirlangu ngalapi-nyanu.’ Nyarrpa kalu kujaju wangka? ³⁶ Nyurru-wiyi kujalpa nyinaja Kingi Tapiti, ngulangjukurla jaru wita marlaja yirrarnu Payipulurla Kaatukurlanguku Pirlirrpaku, nyampunya yirrarnu Kingi Tapitirliji:

‘Ngajurna purda-nyangu Kaatu wangkanja-kurra, kujalparla wangkaja ngaju-nyanguku Warlalja-Wiriki yangka Mijayaku, wangkajarla, “Nyampurla nyinaka jungarni-purdanji ngaju-nyangurla kajirna-jana nyurunyuru wita-wangu yapa yirrarni nyuntu-nyangurla wirliyarla kanunju yungunpa-nyanurla kunka-mani yangka kujalpangkulu nyurunyuru-jarrija.” ’ ”*

³⁷ “Nyampu yimi junga-jala. Yimi witangka, nyanungurlu Kingi Tapitirli wiri-pajurnu yali wati yirdiji Mijaya. Kujaju ngulaju Mijayaju kankarlu-juku Tapitikiji. Purda-nyanyinya kankulu?”

* 12:29 Nyangka Deuteronomy 6.4 * 12:30 Nyangka Deuteronomy 6.4-5 * 12:31 Nyangka Leviticus 19.18

* 12:36 Nyangka Psalm 110.1

Jijajirli-jana warnkiri-maninjarla pututu-pungu yapaku kuruwarringarduyu-kujaku

Matthew 23.1-36, Luke 20.45-47

Kujalu Jijaji purda-nyangu wangkanja-kurra yapangku, ngulaju wardinyi-nyayirnirli. ³⁸ Ngula-jangkaju, yarda-jana wangkaja Jijaji yapakuju, “Nyinayalu wurnturu yinya-kujaku kuruwarringarduyu-patu-kujaku, yangka kuja kalu-jana wangka Mujuju-kurlangu kuruwarri yapaku! Kajikalunya nyarra marda karlirr-kanyi Kaatu-kujaku! Yungu ngantalu wapami jurnarra ngurrju-kurlu nganta yungulu-jana yapangku nganta nyanjarla ngurrju-pajirni. Kajili-jana kutu yanirni yapaku, ngulapuruju kalu ngampurrpa nyina yapa-kariki yungulu-jana parntarrinjini nyanungur-raku manu yungulu-jana pinangkalpa-pajirni. ³⁹ Kajili yani jaaji-kirra nyanungurra-nyangu-kurra, manu marda kajili yani kurapaka wiri-kirra ngarninjakungarnti, ngulaju kalu-jana warrarda milarninjarla mani ngurrju-nyayirni nyinanja-kurlangu-patuju. ⁴⁰ Nyampurluju wati-paturlu ngulaju kalu-jana kali-pukakuju yuwarli jurnta kanyi yimirr-yinjarla. Ngula-jangkaju, yangka wati-patu, yati-wangka kalurla Kaatuku tarnnga-nyayirni milparniwarrarla milkarraku yungulu-jana yapa-karirli nyanyi. Kula ngurrju kujaju, kala jarrwara! Kaaturlu kajana kuja-kurraju nyanyi, ngula-panuju kapu-nyanurla kunka-mani pina!”

Karnta-kurlu kali-puka-kurlu marlajarra-kurlu

Luke 21.1-4

⁴¹ Yangkangka-juku Yuwarli Maralypirla, nyinaja-jukulpalu kaninjarni Jijaji manu kurdungurlu-patu ngulaju kutu ngami-pirdi kujalpa ngami jinta karrija tala-kurlangu, ngulanganya kalalurla yirrarnu tala warntarri Kaatuku. Ngula-kurraju panulpalu yanurnuyanurnu yapaju tala panu-kurlu, ngulalpalu talaju yirrarnu ngamingkaju panu-jarlu-nyayirni. Jijajirlipa-jana nyangu tala yirrarninja-kurraju. ⁴² Ngulapuruju, karntalku jinta kali-puka marlajarra yaninjarni yanu yangka-kurra-yijala ngami-pardu-kurra tala-kurlangu-kurra. Ngulangkaju yirrarnu wita-jarra tala pirli-pardu-jarra maru-jarra, ngulaju kula panu-jarlu, lawa. ⁴³⁻⁴⁴ Ngula-jangkaju, Jijajirli-jana turnu-manu kurdungurlu-patu nyanungu-nyangu-patu, ngula-jana wangkaja, “Wangka karna-nyarra junga. Yali-paturlu ngulalurla yirrarnu tala wiri, ngulaju ngurrju. Kala palka-juku kalu-nyanu panu-jarlu marda mardarni. Kala kujarla yalirli karntangu kali-pukarlu yirrarnu pirli wita-jarra, ngulaju-nyanu marulu-nyayirni jurnta yirrarnu. Kala lawa-ka nyina tala-wangu. Nyanunguju-ka jama-nyayirni nyina yinya talakungarduyu-patu-piya-wangu. Kaatuju kajana wita-mipa wardinyi nyina nyanungurrakuju. Kala yinyaku kali-pukaku, ngulaju karla wardinyi nyina karrikarri-wangu-nyayirni!”

13

Jijaji-jana wangkaja nyanungu-nyanguku kurdungurlu-patuku ngulaju kuja, ‘Maralypi Yuwarli ngakaju kapu pirlpirl-wantimi’

Matthew 24.1-2, Luke 21.5-6

¹ Kuja-jana Jijaji jirnganja wilypi-pardija nyanungu-nyanguku kurdungurlu-patuku kaninjarni-jangka Yuwarli Maralypi-jangka, ngula-jangkajurla jinta-kariji nyanungu-nyangu kurdungurluju wangkaja, “Tiija, nyampu-jana nyangka yarturlu wiriwiri kuja-ka karrinja-yani manu yuwarli-kari yuwarli-kari ngurrju-nyayirni warrukirdikirdi Maralypirla!”

² Jijajirla wangkaja, “Nyanyi kanpa-jana nyampurraju kuja kalu karrinja-yani yuwarli-kari yuwarli-kari manu kuja-ka karri nyampu Yuwarli Maralypi? Ngularraju kulalu tarnnga karri nyampurraju. Manu kulalu-nyanu nyampurraju yarturluju

kuja-piya yaarlyaarl-ngunanja-yani. Ngakaju kapulu-jana yapa-karirli muku pirlpirl-kijirni walya-kurra.”

Jijaji-jana wangkaja nyanunguku kurdungurlu-patuku kapu-jana nyiyarningkijarra wuurnpa-jarri nyanungurraku

Matthew 24.3-14, Luke 21.7-19

³ Ngula-jangkaju, wilypi-pardinjarla Yuwarli Maralypi-jangkaju yangka-kurra-yijalalu kulpari yanu pirl-kirra yirdi-kirraju Yalipiji-kirra. Ngulangaju kujalpalu nyinaja, Maralypijilpalu nyangurra-juku wurnturu-wangu-kurra. Ngula-jangkaju, ngalya-kari kurdungurlu-patuju Jijajikiji wurulypa wangkajalurla Piita, Jamaji, Jaanu, manu Yanturu, wangkajalurla, ⁴ “Wangkaya-nganpa. Nyangurlalu-jana nyampurraju yuwarli pirlpirl-kijirni yapangkaju yungurnalu nganimparlangurlu milyapinyi? Pirlpirl-kijirninjakungarntiji nyiya-wiyi kapurnalu kamparruju nyanyi, ngari yungurnalu pinalku nyina?”

⁵ Ngula-jangkaju, wangkaja-jana Jijajiji kuja, “Warrawarra-kangkalu-nyanu yapa-kari-kijaku, kajikalunya nyarra yapa-karirli yimirr-yinjarla karlirr-kanyi! ⁶ Panu kapulu yaniyanirni nyurrurla-nyangu-kurraju yapa ngaju-nyangu nganta, kapulu-nyarra wangkanjarla yimirr-yinyi kuja, ‘Ngajujurna Mijaya yangka kuja-nyarra Kaaturlu ngarrurnu nyurru-wiyi yilyanjarnikingarntirli!’ Ngula-jangka kujarlu wangkanjarlu kapulu-jana yapa panu-kari yimirr-yinyi, kula-nganta ngajulurlunya. ⁷ Lani-wangulu nyinaya kajinkili-jana purda-nyanyi linjarrpa wiri-kirra manu kajinkili yangka jaru mani yapa-kari-kirlangu wurnturu-ngurlu ngurra-karingirli kajili-nyanu yiti-wana-karirli linjarrparlu pakarni. Ngula-puruju, wurrangkulu mardaka langanku, kula-nyarra nguruju lawa-jarri jurnta murnma-juku. ⁸ Nguru lawa-jarrinjakungarntirliji kapulu-nyanu linjarrparlu-wiyi luwarni ngurrara-kari-warnurlu ngurrara-kari-warnurlu, manu nguru-kari-jangka nguru-kari-jangka kapulu-nyanu rdilykarra-yirrarni linjarrpaku wiriki luwarninjaku. Ngula-jangkaju, kapu walya yurnkuyurnku-jarri nguru-kari nguru-karirla. Manu ngula-warnuju ngurrara-kari ngurrara-kari kapurla mangarrikiji lawa karrimi. Nyampurraju kujarna-nyarra wangkaja, yangka kajinkili nyanyi, ngulaju kapunkulu milyapinyi nguruju wurra-juku-ka lawa-jarrinja-yani. Nyampukuju linjarrpaku manu nguruku lawa-jarrinjaku, wurra-juku kapunkulurla pirl-pardimi, yangka kuja-ka karnta murrumuru-jarri wartardi, ngula-piyakunya kuja kyanu yangka purda-nyanyi wartardirli murrumuru kurdungarntirli. Ngula-piyakunya kapunkulurla pardarni.

⁹ “Yangka kuja kankujulu nyurrurlarlu ngaju purami, palju warrawarra-kangkalunya-nyanu! Kapulu-nyarra jangkardurnu yani yurrkunya, manu kapulu-nyarra puuly-mardarninjarla jirri-kanyi kuwurtu-kurra murrumuru-maninjaku. Jaajikari jaaji-kari-kirra nyanungurra-nyangu-kurra, ngulangka kapulu-nyarra kulkurru-jarra karrinja-yirrarninjarla pakarni. Kapulu-nyarra karrinja-yirrarni kulkurru-jarra kingi-karirla kingi-karirla manu wiriwirirla yangka watikingarduyurla. Ngulanganya kapunkulu-jana yimi-ngarrirni Yimi Ngurrju ngaju-kurlu. ¹⁰ Nyurrurlarlu kapunkulu-jana ngaju-nyangu Yimi Ngurrju waru yimi-ngarrirni nguru-kari nguru-karirla warrukirdikirdi, ngula-warnuju kapu nguruju lawa-jarrilki. ¹¹ Yangka kajili-nyarra jangkardurnu yani maninjaku nyurrurlaku yungulu-nyarra kanyi kuwurtu-kurra, ngulaju mirrmirr-karrinja-wangulu karriya wangkanjakungarntiji. Kulankulu-jana nyurrurla-nyangu jaruju wangkami, kala Kaatu-kurlangu. Kapu-nyarra yinyi wangkanjakungarntiki, kapunkulurla marlaja yangka Pirlirra Kaatu-kurlangu.

¹² “Ngula-puru-juku papardi-nyanu-kari papardi-nyanu-karirli kapulu-jana jikajika-jarrinjarla yinyi kukurnu-nyanu-kari kukurnu-nyanu-kari yurrkunyukuju pakarn-injakungarntiji ngulaju milyi-kirra-pinangu. Manu ngula-jangkaju, kirda-nyanu-kari kirda-nyanu-karirli kapulu-jana jikajika-jarrinjarla yinyi nyanungu-nyangu kurdukurdu. Manu ngula-jangkaju, kurdukurdurlu kapulu-jana jikajika-jarrinjarla ngati-nyanu-kari ngati-nyanu-kari manu kirda-nyanu-kari kirda-nyanu-kari yinyi pakarninjakuju milyi-kirra-pinangu-juku. ¹³ Ngaju-nyangu kuja kankulu nyina, ngulakuju yapa panu kapulu-nyarra tarnnga-juku nyurunyuruyi-jarri. Kala nganapuka kajinpaju wala-juku nyina ngajuku jikajika-jarrinja-wangu, ngulaju kapunparla jirrnganja nyina Kaatuku tarnnga-juku.”

Yimi Lani-maninja Wita-wangu-kurlu

Matthew 24.15-28, Luke 21.20-24

¹⁴ Jijaji-jana yarda wangkaja kurdungurlu-patuku, “Ngakaju kapunkulu nyanyi nyampurlaju Yuwarli Maralypirla, kapu karri nyiya mayi maju-nyayirni Lani-maninja Wita-wangu, kapu karrimi kaninjarni Yuwarli Maralypirla.* Nyampuju Maralypiji kularla nyanununguku karrinjaku.” (Kajinkili ngaka nyanyi nyampu jaru Payipulurla, ngulajulu langa-kurra-manta!) “Nyurrurla kuja kankulu Jurdiyarla nyina, kajinkili nyanyi yali maju-nyayirni Yuwarli Marilypirla, ngula-kujakuju pirri-parnkayalu pirli-wana-kurra! ¹⁵ Yangka kajinkili nyurrurla-nyangu yuwarlirla nyina kankarlarni marda, ngulaju yuwarli yukanja-wangulu kutu pirri-parnkaya jurnarrpa maninja-wangu-juku. ¹⁶ Yangka kajinkili wurnturu warrki-jarrimi manangkarrawana, ngulajulu kulpari parnkanjarni-wangurlu yampiya jurnarrpaju. Kala ngarili wawarda purda-nyanja-wangu pirri-parnkaya-puka waparlku! ¹⁷ Yangka-puruju kapurla karrimi maju-nyayirni karntakuju yangka wartardikiji, manu karntaku wita pirltirrakupalanguku kapurla karrimi maju-nyayirni, wiyarrpaku. Kulalpalu nyarrpalku pirri-parnkayarla yangka-kujaku maju-kujaku. ¹⁸ Kuja-kujakuju wangkayalurla Kaatuku yungu warla-pajirni nyanungu maju-karrinja-kurra. Kajilpa marda karriyarla Yuwarli Maralypirla pirriya-puru, ngula-puruju kulalpalu nyarrpa pirri-parnkayarla. ¹⁹ Yangka kuja Kaaturlu nguru manu walya nyurru-wiyi ngurrju-manu, nyurru-wiyi-ngirli jalangu-kurra, kula nganangku nyangu kuja-kurra maju rdipinjarni-kirra, lawa. Manu kula nganangku yarda nyanyi ngaka maju-nyayirni-kirra kuja, lawa. ²⁰ Ngaka, kajili yapa nyinami maju-nyayirni-puru, kulalu-nyanu murrumurru purda-nyanyi tarnnga, lawa. Maju-nyayirni-puruju, Kaaturlu kapu-jana muurl-mardarni yapa nyanungu-nyangu kuja-jana kamparrurlu milarnu. Kala kajilpa-jana muurl-mardarninja-wangurlu yampiyarla, ngulaju kajikalu muku palimi.

²¹ “Ngaka kajikalu-nyarra yapa ngalya-kari wangkami kuja, ‘Nyangka yinya Mijaya yanurnulku kuja-ka karrimi yinya Kaatu-kurlangu!’ Manu kajikalu-nyarra ngalya-kari wangkami kuja, ‘Nyampunya Mijaya yanurnu nyampu-kurra!’ Kuja kajili-nyarra wangka, ngulaju jawirri purda-nyangkalu-jana langa-miparlu. ²² Nyiyakujaku kuja? Panu kapulu yaniyanirni jinta-kari jinta-kari kula-nganta yangka jinta Kaatu-kurlangu Mijaya. Manu panu-kari kapulu yaniyanirni jinta-kari jinta-kari kula-nganta Kaatu-kurlangu jarukungarduyu. Nyampurrajulu ngulaju warlkanji yijardu-wangu! Kapulu-nyarra yaninjarla yapakuju milki-yirrarni nyiyarningkijarra yartarnarri ngangkayi-kirli-piyarlu, ngulaju kula-nganta Kaatu-kurlangu, kala lawa. Kapulu-nyarra putaputa yimirr-yinyi yapa nyurrurlaju milarninja-warnu-patu Kaatu-kurlangu. Kala lawa, kapu-nyarra muurl-mardarni Kaaturluju. ²³ Yimirr-yinja-kujakuju muurlparlulu-nyanu warrawarra-kangka. Yimi-ngarrurnurna-nyarra nyiyarningkijarra yangka kamparru-juku yungunkulu milya-pinyi nguru kaji lawa-jarrinja-yani.”

* **13:14** Nyangka Daniel 9.27, 11.31–12.11

Jijaji wangkaja-jana kuja, 'Kapurna pina-yanirni nyampu-kurra yalkiri-ngirli mangkurdurla.'

Matthew 24.29-31, Luke 21.25-28

²⁴ Jijaji-jana yarda wangkaja, “Yangka kujarna-nyarra yimi-ngarrurnu jaru kamparru-wiyi nyiyarningkijarra-kurlu majumaju-kurlu, ngula-jangkanya kapu ngakaju wantaju maru-jarrimi, manu kirntangiji kapu mirilmiril-karrinja-wangulku-yijala maru-jarri. ²⁵ Ngula-puruju yalkiri-ngirliji kapulu yanjilypiriji patapata-karri. Manu ngula-puruju yalkiriji kapurla Kaatuku marlaja yurnkuyurnku-jarri.* ²⁶ Ngula-jangkaju, ngajuju yangka Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu kapujulu nyanyi yaninjarni-kirra. Kapurna warraja-jarrimirni mangkurdurla, kapurna kulpari yanirni nyampu-kurra pirrjirdi-nyayirni yartarnarri wiri-jarlu-kurlu, manu kapurna mirilmiril-karrinjarni yani. ²⁷ Manu ngula-jangkarluju, ngaju-nyangu marramarra-wati kapurna-jana palju-yilyami kurlirra-purda, yatijarra-purda, karlarra-purda, manu kakarrara-purda yapaku warru turnu-maninjaku, turnu-maninjarla kanjarniki yangka kuja-nyanu Kaaturlu yapa yajarnu.”

Jijaji-kirlangu yimi-nyayirni-wangu jukurrpa watiya-kurlu miyi-kirli

Matthew 24.32-35, Luke 21.29-33

²⁸ Jijaji-jana yarda wangkaja, “Milya-pinyi kankulu yangka kuja-ka watiya kirrirdi-jarrinja-yani. Jalyirrpalku-ka purrulyun-pardinja-yani-wiyi, manu jinjirlakungarnti wujulypa-wiyi-ka palka-jarrinja-yani, ngula-jangkaju jinjirlalku-ka wilypi-pardi. Ngula-jangkaju, kankulu milya-pinyi kuja-ka yangka karapurda-jarrinjarni yani. ²⁹ Ngula-piya-yijala kajinkili nyanyi walya manu yalkiri yurnkuyurnku-jarrinja-kurra, ngula-jangkaju kujarlaju kapunkulu pinalku nyina kuja karla karrinjarni yani kutulku walyaku lawa nyinanjaku. ³⁰ Langa-kurra-mantalu kuja kalu yapa nyampurla jalangujalangu nyina. Ngulaju kulalu pali nyanja-wangu-wiyi ngalya-kariji nyampurrakuju nyiyarningkijarrakuju majumaju-nyayirniki, ngulangkuju kapulu nyanyi-wiyi muku palinjakungarntirliji. ³¹ Walya manu yalkiri kapu-pala yawu-pardimi. Kala ngaju-nyangu yimi ngulaju kapu palka-juku karrimi yawu-pardinja-wangu-juku.”

Kula-ka nganangku yapangku milya-pinyi nyangurla kaji Jijaji pina-yanirni

Matthew 24.36-44

³² Jijaji-jana yarda wangkaja, “Kula-ka nganangku milya-pinyi nyangurla kajirna kulpari yanirni. Kula kalu milya-pinyi marramarrarlangurlu, yangka kuja kalu marramarraju nyina nguru-nyayirni-wangurla kankarlarra. Kula karna ngajurlangurlu milya-pinyi Ngalapi-nyanurlu. Yangka nyanungu-miparlu Wampirra Kaaturlu-ka milya-pinyi. ³³ Wapal-nyangkajulu muurlparlu jarda-wangurlu ngajuku kajirna nyangurla pina-yanirni. Kula kankujulu milya-pinyi nyangurla kajirna ngaju pina-yanirni. ³⁴ Kapurna pina-yanirni yangka kuja karlipa yapa yani wurna manu karlipa pina-yanirni, ngula-piya-yijala kapurna pina-yanirni. Yangka kuja-ka yuwarlikingarduyu warlalja yani wurna, ngulangkuju kajana ngarrirni warrkini nyanungu-nyangu-patu warrki-kari warrki-kariki. Ngula-jangkaju, jinta-karikiji karla wangkamirra, ‘Nyuntuju nyampu yuwarli warrawarra-kangka tuwa wiji-kijaku.’

³⁵⁻³⁶ “Ngula-jangkaju, warrkini-paturluju wapal-nyanyilirla kajika rdipimirni wu-raji marda, kulkurru-kari marda, rangkarr-kurlu marda, wanta pardinja-puru marda. Kajilpa yangka yuwarlikingarduyu pina-yantarlarni, kajilpa-jana yangka nyanungu-nyangu-patu warrkini parlu-pungkarla jarda-kurra, ngulakuju kajika-jana kulu-jarrimilki wardinyi-wangu. Kuja-piyarlu-yijala nyurrurlarlujurla wapal-nyangka kajirna yanirni pina. Kajilparna kapanku pina-yantarlarni, ngulaju kalakarna-nyarra

* 13:25 Nyangka Isaiah 13.10, 34.4

parlu-pinyi jarda-kurra. Ngula-kujakujulurla wapal-nyangka ngajukuju! ³⁷ Kuja karna-nyarra nyurrurlaku wangkami, ngulaju karna-jana wangkami yapaku panu-jarluku nguru-kari nguru-kariki: Wapal-nyangkajulurla!”

14

*Wiriwirilpalurla jangkardu jaaly-manu Jijajiki yungulu pakakarla
Matthew 26.1-5, Luke 22.1-2, John 11.45-53*

¹ Ngula-puruju yapajulpalu turnu-jarrija Juwu-patuju kujarnikujarni yirdi-kirra Jurujulumu-kurra kirri-kirraju. Ngulajulpalu yaninjarla turnu-jarrija Purlapa Wiri-jarrakungarnti Jurujulumurlaju. Yirdiji jinta-kariki purlapaju ngulaju Pajapa.* Jinta-kariki purlapa-kariki yirdiji ngulaju Mangarri Rampaku Lalypa-nyayirni.* Ngula-jarrakunyalpalu turnu-jarrija Jurujulumu-kurraju. Junga-juku, maralypikingarduyu-patu wiriwiri manu kuruwarrikingarduyu-patu, ngulajulurla jangkardu turnu-jarrija Jijajiki, ngulangkujulpalu-nyanu payurnu, “Ngurra-jarra-jangkarla karlipa purlapa-jarra pinyi. Nyarrparlu yungurlipa Jijaji puuly-mardarninjarla pakarni tarnngakurra wurulyparlu? ² Nyampu-jarra-puru purlapa-jarra-puru, kulalparlipa marrararluju pakakarla milparniwarra-puruju panu-puruju. Lawa kujaju, kajikalu-ngalpa nyanjarla yapa-kariki kulu-jarri-nyayirni kuja-panukuju.” Kujanyalpalurla warrarda jangkardu jaaly-manu Jijajikiji.

Karntangku jintangku, jararla winjurnu parntirparntirpa ngurrju Jijajiki jurungka

Matthew 26.6-13, John 12.1-8

³ Kuja-puruju, Jijajijilpa nyinaja jinta-kari-kirlangurla Jimani-kirlangurla ngulaju kirri-pardurla yirdingka Pijinirla. Jimani kala pinti wijini-kirli panu-kurlu nyinaja kamparru-wiyi. Ngulangka kujalpa nyinaja Jijaji manu miyi-pardu ngarnu, ngulakurraju karntalku yanurnu yali-kirraju Jimani-kirlangu-kurra. Ngulaju yanurnu kardirri-kirli murlukurnparla-kurlu jara-kurlu. Jara yali murlukurnparla, ngulaju ngurrju-nyayirni parntirparntirpa-nyayirni, ngulaju talaju wiri-nyayirni. Karnta kuja yanurnu Jijaji-kirra, ngula murlukurnpaju kankarlu rdilyki-pakarnu, jarajurla yaarl-winjurnu Jijajikiji jurrungka.

⁴ Kujalu yapa-karirli nyangu karnta jara yaarl-winjurninja-kurra, ngulajulurla kulu-jarrija-nyayirni, manulu-nyanu wangkaja, “Nyarrpaku jaraju yiily-ngarnu yalumpurluju karntangku? ⁵ Yungu-jana yapa-kariki jali-mantarla wiri-jarlu-nyayirniki talaku yungu-jana ngula-jangkaju warru yungkarla yapa-kariki tala-wanguku marlajarraku.” Ngula-jangkaju, rurrjurnulurla karntakuju, kulungkulkulpalu ngarrurnu.

⁶ Ngula-jangkaju, Jijajijilki-jana wangkaja, “Wiyarrpalu yampiya kulu-wangurlu ngarrirninja-wangurlu! Kujaju jara winjurnu ngajuku parntirparntirpa jurru-kurra, ngulangkuju ngurrjungkuju yirrarnu. ⁷ Jaya-kurra kapunkulu-jana mardarni marlajarraju yapaju tala-wanguju tarnngangku-juku. Yapaku wiyarrpaku marda kajilpankulu-jana ngampurra nyinayarla talaku yinjaku, ngulakuju kajikankulu-jana yinyi kutu parra-kari parra-kari. Ngajulu kulankujulu mardarni tarnngangku nyampurlaju. ⁸ Nyampurluju karntangku kulalpaju muurl-mardakarla palinja-kujakuju. Kala ngariki jaraju winjurnu milyikingarnti. Ngulaju ngula-juku. ⁹ Purda-nyangkajulu! Nyarrpara-wana-puka nguru-kari nguru-karirli kajili purda-nyanyi Yimi Ngurrju ngaju-nyangu, ngulaju nyampuju karnta kapulu manngu-nyanyi nyampu kujaju jara winjurnu jurru-kurra milyikingarntiki parntirparntirpa.”

* 14:1 Nyangka Exodus 12.11   * 14:1 Nyangka Exodus 12.8

Jijajikirla jangkardu jikajika-jarrija Jutujuju
Matthew 26.14-16, Luke 22.3-6

¹⁰ Ngula-jangkaju, jinta kurdungurlu yirdiji Jutuju Yikariya yarnkajarra maralypikingarduyu-patu-kurra wiriwiri-kirra. Yanurra yungu-jana yimi-ngarrirni Jijaji. Wangkaja-jana nyarrparlu yungu-jana ngaka Jijaji jiiily-ngarrirni maralypikingarduyu-patuku yungulu puuly-mardarnilki. ¹¹ Kujalu Jutuju purda-nyangu yimi-ngarrirninja-kurra, ngulakujulurla wardinyi-jarrija, manulurla ngula-jangkarluju jangku-pungu panu-jarlu tala. Ngula-jangkaju, Jutujuju kulpari yanu Jijaji-kirlangu-kurra-yijala, ngulangkanyalparla wurulypa-juku nyinaja yungu-jana ngaka Jijaji jiiily-ngarrirni maralypikingarduyu-patuku yungulu puuly-mardarnilki.

Jijajirli-jana kurapaka Pajapa-puru jirrnganja ngarnu kurdungurlu-patuku nyanungu-nyangu-patuku
Matthew 26.17-25, Luke 22.7-13,21-23, John 13.21-30

¹² Juwu-paturlu ngulangkuju kalalu muku wurdujarra-manu purlapakungarntir-lijji yangkakungarntirli Mangarrikingarntirli yirdikingarntirli Lalypakungarntirli. Jintangka parrangka-juku turnu-warnu turnu-warnu-karirli Juwu-paturlu jarnku-jarnkulu manunjunu jiyipi waninja pajirninjakungarnti yungulu ngarni jinta wuuly-wuulyparlu kurapaka Pajapa-puruju. Kuja-puruju, kurdungurlu-paturlu payurnulu Jijajiji, “Nyarrpara-wananpa-nganpa yilyami nganimpaju yungurnangkulu kuyu kurapaka purrami nyuntuku Pajapa-puruju?”

¹³ Ngula-jangkaju, junga-juku, Jijaji-palangu wangkaja jirramaku kurdungurlu-jarrakaju, “Yanta-pala kirri-kirra Jurujulumu-kurra. Kajinpala ngula-kurra yukamirra, kapungkupala jinta wati wapirdi yani murlukurnpa-kurlu wiri-kirli jimantarla-kurlu. Kaji mardarni murlukurnpa ngapa-kurlu, ngulaju-pala puraya yuwarli-kirra nyarrpara-wana-puka kajingki-pala nguru-yirrarni. ¹⁴ Kajinpala jinta-kari wati parlu-pinyi yuwarliki warlalja, ngulakuju wangkaya-palarla, ‘Nganimpangurlu Tiijangku yilyajarni-jarrangku nyampu-kurraju yungurlujarrarla gayi purrami jiyipi.’ Payika-pala yali wati, ‘Nyarrpararlarna-jana jirrnganja ngarni jiyipi Pajapa-puruju ngaju-nyanguku kurdungurlu-patuku?’ ¹⁵ Kajingki-pala purda-nyanyi kuja-kurra wangkanja-kurra, ngulaju kapungkupala milki-yirrarni jinta-kari yurlturnpa-kari wiri-jarlu kankarlu-warnu yalumpurlaju yuwarlirla, ngulaju nyurru-warnu-juku jungarni-maninja-warnu palka-kurlulku nyiyarningkijarra-kurlu. Ngulangka-juku-pala purraya yinya jiyipi manu miyi ngalipaku.”

¹⁶ Junga-juku, yangkaju wati-jarra yarnkajalku-pala kirri-kirra Jurujulumu-kurra. Kuja-pala kirri-kirra yukajarra, ngulaju-pala junga-juku parlu-pungu nyiyarningkijarra jurruku-juku kuja-palangu yangka Jijaji kamparru-wiyi wangkaja. Junga-juku, yalumpurlaju-palarla gayi purraja kurapaka Pajapakungarnti Jijajiki.

¹⁷ Jintangka-juku parrangkaju kuja wanta yukaja, Jijaji jirrnganja yarnkajalku-jana Jurujulumu-kurraju Pijini-jangkaju nyanungu-nyanguku kurdungurlu-patuku yangka-patukuju 12-palaku. ¹⁸ Yalirla kiringka jinta-kurra yukajalu yangka-kurra yuwarli-kirra. Junga-juku, miyikilkilirla ngarninjaku rdurrjurnu. Kujalpalu ngarnu miyi, ngula-puruju Jijajiji wangkajalku-jana kurdungurlu-patukuju, ngulaju-jana kuja wangkaja, “Junga karna-nyarra nyampu wangka: Nyampurula kuja kankujulu nyur-rurlarlau kurdungurlu-paturlu jirrnganja ngarni miyi, ngula-jangkaju, jintangku kapu-jana ngaju yimi kanyi jangkardu maralypikingarduyu-patuku manu yurrukunyu yungujulu puuly-mardarninjarla pinyi.”

¹⁹ Kujalu kurdungurlu-paturlu purda-nyangu kuja-kurra wangkanja-kurra Jijaji, ngulajulurla panu-juku muntuku-jarrija manu wajampa-jarrija. Jinta-karirli jinta-karirli jinta-karirli-palu payurnu Jijaji, “Ngana-wiyi, ngaju mayi kanpaju wakirni?”

²⁰ Jijajiji wangkaja-jana, “Nyurrurlarla nyampurla turnu-warnurla, nganangku kajirlijarra mangarri julyurl-yirrarni jupujupu-kurra mapirrirli, yalirlinya kapu-jana ngajuju yimi kanyi maralypikingarduyu-patuku. ²¹ Ngajujurna Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu. Payipulurlarluju ngajukuju muurr-pungu, kapurna palimi nganta. Junga kujaju. Kala yangka wati kuja kajana ngaju yimi kanyi, ngulaku karnarla marijarri, kapu Kaaturlu maju-mani-nyayirni! Nyiyaku nyampujuju jangkardu palka-jarrija jikajikakungarnti?”

Jijajirli-jana jirnganja ngarnu miyi kurapaka nyanungu-nyangu

Matthew 26.26-30, Luke 22.14-23, 1 Corinthians 11.23-25

²² Kujalpalu kurapaka ngarnu-juku, Jijajirliji mangarri lalypaju manu, ngularla yati-wangkaja Kaatukulku. Yati-wangkanjarla rdilykirdilyki-pungu, ngulangku-jana kurdungurlu-patukulku warru yungu. Ngulaju-jana wangkaja, “Maninjarla nganjalu! Nyampuju ngulaju ngaju-nyangu palka-nyayirni-wangu.”

²³ Ngula-jangkaju, jampitalku manu pama-kurlu, ngularla yarda yati-wangkaja Kaatuku-yijala. Ngulalpa-jana warru yungu kurdungurlu-patukuju jinta-kari jinta-kariki, ngulajulu jintawarlayirli-jiki ngarnu. ²⁴ Jijajiji yarda-jana wangkaja, “Nyampuju ngaju-nyangu yalyu-nyayirni-wangu, ngulaju kapu-jana karli kunka yapaku jayakurraku majuku. Nyampuju jalangu-warnu kuruwarri Kaatu-kurlangu: Kaji Kaaturlu nyanyi yalyu ngaju-nyangu karlinja-kurra, ngulaju kapu-jana yapaku yawuru-jarrimi. ²⁵ Wangkami karna-nyarra junga nyampuju jaru, kularna yardalku ngarni nyampuju pamaju nyampurlaju walyangka. Ngaka kapurna yarda ngarni pama-nyayirni-wangu nyampu-piya-wangulku kajirna Kaatu-kurlangu nguru-nyayirni-wangurlalku-yijala pina-nyina kuja-ka Warlalja-Wiri nyina nyiyarningki-jarra. Ngula-juku.”

²⁶ Ngula-jangkaju, Jijajirli manu kurdungurlu-paturlu rdirri-yungulu yunparninjakulku purlapaku Kaatu-kurlanguku. Ngula-jangkaju, pinalu yanu pirli-kirra Yalipiji-kirraluku.

Jijajirli wangkaja Piitaku ‘Kapunpa-nyanu ngurrpa-pajirni ngajuku.’

Matthew 26.31-35, Luke 22.31-34, John 13.36-38

²⁷ Kujalu yaninja-yanu yangka-kurra pirli-kirra Yalipiji-kirra, ngula-puru-juku Jijajiji wangkaja-jana, “Nyurrurlaju kapunkujulu muku jurnta parnka manu yampinja-yani. Kujarlunyaju ngajuju Payipulurlarluju muurr-pungu kamparrurlu-wiyi: ‘Kaji jiyipikingarduyu pinyi Kaaturlu tarnnga-kurra, ngulaju jiyipiji kapulu mukulku pirri-parnka.’* ”

²⁸ Ngulaju junga! Ngajujurna Jiyipikingarduyu nyurrurlakuju. Kajijili pinyi tarnnga-kurra, ngula-jangkaju, kapuju Kaaturluju wankaru-mani pina. Ngula-jangkaju, kapurna-nyarra nyurrurlakuju kamparru-yani Kaliliyi-kirra.”

²⁹ Ngula-jangkaju, Piitaju wangkajarla Jijajikiji, “Marda panu-karirli kapungkulu yampinja-yani. Kala ngajulurluju, ngulaju kularnangku yampinja-yani!”

³⁰ Jijajiji wangkajarla Piitakulku, “Junga karnangku wangka! Ngaka kutu-kari kapunpa purda-nyanyi jujukuku kaji purlami jirramaku. Ngula-wangurla-wiyi kapunpa-nyanu ngurrpa-pajirni marnkurrpaku ngajukuju ngalya-kari-kirra kula kanpaju nganta milya-pinyi.”

³¹ Kuja purda-nyangu Jijajiji wangkanja-kurra, ngulajurla kuja wangkaja Piitaju nurna-nyayirni, “Lawa kujakuju, kajilpajulu ngajurlanguku jangkardu parnka-yarlarni pinjakungarnti, ngula-puru-malku kularnaju ngurrpa-pajirni nyuntukuju!”

Manu yangka kurdungurlu-patu panu-kari, ngulajurla jintakumarrirni-jiki muku wangkaja Piita-piya-yijala.

* 14:27 Nyangka Zechariah 13.7

*Jijajirila wangkaja Kaatuku kaatirnirla yirdingkaju Kijiminirla
Matthew 26.36-46, Luke 22.39-46*

³² Jintangka-juku mungangkaju, kutu-karilki yanurralu kaatini-kirra yirdi-kirraju Kijimini-kirra. Ngulangka-jana Jijajiji wangkaja, “Nyampurla-jukujulu pardaka yarlungka kajirnarla wangkami Wapirra Kaatuku.”

³³ Ngula-kurraju marnkurrpa-kari-jana kangu yirdi-patuju Piita, Jamaji, Jaanu. Ngalya-kari kurdungurlu, ngulajulpalu yangkangka-juku yarlungka nyinaja purdangirli. Ngula-puruju-nyanu Jijajiji marilki lani-jarrija-nyayirni manu wajampa-jarrija-nyayirni. ³⁴ Ngula-jangkaju, wangkajalku-jana yangka-patukuju kurdungurlu-patuku, “Kurturdurruju karna rdumurdumu-karri-nyayirni, manu ngurujuju wuurnpa-jarrijalku. Manu nyampurlajukulu nyurrurla-patuju nyinaya, ngulajulu nyinaka yakarra-juku jarda-jarrinja-wangu!”

³⁵ Ngula-jangkaju, wangkanjarla Jijajiji yarda pardijarra yitingka-pardu-kari-kirraluku yurruju-kari-kirra. Ngulangka yurrujurla yaninjarla kujurnu-nyanu walya-kurra nyanungurlu-juku, manurla Kaatuku wangkaja kajika marda muurlparlu mardarni palinja-kujaku. ³⁶ Wangkajarla Jijaji kuja, “Nyuntu kanpa jinta nyina pirrjirdi nyiyarningkijarraku. Kala ngaju, lawarna ngampurrpa-wangu murrumurrur-jarrinjakuju manu palinjakuju. Kajilparna warntawarnta yampiyarla palinja-wangu, kajikanpa-jana mayi yapakuju yawuru-jarrimi-jiki? Kala kajinpaju nyuntu nyina ngampurrpa ngajuku yungurna watiyarla palimi, ngulaju ngula-juku.”

³⁷ Ngula-jangkaju, karrinja-pardija Jijajiji. Ngula-jangkaju, pinarni-jana yanu yangka-kurra yarlu-kurra yangka marnkurrpaku kurdungurlu-patuku. Ngulaju-jana parlu-pungu jarda ngunanja-kurra. Junga-juku, yakarra-manu-jana, ngula-jangkaju wangkajarla Piitakuju, “Jimani, kulalpanpa mayi yakarra nyinayarla ngari witakumipa?” ³⁸ Manu-jana yarda wangkaja marnkurrpakulku, “Kula-ngantalpankulu yakarra nyinayarla yungulpankulurla wangkayarla Kaatuku. Kajikankulu karanparrkarri maju-kurra-pinangu. Pirlirrpajunkulu ngampurrpa puranjakuju ngajukuju. Kala ngulajunkulu rampaku-juku. Kulalpankujulu nyarrparlu purayarla murnmajuku.”

³⁹ Ngula-jangkaju, yangka-kurra-yijala pina-yanu yurruju-kurra, ngulajurla wangkaja yangka-yijala jaruju kamparru-warnu kujarla kamparru-wiyi wangkaja Kaatukuju. ⁴⁰ Ngula-jangkaju, pina-yanurnu-jana yangkaku kurdungurlu-patuku yangka-kurra yurruju-kurraju. Ngulaju-jana yarda parlu-pungu jarda-kurra-yijala. Kulalu yakarra milpaju nyinayarla rdirrjirdirri-wangu. Kuja-jana yarda yakarra-manu Jijajirli, ngulaju kulalurla nyarrpalku wangkayarla kurntaju.

⁴¹⁻⁴² Ngula-jangkaju, yarda pina-yanu yangka-kurra-yijala yurruju-kurra wangkanjaku-yijala Kaatuku. Ngula-jangka yarda pina-yanurnu yangka-kurra yurruju-kurra kujalpalu marnkurrpa kurdungurlu-patu ngunaja. Ngulakuju yakarra-maninjarla yarda-jana wangkaja, “Jarda-juku mayi kankulu nguna mataluku? Ngulaju ngula-juku. Kaatuku-ka ngampurrpa nyina yungurna jalangu palimi. Nyangkalkulu Jutuju yinya! Palka yananyarni! Ngaju Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu, ngulangkuju kajana ngaju yinyi maju-patuku yapa-patuku yungujulu pinyi. Karrinja-pardiyalu. Jutujukuju yungurliparla wapirdi yanku!”

*Yurrkunyu-paturlulu puuly-mardarnu Jijaji
Matthew 26.47-56, Luke 22.47-53, John 18.1-12*

⁴³⁻⁴⁴ Kujalpa-jana Jijaji wangkaja-juku nyanungu-nyanguku kurdungurlu-patuku, ngula-kurraju Jutuju jirrnganjalpa-jana yanurnu yapaku turnu-warnuku panuku. Yangka kurdungurlurlu jintangku Jutujurlu, kuja-jana yimi kangu Jijaji Juwu-patuku

wiriwiri maralypikingarduyu-patuku manu kuruwarrikingarduyuku, wangkajalku-jana, “Kajirna nyanungu wati nyunjirni, ngulaju Jijaji. Kajinkijili nyanyi nyunjirninja-kurra, ngulanyalu puuly-mardaka kajika wuruly-parnkami!” Ngula-jangka, yilya-jarnili pina Jutuju yurkunu panu-kurlu kuturu-kurlu manu junma kirrirdi-kirli yungulu Jijaji puuly-mardarni.

⁴⁵ Junga-juku, kuja yukajarra Jutuju yangka-kurra kaatini-pardu-kurra Kijimini-kirra, ngulajurla Jijajiki wapirdi yanurra, manurla wangkaja, “Warlalja-Wiri!” Ngula-jangkaju, nyunjurnulku Jijajiji. ⁴⁶ Kujalu nyangu turnu-warnurlu Jutuju nyunjirninja-kurra, ngulajurla yarnkajalku Jijajiki, manu yarnkanjarla jirri-mardarnulpalu kiljingki. ⁴⁷ Kujalpalu jirri-mardarnu Jijaji turnu-warnurlu yapangku, ngula-puruju jinta-karirliji kurdungurluluju junmalku kirrirdi wilypi-manu wartirli-jangka, ngula-kurluluju langa turl-pakarnu warrkini kujalparla warrki-jarrija Kayupuku.

⁴⁸ Jijajirliji-jana payurnu, “Kularna ngajuju wiji-palka! Nyiyaku-yijalankujulu kujaju jatu-pardijarni ngajukuju junma panu-kurlu manu kuturu panu-kurluluju, kujankujulu puuly-mardarnu? ⁴⁹ Parra-kari parra-kari kalarna-nyarra nyurrurlakuju ngirrily-nyinaja Yuwarli Maralypirla. Ngulangka kalarna-jana pinarri-manu jaru-kurlulu Kaatu-kurlangu-kurlulu, kala kulankujulu puuly-mardarnu yalumpurla-juku, lawa. Ngulaju ngula-juku. Ngayijili kutu kangka, kujakujulu nyurru-wiyi muurr-pungu Payipulurlu. Kajilparna-nyarra warla-pajikarla ngaju-kujaku kanjakujaku, kulalpa junga ngunakarla yimiji Payipulu-jangkaju.”

⁵⁰ Ngula-jangka kurdungurlu-patuju, jurntalkulurla muku pirri-parnkaja Jijajiki. ⁵¹ Kala kuja-purunpa karrinya jinta-kari kurdu-warnu wati, ngulajulpa yalumpurla-yijala karrija wawarda-mipa-kurlu, warru-nyanu parnta-yirrarnu palkakuju. Nglangkululpa Jijaji puranja-yanu purdangirli-wanarlu. Kujalpa Jijaji puranja-yanu, ngulajulurla nyanungukulku puta yarnkaja-yijala yurkunu-patuju. ⁵² Kujalurla puta yarnkaja, ngulakujulurla wawarda-mipalku jurnta rurruny-pungu. Nyanunguju wuruly-parnkaja jalya-nyayirni wawarda-wangulku.

*Jijajili kangu kuwurtu-kurra yungulu Kanjulukungarduyu-paturlu miimii-nyanyi
Matthew 26.57-68, Luke 22.54-55,63-71, John 18.13-14,19-24*

⁵³ Junga-juku, Jijajilpalu jirri-mardarninja-karrarlu kangurra yuwarli-kirra Kayupu-kurlangu-kurra yangka Maralypikingarduyu Ngardarri-kirlangu Wiri-kirlangu-kurra. Yali-kirra yuwarli-kirra, ngula-purujulpalu turnu-jarrija panu-kariji Maralypikingarduyu Wiriwiri manu jarlu-patu manu kuruwarrikingarduyu-patu.

⁵⁴ Kujalpalu yangka-paturlu turnu-warnurlu Jijaji kangurra yangka-kurra yuwarli-kirra, ngula-puru-yijalalpa-jana purdangirli-wanarlu puranja-yanurnu Piitarluju. Kujalurla yangka turnu-warnu Jijajiki jirnganja yukajarni yangka-kurra yuwarli-kirra, yangkangkaju kujalpa-jana Piitarlu puranjarni yanu purdangirli-wanarlu, ngulaju yukajarni-jiki kiirti-wanaju, ngulaju jupu-karrija yuwarli-pirdilki yarlu-pardu-karirla kutu-juku. Ngulangka-jukulpa-jana yarlu-pardu-karirla jirnganja nyinaja yapaku panuku yurkunyukuju, ngulajulpa nyinaja warlu-pirdi walyka-puru purulku-jarrinjaku.

⁵⁵⁻⁵⁶ Yangka panu yapa kujalurla jangkardu turnu-jarrija kaninjarni yuwarlirla Jijajiki, ngulaju Kanjulukungarduyu-patu manu maralypikingarduyu-patu wiriwiri. Jangkardulpalurla jungarni-manu yimi Jijajiki yungulu pinyi. Kujakungarntirilpalu-nyanu payurnu, “Nganangku nyangu Jijaji kuruwarri rdilyki-pinja-kurraju?” Panu-karili warlka wangkaja, ngalya-kari panu-kari ngulajulu warlka-yijala wangkaja. Ngulaju kulalu-nyanurla jarnkujarnku ngungurr-nyinaja jarukuju.

⁵⁷⁻⁵⁸ Ngula-jangkaju, marnkurra-karili karrinja-pardija jaruku wangkanjaku. Ngulajulu kuja wangkaja, “Purda-nyangurnalu kuja-kurra wangkanja-kurraju kuja

nyanungu wangkaja, ‘Nyampu nganta Yuwarli Maralypi Kaatu-kurlangu kapu rdungkurr-pinjarla kijirni yangka kujalu nyurru-wiyi wati-paturlu nganturnu, ngulanya nganta kapu kijirni.’ Ngula-jangkaju, yardarnalu purda-nyangu Jijaji yarda wangkanja-kurra, ‘Kapu nganta parra-jarra-jangka jirrama-jangka jinta-karilki Yuwarli Maralypi ngantirni yarda nyampu-piya-wangu, kulalpalu watingkilki ngantikarla.’” ⁵⁹ Nyampu-malku kujalpalu wangkaja jaru, ngulakuju kulalu-nyanurla jarnkujarnku ngungkurr-nyinaja-yijala.

⁶⁰ Ngula-jangkaju, jinta wati karrinja-pardija yangka Kayupu, ngulangkuju payurnu Jijajiji, “Purda-nyanyinya kanpa-jana nyampuju jaru kuja kangkulu nyuntuluku yimi jangkardu ngurrju-mani? Jaarl-karriya-nyanu! Nyarrpa kanpa manngu-nyanyi nyuntuju? Junga mayi kalu wangka kujaju, warlka kalu wangka?”

⁶¹ Nyanungu Jijaji ngulajulpa wurdungu-juku karrija. Yarda payurnu yangkanku-yijala Kayupurlu, “Nyuntujunpa mayi Mijaya yangka Kaatu-kurlangu Ngalapi-nyanu kuja karliparla pulka-pinyi?”

⁶² Junga-juku, Jijajirliji janku-manulku, “Yuwayi, ngajujurna Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu. Ngakarrangakarra kapurna nyina Kaatu-kurlangurla jungarni-purdanji kuja-ka pirrjirdi-nyayirni nyina yartarnarri wiri-kirli. Manu kapunku-julu nyanyi kajirna nyampu-kurra kulpari yanirni mangkurdurla Kaatu-kurlangu-ngurluju.”

⁶³ Kuja yangkanku purda-nyangu Jijaji wangkanja-kurra yangkanku Kayupurlu, kujarlaju jurnarrpalku-nyanu jurnta larra-pungu kulu-nyayirnirli. Ngula-jangkaju, wangkaja-jana maralypikingarduyu-kariyi-nyanukulku panu-karikilki, “Nyiyakulkurliparla yapa jinta-karikiji yarda warru wayirni yungulparla jangkardu wangkayarla kuwurturla? ⁶⁴ Ngula-jukunkulu purda-nyangu jaru kuja maju wangkaja. Nyarrpa-jarrinkili nyurrurlaju?”

Junga-juku, yangka Kanjulukungarduyu-patu muku ngungkurr-nyinajalurla yangkakuju jintaku wiriki, manu wangkajalu-nyanu, “Nyampuju wati, kuruwarri rdilyki-pinja wita-wangu! Pangkalalu tarnnga-kurra pinyi!”

⁶⁵ Kujalpa Jijaji yangka karrija-juku, ngula-kurraju ngalya-karirli nyinypalpalurla kujurnu miparrpa-kurra, yirrarnulurla walyi milpangka nyanja-kujaku, manulpalu pakarnu rdakangku. Kujalpalu rdakangku pakarnu, ngula-karrarlaju pakarninja-karrarlujulpalu payurnu, “Yuwa! Wangkaya-nganpa! Nganangku kangku pakarni?” Manu ngula-jangkaju, yurrkunyurlujulpalu yarda puuly-mardarnu Jijaji, manulpalu pililkarra-pakarnu.

Piitarlu-nyanu ngurrpa-pajurnu Jijajiki

Matthew 26.69-75, Luke 22.56-62, John 18.15-18,25-27

⁶⁶ Kujalpa yangka Piita warrarda-juku karrija yangkangka-juku yarlungka yurla-pardi, ngula-puruju karntalku wilypi-pardija yuwarli-jangkaju, yanurnulkurla Piitaku. Ngulaju nyanunguju yali karnta kalarla warrki-jarrija Kayupuku. ⁶⁷ Junga-juku, yalirli karntangku yaninjarla parlu-pungu Piitaju kujalpa yangkangka warlungka karrija, manulpa-nyanu kardu-yungu. Ngula-kurrajurla karntaju yanurnu miimii-nyanjaku Piitaku.

Ngulajurla wangkaja kuja, “Nyunturlangu yangkajunparla rdanparnu Jijajikiji yangkaku Najariti-wardingkikiji.”

⁶⁸ Piitarlaju janku-manu yangkaju karnta, “Lawa kujaju, nyarrpa mayi kanpa wangka? Ngajuju karnarla ngurrpa nyina yalikiji watiki!” Ngula-jangkaju, Piitaju warru pardijarra, yarkajarralku kiirti-kirraluku. Kuja yanurra kiirti-kirra, ngula-puruju jukujukulku purlaja jintaku.

⁶⁹ Yangkanku karntangku Piitajulpa warrawarra-kangu-juku yangkankuju war-kinirli, ngulangkuju-jana warnkiri-manu yapa panu-kari, manu jiiily-ngarrurnu

yangkaju Piita, wankaja-jana, “Wayinkili! Yinya kuja-ka wati karri kiirtirla, ngulaju Jijaji-kirlangu kurdungurlu!”

⁷⁰ Piitarluju yarda-jana jangku-manu nurna-nyayirnirlilki, ngulaju kuja-jana wankaja, “Junga karna-nyarra wangka lawa-nyayirni! Ngajujurna yapa jinta-kari!”

Ngaka-pardu-karilki yardalu parlu-pungu panungku-juku Piitaju, manu parlu-pinjarla wankajalurla, “Warlka-wangu-nganpa wankaya jungarni! Kari-nganta nyuntuju parla wungu-warnu kurdungurlu Jijajikiji, ngulajunpa nyuntuju Kaliliyi-wardingki-yijala!”

⁷¹ Piitaju-jana kuja wankaja, “Kajirna-nyarra warlkangku yimirr-yinyi, ngulajangkaju pangkalalku Kaaturluju pinyi! Kari-ngantarnarla ngajuju ngurrrpa-nyayirni yalikiji watiki!”

⁷² Kuja kuja yungka wankaja, ngula-puru-juku jukujukuju yarda purlaja. Ngulajangkaju, kuja Piitarlu purda-nyangu jukujuku purlanja-kurra, ngula-warnurlaju pina-manngu-nyangu yangka kujarla Jijaji wankaja kamparru-wiyi kuja, “Ngaka kutu-kari kapunpa purda-nyanyi jukujuku kaji purlami jirramaku. Ngula-wangurla-wiyi kapunpa-nyanu ngurrrpa-pajirni marnkurrrpaku ngajukuju yapa ngalya-karikirraju kula kanpaju nganta milya-pinyi.” Ngula-jangkaju, yalumpurla-juku rdurrrjurnurla muntuku-jarrinjarla kurntalku yayi-pantirninjakulku.

15

Palitirli kuja miimii-nyanjarla payurnu Jijaji

Matthew 27.1-2,11-14, Luke 23.1-5, John 18.28-32

¹ Mungalyurru-wana rangkarr-kurlu kujalpa wantaju pardinja-yanurnulku, ngulapurujulpalurla turnu-jarrinjarla japirdija Jijajiki yangka-patuju maralypikingarduyupatu wiriwiri manu jarlu-patu manu kuruwarrikingarduyupatu manu panu-kari wiriwiri. Wankajalpalu-nyanu manu jangkardulpalurla jirringi-yirrarnu nyarrparlu yungulu Jijaji pinyi. Junga-juku, waku-jarralkulu wayurnu, ngulalu wayirninjarla Jijajiki kangulku wiri-kari-kirlangu-kurra Paliti-kirlangu-kurra yangka-kurlangu-kurra kujalpa-jana nyanunguju wiri nyinaja Jurdiya-wardingki-patuku. Ngulakunyalurla Jijaji kanjarla-yungu. ² Junga-juku, payurnu Jijajiki Palitirli, “Nyuntu mayi kanpa-jana kingiji wiriji nyina Juwu-patukuju?”

Jijajirliji jangku-manu, “Kuja-juku kanpa wangka.”

³ Ngula-jangkaju, yangkaju maralypikingarduyupatu wiriwiri nginji-wankajalpalurla warlkanji-kari warlkanji-kariji. ⁴ Ngula-jangkaju, yangkangku Palitirli yarda payurnu Jijajiki, “Kulanpa-jana mayi jangku-mani nyampurraju jaru nginji-wangkanja-kurraju? Purda-nyanyinya kanpa-jana kuja kangkulu japirdimi?”

⁵ Kuja-kurraju kula Jijajirliji jangku-manulku yangkaju Paliti, lawa. Kujarlawurla marlaja paa-karrija-nyayirni Palitiji.

Palitirli yilyaja Jijaji watiya warntawarnta-kurra palinjakungarnti

Matthew 27.15-26, Luke 23.13-25, John 18.39-19.16

⁶ Jinta yangka-juku Paliti kuja kala-jana wiri nyinaja Jurdiya-wardingki-patuku, Pajapa-kari Pajapa-kari-puru kalalu turnu-jarrinjarla payurnu yapaku jintaku pirijinaku wilypi-maninjaku rdaku-jangkakuju. Ngulaju kala yajarninjarla wilypi-manu jinta pirijina Pajapa-kari Pajapa-kari-puruju nganaku yangka kuja kalalurla ngampurrra nyinaja. ⁷ Junga-juku, kuja-purujulpa nyinaja pirijina jinta wati rdakungkaju yirdiji Parrpaja. Ngulajulpa-jana jirrganja nyinaja pirijina-kariyinyanuku yapaku panu-kariki ngulaju wilji-watiki yangka kuja ngularrarlulu-jana yurrrkunyupatu pungu tarnga-kurra kulu wiringka kamparru-wiyi. ⁸⁻⁹ Yangka kujalurla turnu-jarrija Palitiki payirninjaku, ngulaju-jana nyanungurluju Palitirli

payurnu, “Nganaku kankujulu payirni rdakungkakaju yungurna wilypi-maninjarla yilya? Kapu Jijajiki mayi yangkaku Juwu-patuku wiri kingiki?”¹⁰ Yalirli Palitirli milya-pungulpa-jana maralypikingarduyu-patu wiriwiri kujalpalurla rdunjurdunju-jarrija Jijajiki, kujarlanyalu yangkaju Jijaji nganta kangu Paliti-kirraju.

¹¹ Kujalu kuja-kurra purda-nyangu Paliti wangkanja-kurra yangkangu maralypikingarduyu-paturlu wiriwirli, jinyijinyi-manulu-jana panu-kariji, “Payikalurla Parrpaja-mipaku yungu wilypi-mani rdaku-ngurluju!”

Junga-juku, kulu-karra kulu-karralurla wangkanjarla purlaja, “Yungka-nganpa Parrpaja!”

¹² Ngula-jana Paliti-riji yarda payurnu, “Kala nyarrpa-manirna nyampuju wati yangka kuja kankulu yirdi-mani Juwu-kurlangu wiri kingi?”

¹³ Junga-juku, yardalurla purlaja, “Pungka, pungka! Waraly-yirraka warntawarntarla!”

¹⁴ Junga-juku, ngula-jangkaju, Palitirli yarda-jana payurnu, “Nyiya-wiyi nyam-purluju kuruarriji rdilyki-pungu watingki?”

Kuja-kurraju yardalurla purlaja kilji-nyayirni Palitikiji, “Pungka, pungka! Waraly-yirraka warntawarntarla yarujurlu!”

¹⁵ Kuja-jana purda-nyangu purlanja-kurra yalirli Palitirli, ngulangkuju-jana puta yimiri-manu ngampurrparlu. Kujarlaju wilypi-manu rdaku-jangkaju Parrpajaju yapa panu-kurralku yungu-jana yimiri-mani. Ngula-jangkarluju, yangkaju Jijajiji yungulku-jana nyanungu-nyanguku yurrkunyuku. Manu-jana jinyijinyi-manu yurrkunyupatuju yungulu Jijajiji wilykarra-pakarni ngalyipi-piya-kurlurlu manu rdirriny-pantirninjarla waraly-yirrarni watiya warntawarntarla.

*Yurrkunyupaturlupalu manyu-pungu Jijaji
Matthew 27.27-31, John 19.2-3*

¹⁶ Ngulajulu jirri-kangu Jijajiji yurrkunyurluju yurlturnpa-pardu-kari-kirraluku, ngulaju jintangka-juku Paliti-kirlangurla yuwarlirlaju. Kujalu yali-kirra yukaja yurrkunyupatu yurlturnpa-kurra, ngulajulu-jana panu-karilki yurrkunyupatukariyi-nyanu yarda yajarnunjunu. ¹⁷ Ngulangkaju jinajina-piya kirrirdi yalyuyalyulurla parnta-yirrarnu Jijajikiji. Ngulalu manu ngalyipi-piya jilkarlajilkarla, ngulajulu warurnu mukarti-piya-kurra. Ngulalurla jurrungka yirrarnu kilji-nyayirnilirli Jijajirla jurruku pajirninjaku. ¹⁸ Manulpalurla yaninjarla wapirdi purlaja jintakari jinta-kari yurrkunyupatuju, kala ngarilpalu manyu-pungu kujalpalurla kujaju wangkaja, “Yuwa! Kuja kanpa-nyanu kingi-pajirni Juwu-patuku nganta!” Yurrkunyupaturlujupalu manyu-pungu-mipa. ¹⁹ Ngula-jangkarluju, wangkanja-warnurlu jangkardulurla manu watiya jukatilki, manulurla rdurrjurnu jukati-kirlirli pakarninjaku jurruku manu nyinypa-kijirninjaku. Ngula-jangkaju, pakarninjarlalpalurla mirdijirrpjirrpjirrp jarntarru parntarrinjunu Jijajiki, kujarlujupalu manyu-pungu. ²⁰ Junga-juku, jinajina-piyalurla yangka yalyuyalyu pina rurruny-pungu, ngulalurla pina-yirrarnu jurnarrpa nyanungu-nyanguku-yijala. Ngula-jangkaju, yardalu jirri-manu, maninjarlalu jirri-kangu watiya warntawarnta-kurra.

*Yurrkunyupaturlulu Jijaji waraly-yirrarnu watiya warntawarntarla
Matthew 27.31-44, Luke 23.26-43, John 19.17-27*

²¹ Junga-juku, jinyijinyi-manulu Jijajiji maninjaku watiya warntawarntaku yungu-nyanu kanja-yani nyanunguku. Kujalu yurrkunyupatu manu Jijaji wilypi-pardijarra kirri-jangkaju Jurujulumu-jangka, ngulajulurla rdipija jintaku watiki kujalpa yanurnu nguru-kari-jangka manangkarra-jangka. Ngulaju yirdiji Jimani

yangka kirri-wardingki Jarini-wardingki. Ngulaju jirramaku kirda-nyanu wati-jarrakupalangu yirdikipalangu Yilikijantukupalangu manu Rupujukupalangu. Ngu-lalkulu jinyijinyi-manu yurrkunu-paturluju yangkakaju watiya warntawarntaku yungurla kanja-yani Jijajiki matakulku. ²² Kujarlunyalurla nguru-yirrarnu Jijajikiji pirli-pardu-kurra yirdi-kirraju Kulkaja-kurra. Yirdiji yaliji Kulkajaju ngulaju kalalu ngarrurnu 'Jurru Yungkurnu'. ²³ Kujalu kutu-jarrijalku yangka yali-kirra Kulkaja-kurra, ngulangaju yungurla yungkarla pama kumarlpa mitijini-kirli Jijajikiji murrumuru purda-nyanja-kujaku. Lawa, Jijajirli-jana wurra-manu, kula yaliji pama ngarnu. ²⁴ Ngula-jangkaju, yalumpurlajukulu yurrkunyuurlu waraly-yirrarnu Jijaji watiya warntawarntarla yungulu pinyi tarnnga-kurra. Ngulangaju watiya warntawarntarla kaninjarnilpalu manyu-karrija yurrkunyu-patu mangarda-piyakurlu nampa panu-jarlu-kurlu, ngulajulpalu manyu-karrija nganangku kaji wiri nampa mani yungulu mani wawarda wanapi-jiki Jijaji-kirlanguju. Ngulakunyalpalu manyu-karrija. ²⁵ Ngulaju parrangkaju kankarlurlalku mungalyurru-juku-jala 9:00 a.m. ²⁶ Ngula-jangkaju, pipalkulu wita manu, ngulangajulu jaru yirrarnu ngulaju kuja, 'NYAMPUJU NGULAJU KINGI JUWU-PATUKU'. Kujanyalu yirrarnu pipa Jijajirli kankarlumparra-warnu watiya warntawarntarlaju. ²⁷ Jirrama-kari wati-jarra wiji-palka-jarra, waralywaraly-yirrarnulu-palangu yalumpurla watiya-kari-jarrarla warntawarntarla-yijala, jinta jungarni-purdanji, jinta jampu-purdanji. ²⁸ [Nyampuju jinta-juku jaru yupa-patu-warnu Jijaji-kirli, Payipulurla kuja kangalpa wangka:

"Yapangku kapulu wilji-pajirni panu-kari-piya-yijala.]"*

²⁹ Yangka Jijaji kujalpa watiya warntawarntarla-juku waraly-karrija, ngula-purujulpalu yapaju yirdiyi-karrija nyanungu-wana nyanungu-wana-juku. Jijaji nyanjarlalpalurla jurru yurnkuyurnku-jarrija ngulaju manyu-pinjakungarnti, man-ulpalurla purlanjarla ngarlarrija, "Yuwa, yuwa, kula-ngantanpa nganimpa-nyangu Yuwarli Maralypi rdilyki-pungkarla! Manu kula-ngantanpa jirrama-jangkarla parra-jarra-jangkarla pina ngantikarla! ³⁰ Muurlparlu-nyanu mardaka! Jitiyarni yalumpu-ngurlu warntawarnta-ngurlu!"

³¹ Kuja-piyarlu-yijalalu manyu-pungu yangkangkaju maralypikingarduyu-paturlu wiriwirirli manu kuruwarrikingarduyu-paturlu, manu wangkajalpalu-nyanu, "Kala kujalpa-jana yangka yapa panu-kari muurl-mardarnu nganta palinja-kujaku, kala nyanungurlulkulpa-nyanu wankaru-mantarla? ³² Nyampuju Jijaji nganta Mijaya manu ngalipa-nyangu wiri kingi nganta ngalipaku. Ngulakaju nyampurlajukurliparla pardarni kaji nyanungu jiti. Kajirlipa nyanyi jitinja-kurra, ngulakunya kapurliparla ngungkurr-nyina."

Yangka-jarrarlangu wati-jarra kujalpa-palarla waraly-karrija jirranganja watiya-jarra-karirla warntawarntarla, ngula-jarrarlangurlulpa-pala manyu-pungu Jijajiji.

Jijaji palija watiya warntawarntarla

Matthew 27.45-56, Luke 23.44-49, John 19.28-30

³³ Yangangka jintangka-juku parrangka karlarla-puru, marlajalkurla maru-jarrija parraju Kaatukuju, ngulaju yalumpurla-juku ngurrararla munga-piya-juku maru-julpa karrija warrukirdikirdi wuraji-karda. ³⁴ Ngula-jangkaju, Jijajiji purlaja kiljinyayirni watiya warntawarnta-ngurluju, "Yilayi, Yilayi, lama japakatini?" Ngulaju kujaju wangkaja jaru, "Wapirra, Wapirra, nyiya-ngurlunpaju jikajika-jarrinjarla yampija?"*

³⁵ Kujalu yapa-karirli purda-nyangu purlanja-kurra, ngulajulu-nyanu wangkaja, "Purda-nyangkalu! Ngulaju karla purla Layijaku!" ³⁶ Kuja-kurra kuja purda-nyangu watingki jinta-karirli, ngulaju parnkanjarla manunjunu wita pijiji-pardu. Ngulaju

* 15:28 Nyangka Isaiah 53.12 * 15:34 Nyangka Psalm 22.1

julyurl-yirrarnu wingkingka kumarparla pamangka nyurru-warnurla. Ngula-jangka wakirdirla watiyarla wayurnu pijiji-pardu. Ngula-kurluju parnkaja, Jijajikirla parnkanjarla yirrarnu lirringka yungu wita nganjarla.* Ngula-jangkaju, wangkaja-jana panu-karikilki, “Wurra, wurra! Pardarnirliiparla Layijaku kaji marda yanirni yungu muurl-mardarni palinja-kujaku!”

³⁷ Kuja-jangkaju, Jijajiji kilji-purlanjarla palijalku.

³⁸ Jijaji kuja kilji-purlanjarla palija, ngula-puru-yijala Yuwarli Maralypirlaju kaninjarni, wawarda-piya kirrirdi-nyayirni, yangka kujalparla wawarda kirrirdi wapirrija maralypiki yurlturnpa-parduku, ngulajurla Kaatuku marlaja larra-yanu kankarlarra-ngurlu kaninjarra-kurra. ³⁹ Jinta wati wiri yurrukunyangarduydu, ngulajulpa yalumpurla-yijala karrija kamparrurla watiya warntawarntarla kaninjarni. Kuja Jijaji nyangu manu purda-nyangu, kuja purlanjarla palija, ngulaju-nyanu wangkaja kuja, “Kari-nganta nyampuju wati Kaatu-kurlangu Ngalapi-nyanu!”

⁴⁰ Yalumpurla-yijalpalu karrija panu-kari karntakarnta, ngulajulpalu karrija wurnturu-karrikarri. Ngularlangurlujulpalu karrinjarla warrawarra-kangu Jijaji. Ngulajulu yirdi-patuju Miiri Makardala-wardingki, jinta-kari yirdiji Miiri-yijala. Ngulaju jirramakupalangu wati-jarrakupalangu yirdi-jarrakupalanguju Jamaji kurdu-warnukupalangu manu Jujijikipalangu. Manu karnta jinta-karriji yirdiji Jalumi. ⁴¹ Nyampu-patukuju yangka kuja kala-jana Jijaji jirrnganja warru wapaja Kaliliyiwana kamparru-wiyi wankaru-wiyi nyanunguju. Nyampu-paturluju kalalurla miyi ngayi-purraja, manu jurnarrpa kalalurla kirlka-manu. Yalumpurla-yijala watiya warntawarnta-wana panu-karilpalu karntakarnta warru karrija, yangka ngulaju yangka-patu kujalu Jijaji purajarni Jurujulumu-kurra kamparru-wiyi, ngulanyalpalu karrija.

*Jijaji-kirlangu palka, pirnkingkalkulu yirrarnu
Matthew 27.57-61, Luke 23.50-56, John 19.38-42*

⁴² Jijaji kuja palija, ngulaju Pirayiti wuraji murnma-juku yangkakuju Juwu-kurlanguku Parra-nyayirni-wangukuju. Ngulalpalu Juwu-paturlu wurdujurra-manu nyiyarningkijarra Purlapa Pajapakungarnti. ⁴³ Ngula-jangkarlaju, wuraji-nyayirnilki jintangka-juku parrangkaju, Jajupu Rdimajiya-wardingki yanurnu yangka-kurra Kulkaja-kurra. Ngulaju Kanjulukungarduydu kala nyinaja wiri-patu-kari-kirli Kanjulupatu-kariyi-nyanu-kurlu. Manu kalalu yapa-karirli warrarda ngurrju-pajurnu. Ngulaju kala Kaatuju warrarda payurnu kujarlu, “Wapirra, Warlalja-Wiri-jana nyinaya yapaku jintawarlayiki-jiki ngurujarraranyarlaku.” Ngulaju ngula-juku. Ngula-jangkaju, Jajupurlu kutu payurnunjunu marriwarlu yangka Paliti wiri yungu Jijaji palka nyurnulku kapanku pirnkingka yirrarninjini wanta yukanjakungarntirli Parra-nyayirnikingarntirli. ⁴⁴ Kuja Jajupurlu payurnu yangka Paliti Jijajiki palkaku nyurnukulku, ngulakuju-nyanu yangkaju Paliti wangkaja, “Nyurru-juku mayi palija?” Ngulangukurla jarulku yilyaja yurrukunyangarduyuku wiriki, ngulanya payurnu, “Nyangurla yangkaju Jijaji palija watiya warntawarntarla? Nyurru-juku mayi?”

⁴⁵ Wangkajarla Palitikiji, “Kamparru-pardu-juku palija.”

Junga-juku, wangkajarla Palitiji Jajupukuju, “Ngula-juku maninjarla kangka, manu pirnkingka yirraka Jijaji palka nyurnu.” ⁴⁶ Junga-juku, kantinirla manu pijiji kirrirdi kardirri. Junga-juku, yaninjarla palkaju manulku Jijajiji nyurnuju kujalpa watiya warntawarntarla waraly-karrija-juku. Ngula wayirninjarla japujapu-manu palkaju pijijirla, manu kanjarla-yirrarnu pirnkingka yangka kujalu wati-paturlu nyurru-wiyi pirnkiji pangurnu pirlingka. Manu pirli wiri yarturlu, ngulalku ruu-kanjarla tirngi-yirrarnurla palkakuju. ⁴⁷ Yangka-jarrarlu karnta-jarrarlu Miiri Makardala-wardingki manu Miiri-karirli-yijala yangkangku Jujijikipalangurlu ngati-nyanurlu,

* 15:36 Nyangka Psalm 69.21

puranjarla-pala tarda-nyangu, manulpa-pala warrawarra-kangu pirnkingka, yangka kuja Jajupurlu palka yirrarnu pirnkingka, ngulanyalpa-pala warrawarra-kangu.

16

*Kaaturlu pina-wankaru-maninjarla yakarra-manu Jijajiji palinja-warnu
Matthew 28.1-10, Luke 24.1-12, John 20.1-10*

¹ Ngaka-pardu-karilki, wanta yukanja-warnurla Jarrirtiwi Parra-nyayirni-wangu-jangkarla, yanulu karntakarnta marnkurpa kantini-kirra jaraku ngurrjuku parntirrparrirrpaku maninjaku. Ngulaju yirdijili Miiri Makardala-wardingki, jinta-kari Miiri-kari-yijala ngulaju Jamajikipalangu ngati-nyanu, manu jinta-kariji yirdiji Jalumi. Ngulalu jaraju manunjunu yungulurla yaarl-winjirninjini Jijajiki palkaku pirnkingkaku. ² Ngakalku-yijala mungalyurru-pardu-kari Palyangkalku wanta pardinjarni-purulku, ngula-puruju kangulkulurla jaraju Jijajiki palkaku nyurunuku yaarl-winjirninjakuju. ³ Kujalpalu yangka yali-patu karntakarnta wapanjanyanu, ngulalpalu-nyanu kujarlu payirninjanyanu wapanja-karrarluju, “Nganangku-ngalparla jurnta ruu-kanyi yangkaju yarturlu wiri?”

⁴ Junga-juku, kujalu kutu-jarrijalku pirnki-pirdi-kirra, ngulangkuju paru-pungu yangkaju pirli yarturlu wiri nyurru-warnu-juku ruu-kanja-warnu. Junga yaliji yarturlu wiri-nyayirni! ⁵ Junga-juku, yukajarralkulu kaninjarra pirnkingkaju. Yalirla pirnkingka paru-pungulu jinta wati kurdu-warnu kujalpa nyinaja jungarni-purdanji jinajina-piya-kurluju ngulaju kardirri-kirli. Kujalu nyangu, ngulakujulurla marlaja paa-karrija.

⁶ Ngula-jangkaju, watiji-jana wangkaja, “Paa-karrinja-wangulu karriya! Jijajiki kankulurla warrirni yangkaku kujalu watiya warntawarntarla rdirriny-pantirninjarla waraly-yirrarnu. Lawarla nyampuju. Kaaturlu pina-wankaru-maninjarla yakarra-manu! Nyangkalu nyampu! Nyampurlanyalpa ngunaja palkaju. ⁷ Pina-yantalu nyampu-ngurluju. Yaninjarla yimi-ngarrikalujana yangkaku kurdungurlu-patuku, manu Piitarlangukulurla yimi-ngarrika. Kujanyalu-jana wangkaya, ‘Jijaji kapu-nyarra kamparru yani yangka-kurra Kaliliyi-kirra nganta, ngulangjanya kapunkulu paru-pinyi, yangka kuja-nyarra nyurru-wiyi wangkaja nyanungu.’”

⁸ Junga-juku, yangka-patujulu karntakarnta wilypi-pardijalku pirnki-ngirliji, manulu lanilki ngarrurdalku pina-parnkaja. Kujalu pina-parnkaja yapa panu-kurra, ngulakuju yapaku kulalu-jana yimi-ngarrurnu Jijaji, lawa. Ngarrurda manu lanilpalu nyinaja wurulya-juku.

*Jijajirli-nyanu milki-yirrarnu Miiri Makardala-wardingki-kirra
Matthew 28.9-10, John 20.11-18*

⁹ [Yangka kuja pirnki-ngirli palinja-warnu wankaru-jarrija pina Jijaji Palyangka, ngulangkuju-nyanu milki-yirrarnu kamparruju karnta-pardu-kurra yirdi-kirraju Miiri Makardala-wardingki-kirraluku-wiyi. Nyampukuju karntaku yangka nyurru-wiyi kujarlu jurnta yilyaja juju-patu wirli-pala, ngula-kurranya-nyanu milki-yirrarnu palkaju. ¹⁰ Yalirli karntangku, ngulangkuju-jana yimi-ngarrurnunjunulku panukulku yapaku Jijaji-kirlangu wungu-warnuku. Kuja-jana yimi-ngarrurnu Jijaji yalirli karntangku ngulaju yulanja-kurraku manu malamala-kurraku. ¹¹ Ngula-kurrakuju kuja-jana yangkangku karntangku yimi-ngarrurnu Jijaji kuja nyangu nganta wankarulku, ngulakuju kulalurla ngungkurr-nyinaja. Manupalurla kapuru nyinaja.

*Jijajirli-nyanu milki-yirrarnu wati-jarra-kurra kurdungurlu-jarra-kurra
Luke 24.13-35*

¹² Ngaka-pardu-karilki, Jijajirliji-nyanu yarda milki-yirrarnu wati-jarra-kurralku jirrama-kurra. Kuja-pala yali-jarra wati-jarra yanu manangkarra-kurra wurnalku, ngula-kurra-juku-palangu warraja-jarrija manu rdipija, kula-nganta yapa-kari-juku. ¹³ Kuja-pala nyangu, ngulaju-pala kurdungurlu-patu-kariyi-nyanu-kurralku pina-yanu, ngulakuju-pala-jana yimi-ngarrurnu Jijaji kuja-pala nyangu nganta. Ngulakuju kulalu-jana ngungkurr-nyinaja-yijala panu-juku.

*Jijajirli-nyanu milki-yirrarnu kurdungurlu-patu-kurra
Matthew 28.16-20, Luke 24.36-49, John 20.19-23, Acts 1.6-8*

¹⁴ Ngakarrangakarra-pardu-karilki, Jijajirliji yarda-nyanu milki-yirrarnu panu-kari-kirraluku 11-pala kurdungurlu-patu-kurra, ngulakuju-jana warraja-jarrija miyi ngarninja-kurraku. Kuja-nyanu Jijajirli milki-yirrarnu, ngulangkuju-jana kurnta-ngarrurnu nurnangku jarungkuju kapurunju panuju, kujarlu-jana kurnta-ngarrurnu, “Yangka kamparru-wiyi kujankulu-jana nyampu-jarraku wati-jarraku kapuru nyinaja manu karntakarntaku, kulankulu-jana ngulakuju ngungkurr-nyinaja. Junga-jalajulu nyangu. Kala nyurrurla, ngulajunkulu wilji-nyayirni kapuru wita-wangu!”

¹⁵ Ngula-jangkaju, yarda-jana wangkaja, “Nyampu-ngurluju pirri-yantalu kuja-purda kuja-purda nguru-kari nguru-kari! Yimi-ngarrikalua-jana Yimi Ngurrju ngaju-nyangu! ¹⁶ Ngana-puka kaji-nyarra ngungkurr-nyina nyampuku jaruku manu kajiji ngajuku wala nyina, ngulajulu-jana ngapangka julyurl-yirrarninjarla papitajimanta. Kujarlaju Kaaturlu kapu muurlparlu mardarni tarnngangku-juku. Kala nganangku-puka kaji-nyarra wala nyinanja-wangurlu wurra-mani manu kapuru nyina, kujarlaju kula Kaaturluju muurlparlu mardarni, lawa. Kapurla jurnta nyina tarnnga-juku. ¹⁷ Yangka yapa kuja kajulu wala nyina ngajuku, ngulaju kapu-jana Kaaturlu yartarnarri yinyi. Yartarnarri-kirlirli kapulu-jana jurnta yilyami jujuju yapakuju, manu kapulurla kurruly-wangkami jaru-kari jaru-kariji. ¹⁸ Kajilpalurla yangka yapa yarkayarla warnaku, ngula-jangkaju, yarlkikarla kajilpa-jana, ngula-jangkaju, kulalpalu nyurnu-jarriyarla. Manu kajilpalu ngapa nganjarla mawiyakurlu, ngula-jangkaju, kulalpalu nyurnu-jarriyarla. Yangkangku yapangku, kajili-jana nyurnu-nyayirni nyanyi, kajili-jana nyurnukuju rdaka yirrarni palkangkaju, ngula-jangkaju yapa nyurnu-jangkaju kapulu ngurrju-jarri.”

*Jijaji yanu nguru-nyayirni-wangu-kurra Kaatu-kurlangu-kurra
Luke 24.50-53, Acts 1.9-11*

¹⁹ Kuja-jana Jijaji Warlalja-Wiri wangkaja kurdungurlu-patuku, ngula-jangkaju marlajalkurla kankarlu-jarrinja-yanu Kaatuku nguru-nyayirni-wangu-kurra nyanungu-nyangu-kurra. Ngula-jangkaju, pirri-maninjarla nyinajalpa jungarnipurdanji Kaatu-kurlangurla. ²⁰ Ngula-jangkaju, kurdungurlu-paturlujulu warru yimi-ngarrirninja-yanu jaru Jijaji-kirli nguru-kari nguru-kari warrukirdikirdi. Ngula-puruju-jana pirrjirdi-maninja-yanu Warlalja-Wiringki Jijajirli warrkikingarnti. Kujalu-jana purda-nyangu wangkanja-kurra jaru-kurra yapa ngalya-karirli, manu kujalu-jana nyangu yartarnarri-kirli warrki-jarrinja-kurra, ngulaju kapanku milyapungulu-jana kujalpalurla marlaja yimi-ngarrurnu junga yimi. Ngula-juku ngurrju.]

Nyampu yimi-pardu-kari ngulaju yapa-karirli nganangku marda yirrarnu nyurru-wiyi

[⁹ Yangka kujalu marnkurrpa karntakarnta pina-yanu pirnki-jangka, ngulangkuju-jana yaninjarla yimi-ngarrurnu Piitaku manu nyanungu-nyangu wungu-warnuku yangka kuja-jana Kaatu-kurlangurlu marramarrarlulu yimi-ngarrurnu nyiyarningkijarra pirnkingka Jijaji-kirli. ¹⁰ Ngula-jangkaju, Jijajirliji yilyaja-jana kurdungurlu-patuju kakarrara-purda manu karlarra-purda jaru-kurluju.

Ngulaju nyampuju jaruju tarruku-nyayirni, ngula kuja kajana Kaaturlu yapa muurlparlu mardarni yungulurla jirrnganja nyinami tarnga-juku.]

Luke Yimi Jijaji-kirli Luuku-kurlangu Yimi Ngurrju Jijaji-kirli kuja Luukurlu yirrarnu

Nyiya-kurlu yimi nyampu?

Nyampuju puku yimi-kirli Jijaji-kirli yirdingkiji kuja Luukurlu yirrarnu nyurru-wiyi. Manulu marnkurrpa-karirli wati-patu-karirli yimi yarda yirrarnu Jijaji-kirli-yijala. Ngulajulu yirdiji nyampunya Matiyu, Maarrku, manu Jaanu. Ngulapaturlunyalu yarda yirrarnu yimi. Nyampu-patuju murntu-pala puku, ngulaju karlipa yangka yirdi-mani Yimi Ngurrju Jijaji-kirli.

Luukujulpa warrki-jarrija nyangunyang. Ngulaju kulalpa Jijaji-kirlangu kurdungurlu nyinaja, manu Juwu-wangulpa nyinaja nyanunguju. Ngarilpalurla yimi-ngarrurnu Jijajiji yapa-karirli, ngula-jangkanya Kirijini-jarrijalku. Ngakalku jirnganja warru wapajalparla mijinirikiji yirdikiji Puurluku. Ngula-jangkarlanya, Luukurluju nyampuju Yimi Ngurrju yirrarnu yungulu Juwu-wangu-paturlu yapa-karirli milya-pinyi Jijaji wajawaja-maninja-wangurlu. Ngakalku yarda yirrarnu jinta-karilki yimi wiri-jarlu Payipulurlaju kuja karlipa yirdi-mani 'Acts'.

Luukurlu yimi nyampuju yirrarnurla wati wiriki yirdikiji Tiyapiluku

¹ Yapa panungkulpalu yimi puta yirrarnu Jijaji-kirli, manulu puta yirrarnu nganimpa-kurlu puranjakungarduyu-kurlu kuja karnalu Jijaji purami jalangurlu. ² Yimi nyanungurra-nyangu ngulaju jurrku-juku yimi kurdungurlu-patu-kurlangu yangka kujalu Jijaji nyangu kujalpa nyanunguju wankaru nyinaja nyampurla walyangka. Kuja pina-yanu nyanungukupalangu-kurra Wapirra-kurra Jijaji, ngula-jangkaju yanulu ngurra-kari ngurra-kari-kirraluku, warru yimi-ngarrurnulpalu-jana yimi yapaku. ³ Ngaju-nyangu puntu Tiyapilu, nyanungurrarlujulu yimi-ngarrurnu ngajuku kamparru-wiyi. Manu ngajujurna pina-jarrija yirriyirri-nyayirni. Ngaju karna ngampurrpa nyina yungurnangku nyampu yimi Jijaji-kirli yirrarni nyuntuku. ⁴ Nyuntu kanpa milya-pinyi wita yali-kirli yimi-kirli, manu kanpa marda purda-nyanyi jungarni marda, jungarni-wangu marda. Ngulanya karnangku nyampuju yimi pantirni nyuntuku jalangurlu yungunpa nyuntulurlu milya-pinyi kuja-ka nyampu yimiji Jijaji-kirli jungarni-nyayirni nguna.

Marramarrarla wangkaja Jikarayaku kapurla nyanungu-parntarlu Lijipitirli mardarni kurdu wirriya

⁵ Nyurru-wiyi, wati yirdi Yarurdulpa wiri nyinaja yapakuju ngurrararla Jurdiyarla. Ngurrangka yinyarla nyinajalpa wati yirdi Jikaraya ngulaju turnu-warnu-ngurluju wati-ngirliji Yapija-ngurlu. Nyanungujulpa nyinaja maralypikingarduyu Kaatuku. Nyanungu-parntaju yirdiji Lijipiti, ngulaju turnu-warnu-ngurluju wati-ngirliji Yarunu-ngurlu. ⁶ Jikaraya manu Lijipiti, jirrama-jukulpa-palarla nyinaja jungarni Warlalja-Wiri Kaatu-kurlangu. Nyanungu-jarrarlulpa-pala jungarnirli puraja kuruarri Mujuju-kurlangu, manulpa-pala purda-nyangu kuja-palangu wangkaja. ⁷ Ngulajulpa-pala purlka manu muturna nyinaja, manu kurdu-wangulpa-pala nyinaja. Nyiia-jangka mayilpa Lijipitiji kurdu-wangu-juku nyinaja?

⁸ Ngaka-karilki, kirringka yirdingkaju Jurujulumurla, Jikarayajulpa warrki-jarrija Yuwarli Maralypirla Juwu-kurlangurla panu-kari-kirli maralypikingarduyu-patu-kurlu yinya-patu-kurluju Yapija-kurlangu-patu-kurlu. ⁹ Maralypikingarduyu-paturluju kalalu milarnu wati jinta yaninjaku Yuwarli Maralypi-kirrakku yungurla

purrami watiya parntirparntirra ngurrju Warlalja-Wiriki. Parra jintangka, milarnulu Jikaraya. Yukaja kaninjarni Yuwarli Maralypirla yungurla yali watiya parntirparntirra purrami. ¹⁰ Panu-kari yapajulpalu karrija yarlungka, manulpalurla wangkaja Kaatuku. ¹¹ Kujalpa Jikaraya kaninjarni karrija, kaakunyaayirni palka-jarrijarla nyanunguku marramarra Warlalja-Wiri-kirlangu. Ngulajulpa karrija jungarni-wana pirlu wiri-jarlu kujalpa warlu jankaja. ¹² Kuja Jikarayarlu nyangu karrinja-kurra, ngarrurda-jarrijarla manu lani-jarrija-nyayirnirla. ¹³ Marramarrajurla wangkaja nyanunguku, “Jikaraya, lani-wangu karriya! Nyuntulurlulpanpa Kaatuju japurnu kurdu wirriyaku, manu nyanungurlungku purdanyangu. Ngaka kapu nyuntu-parntarlu Lijipitirli kurdu wirriya mardarni nyuntunyangu, ngulakuju kapunparla yirdiji Jaanu yirrarni. ¹⁴ Kaji yinya wirriya palkajarrimi, kapungku nyuntuju wardinyi-mani-nyayirni, manu kapulurla yapa panuju marlaja wardinyi-jarrimi nyanunguku. ¹⁵ Kaji wiri-jarrimi, kapu nyanunguju warrkini wiri-nyayirni nyinami Warlalja-Wiri Kaatuku. Kula pama ngarni, lawa. Palkajarrinja-wangurla-wiyi, Pirlirra Kaatu-kurlangu kapu wiri-jarri kanunjumanyumpa. ¹⁶⁻¹⁷ Yuwayi, Warlalja-Wiri Kaaturlu kapurla yinyi yangka-juku jurrku-juku Pirlirra manu yartarnarri kujarla yungu jarukungarduyuku Layijaku nyurru-wiyi. Pirlirra yali-kirli ngulaju kapu yilyami yapa-kurra Yijirali-pinki-kirra. Panungku kapulu wangkanja-kurra purda-nyanyi. Ngula-jangkaju kapulurla nyanungurralku pina-yani Warlalja-Wiri Kaatuku. Ngula-jangkaju, ngati-nyanu manu kirda-nyanu kapulu-jana ngurrju nyinami kurdukurduku, manu yangka panu-kari kujalpalurla purda-nyanja-wangu jurnta nyinaja Kaatuku, ngakaju kapulu-jana yapaju purda-nyanyi linpangku yangka kuja kalurla jungarni nyina Kaatuku. Yuwayi, kujanya kapu-jana kaja-purajirli Jaanurlu jungarnijungarni-mani yapaju kamparrurlu Warlalja-Wiriki kaji yanirni walya-kurra.” Kujanyarla wangkaja marramarraju Jikarayakuju.

¹⁸ Ngula-jangkaju, Jikarayarlu japurnu, “Yimi nyuntu-nyanguju, junganya? Ngajuparntaju muturnalku, manu ngajujurna purlkalku! Nyarrparlu kapurlujarra kurdu wirriya mardarni?”

¹⁹ Marramarjarlu yalu-manu, “Yirdi ngajuju Kapirili. Ngaju karna Kaatu-wana karrimi nguru-nyayirni-wangurla. Nyanungurluju yilyajarni ngajuju nyampu-kurra yungurnangku Yimi Ngurrju yimi-ngarrirni. Kala nyuntuju kanpaju kapuru nyinajuku. ²⁰ Jalangu-ngurlu, ngulaju kulanpa yimi jintarlangu wangkami. Kapunpa wurdungu nyina tarnnga-juku. Ngaka kaji kaja-puraji palka-jarrimi, ngula-jangkaju kapungku Kaaturlu wangkanjaku ngurrju-mani.”

²¹ Kujalparla wangkaja-juku Jikarayaku Maralypirla, yapajulpalu yarlungkajuku karrija. Pardarnulpalurla yungu wilypi-pardimi. Puta purda-nyangulpalu nyarrpa-jarrijalpa kaninjarni tarnnga-juku. ²² Kuja wilypi-pardijarni kaninjarni-jangka Maralypi-jangka yarlu-kurra, ngula-jangkaju kula-jana wangkaja marramarra-kurluju kuja nyangu. Manu-jana puta wangkaja rdakardaka. Ngula-jangkarlunyalu milya-pungu kuja nyangu nyiya mayi ngurrju kaninjarni Maralypirla. ²³ Ngula-jangkaju, Jikarayalkulpa wiyiki jintaku nyinaja yalirla Maralypirla. Kuja warrki lawa-manu, ngula-jangkaju ngurra-kurralku yanu.

²⁴ Ngaka-karilki, nyanungu-parnta Lijipiti, ngulaju juni-parntalkulpa nyinaja. Kirntangi rdaka-palaku nyinajalpa kaninjarni yuwarlirla yapa nyanja-kujaku. ²⁵ Wangkaja-nyanu, “Kurdu-wangu kujalparna nyinaja, ngulaju kalajulu yapangkuju manyu-pungu, manu kalajulu kurntaku ngurrju-manu. Jalanguju, Warlalja-Wiringkiji yungu ngajukuju kurdu. Yarlukurralku karna yani. Kajijili yapangku nyanyi ngajulu, kapujulu wardinyi nyina!”

Marramarra Kapirili yaninjarla wangkajarla Miiriki kapu kurdu wirriya mardarni

²⁶ Yangka kujarla marramarra wangkaja Jikarayaku, ngula-jangka kirntangi-patu-jangka jika-pala-jangka, Kaaturlu yilyaja marramarra Kapirili kirri-kirra Najaritikirra ngulaju ngurrara-kurra Kaliliyi-kirra. ²⁷ Yilyaja yungurla kaminaku wangkami Miiriki. Kula wati-kirli-wiyi ngunaja, ngulajulparla watiki yirdiki Jajupuku nyinaja jangku-pinja-warnulku. Jajupujulpa nyinaja turnu-warnu-ngurluju Tapitingirli. ²⁸ Kujarla yangka marramarra yanurnu Miiriki, ngulajurla wangkajalku nyanungukuju, “Yuwa, Miiri! Warlalja-Wiriji kangku jirrnganja nyina nyuntuku, manu kangku wardinyi nyina!” ²⁹ Miirirlijilpa puta purda-nyangu. Kulalpa purda-nyangu nyiyaku mayi kujarla marramarra wangkaja yimi nyanunguku.

³⁰ Ngula-jangkaju, marramarrarla wangkaja nyanunguku, “Miiri, Kaatuju kangku wardinyilki nyinami nyuntukuju, lani-wangu nyinaya! ³¹ Ngakaju kapunpa juni-parnta-jarrimi, manu kapunpa karmulypa-jarrimi kurdu wirriya-kurlu. Kapunpa yirdi yirrarni Jijaji. ³² Kaji wiri-jarrimi, kapu wati wiri-nyayirni nyina. Kaatu kuja-ka kankarlarra nyina, ngulangukuju kapu Kaja-nyanu-pajirni. Kaaturlu milarnu nyanunguju yungu nyina wiri-nyayirni Tapiti-piya Tapiti-kirlangu-jangka warlalja turnu-warnu-jangka kujalpa-jana nyurru-wiyi nyinaja wiri-jarlu yapaku Yijirali-pinkiki. ³³ Yuwayi, nyuntu-nyangu kaja-puraji kapu-jana wiri nyinami Yijirali-pinkiki tarnnga-nyayirni! Kapu-jana wiri-jiki nyina Kaatu-kurlangurlanguku yapaku tarnnga-nyayirni!”

³⁴ Ngula-jangkaju, Miirirliji japurnu marramarraju, “Ngajuju, kularna wati-kirli-wiyi ngunaja. Kala nyarrpalkurna juni-parnta-jarrimi?”

³⁵ Ngula-jangkaju, marramarralkurla wangkaja, “Kapungku Pirlirra Kaatu-kurlangu kurru-yukami kaninjarni nyuntukuju. Kaatu-kurlangu yartarnarri kankarlarra-jangka kapungku kurru-yukami mangkurdu-piya kuja karla wapirrimi yalkiriki, kuja-piya. Kaji yali kurdu wirriya palka-jarrimi, kapu Kaatu-kurlangu nyina, manu kapulu yapangku yirdi-mani Kaatu-kurlangu Kaja-nyanu. ³⁶ Milya-pinyi kanpa muturna pimirdi nyuntu-nyangu yirdi Lijipiti, yangka kuja kalalu yapangkuju manyu-pungu kurdukupalangu-wangu? Juni-parntalku-ka nyinami. Kirntangi marnkurra-jangka kapu karmulypa-jarrimi kurdu wirriya-kurlu. ³⁷ Yuwayi, kujaju junga! Kaatuju-ka pina nyina nyiyarningkijarraku ngurrju-maninjaku. Nyanungurluju Kaaturluju kajana kurdukurduju yinyi muturnarlanguku!”

³⁸ Ngula-jangkaju, Miirijirla wangkaja marramaraku, “Kujaju junga kujanpaju ngajuku wangkaja. Ngaju yungurnarla nyina warrkini Warlalja-Wiriki. Kapurnarla pardarni yunguju kurdu yinyi.” Ngula-jangkaju, marramarrarluju yampinja-yanu Miiriji.

Miirirla jjanu yanu Lijipitiki

³⁹ Ngaka-karilki, Miirirli yampinja-yanu nyanungu-nyangu ngurra, manurla jjanu yanu Lijipitiki. Yaruju-nyayirnilpa yanu ngurra wita-kurra pirlingka ngurungka Jurdiyarla. ⁴⁰ Yanurnu Jikaraya-kurlangu-kurra ngurra-kurra, manu yaninjarla yukaja ngamirliji-maninjakungarnti Lijipitikingarnti. ⁴¹⁻⁴⁴ Miirirla wapirdi wangkanjarla purlaja Lijipitiki. Kuja Lijipitirli purda-nyangu Miiri wangkanja-kurra, Lijipitirli-nyanu purda-nyangu kurdu yurirrinja-kurra miyalurla. Ngula-jangkaju, Pirlirra Kaatu-kurlangu wiri-jarrijarla kanunjumanyumpa Lijipitikiji, manu kilji-nyayirnilra wangkaja Miiriki, “Ngajujurna muturna-mipa. Nyiyakunpaju yanurnu nyanjaku? Kujanpaju wapirdi wangkaja ngajuku, kurdu kaninjarni ngajulurlaju ngulaju wardinyi-jarrija-nyayirni manu jurl-pungu kaninjarni ngaju-nyangurla! Kujarlaju ngaju karnangku milya-pinyi nyuntujunpa Warlalja-Wirikipalangu. Nyuntujunpa karnta-kari-piya-wangu. Kaatuku kanparla marlaja nyina wardinyi-nyayirni tarnnga-juku. Kajinpa karmulypa-jarrimi yali-kirli wirriya-kurlu, ngulaju kapurla marlaja nyina wardinyi-nyayirni-yijala. ⁴⁵ Yuwayi, yangkaju yimi kujangu Warlalja-Wiri-kirlangu

marramarra wangkaja nyuntuku, yimi nyampuju-ka junga wangka. Kujanparla wala nyinaja Kaatuku, kujarlanya kanparla marlaja nyina wardinyi-nyayirni jalanguju!”

Miirijilparla yati-wangkaja Warlaja-Wirikiji yunparninja-karra

- ⁴⁶⁻⁴⁸ Ngula-jangkaju, Miirirli rdirri-yungu pulka-pinjakulku Warlaja-Wiriki: “Kaatulkuju kaju nyina ngajuku Ngarlkinpa. Ngajujurna kamina. Ngaju karnarla nyina manu warrki-jarrimi nyanunguku. Ngajulpaju purda-nyangu, manu karna ngajuju wardinyi nyina. Kujarlaju kapurnarla yati-wangkami.
- ⁴⁹ Yinyi kaju kurdu wirriya nyanungu-nyangu Kaja-nyanu. Kujarlanya jalangu-ngurlu kapujulu yapa panungku milya-pinyi ngaju kuja kaju Kaaturlu pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kanyi.
- Nyanunguju yirdiji tarruku. ⁵⁰ Kaatuju kajana mari-jarrinjarla ngurrju nyina yapaku kuja kalu yirriyirri purda-nyanyi nyanungu.
- ⁵¹ Kala yapangku kuja kalu-nyanu pulka-pinyi wiringki nganta, Kaaturlu kapu-jana yartarnarri-kirlirli muku pirri-pinyi ngurujarraranypa. Kapu-jana tarngangku-juku muku yilyami nyanungu-ngurlu.
- ⁵² Yapa yalirra kuja kalu wiri nyina nyampurla walyangka, kapu-jana purdangirli-kirra-mani, manu kapu-jana yapa kaji-wangulku yirrarni kamparruju wirilki nyanungu-nyangurla warrkingka.
- ⁵³ Yapa kuja kalu yarnunjuku nyina mangarri-wangu, ngulakuju kapu-jana nyiyarningkijarra ngurrju yinyi ngarninjakuju. Kala yapangku kuja kalu nyiyarningkijarra mardarni, kula-jana yinyi, lawa. Kapu-jana yilyami marlajarra.
- ⁵⁴⁻⁵⁵ Nyurru-wiyi, Kaatuju-jana wangkaja ngalipakupalangukuju nyurnunurnuku-wiyi, ngulaju kapu-jana jirranganja nyina nyanungurraku manu nyanungurra-nyangu kurdukurduku. Yipuruyamu-kurla wangkaja kapu-jana yimiri nyinami nyanunguku manu nyanungu-nyangu kurdukurduku, manu kapu-jana warrawarra-kanyi. Yuwayi, kujaju junga. Kula-ngalpa wajawaja-manu ngalipa yapaju Yijirali-pinki, kala-ngalpa mari-jarrinjarla mampungku-mardarnu.”
- Kujanyalparla Miiriji yati-wangkaja Kaatuku pulka-pinja-karra. ⁵⁶ Ngula-jangkaju, Miirijilpa nyinaja nyanungukupalangu-kurlu pimiridi-nyanu-kurlu muturna-kurlu Lijipiti-kirli ngulaju kirntangi marnkurrapaku nyanungu-nyangurla yuwarlirla. Ngula-jangkaju, Miiriji pina-yanu ngurra-kurra Najariti-kirra.

Nyampuju yimi Jaanu Papitaji-kirli kujalpa kurdu wita palkalku ngunaja

- ⁵⁷ Kuja Miirirli yampinja-yanu Lijipiti manu pina-yanu nyanungu-nyangu-kurra ngurra-kurra, ngula-jangkaju Lijipitiji karmulypa-jarrija kurdu wirriya-kurlu. ⁵⁸ Yapa kujalpalu nyanungu-nyangurla ngurrangka nyinaja ngulangka-juku, manu nyanungu-nyangurlu wungu-warnurlu kujalu purda-nyangu kujarla Warlaja-Wiringki Kaaturlu mari-jarrinjarla yungu nyanunguku wirriya kurdu, ngulakuju wardinyi-jarrijalurla.
- ⁵⁹ Kuja kurdu wita palka-jarrija, ngaka-karilki wiyiki jinta-jangka, yapa panujarluru yanurnulurla Lijipiti-kirlangu-kurraju ngurra-kurraju yungulu ngarrka-kijirni kurduju Mujuju-kurlangurla kuruwarrirla. Ngarralu yirdiji yirrakarla Jikaraya nyanungukupalangu-piya. ⁶⁰ Kuja-kujakuju-jana warla-pajurnu Lijipitirli, manu-jana wangkaja, “Murnma, kulalurla yirrika Jikaraya. Yirdi-mantalu Jaanu.”
- ⁶¹ Wangkajalurla, “Niyakurnalu yirdi-mani Jaanu? Kula-ka ngana nyuntu-nyangurlaju warlajarlaju kuja yirdi nyina.” ⁶² Ngula-jangkaju, rdakardakalurla wangkaja Jikarayaku kurdu wirriyakupalanguku, manulu japurnu nyanunguju, “Nyia kapunparla yirdi yirrarni nyampuju wirriyakuju?”
- ⁶³ Ngula-jangkaju, Jikaraya-jana rdakardaka wangkaja, japurnu-jana pipaku yungu pantirni. Ngula-jangkaju, yirdilki panturnu ‘Yirdi nyanungu-nyanguju Jaanu.’ Kujalu

kuja-kurra nyangu yapangkuj, putalu purda-nyangu, paa-karrijalpalu. ⁶⁴ Yungka yirrarnu yirdi nyampu Jikarayarlu, ngula-jangkaju Kaaturlu ngurrju-manu wangkanjakulku, manu yati-wangkajalparla Kaatuku. ⁶⁵ Yapa kujalpalu palka karrija, lanijarrijalu kujalpalu purda-nyangu Jikaraya. Yimi-ngarrurnunjunulu-jana yimi yapaku kujalpalu nyinaja warrukirdikirdi pirli-paturla ngurungka Jurdiyarla. ⁶⁶ Kujalu yalirrarlu yapanku purda-nyangu jaru yali-kirli kurdu wirriya-kurlu yirdi Jaanu-kurlu, milya-pungulpalu Warlalja-Wiri-kirlangu-kurlu yartarnarri-kirli. Ngulakujulpalu-nyanu jarnkujarnku japurnu, “Kaji nyampu kurdu wirriya wiri-jarrimi, nyarrpa-jarrimi kapu?”

Jikarayarla marlaja wangkaja Kaatukuju

⁶⁷ Yangka, kujarla Jikarayarlu yirdiji yirrarnu ngalapi-nyanuku, ngulakujurla Pirlirra Kaatu-kurlangu wiri-jarrija kanunjumanyumpa Jikarayakuju. Ngula-jangkarlunyalparla marlaja wangkaja kuja-piya:

⁶⁸ “Ngalipa yapaju Yijirali-pinki, pulka-pinyirliparla Warlalja-Wiriki Kaatuku. Yanirni-ka yungu ngaliparla nyina manu yungu-ngalpa muurl-mardarni majumaju-kujaku.

⁶⁹ Yilyamirni kangalpa Ngarlkinpa Wiri wati Tapiti-piya yangka kujalpa nyinaja wiri nyurru-wiyi ngalipa-nyangu warlalja.

⁷⁰⁻⁷² Nyurru-wiyi, nyanungu-nyangu jarukungarduyu-patulurla marlaja wangkaja kapu-ngalpa muurl-mardarni yapa-kujaku kuja kalu-ngalpa nyurunyuru-jarrimi manu kulukukuluku-mani ngalipaju. Kaatu-jana mari-jarrinjarla wangkaja ngalipakupalangu nyurnunyunuku tarnngangu warrawarra-kanjaku. Wangkaja-jana kapu-ngalpa kapu-ngalpa wajawaja-maninja-wangurlu manu yampinja-wangurlu mardarni.

⁷³⁻⁷⁵ Yuwayi, Warlalja-Wiri Kaaturla wangkaja Yipuruyamuku kapu-ngalpa wankarumani yapaju yapa-kari-kijaku kuja kalu-ngalpa nyurunyuru-jarrimi manu kulukukuluku-mani. Kapu-ngalpa wankaru mardarni yungurlipa nyanungumipa purami lani-wangurlu manu yungurliparla jungarni nyina manu yungurlipa nyanungu-nyangu nyinami tarnnga-juku. Yuwayi, jalangu Kaatu-kurlangu yimiji, junga-ka wangka. Kujarlanyarliparla yati-wangka Kaatuku.”

Kujanyalparla Jikarayaju marlaja wangkaja Kaatukuju.

⁷⁶⁻⁷⁷ Ngula-jangkaju, Jikarayarlu rdirri-yungu wangkanjaku ngalapi-nyanuku kurdu wirriyaku Jaanuku kuja-piya:

“Nyuntujunpa ngaju-nyangu kaja-nyanu. Kajinpa nyuntu wiri-jarrimi, yapanku kapungkulu milya-pinya nyuntuju Kaatu-kurlangu jarukungarduyu kuja-ka kankarlarra nyina. Nyuntu kapunpa-jana yimi-ngarrirninjini yapaku yungulunya nyanu jungarnijungarni-mani Warlalja-Wiriki kaji yanirni nyurru-wiyi-wangu. Nyuntu kapunpa-jana yimi-ngarrirninjini yapaku kajili majungka-jarrimi, Kaatuju kapu-jana yawuru-jarrimi nyanungurraku, manu kapu-jana muurl-mardarni majumaju-kujaku. Ngula-jangkarlunya kapungkulu nyuntuju yirdimani Kaatu-kurlangu jarukungarduyu.

⁷⁸⁻⁷⁹ Kaatuju marinjinji manu yimiri yapakuju. Ngalipa yapaju kuja karlipa nyinami nyampurla walyangka, kapurlipa panu-juku palimi. Kula ngurrju-ngalpa jalanguju ngalipakuju, lawa kula-nganta karlipa mungangka nyinami. Kala kaji Kaatu-kurlangu yanirni, kapu-ngalpa ngurrjulku nyina ngalipakuju Jarra-nyayirni-wangu-piya, kula-nganta wanta yangka kuja-ka pardimirni mungalyurru. Kapu-nyanu milki-yirrarni ngalipa-kurra yungurlipa jungarni nyina. Nyanungurlanya kapurlipa wankaru-jarrimi-nyayirni manu rarralya nyina.”

Kuja-kurlunyalparla Jikarayarluju wangkaja kaja-nyanuju.

⁸⁰ Junga-juku, yaliji wirriya Jaanuju wiri-jarrija pirrjirdi-nyayirni, manu Kaatu-kurlangu Pirlirparlurla yungu nyanunguku yartarnarri. Kala nyinaja jinta man-angkarrarla. Ngakalku yanu, ngulajulpa-jana yapaku wangkaja Warlalja-Wiri-kirli Kaatu-kurlu.

2

Yimi nyampuju kuja Jijaji palka-jarrija

Matthew 1.18-25

¹ Yangka kuja Jaanu Papitaji palka-jarrija, Ruumu-wardingki wati yirdilpa nyinaja Yakaja Wiri-nyayirni yapa-patuku nguru-kari nguru-kariki. Wangkaja-jana warrkini-patuku yungulu yani nguru-kari nguru-kari-kirra yungulu-jana yirdi pipangka pantirni yapa-patu kujalpalu yinyarla ngurungka nyinaja. ² Ngula-wangurla-wiyi, kula-jana nganangku-puka kujarlu yilyaja warrkini-patu yirdiki maninjaku. Ngula-puruju, wati-kari Kiriniyulpa wiri nyinaja yapaku witangka ngurungka Jiriyarla.

³ Yirdi yirrarninjakungarnti pipangkakungarnti, yapa panujukulu pina-yanu ngurrara-kurra warlalja-kurra, ngurrangka kujalu palka-jarrija. ⁴ Yinya-puru, Jajupulpa nyinaja ngurrangka Najaritirla ngurungka Kaliliyirla. Ngula-jangka, yampinja-yanu Najariti manu yanu Pijilimi-kirra yungu-nyanu yirdi yirrarni pipangka. Kirri Pijilimi, ngulajulpa karrija ngurungka Jurdiyarla. Ngulaju Pijilimi jurrku-juku ngurraju kuja Kingi Tapiti palka-jarrija nyurru-wiyi. Manu Jajupujulpa nyinaja Tapiti-kirlangurla warlaljarla turnu-warnurla.

⁵ Miiri nyanungu-wana yanu. Ngulajulparla nyurru-warnu-jala jangku-pinja-warnulku nyinaja Jajupukuju. Kala juni-parntalpa nyinaja kurdu-kurlu. ⁶⁻⁷ Kuja-pala yukajarra Pijilimi-kirra, kula-pala ngurraju parlu-pungu yungu-pala nyinayarla. Ngula-jangkaju, ngunaja-pala witangka yuwarlirla kuja kalalu-jana puluku mardarnu. Ngulangakaju, Miiriji karrmulypa-jarrija kurdu wirriya-kurlu nyanungu-nyangu kaja-nyanu kamparru-warnu. Wawardarla yirrarnu manu ngami wiringka yirrarnu. Ngami yinyarla kalalu marna yirrarnu pulukuku ngarninjaku.

Marramarralu-jana yimi-ngarrurnu jiyipikingarduyu-patuku kuja Jijaji palka-jarrija

⁸ Kutu-juku Pijilimirla, jiyipikingarduyu-patujulpalu nyinaja. Nyanungu-paturlulpalu-jana mampungku-mardarnu jiyipi-patu mungangka. Nyampuju nyanungurra-nyangu warrki. ⁹ Yaruju-nyayirni marramarra Warlalja-Wiri-kirlangu palka-jarrija, manu karrijalpa kamparru nyanungurrarla. Yangka marra-marrajulpa miril-karrija-nyayirni yartarnarri-kirli Warlalja-Wiri-kirlanguju, manu jiyipikingarduyu-patujulpalu lani-jarrija. ¹⁰ Kala marramarraju-jana wangkaja nyanungurraku, “Lani-wangulu nyinaya! Ngajujurna yanurnu jaru ngurrju-kurlu, ngulangkuju kapu-jana panu-juku wardinyi-mani-nyayirni. ¹¹ Yinyarla Pijilimirla, ngurrangka kuja nyurru-wiyi Kingi Tapiti palka-jarrija, ngulangakaju jalangu kurdu wirriya palka-jarrija. Nyanunguju yirdi Mijaya, ngulaju Warlalja-Wiri nyurrurlaku kuja Kaaturlu milarninjarla yilyajarni nyampu-kurra. Nyanunguju Ngarlkinpa, ngulangkuju kapu-nyarra muurl-mardarni majumaju-kujaku. ¹² Ngaju karna-nyarra wangkami yungunkulu parlu-pinyi palkalku kurduju. Kajinkili yani Pijilimi-kirra, kapunkulurla warru nyanyi, manu kapunkulu parlu-pinyi yuwarli witangka kuja kalu-jana puluku mardarni. Kapu ngunami ngamingka wiringka wawarda-kurlurla.”

¹³ Yangka kuja-jana marramarra wangkaja, ngula-jangkajulu marramarra panu-nyayirni palka-jarrija kankarlu nyanungurrarla. Yati-wangkajalpalurla Kaatuku kuja:

¹⁴ “Nyurrurla yapa-patu, yati-wangkayalurla Kaatuku kuja-ka nguru-nyayirni-wangurla nyina! Kaatuju kanyarra wardinyi nyinami nyurrurlaku. Ngula-jangkanya kankulurla marlaja nyina lani-wangu rarralya!”

¹⁵ Ngula-jangkaju, yalirra marramarra-patu, pinalu yanu nguru-nyayirni-wangukurra. Ngula-jangkaju, jiyipikingarduyu-patulu-nyanu wangkaja, “Yanirlipa Pijilimi-kirra, manurliparla warru warrirni yungurlipa palka-mani kurdu kuja-ngalpa Kaatukurlangu marramarra wangkaja.” ¹⁶ Junga-juku, yaruju-nyayirnili yanu Pijilimi-kirra, manulpalurla warru nyangu yuwarliki witaku kujalpalu-jana puluku mardarnu. Ngulangajulu kaninjarni yukaja, manu rdipijalu-jana Miiriki manu Jajupuku kurdu palka-kurlukuku. Ngunajalpa yalirla ngami wiringka.

¹⁷ Kujalu jiyipikingarduyurlu nyangu kurdu ngunanja-kurra, yimi-ngarrurnulu-jana ngati-nyanuku manu kirda-nyanuku kuja-jana marramarra wangkaja nya-nungurraku. ¹⁸⁻²⁰ Yimi kujalurla jiyipikingarduyu wangkaja Miiriki, ngula-jangkaju, jiyipikingarduyu-paturlulu ngurra yampinja-yanu, manulu pina-yanu nyanungurra-nyangu jiyipi-kirra. Kujalpalu yaninja-yanu, yunparninja-yanulpalu manu yati-wangkanja-yanulpalurla Kaatukuju. Yapa-karirlili-jana purda-nyangu yalirra jiyipikingarduyu-patu yunparninja-kurra manu yati-wangkanja-kurra, ngulakujulurla yimikiji marlaja paa-karrija-nyayirni. Jungarni-nyayirni nyampuju! Parlu-pungulu kurduju kuja-jana marramarra wangkaja nyanungurraku. Kala Miirirli, ngulangujulpa-jana puta purda-nyangu tarnngangu-juku yimi yangka kujalu-jana kamparrurlu-wiyi yirri-puraja.

Miirirli manu Jajupurlu-pala kangulku kurduju Yuwarli Maralypi-kirra, manupalarla yirdi yirrarnu Jijaji

²¹ Kuja yinya kurdu palka-jarrija, ngaka-karilki wiyiki jintajangka, Miirirli manu Jajupurlu-pala kangu maralypikingarduyu-kurlangu-kurra yungu ngarrka-kijirni Mujuju-kurlangurla kuruwarrirla. Yirdi-palarla yirrarnu Jijaji, yirdi jurrku-juku kujarla marramarrarlui-wiyi yirrarnu kurdu witaku Miirikingarntirli wangkanjakungarntirli.

²²⁻²⁴ Kirntangi jintajangka, yanu-pala Jijaji-kirli Jurujulumu-kurra. Ngula-jangkaju, kurdu Jijaji-pala kangu Yuwarli Maralypi-kirra yungu-palarla yinyi Warlalja-Wiriki. Kujarlunya kalalu Juwu-paturluju puraja kuruwarriji Mujuju-kurlangu yangka kujarla Warlalja-Wiringki yungu. Kuruwarriji kala kujanya wangkaja: “Kaji kamparru-warnu kurdu wirriyaju palka-jarri, nyanungukupalangu-jarrarlulpa-palarla yungkarla Warlalja-Wiriki.”* Kuruwarriji kala kujarlangunya wangkaja: “Kaji kamparru-warnu kurdu wirriyaju palka-jarri, ngati-nyanuju kulalpa yukayarla Yuwarli Maralypi-kirra kirntangi jintaku. Ngulakungarntirliji, nyanungukupalangu-jarrarlulpa-palarla jurpju-jarra kurlukuku-jarra kuyu warntarri-jarra purrayarla Warlalja-Wiriki yungu ngati-nyanuju pina-yukayarla Yuwarli Maralypi-kirraju.”* Kujarlanya-palarla jurpju-jarraju purraja Yuwarli Maralypirla Miirirli manu Jajupurlu.

²⁵⁻²⁶ Kuja-puruju Jurujulumurla, nyinajalpa wati purlka yirdiji Jimiyani. Ngurrju-nyayirnilpa nyinaja kujalpa Kaatu-kurlangu kuruwarril puraja yirriyirri-nyayirnilri. Kalarla pardarnu Kaatuku nyangurla mayi kaji milarninjarla yilyamirni Mijaya yungu-jana muurl-mardarni yapa Yijirali-pinki majumaju-kujaku. Pirlirra Kaatu-kurlangurlu yungurla Jimiyani yartarnarri manu wangkajarla kapu nyanyi Mijaya Warlalja-Wiri milpa warlalja-kurlurlu palinjakungarntirliji. ²⁷ Kuja-pala Miiri manu Jajupu yanu Yuwarli Maralypi-kirra Jijaji-kirli, manu-pala kangu jurpju wita-jarra, Pirlirra Kaatu-kurlangurla wangkaja Jimiyani yungu yani yali-kirra-yijala. ²⁸ Kuja rdipija Yuwarli Maralypi-kirra, Jimiyani nyangu kurdu Jijaji. Manu nyanunguju, manu mardarnulpa wakungka, manurla pulka-pinjarla wangkaja Kaatuku. Nyampunyalparla wangkaja:

* **2:22-24** Nyangka Exodus 12.2, 12, 15   * **2:22-24** Nyangka Leviticus 12.6-8

29 “Warlalja-Wiri, yimi kujanpaju wangkaja ngajuku kamparru-wiyi, ngulaju jungajuku jalanguju. Ngajujurna ngurrjulku, ngulaju rarralypalku yungurna palimilki.

30-31 Milpa warlalja-kurlurlurna kurdu wirriya nyangu, ngulangkuju kapu-jana wiri-jarrinjarla muurl-mardarni yapa walya nyampurla majumaju-kujaku. Kuja-yijala kapulu-jana nguru-kari nguru-kari-wardingkirli nyanjarla milya-pinyi ngurujarraranyparlarlu.

32 Jarra-nyayirni-wangu-kurlurlu kapu-jana yapa Juwu-wangu pinarri-mani yungulu jungarni nyina nyuntuku. Ngulangkuju kapulu-jana pulka-pinyi nyuntu-nyanguku ngurrara-jintaku Yijirali-pinkiki.”

Kujanyalparla Jimiyaniji wangkaja Kaatukuju.

33 Jijajikipalangu-jarraju, ngarrurda-jarrijalpa-palarla kuja-pala purda-nyangu Jimiyani wangkanja-kurra. Putalpa-pala manngu-nyangu. ³⁴⁻³⁵ Ngula-jangkaju, Jimiyani-irli-janarla payurnu Kaatu yungu-jana pirrjirdi-maninjarla warrawarrakanyi. Ngularla wangkajalku Miiriki, “Kaaturlu milarnu nyumpala-nyangu kaja-puraji yungu-jana Yijirali-pinkiki wangka. Kapu-jana milya-pinyi kuja kalu nginyinginyirla manngu-nyanyi. Panu-kari kapulurla ngungkurr-nyina kajanyanuku, ngulaju kapu-jana Kaaturlu muurl-mardarni. Panu-kari kapulu nginji-wangkanjarla juwa-kijirni nyanungu. Yinya-patuju kapu-jana Kaaturlu riwarri-mani. Kala nyuntu Miiri, kapunparla kaja-purajikiji mirlirr-mani kajilirla ngaka nginji-wangka.” Kujanyarla Jimiyaniji wangkaja.

36 Yalirla ngurrangka Jurujulumurla, muturnalpa nyinaja yirdiji Yaana. Ngulakujurla rdipija 84-pala yulyurru Nyanungujulpa Kaatu-kurlangu jarukungarduyu nyinaja, kalarla marlaja wangkaja nyanunguku. Nyanunguju ngulaju Paniwaliki yurntalpa. Manu nyanungujulpa nyinaja Yaaja-kurlangurla warlalja turnu-warnurla yangka kujalpa Yaaja nyurru-wiyi nyinaja. Kujalpa kamina-wiyi nyinaja Yaanaju, ngulajulparla kalinja nyinaja wirli-pala-mipaku yulyurrukujuku. Ngula-jangkaju, kali-puka-jarrijalku. ³⁷ Ngula-jangkaju, nyinaja kali-pukalku pina-yupukarra-jarrinja-wangu-juku. Ngula-puruju parra-kari parra-kari kala yanu Yuwarli Maralypikirra yungurla wangkami Kaatuku. Kalarla warrarda wangkaja parrangka manu mungangka, manu kala mangarri ngarninja-wangu nyinaja yungurla wangkami Kaatuku.

38 Kujalparla yangka Jimiyani wangka-juku Miiriki, Yaanaju yukajarni Yuwarli Maralypikirra, manurla rdirri-yungu pulka-pinjaku Kaatuku. Yapa ngalya-karirlangulpalu Yuwarli Maralypirla nyinaja. Nyanungurraju kalalurla pardarnu Kaatuku yungu yilyamirni Mijaya yungu-jana muurl-mardarni yapa Jurujulumu-wardingki majumaju-kujaku. Kuja Yaanarlu nyangu yinyaju kurdu Jijaji, yimi-ngarrurnu-jana Jijaji-kirli.

39 Kuja-pala Miiri manu Jajupu lawa-jarrija purranjaku wita-jarra jurpularaku Kaatuku, ngula-jangkaju pina-yanulu ngurra-kurra Najariti-kirra ngurrararla Kaliliyirla. ⁴⁰ Yinya wirriya Jijajilpa wiri-jarrinja-yanulku. Nyanunguju pirrjirdi-jarrija manu pina-jarrijalku Kaatu-kurlu, manu Kaatujulparla wardinyi-jarrija nyanungukuju.

Nyampuju jaruju, ngulaju wita wirriya-kurlu Jijaji-kirli kujalpa-jana Juwu-patuku pinangkalpa-patuku wangkaja Yuwarli Maralypirla

⁴¹⁻⁴² Yulyurru-kari yulyurru-kari, Jijajikipalangu-jarra kala-pala warrarda yanu Jurujulumu-kurra Juwu-patu-kurlangu-kurra purlapa wiri-kirra yirdi-kirraju

Pajapa-kurra.* Yangka kuja Jijaji wita-wiyi palka-jarrija, ngula-jangka 12-pala-jangka yulyurru-pajangka, nyanungukupalangu-jarrarlu-pala kangu Jurujulumu-kurra. ⁴³ Kuja lawa-jarrija yali purlapa wiri, Jijajikipalangu-pala yarnkajarra pina ngurra-kurra Najariti-kirra. Kala Jijaji nyinajalpa purdangirli. Kala nyanungukupalangu-jarrarlu kulalpa-pala milya-pungu, lawa. ⁴⁴ Kula-ngantalpa-palangu jirrnganja nyinaja nyanungu-nyangurla turnu-warnurla, kula-ngantalpa-jana jirrnganja yaninja-yanu panu-kariki warlaljaku. Yaninja-yanu-pala parra jintaku, manu-palarla lawa-nyanjarla rdirri-yungu warru nyanjaku nyanunguku. ⁴⁵ Kala lawa. Kula-pala parlu-pungu. Manu pina-pala yanu Jurujulumu-kurra yungu-palarla nyanyi nyanunguku yalirla. ⁴⁶ Yaninja-yanulpa-pala parra jingijingi, manu-pala rdipija Jurujulumurla, manu parra-karirlalku-pala parlu-pungu Jijaji. Nyinajalpa Yuwarli Maralypirla. Purda-nyangulpa-jana pinangkalpa-patu Juwu-wati, manu nyanungurluju japurnulpa-jana yimi-kari yimi-kari. ⁴⁷ Japurnulu nyanunguju Kaatukuju, manulpa-jana jungarnirli yalu-maninja-yanu. Ngarrurda-jarrijalurla nyanungukuju, manu putalpalu manngu-nyangu jungarni wangkanja-kurra.

⁴⁸ Kuja-pala Jijajikipalangu-jarrarlu nyangu nyanunguju yalirla, ngarrurda-jarrija-palarla kuja-pala yimi nyanungu-nyangu purda-nyangu. Ngati-nyanurla wangkaja nyanunguku, “Kaja, nyiya-jangka kulanpa yanurnu ngajarra-wana? Nyuntuku kirda-nyanu manu ngajulparlijarra wajampa nyinaja nyuntukuju, kula-nganta kapurlijarrangku wajawaja-mantarla.”

⁴⁹ Jijaji-palangu wangkaja, “Nyarrpakulpanpajupala warru nyangu ngajuku? Kula-ngantalpanpajupala milya-pungkarla? Ngajukupalanguju wangkaja, ngula-jangkanyarnarla yanurnu nyampu-kurra Yuwarli Maralypi-kirra ngajukupalangu-kurlangu-kurra yungurna-jana jirrnganja nyina nyampu-patuku. Kulalparna nyarrparlu wurra-mantarla.” ⁵⁰ Kuja Jijajirli yirdi-manu Yuwarli Maralypi ngulaju kirda-nyanu-kurlangu nganta, kujarlaju nyanungukupalangu-jarrarluju putalku-palarla purda-nyangu kuja-palangu nyanunguju wangkaja.

⁵¹ Ngula-jangkaju, Jijajirliji yampinja-yanu Yuwarli Maralypiji, manu pina-yanu Najariti-kirra nyanungukupalangu-jarra-wana. Nyiyarlangu kujalpa-palarla wangkaja Jijajiki, ngulajulpa-palangu linpangku purda-nyangu wilji-wangurlu. Kuja wiri-jarrinja-yanu Jijajiji, ngula-purujulpa tarnga-nyayirirli Miirirliji purda-nyangu kaja-nyanu-kurlu Jijaji-kirli yangka kujalpa kamparru-wiyi-jiki nyinaja yalirla Yuwarli Maralypirla, kujalpa-jana wangkaja Juwu-patuku pinangkalpa-patuku.

⁵² Ngula-jangkaju, Jijajiji wiri-jarrija, manu watilkilpa nyinaja. Nyanungujulpa pinarri-jarrija maya-kari maya-kari Kaatu-kurlu. Panu-jukulpalurla wardinyiji nyinaja nyanungukuju Jijajiki, manu Kaatulparla wardinyi-yijala nyinaja nyanungukuju.

3

Kujanyalpa-jana wangkaja Jaanu Papitaji yapa-patukuju

Matthew 3.1-12, Mark 11.1-8, John 1.19-28

¹ Kuja Jaanu Papitaji rdirri-yungu pinarri-maninjaku yapaku, yinyajulpalu panu-kari wiriwiri nyinaja nguru-kari nguru-karirla. Wati jinta Ruumu-wardingki, ngulaju yirdiji Tayipuru, ngulajulpa-jana Wiri-nyayirni nyinaja yulyurru 15-palaku nguru-kari nguru-karirlaku ngulaju yapa Ruumu-wardingki. Wati jinta-kariji yirdi Pantiyu Paliti, ngulajulpa wiri nyinaja nguru Jurdiyaku. Wati-kari Yarurdujulpa wiri nyinaja nguru Kaliliyiki. Nyanunguku papardi-nyanu Pilipi, ngulajulpa wiri nyinaja nguru witaku Yapilini. ² Wati-jarra Juwu-jarra Yanaja manu Kayupu, nyinajalpa-pala Maralypikingarduyu-jarra Ngardarri-kirlangu Wiri-jarra. Kujalpalu yalirra wati-patu wiri nyinaja, ngula-puruju Kaatujurla wangkaja yimi nyampuju watiki yirdiki

* 2:41-42 Nyangka Exodus 12.11

Jaanuku. Nyanunguju Jikaraya-kurlangu kaja-nyanu, ngulaju kala manangkarrarla nyinaja. ³ Kuja Jaanurlu yimi yali purda-nyangu Kaatu-kurlangu, yanu karru-kurra Jurdunu-kurra. Ngula-wananyalpa-jana warru wangkaja yapa panukuju, wangkajalpa-jana kuja, “Pina-yaninjarlalu yalala-yirraka Kaatu nyurru-warnurla wilji panu-jangka, manulurla jungarnilki nyinaya. Kujarlanya kapu-nyarra Kaatuju yawuru-jarrimi kulu-wangu nyurrurlaku wilji-warnuku. Ngula-jangkaju, kapurna-nyarra julyurl-yirrarninjarla ngapangka papitaji-mani.” Kujanya kala-jana Jaanuju wangkaja yapa-patuku. ⁴ Nyampuju jurrku-juku jaruju Jaanu-kurlu kuja Yijayarlu jarukungarduyurlu pipangka panturnu nyurru-wiyi:

“Purda-nyangkajulu! Yapa-ka warru purla manangkarrarla, ngulaju kuja-ka purlami, ‘Warlalja-Wiri ngalipaku kuja kangalpa nyina, ngulaju kapu yanirni. Ngulakuju yirdiyilirla jungarni-manta yungu yanirni rarralyparla!

⁵ Wirri-kari wirri-kari, ngulaju jutu-mantalu-jana walya-kurlurlu! Pirli-kari pirli-kari, ngulaju rdilyki-pinjarlalu-jana lalya-manta! Yirdiyi maju kuja-ka kiwirlki-parnka kuja-purda kuja-purda, ngulaju jungarni-mantalu! Yirdiyi-kari yirdiyi-kari kuja kalu rdaku panu-kurlu karrimi, ngulaju karalya-mantalu!

⁶ Jalangu-karrikarri kapulu yapa panungku nyanyi kaji Kaaturlu yilyamirni Ngarlkinpa nyampu-kurra yapaku muurl-mardarninjakungarnti. Jintawarlayirli kapulu nyanyi.’”*

Kujanya Yijayarluju panturnu Jaanu-kurlu.

⁷ Junga-juku, yapa panu-nyayirni yangka kujalpalurla yanurnu Jaanuku yungu-jana papitaji-mani, ngulakuju kala-jana wangkaja, “Nyurrurlajunkulu panu-juku ngulaju warna-piya maju-wati! Nyurrurlarluju kankulu rampal-manngu-nyanyi kuja kankulu nganta ngurrju nganta nyina yungurna-nyarra nganta papitaji-mani, lawa. Jalangu-karrikarri, Kaaturluju kapu-jana juwa-kijirninjarla yilyami yapa kuja kalu warntarla nyina. Kajinkili warntarla-juku nyina, kapu-nyarra nyurrurlarlungu yilyami tarnnga-juku. ⁸ Kajinkili ngampurra ngajuku nyina papitaji-maninjaku nyurrurlaku, ngulakungarntijili pina-yaninjarla yalala-yirraka Kaatu, manulurla jungarnilki nyinaya! Kulalpankulu-nyanu ngarrikarla Yipuruyamu-kurlangu kurdukurdu nganta nyurrurla. Yijardu-wangu kujaju. Ngaju yungurna-nyarra nyampu wangka: Kajinkili warntarla-juku nyina, ngulaju kapu-nyanu Kaaturlu ngurrju-mani kurdukurdu panu-nyayirni Yipuruyamu-kurlangu nyanunguku nyampurra-jangkaju yarturlu-jangkaju. Kujaju junga. Kajinkili maju-juku warrarda nyinami, kapu-nyarra yilyami nyurrurlaju tarnnga-juku. ⁹ Yuwayi, jalangunya, Kaatuju-ka jungarnijungarni-jarrimi yungu-jana yangka yilyami yapa nyanungu-ngurlu-juku tarnnga-juku, yangka kuja kalu majumaju-juku nyinami. Kula-ngantalurla jungarni nyinayarla nyanunguku, kala lawa. Yalirra yapaju ngulaju watiya-piya kuja-ka mangarri maju-kurlu karrimi. Watiya majumaju ngulaju kuja-piyaju kapulu yapanguju pajirninjarla kijirni warlu-kurra. Kuja-kujakuju, nyinayalurla jungarni-jiki Kaatukuju!” Kujanya-jana wangkaja Jaanuju.

¹⁰ Ngula-jangkaju, yapangkulu japurnu, “Nyarrpa-jarrimirnaluru yungurnalurla jungarni nyinami Kaatukuju?”

¹¹ Yalu-manu-jana, “Nganangku-puka kuja-ka jaati-jarra mardarni, jinta-karirla yungka yapa jinta-kariki marlajarraku. Nganangku-puka kuja-ka mangarri mardarni, yungka-jana jamangu yapa panu-karikiji.”

¹² Ngula-jangkaju, panu-kari tala puntarninjakungarduyu-patu wati-patu, yanurnulu Jaanu-kurra. Yalirrarluju kalalu-jana tala manu kapumanu-patuku. Yanurnulurla Jaanukuju yungu-jana papitaji-manilki. Japurnulu, “Tiija, nyarrpa-jarrimirnaluru yungurnalurla jungarnilki nyina Kaatukuju?”

* 3:6 Nyangka Isaiah 40.3-5

¹³ Yalu-manu-jana, “Kulalu-jana tala panu-jarlu jurnta manta yapa-kurlangu yapakuju. Tala witalu-jana puntaka kapumanu-kurlangu-mipa.”

¹⁴ Ngula-jangkaju, yurrkunu-paturulu japurnu, “Kala nganimpa? Nyarrpa-jarrimirnalula yungurnalurla jungarni nyinami Kaatuku?”

Jaanurlulku-jana jangku-manu, “Yampiyalu-jana yapa-kariji yimirr-yinja-wangurlu manu jinyijinyi-maninja-wangurlu! Kajikankulu-jana jintawarlayirlangulku puntarni. Kaji-nyarra ngaka nyurrurla-nyangurlu wiringki talaju yinyi warrki-wanawana, ngula-mipakulurla yati-wangkaya.”

¹⁵ Kujalu yapangku purda-nyangu kuja-kurra Jaanu wangkanja-kurra, wardinyi-nyayirnilpalurla nyinaja nyanungukuju. Manulpalu-nyanu jarnkujarnku wangkaja, “Wati nyampuju marda Mijaya, Kaaturlu kuja milarninjarla yilyajarni nyampukurra?”

¹⁶ Kala Jaanuju-jana wangkaja, “Lawa ngajuju, kularna Mijaya. Jinta-kari-ka yanirni nyampu-kurraju. Nyanunguju wiri-nyayirni ngaju-piya-wangu. Nyiya-jangka mayiji milarnu yungurnarla nyanunguku warrki-jarrimi? Ngaju karna-nyarra julyurl-yirrarninjarla papitaji-mani ngapangka. Kala Mijaya kaji yanirni, ngalya-karikiji kapu-nyarra kurru-pinyi Pirlirra Kaatu-kurlangu nyurrurlakuju. Ngalya-kariji kapu-nyarra julyurlkijinirra warlu wiri-kirra. * ¹⁷ Kaji yanirni nyanungu, ngulaju yangka-piya yapangku kuja-ka ngurlu kipirninjarla kirlka-mani. Kuja-ka yapangku kipirni ngurlu parraja-kurlurlu, ngurlu ngurrju ngulaju-ka mardarni ngarninjakungarntirli. Kala walya manu marna, ngulaju kalu kijirni warlu-kurra. Kuja-piya yali Kaatu-kurlangu kaji yanirni, ngulangkuju kapu-jana yirrarni yapaju yurruju-jarrarla ngurrju-patu maju-patu. Ngurrju-patu kapu-jana mampungku mardarni. Kala maju-patuju kapu-jana kijirni tarnnga-juku.” ¹⁸ Nyampuju kuja-juku kala-jana Jaanuju warrarda wangkaja yapakuju yungulu pirrjirdi nyina, manu kala-jana wangkaja yarda Yimi Ngurrju yungulurla pina-yani Kaatukuju.

¹⁹ Ngula-puruju, Kingi Yarurdurluju kala maju-juku kangu warrarda warntarla-juku. Ngulangkujurla jurnta kangu karnta kali-nyanu yirdi Rutiyaju papardi-nyanu warlaljaku nyanungukupurdangkaku. Kujarlaju, Jaanurlu kulungku ngarrurnu.

²⁰ Ngula-jangkaju, Yarurdurluju kulu-jarrinjarla yirrarnu Jaanuju rdakungka.

Jaanurlu julyurl-yirrarninjarla papitaji-manu Jijaji

Matthew 3.13-17, Mark 1.9-11

²¹ Kuja Yarurdurlu Jaanu yirrarnu rdakungka, ngula-wangurla-wiyi Jaanuju lawa-jarrija warrkikiji yapaku papitaji-maninjakuju yangka kujalurla yanurnu nyanungukuju. Jijajirlangu papitaji-manu. Papitaji-jarrinja-warnuju, ngula-jangkaju, Jijajilparla yati-wangkaja Kaatuku, ngula-jangkarluju kankarlarra-karilki nyangu yalkiri kuja raa-parnkaja. ²² Yalkiri kuja raa-parnkaja, ngulangkuju nyangu Pirlirra Kaatu-kurlangu jurlpu-piya kurlukuku-piya. Ngulaju yanurnu, pirri-manurla Jijajiki. Ngula-jangkaju, linpa purda-nyangu wangkanja-kurralku kankarlarra-jangka nguru-nyayirni-wangu-jangka, kujarla wangkaja nyanunguku Jijajiki, “Nyuntujunpa ngaju-nyangu Kaja-nyanu marulu. Nyuntulurlunya kanpaju miyaluju raa-pinyi.”

Nyampuju warlaljalurla nyurnunyurnu yupa-patu-warnu Jijaji Kirajiki

Matthew 1.1-17

²³ Kuja Jijaji rdirri-yungu warru yimi-ngarrirninjaku, nyanungukujurla rdipija yulyurru 30-pala. Yapangkujulpalu nganta manngu-nyangu Jajupu ngantalpa Jijajiki kirda-nyanu nyinaja. Jajupujulpa Yiili-kirlangu kaja-nyanu nyinaja. ²⁴ Yiilijilpa Maajata-kurlangu kaja-nyanu nyinaja. Maajatajulpa Liipi-kirlangu kaja-nyanu nyinaja. Liipijilpa Miilki-kirlangu kaja-nyanu nyinaja. Miilkijilpa Janayi-kirlangu kaja-nyanu nyinaja. Janayijilpa Jajupu-kurlangu kaja-nyanu nyinaja. ²⁵ Jajupujulpa

* 3:16 Acts 13.25

Matatayu-kurlangu kaja-nyanu nyinaja. Matatayujulpa Yamuju-kurlangu kaja-nyanu nyinaja. Yamujujulpa Nayumu-kurlangu kaja-nyanu nyinaja. Nayumujulpa Yijili-kirlangu kaja-nyanu nyinaja. Yijilijilpa Nakayi-kirlangu kaja-nyanu nyinaja. ²⁶ Nakayijilpa Maarda-kurlangu kaja-nyanu nyinaja. Maardajulpa Matatayu-kurlangu kaja-nyanu nyinaja. Matatayujulpa Jimini-kirlangu kaja-nyanu nyinaja. Jiminijilpa Jujukukurlangu kaja-nyanu nyinaja. Jujukujulpa Juwurta-kurlangu kaja-nyanu nyinaja. ²⁷ Juurtajulpa Juwananu-kurlangu kaja-nyanu nyinaja. Juwananujulpa Riija-kurlangu kaja-nyanu nyinaja. Riijajulpa Jiripulpu-kurlangu kaja-nyanu nyinaja. Jiripulpujulpa Jiyaltulu-kurlangu kaja-nyanu nyinaja. Jiyaltulujulpa Niiri-kirlangu kaja-nyanu nyinaja. ²⁸ Niirijilpa Miilki-kirlangu kaja-nyanu nyinaja. Miilkijilpa Yaardi-kirlangu kaja-nyanu nyinaja. Yaardijilpa Kaajumu-kurlangu kaja-nyanu nyinaja. Kaajumujulpa Yilmatamu-kurlangu kaja-nyanu nyinaja. Yilmatamujulpa Yuuru-kurlangu kaja-nyanu nyinaja. ²⁹ Yuurujulpa Jajuwa-kurlangu kaja-nyanu nyinaja. Jajuwajulpa Liyuju-kurlangu kaja-nyanu nyinaja. Liyujujulpa Jurimi-kirlangu kaja-nyanu nyinaja. Jurimijilpa Maajata-kurlangu kaja-nyanu nyinaja. Maajatajulpa Liipi-kirlangu kaja-nyanu nyinaja. ³⁰ Liipijilpa Jimiyani-kirlangu kaja-nyanu nyinaja. Jimiyanjilpa Juurda-kurlangu kaja-nyanu nyinaja. Juurdajulpa Jajupu-kurlangu kaja-nyanu nyinaja. Jajupujulpa Junama-kurlangu kaja-nyanu nyinaja. Junamajulpa Layikimi-kirlangu kaja-nyanu nyinaja. ³¹ Layikimijilpa Miliya-kurlangu kaja-nyanu nyinaja. Miliyajulpa Miina-kurlangu kaja-nyanu nyinaja. Miinajulpa Majata-kurlangu kaja-nyanu nyinaja. Majatajulpa Najana-kurlangu kaja-nyanu nyinaja. Najanajulpa Tapiti-kirlangu kaja-nyanu nyinaja. ³² Tapitijilpa Jiji-kirlangu kaja-nyanu nyinaja. Jijijilpa Yuputu-kurlangu kaja-nyanu nyinaja. Yuputujulpa Puwaja-kurlangu kaja-nyanu nyinaja. Puwajajulpa Jalmana-kurlangu kaja-nyanu nyinaja. Jalmanajulpa Naajana-kurlangu kaja-nyanu nyinaja. ³³ Naajanajulpa Yaminitapa-kurlangu kaja-nyanu nyinaja. Yaminitapajulpa Yatimi-kirlangu kaja-nyanu nyinaja. Yatimijilpa Yaarni-kirlangu kaja-nyanu nyinaja. Yaarnijilpa Yijirunu-kurlangu kaja-nyanu nyinaja. Yijirunujulpa Piiriji-kirlangu kaja-nyanu nyinaja. Piirijijilpa Juurda-kurlangu kaja-nyanu nyinaja. ³⁴ Juurdajulpa Jakupu-kurlangu kaja-nyanu nyinaja. Jakupujulpa Yijaki-kirlangu kaja-nyanu nyinaja. Yijakijilpa Yipuruyamu-kurlangu kaja-nyanu nyinaja. Yipuruyamujulpa Tiira-kurlangu kaja-nyanu nyinaja. Tiirajulpa Nayuru-kurlangu kaja-nyanu nyinaja. ³⁵ Nayurujulpa Jirruku-kurlangu kaja-nyanu nyinaja. Jirrukujulpa Ruu-kurlangu kaja-nyanu nyinaja. Ruujulpa Piliki-kirlangu kaja-nyanu nyinaja. Pilikijilpa Yiipu-kurlangu kaja-nyanu nyinaja. Yiipujulpa Jaalaya-kurlangu kaja-nyanu nyinaja. ³⁶ Jaalayajulpa Kayinini-kirlangu kaja-nyanu nyinaja. Kayininijilpa Yarrpakaja-kurlangu kaja-nyanu nyinaja. Yarrpakajajulpa Jiimi-kirlangu kaja-nyanu nyinaja. Jiimijilpa Nawa-kurlangu kaja-nyanu nyinaja. Nawajulpa Lamiki-kirlangu kaja-nyanu nyinaja. ³⁷ Lamikijilpa Jujala-kurlangu kaja-nyanu nyinaja. Jujalajulpa Yiniki-kirlangu kaja-nyanu nyinaja. Yinikijilpa Yarrata-kurlangu kaja-nyanu nyinaja. Yarratajulpa Yalaliyi-kirlangu kaja-nyanu nyinaja. Yalaliyijilpa Kinini-kirlangu kaja-nyanu nyinaja. ³⁸ Kininijilpa Yinaji-kirlangu kaja-nyanu nyinaja. Yinajijilpa Jiiti-kirlangu kaja-nyanu nyinaja. Jiitijilpa Yatumu-kurlangu kaja-nyanu nyinaja. Manu Yatumuju, ngulaju kaja-nyanu Kaatu-kurlangulpa nyinaja.

4

*Jijaji puta karlirr-kangu Juju Ngawungku Kaatu-kujaku
Matthew 4.1-11, Mark 1.12-13*

¹ Kuja Jaanurlu papitaji-manu Jijaji, ngula-jangkaju, yampinja-yanu karru yirdi Jurdunu. Ngulajulpa mardarnu Pirlirra Kaatu-kurlangu kanunjumanyumparlu.

Ngula-jangkaju, Pirlirparlu yilyaja Jijajiji manangkarra-kurra. ² Yalirla yungu nganta Juju Ngawungku karlirr-mardakarla Kaatu-kujaku. Jijajirli kula yarnunjuku ngarnu 40-pala-kari parrangka manu 40-pala-kari mungangka, manu yali-jangkaju nyanungjulpa nyinaja yarnunjuku-nyayirni.

³ Ngula-jangkaju, Juju Ngawu wangkajalkurla Jijajikiji, “Kuja kanpa nyuntuju Kaatu-kurlangu Ngalapi-nyanu nyina, wangkaya-jana nyampurraku payarrpaku, ngurrju-manta-jana mangarri-kirra yungunpa ngarni.”

⁴ Jijajirla wangkaja Juju Ngawuku, “Payipulu kanganpa kuja wangka: ‘Kajilpa nganangku-puka mangarri-mipa nganjarla, ngulaju kajika palimi-jiki. Kaatu-mipaku kajikarla marlaja nyina wankaru.’ ”*

⁵ Ngula-jangkaju, yarujurlu-juku Juju Ngawungkuju kangu Jijajiji kankarlarra-nyayirni, manurla milki-yirrarnu ngurrara-kari ngurrara-kari walya nyampurla ngurujarraranypa. ⁶ Ngula-jangka wangkajarla Jijajiki, “Kaaturluju yungu ngajuku nyampurra ngurra-kari ngurra-kari manu nyiyarningkijarra ngurrju ngurujarraranypa. Ngana-puka kajirna milarni, kapurnarla nyampurra nyiyarningkijarra yinyi. ⁷ Kajinpaju parntarrimi manu pulka-pinyi ngajuku, kapurnangku milarni yungunpa wiri-nyayirni nyina nyampurraku ngurraraku, manu kapurnangku yinyi nyiyarningkijarra.”

⁸ Jijajirla wangkaja, “Payipulu kanganpa wangka kuja nganimpakuju: ‘Yapajulpalurla parntarriyarla manu pulka-pungkarlajinta nyanunguku-juku Kaatuku Warlalja-Wiriki. Nganimparlulparnalurla warrki-jarriyarla jintaku nyanunguku.’ ”*

⁹ Yali-jangkarluju Juju Ngawungku kangu Jijajiji kirri-kirraju Jurujulumu-kurra. Ngula kangu Jijajiji kankarlarni Yuwarli Maralypirla manu karrinja-yirrarnu yalirla pirntipirntirla-juku. Ngula-warnuju, Juju Ngawujurla wangkaja Jijajikiji, “Kuja kanpa nyuntuju Kaatu-kurlangu Ngalapi-nyanu nyina, jurl-pungka Yuwarli Maralypi-ngirli nyampu-ngurluju kaninjarra-kurra walya-kurra. ¹⁰ Kuja-ka wangka Payipulurlaju: ‘Kaatu-jana wangkaja nyanungu-nyanguku marramarra-patuku jina-mardarninjaku nyuntuku. ¹¹ Kajinpa-nyanu jurl-pinyi kankarlarra-ngurlu, kapungkulu rdarri-mardarni nyuntuju nyanungu-nyangu rdakangka, kalakanpa-nyanu wantinjarla rdilyki-pinyi jamanaju pirlingkaju.’ ”*

Junga-juku, nyuntuju jurl-pungka nyampu-ngurlu Yuwarli Maralypi-ngirli!”

¹² Ngula-jangkaju, Jijajijirla wangkaja nyanunguku, “Lawa, kularnaju kijirni kankarlarra-ngurlu! Payipuluju-ka kujanya wangka nganimpaku:

‘Kula jiliwirrirla payika Kaatu nyiyarlanguku, kalakangku kulu-jarrimilki!’* Ngula-jangkanya kulalparnaju kijikarla ngajulurlu nyampu-ngurlu kankarlarra-ngurlu!” ¹³ Yuwayi, 40-palaku parraku Juju Ngawungkujulpa puta karlirr-kangu Jijajiji Kaatu-kujaku. Kala lawa, Jijajirli wurra-manu. Ngula-jangkaju, Juju Ngawungkuju yampinja-yanulku ngari witaku.

¹⁴⁻¹⁵ Jijajirlijilpa yartarnarri Pirlirrupa Kaatu-kurlangu-juku mardarnu. Ngula-kurluju pina-yanu Kaliliyi-kirra. Yalirlaju warru yanulpa jaaji-kari jaaji-kari-kirra, manulpa-jana pinarri-manu yapaju Juwu-patuju Kaatu-kurlu. Yapa Kaliliyi-wardingki-paturulujulu purda-nyangu nyanungu-kurlu, manulpalu ngurrju-pajurnu.

*Najariti-wardingkirlili Jijajiji juwa-kujurnu
Matthew 13.53-58, Mark 6.1-6*

* **4:4** Nyangka Deuteronomy 8.3   * **4:8** Nyangka Deuteronomy 6.13   * **4:11** Nyangka Psalm 91.11   * **4:12** Nyangka Deuteronomy 6.16

¹⁶ Jarrirtiyyi-kari Jarrirtiyyi-kari kala Jijajiji Juwu-kurlangu-kurra jaaji-kirra yanu. Jarrirtiyyi jintangkaju yanu kirri-kirra Najariti-kirra ngurra yalirla kuja wiri-jarrija. Yanu jaaji-kirra, manulpa-jana jirrnganja nyinaja yalirlaju. Ngula-jangkaju, karrinja-pardija yungu-jana Kaatu-kurlangu yimi wangkami Payipulu-jangka. ¹⁷ Jaajikingarduyu-paturlu wiriwirirlilirla yungu pipa kirrirdimpayi ngula jarukungarduyurlu Yijayarlu panturnu nyurru-wiyi. Jijajirliji kirrirdi-maninjarla palka-manu nyampu yimi Yijaya-kurlangu, manu rdirri-yungu wangkanjaku yapaku: ¹⁸⁻¹⁹ “Pirlirra Kaatu-kurlangu yartarnarri-ka kaninjarni ngajulurla nyina. Ngajuju milarnu yungurna-jana pinarri-mani Yimi Ngurrju-kurlu Kaatu-kurlu yapaku kuja kalu marlajarra nyinami.

Kaaturluju yilyajarni nyampu-kurra yungurna-jana yapaku pirijina-piyaku wangka. Kajijili purda-nyanyi, ngula-jangka kapulu rarralypalku nyina. Yilyajarniji yungurna-jana ngurrju-mani pamparda-wati yungulu nyanyi. Yilyajarniji yungurna-jana wangka yapaku jinyijinyi-maninja-warnuku yangka kuja kalu-jana yapa ngalya-kari nyurunyuru-jarrimi. Ngulaju junga. Jalangu karna-nyarra wangkami Kaatu kanyarra ngampurra nyina yungu-nyarra nyanungu-kurra-mani.”*

²⁰ Ngula-jangkaju, Jijajirliji japujapu-manu pipaju, manurla pina-yungu jintaku jaajikingarduyuku wiriki, manu pirri-manu. Panungku-jukulpalu liriki-nyangu. ²¹ Ngula-jangkaju, wangkaja-jana nyanungurraku, “Nyurrurlarlunkujulu ngaju purda-nyangu yimi-ngarrirninja-kurra yali kuja Yijayarlu yirrarnu. Jalangu yimi yali ngaju-kurlu ngulaju-ka junga wangka.”

²² Kujalu ngurrju wangkanja-kurra purda-nyangu Jijaji, ngulakujulurla marlaja paa-karrija-nyayirni, manulpalu-nyanu wangkaja, “Nyampuju Jajupu-kurlangu kaja-nyanu. Nyarrparlulku nyampurraju jaru manu?”

²³ Ngula-jangkaju, wangkaja-jana yalirraku, “Nyurrurlarlu mayi kula kankujulu ngungkurr-nyina? Kapunkujulu marda wangka yungurnaju ngurrju-mani nganta. Manu marda kapunkujulu japirni yungurna-jana yapa nyurnu wankaru-mani nyampurla Najaritirla yangka-piyarlu kujarna-jana yapa wankaru-manu Kapurniyarla?”

²⁴ Kala wita-kari yungurna-nyarra wangka jalanguju. Ngana-puka kuja-ka wati nyina jarukungarduyu warrkiki Kaatu-kurlanguku, kaji warru yani kirri-kari kirri-kari-kirra yimi Kaatu-kurlangu-kurlu, ngulakuju kalurla wardinyi-jarrimi, manu kalurlajinta pulka-pinyi. Kala yapangku ngurrara-jintarlu, kula kalu ngurrju-pajirni yali jarukungarduyu, manu kirringkarlu nyanungu-nyangurlarlu warlalarlu kalu juwa-kijirni.

²⁵ “Purda-nyangkajulu ngajulku! Wita yungurna-nyarra yimi-ngarrirni jarukungarduyu-kurlu Layija-kurlu kujalpa nyurru-wiyi nyampurla nyinaja Yijiralirla. Kaaturlu warla-pajurnu ngapa wantinja-kujaku yukuri marnkurrapaku manu kirntangki-patuku jika-palaku. Mangarri-wangulpalu nyinaja, manulpalu yapaju yarnunjuku nyinaja. Yalirlajulpalu kali-puka panu nyinaja Yijiralirla. ²⁶ Kala kula Kaaturluju yilyaja Layija yali-kirra kali-puka-patu-kurra, lawa. Yilyaja kali-puka jinta-mipa-kurra ngurrangka Jiripatarla ngurrararla Jirdanarla. Yali karntajulpa Juwu-wangu-wiyi nyinaja.

²⁷ “Jalanguju yungurna-nyarra wita-kari yimi-ngarrirni jarukungarduyu-kari-kirli yirdi-kirliji Layiju-kurlu kujalpa nyurru-wiyi nyinaja Yijiralirlaju. Yali-puruju ngulajulpalu panu-nyayirni yapaju nyinaja wijini-kirli palkangka-kurlu. Kula-jana Layijurlu ngurrju-mani jinta-kari nyanungu-nyangu warlaljayirri Yijirali-pinki, lawa. Ngurrju-manu Naamana-puka kujalpa ngurrara-karirla Jiriyarla nyinaja. Naamanaju kulalpa Juwu-wiyi nyinaja.”

* 4:18-19 Nyangka Isaiah 61.1-2

²⁸ Kujalu Juwu-paturlu yalirli jaajirlarlu purda-nyangu Jijaji wangkanja-kurra, kulu-jarrijalurla jintawarlayi. ²⁹ Karrinja-pardinjarlalu puuly-mardarnu, manulurla jirrn-ganja wilypi-pardiya ngurra-ngurluju. Yali ngurrajulpa karrija kankarlarni pirlingka. Kangulu Jijajiji kankarlarra pirli-kirra yungulu kijirninjarla palu-pungkarla. ³⁰ Kala yanu kulkurru-jarra nyanungurra-wana, manu yanu-jana jurnta.

Jijajirliji jurntarla yilyaja juju watiki

Mark 1.21-28

³¹ Ngula-jangka, ngaka-pardu-karilki yukajarra Kapurniya-kurra kirri-kirra Jijaji. Jarritiyi-karirla Parra-nyayirni-wangurlalku yukaja jaaji-kirra Juwu-kurlangu-kurra. Ngulangkaju, Jijajirliji rdirri-yungulku jaruku pina-yinjaku Kaatu-kurlanguku.

³² Yangka kuja kala-jana Jijajirli pinarri-manu, ngulaju kala-jana pinarri-manu yimi Kaatu-kurlangu-kurlurlu kujarla yungu nyanungukuju. Yapangku kujalu jaru purda-nyangu ngurrju Jijaji-kirlangu, ngulakujulurla marlaja paa-karrija-nyayirni.

³³ Kujalpa-jana Jijajirli pinarri-manu-juku yangkangka jaajirla, ngulangkajulpa nyinaja wati jinta-kariri juju-kurlu palkangka-kurlu. Ngularla Jijajikiji waa-manu kilji-nyayirni, manurla wangkaja, ³⁴ “Nyuntu Jijaji Najariti-wardingki, nyarrpa-maninpa-nganpa nganimpaju? Yaninjarla mayi yungunpa-nganpa riwarri-mani nganimpaju panu kuja karnalu kaninjarni yapangka nyina? Nyuntuju karnangku milya-pinyi. Tarruku-nyayirni kanpa nyinami Kaatu-kurlanguju!”

³⁵ Jijajirliji rdamu-pakarnu jujuju. “Wurdungu-jarriya! Nyampuku watiki jurntarla wilypi-pardiya!” Ngula-jangkaju, jujungkuju mirrmirrmarli-yungu, manu watiji wantija kamparru yapa-paturla. Ngula-jangkaju, jujujurla jurntalku wilypi-pardiya. Watijilpa ngurrjulku nyinaja. ³⁶ Kujalu yapa-karirli nyangu, ngulakujulurla marlaja paa-karrija-nyayirni, manulpalu-nyanu jarnkujarnku payurnu, “Nyarrpa-yijala kujaju? Nyampuju yimi kuja kangalpa wangka Jijajiji, ngulaju marda jalangu-warnu yimi Kaatu-kurlangu. Nyampuju wati Jijaji pirrjirdi-jiki karla marlaja nyina Kaatukuju. Kuja kajana wangkami juju-kari juju-kariki, ngulaju kalu yapa-ngurluju wilypi-pardimi!” ³⁷ Ngula-jangkaju, yimijilirla kapanku marlaja kangu Jijajikiji nguru-kari nguru-kari-kirra warrukirdikirdi.

Jijajirli panu-jarlu-jana yapa nyurnu parlpuru-manu

Matthew 8.14-17, Mark 1.29-34

³⁸ Ngula-jangka, yarkajarralku Jijajiji yangka-ngurlu jaaji-ngirli. Ngulaju yanu yuwarli-pardu-kari-kirraluku Jimani-kirlangu-kurra. Ngulangkaju nyurnulpa ngunaja kurriji-nyanu jurrukupurda ngawurrngawurrpa-nyayirni. Ngulajulurla Jijajikiji yimi-ngarrurnu nyurnuju. ³⁹ Ngula-jangka, Jijajiji yanurnu, yaninjarla karrija muturna nyurnu-wana, manurla wangkaja, “Ngurrju-jarriya jalanguju!” Nyanunguju kaaku-juku ngurrju-jarrija. Ngula-jangkaju, yakarra-pardinjarla mangarrilki-jana ngayi-purraja, purranjarla yungu-jana Jijaji-pinkiki.

⁴⁰ Parrangka jintangka-juku wanta yukanja-warnurla wuulywuulypalku, yapa yalumpu-wardingki kirri-wardingki-paturlu, kangurnulpalu-jana murrumurru manu ngalya-kari juju-kurlu palkangka-kurlu. Jijajirliji, marnpurnulpa-jana nyurnu-kari nyurnu-kari manu panu-kari juju-kurlu palkangka-kurlu. Parlpuru-manu-jana panu-juku. ⁴¹ Ngalya-karikilpa-jana wangkanjarlu jurnta yilyaja juju panu-jarlu palka-ngurlu. Kujalpalu juju wilypi-pardiya yapa-ngurlu, ngulajulpalu purlanja-karra wangkaja nyanunguku, “Nyuntujuunpa Kaatu-kurlangu Ngalapi-nyanu!” Milya-pungulpalu Jijajiji ngulaju Mijayaju yangka kuja Kaaturlu milarninjarla yilyajarni nyampu-kurra walya-kurra. Kapulu-jana marda nyanunguju milki yirdi-mantarla yapa-kariki. Lawa, yirdi-maninja-kujakuju, Jijajirliji-jana rdamu-pakarnu tarnga-kirli.

¹¹ Ngula-jangkaju, kangurnulu pawurtu-jarra pirntinyarra-kurra, manulu wilil-kangu walya-kurra. Junga-juku, yalirla-juku Jimanirli manu Jamajirli manu Jaanurlu, yampijalu nyiyarningkijarra, yali-jangkarluju Jijajilkili puraja.

*Wati-kirli pinti wijini-kirli kuja Jijajirli parlpuru-manu
Matthew 8.1-4, Mark 1.40-45*

¹² Ngakalku, Jijajijilpa ngurrangka nyinaja yalirla ngurrararla. Yalirla, ngulajulpa wati nyinaja pinti wijini-kirli panu-kurlu. Junga-juku, kamparru-jukujurla mirdijir-rpijirpi parntarrinunu. Jijajikijirla wangkaja, “Warlaja-Wiri, nyuntulurlu kanpa mardarni yartarnarri Kaatu-kurlangu yapaku parlpuru-maninjaku. Kajilpanpaju mari-jarriyarla ngajukuju, ngulaju kajikanpaju wijini parlpuru-mani manu karalymani!”

¹³ Junga-juku, Jijajirli waku wipinjarla marnpurnu. Ngularla wangkaja Jijajiji, “Kari-nganta karnangku mari-jarri yungurnangku parlpuru-mani wijini-jangkaju! Parlpuru-jarriya wijini-jangkaju, manu karalya-jarriya pintiji!”

Junga-juku, pintiji kapanu karalya-jarrija wijini-jangkaju. ¹⁴ Ngula-jangkaju, Jijajilkirla wangkaja watiki, “Ngajukuju yapa-karikiji yimi-ngarrirninja-wangu nyinaya! Juwu-kurlangu-kurra Yuwarli Maralypi-kirra-wiyi yanta. Milki-yirrarninjintangku pinti yangka wijini-jangka wati jinta-kurra maralypikingarduyu-kurra yungungku pintiji miimii-nyanyi ngurrjulku. Kajingki miimii-nyanjarla kirlka-pajirni pintiji, ngulakujurla maninjarla yungka jurlpu-jarra wita-jarra ngulaju kuruwarri-ka ngunami Mujuju-kurlangu kujaju. Ngula-kurra kajingkili nyanyi ngalya-karirli yapangku, kapungkulu milya-pinyi kirlkalku wijini-wangulku.”

¹⁵ Junga-juku, yangka wati, ngulangkuju-jana yimiji kutu yimi-ngarrirninja-yanu. Yali yimi, kujalpa-jana warru yimi-ngarrurnu Jijaji-kirli, ngulaju kapanu pirri-yanu nguru-kari nguru-kari-kirra. Kujalu ngalya-karirli yapangku purda-nyangu Jijaji-kirlangu yimi, ngulaju kalalurla purda-nyanjarla turnu-jarrija yungulu purda-nyanyi yimi wangkanja-kurra. Kalalurla turnu-jarrija yungu-jana parlpuru-mani pina. ¹⁶ Kujarlaju, japaku-kari kala jurnta yaninjarla nyinaja yangarlu warlangar-rangarrarla jinta. Yalirla kalarla wangkaja Wapirra Kaatuku.

*Jijajirli parlpuru-manu tarlu wapanja-wangu
Matthew 9.1-8, Mark 2.1-12*

¹⁷ Ngaka-karilki, Jijajijilpa kaninjarni yuwarlirla nyinaja. Yapa panulpalu nyinaja yalirlaju Paraji-patu manu kuruwarrikingarduyu-patu kujalu ngurra-kari ngurra-kari-ngirli yanurnu Kaliliyi-ngirli manu Jurdiya-ngurlu manu kirri Jurujulumu-ngurlu. Yanurnulu yungulu purda-nyanyi wangkanja-kurra, manulpa-jana pinarri-manu Kaatu-kurlu. Manurla Kaaturlu yungu yartarnarri yungu-jana parlpuru-mani yapa. ¹⁸ Kujalpa-jana wangkaja, ngula-puruju wati-patu-karirlijilpalurla kangurnu tarlu wapanja-wangu pangkarrarla. Yungu ngantalu yirrarninjintarla kamparru Jijajirla. ¹⁹ Ngulangkuju-jana puta raa-pinja-yanu kulkurru-wanaju. Ngulalurla jirranganja warru yanu purdangirli yuwarli-wanaju. Manu jirranganjalurla warrkarnu kankarlarra yuwarlirla, manulurla rdurrjurnu yuwarliki lakarn-maninjaku kankarlarnikiji. Ngulalu lakarn-maninjarla rdilypirr-yungu kankarlarniji kulkurru-jarra. Ngulangkanyalu tarluju kaninjarra juturu-yirrarnu rdilypirrparylaku, ngalyipi-piyakurlurlulu juturu-yirrarnu kaninjarra Jijaji-pirdi-kirra ngulalpa nyinaja. ²⁰ Kujajana Jijajirli nyangu, wangkaja-nyanu kanunju-kariji, “Nyampu-patuju tarlu manu nyanungu-nyangu puntu, ngulaju kajulu ngajuku wala nyinami yungurna parlpuru-mani.” Jijaji wangkajarla nyampuku tarluku, “Wiyarrpaku, kujanparla karlirr-yanu jurnta Kaatuku wilji-wiyi, ngulaju ngula-juku. Ngajulurlu karnangku majumajuju jurnta maninjarla kijirni yungungku Kaatu yawuru-jarrimilki.”

²¹ Ngulangka, ngalya-karilpalu nyinaja kuruwarrikingarduyu-patu manu Paraji-patu, ngulangkujulu purda-nyangu Jijaji wangkanja-kurra, manulu-nyanu wangkaja kanunju-kariji. “Nyampuju wati kulalparla kuja wangkayarla, lawa! Kaatulku kuja kyanu ngarrirni nganta. Kaatu-miparlu kajana majumajuju jurnta maninjarla kijirni yapakuju.”

²² Jijajirilpa-jana miyalurlu manu, manu nyangulpa-jana miyalurlu kujalpalurla miyalu kanunju-kari nginji-wangkaja. Ngula-jangka-jana wangkajalku, “Nyarrpa-yijala kankujulu kujaju nginji-wangkami? ²³ Nyarrpa kankulu nyurrurlarlu manngu-nyanyi? Nyarrpa-manirna nyampu tarluju? Kajikarnarla mayi wangka yangka kujarnarla majumajuju jurnta maninjarla kujurnu? Kajikarna mayi karrinja-yirrarninjarla wapanjaku ngurrju-mani? ²⁴ Ngajujurna Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu. Kaaturluju ngajuju yilyajarni yartarnarri-kirli yungurna-jana ngajurlan-gurlu majumaju jurnta kijirni yapakuju. Jalangu yungurna tarlu nyampuju parlpuru-mani yungunkujulu ngaju milya-pinyilki.”

Junga-juku, Jijaji wangkajarla tarluku, “Ngaju karnangku wangka, karrinja-pardiya, manu pangkarrangku manta nyuntu-nyangu, ngula-kurluju ngurra-kurralku pina-yanta!”

²⁵ Junga-juku, tarlu-jangkaju karrinja-pardija kamparru nyanungurrarla, manu-nyanu pangkarra. Ngula-jangkaju, karrinja-pardinjarla wilypirra-pardija jingijingi yapa-wanaju. Yanu pinalku. Yaninja-karralparla yati-wangkanja-yanu Kaatukuju. ²⁶ Kuja tarlu karrinja-yirrarnu, Jijajikilirla marlaja paa-karrija-nyayirni. Ngula-jangkaju, rdirri-yungulu pulka-pinjakulku Kaatuku. Wangkajalu-nyanu yapa panuju, “Kularlipa nyampu-piya nyangu nyurru-wiyi!”

*Jijajirli yajarnu wati yirdiji Liipi
Matthew 9.9-13, Mark 2.13-17*

²⁷ Yali-jangkaju yampija nguru yaliji, manu wapanja-yaninjarni yanulpa yirdiyi-wanaju. Kamparrurla yirdiyirla, yuwarli-pardulpa tala-kurlangu karrija wupuju-pardu, ngulangkajulpa wati warrki-jarrija kaninjarni yirdiji Liipi, ngulaju tala puntarninjakungarduyu. Kuja Jijaji yaninja-yanurnu, parlu-pungu Liipi warrki-jarrinja-kurra, ngularla wangkaja Jijaji, “Liipi, ngajuju puraya, manu kurdungurlu-jarriya ngaju-nyangu!” ²⁸ Junga-juku, Liipiji karrinja-pardija, Jijajilki puraja.

²⁹ Ngula-jangkaju, Liipirliji Jijajiji kangu nyanungu-nyangu-kurra yuwarli-kirra yungulu ngarni mangarri panu-jarlu. Ngulangkaju-jana jirrnganja ngarnu miyi kurdungurlu-patuku nyanungu-nyanguku manu tala puntarninjakungarduyu-patuku Liipi-piyaku manu ngalya-karirlangu yapaku. ³⁰ Ngalya-kari yapa Paraji-patu manu yangka kuruwarrikingarduyu-patu, ngulangka-yijalalpalu nyinaja yuwarlirla. Ngulangkujulu-jana payurnu Jijaji-kirlangu kurdungurlu-patuju, “Nyiyaku kankulu-jana jirrnganja ngarni nyampurrakuju maju-patuku?”

³¹ Jijajirli purda-nyangu-jana wangkanja-kurra Paraji-patu, ngulakuju-jana wangkajalku nyanunguju, “Ngurrju yapa kulalpalu yantarla ngangkayi-kirli-kirra, kula nyiyaku? Kala nyurnu-nyayirni kajilpalu yantarla ngangkayi-kirli-kirra, ngulaju ngula-juku. ³² Ngajurna ngangayi-kirli-piya Kaatu-kurlangu. Yanurnu kujarna ngaju nyampu-kurra walya-kurra, ngulaju kula yapaku ngurrjuku yajarninjakuju yangka kuja kalu-nyanu ngurrju-pajirni nganta. Kala ngarirna yanurnu yapaku wilji-panuku yajarninjakuju yungulu pina-yaninjarla yalala-yirrarni Kaatuju.”

*Yapangkulu japurnu Jijaji, ‘Mangarri mayirlipa yampimi ngarninja-wangurlu, ngula-jangkarlu yungurlipa jungarnirli Kaatu purami?’
Matthew 9.14-17, Mark 2.18-22*

³³ Ngula-jangkaju, yapangkulu japurnu Jijaji, “Jaanu-kurlangu-patu manu yangka Paraji-kirlangu-patu, nyinami kalu miyi ngarninja-wangu parra wiri munga wiri ngulaju yungulurla nganta yati-wangkami Kaatuku. Kala nyiya-jangkarlulku-yijala kalu nyuntu-nyangurluju kurdungurlu-paturlu mangarriji kutu ngarni?”

³⁴ Jijajirli-jana jangku-manu, “Jaanu-kurlangu-paturlu manu yangka Paraji-kirlangu-paturlu kalu purami-jiki kuruwarri Mujuju-kurlangu. Kala kurdungurlu-paturlu ngaju-nyangurlu kalu purami kuruwarri ngaju-nyangu jalangu-warnuju. Nyampuju yimi-nyayirni-wangu yungurna-nyarra yirri-pura yupukarra-kurlu yungunkulu pinalku nyina kuruwarri ngaju-nyangukuju. Watingki nganangku-puka kaji mani karnta nyanungu-parnta, ngulakungarntirliji kajana yirrarni kurapaka-wiyi nyanungu-nyanguku puntu-watiki yungulu ngarni. Ngula kaji palka-juku nyina yangkaju wati, ngarni-jiki kalu ngampurrparlu puntu-watirli nyanungu-nyangurlu. Kulalpalu-nyanu ngarninja-wangu-mantarla. Ngarni-jiki kalu ngampurrparlu. ³⁵ Ngakarrangakarra marda yangkaju wati kapulu-jana yapangku puntu-patukuju jurnta kanyilki. Ngula-jangkaju, kapulu-nyanu mangarri-wangu-manilki maringkiji.”

³⁶ Jijaji-jana yarda wangkaja, “Nyampuju yimi-nyayirni-wangu jukurrrpa yungurna-nyarra yirri-pura jinajina-kurlu nyurru-warnu-kurlu yungunkulu pinalku nyina kuruwarri ngaju-nyangukuju. Nyurru-warnukuju rdilypirrpakuju jinajinakuju, kulalparla nganangku jalangu-warnu jintamaninjarla parnta-yirrakarla wita-karriji pijijiji. Kajilpa yapangku parnta-yirrakarla jalangu-warnu pijiji nyurru-warnurla jinajinarla, ngula-jangka kajika wita-jarrimi pijijiji paljirninja-warnu, ngulangkuju kajika yangka parnta-yirrarninja-warnurlu yarda wantiki-mani rdilypirrpaju. Yangka jalangu-warnu pijiji ngulaju kula jurrku yinya kamparru-warnu jinajina-piya, lawa.”

³⁷ Jijaji-jana yarda wangkaja, “Nyampuju yimi-nyayirni-wangu yungurna-nyarra yirri-pura pama-kurlu jalangu-warnu-kurlu yungunkulu pinalku nyina kuruwarri ngaju-nyangukuju. Kulalpa nganangku-puka winjekarla jalangu-warnu pama yakuju-piya-kurra nyurru-warnu-kurra pilikutu-kurlangu-kurra pinti-kirra pama-kurlangu-kurraju. Kajilpa pama winjekarla nyurru-warnu-kurra yakuju-piya-kurra, ngulaju kajika lirinjarla rdurl-pardi yakuju-piyaju. Ngula-jangkaju, pama kajika karli walya-kurralku. ³⁸ Kala jalangu-warnu pama, kula-ngantalpa yapangkuju winjekarla jalangu-warnu-kurra yakuju-piya-kurraju. ³⁹ Kuja kalu yapangku pama nyurru-warnu ngarni, nyampu kalu wangkami, ‘Nyampu pama nyurru-warnuju ngurruju, kula pama jalangu-warnu-piya!’ Ngula-jangkanya kuja kalu lawa-mani pama nyurru-warnu, kula kalurla warru nyanyi pama jalangu-warnuku.” Kujanya-jana Jijajiji wangkaja yungulu purami kuruwarri nyanungu-nyangu-mipa.

6

Jijajirli-jana pinarri-manu Kaatu-kurlangu Parra-nyayirni-wangu

Matthew 12.1-8, Mark 2.23-28

¹ Ngaka-pardu-kari, Jijajijilpa-jana jirrnganja yaninja-yanu nyanungu-nyangu-purnuku kurdungurlu-patuku, jirrnganja-jana yaninja-yanu kulkurru-jarra kujalpa miyi pardija lukarrara-piya. Ngula-piyalpalu wapanja-karrarlu-juku miyi pajirninja-yanu rdakangkuju kurdungurlu-paturluju. Ngarninjakungarntirli ngulajulpalu-nyanu yurrrarninja-yanu lukarrara-piya rdaka-jarrarlu. ² Paraji-paturlu kujalu-jana nyangu miyi pajirninja-kurra, ngula-jangka, yanurnulurla Jijajiki, ngulajulurla wangkaja, “Jalangu Jarrirtiyi ngulaju Kaatu-kurlangu Parra-nyayirni-wangu. Warrki-wangulparlipa nyinakarla jalanguju! Nyuntu-nyangu-paturlu kurdungurlu-paturlu kalu kuruwarri juwa-kijirni ngalipa-nyangu kuja kalu miyiji pajirninja-yani Parra-nyayirni-wangurla.”

³ Jijaji-jana wangkaja Paraji-patuku, “Milya-pinyi kankulu yimi Tapiti-kirli kujalpa-jana warrmarla nyanungu-nyangu mardarnu nyurru-wiyi. Mangarri-wangulpalu nyinaja yarnunjuku-nyayirni. Ngula-jangka, jirranganja-jana yanu Tapitiji Kaatu-kurlangu-kurra Kaluku Tarruku-kurra. ⁴ Junga-juku, yukajarni Tapiti Kaluku-kurra, mangarri-nyayirni-wangu manu kutu, manu-jana maninjarla yungu warrmarlaku nyanungu-nyanguku. Nyampuju mangarri-nyayirni-wangu, ngulajulparla kurapaka ngunaja Kaatu-kurlangu. Kaatu-kurlangu kuruwarriji-ka wangka ngulaju kapulu maralypikingarduyurlu-puka ngarni yaliji mangarriji. Kala kujalu Tapitirli manu warrmarla nyanungu-nyangurlu mangarri yali ngarnu, kujakuju Kaaturlu kula warntarla-pajurnu, lawa. ⁵ Ngula-juku, ngajujurna Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu. Warlalja-Wiri karna nyina nyampukuju Parra-nyayirni-wangukuju Kaatu-kurlanguku.”

Jijajirli parlpuru-manu wati rdaka manjanja-kurlu
Matthew 12.9-14, Mark 3.1-6

⁶ Ngaka-kari Jarrirti-yi-karirla Parra-nyayirni-wangu-karirla, Jijaji yanurnu pina jaaji-kirra Juwu-kurlangu-kurra, ngulangakuju parlu-pungu wati rdaka manjanja-kurlu jungarni-purdanji. ⁷ Ngulangka-yijalalpalu Paraji-patuju manu yangka kuruwarrikingarduyu-patuju karrija, Jijajilpalu karrinjarla warrawarra-kangu kaji marda parlpuru-mani wati rdaka manjanja-kurlu Parra-nyayirni-wangurla Kaatu-kurlangurla. Kajilpa Jijajirli wati rdaka manjanja-kurlu parlpuru-mantarla Parra-nyayirni-wangurlaju, kajikalurla jangkardu wangkami kujaju, “Nyuntulurlu kanpa juwa-kijirni Mujuju-kurlangu kuruwarriji.”

⁸ Jijajirilpa-jana miyalurlu manu, manu nyangulpa-jana miyalurlu kujalpalurla miyalu kanunju-kari nginji-wangkaja. Junga-juku, Jijajirla wangkaja watiki rdaka manjanja-kurluku, “Karrinja-pardiya manu yantarni nyampu-kurra!” Ngula-jangkaju, watiji karrinja-pardiya yalirla-juku.

⁹ Ngula-jangka, Jijajirli-jana japurnu yapa panu-juku kujalpalu karrija warru, “Nyarrpa kangalpa Kaatu wangka kuruwarrirla nyanungu-nyangurla? Nyarrpa-manirlipa nyurnu kajilparlipa nyangkarla Parra-nyayirni-wangurla? Jina-mardarni mayirlipa, kapi mayirlipa yampimi? Murrumurru-mani mayirlipa tarnnga-kurra, kapi mayirlipa wankaru-mani? Nyarrpa kankulu manngu-nyanyi nyurrurlarluruju?”
¹⁰ Jijajirilpa-jana warru nyangu yalirra Paraji-patu manu kuruwarrikingarduyu-patu. Junga-juku, wangkajarla watiki rdaka manjanja-kurluku, “Waku wipiya!” Junga-juku, rdakaju wurr-kijirninjarla wipiya, ngula rdakaju ngurrju-jarrija pina.

¹¹ Paraji-paturlu manu kuruwarrikingarduyu-paturlu, nyangulu Jijaji wati-kirra parlpuru-maninja-kurra. Kulu-jarrijalurla Jijajikiji. Turnu-jarrinjarla jaaly-manulpalurla jangkardu Jijajiki nyarrparlu yungulu nganta warla-pajikarla nyanunguju.

Jijajirli-jana milarnu nyanungu-nyangu kurdungurlu 12-pala
Matthew 10.1-4, Mark 3.13-19

¹² Ngula-jangkaju, Jijajiji yanu pamarrpa-kurra yungurla wangkami Wapirra Kaatuku. Ngulangka yaninjarla warrkarnu. Wangkajalparla nyanunguku munga jingijingi. ¹³ Parra-karirlalku, purlajalku-jana yapa-patuku yungulu pirli-kirra warrkarni Jijaji-kirra, yalirrarlu yapangku kuja kalalu warru puraja. Ngula-jangkaju, wati-patu-jana milarnu 12-pala, ngulakuju-jana yirdilki yirrarnu ‘Kurdungurlu-patu Wiriwiri’. ¹⁴ Nyampu-patunya yirdiji wati-jana milarnu: Jimani (ngulakujurla Jijajirliji yirdi-karilki yirrarnu ‘Piita’), Piitakupurdangka kukurnu-nyanu Yanturu, Jamaji, Jaanu, Pilipi, Parrjulumu, ¹⁵ Matiyu, Tamiji, Jamaji ngulaju ngalapi-nyanu

Yalpiya-kurlangu, Jimani ngulaju ‘Kulu-parnta Wita-wangu’, ¹⁶ Jutuju ngulaju ngalapi-nyanu Jamaji-kirlangu, manu Jutuju Yikariya. Nyampurlu Jutujurlu yangka kuja-jana ngaka yimi kangu Juwu-patuku wiriwiriki yungulu puuly-mardarninjarla pinyi Jijaji.

Jijajirli-jana yapa-patuku yirri-puraja manu parlpuru-manu-jana

Matthew 4.23-25, Mark 3.7-12

¹⁷ Ngula-jangka, Jijaji manu yapa panu-kari kurdungurlu nyanungu-nyangu-yijala, yanulkulu pina kaninjarra pirli yali-ngirli, yaninjarla karrija nyanungurra-kurlu. Yapa panungkulpalu purda-nyangu nguru-kari nguru-karirla yimi nyanungu-kurlu. Ngula-jangkaju, purda-nyanjarla yanurnulpalu Jijajiki nyanjaku yungu-jana parlpuru-mani. Panu-karijilirla yanurnu Jurdiya-jangka manu Jurujulumu-jangka. Panu-karijilpalurla yanurnu kirri-jarra-jangka Taya-jangka manu Jirdana-jangka. ¹⁸ Ngalya-kari yapa juju-kurlu maju-kurlu, yilyajalpa-jana yalirra juju nyanungurra-nyangu-ngurlu, manulpalurla yapaju marlaja parlpuru-jarrija. ¹⁹ Yuwayi, Jijaji-kirlangu ngangkayijilpa wilypi-pardija nyanungu-nyangu-jangka palka-jangka, manulpa-jana parlpuru-manu yalirra yapa nyurnu-patu. Manu yalirrajulpalu-nyanu yurnturninja-yanu nyanungu-kurrarlul marnpirninjaku nganta.

Yapa ngula kalurla jungarni nyina Kaatuku, ngulaju karla marlaja nyina wardinyi-nyayirni

Matthew 5.1-12

²⁰ Jijajirilpa-jana nyangu nyanungu-nyangu kurdungurlu-patu manu-jana wangkaja:

“Kajinkili nyurrurla marlajarra nyina nyiyarningkijarra-wangu, ngulaju ngula-juku. Nyurrurla kankulu Kaatu-kurlangu warlalja nyina, manu nyanunguju Warlalja-Wiri kanyarra nyina. Kujarlanya kapunkulurla marlaja nyina wardinyi-nyayirni tarnnga-juku.

²¹ Kajinkili nyurrurla mangarri ngarninja-wangu nyina, ngulaju ngula-juku. Kaatuku kapunkulurla marlaja nyina wardinyi-nyayirni tarnnga-juku. Kapu-nyarra pirda-mani nyurrurla yungunkulu jipajipa-nyina. Manu kajinkili wajampa nyina jalangu, ngulaju ngula-juku. Kaatuku kapunkulurla marlaja nyina wardinyi-nyayirni tarnnga-juku. Ngakaju kapunkulu ngarlarrimilki wardinyi-nyayirnilki.”

²² “Ngajurna Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu. Ngula kankulu jungarni nyinami kurdungurlu ngaju-nyangu, ngulaju yapangku panu-karirli kajikalunya marda nyurunyuru-jarrinjarla juwa-kijirni. Nginji-wangkanjarla marda kajikalunya punku-pajirni. Ngulaju ngula-juku. Kaatuku kapunkulurla marlaja nyina wardinyi-nyayirni tarnnga-juku. ²³ Nyinayajukulu wardinyi-nyayirni! Kaatu-kurlangu jarukungarduyu nyurru-wiyi, kuja kalalurla marlaja wangkaja, ngularrakuju kalalujana yapaju nyurunyuru-jarrija-yijala. Ngula-piya-yijala kankulu nyurrurlaju nyina jalangu jarukungarduyu-piya. Ngaka-kari kajinkili nyina yangka nguru-nyayirni-wangurla Kaatu-kurlangurla, ngulaju kapu-nyarra warntarri-nyayirni-wangu yinyi ngurrju-nyayirni. Ngula-warnurlaju, wardinyili nyinaya nyurunyuru-puruju!” Kuja-jana wangkaja Jijajiji nyanungu-nyangu purdanjakungarduyu-patuku.

²⁴ Ngula-jangkaju, Jijaji-jana wangkaja yapa-patu-kariki yalirla kujalpalu purda-nyangu nyanungu:

“Nyurrurla kuja kankulu mardarni nyiyarningkijarra jalangurlu, ngulaju kankulu wardinyi-nyayirni nyina. Kala mari-jarri karna-nyarra, kapu-nyarra majumani Kaaturluju! Ngakaju, nguruju kapu-nyarra wuurnpa-jarrimi.

²⁵ Nyurrurlarlul kuja kankulu mangarri panu mardarni ngarninjakungarntirli jalangurlu, mari-jarri karna-nyarra, kapu-nyarra majumani Kaaturluju! Ngakaju kapunkulu yarnunjuku-nyayirni nyina mangarri ngarninja-wangu! Manu

nyurrurla kuja kankulu ngarlarrimi-wiyi jalangu, mari-jarri karna-nyarra, kapu-nyarra maju-mani Kaaturluju! Ngakaju kapunkulu mularrpa-jarrinjarla yulamilki!”

²⁶ “Yuwayi, mari-jarri karna-nyarra, kapu-nyarra maju-mani Kaaturluju! Nyurru-wiyi nyurrurla-nyangu-paturlu jarlu-paturlu kalalu-janarla pulka-pungu ngurrjuku nganta yalirra warlkanji-watiki kujalpalu-nyanu warlkangku Kaatu-kurlangu jarukungarduyu nganta ngarrurnu. Kujaju maju. Jalangurlanguju yapaju kalu ngurrju wangka nyurrurla-kurlu. Kujarlaju ngakaju nguruju kapu-nyarra wuurnpa-jarrimilki.” Kujanya-jana wangkaja Jijajiji yaliraku yapa-kariki.

Jijajirli-jana pinarri-manu nyanungu-nyangu kurdungurlu-patu yungulu-jana nyinami ngurrju yapa-kariki pina-pakarninja-wangu
Matthew 5.38-48, 7.12a

²⁷ Wangkaja-jana kuja, “Kala jalangu ngaju karna-nyarra wangkami kuja: Nganapuka kajingki nyurunyuru-jarri, yulkaya-pukarla yalikiji, manurla yimiri-jiki nyinaya! ²⁸ Kajingkili nganangku-puka yurlku-ngarrirni marda manu marda warlka wangka nyuntu-kurlu, ngulajurla Kaatuku wangkaya yapa yalikiji yungu nyanungurlangu pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kanyi. ²⁹ Kala nganangku-puka kajilpangku kujarlu rdakangku pakakarla lalypangku nyampu yangka wirli jungarnipurdanji, ngulaju yampiya pina-pakarninja-wangurlu. Yungkarla jampu-purdanjilki yungungku pakarni wirli. Nganangku-puka kajingki jaati puntarni, ngulajurla kutu yungka manu wawardarlangu. ³⁰ Nganangku-puka kajingki warlkininjarla payirni nyiyaku, ngulajurla yungka. Wurra-maninja-wangurlu kuturla yungka. Nganangku-puka kajingki nyiyarlangu puntarni, kularla pina wangkaya yinjaku yaliki nyiyaku mayi. ³¹ Yapa ngalya-kari marda kajikangkulu ngurrju-wangu nyina nyuntuku. Ngulaju ngula-juku. Ngari kutulpanparla ngurrju nyinayarla-wiyi-jiki.

³²⁻³³ “Yapa kuja kalu majumaju nyina, ngulaju kalu-jana yulkami yapa-karimipaku yangka ngula kalu-jana yulkami-yijala. Manu kalu-jana nyurunyuru-jarrimi yapa-kariki ngula kalu-jana nyanungurraku nyurunyuru-jarri-yijala. Kajilpankulu nyurrurla yalirra majumaju-piya nyinayarla, ngulaju jungarni-wangu. Kajilpankulu-jana yulkayarla yapa-kari-mipaku ngula kalu-nyarra yulkami-yijala, ngulaju Kaaturlu kula-nyarra ngurrju-pajirni ngulakuju. Nyurrurlalpankulu-jana yulkayarla yapa-karikiji nyurunyuru-jarrinja-kurrakuju. ³⁴ Yapa kuja kalu majumaju nyina, yinyi kalu-jana tala yapa-kariki. Milya-pinyi kalu ngulaju kapulu talaju mani pina. Kajili yapa-karirli tala yinja-wangurlu mardarni, ngulaju majumaju-paturlu kulalu-jana talaju yinyi. Kulalu yinya-piya yapa maju-piya nyinaya! Yungkalu-jana tala yapa-kariki. Kapulu-nyarra marda pina-yinyi, kapulu marda mardarni pina-yinja-wangurlu. Ngulaju ngula-juku. Kutulu-jana yungka. Ngulaju kapu-nyarra Kaatuju wardinyi-jarrimi.

³⁵ “Kaatuju kajana ngampangampa nyina yapa-patuku ngurrjuku manu majuku. Kuja kajana yinyi nyiyarlangu yapa ngurrju-watiki, ngulaju kalurla yati-wangka. Kala kuja kajana maju-patuku yapaku yinyi, kula kalurla yati-wangka. Ngulaju ngula-juku. Kaatuju kajana yimiri-jiki nyina nyanungurrakuju. Ngula-piya-yijalalurla nyurrurlaju yulkaya yapaku kuja kalu-nyarra nyurunyuru-nyina. Yimirili-jana nyinaka yapaku kuja kalu-nyarra yimiri-wangu nyina nyurrurlaku. Yungkalu-jana tala yapaku pina-yinja-wanguku. Kajinkili-jana yulkami yapaku ngula-piya, ngula-jangka Kaaturlu kapu-nyarra kurdukurdu-pajirni nyanungu-nyangu yangka nyanungu kuja-ka nyina kankarlarra. ³⁶ Yuwayi, yimirili-jana nyinaya yapa-kariki ngalipakupalangu Wapirra-piya. Kutulu-jana yulkaya panuku yapaku ngula-piya.” Kujarlaju Jijajirlijilpa-jana pinarri-manu nyanungu-nyangu kurdungurlu-patu.

Jijajirli-jana pinarri-manu yungulu nyinami ngurrju yapa-kariki maju-pajirninja-wangu

Matthew 7.1-5

³⁷ Wangkaja-jana, “Yapa ngalya-karili-jana yampiya maju-pajirninja-wangurlu! Kajinkili-jana maju-pajirni yapa ngalya-kari, ngulaju kapu-nyarra Kaaturluju nyurrurlaju maju-pajirni-jala. Kuja-kujakuju, kunka-maninja-wangulu-jana yawuru-jarriya, ngulaju kapu-nyarra Kaatuju yawuru-jarrimi-yijala maju-jangkaku. ³⁸ Kajinkili-jana wita yinyi yapa-kariki, ngulaju kapu-nyarra Kaaturluju wita-yijala yinyi. Kala kajinkili-jana panu yinyi yapa-kariki, ngulaju kapu-nyarra Kaaturluju panu-yijala yinyi. Ngulakungarntiji yungkalu-jana jamangku yapa-kariki, ngulaju kapu-nyarra Kaaturluju jamangku-yijala yinyi. Kula-nyarra wita yinyi, lawa. Kapu-nyarra panu-nyayirni yinyi, kulalpankulu nyarrparlu kanja-yantarla.”

³⁹ Ngula-jangkaju, Jijajirli-jana yimi-nyayirni-wangu yimi-ngarrurnu wati pamparda-kurlu, “Kajilparla jintangku pampardaru yapangku putaputa nguruyirrakarla jinta-kariki yapaku pampardaku, kajika-pala jirrama-juku wantimi rdakukurraju.

⁴⁰ “Kula kalu kurdukurdu nyinami pina-nyayirni nyanungurra-nyangu-piya pinangkalpa-piya, lawa. Kala kaji-jana pinangkalparlu pinarri-mani kurdukurdu nyiyarningkijarraku, ngulaju kapulu pina-nyayirni nyina pinangkalpa-piya.

⁴¹ “Nyiyaku kanpa-jana miimii-nyanyi yapa ngalya-kari maju-pajirninjakungarntirli? Kajikanpa marda walya wita jurdu nyanyi nyuntukupurdangka-kurlangurla milpangka. Ngula-puruju kulalpanpa nyangkarla rdalyku wiri-jarlu kuja kanpa mardarni nyuntu-nyangurla warlaljarla milpangka.

⁴² Ngula-jangkaju, nyuntu kajikanparla marda wangka nyuntukupurdangkaku, “Walya wita mayirnganku jurnta mani nyuntu-nyangurla milpangka?” Nyarra kajikanparla kujaju wangka, yangka kuja kanpa mardarni rdalyku wiri-jarlu nyuntu-nyangurla milpangka? Kuja wangkanja-wangu nyinaka! Nyuntuju kanpa milkarraku-mipa wangka! Wilypi-manta-nyanu rdalyku wiri milpangka nyuntu-nyangu-ngurlu. Ngula-jangkaju, ngurrjungkulku kanpa-jana nyanjarla wilypi-mani jurdu wita milpangka nyanungu-nyangurlaju.

⁴³ “Watiyarlu pirrjirdirli ngulaju ngurrju miyi-ka mardarni. Watiya parrka-wangu ngulangkaju miyiji maju-nyayirni-ka mardarni. Kajinkili-jana warrarda maju-pajirni yapa ngalya-kari, ngulaju nyurrurlaju kulankulu ngurrju yali-piya watiya parrka-wangu-piya miyi maju-kurlu. ⁴⁴ Nyurrurlarlu kankulu-jana milya-pinyi watiya-kari watiya-kari nyiya ngurrju ngarninjaku, lawa marda. Kulankulu mani marniki-piyaju jiri-parnta-ngurlu watiya-ngurlu, lawa. Kulankulu mani mukaki putunarri-ngirli, lawa. ⁴⁵ Kuja-ka nyiyarlangu yapangku manngu-nyanyi nginyinginyirla, ngula-juku kapulu nyanunguju wangka. Ngurrjungku yapangku-ka manngu-nyanyi nginyinginyirla nyiyarningkijarra yangka ngurrju-mipa. Ngula-jangka-ka ngurrju-mipa nyiyarningkijarra wangkami lirra nyanungu-nyangu-jangka. Kala ngurrju-wangurlu yapangku, ngulaju-ka nyiyarningkijarra majumaju-mipa nginyinginyirla nyanungu-nyangurla manngu-nyanyi. Ngula-jangka-ka wangkami yapa maju-mipa yangka nyiyarningkijarra lirra nyanungu-nyangu-jangka.”

Jijaji-kirlangu yimi-nyayirni-wangu jukurpa jirrama wati-jarra-kurlu, jintaju pinangkalpa, jinta-kariji pina-wangu

Matthew 7.24-27

⁴⁶ Payurnu-jana, “Yapa panu-karirliji kankujulu yimi ngaju-nyangu jamulu purda-nyanyi. Purda-nyanyi kankujulu, kala maju-juku kankulu nyina. Nyiyakulku kankujulu Warlalja-Wiri-pajirni? ⁴⁷ Ngana-puka kaji ngaju-kurra yaninjarla purda-nyanyi ngaju-nyangu yimi, kajirra jungarni nyina Kaatuku, yali yapaju ngulaju

ngurrju. Kapuju jirrnganja nyina tarnnga. ⁴⁸ Nyanunguju ngurrju ngulaju wati jinta-kari-piya kuja yuwarli nganturnu. Nganturnu walyangka tarlangka yungu pirrjirdi karrimi ngurrangka. Ngakalku, ngapa ngawarrarluju yaninjarla pungu wati-kirlangu yuwarliji, kala karrija-jukulpa pirrjirdi walya tarlangkaju, kula wantija. ⁴⁹ Yimi-ngarrirni karna-nyarra wati-kari-kirlilki kuja yuwarli nganturnu. Kula ngurrju-manu walyangka tarlangka, lawa. Ngari ngurrju-manu walyirirla karru-wana-juku. Ngakalkuju ngapa wiringki yaninjarla pungu yaliji yuwarli, ngari muku rdilyki-pungu. Kajinkijili jamulu purda-nyanyi wangkanja-kurra, ngula-warnuju kajinkijili jaru marlaja yampimi puranja-wangurlu, ngulajunkulu ngula-piya wati-piya ngula nganturnu yuwarli walyangka walyirirla. Kulankujulu jirrnganja nyina tarnnga.”

7

Jijajirli parlpuru-manu warrkini kujalpa kirri-karirla nyurnu ngunaja Matthew 8.5-13, John 4.43-54

¹ Kuja Jijajiji lawa-jarrija wangkanjaku yapa-patuku, ngaka-pardu-karilki pina-yanu kirri-kirra Kapurniya-kurra. ² Ngulangakajulpa jinta nyinaja yurrkunyukungarduyu wiri kujalparla warrki-jarrija kingiki Ruumu-wardingkiki. Nyanungu-nyangu warrkini marulu, nyurnulpa ngunaja yalirlaju kiringka Kapurniyarla. Manulpalu manngu-nyangu kapu nganta nyanunguju palimi jalangu-karrikarri nganta. ³ Kuja yalirli yurrkunyukungarduyu wiringki purda-nyangu kujalpa Jijajiji yalirla nyinaja Kapurniyarla, yilyaja-jana Juwu-patu wiriwiri yungulu yaninjarla japirni Jijaji yungu pina-yaninjarla parlpuru-mani nyanungu-nyangu warrkini. ⁴⁻⁵ Yalirra wiriwirili yanurnu Jijaji-kirra, manulurla wangkaja, “Yantarni nganimpa-wana yungunpa parlpuru-mani wati jinta warrkini yurrkunyu wiri-kirlangu kuja nyurnu-jarrija. Yali wiri ngulaju wati ngurrju-nyayirni. Yulkami kangalpa ngalipaku Juwu-patuku, manunganpa jaaji nganturnu nganimpaku. Kujarlaju parlpuru-mani mayinpa nyanungu-nyangu warrkini?”

⁶ Jijajiji wangkaja, “Ngulaju ngula-juku.” Yarnkajarralku-jana jirrnganja yurrkunyukungarduyu-kurlangu-kurra. Jinta-kari puntu ngulaju marda kamparru parnkaja yungurla yimi-ngarrirni yurrkunyukungarduyuku wiriki kujalpa Jijajiji yanurnu. Kuja kuja purda-nyangu yurrkunyukungarduyurlu, ngulaju kurnta-jarrinjarla-jana yilyaja puntu-patu yungulurla rdipimi Jijajiki manu yungulu warlapajirni yaninjarni-kijaku. Yaninjarlalurla rdipija Jijajiki kulkurru, manulurla wangkaja, “Nganimpa-nyangu wungu-warnurlu-nganpa yilyajarni nyampu-kurra yungurnangkulu nyuntuku yimi nyampu wangkami. Kujanyangku nyanunguju wangkaja nyuntukuju, ‘Warlalja-Wiri, nyuntujunpa wiri-nyayirni parrpada-juku ngajukuju. Kula yantarni ngaju-nyangu-kurra ngurra-kurra. ⁷⁻⁸ Ngariju wangkayapuka yaninjarni-wangu yungunpa warrkini ngaju-nyangu parlpuru-mani. Ngaju kula karna ngurrju nyina nyuntu-piya yungurnangku yaninjarla japikarla nyuntuju ngajulurlu. Milya-pinyi karnangku kuja kanparla warrki-jarri Kaatukuju. Kuja kangku wangka warrki-jarrinjaku, ngulaju kanparla yimiri warrki-jarri. Kuja-piya karnarla warrki-jarri kujakuju Ruumu-wardingkiki kingiki. Ngaju karna nyina wiri 100-palaku yurrkunyu-patuku. Kajilparnarla ngaju wangkayarla jintaku yaninjaku yali-kirra, kajikarla kapanku yani, manu kajilparnarla ngaju wangkayarla jinta-kariki, “Yantarni!”, ngulaju kajika kapanku yanirni. Manu kajilparnarla ngaju wangkayarla ngaju-nyanguku warrkini warrki-jarrinjaku, ngulaju kajika kapanku warrki-jarri. Ngula-piya-yijala nyuntuju kajinpa wangka, junga-juku ngaju-nyangu warrkini kapu kujarlaju parlpuru-jarri.’”

⁹ Ngula Jijajirli purda-nyangu wati kuja-kurraju, ngulakujurla marlaja paa-karrija-nyayirni. Ngula-jangkaju, Jijajiji-jana wangkaja yapa panu-kariki kujalpalu war-rukirdikirdi karrija, “Ngajuluju karna-nyarra junga yimiji wangka. Nyampu Juwu-wangu wati kaju ngajukuju wala nyina. Kularna nyarrpararla nyangu Juwu yapaju ngula kaju ngajukuju wala nyina kuja-piyaju.”

¹⁰ Ngula-jangkaju, yalirrarlu wati-paturluju yampinja-yanu Jijajiji yalirla-juku, manulu pina-yanu wiri-kirra yurrkunu-kurlangu-kurra yuwarli-kirra. Yalirlalu nyangu kujalpa yali warrkiniji ngurrjulku nyinaja nyurnu-wangu.

Jijajirli wankaru-manu kali-puka-kurlangu kaja-nyanu kuja palija

¹¹ Ngaka-karilki, Jijaji yanu kirri wita-kurra yirdi-kirra Nayini-kirra. Nyanungu-nyangu kurdungurlu manu yapa panu-jarlujulpalu Jijaji-kirli yaninja-yanu. ¹² Kujalu kiirti-kirra-jarrija kirri-kirra, yapa panulpalu wilypi-pardija yali-ngirli kirri-ngirli. Yulanja-karralpalu purlaja, manulpalu palinja-warnu wati kanja-yanu lalypangka. Kuja yali palija, ngulajulparla jinta marulu-juku kaja-nyanu nyinaja ngati-nyanuku kali-pukaku. Kali-puka yali nyanungukupalangu ngati-nyanu, ngulajulpa yulanja-yanu wapanja-karra. ¹³ Kuja Jijajirli nyangu, mari-jarrijarla nyanunguku, manurla wangkaja, “Yulanja-wangu nyinaya!” ¹⁴ Ngula-jangkaju, Jijajirli yaninjarla pampurnu pangkarraju. Kujalpalu yalirrarlu nyurnu kanja-yanu, ngulajulu jupu-karrija. Jijajirla wangkaja wati nyurnukuju, “Purda-nyangkaju, yakarra-pardiya!” ¹⁵ Junga-juku, yali palinja-warnu watijilpa nyinajalku, manurla rdirri-yungu wangkanjakulku. Ngula-jangkaju, Jijajirli karrinja-yirrarninjarla kangu ngati-nyanu-kurra.

¹⁶ Jijajikirla lani-jarrija kuja nyurnu karrinja-yirrarnu. Ngulakujurla marlaja paa-karrija. Ngula-jangkaju, rdirri-yungulurla yati-wangkanjaku Kaatuku kujarlu, “Wati nyampuju ngulaju Kaatu-kurlangu jarukungarduyu! Kaatu-ngalpa yanurnu jalanguju, kapu-ngalpa muurlparlu mardarni majumaju-kujaku!”

¹⁷ Yali yimi Jijaji-kirli, ngulaju kapanku pirri-yanu Jurdiya-wana manu nguru-kari nguru-kari-kirra.

Jijaji-kirli manu Jaanu Papitaji-kirli Matthew 11.1-19

¹⁸ Jaanu Papitajijilpa rdakungka nyinaja-juku. Panu-karirli nyanungu-nyangu kurdungurlu-paturlu, yimi-ngarrurnulurla nyiyarningkijarrarla kujalpa Jijajiji warrki-jarrija. ¹⁹ Jaanurlujulpa manngu-nyangu Jijajiji marda Mijaya yali-kila kuja-jana Kaatuju wangkaja yilyanjakungarnti walya nyampu-kurra. Ngula-jangkarlu-palangu nyanungurlu yilyaja jirrama nyanungu-nyangu kurdungurlu-jarraju payirninjaku Jijajiki. ²⁰ Yanurnu-palarla Jijajiki, manu-pala payurnu, “Jaanurlu-jarrangku yilyajarni nyampu-kurra yungurlijarrangku wita payirni. Ngulanya mayinpa nyuntuju Mijaya Kaatu-kurlangu Milarninja-warnu, marda pardarnijiki mayirnalurla kaji jinta-kari wati-kari yanirni?” ²¹ Yali-puruju, Jijajirlijilpa-jana parlpuru-manu yapa nyurnu manu murrumuru manu nyanjaku kujalpalu pamparda nyinaja. Yapangku kujalpalu juju maju mardarnu nyanungurrarla kaninjarni, parlpuru-manulpa-jana.

²² Jijajirli-palangu nyanungu-jarra yalu-manu, “Kulpari yanta-palarla Jaanuku, manu-palarla nyanunguku yimi-ngarrika nyiyarningkijarra ngula kanpajupala purda-nyanyi wangkanja-kurra manu kanpajupala nyanyi ngurrju warrki-jarrinja-kurra. Ngajulurlajinta, pampangku yapangku kalu nyanyilki, mataju kalu wapamilki,

yapa ngula kalu wijini-kirli panu-kurlu nyinami ngulaju kalu ngurrjulku karalypalku-yijala nyinami. Yapangku jilykingki kalu purda-nyanyilki, manu yapa ngulalu lawa-jarrija, ngulaju kajulu marlaja wankaru-jarrimilki. Ngajulurlu karna-jana yimi-ngarrirnirlangu Yimi Ngurrju yapaku nyiyarningkijarra-wangu-kurluku marlajar-raku. ²³ Yapa ngula kajulu ngajuluku yijardu-nyayirni ngungkurr-nyinami kapuru nyinanja-wangu, ngulaju kalurla Kaatuku marlaja nyina wardinyi-nyayirni!”

²⁴ Ngula-jangka, Jaanu-kurlangu kurdungurlu-jarra yampinjarla kulpari yanu-pala rdaku-kurra kujalpa Jaanu nyinaja. Ngula-jangkaju, Jijaji-jana nyampu wangkaja Jaanu-kurlu panu-kariki yapaku kujalpalu karrija yalumpurla, “Wayinkili! Kamparru-wiyi rdakukungarnti, Jaanu kujalpa nyinaja manangkarrarla-wiyi, nyiyakunkulurla nyurrurlaju yanu yinya-kurraju nyanjakuju? Manngu-nyangu mayinkili rampaku nganta nyanunguju marna kirrirdimpayi-piya kuja-ka warlpangku nyampuwana manu yinya-wana kijirni? Lawa, manngu-nyangunkulu Jaanuju pirrjirdi-nyayirni. ²⁵ Kujankulurla nyurrurla yanu yinya-kurra nyanunguku nyanjaku, nyiya-piyakulpankulurla watikiji nyurrurlaju kilyi-jarrija? Warrurnunkulurla marda yapaku ngula-ka jurnarrparla yukami ngurrju-nyayirnila? Yapangku ngula kalu jurnarrpa ngurrju-nyayirni palkangka mardarni manu nyiyarningkijarra-kurlu, ngulaju kalu nyinami wiriwiri-piya yuwarli wiriwirila. Kulalpa Jaanu kuja-piya nyinaja! ²⁶ Yimi-ngarrikajulu! Watiki nyiya-piyakulpankulurla nyurrurlaju kilyi-jarrija kujankulurla yanu nyanjaku Jaanuku? Kaatu-kurlanguku warrkiniki jarukungarduyuku marda? Yuwayi, junga ngulaju! Jaanuju jarukungarduyu-nyayirni Kaatu-kurlangu ngulaju panu-kari-piya-wangu! ²⁷ Yimi Jaanu-kurlu ngulajulpa ngunaja Payipulurla, kujanya-ka wangka, ‘Kaatu karla kuja wangkami watiki yirdiki Mijayaku, “Ngaju kapurna nyuntulurla kamparru yilyamirra ngaju-nyangu yimi-kirli yalumpu-kurra nguru-kurra. Yinyarla kapungku nyanungurlu yirdiyi nyuntuku ngurrju-mani yaninjarniki.”’* Kujanya-ka Payipulurlaju wangkami Jaanu-kurlu.

²⁸ Ngaju karna-nyarra junga nyurrurlaku yimi-ngarrirni yinya Jaanu wiri parrpardajuku watikiji panu-karikiji ngulalpalu nyinaja nyampurla ngurungka nyurru-wiyi. Kala jalangu, Kaatu nyanunguju kajana nyinami Warlalja-Wiri yapa panuku manu kurdukurdurlanguku. Kujarlanya kurdukurduju kalurla wiri-jiki nyina Jaanukuju!”

²⁹ Ngula-jangkaju, Jijajiji-jana wangkaja, “Yuwayi, kalalu yapa panungku purda-nyangu Jaanuju. Tala puntarninjakungarduyurlangurlu kalalu nyanunguju purda-nyangu. Papitaji-manu-jana, manulpalu jungarni-pajurnulku Kaatu. ³⁰ Kaatujulpa-jana ngampurra nyinaja Paraji-patuku manu kuruwarrikingarduyu-patuku yungulurla jungarni nyina. Kala lawa, kulalu purda-nyangu Jaanuju, manulu mamparl-pungu papitaji-maninja-kujaku. Kujarlulu mamparl-pungu Kaatu-kurlangu yimi kujarla Jaanuku yungu.”

³¹ Ngula-jangkaju, Jijajiji-jana wangkaja, “Wangkamilki yungurna-nyarra nyurrurlaku yangka yapa kuja kankulu jalangujalangu nyinami nyampurla ngurungka, nyarrpa-piyankulu nyurrurlaju? ³² Warrarda kankulu-nyanu yunjumumani nginyinginyiji kurdukurdu-piyarlu. Kulalpa-nyarra nganangku nyurrurlapatuju nganyuku-mantarla. Nyurrurlaju kurdukurdu-piya kuja kalu yira-jarrarla yarlungka japu-wana manyu-karri manyumanyurla. Yira-karirla kalu-jana purlami yira-karirlaku:

‘Wayinkilayi! Manyu-karrirlipa! Nyiya-jangkankulu wirntinja-wangu-jarrija kujalparnalunya-nyarra yunparnu? Kula-ngantankulu-nganpa marlaja wirntiyarla! Kala kujarnalu yirraruyirrarurlu yunparnu nyurnu-kurlangurla malamarla, wanjarninkili-nganpa jirrnganja yulaja?’

* 7:27 Nyangka Malachi 3.1

Nyurrurlajunkulu yalirra-piya kurdukurdu-piya! ³³ Kuja Jaanu yanurnu manunyaarra yimi-ngarrurnu Kaatu-kurlangu-kurlu, kulalpa yapa-kari-piya nyinaja, lawa. Kulalpa mangarri panu ngarnu yapa-kari-piyarlu, manu kulalpa pama ngarnu. Kala nyurrurlarlu panungkunkulu rampal-manngu-nyangu kula-ngantalpa nyanungurlu juju mardarnu palkangka. ³⁴ Ngaju Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu, ngajuju kula Jaanu-piya. Kujarna nyampu-kurra ngaju yanurnu, ngulajurna tarnngankuju ngarnu kuyu, mangarri manu pama. Panu yapa kankulu kuja wangkami ngaju-kurlu, ‘Yuwa! Nyangkalu nyampu wati! Ngarninja wita-wangu manu pamarlangu-ka warrarda ngarni! Yipilji kajana jirranganja nyinami warrkiniki tala puntarninjakungarduyu-patuku manu panu-karirlanguku yapaku ngawuku!’ Kujanya kankulu ngaju-kurluju wangkami. Kujarlanya kankulu nyurrurlaju kurdukurdu wita-piya nyina! ³⁵ Ngulajulu kuja-piyaju kutu wangkaya! Ngulaju ngula-juku. Yapa yangka kuja kalurla ngungkurr-nyina Kaatu-kurlanguku yimiki manu kalurla jungarni nyina Kaatuku, ngulangku kalu manngu-nyanyi yaliji Kaatu-kurlangu yimiji junga-nyayirni.”

Nyampuju yimi ngulaju Jijaji-kirli manu karnta punku-kurlu kujalpa warru parnkanjinaanu maju-wana

³⁶ Ngaka-karilki, wati jintangku Parajirli yirdingkiji Jimanirli japurnu Jijaji yungurla nganta yani nyanungu-nyangu-kurra yuwarli-kirra yungulu mangarri ngarni. Junga-juku, Jijajirla jirranganja yanu ngurra-kurra manulparla jirranganja ngarnu. Ngunanja-karrarlulpalu ngarnu. ³⁷ Yalirla jurrkangka kirringka nyinajalpa karnta, ngulaju kala warru parnkanjinaanu maju-wana. Purda-nyangu kujalpa Jijajirli ngarnu yali-kirlangurla Jimani-kirlangurla ngurrangka. Yaninjarla manu murlukurnpa panu-kurlu jara-kurlu kujalpa parntija ngurrju-nyayirni. ³⁸ Ngula-jangkaju, yanu Jimani-kirlangu-kurra yuwarli-kirra. Kaninjarni yukanjarla karrijalpa purdangirli Jijajirla wirliya-wana. Yulaja kujalparla, jirmilypalparla wantija Jijaji-kirlangu-kurra wirliya-kurra. Ngula-jangkaju, parduna-manu wirliyaju wakurlu-kurlurlu, manu nyunjurnu. Ngula-jangkarlu nyanungurluju jarangka winjurnu Jijaji-kirlangu-kurra wirliya-kurra. ³⁹ Kuja Jimanirli nyangu kuja-kurra, wangkajanyanu, “Kaji Jijajiji yijardu-nyayirni Kaatu-kurlangu jarukungarduyu nyinayarla, ngulaju kapu milya-pungkarla karnta nyampuju maju-nyayirni kuja marnpurnu nyanunguju!”

⁴⁰ Ngula-jangkaju, Jijajirla wangkaja, “Jimani, yungurnangku wangka.”

Yalu-manu Jijajiji, “Yuwayi, wangkayaju ngajuku!”

⁴¹ Jijajirla wangkaja nyanunguku, “Wati-jarralpa-pala nyinaja nyurru-wiyi. Wati-karirli-palangu yungu tala panu-nyayirni nyanungu-nyangu. Wati kamparru-warnuku, ngulajurla tala wita yungu. Wati jinta-kariki, ngulajurla tala wiri yungu. ⁴² Jirramarlu-pala muku lawa-manu talaju. Kula-palarla nyarrparlulku pina-yungkarla wati-kariki kuja-palangu yungu kamparrurlu-wiyi. Kala kula-palangu kulu-jarrija, lawa. Ngari-palangu yawuru-jarrija, manu kula-palangu jinyijinyi-manu talaku pina-yinjaku. Jimani, nyarrpa kanpa manngu-nyanyi ngayi? Wati nyarrpara kapurla yulkami-nyayirni wati yaliki?”

⁴³ Jimanirliji yalu-manu, “Yalirli jintangku kuja tala wiri manu, manu kuja muku lawa-manu, wati yalumpunyalparla yulkaja-nyayirni.”

Jijajirla wangkaja, “Ngulaju jungarni!” ⁴⁴ Ngula-jangkaju, Jijajirli karnta pina-nyangu, manurla nyanunguju wangkaja Jimaniki, “Nyanyi kanpa karnta nyampu kuja-ka karrimi? Kujarna nyuntu-nyangu-kurra yuwarli-kirra yanurnu, kulanpaju ngapa yungu yungurnaju wirliya paljkarla. Kala karnta nyampurluju paljurnu ngaju-nyangu wirliya jirmilypa-kurlurlu, manuju parduna-manuju wakurlu-kurlurlu. ⁴⁵ Kujarna nyuntu-nyangu-kurra yuwarlirla-kirra yukajarni, kulanpaju

wapirdi yanu manu nyunjurnu wirilki-jarrarla. Kala karnta nyampurlu, ngulaju kaju tarnngangku-juku wirliyaju nyunjirni. ⁴⁶ Kujarna nyampu-kurra yanurnu, kulanpaju jara yungu wakurluku manu yinngirrirla yirrarninjaku. Kala nyanungurluju ngurrju jarangu maparnu ngaju-nyangu wirliya-jarra. ⁴⁷ Panu-kari yapa kalu maju-karrikarri nyina. Kuja kajana Kaatuju yawuru-jarrimi, ngula-jangkaju, yulka kalurla wita-karrikarri Kaatukuju. Kala yapa karnta nyampu-piya kuja kalu maju-nyayirni nyina, ngulaju kajana Kaatuju yawuru-jarrimi, ngulaju kalurla yulkami Kaatukuju junga-nyayirni. Kujaku karnangku nyuntuku wangkami: Kaatujurla kulu-wangu yawuru-jarrija-nyayirni karnta nyampukuju. Kujarlanya kaju nyanunguju yulkami-nyayirni.”

⁴⁸ Ngula-jangkaju, Jijajirla wangkaja karntaku, “Wiyarrpa, kujanparla karlirr-yanu jurnta Kaatuku wilji-wiyi, majumajujurnangku yawuru-jarrinjarla jurnta maninjarla kujurnu.” ⁴⁹ Ngula-jangkaju, yapa kujalpalu yalirla nyinaja, ngulajulpalu-nyanu wangkaja jarnkujarnku, “Nyarrpalku-yijala-ka kujaju wangka? Kaatu-miparlu kajana yawuru-jarrinjarla jurnta kijirni majumajuju.”

⁵⁰ Ngula-jangkaju, Jijajijirla wangkaja karntakuju, “Wala kanpaju nyina ngajuku. Kujarlaju, Kaaturlu kangku nyuntuju muurlparlu mardarni majumaju-kujaku. Ngurra-kurralku yanta, manu wajampa-wangu rarralya nyinaya!”

8

Nyampuju wita jaru karntakarnta-kurlu kujalpalu-jana jirrnganja wapaja Jijajiki manu nyanungu-nyangu kurdungurlu-patuku

¹ Ngaka-karilki Jijaji manu nyanungu-nyangu puranjakungarduyulpalu warru yanu ngurra-kari ngurra-kari-kirra wiri-kirra wita-kurra. Warrulpa-jana yapaku yimi-ngarrurnu Kaatu kuja-ka Warlalja-Wiri nyina nyiyarningkijarraku. ²⁻³ Ngalya-karilpalurla karntakarnta jirrnganja wapaja Jijajiki, kuja-jana parlpuru-manu nyurnu-ngurlu kamparru-wiyi. Jinta-kariji yirdiji Miiri Makardala-wardingki. Nyurru-wiyi Jijajirli wirilki-pala juju majurla jurnta yilyaja nyanungu-nyangu palka-ngurlu yungu ngurrju-mani. Karnta-kari yirdiji Juwana. Nyanunguku kali-nyanu Juuja, ngulaju kala warrkini wiri nyinaja Kingi Yarurduku. Karnta-kari yirdiji Jujana. Yalirraju kalalu warru yanu Jijaji-kirli manu nyanungu-nyangu kurdungurlu-kurlu. Tala warlalja-kurlurlu manu nyiya-kurlurlangurlu kalalu-jana warrawarra-kangu.

Jijaji-kirlangu yimi-nyayirni-wangu jukurrrpa wati-kirli ngurlu kuja warru kujurnu miyikingarnti

Matthew 13.1-9, Mark 4.1-9

⁴ Ngaka-karilki, yapa panu-nyayirnili yanurnu ngurra-kari ngurra-kari-ngirli, manulu turnu-jarrija Jijaji-wana. Ngulakuju-jana yimi-ngarrurnu yimi-nyayirni-wangu jukurrrpa Kaatu-kurlu, wangkaja-jana, ⁵ “Yungurna-nyarra jaru wita yirri-pura ngarrka-kurlu jinta-kurlu kujalpa mardarnu yakujurla ngurlu panu. Kujalpa warru yanu yarlu-wana, ngulajulpa ngurluju warru pirri-kujurnu miyiki pardinjakungarnti. Kujalpa warru wapaja, ngulangkuju warru kujurnu ngurlu kuja-purda kuja-purda. Panu-kariji ngurluju wantija yirdiyirla. Ngurlu, kujalpalu wantija yirdiyirla, yapangkujulpalu katernu wirliyarlu, manu ngurlu panu-kari, ngulajulpalu-jana jurlpungku jayirr-maninjarla muku ngarnu. ⁶ Panu-kari ngurluju wantija tarlangka walyangka. Ngurlu, kujalpalu wantija walyangka tarlangka, ngulajulpalu pardija ngari wita. Ngarnajulu putaputa yukaja tarlangka walyangkaju, lawa-juku. Manu wantangkulpa-jana jankaja linji-karda ngarnaju ngapa-wangurla. ⁷ Panu-kari ngurluju wantija marnangka jilkarla-kurlurla. Ngurlu, kujalpalu wantija marnangka jilkarla-kurlurla warrukirdikirdi, ngulajulu pardija jilkarla-wana. Ngulajulpa-jana

jilkarlarlu kurl-mardarnu tarnnga-juku, ngulaju ngurlujulpalu kurl-mardarninja-warnuju tarnnga-juku maju-jarrija. ⁸ Kala panu-kari ngurluju wantija walyangka walyirirla. Ngurlu, kujalpalu wantija walyangka walyirirla, ngulajulu muku purrulyun-pardija ngurrju-juku manu wiri-jarrija. Ngulalu wiri-jarrija ngurlu-kurlu ngurrju-kurlu panu-nyayirni-kirli walya-jangkaju, ngulaju yapaku ngarninjaku.”

Ngula-jangka Jijaji-jana wangkaja, “Kuja kankulu nyurrurlarlu langa mardarni purda-nyanja-kurlangu, ngulangkujulu purda-nyangka yirriyirri-nyayirni!”

Niyaku kala-jana Jijaji wangkaja yimi-nyayirni-wangu jukurrrpa yapaku?

Matthew 13.10-17, Mark 4.10-12

⁹ Ngula-jangkaju, Jijaji-kirlangu kurdungurlu-paturlulu yaninjarla nyanungu payurnu, “Yangka yimi-nyayirni-wangu jukurrrpa wati-kirli ngurlu panu-kurlu, kula karnalu purda-nyanyi. Milki-yirra-anganpa yungurnalu langa-kurra mani.”

¹⁰ Junga-juku, Jijajirilki-jana pina-yimi-ngarrurnu yimi-nyayirni-wangu jukurrrpaju, yirri-puraja-jana yarda, “Kaaturluju yilyajarni yungurna-nyarra yimi-ngarrirni nyanungu yangka kuja kajana Warlaja-Wiri nyina yapakuju. Kala ngalya-kariki yapaku, kularna-jana yimi-nyayirni-wangu warraja-mani. Kujarlaju, kuja karna-jana wangka, nyanyi kajulu paniya-kurlurlu milya-pinja-wangurlu-juku, manu jamulu purda-nyanyi kajulu langa-kurlurlu ngurrpangku-juku.”*

Jijajirli-jana milki yimi-ngarrurnu yimi-nyayirni-wangu jukurrrpa wati-kirli ngurlukungarduyu-kurlu kurdungurlu-patuku

Matthew 13.18-23, Mark 4.13-20

¹¹ Jijaji-jana wangkaja, “Purda-nyangkajulu ngajulu yungunkulu pina-jarrimi nyarrpa nyampu yimi-nyayirni-wangu jukurrrpa wati-kirli ngurlukungarduyu-kurlu kuja-ka wangkami. Yaliji ngurluju ngulaju Kaatu-kurlangu yimi. ¹² Panu-karirli yapangku ngula kalu purda-nyanyi yimi Kaatu-kurlangu, purda-nyanyi kalu. Ngulaju kalu yirdiyi-piya nyinami kuja-ka ngurlu panu wantimi. Kapulurla marda ngungkurr-nyinayarla jarukuju, manu marda kapu-jana Kaaturluju muurlparlu mardakarla. Kuja-kujakuju, yanirni-ka Juju Ngawulku, ngulangkuju kajana jurnta kanyi jaruju jurlpu-piyarlu. ¹³ Ngalya-kari yapa kalu nyina tarla walya-piya. Ngurlu kujalu wantija walyangka tarlangka, kujalu ngarnaju puta yukaja tarlangka, ngula-piyarlu-yijala kalu yapangku ngalya-karirli purda-nyanyi jaruju Kaatu-kurlangu, manu kalurla ngungkurr-nyinami jarukuju wardinyi-wiyi. Jaru kajana putaputa yukami langa-kurra, lawa. Ngaka kajili-jana yapa-karirli jinyijinyi-mani, manu kaji-jana majurlangu rdipimi, ngula-warnurlaju kalu wajawaja-maninjarla yampimi Kaatu-kurlangu jaruju. Kula kalurla ngungkurr-nyina tarnnga, ngari witaku. ¹⁴ Ngalya-kari yapa kalu nyina walya-piya jilkarla-kurlu-piya. Purda-nyanyi-yijala kalu Kaatu-kurlangu jaruju. Puta-ka wiri-jarri jaruju langangkaju. Kala warrarda kalu-nyanurla wajampa-jarri nyiyarningkijarraku manu wartardi-jarri nyiyarningkijarrarla nyanungu-nyangurla. Yulkami kalu-nyanurla warrarda talaku manu jurnar-rpaku nyanungu-nyanguku warlaljaku. Ngulangkunya kajana warla-pajirni jaru-kujakuju wiri-jarrinja-kujaku. Kujarra-piya kula kalurla nyinami jukarurru Kaatuku. ¹⁵ Ngalya-kari yapa kalu nyina walya walyiri-piya. Purda-nyanyi kalu jaru Kaatu-kurlangu, manu kalu yijardu-nyayirni-milya-pinyi. Wuurnpa-puruju, mardarni-jiki kalu yaliji yimiji tarnngangku.”

Jijaji-kirlangu yimi-nyayirni-wangu jukurrrpa jarra-kurlu

Mark 4.21-25

¹⁶⁻¹⁷ Jijaji-jana yarda wangkaja, “Nganangku-puka kuja-ka wuruly-yirrarni nyiarlangu, ngakalku-ka warraja-mani. Nganangku-puka kuja-ka parnta-yirrarni

* **8:10** Nyangka Isaiah 6.9

nyiyarlangu, ngakaju-ka raa-pinyi. Kuja kalu yapangku wajawaja-mani nyiya mayi, kulalpalu palka-mantarla mungangkaju. Mani kalu jarra, manu yali-kirlirli warru nyanyi kalurla. Yuwayi, jarra yali-kirlirli kajikalu palka-mani nyiyarlangu. Jarra, kuja kankulu rdulinyi mungangka, kula kankulu wuruly-yirrarni kanunjumparra parrajarlaju manu pangkingkaju ngunanja-kurlangurlaju, lawa. Yarlungka kankulu yirrarni yapaku yungulu nyanyi. ¹⁸ Yimi ngaju-nyangu ngulaju jarra-piya. Yapa kuja kalu nyina mungangka, ngulaju kalu puta purda-nyanyi Kaatu. Milki-yirrakalu-jana nyanunguju jarra yali-kirlirli. Kajinkili-jana yimi ngaju-nyangu-kurlurlu Kaatu milki-yirrarni yapaku, ngulaju Kaaturluju kapu-nyarra yarda yimi-ngarrirni nyanungu-kurlu. Kala kajinkili-jana jurnta mardarni yimi yapa-kujaku, ngulaju Kaaturluju kapu-nyarra jurnta kanyi. Kuja-kujakujulu yirriyirriri purda-nyangka ngaju-nyangu yimi, manulu-jana yapa-kariki yimi-ngarrika!”

Yimi nyampu ngulaju Jijajikipalangu ngati-nyanu-kurlu manu nyanungukupurdangka-patu-kurlu kukurnu-nyanu-patu-kurlu

Matthew 12.46-50, Mark 3.31-35

¹⁹ Yapa panulpalu yuwarlirla kaninjarniji nyinaja-juku nyanungu-kurluju, manulpalu raangka nyinaja. Ngula-jangkaju, yanurnulurla ngati-nyanu manu kukurnu-nyanu Jijajiki nyanjaku. Kulalu nyarrpara-wanalku yukayarlarni yapa-panungka, lawa. Ngulaju karrijalpalu raangka manu wangkaja-jana yapaku, “Nganimpa yungurnalurla wangkami Jijajiki.” ²⁰ Junga-juku, yapa jintarla yaninjarla wangkaja Jijajiki, “Jijaji, ngati-puraji manu kukurnu-puraji-purnu kangkulu pardarni yarlungka. Wangkami yungungkulu.”

²¹ Jijaji-jana wangkaja, “Nganangku-puka kaji purda-nyanyi yimi Kaatu-kurlangu wilji-wangurlu manu purami, ngulanyalu ngajukupurdangka kukurnu manu ngajuku ngati warlalajaju.”

Jijajirli pulya-manu ngapa wiri manu mayawunpa parnkanja-kurra

Matthew 8.23-27, Mark 4.35-41

²² Ngaka-karilki, Jijaji-jana wangkaja nyanungu-nyanguku kurdungurlu-patuku, “Yanirlipa pawurturla mangkururla murrarninginti-kari-kirra.” Junga-juku, kangulu nyanungu-nyangu kurdungurlu-paturlu pawurturla-juku. Wungu-jukulu yanu.

²³ Murrarni-nginti mangkurukuju murnma-juku kulkurru-juku, ngapa wiri-jana jangkardu wangkanja-yanurnu, manulpa wiri-jarrinja-yanulku ngapaju pawurturlaju. Pawurtuju ngarra ngapa-kurralku yukayarla. Kalanpa Jijaji jarda ngunanya pawurturla. ²⁴ Ngulalu yaninjarla yakarra-manu kurdungurlu-paturlu, manulurla purlanjarla wangkaja, “Warlalja-Wiri, kajikarlipa muku palimi!” Ngula-jangkaju, Jijajiji yakarra-pardijalku pawurturlaju, manu wangkaja-palangu mayawunpaku manu ngapaku yungu-pala pulya-jarrimi. Junga-juku, mayawunpa pulya-jarrijalku, manu ngapa wirijilpa pulyalku ngunaja. ²⁵ Jijaji-jana wangkaja nyanungu-nyanguku kurdungurlu-patuku, “Kula kankujulu marda wala nyina ngajuku?”

Ngula-jangkajupalurla kurdungurlu-patulku marlaja paa-karrija, manulpalu-nyanu wangkanja-yanu, “Ngana nyampuju wati kuja kajana wangka mayawunpaku manu ngapaku? Purda-nyangu-pala mayawunparlu manu ngapangku wilji-wangurlu ngula-palangu wangkanjarla rdamu-pakarnu.”

Jijajirli parlpuru-manu wati juju panu-kurlu

Matthew 8.28-34, Mark 5.1-20

²⁶ Ngula-jangka, Jijaji manu nyanungu-nyangu kurdungurlu, jingijingi yanulu ngapangka mangkururla nguru Kaliliyi-jangka murrarninginti-kari-kirra ngurrara-kari-kirra kujalpalu yapa nyinaja Karaja-wardingki. ²⁷ Yalirla ngurrararla parntarrijalpalu pirlu wiri-jarlu pirnki-kirli-kangkangu. Yalirlanya kalalu-jana milyingka yirrarnu

yapa yurnunurruju. Yalirla pirnki-patu-wanarla kala nyinaja wati jinta warungka-nyayirni juju panu-kurlu. Kulalpa yuwarlirla nyinaja. Kala tarnnga-nyayirni nyinaja yalirrarla pirnkingka, manu kala jurnarrpa-wangu nyinaja. ²⁸⁻²⁹ Yali juju kalarla wati-kirra warrarda kurru-yukaja, manu kala warungka-manu. Parra-kari parra-karirli yalumpu-wardingki-paturlu yapanguku kalalu warurnu warrarda waku-jarra manu wirliya-jarra ngalyipi-piya-kurlurlu manu jayini-kirlirli, kalalu warrawarra-kangu wuruly-parnkanja-kujaku. Kala lawa. Wurrangu-juku rdilyki-pungu ngalyipi-piyaju, jayiniji kala ngulaju turl-pakarnu. Kala warrarda jinyijinyi-manu yalirli jujungku yali wati yaninjaku manangkarra-kurra.

Junga-kirli, kujalu pirntinyarra-kurra-jarrija Jijaji manu nyanungu-nyangu kurdungurlu, yangka watingki juju-kurlurlu warrawarra-kangulpa-jana. Kujalu jitijalku pawurtu-jangka, wapirdi parnkaja-jana purru-juku. Parnkanjarla mirdijirrpjirrpipi pirri-manu kamparru-juku Jijajikiji. Ngula-jangka, wangkajalkurla Jijajiji, “Nyuntu juju ngawungawu, jurnta wilypi-pardiyarla nyampuku watiki!”

Ngula-jangkarluju, yangkanguku watingki purlanjarla payurnu Jijajiji, “Nyarrpa-maninpaju ngajuju? Nyuntujunpa Jijaji Ngalapi-nyanu Kaatu-kurlangu yangka kuja-ka kankarlarra nyina wiri-jiki yapaku manu pirlirra-kariki. Wiyarrpa karnangu warlkinjarla wangkami, yampiyaju murrumuru-maninja-wangurlu!”

³⁰ Ngula-jangka, Jijajirli payurnu, “Nyianpa nyuntuju yirdiji?”

Junga-juku, yalu-manu, “Ngajujurna yirdiji ‘Panu-jarlu-nyayirni.’” (Junga, yalirli watingkiji kulalpa juju jinta mardarnu kaninjarni. Panu-nyayirnilpa-jana jujuju mardarnu.) ³¹ Ngula-jangka, panujukulurla wangkaja, “Yampiyanpa nyampurla-juku jurrkungka ngurrararla yilyanja-wangurlu! Wiyarrpa-nganpa yampiyanpa! Yampiyanpa yilyanja-wangurlu yali-kirra rdaku-kurra kaninjarra-nyayirni-kirra, ngulangaku ngakaju kajika-nganpa Kaaturluju palu-pinyi!”

³² Ngula-purujulpalu kutu-juku karrija pamarrparla panu-jarlu-nyayirni nguurrngurrpaju ngarninja-karra kujalpalu-jana nguurrngurrpakungarduyurlu yapangu jina-mardarnu. Ngula-jangka, jujulurla wangkaja Jijajiki, “Yilyaya-nganpa yali-kirra nguurrngurrpa-kurra, yungurnalu-jana yaarl-yuka palkangka!”

Junga-juku, Jijaji-jana wangkaja, “Ngulaju ngula-juku. Yaarl-yukayalu-jana nguurrngurrpaku!” ³³ Ngula-jangka, jujulurla jurnta wilypi-pardija watiki, yaarl-yukajalkulu-jana nguurrngurrpakuju. Ngula-jangkaju, junga-juku, ngaamalyamalya rdakardaka-parnkanja-yanulu pamarrparla kaninjarra-kari ngapa-kurra. Ngulajulu muku julyurl-wantija ngapa-kurra. Tarnngajukulu yukanjarla palijalku yalirla-juku ngapangka.

³⁴ Yangka yapangu, kujalpalu-jana nguurrngurrpa jina-mardarnu, ngulapatujulu nyanjarla pirri-parnkaja kuja-purda-kari kuja-purda-kari jaru-kurlu kirri-kirra manu ngurra-kari ngurra-kari-kirra yalumpurla-juku ngurungka. ³⁵ Kujalu-jana yimi-ngarrurnu panu-kariki yapaku yangka nguurrngurrpa-patu kujalu palija ngapangka, ngulakujulu panu-karilki yanurnu nyanjaku nguurrngurrpakuju. Ngula-jangka, yanurnulurla Jijajiki yangka kirri-wardingki-patu, ngulalu nyangu yangkaju wati warungka-wangulku kujalpa nyinaja jurnarrpa-kurlulku Jijaji-wana wirliya-wana. Kujalu nyangu, ngulakujulurla lani-jarrijalku. ³⁶ Yalumpurla-juku, ngalya-kari yapajulpalu karrija yangka nguurrngurrpakungarduyu-patu kujalu nyangu Jijaji wati-kirra parlpuru-maninja-kurra. Ngulangujulu-jana nyampu-paturlu yimi-ngarrurnu kirri-wardingki-patuku kuja Jijajirli wankaru-manu wati yali kujalpa juju mardarnu kaninjarni nyanungurla.

³⁷⁻³⁹ Ngula-jangkaju, Karaja-wardingki-patu yapajulu lani-jarrija. Ngula-jangkaju, Jijajikilirla wangkaja jinta-juku jaruju, “Yanta nyampu-ngurlu nguru-ngurluju!”

Junga-juku, yangka wati warungka-jangka ngularla wangkaja, “Yanirna nyuntu-wana!”

Jijajirila wangkaja, “Pina-yanta warlalja-patu-kurra manu wangkayalku-jana kujangka Kaatu mari-jarrija nyuntuku, kujangu yali-jangka juju-jangka parlpuru-manu.” Ngula-jangkaju, Jijaji warrkarnu pawurturla nyanungu-nyangu kurdungurlu-kurlu, manulu yarnkajarra. Junga-juku, ngula-jangkaju, yangkaju wati yanu kirri-kirra, ngulaju-jana warru yimi-ngarririnjinja-yanu jaru kuja warungka-jangka Jijajirli parlpuru-manu.

Yimi nyampu ngulaju wati-kirli Jayiruju-kurlu, manu yimi-kari ngulaju karnta-kurlu nyurnu-nyayirni-kirli

Matthew 9.18-26, Mark 5.21-43

⁴⁰ Ngula-jangka, Jijaji kulpari yanu pawurturlaju murrarninginti-kari-kirralku-yijala ngapangka mangkuru Kaliliyirla. Yapa yalirlalpalurla pardarnu nyanunguku. Kujalu nyangu yukanjarni-kirra, ngula-kurraju turnu-jarrijalkulpalurla yapaju. ⁴¹⁻⁴² Ngulangka yapangka panungka, wati jintalpa karrija yirdi Jayiruju. Jayirujulpa nyinaja Juwu ngulaju jaajikingarduyu wiri. Yurantalpa jintalpa mardarnu, ngulakujurla rdiipija 12-pala yulyurru. Nyurnu-nyayirnilpa ngunaja palinjakungarnti. Kuja Jayirujurlu nyangu Jijaji, ngulajurla kamparru-kirli mirdijirrpjirrpjirrpjirrinjarla parntarrinjunu wangkanjakungarnti. Wangkajarla Jijajiki, “Yaruju-jarriya! Warlkirni karnangu, kapurna kirda-puka-jarrimi kanangkaku! Yantarni nyurnuku rdakangku yungunpa marnpirni yungu wankaru nyina!” Junga-juku, Jijajirliji puraja Jayiruju.

Nyampurlaju turnu-warnurlu yurntirninja-yanulpalu-nyanu Jijaji-wanarlu, kujalpalu puranja-yanu. ⁴³ Ngulangka yapangka panungka, ngulajulpa karnta karrija nyurnu wiri yalyukupurda kaninjarni palkangka. Ngulajulpa nyinaja nyurnu yalyukupurda kujalpa warrarda karlinja-yanu 12-palaku yulyurru. Ngulapuruju, panungku nyangunyangurlulpalu putaputa parlpuru-manu. Lawa, kulalu parlpuru-mantarla. ⁴⁴ Junga-juku, purdangirli-wanarlu puranja-yanu Jijaji. Ngula jurnarrpalku marnpurnu Jijaji-kirlangu kanunju-warnu. Ngula yungka marnpurnu Jijaji-kirlangu jurnarrpa, ngula-puru-juku yalyuju rdiily-parnkaja karlinja-warnu. ⁴⁵ Ngula-jangkaju, Jijajirli payurnu-jana, “Nganangkuku marnpurnu?”

Kulalu jangu-manu Jijaji. Ngula-jangkaju, Piitarla wangkaja, “Nyanyi mayi kanpajana nyampu yapa panu, kuja kalu-nyanu yurntirninja-yani ngalipa-wanarlu?”

⁴⁶ Ngula-jangkaju, Jijaji-jana wangkaja, “Purda-nyangurna kujaju ngangkayi jurnta yanu palka-jangka. Ngula-warnunya karna milya-pinyi kujaju yapangu pampurnu ngaju yunguju marlaja parlpuru-jarri.” ⁴⁷ Yangka karnta-pardu, ngulajulpa lanijarrijalku, manu mirrmirr-karrijalpa Jijaji-kijaku. Kulalpa-nyanu nyarrparlu wuruly-mardakarla Jijaji-kijaku. Pina-yanurnu, mirdijirrpjirrpjirrpjirrinjarla parntarrinjunu Jijajiki kamparru, manu wangkajarla yapa panu-puruju, “Ngajurnangu marnpurnu jurnarrpaju yungurnangu marlaja parlpuru-jarrimi. Junga kujaju. Kujarnangu marnpurnu, kapankurna parlpuru-jarrija pina.”

⁴⁸ Jijaji wangkajarla, “Wiyarrpa, nyuntunpaju marlaja parlpuru-jarrija pina kujanpaju wala nyinaja ngajuku. Ngula-juku pina-yanta ngurra-kurra wajampa-wangu rarralya.”

⁴⁹ Ngula-jangkaju, Jijaji kujalparla wangkaja-juku yangkaku karntaku, ngula-puruju yapa jintajulparla wapirdi yanurnu Jayirujuku nyanungu-nyangu-jangka yuwarli-jangka. Wangkajarla Jayirujuku, “Kari-nganta lawa, nyurru kalu-nyanu waarrpakarni witamanjirla. Kujarlaju yampiya Pinangkalpa Jijaji payirninja-wangurlu!”

⁵⁰ Jijajirli-jana purda-nyangu nyampu-patu wangkanja-kurra, ngulajurla wangkaja Jayirujuku, “Wajampa-wangu nyinaya! Kajinpaju wala nyina ngajuku, ngulaju

kapu nyuntu-nyangu yurntalpaju wankaru-jarrimi.” Jijaji manu nyanungu-nyangu kurdungurlulu yanu Jayiruju-kurlu yuwarli nyanungu-nyangu-kurra.

⁵¹ Kujalu yuwarlirla rdipijarra, Jijajirli-jana jarraly-pinja-wangurlu warla-pajurnu yapa panu-kariji jirrnganja yukanja-kujaku. Rdaka-pala-mipa-jana yajarnu Piita manu Jamaji manu nyanungukupurdangka Jaanu manu Jayiruju manu nyanungu-parnta karnta. Ngula-mipaku-jana jirrnganja yukaja yuwarli-kirra Jayiruju-kurlangu-kurra. ⁵² Jijajirli-jana nyangu yapa panu, kujalpalu-nyanu waarr-pakarnu maringki. Payurnu-jana yapa-patu, “Nyarrparla kankulu-nyanu waarr-pakarni manu yulami kankulu? Lawa, kula kirda-puka-jarrija, jarda-jala-ngarra-ka ngunami nyampuju kurduju!” ⁵³ Yalirrarlu yapangkujulpalu milya-pungu kuja palija-nyayirni. Junga-juku, ngarlarrijalpalurla kuja-jana Jijajirli yimi-ngarrurnu kujalpa jarda nganta ngunaja. ⁵⁴ Ngula-jangkaju, Jijajiji yanu kujalpa kamina-kurlangu palka ngunaja. Ngularla yarnkaja rdakaku, wangkajarla, “Wita mardukuja, yakarra-pardiya!” ⁵⁵ Yali-kirlangu pirlirrpajurla pina-yanurnu, manurla pina-yukaja palkangka. Ngula-jangkaju, raringki yakarra-pardiya, manu karrinja-pardiya. Ngula-palangu Jijaji wangkaja nyanungukupalangu-jarraku, “Nyampukulurla mardukujaku witaku yungka mangarri.” ⁵⁶ Kuja-pala nyanungukupalangu-jarrarlu nyangu wankarulku, ngulakuju-palarla marlaja paa-karrija. Ngula-jangkaju, Jijajiji wangkaja-palangu, “Yimi-ngarrirninja-wangu-pala nyinaya kujarna nyumpala-nyangu yurntalpaju wankaru-manu.”

9

*Jijajirli-jana yilyaja kurdungurlu-patu 12-pala yimi-kirli nyanungu-nyangu-kurlu
Matthew 10.5-15, Mark 6.7-13*

¹ Ngula-jangkaju, nyanungu-nyangulku-jana turnu-manu kurdungurlu-patu 12-pala. Yilyanjakungarntirli-jana yartarnarri yungu yapaku parlpuru-maninjaku manu yungulu-jana juju maju jurnta yilyami yapakuju. ² Yilyanjakungarntiji, Jijaji-jana wangkaja, “Nyurrurlaju karna-nyarra yilyami kirri-kari kirri-kari-kirra kuja-purda-kari kuja-purda-kari. Yilyami karna-nyarra yungunkulu-jana yapaku yimi-ngarrirni Yimi Ngurrju Kaatu-kurlu kuja kajana Warlalja-Wiri nyina yapaku, yungunkulu-jana yapa wankaru-mani kuja kalu nyurnu nyina. ³ Nyurrurla jinta-kari jinta-kari, kulalu nyiyarlangu kangka. Yantalu watiya jukati-wangu, yakuju-wangu, mangarri-wangu, tala-wangu. Yantalu jinta-kurlu jaati-kirli. ⁴ Kajinkili kirri-kirra yukamirra, kajili-nyarra yapangu wapirdi nyanjarla kanyirni ngurra nyanungurra-nyangu-kurra, ngulajulu nyinaka manu ngunaya yalumpurla-juku jintangka ngurrangkaju. Ngurra-kari ngurra-kari-wangulu nyinaya jintangka-kirli kajinkili yarnkamirra yarda. ⁵ Kala kajinkili kirri-kari-kirra yukamirra, kajili-nyarra wapirdi nyanjarla purda-nyanja-wangurlu pina-yilyami manu juwa-kijirni, ngulaju yampiyalu-jana. Yantalu-jana jurnta. Mamparl-pinja-warnurlaju, ngulajulu-jana walya jangkardu lurlurl-pungka wirliya-kurlangu-jangka. Kujarlaju kapunkulu-jana milki-yirrarni kuja kajana Kaatuju kulu nyina.”

⁶ Junga-juku, yarnkajalkulu wurnalku kirri-kari kirri-kari-kirra kurdungurlu-patu. Ngurra-kari-kirra kujalpalu yanu, yimi-ngarrurnu yapakuju Yimi Ngurrju Kaatu-kurlu, manupalu-jana yapa nyurnu ngurrju-manu.

*Nyampuju jaru wita ngulaju Kingi Yarurdu-kurlu kujalpa puta purda-nyangu ngana
kujalpa Jijaji nyinaja*

Matthew 14.1-12, Mark 6.14-29

⁷⁻⁹ Jaru Jijaji-kirli wiri-jarrijalkulpa ngurra-kari ngurra-kari. Panu-kari wangkajalpalu kuja, “Kari yalumpuju yangka Jaanu Papatiji kuja pakarnu Kingi Yarurdurlu, ngulanya kulparirni yanu wankaru-jarrinjarla.” Kala panu-karrijalpalu wangkaja,

“Kari yalumpuju marda yangka Layija kujalpa nyinaja nyurru-wiyi Kaatu-kurlangu jarukungarduyu.”

Kala panu-karijilpalu wangkaja, “Kari yalumpuju marda jarukungarduyu-kari yangkarra-piya kuja kalalurla marlaja wangkaja Kaatuku nyurru-wiyi.”

Kala kuja Kingi Yarurdurlu purda-nyangu yimi Jijaji-kirli, ngulakuju-nyanu wangkaja, “Jaanu Papitaji, ngulajurna waninja turl-pakarnu! Kala ngana-kurlu kalu nyampuju wangka?” Putalpa purda-nyangu Yarurdurlu. Ngampurrparla Jijajiki nyinaja nyanjaku.

*Jijajirli-jana mangarri yungu panu-jarlu-nyayirniki wati-patuku 5,000-palaku
Matthew 14.13-21, Mark 6.30-44, John 6.1-14*

¹⁰ Ngakarrangakarralku, kujalurla Jijajiki kulparirni yanu Kurdungurlu-patu Wiri-wiri, yimi-ngarrurnulurla, “Panukurnalu-jana jurnta yilyaja juju, manu panu-kari nyurnu, ngulajulu-nganpa parlpuru-jarrija marlaja. Manu ngula-jangkajurnalu-jana pinarri-manu jaru Kaatu-kurlangu.” Ngula-jangkaju, Jijajirli-jana kangu, manulu yanu kirri-kirra yirdi Pijata-kurra yungulu yangarlu nyina yapa-kujaku. ¹¹ Kala yapangkujulu purda-nyangu kujalpa Jijaji yinya-kurra yanurra. Junga-juku, kirri-kari kirri-kari-jangkalu yanurnu, manulu wapanja-yanu jurrku-kurra kujalpa nyinaja Jijaji. Kuja-jana Jijajirli nyangu yaninjarni-kirra, wapirdi-jana yanu, manulpa-jana pinarri-manu Kaatu-kurlu kuja kangalpa Warlalja-Wiri nyina. Panu-kari yapajulpalu nyurnu nyinaja, ngulaju-jana parlpuru-manu.

¹² Ngula-puruju wantajulpa kanunju-jarrinja-yanu wurajiwurajilki. Yaninjarla wangkajalurla nyanungu-nyangu kurdungurlu-patu Jijajikiji, “Nyampuju karlipa nyina kulkurrukulkuru. Yilyayalku-jana yungulu mangarri-kirra yani kirri-kari kirri-kari-kirra yungulu-nyanu maninjini. Yungulu-nyanu ngurra palka-mani ngunanjakungarntirli.”

¹³⁻¹⁴ Ngula-jangka, Jijajiji wangkaja-jana, “Nyurrurlarlulu-jana yungka mangarriji!”

Yalirlajulpalu nyinaja panu wati 5,000-pala manu panu-karirlangu. Junga-juku, Jijaji-kirlangu kurdungurlu-patu wangkajalurla, “Kulalparnalulu-jana nyarrparlu pirda-mantarla marlajarrarlu! Mangarri kapurdu rdaka-pala manu yawu-jarra-puka karnalu mardarni. Ngampurrpa kanpa nganimpaku nyina yungurnalu mangarri payi-maninjini nyampurraku?”

Ngula-jangka, Jijaji wangkaja-jana, “Wangkayalu-jana yapa panuku-juku, manu nyinanja-yirrakalu-jana turnu-kari turnu-karirla.” ¹⁵ Junga-kirli, marlajalu-jana pirri-manu panu-jarlu-nyayirni turnu-kari turnu-karirla. ¹⁶ Ngula-jangka, Jijajirli manu mangarri yangka kapurdu rdaka-pala manu yawu-jarrarlangu. Kankarlarra nyangu nguru-kurra-pinangu, yati-wangkajarla Kaatuku, “Wapirra, yungurnangkulu yati-wangka nyampukuju mangarriki.” Ngula-jangka, rdilykirdilyki-pungu-jana mangarri manu yawu-jarra witawita-karda-nyayirni, manu yungu-jana nyanungu-nyangu kurdungurlu-patuku. Ngulangkulpalu-jana kanjarla warru yungu wita-kari wita-kari mangarri manu yawu turnu-kari turnu-kariki yapaku panuku-juku. ¹⁷ Panungku yapangkulu ngarnu pirda-karda-nyayirni. Ngula-jangkaju, kurdungurlu-paturlujulu warru manu yuljaju mangarri manu yawu yakuju-patu-kurra wiri-jarlu-kurra 12-pala-kurra. Ngulalpalu jurrupuly-ngarnu yali yakuju-patu.

*Piitarluju yirdi-manu Jijaji Kaatu-kurlangu Mijaya yangka Milarninja-warnu
Matthew 16.13-23, Mark 8.27-33*

¹⁸ Ngaka-karilki, Jijajijilpa jinta nyinaja, yanurnulurla nyanungu-nyangu kurdungurlu-patu. Japurnu-jana, “Nyarrpa kajulu yapa-karirli yirdi-mani ngajuju?”

¹⁹ Kurdungurlu-paturlujulu jangku-manu, “Ngalya-kari kalu wangka yapa nyuntu-junpa Jaanu Papitaji nganta. Ngalya-kari kalu wangka nyuntu-junpa Layija nganta.

Ngalya-kari kalu wangka nyuntuju ngantanpa jarukungarduyu-kariyi-nyanu Layija-piya kuja nganta pina-wankaru-jarrija.”

²⁰ Jijajirli yarda-jana payurnu, “Kala nyurrurla-paturlu, ngana nganta kankujulu yirdi-mani ngajuju?”

Piitarluju jangku-manu, “Nyuntuju Mijaya Milarninja-warnu yangka Kaatu-kurlangu.”

²¹ Jijajirli-jana pututu-pungu, “Ngajukujulu yimi-ngarrirninja-wangu nyinaya, kalakankulu-jana ngaju yimi-ngarrirni yirdi Kaatu-kurlangu Mijaya. ²² Ngaju, yangka Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu, ngulakuju ngaka-pardu-karilki kapuju maju-nyayirni rdipimirni, kapurnaju murrumurru-nyayirni purda-nyanyi. Yangka-paturlu Juwu-paturlu jarlu-paturlu manu maralypikingarduyu-paturlu wiriwirirli manu kuruwarrikingarduyu-paturlu kapujulu juwa-kijirni. Panu-karirli kapujulu tarnnga-kurra pakarni. Kujanyaju Kaatuju wangkaja. Ngula-jangkaju, kapurna ngurra-jarra-jangkarla pina-yijala wankaru-jarri.”

²³ Jijajilpa-jana wangkaja kurdungurlu-patuku manu panu-kari yapa-patuku, “Ngana-puka kajilpaju ngampurpa nyinayarla ngajuku puranjaku, ngulakungarntirlijilpa-nyanu wajawaja-mantarla manulpaju ngaju-mipa manngunya-karla. Yapa-karirli kapujulu ngajuju tarnnga-kurra pinyi. Kujarlu-yijala kajikalunya-nyarra nyurrurla pinyi tarnnga-kurra. Ngulaju ngula-juku. Puraya-jukujulu ngajuju parra-kari parra-kari. ²⁴ Nganangku-puka yapangku kajilpanyanu muurlparlu mardakarla palinja-kujaku nyanungu-miparlu, ngulaju kajika palimi-jiki. Kala kajilpankulu-nyanu yungkarla ngaju-kurra, ngulaju kajikankujulu marlaja nyinami wankaru-juku. Kujarlanya, purayajulu ngajuju. ²⁵ Nganangku-puka kuja-ka turnu-mani nyiyarningkijarra jurnarrpa manu tala manu mangarri manu wawarda, nyiyaku-ka turnu-mani? Kajiji yapa yali puranja-wangu jurnta nyina, ngulangkuju ngari-ka jamulu turnu-mani. Kaji palimi, kula Kaatu-kurlunya. ²⁶ Ngaka kajirna nyampu-kurra pina-yanirni Kaatu-kurlangu-ngurlu ngurunya-nyayirni-wangu-ngurlu, ngulaju kapurna-jana jirrnganja yanirni pina marramarrapatuku tarrukuku, kapurna pina-yanirni pirrjirdi-nyayirni Kaatu-kurlangu-kurlu yartarnarri wiri-jarlu-kurlu. Kapurnarla wangkami ngajukupalanguku Wapiraku, ‘Nyampurrarluju yapangku, ngurrrpa-pajurnulu-nyanu ngajukuju kula kajili nganta milya-pinyi Kaatu-kurlangu Yapa-nyayirni-wangu.’ Junga-juku, nganangku-puka kajinyanu ngurrrpa-pajirni jalangurlu ngajukuju, ngulakuju kapurnaju ngajuju ngurrrpa-pajirni-yijala nyanungukuju Kaatu-kurlangurlaju. ²⁷ Junga karna-nyarra nyampuju wangka! Ngalya-kari yapa kuja kalu wankaru-juku nyina jalangu, ngulangkuju kapulu milya-pinyi-nyayirni Kaatu kuja kajana Warlalja-Wiri nyina yapakuju. Kulalu pali milya-pinja-wangu-juku.” Kujanya-jana Jijajiji wangkaja kurdungurlu-patuku.

Jijaji-kirlangu palkaju mirilmiril-karrija-nyayirni

Matthew 17.1-8, Mark 9.2-8

²⁸ Ngaka-karilki jinta-jangka wiyiki-jangkarla, Jijajiji jirrnganja-jana yanu pirlikirra kankarlarra marnkurppaku kurdungurlu-patuku Piitaku manu Jamajiki manu Jaanuku. Yanu-jana jirrnganja yali-kirra yungurla wangkami Kaatuku. ²⁹ Kujalparla wangkaja, nyanungunya-nyangu yinngirrijilpa mirilmiril-karrija-nyayirni. Manu jurnarrpa kardirri-jarrijarla palkangkaju, ngulaju jurnarrpajulparla palkangkaju nyanungurlaju mirilmiril-karrijalku wanta-piya. ³⁰ Ngula-puru-juku Layija manu Mujuju-pala warraja-jarrija, wangkajalpa-palarla Jijajiki. ³¹ Nyanungu-jarraju-pala mirilmiril-karrija-nyayirni-yijala. Wangkaja-palarla Jijajikiji, “Jalangu-karrikarri kapunpa nyuntuju palimi watiya warntawarntarla Jurujulumurla. Kapunpa palimi yungulurla yapa pina-yanirni Kaatu-kurra. Kapunpa pina-wankaru-jarrimi yungulurla yangka yapa jirrnganja nyina Kaatuku tarnnga-juku.”

³² Kujalpalu-nyanu wangkaja, yali-puruju Piita manu kurdungurlu-jarra-karijilpalu jarda-nyayirni ngunaja. Kujalu yakarra-pardinjarla nyangu Jijaji karrinja-kurra wati-jarra-kurlu, nyangulu-jana mirilmiril-karrinja-kurra. ³³ Kula Piitaju nyarrpalku wangkayarla, paa-karrijalpa. Ngari kutu wangkajarla Jijajiki, “Wurra, wurra! Yaninja-wangu-wiyi! Ngurrju-nyayirni nyampuju ngurra. Nganimpa-paturlu kapurnalu-nyarra kaluku ngantirni marnkurra, jinta-kari nyuntuku, jinta-kari Mujujuku, jinta-kari Layijaku.”

³⁴ Ngula-puru-juku, mangkurdulku-jana wapirrija kurdungurlu-patuku. Ngula-kujakujulpalu lani-jarrija-nyayirni. ³⁵ Yali-ngirli mangkurdu-ngurlu Kaatuju wangkaja, “Nyampuju ngajuku Ngalapi-nyanu, nyampu kujarna milarninjarla yilyajarni walya-kurra, ngulajulu purda-nyangka wangkanja-kurra!”

³⁶ Ngula-jangkaju, Jijajijilpa jintalku karrija. Tarnnga-nyayirnilpalu nyinaja yimi-ngarririninja-wangu kujalu nyangu.

Jijajirli parlpuru-manu kurdu nyurnu juju-kurlu

Matthew 17.14-21, Mark 9.14-27

³⁷ Yali-puru kujalpa-palangu Jijaji wangkaja Mujujuku manu Layijaku yalirla pirlingka, ngula-jangkaju mungalyurru-karirlalku pirli-ngirliji jitinjarni yanulu Jijaji manu yangka marnkurra kurdungurlu-patu. Yapa panu-nyayirnila-jana wapirdi yanu. ³⁸ Ngulangaju watirla jinta warlkininjarla wangkaja Jijajikiji, “Tiija, nyampu nyangka ngaju-nyangu kurdu marulu! ³⁹ Jujungku-ka mardarni. Kuja karla juju kurru-yuka, rdirri-yinyi karla purlanjaku. Yalirli jujungku-ka ngurrju-mani wartarlwartarl-pardinjaku. Ngula-jangkaju karla lirra-ngurluju wilypi-pardi yaya wiri-jarlu. Yalirli jujungku-ka warrarda murrumurru-mani kuja-piyarlu! ⁴⁰ Nyurrurna-jana kamparrurlu-wiyi warlkurnu nyuntu-nyangu kurdungurlu-patu yungulurla jurnta yilyayarla juju. Lawa, kulalurla jurnta yilyayarla juju.”

⁴¹ Jijaji wangkaja-jana, “Kari nyurrurlajunkulu kapurunju-panu jurru marn-tarla! Nyurrurlarlu kankujulu mata-mani warrarda! Nyangurla-karrarlu kankujulu yampimi mata-maninja-wangurlu?”

Jijaji wangkajarla watikiji, “Kangkarniji yali kurdu ngajuku.”

⁴² Junga-juku, kangurnu Jijajiki kurduju juju-kurluju. Jujungku kurdu yarda palykurr-kujurnu walya-kurra manu wartarlwartarl-pardinjaku ngurrju-manu. Ngula-jangkaju, Jijajirliji kulungku ngarrurnu jujuju, “Nyuntu maju juju, ngulajurla jurnta wilypi-pardiya pina-kurru-yukanja-wangu!” Ngula-jangkaju, jujujurla jurntalku wilypi-pardiya kurdukuju. Ngula-jangkaju, Jijajirlijirla pina-yungu wirriyaju kirda-nyanuku. ⁴³ Yalirra yapangku kujalu karrinjarla nyangu, ngulajulpalurla kar-rinjarla paa-karrija, manulu-nyanu wangkaja, “Nyampu Jijajirli-ka yijardu-nyayirni mardarni yartarnarri Kaatu-kurlangu!”

Jijajirli-nyanu palinjaku muurr-pungu

Matthew 17.22-23, Mark 9.30-32

Yapa yalirrajulpalu paa-karrija-juku. Ngula-jangkaju, Jijajiji-jana wangkaja nyanungu-nyanguku kurdungurlu-patuku, “Yirriyirrirlijili purda-nyangka ngaju-nyangu yimi kuja karna-nyarra nyurrurlaku wangka. ⁴⁴ Ngajujurna Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu. Ngakaju watingki jintangu kapu-jana yimi kanyi ngajulu, kapuju ngaju yapa-kari-kirra yinyi yungujulu pinyi.” ⁴⁵ Kulalu kurdungurlu-paturlu milya-pungu kuja-kurra wangkanja-kurra. Kaaturlu-jana warla-pajurnu Jijajikirlangu yimi-kijaku milya-pinja-kujaku. Ngulalurla lani-jarrija yungulu payikarla nyanungu-nyanguku yimiki.

Ngana-ka nyina wiriji yapa Jijaji-kirlangu?

Matthew 18.1-5, Mark 9.33-37

⁴⁶ Ngaka-karilki, kurdungurlu-paturlujulpalu-nyanu kujarlu wiljiwilji-manu, “Ngana kangalpa nyina kurdungurluju wiriji kamparrurlaju ngalipakuju turnu-warnuku kurdungurlu-patu-kariyi-nyanukuju?” ⁴⁷ Kula-jana Jijajirliji purda-nyangu wangkanja-kurra. Kala-jana milya-pungu kujalpalu nyanungurrarlu manngunya. Kurdu witalpa maninjarla karrinja-yirrarnu nyanungu-wana. ⁴⁸ Ngula-jana wangkaja kurdungurlu-patuku, “Nganangku-puka yapangku ngaju-nyangurlu nganta kaji rdakurl-kijirni kurdu wita nyampu-piya, ngulaju kaju ngajurlangu rdakurl-kijirni. Manu nganangku-puka kajiji rdakurl-kijirni ngaju, ngulangkuju-ka rdakurl-kijirni Kaatu kujaju yilajarni ngaju. Ngana-puka kaji ngampurrpa nyina kamparrurla wiri, ngulakungarntijilpa-jana warrki-jarriyarla-wiyi yirnkilya-wangu ngampurrpa yapa-kariki-wiyi.”

Ngana karla puntuju nyina Jijajikiji?

Mark 9.38-40

⁴⁹ Jaanulkurla wangkaja Jijajiki, “Tiija, nyangurnalu jinta wati kujarla yapaku jintaku jurnta yilyaja juju-patu nyuntu-nyangu-kurlurlu yirdi-kirlirli nganta yartarnarrikirlirli nganta. Nyanunguju kula-ka kurdungurlu nyina nganimpa-piya, lawa. Kujarlanyarnalu warla-pajurnu puta.”

⁵⁰ Jijaji-jana wangkaja, “Yaliji marda ngalipa-piya-yijala. Ngana-puka kuja kangalpa ngalipaku nyina ngurrju nyurunyuru-jarrinja-wangu, ngulaju kangalpa nyina wungu-warnu warlalja. Kujarlanya, yampiyalu warla-pajirninja-wangurlu!”

Ngurungka Jamariyarla, yapangkulu warla-pajurnu Jijaji yungu jianu yaninja-wangu nyina

⁵¹ Jijajirilpa-nyanu milya-pungu kapu palinjarla pina-yani nguru-nyayirni-wangu-kurra. Nyanungurlujulpa purda-nyangu yungu yani Jurujulumu-kurra yungu palimi yalirla. ⁵² Yilyaja-jana kamparru. Yanulu kirri wita-kurra ngulaju kujalpa karrija ngurungka Jamariyarla, yungulu-jana yalirla yapaku yimi-ngarrirni kuja-ka Jijaji yanirni nyanjaku. Japurnulu-jana yungulurla ngurra ngurrju-mani kaji yanirni. ⁵³ Kala yapangku yali-wardingkirilpalu milya-pungu Jijajiji kapu jingijingi yani nguru nyanungurra-nyangu-wana Jurujulumu-kurra. Kulalpalu ngampurrpa nyinaja Jijajikiji yaninjaku Juwu-kurlanguku purlapaku. Kujarlanyalpalu ngampurrpa-wangu nyinaja, mamparl-pungulu Jijaji ngurra-kujakuju yaninjarni-kijakuju. ⁵⁴ Yalirra kurdungurlu-patulu pina-yanu Jijaji-kirra, manulurla wangkaja kujalu-jana yapa yangka yalirra wangkaja. Kuja-pala Jamajirli manu Jaanurlu purda-nyangu, japurnu-pala Jijaji, “Warlalja-Wiri, wangkamirlijarrarla Kaatuku nguru-nyayirni-wangurlaku [jarukungarduyu-piya Layija-piya] yungu-jana muku riwarri-mani yapa yalirra Jamariya-wardingki warlu-kurlurlu?”

⁵⁵ Jijajirli-palangu kurnta-ngarrurnu. [Manu-palangu wangkaja, “Kulangkupala Kaatu-kurlangu Pirlirra kuja wangkaja. Ngajujurna Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu. Walya nyampu-kurrajurna yanurnu yungurna-nyarra muurl-mardarni majumaju-kujaku. Kularna yanurnu warlu-kurlu yapaku riwarri-maninjaku.”]

⁵⁶ Junga-juku, Jijaji manu kurdungurlu-patulu warru yanu yali-wana kirri-wana, manu tarngajukulu yaninja-yanu Jurujulumu-kurra.

Yapa-patu yungu ngantalu nyinayarla Jijaji-kirlangu kurdungurlu

Matthew 8.18-22

⁵⁷ Kujalpalu Jijaji manu kurdungurlu-patu yaninja-yanu Jurujulumu-kurra, wati jintarla yaninjarla wangkaja, “Ngajulurlu yungurnangku warru pura kajinpa nyuntu nyarrpara-wana yani.”

⁵⁸ Jijajirliji jangku-manu watiji, “Yurapitiji kalu nguna rdakungka, manu jurpjuju kalu nguna watiya-wana. Kala ngajulu yangka Kaatu-kurlangu Yapa-nyayirni-wangu, kula karna mardarni ngurraju ngunanjakuju.”

⁵⁹ Ngula-jangka, Jijajirli wati jinta-kariki wangkaja, “Purayaju!”

Watingki yalu-manu Jijaji, “Warlalja-Wiri, ngajukupalangu kirdana ngulaju purlka. Ngaka kajirna yapunta-jarrinjarla milyingka yirrarni, ngula-jangkaju kapurnangku puralku nyuntuju.”

⁶⁰ Jijajirliji jangku-manu watiji, “Ngalya-karirli kula kajulu milya-pinyi. Yapunta-jarri kajinpa, yali-paturlulu milyingka yirrarni. Kala nyuntu yimi-ngarrirninjinta-jana yapa-kariki Kaatu kuja kajana Warlalja-Wiri nyinami yapaku.”

⁶¹ Ngula-jangka, wati jinta-karilkirli wangkaja, “Ngajulurlu yungurnangku warru pura kajinpa nyuntu nyarrpara-wana yani. Ngulakungarntiji yungurna ngurra-kurra pina-yani, manu yungurna-jana jakuru-pinyi ngaju-nyangu warlalja wurnakungarntirli. Kajijili jarraly-pinyi, ngula-jangkanya kapurnangku puralku.”

⁶² Jijajirliji jangku-manu watiji, “Ngana-puka kuja-ka ngampurrpa nyina jungarni nyinanjaku Warlalja-Wiri Kaatuku, ngulaju yungulpa manngu-nyangkarla Kaatu-puka.”

10

Nyampu yimi wita, ngulaju 72-pala wati-kirli kuja-jana milarnu Jijajirli kamparru yaninjaku ngurra-kari ngurra-kari-kirra

¹ Ngaka-karilki, Jijajirli-jana yarda milarnu 72-pala wati-patu. Yilyaja-jana jirrama-kari jirrama-kari maninjarla yungulu kamparru nyanungukuju yani ngurra-kari ngurra-kari-kirra yungu nyanungulku yani jijanuju. ² Yilyanjakungarntiji wangkaja-jana, “Panu kalu yapa nyina yinya ngurra-kari ngurra-karirla. Ngajulurlu karna-jana mardarni ngalya-kari-mipa warrkiniji yungulu-jana turnu-maninjarla kanyirni Kaatu-kurra. Kaaturlu yungu-jana mardarni yinya yapa-patu nyanunguku. Wangkayalurla Kaatuku yungu-jana warrkini panu-jarlu yilyamirni maninjaku yapa-patuku nyanunguku. ³ Nyurrurlaju kankulu nyina pululu-nyayirni jiyipi-piya. Ngajulurlu karna-nyarra yilya nyampu ngurra-kari ngurra-kari-kirra. Yapa-patu yinya ngulaju panu-nyayirni kalu nyina warnapari kulu-parnta-piya. Kulalu-nyarra yulkami, kapulu-nyarra mirrimirri-jarrimi pinjaku nyurrurlaku. Kala ngarili-jana kutu yanta yinya ngurra-kari ngurra-kari-kirra. ⁴ Kulalu kanjanka tala-kurlangu yakuju nyurrurlaru. Kulalu kanjanka jurnarrpa yakujurla. Ngarili yanta putu wirliyarla-mipakurlu. Kulalu kangka panu. Wapayalu yarujuyaruju yinya ngurra-kari ngurra-kari-kirra. Kulalu-jana karrinjarla wangkaya yapaku kajinkili-jana rdipimi. ⁵ Kajinkili yukami yuwarlirla, yukanjakungarntiji wangkayalu-jana kuja yapa-patukuju, ‘Marlalurla nyinaya ngurrju rarralya Kaatukuju!’ ⁶ Yangka yapa-patu yinya yuwarlirla, kajili-nyarra ngurrju nyina pululu, ngulajulu-janarla payika Kaatuku yungu-jana warrawarra-kanyi. Kala kajili-nyarra yinya yapa nyurunyuru-jarri, kulalu-janarla payika. ⁷ Kajili-nyarra yinya yapa-patu ngurrju nyina nyurrurlaku, ngulajulu nyinaya nyanungurra-kurlu yuwarli nyanungurra-nyangurla. Yaninja-wangulu nyinaya ngurra-kari ngurra-karikiji. Kajili-nyarra yinyi nyiyarningkijarra mangarri manu ngapa ngarninjaku, ngulajulu nganja. Nyurrurla kankujulu ngajuku warrki-jarrimi. Kala yinya yapa-paturlu yungulpalu-nyarra kutu yungkarla nyiyarningkijarra ngarninjaku. ⁸ Kajinkili kirri-kirra yukamirra, kajili-nyarra yapangku wapirdi nyanjarla kanyirni ngurra-kurra nyanungu-nyangu-kurra, kajili-nyarra nyiyarningkijarra miyi yinyi, ngulajulu nganja wardinyi-karraru. ⁹ Kajili yapa nyurnu-jarrimi yinya ngurra-kari ngurra-karirla, ngulajulu-jana ngurrju-manta. Wangkayalu-jana kuja, ‘Kaatu

kangalpa nyina Warlalja-Wiri ngalipaku. Jalangu kanyarra kutulku yanirni yungu-nyarra Warlalja-Wirilki nyina.’¹⁰ Kala kajinkili kirri-kari-kirra yukamirra, kajili-nyarra wapirdi nyanjarla purda-nyanja-wangurlu pina-yilyami manu juwa-kijirni, ngula-jangkajulu yanta yirdiyi-kirra, manu kuja wangkayalu-jana,¹¹ ‘Nyampu walya ngulaju karnalu-nyarra putu-ngurlu nyurrurlaku jangkardu lurlurl-pinyi kujankulunganpa mamparl-pungu. Purda-nyangkalu nyampu! Kaatu kangalpa Warlalja-Wiri nyina ngalipaku. Kapu-nyarra kutu-jarriyarla nyurrurlaku, kala lawa!’ Kujanyalu-jana wangkayarla yapa nyampurrakuju.¹² Nyurrurla, purda-nyangkajulu! Nyurru-wiyi yapa-patu yangka Jatama-wardingki-patu kalalu punku-nyayirni nyinaja. Kala ngakalku yangka parra-nyayirni-wangurla, miimii-nyanyi kapu-jana ngurrju marda, punku marda. Kapu-jana wita-mipa mari-jarrimi-juku. Kala yinya yapa-paturlu kajili-nyarra mamparl-pinyi, parra-nyayirni-wangurla Kaatu kula-jana marda mari-jarrimi, lawa. Kapu-jana maju-mani karrikarri-wangurlu.”

Jijajirli-jana yapa-patu kurnta-ngarrurnu yangka ngulalpalurla ngungkurr-nyinanja-wangu nyinaja

Matthew 11.20-24

¹³ Ngula-jangka, Jijaji-jana wangkaja nyanungu-nyangu kurdungurlu-patuku yangka yapa-patu-kurlu yangka Kurijini-wardingki-kirli manu Pijata-wardingki-kirli kujalpalurla kapuru nyinaja, “Yuwa, purda-nyangkajulu! Yapa ngula kalu nyinami Kurijinirla manu Pijatarla, mari-jarri karna-jana, kapu-jana maju-mani Kaaturluju! Ngajurna-jana yapa panu parlpuru-manu kirri-jarrarla nyanungu-nyangu-jarrarla. Kala kulalurla warntarlakuju nyinanjakuju yampinjarla Kaatu-kurra pina-yanu. Kala kajirna-jana yapa panu parlpuru-mantarla kirri-jarrarla Tayangka manu Jirdanarla, ngulangka kapulu yukayarla jurnarrpa ngawungka manu kapulu-nyanu mapakarla yurlpilyparlu yinngirri yungulu Kaatu yalala-yirrakarla.¹⁴ Ngaka nguru-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangurla kaji-jana miimii-nyanyi panu yapa kuja kalu nyina ngurrju-japa manu ngawu-japa, ngulaju kapu-jana wita-mipa mari-jarrimi yalumpuku yapaku Taya-wardingkiki manu Jirdana-wardingkiki. Kala Kurijini-wardingki-patu manu Pijata-wardingki-patu, yangka kula kajulu ngungkurr-nyina ngajuku, kula-jana mari-jarrimi, lawa. Kapu-jana maju-mani karrikarri-wangurlu.¹⁵ Manu yapa ngula kalu Kapurniyarla nyinami, kapu-jana mayi Kaaturluju nyanungurraju kanyi kankarlarra nguru-nyayirni-wangu-kurra? Lawa! Nyanungurlu kapu-jana nguru manparrpa-kurlangu-kurra kijirni.” Kujanya-jana Jijajiji wangkaja kurdungurlu-patukuju.

¹⁶ Ngula-jangka, Jijaji-jana wangkaja nyanungu-nyangu kurdungurlu-patuku, “Nganangku-puka kaji-nyarra purda-nyanyi nyurrurla, ngulaju kajulu ngajurlangu purda-nyanyi. Nganangku-puka kaji-nyarra mamparl-pinyi, ngulaju kajulu ngajurlangu mamparl-pinyi-yijala kujaju Kaaturlu yilyajarni.” Ngula-jangka, yangka 72-pala wati-patu, ngulajulurla kamparru marlaja yanu Jijajikiji ngurra-kari ngurra-karrikarra.

Nyampu wita yimi kujalurla 72-pala wati pina-yanurnu Jijajiki

¹⁷ Yinya 72-pala wati, ngulajulurla Jijajiki pina-yanurnu wardinyi-nyayirni. Wangkajalurla, “Warlalja-Wiri, kujarnalu-jana nyangu yapa nyurnu-wati juju-kurlu, wangkajarnalu-jana pirlirrrpa jujuku wilypi-pardinjaku yapa-patu-ngurlu, kujanpanganpa wangkaja nyuntulu. Nyuntu-nyangu yimiji junga-nyayirni! Purda-nyangulunganpa jujungku pirlirrrparlu wangkanja-kurra, ngulalu yanulku yapa-jangka.”

¹⁸ Ngula-jangka, Jijaji-jana wangkaja, “Nyangurna Juju Ngawu kuja wantija Kaatu-kurlangu-ngurlu nguru-nyayirni-wangu-ngurlu. Kala-jana paaju wiri-nyayirni nyinaja yapa panuku. Kala jalangu, kula kajana wiri nyina yapa panuku!¹⁹ Purda-nyangkajulu! Ngajulurlurna-nyarra yungu yartarnarri. Kula-nyarra nyiyarlu murrumurru-mani! Kaji-nyarra marda yarlkirni warnangku manu yinarrkirli,

kulankulu nyurnu-jarrinjarla palimi, lawa. Kula-nyarra Juju Ngawurlangurlu murrumurru-mani. ²⁰ Pulka-pinja-wangujukulu nyinaya kujalu-nyarra purda-nyangu yinya-paturlu juju-paturlu nyurrurla! Kaaturlu-nyarra yirrarnu yirdi puku-kurra nguru-nyayirni-wangurla. Kujakuju wardinyili nyinaya!”

*Nyampu yimi wita, ngulaju Jijaji-kirli ngularla yati-wangkaja Kaatuku
Matthew 11.25-27, 13.16-17*

²¹ Ngula-jangkaju, Pirlirra Kaatu-kurlangu-kurla Jijajiji marlaja wardinyi-jarrija-nyayirni. Ngulajulparla wangkaja Wapirra nyanungukupalanguku, nyanungukujurla wangkaja, “Wapirra, nyuntu kanpa nyinami Warlaja-Wiri nyiyarningkijarraku yalkirirlaku manu nguruku nyampuku. Nyuntulurlunpa-nyanu milki-yirrarnu yapa panu-kurra ngurra-kurra. Kala nyuntulurlunpa-nyanu milki-yirrarninja-wangurlu wuruly-mardarnu yapa-kujaku yangka pinangkalpa-kujaku. Yuwayi, Wapirra, nyampu ngurra-patukunyanpa-jana yapakuju ngampurra nyinaja. Ngulakunya karnangku yati-wangka.” Kujanyarla Jijajiji wangkaja nyanungukupalangukuju.

²² Ngula-jangka, Jijaji-jana wangkaja yapa-patuku, “Wapirrarlu ngajukupalangurlu nyiyarningkijarra-kurlu pinarri-manu ngaju. Ngajujurna Kaja-nyanu nyanunguku. Nyanungu-miparlu kaju jungangkaju ngajuju milya-pinyi. Manu ngajulurlu Kaja-nyanu-miparlu karna jungangkaju nyanunguju milya-pinyi. Yapaku ngulaku milarninja-warnu-mipaku, ngularna-jana nyanungu yimi-ngarrurnu, ngula-patu-miparlu kapulu ngaka ngajukupalangu Wapirra milya-pinyi.” Kujanya-jana Jijajiji wangkaja yapa-patukuju.

²³ Ngaka-kari kujalpa Jijaji nyinaja yangarlu nyanungu-nyangu kurdungurlu-patukurlu, wangkaja-jana, “Nyurrurlarlu yapa-paturlu kankujulu nyanyi paniya-kurlurlu! Kujarlanya kankujulu wardinyi-nyayirni marlaja nyina! ²⁴ Ngaju karna-nyarra wangkami junga: Nyurru-wiyi, panu Kaatu-kurlangu jarukungarduyu-patu manu panu-kari yapa, ngulalpalu kingi-patu wiriwiri nyinaja, ngula-paturlu nganta yungujulu nyangkarla jurru-yijala ngula kankujulu nyanyi jalangurlu, kala lawa. Kulajulu nyangu. Manu ngula-paturlu nganta yungujulu jurru-yijala purda-nyangkarla ngula kankujulu purda-nyanyi jalangurlu, kala lawa. Kulajulu purda-nyangu nyurrurla-piyarlu. Kujarlanya karnangku wardinyi-pajirni.”

Jijaji-kirlangu yimi-nyayirni-wangu jukurra wati-kirli Jamariya-wardingki-kirli yimiri-kirli

²⁵ Ngaka-pardu-kari, luwiya Juwuju yanurnurla Jijajiki yungu yimirr-yungkarla. Payurnu Jijaji, “Tiija, nyarra-jarrirna yungurnarla jirnganja nyina tarnnga-juku Kaatuku wankaru-nyayirni?”

²⁶ Jijajirla wangkaja, “Nyarra kanpa riiti-mani kuruwarrirla Mujuju-kurlangurla? Nyarra-ka wangka?”

²⁷ Luwiyarla wangkaja Jijajiki, “Kuruwarri-jarra jirrama wiri-jarlu-jarra karlipa-jana mardarni: ‘Yulkayalurla Warlaja-Wiriki Kaatukuju karrikarri-wangu-nyayirni! Kulalurla jurnta karlir-nyinaya! Manulurla warrki-jarriya nyanungu-mipaku.’ Jintakariji, ‘Kuja kyanu yulka yapaju, ngula-piya-yijalalpa-jana yulkayarla yapa-karikiji warlajakuju ngurrara-jintakuju!’ ”*

²⁸ Jijajirla wangkaja, “Ngurrju kujaju. Kajinparla Kaatuku yulka karrikarri-wangu manu yapa-karirlanguku, ngulaju kapunparla jirnganja nyina wankaru tarnnga-juku Kaatuku.” ²⁹ Yinya luwiya kulalpa-jana yulkaja Juwu-wangu-patuku yapaku. Nyanungurlulpa-nyanu manngu-nyangu kujalparla nganta jungarni nyinaja Kaatuku. Ngula yarda payurnu Jijaji, “Ngana-wiyi ngaju-nyangu warlaja?”

* **10:27** Nyangka Deuteronomy 6.5, Leviticus 19.18

³⁰ Jijajirla wangkaja luwiyaku yimi wita, “Nyurru-wiyi kala wati nyinaja Jurujulumurla. Yanu ngaka-kari ngurra-kari-kirra Jiriku-kurra. Kujalpa kutulku yaninja-yanu, rdarri-mardarninjarlalu pakarnu wati purunjunju-paturlu. Yalyi-manulurla jurnarra, manu pinjarlalu yirrarnu, palinja-kurra ngunajalpa. ³¹ Ngaka-kari parra jintangka-juku yanurnu Yijirali-pinki maralypikingarduyu jintangka-juku yirdiyirlaju. Nyangu yinya wati ngunanja-kurra, ngulaju jingijingi yanu jupukarrinja-wangu. ³² Ngula-jangka, jinta-karilki wati Yijirali-pinki yanurnu kujalpa-jana jirranganja warrki-jarrija maralypikingarduyu-patuku Yuwarli Maralypirla. Ngula nyangu yinya wati ngunanja-kurra, wapaja warru-pukalpa. ³³ Ngula-jangka, wati jinta-kari yanurnu yirdiyi jintangka-juku. Yanurnu tangkiyi-kirli. Nyampu wati ngulaju Jamariya-wardingki. Kuja nyangu yinya wati ngunanja-kurra, mari-jarrija-nyayirnirla. ³⁴ Ngula-jangka, yanurla nyanunguku, winjurnurla pama manu jara wati-kirlangu-kurra yawarra-kurra, manu warurnu muku jurnarra-kurlurlu wijini ngurrju-maninjaku. Jarna-maninjarla yirrarnu tangkiyi-kirra yinya wati murrumurru. Kangu yuwarli-kirra warrawarra-kanjaku. Ngula-jangka, ngunanja-yirrarnulku pangkingka. ³⁵ Mungalyurru wangkajarla yinya wati yuwarlikingarduyuku, ‘Yanilki karna. Nyampunya talaju yungunpa nyampu wati nyurnu mardarnirra nyampu-kurlurlu tala-kurlurlu. Kajinpa muku lawa-mani tala, kapurna ngaka yanirni pina yungurnangku yarda yinyi.’ Ngula-jangka, yungurla jirrama pirli-piya tala. Ngula-juku kuja-juku yimiji.”

³⁶ Ngula-jangka, Jijajirli japurnu yinya luwiya kujalpa puta yimirr-yungu warrarda, “Nyarra kanpa manngu-nyanyi nyampu yimi-nyayirni-wangu jukurpa? Nganalparla nyinaja warlalaju yinyaku watiki yangka kujalu pinjarla yirrarnu, kujalurla jurnta kangu jurnarra manu nyiyarningkijarra?”

³⁷ Yinya luwiya wangkajarla, “Yinya Jamariya-wardingki wati ngularla mari-jarrinjarla ngurrju nyinaja yinyaku murrumurruku, ngulanyarla nyinaja warlalaju.”

Jijajirla wangkaja, “Ngurrju, nyuntuju yanta, manu ngurrju-jana nyinaya yapa-patuku jintawarlayiki, kulanpa nyuntu warlalja Yijirali-pinki-mipaku.”

Nyampu yimi ngulaju kapirdirlangu-jarra-kurlu

³⁸ Jijaji manu nyanungu-nyangu kurdungurlu-patu, ngulajulpalu murnma-juku yaninja-yanu Jurujulumu-kurraju. Yanurnulu ngurra wita-kurra kujalpa karnta nyinaja yirdiji Maarta. Nyanungurlu-jana payurnu yungulu miyi-pardu ngarni nyanungu-nyangu yuwarlirlaju. Jungajukulu yanu nyanungu-nyangu ngurra-kurra ngarninjaku. ³⁹ Maartaku ngawurru-nyanuju ngulaju Miiri. Kujalpa Jijaji nyinaja kaninjarni yuwarlirla, pinarri-manulpa-jana yapa-patu. Miiri yukanjarla pirri-manu kamparru nyanungu-wana kutu-juku wirliya-wana. ⁴⁰ Kala Maartaju, ngulajulpa-jana purraja miyi panu-nyayirni yapa panuku. Ngularla mularra-jarrija Miiriki, ngula yaninjarla wangkajarla Jijajikiji, “Warlalja-Wiri, jintangku karna miyi purrami. Kala nyampu Miiri kuja-ka nyina nyampururla, nyuntu kangku purda-nyanyi. Kula karlijarra mapirri warrki-jarrimi! Ngarrikarlalpanpa Miiri yungurlijarra mangarri purrami jirramarlu-juku!”

⁴¹ Jijajirla wangkaja, “Maarta, Maarta! Nyiya-jangka kanparla kulu-jarri Miirikiji miyi-wanawana? ⁴² Nganimparlu yungurnalu wita-mipa miyiji ngarni. Miirilpa nyinaja ngampurra yimiki purda-nyanjaku. Kujaju ngurrju. Kularnarla wangka miyiki purranjaku nyuntu-kurlurlu.”

11

Jijajirli-jana pinarri-manu nyanungu-nyangu kurdungurlu-patu yungulurla nyarrpa wangka Kaatuku

Matthew 6.9-13, 7.7-11

¹ Ngaka-pardu-kari, Jijajilparla wangkaja Kaatuku. Kuja wangkanjaku lawa-jarrija, jintangku nyanungu-nyangu kurdungurlurlu yaninjarla payurnu, “Warlalja-Wiri, wita yirrangku payirni. Jaanurlu-jana pinarri-manu nyanungu-nyangu kurdungurlu-patu yungulurla nyarrpa wangkami Kaatuku. Pina-mani mayi kajikanpa-nganpa nganimpaju nyanunguku wangkanjakuju?”

² Jijaji-jana wangkaja, “Kajinkilirla Kaatuku wangka, kujanyalurla wangkaya: ‘Wapirra, milki-yirra-nyanu nganimpa-kurra yungurnangkulu milya-pinyilki nyuntuju junga-nyayirni!

Wapirra, kutu-jarriya-nganpa yungunpa-nganpa Warlalja-Wiri nyinami nganimpakuju.

³ Wapirra, payirni karnangkulu miyiki yungurnangkulu marlaja ngarni parra-kari parra-karirli.

⁴ Wapirra, yangka kuja kalu-nganpa yapa ngalya-kari majungka-jarri jurnta, ngulakuju karnalu-jana yawuru-jarrimi kunka-maninja-wangu. Kuja-jangkaju payirni karnangkulu nyuntu yungunpa-nganpa yawuru-jarrimi kuja karnangkulu majungka-jarrimi jurnta.

Wapirra, kajikarnalu karlirr-yani nyuntu-kujaku. Kuja-kujakuju, muurl-mardakanpa!’

Kujanyalurla wangkaya Kaatukuju.”

⁵⁻⁶ Ngula-jangkaju, Jijaji-jana wangkaja nyanungu-nyangu kurdungurlu-patuku, “Ngaju yungurna-nyarra wangkami yimi wita Kaatu-kurlu kuja kajana Kaatu jama nyinami ngalipaku. Nyurru-wiyi kala wati jinta nyinaja miyi-wangu nyanungu-nyangu yuwarlirla. Kulkurru-kari wati jinta-kari yanurnu nyanungu-nyangu yuwarli-kirra yarnunjuku-nyayirni. Yinya wati jinta-kari yangka kamparru-warnu, ngulajulpa miyi-wangu nyinaja yinjakuju. Yanu nyanunguku papardi-nyanu-kurlangu-kurra yuwarli-kirra, manurla purlaja, ‘Yuwa, papardi, yakarra-pardiya! Yungkaju miyi yungurnarla yinyi ngajuku warlaljaku. Yanurnu wurna-jangka, manu kula karna miyi mardarni yinjaku nyanunguku.’

⁷ “Ngularla papardi-nyanu purlaja kukurnu-nyanukuju, ‘Yampiya-nganpa! Jardalku karnalu ngunami nyampurula kaninjarni. Kulalparna yakarra-pardiyarla, manu kulalparnangu miyiji yungkarla!’

⁸ “Ngula yarda payurnu kukurnu-nyanurluju, ‘Yuwa, ngajurna nyuntuku kukurnu-nyanu, yungkaju miyi!’

“Papardi-nyanuju wilji-jikilpa ngunaja yinja-wangu. Kukurnu-nyanuju karrija-jukulpa manu payurnu-jukulpa. Ngaka-karilki yakarra-pardija kurnta-jarrinjarla, manurla yungu miyiji yungurla kanyi nyanungu-nyangu warlaljaku. Kuja-juku yimiji. Kala yungurna-nyarra payirni nyurrurla. Nyarrpa kankulu manngu-nyanyi? Kaatuju kuja-piyanya mayi-ka nyina papardi-nyanu-piya? Lawa, kula Kaatuju kuja-piya!

⁹⁻¹⁰ “Yuwayi, nganangku-puka kaji warrarda payirni nyiyarningkijarraku, ngulaju kapurla marlaja mani. Manu nganangku-puka kajirla warrarda wapal-nyanyi, ngulaju kapu palka-mani. Manu nganangku-puka kajirla warrarda tarlarlkarra-pakarni, kapurla tuwaju marlaja lakarn-mani Kaatu-kurlangu-kurra yungu yukamirra. Kujarlaju, kajinkilirla Kaatuku wangkami, warrarda payikalu nyiyarningkijarraku, kapu-nyarra yinyi. Warrarda wapal-nyangkalurla, kapu-nyanu milki-yirrarni nyurrurla-kurra. Warrarda tarlarlkarra-pakakalurla, kapu-nyarra lakarn-mani tuwa

yungunkulu yukamirra. ¹¹ Nyarrpa-jarrinpa kajingki nyuntu-nyangurlu ngalapi-nyanurlu payirninja-yanirni yawukuju kuyukuju ngarninjaku? Warna kulu-parnta mayi yungunparla yinyi? Lawa! Yungunparla yawu kuyu ngurrju yinyi ngarninjaku. ¹² Nyarrpa-jarrinpa kajingki payirninjinirni ngipiriki ngarninjaku? Yinyi mayinparla karlangu-jarra-parnta? Lawa! Yungunparla ngipiri yinyi ngarninjaku. ¹³ Nyurrurla yapa-patu kula kankulu ngurrju nyina Kaatu-piya. Kala yinyi-jiki kankulu-jana nyurrurla-nyangu kurdukurdukuju nyiyarningkijarra. Kaatuju-ka nyina jama-juku nyurrurla-piya-wangu. Kajinkili payirni nyiyarningkijarra ngurrju, ngula-jangka nguru-nyayirni-wangurlarlu kapu-nyarra yinyi Pirlirra nyanungu-nyangulku.”

*Juwu-paturlu wiriwirli, Juju Ngawu pajurnulu Jijajiji yirdiji Pirljipu nganta
Matthew 12.22-30, Mark 3.20-27*

¹⁴ Ngaka-pardu-kari, watijilpa nyurnu nyinaja. Nyampurlu watingkilpa palkangka juju pirlirra mardarnu, manu ngula-jangkanyalpa wangkanja-wangu nyinaja. Jijajirli yinya wati parlpuru-manu ngula yungu kulpari wangkamilki. ¹⁵ Kujalu yapangku nyangu nyampu wati, kuja Jijajirli parlpuru-manu, ngulakujulurla marlaja paa-karrija. Ngalya-karjili-nyanu wangkaja, “Jijajiji-ka nyinami Juju Ngawu-kurlu yirdi-kirli Pirljipu-kurlu kaninjarni palkangka-kurluju. Pirljipu yangka Juju Ngawu ngulaju kajana juju-kari juju-kariki nyinami wiri-jarlu. Pirljipurulu karla kurru-pinyi yartarnarri Jijajiki. Kuja-jangkarlunya kajana Jijajirli jurnta yilyami juju-patu-karilki yapakuju.”

¹⁶ Panu-karirilpalu puta yimirr-yungu Jijaji. Wangkajalurla, “Milki-yirrakananpa Kaatu-kurlangu yartarnarri yangka kuja ngantangku yungu nguru-nyayirni-wangurlarlu. Kajinpa-nganpa milki-yirrarni, ngulaju kapurnangkulu milya-pinyi nyuntunparla Kaatuku warlalja.”

¹⁷⁻¹⁸ Jijajirli-jana milya-pungu yalumpu kujalpalu nyarrpa manngu-nyangu, ngulaku-jana wangkaja, “Nyurrurlarlu kankulu warntarla manngu-nyanyi! Yungurna-nyarra wita-wiyi wangkami. Ngurrara-jintarlu kajilpalu-nyanu yapangku warrarda pakakarla, kulalpalu ngulaju turnulku jintangkalku warrarda nyinakarla, ngulaju kajikaluku muku lawa-jarrimilki. Manu kajilpalu-nyanu kirda-nyanurlu, ngati-nyanurlu, papardi-nyanurlu, manu ngawurru-nyanurlu warrarda pakakarla nyanungu-paturlu warlaljarlu, yalumpu-paturlungu kulalpalu nyinakarla turnu-juku jintangka-juku, ngulaju kajikaluku muku lawa-jarrimi-yijala. Kuja-piyarlu-yijala kulalpa-jana Juju Ngawungku Pirljipurulu juju-kari juju-kari jurnta yilyayarla yapakuju, lawa. Kajilpa-jana jurnta yilyayarla, ngulaju kajika rampaku-jarrinjarla lawa-jarrimilki nyanungurlangu-juku. ¹⁹⁻²⁰ Nyurrurlarlu kankujulu manngu-nyanyi ngulangku nganta kaju Pirljipurulu yinyi nganta ngajuku yartarnarri yapaku parlpuru-maninjaku. Kala kajilpa junga ngunakarla, ngula-jangka nganangkulku-jana yartarnarri yungu nyurrurla-nyangukuju kurdungurlu-patukuju ngula-kurlurlu yungulu-jana juju pirlirra-wati yapaku jurnta yilyami? Juju Ngawungku kula kajana yartarnarri yinyi. Kaaturlu kajana yinyi yartarnarri. Kujarlaju kapulu-nyarra warntarla-pajirni. Kaaturlu Jintangku kaju yartarnarri yinyi ngajukuju yungurna-jana juju jurnta yilyami yapaku. Kujarlanya yungulpankulu milya-pungkarla jalanguju Kaatu-ka Warlalja-Wiri nyina nyiyarningkijarra nyampurla walyangka.”

²¹ Ngula-jangka, Jijajirli-jana yimi wita yimi-ngarrurnu Juju Ngawu-yijala, wangkaja-jana, “Juju Ngawu ngulaju wati pirrjirdi-piya kuja-ka nyiyarningkijarra mardarni kaninjarni yuwarlirla. Kajilpa watingki mardakarla panu nyiyarningkijarra, kajika warrawarra-kanyi yuwarlirla kaninjarni wiji-kijakuju. Kajika yuwarlirla karrimi kurdiji-kirli manu kurlarda-kurlu, kajikaluku purungku mani nyiyarningkijarra. Kajilpa kuja-piyarlu mardakarla, kulalpalu purungkuju mantarla. ²² Kala

ngaka-kari kajilpa wati jinta-karilki yantarlarni pirrjirdi-nyayirni. Nyarrpa-jarri kajikarla yinyaku watiki kajilparla jurnta mani nyiyarningkijarra nyanunguku? Kajika pinyi yinyaju wati, manu kajikarla puntarni kurdiji manu kurlarda nyanunguku. Kurlarda-wangukuju kajikarla jurnta mani nyiyarningkijarra, manu kajika-jana yinyi yapa panu-kariki. Kuja-juku yimiji. Ngula-piya-yijala ngaju karna pirrjirdi-nyayirnilki nyina Juju Ngawu-piya-wangu!”

²³ Ngula-jangkaju, Jijaji-jana wangkaja, “Ngana-puka ngula-ka nyina ngaju-wangu, ngulaju kaju ngajuku jangkardu nyinami. Manu nganangku-puka ngula kajana yapa ngaju-kurra-maninja-wangurlu mardarni, kujarluju kaju ngajukuju yapa panuju jurnta mardarni.”

Jijaji wangkaja-jana yapakuju juju pirlirrrpa panu-kurlu

Matthew 12.43-45

²⁴ Jijaji wangkaja, “Kuja-ka juju pirlirrrpa wilypi-pardimi yapa-jangka, yalumpu yapa ngulaju yuwarli-piya ngula-ka yapa-wangu lawa karrimi. Ngula juju pirlirrrpa-ka wurna warru yani manangkarra-wana ngapa-wangu-wana, warru nyanyi karla ngurraku ngurrjuku yungu nyinami ngulangka. Kala ngurra ngurrju-wangurla, ngulaju kanyanu wangkami kuja, ‘Kulpari yani mardarna yapa-kurra yangka-kurra kujalparna nyinaja kamparru-wiyi. Kula-ka nganalku nyinami yapangka yinyarlaju kaninjarniji.’ ²⁵ Junga, yinya pirlirrrpa-ka kulpari yani yangka-kurra yapa-kurra, manu karla rdipimi yapaku yuwarli ngurrju-piyaku kuja-ka marlajarra karrimi nyiyarningkijarra-kurlu jungarni-maninja-warnu-kurlu. ²⁶ Ngula-jangka-ka yangka juju pirlirrrpa yani, manu kajana nyanungurlu yarda kanyirni pirlirrrpa wirilki-palakarilki, ngulaju juju-patu-nyayirnilki. Ngula-jangka, panu juju pirlirrrpa kalu yani, manu kalu yukami nyinanjaku palkangka yapangka yinyarla. Ngula-jangka, yapa yangka juju pirlirrrpa-wati-kirli, ngulaju nyanunguju ngawu-nyayirnilki.”

²⁷ Kujalpa-jana Jijajirli yimi-ngarrurnu yinya juju pirlirrrpa, ngula-jangka karntarla wangkaja, “Nyuntukupalangu ngati-nyanu karla marlaja nyina wardinyi-nyayirni Kaatuku! Nyuntungku mardarnu, manu ngurrjungku wiri-manu!”

²⁸ Jijajirla wangkaja karntaku, “Junga marda kujaju. Kala nganangku-puka kaji Kaatu-kurlangu yimi purda-nyanyi yirriyirrirli, ngulaju kapurla marlaja nyina wardinyi-nyayirni-yijala!”

Jijajirli-jana wurra-manu Juwu-patu wiriwiri yartarnarriki milki-yirrarninjaku

Matthew 12.38-42, Mark 8.11-13

²⁹⁻³⁰ Panulpalurla yapa turnu-jarrija Jijajiki, manu wangkaja-jana, “Yapa ngula kalu nyinami jalangu, ngulajulu ngurrju-nyayirni-wangu! Manu nyurrurlarlangurlu, kula kankulu Kaatu purami yijardurlu! Nyurrurlarlunkujulu payurnu yungurna-nyarra nyiyarlangu Kaatu-kurlangu milki-yirrarni yartarnarri, kujakujurna lawanya ngampurrrpa-wangu! Nganayi-mipa kapurna-nyarra ngajulurluju milki-yirrarni Kaatu-kurlangu ngulaju yimi Juuna-kurlu jarukungarduyu-kurlu. Manngu-nyanyi mayi kankulu yinya yimi? Juunajulpa nyinaja Kaatuku jarukungarduyu. Wangkaja-jana yapaku yungulurla pina-yani Kaatuku. Ngajujurna Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu. Jalanguju ngajujurna Juuna-piya. Ngaju karna-nyarra wangka nyurrurlaku yungunkulu pina-yani Kaatu-kurra.

³¹⁻³² “Wita-karilkirna-nyarra wangka jarukungarduyu-kurlu Juuna-kurlu. Nyurru-wiyi, Ninupu-wardingkirli yapangu, purda-nyangulu Juuna ngulalpa-jana yimi-ngarrurnu Kaatu-kurlu, ngulajulu nyiyarningkijarra ngawuju yampijalku. Ngaka nguru-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangurla kaji-jana miimii-nyanyi panu yapa kuja kalu nyina ngurrju-japa manu ngawu-japa, yapa panu kirri Ninupu-wardingki kapulu karrimi, ngularrarlu kapulu-nyarra ngawu-pajirni. Kala jalanguju, yimi ngaju-nyangu ngulaju wiri-jiki yinyaku nyurru-warnuku yimiki Juuna-kurluku.

Kujakuju nyurrurlajulpankulu nyinayarla yinya yapa-patu Ninupu-wardingki-patu-piya. Nyurrurlarlulpankujulu purda-nyangkarla ngaju-nyangu yimi.

“Ngula-jangkaju, ngajulu yungurna-nyarra yimi wita yimi-ngarrirni karnta wiri-kirli ngulalpa nyurru-wiyi nyinaja nguru-karirla yirdingkaju Jiiparla. Nyurru-wiyi, mardukuja nyampujulpa wurna yanu kurlirra-jangka wurnturu-nyayirni ngurrara nyanungu-nyangu-jangka nyampu-kurra ngurrara kingi Julumunu-kurlangu-kurra. Nyanungurlu karntangku purda-nyangu kingi Julumunu rdirrinypa-nyayirni pinangkalpa nganta. Ngaka nguru-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangurla kaji-jana Kaaturlu miimii-nyanyi panu yapa kuja kalu nyina ngurrju-japa manu ngawu-japa, wiri-nyayirni mardukuja kapu karrimi, ngulangku kapu-nyarra ngawu-pajirni. Kala jalangu, yimi ngaju-nyangu ngulaju wiri-jiki yinyaku nyurru-warnuku yimiki Julumunu-kurluku. Kujakuju nyurrurlajulpankulu nyinayarla karnta yinya Jiipawardingki-piya. Nyurrurlarlulpankujulu purda-nyangkarla ngaju-nyangu yimi.”

Jijaji-kirlangu yimi-nyayirni-wangu jukurra jarra-kurlu

Matthew 5.15, 6.22-23, Mark 4.21

³³ Ngaka-kari Jijaji-jana wangkaja yapa-patuku, “Jarra, kuja kankulu rdulinyi mungangka, kulalpa nganangku-puka wuruly-yirrakarla kanunjumparra parrajarlaju manu pangkingkaju ngunanja-kurlangurlaju, lawa. Yarlungka-ka yirrarni yapaku yungulu nyanyi. ³⁴ Ngalipa-nyangu milpa, ngulaju jarra-piya. Kajilparlipa warru wapayarla mungangka jarra-wangu, ngulaju kulalparlipa nyarrparlu nyangkarla nyiyarlangu, manu kajikarlipa marda wantimi. Kuja-piya-yijala, kajilparlipa milpa ngurrju nyinayarla, kajikarlipa nyiyarningkijarra nyanyi warrajarlu. Kala kajilparlipa milpa maju nyinayarla, kulalparlipa nyarrparlu nyiyarlangu nyangkarla, lawa. Kajikarlipa marda nyina pampa-piya nyanja-wangu. ³⁵ Yimi ngaju-nyangu ngulaju jarra-piya. Kuja kankujulu jungangku purda-nyanyi ngaju wangkanja-kurra, ngulaju kankulu nyinami ngurrju-juku. Kajilpaju yapangku nganangku-puka jamulu purda-nyangkarla ngaju, ngulaju kajika nyinami pampa-piya nyanja-wangu. Kuja-kujakujulu jungangku purda-nyangka! ³⁶ Mungangka kajili yapangku jarra mardarni, ngulaju ngurrju. Ngulaju kalu nyiyarningkijarra nyanyi warrajarlu mungangka-juku. Kuja-piyanya, kajinkilirla jungarni nyina Kaatuku, kapunkulu nyiyarningkijarra milya-pinyi Kaatu-kurlangu-kurlu!”

Jijajirli-jana Juwu-patu wiriwiri punku-pajurnu

Matthew 23.1-36, Mark 12.38-40, Luke 20.45-47

³⁷ Kujalpa-jana Jijaji wangkaja yapa-patuku, wati Parajirla yanurnu manu wangkarla, “Yantarni ngaju-kurlu ngaju-nyangu yuwarli-kirra yungurlu miyi ngarni.” Junga-juku, Jijajirla jirranganja yanu nyanunguku yuwarli nyanungu-nyangu-kurra. ³⁸ Wati Parajirlirla kangurnu miyi ngarninjaku ngula Jijajirli ngarnu. Kulanyanu rdaka parljurnu. Ngularla wati wangkaja Jijajiki, “Rdakanpa-nyanu parljika ngarninjakungarntirli!”

³⁹ Jijajirla wangkaja, “Ngulaju ngula-juku. Nyurrurlarlul Paraji-paturlu, ngarninjakungarntirli kankulu parljirni kartakuju manu jampitaju ngapa-kurlurlu, kala yampimi kankulu-nyanu kaninjarni-puranjiji parljirninja-wangurlu. Kula kankulu-jana yulka yangka yapa kuja kalu nyina tala-wangu, lawa. Nyurrurla kankulu-jana nyurunyuru-jarri, manu kankulu-jana jurnta mardarni purlurlparlu. ⁴⁰ Nyurrurlaju wangamarra-wati. Kaaturlu-nyarra ngurrju-manu yungunkulu-nyanu kaninjarnirlangu kirlka-mani jungarni nyinanjakuju. ⁴¹ Nyanungu-ka ngampurra nyina yungunkulu-jana warrawarra-kanyi jungangku yapa marlajarra-patu. Kujakunya-ka Kaatuju ngampurra nyina. Yungkalu-jana miyi kuja kankulu mardarni. Kajinkilijana yinyi, kapunkulu Mujuju-kurlangu kurwarri jungangku purami.

⁴² “Nyurrurla Paraji-patu, mari-jarri karna-nyarra, kapu-nyarra maju-mani Kaaturlu! Yirriyirrirli kankulu purami kuruwarri Mujuju-kurlangu mangarri-kirli. Kuja kankulu mangarri-pardu* wiri-mani kaatinirla, ngulaju kankulurla yinyi Kaatuku wita-kari wita-kari. Ngurrju kujaju! Kala panu-kari kuruwarri Kaatu-kurlangu tarruku-nyayirni, ngulajunkulu yampija puranja-wangurlu. Kula kankulu-jana jungarni nyina yapa-kariki, kula kankulurla junga yulkayarla Kaatukuju, lawa!

⁴³ “Nyurrurla Paraji-patu, mari-jarri karna-nyarra, kapu-nyarra maju-mani Kaaturluju! Kajinkili yani jaaji-kirra nyurrurla-nyangu-kurra, ngulaju kankulu war-rarda milarninjarla mani ngurrju-nyayirni nyinanja-kurlanguju. Kuja kankulu kuyu manu mangarri-kirlangu-kurra yani payi-maninja-kurlangu-kurra, ngula-puruju kankulu ngampurpa nyina yapa-kariki yungulu-nyarra parntarrinjini nyurrurlaku manu yungulu-nyarra pinangkalpa-pajirni. ⁴⁴ Mari-jarri karna-nyarra, kapu-nyarra maju-mani Kaaturluju! Nyurrurlajunkulu nyurnu-patu-piya ngula kalu milyingka nguna. Yapa marda kulalpalu pina nyinayarla yinyaku milyiki, kajikalunyanu waparlku wapami kankarlumparra kula-nganta lawangkakuju. Kuja-piyanya, kula-ngantankulu ngurrju, kala majunkulu kaninjarniji.”

⁴⁵ Ngula-jangkaju, Juwu luwiya wangkajarla Jijajiki, “Tiija, kuja-piyaju nyuntulurlu kanpa-nganpa punku-pajirni, nyiyaku kanpa-nganpa maju wangkami nganimparlangu-kurlu?”

⁴⁶ Jijajirla wangkaja, “Mari-jarri karna-nyarra nyurrurlaku luwiya-patukuju, kapu-nyarra maju-mani Kaaturluju! Nyurrurlarlu kankulu-jana yapa-patuku yimi-ngarrirni Mujuju-kurlangu kuruwarri warntarla-karirli. Nyurrurlarlu kankulu-jana warla-pajirni jungarni puranja-kujaku. Kula kankulu-jana ngurrju nyina nyanungurraku. Kujarlanya kulalpalu purayarla jungangkakuju.

⁴⁷⁻⁴⁸ “Mari-jarri karna-nyarra, kapu-nyarra maju-mani Kaaturluju! Nyurru-wiyi, nyurrurlakupalangu-paturlu yupa-paturlu kulalu-jana purda-nyangu Kaatukungarduyu-patu, pungulpalu-jana. Jalangurlu nyurrurlarluju, milyingka yirrarni kankulu-jana yungkurnu-wati yinya Kaatukungarduyu-patu pirnkingka ngurrju-nyayirnila. Kula kankulu purami yimi kujalu yirrarnu Kaatukungarduyu-paturlu. Nyurrurlarluju kankulu manngu-nyanyi warntarlarlu nyurrurlakupalangu-paturlu yupa-patu-piyarlu. ⁴⁹ Nyampu yimi ngulaju jurrku-yijala kuja Kaatu nyurru-wiyi wangkaja Pina-nyayirni, ‘Kapurna-jana yilyami ngaju-nyangu jarukungarduyu-patu manu jaru-kurlu-patu yungulu-jana yapaku wangkami ngaju-kurlu. Kala lawa. Kulalu-jana purda-nyanyi. Kapulu-jana murrumurru-mani manu pinyi.’ Kujanya Kaatuju wangkaja nyurru-wiyi Payipulurlaju. ⁵⁰⁻⁵¹ Nyurrurlakupalangu-paturlu yupa-paturlu kalalu-jana muku pungu Kaatu-kurlangu jaru-kurlu-patu nyurru-wiyi yangka kuja Kaaturlu ngurrju-manu nyiyarningkijarra walyangka manu yalkirirla. Kayinirli pungu Yapulu, manu nyurrurlakupalangu-paturlu yupa-paturlulu pungu Jikaraya nyurru-wiyi Yuwarli Maralypirla Kaatu-kurlangurla. Kujarlanya kapu-nyarra Kaaturluju nyurrurlaju panu-juku ngawungawu-watiji maju-mani yangka ngula kankulu nyinami jalangurlangu nyurru-warnu-patu-piya.

⁵² “Mari-jarri karna-nyarra nyurrurlaku luwiya-patukuju, kapu-nyarra maju-mani Kaaturluju! Yapa yungu ngantalu pina-jarriyarla Kaatu-kurlu. Kala nyurrurlarlu kankulu-jana warla-pajirni. Nyurrurla kula kankulu milya-pinyi-nyayirni Kaatuju, manu kankulu-jana yapa panu-kari warla-pajirni milya-pinja-kujaku-yijala!”

⁵³⁻⁵⁴ Ngula-jangka, Jijajiji yanulku yinya-ngurlu ngurra-ngurluju. Parra-kari parra-kari kalalurla luwiya-wati manu Paraji-patu warrarda yanurnu, manu kalalu

* 11:42 spices

wiljiwilji-manu warrarda. Kalalu payurnu warrarda nyiyarningkijarra yimirr-yirrarninjaku nyanunguku. Kaji-jana nyarrpa wangkayarla maju, kapulu puuly-mardarninjarla pungkarla.

12

Jijaji-jana wangkaja nyanungu-nyangu kurdungurlu-patuku yungulu yirriyirri wangka

¹ Ngaka-kari, yapa panulpalurla yaninjarla turnu-jarrija Jijajiki marda 2,000-pala marda 3,000-pala marda panu-nyayirni yapa-patu. Panu-nyayirnilpalurla turnu-jarrija kujalpalu-nyanu wirliya katurru. Jijaji-jana wangkaja nyanungu-nyangu kurdungurlu-patuku, “Wurnturulu-jana jurnta karriya ngulaku Paraji-patuku, punku kalu nyina milkarranji-patu. Jaru nyanungu-nyanguju-jana ngulaju jirdi-piya manggarri tarltu-maninja-kurlangu-piya. Panu-puru kalu-jana yapaku ngurrju wangkami, kala manngu-nyanyi kalu punku nginyinginyirlaju. Kajinkili-jana purda-nyanyi, ngulaju kapunkulu punku nyina nyanungurra-piya. ² Kulalpa-nyanu nganangku nyiyarlangu wuruly-mardakarla Kaatu-kujaku, lawa. Kapu jungangu palka-maninjarla nyanyi. ³ Kala nyurrurla, yirriyirri-jarriyalu kajinkili wangkami. Kajinkili nyarrpa wuruly-wangka mungangka, Kaaturlu kapu-nyarra yimi purda-nyanyi parrangkarlu. Manu kajinkili-nyanu jaalpa-wangkami, Kaaturlu kapu-jana yimi-ngarrirni yaliji ngalya-karikilki.”

Lani-jarriyalurla Kaatu-mipaku

Matthew 10.28-31

⁴ Jijaji-jana wangkaja nyanungu-nyangu kurdungurlu-patuku, “Kulalu-jana lani-jarriya yapa-patukuju kajili-nyarra jangkardu yanirni pinjaku nyurrurlaku. Kajikalunyarra palka-mipa pinyi. Kala kulalpalu-nyarra kijikarla warlu wiri-kirra. ⁵ Kaatu-miparlu kajika-nyarra palka manu pirlirra kijirni yali warlu wiri-kirraju. Ngulakujakunyalpankulurla lani-jarriyarla jintaku nyanungu-kujaku Kaatuku.

⁶ “Jurpu witawitaju kuja kankulu-jana mani japungkaju talangu witangu, ngulaju Kaaturlu-juku kajana ngularraju muku milya-pinyi. Warrarda kajana manngu-nyanyi tarngangu-juku wajawaja-maninja-wangurlu. ⁷ Kaatu kanyarra yulkami-nyayirni nyurrurlakuju jurpu-piya-wanguku. Milya-pinyi kanyarra nyajangu kankulu marnilpa mardarni jurrungkaju. Kulangu jintarlangu wajawajamani. Kapu-nyarra tarnga-juku mardarni. Ngula-warnunya kulalu lani-jarriya yapa-kari-kijaku kajili-nyarra marda yapa jangkardu yanirni pinjaku nyurrurlaku.”

Yapa-kariki yungulparlipa-jana yimi-ngarrikarla kuja karlipa pura Jijaji Kiraji

Matthew 10.32-33, 12.32, 10.19-20

⁸ Jijaji-jana wangkaja nyanungu-nyangu kurdungurlu-patuku, “Ngajujurna Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu. Nganangku-puka kuja kyanu ngarrirni kurdungurlu ngaju-nyangu warrajarlu, ngakaju kajirna ngaju nyina ngajukupalangu-kurlangurla Kirdana-kurlangurla, kapurna-jana wangka marramarraku nyanungu-nyanguku, ‘Nyampurulu yapangkulpaju warrarda puraja ngajuju yijardurlu.’ ⁹ Jalangu, yapangu ngalya-karirli kalu-nyanu ngurra-pajirni ngajukuju. Ngaka-pardu-karirli kajirna ngajulu nyina Kirdana-kurlangurla, kapurnarla kuja wangka, ‘Ngajulurlu kula karna-jana milya-pinyi nyampurraju yapa.’ Marramarrarluju kapujulu nyanyi kajirna-jana juwa-kijirni.

¹⁰ “Nganangku-puka kajilpaju punku-pajikarla ngaju yangka Kaatu-kurlangu Yapa-nyayirni-wangu, ngula-jangkaju Kaatu kapurla yawuru-jarrimi-jiki yalalayirrarninja-warnukuju. Kala nganangku-puka kajilpa punku-pajikarla Pirlirra Kaatu-kurlanguju, ngulakuju Kaaturluju kapu-nyanurla kunka-mani ngaka.

11-12 “Yangka kajili-nyarra jangkardurnu yani kanjaku nyurrurlaku yungulu-nyarra kanyi kuwurtu-kurra Juwu-kurlangu-kurra manu marda Juwu-wangu-kurlangu-kurra, ngulaju mirrmirr-karrinja-wangulu karriya wangkanjakungarntiji. Kulankulu-jana nyurrurla-nyangu jaru wangkami, kala Kaatu-kurlangu. Kapu-nyarra yinyi wangkanjakungarntiki, kapunkulurla marlaja wangkami lani-wangu Pirlirrpaku Kaatu-kurlanguku.”

Jijaji-kirlangu yimi-nyayirni-wangu jukurrrpa wati-kirli warungka-kurlu kujalpa jurnarrpa nyiyarningkijarrakungarduyu nyinaja

¹³ Jijajilpa-jana wangkaja yapa-patuku, ngularla jinta yaninjarla wangkaja, “Tiija, ngajujurna yapunta-jarrija, manu ngaju-nyangu papardirli muku manu yampinyi. Ngarrika ngajuku papardi yunguju ngalya-kari yinyi.”

¹⁴ Jijajirli yalu-manu wati, “Yampiyaju! Kulaju nganangku wiriji yirrarnu nyuntu-jarrakuju papardirlangukuju. Kulalparnarla nyarrpaku wangkayarla ngajuju.”

¹⁵ Ngula-jangka, Jijaji-jana wangkaja yapa-patuku, “Nyurrurla, purlurlpa-wangulu nyinaya nyiyarningkijarrakuju! Manngu-nyanyi mayi kankulu yapangku kuja-ka mardarni nyiyarningkijarra, kuja-wanawanaju kapu mayi Kaaturlu muurl-mardarni? Lawa, kujaju junga-wangu!”

¹⁶ Jijaji-jana wangkaja yimi-nyayirni-wangu jukurrrpa, “Nyurru-wiyi kala wati nyinaja nyiyarningkijarra-kurlu. Kala nguru wiri mardarnu miyi panu-kurlu. Kala miyi-watiji yirrarnu yuwarli-watirla tarnnga-juku yungu ngaka ngarni. ¹⁷ Kala yirrarnu warrarda miyiji. Ngula-jangka wangkaja-nyanu, ‘Nyarrpararlarna yirrarni nyampurraju miyi-wati? Nyarrpa-jarrimirna? ¹⁸ Marda kapurna-jana yalyi-mani nyampurra yuwarli witawita kuja-ka miyi-wati ngunami. Manu kapurna-jana yuwarli wiri-patu ngantirni yungurna miyi-wati yirrarni kaninjarni manu nyiyarningkijarra jurnarrparlangu. Kujanya kapurna yirrarni.’ ¹⁹ Ngula-jangka, yinya wati wangkaja-nyanu kuja, ‘Ngurrjulku nyiyarningkijarraju ngajukuju jalanguju! Mardarni karna ngurrju-wati nyiyarningkijarra manu miyi-wati panu-nyayirni ngarninjaku tarnnga-nyayirni. Marda kajikarna warrkiki lawa-jarrimi. Kajikarna marda miyi manu pama ngarni yungurna wardinyi nyinami.’ ²⁰ Ngula-jangka, Kaaturla wangkaja yinya watiki, ‘Nyuntujunpa purlurlpa! Jalangu mungangka, nyuntuju kapunpa palimi, manu kapunpa wajawaja-mani nyiyarningkijarra kujalpanpa-nyanu nyuntulurlu mardarnu purlurlparlu. Kapu-nyanu yapa jinta-karirli mani nyiyarningkijarra nyuntu-nyanguju.’ Ngula-juku yimiji.”

²¹ Ngula-jangka, Jijaji-jana wangkaja yapa-patuku, “Yinya wati nyiyarningkijarrakungarduyu kala yinja-wangu nyinaja yapa panukuju-juku. Kaji-jana yungkarla nyiyarningkijarra yapa panuku, ngulaju Kaatuju kapurla wardinyi-jarriyarla nyanungukuju. Nganangku-puka kaji-nyanu mardarni nyiyarningkijarra nyanunguku yapa ngalya-kari yinja-wangurlu, ngulaju Kaaturlu kapu tarnnga-kurra pinyi.”

Jijajirli-jana pinarri-manu yungulu nyinami jata-nyanja-wangu nyiyarningkijarraku Matthew 6.25-34

²²⁻²³ Wangkaja-jana kurdungurlu-patuku, “Kajinkilirla Kaatuku nyinami, ngulangkuju yungu-nyarra muurlparlu warrawarra-kanyi. Nyurrurla kankulurla Kaatunipaku warlalja nyinami nyanunguku-juku. Kula-nyarra wajawaja-maninjarla kijirni. Kapu-nyarra kutu warrawarra-kanyi. Kujarlaju, yungunkulu jata-nyanja-wangu nyinami miyiki ngarninjaku manu jurnarrpaku yukanja-wangu. ²⁴ Manngu-nyangkalu-jana kaarnkaju. Ngurlu kula kalu yirrarni walyangka kaarnkangukuju miyi wiri-maninjaku, lawa. Kula kalu warru turnu-maninjarla kanyirni ngurra-kurra ngaka-kariki ngarninjaku, lawa. Kaaturlu ngari kajana warrawarra-kanyi kuja-kurra-juku, kula kalu jata-nyanjarla payirni miyikipurdarlu. Kala nyurrurlakuju,

Kaatu kanyarra yulkami jurlpu-piya-wanguku yapakuju. Ngula-warnuju, jata-nyanja-wangulu nyinaka miyikiji. ²⁵ Jata-nyanjarlu kulalpa-nyanu nganangku wankaru mardakarla ngari jintaku parraku, lawa. ²⁶ Kala Kaatu-miparlu kanyarra wankaruju mardarni yungunkulurla marlaja nyinami tarnngaju. Kuja-jangkanyalu nyinaya miyiki manu jurnarrpaku jata-nyanja-wangu!

²⁷ “Jurnarrpaku jata-nyanja-wangulu nyinaka! Nyangkalu-jana jinjirla-wati. Nganangku kajana warrawarra-kanjarla wiri-mani? Kula kalu warrki-jarri yapa-piya, lawa. Manu kula kalu-nyanu jurnarrpa ngurrju-mani. Ngula-puruju ngurrju-juku kalu nyina jinjirla-watiji. Ngaju karna-nyarra junga wangkami: Yangka wati kingi Julumunu ngulalpa nyurru-wiyi nyinaja tala-kurlu panu-jarlu-kurlu manu jurnarrpa-kurlu ngurrju-nyayirni-kirli, nyanungu-nyangu jurnarrpa kulalpa ngurrju-nyayirni mardarnu jinjirla-piya, lawa. ²⁸ Kaaturlu kajana warrawarra-kanjarla wiri-mani jinjirla-wati ngurrju-nyayirni kujaju. Manu marna kajana wiri-mani kirrirdi-nyayirni. Ngulaju kula kalu tarnnga-nyayirni pardimi, lawa. Wita-mipaku kalu pardimi. Ngula-jangkaju, linji-jarri kalu. Ngula-jangkaju, yapangku kalu-jana kijirni warlu-kurra kaji marna linji-jarri. Nyiya-jangka kankulurla Kaatuku kapuru nyina? Marda kankulu manngu-nyanyi kula-nyarra jurnarrpa yinyi yukanjaku, kapu-nyarra jurnta mardarni? Ngulaju junga-wangu! Kuja kajana warrawarra-kanyi jinjirlaju, ngula-piyarlu-yijala kapu-nyarra warrawarra-kanyi Kaaturluju.

²⁹⁻³¹ “Nyurrurla marda kankulu miyi-wangu manu ngapa-wangu nyina. Ngulaju ngula-juku! Kaaturlu kanyarra warrawarra-kanyi-jiki. Yapa-paturlu nyampurula ngurungka kalu warrarda jata-nyanyi miyi manu ngapa ngarninjaku. Yalumpurra-piya-wangulu nyinaya! Kaatu kanyarra Warlalja-Wiri nyina nyurrurla yapaku. Kuja-jangkanya, jata-nyanja-wangulu nyinaka miyiki manu ngapaku! Manngu-nyangkalu yungunkulurla jungarni nyina nyanunguku. Ngula-jangka kapu-nyarra yinyi miyi manu ngapa ngarninjaku.”

Kapurlipa rdanjarr-mardarni nyiyarningkijarra jurnarrpa Kaatu-kurlangurla nguru-nyayirni-wangurla

Matthew 6.19-21

³² Ngula-jangka, Jijaji-jana wangkaja nyanungu-nyangu kurdungurlu-patuku, “Nyurrurla kankulu jiyipi-piya nyina kuja karna-nyarra warrawarra-kanyi. Kaaturlu yungu-nyarra Warlalja-Wirilki nyina nyurrurlakuju. Lani-wangulu nyinaya! ³³⁻³⁴ Nyarrpararlankulu rdanjarr-mardarni nyiyarningkijarraju jurnarrpa? Nyampurula ngurungka? Marda nguru-nyayirni-wangurla Kaatu-kurlangurla? Kajinkili rdanjarr-mardarni jurnarrpa Kaatu-kurlangurla, ngulaju kankulu manngu-nyanyi tarnnga yali nguru. Kala kajinkili purlurparlu rdanjarr-mardarni nyampurula ngurungka, ngulaju kankulu manngu-nyanyi nguru nyampu-mipa. Ngulaju maju! Kujakuju nyiya-pukarlangu kajinkili mardarni jalangurlu, ngulajulu-nyanu jurnta jali-manta talakupurdarlu, ngula-jangka talalu-jana yungka yapaku marlajarra-watiki. Kulalu warru turnu-maninjarla rdanjarr-mardaka jurnarrpa nyampurula ngurungka. Ngula-jangkaju, mulururlu kajika ngarni nyiyarningkijarraju, manu marda purunjurlu kajika-nyarra jurnta kanyi jurnarrpa yapangku. Ngula-kujakujulu-jana yajarri yungka yapa-karirlanguku. Ngula-warnuju Kaaturlu yungu-nyarra rdanjarr-mardarni nguru-nyayirni-wangurla. Ngulangaju kulalpalu mulururluju nganjarla jurnarrpa nyurrurla-nyanguju. Manu kulalpa purunjurlu yapangku mantarla.”

Jijaji-jana wangkaja nyanunguku kurdungurlu-patuku yungulurla nyanunguku wawal-nyanyi kaji kulpari yanirni

Matthew 24.43-44

³⁵ Jijaji-jana wangkaja nyanunguku kurdungurlu-patuku, “Ngajujurna Yapanyayirni-wangu Kaatu-kurlangu. Nyurrurlarlujulu wapal-nyangka kajirna yanirni pina nyampu-kurra nguru-kurra. Kajilparna ngaju kapanku pina-yantarlarni, ngulaju kalakarna-nyarra parlu-pinyi jarda-kurra. Ngula-kujakujulu wapal-nyangka ngajuku! ³⁶⁻³⁷ Yimi-ngarrirni yungurna-nyarra yimi wita watingki kujalpa yuwarli wiri mardarnu. Yanu wurna wurnturu-nyayirni. Yaninjakungarntirli, yinya yuwarlikingarduyurlu wangkaja-jana nyanungu-nyangu warrkini-patuku yuwarliki mardarninjaku manu nyanunguku wapal-nyanjaku. Ngaka-karilki pina-yanurnu yinyaju wati yuwarlikingarduyu, tuwalpa pakarnu. Yinyarra warrkini-patu kulalpalu jarda ngunaja, lawa. Pardarnulpalurla nyanunguku, ngulalurla tuwa kapanku rurrpa-manu. Yinya wati-jana wangkaja-jana nyinanjaku tayipulurlaku. Ngula manulku-jana miyi, manu purrajalku-jana, manu ngarnulkulu. Ngula-jangkajulurla marlaja nyinaja wardinyi-nyayirni-yijala. ³⁸ Yuwayi, kujaju junga! Kajilpa yinya wati yuwarlikingarduyu marda mungangka marda rangkarrkurlu pina-yantarlarni, manu kajilpa-jana rdipiyarla yakarraku-juku warrkini-watikiji, ngulakuju kajikalurla marlaja nyina wardinyi-nyayirni. Kuja-juku yimiji.

³⁹ “Yungurna-nyarra yimi-ngarrirni nyurrurlaku yimi wita wati yinya-kurlu yuwarlikingarduyu-kurlu. Yapa yangka kajilpa warnpa ngunayarla yuwarli nyanungu-nyangurla, manu kajilpa yapa yantarlarni purunjunju wurulypa-nyayirni, ngula-jangka kajika yinyarlu purunjunjurlu purungku mani nyiyarningkijarra. Kala kajilpa yuwarlikingarduyu yakarra ngunayarla, kajilparla wapalpa-ngunayarla yakarra, ngulaju kajika nyanyi yinya purunjunju yaninjarni-kirra, manu kajika warla-pajirni yuwarli-kirra yukanjarni-kijaku purunjuku maninja-kujaku. Milya-pinyi-jala kankulu kujaju yijardu-nyayirni. ⁴⁰ Kuja-piyarlu-yijala, nyurrurlarlujulu wapal-nyangka kajirna yanirni pina. Kajikarna pina-yanirni mungalyurru, marda wuraji, marda mungangka. Kula kankulu milya-pinyi nyangurlarna pina-yani.”

Ngana warrkiniji ngurrju Kaatukuju?

Matthew 24.45-51

⁴¹ Piitarlu japurnu Jijaji, “Warlalja-Wiri, yinya yimi-nyayirni-wangu jukurpa kujanpa wangkaja wati-kirli kuja yanu, yimi-ngarrurnu mayinpa-nganpa nganimpa kurdungurlu-pukaku, marda panuku-juku mayi yinyaju yimi?”

⁴² Jijajirli yalu-manu, “Ngana warrkini ngurrjuju Kaatukuju? Kuja-ka warlalja-marri wurnakupurda-jarrimi, nyanungurlu kyananu jinta-mipa warrkini yiringi-mani yungu-jana yapa-patu-kari warrkini warrawarra-kanyi, yungu-jana miyi yinyi kajilpalu yarnunjuku-jarriyarla. ⁴³ Kaji warrkinikingarduyu pina-yanirni wurna-jangka, kaji parlu-pinyi jinta warrkini warrki-jarrinja-kurra ngutungutu, yaliki warrkinikingarduyukuju kapurla marlaja nyina wardinyi-nyayirni. ⁴⁴ Nyanungurluju kapu yirrarni yaliji warrkinikingarduyu wiri-nyayirni yungurla warrawarra-kanyi nyiyarningkijarra nyanunguku. ⁴⁵ Marda yali warrkinikingarduyu watiji maju. Marda kajika-nyanu nyanungurluju manngu-nyanyi nyanungu-nyangu warlalja-marri kapu nyinamirra wurnturuju tarngaju. Manu marda nyanungurlu warrkinikingarduyu watingki kajika-jana pakarninjarrangu yapa-kariji warrkini-patu-kariji, manu marda kajika nyanunguju warungka-jarrimi pama-jangka, manu kajika ngarni miyi panurlangu. ⁴⁶ Nyanungurlu marda kajika-nyanu manngu-nyanjarla wangkami, ‘Ngaju-nyangu wiri kula marda pina-yanirni jalanguju. Ngajulurlu kapurna wurrangu-juku pamaju ngarni manu nyinami warrki-wangu.’ Kujanya kajika-nyanu wangka. Lawa! Yali wiri yuwarlikingarduyu kapu pina-yanirni-yijala nyanungurla mayi! Nyanungurluju kapu-nyanurla kunka-mani yirrarni yaliji warrkinikingarduyu wati ngutunguturlu, manu kapu yilyamirra yangka-kurra kuja kalu ngawungawu yapa nyina purda-nyanja-wangu-juku. ⁴⁷ Yuwayi, junga kujaju! Yinya

wiri-jarlu yuwarlikingarduyurla wangkaja yinya warrkinikingarduyuku yungurla yuwarli ngurrjungku mardakarla. Kala lawa, kularla jungangu mardarnu. Kularla junga warrki-jarrija. Ngula-jangka kapu wiri-jarlurlu pinjarla yirrarni karrikarri-wangurlu. ⁴⁸ Kajilpalu yinyarra wati warrkini-patu waparlku nyinayarla milya-pinjawangu nyanungurra-nyangu wiri-jarlu yaninjarni-kirraku, manu kajilpalu warrki-wangu nyinayarla, ngulaju kajika-jana wiringki pinjarla yirrarni-yijala, kala ngari pulya-karrikarrirli. Kajilparla Kaaturlu yungkarla warrki wiri yapaku, ngulajulpa lawa-mantarla warrkiji. Kaaturlu kapu payirni jungangu-japa yali warrki lawa-manu.”

Jijajiki kapulurla yapaju marlaja wiljiwilji-jarri

Matthew 10.34-36

⁴⁹ Jijaji-jana wangkaja nyanungu-nyangu kurdungurlu-patuku, “Kaaturluju yilyajarni nyampu-kurra yungurna nyampu nguru warlu-kurlu-mani. Yungurna warlungku purrami nyiyarningkijarra yungurna riwarri-mani nyiyarlangu maju manu yungulu yapa ngaju-nyangu jungarni nyina! ⁵⁰ Ngaka marda yapangu kapujulu murrumurru-mani-nyayirni wiyarrpa, manu kapurnaju murrumurru-nyayirni purda-nyanyi. Ngulaju ngula-juku. Kujanyaju yungu warrkiji Kaaturlu yungurna lawa-mani. Yungurna kapanku lawa-mani! ⁵¹ Marda kankujulu nyurrurla-paturlu yapangu rampal-manngu-nyanyi ngajulu ngantarna yanurnu nguru nyampu-kurra yungujulu yapa marlaja nyina rarralya jintangka-juku. Ngulaju marda junga. Kala kujarna yanurnu nyampu-kurra, ngula-jangkaju kapujulu yapa marlaja wiljiwilji-jarri. ⁵² Warlalja-kari warlalja-karirli yungulu-nyanu pakarni, marnkurrrpa kapulujana jangkardu karri jirramaku, manu jirrama kapulu-jana jangkardu karri marnkurrrpaku. ⁵³ Ngajurna yanurnu nyampu-kurra yungu-pala-nyanu pakarni ngalapi-nyanurlu kirdarna-nyanurlu, manu yungu-pala-nyanu pakarni yurntalu-nyanurlu ngati-nyanurlu, manu kanajardurlangurlu yungu-pala-nyanu pakarni.” Kujanya-jana Jijajiji wangkaja nyanungu-nyangu kurdungurlukuju.

Ngaliparlu yungulparlipa manngu-nyangkarla yungurliparla jungarni nyina jalangu

Matthew 16.2-3, 5.25-26

⁵⁴ Jijaji-jana wangkaja yapaku, “Kajinkili nyurrurlarlu nyanyi mangkurdu yaninjarni-kirra karlarra-ngurlu, ngulaju kankulu wangkami, ‘Yuwa, kapu wantimi ngapa jalanguju.’ Junga kujaju, ngapaju-ka wantimilki kuja-jangkaju. ⁵⁵ Manu kaji warlpa wangka kurlirra-ngurlu, wangkami kankulu, ‘Yuwa, kapu warlu-nyayirni karri jalanguju.’ Junga kujaju. Warlu-jarri-nyayirni-ka warlpa kuja-ka wangka kurlirra-ngurlu. ⁵⁶ Nyurrurlaju milkarranji-nyayirni! Kankujulu mayi puta yimirryinyi? Nyurrurlarlu, nyanyi kankulu yalkiri, manu kankulu wangka ngapa marda kapu wantimi, marda yalkiri-mipa kapu karrimi. Ngulaju ngula-juku. Kala kula kankujulu milya-pinyi kuja karna nyiyarlangu nyarrpa-jarrimi manu marda nyiijangka.

⁵⁷ “Nyurrurlarlu kankulu milya-pinyi jungarni nyinanjaku. Kala kulungku-juku kankulu-nyanu ngarrirni. ⁵⁸ Mardanparla kulu-jarrija jinta-kariki yapaku nyiijangka marda. Kalakangku kanyi marda kuwurtu-kurra, kajikangu yinyi kuwurtukungarduyuku wiriki. Ngula-jangka kalakangku kuwurtukungarduyurlu wiringki yinyi yurrkunyukurra, ngulangkuju kalakangku yirrarni rdaku-kurra. Ngula-kujakuju, yarujurla pina-yanta yangkaku ngulanpa kulukukuluku-manu yungunpa yalala-yirrarni yungunparla nyinami ngurrjulku kuja-jarra kuja-jarra. ⁵⁹ Yalalayirrarninja-wangurla, kalakangku kuwurtukungarduyurlu wiringki jinyijinyi-mani talaku wiriki yinjaku yangkaku ngulanpa kulukukuluku-manu. Kalakangku tala-wangurlaju rdaku-kurra kijirni. Tala-wangurlaju lawangka ngulaju marda kalakanpa tarnnga nyina rdakungka.”

13

Yapalpalurla pina-karlirr-yantarla Kaatuku, manulpalurla jungarni nyinayarla

¹ Kujalpa-jana Jijaji wangkaja yapa-patuku, yapa panu-karili yanurnu yimi-kirli. Wangkajalurla nyanunguku, “Nganimparnalalu yanurnu Jurujulumu-jangka. Kaliliyi-wardingki-patu Juwu-patu, nyinajalpalu Yuwarli Maralypirla. Pungulpalu-jana jiyipi manu narnukutu-patu, manu purrajalpalu-jana warntarri kuyu Kaatuku. Yangka Ruumu-wardingkirli kingirli ngarrurnu-jana yurrkunyuu wati-patu pinjaku yinya yapa-patuku Juwu-patuku. Junga, yaninjarlalu-jana pungu junma kurrirdi-kirli ngulangka-juku Yuwarli Maralypirla.”

² Jijaji-jana wangkaja nyanungurrakuju, “Nyarrpa kankulu manngu-nyanyi nyurrurlarlaju? Manngu-nyanyi mayi kankulu-jana yinya Kaliliyi-wardingki-patuju ngawu-nyayirni-wati panu-kari-piya-wangu Kaliliyi-wardingki-kari-piya-wangu? Kuja-jangkanya mayili-jana muku pungu wati panu-jarlurlaju yurrkunyurlu Yuwarli Maralypirlaju? ³ Lawa, kula kujaju junga! Yali yapa-patu Kaliliyi-wardingki-patu, ngulajulpalu nyinaja nyurrurla-piya-yijala. Purda-nyangkajulu nyurrurlarlalu! Nyurrurlalpankulu pina-yaninjarla yalala-yirrakarla Kaatu-yijala. Putalu nyinaya punku! Kajinkili punku nyina, ngulaju kapunkulu muku palimi Kaliliyi-wardingki-patu-piya. ⁴ Yungurna-nyarra wita payirni nyurrurlaju. Manngu-nyanyi mayi kankulu-jana 18-pala yapa-patu Jurujulumu-wardingki-patu kujalu yangka palija Jilumurla? Yangka yuwarli kurrirdimpayi kujalpa juka-karrija, ngulaju-jana jaarlpawantija, manu-jana katurru muku tarnnga-kurra. Nyarrpa kankulu manngu-nyanyi nyurrurlarlaju? Manngu-nyanyi mayi kankulu-jana yinya yapa-patu punku mayilpalu nyinaja Jurujulumu-wardingki-kariyi-nyanu-patu-piya-wangu? Kuja-jangkanya mayili palija muku? ⁵ Lawa, kula kujaju junga! Yali yapa-patu Jurujulumu-wardingki-patu, ngulajulpalu nyinaja nyurrurla-piya-yijala. Purda-nyangkajulu nyurrurlarlalu ngaju! Nyurrurlalpankulu pina-yaninjarla yalala-yirrakarla Kaatu-yijala. Punkulu puta nyinaya! Kajinkili punku nyina, ngulaju kapunkulu muku palimi Jilumu-wardingki yapa-patu-piya.”

Jijaji-kirlangu yimi-nyayirni-wangu jukurrrpa watiya-kurlu

⁶ Ngula-jangka, Jijajirli-jana yimi-ngarrurnu yimi-nyayirni-wangu jukurrrpa yapa-patuku, kuja-jana wangkaja, “Ngajulu yungurna-nyarra yimi-ngarrirni yimi wita. Nyurru-wiyi, watilpa nyinaja. Kala mardarnu kaatini. Yinyarla kaatinirla karrijalpa watiya* Parra jintangka, wati yanu watiya-kurra, manu nyangulparla miyiki, kala lawa yinyaju. ⁷ Nyanungurla wangkaja kaatinikingarduyuku, ‘Yuwa, marnkurrrpaku yulyurrrpuku, ngaju kalarna yanurnu warrarda nyampu-kurra miyiki nganta nyampu watiya-kurra. Kala ngari-ka karri lawa! Wilypi-maninjarla jinta-kari juka-yirra!’

⁸ “Kala kaatinikingarduyurla wangkaja yinya wati wiriki, ‘Wurra! Yampi ya ngari yulyurrrpu jinta-karirlaku. Kapurna warru pangirninjarla yirrani kunalku puluku-kurlangu. Ngula-jangka kapu pardimilki miyiji. ⁹ Yulyurrrpu-karirlaju kajinpa miyi palka-mani, ngulaju ngurrju. Kala kula pardimi miyi-kirli, ngulaju wilypi-manta.’ Wati wirijirla ngungkurr-nyinaja kujakuju.” Kujanya-jana Jijajirli yimi-ngarrurnu.

Jijajirli karnta parlpuru-manu Jarrirtiyirla yangka Juwu-kirlangurla Parra-nyayirni-wangurla

¹⁰ Ngaka-kari Jarrirtiyirla, Jijajiji yanu Juwu-patu-kurlangu-kurra jaaji-kirra, manulpa-jana yapa-patu pinarri-manu Kaatu-kurlu. ¹¹ Karntalpa nyinaja yalirlaju nyurnu juju pirlirrrpa-kurlu. Yinya-kurlu juju pirlirrrpa-kurlu, ngulajulpa nyinaja nyurnu wiri tarnnga-nyayirni 18-palaku yulyurrrpuku. Pingkilypa kulalpa nyarrpa jungarni karriyarla, lawa. ¹² Kuja Jijajirli nyangu yinya karnta, nyanunguju

* 13:6 fig

kujarla wangkaja, “Wiyarrpa, ngajulurlu kapurnangku parlpuru-mani jalangurluju!”
¹³ Ngula-jangka, rdakarla yirrarnu karnta-kurlangurla jurrungka. Kuja yungka karrinja-pardija, ngularla pulka-pungu Kaatuku kujarlu, “Kaatuju ngurrju! Kaatuju ngurrju!”

¹⁴ Ngula-jangka, jinta jaajikingarduyu wirirla kulu-jarrija Jijajiki, manu wangkaja-jana yapa-patukuju, “Jalanguju Jarrirtiyyi ngalipaku Juwu-patuku yungurliparla Kaatuku pulka-pinyi. Jalanguju, yungulparlipa nyinayarla warrki-jarrinja-wangu. Kajilpankulu ngampurrpa nyinayarla warrki-jarrinjaku, ngulaju kajikankulu warrki-jarrimi Palya-jangka Pirayiti-kirra. Kajinkili nyurnu-jarri Jarrirtiyyirla, kulalu nyampu-kurra yantarni Jarrirtiyyi-puruju yungunkulu ngurrju-jarri, lawa. Ngurrju-jarrinjakungarntili yantarni Palya-jangka Pirayiti-kirra.”

¹⁵ Ngula-jangka, Jijaji-jana wangkaja jaajikingarduyuku wiriwiriki, “Nyurrurla jaajikingarduyu wiriwiri, ngulaju kankulu milkarranji-nyayirni nyinami. Ngurrju ngantankulu, kala lawangka. Parra-kari parra-kari nyurrurlarlu kankulu-jana puluku manu tangkiyi jirri-kanyi nyanungurra-nyangu-ngurlu yuwarli witawita-ngurlu ngapa-kurra yungulu ngarni. Kujaju kankulu-jana kanyi Jarrirtiyyirlangurla Kaatu-kurlangurla parrangka. ¹⁶ Nyurrurlajulpankulu-nyanu kurnta-jarriyarla! Nyampu karnta Juwu, ngulaju Yipuruyamu-kurlangu jinta-warnu-juku. Ngulaju Juju Ngawungku kala mardarnu, pingkilypa nyinaja 18-pala yulyurpuku. Nyurrurlarlu mayi kankulu manngu-nyanyi yungu ngantarna yampiyarla ngurrju-maninja-wangurlu Kaatu-kurlangurla parrangka? Kula kujaju junga. Kapurna-jana yapa parlpuru-mani Jarrirtiyyirlangurla!” ¹⁷ Kujalu jaajikingarduyurlu wiriwiriri purda-nyangu Jijaji-kirlangu yimi, ngulajulu kurnta-jarrija. Kala yapa panu-kari, ngulajulurla wardinyi-jarrija Jijajikiji kuja karnta ngurrju-manu.

Jijaji-kirlangu yimi-nyayirni-wangu jukurrpa ngurlu-kurlu wita-nyayirni-kirli jirdi-kirli

Matthew 13.31-32, Mark 4.30-32

¹⁸ Jijaji-jana yarda wangkaja, “Nyia-piya kalu nyina yapaju Kaatu-kurlangurla turnungka yangka kuja kajana Warlalja-Wiri nyina? Marda kalu nyina ngari marnkurrpa-mipa. Ngulaju ngula-juku. ¹⁹ Kaatu-kurlangu turnu ngulaju wita-nyayirni-piya ngurlu-piya jirdi-piya kuja-ka wita-wiyi yirrarni walyangkaju ngurluju watingkiji. Ngula-jangkaju, ngakarrangakarralku kuja-ka pardimi watiya wiri, ngula-kurraju kalu yanirni jurlpu panu-jarlulku. Yuwalilki kalu ngurrju-mani watiyarla yamangka wiringkalku. Ngula-piya-yijala Kaatu-kurlangu turnu. Jalangu marda kalurla marnkurrpa-mipa nyina yapaju. Ngulaju ngula-juku. Ngaka kapulurla nyina yapa panu-nyayirni Warlalja-Wiriki.” Kujanya-jana Jijajiji wangkaja yapakuju.

Jijaji-kirlangu yimi-nyayirni-wangu jukurrpa mangarri-kirlangu-kurlu tarltu-maninja-kurlangu-kurlu

Matthew 13.33

²⁰⁻²¹ Jijaji-jana yarda wangkaja, “Nyajangu kalu yapaju nyina turnungka Kaatu-kurlangurla yangka kuja kajana Warlalja-Wiri nyina? Panu-jarlu-nyayirni marda, ngari marda marnkurrpa-puka? Kapurna-nyarra wangka. Jalangu marda kalu nyina ngari marnkurrpa-mipa turnungka Kaatu-kurlangurla. Ngulaju ngula-juku. Kaatu-kurlangu turnu ngulaju nganayi-piya yangka kuja-ka karntangku yirrarni pulawa-kurra tarltu-maninjaku. Kuja-ka ngari wita yirrarni pulawa wiri-kirra manu ngaparlangu, ngulakuju karla marlaja tarltu-jarrimi purranjakungarnti. Ngula-piya-yijala Kaatu-kurlangu turnu. Jalangu marda kalurla marnkurrpa-mipa nyina. Ngulaju ngula-juku. Ngaka kapulurla nyina yapa panu-nyayirni Warlalja-Wiriki.” Kujanya-jana Jijajiji wangkaja yapa-patukuju.

Yapaipalu jungarni nyinayarla yungulu Kaatu-kurlangu-kurra yukamirra nguru-nyayirni-wangu-kurra

Matthew 7.13-14,21-23

²² Jijajijilpa yanurnu-juku Jurujulumu-kurraju. Yanurnu yuwarli panu-wana manu ngurra wita-wana, manu pinarri-manulpa-jana yapa-patu Kaatu-kurlu. ²³ Parra jintangka, yapa jintangu payurnu nyanunguju, “Warlalja-Wiri, ngaka kaji-jana Kaaturlu miimii-nyanjarla yilyami nyanungu-kujaku, kapu-jana mayi panu-jarlu muurl-mardarni, marda marnkurrrpa-mipa?”

²⁴ Jijajirli yalu-manu pina, “Kaatu-kurlangu nguru-nyayirni-wangu, ngulaju-ka karri yuwarli wiri-piya, manu tuwaju-ka karri wuurnpa-nyayirni. Ngula-kurra kapulu yapa panu putaputa yukami. Kuja kalu jungarni-wangu nyina, ngulaju kapu-jana Kaaturlu warla-pajirni. Marnkurrrpa-mipa kapulu yukamirra yinya tuwa-wana nyanungu-nyangu yuwarli-kirraju yungulurla jirrnganja nyinami tarnngajuku. Kujarlajulpankulu nyurrurla nyinayarla jungarni jalanguju yungunkulu ngaka yukami Kaatu-kurlangu-kurra. ²⁵ Yuwayi, ngaju kapurna Warlalja-Wiri nyina yinya yuwarli wiriki. Ngaka-kari kapurna karrinja-pardimi, manu kapurna tuwa lakarn-maninja-wangu-mardarni yangka yapa yukanjarni-kijaku. Jalangu kajilpankulu nyurrurla yapa jungarni-wangu nyinayarla-juku, ngulaju marda kajikankulu karri yarlungka yukanja-wangu, marda kajikankulu tuwa pakapakarni, manu kajikankujulu wangkami, ‘Lakarn-manta-nganpa tuwa nganimpaku!’ Jalangu kajilpankulu nyurrurla yapa jungarni-wangu nyinayarla-juku, ngaju kapurna-nyarra wangkami nyurrurlakuju, ‘Ngana-wiyi nyurrurlaju? Kula karna-nyarra milya-pinyi!’ ²⁶ Ngula-jangka kajikankujulu wangkami ngajukuju, ‘Kalarnangkulu jirrnganja ngarnu nyuntuku. Manu kalanpa-nganpa pinarri-manu Kaatu-kurlu.’ ²⁷ Kala kapurna-nyarra yarda wangkami, ‘Ngana-wiyi nyurrurlaju? Kula karna-nyarra milya-pinyi! Nyurrurla yapa-patu ngulaju punku-wati-nyayirni! Jurnta yantajulu!’ Kujanya kapurna-nyarra wangkami. ²⁸ Ngula-jangka kapunkulu-jana nyanyi Yipuruyamu manu Yijaki manu Jakupu manu Kaatu-kurlangu jarukungarduyu-patu nyinanja-kurra nguru-nyayirni-wangurla. Yuwayi, kapurna-nyarra yilya nyurrurlaju yinya-ngurluju, manu kapunkulu yulami, manu kapunkulu-nyanu kartirdi yarlkirni manu karntirirjirni murrumurrurlu purda-nyanjarlaju. ²⁹ Yapa panu-nyayirni kapulu yanirni kakarrara-ngurlu, karlarra-ngurlu, yatjarra-ngurlu, manu kurlirra-ngurlu. Yaninjarla kapulu yukamirni nguru-nyayirni-wangu-kurra Kaatu-kurlangu-kurra, kapulurla nyinanjarla miyi jirrnganja ngarni. ³⁰ Jalangu kuja kalu nyina kamparrurla wiri yapa, ngulaju ngakaju kapulu purdangirlilki nyina. Jalangu kuja kalu nyina purdangirli yapa, ngulaju ngakaju kapulu kamparrurla wirilki-yijala nyina.”

³¹ Kujalpa-jana Jijaji wangkaja-juku yapa-patuku, Paraji-patulurla yaninjarla wangkaja, “Kingi Yarurdurlu nganta kapungku pinyi nyuntuju. Kala ngari wuruly-parnkaya nyarrpara-kurra mayi!”

³² Jijaji-jana wangkaja, “Kula karna ngaju lani nyinami Kingi Yarurdu-kujaku. Nyanunguju-ka ngari nyina warungka! Ngarririnjingka kujarlu, ‘Jalangu manu jukurra, Jijajirli kapu-jana jurnta yilyami juju pirlirra yapa-patu-kujaku, kapu-jana panu-kari parlpuru-mani-jiki. Ngula-jangka kapu-jana parra-karirlalku lawa-jarri kujakuju.’ Nyurrurlarlu yimi-ngarririnjingkalu Yarurdu kujanya! ³³ Yuwayi, kapurna wapanja-yani Jurujulumu-kurra jalangu manu jukurra, manu jukurra-pardu-karirlalku yungurna palimi yalirla. Ngajujurna Kaatu-kurlangu jarukungarduyu. Kajilpajulu pungkarla ngurra jinta-karirla Jurujulumu-wangurla, kujaju kula jungarni!”

Jijaji-jana yulaja yapaku Jurujulumu-wardingki-patuku

Matthew 23.37-39

³⁴ Ngula-jangka, Jijaji-jana yulaja yapaku Jurujulumu-wardingki-patuku, “Waraa! Waraa! Nyurrurlajunkulu yapa ngaju-nyangu-patu, nyurrurla kuja kankulu nyina nyampurla Jurujulumurla. Nyurrurla-nyangurlu yupa-paturlulu-jana pungu panu jarukungarduyu-patu Kaatu-kurlangu-patu, manulu-jana pirlingki luwarnu yimi-kirli-patu wankaru-wangu, kujalpa-jana Kaaturlu yangka yilyajarni. Tarnngangu nganta yungurna-nyarra warrawarra-kangkarla manu ngaju-kurra-mantarla ngati-nyanu jukujuku-piyarlu kuja kajana pinkirra-kurra-maninjarla warrawarra-kanyi kurdukurdu. Kala nyurrurlarlu kankujulu mamparl-pinyi warrarda! ³⁵ Nyurru-wiyi-wangurlu Kaaturlu kapu nyurrurla-nyangu Yuwarli Maralypiji yampimi, manu kula nyinami ngulangalkuju. Ngajulurlu karna ngurrara nyampu yampinja-yanilki, manu nyurrurlarlu kulankujulu nyanyilki. Kala ngula-jangka kapurna kulpari-jarrimi nyampu-kurra, manu kapunkujulu nyanjarla purlami kuja-piya, ‘Nyampu wati kuja Kaaturlu milarninjarla yilyajarni, ngulaju kapu pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kanyi!’ ”*

14

Jijajirli parlpuru-manu wati nyurnu Parra-nyayirni-wangurla

¹ Ngaka-kari, Jarrirtiyirla Parra-nyayirni-wangurla Juwu-kurlangurla, Jijaji yanu yuwarli-kirra kujalparla karrija jintaku wiriki Parajiki. Nyanunguju yanu yinya-kurraju ngarninjaku. Ngalya-kari Paraji-paturlulpalurla jirrnganja ngarnu nyanungukuju, manulpalu yirriyirrirli nyangu. Manngu-nyangulpalu kaji nyarrpa-jarri. ² Yinyarla yuwarlirla nyinajalpa wati nyurnu-nyayirni. Nyanungu-nyangu waku-jarra manu wanarri-jarraju muku lirrija. Karrinja-pardinjarlarla yanurnu Jijajiki. ³ Ngula-jangka, Jijajirli-jana japurnu yapa panu-juku kujalpalu nyinaja warru, “Nyarrpa kangalpa Kaatu wangka kuruwarrirla nyanungu-nyangurla? Nyarrpa-manirlipa nyurnu yapa kajilparlipa nyangkarla Parra-nyayirni-wangurla? Jina-mardarni mayirlipa, kapi mayirlipa yampimi? Murrumurru-mani mayirlipa, kapi mayirlipa wankaru-mani? Nyarrpa kankulu purda-nyanyi nyurrurlarlaju?”

⁴ Kulalu yalu-manu Jijajiji. Yijardu Jijajirli watiji marnpurnu manu parlpuru-manu. Ngula-jangka, yilyajalku nyanunguju ngurrjulku. ⁵ Ngula-jangka, Jijajiji-jana wangkaja, “Yungurna-nyarra payirni wita. Kajilpankulu mardakarla tangkiyi manu marda puluku, manu kajilpa wantiyarla rdakungka kaninjarra Parra-nyayirni-wangurla, nyarrpa-jarri kajikankulu? Kajikankulu mayi yampimi yinyarla Parra-nyayirni-wangurla wilypi-maninja-wangurlu? Lawa, nyurrurlarlaju kajikankulu kapankurlu kutu wilypi-mani Parra-nyayirni-wangurlaju!” ⁶ Kujalu yapangku purda-nyangu Jijajiji wangkanja-kurra nyampu-kurra, ngulajulu wurulya-jarrija. Lawa, kulalurla nyarrpalku nyanungukuju nginji-wangkayarla.

⁷ Jijajiji nyinajalpa yuwarlirla-juku yinya jinta Paraji wiri-kirlangurla. Panu yapalpalu putaputa pirri-manu yinya Paraji wiri-wana, ngula-warnurlu yungulurla jirrnganja ngarni. Jijajirlilpa-jana nyangu, manu-jana wangkaja yimi-nyayirni-wangu jukurra, ⁸ “Kajilpankulu payikarla yapangku yaninjaku yuwarli nyanungu-nyangu-kurraku, kula-jana yirntirninjanta kurdarrirdarrirli yapa panu-kari ngula nganta yungunpa nganta pirri-mani kutu yapa yinya-wana. Marda nyanungurlu payurnu yapa jinta-kari yungu yanirni yuwarli nyanungu-nyangu-kurra-yijala, yapa nganarlangu marda kuja kangku nyinami wiri. ⁹ Kaji yinya yapa jinta-kari yanirni, ngula-jangka warlalamarri yuwarli yinya-wardingki kajikanku yaninjarla wangkami, ‘Nyuntu, karrinja-pardiya! Yaninjarla pirri-manta yinyarla! Nyampu wati wiri jinta-kari-ka pirri-mani nyampurlaju nyuntu-nyangurlaju.’ Kajilpankulu

* 13:35 Nyangka Psalm 118:26

yinya warlaljamarrri wangkayarla kuja-piya, ngula-jangka kajikanpa kurnta-jarri-nyayirni, manu kajikanpa yaninjarla pirri-mani wurnturu-karrikarri nyanungu-kujakuju. ¹⁰ Kuja-kujakuju kajilpangku yapangku payikarla yaninjaku yuwarli nyanungu-nyangu-kurraku pirdaku ngarninjaku, yaninjarla pirri-manta wurnturu-karrikarri nyanungu-kujakuju. Ngula-jangka marda yinya warlaljamarrri kapungku yaninjarla wangkami yungunpa yaninjarla pirri-mani kutu nyanungurla. Kajingki nyanungu kuja wangkami, ngula-jangka panungku kapungkulu manngu-nyanyi nyuntuju wiri-nyayirni, kapulu wangkami ngurrju nyiyarningkijarra nyuntu-kurlu. ¹¹ Nganangku-puka kuja kyananu wiri-pajirni nganta, ngaka Kaaturlu kapu kurntaku ngurrju-mani. Kala nganangku-puka kuja-ka ngurrju nyina kurruru-karrinja-wangu, ngaka Kaaturlu kapu wiri-pajirni.”

¹² Ngula-jangka, Jijajirla wangkaja yinyaku Paraji wiriki, “Kuja kanpa-jana payirni yapa yaninjarniki yuwarli nyuntu-nyangu-kurraku ngarninjaku, kula-jana payika nyuntu-nyangu yipilji-mipa manu nyuntukupurdangka-patu-mipa manu nyuntu-nyangu wungu-warnu-mipa manu yapa-patu-mipa ngula kalu mardarni tala panu-jarlu. Kulalu-jana nyanungurra-mipa payika yungulu-nyarra yaninjarla jirrnganja ngarni nyurrurlakuju. Ngaka-karilki kapungkulu payirni yungunpa yanirni yuwarli nyanungu-nyangu-kurra ngarninjaku. Kapunpa jayakurra ngarni nyiyarningkijarra. Kajinkili-jana payirni ngularra-piya-mipa yipilji-wati-mipa, kula-nyarra Kaaturluju ngurrju-pajirni. ¹³⁻¹⁴ Kala kajinpa-jana yapa ngalya-kari payirni yaninjarniki yuwarli nyuntu-nyangu-kurra ngarninjaku, payikalua-jana marlajarra yapa kuja kalu nyinami tala-wangu yungulu yanirni. Payikalua-jana yapa mata manu ngularra rdaka manjanja-kurlu. Payikalua-jana yapa pamparda yungulu yaninjarla ngarni. Yapangku ngularra-piyarlu kula kalu mardarni nyiyarlangu, manu ngula-jangkarlu kulalpangkulu payikarla yaninjarla ngarninjaku yuwarli nyanungurra-nyangurla. Kala ngulaju ngula-juku. Ngayi kutulu-jana payika yungulu yaninjarla ngarni nyurrurla-nyangurlaju. Kajinpa-jana kujarra-piya yajarni yuwarli nyuntu-nyangu-kurra, Kaaturlu kapungku ngurrju-pajirni. Ngaka-karilki kaji-nyarra nyanungurlu yakarra-mani yapa ngurrju palinja-warnu, kapu-nyarra kulpari yinyi nyiyarningkijarra ngurrju-nyayirni.”

Jijaji-kirlangu yimi-nyayirni-wangu jukurrpa wati-kirli kujalpa-jana payurnu yapa yaninjarla ngarninjaku yuwarli nyanungu-nyangurlaku

Matthew 22.1-10

¹⁵ Ngulalparla Jijajirli jirrnganja ngarnu-juku yinya wiriki Parajiki yuwarli nyanungu-nyangurlarlu, wati jinta-karirla wangkaja nyanunguku, “Ngana-puka kaji nyinami Kaatu-wana nguru-nyayirni-wangurla, manu kajirla jirrnganja ngarni, yapa yinya kapurla marlaja nyina wardinyi-nyayirni!”

¹⁶ Ngula-jangka, Jijajirla wangkaja nyanunguku, “Yungurnangku yimi-ngarrirni wita yimi wati-kirli kujalpa nyinaja yukunjukunju-kurlu nyurru-wiyi. Nyanungurlu-jana yajarnu yapa panu-jarlu yungulu yanirni yuwarli nyanungu-nyangu-kurra mangarri wiriki ngarninjaku. ¹⁷ Nyanungu-nyangurlu warrkinirilpalu kuyu manu mangarri purraja, manu ngulaju nyanungurluju yilyaja jinta warrkini yungu-jana yaninjarla maninjini yapa panu yinyarra ngula-jana payurnu yaninjarniki kamparrurlu-wiyi. Yinya warrkini-jana yaninjarla wangkaja, ‘Yanirnilkinkili mangarriki kuyuku, panu-jarlu nyurru yirnmilki ngarninjakungarntilki!’ ¹⁸ Kala jinta-kari jinta-karirlili yaninjarnikiji wurra-manu. Jintarla wangkaja yinyaku warrkiniki, ‘Kari-ngantarna payi-manu walya wiri, yungurna yaninjarla nyanja-yanilki. Ngar-ririnjinta wiri nyuntu-nyangu ngula kapurna ngampurpaju yantarlarni-jiki-jala, kala lawa.’ ¹⁹ Jinta-karirla wangkaja nyanungukuju, ‘Kari-ngantarna-jana puluku karlarla-pala payi-manu, manu karna yani yungurna walya pangirni mangarri

pardinjakungarnti nyanungu-patu-kurlurlu kajijili jirrnganja rarra-kanja-yani. Ngar-rirninjinta wiri nyuntu-nyangu ngula kapurna ngampurrpaju yantarlarni-jiki-jala, kala lawa.’ ²⁰ Jinta-karirla wangkaja, ‘Kari-ngantarna yupukarra-jarrija, manu karna nyanunguju maninjinilki. Ngarrirninjinta wiri nyuntu-nyangu ngula kapurna ngampurrpaju yantarlarni-jiki-jala, kala lawa.’ ²¹ Junga-juku, yinya warrkini wati kulpari-jarrinjarla yimi-ngarrurnu wiri nyanungu-nyanguku yinyarra yapa kulalu nganta yanirni ngarninjaku yuwarli nyanungu-nyangu-kurraju. Wiringkijilpa-nyanu purda-nyangu kulu-nyayirni, manurla wangkaja wati warrkini nyanungu-nyanguku, ‘Yaruju-jarriya! Yanta yuwarli-kari yuwarli-kari-kirra nyampurla kirringka, manu-jana kulpari kangkarni panu-jarlu yapa kuja kalu nyina nyiya-wangu marlajarra, nyurnunyunu, manjanja-kurlu, pamparda-wati manu mata-wati. Yajarninjinta-jana nyampu-kurra ngarninjaku!’ ²² Junga-juku, yinya warrkini yanu, manu-jana panu-jarlu ngularra yapa manu, kulpari kangu-jana yuwarli wiri-kirlangu-kurra. Ngula-jangka, nyanungurla wangkaja, ‘Yajarnunjurnurna-jana ngularra yapa panu-jarlu, kala karlipa-jana mardarni-jiki mangarri jayakurra yungulu ngarni yapangku jintawarlayirli-jiki!’ ²³⁻²⁴ Junga-juku, wirirla wangkaja warrkini nyanungu-nyanguku, ‘Purda-nyangkaju! Yinya yapa kamparru-warnu-patu kujarna-jana payurnu yan-injarniki nyampu-kurraku ngarninjaku, kulalu pajarni ngaju-nyanguju mangarriji witarlanguju. Kapurna-jana muku warla-pajirni yaninjarni-kijakulku. Kujarlanya karnangku wangkamilki yungunpa warru yani warrukirdikirdi manu yungunpa-jana kulpari kanyirni yapa ngula kalu nyinami yinyarrarla. Nyanungurranya karna-jana milarnilki yungujulu yaninjarla jirrnganja ngarni yuwarlirla ngaju-nyangurlarlul.’” Ngulanya yimiji ngularla Jijajirli yimi-ngarrurnu wati yinyaku.

Kurdungurlu-jarrinjakungarnti Jijaji-kirlangukungarntiji, nyarrpa-jarriyarla-wiyilparlipa kamparruju?

Matthew 10.37-38

²⁵ Jijajijilpa wapanja-yanu-juku Jurujulumu-kurra-pinangu, manu yapa panungkul-palu puranja-yanu purdangirli-wanarlu. Nyanunguju warirr-karrija, manu-jana wangkaja, ²⁶ “Ngana-puka kajilpa-jana yulkayarla-juku nyanungukupalanguku warlaljaku jaji-pirdiki manu ngati-pirdiki manu kali-pirdiki manu kurdukurdu nyanungu-nyanguku manu nyanungukupurdangkaku, manu kajilpa-nyanu warlalja yulkayarla, manu kajilpa-nyanu yulkayarla, ngulaju ngula-juku. Kala kajilpa-nyanu ngampurrpa purda-nyangkarla yunguju kurdungurlu-jarrinjarla nyina ngaju-nyangulku, ngulaju kamparruju ngulakungarntijilpaju yulkayarla-wiyi karrikarri-wangu-nyayirni yangka yapa-kari-piya-wanguku. ²⁷ Ngajuju karna yani Jurujulumu-kurralku. Kajilpanpa ngampurrpa nyinakarla yaninjarla palinjaku ngaju-wanaku, ngulaju ngurrju. Yantarniji, manu nyinakaju ngaju-nyangu kurdungurlu. Kala kajilpanpa ngampurrpa-wangu nyinakarla palinjaku ngaju-wanaku, ngulaju kulalpanpaju nyarrpalku nyinakarla kurdungurluju ngajukuju.

²⁸ “Wita yungurna-nyarra payirni. Kajilpa yapa yuwarliki ngantirninjakupurda-jarriyarla, ngari mayi kajika ngantirni tala wita-kurlurlu marda manu tala panu-kurlurlu marda? Yinyaku yuwarli ngantirninjakungarntirli, nyanungurluju-ka kamparrurluju yirriyirrirli manngu-nyanyi yuwarli yungu ngantirni nyarrpa-piya, manu-ka manngu-nyanyi yungu tala nyajangu mardarni yuwarliki ngantirninjaku. Kaji mardarni tala panu-jarlu, ngulaju kyanu ngantirni yuwarli yinyaju. ²⁹ Kala marda-ka ngayi nyanungurluju talaju witarlangu mardarni. Kapu nyanunguju nyarrpa-jarrilki ngula-jangkaju? Kapu nyanungurluju yampimi yinya yuwarli ngantirninja-wangurlu, talarla lawa-jarrija nyanunguku. Kala kajilpa warungkarlu puta ngantikarla tala wita-kurlurluju, ngula-jangkaju, jintawarlayirli kalu wati yinya nyanyi tala-wangu manu yuwarli-wangu, manu kalu jiliwirri-mani kuja-piyarlu,

³⁰ ‘Nyampu wati warungka, rdirri-yungu tala-kurlu wita-mipa-kurlu yuwarliki ngantirninjaku. Kula nyanungurluju lawa-manu! Nyanungurluju ngayilpa talaju wita-mipa mardarnu, yampiyarla ngantirninja-wangurlu!’

³¹ “Yimi-ngarrirnilki yungurna-nyarra yimi wita wati-jarra-kurlu kujalpa-pala nyinaja nyurru-wiyi. Ngulajulpa-pala wiri kingi-jarra jarnku-nyinaja nguru-jarrarla. Watingki kamparru-warnurlulpa-jana yurrkunyuju panu-karrikarri mardarnu 10,000-pala marda. Kala yinyarlu wati-karirli, ngulajulpa-jana panu-nyayirni mardarnu yurrkunyuju 20,000-pala marda. Parra jintangka, wiri-jarra ngulajarra-pala-nyanu kulu-jarrija nyiya-ngurlu mayi. Wiringki yinyarlu kamparru-warnurlulpa-nyanu manngu-nyangu kuja-piyarlu, ‘Ngaju karna-jana mardarni yurrkunyu 10,000-pala-mipa. Wiringki jinta-karirli kajana mardarni yurrkunyu 20,000-pala. Kajilparlipa-jana yaninjarla pinjangkarla, kajikalun-galpa marda pinyi tarnngakurrarlangu.’ ³² Kuja-kujakuju, yinyarlu kamparru-warnurlurla yilyaja yimi wiri-kariki, nyanungu-kurla wangkaja, ‘Wiyarrpa, ngajulu yurrkunyu panu-karrikarri-mipa-kurlu! Nyinaya ngulangka-juku! Ngampurrpa-wangu karnalu nyina kulukuju nyuntukuju! Yungurnalu pululu nyinami nyuntu-kurlu. Wangkaya-nganpa nyiyaku kanpa ngampurrpaju nyina, manu kapurnangkulu yinyi nyuntuku yungurnangkulu yimiri-mani kulu-kujaku!’ ” ³³ Ngula-jangka, Jijajiji-jana wangkaja yapaku, “Wati yinya tala wita-mipa-kurlu, ngulaju manngu-nyangu yirriyirri yuwarli yinyaku ngantirninjaku, manu ngula-jangka yampija ngantirninja-wangurlu. Manu yinyarlu wati-karirli yurrkunyu panu-karrikarri-mipa-kurlurlu, ngulaju manngu-nyangu yirriyirri yininjaku kulu wiri yinya-kurraku, manu yampija yaninja-wangurlu manu kulu-wangurlu. Kuja-piya-juku, kajinkili nyurrurlarlangu ngampurrpa nyina yungunkujulu kurdungurlu-jarrimi, manngu-nyangkalu yirriyirri kamparruju, manu ngula-jangka yungkalu-jana yapa panu-kariki nyiyarningkijarra ngula kankulunyanu mardarni. Ngula-jangkaju, yungunkujulu nyina kurdungurlu-jarinjarla ngajukulku.”

Jijajirli-jana pinarri-manu nyanungu-nyangu kurdungurlu-patu yungulu nyina ngurru jarlti-piya

Matthew 5.13, Mark 9.50, Luke 14.34-35

³⁴⁻³⁵ Ngula-jana Jijajiji wangkaja yapaku, “Kuja kankulu nyurrurlarlu langa mardarni purda-nyanja-kurlangu, ngulangkujujulu purda-nyangka yirriyirri-nyayirni! Yungurna-nyarra yimi wita wangka jarlti-kirli yangka kuja karliparla winjirni kuyuku. Jarltiji ngurrju-jala kuyuku pajarninjaku. Kajilpa jarltiji maju-jarriyarla manu linpa-wangu-jarriyarla, ngulaju majunya. Kulalpa nganangku linpaju pina pirrjirdi-mantarla yangkaju jarlti. Kajilpa jarltiji linpa-wangu-jarriyarla, ngula-jangka kulalpa nganangku mardakarla-juku, kala nyiyaku? Ngari kalu kijirni.”

15

Jijaji-kirlangu yimi-nyayirni-wangu jukurrpa wati-kirli kuja wajawaja-manu jiyipi

Matthew 18.12-14

¹ Ngaka-karilki, panu-nyayirni tala puntarninjakungarduyu-patu manu yapa maju-patu, ngulajulu yanurnu purda-nyanjaku Jijajiki. ² Paraji-paturlu manu kuruwarrikingarduyu-paturlu, nyangulpalu Jijajiji yapa yinya-patu-kurlu. Jiily-ngarrurnulpalu nyanunguju, manulpalu wangkaja, “Nyangkalu, Jijajiji kajana wangkami yinya-patuku yapaku majumaju-patuku. Manu-ka ngarni nyanungurrar-lajinta!”

³ Ngula-jangkaju, Jijajirli-jana yimi-ngarrurnu yimi-nyayirni-wangu jukurrpa, wangkaja-jana yalirraku, ⁴ “Ngajulurlu yungurna-nyarra yimi-ngarrirni wati-kirli ngulalpa-jana jiyipi 100-pala mardarnu. Ngakalku, jiyipi jinta-jana jurnta yanu,

manu wajawaja-jarrijalku. Kajilpanpa yapa jintangku wajawaja-mantarla kuja-piyarlu, nyarrpa-jarri kajikanpa? Kajikanpa-jana nyuntulurlu yirrarnirra ngularra jiyipi-patu-kari 99-pala ngula manangkarrarla-juku, manu kajikanparla yaninjarla warru nyanyi yangkaku jintaku jiyipiki. ⁵ Kajilpanpa nyuntulurlu rdipinjarla mantarla yangka jiyipi wajawaja-maninja-warnu, nyuntulu kajikanparla wardinyi-jarrimi karrikarri-wangu yalumpuku jintaku. Junga nyampuju! Nyuntulurlu kajikanpa jakurr-mani yali jiyipiji jimanta-kurra, manu kajikanpa pina-kanyi ngurra-kurra. ⁶ Ngula-jangkaju, nyuntulurlu kapunpa-jana parnkanjarla warnkiri-mani nyuntu-nyangu puntu-patu manu yapa-karirlangu kujalpankulu mapirri nyinaja. Manu kapunpa-jana kuja wangkami, ‘Wardinyili nyinaya ngaju-piya! Ngajurna wajawaja-manu jiyipi jinta, ngula-jangkaju palka-manurna.’ Yuwa, kujanya kajikanpa wangka nyuntuju kajilpanpa wajawaja-mantarla nyuntu-nyangu jiyipi manu ngakalku kajilpanpa palka-mantarla. ⁷ Kuja-piya-yijala, Kaatu manu nyanungu-nyangu marramarra-patu, ngula kalu nyinami nguru-nyayirni-wangurla, ngulaju kalu-jana wardinyi-karrikarri nyina yapa panukuju kuja kalu jungarni nganta nyina. Kala kuja karla yapa jinta maju-jangka pina-yani nyanunguku yalala-yirrarninjakungarnti, ngulaju karla wardinyi-jarri-nyayirni Kaatuju.”

Jijaji-kirlangu yimi-nyayirni-wangu jukurra karnta-kurlu kuja wajawaja-manu pirli tala

⁸ Wangkaja-jana nyanungu-patuku, “Ngaju yungurna-nyarra yimi-ngarrirni yimi-nyayirni-wangu karnta-kurlu. Kulalpa tala panu-kurlu nyinaja, mardarnulpa karlarla-pala-mipa pirli tala. Ngakalku, nyanungurlu wajawaja-manu jinta-kari kaninjarni yuwarlirla. Nyarrpa kankulu nyurrurlarluju purda-nyanyi? Nyarrpa-jarri kapu karnta yali? Jarralku-nyanurla manu, manu muku kirlka-manu kaninjarni yuwarlirla, nyangulparla pirli talaku. ⁹ Ngakalku palka-manu, manu wardinyi-jarrija. Ngula-jangkarluju-jana manunjunu puntu-patu nyanungu-nyangu-patu manu yapa kujalpalu mapirri nyinaja. Wangkaja-jana, ‘Wardinyili nyinaya ngaju-piya! Ngajurna wajawaja-manu pirli, ngula-jangkaju palka-manurna!’ Yuwayi, kujanya karnta wangkaja. ¹⁰ Kaatu-kurlangu marramarra, ngulaju karnta-piya. Kaji nganangku-puka maju-jangka pina-yaninjarla yalala-yirrarni Kaatu, ngulaju kajana wardinyi-mani-nyayirni marramarra-patuju.”

Jijaji-kirlangu yimi-nyayirni-wangu jukurra wati purlka-kurlu manu kaja-nyanu-jarra-kurlu

¹¹ Wangkaja-jana, “Ngaju karna-nyarra yimi-ngarrirni ngulaju purlka-kurlu kujalpa-palangu mardarnu kaja-nyanu-jarra. Yinya purlkangkulpa panu-nyayirni mardarnu nyiyarningkijarra manu tala. ¹² Ngakalku, kukurnu-nyanurla wangkaja, ‘Wapirra, ngaka kajinpa palimi, ngaju karna mani ngalya-kariji yampinyi-jangka. Manu ngajukupurdangka papardirli kapu panu-kari mani. Jalanguju karnangku japirni yungunpaju yinyi ngaju-nyangu.’ Yinya purlka-pardujurla ngungkurr-nyinaja panu-kari yungurla yinyi. Panu-karirla yungu papardi-nyanuku, manu panu-karirla yungu kukurnu-nyanuku. ¹³ Ngaka-karilki, kukurnu-nyanurlu ngurraju yampinja-yanu tala-kurlurlu, manu wurnturu yanu ngurra-kari-kirra. Yinyarlaju ngurrangka, ngulaju muku lawa-manu talaju mangarrirla, pamangka, palypirparla manu karn-tangka. ¹⁴ Ngapa kulalpa wantija yangka ngula-warnurla yungu mangarrirlangu pardiyarla. Yapaju ngulajulpalu yarnunjuku nyinaja mangarri ngarninja-wangu. Yali kukurnu-nyanujulpa tala-wangu nyinaja. Yarnunjuku-nyayirnilpa nyinaja. ¹⁵ Ngulaju warrki-jarrijalparla watiki kujalpa-jana mardarnu nguurrnguurrpa-patu. Yinyarlau watingkiji yilyaja kujalpalu nguurrnguurrpa-patu nyinaja yungu-jana warrawarra-kanyi manu yungu-jana mangarri yinyi. ¹⁶ Nguurrnguurrpakungarduyurlu kularla

yungu mangarri ngarninjaku. Yangka purlka-kurlangu kaja-nyanu, yarnunjuku-jarrija-nyayirnilpa, manu jalajala-jarrijalpa yungu nguurrnguurrpa-kurlangu nganjarla. ¹⁷ Tarnngangkulpa-nyanu purda-nyangu nyanungurlu, ‘Nyarrpa-jarrimirna? Ngaju karna yarnunjuku nyina nyiya ngarninja-wangu.’ Nyanungurluju tarnngangu manngu-nyangulpa-jana warrkini-patu kujalpalurla warrki-jarrija nyanungukupalanguku, kujalpalu mangarri panu-jarlu ngarnu. Langarrpa-jarrijalku. ¹⁸ Manu-nyanu wangkaja, ‘Ngaju karna yampimi ngurra nyampuju, manu karna pina-yani wampirra-kurra. Manu kapurnarla wangka kuja, “Wampirra, ngajujurna warntarla yanu Kaatu-kujaku manu nyuntu-kujaku. ¹⁹ Ngajujurna majumaju. Kula karna kaja-purajilki nyina, lawa. Wangkayaju yungurnanguku warrki-jarrimilki nyuntuku warrkini-patu-kari-piya.” Kuja kapurnarla wangka ngajukupalanguku.’

²⁰ “Junga-juku, karrinja-pardija, manu yanu pina ngurra-kurra nyanungukupalangu-kurlangu-kurra. Ngulajulparla warrarda pardarnu kaja-nyanuku yungu ngurra-kurra pina-yanirni. Parra-patu-jangkarlu, nyanungurluju nyangu kaja-nyanu yaninjarni-kirra wurnturu kajilpa yanurnu. Kuja nyangu kaja-nyanu, mari-jarrinjarlarla parnkaja. Ngamurlu-mardarnu, manu nyunjurnu yulanja-karrarlu. ²¹ Ngula-jangkaju, kukurnu-nyanuju wangkajarla jaji-nyanuku, ‘Wampirra, ngajujurna warntarla yanu Kaatu-kujaku manu nyuntu-kujaku. Ngajujurna majumajulku, kula karnanguku nyuntu-nyangu kaja-nyanulku nyina, lawa.’ ²²⁻²⁴ Wurdungu-manu jaji-nyanurlu kaja-nyanuju, manu wangkaja-jana warrkini-patuku, ‘Yantarnili nyampu-kurra! Manngu-nyangulparna kula-nganta palija walyirri-nyayirni kaja-nyanu ngaju-nyangu, lawa. Manu kula-ngantarna wajawajamanu tarnngangu-juku. Kala lawa! Wankaru-juku-ka nyina, manu pina-yanurnu ngurra-kurra. Ngulakuju yarujurlulu kangkarni jinajina-piya kirrirdi ngurrju-nyayirni, manu rdangka-yirrakalurla ngajuku kaja-nyanurla. Manu rdakangkalurla yirra rdaka-kurlangu, manu putulurla yirra wirliyarla. Yaninjarlalu pakaka wita puluku jara wiri-nyayirni, pajirninjarla purrayalu yungurlipa kurapaka ngarni.’ Warrkini-paturlulu pakarnunjunu yali wita puluku, pajurnulu, manu purrajalu. Manulu ngarnu kurapakaju.

²⁵ “Murnma-juku kujalpalu ngarnu mangarri-wati, papardi-nyanujulpa warrki-jarrija wurnturu. Kuja pina-yanurnu yuwarli-kirra, purda-nyangu-jana yapa yunparninja-kurra, manu nyangu-jana wirntinja-kurra. ²⁶ Purajarla jintaku warrkiniki, manu japurnu, ‘Nyiya-jangka kalu yunparni manu wirntimi?’ ²⁷ Warrkinirla wangkaja, ‘Kari-nganta nyuntukupurdangka kukurnu-puraji pina-yanurnu ngurra-kurra. Kula palija, wankaru-ka nyina. Nyuntukupalangurluju-nganpa jinyijinyi-manu pakarninjaku manu purranjaku jara wiri-jarlu-kurlu puluku wita yungurlipa ngarni kurapaka wiri.’

²⁸ “Kuja kuja-kurra purda-nyangu papardi-nyanurlu, kulu-jarrija manu kula ngurra-kurra yanu kujalpa nyanungukupalangu jaji-nyanu nyinaja. Manu nyanunguju wilypi-pardija yuwarli-ngirli manu wangkajarla, ‘Nyiya-jangka kanpa karrimi nyampuraju yarlungka? Kaninjarni yukayarni, manu mangarri nganja nganimparlajinta.’

²⁹ “Kala papardi-nyanujurla wangkaja jaji-nyanuku, ‘Lawa! Nyiya-jangka kanparla wardinyi nyina ngajukupurdangkaku kukurnuku? Ngajurna warrki-jarrija mata-wangu nyuntukuju tarnnga-nyayirni. Kularnanguku kulu-jarrinjarla wilji-jarrija. Kulanpaju nyiyarlangu yungu ngajuku, ngulaju kulanpaju puluku witarlangu yungu yungurna kurapaka nganjarla ngajuku puntu-kurlurlu, manu kulanpaju jiyipi witarlangu yungu, lawa! ³⁰ Kaja-puraji nyangka, nyanunguju wilji-nyayirni! Nyanungurluju muku lawa-manu talaju punkungka karntangka. Kulanparla kulu-jarrija

nyanunguku, lawa! Kuja pina-yanurnu ngurra-kurra, nyuntulurlunpa pungu puluku wita nyanunguku manu nyanungu-nyangu puntuku yungulu ngarni kurapaka!

³¹ “Ngula-jangkaju, wati purllarla wangkaja papardi-nyanuku, ‘Kaja, nyuntu kanpa ngaju-kurlu nyina tarnga nyampurla ngurrangka. Kuja karna ngajulurlu mardarni nyiyarningkijarra, ngulaju nyuntuku. ³² Nyiia-jangka kanpaju kulu-jarrimi? Kula-nganta nyentukupurdangka palija, kala lawa. Kala wankaru, manu ngurra-kurra pina-yanurnu. Ngula-jangkaju, wardinyi-jarriyarlalparlipa manu kurapaka ngarninjarla!’ ”

16

Jijaji-kirlangu yimi-nyayirni-wangu jukurrpa wati-kirli manu warrkini nyanungu-nyangu-kurlu

¹ Jijaji-jana wangkaja nyanungu-nyangu kurdungurlu-patuku, “Yimi-ngarrirni yungurna-nyarra yimi-nyayirni-wangu. Nyurru-wiyi kala wati nyinaja tala wiri-nyayirni-kirli. Wati jintalpa mardarnu kujalpa warrki-jarrija kujalparla warrawarra-kangu tala. Yapa jintarla yanurnu yinyaku paajuku, manurla wangkaja, ‘Nyuntu-nyangurlu warrkinirli, tala nyuntu-nyangu ngulaju-ka nyarrpa-mani mayi? Kula kangku junganku mardarni.’ ² Junga-jukurla yajirninjarla wangkaja yangka warrkini nyanungu-nyanguku, ‘Purda-nyangurnanguku kuja kanpaju tala jurnta yilymani, kula kanpa junganku mardarni nganta. Yilyamilki karnanguku nyuntuju warrki-ngirli. Yaninjakungarntirli ngulaju pipa-kurra-wiyi pantirninjarla yirra yungu nyarrpararla tala ngunami.’ ³ Yinya wati warrkini, wangkaja-nyanu, ‘Kapuju paajurlu ngajuju yilyami warrki-wangu, nyarrpa-jarrimirna? Ngajujurna purllalku walyaku pangirninjakuju. Kajilparna-jana warllikarla warru yapa-patu talakupurdarlu, ngulaju kajikarna kurnta-jarrimi. ⁴ Kapurna-jana wangkami yapa-patuku kuja-jana paajurlu yungu miyi manu jara panu-jarlu. Ngaju-nyangurlu paajurlu kajika-jana jinyijinyi-mani yungulurla muku pina-yinyi. Kuja-kujakuju kapurna-jana ngurrju wangkami yungulurla pina-yinyi miyi manu jara ngari wita nyanunguku yawuru-maninjaku. Yapa yinya-patu kapujulu wardinyi-jarrimi. Ngula-jangka, kajiji paajurlu yilya warrki-ngirli, kapujulu warrawarra-kanyi yinya-paturlu yapa-paturlu.’ ⁵ Junga-juku, yinya warrkini wati, yanu-jana warru yapaku payirninjaku kuja-jana paajurlu yungu miyi manu jara. Payurnu jintawiyi, ‘Nyiyanguku yungu ngaju-nyangu paajurluju yungunparla pina-yinyi ngaka?’

⁶ “Ngula yalu-manu, ‘Nyuntu-nyangu paajurluju yungu jara 100-pala murlukunparla.’

“Yinya warrkini wati wangkajarla, ‘Yungkaju jara 50-pala murlukunparla yungurnarla pina-yinyi paajuku yimiri-maninjaku.’

⁷ “Yinya wati warrkini yanurla jintakarlikki payirninjaku, ‘Nyiyanguku yungu ngaju-nyangu paajurluju nyentukuju yungunparla pina-yinyi ngaka?’

“Ngula yalu-manu, ‘Nyuntu-nyangu paajurluju yungu miyi 1000-pala yakujurla.’

“Yinya warrkini wati wangkajarla, ‘Yungkaju 800-pala miyi yakujurla yungurnarla pina-yinyi ngaju-nyangu paajuku yimiri-maninjaku.’ ⁸⁻⁹ Kuja paajurlu purda-nyangu nyanungu-nyangu warrkini kujalpa-jana pina puntarnu yapa yinyarraku miyi manu jara, wangkajarla, ‘Nyuntuju pa pina-nyayirni. Milya-pinyi kanpa yungunpa-nyanu tala-kurlurlu warrawarra-kanyi!’ ”

Ngula-jangka, Jijaji-jana wangkaja nyanungu-nyangu-patuku, “Yuwayi, yinya yimi-nyayirni-wangu ngulaju junga. Yapa yangka nyampurla walyangka kuja kalu karlirryani, ngulaju kalu-nyanu maju-kurra kanyi tala-kurlurlu nyanungu-nyangu-kurlurlu. Kala milya-pinyi-jiki kalu yungulu-nyanu warrawarra-kanyi tala-kurlurlu. Kala nyururlu kuja kankulu nyina Kaatu-kurlangurla rdili-nyayirni-wangurla, nyarrpa-jarri

kapunkulu tala-kurluju yungunkulu-nyanu warrawarra-kanyi? Purda-nyangkajulu! Yungkalu-jana nyurrurla-nyangu tala yapa-kariki yungulu-nyarra ngurrju nyina. Kajinkili-jana yinyi ngalya-kari, ngulaju kapu-nyarra Kaaturlu kanyi nguru-nyayirni-wangu-kurra.

¹⁰ “Kaji yapangku jungangku witawita warrawarra-kanyi nyiyarningkijarra, ngulaju kapu warrawarra-kanyi wiriwiri nyiyarningkijarra yijardurlu. Kala kaji yinyarlu yapangku jungangku mardarninja-wangurlu yampimi nyiyarningkijarra witawita, ngulaju kula warrawarra-kanyi wiriwiri nyiyarningkijarra yijardurlu. Kulalurla yapa panu-kari ngungkurr-nyina. ¹¹ Ngalya-karirli yapangku ngulaju kalu-nyanu maju-kurra kanyi tala-kurlurlu nyanungu-nyangu-kurlurlu. Kala nyurrurla, nyurrurla-nyangu tala-kurlurlu jungangku mayilpankulu-jana warrawarra-kangu yapaju nyampurla ngurungka? Kala nyurrurlarlu yapangku, kajilpankulu warrawarra-kanja-wangu nyinayarla, ngulaju Kaaturlu kula-nyarra yinyi nyiyarningkijarra nguru-nyayirni-wangurla. ¹² Yungu-nyarra nyanungurlu yinyi panu-nyayirni nyiyarningkijarra ngaka nguru-nyayirni-wangurla. Nyanungurlu kanyarra nyiyarningkijarra mardarni muurlparlu nyurrurlaku. Tala kuja kankulu mardarni jalangurlu, ngulaju kula nyurrurlaku, ngulaju Kaatu-kurlangu. Warrawarra-kanyi mayi kankulu-jana tala-kurlurlu? Kala warrawarra-kanja-wangurlaju, ngulaju kula-nyarra Kaaturlu yinyi nyiyarningkijarra ngurungka nyanungu-nyangurla.

¹³ “Yapa kulalpa-palangu warrki-jarriyarla paaju jirramaku. Kajirla yulkami kamparru-warnuku paajuku, ngulaju kapurla nyurunyuru-jarrimi jinta-karikiji. Kala kajirla yinya jinta-kariki yulkami, ngulaju kapurla kamparru-warnuku nyurunyuru-jarrimi. Kujanya karna-nyarra nyampuju wangkami jalanguju. Kajinparla talaku yulkami, ngulaju nyuntu-nyangu paaju, manu kulanparla yulkami Kaatukuju.” Kujanya-jana Jijajiji wangkaja nyanungu-nyangu kurdungurlukuju.

*Jijajirli-jana Paraji-patuku yimi wita-kari wita-kari yimi-ngarrurnu
Matthew 11.12-13, 5.31-32, Mark 10.11-12*

¹⁴ Yangka Juwu Paraji paaju-patu kalalu purlurlpa-nyayirni nyinaja tala wiri-kirli. Kujalu Jijaji purda-nyangu wangkanja-kurra, ngulajulpalurla yinkalku ngarlarrija. ¹⁵ Jijaji-jana wangkaja, “Nyurrurla Paraji-patu, ngulaju kankulu jungarni nganta nyina yapa panu-puru yungulu-nyarra nyanjarla pulka-pinyi ngurrjuku nganta. Kala Kaaturlu kanyarra nyanyi kanunjumanyumparlu maju-juku. Nyampurla ngurungka, nyiyarlanguku kuja kalurla yapa yulkami ngurrjuku nganta, ngulaju-ka Kaaturlu punku-pajirni. ¹⁶ Nyurru-wiyi, Kaaturlurla yungu kuruwarri Mujujuku, manu wangkaja-jana jarukungarduyu-patuku yungulu yapangku purami kuruwarri manu yimi kujalu yirrarnu pipangka. Ngula-jangka, Jaanu Papitajilki yanurnu, manu wangkaja-jana yapaku Kaatu-kurlu kuja-ka Warlalja-Wiri nyina nyiyarningkijarraku. Kala jalangu, panu-karirli kulu-parnturlu kankulu-nyanu wiringki nganta kamparru yirrakarla yungulu-jana wiri nganta nyina yapa-karikiji. ¹⁷ Ngulaju ngula-juku. Mujuju-kurlangu yangka kuruwarri, ngulaju-ka karri yijardu-nyayirni-juku jalanguju yapakuju. Walya nyampu manu yalkiri kapu-pala yawu-pardi. Ngulaju ngula-juku. Kala kulalpa nganangku mirrakarla nyiya witarlangu yirdi kuruwarrirla Mujuju-kurlangurla.”

¹⁸ Ngula-jangka, Jijaji-jana wangkaja, “Kajilpa watingki nyanungu-parnta yampinjarla yantarla karnta jinta-kari-kirra, kujaju jarrwara-nyayirni. Nganangku-puka watingki kaji kanyi karnta yali yilyanja-warnu, ngulaju jarrwara-nyayirni-yijala.”

Jijajirli-jana yimi-ngarrurnu yapaku wati tala panu-kurlu manu wati tala-wangu-kurlu yirdi-kirli Lajaru-kurlu

¹⁹ Nyanungu-jana wangkaja, “Nyurru-wiyi kala nyinaja wati tala panu-kurlu manu jurnarrpa ngurrju-wati-kirli manu miyi manu kuyu panu-kurlu, manu kala yuwarli wiringka nyinaja. ²⁰ Ngurrangka yalirla kala nyinaja wati tala-wangu yirdiji Lajaru. Kala nyinaja wijini palka-wangu. Puntu-watirli nyanungu-nyangurlu kalalu kangurnu parra-kari parra-karirli, kala ngunaja yuwarlirla kamparru tuwa-wana. ²¹ Kalarla pardarnu yinyaku watiki tala panu-kurluku kuja kala kujurnu miyi manu kuyu purrmu walya-kurra. Lajarurlu kala ngarnu purrmu walya-jangka. Kalalu malikirli yanjurnu Lajaru-kurlangu wijini palkangka. ²² Ngaka-karilki, Lajaru palija, ngulalu marramarra-paturlu kangu nguru-nyayirni-wangu-kurra. Nyinanja-yirrarnulu kutu-juku Yipuruyamu-wana. Yinya wati yangka tala panukungarduyu, ngulaju palija-yijala, ngulalu milyingka yirrarnu walyangka. ²³ Nyanungu-nyangu pirlirra ngulaju yanu nguru-kurra manparrpa-kurlangu-kurraju. Ngulangkulpa jankaja, manu murrumurru-jarrijalpa. Nyangu Yipuruyamu wurnturu-ngurlurlu manu Lajaru kujalpa nyinaja nyanungu-wana. ²⁴ Purlajarla Yipuruyamuku, ‘Wapirra Yipuruyamu! Waraa! Mari-jarrinjarlaju ngurrju nyinaka! Jankami kaju nyampurlaju, manu murrumurru-jarri karna! Wangkayarla Lajaruku yunguju rdaka yirrarni ngapangka manu yunguju marnpirni jalanypa ngapa-kurlurlu yunguju walyka-mani!’

²⁵⁻²⁶ “Yipuruyamuju wangkajarla nyanungukuju, ‘Lawa, ngaju-nyangu kaja. Kulalparna yilyayarlarra Lajaru ngapa-kurlu yalumpu-kurraju! Rdaku kaninjarra kangalpa jaarl-ngunami. Kajilpangku Lajarurlu kangkarlarra ngapa nyuntuku, kulalpangku yantarlarra rdaku ngula-wanaju. Kulalpa ngana ngula-wana rdaku-wana pinarni yantarla nyampu-kurra ngurra-kurraju. Jinta-kariji, manngu-nyanyi mayi kanpa-nyanu kujalpanpa wankaru-wiyi nyinaja walyangka? Nyuntulurlujulpanpa mardarnu ngurrju nyiyarningkijarra-nyayirni. Kala Lajaru, ngulajulpa lawa nyinaja wijini-kirli-mipa palkangka-kurlu. Jalanguju, nyanunguju wardinyi-nyayirni-ka nyinami. Kala nyuntu, ngulaju kanpa-nyanu murrumurru-nyayirni purda-nyanyi, manu kanpa jata-nyanyilki.’

²⁷⁻²⁸ “Ngularla watiji wangkaja Yipuruyamukuju, ‘Junga kujaju, kala purda-nyangka ngariji ngajulu. Ngajukupurdangka-patu, nyinami kalu wankaru-juku walyangka rdaka-pala. Nyampu ngurra ngulaju punku-nyayirni kuja kalu-nyanu yapangku murrumurru-nyayirni purda-nyanyi. Kula karna ngampurra nyina ngajukupurdangka-patuku nyampu-kurraku yaninjarniki. Kajikalu-nyanu murrumurru-nyayirni purda-nyanyi ngaju-piyarlu. Wangkayarla Lajaruku yungu yani ngajukupalangu-kurlangu-kurra ngurra-kurra walyangka yungu-jana wangka jungarni nyinanjaku.’

²⁹ “Yipuruyamurla wangkaja watiki, ‘Lawa, kularna yilyami Lajaruju ngatingki-maninjaku nyuntukupurdangka-patukuju. Nyurru kalu milya-pinyi Mujuju-kurlangu kuruwarri manu yimi kujalu Kaatu-kurlangu jarukungarduyu-paturlu yirrarnu pipa wiringka nyurru-wiyi. Purda-nyangkarlalpalu nyampuju yimi!’

³⁰ “Ngularla watiji wangkaja, ‘Lawa, lawa! Kulalu ngajukupurdangka-paturluju purda-nyanyi Mujuju-kurlangu kuruwarri, manu kulalu purda-nyanyi yangka kujalu yirrarnu jarukungarduyu-paturlu. Kala kajilpa yangka yapa Lajaru-piya pina-wankaru-jarriyarla palinja-warnu, manu kajilpa-jana yantarla wangkanjaku, ngulaju kajikalu purda-nyanyilki. Kajikalu muku kurnta-jarri yangka kujalpalu punku nyinaja, manu kajikalu pina-yaninjarla yalala-yirrarni Kaatu.’

³¹ “Yipuruyamujurla wangkaja nyanungukuju, ‘Kula kujaju junga! Jalangu kajilpalu nyinayarla kuruwarri Mujuju-kurlangu purda-nyanja-wangu manu jarukungarduyu-patu-kurlangu yimiki, manu kajilpa Lajarurlangu wankaru-jarriyarla pina yangka

palinja-warnu, kulalpalu nyanunguju purda-nyangkarla-yijala kuja!” Kujanya-jana Jijajirli yimi-ngarrurnu yangka Paraji-patuku.

17

Yapajulpalurla yirriyirri nyinakarla jungarni Kaatuku

Matthew 18.6-7,21-22, Mark 9.42

¹ Jijaji-jana wangkaja nyanungu-nyangu kurdungurlu-watiki, “Nyampurla ngurungka, yapa panu kapulu warrarda karlirr-yani Kaatu-kujaku. Kala nganangku-puka kajilpa karlirr-kangkarla jarrwara yapa jinta-kari yungulu yani warn-tarla Kaatu-kujaku, ngulakuju karnarla mari-jarrimi, kapu Kaaturluju maju-mani-nyayirni!” ² Nyampurralu-jana yapa manngu-nyangka ngula kuja kalurla jukarurru nyinami Kaatuku. Ngularraju kurdukurdu witawita-piya kuja kalu wita-mipa milya-pinyi nyinanjaku jukarurruku Kaatuku. Kala nganangku-puka kajilpa karlirr-kangkarla jinta-mipa Kaatu-kujaku, ngulaju maju-nyayirni! Karlirr-kanja-kujakujulpalurla yapa-karirli yarturlu-wiyi wiri wayikarla yalumpuku watiki waninja-wana-wiyi, manu ngula-kurluju jarna-maninjarla kanjarla julyurl-kijikarlalpalu mangkuru ngapa wiri-kirra yungu palimi, kajika yapa jinta-kari karlirr-kanyi Kaatu-kujaku. ³ Kuja-kujakuju, muurlpa-jarriya kajikanpa kanyi yapa jinta-kari warntarlarlu!

“Kajilpangku puranjakungarduyu-kariyi-nyanu majungka-jarriyarla jurnta, wangkayarla yungu nyinami kuja-wangu. Kajingki nyanungurlu yalala-yirrarni, ngula-jangkaju yawuru-jarriyalkurla kunka-maninja-wangu. ⁴ Marda parra jinta-puru yangka puranjakungarduyu-kari-nyanu kajilpangku majungka-jarrimi jurnta wirli-palaku kajilpangku yaninjarla ngurrjungkulku yalala-yirrakarla wirli-palaku, ngula-jangkaju yawuru-jarriyalkurla kunka-maninja-wangu wirli-palaku-yijala.” Kujanya-jana Jijajiji wangkaja nyanungu-nyangu kurdungurlu-patuku.

⁵ Ngula-jangka, Kurdungurlu-patu Wiriwirilirla wangkaja, “Pirlirpa-nganpa pirrjirdi-manta yungurnangkulu wala nyina tarnnga-juku!”

⁶ Jijaji-jana wangkaja, “Kala nyurrurlaju kankujulu wita-karrikarri wala nyinami. Ngulaju ngula-juku. Nyanyi mayi kankulu watiya yinya miyi-kirli? Kajilpankujulu ngajuku wala nyinakarla ngari wita nyurrurlaju, ngulaju kajikankulurla wangkamilki watiyaku kuja, ‘Wayi! Nyuntu watiya, lakarn-pardiya walya-jangka, manu-nyanu juka-yirrarninjinta ngapa wiringka mangkururlaju!’ Yuwayi, kajilpankulurla kuja-piya wangkayarla watiya yinyaku, ngulaju kajika-nyarra purda-nyanyi. Watiyarluju kajika-nyanu lakarn-pinyi walya-jangka, manu ngula-jangka kajika-nyanu juka-yirrarninjini nyanungurlu-juku mangkururlaju!” Kujanya-jana Jijajiji wangkaja kurdungurlu-watiki nyanungu-nyanguku yungulurla tarnnga-juku wala nyina.

⁷ Ngula-jangka, Jijaji-jana wangkaja kurdungurlu-patuku, “Yirna-nyarra wita ngayi payirni. Marda-ka jintangku wiringki mardarni warrkini kuja karla warrki-jarrimi. Marda-ka nyanungurlu walya pangirni yirrarninjakungarntirli ngurlukungarntirli yungu yirrarni mangarriki, manu marda karla nyanungu-nyangu jiyipi-wati warrawarra-kanyi. Kuja-ka wati yinya warrkini lawa-jarri warrki-jangka manu-ka kulpari yanirni yuwarli-kirra, nyarrpa marda nyanunguju wiriji karla wangkami nyanungukuju? Kapurla mayi wangkami nyanungukuju yungu yaninjarla ngarni-wiyi? Nyurrurlarlangu kajikankulurla mayi kuja wangka kajilpankulu yali wiri-piya nyinayarla?” ⁸ Lawa. Kulankulurla wangkami kuja nyanunguku. Nyurrurla kapunkulurla wangka yungurla ngapa yaninjarla mani ngarninjaku, manu kapunkulurla nyanunguku wangka yungu-nyarra yaninjarla purrami mangarri nyurrurlaku-wiyi. Ngula-jangka, nyanungurlulku warrkinirli kapu ngarni purdangirli-kirraju.

⁹ Kaji yinyarlu warrkinirli purda-nyanyi warlaljamarri nyanungu-nyangu, kujarlaju

kapu mayi yinyarluju warlaljamarrirliji ngurrju-pajirni-nyayirni? Lawa kujakuju. Wati yinya-kurlangu warrkiji ngulaju yungu purda-nyanyi warlaljamarri nyanungu-nyangu-wiyi kajirla nyarrpa wangka. Kujarlanya, warlaljamarri yinyaju kularla nyanungukuju yati-wangkami warrki-wanawanaju. Ngulaju ngula-juku. ¹⁰ Jurrku-juku nyurrurlakuju kujangu-piya-yijala. Kajilparna-nyarra wangkanjarla jinyijinyi-mantarla nyiyarlanguku, ngulajujulu yalyangku kutu purda-nyangka wurra-maninja-wangurlu, manulu-nyanu kuja wangkaya, ‘Ngalipaju karliparla ngari warrkini nyinami Jijajikiji. Kuja karliparla nyanunguku warrki-jarrimi, kularliparla pardarni yungu-ngalpa yati-wangka warrki-wanawanaku.’” Kujanya-jana wangkaja Jijajiji yimi yali warrkini-kirli yungulu ngula-piya nyina kurdungurlu-patu.

Jijajirli-jana wati karlarla-pala wijini panu-kurlu parlpuru-manu

¹¹ Jijajijilpa-jana nyanungu-nyanguku kurdungurlu-watiki jirrnganja wapanja-yanu Jurujulumu-kurra-pinangu. Nyanungulpa wapanja-yanu wurna kulkurru-jarra ngurrara-jarrarla Jamariyarla manu Kaliliyirla. ¹²⁻¹³ Nyanunguju yanurnulpa kutulku kirri jinta wita-kurra. Yalumpurla wati karlarla-palalurla yaninjarla rdipija nyanunguku. Nyanungurraju nyurnu-nyayirni wijini-kirli panu-kurlu jurru-ngurlu jamana-kurra. Ngulaju kulalu yanurnu Jijaji-kirra kutu, lawa. Karrijalpalu wurnturu-karrikarri nyanungu-kujakuju, manulurla purlaja, “Jijaji, Warlalja-Wiri! Nganimpaku-nganpa mari-jarrinjarla ngurrju nyinaka!”

¹⁴ Jijaji-jana wangkaja, “Yantalu maralypikingarduyu-wati-kirra yungulu-nyarra miimii-nyanyi palka wijini-wangu-japa.” Junga-juku, karlarla-palarlu watingkili Jijajiji yampinjarla yanu maralypikingarduyu-wati-kirra. Wurnturu-wangu-juku nyanungurrarlujulu-nyanu jarnkujarnku nyangu, manulu-nyanu wijini-wangulku nyangu. ¹⁵⁻¹⁶ Wati-kari yalumpurrarla jintaju ngulaju Jamariya-wardingki. Panu-karrijilpalu Juwu-wati nyinaja. Kuja-nyanu nyanungurlu Jamariya-wardingkirli nyangu kirkalku, warirr-karrinjarla pina-yanu Jijaji-kirra. Nyanungurluju kiljingkil-parla Kaatuku yunparninja-yanu. Kuja yanurnu Jijaji-kirra, parntarrinjunurla kamparru nyanungurla, manurla yati-wangkaja, “Nyuntujunpaju mari-jarrija-nyayirni! Nyuntulurlunpaju parlpuru-manu!”

¹⁷⁻¹⁸ Ngula-jangka, Jijaji-jana wangkaja nyanungu-nyangu kurdungurlu-watiki, “Wayinkili! Ngajurna-jana wati karlarla-pala parlpuru-manu. Wati nyampu Jamariya-wardingki-mipa pinarni yanu Kaatuku pulka-pinja-karra. Nyampuju kula ngurrara-jinta ngajuku. Nyarrparalu ngalya-kariji Juwu-wati 9-pala-kariji wurulya yanu? Ngulangkuju yungulurlajinta Kaatuku pulka-pungkarla-yijala!”

¹⁹ Ngula-jangka, Jijajirla wangkaja watiki, “Karrinja-pardinjarlalku yanta ngurra-kurra. Kujanpaju wala nyinaja ngajuku yungurnangku parlpuru-mantarla nyuntu, kujarlanyanpa nyuntuju parlpurulku wijini-wangulku.”

Jijajirli-jana yapa pinarri-manu Kaatu-kurlu kuja-ka Warlalja-Wiri nyina nyiyarningkijarraku

Matthew 24.23-28,37-41

²⁰⁻²¹ Panu-karirlili Paraji-paturlu payurnu Jijaji, “Nyangurla kapu Kaatuju Warlalja-Wiriji nyina nyiyarningkijarraku nyampurla ngurungka? Nyangurlarlurlipa nyanyi nguru-nyayirni-wangu nyanungu-nyangu?”

Jijaji-jana wangkaja, “Yapa kuja kajulu wala nyina, ngularrakuju kajana Warlalja-Wirilki nyinami Kaatuju jalanguju. Kujarlanya kulalpa nganangku nyanungu-nyangu nguru-nyayirni-wanguju nyangkarla paniya-kurlurluju. Manu kujarlanya kulalpa ngana wangkayarla, ‘Wayi! Nyangkalu yinya! Yinyaju nguru-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu!’ Manu ngana kulalpa wangkayarla, ‘Wayi! Nyangkalu nyampu! Nyampuju nguru-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu!’ ”

²² Ngula-jangka, wangkaja-jana nyanungu-nyanguku kurdungurlu-watiki, “Ngaju-jurna Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu. Ngaka kapurna yanilki, manu kapurna-nyarra purdangirli yampinja-yani. Ngula-jangka kapunpaju yirraru-jarrimi-nyayirni. Kapunkulu ngampurrpa-nyayirni nyina ngajuku nyanjaku pina. ²³ Ngula-puruju, panu-kari kapulu-nyarra yaninjarla wangkami, ‘Wayinkili! Nyangkalu yinya, Jijajiji karrimi-ka!’ Marda kapulu-nyarra wangkami, ‘Wayinkili! Nyangkalu nyampu, Jijajiji karrimirni-ka!’ Kajili-nyarra yapa wangka kuja nyurrurlaku, purda-nyanja-wangulu-jana jurnta nyinaka! Kulalu-jana yanta nyanungurra-kurra ngajuku nganta warrirninjaku! ²⁴ Ngajujurna Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu. Kajirna pinarni yani nguru nyampu-kurra, kapurna kapanku pinarni yani wirnpa-piya-juku kuja-ka kilji mirilmiril-karri yalkirirla kakarrara-jangka karlarra-kurra. Wirnpa-piya, jintakumarrarnirli kapujulu nyanyi. ²⁵ Ngaka kajirna yani nguru nyampu-ngurlu, manu kajirna pinarni yani, kujakungarntiji kapurnaju murrumuru-nyayirni purda-nyanyi, manu yapa kuja kalu nyinami wankaru jalangu, ngulangkuju kapujulu juwa-kijirni. ²⁶⁻²⁷ Ngajujurna Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu. Kajirna pinarni yani nguru nyampu-kurra, kujakungarntiji yapangkuju kulajulu manngu-nyanyi. Ngularrarluju kapulu ngari ngarni, manu kapulu-nyanu yupukarra-jarrimi. Ngularraju yapa yangkarra-piya kujalpalu nyurru-wiyi nyinaja Nuwangka wankarurla-wiyi. Nyanungurlujulpa pawurtu wiri-jarlu nganturnu. Kala yapangku panu-karirli kulalpalu nyanunguju jungangku purda-nyangu. Ngula-jangka, ngapalku wiri yinya yanurnu, manu-jana muku pungu. Kala Nuwa manu nyanungu-nyangu wungu-warnu-mipa-jana muurl-mardarnu Kaaturluju. ²⁸⁻²⁹ Kajirna ngaju pinarni yani nguru nyampu-kurra, kujakungarntiji yapangkuju kulajulu manngu-nyanyi. Ngularraju yapa yinyarra-piya-juku kujalpalu nyinaja kirringka Jatamarla nyurru-wiyi. Ngularrarlujulpalu ngarnu kuyu, mangarri manu pama, manulpalu payi-manu nyiyarningkijarra tala-kurlurlu, manulpalu-jana nyiyarningkijarra yungu talakupurdarlu. Ngularrarlujulpalu pangirninjarla yirrarnu ngurlu mangarri pardinjakungarntirli, manulpalu-nyanu yuwarli nganturnu. Kala kulalpalu Kaatuju manngu-nyangu. Kala watingki jintangku yirdingki Laatirli manngu-nyangu Kaatuju. Kujarlaju, yinya kirri-ngirli Jatama-ngurlu yampinja-yanu yaruju-nyayirnrli. Jurrkungka-yijala par-rangkaju, Kaaturlu-jana jangkardu kujurnu warlu yalkiri-jangka, manu-jana jankaja jintawarlayi-jiki yalumpurra yapa kujalpalu nyinaja kirringka. ³⁰ Yuwayi, ngajujurna Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu. Kajirna pinarni yani nguru nyampu-kurra, yapaju kapulu Jatama-wardingki-piya-juku nyina. Ngularrarluju kulajulu wapal-nyanjarla manngu-nyanyi.

³¹ “Kajirna pinarni yani nguru nyampu-kurra, nyiyarningkijarraju kapu majungka-jarri yapakuju. Kaji nganarlangu kankarlarni nyina yuwarli nyanungu-nyangurla, ngayi wurnturu-kurra parnkami kapanku-nyayirni yuwarli-kirra pina-yukanja-wangu manu jurnarrpa maninja-wangu. Kajilpa pina-yukayarla yuwarli-kirra jurnarrpa maninjaku, ngulaju kajika palimilki. Manu kaji ngana-puka wurnturu yupujurla warrki-jarrimi, ngayi parnkami kapanku-mipa yuwarli-kirra kulpari yaninja-wangu. Kajilpa yuwarli-kirra kulpari yantarla, ngulaju kajika palimilki. ³² Pina manngu-nyanyi mayi kankulu yinya yimi-pardu kali-nyanu-kurlu Laati-kirlangu-kurlu?*

Kuja-jana Kaaturlu yapa jintakumarrarni purraja yinyarla kirringka Jatamarla, nyanunguju Laati-parnta wuruly-parnkaja. Nyanungu Laati-parnta, juul-karrinjarla kulpari nyangu kirri jankanja-kurraju. Manngu-nyangulpa nyiyarningkijarra kuja purdangirli yampinja-yanu. Manu nyanungujurla marlaja mingkirri-piya-jarrija Kaatukuju yalumpurla-juku. ³³ Nganangku-puka yapangku kajilpa-nyanu puta mardakarla muurlparlu palinja-kujaku nyanungu-miparlu, ngulaju kajika palimi-

* 17:32 Nyangka Genesis 19

jiki. Kala kajilpa-nyanu yungkarla ngaju-kurra, ngulaju kajikaju marlaja nyinami wankaru-juku.

³⁴ “Kajirna pinarni yani nguru nyampu-kurra, ngula-puruju kapu-pala marda yapa-jarra ngunami panjangka jintangka-juku. Kapurna kanyi jinta-mipa. Jinta-kariji kapurna yampinja-yani purdangirli. ³⁵ Kajirna ngaju pina-yanirni, ngula-puruju karnta jirramarlu marda kajika-pala ngurlu yurparni pulawa-karda pirli-jarra-kurlurlu wita-jarra-kurlurlu. Ngaju kapurna jinta-mipaju kanyi, manu kapurna yampinja-yani jinta-kariji purdangirli. ³⁶ [Kajirna ngaju pina-yanirni, ngula-puruju marda kalaka-pala wati jirrama warrki-jarrimi yuwurkurla. Ngaju kapurna jinta-mipaju kanyi, manu wati jinta-kariji kapurna yampinja-yani purdangirli.]”

³⁷ Ngula-jangka, kurdungurlurlulu payurnu Jijaji, “Kajinpa nyuntu pinarni yani walya-kurra, ngurrara-kurra nyarrpara-kurra kapunpa yanirni kamparruju?”

Jijaji-jana wangkaja, “Ngakankulu milya-pinyilki! Kuja-ka ngana palimi yangarlu manu-ka wantimi yuwurkurla, kapulurla warlawurru kankarlu warru paarrpardimi. Kuja-piyarlu-yijala kajinkili manngu-nyanyi yimi ngaju-nyangu, ngulaju kapunkulu milya-pinyi nyarrpara-kurrarna pinarni yani.”

18

Jijaji-kirlangu yimi-nyayirni-wangu jukurrpa karnta kali-puka-kurlu

¹ Jijaji-jana wangkaja nyanungu-nyangu-patuku yungulurla wangkami warrarda Kaatuku. ² Ngula-jana yimi-ngarrurnu yimi-nyayirni-wangu jukurrpa, nyanungu-jana wangkaja, “Nyurru-wiyi kala nyinaja kuwurtukungarduyu wiri. Kala-jana miimii-nyangu yapa kuwurturla jungarni-japa maju-japa. Nyanungujulpa punku nyinaja, lawa. Kulalpa purda-nyangu Kaatu-kurlangu kuruwarri, manu kulalpa-jana yapaku yulkaja. ³ Yinyarla ngurrangka, ngulajulpa karnta kali-puka nyinaja. Yapangku jintangku kalarla puntarnu talaju. Ngula-jangka kala warrarda yanu kuwurtukungarduyu wiri-kirra, manu kalarla wangkaja kali-pukaju, ‘Purda-nyangkaju! Ngarrika yinya yapa yunguju tala pina-yinyi ngaju-nyangu!’ Kujanya kalarla warrarda wangkaja kuwurtukungarduyu wirikiji. ⁴⁻⁵ Kula kala purda-nyangu yinya kuwurtukungarduyurlu nyanunguju. Kala yanurnu warrarda payirninjaku nyanunguku. Ngaka-kari, wangkaja-nyanu kuwurtukungarduyu wiriji, ‘Kula karna purda-nyanyi Kaatu-kurlangu kuruwarri, manu kula karna-jana yapaku yulkami. Kala nyampu karnta kali-puka, yanirni warrarda-ka payirninjaku nyanungu-nyangu talaku. Warrarda kaju mata-mani! Kuja-kujakuju kapurnarla yinya yapaku wangka yungurla tala pina-yinyi.’ ”

⁶ Ngula-jangka, Jijaji-jana wangkaja nyanunguku kurdungurlu-patuku, “Manngu-nyangkalu yinya kuwurtukungarduyu. Kala jamulu purda-nyangu warrarda yinya kali-puka. Kujalpa warrarda payurnu nyanungu, nyanungurla wangkaja kuwurtukungarduyuku yungu-jana jinyijinyi-mani tala pina-yinjaku kali-pukaku. ⁷ Nyarrpa kankulu manngu-nyanyi nyurrurlarluru? Kaatuju mayi yinya-piya kuwurtukungarduyu-piya punku-piya? Lawa! Kaatu-kurlangu yapa-paturlu kalu warrarda payirni mungangka manu parrangka yungu-jana warrawarra-kanyi. Nyanunguraju mayi kapu-jana Kaaturluju jamulu purda-nyanyi kuwurtukungarduyu-piyarlu? Kapu-jana mayi purda-nyanyi kapankurlu? ⁸ Purda-nyangkajulu jalangurlu! Kuja kalu Kaatu payirni yungu-jana nyanungurra warrawarra-kanyi, nyanungurlu kapu-jana yalu-mani kapankurlu. Kala ngaka-kari yangka ngaju Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu, kajirna pina-yanirni nyampu-kurra, yapa kapujulu mayi wala-juku-nyina yungurna-jana warrawarra-kanyi?”

Jijaji-kirlangu yimi-nyayirni-wangu jukurra Paraji-kirli manu tala puntarninjakungarduyu-kurlu

⁹ Yapangkulpalu purda-nyangu Jijaji wangkanja-kurra. Nyanungurra ngantalpalu ngurrju nyinaja, kalalu-jana nyurunyuru-jarrija yapa-kariki. Jijaji-jana wangkaja nyanungurraku, ¹⁰ “Ngajulu yungurna-nyarra yimi-ngarrirni yimi-nyayirni-wangu jukurra jalangurlu. Nyurru-wiyi, wati jirrama-pala yanu Yuwarli Maralypi-kirra Jurujulumurla yungu-palarla wangkami Kaatuku. Jinta-kariji Paraji manu jinta-kariji tala puntarninjakungarduyu. Panulpalurla nyurunyuru-jarrija. ¹¹ Parajilpa karrija. Kula-ngantalparla wangkaja Kaatuku, kala lawa. Ngarilpa-nyanu nyanungu-mipa wangkaja, ‘Wapirra, ngajurna yapa ngurrju panu-kari-piya-wangu. Kularna ngaju purlurlpa nyina, manu kula karna-jana tala jurnta mani yapaku purungku. Nguna karna kalykuru-wangu jinta-kurlu-mipa kali-nyanu-kurlu. Kula karna warru parnka. Kuja-jangkanya karnangku yati-wangka. Kula karna punku nyina yinya-piya tala puntarninjakungarduyu-piya kuja-ka yinya karrimi. Kuja-jangkanya karnangku yati-wangkami. ¹² Mantiyi-kari Mantiyi-karirla manu Jayijiyi-kari Jayijiyi-karirla, yampimi karna miyiji ngarninja-wangurlu yungurnangku pulka-pinyi warrarda. Manu yangka kuja karna tala mani warrki-jangkarlu, kajilparna \$10 mantarla, ngulaju kajikarna \$1 yinyi nyuntuku. Manu marda kajilparna \$100 mantarla warrki-jangkarlu, ngulaju kajikarnangku \$10 yinyi.’ Kujanyarla yinya Parajiji wangkaja Kaatuku. ¹³ Parra jintangka-juku, yangka tala puntarninjakungarduyu, ngulajulpa wurnturu karrija Parajikiji. Wangkajalparla Kaatuku, kulalpa kankarlarra-kari nyangu Paraji-piyarlu. Kaninjarra-karilpa nyangu, manulpa kurnta-jarrija, manu mari-jarrijalpa-nyanu. Ngarnturlurru-nyanu pakarnu, manu wangkajarla Kaatuku kuja, ‘Kaatu, mari-jarriyaju ngajuku! Ngajujurna punku!’ Kuja-pukarla wangkaja Kaatuku.”

¹⁴ Ngula-jangka, Jijaji-jana wangkaja yapa-patuku, “Purda-nyangkajulu ngaju! Nganangku-puka kuja kanyanu ngurrju-pajirni nganta, Kaaturlu kapu yinya yapa kurntaku ngurrju-mani. Kala kuja kanyanu punku-pajirni, Kaaturlu kapu ngurrju-pajirni. Kujanya yangkarna-nyarra yimi wita yimi-ngarrurnu. Ngula yangka Paraji pina-yanu ngurra-kurra, Kaaturlu kula ngurrju-pajurnu. Kala yangka tala puntarninjakungarduyu kuja pina-yanu ngurra-kurra, Kaaturlu nyanunguju ngurrju-pajurnu.”

Jijajirilpa-jana kurdukurdu ngamurlu-mardarnu pirrjirdi-maninjaku
Matthew 19.13-15, Mark 10.13-16

¹⁵ Ngakalku, kangurnulpalu-jana yapanku ngalya-karirli kurdukurdu manu pirtirrka-wati Jijaji-kirra yungu-jana rdakangku ngamurlu-mardarninjarla marn-pirni. Ngula-kujakuju, kurdungurlu-paturlulu-jana puta warla-pajurnu kutu Jijaji-kirra kanjarni-kijaku, manulu-jana kurnta-ngarrurnu. ¹⁶ Kala Jijaji-jana purlaja kurdu witawitaku, manu wangkaja-jana nyanunguku kurdungurlu-patuku, “Kurdukurdu wita nyampu-piya kajulu wala nyinami ngajuku. Ngana-puka yapa jalangu kuja-ka nyinami nyampu-patu-piya kurdukurdu-piya, ngulaju karla nyinami Kaatuku yangka kuja kajana Warlalja-Wiri nyina yapaku. Kujakuju, yampiyalu-jana warla-pajirninja-wangurlu! Pangkalajulu yanirni kurdukurduju ngajuku! ¹⁷ Ngaju karna-nyarra wangkami junga. Jungarnirlili manngu-nyangka! Ngula yungulpankulu kurdu wita nyampu-piya-jarriyarla. Kala kuja-piya-wanguju, ngulaju kulalpankulurla nyinayarla Warlalja-Wiriki.”

Jijajirla wangkaja watiki tala palka-kurluku
Matthew 19.16-30, Mark 10.17-31

¹⁸ Ngaka-pardu-kari, jaajikingarduyu wiri Juwu, ngulalpa tala panu-kurlu nyinaja, yaninjarla payurnu Jijaji, “Tiija, nyuntujunpa ngurrju! Nyarrrpa-jarrimirna yungurnarla jirrnganja nyina tarnnga-juku Kaatuku wankaru-juku?”

¹⁹ Jijajilkirla wangkaja, “Niyiakunpaju ngajuju ngurrju-pajurnu? Ngana-puka kula-ka wati nyina ngurrjuju. Kaatu-mipa-ka nyina ngurrjuju. ²⁰ Milya-pinyi-jala kanpa kuruwarri-kari kuruwarri-kari Kaatu-kurlanguju kujarla yangka yungu Mujujuku: ‘Nyuntu kajilpanpa nyinayarla palka-kurlu yupukarra, kula kalykuru-jarriya yapa jinta-kari-kirli! Yampiyalu-nyanu tarnnga-kurra pakarninja-wangurlu! Kularla purungku jurnta manta nyiyarlangu yapa jinta-kariki! Kula warlka wangkaya yapa jinta-kari-kirli kuwurturla! Linpangku-palangu purda-nyangka kirda-nyanu manu ngati-nyanu wilji-wangurlu!’ Nyampurranya Kaatu-kurlangu kuruwarri kuja yirrarnu Mujujurlu, ngulaju kanpa milya-pinyi nyurru.”*

²¹ Junga-juku, watijirla wangkaja Jijajikiji, “Wita-ngurlupakarrarlulparna puraja jungarnirli nyampurraju kuruwarri, kularna rdilyki-pungu jintarlangu, lawa.”

²² Jijajijirla wangkajalku watikiji, “Purayarlalpanpa nyampu jinta-karilki kuruwarri: Yanta, jurnarrrpa manu nyiyarningkijarra manta nyuntu-nyangu, ngulaju-jana pina jali-manta nyiyarningkijarra talakungarntirliji, manu ngula-jangkaju, talaju-jana warru yungka marlajarraku rdilyki-watiki. Kajinpa-jana nyiyarningkijarra muku yinyi yapa-kariki, ngula-jangkaju kapunparla jirrnganja nyina nyiyarningkijarra-kurluju Kaatu-kurlangurla nguru-nyayirni-wangurla. Nyiyarningkijarra jali-maninjarla kurdungurlu-jarriya ngaju-nyanguju!” ²³ Kuja yangkanku watingki purda-nyangu Jijaji wangkanja-kurra, ngula-jangkaju purda-nyanjarla wajampa-jarrija-nyanurla kujalpa jurnarrrpa panu mardarnu.

²⁴ Jijajirli nyangu wati wajampa-jarrinja-kurra, manu wangkaja-jana nyanunguku kurdungurlu-patukuju, “Yangka kuja kalu jurnarrrpa panu mardarni yapangku, ngulaju kapulu marnkurrpa-mipa yukamirra Kaatu-kurlangu-kurra nguru-nyayirni-wangu-kurraju, kulalu panu yukami. ²⁵ Junga kujaju! Kulalpa kawartawaraju yukayarla nama-kurlangu ngulyangka, lawa. Kuja-piyarlu-yijala kulalpa-nyanu nganangku-puka jurnarrrpa panu-kurlurluju yapangkuju yirrakarla Kaatu-kurlangu-kurraju nguru-nyayirni-wangu-kurraju!”

²⁶ Ngula-jangka, kurdungurlu-paturlulu payurnu, “Kajilpa Kaaturlu yampiyarla yangka yapa jurnarrrpa-kurlu panu-kurlu muurl-mardarninja-wangurlu, nganalku kajika muurl-mardarni Kaaturluju palinja-kujaku?”

²⁷ Jijajilki-jana wangkaja, “Kulalpa-nyanu nganangku yapangku muurl-mardakarla palinja-kujaku, lawa. Kaatu-miparlu kajika muurl-mardarni, yapaju.”

²⁸ Piitarlulku yalu-manu Jijajiji, “Yuwayi, ngurra nganimpa-nyangurnalu yampinja-yanu purdangirli. Yampinjarla nyuntulkurnangkulu puraja.”

²⁹⁻³⁰ Jijajiji-jana wangkaja kurdungurlu-patukuju, “Yuwayi, junga kujaju. Kaatu kanyarra Warlalja-Wiri nyina nyurrurlaku yapaku. Kujarlaju, Kaatuku puranjakungarntirlinkili yampinja-yanu yuwarli nyurrurla-nyangu manu marda nyuntu-parntapurnu manu marda nyurrurlakupurdangka-patu manu marda nyurrurlakupalangujarra manu marda kurdukurdu. Ngula-wanawanaju kajinkili palimi, Kaaturlu kapu-nyarra jaya-kurra-nyayirni yarda yinyi. Kapunkulu yukami nguru-nyayirni-wangu-kurra. Ngulangaju kapunkulurla tarnnga-juku jirrnganja nyina Kaatukuju wankaru.”

Jijaji-jana wangkaja nyanunguku kurdungurlu-patuku yangka yapangku kapulu nyanunguju pinyi

Matthew 20.17-19, Mark 10.32-34

* **18:20** Nyangka Exodus 20.16-20, Deuteronomy 5.16-20

³¹ Jijaji-jana wangkaja nyanunguku kurdungurlu-patuku, “Purda-nyangkajulu! Nyurru-wiyi, Kaatu-kurlangu jarukungarduyu-paturlulu yirrarnu Payipulurla yimi Yapa-nyayirni-wangu-kurlu Kaatu-kurlangu-kurlu. Wangkajulu yapangku kapulu pinyi. Nyanungurra-nyangu yimi-ka junga wangka jalanguju! ³²⁻³³ Nyampuju karlipa Jurujulumu-kurraju murnma-juku yani, ngaka karlipa yukamirra. Ngaju kuja karna Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu nyina, yalumpurla-juku kapujulu yapa-karirli rdarri-mardarni. Ngula-jangkaju, kapulu-jana yapa-karikilki ngajuju yinyi Juwu-wangu-patuku. Nyanungurluju kapujulu manyu-pinyi, manu kapujulu warungka-pajirni, manu kapujulu nyinypa-kijirni, manu kapujulu ngalyipi-piya-kurlurlu pinti-kirlirli wilykarra-pakarni, manu kapujulu tarnnga-kurra pinyi. Ngula-jangkaju, ngurra-jarra-jangkarla kapurna pina-wankaru-jarrimi.” ³⁴ Kujalu kurdungurlu-paturlu purda-nyangu Jijaji kuja-kurra wangkanja-kurra, kawarr-karrijalpalu nyarrpa kujalpa wangkaja.

*Jijajirli parlpuru-manu wati jinta milpakupurda pampa nyanjakulku
Matthew 20.29-34, Mark 10.46-52*

³⁵ Ngula-jangkaju, ngaka-pardu-karilki, jirranganja-jana yanu Jijaji kurdungurlu-patuku manu panu-kariki yapaku kirri-kirra yirdi-kirra Jiriku-kurra. Ngulangkalpa jinta wati nyinaja yirdiyi-wana milpa-parntaju, ngulajulpa-jana yapa warlkurnu talakupurdarlu kujalpalu nyanungu-wana nyanungu-wana jarala-wapaja jingijingi. ³⁶ Kujalpa-jana purda-nyangu yapa-patu wapanja-kurra, payurnu-jana, “Nyarrpa-jarrimi kankulu?”

³⁷ Yalu-manulu, “Jijaji Najariti-wardingki karnalu purami kuja-ka yani Jurujulumu-kurra.”

³⁸ Kuja purda-nyangu kuja-kurra, ngularla wapal-purlaja Jijajikiji, ngulaju yirdi-manu, “Jijaji, Ngalapi-nyanu Kingi Tapiti-kirlangu! Mari-jarrinjarlaju ngurrju nyinaka wiyarrpaku!”

³⁹ Yangka yapa kujalpalu wapanja-yanu kamparru Jijajiki, ngulangkujulu kurnta-ngarrurnu manulu puta wurdungu-manu. Nyanungujulpa ngari yardayarda purlaja kilji-nyayirni manulpa warrarda yirdi-manu Jijaji, “Wayinpa! Tapiti-kirlangu Ngalapi-nyanu, mari-jarrinjarlaju ngurrju nyinaka wiyarrpaku!”

⁴⁰ Junga-juku, Jijaji juul-karrija purda-nyanjarla, ngula-jangkaju-jana wangkaja yapa panuku, “Yajarninjintalu!” Ngula-jangkaju, yanurla Jijajikilki. Jijajirliji payurnu, ⁴¹ “Niyiakulpanpaju purlaja?”

Yangkajurla milpa-parnta pampa wangkaja, “Warlalja-Wiri, yanurnurnangku milpa-parnta yungurnangku marlaja nyanyilki.”

⁴² Jijajilkirla wangkaja, “Yuwayi ngula-juku, nyangka marraralku! Nyuntunpaju wala nyinaja. Kujarlanya kanpa nyanyilki.” ⁴³ Junga-juku, kujarla Jijaji wangkaja, ngulajulpa marraralku nyangu, manu Jijajilki puraja yali-wanaju yirdiyi-wana. Wapanjarlalparla pulka-pungu Kaatuku. Kujalu yapangku nyangu, nyanungurrar-langurlulpalurla pulka-pungu Kaatukuju.

19

Jijajirli wangkaja watiki yirdiki Jakiyuku

¹ Jijajilpa yanurra-juku Jurujulumu-kurra-pinangu. Yanurnu ngurra-kurra Jiriku-kurra, manulpa jingijingi yanu. ² Yalirla ngurrangkajulpa wati nyinaja yirdi Jakiyu. Wirilpa-jana nyinaja kapumanu-patuku tala puntarninjakungarduyu-patuku, manulpa tala panu-kurlu nyinaja. ³ Kujalpa Jijaji jingijingi yanu ngurra-wana, yapa panungkulpalu-nyanu yunturnu. Kutu-jarrijalpalu yungulu nyanungu nyanyi yirdiyi-wanarlu. Jakiyujulpa ngampurrpa nyinaja nyanjaku Jijajiki, kalalpa rdangkarlpa

nyinaja. Kulalpa nyarrparlu nyangkarla kankarlumparra jurru-wana yapa-patu-wana kujalpalu Jijaji nyangu. ⁴ Kamparru parnkaja yapa-patu-kujaku yali-wana jintangka-juku yirdiyi-wana kujalpa Jijajiji yanurnu. Ngula-jangkaju, warrkarnu watiya* kirrirdirla yungu Jijajiji nyanyi yaninjarni-kirra. ⁵ Kuja yali-kirra watiya-kurra Jijaji yanurnu, kankarlarra-karirli nyangu Jakiyu, manurla wangkaja, “Jitiyarni watiya yalumpu-ngurlu yungurna nyuntu-nyangurla yuwarlirla ngunami jalangu mungangka.”

⁶ Kuja kuja-kurra Jakiyurlu purda-nyangu, ngulaju wardinyi-jarrija-nyayirni! Jitija kaaku-nyayirni watiya yali-ngirli, manu kangu Jijaji ngurra-kurra munga jintaku. ⁷ Kala yapangku kujalu nyangu Jakiyurlu kuja Jijaji kangu ngurra-kurra, ngulajulurla kulu-jarrija-nyayirni, manulu-nyanu wangkaja, “Nyampu Jakiyu, ngulaju-ka punku nyina. Nyiyaku mayi yanu nyanungu-kurlu Jijaji yangka-kurra yuwarli-kirra?”

⁸ Ngula-jangkaju, Jakiyuju karrinja-pardija, manurla wangkaja Warlalja-Wiriki Jijajiki, “Ngampurra karna nyina yungurnangku wita wangka. Ngaju karna panu-nyayirni nyiyarningkijarra mardarni. Ngaju kapurna-jana ngalya-kari yinyi nyiyarningkijarra-wanguku. Ngaju-nyangurla warrkingka, ngaju mardalparna-jana jurnta manu yapa-ngurluju talakungarduyurlu. Kaji kuja marda junga, ngulaju kapurna-jana tala wiri-nyayirni pina-yinyi.”

⁹⁻¹⁰ Ngula-jangkaju, Jijajijirla wangkaja nyanunguku, “Kujaju kuja kanpa wangka, ngulaju ngurrju. Nyuntujunpa Juwu nganimpa-piya. Nyuntujunpa kurdu Yipuruyamu-kurlangu kuja Kaaturlu milarnu. Nyuntuju kalanpa warntarla yanu Kaatu-kujaku. Ngajujurna Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu. Nyampu-kurrarna yanurnu walya-kurra yungurna-jana yapaku warrirni nyuntu-piyaku, kuja kalu warntarla yani, yungurna-jana pina-kanyi Kaatu-kurra. Kujarlanya karnangku jalanguju wangka nyampuju nyuntuku: Pina-kanyi karna-nyarra nyuntu manu nyuntu-nyangu warlalja Kaatu-kurra.”

*Yimi-nyayirni-wangu jukurra warrkini-patu-kurlu karlarla-pala-kurlu
Matthew 25.14-30*

¹¹ Yapa yangkangku kujalu purda-nyangu Jijaji wangkanja-kurra yangka Jakiyu-kurlangu yuwarlirlaju, ngulangkujulpalu rampal-manngu-nyangu kaji Jijajiji yukamirra Jurujulumu-kurra, Kaatu-kurlangu nguru-nyayirni-wangu kapu palka-jarrimi nganta yungulu nganta nyanyi yalumpurla-juku ngurungkaju Yijiralirla. Kujarlanya Jijajirliji yimi-ngarrurnu nyampu yimi-nyayirni-wangu jukurra yungulu jungangku manngu-nyanyi Kaatu kuja kajana wiri-nyayirni nyina yapaku.

¹² Wangkaja-jana, “Nyurru-wiyi, yalirla wati wirilpa nyinaja ngurrangka. Jungarni-manulpa-nyanu yaninjakungarntirli wurnturu-kurra ngurra-kari-kirra yalirla yungu nganta kingirli wiri-nyayirnilri wiri yirrarni nyanunguju. Ngula-jangkaju yungu nganta pina-yanirni warlalja-kurra ngurra-kurra yungu nganta-jana kingilki nyina yapaku nyanungu-nyanguku. ¹³ Wurnakungarnti, purlaja-jana karlarla-palaku watiki warrkini-patuku. Kujalu yanurnu, yungu-jana jarnkujarnku jinta pirli kawurlu. Wangkaja-jana, ‘Yani karna jalanguju. Ngaka karna pina-yanirni. Jinta-kari jinta-karirli-nyanu kangka pirli kawurlu. Warrki-jarriyajulu yijardu-nyayirni ngajuku. Yungkalu-jana yapa-kariki yungunkulu panu-nyayirni pirli kawurlu mani ngajuku kajirna pina-yanirni.’ Ngula-jangkaju, yampinja-yanu-jana warrkini-patuju.

¹⁴ Nyanungu-nyangu warlaljayirri yalirla ngurrangka, ngulajulpalurla ngampurra-wangu nyinaja. Kulalpalurla ngampurra nyinaja nyanunguku yungulpa nganta-jana wiri nyinakarla nyanungurraku. Junga-juku, yilyajalu-jana wati-patu-kari yimi-kirli yali-kirra ngurra jurru-kurra kuja yali wati yanu kamparru. Yalirra watijilirla

* 19:4 sycamore tree

yaninjarla wangkaja jinta-kariki wiri-nyayirnikiji, 'Kula karnalurla ngampurpa nyina wati yaliki yungu-nganpa wiri nyina nganimpaku.'

¹⁵ "Kala yalirli wiri-nyayirnilri, kula-jana purda-nyangu yalirra, manu yali watiji ngulaju wiri-jana yirrarnu. Ngulaju pina-yanu ngurrara-kurra. Wangkaja-jana yaliraku warrkini-patuku karlarla-palaku, manu-jana payurnu nyanungurraju talaku nyanungu-nyanguku. Kujalu yanurnu, jinta-kari jinta-karilpa-jana payurnu, 'Yarda ngurrju-manu mayinpaju ngajuku kujarnangku yali jinta pirli kawurlu yungu?'

¹⁶ Kamparru-warnu wati warrkini, wangkajarla, 'Warlajamarri, nyuntulurlunpaju ngajuluku yungu jinta pirli kawurlu wurdujarra-maninjaku nyuntuluku. Mpa! Nyampunya yangkaju jinta pirli kujanpaju yungu. Nyampunya karlarla-pala-kari kujarnangku panu-manu warrkingkarlu.'

¹⁷ "Ngula-jangkaju, wirijirla wangkaja yaliki watiki, 'Nyuntujunpa ngurrju warrkini ngajulukuju. Nyuntujunpa warrki-jarrija yangka kujarnangku ngajulu wangkaja. Ngajulurlunangku yungu tala wita-juku wurdujarra-maninjakuju, manu nyuntulurlunpaju ngajulukuju pina-yungu panu-jarlu talalku. Yuwayi, nyampuwarnurla jalangu, ngajulurlu kapurnangku yirrarni nyuntuju wiri yungunpa-jana wiri nyina yapaku kuja kalu nyina karlarla-pala ngurrangka.'

¹⁸ "Ngula-jangkaju, yangkalku kulkurru-warnu wati warrkini, wangkajarla nyanungu-nyanguku wiriki, 'Warlajamarri, nyuntulurlunpaju yungu jinta pirli kawurlu warrwarra-kanjaku. Mpa! Nyampunya yangkaju jinta pirli kujanpaju yungu. Nyampunya rdaka-pala-kari kujarnangku panu-manu warrkingkarlu.'

¹⁹ "Ngula-jangkaju, wirijirla wangkaja ngulakuju watiki, 'Yuwayi, nyampuwarnurla jalangu, ngajulurlu kapurnangku yirrarni nyuntuju wiri yungunpa-jana wiri nyina yapaku kuja kalu rdaka-palarla ngurrangka nyina.'

²⁰⁻²¹ "Ngula-jangkaju, yangkalku purdangirli-warnu wati, wangkajarla nyanungu-nyanguku wiriki, 'Warlajamarri, nyuntuju kula kanpa-jana yimiri nyina yapa-kariki. Nyuntu kanpa-jana warrarda jurnta kanyi nyiyarningkijarra yapa-karikiji. Kula kanpa ngurlu yirrarni walyangka miyi wiri-maninjakupurdarlu, lawa. Kaji miyi pardinjarla yirni-jarrimilki yapa-kari-kirlangurla, ngari kanpa-jana warru jurnta kanyi. Kujanpaju nyuntulurlu yungu yali jinta pirli kawurlu, lani-jarrija-nyayirnilparnangku nyuntukuju. Kujarlanyarna yali pirliji kangu, manurna wuruly-yirrarnu yakujurla. Mpa! Nyampunya yangkaju pirli kawurluju nyuntu-nyanguju, pina-kangurnurnangku!'

²² "Ngula-jangkaju, wirijirla wangkaja purdangirli-warnuku warrkiniki, 'Nyuntujunpa punku-nyayirni! Kujanpaju yalirra yimi wangkaja ngajuku, kujarlanya kapurnangku yilyami nyuntuju. Milya-pinyi kanpaju ngajuju. Junga-jala kula karna-jana yimiri nyina yapa-kariki. Junga-jala kuja karna-jana yapa-kariki jurnta kanyi nyiyarningkijarra manu miyirlangu. ²³ Ngulaju ngula-juku! Nyuntulurlunpa kangkarla talaju manu yirrakarlanpa yakujurla yuwarlirla tala-kurlangurla. Kaji pa nyuntulurlu yirrakarla, ngula-jangkaju wurna-jangkaju ngajulurlu kapurna pina mantarlara tala wiri-nyayirni yakuju-ngurlu.'

²⁴ "Ngula-jangka, wiriji-jana wangkaja nyanungu-nyangu warrkini-patuku, 'Puntakalurla yangkaju jinta pirli yaliki punku warrkinikiji, manu yungkalurla kamparru-warnu yapaku kuja-ka mardarni karlarla pirli kawurlu.'

²⁵ "Kala yalirra warrkini-patu-karilirla wangkaja, 'Warlajamarri, nyiyaku kanparla yaliki jinta pirli yarda yinyi? Karlarla-pala-kari kajana mardarni nyurru.'

²⁶ "Wati wiringki-jana yalu-manu, 'Nganangku-puka kuja-ka panu-jarlu mardarni, ngajulurlu kapurnarla nyanungukuju yarda yinyi jayakurra-nyayirni yunguju jungarni warrki-jarrimi. Kala nganangku-puka kuja-ka marda witarlangu mardarni, ngulaju ngula-juku. Yungulpaju jungarni-juku warrki-jarriyarla. Lawangkaju,

nyiyarlangu wita kuja-ka mardarni, ngulaju ngajulurlu kapurnarla jurnta kanyi yalirlangu kuja-ka nyiya wita mardarni. ²⁷ Nyarrpara yangkaju ngaju-nyangu warlallajayirri kujalpalu ngampurrpa-wangu nyinaja ngajuku wiri nyinanjaku? Kangkarnilijana nyampu-kurra, manulu-jana tarnnga-kurra pungka kamparru milpangka ngajulurla!” Nyampuju ngulaju yimi-nyayirni-wangu jukurrpa kuja-jana Jijajirli yimi-ngarrurnu yaliraku yapaku.

Jijaji kuja yukajarra Jurujulumu-kurra

Matthew 21.1-11, Mark 11.1-11, John 12.12-19

²⁸ Kuja Jijaji yimi-ngarrirninjaku lawa-jarrija yapa-patuku yali yimi-nyayirni-wangu, ngula-jangkaju yanu kamparru yapakuju Jurujulumu-kurra. Yapa panu-nyayirnilpalu puranja-yanu-juku nyanunguju. ²⁹ Kujalpalu kutu-jarrinja-yanulku Jurujulumu-kurraju, yanurnulu pirli-kirra-wiyi yirdi-kirraju Yalipiji-kirra† Yalirla pirlangka kirri-jarra jirramalpa-pala karrija yirdi-jarraju Pijipaki manu Pijini. Ngulangalku-palangu wangkaja Jijaji jirrama-kariki kurdungurlu-jarraku kuja, ³⁰ “Yanta-pala kamparru kirri-pardu-kurra Pijipaki-kirra. Ngula-kurra kajinpala yukamirra, kapunpala parlu-pinyi tangkiyi kurdu-warnu kaji karri yirdiyi-wana wayirninja-warnu. Kula nganangku pululu-manu manu warrkurnu murnma-juku ngulaju kurdu-warnu. Rurruny-pinjarla pina-pala wilil-kangkarni nyampu-kurra. ³¹ Kajilpangkupala nganangku payirninjarla warla-pajikarla, ngulakuju-palarla kuja wangkaya, ‘Nyampukuju tangkiyiki-nyanurla warlalja wangkajarni.’”

³² Junga-juku, yarnkaja-pala yali-kirraju kirri-kirra. Kuja-pala yanurnu kirri-kirra manu yukajarni, ngulaju-pala parlu-pungu tangkiyiji kujalpa karrija yirdiyi-wana wayirninja-warnu. ³³ Ngulangka-yijalalpalu karrija warlaljamarru-patu tangkiyikirlangu kujalpalu mardarnu. Ngula-jangkaju, kujalpa-palarla kurdungurlu-jarrarlu ngalyipi-piya rurruny-pungu, ngulangkujulu-palangu payurnu, “Nyarrpa-mani kanpala, kuja kanpalarla rurruny-pinyi ngalyipi-piya wayirninja-warnu tangkiyikiji nganimpa-nyangukuju?”

³⁴ Nyanungu-jarralku kurdungurlu-jarra, wangkajalu-jana, “Nyampukuju tangkiyiki-nyanurla warlalja wangkajarni.” ³⁵ Junga-juku, kangulku-palarla pina Jijajiki. Ngalya-karirli kurdungurlu-paturlu, kujalpalu wawarda mardarnu jimantarla, ngula-jangkalurla rurruny-pinjarla yirrarnu tangkiyirla purturlurla Jijajiki nyinanjaku, ngulangkanya yungu nyinaja-yani purturlurla wawarda-kurlurla. Junga-juku, wari-yirrarnulu Jijaji tangkiyirla, manu yarnkajarralku yirdiyi-wanalku.

³⁶ Ngalya-karirli yapangku-yijala rurruny-pungulpalu wawarda jimanta-jangkaju, manulpalu kamparrurla yirdiyirla walyangka yirrarninja-yanu yungulurla kujarluju pulka-pinyi. ³⁷ Kutu-jarrinja-yanulpalu Jurujulumu-kurra yalirla ngurra kuja-ka yirdiyi ngunamirra kaninjarra-kari Yalipiji-ngirli. Ngula-jangkaju, yapa-paturlu manu nyanungu-nyangu kurdungurlu-paturlupalurla pulka-pungu Kaatuku kilji-nyayirnilrli. Jintawarlayi-jiki wardinyijilpalurla purlaja:

“Wati nyampuju ngulaju ngurrju-nyayirni! Nganimparlurnalu nyangu parlpuru-maninja-kurra yapa-kurra!

³⁸ Wati nyampuju kuja Kaaturlu milyarninjarla yilyajarni yungu-ngalpa Kingi nyina ngalipaku, ngulaju karla marlaja nyina wardinyi-nyayirni!* Ngampurrpa karnalu-jana nyina yapaku yungulu ngurrju kulu-wangu rarralya nyina nguru-nyayirni-wangurla! Pulka-pinyirli-parla Kaatuku!”

³⁹ Yalirla yapa panu-puru, ngulajulpalu ngalya-kari Paraji wapaja. Wangkajalurla Jijajiki, “Tiija, warla-pajika-jana yalirra-patu kurdungurlu-patu kuja kalu purla!”

† 19:29 Mount of Olives * 19:38 Nyangka Psalm 118.26

⁴⁰ Kala Jijajiji-jana wangkaja, “Kajilpalu ngaju-nyangu kurdungurlu-patu wurdungu-jarriyarla, ngulaju nyampurra pirli-wati yirdiyirla kajikalul pulka-pinyi Kaatuku!”

Jijajiji-jana yapaku yulaja Jurujulumu-wardingkiki

⁴¹ Jijajijilpa kutulku yanurnu Jurujulumu-kurra. Kuja nyangu wurnturu-kurra, nyanjarlalpa-jana yulalyi-mardarnu nguru manu yapa. ⁴² Yulanja-karra wangkaja kuja, “Yungurna-nyarra muurl-mardakarla majumaju-kujaku! Kajinkijili yijardu wala nyinakarla ngajuku, kapunkujulu marlaja nyinakarla ngurrju rarralypalku. Kala lawa, kulalpankujulu milya-pungu! ⁴³ Ngaka-kari kapulu yapaju ngurra-kari-wardingi yanirni nyampu-kurra ngurra-kurra. Yalirra kapulu-nyarra nyurunyuru-jarrimi nyurrurlaku. Kapulu warrukirdikirdi karrimi nyampurra ngurrangka. Kapulu-nyarra warla-pajirni nyurrurla, kulankulu yukamirra manu kulankulu wilypi-pardimi kirri-ngirli. Kapulu-nyarra kujarnikujarnirli pakarni nyurrurlaju. ⁴⁴ Kaatuju-ka ngampurra nyina yungu-nyarra muurl-mardarni yalirra-kujaku yapa-patu-kujaku. Kala kankulu juwa-kijirni-jiki nyanunguju. Kujarlanya yalirrarlu yapa-pangku kapulu-nyarra muku lawa-mani. Kapulu muku lakarn-pinyi pirliji yuwarlirla kirringka. Kapulu muku kijirni, manu kapulu yarlu-mani-nyayirni!” Kujanya Jijajiji wangkaja, yulajalpa-jana yapa-patuku Jurujulumu-wardingkiki.

Jijaji yanu Yuwarli Maralypi-kirra

Matthew 21.12-17, Mark 11.15-19, John 2.13-22

⁴⁵ Ngula-jangkaju, Jijaji yaninjarla yukajarra Yuwarli Maralypi-kirra. Yalirla Maralypirla ngulajulpalu yapa panu nyinaja kaninjarniji manu warrki-jarrija. Yungulpalu-jana nyiyarningkijarra yalirla yapaku talakupurdarlu. Kuja-jana Jijajirli parlu-pungu kuja-kurra yapa panu warrki-jarrinja-kurra, ngulaju-jana nyanjarla muku wajirli-pungu kulu-nyayirni. ⁴⁶ Wangkaja-jana, “Payipulurla-ka wangka Kaatuju: ‘Nyampu Yuwarli Maralypi ngulaju ngaju-nyangu, ngula-kurraju kalu yapa yanirni yungujulu wangkami.’ Kala nyurrurla yapa, kuja kankulu nyampurra Yuwarli-nyayirni-wangurla warrki-jarrimi tala-mipaku, ngulaju kujarluju kankulu maju-mani nyampuju Maralypi yangka-piya yuwarli-kari-piya ngulangkaju kuja kalu nyina wiji-palka-patu!”*

⁴⁷⁻⁴⁸ Ngula-jangkaju, parra-kari parra-kari Jijajiji kala yanu Yuwarli Maralypi-kirra. Yalirlaju ngulajulpa-jana yapa pinarri-manu Kaatu-kurlu. Kujalu Juwupaturlu wiriwirirli kuja-kurra purda-nyangu Jijaji wangkanja-kurra yangka-paturlu maralypikingarduyu-paturlu wiriwirirli manu kuruwarrikingarduyu-paturlu, ngulajulurla nyanungurlulku jangkardu manngu-nyangu Jijajikiji, manu payurnulpalu-nyanu, “Nyarrparlurlipa puuly-mardarninjarla pinyi?” Kala kujalu purda-nyangu panu-karirli yapangku Jijaji wangkanja-kurra pinarri-maninja-kurra, ngulajulpalu yirriyirri-nyayirni purda-nyangu. Kujarlaju yangkangkaju wiriwirirli, kulalu nyarrparlu puuly-mardakaralaku Jijajiji.

20

Nganangku Warlalja-Wiri yirrarnu Jijaji wiriki nyinanjaku?

Matthew 21.23-27, Mark 11.27-33

¹ Parra-patu-karirra, Jijajirilpa-jana yapa-patu pinarri-manu Yuwarli Maralypirla Yimi Ngurrju. Ngula-kurrakujulurla rdipija wiriwiri yangka maralypikingarduyu-patu manu kuruwarrikingarduyu-patu manu yangka jarlu-patu, payurnulu, ² “Wangkaya-nganpa, pirrarniji nganangkungku yirrarnu wiriji kujanpa-jana

* 19:46 Nyangka Isaiah 56.7, Jeremiah 7.11

yilyaja yangka-patu talakungarduyu nyampu-ngurlu Yuwarli Maralypi-ngirli? Nganangkungku wiringki ngarrurnu muku yilyanjaku kujanpa-jana yilyaja?”

³ Jijajirliji jangku-manu-jana, “Wurra! Ngaju-wiyi ngayirna-nyarra payirni wintangku jarungku. ⁴ Nganangku wiringki Jaanu Papitaji ngarrurnu yapaku papitajimaninjaku? Kaaturlu marda, marda wati-karirli? Jangku-manta-wiyijili!”

⁵ Kuja-kurra kujalu purda-nyangu Jijaji wangkanja-kurra, ngulajulpalu-nyanu puta jungarni-manu jaruku jangku-maninjaku. Payurnulu-nyanu, manu wangkajalu-nyanu, “Nyarrparlurlipa jangku-mani? Kajilparliparla wangkayarla Jijajiki kuja ‘Kaaturlu nganta ngarrurnu Jaanu yapaku papitaji-maninjaku’, ngulaju Jijaji kajikangalpa kuja wangka ‘Winjarninkilirla ngungkurr-nyinaja Jaanu wangkanja-kurra?’

⁶ Manu nyarrparlurlipa jangku-mani? Yapa panu nganta kalu wangka Jaanu Papitaji ngulaju Kaatu-kurlangu jarukungarduyu nganta. Kujakuju, kajilparliparla kuja wangkayarla Jijajiki, ‘wati-kari-miparlu yangkaju Jaanu Papitajiji ngarrurnu yapaku papitaji-maninjaku’, kajilparlipa kuja wangkayarla, ngulakuju yapa-paturluju kajikalungalpa kulu-jarrinjarla pinyi tarnnga-kurra pirli-kirlirli.” ⁷ Kujarlaju Jijajilkili jangku-manu, “Karija. Nganangku mayi ngarrurnu Jaanuju yapaku papitajimaninjaku?”

⁸ Jijajiji-jana wangkaja, “Kulankujulu ngajuju jangku-manu, ngulaju kularna-nyarra ngajulurluju jangku-mani-yijala nganangku kujaju ngaju Warlalja-Wiri yirrarnu.”

Jijaji-kirlangu yimi-nyayirni-wangu jukurrpa kaatinikingarduyu-kurlu warlaljamarrirli

Matthew 21.33-46, Mark 12.1-12

⁹ Ngula-jangka, yimi-nyayirni-wangu-jana wangkaja Jijajiji yapakuju, “Jinta watilpa nyinaja nyurru-wiyiji warlaljamarrirli kaatinikingarduyu kuja-nyanu nyanunguku yarlu-pungu kaatini. Ngulaju-nyanu yarlu-pinjarla marnikiji-piya jukajuka-yirrarnu miyiki pardinjaku. Wurnakungarntirilki yangkaju yungu-jana yarlu kaatini wati-patu-karikilki yungulurla jina-mardarni manu warrawarra-kanyi. Ngula-jangkaju, yarnkajalku yaliji wati ngurrara-kari-kirraluku yungu tarnngalku nyina yalirlaju. ¹⁰ Kujalu yangka miyi murntu-jarrijalku, ngulakuju yilyaja wati jinta warrkini yangkangku warlaljamarrirli wiringki kaatinikingarduyurlu. Ngulaju yilyaja pina yangka-kurra kaatini-kirra yungulurla warrkini-patu-karirli yinyi ngalyakari murntu miyiji nyanungu-nyangu. Yangka-paturlu kujalu wati-paturlu nganjirni parlu-pungu yangka warrkini jinta, ngulajulu nganjirni puuly-mardarninjarla pakarnu, manulu pina-yilyaja marlajarra. Ngula-jangka, yaninjarlarla wangkaja nyanungu-nyangu warlaljamarrirli kujalu pinjarla yirrarnu wati-paturlu. ¹¹ Ngula-jangkaju, jinta-karilki yarda yilyaja yangkangkuju warlaljamarrirli kaatinikingarduyurlu yangka-kurra-yijala kaatini-kirra. Ngulalkulu parlu-pinjarla wapirdi pakarnu manu kurntaku ngurrju-manu. Manu yilyajalu pina marlajarra-yijala. ¹² Ngula-jangkaju, jinta-karilki yarda yilyaja kaatinikingarduyurlu yangka-kurra-yijala kaatini-kirra. Ngulalkulu parlu-pungu, manu pinjarlalu yirrarnu, jarnamaninjarla kujurnulu kaatini-ngirliji. Yinya warrkini, yakarra-pardinjarla yanu pina kaatinikingarduyu-kurra, ngula yimi-ngarrurnu kujalu pakarnu nyanunguju.

¹³ “Ngula-jangka, yinya kaatinikingarduyu wangkaja-nyanu, ‘Nyarrparjarrimilkirna? Ngaju karna jintalku kaja-nyanuju mardarni marulu. Kajilparna yilyayarla, ngulaju kajikalu purda-nyanyi wilji-wangurlu.’ Junga-juku, yilyajalku. ¹⁴ Kujalu parlu-pungu yaninjarni-kirra ngalapi-nyanu yangka-kurlangu kaatinikingarduyu-kurlangu, ngulakuju yangka-patu wati-patu wangkajalu-nyanu, ‘Nyampunya rdipijarni yangka-kurlanguju ngalapi-nyanulku! Pakarnirlipa yirlijarla jurnta kanyi nyampuju kaatini.’ ¹⁵ Junga-juku, puuly-mardarninjarla kujurnulu kaatini-ngirliji, manulu pungu tarnnga-kurra.”

Jijajiji wangkaja-jana yapa-patukuju, “Nyarrpa-manilki kapu-jana yangka warlalja-marri wati kaatinikingarduyurlu? ¹⁶ Kari ngulangkuju kapu-jana yaninjarla muku pinyi-yijala tarnnga-kurra yangkaju warrkini-patu-kari. Ngula-jangkarluju, kapu-jana yapa-karikilki kaatiniji yinyi yungulurla jina-mardarninjarla warrawarra-kanyi kaatiniji warrkini-patu-karirilki.” Kujarlunya-jana Jijajirli yirri-puraja yapakuju.

Kuja-kurra kujalu yangkaju wiriwirirli purda-nyangu Jijaji wangkanja-kurra, kujalu purlaja kilji-nyayirni, “Lawa-nyayirni, kula kuja junga!”

¹⁷ Jijajirli-jana nyangu nyanungurraju, manu wangkaja-jana, “Nyampunya-ka nguna Payipulurla yimi ngaju-kurlu:

‘Yuwarli ngantirninjakungarntirli, yarturlu yangka kujalu warrkini-paturlu yuwarlikingarduyu-paturlu punku-pajirninjarla walyi-kujurnu milarninja-wangurlu, ngulaju Yarturlu-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu Ngurrju-nyayirni Rdarrkanpa yarturlu-kari-piya-wangu!’*

Ngajujurna Kaatu-kurlangu Rdarrkanpa Yarturlu-nyayirni-wangu kujaju milarnu!

¹⁸ Ngana-puka kaji rampal-wanti kankarlarni nyampurla Yarturlu-nyayirni-wangurla, ngulaju kapurla marlaja rdilykirdilyki-yani yungkurnuju. Manu kajirli yinya Yarturlu-nyayirni-wangu yarlpawantimi, ngulaju kapu tarnnga-kurra katirni.”

¹⁹ Yangkanku wiriwirirli kuruwarrikingarduyu-paturlu manu maralypikingarduyu-paturlu wiriwirirli, purda-nyangulu Jijaji wangkanja-kurra yimi-nyayirni-wangu yangka kaatinikingarduyu-kurlu-kurra, manngu-nyangulkulunya, “Kari! Ngalipaku kangalpa nginji-wangka!” Junga-juku yungu ngantalu rdarri-mardakarlarra Jijajiji. Kala panu-karirli manngu-nyangu Jijajiji ngantalpa nyinaja Kaatu-kurlangu jarukungarduyu. Kujakuju yinyarra wiriwirirli, laningkilikili yampija yapa-patu-kari-kijaku turnu-warnu-kari-kijaku.

Juwu-paturlu wiringki yungu ngantalu yimirr-yungkarla Jijaji

Matthew 22.15-22, Mark 12.13-17

²⁰ Ngaka-pardu-karilki, Juwu-paturlu wiriwirirli, yilyajalu-jana wati-patu Jijajiki-kurlangu-kurra yungulu yimirr-yinyi payirninjarla. Kulalu ngampurra nyinaja pina-jarrinjaku Kaatu-kurlu. Yungulu nganta Jijaji purda-nyanyi rampal-wangkanja-kurra. Kaji rampal-wangkayarla, kapulu maninjarla kangkarla Ruumu-wardingki-kirra kuwurtu-kurra. ²¹ Kujalurla Jijajiki yanurnu, ngulajulurla kuja wangkaja, “Tiija, warrarda kanpa-jana yangka yimiji junga Kaatu-kurlu lani-wangu yapa ngalya-kariki wiriwiriki marda, tala palka-kurluku marda, marda marlajarra-watiki. Pina-mani kanpa-jana junga-nyayirni yimi Kaatu-kurlu. Ngulaju ngula-juku. ²² Wangkayalkunganpa nganimpaku! Nganakurli parla talaju yinyi? Kaatuku marda, marda Ruumu-wardingkiki Wiri-nyayirniki, kuja kangalpa warrarda jinyijinyi-mani talaku yinjaku? Nyarrpa-jarrimirlipa?”

²³ Jijajirlilpa-jana miyalurlu maninjarla milya-pungu majumaju-kurra yimirr-yinja-kurraju, manu-jana payurnu, ²⁴ “Maninjarlajulu kangkarni tala Ruumu-kurlangu yangka pirli jinta-mipa yungurna miimii-nyanyi. Ngana-kurlangu nyampurlaju pirlingka talangka miparrpaju, manu ngana-kurlangu yirdiji?”

Jangku-manulkulu, “Ruumu-wardingki-kurlangu Wiri-nyayirni-kurlangu miparrpa manu yirdi nyanungu-nyangu-ka ngunami pirlingka.”

²⁵ Wangkajalku-jana Jijajiji, “Nyiya-puka kuja karla nguna Ruumu-wardingkiki Kingi, ngulanyalurla yungka. Kala kuja karla nguna Kaatuku nyiya-puka, ngulajulurla yungka nyanunguku.”

²⁶ Kujalu kuja-kurra purda-nyangu wangkanja-kurra Jijaji, ngulakujulurla marlaja paa-karrija. Yapa panu-puru kula Jijaji rampal-wangkaja yinyarra-puru yimirr-yinja-patu-puru. Kulalu puuly-mardarnu, ngarilpalu karrija-puka.

* **20:17** Nyangka Psalm 118.22

*Yimi nyampu ngulaju Kaatu-kurlu kaji-jana yapa pina-wankaru-mani palinja-warnu
Matthew 22.23-33, Mark 12.18-27*

²⁷ Ngula-jangkaju, ngaka-pardu-karilki, panu-karilkilirla yarda yanurnu Jijajiki turnu-warnu-patu-kari yirdi-patuju Jatiyuji-patu yungulu nganta yimirr-yinyi. Nyampu-patu Jatiyuji-patu kalalu wangkaja Kaaturlu kulalpa-jana pina-wankaru-mantarla nganta palinja-warnu. ²⁸ Yanurnulurla Jijajikiji, ngula-jangkaju, payurnulu, “Tiija, Mujujurlu-ngalpa kuruwarriji yirrarnu nyurru-wiyi yupukarra-kurlu, kaji wati yupukarra pali kurdu-wangu, ngulakujurla nyanungukupurdangkarlu-juku marlaja mardarni kali-pukalkuju. Kaji-pala kurdu palka-mani, ngulaju nganta yaliki-kirli kamparru-warnuku kirda-nyanukuju kurdu nyampuju. ²⁹ Jalangujalangurlu yimi karnalu mardarni wita wirilki-pala-patu-kurlu ngarrka-patu-kurlu kujalpalu wirilki nyinaja nyanungu-mipa-juku ngati-nyanu jinta manu kirda-nyanu jinta jintangka-juku. Papardi-nyanu kuja yupukarra-jarrija, ngulangkuju karnta rdakurl-kujurnu. Ngula papardi-nyanuju palijalku, ngulaju palija kurdu-wangu-juku. ³⁰ Ngula-jangkaju, kukurnu-nyanurlulku rdakurl-kujurnu yangkaju kali-puka karnta. Ngulaju kukurnu-nyanulkuju palija kurdu-wangu-yijala. ³¹ Ngula-jangkaju, jinta-karililki rdakurl-kujurnu yangkaju karnta kali-puka jinta-juku, ngulaju palija kurdu-wangu-yijala. Jinta-kari jinta-karilirla yupukarra-jarrija yangkaku-juku jintaku karntakuju, ngulajulu jinta-kari jinta-kari muku palija kurdu-wangu-juku. ³² Manu ngula-jangkaju, nyanungulku karnta palija. ³³ Ngaka kaji-jana yapa Kaaturlu milyi-jangka yakarra-maninjarla wankaru-mani pina jintawarlayi-jiki, nganakulku kapurla yangkaju karnta nyina kali-nyanukuju yangka-jangkaju kujalpalu mardarnu wirilki-palarlu?”

³⁴ Jijaji wangkaja-jana, “Nyampurla ngurungka jalangu, wati manu karnta kalu yupukarra nyina. ³⁵⁻³⁶ Yapa kuja kalurla Kaatuku jungarni nyina, ngaka kaji-jana Kaaturlu pina-wankaru-mani milyi-jangka, kapulu nyina marramarra-piya, ngula-jangkaju kulalu palimilki, lawa. Kuja-jangka kulalu yupukarra nyina. Kaaturlu kapu-jana wankaru-mani yungulu nyina kurdukurdu nyanungu-nyangu jintawarlayi-jiki karnta manu wati.

³⁷ “Payurnunkujulu Kaaturlu-japa kaji-jana yapa wankaru-mani pina milyi-jangkaju. Kula kankulu mayi manngu-nyanyi yimi Mujuju-kurlangu Payipulurla yangka kujalpa nyangu Mujujurlu jarra-kurlu jankanja-kurra watiya, kula kankulu manngu-nyanyi mayi yimiji? Ngula-puru, wangkajarla Mujuju Kaatuku, ‘Nyuntu kanpa nyinami Kaatu nyampurra-patuku Yipuruyamukuju, Yijakikiji manu Jakupukuju nyurnunyunukuju yangka kujalpalu nyinaja nyurru-wiyi.’* ³⁸ Kujaju junga. Yapangku wankaru-miparlu kalu Kaatuju purami. Yapangku nyurnungku palinja-warnurlu kulalpalu nyarrparlu purayarla, lawa. Ngana-puka kuja-ka Kaaturlu yajarni, ngulaju-ka nyina wankaru.”

³⁹⁻⁴⁰ Kujalu Jatiyuji-paturlu purda-nyangu Jijaji kuja-kurra wangkanja-kurra, wurdungu-jarrijalu. Lani-jarrijalpalurla yarda payirninjakuju. Kala yangka kuruwarrikingarduyu-patu, wangkajalurla Jijajiki, “Tiija, yinya yimi kujanpa-jana wangkaja Jatiyuji-patuku, ngulaju junga-nyayirni!”

Ngana-kurlangu ngalapi-nyanu Mijaya?

Matthew 22.41-46, Mark 12.35-37

⁴¹ Ngula-jangka, Jijajirli-jana payurnu kuruwarrikingarduyu-patu, “Wati yangka Mijaya Kaatu-kurlangu, ngula kalu wangka nganta kuruwarrikingarduyu-patu ‘nyanungu Mijaya nganta-ka nyina Kingi Tapiti-kirlangu ngalapi-nyanu.’ Nyarrpa kalu kujaju wangka? ⁴²⁻⁴³ Nyurru-wiyirli, Kingi Tapitirli yirrarnu yimi pukungka yangkangkaju Yunparninja-kurlangurla:

* 20:37 Nyangka Exodus 3.6

‘Ngajurna purda-nyangu Kaatu wangkanja-kurra, kujalparla wangkaja ngaju-nyanguku Warlalja-Wiriki yangka Mijayaku, wangkajarla, “Nyampurla nyinaka jungarni-purdanji ngaju-nyangurla kajirna-jana nyurunyuru wita-wangu yapa yirrarni nyuntu-nyangurla wirliyarla kanunju yungunpa-nyanurla kunka-mani yangka kujalpangkulu nyuntuku nyurunyuru-jarrija.”’*

⁴⁴ Nyampu yimi junga-jala. Yimi witangka, nyanungurlu Kingi Tapitirli wiri-pajurnu Mijaya. Kujaju ngulaju Mijayaju kankarlu-juku Tapitikiji. Purda-nyanyinya kankulu?”

Jijajirli-jana warnkiri-maninjarla pututu-pungu yapaju kuruwarrikingarduyu-kujaku

Matthew 23.1-36, Mark 12.38-40, Luke 11.37-54

⁴⁵ Jijajilpa nyinaja-juku yapa-patu-kurluju, manulpalu purda-nyangu nyanunguju. Ngula-jangka, wangkaja-jana nyanungu-nyangu kurdungurlu-patuku, ⁴⁶ “Nyinayalu wurnturu yinya-kujaku kuruwarrikingarduyu-patu-kujaku, yangka kuja kalu-jana wangka Mujuju-kurlangu kuruwarri yapaku! Kajikalu-nyarra marda karlirr-kanyi Kaatu-kujaku! Yungu ngantalu wapami jurnarrpa ngurrju-kurlu nganta yungulu-jana yapangku nganta nyanjarla ngurrju-pajirni. Kajili-jana kutu yanirni yapaku, ngula-puruju kalu ngampurrpa nyina yapa-kariki yungulu-jana parntarrinjini nyanungur-raku manu yungulu-jana pinangkalpa-pajirni. Kajili yani jaaji-kirra nyanungurra-nyangu-kurra, manu marda kajili yani kurapaka wiri-kirra ngarninjakungarnti, ngulaju kalu-jana warrarda milarninjarla mani ngurrju-nyayirni nyinanja-kurlangu-patuju. ⁴⁷ Nyampurluju wati-paturlu ngulaju kalu-jana kali-pukakuju yuwarli jurnta kanyi yimirr-yinjarla. Ngula-jangkaju, yangka wati-patu, yati-wangka kalurla Kaatuku tarnnga-nyayirni milparniwarrarla milkarraku yungulu-jana yapa-karirli nyanyi. Kula ngurrju kujaju, kala jarrwara! Kaaturlu kajana kuja-kurraju nyanyi, ngula-panuju kapu-nyanurla kunka-mani pina!”

21

Yimi karnta-kurlu kali-puka-kurlu marlajarra-kurlu

Mark 12.41-44

¹ Yangkangka-juku Yuwarli Maralypirra, nyinaja-jukulpalu kaninjarni Jijaji manu kurdungurlu-patu ngulaju kutu ngami-pirdi kujalpa ngami jinta karrija tala-kurlangu, ngulanganya kalalurla yirrarnu tala warntarri Kaatuku. Ngula-kurraju, panulpalu yanurnuyanurnu yapaju tala panu-kurlu, ngulalpalu talaju yirrarnu ngamingkaju panu-jarlu-nyayirni. Jijajirilpa-jana nyangu tala yirrarninja-kurraju. ² Ngula-puruju, karntalku jinta kali-puka marlajarra yaninjarni yanu yangka-kurra-yijala ngami-pardu-kurra tala-kurlangu-kurra. Ngulangkaju yirrarnu wita-jarra tala pirlipardu-jarra maru-jarra, ngulaju kula panu-jarlu, lawa. ³⁻⁴ Ngula-jangkaju, Jijaji-jana wangkaja kurdungurlu-patuku, “Wangka karna-nyarra junga. Yali-paturlu ngulalurla yirrarnu tala wiri, ngulaju ngurrju. Kala palka-juku kalu-nyanu panu-jarlu marda mardarni. Kala kujarla yalirli karntangku kali-pukarlu yirrarnu pirliri wita-jarra, ngulaju-nyanu marulu-nyayirni jurnta yirrarnu. Kala lawa-ka nyina tala-wangu. Nyanunguju-ka jama-nyayirni nyina yinya talakungarduyu-patu-piya-wangu. Kaatuju kajana wita-mipa wardinyi nyina nyanungurrakuju. Kala yinyaku kali-pukaku, ngulaju karla wardinyi nyina karrikarri-wangu-nyayirni!”

Jijaji-jana wangkaja nyanungu-nyanguku kurdungurlu-patuku ngulaju kuja, ‘Maralypi Yuwarli ngakaju kapu pirlpirl-wantimi’

Matthew 24.1-2, Mark 13.1-2

* 20:42-43 Nyangka Psalm 110.1

⁵ Kuja-jana Jijaji jirrnganja wilypi-pardija nyanungu-nyanguku kurdungurlu-patuku kaninjarni-jangka Yuwarli Maralypi-jangka, ngula-jangkajulurla wangkaja, “Tiija, nyampu-jana nyangka Maralypirla yarturlu wiriwiri kuja-ka karrinja-yani ngurrju-nyayirni! Manu nyangka nyiyarningkijarra warntarri kuja kalurla Kaatuku yirrarni.”

⁶ Jijaji-jana wangkaja, “Nyanyi mayi kankulu-jana nyampurraju kuja kalu karrinja-yani yuwarli-kari yuwarli-kari manu kuja-ka karri nyampu Yuwarli Maralypi? Ngularraju kulalu tarnnga karri nyampurraju. Manu kulalu-nyanu nyampurraju yarturluju kuja-piya yaarlyaarl-ngunanja-yani. Ngakaju kapulu-jana yapa-karirli muku pirlpiri-kijirni walya-kurra.”

Jijaji-jana wangkaja nyanunguku kurdungurlu-patuku kapu-jana nyiyarningkijarra wuurnpa-jarri nyanungurraku

Matthew 24.3-14, Mark 13.3-13

⁷ Jijaji-kirlangu-paturlu kurdungurlu-paturlulu nyanunguju payurnu, “Tiija, wangkaya-nganpa. Nyangurlalu-jana nyampurraju yuwarli pirlpiri-kijirni yapangkaju yungurnalu nganimparlangurlu milya-pinyi? Pirlpiri-kijirninjakungarntiji, nyiya-wiyi kapurnalu kamparruju nyanyi, ngari yungurnalu pinalku nyina?”

⁸ Ngula-jangkaju, wangkaja-jana Jijajiji kuja, “Warrawarra-kangkalu-nyanu yapa-kari-kijaku, kajikalunya nyarra yapa-karirli yimirr-yinjarla karlirr-kanyi. Panu kapulu yaniyanirni nyurrurla-nyangu-kurraju yapa ngaju-nyangu-nganta, kapulu-nyarra wangkanjarla yimirr-yinyi kuja, ‘Ngajujurna Mijaya yangka kuja-nyarra Kaaturlu ngarrurnu nyurru-wiyi yilyanjarnikingarntirli!’ Junga-wangu kujaju! Manu kapulu-nyarra wangkami kuja, ‘Nguruju kangalpa rdangkarlpa-jarrinja-yani jalanguju!’ Junga-wangu-yijala kujaju! Kujanya kapulu-nyarra yapaju wangkami. Kala nyinakalu purda-nyanja-wangu! ⁹ Lani-wangulu nyinaya kajinkili-jana purda-nyanyi linjarrpa wiri-kirra manu kajinkili yangka jaru mani yapa-kari-kirlangu wurnturungurlu ngurra-kari-ngirli kajili-nyanu yiti-wana-karirli linjarrparlu pakarni. Ngulapuruju, wurrangkulu mardaka langangku, kula-nyarra nguruju lawa-jarri jurnta murnma-juku. ¹⁰ Nguru lawa-jarrinjakungarntirliji kapulu-nyanu linjarrparlu-wiyi luwarni ngurrara-kari-warnurlu ngurrara-kari-warnurlu, manu nguru-kari-jangka nguru-kari-jangka kapulu-nyanu rdilykarra-yirrarni linjarrpaku wiriki luwarninjaku. ¹¹ Ngula-jangkaju, kapu walya yurnkuyurnku-jarri nguru-kari nguru-karirla. Manu ngula-warnuju ngurrara-kari ngurrara-kari kapurla mangarrikiji lawa karrimi. Manu yapaju kapulu nyurnu-jarrimi. Kapulurla Kaatuku marlaja nyanyi nyiyarningkijarra yalkirirla, manu kapulu-jana lani-jarrimi. Kala nyurrurlaju, lani-wangulu nyinaka!

¹² “Kujakungarntiji kapulu-nyarra jangkardurnu yani yurrkunya, manu kapulu-nyarra puuly-mardarninjarla yirrarni rdaku-kurra murrumuru-maninjaku. Jaaji-kari jaaji-karirla nyanungurra-nyangurla, ngulangka kapulu-nyarra kulkurru-jarra karrinja-yirrarninjarla pakarni. Yangka kuja kankujulu nyurrurlarlalu ngaju purami, kujarlaju kapulu-nyarra karrinja-yirrarni kulkurru-jarra kingi-kari kingi-karirla manu wiriwirirla yangka watikingarduyurla. ¹³ Ngulangkanya kapunkulu-jana yimi-ngarrirni Yimi Ngurrju ngaju-kurlu.

¹⁴⁻¹⁵ “Yangka kajili-nyarra jangkardurnu yani maninjaku nyurrurlaku, kapurna-nyarra ngajulu wangka nyarrpa wangkanjaku. Kapurna-nyarra pinarri-mani yungunkulu pina-nyayirni nyina. Yinyarra yapa-patu kapulu-nyarra nyurunyuru-jarrimi. Kala kajinkili-jana wangkami, kapunkulu-jana wurdungu-mani yimi nyurrurla-nyangu-kurlurlu. Kulalpalu-nyarra wiljiwilji-mantaralaku. Kujakungarntiji, lani-wangulu karriya wangkanjakungarntiji. ¹⁶ Nyurrurlakupalangurlu manu nyurrurlakupurdangkarlu manu warlaljamarrirli kapulu-nyarra kanyi kuwurtu-kurra,

kapulu-nyarra pinyi tarnnga-kurra nyurrurlaju ngalya-kari. ¹⁷ Ngaju-nyangu kuja kankulu nyina, ngulakuju yapa panu kapulu-nyarra tarnnga-juku nyurunyuruyi-jarri. ¹⁸ Kala nyurrurla, kulalu wajampa-jarriya kujakuju! ¹⁹ Ngana-puka kajinpaju wala-juku nyina ngajuku jikajika-jarrinja-wangu, ngulaju kapunparla jirrnganja nyina Kaatuku tarnnga-juku.” Kujanya-jana Jijajiji wangkaja nyanunguku kurdungurlu-patukuju.

*Yapa panu-kari ngurra-kari-wardingkirli kapulu riwarri-mani Jurujulumuju
Matthew 24.15-28, Mark 13.14-19*

²⁰ Jijaji-jana yarda wangkaja kurdungurlu-patuku, “Ngaka-kari, nyurrurlarlu kapunkulu-jana nyanyi wati panu warrmarla yaninjarni-kirra nguru-kari nguru-kari-jangka. Kapulu yanirni Jurujulumu-kurra, manu kapulu warrukirdikirdi karri. Kajinkili-jana nyanyi yinya wati-patu warrmarla yaninjarni-kirra, kapunkulu-jana milya-pinyi yangka kapulu muku riwarri-mani Jurujulumu manu yapa-patu. ²¹⁻²² Nyurru-wiyi Kaatu wangkaja Payipulurla ngaka kapu-jana muku pinyi yapa panu Jurujulumurla. Junga kujaju! Nyurrurla kuja kankulu nyina Jurdiyarla, kajinkili-jana nyanyi wati panu warrmarla yaninjarni-kirra, ngula-kujakuju pirri-parnkayalu pirli-wana-kurra! Kala nyurrurla kuja kankulu nyina kaninjarni Jurujulumurla, kapankulu wilypi-pardiya yungunkulu parnkami wati panu-kujaku! Manu nyurrurla kuja kankulu nyina yuwurrkurla, kulalu pina-yanta Jurujulumu-kurra! ²³ Yangka-puruju kapurla karrimi maju-nyayirni karntakuju yangka wartardikiji, manu karntaku wita pirltirrakupalanguku kapurla karrimi maju-nyayirni wiyarrpaku. Kulalpalu nyarrpalku pirri-parnkayarla yangka-kujaku warrmarla-kujaku! Yapa yinya panu-jarlurlu kapulu-nyanu purda-nyanyi murrumurru, Kaaturlu kapu-jana muku pinyi! ²⁴ Yinya warrmarlarlu kapulu-jana ngalya-kari pinyi yapaju Jurujulumurlaju junma kirrirdi-kirlirli. Ngalya-kari kapulu-jana rarra-kanja-yani Jurujulumu-ngurluju yangka nyanungurra-nyangu-kurra nguru-kurra. Yuwayi, warrmarla Juwu-wangu-patu panu-jarlu nguru-kari nguru-kari-wardingki kapulu nyina Jurujulumurla tarnnga-nyayirni. Ngaka kapu-jana Kaaturlu muku yilyamirra.”

Jijaji-jana wangkaja kuja, ‘Kapurna pina-yanirni nyampu-kurra yalkiri-ngirli mangkurdurla.’

Matthew 24.29-31, Mark 13.24-27

²⁵ Jijaji-jana yarda wangkaja, “Ngakaju kapurla Kaatuku wantaju maru-jarrimi marlaja, manu kirntangiji kapurla mirilmiril-karrinja-wangulku-yijala marlaja maru-jarri. Kapulurla yanjilypiri panu-nyayirni marlaja wantimi nguru-ngurlu. Yapa yangka kuja kalu nyinami ngapa wiringka kutu, ngulaju kapulu lani-jarri-nyayirni ngapa wiri-kijaku kajirla ngapa marlaja kankarlu-jarrinja-yanilki mayawunpa wiriki. Kapulu jata-nyanyi. ²⁶ Kapulu nyanyi nguru kaji nyarrpa-jarrilki ngakaju. Yuwayi, kapulu-jana nyanyi yanjilypiri-wati yururrinja-kurra. Kujarlaju, kapulu lani-jarrinjarla walya-kurra wantimi. ²⁷ Ngula-jangkaju, ngajuju yangka Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu kapujulu nyanyi yaninjarni-kirra. Kapurna warraja-jarrimirni mangkurdurla, kapurna kulpari yanirni nyampu-kurra pirrjirdi-nyayirni yartarnarri wiri-jarlu-kurlu, manu kapurna mirilmiril-karrinjarni yani. ²⁸ Kajinkili nyiyarningkijarra nyanyi kuja-kurra, karriyalu jungarni lani-wangu! Kapurna pina-yanirni yungurna-nyarra ngurrju mardarni.” Kujanya-jana Jijajiji wangkaja.

*Jijaji-kirlangu yimi-nyayirni-wangu jukurra watiya-kurlu miyi-kirli
Matthew 24.32-35, Mark 13.28-31*

²⁹ Jijaji-jana yarda wangkaja, “Milya-pinyi kankulu yangka kuja kalu watiya-kari watiya-kari kirrirdi-jarrinja-yani? ³⁰ Jalyirrpalku-ka purrulyun-pardinja-yani, manu

jinjirlakungarnti wujulypa-wiyi-ka palka-jarrinja-yani, ngula-jangkaju jinjirlalku-ka wilypi-pardi. Ngula-jangkaju kankulu milya-pinyi kuja-ka yangka karapurda-jarrinjarni yani. ³¹ Ngula-piya-yijala kapunkulu nyanyi niyarningkijarra majujarrinja-kurra yalkirirla. Ngula-jangkaju kujarlaju kapunkulu pinalku nyina yangka Kaatu kanyarra yanirni kutulku yapakuju yungu-nyarra Warlalja-Wiri nyina.

³² “Langa-kurra-mantalu kuja kalu yapa nyampurla jalangujalangu nyina. Ngulaju kulalu pali nyanja-wangu-wiyi ngalya-kariji nyampurrakuju niyarningkijarrakuju majumaju-nyayirniki, ngulangkuju kapulu nyanyi-wiyi muku palinjakungarntirliji. ³³ Walya manu yalkiri kapu-pala yawu-pardimi. Kala ngaju-nyangu yimi ngulaju kapu palka-juku karrimi yawu-pardinja-wangu-juku.”

³⁴⁻³⁵ Ngula-jangka, Jijaji-jana wangkaja, “Kajirna pina-yanirni nyampu-kurra ngururkurra, kapurna warraja-jarrimi yapangku yungujulu nyanyi. Kujakungarntiji kapulu yapangkuju miyi manu kuyu panu-nyayirni ngarni manu pamarlangu. Kapulu manngu-nyanyi nyarrparlu yungulu-nyanu niyarningkijarra mani. Nyurrurla, kulalu kuja-piya nyinaya! Kulajulu wapal-nyanyi ngajukuju. Kapurna kapanku yanirni, manu kapulu ngarrurda-jarrimi. Kuja-kujakuju, wapal-nyangkajulu ngajukuju. ³⁶ Yuwayi, wapal-nyangka-jukujulurla ngajukuju! Manu wangkayalurla Kaatuku kuja, ‘Wapirra, pirrjirdi-nganpa mardaka wuurnpa-puru. Nyuntu-nyangurlu Yapanayirni-wangurlu Jijajirli kaji-jana yapa miimii-nyanjarla payirni ngurrju-japa majujapa, ngulakungarntiji-nganpa ngurrju mardaka yungurnalu karri Jijajirla kamparru wankaru-juku.’” Kujanya-jana Jijaji wangkaja.

³⁷ Ngula-jangka, parra-kari parra-kari Jijaji kala Yuwarli Maralypi-kirra yanu yimi-ngarrirninjaku yapaku Kaatu-kurlu yimi-kirli. Manu mungangka kala yanu Yuwarli Maralypi-ngirli, kala pirli-kirra Yalipiji-kirra yanu ngunanjaku. ³⁸ Kala mungalyurru wanta pardinjarla, yanu kalalu yapa panuju Yuwarli Maralypi-kirra purda-nyanjaku nyanunguku.

22

Wiriwirilpalurla jangkardu jaaly-manu Jijajiki yungulu pakakarla

Matthew 26.1-5, 14, 16, Mark 14.1-2,10-11, John 11.45-53

¹ Yapa panu Juwu-patu Jurujulumu-wardingkilpalu nyinaja purlapakungarnti. Yinyarlu purlaparlu, ngulajulpa yirdi jirrama mardarnu. Yangka kamparru-warnu ngulaju Pajapa. Jinta-kari yirdiji ngulaju Mangarri Rampaku Lalypa-nyayirni.*

² Junga-juku, maralypikingarduyu-patu wiriwiri manu kuruwarrikingarduyu-patu, ngulangkujulpalu-nyanu payurnu, “Nyarrparlu yungurlipa Jijaji puuly-mardarninjarla pakarni tarnnga-kurra wurulyparlu? Nyampu-puru purlapa-puru, kulalparlipa marrararluju pakakarla milparniwarra-puruju panu-puruju. Lawa kujaju, kajikalu-ngalpa nyanjarla yapa-kariji kulu-jarri-nyayirni kuja-panukuju.” Kujanyalpalurla warrarda jangkardu jaaly-manu Jijajikiji.

Jijajikirla jangkardu jikajika-jarrija Jutujuju

Matthew 26.14-16, Mark 14.10-11

³ Yangka kujalpalurla Jijajiki Juwu-patu wiriwiri jangkardu wangkaja pinjaku, ngulajurla Juju Ngawuju kurru-yukaja Jutujukuju yangka kujalpa nyinaja Jijajiki kurdungurlu. ⁴ Ngula-jangkaju, yarkajarra maralypikingarduyu-patu-kurra wiriwiri-kirra. Yanurra yungu-jana yimi-ngarrirni Jijaji. Wangkaja-jana nyarrparlu yungu-jana ngaka Jijaji jiiily-ngarrirni maralypikingarduyu-patuku yungulu puuly-mardarnilki. ⁵ Kujalu Jutuju purda-nyangu yimi-ngarrirninja-kurra, ngulakujulurla wardinyjarrija, manulurla ngula-jangkarluju jangku-pungu panu-jarlu tala. ⁶ Ngula-jangkaju,

* 22:1 Nyangka Exodus 12.8

Jutujuju kulpari yanu Jijaji-kirlangu-kurra-yijala, ngulangkanyalparla wurulypa-juku nyinaja yungu-jana ngaka Jijaji jily-ngarrirni wiriwiriki yungulu puuly-mardarnilki wurdungu-nyayirni rli yapa panungku nyanja-wangurlu.

Kurdungurlu-jarrarlu ngulaju-palarla jungarni-maninjarla ngayi purraja kurapaka wiri Jijajiki

Matthew 26.17-25, Mark 14.12-21, John 13.21-30

⁷ Parra-karirla kuja wanta yukaja, kujakungarntiji yangka Juwu-patu Jurujulumu-wardingki, jarnkujarnkulu manunjunu jiyipi waninja pajirninjakungarnti yungulu kurapaka ngarni purlapa-puru yangka Pajapa-puru. ⁸ Jijaji-palangu wangkaja Piitaku manu Jaanuku, “Yanta-pala, manu-pala wita jiyipi pungka. Purraya-pala yungurlipa ngarni kaji wanta yukamirra.”

⁹ Piitarlu manu Jaanurlu-pala payurnu nyanunguju, “Nyarrpara-wananpa-jarrangku yilyami ngajarraju yungurlujarrangku jiyipi purrami nyuntuku?”

¹⁰ Jijaji-palangu wangkaja nyanungurra-jarraku, “Yanta-pala kirri-kirra Jurujulumu-kurra. Kajinpala ngula-kurra yukamirra, kapungkupala jinta wati wapirdi yani murlukurnpa-kurlu wiri-kirli jimantarla-kurlu. Kaji mardarni murlukurnpa ngapa-kurlu, ngulaju-pala puraya yuwarli-kirra nyarrpara-wanapuka kajingki-pala nguru-yirrarni. ¹¹ Kajinpala jinta-kari wati parlu-pinyi yuwarliki warlalja, ngulakuju wangkaya-palarla, ‘Nganimpa-nyangurlu Tiijangku yilyajarni-jarrangku nyampu-kurraju yungurlujarrarla ngayi purrami jiyipi.’ Payika-pala yali wati, ‘Nyarrpararlarna-jana jirranganja ngarni jiyipi Pajapa-puruju ngaju-nyanguku kurdungurlu-patuku?’ ¹² Kajingki-pala purda-nyanyi kuja-kurra wangkanja-kurra, ngulaju kapungkupala milki-yirrarni jinta-kari yurlturnpa-kari wiri-jarlu kankarlu-warnu yalumpurlaju yuwarlirla, ngulaju nyurru-warnu-juku jungarni-maninja-warnu palka-kurlulku nyiyarningkijarra-kurlu. Ngulangka-juku-pala purraya yinya jiyipi manu miyi ngalipaku.” ¹³ Junga-juku, yangkaju wati-jarra yarkajalku-pala kirri-kirra Jurujulumu-kurra. Kuja-pala kirri-kirra yukajarra, ngulaju-pala junga-juku parlu-pungu nyiyarningkijarra jurruku-juku kuja-palangu yangka Jijaji kamparru-wiyi wangkaja. Junga-juku, yalumpurlaju-palarla ngayi purraja jiyipi Pajapakungarnti Jijajiki.

Jijajirli-jana jirranganja ngarnu miyi kurapaka nyanungu-nyangu

Matthew 26.26-30, Mark 14.22-26, 1 Corinthians 11.23-25

¹⁴ Parra jintangka-juku kuja wanta yukaja, Jijajirli-jana jirranganja ngarnu Kurdungurlu Wiriwiriki. ¹⁵⁻¹⁶ Nyanungu-jana wangkaja, “Ngaliparlu karlipa nyampu jiyipi ngarni yungurlipa manngu-nyanyi yangka nyurru-wiyi kuja-jana Kaaturlu muurl-mardarnu nyanungurra-nyangu yapa-patu yangka marramarra-kujaku kuja kankarlumparra yanu. Kapurna ngajuju palimilki ngaka-pardu-kari, manu kularna yardalku ngarni nyampurla ngurungka jiyipi jinta-kari nyampu-piya. Ngaka kapurna-nyarra yarda jirranganja ngarni kajirna Kaatu-kurlangu nguru-nyayirni-wangurlalku-yijala pina-nyina kuja-ka Warlalja-Wiri nyina nyiyarningkijarraku. Kujakunya karna wardinyi-jarrimi ngula karlipa ngarni nyampu jiyipi ngajuku palinjakungarntirli.”

¹⁷⁻¹⁸ Ngula-jangkaju, jampitalku manu pama-kurlu, ngularla yati-wangkaja Kaatuku. Ngulalpa-jana warru yungu kurdungurlu-patukuju jinta-kari jinta-kariki, manu wangkaja-jana, “Kularna yardalku ngarni nyampuju pamaju nyampurlaju walyangka. Ngaka kapurna yarda ngarni pama-nyayirni-wangu nyampu-piya-wangulku kajirna Kaatu-kurlangu nguru-nyayirni-wangurlalku-yijala pina-nyina kuja-ka Warlalja-Wiri nyina nyiyarningkijarra. Kujakuju nyurrurlarlulu nganja wita-kari wita-kari nyampu pama jalangurluju.”

¹⁹ Kujalpalu jiyipi ngarnu-juku, Jijajirliji mangarri lalypaju manu, ngularla yati-wangkaja Kaatukulku. Yati-wangkanjarla rdilykirdilyki-pungu, ngulangku-jana kurdungurlu-patukulku warru yungu. Ngulaju-jana wangkaja, “Nyampuju ngulaju ngaju-nyangu palka-nyayirni-wangu. Maninjarla nganjalu! Kapurna-nyarra palimi. Ngakalku jinta-jarrinjarla nganjalu mangarri nyampu-piya yungunkujulu purdapurda-nyanyi ngaju.”

²⁰ Ngula-jangkarluju manu yangka-juku jampita, yati-wangkajarla Kaatuku, manu-jana wangkaja kurdungurluku, “Kari-nganta yalyu-nyayirni-wangu ngaju-nyangu nyampuju. Kajirna palimi, kapu karlimi yalyu nyurrurlaku kunka-pardinjaku. Kaji Kaaturlu nyanyi yalyu karlinja-kurra, kujarlaju kapu-jana rdakurl-kijirni yapaju nyanungu-kurra. Nyampuju Kaatu-kurlangu jalangu-warnu kuruwarru nyurrurlaku yapaku.”

²¹ Ngula-jangkaju, Jijajiji wangkajalku-jana kurdungurlu-patukuju, ngulaju-jana kuja wangkaja, “Nyampurla kuja kankujulu nyurrurlarlu kurdungurlu-paturlu jirrn-ganja ngarni miyi, ngula-jangkaju, jintangku kapu-jana ngaju yimi kanyi jangkardu wiriwiriki yungujulu puuly-mardarninjarla pinyi. ²² Ngajujurna Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu. Payipulurlarluju ngajukuju muurr-pungu, kapurna palimi nganta. Junga kujaju. Kala yangka wati kuja kajana ngaju yimi kanyi wiriwiriki, ngulakuju karnarla mari-jarrimi, kapu Kaaturlu maju-mani-nyayirni!”

²³ Kujalu kurdungurlu-paturlu purda-nyangu kuja-kurra wangkanja-kurra Jijaji, ngulajulpalu jinta-kari jinta-karirli payurnu, “Nganangku-wiyingki nyuntuju yimi-ngarrirni? Ngajulurlu mayi?”

²⁴ Ngula-jangka, kurdungurlu-paturlulu-nyanu kulungku ngarrurnu nganalpa wiriji nyinaja. ²⁵ Ngula-jangka, Jijaji-jana wangkaja, “Nguru-kari nguru-kari kuja kalu-jana wiriwiri nganta nyina yapaku, nyampurrarlu wiriwirli, war-rarda kalu-jana jinyijinyi-mani warrki-jarrinjaku, yangka kuja kalu nyanungu nyampu wiriwiri ngampurra-jarri. Manu kalu-jana ngampurra nyina yapa-kariki yungulu-jana ngurrju-pajirni wungu-warnu nganta. ²⁶ Kala nyurrurla kurdungurlu-patu ngaju-nyangu, kula kankulu kuja-piya nyina jinjinpa-palka. Kaji-jinpa wiriki nyinanjakupurda-jarrimi, ngulakungarntiji-jana warrki-jarriya yapa-kariki-wiyi yirnkilypa-wangu, ngula-jangkanya yungunpa-jana wirilki nyina. ²⁷ Kula kalu kujarlu manngu-nyanyi yapangku nyampurla ngurungka, lawa. Panu-juku kalu ngampurra nyina wiri nyinanjaku. Yungu ngantalpalu-jana panu-kari-jiki nganta yapaju warrki-jarriyarla nyanungurraku, marda miyiki purranjarla yinjaku nyanungurraku. Kulalu nyanungurra wiriwiri-piya nyinaya nyurrurla. Ngajurna-nyarra Warlalja-Wiri nyurrurlaku, yungunkujulu warrki-jarriyarla ngajuku. Kala ngajurna-nyarra warrki-jarrija nyurrurlakuju. Ngaju-piyalu nyinaya!

²⁸ “Nguruju kaju wuurnpa-jarrimilki, kapurna palimilki. Kala nyurrurlalpankulu nyinaja ngaju-kurlu ngaju yampinja-wangu. ²⁹ Ngajukupalangurluju Kirdanarlu ngajuju yirrarnu Warlalja-Wiri yapaku nguru-nyayirni-wangurla. Kuja-piya-yijala karna-nyarra nyurrurla wati-patu wiri yirrarni yapaku. ³⁰ Nyurrurla 12-pala wati-patu kapunkulu nyinami ngaju-kurlu nguru-nyayirni-wangurla, manu kapurlipa jintangkarlu ngarni. Nyurrurla jinta-kari jinta-kari kapunkulu-jana wiriwiri nyina yangka Juwu-patuku yapaku.”

*Jijajirli wangkaja Piitaku, ‘Kapunpa-nyanu ngurra-pajirni ngajuku’
Matthew 26.31-35, Mark 14.27-31, John 13.36-38*

³¹ Ngula-jangka, Jijajirli wangkaja Jimani Piitaku, “Jimani, Jimani, yungurnangku wangka wita. Juju Ngawungku nganta yungu-nyarra kanyi Kaatu-kujaku. Kaaturlu jarraly-pungu Juju Ngawu kuja kanyarra putaputa karlirr-kanyi. ³² Ngaju kar-nangkurla wangkami Kaatuku yangka, kajinpa karlirr-yani ngaju-kujaku, Kaaturlu

yungungku pina-kanyirni. Kajinpa wala nyinanjarla ngaju-kurra-jarri pina, ngulaju-jana pirrjirdi-manta kurdungurlu-patu-kariyi-nyanu yungunkujulu jintangkarlu-juku purami ngaju tarnngangku.”

³³ Ngularla Piitaju wangkajalku Jijajikiji, “Warlalja-Wiri ngajuku, kajingkili yir-rpirni rdakungka, ngaju kapurna yani nyuntu-kurlu! Manu kajingkili nyuntu pinyi, ngulajujulu pinyi ngajurlangu!”

³⁴ Jijajiji wangkajarla Piitakulku, “Junga karnangku wangka. Ngakaju jalanguju kapunpa purda-nyanyi jukujuku kaji purlami. Ngula-wangurla-wiyi kapunpa-nyanu ngurrpa-pajirni marnkurrpaku ngajukuju yapa ngalya-kari-kirra kula kanpaju nganta milya-pinyi.”

³⁵ Ngula-jangka, Jijajirli-jana payurnu nyanunguku kurdungurlu-patu, “Yangka kamparru-wiyi kujarna-nyarra ngajulurlu nyurrurla yilyaja kirri-kari kirri-kari-kirra tala-wangu manu yakuju-wangu manu putu-wangu, Kaaturluju mayi-nyarra warrawarra-kangu-juku?”

Ngulalu yalu-manu nyanunguju, “Yuwayi, warrawarra-kangulpa-nganpa nganim-paju.”

³⁶⁻³⁷ “Ngurrju kujaju. Ngaju karna-nyarra yimi jinta-karilki yimi-ngarrirni. Payip-ulurla wangkami-ka yimi wita ngaju-kurlu kuja-ka wangka, ‘Yapangkulpalu yirdi-manu nyanunguju punku ngawu nganta, manulu pungu tarnnga-kurra.’* Yimi yinya wita ngulaju junga. Jalangurlu yapangku kapujulu punku-pajirni ngawu nganta. Kapulu-nyarra kuja-yijala wangkami nyurrurlakuju. Kujakuju kajinpa tala mardarni marda yakuju, ngulaju nyuntulurluju kangka. Manu kajinpa nyina junma kirrirdi-wangu, ngulajurla yungka jurnarra yapa-kariki junma kirrirdikingarntirli.”

³⁸ Kurdungurlu-patulurla wangkaja Jijajiki, “Mpa! Nyampunya junma kirrirdi-jarra jirramaju.”

Jijaji-jana wangkaja, “Ngula-juku.”

Jijajirli wangkaja Kaatuku pirlingka yirdingaju Yalipijirli

Matthew 26.36-46, Mark 14.32-42

³⁹ Ngula-jangkaju, Jijaji manu kurdungurlu-patu, yarnkajalkulu, pinalu yanu jurrku-kurra yangka pirli-kirra Yalipiji-kirra. ⁴⁰ Ngulalu yukajarni, Jijaji-jana wangkaja nyanunguku kurdungurlu-patuku, “Juju Ngawungku marda kapu-nyarra jurnta kanyi nganta nyurrurlaju ngajukuju. Kuja-kujakuju, Kaatukujulurla wangkaya warrarda yungu-nyarra warrawarra-kanyi.”

⁴¹ Ngula-jangkaju, wangkanjarla Jijajiji yarda pardijarra kutu-juku yitingka-pardu-kari-kirralku yurruju-kari-kirra. Pirri-maninjarla wangkajarla Kaatuku kuja, ⁴² “Wapirra, muurl-mardakaju! Lawarna ngampurrpa-wangu murrumurrur-jarrinjakuju manu palinjakuju. Kala kajinpaju nyuntu nyina ngampurrpa ngajuku yungurna palimi, ngulaju ngula-juku.” ⁴³ Ngula-jangka marramarra nguru-nyayirni-wangu-ngurlu yanurnu yungu Jijaji pirrjirdi-mani. ⁴⁴ Jijajirlijilpa-nyanu purda-nyangu murrumurrulku. Manulpa warrarda wakurnu nyanungukupalangu muurl-mardarninjaku yungu palinja-wangu nyinayarla. Kujalparla wangkaja, mukarnijil-parla karlikarlija palka-ngurluju yalyu-piya.

⁴⁵ Ngula-jangkaju, karrinja-pardija Jijajiji. Ngula-jangkaju, pinarni-jana yanu yangka-kurra yarlu-kurra yangka kurdungurlu-patuku. Ngulaju-jana parlu-pungu jarda ngunanja-kurra. Marilirla jarda-jarrija. ⁴⁶ Nyanungu-jana wangkaja, “Yuwa! Nyiya-jangka kankulu jardaju ngunami? Yakarra-pardiyalu! Juju Ngawungku marda kapu-nyarra jurnta kanyi nganta nyurrurlaju ngajukuju. Kuja-kujakuju, Kaatukujulurla wangkaya warrarda yungu-nyarra warrawarra-kanyi.”

* 22:36-37 Nyangka Isaiah 53.12

*Yurrkunya-paturulu puuly-mardarnu Jijaji
Matthew 26.47-56, Mark 14.43-50, John 18.1-12*

⁴⁷ Kujalpa-jana Jijaji wangkaja-juku nyanungu-nyanguku kurdungurlu-patuku, ngula-kurraju kurdungurlu jinta yangka Jutuju jirranganjalpa-jana yanurnu yapaku turnu-warnuku panuku. Kangu-jana Jijaji-kirra nyunjirninjakungarntirli. ⁴⁸ Jijajirla wangkaja nyanungukuju, “Jutuju, kula-nganta nyuntuju ngaju-nyangu warlalja. Kujanya mayi kanpaju nyunjurni ngajuju? Marda mayi kanpaju nyunjirni yungujulu puuly-mardarni yapa nyampurrarlu ngajuju?”

⁴⁹ Kujalu nyangu turnu-warnurlu Jutuju nyunjirninja-kurra, ngulajulurla puta yarnkajalku Jijajiki. Warla-pajirninjakungarntiji, Jijajiki kurdungurlu-paturulu payurnu nyanunguju, “Warlalja-Wiri, ngarlkin-mani mayirngankulu nyuntu junma kurrirdi-kirlirli?” ⁵⁰ Ngula-jangkaju, jinta-karirliji kurdungurlurluju junma kurrirdi-kirlirli turl-pakarnu yangka jungarni-purdanji langa warrkini kujalparla warrki-jarrija Ngardarri Wiri-kirlanguku yirdikiji Kayupuku.

⁵¹ Ngula-jangka, Jijajirla wangkaja kurdungurlukuju, “Yampiya, pakarninja-wangurlu!” Ngula-jangka marnpurnu yinya warrkini-kirlangu langa, manu ngurrju-jarrija.

⁵² Ngula-jangka, Jijaji-jana wangkaja maralypikingarduyu-patu wiriwiriki manu yurrkunya-patu wiriwiriki kujalurla jangkardu yanurnu puuly-mardarninjaku, “Kularna ngajuju wiji-palka! Nyiyaku-yijalankujulu kujaju jatu-pardijarni ngajukuju junma panu-kurlu manu kuturu panu-kurluju, kujankujulu puuly-mardarnu?”

⁵³ Parra-kari parra-kari kalarna-nyarra nyurrurlakuju ngirrily-nyinaja Yuwarli Maralypirila, kala kulankujulu puuly-mardarnu ngajuju yalumpurla-juku, lawa. Juju Ngawulku kanyarra wiri nyina nyurrurlakuju! Ngayijili kutu kangka!”

*Piitarlu-nyanu ngurrpa-pajurnu Jijajiki
Matthew 26.57-58,67-75, Mark 14.53-54,66-72, John 18.12-18,25-27*

⁵⁴ Junga-juku, Jijajilpalu jirri-mardarninjarla kangurra yuwarli-kirra yangka Kayupu-kurlangu-kurra. Yukajalu kaninjarni. Kujalpalu yangka-paturlu turnu-warnurlu Jijaji kangurra yangka-kurra yuwarli-kirra, ngula-puru-yijalalpa-jana purdangirli-wanarlu puranja-yanurnu Piitarluju. ⁵⁵ Ngulaju yukajarni-jiki kiirti-wanaju, ngulaju jupu-karrija yuwarli-pirdilki yarlupardu-karirla kutu-juku. Ngulangka-jukulpa-jana yarlupardu-karirla jirranganja nyinaja yapaku panuku, ngulajulpa nyinaja warlu-pirdi walyka-puru purlku-jarrinjaku. ⁵⁶ Kujalpa yangka Piita warrarda-juku nyinaja yangkangka-juku yarlungka yurlapardi, ngula-puruju warrkini jinta karntarla yanurnulku Piitaku. Tarnngankulpa warrarda nyangu yinngirri-nyayirni, manu-jana wangkaja yapa panu-kariki, “Nyampu wati kala nyinajayi Jijaji-kirli!”

⁵⁷ Piitarluju jangku-manu yangkaju karnta, “Karnta-pardu, ngajuju karnarla ngurrpa nyina yalikiji watiki!”

⁵⁸ Ngaka-kari, jinta-karirli yapangku nyangu Piitaju, manurla wangkaja, “Nyuntu-junpa Jijajiki kurdungurlu!”

Piitarla wangkaja, “Wati, kularna ngajuju Jijajiki kurdungurlu!”

⁵⁹ Ngaka-pardu-karilki, yarda parlu-pungu jinta-karirli-jiki Piitaju, manu-jana yapa-patuku wangkaja, “Nyampuju wati kuja-ka wangka ngulaju Kaliliyi-wardingki-piya Jijaji-piya, manu-ka nyina Jijaji-kirlangu kurdungurlu!”

⁶⁰ Piitarla wangkaja nyanungukuju, “Kula kujaju junga! Kula karna milya-pinyi nyarrpa kuja kanpa wangka!” Kuja yungka wangkaja, ngula-puru-juku jukujukuju purlaja.

⁶¹ Ngula-jangka, Jijajirli kulpari karrinjarla nyangu Piitaju. Ngula-jangkaju, Piitarlu pina-manngu-nyangu yangka kujarla Warlalja-Wiri Jijaji wangkaja kamparru-wiyi

kuja, “Ngaka kutu-kari kapunpa purda-nyanyi jukujuku kaji purlami. Ngula-wangurla-wiyi kapunpa-nyanu ngurrpa-pajirni marnkurrpaku ngajukuju yapa ngalya-kari-kirraju kula kanpaju nganta milya-pinyi.” ⁶² Ngula-jangkaju, yalumpu-ngurlu-juku wilypi-pardinjarla rdurrjurnurla muntuku-jarrinjarla kurntalku yayi-pantirninjakulku.

⁶³ Ngula-jangka, yurrkunu-paturlu manyu-pungulpalu Jijaji, manulpalu pakarnu. ⁶⁴ Yirrarnulurla walyi milpangka nyanja-kujaku, pakarnulpalu, manulpalurla wangkaja, “Yuwa! Wangkaya-nganpa nganangkungku pakarnu!” ⁶⁵ Kujarlu-jukulpalu manyu-pungu, manulpalu yurlkungku ngarrurnu.

Jijajili kangu kuwurtu-kurra yungulu Kanjulukungarduyu-paturlu miimii-nyanjarla payirni

Matthew 26.59-66, Mark 14.55-64, John 18.19-24

⁶⁶ Mungalyurru-wana rangkarr-kurlu, kujalpa wantaju pardinja-yanurnulku, ngula-purujulpalurla turnu-jarrinjarla japirdija Jijajiki yangka-patuju maralypikingarduyu-patu wiriwiri manu jarlu-patu manu kuruwarrikingarduyu-patu. Wangkajalpalu-nyanu nyarrparlu yungulu Jijaji pinyi. Ngula-jangkaju, kangulu Jijaji nyanungurra-nyangu-kurra Kanjulu-kurra. ⁶⁷ Payurnulu Jijaji, “Wangkaya-nganpa! Nyuntuju mayi Mijaya yangka Kaatu-kurlangu Milarninja-warnu?”

Jijajirli-jana yalu-manu, “Kajilparnaju Mijaya-pajikarla, kulalpankujulu ngungkurnyinarla. ⁶⁸ Manu kajilparna-nyarra payikarla Mijaya ngantarna, kulalpankujulu yalu-mantarla. ⁶⁹ Ngajujurna Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu. Ngakar-rangakarra kapurna nyina Kaatu-kurlangurla jungarni-purdanji kuja-ka pirrjirdi-nyayirni nyina yartarnarri wiri-kirli.”

⁷⁰ Ngula-jangka payurnulu, “Nyuntuju mayi Kaatuku Ngalapi-nyanu?”

Jijajirli-jana yalu-manu, “Nyurrurlarlu kankujulu Ngalapi-nyanu nganta pajirni Kaatu-kurlangu.”

⁷¹ Ngulalu-nyanu jarnkujarnku wangkaja, “Jijajirli-nyanu Kaatu-kurlangu Ngalapi-nyanu-pajurnu! Nyiyakulkurliparla yapa jinta-karikiji yarda warru wayirni yungulparla jangkardu wangkayarla? Pinyirlipa ngaliparlu yungu-nyanu Ngalapi-nyanu-pajurnu Kaatu-kurlangu nganta.”

23

Palitirli kuja miimii-nyanjarla japurnu Jijaji

Matthew 27.1-2,11-14, Mark 15.1-5, John 18.28-38

¹ Junga-juku, Jijajiji kangulkulu wiri-kari-kirlangu-kurra Paliti-kirlangu-kurra yangka-kurlangu-kurra kujalpa-jana nyanunguju wiri nyinaja Jurdiya-wardingki-patuku. Ngulakunyalurla Jijaji kanjarla-yungu. ² Ngula-jangka, jiily-ngarrurnu mukulpalu Jijaji, manulpalu warlka wangkaja Jijaji-kirli, wangkajalurla Palitiki, “Nyampu wati ngulajulpa-jana warlka wangkaja nganimpa-nyangu yapakuju. Kala-jana yapakuju wangkaja tala yinja-wangu nyinanjaku yangka nyuntu-nyanguku Ruumu-wardingki Kingiki. Kala-nyanu ngarrurnu Mijaya nganta Warlalja-Wiri nganimpaku Juwu-patuku.”

³ Junga-juku, payurnu Jijajiji Palitirli, “Nyuntu mayi kanpa-jana kingiji wiriji nyina Juwu-patukuju”

Jijajirliji jangu-manu, “Kuja-juku kanpa wangka.”

⁴ Ngula-jangka, Paliti-jana wangkaja maralypikingarduyu-patuku wiriwiriki manu yapa panu-kariki kujalpalu warru karrija, “Nyiyakulparna nyampuju wati pungkarla? Nyampuju ngurrju.”

⁵ Wangkaja-jukulpalurla Palitikiji, “Lawa, kula ngurrju ngulaju. Kala warru yanu Kaliliyi-wana, manu kala-jana jinyijinyi-manu yungu ngantalu-jana kulu-jarrimilki Ruumu-wardingki-patuku. Ngula-jangka yanu Jurdiya-kurra kuja-yijala, manu jalangu yanurnu nyampu-kurralku Jurujulumu-kurra yapaku jinyijinyi-maninjaku-yijala.”

⁶ Ngula purda-nyangu Palitirli kuja-kurra yimi, payurnu-jana, “Nyampuju wati Kaliliyi-wardingki-yijala mayi?”

Yalu-manulu, “Yuwayi, nyanunguju Kaliliyi-wardingki.”

⁷ Jinta-kari watilpa nyinaja Yarurdu wiri Kaliliyiki. Yarurdulpa nyinaja Jurujulumurla-yijala. Kujarlanya, Palitirli Jijajiji yilyaja Yarurdu-kurra yungu miimii-nyanjarla payirni. ⁸ Yarurdujulparla ngampurrrpa warrarda nyinaja Jijajiki nyanjaku yungu nyanyi Jijaji yapa parlpuru-maninja-kurra. Kujalu kangurnu Jijaji Yarurdu-kurra, Yarurduju wardinyi-jarrija-nyayirni. ⁹ Warrardalpa payurnu Jijaji yimi nyiyarningkijarra. Jijajijilpa karrija wurdungu yalu-maninja-wangu. ¹⁰ Ngula-jangkaju, yangkaju maralypikingarduyu-patu wiriwiri manu kuruwarrikingarduyu-patu, ngulajulpalu warlka wangkaja Jijaji-kirli. Punku ngantalpalu yirdi-manu. ¹¹ Ngula-jangka, Yarurdu manu yurrkunu-patu nyanungu-nyangurlulpalu manyu-pungu Jijajiji. Kujalurla yirrarnu pangarra ngurrju-nyayirni, yilyajalkulu pina Palitikirra. ¹² Ngula-jangka, Yarurdu manu Paliti-pala jinta-jarrijalku. Ngula-wangurla-wiyi, kulalpa-pala-nyanu ngurrju nyinaja.

*Palitirli yilyaja Jijaji watiya warntawarnta-kurra palinjakungarnti
Matthew 27.15-26, Mark 15.6-15, John 18.39-19.16*

¹³ Ngula-jangka, Palitirli-jana yimi yilyaja Juwu-patuku maralypikingarduyu-patu wiriwiriki manu panu-karirlangu wiriwiriki manu yapa panuku yungulu yanirni nyanungu-nyangu-kurra yuwarli wiri-kirra wangkanjaku. ¹⁴⁻¹⁵ Ngulalu yuwarli-kirra yukajarra, nyanungu-jana wangkaja, “Nyurrurlarlunkulu nyampu wati kangurnu nyampu-kurra, manunkujulu ngajuku yimi-ngarrurnu warlka nganta kajana yapaku wangka manu kulu-ngawurrrpa nganta. Nyangunkujulu kujalparna miimii-nyanjarla payurnu. Ngula-jangkarna yilyaja Yarurdu-kurra yungu nyanungurlangurlu miimii-nyanjarla payirni jungarni-japa. Kala Yarurdu-ka wangka kula nyanunguju punku, lawa. Ngari ngaju-kurraju yilyajarni pina. Nyiyaku-wiyirna pinyi? Nyampuju ngurrju. ¹⁶ Kapurna-jana wangka ngaju-nyanguku yurrkunu-patuku yungulu ngari wilykarra-pakarni ngalyipi-piya-kurlurlu. Ngula-jangka kapurna yilyami walyparralku.”

¹⁷⁻¹⁹ Junga-juku, kuja-purujulpa nyinaja pirijina jinta wati rdakungkaju yirdiji Parrpaja. Ngulajulpa-jana jirrnganja nyinaja pirijina-kariyi-nyanuku yapaku panu-kariki ngulaju wilji-watiki yangka kuja ngularrarlulu-jana yurrkunu-patu pungu tarnga-kurra kulu wiringka kamparru-wiyi. [Jinta yangka-juku Palitirli ngulaju kala yajarninjarla wilypi-manu jinta pirijina Pajapa-kari Pajapa-kari-puruju.] Kapu Jijajiji wilypi-mantarla rdaku-ngurlu. Kala yapa-patulurla purlaja Palitiki, “Pungka Jijaji! Wilypi-manta Parrpaja nganimpaku!”

²⁰ Palitijilpa nyinaja ngampurrrpa Jijaji yilyanjaku. Ngula-jana payurnu, “Yilyan-yarna Jijaji? Nyarrpankulu manngu-nyanyi?”

²¹ Junga-juku, yardalurla purlaja, “Pungka, pungka! Waraly-yirraka warntawarntarla!”

²² Yarda-jana payurnu Palitirliji, “Ngajulurlurna nyurru payurnu nyiyarningkijarra. Nyiya-wiyi nyampurluju kuruwarriji rdilyki-pungu watingki? Nyiyakurna pinyi nyampuju wati? Kapurna-jana wangka ngaju-nyanguku yurrkunu-patuku yungulu ngari wilykarra-pakarninjarla yilyami.”

²³⁻²⁵ Kuja-kurrakuju yardalurla purlaja Palitikiji, “Pungka, pungka! Waraly-yirraka warntawarntarla yarujurlu!” Kuja-jana purda-nyangu purlanja-kurra yalirli Palitirli, putalpa-jana wurdungu-manu. Kala lawa, warrardalpalurla purlaja-juku. Kujarlaju, wilypi-manu rdaku-jangkaju yangka kulu-parnta Parrpajaju warlangarrangarra-kurralku yapa panu-kurra yungu-jana yawuru-mani. Ngula-jangkarluju, yangkaju Jijajiji yungulku-jana yapa-patuku yungulu pinyi tarnnga-kurra. Kujakunyaalpalurla purlaja Palitikiji.

*Yurrkunu-paturlulu Jijaji waraly-yirrarnu watiya warntawarntarla
Matthew 27.31-44, Mark 15.21-32, John 19.17-27*

²⁶ Junga-juku, jinyijinyi-manulu Jijajiji maninjaku watiya warntawarntaku yungu-nyanu kanja-yani nyanunguku. Kujalu yurrkunu-patu manu Jijaji wilypi-pardijarra kirri-jangkaju Jurujulumu-jangka, ngulajulurla rdipija jintaku watiki kujalpa yanurnu nguru-kari-jangka manangkarra-jangka. Ngulaju yirdiji Jimani yangka kirri-wardingki Jarini-wardingki. Ngulalkulu jinyijinyi-manu yurrkunu-paturluju yangkakuju watiya warntawarntaku yungurla kanja-yani Jijajiki purdangirli-wanarlu. ²⁷ Panungkulpalu puranja-yanu Jijajiji. Karnta-patulpalurla yulanja-yanu. ²⁸ Jijaji jupu-karrinjarla-jana wangkaja karntakarntakuju, “Nyurrurla Jurujulumu-wardingki-patu karntakarnta, kulajulu yulaya ngajuku! Yulayalu-nyanu nyurrurlaku manu kurdukurduku! ²⁹ Nguruju kapu-nyarra wuurnpa-jarrimilki. Ngaka, yapa-patu kapulu wangka kuja, ‘Karntangku kuja kalu-jana kurdukurdu mardarni, ngulaju kapulu-jana wajawaja-mani, manu kapulu mularrpa-jarrimi. Kala karnta nganapuka kaji nyina kurdu-wangu, ngulaju kapu wardinyi nyina mularrpa-wangu ngati-puka-piya-wangu.’ ³⁰ Yangka wuurnpa-puru kapulu yapaju wangkami kuja, ‘Nyarrpararlarlipa wurulypa nyina yapa-kujaku pinja-kujaku? Parnka mayirlipa pirli-kirra wurulypa-nyinanjakuju?’* Kujanya kapulu yapaju wangka. ³¹ Ngajujurna wati ngurrju, kala kapujulu pinyi-jiki, manu kapujulu yirrarni warntawarntarla. Kala nyurrurla yapa-patu, kula kankulu ngurrju nyina ngaju-piya. Nyarrpa kankulu manngu-nyanyi? Kapulu-nyarra mayi yampimi nyurrurlaju pinja-wangurlu? Lawa, kapulu-nyarra pinyi-yijala! Yulayalu-nyanu nyurrurlaku, kula ngajuku!”

³² Yangka yurrkunu-paturlu, ngulajulpalu-jana mardarnu wati jirrama-kari punku-jarra. Kangulu-jana warntawarnta-kurra pinjaku Jijajirlajinta. ³³ Kujarlunyaalurla nguru-yirrarnu Jijajikiji pirli-pardu-kurra yirdi-kirraju Jurru Yungkurnu-kurra. Ngula-jangkaju, yalumpurlajukulu yurrkunyurlu yirrarnu Jijaji watiya warntawarntarla yungulu pinyi tarnnga-kurra. Jirrama-kari wati-jarra wiji-palka-jarra, yirrarnulu-palangu watiya warntawarntarlaju watiya-kari-jarrarla warntawarntarla-yijala, jinta jungarni-purdanji, jinta jampu-purdanji. ³⁴ Jijajirla wangkaja Kaatuku, “Wapirra, nyampurra yapa-paturlu kajijili milya-pungkarla, kulajulu yirrakarla warntawarntarla. Ngurrpa kalu nyinami ngajuku milya-pinjawangu. Kujarlanya, kulu-wangu-jana nyinaya, ngari-jana kulu-wangu yawuru-jarriya!”

Ngulangkaju watiya warntawarntarla, kaninjarnilpalu manyu-karrija yurrkunu-patu mangarda-piya-kurlu nampa panu-jarlu-kurlu, ngulajulpalu manyu-karrija nganangku kaji wiri nampa mani yungulu mani jurnarrpa wanapi-jiki Jijajikirlanguju. Ngulakunyaalpalu manyu-karrija. ³⁵ Yapalpalu karrija warntawarntarla, nyangulpalu Jijaji. Kala yangka Juwu-patu wiri-watirli ngulajulpalu manyu-pungu, manulpalu-nyanu wangkaja, “Kala kujalpa-jana yangka yapa panu-kari

* 23:30 Nyangka Hosea 10.8

muurl-mardarnu nganta palinja-kujaku, kala nyanungurlu kulalpa-nyanu wankaru-mantarla mayi? Nyampuju Jijaji nganta Mijaya Milarninja-warnu nganta. Kajilpa junga-nyayirni nyinayarla Mijaya, ngulaju kajika jitimi kanunju ngula-ngurlu warntawarnta-ngurlu!”

³⁶ Yangka yurrkunu-paturlu panungkulpalu manyu-pungu Jijaji. Jinta-karirli, ngulaju parnkanjarla manunjunu wita wawarda pijiji-pardu. Ngulaju julyurl-yirrarnu wingkingka kumarparla pamangka nyurru-warnurla. Ngula-jangka wakirdirla watiyarla wayurnu pijiji-pardu. Ngula-kurluju parnkaja, Jijajikirla parnkanjarla yirrarnu lirrangka yungu wita nganjarla. ³⁷ Yangka yurrkunu-patulpalurla wangkaja Jijajiki, “Kajinpa-jana nyina Kingi Juwu-patuku, ngulaju jitiyarni warntawarnta-ngurlu!” ³⁸ Ngula-wangurla-wiyi, pipalkulu wita manu jaru wita-kurlu nyampukurlu: ‘NYAMPUJU NGULAJU KINGI JUWU-PATUKU’. Kujanyalu yirrarnu pipa Jijajirla kankarlumparra-warnu watiya warntawarntarlaju.

³⁹ Yangka purunjunju jinta-karirli, ngulajulpa manyu-pungu Jijajiji, kujarla purlaja, “Yuwa, kajilpanpa Mijaya nyinayarla, ngulaju jitiya warntawarnta-ngurlu manu ngajarrarlangu-jarranku jitinja-yirra yungurlipa parlpuru nyina palinja-wangu!” Yinkarla ngarlarrija Jijajikiji.

⁴⁰ Yangka jinta-karirli purunjunjurlu, kurnta-ngarrurnu jinta-kariri kamparru-warnu wati kujalparla ngarlarrija Jijajiki, wangkajarla, “Yampiya manyu ngarlarrinja-wangurlu! Kaatu puta manyu-pungka kujarlu! Ngalipa marnkurrpajuku kapurlipa palimi nyampu warntawarntarla. ⁴¹ Wati nyampuju ngurrju, yungulpalu yampiyarla pinja-wangurlu. Kala ngalijarraju ngulaju punku-nyayirni karli nyina. Kala kajirli palimi jalangu, ngulaju ngula-juku!” ⁴² Yangkarla purunjunju wangkaja Jijajiki, “Ngaka kajinpa nyina wiri nguru-nyayirni-wangurla, manngunyangkaju ngaju wajawaja-maninja-wangurlu.”

⁴³ Jijajijirla wangkaja, “Junga karnangku wangkami. Jalangu kajinpa pali, ngula-jangkaju kapunpaju jirranganja nyina ngajuku nguru-nyayirni-wangurla.”

Jijaji palija watiya warntawarntarla

Matthew 27.45-56, Mark 15.33-41, John 19.28-30

⁴⁴ Yangkangka jintangka-juku parrangka karlarla-puru, marlajalkurla maru-jarrija parraju Kaatukuju, ngulaju yalumpurla-juku ngurrararla munga-piya-juku maru-julpa karrija wuraji-karda. Kulalu nganangku nyangu wantaju. ⁴⁵ Ngula-puruju, Yuwarli Maralypirlaju kaninjarni, wawarda kirrirdi-nyayirni, yangka kujalparla wawarda kirrirdi wapirrija maralypiki yurlturnpa-parduku, Kaatu-kurla marlaja larra-yanu kankarlarra-ngurlu kaninjarra-kurra. ⁴⁶ Ngula-jangka, Jijajirla purlanjarla wangkaja Kaatuku, “Wapirra, yinyi karnangku ngaju-nyangu pirlirra!” Kuja purlanjarla palijalku.

⁴⁷ Jinta wati wiri yurrkunyangarduyu, ngulajulpa yalumpurla-yijala karrija kamparrurla watiya warntawarntarla kaninjarni. Kuja Jijaji nyangu palinja-kurra, ngulajurla Kaatuku pulka-pungu. Kuja wangkaja, “Nyampu wati, ngulajulpa nyinaja ngurrju. Kula punku-wiyilpa nyinaja.” ⁴⁸ Yapa panungku kujalpalu karrinjarla nyangu Jijaji warntawarntarla, ngulajulpalu wajampa-jarrinjarla yulaja. Yanu mukulu ngurra-kurralku. ⁴⁹ Wungu-warnurlu ngulalpalu Jijaji milya-pungu, ngulalpalu karrinjarla nyangu wurnturu-ngurlu. Manu yangka karntakarnta kujalurla jirranganja yanurnu nyanunguku Kaliliyi-ngirli, karrinjarla-yijalalpalu nyangu.

Jijaji-kirlangu palka, pirnkingkalkulu yirrarnu

Matthew 27.57-61, Mark 15.42-47, John 19.38-42

⁵⁰ Kutu-juku yangka warntawarntakuju karrijalpa wati yirdiji Jajupu. Nyanunguju yangka kirri Juwu-kurlangu-wardingki Rdimajiya-wardingki. Ngulaju Kanjulukungarduyu kala nyinaja wiri-patu-kari-kirli Kanjulu-patu-kariyi-nyanu-kurlu. Nyanungujulpa nyinaja ngurrju-nyayirni, manu kala Kaatu-kurlangu kuruwarrri puraja ngurrjungku. ⁵¹ Manu kala Kaatuju warrarda payurnu kujarlu, “Wapirra, Warlalja-Wiri-jana nyinaya yapaku jintawarlayiki-jiki ngurujarraranyparlaku.” Jijaji palinja-wangurla-wiyi, nyanungujulpa nyinaja ngungkurr-nyinanja-wangu yangka panu-kariki Kanjulu-patuku kujalpalurla japirdija Jijajiki pinjaku. ⁵² Ngula-jangkaju, Jajupurlu kutu payurnunjunu yangka Paliti wiri yungu Jijaji palka nyurnulku kapanku pirnkingka yirrarninjini. ⁵³⁻⁵⁶ Junga-juku, yaninjarla palkaju manulku Jijajiji nyurnuju kujalpa watiya warntawarntarla waraly-karrija-juku. Ngula wayirninjarla japujapu-manu palkaju pijijirla, manu kanjarla-yirrarnu pirnkingka yangka kujalu wati-paturlu kamparru-wiyi pirnkiji pangurnu pirlingka. Lawalpa yapa nyurnu yirrarninja-warnu karrija. Yali karntakarnta, yangka kujalurla kamparru-wiyi jirranganja yanurnu Kaliliyi-jangka Jurujulumu-kurra, ngulajulu Jajupuju puraja, puranjarlalu tarda-nyangu, manulpalu warrawarra-kangu pirnkingka, yangka kuja Jajupurlu palka yirrarnu pirnkingka, ngulanyalpalu warrawarra-kangu. Wanta yukanjakungarntiji, ngulalu karntakarnta pina-yanu ngurra-kurra. Yalirla manulu jara ngurrju parntirparntirpa yungulu maparni Jijaji-kirlangu palka Jarrirtiyyi-jangka Parra-nyayirni-wangu-jangka. Purayitiyirla kuja wanta yukaja, ngulaju Parra-nyayirni-wangurla Juwu-kurlangurla, manulpalu nyinajalku warrki-wangu. Kujanya-jana Mujuju-kurlangu kuruwarrri wangkaja yangka Parra-nyayirni-wangu-kurlu.

Jijaji kuja palija, ngulaju Pirayiti wuraji murnma-juku yangkakuju Purlapa Papapakungarnti.

24

Kaaturlu pina-wankaru-maninjarla yakarra-manu Jijajiji palinja-warnu

Matthew 28.1-10, Mark 16.1-8, John 20.1-10

¹ Parra-karirla Palyangkalku, kujalpa wanta kankarlurni-jarrinja-yanurnu, karntakarntalu yanu pirnki-kirra yungulu Jijaji-kirlangu palka maparni jara parntirparntirpa-kurlurlu yangka jurruku-juku jara kujalu manu Jarrirtiyyi-jangka Parra-nyayirni-wangu-jangka. ² Junga-juku, kujalu kutu-jarrijalku pirnki-pirdi-kirra, ngulangkululu parlu-pungu yangkaju pirli yarturlu wiri nyurru-warnu-juku ruukanja-warnu. ³ Kujalu yukaja pirnki-kirra, kulalu palka-manu Jijaji-kirlangu palka. ⁴ Payurnulpalu-nyanu muku, “Nyarrpara Jijaji-kirlangu palkaju?” Ngulangka-jukupala palka-jarrija wati jirrama, manu karrijalpa-pala nyanungurra-wana. Nyanungujarra-kurlangu jurnarrpalpa-pala miril-karrija wanta-piya-nyayirni. ⁵ Karnta-patuju, lani-jarrija-nyayirnili, manulu-jana parntarrija kamparru nyanungurrala. Wati-jarrarlulu-jana payurnu nyanungurraju, “Niyiyaku kankulurla Jijajikiji warrirni nyampurlaju nyurnu-kurlangurla pirnkingkaju? Nyanunguju wankaru! ⁶ Lawarla nyampuju. Manngu-nyanyi kankulu kuja-nyarra yimi-ngarrurnu yimi yangka kujalpa nyinaja Kaliliyirla? ⁷ Yimi-ngarrurnu-nyarra yangka kamparru-wiyi Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu nganta. Yimi-ngarrurnu-nyarra yangka Juwu-paturlu kapulu puuly-mardarninjarla yinyi yapa punku-patu-kurra nganta. Yimi-ngarrurnu-nyarra yangka kapulu pinjarla yirrarni warntawarntarla nganta, manu yimi-ngarrurnu-nyarra ngurra-jarra-jangkarla kapu wankaru-jarri pina nganta. Nyanungu-nyangu yimiji ngulaju junga-nyayirni-jarrija jalanguju!” ⁸ Ngula-jangka, karntakarntarlulu pina-manngu-nyangu Jijaji-kirlangu yimi.

⁹⁻¹⁰ Yirdi-patuju karntakarnta-kurlanguju Miiri Makardala-wardingki, Juwana, Miiri yangka Jamajikipalangu. Ngalya-kari karntakarntalpalu nyinaja-yijala

nyanungurra-kurlu. Yanu pinalu pirnki-ngirliji yangka Kurdungurlu-patu Wiriwiri-kirra manu yapa-patu-kari-kurra yangka kuja kalalurla jirranganja nyinaja Jijajiki kamparru-wiyi. Nyanungurrarlu yimi-ngarrurnunjunulu-jana kujalu-jana pirnkingka wati-jarra-mipa nyangu yapa-kari-jarra manu kuja Jijaji wankaru-jarrija. ¹¹ Yangka Kurdungurlu-patu Wiriwirilpalu nyinaja ngungkurr-nyinanja-wangu. Kulannganta karntakarntaju warungka-patu. ¹² Piitaju karrinja-pardinjarla parnkaja pirnki-kirra nyanjaku. Ngula yanu yali-kirra, parntarrinjarla nyangu kaninjarni pirnkingka. Nyangu pijiji-puka yangka japujapu-maninja-warnu. Kula nyarrparlu manngu-nyangkarla, ngari yanulku pina ngurra-kurra.

Jijajirli-nyanu milki-yirrarnu wati-jarra kurdungurlu-jarra-kurra

Mark 16.12-13

¹³ Ngula-jangka parra jintangka-juku, wati jirramalpa-pala wapanja-yanu Jurujulumu-ngurlu kirri-pardu-kurra yirdi-kirraju Yimayuju-kurra, kutu-juku. ¹⁴ Yali wati-jarralpa-pala wangkanja-yanu Jijaji-kirli kuja palija manu yangka karntakarnta kujalu wangkaja Jijaji kuja wankaru-jarrija nganta. ¹⁵ Kujalpa-pala wangkanja-yanu, Jijaji yanurnu purdangirli-wana, manu wapanja-yanulpa nyanungu-jarra-wana-juku. ¹⁶ Nyangu-pala, kula-pala milya-pungu. ¹⁷ Ngula-jangka, Jijaji-palangu wangkaja, “Nyia-kurlu kanpala wapanjarla wangka?”

Kurdungurlu-jarra-pala jupu-karrija, yarlpuru-nyayirni yinngirriji. ¹⁸ Jinta-kari yirdiji Kaliyupu, wangkajarla, “Nyuntujunpa yanu Jurujulumu-kurra yangkanya? Kula kanpa mayi milya-pinyi kujalu maju-jarrija parra-pardu-karirla? Panu-karirli kalu milya-pinyi jintawarlayirliji!”

¹⁹ Jijajirli-palangu payurnu, “Nyarrpa-jarrijalu?”

Ngula-pala yalu-manu, “Wati jintalpa nyinaja Jurujulumurla yirdiji Jijaji. Nyanunguju Najariti-wardingki ngulaju jarukungarduyu Kaatu-kurlangu. Kala-jana yapa ngurrju-manu, manu kala-jana yimi-ngarrurnu yimi-nyayirni-wangu Kaatukurluju. Yapa panulpalurla wardinyi-nyayirni nyinaja manu Kaaturlangu. ²⁰ Kala Juwu-patu maralypikingarduyu-patu wiriwiri manu panu-kari wiriwiri nganimpanyangu, ngulajulpalurla nyurunyuru-jarrija. Yungulurla Ruumu-wardingkiki wiriki kuja-jana ngarrurnu yurrkunya-patu pinjarla yirrarninjaku warntawarntarlaku. ²¹ Kawarr-karrijarnalu kula-nganta Kaaturlu yilyajarni Jijaji nganimpa Yijirali-pinkikirra yungurnalu-jana ngurrara pina puntarni Ruumu-wardingki-patu-kujaku. Kala lawa. Palija pirrarni-pardu-karirlalku. ²²⁻²³ Karnta-paturlu nganimpa-nyangu turnu-warnurlarlulu-nganpa ngarrurda-manu mungalyurrurlu. Yanulu Jijaji-kirlangukurra pirnki-kirra kuja wanta pardijarni. Kala lawa. Kulalu palka-manu Jijajikirlangu palka. Yaninjarla yimi-ngarrurnulu-nganpa kujalu-jana nyangu nganta marramarra-jarra jirrama. Marramarra-jarrarlu ngulajulu-jana yimi-ngarrurnu Jijaji nganta wankaru. ²⁴ Ngula-jangka, wati-patulkulu yanu pirnki-kirra, kala karntakarnta-piyarlu-yijalalurla lawa-nyangu Jijajikiji.”

²⁵ Ngula-jangka, Jijaji-palangu wangkaja wati-jarraku, “Wati-jarra nyuntu-jarra, panma mayinpala? Kula mayi kanpalarla ngungkurr-nyina yimiki kujalu jarukungarduyu-paturlu yirrarnu nyurru-wiyi? ²⁶ Milya-pinyi-jala kanpala kujalu nyarrpa yimi yirrarnu. Yirrarnulu Payipulurla yangka ‘Kaaturlu kapu yilyamirni wati Mijaya nyampu-kurra yungu-jana murrumuru-jarrinjarla palimi yapaku.’ Yirrarnulu Payipulurla ‘kapurla palinja-warnu pina-wankaru-jarrinjarla jirranganja nyina Kaatuku tarnnga-juku nguru-nyayirni-wangurla.’” ²⁷ Ngula-jangka, kujalpalu wapanja-yanu, Jijaji-palangu wangkaja nyiyarningkijarra kuja Mujujurlu manu jarukungarduyu-paturlu yirrarnu Payipulurla Mijaya-kurlu.

²⁸ Yanurnulu kirri wita-kurra Yimayuju-kurra yangka wati-jarra yungu-pala ngunayarla mungangka. Jijajiji yaninja-yanu-juku yirdiyi-wana. ²⁹ Warla-pajurnu-pala, manu wangkaja-palarla, “Nyinaya ngajarra-kurlu Yimayujurla. Wantaju-ka yukanja-yani, manu-ka munga-jarrinja-yanilki.” Junga-juku, Jijaji nyinaja yuwarlirla nyanungu-jarra-kurlu. ³⁰ Nyinanjarlalpalu ngarnu. Ngula-jangka, mangarri man-injarla yati-wangkajarla Kaatuku. Ngula-jangka, mangarri rdilyki-pinjarla yungu-palangu wati-jarraku. ³¹ Milya-pungu-pala kapankurlu Jijajiji, ngula kapanku yawu-pardija Jijajiji. ³² Ngula-jangka, wati-jarra-pala-nyanu wangkaja, “Waa! Yangka yirdiyi-wana kujalpa-ngalingki wangkaja nyiyarningkijarra Payipulurla Mijaya-kurlu, ngulaju ngurrju, miyalu-ngalpa yawuru-manu.”

³³ Ngula-jangka, wati-jarra-pala-jana kapanku yanu pina Jurujulumu-kurra yangka-patuku 11-pala kurdungurlu-patuku. Jintangkalpalu-jana jirranganja nyinaja panu-karirlanguku yangka kujalpalu Jijaji puranja-yanu kamparru-nyayirni. ³⁴ Yangka yapa-patu wangkajalu-jana wati-jarrakuju, “Yuwa, Jijaji pina-wankaru-jarrija! Warraja-jarrija, manu milki-yirrarnu-nyanu Piita-kurra!”

³⁵ Ngula-jangka, wati-jarrarlulu-jana yimi-ngarrurnu nyanungurraju kuja-palangu Jijaji yaninjarla wangkaja yirdiyirla. Yimi-ngarrurnulu-jana kuja rdilyki-pungu mangarri manu kuja-palangu yungu manu kuja-pala milya-pungulku.

Jijajirli-nyanu milki-yirrarnu kurdungurlu-patu-kurra

Matthew 28.16-20, Mark 16.14-18, John 20.19-23, Acts 1.6-8

³⁶ Kujalpalu-jana wati-jarra wangkaja kurdungurlu-patuku, Jijaji palka-jarrija kamparru nyanungurrarla, wangkaja-jana, “Marlajalurla rarralya nyinaya Kaatuku!”

³⁷ Kurdungurlu-patulu lani-jarrija, kula-nganta Jijajiji manparrpa-juku. ³⁸ Wangkaja-jana, “Niyiyaku kankujulu lani-jarri? Niyiyaku kankujulu kapuru nyina? Kularna ngajuju manparrpa! ³⁹ Mpa! Nyangkajulu rdaka manu wirliya, ngula-jangka yungunkujulu milya-pinyi ngaju Jijaji. Manparrparlu kula-ka mardarni yilara manu yungkurnu. Marnpikajulu nyurrurlarlu yungunkujulu ngungkurr-nyina ngaju wankaru.” ⁴⁰ Ngula-jangka, Jijajirli-jana milki-yirrarnu rdaka manu wirliya. ⁴¹ Ngula-jangka, kurdungurlu-paturlulu marnpurnu rdaka manu wirliya, manulu wardinyi-jarrija. Wangkajalu-nyanu, “Junga-juku yangkaju Jijaji! Kala nyarrpalku wankaru-jarrija?”

Jijajirli-jana payurnu, “Nyiya kankulu mardarni ngarninjaku?” ⁴² Yungulurla kuyu yawu kujalu kamparrurlu purraja. ⁴³ Jijajirli maninjarla kuyu ngarnu kujalpalu nyangu kurdungurlu-paturlu.

⁴⁴ Ngula-jangka, wangkaja-jana, “Ngajulparna nyinaja nyurrurla-kurlu kamparru-wiyi. Yimi-ngarrurnurna-nyarra yangka kapurna palinjarla wankaru-jarriyarla-yijala. Junga-jalarna wankaru-jarrija. Kujanya yirrarnu Mujujurlu ngaju-kurlu kuruwarri nyanungu-nyangurla, manu jurrku-juku yimi kujalu jarukungarduyupaturlu yirrarnu, manu jurrku-juku yimi kuja-ka nguna yangka puku Tapitikirlangurla yirdingkaju Jaalymarla* Yinya yimi ngulaju-ka junga wangka jalanguju.”

⁴⁵ Ngula-jangka, Jijajirli-jana langa rurrpa-manu yungulu manngu-nyanyi yimi Payipulurla. ⁴⁶ Wangkaja-jana, “Ngajurna Mijaya. Yimi ngaju-kurlu ngulaju Payipulurla. Yimi nyurru-warnu wangkaja kuja, ‘Ngaka Kaaturlu kapu yilyamirni wati yirdiji Mijaya nyampu-kurra nguru-kurra murrumurrurru-jarrinjaku manu palinjaku yapaku. Kaji palimi, kapu wankaru-jarrimi pina ngurra-jarra-jangkarla. ⁴⁷ Kapu-jana yilya yapa-patu ngurra-kari-kirra nyanungu-nyangu yimi-kirli. Kapulu-jana yapaku wangkami yungulu punku yampinjarla Kaatu-kurra-jarrimi. Ngula-jangka, Kaatu kapu-jana mari-jarrinjarla yawuru-jarrimi. Kapulu yani Mijaya-kurlu yimi-kirli

* 24:44 Psalms

Jurujulumu-kurra-wiyi kamparruju, ngula-jangka kapulu yani ngurra-kari ngurra-kari-kirra yapa panu-kurra.' Kujanya yimiji Mijaya-kurlu kujalu yirrarnu Payipulurla. ⁴⁸ Nyurrurlarlunkujulu nyangu palinja-kurra manu yangka kujarna pina-wankaru-jarrija. Kujarlaju, yilyamilki karna-nyarra nyurrurlaju yungunkujulu yimi ngaju-kurlu kanyi yapa ngurra-kari-kirra. Kapunkulu-jana wangkami ngajurna palija manu wankaru-jarrija pina. ⁴⁹ Nyurru-wiyi, ngajukupalangu wangkaja kapu-nyarra yinyi nyanungu-nyangu Pirlirra. Ngajulurlu kapurna-nyarra yilyamirni Pirlirrapaju. Kala pardakalurla nyampurla Jurujulumurla. Kaaturlu kapu-nyarra yilyamirni yartarnarri nguru-nyayirni-wangu-ngurlu." Kujanya-jana Jijajiji wangkaja nyanunguku kurdungurluku.

Jijaji yanu nguru-nyayirni-wangu-kurra Kaatu-kurlangu-kurra.

Mark 16.19-20, Acts 1.9-11

⁵⁰ Ngulalpa Jijaji nyinaja nyanunguku kurdungurlu-patu-kurlu, ngulaju-jana nguru-yirrarnu Jurujulumu-ngurluju Pijini-kirra. Rdaka-nyanu kankarlu-manu, wangkajarla Kaatuuku yungu-jana pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kanyi. ⁵¹ Kujalpa-janarlarla wangkaja, yampinja-yanu-jana, manu Kaaturlulku kangu nguru-nyayirni-wangu-kurra. ⁵² Kurdungurlu-patu mirdi-kirra nyinanjarlarla pulka-pungulurla Jijajiki. Ngula-jangkaju, karrinja-pardinjarlarla yanulu pina Jurujulumu-kurra wardinyilki. ⁵³ Ngula-jangkaju, parra-kari parra-kari kalalu warrarda yanu Yuwarli Maralypi-kirra Kaatuku pulka-pinjaku.

John

Yimi Jijaji-kirli Jaanu-kurlangu

Yimi Ngurrju Jijaji-kirli kuja Jaanurlu yirrarnu

Nyiya-kurlu yimi nyampu?

Nyampuju puku yimi-kirli Jijaji-kirli yirdingkiji kuja Jaanurlu yirrarnu nyurru-wiyi. Manulu marnkurrpa-karirli wati-patu-karirli yimi yarda yirrarnu Jijaji-kirli-yijala. Ngulajulu yirdiji nyampunya Matiyu, Maarrku manu Luuku. Ngula-paturlunyalu yarda yirrarnu yimi. Nyampu-patuju murntu-pala puku, ngulaju karlipa yangka yirdi-mani Yimi Ngurrju Jijaji-kirli.

Jaanu manu nyanungukupurdangka papardi-nyanu Jamaji, ngulajulpa-pala warrki-jarrija yawukungarduyu-jarra. Ngula-jarraju-palangu milarninjarla yajarnu Jija-jirilki yungu-pala purami nyanungulku. Ngulaju-palarla nyanungu-nyangu-jarralku kurdungurlu-jarralku Jijajikiji. Jijajijilparla junga-nyayirni yulkaja Jaanukuju karrikarri-wangu-nyayirni. Jijaji kuja palija, ngula-jangkaju wankaru-jarrinjarla pina-yanu nyanungukupalangu-kurlangu-kurra nguru-nyayirni-wangu-kurra. Ngula-jangkaju, Jaanurluju warrawarra-kangu yangkaju Miiri Jijajikipalanguju. Ngakapardu-karilki, Jaanurluju yirrarnu nyampuju Yimi Ngurrju Jijaji-kirli, ngulaju-jana yirrarnu yapaku ngurujarraranyparlaku, ngulangkuju yungulu milya-pinyi Jijaji wajawaja-maninja-wangurlu.

Yimi nyampu ngulaju Jinta-kurlu Wankaru-yinja-panu-kurlu
Matthew 3.1-12, Mark 1.18, Luke 3.15-17

¹ Nyurru-wiyi jukurpa-wangurla-wiyi, Kaatulpa nyinaja. Jinta-kari palka-yijalpa nyinaja nyanungu-wana, ngulajulparla jirrnganja nyinaja Kaatukuju. Jinta-kariji ngulaju JUKURRARNU. Nyampuju-ka JUKURRARNU nyina Kaatu-yijala. ² Ngulajulpa-pala nyinaja wungu-juku nyurru-warnu-nyayirni-juku kamparru-juku nyiyarningkijarrakuju ngurrju-maninjaku jukurarnu-nyayirni. ³ Nyiyarningkijarraju-pala wungungku-juku ngarmurnu Kirdarlangurluju. Kula nyiwa witarlangu yiringi-karirli ngarmurnu Kaaturlu Jinta-kari-wangurlu. ⁴ Nyampurlu Jinta-karirli ngarmurnu nyiyarningkijarra yartarnarri-kirlirli wankaru-kurlurlu, ngulangkuja-jana yungu wankaruju. Nyanungu Jinta-kari ngulaju Jarra-nyayirni-wangu, ngulangkuja kangalpa milki-yirrarni Kaatuju rdirrinyparlaku. ⁵ Ngulangku kuja kangalpa milki-yirrarni Jarra-nyayirni-wangurlu, ngulaju-ka tarnnga-juku rdili janka. Ngulaju kulalpa munganku wamu-wantinjarla palu-pungkarla, lawa.

Yimi nyampu ngulaju Jijaji-kirli Jarra-nyayirni-wangu-kurlu

⁶⁻⁷ Ngula-jangkaju, Kaaturluju yilyajarni wati jinta yirdiji Jaanu jaru-kurlu Jarra-nyayirni-wangu-kurlu. Jaanu kuja yanurnu nyampu-kurra nguru-kurra, ngulajulpa-jana yirri-puraja jaru-kurlu Jarra-nyayirni-wangu-kurlu, ngulanya yungulpalurla yapa purda-nyanjarla ngungkur-nyinayarla Jarra-nyayirni-wanguku kuja kala-jana yirri-puraja. ⁸ Nyampuju Jaanu kula-ngantalpa Jarra-nyayirni-wangu nyinaja, lawa. Ngarilpa jaru kanja-yanu Jinta-kari-kirli Jarra-nyayirni-wangu-kurlu yimi-ngarrirninjaku. ⁹ Ngulanya-ngalpa nyampurla walyangka palka-jarrija yangkaju Jarra-nyayirni-wangu, ngulangkuju yungu-ngalpa milki-yirrarni Kaatuju jintawarlayiki nguru-kari nguru-karirlaku.

¹⁰ Nyampu nyanungu Jarra-nyayirni-wangu, ngulajulpa palka-nyayirnilki nyinaja nyampurlaju ngurungka walyangka. Ngula-kurlurlunya ngarmurnu nyiyarningki-jarraju Kaaturluju nyurru-wiyiji. Kala nyampurlaju walyangka, kulalpalu nganangku milya-pungu, lawa. ¹¹ Yanurnu-jana nyampu-kurraju nguru-kurra nyanungu-nyanguku yapaku ngurrara-jintaku. Kala lawa, nyanungu-nyangurlu ngurrara-jintarlujulu juwa-kujurnu, manulu wiraly-pungu, kulalu rdakurl-kujurnu. ¹² Kala ngalya-kari kujalurla rdakurl-kijirninjarla wala nyinaja, ngulakuju-jana wangkaja kuja, “Nyurrulaju kapunkulu pina-palka-jarri turnu-warnulku Kaatu-kurlangu kurdukurdu.” ¹³ Yapa kuja kalu nyina Kaatu-kurlangu kurdukurdu, ngulajulu yangka-piya-wangu kuja kalu kurdu palka-jarri ngati-nyanu-jangka manu kirda-nyanu-jangka, yangka kuja karla marda kiikii-jarri kirda-nyanuju kurduku maninjaku. Lawa, kuja-piya-wangu-juku!

¹⁴ Yangka Jinta-kari JUKURRARNU, ngulaju wati-nyayirnilki palka-jarrija. Ngula-jangkajulpa-ngalpa ngalipaku jirranganja nyinaja. Ngularnalulu nyangu yangka kujalpa warrki-jarrija yartarnarri-kirli wiri-jarlu-kurlu. Nyanunguju-ka junga-nyayirni nyina Wapirra Kaatu-piya, manu kajana yimiri-nyayirni nyinami yapa panukuju Wapirra Kaatu-piya-yijala. Ngulakujurla marlaja manu yartarnarriji.

¹⁵ Jaanu Papitaji-kirlangu jaru, kuja-nganpa yirri-puraja nyanja-warnurlu kuja Jijaji nyangu, ngulaju kuja-nganpa yirri-puraja, “Nyampunyaiparna-nyarra yangkaju yirri-puraja manu yimi-ngarrurnu kamparru-wiyi kujalparna-nyarra wangkaja, ‘Kapu wati yanirni ngaka, nyanungujulpa palka-juku nyurru-warnu-patu yupa-patu-warnu nyinaja ngaju-wangurla-wiyi palka-jarrinja-wangurla-wiyi nyurru-warnu-juku. Jalanguju kaju wiri-juku nyina ngajulurla parrparda-juku.’” Nyampunya-nganpa yirri-puraja nganimpaku Jaanu Papitajirli.

¹⁶ Kuja Jijaji Kiraji kangalpa nyinami ngalipaku, nyanunguju yimiri-nyayirni Kaatu-piya, kujarlaju kangalpa warrawarra-kanyi parra-kari parra-karirli ngalipaju yangka-piya-yijala kuja kala-jana yapa nyanungu-nyangu warrawarra-kangu nyurru-wiyi. ¹⁷ Nyurru-wiyi, Kaaturlu-ngalpa yungu kuruarri nyanungu-nyangu, yangka kuja Mujujurlu yirrarnu. Ngula-jangkaju, kuja yilyajarni yangka Jijaji Kiraji, kujarlanya karlipa milya-pinyi kuja kangalpa Kaatu nyinami yimiri-nyayirni ngalipakuju manu jungarni-nyayirni-yijala. ¹⁸ Kula nganangku nyangu Kaatuju. Nyanungu-nyangu-miparlulu Ngalapi-nyanurlu, kuja kapala nyinami watinyarra-mirnimirni kutu-mirnimirni, ngula-miparlunya kangalpa yirri-pura jungarnirli manu jungangku yungurlupa milya-pinyi Kaatu.

Nyampuju jaru wita Jaanu Papitaji-kirli ngulalpa warrki-jarrija

Matthew 3.1-12, Mark 1.1-8, Luke 3.15-17

¹⁹ Jaanu Papitajirlilpa-jana julyurl-yirrarninjarla papitaji-manu karrungka Jur-dunurla. Ngula-kurrajulu-jana Jurujulumu-wardingkirli wiriwirirli turnu-warnurlu Parajirli yilyaja wati-patu-kari maralypikingarduyu-patu manu nyanungurra-nyangu warrkini-wati yirdi-patuju Liipi-wati, ngulajulu-jana yilyaja Jaanu Papitajiki payirnin-jaku. Ngulajulu yaninjarla kujarlulu payurnu, “Nyiya-piya wati kanpa nyina nyuntuju?”

²⁰ Ngulakuju-jana ngari kutu wangkaja wurra-maninja-wangu, “Kularna ngajuju Mijaya, yangka kuja-ngalpa Kaaturlu ngarrurnu yilyanjarnikingarntirli, kularna ngula ngajuju.”

²¹ Ngula-jangkaju, junga-juku, yardalu payurnu, “Kala nganalkunpa nyuntuju? Yangka mayinpa jarukungarduyu Layija?”

Nyanungurlulku Jaanurlu jangku-manu-jana, “Lawa, kularna nyanungu ngajuju.”

Ngula-jangkaju, yarda-yijalalu payurnu, “Kala mayinpa yangka Jarukungarduyu Wiri jinta-kari kuja-ngalpa Mujujurlu jangku-pungu nyurru-wiyi?”

Jaanurluju jangku-manu-jana, “Lawa, kularna nyanungu ngajuju.”

²² Ngula-jangkaju, yarda-yijalalurla wangkaja Jaanukuju, “Ngulaju ngula-juku. Ngari-nganpa yarda milki-wangkaya warraja-nyayirni nyiya-piya kuja kanpa Kaatu-kurlangu warrkini nyina nyuntulu, yirnalua-jana jaru pina-kanyi nyuntu-nyanguju nganima-nyanguku wiriwiriki kujalu-nganpa ngulangku yilyajarni. Kala nyiya kanpa-nyanu nyuntulurluju ngarrirni?”

²³ Junga-juku, ngula-jangkaju, Jaanurluju-nyanu ngarrurnu, ngulaju-jana kuja wangkaja wita jaru Yijaya-kurlangu:

“Ngajujurna wati kuja karna warru purla manangkarrarla, ‘Warlalja-Wiriki, ngulaku yirdiyilirla jungarni-manta yungu yanirni rarralyparla!’ ”*

²⁴⁻²⁵ Ngula-jangkaju, nyampurra yangka kujalu-jana wiriwirirli Parajirli yilyaja, ngularrarlujulu yarda payurnu Jaanuju, “Yuwayi ngula-juku, milya-pinyilki karnangkulu nyuntuju wati-kari, kula-nganta yangkalpanpa Mijaya nyinaja, manu marda kula-ngantalpanpa yangka Layija nyinaja, manu marda kula-ngantalpanpa yangka Wiri Jarukungarduyu nyinaja. Ngulaju ngula-juku, kala nyarrpakulku kanpa-jana nyuntulurluju ngapangkaju julyurl-yirrarninjarla papitaji-mani yapaju?”

²⁶ Ngula-jangkaju, nyanungurlulku Jaanurlu yarda-jana janku-manu, “Ngaju karna-jana ngapa-kurlurlu julyurl-yirrarninjarla papitaji-mani. Kala jalanguju ngulaju nyurru-ka jinta-kari wati karri nyurrula-patu-kurlangu-wana ngurrarawana, ngulaju kula kankulu ngulaju milya-pinyi. ²⁷ Nyanunguju ngulaju kapu yanirni nyampu-kurraju nguru-kurra ngulaju nyurru-wiyi-wangu. Nyanunguju yali wati ngulaju ngurrju-nyayirni ngaju-piya-wangu. Nyiya-jangka mayiji milarnu yungurnarla nyanunguku warrki-jarrimi?”*

²⁸ Nyampunya-jana wangkaja kutu-nyayirni yirdikiji kirri-pardukuju Pijiniki, yangka kuja-ka nyanunguju kirri karri kakarrumparra-warnu pirntinyarra-karirla karru Jurdunukuju. Yalumpurlanya kala-jana Jaanurlu papitaji-manu yapa panu.

Jijaji ngulaju Kaatu-kurlangu Jiyipi-nyayirni-wangu

²⁹ Ngula-jangkaju, parra-pardu-karirlalku, Jaanurluju nyangu Jijaji yaninjarni-kirra. Ngula-jangkaju, wangkaja-jana Jaanuju yapakuju, “Nyangkalu yinya kuja yananyarni wati Jiyipi-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu, yangka ngula-kurlu kuja Mujujurlu yirrarnu pipangka nyurru-wiyi. Ngulangkonya kuja kajana rarralypani yapaju nyampurla walyangka. ³⁰ Nyampukunyalparna-nyarra yangkaju yirri-puraja manu yimi-ngarrurnu kamparru-wiyi kujalparna-nyarra wangkaja, ‘Kapu wati yanirni ngaka, nyanungujulpa palka-juku nyurru-warnu-patu yupa-patu-warnu nyinaja ngaju-wangurla-wiyi palka-jarrinja-wangurla-wiyi nyurru-warnu-juku. Kujarlaju kaju wiri-juku nyina ngajulurla parrparda-juku.’ Kujanyarna-nyarra yangkaju nyurru-wiyi wangkaja. ³¹ Kulalparna ngajuju milya-pungu ngulaju ngana mayi kapu yanirni ngakaju. Ngajuju, ngulajulparna-jana ngari waparlkurlu kutu julyurl-yirrarninjarla papitaji-manu ngapangkaju Yijirali-pinkiji yapaju yungulu ngulangkuju milya-pinyi nyanungu Kaatu-kurlangu Mijaya.” Kujanya-jana Jaanuju wangkaja yapakuju.

³²⁻³³ Nyampunya-nganpa jaruju Jaanu Papitajirliji yimi-ngarrurnu Jijaji-kirliji, “Kulalparna nyampuju milya-pungu ngana mayi kapu yanirni Kaatu-kurlangu Mijayaju. Kujaju Kaaturlu warrki yungu ngajuku yangkaku yapaku papitaji-maninjaku ngapangkaku, ngulangkanyaju wangkaja, ‘Kajinpa jinta wati papitaji-mani, ngulapuruju kapunpa nyanyi Pirlirra Kaatu-kurlangu kaji nguru-nyayirni-wangu-ngurlu yanirni, ngulaju kapunpa nyanyi Pirlirrapaju kajirla kurru-yuka watiki. Kajinpa nyanyi nyanungu Pirlirra kurru-yukanja-kurra wati-kirra, ngulaju nyampuju wati

* 1:23 Nyangka Isaiah 40.3 * 1:27 Acts 13.25

kapunpa milya-pinyi Kaatu-kurlangu. Nyanungurlunya kapu-jana papitaji-maninja-karrarluju Pirlirra Kaatu-kurlanguju kurru-pinyi yapakuju.’ Kujanyaju wangkaja Kaatuju junga. Yangka kujarna Jijaji papitaji-manu ngapangka, ngula-jangkaju, kujarna ngapa-jangkalku pina-wilypi-manu Jijaji, ngula-jangkarluju Pirlirra Kaatu-kurlangukurna nyangu kurlukuku-piya, ngulaju Jijajirla pirri-manu. ³⁴ Ngulajurna junga nyangu ngajulurluju milpa-jararluju. Kujarlaju, ngajuju karna milya-pinyi nyanunguju Kaatu-kurlangu Ngalapi-nyanu.” Ngulanya-nganpa yirri-puraja Jaanu Papitajirliji Jijaji-kirliji.

Jijajirli-palangu milarnu nyampu-jarra-wiyi kamparru-warnu-jarraju kurdungurlu-jarraju

³⁵ Ngula-jangkaju ngaka-pardu-karilki parra-pardu-karirlalku, Jaanujulpa karrija yangka-wana-yijala karru-wana, ngulajulpa karrija jirrama-kari-kirlilki nyanungu-nyangu-jarra-kurlu kurdungurlu-jarra-kurlu. ³⁶ Ngula-puruju, Jijajijilpa yanumpa warntawarnta, ngula-jangkaju Jaanuju-palangu wangkaja yangka-jarrakuju wati-jarraku, ngulaju kuja, “Nyangka-pala yinya kuja yananyampa wati Kaatu-kurlangu Jiyipi-nyayirni-wangu!”

³⁷ Kuja-pala kuja-kurra purda-nyangu Jaanu wangkanja-kurra, ngula-jangkarluju yampinja-yanulku-pala Jaanuju yalumpurla-juku, ngula-jangkarluju puraja-pala Jijaji. ³⁸ Kujalpa Jijaji yanurra-juku, ngula-jangkaju jupu-karrinjarla karrijalpa. Ngula-jangkaju warru warirr-karrinjarla nyangulku-palangu yangka-jarra wati-jarra, kujalpa-pala purdangirli-wana yanurnu. Ngula-jangkaju payurnu-palangu, “Niyaku kanpajupala purami?”

Ngula-jangkaju, payurnu-pala nyanungu-jarrarlulku, manu-pala yirdi-manu, “Raapi, nyarrpararla kanpa nyina?” (Juwu-paturlu kalu-jana Tiija-patu nyanungu-nyangu-patu ngarrirni ‘Raapi’.)

³⁹ Junga-juku, Jijajirlilki-palangu jangku-manu, “Yanirlipa yungunpala ngurra ngaju-nyangu nyanyi.” Junga-juku, jirnganja-palarla yanu ngurra nyanungu-nyangu-kurra ngulaju wuraji, ngulaju-pala wuraji-jangkaju nyinaja wantajilypa-kurra ngulaju yalumpurla-juku.

⁴⁰ Yalumpu-jarrarluju wati-jarrarluju, yangka kuja-pala Jaanu purda-nyangu, ngula-jangkaju, kuja-pala Jijaji puraja, jinta-kariji ngulajulpa yirdiji nyinaja Yanturu, ngulaju Jimani Piitakupurdangka. ⁴¹ Yali yangka Yanturu, ngulangkuju yampinja-yanulku yangkaju ngurra, ngulangkuju kapanu yaninjarla palka-manu kukurnu-nyanu nyanungukupurdangka Jimaniji. Parlu-pinjarla wangkajalkurla, “Palka-manurnalu yangkaju watiji Mijaya, kuja-ngalpa Kaaturlu ngarrurnu nyurru-wiyi yilyanjarnikingarntirli.” (Nyampu yirdi ‘Mijaya’ ngulaju Kiriki-kirlangurlaju jarungkaju ngulaju ‘Kiraji’.) ⁴² Ngula-jangkaju, parlu-pinjarla Yantururluju Jimaniji pina-kangulku yangka-kurra-yijala ngurra-kurra Jijaji-kirlangu-kurra.

Kuja-pala Yanturu manu Jimani pina-yanurnu yali-kirra ngurra-kurra Jijaji-kirlangu-kurra, ngula-jangkaju nyanjarla wangkajalkurla Jimanikiji Jijaji, “Nyuntuju yirdijinpa Jimani, Jaanuku ngalapi-nyanu. Jalanguju, nyuntukuju karnangku yirdi-karilki yirrarni ‘Jipaja’.” (Nyampu yirdi ‘Jipaja’ ngulaju Kiriki-kirlangurla jarungkaju ‘Piita’.)*

Jijajirli-palangu milarnu jirrama-karilki wati-jarra yirdi-jarraju Pilipi manu Natanyulu

* 1:42 Nyampu yirdi ‘Piita’ ngulaju ‘Pirli’.

⁴³ Ngula-jangka, ngaka-pardu-karilki parra-pardu-karirlalku, kiikii-jarrinjarla yarnkaja Jijajiji ngurrara-kari-kirra Kaliliyi-kirra. Kuja yukajarra Jijaji, ngula-jangkaju rdipijarla jinta-karikilki wati-kariki yirdikiji Pilipiki, manurla ngula-jangkaju wangkaja, “Purayaju ngajuju!” ⁴⁴ Pilipiji kirri-wardingki Pijata-wardingki, ngulangkaju kujalpa-pala yangka-jarrarlangu papardirlangu nyinaja Yanturu manu Piita. ⁴⁵ Yangkanku Pilipirli yaninjarla yajarnunjunu jinta-karilki wati-kari yirdiji Natanyulu, ngulakuju kujarla wangkaja, “Palka-manurnalu yangkaju wati Mijaya, yangka kujalpa yimi yirri-puraja Mujujurlu Payipulurla, manu yangkanku panu-karirli kujalu yirri-puraja jarukungarduyu-paturlu, ngulanyarnalu palka-manu. Ngulaju nyanunguju yirdiji Jijaji, ngulaju kirri-wardingki Najariti-wardingki, manu ngulaju Jajupu-kurlangu ngalapi-nyanu.”

⁴⁶ Junga-juku, Natanyuluju wangkajalkurla Pilipikiji, “Junganya? Kulalpa ngana yapa ngurrju yantarlarri Najariti-wardingki, lawa! Kula-nganta kalu majumaju-mipa nyina yapaju.”

Pilipiji wangkajarla, “Yanirli yungunpa nyanjarninjini!” Junga-juku, ngula-jangkaju, wungulku-palarla pina-yanu Jijajikiji.

⁴⁷ Kuja rdipijarni Natanyulu, ngula kuja nyangu Jijajirliji yaninjarni-kirra, ngukujurla waraparnpija, manu-jana wangkaja ngulaju kuja, “Yinyanya yangkaju wati yananyarni Yijirali-pinki-nyayirni Kaatu-kurlangu, ngulaju-ka warrarda wangka junga-nyayirni jaruju, ngulaju yijardunju!”

⁴⁸ Ngula-jangkaju, Natanyulurluju payurnu Jijajiji, “Nyarrparlu kanpaju milya-pinyi yapa ngajuju ngurrju marda, marda maju?”

Ngula-jangkaju, Jijajirli jangku-manu, “Yangka kujangku Pilipirli yajarnunjunurra, ngulakungarntiji kujalpanpa watiyarla† nyinaja kaninjarni, ngula-kurrajurnangku nyangu kanunju-karirli.”

⁴⁹ Ngula-jangkaju, Natanyululkurla wangkaja Jijajikiji, “Tiija, nyuntujunpa Ngalapi-nyanu Kaatu-kurlangu! Manu kanpa-jana nyina wiri-nyayirni jintawarlayiki-jiki Yijirali-pinkikiji!”

⁵⁰ Ngula-jangkaju, Jijajirliji yarda payurnu, “Nyiya-jangka kanpaju ngajukuju ngungkurr-nyina? Yangka watiyarla kaninjarni kujalpanpa nyinaja, ngula-warnu kujarnangku nyangu yuruyururlu, ngula-warnu-mipakunya mayi kanpaju ngungkurr-nyina ngajukuju? Ngulaju ngula-juku. Ngakarrangakarraju kapunpaju nyanyi ngurrju-nyayirni yartarnarri wiri-nyayirni-kirli ngulaju nyampu-piya-wangu-kurlu.”

⁵¹ Ngula-jangkaju, Jijaji-jana wangkaja yapa panukuju, “Junga karna-nyarra wangka nyampuju jaru. Ngakaju kapunkulu nyanyi yalkiriji kaji lakarn-pardinjarla raaparnka, ngulangkaju kapunkujulu ngajuju nyanyi yangka ngaju Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu, kapurna karrimi wari-yaninja-kurlangu-wana. Ngulangkaju kapunkulu-jana nyanyi marramarraju, kankarlarra-jangka manu kaninjarra-jangka kapulu jarala-warrkarni.”

2

Jijajirli kurruly-yirrarnu ngapa-jangkaju pamalku

¹⁻² Ngula-jangkaju, parra-jarra-jangkarla yanulu Jijaji manu nyanungu-nyangu kurdungurlu-patu kirri-kari-kirra yirdi-kirraju Kaana-kurra ngurrararla Kaliliyirla. Ngulangkajulpa-pala yupukarra-jarrija wati manu karnta. Ngulakunyalu-palangu panu-karirli yapangku turnu-jarrinjarla ngarnu kurapaka wiri yangka kuja-pala-jana kamparrurlu-wiyi yajarnu. Yalirla kurapakarla, palka-yijalalpa nyinaja ngati-nyanuju Jijajikipalanguju. Manu yajarninja-warnurlangujulpalu nyinaja kurapakarlaju Jijaji manu nyanungu-nyangu kurdungurlu-patuju. ³ Yali-puru kurapaka-puru,

† 1:48 Yirdi watiyaju ngulaju ‘fig’.

pamajulu nyurru-juku muku ngarnu yapangkaju. Ngula-jangkaju, wangkajarla ngati-nyanu Jijajiki, “Jijaji, pamajulu muku ngarnu nyurru.”

⁴ Ngula-jangkaju, Jijajilkirla wangkaja, “Muturna-pardu, nyiyaku kanpaju kujaju wangka? Murnma-juku ngajukuju yungurnaju milki-yirrarni yapa-kurra.”

⁵ Ngula-jangkaju, wangkaja-jana Jijajikipalangu ngati-nyanu warrkini-patukuju yangka-patuku kujalpalu mangarri manu kuyu manu nyiyarningkijarra jungarni-manu kurapakaku, ngulakunya-jana wangkaja, “Purda-nyangkalu ngaju-nyanguju kurdurnaju nyarrpa-puka kaji-nyarra wangka nyampurlaju jalanguju warrkikiji.”

⁶ Yalirla yuwarlirlaju, wiri-nyayirnilpalu karrija murlukurnpa jika-pala pirli-jangka, ngulaju marlajarralpalu karrija ngapa-wangu. Nyampu-patu ngulajulpalu karrija pirli ngurrju-maninja-warnu-patu ngapa-kurlangu, ngula-kurra kuja kalalu Juwu-paturlu ngapa winjurnu, manu kalalu-nyanu wurikurrparrurnu rdaka miyikingarntirliji ngarninjakungarntirliji. Nyampu-paturluju murlukurnpa-paturlu kalalu jarnkujarnku mardarnu ngapaju marda 80 lita-kurra, marda 120 lita-kurra. ⁷ Ngula-jangkaju, Jijajilki-jana wangkaja warrkini-patuku, “Maninjintalu ngapa, manulu nyampu-patu-kurra murlukurnpa-patu-kurra maninjarla winjika, ngulajulu winjika kankarlarra-kurra kaji jurrupuly-ngarni.” Junga-juku, warrkini-paturluju maninja-parnkanjarlalpalu winjirninja-parnkaja. ⁸ Ngula-jangkaju, yarda-jana wangkaja Jijaji warrkini-patukuju, “Nyampu ngapa, kartaku-kurlurlu yaku-maninjarla winjikalu jampita jinta-kurra wita-kurra, ngulajulurla kangka yangkaku wiriki kuja ngulangku nyiyarningkijarra jungarni-manu kurapakaku.” Junga-juku, ngapaju winjirninjarla kangulkulurla yangkakuju wiriki. ⁹ Kujalpalu kanja-yanu yangka ngapa jampita witangka, ngulajurla marlaja kurruly-wantija ngapa-jangkaju pamalku. Junga-juku, kanjarla yungulurla yangkakuju wiriki, ngulangkuju maninjarla pajarnu yangkaju pama. Ngulaju kulalpa milya-pungu nyarrpararlalu manu yali pama. Yangkanku warrkini-paturlu, ngulangkujulpalu milya-pungu kujalu ngapa-wiyi winjurnu jampita wita-kurraju. Junga-juku, ngula-jangkaju, warnkiri-maninjarla purlajalkurla yangkaju wiri yangkaku jinta-kariki watiki kuja yupukarra-jarrija, ngulakunyarla purlaja, ¹⁰ “Waraa! Nyampuju pama ngulaju ngurrju-nyayirni pama-kari-piya-wangu. Nganimparlu yapanku, kuja karnalu-jana kurapaka yirrarni puntuku, yinyi karnalu-jana pamaju ngurrju-mipa-wiyi nyanungu-nyangukuju puntukuju. Ngula-wiyi kalu ngarni kamparruju pirdakuju. Kuja kalu ngula muku ngarni, ngula-jangkarluju jinta-karilki karnalu-jana yarda ngayi mani pama-karilki, ngulaju kumarlpa. Kala nyuntulurlunpa-nganpa pama ngurrju-karrikarri-wiyi yungu ngarninjaku. Ngulaju ngakanpa-nganpa jalangurluju nyuntulurlu yungu pama ngurrju-nyayirni.”

¹¹ Nyampu kuja kirringka yirdingkaju Kaanarla ngurungka Kaliliyirla Jijajirli ngapa-jangkaju kurruly-yirrarnu pamalku, ngulaju Kaatu-kurlangu-kurlurlu yartarnarri wiri-jarlu-kurlurlu. Ngula-wangurla-wiyi, kulalu Jijaji milya-pungu kurdungurlu-paturlu yartarnarri-kirli nyanunguju. Manu-nyanu milki-yirrarnu nyanungurra-kurra kujalpa nyinaja pirrjirdi-nyayirni Kaatu-piya-yijala. Kujalu yartarnarri wiri-jarlu nyangu kurdungurlu-paturlu, kujarlaju wala nyinajalkulurla Jijajikiji.

¹² Ngula-jangkaju, yangka-jangka kurapaka-jangkaju, Jijajiji-jana jirranganjalku yanu kirri-kari-kirraluku Kapurniya-kurralku ngulaju ngati-nyanuku manu nyanungukupurdangka-patuku kukurnu-nyanu-patuku manu nyanungu-nyanguku kurdungurlu-patuku. Ngulajulpa-jana jirranganja nyinaja yalirla-juku Kapurniyarla parra-patu-kari parra-patu-kariki.

*Jijaji yanu Yuwarli Maralyipi-kirra
Matthew 21.12-13, Mark 11.15-17, Luke 19.45-48*

¹³ Ngula-jangkaju, Juwu-kurlangukunganarti Purlapakunganarti yirdikingarnti Pa-japakunganarti,* ngulakunganarti kujalpa kutu-jarrinja-yanulku, ngulakunganartinya-jana Jijajiji jirranganja yanurnu Jurujulumu-kurraju nyanungu-nyangu-patuku kurdungurlu-patukuju. ¹⁴ Kuja-jana jirranganja yukajarni Jurujulumu-kurra, ngulaju-jana jirranganja yanurnu Yuwarli Maralypi-kirra Juwu-kurlangu-kurra. Ngulangkaju-jana Maralypirla parlu-pungu wati panu-jarlu kujalpalu-jana nyiyarningkijarra jali-manu, ngulaju puluku manu jiyipi manu jurpju witawita kurlukukupiya. Manu panu-kari talakungarduyu-patu kujalpalu tayipulu-kari tayipulu-kari-wana jarnkujarnku nyinaja, ngularlangulpa-jana nyangu yalumpurla Maralypirlaju kaninjarni. ¹⁵ Kujalpa-jana nyangu kuja-kurra Jijajirli, ngulaju-jana kulu-jarrija-nyayirni, manulpa-jana yirrngingi-jarrija. Ngula-jangkarluju ngalyipipiya-patu-jangka-jana kapanku jangkardu ngurrju-manu wayiwayirninjarla ngulaju wilypinykarra-pakarninja-kurlanguku. Ngula-kurlurluju-jana kapanku muku wajirli-pungu puluku manu jiyipi kaninjarni-jangkaju Maralypi-ngirliji, manu-jana tayipulu muku pirri-kujurnu tala-kurlu, ngulalu talaju muku pirri-wantija kuja-purda kuja-purda. ¹⁶ Manu-jana purlaja yangkaku ngalya-kariki, ngulanguku kujalpalu jurpju panu mardarnu, ngulakuju-jana purlanjarla wangkaja, “Nyampurra jurpju kangkalu wurnturu! Nyampuju ngajukupalangu-kurlangu Wapirra-kurlangu Yuwarliji, ngula kujankulu kurruly-kujurnu kantini-piyalku. Ngulajulu yampiya nyampuju!” ¹⁷ Kujalu kuja-kurra purda-nyangu kurdungurlu-paturlu, ngulajulpalu purda-nyanjarla manngu-nyangu yaliji jaru wita yangka kuja Kingi Tapitirli yirrarnu Payipulurla nyurru-wiyi, ngulanya yirrarnu:

“Wapirra Kaatu, nyuntu-nyangukuju Maralypikiji, ngulaju karnarla yulkami-nyayirni, manu karnangkurla yirrngingi-nyina. Kula-nganta kaju jankami warlu-nyayirni-piyarlu!”*

Kujanya Kingi Tapitirliji yirrarnu jaruju.

¹⁸ Kujalu Juwu-paturlu wiriwirirli nyangu Jijaji kuja-kurra wajirli-pinja-kurra, ngulajulurla yanurnu payirninjakunganarti, “Nyiya-piyangu yartarnarriji yungu Kaaturluju? Nyanungu yartarnarri yajiki, ngulaju-nganpa milki-yirraka, ngula-jangkaju yirngankulu milya-pinyilki nyuntu kuja kanparla wiri nyina nyampuku Maralypiki.”

¹⁹ Ngula-jangkaju, Jijajirilki-jana janku-manu, “Kajilpankulu nyampu Maralypi Yuwarli rdungkurr-pakakarla, ngulaju kajikarna ngajuju pina-ngantirni parrapaturlaju marnkurrpa-miparla!”

²⁰ Ngula-jangkaju, yangkangukuju wiriwirirli yardalu payurnu Jijaji, “Waa! Kujanya kanpa manngu-nyangu nyuntulurluju yinpa parra marnkurrpa-miparla nyampuju Yuwarli Maralypiji pina-ngantirni? Nyampujulu warrkini-paturluju nganturnu nyurru-wiyi 46-palaku yulyurpuku!”

²¹ Nyampurrarlu wiriwirirli wati-paturlu, kanginy-pungulpalu yimi Jijaji-kirlangu. Kula-nganta-jana wangkaja jaru yangkaku Yuwarli Maralypiki. Lawa, ngarijilpanyanu nyanunguku-juku wangkaja palkaku nyanungu-nyanguku. ²² Ngaka kuja Kaaturlu wankaru-manu pina, ngula-jangkajulpalu purda-nyanjarla manngu-nyangu kurdungurlu-paturlu yimi Jijaji-kirlangu yangka kuja-jana wangkaja Yuwarli Maralypi-kirliji. Ngulakujulurla ngungkurr-nyinaja yimikiji, manulurla ngungkurr-nyinaja jarukuju Tapiti-kirlangukuju Payipulurlakuju yangka kuja-jana Jijaji wangkaja kamparru-wiyi.

Jijajirilpa-jana milya-pungu nyiyarningkijarra yapakuju

* 2:13 Nyangka Exodus 12.11 * 2:17 Nyangka Psalm 69.9

²³ Ngula-jangkaju, Jijajiji nyinajalpa yalumpurla-juku Jurujulumurla yangka-puruju Purlapa Pajapa-puru jingijingiji. Ngula-puruju, yapangkujulpalu nyangu kujalpa warrki-jarrija yartarnarri-kirli Kaatu-kurlangu-kurlu. Kujarlaju, panungkujulu manngu-nyangu nyanunguju Kaatu-kurlangu Mijaya nganta. Wala ngantalpalurla nyinaja. ²⁴ Jijajirli-jana nyangu kujalpalurla wala nganta nyinaja, manu-nyanu wangkajalku, “Ngari kajulu wala nyina witaku, ngakajulu yampimi.” Kuja-kujakuju warla-pajurnu-nyanu, kajikalu warrarda waarn-pinyi. ²⁵ Jijajirli kula ngana payurnu kujarlaju, “Nyarrpa kalu yapangku manngu-nyanyi?” Kula kujarlu payurnu Jijajirliji, lawa. Nyurrulpa-jana nyanungurlu Jijajirliji miyiki-nyangu nyiyarningkijarra kujalpalu yapangku manngu-nyangu nginyinginyirla.

3

Jijajirli wangkaja Nikurtimuku ‘Nyuntulpanpa pina-palka-jarriyarla-yijala kurdu wita-piya’

¹ Jintalpa wati nyinaja yirdiji Nikurtimu, ngulajulpa nyinaja Juwu-kurlangu kam-parrurla ngulaju Paraji kujalpa nyinaja. ² Jintangka mungangka, yanurnurla Jijajiki wangkanjaku, “Tiija, kajilpanpa nyinakarla Kaatu-kurlangu-wangu, ngulangkuju kulalpanpa yartarnarri mardakarla yapaku milki-yirrarninjaku nyuntu-nyangurla warringka. Kala nganimparlurnangkulu nyangu yartarnarri-kirli warrki-jarrinja-kurra. Kujarlaju, nyuntuju karnangkulu milya-pinyi kuja kanpa pinangkalpa-nyayirni Kaatu-kurlangu nyina ngulaju yilyanja-warnu kujangu Kaaturlu yilya-jarni.”

³ Ngula-jangkaju, Jijajirli wangkaja, “Junga karnangku nyampuju jaru wangka. Kajilparla ngana yapa palka-jarriyarla-yijala marlaja Kaatuku kurdu wita-piya, ngulaju kajika Kaaturlu Warlalja-Wirirli warrawarra-kanyi warlalja nyanungu-nyangu. Kala kuja-wangurlaju, ngulaju kula Kaaturluju warrawarra-kanyi Warlalja-Wirirliji.”

⁴ Ngula-jangkaju, Nikurtimurlulku jangku-manu Jijajiji, “Waa! Nyarrpalku-yijala wirilkijilpa palka-jarriyarla kurdu wita-piyaju? Kulalparlipa nyarrpalku-yijala wirilkiji pina-yukayarla ngati-nyanu-kurraju miyalu-kurraju, mayi?”

⁵ Ngula-jangkarluju, Jijajirliji yarda jangku-manu, “Junga karnangku nyampuju jaru wangka. Kajilparla ngana yapa marlaja palka-jarriyarla-yijala ngapangka yukanjarla Pirlirra Kaatu-kurlanguku, ngulaju kajika yukamirra nguru-nyayirni-wangu-kurra Kaatu-kurlangu-kurra. Kala kuja-wangurlaju, ngulaju kulalpa yuka-yarlarra. ⁶ Nyampurla ngurungkaju, yapaju-ka palka-jarri ngulaju ngati-nyanu-jangka palka-jangkaju manu kirda-nyanu-jangka palka-jangka. Kala ngakalkuju, kajirli kurdu wita-piya palka-jarri-yijala marlaja Pirlirra Kaatu-kurlanguku, ngulaju yapa pirlirra-kurlu jinta-kari-kirli jalangu-warnu-kurlulku. ⁷ Nikurtimu, nyarrparlanpa paa-karrinjarla kinyirr-ngarnu yangka kujarnangku wangkaja kamparru yungulpanparla palka-jarriyarla-yijala marlaja kurdu wita-piyaju! ⁸ Pirlirra Kaatu-kurlanguju ngulaju warlpa-piya. Ngulaju warlpaju-ka parnka kuja-purda kuja-purda. Ngulaju kanpa purda-nyanyi wangkanja-kurra, ngulaju kula kanpa milya-pinyi nyarrpara-ngurlu-ka parnkamirni, nyarrpara-purda-ka yani. Ngula-piyanya-ka Pirlirra Kaatu-kurlanguju nyina yangka kuja karla yapa marlaja palka-jarrimi-yijala.”

⁹ Ngula-jangkaju, Nikurtimujurla yarda wangkaja Jijajikiji, “Nyarrpalku kujaju? Kula karna miyiki-nyanjarla milya-pinyi.”

¹⁰ Junga-juku, Jijajirilki jangku-manu, “Kula-ngantalpanpa-jana Pinangkalpa nyinaja Yijirali-pinkiki yapakuju. Manu kula-ngantalpanpa ngaju-nyanguju yimiji milya-pungu. ¹¹ Junga karnangku nyampuju jaru wangka. Nganimpa karnalu wangka pina kuja karnalu yangka milya-pinyi, manu karnalu-nyarra yimi-ngarrirni pinangu

kujarnalu yangka nyangu. Kala nyurrurlaju, kula kankulu-nganpa ngungkurr-nyina nganimpakuju pinakuju nyanja-warnukuju. ¹² Jalangu kuja karna-nyarra nyi-yarningkijarraku wangka walya nyampu-wardingki-kirli, ngulakuju kula kankujulu ngajukuju ngungkurr-nyina. Kujarlaju ngakaju, nyarrpalku-yijalankujulu ngungkurr-nyina kajirna-nyarra nyiyarningkijarra yimi-ngarrirni kuja-ka Kaatu-kurlangurla nguru-nyayirni-wangurla karri? ¹³ Kula ngana yapaju yanu kankarlarra nguru-nyayirni-wangu-kurra. Ngaju-miparna yani yali-kirraju yangka Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu yangka ngularna yali-ngirli yanurnu. Ngakarna pina-yani yali-kirra-yijala.”

¹⁴ Ngula-jangkaju, Jijajirla yarda wangkaja Nikurtimuku, “Yangka kujalpalu nyurru-wiyi Yijirali-pinki jilja-wana warru wapaja, ngulangka yapajulu muku nyurnu-jarrija. Kuja-kujakujulpa-jana Mujujurlu warru milki jarna-kangu watiya warnapiya-kurlu wayirninja-warnu-kurlu yayirni-piya-kurlu.* Kujarlu-yijala kapujulu ngula-piya-yijala ngajululku yirrarninjarla jarna-mani watiya warntawarntarlaju yangkaju ngaju Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu. ¹⁵ Ngula-kurraku ngana kajiji wala nyinami ngajuku kapuru-wangu, ngulaju kapurla jirranganja nyina wankaru tarnnga-juku Kaatukuju. ¹⁶ Kujanya kangalpa Kaatuju yulkami yapaku jintawarlayikiji. Kujarlanya yilyajarni nyampu-kurra walya-kurra Ngalapi-nyanu marulu. Ngana-puka kajirla wala nyina Ngalapi-nyanuku kapuru-wangu, ngulaju kula palimi, lawa. Ngulaju kapurla jirranganja nyina wankaru tarnnga-juku Kaatukuju. ¹⁷ Ngajujurna Kaatu-kurlangu Ngalapi-nyanu. Kaaturluju kulaju yilyajarni yapaku maju-pajirninjarla mamparlangkanjaku, lawa. Kaaturluju yilyajarni Ngarlkinpa yungurna-jana muurlparlu mardarni palinja-kujaku.”

¹⁸ Ngula-jangkaju, Jijajirla yarda wangkaja Nikurtimuku, “Ngana kajiji wala nyina yapa Ngalapi-nyanuku kapuru-wangu, ngulaju kula-ka Kaaturluju miimii-nyanjarla maju-pajirni, lawa. Kala ngana kajiji kapuru nyina Ngalapi-nyanuku Kaatu-kurlangu maruluku, ngulaju nyurru-juku Kaaturlu miimii-nyanjarla maju-pajurnu yangka kapurunju. ¹⁹ Kujarlunya kajana Kaaturluju miimii-nyanyi yapa: Ngajujurna Kaatu-kurlangu Jarra-nyayirni-wangu kujarna palka-jarrija nyampurla walyangka. Yapa yangka kuja kalu maju nyina munga-piyarla, ngulaju kula kajulu ngampurra nyina ngajukuju. Ngari kalu ngampurra nyina nyiyarningkijarraku majumajuku kuja-ka maju karri munga-piyarla. Kuja-jangkanya kajana Kaaturluju maju-pajirni. ²⁰ Ngana-puka kuja-ka majungka-jarri nyiyarningkijarrarla, ngulaju kaju yapaju nyurunnyuru-jarri ngajukuju Jarra-nyayirni-wangukuju. Ngulaju kulaju kutu-jarrimilki Jarra-nyayirni-wangu-kurraju, kalakarnarla Kaatuku warraja-maninjarla marlaja milki-yirrarni majumajulku. ²¹ Kala nganangku-puka kaji purda-nyanyi Kaatu wilji-wangurlu, ngulaju kaji yanirni kutu-nyayirni ngaju-kurraju Jarra-nyayirni-wangu-kurra, ngulangunya karnarla milki-yirrarni ngurrjuju yapaju Kaatukulku, yangka kujalparla linpangku purda-nyanjarla warrki-jarrija nyanunguku kamparru-wiyi.”

Jaanu Papitaji wangkaja-jana kuja ‘Ngajukuju kaju nyina Jijajiji Warlalja-Wiri parrpada-juku’

²² Ngula-jangkaju, Jijajiji-jana jirranganja yanu kurdungurlu-patuku ngurrarakurraju Jurdiya-kurra. Ngulajulpa-jana yalumpurla-juku jirranganja nyinaja yaninjarla ngulaju marnkurrpaku wiyikikiji. Manulpa-jana jirranganja papitaji-manu kurdungurlu-patukuju yapa panu yalumpurlarlu-juku. ²³ Ngula-puruju, Jaanu Papitajirlangurlulpa-jana papitaji-manu yapa ngalya-karriji witangka kirringka yirdingkaju Yininirla yirdijalpa ngapa wita-wangu ngunaja ngulangkaju. Nyampuju kirri Yinini karrijalpa ngulaju kutu kirri-karikiji yirdikiji Jalimiki. Ngula-jangkaju,

* 3:14 Nyangka Numbers 21.8

yapalpalurla yanurnu Jaanuku papitaji-maninjaku yalumpu-wardingki-patuju kirri-wardingki-patu. ²⁴ Jaanujulpa murnma-juku wurra-juku warrki-jarrija, ngakalu yirrarnu rdakungkaju.

²⁵ Kujalpa Jaanu yalumpurla-juku warrki-jarrija, ngula-kurra-juku wati-kari Juwu-yijala jinta-karilkirla yanurnu. Kujarla yanurnu Jaanuku, ngulaju-jana rdurrjurnu wilji-maninjakulku Jaanu-kurlangukuju kurdungurlu-patukuju, kulungkulpa-jana ngarrurnu kujarlu, “Nyurrurlarlulpankulu-nyanu rdaka-jarra parljikarla-wiyi miyi ngarninjakungarntirli! Ngulaju Mujuju-kurlangu kurwarri!” ²⁶ Ngula-jangkaju, yaninjarlalu payurnu Jaanuju, wangkajalurla, “Tiija, manngu-nyanyinya kanpa yangkaju wati kujalpangku jirrnganja nyinaja kamparru-wiyi kakarrumparra-warnu karru Jurdunukuju, yangka kujalpanpa-jana yimi-ngarrurnu yapaku nyanunguju wati, ngulaju mayi kanpa manngu-nyanyi? Jalanguju, ngulakulku kalurla yapa panu-jarlu turnu-jarri, ngulangkulku kajana papitaji-mani.”

²⁷ Jaanurlulku-jana jangku-manu, “Kajilparla Kaaturlu yungkarla warrki yapaku, ngulaju kajikarla warrki-jarri yaliji yapa nyanungukulku. Kala kuja-wangurlaju, kulalparla nyarrpa warrki-jarriyarla. ²⁸ Purda-nyangunkujulu yangka kamparru-wiyi kujarna-nyarra wangkaja, ‘Ngajuju kularna Kaatu-kurlangu Mijaya. Ngajujurna yapa-pardu-kari kujaju Kaaturlu yilyajarni kamparru-warnu-wiyi yungurna-jana warru yimi-ngarrirni Mijaya-kurlu jaru.’ Kujanyarna-nyarra wangkaja kamparru-wiyiji. ²⁹ Kuja-ka wati yupukarra-jarrinjini ngurrara-karirla, ngula-jangka kuja-ka pina-yanirni palka-kurlulku karnta-kurluju manu karla milki-yirrarninjarla yimi-ngarrirnilki nyanungu-nyangu wungu-warnuku, ngulakuju nyanungu-nyangu wungu-warnuju karla wardinyi-jarri-nyayirni palkakulku. Kuja-piya-yijala karnarla ngajuju wardinyi-jarri-nyayirni yangkakuju Mijajakuju. ³⁰ Junga, Kaatuju-ka ngampurrpa nyina nyanunguku yungu-jana Warlalja-Wiri nyina yapakuju parrpada-juku ngaju-piya-wangu. Jalangulku yungulparnaju purdangirli-kirra yirrakarla.” Kujanya-jana Jaanu Papitajiji wangkaja.

Kankarlarra-wardingki ngulaju-ka nyina wiri-nyayirni niyarningkijarrakuju

³¹ Yangka kuja jinta-kari yanurnu Kankarlarra-wardingki, ngulaju-ka nyina wiri-nyayirni niyarningkijarrakuju parrpada-juku. Kala yangka jinta-kari Jaanu Papitaji, ngulaju nyampu-wardingki walya-wardingki. Yalirli Jaanurlu, ngulaju ngari kala-jana wangkaja manu yimi-ngarrurnu nyiya-puka kuja kala nyangu nyampurla walyangka, ngulanya kala-jana yimi-ngarrurnu. Kala yangka Kankarlarra-wardingki, ngulaju-ka nyina wiri-nyayirni niyarningkijarrakuju parrpada-juku. ³² Ngulangkuju kala-jana yirri-puraja ngulaju niyarningkijarra kujalpa nyangu manu purda-nyangu kankarlarra. Ngulakuju kalurla yimikiji purda-nyanjarla ngungkurr-nyina ngari marnkurrrpa-mipa, kula panu. ³³ Kala nganangku-puka kaji ngungkurr-nyinanjarla rdakurl-kijirni yimiji nyanungu-nyanguju, ngulangkuju-ka manngu-nyangu Kaatu ngulaju junga-nyayirni. ³⁴ Yangka Kankarlarra-wardingki kuja Kaaturlu yilyajarni, ngulakujurla Kaaturlu kurru-pungu-nyayirni Pirlirrrpa nyanungu-nyangu. Kujarlanya kajana yimi-ngarrirni Kaatu-kurlanguju jaruju. ³⁵ Wapirra Kaatu karla nyanungu-nyanguku Ngalapi-nyanuku yulkami-nyayirni, manu wiri-ka yirrarni niyarningkijarraku. ³⁶ Ngana-puka kajirla Kaatu-kurlanguku Ngalapi-nyanuku wala nyina kapuru-wangu manu ngungkurr-nyina, ngulaju kapurla jirrnganja nyina wankaru tarnnga-juku Kaatukuju. Kala kajirla ngana-puka wilji-jiki jukuru jurnta nyina purda-nyanja-wangu Ngalapi-nyanuku, ngulaju kularla marlaja nyina wankaruju, lawa. Kaatuju kapurla kulu-nyayirni nyina tarnnga-juku.

4

Jijajilparla wangkaja karntaku Jamariya-wardingkiki

¹ Ngula-jangkaju, Paraji-paturluju jarulkulu purda-nyangu kujalpalurla Jijajiki nganta yapa panu-nyayirni turnu-jarrija puranjakungarnti manu papitajijarrinjakungarnti. Marnkurrpa-mipalpalurla nganta yanurnu Jaanukuju. ² Ngulaju kulalpa-jana Jijajirli papitaji-manu, lawa. Nyanungu-nyangurlu kurdungurlu-patu-miparlulpalu-jana papitaji-manu yapaju. ³⁻⁴ Kuja Jijajirli purda-nyangu jaru kujalpalurla Paraji-patu nginji-wangkaja nganta, kujarlaju jirrnganja-jana pinayarnkajarra nyanungu-nyangu-patukuju kurdungurlu-patukuju nguru-kari-kirra Kaliliyi-kirra. Kuja yali nguru yampinja-yanu Jurdiya, ngulaju jungarni yanu yali-kirra-wiyi Jamariya-kurra-wiyi kujarla wangkaja Kaatu jungarniki yaninjaku Jamariyaku Kaliliyi-kirra-wangu-wiyi.

⁵ Kujalu yanu Jamariya-wana, ngulaju-jana jirrnganja yanurra jintakari-kirra-wiyi kirri-kirraju Jayika-kurra. Yali kirri Jayika, ngulaju kutu-nyayirnilparla ngirrilykarrija walyaku jintapardu-kariki mangarri-kirlangukuju kujalpalu ngulangka mangarri nyiyarningkijarra wiri-manu. Nyampuju jintajuku nguru kujarla nyurru-wiyi Jakupurlu kirda-nyanurlu yungu Jajupuku yampinyiji.* ⁶ Yalirla kiringka yirdingka Jayikarla kala karrija mulju ngapa ngarninja-kurlangu ngurrju rdakungka kaninjarra-nyayirni. Ngulaju kalalu yirdi ngarrurnu 'Mulju Jakupu-kurlangu'. Ngulakurranya-jana jirrnganja yanurra Jijajiji, ngula nyanunguju mataluku yaninjarla pirri-manu ngapangka ngayingayi wurnajangu rdakungka ngayingayi mirntangali kankarlurla wantangka.

⁷ Ngula-kurra-yijala, karntalku yanurnu ngulaju Jamariya-wardingki murlukurnpa-piya-kurlu manu ngalyipi-piya-piya-kurlu ngapaku maninjaku rdakungkaku kaninjarraku. Junga-juku, Jijajiji wangkajarla, "Ngapaju yungka purrakuku!" ⁸ Ngulakuju kamparru-wiyi-juku, Jijaji-kirlangu kurdungurlu-patu, ngulajulu yanu kirri-kirraju miyiki maninjaku.

⁹ Junga-juku, ngularla karntaju wangkaja mukunypa-jarrinjarla, "Waa! Nyuntunpa Juwu, ngajujurna Jamariya-wardingki karnta. Kuja junga mayinpaju jungangu payurnu ngapakuju?" Kujanyarla wangkaja karntaju. Ngulaju kujaju junga. Juwu-kurlangurla kuruwarrirla, kulalpalu Juwu-paturlu manu Jamariya-wardingki-paturlu wungungku ngarnu jintangka ngamingka miyi manu kuyuju, lawa. Kalalu miyiji manu kuyuju jarnkujarnku ngarnu yira-jarrarlu. Kujarlanyarla mukunypa-jarrija karntaju Jijajiki payirninja-kurraku.

¹⁰ Ngula-jangkaju, Jijajirilki jangku-manu, "Kaaturlu yungungku yinyi warntarri ngurrju-nyayirni, kula kanpa milya-pinyi. Kajinpaju ngaju milya-pungkarla kujar-nangku payurnu ngapaku jalangurlu, ngulaju kapunpa payikarla Kaatuju yangkaku warntarriki. Manu kajinpaju milya-pungkarla, ngulaju kapungku yungkarla ngapanayayirni-wangu nyanungu-nyangu wankaru nyinanjakuju."

¹¹ Ngula jangku-manu yarda karntangkuju, "Nyampuju-ngarra ngapaju kaninjarra-nyayirni. Ngulakuju kula kanpa mardarni murlukurnpa manu ngalyipi-piya ngapa kankarlu-maninja-kurlangu. Nyarrparlunpa nyanunguju ngapa-nyayirni-wanguju mani? ¹² Nganimpajurnalu Jamariya-wardingki yapa, ngulaju-nganpa jintangu Jakupurlu kurduwarr-kujurnu, manu nyanungu-nyangu kaja-nyanu-patuwarnu karnalu nyina. Nyanungurlunya-nganpa pangirninjarla yungu nyampuju ngapa rdakungka kaninjarra. Nyanungurlu manu nyanungu-nyangurlu ngalapi-nyanu-paturlu manu nyanungurra-nyangurlu kuyu-watirli jiyipi-watirli, ngulangkuju kalalu jintawarlayirli-juku ngarnu ngapaju nyampu-jangkaju rdaku-jangka. Kulanpa nyuntuju wiri-jarlu Jakupu-piya-wangu mayi?"

* 4:5 Nyangka Genesis 33.19, 48.22

¹³ Jijajirlilki jangku-manu, “Nganangku-puka kaji ngarni ngapa nyampu-jangka rdaku-jangka, ngula-jangkaju kapu purraku-jarrimi-yijala. ¹⁴ Kala yangka ngapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu, kajilparnarla yungkarla ngajulurlu, ngula-jangkaju kulalpa yarda purraku-jarriyarla. Yali ngapa-nyayirni-wangu kapu ngulaju mulju-piya-jarri yapa-kurlangurlaju palkangkaju, ngulaju kapu mulju-piya-yijala jurnjurnju-pardi-yijala. Ngula-kurlu ngapa-nyayirni-wangu-kurlu kapurla jirrnganja nyina wankaru tarnnga-juku Kaatukuju.”

¹⁵ Ngula-jangkaju, yangkaju karntarla yarda wangkaja, “Junganya? Yungkaju nyanungu ngapa-nyayirni-wangu! Yungurna ngula ngarni, ngula-jangkaju yungurna nyina purraku-wangu tarnnga-juku. Ngula-jangkaju, yungurna nyina yirdiyi-pirripirri maninja-parnkanja-wangu.”

¹⁶ Ngula-jangkaju, Jijajilkirla yarda wangkaja, “Yajarninjinta nyuntu-parnta, ngula-pala pinarni yanta nyampu-kurra.”

¹⁷⁻¹⁸ Ngula-jangkaju, karntangkulku jangku-manu, “Lawa, kula karna mardarni kali-nyanu.”

Ngula-jangkaju, Jijajilkirla wangkaja, “Junga kanpa wangka kujaju, ngulajunpajana kali-nyanu-patu ngurrangku-mardarnu nyuntulurlu rdaka-pala. Kala jalangulku kuja kanpala nyina yali wati, ngulaju kulangku nyuntukuju yaliji kali-nyanu-nyayirni-yijala, lawa.”

¹⁹ Ngula-jangkaju, karntangkulku jangku-manu, “Milya-pinyilki karnangku nyuntuju miyiki-nyanjarla ngulaju Kaatu-kurlangu-nyayirni jarukungarduyu. ²⁰ Ngaju-nyangurlu yapangku Jamariya-wardingki-paturlu, nyurnunyunu kujalpalu nyinjaja nyurru-wiyi, ngulangkuju kalalu manngu-nyangu pirli nyampu wiri-jarlu yirdiji Kirijimi, ngulangkuju nganta maralypi-nyayirnirla Kaatuku, manu nganimpaku yapaku nyampu-wardingki-patuku. Kala nyurrurlarlu Juwu-watirli, ngulangkuju kankulu manngu-nyanyi Jurujulumu-miparla nganta maralypi-nyayirniji Kaatu-kurlangu nganta. Yali-miparlanya ngantalparlipa turnu-jarriyarla. Kala nyarrpara maralypi-nyayirni Kaatu-kurlangu? Kirijimirla mayi, marda Jurujulumurla mayi?”

²¹ Ngula-jangkaju, Jijajirlilki jangku-manu karntaju, “Purda-nyangkaju! Ngakaju kapulu yapangkuju purami Wapirra Kaatuju nguru-kari nguru-karirlarlalku, kula Kirijimi-miparla manu Jurujulumu-miparla. ²² Nyurrurla Jamariya-wardingki-patu, ngurrrpa-nyayirninkili! Ngari kankulu ngurrrpangku-juku puta purami Kaatuju, ngulaju milya-pinja-wangurlu muwarnkurlu. Kala nganimpaku-wiyi-nganpa kamparruju yimi-ngarrurnu Kaaturluju nyurru-wiyi yungurnalu-jana warru yimi-ngarrirni Juwu-wangu-patuku Yimi Ngurrju yangka kuja kajana yapa muurlparlu mardarni nguru-kari nguru-karirla. Kujarlaju karnalu pinangku purami. ²³ Kaatuju-ka ngampurrrpa nyina yapakuju yungulu yirriyirri purami Pirlirrrpa nyanungu-nyangu-kurlurlu yartarnarri-kirlirli. Nyurru-juku kajana Pirlirrrpa Kaatu-kurlangurlu pinarri-mani yapa Yimiki Jungaku Kaatu-kurlanguku yungulu jungarnirli purami. ²⁴ Kaatuju ngulaju Pirlirrrpa palka-wangu yapa-piya-wangu. Kujarlaju, nyarrpara-puka kajinpa nyina, ngulaju kanpa purami Kaatuju Pirlirrrpa nyanungu-nyangu-kurlurlu. Ngana-puka kajirla ngampurrrpa nyina Kaatuku jungarnirli puranjaku, ngulaju yirriyirri yungulpa Pirlirrrpa Kaatu-kurlangu-kurlurlu yartarnarri-kirlirli purayarla. Nyampunya Yimi Junga Kaatu-kurlangu.”

²⁵ Ngula-jangkaju, karntalkurla wangkaja Jijajikiji, “Yuwayi, junga karnarla ngajuluju ngungkurr-nyina yangkakuju Mijayakuju yangkaku yirdikiji Kirajiki. Kaji ngaka yanirni nyampu-kurra kankarlarra-jangka, kapu-ngalpa ngulangkungunya nyiyarningk-ijarraju muku yimi-ngarrirni Kaatu-kurlanguju.”

²⁶ Jijajirlilki jangku-manu, “Ngajujurna Mijayanya nyampuju kuja karnangku wangka.”

²⁷ Kujalparla Jijaji wangkaja-juku karntakuju, ngula-purujukulu kurdungurlu-patu rdipijarni pina kirri-jangkaju. Kujalu kutu-jarrijalku, ngulajulpalu-nyanu nyanjarla wangkanjarni yanu kanunju-kari miyalu, “Waa! Nyiyaku yanurnu nyampu-kurraju karntaju? Nyiyaku karla wangkami Jijaji?” Kala lawa-juku, yaninjarlalpalu karrija wurulya payirninja-wangu-juku. Jukuru-jarrijalpalurlajinta.

²⁸ Ngula-jangka, karntangu karrinja-pardinjarla yampinja-yanu yalumpurla-juku murlukurnpaju. Ngula-jangkaju, warru pina-yarnkajarra kirri-kirraluku. Kuja kirri-kirra pina-yanurra, ngulaju-jana Jijajilki yimi-ngarrurnu, ngulaju kujarlu, ²⁹ “Purayajulu yirna-nyarra wati milki-yirrarni yinya kujaju yirri-puraja ngajuku kujalparna ngajulu nyarrpa-jarrija. Junga mayi kankulu manngu-nyanyi nyampuju mayi Mijaya Kaatu-kurlangu nganta, lawa mayi?”

³⁰ Jungajukulu wulyurr-nyinaja yangka-ngurluju kirri-ngirli kuja-jana karntangu yajarnunjunu Jijajiki nyanjaku.

³¹ Ngulajulpalu wurra-juku yanurnu kulkurrukulukuru. Ngula-puruju, kurdungurlu-patulpalurla warrarda wangkaja Jijajiki, ngulaju kuja, “Tiija, miyipardu nganja!”

³² Jijajilki-jana wangkaja, “Nyampu karna miyi-nyayirni-wangu palka mardarni ngajulurlu, ngulaju nyurrurlarluju kula kankulu milya-pinyi nyampuju miyi.”

³³ Kujarlajulpalu-nyanu nyanungurluku kurdungurlu-paturlu payurnu, “Nganangkurla miyiji kanjarla yungu, yapangku nganangku marda?”

³⁴ Jijajilki-jana yarda wangkaja, “Kula karna mardarni miyiji yapa-kurlangu. Mardarni karna warrki kujaju yungu Kaaturlu lawa-maninjaku. Warrki nyanungu-nyangu, ngulaju miyi-nyayirni-wangu-piya ngajukuju. Kuja karnarla ngajuju warrki-jarri Kaatuku, ngulakunya karnarla marlaja nyina ngurruju manu pirrjirdiji yangka-piya-yijala wati-kari-piya kuja-ka miyi ngarninjarla pirrjirdi nyina. Yirnarla lawa-mani warrki Kaatuku.

³⁵ “Nyurrurla-paturlu kajinkili ngurlu witawita warru yirrarni walyangka kaatinirla, ngulakungartiji kankulu-nyanu kuja-wiyi wangka nyurrurlaju, ‘Ngakaju kirntangi-jangkarla murntu-pala-jangkarla kapurlipa warru turnu-mani yirnmilki.’ Kujaju junga kankulu wangka nyurrurlaju. Ngajulku karna-nyarra wangka nyurrurlaku-yijala. Nyangkalu-jana nyampu warrukirdikirdi yapa, ngulajulu yali-piya-yijala mangarri-piya yirnmi-kangkangu. Ngulaju nganangku-jana warru turnu-mani mangarri-piyaju Kaatu-kurlangu-kurralku turnu-warnu-kurraju? ³⁶ Yapangku kuja kalu wiri-mani mangarri, ngulakungartiji warru-ka yirrarni walyangka ngurluju witawita. Ngula-jangka, kuja-ka wiri-jarrinjarla yirnmi-jarrilki, ngulaju-ka jinta-karirilki wati-karirli warru turnu-mani yirnmilkiji. Ngulakuju kapalarla jirrama-juku wardinyi-nyayirni nyina. Kuja-piyarlu-yijala kaji-jana nganangku yapangku warru turnu-mani yapa Kaatu-kurlangu-kurralku turnu-warnu-kurra, yaliji yapa kapurla jirnganja nyina wardinyi manu wankaru tarnnga-juku Kaatukuju.

³⁷ Ngulaju junga karna-nyarra wangka yimi kuja kalu yapangku yirri-pura: ‘Jinta-karirli watingki, ngurlu-ka warru yirrarni walyangka. Manu ngakalku, jinta-karirilki-ka warru turnu-mani yirnmilkiji miyiji.’ ³⁸ Ngula-piyarlu-yijala karna-nyarra yilya nyurrurlaju yungunkulu-jana yapa warru turnu-mani Kaatu-kurlangu-kurra turnu-warnu-kurralku. Kulankulu-jana nyurrurlarlu-wiyi yimi-ngarrurnu Kaatu-kurlangu jaruju, lawa. Ngulakujulu-jana nyurru yapa ngalya-karirli-wiyi yimi-ngarrurnu, ngulaju yungunkulu-jana rarralypalku nyurrurlarluju warru turnu-mani yapaju.” Kujanya-jana Jijajiji wangkaja kurdungurluku nyanungu-nyangukuju.

³⁹ Yangka kuja-jana kamparru-wiyi karntangku yajarnunjunu yapaju kirri-wardingki-patu, ngulakuju-jana kuja wangkaja, “Purayajulu yirna-nyarra milki-yirrarni wati jinta kujaju nyiyarningkijarra ngaju-nyangu muku milki yirri-puraja.” Kuja-jana kuja wangkaja yapaku, kujarlajulurla panu-nyayirni yapaju ngungkurr-nyinaja Jijajikiji. ⁴⁰ Kujalurla Jijajikilki yanu, ngulakujulurla wangkaja kuja, “Nyampurla-juku nyinaya nganimpa-nyangurla.” Junga-juku, Jijaji nyinaja yalumpurla-juku parraku jirramaku. ⁴¹ Kuja-jana Jijajirli yarda yimi-ngarrurnu yimi nyanungu-nyangu, ngulakujulurla yarda ngungkurr-nyinaja yapa panu-karilki. ⁴² Wangkajalurla yangkakulku karntaku, “Nganimpaju karnalurla ngungkurr-nyinamilki-yijala Jijajikiji kujarnalu purda-nyangu nganimpardu. Ngulaju kula karnalurla ngungkurr-nyina nyuntu-nyangu-miparla jarungkaju, lawa. Jalanguju karnalu milya-pinyi nyampuju wati ngulaju Ngarlkinpa yapaku nguru-kari nguru-karirlaku, yangka kuja kangalpa muurlparlu mardarni palinja-kujaku.”

⁴³⁻⁴⁴ Kujalpa-jana Jijaji jirrnganja nyinaja jirramaku parraku Jamariya-wardingki-patuku nyanungurra-nyangurla kirringka, ngulangkaju-jana wangkaja kurdungurlu-patuku kuja, “Ngana-puka kuja-ka nyina Kaatu-kurlangu jarukungarduyu ngaju-piya, ngulaju kula kalu ngurrara-jintarluru pulka-pinjarla ngurrju-pajirni, lawa.” Kujarlaju, kula-jana jirrnganja pina-yanu nyanungu-nyangu-kurra ngurrara-kurra Jurdiya-kurraju, lawa. Yarnkajarralku-jana jirrnganja Kaliliyi-kirraluku. ⁴⁵ Kuja yukajarra Jijaji Kaliliyi-kirra, ngulakuju wardinyi-nyayirnilirla wapirdi yanurnu. Ngulakungarntirlijili kamparru-wiyi nyangu Jijajiji Jurujulumurla-wiyi kujalpa-jana jirrnganja waaparrurnu Purlapa Wiri Pajapa, ngula-karrarlu-wiyinyalu nyangu kujalpa nyiyarningkijarra ngurrju-nyayirni jungarni-manu nyanungu-nyangu-kurlurlu yartarnarri-kirlirli. Kujarlanyalu wardinyirilki wapirdi nyangu Jijajiji Kaliliyirlaju.

*Jijajirli parlpuru-manu wirriya kujalpa kirri-karirla nyurnu ngunaja
Matthew 8.5-13, Luke 7.1-10*

⁴⁶ Ngula-jangkaju, Jijajiji pina-yanu Kaana-kurralku, yangkangka kuja ngapa-jangkaju pamalku kurruly-yirrarnu, ngula-kurranya pina-yanu kirri-kirraju. Yalirla ngurungka jintangka-juku Kaliliyirla, jinta-karrijilpa karrija kirri yirdiji Kapurniya, ngulangkajulpa jinta nyinaja wiri. Nyanungu-nyangu ngalapi-nyanu, nyurnulpa ngunaja yalirlaju kirringka Kapurniyarla jurrukupurda warlu-piya-nyayirni. ⁴⁷ Kuja yalirli wiringki jaru purda-nyangu Jijaji-kirli kuja nyurru-juku yukajarni nganta Kaana-kurra, ngulakujurla purda-nyanjara yanu Kaana-kurra yungu yajarninini. Junga-juku, rdipijarla. Ngula-jangka warlkinrinjarla wangkajarla, “Yantarni ngajuwana yinpaju kurdu ngajuku parlpuru-mani. Kajikarna kirda-puka-jarri.”

⁴⁸ Ngula-jangkaju, Jijajilkirra muntuku-jarrinjarla wangkaja, “Nyurrurlarlu yapangku, kajilpankujulu nyangkarla Kaatu-kurlangu-kurlu yartarnarri-kirli warrki-jarrinja-kurra, ngulaju kajikankujulu wala nyinami. Kala kuja-wangurlaju, lawa!”

⁴⁹ Yardarla wangkaja yangkaju wati, “Ngulaju ngula-juku, kala ngari kutu yantarni ngaju-nyangu-wana, kajikarna kirda-puka-jarri.”

⁵⁰ Ngula-jangkaju, Jijajilkirra wangkaja, “Pina-yanta ngurra-kurra nyuntu-nyangu-kurra. Kurdu nyuntu-nyanguju kapu ngurrju-jarrilki.”

Junga-juku, yangkajurla wati wala-nyayirni ngungkurr-nyinaja Jijajikiji. Ngula-jangkaju, pina-yanulku watiji. ⁵¹ Parra-pardu-karirlalku, kujalpa yangka wati kulkurrukulkurru yanurra-juku, ngulakujulurla nyanungu-nyangu warrkini-patulku wapirdi yanurnu jaru-kurluju, manulurla wangkaja, “Nyuntu-nyangu ngalapi-nyanu ngurrjulku!”

⁵² Ngula-jangkaju, nyanungurlulku-jana yangkanguju watingki payurnu, “Nyangurla pina-rdirri-yungu ngurrju-jarrinjakuju?”

Ngula-jangkaju, nyanungu-nyangu-paturlulku warrkini-paturlulu jangku-manu, “Pirrarnirli ngawurrngawurrparluju yampija karlarla-jangka, ngula-jangkaju pinalku ngurrju-jarrija.”

⁵³ Yalirli watingki, milya-pungulpa kujarla yangka Jijaji wangkaja pirrarni karlarla-jangka ngalapi-nyanuku parlpuru-maninjaku, ngula-jangkajulurla wala nyinaja nyanungu manu nyanungu-nyangu warlalja turnu-warnu Jijajikiji.

⁵⁴ Yangka kujalpa Jijaji nyinaja Kaliliyirla, ngulaju warrki-jarrija Kaatu-kurlangu-kurlu yartarnarri-kirliji jirramaku. Kamparru-wiyi yangka kuja ngapa-jangka kurruly-yirrarnu pama-kurralku. Jinta-kari yangka kuja parlpuru-manu yali wiri-kirlangu ngalapi-nyanu.

5

Jijajirli parlpuru-manu wati nyurnu tarlu

¹ Ngula-jangkaju, Jijajiji yanu Jurujulumu-kurra Juwu-kurlanguku purlapaku kujalpalu waalparrurnu purlapa. ² Yalirla Jurujulumurla, ngapa wirilpa ngunaja rdakungka, ngulaju julyurl-wantinja-kurlangu-piya. Ngulangka, kutu-jukulpa karrija kiirtiji wiri yirdiji ‘Jiyipiki’. Yirdiji nyanungu yali ngapa kalalu yirdi-manu nyanungu-nyangurlaju jarungkaju Yipururla ngulaju yirdiji ‘Pijipaja’. Ngulangkaju, ngapangka warrukirdikirdilpalu karrija yama wiriwiri nyinanja-kurlangu yapa-kurlangu rdakapala. ³⁻⁴ Yalirla kaninjarni rdaka-palarla yamangka nyinajalpalu manu ngunajalpalu panu-jarlu-nyayirni yapa nyurnu. Panu-kariji milpa-parnta, panu-kariji mata wapanja-wangu, panu-kariji yamalanypa yurirrinja-wangu. ⁵ Yalirlalpa jinta wati ngunaja nyurnu tarlu-nyayirni mata, kujalpa nyurnu-juku ngunaja 38-palaku yukurikiji. ⁶ Nyampuju nyurnu ngulaju Jijajirliji nyangu, ngulaju miyalurlulpa nyangu Jijajirliji kujalpa nyurnu ngunaja nyurru-warnu. Ngula-jangkaju, Jijajirliji payurnu nyanunguju yali mata nyurnu, “Ngurrju-jarri mayinpa?”

⁷ Junga-juku, jangku-manu Jijaji, “Kula karna ngana warlalajaju wungu-warnuju mardarni. Kuja-ka ngapa yali yurirri, ngula-kurraju kula kaju nganangku kanyi. Ngula-kurraju putaputa karna kiripi-kanyi manu warra-ngarni, lawa-juku. Yapa panu-kari-mipa kajulu kapanku jurnta yukami parlpuru-jarrinjakungarnti.”

⁸ Jijaji wangkajarla, “Karrinja-pardiya, manu panjangku manta, manu warru wapaya!” ⁹ Junga-juku, kapanku karrinja-pardija, manu-nyanu manulku panjaju, manulpa warru wapaja.

Yangka kuja yali wati parlpuru-manu Jijajirli, ngulaju Jarrirtiyirla Juwu-kurlangurla Parra-nyayirni-wangurla. ¹⁰ Ngula kujalu nyangu Juwu-paturlu wiri-wirirli yali wati tarlu-warnu, ngulajulurla yaninjarla wangkaja, “Nyampuju-ngarra jalangu Parra-nyayirni-wangu-jala-ngarra! Yalumpu-ngarra kuja kanpa panja-kurlu warru wapa, ngulaju kanpa kurwarri rdilyki-pinyi ngalipa-nyangu.”

¹¹ Ngula-jana nyurnu-jangkarlu jangku-manu watingkiji, ngula-jana wangkaja, “Kula ngajulurlu, yinyarluju parlpuru-manu ngajulu, ngulanyaju wangkaja warru kanjaku panjaku.”

¹² Ngula-jangkaju, payurnulu nyurnu-jangkaju, “Ngana nyanunguju yali wati kujangu wangkaja nyuntuku warru wapanjaku panja-kurluku?”

¹³ Yalirla nyanungu kuja nyurnu-jangka wati parlpuru-manu, ngulangkajulpalu panu-jarlu-nyayirni yapaju warru karrija, nyurru-juku-jana yampinja-yanu Jijajirliji. Kujarlaju, yali yangka wati, ngulangkuju kulalpa yirdiji milya-pungu Jijajiji payirninja-wangu-jangka.

¹⁴ Ngaka parra jintangka-juku, yangkaju wati yarda parlu-pungu nyurnu-warnuju Jijajirliji Yuwarli Maralypirlalku. Ngularla pututu-pungu, “Purda-nyangkaju! Jalan-guju, ngurrjulku kanpa nyina. Nyampu-warnuju, ngurrjulku nyinaka warntarla-wangu manu wilji-wangu. Kala kajinpa yarda warntarla-jarri maju-kurra manu wiljikirra, ngulakuju kapungku nyiyalku marda rdipimi maju-nyayirnilki.”

¹⁵ Ngula-jangkaju yanulku wati Maralypi-ngirli, ngula-jangkarluju-jana Jijajilki yimi-ngarrurnunjunu yangkakaju Juwu-patukuju wiriwirikiji, ngula-jana wangkaja, “Jijajirliji jintangu ngajuju parlpuru-manu.” ¹⁶ Kujalpa yali wati parlpuru-manu Parra-nyayirni-wangu-puru, kujarlaju rdurrjurnulurla Juwu-patuju wiriwiriji nginji-wangkanjakulku Jijajikiji, manulpalurla japirdija warla-pajirninjaku manu wurdungu-maninjaku. ¹⁷ Kuja kalalurla japirdija, ngula-jangkaju kala-jana Jijajirli jangu-manu, “Ngajukupalangurlu Wapirrarluju, ngulangkuju kajana war-rarda warrawarra-kanyi yapaju wajawaja-maninja-wangurlu. Ngula-piyarlu-yijala yungurna-jana warrawarra-kanyi ngajurlangurluju.”

¹⁸ Kuja-jana kuja wangkaja Jijaji yangka-patuku wiri-patuku, kujarlanyalurla rdunjurdunju-jarrinjarla japirdija tarnnga-parntalku pakarninjaku. Kuruwarri-jana nyanungurraku rdilyki-pungu nganta Parra-nyayirni-wangu-kurlangu, manu Kaatuju nganta yirdi-manu nyanungukupalangu kirda-nyanu nganta. Kujarlaju-nyanu Kaatu-piya-pajurnu nganta.

Kaaturlu wiriji yirrarnu Jijajiji

¹⁹ Ngula-jangkaju, Jijaji-jana wangkaja yarda yangkakaju wiriwiriki, “Junga karna-nyarra nyampuju wangka. Ngaju karna nyina Ngalapi-nyanu Kaatu-kurlangu, ngulaju kulalparna nyarrpa warrki-jarriyarla yangarlu, lawa. Ngajuju karnarla jirrnganja warrki-jarrimi Wapirra ngajukupalangukuju. Nyiyarla-puka kuja-ka ngaju-pala Wapirra warrki-jarri, ngula-kurraju karna nyanyi, manu karna waal-parrirni nyanungu-nyangu warrkiji. ²⁰ Ngaju-pala Wapirra, ngulaju kaju yulkami-nyayirni, manu kaju milki-yirrarni nyiyarningkijarra ngajukuju nyanungu-nyanguku Ngalapi-nyanuku nyanungu kuja-ka nyiyarla-puka warrki-jarrimi. Ngakaju kapuju yarda milki-yirrarni nyiyarningkijarra-yijala maya-kari maya-kari ngulaju wiri-nyayirni-yijala. Ngularraju kapunkulu nyanyi nyurrurlarluju paa-karrinja-warnurlu. ²¹ Ngaju-palarlu Wapirrarlu kajana yapaju wankaru-mani pina palinja-warnuju milyi-jangkaju, ngula-jangkanya kalurla yapaju wankaruju marlaja nyina. Kuja-yijala kajulu marlaja nyina ngajurlangukuju wankaru-yijala nyanungu-nyanguku Ngalapi-nyanukuju yangka kuja karnarla nganaku-puka yapaku ngampurrpa nyina. ²² Ngulaju kula kajana ngaju-palarlu Wapirrarlu yapaju miimii-nyanjarla karlirmardarni ngurrju manu maju. Ngajuju yirrarnu ngaju-palarluju Wapirrarluju wiriji kuwurtukungarduyuju miimii-nyanjaku karlirmardarninjakungarnti. ²³ Kujarlanya kapujulu yapangkuju jintawarlayirli-jiki pulka-pinyi ngajukuju yangka kuja kalurlajinta jalangurlu ngaju-palaku Wapirra pulka-pinyi yapangkuju. Yapa kuja-ka yangka nyina ngajuku pulka-pinja-wangu, ngulangkuju kula karla pulka-pinyi Wapirra ngaju-palaku yangka kujaju nyanungurlu yilyajarni nyampu-kurra.

²⁴ “Junga karna-nyarra nyampuju wangka. Nganangku-puka kaji ngaju-nyangu jaru purda-nyanyi wilji-wangurlu, manu kajirra ngana-puka junga-nyayirni ngungkurnyina Kaatukuju, ngula kujaju yilyajarni ngajulu, ngulaju karla marlaja nyinami wankaru jalangu. Ngulaju kularna maju-pajirninjarla yilyami kuja-purda-kari nyurnu-kurlangu-kurra, lawa. Yali yapa, nyurru-juku-ka yukamirra Kaatu-kurlangu-kurra warlalja nyanungu-nyangu, ngulangkanya yungurla jirrnganja nyinami wankaru tarnnga-juku. ²⁵ Junga karna-nyarra nyampuju yarda wangkami. Yangka kuja kalu yapa nyina kuja-purda-kari Kaatu-kurlangu-wangu, ngularraku kajana rdangkarlpalku nguruju yanirni ngajukuju purda-nyanjakuju kajirna-jana ngaka

wangka Kaatu-kurlangu Ngalapi-nyanuju ngajulu. Kala jalangu-jarra, nganangku-puka kajiji ngaju purda-nyanyi wilji-wangurlu, ngulaju kapuju marlaja nyina wankaru tarnnga-juku. ²⁶ Kaatu-mipaku kalurla marlaja nyina yapaju wankaru tarnnga-juku. Ngulajuju yartarnarri yungu manu kurru-pungu ngajukuju nyanungu-nyanguku Ngalapi-nyanuku yungujulu ngajurlanguku marlaja nyina wankaruju. ²⁷ Ngajujurna Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu. Kujarlanyaju wiriji yirrarnu yungurna-jana yapaju miimii-nyanyi ngurrju-japa maju-japa, ngulakunyaju ngajuju wiriji yirrarnu. ²⁸ Paa-karrinja-wangujulu nyinaya ngarrurda-wangu kajirna-nyarra nyampu wangka: Nyurru kajana nguruju rdangkarlpa-jarrinjarni yani yangka yapakuju kuja kalu ngunanja-yani milyingka. Ngakaju nyurnunurnurluju milyingkarluju kapujulu linpa wangkanja-kurra purda-nyanyi. ²⁹ Ngulaju kapulu purda-nyanjarla milyi-jangkaju mukulku wilypi-pardi nyurnunurnu-warnuju wankarulku-yijala. Yangka kujalpalu yapa nyinaja jungarni jintayirri, ngulaju kapulurla wankaru nyina marlaja tarnnga-juku. Kala ngalya-kari yangka kujalpalu maju nyinaja jarrwara-kari, ngularlanguju kapulu milyi-jangkaju wilypi-pardi-yijala. Ngulaju kapurna-jana ngajulurlu miimii-nyanjarla yilyami kuja-purda-kariji tarnnga-juku ngalya-kariji.”

Marnkurrparlulu warraja-manu jaruju Jijaji-kirliji ngalipa-kurraju

³⁰ Ngula-jangkaju, Jijaji-jana yarda wangkaja yangkakaju wiriwiriki Juwu-patukuju, “Kulalparna nyarrpa warrki-jarriyarla yangarluju, lawa. Ngajuju karnarla jirnganja warrki-jarrimi Kaatuku, kula ngajukuju wardinyi-maninjaku, kala nyanunguku wardinyi-maninjaku. Kujaju yilyajarni nyampu-kurra, kajiji wangkami yungurna-jana yapaju miimii-nyanyi, ngula-jangka-mipanya karna-jana miimii-nyanyi, ngulaju junga-juku.

³¹ “Mujujurlu yirrarnu nyurru-wiyi kuruwarri nyampu: ‘Kajilpa jinta wangkayarla jaruku yirrarninjaku, kulalpankulurla nyarrpa ngungkurr-nyinayarla. Kajilpa-pala jirrama wangkayarla, ngulakujulu-palangu ngungkurr-nyinaya.’ Kuja-piya-yijala kajilparna-jana ngaju-miparlu yimi-ngarrikarla ngaju-kurlu yapakuju, ngulakuju kajikajulu yapa ngalya-kariji ngungkurr-nyinanja-wangu kapuru nyina Mujujukurlangurla kuruwarrirla. ³² Kala palka kaju nyina Wapirra Kaatuju, ngulangku kuja kaju milya-pinyi ngaju. Ngulangunya kaju yijardunju-pajirni kuja karna wangka. Manu kuja-ka nyanungu wangka ngaju-kurluju, ngulaju yijardu-yijala nyanja-warnu-jangkaju.

³³ “Nyurrurlarlunkulu-jana warrkini yilyaja nyurrurla-nyangu Jaanu Papitajikirlangu-kurra, ngulalu payurnu yangkaku Mijayaku. Nyanungurlu Jaanurlu ngulaju-jana junga yimi-ngarrurnu ngajulu. ³⁴ Kajiji yampiyarla ngajulu yimi-ngarrirninja-wangurlu manu yirri-puranja-wangurlu, ngulaju ngula-juku. Kaaturluju kaju milya-pinyi-juku ngajulu. Ngulaju ngarirna-nyarra wangkaja Jaanu Papitajikirli-wiyi yungu-nyarra Kaaturluju muurlparlu mardarni warntarla-jarrinja-kujaku.

³⁵ “Yangkangku Jaanu Papitajirli, ngulajulpa-nyarra jarra-piyarlu warraja-maninjarla yimi-ngarrurnu Kaatuju. Ngulakujunkulurla wita ngari nyinaja ngampurra jarukuju purda-nyanjakuju, ngulankulu waparlku-jarrija. ³⁶ Jungalpa-nyarra yimi-ngarrurnu ngajuju. Kala ngajulu, ngulaju karnarla wala nyina Wapirra Kaatuku kuja kaju milya-pinyi junga-nyayirni ngajulu Jaanu Papitaji-piya-wangurlu. Kuja karna ngajulu nyiyarningkijarrarla warrki-jarrimi, yangka kujaju warrki yungu ngaju-palarlu Wapirrarlu, ngulaju yungurna wurrangku lawa-mani-juku. Nyurrurlarlulu kajinkijili nyanyi warrki-jarrinja-kurra, ngulaju kapunkujulu milya-pinyi kujaju ngaju-palarlu Wapirrarlu yilyajarni. ³⁷ Kujaju ngaju-palarlu yilyajarni ngaju, ngularlangurlu kanyarra yimi-ngarrirni ngajuju junga nyurrurlaku. Kala nyurrurlarlulu, kulankulu purda-nyangu linpa manu nyangu miparra. ³⁸ Manu

ngajurlanguku kula kankujulu wala nyinami kujaju yilyajarni nyampu-kurra ngaju. Kujarlanya kankulu yimi nyanungu-nyangu yampimi ngungkurr-nyinanja-wangurlu. ³⁹ Nyurrurlarlu kankulu warrarda miimii-nyanyi yimi-kari yimi-kari Payipulurla yirriyirri-nyayirnirli yungu ngantankulurla Kaatuku jirrnganja nyina wankaru tarnngalku. Junga-wangu kujaju! Ngari kanyarra Payipulu wangka ngaju-kurlu yimi. ⁴⁰ Kala nyurrurla, kula kankujulu ngajukuju ngampurra nyina puranjaku. Kajilpankujulu ngajulu purayarla, ngulaju kajikankulurla wankaruju marlaja nyina Kaatukuju tarnnga-juku.”

⁴¹ Jijaji-jana yarda wangkaja wiriwirikiji yangka-patukuju, “Kula karnaju ngajuku yapaju warru turnu-mani yungujulu ngajuju wiri-pajirni, lawa. ⁴² Pinarnanyarra nyurrurlakuju, yalarni kula kankulurla yulkami Kaatukuju, ngulaju karnanyarra milya-pinyi. ⁴³ Ngajurna yanurnu nyampu-kurra yirdijaju ngaju-palarlu Wapirrarlu yilyajarni yartarnarri-kirli nyanungu-nyangu-kurlu, ngula-jangka-malku kulankujulu ngajuju rdakurl-kujurnu nyurrurlarlu. Kala kajilpa jinta-kari yapa yilyanjarni-wangu-jangka yantararni nyurrurla-nyangu-kurra, ngulaju kajikankulu kapanku rdakurl-kijirni nyanunguju yaliji wati. ⁴⁴ Nyurrurla-miparlu kankulunya jarnkujarnku ngungkurr-nyinanjarla pulka-pinyi. Kala kula kankulurla Jintaku Kaatukuju ngungkurr-nyinanjarla, ngulangku yilpa-nyarra ngurrju-pajikarla nyurrurlaju. Kuja-karraju, nyarrpalpankujulu walaju nyinayarla manu ngungkurr-nyinakarla ngajukuju? ⁴⁵ Nyurrurlarluju kankulu jarrwara-kari manngu-nyanyi kapurnarla nganta yimi-ngarrirninjini ngaju-palaku Wapirrakuru nyurrurla-nyanguju majumajuju, kala lawa kujaju. Kularnarla yimi-ngarrirninjini kujaju ngajulurluju. Kujaju kapurla jinta-karirli yimi-ngarrirni nyurrurla-nyangu, ngulaju Mujujurlu yangka kuja kankulurla nyurrurla pardarni muurl-mardarninjaku. Kula-nyarra Mujujurluju muurl-mardarni, lawa. Kapu Kaatu yimi-ngarrirni nyurrurlaju maju. ⁴⁶ Yalirli Mujujurlu, ngulangkujulpa kuruwarrri yirrarnu ngaju-kurlu nyurru-wiyi. Kujarlaju, kajinkilirla jaruku nyanungu-nyanguku ngungkurr-nyinakarla kamparru-wiyi, ngula-warnuju kapunkujulu ngajukuju ngungkurr-nyinayarla-yijala. ⁴⁷ Yangka kujankulurla Mujuju-kurlanguku kuruwarrriki kamparru-wiyi kapuru nyinaja, ngula-jangkaju, nyarrpalku-yijalankulurla ngaju-nyangukuju jarukuju ngungkurr-nyina kajirna-nyarra nyarrpa wangka?”

6

*Jijajirli-jana mangarri yungu panu-jarlu-nyayirniki watiki 5,000-palaku
Matthew 14.13-21, Mark 6.30-44, Luke 9.10-17*

¹ Ngaka-pardu-kariri yarkaja Jijajiji nyanungu-nyangu kurdungurlu-patu-kurlu Jurujulumu-ngurlu yangka-kurra-yijala jurrku-kurra Kaliliyi-kirra. Ngula-jana jirrnganja yanu pina ngapangka murrarni-pirdinypa ngapa wiringka yirdingkaju mangkuru Kaliliyirli. (Yalirli mangkururlu Kaliliyirli mardarnulpa yirdi-kariri Tayipuru.) Ngulanganya-jana jirrnganja yanu murrarni-pirdinypa pawurtukurluju. ² Panu-nyayirnirli yapangku, kujalpalu kamparrurlu-wiyi nyangu yangka kujalpa-jana yapa nyurnunyunu parlpuru-manu yartarnarri-kirirli Kaatu-kurlangukurlurlu, ngula-jangkarlunyalu puraja Jijajiji. ³ Kuja-jana Jijajiji jirrnganja yanurra kurdungurlu-patuku murrarninginti-kari-kirra pirntinyarra-kari-kirra, yalirla pirntinyarra-karirla, ngulangaju-jana jirrnganja jitija pawurtu-ngurluju. Manu-jana jirrnganja yanu pirli-pardu-kurra wita-kurra, ngulangka-jana jirrnganja pirri-manu. ⁴ Ngula-puru-jukulpa rdangkarlpa-jarrinja-yanu nguruju Juwu-kurlangukuju Kurapakaku yirdikiji Pajapakuju.

⁵ Kujalpa-jana Jijaji jirrnganja nyinaja yalirla pirlingka, yali-ngirli pirli-ngirli ngurulpa nyangu. Kujalpa nguru nyangu, ngula-jana yapalku parlu-pungu panu-jarlu

yaninjarni-kirra ngayirni-kirra. Ngula Jijajirliji payurnu Pilipilki, “Nyarrpararlarlipa-jana miyiji ngayi maninjini tala-kurlurluju?”⁶ Kujarluju ngari Jijajirliji waalparrurnu Pilipiji kaji nyarrpa wangka Pilipi. Jijajiji nyurru-juku kiikii-jarrija yungu-jana pirda-mani nyanungu-miparlu.

⁷ Ngula-jangkarluju Pilipirliji jangku-manu, wangkajarla, “Kajilparlipa marda tala wiri-nyayirni-kirlirli maninjintarla mangarri panu-jarlu, kulalparlipa-jana nyarrparlu pirda-mantarla, lawa. Kajikarlipa marda yiily-ngarni yali-karirra-juku yapangka.”

⁸⁻⁹ Ngulajurla jinta-kari kurdungurlu-kari wangkaja Jijajikiji, ngulaju yirdiji Yanturu, Piitakupurdangka, ngula kujarla wangkaja, “Nyampu-ka witangku wirriyarlu mardarni mangarri kapurdu rdaka-pala kapurdu manu yawu-jarra jirrama murntu-jarra. Nyarrparlurlipa-jana pirda-mani yapa panuju nyampu-kurlurlu wita-kurlu-miparlu mangarri marnkurrrpa-kurlurlu manu yawu-jarra-kurlurlu?”

¹⁰ Ngula Jijajiji-jana wangkaja nyanungu-nyangukuju kurdungurlu-patukuju, “Wangkayalu-jana yungulu pirri-mani muku!” Jungajukulu-jana nyinanja-yirrarnu. Yangkaju yapa pirlingka, ngulajulpalu nyinaja marnangka yarlungka. Yalirla, watijilpalu nyinaja panu-jarlu ngulaju marda 5,000-pala. ¹¹ Ngula-jangkaju, Jijajirliji manu-jana mangarri kapurdu rdaka-pala, manurla yati-wangkaja Kaatuku, “Wapirra, yungurnangkulu yati-wangka nyampukuju mangarriki.” Ngula-jana yungu nyanungu-nyangukulku kurdungurlu-patuku, ngulalpalu-jana nyanungurlulku warru yungu yapaku panuku. Yangka-piyarlu-yijala yawu-jarralku manu, manurla yati-wangkaja Kaatukulku. Ngula-jangkarluju, yangka-piyarlu-yijala-jana yungu nyanungu-nyangu kurdungurlu-patuku-yijala yungulu-jana nyanungurlulku warru yinyi. Ngulajulu ngarnu yapanguku jintawarlayirli-jiki pirda-karda-nyayirnilki. ¹² Kujalu yapangu muku ngarnu miyi pirda-kardalku, ngula-jangkaju Jijaji-jana yarda wangkaja nyanungu-nyanguku kurdungurlu-patuku, “Warrulu manta yulja yapa-jangka, kulalparlipa nyiyaku yiily-ngarninjarla kijikarla miyi palkarni.” ¹³ Junga-jukulpalu warru manu yuljaju mangarriji yakuju-kurlurluju yapa-kurlangu 12-pala-kurlurlu, ngulalpalu jurrupulyjurrupuly-jarrija. Yulja yaliji, ngulaju yangka rdaka-pala-jangka mangarri kapurdu-jangkaju.

¹⁴ Kujalurla yangka yapangu miyi marlaja ngarnu jintawarlayirli Jijajiki yartarnarri-kirliki, ngulajulu-nyanu kujalku wangkaja nyanunguju yapa, “Nyampuju wati ngulaju Kaatu-kurlangu Jarukungarduyu Wiri kuja-ngalpa Mujujurlu yimi-ngarrurnu nyurru-wiyi, nganta kapu yanirni Kaatu-kurlangu-ngurlu. Nyampunya nyanunguju wati!” ¹⁵ Kala Jijajirli ngulajulpa-jana nyurru miyalurlu nyangu kanunju-karirli yungulu nganta kingi wiri yirrakarla. Ngula-kujakuju, jurnta-jana warru pardijarra Jijaji, ngula-jangkaju yanu yangarlu-kurralku pirli-pardu-kari-kirraluku.

*Jijaji kankarlumparra wapanja-yanu mangkuru Kaliliyirla
Matthew 14.22-27, Mark 6.45-52*

¹⁶ Jintangka-juku parrangkaju wurajilki, Jijaji-kirlangu-patu kurdungurlu-patu, ngulajulu pina-jitijarni pirli-ngirliji ngapa pirntinyarra-kurra mangkuru Kaliliyikirra. ¹⁷ Ngula-jangkajulu warrkawarrkarnu pawurturlalku, ngulalu yarnkaja pina kirri-kari-kirra murrarninginti-kari-kirra ngapa-wana Kapurniya-kurra. Ngula-puru-juku warurru-jarrijalku. Ngula-puruju Jijajiji kula yanurnu, murnma-jukulpa nyinaja pirlingka-juku-wiyi. ¹⁸ Ngula-jangkaju, mayawunpalku yarnkajarni. Kuja mayawunparlu parnkanjaku rdirri-yungu, ngulangkulpa ngapaju yururrukilyi-manu, manulpa mayawunparlu wiringki pirrjirdirli ngapaju kupal-pungu. ¹⁹ Kurdungurlu-patu, kujalpalu yanurra kulkurrirni ngapangkaju wurra-juku murnma-juku, ngulajulpalu

wurnturulku yanurra kulkurrirni-nyayirnilki pirntinyarrakuju, ngulaju marda 5-pala kilamita, marda jika-pala kilamita yalikiji pirntinyarraku. Ngulajulpalu pawurtuju watiya-kurlurlu kirrirdikirrirdi-kirlirli jurru pilirripilirri-kirlirli puta yarujumaninja-yanu ngapangkaju. Ngula-purujulu parlu-pungu kurdungurlu-paturlu yapa ngana kujalpa yanurnu ngapangka kankarlu, kujalpa mangkururla ngapangka wirliya yaninjarni yanurnu. Ngulakujulpalurla ngarrurda-jarrija-nyayirni manu lanijarrija, kulalu milya-pungu Jijaji. ²⁰ Jijaji wangkaja-jana, “Wayi...ngajujurna Jijaji! Lani-wangulu nyinaka!” ²¹ Ngula-jangkaju, wangkajalurla warrkarninjaku. Kuja Jijaji yungka warrkarnu pawurtu-kurra, ngula-jangkaju-ngarra nyarrpa-karra mayili yukajarra pirntinyarra-kari-kirralku.

²²⁻²⁴ Parra-pardu-karirlalku, yali yapa yangka kuja-jana Jijajirliji yampinja-yanu purdangirli pirlingka ngapa-wana murrarningintirla-juku, ngulangkulurla lawa-nyangu. Miyiki-nyangulkulu yangka kuja ngantalu kurdungurlu-patu pawurtukurlu pina-yanu nganta mangkuru-wana murrarninginti Kapurniya-kurra nganta, ngulaju ngantalu pina-yanu Jijaji yampinjarla-wiyi nganta. Kalalpalu yapaju yangkaju purdangirli nyinaja-juku yangkangka-juku. Ngulalu-jana nyangu yapa panu yukanjarni-kirra pawurtu panu-kurlu ngapa pirntipirnti-kirra kirri-kari-jangka yirdi-jangka Tayipuru-jangka murrarninginti-kari-jangka. Yukajarralkulu yangka-kurra-yijala kuja-jana Warlajja-Wiringki Jijajirli pirda-manu yapa panu Kaatuku yati-wangkanjarla. Ngulangkululu yangkaju yapa yalumpu lawa-nyanjarla manu nyinanja-warnu waruwaru-yanu pawurtu-kurra warrirninjaku manu nyanjaku Jijajiki manu parlu-pinjaku, yanulu yirdi-kirra kirri-kari-kirra Kapurniya-kurra.

Yimi Jijaji-kirli yangka Kaatu-kurlangu-kurlu Mangarri-nyayirni-wangu-kurlu Wankaru-yinja-kurlu

²⁵ Kujalu yali-kirra kirri-kirra yanurnu yangka-patu yapa-patu, ngulangkululu parlu-pungu Jijaji kujalpa nyinaja pirntinyarra mangkururla. Manulu payurnu ngula-jangkarluju Jijajiji, “Tiiija, nyangurlanpa yukajarni nyampu-kurraju kirri-kirra?”

²⁶ Ngula wangkaja-jana, “Junga karna-nyarra wangka kuja nyurrurlakuju. Yangka kuja karnarla marlaja warrki-jarri ngajukupalangu-kurlanguku yartarnarriki, kula kankujulu ngajulukuju warru wayirni yartarnarri-kirliki yungunkulu milya-pinyi Kaatu, lawa. Ngari kankulu warru wapami ngari yangka-jangkaku mangarri-jangkaku kujarna-nyarra wiri-maninjarla pirda-manu yartarnarri-kirlirli. Ngulamipakunya kankujulu warru wayirni ngajulukuju. ²⁷ Nyampurla walyangka, mangarri-ka pukulyu-jarrimi. Putalurla warrika! Nyurrurlarlulpankulurla warrikarla mangarri-nyayirni-wanguku Kaatu-kurlanguku yungunkulurla ngula-kurlu jirranganja nyina wankaru tarnnga-juku. Ngajujurna Yapa-nyayirni-wangu Kaatukurlangu kujaju milarninjarla yilyajarni. Nyampunya mangarri-nyayirni-wanguju, ngajuju kapurna-nyarra yinyi.”

²⁸ Ngulajulu yangka-paturluju payurnu Jijajiji, “Nyarrpa-jarrirnalulu nganimpaju parra-kari parra-kari yirnalulu Kaatuju wardinyi-mani?”

²⁹ Ngula-jangkaju, Jijajirli-jana jangku-manu ngulaju kuja-jana wangkaja, “Ngula kajilpankululu wala nyinakarla ngajuku, kujaju ngaju yilyajarni Kaaturlu nyampukurra, kujarluju kajikankulu wardinyi-mani.”

³⁰ Ngula-jangkaju, yardalu payurnu Jijajiji, “Ngulaju ngula-juku. Nyiyalkunpanganpa milki-yirrarni nyuntu-nyangu-kurlurluju yartarnarri-kirlirliji, ngula-warnuju yungurnalulu milya-pinyilki jaruju kuja kanpa wangka junga-japa marda? ³¹ Ngalipanyangu nyurnunyunu-patu nyurru-wiyi kalalu warru wapaja jilja-wana, manu kalalu ngarnu miyi yirdiji ‘maana’. Yimi jurru-juku-ka nguna Payipulurlaju: ‘Kaaturlu-jana miyiji yungu ngulaju yalkiri-ngirli.’ ”*

* 6:31 Nyangka Exodus 16.4, Psalm 78.24

³² Ngula-jangkaju, Jijaji wangkaja-jana yarda, “Junga karna-nyarra wangka, ngulaju kula-jana Mujujurlu yungu yangkaju ‘maana’ yalkiri-ngirliji, lawa. Kaaturlu-jana yungu. Manu jalangu-jarra, kula kanyarra Mujujurlu yinyi mangarri-nyayirni-wangu. Ngulaju kanyarra ngaju-palarlu Wapirrarlu yinyi mangarri-nyayirni-wangu wankaru-kurlu, ngulaju nyanungu-nyangu-ngurlu nguru-ngurlu. ³³ Kaatu-kurlangu mangarri-nyayirni-wangu, ngulaju yangka kuja nyampu-kurra walya-kurra yanurnu nguru-nyayirni-wangu-ngurlu, ngulaku yungulurla yapa panu jirrnganja nyina tarnnga-juku.”

³⁴ Ngula-jangkaju, yardalurla wangkaja Jijajikiji ngulaju kuja, “Warlalja-Wiri, nyampuju mangarri-nyayirni-wangu, warrarda-nganpa yungka parra-kari parra-kari ngulaju yirnalu ngarni warrarda.”

³⁵ Jijajirliji jangku-manu-jana yarda ngulaju kuja-jana wangkaja, “Ngajujurna yangka Mangarri-nyayirni-wangu Wankaru-yinja-panu. Kaji ngana-puka yanirni ngaju-kurra, ngulaju kapu pirdalku-juku nyina tarnngalku-juku, ngulaju kula yarda yarnunjuku-jarri. Manu kajiji ngana-puka ngajuku wala nyina, ngulaju kapu nyina walyuru-juku tarnnga-juku, ngulaju kula yarda purraku-jarrimi. ³⁶ Nyurru-wiyi-jalarna-nyarra wangkaja nyurrurlakuju, yangka-jalankujulu nyangu, ngula-jangkakuju kula kankujulu ngungkurr-nyina nyurrurlaju nyanja-warnuju. ³⁷ Ngana-puka kajiji yapa ngajukupalangurlu Wapirrarlu yinyi, ngulaju kapu yanirni ngaju-kurra. Manu kaji ngana-puka yanirni ngaju-kurra, ngulaju kularna kari-pajirninjarla yilyami kuja-purda-kari, lawa. Ngulaju kapurna tarnnga-juku ngamirn-kijirni ngajulurluju. ³⁸ Ngaju kujarna Kaatu-kurlangu-ngurlu nguru-nyayirni-wangu-ngurlu yanurnu nyampu-kurra walya-kurra, ngulaju kula karnaju ngajuku warrki-jarri yangarlu, lawa. Yanurnurna ngajuju kankarlarra-ngurluju ngulaju yungurna ngari lawa-mani warrki yangka kujaju Wapirrarluju yungu ngajuku. ³⁹ Nyiyakuju kuja yilyajarni ngajukupalangurlu Wapirrarluju ngajuju warrkikiji? Yungurna-jana nyampuju yapa jintawarlayi-jiki mardarni tarnngangku-juku wajawaja-maninja-wangurlu yangka kujaju yungu yapa Kaaturlu, ngulanya yungurna-jana warrawarra-kanyi. Nyampunya yungurna-jana mardarni ngakaku kaji yangka walya lawa-jarrimi, ngula-jangkarlaju yungurna-jana nyampuju yapaju pina-yijala wankaru-mani milyi-jangka. Nyampukunyaju yilyajarni ngajukupalangurlu ngajuju warrkikiji. * ⁴⁰ Nyampunya yungu-jana ngaju-palarluju Wapirrarluju yinyi yapakuju ngulaju nyanungu-nyangu wankaru. Nganangku-puka kajiji ngaju nyanyi Ngalapi-nyanu Kaatu-kurlangu, manu kajiji ngajuku wala nyina, ngulaju kapurla jirrnganja nyina wankaru tarnnga-juku. Ngaka kaji walya lawa-jarri, ngula-jangkarlaju kapurna nyampuju yapa pina-yijala wankaru-mani milyi-jangka.”

⁴¹ Kujalu Juwu-patu-karirli yapangku purda-nyangu Jijaji wangkanja-kurra, kuja-nyanu yirdi-manu Mangarri-nyayirni-wangu nguru-nyayirni-wangu-jangka nganta nyanungurlu, kujarlajulurla rdunjurdunju-jarrija, manulpalu murnkirikiri-jarrija kanunju-kari kulu yangka-patuju Juwu-patu. ⁴² Ngulalu-nyanu yarda wangkaja, “Nyampuju-ngarrarla Jijaji ngalapi-nyanu Jajupuku-jala. Milya-pinyi-jala-ngarra karlipa kirda-nyanuju manu ngati-nyanuju nyanungukupalanguju. Nyarrpalku-yijala kangalpa wangka kuja nguru-nyayirni-wangu-ngurlu yanurnu nganta Kaatu-kurlangu-ngurlu nganta?”

⁴³ Ngula-jangkaju, Jijajirli-jana purda-nyanjarla kurnta-ngarrurnu ngulaju kujarlu, “Wurulypa-jarriyalu murnkirikiri-jarrinja-wangu! ⁴⁴ Kulalpa-nyanu nganangku yapangkuju ngaju-kurraju kangkarlarni nyanungurluju, lawa. Yangkangku kujaju ngajulu yilyajarni nyampu-kurra ngaju-palarlu Wapirrarlu, ngula-miparlunya kajika kanyirni yapaju ngaju-kurraju. Kaji nyampu walya lawa-jarrimi, ngula-jangkarlaju

* 6:39 John 18.9

nyampuju yapa ngulaju kapurna pina-wankaru-mani palinja-warnuju milyi-jangkaju. ⁴⁵ Nyurru-wiyi kuja yimi yirrarnu jintangku jarukungarduyurlu Kaatu-kurlangurlu yapangku, ngulaju kuja yirrarnu, ‘Kaaturluju kapu-jana yapa jintawarlayi-jiki pinarri-mani.’* Nyampunya jaru yirrarnu. Junga-juku kaji nganangku yapangku yirriyirri-nyayirni purda-nyanyi pinarri-maninja-kurra Kaatu jalangujalangu, ngula kaji kanyi jungangku nyanungurlu manu langa-kurra-mani, ngulanya kapu yanirni ngajukurraju. ⁴⁶ Nyarrpaku kuja karna wangka ngajuju? Ngulaju karna wangka kuja: Kula nyangu nganangku jintangkaju ngalipakupalanguju Wapirra Kaatu, lawa. Ngajumiparlurna nyangu, manu karna milya-pinyi Kirdanaju ngalipakupalanguju yangka kujarna yanurnu nyanungu Kirdana-ngurlu kankarlarra-ngurlu. ⁴⁷ Junga karna-nyarra wangka nyampuju ngajulu: Ngana-puka kuja kaju ngajuku wala nyina, ngulamipanya kapurla jirrnganja nyina wankaru tarnnga-juku. ⁴⁸ Ngajujurna Mangarri-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu Wankaru-yinja-panu. ⁴⁹ Nyurrurla-nyangu nyurnunurnu kujalpalu warru wapaja jilja-wana, ngulangkulpalu ngarnu mangarri yangka yirdi ‘maana’ kujalpa wantiwantija yalkiri-ngirli. Ngulaju ngula-juku. Ngakarrangakarralkuju ngulajulu muku palija-juku. ⁵⁰ Kala nyampu Mangarri-nyayirni-wangu kuja kanyarra yinyi Kaaturlu nguru-nyayirni-wangu-ngurlu, nyampu kaji ngarni nganangku-puka Mangarri-nyayirni-wangu, ngula-jangkaju kula pali. ⁵¹ Ngajujurna yangka Mangarri-nyayirni-wangu, ngulanggunya karna-jana wankaraju yinyi ngajulurlu, yangka kujarna nguru-nyayirni-wangu-ngurlu Kaatu-kurlangu-ngurlu yanurnu Mangarri-nyayirni-wangu ngajuju. Nganangku-puka kaji ngarni nyampu Mangarri-nyayirni-wangu, ngula-jangkaju kapurla marlaja nyinami wankaru Kaatuku tarnnga-juku. Nyampuju Mangarri-nyayirni-wangu, ngulaju ngaju-nyangu palka-nyayirni-wangu kuja karna-jana ngajulurlu yinyi kujarla yalarnirlaku nguru-kari ngurukarirlaku, ngula-kurlunya yungulu nyina wankaru-kurlu Kaatu-kurlangu-kurlu yapaju.”

⁵² Kujalu kuja-kurra Jijaji purda-nyangu wangkanja-kurra Juwu-paturlu, ngulajulpalu-nyanu nyanungurlulku kulu-karrarlu palju-payurnu, “Nyampurulu watingki nyarrparlulku nganta kangalpa palka nyanungu-nyanguju yinyi yilparlipa nganta palkalku nganjarla nyanungu?”

⁵³ Ngula-jangka-jana Jijaji yarda wangkaja, ngulaju kuja, “Junga karna-nyarra wangka nyurrurlakuju. Kajinkijili yiinkiyiinki-jarrinjarla yampimi palka-nyayirni-wangu ngarninja-wangurlu manu ngaju yalyu-nyayirni-wangu ngarninja-wangurlu, ngulaju kulankulurla jirrnganja nyinami wankaru Kaatuku tarnnga-juku. ⁵⁴ Kajiji nganangku-puka ngarni palka-nyayirni-wangu manu yalyu-nyayirni-wangu, ngulaju karla nyurru-juku jirrnganja nyina wankaru Kaatukuju jalanguju. Ngaka kaji walya lawa-jarri, ngula-jangkarlaju kapurna yaliji yapa wankaru-mani pina ngajulurluju, kapurnarla wankaraju kurru-pinyi. ⁵⁵ Ngaju-nyanguju palkaju ngulaju Mangarri-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu, manu ngaju-nyangu yalyu ngulaju Ngapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu-yijala, ngula-jarraju yapaku ngarninjaku. ⁵⁶ Nganangku-puka kajiji ngarni palka-nyayirni-wangu manu yalyu-nyayirni-wangu, ngulaju kaju jirrnganja nyina ngajuku, jirrnganja nyina karnarla nyanunguku tarnnga-juku. ⁵⁷ Ngaju-palarluju Wapirrarlu yangka Wankaru-yinja-panurlu, ngulanggunyaju yilyajarni ngajuju, manu karnarla ngulakunya marlaja nyinami wankaraju. Ngula kajiji nganangku-puka ngarni ngajulu palka-nyayirni-wangu parra-kari parra-kari, ngulaju kapuju marlaja nyinami wankaru tarnnga-juku. ⁵⁸ Nyampunyarna Mangarri-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu yanurnu ngulaju kankarlarra-jangkaju, kujaju ngajulu yilyajarni. Ngulaju kula yangka-piya yirdi-piya ‘maana’-piya, lawa, yangka kujalpalu nyurrurlakupalangurlu walya-paturlu ngarnu yangka mangarri ‘maana’,

* 6:45 Nyangka Isaiaah 54.13

lawa. Ngulangkuju kula-jana wankaru yungu yalirliji mangarrirli, ngula-jangkaju ngarili muku palija kutu. Kala kajiji nganangku-puka nyampu Mangarri-nyayirni-wangu ngarni ngajulu, ngulaju kapuju marlaja nyina wankaru tarnnga-juku. Ngula-jukunyarna-nyarra wangkaja jaruju.”

⁵⁹ Jijajirliji nyampunya-jana jaruju wita yimi-ngarrurnu Mangarri-nyayirni-wangu-kurluju yapaju Juwu-kurlangurlaju jaajirla, yapa kujalpalu nyinaja kirringka yird-inkaju Kapurniyarlaju.

Yimi Wankaru-yinja-kurlu

⁶⁰ Yangka kujalpalu yapa-paturlu nyarrpara-wanarlu-puka kuja-purda kuja-purda puranjinaanu Jijaji, ngulangku kujalu purda-nyangu Jijaji wangkanja-kurra, kujalpa-jana yimi-ngarrurnu Mangarri-nyayirni-wangu, kujarlajulu-nyanu kangily-karrinjarla wangkaja nyanungu-patulku, “Jijaji-kirlangu jaruju pirrjirdi-nyayirni. Kulalparlipa nyarrparlu langa-kurra-mantarla.”

⁶¹ Ngulajulpa-jana Jijajirliji miyalurlu-nyangu wangkanja-kurraju kujalpalurla nyanunguku murnkirikiri-jarrija kanunju-kari, ngulaju-jana payurnu Jijajirliji ngulaju kujarlu, “Nyurrurlarlu mayi kankujulu juwa-kijirni?” ⁶² Ngulaju ngula-juku. Nyarrpa-jarriminkili ngakaju nyurrurlaju kajirna ngajulu Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu pina-yani kankarlarra yangkangka kujalparna ngulangka kamparru-wiyi nyinaja? Kajinkijili nyanyi yaninjarra-kurra ngaju, ngulajunkulu nyarrpa-jarri nyurrurlaju? Kapunkujulu ngula-warnulku ngungkurr-nyina? Lawa! Kapunkujulu marda juwa-kijirni-juku. ⁶³ Ngulaju Kaatu-kurlangu-miparlu Pirlirrpardu kajana yinyi yapaku wankaruju tarnnga-parnta. Kulalpa-pala-nyanu nyarrparlu yapa-jarrarlu yungkarla wankaruju, lawa. Yimi ngaju-nyangu yangka kujarna-nyarra yimi-ngarrurnu ngajulurlu, ngulajurna-nyarra Kaatu-kurlangu Pirlirrparkurlu yimi-ngarrurnu nyurrurlakuju. Nyanungurlunya nyanungu-nyayirni-nyarra yinyi wankaruju Pirlirrpardulu. ⁶⁴ Junga kujaju. Kala nyurrurlaju ngalya-kariji kula kankulurla ngungkurr-nyina ngaju-nyangukuju jarukuju, lawa. Ngula-jukurna-nyarra wangkaja.” (Nyampunya-jana Jijajirliji yimi-ngarrurnu jaruju. Ngula nyurru-warnu-jukulpa-jana Jijajirliji milya-pungu nyampurraju yapaju kapuru nyinanjanu. Manulpa jinta wati Jutuju miyalurlu-nyangu jikajika wita-wangu, ngulangkuju kuja-jana ngaka yimi kangu Jijajiji Juwu-patuku wiriwiriki.) ⁶⁵ Ngula-jangka-jana wangkaja yada Jijajiji, “Yuwayi, nyurrurla ngalya-kariji, kula kankulurla ngungkurr-nyina ngaju-nyangukuju jarukuju. Kujarlanyarna-nyarra kamparru-wiyi wangkaja kuja jaruju: ‘Ngana-puka yapa kajilpa Wapirrarlu ngaju-palarlu yampimi ngajuku yinja-wangurlu, ngulaju kulalpa nyarrpa yantarlarlarni ngaju-kurra.’”

⁶⁶ Kuja-jangkarlaju, yapajulurla jurnta karlirr-nyinaja Jijajikiji kujalpalu yangkanku nyurru-wiyi warru puraja yapangku, ngulajulurla jurnta yanu ngurra-kari ngurra-kari-kirra kirri-kari kirri-kari-kirra nyanungurra-nyangu-kurra ngurra-kurra. Ngampurra-wangurlulu yampija puranja-wangurlu-juku. ⁶⁷ Ngula-jana Jijajirli payurnu nyanungu-nyangu-patu kurdungurlu-patulku 12-pala, ngulaju kujarlu, “Nyurrurlarlangurlu mayi kapunkujulu yampimi manu jurnta yani? Kapu nyarrpa mayi? Kapunkujulu purami-juku warrarda?”

⁶⁸ Ngula-jangkaju, Jimani Piitarlulku jangku-manu Jijajiji, “Warlalja-Wiri, nganalkurnalu pura wati-kariji? Nyuntulurlu jintangku kanpa jaruju mardarni jungarniji manu ngurruju, ngula-kurlunya yungurliparla jirrnanganja nyina wankaru tarnnga-juku Kaatukuju. Kujarlanya karnangkulu purami-juku warrarda. ⁶⁹ Ngulaju karnangkulu ngungkurr-nyina-juku, manu karnangkulu milya-pinyi-juku Tarruku-nyayirni Kaatu-kurlangu.”

⁷⁰ Ngula-jangkaju, Jijaji-jana yarda wangkaja, “Ngulaju ngula-juku. Jungarna-nyarra nyurrurlaju milarnu 12-pala yinkijili purami. Kala nyurrurla-paturla nyampurla, yapa jinta-ka nyinami Juju Ngawu!” ⁷¹ Kuja Jijaji kuja wangkaja, ngulajulparla ngawarrku-wangkaja yalumpukuju Jutujuku nyanungu-nyanguku kurdungurluku-jala kujalpa nyinaja ngalapi-nyanu Jimani Yikariya-wardingki-kirlangu. Jungalpa nyinaja kurdungurlu-jala, ngula-jangka-malku ngulaju ngaka kuja Jijaji jikajika-jarrinjarla yimi kangu Juwu-patu-kurra wiriwiri-kirra.

7

Jijajikipurdangka-patu-kurlu kukurnu-nyanu-patu-kurlu kujalurla ngungkurr-nyinanja-wangu kapuru nyinaja

¹ Kujalpa Jijaji warru wapaja nguru-wana Kaliliyi-wana-juku, ngulajulpa warru wapaja yalumpu-wana-juku kirntangi-kari kirntangi-kari ngurrara-wanaju kirri-kari kirri-kari-wana. Yali-ngirliji kula nyiyaku pina-yantarla yangka-kurraju yalikirra nguru-kurra Jurdiya-kurraju, ngulangajulpalurla Juwu-patu jangkardu jaaly-manu manu japirdija, ngula-kujakunyaipa warru wapaja yalirla-juku Kaliliyirlaju. ² Ngula-purujulpa rdangkarlpa-karrinja-yanu Purlapaku Juwu-kurlanguku yirdikiji Yujuku-kurlanguku. ³ Ngula-jangkaju, yaninjarla wangkajalurla Jijajikiji nyanungukupurdangka-patuju kukurnu-nyanu-patuju, ngulaju kuja, “Yampiya nyampuju nguru, yanta yali-kirra yangka-kurra Jurdiya-kurra yangkaku Purlapaku Wiriki Yujuku-kurlanguku. Ngulanganya yungungkulu nyanyi warrki-jarrinja-kurra yali-patu-karirlangurlu kurdungurlu-patu-karirli panu-karirli. ⁴ Yapa kajilpa-jana ngampurra nyinayarla yapa ngalya-kariki yungulurla nyanunguku pulka-pinyi, ngulaju kajika warrki-jarri milparniwarrarla. Kajilpa yapa-wangurla wuruly-warrki-jarriyarla nyanungu-mipa, ngulaju kulalpalurlajinta nyarrparlu nyanja-wangu-jangkarluju pulka-pungkarla. Junga kanpa ngurrju-nyayirni warrki-jarri nyuntuju, kujarlanya warrki-jarriya milparniwarrarla panungka yungungkulu nyanyi manu milya-pinyi!” Kujanyalurla wangkaja kukurnu-nyanu-patuju Jijajiki. ⁵ Kulalpalurla ngungkurr-nyinaja nyanunguku kukurnu-nyanu-patu yijardu-nyayirni kanunjumanyumpa. Kujarlanyalurla kujaju wangkaja Jijajikiji.

⁶ Ngula-jangkaju, Jijajirliji-jana jangku-manu, ngulaju kujarlu, “Kajinkili nyurrurla ngampurra kiikii-jarri yaninjaku wurnaku yali-kirra Jurdiya-kurraku Purlapaku, ngulajulu nyurrurla yanta jalangu marda jukurra marda, kula-nyarra nganangku warla-pajirni. Kala ngaju karnarla pardarni Kaatuku, ngaka kajiji nyanungu wangka Jurujulumu-kurraku yaninjaku. ⁷ Yapa kuja kalu nyampurla walyangka nyina, ngulaju kulalpalu-nyarra nyiyayunpu nyurunyuru-jarriyarla nyurrurlakuju. Kala ngajuku, ngulaju kajulu nyurunyuru-jarri kuja karna-jana maju-pajirni manu warntarla-pajirni yapa panu-jarlu. Kujarlanya kajulu ngajukuju nyurunyuru-jarri. ⁸ Nyurrurla-patuju yantalu kamparru Jurujulumu-kurraju yalikiji Purlapaku. Ngajuju karna nyampurla-juku nyina kajiji nyangurla mayi wangka Kaatu ngajukuju yaninjakuju.” ⁹ Junga-juku, kuja-jana wangkaja Jijajiji kukurnu-nyanu-patuku nyanungukupurdangka-patuku, ngula-jangkajulu yanulku wurna. Kala nyanunguju Jijaji, ngulajulpa yalumpurla-juku nyinaja Kaliliyirla.

Jijaji yanu Purlapa-kurra Yirdi-kirraju Yujuku-kurlangu-kurra

¹⁰ Yangka kujalurla nyanungukupurdangka-patu kukurnu-nyanu-patu Jijajiki yanu jurnta kamparru yangka-kurra Purlapa-kurra, ngula-jangka nyanungulku yanu parra-patu-kari-jangka Purlapa-kurra. Ngula yanu yapa-kujakuju wurulywurulypa yapa nyanja-kujaku. ¹¹ Kujalpa Jijaji yaninja-yanurra murnma-juku Jurujulumu-kurraju, ngulangajulpalu yangkangkuju Juwu-paturlu Purlapaju waalparrurnu

yangkaju yirdi Yujuku-kurlangu Jurujulumurla. Kujalpalu waalparrurnu-juku, ngula-puruju panu-karirliji Juwu-paturluju wiriwirirlilpalu-jana kurriyi-maninjarla payurnu warru, “Nyarrpara yangkaju Jijajiji?”

¹² Yalirla panungka yapangka, yapangku kujalpalu Purlapa waalparrurnu, ngula-puru-jukulkulpalurla panu-karirliji jangkardu murnkirikiri-jarrija, ngulalpalu ngalya-kari wangkaja, “Ngurrju-nyayirni yaliji Jijaji.”

Ngalya-karirjilpalu wangkaja, “Lawa, yalumpurluju kajana yapa panuju karlirrkanyi kuja-purda-kari warlkanjirli.” Kujanyalpalu jaaly-manu. ¹³ Ngulajulpalu kanunja-kari-mipa-juku jaaly-manu ngulaju Juwu-patu-kari-kijaku wiriwirijaku, kapulu-jana purda-nyangkarla kilji-kirraju wangkanja-kurraju. Ngula-kujakunyalpalu jaaly-manu kanunju-karirli lani.

¹⁴ Kujalpalu parra-patukuju yangkangku yapa panungku Purlapa Yujuku-kurlanguju warrarda-juku waalparrurnu, ngula-puruju Jijajiji yukajarralku Jurujulumu-kurraju. Kuja yukajarra Jurujulumu-kurra Jijaji, ngulaju jingijingi yanu Yuwarli Maralypi Juwu-kurlangu-kurra. Ngula yaninjarla pirri-manu yitirli Maralypirla kuja kala-jana karrija. Ngulangkaju rdirri-yungu-jana pinarri-maninjakulku yapakuju. ¹⁵ Kujalu purda-nyangu Jijaji kuja-kurra pinarri-maninja-kurra yangka-paturlu Juwu-paturlu wiriwirirli, ngulakujulurla karrarda-jarrija. Ngulalu-nyanu palju-wangkaja nyanunguju, “Waa! Nyarrpara-kurra yanu kuurlu-kurraju? Nganangku-wiyi pinarri-manu ngalipa-nyangukuju kuruwarrikiji milya-pinjakuju?”

¹⁶ Ngula-jangkaju, Jijajilki-jana wangkaja, “Nyampu kuja karna-jana jaru wangkami, kuja karna-jana pinarri-mani, ngulaju kula ngaju-nyangu, kala Kaatu-kurlangu. Ngula-kurlunyaju yilyajarni nyanungurlu ngajuju nyampu-kurraju nyampu-kurluju yimi-kirliji. ¹⁷ Kaji yapa nyinami ngampurrpa manu wardinyi Kaatuku warrki-jarrinjaku, nyarrpa kajirla wangka warrki-jarrinjaku, ngulangkuju kapuju milya-pinyi jungarni-japa ngaju karna-jana Kaatu-kurlangu jaru-mipa marda pinarri-mani, marda ngaju-nyangu jaru-mipa karna-jana pinarri-mani. ¹⁸ Wati ngana-puka kuja kanyanu kurrurru-karri yapa panungka milparniwarrarla, ngulangkuju kajana ngulaju nyanungu-nyangu-mipa jaruju yimi-ngarrirni, ngulakuju yungulurlajinta nganta pulka-pinyi yimi-ngarrirninja-warnukuju. Kula karna yalipiya wati-piya nyina, lawa. Kala kuja karna-jana ngaju yimi-ngarrirni jaru, ngulaju yungulurlajinta pulka-pinyi Kaatuku, yangka kujaju yilyajarni ngaju. Ngulaju ngajuju karna-jana junga-nyayirni jaruju yimi-ngarrirni Kaatu-kurlangu, kula karna-jana ngajuju warlka wangka. Kularna ngajuju yimirr-yinja-palka pulyku-ngarnu. ¹⁹ Junga-nyarra yungu Mujujurluju yangkaju kuruwarri. Kala nyurrurlarlu jintawarlayirli-jiki kankulu rdilyki-pinyi kuruwarriji. Kula-ka nganangku jintangku yapangku mardarni manu purami kuruwarri jungarnirli. Nyiyakulku kankujulu japirdimi pakarninjakuju nganta?”

²⁰ Ngula-jangkaju, yangkangkujulu yapangku jangku-manulku Jijajiji, “Kujaju kanpa-ngarra warungkawarungka juju-kurlu jirrinypinja-warnu marda wangkami. Nganangku-wiyi kangku yapangkuju putaputa pakarni?”

²¹ Ngula-jana yarda jangku-manu nyanungulku, “Yangka kujarna warrki-jarrija Jarrirtiyirla Parra-nyayirni-wangu-puruju, nyangu-jalankujulu yangka nyampurla Jurujulumurla kujarna yangka yartarnarri-kirliirli ngurrju-manu yapa jinta wati tarlu-warnu yangka. Ngula jinta-miparlajunkulu yangkaju karrarda-jarrija. ²²⁻²³ Milya-pinyi kankulu yangka kuja-nyarra Mujujurlu yirrarnu kuruwarri nyurru-wiyi yungulpankulu warrki-jarrinja-wangu nyinakarla Parra-nyayirni-wangu-puruju. Jinta-karri-nyarra kuruwarriji yirrarnu kujanya, ‘Kaji kurdu wirriya palka-jarri, wiyiki jinta-

jangkalu ngarrka-kijika.’* Kula-nyarra Mujujurlu-wiyi yungu kuruwarri nyampu, lawa. Nyurrurla-nyangurlu nyurnunyunurlulu-nyarra yungu yungunkulu-jana ngarrka-kijirni kurdu wirriya. Junga kujaju. Jalangu, kajilpa kurdu wirriya palka-jarriyarla Palyangka, nyurrurlarlu kajikankulu kutu ngarrka-kijirni jinta-jangka wiyiki-jangka marda Parra-nyayirni-wangu-pururlangu. Ngulaju ngula-juku. Kula kankulu kuruwarri Mujuju-kurlangu rdilyki-pinyi. Lawa! Kala nyarrparlalku kankujulu ngajukuju kulu-jarri manu mukunypa-jarri kujarna yangka wati ngajulurlu parlpuru-manu Parra-nyayirni-wangurla?”²⁴ Ngula-jangkaju, Jijaji-jana wangkaja, “Karrikarri-jarriyalu yapaku miimii-nyanjaku yangka milpa-miparlu kuja kankulu-jana nyanyi, ngulaju kuja kankulu-jana ngula-jangkarlu yapa karlirrkarlirr-mardarni punku manu ngurrju. Rdily-parnkayalu! Muurlparlu miimii-nyangkalu-jana kuja kajana Kaaturlu miimii-nyanyi jungarnirli kaninjarni pirlirrupa, ngula-piyarlu-yijalalu-jana miimii-nyangka yapaju nyurrurlarlu.”

Nyampuju yimiji ngulaju kujalu-nyanu yapangku kujarlu payurnu ‘Nyampuju Jijajikila mayi Mijayaju?’

²⁵ Jurujulumurla-juku kujalpalu yapa-patu karrija, ngulangkejulu-nyanu wangkaja kuja, “Nyangkalu yinya! Yangkaju-ka palkalku karri yangka kujalpalurla ngulakunya wiriwirirliji warru payurnu manu japirdija pakarninjaku.²⁶ Yalinya-ka karrimi kamparru yarlungka wiriwirirlaju, manu kajana wangkami jaruju milparniwarrarla kulkurrirni. Kula kalu nyarrpara nyanunguju warla-pajirni manu kurnta-ngarrirni. Kala nyiyaku? Nganta marda kalu milya-pinyi nyanunguju Kaatu-kurlangu Mijaya yalumpurlu wiriwirirli yapangku?²⁷ Nyarrpalku-yijala nganta nyampujulpa Mijaya nyinayarla Kaatu-kurlanguju? Kaji Kaatu-kurlangu Mijaya yanirni, kularliparla nguru-nyanuju milya-pungkarla nyarrpara-ngurlu yanurnu. Kala nyampuju karlipa milya-pinyi-jala nyampuju yangka-jala Najariji-wardingki.” Kujanyalu-nyanu wangkaja Jijaji-kirliji.

²⁸ Jijajirliji, yapajulpa-jana pinarri-manu-juku Yuwarli Maralypirlaju yitirli, ngulajulpa-jana wangkaja jaruju kilji-nyayirni, manulpa karrija kamparrurla, “Nyurrurlarlaju marda kankujulu rampalparlu manngu-nyangu ngajukuju nyarrpara-jangka kujarna ngaju yanurnu nyampu-kurra, manu marda kankujulu kanginy-pinyi. Ngaju kujarna nyampu-kurra yanurnu, ngulaju kularnaju ngaju-miparlu kangurnu ngaju-nyangu-kurlurlu yartarnarri-kirlirli, lawa. Yalirli kujaju yilyajarni ngaju, ngulanya-ka warrarda wangka jaruju jungaju. Ngulaju nyanunguju kula kankulu nyurrurlarlaju milya-pinyi.²⁹ Ngulaju karna ngajulu-miparlu milya-pinyi, ngulaju kujaju nyanungurluja-ngarra yilyajarniji.”

³⁰ Kujalpa kuja wangkaja, ngula-kurrajulpalurla pampapampa-jarrija puuly-mardarninjaku Jijajiki. Kala kulalparla nyanunguku karrija nguru rdangkarlpa murnma-juku palinjaku. Kujarlanya, kulalu nganangku rdakarlangurlu marnpurnu, lawa-juku.³¹ Panu-karjilpalurla ngungkurr-nyinaja-juku-jala Jijajikiji wangkanja-kurrakuju, ngulalpalu-nyanu wangkaja ngulaju kuja, “Nyampurluju watingki, panu-nyayirni kangalpa milki-yirrarni yartarnarriji ngurrju-nyayirni. Kala yali Mijaya kaji yanirni, nyarrpa-jarrimi kapu? Kapu-ngalpa marda yardayarda yartarnarri milki-yirrarni Jijaji-piya-wangurlu?”

Nyampuju yimiji ngulaju kujalu-jana wiriwirirli yilyaja yurrkunu-patu Jijajiki rdarri-mardarninjaku

* 7:22-23 Nyangka Leviticus 12.3

³² Yangka-patu yapa-patu kujalpalurla jangkardu murnkirikiri-jarrija Jijajiki, ngulajulu-jana ngalya-karirli Paraji-paturlu purda-nyangu murnkirikiri-jarrinja-kurra manu wurulywuruly-wangkanja-kurra yalumpurla-juku yurrkunyupuru. Ngula-jangkanyalurla turnu-warnu-jarrarlu Paraji-paturlu manu maralypikingarduyu-paturlu wiriwirirli jangkardu yilyaja yurrkunyumu maralypikirlangu Jijajiki rdarri-mardarninjaku. ³³ Jungajukulurla jangkardu yanu. Ngula kuja-jana nyangu Jijajirli yukanjarni-kirra, nyanunguju-jana wangkanjaku rdirri-yungu, ngulaju kuja, “Kapurna-nyarra jirrnganja nyina nyampurlaju ngurra-patuku, kularna tarnnga nyina nyampurlaju, lawa. Ngula-jangkaju, kapurna pina-yani yangka-kurra-yijala kujaju ngula-ngurulu ngaju yilyajarni. ³⁴ Ngakaju kapunkujulu ngajuku wayi-pinyi manu wayirni nyurrurlarlu, kulankujulu parlu-pinyi manu nyanyilki yirdija kulalpankulu nyarrpa yantarla yali-kirraju nguru-kurra yangka-kurraju kajirna nyinami ngaju-nyangurlalku ngurrararla.”

³⁵ Ngulalu-nyanu nyanungurlulku payurnu, “Nyarrpara-kurralku nganta nyampuju yanku kuja kangalpa jakuru-pinyi wurna-karirli nyanungu nganta kularlipa parlu-pinyi? Nyampuju marda kapu yani mirni-kari-kirra Juwu-wangu-patu-kurlangu-kurra nguru-kari-kirra, ngulanganya marda kapu-jana pinarri-mani yapa-kari kuja kalu yalirla nyina yalirrarla nguru-karirla? ³⁶ Nyanunguku nganta kapurliparla warru wayirni, manu kularlipa nganta nyanunguju parlu-pinyi, manu nganta kulalparlipa nyanungu-nyangu-kurra nguru-kurra ngalipaju yantarla. Nyarrpa-ka wangka kujaju?”

Nyampunya yimiji wangkaja-jana Jijajiji ngulaju ngapa-nyayirni-wangu-kurlu Kaatu-kurlangu-kurlu kuja kajana karlpimi pirlirra

³⁷ Ngula kujalpalu Purlapa Yujuku-kurlangu lawa-maninja-yanulku parra-patuku wirilki-palaku, ngula-jangkaju parra-nyayirni-wangurla-juku kiwayikiwayirlalku-juku Jijajiji karrinja-pardija, ngula warlawarla-manu, wangkaja, “Ngana-puka kuja-ka purraku nyina walyuru-wangu jalangu, ngulaju ngaju-kurra yanirni yunguju walyuru-jarri marlaja. ³⁸ Nyampunya jaruju kuja kangalpa wangkami ngalipaku Payipulu-ngurulu, ngulaju kangalpa wangkami kuja, ‘Ngana-puka kajiji ngungkurnyina ngajuku manu wala nyina yapa, ngula-miparlu kapuju marlaja mardarni ngapa-nyayirni-wangu wankaru. Ngula-ngurluju kapu jurlupurruly-yarnkami war-rarda palka-ngurulu ngapa-nyayirni-wangu wankaru.’ Kujanya kangalpa wangka jaruju Kaatu-kurlangu-ngurluju.” ³⁹ Nyampu kujalpa-jana Jijajirli ngapa-nyayirni-wangu yirri-puraja, ngulajulpa yirri-puraja Pirlirra Kaatu-kurlangu. Ngulaju yangka jinta-juku Pirlirrapaju kuja-jana ngakalku kurru-pungu Kaaturlu yapakuju ngungkurnyinanja-warnuku. Yangka kujalpa murnma-wiyi-juku Jijajiji nyinaja walyangka, ngulajulpa karrija murnma-wiyi-juku yapaku kurru-pinjakuju. Ngulaju murnma-wiyi-jukulparla nyinaja Kaatuju Jijajiki kujakuju warntawarntarla yirrarninjaku palinjaku manu kulpari yaninjaku kankarlarraku nyanungu-nyangu-kurraku. Ngula-jangkarlanya yungu-jana kurru-pinyi Pirlirra nyanungu-nyangu.

Nyampuju yimi kujalpalu-nyanu yapangku kulungku ngarrurnu Jijaji-wanawana

⁴⁰ Ngulangkarlu turnu-warnurlarlu ngalya-karirlijili purda-nyangu Jijaji wangkanja-kurraju, kujarlajulpalu ngalya-kariri wangkaja, “Nyampunya yangkaju Jarukungarduyuju Wiriji kuja-ngalpa Mujujurlu yimi-ngarrurnu nyurru-wiyi.”

⁴¹ Ngalya-karirilpalu-jana kapuru nyinaja kuja, “Nyampuju-ngarra Kaatu-kurlangu-jala Mijaya!”

Ngalya-karirilpalu wangkaja kuja, “Lawa, nyampuju-ngarra watiji Kaliliyi-wardingki. Kala yangka yirdi Mijaya ngulaju ngaka marda kapu yanirni nguru-karri-jangka. ⁴² Nyampunya kangalpa wangkami Payipulurla Mijaya-kurluju ‘kapu ngulaju

palka-jarrinjarla jalpurr-karri Kingi Tapiti-ngirli ngarna-ngurlu, ngulaju kapu palka-jarri kiringka yirdingkaju Pijilimirla, ngulanganya kiringka kujalpa Kingi Tapiti nyinaja nyurru-wiyi.’ ” ⁴³ Kujarlunyalpalu-nyanu jarnkujarnku warrarda wilji-manu yapangkaju. Ngalya-karilpalurla ngungkurr-nyinaja Jijajikiji. Ngalya-karilpalurla kapuru nyinaja Jijajiki. ⁴⁴ Ngula-puru-jukulpalurla yurrkunu-patu pampapampajarrija rdarri-mardarninjaku. Kala lawa, ngulaju kulalu rdarri-mardarnu manu kulalu nganangku rdakarlangurlu marnpurnu, lawa-juku.

Nyampuju yimiji Juwu-patu-kurlu wiriwiri-kirli kujalurla kapuru nyinaja Jijajiki.

⁴⁵ Yangka kujalu-jana yurrkunu-patu yilyaja Jijajiki rdarri-mardarninjaku, ngulajulu yanurnu pina marlajarra. Kujalu pina-yanurnu maralypikingarduyu-patu-kurra wiriwiri-kirra manu Paraji-patu-kurra, ngulajulu-jana wapirdi payurnu kujarlu, “Nyiyajangkankulu yampija Jijaji rdarri-mardarninja-wangurlu?”

⁴⁶ Ngulalu-jana jangu-manu, ngulaju kujarlu, “Nyiyangurlulkurnalu puuly-mardakarla? Yapa ngalya-kari-piya-wangulpa wangkaja yaliji ngurrju-nyayirni!”

⁴⁷ Ngula-jangkaju, Paraji-paturlulkulu-jana yarda payurnu yangkangu-juku, “Nyurrurlarlangu mayi-nyarra karlirr-kangu yimirr-yinjarla? ⁴⁸ Nganimpanyangurla turnu-warnurla wiriwirirla, kula karla ngana ngungkurr-nyina yalikiji watiki, lawa-nyayirni! ⁴⁹ Yalirli turnu-warnurlu yapanku, kuja kalu yalirli purdanyanyi Jijaji, ngulangkuju kula kalu milya-pinyi kuruwarri Mujuju-kurlangu, lawa! Kujarlaju kapu-jana Kaaturluju muku yilya tarnnga-juku!”

⁵⁰ Yalirla Paraji-paturla, ngulajulpa nyinaja jinta Paraji-yijala Nikurtimu yirdiji. Nyampunya yangka kujarla nyurru-wiyi wuruly-wangkanjunu Jijajiki mungangka, ngulaju-jana wangkaja Paraji-patu-kariyi-nyanukuju kuja, * ⁵¹ “Ngalipa-nyangurla kuruwarrirla, kulalparlipa yapa kutu murrumurru-mantarla miimii-nyanja-wangurlu, lawa. Murrumurru-maninjakungarntirli karlipa miimii-nyanyi-wiyi pulyangku nyajangu kaji kuruwarriji rdilyki-pungu watingki nyanungurlu.”

⁵² Ngula-jangkaju, Paraji-paturlulkulu ngarrurnu Nikurtimu kujarlu, “Nyunturlangu mayinpa Kaliliyi-wardingi yapaju? Yirriyirirli nyangka Payipulurla jaru kuruwarri yungunpa pinarri-jarri jarukungarduyu-kurluku Kaatu-kurlangu-kurluku. Ngulaju kulalpa jintarlangu jarukungarduyu yantarlarni Kaliliyi-ngirliji, lawa!”

⁵³ [Ngula-jangkaju, yanulu pina yira-kari yira-karilki ngurra nyanungu-nyangukurra.

8

Nyampuju yimi kujarla Jijaji jaarl-karrija karntaku majuku Juwu-patu-kujaku wiriwiri-kijaku

¹ Yangka kujalu wiriwiri Paraji-patu pinapina-yanulku ngurra nyanungurra-nyangu-kurra kuja-purda kuja-purda, kala Jijajiji ngulaju yanu pirli-kirra yirdikirraju Yalipiji-kirra* Ngulangkanyalpa nyinaja munga wiri. ² Ngula-jangkaju, mungalyurruju yanu pina Jurujulumu-kurra. Kuja yukajarra Jurujulumu-kurra, ngula-jangkaju, jingijingi yanu Yuwarli Maralypi-kirraluku. Kuja yukajarra Maralypikirra kaninjarni, ngulakujulurla yapa panulku turnu-jarrija. Ngula-jangkaju, pirri-maninjarla nyinajalpa, manu-jana yapakulku pinarri-maninjaku rdirri-yungu.

³ Kujalpa-jana Jijajirli yapa panu-kari pinarri-manu, ngula-kurrajulu kuruwarrikingarduyu-paturlu manu Paraji-paturlu karnta jirri-kangurnu majunayayirni kalykuru nganta yangka kujalu parlu-pungu ngunanja-kurra wati-karikirli karnta-kariki kali-nyanu-kurlu. Kujalurla jirnganja yukajarni kaninjarni Maralypi-kirra, ngulajulu kanjarla kulkurru-jarra karrinja-yirrarnu yapakuju.

* 7:50 John 3.2 * 8:1 Mount of Olives

⁴ Ngula-jangkaju, wangkajalkulurla Jijajikiji, “Tiija, nyampujurnalulu karnta kalykuru parlu-pungu wati-kari-kirli ngunanja-kurra, kujalpa karnta-kariki kali-nyanu-kurlu ngunaja, ngulaju kujaju maju. ⁵ Ngalipa-nyangurla kuruwarrirla Mujuju-kurlangurla, ngulangkajurlipa pirli-kirlirli yarturlu-kurlurlu luwarninjarla pungkarla. Nyarrpa kanpa nyuntuju manngu-nyanyi? Nyarrpa-manirlipa ngula-panuju?” ⁶ Kujarluju jarungkuju Jijajili puta yimirr-yungu yungulu nganta jiiily-ngarrirni maju nganta. Kujalpa Jijaji nyinaja, kujalpalu yimirr-yinjakungarntirli payurnu, ngulajulpa-jana wurrangu jamulu purda-nyangu. Ngula-jangkaju, kaninjarra-kari-jarrija, ngulalpa rdakangkuju walyangkaju kawuri-pungu jaru nyiia mayi.

⁷ Kujalpalu yalumpurla-juku wurra-juku karrija, ngulangkujulpalu warrardajuku payurnu Jijajiji. Ngula-jangkaju, Jijajiji karrinja-pardinjarla nyanungulkujana wangkaja, “Nyurrurla-paturlurlu turnu-warnurlurlu, nganangku kajilpa kurruwarri jintawarlayi-jiki muku purayarla Kaatu-kurlangu jintarlangu rdilyki-pinjawangurlu ngurrjungku yapangku, yalirli ngulangkungunya kajikarla pirliji jangkaru mani kamparru-warnurluju manu ngulangkungunya kajika luwarni pirli-kirlirliji nyampuju karnta.” ⁸ Ngula-jangkaju pina-kaninjarra-kari-jarrija, manulpa pina-yijala kawuri-pungu walyangka-yijala rdakangkuju. ⁹ Kujalu Jijaji purda-nyangu kuja-kurra wangkanja-kurra, ngula-jangkajulu jarnkujarnku yanu kurntalku. Kamparruju, jarlu-patu-wiyili yanu. Ngula-jangkaju, ngurra-rdangkarlpa-patulkulu yanu, ngula-jangkaju kurdu-warnu-patulkulu yanu. Yangkaju karnta, jintakulku Jijajikilparla karrinjarla pardarnu. ¹⁰ Ngula-jangkaju, Jijajirilki karrinja-pardinjarla payurnu, “Nyarrparalu yangka-patuju wati-patu? Nyampurlurluju kapungku mayi nganangkulku jiiily-ngarrirninjarla punku-pajirni nyuntuju?”

¹¹ Karntangkulku jangku-manu, “Lawa, kulaju nganangku ngajuju nyampurlurluju punku-pajirni.”

Ngula-jangkaju, Jijajilkirla yarda wangkaja, “Kularnangku ngajurlangurluju punku-pajirni. Pina-yanta jurru-kurra ngurra nyuntu-nyangu-kurra, ngulangkajungku jalanguju warla-pajika wilji-wangurlu warntarla-kujakuju.”]

Nyampuju yimi Jijaji-kirli ngulaju Kaatu-kurlangu-kurlu Jarra-nyayirni-wangu-kurlu

¹² Ngula-jangkaju, yarda-jana rdurrjurnu yapaku-yijala pinarri-maninjaku-yijala. Ngulajulpa-jana kuja wangkaja, “Ngajujurna Kaatu-kurlangu Jarra-nyayirni-wangu yapaku nyampurla walyangkaku! Nganangku-puka kajiji pura, ngula-jangkaju kapuju ngajuku marlaja nyina Kaatu-kurlangu-kurlu wankaru-kurlu. Ngulaju kula nyina pampa-piyalku.”

¹³ Ngula-jangkaju, Parajilkilirla wangkaja Jijajikiji, “Nyampunya kanpa-nyanu nyuntu-miparlu yimi-ngarrirni. Nyiyakulparnangkulu nyuntuju purda-nyangkarla? Kujaju marda yijardu-wangu!”

¹⁴ Jijajilki-jana jangku-maninjarla wangkaja, “Ngajulurlu karna milya-pinyi nguruju nyarrpara-ngurlu kujarna ngaju yanurnu, manu karna ngajulurluju milya-pinyi nguruju nyarrpara-kurra kapurna pina-yani. Yaliji nguru, kula kankulu nyurrurlurluju milya-pinyi. Ngajulurluju karnaju jungangku yimi-ngarrirni milya-pinjawarnurlu kuja karna manngu-nyanyi. ¹⁵ Nyurrurlurluju kankujulu ngajuju miimii-nyanjarla maju-pajirni ngulaju yapa-kurlangurla kuruwarrirla. Kala ngaju, kula karna ngana maju-pajirni. ¹⁶ Kajilparna yapa maju-pajikarla ngajulurlu, ngulakungarntirli kajikarna ngulaju jungarnirli miimii-nyanyi-wiyi. Kulalparna ngaju-miparlu miimii-nyanjarla maju-pajikarla, lawa. Ngajukupalanguku Wapirruku kajikarnarla jirrnganja miimii-nyanyi, ngulangkungunya kujaju ngajuju yilyajarni. ¹⁷ Kujanya-ka wangka kuruwarriji nyurrurla-nyanguju:

‘Kajilpa jaru nyiyarlangu-kurlu junga ngunayarla, ngulakungarnti yapa-jarra jirrama yungulpa-pala-nyanurla ngungkurr-nyinayarla-wiyi jaruku†

¹⁸ Nyampunya karnaju ngajulurluju jaruju yimi-ngarrirni. Ngaju-palarlu Wapirrarlu, yangkaju kujaju ngaju yilyajarni, ngularlangurlu kanyarra ngaju yimi-ngarrirni nyurrurlakuju junganku-yijala.”

¹⁹ Ngula-jangkaju, yardalu payurnu Jijajiji, “Nyarrpara nyuntu-palaju wapirraju?”

Jijajirliji jangku-manu-jana, “Ngajuju kula kankujulu milya-pinyi, manu ngaju-palarlangu kula kankulu milya-pinyi-yijala. Kajinkijili ngaju-wiyi milya-pungkarla, ngula-jangkarluju kapunkulu milya-pungkarla-yijala ngaju-pala Wapirraju.”

²⁰ Nyampunya kuja-jana Jijaji wangkaja, ngulajulpa yangkangka-juku Yuwarli Maralypirla-juku yurlturnpa-pardu-karirlalku nyinaja kuja kalalu yali-kirra yangka tala kanjarla yirrayirrarnu Juwu-paturlu, ngulangkanyalpa-jana wangkaja. Kuja-panuju kapulu rdarri-mardakarla-jala yangka-paturluju Paraji-paturluju, kala lawa. Murnma-juku nyanungukuju palinjakuju.

Nyampuju yimi Jijaji kuja-jana wangkaja kuja ‘Ngajujurna yanurnu kankarlarra-ngurlu’

²¹ Jijaji-jana yarda wangkaja Juwu-patukuju wiriwirikiji, “Ngakaju kapurna-nyarra yampinjarla jurnta yani. Puta warrirninjarla kulankujulu parlu-pinjarla nyanyilki, lawa. Ngula-kurraju kulalpankulu nyarrpa yantarlarra. Ngulaju ngari kapunkulu muku pali maju-panuju.”

²² Kujarlaju, yangkankuju wiriwirirli jarnkujarnkulpalu-nyanu payurnulku, “Nyarrpa kangalpa kujaju wangka nganta kulalparlipa nyanungu-nyangu-kurraju nganta yantarlarra yali-kirraju nganta kaji nyanungu-wiyi yani, ngula-kurraju kulalparlipa nganta ngalipaju yantarlarra? Nyarrpa-ka wangka, marda kapu-nyanu nyanungurlu pinyi tarnnga-kurra?”

²³ Jijajirliji yarda-jana jangku-manu-yijala, “Nyurrurlakuju-nyarra nyampu walya nguruju. Ngajukujuju nguruju kankarlarra. Nyurrurlajunkulu nyampu-wardingki nguru-wardingki. Ngajuju kularna nguru nyampu-wardingki. ²⁴ Kujarlanyarna-nyarra wangkaja yangkaju kamparru-wiyi nyurrurlaju kapunkulu palimi maju-panuju. Ngajujurna JUKURRARNU, ngulakuju kajinkijili kapuru nyina ngungkurr-nyinanja-wangu, ngulaju kapunkulu palimi maju-panuju.”

²⁵ Ngula-jangkaju, Jijajijili yarda payurnu, “Ngananpa nyuntuju?”

Ngula-jangkaju, Jijajirilki-jana yarda jangku-manu, “Ngajujurna yangka-juku wati kujarnaju nyurru-wiyi milki-yirrarnu jaru-kurlurlu nyurrurla-kurraju. ²⁶ Panu-jala kajikarna-nyarra wangka jaruju, kajikarna-nyarra ngawu-pajirni-jala panu-jangka maju-jangkaju. Kala lawa, yampimilki karna-nyarra. Kulalparna-nyarra nyiyaku ngajuju wangkayarla manu ngawu-pajikarla. Nyarrpara kuja? Yalirli Jintangku kujaju ngaju yilyajarni nyampu-kurra, ngula-mipanya-ka nyina jungarniji. Nyarrpa-puka kuja-ka nyanungu wangka, ngula-kurlangu-mipa karna-nyarra ngajuju milki-wangka.”

²⁷ Kuja-kurrajulu wangkanja-kurraju Jijajiji kanginy-pungu yangkankuju wiriwirirli Juwu-paturlu, kujalpa-jana yimi-ngarrurnu nyanungukupalangu Kirda-nyanu, kuja-kurranyalu kanginy-pungu. ²⁸ Ngula-jangkaju, Jijajiji-jana yarda wangkaja, “Ngaka kajinkijili jarna-maninjarla waraly-yirrarni watiya warntawarntarla yangka kuja karna Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu ngaju nyina, ngula-jangkanya kapunkujulu junga-nyayirnilirli milya-pinyi ngaju. Ngula-jangkarlaju kapunkulu milya-pinyi ngaju-nyanguju warrkiji, yangka kujaju ngaju-palarluju Wapirrarlu pinarri-manu. Ngula-kurlangu-mipanya karna-nyarra yimi-ngarrirni jaruju, kula

† 8:17 Deuteronomy 19.15

ngaju-nyangu. ²⁹ Yalirli kujaju yilyajarni ngaju, ngulaju palka kaju nyampurla jirrnganja nyina. Nyanungu-nyangurla warrkingka, nyampu kuja karna warrki-jarri, ngulangkuju miyalu karna warrarda ngurrju-mani nyanunguju nyampurluju warrkingki. Kujarlaju kulaju ngajuju jikajika-jarrinjarla nyanungurluju yampimi.”

³⁰ Kuja-jana nyampu Jijajirli yimi-ngarrurnu muku, ngulakujulurla panu-nyayirni yapaju ngungkur-nyinaja.

Nyampuju yimi junga Kaatu-kurlu ngulangkuju kuja kajana rarralya-mani yapa

³¹ Ngaka-pardu-karilki, Jijaji-jana wangkaja Juwu-patukuju yangka kujalurla ngungkur-nyinaja, ngulakuju-jana wangkaja, “Kajinkili junga-nyayirni rli langa-kurra-mani nyampu jaru ngaju-nyangu, manu kajinkili kanunjunyumparlu mardarni, ngulaju kapunkujulu ngaju-nyangu kurdungurlu nyina. ³² Manu ngulaju kapunkulu milya-pinyi-nyayirni yimi junga Kaatu-kurlu, ngulangkuju kapu-nyarra rarralya-mani yangka-piya-kujakuju pirijina-piya-kujaku kujalpankulu pirijina-piya-wiyi nyinaja.”

³³ Ngula-jangkaju, jangku-manulu Jijajiji ngulaju kujarlu, “Nyarrpaku kanpa kujaju wangka? Nganimpajurnalu Yipuruyamu-kurlangu kurdukurdu, ngula-ngurlunyalu nganimpaju palka-jarrinjarla jaya-jarrija. Kula-nganpa nganangku mardarnu nganimpaju pirijina-piyaju nyurru-wiyiji, lawa. Nyarrpaku kanpa kujaju wangka yungurnalu nganta rarralypalku nyina pirijina-piya-warnuju?”

³⁴ Jijajirlilki-jana jangku-manu, “Junga karna-nyarra wangka ngajuju nyurrurlakuju. Ngana-puka kajilparla jurnta yantarla Kaatuku kuja-purda-kari, ngulaju kajika nyina pirijina-piya tarnnga-juku Juju Ngawu-kurlangu. ³⁵ Wati kuja kajana ngana-puka warrki-jarri pirijina-piya turnu-warnuku warlalja-kariki, ngulaju kula-jana nyanunguku tarnnga-parnta, lawa. Kala kajilpa watingki nyanungu-nyangu ngalapi-nyanu mardakarla, ngulaju kajika-nyanu nyanunguku-juku tarnnga-juku mardarni warlaljaju. ³⁶ Kala kajirna-nyarra jungangku ngajulurlu Kaatu-kurlangurlu Kaja-nyanurlu rarralya-mani pirijini-piya-jangka, ngula-jangkaju kapunkulu rarralya-nyayirnilki nyina. ³⁷ Junga-jalalpankulu nyinaja Yipuruyamu-kurlangu mayamayaju ngurrju-juku. Ngulaju ngula-juku. Ngula-jangkarlu-malku kankujulu putaputa pinyi-jiki ngaju-nyangu-jangkarla jaru-jangkarla ngula kuja kankulu purda-nyanjarla yampimi. Kujarlanya kankujulu putaputa pinyi. ³⁸ Nyiypuka kujaju ngajukupalangurlu Wapirrarlu milki-yirrarnu manu pinarri-manu, ngula-mipa-juku karna-jana yimi-ngarrirni yapakuju jaruju. Kala kuja kankulu nyurrurlarlu kanyi majumaju warntarla, ngulanya kuja-nyarra nyampurranya milki-yirrarnu manu pinarri-manu nyurrurlakupalangurluju kirda-nyanurluju.”

³⁹ Ngula-jangkaju, yardalu jangku-manu Jijajiji yangkangkuju Juwu-paturlu, “Nganimpakupalanguju kirda-nyanuju Yipuruyamu.”

Ngula-jangkaju, Jijajilki-jana wangkaja, “Kajinkilirla Yipuruyamuku kurdukurdu nyinayarla, ngulaju kapunkulu purayarla jungarnirli Kaatu ngulaju nyanungu-piyarlu kujalpa nyanungurlu puraja Kaatuju Yipuruyamurluju. ⁴⁰ Yangka kamparru-wiyi kujarna-nyarra jaru yimi-ngarrurnu, ngulajulparna-nyarra ngari putaputa milki-yirrarnu manu putaputa wangkaja yimi junga Kaatu-kurlu. Ngula-jangka-malku kankujulu putaputa-juku pinyi. Yangka yalirli Yipuruyamurlu, kulalpa-jana kujarlu putaputa pakarnu jarukungarduyu-patu-kariji Kaatu-kurlanguju. ⁴¹ Nyurrurlarluju kankulu purami nyurrurlakupalangu kirda-nyanu.”

Ngula-jangkaju, wangkajalurla Jijajiki, “Kularnalu nganimpaju marnangka palka-jarrija nyuntu-piya, lawa! Kaatu-mipa-nganpa nganimpakuju Kirda-nyanuju!”

⁴² Ngula-jangkaju, Jijajirlilki-jana jangku-manu, “Kaji-nyarra Kirda-nyanu Kaatu nyinayarla, ngula-kurlanguju kapunkujulu ngurrju yulkayarla ngajukuju. Kala lawa. Ngajuju karnarla marlaja nyina nyampurlaju nyanunguku. Kularnaju

ngajulurlu yilyajarni nyampu-kurraju, nyanungurluju yilyajarni nyampu-kurraju walya-kurra, ngulanya karnarla marlaja nyina. ⁴³ Nyiyarlangu kuja karna-nyarra wangka, nyiya-jangka kankujulu kanginy-pinyi-juku? Nyurrurlarluju kankujulu warrarda wurra-mani wangkanja-kurraju. Kujarlaju kankulu ngurupa-juku nyina milya-pinja-wangu-juku jarukuju ngaju-nyangukuju. ⁴⁴ Kuja kankulu nyurrurla wangka nganta-nyarra Kaatu Kirda-nyanuju nyurrurlakuju, kala lawa. Jungaju-nyarra nyurrurlakuju kirda-nyanuju Juju Ngawu, ngulakunya kankulurla tarnpimi Jujukuju. Nyanunguju Juju Ngawu, ngulaju warlkanji, manu yapa tarnnga-kurra pinja-panu-ka nyina. Ngulangkuju kula kajana junganku Kaatuju milki-yirrarni yapakuju, lawa. Kula kajana ngulaju junga wangka yapakuju, yirdija-ngarra kula-ka mardarni nyanungurluju yimi junga Kaatu-kurlu, lawa. Nyangurla-puka kuja kajana tarnngangkaju wangka yapakuju, ngulangkuju kajana warlkanju warrarda yimirr-yinyi yapaju warlkanji wita-wangurlu. Nyampunya-jana kirda-nyanuju warlkanji-kari warlkanji-karikiji yangkakuju kuja kalu warlka warrarda wangka.

⁴⁵ “Kala ngaju karna-nyarra wangka junga nyurrurlaku yapaku Kaatu-kurluju. Ngulakuju-malku kankujulu kapuru nyinami-jiki. ⁴⁶ Nyajangurlu kankujulu nyurrurlarluju kanginy-pinjarla punku-pajirni yika nganta maju-panuju ngajuju nganta? Kuja karna-nyarra ngaju junga wangka, nyiya-jangkarlu kankujulu jamulu purda-nyanyi wala nyinanja-wangurlu? ⁴⁷ Ngana-puka kuja-ka yapa nyina Kaatu-kurlangu, ngulangkuju-ka yirriyirri-nyayirni jaruju purda-nyanyi wangkanja-kurraju. Nyurrurla-kariji kulankulurla Kaatuku, lawa. Kujarlanya kankulu jamulu purda-nyanyi jaruju wangkanja-kurraju.”

Jijaji-jana wangkaja jaru Yipuruyamu-kurluju

⁴⁸ Ngula-jangkaju, yardalurla wangkaja yangka-patu Juwu-patu wiriwiri, “Jungarnangkulu yangkaju kamparru-wiyi wangkaja kujarnangkulu yangka Jamariya-wardingki nganta punku-pajurnu manu jirrinypa-kurlu-pajurnu.”

⁴⁹ Ngula-jangkaju, junga-juku, Jijajirilki-jana janku-manu, ngulaju kujarlu, “Ngajuju kularna jirrinypa-kurlu. Ngari karnarla ngajukupalanguku Wapiraku pulka-pinyi, kujarlaju-malku kankujulu ngajuju punku-pajirni manu jirrinypa-kurlu-pajirni. ⁵⁰ Kula karna-jana ngajuju warru wangka yapa ngalya-karikiji, ngulangku nganta yungulpajulu pulka-pungkarla, lawa. Kala Kaatu, kuja-ka kankarlarra nyina, ngulanya kajana ngampurrpaju nyina yapakuju yungujulu ngajulukunya pulka-pinyi. Nyanungurlunya kaju ngajuju miimii-nyanjarla ngurrju-pajirni. ⁵¹ Junga karna-nyarra ngajuju nyampuju wangka. Kajiji nganangku-puka yapangku linpangku purda-nyanyi wilji-wangurlu, ngulaju yaliji yapa kula palimi.”

⁵² Ngula-jangkaju, yardalurla wangkaja Jijajikiji, “Kuja-kurraju wangkanja-kurra karnangkulu milya-pinyilki kuja kanpa warangka wangka ngulaju jirrinypa-kurlu! Yangka nganimpakupalangu Yipuruyamu palija-jala nyurru-wiyiji, manulu yangka-patu-kari nganimpa-nyangu-yijala jarukungarduyu-patuju palija-yijala. Ngula-jangkarla-malku kanpa nyuntuju wangka kula palimilki nganta nganangku-puka yapangku kajingki wilji-wangurlu nyuntulu purda-nyanyi, ngulaju nganta kula palimilki. ⁵³ Warlalja-Wiri-pajirni mayi kanpa-nyanu nyuntuju parrpada-juku nganta yalikiji Yipuruyamuku? Nyanungu-jala palija, manu yangka-patu-kari jarukungarduyu-patu-kariji nyanungu-jalalu palija. Ngana ngantanpa nyuntuju, wiri ngantanpa?”

⁵⁴ Jijajirilki-jana janku-manu-yijala, “Kajilparnaju ngaju-miparlu wiri-pajikarla, ngulaju ngari kalakarnaju jamulu lawa-pajirni. Kujaju kula junga. Kaaturlu-yijala kaju ngajuju wiri-pajirni. Nyurrurla kankulu wangka Kaatuku nganta kankulurla nyina warlalja nganta nyurrurlaju. Kala lawa! ⁵⁵ Nyurrurlajunkulurla ngurupa-nyayirni Kaatukuju, ngulaju karna ngaju-miparlu milya-pinyi nyanunguju. Kala kajilparnaju

ngajulurlu ngurrpa-pajikarla nyanunguku, ngula-jangkaju kajikarna warlkanji-yijala nyinami nyurrurla-piyalku-yijala. Ngajuju karna milya-pinyi nyanunguju, manu karna lawa-mani-juku warrki nyiyarlangu yangka kuja kaju Kaaturlu wangkanjarlu yinyi. ⁵⁶ Nyurrurlakupalangurlu yangkanku Yipuruyamurlu ngulangkulpaju nyanjarla milya-pungu ngajukuju yaninjarnikiji nyampu-kurraku, ngulakujulpaju wardinyi-nyayirni nyinaja marlaja ngajukuju.”

⁵⁷ Ngula-jangkaju, yangka-paturlujulu janku-maninjarla payurnu Jijajiji, “Nyampujunpa murnma-juku kurdu-warnu jarlu-pardu-wangu-juku, ngulangkuju nyarrparlunpa nyangu kuja Yipuruyamu palija nyurru-wiyi ngulaju nyuntu-wangurla-wiyi?”

⁵⁸ Ngula-jangkaju, Jijajirlilki-jana janku-manu, ngulaju kujarlu, “Yangka kuja Yipuruyamu palka-jarrija, ngula-wangurla-wiyiji ngajujulparna palka-juku nyinaja ngulaju JUKURRARNU-juku.” ⁵⁹ Kujalu kuja-kurra purda-nyangu Jijaji wangkanja-kurra, kujarlajulurla jangkardu manu pirlilki yarturlu-wati Juwu-paturluju wiriwirirliji yungulu nganta luwarninjarla pungkarla. Ngula-kujakuju Jijajiji warru wuruly-yarnkajarra yali-ngirliji Yuwarli Maralypi-ngirliji.

9

Nyampuju yimi milpa-parnta-kurlu kuja Jijajirli parlpuru-manu nyanjakulku

¹ Kujalpa-jana Jijaji jirrnganja yaninja-yanu kurdungurlu-patuku, ngula-jangkaju rdipijarla watiki jintaku milpa-parntaku, ngulaju milpa-parnta-juku palka-jarrija.

² Ngula-jangkaju, payurnulu Jijajiji nyanungu-nyangurluju kurdungurlu-paturluju, “Tiija, nyiya-jangka nyampuju palka-jarrija kujaju milpa-parntaju? Kuja ngantalpapa marda maju-wiyi nyinaja nyanungukupalangu-jarraju marda? Manu marda nyampu watilpa maju-wiyi nyinaja. Kuja-jangka mayi?”

³ Jijajirlilki-jana janku-manu, ngulaju kujarlu, “Lawa! Kula maju-wanawana milpa-parntaju palka-jarrija, lawa. Nyampuju wati kuja-ka milpa-parnta nyina, ngulangkaju yungu-nyarra Kaaturlulku yartarnarri-kirlirli milki-yirrarni warrki nyanungu-nyangu, ngula-kurraju yungunkulu nyanyi nyurrurlarlu warrki-jarrinja-kurraju. ⁴ Parrangkaju, warrki-jarriyarlalparlipa ngalipaju yartarnarri-kirli Kaatukurlangu-kurlu yangka-kurlangu-kurlu kujaju ngaju yilyajarni yartarnarri-kirliji. Ngakaju kapu-ngalpa munga-jarrimilki, ngula-puruju kulalpa nganalku warrki-jarriyarla. ⁵ Nyampurla kuja karna walyangka ngaju nyina, ngulaju karna nyina Kaatu-kurlangu Jarra-nyayirni-wangu.”

⁶ Ngula-jangkarluju nyinyalku kujurnu. Kuja nyinyapa kujurnu walya-kurra, ngulaju yali-jangkaju nyinyapa-jangka walyaju yakiriji pina-kapurdu-manu, ngula-jangkaju manulku, manu maninjarla milpa-jarralku maparnu walya yakiri-kirlirliji.

⁷ Ngula-jangkaju, wangkajalkurla yangkakuju watiki, “Yanta yangka-kurra ngapakurra yirdi-kirra Jilamu-kurra, ngulangkaju-nyanu miparrpalku ngapa-kurlurlu yarlirninjarla parljika.” Junga-juku, yangkaju wati yarnkajarralku yangka-kurraju ngapa-kurra, ngulangkaju-nyanu miparrpalku parljurnu. Manu ngula-jangkaju, parljirninjarla pinalku yanu ngurra nyanungu-nyangu-kurra. Ngulangkulpaju nyangu warrajaluku milpangkuju ngurrjungkulku. (Yaliji yirdiji ngapaju Jilamuju, ngulaju-ka wangka jarangka Yarramikirla ngulaju ‘Yapa Yilyanja-warnu’.)

⁸ Yangka yali wati kuja pina-yanurnu ngurra-kurra nyanungu-nyangu-kurra, ngulajulpalu yipilji-paturlu nyanungu-nyangu-paturlu nyangu ngurrjulku kujalpa milpangku ngurrjungkulku nyangu. Panu-karirli nyangulpalu yangka-jangkarluju kujalpa-jana kamparru-wiyi milpa-parntarlu-wiyi warrarda warlkurnu talakupurdarlu, ngulangkulpalu nyangu-yijala milpaju ngurrjulku. Ngulakujulpalu-nyanu yangkankuju yapangku payurnu, ngulaju kujarlu, “Waraa! Yangkanya nyampuju

wati kujalpa-ngalpa ngalipa talaka-purdarlu warrarda warlkurnu milpa-parntarlu-wiyi?”

⁹ Junga-juku, panu-karijili wangkaja, “Yuwayi, nyampuju-ngarra yangka-juku jinta-juku wati.”

Panu-karijili wangkaja, “Lawa, nyampuju jinta-kari wati-kari. Nyanungu-piya-yijala ngari miparrpaju.”

Ngula-jangkaju, nyanungulku-jana wangkaja yangkalku wati, “Yuwayi, ngajulurluparna-nyarra yangkaju payurnu ngarringkiji talakupurdarluju.”

¹⁰ Ngula-jangkaju, payurnulkulu nyanunguju watiji, “Nyiya-jangka kanpa milpangku ngurrjungkulku nyanyi jalanguju?”

¹¹ Ngula-jangkaju, nyanungurlulku-jana yarda jangku-manu, “Yali wati, yangka kuja kalu yirdi-mani Jijaji, ngulangkuju milpalkuju maparnu ngajuju walya yakiri-kirlirli, manuju yilyaja yali-kirra ngapa-kurra yirdi-kirra Jilamu-kurra, manu wangkajaju ‘miparrpangku yarlirninjarla parljika.’ Junga-juku, yanurna yali-kirra ngapa-kurra, ngulangkajurnaju miparrpaju yarlurnu manu parljurnu. Ngula-jangkarlu kapanku nyangurna nguruju warraja-nyayirni milpangkuju warrajarlulku.”

¹² Ngula-jangkaju, payurnulu yaliji wati, “Nyarrpara nyanunguju?”

Nyanungurlulku-jana jangku-manu, “Karija.”

Nyampuju yimi ngulaju wati-kirli yangka pampa-warnu-kurlu kujalu Paraji-paturlu jinyijinyi-maninjarla payurnu

¹³⁻¹⁴ Yangka kuja Jijajirli wati parlpuru-manu walya yakiri-kirlirli kapurdu-maninjarla, ngulaju Jarrirtiyirla Parra-nyayirni-wangurla. Kujarlajulu kangulu yangkaju wati Paraji-patu-kurralku. ¹⁵ Ngula-jangkaju, yarda payurnulkulu yangkaju wati Paraji-paturluju, ngulaju kujarlu, “Nganaku kanparla milpa ngurrjungkulkuju marlaja nyanyi warrajarluju?”

Nyanungurlulku-jana jangku-manu yangkangkuju pampa-jangkarlu watingkiji, “Jijajirliji walya yakiri-kirlirli maparnu milpa-jarrajaju. Ngula-jangkaju, ngapangkulkurnaju parljurnu miparrpaju, ngula-jangkarluju karna nyanyi ngurrjuju warrajjaju.”

¹⁶ Ngula-jangkaju, ngalya-karijili Paraji-patuju wangkaja kuja, “Kuja yangkangku nyampu wati parlpuru-manu, ngulaju kula-ka Kaatu-kurlangu warrkini nyina. Kaji warrkini Kaatu-kurlangu nyinayarla, ngulangkuju kula nyampuju wati parlpurumantarla Parra-nyayirni-wangu-puruju, kapu yampiyarla. Kala ngari kutu parlpuru-manu Parra-nyayirni-wangu-puruju.”

Ngulakujulu-jana ngalya-kariji Parajiji kapuru nyinaja, manulu wangkaja kuja, “Kajilpa yali wati maju-panu nyinayarla, ngulangkuju nyarrparlulku-yijalalpa parlpuru-manu Kaatu-kurlangu-kurlurlu yajiki-kirlirliji yartarnarri-kirlirliji?” Ngula-jangkaju, Paraji-patuju jarnkujarnkulpalu-nyanurla kapuru nyinaja ngungkurnyinanja-wangu.

¹⁷ Ngula-jangkaju, yardalu payurnu yangkaju wati Paraji-paturluju, “Yalirli watingki ngulangku kujangku nganta nyuntu parlpuru-manu. Ngulaju ngula-juku. Nyarrpa kanpa manngu-nyangu ngana nganta nyanunguju?”

Nyanungurlulku-jana jangku-manu yangkangkuju watingki, “Nyanunguju watiji ngulaju Kaatu-kurlangu jarukungarduyu.”

¹⁸ Ngulajulpalu Paraji-paturluju milya-pungu nyampuju wati kujalpa nyangu warrajalku milpangkuju. Ngula-jangka-malku kulalurla ngungkurnyinanja nyampuku watiki, kujalpa-nyanu nyanungurlu yimi-ngarrurnu kuja nganta milpa-parnta-juku

palka-jarrija. Ngula-jangkaju kujarlaju, jarulkulu-jana yilyaja nyanungukupalangu-jarraku ngati-nyanuku manu kirda-nyanuku nyampukupalangukuju watikipalanguku yungu-pala yanirni nyampuku yimi-ngarrirninjaku. ¹⁹ Junga-juku, yanurnu-pala yangka-kurraju, ngula-jangkaju payurnulkulu-palangu Paraji-paturluju, “Nyampuju nyumpala-nyangu mayi kaja-nyanu? Junga mayi kanpala wangka nyumpalaju nyampu nganta kuja palka-jarrija kuja-juku milpa-parnta-juku? Kuja kanpala kuja wangka nyumpala, kala nyarrpakulku-yijala-ka nyanyi milpangkuju warrajarluju?”

²⁰ Ngula-jangkaju, jangku-manulu-jana nyanungu-jarrarlulku yangka-jarrarlu watikipalangu-jarrarlu, “Milya-pinyi karlijarra nyampuju ngajarraku-jarrangku kaja-nyanu, junga nyampuju palka-jarrija kuja-juku milpa-parnta-juku. ²¹ Jalanguju kula karlijarra ngajarrarluju milya-pinyilki nyarrparla mayi kuja-ka warrajarlulku milpangkuju nyanyi, manu nganaku mayi karla marlaja nyanyi warrajalukuju, ngulaju kula karlijarra milya-pinyilki. Kutulu payika nyanungu-mipa kurdu-wanguja! Nyanungurlu kapu-nyarra jangku-mani yirdija kurdu-wangurlu!”

²² Yangka-jarra kujalu-jana kuja wangkaja Juwu-patuku wiriwiriki watikipalangu-jarra, ngulaju lanilki. Ngulakuju kamparru-wiyiji Juwu-patuju wiriwiriji wangkajalunya, “Kaji nganangu-puka Kaatu-kurlangu Mijaya nganta yirdi-mani yali Jijaji, ngulaju karlipa juwa-kijirninjarla yilyami ngalipa-nyangu-ngurluju jaaji-ngirliji tarnga-juku.” ²³ Ngulanganya-pala-jana yangka-jarraju watikipalangu-jarraju lanilkiji wangkaja yangkakuju Juwu-patuku wiriwiriki yangka kujalu-jana wangkaja kuja, “Kutulu payika nyanungu-mipa kurdu-wanguja! Nyanungurlu kapu-nyarra jangku-mani yirdija kurdu-wangurlu!”

²⁴ Ngula-jangkaju, yarda yajarnunjunulkulu yangkaju wati Paraji-paturluju, ngulakujulurla wangkajuku, “Nyampurlaju-nganpa wangkaya nganimpakuju jungarni-nyayirni Kaatu-kurlangurla yirdingakuju! Yaliji karnalu wati milya-pinyi maju-nyayirni!”

²⁵ Junga-juku, watingkiji-jana jangku-manulku, “Ngurrrpa karnarla ngajuju nyina yalumpukuju watingkiji, marda-ka ngurrju nyina, marda-ka maju nyina. Karijaja, kula karna milya-pinyi ngajulurluju. Ngulaju ngari karnaju milya-pinyi kujalparna milpa-parnta-wiyi nyinaja, manu kuja karna jalangu milpa warrajaluku nyina, ngulamipanya karnaju milya-pinyi.”

²⁶ Ngula-jangkaju, yardalu payurnu yangkaju wati, “Nyarrpa-manungku nyuntuju kuja kanpa warrajarlulku milpangkuju nyanyi?”

²⁷ Ngula-jangkaju, yarda-jana jangku-manu yangkanguju watingki, “Yangka-jalarna-nyarra nyurru-juku yimi-ngarrurnu nyarrparlu kujaju ngajuju parlpuru-manu. Ngulaju kankujulu ngari jamulu purda-nyanyi warrarda. Nyurrurlarlangu mayi kankulurla ngampurrpaju nyina yungunkulu pura?”

²⁸ Kujarlaju, kulungkulkulpalu wurrangku-juku ngarrurnu, “Nyuntunparla kundungurlu nyanungukuju, kala nganimparluju karnalu purami Mujuju-kurlangu!”

²⁹ Nganimparluju, milya-pinyi karnalu kujarla Mujujuku wangkaja Kaatuju. Kala nyanungu yalumpu wati, ngulaju kula karnalu milya-pinyi nyarrpara-malu mayi yalumpuju.”

³⁰ Ngula-jangkaju, yarda-jana wangkaja, “Ngayi, ngayi! Kala ngariji ngajuju kutu parlpuru-manu milpaju! Junga mayi kankulurla ngurrrpa-juku nyina nyampukuju watiki, kula kankulu mayi milya-pinyi nyarrpara-malu mayi nyanunguju!”

³¹ Ngaliparluju karlipa panungkuju milya-pinyi yangka kajilpa nganangu-puka maju-panurlu payikarla Kaatu nyiarlanguku, ngulaju kula Kaaturluju purda-nyanyi, kapu ngulaju ngari jamulu purda-nyanyi. Yapa kajana Kaaturluju purda-nyanjarla jangku-mani, ngulaju yangka yapangku kuja kalu pura kurwarri nyanungu-nyangu, ngularra-mipanya kapu-jana purda-nyanjarla jangku-mani. ³² Nyurru-wiyi kuja

kalalu nyurnunyunu-wiyi nyinaja, kuja yapa ngana-puka pampa-juku palka-jarrija, ngulaju kula nganangku parlpuru-manu pampa-jangkaju yali-piyarluju yangka-piyarlu wati-piyarlu kujaju ngaju parlpuru-manu pampa-jangka-yijala. ³³ Yaliji wati kujaju parlpuru-manu ngajuju, yali-jala-ngarra Kaaturlu yilyajarni. Kaji yilyanja-wangurlu yampiyarla Jijaji, kula nyiyarlajinta warrki-jarriyarla yartarnarri-kirliji, lawa.”

³⁴ Ngula-jangkaju, yangka-patulkulurla Juwu-patu wiriwiri wangkaja wati pampa-warnuku, “Nyuntujunpa maju-nyayirni-wiyi palka-jarrija. Manu kujangkupala nyuntukupalangu-jarrarlu mardarnu, ngula-purujulpanpa maju-juku wiri-jarrinja-yanu. Ngula-jangkarlu-malku yinpa-nganpa mayi nganimpalku puta pinarri-mani Kaatu-kurlangukuju?” Ngula-jangkaju, yangkaju wati, yunturninjarla yilyajalkulu jaaji-ngirliji Juwu-kurlangu-ngurluju tarnngalku.

Nyampuju yimi yapa-kurlu kuja kalu milya-pinyi nganta Kaatu milpa-parnta-piya-wangurlu nganta

³⁵ Jijajirliji purda-nyangu jaruju yangka-kurluju wati-kirli yangka kuja ngantalu Juwu-paturlu wiriwirli yunturninjarla yilyaja nganta jaaji-ngirliji nyanungu-patu-kurlangu-ngurlu. Ngulakujurla warririninja-yanu, manu parlu-pungu. Parlu-pinjarla payurnu Jijajirliji, “Ngungkurr-nyina mayi kanparla yangkakuju Yapa-nyayirni-wanguku Kaatu-kurlanguku?”

³⁶ Ngula-jangkaju, yangkangkaju watingki payurnu, “Ngana nyanunguju yali wati kuja kanpa yirdi-mani Yapa-nyayirni-wangu? Ngampurrpa-nyayirni yungurnarla wala nyina.”

³⁷ Jijajirliji jangku-manu, “Nyurrunpa nyangu nyanunguju yali wati. Ngulaju karnangku nyampunya wangka ngajujurna Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlanguju.”

³⁸ Ngula-jangkarluju jangku-manu Jijaji, “Warlalja-Wiri, wala karnangku nyina manu ngungkurr-nyina!” Ngula-jangkaju, jarntarru-jarrinjarla parntarrinjunu kam-parrurla Jijajikiji.

³⁹ Jijajiji yardarla wangkaja yangkakuju watiki, “Ngajujurna yanurnu nyampu-kurraju yirna-jana yapa miimii-nyanyi ngurrju-japa maju-japa. Ngurrjungkuju yungujulu marlaja nyanyi ngajuku warrajalku pampa-jangkarluju, ngulangkuju kapulu milya-pinyi-nyayirni Kaatuju. Manu majungkuju, yangka kuja kalu milya-pinyi nganta Kaatuju nganta, ngulaju kapujulu marlaja pampa-jarrilki nyanja-warnuju ngajukuju, ngulangkuju kapulu kanginy-pinyi Kaatuju.”

⁴⁰ Kuja-kurra kujalu wangkanja-kurra purda-nyangu Paraji-paturluju, ngula-jangkaju, wangkajalurla Jijajikiji, “Nganimpaku mayi kanpa-nganpa nyuntuju nginji-wangka? Manu kanpa-nganpa nganimpaju pampa-pajirni?”

⁴¹ Jijaji wangkaja-jana, “Kajilpankulu pampa nyinayarla, kulalpa-nyarra nganangku maju-pajikarla nganta, lawa. Kala kuja kankulu-nyanu nyurrurlarlu pina nganta pajirni Kaatuku nganta, ngulaju kankulu maju-juku nyinanja-yani.”

10

Jijaji-kirlangu yimi-nyayirni-wangu jukurra jiyipikingarduyu-kurlu

¹ Nyanungu-jana wangkaja, “Ngajulurlu karna-nyarra yimi-ngarrirni nyurrurlaku yimi-nyayirni-wangu jiyipikingarduyu-kurlu. Yinya yangka yartingka kuja kalu jiyipi-wati nyina, yapa kalu yuka manu wilypi-pardi yinya-ngurluju kiirti-ngirliji. Yangka purunjunju-wati kuja kalu-jana jiyipi murrumurru-mani, ngularra-mipanya kalu warrkarni pinji-wanaju jiyipiki pinjakuju. ²⁻³ Kuja-ka jiyipikingarduyu yanirni nguru-yirrarninjaku jiyipiki yarti-jangkaku, purlami kajana kuja-ka kiirti-kirra-jarri. Warrkini jinta-karirli kuja kajana warrawarra-kanyi jiyipi manu kiirti, purda-nyanyi-ka jiyipikingarduyu yinyaju purlanja-kurra, manu linpa-ka milya-pinyi. Ngula karla

kiirtilki rurrpa-mani jiyipikingarduyu yali yukanjarniki. Jiyipi-watirlangurlu kalu yinya-kurlangu jiyipikingarduyu-kurlangu linpaju milya-pinyi. Jinta-kari jinta-kari kajana yirdi-mani, ngula kajana nguru-yirrarni yarlu-kurralku.

⁴ “Ngula kajana jiyipikingarduyurlu nguru-yirrarni jiyipi-watiki yarlu-kurra, nyanungu kajana kamparru wapanja-yani. Milya-pinyi kalu nyanungu-nyangu linpa. Kujarlanya kalu puranja-yani purdangirli-wanarluj. ⁵ Yinyarrarl. jiyipi-watirli kulalujana purami yapa-kariji. Kajili kanginy-pinyi linpa yapa-kari-kirlangu, kapulurla jurnta parnka.” ⁶ Jijajirli-jana yimi-ngarrurnu nyampu yimi-nyayirni-wangu jiyipikirli yapaku. Kulalu purda-nyangu kujalpa wangkaja, kanginy-pungulpa.

Jijaji kajana yapaku yulkami Jiyipikingarduyu Ngurrju-piya

⁷ Ngula-jangka, Jijaji-jana wangkaja yapaku, “Ngajulurlu karna-nyarra yimi junga-nyayirni yimi-ngarrirni. Yapa nyampurla walyangka kalu nyina jiyipi-piya. Manu ngajujurna-jana kiirti-nyayirni-wangu. ⁸ Kujarna ngaju nyampu-kurra yanurnu, kujakungarntiji purunjunju-wati kalalu yanurnu jiyipiki maninjaku. Ngarilpalu-jana murrumurru-manu jiyipi-watiji. Yinyarrarl. jiyipi-watirli kulalujana purda-nyangu wangkanja-kurraju, lawa. ⁹ Ngajujurna kiirti-nyayirni-wangu jiyipi-watikiji. Kajili jiyipi-wati yukamirni Kaatu-kurlangu-kurra ngaju-wana, kapurna-jana warrawarra-kanyi. Kapulu yukamirra manu wilypi-pardimirni ngaju-wana yungulu marna ngarni. Kulalpa-jana nganangku murrumurru-mantarla yalirlaju.

¹⁰ “Purunjunju, ngari-ka yanirni jiyipi purungku-maninjaku yungulu-jana pinjarla maju-mani tarnnga-juku. Ngajurna yanurnu yungulu jiyipi-watiji nyina wardinyi tarnnga-juku ngaju-kurlu. ¹¹ Ngajurna Kaatu-kurlangu Ngurrju Jiyipikingarduyu. Kajirla marda warnapari jangkardu yanirni jiyipiki, kajika marda jiyipikingarduyu pinyi. Ngulaju ngula-juku. Ngampurrrpa-juku karna nyina palinjakuju yungurna-jana jiyipiji ngaju-nyangu warrawarra-kanyi. ¹² Warrkini-patu-kari, kula kalu ngurrju nyina ngaju-piya Jiyipikingarduyu Ngurrju-piya. Kula kalu-jana jiyipi nyanungurraku nyina, lawa. Kujarlanya, kuja kalu nyanyi warnapari yaninjarnikirra, yampinjarla kalu-jana wuruly-parnkami jurnta warrawarra-kanja-wangu. Ngula-jangkanya kajana warnaparirliji pinyi jiyipi-watiji, ngula kalurla jurnta parnkami mukulku kuja-purda kuja-purda. ¹³ Yinya warrkini-patu kula kalu-jana yulka jiyipikiji. Kujarlanya kalurla laniji jurnta parnka warnaparikiji.

¹⁴ “Ngajujurna Kaatu-kurlangu Ngurrju Jiyipikingarduyu. Milya-pinyi karna-jana ngaju-nyangu jiyipiji, manu ngaju kajulu milya-pinyi-yijala. ¹⁵ Wapirrarlu kaju ngajuju milya-pinyi-nyayirni. Kuja-piyarluyijala karna milya-pinyi ngajulurlu. Ngampurrrpa karna nyina palinjakuju yungurna-jana jiyipi ngaju-nyangu warrawarra-kanyi. ¹⁶ Ngajulu karna-jana jiyipi panu-kari mardarni, kula kalu nyampurla yartingka nyina. Yaninjarla karna-jana maninjini nyampu-kurra, manu kapujulu ngaju-nyangu linpa purda-nyanyi. Ngula-jangka kapurna-jana jiyipi panujarl. mardarni yurturlurla, manu ngaju jinta kapurna-jana Jiyipikingarduyuju nyina.

¹⁷ “Ngampurrrpa karna nyina palinjaku, ngula yungurna wankaru-jarri pina. Kujarlanya kaju Wapirraju yulkami ngajukuju. ¹⁸ Nganangku kulalpaju ngajuju pungkarla, lawa. Kala ngari karnaju ngajuju kutu yinyi yungujulu pinyi. Kujakunyaju Kirdanaju wangkaja. Ngajukuju yungu yartarnarri yungurnaju yapa-kurra yinyi kutu yungujulu pinyi. Manu yartarnarriji yungu pina-wankaru-jarrinjaku.”

¹⁹ Kujalu Juwu-paturlu purda-nyangu Jijaji kuja-kurra wangkanja-kurra, panukarilirla ngungkurr-nyinaja, manu panu-karilirla kapuru nyinaja. ²⁰ Kapurunju-patulu-jana wangkaja panu-kariji, “Jijajirli-ka juju mardarni! Warungka nyanunguju! Nyiyaku kankulu purda-nyanyi?”

²¹ Yangka-patu kujalurla ngungkurr-nyinaja Jijajiki, wangkajalu, “Kajilpa Jijajirli juju mardakarla, nyarrpakulpa wangkayarla nyiyarningkijarra ngurrjuju? Kajilpa mardakarla, kula marda pampaju ngurrju-mantarla nyanjakuju!”

Juwu-paturlu wiriwirli Jijajiji wurra-maninjarla puta pungu pirli-kirlirli

²²⁻²³ Pirriya-puru Jurujulumurlaju, manu Jijajijilpa palka nyinaja purlapakungarnti yirdiji ‘Kanuka’. Parra jintangka, Jijajilpa wapanja-yanu Yuwarli Maralypirlaju yird-ingkaju ‘Julumunu-kurlangu Yamangka’. ²⁴ Yapa panu-karilirla turnu-jarrija Jijajiki, manulu payurnu, “Nyangurlanpa-nganpa jungaju wangka yulyurliku-yinja-wanguju? Kajinpa nyina Kaatu-kurlangu Milarninja-warnu Mijaya, kujangu nyampu-kurra yilyajarni, wangkaya-nganpa ngurrju yungurnangkulu milya-pinyi.”

²⁵ Jijajirli-jana yalu-manu, “Nyurrurna-nyarra yimi-ngarrurnu ngajuju Kaatu-kurlangu Mijaya. Kalankujulu wurra-manu ngungkurr-nyinanja-wangurlu. Ngajukupalangurluju Kirdanarlu yungu warrkiji, manu karnarla warrki-jarrimi nyanunguku. Kujarlanya yungulpankujulu ngajuju milya-pungkarla ngajuju Mijaya. ²⁶ Nyurrurlarlu kula kankujulu ngajuju milya-pinyi. Nyurrurla kula ngaju-nyangu jiyipi, lawa. Kujarlanya kula kankujulu ngajuku wala nyina. ²⁷⁻²⁸ Ngaju-nyangu jiyipirli kajulu linpaju purda-nyanyi, manu karna-jana milya-pinyi. Purami kajulu. Kujarlanya kapulurla jirranganja nyina wankaru Wapirrakuju tarnnga. Nganangu kulalpa-jana kangkarla ngaju-kujakuju. ²⁹ Ngajuku Wapirrarluju yungu jiyipi-watiji ngajuku, manu nyanunguju wiri-jiki nyiyarningkijarrakuju. Kulalpa-jana nganangu mantarla nyanungu-nyangu rdaka-jangkaju. ³⁰ Wapirra manu ngaju, ngajarraju jintangka.”

³¹ Ngulalu Juwu-wati wiriwirli purda-nyangu Jijaji kuja-kurra wangkanja-kurra, pirlili-jana jangkardu manu luwarninjakungarntirli. ³² Jijaji-jana wangkaja, “Ngajurna-jana ngurrju nyinaja yapakuju ngurra nyampurlaju. Kujakunyaju Wapirrarluju yilyajarni nyampu-kurra. Nyurrurlarlunkujulu nyangu-jala ngajuju warrki-jarrinja-kurraju. Kujarlanya mayi yungunkujulu pinyi nyampurra-kurlurlu pirli-kirlirli?”

³³ Yalu-manulu Jijajiji, “Lawa! Kularnangkulu pinyi warrki nyuntu-nyangu-jangka! Kapurnangkulu pinyi kujanpa yimi punku wangkaja. Nyuntujunpa wati ngari, ngulanpa-nyanu Kaatu-pajurnu. Kujarlanya kapurnangkulu pinyi nyampu-kurlurlu pirli-kirlirli.”

³⁴ Ngula-jangka, Jijaji-jana wangkaja, “Nyurrurla-nyangu kuruwarrirla, Kaatu-ka wangka kuja, ‘Ngajurna-nyarra milarnu yungunkulu-jana wiriwiri nyina ngajupiya ngaju-nyangu yapaku. Ngaju-piyarlu yungunkulu-jana miimii-nyanyi. Nyurrurlajunkulu ngaju-piyajala.’* ³⁵ Kaatu-kurlangu yimi ngulaju-ka Payipulurlaju junga wangka tarnnga. Wangkaja-jana yapaku, manu-jana nyanungu-piya-pajurnu jurrku-juku Kaatu-piyaju. ³⁶ Kala ngaju, Wapirraju ngajuku wangkaja, manu yilyajarniji nyampu-kurra walya-kurra. Kuja-jangka, nyiyaku kankujulu punku-pajirni. Ngariraju Kaatu-kurlangu Kaja-nyanu-pajurnu. ³⁷ Nyurrurlarlu mayi kankulu rampal-manngu-nyanyi ngaju nganta karnarla waparlu nyina ngajukupalanguku Kirdanakuju purda-nyanja-wangu nganta? Kajilpa junga ngunakarla kuja, ngarjili kutu yampiya wala nyinanja-wangurlu. ³⁸ Nyurrurla kula marda kankujulu ngajukuju ngungkurr-nyina nyarrpa kuja karna wangkami. Ngaju karna warrki-jarrimi ngurrju-nyayirni Wapirra-piya-juku. Kujarlanya yungulpankujulu wala nyinayarla yungunkulu milya-pinyi yangka Wapirra manu ngaju, ngajarraju jintangka.”

* 10:34 Nyangka Psalm 82.6

³⁹ Kuja Jijaji kuja wangkaja, yungulu nganta Juwu-wati wiriwirirli puuly-mardarninjarla yirrakarla rdakungka, ngari-jana jurnta yanu. ⁴⁰ Nyanunguju pina-yanu murrarninginti karru Jurdunurla yangka-kurra-yijala kuja kala-jana Jaanu Papitajirli wankarurlu-wiyi yapa ngapangka papitaji-manu. Nyinajalpa ngulangka-wiyi-jiki ngari witalku. ⁴¹ Kujalpa yinyarla nyinaja, yapa panulurla yanurnu. Wangkajalpalu-nyanu, “Jaanurlu kula-nganpa yapaju ngurrju-manu Kaatu-kurlangu yartarnarri-kirlirli. Kala nyiyarningkijarra kuja-nganpa yimi-ngarrurnu Jijaji, ngulaju junga.” ⁴² Panu-jarlu yapalpalurla wala nyinaja Jijajikiji ngulangka-juku.

11

Yimi wati-kirli yirdi-kirli Lajuru-kurlu kuja palinja-warnu pina-wankaru-jarrija

¹⁻² Wati yirdi Lajuru nyinajalpa kirri witangka yirdingkaju Pijinirla. Nyinajalpa nyanungukupurdangka-jarra-kurlu Miiri manu Maarta-kurlu. Nyampuju Miiri yangka-juku ngaka kujarla Jijajiki wirliyarla winjurnu jara parntirrparn-tirrrpa, yangka-juku kuja Jijaji wirliya maparnu jurrungku parduna-maninjaku. Parra jintangka, Lajuruju nyurnu-jarrijalku. ³ Kuja Lajuru nyurnu-jarrija, nyanungukupurdangka-jarrarlu-pala yapa jinta yilyaja yimi-kirli Jijaji-kirra. Yapa yali wangkajarla Jijajikiji, “Warlalja-Wiri, nyuntu-nyangu wungu-warnu Lajuruju-ka nyurnu-nyayirni nyina.”

⁴ Jijajirla wangkaja nyanungukuju, “Yuwayi, junga kujaju. Kula tarnga palimi, lawa. Nyanunguju nyurnu-jarrija yungulu yapangku milya-pinyi Kaatu kuja-ka pirrjirdi-nyayirni nyina manu yungulurla nyanunguku kaja-nyanurlanguku pulka-pinyi.”

⁵ Jijajijilpa-jana yulkaja-nyayirni Maartaku manu nyanungukupurdangkaku Miiriki manu Lajuruju. ⁶ Kuja Lajuru purda-nyangu nyurnu, kula kapanku yanu, lawa. Murnmalpa nyinaja ngulangka-juku parra jirramaku. ⁷ Ngula-jangka, Jijaji-jana kurdungurlu-patuku wangkaja, “Pinarlipa yani Jurdiya-kurra.”

⁸ Wangkajalurla, “Tiija, pirrarni-kari kujalpanpa Jurdiyarla nyinaja, yapangkungkulu nyuntuju puta pungu pirli-kirlirli. Nyiyaku kanpa pina-yani yali-kirraju?”

⁹ Jijajirli-jana yalu-manu, “Purda-nyangkajulu! Kuja-ka wanta pardimirni mungalyurru, yurirrimi-ka nguru-wana kakarrara-ngurlu karlarra-kurra yukanjakungarntiji. Kuja-puruju wanta kuja-ka jankami, yapangkuju kalu nyiyarningkijarra nyanyi warrajarlu, manu kalu wapami rampal-wantinja-wangu. ¹⁰ Kuja-ka wanta yukamirraluku, ngula-jangka munga-jarrimilki-ka. Nganangku kula-ka nyanyi nyiyarlangu, lawa. Manu kaji yapa wapami mungangka, kapu rampal-wantimi.”

¹¹ Ngula-jangka, Jijaji-jana wangkaja, “Ngalipa-nyangu wungu-warnu Lajuruju-ka jardalku ngunami. Yakarra-maninjini karna.”

¹² Wangkajalurla, “Warlalja-Wiri, kuja-ka nyanungu ngari jarda ngunami, kapu ngurrju-jarrimilki.”

¹³ Kurdungurlu-paturlulu rampal-manngu-nyangu kula-nganta Lajuruju jarda-juku. Kuja-jana Jijajirli yimi-ngarrurnu Lajuru nganta jarda, yimi-ngarrurnulpa-jana ngurrjungku kuja Lajuru nyurru-juku palija. ¹⁴ Ngula-jangka, wangkaja-jana, “Yuwayi, Lajuruju nyurru palija. ¹⁵ Ngajurna wardinyi kujarna ngajuju nyampurajuku nyinaja yaninja-wangu. Kajirna marda yantarla Lajuru-kurra pirrarni-pardukari, ngulaju kulankujulu ngungkurr-nyinayarla. Yanilki karna yungunkujulu ngungkurr-nyinalku. Yanirlipa!”

¹⁶ Jinta kurdungurlu Tamiji, yirdi-kariri Titimaji. Wangkaja-jana panu-kariki kurdungurluku, “Yanirliparla jirrnganja ngalipa-nyangu Tiijaku yungurliparla jirrnganja palimi nyanunguku!”

Jijajirli Lajuru wankaru-manu palinja-warnu

¹⁷ Kuja Jijaji yanurnu Pijini-kirra, yapangkurlu yimi-ngarrurnu kujalpa Lajuru-kurlangu palka ngunaja pirnkingka murntu-pala parraku. Yirrarnulu yalirla.

¹⁸ Yali kirri Pijini, ngulaju kutu kirri wiriki Jurujulumuku. ¹⁹ Panu-jarlu Jurdiya-wardingki yapalu-jana yanurnu Maartaku manu Miiriki yungulu-palangu jirranganja yulami yungu-pala wajampa-wangu nyina nyanungukupurdangka-ngurlu Lajuru-ngurlu kuja-pala wajawaja-manu.

²⁰ Maartarlur purda-nyangu Jijajijilpa yanurnu-juku nganta yirdiyirla, wapirdirla yanu kulkurru. Miiriji nyinaja-jukulpa yuwarlirla. ²¹ Kuja nyangu Jijaji, wangkajarla, “Warlalja-Wiri, kajinpa nyuntu kapanku-juku yantarlarni, kula paliyarla ngajukupurdangkaju. Kapu wankaru-juku nyinayarla. ²² Ngulaju ngula-juku. Milya-pinyi karna kajinpa Kaatu payirni nyiyaku, kapungku purda-nyanyi. Kajikangku yartarnarrirlangu yinyi ngajukupurdangka yakarra-maninjaku.”

²³ Jijajirla wangkaja, “Nyuntukupurdangka kapu pina-wankaru-jarrimi!”

²⁴ Maartarla wangkaja, “Junga kujaju! Milya-pinyi karna kapu wankaru-jarri pina kaji walya nyampu lawa-jarrimi.”

²⁵ Jijajirla wangkaja, “Ngajurna Wankaru-yinja-panu. Ngajulurlu jintangu karna-jana yapaju wankaru-manu yungulu nyinami Kaatu-kurlu tarnnga. Walya nyampurla, panu-juku kapulu palimi. Ngana-puka kuja kaju wala nyina ngajuku, ngulaju kapurna wankaru-manu pina nyampuju yapa yungu Kaatu-kurlu tarnngalku nyinami. ²⁶ Yapa yali kuja kaju ngajuku wala nyina manu kuja-ka nyina Kaatu-kurlu, kula yarda palimilki. Ngungkurr-nyina mayi kanpajurla yimiki kuja karnangku wangkami?”

²⁷ Maartarlur yalu-manu, “Yuwayi, Warlalja-Wiri! Milya-pinyi karnangku nyuntuju Mijaya Kaatuku Kaja-nyanu. Nganimpalparnangkulu tarnnga-nyayirni pardarnu nyuntukuju nyampu-kurru walya-kurra yaninjarnikiji kankarlarra-jangkaku.”

²⁸ Ngula-jangka, Maartarla pina-yaninjarla Miiriki wuruly-wangkajarla, “Tijaja yanurnu nyampu-kurra, nyuntuku nganta yungungku wangkami.” ²⁹ Kuja Miirirli kuja-kurra purda-nyangu, wapirdirla yanu Jijajiki nyanjaku kulkurru-kurra ³⁰ Jijajijilpa murnma-juku yangkangka-juku karrija kuja Maartarlur nyangu kamparrurlu-wiyi. ³¹ Yapa panu-kari kujalpalu nyinaja manu yulaja Miiri-kirli, ngulangkujulu nyangu yuwarli-ngirli kuja yarkajarra. Manngu-nyangulu kula-nganta yanu nyanungukupurdangka-kurlangu pirnki-kirra yulanjaku. Ngulalu karrinja-pardinjarla puraja.

³² Miirirla rdiplija Jijajiki kulkurru yirdiyirla, ngularla parntarrinjarla wangkaja, “Warlalja-Wiri, kajinpa nyuntu kapanku-juku yantarlarni, kula paliyarla ngajukupurdangkaju. Kapu wankaru-juku nyinayarla.”

³³ Kuja-jana Jijajirli nyangu Miiri manu yapa-patu yulanja-kurra, nyanunguju wajampa-jarrija-nyayirni. ³⁴ Payurnu-jana, “Nyarrpararlankulu milyingka yirrarnu?”

Ngulalu yalu-manu, “Yantarni nganimpa-kurlu, Warlalja-Wiri. Kapurnangkulu milki-yirrarni pirnki kujarnalu yirrarnu.” ³⁵ Jijaji yulanjaku rdirri-yungu. ³⁶ Ngulalu-nyanu yapaju wangkaja, “Nyangkalu! Jijaji-ka yulami-yijala. Mardalparla yulkaja-nyayirni!”

³⁷ Panu-karrija wangkaja, “Yuwa! Yangka kuja pampa ngurrju-manu nyanjaku, nyiya-jangkarlu yampija Lajuru nyurnu-juku ngurrju-maninja-wangurlu?”

³⁸ Jijajijilpa wajampa-nyayirni-juku karrija. Yanu yapa-patu-kurlu pirnki-kirra. Pirlu kapurdu wiri-piyalparla yaarlpa-karrija rurrpakuju yapa yukanja-kujakuju.

³⁹ Jijaji-jana wangkaja, “Yirntikalu ngula pirlu wiri pirnki-kijaku!”

Maartarla wangkaja, “Waraa! Kuja-wangu, Warlalja-Wiri! Ngajukupurdangkaju murntu-palaku parraku ngunaja nyurnuju. Kajika pukulyu-parntimi pirnkiji!”

⁴⁰ Jijajirla wangkaja, “Yuwa! Nyurrurnangu wangkaja kamparru-wiyi ngajuku wala nyinanjaku. Kajinpaju wala-juku nyinami, ngulaju kapunpa nyanyi Kaatukurlangu yartarnarri wiri-jarlu-juku.” ⁴¹ Jungajukulu yurnturnu pirli wiriji pirnkikijakuju. Ngula kankarlarra-kari nyangu Jijajirli, ngularla wangkajalku Kaatuku, “Kirdana, yati-wangka karnangu kuja kanpaju ngaju purda-nyanyi. ⁴² Kuja karnangu ngajulu wangkami, purda-nyanyi kanpaju. Kilji karnangu wangkami yungujulu yapangu purda-nyanyi nyuntu-kurra wangkanja-kurra yungulu milyapinyi nyuntulurlunpaju yilyajarni nyampu-kurraju.”

⁴³ Nyampu-jangkaju, Jijaji purlaja, “Lajuru, yantarni pirnki-jangka!” ⁴⁴ Jungajuku, wilypi-pardija Lajuru pirnki-jangkaju pulya-nyayirni. Kula jungarni wapyarla. Waku-jarra manu mirriji-jarra nyanungu-nyangu ngulajulu wayurnu muku pijijirli, ngularla yinngirrirlangu wapirrija. Jijaji-jana wangkaja yapa-patuku, “Yalyimantalurla yungu rarralypalku wapami.”

Wiriwirilpalurla jangkardu jaaly-manu Jijajiki yungulu pakakarla

Matthew 26.1-5, Mark 14.1-2, Luke 22.1-2

⁴⁵ Yapa-patu kujalu yanu Miiri-kirlangu-kurra yuwarli-kirra, kamparru-wiyili nyangu Jijaji Lajuru milyi-jangka pina-wankaru-maninja-kurra. Kuja-jangka milyapungulu nyanunguju Mijaya. ⁴⁶ Panu-kari yapalu yanu Jurujulumu-kurra kujalpalu Paraji-patu nyinaja. Yimi-ngarrurnulu-jana Paraji-patuku kuja Jijajirli Lajuru wankaru-manu. ⁴⁷ Ngulalu Paraji-patu jinta-jarrija maralypikingarduyu-patukurlu wiriwiri-kirli manu panu-kari kanjulukungarduyu-patu-kurlu. Payurnulunyanu, “Nyarrpa-manirlipa nyampu wati? Nyiyarningkijarrarla-ka ngurrju-nyayirni warrki-jarrimi Kaatu-kurlangu-kurlu yartarnarri-kirli. ⁴⁸ Kajirlipa yampimi warlapajirninja-wangurlu, yapangu kapulu milya-pinyi nyanunguju Mijaya. Ngula kapulu-ngalpa Ruumu-wardingki-wati kulu-jarrimi. Kapulu yaninjarla Yuwarli Maralypi maju-maninjirni manu ngalipa Juwu-paturlangu!”

⁴⁹ Kanjulukungarduyu-paturla, wati jintalpa nyinaja yirdiji Kayupu. Maralypikingarduyu Wirilpa nyinaja Ngardarri-kirlangu. Wangkaja-jana wati-patuku, “Nyurrurlaju warungka-nyayirni! ⁵⁰ Nyiya-jangka kankulu ngurrpa-juku nyinami? Kajirlipa pinyi nyampu wati jinta, ngula-jangka Ruumu-wardingki-paturlu kapulu-ngalpa Juwu-patu yampimi pinja-wangurlu. Kala kajirlipa yampimi pinja-wangurlu, kapulu-ngalpa muku pinyi panu-juku! Kuja-kujakunyaalparlipa pungkarla!” ⁵¹ Kuja Kayupu kuja wangkaja, kulalpa ngari nyanungu-nyangu yimi wangkaja, lawa. Marlaljalparla wangkaja Kaatuku. Yimi-ngarrurnulpa-jana panu-kariki wati-patuku kapu jalangu-kari nganta palimi Jijajiji yungulu Juwu-patu panu-kari wankaru nyina. ⁵² Yuwayi, Jijaji junga palija kula Juwu-patuku-puka. Palija yungu-jana Kaatukurlangu yapa jinta-kurra kanyirni yapa kuja kalu ngurra-kari ngurra-karirla nyina. ⁵³ Ngula-jangka, Juwu-patulpalu wiriwiri warrarda jinta-jarrija wuruly-wangkanjaku nyarrparlu yungulu Jijaji pinyi.

⁵⁴ Milya-pungulpa-jana Jijajirliji kujalpalurla jangkardu wangkaja Juwu-patu pinjaku. Kuja-jangkanya, kulalpa wapaja yarlu-wanaju Jurdiyarlaju, lawa. Yanu ngurra jinta-kari-kirra yirdi-kirraju Yipirayimi-kirra kutu jiljakuju. Nyinaja yalirla nyanunguku kurdungurlu-patu-kurlu.

⁵⁵ Kutulkulpa karrinja-yanu Juwu-patu-kurlangukuju Purlapa Wirikiji Pajapakuju. Panulpalu Juwu-patu yanurnu Jurujulumu-kurraju ngurra-kari ngurra-kari-ngirli. Yanurnulu yungulu-nyanu wurdujarra-mani purlapakungarnti. Kuja-jarrija kalalu Juwu-patuju purlapakungarntiji. ⁵⁶⁻⁵⁷ Maralypikingarduyu-paturlu wiriwirli manu Paraji-paturlu nganta yungulu Jijaji puuly-mardakarla. Jungajukulu-jana wangkaja yapa-patukuju, “Kajinkili Jijaji nyanyi, yimi-ngarrirninjintarnili-nganpa!” Ngula-jangkaju, yapangkujulpalurla warrurnu Jijajikiji. Kujalu turnu-jarrija Yuwarli

Maralypirla, wangkajalu-nyanu, “Lawa mayi marda kapu Jijajiji nyinamirra nyampukurra yaninjarni-wangu?”

12

Miirirli jararla winjurnu parntirparntirpa ngurrju Jijajiki wirliyarla

Matthew 26.6-13, Mark 14.3-9

¹ Jarrirtiyirla Purlapa Wiri Pajapakungarnti, Jijaji pina-yanu kirri wita-kurra Pijini-kirra, yangka ngurra kuja kala Lajuru nyinaja, yangka kuja Jijajirli wankaru-manu palinja-warnu. ² Jijaji-kirlangu yipilji-patulurla wangkaja miyiki ngarninjaku nyanungurra-nyangu yuwarlirlaku. Lajuru, palka-yijala nyinaja, manulpa-jana nyanungukupurdangkarlu Maartarlumiyi purranjarla yungu.

³ Ngula-jangka, Miirirli manu jara parntirparntirpa kuja payi-manu kamparrurlu-wiyi tala panu-kurlurlu. Winjurnurla jara parntirparntirpaju Jijaji-kirlangu wirliyarla. Ngulalpa wakurlu-kurlurlulku wirliyaju yaru-pungu. Manu panu yapa kujalpalu yuwarlirla nyinaja, parnti-nyangulpalu ngurrju-nyayirni.

⁴ Yangkalpa jinta kurdungurlu Jutuju Yikariya, palka-yijala nyinaja. Nyanungurlunya-jana yangkaju ngaka Juwu-patu wiriwiri jangkardu ngarrurnunjunu Jijajikiji. ⁵ Kuja Jutujurlu nyangu Miiri kujarla jara winjurnu Jijaji-kirlangu wirliyarla, payurnu-jana yapa panu-kari, “Nyarrpaku jaraju yiily-ngarnu yalumpurluju karntangku? Yungu-jana yapa ngalya-kariki jali-mantarla 300-palaku pirlu yaltiri talaku yungu-jana ngula-jangkaju warru yungkarla tala-wanguku marlajarraku.” ⁶ Nyarrpaku-yijala Jutuju kujaju wangkaja? Kulalpa-jana yapaku tala-wanguku yulkaja, lawa. Kala Jutujurlu talaju yakujurla mardarnu kurdungurlu-patu-kari-kirlangu, manu kala-jana purungku talaju jurnta manu yakuju-jangkaju nyanja-wangurla. Ngarilpa nyanunguju nyinaja purunjunu Jutujuju. Kujarlanya Miiriji punku-pajurnu.

⁷ Jijajirla wangkaja, “Wiyarrpa yampiya! Kularla kulu-jarriya wiyarrpaku! Ngaka kajirna milyingka nguna, Miirirli yungu pina-manngu-nyanyi kujaju jara winjurnu wirliyarla manu kujaju yaru-pungu wakurlu-kurlurlu. ⁸ Nyampurla ngurungka, jaya-kurra kapunkulu-jana mardarni marlajarraju yapaju tala-wanguju tarnngangku-juku. Ngajulu kulankujulu mardarni tarnngangku nyampurlaju.”

Maralypikingarduyu wiriwirilpalurla jangkardu wangkaja Lajuruku tarnngakurraku pinjaku

⁹ Juwu-paturlulu panungku purda-nyangu Jijaji ngantalpa Pijinirla-juku nyinaja, ngulalurla yanu nyanjaku. Lajururlangukulurla yanurnu nyanjaku yangka kuja Jijajirli pina-wankaru-manu. ¹⁰ Kuja-jangka, maralypikingarduyu-patu wiriwirili jinta-jarrija yungulu Lajururlangu pinyilki nganta. ¹¹ Juwu-paturlu panu-karirlili purda-nyangu kuja Jijajirli pina-wankaru-manu Lajuru. Kuja-jangkanyalu-jana yapaju jurnta nyinaja ngungkurr-nyinanja-wangu maralypikingarduyukuju. Ngulalpalurla Jijajikilki walaju nyinaja.

Jijaji kuja yukajarra Jurujulumu-kurra

Matthew 21.1-11, Mark 11.1-11, Luke 19.28-40

¹² Parra-karirlaju, Jijajiji yarnkajarra Jurujulumu-kurra-pinangu. Panu-jarlu Juwu-patu, kujalu yanu Jurujulumu-kurra Purlapaku Pajapaku, purda-nyangulu kujalpa Jijaji yanurnu. ¹³ Ngulalu parrka-wati pajurnu watiya-jangka, ngulalurla wapirdi yanu Jurujulumu-ngurluju Jijajikiji. Purlanja-yanulpalu, “Pulka-pinyirli-parla Kaatuku! Wati nyampuju kuja Kaaturlu milyarninjarla yilyajarni yungu-ngalpa Kingi nyina ngalipaku Yijirali-pinkiki, ngulaju karla marlaja nyina wardinyi-nyayirni!”*

* 12:13 Nyangka Psalm 118.25-26

¹⁴ Ngula Jijajirli nyangu tangkiyi yirdiyi-wana karrinja-kurra. Ngula warrkarnu purdangirli purturlurla, ngula yirdiyi-wana yanu. Nyampuju yangka-juku yimi kujalu Payipulurla yirrarnu:

¹⁵ “Nyurrurla yapa Jurujulumu-wardingki-patu, kulalu lani-jarriya! Nyampunya-ka yanirni nyurrurla-nyangu Kingiji! Yanirni-ka tangkiyirla!”*

¹⁶ Kujalu kuja-kurra kurdungurlu-paturlu purda-nyangu, kulalu milya-pungu nyiya-jangka kujalpalurla yapa-paturlu pulka-pungu. Payurnulu-nyanu, “Nyiya-jangka kalurla pulka-pinyi Jijajikiji? Nyiya-jangka-ka yanirni tangkiyirlaju?” Ngaka yangka kuja Kaaturlu pina-wankaru-manu Jijaji, ngula pina-kangu yartarnarri wiri-kirli nguru-nyayirni-wangu-kurra, ngulalu yimi yinya Jijaji-kirli manu tangkiyi-kirli Payipulurla kulpari manngu-nyangu. Kulpari manngu-nyangulu yangka kujalpalurla-jinta yapangku pulka-pungu Jijajiki.

¹⁷⁻¹⁸ Nyiya-jangkalurla yapaju Jurujulumu-ngurluju wapirdi yanu Jijajikiji? Yapa panu-karijilpalu nyinaja Jijaji-kirli kamparru-wiyi Pijinirla. Nyangulu kujarla Lajuru-purlaja yungu wilypi-pardimi pirnki-jangka. Junga! Nyangulu Jijaji kuja Lajuru pina-wankaru-manu. Ngula-jangkajulu pina-yanu Jurujulumu-kurra, manu yimi-ngarrurnulu-jana yapaku Jijaji. Yapangku Jurujulumu-wardingki-paturlulu purda-nyangu Jijajirli kuja Lajuru wankaru-manu yartarnarri-kirlirli. Kuja-jangkakulurla wapirdi yanu Jijajikiji. ¹⁹ Kujalu-jana Paraji-paturlu nyangu kuja-kurra, wangkajalunya, “Waraa! Nyarrpa-jarrimilkirli? Kulalparli-pa-jana yapaju warla-pajikarla Jijaji puranja-kujaku!”

²⁰ Juwu-wangu-paturlangulpalu nyinaja Jurujulumurlaju, yanurnulurla Kaatuku pulka-pinjaku purlapa-puru Pajapa-puru. ²¹ Yangka kurdungurlu yirdiji Pilipirlan-gulpa nyinaja yangka Pijata-wardingki yangka Kaliliyirla, ngula-wardingkilpa nyinaja Jurujulumurlaju. Ngulalurla Juwu-wangu-patu yaninjarla wangkaja, “Yuwayi, yungurnalurla nganimpalangku Jijajikiji wangka.” ²² Ngula-jangka, Pilipirla yaninjarla wangkaja Yanturuku Juwu-wangu-patu-kurlu. Mapirri-palarla wangkaja Jijajikiji.

²³ Jijaji-jana wangkaja, “Yuwayi, ngaka Kaaturlu kapu-jana milki-yirrarni nyanungu-nyangu Yapa-nyayirni-wangu yapaku yungulu milya-pinyi nyanunguju pirrjirdi-nyayirni. ²⁴ Junga karna-nyarra wangkami. Kajilpa yapa jintangku mardakarla ngurlu jinta, manu kajilpa mardakarla-juku yinya ngurlu walya-kurra yirrarninja-wangurlu, yapa yinyarlu kapu mardarni jinta-mipa ngurluju, kula panu. Kala kaji yirrarni yinya ngurlu walya-kurra, kapu ngurlu yinyaju linji-jarrinjarla palimi. Ngula-ka wankaru-jarrinjarla pina-pardimi. Jintangku ngurlungku-ka panu-mani ngurlu-wati. ²⁵ Nyampurula walyangka, yapa ngalya-karirli kalu manngu-nyanyi kuja, ‘Ngaju marda kajikarna palimi. Kuja-kujaku kapurnaju ngaju-miparlu warrawarra-kanyi.’ Kaji nganangku-puka kuja manngu-nyanyi, ngulaju kapu pali. Panu-kari yapangku kalu manngu-nyanyi kuja, ‘Kularnaju ngaju-miparlu warrawarra-kanyi, lawa. Yungurna-jana panu-karirlanguku yulkami.’ Kaji nganangku ngurrju manngu-nyanyi kujarlunya, kapurla yinya yapa jirranganja nyina wankaru Kaatuku tarnnga-juku. ²⁶ Kajiji ngana-puka ngajuku warrki-jarrimi, kamparruju yapangku yinyarlu yunguju purami-wiyi. Warrkini-wati kapujulu ngaju-kurlu-juku nyina kajirna nyarrpara yani. Kajiji ngana ngajuku warrki-jarri, Wapirrarlu kapu ngurrju-pajirni.”

Jijaji-jana wangkaja kurdungurlu-patuku yangka kapu nyanunguju ngaka palimilki

²⁷ Ngula-jangka, Jijaji-jana wangkaja nyanungu-nyanguku kurdungurlu-patuku, “Ngajujurna miyalu majulku. Nyarrparna-nyarra wangkami? Yapa-paturlu kapujulu

* **12:15** Nyangka Zechariah 9:9

murrumurru-maninjarla pinyi ngajuju. Kulalparna Wapirraju payikarla nyanungurraku warla-pajirninjaku, lawa. Kujakunyarna yanurnu walya nyampu-kurra.²⁸ ‘Wapirra, milki-yirraka-nyanu yapa-kurra yungungkulu milya-pinyilki nyuntuju jungarni-nyayirni!’ ”

Ngula Jijaji kuja wangkaja, Kaaturla wangkaja nguru-nyayirni-wangu-ngurlu nyanungu-nyangu-ngurlu, “Yuwayi, nyurru milki-yirrarnurnaju yapa-kurraju, manu karnaju yarda milki-yirrarni yapaku yungujulu milya-pinyi ngajuju jungarni-nyayirni.”²⁹ Kujalu yapangku linpa purda-nyangu, ngulalu manngu-nyangu kulanngantalparla ngapaku maarr-maninjarla manu wangkanjarla wapaja. Panu-karirli manngu-nyangulu kula-ngantarla marramarra-juku wangkaja Jijajikiji.

³⁰ Jijaji-jana wangkaja, “Yuwa, manngu-nyanyi mayi kankulu ngajuku ngantaju wangkaja yungurna milya-pinyi? Lawa! Nyurrurlaku-nyarra wangkaja yungungkulu milya-pinyi nyanunguju pirrjirdi-nyayirni.³¹ Purda-nyangkajulu! Kaaturlu kajana yapaju miimii-nyanyi ngurrju marda maju japa kalu nyina. Juju Ngawu-ka wiri nyina yapaku nyampurula walyangka. Kala jalangu Kaaturlu-ka nyanunguju kijirni.³² Yapangku kapujulu jarna-mani walya-jangka. Kajijili jarna-mani kujarlu, yapa karnaju ngaju-kurra-mani panu-juku.”³³ Junga kujaju. Nyampu yimi Jijajirli-pa-ngalpa yapa jintawarlayiki yimi-ngarrurnu kamparru-wiyi kapu-ngalpa yangka nyanunguju palimi warntawarntarla.

³⁴ Ngulalurla yapaju wangkaja Jijajiki, “Yuwa! Wangkami-ka ngalipa-nyangu Payipulurla Mijaya nganta kapu wankaru nyina tarnnga-juku. Nyiyakulkunpa wangkaja yapangku nganta kapulu pinjarla yirrarni Kaatu-kurlangu Yapa-nyayirni-wangu warntawarntarla? Wangkaya-nganpa ngana yinyaju Yapa-nyayirni-wangu?”

³⁵ Jijajirli-jana yalu-manu, “Jarra-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu kapu nyina nyurrurla-kurlu ngari witaku-mipa. Nyurrurlalpankulu nyinakarla jungarni Jarra-nyayirni-wangurla. Kajinkili warntarla nyina, kapunkulu nyina yapa panu-kari-piya kuja kalu mungangka nyina. Ngana-puka kuja-ka wapami mungangka, ngulaju pampa nyiya nyanja-wangu.³⁶ Walalurla nyinaya Jarra-nyayirni-wanguku. Kapu nyina nyurrurla-kurlu ngari witaku-mipa. Kajinkilirla wala nyina Jarra-nyayirni-wanguku, ngulaju kapunkulurla nyina yaliki Jarra-nyayirni-wanguku.” Ngula kuja wangkaja, Jijajirli-jana yapaju yampinja-yanu, manulpa-jana jurnta yaninjarla jurnta nyinaja yangarlulku.

³⁷ Nyampuju junga. Jijaji ngurrju warrki-jarrija Kaatu-kurlangu yartarnarri-kirli yapa panungka yungulu nyanyi. Wala-wangulpalurla nyinaja kapuru nyinanjara. Kulalu milya-pungu nyanunguju Mijaya.³⁸ Nyampuju yimi jurrku-juku nyurrurwarnu kuja Yijayarlu yirrarnu Jijaji-kirli. Yimiji junga-jarrija. Yijayarlu yimi nyampurra yirrarnu:

“Warlalja-Wiri, ngana-nganpa ngungkurr-nyinaja kujarnalu-jana nyuntu-nyangu yimi yimi-ngarrurnu? Lawa! Nganakunparla milki-yirrarnu nyuntu-nyangu yartarnarriji? Kula nganaku, lawa!”*

³⁹⁻⁴⁰ Yijayarlu yimi-kari yirrarnu nyurru-wiyi:

“Kaaturlu-jana yapa pampa-manu nyanja-kujaku, manu-jana langa-pati-manu purda-nyanja-kujaku. Kala nyiyaku? Kuja-karrarlu-jana warla-pajurnu yungulu ngurrpa-juku nyina warrki nyanungu-nyangu nyanja-wangu manu yimi nyanungu-nyangu purda-nyanja-wangu. Kujarlanya, kulalurla pina-yanurnu Kaatu-kurra, kula-jana nyarrparlu pina-ngurrju-mantarla, lawa.”*

Kujanya Yijayarlu nyurru-wiyi yirrarnu. Kuja-jangkanya, kulalurla Juwu-patu wiriwiri wala nyinaja Jijajiki.⁴¹ Nyiya-jangkarla yirrarnu Yijayarluju yinyaju yimi?

* 12:38 Nyangka Isaiah 53.1 * 12:39-40 Nyangka Isaiah 6.10

Nyurru-wiyi, Kaaturlurla yimi-ngarrurnu nyanungukuju Jijaji. Yimi-ngarrurnurla Jijaji kapu yartarnarri wiri-jarlu-kurlu nyina. Kuja-jangkanya, Yijayarluju yimiji yirrarnu Jijaji-kirliji.

⁴² Ngalya-karirli Juwu-paturlu wiriwirirli milya-pungu nyanunguju Mijaya. Yimilpalu nyanungurrarlur mardarnu, kulalu-jana yapa warru ngarrurnu kuja ngantalurla Jijajiki ngungurr-nyinaja. Lani-jarrijalpalu Paraji-patu-kujaku. Kajili warraja wangkayarla Jijaji-kirli, Paraji-paturlu kapulu-jana kurnta-ngarrirninjarla yilyayarla Juwu-kurlangu jaaji-ngirli. ⁴³ Kajili-jana yinya wiriwirirli yimi-ngarrikarla warrajarlu kuja ngantalurla Jijajiki ngungurr-nyinaja, ngulaju kapu-jana Kaatuju wardinyi-jarriyarla. Kala lawa. Yinya wiriwirirlijilpalu manngu-nyangu nyarrparlu yungulu-jana Paraji-patuju wardinyi-mantarla.

Jijaji yanurnu walya nyampu-kurra yapaku muurl-mardarninjaku palinja-kujaku

⁴⁴ Jijaji kilji-nyayirni wangkaja, “Ngana kajiji wala nyina ngajuku, yungurla Kaaturlanguku walaju nyina, yangka kujaju nyampu-kurra yilyajarni. ⁴⁵ Nganangku kuja kaju nyanyi, ngulaju-ka nyanyi yangkarlangu kujaju ngaju yilyajarni. ⁴⁶ Ngajurna yanurnu walya nyampu-kurra yungurna Jarra-nyayirni-wangu nyina yapaku. Ngana kuja kaju wala nyina, yapa yinya kula nyina munga-piyarla Kaatuku milya-pinja-wangu, lawa. Yanurnurna yungulu yapa nyina Jarra-nyayirni-wangurla Kaatu milya-pinja-karra. ⁴⁷ Kajili yapangku purda-nyanyi ngaju-nyangu yimi, kajili purda-nyanjarla yampimi, kularna-jana miimii-nyanjarla punku-pajirni, lawa. Kularna walya nyampu-kurra yanurnu yapaku punku-pajirninjaku. Yanurnurna yapaku muurl-mardarninjaku palinja-kujaku. ⁴⁸ Kajiji nganangku wurramani, yimi kajili ngaju-nyangu yampimi, ngaka kapurna-jana miimii-nyanjarla punku-pajirni. Kapurna-jana miimii-nyanjarla payirni kujjarlu, ‘Purda-nyanjarla mayinpa puraja jungangku ngaju-nyangu yimiji?’ ⁴⁹ Kula karna-nyarra ngaju-nyangumipa yimiji yimi-ngarrirni. Ngajukupalangurlu kujaju nyampu-kurra yilyajarni, nyanungu kaju wangkami nyarrpa wangkanjaku. Kuja-juku karna-nyarra yimi-ngarrirni. ⁵⁰ Kajinkili purda-nyanjarla purami yimi kujaju ngajukupalangu wangkaja, kapunkulurla wankaru tarnnga-juku jirranganja nyina. Kuja-jangkanya karna-nyarra wangka nyarrpa kuja kaju nyanungu ngajuku wangkami.”

13

Jijajirli-jana wirliya parljurnu nyanunguku kurdungurlu-patu

¹ Juwu-paturlulpalu murnma-juku wurdujarra-manu Purlapa Wirikingarnti Pajapakungarnti parra-karirlakungarnti. Milya-pungulpa-nyanu Jijajirli yangka kuja kapu palinjarla yampinja-yani nyampu walya nyanungukupalangu-kurrarlur. Nyampurla walyangka, Jijajilpa-jana yapakuju yulkaja kujalpalu nyanungu puraja. Yuwayi, yangka kujalpa palinjakungarnti waraly-karrija warntawarntarla, yulkaja-jukulpa-jana.

² Yangka Pajapa Purlapakungarnti, kuja wanta yukajarra, Jijaji manu kurdungurlu-patulu jinta-jarrija. Miyilpalu ngarnu. Kurdungurlu Jutuju Yikariya palkalpa nyinaja, kaja-nyanu Jimani Yikariya-wardingki-kirlangu. Nyurru-jukurla wuruly-wangkaja Juju Ngawuju Jutujukuju yungurla jikajika-jarrinjarla Jijajiki jangkardu ngarrirninjini.

³ Milya-pungulpa-nyanu Jijajirliji yangka kuja yanurnu Kaatu-jangka manu yangka kapu pina-yani-yijala Kaatu-kurra. Milya-pungulpa yangka kujjarla Wapirrarlu yungu yartarnarri wiri yapaku wiri nyinanjaku. ⁴ Junga, kujalpalu murnma-juku ngarnu, Jijajirli-nyanu yakarra-pardinjarla kirrirdi jaati-piya jimanta-jangka

yalyi-manu, manu yirrarnu walyangka. Ngula-nyanu tawurlu yirrarnu wartirli-wana. ⁵ Ngula ngapalku maninjarla winjurnu parraja-kurra, ngulalpa-jana parljurnu warru wirliya kurdungurlu-patu, ngulalpa-jana parduna-manu tawurlu-kurlurlu. ⁶ Ngularla Jijaji yanurnu Piitaku, Piitarluju payurnu, “Warlalja-Wiri, kapunpaju mayi ngajurlangu wirliya parljirni?”

⁷ Jijajirli yalu-manu, “Jalangu kula kanpa milya-pinyi nyiya-jangka kuja karnangku wirliya parljirni. Ngaka kapunpa milya-pinyi.”

⁸ Piitarlu nyanunguju warla-pajirninjarla ngarrurnu, “Lawa, kulaju ngaju-nyangu wirliya parljika!”

Jijajirli wangkaja, “Kajirngaku yampimi wirliya parljirninja-wangurlu, kulanpaju ngajuku nyina!”

⁹ Ngularla Jimani Piitalku wangkaja, “Warlalja-Wiri, kulaju wirliya-mipa parljika! Rdaka manu jurrurlanguju parljika!”

¹⁰ Jijajirli wangkaja, “Kuja kalu-nyanu yapangku parljirni, ngulaju kalu kirlka-nyayirnilki nyina. Kula kalu-nyanu kapankurlu pina-parljirni. Kajili walyangka wapa, marda wirliya-mipa kalu-nyanu parljirni. Nyurrurlajunkulu ngurrju manu kirlka, jinta-mipa kirlka-wangu.” ¹¹ Nyiyaku Jijajiji kujaju wangkaja? Nyurru-jalalpa milya-pungu yangka kapurla jinta kurdungurlu jangkardu parnka yimi-kirli nyanunguku jangkardu. Kuja-jangkanya-jana wangkaja kurdungurlu-patukuju yangka kujalpalu kirlka nganta nyinaja, manu jinta-mipa nganta kirlka-wanguju.

¹² Ngula-jana Jijajirli wirliya kurdungurlu-patu parljurnu, ngula-nyanu kurrirdi jaati-piya pina-yirrarnu jimantarla. Ngula kulpari pirri-manu yangkangka tayip-ulurla, ngula-jana payurnu, “Milya-pinyi mayi kankulu nyiya-jangka kujarna-nyarra wirliyaju parljurnu? ¹³⁻¹⁴ Warlalja-Wiri manu Tiija-pajirni kuja kankujulu, junga kujaju! Ngajurna-nyarra Warlalja-Wiri manu Tiija. Warrki-jarri kankujulu ngajuku. Wirliyarna-nyarra parljurnu warrkini wati-piyarlu. Kuja-piyarlu-yijalajulu waalparrika, jarnkujarnku parljikalu-nyanu wirliyaju. ¹⁵ Milki-yirrarnurna-nyarra yungunkulu jungarni nyina. Waalparrikajulu. Warrki-jarriyalu ngaju-piya yungunkulu-jana yapa ngalya-karirlanguku ngurrju nyina. ¹⁶ Junga karna-nyarra wangkami. Ngana-puka kuja-ka warrki-jarri, ngulaju kularla parrpardajuku nyanungu-nyangukuju paajuku, lawa. Warrkini yinyarluju-ka junganguku paaju nyanungu-nyanguju purda-nyanyi. Manu kuja-ka wati jintanguku wati jinta-kari yilyami yimi-kirli, yinya yimi-kirli kula-ka wiri nyina wati kamparru-warnu-piya.

* ¹⁷ Kajinkili nyampu yimi langa-kurra-mani, kajinkili-nyanu jarnkujarnku warrki-jarrimi ngaju-piya, ngulaju kapunkulurla Kaatuku marlaja nyina wardinyi-nyayirni.

¹⁸ “Manngu-nyanyi kankulu kujarna-nyarra wangkaja kamparru-wiyi? Wangkajarna-nyarra nyurrurlaju nganta kirlka manu ngurrju, kala jinta-mipa kirlka-wanguju. Ngajulurlurna-nyarra milarnu ngajuku puranjaku. Kuja-jangkanya karna-nyarra milya-pinyi. Kala yinya ngurrju-wangu wati? Yimi nyanungu-kurluju Payipulurla, wangkami-ka kuja, ‘Yinya watiki kujarnarla jirrnganja ngarnu miyi manu kuyu, kala ngaju-nyangu wungu-warnu nyinaja. Kala jangkarduju karlir-nyinaja!’* Kuja-jangkanya yinyaju wati ngurrju-wangu. ¹⁹ Yuwayi, ngaka wati yaliji kapuju karlir-nyina jangkardu. Kapunkulu kuja-kurraju nyanyi, manu kapunkulu-nyanu wangkami, ‘Jijajiji yapa yangka kuja-ka tarnga nyina.’ Kuja-jangkanya karna-nyarra jalangurluju yimi-ngarrirni yinya wati yungunkujulu ngungkur-nyina.

²⁰ Junga karna-nyarra wangka: Yilyami karna-nyarra yimi ngaju-nyangu-kurlu. Nganangku kaji-nyarra rdakurl-kijirni, ngajurlangu kaju rdakurl-kijirni. Manu-ka rdakurl-kijirni ngajukupalangu kujaju nyampu-kurra yilyajarni.”

* **13:16** John 15.20 * **13:18** Nyangka Psalm 41.9

Jijaji-jana kurdungurlu-patuku wangkaja yangka kapurla Jutujuju karlirr-nyina jangkardu

Matthew 26.17-25, Mark 14.12-21, Luke 22.7-13

²¹ Ngula-jangka, Jijajiji miyalu maju-jarrija-nyayirni, manu wangkaja-jana kurdungurlu-patuku, “Junga karna-nyarra wangkami. Jintangku kurdungurlurlu kapu-jana ngaju yimi kanyi jangkardu maralypikingarduyu-patuku manu yurrkun-yuku yungujulu puuly-mardarninjarla pinyi.”

²² Kulalpalu kurdungurlu-paturlu milya-pungu kujalpa Jijaji ngana-kurlu nganta wangkaja. Ngarilpalu-nyanu nyangu-mipa. ²³ Ngajujulparna nyinaja kutu Jijaji-wana. (Ngajukuju warrarda yulkaja.) ²⁴ Piitaju rdakardaka wangkaja ngajuku, “Payika Jijaji ngana-kurlu-ka wangka.”

²⁵ Ngularna payurnu Jijajiji, “Warlalja-Wiri, ngana nyanunguju wati ngula kapungku jangkardu karlirr-nyina?”

²⁶ Jijajirliji yalu-manu, “Kajirna mangarri julyurl-yirrarni jupujupurla, ngula-jangka kapurnarla yinyi jinta-kariki kuja-ka nyina ngalipa-kurlu. Nyanungunya kapuju jangkardu karlirr-nyina.” Ngula Jijajirli mangarri julyurl-yirrarnu jupujupurla, yungurla Jutujuku yangka Jimani Yikariya-wardingki-kirlangu kaja-nyanuku. ²⁷⁻³⁰ Ngula Jutujurlu mangarri yinya manu, Juju Ngawurla kapanku kurru-yukaja. Ngularla Jijaji wangkaja, “Kapankurlu lawa-manta warrki nyuntu-nyangu!” Junga-juku, Jutuju mangarri wita maninjarla yanu kapanku. Munga-nyayirnilpa karrija.

Kulalu panu-karirli kurdungurlurlu milya-pungu nyarrpa kujalparla Jijaji wangkaja Jutujuku tala-kurluju. Jutujurlu kala-jana yakuju tala-kurlu warrawarrakangu kurdungurlu-kurlangu. Kuja-jangkarlunyalpalu manngu-nyangu, “Yuwa, marda Jijajirliji Jutujuju yilyaja miyi payi-maninjaku Purlapa Wirikingarnti Pajapakungarnti? Marda yilyaja yungu-jana tala yinyi tala-wangu-patuku?”

Jijajirli-jana kurdungurlu-patu ngarrurnu yungulu-nyanu yulkami jarnkujarnku

³¹ Ngula Jutujurlu ngurra yinya yampinjarla yanu, Jijaji-jana wangkaja kurdungurlu-patuku, “Yungkaparrirli, yapangku kapulu milya-pinyi Kaatu-kurlangu Yapa-nyayirni-wangu kuja-ka yartarnarri wiri-kirli nyina. Kuja-jangkanya kapulu yapanguju milya-pinyi Kaaturlanguju yartarnarri wiri-kirli. ³² Yuwayi, junga kujaju. Ngajujurna Kaatu-kurlangu Yapa-nyayirni-wangu. Kaaturlu kapu-nyanu milki-yirrarni yapa panu-kurra yartarnarri wiri-kirli. Ngula-piyarlu-yijala kapu-jana ngajurlangu milki-yirrarni yartarnarri wiri-kirli, kapu-jana kujarlu milki-yirrarni yungkaparrirli. Yapa-nyayirni-wanguku kapulurlajinta pulka-pinyi. Kujarlanya kapulurla Kaaturlanguku pulka-pinyi. Kaaturlu kapurla pulka-pinyi yinyaku Yapa-nyayirni-wanguku. Yuwayi, kapurla pulka-pinyi yungkaparrirli.

³³ “Ngaju-nyangu-patu warlalja, ngari karna-nyarra witaku-mipa jirrnganja nyina. Ngula-jangka kapunkujulurla warrirni, kulankujulu palka-mani. Manngu-nyanyi mayi kankulu nyarrpa kujarna-jana kamparru-wiyi wangkaja wiriwiriki. Wangkajarna-jana, ‘Yani karna ngurra-kari-kirra. Kulalpankujulu purayarla, lawa.’ Kujanyarna-jana wangkaja. Jalangu karna-nyarra yarda yimi-ngarrirni yimi jurrkujuku: Yani karna jinta-kari ngurra-kari-kirra. Kulalpankujulu purayarla ngajukurlu yaninjaku, lawa. ³⁴ Ngulaju ngula-juku. Kuruwarri karna-nyarra yinyi jinta-kari: Yulkayalu-nyanu! Ngajurna-nyarra yulkaja. Kuja-piya-yijalalu-nyanu yulkaya! ³⁵ Kajinkili-nyanu yulka, ngulaju kapulu-nyarra yapa ngalya-karirli nyanyi. Kuja-jangkanya kapulu milya-pinyi nyurrurlaju ngaju-nyangu kurdungurlu-patu.”

Jijajirli wangkaja Piitaku, ‘Kapunpa-nyanu ngurrrpa-pajirni ngajuku’

Matthew 26.31-35, Mark 14.27-31, Luke 22.31-34

³⁶ Jimani Piitarlu payurnu Jijaji, “Warlalja-Wiri, nyarrpara-kurra kanpa yani?”

Jijajirli yalu-manu, “Yani karna ngurra-kari-kirra. Kulalpanpaju purayarla jalan-gurluju, ngaka-mipa.”

³⁷ Piitarlu Jijaji payurnu, “Warlalja-Wiri, nyiya-jangka kulalparnangku purayarla? Kajilpangkulu yapa ngalya-karirli murrumuru-mantarla, kapurnangku muurl-mardarni. Kajijili pinyi, ngulaju ngula-juku. Ngajurna lani-wangu!”

³⁸ Ngula-jangka, Jijajirra wangkaja Piitaku, “Junga mayi kapunpa palimi ngajuku muurl-mardarninjaku? Wangkami karnangku junga: Ngaka kapunpa purda-nyanyi jukujuku kaji purlami. Ngula-wangurla-wiyi kapunpa-nyanu ngurru-pajirni marnkurpaku ngajukuju yapa ngalya-kari-kirra kula kanpaju nganta milya-pinyi.”

14

Jijajiji Yirdiyi-nyayirni-wangu kuja-ka ngunamirra Wapirra-kurlangu-kurra

¹ Ngula-jangka, Jijaji-jana wangkaja nyanungu-nyangu-patuku kurdungurlu-patuku, “Kulalu lani-jarriya niyarningkijarraku! Kaatukulurla wala nyinaya! Walajulu nyinaya ngajurlanguku! ² Yalirlaju panu-nyayirni ngurraju nyinanjakuju ngajukupalangu-kurlangurlaju Wapirra-kurlangurlaju. Kaji karriyarla ngurra-wangu lawa yapaku yalirlaku nyinanjaku, kapurna-nyarra nyurru-juku yimi-ngarrikarla nyurrurlaku. Kala kujaju junga, yalirlaju ngurra panu-nyayirni! Wangkami karna-nyarra nyurrurlaku, yani kapurna yali-kirra jungarni-maninjaku ngurraku nyurrurlaku nyinanjaku. ³ Ngula-jangka kajirna kulpari yanirni nyampu-kurra maninjaku nyurrurlaku, ngula yungunkulu nyinami yalirla ngaju-wana. ⁴ Nyurrurlarluju kankulu milya-pinyilki yirdiyiji yali-kirra ngurra-kurra kajirna ngaju ngaka yani.”

⁵ Ngula-jangka, Tamijijirra wangkaja Jijajiki, “Warlaja Wiri, kula karnalu milya-pinyi ngurra nyarrpara-kurra kajinpa nyuntu ngaka yani. Nyarrparlulparnalalu ngan-impurlu milya-pungkarla yirdiyiji kuja-ka ngunamirra yali-kirra ngurra-kurraju?”

⁶ Jijaji wangkajarla Tamijiki, “Ngajujurna yangka jinta-juku Yirdiyi-nyayirni-wangu kuja-ka ngunamirra ngajukupalangu-kurlangu-kurra ngurra-kurra. Ngajujurna yangka jinta-juku Yijardunju kuja karna-jana warrarda yimi-ngarrirni Kaatu-kurlu jaru yapaku. Ngajujurna yangka jinta-juku Wankaru Yinja-panu kuja karna-jana ngurrju-mani pina yapa wankaru-kurra nyurnu milyi-jangka. Kulalpa ngana-puka yantarla ngurra ngajukupalangu-kurlangu-kurra ngaju-wangu. Ngaju-mipurlu karna milya-pinyi nyarrparlu yapaju yinya-kurraju kanjakuju.”

⁷ Ngula-jangka, wangkaja-jana Jijaji nyanungu-nyangu-patuku kurdungurlu-patuku, “Kajilpankujulu nyurrurlarluju milya-pungkarla, ngulaju kajikankulu milya-pinyilki ngajukupalangurlangu. Junga-juku kankulu nyurru-juku nyurrurlarluju nyanunguju milya-pinyilki nyanja-warnurlu-yijala.”

⁸ Ngula-jangka, Pilipirra wangkaja Jijajiki, “Warlalja-Wiri, milki-yirraka-nganpa nyuntukupalangu Wapirra nganimpaku yungurnalu nyinami wardinyilki. Kular-nangkulu kujaku yarda payirni.”

⁹ Ngula-jangka, Jijaji wangkajarla Pilipiki, “Palka-jukurna-nyarra jirranganja wapaja warrarda. Nyiya-jangkarlu kanpaju kanginy-pinyi-juku? Nganangku-puka kajiji nyanyi ngaju, ngulangku-ka nyanyi ngajukupalangu Wapirrarlangu. Pilipi, nyiya-jangkarlunpaju payurnu yungurna-nyarra milki-yirrarni ngajukupalangu Wapirra nyurrurlaku? ¹⁰ Pilipi, ngungurr-nyinanja-wangu mayi kanpaju nyina kuja karna nyina ngajukupalangurla kuja-ka nyina ngajurlangurla?”

Ngula-jangka, Jijaji wangkaja-jana nyanungu-nyanguku kurdungurlu-patuku, “Jaru kuja karna-nyarra wangka nyurrurlaku, ngulaju kula ngaju-nyangu warlalja. Ngularraju jaruju ngajukupalangu-kurlangu. Nyanunguju-ka ngajulurla nyinami, manuka warrki nyanungu-nyangu lawa-mani. ¹¹ Nyurrurla, ngungurr-nyinayajulu

wangkanja-kurraku kajirna-nyarra wangkami ngaju karna nyinami ngajukupalan-gurla, manu ngajukupalangu kuja-ka nyinami ngajulurla. Kajinkili nyinami ngungkurr-nyinanja-wangu jaruku kuja karna-nyarra yimi-ngarrirni nyurrurlaku, ngula-jangkajulurla marlaja ngungkurr-nyinaya warrki-mipaku ngaju-nyanguku kuja karnarla jirrnganja warrki-jarrimi Kaatuku.

¹² “Wangkami karna-nyarra nyurrurlaku yijardurlu: Kajinkijili wala-juku nyina ngajuku, kapunkulu nyurrurlaju warrki-jarrimi ngaju-piya-nyayirni. Kula nyampurla-mipa ngurrangka kujalparna ngaju warrki-jarrija, lawa. Kajirna pina-yani ngajukupalangu-kurra, ngula-jangka kapunkulu ngaju-piya warrki-jarrimi nguru-kari nguru-karirla wurnturu. ¹³ Kajinkijili nyurrurlarlu payirni nyiyarlanguku wala nyinanja-karrarlu, kapurna-nyarra yimirli purda-nyanjarla yinyi. Ngula-jangkarlu yungurna-jana milki-yirrarni yapaku Wapirra ngajukupalanguju ngulaju yartarnarri wiri-kirli. ¹⁴ Wala nyinanja-karrarlu kajilpankujulu nyurrurlarlu payikarla ngaju nyiyarlanguku, kapurna-nyarra yinyi.”

Jijaji-jana wangkaja nyanungu-nyangu-patu kurdungurlu-patuku kapu-jana yilyamirni Pirlirra Kaatu-kurlangu

¹⁵ Ngula-jangka, Jijaji-jana wangkaja nyanungu-nyangu-patuku kurdungurlu-patuku, “Kajilpankujulu nyurrurla yulkayarla ngajuku, ngulangkuju kajikankulu purami kuruwarri nyarrparlangu kuja karna-nyarra wangka. ¹⁶ Kapurna-nyarrarla payirni ngajukupalangu nyurrurlarlanguku ngula yungu yilyamirni Rdarrkanpa jinta-kari. Rdarrkanpa yalumpu kapu nyina nyurrurlarla tarnnga-juku. ¹⁷ Nyampu Rdarrkanpaju Pirlirra ngulangku kuja kajana yimi-ngarrirni yapaku junga-nyayirni kuruwarri Kaatu-kurlu. Yapa ngana kuja kaju nyina ngajuku ngungkurr-nyinanja-wangu, ngulangkuju kula-ka nyarrparlu nyanyi nyanunguju, manu kula-ka nyarrparlu nyanunguju milya-pinyi. Kujarlaju kulalpa nyarrparlu mantarla Pirlirra yali. Kala nyurrurlarlu kankulu milya-pinyi nyanunguju, manu kulalpa-nyarra nyarrparlu yampiyarla? Nyanunguju kapu tarnnga-juku nyina nyurrurla-wana.

¹⁸ “Kajirna ngaju kulpari yani ngajukupalangu-kurlangu-kurra ngurra-kurra, kularna-nyarra yangarlu yampimi nyurrurla. Kapurna pina-yanirni nyurrurlaku. ¹⁹ Jalangu-nyayirni, panu-karirli yapangku nyampurlarlu ngurrangkarlu, kulajulu ngajuju yarda nyanyilki. Kala nyurrurlarlu kapunkujulu yarda nyanyi ngaka wankaru-juku. Kapunkujulu marlaja nyina wankaru-yijala ngajukuju. ²⁰ Ngakaju, nyurrurlarlu kapunkulu milya-pinyi kuja karna nyinami ngajukupalangurla. Manu kapunkulu milya-pinyi-yijala kuja karna nyina nyurrurlarla manu yangka kuja kankulu nyina ngajurlangurla. ²¹ Ngana-puka yapa kajiji yulkami ngajuku, ngulangkuju kapu purami kuruwarri nyarrparlangu kajirnarla yinyi nyanunguku. Ngajukupalanguju kapurla yulkami nyanungukuju, manu kapurnarla yulkami-yijala nyanungukuju, manu ngaju kapurnaju milki-yirrarni nyanungu-kurra yunguju yijardu-nyayirni milya-pinyi.”

²² Ngula-jangka, Jutujurlu payurnu Jijaji (kula Jutuju Yikariya-wardingkirli, jinta-karirli Jutujurlu), wangkajarla, “Warlalja-Wiri, nyarrparlu ngantanpa-nyanu milki-yirrarni nganima-mipa-kurraju, kala ngalya-kari-kirra nganta kulanpa-nyanu milki-yirrarni nganta?”

²³ Jijaji wangkajarla Jutujuku, “Ngana-puka kajiji yulkami ngajuku, kapu yalumpurlu yapangku linpangku purda-nyanyi jaru ngaju-nyangu kajirnarla wangkami nyanunguku. Ngajukupalanguju kapurla yapaku yalumpuku yulkami. Ngajarra kapurlijarrarla yanirni nyanunguku, manu kapurlijarra nyinami nyanungurla. ²⁴ Kala nganarlangu-puka kajiji jurnta nyina ngajuku yulkanja-wangu, yalumpurlu yapangku kulaju purda-nyanyi jaru ngaju-nyangu kajirnarla wangkami

nyanunguku. Nyurrurlarlunkujulu nyurru purda-nyangu wangkanja-kurra jaru-kurra nyurrurla-kurra. Jaru yalumpu kula ngaju-nyangu warlalja, nyampu jaruju ngajukupalangu-kurlangu. Nyanungurlu kujaju nyampu-kurra yilyajarni, ngulangkuju yungu jaruju ngajukuju.”

²⁵ Ngula-jangka, Jijaji wangkaja-jana kurdungurlu-patuku nyanungu-nyangu-patuku, “Ngajurna-nyarra nyurru nyurrurlaku yimi-ngarrurnu panu nyampurra nyiyarningkijarra murnma-juku kuja karna nyinami walyangka nyampurra-juku nyurrurla-kurlu. ²⁶ Ngaka kajirna pina-yani ngajukupalangu-kurlangu-kurra ngurra-kurra, nyanungurlu kapu yilyamirni Pirlirra nyanungu-nyangu yunguju marlaja kanyi warrki ngaju-nyangu. Ngula Pirlirra Kaatu-kurlanguju jurrku-juku Rdarrkanpaju kujarna-nyarra yimi-ngarrurnu nyurrurlaku kamparrurlu-wiyi. Nyanungurlu kapu-nyarra pinarri-mani nyiyarningkijarra nyurrurlakuju, kapu-nyarra wangkami yimi jurrku-juku yangka kujarna-nyarra ngajulurlu-wiyi yimi-ngarrurnu nyampurra walyangka kujalparna-nyarra palka-wiyi-juku jirrnganja nyinaja.

²⁷ “Yungurna-nyarra rarralya-mani yungunkujulu rarralypalku marlaja nyina ngajuku. Kulalpa-nyarra nganangu kujarlu rarralya-mantarla ngaju-piyarlu, lawa. Wajampa-wangulu nyinaya! Lani-wangulu nyinaya! ²⁸ Yangka kujarna-nyarra wangkaja kapurna-nyarra nyurrurlaku jurnta yani manu ngula-jangka kapurna pina-yanirni nyurrurla-kurra, ngulaju nyurrurlarlunkujulu nyurru kamparrurlu purda-nyangu. Ngajukupalangu Wapirraju, ngulaju kaju wiri-juku nyina ngajukuju parrpada-juku. Kujarlaju, kajilpankujulu yijardu-nyayirni yulkayarla ngajuku, nyurrurlaju kajikankujulu wardinyi-jarrimi ngajukuju pina-yaninjakuju Wapirra-kurlangu-kurakuju. ²⁹ Nyampunya karna-nyarra wangkami nyurrurlaku pina-yaninjakungarnti ngajukupalangu-kurlangu-kurakungarntiji yungunkujulu wala nyina ngaka kajirna nyinami ngajukupalangu-kurlu. ³⁰ Juju Ngawu kapu yanirni nyampu-kurra. Nyanunguju jalanguju wiri yapaku panuku nyampurra walyangka. Kujarlaju kularna-nyarra japaku-kari wangkami nyurrurlaku. Kula nyanunguju wiri ngajuku, lawa. ³¹ Kapurna linpangku purda-nyanyi ngajukupalangu kajiji wangkami nyiyarlanguku yungujulu yapangku jintawarlayirli nyampurlarlu walyangkarlu milya-pinyi ngaju kuja karnarla yulkami.”

Ngula-jangka, Jijaji-jana wangkaja nyanungu-nyanguku kurdungurlu-patuku, “Ngula-juku, yanilkirli pa ngurra nyampu-ngurlu!”

15

Jijaji Ngarna-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu

¹ Ngula-jangka Jijaji-jana wangkaja nyanungu-nyanguku kurdungurlu-patuku, “Ngajurna Ngarna-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu. Ngajukupalanguju, ngulaju kaatinikingarduyu-piya ngula kangalpa warrawarra-kanyi yapa-patu ngaju-nyangu-patu manu ngajurlangu. ² Yapangku kuja kajulu ngaju purami, parrka-piya kalu pardimi ngarna-jangka. Ngula-piyanya kajulu yapaju ngaju-nyanguju wungu-warnuju ngajukuju nyinami. Kajilirla yapa-patu ngaju-nyangu-patu warrki-jarrimi ngurrju-wangu Kaatuku, ngula-jangkaju kapu-nyanu jurnta kijirni kaatinikingarduyu-piyarlu kuja kajana jurnta pajirni muku parrka ngarna-jangka. Kala kajilirla warrarda warrki-jarrimi ngurrju Kaatuku, ngulaju kapu-jana warrawarra-kanyi nyanungu-patuju tarngangku-juku, ngula-jangkaju yungulurla kirlka-nyinanjarla yardayarda warrki-jarri-jiki nyanungukuju. Nyanungurluju kapu-jana warrawarra-kanyi yapa-patuju kaatinikingarduyu-piyarlu ngula kajana ngalya-kari witawita parrka ngarna-jangka jurnta pajirni yulyurrpurla yungulu ngulangka ngakurru-wati pardimilki wantangkaju. ³ Ngajurna-nyarra nyurru-juku panu yimi nyurrurlakuju wangkaja, manunkulu yirriyirri purda-nyangu. Ngulakuju Kaaturluju-nyarra nyurru-juku

kirka-pajurnu. ⁴ Jurnta yaninja-wangujulu nyinaka! Kularna-nyarra jurnta yani nyurrurlaku. Kulalpa parrka-watirlaju ngakurruju pardiyarla kajilpa pajirninja-warnu ngunanja-yantarla walyangka ngarna-jangka. Pardinjakungarnti ngakurrukungarnti kulalpankulurla jurnta pajikarla parrka-wati ngarna-jangka. Kuja-piya-yijala nyurrurlaju. Kajilpankujulu nyurrurla jurnta yantarla ngajuku, kulalpankulurla ngurrju warrki-jarriyarla Kaatuku yangarlu. Nyurrurlajulu nyinaka jintangka-juku ngajulurla Kaatuku wardinyi-maninjaku.”

⁵ Ngula-jangka, Jijaji-jana yarda wangkaja nyanungu-nyangu-patuku, “Ngajuju Ngarna-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu. Nyurrurlaju warrkini ngajuku, parrka-piya kuja-ka pardimi ngarna-ngurlu. Kajilparlijarra ngaju manu yapa jinta-kari nganapuka nyinayarla jintangka, kajikarla yali yapa ngurrju warrki-jarri Kaatuku. Kala kajilpaju yali yapa jurnta yantarla ngajuku, kulalparla ngurrju warrki-jarriyarla Kaatukuju, lawa. ⁶ Kajilpaju yapa ngajuku jurnta yantarla, ngulaju parrka-piya kuja-ka pajirninjarla kijirni manu kuja-ka palimi linji-jarrinjarla. Yapangku kalu mani parrka-wati linji, kijirni kalu warlu-kurra manu-ka muku jankami. ⁷ Junga-juku, nyinakalu ngaju-kurlu-juku, manulu puraya kuruwarri kujarna-nyarra pinarri-manu nyurrurla. Kajinkili nyurrurlarlu kuruwarri ngaju-nyangu purami, ngula-jangkarluju kajikankulu payirni Kaatu nyiyarningkijarrarlanguku, ngulaju kapu-nyarra Kaaturluju nyurrurlakuju yinyilki. ⁸ Kajinkilirla nyurrurla ngurrju warrki-jarrimi Kaatuku, yapangkuju kapulu-nyarra nyanyi nyurrurla warrki-jarrinjakurra. Kapulu-nyarra milya-pinyi nyurrurlaju yijardu-nyayirni ngaju-nyangu-patu kurdungurlu-patu, manu kapulu Kaatuju milya-pinyi yartarnarri wiri-kirli. ⁹ Ngajukupalanguju kaju yulkami ngajukuju, manu ngula-piya-yijala karna-nyarra ngajuju yulkami nyurrurlakuju. Kujarlaju, jurnta yaninja-wangujulu nyinaya ngajuku yungurna-nyarra yulkami tarnnga-juku. ¹⁰ Ngajulurlulparna tarnngangkujuku linpangku purda-nyangu ngajukupalangu nyarrpa-puka kujaju wangkaja ngajuku. Kujarlaju kaju yulkami ngajukuju, manu kularnarla warntarla jurnta yani nyanungukuju. Kuja-piya-yijala karna-nyarra yulkami junga-nyayirni nyurrurlakuju. Kajinkijili nyurrurlarlu linpangku purda-nyanyi ngaju, kulankujulu jurnta yani, lawa. Kujarlaju kapurna-nyarra yulkami tarnnga-juku.

¹¹ “Ngajurna-nyarra yimi-ngarrurnu nyampurra nyiyarningkijarra nyurrurlaku yungunkulu wardinyi-jarrimi-nyayirni ngaju-piya. Ngampurra karna-nyarra nyinami nyurrurlaku yungunkulurla tarnnga-juku wardinyi-jarrimi-nyayirni marlaja Kaatuku ngaju-piya. ¹² Nyampuju ngaju-nyangu kuruwarri nyurrurlaku: Yulkayalu-nyanu ngaju-piya kujalparna-nyarra yulkaja nyurrurlaku. ¹³ Kajilpa-jana yapa paliyarla nyanungu-nyangu-patuku yipilji-patuku, kujarlaju kajana milki-yirrarni nyanungu-patuku kujaju nganta-jana yulkaja karrikarri-wangu-nyayirni. ¹⁴ Kajinkijili nyurrurlarlu tarnngangkupurda-nyanyi linpangku ngaju, ngulaju kankujulu yipiljilki ngajukuju nyinami. ¹⁵ Kamparrurluju kularna-nyarra milki-yirrarnu nyarrpa ngulalpa Kaaturlu manngu-nyangu. Kujarlaju, kalarna-nyarra ngarrurnu nyurrurlaju ‘ngaju-nyangu-patu warrkini-patu’. Kala jalanguju, lawalku. Warrkinirli nganangku-puka kula-ka milya-pinyi kuja-ka nyanungu-nyangurlu paa-jurlu nyarrparlangu manngu-nyanyi nginyinginyirla. Kala ngularrarna-nyarra ngajulurlu nyurru-juku yimi-ngarrurnu nyurrurlaku nyiyarningkijarra kujaju yangka ngajukupalangu wangkaja ngajuku. Kujarlaju, jalangurlu karna-nyarra ngarrirnirli nyurrurlaju ‘ngaju-nyangu yipilji-patu’. ¹⁶ Kulankujulu nyurrurlarlu ngaju milarnu. Ngajurna-nyarra milarnu nyurrurlaju, manurna-nyarra yungu warrki ngula yungunkulurla tarnnga-juku warrki-jarrimi Kaatuku, manu yungunkulu wardinyi-mani. Warrki-jarriyalurla Kaatuku tarnnga-juku! Kajilpankulurla wangkayarla Kaatuku nyiyarningkijarraku, ngulaju wala nyinanja-kurruku kapu-nyarra purda-nyanjarla

yinyi. ¹⁷ Nyurrurlaku karna-nyarra yarda wangkami-yijala, nyampuju kuruwarri ngaju-nyangu nyurrurlaku: Yulkayalu-nyanu!”

Jijaji-jana wangkaja kurdungurlu-patuku kapulu-jana ngalya-kariji nganta nyanungu-patukuju nyurunyuru-jarrimi

¹⁸ Ngula-jangka, Jijaji-jana yarda-yijala wangkaja nyanungu-nyangu-patuku kurdungurlu-patuku, “Ngalya-kari yapa-patu nyampurla walyangka kapulu-nyarra nyurrurlakuju nyurunyuru-jarrimi, yapa-patu kuja kalurla nyinami Juju Ngawuku. Kala manngu-nyangkalu nyampu: Yalumpu-patu yangka-patu yapa-patujulpajulu ngajurlangukuju kamparruju nyurunyuru-jarrija. ¹⁹ Kajilpankulurla nyurrurlarlangu nyinakarla Juju Ngawuku, ngula-jangka yalumpurrarlu yapangku kajikalunyarra nyurrurlaju rdakurl-kijirni, manu kajikalunyarra nyurrurlaju warlaljapajirni. Kala nyanungu-paturluju kapulu-nyarra nyurrurlakuju nyurunyuru-jarrimi kujarna-nyarra nyurrurla milarnu, manu kujarna-jana jurnta kangu nyurrurla. Nyurrurlaju kula kankulu nyinami nyanungurra-nyangurla turnu-warnurla. Ngula-jangka kalu-nyarra nyurunyuru-jarrimi nyurrurlakuju. ²⁰ Manngu-nyangkajulu nyampu yangka kujarna-nyarra ngaju kamparru nyurrurlaku wangkaja: Nganapuka kuja-ka warrki-jarri, ngulaju kularla parrpada-juku nyanungu-nyangukuju paajuku, lawa.* Yalumpurra yapa kuja kalurla nyinami Juju Ngawuku, ngajujulu kulukukuluku-manu, manu ngula-piyarlu-yijala kapulu-nyarra nyurrurlarlangu kulukukuluku-mani. Ngalya-kari-paturlu yalumpu-paturlu ngulajujulu marlaja puraja ngaju-nyangu kuruwarri kujarna-jana yimi-ngarrurnu nyanungu-patuku. Ngulapiyarlu-yijala kapulu-nyarra ngalya-kari-patu-miparlu purda-nyanyi kajinkili-jana nyanungu-patuku yimi-ngarrirni jaru ngaju-kurlu. ²¹ Nyurrurlajunkujulu ngajukuju. Kujarlaju yalumpurlu yapangku yangkangu kapulu-nyarra kulukukuluku-mani nyurrurla ngaju-piya. Kula kalu yijardurlu milya-pinyi Kaatu, ngulangku kujaju ngaju yilyajarni nyampu-kurra. Kujarlangurlanya kapulu-nyarra kulukukuluku-mani. ²² Kajirna nyampu-kurra yaninjarni-wangu nyinayarla kankarlarra, manu kajirna-jana yimi-ngarrirninja-wangu jurnta nyinakarla yapaku yalumpurraku majumajuku, ngulaju kapu-jana Kaaturlu yampiyarla warntarla-pajirninja-wangurlu. Kari-ngantarna-jana yaninjarla wangkaja Kaatu-kurlu nyanungu-patukuju, yanijiki kalu tarnnga-juku warntarla-juku. Kujarlaju, majumajuju kulalpalu-nyanu nyarrpalku jaarl-wangkayarla Kaatu-kujaku warntarla-wangu nganta. ²³ Yapa kuja kaju ngajuku nyurunyuru-jarrimi, ngulaju karla ngajukupalanguku nyurunyuru-jarrimi. ²⁴ Ngajulu kalarna warrki-jarrija yapa ngalya-kari-piya-wangu Kaatukurlangu-kurlu yartarnarri-kirli yapangka milparniwarrarla. Kala kuja-piya-wangu kajirna nyinayarla warrki-jarrinja-wangu, ngulaju kapu-jana Kaaturlu yampiyarla warntarla-pajirninja-wangurlu. Kala yalumpurlu yapangku kujajulu nyangu warrki-jarrinja-kurra, nyurunyuru-jarrimi-jiki kajulu manu ngajukupalangurlangukuju. ²⁵ Nyanungurra-nyangu kuruwarri-ka wangka nyampurra maju-kari maju-kari kapuju rdipimi ngajuku. Nyanungurra-nyangu warlalja kuruwarri-ka wangkami kuja, ‘Nyurunyuru-jarriajulu nyiya-jangkaku mayi.’”* ²⁶ Ngula-jangka, Jijaji-jana wangkaja nyanungu-nyangu-patuku kurdungurlu-patuku, “Ngaju kapurna-nyarra nyurrurlaku yilyamirni Rdarrkanpa ngajukupalangu-kurlangu. Nyanunguju yangka Pirlirra Junga-nyayirni kuja-ka yanirni ngajukupalangu-jangka. Kaji yanirni, kapu-nyarra jirrnganja nyinanjarla yimi-ngarrirni ngaju-kurlu. ²⁷ Nyurrurlajulpankujulu jirrnganja nyinaja tarnnga. Kujarlaju yungulpankulu-jana yimi-ngarrikarla yapaku ngaju-kurluju.”

* 15:20 John 13.16 * 15:25 Nyangka Psalm 35.19, 69.4

16

¹ Ngula-jangka, Jijaji-jana wangkaja kurdungurlu-patuku, “Yimi-ngarrurnurna-nyarra nyiyarningkijarra yangka ngaka yungunkulu kapurunju-wangu nyina manu ngajuku karlirr-nyinanja-wangu nyina. ² Ngaka kapulu-nyarra Juwu-paturlu yilya jaaji-ngirliji, kapulu-nyarra warla-pajirni nyanungurraku jinta-jarrinja-wanguku. Junga, ngaka kajili-nyarra pinyi tarnnga-kurra, kapulu-nyanu wantarla manngu-nyangu kujarlu, ‘Kajirlipa-jana nyampurra pinyi tarnnga-kurra, ngulaju kapu-ngalpa Kaatuju wardinyi-jarrimi.’ ³ Yapa yali-paturlu kula kalu ngajukupalangu Kirdana milya-pinyi, manu kula kajulu ngaju milya-pinyi. Kujarlanya kapulu-nyarra pinyi. ⁴ Pututu-pinyi karna-nyarra nyampurra-kurlu yapa-kurlu, ngula yangka ngaka kajili-nyarra murrumurru-mani, kapunkulu manngu-nyangu ngaju-nyangu yimi.”

Jijaji-jana kurdungurlu-patuku wangkaja Pirlirra Kaatu-kurlangu-kurlu

Ngula-jangka, Jijaji-jana wangkaja kurdungurlu-patuku, “Nyurru-wiyi, kujarna-nyarra milarnu, ngajulparna palka warrarda nyinaja nyurrurla-kurlu. Kuja-jangkanya kularna-nyarra wangkaja yangka yapa-patu-kurlu yangka ngaka kapulu-nyarra murrumurru-mani. ⁵ Ngaka-pardu-kari kapurna pina-yanilki ngajukupalangu-kurra kujaju nyampu-kurra yilyajarni. Kulajulu nganangku payurnu nyarrpara-kurra kuja karna yani. ⁶ Yimi-ngarrurnurna-nyarra nyiyarningkijarra nyampurra jalangurlu. Kujarlanya kankulu wajampaju nyina. ⁷ Junga karna-nyarra wangka. Kajirna pina-yanilki Kirdana-kurlangu-kurra, ngakaju kapurna jinta-kari Rdarrkanpa pina-yilyamirni nyurrurla-kurra. Ngana Rdarrkanpaju? Ngulaju yangka Pirlirra Kaatu-kurlangu. Kajilparna yaninja-wangu nyinakarla nyampurla-juku nyurrurla-kurlu, ngulaju kujaju maju. Kajilparna nyinayarla nyampurla-juku, kulalpa Rdarrkanpa yantarlarla nyurrurla-kurraju.

⁸ “Kaji Rdarrkanpa yanirni nyampu-kurra walya-kurra, kapu-jana yapakuju wangkami kuja kalu warntarla manngu-nyangu. Ngurrju nganta kalu-nyanu ngarrirni, kala Rdarrkanparlu kapu-jana punku-pajirni. Manngu-nyanyi kajulu ngaju nganta warntarla, kala Rdarrkanparlu kapu-jana wangkami kuja kaju Kaaturlu jungarni-pajirni. Yapa yali-paturlu kalu manngu-nyanyi Kaaturlu nganta kapu-jana yampimi, kula-jana marda miimii-nyanyi nganta. Kala Rdarrkanpa kapu-jana wangkami Kaaturlu kapu-jana miimii-nyanjarla murrumurru-mani kajili warntarla-juku manngu-nyangu. ⁹ Junga kujaju. Yapa yali-paturlu kalu-nyanu manngu-nyangu ngurrjungku nganta. Kala kula kajulu wala nyina ngajuku. Kujarlanya kapu-jana Rdarrkanparluju punku-pajirni. ¹⁰ Yapa yali-paturlu kajulu manngu-nyangu ngaju nganta warntarla. Kula kujaju junga. Yani pina karna ngajukupalangu-kurra, manu nyurrurlarlu kulankujulu nyanyi warrarda. Ngula-jangka Rdarrkanpa kapu-jana wangkami kuja kaju Kaaturlu jungarni-pajirni. ¹¹ Juju Ngawu kajana wiri nyina yapaku nyampurlaju walyangka. Ngulaju kalu manngu-nyangu Kaaturlu nganta kapu-jana yampimi murrumurru-maninja-wangurlu. Kula kujaju junga. Kaaturlu ngula-juku miimii-nyanjarla juwa-kujurnu Juju Ngawuju. Kuja-jangkanya Rdarrkanpa kapu-jana wangkami Kaaturlu kapu-jana murrumurru-mani warntarla ngula kalu yapaju yani.”

¹² Ngula-jana Jijajiji yarda wangkaja kurdungurlu-patuku, “Yungurna-nyarra yimi-ngarrirni nyiyarningkijarra. Kala kajilparna-nyarra yimi-ngarrirni, kulalpankulu langa-kurra-mantarla. ¹³ Pirlirra Kaatu-kurlangu-kurlu kajana yapakuju yimiji jungaju yimi-ngarrirni Kaatu-kurluju. Kaji Pirlirra yanirni ngaka, kapu-nyarra yimi-ngarrirni yimi junga kuja karla Kaatuku karri. Kula-nyarra nyanungu-nyangu-mipa yimi yimi-ngarrirni, lawa. Kapu-nyarra yimi-ngarrirni nyarrpa kuja karla Wapirra wangkami. Kapu-nyarra yimi-ngarrirni nyiyarningkijarra. ¹⁴ Kajirnarla nyarrpa wangka Pirlirrpaku, ngulaju kapu-nyarra wangka nyurrurlakulku. Kujarlanya

kapunkulu milya-pinyi ngajurna pirrjirdi-nyayirni, manu kapunkujulurla pulka-pinyi ngajuku. ¹⁵ Nyiyarningkijarra kuja karla nguna ngajukupalanguku Kirdanaku, ngulaju kaju nguna ngajurlanguku. Kujarlanyarna-nyarra yimi-ngarrurnu kajirnarla wangka Pirlirrpaku, ngulaju kapu-nyarra jurruku-juku wangka.”

Jijaji-jana kurdungurlu-patuku wangkaja kapulu wajampa-jarri, manu ngaka kapulu pina wardinyi-jarrimi

¹⁶ Ngula-jangka, Jijaji-jana wangkaja kurdungurlu-patuku, “Kapunkujulu nyanyi parra-patu-mipaku. Ngula-jangka kulankujulu nyanyilki. Ngaka-mipa kapunkujulu pina-nyanyi.”

¹⁷ Ngulalu-nyanu kurdungurlu-paturlu payurnu, “Nyarrpa-ka Jijajiji wangka ‘nganta kapurlipa parra-patu-mipaku nyanyi, manu nganta kularlipa nyanyi, manu nganta kapurlipa nyanyilki-yijala?’ Nyiyaku-nganpa kuja wangkaja ‘nganta kapu pina-yani nyanungukupalangu-kurra nganta?’ ¹⁸ Manu ‘parra-patuku nganta?’ Nyiyaku-ka wangka kujaju? Kula karlipa milya-pinyi nyarrpa kuja-ka wangkami.”

¹⁹ Jijajirli-jana miyiki-nyangu kujalpalu kurdungurlu-paturlu jata-nyangu nyanunguku payirninjaku, ngula-jana wangkaja, “Wangkajarna-nyarra ‘kapunkujulu parra-patu-mipaku nyanyi, ngula-jangka kulankujulu nyanyilki, manu ngaka kapunkujulu pina-nyanyilki’. Kujakunya mayi kankulu-nyanu jata-nyanjarla jarnkujarnku payirni? ²⁰ Junga karna-nyarra wangka, kapunkulu yulami wajampa-nyayirni. Kala yapa panu-kari nyampurla walyangka kapulu wardinyi nyina. Kapunkulu wajampa nyina, manu ngaka kapunkulu wardinyi-jarrimi pina. ²¹ Karnta kuja-ka karmulypa-jarrinjakungarnti nyina, ngulaju-ka milya-pinyi kapu murrumurrur-jarrimi. Kujarlanya karla kurdukuju wajampa-jarrimi. Ngula-ka kurdu palkalku mardarni, wardinyi-jarrimi-ka karntaju. Ngula-jangka kula-ka pina-manngu-nyangu yangka kujalpa murrumurrur-jarrija kamparru-wiyi karmulypa-jarrinjakungarnti. ²² Kuja-piya-yijala nyurrurlaju. Jurnta karna-nyarra yani. Kujarlanya kankulu wajampaju nyina. Kapurna-nyarra pina-nyanyi, ngula kapunkulu wardinyi-jarrimi. Ngula-jangka kulalpa-nyarra nganangku wajampa-mantarla.

²³ “Kajirna-nyarra jurnta yani, Pirlirrpaka Kaatu-kurlangurlu kapu-nyarra yimi-ngarrirni nyiyarningkijarra yungunkulu jata-nyanja-wangu nyina manu yungunkulu ngaju payirninja-wangu nyina. Junga karna-nyarra wangka. Wala nyinanja-karrarlu kajinkili payirni Wapirra nyiyaku, ngulaju kapu-nyarra yinyi. ²⁴ Yuwayi, nyurrurla ngaju-nyangu kurdungurlu-patu. Jalangu-wangurla-wiyi kurdungurlurlu kulankulu Kaatu payurnu nyiyarlanguku. Jalangu payikalu, ngula kapu-nyarra yinyi. Ngula-jangka kapunkulu wardinyi nyina tarnnga-juku.”

²⁵ Ngula-jangka, Jijaji-jana wangkaja kurdungurlu-patuku, “Yimi-ngarrurnurna-nyarra yimi panu-kurlu pija-piya-kurlu. Yimi nyampurraju kankulu-jana puta milya-pinyi. Ngakaju kularna-nyarra wangka nyampu-kurlu pija-piya-kurlu, lawa. Kapurna-nyarra rarralya wangkami ngajukupalangu-kurlu Kirdana-kurlu yungunkulu milya-pinyi. ²⁶ Kajirna Kirdana-kurlu nyina, kularna-nyarrarla payirni, lawa. Ngarili kutu-payika nyurrurlarlu wala nyinanja-karrarlu. ²⁷ Ngajukupalangu Kirdana kanyarra yulkami-nyayirni. Ngajuku kankujulu yulkami. Milya-pinyi kankulu ngajuju Kaatu-kurlangu. Kujarlanya kanyarra Kirdanaju yulkami. ²⁸ Junga, yanurnurna nyampu-kurra walya-kurra ngajukupalangu-kurlangu-jangka Kirdana-kurlangu-jangka. Kapurna yampinjarla pina-yani ngajukupalangu-kurra.”

²⁹ Ngulalurla kurdungurlu-patu wangkaja nyanunguku, “Rarralypalku kanpa wangkami. Kula kanpa-nganpa yimi pija-piya-kurlu wangka. Kula karnalu milya-pinyi kuja kankujulu kuja-piya wangka. ³⁰ Milya-pinyi karnalu kuja kanpa-nganpa milya-pinyi nyarrpa kuja karnalu manngu-nyanyi. Kaji yaparlangu nyina wurdungu,

milya-pinyi kanpa nyiya-kurlu kuja-ka manngu-nyanyi. Kujarlanya karnalu milya-pinyi kujanpa Kaatu-jangka yanurnu.”

³¹ Jijaji-jana wangkaja, “Wala mayi kankujulu nyina? ³² Purda-nyangkajulu nyurrurlarlu! Ngaka-pardu-kari kapunkujulu jurnta parnkami ngaju-kujakuju. Kapunkujulu jintapardu yampinja-yani, kapunkulu nyurrurla-nyangu-kurra ngurra-kurra pina-yani. Ngulaju ngula-juku. Kirdanaju palka-juku-ka warrarda nyina ngajukurlu. Kajinkili yani, kularna yangarlu nyina. ³³ Yimi-ngarrurnurna-nyarra yungunkulu jintangka ngaju-kurlu nyina. Kapunkujulu ngajuku marlaja nyina rarralya wajampa-wangu. Nyampurla walyangka, Juju Ngawungku manu nyanungu-nyangu kurdungurlu-paturlu kapulu-nyarra murrumurru-mani warrarda. Kulalu-jana lanijarrinjarla jurnta parnkaya. Nyurrurna-jana warla-pajurnu nyurrurla-kujakuju.”

17

Jijaji-janarla wangkaja Kaatuku kurdungurlu-patuku

¹ Ngula wangkanjaku Jijaji lawa-jarrija nyanunguku kurdungurlu-patuku, ngula kankarlarra-kari nyangu kuja-ka Kaatu nyina nguru-nyayirni-wangurla, manurla wangkaja, “Wapirra, kapurna ngajuju palimilki. Ngajurna kaja-puraji. Milki-yirrakaju yapa-kurra yungulu milya-pinyi ngajurna yartarnarri wiri-kirli. Kuja-piyarlu-yijala kapurna-jana milki-yirrarri nyuntuju yartarnarri wiri-kirli-yijala yapa ngalya-kari-piya-wangu. ² Nyuntulurlunpaju Warlaja-Wiri yirrarri yapa panuku yungungkulu jirranganja nyina nyuntuku tarnga-juku, yangka-patu yapa kujanpaju nyuntulurlu yungu. ³ Nyarrpangkulu jirranganja nyina wankaru yapaju nyuntukuju tarngaju? Nganangku-puka yapangku kajingki milya-pinyi nyuntuju junga Kaatu, manu nganangku-puka kajiji milya-pinyi ngaju kujanpaju yilyajarni nyampu-kurra walya-kurra, ngulaju kapungku jirranganja nyina wankaru nyuntuku tarnga-juku. ⁴ Warrkirna muku lawa-manu kujanpaju ngajuku yungu. Yapakurna-jana yimi-ngarrurnu nyuntuju nyurru. Kujarlanya kalu milya-pinyi nyuntuju yartarnarri wiri-kirli. ⁵ Wapirra, nyurru-wiyi walya ngurrju-maninja-wangurla-wiyi, ngalijarralparli nyinaja mapirri jintangka yartarnarri wiri-jarlu-kurluju. Pirjirdi-manta yardaju yungurlu ngalijarra pina-nyina jintangkalku yartarnarri wiri-jarlu-kurlu.

⁶ “Wapirra, wati-patunpaju yungu nyurru-wiyi. Jalangu, kula kalu warntarla nyina yapa panu-kari-piya kuja kalu nyina nyampurla walyangka. Yimi-ngarrurnurna-jana nyuntuju ngurrju-nyayirni. Wati-patu yali-patu kalangkulu nyuntuku nyinaja, kala ngajukunpaju yungu yungujulu ngaju purami. Purda-nyangungkulu kujanpaja nyiyarningkijarra wangkaja. ⁷ Milya-pinyi kalu nyiyarningkijarra kujanpaju yungu ngajuku. Nyuntulu-miparlunpaju yungu nyiyarningkijarra. ⁸ Yimirna-jana wangkaja wati nyampu-patukuju yangka kujanpaju ngaju yimi-ngarrurnu. Ngulajulu ngungkurr-nyinaja. Milya-pinyi kalu kujarna nyuntu-jangka yanurnu, manu kalu milya-pinyi kujanpaju nyuntulurlu yilyajarni nyampu-kurra.

⁹ “Wapirra, kula karna-janarla nyuntuku wangka yapaku nyampurlaku kuja kalu walyangka nyina. Nyuntuku karna-janarla wangka ngaju-nyangu kurdungurlu-patuku. Nyuntu-nyangu kalu nyina, manu nyuntulurlunpaju yungu ngajuku. Kujarlanya karna-janarla nyuntuku wangka. ¹⁰ Wati nyampu-patu kuja karna-jana mardarni, ngulaju nyuntu-nyangu-patu. Manu yapa panu kuja kanpa-jana mardarni, ngulaju kajulu ngajuku-yijala nyina. Kapulu-jana yapakuju wangkami ngajuju yartarnarri wiri-kirli. ¹¹ Wapirra, kula-ka ngana nyina nyuntu-piyaju. Ngaka-pardu-kari kapurna pina-yani nyuntu-kurra, kularna walya ngampurlaju nyina. Kala wati nyampu-patu ngaju-nyangu kurdungurlu-patu kapulu walya nyampurla-juku nyina. Yirdi nyuntu-nyangunpaju yungu. Muurlparlu-jana mardaka yartarnarri-kirlirli nyuntu-nyangu-kurlurlu, kajikalu warntarla yani. Jintangka karli nyina ngalijarraju.

Kuja-piyarlu-yijala-jana muurlparlu mardaka yungulu jintangka-juku nyina ngaka. ¹² Ngajulurlurna-jana warrawarra-kangu nyampu wati-patuju, muurlparlurna-jana mardarnu yartarnarri nyuntu-nyangu-kurlurlu. Yangka-juku yartarnarriji kujanpaju yungu. Mardarnurna-jana nyuntu-kujaku karlirr-yaninja-kujaku. Jinta-mipangu karlirr-yanu jurnta. Nyanunguju kapu yukamirra warlu wiri-kurra. Kapunpa pinyi warlu-kurlurlu. Nyurru-wiyi, Payipulurlanpa wangkaja wati yali-kirliji. Yimi yaliji junga. Warntarla-yanu nyanunguju.

¹³ “Wapirra, ngaka-pardu-kari kapurna pina-yani nyuntu-kurra. Kapurli wardinyi-nyayirni nyina wungulku. Wangkami karnangku nyampurla-juku walyangka. Wangkami karnangku yungujulu kurdungurlu-paturlu purda-nyanyi yungulu wardinyi marda nyina ngaju-piya nyuntu-kurluju. ¹⁴ Pina-manurna-jana nyuntu-nyangu yimi. Kala yapa panu-kari nyampurla walyangka, yangka-patu kuja kalu warntarla manngu-nyanyi, nyurunyuru-jarri kalu-jana ngaju-nyangu kurdungurlu-patuku. Kula karna manngu-nyanyi warntarla, manu kula kalu ngaju-nyangu kurdungurlu-paturlu warntarla manngu-nyanyi. Kujarlanya kalu-jana yapa panu-karriji nyurunyuru-jarrimi.

¹⁵ “Wapirra, kula karnangku payirni kurdungurlu-watiki kanjaku nyampu-ngurlu walya-ngurluku, lawa. Ngari karnangku payirni yungunpa-jana warrawarra-kanyi Juju Ngawu-kujaku. ¹⁶ Kularna yapa panu-kari-piya nyampurla kuja kalu walyangka nyina, yangka-paturlu kuja kalu warntarla manngu-nyanyi, lawa. Manu ngaju-nyangu kurdungurlu-paturlu kula kalu warntarla manngu-nyanyi. ¹⁷ Nyuntu-nyangu yimiji junga. Yimi yali-kirlirli kangka-nyanu nyampu-patu wati-patu yungungkulu nyuntu-mipakulku warrki-jarrimi. ¹⁸ Nyuntulurlunpaju walya nyampu-kurraju yilyajarni. Kuja-piyarlu-yijala karna-jana yilya nyampu-patuju yungulu-jana yapaku yimi-ngarrirni nyuntu, yangka kuja kalu walya nyampurla nyina. ¹⁹ Yinyi karnaju nyuntu-kurra yungulu-nyanu kuja-piyarlu-yijala yinyi nyuntu-kurraju yungungkulu warrki-jarrimi nyuntukulku.

²⁰ “Wapirra, wangka karna-janarla ngaju-nyangu kurdungurlu-patuku. Kapulu-jana yapa panu-kariki yimi-ngarrirni ngaju, ngularrarlangu kapujulu wala nyina. Yapa yinya-paturlanguku karna-janarla nyuntuku wangkamirra. ²¹ Wapirra, ngalijarra karli nyina jintangka. Payirni karnangku yungulu jintangka-yijala ngalijarrarla nyina. Wangka karna-janarla yungulu jintangka-yijala nyina nyanungurraju. Ngula-jangka yapangu yungulu-jana nyanyi. Kujarlanya kapulu yapanguju milya-pinyi kujanpaju walya nyampu-kurra yilyajarni. ²² Wapirra, yartarnarri wiri-jarlunpaju yungu. Kuja-piyarlu-yijalarna-jana wati nyampu-patukuju yartarnarri wiriji yungu. Pirrjirdi-manurna-jana yungulu jintangka nyina ngalijarra-piya. ²³ Kapurna ngaju nyina nyanungurra, manu nyuntu kapunpa nyina ngajulurla yungulu jintangka-juku nyina. Yapa panu-karirli nyampurla walyangkarlu kapulu-jana nyanyi. Kujarlanya kapulu milya-pinyi kujanpaju yilyajarni nyampu-kurra. Manu kapulu milya-pinyi kuja kanpa-jana yulkami kurdungurlu-patuku ngaju-nyangu-patuku ngaju-piyaku.

²⁴ “Walya ngurrju-maninja-wangurla-wiyi, yulkajalpanpaju. Kujarlanyanpaju yartarnarri wiri yungu. Wapirra, wati nyampu-patunpaju yungu yungujulu jirrn-ganja nyina ngajukuju nyarrpara-kurralangu kajirna yani. Yungujulu milya-pinyi ngajurna yartarnarri wiri-jarlu-kurlu nyuntu-piya. ²⁵ Wapirra, nyuntujunpa jungarni manu yijardu! Yapa panu-karirli nyampurla walyangka, kula kangkulu milya-pinyi. Ngajulu karnangku milya-pinyi, manu ngaju-nyangu kurdungurlu-paturlu kalu milya-pinyi kujanpaju yilyajarni. ²⁶ Yimi-ngarrurnurna-jana nyuntuju junga manu ngurrju. Kapurna-jana warrarda yimi-ngarrirni nyuntu. Ngula-jangka yungulu-jana yapa ngalya-karilanguku yulkami yangka-piya-yijala kuja kanpaju ngajuku yulkami. Kapurna jintangka-juku nyanungurra nyina.”

18

Yurrkunya-paturlulu puuly-mardarnu Jijaji

Matthew 26.47-56, Mark 14.43-50, Luke 22.47-53

¹ Kuja Jijaji lawa-jarri wangkanjaku nyanungukupalanguku, nyanunguju yanu nyanungu-nyangu kurdungurlu-patu-kurlu karru witangka murrarni-pirdinypa yird-ingkaju Kitiranarla. Kaatinilpa karrija kujalpalu watiya panu karrija, ngulalu yukajarralku yali-kirraju. ² Jutuju yangka nyanungu wati, yangka kujarla Jijajiki jangkardu karlirr-yanu, milya-pungulpa kaatiniji. Kalalu yanu kurdungurlu-patu Jijaji-kirliji yali-kirraju tarnnga. ³ Kujalpa-jana Jijaji jirrnganja nyinaja-juku nyanungu-nyanguku kurdungurlu-patuku, ngula-kurraju Jutuju jirrnganjalpa-jana yanurnu yapaku yurrkunya-patuku panuku yungulu Jijaji puuly-mardarni. Panu-kari kalalurla warrki-jarrija Ruumu-wardingki kingiki. Panu-kari yurrkunya-patu kalalu-jana warrki-jarrija Paraji-patuku manu maralypikingarduyu-patuku wiriwiriki. Ngula-paturlu-yijalalu yilyajarni pina Jutuju yurrkunya-patu panu-kurlu kuturu-kurlu, junma kirrirdi-kirli manu ngiji-kirli. ⁴ Jijajirli-jana panu-jarlu nyangu yaninjarni-kirra. Milya-pungulpa kujalpalurla jangkardu yanurnu puuly-mardarninjaku. Ngula-jana karrinja-pardinjarla wapirdi yanu, payurnu-jana, “Nganaku kankulurla warrirni?”

⁵ Yalu-manulu, “Jijaji Najariji-wardingkiki.”

Wangkaja-jana, “Ngajunya.” Jutuju yalumpurla-juku karrija. ⁶ Kuja-jana Jijajirli yalu-manu, kapankulu wurnturu-jarrinjarla wantija walya-kurra. ⁷ Jijajirli-jana yarda payurnu, “Nganaku kankulurla warrirni?”

Yalu-manulu, “Jijaji Najariji-wardingkiki.”

⁸ Jijaji-jana wangkaja, “Yuwa, nyurru-jalarna-nyarra yimi-ngarrurnu ngajujurna Jijaji. Palka-manunkujulu. Yampiyalu-jana nyampuju ngalya-kari puuly-mardarninja-wangurlu!” ⁹ Nyiya-jangka-jana Jijajiji kujaju wangkaja? Yangka kamparru-wiyi kujalparla wangkaja nyanungukupalanguku, wankajarla, “Wapirra, yungunpaju nyampu-patu ngajuku yungurna-jana jintawarlayi-jiki mardarni tarnngangkujuku wajawaja-maninja-wangurlu. Kularna jintarlangu wajawaja-manu.” Kuja-jangkanya-jana Jijajirliji yimi-ngarrurnu yapa-patukuju yungulu-jana kurdungurlu-wati yampimi puuly-mardarninja-wangurlu. *

¹⁰ Kujalpalu yurrkunya-paturlu puta jirri-mardarnu Jijaji turnu-warnurlu yapangku, ngula-puruju Jimani Piitarluju junmalku kirrirdi wilypi-manu wartirli-jangka, ngula-kurlurluju langa jungarni-purdanji turl-pakarnu warrkini kujalparla warrki-jarrija Kayupuku. Warrkini yirdiji Malkuju. ¹¹ Ngula-jangka, Jijajirli wangkaja Piitaku, “Kuja-wangurlu yampiya! Pina-yirraka ngula junma kirrirdi wartirli-kirra! Kirdanarluju yilyajarni nyampu-kurraju palinjaku. Junga kujaju. Kapurna palimi. Kulalparnarla purda-nyanja-wangu warntarla-jarriyarla Kaatukujakuju.”

¹² Ngula-jangkalurla Ruumu-wardingki-patu yurrkunya-patu manu wiriwiri nyanungurra-nyangu manu yurrkunya-wati Juwu-patu, ngulajulurla yarnkajalku Jijajiki, manulu yarnkanjarla rdaka-jarra puuly-mardarninjarla warurnu purdangirli-purdanji. ¹³ Ngulalu kangu purlka-kurra yirdi-kirraju Yanaja-kurra. Jurdaljalparla nyinaja Kayupuku. Ngula-purujulpa nyinaja Kayupuju Maralypikingarduyu Wiri Ngardarri-kirlangu. ¹⁴ Nyanunguju yangka-juku kuja-jana Kanjulukungarduyu-kariyi-nyanuku wangkaja kamparru-wiyi, “Kajirlipa pinyi nyampu wati junta, ngula-jangka Ruumu-wardingki-paturlu kapulu-ngalpa Juwu-patu yampimi pinja-wangurlu. Kala kajirlipa yampimi pinja-wangurlu, kapulu-ngalpa muku pinyi panujuku ngalipalku. Kujarlanyalparlipa pungkarla!”

* 18:9 John 6.39

*Piitarlu-nyanu ngurrpa-pajurnu Jijajiki**Matthew 26.69-75, Mark 14.66-72, Luke 22.54-62*

¹⁵ Kujalu warrmarla-watirli Jijaji kangu Yanaja-kurlangu yuwarli-kirra, Piita manu kurdungurlu jinta-karilpa-pala puranja-yanu purdangirli-wanarlu Jijajiji. Kayupurlu milya-pungu yinyaju jinta-kari kurdungurlu. Kuja-jangkanya Jijajiji puraja kiirti-wanaju wita-kurra yarti-kirra. ¹⁶ Piitaju kula yukajarra, lawa. Karrija-jukulpa kiirti-wana. Yangka kurdungurlu-karirli nyangu Piita karrinja-kurra kiirti-wana, ngula pina-yanu yarti-ngirliji, manu wangkajarla karntaku, “Milya-pinyi karna wati nyampuju, yirrpikarni kutu.” Ngula Piitaju kangurnu kaninjarni. ¹⁷ Karntarla wangkaja Piitaku, “Yuwa, nyuntuju mayi Jijaji-kirlangu kurdungurlu?”

Piitarlu yalu-manu, “Yiii...lawa!”

¹⁸ Pirriya-nyayirnilpa mungaju karrija. Ngulalu warrkini-paturlu manu yurrkunyupaturlu warlu wiri yarrpurnu. Ngulalpalu warru karrija purlku-karda. Ngula Piitajujana yanu ngulalpa warlungka karrija.

*Jijajili kangu Kayupu-kurlangu-kurra yungu miimii-nyanjarla payirni**Matthew 26.59-66, Mark 14.55-64, Luke 22.66-71*

¹⁹ Yangka kujalu Jijaji kangu Yanaja-kurlangu-kurra, ngulangkuju payurnu Kayupurlu, “Ngana-patu nyuntu-nyangu kurdungurlu-patuju? Nyiya kanpa-jana pinarri-mani?”

²⁰ Jijajirli yalu-manu, “Ngaju-jana yapakuju panu-puru-juku wangkaja yungujulu nyanyi manu purda-nyanyi. Pina-manurna-jana Juwu-patu-kurlangu jaaji-paturla manu Yuwarli Maralypirla. Yalirlanya kalu yapaju jinta-jarri. Kularna-jana yapaku ngajuju wuruly-wangkaja. ²¹ Nyiya-jangka kanpaju payirni ngaju-nyangu kurdungurlu-patukuju ngaju-nyangu yimikiji? Payika-jana yapa-patu kujajulu purda-nyangu wangkanja-kurra. Milya-pinyi kajulu nyarrpa kujarna wangkaja. Ngula-jana payika!”

²² Ngula Jijaji kuja wangkaja, yurrkunyujintangku wirilki pakarnu, wangkajarla Jijajiki, “Yuwa! Kulu-parnta-wangu nyinaka! Nyanununguju Maralypikingarduyuwiri Ngardarri-kirlangu!”

²³ Jijajirli yalu-manu, “Wurra, kularna nyarrpa-wiyi majuju wangkaja, lawa. Kajirna maju wangkayarla, ngulaju-jana yapa panuku yimi-ngarrika kujaju yangka kujarna maju nganta wangkaja. Junga karna-nyarra wangka, nyiyakulkunpaju pakarnu?”

²⁴ Jijaji-kirlangu rdaka-jarraju warirninja-warnu-jukulpa karrija. Ngula Yanajarlu yilyaja wati jinta-kari-kirra yangka Kayupu-kurra.

*Piitarlu-nyanu yarda ngurrpa-pajurnu Jijajiki**Matthew 26.71-75, Mark 14.69-72, Luke 22.58-62*

²⁵ Kuja-puru, Piitajulpa karrija-juku warlu-wanaju. Yapa panu-karirlili payurnu, “Yuwa! Nyuntuju mayinpa Jijaji-kirlangu kurdungurluju?”

Piitarlu-jana yalu-manu, “Lawa, kula ngaju!”

²⁶ Warrkini jinta-karilpa karrija palka. Warrki-jarrijalparla Maralypikingarduyuku Ngardarri-kirlangu Wiriki. Warlaljalparla nyinaja yangkaku watiki kuja Piitarlu langa turl-pakurnu. Nyanungurluju payurnu Piitaju, “Yuwa! Nyangurnangku nyuntuju kaatinirla Jijaji-kirli!”

²⁷ Piitarlu yarda ngarrurnu, “Lawa! Kulalparna palka karrija yalirlaju!” Kuja kuja yungka wangkaja, ngula-puru-juku jukujukuju purlaja.

*Palitirli kuja miimii-nyanjarla payurnu Jijaji**Matthew 27.1-2,11-14, Mark 15.1-5, Luke 23.1-5*

²⁸ Mungalyurru-wana rangkarr-kurlu kujalpa wantaju pardinja-yanurnulku, warrmarla-paturlulu kangulku Jijajiji wiri-kari-kirlangu-kurra Paliti-kirlangu-kurra yangka-kurlangu-kurra kujalpa-jana nyanunguju wiri nyinaja Jurdiya-wardingki-patuku. Juwu-patu wiriwirirlangulu yanu, kulalu yukaja Paliti-kirlangu yuwarli wiri-kirra. Kajili yukayarla nyampu yuwarli Juwu-wangu-kurlangu-kurra, ngulaju kulalu nganjarla kuyuju Pajapa Purlapa-puru. Kujanyalpa wangkaja Juwu-kurlangu kuruwarri. ²⁹ Palitiji wilypi-pardija yuwarli-ngirliji nyanungurraku wangkanjaku, payurnu-jana, “Niyiakunkulu wati nyampuju kangurnu nyampu-kurraju? Punku mayi nyanunguju?”

³⁰ Yalu-manulu, “Yuwayi, punku ngulaju. Kaji ngurrju nyinakarla, kularnangkulu kangkarlarni nyampu-kurraju!”

³¹ Paliti-jana wangkaja, “Kangkalu Juwu-kurlangu kuwurtu-kurra! Miimii-nyanjarlalu payika kuruwarri-kirlirli nyurrurla-nyangu-kurlurlu.”

Kala wangkajalurla, “Kulalparnalulu kuja-jarriyarla, lawa! Nyurrurlarlulu Ruumu-wardingki-paturlu kankulu-nganpa warla-pajirni pinja-kujaku wati-kijaku nyanungu-piya-kujaku. Ngarili kutu pungka warntawarntarla!” ³² Ngulalurla kuja wangkaja Palitiki, nyampunya yimiji Jijajiji wangkaja kamparru-wiyi palinjakungarnti warntawarntarla.

³³ Ngula Palitiji pina-yukaja yuwarli wiri-kirra, ngarrurnu-jana warrmarla-wati Jijajiki kanjarniki kaninjarni-kirra. Payurnu Jijajiji, “Junga nganta mayinpa nyuntuju Kingi Juwu-patukuju?”

³⁴ Jijajirli yalu-manu, “Nyuntu mayi kanpa manngu-nyangu ngajujurna Kingi Juwu-patuku. Marda yapangku mardangku yimi-ngarrurnu ngajuju?”

³⁵ Palitirla wangkaja, “Warungka-wangu karriya! Kularna ngaju Juwu. Nyuntu-nyangurlu Juwu-paturlu manu Maralypikingarduyu-paturlu Wiriwiri-watirlingkili kangurnu ngaju-kurraju yungurnangku miimii-nyanjarla payirni. Nyarrpa-jarrijanpa?”

³⁶ Jijajirli yalu-manu, “Lawa! Rampal-manngu-nyanyi mayi kanpaju ngajuju? Ngajurna-jana Warlalja-Wiri yapa panuku kuja kalu nguru-kari nguru-karirla nyina. Kularna kingi-kari kingi-kari-piya kuja kalu-jana wiriwiri nyina nguru-kari nguru-karirlaku, lawa. Kajirna nyinakarla nyanungurra-piya, ngulaju ngaju kuja kajulu purami, kapujulu kunka-pardiyarla Juwu-patu wiriwiri-kijakuju.”

³⁷ Ngularla Paliti wangkaja, “Yuwayi, mayi Kingi-pajirni kanpa-nyanu?”

Jijajirli yalu-manu, “Nyuntu kanpa wangka ngaju nganta Kingi. Ngajurna nyampu-kurra walya-kurra yaninjarla palka-jarrija yungurna-jana yapaku yimi junga wangkami. Nganangku-puka kaji purami yimi junga, yapa yalirliji kaju purda-nyanyi.”

³⁸ Ngula Palitirli payurnu Jijajiji, “Nyia yimi jungaju?”

Palitirli yilyaja Jijaji watiya warntawarnta-kurra palinjakungarnti

Matthew 27.15-31, Mark 15.6-20, Luke 23.13-25

Palitiji wilypi-pardija pina yuwarli-ngirliji kujalpalu yapa-patu karrija. Wangkaja-jana, “Ngajulurlurna wati nyampuju nyiyarningkijarra payurnu. Nyiyakulparna pungkarla? ³⁹ Pajapa-kari Pajapa-kari-puru, nyurrurlarlulu Juwu-paturlu kankujulu payirni yungurna wati jinta wilypi-mani rdaku-ngurlu. Nganaku kankujulu payirni yungurna wilypi-maninjarla yilya rdaku-ngurluju? Kapu Jijajiki mayi yangkaku Juwu-patuku Wiri Kingiki?”

⁴⁰ Yapa panulurla purlaja, “Lawarnalulu Jijajikiji! Kuturrulu pungka! Yungka-nganpa Parrpaja yungu wankaru yani!” Watiki yaliki kujalpalurla purlaja Parrpajaku, kala punku nyinaja kulu-ngawurrpa. Kala-jana pungu Ruumu-wardingki-wati.

19

¹ Ngula-jangka, Paliti-jana wangkaja nyanungu-nyangu yurrkunya-watiki, “Kangkalu Jijaji, manu wilypinykarra-pakakalu!” ² Junga-juku, yurrkunyurlulu manu watiya ngalyipi-piya jilkarlajilkarla, ngulajulu warurnu mukarti-piyakurra. Ngulalurla jurrungka yirrarnu kilji-nyayirnirli Jijajirla jurruku pajirninjaku. Ngula-jangkalurla jinajina-piya kurrirdi yalyuyalyu parnta-yirrarnu manyu-pinjaku yungulurla ngula-kurlunya manyu ngarlarri Jijajikiji. ³ Yanurnulpalu yinngirriki pakarninjaku, wangkajalpalurla, “Yuwa! Kuja kanpa-nyanu Kingi-pajirni Juwupatuku nganta!” Yurrkunya-paturulujulpalu manyu-pungu-mipa.

⁴ Ngula-jangka, Palitiji pina-wilypi-pardija yuwarli-ngirliji, yanu-jana Juwupatuku kujalpalu karrija, manu-jana wangkaja, “Purda-nyangkajulu! Kapurna-nyarra Jijaji kanyirni yungunkulu yarda nyanyi. Payurnurna nyiyarningkijarra. Nyiyakulkulparna pungkarla? Wangkayajulu nyarrpa-jarrija-wiyi!”

⁵ Ngula Jijaji yarda wilypi-pardija yuwarli-ngirliji. Mukartilpa mardarnu jurrungka manu yangka jinajina-piya kurrirdi yalyuyalyu palkangka-juku. Ngula-jana Paliti wangkaja Juwupatuku, “Nyangkalu nyampu! Ngula nyanunguju wati!” ⁶ Ngulalu Maralypikingarduyu Wiriwirli manu Juwupaturu yurrkunyurlu nyangu Jijaji, purlajalurla Palitikiji, “Pungka, pungka! Waraly-yirra warntawarntarla!”

Ngula-jana Paliti wangkaja, “Lawa! Nyurrurlarlulu kanjarla pungka warntawarntarla! Nyurrurna miimii-nyangu, manurna payurnu nyiyarningkijarra. Kula Ruumu-wardingki-kirlangu kuruwarri-wiyi rdilyki-pungu, lawa.”

⁷ Ngulalurla Juwupatu wiriwiri wangkaja Palitiki, “Wati nyampurluju kyananu Kaatu-kurlangu Kaja-nyanu-pajirni. Kuja-jangkanya yungulpa paliyarla nganimpanyangu kuruwarrirla!”

⁸ Ngula-jana Palitirli kuja-kurra purda-nyangu, lani-jarrija-nyayirni. Kapu Jijajiji yilyayarla pinja-wangurlu. ⁹ Ngula Palitirli Jijajiji pina-kangu yuwarli-kirra, yalirlajuku Palitirliji payurnu, “Nyarrpara-wardingki nyuntuju?” Jijajirli kula yalu-manu. ¹⁰ Palitirliji yarda payurnu, “Wangkaya-ngarraju! Ngajuju-ngarra nyuntu-nyangu paaju-jala. Kajikarnangku yilyami-jala wurulya, marda kajikarnangku yilya warntawarnta-kurra palinjaku.”

¹¹ Jijajirla wangkaja, “Junga marda kujaju. Kajilpa Kaatu ngampurrrpa-jarriyarla, ngulaju nyuntu kajikangku Kaaturu warla-pajirni ngajuku pinja-kujakuju. Junga kujaju. Yilyajarniji nyampu-kurra yungurna palimi warntawarntarla. Kuja-jangkanyaju yilyajarni nyuntu-nyangu-kurra ngajuku nyiyarningkijarraku payirninjaku. Kajinpaju pinyi, ngulaju ngula-juku. Kala yapa-patu yali kujajulu kangurnu ngajulu nyuntu-kurra, ngulaju yalumpurraju kalu maju-nyayirni nyina nyuntu-piyawangu.”

¹² Paliti ngampurrrpa-jarrija-juku Jijajiki yilyanjaku pinja-wangu. Ngula pina-wilypi-pardija yuwarli-ngirliji, ngula-jana payurnu Juwupatu ngurrju-japa Jijajikiji yilyanjakuju pinja-wangu. Kala purlajalurla kilji-nyayirni, “Ruumu-wardingki jinta-mipa kingiji nganimpakuju yapa panuku. Nganangku-puka kuja kyananu wiri-pajirni, kula-ka Ruumu-wardingki Kingi-kirlangu puntu nyina, manu Ruumu-wardingki Kingiji kapurla kulu-jarrimi-nyayirni. Kujarlaju, kajinpa wati nyampu yilyami pinja-wangurlu, Ruumu-wardingki Kingiji kapungku nyuntukulku jangkar-durnu yani!”

¹³ Ngula-jana Palitirli Juwupatu kuja-kurra purda-nyangu, Jijajiji yarda kangurnu. Ngula Palitiji pirri-manu nyinanja-kurlangu wiringka ngulalpa karrija yirdingka ‘Pirli Lalyangka’, ngulangka yungu-jana wangka yapakuju. Nyinanja-kurlangu nyampupiyaju yangka kuja kalalu kuwurtukungarduyu-paturlangurlu mardarnu. Yirdiji nyanungu yali Pirli Lalya kalalu yirdi-manu nyanungu-nyangurlaju jarungkaju

Yipururla ngulaju yirdiji 'Kapaja'. ¹⁴ Mirntangalilkilpa karrija Purayitirla, ngulal-palu Juwu-paturlu wurdujurra-manu nyiyarningkijarra Purlapa Pajapakungarnti. Paliti-jana wangkaja yapa-patuku kujalpalu nyanungu-nyangurla yuwarlirla karrija yarlungka, "Nyampunya nyurrurla-nyangu Kingiji! Nyangkalu!"

¹⁵ Yapajulurla pina-purlaja, "Pungka, pungka! Waraly-yirraka warntawarntarla!"

Palitirli-jana yarda payurnu, "Pinyi kutu mayirna nyurrurla-nyangu Kingiji warntawarntarla?"

Juwu-paturlu wiriwirirli maralypikingarduyu-paturlulu yalu-manu, "Ruumu-wardingki Kingi-mipa nganimpa-nyangu kingiji!" ¹⁶ Ngula-jangka, Palitirli-jana yurrkunyupatukulku Jijajiji yungu yungulu pinyi warntawarntarla.

Yurrkunyupaturlulu Jijaji waraly-yirrarnu watiya warntawarntarla

Matthew 27.32-44, Mark 15.21-32, Luke 23.26-43

Ngula-jangka, yurrkunyupaturlulurla nguru-yirrarnu Jijajiki Paliti-kirlangu yuwarli-ngirli. ¹⁷ Yirrarnulurla watiya warntawarnta Jijaji-kirlangu jimantarla, ngula kanja-yanu. Kujarlunyalurla nguru-yirrarnu Jijajikiji pirli-kirra yirdi-kirraju Juru Yungkurnu-kurra. Kalalu Juwu-paturluju yirdi-manu 'Kulkaja'. ¹⁸ Ngula-jangkaju, yalumpurlajukulu yurrkunyurlu yirrarnu Jijaji watiya warntawarntarla yungulu pinyi tarnnga-kurra. Jirrama-kari wati-jarra, yirrarnulu-palangu yalumpurla watiya-kari-jarrarla warntawarntarla-yijala, jinta jungarni-purdanji, jinta jampu-purdanji.

¹⁹⁻²⁰ Palitirli-jana yurrkunyuwati ngarrurnu yungulu pipa yirrarni kankarlu warntawarntarla. Yirrarnulu yimi marnkurrparlu Yipururlu, Latinirli manu Kirikirli: NYAMPUJU JIJAJI NAJARIJI-WARDINGKI YANGKA KINGI JUWU-PATUKU. Kujanyalu yirrarnu pipa Jijajirla kankarlu watiya warntawarntarlaju. Yali kujalpa Jijaji warntawarntarla waraly-karrija, ngulaju kutu kirrikiji Jurujulumukuju. Kujalpalu yapa panu yirdiyi-karrija warntawarnta-wana, nyangulpalu yimiji pipangkaju.

²¹ Ngulalu Juwu-paturlu wiriwirirli maralypikingarduyu-paturlu nyangu yimi, yaninjarlalurla wangkaja Palitiki, "Pipa yalirla, nyiyakunpa yirrarnu Jijaji nganta Kingi Juwu-patukuju? Nyuntulurlunpa yimi jinta-kari yirrakarla pipangkaju: 'Wati nyampurluju kyanu kingi-pajirni Juwu-patuku.'"

²² Palitirli-jana wurra-manu, manu-jana wangkaja, "Lawa, yampiyalu kuja-juku! Kularna yimi-kari yirrarni, lawa."

²³ Yuwayi, kujalu yurrkunyupaturlu Jijaji yirrarnu warntawarntarla, nyampukungarntiji jurnarrpalurla yalyi-manu, ngulalu yirrarnu yurturlu-paturla murntu-palarla. Ngula-jangkalurla yalyi-manu jinajina-piya kirrirdi. Nyanungu-nyangu jinajina-piya ngulaju pijiji jinta-jangka pantirninja-wangu yangka kuja karlipa jalangurlu pantirninjarla jinta-mani jurnarrpaju pijiji-patu-jangka jirrirdi-kirlirli manu nitirli-kirlirli, lawa. ²⁴ Yurrkunyulu-nyanu wangkaja, "Yampimirlipa jinajina-piya larra-pinja-wangurlu. Manyu-karrimirlipa yungu nganangku-japa mani wanapi-jiki." Junga-jukulpalu yurrkunyupatuju manyu-karrija mangarda-piya-kurlu nampa-kurlu Jijaji-kirlangu jinajina-piyaku yungu jintangku mani. Nyampuju jurrku-juku yimilpa ngunaja Payipulurla kamparru-wiyi:

"Yapangkujulu yalyi-manu jurnarrpaju ngajukuju, manulu-nyanu jarnkujarnku yungu. Manulu manyu-karrija ngaju-nyanguku jinajina-piyaku."*

Yimi yaliji Jijaji-kirli, junga kujaju. Yurrkunyupatulpalu manyu-karrija mangarda-piya-kurlu Jijaji-kirlangu jurnarrpaku.

²⁵ Yinyarlaju, murntu-pala karntalpalu karrija warntawarnta-wana Jijajiki ngatinyanu, nyanungukupurdangka, manu karnta jinta-kari yirdiji Miiri kuja yupukarra-jarrija Kulupuju-kurlu, manu Miiri Makardala-wardingki. ²⁶ Jijajirli-palangu nyangu nyanunguku ngati-nyanu manu kurdungurlu jinta-kari yangka kujarla warrarda

* 19:24 Nyangka Psalm 22.18

yulkaja-nyayirni. Ngularla wangkaja ngati-nyanuku, “Yirdi-manta wati nyampuju ‘kaja’.” ²⁷ Ngula-jangka, Jijajijirla wangkaja kurdungurlukuju, “Yirdi-manta nyampu karnta ‘ngati’.” Junga-juku, yinya-jangka-juku kujarla wangkaja, Jijaji-kirlangu ngati-nyanuju kangu yuwarli nyanungu-nyangu-kurra, manulpa warrawarra-kangu.

Jijaji palija watiya warntawarntarla

Matthew 27.45-56, Mark 15.33-41, Luke 23.44-49

²⁸ Yuwayi, Jijajirlilpa milya-pungu kuja Kaatu-kurlangu warrki lawa-manu kujarla yungu. Ngula-jangka wangkaja, “Ngajurna purraku.” Nyiya-jangka Jijajiji kujaju wangkaja? Nyampuju yimi jurrku-jukulpa ngunaja Payipulurla kamparru-wiyi. Kuja-jangkanya purraku nganta wangkaja.* ²⁹ Kuja-kurra kuja purda-nyangu watingki jinta-karirli, ngulaju parnkanjarla manunjunu wita pijiji-pardu. Ngulaju julyurl-yirrarnu wingkingka kumarparla pamangka nyurru-warnurla kujalpa ngunaja parraja-piyarla. Ngula-jangka wakirdirla watiyarla wayurnu pijiji-pardu. Ngula-kurluju parnkaja, Jijaji-kirla parnkanjarla yirrarnu lirra-kurra yungu nganta wita nganjarla.* ³⁰ Jijajirli pajarnu pamaju. Ngula-jangka wangkaja, “Ngajurna warrkiji nyurru lawa-manu.” Ngula-jangka, jurru kaninjarra-kari-jarrinjarla palijalku.

Yurrkunyurlu kurlarda-kurlurlu ngurlju panturnu Jijaji

³¹ Jijajiji palija Purayitirla. Juwu-paturulupalu wurdujarra-manu-juku nyiyarningkijarra Purlapa Pajapakungarnti. Jijaji manu wati jirrama-karijilpalu waraly-karrija-juku warntawarnta-paturlaju. Juwu-patu wiriwirilpalu wangkaja kulalpalu kuja waraly-karriyarla nganta wuraji-kirra kajika wanta yukamirra. Kuja-kujakuju yanulurla Palitiki wangkanjaku, wangkajalurla, “Wangkaya-wiyi-jana nyuntu-nyanguku yurrkunyupatuku yungulu-jana Jijaji manu wati-jarra mirriji rdilyki-pakarni yungulu-jana pinyi kapankurlu. Yurrkunyupaturlu yungulpalu-jana mantarla warntawarnta-ngurlu wanta yukanjakungarnti.” ³² Ngula-jana Palitirli yurrkunyupatu ngarrurnu yungulu-jana wirliya rdilyki-pakarni pirdilypa pirrjirdi-kirlirli. Kamparrujulu mirriji rdilyki-pakarnu ngulaju kujalpa yangka wati jinta-kari waraly-karrija Jijaji-wana, ngula-jangka jinta-karilki. ³³ Ngulalu yurrkunyupatu yanurnu Jijaji-kirra, nyangulu kuja nyurru palija. Ngulaju kulalu mirriji rdilyki-pakarnu.* ³⁴ Yurrkunyujintangku Jijajiji ngurlju panturnu kurlarda-kurlurlu. Ngula yalyu manu ngapa karlija palka-jangka Jijaji-kirlangu-jangka.* ³⁵ Ngajurlangurlurna nyangu yurrkunyuju pantirninja-kurraju. Junga karna-nyarra wangka yungunkulurla nyurrurlarlangu ngungurr-nyina Jijajikiji. ³⁶⁻³⁷ Nyiya-jangkalu yurrkunyupaturluju Jijajiji yampija mirriji rdilyki-pakarninja-wangurluju, manu nyiya-jangkayijala yurrkunyukarirliji panturnu ngurljuju? Nyurru-wiyi kujaju wangkaja Payipulurla:

“Kula nganangu yungkurnu nyanungu-nyanguju rdilyki-pinyi.”*

Manu-ka yimi jinta-karirlangu karrimi Payipulurla, kuja-ka wangkami:

“Yapangu kapulu nyanyi wati yinyaju kurlarda-jangka pantirninja-warnu kujalu panturnu kanunjumpajumpa ngurljungka.”*

Nyampuju junga. Nyampu-jarra yimi-jarraju Jijaji-kirli.

Jijaji-kirlangu palka, pirnkingkalkulu yirrarnu

Matthew 27.57-61, Mark 15.42-47, Luke 23.50-56

³⁸ Parra jintangku-juku, wati jintalpa nyinaja yirdiji Jajupu Rdimajiya-wardingki. Kalarla wala nyinaja Jijajikiji, manu kala puraja. Kala laninji nyinaja Juwu-patukujaku wiriwiri-kijaku. Kuja-kujakuju kula-jana yapaku yimi-ngarrurnu yangka kuja

* **19:28** Nyangka Psalm 22.15   * **19:29** Nyangka Psalm 69.21   * **19:33** Nyangka Exodus 12.46, Numbers 9.12, Psalm 34.20   * **19:34** Nyangka Revelation 1.7   * **19:36-37** Nyangka Psalm 34.20   * **19:36-37** Nyangka Zechariah 12.10

kala Jijaji puraja. Kuja Jijaji palija, Jajupurlu kutu payurnunjunu yangka Paliti wiri yungu Jijaji palka nyurnulku kapanku pirnkingka yirrarninjini. Palitijirla ngurrju wangkaja, ngula Jajupuju yanu, ngula Jijaji manu warntawarnta-jangka. ³⁹ ati jinta-kari yirdiji Nikurtimu yanu Jajupu-kurlu. Nikurtimu jinta-juku yangka kujarla Jijajiki mungangka wangkaja kamparru-wiyi. Yanu Jajupu-kurlu yungu-pala mapirrirli milyingka yirrarni Jijaji. Ngulakungarntiji Jajupurlu manu yakuju wiri-jarlu-nyayirni jara mitijini-kirli parntirparntirpa-kurlu. * ⁴⁰ Junga, wati yali-jarrarlu-pala Jijajiji ngunanja-yirrarnu mitrili kirrirdirla. Winjurnu-palarla jara Jijajirla, ngula wayirninjarla japujapu-manu palkaju mitrilirla juwaki-piya. Kujarlunya kalalu-jana Juwupaturlu yapaju warurnu milyingka yirrarninjakungarntirliji. ⁴¹ Kutu-juku yangka kuja Jijaji palija warntawarntarla, kaatinilpa karrija watiya panu-kurlu. Kaatini yalirla karrijalpa pirnki, kujalu wati-paturlu pirnkiji pangurnu pirlingka kamparru-wiyi. Lawalpa yapa nyurnu yirrarninja-wangu karrija. ⁴² Junga, wantajulpa yukanja-yanulku, ngulalpalu Juwupaturluju nyiyarningkijarra wurdujarra-manu Purlapa Pajapakungarnti. Wanta yukanja-kujaku, yalumpu-jarrarlu wati-jarrarlu-pala Jijajiji kapanku yirrarnu pirnkingka.

20

Kaaturlu pina-wankaru-maninjarla yakarra-manu Jijajiji palinja-warnu

Matthew 28.1-10, Mark 16.1-8, Luke 24.1-12

¹ Palyangka rangkarrkurlu wanta pardinjarnikingarnti, Miiri Makardala-wardingki yanu pirnki-kirra. Kujalpa kutungkulku nyanjarni yanu pirnki, ngula-warnurluju nyangu pirliji yintirninja-warnulku. ² Ngula-jangka, pina-parnkaja yangka-kurra kujalpa-pala Piita manu kurdungurlu jinta-kari nyinaja, yangka kujarla Jijaji war-rarda yulkaja-nyayirni. Wangkaja-palangu, “Waraa! Nganangku mayi Jijajiji kangu pirnki-ngirliji, nyarrpararla-wiyili yirrarnu?”

³ Ngula-pala Piita manu kurdungurlu jinta-kari parnkaja pirnki-kirra. ⁴ Piitajulpa pulya parnkanja-yanu kurdungurlu-karikiji, ngula nyanungu kamparnu kutu-jarrija pirnki-kirra. ⁵ Ngula parntarrinjunu pirnkingka yungu nganta nyangkarla Jijajiki-kirlangu palka kaninjarni. Kala lawa. Nyangu pijiji-puka kirrirdi, kula yukaja pirnki-kirra. ⁶ Ngula Piita yukajarra pirnki-kirra, yukajarra kutu kaninjarni, ngula nyangu pijiji kirrirdi ngunanja-kurra. ⁷ Manu pijiji-kari nyangu yangka kujalu Jijaji yinngirri warurnu milyingka yirrarninjakungarnti. Kulalpa ngunaja panu-kari-kirli pijiji-kirli, lawa. Ngunajalpa kapurdu. ⁸ Ngula-jangka, yangka jinta kurdungurluju, kuja kamparru Piitakuju yanurnu pirnki-kirra, yukanjarla lawa-nyangurla Jijajikiji. Pijiji-wati-mipa-jana nyangu. Ngula manngu-nyangu kuja Jijajiji pina-wankaru-jarrija. ⁹ Yangka-jarrarlu kurdungurlu-jarrarlu kula-pala milya-pungu yimi Jijajiki-kirli Payipulu-jangka yangka kuja wangkaja kapu Jijajiji nganta palinjarla wankaru-jarrimi pina. Kula-pala milya-pungu. ¹⁰ Ngula-jangka-pala pina-yanu kujalpalu panu-kari kurdungurlu-patu nyinaja.

Jijajirli-nyanu milki-yirrarnu Miiri Makardala-wardingki-kirra

Mark 16.9-11

¹¹ Miiri Makardala-wardingkijilpa karrija yulanja-karra kutu pirnkingka. Kujalpa yulaja, parntarrinjarla nyangu kaninjarni pirnkingka. ¹² Nyangu-palangu marramarra-jarra, nyinajalpa-pala yangkangka kujalpa Jijajiki-kirlangu palka ngunaja kamparru-wiyi. Yarlitiri-kirli jurnarrpa-kurlulpa-pala nyinaja. Jinta-karilpa nyinaja kujalpa Jijaji jurru ngunaja kamparru-wiyi, manu jinta-kari wirliya-wana. ¹³ Marramarra-jarrarlu-pala payurnu Miiriji, “Nyiya-jangka kanpa yulami?”

* 19:39 John 3.2

Yalu-manu-palangu, “Nganangku mayi Warlalja-Wiri-kirlangu palka kangu, nyarrpararla mayili yirrarnu?”¹⁴ Ngula-jangka, Miiriji kuja-purda-jarrinjarla nyangu wati nyanungurla purdangirli. Kula milya-pungu nyanunguju Jijaji.¹⁵ Manngu-nyangu kula-nganta kaatinikingarduyu-juku yangka kuja kala-jana watiya warrawarra-kangu. Ngula Jijajirliji payurnu, “Yuwa, karnta! Nyiia-jangka kanpa yulami? Nganaku kanparla warrirni?”

Yalu-manu, “Ngari karnarla Warlalja-Wiriki yulami. Kangu mayinpa palka nyanungu-nyanguju? Wangkayaju kajinpa nyarrpararla yirrarnu, manu kapurna ngajulurlu maninjini.”

¹⁶ Ngularla Jijaji wangkaja, ‘Miiri!’

Kuja Miirirli purda-nyangu kuja, warru karlirr-ngarnu, manu wangkajarla, “Raapi!” (Ngula kujaju ‘Tiija’ jarungka Yipururlaju.)

¹⁷ Miirirli yungu wirliya Jijaji-kirlangu puuly-mardakarla, ngularla warlapajirninjarla wangkaja, “Yampiyaju, puuly-mardarninja-wangurlu! Ngaka kapurna yarnkamirra yungurna nyina ngajukupalangu-kurlu Kirdana-kurlu. Yaninjarla-jana yimi-ngarrika kurdungurlu-patuku kuja karna ngaju pina-yani ngajukupalangu-kurra. Nyanungurrakupalangurlangu. Yuwayi, yani pina karna ngaju-nyangu Kaatu-kurra, manu nyanungurra-nyangurlangu-kurra Kaatu-kurraju.”

¹⁸ Junga-juku, Miiri Makardala-wardingkirli-jana yaninjarla yimi-ngarrurnu kurdungurlu-patuku kuja nyangu Warlalja-Wiri Jijaji. Yimi-ngarrurnu-jana kujarla Jijaji nyiyarningkijarra wangkaja.

Jijajirli-nyanu milki-yirrarnu kurdungurlu-patu-kurra

Matthew 28.16-20, Mark 16.14-18, Luke 24.36-49

¹⁹ Palyangka-juku, kurdungurlu-patupalu lani-jarrija Juwu-patu wiriwiri-kijaku. Wuraji kuja wanta yukaja, nyinajalpalu kaninjarni yuwarlirla. Tuwakulurla jaarlmanu Juwu-patu-kujaku yukanjarni-kijaku. Ngula Jijaji palka-jarrija ngulangka-juku kulkurru. Wangkaja-jana, “Marlajalurla nyinaka rarralya Kaatukuju!”

²⁰ Ngula-nyanu rdaka milki-yirrarnu kujalu rdaka-jarrarla rdirriny-panturnu. Manu ngurlju-jana milki-yirrarnu kujalu yurrkunyurlu panturnu. Kujalu milya-pungu kurdungurlu-paturlu wati nyampuju Jijaji, ngulakujulurla wardinyi-jarrija-nyayirnilu.

²¹ Ngula-jana Jijaji wangkaja, “Marlajalurla nyinaka rarralya Kaatukuju! Ngajukupalangurluju yilyajarni walya nyampu-kurraju warrkiki. Kuja-piya-yijala karna-nyarra nyurrurlaju yilyami yungunkujulu ngajuku warrki-jarrimi. ²² Ngula-jana purrujininjarla wangkaja, “Marlajalurla mardaka Pirlirra Kaatu-kurlangu! ²³ Walya nyampurla, yapa kalu warntarla nyina maju. Kajili ngampurra nyina Kaatu-kurra pina-yaninjaku, kujalu-jana wangkaya, ‘Kaatuju-nyarra nyurru-juku yawuru-jarrija kulu-wangu.’ Kajinkili-jana kuja wangkami, kapu-jana Kaatuju yawuru-jarrimi. Manu ngalya-kariki yapaku kajikankulu-jana kuja wangkami, ‘Kula-nyarra Kaatuju yawuru-jarrija, lawa.’ Kajilpankulu-jana kuja wangkayarla, ngulaju kulalpa-jana yawuru-jarriyarla Kaatuju. Kapulu maju-juku nyina tarnnga-juku.”

Jijajirli-nyanu milki-yirrarnu Tamiji-kirra

²⁴ Ngula Jijaji pina-wankaru-jarrija palinja-warnu, yangka kuja-nyanu warraja-jarrinjarla milki-yirrarnu kurdungurlu-patu-kari-kirra, jinta-kari yirdiji Tamiji kulalpa palka nyinaja. Yirdi jinta-kariri Titimaji. ²⁵ Panu-kari kurdungurlu wangkalalurla, “Nyangurnalu Warlalja-Wiri Jijaji wankaru.”

Kula-jana Tamiji ngungkurr-nyinaja, wangkajalku-jana, “Kula kujaju junga. Kajilparna murru nyangkarla rdangka, manu kajilparna marnpikarla, manu kajilparna rdaka yirrakarla ngurljungka kuja yurrkunyurlu panturnu, ngula-jangkanya kajikarna-nyarra ngungkurr-nyina.”

²⁶ Wiyiki jinta-jangka, kurdungurlu-patulpalu nyinaja yuwarlirla. Tuwakulurla jaarl-manu yapa-kujaku yukanjarni-kijaku manu nyanja-kujaku. Tamiji palka-yijalalpa nyinaja, ngula kapanku palka-jarrija Jijajiji kulkurru-jarra. Wangkaja-jana, “Marlajalurla nyinaka rarralya Kaatukuju!” ²⁷ Ngula-jangkarla Tamijikilki wangkaja, “Mpa! Nyangkaju murru rdaka-jarrarla. Marnpikaju! Wipiya rdaka yungunpaju marnpirni ngurlju. Kapuru-wangu walaju nyinaya!”

²⁸ Tamijirla wangkaja, “Nyuntunpaju Warlalja-Wiri manu Kaatu!”

²⁹ Jijajirla wangkaja, “Ngungkurr-nyina kanpaju, nyangunpaju milpangku. Ngulaju ngula-juku. Kala kajiji ngana ngungkurr-nyina milpangku nyanja-wangu, ngulaju kapurla Kaatuku marlaja nyina wardinyi-nyina.”

Nyiyaku-wiyi Jaanurluju yimi nyampuju yirrarnu?

³⁰ Ngulalpa Jijaji nyinaja walyangka kurdungurlu-patu-kurlu, kala warrki-jarrija warrarda Kaatu-kurlangu yartarnarri-kirli. Nyampurula pukungka, kularna-nyarra yirrarnu nyiyarningkijarra kuja Jijaji nyarrpa-jarrija yartarnarri-kirli, lawa. ³¹ Ngarirna-nyarra wita-mipa yirrarnu Jijaji-kirliji yungunkulu milya-pinyi Jijajiji Mijaya, Kaatu-kurlangu Kaja-nyanu. Yirrarnurna-nyarra nyampu yimi yungunkulurla wala manu wankaru jirranganja nyina Kaatuku.

21

Jijaji-jana palka-jarrija nyanunguku kurdungurlu-patuku ngapa wiringka Kaliliyirla

¹ Nyampu yimi-pardu wita ngulaju kuja-nyanu Jijajirli pina-wankaru-jarrinjarla milki-yirrarnu nyanungu-nyangu kurdungurlu-patu-kurra kujalpalu nyinaja mangkuru Kaliliyirla. ² Nyampunya yirdi-patuju kurdungurlu-patu kujalu yatijarra yanu Jurujulumu-ngurlu Kaliliyi-kirra: Ngulaju Jimani Piita, Tamiji (nyanungu-nyangu yirdi jinta-kari Titimaji), Natanyulu Kaana-wardingki nguru Kaliliyi-wardingki, Jipiti-kirlangu kaja-nyanu-jarra yirdi-jarraju Jamaji manu Jaanu, manu jirrama-kari kurdungurlu-jarra-kari.

³ Ngula-jana Jimani Piita wangkaja, “Yani karna wirlinyi ngapa-ngawurrrpa yawukupurda yakuju-kurlu.”

Panu-karilirla wangkaja, “Nganimparlangu kapurnalu yani nyuntu-wana maninjaku ngapa-ngawurrrpaku.” Jungajukulu yanu ngapa mangkuru-kurra, warrkarnulu pawurturla. Munga wirilirla warrurnu puta ngapa-ngawurrrpa yawukuju, kala lawa. Kulalu palku-manu.

⁴ Parra-pardu-karirla, kujalpa wanta kankarlu-jarrinja-yanurnu, Jijajilpa karrija ngapa mangkuru-wana pirntinyarrarla. Kurdungurlu-paturlulu nyangu karrinja-kurra, kulalu milya-pungu. ⁵ Jijaji-jana purlaja, manu-jana payurnu, “Yuwa, lawa mayi kulankulu palka-manu ngapa-ngawurrrpaju?”

Yalu-manulu, “Kula jintarlangu, lawa.”

⁶ Ngula Jijaji-jana wangkaja, “Kijikalu yakuju ngapa-kurra pawurtu-wana-juku jungarni-purdanji. Kapunkulu panu-nyayirni mani yawu ngapa-ngawurrrpa.” Jungajukulu kujurnu yakujuju jungarni-purdanji pawurtukuju. Panu-jarlu-nyayirni ngapa-ngawurrrpa yawulu-jana manu, putalpalu wilil-kanjarla yirrarnu pawurtu-kurraju, lawa.

⁷ Ngula-jangka, yangka jinta-kari kurdungurlu, yangka kujarla Jijaji warrarda yulkaja-nyayirni, ngulajurla wangkaja Piitakuju, “Ngulaju Warlalja-Wiri Jijaji!” Kuja kuja-kurra Piitarlu purda-nyangu, jurnarrparla nyanungu-nyangurla pina-yukaja,

yangka kuja-nyanu jurnarrpaju yalyi-manu ngapa-ngawurra yawuku maninjakungarntirli. Ngula-jangka, Piitaju jurl-pungu ngapa-kurra julyurl-wantinjaku Jijajikirra-pinangu. ⁸ Panu-kari kurdungurlujulu yanu walya pirntinyarra-kurra pawurturla. Rarra-kangulpalu yakuju ngapa-ngawurra-kurlu. Kutulkulpalu yanurnu pirntinyarra-kurra, marda 100-pala mita-kurra.

⁹ Kujalu kurdungurlu-patu yanurnu pirntinyarra-kurra, jitijalu pawurtu-ngurluju. Walyangkalu nyangu kilyirra. Ngapa-ngawurralpa jankaja kilyirraparlaju, manu mangarrirlangulpa palka ngunaja. ¹⁰ Ngula-jana Jijajilki wangkaja, “Kangkarnijili ngapa-ngawurra kujankulu-jana jalangurlu manu.” ¹¹ Piitaju pina warrkarnu pawurtu-kurra, manu mapirirlili manu yakuju ngapa-ngawurra-kurluju kurdungurlu-patu-karirlangurlu. Rarra-kangulu-jana walya pirntinyarra-kurra. 153-pala wiri-nyayirni ngapa-ngawurrapalpa ngunaja yakujurla, kula yakuju larra-yanu, lawa.

¹² Ngula-jana Jijaji wangkaja, “Yantarnili nyampu-kurra miyi ngarninjaku.” Milya-pungu mukulu nyanunguju Warlaja-Wiri, lani-jarrijalpalu payirninjakuju, kapulu marda payikarla, “Nyuntu mayi junga Jijaji?” ¹³ Ngula Jijaji manu mangarri, manu-jana warru yungu. Manu-jana ngalya-kari ngapa-ngawurra yawuju yungu. ¹⁴ Nyampurlanya-ka lawa-jarri nyampuju yimi kuja-nyanu Jijajirli milki-yirrarnu kurdungurlu-patu-kurra mangkuru-wana. Kuja-wangurla-wiyi-nyanu jirramaku milki-yirrarnu yangka-jangka kuja Kaaturlu pina-wankaru-manu palinja-warnuju.

Jijajirli Piita japurnu marnkurrpaku ‘Yulkaminya kanpaju?’

¹⁵ Kurdungurlu-paturlu kujalu lawa-jarrija miyi manu ngapa-ngawurra yawu ngarninjaku, Jijaji manu Piita-pala yanu yangarlu-jarra. Jijajirli payurnu, “Jimani, kaja-nyanu Jaanu-kurlangu, yulkami mayi kanpaju nyampu-patu-piya-wangu?”

Piitarlu yalu-manu, “Yuwayi, Warlaja-Wiri, milya-pinyi kanpaju kuja karnangku yulkami.”

Jijajirla wangkaja, “Jiyipi ngaju-nyangu-patuku-jana miyi yungka.” ¹⁶ Ngula Jijajirli payurnu, “Jimani, kaja-nyanu Jaanu-kurlangu, yulkami mayi kanpaju?”

Piitarlu yalu-manu, “Yuwayi, Warlaja-Wiri, milya-pinyi kanpaju kuja karnangku yulkami.”

Jijajirla wangkaja, “Warrawarra-kangkaju jiyipi-patu ngaju-nyangu-patu.” ¹⁷ Jijajirli yarda payurnu, “Jimani, kaja-nyanu Jaanu-kurlangu, yulkami mayi kanpaju?”

Jijajirli kuja payurnu marnkurrpaku yimi jurrkungku-juku, kujarlanya Piitaju miyaluju maju-jarrija-nyayirni. Wangkajarla Jijajikiji, “Warlaja-Wiri, milya-pinyi kanpa niyarningkijarra. Milya-pinyi kanpaju kuja karnangku yulkami!”

Jijajirla wangkaja, “Warrawarra-kangka-jana ngaju-nyangu jiyipi-patu. ¹⁸ Junga karnangku wangkami. Kujalpanpa nyinaja yaparranji-wiyi, kalanpa yukaja jurnarrparla jalypi, manu kalanpa ngampurra-jarrinjarla kutu yanu nyarrpara-kurrapuka. Ngaka kajinpa purlka-jarrimi, kapunpa waku-jarra wipimi, manu kapungkulu yapa ngalya-karirli waku-jarra wayirni pirijina-piya. Manu kapungkulu kanyi kutu ngampurra-wangurlanguju. ¹⁹ Ngulaju ngula-juku. Puraya-jukuju karlirr-yaninja-wangurlu! Tarnnga-jukuju nyinaya kurdungurlu!” (Niyakurla kujaju wangkaja Jijajiji Piitaku? Wangkajarla kuja yungurlipa ngaliparlu milya-pinyi kapu Piitarlu nganta palimi watiya warntawarntarla-yijala ngulaju yungurla pulka-pinyi Kaatuku, manu yungu-jana yapaku milki-yirrarni Kaatuju ngurru-nyayirni.)

Jijajirla wangkaja Piitaku kurdungurlu jinta-kari-kirli

²⁰ Ngula-jangka, Piitarlu pina-nyangu purdangirli, kurdungurlu jinta-kari nyangu yaninjarni-kirra, yangka kujarla Jijaji warrarda yulkaja-nyayirni. (Kurdungurlu yangka kujalpa nyinaja kutu Jijajirla, yangka kujalpa-ngalpa Jijajirli jirranganja ngarnu

kurapaka Pajapa palinjakungarntirli. Yalumpurlunya yangka kuja Jijaji payurnu, “Warlalja-Wiri, ngana kapungku jikajika-jarri nyuntukuju?”²¹ Junga-juku, kuja Piitarlu nyangu nyampu yaninjarni-kirra, wangkajarla Jijajikiji, “Kala nyampu, Warlalja-Wiri? Nyarrpa-jarrimi kapu?”

²² Jijajirli yalu-manu, “Marda kapu wankaru-juku nyina kajirna walya nyampu-kurra pina-yanirni. Kula nyampu manngu-nyangka! Kulaju nyuntuju jurnta karlirryanta! Tarnnga-juku ngaju-nyangu kurdungurlu nyinaya!”²³ Junga yinya-jangka-juku, yangka Jijaji-kirlangu kurdungurlu-paturlu panungku-juku kalalu manngu-nyangu kula-nganta jinta kurdungurlu kapu palinja-wangu nyina. Kula Jijajiji kujaju wangkaja, lawa. Kuja-miparla wangkaja Piitaku, “Marda kapu wankaru-juku nyina kajirna ngaju pina-yanirni walya-kurra. Kula nyampu manngu-nyangka!”

Nyampurlanya-ka lawa-jarri yimiji kuja Jaanurlu yirrarnu Jijaji-kirli

²⁴ Yangka kurdungurlu jinta, kujalpalu yapangku manngu-nyangu kula-nganta kapu palinja-wangu nyina nganta, wangkami kanyarra ngurrju Jijaji-kirli kuja warrki-kari warrki-kari lawa-manu. Nyanungurlunya pipangkaju yirrarnu muku. Milya-pinyi karnalu kuja-ka junga warrarda wangka.²⁵ Jijajirli panu-nyayirni warrki-kari warrki-kari lawa-manu nyampurla walyangkaju. Marda kulalpa nganangku yapangku nyampurraju yirrakarla puku-kurra. Kajilpalu yapangku yimi yirrakarla nyiyarningkijarra Jijaji-kirlangu warrki-kirli, kajika ruumu-wangu marda karri nyampurla walyangkaju mardarninjaku pukukuju!

Acts
Yimi Warrki-kirli Kaatu-kurlangu-kurlu
Ngulaju warrki-kirli kujalpa-jana Kaatu jirrnganja
warrki-jarrija Kirijini-patuku
kamparru-warnu-patuku

Nyiya-kurlu yimi nyampu?

Nyampurlu pukungku kangalpa yimi-ngarrirni kamparru-warnu-patu-wiyi Kirijini-patuju. Watingki yirdingki Luukurlu nyampuju puku yirrarnu, nyanungujulpa nyangunyangu warrki-jarrija. Ngulakungarntiji jinta-kari-wiyi puku yirrarnu yangka kuja karlipa yirdi-mani yirdiji ‘Yimi Jijaji-kirli Luuku-kurlangu’. Luukujulparla jirrnganja warru wapaja mijiniriki yirdikiji Puurluku kujalpa-jana kamparrurlu-wiyi warru yimi-ngarrurnu Puurlurluju Yimi Ngurrju Jijaji-kirli ngulaju yapaku Juwu-wangu-patuku.

Nyampurluju pukungku kangalpa yimi-ngarrirni kuja-jana Kirijini-patuku kamparru-warnuku Kaaturlu kurru-pungu Pirlirra nyanungu-nyangu. Ngulakuju yapaku Piitalpa-jana nyinaja Kurdungurlu Wiri Jijaji-kirlanguju.

Nyampurluju pukungku kangalpa yimi-ngarrirni Puurlu. Jijajirli-nyanu milki-yirrarnu Puurlu-kurraju. Ngula-jangkaju, Jijajirliji yilyaja Puurluju Yimi Ngurrju-kurluju ngurrara-kari ngurrara-kari-kirraluku. Ngulangkaju ngurrara-kari ngurrara-karirla, Juwu-wangu-patu panu-jarlulu Kirijini-jarrijalku. Kujarlajulurla Juwu-patuju muluja-jarrijalku Puurlukuju. Rdarri-mardarnulu, ngula-jangkarlu yilyajalu kirri-kari-kirra yirdi-kirraju Ruumu-kurra kuwurtukungarnti.

Watingki jintangu yirdingki Luukurlu, ngulajurla jaru yirrarnu pukungka jinta-kariki watiki yirdikiji Tiyapiluku

¹ Puntu ngajuku Tiyapilu-pardu, yangka ngaju-nyangurla kamparru-warnurla pukungka, ngulangkajurnangu yimi-ngarrurnu nyiyarningkijarra Jijaji-kirlangu warrki, kujalpa-jana warru yimi-ngarrurnu nyanungurlu Jijajirli yapa-patu-kariki jaru, ngulakunyarnangu milki-wangkaja. ² Kuja Kaaturlu kangu kankarlarra nyanungu-nyangu-kurra ngurrara-kurra, ngulakungarntiji kujalpa Jijaji wankaru-wiyi warru wapaja nyampurla walyangka, ngulajulpa-jana maya-kari maya-kari pinarri-manu yangka nyanungu-nyangu-patu kurdungurlu-patu Pirlirra Kaatu-kurlangu-kurlurlu, kuja-jana yangka nyanungurlu milarninjarla yajarnu.

³ Milyi-jangkarluju-nyanu warru milki-yirrarnu 40-palaku parrakuju wankarulukuju. Milki-yirrarnu-nyanu milparniwarrarla panungka, yungulu nyanungu-nyangurlu kurdungurlu-paturlu nyanjarla milya-pinyi wankaru. Manu-jana nyanunguju milki-wangkaja Kaatu-kurlu yangka kuja-ka Warlalja-Wiri nyina nyiyarningkijarra.

⁴ Manu ngula-jana yarda wangkaja, “Yaninja-wangulu nyinaya nyampurla kirringka Jurujulumurla. Nyampurlajukulurla pardaka Kaatu-kurlanguku warntarri-nyayirni-wanguku yangka kuja-nyarra Wapirrarlu nyurru-juku jangu-pungu, manu yangka kujarna-nyarra ngajurlangu milki-wangkaja, ngulakunyalurla pardaka.

⁵ Yangkangu yirdingki Jaanu Papitajirli, kujalpa-jana ngapangka julyurl-yirrarnu papitaji-maninjaku, ngulaju ngapa-miparla. Kala parra-patu-jangkarla kapu-nyarra Kaaturlu kurru-pinyi Pirlirra nyanyungu-nyangu, ngula-kurlurlunya kapu-nyarra papitaji-mani.”

Kaaturlu kangu Jijaji nguru-nyayirni-wangu-kurra

⁶ Ngula-jangkaju, kujalpa-jana Jijaji jirrnganja nyinaja nyanungu-nyangu-patuku kurdungurlu-patuku, ngakalku payurnulu ngulaju kujarlu, “Warlalja-Wiri, nyangurlanpa-nganpa pina-yinyi nyampuju ngurrara Yijirali-pinkiki, jalangurlu mayi?”

⁷ Ngula-jangkaju, Jijajirli-jana jangku-manu, “Ngulaju-ka ngaju-palarlu Wapirra-miparlu milya-pinyi nyangurlarlu kaji-nyarra pina-yinyi nyampuju ngurrara. Nyurrurlaju kankulu ngurrra nyina ngulakuju milya-pinjakuju yirdija-nyarra Kaaturlu warla-pajurnu milya-pinja-kujakuju. ⁸ Ngaka kapu-nyarra kurru-pinyi Pirlir-rpa Kaatu-kurlangu, kapunkulu pirrjirdi-nyayirni nyinamilki. Ngula-jangkanya yungunkulu-jana warru yimi-ngarrirni ngaju-kurlu yimi nyampurla kiringka Jurujulumurla-wiyi. Ngula-jangkaju, warru yimi-ngarrikalua-jana ngurungka Jur-diyarla. Ngula-jangkaju, warru yimi-ngarrirninjintalu-jana yatijarra ngurrararla Jamariyarla. Ngula-jangkaju, warru yimi-ngarrikalua-jana warrukirdikirdi ngurukari nguru-karirla ngurujarraranypa.” ⁹ Kujalpa-jana nyanungu-nyanguku jirrnganja karrija kurdungurluku Jijaji, ngula-jangkaju kulkurru-jarra-ngurluju marlararla kankarlarra-jarrinja-yanu Kaatuku yalkiri-kirra. Kujalpalurla nyanungu-nyangu-patu kurdungurlu-patu warrukirdikirdi karrija, ngulangkuju yirri-puraja kankarlarra, manulpalu yirri-puranjarla warrawarra-kangu-juku. Kujalpalu warrawarra-kangu kankarlarra, ngulajurla mangkurdulku wapirrija.

¹⁰ Kujalpalu warrarda-juku warrawarra-kangu kankarlarra Jijaji, ngula-puru-juku jirrama wati-jarra-pala kapanku warraja-jarrija jurnarrpa-kurluju kardirri-kirli, ngulalpa-pala-jana ngirrily-karrija. ¹¹ Manu wangkaja-pala-jana, “Nyurrurla Kaliliyiwardingki-patu, nyarrpaku kankulu karrinjarla yirri-pura kankarlarra-kari? Ngula jinta-juku Jijaji, yangka kuja-nyarra Kaaturlu jurnta kangu yalkiri-kirra, ngula-piyayijala kapu pinarni yani yalkiri-ngirli nyanungu jinta-juku kujankulu yirri-puraja.”

Wati-kirli Matiyuju-kurlu, ngulajurla marlaja kangu warrki Jutujuku

¹² Ngula-jangkaju, yangkaju Jijaji-kirlangu kurdungurlu-patu wiriwiri, kulpari yanulu Jurujulumu-kurra yangka pirlu wita-jangka Yalipiji-ngirli, kula wurnturukurra, kala ngari kutu-kurra-jala. ¹³ Kujalu Jurujulumu-kurra yanurra, ngulajulu nyanungurra-nyangu-kurra-yijala yanurra ngurra-kurra, ngurrangka kujalpalu ngunaja. Ngula-jangkaju, kankarlarralu warrkarninja-yanu ruumu-pardu-kari-kirra kankarlu-warnu-kurra. Nyampurra-patunya yirdi-patuju yangkaju kurdungurlu-patu kujalpalu ngulangka ngunaja: Piita manu Jaanu, Jamaji manu nyanungukupurdangka kukurnu-nyanu Yanturu, Pilipi, Tamiji, Parrjulumu, Matiyu, manu jinta-kari Jamaji-yijala yangka ngalapi-nyanu Yalpiya-kurlangu, manu Jimani ‘Kulu-parnta Wita-wangu’, manu Jutuju ngalapi-nyanu-yijala Jamaji-kirlangu. ¹⁴ Nyampurla kankarlu-warnurla, yangka kurdungurlu-patu kalalu-nyanu turnu-jarrija Kaatuku wangkanjaku manu payirninjaku. Kalalu-jana yanurnu-yijala Jijaji-kirlangu ngatinyanuju Miiri manu ngalya-kari mardukuja-patu manu kukurnu-nyanu-patu Jijajikirlangu.

¹⁵ Parra-patu-jangkarla yangka kurdungurlu-patu manu ngalya-kari, yangka kuja kalalurla Jijajiki ngungurr-nyinaja manu wala nyinaja, ngularrajulu jinta-jarrinjarla turnu-jarrija yangka-kurra ngurra-kurra, ngulajulu-nyanu turnu-jarrija 120-pala. Ngula-jangkaju, karrinja-pardinjarla, Piita wangkaja-jana, ¹⁶ “Ngajukupurdangka-purnu, yangka jaru kuja nyurru-wiyi yirrarnu Kingi Tapitirli, ngulajurla marlaja yirrarnu Pirlirrrpa Kaatu-kurlanguku. Manu jalangujalangu, jungarni-jiki kangalpa wangkami. Nyampurla jarungka, ngulaju kangalpa jungarnirli-jiki yimi-ngarrirni yangka-kurlu Jutuju-kurlu, kujarla Jijajiki jangkardu jikajika-jarrija, manu kuja-jana Jijaji jiily-ngarrurnu Juwu-patuku wiriwiriki, kujalu ngula-jangkarluju Jijajiji puuly-mardarnulku. ¹⁷ Yangka nyanungu Jutuju, ngulaju Jijajikirlangu-yijala kala nyinaja

ngalipa-piya. Jijajirliji nyanungurlangunya milarnu yungurliparla marlaja warrki-jarriyarla wungu.”

¹⁸ (Panu-kari yangka Juwu-patu wiriwiri, yangka kuja-jana Jutujurlu jiily-ngarrurnu Jijaji, ngulakujurla yungu tala wiri. Ngula-jangkarluju, Jutujurlu yangka-kurlurlu tala wiri-kirlirli, ngulangkuju-nyanu manu walya. Nyanungurla walyangka kankarlarra-nyanu watiyarla puta waraly-yirrarnu ngalyipi-piya-kurlurlu. Kujarla ngalyipi-piya tuurl-yanu, ngulaju walya-kurra panjarra-wantija. Ngula-jangkaju, ngula walya-kurra panjarra-wantija, ngulaju miyaluju tirl-parnkaja, manu ngula-jangkaju, murtku jawujawu muku wulyurr-wantija kuja panjarra-wantija. ¹⁹ Jurujulumu-wardingki-paturlulu purda-nyangu jaru Jutuju-kurlu kuja panjarra-wantija nganta walya-kurra, ngulakujurla walyakuju yungu yirdiji ‘Kiltama’. Kiltamaju yirdiji ngulajurla yirrarnu kuja Jutuju-kurlangu yalyu yukaja walyangka kaninjarra.)

²⁰ Ngula-jangkaju, Piita-jana yarda wangkaja, “Nyampunya yirrarnu jaruju Kingi Tapitirliji pukungka yirdingka Yunparninja-kurlangurla ngulaju Jutuju-kurlu: ‘Yapangku kapulu jintawarlayirli-jiki yampimi ngurra nyanungu-nyangu, kula nganalku nyina majungka walyangkaju.

Jinta-karilkili parlu-pungka wati yungurla marlaja kanyi warrki watiki yangkaku.’* Nyampunya wangkaja Tapitiji yangka-kurlu Jutuju-kurlu.”

²¹⁻²² Ngula-jangkaju, Piita-jana yarda wangkaja, “Junga-juku, jinta-karilkirli milarni yungu nyina nganimpa-piya kurdungurlu. Kala ngaliparlu-wiyi yungulparlipa milakarla ngula-jangkarluju yungu-jana warru yimi-ngarrirni Jijaji-kirli kuja milyi-jangka kulpari wankaru-jarrija. Nyiya-piyarlipa milarni watiji? Ngurrjurlipa milarni nganimpa-piya yangka kujarnalu puraja Jijaji nganimparlu kurdungurlu-paturlu, manu kujarnalu nyangu Jijaji, kuja ngapangka julyurl-yirrarnu Jaanurlu papitaji-maninjaku. Manu ngurrjurlipa milarni kujalpa-nganpa jirrnganja wapaja warru nganimpaku Jijaji-kirli, kujarnalu yirri-puraja kankarlarra yalkiri-kirra. Kujapiyanyarlipa watiji milarni.”

²³ Junga-juku, ngula-jangkaju, wati-jarra-karilkili-palangu milarnu Jajupu manu Matiyuju. (Jinta-karirli Jajupurlu, ngulajulpa yirdi-jarra-kari mardarnu Parrjapa manu Jujutu.) Nyampu-jarra wati-jarranyalu-palangu milarnu. ²⁴ Ngula-jangkaju, wangkajalurla Kaatuku, “Warlalja-Wiri, nyuntu kanpa-nganpa milya-pinyi nyarrpa kuja karnalu manngu-nyanyi nganimparlu. Milki-yirraka-nganpa nyampu-jarra wati-jarra, nyarrpara kanpa wardu-pinyi nyampuku warrki-nyayirni-wanguku. ²⁵ Jinta milaka yungu-nganpa nganimpaku jirrnganja warrki-jarrimi Kurdungurlu Wiri, yungurla marlaja kanyi warrki yangkaku jinta-kariki Jutujuku, yangka kujanpa nyurru-wiyi milarnu, kujangu jikajika-jarrija jangkardu warrki-ngirlirra. Pangkala yanirra yangka-kurra maju-kurra nyanungu-nyangu-kurra.” ²⁶ Ngula-jangkarluju, kurdungurlu-paturlulu manu pamarrpa-jarra wita-jarra, ngulangkuju pamarrpa wita-jarrarla yangka wati-jarra, yirdilkili-palangu yirrarnu. Ngula-jangkaju, pamarrpa yangka wita-jarra maninjarlalu-palangu yirrarnu kaninjarni murlukurn-parla yirdi-kirliji yangka wati-jarra-kurlu. Ngula-jangkarluju, murlukurnpajulu jaruny-yirrarnu kaninjarra-kari. Junga-juku, pamarrpa jinta pata-karrija walya-kurra yirdi-kirli Matiyuju-kurlu. Junga-juku, kujalu nyangu pamarrpa yirdi-kirli Matiyuju-kurlu, ngulajulu milya-pungu kuja-jana Kaaturlu milki-yirrarninjarla milarnu Matiyuju. Ngula-jangkaju, Matiyujuju tarngalkulpa nyinaja Kurdungurlu Wiri panu-karirlajinta 11-palarlajinta.

* **1:20** Nyangka Psalm 69.25, Psalm 109.8

2

Kaaturlu-jana kurru-pungu Pirlirra nyanungu-nyangu Kirijini-patuku kamparru-warnuku

¹ Ngaka-pardu-karilki, Juwu-watirlilpalu-nyanu jinta-kurra-manu, manulpalu ngurra-kari ngurra-kari-jangka turnu-jarrinjarni yanu Jurujulumu-kurra purlapa wiri-jarluku yirdiki Pintikujuku* Ngulakujulpalu-nyanu Juwu-patuju turnu-jarrinjarni yanu. Kala yangka Kurdungurlu-patu Wiriwiri manu ngalya-kari yapa Jijaji-kirlangu, ngulajulpalu turnu-jarrija-yijala yangka-kurraju yuwarli-pardu-kurra. ² Ngula-jangkaju, kujalpalu nyinajalku kaninjarni, purda-nyangulu kankarlarra-ngurlu kuja warurr-wangkanjarni yanu warlpa-piya. Ngula-jangkaju, yukajarni warru yuwarlirlaju. Yangka kujalpalu nyinaja Jijaji-kirlangu-patu, ngulangkaju yukajarni jingijingi kaninjarni warrukirdikirdi. ³ Ngula-jangkaju, nyangulu kankarlarra-kurra, jarra-piya wiri-piya rdili karrinjarni yanulpa. Ngula-jangka rdili-jangka, wita-kari wita-karilki jarraju pirri-parnkaja, ngulalpa-jana yapaku pirripirri-manu jurru-kari jurru-karirla. ⁴ Ngula-jangkaju, jarra kuja-jana wantiwantija jurru-kari jurru-kari-kirra, ngularrakujurla Pirlirra Kaatu-kurlangu wiri-jarrija kanunjumanyumpa. Ngula-jangkaju, kapanku-jana ngurrju-manu jaru-kari jaru-karikilki kurruly-wangkanjaku, ngulalpalurla jaru-kari jaru-kariji kurruly-wangkaja Pirlirra Kaatu-kurlu.

⁵ Yalumpurla Jurujulumurlalpalu nyinaja panu-nyayirni Juwu-paturlangu nguru-kari nguru-kari-wardingi, kujalu Kaatu puraja yirriyirrirli jungarnirli. ⁶ Kujalpalu yanuyanurnu manulpalu karrinja-yanu yuwarli-wana yarlungka, ngulangkujulu-jana purda-nyangu yangka yapa Jijaji-kirlangu-patu kujalpalu-nyanu jaru-kari jaru-karirilki yuntarnu. Ngula-karra-juku kutu-jarrinja-yanurnulpalu purda-nyanjaku jaruku. Kujalpalu wangkaja nyanungurra-nyangu jaru manu panu-kari-kirlangu kirri-kari-wardingi-kirlangu jaru, ngulakujulu-jana marlaja paa-karrija. ⁷ Karrarda-jarrinjarlalpalu-nyanu wangkaja, “Nyampurraju yapaju nyampu-wardingi-jala Kaliliyi-wardingi-patu-jala!” ⁸ Kala nyarrpaku-yijala kalu wangkami ngalipa-nyanguju jaru-kari jaru-kariji, kuja karlipa-jana purda-nyanyi? ⁹⁻¹⁰ Panu-karirli-pa jaru-kari-kirli Pajiya-wardingi-patu, Mirdiya-wardingi-patu, Yilimi-wardingi-patu, Mijuputamiya-wardingi-patu, Jurdiya-wardingi-patu, Kaparduji-wardingi-patu, Puntija-wardingi-patu, Yajiya-wardingi-patu, Pirijiya-wardingi-patu, Pampiliya-wardingi-patu, Yijipi-wardingi-patu, manu Lipiya-wardingi-patu, ngulaju kutu-juku kirri yangkaku Jariniki, manu panu-karirli-pa kirri wiri-wardingi-patu Ruumu-wardingi-patu-yijala. ¹¹ Ngalipa panu-kari Juwu karlipa nyinami ngulaju wita-ngurlupakarra. Kala panu-kari ngalipajurlipa wirilki Juwu-jarrija. Manu panu-karirli-pa jaru-kari-kirli Kiriti-wardingi-patu manu Rapiya-wardingi-patu. Jalangu, nyampu ngalipa jinta-kari jinta-kari kuja karlipa karrinja-yani, ngulaju karlipa wangkami jaru-kari jaru-kari warlalja. Purda-nyanyi karlipa-jana nyampu-patuju jaru ngalipa-nyanguju kuja kalu-ngalpa yimi-ngarrirni yimi Kaatu-kurlangu, kujalpa nyiyarningkijarrarla ngurrju-nyayirni warrki-jarrija!” ¹² Yangka nyampu yapa kujalpalu karrinja-yanu, ngulajulpalu paa-karrija palju, manulu-nyanu karrarda-jarrinjarla payurnu, “Nyarrpalku-yijala kalu nyampurraju wangkami jaru ngalipa-nyanguju?”

¹³ Purda-nyanjarla, ngulajulpalu-jana ngalya-kariji ngarlarrija yapaku Jijaji-kirlangu-patuku, kujalpalu-nyanu yuntarnu jaru-kari jaru-karirli. Manulu-nyanu wangkaja, “Kuja marda kalu wangkami pama-jangka warungkawarungka.”

Piita-jana milki-wangkaja yapa-patuku

* 2:1 Pentecost

¹⁴ Kuja-kurra kujalu-jana wangkanja-kurra purda-nyangu Piitarlu manu ngalya-karirli Kurdungurlu-patu Wiriwirirli, ngulajulu muku wilypi-pardija kaninjarni-jangkaju yuwarli-jangka yarlu-kurralku. Ngula-jangkaju, Piitaju-jana wangkaja, “Nyurrurla yapa ngaju-nyangu warlalja Juwu-patu ngurrara-jinta, manu nyurrurla ngalya-kari kujankulu yangka yanurnu-yijala ngurrara-kari-jangka, purda-nyangkajulu yungurna-nyarra milki-wangka nyiya-jangka yangka kujarnalu-nyarra kurruly-wangkaja jaru-kari jaru-kari nyurrurla-nyangu jalangu. ¹⁵ Nganimparlu wati-paturlu, kula karnalu pama ngarni, lawa. Murnma nyampuju mungalyurru pamaku ngarninjakuju. ¹⁶ Nyurru-wiyi wati yirdi Juwulu, kujalparla nyinaja Kaatu-kurlangu jarukungarduyu, ngulangku yirrarnu jaru nganima-kurlu, ngulaju nyampunya jaruju:

¹⁷ ‘Kaatu kajana wangka yapaku kuja:

“Ngakarrangakarra kapurna-nyarra yilyamirni Pirlirra Ngaju-nyangu yungurna-nyarra kurru-pinyi yapa panuku-juku jintawarlayiki-jiki.

Kajirna-jana Pirlirra ngaju-nyangu kurru-pinyi nyurrurla-nyanguku ngalapi-nyanuku manu yurntalu-nyanuku, ngulakuju Pirlirpakuju kapulurla marlaja wangkami jaru junga-nyayirni ngaju-nyangu yapa panu-kurra.

Purlka-paturlu manu kurdu-warnu-paturlu kapujulu marlaja nyanyi nyiyarningkijarra jukurrparla manu yuruyururla munga wiri parra wiri Pirlirra ngaju-nyanguku.

¹⁸ Yangka kuja kalu wati manu karnta nyina ngaju-nyangu, ngulakuju kapurna-jana ngaka Pirlirpaju ngaju-nyangu kurru-pinyi-yijala.

Nyampu-patuju ngulaju kapulurla marlaja wangkami ngajuku yapa panu-kurra-yijala.

¹⁹ Kapurnaju milki-yirrarni yapa panu-kurra kankarlarra yalkirirla, manu kapurnaju milki-yirrarni walyangka warrukirdikirdi nguru-kari nguru-kari kuja karna pirrjirdi-nyayirni nyina yartarnarri wiri-kirliji.

Yapangku kapulu nyanyi yalyu, warlu, manu kunjuru wiri marumaru mangkurdu-piya.

²⁰ Yurupupu ngulaju kapu maru-jarri. Manu kirntangi kapu yalyuyalyu-jarri yalyu-piya. Ngula-jangkaju, walyaju kapuju marlaja lawa-jarri ngajuku Kaatuku, manu nyiyarningkijarra kapuju marlaja karri ngajuku ngurrju-nyayirni.

²¹ Ngula-jangkaju, nganangku-puka kajiji walangku-pinyi Kaatu Warlalja-Wiri, ngulaju kapurna muurl-mardarni karlirr-yaninja-kujakuju.” ’ ’*’

Kujanya-jana Kaatuju wangkaja nyurru-wiyiji.

²² Junga-juku, Piitajulpa-jana wurra-juku wangkaja, “Nyurrurlarlu Yijirali-pinkirli, purda-nyangkajulu! Nyampuju kapurna-nyarra mayangku yimi-ngarrirni! Yangka wati Najariji-wardingki Jijaji, ngula kuja-nyarra Kaaturlu milki-yirrarnu nyampurla walyangka, ngulakungarntirliji pirrjirdi-manu nyanungu Kaaturluju. Parra-kari parra-kari Jijajirlilpa-nyanu milki-yirrarnu nyurrurla-kurra ngangkayi-kirli-piya rdirrinypa-nyayirni Kaatu-kurlangu. Ngulaju jungalpankulu nyangu Jijaji pirrjirdi-nyayirni junga-nyayirni Kaatu-kurlangu. ²³ Manu yangka jinta-kari watilpa milyapungu Kaaturluju kujarla jangkardu jikajika-jarrija Jijajiki, manu kuja-nyarra nyurrurlaku yungu pinjakungarnti. Manu yangka kujankulu-jana jirranganja yirrarnu Jijaji watiya warntawarntarla yali-patuku maju-patuku, kamparru-jukulpa-nyarra milyapungu Kaaturluju. Kala lawa, kula-nyarra warla-pajurnu. Nyurru-juku manngunya-nyangu Kaaturluju kujaju, ‘Jijajilpa-jana paliyarla yapa panuku maju-panuku.’

²⁴ Kuja Jijaji turdurr-ngunaja pirnkingka, ngula-jangkaju, pirlirpaju yanu pirlirra

* 2:21 Nyangka Joel 2.28-32

manparrpa-kurlangu-kurra. NgulangkaJulpa-nyanu murrumurru-nyayirni purda-nyangu. Juju Ngawungku ngulangkuju tarnngangku puta jirri-mardarnu. Lawa-juku. Kaaturluju wurrangku-juku pina-wankaru-manu, manu milyi-jangkaju palkaju yakarra-maninjarla wilypi-manu manparrpa-patu-kari-kirlangu-ngurluju. Kula Juju Ngawungku jirri-mardakarla.”

²⁵ Piitajulpa-jana wangkaja-juku, “Yangka kuja nyurru-wiyi Kingi Tapitirli yirrarnu jaru Payipulurla Jijaji-kirli Mijaya-kurlu, yangka kuja yanu manparrpa-kurlangu-kurra pirlirrrpa Jijaji-kirlangu, ngulangkanya wangkaja yangka Mijaya:

‘Ngaju karna nyanyi Kaatu Warlalja-Wiri, ngaju-wana kuja-ka warrarda karrimi, ngulaju karna warrarda nyanyi ngajulurlu, ngulakuju karnarla wala nyina karrarda-wangu.

²⁶ Kuja kaju Kaatu rdanparni ngajuku, ngulangkuju kaju miyaluju raa-pinyi. Kuja karna ngaju wangka, ngulaju wardinyi-nyayirni. Ngajujurna wati yapa-nyayirni. Ngulaju kapurna ngakaju pali. Ngulaju ngula-juku. Kula karnaju ngajuju karrarda-jarri, lawa. Nyanunguku karnarla Kaatuku wala nyina.

²⁷ Wapirra Kaatu, kajirna ngaju pali, ngula-jangkaju, kaji pirlirrrpa ngaju-nyangu yani nguru manparrpa-kurlangu-kurra, ngulaju kulanpaju jawirri nyanjarla jikajikarlu yampinja-yani, yirdija-ngarranpaju ngaju milarnu nyuntu-nyangu warrkini. Kapunpaju ngaju-nyanguju palkaju muurl-mardarni pukulyu-jarrinja-kujakuju.

²⁸ Manu kapunpaju wankaru-mani pina. Manu kajinpa yarda nyina ngaju-wana, ngulaju kapunpaju wardinyi-mani-nyayirni.*”

Nyampunya yirrarnu Mijaya-kurlu Tapitirliji Payipulurla.”

²⁹ Ngula-jangkaju, Piitajulpa-jana wangkaja-juku yapakuju, “Ngajukupurdangka-purnu yapa, purda-nyangkajulu yungurna-nyarra yimi milki warraja-mani Kingi Tapiti-kirlangu. Ngalipakupalangu yangka Kingi Tapiti kuja yawu-pardija nyurru-wiyi, ngulaju nyanungu-nyangu-paturlu yapangkulu milyingka yirrarnu. Yangka milyi kuja karlipa nyanyi jalangurlu, ngulangkanyalu milyingka yirrarnu. ³⁰ Kingi Tapitiji kala Kaatu-kurlangu jarukungarduyu nyinaja. Kaaturlurla jangku-pungu jinta kurdu nyanungu-nyangu-juku Kingi Tapiti-kirlangu ngaka kapu kingilki-yijala nyina nyanungu-piya-yijala Tapiti-piya. Ngulaju Kingi Tapitiji purda-nyanjarla Kaatuku-jurla ngungkurr-nyinaja jangku-pinja-kurrakuju. ³¹ Kingi Tapitirliji milya-pungulpa kujarla jangku-pungu yangka Mijayakungarnti yilyanjarnikingarntiji. Manu milya-pungulpa kaji pali Mijaya, ngula-jangkaju kapu wankaru-mani Mijaya Kaaturluju. Manu milya-pungulpa kapu muurl-mardarni palkaju Mijaya-kurlangu pukulyu-jarrinja-kujaku.”

³² Ngula-jangkaju, Piitajulpa-jana yarda wangkaja, “Kuja Kingi Tapitirli jaru yirrarnu Mijaya-kurlu, ngulaju Jijaji-kirli-jala. Ngulaju junga. Kuja Kaaturlu milyi-jangka wankaru-manu Jijaji, ngulajurnalu nganimparlu kurdungurlu-paturlu nyangu milpa-jarrarlu junga-nyayirni-ri wankarulku. ³³ Ngula-jangkaju, Jijajiji kangu Kaaturluju kankarlarra yungurla ngirrily-nyina nyanungu-wana jungarni-purdanji wiri-nyayirni. Ngulaju-ka nyina Pirlirrrpa Kaatu-kurlangu-kurlu. Yangka kujarla nyurru-wiyi jangku-pungu Kaaturlu Pirlirrpaju, yangka kujarla yungu Kaaturlu, ngula-kurlunya-ka nyina Pirlirrrpa-kurluju. Jalangujalangu kuja kankulu-nganpa nyanyi manu kankulu-nganpa purda-nyanyi jaru-kari jaru-kari kurruly-wangkanja-kurra, ngulaju karnalu wangka Kaatu-kurlangu-kurlu Pirlirrrpa-kurlu yangka kuja-nganpa kurru-pungu jalangurlu nyampurla-juku Kaaturluju. ³⁴⁻³⁵ Yangka kuja Kingi Tapiti palija, nyanungu-nyangu palkajulpa ngunaja milyingka-juku, ngulaju kula kankarlarra yanu Jijaji-piya nguru-nyayirni-wangu-kurra Kaatu-kurlangu-kurra,

* 2:28 Nyangka Psalm 16.8-11

lawa. Kujalpa wankaru-wiyi nyinaja, ngulangkuju yirrarnu jaruju wita-kari, kujanya yirrarnu:

‘Ngajurna purda-nyangu Kaatu wangkanja-kurra kujarla wangkaja ngaju-nyanguku Warlaja-Wiriki, kujanyarla wangkaja:

“Nyampurula nyinaka jungarni-purdanji ngaju-nyangurla kajirna-jana nyurunyuru wita-wangu yapa yirrarni nyuntu-nyangurla wirliyarla kanunju yungunpa-nyanurla kunka-mani yangka kujalpangkulu nyurunyuru-jarrija.” ’ ”*

Ngula-jangkaju, Piitalku-jana yarda wangkaja, ³⁶ “Nyurrurlarlu Yijirali-pinkirli, langa-kurra mantalu! Yangka wati kujankulu Jijaji watiya warntawarntarla yirrarnu, ngulaju karla marlaja nyina Kaatuku Warlaja-Wiri manu Mijaya.”

³⁷ Kujalu Piita purda-nyangu kuja-kurra wangkanja-kurra yapangku panungku, kujarlaju ngulajulu-nyanu kurnta-jarrija manu karrarda-jarrija-nyayirni. Manulu-jana payurnu Piita manu panu-kari Kurdungurlu-patu Wiriwiri, “Nganimpakupurdangka-purnu, nyarrpa-jarrilkirnalulu nganimpaju?”

³⁸ Piitarlaju-jana jangku-manu, “Pina-yaninjarlalu yalala-yirraKaatu maju-warnurlu, manulu yantarni yungurnalulu-nyarra julyurl-yirrarninjarla papitaji-mani yirdingka Jijajirla. Ngula-warnunya kula-nyanurla Kaaturlu kunka-mani, lawa. Kapu-nyarra yawuru-jarri maju-warnuku Kaatuju, manu nyanungu-nyangu kapu-nyarra kurru-pinyi yangka Pirlirra. ³⁹ Nyampu Pirlirra Kaatu-kurlangu, kula-nyarra nyurrurla-mipaku jangku-pungu, lawa. Jangku-pungu-nyarra jintawarlayiki-jiki nyurrurlaku manu nyurrurla-nyanguku kurdukurduku manu yapa-kariki kujarla yalarnirlaku ngurrara-kari ngurrara-karirlaku. Nyampunya yapaju kyananu warru turnu-mani nyanunguku Kaaturluju.”

⁴⁰ Ngula-jangkaju, Piitalku-jana yarda wangkaja pirrjirdi-nyayirni, “Nyurrurla kapurunju-patu, ngakaju Kaaturlu kapu-nyarra yilyami nyanungu-nyangu-ngurlu kuja-purda-kari nguru-ngurlu yangka kuja kankulurla kapuru nyina. Ngula-kujakuju, Kaatukulurla pina-yanta!” ⁴¹ Junga-juku, ngula-jangkaju, Piitakuju, ngungkurnyinajalkulurla yapa panu-nyayirni 3,000-pala. Ngula-jangkaju, yangkanku Kurdungurlu-patu Wiriwirirli-jana papitaji-mani jintawarlayi-jiki yangkaju 3,000-pala, manulu-jana Kaatu-kurlangu-kurralku jinta-kurra turnu-warnu-kurra yirrarnu. ⁴² Ngula-jangkaju, kalalu parra-kari parra-kari jinta-jarrinjarla turnu-jarrija yungulu-jana Kurdungurlu-patu Wiriwirirli pinarri-mani jarungku Kaatu-kurlangurlu, manu yungulu-nyanu wangkami, manu yungulu jinta-jarrinjarla ngarni miyi, manu yungulurla wangkami Kaatuku.

Jijaji-kirlangu yapa, nyarrpa-jarrija kalalu?

⁴³ Kuja kalalu turnu-jarrija yangka Jijaji-kirlangu yapa-patu, ngulangkuju Kurdungurlu-patu Wiriwirirli kalalu-jana parra-kari parra-kari parlpuru-manu ngalya-kari yapa nyurnu Kaatu-kurlangu-kurlurlu yartarnarri-kirlirli. Kujalu-jana nyangu yapa ngalya-karirli nyurnu parlpuru-maninja-kurra, kujarlajulurla yapaju ngarrurda-jarrija-nyayirni Kaatukuju. ⁴⁴ Nyampu-patuju kalalu parra-kari parra-kari jinta-kurra-jarrinjarla turnu-jarrija. Ngulangka kalalu-nyanu mangarri manu talaju jarnkujarnku yungu jamangku. ⁴⁵ Kujalpalu yangka yapa-paturlu marda mardarnu nyiyarlangu jurnarra, wawarda marda, yuwarli marda, walya marda wita, ngulaju kalalu-jana yungu yapa ngalya-kariki talakupurdarlu, ngula-kurlurlu kalalu talaju manu. Ngulaju talaju kalalu maninjarla pina-kangu yangka-kurra turnu-jarrinja-kurlangu-kurra, ngulangkaju kalalu-jana yungu yapa ngalya-kariki talaju yangka marlajarraku. ⁴⁶ Parra-kari parra-kari kalalu turnu-jarrija Juwu-kurlangu-kurra Yuwarli Maralypi-kirra. Manu parra-kari parra-kari kalalu yanu ngurra-kari ngurra-kari-kirra miyiki ngarninjaku, ngulaju kalalu-nyanu jarnkujarnku yungu

* 2:34-35 Nyangka Psalm 110.1

miyiji jama-nyayirnirli manu wardinyi-nyayirnirli. ⁴⁷ Nyampurluju kalalurlajinta warrarda pulka-pungu Kaatuku. Kuja-kurraju, yapa ngalya-karirliji Jurujulumu-wardingkirliji kalalu-jana ngurrju-pajurnu. Parra-kari parra-kari kala-jana Jijajirli Warlaja-Wiringki nyanungu-kurra-manu maya-kari maya-kari nyanungu-nyangu-kurralku turnu-warnu-kurralku, yangka kuja-jana muurl-mardarnu karlirr-yaninja-kujakuju.

3

Piitarlu manu Jaanurlu-pala parlpuru-manu tarlu-jangka

¹ Parra-karirlalku, Piita manu Jaanu, yanurnu-pala Juwu-kurlangu-kurra Yuwarli Maralypi-kirra wuraji wangkanjaku Kaatuku. Kalalu parra-kari parra-kari yanurnu Juwu-patu manu Jijaji-kirlangu-patu yapa-patu Yuwarli Maralypi-kirra wangkanjaku Kaatuku. Ngulakunya-pala yanurnu Piitaju manu Jaanuju. ² Ngulangaku Yuwarli Maralypirla, watilpa jinta nyinaja tarlu, ngulaju tarnngalpa nyinaja wita-ngurlupakarra-juku tarlu-juku. Parra-kari parra-karirla kalalu jakurr-kanjarla yirrarnu kiirti-pirdiji nyanungu-nyangurlu yapangkuju warlajarluju. Ngula-ngurlunya kala-jana yapa panu-kari warntawarnta-payurnu warrarda talakupurdaju yapa yangka ngana-puka kuja kala yukajarni manu wilypi-pardijarra, ngulaju kala-jana warrarda kutukutu-payurnu. Ngunajalpa kiirti-pirdi, ngulaju kiirtiji kalalu yirdi-manu yirdiji 'Yuntardi Kiirti'. Ngula-wananyalpa ngunaja. ³ Kujalpa-pala Piita manu Jaanu yanurnu, kuja-pala kutu-jarrijalku yungu-pala yukayarla kaninjarni-kirralku, ngula-palangu tarlungkuju payurnu, "Talaju-pala yungka wiyarrpaku!"

⁴ Kujarlaju, juul-karrija-pala, manulpa-pala nyangu jungarnirli-jiki. Ngula-jangkaku, Piitajurla wangkaja, "Nyangka-jarranku!" ⁵ Junga-juku, nyanungurluju-palangu nyangu jungarnirli-yijala wardinyirlilki, manulpa-nyanu ngula-jangkarluju pilpi-yirrarnu, 'Nyangurlarluru kajiji-pala yinyi?'.

⁶ Piitajurla wangkaja, "Talakujurna marlajarra. Kala kuja karna palka mardarni, ngulaju karnangku yinyi. Wangka karnangku yirdingka Jijaji Kirajirla Najariji-wardingkirra, karrinja-pardinjarla warru wapaya!" ⁷ Yangka wati tarlu kujalpa nyinaja-juku, Piitaju yarnkajarla rdakaku jungarni-purdanjiki, ngula-ngurlunya maninjarla karrinja-yirrarnu. Kuja karrinja-yirrarnu, ngula-puru-juku wirliya manu luku kapanku pirrjirdi-jarrijalku. ⁸ Karrinja-pardinjarla, warrulkulpa wapaja. Ngula-jangkaku, jirnganja-palangu yukaja Piitaku manu Jaanuku Yuwarli Maralypi-kirra kaninjarni warru wapanja-karra, manu warru jurl-pinja-karra, manu Kaatuku pulka-pinja-karra. ⁹⁻¹⁰ Ngalya-karirli yapangku kujalu kaninjarni-ngirlirli parlu-pungu warru wapanja-kurra, manu kujalparla Kaatuku pulka-pungu warru, milya-pungulu yangka kuja kala nyinaja tarlu kiirti-wana yangka Yuntardi Kiirti-wana, manu kuja kala-jana talaku warrarda payurnu. Kujarlajulpalurla marlaja paa-karrija.

Piitarlulpa-jana yimi-ngarrurnu jaru Jijaji-kirlangu Yuwarli Maralypirla

¹¹ Piita manu Jaanu, kujalpa-pala Yuwarli Maralypirla-juku karrija, ngulajulpa-palangu yangkankuju tarlu-jangkarluju jirri-mardarnu-juku. Ngula-jangkaku, yanulu yama-kurra yirdi-kirra Julumunu-kurlangu-kurra, ngulanganyalpalu karrija. Kujalu-jana yangkanku nyangu paa-karrinja-karrarluru, ngulajulu-jana wapirdi parnkaja Piitaku manu Jaanuku manu yangkaku watiki tarlu-jangkaku. ¹² Kuja-jana Piitarlu nyangu, ngulaju-jana payurnu, "Nyurrurla-patu Yijirali-pinki, nyarrparla kankulu paa-karrinjarla kawarr-karri manu kankulu-nganpa lirli-nyanyi? Nyarrpa kankulu manngu-nyanyi? Nyarrparlurlujarra nyampuju parlpuru-manu? Parlpuru-manu mayirlijarra ngajarrarluru nganggayi-kirli-jarrarluru? Lawa! Parlpuru-manu mayirlijarra kuja karlijarra ngurrju yapa nyina manu jungarni? Lawa!"

¹³ Nyampujurlujarra parlpuru-manu kuja karlijarrarla ngajarra ngungkurr-nyina manu wala nyina Jijajiki. Kaatu yangka kuja kalalu puraja ngalipa-nyangu-paturlu nyurnunyunurlu yirdi-paturlu Yipuruyamurlu manu Yijakirli manu Jakupurlu, ngulaju nyanungurlu jintangku Kaaturlu kangu yali Jijaji nguru-nyayirni-wangukurra. Kala yangka kujankulurla yungu Jijaji Ruumu-wardingkiki wiriki yirdiki Palitiki, nyanungurlu Palitirli Jijajiji puta wilypi-manu rdaku-ngurluju yangka kuja-nyarra milki-kangurnu Jijaji. Kala nyurrurlaju, ngulajunkulurla mamparl-wangkaja. ¹⁴ Jijajilparla warrki-jarrija Kaatu-mipaku, manulpa nyinaja jintayirri jungarni yapa. Ngulajunkulurla jukuru-jarrinjarla mamparl-pungu-juku, manunkulurla purlaja Palitikiji, 'Wilypi-manta-nganpa kulu-parnta Parrpaja rdaku-jangka, ngulajungganpa yungka nganimpaku! Kala yali Jijaji, ngulaju pangkalalu yurrkunyupaturlu pinyi!' ¹⁵ Jijaji nyanungu jinta-juku, ngulangku kuja kangalpa wankaru-mani ngalipaju. Kala ngulajulu-nyarra nyurrurlaku Juwu-patuku marlaja pungu yimi-jangkarla Ruumu-wardingki-paturluju. Ngula-jangkaju, pinja-warnuju Kaaturlu wankaru-maninjarla yakarra-manu palinja-warnuju. Ngula-jangkaju, jungarlijarra nyangu ngajarrarluju wankarulku. ¹⁶ Nyampu tarlu-jangka, ngulajurla Jijajiki marlaja parlpuru-jarrija. Nyanyi-yijala kankulu-nganpa nyampu karrinja-kurra. Nyurrurlarluju kankulu milya-pinyi-jala kujarlijarrarla Jijajiki ngajarrarlu marlaja parlpuru-manu nyampuju wati. Nyarrparlurlujarra kuja parlpuru-manu? Yirdijalparlijarrarla ngajarraju ngungkurr-nyinaja-wiyi manu wala nyinaja Jijajikiji, kuja-jangkanyarlijarra parlpuru-manu.

¹⁷ "Ngaju-nyangu ngurrara-jinta yapa, milya-pinyi karna kujankulu Jijaji pungu ngurpangku nyurrurla-paturlu manu nyurrurla-nyangurlu wiriwirli yapangku. Ngurpangku kulalpankulu milya-pungu nyanunguju. Ngulaju ngula-juku. ¹⁸ Nyurru-wiyi yungu-jana jaru Mijaya-kurlu Kaaturluju nyanungu-nyangu-patuku war-kiniki jarukungarduyu-patuku. Wangkaja-jana jarukungarduyu-patuku Kaatuju, 'Yalirli Mijayarlu yaninjarla kapu-nyanu purda-nyanyi nganta murrumuru-nyayirni pakarninja-warnu kaji yanirni nyampu-kurra walya-kurra.' Ngulaju junga kujaju. Yangka kuja yanurnu Jijaji nyampu-kurra walya-kurra, ngulaju junga-nyanu purda-nyangu murrumuru. ¹⁹⁻²⁰ Kujarlaju, pina-yaninjarlalu yalala-yirra Kaatu maju-warnurluju yungu-nyarra yawuru-jarrimi. Ngula-jangka maju-warnuju yungu-nyarra Kaaturlu Warlaja-Wiringki rarralya-mani ngurrju-karda, manu yungu-nyarra pina-yilyamirni nyampu-kurra-yijala Jijaji nyurrurlaku. Kaaturluju-nyarra nyurrurlakuju nyurru-juku milarnu Mijaya, ngulaju yangka Jijaji. ²¹ Nyangurla kapu pina-yilyamirni Jijajiji? Nyampunya-jana jaruju yimi-ngarrurnu Kaaturluju nyurru-wiyi kujalpalurla warrki-jarrija nyanungu-mipaku yangka-patu warrkini-patu jarukungarduyu-patu. Kujanya-jana wangkaja Kaatuju: 'Ngakarna pina-yilyamirra Mijayaju ngaju-nyangu walya-kurra. Ngulakungarntirliji yungurna nyiyarningkijarra jungarni-maninjarla pina-ngurrju-mani ngurrju-karda-yijala yangka-piya kujarna nyurru-wiyi ngurrju-manu. Ngula-jangkanya kapurna pina-yilyamirra.'

Kujanya wangkaja Kaatuju. ²² Yangka yalirli watingki yirdingki Mujujurlu jarukungarduyurlu-yijala, ngulangkuju yirrarnu yimi-pardu-kari Mijaya-kurlu-yijala Payipulurla nyurru-wiyi, kujarlunya yirrarnu:

'YAAWIYI Kaaturluju yilyajarni ngajuju nyampu-kurraju yungurna-nyarra yimi-ngarrirni ngajulurluju jarukungarduyurlu-yijala. Ngakaju kapu yilyamirni jinta-kari jarukungarduyu-yijala ngaju-piya. Ngulaju kapu nyina yapa ngurrara-jinta nyurrurlakuju. Nyarrpa-puka kaji-nyarra wangka nyanungu, ngulajulu linpangku purda-nyangka wilji-wangurlu.*

* 3:22 Acts 7.37

²³ Nganangku-puka yapangku kaji purda-nyanja-wangurlu yampimi jaru nyanungu-nyangu wiljingki, ngulaju Kaaturlu kapu yilyami yapa nyanungu-nyangu-ngurluju turnu-warnu-ngurluju kuja-purda-karilki. Ngula-jangkaju kapu tarnnga-kurra pinyilki.*
Kujanya yirrarnu Mujujurluju.”

²⁴ Ngula-jangkaju, Piitalku yarda-jana wangkaja, “Jintakumarrirni-jiki panu nyampu-patu kuja kalalurla nyurru-wiyi warrki-jarrija jarukungarduyu-patu manu Jamiyulurlangu manu panu-kari kujalpalu ngakalku nyinaja jamulu jangkarla, nyanunguju kuja lawa-jarrija kamparru-wiyi, ngulaju nyampurrarlujulpalu jaruju jintajuku mardarnu Mijaya-kurlu. Nyampu-paturulujulpalu yirrarnu jaruju ngalipawangurla-wiyi, ngulajulpalu yirrarnu ngalipa-kurlu jalangu kuja karlipa nyinami ngalipa. ²⁵ Manu nyurru-wiyi, Kaaturlu wangkaja yangkaku jintakariki yirdiki Yipuruyamuku, ngulaju kuja:

‘Nyuntu-nyanguku kurdukurduku kapulu-jana yapa-kari panu-nyayirni wardinyi marlaja nyina-yijala kujarla yalarnirla nguru-kari nguru-karirla.’*

Kujanyarla nyampuju wangkaja Kaatuju Yipuruyamukuju. Kuja-piyarlu-yijala kala-jana Kaaturluju jangku-pungu jintakumarrirniki-juku nyanungu-nyanguku warrkini-patuku yangkaku jarukungarduyu-patuku. Kujarlu kuja-jana jangku-pungu nyurru-wiyi, ngulaju kanyarra jalanguju nyurrurlakuju jangku-pinyi-yijala, kapu-nyarra wardinyi-mani-nyayirni nganta, ngula kankulu yangka jintawarlayi-jiki palkajarrinja-yani jintajangka Yipuruyamu-jangka. ²⁶ Nyurrurla kamparni kanyarra kamparruju Kaaturluju pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kanyi, ngaka-jana warrawarra-kanyi panu-kariji. Nyarrparlu kuja? Milarninjarla yilyajarni nyanungu-nyangu warrkini yangka Mijaya, ngula-kurlurlunya yungu-nyarra kurruly-kijirni yapa jintawarlayi-jiki maju-kujakuju. Kujarlunya kanyarra nyurrurlaju wardinyi-mani.” Ngula-jangkaju, Piitalkuju rdiily-parnkaja wangkanjaku Yuwarli Maralypirlaju.

4

Piita manu Jaanu putalu-palangu wurdungu-manu Juwu-paturlu Kanjulu-paturlu

¹⁻² Ngula-jangkaju, Piita manu Jaanu, ngulajulpa-pala-jana wangkaja-juku yangkangka-juku Yuwarli Maralypirla yapaku. Ngulaju Piitarlujulpa-jana yapa pinarri-manu yangka Jijaji kuja wankaru-jarrinjarla pina-yakarra-pardija palinja-warnu. Ngula-piya-yijalalpa-jana yapaju pinarri-manu yapaju kapulu pina-yakarra-pardinjarla wankaru-jarri-yijala. Ngula-jangkaju, ngaka-pardu-karilki jintangka parrangka-juku, yanurnulu Yuwarli Maralypi-kirra maralypikingarduyu-patu Juwupatu manu ngalya-kari turnu-pardu-kari Juwu-patu-yijala yirdi-patu Jatiyuji-patu manu jintakariki wiri-yijala yurrkunya Yuwarli Maralypi-kirlangu, ngulangku kuja kala warrawarra-kangu Yuwarli Maralypi. Nyampu-paturlu kujalu-jana purdanyangu Piita manu Jaanu nyampurla Yuwarli Maralypirla, ngulakujulu-palangu kulu-jarrija-nyayirni yirdijalpa-pala-jana yimi-ngarrurnu manu pinarri-manu Jijaji kuja wankaru-jarrinjarla yakarra-pardija palinja-warnu. ³ Kuja-kurraju, puuly-mardarnulkulu-palangu wurajiwuraji wanta yukanjarra-puru, kulalu-palangu kangkarlalku wuulywuulypaju kuwurtu-kurraju, ngulakungarntijili-palangu ngari yirrarnu rdaku-miparla-wiyi. ⁴ Kala panu-kari ngalya-kari, ngungkurr-nyinajalujanarla Piitaku manu Jaanuku jarukuju, ngulaju wati 5,000-pala manu ngalya-kari karnta.

* **3:23** Nyangka Deuteronomy 18.15, 18, 19

* **3:25** Nyangka Genesis 22.18

⁵ Ngula-jangkaju, parra-pardu-karirlalku, yalumpurla-juku Jurujulumurla, turnu-jarrijalu Juwu-patu wiriwiri manu jarlu-patu manu turnu-pardu-kari wiriwiri-yijala kuruwarrikingarduyu-patu. ⁶ Manu panu-kari Juwu-patu-yijala jintajinta-jarrinjarlalpalu turnu-jarrija, nyampu yirdiji Yanaja, ngulaju Wiri-nyayirni Maralypikingarduyu, manu panu-kari nyanungu-nyangu turnu-warnu warlalja, ngulajulu yirdi-patuju Kayupu manu Jaanu manu Yilikijantu. ⁷ Ngula-jangkaju, yurrkunyupaturlulkulu-jana maninjarla kangurnu rdaku-jangka Piita manu Jaanu. Kangurnulu-jana yurruju-kurra kujalpalu yangka panu-kari yalirla yurrujurla nyinaja. Ngululu-jana wangkaja Piitaku manu Jaanuku, “Nyarrparlunpala parlpuru-manu nyampuju tarlu-jangkaju? Ngana-kurlangu-kurlurlu ngangkayi-kirlirli manu ngana-kurlangu-kurlurlu yirdi-kirlirli?”

⁸⁻⁹ Kaatu-kurlanguju Pirlirrpaju yardarla wiri-jarrija Piitakuju kanunjumlahyumpa, ngulaju ngula-kurlurlunya yungu-jana jangku-mani Juwu-patu wiriwiri. Jungajuku, wangkaja-jana Piitaju, “Nyurrurla Juwu-patu wiriwiri manu jarlu-patu, jalangu kankulu-jarrangku payirni ngajarra nyarrparlu kujarlijarrarla marilki nyinaja manu nyarrparlu kujarlijarra parlpuru-manu nyampu tarlu-warnuju. ¹⁰ Ngulaju kapurnanyarra milki-wangka yapaku Yijirali-pinkiki nyiya-kurlurlurlujarra kuja nyampuju wati parlpuru-manu. Langa-kurra-mantalu nyampuju, manu nginyinginyi-kirralu manta ngulajurlijarra Jijaji Kirajirla yirdingka Najariji-wardingkirla parlpuru-manu. Nyanungunya yangka kujankulu watiya warntawarntarla pungu, manu kuja yangka Kaaturlu yakarra-maninjarla kangu palinja-warnuju. Ngula-jangkanya-ka nyampuju wati karri parlpuruju jalangu nyurrurlurla kamparruju. ¹¹ Jijaji-ngalpa Yarturlu-nyayirni-wangu. Nyurru-wiyi jarukungarduyurlu kuja yirrarnu jaru Payipulurla nyampunya Jijaji-kirliji:

‘Yuwarli ngantirninjakungarntirli, yarturlu yangka kujalu warrkini-paturlu yuwarlikingarduyu-paturlu punku-pajirninjarla walyi-kujurnu milarninja-wangurlu, ngulaju Yarturlu-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu Ngurrju-nyayirni yarturlu-kari-piya-wangu kuja nyanungurlu milarnu!’*

Kujanya yirrarnu jarukungarduyurlu nyurru-wiyi. ¹² Jintangku Jijajirli kangalpa muurlparlu mardarni karlirr-yaninja-kujakuju. Kulalpa-ngalpa nganangkulku yapa jinta-karirliji muurlparlu mardakarla nyampurlaju walyangka. Jijaji-mipa-juku-ngalpa yungu Kaaturlu ngalipaku yungu-ngalpa muurlparlu mardarni. Junga, kajirliparla wala nyina nyanunguku yirdiki, ngulaju kapu-ngalpa muurlparlu mardarni karlirr-yaninja-kujaku.”

¹³ Kujalu-jana purda-nyangu Piita manu Jaanu wiriwirirli Juwu-paturlu jaru wangkanja-kurra, kujalu-jana lani-wangurlu jaru yimi-ngarrurnu, ngulakujulu-jana marlaja paa-karrija, manulpalu kangily-wantija nyarrpararla-pala pina-jarrija kujakuju jaruku wangkanjaku. Piita manu Jaanulpalu-jana milya-pungu kula-pala kuurlu-kurra yanu pina-jarrinjaku, lawa. Ngarilpa-pala-jana kutu yimi-ngarrurnu Jijaji-kirliji jaruju lani-wangurlu. Milya-pungulpalu-jana nyampurluju Juwu-paturlu kujalpa-pala Jijaji-kirli wapaja kamparru-wiyi wungu-warnu-kurlu. ¹⁴ Kapulu-jana kulungku ngarrikarla Piita manu Jaanu. Kala kujalpalu nyangu palka-juku yangkaju wati tarlu-warnu kujalpa karrija nyanungu-jarra-wana, kujarlaju kululu-jana nyarrpalku wangkayarla nyanungu-jarrakuju.

¹⁵ Ngula-jangkaju, wangkajalu-jana Piitaku manu Jaanuku manu yangka watiki tarlu-warnuku, “Yantalu nyurrurla-patuju yarlu-kurra, pardakalu-nganpa yalumpurla-juku yarlungka, ngakarnalu-nyarra pina-yajarninjinirra.” Jungajuku, ngula-jangkaju, Piita manu Jaanu manu yangka tarlu-warnu, kaninjarni-jangkaju wilypi-pardinjarla yanulkulu yarlu-kurralku. Juwu-paturlujulpalu-nyanu payurnu,

* **4:11** Nyangka Psalm 118.22

16 “Nyarrpa-manirlipa-jana yalumpu-patuju? Panungku yapangku Jurujulumu-wardingkirli, milya-pinyi kalu-jana yangka nyampu-jarra wati-jarra kuja ngantapala nyampu-jarrarlu parlpuru-manu tarlu-jangka ngangkayi-kirlirli Kaatu-kurlangu-kurlurlu. Kulalparlipa-jana nyarrpalku wangkayarla manu kapuru nyinakarla, kala junga-pala nyanungu-jarrarlu-juku parlpuru-manu. 17 Pututu-pinyirlipa-jana yungulu yampimi jaru Jijaji-kirli warru yimi-ngarrirninja-wangurlu, kajika-pala-jana warru yimi-ngarrirni yapa panuku. Ngula-kujakunya kapanku warla-pajirnirlipa-jana, kalakalurla yapa panu-jarlu wala nyina Jijajiki!”

18 Ngula-jangkaju, pinalu-palangu yajarnunjunu yarlu-jangkaju kaninjarni-kirra-yijala, manulu-palangu wangkaja, “Putapala-jana warru yimi-ngarrika Jijaji-kirlirli yirdi-kirlirli! Putapala-jana warru pinarri-manta Jijaji-kirlangu jaru!”

19 Junga-juku, ngula-jangkaju, Piitarlu manu Jaanurlu, jangku-manu-pala-jana, “Ngana-wiyi yilparlijarra purda-nyangkarla wilji-wangurluju? Nyurrurla-patu marda, marda Kaatu? Wangkayalu-jarrangku, nyarrpa-ka purda-nyanyi Kaaturluju? Manu wangkayalu-jarrangku ngana-wiyirlijarra purda-nyanyi. 20 Yangka kuja Kaaturlu wankaru-maninjarla yakarra-manu pina Jijaji milya-jangkaju, ngulajurlijarra nyangu, manurlujarrarla wangkaja. Kujarlaju, ngajarrarluju kulalparlijarranyanu nyarrparlulku wurdungu-mantarla warru yimi-ngarrirninja-kujakuju.”

21 Ngula-jangkaju, kulungku-yijalalu-palangu yarda ngarrurnu, “Kajinpapala-jana warrarda warru yimi-ngarrirni, ngula-warnuju, kapurnalu-nyarra murrumurru-maninjarla warla-pajirni nyumpalaju!” Ngula-jangkaju, yilyajalkulu-palangu Piita manu Jaanu murrumurru-maninja-wangurlu-juku. Kala nyarrparlalu-palangu yilyaja murrumurru-maninja-wangurlu? Ngayi kula-pala Juwu-kurlangu kuruwarrirdilyki-pungu, lawa. Manu ngalya-karirli Juwu-paturlu, kujalu-palangu Piita manu Jaanu nyangu parlpuru-maninja-kurra yangka-kurra tarlu-kurra, ngulangkuju pulka-pungulpalurla Kaatuku. Kujarlaju, kulalu-jana Juwu-paturluju wiriwirirliji murrumurru-mantarlalku Piita manu Jaanuju. 22 Yangka tarlu, kuja-pala Piitarlu manu Jaanurlu parlpuru-manu, ngulakujurla rdipija 40-pala yulyurru.

Jijaji-kirlangu-paturlu kurdungurlu-paturlulu payurnu Kaatu yungu-jana laniwangu-mani

23 Yangka-jangka kujalu-palangu Juwu-paturlu wiriwirirli yilyaja Piita manu Jaanu Yuwarli Maralypi-ngirli, ngula-jangkaju-pala-jana panu-karikilki turnu-warnuku Jijaji-kirlanguku kulpari yanurra, manu-pala-jana wangkaja, ngulaju kuja, “Yangkangku Juwu-paturlu jarlu-paturlu manu yangkangku maralypikingarduyupaturlu wiriwirirli, ngarrirninjarlalu-jarrangku pututu-pungu kujarlu, ‘Jalangu-ngurlu, putapala-jana Jijaji-kirlangu-kurlu warru yimi-ngarrika!’ Kujarlunyalu-jarrangku pututu-pungu.”

24 Kujalu yapa panungku-juku purda-nyangu kuja-kurra wangkanja-kurra, kujarlaju Kaatukulkulurla wangkaja, “Warlalja-Wiri, nyuntu kanpa nyina wiri nyiyarningkijarrakuju, yangka kujanpa nyuntulurlu ngarrmirninjarla ngurrju-manu nyiyarningkijarra yalkiri, walya, ngapa wiri mangkuru, jurpu kuja kalu yangka warru paarr-pardi yalkiri-wana, manu kuyu-kari kuyu-kari kuja kalu wapami walyawana, manu ngapa-ngawurru yangka yawu-kari yawu-kari kuja kalu ngapa-wana wapami. 25 Kujanparla wangkaja yangka nyurru-wiyi Kingi Tapitiki, ngulangkujurla marlaja yirrarnu jaruju Payipulurla Pirlirrpaku nyuntu-nyangukuju. Nyampunyarla marlaja yirrarnu Tapitirli:

‘Wapirra Kaatu, nyarrparlangkulu nyuntukuju ngalya-kari yapaju kulu-jarrija-nyayirni yangka-patuju Juwu-wangu-patuju? Nyiyarlangkulu jangkardu jaaly-manu jamulu?’

²⁶ Yangkangku panungku kingi-kari kingi-karirli jurnarrpangkulu jangkardu warru turnu-manu kulungku, manulu turnu-jarrija yungungkulu jangkardu wangka nyuntuku manu yungulurla jangkardu wangka nyuntu-nyanguku Mijayaku.* Kujanyarla nyampuju marlaja yirrarnu Pirlirrpaku Kaatu-kurlangukuju Kingi Tapi-tirli.”

²⁷ Ngula-jangkaju, yardalurla wangkaja Kaatuku, “Wapirra Kaatu, junga kujaju. Nyampu-patu jintawarlayi-jiki yapa turnu-jarrinjarla, jangkardulpalurla jaaly-manu Jijajiki yungulu pakarni, ngulaju yangkangku Kingi Yarurdurlu manu yangkangku-yijala Palitirli, manu Juwu-paturlu, manu Juwu-wangu-paturlu-yijala. Ngulajulurla turnu-jarrinjarla jangkardu jaaly-manu yangkaku kujalpangku Jijaji warrki-jarrija nyuntu-mipaku yangka kujanpa nyuntulurlu milarninjarla yirdi-manu Mijaya. ²⁸ Kujalpalurla nyampu yapa jangkardu jaaly-manu Jijajiki, ngula-wangurla-wiyilpanpa-jana nyuntulurlu yuruyururlu nyangu kuja kapulu pinyi. Ngula-jangkaju, wangkajalpanpa-nyanu nyuntuju, ngulaju kuja, ‘Kapulu pinyi ngaju-nyangu warrkini nyampurluju yapangku. Ngulaju ngula-juku. Kapurna rdarr-kanyi kutu walya-kurraju. Pangkalalu pinyi yirdija-ngarra ngakaju kapurna wankaru-maninjarla yakarra-mani palinja-warnuju.’ ²⁹ Warlalja-Wiri Kaatu, nganimparnangkulu warrkini nyuntu-nyangu. Payirni karnangkulu yungunpa-nganpa warrawarra-kanyi yapa panu-kujaku kuja kalu-nganpa yangka pututu-pinjarla japirdimi. Pirrjirdimanta-nganpa yungurnalu warru yimi-ngarrirni jaru nyuntu-nyangu Jijaji-kirli lanawangurlu. ³⁰ Milki-yirra-kanpa ngangkayi nyuntu-nyangu yungurnalu-jana ngula-kurlurlunya yapa ngalya-kari parlpuru-mani. Yungka-nganpa yungurnalu-jana nyiyarningkijarrarla ngangkayi milki-yirrarni yirdingka Jijajirla yangka kujalpangku nyuntu-mipaku warrki-jarrija.”

³¹ Kujalu lawa-jarrija wangkanja-warnu turnu-warnu yapa, ngula-warnurlaju yuwarliji rdirri-yungu yurnkuyurnku-jarrinjakulku. Manu yapa-patukuju-jana Pirlir-rpa Kaatu-kurlangu wiri-jarrijalku kanunjumanyumpa, manulpalu-nyanurla marlaja wangkaja jarulku Kaatu-kurlangu yapa panu-kari-kirra lanawangulku.

Kalalu-nyanu jarnkujarnku yungu yimirirli nyiyarningkijarra yapa-paturlu Jijajikirlangurlu

³² Yapa-patu Jijaji Kiraji-kirlangu, ngulaju kalalu nyinaja jintangka-juku miyalu jinta-juku. Ngulaju kalalu-nyanurla ngungkur-nyinaja nyiyarningkijarrakuju. Manu kalalu-nyanu jarnkujarnku yungu yimirirli jurnarrpa, mangarri, manu tala. Kulalpanyanu nganangku warlalja ngarrurnu nyiyarningkijarraju. Kulalpanyanurla jaarlwangkaja, lawa. Yangka kuja kalalu-nyanu mardarnu warlalja, ngulaju kalalu-nyanu kutu yungu yajarri jamangku. ³³ Yangkangku Kurdungurlu-patu Wiriwirirli, ngulangkuju kalalu-jana yimi-ngarrurnu nurna-nyayirnilirli lanawangurlu kujarlu, “Nganimparlurnalu nyangu Warlalja-Wiri Jijaji kuja yakarra-pardinjarla pinawankaru-jarrija palinja-warnu.” Yuwayi, Kaatuju kala-jana yimiri-nyayirni nyinaja jintawarlayiki-jiki, kala-jana warrawarra-kanjarla rdanjarr-yungu nyiyarningkijarraju. ³⁴ Nyampu nyanungu turnu-warnu kuja kalalu nyinaja, ngulaju kulalpa ngana nyinaja marlajarraju mangarri-wangu manu jurnarrpa-wangu. Nganangku-puka kuja kala-nyanu mardarnu yuwarli manu walya wita, ngula-wanawana kalalu-jana yungu yuwarli manu walya wita yapa ngalya-karikiji talaku. ³⁵ Ngula-jangkarluju, kalalu-jana kangurnu talaju jintawarlayi-jiki yangka-patukuju Kurdungurlu-patu Wiriwirikiji. Ngula kalalu-jana Kurdungurlu-patu Wiriwirililki warru yungu yangka kuja kalalu nyinaja panu-kari marlajarra-pirdinypa nyiyarningkijarra-wangu.

* 4:26 Nyangka Psalm 2.1-2

³⁶ Yangka nyampurla turnu-warnurla, jintalpa nyinaja wati yirdi Jajupu, kuja palka-jarrija ngurrara-karirla yirdingkaju Jipirijirla. Juwu-jalalpa nyinaja turnu-warnu-jangka yirdi-jangkaju Liipi-kirlangu-jangka. Kala yangka Kurdungurlu-patu Wiriwirirli, ngulaju kalalu yirdi-kari yirdi-manu Parnapa yirdija-ngarra kala-jana wangkaja yapaku panuku kuja, “Walarliparla nyina Jijajiki.” Kujarlanyalu yirdi-manu Parnapa. ³⁷ Yangka nyanungurlu watingki yirdingki Parnaparlu, ngulajulpa-nyanu mardarnu walya wita. Ngula-jangkaju, yungu-jana talakupurdarlu yapa ngalya-kariki. Ngula-jangkaju, junga-juku, talalurla yungu walya-wanawanaju. Ngula-jangkaju, talaju kangurnu-jana, yungu-jana Kurdungurlu-patu Wiriwiriki panu-juku. Nyanungurlu kula-nyanu jintarlangu wuruly-yirrarnu, lawa.

5

Yananiya-kurlu manu nyanungu-parnta-kurlu Japira-kurlu

¹ Yangka nyampurla turnu-warnurla, ngulangkaju kalinjalpa-pala nyinaja wati yirdi Yananiya manu mardukuja yirdi Japira. Ngulangkulpa-pala mardarnu walya-yijala, ngula-jangkarluju, yungu-pala-jana walyaju talakupurdarluju. ² Ngula-jangkaju, kangurnu-jana yangkangkaju watingki yirdingki Yananiyarlu talaju Kurdungurlu-patu Wiriwirikiji, warlka wangkaja-jana kuja, “Nyampunyarna-nyarra kangurnu talaju kujarna-jana walya yungu ngaju-nyangu, ngula-jangka karna-nyarra muku yinyi nyampunya panu-juku.” Kula-nganta kaji-jana muku yungu, kala ngalya-kariki-pala-nyanu wuruly-yirrarnu. Nyurru-juku-pala-nyanu wurulypa wangkaja kajilpapala-nyanu ngalya-kari wuruly-yirrarni.

³ Ngula-jangkaju, Kurdungurlu Wiri jinta yirdi Piita wangkajarla, “Yananiya, Juju Ngawungku nyurru-juku kurru-yukaja, winjarninpa warla-pajurnu kamparru-wiyi-jiki? Ngula-kurlunyanparla warlkaju wangkaja Kaatu-kurlanguku Pirlirrpaku. Wangkajanpa-nganpa kula-nganta kajinpa-nganpa jintawarlayi yungu tala, kala lawa! Ngayinpa-nganpa ngalya-kari yungu, ngalya-karinpa-nyanu wurulypa mardarnu. ⁴ Kujalpanpa-nyanu mardarnu walya nyuntuku, ngulajungku nyuntu-mipaku warlalja. Kala kujanpa-jana yungu talakupurdarlu, ngulaju talaju nyuntu-nyangu-yijala warlalja. Nyiyakunpa manngu-nyangu kujaju kula-nganta yijardu-parntarlu? Nyiyakunpa-nganpa yimirr-yungu kula-nganta yungunpa-nganpa jungangku kanjarla yungkarla muku? Kulanpa-nganpa nganimpa yulyurlku-yungu, kujarlujunpa yulyurlku-yungu Kaatu.” ⁵⁻⁶ Yungka purda-nyangu kuja-kurra wangkanja-kurra Yananiyarlu, ngulaju wata wantija nyarli tarnnga. Ngula-jangkaju, yakuri-patulu karrinja-pardija yangka turnu-warnu-patu-ngurlu kulkurru-jarra-ngurlu, ngulalu manu, wawardarlalu wayurnu warru. Ngula-jangkarluju, maninjarlalu lajangku kangu milyingka yirrarninjaku. Ngula-jangkaju, kujalu yapa-patu-karirli purda-nyangu jaru Yananiya-kurlu nyurnu-kurlu, kujarlajulu lani-jarrija-nyayirni.

⁷ Ngula-warnurlaju, parrangka jintangka-juku, nyanungu-parntalku Japiraju yanurnu yangka-kurraju yuwarli-kirra kujalpalu kamparru-warnu-patu nyinaja Kurdungurlu-patu Wiriwiri manu ngalya-kari. Waparlu-juku yukajarni milya-pinjawanju kuja kali-puka-jarrija nyurru. ⁸ Piitarlu payurnu, “Yangka kujanpapala-jana walya yungu talakupurdarlu kalinjarlu, ngula-jangkarluju, kuja-nganpa nyuntu-parntarlu kanjarla yungu tala nganimpaku, ngulaju mayi-nganpa yungu jintawarlayi-jiki?”

“Yuwayi, jintawarlayi-jiki-nyarra yungu.”

⁹ Piitarla wangkaja, “Nyiyakunpapala-nyanu purda-nyanjarla yardajirri-wangkaja kujanpapala puta yimirr-yungu Kaatu-kurlangu Pirlirrpa? Purda-nyangu mayinpapala kalinjarlu kula-nganta purda-nyanja-wangurla manu nyanja-wangurla Kaatukuju? Purda-nyangka! Purda-nyanyinya kanpa-jana kuja kalu wirliya

pina ralyrally-yaninjini? Nyampu-paturlu yakuri-paturlu kanjarlalu milyangka yirrarnunjunu nyuntu-parnta. Nyampu kalu karrimi ngaany-ngurlu tuwa-pirdi. Ngula-jangkaju, nyuntulku kangkulu maninjarla kanyi, kapungkulu milyangka yirrarninjini-yijala.” ¹⁰ Ngula-jangka Japirarluru kuja purda-nyangu kuja-kurra wangkanja-kurra Piita, ngula-jangkaju, junga-juku, nyanungulkuju wata-yijala wanjija nyarli tarnnga kamparrurla-juku Piitaku. Ngula-jangkaju, yangka yakuri-patu yukajarnili kaninjarni, maninjarlalu kangu Japira, ngulalu kanjarla milyangka yirrarnu nyanungu-parntarla-juku wati-nyarra. ¹¹ Kujalu yapangku nyangu Kirijini-paturlu, manu ngalya-karirli yapangku kujalu purda-nyangu jaru Yananiya-kurlu manu Japira-kurlu, kujarlajulu lani-jarrija-nyayirni.

Kurdungurlu-patu Wiriwirilirla marlaja warrki-jarrija Kaatuku yartarnarri wiri-kirli

¹²⁻¹⁴ Ngula-jangkaju, ngula-puruju, parra-kari parra-kari Kurdungurlu-patu Wiriwiri manu ngalya-kari yapa Jijaji-kirlangu yapa kalalu jinta-kurra-jarrija Yuwarli Maralypi-kirra Juwu-kurlangu-kurra. Ngulangka Yuwarli Maralypirla kaninjarni, ngulangkalupa karrija kaninjarni yama yirdi Julumunu-kurlangu. Ngulangkanya kalalu-nyanu turnu-jarrija yamangkaju. Kala ngalya-kari yapa yangka kuja kalalu nyinaja ngungkurr-nyinanja-wangu jaruku Jijaji-kirlanguku, ngulajulpalu-jana lani-jarrija, kulalu-jana jinta-jarriyarla. Kala kalalu-jana ngurrju-pajurnu-puka Kurdungurlu-patu Wiriwiri manu ngalya-kari Jijaji-kirlangu yapa. Parra-kari parra-kari yapa panu-kari, wati manu karnta, ngulaju kalalu-nyanu purda-nyanjarla yungu Jijaji-kirra puranjaku. Ngula-jangkaju Kaaturlu kala-jana rdakurl-kijirninjarla jinta-manu yangka Jijaji-kirlangu-kurra turnu-warnu-kurra. Manu ngula-puruju, Kurdungurlu-patu Wiriwirilirla kalalu-jana parlpuru-manu nyurnunyunu panu-jarluru ngulaju Kaatu-kurlangu-kurlurlu ngangkayi-kirlirli.

¹⁵ Kuja kala Piita wapaja warru yirdiyi-wana, yapangkuku kalalu-jana wapanja-wanguju nyurnuju kanjarla-yirrarnu yirdiyi-wana wawardarla manu pangkingka. Kujarluru kalalu-jana kanjarla-yirrarninja-yanu. Kuja kala jinta Piita yirdiyi-karrija warru, ngula nyanjarla kalalurla nyurnuju kamparru yirrarninja-yanu yungulpa-jana nganta yamangku nyanungu-nyangurlu ngurrju-mantarla. ¹⁶ Ngalya-kari yapa kirri-kari kirri-kari-ngirli witawita-ngurlu, kujalpalu kutu karrinja-yanu Jurujulumurla warrukirdikirdi, ngula kalalu-jana kangurnu nyurnuju ngalya-karriji manu maju-nyayirni-kirli juju-kurlu yangka-kurraju jinta-kurra Piita-kurra. Ngula-jangkaju, kala-jana muku ngurrju-manulku.

Juwu-paturlu wiriwirilirla-jana puta warla-pajurnu Kurdungurlu-patu Wiriwiri

¹⁷ Yangka kujalpalu-jana Kurdungurlu-patu Wiriwirilirla parlpuru-manu nyurnu-patu yapa, ngulakuju yangka Maralypikingarduyu Wiriwiri manu nyanungu-nyangu wungu-warnu-patu yirdi-patuju Jatiyuji-patu, ngulangkuju ngurrju-nyangulpalu-jana parlpuru-maninja-kurraku. ¹⁸ Junga-juku, yilyajalkulu-jana yurrkunyu-patuju nyanungu-nyanguju puuly-mardarninjaku. Junga-juku, yurrkunyu-patuju yanurnulu-jana jangkardu, manulu-jana puuly-mardarnu Kurdungurlu-patu Wiriwiri, manulu-jana yirrarnu rdakungka kaninjarni panu-karirlajinta. ¹⁹ Ngula-jangkaju, warurrurlalkuju Warlalja-Wiringki Kaaturlu yilyajarni nyanungu-nyangu marramarra rdaku-kurraju yungu-jana yarlu-kurra yilyami. Junga-juku, yanu rdaku-kurra. Ngula-jangkaju, lakarn-pungu tuwaju, manu-jana nguru-yirrarnu yarlu-kurralku. ²⁰ Ngula-jangkaju, wangkaja-jana, “Yantalu yangka-kurra Yuwarli Maralypi-kirra, manulu-jana wangkaya yapa-patuku Jijaji-kirli yangka kuja kanyarra

wankaruju yinyi.” ²¹ Junga-juku, wantaku pardinjarnikingarnti, Kurdungurlu-patu Wiriwiri yanulu Yuwarli Maralypi-kirra, ngulangkanyalu-jana wangkaja yapa-patukuju Jijaji-kirliji.

Ngula-jangkaju, parrangka jintangka-juku mungalyurru, Maralypikingarduyu Wiri manu nyanungu-nyangu wungu-warnu-patu, ngulajulu yanurnu Yuwarli Maralypi-kirra-yijala. Yajarnulu-jana jarlu-paturangu yangka Kanjulu-patu yapa-patu. Manu ngula-jangkarluju, yilyajalu-jana yurrkunu-patu rdaku-kurra maninjarla kanjarniki Kurdungurlu-patu Wiriwiriki. ²² Kujalu yanurnu yurrkunu-patu rdaku-kurra yungulu-jana nganta wilypi-maninjarla kangkarla yangka Kurdungurlu-patu Wiriwiri, ngayili-jana yaninjarla lawa-nyangu. Ngula-jangkaju, junga-juku, kulpari yanulu yimi-kirli yangka-kurra Yuwarli Maralypi-kirra, manulu-jana yimi-ngarrurnu wiriwiriki maralypikingarduyu-patuku. ²³ Wangkajalu-jana, “Kujarnalu yanurra rdaku-kurra, ngulajurnalu yaninjarla nyangu tuwajulpa karrija pirrjirdijiki lakarn-pinja-wangu. Manurnalu-jana yaninjarla nyangu yangka kamparru-warnu yurrkunu-patu kujalpalu-jana yalumpu-wardingkirli jina-mardarnu wuruly-parnkanja-kujaku. Kujarnalu tuwa lakarn-pungu, kaninjarnirnaluku yukajarra, ngula-julpa yurltu-karrija. Lawa-nyangurnalu-jana yali-patukuju yapa-patukuju.”

²⁴ Ngula-jangkaju, yurrkunyurlu jinta wiringki manu ngalya-karirli wiriwirirli maralypikingarduyu-paturlu, kujalu-jana kuja-kurra wangkanja-kurra purda-nyangu, ngulajulpalu kangily-wantija, manupalu-nyanu payurnu warru, “Nyarrpara-wanalu yanu, kapu nyarrpa-jarrijalu?”

²⁵ Ngula-jangkaju, jinta wati yanurnu, kaninjarni yukajarni Yuwarli Maralypi-kirra, manu-jana wangkaja wiriwiriki, “Purda-nyangkajulu! Yangka-jarra wati-jarra, kujankulu-palangu yurrrurnu rdakungka, ngulaju kapala karrimi yinya ruumu-pardu-karirla kaninjarni Yuwarli Maralypirlaju, manu kalu-jana yapa panu-jarluku wangkami jaru Jijaji-kirli.” ²⁶ Kujalu kuja-kurra purda-nyangu yangka yurrkunu-paturlu, ngula-jangkajulu-jana jangkardulku yarkajarra. Junga-juku, puuly-mardarnulu-jana panu-juku pulyangu-juku panu-kari-kijakuju. Kajili-jana Kurdungurlu-patu Wiriwiri pakakarla yurrkunyurlu, ngulaju kapulu-jana nyanungukuju luwakarla kunkanguju yarturlu-kurlurlu yapa panu-karirli.

²⁷ Ngula-warnurlujulu-jana yangkaju Kurdungurlu-patu Wiriwiri kulpari kangurnu Yuwarli Maralypi-kirra, manulu-jana kanjarla-yirrarnu wiriwirirli kamparru. Ngulangkaju kaninjarni, yangkangu Wiringki Maralypikingarduyurlu, ngulaju-jana jinyijinyi-maninjarla wangkaja ngulaju kuja, ²⁸ “Yangkarnalu-nyarra ngarrurnu jintaku-juku, manurnalu-nyarra puta warla-pajurnu! Nyiyaku kankulu-jana warru yimi-ngarrirni Jijaji-kirli yimi-kirli? Nyurrurlaju warrunkulu wapaja warrukirdikirdi nyampurlaju Jurujulumurla, ngulajunkulu-jana nyurrurlarlaju warru yimi-ngarrurnu yapa panu-kariki Jijaji-kirliji. Nyurrurlarlunkulu-jana yimi-ngarrurnu yapaku panuku kula-nganta kajirnaluku nganimparlu pakarnu Jijaji. Kujarlaju kankulu-nganpa nganimpaju wakirni!”

²⁹ Ngula-warnuju Piitarlu manu panu-karirli Kurdungurlu-patu Wiriwirirli, jangu-manulu-jana nyanunguju, “Kaatu-nganpa wangkaja yungurnalu-jana warru yimi-ngarrirni yapaku panuku Jijaji-kirli. Junga-juku, nganimparlu panu-jarlurlu-juku yungulparnaluku purda-nyangkarla wilji-wangurlu. Kulalparnaluku nyarrparlu wurramantarla? Kulalparnaluku-nyarra purda-nyangkarla nyurrurlaju, lawa! ³⁰ Kaatu nyanungu yangka kujalpalu ngalipa-nyangurlu walya-jarrarluru puraja nyurru-wiyi, nyanungurlunya pina-wankaru-manu palinja-warnuju Jijajiji, yangka jinta wati Jijaji kujankulu watiyarla warntawarntarla yirrarninjarla pungu tarnga-kurra. ³¹ Ngula-jangkaju, Kaaturlu-nyanu kangu nyanunguju kankarlarra nyanungu-nyangu-kurra ngurrara-kurra, manu ngula-jangkaju yirdirla yungu Warlalja-Wiri manu Ngarlkinpa.

Wangkajarla Jijajiki, ‘Nyuntulurlu kapunpa-jana muurlparlu mardarni ngaju-nyangu yapa Yijirali-pinki karlirr-yaninja-kujakuju. Kajijili pina-yaninjarla yalala-yirrarni maju-warnurlu, ngulaju kapurna-jana yawuru-jarri kulu-wangu.’ Kujanyarla Kaatuju wangkaja Jijajikiji. ³² Yangka kuja Jijaji wilypi-pardija nyurnu-ngurlu pirnki-ngirli, ngulajurnalulu nyangu wankaru. Ngula-warnuju, Kaatu-kurlangu Pirlirrpangungunpa wangkaja, ‘Junga-nyayirni karna-nyarra wangka. Jijajiji ngulaju Warlalja-Wiri. Nyanungu-mipa-ka pirrjirdiji nyina yapakuju muurl-mardarninjaku karlirr-yaninja-kujaku.’ Nyampuju jinta-juku Pirlirrpaa Kaatu-kurlangu kuja kajana Kaaturlu yinyi yapaku kuja kalu yangka linpangku purda-nyanyi wilji-wangurlu.

³³ Ngula-warnuju, yangkanku Kanjulu-paturlu Juwu-paturlu kujalu-jana purda-nyangu kuja-kurra wangkanja-kurra, kujarlajulpalu-jana kulu-jarrija-nyayirni. Ngula-jangkaju, yardajirri-wangkajalu-nyanu jaruju yungulu-jana nganta muku pungkarla Kurdungurlu-patu Wiriwiriji panu-juku. ³⁴ Ngulangka Kanjulu-paturla, jintalpa nyinaja wati yirdi Maliyu, ngulajulpa nyinaja Paraji. Kala-jana yirri-puraja Kaatu-kurlangu kuruwari yapaku panu-jarluku, kalalu rdirrinypa-pajurnu ngurrju-nyayirni wati. Kanjulu-patu kujalpalu-jana japirdija Kurdungurlu-patu Wiriwiriki pakarninjaku, kuja-kurra-jana yungka purda-nyangu wangkanja-kurra Maliyurlu, ngula-jangkaju nyanungulku karrinja-pardija, manu-jana wangkaja Kanjulu-patuku manu yurrkunyupatuku, “Wurra wurra, ngulajulu-jana yilyayarra yarlu-kurra!” Junga-juku, yurrkunyurlulu-jana kangu yarlu-kurra.

³⁵ Manu Maliyu-jana wangkaja Kanjulu-kariyi-nyanuku, “Ngaju-nyangu yapa warlalja nguru-jinta, yirriyirri-jarriyalu nyampu-patu-kujakuju wati-patu-kujakuju. ³⁶ Nyurrurlarluluju kankulu milya-pinyi-jala yangkaju wati jinta yirdi Tuardaja yangka kuja nyampu-kurra yanurnu ngurrara-kurra nyurru-wiyi. Nyanungurlulu yaninjarla-nyanu nyampurlaju wiri-pajurnu wiringki nganta. Manu ngula-jangkaju, nyampu-wardingkilirla turnu-jarrija wati warrmarla-nyayirni 400-pala. Ngula-kujakuju nyanungu yirdi Tuardaja, ngulajulu yurrkunyupaturluluju pungu tarnnga-kurra milyi-kirra. Nyanungu-nyangu yangka wati warrmarla-warnu, ngulajulu palju pirri-yanu. Nyanungu-nyanguku watiki warrmarlaku, ngulakujurla lawa karrija.”

³⁷ Ngula-jangkaju, Maliyulku-jana yarda wangkaja, “Manu yangka kankulu-jana milya-pinyi Ruumu-wardingki-patu, yangka kujalu-ngalpa warru yirrarnu ngalipanyangu yirdi pipangka. Ngula-puruju kuja yanurnu yangka jinta-kari yirdi Jutuju Kaliliyi-wardingki. Nyanungurlulku-nyanu yaninjarla yapaju turnu-manu-yijala kulu wirikingarntirli-yijala yangka wati-kari-piyarlu Tuardaja-piyarlu. Ngula-warnurluluju, warrmarla-yijala-nyanu turnu-manu, manulu puranja-yanu. Kala kuja palija, ngulajulu yangka warrmarlaju pirri-parnkaja-yijala nyanungu-nyangulkuju. ³⁸ Junga karna-nyarra wangkami. Kajili-nyanu nyanungurlu nyampurlu Kurdungurlu-patu Wiriwirirli turnu-mani yapa nyanungurra-mipaku, jamululu-jana nyangka yirdija-ngarra tarnnga-wangu kapili jalangu-karija-ngarra lawa-jarrimirra. Kujarlajulu-jana yampiya nyampu-patuju wati-patu murrumuru-maninja-wangurlu! ³⁹ Kala Kaaturlu kaji-nyanu nyanungu-nyangu turnu-mani Kurdungurlu Wiriwiri-kirlangukurra turnu-warnu-kurra, ngulaju nyanungu-nyanguju turnu-warnuju kapu tarnngajuku wirirra-jarinja-yani. Kulalpankulu-jana nyurrurlarluluju nyarrparlu warlapajikarla. Kajinkili-jana warrarda nginji-wangkami Kurdungurlu-patu Wiriwiriki, ngulaju kapinkilirla nginji-wangkanjarra-yani Kaaturlanguku!”

Ngula-jangkaju, Kanjulu-patuju junga-juku, ngungkurr-nyinajalurlajinta Maliyuku, manulurla wangkaja junga-juku, “Yuwayi, junga kanpa wangkami.”

⁴⁰ Ngula-jangkaju, yurrkunyupatujulu-jana yilyaja yarlu-kurra Kurdungurlu-patu Wiriwiriki maninjaku. Ngula-jangkaju, kangurnu kujalu-jana yurrkunyupaturlu kaninjarni-kirra, ngula-jangkaju Kanjulu-patuju wangkajalu-jana yurrkunyuku-

patukuju, “Pakakalu-jana ngalyipi-piya-kurlurlu!” Jungajukulu-jana yurrkunyu-paturluju pakarnu ngalyipi-piya-kurlurlu.

Ngula-jangkaju, wangkajalu-jana Kanjulu-patuju, “Nyampu-jangkaju wurdungulu nyinaya wangkanja-wangu, kajikankulu-jana yapa-patuku yimi-ngarrirni Jijaji-kirlangu yimi!” Junga-juku, ngula-jangkaju yilyajalkulu-jana.⁴¹ Junga-juku, Kurdungurlu-patu Wiriwirirliji yampijarralu Yuwarli Maralypiji, manulu-nyanu wardinyi-jarrijarra. Junga-juku, wangkajalu-nyanu, “Kaaturlu kangalpa ngalipaju ngurrju-pajirni-nyayirni Jijaji-piya yangka kujalu nyanungu-wiyi pakarninjarla walyi-kujurnu manulu kurnta-manu. Ngula-piya-yijalalu-ngalpa ngalipalkuju pakarninjarla kurnta-manu. Ngulaku-malku karlipa wardinyi-jiki nyina.”⁴² Ngula-warnurluju, yangkanguju Kurdungurlu-patu Wiriwirirli kalalu-jana wirnma yirri-puraja Jijaji-kirli parra-kari parra-kari Yuwarli Maralypirla manu nyanungurra-nyangu yuwarlirla, manu kalalu-jana warrarda pinarri-manu. Kalalu-jana wirnma yirri-puraja yangka Jijaji-kirli Mijaya-kurlu yangka jinta Kaaturlu kuja-jana jangu-pungu yapaku panuku.

6

Kurdungurlu-patu Wiriwirirli, milarnulu-jana wati-patu wirli-pala warrkiki

¹ Ngaka-pardu-karilki, ngula-puru-jukulpalu Jijaji-kirlangu yapa panu-jarrinja-yanu. Kalalu-jana tala yungu wita-kari wita-kari kali-pukaku. Ngalya-kari Juwu-patu-kari, ngulaju kalalu jaruju wangkaja Yipuru. Ngalya-kari Juwu-patu-kari, ngulaju kalalu wangkaja jaru-kari ngulaju Kiriji-wardingki-kirlangu. Jintangka parrangka-juku, turnu-jarrinjarlalu-nyanu wangkaja kululku. Yangka kuja kalalu Kiriji-wardingki-kirlangu jaru wangkaja, ngulajulu-jana wangkaja Kurdungurlu-patu Wiriwirikiji, “Nganimpa-nyangurlu kali-puka-karirli kula kalu wiri mani talaju mangarriki. Nyampu-miparlu kalu kali-puka-karirli mani tala wiriji yangka kuja kalu jaru Yipuru yangka. Ngulangku kalu mani panuju.”² Junga-juku, Kurdungurlu-patu Wiriwirirli yangka 12-palarlu, ngulangkujulu-jana turnu-manulku panu-juku yapaju. Wangkajalu-jana Wiriwiriji, “Kajilparnalulu Kurdungurlu-patu Wiriwirirli jaru Kaatu-kurlangu yampiyarla yimi-ngarrirninja-wangurlu talakungarntirli warrawarra-kanjakungarntirli, kujaju kula ngurrju. Kujarlaju, yapa ngalya-karirli yungulpalu warrawarra-kangkarla talaju, manu yungulpalu-jana yungkarla kali-pukakuju.³ Talakuju warrawarra-kanjakungarntiji nyampurla turnu-warnurla, yapalu-jana milaka wati-patu wirli-pala. Nyiya-piya kuja yungunkulu-jana milarni? Milakalu-jana wati-patu-mipa kuja kalu-jana yapa ngalya-karirli ngurrju-pajirni, manu kuja kalu Kaatu-kurlangu Pirlirra mardarni kanunjumpanyumparlu, manu kuja kalu rdirrinypa-nyayirni nyina Kaatu-kurlangu. Kajinkili-jana ngula-mipa milarni, ngulakunya yungurnalu-jana ngungkurr-nyina manu milarni kajili tala warrawarra-kanyi kali-puka-patu-kurlangu.⁴ Kala nganimpa-kari ngulaju yungurnalu wartardi-jarrimi yati-wangkanjarla Kaatuku manu warru wapanjarla yapa-patuku warru yimi-ngarrinjarla jarungka.”

⁵ Kujalu kuja jaru purda-nyangu, ngulakujulurla wardinyi-jarrija-nyayirni. Junga-juku, wirli-palalu-jana milarnu wati-patuju Pirlirra-kurlu Kaatu-kurlangu-kurlu, ngulajulu yirdi-patuju Jipini, Pilipi, Purukurrju, Nikunu, Timani, Parrmana, manu Nikulawu. Nikulawu ngulaju Yantiyuku-wardingki kirri-wardingki, ngulangkaju palka-jarrija Juwu-wangu-wiyi. Ngula-jangkaju, Juwulku-yijala-nyanu kurruly-yirrarnu wiri-jarrinjarla. Kala yangka yirdi wati Jipini, ngulajulparla junga-nyayirni wala nyinaja Jijajikiji, manulpa mardarnu Pirlirra Kaatu-kurlangu kanunjumpanyumparlu.⁶ Ngula-jangkaju, yangka-patu wati-patu, kujalpalu kanardirlalku

karrija, ngulakujulu-jana rdakalku yirrarnu jimantarla Kurdungurlu-patu Wiri-wirirli, ngulalu-janarla ngayi yati-wangkaja Kaatukulku.

⁷ Ngula-jangkaju, Kaatu-kurlanguju jaruju kuja-purda kuja-purda pirri-yanu ka-panku. Yalumpurlaju Jurujulumurla, yapangku kujalpalu-nyanu ngarrurnu Jijajikirlangu kurdungurlu, ngulajulpalu jinta-kari jinta-kari panurnu-jarrinja-yanu. Manu ngalya-kari Juwu-patu yangka maralypikingarduyu-paturlangu, ngularlan-gurlujulu ngungkurr-nyinanjarla puraja Jijajikirlangu jaru.

Juwu-paturlu Wiriwirirli Jipiniji puuly-mardarnu

⁸ Ngula-jangkaju, ngaka-karilki yangka wati yirdi Jipini, ngulaju Kaaturluju milarnu yimirirli warrki-nyayirni-wanguku, manu pirrjirdi-manu-nyayirni. Kujarlaju kalarla marlaja warrki-jarrija ngangkayi-kirli-piya rdirrinypa. Kujalu nyangu ngangkayi-kirli-piya warrki-jarrinja-kurra, ngulangkulpalurlajinta pulka-pungu Kaatuku. ⁹ Yalumpurla kirringka Jurujulumurla, jinta-karirla jaaji-karlirla Juwu-kurlangurla kalalu turnu-jarrija kirri-jarra-wardingki-patu Jariniya-wardingki-patu manu Yilikijantira-wardingki-patu. Ngulaju kalalu pirijina-piya nyinaja kamparru-wiyiji, kala jalangulpalu-nyanurla talakupurdalku warrki-jarrija rarraly-palku. Nyampurra manu Juwu-patu-kari kirri-kari-wardingki-patu yirdi-wardingkiji Jilijiya-wardingki-patu manu ngurrara-kari-wardingki-patu Yajiya-wardingki-patu, ngulajulurla jintangalku-juku rduurrurnu Jipiniki yungulurla kululku wangkami.

¹⁰ Ngula-kujakaju, Pirlirra Kaatu-kurlangurlu pirrjirdi-manu Jipini pina-kardanyayirni. Ngula-jangkaju, nyanungurlu kujalpa-jana nyarrparlangurlu payurnu yangka Juwu-patu wiljiwilji-maninja-kurra, ngulaju kulalu nyarrparlu jangkumantarla. ¹¹ Kujarlaju, kulu-jarrijalkulurla kanunju-kariri, manulu-jana talalku yapa ngalya-kariki wuruly-yungu yungulurla Jipiniki jaru warlka jangkardu wangka. Kujanyalurla jangkardu wangkaja, “Purda-nyangurnalu Jipiniji yuru-ngarrirrinja-kurra kuja-palangu yuru-ngarrurnu Mujuju manu Kaatu.” ¹² Kujarlujulu-jana kulukungarntilki juturnu warlkangku jarungkuju yangka-patuju Juwu-patu wiriwiri manu jarlu-patu manu kuruwarrikingarduyu-patu. Junga-juku, nyampujulurla panu-juku jangkardu yanu Jipinikiji, manulu puuly-mardarninjarla kangurnu yuwarli-kirra Kanjulu-kurlangu-kurra. ¹³ Manu ngula-jangkaju, yapa panu-karilki, yardalu-jana yajarnunjunu, kujalu ngula-paturlangurlu Jipini yarda yimi-ngarrurnu warlkangkuyijala ngulaju kujarlu, “Nyampurluju-ka warrarda ngawu-pajirni ngalipa-nyangu Yuwarli Maralypi manu kuruwarri, yangka kujarla Mujujuku kuruwarri Kaaturlu yungu. ¹⁴ Purda-nyangurnalu Jipini wangkanja-kurra kuja kamparru-wiyi wangkaja, ‘Jijajirliji nganta kapu Yuwarli Maralypi Juwu-kurlangu rdungkurr-pinjarla lawarrkamani, manu kuruwarri nganta kapu kurruly-yirrarni Jijajirliji yangkaju kuja-ngalpa Mujujurlu yungu kuruwarri.’” Kujanyalurla jangkardu wangkaja Jipinikiji warlka. ¹⁵ Ngula-puruju yalumpurla-juku Kanjulu-paturluju nyangulpalu nyinanja-karrarlu Jipiniji miparra-juku, kujalpa miparra mirilmiril-karrija maramarra-piyalku.

7

Jipini-jana wangkaja Juwu-patuku Kanjulu-patuku

¹ Ngula-jangkaju, maralypikingarduyurlu jintangku wiringki payurnu Jipini, “Junganyanpa ngawu-pajurnu Yuwarli Maralypi manu kuruwarri Juwu-kurlangu?”

² Jipinirliji jangku-manu, “Ngajukupurdangka-patu manu ngajukupalangu-patu, purda-nyangkajulu! Ngalipaju karlipa nyina jintangka-juku Juwu-patu warlalja Yipuruyamu-kurlangurla, ngulangkanya karlipa jintangka-juku nyina. Kujalpa Yipuruyamu nyinaja kirringka yirdingka Yarranarla, ngula-wangurla-wiyi ngulajulpa nyinaja ngurungka yirdingka Mijuputamiyarla. Ngulangkanya-nyanu Kaaturluju

mirilmiril-karrinjarla milki-yirrarnu Yipuruyamu-kurra. ³ Milki-yirrarninjarla wangkajalkurla Kaatuju, ‘Nguru nyampu, ngulaju yampinja-yantalku manu nyuntukupalangu manu nyuntu-nyangu-purnurlangu. Kapurnangku ngajulurlu-juku nguru-yirrarni nguru-kari-kirralku jinta-kari-kirra.’* ⁴ Junga-juku, Yipuruyamurluju nguru Karlتيyaju yampijalku. Yangka-ngurlu kuja yanu, ngulaju kirri-kirra yirdi-kirraju Yarrana-kurra. Ngulangalkunyalpa nyinaja.

“Ngula-jangkaju, nyanungukupalangu kirda-nyanu wajawaja-manu yalirla-juku kirringka. Ngula-jangkaju, Yipuruyamuju kangu Kaaturluju nyampu-kurranya nguru-kurraju Yijirali-kirra kuja kankulu nyurrurla nyina jalangu. ⁵ Yali nguru kularla nyanunguku Yipuruyamuku, ngulaju-jana yapa-kariki. Kaaturluju kula-jana jurnta kangu nyampuju nguru jintawarlayi, ngulaju kularla yungu Yipuruyamuku, lawa. Manu kularla witarlangu yungu walyaju. Ngulajurla jangku-pungu-juku-jala ngakakuju walyaju Kaaturluju, ngaka nganta kapurla Yipuruyamuku yinyi, manu kapu-jana yinyi nyanungu-nyanguku kurdukurduku nganta, ngulaju kapu-jana karri nyampurra-patukuju nyanunguju walyaju warlalja nganta. Kala kuja-puruju kulalpa-pala Yipuruyamurlu manu nyanungu-parntarlu karntangku mardarnu kurdu. Lawa-jukulpa-pala nyinaja kurdu-wangu-juku. ⁶ Kaatujurla wangkaja Yipuruyamukuju, ‘Nyuntu-nyangu kurdukurdu kapulu nyina wurnturu yapa-kari-kirlangurla ngurungka ngulaju pirijina-piya. Kapulu-jana warrarda jinyijinyi-mani warrkikiji yapa-karirliji, manu kapulu-jana murrumuru-mani-nyayirni 400-palaku yukuriki. ⁷ Ngula-jangkakuju kurdukurduku nyuntu-nyangukuju ngakaju kapurna-janarla kunka-mani ngajulurlu yangka-patuju jinyijinyi-maninja-palkaju. Ngula-jangkaju, ngaju karna-jana kanyirni yali-jangkaju nguru-jangka nyuntu-nyangu kurdukurduju. Ngulaju kapulu nyampu-kurra nguru-kurra pina-yanirni. Nyampurlaju kapulu ngaju-nyangu kuruwarri purami, manu pulka-pinyi kapujulurla.’*

⁸ “Ngula-jangkaju, Kaaturlujurla yungu kuruwarri Yipuruyamuku yungu-jana ngarrka-kijirni wirriyawirriya. Ngakalku, Yipuruyamu-kurlangu ngalapi-nyanu kuja palka-jarrija yirdi Yijaki, ngulaju jinta-jangkarla wiyiki-jangkarla, ngarrka-kujurnu. Kuja Yijaki wiri-jarrija, ngulajulparla kirda-nyanuju nyinaja Jakupuku. Ngulaju ngarrka-kujurnu kirda-nyanurlu. Kuja Jakupu wiri-jarrija, ngulajulpa 12-palakupalangu wirriyakupalangu nyinaja. Ngularraju-jana ngarrka-kujurnu kirda-nyanurlu. Nyampu-jangka 12-pala-jangka karlipa ngalipa Juwu-patu turnu-warnurla jintangka-juku nyina.

⁹ “Nyampurrarlu kalalurla kukurnu-nyanuku ngurru-nyangu yirdikiji Jajupuku. Manulu-jana yapa-kariki yungu talakupurdarlu, ngulajulu kangu Yijipi-kirra yungu-jana warrki-jarri pirijina-piya. Ngula-puruju Kaatujulparla jirranganja nyinaja warrarda. ¹⁰ Nganangku-puka kuja Jajupu puta murrumuru-manu, ngulaju-jana Kaaturluju warla-pajurnu, manurla jaarl-karrija. Kalarla Kaatukuju marlaja nyinaja Jajupuju pinangkalpa. Yalirla nyanungu ngurungka yirdingka Yijipirla, ngulajulpa kingi jinta nyinaja. Ngula-jangkaju, kingirliji Jajupuju pinangkalpa nyanjarla milarninjarla wirilki yirrarnu yungu-jana wirilki nyina yapaku Yijipi-wardingkipatuku manu yuwarli wiriki nyanungu-nyangurlanguku.”

¹¹ Ngula-jangkaju, Jipinilki-jana yarda wangkaja Yipuruyamu-kurluju, “Yalirla Jajupu kujalpa-jana wiri nyinaja, kuja-puruju ngapaju rdiily-parnkajalku tarnngajuku, ngulajulpa karrija ngapa wantinja-wangu-juku Yijipirlaju manu nyampurla ngurungka Kananarla. Kujarlaju, panu-nyayirnilpalu yapaju nyinaja mangarri-wangu-nyayirnilki murrumuruju. Manu ngalipakupalangurlangu nyurnunyunu yangka Jakupu-kurlangu ngalapi-nyanu-patu, kulalu nyarrpararlalku mangarriji parlu-pungkarla. ¹² Kala Jakupurlu purda-nyangu jaru mangarri kujalpa palka-juku

* 7:3 Nyangka Genesis 12.1

* 7:7 Nyangka Genesis 15.13-14

ngunaja Yijipirla, ngulakuju yilyaja-jana nyanungu-nyangu-patu ngalapi-nyanu-patu mangarriki maninjaku-wiyi manu kulpari kanjaku yangka-patu ngalipakupalangu-patu nyurnunyurnu. ¹³ Ngula-jangkaju ngaka-pardu-karilki, Jakupurlu pinalku-jana yarda yilyaja Yijipi-kirra-yijala ngalapi-nyanu-patuju mangarriki-yijala yarda maninjaku. Kujalu yangka-patu pina-yanurra Yijipi-kirra, ngula-karrarlulululu Jajupuju milya-pungu, kula-ngantalu yapa-kari jamulu nyangu. Ngula-jangkaju, Jajupuju wangkajalku-jana, 'Ngajujurna Jajupu nyurrurlakupurdangka kukurnu-nyanu, yangka kujankulu-jana ngaju yungu yapa-kariki talakupurdarlululu nyurru-wiyi nyurrurlarlululu.' Ngula-jangkaju, Jajupurlu kingikijirla yimi-ngarrurnu nyanungu-nyangulku turnu-warnu manu nyanungukupurdangka-patu manu nyanungukupalangu kirda-nyanu.

¹⁴ "Ngula-jangkaju, Jajupurluju yilyajalku-jana ngalya-kari nyanungukupurdangka-patu Kanana-kurra yungulu yajarninjini nyanungukupalangu kirda-nyanu manu nyanungukupurdangka-patu-kurlangu turnu-warnu. Junga-juku, ngulajulu yaninjarla turnu-jarrija Yijipi-kirra 75-pala yapa, manulpalu nyinaja yalumpurla-juku Yijipirla turnulku. ¹⁵ Ngakalku, Jakupuju yawu-pardija. Manu ngalipakupalangu nyurnunyurnu, yangka-patu Jakupu-kurlangu ngalapi-nyanu-patu, jinta-kari jinta-karili yawu-pardija. ¹⁶ Ngula-jangkaju, ngakarrangakarra-karilki, ngalya-karirli yapa-pungu ngalipa-nyangu-paturlululu nyurnunyurnurlululu-yijala, yungkurnujulu-jana Jakupu manu nyanungu-nyangu-patu yangka-patu ngalapi-nyanu-patu pina-kangurnu kirri-kirra Jikimi-kirra. Kujalu-jana yungkurnuju pirnkingka yirrarnu, yangkangka jintangka-juku kuja Yipuruyamurlululu nyurru-wiyi manu tala-kurlurlululu pirnkiji, kuja-jana tala yungu Yamuru-kurlangu-patuku ngalapi-nyanu-patuku, ngulangkanyalululu-jana yungkurnuju yirrarnu jintangka-juku."

¹⁷ Ngula-jangkaju, Jipinilki-jana yarda wangkaja Kanjulu-patuku Mujuju-kurluju, "Kujarla yangka Kaaturlululu nyurru-wiyi jangku-pungu Yipuruyamuku panu-jarlululu kurdurdu, ngulaju-jana kujarlajulu ngakarrangakaralku wajawaja-maninja-wangurlululu manngu-nyangu yapaju Kaaturluju yangka Yipuruyamu-kurlangu-wati jangku-pinjawarnu-patu. Ngulajulu panu-jarrija-nyayirni yalirlajulu ngurrara-karirla Yijipirlajulu. ¹⁸ Kujalpalu yalirla ngurungka nyinaja Yijipirla, ngulangkulpa-jana jinta-karilki kingiji nyinaja wiri-nyayirni. Ngulangkuju kula manngu-nyangu manu milya-pungu Jajupuju yangka kujalpa-jana nyinaja kamparru-wiyi wiri yapaku warrkini-patuku kingi-kari-kirlanguku. ¹⁹ Ngula-warnuju nyampurlululu purdangirli-warnurlululu kingirli, yimirr-yungu-jana yapa ngalipa-nyangu, manulpa-jana murrumurrululu-manu warrkingkarlungu, manu-jana jinyijinyi-manu witawitaku pirltirrkaku yungulululu-jana yarlungka yirrarni wantangka, ngulangkunya yungu-jana tarnnga-kurra pinyi pirltirrkaju kingirliji.

²⁰ "Ngula-puru-juku, jinta-kari wita pirltirrka palka-jarrija yirdiji Mujuju, ngulajulu yuntardi-nyayirni. Kirntangiki marnkurrpaku, nyanungukupalangu-jarrarlululu wuruly-mardarnulpa-pala ngurrangka nyanungu-nyangurlululu yuwarlirla kaninjarni. ²¹ Ngula-jangkaju, ngati-nyanurlululu kuja wuruly-yirrarnu ngami-pardurlululu pirtin-yarrarla karrungka ngayingayi kingi-kijaku, ngulajulu parlu-pungulku yurntalululu-nyanurlululu kingi-kirlangurlululu. Ngulajulu rdakurlululu-kijirninjarla kangulku ngurra-kurra, ngulajulu nyanungukulku-nyanu wiri-manu kurdu. ²² Kuja Mujuju wiri-jarrija, ngulajulu yalumpurla-juku Yijipi-wardingki-paturlululu pinarri-manu nyiyarningkijarraku kuruwarriki nyanungurra-nyanguku. Nyarrpa-puka kuja kala wangkaja Mujujuju, ngulajulu pinarri-nyayirni, manu kala pirltirrdi-nyayirni nyinaja."

²³ Ngula-jangkaju, Jipinilki-jana yarda wangkaja Mujuju-kurlululu, "Kujarla 40-pala yulyurru rdipija Mujujukuju, ngulajulu manngu-nyangukulpa-nyanu yungu-jana jijanurlululu nyanja-yani nyanungu-nyangu yapa Yijirali-pinkiji ngurrju-japa

marda. ²⁴⁻²⁵ Yanurnu-jana yapaku kujalpalu warrki-jarrija nyanungu-nyangu ngurrara-jinta-patu, parlu-pungu jinta-kariji ngurrara-jinta kujalpa jinta-karirli Yijipi-wardingkirli warrkinirli paka-pungu. Mujujurlu manngu-nyangulpa-nyanu, ‘Kajijili ngaju-nyangurlu yapangku ngurrara-jintarlu nyanyi kunka-kurra yapa-kari-kirra pakarninja-kurra, ngulaju kapujulu milya-pinyi kujaju yilyajarni Kaaturlu ngaju nyampu-kurra yungurna-jana puntarni Yijipi-wardingki-patuku.’ Ngula-jangkaju, nyanjarla kunka-manurlajinta warrkini wati jinta, ngulaju pakarnu tarnnga-kurra. Kala kulalu milya-pungu nyanungu-nyangurlu yapangkaju nyiya-ngurlu mayi kuja Mujujurlu pakarnu yali Yijipi-wardingki warrkini.

²⁶ “Ngula-jangkaju, parra-pardu-karirlalku, Mujujuju pinarni yanu yangka-kurra yurruju-kurra. Ngula-palangu parlu-pungu nyanungu-nyangu-jarra wati-jarra ngurrara-jinta-jarra kujalpa-pala-nyanu kulungku pakarnu. Ngula-palangu puta warla-pajurnu, manu-palangu puta walyka-manu. Manu wangkaja-palangu, ‘Way-inpala, ngajukupurdangka-jarra ngurrara-jinta! Nyarrparla kanpala-nyanu pakarni ngurrara-jinta-jarrarlaju?’

²⁷ “Kuja jinta-kari pakarnu nyanungukupurdangkarlu, ngulajurla mamparl-pinjarla wangkaja Mujujuku, ‘Nganangkungku nyuntuju milarnu kuwurtukungarduyu-piya nganta nganimpaku warla-pajirninjaku kulu-kujakuju?’ ²⁸ Kapunpaju pinyi mayi yangka-piya Yijipi-wardingki-piya kujanpa pungu pirrarnirli?*” ²⁹ Kuja purda-nyangu kuja-kurra Mujujurluju, ngulaju kapanku-juku lani parnkaja Yijipi-ngirli wurnturu jilja-kurra yirdi-kirra Mirdiyana-kurra. Ngulanganya kala nyinaja yapa-karilki. Ngula-palarla ngakarrangakarralku palka-jarrija jirrama kurdu-jarra wirriya-jarra yalirlaju jiljangka.”

³⁰ Ngula-jangkaju, Jipinilki-jana yarda wangkaja Kanjulu-patuku Mujuju-kurluju, “Ngakarranyi-karilki yukuri-jangka 40-pala-jangkarla, ngulajulpa nyinaja yalumpurla-juku jiljangka. Parrangka jintangka, kujalpa Mujujuju warru wapaja pirli-pirdi wiri-jarlu-pirdi yirdi-pirdiji Jayinayi-pirdi, ngulakujurla Kaatu-kurlangulku marramarra warraja-jarrija kujarla rdipija watiya yukuriki warlu jarra-kurluku.

³¹ Kuja Mujujurlu nyangu watiya kujalpa warlu jankaja warrarda yukuri-jiki linji-jarrinja-wangu-juku, ngulakujurla marlaja paa-karrija-nyayirni. Kuja kutu-jarrija miimii-nyanjaku watiyaku, ngulangaju purda-nyangu Kaatu Warlalja-Wirilki jaru wangkanja-kurra. Wangkajarla Mujujukuju, ³² ‘Ngaju karna-jana nyinami-jiki Kaatu nyuntu-nyanguku nyurnunyunuku Yipuruyamuku, Yijakiki, manu Jakupuku.’* Junga-juku, Mujujulpa lanilki mirrmirr-karrija, manulparla jurnta jarnturn-karrija kaninjarra-kari nyanja-wangu ngarrurdaju.

³³ “Ngula-jangkaju, yardarla wangkaja Mujujukuju Kaatuju, ‘Nyampurlaju kanpa karrimi maralypi-nyayirnirla ngaju-nyangurla. Kujarlaju, rurruny-pungka jamana-kurlangu nyuntu-nyangu.’* ³⁴ Ngaju karna-jana warrawarra-kanyi ngaju-nyangu yapa yangka kuja kalu-jana Yijipi-wardingki-paturlu warrkinirli warrarda murrumurrumani, manu karna-jana purda-nyanyi yulanja-kurra pakarninja-warnuju. Kujarlan-yarna yanurnu nyampu-kurraju yungurna-jana puntarni. Nyampu-kurra yantarni yungurnangku yilya yangka-kurra Yijipi-kirra yungunpa-jana wilypi-maninjini jurnta Yijipi-wardingki-patuku.’”*

³⁵ Ngula-jangkaju, yarda-jana wangkaja Jipini Juwu-patuku wiriwiriki, “Nyampu yimi ngulaju junga-ka yangka Mujuju-kurluju. Yangka Yijirali-pinkirli, ngulajulu kamparrurlu-wiyi wurra-manu Mujujuju, manulurla wangkaja, ‘Nganangkungku nyuntuju milarnu kuwurtukungarduyu-piya nganta nganimpaku?’ Kala yangka

* 7:28 Nyangka Exodus 2.14 * 7:32 Nyangka Exodus 3.6 * 7:33 Nyangka Exodus 3.5 * 7:34 Nyangka Exodus 7-8, 10

Mujuju mamparl-pinja-warnu, ngulaju Kaaturlu pina-yilyaja Yijipi-kirra-yijala yungu-jana wiri nyinami yapaku manu yungu-jana puntarni Yijipi-wardingki-patuku. Ngulakungarntinya yilyajarla marramarra Kaaturlu Mujujukuju, yangka kujarla wangkaja watiyarla yukurirla kujalpa warlu jankaja. ³⁶ Junga-juku, Mujujuju yarnkajalku kulpari Yijipi-kirraju. Ngulangkanyalpa-jana wiri nyinaja manu warrki-jarrija Yijirali-pinkiki ngangkayi-kirli-piya rdirrinypa. Ngulalurla yapaju marlaja paa-karrija-nyayirni warrki-jarrinja-kurraku. Ngula-jangkaju, nguru-yirrarnu-jana kakarrara-purda yangka-ngurluju ngurrara-ngurlu Yijipi-ngirli, manu-jana nguru-yirrarninjarla jirrnganja rdulykurr-yanu jingijingi mangkururlaju yirdingkaju Mangkuru Yalyuyalyurla* Ngula-jangkaju, pina-jana jirrnganja yanu yangka-kurra-yijala jilja-kurra. Ngulangkajulpalu warru wapaja yukuriki 40-palaku yalumpu-wardingki-patu. Ngula-puru-yijalalpa-jana warrki-jarrija ngangkayi-kirli-piya Kaatukurlanguju.

³⁷ “Nyampu wati Mujuju, nyanungunya-jana wangkaja yangkaku yapaku ngalipanyanguku Yijirali-pinkiki, ‘Kaaturluju yilyajarni ngajuju nyampu-kurraju yungurnanyarra yimi-ngarrirni ngajulurluju jarukungarduyurlu-yijala. Ngakaju kapu Kaaturlu yilyamirni jinta-kari jarukungarduyu-yijala ngaju-piya. Ngulaju kapu nyina yapa ngurrara-jinta nyurrurlakuju.’ * * ³⁸ Nyampu wati Mujuju, nyanungunya-jana jirrnganja warru wapaja yapakuju ngalipa-nyangukuju Yijirali-pinkikiji jilja-wanaju. Kuja-jana jirrnganja pina-yanurnu pirli-kirra Jayinayi-kirra, ngulangkanyalpa-jana jirrnganja nyinaja ngalipa-nyangukuju nyurnunyunukuju. Yalumpurlanya kujarla wangkaja marramarra Kaatu-kurlangu. Kaaturlujurla yungu Mujujukuju nyanungunya-nyangu yimi-nyayirni-wangu yungu-ngalpa yirri-pura ngalipakulku.

³⁹ “Kala lawa! Ngalipa-nyangurlu nyurnunyunurlu, ngulajulu wiljiwilji-manu, kala mamparl-pungulu wangkanja-kurraju. Nyanungurrajulpalu ngampurrpaju nyinaja pina-yaninjaku Yijipi-kirraju. ⁴⁰ Yangka Mujuju kuja warrkarnu kankarlarra pirli wararra Jayinayirla yungurla wangka Kaatuku, ngula-puruju wangkajalurla yapa ngalipa-nyanguju jinta-kariki Mujujukupurdangkaku papardi-nyanuku yirdikiji Yarnuku, ‘Yangka nyampu-kurra Mujujurlu kuja-ngalpa nguru-yirrarnurnu Yijipi-ngirli, ngulaju kula karnalu milya-pinyi nyarrpa-jarri mayi-ka pirlingka Jayinayirlaju. Yarnu, nyuntulku-nganpa ngayi ngurrju-manta juju-kari, ngulanya yungurlipa-jana purami purdangirli-wanarlu.’* ⁴¹ Junga-juku, yapangkujulu-nyanu ngurrju-manu kawurlu-jangka jinta-karilki juju-kari puluku-piya. Ngulakujulurla kurapakalku ngayi-purraja kuyu panu, ngulajulpalu nyanungurla kamparru ngarnu kurapaka wiriji wardinyi-nyayirnilri. ⁴² Kuja-panuju, nyanjarla, Kaatuju-jana kuja-purda-jarrija jurnta yungulu jukurra-karilki purami parlpa-warnulku. Nyampunya-ka wita yimi nguna jarukungarduyu-kurlangurla pukungka Payipulurla, kujanya-jana Kaatuju wangkaja:

‘Yangka nyurrurla Yijirali-pinki, kujankulu jiljangka warru wapakarra wapaja 40-palaku yulyurru-kari yulyurru-kariki, kulankujulu ngajuku kuyu kurapaka purraja ngaju-nyanguku kuruwarriki puranjakuju, lawa. Ngulajunkulu-jana jukurra-kari jukurra-kari puranja-yanu.

⁴³ Yangka kaluku-nyayirni-wangu wiri ngulaju kalankulu yangka warru kanjanyanu jukurra-kari-kirlangu yirdi-kirlanguju Muluku-kurlanguju, manunkulu nyanungunya-nyangu kuruwarru puraja. Manu jinta-karilpankulu warru kanjanyanu yamaju ngulaju jukurra-kari-kirlangu parlpa-warnu-kurlangu yirdi-kirlanguju Ripini-kirlangu, manunkulu nyanungunya-nyangu kuruwarru-yijala puraja. Nyampu-jarra jukurra-jarra kujankulu-palangu ngurrju-manu

* 7:36 Mangkuru yirdi jinta-kari ngulaju ‘Marna Kirrirdi’.

* 7:37 Deuteronomy 18.15

* 7:37 Acts 3.22

* 7:40 Nyangka Exodus 32.1

nyurrurlarlu rdaka-jarrarlu, ngula-jarrakujunkulu-palangu yunparnu purlapa manu pungu purlapa. Kuja-panuju, kapurna-nyarra yilyami pirijina-piya kakarrumpayi wurnturu murrarninginti-kari-kirra kirrikiji Papilunukuju.*

Nyampunya-jana jaruju wangkaja Kaatuju yangka Payipulurlaju.”

⁴⁴ Ngula-jangkaju, Jipinilki-jana yarda wangkaja Kaatu-kurlangu-kurlu. “Ngakapardu-karilki, Kaatujurla wangkaja Mujujuk, ‘Ngajukujulu ngurrju-manta kaluku-nyayirni-wangu wiri-jarlu-nyayirni yungunkulu ngaju-nyangu kuruwarri pura.’ Junga-juku, Kaaturluju milki-yirrarnurla yuruyururlarlu nyanungu-nyangurla nginyinginyirla Mujujukuju yangka kaluku-nyayirni-wangu. Junga-juku, ngurrju-manulu kaluku-nyayirni-wangu wiri yangka-piya-yijala kuja yuruyururlu nyangu Mujujurlu. Kaatuju ngulaju kala-jana jirranganja nyinaja palka yalumpurla-juku kaluku-nyayirni-wangurlaju. ⁴⁵ Ngula-warnuju, ngalapi-nyanu ngalapi-nyanurlulku kalalu rdakurl-kijirninjarla jaala-kangu kaluku-nyayirni-wanguju. Kuja Mujujuju lawa-jarrija, yirdingki Jajuwarlulku, ngulangkuju-jana nguru-yirrarnurnu ngalipanyanguku nyurnunyunuku nyampu-kurraju nguru-kurra. Kujalu nyampu-kurra yanurnu, ngulajulu-nyanu kaluku-nyayirni-wanguju kangurnu palka-juku. Ngula-kurlurlunya kuja-jana Kaaturlu pirrjirdi-manu, ngulangkuju-jana yapa-kari yapa-kari ngurl-kangu nyampu-ngurlu nguru-ngurlu. Ngula-jangkaju, ngalipa-nyangu yapa nyurnunyunuju, warrarda nyinajalpalu tarnga kaluku-nyayirni-wangu-kurluju. ⁴⁶ Ngakalku, yangka Tapiti wirilkilpa-jana nyinaja, ngulaju kingilki ngalipa-nyanguku yapaku nyurnunyunuku. Kaatujulparla nyinaja ngampurrpanyayirni kuja miyalu raa-pungu Kaatuju. Ngula-jangkaju, Tapitirliji Kaatuju payurnu ngantirninjaku Yuwarli Maralypiki wiriki. Kala lawa, Kaaturluju Tapitiji wurra-manu yali-kijaku yuwarli ngantirninja-kujukuju yangka jinta-juku Kaatuju kujalpa kamparru-warnurlu-wiyi watingki yirdingki Jakupurlu puraja. ⁴⁷ Ngula-jangkaju, yangka kuja ngakalku Tapiti yawu-pardija, ngula-jangkaju, nyanungu-nyangurlu ngalapi-nyanurlu Julumunurlu, ngulangkulkurla nganturnu Yuwarli Maralypiji Kaatukuju.”

⁴⁸ Ngula-jangkaju, Jipinilki-jana yarda wangkaja, “Kaatu kuja-ka nyina kankarlarra, kula-ka ngulaju yuwarlirla nyina yangka kuja kalu watingki ngantirni, lawa. Jintangku Kaatu-kurlangurlu jarukungarduyurlu, nyampunya jaruju yirrarnu:

⁴⁹ ‘Kujanya kangalpa Kaatuju Warlaja-Wiri wangka, “Nyampu yalkiri kankarlarra ngulaju ngajukuju ngurra, ngulangkanya karna nyina ngajuju Warlaja-Wiri Kingi. Nyampu kaninjarra walya, ngulangkanya karna yirrarni wirliya. Nyarrparlunkujulu yuwarli wiriji ngantirni ngajukuju ngulangka yungurna nyina wiri-jarlu-nyayirni? Nyiya-piya-wiyinkijili ngantirni yuwarliji ngajukuju yungurna nyina mata?’

⁵⁰ Kapu mayinkijili wajawaja-manu ngajuju kujarna yangka ngajulurlu-jala ngarmirninjarla ngurrju-manu walya manu yalkiri manu nyiyarningkijarra, ngulaju mayinkijili wajawaja-manu?” Kujanya kangalpa Kaatuju wangka ngalipakuju.” ’ ”*

⁵¹ Ngula-jangkaju, Jipiniji yarda-jana wangkaja yangkakuju Juwu-patuku wiri-wiriki, “Nyurrurlajunkulu jurru marntarla-nyayirni manu wilji-nyayirni yapa-kari-piya yangka Juwu-wangu-piya yapa! Warrarda kankulu mamparl-pinyi Kaatu-kurlanguju yimiji. Manu yangka-piyarlu nyurnunyunu-piyarlu kankulu warrarda mamparl-pinyi Kaatu-kurlangu Pirlirra, yangka kuja kalalu nyurru-wiyi mamparl-pungu Yijirali-pinkirli nyurrurlakupalangurlu nyurnunyunurlu, ngula-piyarlu. ⁵² Yangka ngana-puka jarukungarduyu kuja-jana Kaaturlu yilyajarni, ngulaju kalalu-jana nyurrurlakupalangurlu nyurnunyunurluju warrarda

* 7:43 Nyangka Amos 5.25-27 * 7:50 Nyangka Isaiah 66.1-2

murrumurru-manu-nyayirni. Manu nyampurra jinta-kari jinta-karirli jarukungarduyurlu, kujalu yirrarnu yimi Kaatu-kurlangu-kurlu Warrkini Jungarni-kirli, ngulajulu-jana muku pungu tarnnga-kurra nyurrurlakupalangurlu nyurnunyurnurluju! Yalumpu Warrkini Jungarni Kaatu-kurlangu kuja yanurnu, ngulajungkulu nyurrurlarlangurlu jikajika-jarrinjarla pungu linjarrparlu! ⁵³ Nyurru-wiyi Kaaturlu-jana yungu nyanungu-nyangu marramarra-patuku-wiyi kuruwarriji, ngulajangkaju nyanungurlulkupalu-jana yimi-ngarrurnu marramarrarluju nyurrurlakupalangukulku nyurnunyurnuku. Nyurrurlakupalangurlulu-nyarra yungurra nyampu kuruwarrini Kaatu-kurlanguju, ngulaju kankulu nyurrurlarlu-juku jalangurlulkuju mamparl-pinyi purda-nyanja-wangurlu!”

Juwu-paturlu Wiriwirirli luwarnu Jipini pirli-kirlirli

⁵⁴ Kujalu kuja-kurra Juwu-paturlu wiriwirli purda-nyangu Jipini wangkanja-kurra, ngulakujulurla purda-nyanjarla kulu-jarrija-nyayirni, manu lirrajulu-nyanu yarlkurnu, yarlkirninjarlalpalu-nyanu kartirdiri karntirrijurrurnu kulu-nyayirni. ⁵⁵ Ngula-puruju, Jipinirli mardarnu Pirlirpa Kaatu-kurlangu kanunjumanyumparlu. Ngula-kurlurlu Pirlirpa-kurlurluju, Jipinirliji kankarlarra yalkiri nyangu, ngula parlu-pungu nyiya mayi kujalpa mirilmiril-karrija yartarnarri wiri-jarlu-kurlu nguru-nyayirni-wangurla Kaatu-kurlangurla. Manu Jijaji nyangu palkalku kujalpa karrija jungarni-purdanji Kaatu-wana. ⁵⁶ Ngula-jangkaju, Jipiniji yada wangkaja-jana Juwu-patukuju wiriwirikiji, “Nyangkalu! Yinya karna kankarlarra yalkiri nyanyi lakarnpinja-warnu, manu karna nyanyi yangka Yapa-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu ngula-ka karri jungarni-purdanji Kaatu-wana!”

⁵⁷ Juwu-patuju wiriwiri, jangkardulurla purlaja, manulu-nyanu rdaka-jarraju langa-jarraku wapirrija purda-nyanja-kujakuju. Manulurla ngaamalyamalyajuku jangkardu rdurlurlu-ngarnu, ngulalu puuly-mardarnu. ⁵⁸ Ngulalu puuly-mardarninjarla rarra-kangu kirri-ngirliji yarlu-kurra. Ngulangkanya jurnarrpalu-nyanu rurruny-pungu jurnta jaati-mipa, manulu yurturlurla yirrarnu wirli-yarla jinta-kurlangurla wati-kirlangurla yirdi-kirlangurlaju Juurlu-kurlangurla, ngulangkunya-pa-jana jurnarrpaju jina-mardarnu kurdu-warnurluju. ⁵⁹ Ngulajangkaju, pirli maninjarlalpalu luwarnu Jipini yungulu tarnnga-kurra pinyi. Kujalpalu luwarnu Jipini pirli-kirlirli, ngula-purujurla wangkaja Kaatukuju, “Warlalja-Wiri Jijaji, pirlirpaju rdakurl-kijirninjarla kangka nguru-nyayirni-wangu-kurra nyuntu-nyangu-kurra!”

⁶⁰ Ngula-jangka mirdijirpajirpi pirri-manu, manurla purlaja Kaatukuju kilji-nyayirni, “Warlalja-Wiri Kaatu, nyampurrarlu yapangku kuja kajulu luwarni pirli-kirlirli, ngulaju-jana yampiya kunka-maninja-wangurlu! Yawuru-jarriya-jana majupanukuju” Kuja kuja wangkaja, ngula-jangkaju, palijalku.

8

Yangka wati kurdu-warnu yirdi Juurlu, ngulaju-janarla ngungkurr-nyinaja yangka kujalu Jipini pungu.

Juurlu-jana rdurrjurnu yapaku murrumurru-maninjaku yangkaku Jijaji-kirlanguku

¹⁻² Ngalya-kari wati-paturlu, kuja kalalu Kaatu-kurlangu kuruwarrini yirri-puraja warrarda, ngula-patujulu yanurnu, manulu Jipini-kirlangu palka maninjarla kangu. Kangulu yayi-pantirninja-karrarlu milyi-kirraju, manulu milyingka yirrarnu.

Parrangka jintangka-juku yangkangka Jurujulumurla, Juwu-patuju kululkulu-jana rdurrjurnu Jijaji-kirlanguku yapaku. Ngalya-karijili palju pirri-parnkaja Jurujulumu-ngurluju. Panu-karijili yanu Jurdiya-kurra, panu-karili yanu yatijarra Jamariya-kurra. Panu-kari yangka Kurdungurlu-patu Wiriwiri, ngulaju yalumpurla-jukulpalu kiringka Jurujulumurla nyinaja.

³ Yangkanku kurdu-warnurlu yirdingki Juurlurlu, ngulangkulpa-jana putaputa puuly-mardarnu Jijaji-kirlangu yapa-wati yungu-jana muku riwarri-mani. Yuwarli-kari yuwarli-kari-kirra, jangkardulpa-jana yanu warru, yuwarlirla kujalpalu nyinaja, ngula-kurralpa-jana jangkardu yanu warru. Ngulalpa-jana parlu-pinjarla manu wilypi-maninjarla wilil-kangu wati manu karnta yarlu-kurra, manulpa-jana ngula-jangkaju rdaku-kurralku kujurnu.

Pilipirli-jana yimi-ngarrurnu yapaku panuku Jamariya-wardingki-patuku Yimi Ngurrju Jijaji-kirli

⁴ Yangka kujalu yapa Jijaji-kirlangu palju pirri-parnkaja Jurujulumu-jangka kuja-purda kuja-purda, nyarrpara-wana-puka ngulangkulpalu-jana Yimi Ngurrju warru yimi-ngarrurnu Jijaji-kirli yapa-kari yapa-karikiji. ⁵ Jinta-kari wati yirdiji Pilipi, ngulaju yanu yatijarra kirri-kari-kirra yirdi-kirraju Jamariya-kurra. Ngulangkanyalpa-jana yimi-ngarrurnu jaru yapa-kari yapa-kariki Jijaji-kirli yangka Mijaya-kurlu.

⁶ Yapanku yali-wardingkirli, ngulajulpalu Pilipiji purda-nyangu yirriyirri-nyayirni yimi-ngarrirninja-kurraju jaru-kurraju. Manulpalu warrawarra-kangu kujalpa-jana yapa parlpuru-manu nyurnunyurnu manu kujalpa-jana jurnta yilyaja juju ngawungawu yapa-jangka palka-jangka. ⁷ Kujalpa-jana panuku-juku jurnta yilyaja juju ngawungawu yapa-jangka palka-jangka, juju ngawungawu kujalpalu wilypi-pardija yapa-jangka palka-jangka, ngulaju purlanja-karra purlanja-karra. Panu-karijilpa-jana parlpuru-manu yapa kujalpalu tarnpinja-karra wapaja manu panu-kariji kujalpalu yamalanypa ngunaja. ⁸ Ngulakuju yali-wardingki-patu yapa, ngulajulurla wardinyi-jarrija-nyayirni.

⁹ Yalirla kiringka Jamariyarlal, jinta-karilpa wati nyinaja yirdiji Jimani, ngulajulpa nyinaja ngangkayi-kirli-piya. Kala-nyanurla pulka-pungu nyanunguju wiri nganta. Manu kala warrarda warrki-jarrija warrkingkaju nyiyarningkijarrarlaju ngulaju milparniwarrarlal ngangkayi-kirli-piya. Kujalpalu yapa-karirli nyangu kuja-kurra, ngulakujulurla paa-karrija-nyayirni wardinyi-karrikarri. ¹⁰ Yali-wardingki-paturlu yapanku jintawarlayirli-jiki kalalu purda-nyangu yirriyirri-nyayirni kuja-kurra marlajarrarlal rdilykingki tala-wangurlu manu ngalya-karirli yapanku tala palka-kurlurlu. Manu kalalurlajinta warrarda pulka-pungu Jimaniki kujarlal, “Nyampu wati ngulaju nganta-ka nyina Kaatu-kurlangu ngangkayi-kirli-nyayirni! Ngulaku nganta karla ngangkayiji yinyi Kaaturlu!” ¹¹ Junga, nyurru-warnu-jukulpa yangkaju Jimani warrki-jarrija nyampuju ngangkayi-kirliji yajiki-kirli milparniwarrarlal. Kujarlaju yapa panujulurla ngungkurr-nyinaja.

¹² Junga-juku, Pilipirliji yirri-purajalpa-jana yapaku panuku Jamariya-wardingki-patuku ngulaju yangka Yimi Ngurrju Kaatu-kurlu Warlalja-Wiri-kirli manu Jijaji-kirlangu-kurlu yirdi-kirli. Kujalu kuja-kurra wangkanja-kurra purda-nyangu yapanku Jamariya-wardingki-paturlu, ngulakujulurla ngungkurr-nyinaja-nyayirni. Ngula-jangkaju, ngapangkalku-jana julyurl-yirrarninjarla papitaji-manu Pilipirliji.

¹³ Jimanirlangurlajinta ngungkurr-nyinaja jarukuju Pilipikiji. Kuja Pilipirli julyurl-yirrarninjarla papitaji-manu Jimani, ngula-jangkarluju, tarnngangkulkulpa warru puraja Pilipiji Jimanirliji kutu-nyayirni yungu warrawarra-kanyi Pilipi nyarrpa-puka kaji nyarrpa-jarri. Kujalpa-jana Pilipirli yapa parlpuru-manu Jijaji-kirlangu-kurlurlu ngangkayi-kirliji, ngula-kurra kuja Jimanirli nyangu, ngulaju-nyanu kuja paa-karrinjarla wangkaja, “Kularna nyampu-piya nyangu nyurru-wiyi.”

¹⁴ Yangka ngalya-karirli Kurdungurlu-patu Wiriwirirli, kujalpalu nyinaja Juru-julumurla, ngulangkujulu jaru purda-nyangu Jamariya-wardingki-kirli kujalurla jaruku ngungkurr-nyinaja nganta Kaatu-kurlanguku, ngulanyalu purda-nyangu jaruju. Kujarlaju purda-nyanjarla, yilyajalu-palangu jirrama wiri-jarra yirdi-jarraju Piita manu Jaanu Jamariya-kurraju. ¹⁵⁻¹⁶ Yalirla Jamariyarla, kujalurla yangka Kaatuku ngungkurr-nyinaja yapa, ngulaju murnma-jukulpalu nyinaja, kulalpalu Pirlirrpaju Kaatu-kurlanguju mardarnu, lawa-juku. Murnma-juku kula-jana Kaaturluju Pirlirrpaju kurru-pungu. Pilipirliji ngari kala-jana julyurl-yirrarninjarla papitajimanu ngapa-miparla, ngula-jangkarlunya yungulu Jijaji Warlalja-Wiri pura. Junga-juku, Piita manu Jaanu, kuja-pala yukajarra Jamariya-kurra, ngulangkaju payurnu-pala Kaatu yungu-jana Pirlirrpaja nyanungu-nyangu kurru-pinyi yapaku yangkaku. ¹⁷ Junga-juku, Piitarlu manu Jaanurlu, rdaka kuja-pala-jana yirrarnu yapaku jur-rungkalku, ngula-jangkaju, kapanku-jana kurru-pungu Kaaturlu Pirlirrpaja nyanungu-nyangu.

¹⁸ Yangkanku Jimanirli, kuja-palangu Piita manu Jaanu rdaka yirrarninja-kurra nyangu, ngulaju milya-pungulpa kuja-jana Kaaturlu kurru-pungu Pirlirrpaja yangkaku yapa-patu-kariki. Ngulakuju, talalkupalangu puta yungu Piitaku manu Jaanuku yungu-nyanu yali ngangkayi mantarla nyanunguku tala-kurlurluju. ¹⁹ Wangkajapalangu, “Ngangkariji-pala yungka yungurna-jana rdaka yirrarninjarla warru kurru-pinyi Pirlirrpaja Kaatu-kurlanguju.”

²⁰ Junga-juku, Piitalkurla wangkaja, “Nyuntu tala-kurluju, jirranganjarla paliya talakuju! Yangkaju kanpa manngu-nyanyi mayi yungulpanpa mantarla tala-kurlurlu yangkaju Kaatu-kurlangu warntarri-nyayirni-wangu Pirlirrpaja Kaatu-kurlangu? Lawa-nyayirni, kulalpanpa mantarla tala-kurlurluju! ²¹ Ngajarra-nyangu warrki, ngulaju kulanku nyuntuku. Kaaturlu kangku nyanyi nyuntuju. Miyaluju kulanparla jungarni nyuntu-nyanguju. Kala maju! ²²⁻²³ Ngulaju nyuntu-nyangurla karlangka majumajurla kula kanpa ngurrju nyina, lawa. Kujarlaju kanpa-jarrangu ngurru-nyanyi. Kujakuju kulalpanpa-nyanu jungarni-mantarla. Kala ngari kajikanku Kaatu-miparlu jungarni-mani. Yangka kujanpa-jarrangu jaru maju wangkaja ngajarraku, kujarlajulu pina-yaninjarla yalala-yirraka Kaatulku. Payika yungungku nyanunguju Kaatuju walyka nyina manu yawuru-jarrimi kulu-wangu.”

²⁴ Ngula-jangkaju-palangu wangkaja Piitaku manu Jaanuku yangkaju Jimani, “Wangkajaju-palarla Kaatuku yunguju ngaju yampi murrumuru-maninja-wangurlu yangka kujanpajupala warnkiri-maninjarla pututu-pungu nyumpalarlu.”

²⁵ Ngula-jangkaju, Piitarlu manu Jaanurlu, yimi-ngarrurnu-pala-jana yapa panuku Jijaji-kirli kujalpa-palarla jirranganja warru wapaja nyurru-wiyi Jijajiki. Manu-pala-jana yimi-ngarrurnu nyiyarningkijarra kujalpa-palangu Jijaji nyurru-wiyi wangkaja. Kujanya-pala-jana yimi-ngarrurnu. Ngula-jangkaju, pinalku-pala yanu kurlirra Jurujulumu-kurra. Kuja-pala kurlirra pina-yaninja-yanu, ngulajulpa-pala kirri-kari kirri-karirli nyinanja-yanu yangkangka ngurrararla Jamariyarla. Kirri-kari kirri-karirlalpa-pala-jana yimi-ngarrirninja-yanu Yimi Ngurrju Jijaji-kirli.

Pilipirlirla yimi-ngarrurnu Yimi Ngurrju watiki Yijiyupiya-wardingkiki

²⁶ Yangkangka Jamariyarla kujalpa nyinaja Pilipi, ngula-puru-juku marramarra Kaatu-kurlangu yaninjarla wangkajarla, “Yarnkaya nyampu-ngurluju yirdiyi-karikirra kurlirra yangka kuja-ka ngunamirra Jurujulumu-ngurlu kirri-kari-kirra yirdi-kirraju Kaaja-kurra, ngulaju jilja-wana.” ²⁷⁻²⁸ Junga-juku, Pilipiji yarnkajalku Kaajakurralku wurnalku. Kujalpa yanurra yalirla yirdiyirla Kaaja-kurra, ngula-puruju jinta-karilpa wati yanurra kamparrurla jintangka-juku yirdiyirlaju. Nyampuju kalarla wati warrki-jarrija karntaku jintaku wiriki kujalpa-jana wiri nyinaja yirdiji

Kantaji Yijiyupiya-wardingki-patuku yapaku, ngulakunyalparla warrki-jarrija, manulparla tala warrawarra-kanjarla ngayi-mardarnu. Nyampu wati Yijiyupiya-jangka Jurujulumu-kurra yanu kamparru-wiyi purlapa Kaatu-kurlanguku, ngula-jangkanya pinarnilpa yanu Yijiyupiya-kurra. Yanurralpa pina nantuwu-kurlangurla wirli-jarra-kurlurla. Yangkaju wati ngulajulpa purdangirli jakangka nyinanja-yanu, manulpa riiti-maninja-yanu jaru Kaatu-kurlangu yangka kuja Yijayarlu jarukungarduyurlu yirrarnu Payipulurla nyurru-wiyi. ²⁹ Ngula-puruju, wangkajarla Kaatu-kurlangu Pirlirra Pilipikiji, “Yarujurla parnkanjarla kutu-jarriya, manu nyanungu-wanarla yitipi-wana ngirrily-wapanja-yanta.”

³⁰ Junga-juku, Pilipiji parnkaja kutu-karda, purda-nyangu yangkaju yali wati wangkanja-kurra kujalpa kilji-nyayirnirli riiti-maninja-yanu Yijaya-kurlangu yimi. Pilipirliji payurnu yangkaju wati, “Pinangku mayi kanpa milya-pinyi kuja kanpa yalumpu jaru riiti-maninja-yani ngulangka pukungka?”

³¹ Jangku-manu yangkanguju watingki Pilipiji, “Lawa, nyarrparlulparna milya-pungkarla nyampuju jaru? Kajiji yapangku milki yimi-ngarrirni, ngulaju kapurna milya-pinyi. Warrkarni mayinpa nyampu-kurra yungurli nyinanja-yani nyampurula?” Junga-juku, Pilipiji warrkarnu nantuwu-kurlangu-kurraju, manulpa-pala nyinanja-yanu. ³² Nyampunya jaruju Yijaya-kurlanguju, yangka kujalpa watingki Yijiyupiya-wardingkirli puta milya-pinjanjinaanu, nyampunya-ka wangka jaruju:

“Watilpa nyinaja ngulaju jiyipi-pardu-piya, yangka kuja wati-karirli jiyipiji kapanku pakarnunjunu. Kujalpa yumurru muku pajurnu, ngula-puruju kula jiyipiji wangkaja manu purlaja, wurulypa-nyayirnirli karrija. Ngula-piya-yijalalpa yangkaju wati nyinaja jiyipi-piya wangkanja-wangu wurdungu.

³³ Yangka wati jiyipi-piya, ngulajulu kurnta-manu yapa-patu-karirliji. Kularla ngana ngulakuju kunka-pardija. Kulalparla nganangku marlaja yimi-ngarrikarla nyanungu-nyangu-kurlu kurdukurdu-kurluju, yirdija-ngarra palija kurdu-wangu.”*

Kujanya-ka wangka Yijaya-kurlangu yimiji.

³⁴ Junga-juku, yangka Yijiyupiya-wardingkirli watingki payurnu Pilipiji, “Yimi-ngarrikaju ngana nyampuju wati jiyipi-piya kuja Yijayarlu yirrarnu yimi nyampurula yimi-pardurla kuja-ka jiyipi-piya nyina wati? Yijaya mayi, kapu wati-pardukari mayi?” ³⁵ Junga-juku, Pilipirliji yardarla muku milki yimi-ngarrurnu Yijaya-kurlanguju yimiji jiyipi-kirliji, manurla muku yimi-ngarrurnu Yimi Ngurrju Jijaji-kirli ngulaju jiyipi-piya-kurlu-yijala.

³⁶ Junga-juku, kujalpa-pala yaninja-yanu yirdiyi-wana, yanurnu-pala, rdipijapalarla ngapaku marluri-parduku witaku. Yaliji watirla wangkaja Pilipikiji, “Ngapaka palka nguna nyampu marlurirla witangka. Kala yungulpanpaju nyampurula julyurl-yirrarninjarla papitaji-mantarla?”

³⁷ [Pilipiji wangkajarla, “Kajinparla nyuntulu junga-nyayirni ngungkurr-nyina manu wala nyina Jijaji Kirajiki kanunjumanyumpa, ngulaju karnangku julyurl-yirrarninjarla papitaji-mani.”

Yangkanguju watingkiji jangku-manu Pilipiji, “Yuwayi junga karnarla wala nyina Jijaji Kirajikiji, manu karnarla ngungkurr-nyinami nyanunguku junga-ka nyina Kaatu-kurlangu ngalapi-nyanu.”]

³⁸ Junga-juku, yali wati Yijiyupiya-wardingki, purlajarla watiki warrkiniki nyanungu-nyanguku, kujalpa nantuwu jungarni-maninja-yanu, ngulakunyarla purlaja jupu-karrinjaku. Kujalu jupu-karrija, ngula-pala Pilipi manu yangka wati jinta-kari jitija walya-kurra, manu-pala ngapa-kurralku wapanjarla yukaja.

* 8:33 Nyangka Isaiah 53.7-8

Ngulangjanya Pilipirliji julyurl-yirrarninjarla papitaji-manu. ³⁹ Kuja-pala ngapa-jangka pina-wilypi-pardija Pilipi-jarra, ngula-jangka-juku Pilipiji wuruly-kangu kapankurlu Kaatu-kurlangurlu Pirlirrpardu. Ngulakuju Yijiyupiya-wardingkirliji lawanyangulkurla Pilipikiji. Ngula-jangkaju, yangkaju wati pina-warrkarnu nantuwu-kurlangu-kurra, ngula yarda yarnkajarra wardinyi-nyayirni. ⁴⁰ Yangka-jangka marluri-jangka kuja Pilipi wuruly-kangu Pirlirrupa Kaatu-kurlangurlu, ngulaju kirri-kari-kirra kangu yirdi-kirraju Yajurdu-kurra, ngulaju waparlku-nyayirni kangu. Ngaka ngulangka-nyanu milya-pungu nyarrpararlalkulpa nyinaja. Yajurdu-ngurlu yarda yarnkaja yatijarra kirri-kari-kirra yirdi-kirra Jijariya-kurra. Kuja yaninja-yanu yatijarra kirri-kari kirri-kari-wana, ngulangkajulpa-jana Yimi Ngurrju yimi-ngarrirrinja-yanu Jijaji-kirliji.

9

Jijajirli kangkuly-yirrarnu Juurlu nyanungu-kurra-pinangu *Acts 22.6-16, 26.12-18*

¹ Ngula-puru, yangka wati Juurlu kala-jana warrarda japirdija Jijaji-kirlanguku yapaku kirri-kari kirri-karirlaku. Wangkaja warru kala muku pinjaku tarnngakurraku. Ngulakungartiji, yanurla wati jintaku maralypikingarduyuku wiriki manu wangkajarla, ² “Yungkaju pipa nyuntu-nyangu yirdi-kirli yungurna yani yatijarra, ngula-kurluju yungurna yani kirri-kirra Tamaka-kurra. Yungurna-jana milki-yirrarni yali-patu-kariki juwu-patuku.” Junga-juku, maralypikingarduyurlu yangka wiringki yungurla pipaju puuly-mardarninja-kurlangu. Pipa nyampu-kurlurluju kapu-jana warrikarla warru yapa-patuku kujalpalu puraja yangka Warlalja-Wiri Jijaji-kirlangu Wirliya Kuruwarri. Kaji-jana parlu-pungkarla karntakarnta manu wati-patu, kapu-jana puuly-mardakarla manu pinarni kangkarla Jurujulumu-kurra, manu kapu-jana muku yirrpikarla rdaku-kurra.

³ Kujalpa Juurlu yanurnu kutulku kirri-kirraju Tamaka-kurra wati-patu-kurlu panu-kari-kirli, wirnpi-piya maarr-manu kankarlarra yalkiri-jangka, manu ngirra-manu warru Juurlu-wanaju. ⁴ Juurlu wantija walya-kurra, manu purda-nyangu ngana mayilparla wangkaja, “Juurlu, Juurlu, nyiya-wanawana kanpaju murrumurru-mani?”

⁵ Juurlurluju yalu-manu pina, “Warlalja-Wiri, nganampa nyuntuju?”

Wangkajarla yangka linpa, “Ngajujurna Jijaji, yangka kuja kanpaju jinta ngaju murrumurru-mani. ⁶ Karrinja-pardiya, yaninjarla yukaya Tamaka-kurra. Yalirla kapungku jinta wati wangkami nyarrpa-jarrinjaku.”

⁷ Yali wati-patu Juurlu-kurlangu, ngula-purujulu muku jupu-karrija, manulpalu warru karrija wurdungu. Kujalu purda-nyangu Jijaji wangkanja-kurra, ngulaju lawa nyanja-wangurlu. ⁸ Ngula-jangkaju, Juurluju karrinja-pardija. Milpa tirl-parnkaja yungu nganta nguru nyangkarla kula-nganta ngurrjungku. Wati panu-pardu-karirlili manu rdaka-ngurlu, manulurla nguru-yirrarnu kirri-kirra Tamaka-kurra. ⁹ Marnkurrpaku parraku nyinaja warrarda pampa-juku nyanja-wangu. Manu kula ngarnu mangarri manu ngapa.

¹⁰ Nyampurula kiringka Tamakarla, nyinjalpa wati jinta yirdi Yananiya Jijaji-kirlangu puranjakungarduyu-yijala. Nyanungurlu nyangu Warlalja-Wiri Jijaji yuruyururlu kujarla wangkaja nyanungukuju, “Yananiya!”

Yananiyarluju yalu-manu, “Yuwayi, Warlalja-Wiri, nyampunyarna ngajuju.”

¹¹ Ngula-jangka Warlalja-Wiri wangkajarla, “Yanta yirdiyi-kirra yirdi-kirra ‘Jungarni-kirra’. Yalirla yirdiyirla Jungarnirla, ngula-wana kapunpa parlu-pinyi yuwarli Jutuju-kurlangu. Kajinpa yali-kirra yanirra yuwarli-kirra, ngulangka-jana payika wati-kariki yirdiki Juurluku kirri-jangkaku Taaju-wardingkiki, ngulaju karla nyurru-juku wangka Kaatukuju. ¹² Nyanungurlu watingki Juurlurlu, nyangungku

nyuntu yuruyururlu-yijala kula-nganta jungangku kajinparla yaninjarla rdaka yir-rarnu kankarlarni Juurluku yungulpa milpangku pina-nyangkarla.”

¹³ Yananiyarla pina-wangkaja, “Warlalja-Wiri, purda-nyangurna yapa panungka nyampu-kurluju wati punku-kurlu nganta. Wangkajajulu nyanungurlulpa-jana panu-jarlu yapa nyuntu-nyangu murrumurru-manu Jurujulumurlaju nganta.

¹⁴ Manu yanurnu nganta nyampu-kurra kirri-kirra Tamaka-kurra pipa palka-kurlu maralypikingarduyu-patu-kurlangu-kurlu yungu-jana puuly-mardarni yapa-patu yangka kuja kangkulu wala nyinanjarla purami nyuntulu.”

¹⁵ Wangkajarla Warlalja-Wiriji Yananiyakuju, “Yantarla kutu nyanunguku yangkaku watiki kujarna milarnu. Kapuju ngajuku warrki-jarrimilki, kapu-jana yapa-kari yapa-kariki yimi-ngarrirni ngaju-kurlu yangka yapa Juwu-wanguku manu kingi-kari kingi-kariki manu yapa-patuku yangka Yijirali-pinkiki, ngulakuju kapu-jana ngaju-nyangu yirri-purami. ¹⁶ Kapurnarla wangkami, ‘Kajinpa-jana yapa-kari yapa-kariki yirri-purami ngaju-kurlu, ngaju-nyangurla warrkingka kapunpa-nyanu murrumurru-nyayirni purda-nyanyi. Yapa panu kapungkulu japirdimi murrumurru-maninjaku.’”

¹⁷ Junga-juku, Yananiyaju yanu yangka yuwarli-kirra kujalpa Juurlu nyinaja. Yukaja yuwarlirlaju, manu yanurla Juurluku. Ngula-jangka rdaka-jarrarla yirrarnu, manurla wangkaja, “Ngajukupurdangka Juurlu, yangka Warlalja-Wiri Jijajirliji yilyajarni nyampu-kurraju nyuntu-kurra, yangka jinta-juku Jijaji kujangku warraja-jarrija yirdiyirla nyampu kirri-kirra-pinangu. Ngulangkunyaju yilyajarni nyampu-kurra yungunpa milpa raa-yani nyanjaku pina manu yungungku Pirlirra Kaatu-kurlangu wiri-jarri kanunjumanyumpa.” ¹⁸ Kujarla yungka wangkaja, Juurlu-kurlangu milpa-jangka pata-karrija nyiya mayi pinti-piya ngapa-ngawurra yawu-kurlangu-piya, manu ngula-jangkaju, nyangulkulpa kulpari. Manu Juurluju karrinja-pardija. Ngula-jangkaju, Yananiyarluju papitaji-manu ngapangka julyurl-yirrarninja-karrarlu. ¹⁹ Ngula-jangkarlu Juurlurluju ngarnu mangarri, manu pina pirrjirdi-jarrija.

Juurlulu-jana yimi-ngarrurnu Yimi Ngurrju Jijaji-kirli panuku yapa-patuku Tamakarlaku

Ngula-jangka, Juurlu nyinaja parra-patuku kirri Tamakarla yangka-paturla Jijaji-kirlangurlajinta puranjakungarduyu-paturajinta. ²⁰ Kuja pirrjirdi-jarrija pina, ngulaju kapanku yanu jaaji-kari jaaji-kari-kirra Juwu-kurlangu-kurra. Yalirrarlaju wangkaja-jana yali yapa-patuku Juwu-patuku ngulaju kuja, “Jijaji-ka nyina Kaatu-kurlangu Ngalapi-nyanu.”

²¹ Yapangku kujalu purda-nyangu Juurlu yirri-puranja-kurra, ngulakujulurla marlaja paa-karrija. Manu wangkajalpalu-nyanu, “Nyampuju wati kula-ngantalparlipa purda-nyangu nyampu-juku jinta wati kula-ngantalpa-jana nyampurlu jintangku-juku pungu warru yali yapa-patu Jurujulumurla yangka Jijaji-kirlangu kurdungurlu-patu. Kula-nganta kaji yanurnu Tamaka-kurra pipa-kurlu yungu-jana muku puuly-mardakarla yapa-patu manu pina-kangkarla Jurujulumu-kurra maralypikingarduyu-patu-kurra wiriwiri-kirlangu-kurra.”

²² Kala kujalpa-jana warrarda yimi-ngarrurnu Jijaji-kirli, ngulajulpa-jana milki-wangkaja kuja, “Jijaji, kari-nganta Kaatu-kurlangu Mijaya Milarninja-warnu yangka yirdiji Kiraji.” Yangka Juwu-paturlu kujalpalu purda-nyangu Juurlu wangkanja-kurra, lawa-nyayirni kulalu nyarrparlu warlka-pajikarla manu jangku-mantarla.

²³ Yangkaju ngaka-pardu-kari, Juwu-patu Tamaka-wardingki-patu turnu-jarrijalu wurulywurulypa-nyayirni yungulurla japirdimi Juurluku nyarrparlu yungulpalu pakakarla tarnnga-kurra. ²⁴ Parra jingijingi manu munga jingijingi, pardarnul-palurla kiirti wiri-paturla warrukirdikirdi. Kaji-jana Juurlu piki wilypi-pardiyarla nyarrpararla nyampu-paturla kiirti-paturla, yungulu puuly-mardakarla nganta

wilypi-pardinja-kurra. Kuja-kujakuju, nganangku mayi warnkiri-manu Juurluju.²⁵ Ngula-jangkaju, kutu-karirli-juku, nyanungu-nyangurlu puntu-paturlu yurrrpur-nulu yakuju wiri-jarlurla, ngula-kurlurlunya juturu-yirrarnulu murrarninginti-karikirra wintawu-wana kankarlarra-ngurlu pirli warrukirdikirdi yungu wuruly-parnka yali-patu-kujaku Juwu-patu-kujaku, kalakalu pakarni tarnnga-kurra.

Juurlu kulpari yanu Jurujulumu-kurra

²⁶ Ngaka-kari kulpari yanu Juurlu Jurujulumu-kurra. Yalirla Jurujulumurla, putaputalpa-jana yanu jijanun turnu-jarrinjakungarnti yangka-patuku kurdungurlu-patuku. Nyanungu-paturluju, wurra-manulpalu, manulpalurla kapuru nyinaja Jijaji-kirlangu-wanguku nganta, manu lani-jarrijalpalurla.²⁷ Kala yangka Parnapa yanurla Juurlukuju, ngula-jangka kangurnu pina yangka-kurra kujalpalu nyinaja Kurdungurlu-patu Wiriwiri. Parnapaju wangkaja-jana, “Nyampu Juurlurlu, ngulangkuju nyangu Jijaji Warlalja-Wiri yirdiyirla Jurujulumu-ngurlu Tamaka-kurra. Ngulakujurla wangkaja Jijajiji. Ngula-jangkarluju, yimi-ngarrurnu-jana Juurlurluju Yimi Ngurrju Tamaka-wardingkiki marriwarlu Jijaji-kirlangurla yirdingka.”²⁸ Ngula-jangkaju, yangkanku Kurdungurlu-patu Wiriwirirli, rdakurl-kujurnulu yungu nyina nyanungu-paturla. Yali-patukuju, jirrnganja nyinajalpa-jana, manu warrulpa-jana yimi-ngarrurnu Jurujulumu-wardingki-patuku Jijaji-kirlangu Yimi Ngurrju marriwarlu manu ngulaju Jijaji-kirlangurla yirdingka.²⁹ Panu-pardu-kari, Juwu-patu kuja kalalu wangkaja jaru-pardu-kari Kiiriji-wardingki-kirlangu, ngulakuju putaputalpa-jana yimi-ngarrurnu Jijaji-kirli, ngulajulu wiljiwilji-manu kulungkulku. Kulalurla ngungkurr-nyinaja nyanungukuju. Ngula-jangka, jangkardulurla turnu-jarrija Puurluku yungulurla japirdimi tarnnga-kurraku pinjaku.³⁰ Ngula kujalu purdanyangu yangka kurdungurlu-paturlu, kuja-kujakuju kangulkulu Juurluju kirri-karikirra yirdi-kirraju Jijariya-kurra, manu yali-ngirliji yardalu yilyaja kirri-kari-kirraluku yirdi-kirraju Taaju-kurra.

³¹ Ngula-jangkaju, Kirijini-patujulpalu nyinaja pululu ngurrju-nyayirni kuluwangu Jurdiyarla, Kaliliyirla, Jamariyarla, kula-jana nganangku karla-karrinjarla murrumurru-manu yangka puranjakungarduyu-patuju. Nyiyarla kuja? Pirlirrupa Kaatu-kurlangurlu kala-jana puranjakungarduyu-patuju pirrjirdi-manu manu warrawarra-kangu. Ngulaju yapa panu-karjili rdirri-yungu ngungkurr-nyinanajaku Jijajiki. Kalalurla nyinaja yiki-karra-nyayirni Kaatukuju.

Piita yanu kirri-jarra-kurra Jaapa-kurra manu Liirda-kurra

³² Ngakarrangakarra yangka Piita yanulpa warru nguru-kari nguru-karirla. Jintakarirla parrangka, jijanun yanu kirri-kirra yirdi-kirraju Liirda-kurra yungu-jana jirrnganja nyina yangka Kaatu-kurlangu yapaku.³³ Yalirla kirringka, jinta kala nyinaja mata wati yamalanypa yirdiji Yiinu, nyinajalpa nyurru-warnu-nyayirni mataju yukuri-kari yukuri-kari 8-palaku ngulaju karrinja-pardinja-wangu.³⁴ Yalumpuku Piitajurla parlu-pinjarla wangkaja, “Yiinu, Jijaji Kirajirli kangku parlpuru-mani jalangurlu. Karrinja-pardiya, japujapu-mantangku pangkarra!” Junga-juku, kapanku karrinja-pardiya Yiinuju.³⁵ Yangka yali-wardingki-patu yapa kujalpalu nyinaja Liirdarla manu yapa kujalpalu nyinaja kutu nguru-kari pirli-wangu-wana yirdiwanaju Jirana-wana, nyangulu nyanunguju mata-jangka. Ngula-jangkarla, panu-jarlulkulurla pina-yanu Warlalja-Wiri Jijajikiji.

³⁶ Kala jinta-karirla kirri-karirla yirdi Jaaparla, yalirla nyinajalpa karnta yirdi Tapita. Nyanunguju puranjakungarduyulpa nyinaja Jijaji-kirlangu. (Nyanungu-nyangurla jarangka Kiiriji-wardingki-kirlangurla, ngulaju kalalu yirdi-manu ‘Turru’.)^{*} Nyanungurluju kala-jana ngurrju-manu jurnarrrpa manu nyiyarningkijarra

^{*} 9:36 ‘Turru’ yirdi ngulaju ‘Narnukutu Ngurrju-piya’

yangka yapa-patuku yapuntayapuntaku tala-wanguku. ³⁷ Ngaka-kari nyurnu-jarrijalku, manu palija tarnnga-kurra. Nyanungu-nyangurlu puntu-paturlu kangulu nyanungu-nyangu palka, kirlka-manulu, manulu kangu kankarlarni-ngintikirra yuwarlirla ruumu-pardu-kari-kirra jintangka-kirli, yalumpurlanyalu yirrarnu. ³⁸ Yali kirri Jaapa, ngulaju kutu-nyayirnilpa karrija nyampu kirri-kariki Liirdakuju. Kujalu Jaapa-wardingki-paturlu puranjakungarduyu-paturlu purda-nyangu yangka Piita kujalpa nyinaja Liirdarla, yilyajalurla jirrama wati-jarra yinya Liirda-kurra maninjinijaku nyanungukuju. Kuja-pala parlu-pungu Piita, ngulaju wangkajapalarla, “Yantarni kapanku ngajarra-wana Jaapa-kurra.” ³⁹ Junga-juku, Piita karrinja-pardinjarla yarnkajarra wurnalku. Kuja yukajarra yali yuwarli-kirra, kangulu kankarlarni-nginti yali yuwarlirla kujalpa ngunaja palka yangka palinja-warnu ruumu-pardu-karirla. Yalumpurla, yangka kujalpa ngunaja palinja-warnu karnta, kali-puka-wati karrijalpalu, manulpalurla Piitaku milki-yirrarnu jaati-patu yulanjakarrarlu kujalpa-jana ngurrju-manu jaatiji manu nyiyarningkijarra nyampurlu wankarurlu-wiyi Turrkungku. ⁴⁰ Ngula-jangka, Piitarlu yilyaja-jana yangka yapa-patu-kari ruumu-ngurluju yarlu-kurra. Ngula-jangka, mirdijirrpjirrpjijarrijalku, manu wangkajarla Kaatukulku. Ngula-jangka nyangu warirra karnta-kurlangu palka, manu yirdi-maninjarla wangkajarla, “Tapita, yakarra-pardiya!” Junga-juku, milpa raa-yanu, manu nyangulku Piita, yakarra-pardinjarla nyinajalkulpa. ⁴¹ Ngula-jangka, Piitaju wipija rdaka nyanungu-nyangu karnta-kurra-pinangu, manu yarnkanjarla waku-ngurlu maninjarla karrinja-yirrarnu. Ngula-jangka, purlajarralku-jana yangka puranjakungarduyu-patuku. Yanurnulu pina yangka ruumu-kurra. Junga-juku, milki-yirrarnu-jana yangka karnta palinja-warnu wankarulku. ⁴² Nyampu jaru yalarni-kari yalarni-kari pirri-yanulpa kirringka Jaaparla. Kujarlaju yapa panulpalurla ngungkurr-nyinaja Warlaja-Wiriki Jijajikiji. ⁴³ Ngula-jangkaju, Piita yanu yuwarli-kari-kirraluku Jimani-kirlangu-kurra. Yalirli Jimanirli nyanungu-nyangurla warrkingka kala yirrarnu puluku-kurlangu pangki ngapangka jarltikirlirla pukulyu-jarrinja-kujaku jurnarrpakungarntirli ngurrju-maninjakungarntirli† Yalumpurla yuwarlirla Jaaparla, Piitaju nyinajalpa parra panuku.

10

Piita yanu Kurniliya-kurlangu-kurra yuwarli-kirra

¹ Jintalpa nyinaja kirri-karirla Jijariyarla wati yirdi Kurniliya, ngulajulpa nyinaja Ruumu-wardingki wiri yurrkunyukungarduyu, ngulajulpa-jana wiri-nyayirni nyinaja kamparrurla nyanungu-nyanguku 100-palaku yurrkunyu-patu-kariyi-nyanuku. Nyanungurraju yurrkunyu-patu, ngulajulpalu-jana yirdi-manu ‘Yitili-wardingki Yurrkunyu’. ² Nyanunguju Kurniliya kulalpa nyinaja Juwu, lawa. Kala nyinaja Wapirrakungarduyu-juku. Nyanungurlu manu nyanungu-nyangurlu yapangku, ngulaju kalalu Kaatu-kurlangu kurwarri puraja. Nyanungurluju kala-jana tala kutu yungu yapaku Juwu-patukuju yangka kuja kalalu nyinaja marlajarra tala-wangu. Manu kalarla warrarda wangkaja Kaatukuju. ³ Parrangka jintangka wurajikarrikarri, Kurniliyarlu parlu-pungu yuruyururlu marramarra Kaatu-kurlangu yaninjarni-kirra. Marramarrajurla wangkaja Kurniliyakuju, “Kurniliya!”

⁴ Kurniliya ngarrurda-jarrija, manurla pirlirrpaju jurnta yanu, manulpa tarnngangu-juku lirli-nyangu marramarraju, manurla wangkaja, “Paaju, nyiyakunpa yanurnu nyampu-kurraju?”

Ngula-jangkaju, wangkajarla marramarraju, “Kaaturlungku purda-nyangu nyuntuju kuja kanparla warrarda wangkami, manu kangku nyanyi ngurrju-nyayirni jama kuja kanpa-jana tala yinyi warru yapaku panu-jarluku marlajarraku. Kujakuju

† 9:43 leather-tanner

kangku wardinyi nyina, manuju yilyajarni ngaju nyampu-kurraju nyuntukuju. ⁵ Jalangurluju, yilyaya-jana yapa-patu kirri-kari-kirra yirdi-kari-kirra Jaapa-kurra yungulu yajarninjini wati yirdi Jimani Piita. ⁶ Nyanungu wati, ngulaju-ka nyinami yapa jinta-kari-kirlangurla yuwarlirla Jimani-kirlangurla-yijala yangka puluku-kurlangu pangkikingarduyu-kurlangurla kuja-ka karri pirntinyarra mangkururla ngayingayi.”

⁷ Ngula-warnuju, marramarrarluju wangkanjarla yampijarralku Kurniliyaju. Ngula-warnuju, Kurniliyaju purlaja-palangu jirramaku nyanungu-nyanguku warrkini-jarraku yuwarli-kirra, manurla ngula-warnuju yarda purlaja jinta-karikiji wati-kariki yurrkunyuku Wapirrakungarduyuku-yijala. ⁸ Ngula-jangkaju, yimi-ngarrurnurla yangka kujarla yanurnu marramarra Kaatu-kurlangu. Jungajuku, ngula-warnuju, yilyaja-jana kirri-kari-kirra yangka Jaapa-kurra.

⁹ Ngulaju parra-karirlaju, yangkaju wati-patu, ngulajulpalu yanurra-juku yirdiyirla yangkangka kirri-kirra yirdi-kirraju Jaapa-kurraju, manulpalu yungkaparri-jarrinja-yanulku. Ngula-puru-juku Jaaparalaju mirntangali, Piitaju warrkarninja-yanu kankarlarni-kirra yuwarli-kirra Kaatuku wangkanjaku. ¹⁰ Ngula-puru-juku, yarnunjukulku-nyanu purda-nyangu miyiki ngarninjaku. Jinta-karirliparla purraja miyi manu kuyu nyanunguku Piitakuju. Ngula-puruju, Piitarluju nyangu nyiya mayi Kaatu-kurlangu yuruyururla. ¹¹ Yuruyururlaju nyanungurluju ngulaju nyangu yalkiri raa-parnkaja-kurra kankarlarra. Ngula-warnurluju nyiya mayi nyangu kankarlarra wawarda wiri-jarlu-piya, kujalpa kaninjarra-jarrinjarni yanu, kulangantalpa yapangku juturu-yirrarninja-yanu walya-kurra, kulangantalpa yapangku jirri-mardarninjarni yanu. ¹² Ngulangka wawardarla kaninjarni, ngulaju nyiyarningkijarra kuyu-kari kuyu-karilpalu ngunanja-yanurnu yumurru-kurlu manu yumurru-wangu manu pirnkirra-kurlu. ¹³ Ngula-warnurluju, Piitarlulku purda-nyangu linpa wangkanja-kurra, “Karrinja-pardiya! Pakaka-jana nyampurraju kuyukangkangu, manu-jana pakarninjarla nganja!”

¹⁴ Ngula-warnuju Piitajurla wangkaja, “Warlalja-Wiri, kari-ngantarna lawa! Nyampurra punku-nyayirni ngarninjakuju! Kujanya kangarpa Mujuju-kurlangu kuruwarri wangka yungulparnalulu yampiyarla ngarninja-wangurlu! Jalangu-wangurla-wiyi, kularna kuyu nyampurra-piya jintarlangu ngarnu, lawa!”

¹⁵ Ngula-warnuju, Kaatuju wangkajarla Piitakuju, “Putajana punku-pajika nyiyarningkijarra kuyu-kangkangu yangka kujarna-jana ngajulurlu nyurru-juku ngurru-pajurnu ngarninjakuju.” ¹⁶ Ngula-jangkaju, jirrami-karikilki nyangu yuruyururla yangka wawarda-piya kaninjarra-jarrinja-kurra, manu jirrama-karikilki Kaatujurla wangkaja jaru jurru-juku. Jungajuku, ngula-warnuju kankarlarra-jarrija pina yangkaju wawarda-piya nguru-kurra.

¹⁷ Ngula-warnurluju, Piitarluju putalpa-nyanu yirriyirri-manu yangka kuja-jana nyiyarningkijarra kuyu-kari kuyu-kari nyangu wawarda-piyarla yuruyururla. Putalparla purda-nyangu. Ngula-puruju, yangka-patu wati-patu marnkurra, kuja-jana yilyajarni Kurniliyarlu Jaapa-kurra, ngulalu-jana payirninjarni yanu yapa-patukariki kujarlu, “Nyarrpararla karla karri Jimanikiji yuwarliji?” Ngula-jangkajulpalu yaninjarla parlu-pungu yuwarli Jimani-kirlangu, manulpalu karrija kamparrurla kiirtirla. ¹⁸ Jungajuku, wawal-purlajalurla, “Nyampurlanya-ka nyinami watiji kaninjarni yuwarlirla yirdiji Jimani Piitaju?”

¹⁹ Nyanunguju Piitaju, ngulajulpa nyinaja kankarlarni-jiki, putalparla purda-nyangu yangka kuja nyangu wawarda wiri-jarlu-piya yuruyururlu. Ngula-puru-juku, Kaatu-kurlangu Pirlirra wangkajarla nyanungukuju, “Purda-nyangka-jana purlanja-kurra! Marnkurraparlu kangkulu warrirni wati-paturlu nyuntukuju. ²⁰ Jitiya-

jana yaruju kaninjarra. Ngulaju jukuru-wangu rdanpaka-jana yirdija-ngarra ngajulurlurna-jana kangurnu nyampu-patuju nyampu-kurraju.”

²¹ Junga-juku, Piita jitija kaninjarra, manu-jana wangkaja, “Ngajunyarna Piitaju kuja kankujulu ngajukunya warrirni. Nyiyakunkulu yanurnu?”

²² Junga-juku, wati-patujulurla wangkaja Piitakuju, “Nganimpa-nyangurlu yurrkunyungarduyurlu Kurniliyarlu, yilyajarni-nganpa nyampu-kurra. Nyanunguju ngulaju ngurrju-ka nyinami Wapirrakungarduyu, manu-ka Kaatu-kurlangu kuruwarri purami. Jintawarlayirli-jiki Juwu-paturluju yapangkuju nyanungukuju kalurlajinta pulka-pinyi ngurrju-nyayirniki watiki. Jintarla Kaatu-kurlangu marramarra yanurnu Kurniliyaku, manu wangkajarla nyanungukuju kuja, ‘Yilyaya-jana yapa-patu Jaapa-kurra yungulu yani kajili maninjini Piita. Kaji-jana rdanparnirni kulpari yangkapatuku wati-patuku, ngulaju kanpa purda-nyanyi nyanungu-nyangu jaru.’ Kujanyarla wangkaja marramarraju Kurniliyakuju.” ²³ Ngula-jangkarluju, kuja-jana Piitarlu purda-nyangu kuja-kurra, kangu-jana wati-patuju kaninjarni yuwarli-kirra. Manulu jarda ngunaja warurrurlaju ngulangka-juku.

Junga-juku, parra-karirlaju, Piitarluju-nyanu turnu-manu nyanungu-nyangu jurnarra, jinta-kurra-manu muku. Junga-juku, ngula-jangkaju, wurnalku-jana jirranganja yarnkaja. Ngulalu-jana ngalya-karirlangu rdanparnu Jijaji-kirlangu puranjakungarduyu-yijala Jaapa-wardingki-patu. ²⁴ Junga-juku, ngula-jangkaju, parra-karirlalkuju yukajarnili Jijariya-kurralku. Yalumpurla Jijariyarla kujalpalu Kurniliya manu yapa nyanungu-nyangu warlalja nyinaja, ngulangkujulpalu-jana wapal-nyangu manu piirr-pardija kajili nyangurla rdipimirni. Manu yapa ngalya-karirlangu-jana jinta-kurra-manu Kurniliyarluju nyanungu-nyangu turnu-warnu puntu. Ngulajulpalurla Piitaku jintangkalku pardarnu. ²⁵ Junga-juku, Piita kujalpa yanurnu-juku murnma yuwarli-kirra tuwa-kurra, ngulaju kaninjarni-ngirli Kurniliya wilypi-pardijarni, manurla wilypi-pardinjarla wapirdi yanu nyanunguku. Ngula-jangkaju, pirri-manu, mirdijirrpjirrpj-jarrinjarlarla parntarrinjunu kamparru-juku Piitakuju. ²⁶ Ngula-kurraju Piitarluju karrinja-yirrarnu, manurla wangkaja Kurniliyakuju, “Karrinja-pardiya! Ngajujurna yapa-yijala nyuntu-piya!”

²⁷ Ngula-jangkaju-pala wungulku yukajarni wangkanja-karra-juku. Junga-juku, yalumpurla kaninjarni, parlu-pungu-jana Piitarlu panu-jarlu yapalpalu lirri-nyinaja yangka kujalpalurla piirr-pardija kamparru-warnu. ²⁸ Ngula-jangkaju, Piita-jana wangkaja yalumpukuju yapa-patuku kuja, “Nyurrurlarluju yapangku kankulu milya-pinyi-jala Juwu-kurlangu kuruwarriji yangka kuja karna purami ngajulurlu. Ngulangkuju kaju warla-pajirni yapa-kari-kirlangu-kujakuju yuwarli-kijakuju yukanjakujakuju yangka kuja karla yuwarli karri warlalja Juwu-wanguku. Manu kaju warla-pajirni-yijala yapa-kari-kijakuju wangkanja-kujakuju yangka kuja-ka yapa nyina Juwu-wangu. Kala pirrarni-kari, Kaatuju wangkaja yuruyuru kulalparna-nyarra maju-pajikarla yapaju Juwu-wanguju manu palya-pajikarla. Junga kujaju. ²⁹ Ngula-juku, kujankujulu yanurra ngajuku yajarninjaku, kularna-nyarra mamparl-pungu, ngarirna-nyarra jukuru-wangu kutu rdanparnu. Ngulaju karna-nyarra payirni nyurrurlalku, nyiyakunkujulu yanurra maninjaku?”

³⁰ Junga-juku, jangku-manu Kurniliyarluju, wangkajarla Piitakuju, “Marnkurrpa parra-karirla mirntangali wuraji-karrikarri, ngajujulparnarla wangkaja Kaatuku nyampurula kaninjarni ngaju-nyangu yuwarlirla. Ngula-puru-juku, watirna nyangu jurnarrpa-kurlu kardirri-kirli kujalparla mirilmiril-karrija, kula-ngantaju yanurnu wirliya, kala ngariji nyampurula-juku palka-jarrija kapanku, manulpa karrija ngajulurla kamparru. ³¹ Manuju wangkaja ngajuku, ‘Kurniliya, Kaaturlungku purda-nyangu nyuntuju wangkanja-kurra. Manulpangku Kaaturluju nyangu nyuntuju jama yangka kujalpanpa-jana nyuntulurlu warru yungu tala marlajarra-watiki

panu-jarluku yapaku. ³² Yilyaya-jana nyuntu-nyangu-patu warrkini-patu kirri-kirra Jaapa-kurra yungulu yaninjarla maninjini wati jinta yirdi Jimani Piita. Ngulaju-ka nyanunguju nyinami pirntinyarrarla mangkururla ngayingayi kaninjarni yuwarlirla wati-kirlangurla Jimani-kirlangurla yangkangka puluku-kurlangu pangkikingarduyu-kurlangurla.’ ³³ Junga-juku, ngula-warnurluju, yilyajarrarna-jana wati-patu ngaju-nyangu warrkini yungungkulu yaninjarla manunjunurra. Ngampangampa-nyayirninpa-nganpa yanurnu. Nyampurula-juku karnangkulu pardarni yirriyirri kuja kangalpa jirranganja nyina Kaatu palka-nyayirni. Yirripuraya-nganpa yungurnangkulu purda-nyanyi jaru, wangkaya-nganpa panuku-juku nyarrpangku Warlalja-Wiri Kaatu wangkaja nyuntuku.”

³⁴ Junga-juku, Piitaju-jana wangkaja yapa-patukuju kuja, “Jalanguju ngajulurluju, milya-pinyi karna kuja kangalpa Kaatu yulkami panu-jarluku-juku yapaku, kula nganimpa-mipaku Juwu-mipaku. Kula kajana jarnku ngalya-pangirni Juwu-patu ngalya-kari, ngalya-kari Juwu-wangu-patu, lawa. ³⁵ Nganangku-puka kuja-ka linpangku purda-nyanyi nyanungu wilji-wangurlu yirriyirrirli, manu nganangku-puka kuja-ka pura nyanungu-nyangu kuruwari junganku ngampurrparlu, ngulaju Kaaturluju kajana rdakurl-kijirni panu-juku ngurrara-kari ngurrara-kari-wardingki yapa marumaruwati, walyawalya-wati, kardiya, ngana-pukarlangu. ³⁶ Nyurrurlarlu yapangku, milya-pinyi kankulu Yimi Ngurrju, yangka kuja-nganpa Kaaturlu yilyajarni nganimpaku-wiyi Juwu-patuku, ngulanya yungulparnalurla nganimpa marlaja nyinakarla rarralya-nyayirni Jijaji Kirajiki. Yangka Jijaji nyanunguju, ngulaju-ka nyina Warlalja-Wiri jintawarlayiki yapaku Juwu-wangurlanguku. ³⁷⁻³⁸ Nyurrurlarluju kankulu milya-pinyi yangka Jaanurlu kuja kala-jana yimi-ngarrurnu Kaatu-kurlangu yimi yapaku panu-jarluku nguru-pardu-karirla Kaliliyirla, manu kuja kala-jana papitaji-manu yapaju. Manu kankulu milya-pinyi Jijaji-kirli Najariji-wardingki-kirli ngulaju yangka kuja Kaaturlu milarnu nyanungu, manu ngula-warnurluju yangka kujarla kurru-pungu Pirlirra nyanungu-nyangu nyanungukuju manu ngangkayirlangu wiri-jarlu. Ngula-kurlu Pirlirra Kaatu-kurlangu-kurlu, nyanungu Jijajiji warrki-jarrijalpa warru kirri-kari kirri-karirla yapaku ngurrju-maninjaku, manulpajana parlpuru-manu warru yapa panu-jarlu. Ngalya-kari yapa yangka kujalpalurla maju marlaja nyinaja Juju Ngawuku, ngularrarlangu-jana parlpuru-manu Jijajirliji Pirlirra Kaatu-kurlangu-kurlurlu.

³⁹ “Nganimparlujurnalulu nyangu kuja-kurraju nyanunguju kujalpa-jana warrki-jarrija Yijiralirla manu Jurujulumurla yangka Juwu-patu-kurlangurla ngurrararla. Yangkanku Juwu-paturlu nyanunguju ngulajulu waraly-yirrarnu watiyarla warntawarntarla tarnga-kurra-nyayirni nyarli-karda. ⁴⁰ Ngula-warnuju parra-jarra-jangkarlu, Kaaturlu yakarra-maninjarla wankaru-manu pina palinja-warnuju. Ngula-warnurluju-nganpa milki-yirrarnunjunurnu nyanunguju wankarulku nganimpakurraju. ⁴¹ Kula-jana milki-yirrarnu nyanunguju yapaku panu-karikiji Kaaturluju. Kala ngari nganimpa-mipaku yangka kuja-nganpa milarnu kamparru-wiyi-jiki. Ngula-warnu nyanunguju kuja yakarra-pardinjarla wankaru-jarrija pina, ngula-warnurlujurnalurla nganimparlulu jirranganja ngarnu mangarri manu ngapa. ⁴² Yangka wati Jijaji wangkaja-nganpa nganimpaku, ‘Yantalu warru yungunkulu-jana yapa-kari yapa-kariki warru yimi-ngarrirni Yimi Ngurrju ngaju-kurlu. Wangkayalu-jana kujaju Kaaturlu ngaju milarnu yapaku miimii-nyanjaku kuwurtukungarduyupiyarlu.’ Kujanya-nganpa wangkaja kamparru-wiyi. Nyanungurluju kapu-jana miimii-nyanyi nganta panu-jarlu-juku yapaju wankaru manu nyarli ngurrju-japa, maju-japa. ⁴³ Nyurru-wiyi, panu-jarlurlu-juku Kaatu-kurlangurlu jarukungarduyupaturlulu yirrarnu Payipulurla Jijaji-kirliji. Ngulaju junga-juku, nyampunyalu yirrarnu, ‘Ngana-puka kuja karla wala nyina Jijajikiji, kujarlaju Kaatulu kapu-jana

yawuru-jarri maju-warnukuju.’ ”

Kaaturlu-jana kurru-pungu Pirlirra nyanungu-nyangu Kurniliya-pinkiki ngulaju Juwu-wanguku

⁴⁴ Ngula-jangkaju, junga-juku, kujalpa-jana wangkaja-juku Piitaju Kurniliyaku manu nyanungu-nyangu turnu-warnuku, ngula-pururlu-juku Kaaturlu-jana kurru-pungu Pirlirra nyanungu-nyangu turnu-kurraku-juku. ⁴⁵⁻⁴⁶ Ngula-warnuju, kpanku kurruly-wangkajalpalurla Pirlirra Kaatu-kurlu jaru-kari jaru-kari, manulpalurlajinta pulka-pungu Kaatuku. Ngulajulpalu wangkaja kuja, “Kaatuju wiri-nyayirni!” Junga-juku, ngula-warnurlaju, Piita manu ngalya-kari Juwupatu, yangka kujalpalu kamparru-wiyi yanurnu kirri-jangka Jaapa-jangka Jijajikirlangu puranjakungarduyu-yijala, ngulajulpalu milya-pungu kuja-jana Kaaturlu kurru-pungu nyanungu-nyangu Pirlirra yangkaku Juwu-wangu-paturlanguku yapaku. Kujarlajulu-jana marlaja paa-karrija wardinyi-nyayirni Kurniliya-kurlanguku. Ngula-jangkaju, Piitaju-jana wangkaja, ⁴⁷ “Kaaturlu-jana nyurru-juku kurru-pungu nyanungu-nyangu Pirlirra nganimpa-piyaku kuja-nganpa nganimpaku kurru-pungu kamparru-warnu-patuku. Yungulparnalujana ngula-warnuju papitaji-mantarla wurra-maninja-wangurlu!”

⁴⁸ Junga-juku, ngula-warnuju, Piita-jana wangkaja ngalya-kari Jijajikirlangu yaninjaku yungu-jana papitaji-mani ngapangka Kurniliya-kurlangu-patu turnu-warnu. Junga-juku, ngula-jangkarluju, Kurniliarlu manu nyanungu-nyangurlu turnu-warnurlu, payurnulu Piitaju, “Nyampurla-wiyi mayinpa nguna ngurra-patuku ngula-jangkanya ngakanpa yani?” Junga-juku, Piita-jana jupu-karrija parra-patuku Kurniliya-pinkikiji.

11

Piitarlu-jana yimi-ngarrurnu Juwu-patuku yapa-patuku Jurujulumu-wardingki-patuku yimi Kurniliya-kurlu

¹ Ngula-warnuju, Kurdungurlu-patu Wiriwiri manu ngalya-kari Jijajikirlangu puranjakungarduyu-patu kujalpalu nyinaja Jurdiyarla, ngulangkuju jaru purdanyangu yapa Juwu-wangu-kurlu kujalpalurla nganta ngungkurr-nyina yimi Kaatukurlangu yangkangka Jijariyarla. ² Junga-juku, ngula-warnuju, Piitaju yanurnu pina Jurujulumu-kurra. Kuja yukajarni Jurujulumu-kurra, ngula-jangkaju, ngalyakarirlili-jana kulungku ngarrurnu Kirijini-kariyi-nyanurlu Juwu-paturlu. Ngularraju ngulaju yangka kujalpalu ngampurrpa-juku nyinaja yungu-jana ngarrka-kijikarla Juwu-wangu-patu yapa Kirijini-jarrinja-warnuku. ³ Ngulajulurla kulu wangkaja Piitakuju, “Nyuntulpanpa nyinaja manulpanpa ngunaja ngurrangka kaninjarni watikirlangurla yuwarlirla Juwu-wangu-kurlangurla! Kula-ka ngarrka-kijirninjanu nyina ngalipa-piya, lawa! Manunparla miyi jirranganja ngarnu kaninjarni yuwarlirla. Kujaju maju-nyayirni warntarla!”

⁴ Junga-juku, ngula-warnurluju-jana Piitarluju yimi-ngarrurnu nyiyarningkijarra yangka Kurniliya-kurlu manu yapa nyanungu-nyangu-kurlu. ⁵ Wangkaja-jana kuja, “Kiringka Jaaparla, kujalparnarla wangkaja Kaatuku, ngula-pururlujurna yuruyururlu parlu-pungu kujalpa wawarda-piya kaninjarra-jarrinjarni yanu kankarlarra-ngurlu. Kula-nganta kajilpa yapangku kaninjarra juturu-yirrarninjarni yanu yalkirirngirliji, kula-nganta jirri-mardarninja-karrarlu. Yirriyirri-jiki kaninjarra-jarrinjarni yanu. Ngula-jangkaju, ngajulurla kamparru-juku walya-kurra-jarrija yitingka ngajukuju. ⁶ Ngula-warnurluju, wawarda-piyarlaju, nyangurna-jana yirriyirrikaninjarni nyiyarningkijarra kuyu-kari kuyu-kari, panu-kari yumurru-kurlu, panu-kari yumurru-wangu, panu-kari pinkirra-kurlu. ⁷ Ngula-warnurluju purda-nyangurna

linpa wangkanja-kurra, 'Piita, karrinja-pardiya! Pakaka-jana nyampurraju kuyu-kangkangu, manu-jana pakarninjarla nganja!'

⁸ "Ngula-jangkaju, ngajujurnarla wangkaja nyanungukuju, 'Warlaja-Wiri Kaatu, kari-ngantarna lawa. Yangka kuja-nganpa kuruwarri Juwu-kurlangu wangkaja yungurnalu nyinami ngarninja-wangu punkukuju, kujarlaju, kularna jintarlangu nyampurra-piya ngarnu nyurru-wiyi kuyu-kangkangu majumaju!'

⁹ "Ngula-warnuju wangkajaju ngajukuju, 'Putajana punku-pajika nyiyarningkijarra kuyu-kangkangu yangka kujarna-jana ngajulurlu nyurru-juku ngurrju-pajurnu ngarninjaku.' ¹⁰ Ngula-jangkaju, jirrama-karikirna nyangu yuruyururla yangka wawarda-piya kaninjarra-jarrinja-kurra, manu jirrama-karikilki Kaatujuju wangkaja jaru jurrku-juku. Junga-juku, ngula-warnuju kankarlarra-jarrija pina yangkaju wawarda-piya nguru-kurra.

¹¹ "Ngula-puru-juku, marnkurrrpa wati-patulu yanurnu yuwarli-kirra, kujalparna ngaju nyinaja. Jintangku watingki yirdingki Kurniliyarlu, yilyajarni-jana nyanungurraju kirri-ngirli Jijariya-ngurlu ngajukuju yajarninjaku. ¹² Junga-juku, Pirlirrrpa Kaatu-kurlangu wangkajaju ngajukuju, 'Putajana jukuru-jarriya nyampu-patuku wati-patuku, kutu-jana rdanpaka yungunpa yani nyanungu-patu-wana Jijariya-kurra.' Junga-juku, jirrganjarna-jana yarnkaja yangkakuju nyampuku jika-palaku ngalya-kariki puranjakungarduyu-patuku, ngulakujurna-jana jirrganja yarnkaja Jaapa-ngurluju Jijariya-kurra. Kujarnalu yukajarra kirri-kirraju, ngulajurnalu panujuku Kurniliya-kurlangu-kurra yuwarli-kirra yukajarra.

¹³ "Nyanungurluju-nganpa yimi-ngarrurnu nganimpakuju kuja nganta nyangu marramarra karrinja-kurra nyanungu-nyangurla yuwarlirla nganta. Marramarraju nganta wangkajarla nyanungukuju Kurniliyakuju, 'Yilyaya-jana ngalya-kari wati kirri-kari-kirra Jaapa-kurra yungulu yaninjarla maninjini wati yirdi Jimani Piita. ¹⁴ Nyanungurluju kapu-nyarra yimi-ngarrirni nyurrurlakuju jaru, ngula-warnu yungunkulurla nyurrurla ngungkurr-nyina nyanungu-nyanguku jaruku. Ngula-jangkaju, kapu-nyarra Kaaturluju muurl-mardarni nyuntu manu nyuntu-nyangu turnu-warnu karlirr-yaninja-kujaku.' Kujanyarla wangkaja nganta Kurniliyaku marramarraju."

¹⁵ Ngula-jangkaju, Piitalku-jana yarda wangkaja, "Yungkarna rdirri-yungu wangkanjakuju Kurniliya-pinkiki, ngula-pururlu-juku-jana Pirlirrrpa nyanungu-nyangu kurru-pungu Kaaturluju kaninjarni nyanungurra-nyangu-kurra ngula-piyarlu-yijala kuja-ngalpa yangka ngalipaku-wiyi kurru-pungu nyurru-wiyi Pirlirrpaju. ¹⁶ Ngula-jangkaju, ngajulurlurna yarda manngu-nyangu jaru Jijajikirlangu kuja-nganpa wangkaja nyurru-wiyi, 'Jaanu Papitajirli, kujalpa-jana julyurl-yirrarninjarla papitaji-manu, ngulaju ngapa-miparla. Kala Kaaturlu, ngulaju kapu-nyarra kurru-pinyi nyurrurlaju Pirlirrrpa nyanungu-nyangu, ngula-kurlurlunya kapu-nyarra papitaji-mani.' Kujanya-nganpa Jijajiji wangkaja nyurru-wiyiji.

¹⁷ "Nyampuju Pirlirrrpa Kaatu-kurlangu, ngulaju warntarri-nyayirni-wangu. Yangka jurrku-juku kuja-ngalpa Kaaturlu kurru-pungu ngalipaku Juwu-patuku-wiyi wala nyinanja-kurraku kamparru-warnuku kujalparliparla ngalipa-wiyi wala nyinaja Warlaja-Wiriki Jijaji Kirajiki. Yangka jinta-juku-jana yungu warntarri-nyayirni-wanguju Juwu-wangu-patuku yapa-patukuju Kaaturluju. Nyurrurlarluju mayi kankulu manngu-nyanyi ngajujurna wirinya Kaatuku yungu ngantarna warla-pajirni Pirlirrrpa yinja-kujakuju? Lawa ngajuju, kula karna wiri nyina warla-pajirninjakuju nyanungukuju."

¹⁸ Yangka nyampurrarlu yapa-paturlu, kujalu purda-nyangu kuja-kurra wangkanja-kurra, yangka kujalpalurla kulu wangkaja Piitaku kamparru-wiyi, ngula-jangkajulu wurulya-jarrijalku. Manu ngula-jangkarluju, junga-juku, Kaatukujulpalurlajinta pulka-pungu, manulpalu wangkaja kuja, "Kaatuju kajana jalanguju ngampurra

nyina Juwu-wangu-paturlanguku yapa-patuku yungulu-nyanu nyanungurrarlangu marilki kulpari pina-yani maju-warnu nyanungu-kurra. Ngula-jangkaju, kapulurla marlaja nyinami wankaru-juku ngalipa-piya-yijala.”

Yantiyuku-wardingki-patu-kurlu Kirijini-patu-kurlu

¹⁹ Yangka kujalu wati Jipini luwarnu pirli-kirlirli Jurujulumurlarlu, ngula-jangkaju, Juwu-paturlulkulu-jana rdirri-yungu warru murrumurru-maninjaku Jijaji-kirlanguku yapaku yangka kujalpalu nyinaja yalumpu-wardingki-jiki. Nyampurraju kurdungurlu-patu yangka pakarninja-warnu, ngulajulu muku pirri-parnkaja kuja-purda kuja-purda kirri-kari kirri-kari-kirra manu nguru-kari nguru-kari-kirra. Panu-kariji yapaju ngulajulu wurnturu-nyayirni yanu yatijarra nguru-kurra yirdi-kirra Panijiya-kurra manu kirri-kari-kirra yirdi-kirra Yantiyuku-kurra. Ngalya-kariji ngulajulu yanu yatijarra karlarra nguru-kari-kirra yirdi-kirra Jipiriji-kirra. Nyarrpara-wana-puka nyampurrarlu yapa-paturlu, yimi-ngarrurnulpalu-jana Yimi Ngurrju Jijaji-kirli ngulaju yapaku Juwu-mipaku. ²⁰ Kala ngalya-kari puranjakungarduyu kirri-wardingki Jipiriji-wardingki wati-patu manu Jarini-wardingki, ngulajulu yanurra Yantiyuku-kurra-yijala, ngulangkuju yungulu-jana yimi-ngarrirni Yimi Ngurrju Warlalja-Wiri-kirli Jijaji-kirli yapa-kari yapa-kariki Juwu-wanguku. ²¹ Warlalja-Wiringki Jijajirli-jana pirrjirdi-manu nyampurraju panu-jarlu-juku yapaju. Panu-kari yapa ngulajulpalurla ngungkurr-nyinaja Yimi Ngurrjukuju Jijaji-kirlikiji yirri-puranja-kurra. Kujarlajulurla pina-yaninjarla kurruly-wantija Warlalja-Wiriki Jijajikiji.

²² Ngula-jangkaju, Kirijini-paturlu Jurujulumu-wardingki-paturlulu purda-nyangu jaru kujalpalurla Yantiyuku-wardingki-patu yapa ngungkurr-nyinaja nganta manu wala nyinaja jaruku Jijaji-kirlanguku. Junga-juku, ngula-jangkaju, jintalu yilyaja wati yirdi Parnapa Yantiyuku-kurraju yungu-jana wangkami nyanungurrakuju. ²³ Kuja Parnapaju yukajarra Yantiyuku-kurra, ngulaju-jana nyangu Kirijini-patu kujalpalurla marlaja nyinaja ngurrju-nyayirni Kaatuku yimiriki. Kujarlaju wardinyi-jarrija-nyayirni-jana Parnapaju, manu-jana pirrjirdi wangkaja nyanungurrakuju, “Jalanguju, wala-juku nyinakalurla Jijajiki Warlalja-Wiriki kapuru-wangu, manulu puraya nyanungu-juku tarnngangu-juku.” ²⁴ Nyanungu wati Parnapa, ngulajulpa ngurrju-nyayirni nyinaja Kaatu-kurlanguju, manurla nyanunguju ngungkurr-nyinaja wala-nyayirni. Ngulajulpa mardarnu Pirlirra Kaatu-kurlangu kanunjumanyumparlu. Junga-juku, Yantiyuku-wardingki-patuju yapaju, panu-jarlujukulurla ngungkurr-nyinaja Jijaji-kirlangukuju, manulu Kirijini-jarrijalku.

²⁵ Ngula-warnuju junga-juku, Parnapaju yarkaja yarda kirri-kari-kirra yirdi-kirraju Taaju-kurra yungurla warrirni watiki yangkaku Juurluku. ²⁶ Kuja parlu-pungu nyanungu, ngulaju kulpari kangu Yantiyuku-kurra. Ngulangkaju yukuriki jintaku, nyampu-jarrarluju wati-jarrarlu, ngulajulpa-pala-jana yapaju panu-juku pinarri-manu Kaatu-kurlanguku jaruku. Ngulangka kirringka Yantiyukurla, panu-karirli yapangkujulu-jana kamparrurlu-wiyiji ‘Kirijini’-pajurnu yangka yapa puranjakungarduyu-patu Jijaji-kirlangu. Ngula-wangurla-wiyi, kula-jana nganangu yirdi-manu ‘Kirijiniji’.

²⁷ Ngula-puru-yijala panu-kariji watijili yanurnu Jurujulumu-ngurluju Yantiyuku-kurra, ngulaju jarukungarduyu-patu Kaatu-kurlangu-patu. ²⁸ Jinta yirdi Yakapa karrinja-pardija manjurru-wantinjarla, manurla marlaja wangkaja Pirlirra Kaatu-kurlanguku, “Ngakaju kapu karrimi mangarri-wangu-nyayirni manu nguru-kari nguru-kari kujarla nyarrpararla.” Kujanya Yakapaju wangkaja. Junga kujaju. Kujalpa-jana wati Kulurdiya wiri nyinaja Kingi Ruumu-wardingki-patuku nguru-kari nguru-kari-wardingkiki warrukirdikirdi, ngulalpa lawa karrija mangarri-wangu, lawa-nyayirni.

²⁹ Junga-juku, Yantiyukurlaju Kirijini-watiji, yardajirri-wangkajalu-nyanu yungulu yilyami tala Kirijini-patu-kari-kirra kujalpalu nyinaja Jurdiyarla. Ngula-jangkarluju, junga-juku, ngalya-karirlilpalu yirrarnu wita-kari wita-kari, ngalya-karirlilpalu yirrarnu panu-juku talaju. ³⁰ Ngulajulpalu-jana yungu Parnapaku manu Juurluku, manulu-palangu yilyajalku. Junga-juku, ngula-warnuju jirrama-juku yarnkaja-pala yangkaju tala-kurlu Jurujulumu-kurra, manu kanjarla-pala-jana yungu jarlu-patuku watiki Kirijiniki ngulangkaju.

12

Kingi Yarurdurlu-jana yurrapurnu rdaku-kurra Kirijini-patu

¹ Ngula-jangkaju, ngula-puru-juku-jana Kingi Yarurduju rdurjurnu murrumurrumaninjaku ngalya-kariki Kirijini-patuku. ² Wangkajalku-jana nyanungu-nyangu yurruknyuku, ngulaju kuja-jana wangkaja, “Yangka Jamaji, pinjanjinkalu yangka papardi-nyanu Jaanukupurdangka!” Junga-juku, junma kirrirdi-kirlirlili rdirriny-panturnu palkangka jingijingi tarnnga-kurra. ³ Kujalurla marlaja pakarnu Jamaji kujarlu Kingi Yarurduku, ngulakujulurla panu-kariji marlaja wardinyi-jarrija Juwu-patuju. Kuja-jana kuja-kurra Kingi Yarurdurlu nyangu kujalpalurla Juwu-patu wardinyilki nyinaja, kujarlaju ngulaju-jana yurruknyu-patu nyanungu-nyangu-patu jinyijinyi-manu Piitaku puuly-mardarninjaku. Ngula-puru-yijalalpalu panu-kari Juwu-patuju turnu-jarrija Jurujulumurla yungulu kurapaka wiri ngarni yirdi ‘Mangarri Rampaku Lalypa-nyayirni’.* ⁴ Ngula-jangkaju, junga-juku, puuly-mardarninjarla yirrarnulu rdakungkalku. Ngula-jangkaju, Piitajulu-jana yungu yurruknyu-patu-kariki 16-palaku, ngulangkunyalpalu jina-mardarninjarla warrawarra-kangu murntu-karirli murntu-karirli murntu-karirli murntu-karirli. Kingi Yarurdujulparla pardarnu ngakaku Piitakuju kanjakuju kuwurtu-kurrakuju, murnma-juku kurapaka-kari-puru-wiyi yirdi-puruju Pajapa-puru-wiyi,* ngula-jangkarlungu yungu-jana piki-kanyi Piitaju kuwurtu-kurra Juwukurlangu-kurralku. ⁵ Kujalpalu Piita yangkanku yurruknyu-paturu jina-mardarnu rdakungka, ngula-puruju Kirijini-patuju warrardalpalurlajinta wangkaja Piitaku Kaatuku pirrjirdi-nyayirni jaruju yungu warrawarra-kanyi Piita rdakungkaju.

Piita wuruly-kangu rdaku-ngurlu marramarrarlul Kaatu-kurlangurlu

⁶ Yalirli Kingi Yarurdurlu yungu nganta wilypi-maninjarla kangkarla Piitaju rdaku-jangkaju, manu yungu nganta-jana piki-kangkarla Juwu-patuku miimii-nyanjaku. Kala kamparru-juku kutu-kari, Piitaju wuruly-parnkaja rdaku-ngurluju. Kujanya wuruly-parnkaja Piitaju. Yangka kujalpa ngunaja jardaju yurruknyu-jarra-kurlangurla kulkurru-jarra, jardakungarntiji-pala wayurnu rdaka-jarra Piitaju jayini-jarra-kurlurlu jirrama-kurlurlu ngulaju wuruly-parnkanja-kujaku. Jirrama-kari yurruknyu-jarra-kari, ngulaju-palarla tuwangka warrarda ngirrily-karrija yarlungka rdakungkaju. ⁷ Ngula-puru-juku jinta marramarra Kaatu-kurlangu kapanu warraja-jarrija. Ngulajulpa ngun-karrinjarla mirilmiril-karrija-nyayirni. Ngula-jangkaju, Piitakujurla yarnkaja jimantaku. Yarnkanjarla yurnkuyurnku-manu yakarra-maninjaku. Manu wangkajarla, “Yaruju karrinja-pardiya!” Kuja Piita karrinja-pardiya, ngula-puruju jayini-jarralku-palarla rurruny-pardinjarla pata-karrija rdaka-jangkaju. ⁸ Ngula-jangkaju, marramarrajurla wangkaja, “Wayirninjarla pirrjirdimanta wartirlirla, manu wirliya yukaya jamana-jarra-kurlangurla!” Junga-juku, Piitarluju-nyanu wartirliji pirrjirdi-manu wartirlirlaju, manu wirliya-jarra yukaja jamana-kurlangurla. Manu marramarra-kurla yarda wangkaja, “Wawardanguk parnta-yirrika jimanta-wana, manu ngajuju puraya!”

* **12:3** Nyangka Exodus 12.8   * **12:4** Nyangka Exodus 12.11

⁹ Junga-juku, Piitarluju purajalku marramarraju yangka-ngurluju rdaku-ngurlu. Kulalpa milya-pungu marramarraju, manu-nyanu wangkaja, “Jungangkunya karna nyanyi marramarraju milpangku, marda karna ngari-japa nyanyi yuruyurla?”

¹⁰ Ngula-jangkaju, jingijingi yanu-pala jinta-kari-wana-wiyi yurrkunu-wana kujalpa kaninjarni karrija tuwa-pirdi ruumu-pardurla, manu jinta-karirlalku-pala jingijingi yanu marramarra manu Piita kujalpa yurrkunu-yijala jinta-kari karrija, ngulangkaju-pala jingijingi yanu. Ngula-jangkaju, jinta-karirlalku-pala kiirtirla jingijingi yanu kuja nyanungu-juku lakarn-pardija nyarrpa mayi, ngulaju wiri-jarlu-nyayirni yayini* kiirtiji. Kuja-pala yarlu-kurra-jarrija manu-pala yaninja-yanu yirdiyirlaju, kulkurru-ngurluju, marramarraju yarujurlu-juku yampijalku Piitaju.

¹¹ Ngula-jangkaju, Piitaju langarrpa-jarrijalku, manu-nyanu wangkaja, “Junga karna karrimi nyampuju yarlu nyampurlaju. Warlalja-Wiringki Kaaturlu yilyajarniji nyampu-kurraju marramarra nyanungu-nyangu ngajuku yungu-jana puntarni ngaju Kingi Yarurduku manu Juwu-patuku. Kujarlaju kulajulu murrumuru-manilki.”

¹² Ngula-jangkaju, yarrkajarra yuwarli-kirra jinta-kurra Miiri-kirlangu-kurra. Ngulaju Miiriji watikipalangu yirdikipalangu Jaanu Maarrkukupalangu. Yalumpu-kurraju nyurrujukulu turnu-jarrija Kirijini-patuju kujalurlajinta Kaatuku payirninjarla wangkaja Piitaku. ¹³ Piita kuja yanurnu yuwarli-kirra, ngulangkaju tuwa pakapakarnu kujalpa karrija tuwa yarlungka. Ngulanyalpa pakapakarnu Piitarluju. Karntangku jintangku warrkinirli yirdingkiji Ruurdarlu, purda-nyangu tuwa pakapakarninja-kurra, ngulaju yanu tuwa-kurra lakarn-maninjaku. ¹⁴ Wurrangku payurnu-wiyi, “Nganangku kanpa nyuntulurluju tuwaju pakapakarni?”

Piitarlulku jangku-manu, “Ngajurna Piita.” Kuja milya-pungu yirdi-maninja-kurra Piita, kujarlaju wardinyi-jarrija-mipa. Ngula-jangka-malku kularla lakarn-manu tuwaju, lawa. Kala kulpari parnkaja-puka yangka-kurra-yijala ruumu-kari-kirra manu warnkiri-maninjarla wangkaja-jana, “Piita-ka karri yinya yarlungka!”

¹⁵ Ngulalu yapangku panungku-juku jangku-manu Ruurda, “Nyuntujunpa warungka-nyayirni!”

Manu-jana yarda wangkaja Ruurda, “Lawa kujaju, jungarna purda-nyangu Piita yinya yarlungka kuja-ka karri!”

Yapangkujulu jangku-manu yarda, manu wangkajalurla, “Piitaju marda-ka karri manparrpa yaliji yarlungka.”

¹⁶ Ngula-purujulpa Piitarluju warrarda pakapakarnu tuwaju. Junga-juku, tuwa-kurraju panulkujukulu yanu, manulu lakarn-manu. Lakarn-maninjarla Piitaju parlu-pungulu. Kujalu Piita milya-pungu, ngulakujulurla marlaja paa-karrija-nyayirni. Manulpalu-nyanu wardinyirlilki yuntarnu. ¹⁷ Ngula-jangkaju, Piitarlu-jana wurulypanu rdaka-jarrarlu, manu-jana yimi-ngarrurnu nyiyarningkijarra nyarrparlu kuja Warlalja-Wiringki Kaaturlu wilypi-manu rdaku-jangka. Kujanya-jana wangkaja, “Yimi-ngarrikalua-jana Jamajiki manu ngajukupurdangka-patuku yangkaku Kirijini-kariyi-nyanuku.” Ngula-jangkarluju, Piitarluju yampinja-yanulku-jana yali-ngirliji yuwarli-ngirli, ngulaju yanu nguru-kari-kirra.

¹⁸ Ngakalku mungalyurru-pardu-karilki yalirla rdakungka, ngulajulurla Piitakuju lawa-nyangu yurrkunu-paturluju. Ngulakuju kawarr-karrijalkupalu wajampa manu lanilki. Manulpalu-nyanu warru payurnu, “Nyarrpa-jarrija Piitaju, manu nyarrpara-wana wuruly-yanu?”

---

* 12:10 iron

¹⁹ Kuja kuja purda-nyangu Kingi Yarurdurlu yangka kuja Piita wuruly-parnkaja nganta, ngulakuju yarda-jana yilyaja panu-kariji yurrkunyuju yungulurla warrirni-yijala Piitakuju. Putajukulurla warru warrurnu manu warru nyangu, kulalu parlu-pungu Piitaju, lawa-juku. Ngula-jangkaju, Kingi Yarurdurluju maninjarla payurnu-jana yangka-patu yurrkunyupatu 16-pala, ngulanya-jana payurnu, “Nyarrpa Piitaju wuruly-parnkaja?”

Jangu-manulu yurrkunyupaturluju, “Karija! Nyarrpa mayi wuruly-parnkaja?”

Kingi Yarurduju wangkaja-jana panu-karikilki yurrkunyuku, “Kangkalu-jana nyampu-patu-kari yurrkunyupatu-kari 16-pala rdakukungarduyupatu, manulu-jana pinjanka tarnnga-kurra!” Junga-juku, kangulu-jana, manulu-jana pinja-yanunjunu.

Ngula-jangkaju, Kingi Yarurduju yanulku ngurrara-jangka Jurdiya-jangka wur-nalku kirri-kari-kirra yirdi-kirra Jijariya-kurra. Yalirlalkulpa nyinaja.

Kingi Yarurduju palija

²⁰ Yapa kuja kalalu nyinaja kirri-jarra-karirla yirdi-jarrarlaju Tayangka manu Jirdanarla, ngulaju kalalurla wala nyinaja Kingi Yarurduku mangarriki maninjaku. Ngula-jangkaju, nyarrparla mayi-jana Kingi Yarurduju kulu-jarrijalku, manu-jana japirdija jurnta mardarninjaku mangarrikilki. Junga-juku, Taya-wardingki manu Jirdana-wardingki turnu-warnu yapa, ngulajulurla yarnkaja Kingi Yarurduku yimiri-maninjaku. Junga-juku, yanurnulurla jinta-karikilki yirdikiji Pilajaku, ngulakuju Kingi Yarurdu-kurlanguku warrkinikingarduyuku wiriki, ngulaku-wiyi yungulurla wangka. Kujalurla wangkaja Pilajaku, ngulaju-jana ngurrju ngungkurr-nyinaja jarukuju.

²¹ Ngaka-pardu-karilki parra-karirlalku, yapajulpalu turnu-jarrija manu jinta-kurra-jarrija yungulu purda-nyanyi Kingi Yarurdu panungku-juku wiri wangkanja-kurra. Ngulakungarntiji yukaja jurnarrparlaju ngurrju-nyayirnirla, ngulakurlurlunya yungu-jana jaru wiri-nyayirni yinyi. Ngula-jangkaju, yaninjarla pirri-manu, manulpa nyinaja nyinanja-kurlangu wiringka. ²² Kujalu yapangku panu-karirli purda-nyangu, ngulajulpalurla warrarda purlaja manu pulka-pungulpalurla, ngulajulpalurla kuja wangkaja, “Nyampu kuja-ka wangka, kula-nganta wati-jiki ngalipa-piya, kala nyampuju Kaatu-piya wati-nyayirni-wangu!” ²³ Kuja kujalurla purlaja yapa-patu, kuja-puruju jintangu Kaatu-kurlangurlu marramarrarlalu nyurnu-manu Kingi Yarurduju kapankurlu. Nyarrparla kuja? Yangka kujalpalurla Kingi Yarurduku purlanjarla pulka-pungu Kaatu-piyaku nganta, kula-jana wurdungu-manu. Manu kularla nyanungurluju Kaatukuju pulka-pungu Kingi Yarurdurluju. Ngula-jangkaju, Kingi Yarurduju miyalurlalku nyurnu-jarrija ngulaju pirlpi-kirli. Ngulangkuju mukulpalu ngarnu murliku kaninjarni, ngula-jangkanya palija.

²⁴ Kala Kaatu-kurlangu jaruju yarda wiri-jarrinjarla pirri-yanu kuja-purda kuja-purda-kari, manulu panu-kari yapa Kirijini-jarrija.

²⁵ Yangka yali-jarra jirrama-kari wati-jarra yirdi-jarraju Parnapa manu Juurlu, ngula-jarra yangka kuja-pala kamparru-wiyi yanurnu kulpari Yantiyuku-jangka Jurujulumu-kurra tala-kurlu, ngulaju-pala-jana yungu Kirijini-patuku. Ngula-jangkaju, kulpari yanu-pala Yantiyuku-kurra, manu-pala kulpari kangu wati jinta yirdi Jaanu Maarrku.

13

Pirlirra Kaatu-kurlangurlu-palangu milarnu Parnapa manu Juurlu yungu-palarla warrki-jarrimi nguru-kari nguru-karirla

¹ Yalirla kirringka Yantiyukurla, nyinajalpalu yapa-patu Kirijini-patu, ngalya-kari jarukungarduyu-patu manu ngalya-kari pinarri-maninjakungarduyu-patu. Nyampu-patunyalu yirdiji: Parnapa, jinta-kariji Jimiyani ngulaju yirdiji 'Marumaru', jinta-kariji Lujiji ngulaju kirri-wardingki Jarini-wardingki, jinta-kari yirdiji Juurlu, manu jinta-kari yirdiji Maniya. Ngulaju Maniyaju nyinajalparla yarlpurru Kingi Yarurduku. Kingi Yarurdukupalangu-jarrarlu, wungu-jukulu-jana wiri-manu Kingi Yarurdu manu Maniya. ² Jintangka parrangka, jaajirlalpalu nyinaja Kirijini-patuju, ngulaju Kaatu-kurlangulpalu kuruwarriji puraja pulka-pinja-karrarlu manu yati-wangkanja-karrarlu manu miyi ngarninja-wangurlangurlu. Ngula-jana kuja-kurrakuju wangkaja Pirlirra Kaatu-kurlangu, ngulaju kuja-jana wangkaja, "Nyurrurna-palangu yajarnu jirrama wati-jarra yirdi-jarraju Parnapa manu Juurlu, yunguju-pala ngajuku warru warrki-jarri nguru-kari nguru-karirla. Ngulaju nyurrurlarlulkulu-jana milaka Kirijini-paturlu yunguju-pala warrki-jarri ngajuku."

³ Junga-juku, ngulakujulpalurla yati-wangkaja Kaatuku, ngulaju miyi ngarninja-wangu-juku. Junga-juku, warrulu-jana turnu-jarrija warrukirdikirdi, manulu-palangu rdakalku yaarl-yirrarnu jurrungka pirrjirdi-maninjaku. Ngula-jangkaju, yilyajalkulu-palangu yungu-palarla warrki-jarriji Kaatukuju nguru-kari nguru-karirla.

Parnaparlu manu Juurlurlu-pala-jana yimi-ngarrurnu Yimi Ngurrju Jipiriji-wardingki-patuku

⁴⁻⁵ Ngula-jangkaju, kuja-palangu Pirlirra Kaatu-kurlangurlu yilyaja Parnapa manu Juurlu kirri-jangka Yantiyuku-jangka, ngulaju-pala kangu jinta-kari wati kurdu-warnu yirdiji Jaanu Maarrku, ngulajulu yarnkaja Yantiyuku-ngurluju kirri-kari-kirra Jilujiya-kurra. Ngula-jangkaju, yarnkajalkulu pawurtu-kurluju nguru-kari-kirraluku yirdi-kirra Jipiriji-kirra, walya kujalpa kulkurrurni ngunaja mangkururla yirdingka Mirditirinirla. Ngulanganyalu jitija pawurtu-jangkaju, manulu yukajarra kirri-kari-kirra-wiyi yirdi-kirra Jalamiji-kirra. Ngulangka kirringkalpalu-jana warru yimi-ngarrurnu Yimi Ngurrju jaaji-kari jaaji-karirla Juwu-kurlangurlaju. Yangkaku kurdu-warnuku Jaanu Maarrkuku, ngulakujulpa-palarla jirrnganja warrki-jarrija.

⁶⁻⁸ Manu ngula-jangkaju, yardalu yarnkaja jinta-kari-kirraluku kirri-kirraju yirdi-kirra Papuju-kurra, ngulaju karlarra-purdajukulu yarnkajarra. Ngula-kurra kujalu yukajarra, ngulajulu parlu-pungu jinta wati Juwu yirdiji Parr-Jijaji ngangkayikirli-piya. Ngulaju nganta jarukungarduyu nganta Kaatu-kurlangu, kala lawa. Ngulangkuju kala mardarnu jinta-kari yirdi-kariji Layimaja. Layimaja ngulajulparla nyinaja puntu-nyayirni wungu-warnu Jirriya Puurlujukuju. Jirriya Puurluju, ngulajulpa-jana wiri nyinaja yapaku panuku-juku Jipiriji-wardingki-patukuju. Ngulajulpa nyinaja pinangkalpa-nyayirni. Ngula-jangka, Jirriya Puurlujurluju yajarnunjunu Parnapa manu Puurlu kajilpa-pala yaninja-yanu nyanungu-nyangukurra yuwarli-kirra yungu-palangu purda-nyanyi jaru yimi-ngarrirninja-kurra Kaatu-kurlangu. Kala yangkanku Layimajarlu, puta warla-pajurnu Jirriya Puurluju Kaatu-kujaku ngungkurr-nyinanja-kujakuju, manu-palangu Parnapaku manu Juurluku jangkardu wangkaja. ⁹ Kala yangka yirdingki Juurlurlu, ngulangkuju kala mardarnu yirdi-kariji Puurlu. Ngulakujurla Pirlirra Kaatu-kurlangu wiri-jarrija kanunjunyumpa, ngula-kurlurlu Pirlirra-kurlurlu, nyangulpa jungarni-nyayirnilri milpa-juku Layimajaju ngangkayikirli-piyaju. ¹⁰ Manu ngula-jangkaju, kululkurla wangkaja, "Layimaja, nyuntujuju Juju Ngawu-piya! Nyuntuju kanpa-jana tarnngangkaju jangkardu wangka nyiyarningkijarraku kuja-ka ngurrju manu jungarni nguna. Tarnnganku-juku kanpa-jana putaputa yimirr-yinyi yapaju. Warrarda kanpa-jana wangka tarnngangkaju yapa-kari yapa-kariki nganta kuja-ka

Warlalja-Wiri Jijaji-kirlangu yimi yijardu-wangu nganta nguna. Kujanya kanpa-jana nyuntuju warlkaju wangka! ¹¹ Ngulaju ngula-juku! Kujaju-jana wangkaya! Kala kapungku jalangurlu Warlalja-Wiringki Jijajirli murrumurru-mani. Ngulaju kapungku pampa-mani. Ngula-jangkaju, kapunpa wita ngari nyanja-wangu nyina ngurukuju nyanja-wanguju.”

Junga-juku, ngula-jangkarluju, milpaju-nyanu purda-nyangulku Layimajarlu nyi-yarlu mayi kuja milpaju parlurnulku, ngulaju mangkurdu-piyarlulpa milpaju parlirninjarni yanu. Ngula-jangkarluju, kulalpa nyangulku. Milpa pampa-jarrinjarla war-rulkulpa ramparlampal-karrija, manu warrulkulpa-jana kaakaa-marnpurnu yapa ngalya-kariki yungulu maninjarla jirri-kangkarlalku. ¹² Yangkanku wiringki yirdingki Jirriya Puurlujurlu, kuja nyangu Layimaja pampa-jarrinja-kurra, ngulakujurla marlaja paa-karrija. Ngula-jangkaju, Puurlurlu manu Parnaparlu maya-kari maya-kari-palarla yarda yimi-ngarrurnu jaru Jijaji-kirli, ngulajurla yangkaju Jirriya Puurluju ngungkurr-nyinaja-nyayirni Yimiki Ngurrjuku Jijaji-kirlangukuju, ngulakuju jaruku yijardu-nyayirniki.

Puurlu manu Parnapa-pala yanu kirri-kari-kirra yirdi-kirra Yantiyuku-kurra, ngulaju ngurrara-kari-kirra yirdi-kirra Pijirdiya-kurra

¹³ Ngula-jangkaju, warrkarnulu pawurtu-kurra, yardalu yarnkaja Papuju-ngurluju Puurlu manu nyanungu-nyangu-jarra puntu-jarra Parnapa manu Jaanu Maar-rku. Jijingingi-yanulu ngapa wiringka yatijarra karlarra ngurrara-kari-kirra yirdi-kirraju Pampiliya-kurra kirri-kari-kirra yirdi-kirra Purrka-kurra. Ngulang-kajupalangu yampinja-yanu Jaanu Maarrkurluju kuja pina-yanu Jurujulumu-kurra. ¹⁴ Ngula-jangkaju, Puurlu manu Parnapa yarnkaja-pala yatijarra-purda ngurrara-kari-kirra yirdi-kirra Pijirdiya-kurra kirri-kari-kirra yirdi-kirraju Yantiyuku-kurra-yijala. Ngulang-kajupalala kaninjarni yukaja Juwu-kurlangu-kurra jaaji-kirra Jar-rirtiyirla ngulaju Juwu-kurlangurla Parra-nyayirni-wangurla. Yukanjarla pirri-manu-pala. ¹⁵ Jintangku Juwungku wiringki, milki-jana riiti-manu jaru Mujujukurlangu kuruwarri, manu milki riiti-manu-jana jaru-pardu-karilki ngulaju nyurru-warnu-patu-kurlangu jarukungarduyu-patu-kurlangu Payipulurla. Ngula-jangkaju, wiriwirirli Juwu-paturlulu-palangu payurnunjunu Puurlu manu Parnapa. Ngulalupalangu yaninjarla wangkaja kuja, “Kajikanpala jaru ngurrju mardarni, ngulaju-palajana yapaku milki-wangkaya pirlirrpaku pirrjirdi-maninjaku.”

¹⁶ Junga-juku, Puurluju karrinja-pardija, manu karrinja-pardinjarla rdakardakarlu-jana wurulypa-manu, manu ngula-jangkaju jarulku-jana wiri-nyayirni wangkaja,

“Ngajukupurdangka-purnu yapa Yijirali-pinki manu ngalya-kari Juwu-wangu-patu yapa, ngulangku kuja kankulu purami kuruwarri Kaatu-kurlangu, ngulangkuju purda-nyangkajulu! ¹⁷ Kaatu kuja karlipa jinta Juwu-paturlu pura, nyurru-wiyi kuja-jana nyurnunyurnu milarnu ngalipa-nyangu nyurnunyurnu Yijirali-pinki, ngulaju-jana panu-manu-nyayirni. Panu-manu yangka kujalpalu nyinaja yapakari yangka yalirla ngurrara-karirla yirdingka Yijipirla. Ngulaju-jana nyanungu-nyangu-kurlurlu yartarnarri-kirlirli kulpari kangu yali-ngirliji ngurrara-ngurlu Yijipirngirliji. ¹⁸ Ngulaju 40-palaku yukuriki, mardarninjarla warrawarra-kangulpa-jana Kaaturluju jukuru-jarrinja-kurraju wurrangku-juku kujalpalu jilja-wana warru wapaja. ¹⁹ Jilja-ngurlu kujalu yukajarra yali-kirra nguru-kurra Kanana-kurra, ngulawangurla-wiyijilpalu kamparru-warnu-juku panu-jarlu nyinaja turnu-warnu-kari turnu-warnu-kari wirilki-pala. Yangkaju ngalipa-nyangu nyurnunyurnu, ngulaju-jana Kaaturluju pirrjirdi-manu yungulu-jana ngulangkuju turnu-warnu-kari turnu-warnu-kari muku riwarri-mani. Kujarlunyalpa-jana yungu walyaju nyanungu-nyanguku yapaku nyurnunyurnukuju. ²⁰⁻²¹ Yukuriki 450-palaku, ngulajulpa-jana walyaju nyanungukuju karrija.

“Ngula-puruju Kaaturluju-jana milarnu jinta-kari jinta-kari yungu-jana wiri nyinami ngalipa-nyanguku nyurnunyurnuku ngarlkinpa-patu. Ngula-jangkaju, jinta wati kujalpa nyinaja yirdiji Jaamulu, Kaatu-kurlangu jarukungarduyu, ngulajulu yapangku ngalipa-nyangurluju nyurnunyurnurluju payurnu, ngulaju kujarlulu payurnu, ‘Kingi jinta milaka-ngalpa ngalipaku yungu-ngalpa jinta wiri nyinami.’ Junga-juku, Kaaturlujurla milki-yirrarnu jinta wati Jaamulukuju, ngulaju Kijji-kirlangu ngalapi-nyanu yirdi Juurlu. Nyampuju wati ngulajurla Pinyamini-kirlanguku warlalja turnu-warnuku. Ngulaju nyanunguju Kingi nyinaja 40-palaku yukuriki. ²² Ngula-jangkaju, Kaatujurla jukuru-jarrija maju-panuku manu warntarla-panuku Juurlukuju, lawalpa nyinaja ngulaju kingi-wangulku. Ngula-jangkaju, Kaaturluju milarnu jinta-karilki wati ngulaju yirdiji Tapiti yungu-jana nyina nyanungu-nyangu wiri kingi. Nyampunya Kaatuju wangkaja jaru Tapiti-kirliji, ‘Nyampu wati yirdi Tapiti ngalapi-nyanu Jijji-kirlangu, ngulajulparna ngajulurlu warrawarra-kangu ngurrju jungarni-nyayirni. Ngulaju kaju miyalu raa-pinyi. Kuja karna nyarrparlu-puka nyanungu payirni warrki-jarrinjaku, ngulaju kaju yalyangku kapanku purda-nyanyi wilji-wangurlu.’ ²³ Yangka wati jinta Jijaji ngulaju kuja ngaka palka-jarrija Tapiti-kirlangu-ngurlu warlalja turnu-warnu-ngurlu, ngulaju jinta nyanunguju kuja yilyajarni Kaaturlu yungu-jana Ngarlkinparlu muurlparlu mardarni majumaju-kujaku Yijirali-pinki. Yangka jinta-juku wati kuja-jana Kaaturlu nyurru-wiyi jangu-pungu Yijirali-pinkiki yilyanjarnikingarntirliji. ²⁴ Kujalpa Jijaji warru warrki-jarrija nyampurla walyangka, ngula-wangurla-wiyijilpa-jana Jaanu Papitaji-wiyi warru wangkaja Yijirali-pinkikiji, ngulaju kujalpa-jana wangkaja, ‘Pina-yaninjarlalu yalala-yirraKaatu wilji panu-jangkarlu! Ngula-jangkaju, karna-nyarra julyurl-yirrarninjarla ngapangka papitaji-mani.’ ²⁵ Yangka kuja Jaanu Papitajirli lawamanu warrki nyanungu-nyangu, ngulakungarntirliji payurnu kala-jana Jaanurlu yapaju, ‘Nyarrpa kankulu purda-nyanyi nyurrurlarluju nganarna ngajuju? Rampal-purda-nyanyi kankulu ngajuju mayirna Mijaya yangka kuja kankulurla wurra-juku pardarni warrarda? Lawa, ngulaju yapa-kari. Wurra ngaka kapu yanirni nyanunguju. Yaliji wati ngulaju ngurrju-nyayirni ngaju-piya-wangu. Nyiya-jangka mayiji milarnu yungurnarla nyanunguku warrki-jarrimi?’ Kujanya kala Jaanu Papitaji wangkaja.” *

²⁶ Junga-juku, Puurlu-jana yarda wangkaja, “Ngajukupurdangka-purnu yapa ngurrara-jinta yangka kujarlipa muku palka-jarrija jinta-ngurlu warlalja turnu-warnu-ngurlu Yipuruyamu-kurlangu-ngurlu, manu nyurrurla Juwu-wangu-patu yapa, ngulangku kuja kankulu purami kuruwarri Kaatu-kurlangu, ngulangkuju purda-nyangkajulu! Jinta kuja wati yilyajarni Kaaturlu jaru-kurlu, jaru kangalpa wangka nyarrpa kuja kangalpa muurlparlu mardarni ngalipa karlirr-yaninja-kujaku. ²⁷ Yangka kuja wati Kaatu-kurlangu yanurnu Jurujulumu-kurra, Jurujulumu-wardingkirli yapangku Juwu-paturlu manu wiri-paturlu kulalpalu milya-pungu nyanunguju yali wati. Kanginy-pungulpalu Jijaji. Kulalpalu milya-pungu jaru jarukungarduyu-patu-kurlangu yangka kuja karlipa jinta-juku jaru riiti-mani jaajirla Jarrirtiyyi-kari Jarrirtiyyi-karirla. Ngula-jangkarluju, kujalu pungu Jijaji tarnngakurra, ngulajulpalurla muwarnku-juku ngungkurr-nyinaja yangkaku jarukuju jarukungarduyu-patu-kurlangukuju ngulaju jungaku jaruku. ²⁸ Yangka-paturlu yapa-paturlu Jurujulumu-wardingki-paturlu kulalu parlu-pungu jinta-karirlangu kuruwarri-karirlangu rdilyki-pinja-warnu Jijaji-kirlangu, lawa. Kula Jijajirli kuruwarri rdilyki-pungu jintarlangu. Kala ngarilirla nyanungurlulku jangkardu purda-nyangu, manulu Paliti-kirra nguurl-ngarrurnu Jijaji yungu pinyi. ²⁹ Kaatu-kurlangu-paturlu jarukungarduyu-paturlulu yirrarnu jaruju Jijaji-kirli, kapulu pakarni nganta

* **13:25** Matthew 3.1, Mark 1.7, John 1.27

tarnnga-kurra watiya warntawarntarla. Kujanyalu yirrarnu. Junga-juku, kuja-piyarlu-yijala yangka-paturlu Juwu-paturlu Jurujulumu-wardingki-paturlu pakarnul-palu, manu murrumurru-manu-nyayirnilpalu, manulu yirrarnu watiya warntawarntarla. Ngula-jangkaju, palkalkulu nyurnulku pakarninja-warnuju manu watiya warntawarnta-jangkaju, ngulajulu kangu palkaju pirnki-kirra, ngulangkanyalu yirrarnu. ³⁰ Ngula-ngurluju pirnki-ngirliji, Kaaturluju yakarra-maninjarla kangu wankarulku. ³¹ Ngula-jangkaju, parra-kari parra-kari, Jijajirliji-nyanu milki-yirrarnu palkaju yangka-patu-kurra nyanungu-nyangu-kurra kurdungurlu-patu-kurra yangka kujalpalurla jirranganja yanurra Kaliliyi-ngirli Jurujulumu-kurra kamparru-wiyi. Ngulaju jalangujalanguju nyampu-paturlunya nyanja-warnu-paturlu kalu-jana yimi-ngarrirni jaruju nyanungu-kurluju Jijaji-kirli yapakuju Yijirali-pinkikiji. ³² Jalangu, nganimpalangurlurnalu-nyarra kangurnu jaru ngurrju nyampu-kurra. Nyampunya karnalu-nyarra yirri-pura Yimi Ngurrju jinta-juku Jijaji-kirli yangka kuja-jana nyurru-wiyi jangku-pungu ngalipakupalanguku nyurnunyurnuku yilyanjarnikingarnti. ³³ Ngulaju junga kuja-ngalpa yilyajarni Kaaturlu Jijajiji ngalipaku, yangka kujarlipa palka-jarrija warlalja jinta-ngurlu-juku nyurnunyurnu-ngurluju. Kujanya-ka wangka Payipulurla Jaalya nampa 2-rla, ngulaju kuja-ka wangka Kaatuju:

‘Nyuntujunpa ngaju-nyangu ngalapi-nyanu. Jalangujurnangku nyuntukupalangu-jarrijalku, wampirra-nyanu-jarrijarnangku.’*

Kujanya-ka wangka jaruju. ³⁴ Nyampurlangu wangkaja Kaatuju Payipulurla-yijala Jijaji-kirliji, kapu wankaru-mani nganta palinja-warnu nganta pukulyu-jarrija-kujaku. Kujanya wangkaja jaru wita-kariji:

‘Kujarnarla nyiyarningkijarra jangku-pungu Tapitiki, ngulaju jungarni-nyayirni manu tarruku-nyayirni marrka. Ngula-piya-yijala karna-nyarra jangku-pinyi.’*

Kujanya-ka wangka jinta-kari jaruju. ³⁵ Manu jinta-kari jaru-kariji wangkaja Tapiti, manu yirrarnu Payipulurla nyurru-wiyi:

‘Wampirra, nyuntu-nyangu Warrkini-nyayirni-wangu, ngulaju kapunpa mardarni palinja-kujakuju manu pukulyu-jarrija-kujaku.’*

Kujanya yirrarnu Tapitirliji Kaatu-kurluju.

³⁶ Nyampu jaruju Payipulurla, kula Tapiti-kirli yangka kujarla Kaaturlu nyiyarningkijarra yungu warrki. Kujalpa Tapiti nyinaja wankaru, ngulajurla ngari nyiyarningkijarra warrkiji yungu, ngulajulparla warrki-jarrija Kaatukuju. Ngula-jangkaju, Tapitiji palijalku. Ngula kujalu yapa ngalya-karirli milyingka yirrarnu nyanungu-nyangu-paturlajinta nyurnunyurnu-paturlajinta, ngulaju nyanungu-nyanguju palkaju pukulyu-jarrija. ³⁷ Nyampuju jaru ngulaju jinta-kari-kirli wita-kari-kirli yangka-kurlu kuja Kaaturlu wankaru-maninjarla yakarra-manu palinja-warnuju. Nyanungu-nyangu palkaju kula pukulyu-jarrija.”

³⁸⁻³⁹ Ngula-jangkaju, Puurlulku-jana yarda wangkaja, “Ngajukupurdangka-purnu, langa-kurra-mantalu nyampuju jaru! Kuja-ka jalangu Jijaji nyina wankaru palinja-warnu yakarra-pardinjarla, kujarlanya karna-nyarra yirri-pura Yimi Ngurrju, nyampuju ngulaju jaru kuja kajana Kaatu yawuru-jarrimi yapaku maju-warnuku. Nganapuka kuja karla yapa ngungkurr-nyina manu wala nyina Jijajikiji, nyanungu-miparlu-ka rarralya-mani maju-warnuju. Kuja-piya-wangurlu, Mujuju-kurlangurlu kuruwarrirli ngulangkuju kulalpa rarralya-mantarla yapa ngurrjuku nyinanjaku maju-wanguku.

⁴⁰ “Yirriyirri-nyayirnilili purda-nyangka jaru wita-kari jarukungarduyu-patukurlangu, kujalu-nyarra jangkardu yirrarnu Payipulurla nyurru-wiyi nyurrurlaku

* 13:33 Nyangka Psalm 2.7 * 13:34 Nyangka Isaiah 55.3 * 13:35 Nyangka Psalm 16.10

kapurunju-patuku, ngulajulu purda-nyangka, kalakankulu wajawaja-mani jaruju! Kujanya-ka wangka Kaatuju:

⁴¹ ‘Nyurrurlarluju, nyangkalu kuja-purda kuja-purda kuja kankulu yangka nyurrurlarlu jaru jungarni warrarda manyu-pinyi! Manulurla warru paa-karriya jarukuju, manu ngula-jangkaju, paliyalu! Nyampu warrki kuja karna warrki-jarrimi nyurrurlarla milparniwarrarla-juku, ngulakuju kula kankulurla ngungkurr-nyina, lawa. Kajilpa-nyarra nganangku-puka milki yirri-purayarla nyampu warrki ngaju-nyangu, kulankulurla ngungkurr-nyinami-jiki nyampukuju jaruku!’ ”*

Junga-juku, Puurluju wangkanja-warnuju wurulypa-jarrinjarla rdiily-parnkajalku.

⁴² Kuja-pala Puurlu manu Parnapa ngula-jangka wilypi-pardijarra yarlu-kurralku, ngulalu-palangu yarda wangkaja yapaju, “Ngaka-pala pina-yantarni yarda wiyiki jinta-jangka Parra-nyayirni-wangu-karirla, manulu-nganpa yarda yimi-ngarrika nyampuju yimi.” ⁴³ Junga-juku, ngula-jangkaju, yapajulu jarnkujarnku pirri-yanu-yijala jaaji-ngirliji. Ngalya-karirli Juwu-paturlu, purajalu-palangu Puurlu manu Parnapa. Ngalya-kariji Juwu-yijala, ngulaju kujalu kurdu Juwu-wangu-wiyi wiri-jarrinjarla Juwu-jarrijalku, ngulangkunyalpalu-palangu warru puraja. Yangka-jarrarlu-pala-jana yimi-ngarrirninja-yanu manu wangkanja-yanu ngulaju kujarlu, “Parra-kari parra-kari, walalurla nyinanjanta manu ngungkurr-nyinakalurla yangkaku jintaku Kaatu yimiri-nyayirniki.”

⁴⁴ Junga-juku, ngula-jangkaju, jinta-karirlalku Parra-nyayirni-wangu-pardu-karirlalku, yapa Yantiyuku-wardingki, ngulajulu panu-jarlu-nyayirni turnu-jarrija yangka-kurra-yijala jaaji-kirra yungulu-jana purda-nyanyi Puurlu manu Parnapa kaji-pala-jana jaru yirri-pura yimi Jijaji-kirliki Warlalja-Wiri-kirliki. ⁴⁵ Kujalu-jana nyangu turnu-jarrinja-kurra ngalya-karirli Juwu-patu-karirli wiriwirli, ngulangkulpalurla ngurru-nyangu Puurluku. Manulurla jangkardu wangkaja Puurluku, manulu warlkanji-pajurnu. ⁴⁶ Kujarlaju, Puurlu manu Parnapa wangkaja-pala-jana marriwa-nyayirni kuja, “Nyurru-wiyi-jiki-jarrangku wangkaja Kaatuju yungurlujarra yanirni nyampu-kurra manu yungurnalu-nyarra yimi-ngarrirni Yimi Ngurrju nyurrurla-patuku-wiyi Juwu-patu-mipaku-wiyi. Kala lawa, nyurrurla-patuju kulankulurla ngungkurr-nyinaja jarukuju, manunkulu mamparl-pinjarla juwa-kujurnu. Kapuru-nyinanjarla kulankulurla jirrnganja nyina wankaru Kaatuku tarnnga-juku, lawa. Ngulaju ngula-juku. Yampimi karnalu-nyarra ngajarrarluju, yani karlijarra ngurrara-kari-kirraluku yungurlijarra-jana Yimi Ngurrju warru yimi-ngarrirni Jijaji-kirli yapa-karikilki Juwu-wangu-patukulku. ⁴⁷ Kujanya-jarrangku wangkaja Kaatu Warlalja-Wiriji:

‘Yilyami karnangkupala yungunpapala-jana warru warraja-mani jarra-piyarlu yapa-kariji Juwu-wangu-patuju, kapunpala-jana warru yimi-ngarrirni Yimi Ngurrju nguru-kari nguru-karirlaku. Kapunpapala-jana yangka jinta yimi-ngarrirni kuja kajana yapa muurlparlu mardarni karlirr-yaninja-kujaku.’ ”*

⁴⁸ Kujalu-palangu purda-nyangu Puurlu manu Parnapa wangkanja-kurra yangkanku Juwu-wangu-paturlu, ngulajulu-jana wardinyi-jarrija-nyayirni, manulurlajinta pulka-pungu jaruku Kaatu Warlalja-Wiri-kirlanguku. Junga-juku, Juwu-wangu-patuju panu-jarlu-juku, ngulajulu Kirijini-jarrijalku, nyampurranya kuja-jana Kaaturlu milarnu kamparru-wiyi yungulurla jirrnganja-jana wankaru tarnnga-juku.

⁴⁹ Nyampu jaru Kaatu-kurlangu Warlalja-Wiri-kirangu, kuja-purda kuja-purda palju pirri-parnkaja yalumpurlaju ngurrararla. ⁵⁰ Kala yalirla jintangka-juku kiringka Yantiyukurla, yangkanku Juwu-patu-karirli wiriwirli, ngulajulpalu-jana

* **13:41** Nyangka Habakkuk 1.5   * **13:47** Nyangka Isaiah 49.6

jangkardu jinyijinyi-manu ngalya-kari Yantiyuku-wardingki-patu yungulu-palangu murrumurru-maninjarla yilyami Puurlu manu Parnapa kirri-ngirliji. Jinyijinyi-manulu-jana wiriwiri wati-patu manu ngalya-kari wiri-patu karntakarnta Juwu-wangu-patu yangka kujalpalu nyinaja Kaatu-kurlangu nganta. Nyampurrarlunya wajirli-pungulu-palangu kulungku yali-ngirliji ngurrara-ngurlu. ⁵¹ Puurlu manu Parnapa, kujalu-palangu wajirli-pungu kirri-ngirliji, ngula-jangkaju-pala jupu-karrija manu-pala warirr-karrija. Ngula-jangkaju, warirr-karrinjarla jamana-kurlangu-pala rurruny-pungu wirliya nyanungu-nyangu-jangka, ngula-pala-jana jangkardu lururl-pungka walya jamana-kurlangu-jangka yangka-patuku Juwu-patuku Yantiyuku-wardingki-patuku. Kujarlunya-pala-jana milki-yirrarnu kuja-jana Kaatuju kulu nyinaja. Junga-juku, ngula-jangkaju, yarda-pala yarnkaja ngurrara-kari-kirra kurlirra kakarrara kirri-kari-kirra yirdi-kirraju Yakuniya-kurra. ⁵² Manu yangka yapa Yantiyuku-wardingki, kujalpalu nyinaja Kirijini, ngulaju-jana Kaaturluju miyaluju raa-pungu-nyayirni. Manu Pirlirra Kaatu-kurlangu nyanungu-patu-kurlangurlaju wiri-jarrija-nyayirni kanunjumanyumpa palkangkaju.

14

Puurlurlu manu Parnaparlu-pala-jana Yimi Ngurrju yimi-ngarrurnu yapaku Yakuniya-wardingki-patuku

¹ Kujalu-palangu yangka yilyaja Yantiyuku-ngurlu Puurlu manu Parnapa, ngulaju-pala yanu kirri-kari-kirra yirdi-kari-kirra Yakuniya-kurra. Kuja-pala yukajarra kamparru-wiyi, ngula-jangkaju, yanu-pala jinta-kurra jaaji-kirra Juwu-kurlangu-kurra. Ngulangkaju-pala-jana yimi-ngarrurnu pirrjirdi-nyayirni Juwu-patuku manu Juwu-wangu-patuku Yimi Ngurrju Jijaji-kirli, ngulakuju panu-karijilirla ngungkurr-nyinajalku Jijajiki. ² Kala ngalya-kari Juwu-patu, yalumpuku jaruku, ngulajulurla jukuru-jarrija. Ngula-patuju juturnulu-jana ngalya-kari Juwu-wangu-patu yungulu-jana Puurluku manu Parnapakuju jangkardu rarralya-wangu-jarri nyanungu-jarraku-juku puntu-jarraku-juku. ³ Ngula-jangkaju, nyanungu-jarrarluru, ngulajulpalu-jana wurrangu-juku kutu yimi-ngarrurnu jaruju Jijaji Warlalja-Wiri-kirliji, yangka kuja-jana nyanungu-patuku ngungkarra palija maju-warnuku. Manu yungu-palangu nyanungu-jarraku Kaatu-kurlangu yartarnarri Jijajirliji Warlalja-Wiringki yungu-pala-jana nyurnunyurnu warru parlpuru-mani ngula-kurlurluju. Kujalu-palangu ngalya-karirli nyangu nyurnunyurnu parlpuru-maninja-kurra Puurlu manu Parnapa, ngulajulu milya-pungu jaru Jijaji-kirliji junga-nyayirni. Junga-juku, nyinajalpa-pala yalumpurla-juku Yakuniyarla tarnnga-juku. ⁴ Ngalya-kari yapa Yakuniya-wardingki, ngulajulu-palangu ngungkurr-nyinaja Puurluku manu Parnapakuju yangka-jarraku Kurdungurlu Wiri-jarraku. Kala ngalya-kari yapa ngula-wardingki-yijala, kulalu-palangu ngungkurr-nyinaja, lawa. Ngungkurr-nyinajalu-jana wiriwiriki Juwu-patuku yangka-patuku kujalpalu-jana juturnu kulungku kamparrurlu-wiyi.

⁵ Junga-juku, ngula-jangkaju, jangkardulu-palangu turnu-jarrija nyampurra kapurunju-patu Juwu-patu manu Juwu-wangu-patu manu wiriwirirlangu, ngulajulu-nyanu yardajirri-wangkaja Puurluku manu Parnapaku yungulu-palangu pakakar-lalku nganta. Kapulu-palangu pirli yarturlu-kurlurlu luwarninjarla pungkarla tarnnga-kurra. ⁶ Purda-nyangu-pala Puurlurlu manu Parnaparluju jaru yangka kujalpalu-palangu japirdija. Ngula-kujakuju-pala kapanku wuruly-parnkaja kirri-ngirliji, ngulaju-pala yarnkaja kurlirra yirdi-jarra-kurra kirri-jarra-kurra Lijirta-kurra manu Turrpi-kirra, ngulaju ngurrara-kari-kirra Layikuniya-kurra. ⁷ Ngulangkaju-pala-jana warru yimi-ngarrurnu Yimi Ngurrju Jijaji-kirliji.

Puurlurlu manu Parnaparlu-pala-jana Yimi Ngurrju yimi-ngarrurnu kirri-jarra-wardingkiki Lijirta-wardingkiki manu Turрпи-wardingkiki

⁸ Yalirla kirringka Lijirtarla, jintalpa wati nyinaja tarlu wirliyakupurda wapanja-wangu, ngulajulpa wita-ngurlupakarra nyinaja tarlu-juku wapanja-wangu. ⁹ Ngulangkululpa-palangu jaru yimi-ngarrirninja-kurra purda-nyangu Puurlu manu Parnapa yirriyirri-nyayirni. Junga-juku, Puurlurluju nyangu jungarnirli yangkaju wati tarlu, manulpa miyiki-nyangu kujalparlajinta ngungkurr-nyinaja jaruku Jijajikirliki parlpuru-maninjakungarnti. ¹⁰ Ngula-jangkaju, Puurlujurla wangkaja kiljinyayirni, “Karrinja-pardiya, wirliya-jarrarla karriya!” Junga-juku, kapanku karrinja-pardija, manulpa warru wapaja.

¹¹ Kujalu yapa yapa-karirli nyangu Lijirta-wardingki-paturlu wati yangka warru wapanja-kurra, yangka kuja Puurlurlu parlpuru-manu wati tarlu-warnu, ngulakujulpalu-nyanu purlaja kiljinyayirni nyanungu-nyangu jaru warlajala Layikuniya-wardingki-kirlangu jaru ngulaju kuja, “Nyampu-jarraju-pala yanurnu nyampu-kurra walya-kurra juju-warnu-jarra wati-jarra-piya!” ¹² Ngulakuju yungulupalangu yirdiji Puurluku manu Parnapakuju jukurrpa-warnu-jarrakuju nganta. Parnapaku yungulurla jukurrpa-kariji yirdiji ‘Juwuju’. Puurluku yungulurla yirdiji jukurrpaju ‘Yarmiji’. Puurlurlu kala-jana warrarda yirri-puraja Parnapa-piyawangurlu. Ngulakunyalurla yungu yirdiji ‘Yarmiji’ Puurlukuju jukurrpa-piyaku nganta Yarmijiki.

¹³ Yalirla kirringka yirdingka Lijirtarla, ngulangkululpa jinta-kariji yuwarlinyayirni-wangu karrija maralypi yarlungka kutu-juku, ngulaju Juwuju-kurlangu jukurrpa-kurlangu. Ngulangkaju maralypikingarduyurluju puluku-jana turnu-manu, manu turnu-maninjarla kakarda-wana-jana warru yirrarnu jinjirla-wati, ngulakurlukuju nguru-yirrarnu-jana yuwarli maralypi-ngirliji kiirti wiri-kirra. Kapulupalangu kirri-wardingki-paturlu puluku pinjarla yungkarla kurapaka yangka-jarraku Kurdungurlu Wiri-jarraku kula-nganta jukurrpa-jarraku.

¹⁴ Ngula kuja-pala kuja-kurra nyangu Puurlurlu manu Parnaparlu, ngulakuju-palarla jukuru-jarrija. Kujarla-pala-nyanu jurnarpaju larra-pungu maringkilki. Manu-pala ngula-jangkaju parnkaja panu-kurra yapa-kurra turnu-warnu-kurra ngulaju kulkurru-jarra-kurra. Manu ngula-jangkaju-pala-jana purlaja yungu-pala-jana warla-pajirni. ¹⁵ Ngula-jangka, Puurlu-jana wangkaja, “Nyarrpaku kankulu-jarranku kurapakaju yirrarni nyurrurlarluru ngajarrakuju? Ngajarrajurlijarra nyurrurla-piya-yijala yapa-nyayirni! Nyampu-kurrajurlijarra yanurnu ngajarraju yungurnalunyarra Yimi Ngurrju yimi-ngarrirni Jijajikirli. Lawalu nyampurraju jukurrpa-kariji! Kujarlaju, jurntalu-jana kurruly-wantiya jurnta nyampurrakuju jukurrpa-karikiji! Manu ngula-jangkaju, kurntalu-nyanu mari pina-yanta nyurrurlaju Kaatu-kurra JUKURRARNU-kurra. Nyanungurlu jintangku kuja ngarrmirninjarla ngurrju-manu yalkiri manu walya manu mangkuru manu nyiyarningkijarra kuyu-kari kuyu-kari, jurlpu-kari jurlpu-kari, yawu-kari yawu-kari. ¹⁶ Nyurru-wiyi kujalpalu jukurrpa-kari jukurrpa-kari purlapa pungu yapa-kari yapa-karirli, ngulaju ngula-juku. Kaaturluju-jana warla-pajirninja-wangurlu yampija purlapa-kari purlapa-kariki pinjakuju. ¹⁷ Ngula-puruju warrardalpa-nyanu milki-yirrarninja-yanu nyurrurla-kurraju kuja-ka nyina ngurrju nyanunguju, nyarrparlu kuja? Kala nyanungurlulpa-nyarra ngapaju yilyajarni nyurrurlakuju. Yukuri-kari yukuri-karirla kuja-ka palka-jarri manu wiri-jarri mangarri-kari mangarri-kari, ngulajurla marlaja palka-jarrija nyanungumipaku-juku. Ngulangkunya-nyarra yimiri-maninjarla wardinyi-manu.” ¹⁸ Nyampu kujalu yapangku purda-nyangu Puurlu wangkanja-kurra, ngulakuju kapulu-palangu wurrangku-juku kurapakaju purranjarla yungkarla Puurluku manu Parnapaku. Kala

lawa-juku! Puurlurlu manu Parnaparlu wurrangku-yijalalpa-pala-jana nyanungu-jarrarluru warla-pajurnu jaru wangkanjarlu.

¹⁹ Ngaka, ngalya-kari Juwu-patulu yanurnu Lijirta-kurra yangka-ngurlu Yantiyuku-ngurlu ngurrara-ngurlu Pijirdiya-ngurlu manu kirri-kari-ngirli yirdi-ngirliji Yakuniya-ngurlu, ngulajulu muku turnu-jarrija jinta-kurralku kirri-kirraju Lijirta-kurra. Ngulajulpalu-palangu turnu-jarrinjarla nginji-wangkaja Puurluku manu Parnapaku. Junga-juku, kujakuju jaruku ngungkurr-nyinajalu-jana Lijirta-wardingki-patu kirri-jarra-kari-wardingki. Junga-juku, ngula-jangkaju, paru-pungulu Puurlu, manulurla rdurrurnu pirli yarturlu-kurlu luwarninjakulku. Junga-juku, kula-nganta tarnnga-kurralkulu luwarnu. Ngula-jangkaju, luwarninjarlalu rarrakangu yarlu-kurralku, kula-nganta nyurnu turdurr-ngunanja-warnu. ²⁰ Kujalurla Puurluku turnu-jarrija panu-kari Kirijini-patu, ngulangkaju nyanunguju yakarrapardinjarla karrinja-pardija, manu ngula-jangkaju, karrinja-pardinjarla pina-yanu kirri-kirra, manu pina-yukaja. Ngula-jangkaju, parra-pardu-karirlalku, Puurlu manu Parnapa yarnkaja-pala kirri-kari-kirra yirdi-kirra Turrpi-kirra.

Puurlu manu Parnapa-pala pina-yanu yangka-kurra kirri-kirra Yantiyuku-kurra, ngulaju ngurrara-kurra Jiriya-kurra

²¹ Ngulangka Turrpirra, Puurlurlu manu Parnaparlu, Yimi Ngurrju Jijajikirilipa-pala-jana yimi-ngarrurnu yapa panuku. Kujarlaju, yapa panulu Kirijini-jarrija yalumpu-wardingki kirri-wardingki. Ngula-jangkaju, pina-pala yanu kirri-kirra yangka-kurra-yijala Lijirta-kurra, manu ngula-jangkaju jinta-kari-kirraluku yangka-kurra Yakuniya-kurra, manu ngula-jangkaju, jinta-kari-kirraluku yangka-kurra Yantiyuku-kurra, ngulaju ngurrara-kari-kirra Pijirdiya-kurra. ²² Nyampurrarlaju kirri-kari kirri-karirla, pirrjirdi-manulpa-pala-jana Kirijini-patu yangka kujalpalu nyinaja kirri-kari kirri-karirla. Warrardalpa-pala-jana pirrjirdi-manu jaru wangkanjarlu yungulu tarnngangu-juku purami jikajika-jarrinja-wangurlu Jijaji. Kala-pala-jana wangkaja kuja, “Walalurla nyinanja-yanta Jijajiki tarnnga-juku nyurrurlaju jikajika-jarrinja-wangu. Kapulu-ngalpa yapa-kari jangkardu yanirni ngalipaku Kirijini-patuku murrumurru-maninjaku manu jinyijinyi-maninjaku, ngulajurlipa puramijuku jikajika-jarrinja-wangurlu. Kajirliparla tarnnga-juku nyina wala, ngula-jangkaju Kaatuju kapu-ngalpa Warlalja-Wiri-jiki nyina ngalipakuju.” ²³ Nyampurrarla jaajikari jaaji-karirla, Puurlurlu manu Parnaparlu kala-pala-jana warru milarnu wati-patu jarlu-patu wiriwiriki nyinanjaku jaajikingarduyuku. Ngula-warnuju, milarninja-warnukuju kala-pala-janarla Kaatukulku yati-wangkaja ngulaju miyi ngarninja-wanguju. Kala-pala-janarla ngayi yati-wangkaja Kaatuku yungu-jana Kaaturlu warrawarra-kanyi yangka kuja kalalurla Kaatu-mipaku walaju nyinaja.

²⁴ Ngula-jangkaju, ngakalku-pala yarda yarnkaja kurlirra ngurrara-wana yangka Pijirdiya-wana ngurrara-kari-kirra Pampiliya-kurra. ²⁵ Kuja-pala yali-kirra ngurrarakurra yukajarra, ngulaju-pala yukajarra kirri-kari-kirra yirdi-kirra Purrka-kurra, ngulangkaju-pala-jana Yimi Ngurrju Jijajikirli yimi-ngarrurnu. Ngula-jangkaju, kulpari-pala yanu kirri-kari-kirraluku yirdi-kirra Taliya-kurra. ²⁶ Ngulangka Taliyarla, ngulaju-pala warrkarnu pawurtu-kurralku, ngula-kurlulkunya-pala yanu kakarrara mangkuru wiri-wana kirri-kari-kirra yirdi-kirra Yantiyuku-kurra. Nyampuju yangkajuku jinta-juku yirdiji Yantiyuku, ngulaju yangka nyurru-wiyi nyampu-ngurlu kujalupalangu yilyaja Kirijini-paturlu Yantiyuku-wardingki-paturlu Kaatu-kurlanguku warrkiki. Nyampurlurlu Yantiyuku-wardingkirli kujalurla yungu Puurlu manu Parnapa Kaatuku yungu-palangu warrawarra-kanyi yimiri-nyayirnirli wurna-puruju yangka kamparrurlu-wiyi. Ngula-juku warrkiji-palangu nyurru-juku lawa-jarrija.

²⁷ Kuja-pala Puurlu manu Parnapa pina-yukajarra Yantiyuku-kurra, ngula-jangkaju, yapalku-pala-jana warru turnu-manu Kirijini-patu. Ngula-jangkaju,

nyiyarningkijarra-pala-jana muku yimi-ngarrurnu kuja-palangu Kaatu warru jirranganja warrki-jarrija kirri-kari kirra-karirla wurna-puruju. Manu-pala-jana yimi-ngarrurnu kuja-jana Kaaturlu yirdiyi raa-pungu yapa-patu-kariki Juwu-wangu-patuku nyanungu-kurralku yungulurla nyanungu-paturlangu wala nyinami Kaatuku.²⁸ Yalirla Yantiyukurla, Puurlu manu Parnapa ngulaju-pala-jana jirranganja nyinaja Kirijini-patuku kirntangi-patuku.

15

Kirijini-paturlulu-nyanu payurnu ‘Mujuju-kurlangu kuruwarri mayili purami Juwu-wangu-paturlangurluju Kirijini-jarrinjarla?’

¹ Junga-juku, yanurnulu wati-patu-kari Kirijini-patu Jurujulumu-wardingki-patu Jurdiya-jangka yangka-kurra kirri-kari-kirra yirdi-kirra Yantiyuku-kurra. Ngulalu-jana wangkaja jaru Kirijini-patuku Juwu-wangu-patuku, wangkajalu-jana, “Kulanarra Kaaturluju muurl-mardarni nyurrurla Juwu-wangu-patu karlirr-yaninja-kujaku yirdija kankulu nyina nganimpa-piya-wangu Juwu-piya-wangu. Kula kankulu nyina ngarrka-kijirninja-warnu nganimpa-piyaju. Kujanya-ka Mujuju-kurlanguju kuruwarriji wangka.”

² Puurlu manu Parnapa, jukuru-jarrijalu-janarla kujakuju jaruku manu kuruwarriki, ngula-pala-jana wangkaja Jurujulumu-wardingki-patuku, “Kuja kankulu kujaju wangka, ngulaju jarrwara!” Ngula-jangkaju, rdirri-yungulunya wiljiwilji-maninjaku. Ngula-jangkaju, Jurujulumu-wardingki-patu wati-patu wangkajalu-nyanu, “Pinalkurlipa yani nyampu-jarra-kurlangu-wana Puurlu-wana manu Parnapa-wana Jurujulumu-kurra manu nyampu-patu-wana Kirijini-patu-wana yungurlipa-jana yangka-patu Kurdungurlu-patu Wiriwiri payirninjini manu jarlu-paturlangu. Payirninjinirlipa-jana kujarlu, ‘Kujanya mayi-ka Kaatuju wangka? Kula-jana mayi muurl-mardarni karlirr-yaninja-kujakuju Juwu-wangu-patuju kuja kalu nyina ngarrka-kijirninja-wangu-juku? Junga mayi?’ ”

³ Junga-juku, Yantiyuku-wardingki-paturlu Kirijini-paturlu, yilyajalkulu-jana Jurujulumu-kurra Puurlu manu Parnapa manu ngalya-kari Kirijini-patu manu yangka-patu kujalu kamparru-wiyi yanurnu Jurujulumu-jangka, ngulajulu jingijingi yanu ngurrara-jarra-wana Panijiya-wana manu Jamariya-wana. Ngulajulpalu-jana jaaji-kari jaaji-karirla yimi-ngarrirninja-yanu yangka-patu Juwu-wangu-patu yangka kujalurla kamparru-wiyi Kaatuku pina-yanuja. Kujalu-jana purda-nyangu kuja jaru kirri-kari kirri-kari-wardingkirli Kirijini-paturlu, ngulajulu-jana wardinyi-jarrija-nyayirni. ⁴ Kuja-pala-jana Puurlu manu Parnapa jirranganja yukajarra Yantiyuku-wardingki-paturlanguku Jurujulumu-kurra, ngulangka Jurujulumurla, ngulakujulu-jana wapirdi wangkaja Kirijini-patuju manu yangka-patu Kurdungurlu-patu Wiriwiri manu jarlu-paturlangu. Yalirla jaajirla, Puurlurlu manu Parnaparlu, yimi-ngarrurnulpa-pala-jana jaru wurna-jangkarlu kuja-palangu Kaatu jirranganja warru warrki-jarrija kirri-kari kirri-kari-wana Juwu-wangu-kurlangu-wana. Nyampunya-pala-jana yimi-ngarrurnu Jurujulumurlaju jaajirlaju. ⁵ Kujakuju, jukuru-jarrijalu-janarla Puurluku manu Parnapakuju panu-kariji Kirijini-patuju ngulaju turnu-warnu-pardu-kari Paraji-patuju Juwu-patu-kari. Ngula-jangkaju, paljulu karrinja-pardija, manu wangkajalu-jana Kirijini-patu-kariki panu-kariki, “Nyampurra Yantiyuku-wardingki-patu Juwu-wangu-patu, ngulajurlipa-jana ngarrka-kijirni-wiyi yungulu pura ngalipa-piyarlu Mujuju-kurlangu kuruwarriji!”

⁶ Junga-juku, Kurdungurlu-patu Wiriwirirli manu jarlu-paturlu, turnu-jarrinjarla payurnulpalu-nyanu tarnngangu-juku, “Nyarrpa-manirlipa-jana nyampuju yapa Juwu-wangu-patu kajili ngampurra nyina Kirijini-jarrinjaku? Ngarrka-kijirnilipa-jana mayi? Mardarlipa-jana yampimi ngarrka-kijirninja-wangurlu?”

⁷ Ngula-jangkaju, Piitalku karrinja-pardinjarla wangkaja-jana, “Ngajukupurdangka-purnu, purda-nyangkajulu! Milya-pinyi kankujulu ngajuju Kaaturlu kujaju milarninjarla yajarnu manu yilyaja Juwu-wangu-patu-kurlangu-kurra yungurna-jana milki-wangka Yimi Ngurrju, ngulaju yungulurla purda-nyanjarla wala nyina Jijaji Kirajiki. ⁸ Kaaturluju kajana milya-pinyi nyarrpa kuja kalu manngu-nyanyi nginyinginyirla Juwu-paturlu manu Juwu-wangu-paturlu. Nyurru-wiyi, Kaaturluju-ngalpa kurru-pungu Pirlirra nyanungu-nyanguju. Kujarlu-yijala Kaaturluju-jana kurru-pungu Pirlirra nyanungu-nyanguju nyampurra-patukuju Juwu-wangu-patukuju ngalipa-piyaku. Kujarlanya karlipa milya-pinyi Kaaturlu kangalpa rdakurlkijirni jintangka-juku Juwu-patu manu Juwu-wangu-patu. ⁹ Kula kangalpa Kaaturlu turnu-warnu-jarra-kurra-mani Juwu-patu manu Juwu-wangu-patu, lawa. Rdakurlkujurnu-ngalpa jintangka-juku Juwu-patu manu Juwu-wangu-patu. Nyampurra yapa Juwu-wangu, kujalurla pina-yaninjarla wala nyinaja Jijajiki, ngulakuju-jana majuwarnuku yawuru-jarrija ngalipa-piyaku. ¹⁰ Ngalipa-nyangurlu nyurnunurnurlu-wiyi, kulalu kuruwarriji purayarla Mujuju-kurlangu rdilyki-pinja-wangurluju. Manu ngaliparlu kulalparlipa purayarla kuruwarriji rdilyki-pinja-wangurluju. Kujarlaju, kajinkili-jana warrarda jinyijinyi-mani kuruwarriji puranjaku Mujuju-kurlangu Kirijini-jarrinjakungarnti, ngulakuju kapu-nyarra Kaatuju marlaja kulu-jarrimi. ¹¹ Karrimirra kuja! Yampiyalu-jana Juwu-wangu-patu jinyijinyi-maninja-wangurlu! Yangka Jijaji Warlalja-Wiri kuja-ngalpa ngungkarra kunka palija ngalipaku, kajir-liparla nyanunguku wala nyinami, kujarlaju kangalpa Kaaturluju muurl-mardarni karlirr-yaninja-kujaku. Kuja-piya-yijala kajana nyanunguju Juwu-wangu-patuju muurl-mardarni Kaaturluju.”

¹² Ngula-jangkaju, Parnaparlu manu Puurlurluju-pala-jana nyiyarningkijarra yimi-ngarrurnu ngangkayi Kaatu-kurlangu kuja-palangu yangka yungu ngangkayiji kamparru-wiyi nyanungu-jarraku nyurnunurnuku parlpuru-maninjaku, manu kuja-pala-jana yangka parlpuru-maninja-yanu warru kirri-kari kirri-karirla Juwu-wangu-patu-kurlangurlaju. Kujalpalu-palangu Kirijini-paturlu purda-nyangu kuja-kurra wangkanja-kurra, ngulaju wurulparlu manu yirriyirrirli.

¹³ Ngula-jangkaju, jinta-karilki karrinja-pardija yirdiji Jamaji, manu wangkaja-jana, “Ngajukupurdangka-wati, purda-nyangkajulu! ¹⁴ Nyampurlu Jimani Piitarlu kuja-ngalpa yimi-ngarrurnu, ngulangkuju-ngalpa warraja-manu yangka kujalpa-jana Kaaturlu jina-mardarninjarla warrawarra-kangu nyanungu-nyangu yapa-patu-kari Juwu-wangu-patu. Ngalya-kariji-jana milarninjarla yajarnu yungulurla nyanungukulku nyina warlaljalku. ¹⁵ Nyampunya jaru jurrku-juku kujalu yirrarnu nyurru-wiyi yangka-paturlu jarukungarduyu-paturlu Payipulurlarlu:

¹⁶ ‘Kujanya-ka Kaatuju wangka, “Nyampurra yapa Juwu-patu Kingi Tapiti-pinki, ngulaju jarrwara-nyayirni maju yuwarli-piya walya-kurra wantinja-warnu-piya. Ngaka kajirna pina-yanirni nyampu-kurra, ngulaju kapurna yuwarliji pina-yijala ngantirni. Ngulakungarntiji kapurna pina warru turnu-mani rdilykirdilykiji pina-ngantirninjakungarntirliji.

¹⁷ Ngula-jangkaju, yangka panu-karirli Juwu-wangu-paturlu kapujulu warru war-rirni ngajukuju Kaatukuju yangka kujarna-jana nyurru-juku milarninjarla yajarnu.”*

¹⁸ Kujanya-ka Warlalja-Wiri Kaatuju wangka yimi Payipulurlaju yangka kuja-jana nyurru-wiyi yimi-ngarrurnu yapaku.’”

¹⁹ Manu yarda-jana wangkaja Jamajiji, “Kujanya karna ngajulurluju manngu-nyanyi. Yangka kuja kalurla Juwu-wangu-patu pina-yani Kaatuku Kirijini-jarrinjakungarnti, ngulajurlipa-jana jinyijinyi-maninja-wangurlu manu yalyangku

* **15:17** Nyangka Amos 9.11-12

yampimi. ²⁰⁻²¹ Ngulakuju nyarrpa-jarrirlipa-jana kuja? Mujuju-kurlangu kuruwarri ngulajulu ngalipa-nyangurlu nyurnunyunurlu puraja warrarda. Manu jalangu-jarra karlipa ngaliparlangurlu pura manu riiti-mani jaaji-kari jaaji-karirla Jarrirti-yi-kari Jarrirti-yi-karirla nguru-kari nguru-karirla. Manu karlipa yirri-pura kuruwarri Mujuju-kurlanguju tarnngangu-juku. Kujarlajurlipa-jana jaru wita yirrarninjarla yilyami pipangka Yantiyuku-wardingki-patuku Juwu-wangu-patuku. Ngulaju kuja jarurlipa-jana wangka nyampurlaju pipangka: ‘Kajinkili yapa Juwu-wangu-patu nyina ngampurra Kirijini-jarrinjaku, ngulangujulu-nganpa purda-nyangka. Nyiyarlangu yangka kuja kalurla Juwu-wangu-paturlu purranjarla yinyi kuyu kurapaka juju-kariki, ngulajulu yampiya ngarninja-wangurlu! Manulu kalykuru-jarrinja-wangu nyinaya jungarni, warru wajirli-pinja-wangu! Manulu kuyu yampiya ngarninja-wangurlu yangka kuyuju waninja rduly-pajirninja-warnu! Manu yangka kuja-ka yalyu karli kuyu pinjarla, ngulajulu yalyuju ngarninja-wangurlu yampiya!’ Kujanyarlipa-jana nyampuju jaru yilya.”

Juwu-paturlu Kirijini-paturulu-jana yilyaja pipa Yantiyuku-wardingki-patuku Kirijini-patuku Juwu-wangu-patuku

²² Ngula-jangkaju, ngungkurr-nyinajalurla Jamajiki, kuja-jana jaru wangkaja yangka Kurdungurlu-patu Wiriwiriki manu jarlu-patuku manu ngalya-kariki yapaku Kirijini-patuku-yijala. Yardajirri-wangkajalu-nyanu Yantiyuku-wardingki-patuku yungulu-jana yilyami pipa-kurlu Yantiyuku-kurra. Junga-juku, milarnulu-palangu jirrama wati-jarra wiri-jarra yirdi-jarraju Jutuju manu Jilaja, ngula-jarranya yungulu-palangu rdanparni Puurluku manu Parnapaku. Jutuju yirdi-karijilpa nyinaja ngulaju Parrjapa. ²³ Yilyanjakungarntirliji jaru-wiyili yirrarnu pipangkaju, ngulaju nyampulu yirrarnu jaruju:

“Nganimpakupurdangka-purnu Juwu-wangu-patu, yangka kuja kankulu Yantiyukurla nyina manu jirrama-karirla ngurrara-jarrarla Jiriyarla manu Jilijiyarla, ngurrju mayinkili nyurrurlaju? Jaru wita karnalu-nyarra yilyamirra nganimparlu Jurujulumu-wardingki-paturlu Kurdungurlu-patu Wiriwirirli manu jarlu-paturlu nyurrurlakupurdangka-purnurlu. ²⁴ Jarurnalu wita purda-nyanjarla manu yangka kujalu-nyarra jangkardu yanurra kirri-kirra nyurrurla-nyangu-kurra yangka nyurru-wiyi nganimpa-nyangu ngalya-kari yapa, jarungku kujalu-nyarra muntukumaninjarla wajampa-manu. Kularnalu-jana ngulaju nganimparlu wangkanjarla yilyaja nyurrurlaku jinyijinyi-maninjaku, lawa. Nyanungu ngarili-nyarra kutu jangkardu yanurra. ²⁵ Ngulaju ngula-juku. Ngula-warnurlaju, nganimparnaluru turnu-jarrija nyampurla Jurujulumurla, ngularnalu-nyanu turnu-jarrinjarla yardajirri-wangkaja manu ngungkurr-nyinaja. Ngula-jangkaju, milarnurnalu-palangu jirrama wati-jarra Jutuju manu Jilaja yungulu-palangu rdanparni pipa-kurlu jirrama-kariki Parnapaku manu Puurluku puntu nganimpa-nyangu-jarraku. ²⁶ Nyampu-jarrakuju wati-jarraku Puurluku manu Parnapaku, ngulakuju yapa panu-kari kalu-palangu warrarda japirdimi yungulu-palangu pakarninjinirni tarnnga-kurra. Ngulakuju warrarda kapala-jana piki-karri warrkingka Jijaji Kiraji-kirlangurla Warlalja-Wirikirlangurla. ²⁷ Ngulaju ngula-juku. Yilyami karnalu-palangu nyurrurla-nyangu-kurra kirri-kirra nyampu-jarraju Jutuju manu Jilaja, nyampu pipa yungu-pala-nyarra milki-yirrarni. Jaru kuja-ka nyampurla pipangka nguna, ngulaju yalumpu-juku jinta-juku jaru kapu-pala-nyarra pina-yirri-pura. ²⁸ Jaru nyampu kuja-ka nguna pipangka, ngulaju-nganpa milki-yirrarnu Kaatu-kurlangurlu Pirlirparlu, ngulaku karnalurla ngungkurr-nyina. Kularnalu-nyarra jinyijinyi-mani yungunkulu purami nyiyarningkijarra nganimpa-nyangu Mujuju-kurlangu kuruwarri, lawa. Ngari karnalu-nyarra wangkami yungunkulu purami wita Mujuju-kurlangu kuruwarriji. ²⁹ Nyampurranya wita kuruwarriji-ka nguna Mujuju-kurlangu, ngula-mipanya yungunkulu purami:

'Nyyiarlangu yangka kuja kalurla Juwu-wangu-paturlu purranjarla kuyu yinyi kurapaka juju-kariki, ngulajulu yampiya ngarninja-wangurlu! Manulu kuyu yampiya ngarninja-wangurlu yangka kuyuju waninja rduly-pajirninja-warnu! Manu yangka kuja-ka yalyu karli kuyu pinjarla, ngulajulu yalyuju ngarninja-wangurlu yampiya! Manulu kalykuru-jarrinja-wangu nyinaya jungarni, warru wajirli-pinja-wangu!' Kajinkili-jana nyampu-patu-mipa ngalya-kari Mujuju-kurlangu kuruwarrri purami, ngulaju kapunkulu jungarni-nyayirni manu ngurrju-nyayirni nyina. Nyampunya ngula-jukurnalu-nyarra wangkaja."

³⁰ Junga-juku, yangka wati-patu, yilyajalu-jana pipa-kurluju Yantiyuku-kurraju. Kujalu yukajarra kirri-kirra, ngulangajulu-jana turnu-manu Kirijini-patuju, ngulalu-jana pipaju yungulku. ³¹ Junga-juku, Yantiyuku-wardingki-paturluju, pipa-julu nyangu. Kujalu pipa nyangu, ngulangkuju-jana pirrjirdi-manu pirlir-rpaju. ³² Junga-juku, ngula-jangkaju, yangka-jarra Jutuju manu Jilaja, Kaatu-kurlangu jarukungarduyu-jarra, nyinajalpa-pala yalumpurla-juku kirringka tarnnganyayirni. Wangkajalpa-pala-jana jaru-kari jaru-kari Kaatu-kurlangu, ngulaju-pala-jana marriwa-karda pinarri-manu manu pirrjirdi-karda.

³³ Ngula-jangkaju, ngaka-karilki, Jutujurlu manu Jilajarlu, jakuru-pungulku-pala-jana wurnakungarntirli yapa yangka-patu Kirijini-patu. Ngulakungarntiji, wangkaja-wiyili-palangu, "Yantalku-palarla jirrnganja Kaatuku rarralypalku laniwangu!" Junga-juku, yilyajalkulu-palangu pina Jurujulumu-kurra-yijala yangka-patukurra nyanungu-nyangu-kurra wungu-warnu-patu-kurralku-yijala, yangka-kurra ngulangku kujalu-palangu kamparru-wiyi yilyaja Yantiyuku-kurra. ³⁴ [Kala Jilaja, ngampurrpa-jarrija yalumpurlaku nyinanjaku. Kularla rdanparnu Jutujukuju.]

³⁵ Puurlu manu Parnapa, ngulajulpa-pala yalumpurla-juku tarnnga-juku nyinaja Yantiyukurla, ngulaju kirntangi-patuku. Ngula-puruju, nyampu-jarra Puurlu manu Parnapa manu panu-kari Kirijini-patu, ngulangkujulpalu-jana warru yimi-ngarrurnu manu pinarri-manu jaru Jijaji Warlalja-Wiri-kirli Yantiyukurlaju.

Puurlu manu Parnapa-pala jarnku yanu

³⁶ Ngula-jangkaju, kirntangi-pardu-karirlalku, Puurluju wangkajarla Parnapaku, "Pinarli yani yangka-kurra jurrku-kurra kirri-patu-kurra yangka kujarli-jana nyurru-wiyi yimi-ngarrurnunjunu Yimi Ngurrju Jijaji Warlalja-Wiri-kirli. Ngula-kurranyarli pina-yani yungurli-jana nyanyi ngalikipurdangka-wati, kajikalu purami-juku-japa Jijaji."

³⁷ Ngula-jangkaju, Parnapaju wangkajarla Puurluku, "Nyampurlangurlu kanyi kurdu-warnu Jaanu Maarrku."

³⁸ Ngulakujurla Puurluju jukuru-jarrija, wangkajarla Parnapakuju, "Lawa, yangka kujalparli yangka kirringka yirdingka Pampiliyarla warrki-jarrija-wiyi, ngulaju-ngali yalumpurluju yampinja-yanu nyurru-wiyi jikajikarlu. Kula-ngali jirrnganja lawa-manu warrkiji." ³⁹ Ngula-jangkaju, Puurlurlu manu Parnaparlu, wiljiwilji-manulku-pala-nyanu. Ngula-jangkaju, jarnkulku-pala yanu. Parnaparluju milarn-injarla kangu Jaanu Maarrku, ngulaju-pala warrkarnu pawurturla, ngula-kurluju-pala jingijingi yanu mangkuru wiringka ngurrara-kari-kirra yirdi-kirra Jipiriji-kirra.

⁴⁰ Puurlurluju jinta-kari wati milarninjarla kangu ngulaju yangkaju Jilaja. Yapa Yantiyuku-wardingki-patu Kirijini-patu, ngulaju yati-wangkajalpalu-janarla Kaatuku yungu-palangu yimiri-nyayirnilri warrawarra-kanyi wurna-puruju. ⁴¹ Junga-juku, jirrnganjarla yarkaja Puurlu Jilajaku jaaji-kari jaaji-kari-kirra ngurrara-jarra-kari-kirra yirdi-jarra-kurraju Jiriya-kurra manu Jilijiya-kurra. Ngulangkaju-pala-jana yapa panu-kari Kirijini-patu pirrjirdi-manu jaru wangkanjarlu yungulu Jijaji purami tarnngangkaju-juku.

16

Rdanparnu-palangu Timiji Puurluku manu Jilajaku

¹ Puurlurlu manu Jiljarlu-pala yampija ngurrara yangka Jiriya, ngula-ngurlu-pala yarnkaja jirrama-kari-kirralku kirri-jarra-kari-kirra yirdi-jarra-kari-kirra Turрпи-kirra manu Lijirta-kurra. Yalumpurla kirringka Lijirtarla, ngulajulpa nyinaja kurdu-warnu yirdiji Timiji, ngulaju Kirijini yapa. Nyanungukupalanguju ngati-nyanuju, ngulajulpa nyinaja Juwu Kirijini-yijala. Kala nyanungukupalangu kirda-nyanu, ngulajulpa nyinaja ngurrara-kari-wardingki Juwu-wangu, ngulaju palka-jarrija nguru-karirla yirdingkaju Kiirijirla. ² Yapangku panungku Kirijini-paturlu turnu-warnu-paturlu, kujalpalu nyinaja yalumpurla Lijirtarla manu kirri-karirla yirdi-karirlaju Yakuniyarla, ngulangkuju kalalu ngurrju-pajurnu Timijiji. ³ Ngulakuju, Puurluju ngampurpa-jarrijarla yungu kanyi wurnangku kirri-kari kirri-kari-kirra. Yapangku Juwu-paturlu, kujalpalu yalumpurla warrukirdikirdi nyinaja kirri-kari kirri-karirla, ngulangkujulpalu milya-pungu Timijiki kirda-nyanuju, ngulaju Juwu-wangu Kiiriji-wardingki kujalpa nyinaja ngarrka-kijirninja-wangu. Kujarlanya Puurlurluju ngarrka-kujurnu Timijiji yungulu Juwu-patu-karirli rdakurl-kijirni. ⁴ Ngula-jangkajupalangu jirranganja yarnkaja Puurlu Jilajaku manu Timijiki. Kujalpa-palangu Puurlu jirranganja warru yukaja kirri-kari kirri-kari-kirra, ngulakuju kalalu-jana warrarda turnu-jarrija panu-kari Kirijini-patu Juwu-wangu-patu. Ngulangkujulpalu-jana yimi-ngarrurnu kuruwarru jalangu-warnu yangka kujalu Jurujulumurla Kurdungurlu-patu Wiriwirirli manu jarlu-paturlu pipangka yirrarnu kuruwarru Juwu-wangu-kurlu, ngulanya nyarrparlu yungulu Kirijinirli Juwu-wangurlu pura Jijaji jungarnirli. ⁵ Junga-juku, yangka kujalpalu jaaji-kari jaaji-karirla turnu-jarrija, ngulaju-jana Kaaturlu pirlirjirdi-manu pirlirrpaju yungulurla warrarda wala nyinami Jijajiki. Manu parra-kari parra-kari maya-kari maya-kari mukulu Kirijini-jarrija.

Puurlurlu nyangu yuruyururlu wati jinta Majatuniya-wardingki

⁶⁻⁷ Kujalpalu Puurlu manu Jilaja manu Timiji nyinaja Lijirtarla, ngula-jangkaju kapulu yantarla ngurrara-kari-kirra Yajiya-kurra yungulu-jana Yimi Ngurrju Jijajikirli yimi-ngarrikarla. Kala lawa, Pirlirpa Kaatu-kurlangurlu-jana warla-pajurnu ngula-kujakuju. Ngula-jangkaju, yarnkajalu ngurrara-pardu-kari-kirra Mijiya-kurra, ngulajulu kulkurru-jarra-juku yarnkaja jingijingi ngurrara-jarrakuju Pirijiyaku manu Kalatiyaku, ngula-wanaju kulkurru-jarralu yanu. Kujalu yanurra yali-kirra ngurrara-kari-kirra Mijiya-kurra, ngulangkalkulu-nyanu yardajirri-wangkaja yungulu yantarla yatijarra jinta-kari-kirralku ngurrara-kari-kirra yirdi-kirraju Pijiniya-kurra. Ngula-kujakulku-jana Jijaji-kirlangurluju Pirlirparluju yarda warla-pajurnu-yijala. ⁸ Ngula-jangkaju, yardalu jingijingi yanu Mijiya-wana karlarra jinta-kari-kirralku kirri-kirraju Turaja-kurra kujalpa ngunaja mangkururla pirntinyarrarla yaliji kirri. ⁹ Kujalu yukajarra Turaja-kurra kirri-kirra, ngula-jangkarluju, jintangka mungkangka-juku nyangu Puurlurluju wati jinta yuruyururlu Majatuniya-wardingki kujalparla yuruyurlaju kutu-nyayirni karrija nyanungu-wana. Yali wati nyanungu Majatuniya-wardingki, ngulajulparla jaruju warlirninjarla wangkaja kuja yuruyurlaju, “Yantarni nyampu-kurra Majatuniya-kurra yungunpa-nganpa yimi-ngarrirni Yimi Ngurrju!” ¹⁰ Junga-juku, kuja nyangu Puurlurlu yuruyururlu, ngulaju milya-pungurnalu jaru Kaatu-kurlangu yuruyurlaju kuja-nganpa wangkaja Kaatuju, ngulanya yungurnalu-jana yimi-ngarrirninjini Yimi Ngurrju Majatuniya-wardingki-patuku. Ngulakuju, nganimparnalu-nyanu yardajirri-wangkaja yungurnalu yani yangka-kurra Majatuniya-kurra, manurnalu-nyanu jungarni-manu jurnarrpaju wur-nakungarntirli.

Yimi karnta-kurlu yirdi-kirliji Litiya-kurlu kuja Kirijini-jarrija

¹¹ Kirri-ngirli Turaja-ngurlu ngularnalu warrkarnu pawurturla, ngularnalu yarnkaja ngapa wiri-wana pawurtu-kurluju, ngularnalu yukajarra ngurrara-pardu-kari-kirra yirdi-kirraju Jamatiriji-kirra. Ngulangjajurnalnu ngunaja jintaku mungaku. Ngula-jangkaju, yardarnalu yarnkaja pawurtu-kurlu-yijala ngapa-wana, ngularnalu jingijingi yanu ngapa mangkururlaju, yukajarrarnalu kirri-kari-kirraluku jinta-kari-kirra yirdi-kirraju Niyapulu-kurra. ¹² Ngula-jangkaju, Niyapulu-ngurlulkurnalu yarda yarnkaja wirliyaluku. Yanurnalu kirri-kirra wiri-nyayirni-kirraluku yirdi-kirraju Pilipayi-kirra. Ngulaju wiri-nyayirni kirrilpa karrija Majatuniyarlaju, ngulaju Ruumu-wardingki-kirlangu kirriji. Ngula-kurranyarnalu yukajarra Pilipayi-kirraju, manu ngunajarnalu marnkurrpaku mungakuju.

¹³ Parra-pardu-karirlalkurnalu wilypi-pardinjarla yanu kirri-ngirliji karru-kurralku, ngulaju Jarrirtiyirla Juwu-kurlangu Parra-nyayirni-wangurla. Ngula-kurranyarnalu yanu yungurnalu-jana yapa Juwu-patu parlu-pinyi, kujalpalu Jarrirtiyi-karirla Jarrirtiyi-karirla nganta turnu-jarrija karru-wana Kaatuku wangkanjaku nganta. Kujarnalu ngula-kurra karru-kurra yanurra, ngulangjajurnalnu-jana parlu-pungu karntakarnta Juwu-patu. Ngulangjajurnalnu-jana pirri-maninjarla yimi-ngarrurnu Jijaji-kirli. ¹⁴ Nyampurla turnu-warnurla, jintalpa karnta yirdiji Litiya nyinaja, ngulaju kirri-wardingki Tayatira-wardingki. Ngulangkuju kala-jana nyanungu-nyangurla warrkingkaju yungu talakupurdarluju mitirili ngurrju-nyayirni yalyuyalyu. Ngulangkuju kala warrarda puraja kuruwarri Kaatu-kurlangu. Kujalpa-jana Puurlurlu yimi-ngarrurnu Yimi Ngurrju yangkapatuku karntakarntaku, ngula-puruju Litiyaju Kaaturluju langaju rdilypirr-yungulku yungu Puurlu purda-nyanyi yirriyirri-nyayirnilri. ¹⁵ Ngula-jangkaju, Litiya manu yapa nyanungu-nyangu warlalja, ngulajulurla panu-juku muku ngungkurr-nyinaja Yimi Ngurrjukuju Jijaji-kirlikiji. Kujarlaju, julyurl-yirrarninjarla papitajimanulkurnalu-jana yalumpurla-juku karrungka. Ngula-jangkaju, Litiyaju-nganpa wangkaja kuja, “Kajinkijili nyurrurla ngajuku ngungkurr-nyina kuja karnarla junga-nyayirni ngaju wala nyina Warlalja-Wiriki Jijajiki, kujarlaju yantarnili ngaju-nyangu-kurra yuwarli-kirra yungunkulu ngulangkanya ngunami ngurrangkaju.” Kapurnalu yuwarli-karirla-jala ngunayarla, kala nyanungurluju warrarda-jukulpanganpa payurnu manu payurnu. Junga-juku, yanurnalu nyanungu-nyangu-kurralku yuwarli-kirra ngunanjakuju Puurlu-pinkiji.

Pilipayi-wardingki-paturlulu-jana yirrarnu rdakungka Puurlu manu Jilaja

¹⁶ Ngula-jangkaju, ngaka-karilki, nganimpajurnalnu pina-yanu yangka-kurra-yijala karru-kurra yangka kujalpalu Juwu-patu turnu-jarrija warrarda Kaatuku wangkanjaku. Kujalparnalnu wapanja-yanu karru-kurra, ngula-puruju rdipijarni kamina-pardu ngulaju juju-kurlu palkangka-kurlu, ngulaku kalarla marlaja wantiwantija jujukuju. Ngulaju warlaljalpa-jana warrki-jarrija yapa ngalya-kariki, ngulaju kalalu warrarda jinyijinyi-manu warrkiki, manu kala-jana ngari warrki-jarrija pirijinapiya. Ngulakuju kalalurla yanurnu yapa-patu-kariji payirninjakungarnti yungu-jana ngayi wantiwantinjarla yirri-pura kaji-jana nyarrpa rdipimi ngaka ngurrju-japa, maju-japa. Junga-juku, kala-jana yimi-ngarrurnu jaruju talakupurdarlu. Ngula-jangkaju, kalalurla muku puntarnu nyanungu-nyangurlulku wiriwirirli warlalja-marrirli talaju. Kujarlunya kalalu-nyanu talaju panu-manu manu wiri-manu. ¹⁷ Kuja-nganpa yangka karnta kamina rdipija, ngulangku-nganpa puranja-yanu purdangirli-wanarlu Puurlu manu nganimpa. Ngulajulpa purlanjinaanu purdangirli-wana ngulaju kuja jaruju, “Nyampurraju wati, ngulajulu Kaatu-kurlangu warrkinipatu! Warrki-jarri kalurla Kaatuku kuja-ka kankarlarra nyina wiri-jiki yapaku manu pirlirra-kariki! Yimi-ngarrirni kalu-ngalpa nyarrparlu kuja kangalpa Kaaturlu muurl-mardarni tarngangu-juku karlirr-yaninja-kujaku!” ¹⁸ Kujarlanya

warrardalpa-nganpa puraja parra-kari parra-kari tarnngangu-juku purlanja-karra purlanja-karrarlju-juku. Kujarlakuju, Puurlujurla kulu-jarrijalku purlanja-kurrakuju, manu warirr-karrinjarlarla wangkaja jujukuju, “Yirdi-kirlirli Jijaji-kirlirli karnangu nyuntu jinyijinyi-mani, jurntarla wilypi-pardiya nyampuku karntaku!” Junga-juku, kapanku-juku jurntarla wilypi-pardija jujuju.

¹⁹ Kujalu karnta yangka nyangu juju-wangulku yangkangu wiriwirli warlalja-marrirli, ngulajulurla kulu-jarrijalku Puurlukuju. Manulpalu-nyanu kuja wangkaja, “Nyarrparlurlipa talaju mani nyampu-kurlangurlaju karnta-kurlangurla, kula-ka juju palkalku mardarni yangkaju wantiwantinja-kurlangu?” Ngula-jangkaju, Puurlu manu Jilaja, puuly-mardarnulkulu-palangu, manulu-palangu puuly-mardarninjarla wilil-kangu kulkurrirni-kirra kirri-kirraju, kujalpalu wiriwiri Ruumu-wardingki-patu nyinaja, ngula-kurranyalu-jana wilil-kangu. ²⁰ Kujalu-jana wiri-patu-kurra wilil-kangu, milki-yirrarnulu-jana Puurlu manu Jilaja wiriwiriki, manulu-jana wangkaja, “Nyampu-jarrarlju Juwu-jarrarlju kalu-nganpa warru kulukukuluku-mani nyampurlarlju kiringkarlu. ²¹ Manu kapala-jana warru pinarri-mani kuruwarri nyanungu-jarra-kurlangu. Kala nganimpa-nyangukuju kuruwarrikiji kapalarla nginji-wangka. Nganimpaju karnalurla warlalja-yijala nyina kirrikiji Ruumukuju nyurrurlu-patu-piya-yijala. Kulalparnaludakurl-kijikarla nyanungu-jarra-kurlanguju kuruwarriji manu purayarla.”

²² Junga-juku, rdirri-yungulu-jana Puurluku manu Jilajaku jintakumarrirni-jiki kululku. Ruumu-wardingki-paturlu wiriwirliji, jurnarrpalu-jana jurnta larra-pungu palkangkaju, manulu-jana yurrkunyukulku wangkaja, ngulalpalu-jana yurrkunyurluju wilpinykarra-pakarnu ngalyipi-piya-kurlurlu Puurlu manu Jilajaju. ²³ Ngulajulu-palangu pakarnu maju-karda-nyayirni nyurnu-karda. Manu ngula-jangkaju, yirrarnulu-palangu rdakungka. Manulurla wangkaja jinta-karikiji yurrkunyukuju rdakukungarduyukuju, “Yirriyirrirli-palangu muurlparlu warrawarra-kangka parnkanja-kujakuju!” ²⁴ Kuja-jana kuja-kurra wangkanja-kurra purda-nyangu, ngula-jangkarluju, kangu-palangu Puurlu manu Jilaja kaninjarni rdakungkaju, ngulaju-palangu kangu kaninjarni-nyayirni rdakungkaju yurltunpa-kari-kirra. Ngulangkaju-palangu wirliya-jarraju yirrarnu kulkurru-jarra watiya-jarrarla rdalyku-jarrarla wiri-jarrarla rdilypirrpa-jarra-kurlurla, manu rdalyku-jarraju jinta-maninjarla wayurnulku jayini-kirlirliji parnkanja-kujaku.

²⁵ Jintangka-juku mungangka kulkurru-kariji, Puurlu manu Jilaja wangkajalpa-palarla Kaatuku, manu yunparnulpa-palarla purlapa. Yapa panu-kari kujalpalu nyinaja kaninjarni rdakungka, ngulangkulpalu-palangu purda-nyangu wangkanja-kurra manu purlapa yunparninja-kurra. ²⁶ Ngula-puru-juku, walyaju yurnkuyurnku-jarrijalku, manu yuwarli rdakungka kaninjarni, ngulajulpa yurnkuyurnku-jarrija-yijala kankarlarra-ngurlu kaninjarra-kurra. Manu tuwa-kari tuwa-kari mukulu lakarn-pardija, manu jayini-jana muku rurruny-yanu jurnta yapa-ngurlu pirijina-ngurlu palka-ngurlu. ²⁷ Yangka yurrkunyudakukungarduyu, ngulaju yakarra-pardija jarda-jangka. Manu nyangu-jana tuwa-kari tuwa-karilki kujalu muku lakarn-pardija. Manngu-nyangu-nyanu, manngu-nyanjarla wangkaja-nyanu, “Ngaju-nyangurlu wiriwirli kapujulu pinyi yirdija-ngarra mardalu pirijina-patu muku parnkaja rdaku-ngurluju.” Kujarlaju, junma kirrirdilki-nyanu jangkardu wilypi-manu warltirli-ngirli yungu-nyanu pantikarla laningki. Kala lawa, palka-jukulpalu nyinaja kaninjarni yurltunpa-karirla wuruly-parnkanja-wangu. ²⁸ Puurlurluju nyangu-juku kuja-nyanu junmaju jangkardu wilypi-manu rdakukungarduyurlu. Ngulakujurla Puurluju purlaja kilji-nyayirni, “Yampiyangu pantirninja-wangurlu! Nyampu-juku karnalu palka nyina!”

²⁹ Junga-juku, rdakukungarduyuju purlaja-jana yurrkunyupatu-kariki, “Jarrajulurla kangkarni!” Ngula-jangkaju, yukajarra kapanku yurltunpa-kurra Puurlukurlangu-kurra manu Jilaja-kurlangu-kurra. Manu mirdijirrpjirrpj jarntarru pirri-manu-palangu, ngulaju mirrmirr-karrijalpa lani-nyayirni. ³⁰ Ngula-jangkaju, karrinja-pardija, manu-palangu nguru-yirrarnu Puurluku manu Jilajaku yurltunpa-pardu-kari-kirralku, payurnu-palangu, “Nyarrpa-jarrimilkirna yunguju Kaaturlu muurl-mardarni tarnnganku-juku karlirr-yaninja-kujaku?”

³¹ Puurlu manu Jilaja, wangkaja-palarla, “Kajinparla wala nyina Jijajiki Warlalja-Wiriki, Kaaturluju kapungku nyuntuju muurl-mardarni, manu kapu-jana nyuntu-nyangu warlalja muurl-mardarni-yijala yangka kuja kalu nyuntu-nyangurla yuwarlirla nyina.” ³² Ngula-jangkaju, Puurlurlu manu Jilajarlu, jarulku-pala-jana yimi-ngarrurnu Jijaji-kirli Warlalja-Wiri-kirli yangkaku rdakukungarduyuku manu panu-kariki yapaku nyanungu-nyanguku warlaljaku kujalpalu nyinaja nyanungu-nyangurla yuwarlirla. ³³ Ngula-jangkaju, yangkanku rdakukungarduyurlu, kangu-palangu yurltunpa-pardu-kari-kirra yalirlaju yangkangka rdakungka. Ngula-palangu jurdu kirka-manu wijinirla pakarninja-warnurla. Ngula-jangkaju, Puurlurlu papitaji-manu-jana yangka rdakukungarduyu manu nyanungu-nyangu warlalja ngapa-kurlurlu. ³⁴ Ngula-jangkaju, yangkanku rdakukungarduyurlu, kangu-palangu nyanungu-nyangu-kurralku ngurra-kurra, manu-palangu miyilki yungu. Kujalurla ngungkurr-nyinaja manu wala nyinaja Kaatuku, kujarlanya-jana miyaluju raa-pungu Kaaturluju.

³⁵ Ngakalku mungalyurru-karilki, yilyajalu-jana rdaku-kurra wiriwirirli Ruumu-wardingki-paturluju yurrkunyukungarduyu-patu wiriwiriji. Junga-juku, yaninjarla wangkajalkulurla rdakukungarduyuku, “Puurlu manu Jilaja, pangkala-pala yani warlangarrangarra-kurralku rarralya.” ³⁶ Junga-juku, yangkajurla rdakukungarduyu yaninjarla wangkaja Puurlukuju, “Wangkajajulu wiriwiri yungurnangkupala yilyami warlangarrangarra-kurra rarralypalku. Ngula-juku-pala yantalku wurulypajuku rarralya!”

³⁷ Ngula-jangkaju, Puurluju wangkaja-jana yurrkunyupatukuju wiriwirikiji, “Wurra, kujaju lawa! Ngajarraju karlijarra nyina warlalja-yijala Ruumukuju. Nyanungurlu Ruumu-wardingkirli, kulalu-jarrangku kuwurtu-kurra-wiyi kangu wilpinykarra-pakarninjakungarntirli. Kularlijarra ngajarrarlu kuruwarri jintarlangu rdilyki-pungu Ruumu-kurlangu, lawa. Ngarili-jarrangku yangkaju kutu wilpinykarra-pakarnu ngalyipi-piya-kurlurlu kulkurrirni milparniwarrarla yapangka panungka! Ngula-jangkajulu-jarrangku rdakungkalku yirrarnu. Jalanguju, ngajarra yungulparlijarra nganta wurulypa-juku yantarla rdaku-ngurluju. Lawa kujakuju! Yajarninjintalu-jana yangka wiriwiri Ruumu-wardingki-patu yungulu yanirni nyampu-kurra yalala-yirrarninjakungarnti. Nyanungurlunya yungulpalu-jarrangku yilyayarla ngajarraju.”

³⁸ Junga-juku, yanulu-jana yangka-patuju yurrkunyukungarduyu-patu wiriwiriji yajarninjaku Ruumu-wardingki-patuku wiriwirikiji. Yurrkunyupatuju wangkajalu-jana, “Puurlu manu Jilaja, Ruumukuju kapala warlalja nyina nyurrurla-piyayijala.” Kujalu kuja jaru purda-nyangu yangkanku Ruumu-wardingki-paturlu wiriwirirli, kujarlajulu lani-jarrija-nyayirni. Yampiyarlalu-palangu pakarninja-wangurlu. ³⁹ Ngula-jangkaju, yanulu yangkaju wiriwiri rdaku-kurra yalala-yirrarninjaku Puurluku manu Jilajaku. Ngulalu-palangu yalala-yirrarnu, manu yarlukurralku nguru-yirrarnu. Wangkajalu-palangu, “Ngula-juku yampiypala nyampuju kirri! Yantalkupala!” ⁴⁰ Junga-juku, Puurlurlu manu Jilajarlu, yampijalku-pala rdakuju. Pinala manu yangka-kurra-yijala karnta yangka kujalpa yirdiji nyinaja Litiya, ngulakurlangu-kurra-yijala yanu-pala pina. Ngulangajuku, turnu-jarrijalu-jana Kirijini-

kariyi-nyanu-patukulku. Jaru-wiyilpa-pala-jana wangkaja, kujarlu wangkanjarlu yungu-pala-jana pirrjirdi-mani pirlirrpaju. Ngula-jangkaju, wurnalku-pala yarnkaja Pilipayi-ngirliji.

17

Tijilunika-wardingki-patulu-palangu kulu-jarrija Puurluku manu Jilajaku

¹ Kuja-pala-jana yampinja-yanu yangkangka Pilipayirla Puurlurlu manu Jilajarlu, ngula-ngurluju-pala yarnkaja karlarra kirri-kari-kirralku Tijilunika-kurra. Ngulaju-pala jingijingi yanu kirri-jarrarla yirdi-jarrarlaju Yampipulirla manu jinta-karirlaju Yapuluniyarla. Yukajarralku-pala kirri-kirraju Tijilunika-kurra. Ngulangka-julpa jinta jaaji karrija Juwu-kurlangu. ² Nyarrpara-wana-puka kujalpa Puurlu warru wapaja wurna kirri-kari kirri-kari-wana, ngulaju kala warrarda yanu jaajikirra Juwu-kurlangu-kurra Jarrirti-yi-kari Jarrirti-yi-karirla Parra-nyayirni-wangurla. Kuja Tijilunika-kurra yanurnu, ngularlangurla yanu jaajikirraju Jarrirti-yi-patuku marnkurrapaku. Ngulangka jaajirla, Puurlurlulpa-jana pinarri-manu Kaatu-kurlangu jaru Payipulu-jangka. Kala-jana milki riiti-manu manu yimi-ngarrurnu. ³ Milki-wangkanjarla-jana warraja-manu jaruju Kaatu-kurlanguju yungulu milya-pinjarla langa-kurra-mani. Kala-jana kuja wangkaja jaruju, “Mijaya yangka Yapa-nyayirni-wangu kuja-ngalpa nyurru-wiyi Kaaturlu jangku-pungu, ngulaju kujalurla nyurru-wiyi marlaja wangkaja Mijaya-kurlu jaru jarukungarduyu-patu, ngulajulu wangkaja kuja, ‘Kapu-nyanu Mijayarlu murrumurru purda-nyanyi nganta, kapu ngula-jangkaju palimi. Ngula-jangkaju, kapu pina-yijala wankaru-jarri nganta.’ Junga kujaju! Yali Jijaji, ngulaju Mijaya! Ngulanya karna-nyarra yimi-ngarrirni.” ⁴ Kujalu Puurlu purda-nyangu kuja-kurra wangkanja-kurra, ngulakujulurla jarukuju ngalya-kariji yapaju ngungkurr-nyinaja junga-nyayirni kujalpa-jana jaruju yimi-ngarrurnu. Ngularlangulu Kirijini-jarrija Puurlu-piya manu Jilaja-piya-yijala. Manu ngalya-kari yapa Kiiriji-wardingki, kuja kalalu puraja Kaatu-kurlangu kuruwarrri kamparrurlu-wiyi, ngularlangulu Kirijini-jarrija. Manu ngalya-kari karntakarnta, kujalpalu-jana wiriwiri nyinaja Tijilunika-wardingki-patuku yalirla kirringka, Kirijini-jarrijalu-yijala.

⁵ Kujalu-palangu panulku marlaja Kirijini-jarrija Puurluku manu Jilajaku, kujarlaju Juwu-paturulujulu-palangu ngurru-nyangulku, manulu-palangu kulu-jarrija. Ngula-jangkaju, warrulkulpalu-jana turnu-manu wati-patu warrkini-wangu-patu kuja kalalu ngawungawu nyinaja jaapu-kari jaapu-kari-wana kulukupurda. Ngula-jangkaju, warrulu-jana jinyijinyi-manu ngalya-kari Tijilunika-wardingki-patu yungulu-palangu jintawarlayirlilki pakarninjintarla Puurlu manu Jilaja. Ngula-jangkaju, jintawarlayijikili parnkaja yuwarli-kirra Jajana-kurlangu-kurra yungulu-palangu Puurlu manu Jilaja parlu-pungkarla kula-nganta palka. Yungulu-palangu puuly-mardakarla, puuly-mardarninjarla kangkarla wiriwiri-kirra Kanjulu-patukurra. ⁶ Kujalu-palangu yuwarlirla lawa-nyangu Puurluku manu Jilajaku, ngulajulu-jana Jajana manu yapa panu-kari Kirijini-patu-yijala puuly-mardarnu, ngulalkulu-jana wilil-kangu yangka-kurraju Kanjulu-patu-kurra wiriwiri-kirra. Ngulajulu-jana kuja purlaja wiriwiriki manu panu-kariki Tijilunika-wardingki-patuku, “Yali-jarrarlu Puurlurlu manu Jilajarlu, kulu kapala wiri-mani kujarla yalarnirla ngurujarraranypa majungku manu nyampurla kirringka ngalipa-nyangurla! ⁷ Manu nyampurlulpa-palangu Jajanarlu mardarnu nyanungu-nyangurla yuwarlirla ngurrangkaju. Nyampurrarlaju watingkijili rdilyki-pungu kuruwarrriji Ruumu-wardingki Kingi-kirlangu. Kala nyampu-jarrarlu wati-jarrarlu, yimi-ngarrirni kalu-ngalpa jinta-kari kingi-kari nganta yirdiji nganta Jijaji.” ⁸ Kujarlaju jarungku, yardalu-jana juturnu yangka-yijala Kanjulu-patu manu ngalya-kari yapa kulukungarnti, ngulaju

yardalu-jana kulu-jarrija-nyayirni Puurluku manu Jilajakuju manu Kirijini-patu-karikiji. ⁹ Manu ngula-jangkaju, wangkajalu-jana yarda Kanjulu-patuju Jajanaku manu nyanungu-nyanguku puntuku, “Kajinkili-nganpa tala wiri yinyi, ngulaju karnalu-nyarra yampimi kulu-wangurlulku manu yilyami rarralypalku.” Jungajuku, Jajanarlu manu nyanungu-nyangurlu puntu-paturlu, yungulkulu-jana talaju, ngula-jangkaju, yampijalkulu-jana rarralypalku.

Puurlu manu Jilaja-pala yanulku kirri-kari-kirraluku yirdi-kirraju Piriya-kurra

¹⁰ Jintangka-juku mungangkaju wanta yukanja-warnurla, yilyajalu-jana Puurlu manu Jilaja manu Timiji panu-karirli Kirijini-kariyi-nyanu-paturlu yungulu yani karlarra kirri-kirra yirdi-kirraju Piriya-kurra. Kujalu yukajarra Piriya-kurra, ngulajulu jingijingi yanu jaaji-kirra Juwu-kurlangu-kurra Piriylaraju. ¹¹ Piriya-wardingki-patuju, ngulajulpalurla ngurrju rarralypa yapaju nyinaja Puurluku Tijilunika-wardingki-patu-piya-wangu. Ngulajulu purda-nyangu Puurluju wangkanja-kurraju langanku rdilypirrpa-nyayirnirli manu langarrparlu. Kujalpa-jana Puurlurlu milki riiti-manu jaru Payipulurla, manulpa-jana milki-wangkaja, ngulajulu purda-nyangu ngampurrparlu manu wardinyirli. Ngula-jangkarluju, kalalu parra-kari parra-kari jarnkujarnku miimii-nyangu jaruju Payipulurlaju yungulu Puurluju milya-pinyi junga-japa kujalpa-jana yimi-ngarrurnu jaru. ¹² Ngula-jangkaju, ngungkurnyinalajurla panu-kari Juwu-patu-kari yangka kuja-jana Puurlurlu yimi-ngarrurnu jaru Jijaji-kirli. Manu panu-karilirla ngungkurnyinalaja Kiiriji-wardingki-patu Juwu-wangu-patu, ngalya-kari karntakarnta wiriwiri, manu ngalya-kari wati-patu Kiiriji-wardingki-patu-yijala.

¹³ Tijilunika-wardingki-paturlu Juwu-paturlulu jaru purda-nyangu Puurlukurlangu kujalpa-jana yimi-ngarrurnu nganta jaru Kaatu-kurlangu Piriya-wardingki-paturlanguku nganta. Kujalu purda-nyangu kuja jaru, ngulajulu yarnkaja ngalya-kari Piriya-kurraju. Kujalu yukajarra kirri-kirra Piriya-kurra, ngulangkaju wangkajalu-jana Tijilunika-wardingki-patuju Piriya-wardingki-patukuju kuja, “Niyaku kankulu-jana purda-nyanyi manu mardarni nyampu-patuju yilyanja-wangurluju?” Kujarlunyalu-jana juturnu jarungkuju kulukukuluku-maninjakuju. ¹⁴ Kujalu-jana Kirijini-paturlu purda-nyangu jaru Tijilunika-wardingki-patu-kurlangu kulu-kurra wangkanja-kurra, ngula-kujakuju wuruly-yilyajalu-jana Puurlu manu ngalya-kari yapa ngapa-kurra mangkuru wiri-kirra pirntinyarra-kurra, ngulangkanya yungulu pawurtu-kurlu yani mangkuru-wana kurlirra kirri-kari-kirraluku yirdi-kirra Yajana-kurra. Kala Timiji manu Jilaja, ngulajulpa-pala nyinaja yangkangka-juku Piriylarla. ¹⁵ Kuja-jana Puurlu jirrnganja yukajarra Yajana-kurra, ngulangka-juku jupu-karrija, manu-jana jupu-karrinjarla wangkaja ngalya-karikilki yapaku, “Yantalu pina Piriya-kurra, yimi-kangkalu-jana ngaju Jilajaku manu Timijiki, yungu-pala yanirni kapanu nyampu-kurra. Ngajuju kapurna-palangu nyampurula-juku pardarni.” Jungajuku, yangkankuju yapanku ngalya-karirli, yampinja-yanulu Puurluju yalirla-juku kiringka Yajanarla, nyanungujulu pina-yanu yimi-kirli yangka-kurra-yijala Piriya-kurra.

Puurlurlu-jana yimi-ngarrurnu jaru Jijaji-kirli Yajana-wardingki-patuku

¹⁶ Kujalpa-palangu Puurlu pardarnu Jilajaku manu Timijiki yalirla kiringka Yajanarla, ngulangkaju kala-jana warru nyangu pirli-kari pirli-kari jukajuka-karrinja-kurra yirdiyi-kari yirdiyi-kari-wana, ngulaju juju-kari juju-kari-kirlangu, kula Kaatu-kurlangu. Kujalpa-jana nyampurra nyangu, ngulakuju kala-jana kulu-jarrija-nyayirni. ¹⁷ Kujarlaju kala-jana Juwu-kurlangurla jaajirla yimi-ngarrurnu jaru

Juwu-patukuju manu ngalya-kariki Juwu-wangu-patukuju, yangka kuja kalalu kurwarri Kaatu-kurlangu puraja. Kala-jana puta kangkuly-yirrarnu manu pinarri-manu yungulurla ngungkurr-nyinayarla Jijajiki. Ngulaju kala parra-kari parra-kari Puurluju yanurnu kulkurru-jarra kirringkaju yarlu wiri-kirra japingi-kirlangukurra, ngularlangurla kala-jana puta kangkuly-yirrarnu manu putaputa pinarri-manu yungulurla Jijajiki ngungkurr-nyinayarla. ¹⁸ Yalirla yangkangka jintangkajuku kirringka, nyinajalpalu wati-patu panu-nyayirni turnu-warnu-kari turnu-warnu-kari rdirrinypa-nyayirni pinarri-patu. Jinta-kari turnu-warnu-kari ngulaju yirdiji Yipikuriya-patu. Jinta-kari turnu-warnu-kari ngulaju yirdiji Tuwiki-patu. Ngulangkuju kalalu putaputa kangkuly-yirrarnu nyanungu Puurluju yungu nganta Jijaji yampiyarlalku manu yungu nganta purayarla nyanungu-patu-kurlangulku kurwarri-riji. Kala lawa, Puurluju kala-jana kuja wangkaja, “Ngajuju karna pura Jijaji yangka Ngalapi-nyanu Kaatu-kurlangu kuja yangka Kaaturlu wankaru-manu pina palinja-warnuju.” Kujalu Puurlu purda-nyangu wangkanja-kurra wati-paturlu yangka-jarra-jangkarlu turnu-warnu-jarra-jangkarlu, ngalya-karijilpalu wangkaja ngulaju kuja, “Nyampuju wati ngurrpa-nyayirni, ngari kanyanurla pulka-pinyi milparniwarrarla milkarraku. Nyarrpa kangalpa kujaju wangka?”

Manu panu-karijilpalu wangkaja kuja, “Nyiya kangalpa jukurrpaju yimi-ngarrirni? Marda kangalpa jinta-kari putaputa yimi-ngarrirni jukurrpa-kari ngurrara-kari-jangka nyanungu-nyangu marda.” Kujarlujulpalu Puurlu wangkanja-kurra kanginy-pungu. ¹⁹ Yangka-jarra-jangka turnu-warnu-jarra-jangka, wati-patujulurla wangkaja Puurlukuju, “Rdanpaka-nganpa yungurlipa-jana yani Kanjulu-patuku jaruku wangkanjaku kuja kalu-nyanu turnu-jarrinjarla wangka pirlingka Kanjulu-kurlangurla yirdingkaju Yariyapukurla. Ngulangkanya yungurnalu pinarri-jarri nyuntu-nyanguku jukurrpa-kariki jalangu-warnuku. ²⁰ Kuja kanpa-nganpa warrarda yimi-ngarrirni yangka wati nyanungu Jijaji, kuja nyanungukupalangurlu yirdingki Kaaturlu wankaru-manu pina palinja-warnuju, kula karnangkulu kujakurraju milya-pinyi jaruju. Nyampuju jinta-kari jaru yungurnalu langa-kurra-mani.” Kujanyalurla wangkaja Puurlukuju. ²¹ Kala yangka-patu Yajana-wardingki-patu manu ngurrara-kari ngurrara-kari-jangka kalalu turnu-jarrija warrarda, ngulangkaju kalalu-nyanu parra-kari parra-kari jaruju warrarda yirri-puraja yimi-kari yimi-kari yapa-kari yapa-kari-kirlangu, kuja kalalu-nyanu wangkaja.

²² Junga-juku, ngula-jangkaju, Puurluju rdanparnulku-jana yangka-jarra-jangkakuju turnu-warnu-jarra-jangkakuju wati-patukuju, manulu yanu pirli-kirra yirdi-kirraju Yariyapuku-kurra. Yalirla pirlingka, Puurluju karrijalpa kamparrurla Kanjulu-paturlaju. Junga-juku, ngula-jangkaju, Puurlu-jana wangkaja, “Nyurrurla wati-patu Yajana-wardingki-patu, ngulaju karna-nyarra nyurrurlaju milya-pinyi kuja kankulu-jana yirriyirri-nyayirni puru kurwarri-kari kurwarri-kari manu jukurrpa-kari jukurrpa-kari nyurrurla-nyanguju. ²³ Yangka kujalparna nyurrurla-nyangurla kirringka warru wapaja, ngulajulparna-jana warru nyangu maralypi-kari maralypi-kari, ngulangka kuja kankulu-jana purlapa pinyi jukurrpa-kari jukurrpa-kariki. Jinta-karirla yuwarli maralypirla kujarna yukaja, ngulangkajurna pirli lalya wiri-nyayirni parlu-pungu yirdi-kirliji, ngulangka kuja kankulurla kuyu kurapaka purra yaliki jukurrpaku. Yirdi yalumpu ngulaju ‘Jukurrpa Yuruyuru Milya-pinja-wangu’. Ngulaju ngula-juku! Yangka kuja kankulu jukurrpa purami kanginy-pinja-wangurlu ngurrpangku-juku, ngula-kurlu kapurna-nyarra warraja-maninjarla yimi-ngarrirni manu pinarri-mani. ²⁴ Nyanungu yali jukurrpa kuja kankulu kanginy-pinyi, ngulaju yirdiji ‘Kaatu’, ngulangkuju ngarrmirninjarla ngurrju-manu walya manu nyiyarningkijarra kuyu-kari kuyu-kari manu yukuri-kari yukuri-kari. Ngulakuju nyanungu-juku-ka Warlalja-Wiriji nyina yalkiriki manu

walyaku. Ngulaju kula-ka nyina yuwarli maralypirla jukurrpa-kari-piya yangka kuja kalu watingki ngantirni yuwarli, kula-ka ngulangka nyina, lawa. ²⁵ Nyanunguka niyarningkijarrakuju Warlalja-Wiri nyina. Niyarliparla yinyi nyanungukuju yimiri-maninjakuju? Lawa! Nyanungurluju-ka niyarningkijarra mardarni. Nyurru-juku-ngalpa yungu niyarningkijarraju nyanungurluju ngalipakuju. Manu kangalpa nyanungurlu-juku wankaruju yinyi ngaany-kijirninjakuju.

²⁶ “Nyurru-wiyi lawangka-wiyi yapa-wangurla-wiyi, ngulaju Kaaturluju jungarni-manu jaru turnu-warnu-kari turnu-warnu-kariki nyangurla yungu-jana pirri-yilya nguru-kari nguru-kari-kirra. Ngulaju-jana manngu-nyangu nyanungurlu-juku Kaaturluju yungulu jarnkujarnku nyinami nyanungurra-nyangurla-juku ngurrara-kari ngurrara-karirla. Junga-juku ngurrju-manu jinta-wiyi wati. Ngula-jangkaju, jinta-jangka wati-jangka ngurrju-manu-jana turnu-kari turnu-kari yapa-kari yapa-kari maru, kardirri, walyawalya, yalyuyalyu, karntawarrakarntawarra. Ngulaju-jana jarnkujarnku pirri-yilyaja kuja-purda kuja-purda nguru-kari nguru-kari-kirra ngulaju ngurujarranyparla. ²⁷ Niyaku-jana kuja kujarluju Kaaturluju pirri-yilyaja yapaju? Ngulangkuju yungulurla warru warrirni milpa-parnta-piyarlu, ngulangkuju yungulu warru warrirninjarla parlu-pinyi nyanungulku. Ngulaju ngula-juku, kula-ka Kaatuju wurnturu wuruly-nyina, kutu-ka nyina ngayi. ²⁸ Nyurnunyunu-patu kalalu kuja wangkaja, ‘Ngalipa karliparla marlaja nyina wankaru Kaatuku, manu karliparla marlaja warru wapa.’ Manu nyurrurla-nyangu-paturlu yapangku jarukungarduyupaturlu kalalu yunparnu kujarlu, ‘Ngaliparlangu karliparla nyina kurdukurdu nyanunguku.’ ²⁹ Ngulaju junga. Junga karlipa ngalipaju nyina kurdukurdu Kaatukurlangu. Kujarlaju, kulalparlipa nyarrparlu manngu-nyangkarla Kaatuju jukurrpa-kari-piya yangka pirli ngurrju-maninja-warnu kuja kankulu yurparninjarla karalymani nyurrurlarluju kawurlu-jangka marda pirli yaltiri-jangka marda pirli-kari-jangka marda. Lawa kujakuju. Kula-ka Kaatuju nyina nyampurra-piya pirli-kari-pirli-kari-piya, lawa!

³⁰ “Nyurru-wiyi kamparru-wiyi, Kaatuju wangkaja kuja, ‘Yangka kuja kajulu yapangku ngurrapangku kanginy-pinyi, ngulaju ngula-juku. Ngaju karna-jana yampimi murrumurru-maninja-wangurlu.’ Kala jalanguju, Kaatuju kangalpa wangka ngalipakuju panukuju ngulaju kuja, ‘Yampiyalu niyarningkijarraju majumajuju puranja-wangurlu, manujulu pina-yaninjarla yalala-yirraka ngaju! ³¹ Junga kujaju. Kaaturluju nyurru-juku jaru jungarni-manu yapaku miimii-nyanjaku. Ngakaju kapu-ngalpa jarnkujarnku miimii-nyanyi kuwurtukungarduyupiyarlu yirriyirri-nyayirni-nyayirni-nyayirni. Ngulakuju nyurru jinta wati milarnu yali Jijaji. Nyarrparlurlipa milya-pinyi nyampuju wati junga-japa? Ngulaju karlipa milya-pinyi yangka kuja Jijaji Kaaturlu wankaru-manu pina palinja-warnu, ngulanya milarnu ngalipakungarnti jarnkujarnku miimii-nyanjakungarnti.”

³² Yangkangku Yajana-wardingki-paturlu Kanjulu-paturlu, kujalu purda-nyangu Puurlu kuja-kurra wangkanja-kurra, yangka kuja Kaaturlu pina-wankaru-manu nganta Jijaji palinja-warnuju, ngulakujulurla ngalya-kariji manyu ngarlarrija. Panu-kari ngalya-kari yapa ngulajulurla ngurrju wangkaja, ngulaju kujalurla wangkaja, “Yungurnangkulu parra-karirlalku yarda purda-nyanyi ngurrju jaru nyuntu-nyangu.” ³³ Junga-juku, ngula-jangkarlu, Puurlurluju yampinja-yanulku-jana yapaju. ³⁴ Yangka ngalya-kari wati-patu-kari Yajana-wardingki-patu-kari, ngulajulurla ngungkurnyinaja jarukuju Puurlu-kurlangukuju kuja-jana yangka yimi-ngarrurnu, ngulakujulurla marlaja Kirijini-jarrija. Manu jinta-kari yirdiji Tiyuniji kanjulu-pardu, ngularlangu Kirijini-jarrija. Manu ngula-jangkaju, jinta-kariji karnta yirdi Tamari, ngulaju nyanungurlangu Kirijini-jarrija-yijala, manu ngalya-karirlangu.

18

Puurlurlu-jana yimi-ngarrurnu Yimi Ngurrju Jijaji-kirli Karinji-wardingki-patuku

¹ Puurlurluju yampinja-yanulku yangkaju kirri yirdi Yajana, ngula-ngurluju yarnkaja karlarra kirri-kari-kirralku yirdi-kirraju Karinji-kirra. ²⁻³ Ngulangkulpa nyinaja wati-kari Juwu yirdi Yakila nyanungu-parnta-kurlu karnta-kurlu yirdi-kirli Pirijila-kurlu. Ngulaju-pala yukajarni ngurrara-kari-jangka yirdi-jangka Yitili-jangka, ngulaju-pala kamparru-pardu-juku yukajarni Karinji-kirraju, ngulaju kamparru-juku Puurlukuju. Nyampu Yakila ngulaju palka-jarrija manu wiri-jarrija ngurrara-karirla yirdingka Puntijarla. Karinji-wangurla-wiyi ngulajulpa-pala nyinaja Yakila manu nyanungu-parnta karnta kirri-karirla yirdingka Ruumurla, ngulaju ngurrararla yangkangka yirdingka Yitilirla. Parrangka jintangka, kingi yirdi Kulurdiya, ngulangkuju-jana jinyijinyi-manu panu-juku Juwu-patuju kirriki yampinjakuju. Kujarlanya-pala yanu Yakila manu Pirijila yali-kirraju kirri-kirra Karinji-kirraju. Ngulangkanya-palangu yaninjarla Puurlurluju parlu-pungu. Parlu-pinjarlalpa-palangu jirranganja nyinaja yalumpurla-juku yuwarlirla nyanungu-jarra-nyangurla-juku. Ngulangkarluju jintangkarlu-jukulpalu kalukulku ngurrju-manu marnkurrparlu-juku warrkingkarlu. ⁴ Yalumpurla kirringka, Puurluju kala warrarda yanu Jarrirtiyyi-kari Jarrirtiyyi-kari jaaji-kirraju Juwu-kurlangu-kurra. Ngulangkaju, Juwu-patu manu Juwu-wangu-patu, putaputalpa-jana kangkuly-yirrarnu manu kurruly-yirrarnu jaru-kurlurluju yungulurla nyanungurlangu ngungkurr-nyinayarla Jijajikiji.

⁵ Kuja-pala Jilaja manu Timiji yanurnu Karinji-kirra nguru-kari-jangka Majatuniya-jangka, ngula-jarra kuja-palarla rdipija Puurluku, ngula-jangkaju jintangkalkulpa wartardi-jarrija Jijaji-kirlangurla jarungka. Ngulaju kala-jana parra-kari parra-kari jaruju yimi-ngarrurnu Jijaji-kirliju Juwu-patukuju, ngulaju kuja kala-jana wangkaja, “Yangkaju Jijaji ngulaju Mijaya, yangka kuja-ngalpa Kaaturlu nyurru-wiyi jangkupungu yilyanjarnikingarntirli.” ⁶ Yali-patu Juwu-patu, ngulajulpalurlajinta jukuru-jarrija Puurlukuju jarukuju, manu ngula-jangkajulpalu warlkanji-pajurnu. Junga-juku, Puurlu-nyanurla jurnarrpaku yarnkaja palkangkaku nyanungu-nyangurlaku, manu ngulangkaju jurnarrpa-ngurluju lurlurlu-pungu walyalku wangkanjakungarntirli. Ngula-jangka, yarda-jana wangkaja, “Putarna-nyarra pinarri-manu jaru-kurlurluju manu puta kangkuly-yirrarnu nyurrurlaju. Kajinkilirla Kaatukuju jurnta nyina kuja-purda-kari tarnnga-kari, ngulajujulu yampiya wakirninja-wangurlu. Jalangu-warnurluju kapurna-jana yimi-ngarrirni Juwu-wangu-patupipakulku.” ⁷ Junga-juku, yampinja-yanulku-jana Juwu-patuju. Ngula-jangkaju yanu Puurluju jinta-kari-kirlangu-kurralku wati-kari-kirlangu-kurra Juwu-wangu-kurlangu-kurra yuwarli-kirraju yirdi-kirlangu-kurraju Tijiti Jujutu-kurlangu-kurra. Nyampurluju watingkilpa puraja Kaatu-kurlangu kurruwarri, ngulakuju karrijalparla yuwarliji wurnturu-wangu kutu-nyayirni jaaji-pirdi Juwu-kurlangu-pirdi. Ngulangkanyalpa Puurluju nyinaja. ⁸ Jinta-karriji watilpa nyinaja yirdiji Kiripija, ngulaju nyinajalpa jaajikingarduyu wiri Juwu-kurlanguku jaajiki kamparrurla. Ngula-kurlangujulpalurla ngungkurr-nyinaja Warlalja-Wiri Jijajiki nyanungu-parnta manu nyanungu manu nyanungu-nyangu kurdukurdu. Panungkulu Karinji-wardingki-paturlu yapangku, kujalu purda-nyangu Puurluju jaru-kurlu Jijaji-kirli, ngularlangujulurla ngungkurr-nyinaja Jijajiki. Ngula-jangkaju, ngapangkalpa-jana julyurl-yirrarninjarla papitaji-manu Puurlurluju.

⁹ Ngaka-pardu-karilki munga-karirlalku, Puurlurluju nyangu Warlalja-Wiri Jijaji yuruyururlu, ngulajurla kuja wangkaja Jijaji Puurlukuju, “Lani-wangu-jana jurnta

nyinaya waparlku nyampukuju yapaku Karinji-wardingki-patuku. Ngulakuju ngaju-nyangu-jana jaru yimi-ngarrika waparlkurlu ngarrurda-wangurlu rdiily-parnkanja-wangurlu. ¹⁰ Ngajurnangku palka, kapurnangku warrawarra-kanyi. Kujarlaju, kulangku nganangku yapangku murrumuru-mani ngaju-nyangurlaju. Nyampurlaju kiringka, ngulaju kalu panu nyina ngulaju ngaju-nyangu yapaju. Ngu-larangurlu kapungkulu nyuntuju warrawarra-kanyi yapa-kari-kijakuju.” ¹¹ Jungajuku, ngula-jangkaju, Puurluju nyinaja jintaku yukuriki manu jika-palaku kirtangiki yalumpurlaju kiringka. Ngulangakajulpa-jana pinarri-manu yapa panu-jarlu jarungku Kaatu-kurlangurlu.

¹² Ngula-puruju, yangka kingi wiri-jarlu Ruumu-wardingki, ngulangkuju wati jinta milarnu yirdiji Kaliyu yungu-jana nyina wiri-yijala yapaku ngurrara-kari-wardingki-patuku yirdi-wardingki-patukuju Kiiriji-wardingki-patuku. Yangkangka kiringka Karinjirla kujalpa Puurlu nyinaja, ngulangakajulurla Juwu-patuju jangkardu turnu-jarrija, manulu ngula-jangkarluju Puurluju puuly-mardarninjarla kangu kuwurtukurra yangka Kaliyu-kurlangu-kurra. ¹³ Kujalurla Juwu-patu jirrnganja yukaja kuwurtu-kurlangu-kurra, ngulangakajulurla kuja wangkaja Kaliyukuju, “Nyampu kanpa nyanyi wati kuja-ka karri, ngulaju kajana jaru-kari-kirlirlilki yapa panujuku pinarri-mani manu kuja-purda-mani, manu kajana putaputa kangkuly-yirrarni yungulu purami Kaatu-kurlangu kuruwarri jarrwararlu!” Kujanyalurla wangkaja Juwu-patuju Kaliyukuju.

¹⁴ Ngula-jangkaju, Puurlulkurla wangkaja puta, ngulaju Kaliyurluju wurra-manu manu wurulya-manu. Ngula-jangkaju, Kaliyulku-jana wangkaja Juwu-patuku, “Kaji nyampu wati karlirr-yantarla kuruwarrirla Ruumu-kurlangurla, manu kaji yaparlangu pungkarla tarnnga-kurra, ngulaju kapurna-nyarra Juwu-patuju purdanyangkarla wurra-maninja-wangurlu manu yirriyirri-nyayirnirli. ¹⁵ Kala nyurrurla kuja kankujulu yangka Juwu-patu nyampurlu nganta watingki kuja rdilykipungu nyurrurla-nyangu kuruwarri, manu kuja kajana nganta puta kangkuly-yirrarni kuruwarri-kijaku nyurrurla-nyangu-kujaku warlalja-kujaku, ngulaju kula ngaju-nyangu. Yalumpuju nyurrurla-nyangu. Kujarlaju, nyurrurla-paturlulu yimiji jungarni-manta nyampukuju watikiji kuja-ka karri, manulu miimii-nyangka nyurrurlarlulurlu ngurrju-japa marda maju-japa marda.”

¹⁶ Ngula-jangkaju, wangkaja-jana Kaliyuju nyanungu-nyangu-patukulku yurrkun-yuku, ngulaju kuja-jana wangkaja, “Muku yilyayalu-jana nyampu yapa yarlu-kurra nyampu-ngurlu kuwurtu-ngurlu!” Jungajuku, mukulu-jana yilyaja panujuku. ¹⁷ Yangka kujalu-jana yurrkunyurlu muku yilyaja yarlu-kurra yapa panu-jarlu, ngulangkujulu parlu-pungu jinta-karilki wati-kari yirdiji Jajini, ngulalkulu puuly-mardarninjarla pungu murdungku yarlungkaju yuwarlirla kuwurturla ngayingayijuku. Nyampuju Jajini, ngulajulpa-jana wiri nyinaja jaajikingarduyu Juwu-patukarikiji. Yangka kujalu pungu Jajini yarlungka yuwarlikiji, ngulaju-jana Kaliyurluju jamulu nyangu, kularla mari-jarrija yangkakuju Jajinikiji kujalpalu pungu murdungku.

Puurluju kulpari yanu yangka-kurra Yantiyuku-kurra

¹⁸ Ngula-jangkaju, Puurlujulpa-jana jirrnganja nyinaja tarnnga-juku Karinjirla panu-kariki Kirijini-kariyi-nyanuku. Ngula-jangkarluju, Puurlurlu manu Yakilarlu manu nyanungu-nyangu karntangku Pirijilarlu, jakuru-pungulkulu-jana panu-kariji Kirijini-kariyi-nyanuju. Ngula-jangkaju, yarkajalu kirri-kari-kirraluku yirdi-kirraju Jinkiri-kirra, ngulajulpa kutu-nyayirni karrija kurlirra kirrikiji Karinjikiji. Ngulangka, kujalpalu nyinaja kiringka, ngulangakaju-nyanu marnilpalku pajurnu Puurlurluju. Ngula-wangurla-wiyi, yangka kuja Kaaturlu warrawarra-kangu Puurluju wurrapuruju, kujarlanya-nyanu marnilpaju pajurnu muku Puurlurluju kuruwarrirla

Juwu-kurlangurla. Junga-juku, ngula-jangkaju, Puurlu manu Yakila manu Pirijila, warrkarnulu pawurturla wurnakungarnti yungulu jingijingi yanirra kirri-kari-kirra yirdi-kirraju Yipija-kurra.

¹⁹⁻²¹ Kujalu Yipija-kurra yukajarra yangka-patu, ngulajulu yanurra Juwu-kurlangukurra yuwarli-kirraju jaaji-kirra. Yalirla jaajirla, Puurluju-jana wangkaja Juwupatukuju Jijaji-kirliji. Panu-kari yapa Juwupatuju, ngulajulurla ngungkurr-nyinaja Puurlukuju, manu wangkajalurla, “Nyampurula-juku nyinaya tarnnga nganimpanyangurla!”

Ngulaju-jana Puurlurluju wurra-manu, ngulaju kujarlu, “Lawa, ngaka kajiji Kaatu wangka nyampu-kurrakuju pina-yaninjarnikiji, ngulanya karna pina-yanirni.” Junga-juku, ngula-jangkaju, Puurlurluju-palangu yampinja-yanu Yakila manu Pirijila yalumpurula-juku. Ngula-jangkaju, yaninjarla warrkarnu pawurtu-karirlalku, ngula-jangkaju, pina jingijingi yanu ngapa-wanaju kurlirra kakarrara jinta-kari-kirraluku kirri-kari-kirra yirdi-kirra Jijariya-kurralku.

²² Kuja yukajarra Puurlu kirri-kirra Jijariya-kurra, ngula-jangkaju yangka-jangkaju pawurtu-jangka jitinjarla yarnkajarra kurlirra walyangkalku kirri-kari-kirra yirdi-kirra Jurujulumu-kurra. Kuja Jurujulumu-kurra yukaja, ngulangkaju-jana Kirijini-patu-kariki wapirdi wangkaja. Ngula-jangkaju, yarda yarnkajarra yatijarra kirri-kari-kirraluku yirdi-kirraju Yantiyuku-kurra. ²³ Kuja yukajarra Yantiyuku-kurra, ngulangkaju ngari witaku nyinaja. Ngula-jangkaju, yarda yarnkaja ngurrarapardu-jarra-kari-kirra yirdi-jarra-kurraju Kalatiya-kurra manu Pirijiyakurra. Yalijarrarla ngurrarajarrarla Kalatiyarla manu Pirijiyarla, wangkaja-jana Kirijini-kariyinyanuku, ngulaju-jana jaru-kurlurluju yarda pirrjirdi-manu.

Nyampuju wati-kari-kirli Yapuliji-kirli

²⁴ Ngula-purujulpa wati jinta nyinaja yirdiji Yapuliji, ngulaju Yilikijantirawardingki, ngulangkanya palka-jarrija kirringkaju nyanunguju watiji. Ngulaju yanurnu-yijala Yipija-kurraju, ngulanyalpa-jana pinarri-manu Kaatu-kurlangu kurruwarri yapaku panukuju, ngulaju kurruwarri yangka kujalpa ngunaja Payipulurla. Ngulajulpa junga-nyayirni kanunjumanyumpa-nyayirni manngu-nyangu kurruwarriji Kaatu-kurlanguju, ngulajulpa-jana yapa panukuju yimi-ngarrurnu jaruju ngulaju marrka-nyayirni manu ngurrju-nyayirni. ²⁵ Manulpa nyinaja pina-nyayirni Jijaji-kirrangukuju yimi-ngarrirninjakuju, nganangku mayirla yimi-ngarrurnu manu pinarri-manu Jijaji-kirliji Wirliya-kurlu Kurruwarri-kirliji. Ngulaju kala-jana yimi-ngarrurnu Jijaji-kirliji wardinyi-nyayirni manu junga-nyayirni. Manulpa milya-pungu jaru Jaanu-kurlu yangka papitaji-maninjakungarduyu-kurlu. Kala kulalpa milya-pungu yangka Pirlirra Kaatu-kurlangu. ²⁶ Yapulijirli kujalpa-jana ngakalku yimi-ngarrurnu jaru Juwu-kurlangurla jaajirla yapaku panuku, ngulaju marriwa-nyayirni. Yangka-jarrarlu kalinjarlu Pirijilarlu manu Yakilirli, purda-nyangu-pala wangkanja-kurraju kujalpa-jana jaru yimi-ngarrurnu. Ngula-jangkaju, yangka-jarrarluju purda-nyanjarla-pala Yapulijiji yajarninjarla kangulku ngurra-kurra nyanungu-nyangu-kurra. Ngula-jangkaju, yarda-palarla yirri-puraja Kaatu-kurlangu Kurruwarri Wirliya manu jungarni-manu jaru-kari yangka Pirlirra Kaatu-kurlangu-kurlu.

²⁷ Ngula-jangkaju, Yapuliji wangkaja-jana Kirijini-patukuju Yipija-wardingki-patuku, “Ngajuju karna yanilki ngurrara-kari-kirra yangka-kurra yirdi-kirraju Kiirjikirra.” Junga-juku, ngulakujulurla ngungkurr-nyinaja, manulurla pipa yungu

jaru-kurlu nyanunguku, ngulanya yungu-jana kanjarla yinyi yangkakaju Kiiriji-wardingki-patukuju Kirijini-patuku. Yali pipa ngulaju yungulu Kiiriji-wardingki-paturlu rdakurl-kijirni Yapuliji wurra-maninja-wangurlu. Junga-juku, yampinja-yanu-jana Yipija-wardingki-patuju yapaju wurnangkulku. Kuja Kiiriji-kirra yuka-jarra, ngulangkuju kala-jana pinarri-manu Kirijini-kariyi-nyanu-patuju, manu kala-jana pirrjirdi-manu yali-patuju yangka kujalurla kamparru-wiyi marlaja Kirijini-jarrija Kaatuku. ²⁸ Yapuliji kala-jana jirrnganja nyinaja Juwu-patukuju pinarri-patukuju yangka Yapulijiji, ngulaju milparniwarrarla-juku kamparrurla panungka-juku yapangkaju kala wangkaja. Kala-jana pirrjirdi-jiki nyinaja nyanungurra-piya-wangu. Kala-jana milki-wangkaja Mijaya-kurlu jaruju Payipulurla, ngulaju kala-jana wangkaja kuja, “Yangkaju Jijaji ngulaju Mijaya ngalipaku, yangka kuja-ngalpa Kaaturlu jangku-pungu nyurru-wiyi yilyanjarnikingarntirli ngalipaku.” Kujalu kuja-kurra wangkanja-kurra purda-nyangu Yapuliji yangkangku Juwu-paturlu, ngulaju kulalu nyarrparlulku jangku-mantarla.

19

Puurlulpa-jana wangkaja jaru Jijaji-kirli Yipija-wardingki-patuku

¹ Kirringka Karinjirra ngulalpa yangka nyinaja wati yirdi Yapuliji, ngula-puru-juku Puurluju jingijingi yanu nguru-jarrarla kulkurru-jarra yirdi-jarrarla Kalatiyarla manu Pirijiyarla. Ngulajulpa wirliya wapanja-yanu karlarra kirri-kirra Yipija-kurra. Kuja Puurlu yukajarra kirri-kirra Yipija-kurra, ngulangkuju-jana parlu-pungu wati-patu 12-pala, ngula-patu nyanungu-patu ngulajulu kurdungurlu-patu Jaanu Papitajiki-kiurlangu. ² Junga-juku, Puurlurlu-jana payurnu kujarlu, “Kujankulu kurdungurlu-jarrija, Pirlirrpaju-nyarra Kaaturluju kurru-pungunya nyanungu-nyanguju?”

Junga-juku, Puurlujulu jangku-manu nyanungu-paturlulku, “Kula karnalu milya-pinyi Pirlirrrpa Kaatu-kurlanguju. Ngana ngulaju?”

³ Junga-juku, yada-jana payurnu Puurlurluju, “Nyarrpa-jarrijalpankulu ngapangkakungarnti papitaji-jarrinjakungarntiji?”

Ngula-jangkaju, jangku-manulu Puurluju, “Ngulakungarntirlijirnalulu puraja Jaanu Papitajiki-kiurlangu kurruwarri yangka kujalpa-jana nyurru-wiyi kamparru-warnu-wiyi yapa pinarri-manu.”

⁴ Yaliji Puurlu yada-jana wangkaja, “Jaanu Papitajiki kala-jana wangkaja yangka-patuku Yijirali-pinkiki kuja, ‘Ngajukuju wala-jarrinja-wangu nyinakalurla walaju yangka-mipaku jintaku ngaka kaji yanirni Mijaya.’ Kujanya kala-jana wangkaja Jijajiki-kirli. Yangka kujalpalu pina-yaninjarla yalala-yirrarnu Kaatu, ngularra-piya-mipalpa-jana papitajiki-manu.”

⁵ Kujalu kuja-kurra purda-nyangu Puurlu wangkanja-kurra yangka-paturlu 12-palarlu kurdungurlu-patu-karirli, ngulajulurla ngungkurr-nyinaja Warlajala-Wiriki Jijajiki. Ngula-jangkaju-jana nyanungurlangu Puurlurluju julyurl-yirrarninjarla papitajiki-manu. ⁶⁻⁷ Ngula-jangkaju, Puurlurluju rdaka-nyanu yirrarnu jurrangka nyanungurra-nyangurla, ngula-puru-juku-jana kurru-yukaja Pirlirrrpa Kaatu-kurlanguju. Ngula-warnurluju, Kaatukulkulurlajinta pulka-pungu jaru-kari jaru-karirli, manulpalurla kurruly-wangkaja jaru-kari jaru-kari kuja-jana yungu nyanungu-patuku

⁸ Ngula-warnuju, Puurlujulpa nyinaja ngulangka-juku kirringka Yipijarla, ngulajulpa nyinaja kirntangi-patuku marnkurrpaku. Ngulangkuju kala Puurluju warrarda-yanu jaaji-kirra Juwu-kurlangu-kurra, ngulangkarluju kala-jana warrarda yimi-ngarrurnu jaru Kaatu-kurlu marriwarlu yangka kuja-ka Warlajala-Wiri nyina nyiyarningkijarraku. Ngulakunyalpa-jana puta jungarni-manu manu

kangkuly-yirrarnu. ⁹ Panu-karirlijilpalu wiljiwilji-manu jurrungkuju marntarlarlu, manupalurlajinta jukuru-jarrija kujakuju jaruku Puurlukuju. Manupalurla kulkurru-jarra panungka milparniwarrarla nginji-wangkaja jaruku Kuruarriki Wirliyaku Jijaji Warlalja-Wiri-kirliki. Junga-juku, ngula-kujakuju manu ngula-jangkaju, Puurlu manu kurdungurlu-patu-kariyi-nyanu yangka Juwukurlangu-ngurlu jaaji-ngirli wilypi-pardinjarlalu yanu yuwarli-kirra Tirina-kurlangukurra. Ngulangka Tirina-kurlangurla yuwarlirla kalalu panu-jarlu turnu-jarrinjarni yanu, ngulangkarlunyalpalu-nyanu jungarnijungarni-manu Jijaji-kirlanguku jaruku. ¹⁰ Parra-kari parra-kari kala-jana Puurlurluju warrarda yimi-ngarrurnu kujaju jirramaku yukuriki. Ngula-purujulpalu Juwu-paturlu manu Juwu-wangu-paturlu warrarda purda-nyangu jaru Jijaji Warlalja-Wiri-kirli kujalpalu nyinaja ngulawardingki-patu ngurrara Yajiya-wardingki-patu.

Ngalapi-nyanu-paturlulpalu-jana Jikipa-kurlangu-paturlu nyurnunyurnuku juju jurnta yilyaja puta

¹¹ Ngula-pururlu-juku kala-janarla Puurlurluju nyurnu-watiji marlaja parlpuru-manu Kaatuku ngangkayi-kirli-piyarlu rdirrinyparlu. Parlpuru-maninja-kurra kulalu yapa-paturlu nyangu ngula-piya kamparrurlu-wiyi. ¹² Kula rdaka-miparlu kala-jana parlpuru-manu nyurnunyurnuju. Kuja kala-nyanu Puurlurlu warrkingkarlu yiriwarra jurrungka yirrarnu mukarni-kijaku, manu wartirli-kirlangu wirriji-piya kuja kala-nyanu wartirli warurnu, yiriwarra manu wartirli-kirlangu kala-jana Puurlurluju rurruny-pinjarla yungu yapa-patu-karikiji kanjaku. Ngulaju yapa-kurra nyurnunyurnu-kurra kalalu kangu, ngularlangu kalalu-jana kanjarla yaarl-yirrarnu nyurnunyurnukuju parlpuru-maninjakuju nyanungurlulku. Yangka kuja kalalu-jana yaarl-yirrarnu yiriwarra manu wartirli-kirlangu, ngula-jangkaju kalalu nyurnunyurnuju parlpuru-jarrija-yijala. Kala yangka kuja kalalu mardarnu juju kaninjarni jirrinypa palkangka nyanungurra-nyangurla, ngulaju kalalu-jana nyurnunyurnukuju wilypi-pardinjarla parnkaja jurnta.

¹³⁻¹⁴ Ngula-puru-yijala Juwu-patulpalu nyinaja yalumpu-wardingki Yipijarla, ngulapatuju kalalu warrukirdikirdi wapaja kirri-kari kirri-kari ngangkayi-kirli-piya. Kujalu purda-nyangu Puurlulku, kujalpa-jana nyurnunyurnuku nganta juju jurnta yilyaja nganta, ngula-jangkarlujulu nyanungu-paturlulku waalparrurnu puta. Ngari kulalpalu milya-pungu Jijaji.

Kala ngalya-kari wati-patu wirliki-pala, ngularlangurlulpalu-jana putaputa jurnta yilyaja jujuju, ngulajulu wirliki-palaju ngalapi-nyanu Jikipa-kurlangu-patu. Nyanunguju Jikipa ngulajulpa nyinaja Juwu Maralypikingarduyu Wiri. Parrangka jintangka, yangka wirliki-palarlu ngulajulu parlu-pungu jinta wati panu-kurlu jirrinypa-kurlu. Ngulakujulu-jana wangkaja, “Nyurrurla panu-jarlu jirrinypa, jurntalurla wilypipardiya nyampuku watiki yirdingka Jijajirla, Jijaji yangka kuja kajana Puurlurlu warru yimi-ngarrirni!”

¹⁵ Junga-juku, jirrinypaju jinta-jana wangkaja, “Milya-pinyi karna Jijaji, manu jaru karna milya-pinyi Puurlu-kurluju, kala nganankulu nyurrurla-patuju?”

¹⁶ Junga-juku, yangkanku watingki jirrinypa-kurlurlu karrinja-pardinjarla puuly-mardarnu-jana, ngulangkuju-jana jurnarrpa larra-pinjarla rurruny-pungu muku, manu-jana murrumurru-manu yalyu-kurra-nyayirni. Ngula-jangkaju, yangka-ngurlu yuwarli-ngirli wilypi-pardinjarlalu parnkaja jalya-mipalku yiriyiri yalyu-kurluju yangka-patu wirliki-pala wati-patu.

¹⁷ Juwu-wati manu Juwu-wangu-patu Yipija-wardingki-patu, ngulangkujulu purda-nyangu yangka jaru wirliki-pala-kurlu wati-patu-kurlu kuja-jana jintanku watingki nganta jirrinypa panu-jarlu-kurlurlu muku pungu nganta, ngulangka purdanyanjarlajulpalu muku ngarrurda-jarrija. Manupalurlajinta warrarda pulka-pungu

Jijaji Warlalja-Wiriki yirdiki. ¹⁸ Panu-kari yapa Kirijini-patu kujalpalu nyinaja Yipijarla-yijala, ngulajulu-jana yanurnu Puurluku, manu panu-kariki Kirijini-patuku, ngulangkujulu-nyanu yimi-ngarrurnu kulkurru-jarra milparniwarrarla kujalpalu nyinaja kamparru-wiyi majumaju manu kujalpalu-nyanu waalparrurnu-juku yajikiki nyinanjaku ngangkayi-kirli-piyaku. ¹⁹ Nyanunguku ngangkayi-kirli-piyaku, ngulajul-palu palju pina-jarrija nganta puku-jangka panu-jarlu-jangka Kirijini-wangurla-wiyi. Ngula-warnurluju nyanungurra puku-wati ngangkayi-kirli-kirlangu, kujalpalu pina-jarrija, ngulajulu-jana kangurnu panu-jarlu-juku jaaji-kirra. Ngula-warnurlujulu-jana muku purraja puku-wati panu-jarlu-juku kulkurru-jarra milparniwarrarla. Nyanunguku puku-watiki ngulajulu tala panu-jarlu-nyayirni yiily-ngarnu \$50,000. ²⁰ Kala yimi Kaatu Warlalja-Wiri-kirlangu, ngulajulpa yarda wiri-jarrinjarla pirri-yanu kuja-purda kuja-purda, yangka kuja-jana Kaaturlu nyanungu-kurra-manu yapa panu-jarlu Yipija-wardingki-patu-piyaju.

Yipija-wardingki-patujulurla kulu-jarrija-nyayirni Puurlukuju

²¹ Junga-juku, ngula-jangkaju, Puurluju-nyanu wangkaja, “Ngakaju karna yani Majatuniya-wana Kiiriji-wana Jurujulumu-kurra, manu ngula-jangkaju karna yani kirri-kari-kirra Ruumu-kurrarlangu.” ²² Junga-juku, ngula-warnurluju, Puurlurluju-palangu yilyaja jirrama wati-jarra nyanungu-nyangu-jarra warrkini-jarra yirdi-jarraju Timiji manu Raajurtu pawurturla mangkuru-wana kulkurru-jarra ngurrara-kari-kirra Majatuniya-kurra. Kala Puurluju, ngulajulpa nyinaja yangka-wardingki-jiki Yajiyarla yangkangka-juku kirringka Yipijarla.

²³ Ngakarrangakarralku ngula-warnurlaju, panu-kari Yipija-wardingki-patu, ngulajulu-jana kulu-jarrija Puurluku manu panu-kariki yapaku kujalpalu puraja Wirliya Kuruwarri Jijaji Warlalja-Wiri-kirli. ²⁴ Nyarrparla kuja? Yalirla yirdingka Yipijarla, ngulajulpa juka-karrija pirli wiri-nyayirni kirrirdimpayi karnta-piya yirdiji Yarrtimu, ngulajulpa karrija jukurra-nyayirni nganta, ngulakujulparla yuwarli maralypi wiri-nyayirni karrija purlapa-kurlangu pinja-kurlangu. Ngula-purujulpalu kirringka jintangka-juku nyinaja wati-patu warrkini-patu, ngulangkuju pirli yaltiri-ngirli kalalu ngurrju-manu witawita yuwarli yangka-piya yuwarli maralypi-piya Yarrtimu-kurlangu-piya, ngulaju witawita-nyayirni mirilmirilpa-nyayirni. Ngulaju kalalu ngari ngurrju-manu talakupurdarlu, ngulangkuju kalalu manu tala wiri-jarlu yangka-jangkaju nyampurra-jangka yuwarli witawita-jangka. Ngulakuju kala-jana nyinaja jintawati yirdi Mitiriyu kamparrurla wiri warrkini-kariyi-nyanuku. ²⁵ Junga-juku, parrangka jintangka, Mitiriyurluju-nyanu turnu-manu nyanungu-nyangu warrkini-patu manu panu-kari warrkini-patu wiriwiri-yijala. Ngularrajulu jintakurra-jarrija muku. Manu-jana Mitiriyuju wangkaja kuja, “Milya-pinyi-jala kankulu jintawarlayirli-jiki kuja karlipa nyampurra yuwarli witawita ngurrju-mani, manu karlipa mani tala wiri-jarlu. ²⁶ Nyan-yijala kankulu Puurluju nyurrurla-paturluju, manu kankulu purda-nyanyi kuja kajana jaru warru yimi-ngarrirni nyampurra kirringka kuja-ka warru wapami. Yimi-ngarrirni kajana nyampurra juju witawita yuwarli, kuja karlipa ngurrju mani rdakangku, ngulaju nganta tarruku-wangu. Kuja-kurlunya kajana Puurlurluju jaruju warru yimi-ngarrirni. Junga-juku, yapa panu-kari nyampu-wardingki kirri-wardingki, ngulaju kalurlajinta ngungkurr-nyina Puurlukuju. Manu panu-karirlangu kuja kalu nyinami kirri-karirlangurla warrukirdikirdi Yajiyarla, ngularlangu kalurlajinta ngungkurr-nyina-yijala. ²⁷ Nyampu Yarrtimu, ngulaju jukurra wiri-jarlu-nyayirni tarruku-nyayirni. Kula kalu purami nyampu-miparlarlu nyampuju kuruwarri. Yajiya-wardingki-paturlangurlu kalu purami jintajuku manu nguru-kari nguru-kari-wardingkirlangurlu. Kajirli pa nyampu wati Puurlu jawirri nyanyi manu

yampimi warla-pajirninja-wangurlu, ngulaju kapulu-ngalpa ngalipalku warrkini-patu yapangku panu-jarlurlu-juku majumaju-pajirni. Manu kapulu ngawungawu-pajirni nyampuju yuwarli maralypi Yarrtimu-kurlangu, manu kapulurla kapuru nyina jukurpa-wanguku.”

²⁸ Kujalu Mitiriyu purda-nyangu yapangku panu-jarlurlu wangkanja-kurra, ngulajurla kulu-jarrija-nyayirni Puurlukuju, manulu lalilalji-jarrija-nyayirnilki. Manulu purlanjaku rdirri-yungu pulka-pinjakuju yangkaku Yarrtimuku kilji-nyayirni ngulaju kuja, “Yipija-wardingki-kirlangu Yarrtimu ngalipa-nyangu, ngulaju jukurpa wiri-nyayirni!” ²⁹ Yangka Mitiriyu-kurlangu turnu-warnu warrkini-patu wiriwiri, ngulajulu palju pirri-parnkaja purlanja-karra purlanja-karra kuja-purda kuja-purda warrukirdikirdi ngulangkaju kiringkaju. Kujalpalu purlanja-karra parnkaja-juku warru, ngula-puru-juku nganjirni parlu-pungulu-palangu jirrama wati-jarra yirdi-jarra Kayiju manu Yaratakiji, ngulaju Majatuniya-jangka wurnajangu-jarra kuja-pala kirri-kirra yukajarni ngulaju Puurlu-kurlangu wungu-warnu-jarra kamparru-wiyi, ngulalkulu-palangu puuly-mardarninjarla wilil-kangu yarlu-kurraju wiri-jarlu-kurra. ³⁰ Kala Puurluju kapu-jana nganta yantarla yarlu-kurra yangka wiri-jarlu-kurra kujalpalu yapa panu-jarlu lirri-karrija. Nyanunguju nganta yungu yaninjarla karriyarla kamparrurla yapa panu-jarlurla yimiri-maninjaku. Kala Kirijini-kariyi-nyanu-patu, ngulajulpalurlajinta jukuru-jarrija, manulpalu warla-pajurnu. ³¹ Yapangku panu-karirli wiriwirli Yajiya-wardingki-paturlu yalumpu-wardingki-paturlu, ngulajulurla pipa wurulyparni-yilyaja Puurlukuju, kujalurla wangkaja pipangkaju, “Kulanpajana nyiyaku yanirra ngula-kurraju turnu-kurra karrinjakuju kamparrurlaju. Kajikangkulu pinyi!”

³² Yangka yarlungka wiringka, ngulangkajulpalu-nyanu yuntarnu-juku purlanjarluju. Panu-karilpalu purlaja jukurpa-ngurlu Yarrtimu-ngurlu. Panu-karilpalu purlaja ngari nyiyakupurda mayi. Ngari mardalu-jana kutu rdanparnu purlanjaku warungka-piya ngurrrpa. Ngayilpalu-jana kutu puranjinaanu kujalpalu yapa kamparru-warnu-patu purlaja warru. ³³ Yangka yarlungka turnu-warnurla, ngulangkajulpalu karrija ngalya-karirlangu wati-patu Juwu-wati. Junga-juku, Juwu-watirliji jintalu nyanungurra-nyangu wati ngurl-kangu kamparru-kurra yaninjaku yirdi Yilikijantu yungu-jana marlaja wangkayarla. Junga-juku, Yilikijanturluju, waku-jarra-nyanu kankarlu-manu, manulpa-jana puta wurulypa-manu purlanja-kurra. ³⁴ Kujalu Yilikijantu nyangu Juwu, ngulangkajulu yarda maya-jarrija purlanjakuju. Karlarla-jangka wuraji-kirralu warrarda purlaja rdiily-parnkanja-wangu, ngulajulu warrarda purlaja yangka-kurlu-juku jaru-kurluju kuja-kurlu, “Yipija-wardingki-kirlangu Yarrtimu ngalipa-nyangu, ngulaju jukurpa wiri-nyayirni!”

³⁵ Ngula-puru-juku ngula-warnurlaju, jinta wati Yipija-wardingki wiri kamparru-kurra yanu, manu-jana turnu-kurra yangka yapa warla-pajurnu kujalpalu warrarda purlaja. Manu-jana kuja wangkaja, “Ngalipa Yipija-wardingki-patu, ngulaju kalu-ngalpa milya-pinyi ngalipaju nguru-kari nguru-kari-wardingkirli kuja karlipa ngaliparlunya warrawarra-kanyi nyampuju yuwarli maralypi Yarrtimu-kurlangu. Manu nyurru-wiyi yangka kuja wantija yarturlu jinta wita-wangu kankarlarra-ngurlu yalkiri-ngirli tarruku-nyayirni, ngulaju kalu-ngalpa milya-pinyi kuja karlipa nyanungurlangu warrawarra-kanyi. ³⁶ Kulalpalu nyarrpa wangkayarla kujaju kula junga nyampurraju tarruku-wangu nganta. Kujarlaju, pululul-mantalu-nyanu warungka-wangurlu purlanja-wangurlu. ³⁷ Nyiyakunkulu-palangu kangurnu nyampu-jarraju wati-jarra Kayiju manu Yaratakiji? Kula-pala nyiya maju-manu ngalipa-nyanguju yuwarli maralypirlaju Yarrtimu-kurlangurlaju, manu kula-palarla nginji-wangkaja ngalipa-nyangu jukurpaku Yarrtimuku. ³⁸ Kajilpalu-palangu Mitiriyu manu nyanungu-nyangu warrkini-patu nginji-wangkayarla ngam-

purrapaju, ngulakungarntirlijilpalu-jana kangkarla kuwurtu-kurra ngulangka yungulu kuwurturla wangkami. Ngulangkanya kalu parra-kari parra-kari turnu-jarrinjarla wangkami wiri-patuju kuwurtukungarduyu-patuju. ³⁹ Ngaka kuwurtu-jangka, kajinkili jaru-kari mardarni nyampu-jarra-kurlu wati-jarra-kurlu, ngulajulu-nganpa ngakaju nganimpakulku yimi-ngarrirninjintarni, manulu-nganpa warnkiri-manta yangka kajirnalu-nyanu Yipija-wardingki-patu wiriwiri turnu-jarri. Kujanya-ka nguna kuruwarriji ngalipa-nyanguju. ⁴⁰ Kajirlipa-nyanu kujarlu ngaliparlu warrarda wiljiwilji-mani manu yuntarni, kajikalu-ngalpa nyanyirni Ruumu-wardingki-paturlu wiriwirirli yuntarninja-kurra. Ngulangkuju nyanjarla kajikalu-ngalpa kanyi kuwurtu-kurra. Kala kajilpalu-ngalpa kuwurtu-kurra kangkarla, kuja karlipa-nyanu warrarda wiljiwilji-mani, nyarrpalparlipa-nyanu jaarl-karriyarla? ⁴¹ Ngula-juku paljulkulu yanta jurrku-wana-kurra.” Junga-juku, ngula-jangkaju paljulkulu yanu ngurra-wana-kurra.

20

Puurluju-jana yarda yanu jijanu Kirijini-patuku ngurrara jirrama-kurra Majatuniya-kurra manu Kiiriji-kirra

¹ Yangka-jangka kulu wiri-jangka, kujalu-jana Kirijini-patu ngarrurnu kulungku Yipija-wardingki-paturlu, ngula-jangkaju ngaka-pardu-karilki, Puurlurluju-jana yajarninjarla turnu-manu Kirijini-patuju. Ngulaju-jana jarungku pirrjirdirli laniwangu-manu manu pirrjirdi-manu, ngulangkuju yungulu marriwarlu purami Jijaji laniwangurlu. Ngula-jangkaju, Puurluju kuja-jana wangkaja, “Ngaju kapurna pinayanilki yangka-kurra Majatuniya-kurra.” Junga-juku, jakuru-pungu-jana yalumpurlajuku Puurlurluju, ngula-jangkaju yanulku pina Majatuniya-kurra. ² Kujalpa yaninja-yanu, ngulajulpa kulkurrulkurru nyinanja-yanu kirri-kari kirri-kari-wana, ngulangkaju-jana yimi-ngarrirninja-yanu jaru-kari jaru-kari Jijaji-kirlangu. Ngulangkujulpa-jana yapa panu jarungkuju laniwangu-manu manu pirrjirdi-manu marriwa-karda. Ngula-jangkaju, yukajarralku ngurrara-kari-kirraluku yirdi-kirraju Kiiriji-kirra. ³ Yalirla Kiirijirla nyinaja marnkurrpaku kirntangi-patuku. Ngula-jangkaju, jurnarrpalku-nyanu turnu-manu pina-yaninjakungarntirilki yungu pinayaninja-yani ngurrara-kurra yirdi-kirra Jiriya-kurra. Ngula-puruju, jarulkurla nganangku mayi yimi-ngarrurnu Puurlukuju, kujalpalurla nyanunguku jangkardu jaaly-manu Juwu-patu pakarninjaku. Ngula-kujakuju pina-manngu-nyangu yungu pina-yani yangka-wana-yijala Majatuniya-wana wirliya-wana.

⁴⁻⁵ Ngaka-pardu-karilki, yapa-patu wati-patulu yanu kamparru-juku ngajarrakuju Puurluku manu ngajukuju, jurntalu-jarrangku yanu kamparru yali-kirra kirri-kirraju yirdi-kirraju Turaja-kurra. Ngulangkanyalpalu-jarrangku pardarnu ngajarrakuju. Ngulaju nyampunya yirdi-patu: Jinta-kariji yirdiji Japatara kirri-wardingki Piriya-wardingki, ngulaju ngalapi-nyanu Piruju-kurlangu; jirrama-kariji yirdi-jarraju Rditar-rku manu Kuntaja, ngula-jarraju-pala kirri-wardingki-jarraju Tijilunika-wardingki-jarra; jinta-kariji yirdiji Kayiju ngulaju kirri-wardingki Turrpi-wardingki; jinta-kariji yirdiji Timiji; jirrama-kariji yirdi-jarraju Tijika manu Tirupima, ngula-jarraju-pala ngurrara-kari-wardingki yirdi-wardingki Yajiya-wardingki. Nyampu-patunyaalpalu-jarrangku pardarnu ngajarrakuju kamparruju kiringkaju Turajaraju. ⁶ Kala kujarlijarra ngajarra yarkajarra Kiiriji-ngirliji, ngula-warnujurlujarra kulkurrulku jupu-karrija jinta-karirla kirri-karirla yirdingka Pilipayirla. Ngulangkajurlujarra pungu Purlapa Wiri Juwu-kurlangu yirdiji Mangarri Rampaku Lalypa-nyayirni, kujarlunya yungurlijarrarla pulka-pinyi Kaatukuju. Ngula-jangkaju, warrkarnurlujarra pawurtu-kurralku, ngula-kurluju parraku rdakakurlijarra jingijingi yanu mangkuru wiri-wana yali-kirra kirri-kirra yirdi-kirra Turaja-kurra. Yalirlanyarnalu-jana rdipija

yangka-patukuju wati-patuku kujalu yangka kamparru-wiyi yanu. Ngula-jangkaju, nyinajarnalu jintaku wiyikiki Turajarlaju.

Puurlurlu parlpuru-maninjarla wankaru-manu kurdu-warnu yirdiji Yutika kuja tarnnga-kurra wantija

⁷⁻⁸ Ngula-jangkaju, turnu-jarrijarnalu wuulywuulypa Jarrirtiyirla jinta-kurra yuwarli-kirra, ngulaju kankarlarra ruumu-pardu-karirla kankarlu-warnurla. Ngu-langkajurnalurla mangarri ngarnu kurapaka Jijaji-kirlangu Warlalja-Wiri-kirlangu yungurnalu manngu-nyanyi wajawaja-maninja-wangurlu. Ngula-jangkaju, Puurluju wangkajalpa-jana tarnnga-nyayirni yapa-patukuju jukurakungarnti wur-nakungarnti. Yalirla ruumurla witangka, jarra-kari jarra-karilpalu witawita waraly-karrinjarla jankaja kankarlumparra-warnu ruumurlaju yungurnalu nyanyi jarrangka. ⁹ Mungangkalkuju kulkurru-kariji, Puurluju wangkaja-jukulpa-jana yapakuju. Yalirla ruumurla, jintalpa kurdu-warnu wati yirdiji Yutika nyinaja wintawurla kankarlu, ngulangkulpa purda-nyangu Puurlu wangkanja-kurra. Kujalpa-jana Puurlu wangkaja-juku yapa panuku, ngula-puruju yangkaju yirdi Yutika jardangkulku pungu. Ngula kuja pungu jardangkulku wintawurla, ngula-ngurluju jardalku kaninjarra walya-kurra wantija, ngulaju kankarlarra-nyayirni-ngirli. Ngulaju turdurr-ngunaja wantinja-warnuju tarnnga-kurra. Ngulakuju Kirijini-patuju jitinja-yanulu kaninjarra walya-kurra. Junga-juku, manulu turdurr-ngunanja-warnulku nyurnu palkaju. ¹⁰ Ngula-warnuju Puurlurlangu jitinjarla yanurla turdurr-ngunanja-warnuku nyurnukuju. Ngularla Puurluju yaarl-wardu-karrunjunu nyurnukuju, ngulangka-nyanu wardu-yirrarnu nyanungurlu kankarlumparra-warnu nyurnungkaju. Ngula-jangkaju, Puurluju-jana wangkaja, “Ngula-juku, wajampa-wangulu nyinaka! Wankarulku!” ¹¹ Ngula-jangkaju, Puurluju pina-jana jirrnganja warrkarnu yangka-kurra-yijala ruumu-pardu-kurra kankarlu-warnu-kurra, ngulalpalu yangkangka-yijala ruumurla pina-nyinaja, ngulangkaju mangarrilkilpalu-nyanu warru yungu, ngulajulu ngarnulku mangarriji. Ngula-jangkaju, Puurluju yarda-jana wangkaja yangkangka jintangka-juku mungangkaju, ngulaju wangkaja-jana jaruju rdangkarr-kurlu-kurra mungangka jingijingi. Ngula-warnuju, kuja wanta pardijarni, ngula-puruju yampinjarla jurnta-jana yarnkaja wurnalku. ¹² Yangka kurdu-warnu yirdiji Yutika, ngulajulu nyanungu-nyangurlu wungu-warnurluju kangu wankarulku nyanungurra-nyangu-kurralku ngurra-kurra ngulaju wardinyi-nyayirnirli.

Puurluju-nganpa jirrnganja yanu Turaja-ngurlu Lituju-kurra

¹³ Ngula-jangkaju, Puurluju wangkaja-nganpa nganimpakuju, “Kamparrujulu yanta nyurrurlaju pawurturla yali-kirra kirri-kari-kirra Yajaja-kurra. Ngaju karna ngaka yanirra wirliya purdangirli. Ngula-kurra kajirna yukamirra, ngula-jangkaju ngakaju ngajurlangu karna warrkarnirra pawurturlaju yali-ngirliji kirri-ngirliji.” Junga-juku, Puurlujurnalu yampinjarla yarnkajarralku pawurturluju, ngula-jangkajurnalu yanurra Yajaja-kurra. ¹⁴ Kujarnalu yukajarra yali-kirra kirri-kirra Yajaja-kurra, ngula-kurraju-nganpa Puurlu rdipijarnilki wirliya. Ngula-jangkajurnalu Puurluju kangulku pawurtu-kurralku. Ngula-jangkaju, yardarnalu yarnkajarra kurlirra-purdalku kirri-kari-kirraju yirdi-kirraju Mitilini-kirra. ¹⁵⁻¹⁶ Ngula-jangkaju, yanurnalu jintaku parraku, parra-pardu-karilki jingijingi yanurnalu mangkururla-juku nguru-wana yirdi-wana Kayuju-wana. Kujalparnalulu yanurra-juku kulkurrukulkurru mangkuru-wana-juku, ngulajurnalu jingijingi yanu kirri-wana yirdi-wana Yipija-wana yaruju-juku. Puurluju ngampurrpajulparla nyinaja Jurujulumu-kurraku jingijingi yan-injakuju yungu-jana yalumpurlaju jirrnganja pinyi Purlapa Wiri yirdi Pintikuju. Kujarlanya jingijingi yanu Yipija-wana Puurluju. Ngula-warnuju, yanurrarnalu

parra-pardu-karirlalku yirdi-kirra ngurra-kurra Jamaja-kurra. Ngula-jangkajurnalu yarda yarnkaja kirri-kari-kirra yirdi-kirraju Lituju-kurra.

Jaru wiri kuja-jana Puurlu wangkaja Yipija-wardingki-patuku jaajikingarduyu-patuku wurnakungarnti

¹⁷ Puurlu kuja yukajarni Lituju-kurra, ngulangka kiringka Litujurla wati jinta yilyaja Yipija-kurraku yungu-jana wati-patu yajarninjini yalirla Yipijarla jarlu-patu jaajikingarduyu-patu. Junga-juku, yajarnunjunu-jana. Ngula-jangkaju, yarnkajalkulu pina Lituju-kurraju. ¹⁸ Kujalu yukajarra Lituju-kurra, ngulajulurla yanurra Puurluku, manu Puurlu-jana wangkaja, “Ngaju kankujulu milya-pinyi-jala. Kujarna ngaju yanurnu nyampu-kurra ngurrara-kurra Yajiya-kurra nyurru-wiyi, kujarnarla nyampurla ngurungka Yajiyarla rdurrjurnu nyinanjaku manu warrki-jarrinjaku nyurrurla-nyangurla nyampurla ngurrararla, nyampurraju milya-pinyi kankulu nyurrurlarluju nyiyarningkijarra kujalparna nyarrpa warrki-jarrija. ¹⁹ Kulalparnaju ngajulurluju pulka-pungu manu jamuru-karrija nyampurrakuju warrkikiji, lawa. Ngarilparnarla ngulaju marlaja warrki-jarrija Warlaja-Wiriki Jijajiki. Ngula-puruju Juwu-patujulpajulu warru japirdija ngajukuju yungujulu murrumurrumantarla manu pungkarla tarnnga-kurra. Ngulangkujulpajulu warrarda muntuku-manu manu warrarda ngurrju-manu yulanjaku. Ngula-puruju ngarilparnarla wurra-juku warrki-jarrija Jijajiki. ²⁰ Milya-pinyi kankujulu nyurrurlarlu ngajuju, kularna-nyarra nyarrpalku jaruju jurnta wuruly-mardarnu nyurrurlakuju, mukurna-nyarra yimi-ngarrurnu ngurrangka nyurrurla-nyangurla manu yuwarlirla nyurrurla-nyangurla manu yarlungka yurrujurla, ngulajurna-nyarra muku pinarri-manu nyiyarningkijarra ngurrju warrajarlu milparniwarrarla yungunkulu pinarri-jarri manu yungunkulu pirrjirdi-jarri. ²¹ Yangka kujarna-jana yimi-ngarrurnu Juwu-patuku manu Juwu-wangu-patuku karlirr-yaninja-kujaku, ngulajurna-jana pututu-pinjarla wangkaja kuja, ‘Nyurrurlarlu yampiyalu nyiyarningkijarraju punkuju manu warn-tarlaju, ngula-jangkajulu pina-yaninjarla yalala-yirraka Kaatulku. Manu walalurla nyinaya Warlaja-Wiriki Jijajiki.’ Kujanyarna-jana wangkaja yapa panukuju nyurru-wiyiji.

²² “Kaatu-kurlangu Pirlirra wangkajaju ngajuku Jurujulumu-kurraku yaninjaku. Kulalparna nyiyakulku wurra-mantarla Pirlirrpaju. Jalangu kajirna Jurujulumu-kurra yarnkami, ngulangkaju yapangkaju nyarrpa-mani mayi kapujulu, karijaja. Ngajuju ngari karna kutu yarnkamirra-juku yali-kirraju. ²³ Nyampuju karna milya-pinyi wita ngari Pirlirra kujaju nyurru-juku wangkaja, kujalparna warru wapaja kirri-kari kirri-kari-kirra, ngulajuju warnkiri-manu kujarlu, ‘Yapangkaju kapungkulu murrumurrumani, manu kapungkulu puuly-mardarninjarla yirrarni rdakungka.’ Kujanyaju wangkaja Pirlirrpaju. ²⁴ Ngulaju ngula-juku. Ngulakuju kularnaju wajampa-jarri ngajuju. Lawarna ngajuju, kajijili ngajuku warrarda japirdimi manu warrarda murrumurrumani, ngulaju ngula-juku. Ngula-puruju ngajuju yungurnarla warrarda marlaja warrki-jarri Warlaja-Wiriki Jijajiki. Nyurru-wiyiji yungu warrkiji ngajukuju, ngulaju kapurna warrkiji lawa-mani. Kapurna-jana warru yimi-ngarrirni yimi Ngurrju Kaatu-kurlangu yapa panuku kuja kajana Kaatu yimiri-nyayirni nyina yapakuju.”

²⁵ Ngula-jangkaju, Puurluju-jana yarda wangkaja, “Warrurna-nyarra yimi-ngarrurnu Kaatu-kurlu yangka kuja kangalpa Warlaja-Wiri nyina nyanunguju. Jalanguju karna-nyarra yampinja-yani, kulankujulu ngajuju yarda nyanyilki. ²⁶ Wangkami karna-nyarra yirriyirri-nyayirni manu jungarni-nyayirni nyampuju jaru. Kajirna-nyarra yampinja-yani jalangurlu, ngula-jangkaju, kajinpa ngana-puka karlirr-yani Kaatu-kujaku, ngula-warnurluju kulalpanpaju nyiyakulku wakikarla ngajuju kulungkuju. ²⁷ Lani-wangurlurna-nyarra muku yimi-ngarrurnu jaruju

21

Nganimpajurnalurla jirrnganja yanu Puurlukuju Jurujulumu-kurra

¹ Kujarnalu-jana yangka Yipija-wardingki-patu jakuru-pungu, ngula-jangkajurnalujana pawurtu-kurlurlu yampinja-yanu. Ngula-jangkaju, yarnkajarnalu kurlirrapurda mangkuru-wana. Yanurnalu nguru-kurra wita-kurra yirdi-kirraju Kaaju-kurra, ngulaju-ka wita walya nguna kulkurrirni ngapangka, ngula-kurranyarnalu yanurra. Ngula-ngurlujurnalul yarda yarnkaja kurlirra kakarrara nguru wita-kurra-yijala ngulaju yirdi-kirraju Rawuju-kurra, ngulaju-ka walya wita-yijala nguna kulkurrirni-yijala mangkururlaju. Ngula-jangkajurnalul Rawuju-jangkaju yarda yarnkaja kakarraralku jinta-kari-kirraluku kirri-kirra yirdi-kirra Patara-kurra, ngulaju-ka kirri yaliji karri mangkururla pirntinyarra. ² Ngula-kurrajurnalul yukajarra. Ngulangajurnalul jitija pawurtu-jangkaju. Junga-juku, parlu-pungulkurnalu pawurtu-karilki, ngulangajurnalul warrkarnu, manurnalu warrkarninjarla yarnkajarralku kakarrara-purda nguru-kurra yirdi-kirraju Paniyiya-kurra. ³ Ngula-jangkaju, ngaka-pardu-karilki, nyangurnalul yatijarra-kurra wurnturu-kurra walya mangkururla kulkurrirni ngulaju yirdiji Jipiriji. Ngula-wanaju wurra-jukurnalu jingijingi yanu kularninyarra-juku, ngulaju wurra-jukulparnalul yanurra kakarrara kurlirra nguru-kari-kirra wurnturu-kurra-juku yirdi-kirraju Jiriya-kurra. Kujarnalu yukajarra kirri jinta-kari-kirra yirdi-kirraju Taya-kurra, ngulangajurnalul muku jitija pawurtu-jangkaju. Yalirla yirdingka Tayangka, pawurtukungarduyu-paturluju warrkini-paturlu maninjarla yirrarnulpalu nyiyarningkijarra pawurtu-jangkaju walya-kurralku. ⁴ Kujarnalu pawurtu-ngurlulul jitija, ngula-jangkarluju, warrulparnalul-jana nyangu Kirijini-kariyinyanuku yapaku nyajangu kajilpalu nyinaja Kirijini. Ngulakurnalu-jana jirrnganja nyinaja jintaku wiyikiki. Junga-juku, yangka-patuju Kirijini-patu yaninjarla wangkajalurla Puurlukuju, ngulaju kujalurla wangkaja, “Wangkaja-nganpa Pirlirpa Kaatu-kurlangu kuja yungurnangkulu milki-wangka nyuntukuju, ‘Nyampurajukulpanpa nyinayarla nganta Jurujulumu-kurra yaninja-wangu nganta!’” ⁵ Ngula-jangkaju, yardarnalu rdurrjurnu wurnaku-yijala yaninjaku Jurujulumu-kurrakuju. Kularnalu nyiyakulku nyinayarla tarnnga yalumpurlaju Tayangkaju. Ngula-ngurluju jintawarlayirli-jiki Kirijini-paturluju wati-paturlu manu nyanungu-parntarlu karn-takarntarlu manu kurdukurdurlu, purajalu-nganpa. Mukurnalu yanu Taya-ngurluju mangkuru pirntinyarra-kurra, ngulangajuku jarntarru-jarrinjarla parntarrinjunurnalu panu-juku, ngulajurnalurla wangkaja Kaatukulku. ⁶ Ngula-jangkaju, jakurupungulkurnalu-jana ngalya-kariji yangkaju Kirijini-patu. Ngula-jangkaju, warrkarnulkurnalu pawurtu-kurralku, ngulaju yangka-kurra-juku jinta-kurra pawurtukurraju yangka kuja-nganpa kamparru-wiyi kangurnu yalirliji pawurturlu, ngulanganyarnalu pina-warrkarnu. Yangka ngalya-kari Kirijini-patu, ngulajulu pina-yanu nyanungurra-nyangu ngurra-kurra.

⁷ Junga-juku, nganimpajurnalul yarda yarnkajarra kurlirra kirri-kari-kirraluku yirdi-kirraju Talimi-kirra. Kujarnalu ngulangka jitija pawurtu-ngurlulul, ngula-jangkajurnalul-jana pardupardu-maninjarla ngamurlu-manu wardinyi-nyayirnrirli nganimpakupurdangka Kirijini-patu. Ngulangajuku jirrnganja nyinajarnalu-jana jintaku parraku. ⁸ Ngula-jangkaju, parra-pardu-karirlalku, yarda pina-warrkarnurnalu pawurtu-kurraju, manurnalu yarda yarnkaja kurlirra-yijala. Ngakalkurnalu yukajarra kirri-kari-kirraluku yirdi-kirraju Jijariya-kurra. Ngulangajuku jitijarnalu pawurtujangkaju, yanurnalu Pilipi-kirlangu-kurra yuwarli-kirraju. Nyanungu wati ngulajulpa nyinaja Kaatu-kurlangu warrkini mijiniri, ngulangkuju kala-jana Yimi Ngurrju Jijajikirli warru yimi-ngarrurnu kirri-kari kirri-kari. Ngulaju nyampuju yangka Pilipiji kujalu-jana wirli-pala milarnu Jurujulumu-wardingki-paturlul Kirijini-paturlul nyurru-wiyi warrawarra-kanjaku kali-puka-watiki, ngulaju yangka-juku jinta-juku

nyampuju Pilipi. Ngula-kurlangu-kurrarnalu yuwarli-kirraju yanu. ⁹ Nyanungurlu Pilipirli, mardarnulpa-jana yurntalu-nyanu-patu murntu-pala ngulaju jilimijilimi-mipa-juku. Nyampu-patuju jarukungarduyu-patu kuja kalalurla marlaja wangkaja Kaatuku. Ngulanganyarnalu nyanungu-nyangurla Pilipi-kirlangurla nyinaja yuwarlirlaju ngulaju parra-patuku.

¹⁰ Ngula-jangkaju, parra-patu-kari-warnurlalku yanurnu-nganpa nganimpaku Kaatu-kurlangu-kari jarukungarduyu-kari jinta-kari yirdiji Yakapa, ngulaju yanurnu kurlirra-jangka yirdi-jangkaju nguru-jangkaju Jurdiya-jangka. ¹¹ Kujalparnalunyaninaja Pilipi-kirlangurla yuwarlirla, ngula-kurra-juku-nganpa yanurnu Yakapaju. Kujarla yanurnu Puurluku, ngulajurla yaninjarla wartirli rurruny-pungu Puurluku wartirli-jangkaju Yakaparluju. Yalirli wartirli Puurlu-kurlangurlu, ngulangkuju-nyanu rdaka-jarra mirriji-jarra wayurnu Yakaparluju. Ngula-jangkaju, wangkaja-nganpa kujalku, “Nyampunyaju wangkaja Pirlirra Kaatu-kurlanguju kuja, ‘Ngana kuja karla wati warlalja wiri nyina nyampuku wartirliki, ngula kaji yani Jurujulumu-kurra, ngulaju kapulu Juwu-paturluju waku-jarra manu mirriji-jarra wayirni ngaju-piya kujarnaju nyampu ngajulurlu wayurnu mirriji-jarra manu waku-jarra. Ngula-jangkaju, yaliji wati kapulu-jana yinyi yapa-kariki Juwu-wangu-patuku, ngulangunya yungulu murrumuru-mani.’ Kujanyaju wangkaja Kaatu-kurlanguju Pirlirraju.”

¹² Kujarnalu kuja-kurra purda-nyangu Yakapa wangkanja-kurra, ngula-jangkaju, wangkajarnalurla Puurlukulku wajampa-nyayirni ngulaju kuja, “Yaninja-wangu nyinaya, kula yanta Jurujulumu-kurra!”

¹³ Kuja-kurra jaru-kurra Puurlurluju-nganpa wurra-manu nganimpaju ngulaju kujarlu, “Nyarrparla kankujulu yulanja-karra yulanja-karrarluju warla-pajirni? Kujarluju nyurrurla-paturlaju, ngaju-nyangu pirlirraju kajiji marda jurnta yanilki ngajukuju. Manu kujarluju kankujulu mularra-mani. Ngajujurna Warlalja-Wiri-kirlangu Jijaji-kirlangu warrkini, ngulaju kapurna wurra-juku yani wajampa-wangu Jurujulumu-kurraju. Ngulangka kajilpajulu ngaju yapa-patu-karirli wayikarla, manu kajilpajulu tarnnga-kurra pungkarla, ngulaku-malku ngajuju kapurnarla Jijajiki wurra-juku marlaja yani.”

¹⁴ Puta warla-pajirninjarla yampijarnalu, manurnalurla wangkaja, “Kajilpangku Jijaji Warlalja-Wiri nyinayarla ngampurra Jurujulumu-kurraku yaninjaku, ngulaju ngula-juku yantalku!”

Puurlu-jana yaninjarla jirrnganja wangkaja jaajikingarduyu-patuku wiriwiriki Jurujulumu-wardingkiki

¹⁵ Ngula-jangkaju, jurnarpalkurnalu warru turnu-manu wurnakungarntirliji, manurnalu yarnkajarra Jurujulumu-kurra jurnarra maninjarla. Ngulajurnalu wirliyalku yaninja-yanu yirdiyi-wanalku. ¹⁶⁻¹⁷ Ngalya-kari yapalu-nganpa rdanparnu Jijariya-wardingi-patu, ngulajulu-nganpa jirrnganja yanu Jurujulumu-kurra. Jinta-kari wati-kari yirdiji Nayijunu, ngulajulpa Jipiriji-wardingi nyinaja, manulpa Kirijini nyinaja nyurru-warnu, ngularlanguju-nganpa rdanparnu Jurujulumu-kurra yungurnalu nyina yuwarlirla nyanungu-nyangurla Jurujulumurlaju. Junga-juku, kujarnalu yukajarra Jurujulumu-kurra, ngula-kurrpalu-nganpa yanurnu nganimpakupurdangka Kirijini-patu yali-kirraju. Ngulalpalu-nganpa pardupardu-maninjarla ngamurlu-manu wardinyi-nyayirni.

¹⁸ Ngula-jangkaju, parra-pardu-karirlalku, Puurluju-nganpa jirrnganja yanu Jamajikirlangu-kurra yuwarli-kirra yungurnalurla wangka manu yungurnalu nyanja-yanu. Jamaji ngulajulpa nyinaja jaajikingarduyu wiri. Panu-kari wiriwiri ngulajulpalu yalumpurla-yijala nyinaja Jamajikirlangurla yuwarlirla, ngulaju wiriwiri-yijala

jaajikingarduyu-patu-yijala. ¹⁹ Puurluju-jana panuku-juku Jamajiki manu panu-kariki jaajikingarduyuku wangkaja wardinyi-nyayirni manu ngampurra. Manu-jana yimi-ngarrurnu nyiyarningkijarra Puurlurluju kujalparla marlaja warrki-jarrija Kaatuku nguru-kari nguru-kari Juwu-wangu-kurlangurlaju. ²⁰ Kujalu yangka-paturlu yali-paturlu wiriwirli jaajikingarduyu-paturlu kuja-kurra Puurlu purda-nyangu wangkanja-kurra, kujarlaju Kaatukulkurla pulka-pungu.

Ngula-jangkaju, jintarla wangkaja Puurlukuju, “Puurlu, nganimpaku warlalja ngurrara-jinta, purda-nyangunpa jaru nyampurla Jurujulumurla Juwu-patu kujalu Kirijini-jarrija panu-nyayirni, manu kuja kalurla ngungkurr-nyina Jijajiki. Ngulangkuju Kirijini-paturluju kalu kuruwarri Mujuju-kurlanguju wurrangku-juku purami. Kulalu yampija yangkaju nyanungu kuruwarriji. ²¹⁻²² Juwu-paturlu nyampurlarlalu kiringkarlu, milya-pinyi kangkulu nyuntuju kuja kanpa nyampurla nyina palkalku. Ngulaju nyanungu-paturlangurlu kalu milya-pinyi kujalpanpa-jana nganta ngurrara-kari ngurrara-kari warru yimi-ngarrurnu Juwu-patu-kariki. Purda-nyangulu jaru wita kujalpanpa-jana warru yimi-ngarrurnu nganta yungulu Mujuju-kurlangu nganta kuruwarri yangka yampimi nganta. Juwu-patu kajili Kirijini-jarriki, ngulangkuju nganta yungulu yampilki yangkaju kuruwarri Mujuju-kurlangu. Manu yungulu-jana witawita wirriyawirriya ngarrka-kijirninja-wangurlulku nganta yampi manu kuruwarri nganta yungulu yampi yangka Mujuju-kurlangu kuruwarri manu ngalipa-nyangu Juwu-kurlangu. Ngula-warnukuju marda kapungkulu kulujarri nyampu-patuju Juwu-patu Kirijini-patu. ²³ Ngula-kujakuju, purda-nyangka-nganpa kajirngankulu nyarrpa wangka yungunpa nyuntulku nyarrpa-jarri. Nyarrpa kajirngankulu jaru wangka nyuntuku nyiyarningkijarra, ngulaju-nganpa wurrangku purda-nyangka wilji-wangurlu. Nyampurla kalu nyina murntu-pala wati-patu, ngulangkuju kujalu-nyanu yungu Kaatuku kamparrurlu-wiyi yungulu nyinayarla pama ngarninja-wangu manu wakurlu pajirninja-wangu. Jalangu-jarraju yungulu yani Yuwarli Maralypi-kirra Juwu-kurlangu-kurra yungulurla purrami kuyu warntarri kurapakaju Kaatukuju. ²⁴ Kala lawa kalu nyina tala-wangu. Ngulaku-jana yungka tala, manungku nyunturlangurlu kirlka-manta nyanungurra-piyarlalu yungulu-nyanu jurru-jangka wakurlu muku pajirni manu yarluylarlalu-manu kuyu warntarriku purranjakungarntirilki. Ngula-jangkaju, kajinpa-jana nyampu-patuku murntu-palaku rdanparni Yuwarli Maralypi-kirra Juwu-kurlangu-kurra, ngulaju kapungkulu nyuntuju Juwu-paturluju Kirijini-paturlu milya-pinyi ngula kanpa kuruwarri yangka Mujuju-kurlangu purami-jiki. Manu yangka kapungkulu milya-pinyi kula-nganta kajilpanpa-jana Juwu-patu jinyijinyi-manu warru Mujuju-kurlanguku kuruwarriki yampinjaku, kala lawa. ²⁵ Kala panu-kariki yapaku Juwu-wangu-patuku, kujalu kamparru-wiyi Kirijini-jarrija, ngulakuju nyurrurnalu-jana yilyaja jaru witangka pipangka. Ngulangkuju pipangka kujarnalu-jana wangkaja, ‘Kuyu yangka kuja kalurla Juwu-wangu-paturlu yinyi kurapaka jinta-kariki juju-kariki, ngulajulu kuyuju yampiya ngarninja-wangurlu! Manu yampiyalu yalyuju ngarninja-wangurlu! Manulu kuyu yampiya ngarninja-wangurlu yangka kuyuju waninja rduly-pajirninja-warnu! Manulu kalykuru-jarrinja-wangu nyinaya jungarni, warru wajirli-pinja-wangu!’ Kujanyarnalu-jana wangkaja pipangkaju.”

²⁶ Junga-juku, Puurluju-jana ngungkurr-nyinaja yangka-patukuju jaajikingarduyu-patuku wiriwiriki. Junga-juku, parra-pardu-karirlalku kangurnu-jana Puurlurluju Yuwarli Maralypi-kirraju yangka-patu murntu-pala. Ngula-jangkaju, yaninjarla wangkajarla Puurluju maralypikingarduyukuju wirikiji, “Nyampu-paturlu wati-paturlu yungulurla kuyu warntarri ngayi purrami Kaatuku, kujalu-nyanu yangka kamparrurlu-wiyi yungu Kaatuku. Ngulakuju kapurnangku yinyi tala nyuntuku, ngula-jangkarlunya yungunpa-janarla jirranganja ngayi-purra kurapaka Kaatuku.”

Junga-juku, Puurlu-jana jirrnganja nyinaja yalumpurla-juku Yuwarli Maralypirla jintaku wiyikiki.

Juwu-patujulurla kulu jangkardu yanu Puurlukuju

²⁷ Ngula-jangkaju, yapa-patu-karilkili yanurnu Juwu-patu-yijala ngulaju Yajiya-wardingki-patu Yuwarli Maralypi-kirraju. Ngulangkanyalu Puurluju parlu-pungu. Kujarlaju kulungkulkulu-jana juturnu panu-kariji Juwu-patu-kariji kujalpalu war-rukirdikirdi nyinaja Yuwarli Maralypirlaju. Ngulajulu-jana juturnu kulukulku. Ngula-jangkaju, yanurnulurla jangkardu yangka-patuju Yajiya-wardingki-patu Pu-urlukuju kululku, manulu yaninjarla puuly-mardarnu. ²⁸ Ngula-jangkaju, yardalu-jana purlaja yangka-patuju Yajiya-wardingki-patu Juwu-patu panu-karikilki Juwu-patu-kariki, “Nyurrurla Yijirali-pinki, yarujuyarujulu yantarni! Nyampunya yangkaju wati kujalpa-ngalpa warru nginji-wangkaja kujarla yalarnirla kirri-kari kirri-kari warrukirdikirdi. Nyampunya parla warru nginji-wangkaja Mujuju-kurlanguku kuruwarriki, manu ngalipa-nyanguku Yuwarli Maralypirlangukuju. Jalanguju, nyampurluju kangurnu-jana yapa nyampu-patu Juwu-wangu-patu nyampu-kurra Yuwarli Maralypi-kirraju. Kujarlaju maju-manu nyampu Yuwarli Maralypi ngalipa-nyangu Juwu-kurlangu!” Kujanyalu-jana purlaja. ²⁹ Kamparru-wiyi ngulakuju, yangkanguju Yajiya-wardingki-paturlu, nyangulu-palangu Puurlu manu Tirupima Yipija-wardingki, ngulaku kujalparla jirrnganja warru wapaja Jurujulumurlalku Pu-urlu kamparru-wiyi yalikiji Juwu-wanguku. Kujalu parlu-pungu Puurlu yangkangka Yuwarli Maralypirla kaninjarni, rampal-purda-nyangulu kula-nganta kaji palka kangurnu yangkaju Tirupima Juwu-wangu Yuwarli Maralypi-kirraju kula-nganta kajilpa ngulaju palka nyinaja. Kala lawa.

³⁰ Kujalu-jana ngalya-karirli purda-nyangu jaru purlanja-kurra kaninjarni Yuwarli Maralypirla yarlu-ngurlurlu panu-karirli, ngulajulu purda-nyanjarla purlanja-karra purlanja-karra palju pirri-parnkaja kuja-purda kuja-purda kiringka Jurujulumurlaju. Ngula-jangkaju, yapa jintawarlayi-jiki, parnkajalurla jangkardu Puurluku Yuwarli Maralypi-kirra-juku. Kujalu kaninjarni Yuwarli Maralypi-kirra yukaja, ngulalu puuly-mardarninjarla rarra kangu yarlu-kirra. Ngulalurla tuwa wiri-jarlu Yuwarli Maralypi-kirlangu jaarlpa tirnngi-yirrarnu kulpari yukanja-kujaku. ³¹ Ngula-jangkaju, pakarninjakulkulurla rduurrurnu. Ngana mayirla jinta parnkaja jaru-kurlu kulu wiri-kirli jintaku wiriki yurrkunyukungarduyuku Ruumu-kurlanguku, ngulakujurla yimi-ngarrurnu, ngulaju kujarla wangkaja, “Yinya Yuwarli Maralypirla Juwu-kurlangurla, jintalku kalu yapa pakarni kulkurru-kurra yapangu jintawarlayirli-jiki panungku-juku!” ³² Junga-juku, yurrkunyukungarduyu-kariyi-nyanu wiriwiri kapanku-jana turnu-manu yangkanguju jinta-karirli yurrkunyukungarduyurlu wiringki, manu-jana manu yurrkunyupatu-yijala turnu-warnu-kari turnu-warnu-kari-jangka. Ngula-jangkaju, kapanku parnkajalu wajirli Yuwarli Maralypi-kirraju. Kujalpalu kutulku parnkanjarni yanu yurrkunyupatu, yangkangu Juwu-paturlu nyangulu-jana. Ngula-warnuju rdiily-parnkajalu Puurluku pakarninjakuju. ³³ Yangka wiri yurrkunyukungarduyu, ngulaju kutu-nyayirnirla parnkaja Puurlukuju. Ngula-jangkarluju, puuly-mardarnu Puurluju, manu-jana wangkaja nyanungu-nyanguku yurrkunyupatuku, “Wayikalu nyampuju wati nyampu-jarra-kurlurlu jirrama-kurlurlu jayini-jarra-kurlurlu wuruly-parnkanja-kujaku.” Ngula-jangkaju, payurnu-jana yangkalku turnu-warnu Juwu-patu, “Ngana nyampuju wati? Nyiya-ngurlunkulu pakarnu?”

³⁴ Junga-juku, jintangkarlu-juku jarungkujulu jangku-manu purlanja-karra purlanja-karrarluru. Jinta-karirla purlaja jaruju jinta-kari, jinta-karilkirla purlaja jaru jinta-kari-yijala. Ngula-jangkaju, panu-karijilpalu jarnkujarnku purlaja purdangirli

kamparrukamparru. Kujarlaju, yangka wiri-jarlu yurrkunyukungarduyu kawarr-karrijalparla ngana Puurluju, manu nyarrparlu nganta maju-manu nyiya. Ngula-jangkaju, yangkaju yurrkunyukungarduyu wiri wangkaja-jana nyanungu-nyanguku yurrkunyupatuku, “Nyampulu jirri-kangka yangka-kurra ngalipa-nyangu-kurra yuwarli wiri-kirra.”³⁵ Junga-juku, Puurlujulu jirri-kangu nyanungurra-nyangu-kurra yuwarli wiri-kirra. Kujalpalu Puurlu jirri-kangurra yurrkunyupaturlu, ngula-puruju yangkankuju Juwu-paturlu, wurrangku-jukulpalu puranja-yanu Puurluju, manulpalu-jana putaputa puntarninja-yanu yurrkunyupatukuju. Kujalu yurrkunyupatu manu Puurlu kutu-jarrijalku yali-kirra yuwarli-kirra, ngulangkaju yungulurla jirranganja wari-yantarla kankarlu-warnu-kurra ruumu-pardu-karikirra, kala lawa. Yangka yapa panu-kari Juwu-patu, ngulajulpalu-janarla jaarl-karrija wurra-juku yirdiyikiji laljilalji-nyayirni. Ngula-kujakujulu Puurluju jarna-manulku, kankarlurlulkulu jarna-kanja-yanu.³⁶ Puurlu, kujalpalu yurrkunyupaturlu kankarlurlulku jarna-kangurra kankarlarra ruumu-pardu-kurra, ngulakurraju yangkaju ngalya-kari Juwu-patu, wurra-jukulpalu-jana kulu-juku purlaja purdangirli-wanaju, ngulaju kujalpalu-jana purlaja, “Pungkalu, pungkalu tarnngakurra!”

³⁷ Kujalpalu Puurlu kankarlarra jarna-kangurra yungulurla jirranganja yukayarla tuwangkalku, tuwa-pirdiji Puurluju wangkajalkurla yurrkunyukungarduyukuju wirikiji, ngulaju kujarla wangkaja Puurluju, “Wurra yungurnangku wangka-wiyi.”

Junga-juku, yangkaju yurrkunyukungarduyu wiri wangkajarla Puurlukuju, “Kula-ngantalpanpa ngurra nyinaja wangkanjakuju jarukuju Kiiriji-wardingki-kirlangukuju. Kala junga kanpa wangka yaliji jaru Kiiriji-wardingkiji.”³⁸ Kula-ngantalpanpa yangka wati Yijipi-wardingki nyuntuju nyinaja, yangka kajinpa-jana kula-nganta nyuntulurlu warrmarla linjarra wita-wangu-patu 4,000-pala turnu-manu, ngula-kurluju kula-nganta kajinpa-nganpa nyuntulu jangkardu yanu warrmarla-kurlu nyuntu-nyangu-kurlu kulu-parnta-kurluju nganimpaku yapaku Ruumu-wardingkikiji. Manu kula-nganta kajinpa-jana nyuntulurlu pina nguruyirrarnu warrmarlakuju nyuntu-nyangukuju yali-kirraju jilja-kurralku-yijala. Kula-ngantalpanpa yali wati nyinaja nyuntuju.”

³⁹ Ngula-jangkaju, Puurlurlulku janku-manu yangkaju yurrkunyukungarduyu wiri, “Lawa, kularna nyanungu ngajuju, ngajujurna Juwu nyurrurla-piya. Ngajujurna wiri-nyayirnirla kirringka palka-jarrija yirdingkaju Taajurla, ngulaju ngurrarakarirla kuja-ka nguna Jilijiyarla, ngulangkanyarna palka-jarrija. Yungurna-jana jaru wita wangka ngajuju nyampukuju turnu-warnuku yapaku.”

⁴⁰ Junga-juku, yangkajurla wangkaja yurrkunyukungarduyu wiri, “Yuwayi, wangkayalku-jana!” Junga-juku, Puurluju karrijalpa kankarlarra yuwarlirla, ngulanguurluju rdakardakarlujana wurulypa-manu. Kuja-jana wurulypa-manu, ngulakuju-jana wangkaja Puurluju jaruju nyanungurra-nyangu yangka jaruju Yipuru.

22

Puurluju-nyanu jaarl-karrija Juwu-patu-kujaku Jurujulumu-wardingki-kijakuju

¹ Ngula-jangkaju, Puurluju-jana wangkaja, “Wati-patu yarlpurru-wati manu kirdapatu, purda-nyangkajulu yungurna-nyarra jaru wangka, yungurnaju ngaju jaarl-karri nyurrurla-kujakunya!”² Puurlu kuja-jana jaru Yipuru wangkaja, ngulajulurla marlaja wurulypa-jarrija.

³ Manu ngula-jangkaju, Puurluju-jana yarda wangkaja, “Ngajujurna Juwujala nyurrurla-piya-yijala. Ngajujurna palka-jarrija kirri-karirla Taajurla ngulaju ngurrarakarirla Jilijiyarla. Ngula-jangkajurna nyampurlalku wiri-jarrija Jurujulumurla. Ngajuju pinarri-manu jintangku watingki pinangkalparlu Maliyurlu

kujaju yirriyirri-nyayirni yimi-ngarrurnu muku manu pinarri-manu kuruwarriki Juwu-kurlanguku ngulaju yangkaku kujalpalu ngalipa-nyangurlu nyurnunyunurlu puraja kuruwarriji. Ngulakunyaju pinarri-manu. Manulparna-jana ngajurlangu gurlu yirriyirri-nyayirni puraja Kaatu-mipa-yijala nyurrurla-patu-piyarlu-yijala kuja kankulu purami jalangurlu. ⁴ Yangka kujalpalu warru puraja Wirliya Kuruwarri Jijaji-kirlangu, ngulaju kalarna-jana ngajulurluju warru pakarnu, ngula-jangkajulu ngalya-kariji marlaja paliya. Kala ngalya-kariki ngulajurna-jana yarda jinyijinyi-manu yurrkunu-patu, ngulangkunyalu-jana puuly-mardarninjarla rdaku-kurraju kujurnu wati-patu manu yarnunjuku-parnta. ⁵ Kajilpankulu-jana payirninjintarla Maralypikingarduyu Jinta Wiri manu ngalya-kari Kanjulukungarduyu-patu, ngulaju kajikalunya-nyarra yimi-ngarrirni jinta-juku jaru ngaju-kurlu yangka kujajulu yungu pipa yapaku rdaku-kurraju kijirninjaku. Ngula-kurlurlunya pipa-kurlurlu yungurna-jana yaninjarla puuly-mardakarla yapa Kirijini Tamakarlaju. Kapurna-jana jayinikirlirli wayirninjarla kangkarlarni pina nyampu-kurra Jurujulumu-kurra. Manu kapurna-jana ngula-jangkaju rdakungka yirrakarla pakarninjakungarntirliji.”

Puurlurlu-jana yimi-ngarrurnu Juwu-patuku yapaku nyarrparlu kuja Kaaturlu nyanungu Puurlu kangkuly-yirarnu

Acts 9.1-19, 26.12-18

⁶ Ngula-jangkaju, Puurluju-jana yarda wangkaja turnu-warnukuju yapakuju, “Kujalparna Tamaka-kurra kutu-jarrinja-yanulku yirdiyi-wanaju mirntangaliji, kulkurruju wirn-pa-piyalpa maarrmaarr-manu manu mirilmiril-karrija kankarlarra-ngurlu yalkiri-ngirli ngaju-nyangurla warrukirdikirdi. ⁷ Manurna ngajuju wantija walya-kurra, manurna ngula-jangkarluju purda-nyangu linpalku wangkanja-kurra, ngulaju kujaju wangkaja, ‘Juurlu, Juurlu, nyiya-wanawana kanpaju ngajuju warrarda murrumurru-mani?’

⁸ “Ngula-jangkarna ngajulurluku payurnu, ‘Warlalja-Wiri, ngananpa nyuntuju?’

“Ngula-jangkaju, yarda janku-manuju ngajuluju, ‘Ngajujurna yangka Jijaji Najariji-wardingki yangka kuja kanpaju warrarda murrumurru-mani.’ ⁹ Panu-kari yangka kujajulu rdanparnu, ngulangkujulu nyangu wirn-pa-piyaju manu mirilmiril-karrinja-kurraju, kala kulalu purda-nyangu jaruju wangkanja-kurraju.

¹⁰ “Ngula-jangkaju, yardarna payurnu, ‘Warlalja-Wiri, nyarrpa-jarrimilkirna?’

Warlalja-Wiriji wangkajaju, ‘Karrinja-pardiya, yantalku Tamaka-kurra! Kajinpa ngula-kurra yanirra, ngulangkaju kapungku wati jinta wapirdi wangka, manu kapungku muku yimi-ngarrirni warrki kuja kangku Kaatu nyina ngampurra nyuntuju warrki-jarrinjaku.’ ¹¹ Junga-juku, karrinja-pardijalkurna walya-jangkaju, ngulaju milpa-parntalku pampalku. Yalirli yangka wirn-pa-piyarluju milpaju milpa-parnta-manu. Manujulu ngaju-nyangu puntu-patu yarnkaja wakuku, manu yarnkanjarla jirri-kangulkujulu yali-kirraju kirri-kirra Tamaka-kurra.

¹² “Yalirla yirdingka kiringka Tamakarla, jintalpa wati yirdiji nyinaja Yananiya. Ngulangkujulpa puraja kuruwarri Juwu-kurlangu ngalipa-nyangu pirrjirdi-nyayirni ngulaju Wapirrakungarduyurlu. Yali-wardingki-paturlu Juwu-paturlu yapa-paturlu, ngulajulpalurla warrarda pulka-pungu Yananiyakuju ngurrjuku. ¹³ Kujajulu ngaju-nyangu-paturlu puntungku jirri-kangu Tamaka-kurra, ngulangkajuju yangka wati wapirdi yanurnu, manulpaju yaninjarla karrija kutu-nyayirni ngajukuju. Manuju wangkaja, ‘Ngajukupurdangka Juurlu, nyangkalku yarda pampa-wangurlu!’ Junga-juku, kaarr-nyangulkurna Yananiyaju warraja-nyayirni. ¹⁴ Ngula-jangkaju, wangkajaju Yananiyaju, ngulaju kujaju wangkaja, ‘Kaatu yangka kujalu nyurnunyunurlu-wiyi puraja, ngulangkunyangku jintangu milarninjarla yajarnu yungunpa milya-pinyi nyiyarlangu kajingki Kaatu ngampurra nyina nyuntuju, manungku yajarnu yungunpa nyanyi nyanungu-nyangu Jungarni

Warrkini, yangka Jijaji kuja karla warrarda warrki-jarri nyanunguku Kaatuku. Manu yangka kujanpa yangka wangkanja-kurra purda-nyangu, kujarlanyangu yajarnu Kaaturlu. ¹⁵ Nyarrpakungku kuja milarninjarla yajarnu? Kaaturlungku yajarnu yungunpa-jana warru yimi-ngarrirni Jijaji-kirli yangka kujanpa nyuntulurlu nyangu manu kujanpa purda-nyangu wangkanja-kurra. ¹⁶ Nyiyakulku kanparla pardarni? Karrinja-pardiya yungunpa payirni Warlalja-Wiri Jijaji, ngula-jangkanya yungungku yapa jinta-karirli julyurl-yirrarninjarla papitaji-mani ngapangka, manu yungungku yawuru-jarrinjarla maju-jangka kirlka-mani nyanungurlu Jijajirli.' Kujanyaju wangkaja Yananiyaju."

Puurlurlu-jana yimi-ngarrurnu Juwu-patuku yapaku nyarrparlu kuja-jana Kaaturlu yilyaja Juwu-wangu-patuku wangkanjaku

¹⁷⁻¹⁸ Ngula-jangkaju, yarda-jana wangkaja Puurluju yapakuju, "Kujarna papitaji-jarrija, ngula-jangkaju pinarna yanurnu nyampu-kurra-yijala Jurujulumu-kurra. Ngula-jangkaju, kujalparnarla Yuwarli Maralypirla Juwu-kurlangurla wangkaja Kaatuku, ngulangkajurna nyangu yuruyururlu Warlalja-Wiriji. Yalumpurla kujarna nyangu, nyanunguju wangkajaju, 'Nyampurla kiringka kajilpanpa-jana putaputa yimi-ngarrikarla ngaju, ngulakuju kulangkulu ngungkurr-nyina. Kujarlaju, yarujurlu yampiya nyampuju kirri Jurujulumu.'

¹⁹ "Ngula-jangkaju, jangku-manurna, 'Warlalja-Wiri, nyampurluju yapangku Juwupaturlu kajulu milya-pinyi ngajuju, yangka kujalparna warru yanu jaaji-kari jaaji-kari-kirra Juwu-kurlangu-kurra. Yangka kujalpangkulu nyuntuku ngungkurr-nyinaja, ngulajulparna-jana ngalya-kari puuly-mardarninjarla paka-pungu, ngalya-karijilparna-jana puuly-mardarninjarla yirrarnu rdakungka. ²⁰ Manu yangka jinta-kari wati yirdiji Jipini, kujalpa-jana nyuntu-kurlu yimi-ngarrurnu yapa-patu-kari, ngula kujalu yangka Juwu-paturlu luwarnu tarnnga-kurra pirl-kirlirli, ngulajulparna ngajuju palka-yijala karrija. Manurna-jana ngajuju kamparru-wiyi ngungkurr-nyinaja Juwu-patuku kujalu pungu Jipini, manulparna-jana jurnarrpa jina-mardarnu nyanungu-patuku.' Nyampunyarlarla jaruju wangkaja Warlalja-Wirikiji yangkangka yuruyururla. ²¹ Ngula-jangkaju, yardaju wangkaja ngajukuju Warlalja-Wiriji ngulaju kujaju wangkaja, 'Yantalku nyampu-ngurluju! Yilyami karnangku wurnturu-nyayirni yungunpa-jana warru yimi-ngarrirni Yimi Ngurrju ngaju-nyangu yapa-kariki Juwu-wangu-patuku.' "

²² Puurlujulpalu purda-nyangu wangkanja-kurra yangka-paturlu yapa-paturlu Juwu-paturlu. Kala yungka-jana yapa-karilki jitley-pungu Juwu-wangu-patulku, ngula-jangkajulu ngurulku tirl-pungu kulungkulu purlanjarlu, manulu purlaja kilji-nyayirni ngulaju kuja, "Pakarnirlipa, pakarnirlipa tarnnga-kurra yungu palimi! Nyampuju yungu palimi!" ²³ Junga-juku, ngula-purujulpalu muku purlaja jintawarlayi-jiki, manulpalu jurnarrpa yalyi-maninjarla kujurnu kankarlarra, manulpalu walya yaku-maninjarla jurdu kujurnu kankarlarra-purda kulu-nyayirnilri.

²⁴⁻²⁵ Kuja-jana jintangku yurrkunyukungarduyurlu wiringki nyangu warru purlanja-kurra manu jurdu kijirninja-kurra, ngulaju-jana wangkaja nyanungu-nyangu-patuku yurrkunyupatuku, "Kangkarnili Puurluju kaninjarni-kirra nyampukurra yuwarli wiri-kirra! Ngulangkanyalu pakaka ngalyipi-piya-kurlurlu! Ngulaju yungu-nyarra marda yimi-ngarrirni nyarrparla kalurla yapa panu jangkardu purlami."

Junga-juku, Puurlujulu kangu kaninjarni-kirra yuwarli-kirra yalumpu-kurra, manulu wayurnu Puurluju pakarninjakungarntirli. Ngula-kujakuju, Puurlurluju wurra-maninjarla payurnu jinta-kari yurrkunyukungarduyu, "Nyarrpaku kankujulu jangkardu jungarni-jarri pakarninjakungarntiji? Kulankujulu ngulakungarntirliji kangu kuwurtu-kurra-wiyi yunguju ngulangka-wiyi kuwurtukungarduyurlu wiringki

miimii-nyangkarla ngurrju-japa marda, maju-japa marda. Ngajujurna warlalja ngurrara-jinta Ruumukuju yapa. Kujarlaju, kulalpankujulu ngajuju ngalyipi-piya-kurlurluju pakakarla kuwurtu-wangu-jangkarluju.”

²⁶ Kuja-kurra kuja purda-nyangu Puurlu wangkanja-kurra yangkanku jinta-karirli wiringki, ngulajurla yarnkajarra pina jaru-kurluju jinta-kariki yangkaku wiri-nyayirnikilki yurrkunyukungarduyu-kariki, wangkajarla, “Nyampuju wati ngalipaku warlalja ngurrara-jinta Ruumu-kurlangu-yijala. Ngulajunpa pakarni-jiki mayi ngalyipi-piya-kurlurlu kuwurtu-wangu-jangkaju?”

²⁷ Ngula-jangkaju, yaninjarla wangkajarla yangkaju wiri-nyayirni yurrkunyukungarduyuju Puurlukuju, “Nyuntujunpa warlalja mayi ngurrara-jinta Ruumu-kurlangu?”

Puurlurluju jangku-manu, “Yuwayi, junga kujaju.”

²⁸ Junga-juku, yangkajurla wiri-nyayirni wangkaja yurrkunyukungarduyu Puurlukuju, “Ngajujurna yapa-kari-yijala palka-jarrija ngurrara-karirla warlalja-wangu-yijala. Kujarna ngakalku wiri-jarrija, ngulangkujurna-jana wiringkilki yungu tala Ruumu-wardingki-patuku wiriwiriki, ngulangkujanya yungujulu warlalja-manilki manu ngurrara-jinta-mani Ruumu-kurlangulku-yijala.”

Ngula-jangkaju, Puurlurlu jangku-manu, wangkajarla, “Yuwayi, ngajukupalangu-jarra kirdarna manu ngati, ngula-jarraju-pala Ruumu-kurlangu-jarra. Kujarlanyalparna wita-ngurlupakarra nyinaja warlaljaju ngurrara-jinta Ruumukuju.”

²⁹ Kuja kuja-kurra Puurlu milya-pungu ngurrara-jinta warlalja Ruumu-kurlangu yangkanku wiri-nyayirnilri yurrkunyukungarduyurlu, ngulakuju lani-jarrija. Kaji yangka kamparru-wiyi yampiyarla wayirninja-wangurlu, ngulaju ngula-juku. Kala kuja yangka kamparru-wiyi wayurnu yangka-kurlurlu jayini-kirlirli Puurlu, ngulaju kuruwarri Ruumu-kurlangu rdilyki-pungu. Kujarlanya lani-jarrija yurrkunyukungarduyu wiriji. Kujalu-palangu panu-karirli yurrkunyurlu purda-nyangu yali wiri-nyayirni yurrkunyukungarduyu manu Puurlu wangkanja-kurra, ngulajulu kujarlaju Puurlu-ngurluju muku pina wurnturu-jarrija lanilki nyiyarlangu payirninja-wangu.

Puurluju-nyanu jaru jaarl-karrija nyanungu Juwu-kurlangurla kuwurturla

³⁰ Ngula-jangkaju, parra-pardu-karirlalku, wangkajalu-jana yangka yurrkunyukungarduyu wiri nyanungu-nyangu-patuku yurrkunyupatukuju, “Rurruny-pungkalurla jayini Puurluku.” Junga-juku, rurruny-pungulurla. Yangkanku yurrkunyukungarduyurlu kulalpa milya-pungu nyarrparla yangka kujalurla kulu-jarrija Juwupatuju Puurlukuju. Ngulakuju-jana jarulku yilyaja yangkakuju Juwupatuku maralypikingarduyu-patuku manu Kanjulu-patuku ngulanya yungulu-nyanu turnu-jarri kuwurtukungarnti. Kujalu turnu-jarrija kuwurtukungarnti, ngula-kurraju yangkangkulku yurrkunyukungarduyurlu wiringki kangurnu-jana jirranganja Puurluju kuwurtu-kurra-yijala yurrkunyupatu-karikiji. Kujalu yukajarni kaninjarni kuwurtu-kurra, ngulangkaju Puurluju kanjarla yirrarnulu kamparrurla wiriwirikiji, ngulajulpa ngulangka-juku karrija Puurluju.

23

¹ Puurlurluju, nyangulpa-jana jungarnirli miparrpa manu milpa-juku, manu-jana wangkaja Kanjulukungarduyu-patuku, “Ngajukupurdangka-purnu, Kaaturlu kaju ngajuju milya-pinyi wita-ngurlu kujalparna ngaju nyarrpa-jarrija manu kuja karna ngaju jalangu nyarrpa-jarri, ngulaju kaju milya-pinyi-nyayirni Kaaturluju. Ngajulparna jungarni warrki-jarrija Kaatuku ngurrju-nyayirni. Kulalparnarla nyarrparla lani-jarriyarla Kaatukuju.” ² Ngula-jangkaju, jinta Maralypikingarduyu Wiri yirdiji Yananiya, wangkaja-jana yurrkunyupatuku kujalpalu warrukirdikirdirli mardarnu

Puurluju, ngulaju-jana wangkaja Yananiyaju, “Kuja-panuju, lirraku pakaka!” Jungajuku, lirraku pakarnulku.

³ Ngula-jangkaju, Puurlujurla wangkaja yangkakaju wiriki Yananiyaku, “Kari-nganta Kaaturlu kapungku nyunturlangu pakarni! Jungarni ngantanpa nyuntuju, kala lawa! Nyuntuju kanpa wiri-jala nyina kuwurtukungarduyu ngari milkarraku. Yungunpaju jungarnirli miimii-nyangkarla ngurrju marda, marda maju kuruwarrirla Juwu-kurlangurla. Ngulajunpa rdilyki-pungu kuruwarriji nyuntulurluju kujanpa-jana jinyijinyi-manu nyampu-patu ngajuku lirraku pakarninjaku, ngulangkunyanpa kuruwarriji rdilyki-pungu!”

⁴ Kujalpalu Puurluju yangka yurrkunyupaturlu jina-mardarnu-juku, ngulajulurla wangkaja, “Wurulypa karriya kuja wangkanja-wangu! Kula kanpa mayi nyampuju wati wiri milya-pinyi kuja kanpa kulungku ngarrirni? Ngulaju Kaatu-kurlangu Maralypikingarduyu Jinta Wiri nyampuju.”

⁵ Ngula-jangkaju, Puurlurlu-jana jangku-manu, “Ngajukupurdangka-purnu, kulalparna milya-pungu nyampuju wati, kujarna kulungku ngarrurnu. Nyampunya-ka wangka Payipulurlaju, ‘Kuja ngarririnja-wangurlu yampiya yangka kuja kanyarra wiri nyinami nyurrurlaku!’ ”*

⁶ Ngula-jangkarluju, Puurlurluju nyangulpa-jana Kanjulu-patuju, ngula-jana parlu-pungu panu-kariji Paraji-patu, manu panu-kari-jana parlu-pungu Jatiyuji-patu. Ngula-jangkaju, parlu-pinjarla-jana wangkaja kilji-nyayirni Puurluju, “Ngajukupurdangka-purnu, ngajukupalangu kirdana manu ngaju karlijarra nyina Paraji-jarra-yijala. Ngaju karnarla wala nyina Kaatukuju ngaka kapu-jana nyurnunurnu milyi-jangka wankaru-maninjarla yakarra-mani pina. Kujarlanyajulu kangurnu nyampu-kurraju yurrkunyupaturluju.”

⁷ Kujalu kuja-kurra Puurlu wangkanja-kurra purda-nyangu yangka-jarrarlu turnu-warnu-jarra-jangkarlu, kujarlajulu-nyanu nyanungulku rdurrjurnu turnu-warnu-jarralku Paraji-patu manu Jatiyuji-patu. Ngula-jangkaju, jarnkujarnkulu turnu-jarrija, Paraji-patulu turnu-jarrija turnu-kari, Jatiyuji-patulu turnu-jarrija turnu-kari.

⁸ Nyiya-jangkalu-nyanu jarnku-rdurrjurnu turnu-warnu-jarraju ngarrirninjakuju? Jinta-karirli turnu-warnurlu Paraji-paturlu, yirri-puraja kalalu Kaatu-kurlu ngakaku nganta kapu-jana nganta nyurnunurnu wankaru-mani pina milyi-jangka. Manu kalalu yirri-puraja Kaatu-kurlangu-kurlu marramarra-kurlu, pirlirpa-kari pirlirpa-kari-kirli palka nganta kalu nyinami. Kala yangka turnu-warnu-kari Jatiyuji-patu, ngulaju kulalpalu-jana ngungkurr-nyinaja nyampurrakuju marramarra-kari marramarra-kariki, manu kulalpalu-jana ngungkurr-nyinaja yapaku pina-wankaru-jarrinjaku. Ngulakuju kulalpalu-jana ngungkurr-nyinaja Jatiyuji-patuju Paraji-patukuju. Kujarlanyalu-nyanu muku rdurrjurnu kuluku ngarrirninjakuju.

⁹ Ngulajulpalu-nyanu wiljiwilji-manu kilji-nyayirni. Kujalpalu panu-kari nyinaja Paraji-patu kuruwarrikingarduyu-patu, ngulalu-jana karrinja-pardinjarla wangkaja Jatiyuji-patukuju, ngulaju kujalu-jana wangkaja, “Wurra, wurra, nyiya nyampurluju watingki rdilyki-pungu kuruwarriji? Kula karnalu milya-pinyi kuruwarri-kariji kuja nganta nyanungu kuruwarri rdilyki-pungu. Nyarrparlurlipa ngawu-pajirni, kula nyiya rdilyki-pungu! Mardarla wangkaja marramarra, manurla marda pirlirpa-kari wangkaja. Ngulaju kula karlipa milya-pinyi.”

¹⁰ Kujalu-jana kuja-kurra wangkanja-kurra yarda purda-nyangu Kanjulu-paturlu, ngulangkulpalu-nyanu yarda ngarrurnu kulungkuju. Ngulaju kapulu Puurlu puuly-mardakarla, manu kapulu tarnnga-kurra pungkarla larralarra-pinjarla nganta. Ngula-puruju, yangkangku yurrkunyukungarduyurlu wiringki, nyangu-jana

* 23:5 Nyangka Exodus 22.28

kaninjarra-kurra kankarlarra-ngurlu yuwarli-ngirli yangka-patu Kanjulu-patu kujalpalurla jangkardu kutu-jarrija Puurlukuju puuly-mardarninjakungarntiji. Manu-jana wangkaja nyanungu-nyangu yurrkunyuku, “Jitinjarla puntakalu-jana Puurlu, manulu-jana puntarninjarla jurnta pina-kangkarni muurlparlu.” Junga-juku, kangulu pina Puurluju yuwarli-kirra wiri-kirra nyanungurra-nyangu-kurra.

¹¹ Ngula-jangkaju, jintangka-juku mungangkaju, Jijaji Warlaja-Wirilparla yaninjarla kutu karrija Puurlukuju, manurla wangkaja, “Waparlku-nyayirni nyinaya marriwa, lani-wangu! Nyurrunpa-jana jaru junga ngaju-nyangu yimi-ngarrurnu nyampurlaju Jurujulumurla. Kari-nganta ngakaju kapunpa-jana yarda yimi-ngarrirni kirri-karirlalku yirdingkaju Ruumurla jaru junga-yijala ngaju-nyangu.”

Juwu-patu jangkardupalurla jaaly-manu Puurluku pakarninjaku tarnnga-kurraku

¹²⁻¹³ Parra-pardu-karirlalku, Juwu-patu-karilpalurla jangkardu turnu-jarrija Puurluku yungulurla jaru jangkardu jungarni-mani pakarninjakungarntirli. Ngulajulunyanu turnu-jarrija 40-pala marda, 50-pala marda. Ngula kujalpalurla Puurluku jaaly-manu jangkardu, ngulajulu-nyanu jangkujangu-manu Puurluku pinjaku, “Kajirlipa Puurlu pinyi, ngulakungarntiji yungulparlipa nyinayarla mangarriki manu ngapaku ngarninja-wangu.”

¹⁴ Ngula-jangkaju, yanulu-jana maralypikingarduyu-patuku wiriwiriki manu jarlu-patuku, manulu-jana wangkaja, “Nganimparlurnalurla nyurru jaruju jangkardu jinta-manu Puurlukuju, ngulajurnalunyanu jangkujangu-manu yungurnalu ngapa manu miyi ngarninja-wangu nyina Puurlukuju pinjakungarntiji. ¹⁵ Nyurrurlarlu manu yalirli Kanjulu-paturlu, yilyayalurla jaru yangkaku yurrkunyukungarduyuku wiriki Ruumu-wardingkiki, ngulangunya yungu-nyarra piki-kanyirni Puurlu. Nyampurla pipangka, yirrakalurla jaruju kuja, ‘Kangkarnili Puurlu nyampu-kurra yungurnalu mayanku payirni. Ngampurrparlu yungurnalu milya-pinyi ngurrju-japa manu maju-japa.’ Kujanyalurla yirraaka jaru pipangkaju. Kuja kankulu yalumpurla pipangka yilyami jaru, ngula-puruju karnalu nganimparluju jurnarrpalku mani kurlarda manu nyiyarningkijarra. Kaji yangkanku yurrkunyukungarduyurlu wiringki kanjarni yani Puurlu yirdiyi-wana, ngulakuju kapurnalurla kulkurru wurru-mardarni Puurlukuju yungurnalu puuly-mardarninjarla pinyi.”

¹⁶ Ngula-jangkaju, Puurlukupurdangka-kurlangurlu kurdu-nyanurlu, jaruju purdanyangurla Puurlukuju kujalpalurla japirdija manu jangkardu wurru-mardarnu pakarninjaku. Ngulajurla nyanunguku Puurluku yanu jaru-kurluju kujalpa Puurluju nyinaja yurrkunyukurlangurla-juku yuwarlirlaju. Ngula-kurranyarla kurdu-nyanurluju yimi kangu. ¹⁷ Ngula-jangkaju, Puurlujurla wangkaja jinta-kariki yurrkunyuku wiriki, “Kangka nyampu kurdu-warnu yangka-kurra nyuntu-nyangu-kurra wiri-kirra yungurla wangka nyampu kurdu-warnu jaru.”

¹⁸ Junga-juku, kangu yangkaju kurdu-warnu yangkankuju yurrkunyurlu, wangkajarla nyanungu-nyanguku wiri-nyayirniki, “Yali pirijina Puurlujuju wangkaja nyampukuju kurdu-warnuku yungurna kanyirni nyampu-kurra nyuntu-nyangu-kurra yungungku jaru wangka nyuntuku.”

¹⁹ Junga-juku, yarkajarla yangkaju yurrkunyuku wiri wakuku yangkakuju kurdu-warnuku, ngulaju jirri-kangu yapa-wangu-kurra kutu-kurra yungurla jaru wangka yangarlu nyanungu-mipaku kurdu-warnuku jintaku. Junga-juku, payurnu yangkaju kurdu-warnu yangkankuju wiringki, “Nyiyampaju jaruju wangka?”

²⁰ Junga-juku, janku-manu yangkankuju kurdu-warnurlu, ngulaju kujarlu, “Yangkajulurla Juwu-patu wiriwiri jangkardu turnu-jarrija ngajukupalangukuju ngamirniki Puurlukuju. Jukurra kapulu yanirni yangkaju Juwu-patu wiriwiri nyampu-kurra, ngulaju kapungkulu nyuntu payirni yungulu kanyi Puurlu wiriwiri-kirlangu-kurra Kanjulu-patu-kurra. Ngulaju kapungkulu kuja wangka, ‘Yungurnalu

Puurlu yarda payirni mayangku kajika-nganpa junga-japa yimi wangka, marda kajika-nganpa warlkangku yimirr-yinyi.' Kujarlunya kapungkulu yaninjarla payirni nyuntuju. ²¹ Ngulaju-jana purda-nyanja-wangurlu wurra-manta! Nyurru kalurla pardarni yangka-patu 40-pala marda, marda 50-pala, ngulaju kalurla wurru-mardarni. Kajilpanpa Puurlu yilyayarla Juwu-patu-wana wiriwiri-wana yirdiyi-wana, ngulaju yangka-paturlu kajikalu puuly-mardarninjarla pakarni tarnnga-kurra. Yali-paturlu wati-paturlu ngulajulu-nyanu nyurru jaru jinta-manu Puurluku pakarninjakuju. Ngulakungarnti kalu nyina miyi-wangu manu ngapa-wangu. Nyampu-patuju kangkulu wati-patu pardarni nyuntuku nyarrpa kajinpa-jana wangka yalumpu-patuku Juwupatuku wiriwiriki. Mardanpa-jana ngungkurr-nyina, mardanpa-jana wurra-mani. Kujarlaju kangkulu pardarni panu-kariji."

²² Junga-juku, wangkajarla yangkaju yurrkunya wiri yangkakaju kurdu-warnuku, "Nyampu-ngurlu kajinpa yani, ngulaju wurulya yanta manu yimi-ngarririnjanawangu nyinaya kujanpaju jaru nyampu yimi-ngarrurnunjunurnu." Junga-juku, yilyajalku yangkaju kurdu-warnuju.

Yurrkunya-paturlulu kangu Puurlu wiri-kari-kirra yirdi-kirraju Piliki-kirra

²³ Ngula-jangkaju, wangkaja-palangu yangkaju wiri yurrkunyangarduyu jirrama-karikiji wiri-jarra-karikiji, ngulaju kuja-palangu wangkaja, "Turnu-mantapala-jana yurrkunya 200-pala junma-kurlu wiri-kirli manu kurdiji-kirli manu panukari 70-pala nantuwu-kurlu manu panu-kari 200-pala mangulpa-kurlu. Ngulanya turnu-maninjarla jungarni-manta-jana jurnarrpa-kurlu yungunkulu ngula-kurlunya yarnkamirra Jijariya-kurraju kutu-kari jalangu. ²⁴ Manulurla Puurluku manta nantuwu-patu, ngulangkanya yungu nyinanja-yani. Muurlparlulu yirriyirriiri Puurluju warrawarra-kanja-yanta, manulurla kanjarla yungka Pilikiki wiriki yangka kuja kajana Jurdiya-wardingki-patuku wiri nyina."

²⁵ Ngula-jangkaju, yangkangku yurrkunyurlu wiringki, jaru yirrarnu pipangka yungurla yilyami Pilikiki, ngulaju kujanya yirrarnu pipangkaju, ²⁶ "Ngajujurna yirdiji Kulurdiya Lijiyaja. Nyampunya karnangku jaru wita yilyamirra pipangka nyuntuku wiriki Pilikiki. Ngurrju mayinpa? ²⁷ Nyampu kujangkulu wati kangurnu Puurlu nyuntuku, ngulajulu Juwu-paturlu puuly-mardarninjarla puta pakarnu kamparruwiyi nyampurla Jurujulumurla Juwu-kurlangurla Yuwarli Maralypirla. Purdanyangurna jaru kujaju yapa ngalya-karirli kangurnu yali wati Puurlu kujalpa nganta nyinaja ngurrara-jinta Ruumu-kurlangu yapa. Kujarlajurna-jana turnu-manu yurrkunya-patu ngaju-nyangu yungurnalu-jana Puurlu puntarni manu jurnta kanyi. ²⁸ Ngajulurlu, kulalparna milya-pungu Puurluju kujalu nyarrparla mayi puuly-mardarninjarla puta pakarnu. Kujarlanyarna wiri-patu-kurra nyanungunyangu-patu-kurra Kanjulu-patu-kurra kangu Puurluju yungulu miimii-nyanyi. ²⁹ Ngulangakajujulu wangkaja ngajukuju Kanjulu-patuju Puurlurlu kuja nganta muku rdilyki-pungu kuruwarrri nyanungurra-nyangu. Kujanyajulu wangkaja. Ngulakunya kapulu pungkarla Puurluju tarnnga-kurra marda, marda kapulu rdaku-kurra murupungkarla. Kala nyiyaku mayi? Ngurrju-nyayirnilpa-jana Puurluju milki-wangkaja manu yirri-puraja-nyanu. Ngulakujurnarla ngungkurr-nyinaja ngurrjuku kuja-piyakuju. ³⁰ Ngula-jangkaju, ngaka-pardu-karilki, jinta-karilkiji yanurnu yapa jaru-kurluju, ngulangkulkuju yimi-ngarrurnu ngulaju kujarlu, 'Puurluku kalurla jangkardu jaaly-mani, kapulu wurru-mardarninjarla puuly-mardarni manu pakarni.' Kujanyaju yimi-ngarrurnu yapangku. Kuja-kujakunya yungurnangku yilyamirra Puurluju nyuntukuju. Manurna-jana wangkaja yangka-patukuju Kanjulu-patuku, 'Kajinkilirla ngampurrrpa nginji-wangka maju jaru Puurlukuju, ngulajulu yimi-ngarririnjinanta yangka-kurra wiri-kirra Piliki-kirra.' Nyampunya-jana jaruju wangkaja. Ngula-juku karnangku jaruju wita-juku yirrarni."

³¹ Junga-juku pipaju-jana yungu nyanungu-nyanguku yurrkunyuku. Junga-juku, pipalu manu, ngula-jangkarluju Puurlulkulu manunjunu, ngulalurla jirrnganja yarnkaja Jijariya-kurralku jintangka mungangka-juku. Munga wirili yaninja-yanu, ngulalurla kulkurru-juku jirrnganja yukaja Puurlukuju kirri-pardu-kari-kirra-wiyi jinta-kurra yirdi-kirraju Yantipatiri-kirra. ³² Ngula-ngurluju mungalyurrulku, ngalya-kariji yurrkunyupatu-kariji, pinalu yanu wirliya Jurujulumu-kurra nyanungurra-nyangu yuwarli wiri-kirra. Panu-kari yardalurla jirrnganja yarnkajarra Puurlukuju Jijariya-kurra yangkaju nantuwu-kurlu. ³³ Kujalurla Puurluku jirrnganja yukajarra yangka-kurra kirri-kirra Jijariya-kurra, ngulajulu jingijingi-jiki yanurra jungarni-jiki yangka-kurlangu-kurra wiri-kirlangu-kurra Piliki-kirlangu-kurra, ngulalurla pipaju yungu yangkaju Kulurdiya Lijiyaja-kurlangu, manulurla Puurlurlangu yungu Pilikiki mardarninjaku kuwurtukungarntirli. ³⁴ Junga-juku, yangkaju pipa nyangu Pilikirliji, ngula-jangkarluju payurnu Puurluju, “Nyarrpara-malunpa nyuntuju?”

Puurlurluju jangku-manu, “Ngajujurna Jilijiya-wardingki, ngulangpanyarna palka-jarrija.”

³⁵ Ngula-jangkaju, yangkalkurla wiri wangkaja Piliki Puurlukuju, ngulaju kujarla wangkaja, “Kajili yangka Juwu-patu-kari yanirni Jurujulumu-jangka, ngulangku yangka kujangkulu kamparru-wiyi nginji-wangkaja, ngula kajili yanirni, ngula-jangkarlanya kapurnangu kanyi kuwurtu-kurra yungurnangu ngulangpanya purda-nyanyi jaru wangkanja-kurra nyarrpa kajinpaju jaru wangka.” Ngula-jangkaju, wangkaja-jana yurrkunyupatuku Pilikiji yungulu Puurlu kanyi Yarurdu-kurlangu-kurra yuwarli wiri-kirra. Junga-juku, ngula-kurranyalu kangu Puurluju, manulpalu yirrarninjarla warrawarra-kangu yurrkunyupaturluju.

24

Juwu-patuju yanurnulu Piliki-kirlangu-kurra kuwurtu-kurra yungulurla jangkardu wangkami Puurlukuju

¹ Ngakalku, parra-patu-kari-jangkarla rdaka-patu-kari-jangkarla, yanurnulu Juwupatu jarlu-patu manu yangka wiri-nyayirni maralypikingarduyu yirdiji Yananiya, manu nyanungurra-nyangu luwiya yirdiji Tuurrtulu, ngulalu yanurnu Jurujulumu-jangka Jijariya-kurra. Kujalu Jijariya-kurra yukajarra, ngulajulu jingijingi yanu kuwurtu-kurra, yangka kujalpa wiri Piliki nyinaja kuwurtukungarduyu, ngula-kurranyalu yanurra, manulurla ngulangpanya jangkardu wangkaja Puurlukuju.

² Junga-juku, yurrkunyupaturluju, yajarnunjunulkulu Puurluju rdaku-jangkaju, yajarninjarla kangurnulu kuwurtu-kurralku, manulu kanjarla-yirrarnu kulkurru-jarra Puurluju.

Junga-juku, luwiya yangka Tuurrtululkurla wangkaja Pilikiki, “Nyuntu Piliki, ngurrju-nyayirni kanpa nyina marrka nyampurlaju ngurungka, manu kanpa-nganpa pinangkalpa-nyayirni wiri nyina. Kujarlanya karnangkulu marlaja nyina nganimpaju pululu kulu-wanguju. Nyurru-wiyijilpa maju-nyayirni nyampuju nguru karrija, kala kujanpa nyuntulku yanurnu nyampu-kurra, ngulaju kanpa-nganpa nguruju nyampuju ngurrju-mani manu pululu-mani. ³ Kujarlanya karnangkulurla warrarda pulkapi-pinyi jintawarlayirli-jiki. Miyalu kanpa-nganpa raa-pinyi-nyayirni. ⁴ Kulalparnangu nyiyaku yukayi-mantarla warrarda wangkanjarluju nyuntuju. Kala ngari karnangkulu wita yimi-ngarrirni jaru Puurlu-kurlangu. Ngulaju karnangu wita ngari payirni wiyarrpa yungunpa-nganpa purda-nyanyi wurra-maninja-wangurlu.

⁵ “Milya-pinyi karnalu nyampuju Puurluju, ngulaju maju-nyayirni minjirnpa manu kulu-parnta. Kuja-ka warru wapa kirri-kari kirri-kari-wana warrukirdikirdi, ngulangkuju kajana warru kulukukuluku-mani Juwu-patuju. Manu kajana wiri

nyinami nyampuju turnu-warnu-kariki Najariji-wardingki-patuku. ⁶ Kujalpa Juru-julumurla nyinaja nyampu Puurlu, ngula kuja yanu Yuwarli Maralypi-kirra Juwukurlangu-kurra, ngulaju puta maju-manu yangkaju Yuwarli Maralypiji. Ngarir-nalu ngula-kujakuju puuly-mardarninjarla warla-pajurnu. [Ngula-jangkaju yungurnalu kuwurtu-kurra kangkarla, ngulanganya yungurnalu nganimpa-nyangurla kuruwarrirla Juwu-kurlangurla miimii-nyangkarla jungarni marda, warntarla marda. ⁷ Ngula-kujakuju, yangkangu yalirli Ruumu-wardingkirli wiringki yurrkunyurlu Lijiyajarlu, turnu-manu-jana nyanungu-nyangu yurrkunyuru, manu-nganpa turnu-maninjarla jangkardu kangurnu yurrkunyuru. Ngulangkulu-nganpa wiralywiraly-kijirninjarla puntarnu Puurluju, manulu-nganpa jurnta kangu. ⁸ Manu-nganpa wangkaja, ‘Kajinkilirla ngampurpa nyina nginji-wangkanjaku Puurluku, ngulakungarntirlijili kangka yangka-kurlangu-kurra wiri-kirlangu-kurra Piliki-kirlangu-kurra kuja-ka nyina Jijariyarla, ngula-kurranyalu kangka kuwurtukungarntirli-wiyi.’ Kujanya-nganpa wangkaja yangkaju wiri Lijiyaja.] Ngulaju ngula-juku, kujarlanyarnangkulu kangurnu Puurluju nyuntukulku. Nyampunyarnangkulu jaruju wangkaja nyampurlu kuja Puurlurlu maju-manu nyiyarningkijarra manu kuruwarrinanganimpa-nyangu Juwu-kurlangu. Nyanungulku Puurlulku payika yungunpa purdanyanyi manu pinarri-jarri nyanungu-nyangulku jaru. Kapunpa purda-nyanyi yangkajuku jintajuku jaruju kujarnangkulu kamparru-wiyi wangkaja.”

⁹ Ngula-jangkaju, junga-juku panu-karilki yangka Juwu-patu wangkajalurla Pilikiki-iji, “Junga yalumpu kujangu Tuurrtulu wangkaja, ngulaju junga.”

Puurluju-nyanu jaarl-karrija Juwu-patu-kujaku Piliki-kirlangurlaju kuwurturla

¹⁰ Ngula-jangkaju, Pilikijirla rdakardaka wangkaja Puurlukuju wangkanjaku. Wangkajarla Puurluju Pilikiki, “Milya-pinyi karnangu wiri kuwurtukungarduyu kujalpanpa-jana nyinaja tarnnga-nyayirni nguru nyampurla manu kujalpanpa-jana yapa miimii-nyangu ngurrju marda, maju marda kuwurtukungarduyurlu. Wardinyirli karnaju kapanku yimi-ngarrirni nyuntu-kurraju nyiyarningkijarra yangka kujarna yali-kirra Jurujulumu-kurra yanurra. ¹¹ Ngana-puka kajilpanpa payirninjintarla ngajuku, ngulaju kajikajulu ngungkurr-nyinami jaruku wangkanjakurraku. Jalangu-karirna yanu Jurujulumu-kurra Kaatu-kurlangu purlapakungarnti. Yalumpurla-jukulparna nyinaja parraku marda 10-palaku, manu mardarna nyinaja 12-palaku parraku kirringka. ¹² Kujajulu parlu-pungu Yuwarli Maralypirla nyampu-paturlu Juwu-paturlu, ngulaju kulajulu kulu-kurra ngarririninja-kurra parlu-pungu, lawa. Ngayilparna kutu nyinaja pululu. Kujalparna yalirla Jurujulumurla warru wapaja jaaji-kari jaaji-kari-wana, manu kujalparna warru wapaja warrukirdikirdi Jurujulumu-wana, ngulaju kulajulu parlu-pungu kulukukuluku-maninja-kurra yapa panu-kurra, lawa. ¹³ Nganalkulu kanyirni pinaju nyanja-warnuju Jurujulumu-jangkaju kujaju ngaju nyangu kulukukuluku-maninja-kurra manu kulungku ngarririninja-kurra? Kula nganalku pinaju nyanja-warnurluju. ¹⁴ Ngari yungurnangu yimi-ngarrirni Wirliya Kuruwarrinanganimpa-nyangu Juwu-paturlu kuruwarrinanganimpa-nyangu ngawu-pajirni jarrwara nganta. Ngajujurna kurdungurlu Jijaji-kirlangu. Kurdungurlurlu karna yangka-juku jintajuku Kaatuju purami yangka kujalpalu nyurnunurnurlu-wiyi puraja jintajuku Kaatuju. Mujujukurlangurlanguku kuruwarriki karnarla ngungkurr-nyina. Manu kula ngulamipaku, jaru-kari jaru-karirlanguku karna-jana ngungkurr-nyina yangka nyurru-warnu-paturlanguku kujalu nyurru-wiyi yirrarnu yimi Payipulurla Kaatu-kurlangu-paturlu jarukungarduyu-paturlu. Ngularlangukunya karnarla ngungkurr-nyina. ¹⁵ Ngaju karnarla wala nyinami Kaatukuju Juwu-kariyi-nyanu-patu-piya, manu

karnalu jintawarlayirli milya-pinyi ngaka kapu-jana yapa nyurnunyurnu milyi-jangka muku wankaru-mani pina, ngulaju jintawarlayi-jiki ngurrju-wati manu maju-wati. ¹⁶ Kujarlaju, ngajulurlu karna purami yirriyirri-nyayirni, kalakarna jarrwara-kari yani Kaatu-kujaku marda, marda yapa jinta-kari-kijaku. Ngampurpa-wangurna ngulakuju.

¹⁷ “Jurujulumu-wangurla-wiyijilparna nyinanja-yanu warru ngurrara-kari ngurrara-karirla. Ngula-jangkaju, kulpari yanurnurna Jurujulumu-kurra tala-kurlu yungurna-jana warru yinyi yapa ngurrara-jintaku marlajarra-watiki. Manurna yanurnu kurapakaranguku yirrarninjaku Juwu-kurlangurlaku Yuwarli Maralypirlaku. Ngula-kurlangunyarna yanurra. ¹⁸ Ngulajurna jintaku wiyikiki nyinaja kaninjarni Yuwarli Maralypirlaju, ngulaju kurapaka Kaatu-kurlangukungarnti yirrarninjakungarnti. Ngula-kurranyajulu parlu-pungu Juwupaturluju kaninjarniji Yuwarli Maralypirlaju, ngulaju kulalparna panu-kurlu yapa-kurlu nyinaja, manu ngulaju kulalparna-jana kulukungarnti juturnu, lawalparna nyinaja pululu manu wurulya. ¹⁹ Nyinajalpalu panu-kari Juwu-patu yalirlaju Yuwarli Maralypirla ngulaju Yajiya-wardingki-patu, ngulanya kalu wangka nganta kujarna ngajulurlu rdilyki-pungu kuruwarri. Yali-patu kujalpajulu nginji-wangkaja, ngulajulu yantarlarni nyampu-kurra nyuntu-nyangu-kurra yungungkulu yimi-ngarrikarla nyuntuku ngajulu kujarna nganta kuruwarri rdilyki-pungu. ²⁰ Panu-kari Juwu-patu nyampu-patu wiriwiri, kuja kalu karri nyampu palka, ngulangkungankulu yimi-ngarrikarla jaru majumajuju kujarna nganta ngajulurlu rdilyki-pungu kuruwarri, ngulajungkulu yimi-ngarrikarla nyuntukuju. Yangka kujajulu Juwu-patu-karirli Kanjulu-paturlu miimii-nyangu manu payurnu muku nyiyarningkijarrarlu jarungku. ²¹ Kujajulu payurnu ngaju, ngulajurna-jana jinta-miparlu jaru majungku nganta jangku-manu nganta. Purlanjarlarna-jana wangkaja ngulaju kuja, ‘Ngaju karnarla ngungkurr-nyina Kaatuku ngakaju milyi-jangkaju kapu-jana nyurnunyurnuju yakarra-maninjarla wankaru-mani, ngula-jangka-mipanya kankujulu miimii-nyanyi nyampurla kuwurturla.’ Kujanyarna-jana purlanjarla wangkaja yangkakaju Kanjulukungarduyu-patukuju.”

²² Yangka yalirli wiringki yirdingki Pilikirli, ngulangkujulpa milya-pungu Wirliya Kuruwarriji Jijaji-kirlanguju. Ngulangku kuja purda-nyangu Puurlu wangkanja-kurra, ngulajurla wangkaja, “Ngulaju ngula-juku, wurra kaji yangka wiri yur-rkunyukungarduyu yanirni yangka yirdi Lijiyaja, ngulanya kapurna purda-nyanyi kajiji nyuntuju yimi-ngarrirni. Purda-nyanjarla kapurnangku marda yilyami warlangarrangarra-kurra, marda kapurnangku mardarni rdakungka-juku.” Jungajuku, ngula-jangkaju, Pilikirliji mukulku-jana yilyaja kuwurtu-ngurluju. ²³ Ngula-jangkaju, Pilikiji wangkajarla jintaku yurrkunyuku wiriki, “Jina-mardaka manu warrawarra-kangka Puurlu rdakungka, ngulajurla nyuntuju nyinaya rarralypa, manu wayirninja-wangu pangkala warru wapami ruumu-karirlaju. Kajilirla nyanungu-nyangu puntu yanirni, pangkalalurla kanyirni miyi manu jurnarrpa, manu pangkalalurla yanirni jina-mardarninjakuju.”

Puurluju-palangu wangkaja Pilikiki manu nyanungu-parntaku yirdiki Tirujilaku

²⁴ Ngula-jangkaju, ngakalku parra-pardu-karirlalku, Piliki manu nyanungu-parnta karnta yirdiji Tirujila, yanurnu-pala yangka-kurra jurru-kurra. Karnta yirdi Tirujila, ngulajulpa nyinaja Juwu. Kujalpa-pala yalirla nyinaja, ngula-ngurluju yilyaja-palarla jaru Puurluku yungu-palangu yaninjarla wangkanjinirni. Jungajuku, Puurluju yanurnu, manulparla yaninjarla milki-wangkaja Pilikikiji Jijaji Kiraji-kirli jaru, kujalparla wala-nyayirni ngungkurr-nyinaja Puurluju. ²⁵ Ngula-jangkajulparla wangkaja wurra-juku maya-juku, ngulaju kuja, “Yapajulparlipa nyinayarla ngurrju

majumaju-wangu. Manu yapangkujulparlipa-nyanu warla-pajirninjarla warrawarra-kangkarla-wiyi jarrwara-kujaku manu maju-kujakuju. Ngaka kaji walya rdangkarlpa-jarrinja-yani lawa-jarrinjakungarnti, ngula-jangkarluju Kaaturluju kapu-ngalpa yapaju miimii-nyanyi ngurrju manu maju.” Kujarla Puurlu kuja wangkaja Pilikiki, kujarlaju Piliki lani-jarrijalku, manurla wangkaja Puurlukuju, “Ngula-juku yantalku! Ngakarnangku yarda yajarninjinirra kajirnanngku ngaju ngampurpa nyina wangkanjaku.” ²⁶ Junga-juku, Puurluju pina-yanu yangka-kurra-yijala jurrukurra rdaku-kurra, ngulangka-juku mardarnu rdakungka Pilikirliji yukuri-jarraku Puurluju. Ngula-purujulpa-nyanu Pilikirli pilpi-yirrarnu kanunju-karirliji Puurlurlu yungulparla tala yungkarla, ngula-jangkanya yungulpa yilyayarla rdaku-ngurlu. Ngulakuju kalarla warrarda yilyaja jaru Pilikirliji Puurlukuju jaruku wangkanjakuju. Puurluju kalarla yaninjarla warrarda wangkaja jaruju, ngulaju lawa-juku tala yinja-wangu-juku.

²⁷ Kujarlaju, Pilikirlijilpa mardarnu Puurluju yangka jirramaku yukuri-jarraku rdakungka-juku, kujarlaju yungu-jana Juwu-patu yimiri-mani, ngulakunyalpa mardarnu Puurluju rdakungka. Ngula-jangkaju, wiri-kari jinta-karilki yanurnu Jijariya-kurra yirdiji Purrijiya Pijitu, nyanungurlulkurla marlaja kangu warrki Piliki-kirlangu, ngulajulpa wiri-yijala nyinaja yalumpurla ngurungka.

25

Puurlurlu payurnu Pijitu yilyanjaku yungu yilyami Puurlu kirri-kirra Ruumu-kurra Kuwutukungarnti

¹ Ngula yukajarra Jijariya-kurra Pijitu, parra marnkurrpa-jangka yarda yarnkajarra Jurujulumu-kurra. ² Kuja yukajarni Jurujulumu-kurra, ngulakujulurla nganjirni yimi-ngarrurnu Puurluju maralypikingarduyu-paturlu Juwu-paturlu manu ngalya-karirli wiriwirirli, ngulajulurla nganjirni yimi-ngarrurnu Puurluju kuja nganta kuruwarri muku rdilyki-pungu, kujanyalurla nganjirni yimi-ngarrurnu Pijitukuju. ³ Warrarda wangkaja-jukulpalurla kuja, “Kajirnanngkulu wita jaru wangka, ngulaju-nganpa wurra-maninja-wangurlu rarralyparlu purda-nyangka. Yungunpa yali wati Puurlu kanyirni nyampu-kurra Jurujulumu-kurra Jijariya-jangka, manu yungunpa miimii-nyanyi ngurrju-japa maju-japa.” Kujanyalurla wangkaja Pijitukuju. Kula-ngantalpalu ngurrjungku payurnu. Kala ngarilpalu warlkangku yipiljiyipilji-manu. Kaji kangkarlarni Pijiturlu Puurlu Jijariya-jangka, ngulaju kapulu wurru-mardarninjarla kulkurru pakakarla tarnnga-kurra Juwu-paturluju. ⁴ Junga-juku, Pijiturlu-jana jangku-manu, “Lawa kujakuju, kularna Puurluju kanyirni nyampu-kurra Jurujulumu-kurra, ngulaju Jijariyarla kalu palkangku yurrkunyu-paturlu ngaju-nyangurlu jina-mardarni manu warrawarra-kanyi Puurluju rdakungka-juku. Ngakaju kapurna ngajuju pina-yani Jijariya-kurraju. ⁵ Ngajulurluju kula karna milya-pinyi yaliji watiji kuja nganta kuruwarri rdilyki-pungu. Kajijili rdanparni wiriwiri nyurrurla-nyangu Juwu-patu Jijariya-kurra, ngulangkunya marda kajikajulu yimi-ngarrirni Puurluju nyanunguju kuruwarri rdilyki-pinja-warnuju.”

⁶ Pijituju, jirnganja nyinajalpa-jana ngulangka-juku Jurujulumurla ngulaju wiyiki-kari-kirra. Ngula-jangkaju, pina-yarnkajalku Jijariya-kurralku kuwurtukungarnti. Ngula-jangkaju, parra-pardu-karirlaju kulpari yanulku yuwarli-kirra kuwurtukungarnti yungu nyinami kuwurturla wiri kuwurtukungarduyu. Ngula-warnuju wangkaja-jana yurrkunyu-patuku, “Maninjintalu Puurlu rdaku-jangka, manu kangkarnili nyampu-kurra!” ⁷ Junga-juku, kangurnulu Puurluju yurrkunyu-paturluju, manulu kulkurru-jarra karrinja-yirrarnu kuwurturlaju. Manulu yangkapatu Jurujulumu-wardingki-patu wiriwiri Juwu-patu yanurnu, ngulajulpalurla warrukirdikirdi karrija kuwurturla Puurlukuju ngulaju yimi-ngarrirninjakungarnti.

Junga-juku, yimi-ngarrurnulkurla. Wangkajalurla Pijituku ngulaju kuja, “Nyampurlu watingki, kuruwarri-kari kuruwarri-kari rdilyki-pungu, manu nyampuju maju-nyayirni wati kuja-ka karrimi!”

Ngula-jangkarluju, kulalurla nyiyalku milki yimi-ngarrurnu kuruwarri rdilyki-pinja-warnuju nyanungu kuja Puurlurlu nganta rdilyki-pungu kuruwarri. Manu kulalu ngana wati-kari payikarla yungu jiily-ngarrikarla Puurluju nyanungu kuja kuruwarri nganta rdilyki-pungu. ⁸ Ngula-jangkaju, Puurlulku-nyanu jaarl-wangkaja, manu wankajarla Pijitukulku, “Lawa, kularna ngajuju yanu jarrwara-kari kuruwarri-ngirliji Juwu-kurlangu-ngurluju. Manu yangka yalirla Yuwarli Maralypirla Juwu-kurlangurla kujalparna nyinaja, ngulaju kularna nyiya witarlangu maju-manu. Manu kularnarla nyarrpa nginji-wangkaja yangkakuju Ruumu-wardingkiki Kingiki, lawa!”

⁹ Nyampu Pijitu, ngulangkulpa-jana puta yimiri-manu Juwu-patu yungulurla miyalu walyka nyinami nyanungukuju. Kujarlaju payurnu Puurlulku, ngulaju kujarlu, “Ngurrju mayi kajingkili kanyi Juwu-paturluju kuwurtukungarnti Jurujulumu-kurraju, ngulangkanya yungurnangku miimii-nyanyi nyanungurra-nyangurla kuwurturla?”

¹⁰ Puurluju kulalpa ngampurrrpa nyinaja pina-yaninjakuju Jurujulumu-kurrakuju, ngula Puurlujurla wankaja Pijitukuju, “Wurra, wurra! Lawa kujaju! Ngajuju karna Ruumu-kurlangu yapa nyina ngurrara-jinta. Nyampurla-juku Ruumu-kurlangu Kingi-kirlangurla, ngulajulpaju miimii-nyangkarla kuwurturlaju. Ngulakuju kulalpanpaju kangkarla Juwu-kurlangu-kurra kuwurtu-kurra Jurujulumu-kurra, lawa. Kularna-jana Juwu-patuju murrumurru-manu, lawa. Nyuntuju kanpaju milya-pinyi kuja karnangku junga wankami. ¹¹ Kuruwarri ngantarna-jana rdilyki-pungu ngajulurlu, kujarlaju nganta kapujulu pinyi tarnnga-kurra kuruwarrirla nyanungurra-nyangurla. Kajilpangkulu junga yimi-ngarrikarla, ngulaju pangkalalkujulu pinyi tarnnga-kurra. Ngulaju kulalparna-jana warla-pajikarla ngajulurluju. Kala kajingkili warlkan-gku yimi-ngarrirni ngaju, ngulaju kulalpanpa-jana yungkarla ngaju kanjakuju Jurujulumu-kurrakuju. Jungarni-ngawurrrpa karna ngajuju nyina. Junga karnangku wankami yungunpaju yilya Ruumu-kurra kuwurtukungarnti, yunguju yangkangku Ruumu-wardingki Kingirli miimii-nyanyi ngajuju.”

¹² Ngula-jangkaju, Pijiturlu manu nyanungu-nyangu luwiya-paturlu, ngulajulu-nyanurla jaaly-manu Puurlukuju. Ngula-jangkaju, Pijitujulku wankajarla Puurluku, “Yuwayi, kujanpaju nyuntu wankaja ngajuku, ngulaju karnangku yilyamilki Ruumu-kurra yungungku Kingirli miimii-nyanyi.”

Pijiturlu yimi-ngarrurnurla Puurluju Kingi Kiripaku

¹³ Ngaka-karilki, yanurnu-pala Jijariya-kurra narrumparlangu yirdi-jarraju Kingi Kiripa manu nyanungukupurdangka ngawurru-nyanu Pirniji, ngula-jarranya-palarla jijanau yanurnu yangkaku Pijituku. ¹⁴ Kuja-pala nyinaja parraku marnkurrapaku, ngula-warnurlaju Pijiturluju, yimi-ngarrurnu-palangu Puurlu kujalpa mardarnu rdakungka-juku, ngulanyalpa-palangu yimi-ngarrurnu. Pijitu wankajarla Kiripakuju, “Nyampurla kirringka Jijariyarla, wati jinta-ka nyina rdakungka yirdiji Puurlu kuja yangkangku wiri-karirli kamparru-warnurlu Pilikirli yirrarnu rdakungka. ¹⁵ Kujarna yanurra Jurujulumu-kurra, ngulangkajujulu nganjirni yimi-ngarrurnu maralypikingarduyu-paturlu wiriwirirli manu jarlu-paturlu Juwu-paturlu Puurluju, ngulajujulu kujarlu yimi-ngarrurnu, ‘Yangka Puurlu kuja kanpa mardarni rdakungka Jijariyarla, ngulangkuju muku rdilyki-pungu kuruwarri-kari kuruwarri-kari. Ngalakujurla jaruju jangkardu wiri-maninjinta tarnnga-kurraku pinjaku nyuntulurlu.’ Kujanyajulu wankaja ngajukuju. ¹⁶ Ngula-jangkaju, ngajulkurna-jana jangku-manu,

'Nganimpa-nyangu Ruumu-kurlangu kuruwarriji kula kuja-piya. Kajilpalu puuly-mardakarla yapa yurrkunyurlu, ngulaju kulalpalu kapanku pakakarla kuwurtu-wangurla-wiyi yurrkunyurluju. Kuja kalu yapa puuly-mardarni, ngulaju kalu kanyi kuwurtuku-wiyi yungu kuwurturla wangkami-wiyi yapa milparniwarra-puru, ngula-warnurlanya yungu-nyanu jaarl-karri yapa-patu-kari-kijaku jily-ngarrirnijakujaku.' Ngulakujurna-jana kujanya milki-wangkaja ngajuju.

¹⁷ "Kujalu ngaka-pardu-karilki yanurnu nyampu-kurra Jijariya-kurra yangka-patu Juwu-patu, ngula-jangkaju, parra-pardu-karirlalku, kangurna-jana kuwurtu-kurra. Ngula-ngurluju yilyajarna-jana ngaju-nyangu yurrkunyupatulku rdakukurraju yungulu maninjirni Puurlu. ¹⁸ Kujalu Puurlu kangurnu kuwurtu-kurra, ngulangkulurla yangka-patuju Juwu-patu wiriwiri jangkardu karrinja-pardija, manulurla jangkardu wangkaja punku-pajirninjaku marda. Kula-nganta yungujulu yimi-ngarrikarla Puurlu maju-nyayirni, kula-nganta kaji maju-manu nyiyarningkijarra. ¹⁹ Kala lawa, nyampujulu ngari yimi-ngarrurnu nyanungurra-nyangu Juwu-kurlangu kuruwarri-kari kuruwarri-kari kuja-jana nganta Puurlurlu rdilyki-pungu. Manujulu yimi-ngarrurnu wati jinta kuja nyurru-wiyi paliya yirdiji nganta Jijaji. Nyampuju wati Puurlu ngulaju karla ngungkurr-nyina Jijajiki kuja nganta-ka wankaru nyina jalangu, ngulakunya karla ngungkurr-nyina. ²⁰ Nyampurra nyiyarningkijarra, kulalparna milya-pungu. Manu kulalparna milya-pungu ngana yungurna payikarla yapa nyampurraku Juwu-kurlanguku nyiyarningkijarrakuju. Kujarlanyalparna payurnu Puurluju, 'Ngurrju mayirngaku yilya Jurujulumu-kurraju ngulangkaju yungunpa kuwurturla wangka Juwu-kurlangurla kuwurturla?' ²¹ Kujakujurla Puurluju jukuru-jarrija, manuju wangkaja, 'Lawa, putaju yilyaya! Kularna yani Jurujulumu-kurraju, lawa! Wangkaya-jana nyuntu-nyangu-patuku yurrkunyuku, ngulangkunya yungujulu warrawarra-kanyi nyampururla-juku rdakungkaju yangka-patu-kujaku Juwu-patukujaku! Ngula-jangkaju, ngaka kanpaju yilya Ruumu-kurra yungurna ngulangkanya kuwurturlaju wangkami Kingi-kirlangurla Wiri-kirlangurla kuwurturlaju.' Jungajuku, wangkajarna-jana yurrkunyupatuku yungulu warrawarra-kanjarla mardarni rdakungka-juku ngulaju Ruumukungarnti yilyanjakungarntiji."

²² Ngula-jangkaju, junga-juku, Kiripalkurla wangkaja Pijitukuju, "Ngajurlangurlu yungurna purda-nyanyi Puurlu wangkanja-kurra."

Junga-juku ngula-jangkaju, Pijiturlu jangku-manu Kiripa, "Yuwayi, ngaka kanpa purda-nyanyi Puurluju wangkanja-kurraju jukurrarlu."

²³ Ngula-jangkaju, parra-pardu-karirlalku, Kiripa manu nyanungukupurdangka ngawurru-nyanu Pirniji, yanurnu-pala Pijitu-kurlangu-kurra yuwarli wiri-nyayirnikirra. Ngulaju-pala-jana jirranganja yukaja ngarlarrpa-kangkangkuku yangka wiriwiriki Jijariya-wardingki-patuku manu panu-kariki yurrkunyukungarduyu-patuku. Kuja-pala yukajarra kaninjarni yuwarli-kirra, ngulaju-palarla ngirrilypa pirri-manu Pijituku. Ngula-jangkaju, Pijituju wangkaja-jana nyanungu-nyanguku yurrkunyuku, "Maninjintalu Puurlu, maninjarlalu kangkarni nyampu-kurra!" Jungajukulu maninjarla kangurnu Puurluju. ²⁴ Ngula-jangkaju, Pijituju wangkajalku-jana Kiripaku manu yapaku panu-kariki kujalpalu warrukirdikirdi karrija, ngulaju kuja-jana wangkaja, "Jalangu, nyuntu Kingi Kiripa manu yapa nyurrurla kuja kankulu jalangu nyina nyampururla, nyanyi kankulu nyampu wati, ngulakuju kalurla yapa panu-jarlu-nyayirni nginji-wangkami Juwu-patu nyampu-wardingki manu panu-kari Jurujulumu-wardingki-patu. Manujulu jaru yimi-ngarrurnu maju-nyayirni nyampu-kurluju. Manu kajulu warrarda purlami ngajukuju yungurna nganta pinyi nyampuju wati tarnnga-kurra. ²⁵ Nyarrparlarna pinyi nyiya-ngurlu? Kula karna milya-pinyi nyarrpa kuja kuruwarri rdilyki-pungu. Milya-pinja-wangurlu nyiyakulparna pungkarla tarnnga-kurraju? Kujarna ngaju payurnu yaninjaku

Jurujulumu-kurraku kuwurtu-kurraku, ngula-kujakuju jukuru-jarrija ngampurrpa-wangu. Manuju payurnu yungurna yilya Ruumu-kurra, ngulanganya yungu kuwurturla wangkami Kingi-kirlangurla Wiri-kirlangurla. Ngulakunya kapurna yilya Ruumu-kurraju. ²⁶ Ngulaju kulalparnarla yilyayarla marlajarra pipa-wangu Puurluju yangkakaju Kingiki Wiri-jarluku. Ngulakungarntiji kajinpaju nyuntulurlu Kingi Kiriparlu jaru-wiyi yimi-ngarrirni jungarni manu junga-nyayirni, ngulanya yungurna yirrarni pipangka-wiyi kuja-jana kuruwarri-kari kuruwarri-kari nganta Puurlurlu rdilyki-pungu. Ngulakunyarna kangurnu Puurluju nyampu-kurraju yungunparla nyuntu-wiyi wangka manu yungunpa miimii-nyanyi. Ngula-jangkanya yungunpaju yimi-ngarrirni ngulaju yungurna yirrarni jaruju pipangka kuruwarri-kari kuruwarri-kari kuja-jana Puurlurlu rdilyki-pungu. ²⁷ Kajilparna Puurlu yilyayarla Ruumu-kurra pipa-wangu nyiyaku mayi, kujaju maju. Yungurna pipangka-wiyi yirrarni kuruwarri nyanungu rdilyki-pinja-warnu.”

26

Puurluju-nyanu jaarl-karrija kamparrurla Kingi Kiriparla

¹ Ngula-jangkaju, Kingi Kiripaju wangkajarla Puurlukuju, “Yuwa, ngula-juku. Kutuju wangkaya manu nyarrpanpa wangka nyuntu kuja kanpa purda-nyanyi manu manngu-nyanyi nyuntu-nyangu jaruju!”

Ngula-jangkaju, Puurluju wakulku wipija, manu-jana rdaka milki-karrija wangkan-jakungarntiji. Ngulaju-nyanu jaarl-karrija Juwu-patu-kujaku ngulaju kuja, ² “Kingi Kiripa, nyampurrarlu Juwu-paturlu ngulangkujujulu yimi ngurrju-manu ngajuku ngulaju yijardu-wangu warlkangku. Ngulanganya karnaju jaarl-karri jalanguju. Kala nyuntulu, ngurrju-nyayirninpa nyampu-kurraju yanurnu purda-nyanjakuju ngajukuju yungunpaju purda-nyanyi. ³ Nyuntu kanpa-jana milya-pinyi muku Juwu-kurlanguju kuruwarriji, nyarrpa kuja karnalu purami kuruwarriji. Nyuntuju kanpa milya-pinyi nyiyarningkijarra kuruwarri-jangka kuja karnalu-nyanu warrarda wiljiwilji-mani Juwu-paturluju. Kujarlanya karnangku wardinyirli payirni yungunpaju nyuntulurlu purda-nyanyi nganyunganyu-wangurlu.

⁴ “Nyampurluju kajulu Juwu-paturlu milya-pinyi ngajuju kurdu-warnu nyurru-warnu, ngula-jangkanya kajulu milya-pinyi ngajuju. Manu kajulu milya-pinyi yapa panungku kujalparna nyinaja warrarda ngurrararla ngaju-nyangurla manu Jurujulumurlangurla kujalparna nyinaja, ngulanya kajulu milya-pinyi. ⁵ Manu nyurru-wiyi, jinta-jarrijarna-jana turnu-warnuku Paraji-patuku, manu kalarna nyinaja Paraji-yijala. Manu kalarnalu Paraji-paturluju puraja Juwu-kurlangu kuruwarriji yirriyirri-nyayirrirli ngulaju panu-kari-piya-wangurlu turnu-warnu-kari-piya-wangurlu. Nyampuju junga-nyayirni karnangku wangkami, manu kajulu nyampu jaru milya-pinyi Juwu-paturlu kuja karna nyampu jaru wangkami. Kajilpanpa-jana payikarla yalumpu-patu Juwu-patu, ngulaju kajikangkulu kujarlu jangku-mani, ‘Yuwayi, junga-ka wangka yalumpu Puurluju, kujalpa nyinaja Paraji-wiyi.’ ⁶ Nyampuju-ngarra karnarla wala nyinami Jijaji Kirajiki kuja wankaru-jarrija pina. Ngulaju yangka jinta-juku Yapa-nyayirni-wangu Mijaya kuja-jana Kaaturlu jangku-pungu nyurru-wiyi nganimpa-nyanguku nyurnunurnuku yilyanjakungarntirli. Kujarlanya karnaju nyampurlalku jaarl-karrimi jalanguju. ⁷ Parra wiri, munga wiri kuja kalu Juwu-paturlu jintawarlayirli purami Kaatu yirriyirrirli, ngulaju kalurla pardarni-juku yangka Mijayaku nyangurla kaji yanirni. Kula kalurla wala nyinami Jijaji Kirajiki ngaju-piya. Kujarlanya kajulu nginji-wangka ngajuku nyampurla kuwurturla. ⁸ Manu nyurrurla-kari Juwu-patu, wita-wiyi ngarirna-nyarra

payirni. Nyiyarla kankulurla Kaatukuju kapuru nyina nyurrurlaju yapa kapu-jana nganta yampimirra nyurnu-warnuju milyingka-juku pina-wankaru-maninja-wangurlu? Kula junga kujaju jaru nyurrurla-nyangu, lawa!

⁹ “Ngajurlangurlu kalarna manngu-nyangu jarrwaraju nyurrurla-piyarlu-yijala. Manu kalarna-janarla yapaku jukuru-jarrija Kirijini-patuku yangka kuja kalalu puraja Jijaji Najariji-wardingki. Kalarna manngu-nyangu jarrwara kujaju. ¹⁰ Ngulaju kalarna-jana Jurujulumurlarluju yapaju putaputa warla-pajurnu, manu kalarna-janarla jukuru-jarrija. Wiriwirirli maralypikingarduyu-paturlu yungujulu pipa, ngula-kurlunya kalarna-jana jirrnganja warru wapaja yurrkunu-patuku, manu kalarnalu-jana ngula-paturlunya Kaatu-kurlangu-patuju yapa-patuju warru puuly-mardarnu. Manu kalarnalu-jana puuly-mardarninjarla yirrarnu rdakungka. Manu kujalpalu-jana Kanjulu-paturlu jaka-yirrarnu Kirijini-patuku pinjaku, ngulakuju kalarna-janarla ngajurlangu ngungkur-nyinaja. ¹¹ Manu ngula kalarna-jana jaajikari jaaji-karirla warru murrumuru-manu ngajulurluju, ngulaju kalarna-jana puta jinyijinyi-manu Jijajiki yampinjaku manu wajawaja-maninjaku nyanunguku yirdiki. Manu kalarna-jana ngulaju nyurunyuru-jarrija-nyayirni kanunjumanyumpa-nyayirni. Ngula-warnuju kalarna-jana jangkardu yanu kirri-kari kirri-kari-kirra Juwu-wangu-kurlangu-kurra, manu kalarna-jana jinyijinyi-maninjarla murrumuru-manu.”

Puurlurlula yimi-ngarrurnu Kingi Kiripakaku nyarrparlu kuja Kaaturlu nyanungu Puurlu kangkuly-yirrarnu*

¹² Ngula-jangkaju, Puurlurlujurla yarda yirri-puraja Kingi Kiripaku, “Ngajurna-jana yanu jangkardu Tamaka-kurra yapaku pakarninjaku. Ngulakungarntiji pipa-wiyijili yungu yapakungarntiji yangka-paturlu wiriwirirli maralypikingarduyu-paturlu yungurna-jana ngula-kurlunya pipa-kurlu jangkardu yantarla yurrkunu-piya yapaku puuly-mardarninjaku. ¹³ Nyampuju junga karnangku wangka nyuntukuju Kingi Kiripaku. Kujalparna-jana jirrnganja yanurra yapaku yirdiyirla Tamaka-kurra, mirntangalijirna nyangu jarra wita-wangu kujalpa nganimpa-kurra mirilmiril-karrija kankarlarra-ngurlu kaninjarra-kari nganimpa-kurra ngulaju wanta-piya-wangu. ¹⁴ Ngula-jangkaju, mukurnalu wantija walya-kurra ngarrurdaju. Ngula-jangkarluju, purda-nyangurna linpa wangkanja-kurra kujaju wangkaja Yipuru jaruju, manuju kujarlu yirdi-manu, ‘Juurlu, Juurlu, nyarrparla kanpaju murrumuru-mani? Nyunturlangurlu kanpa-nyanu murrumuru-mani puluku-piyarlu jukuru-piyarlu. Ngula kuja-ka yapangu warlaljamarrirli watiya-kurlurlu jaka pantirninja-yani jungarniki yaninjaku, ngula-ka pulukurluju pina-yijala murrumuru-mani mirriji-jarra-kurlurlu. Ngula-piya-yijalanpa nyuntuju.’

¹⁵ “Junga-juku, payurnurna ngajulurlulku, ‘Warlalja-Wiri, ngananpa nyuntuju?’

“Ngula-jangkaju, jangku-manuju Warlalja-Wirirliji, ‘Ngajujurna Jijaji ngulanya kuja kanpaju murrumuru-mani warrarda. ¹⁶ Karrinja-pardiya! Warraja-jarrijarnangku, manu karnangku milarni nyuntu ngaju-nyanguku warrkiki. Ngulanya kapunpa-jana warru yimi-ngarrirni yapa-kari yapa-kariki ngajulu kujanpaju jalangurlu nyangu nyuntulurlu. Ngaka kajirnanngku nyiyarlangu milki-yirrarni, ngularlangunya yungunpa-jana milki-wangkami manu yirri-pura. ¹⁷ Kajirnanngku yilya yimikirli Juwu-patu-kurra Juwu-wangu-patu-kurra yapa-kari-kirra, ngulaju kapurnangku warrawarra-kanyi manu jaarl-karrimi yapa nyampu-patu-kujakuju. ¹⁸ Nyampu yapa panu-jarlu ngulaju kalu nyina milpa-parnta-piya pampa-piya kula-nganta mungangka. Ngulangkuju kula kalu Kaatuju nyanyi, ngulakuju kajana Juju Ngawu wiriji nyina. Ngulakunya karnangku yilyami yungunparla puntarni Juju Ngawuku

* 26:11 Nyangka Acts 9.1-19, 22.6-16

manu yungunpa-jana milpa raa-pinyi Kaatuku nyanjaku, ngula-jangkanya yungu-jana wiri nyina. Kajijili ngajuku ngungkurr-nyina manu wala nyina, ngula-jangkakunya kapu-jana Kaatuju yawuru-jarrimi maju-warnuku. Manu kapurna-jana kanyirni Kaatu-kurlangu-kurralku jinta-kurralku turnu-kurra, ngulangalku yungulurla nyina jintangka-juku warlalja nyanungu-mipaku.’ Kujanyaju wangkaja ngajukuju Warlalja-Wiriji.”

Puurlu-jana wangkaja nyarrpa kujarla warrki-jarrija Jijajiki

¹⁹ Ngula-jangkaju, yardarla wangkaja Puurluju yangkakaju Kingi Kiripaku, ngulaju kujarla wangkaja, “Yangka kujarna Jijaji nyangu kankarlarra mirilmiril-karrinja-kurra, ngulajurna purda-nyangu wilji-wangurlu nyanunguju nyiyarningkijarraku warrkiki yangka kujaju wangkaja yungurnarla warrki-jarri nyanungukulku Jijajiki. ²⁰ Ngula-jangkaju, yarkajarrarna Tamaka-kurra-wiyi, ngulangarna juul-nyinanjunu. Ngula-jangkaju, pina-yanurnurna Jurujulumu-kurra. Ngularna warru wapaja Juwu-kurlangu-wana ngurrara-wana Yijirali-wana. Manu ngula-jangkajurna warru yanu ngurrara-kari ngurrara-kari-wanalku Juwu-wangu-kurlangu-wanalku nguru-wanaju. Yalirla ngurrara-kari ngurrara-karirla wangkajarna-jana kuja, ‘Pina-yaninjarlalu yalala-yirraka maju-warnurlu Kaatu, manulu nyiyarningkijarra yampiya majumajuju yapangku, manulu nyinaya jungarni karlirr-karrinja-wangu. Kaji-nyarra Kaaturlu nyanyi, ngulaju kapu-nyarra milya-pinyi jungarni ngulaju yalala-yirrarninja-warnu.’ Kujanyalparna-jana warru wangkaja warrarda. ²¹ Kujarlanyajulu Juwu-paturluju puuly-mardarnu Yuwarli Maralypirlaju, manu kapujulu pakakarla. ²² Wurnangka ngulajulpaju warrarda warrawarra-kangu manu jina-mardarnu Kaaturluju. Ngulanya karna karri nyurrurlarla kamparru nyampuju, manu karna-nyarra yimi-ngarrirni nyiyarningkijarrarla kuja karnarla warrarda warrki-jarri ngaju Jijajiki. Kuja karna-jana warru yimi-ngarrirni yapa-kari yapa-kariki ngurujarraranyarlaku, ngulaju jaru jurruku-juku kujalu nyurnunurnurlu-wiyi yirrarnu pukungka Kaatu-kurlangurla yangka-paturlu jarukungarduyu-paturlu manu Mujujurlu. Ngulanya kujalu yirrarnu Mijaya-kurlu, ngularlangu karna-jana warru yirri-pura yapa-karikiji. ²³ Kujanyalu yirrarnu jaruju Payipulurla yapangkuju yangka-kurlu Mijaya-kurlu, ‘Kaji yanirni Mijaya Kaatu-kurlangu nyampu-kurra walya-kurra, yapangku kapulu pakarni tarnnga-kurra. Ngulaju kapu kamparru-juku yapa-patu-karikiji nyanunguju pina-wankaru-jarri milyi-jangkaju. Ngulaju kapu-jana jarra-nyayirni-wangu rdili-karrimi Juwu-patuku manu Juwu-wangu-patuku ngulanya yungulu nyanyi Kaatu warraja.’ Kujanyalu yangkankuju jarukungarduyu-paturlu yirrarnu nyurru-wiyi Payipulurla.”

²⁴ Kuja-nyanu Puurlu jaarl-karrija jaru nyanungu, ngulakujurla Pijitulku purlaja, “Puurlu, nyuntujujupa warungka-nyayirni! Yangka kujanpa kuruwarrri-kariki kuruwarrri-kariki pina-jarrija, ngulangakunya kangku warungka-mani!”

²⁵ Junga-juku, Puurlurluju jangku-manu Pijituju, “Nyuntu Pijitu wiri-jarlu, lawa, kularna ngajuju warungka! Junga karna wangkami langarrpa nyampuju, manu junga karnangku wangkami. ²⁶ Manu nyuntu Kingi Kiripa, wangkami karnangku nyunturlangukuju lani-wangu manu ngarrurda-wangu nyampuju jaru. Yalarni yangka kanpa nyuntu milya-pinyi jaruju kujarnangku yangka muku yirri-puraja manu milki-wangkaja. Yangka kuja Jijaji Kaaturlu milyi-jangka wankaru-maninjarla yakarra-manu, ngulaju kula parlangka wurnturu yapa-wangurla wankaru-maninjarla yakarra-manu milyi-jangkaju, lawa. Yakarra-manu Jijaji Kaaturluju yapangka panungka manu milparniwarrarla kulkurrirni. ²⁷ Kingi Kiripa, nyuntuju karnangku milya-pinyi yangka kuja kanparla nyuntu ngungkurr-nyina jaru nyampukuju, manu kanpa milya-pinyi jaru nyampuju nyuntulurluju yangka kujalu

jarukungarduyu-paturlu yirrarnu Payipulurla nyurru-wiyi, ngulaju kanparla milya-pinjarla ngungkur-nyina.”

²⁸ Ngula-jangkaju, Kingi Kiriparlulku payurnu Puurluju, “Wurra, wurra! Ngajurlangu mayi kanpaju puta yalya-mani manu puta kangkuly-yirrarni mayi yungurna pura Jijaji?”

²⁹ Junga-juku, jangku-manu Puurlurluju Kingi Kiripaju, “Marda kapurnangku wita jaru wangka jalanguju, ngaka marda kapurnangku jaru wiri marda wangka, karija marda. Nyurrurlarlu kuja kankujulu purda-nyanyi manu nyanyi jalangurlu nyampu, ngulakuju kapurna-nyarrarla Kaatuku wangka yungunkulu ngaju-piya nyina nyurrurlaju. Kula karna wangka nyampu-piyaku kujankujulu wayurnu waku-jarra jayini-kirlirli. Ngari karna wangka yungunkulu Jijaji pura ngaju-piyarlu.”

³⁰ Junga-juku, Kingi Kiripa manu nyanungukupurdangka ngawurru-nyanu Pirniji manu Pijitu manu panu-kari wiriwiri-kari, ngulajulu muku karrinja-pardinjarla jintakumarrirni-jiki wilypi-pardija yuwarli-ngirliji. ³¹ Kujalu wilypi-pardija, ngulangajulu-nyanu wangkaja kuja, “Nyampurulu Puurlurlu, kula rdilyki-pungu kuruarri witarlangu, lawa. Ngulanya kulalparlipa nyiyakulku pina-yirrakarla rdakungkaju Puurluju, manu kulalparlipa nyiyakulku pakakarla tarnnga-kurraju.”

³² Ngula-jangkaju, Kingi Kiriparla wangkaja Pijitukuju, “Kaji nyinayarla wurdungu manu japirninja-wangu, ngulaju kapurlipa yilyayarla wilypi-maninjarla rdaku-ngurluju yarlu-kurra. Kala-ngalpa payurnu nyanungurlu yilyanjaku Ruumu-kurrakuju kuwurtukuju. Kuja-warnuju, ngulaju karlipa yilyami Ruumu-kurra.”

27

Puurlujulu kangu yurrkunya-paturlu pawurturla kirri-kirra Ruumu-kurra

¹ Ngaka-pardu-karilki, wangkaja-jana yangka wiri Pijitu yurrkunya-patuku, “Puurlulu maninjinta rdaku-jangka wurna-kurraku Ruumu-kurraku!” Junga-juku, manunjunulu-jana Puurluju manu ngalya-kari-patu pirijina-paturlangu. Nyampurra-patunya yungulurla jinta-kariki yurrkunyukungarduyuku wiriki yirdikiji Juliyajaku. Nyampuju wati yirdi Juliyaja, ngulajulpa-jana wiri nyinaja yurrkunya-patuku 100-palaku, ngulajulu yirdiji turnu-warnu jintangka-juku ‘Ruumu-wardingki-kirlangu Kingi-kirlangu’. Ngulakujulpa-jana jinta-juku nyinaja wiriji Juliyaja. ² Ngula-jangkaju, kangulu-nganpa Juliyajarluju manu nyanungu-nyangu-paturlu jinta-kari-kirra-wiyi yirdi-kirraju kirri-kirraju Yiturumitiya-kurra. Ngulangajulpalu pawurtuju jungarni-manu pawurtukungarduyu-paturluju wurnakungarnti kirri-kari kirri-karikingarnti. Ngula-warnujurnal warrkarnu nganimpaju panu-kariji pawurtu-kurraju yungulu-nganpa kanyi kulkurru-kurra kirri-kari-kirra, manu yungulu-nganpa kulkurru yampimirra. Jinta-kari wati yirdiji Yaratakiji, ngularlangu warrkarnu pawurtu-kurraju, ngulaju kirri-kari-wardingki yirdi-wardingki Tijilunika-wardingki ngulaju ngurrara-wardingki Majatuniya-wardingki. Kujarnalu muku warrkarnu pawurtu-kurra, ngula-warnuju yarnkajalkurnal kirri-ngirliji Yiturumitiya-ngurluju.

³ Ngulajurnal pawurtu-kurluju yaninja-yanu yatijarra. Parra-pardu-karirlalku, yukajarnalu ngurrara-kurra kirri-kirraju Jirdana-kurra-wiyi, ngulangkarnalu nyinaja. Puurluju ngampurpalku nyinaja jitinjaku pawurtu-ngurluju yungu-jana jijanurlu nyangkarla nyanungu-nyangu puntu-wati. Juliyajarluju ngurrjungku ngampangamparlu yilyaja. Junga-juku, Puurluju jitija pawurtu-jangkaju, manu-jana yanu jijan nyanungu-nyanguku puntu-patuku. Kuja-jana yanurnu, ngulakujulurla nyiyarningkijarra nganjirni rdanjarr-yungu wurna-kurraku. ⁴ Ngula-jangkajurnal yarda yarnkajarra yatijarra-purda ngurrara-kari-kirraluku yirdi-kirraju Jipiriji-kirra kujalpa nyanunguju ngurrara karrija ngapangka kulkurrirni, ngula-kurralkurnal yarnkajarra. Ngula-purujulpa warlpa wiri wangkaja, wangkajarnilpa

karlarra-ngurlu, manulpa parnkaja kilji-nyayirni. Ngula-kujakujernalu warru yanu kakarrumparra-warnu yatujumparra-warnu-juku yangkakaju ngurraraku Jipirijiki. Ngula-wana kujernalu purdangirli warru yanu yatujumparra-warnu-juku, ngulaju kulalpa warlpaju parnkaja kilji, lawa. ⁵ Kujernalu karlarra jingijingi yaninja-yanu, ngulajernalu ngurrara-jarra-wana jingijingi yanu yirdi-jarra-wanaju Jilijiya-wana manu Pampiliya-wana. Nyampu-jarra ngurrara-jarralpa-pala karrija yati-jarra mangkuru wirikiji. Ngula-wanajernalu-palangu jingijingi-jiki jurnta yanu. Ngula-jangkaju, ngakarnalu yukajarra kirri-kari-kirra yirdi-kirraju Miira-kurralku, ngulaju ngurrara-karirla Lijiyarla. ⁶ Kujernalu ngula-kurra yukajarra kirri-kirra, ngulangakujernalu pawurtu-ngurluju muku jitija. Manu ngula-jangkaju, yangka wiri yirdiji Juliyaja, ngulangkujulparla warru nyangu pawurtu-karikilki nganimpa yungu-nganpa kanyi ngulangkuju Yitili-kirra. Junga-juku, parlu-pungu jinta pawurtu Yilikijantira-wardingki-kirlangu. Ngula-jangkarluju pina-nganpa yajarnunjunurnu nganimpalku, manu-nganpa kanjarla-yirrarnu pawurturlaju.

⁷ Kujernalu Miira-jangkalku yarnkaja, ngulajulparnalulu pingka-nyayirni yaninja-yanu pawurtu-kurluju karlarra-purda-juku. Ngulaju kularnalu nyarrpa yantarla kapankuju, ngulaju yirdija-ngarralpa-nganpa warlpaju kilji-nyayirni wapirdi parnkaja, ngula-purunyaiparnalu pulyaju yaninja-yanu. Kujernalu kutu-jarrija parra marnkurrpa-jangka kirri-kari-kirra yirdi-kirraju Nayitu-kurra, ngulajulpa mayawunpaju parnkaja-juku kilji-jiki karlarra-ngurluju. Ngula-purujernalu kurruly-wantija kurlirra karlarra, ngularnalu ngapa wiringkaju yarda jingijingi yanu ngurrara-karikirraluku yirdi-kirraju Kiriti-kirra, ngulaju walya wiri kujalpa ngunaja kulkurrirni marluri wiri-nyayirnirla. Ngulakujernalu kakarrumparra-warnu jingijingi warru yanu warlpa-kujaku purdangirli yunta-wana ngulaju yirdi-wanaju Jalmuni-wana. ⁸ Ngulajernalu warru yanu, karlarra-yijalarnalu warru jungarni-jarrija, ngulajernalu pulya-yijala yaninja-yanu karlarra-purdaju. Warlpaju ngulajulpa-nganpa wapirdi parnkaja nganimpa-kurra-juku ngayirni, ngulajulpa-nganpa kulpari mamparl-pungu. Ngakalku yukajarrarnalu kirri-kari-kirra yirdi-kirraju Kaalu-Limana-kurra, ngulangakajulpa kirri-pardu-kari karrija yirdiji Lajiya, ngulaju kutu. Ngulangakajulpa witangkarra pirntinyarra-kurlu karrija wuurnpa, ngula-kurranyarnalu yanurra, manurnalu ngulangkanya jupu-karrija-wiyi warlpa-kujaku yuntangka.

⁹⁻¹⁰ Ngulangakajernalu nyinaja jintaku kirntangiki. Ngulangakajulpa ngula-puruju yungkaparri-jarrinja-yanulku yulyurpukuju. Ngula-jangkaju, Puurlulku-jana wangkaja yangka-patuku yurrunyupatuku manu pawurtukungarduyu-patuku, “Wati-patu, yulyurpuju nyurrunya-ka kaaly-karrinjini. Kajilparlipa nyampu-ngurlu yarda yarnkayarla, ngulaju kajikarliparla piki-yaninjarla rdarr-karri ngapaku wiriki manu mayawunpaku wiriki-yijala. Manu kajikarlipa marda yurunypa manu jurnarrpa muku wajawaja-mani ngapa kajilparla kurdu-yukayarla, manu marda kajikarlipa ngalya-kari ngalipa muku pali. Ngula-kujakuju, nyampurla-jukurlipa nyina yulyurpu-puruju.”

¹¹ Kujakuju, jirrama wati-jarra wiri-jarra, kula-palarla ngungkurr-nyinaja Puurlukuju yangka pawurtukungarduyu warlalamarri manu jinta-kari wiri pawurtukungarduyu, ngulaju-palarla kapuru nyinaja. Ngula-jangkaju-palarla wangkaja yangkaku yurrunyukungarduyuku wiriki Juliyajaku, ngulaju kuja-palarla wangkaja, “Lawa, yani karlipa kutu jingijingi.” Kujakuju, yangkaju Juliyaja, ngulaju-palangu ngungkurr-nyinaja jarukuju.

¹² Yali ngurra yangka yirdi Kaalu-Limana, ngulangka kujalparnalulu nyinaja, ngulaju kulalpa-nganpa ngurrju karrija yalirlakuju warrarda nyinanjakuju yulyurpu-purukuju. Kala yangka-patu pawurtukungarduyu-patu, ngulaju kulalpalu ngampurrpa nyinaja yalumpurlaku-juku nyinanjakuju, lawa. Ngayilpalu ngampurrpa nyi-

naja yardarra pardinjaku, yungurnalu yantarla karlarra jinta-kari-kirralku kirri-kari-kirra yirdi-kirraju Pinikiji-kirra, ngulanganya yungurnalu nyinayarla yulyurru-puruju. Yangka yali kirri Pinikiji, ngulaju-ka karri karlarra ngurrararla Kiritirla, ngulaju-ka nguna ngapaju yatijarra karlarra-ngurlu manu karlarra kurlirra-ngurlu ngayirni yunta-kurra walya-kurra. Ngulaju yaliji Pinikiji ngurrju-nyayirni karrinjakuju pawurtukuju yulyurru-purukuju.

Ngapa wiri-nganpa wapirdi parnkaja

¹³ Ngula-jangkaju, warlpaju rdirri-yungu parnkanjaku-yijala ngulaju kurlarni-purdalku rarralypalku manu pulyaku. Ngula-puruju pawurtukungarduyupaturlujulu jaka-yirrarnu wurnakulku yungulu nganta yanilki yangka-kurra kirri-kari-kirra Pinikiji-kirra. Ngulakungarntirliji, narnggu wiri-jarlu pawurtu-kurlangu* wilypi-manulu ngapa-jangka yarnkanjakungarntirliji wurnakungarntirliji. Kujalparnalulu ngurrjulku karlarra-purda yaninja-yanu kutu-juku Kiriti-wana, ¹⁴ Ngula-puruju yarnkajarni mayawunpa ngulaju wiri-nyayirni kakarrara yatijarra-ngurlu, ngulaju nguru-ngurluju Kiriti-ngirli. ¹⁵ Kujalparnalulu karlarra-purda yaninja-yanu, ngula-kurraju mayawunparluju-nganpa wiraly-pakarnu puta, manu-nganpa jirranganja ngurl-kanja-yanu warntawarntalku karlarra kurlirraluku pawurtuju. Ngula-jangkaju, pawurtukungarduyupaturlulu-nganpa jirranganja puta warru kurruly-yirrarnu mayawunpa-purdanji-kirralku. Kala lawa-juku, mayawunparluju-nganpa pawurtuju jirranganja ngurl-kanja-yanu wurnturulku jukarurru-kujaku jarrwara-karilki. ¹⁶ Mayawunparluju-nganpa ngurl-kanja-yanu karlarra kurlirra, ngula-jurnalulu warru yanu kakarrumparra-warnu kurlarninyarra-warnu walya-parduku witakuju yirdiki Kawurdaku kulkurrirni, ngulangkajurnalulu warru jingijingi yanu. Ngulangkuju-nganpa mayawunpa puta jurnta warla-pajurnu walyangkuju yuntangkuju. Ngula-puruju pawurtu-pardu witalpa rarra-kangu purdangirli pawurtu wiringkiji ngalyipi-piya-kurlurlu. Ngulajurnalulu puta rarra-manu ngapa wantinjapuru manu mayawunpa wiri-puru yungurnalu rarra-maninjarla kangkarlarni pawurtu wiri-kirralku. ¹⁷ Ngulajulu wurrangku-juku pawurtukungarduyupaturluju rarra-maninjarla yirrarnu pawurtu witaju pawurtu wiri-kirralku, manu ngula-jangkarluju wayurnulkulu ngalyipi-piya-kurlurlu rdilykirdilyki-pinja-kujaku. Ngula-jangkaju, pawurtukungarduyupaturlulu wayurnu pawurtu wiriji ngalyipi-piya-kurlurlu, warrulu muku wayurnu kankarlumparra manu kanunjumparra ngulaju rdilyki-pinja-kujaku-yijala. Kapu pawurtu wiriji marda rdilyki-pungkarla warlpangku. Ngula-puruju, yangka-patu pawurtukungarduyupatu, ngulajulurla lani-jarrija-nyayirni mayawunpaku, kapu-nganpa marda kangkarla wurnturu kurlirra mayawunparlu ngurrara-kari-kirra yirdi-kirraju Lipiya-kurra, ngulangka kulkurru kapurnalulu marda yukayarla walyangka parlungka kujalpa ngunaja ngapangka kanunjumparra. Ngulakuju pawurtukungarduyupatuju, lani-jarrija-nyayirnilpalurla. Ngula-warnurluju, rurruny-pungulu wawardalku† kankarlarra-jangka ngulaju mayawunpa-kurlangu, manulu yalyi-maninjarla rurruny-pungu kanunju, ngulangkuju yungu pawurtuju pulya-mani. Kala lawa-juku, kulalu pulya-mantarla kujarluju. Ngula-jangkaju, mayawunparluju kutu ngurl-kanja-yanulku pawurtuju nyarrpara-wana-puka kaji kanyi. ¹⁸ Ngulaju maju-nyayirni ngapaju warrarda wantija, manu mayawunpa warrarda parnkaja mungangka jingijingi. Ngula-jangkarlaju, parra-pardu-karirlalku, pawurtukungarduyupatujulurla rdurrjurnu nyiyarningkijarrakulku muku julyurl-kijirninjaku pawurtu-jangkakuju rarralypamaninjaku yungurnalu rarralypalku yani. ¹⁹ Parra-pardu-karirlalku, rdurrjurnulurla wawardakulku rurruny-pinjaku kankarlarra-jangkakuju manu ngalyipi-piyaku manu

* 27:13 anchor † 27:17 sail

nyiyarningkijarraku jurnarrpaku pawurtu-kurlanguku. Ngulajulu muku rurruny-pinjarla muku kujurnu mangkuru-kurra. ²⁰ Kujarnalu nyiyarningkijarra muku kujurnu pawurtu-jangka, ngula-warnurlaju parra-kari parra-kari mayawunpajulpa parnkaja-juku ngulaju kilji-jiki. Ngula-puruju, kularnalu nyangu parlpa-warnu manu wanta, lawa. Munga-piya-jukulpa karrija maru-juku. Manu-nganpa nguruju wuurnpa-jarrijalku nganimpakuju. Manurnalu-nyanu wangkaja jarnkujarnku, “Nganangku-ngalpa muurl-mardarni nyampu-kujakuju ngapa yukanja-kujaku?”

²¹ Ngula-puruju ngapa wiri-puru, pawurtukungarduyu-paturluju kulalpalu parra-kari parra-karirla miyiji ngarnu laningki. Ngula-jangkaju, Puurluju yanu-jana. Yaninjarla karrijalpa kamparrurla yapa panungkaju, manu-jana wangkaja, “Nyurrurlarlu watingki yungunkujulu ngaju yangka-juku kamparru-wiyi purda-nyangkarla. Kajirlipa yangkangka-juku nyinayarla Kiritirla, ngulaju jalangurlu kapunkulu mardakarla-juku nyiyarningkijarra jurnarrpa manu mangarri yangka kujankulu muku kujurnu pawurtu-jangka. ²² Ngulaju ngula-juku, jalanguju wiyarrpalu nyinaya lani-wangu! Junga nyampuju pawurtu kapu-pala rdilykirdilyki-pinyi wita-kari wita-kari-karda mayawunparlu manu ngapangku. Ngulaju kulankulu pali nyurrurla jintarlangu, lawa. ²³ Ngaju karnarla warlalja nyina Kaatuku, manu karna kuruwarri pura nyanungu-nyangu. Ngulangkuju mungangkaju yilyajarni jinta marramarra nyanungu-nyangu. ²⁴ Ngulanyaju wangkaja, ‘Puurlu, lani-wangu nyinaya! Kaatuju kangku nyina nyuntukuju ngampurra-juku yungunpa yani Ruumu-kurra, ngulangaju yungunpa kamparrurla karri Kingiki Wirikiji. Kaatuju kangku rarralyapa-juku nyina nyuntukuju, ngulakuju warrawarra-kanyi kajana Kaaturluju nyampupatu-kariji wati-patu-kariji. Ngapa wiri-puru, ngulaju kapu-jana wankaru-juku kanyi.’ Kujanyaju wangkaja yaliji marramarraju. ²⁵ Ngulaju ngula-juku, kujarlajulu nyinaya lani-wangu marriwa! Wala karnarla nyina Kaatuku, kapu-ngalpa ngurrju manu wankaru kanyi ngapa wiri-puru-juku. ²⁶ Ngulaju ngari kapu-ngalpa ngurlkanja-yanimipa pawurtu-kurluju mayawunparluju ngurrara-pardu-kari-kirra wita-kurra kuja-ka nguna mangkururla kulkurrirni nyarrpararla mayi.” Kujanya-jana Puurluju wangkaja.

²⁷ Yangka kuja-nganpa mayawunparlu ngurl-kanja-yanu karlarra-purda-juku yali-ngirli Kiriti-ngirli, ngulaju-nganpa ngurl-kanja-yanu jirramaku wiyikiki kulkurrukulkurru-juku yangkangka mangkururla yirdingka Mirditirinurla. Ngula-warnurluju, jintangka-juku mungangka kulkurru-kari, pawurtukungarduyu-paturlujulu manngu-nyangu, ngulaju kujalu-nyanu wangkaja, “Wayinpa! Nyampuju marda karlipa walya-kurralku kutu-jarrinja-yanu.” ²⁸ Junga-juku, ngula-jangkaju, wangkajalu-nyanu pawurtukungarduyu-patuju, “Ngarirlipa waalparrirni walya nyarrparawarriri-ka nguna walya parlju nyampurla ngapangka kanunjumparra, marda kanunjumpayi, marda rdarrja-ka nguna.” Ngula-jangkaju, ngalyipi-piya manulu, ngulangkajulu wakirdirlaju wayurnu yarturlu wiri-jarlu, ngula-kurlurlujulu julyurl-kujurnu yarturlu wiri kaninjarra ngapangkaju. Kuja yarturlu wantija walya-kurralku, jupu-karrijalku. Ngula-warnuju, pinalu wilil-manu yarturluju, ngulangkuju-jana milki-yirrarnu milya-pinjaku nyarrparawarriri kujalpa yali walya ngunaja. Kujalu kujarlu waalparrurnu yali ngapa kaninjarra, ngulajulpa ngapaju ngunaja kanunjumpayi-nyayirni-jiki wurnturu 40 miita-juku. Ngula-jangkarluju, yardalu kujurnu yangkaju yarturlu ngalyipi-piya-kurluju yungulu waalparrirni yarda ngapa-yijala nyarrparawarriri-ka nguna walya ngapangka kanunjumparraju. Ngulanyalu yarda waalparrurnu, ngulajulpa ngapaju rdarrja-jarrinja-yanulku, manulpa ngunaja kanunju-karrikarri 30 miita-mipalku. ²⁹ Kujalpa ngapa rdarrja-jarrinja-yanulku, ngula-puruju pawurtukungarduyu-patujulpalu lani-jarrinja-yanulku, kapu-nganpa mayawunparlu rdarr-kangkarla pirli-kirra wiriwiri-

kirra, manu kapu-nganpa pawurtu jurnta rdilykirdilyki-pungkarla. Ngula-kujakujulu puta yirriyirri-manu pawurtuju narnngu wiri-jarlu-kurlurlu murntu-pala-kurlurlu. Narnngu-patulu-jana wayurnu ngalyipi-piya-kurlurlu, manu pawurturla jakangkalu-jana purdangirli wayurnu. Ngulalu-jana julyurl-kujurnu ngapa-kurra narnngu-patuju, ngulanya yungulu pawurturluju wilil-kanja-yani, manu yungu ngulangunya pawurtu yirriyirri-maninja-yani. Ngula-warnurluju, payurnulu Kaatu, manulurla wangkaja yungu-jana parra kapanku rangkarr-kanyi manu wanta kapanku-pardimi, ngulakunyalurla wangkaja.

³⁰ Ngula-jangkaju, yangka-patuju pawurtukungarduyu-patu putalu wuruly-parnkaja pawurtu wita-kurlu, yangka kujalu kamparru-wiyi wayurnu pawurturla wiringka kankarlarni pawurtu wita. Kujalu rurruny-pungu pawurtu wita pawurtu wiri-jangka, ngulajulpalu juturu-yirrarninja-yanu ngapa-kurra wuruly-parnkanjakungarntirliji. Ngulaju kujarluju, ngarili-nganpa nganimpa puta yimirryungu yungulu nganta wuruly-parnkayarla nganimpa-kujaku. Kula-ngantalpalu narnngu wiri-kari yarda kujurnu ngapa-kurra, kula-nganta pawurtuku yirriyirri-maninjaku, kala lawa. Kapulu-nganpa ngari nganimpaku jurnta parnkayarla yangka-kurluju pawurtu wita-kurlu. ³¹ Ngula-jangkaju, Puurlulku-jana wangkaja yurrkunyukungarduyuku wiriki manu nyanungu-nyangu-patuku yurrkunyupatuku-yijala, “Kajilpalu pawurtukungarduyu-patu wuruly-parnkayarla yali-kirli wita-kurlu pawurtu-kurlu ngalipa-kujaku, ngulakuju kula-nyarra Kaaturlu muurlmardarni mayawunpa-kujaku wiri-kijakuju manu ngapa yukanja-kujakuju.” ³² Jungajuku, ngula-jangkaju, yurrkunyupaturlulkulu-jana ngalyipi-piyaju jurnta turlpakarnu junma-kurlurlu kujalpalu yali ngalyipi-piya jirri-mardarnu yangka-paturlu pawurtukungarduyu-paturlu, ngulajulu-jana jurnta turlpakarnu wuruly-parnkanjakujaku. Kujalu yangka wita-kurlangu pawurtu-kurlangu ngalyipi-piya turlpakarnu, ngula-jangkaju, pawurtuju witaju kangu mayawunparlulku ngapa-wana-juku.

³³ Ngula-jangkaju, Puurluju-jana wangkaja munga-wana-juku rangkarr-kurlu rangkarr-kurlulku yurrkunyupatukuju manu pawurtukungarduyu-patuku, “Nyampu-puruju ngapa wantinja-puru manu mayawunpa wiri-puru, nyinajankulu miyi ngarninja-wanguju jirramaku wiyikiki ngulaju lani, ngula-warnuju kankulu rampakulku nyina jalanguju. ³⁴ Kala kulankulu jintarlangu palimi ngapangka yukanjarla. Kujarlaju, miyili nganja pirrjirdi-jarrinjaku, ngula-warnunya yungunkulu pirrjirdilki nyina.” ³⁵ Jungajuku, Puurlurluju mangarriji manulku, ngulakujurla yati-wangkaja Kaatuku milparniwarrarla-juku panungka-juku. Ngula-jangkaju, rdilyki-pinjarla, nyanungu-wiyirla ngarninjakuju rdurrjurnu. ³⁶ Kujarla Puurlu rdurrjurnu ngarninjaku mangarriki, ngulaju-jana milki-yirrarnu miyi ngarninja-karrarlu-juku lani-kijaku. Kuja-karrarluju yapa panu-karriji-jana lani-wangu-manu yungulu ngarni mangarri nyanungurlangurlulku lani-wangurlu. Ngula-jangkaju, ngarnulu wita-kari wita-kari panungku-juku mangarriji. ³⁷ Jungajuku, 276-palalparnalulu nyinaja watiji palkaju pawurturlaju. ³⁸ Ngula-jangkaju, ngulajurnalu jintawarlayirli-jiki mangarriji ngarnu pirda-kardalku. Ngula-jangkaju, yangka-patu yurrkunyukungarduyu-patu manu pawurtukungarduyu-patu, rdurrjurnulurla maninjaku yakujuku ngurlu-kurluku panu-jarluku, ngulajulpalu maninjarla kujurnu ngapa-kurra yungulu pawurtu rampaku-mani, rampakulku yungu yani manu rarralypalku ngapangkaju pawurtuju.

Ngapanku-nganpa jurnta rdilykirdilyki-pungu pawurtuju

³⁹ Kuja wanta pardijarni, ngula-puruju walyalkulu parlu-pungu, nyangulpalu wurnturu-kurra. Yangkanku pawurtukungarduyu-paturlu kulalpalu milya-pungu nyarrpara-kurra mayirnalulu yanu ngurra-kurraju. Ngula-jangkaju, yardalu nyangu kujalpalu kutu-jarrinja-yanulku, ngulajulu parlu-pungu witangkarra wuurnpa

walya-kurlu walyiri-kirli. Ngula-jangkaju, wangkajalu-nyanu pawurtukungarduyu-patuju, “Manurlipa nyampuju pawurtuju kanyi yali-kirra witangkarra-kurra walyiri-kirli-kirra!”⁴⁰ Kujalparnaluku kutu-jarrinja-yanulku walya-kurralku pawurtu-kurluju, ngula-puruju pawurtukungarduyu-patuju, rdurrjurnulurla ngalyipi-piyakulku turlturl-pakarninjaku yangka-patu kujalu ngula-kurlurlu wayurnu yangka narnggu-patu wiri-jarlu-patu. Ngulajulu turlturl-pakarnu pawurtuku yaninjaku kapankukulku. Manulurla rdalyku-jarra jurnta yalyi-manu pawurtukuju, rarralypa-kardalku yungu rarralypa-nyayirnilki kapanku yani. Manulurla ngula-jangkarluju, wawardalku waraly-yirrarnu kankarlu kamparrurla pawurturlaju, ngula-kurlunya yungu mayawunparlu ngurl-kanja-yani pawurtuju. Ngulaju junga ngurl-kanja-yanu pawurtuju mayawunparluju walya-kurralku.⁴¹ Kujalparnaluku ngapa-wana-wiyi-jiki yanurra yangka-kurra witangkarra-kurra wuurnpa-kurra kutu-karrikarriki, kulkurru ngapangka kanunjumparra-juku walyajulpa ngunaja. Ngulaju kulalu pawurtukungarduyurluju nyangu walyaju, lawa. Ngula-kurrajurnalu yanurra jungarni-jiki, ngula-nganpa pawurtuju jurnta yukaja kamparru-warnuju mulyuju walyirirla ngapangka kanunjumparra, ngulaju tarnnga-juku yukaja. Ngula-puru-juku warlpangkujulpa purdangirli jakaju rdilykirdilyki-pungu pawurtuju.

⁴² Ngula-warnurlaju manu ngula-puruju, yurrkunya-patuju turnu-jarrijalu manulu rdirri-yungu wangkanjaku jaruku, manulpalu-jana jangkardu jaaly-manu yangka-patuku pirijina-patu ngulaju yungulu-jana muku pinyi. Kajikaluku marda ngapa-kurra muku julyurl-wantinjarla wuruly-parnka, ngula-kujakunya kapulu-jana muku pungkarla, manu yangka Puurlurlangu kapulu pungkarla.⁴³ Jinta-kari yurrkunyukungarduyu wiri, ngulaju-janarla jukuru-jarrija, yungu mardarni Puurluju wankaru-juku. Ngula-jangkaju-jana wangkaja nyanungu-nyanguku yurrkunya-patukuju, “Yampiyalu-jana panu-juku Puurlu manu yapa panu-juku!” Junga-juku, yangkaju-jana wiri wangkaja yurrkunyukungarduyu pirijina-patuku, “Kajinpa nyina pina julyurl-wantinjaku, ngulaju ngapa-kurra julyurl-wantiya manu yanta ngapa-wana-juku walya-kurra!”⁴⁴ Marda kuja kanpa ngurrrpa nyina ngapaku julyurl-wantinja-wangu, ngulaju ngari waparluku kutu julyurl-wantiya ngurrrpaju! Ngurrrpangkuju puuly-mardaka watiya rdilykirdilyki yangka pawurtu-jangka, ngulangunya yungungku kanyi walya-kurraju.” Junga-juku, mukurnalu julyurl-wantiya ngapa-kurra. Ngalya-karrijirnaluku yanu ngapa-wana-juku walya-kurra, ngalya-kariji-nganpa kangu watiyarlu rdilykirdilykirli. Ngulajurnalu jintakumarrirni-jiki wankaru-mipa-juku yukajarra walya-kurraju. Kula jintarlangu palija ngapangka yukanja-warnu.

28

Puurlurlu-jana yapa nyurnunyurnu parlpuru-manu ngurungka yirdingka Maltangka

¹ Kujarnalu yanurnu walya-kurra, ngulangajulu-nganpa yapa wapirdi yanurnu, manu yirdili-nganpa yimi-ngarrurnu nguru yaliji Malta. Nguru yali ngulaju walya-pardu wita kuja-ka ngunami kulkurru-jarra ngapangka.² Yalirla yapa, ngampangampa-nyayirnilpalu-nganpa nyinaja nganimpakuju. Kuja ngapa yarda rdirri-yungu wantinjaku, ngula-purujulu-nganpa warlu wiri-nyayirni ngayi yarrpurnu, ngulanganya yungurnalu-nyanu kardu-yinyi manu yungurnalu purluku nyina.³ Ngulangajuku, Puurlurlujulpa warlu warru manu, warru maninjarla turnu-manu, ngulalpa mardarnu turnulku jintangka-juku rdalykuju. Ngula-warnuju, jintakumarrirni-jana jarna-maninjarla yirrarnu warlu-kurra. Ngula-puru-juku,

warnaju wilypi-pardijarni lanilki warlu-kujaku. Ngula-warnuju, rdakalku kanta-mardarnu, kanta-mardarninjarla wanyany-wantjarla tarnnga-juku. ⁴ Kujalu yapangku Malta-wardingkirli nyangu warna waraly-karrinja-kurra rdakangka Puurlu-kurlangurla, ngulakujulu-nyanu wangkaja, “Nyampurluju watingki yapa jinta-kari marda tarnnga-kurra pungu, ngula-jangkanya marda nyampuju wuruly-parnkajarni pinja-warnu. Jirrinyparlu mardarla jangkardu jirrinypungu nyampuju juju warna yungu pinyi nyanungulku.” ⁵ Kala lawa, Puurlurluju warnaju wiraly-kujurnu pina warlu-kurra, manu ngulangkuju kula Puurluju murrumurru-manu, lawa.

⁶ Ngula-jangkaju, yangkangkaju yapangku, warrawarra-kangulpalu Puurluju, manulpalu manngu-nyangu kuja, “Marda kapu rdakaju marda lirrimi. Ngula-jangkaju, marda kapu palimilki nyampuju wati jirrinypinja-warnu.” Junga-juku, Puurluju warrardalpalu warrawarra-kangu yangkangkaju yapangku. Rdaka yangka nyanungu-nyangu Puurlu-kurlangu kula purntuny-pardija, manu kula nyurnu wantija, lawa. Manulu-nyanu yarda wangkaja yapaju, “Nyampuju wati marda-ka nyina wati-nyayirni-wangu Jukurrpa-warnu!”

⁷ Yalirla ngurungka, kutu-juku karrijalparla ngurraju miyi-kirli ngulaju watiki jintaku yirdikiji Pupiliki. Nyanungunya-pa-jana wiriji nyinaja yapa yalumpu-wardingkirli nguru-wardingkirli. Ngulaju-nganpa wapirdi yanurnu nganimpakuju, manu kangu-nganpa nyanungu-nyangu-kurra ngurra-kurra. Ngulangka-jukurnalu nyinaja nyanungu-nyangurla parra-patuku marnkurrpaku, manulpa-nganpa yungu mangarri. ⁸ Yalirla-juku jintangka-juku yuwarlirla ruumu-pardu-karirla, Pupilikipalangu kirda-nyanu nyurnulpa ngunaja jurrukupurda ngawurrngawurrpa manu miyalukupurda jinirrrpa-jangka. Ngula-jangkaju, Puurluju yanurla, ngulakuju nyurnukuju Kaatukurlajinta wangkaja. Manu ngula-jangkaju, rdakangku marnpurnu, ngulangkuju parlpuru-manu. ⁹ Ngula-jangkaju, nyurnu-patujulurla turnu-jarrija Puurlukuju kujalpalu nyurnu ngunaja yalumpurla ngurungka, ngulajulurla muku turnu-jarrija. Ngulaju Puurlurluju muku-jana parlpuru-manu. ¹⁰ Ngula-warnuju, yungulu-nganpa jaya-kurra-nyayirni warntarri nyiyarningkijarra kujalpa-jana Puurlurlu parlpuru-manu. Yalirlaju, ngurungkarnalu nyinaja kirntangi-patuku marnkurrpaku yulyurru-puruju. Ngula-jangkaju, yarkajalkurnalu jinta-kari-kirra nguru-kari-kirra. Ngulakungarntijili-nganpa nyiyarningkijarra rdanjarr-yungu.

Puurluju yanu Malta-ngurluju kirri wiri-kirra Ruumu-kurra

¹¹ Kujalparnalulu nyinaja yulyurru-puru yangkangka Maltangka-wiyi-jiki, ngulakurra-yijalalpa nyinaja jinta-kari pawurtu ngulaju yangka kuja yanurnu kakarrara kurlirra-jangka kirri-kari-jangka yirdi-jangka Yilikijantira-jangka. Yirdiji yaliki pawurtuku ngulaju yirdiji ‘Wati-nyayirni-wangu-jarra Jukurrpa-warnu-jarra Papardirlangu’. Ngulangkanyarnalu yangkangka pawurturlaju warrkarninjarla yarda yarkaja kakarrara yatijarra, ngularnalu jingijingi yanu ngapangka mangkururlaju kirri-kirraluku yirdi-kirraju Jirikiyuju-kurra. ¹² Ngulajurnalu parra-patujangkarla yukajarra yali-kirraju kirri-kirra Jirikiyuju-kurraju, ngulangkajurnalu nyinaja marnkurrpaku parra-patuku. ¹³ Ngula-jangkaju, yardarnalu yarkaja kirri-kari-kirraluku yirdi-kirraju Rijimi-kirra, ngulaju yatijarra Jirikiyuju-ngurluju. Ngulakurralkurnalu yaninjarla yukajarra. Ngula-jangkaju, mungalyurru-pardu-karilki, mayawunpalku yarda yarkaja ngulaju kurlarni-purda yatijarra-purdalku. Ngulapurujurnalu yarda yarkaja kirri-kari-kirraluku yirdi-kirraju Putili-kirra, ngulajurnalu ngapa-wana-juku jingijingi yaninja-yanu, ngulajurnalu parra-jarra-jangka yukajaralku kirri-kirraju.

¹⁴ Ngula-jangkaju, nganimpa manu panu-kari Kirijini-patu-yijala yalumpu-wardingki-patu kirri-wardingki-patu, jinta-jarrinjarlarnalu turnu-jarrija. Payurnulunganpa yungurnalu nyina jintaku wiyikiki. Junga-juku, nyinajarnalu nganimpaju

jintaku wiyikiki. Ngula-jangkaju, yardarnalu yarnkaja wirliyalku kirri-kari-kirraju yirdi-kirraju Ruumu-kurra. ¹⁵ Kujalparnalulu kulkurrukulurru wirliya wapanjayanu yirdiyi-wana, ngulakujulu-nganpa marlaja purda-nyangu Ruumu-wardingkipaturluju Kirijini-paturluju jarulku kujalparnalulu yanurra wirliyalku. Kujalparnalulu nganimpa yanurra-juku, ngulakujulu-nganpa turnu-kari turnu-kari wapirdi yanurnu Ruumu-jangkaju. Panu-kariji, wapirdi yanurnulu-nganpa kirri-kari-kirraluku kujalpa karrija yuwarli kantini wati-kirlangu yirdi-kirlanguju Yapiji-kirlangu, ngulangkanyalu-nganpa rdipija. Ngalya-kariji, wapirdi yanurnulu-nganpa kirripardu-kari-kirra yalirla ngula kalu ngunami manu ngarni ngurra wiri-jarlu, ngulakurranyalpalu-nganpa nganjirni yanurnu Ruumu-jangkaju. Kujalpa-jana Puurlurlu nyangu wapirdi yaninja-kurra nganimpaku, ngulakujulpa-janarla Puurluju yatiwangkaja Kaatukuju, manulpalu ngularrarluju miyalu raa-pungu. Ngula-jangkaju, yanurnalu panulku-juku jintakumarrirni-jiki yirdi-kirra kirri-kirraju Ruumu-kurra.

Puurlurlu-jana yimi-ngarrurnu Yimi Ngurrju Jijaji Kiraji-kirli Ruumu-wardingkipatuku

¹⁶ Kujarnalu Ruumu-kurra yukajarra, ngulangkaju wangkajalurla Puurlukuju Ruumu-wardingkiji wiriwiriji, “Kularnangkulu rdakungka yirrarni, lawa. Nyinami kanpa yuwarlirla jintangka-juku yangarlu.” Junga-juku, ngulangkaju jintalu yirrarnu yurrkunu, ngulangkunya yungu Puurluju warrawarra-kanyi wuruly-parnkanjakujakuju.

¹⁷ Ngula-jangkaju, parra-patu-jangkarla marnkurrpa-jangkarla, Puurlurluju jarulku-jana yilyaja Juwu-patuku wiriwiriki, yungu-jana jaru wangkami kajilirla yanirni nyanungu-nyangu-kurra yuwarli-kirra. Kujalurla yanurnu Puurluku nyanungu-nyangu-kurra yuwarli-kirra, Puurluju-jana wapirdi wangkaja, “Ngaju-nyangu warlaja ngurrara-jinta Juwu-patu, kularna ngana jintarlangu murrumurru-manu yapa Juwu-karirlangu, lawa. Manu kularna jintarlangu kuruwarri rdilykipungu ngalipa-nyanguju yangkaju kujalu-ngalpa nyurru-wiyi ngalipa-nyangurlu nyurnunurnurlu yungu manu pinarri-manu, lawa. Ngulaju kularna rdilykipungu. Ngarijili wurrangku-juku puuly-mardarnu Jurujulumurlaju, manulu-jana yungu wurrangku-juku ngajuju Ruumu-patuku yurrkunyukuju kuwurtukungarntiji.

¹⁸ Ngula-jangkaju, Ruumu-wardingkipaturlu miimii-nyangujulu, manu mukujulu payurnu nyiyarningkijarra kujarna nyarrpa-jarrija ngaju. Kulalu kuruwarri jintarlangu parlu-pungu rdilyki-pinja-warna yangka kuja ngantarna kuruwarri rdilyki-pungu Juwu-kurlangu nganta, lawa. Kujarlaju, kulajulu nyiyaku pungkarla. Ngula-jangkaju, kapujulu yampinjarla yilyayarla rarralypalku. ¹⁹ Kala yangka Juwupatu, ngulaju kulalu-jana ngungkurr-nyinaja yangka Ruumu-wardingkipatuku. Wurra-jukulpalu-jana ngampurrpa-juku nyinaja yungujulu Ruumu-wardingkipaturluju pinyi ngajulu. Ngula-kujakujurna-jana payurnu Ruumu-wardingkipatuju yungujulu kanyi nyampu-kurra Ruumu-kurralku, nyampurlanya yunguju Ruumu-wardingkirli Kingirli miimii-nyanyi kuwurturlaju. Ngula-puruju, kularna-jana nginjwangkami ngurrara-jintakuju yapakuju Juwu-patukuju, lawa. Ngarijilparna ngaju ngampurrpa nyinaja nyampu-kurraku yaninjaku kuwurtu-kurraku, nyampurlanya yungurnaju jaarl-karri Juwu-patu-kujakuju.

²⁰ Nyampurrakunyarna-nyarra yajarnunjunu jarukuju yungunkujulu purda-nyanyi ngaju jaru wangkanja-kurra. Ngampurrpa-nyayirni yungurna-nyarra nyangkarla, manu yungurna-nyarra ngampurrpa-nyayirni wangkayarla. Nyarrpa kujajulu rdaku-kurra yirrarnu jayinikirliji? Ngajurlangu karnarla ngungkurr-nyina yangkakuju watiki jintaku-juku yangkakuju kuja kalurla Yijirali-pinki ngungkurr-nyina manu pardarni kaji yanirni ngaka kankarlarra-ngurlu. Ngula-jangkaju, junga-juku, warrulparna-jana yimi-ngarrurnu yimi Jijaji-kirli. Kujarlanyajulu rdaku-kurra yirrarnu.”

²¹ Ngula-jangkaju, Juwu-kurlangu-patu, wangkajalurla wiriwiriji, “Kula-nganpa nganangku Jurdiya-wardingkirliji yilyajarni pipaju nyuntu-kurluju yimi-kirliji, manu kula ngana yanurnu yimi-kirliji nganimpa-nyangu ngurrara-jintaju Jurdiya-jangkaju, manu kula ngana yanurnu yapaju nyampu-kurraju nyentukuju nginji-wangkanjakuju, lawa. ²² Kala ngarirnalu wita jaru purda-nyangu nyentukuju manu nyuntu-nyangukuju turnu-warnukuju yapakuju, kuja kalu-nyarra nguru-kari nguru-kari nginji-wangka jaru majumaju nyentuku manu nyuntu-nyanguku yapaku turnu-warnuku. Kujarlanya yungurnangkulu ngaka jaru purda-nyanyi nganimparlangurlu nyuntu-nyangu.” Ngula-jangkaju, pinalu yanu yampinjarla Puurluju.

²³ Junga-juku, ngula-jangkarluju, Juwu-paturlujuju jaka-yirrarnu yungulurla pina-yanirni Puurluku ngakaju. Junga-juku, ngaka-karilki parra-karirlalku, panu-jarlu-nyayirnilirla pina-yanurnu Puurlukuju. Ngula-jangkaju, Puurlurluju jaruju-jana yimi-ngarrurnu mungalyurru-ngurlu kutu-kari-kirra nyanungu-nyanguju. Manu-jana yimi-ngarrurnu Kaatu yangka kuja-ka Warlalja-Wiri nyina nyiyarningki-jarra. Manu Mujuju-kurlangu kuruwarri-jana milki yimi-ngarrurnu manu jaru-kari jaru-karirlangu nyurru-wiyi-warnu yangka kujalu yirri-puraja jaru-kari jaru-kari Kaatu-kurlangu-paturlu jarukungarduyu-paturlu. Kujarlunya-jana jarungkuju puta kurruly-yirrarnu yungulurla nyanungurlangu ngungkurr-nyinayarla Jijajik-iji. ²⁴ Kujalu purda-nyangu Puurlu wangkanja-kurra, ngulakujulurla ngalya-kari ngungkurr-nyinaja, ngalya-karijilirla kapuru nyinaja. ²⁵ Ngula-jangkaju, Puurluju yampinja-yanulu ngulangka-juku yuwarlirla. Kujalu yanu yarlu-kurra, ngula-jangkaju, kujalpalu yaninja-yanu, ngula-karrarlujulpalu-nyanu wiljiwilji-maninja-yanu. Kujalurla Puurluku jurnta yanu, ngulakungarntiji-jana kuja wangkaja wita ngari, “Junganyarla jaruju yungu Kaatu-kurlangurlu Pirlirparluju yangkakuju jarukungarduyukuju Yijayakuju, ngulaju kuja-jana Yijayarluju yirri-puraja jinta-juku jaru yangkaku-wiyi nyurrurlakupalanguku nyurnunyunuku, kujanya-jana yirrarnu Payipulurla Yijayarluju:

²⁶⁻²⁷ ‘Kujanyaju Kaatuju wangkaja ngajukuju, “Yimi-ngarrirninjinta-jana yapaku Yijirali-pinkiki kujanya jaruju ngaju-nyanguju: Nyurrurla Yijirali-pinki yapa-patu, ngurru kankulu nyina ngajukuju. Manunkulu-nyanu langa-jarrarla rdaka-jarra miti-yirrarnu ngaju-kujakuju purda-nyanja-kujakuju. Manunkulu milpa-jarra paliya ngaju-kujakuju nyanja-kujakuju. Kujarlaju, nyurrurlarluju kajikankujulu marda warrarda purda-nyanyi jaru wangkanja-kurraju, kala kulankujulu langa-kurra-mani. Kajikankulu marda yirriyirrirli-jala miimii-nyanyi kuruwarri ngaju-nyanguju, ngulaju kulankulu milya-pinyi warrajarlu.

Kala kajilpankulu nyinakarla langa-jarra wapirrinjarla yirrarninja-wangu, manu milpa-jarra palinja-wangu kajilpankulu nyinakarla, ngulangkuju kajikankujulu nyanyi milpa-jarrarluruju junganku, manu kajikankujulu langa-jarrarluruju purda-nyanyi warangka-wangurlu, manu kajikankujulu langa-kurra-mani ngaju-nyangu kuruwarriji. Manu ngula-warnuju, kajikankujulu ngajuku kurruly-wantinjarla yanirni pina, manu ngula-jangkaju kajikarna-nyarra pina parlpuru-mani.” *

Kujanya jaruju yirrarnu Yijayarluju.”

²⁸ Puurlulku-jana yarda wangkaja, “Yungurna-nyarra jaru wita-wiyi yarda wangka. Kaaturluju nyurru-jana yilyaja panu-nyayirni yapaju nguru-kari nguru-kari-kirra Juwu-wangu-kurlangu-kurraju. Ngulangkuju kalu-jana nyurru warru yimi-ngarrirni jaruju Kaatu-kurlangu kuja kajana Kaaturluju muurl-mardarni maju-kujaku manu jarrwara-kujaku. Ngula-paturluju Juwu-wangu-paturlu kapulu junga-nyayirniliri

* 28:26-27 Nyangka Isaiiah 6.9-10

purda-nyanyi jaruju!”²⁹ [Junga-juku, ngula-jangkaju, jurntalkulurla yanu Puurlukuju yangka-patuju Juwu-patu wiriwiriji, ngulaju wiljiwilji-maninja-karra.]

³⁰ Ngula-warnuju, Puurlujulpa nyinaja yalumpurla-juku kirringka Ruumurla jirra-maku yukuriki, manulparla talaju yungu warlaljamarriki yuwarlikingarduyukukuju yungu ngulangkanya nyina yuwarlirlaju. Ngula-kurraju, yapaju kalalurla turnu-jarrija Puurlukuju. Kuja kalalurla yanurnu nyanungu-nyangu-kurra yuwarli-kirra, ngulakuju kala-jana wapirdi wangkaja. ³¹ Ngulakuju, Kaatu-jana yimi-ngarrurnu Kaatu yangka kuja-ka Warlalja-Wiri-kiirli Jijaji Kiraji-kiirli. Manu Puurlurlu kala-jana pinarri-manu Warlalja-Wiri-kiirli Jijaji Kiraji-kiirli. Ngulaju kala-jana marri-warlu lani-wangurlu pinarri-manu. Ngula-puruju Ruumu-wardingki-paturluju kulalu warla-pajurnu Puurluju wangkanjakuju.

Romans
Pipa Ruumu-wardingki-patuku
Pipa ngula-jana Puurlurlu pantirninjarla yilyajarra
Kirijini-patuku wiringkaku kirringkaku
Ruumurlaku nyurru-wiyi

Nyarrpa-ka wangkami yimi nyampu Ruumu-wardingki-patuku?

Wati yirdi Puurlu, ngulajulpa nyinaja Kurdungurlu Wiri, ngulangunya nyampu pipa pantirninjarla yirrarnu nyurru-wiyi. Nyanungurlu pipa kujalpa pantirninjarla yirrarnu, ngulajulpa nyinaja kirringka yirdingka Karinjirla. Pipa-jana pantirninjarla yirrarnu yapaku Kirijini-patuku ngulalpalu nyinaja wiringka kirri-karirla yirdingka Ruumurla. Panu-karijilpalu nyinaja Juwu-patu ngulaju Yipuruyamu-kurlangu warlaja wungu-warnu. Panu-kariji, nyinajalpalu nguru-kari nguru-kari-wardingki, ngulaju Juwu-wangu-patu.

Yangka kuja Jijaji palija, ngula-jangkarlaju ngakalku Puurluju Kirijini-jarrijalku. Ngula-jangkaju, Kaatulkurla wangkaja Puurlukuju yangka nyanungu-nyangukuju warrkikiji yungu-jana nganta yaninjarla wangkami Yimi Ngurrju Jijaji Kiraji-kirli panuku-juku yapakuju ngurrara-kari ngurrara-karirlaku. Kamparruju, Puurluju yaninjarla-jana wangkaja yapaku Juwu-patuku nyanungu-piyaku. Kala kujalpalurla panu nyanunguku purda-nyanja-wangu jurnta nyinaja, kujarlaju nyanunguju ngulaju yanu ngurrara-kari ngurrara-kari-kirraluku kujalpalu yapa-patu Juwu-wangu-patu nyinaja, ngulakulku-jana yimi-ngarrurnu Yimi Ngurrjuju.

Yinyarlaju kirringka Ruumurla, nyinajalpalu Kirijini panu-kari. Panu-kariji Juwu-patu, manu panu-kariji Juwu-wangu-patu. Puurluju ngurupa-nyayirni Ru-umukuju milya-pinja-wangu manu nyanja-wangu-jangka. Kala nyanungurluju milya-pungulpa-jana yirdi panu yapa nyampurra Kirijini-watiji. Yangka-juku kapu-jana nyanunguju yantarlarni Ruumu-kurraju nyanjakuju nyanungu-patukuju, manu yaninjanikingarntiji nyanungu-patu-kurrakungarntijilpa ngampurpalku nyinajarni. Junga-juku, nyanungurlu pantirninjarla pipa nyampu yirrarnu yungu-nyanu wita-mipa yimi-ngarrirni yapa yinya-patu-kurra manu yungu-jana nyanungurlu yirri-puramirlangu nyarrparlu kuja kajana yapa jungarni-pajirni Kaaturlu.

Nyampurla pipangka, Puurlurlu kangalpa yirri-pura Kirijini-patuku yangka kujalparlipa yapa panu-juku wilji-wiyi nyinaja Kirijini-jarrinja-wangu-wiyi, manu wurnturulparlipa nyinaja Kaatu-kujakuju.

Ngula-jangka kangalpa yirri-pura yangka kujalpa-ngalpa yimiri-juku Kaatu nyinaja yapaku panuku-juku nyarrpara-wanarlanguku. Ngalya-karirlilpalu rampal-manngunya Ruumu-wardingki-paturluju Juwu-paturluju ngulaju kujarlu, “Kajirlipa purami Mujuju-kurlangu kuruwarrri jungarnirli, ngula-warnuju kapu-ngalpa Kaaturluju jungarni-pajirni.” Lawa kujakuju! Kajirliparla wala nyinami Kaatu-mipaku, kujarlamipanya kangalpa jungarni-pajirni yapaju. Ngula-jangka, pipa nyampurla kangalpa yirri-pura yangka kuja kangalpa jirrnganja nyinami Jijaji Kiraji, kujarlaju kalakarlipa warntarla yaninja-wangu nyinami manu kalakarlipa rdurru-yinjarla nyina jungarni-jiki.

Puurlurlu-jana yirri-puraja yangka yapa Juwu-wangu-patu manu Juwu-patu kalu kuja-mirnimirni nyinami jinta-juku. Nyanungurlu-jana yirri-puraja Kaaturlu kajana jungarni-pajirni Juwu-wangu-paturlungu yalumpurraju yangka kuja kajana nyanungu yimiri nyinami jurru-yijala Juwu-piya-patuku wala kuja kalurla nyinami

nyanunguku. Ngula-jangkaju, Puurlurlu-jana yirri-puraja yangka Jijaji Kiraji kuja-ka nyinami ngaliparla kurturdurrurla kujarlaju yungurlipa nyinami jukarurru, ngulangkuju yungurliparlajinta pulka-pinyi Kaatuku kuja kangalpa jirrnganja warrki-jarrimi.

Ngulaju pipa nyampuju pantirninja-warnu karlipa ngarrirni ‘Pipa Ruumu-wardingki-patuku’.

¹ Ngajurna Puurlu Kurdungurlu Wiri. Kaaturluju milarninjarla ngajuju yajarnu. Kujarlanya, Jijaji Kirajiki karnarla jalanguju marlaja warrki-jarri pirijina-piya Kurdungurlu Wiri-juku Kirijini-patu-kurluju. Yunguju nyampuju warrki, ngula-jangkarlu yungurna-jana yimi-ngarrirni Yimi Ngurrju yapa-patuku. ² Nyurru-wiyi, jarukungarduyu-paturlu Kaatu-kurlangu-paturlu yirrarnulu pantirninjarla nyanungu-nyangurla Payipulurla Tarrukurla ngulaju kuja, “Kaatu kangalpa wangka ngaka nganta-ngalpa yilyamirni Yimi Ngurrju.” ³⁻⁴ Nyampu Yimi Ngurrju ngulaju Kaja-nyanu Kaatu-kurlangu-kurlu. Kujalpa Jijaji nyinaja nyampurla ngurungka, ngulajulpa nyinaja warlaja wungu-warnu Kingi Tapiti-kirlangu. Kuja Kaaturlu yakarra-manu Warlaja-Wiri Jijaji wankaru-karda palinja-warnu, kujarlunya-ngalpa Pirlirra nyanungu-nyangurlu milki-yirrarnu Jijaji Kirajiji pirrjirdi Kaja-nyanu Kaatu-kurlangu.

⁵ Jijajijilpaju yimiri nyinaja ngajuluku jutu-kurra-nyayirni, ngulangkujuju milarnu. Ngula-jangkanya karnarla Kurdungurlu Wirilki warrki-jarrimi ngajuju nyanunguku-juku. Nyanungurlu ngajuluju milarnu, ngula-jangkanya yungulu jalangurlu panungku yapangku nguru warrukirdikirdirli purda-nyanyi yimi Jijaji-kirli, manu ngula-warnu yungulurla wala nyinami nyanunguku wilji-wangu. ⁶ Nyurrurla kuja kankulu nyinami kirringka wiringka Ruumurla, ngulaju kuja-piya-juku Kaatunyarra wangkaja nyurrurlakuju yungunkulurla nyinami Jijaji Kirajiki. ⁷ Jungajuku, ngajulurlu Puurlurlu karna-nyarra yirrarninja-yani pantirninjarla pipa nyampu panuku-juku nyurrurlakuju. Kaatu kanyarra yulkami, manu nyanungurlu-nyarra milarnu yungunkulurla jalangu nyinami nyanunguku.

Ngaju karna-nyarrarla wangkami Wapirra manu Jijaji Kirajiki ngalipa-nyanguku Warlaja-Wiriki kujanya, “Payirni karnangkupala yungunpala-jana yimiri nyina Ruumu-wardingki-patuku yapaku. Kujarlaju yungungkulu marlaja nyinami rarralya ngurrju-nyayirni tarnnga-juku.”

Puurlujulpa ngampurra-nyayirni nyinaja Ruumu-kurraku yaninjakuju

⁸ Witarna-nyarra wangka nyurrurlakuju. Ngajuku kaju jirrnganja nyina Jijaji Kiraji. Kuja karna nyarrpara-wanarlangu yani, yapa kalu wangkami nyurrurlakurlu kuja kankulurla karrikarri-wangu wala nyinami Kaatuku. Kujarlanya ngaju karna-nyarrarla yati-wangkami Kaatuku. ⁹⁻¹⁰ Kaaturlu kaju milya-pinyi kuja karna wangkami junga. Nyanunguku karnarla warrki-jarrimi mata-karda kuja karna warru yani nyarrpara-wanarlangu yimi-ngarrirninjaku yapaku Yimi Ngurrju Kaja-nyanu nyanungu-nyangu-kurlu. Yuwayi, kuja karnarla wangkami Kaatuku, ngulaju karna-nyarrarla warrarda wangkami nyurrurlakuju. Ngaju karna warrarda payirni yunguju walyparrarlalu yilyamirra nyurrurla-kurra nyanjaku. Jalangu-kari mardarna-nyarra nyanja-yanirra.

¹¹ Yuwayi, ngajulurluju yungurna-nyarra nyanyi-nyayirni! Kaatu-kurlangurlu Pirlirparluju pirrjirdi-manu, ngula-piya-yijala yungurna-nyarra yaninjarla pirrjirdi-manu nyurrurlalku yungunkulu pirrjirdi-jarri-yijala. ¹² Panu karliparla wala nyinami Kaatuku. Kujarlaju, kajirna ngaka yanirra nyurrurla-nyangu-kurra, ngulaju yungurlipa-nyanu jarnkujarnku pirrjirdi-manu.

¹³ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, ngaju yungurna-nyarra wangkami nyampuju nyurrurlaku: Nyurru-wiyi-jiki kapurna-nyarra nyanjantarlarra. Kala murnma-juku, kularna nyarrpa yantarlarra, nyiya-jangka mayi? Ngurrara-kari ngurrara-kari, Juwu-wangu-patujulu marlaja Kirijini-jarrija ngajuku. Manu junga, ngakarlangu kajirna Ruumu-kurra yanirra nyurrurla-kurra, ngaju karna-jana ngampurrpa nyinami yapa panu-karikiji yalumpurlakuju yungujulu marlaja Kirijini-jarri. ¹⁴⁻¹⁵ Kaatuju wangkaja yungurna-jana yimi-ngarrirni Yimi Ngurrju Jijaji-kirli pinangkalpaku manu pinangkalpa-wanguku manu pinarri-patuku manu ngurrpa-patuku. Kujarlanya yungurna ngampurrpa-nyayirni yimi-ngarrirninjinirra nyurrurla-nyangu-kurraju Yimi Ngurrju-juku Jijaji Kiraji-kirliju kuja kankulu nyinami kiringka Ruumurla.

Yimi Ngurrju Jijaji-kirli pirrjirdi-nyayirni-kirli

¹⁶ Ngajuju wala-nyayirni narla yalumpukuju Yimi Ngurrjukuju Jijaji-kirliki! Yimi Ngurrju ngulaju karla marlaja nguna pirrjirdi-nyayirni Kaatuku! Juwu-patu manu Juwu-wangu-paturlangu, kajilirla ngungkurr-nyina Yimi Ngurrjukuju, ngularraju kapu-jana Kaaturlu muurl-mardarni jintawarlayi-jiki. Kujarlaju, kajijili yapangku jiliwirri-mani, kapurna-jana warrarda yimi-ngarrirni-jiki ngajuju yapakuju. ¹⁷ Yimi Ngurrju, wangkami kangalpa panuku nyarrparlu Kaaturlu kajana jungarni-pajirni yapa. Yapa kuja kalurla nyinami wala nyanunguku, ngularra-mipa Kaaturlu kajana jungarni-pajirni. Yimi ngulaju jurruku ngulalpa ngunaja Payipulurla kuja-ka wangkami nyampu-piya:

“Kuja kajulu yapa wala nyinami ngajuku, ngulaju kapurna-jana jungarni-pajirni, ngulaju kapujulu jirranganja nyina ngajuku.”*
Yuwayi, kujaju junga!

Yapa panulpalu paliyarla majumaju-warnuju

¹⁸ Nguru-nyayirni-wangu-ngurlu kankarlarra nyanungu-nyangu-ngurlu, ngulaju Kaatu kangalpa milki-wangkami ngula kajana yapaku kulu-jarrimi-nyayirni kuja kalu majungka-jarrimi nyiyarningkijarrarla. Nyampurrarla nyiyarningkijarrarla kuja kalu majungka-jarrimi, ngulangkuju kalu-jana warla-pajirni yapa panu-kari milya-pinja-kujaku Junga Yimi Kaatu-kurlangu-kujaku. ¹⁹⁻²⁰ Nganangku kulalpa ngurungkarluju nyampurlarlu nyangkarla Kaatu jungangkuju. Ngulaju puta kalu manngu-nyanyi nyiya-piya nyanunguju. Kala kuja Kaaturlu ngurrju-manu nyiyarningkijarra ngurungka nyampurla, ngula-warnuju jalangurlu yapangku kalu nyanyi nyiyarningkijarra ngula kuja ngurrju-manu nyanungurlu. Kujarlaju kyanu milki-yirrarni yapa-kurraju kuja-ka nyanungu tarnnga-juku nyinami pirrjirdi-nyayirni manu ngurrju-nyayirni. Panungku kalu nyanyi jintawarlayi nyampurra nyiyarningkijarra. Junga-juku kalu milya-pinyi nyarrpa-piya kuja-ka nyinami Kaatu. Kujarlaju kula-nyanu nganangku-puka Kaatukuju ngurrpaju ngarrirni. Kujarlanya kajana Kaatuju kulu-jarrimi-nyayirni kuja kalu warrarda majungka-jarrimi nyiyarningkijarrarla. ²¹ Junga nyampuju! Yapangku yalumpurrarlu ngantalu milya-pungu Kaatukurlu, kala lawa-juku. Kulalurlajinta pulka-pungu, manu kulalurla nyanunguku yati-wangkaja nyiyarlanguku. Ngarili warrarda manngu-nyangu nyiyarningkijarra ngawungawu-mipa ngurrpa-jarrinjarla. ²² Manngu-nyanjarla ngantalu milya-pungu nyiyarningkijarra, kala jikarr-pajirninja wita-wangu manu jiliwirri nyanungurraju. Kulalu milya-pungu nyiyarlangu, lawa-juku. ²³ Kulalurla parntarrinjunu manu pulka-pungu-wiyi Kaatukuju kuja-ka nyinami yartarnarri wiri-jarlu-kurlu jukurrpa-patu-piya-kari-wangu manu kuja-ka nyinami tarnnga-nyayirni. Lawa, tarruku nganta watiya-jangkalu ngurrju-maninjarla yapa-piya-manu. Kala yapa kula kalu

* **1:17** Nyangka Habakkuk 2.4

nyina tarnnga-nyayirni. Manu nyanungurlulu-jana ngurrju-manu nyiyarningkijarra tarruku nganta jurpui-piya manu puluku-piya manu yumurru-wangu-patu-piya. Nyampurrakunya-jana parntarrinjunu manu pulka-pungu!

²⁴ Junga, kuja-warnuju Kaaturlu ngari-jana yampija yungulu yani jarrwara-kari nyanungu-nyangu-ngurlu. Wartardi-jarrijalu manngu-nyanjarla nyiyarningkijarra yungulu-nyanu maju-mantarla. Ngulaju kurnta-nyayirni. ²⁵ Kaatuku jintakujuku yungulparliparla pulka-pungkarla tarnnga-nyayirnirli. Ngula-juku ngurrju! Yalumpurra yapa kulalu yanu junga Kaatu-kurlangurla, yanulu warntarla-kari nyanungu-patuju. Kulalu puraja nyanungu, manu kulalurla pulka-pungu. Ngarili-jana puraja nyanungurra-nyangu-mipa yangka kujalu ngurrju-manu rdakangku, manulu-jana pulka-pungu nyiyarningkijarraku kuja nyanungurlu Kaaturlu ngurrju-manu. Kula-ngantalurlajinta nyanungu-mipaku pulka-pungkarla, kala lawa.

²⁶ Junga, Kaaturlu-jana yampija yungulu yani warntarla nyanungu-kujakuju manu manngu-nyanyi yungulu ngularra majumaju nyiyarningkijarra nyanungurluju. Mardukujarlangulu yanu warntarla-kari. Ngampurra-wangu kulalu ngunaja warlaljakurlu nyanungurra-parnta-kurlu-puka, lawa. Ngarili manngu-nyangu yungulu nguna mardukuja-kariyi-nyanu-jarra. ²⁷ Manu wati ngularrarlangurlulu kuja-yijala warntarla-kari manngu-nyangu. Kulalu ngunaja warlaljakurlu nyanungurra-parnta-kurlu. Ngarili janjanpa-jarrinjarla manngu-nyangu jarrwaralku yungulu nguna wati-kari-nyanu-jarrarlangu. Kujarlujulu-nyanu jarnku ngawu-manu, manu ngularrarlujulu kurnta-nyayirniki ngurrju-manu. Wati ngularraju punku-nyayirni. Kujarlajulurla marlaja murrumuru-jarrija Kaatukuju.

²⁸ Yapa yalumpulu-nyanu rdirri-yungu wangkanjakuju, “Kula-ka marda nyinami Kaatu! Manngu-nyanja-wangurlipa nyinami nyanunguku!” Kujarlaju Kaaturluju-jana jungarni-maninja-wangurlu yampija, ngula-jangkarlu yungulu yangka warrarda manngu-nyanyi nyiyarningkijarra-kurlu ngawungawu-kurlu manu yungulu-nyanu nyampurrarluru majumaju-mani. ²⁹ Nyanungurrajulu majumaju-nyayirni. Kulalu Kaatu-kurlangu puraja. Nyanungurrajulu purlurlpa, manulu nyiya-kari nyiyakarirla majungka-jarrija. Mulu-nyangulu-nyanu nyiya-ngurlurlangu ngulalu-nyanu warlalja mardarnu yapangku panu-karirli. Pungulu-nyanu, kulu-jarrijalu-nyanu, yimirr-yungulu-nyanu, nyurunyuru-jarrijalu-nyanu, jarnku-jarralu-nyanu nginjwangkaja. ³⁰ Jarnku-jarralu-nyanu nginji-wangkaja. Nyanungulurla nyurunyuru-jarrija Kaatukuju, kurruru-karrijalu-nyanu. Tarnngangkulu manngu-nyangu yungulu nyiyarningkijarrarla maya-kari maya-kari majungka-jarrimi. Kulalu-jana purda-nyangu warlalja nyanungurrapalangu. ³¹ Nyiyarlangu ngurrju, kulalu nyanungurralu manngu-nyanjarla ngurrju-pajurnu. Jarnku-jarrarlujukulu-nyanu jurinyki-yirrarnu jangku-pinjarla. Kulalu-jana yimiri nyinaja panu-kariki, manulu-jana nyinaja mari-jarrinja-wangu. ³² Ngula-piya-yijala kalu yapaju nyinami jalanguju. Milya-pinyi kalu kuja-ka nyarrpa Kaatu-kurlangu kurwarri wangkami nyampurrakurlu nyiyarningkijarra-kurlu punku-kurlu, ngulaju Kaaturlu kapu-jana pinyi yapa nganarlangu kuja-ka ngularrarla nyiyarlangu majungka-jarrimi. Kala nyanungu-patu-puka kalu warrarda yani warntarla-kari. Kajili-jana yapa ngalya-kari nyanyi nyanungurra-piya-yijala majungka-jarrinja-kurra, ngulaju kalu-jana ngurrju-pajirni.

2

Kaaturlu kajana yapa miimii-nyanyi jungarnirli-jiki

¹ Nyurrurlajunkulu yalumpurra-piya yangka kuja kalu warrarda majungka-jarrimi. Nyiyaku kankulu-nyanu jarnkujarnku jirdipirr-ngarrirni nyurrurlarluru? Nyarrpaku kankulu-nyanu punku-pajirni ngurrjungku nganta? Panu-juku kankulu majungka-jarrimi, kujarlaju nyiyaku kankulu-nyanu ngurrju-pajirni? Kuja kankulu-jana yapa

ngalya-kari jirdipirr-ngarrirni, kujarlu-yijala kankulu-nyanu nyurrurlarlangurlu jirdipirr-ngarrirni. ² Ngaliparlu karlipa jintawarlayirli-jiki milya-pinyi Kaatu kuja kajana yapa miimii-nyanyi jungarnirli yangka yaliji yapa kuja kalu majungka-jarrimi. ³ Nyiyakulku kankulu-jana yalirra yapa nyurrurlarluju jirdipirr-ngarrirni? Marda kankulu kujaju rampal-manngu-nyanyi nyurrurlarlu, kajikankulu kuja wangka, “Kajilpa-ngalpa Kaaturlu nyangkarla majungka-jarrinja-kurra, ngulaju kajika-ngalpa jungarni-pajirni kutu murrumurru-maninja-wangurlu.” Kujanya marda kankulu wangka. Kujaju jungarni-wangu! ⁴ Nyarrpaku-nyarra Kaatuju warrarda nyina ngampangampaju? Ngulaju yungunkulurla nyurrurla kulpari yani nyanungukuju. Kala lawa-juku, wurra-maninjarla kankulurla jurnta nyina purda-nyanja-wangu-juku. Kujaju kula kankulu nyurrurlarluju manngu-nyanyi yimiri-kirraju nyinanja-kurraju Kaatuju. Nyanunguju kanyarra pardarni ngampurrpa manu ngampangampaju nyurrurlakuju murrumurru-maninja-wangu-juku yungunkulurla kulpari yani, ngulakunya kanyarra pardarni nyanunguju.

⁵ Kala nyurrurlajunkulu jurru marntarla manu wilji-nyayirni. Kula kankulurla nyanungukuju pina-kangkuly-wanti. Ngakaju Parrangka Miimii-nyanja-kurlangurla, Kaatuju ngulaju kapu-jana kulu-jarri-nyayirni yapakuju. Manu nyurrurlarlangulu kapu-nyarra murrumurru-mani ngulaju karrikarri-wangurlu-juku. Kajili yapa panu-karirli kuja-kurra nyanyi, ngula-warnunya kapulu milya-pinyi Kaatuju kuja kajana jungarnirli yapa miimii-nyanyi. ⁶ Yapa kuja kalu ngurrju-juku nyina, ngulakuju kapu-jana Kaatuju nyina ngurrju-juku. Kala yapa kuja kalu majungka-jarrimi, kujarlaju kapu-jana Kaaturluju murrumurru-mani.* ⁷ Panu-karirli yapangku kalu warrarda manngu-nyanyi yangkaju Parra Miimii-nyanja-kurlangu, ngulangkuju kapu-jana jungarni-pajirni Kaaturluju manu ngurrju-pajirni yapaju yangkaju panu-kari. Kujarlaju kalu ngurrju-juku nyina. Nyampurranya kapu-jana Kaaturluju jungarni-pajirninjarla mardarni yungulurla jirranganja nyina wankaru tarnngajuku. ⁸ Kala yangka ngalya-kari yapa ngulangkuju kalu-nyanu manngu-nyanyi nyanungu-miparlu. Kuja kalu yampimi Kaatu-kurlangu kuruwarri manu kalu punkumipa manngu-nyanyi, kujarlaju kapu-jana Kaatuju kulu-jarri-nyayirni yangkangkaju Parrangka Miimii-nyanja-kurlangurlaju. ⁹⁻¹¹ Ngulaju kula Juwu-mipaku manu Juwu-wangu-mipaku, lawa. Kaaturlu kajana jintawarlayi-jiki miimii-nyanyi jungarnirli-jiki Juwu-patu manu Juwu-wangu-patu. Kujarlaju, ngana-puka kaji majungka-jarrimi, Kaaturluju kapu-jana murrumurru-mani-nyayirni jintawarlayi-juku. Kala ngana-puka kuja karla nyina jungarni-nyayirni Kaatuku Juwu marda, marda Juwu-wangu, ngulakuju kapu-janarlarla Kaaturlu ngurrju-pajirninjarlarla pulka-pinyi. Kapulu kujarlaju yapaju ngurrju nyinami rarralya.

¹² Yangka-paturlu Juwu-wangu-paturlu kula kalu milya-pinyi kuruwarriji Mujuju-kurlanguju. Kala kuja kalu ngurrpa-juku milya-pinja-wangu kuruwarriki Mujuju-kurlanguku nyina manu kalu majungka-jarrimi, ngulaju kapulu palimi-juku. Kala yangka Juwu-patu, ngulangkuju kalu milya-pinyi kuruwarriji Mujuju-kurlanguju. Kajili nyanungu-paturlangulu majungka-jarrimi, ngulaju kapu-jana miimii-nyanyi Kaaturluju Mujuju-kurlangurlaju kuruwarrirlaju. Ngulaju kapu-jana murrumurru-mani nyanungurrarlangulu. ¹³ Nganangku-puka yapangku kuja-ka Mujuju-kurlanguju kuruwarri jamulu purda-nyanyi puranja-wangurlu, ngulaju Kaaturluju kula-ka jungarni-pajirni, lawa. Nganangku-puka kuja-ka yapangku purami jungarnirli kuruwarri Mujuju-kurlanguju, ngula-mipanya-ka Kaaturluju jungarni-pajirni. ¹⁴ Kula kalu Juwu-wangu-paturluju mardarni Mujuju-kurlangu kuruwarri, lawa. Kuja kalu marda ngari kutu nyinami jungarni, marda kuruwarri-kari-kirli kaninjarni-kirli. ¹⁵ Kuja karna-jana ngaju nyanyi Juwu-wangu-patu jungarni nyinanja-kurra,

* **2:6** Nyangka Psalm 62.12, Proverbs 24.12

kujarlanya karna-jana milya-pinyi marda kuja kalu mardarni kuruwarri-kari kaninjarni. Ngulanya kajana marda wangkami kaninjarni marda jungarnikiji manu marda punkuku yampinjakuju. ¹⁶ Nyampunya jurrku-juku karna-jana Yimi Ngurrju warru yimi-ngarrirni yapa panu-kariki. Yangkangka Parrangka Miimii-nyanja-kurlangurla, Kaatuju kapurla wangkami Jijaji Kirajikiji yungu-jana yapaju miimii-nyanyi kaninjarni yajiki nginyinginyirlaju kuja kalu nyarrpa yapangku manngunyaanyi marda ngurrju manu maju.

Juwu-patu-kurlu manu kuruwarri nyanungu-nyangu-kurlu

¹⁷ Ngaju Puurlu yungurna-nyarra wangka yimi nyurrurlaku. Nyurrurlarluju kankulu-nyanu ngarrirni Juwu. Nyurrurlaju kankulu wangkami kuja kankulurla nganta wala nyinami Mujuju-kurlanguku kuruwarriki. Manu kankulu-jana warrarda wangkami yapa ngalya-karikiji kuja kankulu nganta jungarnirli nganta purami Kaatu. ¹⁸ Nyurrurlarluju kankulu nganta milya-pinyi nyarrpa kuja kanyarra Kaatu wangkami jungarniki nganta nyinanjaku. Kala nganta kuja kankulu pina nganta nyina Mujuju-kurlanguku kuruwarriki puranjakuju, ngulaju nganta kankulu jungarnirli pura. Kala kula karna-nyarrarla ngungkurr-nyina, lawa! ¹⁹ Kuja kankulu nganta manngu-nyanyi nganta yungunkulu-jana yapa ngalya-kariki kanyi Kaatu-kurraju nganta yangka-piya kuja-ka jinta-kari yapa pampa jirri-kanyi jinta-karirliji. Manu kuja kankulu nganta manngu-nyanyi nyurrurlarlu yapa nganta kuja kankulu nyina jarra-piya manu yungunkulu-jana ngulangku nganta milki-yirrarni Kaatu yapa ngalya-karikilki nganta pampa-piyaku. ²⁰ Kuja kankulurla yangkaku kuruwarriki Mujuju-kurlanguku ngungkurr-nyina nyurrurla, nyurrurlarluju kankulu manngunyaanyi yangkaju kuruwarri kuja kanyarra nganta nyiyarningkijarraku pinarri-mani Kaatu-kurlanguku jungakuju. Kujarlaju kankulu-jana pinangku nganta pinarri-mani kuruwarriji jiliwirri-watiki manu kurdukurduku.

²¹ Yangka kuja kankulu-jana pinarri-mani kuruwarri Mujuju-kurlangu yapaku, ngulaju ngula-juku. Kala ngulakungarntiji, nyurrurlarlu-wiyi yungulpankulu-nyanu pinarri-mantarla! Pinarri-mani kankulu-jana puru-kujaku. Ngulaju kujaju ngurrju! Kala nyurrurlarlangurlu kankulu wijingki-yijala maninjarla kanyi nyiyarlangu marda. ²² Pinarri-mani kankulu-jana karntakarnta manu wati-patu kalykuru-jarrinja-kujaku manu warru parnkanja-kujaku. Ngulaju kujaju ngurrju! Kala parnkami-yijala kankulu warru nyurrurlarlanguju. Manu nyurrurla nganta kula kankulurla jurnta nyina puranja-wangu juju-kari-jangkakuju nganta Kaatu-kurlangu-wangu-jangkakuju. Ngulaju kujaju ngurrju! Kala warrarda kankulu kanyi wijingki nyiyaju marda juju-kari-kirlangu-jangkaju. ²³ Nyurrurlarluju mayi kankulu warrarda manngu-nyanyi nganta yangkaju kuruwarri Mujuju-kurlangu, ngulaju jungangku marda kankulu pura? Lawa kujaju! Ngulaju kankulu purda-nyanja-wangurlu yampimi-yijala. Kuja-karrarluju kankulu manyu-pinyi Kaatulku. ²⁴ Nyampunya yangka-juku jurrku-juku yimiji Payipulu-jangkaju. Kujanya-ka wangka ngulaju: “Kula kankulu nyurrurlarlu Juwu-paturlu-wiyi jungarnirli pura kuruwarriji Mujuju-kurlanguju. Kujarlaju Juwu-wangu-paturlu kalu nyanjarla manyu-pinyilki Yirdi-nyayirni-wangu Kaatuju.”*

²⁵ Nyurrurla Juwu-patu wati-patu, yangka kirda-nyanurlu manu ngati-nyanurlulu-nyarra ngarrka-kujurnu Juwu-kardalku. Ngulaju ngula-juku. Kala kajinkili yijardu-wangurlu purami yangka kuruwarri Mujuju-kurlangu, ngulaju kankulu nyinami Juwu-wangu-piya-yijala. ²⁶ Kajili yangkangku Juwu-wangu-paturlu yijardurlu pura kuruwarri Mujuju-kurlangu, ngulaju kapu-jana Kaaturluju manngu-nyanyi Juwu-piya-juku ngarrka-kijirninja-warnuju. ²⁷ Nyurrurlarlu yangka Juwu-paturlu kankulu

* 2:24 Nyangka Isaiah 52.5, Ezekiel 36.22

mardarni Mujuju-kurlangu kuruwarri pipangka, manunkulu jintawarlayi-juku kanpa nyina ngarrka-kijirninja-warnuju. Kala ngulaju kula kankulu yijardurlu purami kuruwarri Mujuju-kurlanguju. Kujarlaju yangka-watirliji Juwu-wangu-paturluju kapulu-nyarra punku-pajirni nyurrurlaju.

²⁸ Nganarla warlalajaju Juwu-nyayirni-wanguju Kaatukuju? Nyurrurla wati-patuju, jintawarlayi-juku kankulu nyina ngarrka-kijirninja-warnulku. Puta kankulu purami jungarnirli-jala Mujuju-kurlangu kuruwarriji. Ngulangka purlaparla kankulu-nyanu ngarrka-kijirni Juwu-kardalku. Kula kankulurla kuja-miparla Kaatukuju warlalajaju nyina Juwu-nyayirni-wanguju, lawa. ²⁹ Kuja kajana nyanungurlu Kaaturlu jungarni-pajirninjarla pina-kanyirni yapa nyanungu-nyangu-kurralku, ngulaju kula Mujuju-kurlangu-kurlurlu kuruwarri-kirlirli, lawa. Jungarni-pajirni kajana Pirlirpa nyanungu-nyangu-kurlurlu Kaaturluju. Pirlirpa Kaatu-kurlangurlu kajana kurturduurlaju kuruwarriji yirrarni. Ngula-kurlunya kalu ngampurrparluju purdanyanyi Kaatu wilji-wangurlu. Ngula-jangkanyalurla Juwu-nyayirni-wangu yapaju nyanungukulku. Yapangku marda kalu-jana maju-pajirni nganta, ngulaju ngula-juku. Kaaturlu kajana ngurrju-pajirni Juwu-nyayirni-wangu yapaju.

3

¹ Nyarrpa kankulu nyurrurlarluju manngu-nyanyi? Ngurrju mayi Juwu nyinanjakuju? Ngurrju mayi kajilpankulu-nyanu ngarrka-kijikarla Juwu-kardalkuju?

² Ngurrju-jala kujaku nyinanjaku! Nyarrpaku-yijala kujaju ngurrjuju? Juwu-patuku-wiyi-jana Kaatuju wangkaja kamparruju, manu-jana yirri-puraja nyanungu-kurluju.

³ Panu-kariji Juwu-patu, ngula-warnujulurla rdurrjurnu kapuru nyinanjakulku Kaatukuju. Kujaju ngula-juku. Tarnnga-jukurliparla wala-juku nyinami Kaatukuju. Warrarda kangalpa junga wangkami ngalipaku. ⁴ Nyampurla ngurungka, warrarda kalu wangka yijardu-wangu yapaju. Kaatu-mipa kangalpa warrarda jungaju wangka ngalipakuju. Nyampuju jaru jurruku-juku Payipulurla ngula-ka wangka: “Wapirra Kaatu, yapanguju kangkulu jungarni-wangu-pajirni nyuntuju. Nyuntu kuja kanpa-jana miimii-nyanyi, ngulaju kanpa-jana jungarnirli miimii-nyanyi.”*

⁵ Junga ngulaju jaru Payipulurlaju. Marda kankulu nyurrurlarluju rampal-manngu-nyanyi manu marda kankulu kuja wangka, “Kajilpalu-ngalpa yapa ngalya-karirli nyangkarla majungka-jarrinja-kurra, kuja-warnurlaju kajikalulu milya-pinyi junga-ka nyina Kaatuju ngalipa-piya-wangu. Kujarlaju, nyarrparla kangalpa ngalipakuju kulu-jarrimi Kaatuju majungka-jarrinjarlakuju?” ⁶ Kujaju warntarla manngu-nyanjakuju! Kujaju nyiyaku kankulu manngu-nyanyi warungkarluju? Kaaturlu kajilpa-ngalpa yampiyarla murrumuru-maninja-wangurlu, ngulaju nyarrparlulku kulalpa-jana yapaju miimii-nyangkarlulku jungarnirliji.

⁷ Marda kankulu panu-karirliji rampal-manngu-nyanyi kujarlangurlu, manu marda kankulu kuja wangka, “Kajilpalu-ngalpa yapa ngalya-karirli yijardu-wangu wangkanja-kurra purda-nyangkarla, kujarlaju kajikalulu manngu-nyanyi Kaatuju kuja-ka warrarda wangka junga ngalipa-piya-wangu. Ngula-jangkarluju kajikalurla pulka-pinyilki nyanungukulku. Nyarrpakulku kangalpa Kaaturlu punku-pajirni-juku ngalipaju?” ⁸ Nyarrpakulku kankulu warrarda manngu-nyanyi nyurrurlarluju kujarlaju warntarlalurlu? Nyarrpaku kankulu kujaju warrarda wangkami, “Tarnnga-jukurlipa warrarda majungka-jarrimi yungulu-ngalpa yapa ngalya-karirli nyanyi manu yungulurla nyanungurlulku pulka-pinyi Kaatukuju!” Kujanya kajulu nginji-wangka yapa-patu-kariji kujarna-jana nganta ngajulu Puurluju wangkaja yapakuju majungka-jarrinjarlakuju. Kula kujaju junga! Ngula-panuju kapu-jana Kaaturluju murrumuru-mani.

* 3:4 Nyangka Psalm 51.4

Ngana kula-ka yapaju jungarniji nyina Kaatu-kurlangurlaju kuruwarrirlaju

⁹ Nyarrparlulkurlipa manngu-nyanyi? Ngalipaju Juwu-patuju, ngurrju-nyayirni mayirlipa yangka Juwu-wangu-piya-wangu? Lawa! Yangkarna-nyarra nyurru wangkaja ngalipa Juwu-patu yapa manu yali-patu Juwu-wangu-patu, ngulaju karlipa jurrku-juku jintajuku nyinami jintawarlayi-jiki. Nganangku-puka kulalpa-nyanu nyarrparlulku warla-pajikarla punku-jarrinja-kujakuju. ¹⁰ Nyarrparlurna nyampuju milya-pinyi jungaju? Ngulaju yangka-juku jurrku yimi Payipulurla-juku kuja-ka wangka:

“Kula-ka jintarlangu nyinami jungarniji Kaatu-kurlangurlaju kuruwarrirlaju, lawa.

¹¹ Nganangku kula-ka milya-pinyi, manu nganangku kula karla warru nyanyi Kaatukuju.

¹² Yapajulurla jintawarlayi kuja-purda-kari jurnta yanu Kaatukuju. Kulalpa ngurrju nyinakarla, lawa! Kula-ka jintarlangu yapaju jungarniji nyinami, lawa!”*

¹³ Jinta-kariji-ka wita yimiji wangka yangka-juku jurrku-juku Payipulurlaju kuja-ka wangka:

“Yapaju kalu waninjaju maju nyinami linjarrpa wita-wangu ngulaju milyi-piya yangka kuja karla yapaku karrimi yirrarninjakulku nyurnukuju! Manu jalanyapa yapa-kurlanguju ngulaju linjarrpa wita-wangu-yijala kuja kalu-jana ngula-kurlurluju jalanyapa-kurlurluju yijardu-wangurlu yimirr-yinyi yapa-patu-kariji! Manu yimi nyanungu-nyangu-jangka lirra-jangka ngulaju linjarrpa wita-wangu-yijala kula-nganta warna-piya-kurlangu mawiya-kurlu!”*

¹⁴ “Nyampurrarlu yapa-paturlu kalu-jana yurungku-ngarrirni yapa ngalya-kariji, manu kalu-jana nginji-wangka.”*

¹⁵ “Nyampujulu kulu-parnta-nyayirni yapa pinja-panu!

¹⁶ Ngulaju kuja kalu nyarrpara-wana-puka yani, ngulangkuju kalu nyiyarningkijarra muku pirri-kijirni manu kalu-jana yapa ngalya-kari warru murrumurru-mani!

¹⁷ Kula kalu-nyanu milya-pinyi nyarrpakuju nyinanjakuju pululukuju!”*

¹⁸ “Nyampurraju yapa kula kalurla Kaaturlangukuju lani-jarri, lawa!”*

¹⁹⁻²⁰ Kujanya karlipa milya-pinyi ngaliparluruju Mujuju-kurlangu kuruwarriji. Nyanungurlunya-jana yungu Juwu-patukuju yungulu pinarri-jarrinjarla nyinami jungarni manu yungulu purami jungarnirli nyampu kuruwarri. Kujarlaju kulalpa-nyanu nganangku-puka ngurrpa-pajikarla nyampukuju kuruwarriki. Manu kaji nganangku-puka nyampu kuruwarri jungarnirli nganta purami, ngulaju ngula-juku. Kala kuja-warnu kulalpa Kaaturluju jungarni-pajikarla, lawa. Kuruwarri Mujuju-kurlanguju, ngari kajana milki-wangkami kuja kalu majungka-jarrimi. Ngulakunya ngari kajana milki-wangkami. Kujarlanya, Kaaturlu kajana miimii-nyanyi nyampurlaju kuruwarrirlaju yapaju, manu kajana wangkami kuja kalu kuruwarri muku yampimi puranja-wangurlu.

Kaaturluju kyananu pina-kanyi yapaju nyanungu-kurralku

²¹⁻²² Jalangurlu kuruwarrirli Mujuju-kurlangurlu manu jarukungarduyu-paturlu, yimi-ngarrirni kangalpa nyarrparlu kuja kangalpa Kaaturluju jungarni-pajirni. Ngulaju kula Mujuju-kurlangu kuruwarrirla puranja-warnurlaju, lawa. Jalangurlu, Yiminki Ngurrjungku Jijaji Kiraji-kirlirli, yimi-ngarrirni kangalpa warrajarlu Kaatuju yangka kuja kyananu yapaju pina-kanyirni nyanungu-kurralku. Kaatuju yimiri kajana nyina ngulaju Juwu-wangu-paturlanguku, ngulaju kula Juwu-patu-mipaku. Ngana-puka kuja karla wala nyina Jijaji Kirajiki, kujarlanya kyananu Kaaturluju pina-kanyirni yapaju. ²³ Panu-juku jintawarlayi-jiki yapaju karliparla wilji-jiki jurnta

* **3:12** Nyangka Psalm 14.1-3, Ecclesiastes 7.20
Psalm 10.7

* **3:17** Nyangka Isaiah 59.7-8

* **3:13** Nyangka Psalm 5.9, Psalm 140.3

* **3:18** Nyangka Psalm 36.1

* **3:14** Nyangka

nyinami Kaatukuju kuja-purda-kari. Kula karlipa jintarlangu yartarnarri wiri-jarlu-kurlu nyina Kaatu-piyaju, lawa. ²⁴ Kala Kaatuju ngulaju yimiri-nyayirni kangalpa nyanunguju nyinami. Kujalparlipa wilji-juku nyinaja ngalipaju, ngulakuju-ngalpa yungu warntarri-nyayirni-wangu kuja-purda-karikiji. Nyanungurlu-ngalpa ngari kutu yungu warntarri-nyayirni-wanguju. Kuja Jijajilki palija watiya warntawarn-tarla, ngula-warnurluju-ngalpa jungarni-pajirninjarla yimirirli-jiki pina-kangurnu nyanungu-kurralku. Kangu-ngalpa yirdiyi-ngirli nyurru-warnu-ngurluju yangka-ngurluju kujalparlipa wilji-jiki kuja-purda-kari ngula-wana yanurra pirijina-piya. Ngula-ngurluju, yirrarnu-ngalpa jingijingi jalangu-warnurlalku yirdiyirlaju, ngulangakuju yungurliparla nyinami jungarnilki. ²⁵ Junga kujaju. Kaaturluju yilyajarni Jijaji kuja-ngalpa palija ngalipakuju. Kuja nyanungu-nyangu yalyu karlija Kaatuku yawuru-maninjaku, ngula-jangkanya yungurliparla wala nyinami nyanunguku. Kujarlaju kula kangalpa kululku nyina Kaatuju. Kaaturlu-ngalpa yilyajarni Jijaji yungurlipa milya-pinyi Kaatu kuja kangalpa warrarda miimii-nyanyi jungarni-nyayirni. Kaatujulpa-jana warrarda nyinaja ngurrju-juku manu jungarni-juku yapakuju kujalpalu yangka yapa kuja-purda-kari majungka-jarrija, ngulakujulpa-jana nganyunganyu-wangu-juku manu murrumurru-maninja-wangu nyinaja. ²⁶ Kaaturluju yilyajarni Jijaji nyampu-kurra nguru-kurra yungurlipa milya-pinyi jalangurlu kuja kajana nyanungurlu yapa jungarnirli miimii-nyanyi. Kajilirla wala nyinami Jijajiki, ngulangka kajana Kaaturluju jungarni-pajirnilki yapaju. Kuja-warnuju karlipa milya-pinyi Kaatuju ngulaju jungarni-nyayirni manu yijardu-nyayirni.

²⁷ Yuwa! Marda kankulu panu-karirliji rampal-manngu-nyanyi kujarlu nganta yungurlipa-nyanurla pulka-pinyi jungarnirli nganta? Lawa kujakuju! Manu marda kankulu panu-karirliji rampal-manngu-nyanyi kujarlu nganta yungurlipa-nyanu pulka-pinyi nganta kuja karlipa nganta purami kuruwarri Mujuju-kurlangu jungarnirli nganta? Lawa kujakuju! Kuja karliparla Jijajiki wala nyinami, kujarlaju pulka-pinja-wangurlipa nyinami. ²⁸ Ngaliparluju karlipa milya-pinyi kuja karliparla wala nyinami Jijajiki, kujarlanya kangalpa Kaaturluju jungarni-pajirnilki, ngulaju kula Mujuju-kurlangu kuruwarrirla puranja-warnurla, lawa. ²⁹⁻³⁰ Nyurrurlarluju marda kankulu rampal-manngu-nyanyi Kaatuju nganta-jana mayi Juwu-mipaku? Ngulaju kula kujaju junga! Kaatuju jinta-juku. Kujarlaju Kaatuju kajana nyina Juwu-wangu-paturlanguku. Kuja kalurla Juwu-patu wala nyina, Kaaturlu kajana jungarni-pajirnilki. Kala kuja kalurla Juwu-wangu-paturlangu wala-yijala nyina, jurrku-yijala kajana jungarni-pajirni. ³¹ Marda kankulu panu-karirliji rampal-manngu-nyanyi, manu kankulu wangkami, “Kuja karliparla wala nyinami Kaatuku, ngulaju karlipa yampimi kuruwarri Mujuju-kurlangu.” Murnma-wiyirna-nyarra wangka, kujaju kula junga! Kuja karliparla wala nyinami Kaatuku yijardu-nyayirni, kujarlunya karlipa purami Mujuju-kurlangu kuruwarriji yijardurlu-juku.

4

Yungurliparla nyinami wala Kaatukuju Yipuruyamu-piya ngalipaju

¹ Ngarirna-nyarra wangkami-wiyi Yipuruyamukuju kuja kangalpa yangka nyanunguju warringiyi-nyanu-juku nyina ngalipakuju Juwu-patukuju. ²⁻³ Marda kankulu nyurrurlarlu rampal-manngu-nyanyi kuja yangka Yipuruyamu nganta jungarni-pajurnu Kaaturlu ngulaju ngurrju-panu Mujuju-kurlangu kuruwarrirla puranja-warnurla? Junga-wangu kujaju. Kaji ngurrju nyinakarla Yipuruyamuju, kujarlaju kapu-nyanu ngurrju pajikarla. Lawa kujaju! Nyampunya-ka Payipulurlaju wangka Yipuruyamu-kurluju:

“Yipuruyamuju, Kaatukujulparla wala nyinaja nyanunguju. Kujarlanya Kaaturluju jungarni-pajurnu.”*

Kujarlanya, kujarla wangkaja Kaatuku, ngulaju kula-nyanu Yipuruyamurluju ngurrju-pajurnu ngurrjungkuju nganta.

⁴ Ngarirna-nyarra wita-wiyi yimi-ngarrirni nyampu-kurlu wati-kirli kuja karla warrki-jarrimi wati-kariki nyanungu-nyanguku wiriki. Kuja karla yaliki watiki nyampu wati-yijala warrki-jarri, ngulangkuju karla nyampukuju watiki talaju yinyi warrki-wanawana-mipa. Yali tala, ngulaju kula karla yinyi warntarri, lawa. Ngulajurla tala yaliki warrkiniki-juku ngulaku kuja karla warrki-jarri talakuju. Kajirla yalirli wiringki watingki wati-kariki warrkiniki jurnta mardarni tala, kujarlaju kajika warrkinirliji jinyijinyi-mani nyanunguku yungulparla yungkarla talaju. ⁵ Kaatu kula-ka wati wiri-piya nyinami, lawa. Yimiri-nyayirni-ka nyinami nyanunguju. Ngaliparlu kulalparlipa kuja-piyarlu Kaatu jinyijinyi-mantarla ngalipaku jungarni-pajirninjaku, lawa. Nyanungu-miparlu kajika-ngalpa kutu jungarni-pajirni punku-jarrinja-warnuju manu wilji-warnuju. Ngulakungarntiji kamparru-wiyiji kajirliparla wala-wiyi nyinami nyanunguku.

⁶ Nyarrparlurna milya-pinyi nyampuju jungaju? Ngulaju kuja. Nyurru-wiyi kuja yirrarnu Payipulurla Kingi Tapitirli, ngulaju yirrarnu yimi yapa-kurluju yangka kuja-ka Kaaturlu jungarni-pajirni punku-jarrinja-warnuju manu wilji-warnuju. Nyampunya Tapitirliji yirrarnu:

⁷ “Kuja kajana Kaatuju yawuru-jarrimi yapaku majungka-jarrinja-warnuku, ngulajangkaju yapaju kalurla wardinyi-jarri-nyayirni marlaja! ⁸ Kuja kalu yapa majungka-jarrimi, Kaaturluju kajana nyanyi kuja-kurraju, ngulaju kula-nganta-ka pukungkalku pantipantirninjarla yirrarninja-yani kuja kalu majungka-jarrimi. Ngula-jangkaju, kuja kajana yangka yapa jungarni-pajirnilki yangkaju majungka-jarrinja-warnu, ngulakuju kajana mirrirninjarla wajawaja-jarrimilki Kaatuju warrarda manngu-nyanja-wangulku. Ngula-jangkaju, yapaju kalurla wardinyi-jarri-nyayirni marlaja!”*

Kujanya Tapitirliji yirrarnu.

⁹ Ngarirna-nyarra witalku-wiyi payirni yangkaku yapaku kuja kalu wardinyilki nyina yangkangka Tapiti-kirlangurla yimingkaju. Ngulaju mayi kalu wardinyiji Juwu-patu-mipa nyinami? Kala yangka Juwu-wangu-patu, kuja-piya-yijala mayi kalu wardinyi-yijala nyinami? Nyarrpa-ka wangka nyampuju Payipulurlaju? Wangka kangalpa Yipuruyamu-kurluju kujalpa nyinaja kamparru-wiyi ngarrka-kijirninja-wangu-wiyi Juwu-jarrinja-wangu-wiyi. Ngulajulparla wala nyinaja Kaatuku, kujarlanya Kaaturluju jungarni-pajurnu Juwu-wangu-wiyi-juku. ¹⁰ Nyangurla nyampuju Yipuruyamu Kaaturluju jungarni-pajurnu? Juwu-wangu-juku mayi ngarrka-kijirninja-wangu-wiyi-jiki? Ngaka marda Juwu-jarrinja-warnulku mayi jungarni-pajurnu ngarrka-kijirninja-warnulku? Lawa. Ngulaju karlipa milya-pinyi kamparru-wiyi-jiki Kaaturluju jungarni-pajurnu ngulaju Juwu-wangu-wiyi-jiki ngarrka-kijirninja-wangu-juku. ¹¹ Yangka kuja Kaaturlu jungarni-pajurnu Yipuruyamu ngarrka-kijirninja-wangu-wiyi Juwu-wangu-wiyi, ngula-jangkaju wangkajalkurla Yipuruyamukuju Kaatuju yungu jinta-karirli ngarrka-kijirni Juwu-kardalku. Junga-juku, Yipuruyamuju ngarrka-kujurnu jinta-karirli, ngula-jangkaju yungulu yapangkuju milya-pinyilki Yipuruyamuju kujalparla wala-nyayirni nyinaja Kaatukuju jungarni-pajirninja-warnuju. Kujarlaju jalangurlanguju Kaatu-kurlangurla warlaljarla wungu-warnurla, junga-nyayirni kangalpa nyinami Yipuruyamuju warringiyi-nyanu-juku

* 4:2-3 Nyangka Genesis 15.6 * 4:8 Nyangka Psalm 32.1-2

ngalipakuju yangkakuju kuja karliparla Kaatukuju wala-nyayirni nyinami jungarni-pajirninja-warnuju. Ngula-piya-yijala, Yipuruyamuju kajana nyinami warringiyi-nyanu-juku Juwu-wangu-paturlangukuju. ¹² Juwu-paturluju jalanguju, junganguku kalu manngu-nyanyi Yipuruyamuju ngulaju-jana warringiyi-nyanu-juku. Ngu-langkuju Juwu-watirli, ngarrki-kijirni-juku kalu-nyanu. Kala kula kajana kujarlaju wala-wanguju jungarni-pajirni Kaaturluju, lawa. Kala kajilirla wala-nyayirni nyinami Juwu-patu Yipuruyamu-piya, ngulakunya-jana yijarduju warringiyi-nyanuju Kaatukurlangurlaju wungu-warnurlaju warlaljarlaju.

Kaaturlu-ngalpa jangku-pungu nguru ngalipaku ngana yangka kuja karla wala nyinami

¹³ Kaatuju-jana wangkaja Yipuruyamuku manu kurdukurdu nyanungu-nyanguku yungu-jana yinyi nyiyarningkijarra ngurujarraranypa nyanungurraku. Ngulaju kularla jangku-pungu yangka kujalpa nganta kuruwarri nyanungu-nyangu puraja jungarnirli, lawa. Yungurla nguruju kujalparla Yipuruyamuju wala-nyayirni nyinaja Kaatukuju jungarni-pajirninja-warnuju. Ngula-mipa-jangkakunyarla jangku-pungu. ¹⁴ Jalanguju kula kajana Kaaturluju jangku-pinyi nguruju yapakuju yangka kuja kalu nganta kuruwarri nyanungu-nyangu purami jungarnirli nganta, lawa. Kajilpa-jana Kaaturlu jangku-pungkarla nguruju yangka-patuku wala nyinanja-wangu-patukuju, ngulaju ngari marda kajikarliparla walaju jamulu nyina. Kula yijardu kujaju. Ngari kajana jangku-pinyi Kaaturluju yapaku yangka kuja kalurla wala nyina. ¹⁵ Kaji nganangku-puka yampimi Mujuju-kurlangu kuruwarri puranja-wangurlu, ngulakuju karla Kaatuju kulu-jarrimi-nyayirni. Kala kajilparla Mujuju-kurlangu kuruwarriji jurnta lawa-jarriyarla, ngulaju kulalpa nyarrparlu yampiyarla kuruwarriji, lawa. Ngulaju ngula-juku. Kajirla yapa wala-juku nyina Kaatuku, ngulakuju kapurla wangkami Yipuruyamu-piyaku.

¹⁶ Nganangku kulalpa jinyijinyi-mantarla Kaatuju nyiyarlangukuju yinjakuju, lawa. Kaatuju kangalpa yimiri nyinami yapakuju, ngulangkuju ngari kangalpa nyiyarningkijarra ngurrju kutu yinyi warntarrilki. Yipuruyamuju junga-nyayirni-ngalpa warringiyi-nyanu ngalipakuju. Kaaturluju kangalpa wangkami yapakuju jintawarlayiki-jiki kuja karliparla wala nyina Yipuruyamu-piya. Yali warntarri ngulaju kula-jana yangkaku yapaku kuja kalu Mujuju-kurlangu nganta kuruwarri mardarni, lawa. Panuku-juku-ngalpa jintawarlayiki-juku yapakuju kuja karliparla wala nyina ngaliparlangu Yipuruyamu-piya. ¹⁷ Nyarrparlurna milya-pinyi nyampuju jungaju? Ngulaju kuja. Nyampuju yangka-juku jurrku-juku Payipulurlaju kuja-ka wangka:

“Kapurla marlaja nyina Yipuruyamuju Kaatukuju ngulaju warringiyi-nyanu-nyayirni ngalipakuju panuku-juku ngurujarraranyparlaku.”*

Nyampunyarla wangkaja Yipuruyamukuju kujalparla nyanungu wala-nyayirni nyinaja Kaatukuju. Kaaturlu jintanguku kajana nyurnu-warnuju milyi-jangkaju wankarumaninjarla yakarra-mani, manu-ka nyiyarningkijarra ngari lawa-jangkaju ngurrju-mani. ¹⁸⁻²⁰ Ngulaju junga-nyayirni! Nyurrurlarluru kankulu milya-pinyi yangkaju yimi Yipuruyamu-kurlu. Nyampunyarla wangkaja Kaatuju Yipuruyamukuju, “Nyuntuju kapunpa-jana warringiyi-nyanu-juku nyina yapakuju panu-jarlu-nyayirniki.”* Yipuruyamuju jarlu-pardu-nyayirnilpa nyinaja, ngulakujurla wantaju karrija 100-pala. Nyanungurlujulpa-nyanu milya-pungu palinjakungarntilki ngulaju kurdu-wangu-juku. Manulpa milya-pungu nyanungu-parnta karntaju Jiira, ngulajulpa muturnalku nyinaja, kula nyarrpalku palkakupalangu-jarriyarla. Ngulaju ngula-juku. Yipuruyamuju kularla kapuru nyinaja Kaatukuju, ngulajulparla wala-juku nyinaja

* 4:17 Nyangka Genesis 17.5

* 4:18-20 Nyangka Genesis 15.5

yangkaju kujarla jangku-pungu kurdukurdu panu-jarlu-nyayirni. Kujalparla wala-juku nyinaja Kaatukuju, ngula-jangkaju Kaaturluju yarda pirrjirdi-manu-nyayirni Yipuruyamuju, ngulakuju Yipuruyamurluju pulka-pungulparlajinta. Jalanguju junga-nyayirni kangalpa Yipuruyamuju warringiyi-nyanu-juku nyinami panuku-juku war-rukirdikirdiki ngurujarraranyparlakuju.

²¹ Yipuruyamuju kulalparla kapuru nyinaja Kaatukuju. Milya-pungulpa kapurla kurdukurdu panu-juku yinyi jarlu-pardukuju. ²² Kaaturlujulpa milya-pungu Yipuruyamuju kujalparla wala nyinaja. Kujarlanya jungarni-pajurnu Yipuruyamuju Kaaturluju.* ²³ Ngulaju yangka-juku jurrku-juku yimiji Payipulurlaju. Ngulaju kula Yipuruyamu-mipa-kurlu. ²⁴ Ngaliparlanguku-ngalpa nyampuju yimi. Kuja karliparla wala nyina Kaatuku, kuja ngulangkuju Jijaji Kiraji Warlalja-Wiri wankarumaninjarla yakarra-manu, ngulangkunya kangalpa jungarni-pajirni. ²⁵ Kaaturlu yilyajarni Jijaji nyampu-kurraju nguru-kurra ngulaju yungu-ngalpa kunka-pardi ngalipaku wilji-jangkaku. Ngula-jangkaju Jijajiji wankarumaninjarla yakarra-manu, ngula-jangkarluju yungu-nyanu ngalipaju pina-kanyirni nyanungu-kurralku.

5

Nyarrparlu kangalpa Kaaturlu jungarni-pajirni?

¹ Kuja karliparla yangka wala nyinami Warlalja-Wiriki Jijaji Kirajiki, Kaaturluju kangalpa jungarni-pajirni. Jijaji kuja-ngalpa kunka-pardija yangka watiya warntawarntarla, kujarlaju Kaatuju kangalpa miyaluju ngurrju-nyayirni nyinami.

² Kuja karliparla Jijaji Kirajiki walalku nyinami, ngula-warnurlaju Kaatuju karlipa milya-pinyi yimirilki kuja karliparla nyinami nyanungukuju. Ngalipaju karlipa wardinyi-nyayirni nyina, manu karliparla pardarni yangkakuju nguru-nyayirni-wanguku, ngulangkaju kapu-ngalpa jirrnganja nyinami Kaatuju yartarnarri wiri-jarlu-kurluju nyanungu-piyakulku. ³ Ngulaju kula nyampu-warnu-miparla kuja karliparla wardinyirliji pulka-pinyi Kaatukuju. Kala kuja kangalpa nyiyarlangu maju rdipimi, ngularlangurlanya karliparla wardinyiji nyinami. Kuja kangalpa nyiyarlangu maju rdipimi, ngula-pururlanguju karlipa purami-juku ngampurrparlu-juku Jijajiji.

⁴ Kuja karlipa Jijaji warrarda purami maju-puruju wuurnpa-pururlanguju, ngulangkuju karlipa Kaatuju miyaluju raa-pinyi-nyayirni nyanunguju. Kuja karlipa milya-pinyi Kaatuju yangka miyalu raa-pinja-warnuju, ngulaju karlipa milya-pinyi ngakaju kapu-ngalpa jirrnganja nyina tarnnga-juku. ⁵ Yuwayi, Kaaturluju-ngalpa yungu Pirlirra nyanungu-nyanguju ngalipakuju. Ngula-ka Pirlirra nyina kaninjarni ngalipa-nyangurla palkangka, kujanya kangalpa yulkami Kaatuju. Ngula-warnuju karlipa milya-pinyi ngakaju kapu-ngalpa jirrnganja nyina tarnnga-juku. Ngulangkuju kula-ngalpa wajawaja-maninjarla yampimi.

⁶ Yangka kamparru-wiyi kujarlipa nyinaja rampaku-nyayirni manu wilji-nyayirni, kuja-puruju-ngalpa manngu-nyangu Kaaturluju. Ngula-warnurluju yilyajarni Jijaji Kiraji ngalipakuju kunka-pardinjakuju. ⁷⁻⁸ Nyurrurlarlulu manngu-nyangka nyarrpa kangalpa Kaatu yulkami-nyayirni! Nyampurla ngurungka kajilpa yapa ngana nyinayarla jungarni, nganarla ngulakuju palimi yapa jinta-karikiji kunkaju? Kulalparla nganalku paliyarla! Kala yali yapa kajilpa ngurrju-nyayirni nyinayarla, marda yapa jinta-kari kajikarla kunka-pardinjarla palimi yangkakuju ngurrjuku yapaku. Kala ngalipa, kujalparlipa maju kuja-purda-kari nyinaja wilji-nyayirni-wiyi, ngula-warnurlanya yilyajarni Jijaji Kiraji ngalipakuju kunka-pardinjarla palinjakuju!

⁹ Wita-wiyirna-nyarra milki-wangka yangka-juku jurrku-juku nyarrpa kangalpa Kaatuju yulkami-nyayirni ngalipakuju! Jijaji Kiraji palija-ngalpa kunka ngalipakuju watiya warntawarntarlaju. Yalyu-ngalpa karlija yalirla, kujarlanya-ngalpa

* 4:22 Nyangka Genesis 15.6

Kaaturluju jungarni-pajurnu. Ngula-warnuju kula kangalpa kululku nyina, lawa. ¹⁰ Nyarrparlalpa-ngalpa Kaatuju kulu-wiyi kamparruju nyinaja? Ngulaju kujalparlipa kuja-purda-kari wurnturu-juku nyinaja, manu kujalparliparla Kaatukuju nyurunyuru-jarrija-wiyi. Kuja-puruju-ngalpa manngu-nyangu Kaaturluju, ngula-warnurluju yilyajarni Jijaji Kiraji ngalipakuju kunka-pardinjakuju, ngulangkuju yungu-ngalpa pina-kanyirni nyanungu-nyangu-kurralku wungu-warnulku. Kuja karliparla Kaatuku wungu-warnulku jirrnganja nyinami, manu yangka kuja karla Jijajirlangu jirrnganja nyina wankarulku, kujarlaju karlipa milya-pinyi kapu-ngalpa jirrnganja nyinami Kaatuju nyanungu-nyangurla. ¹¹ Yuwayi, Kaaturluju-ngalpa yilyajarni Warlalja-Wiri Jijaji Kiraji kuja-ngalpa ngulangkuju pina-kangurnu Kaatukurlangu-kurraju wungu-warnulku. Kujarlanya karliparla wardinyirliji pulka-pinyi.

Yatumu-kurlu manu Jijaji Kiraji-kirli

¹² Yungurna-nyarra wangkami yangka-kurlu kamparru-warnu-kurlu wati-kirli yirdi-kirliji Yatumu-kurlu. Yatumu kuja wilji-jarrija, ngula-warnunya nyanunguju palija. Kujarlanya karlipa ngalipaju jintawarlayi-jiki wilji-jarrinja-yani manu kapurlipa ngula-warnuju muku palimi. ¹³ Yangka kujarla Mujujuku kuruwarri yungu Kaaturlu, ngula-wangurla-wiyi yapajulpalu wilji-jiki majungka-jarrija. Mujuju-wangurla-wiyi kula Kaaturluju pantipantirninjarla yirrarnu pukungkaju nyampurraju kujalpalu majungka-jarrija, lawa. ¹⁴ Ngula-puru-malku yapajulpalu muku-juku palinja-yanu Yatumu-jangkarla Mujujukungarntiji. Mardalpalurla wilji-jarrija-juku Kaatukuju yangka Yatumu-piya, mardalpalu majungka-jarrija-juku Yatumu-piya-wangu. Kala wurru-jukulpalu yapaju palinja-yanu Yatumu-piya-juku.

Nyarrparna-nyarra milki-wangkami nyurrurlakuju? Ngulaju kuja. Yatumu kujalpa nyinaja nyurru-wiyi Jijaji Kiraji-wangurla-wiyi, ngulalpa nyinaja nyanungu-piya-karrikarri-jiki. ¹⁵ Kala nyanunguju wilji-jarrinjarla palija Yatumuju. Ngula-warnurlanya kapurlipa ngaliparlanguju palimi. Kajilpa-ngalpa Kaatuju yimiri-wangu jurnta nyinayarla ngalipaku, ngulaju kajika-ngalpa yampimi muurl-mardarninja-wangurlu. Kala Kaatuju ngulaju kangalpa yimiri-nyayirni-jiki nyanunguju nyinami, ngula-jangkarlaju-ngalpa yangka Jijaji yilyajarni ngalipakuju warntarri-nyayirni-wanguju. Jalanguju yapa panu-jarlu-nyayirni kalurla yapaju wala-nyayirni nyina Jijajikiji kuja kangalpa nyanunguju yimiri-nyayirni nyinami. ¹⁶ Yuwayi, yangka Yatumu ngulaju kula Jijaji-piya, lawa. Kala yangka Jijaji ngulaju Kaatu-kurlangu warntarri-nyayirni-wangu-ngalpa ngalipakuju. Yatumu kuja wilji-jarrija kamparru-warnu, ngulaju Kaaturluju kurnta-maninjarla maju-manulku. Ngaliparlangu yapa karlipa warrarda wilji-jarrinja-yani. Kala Jijaji kuja-ngalpa kunka-pardinjarla palija watiya warntawarntarla ngalipakuju, kujarlanya kyanu Kaaturluju pina-kanyirni nyanungu-kurralku. ¹⁷ Kuja Yatumu wilji-jarrija, kula-nyanu nyarrparlulku warlapajikarla majungka-jarrinja-kujakuju. Pukungku wiljingki yapaju-jana karlirrkangu yunjumu-karilki nyampurla warrukirdikirdirla ngurujarraranyparla, ngulajulpalu yapaju muku palija. Ngulaju jalanguju kajana Jijajirliji warla-pajirni karlirryaninja-kujakuju, manu kajana yapaju muurl-mardarni palinja-kujakuju. Kaatu kangalpa yulkami-nyayirni. Yangka kuja-ngalpa Jijaji kunka-pardinjarla palija, kujarlanya-ngalpa Kaaturluju jungarni-pajurnu. Jalanguju kajirliparla wala nyinami Jijaji Kirajiki, ngulaju kujarlaju karlipa wankaru nyinami. Kula-ngalpa nyiyarlu pinyi!

¹⁸ Yangka kuja Yatumu wilji-jarrija kamparru-wiyi, kujarlaju kapu-ngalpa Kaaturluju kurntaku ngurrju-mantarla manu maju-mantarla. Kuja-kujakuju Jijaji kuja-ngalpa kunka-pardija jintaku, ngula-warnu-nyanu Kaaturluju jungarnipajirninjarla pina-kangulku ngalipaju yungu-ngalpa ngakaju jirrnganja nyinami tarnnga-juku. ¹⁹ Yatumurlu jintanguju wirri-pungu Kaatuju. Kuja-warnurlaju yapa panulkulurla rdurrjurnu majungka-jarrinjakuju. Kala ngakalku, Jijajirlilki

linpangkujū purda-nyangu Kaatuju kuja watiya warntawarnta-kurra yanu ngalipaku kunka-pardinjaku. Kujarlaju karliparla jungarni nyinami nyanunguku.

²⁰ Nyiyakurla yungu Mujujukuju kuruwarriji nyanungu-nyanguju Kaaturluju? Kujarla yali kuruwarrī yungu, ngulaju yungurlipa-nyanu milya-pinyi punkuju wiljijuku. Kuruwarrī-kirlirli kangalpa warntarla-pajirni. Ngulaju ngula-juku! Ngulapuruju Kaatuju kangalpa yimiri-nyayirni-jiki nyina! ²¹ Kamparru-wiyiji, yapajulpalu muku palija maju-warnurlaju majungka-jarrinja-warnuju. Kala jalanguju ngulaju kangalpa Kaatuju yimiri-jiki nyina ngalipakuju. Kuja-ngalpa Jijaji Kiraji Warlalja-Wiri kunka-pardinjarla palija ngalipaku, ngulangkaju Kaaturlu-nyanu jungarni-pajirninjarla pina-kangurnu yungurliparla jirrnganja nyina wankaru tarnnga-juku.

6

Ngalipajurlipa Jijaji-piyalku

¹ Wurra, ngarirna-nyarra wita-wiyi payirni. Mayirlipa tarnnga-juku majungka-jarrinja-yani kujaju yungu-ngalpa Kaatuju nyina maya-kari maya-kari yimiri-jiki? Nyarrpa kankulu nyurrurlarluju manngu-nyanyi? ²⁻⁴ Karrimirra kujaju! Mardankulu wajawaja-manu yangka kujankulu papitaji-jarrija, nyiyaku ngulaju? Wurra ngarirna-nyarra milki-wangkami. Ngana-puka kuja-ka papitaji-jarrimi, ngulaju yapa-ka Jijaji-piya-jarrilki. Kujarlipa papitaji-jarrija, ngulaju-ngalpa jirrnganja palija, manu-ngalpa jirrnganja yukaja milyi-kirra. Kujarlaju, kulalpa-ngalpa nyiyarlu jinyijinyi-mantarla majungka-jarrinjakuju, lawa. Kujarlipa papitaji-jarrija, kuja-jangkajurlipa pina-wankaru-jarrija Jijaji-piya-yijala. Ngulaju wankaru-jarrijarlipa yungurliparla jungarni nyinami Kaatukuju. Kuja Jijaji-wiyi wankaru-maninjarla yakarra-manu pina yartarnarri wiri-jarlu-kurlurlu Kaaturluju, ngula-warnurlaju Kaaturluju-ngalpa pina-wankaru-manu Jijaji-piya-yijala, kujarlaju nyiyakurlipa warrarda majungka-jarrinja-yani?

⁵ Yangka kujarlipa papitaji-jarrija, ngulajurlipa Jijaji-piya-jarrija, manu-ngalpa jirrnganja palija ngalipaku. Kujarlaju, kulalpa-ngalpa nyiyarlu jinyijinyi-mantarla majungka-jarrinjakuju, lawa. Kujarlaju karlipa milya-pinyi kajirlipa palimi, ngula-jangkaju kapu-ngalpa Kaaturluju wankaru-maninjarla yakarra-mani, ngula-warnuju yungu-ngalpa jirrnganja nyinami Jijaji Kiraji. ⁶⁻⁷ Kamparru-wiyi Kirijini-jarrinja-wangu-wiyi, warrardalparlipa majungka-jarrija kuja-purda-kari, manu kularlipa-nyanu kujaju warla-pajikarla ngaliparluju. Nyampunya karlipa milya-pinyi: Nganaku-puka kuja karla jirrnganja palimi Jijajiji, ngulaju kulalpa nyiyarlu jinyijinyi-mantarla majungka-jarrinjakuju, lawa. Kujarlipa Kirijini-jarrija, ngulaju-ngalpa ngaliparlanguku jirrnganja waraly-karrija Jijajiji, ngulangkanya-ngalpa jirrnganja palija. Kujarlaju karlipa-nyanu warla-pajirni ngaliparluju majungka-jarrinja-kujakuju.

⁸ Yuwayi, kujaju junga! Jijaji Kiraji-ngalpa jirrnganja palija watiya warntawarntarlaju. Kujarlaju karlipa milya-pinyi kajirlipa palimi, ngula-jangkaju kapu-ngalpa Kaaturluju wankaru-maninjarla yakarra-mani, ngula-warnuju yungu-ngalpa jirrnganja nyinami Jijaji Kirajiji. ⁹ Milya-pinyi karlipa Jijaji Kirajiji ngulaju kula palimilki. Palija-jala, ngula-jangkaju Kaaturluju pina-wankaru-maninjarla yakarra-manu. Ngula-jangkaju, kula nyiyarlulku pinyi, lawa! ¹⁰ Kuja Jijaji Kiraji palija, ngulaju jintaku-juku-ngalpa kunka-pardija ngalipakuju. Kuja palija, ngulaju kulalpa nyiyarlulku jinyijinyi-mantarla majungka-jarrinjakuju. Jalanguju wankaru-juku-ka nyinami, ngulaju karla nyinami Kaatukulku. ¹¹ Nyurrurlarluju manngu-nyangka kujanya: “Ngalipaku-ngalpa jirrnganja palija Jijaji Kiraji, kujarlaju kulalpa-ngalpa nyiyarlulku jinyijinyi-mantarla majungka-jarrinjakuju. Ngalipajurlipa Jijaji-piyalku, ngulakunya karliparla marlaja nyinami wankaru-nyayirni. Kujarlaju,

nyinamirliparla Kaatukulku majungka-jarrinja-wangu!” Kujanyalpankulu manngu-nyangkarla!

¹² Marda kankulu panu-karirli manngu-nyanyi-juku majungka-jarrinjaku wita-kari wita-kariji. Karrimirra kujaju! Kulalpa-nyarra nyiyarlu jinyijinyi-mantarla majungka-jarrinjaku, lawa. Kala kulankulu nyinami tarnga nyampurla walyangka. Kujarlaju warla-pajikalunyanu nyurrurlarluju punku-kujakuju manngu-nyanjakuju! ¹³ Marda nyurrurla yungunkulu manngu-nyanjarla majungka-jarrimi nyiyarlangurla. Kuja-kujakujulunyanu warla-pajika! Kaaturluju-nyarra yakarra-manu palinja-warnuju wankarulku Jijaji-piyaju, kujarlajulunyanu yungka nyurrurlarlu Kaatu-kurralku. Yungkalunyanu wanapi-jiki nyurrurlarluju nyanungu-kurralku Kaatu-kurra yungunkulurla jungarni-nyayirni nyina ngula-jangkaju. ¹⁴ Manngunyaangkalu nyurrurlarluju nyampuju: Mujuju-kurlanguju kuruwarriji kula kanyarra ngula wiriji nyina, lawa. Kaatu kanyarra wiriji nyina, manu kanyarra yimiriji Kaatunmipa nyinami nyurrurlakuju. Kujarlajulunyanu nyurrurlarlangurlu warla-pajika majungka-jarrinja-kujakuju.

Ngalipajurliparla pirijina-piya Kaatukuju jungarnikiji nyinanjakuju

¹⁵ Nyarrpa-ka nyampuju kujaju wangka jaru wiriji? Marda kankulu nyurrurlarluju panu-karirliji rampal-manngu-nyanyi kujanya: “Kaaturluju-nyanu yimirinyayirni pinakangurnu ngalipa nyanungunyaangu-kurra. Jalanguju kula kangalpa Mujuju-kurlanguju kuruwarriji wiri nyina. Yampimirlipa! Mardarlipa ngalipaju ngari kutu majungka-jarrinja-yani!” Kujaju karrimirra, manngu-nyanja-wangu! ¹⁶ Nyurrurlarluju kankulu milya-pinyi-jala yangkaju kuja kalu yapa nyina pirijina rdakungka. Ngulangkuju pirijina-paturlu kalujana purda-nyanyi yangka-juku yurrkunu-patuju ngula yangka kuja kalujana nyarrpa marda wangka pirijinapatukuju. Kajinkili warrarda manngu-nyanyi kujarlu majungka-jarrinjakungarntirli warlapajirninjawangurlu, ngulaju kapunkulu palimi Kaatuwangu-juku. Ngulajunkulu yangkarra-piya pirijina-piya kuja kankulu warrarda purda-nyanyi majungka-jarrinjaku-juku. Kala kajinkili Kaatunmipa purda-nyanyi manu nyinami jungarni, ngulaju kapunkulurla pirijina-piya-yijala nyina Kaatukulku. ¹⁷ Nyurrurlarluju kalankulu yangka-juku warrarda puraja punku-juku pirijina-piyarlu. Kujankulu yangka Yimi Ngurrju kamparru-wiyi linpangku purda-nyangu manu pinarri-jarrija, ngulajunkulu puraja Yimi Ngurrju ngurrjungku. Kujarlanya karnarla pulka-pinyi Kaatukuju! ¹⁸ Jalangu, nyurrurlarluju kula kankulu warrarda pura yangkaju punku pirijinapiyarlu. Jijaji Kirajirli-nyanu ngula-kujakuju punku-kujaku pinakangurnu nyanungunyaangu-kurralku. Jalanguju kankulurla nyina pirijinalku Kaatukuju, manu kankulurla nyinami jungarnilki. Kujarlangurlanya karnarla ngajuju pulka-pinyi Kaatukuju!

¹⁹ Nyurrurlajunkulu Kirijini-patu, kala wita-mipa-juku kankulu milya-pinyi. Kujarlanya karna-nyarra yirriyirri wangka ngula-warnurlu yungunkulu purda-nyanyi. Nyurrurlarlu kalankulu warrarda manngu-nyangu warntarla-jarrinjaku nyiyarningkijarrarlaku. Manu kulankulunyanu putaputa warlapajurnu, lawa. Ngarinkili kutu warntarla-jarrija nyiyarningkijarrarlaju. Kala jalanguju, nyinakalurla jungarni Kaatunmipaku ngulaju yungunyaarra ngula-jangka jungarni-manu nyanungunya-piyalku. ²⁰ Yangka kujalpankulu Kirijini-jarrinja-wangu-wiyi majungka-jarrinjayanu pirijina-piya, kujarlaju kula-nyarra nganangku ngarrurnu Kaatukuju yimirimaninjakuju, lawa. ²¹ Yangka kujalpankulu Kirijini-jarrinja-wangu-wiyi majungka-jarrinja-yanu, nyiya-nyarra ngurrjuju rdipija kujarlakuju? Lawa! Kurnta-jarrilki kankulunyanu jalanguju yangka-jangkaju kujarlaju. Kajinkili kuja-juku warrarda majungka-jarrinjantarla, kapunkulu paliyarla ngulaju Kaatuwangu-juku. ²² Jijaji

Kirajirli-nyanu ngula-kujakuju punku-kujaku pina-kangurnu nyurrurlaju. Ngula-warnunya jalanguju kankulurla nyina pirijina Kaatukulku, manu kankulurla nyinami jungarnilki. Kujarlanya kankulurla jungarni-jarrinja-yani, manu ngakaju kapunkulurla wankaru tarngalku jirrnganja nyinami Kaatukuju. ²³ Ngana-puka kuja-ka majungka-jarri-jiki, ngula-wanawana kapu yapaju palimi Kaatu-wangu-juku. Kala Kaaturluju kangalpa yinyi warntarri-nyayirni-wangu ngalipakuju Jijaji Kiraji Warlalja-Wiri. Ngula-jangkanya kapurliparla jirrnganja nyinami wankaru tarngajuku.

7

Pirlirpa Kaatu-kurlangu kangalpa nyina wiriji

¹⁻² Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-wati, kajilparlipa yampiyarla Mujuju-kurlangu kuruwarri, ngulaju ngula-juku. Nyurrurlarluju kankulu milya-pinyi Mujuju-kurlangu kuruwarriji. Ngulaju kula kajana wiri nguna nyurnukuju milyingkakuju, lawa. Ngari kajana ngulaju wankaru-mipaku wiriji nguna ngana kuja-ka wankaru nyinami. Purda-nyangkajulu! Yungurna-nyarra wita wangkami karnta-kurlu yupukarra-kurlu yungunkulu milya-pinyi-nyayirnilki Mujuju-kurlangu kuruwarri. Nyarrpa-ka wangka nyampuju Mujuju-kurlangu kuruwarriji karnta-kurluju yangka kuja-ka yupukarrarla nyina wati-kirli kali-nyanu-kurlu palka-kurlu? Ngulaju kangalpa wangka kuja-ka palka-kurlu kali-nyanu-kurlu nyina karnta, ngulaju karla wiri nyina karntakuju. Kulalpa yampinjarla yantarla wati-kari-kirraju, lawa. Kajilpa kali-puka-jarriyarla karnta, ngulakuju karla wangka kuruwarriji yantarlalkulpa wati-kari-kirraju. Kula karla yaliji karnta nyinami nyanungukulku yangkaku kamparru-warnukuju nyurnukuju, lawa. ³⁻⁴ Kala kaji yaliki karntaku kali-nyanu wankaru-juku nyinami, ngulaku kajilparla jurnta yantarla karnta wankaruku wati-kari-kirraju, ngulaju kajikalu kalykuru-pajirni karnta yinyaju.

Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, nyurrurlaju yangka karnta kali-puka-piya. Yangka nyurnu nyanungu-nyanguku karntakuju, kula karla kali-nyanuju wiri-jiki nyinami karntaku nyanungu-parntaku, lawa. Jalanguju, kuja-piya-yijala kula kanyarra Mujuju-kurlangu kuruwarriji wiri-jiki nguna nyurrurlarlanguku, lawa. Kajilpankulu yampiyarla, ngulaju ngula-juku. Yangka kuja Jijaji Kiraji palija warntawarntarla, ngula-jangka yangka kuja palinja-warnu wankaru-maninjarla yakarra-manu Kaaturluju, kujarlanya yungurliparla jungarnilki nyinami Kaatukuju manu yungurliparla warrki-jarrimi. ⁵ Kamparru-wiyi Kirijini-jarrinja-wangu-wiyi kujalparlipa nyinaja, ngulaju ngalipa-miparlulparlipa-nyanu manngu-nyangu punku-jarrinjakungarntirliji. Nyampuju nyurru-warnu kuruwarri, wangkajalpa-ngalpa ngalipakuju yungurlipa yampiyarla nyampurra punkuju warntarlaju. Kala wurrangku-jukulparlipa-jana warrarda manngu-nyangu maya-kari maya-karirli-jiki. Kajirliipa warrarda majungka-jarrinjantarla-juku, ngula-jangkaju kapurlipa paliyarla Kaatu-wangu-juku. ⁶ Jalanguju yangkaju kuruwarri nyurru-warnu, ngulaju kula kangalpa yarda ngunami wirilki yangkaju kuja Mujujurlu pantipantirninjarla yirrarnu pipangka, lawa. Yangkangu kuruwarrirli kala-ngalpa warrarda putaputa jinyijinyi-manu ngalipaju pirijina-piya-wiyiji. Jalanguju karlipa nyinami nyurnu-patu-piyalku, ngulakuju kula kangalpa yarda ngunami wirilki kuruwarriji, lawa. Nyurru-juku-ngalpa yungu Pirlirpa nyanungu-nyangu Kaaturluju, ngulalkunya kangalpa wiriji nyina Pirlirpaju.

Mujuju-kurlanguju kuruwarriji ngurrju-jala-ngalpa ngalipakuju

⁷ Nyarrpa-wiyi kangalpa wangka nyampuju yimi kuja karna-nyarra ngaju yimi-ngarrirni nyampurlaju pipangka? Maju mayi-ngalpa Mujuju-kurlanguju kuruwarriji ngalipakuju? Lawa, karrimirra kujaju! Kajirnarla ngurrrpa ngaju-wiyi

nyinayarla Mujuju-kurlangukuju kuruwarrikiji, kujarlaju kularna marda milya-pungkarla nyiya-kari nyiya-kariji punkuju. Nyampuju yungurna-nyarra milki-wangkami yirriyirri. Purda-nyangkajulu! Mujuju-kurlangu kuruwarri kangalpa wangkami ngalipakuju yungurlipa jalajala-wangu nyina nyiya-kujakurlangu yapa jinta-kari-kirlangu-kujakuju kuja karla ngunami.* Kajirla lawa karriyarla Mujuju-kurlanguku kuruwarrikiji, ngula-wangurlaju marda kapurna ngari kutu kangkarla nyiyarlanguju yapa jinta-kari-kirlanguju purlurlparlu. Kapurna marda ngurrapaju muwarnku-juku nyinayarla purlurlpa-wangu-juku. ⁸ Kajirla lawa karriyarla Mujuju-kurlanguku kuruwarrikiji, nganangku kulaju marda kurnta-ngarrikarla rdilyki-pinjawarnuju kuruwarri-jangkaju. Kala kujarna purda-nyangu yali Mujuju-kurlangu kuruwarri purlurlpa-wanguku nyinanjaku, ngulangkuju kuruwarri kulaju warlapajurnu purlurlpa-jarrinja-kujaku, lawa. Ngarijilparna manngu-nyanjarla maya-kari maya-kari purlurlpa-jarrinja-yanu nyiya-kari nyiya-karikiji yapa jinta-kari-kirlangukuju. ⁹⁻¹⁰ Kamparru-wiyi, kujalparna ngurrapa-wiyi nyinaja kuruwarriki Mujuju-kurlanguku, ngajulparna nyinaja wankaru nganta. Kujarna purda-nyangu kuruwarri Mujuju-kurlangu, rampal-manngu-nyangurna ngula kuruwarri ngantaju ngurrju-mantarla yijardu-nyayirni nyinanjaku Kaatu-kurlu. Kala lawa. Ngulajangka, rdirri-yungurna mayaku-juku pungkunga-jarrinjaku nyiyarningkijarrarlakuju. Ngajuju kapurna paliyarla Kaatu-wangu. ¹¹ Yaliji kuruwarripaju wangkaja yungurna yampimi nyiya-kari nyiya-kariji punkuju. Ngajulparna rampal-manngu-nyangu kapurnarla nganta wankaru-juku marlaja nyinakarla Mujuju-kurlangukuju kuruwarrikiji, kala lawa. Kala kujarna Mujuju-kurlangu kuruwarri purda-nyangu, ngulakujurnarla marlaja majungka-jarrinja-yanu maya-kari maya-kari, kujarlanya majungka-jarrinjarla kapurna paliyarla Kaatu-wangu-juku.

¹² Nyarrpa-ka wangka nyampuju yimi ngaju-nyangu? Ngulaju kuja-ka wangkami: Kuruwarri kuja pantipantirninjarla yirrarnu Mujujurluju pipangkaju, ngulaju taruku, jungarni manu ngurrju. ¹³ Marda kankulu rampal-manngu-nyanyi-jiki Mujuju-kurlangukuju kuruwarrikiji, marda kankulu kujanya wangka, “Marda Mujuju-kurlangukuju kuruwarrikiji kapurla marlaja paliyarla Puurluju Kaatu-wangu-juku?” Kujaju kula junga! Mujuju-kurlanguju kuruwarri ngurrju, ngulangkuju kangalpa yimi-ngarrirni punku-kariki punku-karikiji ngulaju yungurlipa yampimi ngawungawuju. Ngulakunya kapurnarla punku-kari punku-karikiji marlaja paliyarla Kaatu-wangu-juku.

Juju-kurlangu-piya-kurlu punku-nyayirni-kirli yapa-kurlangurla nginyinginyirla-kurlu

¹⁴ Ngaliparluru karlipa milya-pinyi yangkaju yali Mujuju-kurlangu kuruwarri ngulajurla Kaatu-kurlanguku Pirlirrpaku. Ngaju-nyangu palkaju-jana nyiya-kari nyiya-kariki punku-watiki. Tarnngangkaju puta karnaju warla-pajirni ngajulurluju nyampurra-kujakuju punku-kujaku nyiya-kari nyiya-kari-kijakuju, lawa-juku. ¹⁵ Puta karnaju milya-pinyi ngajuju. Ngampurpa-jala karnarla puta nyinami jungarnijala Kaatukuju, kala tarnngaju wurra-juku karna majungka-jarrimi. Manu karnajana nyurunyuru-jarri-jala punkukuju, kala tarnngangkaju maya-kari maya-kari wurra-juku karna pina majungka-jarrimi. ¹⁶ Kuja karna pina majungka-jarrimi, kuja-puruju karna-jana nyurunyuru-jarri punku-kari punku-karikiji nyiyarningkijarrakuju. Kujarlaju karnarla ngungurr-nyina Mujuju-kurlangukuju kuruwarrikiji ngulaju ngurrjuku-juku. ¹⁷ Kujaju kula karna ngaju-mipa majungka-jarrimi. Kala nyampurrakunya karna-jana punku-kari punku-kariki marlaja majungka-jarrimi, nyampurraju punkuju kuja kalu marda ngaju-nyangurla palkangka nyinami. ¹⁸ Ngampurpa-jala karnarla puta nyinami jungarnijala Kaatukuju, kala

* 7:7 Nyangka Exodus 20.17, Deuteronomy 5.21

tarnngaju wurra-juku karna majungka-jarrimi. Kujarlaju, milya-pinyi karnaju kaninjarniji ngawu-nyayirni. ¹⁹ Puta karna nyina jungarni-jala, kala lawa. Wurra-juku karna majungka-jarrimi. Ngajuju karnaju puta warla-pajirni-jala, kala lawa. Tarnngangkaju karna ngari kutu majungka-jarri warrarda. ²⁰ Kuja karna yangka majungka-jarri, nyiyarlu mayi punkungku kaju ngaju-nyangurlarlu palkangkarluju jinyijinyi-mani pina majungka-jarrinjakuju.

²¹ Kujanya karna ngajuju manngu-nyanyi: Ngajuju yungurna nyina jungarni-jala, kala-ngarra nyiyarlu punkungku kaju ngaju-nyangurlarlu kapakapa-maninjarla warla-pajirni jungarni-kijakuju nyinanja-kujakuju. ²² Yijardu-jala karnarla kanunju-manyumpa yulkami Kaatu-kurlangukuju kuruwarrikiji ngaju-nyangurlaju. ²³ Kala lawa, kulalparna jungarnirli purayarla. Nyiyarlu mayi kaji kaninjarnirliji ngaju-nyangurlarluju nginyinginyirlarluju putaputa warla-pajirni Kaatu-kurlangu-kujakuju kuruwarri-kijakuju. Nyiya mayi yaliji kuruwarri punku-nyayirni ngaju-nyangurlaju nginyinginyirlaju, ngulangkuju kaji putaputa jinyijinyi-mani majungka-jarrinjakuju. Kulalparnaju nyarrparlulku ngajuju warla-pajikarla, lawa!

²⁴⁻²⁵ Ngula-juku, nyampunya karna manngu-nyanyi: Ngaju-nyangu nginyinginyi karnarla nyina jungarni kuruwarrirla nyanungu-nyangurlaju Kaatu-mipakuju. Kala yangka punku kuruwarri ngaju-nyangurlarlu, ngulangkuju kaju tarnngaju putaputa jinyijinyi-mani majungka-jarrinjaku. Wiyarrparna ngajuju! Nganangkuju muurl-mardarni yangka majungka-jarrinja-kujakuju, kalakarna marda majungka-jarrinjarla palimi Kaatu-wangu-juku, lawa-juku? Yati! Yati! Ngaliparlurlijarla pulka-pinyi Kaatukulku! Jijaji Kirajirli Warlalja-Wiringki kapu-ngalpa muurl-mardarni palinja-kujakuju!

8

Yungulparlipa ngaliparluru purda-nyangkarla nyarrpa kuja kangalpa Kaatu-kurlanguju Pirlirpaju wangkami

¹⁻² Nyarrpa kangalpa nyampuju yimiji wangka ngalipakuju kuja karliparla ngalipaju nyina Jijaji Kirajikilki? Yangkaju nyurru-warnu kuruwarri ngulaju juju-kurlangu-piya-nyayirni, ngulangkulpa-ngalpa warrarda jinyijinyi-manu kuja-purda-kari manu majungka-jarrinjakuju, manulpa-ngalpa warrarda putaputa pungu. Kuja-kujakuju-ngalpa Pirlirpa Kaatu-kurlangurluju yirrarnu jalangu-warnulku kuruwarriji, kujarlaju yungurliparla marlaja nyinami wankarulku manu yungurliparla jungarnilki nyina Kaatukuju. Ngana-puka kuja karla nyina Jijaji Kirajikiji, kula kujarlaju miimii-nyanjarla kurntakulku ngurrju-mani Kaaturluju. ³ Yangkaju kamparru-wiyi kularlipa-nyanu nyarrparlu warla-pajikarla ngaliparluru, ngarilipa warrarda kutu majungka-jarrinja-yanu. Kujarlanya kula-ngalpa Mujuju-kurlangurluju kuruwarrirliji nyampuju juju-kurlangu-piya jurnta kangkarla. Kala Kaaturlulku yilyajarni nyanungu-nyangu Ngalapi-nyanu Jijaji nyampurlakuju nyinanjakuju ngurungkakuju ngulaju ngalipa-piya-juku yapa-nyayirni yangka-piya-juku kuja karlipa ngalipa warrarda majungka-jarrimi. Nyanungurlu yilyajarni Jijaji yungu palimi ngalipa-nyangurla majungka-jarrinja-warnurla. Jijaji-kirlangu palkaju palija-nyayirni. Kujarlunya-ngalpa Kaaturluju jurnta kangu punkuju yungurlipa ngurrjulku nyina majungka-jarrinja-wangu. Kula-ngalpa nyiyarlu-puka jinyijinyi-mani majungka-jarrinjakuju. ⁴ Yuwayi, jalanguju karlipa purda-nyanyilki Pirlirpa Kaatu-kurlanguju nyarrpa kuja kangalpa wangka. Kujarlanya yungurliparla nyina jungarniji yangkangka-juku kuruwarrirlaju Mujuju-kurlangurla.

⁵ Panu-karirli yapangku ngulangkuju kalu warrarda manngu-nyanyi warntarla, manu kalu ngari kutu majungka-jarri warla-pajirninja-wanguju. Panu-karirli kalurla warrarda nyina ngampurrpa-nyayirni Kaatu-kurlangukuju Pirlirpakuju,

ngulangkuju kalu kujarlunya warrarda manngu-nyanyi, “Nyarrpa kajiji wangka Kaatu-kurlanguju Pirlirrpaju ngajukuju, ngulaju kapurna purda-nyanyi.”⁶ Nganapuka kaji warrarda manngu-nyanjara majungka-jarrimi warla-pajirni-wanguju, ngulaju kapu Kaatu-wangu-juku palimi. Kala nganangku-puka kuja-ka yirriyirrirli purda-nyanyi Pirlirrrpa Kaatu-kurlangu, ngulaju kapu lani-wangu rarralya nyina. Kapurla Kaatuju jirrnganja nyina.⁷ Kuja kalu yapangku warrarda manngu-nyanjara majungka-jarrimi warla-pajirni-wanguju, kuja-piya-yijala kalurla Kaatukuju kulu-jarri. Ngulangkuju kula kalu purda-nyanyi Kaatu-kurlanguju kuruwarriji. Manu ngulangku kulalpalu jungarnirli purayarla kuruwarriji, kula nyarrparlulku.⁸ Ngulangkuju kulalpalu Kaatuju yawuru-mantarla.

⁹ Kujanyalpankulu nyinaja nyurru-wiyiji. Jalanguju Kaatu-kurlangulku kanyarra nyinami Pirlirrrpa kaninjarniji. Kala ngana-puka kuja-ka nyina Pirlirrrpa-wangu Jijaji Kiraji-kirlangu-wangu, ngulaju kula karla nyina warlaja Jijaji Kirajikiji.¹⁰ Jijaji Kirajiji, palka-jala kanyarra jirrnganja nyinami. Kamparru-wiyi yangka kujalpankulu nyurrurla majungka-jarrija, kujarlaju kapunkulu palimi-juku yapa panu-kari-piya-yijala. Kala nyurrurlaju Kaaturlu-jala-nyarra jungarni-pajurnu, manu kanyarra Pirlirrrpa Kaatu-kurlangurluju wankaru-mani-nyayirni.¹¹ Yuwayi, Kaatu-kurlanguju kanyarra Pirlirrpaju palka jirrnganja nyinami. Kaaturluju wankaru-maninjarla yakarra-manu junga-nyayirni Jijaji Kirajiji. Kujarlaju, kajinkili ngakaju palimi, ngula-jangkaju kapu-nyarra yijardu-nyayirni Kaaturluju Pirlirrrpa nyanungu-nyangu-kurlurluju yakarra-maninjarla pina-wankaru-mani-nyayirni.

¹² Ngajukupurdangka-purnu, ngarirlipa linpangku purda-nyanyi Kaatu-kurlangu nyarrpa kuja kangalpa Pirlirrrpa wangka. Manurlipa-nyanu warla-pajirni majungka-jarrinja-kujakuju kuja karlipa yangka warrarda manngu-nyanyi majungka-jarrinjaku-juku.¹³ Nyarrparlurlipa-nyanu warla-pajirni majungka-jarrinja-kujakuju? Kala kajilparlipa warrarda manngu-nyanjara majungka-jarriyara-juku ngalipaju, ngula-panuju kajikarlipa palimi Kaatu-wangu-juku. Kala nyurrurlarluju kajinkili warrarda purda-nyanyi Pirlirrrpa Kaatu-kurlangu warla-pajirninjakungarntirliji, kajinkili manngu-nyanyi jungarni nyinanjaku, kujarlaju kapu-nyarra junga-nyayirni jirrnganja nyinami Kaatuju nyurrurlakuju.¹⁴ Nganangku-puka kaji yijardurlu linpangkuju purda-nyanyi Kaatu-kurlangu Pirlirrpaju, ngulaju Kaatu-kurlangu kurdu. Kujarlaju kapu-nyarra jirrnganja nyina Kaatuju.¹⁵ Kaaturluju-nyarra yungu nyanungu-nyanguju Pirlirrpaju, ngula-jangka yungunkulurla yanirni lani-wangulku. Manu ngula-kurluju yungunkulurla kurdukurdu nyanungukulku nyinami, manu yungunkulurla wangkami kuja, “Kirdana! Kirdana!”¹⁶ Kaatu-kurlangurluju Pirlirrrparluju kangalpa ngarrirni kurduku nyanungu-nyangulku Kaatu-kurlangulku.¹⁷ Yuwayi, junga-nyayirni karlipa nyina ngalipaju Kaatu-kurlangulku kurdukurdu ngulaju Jijaji-piya. Manu kapu-ngalpa nyiyarningkijarra yinyi yangka kujarla jangkupungu Jijaji Kirajiki-wiyi. Ngulakungarntiji kapurlipa-nyanu murrumuru-wiyi purda-nyanyi Jijaji Kiraji-piyarluru. Ngula-jangkanya kapurlipa ngurrju-nyayirnilki nyinami nguru-nyayirni-wangurla ngulaju nyanungu-piya-juku.

Kaaturluju kapu-ngalpa Jijaji-piya-manilki

¹⁸ Jalanguju karlipa marda murrumuru-jarrimilki, ngulaju ngula-juku. Ngakaju kapu-ngalpa Kaaturluju Jijaji-piya-manilki yungurlipa yartarnarri wiri-jarlu-kurlu nyina. Ngula-jangkaju kularlipa pina-manngu-nyanyi yangka kujarlipa-nyanu murrumuru purda-nyangu nyampurla walyangka.¹⁹ Nyiyarningkijarraju jalanguju kalurla nganyunganyu-karra pardarni Parra-nyayirni-wangukuju yangka Miimii-nyanja-kurlangukuju watiya manu pirli manu nyiyarningkijarraju yangka kuja Kaaturlu ngurrju-manu, ngularlangu kalurla pardarni. Ngulangkuju kapu-jana nyanungurlu-juku ngurrju-maninja-warnurlu milki-yirrarni nyiyarningkijarrakuju

yapaju nyanungu-nyanguju milarninja-warnuju. ²⁰⁻²¹ Niyiyaku kalurla pardarni nyampuju nyiyarningkijarra? Yangka kuja Kaaturlu ngurrju-manu nyampu nguru nyurru-wiyi, ngulajulparla ngurrju-nyayirni karrija nyanunguku-juku. Ngulajangkaju, yurnilyka-jarriajalku manu punku-jarriajalku. Nyampurlu ngurungku kulanyanu yurnilyka-manu, lawa. Kuja-puruju Kaaturluju kula muurl-mardarnu punku-jarrinja-kujakuju, lawa. Ngulajulpa Kaaturluju wurrangku-jukulpa warrawarrakangu nguru nyampuju yungu ngakalku pina jungarnijungarni-maninjarla pinayirrarni ngurrju-nyayirnilki. Ngulaju kapu nguruju ngurrju-nyayirnilki karrimi yurnilyka-wangu ngalipa-piyalku. ²² Milya-pinyi karlipa jalangurlangu nyiyarningkijarra nyampurla walyangka, ngulangkuju kalu-nyanu murrumurru wiri purdanyanyi. Nyiyarningkijarraju yungulu pina ngurrju-jarrimi-nyayirni.

²³ Kaaturlu-ngalpa jangku-pungu yinjaku nyiyarningkijarraku. Kamparrurlu yungu-ngalpa Pirlirrupa nyanungu-nyangu. Ngaka nyanungurlu kapu-ngalpa yinyi palka-kari jinta-karilki, manu kapu-ngalpa kanyi nyinanjaku nyanungu-wanaku, manu kurdukurdulku kapurliparla nyinami nyanungu-nyangulku. Kala jalanguju, pardarni-jiki karliparla nyanunguku, manu karlipa murrumurru-jarrimi-jiki. ²⁴ Milya-pinyi karlipa yangka Kaaturlu kapu-ngalpa yinyi ngularra palka-karilki jinta-karilki. Ngulanyarlipa pinarri-jarrija ngularlipa Kirijini-jarrija. Kulalparlipa-jana ngularraju palka-kariji nyangkarla jalangurlu-wiyi. Kajilparlipa-jana nyangkarla jalangurlu, ngulaju kajikarlipa-jana mardarni, kulalparlipa-jana pardakarla-juku palka-kariki. ²⁵ Kulalparlipa-jana nyangkarla palka-kariji ngularraju murnma-wiyi. Kala ngulaju ngula-juku. Jalanguju ngari karliparla pardarni nganyunganyu-wangu Kaatuku yungu-ngalpa yinyi ngularraju palka-kari.

²⁶ Ngalipajurlipa pirrjirdi-wangu-juku, ngulaju kangalpa Pirlirruparlu Kaatukurlangurlu pinarri-mani jungarnikiji nyinanjakuju. Kula karlipa marda milya-pinyi nyarrparlu kuja karlipa payirni Kaatuju. Pirlirruparluju kangalparla yulanjakarrarlu payirni Kaatuju kanunjumanyumpa-nyayirnilki ngalipakuju. Kulalparlipa purda-nyangkarla ngaliparluju. ²⁷ Yuwayi, Kaaturluju-ka nyiyarningkijarra milya-pinyi ngalipa-nyangurlaju nginyinginyirlaju. Ngulakuju Pirlirruparluju kangalparla payirni Kaatuju ngalipakuju. Kujarlanya-ka Kaaturluju milya-pinyi nyarrpa kuja-ka Pirlirruparluju manngu-nyanyi.

²⁸ Ngalipa karliparla yulkami Kaatuku yapa yangka kuja-ngalpa wangkaja yungurlipa purami. Ngulaju-ngalpa manngu-nyangu yungurliparla jungarni-juku nyina. Kujarlanya nyampuju karlipa milya-pinyi: Kaji-ngalpa maju-puka rdipimi, Kaaturlu kangalpa warrawarra-kanyi-jiki yungurliparla marlaja nyina wardinyi-jiki. ²⁹ Yangka kuja Kaaturlu ngurrju-manu nguru manu nyiyarningkijarra, ngulakungarntirliji kamparru-wiyi-jana milarnu yapaju, manulpa manngu-nyangu nyarrparlu yungu-jana yapaju Jijaji-piya-manilki. Manu milarnu nyanungu-nyangu Ngalapi-nyanulku, ngulaju yungu-jana papardi-nyanu nyinami yapaku panuku-juku. ³⁰ Nyampurrakunya-jana yapa panuku-juku milarninjarla wangkaja Kaatuju yungulurla nyinami manu warrki-jarrimi nyanunguku-juku. Manu nyampurranya-nyanu yapaju yangkaju jungarni-pajirninjarla pina-kangurnu. Manu nyampurranya-jana Jijaji-piya-manulku.

Kaatuju kangalpa warrarda yulkami ngalipakuju

³¹ Ngarirna-nyarra wita-wiyi milki-wangkami: Kuja kangalpa Kaaturlu warrawarra-kanyi manu mardarni, kujarlaju kulalparla nganangkulku Kaatukuju jurnta kangkarla ngalipaju. ³² Kaaturluju ngari-ngalpa kutu yungu Jijajiji nyanungu-nyanguju Ngalapi-nyanuju ngalipakuju jurnta mardarninja-wangurlu, ngulaju-ngalpa palija ngalipaku. Kujarlaju karlipa milya-pinyi kapu-ngalpa yinyi

nyiyarningkijarra jurnta mardarninja-wangurlu ngalipakuju. ³³ Kaaturluju-ngalpa jungarni-pajirninjarla milarnu ngalipaju. Ngulaju kujarlaju kula-ngalpa nganangkulku jiiily-ngarrirni kujarlaju nganta, 'Kulankulurla nyurrurlaju Kaatuku', lawa! ³⁴ Yuwayi, Jijaji Kirajiji palija-jala, ngula-jangkaju Kaaturluju pina-yakarra-maninjarla wankaru-manu. Ngulaju-ka jalanguju nyina Kaatu-kurlangurlaju jungarni-purdanji, manu kangalparla warrarda payirni ngalipakuju Kaatuju yungu-ngalpa nyinami yimiri-jiki. Kujarlaju kula-ngalpa nganangkulku miimii-nyanjarla kurntakuju ngurrju-mani, lawa.

³⁵ Jijaji Kirajiji kangalpa yulkami kanunjumpanyumpa-nyayirni ngalipakuju. Nyiyarlulpa warla-pajikarla Jijajiji yulkanja-kujakuju ngalipa-kujakuju? Lawa, tarnngajuku kangalpa warrarda yulka. Kajilpa-ngalpa marda majurlangu rdipiyarla, manu marda kajilparlipa-nyanu murrumurru purda-nyangkarla, manu marda kajilpalu-ngalpa yapa ngalya-karirlangurlu putaputa jinyijinyi-mantarla warntarla-jarrinjaku, manu marda kajilparlipa yarnunjuku-nyayirni nyinayarla mangarri-wangu marda, manu marda jalya kajilparlipa nyinayarla jurnarrpa-wangurlangu, manu marda kajilpa-ngalpa japirdiyarla yapa, manu marda kajilpalu-ngalpa pungkarla, ngulaju ngula-juku. Jijaji Kirajiji kapu-ngalpa kuja-puruju tarnnga-juku warrarda yulka.

³⁶ Nyampuju yangka-juku jurrku-juku Payipulu-jangka kuja-ka wangka:

“Wapirra, kuja karnangkulu nyuntu purami, ngula-panukuju yapaju kalu-nganpa japirdimi manu nyurunyuru-jarrimi, kalakalu-nganpa marda pinyi tarnngakurra jiyipi-piya yangka kuja kalu-jana pinyi kuyukupurdarlu, ngula-piyanya karnalu-jana piki-nyina yalumpurrakuju.”*

³⁷ Junga yangka Jijaji Kirajiji kuja kangalpa warrarda yulkami, kujarlaju kulalparla nganangkulku Kaatukuju jurnta kangkarla ngalipaju. Kujarlaju kula karliparla nyiyarlangukuju lani-jarrimi, lawa. ³⁸⁻³⁹ Yuwayi, junga kujaju. Kulalparla nganangkulku Kaatukuju jurnta kangkarla ngalipaju, yangka kuja kangalpa Kaatuju warrarda yulkami. Marda kapurlipa warrarda nyina tarnnga marda, karijaja. Manu marda kajikarlipa jalangurlangu palimi, karijaja. Ngulaju ngula-juku, Kaatuju kapu-ngalpa yulka-juku. Manu marda marramarrarlu manu kurruwalparlu marda kajikalurla marda putaputa jurnta kanyi ngalipaju Kaatukuju, kala lawa. Kapu-ngalpa nyanunguju yulkami-jiki ngula-puruju. Manu marda nyiyarlangu jalangu marda manu marda jukurra manu marda nyiyarlangu kuja-ka yalkirirla wapami warru manu marda nyampurla walyangka rawungka kuja-ka nyina, ngularrarluju marda kajikalurla putaputa jurnta kanyi ngalipaju marda Kaatukuju, kala lawa. Yangkarraju kuja-jana Kaaturlu ngurrju-manu nyiyarningkijarraju ngurungka nyampurla, ngularrarluju kulalpalurla Kaatukuju jurnta kangkarla ngalipaju, lawa. Yangka kuja karliparla Warlaja-Wiriki Jijaji Kirajikilki nyinami, kujarlaju kapu-ngalpa Kaatuju warrarda yulkami-juku.

9

Juwu-wati-kirli yangka kuja-jana Kaaturlu milarnu kamparru-wiyi

¹ Ngajujurnarla Puurluju Jijaji Kirajiki. Ngaju karna purda-nyanyi Pirlirrpaju Kaatu-kurlanguju nyarrpa kuja kaju ngajuku wangkami. Kujarlaju ngajuju kula karna-nyarra yijardu-wangurlu yimirr-yinyi, lawa. Junga karna-nyarra wangka ngajuju nyurrurlakuju. ² Ngajulurlu kuja karna-jana Juwu-wati manngu-nyanyi ngaju-nyangu ngurrara-jinta warlaja, ngulakuju karna-jana ngajuju wajampa-jarri-nyayirni. Ngalya-kari kula kalurla wala nyina Jijajikiji. ³ Kula-ngantarna marda kujarlu japikarla Kaatu, “Wapirra, kulungku ngarrirninjarlaju yilyaya tarnngajuku kuja-purda-kari Jijaji Kiraji-kijakuju yungunpa-jana marda ngaju-nyangu yapa

* 8:36 Nyangka Psalm 44.22

ngurrara-jinta pina-kanyirni nyuntu-nyangu-kurralku.” Kala lawa, kulalparna-jana pina-kangkarlarni kujarluju. ⁴ Yapa nyampurraju ngulajulu kurdukurdu yangka-kurlangu wati yirdi Yijirali-kirlanguju. Ngula-kurlanguju-nyanu kamparru-wiyi pina-kangurnu Kaaturluju nyanungu-nyangu-kurra. Nyampurra-kurraju-nyanu milki-yirrarnu kamparru-wiyi, manu-jana wangkaja kapu-jana warrarda warrawarra-kanyi, manu kapu-jana tarnnga-juku jirrnganja nyinami. Manu-jana kuruwarri yungu nyanungu-nyangu. Nyampu-paturlunya kalu Maralypiji Yuwarliji nyanungu-nyanguju mardarni. Nyampurrakunya-jana jangku-pungu nyanungu-nyangu Yapa Milarninja-warnu nyampu-kurraju yilyanjarnikingarntirliji. ⁵ Nyanungurra-nyangu-patu walya-patu ngulajulpalu wiri-patu nyinaja yirdi-patuju Yipuruyamu, Yijaki manu Jakupu yangka kuja-jana Kaaturlu milarnu-wiyi. Jijaji Kirajijilpa-jana palka-jarrinjarla warlalja nyinaja Yipuruyamu-kurlangu, Yijaki-kirlangu manu Jakupu-kurlangu. Nyanunguju Warlalja-Wiri nyiyarningkijarrakuju. Kujarlaju, pulka-pinyirlijarla tarnngangu Kaatukuju jintawarlayirli-juku! Ngula-juku ngurrju!

⁶ Panu-karaji Juwu-patuju jalanguju kulalurla Kaatukulku. Kujarlaju marda kankulu nyurrurlarluju yapangu rampal-manngu-nyanyi kujarlangu: “Yangka kujarla Kaaturlu jangku-pungu Yipuruyamuku, ngulaju nganta-jana yimirr-yungu jangku-pinja-warnuju.” Kujaju warntarla kankulu manngu-nyanyi. ⁷⁻⁹ Wangkami mayirna-nyarra yungunkulu yijardu-nyayirni langa-kurra-mani? Manngu-nyangkalu nyurrurlarluju yangka yimi Yipuruyamu-kurlu! Nyampunyarla wangkaja Kaatuju Yipuruyamukuju ngulaju kuja, “Ngakaju kapurnangu pina-yanirni nyuntuku nyampu-kurraju. Ngula-jangkarlaju kapu Jiirarluru kurdu wita wirriya mardarni nyuntu-nyanguju.” Ngulaju Jiira-kurlanguju kurduju yirdiji Yijaki. Ngula-jangkaju, Kaatujurla wangkaja Yipuruyamukuju, “Yangkaju kanpa purda-nyanyi nyurru-warnu kujarnangu jangku-pungu ngajulurlu panu-jarlu-juku kurdukurduju, ngula kanpa purda-nyanyi? Yalirraju kurdukurdu panu-juku kapulu palka-jarri Yijaki-kirlangu-juku. Yalumpurrajulu ngajuku yapaju yangka kujarnaju pina-kangurnu.” Kujanyarla wangkaja Yipuruyamukuju Kaatuju. Yipuruyamurluju, mardarnulpa jintakari kurdu nyanungu-nyangu, ngulaju yirdiji Yijimali. Ngulajulparla papardi-nyanu nyinaja Yijakikiji. Ngula-kurlanguju kulalpalu jurrku yangka nyinaja Yijaki-kirlangu-piya yangka kujarla Yipuruyamuku jangku-pungu, ngulaju kulalu ngularra-piya nyampurraju. Kala jinta-kari-kirlangu ngula-kurlanguju kula kalu Kaatu-kurlangu nyinami.

¹⁰ Ngarirna-nyarra milki-wangka wita-wiyi yimi Yijaki-kirliji manu nyanungu-parnta-kurlu Ripika-kurlu. Nyanungu Yijaki, ngulaju warringiyi-yijalalpa-ngalpa nyinaja ngalipakuju. Ngulaju nyinajalpa-palangu kirda-nyanu jirramaku yirdi-jarrakuju Yijuwuku manu kukurnu-nyanukuju Jakupuku, ngula-jarraju-pala palka-jarrija mungangka jintangka-juku. ¹¹⁻¹² Ngulakungarntiji palka-jarrinjakungarntiji, Kaatujurla wangkaja Ripikakuju ngulaju kuja, “Papardi-nyanuju kapurla warrki-jarri kukurnu-nyanuku.”* Nyarrpaku kujarluru kukurnu-nyanu-wiyiji milarnu Kaaturluju, kula papardi-nyanu? Ngulaju kulalpa Jakupu-mipa ngurrjuju nyinaja, lawa. Ngulajulpa ngati-nyanurluju mardarnu miyalurla-wiyi-jiki. Murnma-juku palka-jarrinjakuju, ngulakungarntiji milarnu Kaaturluju yungu milarninjarla yajarni Jakupuju. Purda-nyangkajulu! Yapa marda-ka nyinami ngawu Kaatuku warrki-jarrinja-wangu-wiyi. Ngulaju ngula-juku. Kajilparla Kaatu ngampurra nyinakarla yalumpuku yapaku, kajika marda milarni-jiki. ¹³ Nyarrparlurna milya-pinyi yimi nyampuju junga-japa marda lawa? Ngulaju yangka jurrku-juku kuja-ka nguna Payipulurla kuja Kaatu wangkaja nyampurlaju Payipulurlaju:

* **9:11-12** Nyangka Genesis 25.23

“Ngajujulparnarla yulkaja-nyayirni Jakupu-mipaku. Kala Yijuwukujulparnarla yulkaja ngari wita-mipa.”*

¹⁴ Marda kankulu panu-karirliji rampal-manngu-nyanyi Kaatuju jungarni-wangu nganta. Kala lawa, kujajulu yampiya manngu-nyanja-wangurlu! ¹⁵ Yangkalu manngu-nyangka yimi Payipulurla kujarla nyurru-wiyi wangkaja Kaatuju Muju-jukuju, ngulaju kuja:

“Nganangku kulalpaju ngajuju jungarni-wangu-pajikarla, manu nganangku kulalpaju ngajuju ngarrikarla nganakuju milarninjakuju!”* ¹⁶ Nyarrparlu kajana milarninjarla yajarni Kaaturluju yimirirliji? Milarninjakungarntirliji ngulaju kula kajana miimii-nyanyi yapaju nyarrpara jungarniji manu marda nyarrpara warntarla, lawa. Manu kula kajana miimii-nyanyi nyarrpa yangka kuja kalu nyanungurlu-wiyi manngu-nyanyi, lawa. Kulalpa nganangku jinyijinyimantarla Kaatu milarninjaku, lawa. Nyanungurlu-juku ngari kajana jungarnimaninjarla manu kutu-milarninjarla yajarni yapa ngana-puka kuja karla marijarrinjarla ngurrju nyinalku. ¹⁷ Nyampuju yimi yangka-juku jurruku-juku kuja-ka nguna Payipulurla yangka kujarla Kaatuju wangkaja kingiki Yijipi-wardingkiki yali jurru marntarlaku, ngulaju kuja:

“Ngajulurlnangku milarnu yinpa-jana wiri nyina nyuntuju Yijipi-wardingki-patukuju. Ngarinrangku ngajulurlu milarnu yungurna-jana milki-yirrarni kuja karna nyina pirrjirdi-nyayirni kujarlaju yungujulurla panu-karirli ngurujar-raranyparlarlu pulka-pinyi. Kujarlanyarnangku nyuntuju milarnu.”*

¹⁸ Nganangku kulalpa Kaatuju jungarni-wangu-pajikarla, lawa. Nyanungurlu-juku ngari kajana jungarni-maninjarla manu kutu-milarninjarla yajarni yapa ngana-puka kuja karla marijarrinjarla ngurrju nyinalku. Panu-kari kajana milarni ngulakuju yungu-jana yimiri nyinami. Panu-kari yapa, milarni-yijala kajana ngulaju yungulurla marlaja wilji-jarrimi.

¹⁹ Kajikankujulu kujarluju ngajuju payirni, “Wayinpa! Kulalparlipa Kaatuju ngaliparluju warla-pajikarla, lawa! Nyarrparlalku kangalpa kulu-jarrimi yangkakuju kuja karlipa majungka-jarrimi?” ²⁰ Wurulypalu nyinaka, kuja payirninja-wangu! Ngana mardankulu nyurrurlaju? Wiri nganta mayinkili? Nyurrurlajunkulu yapa-mipa! Kaaturluju-nyarra ngurrju-manu-jala jurdu-jangkaju walya-jangkaju, ngula-jangkarluju nyiyakulku kankulu wiljiwilji-mani nyanunguju Warlalja-Wiriji? Manngu-nyangkalu watingki jintangku kuja-ka yangka watiya-jangka nyiyarlangu jarntirni. Marda-ka jarntirni watiya-jangkaju parraja marda manu marda-ka jarntirni tururru-jarra wita-jarra purlapakungarntirliji. Kajilpa watingki watiya-jangka parraja jarntirninjarla ngurrju-mantarla, ngulaju kulalparla pina-wangkayarla parrajaju yalikiji watikiji kujaju, “Wayinpa! Nyiyakunpaju parrajaju ngurrju-manu? Kulanngantanpaju watiya-jarra tururru-jarra ngurrju-mantarla purlapakungarntirliji!”* Ngulangkuju parrajarlu kula nyiyakulku wiljiwilji-mani watiji, lawa. Kulalpankulu kuja-piyarluju Kaatuju wiljiwilji-mantarla! ²¹ Yangka kuja watingki parraja ngurrju-manu, jurruku-ngurlu-juku watiya-ngurluju kapu marda jarntirninjarla ngurrju-mantarla marda tururru-jarra purlapakungarntirliji manu marda karlijarra manu marda kuturu yangka kuja karlipa parra-kari parra-kari nyiyarningkijarra jurrarrpaju warru kanyi. Nyanungu-miparlu kanyanu jaka-yirrarni nyiya ngurrju-maninjakungarntirli.

²² Nyarrpalkurna-nyarra nyampuju milki-wangkami yimiji? Yapa panu-kariji kapulurla jurnta wilji-jarrimi kaji-jana nyarrpa-puka Kaatuju wangkami. Ngulangkuju

* **9:13** Nyangka Malachi 1.2-3
Nyangka Isaiah 29.16, 45.9

* **9:15** Nyangka Exodus 33.19

* **9:17** Nyangka Exodus 9.16

* **9:20**

kalu-nyanu muwarnkurlu-juku jungarnijungarni-mani yungu-jana Kaaturluju ngulakurra-juku muku maju-mani ngaka. Nyurru-wiyi-ngirli-jiki, Kaaturluju yungu-nyanu milki-yirrakarla kuja-ka pirrjirdi-nyayirni nyina manu kuja kajana kululku jangkardu yani pakarninjakungarnti. Kapu-jana nyurru-wiyi-juku-jala muku maju-mantarla, kuja-kujakuju-nyanu nyanungurlu-wiyi-juku warla-pajurnu. ²³ Tarnngajukulpa-jana pardarnu maju-maninja-wangu ngulaju nganyunganyu-wangu, ngulaju yungu-nyanu milki-yirrakarla yapa panu-kari-kirra kuja-ka nyina nyanunguju yartarnarri wiri-jarlu-kurlu. Kaaturlupa-jana warrarda jungarnijungarni-manu yapaju yungulu nyanungu-piya-juku nyinami yartarnarri wiri-jarlu-kurlu-yijala. Nyampurrakunyalpa-jana Kaatuju mari-jarrinjarla ngurrju nyinaja yapakuju. ²⁴ Mari-jarrija-ngalpa ngalipakuju panukuju yapakuju Juwu-patuku manu Juwu-wangu-paturlanguku, manu-ngalpa wangkaja jintawarlayiki-jiki Kaatuju yungurlipa pura.

²⁵ Nyampuju jurrku-juku yimiji Kaatu-kurluju kuja jarukungarduyurlu yirrarnu Yujiyarlu nyurru-wiyi Payipulurla, ngulaju kuja:

“Nyurru-wiyi kulalpajulu ngajuku nyinaja yalumpuju yapa Juwu-wangu-patuju. Jalangunya karna-jana ngarrirni ‘Ngaju-nyanguju yapaju’. Kamparru-wiyi, ngularrarlujulpajulu rampal-manngu-nyangu ngajuju nganta kujalparna-jana nganta yulkanja-wangu nganta nyurunyuru-jarrija. Kala lawa. Jalanguju karna-jana wangka kujaju, ‘Ngaju karna-nyarra yulkami-nyayirni nyururlakuju!’ ”*

Kujanya-jana wangkaja Kaatuju yapakuju. ²⁶ Manu jinta-kari yimi-pardu-kariji yirrarnu yangkankuju Yujiyarlu, ngulaju nyampu:

“Nyampurla ngurungka kalu wangka yapaju ngulaju Juwu-wangu-patuju kulalurla Kaatuku nganta. Jalanguju nyampurla-juku jintangka-juku ngurungkaju jurrkungka-juku, Kaatuju wangka kajana Juwu-wangu-patukuju, ‘Ngaju karna nyina JUKURRARNU. Jalangu kankujulu nyina ngajuku-juku kurdukurduju.’ ”*

²⁷ Nyampuju jurrku-juku jaruju yirrarnu nyurru-wiyi jarukungarduyurlu Yijayarlu, ngulaju kuja:

“Yijirali-pinkiji yapa panu-nyayirni kalu nyinami ngulaju nama-piya-nyayirni, kulalparlipa-jana nyarrparlu yiin-kijikarla. Ngula-jangkaju, Kaaturluju kula-jana panu-juku yirrarni nyanungu-nyangu-kurraju warlalja-kurra turnu-warnu-kurraju, lawa. Marnkurrpa-mipa Juwu-patu kapu-jana yiringiyiringiyirrarni nyanungu-nyangurla warlaljarla.”

²⁸ “Warlalja-Wiriji Kaatuju, wangkaja-jana nguru nyampurlakuju yapakuju, ngulaju kapu-jana riwarri-mani yaruju-nyayirnrili!”*

²⁹ Yangkanku Yijayarlu jarukungarduyurlu, nyampunya jaruju yarda yirrarnu jinta-kariji, ngulaju Yijirali-pinki-kirli yangka kujalu nyanungu-patu wangkaja:

“Kaatuju yartarnarri-nyayirni! Kaji-ngalpa riwarri-mantarla nyurru-wiyi, ngulaju kapurlipa lawa nyinayarla yalirra-piya Jatama-wardingki-piya manu Kumarra-wardingki-piya yangka kuja-jana riwarr-pungu nyurru-wiyi. Kala lawa! Kaaturluju-jana panu-kariji wankaru-juku muurl-mardarnu ngalipa-nyangu-patu nyurnunyunu-patu. Kujarlaju karlipa wankaru-juku nyinami jalangurlanguju.”*

Kulalpalurla yijardu Juwu-patuju wala nyinaja Kaatuku

³⁰ Nyarrpa kangalpa nyampuju yimiji wangkami ngalipakuju? Ngulaju kuja-ka wangka: Kamparru-wiyiji, kulalpalurla Juwu-wangu-patuju jungarni nyinaja

* 9:25 Nyangka Hosea 2.23 * 9:26 Nyangka Hosea 1.10 * 9:28 Nyangka Isaiah 10.22-23 * 9:29 Nyangka Isaiah 1.9

Kaatukuju. Ngula-jangkarluju, rdirri-yungulu walangkulku Kaatukuju. Kujarlajunyanu jungarni-pajirninjarla kangu nyanungukulku yapaju. ³¹ Kala yapanku Juwu-paturlu, ngulangku kalalu rampal-manngu-nyangu Kaatu, kalalu-nyanu kuja wangkaja, “Kajirlipa jungarnirli purami kuruwarri Mujuju-kurlangu, kujarlaju kapungalpa Kaaturlu jungarni-pajirninjarla kanyi.” Kujanya kalalu Juwu-patuju wangkaja. Kala lawa, Kaaturlu kula-jana jungarni-pajurnu. ³² Kujaju junga! Juwu-patujulpalu putaputa nyinaja jungarni-jiki Mujuju-kurlangurlaju kuruwarrirlaju. Kulalpalurla junga nyinaja Kaatukuju wala, lawa. Nyanungu-miparlulpalu-nyanu walangu-pungu jungarnikiji nyinanjakuju. Kujalu purda-nyangu yimi Jijaji Kiraji-kirli, ngulakuju kulalurla ngungkurr-nyinaja. Wurrangku-jukulpalu rampal-manngu-nyangu kujalpa-nyanu Kaaturluju nganta pina-kangurnu-juku Mujuju-kurlangu-jangka nganta kuruwarri-jangka nganta. Kala lawa, kula junga kujaju. ³³ Nyarrparna-nyarra milki-wangka nyurrurlakuju? Jijaji ngulaju pirli wiri-piya kuja-ka nguna yirdiyirla. Nyampuju jurruku-juku yimiji yangka kuja-ka nguna Payipulurla Jijaji-kirli, ngulangkanya-ka wangkami Kaatuju:

“Purda-nyangkajulu nyurrurlarlaju! Milarninja-warnu ngaju-nyangu ngulaju pirli wiri-piya kuja-ka nguna yirdiyirla. Kajilpa pirli wiri ngunayarla yirdiyirla, ngulangka yirdiyirla kajilpa yaninjanjarla waparlku-juku warru nyanja-wangu yapaju, pirlingakuju kajika wantimilki. Milarninja-warnu ngaju-nyangu ngula-piya-yijala pirli wiri. Ngajulurlu Kaaturlu karna yirrarni yali pirli wiri Jurujulumurlaju. Yangka Milarninja-warnu ngaju-nyangu, ngulakuju kajilparla ngana-puka kapuru nyinakarla yapaju, ngula-warnuju kapulurla marlaja kurnta-jarrimi. Kala ngana-puka kajirla wala nyinami yalikiji Milarninja-warnukuju, ngulaju kula nganangku kurntakuju ngurrju-mani, lawa.”*

10

¹ Ngajukupurdangu-purnu Kirijini-wati, yulkami-nyayirni karna-jana ngaju-nyangukuju warlaljaku Yijirali-pinkikiji. Ngulakuju karna-janarla warrarda payirni Kaatuju yungu-jana kanyi nguru nyanungu-nyangu-kurra ngulangka yungu-jana jirrnganja nyina tarnnga-juku. ² Kari-nganta nyampu-patuju kalurla putaputa nyinami jungarni Kaatukuju. Kala nyampurrarlaju kula kalu milya-pinyi-jiki Kaatu-kurlanguju kuruwarriji yapaku jungarni-pajirninjakuju. ³ Wurrangku-juku kalu rampal-manngu-nyanyi kajilpalu purayarla kuruwarri Mujuju-kurlangu, ngula-jangkakuju Kaaturluju kajika-jana jungarni-pajirni nganta. Kala kula kalurla wala nyinami Kaatukuju jalangu-warnurlaju Jijaji-kirlangurlaju kuruwarrirlaju. ⁴ Jijaji-kirlangurlaju kuruwarrirliji, marlaja karla kanyi kuruwarriji Mujujukuju. Kujarlaju, kajirla ngana-puka wala nyina Jijaji-kirlangurlalku kuruwarrirlaju, ngula-jangka kanyanu yapaju jungarni-pajirninjarla pina-kanyi wungu-warnu-kurra nyanungu-nyangu-kurra Kaaturluju.

⁵ Nyampunya yirrarnu yimiji Mujujurluju Kaatu-kurluju ngulangukuju nyarrparlu kuja kajana yapa jungarni-pajirni: “Nganangku-puka kuja-ka jungarnirli purami Kaatu-kurlangu kuruwarri, kujarlaju kapurla yapakuju jirrnganja nyinami Kaatuju.”*

⁶ Ngalipaju karliparla wala-jala nyinami Kaatukuju yangka kuja kangalpa jungarni-pajirni. Kujarlaju kularlipa nyarrpakulku Kaatuju payirni kujarlaju: “Wapirra, nyarrparnalulu yanirra kankarlarra nguru-nyayirni-wangu-kurraju, ngula-jangkarluju yungurnalu nganta Jijaji Kirajilki kulpari kanyirnilki?”* Kuja wangkanja-wangurlipa nyinami! ⁷ Manu kujarlaju kularlipa nyiyaku payirni: “Wapirra, nyarrparnalulu yalikirraju yapa nyurnunyunu-kurlangu-kurraju yanirra ngula-jangkarluju yungurnalu

* 9:33 Nyangka Isaiah 8.14, 28.16

* 10:5 Nyangka Leviticus 18.5

* 10:6 Nyangka Deuteronomy 30.12

nganta Jijaji Kirajiji pina-kanyirnilki?”* Kuja wangkanja-wangurlipa nyinami!
⁸ Ngalipaju karliparla wala nyina Kaatukuju, manu karlipa milya-pinyi kuja kangalpa jungarni-pajirni. Kujarlaju nyampunya karlipa wangka: “Kaatu-kurlangu yimiji, palka-juku karlipa mardarni jalangurluju. Yirri-purami-jala karlipa nyampuju yimiji, manu karliparla wala nyinami ngulaju kanunjumanyumpa-nyayirni.”* Nyampunya jurruku-juku yimiji yangka kuja karnalu-jana warrarda yimi-ngarrirni yapakuju.
⁹ Nyampunya karna-jana warrarda yimi-ngarrirni: Kajinpa yirdi-mani milparniwar-rarla Jijaji Warlalja-Wiri, manu kajinpa warrarda manngu-nyanyi Kaatuju yangka kuja Jijaji wankaru-maninjarla yakarra-manu milyi-jangkaju, kujarlaju kapungku Kaaturluju muurl-mardarni kuja-purda-kari-kijaku. ¹⁰ Yuwayi, kuja karliparla wala nyinami kanunjumanyumpa-nyayirni, kujarlanya kangalpa Kaaturluju jungarni-pajirni. Manu kuja karlipa-jana yimi-ngarrirni yapa-patu-kariki Jijaji Warlalja-Wiri, kujarlanya kapu-ngalpa Kaaturluju kanyi yungu-ngalpa jirranganja nyina tarnnga-juku.

¹¹ Nyarrparlu karlipa nyampuju milya-pinyi junga-japa yimiji? Ngulaju kuja kangalpa yangka wangkami Payipulurla yimiji:
 “Ngana-puka kuja karla wala nyina Kaatukuju kanunjumanyumpaju, ngulaju yapa kulalpa nyarrpalku kurnta-jarriyarla.”*

¹² Jinta-mipa kajana yapakuju nyinami Warlalja-Wiriji. Kujarlaju jinta-yijala-ngalpa yimiji ngalipakuju yapakuju Juwu-watikiji manu Juwu-wangu-paturlangukuju. Ngana-puka yapa Juwu marda manu Juwu-wangu marda kuja karla purla yirdi-maninjarla Kaatukuju yajarninjakuju, kujakuju yimiri-jiki kajana nyinami Warlalja-Wiri yapakuju, manu kajana warrawarra-kanyi. ¹³ Nyarrparlu karlipa nyampuju milya-pinyi junga-japa yimiji? Ngulaju kuja kangalpa yangka wangkami Payipulurla yimiji:

“Ngana-puka yapa kuja karla purla yirdi-maninjarla Kaatukuju yajarninjakuju, ngulaju kapu kanyi tarnnga-juku yungurla jirranganja nyinami nguru nyanungu-nyangurlaju.”*

¹⁴ Wita-wiyirna-nyarra wangka. Yapaju marda kalurla wala-wangu jurnta nyina Kaatuku, kujarlanya kulalpalurla nyarrpa yirdi-maninjarla purlayarla. Manu marda kalu ngurru-pa-juku nyina Yimi Ngurrjuku Kaatu-kurlanguku purda-nyanja-wangu. Kujarlanya kulalpalurla nyarrpa wala nyinakarla. Manu nyarrparlupalu yimiji purda-nyangkarla kula-jana nganangku-wiyi yapangkuju yimi-ngarrirni kamparru-wiyi? ¹⁵ Manu marda kulalu-jana yapangku yilyaja Yimi Ngurrjukungarduyu yirri-puranjaku. Kujarlaju yungulparlipa-jana yimi-ngarrirninjintarla. Nyampunya jurruku-juku yimiji Payipulurla-juku kuja-ka wangka:

“Kajilpa-jana nganangku yimi-ngarrirninjintarla Yimi Ngurrjuju yapakuju, kujaju ngurrju-nyayirni. Kuja kalu wapirdi parlu-pinyi yapa Yimi Ngurrju-kurluju, ngulakuju kalurla yapaju ngampurru-pa nyina.”*

¹⁶ Nyampuju junga-jala! Kala panu-karirliji kalu yampimi nyampuju yimi purda-nyanja-wangurlu. Nyampunya jurruku-juku yirrarnu jarukungarduyurluju Yijayarluju Payipulurlaju, ngulaju yangka kuja kujarlaju payurnu Kaatuju:

“Warlalja-Wiri, kujarnalu-jana yimi-ngarrirni yapaku yimi nyuntu-nyangu, ngulakuju kulalurla mayi ngungurr-nyinaja?”*

¹⁷ Nyarrpaku-ka nyampuju yimiji wangkami? Kaatukuju wala nyinanjakungarntirliji yapangkujulu purda-nyanyi-wiyi yimi-wiyi Jijaji Kiraji-kirliji. Manu purda-nyanjakungarntiji, yapangku-jana nganangku mayi yimi-ngarrirninjini-wiyi jaruju.

* **10:7** Nyangka Deuteronomy 30.13   * **10:8** Nyangka Deuteronomy 30.14   * **10:11** Nyangka Isaiah 28.16

* **10:13** Nyangka Joel 2.32   * **10:15** Nyangka Isaiah 52.7   * **10:16** Nyangka Isaiah 53.1

18 Marda kankulu yapa panu-karirliji rampal-manngu-nyanyi Juwu-watirliji jintawarlayirli-jiki kulalu nganta purda-nyangu nyampuju jaru Kaatu-kurlanguju. Ngulaju kula junga kujaju! Nyampunya-ka wangka Payipulurlaju yimiji:

“Yapangkujulu nyurru-wiyi kangu Kaatu-kurlanguju yimiji kujarla yalarnirla war-rukirdikirdi ngurujarraranyarlaju. Junga kujaju. Nyurru-jukujulu purda-nyangu yimiji jintawarlayirli-jiki.”*

19 Marda kankulu yapa panu-karirliji rampal-manngu-nyanyi Juwu-watirliji jintawarlayirli kulalpalu nganta milya-pungu nyampuju jaru Kaatu-kurlanguju. Ngulaju kula junga kujaju! Kala milya-pungu-jalalpalu, ngulajulu juwa-kijirninjarla yampija. Nyampunya jurrku-juku yimiji yirrarnu Mujujurluju nyurru-wiyi Payipulurlaju yangka kuja-jana Kaatuju wangkaja Juwu-patukuju ngulaju kuja:

“Nyurrurlarlaju kankulu-jana rampal-manngu-nyanyi Juwu-wangu-wati maju nganta kalu nyina, manu ngurupa-pajirni kankulu-jana. Ngulaju ngula-juku. Kapurnaju ngajulurlu pina-kanyirni kutu ngaju-nyangu-kurra. Kujarlaju kapunkulu-jana nyurrurlaju yunnganji-jarrinjarla nyurunyuru-jarrimi-nyayirni.”*

20 Yangkangku jinta-karirli jarukungarduyurlu Yijayarlu ngarrurda-wangurlu kutu yirrarnu yimiji Payipulurlaju yangka kuja Kaatu wangkaja:

“Yangka-paturlu Juwu-wangu-watirli, kulalpajulu ngajukuju warrurnu, kala ngarijili rdipinjarla kutu parlu-pungu. Kulajulu yirdi-maninjarla purlaja-wiyi yajarninjakuju, lawa. Ngarirnaju kutu milki-yirrarnu nyanungu-patu-kurraju.”*

21 Nyampunya-jana Yijayarluju yirrarnu jaruju wita-kariji yapa-patuku Yijirali-pinkiji:

“Ngajululparna-jana warrarda marla-karrija parra wiri Ngaju-nyangukuju yapakuju. Lawa-juku, nyanungurrajulpa-julu jurru marntarla kuja-purda-kari jurnta nyinaja purda-nyanja-wangu.”*

11

Kaatuju kajana nyina yapakuju Juwu-patukuju yimiri-jiki

1 Nyampunya marda kankulu nyurrurlarlaju panu-karirliji rampal-manngu-nyanyi ngulaju kujarlu, “Nyampuju yapa Juwu-patu ngulajulu jurru marntarla-nyayirni, ngulangkuju kula kalu purda-nyanyi Kaatuju. Kujarlaju marda kajana yampimi mardarninja-wangurlu.” Kujaju kula junga! Ngajurlanguju manngu-nyangka! Ngajujurna Yijirali-pinki-yijala yapa. Yipuruyamuju walya-patu-yijalaju ngajukuju. Ngula-warnuju karna ngajuju nyina Pinyamini-kirlangu warlalja turnu-warnupardu-karirla. ² Kaaturluju kula kajana yapaju juwa-kijirninjarla yampimi Juwu-patuju jintawarlayi-jiki, lawa. Nyampunya-jana yapaju milarnu Kaaturluju. Kuja nguru ngurrju-manu, ngulakungarntirlijilpa-jana manngu-nyangu ngaka yungu-jana milarni. Mardankulu wajawaja-manu yangkaju Layija-kurlangu yimi kuja-ka nguna Payipulurla. Kujanyarla muntuku-jarrinjarla wangkaja Kaatukuju Yijijarli-pinkikijaku:

³ “Warlalja-Wiri, punku-watirlili-jana yapa nyuntu-nyangu jarukungarduyu-patu tardirr-pakarnu. Manulu nyuntu-nyangu maralypi-wati purranja-kurlangu yangkarra yarturlu-wati murnju-yirrarninja-warnu rdungkurrungkurrpakarnu. Jalanguju jintangku ngajulurlulku karnangku purami nyuntuju, ngulaju kapujulu pinyi-yijala.”*

⁴ Nyurrurlarlaju kankulu milya-pinyi yangka kujarla Layijaku nyarrpa mayi wangkaja? Ngulajurla kuja wangkaja Kaatuju, “Kula kanpaju nyuntu-miparlu

* 10:18 Nyangka Psalm 19.4   * 10:19 Nyangka Deuteronomy 32.21   * 10:20 Nyangka Isaiah 65.1   * 10:21 Nyangka Isaiah 65.2   * 11:3 Nyangka 1 Kings 19.10-14

purami, lawa. Ngajuju karna-jana mardarni-juku 7,000-pala yapaju kuja kajulu ngaju purami-jiki. Ngularrajulu ngajuluku-juku. Yalumpurrarluju kula kalu purami yangka jukurrpa-kari yirdiji Paala, lawa.”* Kujanyarla wangkaja Kaatuju Layijakuju. ⁵ Yangka-piya-juku, jalanguju kajana jurrku-juku yimiri-jiki nyinami Kaatuju yangkakuju Juwu-patukuju, manu kajana wurrangku-juku milarni panu-kari yungulu ngulangku purami. ⁶ Nyiya-jangka-jana Kaaturlu milarnu? Yimirilpa-jana nyinaja Kaatuju. Kujarlanya-jana milarnu. Milarninjakungarntiji kulalurla jungarni nyinaja, lawa. Kuja-wanawana yungu-jana yampiyarla. Ngari-jana yimirirli kutu milarnu.

⁷ Nyarrparlurna-nyarra yimi-ngarrirni yungunkulu langa-kurra-mani? Juwu panu-juku, ngampurrpalpalurla nyinaja yungu-jana nganta Kaaturluju milakarla nyanungu-nyangu-kurralku turnu-warnu-kurra nganta. Kala lawa, ngarilpa-jana marnkurrpa-mipa milarnu. Panu-kariji, ngulajulu jurru marntarla-jarrija.

⁸ Nyampuju yangka-juku jurrku-juku yimiji Payipulurla yangka kuja-ka wangka: “Kaaturluju-jana warungka-manu, manu-jana ngurrpa-manu yapaju. Manu jalan-gurlangu kajana warungka-maninjarla ngurrpa-mani-jiki. Kujarlanya kula kalu milpa-jarrarluju nyanyilki, manu kula kalu langa-jarrarluju purda-nyanyilki.”*

⁹ Manu ngulaju jinta-karirilki yirdingkiji Tapitirli yirrarnu yimiji Payipulurlaju yangka kujarla kuja wangkaja Kaatukuju:

“Warlaja-Wiri, kapakapa-manta-jana yapa Yijirali-pinki, manu-jana murrumurru-manta ngula kuja kalu warrukirdikirdirli nyinanjarla ngarni kurapaka manyukupurdarlu panungku-juku. ¹⁰ Manu milkari-manta-jana yungulu nyanja-wangu nyina nyuntuku. Kaji-jana majurlangu rdipimi, yampiya-jana muurl-mardarninja-wangurlu!”*

¹¹ Nyarrpa-ka nyampuju wangkami yimiji? Kujalu Juwu-patu rampal-yanu, ngulaju mayili yanu warntarlaju tarnnga-juku? Lawa, kula kujaju junga. Kujalu yangka Juwu-patu rampal-yanu kuja-purda-kari, ngula-puruju Kaaturluju-jana pina-kangurnu yangkaju Juwu-wangu-patu nyanungu-kurralku yungu-jana jirranganja-nyinami tarnnga-juku. Nyiyaku-jana Juwu-wangu-paturlangu kangurnu Kaaturluju? Ngulaju yungulu-jana Juwu-patuju ngurru-nyanjarla muluja-jarrimilki.

¹² Kaaturluju kapu-jana yungkarla nyiyarningkijarra Juwu-patukuju. Ngulajulurla jurnta rampal-yanu kuja-purda-kari, kujarlajulu wajawaja-manu nyiyarningkijarra Kaatu-kurlanguju. Kujarlaju yangka Juwu-wangu-patu kalu nyinami Kaatu-kurlangulku, manu kalu mardarni nyiyarningkijarraju Kaatu-kurlanguju. Kaaturluju-ka nyurru-jala milya-pinyi nyajangu kajilirla Juwu-patuju pina-kurruly-wantinjarla yanirni marda panu marda, ngari marnkurrpa-mipa marda, karijaja. Ngakaju kajilirla marda pina-yanirni, kujarlaju yimiri-nyayirni kapu-ngalpa ngalipakuju nyinami.

¹³⁻¹⁴ Wita-wiyi yungurna-nyarra wangkami nyampu yimi nyurrurlaku Juwu-wangu-patuku. Kaaturluju yirrarnu Kurdungurlu Wiri yungurna-nyarra Yimi Ngurrju kanyirni. Ngurrju-nyayirni karnarla nyanunguku warrki-jarrimi. Kapurna-nyarra warrarda yimi-ngarrirni nyampuju Yimi Ngurrju, kujarlaju marda kapulu-nyarra Juwu-patuju muluja-jarrimilki. Ngularrajulu ngaju-nyangu ngurrara-jinta. Marda kuja karna-nyarra nyurrurlaku Yimi Ngurrju yimi-ngarrirni, ngula-jangkarluju marda yungurna-jana panu-kari Juwu-patulku marda warru pina-kanyirni Kaatu-kurlangu-kurralku. ¹⁵ Kujalurla yangka Juwu-patu kamparru-wiyi jurnta yanu Kaatukuju, ngulakuju kuja-yijala nyanunguju-jana jurnta yanu,

* **11:4** Nyangka 1 Kings 19.18
69.22-23

* **11:8** Nyangka Deuteronomy 29.4, Isaiah 29.10

* **11:10** Nyangka Psalm

manu-jana purturlulku milki-yirrarnu. Ngula-jangkaju, Kaatuju-jana pina-yanurnu yangka-patukulku Juwu-wangu-patuku, manu-jana ngula-jangkarluju kangurnu pina nyanungu-nyangu-kurralku, ngulaju wungu-warnulku nyanungukuju. Kuja-piyarlu-yijala ngakalku kaji-jana Kaaturluju pina-kanyirni panu-kariji Juwu-patuju, kujarlaju kapu-ngalpa pina-yakarra-maninjarla wankaru-mani.

¹⁶ Wita yirna-nyarra wangka Juwu-patu-kurlu nyiya-piya ngula kalu nyina. Ngulaju kalu nyina mangarri-piya, yangka mangarri kuja karliparla yinyi Kaatuku pulka-pinjaku. Wita-wiyi karlipa rdilyki-pinyi mangarri. Yali mangarri wita-kari, ngulaju karliparla yinyi nyanungukulku Kaatukuju. Ngula-jangkaju, yalijirla mangarri jintawarlayi-jiki nyanunguku-juku. Nyiya-piya kalu nyina Juwu-patuju? Ngulaju kalu nyina watiya-piya. Ngulangka kajilparla kanunju nganju karriyarla Kaatuku, ngula-piya-yijala kajikarla kankarlu parlaju karrimi nyanunguku-yijala.

¹⁷ Juwu-patuju kalu nyina parla-piya-yijala yangkaju yalirla watiyarla Kaatukurlangurla. Ngulajulu kamparru-warnu-paturlu-juku puraja Kaatuju. Kamparru-warnu-juku nyurrurlakuju nyampuraju Juwu-patujulpalurla nyinaja. Yangka kuja-jana Kaaturluju yilyaja Juwu-patuju nyanungu-nyangu-ngurlu turnu-warnu-ngurlu, ngulaju kula-nganta yangka kuja karla Kaaturluju watiyaku parla jurnta rdilyki-pakarni, ngula-jangkaju kuja-ka rdilyki-pakarninjarla kijirnilki. Kujarlunya-jana Kaaturluju yilyaja yangka Juwu-patuju nyanungu-ngurluju. Yangka kuja-nyarra Kaaturlu kangurnu pina panu-kari Juwu-wangu-patu nyanungu-nyangu-kurralku turnu-warnu-kurra, ngulaju kula-nganta yangka-piya kuja-ka Kaaturluju parla-kari rdilyki-pakarninjarla jilypi-yirrarni watiya-kurralku rdalyku-kurraju, Ngula-jangkaju kuja-ka wiri-jarrinja-yani ngurrju-nyayirni parlaju. Kujarlunya-nyarra Kaaturluju pina-kangurnu nyanungu-nyangu-kurralku. ¹⁸ Kujarlaju, nyurrurla Juwu-wangu-paturlu yampiyalu-nyanu pulka-pinja-wangurlu kuja-nyarra Kaaturlu pina-kangu nyanungu-nyangu-kurra. Pina manngu-nyangkalu nyampu: Yangka Juwu-patu ngulajulpalu kamparru-warnu-juku nyinaja parla-piya Kaatukurlangurlaju watiyarla. Ngulajulpalu nganju-piya nyinaja, ngulangkunyalpalu jirri-mardarnu parlaju Kaatukurlangurlaju watiyarlaju. Kala nyurrurlaju yangka Juwu-wangu-patu, ngulajunkulu parla-piya nyurrurlaju watiya-kari-piya-jangka. Ngakalku-nyarra Kaaturluju jilypi-yirrarnu watiya-kurraju. Kula kankulu nyurrurlarlu yaliji watiyaju jirri-mardarni, lawa. Juwu-paturlu-juku kalu jirri-mardarni.

¹⁹ Nyurrurlarlu marda panu-karirli Juwu-wangu-paturlu kajikankujulu marda wiljiwilji-mani warrarda kujarlaju, “Wayinpa, Puurlu! Kaaturluju yangka-jala parla kamparru-warnu watiya-jangkaju rdilyki-pakarninjarla kujurnu yungu-nganpa nganimpaju Juwu-wangu-patuju jilypi-yirrarni nyanungu-nyangu-kurralku watiya-kurraju turnu-warnu-kurraju.” ²⁰⁻²¹ Kujaju junga-jala. Yangka-patu Juwu-patu, ngulaju kulalpalurla wala nyinaja Kaatukuju, kuja-wangu-panunya-jana pajirninjarla yilyaja yangka-jangkaju watiya-jangka. Nyurrurlalpankulurla nyinaja walaju, kujarlanya-nyarra yangkaju watiya-kurra rdalyku-kurraju jilypi-yirrarninjarla yirrarnu turnu-warnu-kurraju. Kala kajinkili-nyanu wiri-pajirni nyurrurlarlu, kuja-panuju kapu-nyarra marda Kaaturluju pajirninjarla yilyami-yijala nyurrurlarlangu yangka-ngurluju watiya-ngurlu turnu-warnu-ngurluju. Yangka-patu Juwu-patu, kamparru-warnu-juku nyinajalpalurla parla-piya-juku Kaatukurlangurlaju watiyarla, ngulaju-jana rdilyki-pakarninjarla kutu yilyaja-juku kuja-purda-kari. Kuja-piyarlu-yijala marda kajika-nyarra rdilyki-pakarninjarla yilyami nyurrurlarlangu. Kujarlajulpankulurla lani-jarriyarla Kaatukuju! ²² Nyampunyaalu manngu-nyangka! Nyurrurlarlaju kankulu milya-pinyi-jala Kaatuju kuja karla ngampangampa nyina nganaku-puka yapakuju yangka kuja karla wala nyina. Kala yangka kujalurla Juwu-patu kuja-purda-kari jurnta yanu Kaatukuju, kujarlaju-jana nyanunguju yimiri-

wangu-jarrija manu mari-wangu-jarrijalku. Manu nyurrurla-kari kuja kankulurla wala nyinami Juwu-wangu-patu, ngulakuju kanyarra ngampangampa-juku nyinami. Kala kajilpankulurla nyurrurlarlangu jurnta kuja-purda-kari-jarriyarla nyanunguku Kaatukuju, kujarlaju kajika-nyarra yimiri-wangu-yijala nyinami. ²³ Kajilpalurla Juwu-patu wala nyinanjarla pina-yantarlarni, ngulaju kajika-jana pina jilypi-yirrarni yangka-kurraju watiya-piya-kurra nyanungu-nyangu-kurraju turnu-warnu-kurraju. Yuwayi, Kaatuju-ka pina nyina pina-jilypi-yirrarninjakuju yangkangkakuju watiya-piyarlakuju. ²⁴ Kamparru-wiyiji, yangka-patu Juwu-patujulpalurla parla-piya-juku Kaatu-kurlangurlaju watiyarla nyinaja. Kala nyurrurlaju Juwu-wangu-patuju, kulalpankulurla nyinaja nyanungu-nyangukuju watiyakuju, lawa. Ngakalkuju-nyarra wurrangku-juku kutu jilypi-yirrarnu. Kujarlaju, pina-jala-ka nyina Kaatuju pina-jilypi-yirrarninjakuju Juwu-patukuju yangka-kurrakuju watiya-piya-kurrakuju.

Ngakaju kapu-nyanu yapaju Kaaturluju pina-kanyirni Yijirali-pinki panu-juku

²⁵ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, marda kankulu-nyanu nyurrurlaju warru jamuru-karrimi pinangkalpa nganta. Kuja-kujakuju yungurna-nyarra wita-wiyi wangka Yijirali-pinki-kirli. Nyampuju yimi pirrjirdi-nyayirni, nyarrparlu kulalparlipa milya-pungkarla. Panu-kari Juwu-patu Yijirali-pinki, ngulajulurla jurnta yanu Kaatukuju, ngulaju jurru marntarla-juku. Ngulaju ngula-juku. Kala jalanguju, lawamaninja-yani-ka warrkiji Kaaturluju ngula kajana pina-kanyirni Juwu-wangu-patuju nyanungu-nyangu-kurralku turnu-warnu-kurra yangkaju kuja kanyanu nyanunguku milarni panu-nyayirni yapaju. ²⁶⁻²⁷ Ngula-jangkaju, Kaaturluju kapu-jana Yijirali-pinkiji muurl-mardarni yapaju jintawarlayi-juku. Nyampuju yangka-juku jurrku-juku yimiji Payipulurla-juku kuja-ka wangka:

“Nyampunya-ka wangka Warlalja-Wiri Kaatuju: ‘Kajili Jakupu-kurlangu yapa majungka-jarrimi, ngulaju kapurna-jana yaninjarla yawuru-jarrimi kutu. Ngula-puruju kapurna-jana ngarrirni kujarlu: Yangka-ngurlu kirri-ngirli yirdi-ngirliji Jurujulumu-ngurluju kapu yanirni Ngarlkinpa yungu-jana muurl-mardarni yapa Jakupu-kurlangu yangka Yijirali-pinkiji, ngulaju majungka-jarrinja-kujaku.’ ”*

²⁸ Yangka kujalpalu wilji-wiyi nyinaja Juwu-patuju, ngulangkujulu purda-nyangu-jala Yimi Ngurrjuju Jijaji Kiraji-kirliji, kala kulalurla ngulakuju ngungkurr-nyinaja. Kujarlajulurla nyurunyuru-jarrijalku Kaatukuju. Ngula-jangkaju, Kaaturluju-nyarra yilyajarni Yimi Ngurrju nyurrurlakulku Juwu-wangu-patuku. Kala yangka-patuju Juwu-patu, ngulaju-jana kamparru-wiyi-jiki milarnu Kaaturluju. Ngulakungarntiji-jana walya-patu-wiyi milarnu nyampu-patu yirdi-patuju Yipuruyamu manu Yijaki manu Jakupu. Kujarlanya kajana Juwu-patukuju yulkami-juku jalanguju. ²⁹⁻³⁰ Kaatuju-jana wangkaja nyampu-patu-kuju marnkurrpa-kuju kapu-jana nganta yirrarni Kaaturluju nyanungu-nyangu-kurralku turnu-warnu-kurra. Manu-jana wangkaja kapu-jana nganta tarnngangku-juku warrawarra-kanyi. Kaaturluju kula-ka wajawaja-mani jaru yaliji kuja-jana wangkaja yali-patuku walya-patuku. Kujarlanya karna milya-pinyi Kaaturluju kapu-jana muurl-mardarni yapa-patuju Yijirali-pinkiji. Nyarrparlurna-nyarra nyampuju yimi yirri-pura? Marda kujarlu mayi: Kamparru-wiyi kulalpankulu nyurrurlarluru Juwu-wangu-paturlu linpangku purda-nyangu Kaatuju, lawa. Manu yangka kujalurla Juwu-patu jurnta kuja-purda-jarrija, ngulaju nyanungu-paturlangurluju kulalu linpangku purda-nyangu Kaatuju. Kujarlanya-nyarra Kaatuju mari-jarrinjarla ngurrju nyinaja nyurrurlakulku. ³¹ Jalanguju kula kalu purda-nyanyi-juku Juwu-paturluju yapangkuju Kaatuju. Nyurrurlaku Juwu-wanguku kanyarra mari-jarrinjarla ngurrju nyina, kuja-yijala yungu-jana ngakaju mari-jarrinjarla ngurrju-yijala nyinami Juwu-paturlanguku yapakuju.

* **11:26-27** Nyangka Isaiah 59.20-21, 27.9

³² Yapa jintawarlayi kalurla yapaju kuja-purda-kari jurnta yani Kaatukuju. Kujarlaju, yijardu-nyayirnirli kajana langa-jarraju warungka-mani purda-nyanja-kujakuju yungu-jana ngakaju mari-jarrinjarla ngurrju nyinami jintawarlayiki-juku yapakuju.

Pulka-pinyirliiparla Kaatuku jintawarlayirli-juku yapangkuju

³³ Nyiyarningkijarrarla Kaatukuju! Nyanunguju pinangkalpa-nyayirni, manuka ngulangkuju milya-pinyi nyiyarningkijarra! Kulalparlipa ngaliparlaju milya-pungkarla nyarrpa kuja-ka nyanungurlaju manngu-nyanyi manu purda-nyanyi kuja-ka nyarrpa-jarri! ³⁴ Nyampuju yangka-juku jurrku-juku yimiji Payipulurla-juku kuja-ka wangka:

“Nganangku kula-ka milya-pinyi nyarrpa kuja-ka Warlalja-Wiringki manngu-nyanyi nginyinginyirlarlaju! Kula kangalpa kujakungarntirliji ngalipaju payirni, lawa!”*

³⁵⁻³⁶ Kaaturlaju ngurrju-manu nyiyarningkijarra! Ngulaju kalurla nyiyarningkijarraju marlaja nyina nyanunguku-juku! Ngulaju karla warrarda nyinami nyanunguku-juku nyiyarningkijarraju! Kujarlaju, pulka-pinyirliiparla tarnngangku Kaatukuju. Ngula-juku ngurrju! Nyampurlangunya-ka wangka Payipulurlaju:

“Kulalparliparla nyiyalku yungkarla ngalipa-nyanguju nyanungukuju ngaliparlaju, ngula-jangkarlaju yungu-ngalpa nganta nyanungurlulku pina-yinyi nyiyarlangu nganta.”*

Ngulaju ngula-juku! Pulka-pinyirliiparla warrarda Kaatukuju jintawarlayirli-juku! Ngula-juku!

12

Yungulparlipa-nyanu yungkarla tarnnga-juku Kaatu-kurlangu-kurraju ngaliparlaju

¹ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, Kaatuju kangalpa yimiri-nyayirni nyina ngalipakuju jintawarlayiki-juku. Kujarlanya yungkalu-nyanu Kaatu-kurlangu-kurraju tarnngangku-juku ngulaju yungunkulurla nyanungu-mipaku pulka-pinyi wardinyi-maninjarla. Majungka-jarrinja-wangu nyinayalu rdakangku marnpirninjawa-wangu manu milpangku nyanja-wangu manu lirra wangkanja-wangu, lawa! Jungarnilirla nyinaya Kaatukuju. Kujarlunya yungulpankulu jungarnirli purayarla Kaatuju pirlirra nyurrurla-nyangu-kurlurlaju. ² Mamparl-pungkalu-jana yapaju yangkaju ngulangku kuja kalu-nyarra putaputa jinyijinyi-mani nyanungurra-piya nyinanjaku. Kuja-kujakujulu-nyanu yungka tarnngangku-juku Kaatu-kurlangu-kurraju, ngulangkuju yungu-nyarra kurruly-kijirni nyanungu-nyangu-kurralku. Ngula-jangkarlaju kapunkulu manngu-nyanyi jungarnilki, manu kapunkulu milya-pinyi nyarrpa kaji-nyarra Kaatu wangka. Nyurrurlarlalu kapunkulu milya-pinyi nyiyarningkijarraju ngurrju-nyayirni, manu kapunkulu milya-pinyi nyarrparlu kajinkili wardinyi-mani Kaatuju.

Kaaturlu kangalpa jarnkujarnku yinyi warrki-kari warrki-kari ngalipakuju

³ Kaatuju ngajukuju yimiri-nyayirni kaju nyinami. Kujarlanya karna-nyarra nyampuju wangkami nyurrurlakuju: Nyurrurlaju kankulurla wala nyinami Kaatukuju, kujarlaju ngurrjulu nyinaya wiri-pajirni-wangu, kajikankulu-nyanu marda wiri-pajirni yapa-patu-kari-piya-wangu nganta. Manngu-nyangkalu-nyanu yirriyirrirli nyurrurlarlalu-wiyi. ⁴ Yapa kuja karlipa rdaka-jarra-kurlu, langa-jarra-kurlu, milpa-jarra-kurlu nyina manu palka-kurlu, ngulaju rdakangkuju maninjaku, langangku

* **11:34** Nyangka Isaiah 40.13, Jeremiah 23.18 * **11:35-36** Nyangka Job 41.11

purda-nyanjaku, milpangku nyanjaku. ⁵ Jaaji-wardingkiji turnu-warnuju ngalipa-jurlipa kuja-piya-juku. Ngalipajurlipa jintangka-juku turnu-warnuju Jijaji Kiraji-kirlanguju. Yapa-mipa-jala karlipa jarnkujarnku nyina, kala jinta-juku karlipa warlalja nyinami.

⁶ Kaatuju kangalpa yimiri-jiki nyinami, ngulangkuju-ngalpa jarnkujarnku yungu warrki-kari warrki-kari ngalipakuju yungurlipa-nyanu pirrjirdi-mani. Ngalipa panu-kari karlipa pina-nyina Kaatu-kurlanguku marlaja wangkanjaku. Nyarrpa-puka kuja kangalpa wangkami, ngula-mipanya karliparla marlaja wangka nyanunguku. ⁷ Manu ngalipa panu-kari karlipa pina-nyina yapaku wurdujarra-maninjaku, yungulparlipa-jana wurdujarra-mantarla. Manu ngalipa panu-kari karlipa pina-nyina pinarri-maninjaku, yungulparlipa-jana pinarri-mantarla. ⁸ Manu ngalipa panu-kari karlipa pina-nyina yapaku pirrjirdi-maninjaku, yungulparlipa-jana pirrjirdi-mantarla yapaju kuja kalu marda muntuku nyina. Manu ngalipa panu-kari karliparla marlaja nyina jama yinja-panu Kaatukuju, ngulangkuju yungulparlipa-jana kutu yungkarla marlajarra-watikiji mangarriji marda manu marda jurnarrpaju. Manu ngalipa panu-kari karlipa marda pina-nyina wiri kamparrurla nyinanjaku, yungulparlipa mata-wangu warrki-jarriyarla. Manu ngalipa panu-kari karlipa pina-nyina yapaku mari-jarrinjarla ngurrju nyinanjaku, yungulparlipa-jana mari-jarrinjarla ngurrju nyinayarla ngampurpa-nyayirni.

⁹ Yulkayalu-jana yapa ngalya-kariki jungarni nginji-wangkanja-wangu! Yungulpankulu-nyanu jarnkujarnku yulkayarla kanunjumanyumpa-nyayirni. Nyiya-puka kaji punku-nyayirni karrimi, ngula-mipakunyalurla nyurunyuru-jarriya, manulurla jurnta nyinaka wurnturu-juku. Kala kaji nyiyarlangu ngurrju karrimi, ngulajulu puraya tarnngangu-juku. ¹⁰ Kuja kankulu-jana yulkami nyurrurlakupurdangka-patuku, kuja-piyanyalu-nyanu jarnkujarnku yulkaya! Pulka-pungkalu-jana yapa ngalya-kariki, yampiyalu-nyanu pulka-pinja-wangurlu. ¹¹ Pirlirra Kaatu-kurlanguurlu kangalpa yinyi yartarnarri, ngula-kurluju jukuru-wangulurla warrki-jarriya Warlalja-Wiriki Jijajiki. ¹² Warrardalu manngu-nyangka Kaatuju. Ngulaju kapu-nyarra warrarda jirrnganja nyinami nyanunguju. Manu marlaja wardinyi-jarriyalurla. Kaji-nyarra nyiya maju rdipi, ngula-jangkaju nganyunganyu-wangulurla wala-juku pululu nyinaya Kaatukuju, manulurla warrarda yati-wangkaya. ¹³ Kirijini-kariyungku kajilpalu marlajarra marda nyinayarla jurnarrpa-wangu manu marda mangarri-wangu, ngulakujulu-jana kutu yungka. Manu marda kajilpa ngajarri yantarlarni ngurra nyurrurla-nyangu-kurra, ngulajulu rdakurl-kijika ngurrangkaku nyinanjakuju.

¹⁴ Nganangku-puka kajilpa-nyarra murrumurru-mantarla kulungku yapa jinta-karirliji, Kaatukulurlajinta wangkaya yungurla Kaatuju yimiri-juku nyinami. Kajikankulurla marda jangkaru payirni Kaatu yungulpa nganta murrumurru-mantarla. Lawa kujakuju. ¹⁵ Kala kajili wardinyi marda nyinami yapa ngalya-kariji manu ngampurpa, ngulukujulu-jana wardinyi-yijala manu ngampurpa-yijala jirrnganja nyinaya. Kala kajili wajampa nyina, ngulakujulu-jana nyurrurlaju wajampayijala jirrnganja nyinaya! ¹⁶ Jarnkujarnkulu-nyanu ngungkurr-nyinaya jintangka-juku. Manu kurrurru-karrinja-wangulu nyinaya, kalakankulu-nyanu pinangkalpa nganta ngarrirni. Yangka kuja kalu yapa kaji-wangu nyinami, ngulajulu-jana wungu-warnu-manta.

¹⁷ Nganangku-puka kajilpangku pakarninjarla murrumurru-mantarla, ngulaju yampiya kunka-maninja-wangurlu. Jungarnili nyinaya Kaatuku yungulu-nyarra ngurrju-pajirni yapa-patu-karirli. ¹⁸ Yapangukuju kajili-nyarra warrarda kulukukuluku-mani, kuja-puruju nyinayalu rarralyapa-juku manu ngurrju-juku.

¹⁹ Ngajukupurdangka-patu yapa-patu wungu-warnu-patu, kajilpangku nganangku-puka pakarninjarla murrumurru-mantarla, ngulaju yampiya kunka-maninja-wangurlu. Ngulaju kapungkurla ngaka Kaaturlu kunka-mani. Nyampunya Warlalja-Wiriji Kaatuju wangkaja Payipulurlaju:

“Nganangku-puka kajingki pakarninjarla murrumurru-mani, ngulaju kapurnangkurla ngaju-miparlu kulu-jarrinjarla kunka-mani.”*

Kujanya Kaatuju wangkaja. ²⁰ Kujarlaju kajilpangku nganangku-puka pakarninjarla murrumurru-mantarla, ngulaju yampiya kunka-maninja-wangurlu. Ngulakuju, ngarili-jana yimiri-juku nyinaya yangka kuja-ka yimi wangkami Payipulurla, ngulaju kuja:

“Kajingki ngana-puka yapa nyurunyuru-jarri, manu kaji yarnunjuku marda manu marda purraku nyina, ngulakujurla yungka miyi manu ngapa yungu ngarni pirdaku. Kajinparla kujarlaju yinyi, ngula-warnuju kapu-nyanu nyanungurluju kurnta-nyayirni purda-nyanyi, ngula-jangkarlunya yungungku nyuntuju yalala-yirrarnilki.”*

²¹ Kajingkili yapangku marda jangkardu punku-jarrimi, ngula-puruju nyuntuju nyinaya ngurrju-juku nyanungu-piya-jarrinja-wangu. Yuwayi, ngurrju-juku nyuntuju nyinaya, kujarlaju yungulu nyanungurlangu yapa-patu-kariji ngurrju-jarrimi-yijala nyuntu-piya.

13

Yungulparlipa-jana kapumanukungarduyu-patuju purda-nyangkarla ngaliparluju

¹ Nyampurlaju ngurungka, Kaaturlu kajana milarninjarla wiriwiriji yirrarni, ngulaju yungulu-ngalpa kapumanukungarduyu-patuju nyinami ngalipaku kiringkaju manu warrukirdikirdi nyampurlaju ngurungkaju. Kala yangka jinta-kari marda, kajilpa yampiyarla yapa Kaaturlu milarninja-wangurlu, ngulaju kulalpa wiri nyinayarla nyampurla ngurungka. Kujarlaju, kuja kalu-nyarra nyarrpa wangka wiriwiriji manu jinyijinyi-mani yalirlaju kiringka Ruumurla, ngulajulpankulu-jana purda-nyangkarla nyurrurlarluju. ² Kala nganangku-puka kajilpa-jana yapangku wiljiwilji-mantarla yali kapumanukungarduyu-patu wiriwiri, kujarlaju kajika Kaatulku wiljiwilji-mani. Kuja-panuju kapu yaliji yapa murrumurru-manilki Kaaturluju. ³⁻⁴ Kajirlipa jungarni-juku nyina, kujarlaju kulalparlipa-jana lanijarriarlalku kapumanukungarduyu-patukuju. Kala kajirlipa jungarni-wangu-juku nyinami, kujarlaju kapurlipa-jana lanijarrimi kapumanukungarduyu-patukuju. Kujarlajulpankulu-jana purda-nyangkarla linpangku manu ngurrjungku wiriwiriji. Yalirraju kapumanukungarduyu-patu wiriwiri, ngulaju kalurla warrki-jarri Kaatukuyijala ngulangkuju yungulu-nyarra nyurrurla warrawarra-kanyi. Yuwayi, nyampurraju wati-patu, warrki-jarri kalurla Kaatuku. Kala ngana kuja-ka warrarda majungka-jarri, ngulakuju karla Kaatuju warrarda kulu-jarrimi. Ngulakuju Kaatuju kajana wangkami yangkakuju kapumanukungarduyu-patuku wiriwiriki yungulu yangkaju yali yapa pakarninjarla murrumurru-mani. Kajinpa yapa jinta-kari marda pakarninjarla murrumurru-mani nyuntulurlulku, ngula-warnuju kapunpa-jana lanijarrimilki. Kala kajinpa jungarni-juku nyinami nyuntu, ngulakuju kapungkulurla warrarda pulka-pinyi kapumanukungarduyu-paturluju wiriwirirliji. ⁵ Yuwayi, Kaatuju kajana warrarda kulu-jarrimi yapakuju yangkakuju kuja kalu yapa warrarda majungka-jarrimi. Kuja-kujakujulu-jana purda-nyangka kapumanukungarduyu-patuju wiriwiriji. Nyurrurlarluju kankulu milya-pinyi-jala jungarnikiji nyinanjakuju. Kujarlajulu-jana purda-nyangka.

* 12:19 Nyangka Deuteronomy 32.35

* 12:20 Nyangka Proverbs 25.21-22

⁶ Yali-patu yangka kapumanukungarduyu-patu wiriwiri, ngulaju kalurla warrki-jarri Kaatuku. Nyanungu-nyangurla warringka kalu-nyarra puntarni talaju. Yangka kuja kalu-nyarra payirni talaku yinjaku, ngulakujulu-jana kutu yungka. ⁷⁻⁸ Kajili-nyarra talakuju jinyijinyi-mani, ngulakujulu-jana kutu yungka. Yampiyalu-jana purdangirli nginji-wangkanja-wangurlu. Yali-patu yangka kapumanukungarduyu-patu, ngulaju kalu-nyarra wiriwiri-nyina. Kujarlajulu-jana kutu linpangku purdanyangka manu pulka-pungka manyu-pinja-wangurlu. Manu kuja kanparla marda tala mardarni yapa jinta-kariki, ngulajurla kutu yungka jurnta mardarninja-wangurlu.

Yungulparlipa-nyanu jarnkujarnku yulkayarla manu ngurrju jarnkujarnku nyinayarla

Ngana-puka marda kuja kajana warrarda yulkami yinja-panu, ngulangkungunya-ka jungankuju purami Kaatu-kurlanguju kuruwarriji. ⁹ Kaatu-kurlangurluju kangalpa yimi-ngarrirni nyiyarningkijarra jungarnikiji nyinanjakuju. Kujarlaju, kulalparlipa-jana kalykuru-jarriyarla yapa jinta-kari-kirlangu-kurlu kali-nyanukurluju. Kulalparlipa-jana yapa ngalya-kariki tarnnga-kurra pakakarla. Kulalparlipa-jana purungku jurnta mantarla nyiyarlangu yapa jinta-kariki. Manu kulalparlipa-jana jalajala-jarrinjarla mulu-nyangkarla yapa ngalya-karikiji kuja kalu yangka jurrarrpa panu manu nyiyarningkijarra mardarni. Nyampunya kangalpa nyiyarningkijarraju yimi-ngarrirni Kaatu-kurlangurluju kuruwarrirliji. Nyampuju kuruwarri, nyarrpa kangalpa wangka ngalipakuju? Ngulaju-ka kuja wangkami: Kuja kyananu nyanungu yulka warlalja, kuja-piya-yijala yungulparlipa-nyanu junga-nyayirni yulkayarla Kirijini-kariyi-nyanukuju.* ¹⁰ Kajinpa-jana junga-nyayirni yulkami yapa-patu-kariki, ngula-jangkaju kulalpanpa yapa jinta-kari-kirlangu-kurlu karnta-kurluju warru parnkayarla, manu kulalpanpa-jana yapaju linjarrparluju pakakaralaku, manu kulalpanpa-jana wijingki jurnta kangkarla, manu kulalpanpa-jana ngurru-nyanjarla mulu-nyangkarla yapa-patu-karikiji nyiyarningkijarra-kurlukuju. Kajinpa-jana kuja yulkami yapa ngalya-kariki, kujarlu-yijala kanpa jungarnirli purami kuruwarri Kaatu-kurlangu.

Jijaji kapu pina-yanirni nyurru-wiyi-wangu yungkaparri-juku nguru nyampu-kurraju

¹¹ Yangka kujarlipa Kirijini-jarrija-wiyi, ngulajurliparla warrarda nyinaja wala-nyayirni Jijajikiji. Jalangu, nguruju karla kutulku karrinjini Jijajikiji. Nyurru-wiyi-wangu kapu pina-yanirni Jijaji yungu-ngalpa ngulangkuju pina-kanyi nyanungu-nyangu-kurra nguru-kurraju. Nyurrurlarlu yapangku kujaju kankulu milya-pinyijala. Kujarlaju, yungulpankulurla jungarni-juku nyinayarla Kaatukuju. Jungarni-nyinayalu yangkarra-piya-wangu kuja kalu yangka yapa ngalya-kari jarda-juku nguna! Yalirrarluju kula kalurla Jijajikiji wapal-nyanyi, lawa. ¹² Yalirra yapa, ngulajulu yangkarra-piya kuja kalu yapaju jarda-juku nguna kutu-karirlaju. Kala jalanguju, parralku karla rdangkarr-kanja-yani, manu wantalku karla pardinjini Jijajikiji. Junga-juku, jungarnirli-pa nyinami yartarnarri-kirli Jijaji-kirlangu-kurlu, ngulaju yangka yalirra-piya-wangu kuja kalu yapaju majungka-jarrinja-yani kutu-karirlaju. Yalumpurrarluju yapangku kajulu ngajuju kurnta-mani-nyayirni. ¹³ Kuja-kujakuju, nyurrurlajulu yapa nyinaya jungarni kuja kalu yangka yapa parrangka nyina ngulaju kuja kalu-jana yangka yapa ngalya-karirlangurlu nyanyi marrara. Yangkarra-piya-wangulu nyinaya ngulaju kuja kalu majungka-jarrimi kutu-karirlaju. Kutu-karirlaju, warrulku kalu-nyanu jintajinta-jarri pamakungarntiji ngarninjakungarntiji manu yungulu warru nguna kutu karnta manu wati maliki-piya. Manu kalu-nyanu mulu-nyanjarla jarnkujarnku pakarni. Kuja-piya-wangulu nyinaya

* **13:9** Nyangka Exodus 20.13-15, 17, Deuteronomy 5.17-19, 21, Leviticus 19.18

nyurrurlaju. ¹⁴ Marda kankulu yangka-juku warrarda manngu-nyanyi. Kuja-kujakujulu-nyanu warla-pajika nyurrurlarlaju! Manngu-nyangkalu Warlalja-Wiri Jijaji Kiraji-mipa. Nyurrurlajunkulurla nyanungukulku.

14

Yungulparlipa-nyanu jarnkujarnku nyinayarla ngurrju, kurnta yinja-wangu

¹⁻³ Nyurrurla panu-kariji kankulu nyurru-jala pina-nyayirnilki nyinami Kaatukurlangukuju kuruwarrikiji. Kujarlaju kankulu kutu ngarni nyiyarningkijarra mangarriji manu kuyurlanguju. Marda-ka jinta yapa yalumpurlaju kuja karla wala nyina Jijajikiji, ngulangkuju marda-ka ngari wita-mipa milya-pinyi kuruwarrri Kaatukurlanguju. Kujarlaju-ka kuyu yampimi ngarninja-wangurlu. Manu marda yungu-nyarra nyurrurlakulku jinta-jarrimi. Kuja karla yangka wala nyina Jijajiki, Kaaturlu-nyanu nyurru pina-kangurnu nyanungu-nyangu-kurralku turnu-warnu-kurra. Kujarlaju nyanungujulu nyurrurlarlulku kangkarni nyurrurla-nyangu-kurra yirrikarrika-wangurlu. Yampiyalu, wiljiwilji-maninja-wangurlu. Kala yangkanku yapangku yalirli jintangku, ngulaju marda-ka wita milya-pinyi. Kujarlaju, kajilpa kuyuju nganjarla, ngulaju kujarlaju kajika-nyanu kurntaku ngurrju-mani. Ngulaju ngula-juku. Kaaturluju kyananu nyurrurla panu-juku yapaju pina-kanyirni kuyu ngarninja-warnu manu lawa kuyu-ngarninja-wangu. Kujarlanya yaliji yangka yapa kuyu ngarninja-wangu, kangkarnili nyurrurla-nyangu-kurralku ngulaju kurnta ngurrju-maninja-wangurlu. Nyanungurlangu yungulpa-nyarra ngurrju-yijala nyinakarla kuyu ngarninja-kurraku, ngulaju yirrikarrika-wangu. ⁴ Nyiyaku kankulu yangkaju yali yapa jinta kurntakuju ngurrju-mani ngulangkuju kuja-ka kuyuju yampimi ngarninja-wangurlu? Nyanunguju kula-nyarra nyurrurlaku, ngulaju karla nyina Warlalja-Wiriki Jijajikiji. Nyanungurlunya kapu pinarri-mani wita-kari wita-kari yapa yaliji kuruwarrikiji Kaatukurlangukuju yungurla nyinami Kaatukuju jungarniji kurnta-wangulku.

⁵ Marda kalu panu-karirliji yapangku manngu-nyanyi yungulu jaaji-kirraju turnu-jarri marda Palya-miparla? Ngulaju ngula-juku. Manu marda panu-karirliji kalu manngu-nyanyi yungulu marda turnu-jarri Jarratiyi-miparla-juku marda manu marda parra-karirlangurla? Jinta-kari jinta-karirlili purda-nyangka nyarrpa yungunkulu jaaji-kirra turnu-jarri. ⁶⁻⁸ Wurra-wiyi ngarirna-nyarra milki yirri-purami yungunkulu purda-nyanjarla langa-kurra-mani. Kuja karlipa nyampurula ngurungka wankaru-juku nyina, yinyi karlipa-nyanu ngaliparlaju Warlalja-Wiri-kirra Jijajiki-kirraju. Manu ngakaju kajirlipa palimi, ngula-jangkarluju kapurlipa-nyanu yinyi-jiki Jijajiki-kirraju yungurliparla nyinami nyanungu-mipaku. Tarnnga-juku kapurliparla nyinami nyanungukuju. Ngalipaju karliparla panu-juku puta nyina jungarniji Warlalja-Wirikiji. Kujarlaju, panu-kari kajikalulu turnu-jarri Palyangka jaajikingarnti, panu-kari kajikalulu Jarrirtiyirla turnu-jarri, ngulaju ngurrju-juku kajinkili yapangku jarnkujarnku purda-nyanyi. Nganangku-puka kuja-ka kuyu ngarni kurnta-wangurlu, ngulakuju karla yati-wangka-wiyi Kaatukuju kuyu ngarninjakungarntiji, ngulaju ngula-juku. Manu nganangku-puka kuja-ka kuyu yampinjarla kurntanjurlu miyimipa ngarni, ngulakuju karla yati-wangka-wiyi Kaatukuju miyi ngarninjakungarntiji, ngulaju ngula-juku-yijala.

⁹ Jijaji Kiraji palija-jala. Ngula-jangkaju, Kaaturlu wankaru-maninjarla yakarra-manu yungu-ngalpa Warlalja-Wiri nyinami. Kuja karlipa wankaru nyina jalangu manu kajirlipa marda palimi, ngula-jangkaju kapu-ngalpa tarnnga-juku nyinami Warlalja-Wiri. ¹⁰⁻¹¹ Nyampunya wangkaja Warlalja-Wiri Kaatuju Payipulurlaju, ngulaju kuja:

“Ngajuju karna-nyarra wangka junga: Yapa kapujulu panu-juku murdijirrpjirrpjarrinjarla parntarrinjini, manu kapujulu ngulangkuju pulka-pinyi.”*

Yuwayi, junga kujaju. Ngakaju kapurliparla kamparru karrimi Kaatukuju. Ngula-jangkaju kapu-ngalpa miimii-nyanyi kujalparliparla jungarni-japa nyinaja, lawa marda. Kujarlaju, nyarrpaku kankulu-jana yapa-patu-kariji miimii-nyanjarla kurnta-ngarrirni, ngulaju kuja kalurla Warlalja-Wiriki Jijajikiji nyinami? Nyiyaku kankulu-jana nyurunyuru-jarrinjarla punku-pajirni? ¹² Yuwayi, Kaaturluju kapu-ngalpa jintawarlayi-juku miimii-nyanyi. Nyampurla ngurungka marda karlipa ngurrju nyina, manu marda karlipa punku nyina. Ngulaju ngula-juku. Ngulangkuju ngaliparluju jintawarlayirli kapurliparla yimi-ngarrirni nyiyarningkijarra ngurrju marda manu maju marda.

Yungulparlipa-nyanu ngurrju nyinakarla Kirijini-kariyi-nyanukuju

¹³ Yuwayi, kulalparlipa-nyanu jarnkujarnku kurnta-mantarla manu karlirrkangkarla ngaliparluju. ¹⁴ Warlalja-Wiri Jijaji wangkajaju ngajukuju kuyu-kari kuyu-karikiji ngulaju kutu ngarninjaku kurnta-jarrinja-wangurlu. Kala kajinkili-nyanu nyurrurlarlu purda-nyanyi kurnta-juku kuyu ngarninjaku, kujarlaju yampiyalu. ¹⁵ Kajinpa kuyu kutu ngarni, ngula-kurraju kajikanku marda yangkanku jinta-karirliji yirrikarrikarluju nyanyi kuyu ngarninja-kurraju, manu marda kajikanku marri-pinyi ngarninjakungarntirliji. Ngula-jangkaju kajika marda ngampurrpa-jarrinjarla kuyuju kutu ngarnilki nyanungurlangurlu. Ngula-jangkaju kajika-nyanu marda kurnta-nyayirni rampal-manngu-nyanyi Kaaturluju nganta kapu yampimi pina-kanja-wangurlu nganta. Kujaju kula junga. Jijaji Kirajirla palija nyanungurlanguku yalikiji yapaku. Junganku kajinpa kutu ngarni yaliji kuyu, ngulaju kula kanparla yulkamilki yalikiji yangkakuju yapa jinta-kariki. Kujaju jungarni-wangu. Kajilpanparla junga-nyayirni yulkayarla yaliki yapaku kuyu ngarninja-wanguku, manu kajilpanparla ngampurrpa nyinakarla yawuru-maninjaku, ngulaju kajikanpa nyunturlangurlu yampimi kuyuju ngarninja-wangurlu. ¹⁶⁻¹⁷ Kaatuju kangalpa pina-kanjarla nyinami Warlalja-Wiri, kujarlaju marda kajikarlipa yampimi kuyuju, manu kajikarlipa kuyuju marda ngarni, ngulaju ngula-juku. Ngula-puruju Kaaturluju kangalpa pina-kanyirni-jiki ngalipaju kuja karlipa marda kuyu ngarni manu marda karlipa yampimi kuyuju. Manu-ngalpa Pirlirra nyanungu-nyangu yungu, ngula-kurluju yungurliparla nyinami jungarni-juku manu yungurlipa wardinyi nyina rarralypajuku. Kujarlaju kuyu ngarninjakungarntiji, manngu-nyangkalu-jana Kirijini-kari-wiyi yangkarra yirrikarrika-wati-wiyi, ngulangkuju kalakalu-nyarra waalparrirni kuyu ngarninja-kurraju, manu kajikalunyanu kurnta-jarrimi nyanungu-patuju. ¹⁸ Kajinkilirla jungarni ngurrju nyinami Jijaji Kirajiki, kujarlaju Kaatuju kapu-nyarra wardinyi-nyayirni nyina, manu kujarlaju kapulu-nyarra yapa-patu-karirliji pulka-pinjarla ngurrju-pajirni.

¹⁹ Ngalipaju, jungarniriparla nyinami Kaatukuju yungurlipa jintangka-juku ngurrju nyina kulu-wangu manu yungurlipa-nyanu pirrjirdi-mani. ²⁰ Kaaturluju kangalpa jarnkujarnku pinarri-maninja-yani nyarrpa yungurliparla nyina jungarni nyanungukuju. Ngaliparlu panu-karirli karlipa milya-pinyi nyiyarningkijarrakuju mangarikiji kutu ngarninjakuju. Kujakungarntirliji yungulparlipa-jana manngu-nyangkarla Kirijini-patu-kari-wiyi yangkarraju yirrikarrika-wati, kalakalu-ngalpa ngulangkuju nyanyi ngarninja-kurraju kuyu-kurraju. Ngulaju kajikalunyanu marda nyanungurlulku ngarni, manu ngula-jangkaju kajikalunyanu kurnta-jarrinjarla rampal-yani kuja-purda-karilki. Kuja-kujakuju, yungulparlipa-jana yangkarra-wiyi Kirijini-kari-wiyi manngu-nyangkarla. Kaaturlu kajana pinarri-mani-juku wita-kari wita-kari. ²¹ Kajilpalungalpa yali yirrikarrika-watirli nyangkarla kuyu ngarninja-kurra marda manu marda

* **14:10-11** Nyangka Isaiah 49.18, 45.23

pamarlangu ngarninja-kurra, ngula-jangkaju kajikalu kurnta-jarrinjarla rampal-yani kuja-purda-karilki. Kuja-kujakuju yungulparlipa yampiyarla kuyuju manu pamaju ngarninja-wangurlu manu yungulparlipa nyiyarlangu yampiyarla marnpirninja-wangurlu.

²²⁻²³ Kuja karliparla Kaatuku wala nyinami, ngulakuju kapu-ngalpa pinarri-mani-wiyi mangarrikiji manu pamakuju, ngulaju marda yungurlipa ngarni manu marda yungurlipa yampimi. Ngulaju kularlipa-jana warru wangka Kirijini-kariyinyanuku mangarri ngarninja-wangu nyinanjaku manu marda mangarri ngarninjaku, lawa. Ngulaju mardarnirlipa ngalipa-nyangu-miparla nginyinginyirla. Nyarrpa kuja karlipa nyiyarlangurla wirnki-jarrimi ngalipaju, ngulakungarntiji yungulparliparla Kaatukuju yijardu wala-juku nyinayarla kurnta-wangu. Kujarlaju nganangku yapangku kaji ngarni kuyu manu pama kapatinja-wangurlu, ngulaju karla Kaatuku wardinyi-jarri marlaja. Kala kaji nganangku yapangku ngarni kuyu manu pama kapatinja-karrarlu, ngulaju kula-ka linpangku purda-nyanyi Kaatu jungarnirli, lawa. Kujaju warntarla.

15

¹ Ngaliparlu kuja karlipa milya-pinyi Kaatu-kurlangu kuruwarri, ngulangkuju yungulparlipa-jana manngu-nyanjarla wardinyi-mantarla yangkarra Kirijini-patukari kuja kalu ngulangkuju ngari wita-mipa milya-pinyi. Kulu-jarrinja-wangurlu yungulparlipa-jana pinarri-mantarla wita-kari wita-kari. Kulalparlipa-nyanu ngalipamipa manngu-nyangkarla wardinyi-maninjakungarntirliji, lawa. ²⁻³ Jijaji Kiraji kujalpa nyampurula walyangka nyinaja, ngulangkuju kulalpa-nyanu nyanungu-miparlu manngu-nyanjarla wardinyi-manu, lawa. Kala-jana yapa ngalya-kari-wiyi warrarda manngu-nyangu. Nyampunya yimiji yangkangka-juku Payipulurlaju kuja kangalpa wangka ngalipaku:

“Ngana-puka kuja kangku yapa nginji-wangka nyuntuku, ngulaju kaju ngajurlanguku nginji-wangka.”*

Nyampu-jangkaju yimi wita-jangka, ngaliparlangurlu yungulparlipa-jana yapa ngalya-karirlangu pirrjirdi-mantarla yungulu jungarnirli purami Kaatu.

⁴ Nyiyarlangu kuja-ka yangkangka Payipulurla wangka yimi Kaatu-kurlangu, ngulangkuju kangalpa pinarri-mani manu pirrjirdi-mani ngalipaju. Kujarlaju kuja kangalpa majumajurlangu rdipi, ngula-puruju tarnnga-juku karliparla wala-juku nyinami pirrjirdi-jiki Jijaji Kirajikiji. ⁵ Kaaturlu-juku kangalpa nyanungurlu-juku jintangku pirrjirdi-mani, kujarlaju yungulparlipa wala-juku nyina Jijaji Kirajikiji manu yungurlipa purami-juku majumaju-puruju nyanungu-juku. Ngaju karna-nyarrarla wangkami nyanunguku-juku Kaatukuju yungunkulu kujarlaju jintangkarlu-juku purami Jijaji Kiraji manu yungunkulu-nyanu ngurrju nyina kuluwangu-juku. ⁶ Ngula-jangkarluju yungunkulurla jintawarlayirli-juku pulka-pinyi Kaatukuju yangka kuja karla Kirda-nyanu nyina Warlalja-Wiriki Jijaji Kirajiki.

Yimi Ngurrju Jijaji Kiraji-kirli ngulaju Juwu-patuku manu Juwu-wangu-patuku yapaku

⁷ Jijaji Kirajirli-nyanu nyurrurlaju pina-kangurnu. Kuja-piyarlu-yijalalpankulu-nyanu pina-kangkarla mamparl-pinja-wangurlu. Kuja-kurra kajili-nyarra yapa ngalya-karirilki nyanyi, kapulurla kujarlaju pulka-pinyi Kaatukulku. ⁸ Nyarrpaku kuja karna-nyarra wangka yungunkulu-nyanu pina-kanyirni mamparl-pinja-wangurlu? Ngarirna-nyarra wita-wiyi wangkami: Nyurru-wiyi-jana yimi-ngarrurnu Kaaturluju Juwu-patukuju walya-patukuju Warrkini Ngurrju ngakaju kapu yilyamirni yungu-jana muurl-mardarni yapaju. Ngulakungarntiji kula-jana

* 15:2-3 Nyangka Psalm 69.9

Kaaturluju wajawaja-manu Juwu-patuju jangku-pinja-warnuju, lawa. Jijaji yilyajarni-jiki yungu-jana jirranganja warrki-jarrimi nyampurrakuju Juwu-patuku. ⁹ Yuwayi, Kaatuju-jana mari-jarrinjarla ngurrju nyinaja Juwu-wangu-paturlanguku, kujarlaju yilyajarni-jana Jijaji nyanungurlanguku yungulurla pulka-pinyi Jijajikiji. Nyampuju yangka-juku yimiji Payipulurla kuja yapangku yirrarnu:

“Kapurna-jana yimi-ngarrirni Juwu-wangu-patuku nyuntuju ngurrju-nyayirni. Manu kapurnanguku yunparninja-karrarlu pulka-pinyi yirdiki nyuntuku.”*

¹⁰ Nyampuju yimi wita Jijaji-kirli kuja-ka nguna Payipulurla, ngulaju kuja:

“Nyurrurla-patu Juwu-wangu-patu, yantarnili, manulu-jana yaninjarla jinta-jarriya Juwu-patukuju! Wardinyili-jana nyinaya jirranganja!”*

¹¹ Nyampuju yimi-pardu-kari Jijaji-kirli kuja-ka nguna Payipulurla, ngulaju kuja:

“Nyurrurla Juwu-wangu-patu kuja kankulu nguru-kari nguru-karirla nyinami, ngulangkuju pulka-pungkalurla Warlalja-Wiriki Kaatuku!”* ¹² Nyampuju jinta-karilki yimi wita Jijaji-kirli yirrarnu Yijayarlu ngulaju kuja:

“Kaatu-kurlangu Yapa-nyayirni-wangu jinta kapu palka-jarrimi ngulaju Jijaji-kirlangu-jangka turnu-warnu-jangka. Ngula kaji wiri-jarrimi, kapu-jana nyanunguju Warlalja-Wiri nyina yapakuju yangkarrakuju Juwu-wangu-patuku kuja kalu nyinami ngurujarraranypa. Ngulaju kapulurla wala nyinami.”*

¹³ Kaaturlu Jintangku-juku yilyajarni Jijaji, ngulaku kuja karliparla wala nyinami. Wangka karna-nyarrarla nyanungukuju, ngula-jangkaju yungunkulurla marlaja nyinami wardinyi-nyayirni manu rarralya-nyayirni. Ngaju karna-nyarrarla Kaatu payirni yungu-nyarra Pirlirra Kaatu-kurlangurluju yinyi yartarnarri, ngula-kurluju yungunkulurla wala-juku nyinami Jijajikiji tarnnga-nyayirni.

Puurlu-jana wangkaja Kirijini-patukuju nyanungu-nyangu warrki-kirli

¹⁴ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, ngaju karna-nyarra milya-pinyi nyurrurlaju ngurrju-nyayirni kuja kankulurla jungarni nyina Kaatuku. Manu karna-nyarra milya-pinyi kuja kankulu pina-nyayirni nyina yungunkulu-nyanu jarnku-jarnku pinarri-mani. ¹⁵⁻¹⁶ Ngajukuju kaju Kaatuju yimiri-jiki nyinami. Yuwayi, Kaaturluju milarnu ngajuju kuja-warnuju yungurna-jana nyina Jijaji Kiraji-kirlangu warrkini ngajuju yangkarra-patuku Juwu-wangu-patuku. Ngajulparna-jana yimi-ngarrurnu Yimi Ngurrju ngulaju maralypikingarduyu-piyarlu Kaatu-kurlangu-piyarlu. Yirri-purajarna-jana yungu-jana Pirlirra Kaatu-kurlangurlu jungarni-mani yapaju manu yungurna-jana yinyi nyanungurraju Kaatu-kurlangu-kurraju nganayi-piya yangka kuyu kuja kalalurla Juwu-paturlu purraja. Ngulangkuju kapu wardinyi-mani. Kujarlaju nyampunya pipa karna-nyarra pantirninjarla yilyamirra ngajulurluju lani-wangurlu ngulaju yungunkulu langa-kurra-mani nyurrurlarlaju wajawaja-maninja-kujaku.

¹⁷⁻¹⁸ Ngajujurnarla Jijaji Kirajiki-jala, kujarlanya karna ngajuju wardinyiji nyina warrkikiji. Nyampu-mipa karna-nyarra wangkami warrki ngaju-nyangu-kurlu. Nyampuju Jijaji Kirajirliji ngajukuju yungu warrkiji, manuju wangkaja yungurna-jana wangka Juwu-wangu-patuku manu yungurna-jana jirranganja warrki-jarri yangkarrakuju, kuja-warnurluju yungulu linpangku purda-nyanyi Jijaji Kirajiji.

¹⁹ Nyampuju junga. Yapangkujujulu nyangu kujarna warrki-jarrija yartarnarri-kirli yangka kujaju Pirlirra Kaatu-kurlangurlu yungu ngajukuju. Kujarlajujulu ngarrurda-jarrinjarla paa-karrija-nyayirni. Yangka kujalparna warru yanu kirri-ngirli Jurujulumu-ngurlu ngulaju ngurrara-kari-kirra wiri-kirra Yilikirimu-kurra, ngula-wanarlangurna-jana warru yimi-ngarrurnu Yimi Ngurrjuju Jijaji Kiraji-kirliji.

* **15:9** Nyangka Psalm 18.49 * **15:10** Nyangka Deuteronomy 32.34 * **15:11** Nyangka Psalm 117.1 * **15:12** Nyangka Isaiah 11.10

Lawa-manurna warrkiji kujaju Kaaturluju yungu nyurru-wiyi. ²⁰ Nyampurrarlarlu ngurungkarlu kirri-kari kirri-karirlarlu, ngulangkuju kulalu purda-nyangu nyurru-wiyiji Yimi Ngurrjuju Jijaji Kiraji-kirliji. Kujarlanyarna yanu yalirra-mipa-kurraju nguru-kurraju. Kujalu-jana marda yangka kamparru-wiyi mijiniri-karirli yimi-ngarrurnu kirri-kari kirri-karirlaju, ngula-kurraju kularna ngajuju yantaralaku.

²¹ Nyampunya yangka-juku jaruju Payipulurla-juku kuja-ka wangka:

“Yapa kuja kalu ngurupa-juku nyina Kaatu-kurlanguku Milarninja-warnuku milya-pinja-wangu-juku, ngulakuju yapangku kapu-jana yimi-ngarrirninjini. Ngulaju kapulu nyanyi manu milya-pinyi.”*

²² Kujalparna ngaju nguru-kari nguru-kari warru wapaja Yimi Ngurrju-kurluju, manulparna warru wirnki-jarrija, kujarlanya kularna-nyarra nyanjangkarlarra.

Puurlujulpa jungarni-jarrija yaninjakuju Ruumu-kurraju

²³⁻²⁴ Ngaju-nyangu warrkijirna nyurru-juku lawa-manulku nyampurlaju ngurungkuju. Ngajuju karna jungarni-jarri yaninjakungarntiji yungurna yanilki nguru-kurra Payini-kirraju. Nyurru-warnu-jukulparna ngampurrpaju nyinaja yaninjarakuju jijanukuju nyurrurla-nyangu-kurraju. Kajirna jingijingi yanurra nyurrurla-nyangu-wana Payini-kirraju, ngulakungarntiji yungurna nyurrurla-nyangurla-wiyi nyinamirra yungurlipa-nyanu jarnku-wangkami. Ngula-jangkarluju yungunkujulu yinyi jurnaripa marda manu marda tala warna-kurraju.

²⁵ Ngulakungarntiji yani karna pina Jurujulumu-kurra-wiyi yungurna-jana tala-wiyi yinja-yani marlajarra-watiki Kaatu-kurlangu-watiki. ²⁶ Nyampujulu Majatuniya-wardingkirli manu Kiiriji-wardingkirli talaju kujukujurnu wardinyirli ngulaju yungulu-jana yilyami nyampuju tala yaliraku marlajarra-watiki. ²⁷ Wardinyi-nyayirnirli palu turnu-manu talaju yilyajanjakungarntirliji. Nyampurrarluju Juwupaturlu, kamparrujulu nyanungurrarlu-wiyi purda-nyangu Yimi Ngurrju Jijaji-kirliji. Manu nyanungu-wiyi kamparrujulu kuja-purda kuja-purda yanu Yimi-kirli Ngurrju-kurluju yungulu-jana warru yimi-ngarrirni Juwu-wangu-patukuju. Kujarlaju, ngurrju-nyayirni kajili-jana talaju yinyi Juwu-patukuju marlajarra-watikiji Yimi Ngurrju-wanawanaju. ²⁸ Kajirna-jana nyampu tala kanjarla yinja-yani Jurujulumu-wardingki-patuku marlajarra-watiki, ngula-jangkaju kapurna yarnkamirra Payini-kirralaku. Ngulakungarntiji kapurna nyurrurla-nyangurla-wiyi nyinamirra kulkurru. ²⁹ Kajirna-nyarra nyanyi Ruumurla, ngalipa panu-juku kapu-ngalpa Jijaji Kirajirli pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kanyi. Ngula-juku ngurrju.

³⁰ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, wangkayajulurla Kaatuku. Jijajiji Warlaja-Wiri-ngalpa ngalipakuju jintawarlayiki-jiki, manu karlipa jintawarlayirli-jiki mardarni Pirlirra Kaatu-kurlanguju. Kujarlaju, jarnkujarnku yulkami karlipa-nyanu. Ngula-warnuju, wangkamirli parla Kaatukuju yunguju warrarda warrawarra-kanyi. ³¹ Payikajulurla Kaatukuju yunguju muurl-mardarni Jurdiya-wardingki-patu-kujaku panu-kari-kijaku yangka kuja kalu wala-wangu manu ngungkur-nyinanja-wangu nyinami, ngula-kujakunya. Manu kajirna-jana tala yinyi yangka-patukuju marlajarra-watiki Kaatu-kurlangu-watiki, ngulakuju payikalujana yunguju marlaja wardinyi-jarri-nyayirni ngajukuju. ³² Payikajulurla Kaatukuju yunguju kanyirra nyurrurla-nyangu-kurra ngulangkanya yungurna warrki-jarrinja-wangu nyina witaku ngari. ³³ Kaatuku karliparla marlaja nyinami rarralya-juku. Payirni karna-nyarrarla yungu-nyarra jirnganja nyina tarnga-juku. Ngula-juku ngurrju!

* 15:21 Nyangka Isaiah 52.15

16

Pipa lawa-maninjaku-ngarnti, Puurlurlu-jana yimi wita yirrarnu yapa-kari yapa-kariki Ruumu-wardingki-patuku

¹ Yungurna-nyarra milki-wangka nyampu-kurlu karnta jinta-kurlu yirdi-kirli Piipii-kirli. Ngulaju kajana jaajikingarduyu warrkini jirrnganja nyina Kirijini-patu-karikiji kuja kalu turnu-jarri kirringka yirdingkaju Jingkirirlaju. ² Panu kajana warrawarra-kanyi yapaju, manu ngajurlangu kaju warrawarra-kanyi. Ngulaju Piipii karla wala-nyayirni nyina ngalipa-nyanguku Warlalja-Wiriki Jijajikiji, manu karla Kaatuku nyinami. Kaji yali-kirra nyurrurla-nyangu-kurra Ruumu-kurra rdipimirra, ngulajulu kangka nyurrurla-nyangu-kurralku turnu-warnu-kurra. Ngulaju kujaju jungarni nyurrurlakuju.

³ Wangkayalu-jana Pirijirlaku manu nyanungu-parntaku kali-nyanukuju Kuulaku ngulaju kuja: Ngajuju karna ngurrju nyinami. Nyampu-jarraju, jirrnganja warrki-jarrijalpaju-pala ngajukuju Jijaji-kirlangurlaju warrkingkaju. ⁴ Ngula-jarrarlaju-pala-nyanu rdarr-kangu linjarrpa-kurralku ngaju-ngurlu kunkangku. Ngulangkujuju-pala miyalu raa-pungu, manuju-pala wardinyi-manu-nyayirni, manu-pala-jana yangkarlangu Juwu-wangu-patu wardinyi-manu. Ngulakuju karnalu-janarla yati-wangkami Kaatuku nganimpaju. ⁵ Kirijini-wati kuja kalu nyanungu-jarra-kurlangurla turnu-jarri yuwarlirla jaajikingarnti, ngulaku yungurna-jana yimi-ngarrirrirra ngurrju karna nyina.

Manu ngaju-nyanguku wungu-warnuku Yipinitaku yungurnarla yimi-ngarrirrirra ngurrju karna nyina. Nyanunguju kamparru-warnulpa nyinaja ngurrara wiringka Yayijarla kujalparla wala nyinaja Jijaji Kirajiki.

⁶ Manu Miirirlanguku yungurnarla yimi-ngarrirrirra ngurrju karna nyina. Ngulaju kanyarra kilji-nyayirni warrki-jarrimi nyurrurlakuju yapakuju.

⁷ Manu yungurna-palangu yimi-ngarrirrirra Yanturunuku manu Juniyaku ngurrju karna nyina. Ngulaju-pala Juwu-jarra-yijala ngaju-piya, manulpaju-pala ngula-jarraju rdakangka jirrnganja nyinaja. Ngula-jarraju kapala nyina Kurdungurlu Wiri-jarra ngaju-piya-yijala, ngulaju Kurdungurlu Wiriwirirli-yijala kalu-jana ngurrju-pajirni. Ngulaju-pala kamparru-wiyi-juku ngajukuju Kirijini-jarrija.

⁸ Manu ngaju-nyanguku wungu-warnuku Yampilitaku yungurnarla yimi-ngarrirrirra ngurrju karna nyina. Ngulaju karla wala-yijala nyina Warlalja-Wiriki Jijajikiji ngaju-piya, kujarlanya karnarla yulkami.

⁹ Manu Yurrpanarlanguku yungurnarla yimi-ngarrirrirra ngurrju karna nyina. Ngulaju kanganpa jirrnganja warrki-jarri Jijaji-kirlangurla warrkingka.

Manu ngaju-nyanguku wungu-warnuku Jayikijiki yungurnarla yimi-ngarrirrirra ngurrju karna nyina.

¹⁰ Manu Yapilirlanguku yungurnarla yimi-ngarrirrirra ngurrju karna nyina. Ngulaju yapanguku jintawarlayirli kalu milya-pinyi warrkini ngurrju-nyayirni.

Manu Yaritapulijiki manu nyanungu-nyanguku warlaljaku yungurna-jana yimi-ngarrirrirra ngurrju karna nyina.

¹¹ Manu Rdurdiyanurlanguku yungurnarla yimi-ngarrirrirra ngurrju karna nyina. Nyanunguju ngaju-piya-yijala Juwu.

Manu Narrkijaku manu nyanungu-nyanguku warlaljaku yungurna-jana yimi-ngarrirrirra ngurrju karna nyina. Panu-kari nyanungu-nyanguku kalurla walaju nyina Warlalja-Wiriki Jijaji Kirajikiji.

¹² Manu karnta-jarraku Turayipinaku manu Turayipujaku yungurna-palangu yimi-ngarrirrirra ngurrju karna nyina. Ngulaju kapalarla kilji-nyayirni warrki-jarri Warlalja-Wiriki Jijajikiji.

Manu ngaju-nyanguku wungu-warnuku Pirrijijiki yungurnarla yimi-ngarrirnirra ngurrju karna nyina. Ngulajulparla warrki-jarrija kilji-nyayirni nyurru-warnu-juku Warlaja-Wirikiji Jijajiki tarnnga-juku.

¹³ Manu Rupajaku manu nyanungukupalanguku ngati-nyanukuju yungurnapalangu yimi-ngarrirnirra ngurrju karna nyina. Ngulaju Kaaturluju milarnu Rupaja yungurla warrki-jarrimi. Ngulakupalangujulpaju nyinaja ngati-nyanu-piya ngajukuju.

¹⁴ Manu nyampurra yirdi-patu Jingkaritaku manu Pilikini manu Yurumiji manu Patulpaji manu Yurru manu panu-karirlangu nganimpa-nyangu wungu-warnuwati, ngulakuju yungurna-jana yimi-ngarrirnirra ngurrju karna nyina.

¹⁵ Manu nyampurra yirdi-patu-kariji Pililuka manu Juliya manu Nyuruju manu nyanungukupurdangka ngawurru-nyanu Limpaja manu panu-kari yapa Kaatu-kurlanguwati kuja kalu-jana jirnganja nyina, ngulakuju yungurna-jana yimi-ngarrirnirra ngurrju karna nyina.

¹⁶ Kajinkili jinta-jarri jaajiki, ngula-jangkarluju nganjirnili-nyanu ngamurlu-maninjarla jarnku nyunjika wiriki-mirnimirni. Yapa Kirijini-patu nyampurla jaajikari jaaji-kari-jangka yungulu-nyarra wangka kuja kalu ngurrju nyina.

¹⁷ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, yapa ngalya-kari kalu nyina nyurrurla-nyangurla turnu-warnurlaju, ngulangkuju kalu-nyarra jaru-kari-kirlirli yijardu-wangurlu pinarri-mani. Yali nyanungu jaru, ngulaju kula-pala jinta-juku yangkaju Yimi Ngurrju Jijaji-kirliji yangka kujarna-nyarra ngajulurlu-wiyi pinarri-manu, lawa. Yalirli yapa-karirli kajikalunya-nyarra yira-kari yira-kari-maninjarla karlirrkarlirrkanyi. Kuja-kujakuju, warrawarra-kangkalunya-jana, manulu-jana jurnta nyinaya kuja-purda-kari purda-nyanja-wangu. ¹⁸ Yalumpurraju kula kalurla yijardu warrki-jarri Warlaja-Wiriki Jijaji Kirajikiji, lawa. Ngari kalu-nyanu nyanungu-miparlujuku manngu-nyanyi. Ngulangkuju kalu-nyanu pinarri-pajirni nganta. Manu ngurrjungku nganta kalu-jana yipiljipilji-mani yangka-patu kuja kalu ngurru-pajuku nyina nyiyarningkijarra milya-pinja-wangu. Ngulangkuju ngari kalu-jana yimirryinyi. ¹⁹ Panungku kalu-nyarra nyurrurlaju milya-pinyi kuja kankulu jungangu purda-nyanjarla purami Yimi Ngurrju. Ngulangkuju kaju ngajuju wardinyi-mani. Nyiya-puka kuja-ka ngurrju nguna, ngula-miparlalu warrarda pinarri-jarriya! Kala kuja-ka nyiarlangu punku ngunami, ngulakujulurla jurnta nyinaya wurnturu! ²⁰ Kaatu-mipaku karliparla marlaja nyinami rarralya wajampa-wangu. Nyurru-wiyi-wangu kapu Kaaturluju Juju Ngawuju karlkurr-katirninjarla puyu-pinyi. Ngula-jangkaju kapu yirrarni wirliyarla kanunjumparra nyurrurla-nyangurlalku. Yati-wangka karna-nyarrarla Warlaja-Wiriki Jijaji Kirajiki yungu-nyarra tarnnga-juku yimiri-juku nyina. Ngula-juku.

²¹ Timiji manu Luuja manu Jayijini manu Jijipita yungulu-nyarra wangkami ngulaju kuja: Nganimpaju karnalu ngurrju nyinami. Timijijilpaju jirnganja warrki-jarrija. Nyampu-patu marnkurru-paku, ngulajulu ngaju-piya-yijala Juwu-patu.

²² Ngajulku Tuurruja yirna-nyarra nyampuju wita wangka ngulaju kuja: Ngajurlanguju karna ngurrju nyina. Ngajurnarla puranjakungarduyuyijala Warlaja-Wirikiji Jijajikiji. Ngajulurlu-jala karna-nyarra nyampuju yimi pipangka yirrarni kujaju Puurlu wangkaja nyarrpa kajirna yirrarni yimiji.

²³⁻²⁴ Nyampuju ngajulku-yijala Puurlu yirna-nyarra yarda wangkami. Nyampurlaju karna nyinami yuwarlirlaju Kayiju-kurlangurla. Ngulangkuju karnalu Kirijini-patu jintajinta-jarrinjarla turnu-jarri jaajikingarnti. Nyanungu nyampu Kayiju yungu-nyarra wangkami ngulaju-ka ngurrju-juku nyinami.

Manu Rajita manu Kuwaja yungulu-nyarra wangkami ngulaju kapala ngurrju-juku nyina. Nyampuju Rajita, ngulaju-ka nyina talakungarduyu kuja kajana kanjuluku tala mardarni. Kuwaja ngulaju wungu-warnu ngaju-nyangu.

Puurlurlu pipa nyampuju lawa-manu Kirijini-patu yapaku Ruumu-wardingkiki

²⁵⁻²⁷ Kaatukurliparla pulka-pinyi ngaliparluju! Tarnnga-juku-ka nyinami. Nyanungu-mipanya kangalpa nyinami Warlalja-Wiriji! Ngulangkuju-ka nyanungurlu-juku milya-pinyi nyiyarningkijarraju ngulaju yapa-piya-wangurlu! Yimi-kirli Ngurrju-kurluju Jijaji Kiraji-kirliji kujarna-nyarra yangka ngajulurlulku pinarri-manu, ngula-kurlurluju Kaaturlu kapu-nyarra pirrjirdi-mani tarnnga-juku. Nyampuju jarulpa-ngalpa nyurru-wiyiji nyanungurlu-juku Kaaturlu jurnta mardarnu purda-nyanja-kujakuju. Ngula-jangkarluju, jarukungarduyuku-jana wangkaja yungulu wita-kari wita-kari jaruju pipangkaju pantirninjarla yirrarni. Nyampunya yungulu yapa-kari yapa-karirliji purda-nyanyi ngurujarraranyparlarlu yapangkuju manu yungulurla walalku nyinami Kaatukuju. Jalangu kuja karliparla nyinami Jijajiki, ngulangkujurliparla pulka-pinyi tarnngangku-juku Kaatukulku! Ngula-juku ngurrju!

1 Corinthians

Pipa 1 Karinji-wardingki-patuku

Pipa ngula-jana Puurlurlu pantirninjarla yilyajarra Kirijini-patuku wiringkaku kirringkaku Karinjirlaku nyurru-wiyi

Nyiya-kurlu yimi nyampu?

Yimi nyampu yirrarnu Kurdungurlu Wiringki Puurlurlu kujalpa nyanungu nyinaja jinta-karirla kirringka yirdingka Yipijarla. Nyanungurlu-jana pipa pantirninjarla yirrarnu Kirijini-patuku yapaku kujalpalu nyinaja kirri-karirla yirdingka Karinjirla, ngulakunya-jana pantirninjarla yirrarnu pipaju. Karinjilpa kirri wiri karrija ngurungkaju yirdingka Kiirijirla. Karinjirla ngulangkalpalu nyinaja panu-nyayirni Juwu-wangu-patu yapaju. Kulalpalu puraja ngulangkuju Kaatu-kurlangu kuruwari, manu kulalpalu milya-pungu Jijaji.

Puurluju yanurra yali-kirraju nyanunguju mijiniri, ngulangkulpa-jana yimi-ngarrurnu Jijaji. Ngula-jangkaju, ngalya-karijili Kirijini-jarrijalku purda-nyanjarla. Ngula-jangkaju, Puurluju yarda yanu panu-kari-kirraluku kirri-kari kirri-kari-kirraluku, ngulalpa-jana warru yimi-ngarrurnu Yimi Ngurrju Jijaji-kirli.

Kujalpa Puurlu nyinaja yalirla kirri-karirla Yipijarla, yangka-paturlu Kirijini-paturlu Karinji-wardingki-paturlu pipalurla pantirninjarla yilyajarra nyarrpa yungulu nyina. Nyampurraju Kirijini-jalalpalu nyinaja, manulpalu mardarnu Kaatu-kurlangu Pirlirra. Ngulajulpalu majungka-jarrija-juku. Manulpalu-nyanu ngulaju warrarda-juku jarnkujarnku nginji-wangkaja. Manulpalu-nyanu kuwurtu-kurra warrarda kangu. Ngalya-kariji yapa ngulajulpalu kalykuru warru ngunaja karnta-kari karnta-kari-kirli warrura-kurlu. Manulpalu-nyanu ngalya-kaririji ngurrjungku nganta pulka-pungu yartarnarikiji kuja-jana Pirlirra Kaatu-kurlangurlu yungu.

Nyampurra kujalpalu majungka-jarrija warntarla, ngula-jangkakunya-jana pipaju pantirninjarla yilyajarra Puurlurluju. Ngulaju-jana wangkaja yungulu nyina ngarrirninja-wangu manu kulu-wangu. Wangkaja-jana nyampurla pipangka yungulu nyina jintangka-juku manu yungulu-nyanu yulkami. Manu-jana wangkaja yungulu-nyanu wurdujarra-maninjarla pirrjirdi-mani Pirlirra-kurlurlu Kaatu-kurlangu-kurlurlu, manu yungulu nyina rarralya manu wardinyi lani-wangu palinja-kujakuju

¹ Ngajurna Puurlu Kurdungurlu Wiri. Kaaturluju milarninjarla ngajuju yajarnu. Kujarlanya, Jijaji Kirajiki karnarla jalanguju marlaja warrki-jarri Kurdungurlu Wiri-juku Kirijini-patu-kurluju. Nyampu karnarla jirranganja nyinami jinta-kariki watiki yirdiki Jajiniki Kirijini-kariyi-nyanuku. ² Nyampunya karna-nyarra yilyamirra jaru nyurrurlaku ngula kankulu yangka turnu-jarrimi Kaatu-kurlangu-patu ngurrangka Karinjirlaju. Kaatuju-nyarra wangkaja yungunkulurla jirranganja nyina Jijaji Kirajiki. Ngulaju kankulu nyina yangka Kirijini-patu-kari-piya ngula kalu nyinanja-yani ngurujarraranypa, manu kuja kalurla turnu-jarrimi yirdingka Jijaji Kirajirla. Jijaji Kiraji kangalpa nyina Warlalja-Wiri ngalipaku nyampuku panu-jarluku ngurujarraranypaku.

³ Ngaju karna-nyarrarla wangkami ngalipakupalanguku Wapirra Kaatuku manu Jijaji Kirajiki ngalipa-nyanguku Warlalja-Wiriki kujanya, “Payirni karnangkupala yungunpa-jana yimiri nyina Karinji-wardingki-patuku yapaku. Kujarlaju yungungkulu marlaja nyinami rarralya ngurrju-nyayirni tarnnga-juku.”

Puurlurlajinta pulka-pungu Kaatukuju Karinji-wardingki-patukuju

⁴ Kujalpa-nyarra Kaatuju yimiri nyinaja nyurrurlaku, yilyajarni Jijaji Kiraji yungu-nyarra maninjarla jinta-mani nyanungu-nyangu-kurra. Ngulakuju karnarlajinta pulka-pinyi Kaatuku tarngangku. ⁵ Jijaji-kirlangu yapa, ngula-nyarra Kaaturluju pirrjirdi-manu-nyayirni, ngulaju kankulu-jana jungangku jaru yimi-ngarrirni yapa-patu-karikiji, manu kankulu nyiyarningkijarra milya-pinyi nyanungu-nyangu. Ngulakuju karnarlajinta pulka-pinyi. ⁶ Yali jaru Jijaji Kiraji-kirli, kanunjumlahyumpa yukaja kurturduurru-kurra nyurrurla-nyangu-kurra. ⁷ Kujarlanya kankulu pirrjirdi nyinami yartarnarri-kirli Pirlirra Kaatu-kurlangu-kurlu. Manu kankulurla pardarni Jijaji Kirajiki Warlalja-Wiriki kaji kulpari yanirni nguru nyampu-kurra.

⁸ Kaaturlu kapu-nyarra muurlparlu mardarni kajikankulurla marda yangka jurnta karlirr-yani. Kapu-nyarra mardarni tarngangku kaji Jijaji yanirni pina yungu-nyarra miimii-nyanyi ngurrju-mipa. ⁹ Kaatuju-nyarra wangkaja yungunkulurla jintawarlayi jirnganja nyina nyanungu-nyangu kaja-nyanuku Jijaji Kirajiki Warlalja-Wiriki. Ngulakuju karnarlajinta pulka-pinyi.

Ngalipa Kirijini-patu, jintangka-jukurlipa nyina wiljiwilji-maninja-wangu

¹⁰ Warlalja-Wiringki Jijaji Kirajirli yimi-ngarrurnuju nyampu yimi yungurnarla marlaja wangka nyanungu-nyangu jaru: Ngajukupurdangka-patu Kirijini-patu, ngungkurr-nyinakalu-nyanu kulu-wangu! Turnu-jarriyalu jintangka-juku Kaatuku wangkanjaku! Jintawarlayirli manngu-nyangka Kaatuju! ¹¹ Jaru witarna purda-nyangu nyurrurla-kurlu. Karnta-kurlangu jinta-kurlangu yirdi-kirlanguju Kuluwi-kirlangu yanurnulu yimi maju-kurlu, ngulajujulu yimi-ngarrurnu kujalpankulu-nyanu nganta nyurrurlarlu Kirijini-paturlu wiljiwilji-manu jaajirlarlu. Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, kujaju maju. ¹² Nyurrurlarlulpankulu-nyanu nganta wiljiwilji-manu kujalpankulu kuja wangkaja, “Kari-nganta nganimpaju Puurlu-kurlangu!” Panu-karirikili wangkaja, “Nganimpaju Yapuli-kirlangu!” “Nganimpaju karnalu nyina Piita-kurlangu!” “Nganimpaju karnalu nyina Jijaji Kiraji-kirlangu!” ¹³ Kuja ngula kankulu wangkami, ngulaju kujarluju kankulu-nyanu Jijaji Kiraji-kirlangu karlirr-ngarrirni. Kujaju maju! Kularna-nyarra ngajuju kunka-pardija watiya warntawarntarla nyurrurlaku, lawa. Kula nganangku-nyarra julyurr-yirrarnu ngapangkaju ngajulurla yirdingkaju. Kularna ngajuju wiri-jarlu nyurrurlakuju. Jijaji Kiraji kangalpa Warlalja-Wiri nyina kujarlipa papitaji-jarrija nyanungu-miparla yirdingkaju. ¹⁴⁻¹⁵ Yangka kujarna-nyarra jirnganja nyinaja-wiyi, kularna-nyarra panu-jarlu papitaji-manu, lawa. Ngarirna-palangu jirrama-mipa Kiripija manu Kayiju julyurr-yirrarninjarla papitaji-manu. Kajirna-nyarra ngajulurlu nyurrurla julyurr-yirrakarla panu-jarlu, ngulaju kapunkulu wangkayarla kuja, “Kari-nganta Puurlurlu-nganpa julyurr-yirrarnu, ngulaju karnalu nyinami nyanungu-nyangu.” Kujaju lawa, jinta-kurlangu karlipa nyinami Jijaji Kiraji-kirlangu! Kujarlaju karna-nyarra wardinyi nyina. ¹⁶ (Wurra, wurra! Yangkajurna-jana Jipinaja manu nyanungu-mayamayarlangu julyurr-yirrarnu. Mardarna-jana marnkurrpa-karirlangu yapa julyurr-yirrarnu, marda lawa. Karija ngayi!) ¹⁷ Jijaji Kirajirli ngulaju yilyaja kirri-kari-kirra warru yimi-ngarrirninjaku, kula ngapangkaku julyurr-yirrarninjaku, lawa. Ngayiji yilyaja yungurna-jana yapaku yimi-ngarrirni nyanungu-nyangu pinangkalpa-piya-wangurlu. Kajilparna-jana yimi-ngarrikarla pinangkalpa-piyarlu, kulalpalu yimi nginyinginyi-kirra-mantarla. Nyampu Yimi Ngurrju Jijaji Kiraji-kirli, ngula watiya warntawarntarla paliya, ngulaju kulalpa pirrjirdi karriyirla kajilparna-jana jaru wangkayarla pinangkalpa-piyaju.

Jijaji Kirajirli Pinangkalparlu kangalpa milki-yirrarni yartarnarriji Kaatukurlanguju

¹⁸ Panu-kari yapa, ngula kalu karlirr-yani Kaatu-kujaku milya-pinja-wangu, ngula kalu jiliwirri-mani nyampu yimi Jijaji-kirli ngula palija watiya warntawarntarla. Kula kalurla ngungkurr-nyina. Kala ngalipaju ngula kangalpa muurlparlu mardarni Kaaturluju, ngulaju karlipa wangka ngurrju, “Nyampu jaru Jijaji-kirli, ngula-ngalpa palija watiya warntawarntarla, milki-yirrarni kangalpa Kaatu-kurlangu yartarnarri.”

¹⁹ Nyampunya kangalpa Kaatuju wangka Payipulurlaju:

“Kapurna-jana muku ngurrpa-pajirni yapa-patu ngula kalu-nyanu ngarrirni pinangkalpa nganta. Kapurna-jana kurntaku ngurrju-mani.”*

²⁰ Nyampurla walyangka, ngana-puka ngula-ka pinangkalpa nganta nyina manu yartarnarri wiri-kirli nganta manu jaru wiri-kirli nganta ngula-ka warrarda wangka, nyampu-patu ngula kalu nyina pinangkalpa nganta, ngulaju Kaaturlu kajana ngarrirni warungka. Kulalpalu nyarrparlu wiljiwilji-mantarla, lawa. ²¹ Nyarrparlulkulu milya-pinyi Kaatu pinangkalparluju nganta? Lawa! Kulalpalu nyarrparlu milya-pungkarla. Yapa kuja kalu nyina pinangkalpa nganta, Kaatuju-ka pina-nyayirni nyinami parrparda-juku nyanungu-piya-wangu. Ngulaju kajana warla-pajirni milya-pinja-kujaku. Ngalya-kari kalu wangka ngungkurr-nyinanja-wangu, “Kari-nganta lawa nyampuju jiliwirri Jijaji Kiraji-kirliji!” Kuja-kula kalu wangka. Ngulaju ngula-juku, pangkalalu wangkamirra! Kala nganimparlu Kurdungurlu Wiriwirirli, ngayi karnalu-jana kutu yimi-ngarrirni nyampuju Yimi Ngurrju Jijaji Kiraji-kirli. Nyampu-kurlurlunya Yimi Ngurrju-kurlurlu, Kaaturlu kangalpa muurlparlu mardarni. ²² Juwu-paturlu warrarda kajulu payirni yartarnarriki Kaatu-kurlanguku yungulparna-jana nganta milki-yirrakarla ngangkayi-kirli-piyarlu rdirrinyparlu. Ngula-jangkanya nganta kajikalurla ngungkurr-nyinamilki Jijaji Kirajikiji, kala lawa. Kajilparna-jana milki-yirrakarla, kulalpalurla ngungkurr-nyinakarla, lawa-juku. Manu yapa-karirli Juwu-wangu-paturlu, warrarda kajulu payirni kuruwarriki panu-kariki ngula yungulu purami nganta. ²³ Ngayi karnalu-jana jaru yimi-ngarrirni kutu Jijaji Kiraji-kirli ngula palija watiyarla warntawarntarla. Juwu-paturluju ngulaju kalu-nyanu warla-pajirni ngungkurr-nyinanja-wangurlu. Juwu-wangu-patu kalu wangka, “Jaru nyampuju nganta jiliwirri!” ²⁴ Kala ngalipakuju, Kaatu-ngalpa wangkaja Juwu-patuku manu Juwu-wangu-patuku, ngulaju karliparla ngungkurr-nyina Jijaji Kirajiki. Ngulangunya kangalpa milki-yirrarni Kaatuju pirrjirdi manu pinangkalpa-nyayirni. ²⁵ Ngalya-kari kalu wangka Kaatuju nganta ngurrpa-nyayirni. Kujaju lawa! Nyanunguju-ka nyina pinangkalpa-nyayirni wiri-nyayirni yapa-piya-wangu ngalipa-piya-wangu. Ngalya-kari kalu wangka Kaatuju nganta rampaku. Kujaju lawa! Nyanunguju-ka nyinami pirrjirdi-nyayirni wiri-nyayirni yapa-piya-wangu ngalipa-piya-wangu.

Ngaliparla Kirijini-paturlu, yampimirlipa-nyanu pulka-pinja-wangurlu

²⁶ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, manngu-nyangkalu kujalpankulu yangka kamparru nyinaja Kirijini-wangu-wiyi. Kula-nyarra nganangku pinangkalpa-pajurnu. Kula-nyarra nganangku wiri-pajurnu. Ngulajulpankulu nyinaja waparlku, ngulaju kulkurrulkurru-mipa. ²⁷ Yapa ngalya-karirlilpalu-nyarra ngarrurnu warungka manu jiliwirri manu rampaku. Ngulaju ngula-juku. Kaaturlu-nyarra yajarnu nyurrurla yangka ngurrpa-mipa yungu-jana yangka nyampu pinangkalpa kurntaku ngurrju-mani. Kaaturlu-nyarra yajarnu nyurrurla yangka rampaku-wati yungu-jana yangka nyampu wiriwiri kurntaku ngurrju-mani. ²⁸ Yapangkulpalu-nyarra ngarrurnu nyurrurlaju ngawu-nyayirni manu marlajarra. Ngulaju ngula-juku. Kaaturlu-nyarra ngari kutu-manu nyurrurlaju nyanungukulku kujarluju yungu-jana kurntaku ngurrju-mani yangka-patu kujalpalu-nyanu ngarrurnu wiri-jarlu nganta. ²⁹ Kaaturlu kajana nyanyi wiri-pajirninja-kurra, ngulaju yungulpalu

* 1:19 Nyangka Isaia 29.14

nyinayarla ngurrju pulka-pinja-wangu! ³⁰ Kala nyurrurla kankulurla jirrnganja nyinami Jijaji Kirajiki kuja-nyarra Kaaturlu yiringi-manu nyanunguku. Kaaturlu yilyajarni Jijaji Kiraji ngalipa-kurra yungurlipa milya-pinyi pinangkalpa-nyayirni Kaatuju. Nyanungurlu kangalpa jungarni-mani jungarnikiji yaninjaku. Nyanungurlu kangalpa yirrarni Kaatu-kurlangu jungu-nyinanjaku yapa nyanungu-nyangu. Manu kangalpa rarralya-mani maju-kujaku jungarni-yaninjaku. ³¹ Purda-nyangkalu yimi nyampu Payipulu-jangka! “Ngurrjulu nyinaya, kajikankulu-nyanu marda pulka-pinyi nyurrurlarlu! Jintakulurlajinta pulka-pungka Jijaji Kirajiki ngalipa-nyanguku Warlalja-Wiriki!”*

2

Puurlurlu kala-jana Jijaji Kiraji-kirli-mipa yirri-puraja kuja watiya warntawarntarla paliya

¹ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, kamparrurlulparna-nyarra yimi-ngarrurnu yangka jaru-nyayirni-wangu Kaatu-kurlu. Kulalparna-nyarra wangkaja jaru pinangkalpa-piya ngula kalu wangka wiriwiri. ² Ngajulu ngularna yanurra nyurrurla-kurra, wangkajarnaju kanunju-kari, “Nyarrparlulkurna-jana yirri-pura jaru-nyayirni-wangu Kaatu-kurluju? Jijaji Kiraji ngula paliya watiya warntawarntarla, ngula-kurlu-mipanya kapurna-jana yaninjarla yimi-ngarrirni.” ³ Ngajulu ngularna yanurra nyurrurla-kurra kamparru-wiyi, ngarrurda-jarrijarna, mirrmirr-karrijalparna, lani-jarrijalparna. ⁴ Yangka kujalparna-nyarra kamparru-wiyi wangkaja manu yirri-puraja Jijaji Kiraji-kirli, kulalparna-nyarra yimirryungu jarungku pinangkalpa-piyarlu. Ngayilparnarla marlaja yirri-puraja jaru yartarnarriki Pirlirrupa Kaatu-kurlanguku. Ngulankujulu purda-nyangu ngajulu wangkanja-kurra, ngulajunkulu pirrjirdi-nyayirni yartarnarri-kirli milya-pungu jaru Kaatu-kurlangu. ⁵ Kajirna-nyarra yirri-purayarla pinangkalpa-piyarlu, ngulaju kulankulurla ngungkurr-nyinayarla Kaatu-kurlanguku yartarnarriki. Ngula-mipakulurla ngungkurr-nyinaka!

Yapangku kuja-ka mardarni Pirlirrupa Kaatu-kurlangu, ngulaju-ka junga-nyayirni pinarri-jarri maya-kari maya-kari Kaatu-kurlanguju

⁶ Nganimparlu yangka Kurdungurlu-paturlu Wiriwirirli, ngulaju karnalu-jana pinarri-mani Kaatu-kurlangu jaru-nyayirni-wangu yangka Kirijini-patuku ngula kalu Jijaji-piya nyina pina-nyayirni. Nyampu jaru Kaatu-kurlangu, kula nyampu-wardingki ngula kalu jalangurlu pinangkalpa-paturlu mardarni. Kula nyampu jaru wiriwiri-kirlangu kuja kalu-jana wiri nyina jalanguju yapa panuku. Jalanguju rampaku-jarrinja-yanilki kalu wiriwiriji. ⁷ Nganimparluju, yimi-ngarrirni karnalu-jana tarnnganguku-juku Kirijini-patuku jaru-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu, jaru ngulalpa-nyanu Kaaturluju wuruly-mardarnu Jijaji Kiraji-wangurla-wiyi palka-jarrinja-wangurla-wiyi. Kamparru-wiyi, Kaatu-nyanu wangkaja nyanungu kanunju-kari nyampu-kurlu jaru-nyayirni-wangu-kurlu, “Nyampu karna-jana yinyi jaru-nyayirni-wangu Jijaji Kiraji-kirli ngulaju yungujulu jirrnganja nyina ngajuku tarnngajuku.” ⁸ Yali-patu ngulalpalu Juwu-patu nyinaja wiriwiri, kulalpalu milya-pungu jaru-nyayirni-wangu nyampu Jijaji Kiraji-kirli Warlalja-Wiri-kirli yangka kuja-ka yartarnarri wiri-jarlu-kurlu nyinami. Kajili milya-pungkarla, kulalu watiya warntawarntarla yirrakarla. ⁹ Nganimparlu Kurdungurlurlu Wiriwirirli ngulaju karnalu milya-pinyi nyampu jaru-nyayirni-wangu Jijaji Kiraji-kirli kuja-nganpa Kaaturlu milki-yirrarnu. Nyampu ngula-ka wangka Payipulurla:

* **1:31** Nyangka Jeremiah 9.24

“Nganangku kula nyangu nyampu jaru-nyayirni-wangu milpangku. Manu nganangku kula purda-nyangu langangku. Manu nganangku kula mardarnu nginyinginyirila, lawa. Kala yapa yangka kuja kalurla yulka nyanunguku Kaatuku, ngula-mipakunya-jana jungarni-manu kamparrurlu-wiyi jaru-nyayirni-wangu Jijaji Kiraji-kirli.”*

¹⁰ Pirlirra Kaatu-kurlangurlu-ka milya-pinyi nyiyarningkijarra. Nyiyarlangu ngula-ka Kaaturlu milya-pinyi, ngulaju Pirlirra-miparlu-ka milya-pinyi yaliji. ¹¹ Nyampurla walyangkarlu, yapa-miparlu kyanu milya-pinyi kanunju-karirli nyarra kaji manngu-nyanyi. Ngula-piyarlu-yijala Pirlirra Kaatu-kurlangu-miparlu-ka milya-pinyi Kaatuju. ¹² Kula-ngalpa yungu pirlirra nyampu-wardingki walya-wardingki, lawa. Nyanungurlu-ngalpa yungu nyanungu-nyangu warlalja Pirlirra. Ngula-kurlurlu karlipa milya-pinyi nyiyarningkijarra ngula kangalpa yinyi yimirli Kaaturluju ngalipaku Kirijini-patuku yapaku. ¹³ Nganimparlu Kurdungurlu-paturlu Wiriwirirli kula karnalu-jana pinarri-mani yapa yangka yimingki nyampu-wardingkirli nguru-wardingkirli kuja kalu-jana yangka yapa nyampu-wardingkirli pinarri-mani. Nganimparlu karnalu-jana yimingki yangka Jijaji Kiraji-kirli pinarri-mani kuja-nganpa yangka Pirlirra Kaatu-kurlangurlu pinarri-manu. Nyampu jaru-nyayirni-wangu karnalu-jana yimi-ngarrirni panuku yapaku yangka ngula kalu mardarni Pirlirra Kaatu-kurlangu.

¹⁴ Yapangku Kirijini-wangurlu, kula kalu Pirlirra Kaatu-kurlangu mardarni. Ngulanguju kulalpalu mantarla Kaatu-kurlanguju Pirlirrapaju, yangkaju kuja kangalpa kurru-pinyi Kirijini-patu-mipaku. Yapa kuja kalu walku nyina Kaatu-kurlanguku Pirlirrapakuju, ngulangkuju marlajarrarluju kula kalu milya-pinyi yartarnarri-kari yartarnarri-kariri yangka kuja kangalpa ngalipa-mipaku yinyi Kaaturluju yartarnarri-riji. Ngulaju kalu jiliwirri-mani yartarnarriji. Ngaliparlu-puka yangka Kirijini-paturlu karlipa milya-pinyi Pirlirra Kaatu-kurlangu-kurlurluju. ¹⁵ Ngaliparlu ngula karlipa Pirlirra Kaatu-kurlangu mardarni, ngulaju karlipa miimii-nyanjarla milya-pinyi nyiyarningkijarra maju marda, marda ngurrju. Kala yapa kuja kalu walku nyina Pirlirrapakuju marlajarra, kulalpalu-ngalpa miimii-nyanjarla milya-pungkarla Kirijini-patu ngurrju marda, marda maju. ¹⁶ Kujanya-ka wangkami Payipulurlaju: “Nyiyarlangu ngula-ka Kaaturlu manngu-nyanyi kanunju-karirli, kuja-piyarlu kulalpa nganangku yapangkuju manngu-nyanjarla milya-pungkarla. Kulalpa nganangku pinarri-mantarla Kaatuju nyiyarlangukuju!”*

Ngulaju ngula-juku. Ngaliparlu ngula karlipa mardarni Pirlirra Kaatu-kurlangu, ngulangkuju karlipa milya-pinyi Kaatuju Jijaji Kiraji-piyarlu.

3

Panu-juku karliparla warrki-jarrimi Kaatuku

¹ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, yangka ngulalparna nyinaja kamparru-wiyi nyurrurla-nyangurla, yangka kujalparna-nyarra Yimi Ngurrju yimi-ngarrurnu Jijaji Kiraji-kirli, pinarri-manulparna-nyarra puta nyiyarningkijarra. Nyurrurla-julpankulu nyinaja ngalya-kari-piya ngula kalu walku nyina Pirlirrapakuju Kaatu-kurlangukuju. Yangkalparna-nyarra wangkaja nyurrurlaku kurdukurdu-piyaku. Ngulalparna-nyarra kuja wangkaja, kulalpankulu yangka langa-kurra-manu yangka Jijaji Kiraji-kirli. ² Nyurrurlalpankulu nyinaja witawita kurdukurdu-piya, ngula kalu yangka lampurnu-mipa ngarni, manu kulalpalu nganjarla mangarrirlangu pirrjirdi. Ngati-nyanurlu kulalparla yungkarla mangarri pirrjirdi kurduku witaku yangka

* 2:9 Nyangka Isaiah 64.4 * 2:16 Nyangka Isaiah 40.13

wiri-maninjaku yika marda kartirdi-wangu nyina mangarriki pirrjirdikiji ngarninjaku. Ngula-piya, kulalparna-nyarra jaru pirrjirdiji yimi-ngarrikarla Jijaji Kiraji-kirli yangka pirrjirdi-maninjakuju. Kala rampaku-juku kankulu nyina kurdukurdu wita-piya. Lawa-juku kankulu nyina, kulalpankulu nyampu jaru langa-kurra-mantarla. ³ Nyurrurla kankulu nyina yapa-patu-kari-piya yangka-piya Pirlirra Kaatu-kurlangu kula kalu mardarni, ngula-piya. Ngurru-nyanyi kankulu-nyanu, manu kankulu-nyanu warrarda wilji-mani. Yapa yangka ngula kalurla jurnta nyinami Kaatuku Pirlirra-wangu, ngula-piyanya kankulu nyinami. ⁴ Ngalya-kari kankulu wangka, “Kari-nganta nganimpaju Puurlu-kurlangu.” Ngalya-kari kankulu wangka, “Kari-nganta nganimpaju Yapuli-kurlangu.” Ngula kankulu kuja wangkami, ngulaju yali-patu-kari-piyanya kankulu nyina manu wangka kuja kalu yangka walku nyina Pirlirrapakuju Kaatu-kurlangukuju.

⁵ Purda-nyangkajulu nyurrurlarluju! Kula karna-nyarra ngajulu nyinami wiri-jarlu nyurrurlaku Kirijini-patuku. Kula kanyarra Yapurlirlangu nyanungu nyina wiriji. Kaatu-mipa kanyarra jinta nyinami Warlaja-Wiriji. Kaatu-jarrangu wangkaja ngajarra-mipaku yungurlujarrarla marlaja wangka. Yangka ngulalparnalunya-nyarra yimi-ngarrurnu Yimi Ngurrju Jijaji Kiraji-kirli, ngulakujunkurla ngungurr-nyinaja Kaatukuju. ⁶ Nyurrurla Kirijini-patu kankulu nyina watiya-piya kuja-ka pardinjanyi Kaatu-kurlangu. Ngajurna nyampu watiya yirrarnu. Yapulirli ngapangkulku yarlurnu. Kaaturlulku pardinjaku ngurrju-manu. ⁷ Yapuliki manu ngajuku, kula-jarrangu ngajarraku yalumpuju watiya. Manu yapa nyurrurla kulankulu ngajarra-nyangu. Kaatu-kurlangu jinta-kurlangu kankulu nyina. Nyanungurlu jintangu kanyarra wiri-mani manu pirrjirdi-mani yangka yali watiya-piya. ⁸ Nganangu ngula-ka watiya yirrarni Kaatu-kurlangu, manu ngula-ka yarlirni ngapangu jinta-karirli, ngulaju kapalarla jirrama-juku warrki-jarrimi Kaatuku. Kaaturlu kapu-palangu yinyi ngaka warntarri-nyayirni-wangu kuja kapalarla nyanunguku warrki-jarrimi. ⁹ Nganimpa karnalurla Kurdungurlu-patu Wiriwiriji marlaja warrki-jarri Kaatuku nyurrurlaku pirrjirdi-maninjaku. Nyurrurlaju ngulaju yangka kaatini-piya ngula-ka Kaatuju warrki-jarri nyurrurlarla.

Kaaturlu kapu-jana marlaja nyanyi yapa-patu-kurlangu yangkaju warrki

Nyurrurla Kirijini-patu kankulu nyinami yangka yuwarli-piyarlangu ngula-ka Kaaturlu ngantirni. ¹⁰ Kaaturluju yungu Pirlirra nyanungu-nyangu yimirirli yungurnarla nyanunguku warrki-jarri. Kuja karna warru yani yimi-ngarrirninjaku yapaku Yimi Ngurrju Jijaji Kiraji-kirli, ngaju karna nyina yuwarli-ngantirninjakungarduyu yangka ngula-ka yuwarlirlangu ngantirni, ngula-piya. Yuwarli ngantirninjakungarnti ngulaju karlipa yirrarni pirli rdarrkanpa-wiyi* kanunjuju. Yangka ngularna-nyarra kamparrurlu yimi-ngarrurnu, ngulajurna-nyarra kuja wangkaja, “Jijaji Kiraji ngulaju-ngalpa pirli rdarrkanpa-piya ngalipakuju.” Jinta-kari ngula-ka yanirni, ngulangkuju kajika-nyarra yarda yimi-ngarrirni Jijaji Kiraji-kirli. Nyanunguju yali-piya-yijala yangka ngula-ka ngantirni pirli rdarrkanparla jintangka-juku. Nganangu ngula kanyarra yangka jaru yimi-ngarrirni Jijaji Kiraji-kirli, ngulaju-nyarra yirriyirrirli yimi-ngarrirni jaru jurrku-juku yangka-juku ngularna-nyarra ngajulurlu yimi-ngarrurnu. ¹¹ Yapa nganangu kulalpa-nyarra yirrakarla rdarrkanpa-kari jinta-kari nyurrurlaku Kirijini-patuku. Kajilpa-nyarra yapa yirri-purayarla yimi Jijaji Kiraji-kirli warntarlarlu, ngulaju yangka-piya ngula-ka rdarrkanpa jinta-kari puta yirrarni yuwarliki. Ngulaju karlipa mardarni jinta-juku rdarrkanpaju Kaatu-kurlanguku yapaku, ngulaju Jijaji Kiraji jukaruru-katu manu yijardu. ¹² Nganangu ngula kanyarra yangka yapa nyurrurla pinarri-mani jungarnirli Jijaji Kiraji-kirli, ngulaju-ka nyina yangka ngula-ka yuwarli

* **3:10** foundation

ngantirni rdarrkanparla jintangka. Kajika marda ngantirni kawurlu-kurlurlu, pirlu yaltiri-kirlirli,† manu pirlu-kari-kirlirli ngurrju-kurlurlu kuja kalu mirilmiril-karri. Kulalpalu nyampurra jankayarla. Watiya-kurlurlu manu marna-kurlurlu kajilpa ngantikarla, ngulaju kajika-jana muku jankami. ¹³ Ngakaju Kaaturlu kapu-ngalpa marlaja nyanyi warrkiji ngurrju mardawu, ngawu marda nyampurlaju yuwarlirla. Kaji Jijaji Kiraji ngaka pinarni yani, ngulaju kapu-ngalpa marlaja nyanyi warrki nyampurlaju yuwarlirla. Kapu waalparrirni warlu-kurlurlu kaji jankami-japa, kaji ngurrju-japa karri jankanja-wangu. ¹⁴ Kajilparliparla yuwarli ngantikarla Kaatuku ngurrju-mipa-kurlurlu rdarrkanparla Jijaji Kirajirla, ngulaju kulalpa yuwarliji jankayarla. Kaaturlu kapu-ngalpa mardarni muurlparlu warlu-kujakuju, manu kapu-ngalpa warntarri-nyayirni-wangu yinyi nguru-nyayirni-wangurla nyanungu-nyangurla. ¹⁵ Kajilparla nganangku-puka yapangku ngantikarla yuwarli rampaku-kurlurlu manu pilykirrpa-kurlurlu nyampurla rdarrkanparla Jijaji Kirajirla, ngulaju kajika muku jankami yuwarliji, manu kajika yalirli yapangku muku wajawajamani nyiyarningkijarra. Ngula-kujakuju Kaaturlu kapu mardarni-juku muurlparlu warlu-kujaku.

Kirijini-patu ngalipa yapa, Kaatu-kurlangu karlipa nyinami maralypi mukunypa

¹⁶ Nyurrurla Kirijini-patu kankulu nyina yuwarli maralypi-piya mukunypa Kaatu-kurlangu. Pirlirra nyanungu-nyangu, kaninjarni-ka nyurrurlarla nyina tarngajuku. ¹⁷ Kajilpa-nyarra nganangku-puka karlirr-kangkarla nyurrurlaju, maralypi kuja kankulu nyina Kaatu-kurlangu, ngulaju kajika pinyi Kaaturluju mukunyparlaju.

¹⁸⁻²⁰ Nyurrurla Kirijini-patu, purda-nyangkajulu warungka-wangurlu! Panu-karirli yapangku kankulu-nyanu pinangkalpa-nyayirni nganta ngarrirni. Kujaju lawa, yijardu-wangu! Yapa ngula kalu nyinami pinangkalpa nganta nyampurla ngurungka, Kaaturlu ngulaju kajana ngarrirni pinangkalpa-wangu, ngurra. Payipulurla-ka nyampu wangka:

“Kaaturlu kajana wurru-mardarni yangkaku pinangkalpakuju nganta.”*

Manu Payipulurla ngula-ka wangka Kaatu-kurlu Warlalja-Wiri-kirli:

“Nganangku ngula-ka manngu-nyanyi nyiyarningkijarra pinangkalparlu nganta, Kaatuju-ka wangka ngulaju lawa, kapuru nyina karla.”*
Kujarlaju ngurra-piyalu nyinaya yungunkulu ngula-jangkarlu milya-pinyi nyiyarningkijarra Kaatu-kurlu.

²¹⁻²³ Yampiyalu-nyanu kurruru-karrinja-wangurlu! Nyiyarningkijarraju gayi nyurrurlaku-jala yapaku. Nganimparlangu karnalu-nyarra nyina nyurrurlakuju Puurlu, Yapuli, manu Piita. Nyiyarningkijarra nyampurla ngurungka nyurrurlakuju. Nyiyarningkijarra wankaru manu ngulalu palija, ngulaju nyurrurlaku-yijala. Jalangu manu jukurra, nyiyarningkijarra ngulaju nyurrurlaku-yijala. Nyurrurla panu-jarlu ngulaju kankulurla nyina Jijaji Kirajikiji, manu nyanungu ngulaju karla nyina Kaatuku. Kujarlajulurlajinta nyanungu-mipaku pulka-pungka, yangka kuja-nyarra yungu nyiyarningkijarraju.

4

Puurlu manu panu-kari Kurdungurlu Wiriwiri, ngulajulpalurla muku warrki-jarrija Kaatuku

† 3:12 silver * 3:18-20 Nyangka Job 5.13 * 3:18-20 Nyangka Psalm 94.11

¹ Kujarlunyalpankulu-nganpa manngu-nyangkarla nganimpa Kurdungurlu-patu Wiriwiri, “Puurlu manu ngalya-kari Wiriwiri, ngulaju kalu nyina Jijaji Kirajiki-kirlangu warrkini-patu.” Kujaju junga. Nyurru-wiyi, Kaaturlulpa-nyanu jaru-nyayirni-wangu wita-kari wita-kariji wuruly-mardarnu yapa-kujaku purda-nyanja-kujakuju. Kala ngaka-pardu-kari, milki-yirrarnu-nganpa yungurnalu-jana yangka warru yimi-ngarrirni yapa-patuku. ² Warrkinirli yangka yapangku ngulaju purda-nyanyi nyanungu-nyangu paaju nyarrpa kajirla wangkami. Ngaju ngula karna warrki-jarri, ngulaju karna yirriyirri purda-nyanyi kajiji nyarrpa Kaatu wangka. ³ Nyurrurlarluju kajilpankujulu marlaja nyangkarla warrki ngaju-nyangu, ngulaju ngula-juku. Kajikarna waparlku nyina-juku wajampa-wangu. Kulalparnaju nyarrparlulku ngajulurlu marlaja nyangkarla warrkiji. ⁴ Jungarni mardarna ngajuju warrkini? Karija ngayi! Jijaji Kirajirli nyanungu-miparlu kaju warrki marlaja nyanyi Warlalja-Wiringkiji ngurrju marda, marda maju. ⁵ Kujarlajulu ngajujuju yampiya miimii-nyanja-wangurlu manu punku-pajirninja-wangurlu! Kulalparlipa-nyanu jungangku milya-pungkarla ngurrju-japa, maju-japa. Kaji Jijaji Kiraji pinarni yani nguru nyampu-kurra, nyanungu-miparlu kapu-ngalpa marlaja miimii-nyanyi nyiyarningkijarraju ngula karlipa manngu-nyanyi nginyinginyirla. Ngula-jangka kapurla yimi-ngarrirni Kaatuku nyiyarningkijarra ngalipa-nyangu. Ngalya-kariki kapu-ngalparla pulka-pinyi ngurrju ngulalparliparla warrki-jarrija jukaruru. Ngalya-kariki kapu-ngalparla kapuru nyina maju ngulalparliparla warrki-jarrija warntarla.

⁶ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, ngajulurlu Puurlu yangkalparna-nyarra wangkaja yimi Yapuli-kirli manu ngaju-kurlu yungunkulu jungarnirli kuruwarri pura Kaatu-kurlangu. Ngula-warnuju, yungunkulu-nyanu wiljiwilji-maninja-wangurlu yampimi Puurlu-kurlangurlu nganta Yapuli-kirlangurlu nganta, yungunkulu jintangalku nyina. ⁷ Manu nyurrurla ngula kankulu-nyanu jamuru-karri wiri nganta ngalya-kari-piya-wangu, nganangku-nyarra wiriji yirrarnu? Lawa! Nyiya-puka ngula kankulu nyurrurlarlu mardarninja-yani Kaatu-kurlangu, Kaaturlu-nyarra yungu nyurrurlaku yimirli. Kujarlaju, jamuru-ngarrirninja-wangulu nyinaka!

⁸ Nyurrurlarlu ngula kankulu milya-pinyi nganta nyiyarningkijarra Kaatu-kurlangu nganta! Nyurrurlarlu ngula kankulu manngu-nyanyi manu purda-nyanyi nganta ngula kankulu pirrjirdi-nyayirni nyina Kaatu-kurlangu-kurlu yapa wiriwiri nganta nganimpa-piya-wangu nganta. Kujaju kula junga! Kajilpankulu yapa wiri-jarlu nyinakarla, ngulaju ngurrju. Kajikarnalu nganimpa Kurdungurlu-patu Wiriwiri nyina wiri-jarlu-yijala nyurrurla-piya. ⁹ Kujanya karna ngajulurluju Puurlurluju manngu-nyanyi. Nganimpa Kurdungurlu-patu Wiriwiriji karnalurla yangka marlaja nyina Kaatuku pirijina-piya kuja kalu-nyanu piki-kanyi pakarninjakungarntirli. Yirrarni kalu-nganpa kulkurrurni marramarra panungka manu yapangka panungka yungulu-nganpa yangka maarr-pakarni manu yinka-ngarlarrimi. ¹⁰ Nganimpa Wiriwiri kalu-nganpa ngarrirni warungka Jijaji Kirajiki-kirlangu. Nyurrurla kalu-nyarra ngarrirni langarrpa nganta Jijaji Kirajiki-kirlangu. Yapa ngalya-karirli kalu-nganpa nganimpa ngarrirni rampaku. Nyurrurla kalu-nyarra ngarrirni pirrjirdi nganta. Yapa ngalya-kari kalu-nganpa yurrukunju-jarri nganimpakuju. Nyurrurlaku kalu-nyarrarla pulka-pinyi nganta. ¹¹ Jalanguju nganimpaju Kurdungurlu-patu Wiriwiri karnalu nyina yarnunjuku purraku parra-kari parra-kari. Journarra karnalu mardarni larralarra manu ngawungawu pilykirrpa, manu kalu-nganpa pakarni rdakangku. Ngula karnalu yangka warru wapa nguru-kari nguru-kari kulkurrulkurru. ¹² Warrki-jarri karnalu yangka mata-karda-nyayirni yungurnalu-nyanu mangarrirlangu ngayi-mani. Kuja kalu-nganpa yangka yapangku yurlku-ngarrirni, ngulaju karnalu-jana ngurrju-kirli wangkamirra. Ngula kalu-nganpa yurrukunju-jarri, ngulaju karnalurla warrki-jarri-kirli Jijaji Kirajiki. ¹³ Yapa ngula kalu-nganpa nginji-wangka, ngulaju

karnalu-jana ngurrju-kirli wangkamirra. Nyampurla ngurungka yapangkaju kalu-nganpa ngarrirni yungkiyi lawa nganta. Junga-jala nyampurla ngurungkaju kalu-nganpa ngarrirni ngawu yapunta yangka ngula karnalurla warrki-jarri Jijaji Kirajiki.

¹⁴ Kurdukurdu ngaju-nyangu, nyampurra karna-nyarra yirrarni nyurrurlaku kula kurntaku ngurrju-maninjaku wiyarrpaku. Ngayi karna-nyarra yimi yirrarni nyurrurlaku yungunkulu yangka jungarni nyinami. ¹⁵ Ngularna-nyarra yangka kamparrurlu yimi-ngarrurnu jaru nyampu Jijaji Kiraji-kirli, kujarlajunkujulu marlaja Kirijini-jarrija. Ngajurna kirda-nyanu-piya-jarrija nyurrurlakuju. Jalangurlangurlu ngula kalu-nyarra yangka yapa-patu-karirli pinarri-mani Jijaji Kiraji-kirli, kulalu-nyarra nyurrurlakupalangu kirda-nyanu-patu, lawa. ¹⁶ Kujarlajulu waalparrika ngajulu yungunkulu ngaju-piya jungarni nyinami! ¹⁷ Kujakunyarna yilyajarra Timiji yungu-nyarra yimi-ngarrirni ngajulu-kurlu nyarrpa ngula karna jungarni nyina Jijaji Kiraji-kirlangu, manu ngula karna-jana warru yimi-ngarrirni yangka jaaji-kari jaaji-karirla. Nyanungurlangu-ka nyina warrkini ngurrju Jijaji Kiraji-kirlangu, manu kaju nyina kaja-nyanu-piya ngajukuju. Ngulakuju karnarla yulkami-nyayirni.

¹⁸ Ngalya-kari kankulu jarrwara-kari wangka, kulalparna nganta ngajulu yantarlarra nyurrurla-nyangu-kurra ngurra-kurra Karinji-kirra. Kuja ngula kankulu manngu-nyanyi, ngulaju marda kankulu-nyanurla pulka-pinyi wiri-jarlurlu nganta. ¹⁹⁻²⁰ Ngalipaku yangka kuja kangalpa Warlalja-Wiri nyina Kaatuju, ngulaju kula karlipa-nyanurla pulka-pinyi wiriki nganta. Ngayi karliparla warrarda warrki-jarrimi yartarnarri-kirli Pirlirra Kaatu-kurlangu-kurlu. Kujarlaju, kajilpaju Jijaji Warlalja-Wiri wangkayarla yaninjarraku nguru nyurrurla-nyangu-kurra, ngulaju kajikarna yanirra. Ngajulu kajirna yanirra nyurrurla-nyangu-kurra yungurna-nyarra purda-nyanyi kajinkili-nyanurla pulka-pinyi. Kapurna-nyarra marlaja nyanyi warrkiji lawa marda, junga marda kankulu pirrjirdi nyinami yartarnarri-kirli Pirlirra Kaatu-kurlangu-kurlu. ²¹ Ngulaju ngula-juku! Ngungkurr-nyinami mayinkijili? Kapu ngayinkijili kapuru nyina? Jatu-pardimirra mayirna-nyarra kuturu wiri-kirli jungarni-maninjaku nyurrurlaku? Ngurrju mardarna-nyarra yanirra rarralya pinarri-maninjaku nyurrurlaku jaru-kurlu Jijaji Kiraji-kirlangu-kurlu? Ngayi kutujulu wangkaya!

5

Puurlu-jana wangkaja Karinji-wardingki-patuku yungulu yilyamirra wati jinta warrura-panu jaaji-ngirliji

¹ Yapanku yimi-ngarrurnunjunurnuju yapa jinta-kari nganta-ka ngawu nyina Kirijini-paturla nyurrurlarla, warrura ngula-ka nyina ngati-nyanu-kurlu. Kirda-nyanukulparla jurnta mardarnu nganta ngurrangkarlu. Ngulaju maju-nyayirni! Yapa ngula kalu Kirijini-wangu nyina, ngulaju kula kalu warrura nyina wati yali-piya. Nyanungu-paturlangurlu kajilpalu nyangkarla yalumpu wati warrura, ngulaju kajikalu ngawu-pajirni. ² Kala nyurrurla-paturlu, kula kankulu ngawu-pajirni, lawa. Ngari kankulu-nyanurla pulka-pinyi. Ngulaju yungulpankulu-nyanu kurnta-jarriyarla yalumpu-jangka warrura-jangkaju. Yungulpankulu yilyayarlara jaaji-ngirli! ³⁻⁴ Ngajulu Puurlu kula karna nyurrurla-nyangurla nyinami kiringka Karinjirla. Nyampurlarlalu ngurrangkarlu ngayi karna-nyarra rdumurdumu-karrinjarla manngu-nyanyi nyurrurla Kirijini-patu. Ngalipa-nyangurlu Warlalja-Wiringki Jijajirli, ngulangkuju nyurru-juku ngarrurnuju yalumpuku watiki warrurapanuku yungurna-nyarra jaru yirrarnirra pipangka nyurrurlaku. Kularna-nyarra wangkanjinirra, ngarijili purda-nyangka ngaju wangkanja-kurra nyampu-jangka pipa-jangka: Ngaka kajinkili turnu-jarri, ngulaju kapurna-nyarra langanku purda-nyanyi nyampurlarlalu ngurrangkarlu. ⁵ Turnu-jarrinjarlalu yilyayarra jaaji-ngirliji

yalumpu wati warrura yungurla palka nyanungu-nyanguju marlaja nyurnu-jarri Juju Ngawuku. Ngulaju ngula-juku. Yilyayarralu kutu! Ngaka kaji Jijaji yanirni pina nguru-kurra nyampu-kurra Warlalja-Wiri, pirlirra nyanungu-nyanguju kajika marda nyanungurlu muurlparlu mardarni.

⁶ Ngula kankulu-nyanurla nyurrurlarlu warrarda pulka-pinyi ngurrjuku nganta, kujaju ngurrju-wangu! Yangka kankulu milya-pinyi ngula kalurla wita yirrarni pulawaku tarltu-maninja-kurlangu, ngula-jangka-ka tarltu-jarrimilki purranjakungarntiji. ⁷ Ngula-piya-yijala, yali yangka wati warrura, ngulaju-ka nyina ngawu-nyayirni ngula karliparla yirrarni pulawaku. Kajilpa nyampu wati warrura nyurrurlarla nyinakarla tarnnga, kajika-nyarra maju-mani, kajikankulu panulku nyina warruraju. Ngula-kujakuju, yalijili yilyayarra jaaji-ngirliji yungunkulurla nyurrurla-karriji ngurrju manu jungarni nyinamirra Kaatukuju. Ngula-ngalpa Jijaji Kiraji palija warntawarntarla, ngulaju-ngalpa ngalipaku kunka-pardija. Nyanungu Jijaji-ka nyinami kunka-pardinja-warnu ngalipaku yangka jiyipi-piya kuja kalu-jana Juwu-paturlu pinjarla purrami kuyu-nyayirni-wangu purlapakungarnti wiriki Pajapakungarnti, ngula-piya. Purlapakungarntirli kalu yangka tarltu-maninja-kurlangu parlu-pinjarla muku kijirni yuwarli-ngirli nyanungurra-nyangu-ngurlu. Ngula-piya-yijalalu yilyayarra jaaji-ngirliji yalumpu wati warrura. ⁸ Jalanguju, Juwu-paturlu kalu waalparrirni yangka Purlapa Wiri Pajapa yirriyirirli. Ngaliparlu Kirijinirli, jungarnirlirli waalparrirni Jijaji Kiraji ngula-ngalpa kunka-pardinjarla palija ngalipaku. Ngulakujulparlipa nyinakarla jungarni-wiyi maju-wangu. Manu ngalipalparlipa wangkayarla junga-nyayirni tarnnga-juku. Kajilparlipa kuja wangkayarla junga-nyayirni, ngulaju kajikarlipa ngurrju nyina yangka miyi lalya-piya, mangarri yangka kuja kalu Juwu-paturlu ngarni purlapa-puru.*

⁹⁻¹¹ Ngaju-nyangurla yangka pipa-karirla, ngularna yirrarninjarla yilyajarra nyurru-wiyi nyurrurla-kurra, yimi-ngarrurnurna-nyarra jurnta nyinanjaku wurnturu yapa-kujaku ngula kalu nyina kalykuru. Yali yangka ngularna-nyarra kamparru wangkajarra, ngayilparna-nyarra wangkaja yapaku yangka ngula kankulu-nyanu Kirijini nganta ngarrirni. Nyampurra Kirijini nganta ngula kalu nyina kalykuru marda, purlurlpa, manu juju-kari-kirli Kaatu-kurlangu-wangu-kurlu ngula kalu pinyi, manu pama ngula-ka warrarda ngarni, manu yurlku ngula kajana ngarrirni, manu purunjunju, kajilpalu nyinakarla kujarra-piya Kirijini nganta, ngulajulu-jana yampiya jirranganja ngarninja-wangurlu. Kala kuja kalu nyina Kirijini-wangu warrura marda, purlurlpa, purunjunju, manu juju-kari-kirli Kaatu-kurlangu-wangu-kurlu, ngulakuju kulalpankulu-jana nyarrpaku jurnta nyinayarla wurnturuju. Ngarili-jana kutu jirranganja nyinaya, kajikankulu-jana marda pina-kanyi Kaatu-kurra. ¹²⁻¹³ Ngajulu karna wangka Puurlu, kula karna-jana ngajulurlu miimii-nyanjarla ngawu-pajirni Kirijini-wangu-patu. Ngaka kapu-jana Kaaturlu miimii-nyanyi. Payipulurla-ka wangka kuja:

“Kajili yangka maju-kirli nyinanjarra-yani Kaatu-kurlangu nganta, ngulajulu-jana yilyaya tarnnga-juku!”*

Kujarlaju, jalangurlu nyurrurlarlu yapangku Kirijinirli, yungulpankulu-nyanu miimii-nyangkarla ngurrju-japa.

6

Kulalu-nyanu kuwurtu-kurra kangka

¹ Nyurrurlarlu Kirijini-paturlu yapangku ngula kankulu-nyanu wilji-mani jarnkujarnku, kuja-wangurlulu-nyanu yampiya kuwurtu-kurra kanja-wangurlu,

* **5:8** Nyangka Exodus 12.8   * **5:12-13** Nyangka Deuteronomy 17.7, 19.19, 22.21, 24, 24.7

yangka-kurraju kuja-ka Kirijini-wangu nyinamirni kuwurtukungarduyu wiri-jarlu. Yalumpujulpankulu-nyanu nyurrurlarlu miimii-nyanjarla jungarni-mantarla ngula kankulu yangka Kaatu-kurlangu nyina. ²⁻³ Yangkarna-nyarra yimi-ngarrurnu nyurru-wiyi ngakaju kapurlipa-jana Kirijini-paturlu miimii-nyanyi yapa Kirijini-wangu panu-juku nyampurla ngurungka. Manurna-nyarra pinarri-manu nyurrurla yapa kapurlipa-jana ngaliparlu miimii-nyanyi marramarrarlangu. Kujarlaju, winjarni kankulu-nyanu jungarnijungarni-mani jaajirla ngula kankulu-nyanu wilji-mani kurdukurdu-piyarlu?

⁴ Kuja kankulu-nyanu Kirijini-paturlu nyurrurlarlu warrarda wilji-mani, niyaku kankulu-nyanu warrarda kanyi kuwurtu-kurraju Kirijini-wangu-patu-kurra? Yalumpu wiriwiri kuwurtukungarduyu-patu, kula kalu-nyarra yalumpu nyina wiri Kirijini-patuku. ⁵ Nyampurra karna-nyarra yimi-ngarrirni yungurna-nyarra yangka nyurrurla kurntaku ngurrju-mani. Kula kankulu mardarni mayi jintarlangu pinangkalpa nyurrurla-nyangurla turnungka? Ngulakunya yungulpankulurla yantarla yungu-nyarra miimii-nyanyi ngurrju-japa maju-japa. ⁶ Ngari kankulu-jana yani payirninjaku wiriwiriki-puka yangka-patuku Kirijini-wangu-patuku, ngulangku nganta yungulpalu-nyarra miimii-nyanjarla jungarni-mantarla. Lawa kujaju!

⁷ Kuja kankulu-nyanu nyurrurlarlu Kirijini-paturlu kanyi yangka kuwurtu-kurra, ngulaju maju Kirijini-wangu-patu-piya. Kajilparla Kirijini yangka jinta jinta-kariki Kirijini-kariki nginji-wangkayarla, manu jaru wiri kajilpa-palangu ngunakarla, ngulajulpa-pala-nyanu yampiyarla kuwurtu-wangurlu. Kirijini-kariyi-nyanurlu kajilpangku purunjurlu nyiyarlangu jurnta mantarla, pangkalangku jurnta mani. Yampiya kuwurtu-wangurlu! ⁸ Tarnngangku-juku kankulu-nyanu jarnku wilji-mani. Manu kankulu-nyanu purunjurlu jurnta mani warrarda Kirijini-kariyi-nyanurlangurlu. Kujaju maju!

⁹⁻¹⁰ Yapa maju ngula kalu nyina, kula-jana Kaaturlu rdakurl-kijirni nyanungu-nyangu-kurra ngula kangalpa nyina Warlalja-Wiri ngalipaku. Jungarnirilili-jana manngu-nyangka miyalurlu, kalakankulu-nyanu karlirr-kanyi nyanungurra-piyaku nyinanjaku warntarlaku. Ngana-puka ngula-ka yapa kalykuru nyina, manu juju-kari-kirli Kaatu-kurlangu-wangu-kurlu, manu ngula kalu-nyanu warrarda wajirli-pinyi kalykuru-jarrinjarla watingki karntangku, manu wati-jarrarlu ngula kapala-nyanu mardarni karnta-piyalku, manu purunjunju, purlurlpa, pamakungarduyu, manu yurlku kuja kalu-nyanu ngarrirni, manu ngula kalu-jana pakarninjarla purunjurlu jurnta kanyi, kulalu nyampurraju yapa nyinami Kaatu-kurlangu-purnurla. ¹¹ Kirijini-wangurla-wiyi ngulaju kalankulu nyinaja kujarra-piyanya. Ngula-kujakunya Warlalja-Wiringki Jijaji Kirajirli Pirlirra Kaatu-kurlangu-kurlurlu-nyarra kurruly-kijirninjarla parljurnu maju-warnuju ngurrju-karda. Jalangulku kankulurla nyina yirringgiki Kaatu-mipaku manu jungarniji tarnnga-juku.

Palka ngalipa-nyangurlu yungulparliparlajinta pulka-pungkarla Kaatuku

¹² Ngalya-karirli kankulu nyurrurlarlu purda-nyanyi nyiyarningkijarraju ngurrju nganta nyurrurlaku puranjaku manu ngarninjaku manu marnpirninjaku. Kujaju junga marda. Kala ngajulurlu karna manngu-nyanyi panu-kariji maju-nyayirni ngalipaku Kirijini-patuku. Yungulparlipa yampiyarla. Nyiyarlangurlu kajilpaju jinyijinyi-maninjarla karlirr-kangkarla Kaatu-kujaku, ngulakuju kajikarnarla marlaja nyina pirijina-piya. Ngula-kujakuju karnaju warrawarra-kanyi. ¹³⁻¹⁴ Ngalya-kari kankulu kuja wangka, “Kaaturlu-ngalpa yungu mangarri, manu-ngalpa miyalu ngurrju-manu mangarriki mardarninjaku kaninjarni. Kujarlaju kajikarlipa nyiyarningkijarra ngarni kutu.” Kujaju junga marda. Kala kujanya karna-nyarra ngajuju wangkami Puurluju nyurrurlakuju, “Ngakaju Kaaturluju kapu riwarr-pinyi mangarri manu miyalu, manu kularlipa ngarni nyiyarlangulku.” Ngalya-kari kankulu kuja wangka,

“Kaaturlu-ngalpa ngurrju-manu nyampu palka ngalipa yungulparlipa-nyanu nganta ngaliparlu warru warrarda wajirli-pungkarla kalykururlu.” Kujaju yijardu-wangu! Kaaturlu pina-wankaru-manu Warlalja-Wiri Jijaji. Ngula-piya-yijala kapu-ngalpa ngalipaju pina-wankaru-mani yangka yartarnarri wiri-kirlirli.

¹⁵ Nyurrurlarlu kankulu yangka milya-pinyi Jijaji Kiraji-kirli, ngulaju yangka kuja karlipa nyina palka-piyarla nyanungu-nyangu-piyarla. Nyarrpa kankulu manngu-nyanyi? Ngurrju mayi kajilparnarla karnta-kariki yantarla yungu ngaju-kurlu nguna kalykuru talakupurdarlu? Lawa, karrimirra kuja! ¹⁶ Nyampunya-ka Payipulurla wangka:

“Ngana-jarra kuja kapala nguna ngurrangka, ngula-jarraju jungulku kapala nyinami jintangkalku.”*

Kujarlaju ngana-puka kuja karla tala yinyi karntaku yungu-pala kalykuru ngunami, ngula-jarraju kapala nyinami palka jintangkalku. ¹⁷ Ngana-puka kajirra jirranganja nyina Jijaji Kirajiki, ngulaju kapala nyinami pirlirra jintangka-juku. Kujarlaju, kulalpa watiji warru parnkayarlalku karnta-kari-kirraju.

¹⁸ Ngana-puka kuja-ka wilji warrarda nyina Kaatu-kujaku, ngulangkuju kanyanu palka maju-mani ngari wita. Kala kajilpa nyinakarla kalykuru tarnnga-juku, kujarlaju kajika-nyanu maju-mani palka nyanungu-nyangu karrikarri-wangurlu. Kuja-kujakujulu nyinaya ngurrju kalykuru-wangu! ¹⁹ Nyurrurlarlu kankulu yangka milya-pinyi palka nyurrurla-nyangu ngulaju kankulurla maralypi ngurra karri Pirlirrpaku Kaatu-kurlanguku. Pirlirra ngula-ka kaninjarni nyina, ngulaju-nyarra yungu Kaaturlu. Kujarlaju, nyurrurla-nyangu palka, ngulaju kula nyurrurla-nyangu, ngulaju Kaatu-kurlangu. ²⁰ Kaaturlu ngula yilyajarni Jijaji, ngula-kurlurlunya-ngalpa nyanungu-kurra-manu. Kujarlajulu nyinaya ngurrju kalykuru-wangu yungunkulurlajinta pulka-pinyi Kaatuku.

7

Puurlurlu-jana yungu kuruwarri Karinji-wardingki-patuku yungulu yangka nyarrpa nyinami yupukarrarla

¹ Ngulankujulu ngajulu payurnu pipangkarlu yupukarraku nyinanjaku karnta-kurluku. Ngaju karna-nyarra yalu-mani: Nyurrurla wati-patu, kajilpankulu nyinayarla jangkayirla-juku tarnnga-juku, ngulaju ngurrju-nyayirni. ² Kala kajilpankulu yangka nyinakarla yupukarra-wangu, kajikankulu marda warru parnka karntakupurda. Kujaju lawa-yijala, maju! Kuja-kujakuju, karntalpankulu-nyanu warlaja mardakarla, manu karntangkulpalu-nyanu warlalja-yijala mardakarla kali-nyanuju. ³ Ngula-warnuju, yungulpanpala yangka jungulku yupukarra nyinayarla ngurrangka. Manu yungulpanpala ngamirlji-kirli ngunayarla, wurnturu ngunanja-wangu, ngulaju yungunpala-nyanu wardinyi-mani. ⁴ Karntangku yalirli, ngulaju karla mardarni palkaju kali-nyanuku watiki. Watingki yalirli, ngulaju karla mardarni palkaju karntaku yaliki. ⁵ Nyampu-jarra ngula kapala kalinja-nyina Kirijini-jarra-juku, jarnku kajilpa-pala ngunayarla ngurrangkaju jirramaku marda mungaku Kaatuku yati-wangkanjaku, ngulaju ngula-juku. Ngula-jangkaju yungulpa-pala pina jinta-jarriyarla, jungulku yungu-pala pina-ngunami warru kalykuru-jarrinja-kujaku. Kajilpa-pala yangka jarnku-ngunakarla tarnnga marda, kajika-palangu Juju Ngawungkulku karlirr-kanyi tarnngalku marda, kajika-pala jarnku yanirra jarrwara-kari karnta-kari-kirra manu wati-kari-kirraluku. Kulalpa-pala-nyanu marda warlapajikarla kalykuru-jarrinja-kujaku.

* 6:16 Nyangka Genesis 2.24

6-7 Kajilpankulu nyurrurla yapa-patu yangka nyinakarla ngaju-piya yupukarra-wangu, ngulaju ngurrju. Kala ngalya-kari kankulu nyurrurla nyinami karntakurlu yupukarra. Ngulaju ngula-juku. Kulalparna-nyarra ngajulurlu warla-pajikarla yupukarra-kujaku. Kaaturlu-ngalpa ngarrurnu panu-kari karnta-kurlu yupukarra nyinanjaku. Manu panu-kariki-ngalpa wangkaja yupukarra-wangu-nyinanjaku.

8 Ngajulurlu karna-nyarra kuruwarri yinyi yampirri-wardingki-patuku yapaku manu yangka kali-pukaku ngula kankulu yangka nyina yarlukururla: Kajilpankulu ngaju-piya nyinakarla yupukarra-wangu, ngulaju ngurrju. 9 Kajilpa ngana-puka warla-pajirninja-wangu warru parnkayarla kalykuru karnta marda watikipurda manu marda wati karntakupurda, ngulaju maju-nyayirni! Kajilpa-pala yupukarra-wangu nyinakarla karnta marda manu marda wati, kajika-pala warrarda manngunya nyanyi warru parnkanjaku. Ngula-kujakujulpa-pala yupukarra-jarriyarla-wiyi.

10 Ngajulurlu Puurlurlu karna-nyarra nyampuju kuruwarri yirrarni pipangka ngulaju yungu Warlalja-Wiringki, ngulaju nyurrurlaku yupukarra-patuku: Kulalpanyanu karntangku karlirr-mardakarla kali-nyanu-kujaku. 11 Manu kali-nyanurlu kulalpanyanu jurnta yilyayarla karntaju nyanungu-nyanguju. Kajilpanyanu karntangku karlirr-mardakarla, ngulajulpa nyinakarla yarlukururla tarnga-juku wati-kari-wangu. Lawangkaju, kali-nyanu warlalja-kurralpa pina-yantarla.

12 Ngalipa-nyangurlu Warlalja-Wiringki, ngulangkuju kulaju nyampuju yungu kuruwarri-kari, gayi karna-nyarra kutu milki-wangka nyurrurlaku yangka Kirijini-patuku ngula kankulu nyinami yangka yupukarrarla Kirijini-wangu-kurlu. Nyurrurla Kirijini-patu yangka wati-patu, ngula kankulu-jana mardarninja-yani karnta yangka Kirijini-wangu, ngulaju kulalpankulu-jana nyarrpaku yilyayarla. Mardakalu-jana kajili ngampurrpa nyina nyurrurla-nyangurla, ngulajulu-jana mardaka. 13 Nyurrurlarlu Kirijini-paturlu karntakarntarlu, ngula kankulu-jana mardarninja-yani wati yangka Kirijini-wangu, kulalpankulu-jana nyarrpaku karlirr-mardarninjarla yilyayarla. Mardakalu-jana kajili ngampurrpa nyina nyurrurla-nyangurla. 14 Nyampu Kirijini-wangu kali-nyanu wati, kuja kapala nyampu Kirijini karnta-pirdinypa nyanunguku kali-nyanu nyinami, ngulaku karla marlaja nyina wati Kaatu-kurlangu kali-nyanuku karntaku. Manu nyampu Kirijini-wangu kali-nyanu karnta, kuja kapala nyampu Kirijini nyina wati-pirdinypa nyanunguku kali-nyanu, ngulakuju karla marlaja nyina Kaatu-kurlangu-yijala karntaju kali-nyanuku watiki. Kurdukurdurlangu kalu-jana marlaja nyina Kaatu-kurlanguju. Lawangkaju, ngulaju kajikalu nyina kurdukurduju ngula-piya-yijala Kaatu-kurlangu-wangu-yijala.

15 Kaatu kanyarra wangka yungulpankulu nyinakarla rarralya manu pululu. Kujarlaju, kajilpangku nganaku-puka yangka Kirijini-wangurlu karntangku manu watingki-puka kapatinjarla jurnta yantarla, ngulaju ngula-juku. Yilyayarra kutu, warla-pajirninja-wangurlu! Kajilpanpa puta warla-pajikarla jurnta yaninja-kujaku, kajikanpala-nyanu kulungkulku marda pinyi. 16 Nyurrurla Kirijini-patu wati-patu manu karnta-patu, kajilpa yangka Kirijini-wangu wati-puka manu karnta-puka yantarlarra, ngulaju yanirra kutu. Kajilpanpa mardakarla warla-pajirninja-karrarlu, kajikangku marda marlaja Kirijini-jarri nyuntukuju, manu lawa marda kuja ngari. Nyuntulurlu kula kanpa marda milya-pinyi.

Tarnga-jukulparliparla jirranganja nyinayarla Kaatuku kurruly-kijirninja-wangu

17-20 Nyurrurla Kirijini-patu yapa-patu, ngalya-karilpankulu nyinaja Juwu-patu ngula-nyarra Kaaturlu milarnu kamparrurlu. Ngulaju ngula-juku. Kujajukulu nyinaya Juwu-patuju kurruly-kijirninja-wangu! Ngalya-karilpankulu nyinaja Juwu-wangu-patu ngula-nyarra Kaaturlu milarnu kamparruju. Ngula-yijala ngula-juku. Nyinayalu kuja-juku Juwu-wangu-patuju! Juwu-patu manu Juwu-wangu-patu ngulaju kankulu yangka-juku nyina jinta-warnu Kaatu-kurlangu-juku. Kaatu kanyarra

wangka nyurrurlaku Kirijini-patuku yungunkulu jungarnirli purami nyanungu-nyangu kuruwarrri. Nyampunya kuruwarrriji ngula karna-jana yimi-ngarrirni yangka Kirijini-patuku jaaji-kari jaaji-karirlaku: Tarnngajukulu kurruly-kijirninja-wangu nyinaka yangka-piya-juku ngulalpankulu nyinaja nyurru-wiyi Kirijini-wangu-wiyi, yangka ngula-nyarra Kaaturlu milarnu nyurrurlaju manu nyanungu-kurra-manu.

²¹ Ngalya-karilpankulu nyinaja pirijina-piya warrkini ngula-nyarra Kaaturlu yajarnu. Ngulaju ngula-juku. Manu jalanguju kankulu-jana marda warrki-jarri paaju-patuku nyurrurla-nyangu-patuku pirijina-piya-juku. Kajilpalu-nyarra paaju-paturlu yilyayarla warlangarrangarra yungunkulu-nyanu nyurrurla-mipa warrki-jarri talakupurda, kujaju ngurrju-nyayirni. Ngari kutulu yanta! ²² Nyurrurla yapa-patu ngulalpankulu pirijina-piya warrki-jarrija, ngula-nyarra yangka Kaaturlu milarnu, ngula-juku kankulu nyinami rarralya ngula-nyarra Jijaji Kirajirli kurruly-yirrarnu rarralya-karda maju-kujaku. Nyurrurla panu-kari ngulalpankulu-nyanu nyurrurla-mipa warrki-jarrija ngula-nyarra yangka Kaaturlu milarnu, ngulaju kankulu jalanguju nyinami warrkini pirijina-piya Jijaji Kirajiki. ²³ Kaaturlu-nyanu nyanungu-kurra-manu Jijaji Kiraji-kirlirli, ngulajunkulurla nyanungukulku-juku. Kujarlaju, kajilpalu-nyarra Kirijini-wangu-patu wangkayarla nyanungu-patu-piyaku nyinanjaku, ngulaju wurra-mantalu-jana nyurrurlarlu Kaatu-kurlangu-paturlu! ²⁴ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, jintakulku karna-nyarra yada wangkami: Tarnngajukulurla jirranganja nyinaka Kaatuku yangka-piya-juku ngulalpankulu nyinaja kamparru-wiyi pirijina-piya marda, marda rarralya, yangka ngula-nyarra Kaaturlu milarninjarla wangkaja.

Puurlurlu-jana yirrarnu kuruwarrri Karinji-wardingki-patuku yungulu yangka nyarrpa nyinami yarlukuru-wardingki-patu manu yampirri-wardingki-patu

²⁵ Yangka Kirijini-paturlu, nyurrurlarlulpankujulu payurnu ngajulu nyurru-wiyi yangka kujaju, “Nyarrpa-jarrirnalulu nganimpa yangka yarlukuru-wardingki-patu manu yampirri-wardingki-patu ngula karnalu nyina?” Warlalja-Wiringki Jijaji Kirajirliji, ngulangkuju kulaju ngarrurnu manu yungu ngajulukulu kuruwarrri nyampukurlu nyurrurlakungarnti yimi-ngarrirninjaku. Ngayi karna-nyarra kutu milki-wangka ngula karna ngajulurlu manngu-nyanyi. Kaatu kaju mari-jarrinjarla ngurrju nyina ngajukuju. Kujarlaju, yungulpankujulu ngungkurr-nyinakarla ngula karna-nyarra ngajulu junga wangka.

²⁶ Jalanguju kangalpa wuurnpa-jarrimi nguruju ngalipaku Kirijini-patuku. Ngulakujulu nyinaya jurru-juku kurruly-kijirninja-wangu-juku. ²⁷ Nyurrurlarlu Kirijini-paturlu wati-paturlu, ngula kankulu-jana mardarni karnta kali-nyanu, ngulajulu-jana mardaka yilyanja-wangurlu. Nyurrurlarlu yangka yampirri-wardingki-paturlu, kalakankulu-jana warrirni yangka kali-nyanukupurdarlu. Ngulajulu-jana yampiya, ngulajulu nyurrurlaju nyinaya yampirrirla-juku tarnnga! ²⁸ Kala kajilpanpa-nyanu kutu-mantarla yangka karnta, ngulaju ngula-juku. Manu yangka karntakarntarlu, kajilpankulu-nyanu mantarla wati, ngulaju ngurrju-yijala. Ngana kaji yupukarrarla nyina, ngulaju-ka wajampa nyinami nyiyarningkijarrarla. Ngula-kujakuju karna-nyarra yimi-ngarrirni nyurrurlaku yapa-patuku nyampu kuruwarrri yungunkulu nyinami yupukarra-wangu-juku wajampa-wangu.

²⁹ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, nyampu karna-nyarra wangkami, nyampuju kangalpa rdangkarlpalku karrinjini ngalipaku Kirijini-patukuju. Kujarlanya, jalanguju ngula karlipa-jana kali-nyanu mardarninja-yani wati-paturluju, nyinakarlarlipa ngula kalu yangka wati yampirrirla nyinanja-yani, ngula-piya-yijalalparlipa nyinayarla. ³⁰ Ngaliparlu ngula karlipa-nyanu waarr-pakarni yangka marirlangurlu marda, ngulajurlipa yampimi. Nyinayarlarlipa yangka ngalya-kari-piya kuja kalu yulanja-wangu nyina. Ngalipa ngula karlipa ngarlarrimi, ngulajurlipa

yampi. Nyinayarlalparlipa yangka ngalya-kari-piya kuja kalu ngarlarrinja-wangu nyinami. Ngali-parlu kuja karlipa nyiyarningkijarra jakarl-pinyi japu-jangka, kuja-wangu ngayilparlipa nyinayarla marlajarra-piya. ³¹ Ngali-parlu ngula karlipa manngu-nyanyi nyiyarlanguku ngurrju-maninjaku, ngulajurlipa yampi. Ngayilparlipa nyinakarla yapa-patu-kari-piya ngula kalu waparllku nyina nyiyarningkijarrarla. Nyiyaku-yijala kujaju? Nyiyarningkijarra ngula karlipa nyanyi nyampurla ngurunga, ngulaju-ka lawa-jarrimirraluku kutu-puruju.

³² Nyurrurla Kirijini-patujulu nyinaka ngurrju manu wardinyi nyiyarlangukuju wajampa-jarrinja-wangu! Yangka ngula kankulu nyina yampirrirla, ngulaju kankulu-nyanu yinyi yangka Warlalja-Wiri-kirra, kujarlu kankulu wardinyi-mani.

³³ Nyurrurla yangka Kirijini-patu yupukarrarla, ngulaju kankulurla miirn-nyina nyiyarningkijarrarla yangka nyurrurla-parntarlanguku yungunkulu-jana kujarlu wardinyi-mani.

³⁴ Nyurrurlarlu yangka wati-paturlu Kirijini-paturlu, ngulaju kankulu kuja-purda-jarra manngu-nyanyi kujarlu, “Nyarrpa-jarrimirna? Kaaturra mardarnaju yinyi? Ngaju-parnta-kurrarnaju yinyi yungurna kujarlu wardinyi-mani?” Kujanya kankulu manngu-nyanyi nyurrurlarluju yupukarra-paturluju. Nyurrurlarlu yangka yupukarra-wangu karlarni-ngintirli manu kamina-warnu yupukarra-wangurlu-yijala, ngulaju kankulu-nyanu yinyi jinta-kurra Jijaji Kirajikirra Warlalja-Wiri-kirra tarnnga-juku. Nyurrurla yangka Kirijini-patu karntakarnta ngula kankulu yupukarrarla nyina, ngulaju kankulu-nyanu yinyi yangka kali-nyanumipa-kurra nyurrurla-parnta-kurra nguru nyampurlaju, kujarluju yungunkulu-jana wardinyi-mani.

³⁵ Nyampu karna-nyarra yimi-ngarrirni nyiyarningkijarra yungunkulu ngurrju nyina. Kula karna-nyarra jinyijinyi-mani yungunkulu wajampa nyina, lawa. Ngari karna-nyarra wangka jungarni yungunkulu-nyanu yinyi Warlalja-Wiri-mipa-kurra tarnngangu-juku.

³⁶ Nyurrurlarlu yangka wati-paturlu ngulankujulu payurnurnu pipangkarlu, “Mani mayirnalua-jana karnta nganimpa-nyanguju jangu-pinja-warnuju, mardarnalu nyina kuja-juku yampirrirla-juku?” Nyampunya karna-nyarra ngajuju jangu-mani: Kajilpa nganangu-puka watingki maninja-wangurlu yampiyarla yali karnta, ngulaju kajika manngu-nyanyi miyalurlu warrarda kanunjumanyumparlu kujarlu, “Mani mardarna, yampi mardarna?” Ngula-kujakuju manirra kutu yungu-pala nyinamirra yupukarrarla. Ngulaju ngurrju, maju-wangu. ³⁷ Kala kajika marda wati-kari rduju yampinjarla ngampurrrpa-jarri-nyayirni yupukarra-wanguku nyinanjaku. Kajilpanyanu warla-pajikarla-wiyi jungangu marri-pinja-kujaku manu karnta-kari-kijaku, ngulaju warla-pajirninjarla nyinamirra kutu yupukarra-jarrinja-wangu. Ngulaju ngula-juku. ³⁸ Kajilpa Kirijinirli watingki manngu-nyangkarla yupukarrarlaku nyinanjaku, ngulaju ngurrju-karrikarri. Kajilpa yampirrirla nyinakarla-juku yupukarra-wangu, ngulaju ngurrju-nyayirni.

³⁹ Nyurrurlarlu ngulankujulu payurnurnu pipangkarlu, “Nyarrpa-jarriyarlalpa karntaju Kirijini kajilpa kali-puka-jarriyarla nyanununguju?” Nyampunya karna-nyarra ngajuju jangu-mani: Kajilpa nyinakarla nyanungu-parnta wati wankaru, ngulaju kulalpa yantarla wati-kari-kirra. Kajilpa kali-puka-jarriyarla, ngula-jangkaju kajilpa ngampurrrpa nyinakarla Kirijini-kariyi-nyanuku maninjarla yupukarra-jarrinjaku, ngulaju ngula-juku. Kulalparla nyarrpa yupukarra-jarriyarla Kirijini-wangukuju, lawa. ⁴⁰ Kuja karna-nyarra ngajulurluju Puurlurlu yimi-ngarrirni, ngulaju jaru jurru-juku kuja kanyarra Pirlirrrpa Kaatu-kurlangurlu yimi-ngarrirni ngulaju kujarlu: Nyampu kajilpa karnta kali-puka nyinakarla yarlukurla, ngulaju ngula-juku. Ngulaju kapu nyina ngurrju wardinyi-nyayirni yangka-piya-wangu ngula-ka yangka jinta-kari yupukarra-yijala pina-nyina.

8

Yimi kuyu warntarri-kirli ngulalpalurla Kirijini-wangu-paturlu purranjarla yirrarnu jujuku nyanungurra-nyanguku

¹ Nyurrurlarlu ngulankujulu payurnurnu yangka ngajulu kuyu warntarriki yangka ngula kalu purrami Kirijini-wangu-paturlu purlapa wiri-puru nyanungu-nyangu-puru, ngulaju nganta tarruku-nyayirni kuyuju. Payurnurnunkujulu yalikiji kuyu warntarriki, ngulajunkulu ngarni-japa mardawu, yampiminkili? Ngalya-karirli nyurrurlarlu kankulu-nyanurla pulka-pinyi ngula kankulu nganta nyiyarningkijarra milya-pinyi, ngulaju lawa! Ngula karlipa-nyanu yangka Kirijini-patu yulkami, ngulaju karlipa-nyanu wiri-mani Kaatu-kurra-pinangu. ² Nganangku Kirijinirli ngula-ka milya-pinyi nganta nyiyarningkijarra Kaatu-kurlu, kujaju lawa. Kula-ka nyiyarlangu milya-pinyi junganku. ³ Ngana kuja karla yulkami Kaatuku, ngulaju-ka rdakurl-kijirni Kaaturluju.

⁴ Nyurrurlarlu yapangku ngulajunkujulu payurnu ngajulu yangka kuyu warntarriki. Nyampunya karna-nyarra ngajulurluju jangku-mani. Kirijini-wangu-paturlu ngula kalu juju ngurrju-mani watiya-jangka manu pirli-jangka, ngulaju nganta juju-kari juju-kari nyanungurra-nyangu junga-nyayirni nganta. Kala lawa, yijardu-wangu! Ngaliparlu Kirijini-paturlu karlipa milya-pinyi jinta-mipa Kaatuju junga-nyayirni. ⁵ Kirijini-wangu-paturlu ngulaju kalu-jana purami juju-kari juju-kari manu pirlirpa-kari pirlirpa-kari panu-kari ngurungka manu walyangka kuja kalu-jana wiri-jiki nganta nyinami nyanungurraku. ⁶ Ngalipaku Kirijini-patuku, ngulaju-ngalpa jinta-juku Wapirra Kaatuju ngula nyiyarningkijarra ngurrju-manu nyampurula ngurungka. Ngulaju karliparla nyanungu-mipaku jintaku nyinami. Ngalipaku Kirijini-patuku, ngulaju jinta-mipa Warlalja-Wiriji ngulaju Jijaji Kiraji, ngulakunya karliparla marlaja nyina wankaru. Kaaturlu manu Jijaji Kirajirli, jungungku-pala ngurrju-manu nyiyarningkijarra.

⁷ Kuyu yalumpuju, kari-nganta ngulaju tarruku-wangu. Kujarlaju, kajilparlipa ngaliparlu Kirijini-paturlu kutu-nganjarla kuyu yangka tarruku nganta, ngulaju ngula-juku. Kala Kirijini-patu ngalya-kari kuja kalu yangka rampaku nyina jalangu-warnu, ngulaju kula kalu milya-pinyi yalumpu-kurlu kuyu-kurlu. Kirijini-wangu-wiyi ngulalpalu nyinaja, ngulangkulpalu ngarnu kuyuju yangkaju tarruku nganta. Kala Kirijini-jarrinjarla kajilpalu kuyu yalumpuju nganjarla jalangu-warnurlu, ngulaju kajikalunya nyanu kurntaku ngurrju-mani. Rampal-manngu-nyanyi kalu kajika-jana kuyungkuju nganta kii-purranjarla maju-mani.

⁸ Kajilpankulu kuja wangkayarla manu manngu-nyangkarla, ngulaju yijardu-wangu. Ngaliparlu Kirijini-paturlu pinangkalparlu, kajilparlipa nganjarla kuyu manu mangarri nyiyarlangu, kula-ngalpa ngulangkuju kutu-mani Kaatu-kurraju. Kaatuju kajika-ngalpa yulkami-juku kajilparlipa ngalya-karirli mangarri-kari kuyu-kari nganjarla, manu kajika-ngalpa yulkami-juku kajilparlipa ngalya-karirlangurlu ngurppangku yampiyarla.

⁹⁻¹⁰ Nyuntu marda kajikanpa-nyanu kanunju-kari wangka, “Kajikarna ngajulurluju ngarni kutu kuyu warntarriji.” Wurra-wiyi manngu-nyangka kujarlu: Kirijini-karirli jalangu-warnurlu kajikangku nyanyi nyuntulu ngarninja-kurra kuyu warntarri-kirra kajilpanpa nyinakarla yuwarlirla juju-kari-kirlangurla. Nyanungurlulku marda kajika manngu-nyanyi ngarninjakuju. Kajika marda nyanungurlulku maninjarla ngarni. Kajikanpa karlirr-kanyilki Kaatu-kujaku nyuntulurlu ngula kanpa milya-pinyi nganta nyiyarningkijarra Kaatu-kurlanguju. ¹¹ Nyampuju Kirijini jalangu-warnuju ngulaju nyuntukupurdangka, manurla Jijaji Kiraji palija watiya warntawarntarla nyanungurlanguku. Kajilpa nyampu kuyu nganjarla, kajika muntuku-jarrinjarla purda-nyanyi, “Jarrwara-karirna marda yanu Kaatu-kujaku!”

Nyuntulurlu Kirijinirli, ngula kanpa milya-pinyi nganta nyiyarningkijarra, ngulangkuju kajikanpa kawarr-kanyi. ¹² Kuja kanpa yali jinta-kari jalangu-warnu kanyi jarrwarra, manu kuja kanpa kurntaku ngurrju-mani, kujanya kanparla majungka-jarrimi jurnta kuyu wita ngarninjarla. ¹³ Ngula-juku karna-nyarra ngajuju wangkami Puurluju nyampu-kurluju kuyu-kurlu. Kajilpaju Kirijini-karirli jalangu-warnurlu nyangkarla kuyu warntarri ngarninja-kurra, kalakaju waalparrirni-yijala. Ngula-jangkanya kajika kuyu ngarninjarla jarrwara-kari yanirra Kaatu-kurlangu-wanguwana. Kuja-kujakuju kulalparna nganjarla nyampuju kuyu warntarriji. Yampimilki kapurna.

9

Warrki-kirli Kurdungurlu Wiri-kirlangu-kurlu

¹⁻³ Ngula kankujulu nginji-wangka ngajuku, kuja karna nganta lawa nyinami ngajuju Kurdungurlu-wangu Wiri-wangu. Kujarlaju karnaju jaarl-karri nyurrurla-kujaku. Ngulajurna junga nyangu Jijaji Kirajiji milpangku ngajulurlu. Nyanja-warnu ngulaju karna nyina Kurdungurlu Wiri. Ngula-jangkanya karna rarralypaju nyina! Kulalpaju nganangku jinyijinyi-mantarla! Yangka-jala kankujulu milya-pinyi Kurdungurlu Wiri ngula karna nyina. Kajirna ngajuju lawa nyinakarla, kujarlaju kulankulu Kirijini-jarriyarla.

⁴ Kala Parnapa manu ngajulu? Ngalya-karirli Kurdungurlu-paturlu Wiri-wirirli, ngula kalu-jana pinarri-mani Kirijini-kariyi-nyanu, ngula-wanawanaju kalu-jana Kirijini-kariyi-nyanu-patu payirni talaku. Ngula-piyarlu-yijala kajilpankulu-jarrangku yungkarla tala ngajarrarlanguku yali-patu-piyaku, ngulaju ngula-juku. ⁵ Kurdungurlu-patu Wiriwiri manu Jijajikipurdangka-patu kukurnu-nyanu-patu manu Piita, ngula kalu yani wurna jaruku yimi-ngarrirninjaku, ngulangkuju kalu-nyanu kali-nyanu yangka ngurra-warnu kanyi palka-juku. Kajilparna ngajurlangu ngampurpa nyinakarla karntaku Kirijiniki maninjaku, ngulaju kajikarlijarra wungu-yijala yani nguru-kari nguru-kari-kirra jaruku yimi-ngarrirninjaku. ⁶ Nyiyaku kankulu-jarrangku ngajarra-mipaku Parnapa-jarraku nginji-wangka? Kurdungurlu-patu Wiriwiri, ngulaju kula kalu-nyanu warrki-jarrimi talakupurda kuja kalu-jana pinarri-mani Kirijini-patu-kariyi-nyanu, lawa. Ngulaju ngula-juku. Kajilparnalunyarra ngajarrarlu Parnapa-jarrarlu payikarla talaku, ngulaju ngurrju-yijala yali-patu-piyarlu. ⁷ Ngana-puka kuja-ka warrki-jarri, ngulangkuju karla marlaja mani tala warrki-jangkarlu paajukuju. Yurrkunu ngula kalu warrki-jarri, kula kalu-nyanu warrawarra-kanyi warlalja-kurlurlu tala-kurlurlu. Yurrkunuyungarduyurlu kajana wiringki warrawarra-kanyi. Manu jinta-kari kuja-ka warrki-jarri kaatinikingarduyu, ngula karla marnikiji-piya marlaja pardi, ngulangkuju kula-ka yampimi, marlaja kyanu ngarni. Manu jinta-karirli yapangku ngula kajana jina-mardarni narnukutu, ngula-jangkaju ngarni-yijala-ka lampurnuju. Kuja karnalunyarra ngajarrarlu Parnapa-jarrarlu jaru yimi-ngarrirni ngurrju Jijaji Kiraji-kirli, ngulajulpankulu-jarrangku warrawarra-kangkarla-yijala tala-kurlurlu ngajarraju.

⁸ Ngaju ngula karna-nyarra nyampu wangka, kula ngaju-nyangu yimi. Kaatu-kurlangu jaru nyampuju ngularla yungu Mujujuku. ⁹ Mujujurlu-ngalpa nyampu jaru yirrarnu puluku-kurlu:

“Watingki nganangku-puka ngula-ka puluku mardarni, ngulajulparla marna yungkarla ngarninjaku. Ngula-ka pulukurlu warru wapanjarlu warru puyupinyi marna kipirninjakungarnti, ngulakungarntiji lirraju yampiyarlalpa kuja-kirli warirninja-wangurlu pulukuju marna yungu kutu ngarni.”*

* 9:9 Nyangka Deuteronomy 25.4

Nyampurla kuruwarrirla ngula kangalpa wangkami, kula-ka wangkami puluku-mipa-kurlu, lawa. Nyampuju-ka wangkami nganimparlanguku ngula karnalurla warrki-jarri Kaatuku. Nyurrurlarlujulpankulu-nganpa warrawarra-kangkarla tala-kurlurlu. ¹⁰ Nganimpa karnalu nyina Wiriwiri yangka ngula-ka watingki pangirninjarla milyingka yirrarni mangarrikingarnti yungurla marlaja pardi, ngula-piya. Yalirli ngula-ka pangirninja-yani manu jinta-karirli ngula karla marlaja maninja-yani, ngulaju kapala manngu-nyanyi kapu-pala-nyanu marlaja ngarni jirramarlujuku. ¹¹ Nganimparlu ngulalparnalunya nyarra yimi-ngarrurnu yangka jaru Jijajikirli, ngula-jangkaju kankulu Kirijinilki nyina jalanguju. Ngula-jangkarlujulpankulu-nganpa warrawarra-kangkarla tala-kurlurlu nganimpa Kurdungurlu-patu Wiriwiri. ¹² Kurdungurlu Wiriwiri-kariyi-nyanu-paturlu, ngulangkuju kalu-jana payirni talaku yangka kuja kalu-jana pinarri-mani Kirijini-patu-kariyi-nyanu. Ngulaju ngula-juku. Kajilparnalunya nyarra ngajarrarlunya Parnapa-jarrarlunya payikarla talaku, ngulaju ngurrju-yijala yali-patu-piyarlunya.

Kala kularnalunya nyarra ngajarrarlunya Parnapa-jarrarlunya jintarlanguku payurnu talaku. Ngajarrarlunya kalarlujarlunya nyanu jirramarlunya warrawarra-kangu tala-kurlurlunya warlalja-kurlurlunya. Ngulalparlijarlunya nyinajanya marlajarlunya nyurrurlunya nyangurlunya, ngulajulparlijarlunya nyinajanya payirninjanyang wangu. Kajirnalunya nyarra ngajarrarlunya payikarla talaku, kulankulu-nganpanyang marda purdanyangkarlunya kujarnalunya nyarra nyampu jaru ngurrju yimi-ngarrurnunya Jijaji Kirajikirli.

¹³ Nyurrurlarlunya kankulu milya-pinyi yangka Juwu-patu-kurlangu Yuwarli Maralypiwiri ngula-ka karri Jurujulumurlunya, manu yangka wati-patunya maralypikingarduyunya-patunya ngula kalu warrki-jarri yalirlunya Maralypirlunya. Yali-paturlunya ngulaju kalunya nyanu mangarri manu kuyu mani yali-jangka-kirli. Ngula kalu wiriwiri yali warrki-jarri Maralypirlunya, yalirli kalurlunya purranjarlunya yinyi kuyu warntarri Kaatuku. Ngulaku-purujunya nyangungurlunya kalunya nyanu ngalya-kariji yirrarni kuyujunya ngurra-kurra kanjakungarnti. Ngulaju ngula-juku. ¹⁴ Jijaji Kirajirli Warlalja-Wiringki kangalpa yimi-ngarrirni jintajuku jurru kuruwarriji. Kuruwarri ngula-ka nguna, “Nganangku-pukanya wiringki kajijanya Yimi Ngurrju Jijaji Kirajikirli warrunya yimi-ngarrirni, ngula-warnujulpalunya Kirijinikariyi-nyanu-paturlunya warrawarra-kangkarlunya manu tala yungkarlunya.”

¹⁵ Ngajulurlunya Puurlurlunya, ngularnya kamparrunya yanurra nyurrurlunya nyangu-kurra nguru-kurra, kapurna-nyarra payikarla nyurrurlunya talakuju, kala lawa. Kularnya nyarra talaku payurnunya. Ngajulurlunya-jukunya ngayilparnajunya warlaljarlunya warrawarra-kangu. Jalangu karna-nyarra nyampurlunya pipangka wangkamirra kula karna-nyarra talaku payirrirra.

Kajilparnanyang janya yapaku Yimi Ngurrju yirri-purayarlunya, ngula-warnurlunya kulalparnanyang janya talaku payikarla. Kajinkijili nyurrurlarlunya yapangku yungkarlunya tala, kapurnajunya purdanyangjarlunya kurntanyangjarlunya. Kajilpankujulunya nyurrurlarlunya tala yungkarlunya jalangurlunya, kulalparnajurlunya pulkanyangpungkarlunya. ¹⁶ Kaatujunya wangkajanya ngajukunya yungurnanyang janya warrunya yaninjarlunya yimi-ngarrirni jaru Kaatukurlangu. Kulalparnajurlunya ngula-warnujunya pulkanyangpungkarlunya. Kajilparnajunya warlanyangpajikarlunya Yimi Ngurrju yimi-ngarrirninjanyang kujaku Jijajikirli-kijaku, ngulaju kajikajunya marda kurntanyangnyayirniki ngurrjumaninya Kaaturlujunya! ¹⁷ Kajilparnanya ngampurrpanyang nyinakarlunya talaku warrki-jarrinjaku, ngula-jangkakunya kajikajulunya yinyi talajunya yapangkuju. Kala ngayi kula karnajunya ngajukunya warrki-jarri. Kaatuku karnarlunya warrki-jarri ngulajunya wangkajanya nyangungunya. Ngula-wanawanajunya, kulalparajulunya yungkarlunya talajunya yapangkuju. ¹⁸ Nyiyakulkunya-yijala karnanyang janya Yimi Ngurrjujunya yapaku warrunya yimi-ngarrirni? Kula talakupurdarlunya, lawa! Ngula karna Kurdungurlunya Wiri nyinanya Jijaji Kirajikurlangu, kula karnanyang janya payirni Kirijinikariyi-nyanu yungulparajulunya talajunya yungkarlunya. Ngayi karnanyang janya kutunya yimi-ngarrirni. Kujarlajunya karna wardinyanyang jarri.

¹⁹ Kulalpaju nganangku jinyijinyi-mantarla warrki-jarrinjaku, lawa. Ngari karnaju kutu yinyi yapa panu-kurra pirijina-piyarlu yungulu Kirijini-jarri. ²⁰ Juwu-paturlu ngulangkuju kalu Mujuju-kurlangu-juku kuruwarriji purami. Ngulangkuju kajana nyanunguju jinyijinyi-mani nyiyarningkijarraku. Ngajuju, kula kaju ngarrirni kujakuju. Kala kajilparna nyinayarla Juwu-paturajinta, ngulaju kajikarna purami nyanungurra-nyangu kuruwarrri, kujarlaju yungulu nyanungurrarlangu Kirijini-jarri. ²¹ Ngalya-kari ngula kalu nyina Juwu-wangu, kuruwarrri kula kalu purami Mujuju-kurlangu. Kajilparna yantarla nguru nyanungurra-nyangu-kurra, ngula-piya-yijala kajikarna nyina ngajuluju. Yampimi kajikarna kuruwarrri Juwu-kurlangu, ngulaju yungulu Juwu-wangu-paturangu Kirijini-jarrimi. Ngalya-kari kalu wangka kulananta karna kuruwarrri Kaatu-kurlangu yampimi puranja-wangurlu. Kujaju lawa! Jijaji Kiraji-kirlangu karna purami. ²² Ngaju ngula karna nyina Kirijini-paturajinta, yangka ngula kalu rampaku nyinami jalangu-warnuju, ngula-patu-piya-yijala karna ngajuju nyina yungurna-jana wiri-mani. Kula karna-jana jinyijinyi-mani, rarralya karna-jana nyina. Nyarrpara-kurra-puka ngula karna yani manu jaru-kari-kirli-kirra manu kuruwarrri-kari-kirli-kirra, ngula-piya-yijala karna ngajuju nyina yungulu nyanungurrarlangu Kirijini-jarri. ²³ Ngula karna nguru-kari nguru-kari yani, ngulaju karna nyina nyanungu-patu-piya-yijala, ngulaju yungurna-jana panuku-juku yimi-ngarrirni jaru nyampu Jijaji Kiraji-kirli.

Ngula karna nguru-kari nguru-kari yani, ngulaju karna nyina nyanungu-patu-piya-yijala ngula kalu nyina kuruwarrri nyanungurra-nyangu-kurlu. Ngakaju yunguju Kaatu wardinyi-nyayirni nyina warrki-jarrinja-warnuku.

²⁴ Nyurrurlarlu kankulu yangka yapangku milya-pinyi ngula kalu wajirli-parnka kilji-nyayirni ngana ngula-ka parrpardaly-parnka, ngulangkuju warntarri mani. Tarnnga-juku kalu jupu-karrinja-wangu parnkami, ngula-warnurluju jinta-miparlu mani warntarriji. Ngula-ka yali parrpardaly-parnka, ngula-piya-yijala karlipa Kirijini-patu nyina. Nyurrurlarlu yapangku Kirijinirli, tarngangkujukulu puraya Jijaji Kiraji jupu-karrinja-wangurlu yungunkulu warntarri-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu mani ngula-warnurluju. ²⁵ Parnkanjakungarntirliji, ngulangkuju kalu-nyanu junga-nyayirni-pulykuju rarralya-mani wajirlirli-yijala kamparru-wiyiji ngulaju warntarriki maninjakungarnti. Nyampu warntarri kapu lawa-jarrimilki. Ngalipa Kirijini-patu ngulaju karliparla tarnnga-juku nyinami Jijajiki, ngakaju yungu-ngalpa Kaaturluku yinyi warntarri-nyayirni-wangu. Warntarri-nyayirni-wangu nyampuju ngulaju kapurlipa tarnnga mardarni. ²⁶ Ngajulu Puurlu karna nyina parnkanjakungarduyu-piya ngula kalu yangka parnkami jingijingi yungulpalu yalirla parrpardaly-parnkayarla. Yalikingarntiji kulalpa jarrwarajarrwara-wiyi parnkayarla, kujakungarntiji ngulajulpa jungarni-parnkayarla. Kuja-piyaju ngulaju karnarla jungarni warrki-jarri Kaatukuju. Kula karnarla jamulu warrki-jarri. ²⁷ Jinyijinyi-mani karnaju wakurturdu-nyayirni-pulykuju jupu-karrinja-kujaku yungurnarla warrki-jarrimi jungarni Kaatuku manu yungurna-jana Yimi Ngurrju yimi-ngarrirni yapakuju. Kajilparnarla Kaatuku warrki-jarriyarla ngari wita-mipa yijardu-wangu, ngula-warnukuju kulalpaju marda warntarri-nyayirni-wangu yungkarla.

10

Puurlu-jana wangkaja Karinji-wardingki-patuku ngulaju kuja, “Yirriyirrilili-nyanu warrawarra-kangka karlirr-yaninja-kujaku.”

¹ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, ngajulurlu yungurna-nyarra yimi-ngarrirni kujalpalu nyurnunyunurlu Mujuju puraja manangkarrarla manu ngalyarrparla wiringka. Milya-pinyi-jala kankulu nyampuju jaru ngulalpalu

yangka mangkurdu kirrirdimpayi puranjinaanu, ngulalpa-jana kamparrurlu nguru-yirrarninjinaanu. Manu kankulu milya-pinyi ngulalu ngapa mangkuru-wana wiri-wana kulkurru-jarra jingijingi yanu. ² Kuja-warnurlujulpalu-nyanu ngarrurnu papitaji-jarrinja-warnu Mujuju-kurlangu kujalpalu yangka mangkurdu puranjinaanu manu kujalu ngapangka jingijingi yanu.* ³⁻⁴ Ngulalpalu wurna maturnu, Kaaturlulpa-jana mangarri-nyayirni-wangu yungu, manu ngapa-nyayirni-wangu. Manu ngapa pirli-nyayirni-wangu-jangka ngula pakarnu Mujujurlu, ngapaju walya-wantijarni, manulpa ngawarralku parnkajarra. Nyampurlu pirlingki ngulajulpa-jana puranjinaanu purdangirli-wanarlu. Pirli-nyayirni-wangu nyampu, ngulaju Jijaji Kiraji kujalpa-jana warrawarra-kangu purdangirli-wanarlu. ⁵ Ngakarrangakarralku, Kaatuju-jana kulu-jarrijalku wilji-panukuju yangka kujalpalurla jurnta karanparr-karrija. Kujarlaju, manangkarrarla wiringkajulpalu palinjarla piri-ngunaja nyurnu-kari nyurnu-kari wurnturu-kari wurnturu-kari.

⁶ Nyampurlu jarungku kangalpa punpun-ngarrirni, kalakarlipa yangka jalajala-jarrinjarla karanparr-karri jarrwara-kari kujalpalu kamparru-warnurlu nyurnunyurnurlu kuja-kurluju wapaja. ⁷ Ngarri-parnkanja-wangulu nyinaka yangkaju ngula kalu juju pirli-jangka manu watiya-jangka ngurrju-mani tarruku nganta, kujalpalu nyurnunyurnurlu kamparru-warnu-paturlu ngurrju-manu. Kujanya kangalpa Payipulurluju yimi-ngarrirni jarlu-patu nyurnunyurnu ngulalpalurla jarrwara-kari jurnta nyinaja Kaatukuju:

“Nyampurla purlaparla wiringka kalalu nyinanjarla kurapaka ngarnu, kalalu purlapa pungu, manu kalalurla parntarrinjunu palka-katuku nganta, kalalu nyangu karrinja-kurra juju-kari juju-kari nyanungurra-nyangu kuja kalalu nyanungurlu rdakangku ngurrju-manu.”*

⁸ Ngula-puru purlapa wiri-puru, warrulpalu-nyanu wajirli-pungu kalykururlu. Ngula-wanawanaju, 23,000-pala-jana riwarri-manu Kaaturluju parrangka jintangka. Ngula-kujakujurlipa nyinami warrura-wangu manu warru wajirli-pinja-wangu. ⁹ Ngalipapatu Kirijini-patu, ngulajurlipa nyina ngurrju jarlu-patu-piya-wangu, kalaka-ngalpa Kaatuju kulu-jarri. Ngalipa-nyanguku nyurnunyurnuku-wiyilpa-jana kamparru kulu-jarrija Kaatu Warlalja-Wiri, ngula-panuku-juku-jana warnalku jangkardu yilyajarni panu-jarlu, ngulangkulkulu-jana warnangkuju muku pungu ngalya-karriji yapaju. ¹⁰ Ngalipa Kirijini-patu, nginji-wangkanja-wangurliparla nyinami Kaatuku yali-patu-piya-wangu jarlu-patu-piya-wangu. Ngalya-karriji, nginji-wangkajalpalurla Kaatuku. Ngula-wanawanaju marramarralku-jana jangkardurnu yilyaja muku pinjaku. ¹¹ Nyampurluju nyiyarningkijarrarlu, pinarri-mani kangalpa Kaatu-kurlu, kalakarlipa karlirr-yani warntarlalku. Yapa-paturlu kamparru-warnu-paturlulpalu yirrarnu Payipulurla yungu-ngalpa punpun-ngarrirni. Kajikarlipa jarrwara-kari yani Kaatu-kujaku jalangu, kuja kangalpa nguru rdangkardangkarlpa-jarrinjinilki ngalipaku Kirijini-patuku.

¹² Ngula kanpa Kirijini nyina yijardunju nganta manu jukarurru nganta, ngulangkujungku warrawarra-kangka, kalakanpa yangka karanparr-karri Kaatu-kujaku. ¹³ Juju Ngawungku kangalpa jintawarlayi-jiki jarrwara-kari putaputa kanyi yapa panu-juku, kula nyurrurla-mipa. Kaatu kangalpa jirrnganja nyinami tarnga-juku. Ngulaju-ka nyina pirrjirdi-nyayirni Juju Ngawu-piya-wangu, kapu-nyarra muurlparlu mardarni karanparr-karrinja-kujakuju. Kujarlaju, nyangurla-puka kajilpa-nyarra yangka putaputa kangkarla jarrwara-karriji Jujungku, ngula-kujakuju Kaaturlu kajikanyarra pirrjirdi-mani yungunkulu jukarurru-juku yani karanparr-karrinja-wangu.

* **10:2** Matthew 28.19   * **10:7** Nyangka Exodus 32.6

Puurlu-jana wangkaja Karinji-wardingki-patuku Kirijini-patuku yungulu yangka jawirdiki nyinamirra maralypi nyampu-kujaku kuruwarri-kari-kijaku Kaatu-kurlangu-wangu-kujaku

¹⁴ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, juju maralypi-kijaku Kaatu-kurlangu-wangu-kujaku kuruwarri-kari-kijaku, ngulajulu jawirdiki nyinakarra! ¹⁵ Nyampunya karna-nyarra wangka langarrpaku nyurrurlakuju. Purda-nyangkajulu ngula karna-nyarra ngajulu wangkami yijardu mardawu, lawa marda. ¹⁶ Nyurrurlarlu yapangku, manngu-nyangkalu yangka Kurapaka Jijaji Kiraji-kirlangu ngula karliparla ngarni nyanunguku Warlalja-Wiriki. Ngula karlipa jampita-nyayirni-wangurla ngarni, ngulaju karlipa Jijaji Kiraji-kirlangu ngarni yalyu kuja-nyanu nyanungurlu yungu warlaljarlu ngungkarra ngalipakungarnti. Manu ngula karlipa mangarri-nyayirni-wangu pajirninjarla ngarni wita-kari wita-kari, ngulaju nyanungu palka kuja-nyanu nyanungurlu yungu warlaljarlu ngungkarra ngalipakungarnti. ¹⁷ Nyampurla kuruwarrirla, mangarri-nyayirni-wangu ngula karlipa ngarni, ngulaju jinta-jangka mangarri kapurdu-jangka karlipa rdilykirdilyki-pinyi. Ngula-jangka-juku karlipa ngarni, ngulangkuju kangalpa panu-juku jinta-mani, jungulku yungurliparla nyina. ¹⁸ Ngula-piyarlu-yijala kalurla Juwu-paturlu yangka kuyu warntarri purrami Kaatuku, jintawarlayirli jungungku ngulaju kalu ngarni nyanungurrarlangurlu yaliji kuyu ngalya-kariji.

¹⁹ Kala Kirijini-wangurlu ngula kalu juju purlapa pinyi Kaatu-kurlangu-wangu, ngurrju mayi ngalipakuju Kirijini-patuku? Lawa! Manu kuyu kuja kalu purrami kurapaka Kirijini-wangu-paturlu, ngurrju mayi ngalipakuju? Lawa kujaju! Kula karliparla ngungkurr-nyina. ²⁰ Nyampu karna-nyarra yimi-ngarrirni kuja kalu yangka Kirijini-wangu-paturlu kuyu purrami maralypirla nyanungu-nyangurla. Ngulaju kalu-jana purrami Juju Ngawuku manu nyanungu-nyangu-patuku maramarraku. Kula kalurla Kaatuku purrami. Kuja-kujakunya yangkaju Kirijini-patulpankulu nyinakarla jawirdiki. ²¹ Kajilpankulu Jijaji Kiraji-kirlangu mangarri-nyayirni-wangu nganjarla manu ngapa-nyayirni-wangu, ngulakungarntirliljilpankulu yampiyarla yangkaju yali ngula kalu-jana kuyu purrami Juju Ngawuku manu nyanungu-nyanguku maramarraku. Jirrama-kalyarrpa-wangu manngu-nyangka nyarrpa-wananpa yani. ²² Kajilparlipa jirrama-kalyarrpa purayarla, kajika-ngalpa Kaatuju ngula-panukuju kulu-jarri. Kula karlipa ngalipa nyina Kaatu-piya pirrjirdi. Kujarlaju, jinta-miparlipa purami kulu-kujaku.

Puurlu-jana wangkaja Karinji-wardingki-patuku yangka, 'kajikankulu-nyanu kanyi jarrwara-karirli Kaatu-kujaku'

²³ Ngalya-kari kankulu nyurrurlarlu purda-nyanyi nyiyarningkijarra ngurrju nganta nyurrurlaku puranjaku. Kujaju junga marda. Kala ngajulurlu karna manngu-nyanyi panu-kariji maju-nyayirni ngalipaku Kirijini-patukuju. Yungulparlipa yampiyarla, kalaka-ngalpa rampaku-mani. ²⁴ Kirijinirli yungulpa-jana warrawarra-kangkarlarra panu-kari, kula nyanungu-nyangu warlalja-mipa yiringirla.

²⁵⁻²⁶ Payipulurlu ngula kangalpa yimi-ngarrirni:

“Nguru nyampu manu nyiyarningkijarra, ngulaju Kaatu-kurlangu.”*

Kujarlaju, kajinkili kuyu yangka nyanyi japungka, ngulajulu maninjarla kutu-nganja yapa jinta-kari payirninja-wangurlu manu kapatinja-wangurlu.

²⁷ Kirijini-wangurlu kajilpangku yajakarla ngurra-kurra nyanungu-nyangu-kurra kuyuku ngarninjaku, kajikanpa marda manngu-nyanyi kula-nganta maralypi-jangka kurapaka-warnu Juju Ngawu-kurlangu-warnu-jangka kuyuju. Payirninja-wangurlu

* 10:25-26 Nyangka Psalm 24.1

ngayi-pala kutu-nganja. ²⁸ Kala kajilpangku Kirijini-karirli yimi-ngarrikarla, “Kari-nganta nyampuju kuyu kurapaka-warnu maralypi-jangka Juju Ngawu-kurlangu-warnu”, ngulajulpanpa yampiyarla ngarninja-wangurlu. Kajilpangku yalumpurlu Kirijini-karirli nyangkarla ngarninja-kurra, kulalpangkurla ngungkurr-nyinakarla kujakuju. Kanunju-karirli kangku manngu-nyanyi “Nyuntujunpa karlirr-yanu Kaatu-kujaku kujanpa kuyu ngarnu.” Kuja-kujakujulpanpa yampiyarla kuyuju. ²⁹ Nyuntulurluju kajikanpa marda rarralyparlu kutu ngarni kuyuju, jinta-kariji yali Kirijini kangku yiki-nyina kajikanpa marda yali kuyu ngarni-kijaku.

Ngalya-karirli nyurrurlarlu Kirijini-paturlu kajikankujulu marda wiljiwilji-mani yali kuyu-wanawana, kuja marda kajikankujulu wangkami, “Niyarningkijar-raju ngurrju-nganpa nganimipakuju! Ngulaju kajikarnalu kutu ngarni kuyuju. Niyakulku-yijalpalu-nganpa Kirijini-kariyi-nyanurlu warla-pajikarla kuyu-kujaku ngarninja-kujakuju? ³⁰ Wardinyi-jarri karnalurla Kaatukuju nyampukuju kuyuku, nyarrpakulku-yijala kalu-nganpa Kirijini-patu-kariji nganimpakuju nginji-wangka?” Kujarlunya kajikankujulu marda wiljiwilji-mani kuyu-wanawana.

³¹ Ngajulu Puurlu kujanya karna-nyarra wangka nyampu kuyu-wanawana, “Nyiyapuka kajinkili ngarni, manu nyiyarla-puka kajinkili warrki-jarri, ngulakungarntirliji manngu-nyangkalu-jana Kirijini-kariyi-nyanu, kalakankulu-jana karlirr-kanyi. Kajilinyarra nyanyi ngurrju nyinanja-kurra, ngulangkuju kajikalurlajinta Kaatuku pulkapiyi nyurrurla-wanawanarluju.” ³² Kulalu-jana majungka-jarriya jurnta Juwupatuku manu Juwu-wangu-patuku manu Kirijini-kariyi-nyanuku, kajikankulu-jana karlirr-kanyi Kaatu-kujaku.

³³ Ngaju-nyangurla warrkingka, kula karnaju ngajulu-miparlu wardinyi-mani. Panu-jarlu-juku karna-jana yimiri-mani yungu-jana Kaaturlu muurlparlu mardarni.

11

¹ Kujarlaju, nyurrurlarlujulu waalparrika ngajulu kuja karna ngajulurlu waalparirni Jijaji Kiraji.

Nyarrpa-jarrimirlipa yangka kuja karlipa turnu-jarri Kaatuku wangkanjaku?

² Yangka kuja kankujulu nyurrurlarlu yapangku tarnngangku-juku manngu-nyanyi ngajulu manu kuja kankulu purami kuruwarri yangka kujarna-nyarra pinarri-manu kamparrurlu-wiyi, ngulaju ngurrju. ³ Ngajulurlu yungurna-nyarra nyurrurla pinarri-mani jinta-karirlanguku: Jijaji Kiraji-ka nyina wiri panuku-juku watikiji, manu nyurrurlaju wati jintawarlayi kankulu-nyanurla karntaku ngurra-warnuku warlaljaku wiri nyina, manu Kaatuju karla wiri nyina Jijaji Kirajikiji. ⁴ Kajilpa-nyanu watingki jurruku parnta-yirrakarla mukarti jaajirla Kaatuku wangkanjakungarntirli, kujarlaju-ka kurntaku ngurrju-mani Jijaji Kiraji. Kajilparla wati marlaja wangkayarla Kaatuku jaajirla, ngulakungarntirli kajilpa-nyanu jurruku parnta-yirrakarla mukarti, kujarlangurluju-ka kurntaku ngurrju-mani Jijaji Kiraji. ⁵ Kajilparla karnta wangkayarla Kaatuku mukarti-wangu jurrungka parnta-yirrarninja-wangu jaajirla, kujarlaju-ka kurntaku ngurrju-mani nyanungu-parnta. Kajilparla karnta marlaja wangkayarla Kaatuku mukarti-wangu jurrungka parnta-yirrarninja-wangu jaajirla, kujarlangurluju-ka kurntaku ngurrju-mani nyanungu-parntaju. Kurntangka, yungulpa-nyanu wakurlu muku pajikarla! ⁶ Kala kajilpa-nyanu muku pajikarla wakurlu, ngulaju kajika-nyanu kurntaku ngurrju-mani. Kajilparla karnta wangkayarla Kaatuku mukarti-wangu jurrungka parnta-yirrarninja-wangu, ngulapiya-yijala kajika kurnta-jarri yali karntaju. Ngula-kujakuju, yungulpa-nyanu jurruku parnta-yirrakarla mukarti Kaatukungarntirliji wangkanjakungarntirli. ⁷ Kaaturlu-jana ngurrju-manu wati nyanungu-piya-juku yungulurla pulkapiyi. Kujarlaju,

kajilparla ngana-puka wati wangkayarla Kaatuku mukarti-wangu jurru parnta-yirrarninja-wangu, ngulaju ngula-juku. Karntakarnta kuja-jana ngurrju-manu Kaaturluju, ngulaju yungulu-jana wati-patukuju pulka-pinyi. Kujarlaju, ngana-puka karnta kajilparla wangkayarla Kaatuku, ngulakungarntirli yungulpa-nyanu jurruku parnta-yirrakarla mukarti. ⁸ Kaaturlu kula ngurrju-manu kamparru-warnu wati palka-ngurlu karnta-ngurlu, lawa. Ngurrju-manu karntaju palka-jangka wati-jangka kamparru-warnu-jangka. ⁹ Ngurrju-manu kuja Kaaturlu watiji, ngulaju kula nyanungu-parntaku karntaku. Ngulaju ngurrju-manu karntaju nyanungu-parntaku watiki. ¹⁰ Kujarlaju, nyurrurlarlaju karntakarntarlu, jurrukulu-nyanu parnta-yirra mukarti kamparrurlu Kaatukungarntirli wangkanjakungarntirliji. Kajili-nyarra marramarrarlu nyanyi parnta-yirrarninja-warnu, kapulu-jana milya-pinyi nyurrurla-parnta kuja kalu-nyarra wiri nyurrurlaku nyinami.

¹¹ Kujaju ngula-juku. Kala turnu-warnu-patu Kaatu-kurlangu-patu ngulaju karlipa nyinami turnu jurruku-juku wati manu mardukuja. ¹² Junga-jala Kaaturlu ngurrju-manu karnta kamparru-warnu palka-jangka wati-jangka. Ngula-jangkaju, panu watiji kalu palka-jarrimi karnta-kari karnta-kari-jangka ngati-nyanu-jangka. Kaaturlu kajana ngurrju-manu wati manu karnta jalangurlangurluju manu nyiyarningkijarrarlangu.

¹³ Nyurrurla-patulu-nyanu yardajirri-wangkaya, manujulurla ngungkurr-nyinaya: Kari-nganta ngurrju kujaju karnta kuja karla wangkami Kaatuku jurrungka-kurlu mukarti-kirli parnta-yirrarninja-warnu-kurlu! ¹⁴ Nyarrpa kalu yapa-patu ngurujarranyarlaju wangka nyampuku kuruwarriki? Panu-juku kalu wangkami nganta kujaju watiji wakurlu-jarlaju maju nganta. ¹⁵ Kala panu-kariji kalu wangkami nganta kujaju karntaju wakurlu-jarlaju ngurrju nganta. Kaaturlu ngurrju-manu karnta wakurlu-kurlu yungu-nyanu jurruku parnta-yirrarni. ¹⁶ Nyurrurla Kirijini-patu, kajinkijili wiljiwilji-mani kuruwarriki nyampuku, wangkami karna-nyarra jintaku-juku: Nganimparlu Kurdungurlu-paturlu Wiriwirirli manu panu-karirli Kirijini-paturlu jaaji-kari jaaji-kari-wardingkirli karnalu purami jinta-juku jurruku-juku kuruwarriji nyampu-kurlu jurru-kurlu parnta-yirrarni ngula karnalu-nyanu. Nganimpa Kirijini-patu wati-patu karnalurla wangkami Kaatuku mukarti-wangu jurru parnta-yirrarninja-wangu. Manu Kirijini-patu karntakarnta kalurla Kaatuku wangkami jurrungka-kurlu mukarti-kirli parnta-yirrarninja-warnu-kurlu.

*Jungarnirlirlipa ngarni Kurapaka Tarruku Jijaji Kiraji-kirlangu
Matthew 26.26-29, Mark 14.22-25, Luke 22.14-20*

¹⁷ Ngajurna-nyarra purda-nyangu kuja kankulu-nyanu nganta jinta-jarrinjarla karlirr-kanyi Kaatu-kujaku. Kuja kankulu jinta-jarrimi, kula kankulu-nyanu pirrjirdi-mani, lawa. Ngari kankulu majungka-jarrimi-mipa jaajirla. Kujarlaju kulalparna-nyarra nyarrparlu ngurrju-pajikarla. ¹⁸ Ngalya-karirli yapangkujulu yimi-ngarrurnu nyurrurlaju kankulu turnu-kari turnu-kari jarnkujarnku nyina, manu kankulu-nyanu wiljiwilji-mani. Karija, kujaju marda junga. ¹⁹ Kujaju ngurrju-karrikarri kuja kankulu turnu-kari turnu-kari-kirra-jarri. Kajilpankulu turnu-kari turnu-kari-wangu nyinayarla jintangka, kulalparna-nyarra nyarrparlu miimii-nyanjarla milya-pungkarla ngurrju mardawu, majumaju marda.

²⁰ Kuja kankulurla turnu-jarrimi Kurapakaku Tarrukuku Warlalaja Wiri-jarlukurlanguku, ngulaju kankulu ngarni jarrwararlu. ²¹ Kula kankulu-nyanu pardarni ngalya-kariki yungulpankulu wungungku nganjarla. Kapankurlu kankulu-nyanu jurntajurnta ngarni. Ngalya-kari kankulu pama-jangka warungka-jarrimi jaajirlaju. Panu-kari ngaka kuja kalu yanirni Kurapakaku ngarninjaku, ngulaju kalu lawangkalku yanirni mangarri-wangurlalku. ²² Kula kankulu mayi ngurra

mardarni yungulpankulu yalirlalku warrarda nganjarla? Kuja kankulu yani jaaji-kirra manu kuja kankulu kapankukapankurlu ngarni mangarri, kujaju kankulu-nyanu nyurunnyuru-jarrimi. Kujarluju kankulu-jana kurntaku ngurrju-mani ngalya-kari Kirijini-patu kuja kalu nyinami marlajarra. Kujaju majumaju! Kularna-nyarra ngurrju-pajirni nyurrurla kuja-jangkaju!

²³⁻²⁴ Warlalja-Wiringki Jijaji Kirajirliji pinarri-manu Kurapakaku Tarrukuku nyanungu-nyanguku, ngulaju yangka jurruku-juku jinta-juku yimiji kujarna-nyarra pinarri-manu kamparrurlu-wiyi. Nyampuju yali-piya-juku jaruju: Nyurru-wiyi, Jutuju parnkaja yimi-kirli Jijaji-kirli wiri-patu-kurra Juwu-patu-kurra yungulu puuly-mardarni Jijaji. Ngulakungarntirliji mungangka jintangka-kirli, Jijaji manu kurdungurlu-patulu jinta-jarrija kurapakaku ngarninjaku. Ngula-warnurluju, Jijajirliji mangarri manu, yati-wangkajarla Kaatuku, manu rdilykirdilyki-pungu mangarri. Manu-jana wangkaja nyanungu-nyanguku kurdungurluku, “Nyampu mangarriji, kari-nganta palka-nyayirni-wangu ngaju-nyangu kuja karnaju yinyi ngungkarra nyurrurla-kurra. Ngaka kajinkili turnu-jarrimi nyampuku kurapakaku ngarninjaku, nganjalu yungunkujulu purdapurda-nyanyi tarnngangku-juku.” ²⁵ Ngula-jangkarluju manu jampitalku pama-kurlu, ngula-jangka yati-wangkajalkurla Kaatukuju, manu-jana wangkaja kurdungurluku, “Kari-nganta yalyu-nyayirni-wangu ngaju-nyangu nyampuju, ngulaju jalangu-warnu kuruwarri Kaatu-kurlangu yapaku yungu-jana nyanungu-kurra-mani. Ngaka kajinkili turnu-jarrimi nyampuku kurapakaku ngarninjaku, nganjalu yungunkujulu purdapurda-nyanyi tarnngangku-juku kuja karnaju yinyi ngajulurlu ngungkarrurlu kunkangku.” Kujanya-jana Jijajiji wangkaja kurdungurlu-patuku.

²⁶ Nyiyakungarntirli karlipa Kurapaka Tarruku Jijaji Kiraji-kirlangu ngarni Kirijini-paturlu? Ngaka kapu-ngalpa pinarni yani. Ngulakungarntiji, kajinkili tarnngangku waalparrirni Kurapaka Tarruku, kujarluju kapunkulu-jana yapa ngalya-kariki yimi-ngarrirni Jijaji Kiraji-kirli yangka kuja-nyanu yungu ngungkarra ngaliparlajinta watiya warntawarntarla. ²⁷ Kaji nganangku-puka ngarni Kurapaka Tarruku nyanungu-nyangu jarrwararlu, ngulaju-ka maju-mani yalyu manu palka Warlalja-Wiri-kirlangu. ²⁸ Kuja-kujakujulu-nyanu miimii-nyangka-wiyi, ngula-jangkarlu yungunkulu milya-pinyi nyampu Tarruku Kurapaka. Ngula-jangkarlu yungunkulu jungarnirliki ngarni. ²⁹ Ngurrpangku Kirijinirli kajilpa nganjarla Kurapaka Tarruku jarrwararlu, kajilpa kanginy-pungkarla palka manu yalyu Jijaji Kiraji-kirlangu, kajilpa kutu-nganjarla Kurapaka, ngulaju kajika Kaaturluju nyurnu-kurra-mani. ³⁰ Kuja-jangkaju, nyurrurla Kirijini ngalya-kariki kankulu rampaku-jarrimi manu nyurnu-jarrimi. Ngula-jangkarlunyankulu-jana nyurru-juku ngalya-kariki wajawajamanu, kujalpalu ngarnu Kurapaka Tarruku jarrwararlu. ³¹ Kajilparlipa-nyanu ngaliparlu Kirijini-paturlu miimii-nyangkarla kamparrurlu Kurapakakungarntirli, kula-ngalpa Kaaturlu nyurnu-kurra-mani jalangurlangurlu. ³² Jalangurlangurlu kajilparlipa ngaliparlu Kirijini-paturlu nganjarla Kurapaka Tarruku warntarlarlu, kajika-ngalpa Kaaturlu nyurnu-kurra-mani. Ngula kangalpa nyurnu-kurra-mani, ngayi kangalpa nyurnu-kurra-mani yungu-ngalpa jungarni-mani. Manu ngakaju kula-ngalpa mamparl-pinyi panu-kari-piya yangka kuja kalurla kapuru nyinami Jijaji Kirajiki. Kapurliparla nyanunguku-juku Kaatuku jirrnanganja nyina.

³³ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, kajinkili jinta-jarrimi yangkaku Kurapakaku Tarrukuku ngarninjaku, pardakalu-nyanu jintawarlayi-jiki. Ngula-jangkarluju nganjalku jungungku. ³⁴ Kajinkili yarnunjuku nyina, ngulajulu kamparrurlu-juku nganja ngurrangka jaajikingarntirliji. Kajinkili jungarnirli ngarni, kula-nyarra nyurnu-kurra-mani Kaaturluju.

Nyurrurlarlu yapangkunkujulu payurnu nyiyarningkijarraku ngajulu yungurna-nyarra yimi-ngarrirninjarla jungarni-mani. Nyampurrakuju karna-nyarra ngaka yanirra wangkanjaku.

12

Pirlirpa Kaatu-kurlangurlu kangalpa kurru-pinyi yartarnarri yungurliparla ngulakurlu jirranganja warrki-jarrimi ngurrjuku Kaatukuju

¹ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, yangka kujankujulu kamparrurlu payurnu ngajulu, payurnunkujulu yungurna-nyarra yimi-ngarrirni yartarnarri kuja kangalpa Kaatu-kurlangu Pirlirparlu kurru-pinyi yangka yungurliparla jirranganja warrki-jarrimi. Ngaju karna-nyarra wangkami nyurrurlaku yungunkulu yijardurlu milya-pinyi yartarnarri-kari yartarnarri-kariji Pirlirpa Kaatu-kurlanguju.

² Nyurrurlajulpankulu kamparruju nyinaja palka-kurlu juju-kari juju-kari-kirli Kirijini-wangu-wiyi, manulpankulu-jana yalumpurra-wiyi kamparrurluju puraja. Yalumpurraju wankaru-wangu, ngulangkuju karlirr-kangulpalu-nyarra warntarla.

³ Yimi-ngarrirnilki karna-nyarra nyurrurlaku yungunkulu pinalku nyina Pirlirpa Kaatu-kurlangukuju. Yapa kuja-ka nyinami Pirlirpa Kaatu-kurlangu-kurlu, ngulangkuju kulalpa nyarrparlu ngawu-pajikarla Jijaji. Kala yapa kuja-ka lawa nyinami Pirlirpa Kaatu-kurlangu-wangu, ngulangkuju kulalpa nyarrparlu wiri-pajikarla Jijaji.

⁴ Yartarnarri-kari yartarnarri-kariji kuja karliparla marlaja mardarni Kirijini-paturlu jarnku-jarrarlu, ngulaju jintajangka-juku Pirlirpa Kaatu-kurlangu-jangka.

⁵ Jarnku-jarrarlu karliparla marlaja mardarni warrki-kari warrki-kari Pirlirpa Kaatu-kurlangukuju, jintaku-juku karliparla nyanunguku-juku nyinami Warlalja-Wiriki. ⁶ Jarnku-jarrarlu karliparla yartarnarri-kari yartarnarri-kari marlaja mardarni, ngulaju jintangu Kaaturlu ngula kangalpa Pirlirpa nyanungu-nyangu jarnku-jarnku kurru-pinyi jintawarlayikiji.

⁷ Yinyi kangalpa ngalipaku Kirijini-patuku yartarnarri nyanungu-nyangu, ngulajangkurluju yungurlipa Pirlirpa Kaatu-kurlanguju milya-pinyi ngaliparluruju, ngulakurlurluju yungurlipa-nyanu wiri-mani pirrjirdi-karda. ⁸ Pirlirpa Kaatu-kurlangu-kurlu karlipa ngalya-kari nyina pina-nyayirni Kaatu-kurlanguku yimiki. Pirlirpa Kaatu-kurlangu-kurlu jurru-kurlurluju karlipa-nyanu ngalya-karirli pinarri-mani jungarni-nyayirnilri jaru-kurlurlu. ⁹ Pirlirpa-kurlu jurru-kurlu karliparla ngalya-kari wala-nyayirni nyina Jijaji Kirajikiji parrpada-juku panu-kari-piya-wangu. Jinta-kurlurlu jurru-kurlurlu karlipa-jana ngalya-karirli parlpuru-mani nyurnu-patu. ¹⁰ Ngalya-kari karliparla marlaja mardarni yartarnarri Pirlirpa Kaatu-kurlangu ngangkayi-kirli-piyarlu rdirrinyparluruju. Ngalya-kari karliparla marlaja wangka jaru Kaatu-kurlangu. Ngalya-karirli karliparla marlaja milya-pinyi pirlirpa-kari pirlirpa-kari Kaatu-kurlangu marda, marda Juju Ngawu-kurlangu. Pirlirpa Kaatu-kurlangu-kurlu jurru-kurlu-juku-jala jintakurlu karlipa ngalya-kari kurruly-wangkami jaru-kari jaru-karilki. Ngalya-karirli karliparla marlaja milya-pinyi jaru-kari jaru-kari kurruly-wangkanja-kurraju nyarrpa kuja kalu kurruly-wangka manu karlipa-jana milki-wangka panu-kariki ngurru-patuku. ¹¹ Jintangku-juku kangalpa Pirlirpa Kaatu-kurlangurlu pirrjirdi-mani Kirijini-patu, ngulakungarntirliji-ka jirringi-yirrarni-wiyi yartarnarriji, ngula-jangkurluju kangalpa jarnkujarnku yinyi yartarnarri.

Ngalipa Kirijini-patu karlipa nyinami turnu jintangka-juku Jijaji Kiraji-kirlangu

¹² Yapa-kurlangurlu palkangku-ka mardarni jurru, rdaka-jarra, wirliya-jarra manu panu-kari. Panu-juku kalu jintajarrimi yapangka palkangka jintangka-juku. Ngulapiya-yijala Jijaji Kirajiji manu ngalipa yapa nyanungu-nyangu. ¹³ Ngalya-kariji

Kirijini-patu karlipa nyina Juwu-patu, manu ngalya-kariji karlipa nyinami Juwu-wangu-patu. Ngalya-kariji karlipa nyinami warrkini pirijina-piya, manu ngalya-kariji karlipa-nyanu warrki-jarrimi warlaljarlangu talakupurda. Kujarraju ngurrjunya! Yangka kujarlipa papitaji-jarrija, ngulaju jinta-kurra-juku Pirlirra Kaatu-kurlangu-kurra, jinta-manu-ngalpa. Kaaturlu-ngalpa kurru-pungu Pirlirra kurturduurru-kurra, ngulaju karlipa nyinami Pirlirra Kaatu-kurlangu-kurlu jinta-kurlu-juku.

¹⁴ Yapa-kurlangurlu palkangku-ka mardarni jurru, rdaka-jarra, wirliya-jarra manu panu-kari. Panu-juku kalu jinta-jarrimi yapangka palkangka jintangka-juku. ¹⁵ Kajilparla wangkayarla wirliya rdakaku, “Kularna ngaju rdaka nyuntu-piya, kujarlaju kula karli ngaljarraju nyina jintangka palkangka,” kajilpa kuja wangkayarla wirliyaju, ngulaju yijardu-wangu. Ngulaju kapala palkangka jintangka-juku nyinami wirliya manu rdaka yapangka. ¹⁶ Kajilparla wankayarla langa milpaku, “Kularna ngaju milpa nyuntu-piya, kujarlaju kula karli ngaljarraju nyina jintangka palkangka,” kajilpa kuja wangkayarla langaju, ngulaju yijardu-wangu. Ngulaju kapala palkangka jintangka-juku nyinami langa manu milpa yapangka. ¹⁷ Kajilparlipa milpa-mipa mardakarla langa-wangu, nyarrparlulkurlipa purda-nyangkarla langa-wangurluju? Kajilparlipa langa-mipa mardakarla mulyu-wangu, nyarrparlulkurlipa parnti-nyangkarla mulyu-wangurluju?

¹⁸ Kaaturlu-ngalpa palka ngurrju-manu jurru-kurlu, rdaka-jarra-kurlu, wirliya-jarra-kurlu manu panu-kari-kirli. Ngulakungarntiji kamparru-juku jirringi-yirrarnu-wiyi nyarrparlu yungu-ngalpa jinta-maninjarla yirrarni palkangka jintangka ngalipa-nyangurla jurru, rdaka-jarra, wirliya-jarra manu panu-karirlangu. ¹⁹ Kajilparlipa langa-mipa marda, rdaka-jarra-mipa marda, manu jurru-mipa marda mardakarla panu-kari-wangu, ngularra-wangurluju kulalparlipa mardakarla palkarlangu. ²⁰ Yapangku-ka palka jinta-miparla mardarni jurru, langa-jarra manu rdaka-jarra manu panu-karirlangu.

²¹ Milpa kulalparla nyarrpa wangkayarla rdakaku, “Ngampurrpa-wangurnangku nyuntukuju!” Manu jurru kulalparla nyarrpa wangkayarla wirliyaku, “Ngampurrpa-wangurnangku nyuntukuju!” ²² Yapangku marda kajika manngu-nyanyi miyalu ngulaju nganta rampaku. Kala kajilpa nyinayarla miyalu-wangu, kulalpa nyarrpalku nyinayarla, lawa! Kajika palimilki. ²³ Yapangku marda kajika manngu-nyanyi pinti ngulaju nganta nyirntinyirnti nganta. Kujarlaju kajika-nyanu maparni jarangu karalya-kardalku. Manu kajika-nyanu marda ngarntapiri nyanjarla kurntaku ngurrju-mani. Ngula-kujaku kyanu parnta-yirrarni wawarda kurntangka yapa-patu-kari-kijakurlangu. ²⁴ Yinngirri manu jurru wakurlu, ngulaju marda kajika-nyanu miimii-nyanyi yuntardi nganta. Kujarlaju, kula kyanu parnta-yirrarni.

Jijaji Kiraji-kirlangu yapa, ngulaju karlipa nyina turnu jintangka-juku. Kujarlaju kajilpa-nyanu nganangku-puka Kirijinirli ngurrju-pajikarla Kirijini-kari-piya-wangu nganta, ngulaju jarrwara-nyayirni! Kaaturlu kangalpa turnu-maninjarla jinta-kurra-mani, ngula-jangkarluju yungurlipa-jana warrawarra-kanyi Kirijini-kariyi-nyanu yangka rampaku. ²⁵ Turnu-maninjarla kangalpa jinta-kurra-mani ngula yungurlipa-nyanu warrawarra-kanyi wiljiwilji-maninja-wangurlu. ²⁶ Kirijiniki nganaku-puka kajilpalurla yapaju murrumurrumaninjarla rdapakarrkayarla, ngulakuju yungulparliparla mari-jarriyarla. Kala kajilparla nyiyarlangu ngurrju rdipiyarla, ngulakujurliparla wardinyi nyinami.

²⁷ Ngalipa Kirijini-patu karlipa jintangka-juku nyina turnu Jijaji Kiraji-kirlangu. Ngalipa jinta-kari jinta-kari karliparla nyina nyanunguku. ²⁸ Jinta-kari jinta-kariki kangalpa yartarnarri yinyi Kaaturlu yungurlipa-nyanu pirrjirdi-mani Kirijini-kariyi-nyanu. Kamparrurluju-nganpa milarnu Kurdungurlu-patu Wiriwiri nganimpaju. Ngula-jangkarlu-ngalpa milarninjarla manu ngalya-kari yungurliparla ngula-jangka

jarukungarduyu marlaja wangkami Kaatuku. Ngula-jangkarlu-ngalpa milarninjarla manu ngalya-kari yungurlipa-jana yapa-patu pinarri-mani Kaatuku. Ngalya-kari-ngalpa milarninjarla manu yungurliparla marlaja mardarni yartarnarri ngangkayikirli-piyarlu rdirrinyparlulku. Ngalya-kari-ngalpa milarninjarla manu yungurlipa-jana nyurnu-patu ngurrju-mani. Ngalya-kari-ngalpa milarninjarla manu yungurlipa muujumuujurlu-mardarninjarla warrawarra-kanyi nyiyarningkijarra jaa-jirla. Ngalya-kari-ngalpa milarninjarla manu yungurlipa warrki-jarrimi manijapiya jungarnijungarni-maninja-kurlangu jaajirla. Ngalya-kari-ngalpa milarninjarla manu yungurlipa kurruly-wangkami jaru-kari jaru-karilki. ²⁹ Kula karliparla marlaja mardarni warrkiji jurrku Kaatukuju. Kula karlipa Kirijini-patu jintawarlayi-jiki nyinami Kurdungurlu Wiriwiri, lawa. Kula karliparla jintawarlayi-jiki marlaja nyina jarukungarduyu-patu Kaatukuju, lawa. Kula karlipa jintawarlayi-jiki pinarri-maninjakungarduyu nyina, lawa. Kula karliparla jintawarlayirli-jiki marlaja mardarni yartarnarri ngangkayikirli-piyarlu rdirrinyparlulu, lawa. ³⁰ Kula karlipa-jana jintawarlayirli-jiki nyurnu-patu ngurrju-mani, lawa. Kula karlipa jintawarlayi-jiki kurruly-wangkami jaru-kari jaru-kari, lawa. Kula karlipa-jana jintawarlayi-jiki milki-wangka panu-kariki ngurrapakuju yangka kuja kalu ngalya-kari jaru-kari kurruly-wangka.

³¹ Nyurrurlarlu yapangkujulu tarngangu-juku warrarda payika Kaatu yartarnarri-kari yartarnarri-kari yungunkulurla marlaja warrki-jarrimi Pirlirpa Kaatu-kurlanguku.

Yimi-ngarrirni karna-nyarra jalangurlu nyurrurlaku kuruwarri-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu ngalipaku Kirijini-patuku: Ngali-pajulparlipa-nyanu yulkayarla warrarda.

13

Ngalipa Kirijini-patujulparlipa-nyanu yulkayarla manu yapa-patu-karirlanguku

¹ Kajilparna kurruly-wangkayarla jaru-kari yapa-kari-kirlangu marda, marda jaru-kari marramarra-kurlangu kajilparna kurruly-wangkayarla, ngulaju ngula-juku marda. Ngula-kurlu jaru-kari-kirliji kajilparna-jana yapa ngalya-kariki marda nyurunyuru-jarriyarla, ngulaju jarrwara! Ngari kajikarna lawangka kurruly-wangka jaru-kariji jurlpu-piya-mipa. ² Kajilparnarla marlaja wangkayarla Kaatuku jarukungarduyu-piya, manu marda kajilparna pina nyinayarla nyiyarningkijarraku yajikiki Kaatu-kurlanguku, ngulaju ngula-juku marda. Manu kajilparnarla warrarda wala nyinayarla nyiyarningkijarraku payirninjakungarnti, ngulaju ngula-juku marda. Kala kajilparna-jana yapa ngalya-kariki nyurunyuru-jarriyarla, ngulaju jarrwara! Ngari karnarla puta wangka lawa. ³ Manu marda kajilparnaju nyiyarningkijarra jurnta yungkarla yapa panu-kari-kirra, ngulaju ngula-juku marda. Kala kajilparna-jana nyurunyuru-jarriyarla-juku, kujaju jarrwara! Nyampurula walyangka kajilparnaju ngajulurlulku yungkarla warlaljarlu yapa-patu-kari-kirra warlungkaku julyurl-kijirninjaku, ngulaju ngula-juku marda. Kala kajilparna-jana nyurunyuru-jarriyarla, ngulaju warntarla. Yungulparna-jana yulkayarla-juku.

⁴ Kirijini-patujulparlipa-nyanu yulkayarla kuja-piyanya: Nyinamirlipa-nyanu nganyunganyu-wangu manu ngurrju ngampangampa. Nyinamirlipa-nyanu ngurru-nyanja-wangu manu kurruru-karrinja-wangu. ⁵ Nyinamirlipa-nyanu yurlku-ngarrirninja-wangu manu nyangulku-wangu. Nyinamirlipa-nyanu wiljiwilji-maninja-wangu. Ngalipa Kirijini-patu kuja kalu-ngalpa yapa-patu-karirli majumajungarrirni, ngula-jangkarlu kulalparlipa-jana tarngangkulku manngu-nyangkarla pinjakungarntirli. ⁶ Kajilparlipa-jana yapa nyangkarla yangka ngula-ka jarrwara-kari yanirra maju-kurra-pinangu, ngulakuju yungulparlipa-jana mari-jarriyarla. Kala

kajilparlipa-jana ngurrju nyangkarla yapa, ngulakuju yungulparlipa-jana wardinyi-jarriyarla. ⁷ Kajilpalu-ngalpa yapa ngalya-kari yurrukunju-jarriyarla, ngulaju ngula-juku. Payirnirlipa-janarla Kaatu yungu-jana kurruly-kijirninjarla nyanungu-kurramani. Manu marda kajilparlipa marlajarra nyinayarla, ngulaju ngula-juku. Kula karlipa muntuku nyina, lawa. Ngarirliparla tarnnga-juku wala nyina Kaatukuju, manurliparla tarnnga-juku pardarni Jijajiki kaji ngaka pina-yanirni nyampu-kurra walya-kurra. ⁸ Yuwayi, junga-jukurlipa-nyanu yulkami tarnnga-juku.

Jalangu, Kirijini-patu ngalya-kari karliparla jarukungarduyu-piya marlaja wangkami Kaatuku. Kala ngaka-kariji kaji Jijaji pinarni yani, ngula-jangkaju kapurlipa lawa nyina marlaja wangkanja-wangulku. Jalanguju Pirlirra-kurlu karlipa ngalya-kariji kurruly-wangkami jaru-kari jaru-kari. Kala ngakaju lawa, kularlipa wangkami kujangu-piyalku. Jalangurlu karlipa-nyanu pinarni-mani, kala ngakaju lawa. ⁹ Jalangurlu karlipa wita-mipa milya-pinyi Kaatu-kurlu, manu ngalya-kari karliparla wita-karrikarri marlaja wangka jarukungarduyu-piya Kaatuku. ¹⁰ Ngulaju ngula-juku. Kaji pina-yanirni Jijaji Kiraji, kapu-ngalpa milki-yirarni nyiyarningkijarra Kaatu-kurlanguju.

¹¹ Kujalparna kurdu wita-wiyi nyinaja, wangkaja kalarna kurdu wita-piya. Manngu-nyangu manu purda-nyangu kalarna nyiyarningkijarra kurdu wita-piyarlu. Kala jalanguju karna ngarrkalku nyina. Wangkami manu manngu-nyanyi karna ngarrka-piyarlulku. ¹² Jalangurlu kuja karlipa Kirijini-paturlu manngu-nyanyi Kaatu, milya-pinyi karlipa wita-kari wita-kari-mipa Kaatuju yangka wati-piyarlu kuja kyanu nyanyi yinngirri ngapangka yarrkayi-juku. Ngulaju ngula-juku. Kaaturlu kangalpa milya-piyi nyiyarningkijarra ngalipa-kurlu jalangu. Ngaka kaji Jijaji pinarni yani, kapurlipa nyanyi nyanunguju yinngirriji warrajalku. Ngula-jangkarlu, kapurlipa milya-pinyi nyiyarningkijarra Kaatu-kurlanguju. ¹³ Jalanguju, nyampu-patunya kalu nguna kuruwarriji marnkurrpa ngalipakuju Kirijini-patukuju. Nyampunya kamparru-warnuju kuruwarriji: Ngulaju Kaatukulparliparla wala nyinayarla tarnnga-juku. Manu jinta-kariji kuruwarriji: Ngulajulparliparla pardakarla Jijajiki kaji ngaka pina-yanirni nyampu-kurra walya-kurra. Manu nyampu jintalku wiri-jarlu-nyayirni kuruwarri-nyayirni-wangu: Yungulparliparla yulkayarla Kaatuku manu yapa-patu-karirlanguku.

14

Puurlu-jana wangkaja Karinji-wardingki-patuku yungulurla marlaja wangka jungarni Pirlirra Kaatu-kurlanguku

¹ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, yulkayalu-nyanu warrarda. Tarnngangkujukulu payika Kaatuju yartarnarrirlanguku yungunkulurla jirnganja warrki-jarrimi Pirlirra nyanungu-nyanguku. Tarnngajukulurla ngampurra nyinaka yartarnarrikiji, ngula-kurluju yungunkulurla jarukungarduyu-piya marlaja wangka Kaatuku. Kujanya ngurrju-nyayirni. ² Ngula kankulu jaajirla jinta-jarri, kajilpa jaru-kari jaru-kari-mipa yapa yangka jintarlangu kurruly-wangkayarla, ngulaju kajikarla Kaatu-mipaku wangka. Nyanungu-miparlu-ka purda-nyanyi jaru-kari kurruly-wangkanja-kurra. Kulalpankulu nyurrurlarlangurlu purda-nyangkarla jaru-kari kurruly-wangkanja-kurra kujarla yungu Pirlirra Kaatu-kurlangurlu. ³ Kajilparla yapa ngana-puka marlaja wangkayarla jarukungarduyu-piya Kaatu-kurlangu jaru, ngulaju kajika-nyarra yapaku panuku wangkami jaajirla, manu kajikankulu purda-nyanyi jaru wangkanja-kurra jukaruru. Ngula kankulu yapa yali purda-nyanyi wangkanja-kurra, ngulangkuju kanyarra pirrjirdi-mani manu ngurrju-mani, rarralypalku kankulu-nyanu purda-nyanyi. ⁴ Jaajirla ngula kankulu jinta-jarri, ngana ngula-ka jaru-kari jaru-kari-mipa kurruly-wangkami, kula kanyarra

nyurrurlarlangu pirrjirdi-mani. Ngari kyananu nyanungu-miparlu pirrjirdi-mani. Kala ngana ngula karla marlaja wangka jarukungarduyu-piya Kaatu-kurlangu jaru, ngulangkuju kyanarra jintawarlayi Kirijini-kariyi-nyanu pirrjirdi-mani.

⁵ Kajinkilirla jaru-kari jaru-kari kurruly-wangkami Kaatuku, ngulaju kularna-nyarra warla-pajirni. Jinta-kari yungulpa-nyarra milki-wangkayarla panu-kariki nyarrpa kujarla wangkaja, ngulangkuju yungunkulu-nyanu wiri-mani. Kirijini ngana-puka kuja karla jarukungarduyu-piya marlaja wangka Kaatuku, ngulaju karla wiri nyina parrpada-juku Kirijini-kariki yangka kuja karla kurruly-wangka jaru-kari jaru-kari-mipa Kaatuku. Kujarlaju ngampurrpa-nyayirni karna-nyarra nyina yungulpankulurla jintawarlayi marlaja wangkayarla jarukungarduyu-piyaju Kaatukuju.

⁶ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, ngaka kajirna yanirra nyurrurla-nyangukurra, kajilparnarla Pirlirra-kurlu kurruly-wangkayarla jaru-kari jaru-kari-mipa, kulalparna-nyarra marda kujarlaju pirrjirdi-mantarla, lawa. Kajilparna-nyarra yimi-ngarrikarla jukurrpa-warnu, manu marda kajilparna yuruyururla nyangkarla, manu marda kajilparna-nyarra wangka jarukungarduyu-piyarlu, manu marda kajilparna-nyarra Payipulu-jangka yimi-ngarrikarla, kujarlunya kajikarna-nyarra ngulangkuju pirrjirdi-mani.

⁷ Manngu-nyangkalu-jana yapangku yangka ngula kalu nyiyarlangu yunparni. Ngulajulpalu jungarnirli yunpakarla yungulu yangka jungarnirli-yijala rdimpirl-pinyi manu purru-pakarni jarrwara-kari-wangurlu. ⁸ Yapa kajilpa kilji jamaru-karriyarla, ngulaju yapaju kajikalu purda-nyanjarla yanirni purlapa-kurraju. Kala kajilpa pulya jamaru-karriyarla, kulalpalu kuja-kurraju purda-nyanjarla yantarlarni, lawa. ⁹ Nyurrurlaju, kula kankulu kuja-piya nyina. Yangka ngula-ka yalirli yunparni jungarnirli manu ngula kajana jamaru-karrinjarla warnkiri-mani kiljingki, ngulapiya-yijalalpankulu nyinakarla. Kala kajilpanpa pulya jamaru-karriyarla, ngulaju kulalpalu purda-nyangkarla manu yantarlarni. Kuja-piya-yijala kajilpanparla jaru-kari jaru-kari-mipa kurruly-wangkayarla Pirlirra-kurlu nganta, kulalpankulu milya-pungkarla kurruly-wangkanja-kurraju, manu jaru yalumpu kajika yawu-pardimi ngurungka yangka yilyurdu-piya.

¹⁰ Ngurujarraranyparlu karlipa mardarni jaru-kari jaru-kari, manu karlipa jaru warlalja wangka. Purda-nyanyi karlipa-nyanu kanginy-pinja-wangurlu. ¹¹ Kajilparna yapa-kari purda-nyangkarla jaru nyanungu-nyangu kuja-ka wangkami, kulalparna purda-nyangkarla. Ngaju kajilparna wangkayarla jaru ngaju-nyangu, kulalpaju nyanungurluju purda-nyangkarla-yijala. Kulalparlijarra-nyanu rdarr-parnkayarla jarnku kajikarlijarra paa-karri. ¹² Nyurrurlaju, kula kankulu kuja-piya nyina. Nyurrurla kankulu yapa-patu nyina ngampurrpa-nyayirni nyampuku yartarnarriki Pirlirra Kaatu-kurlangukuju ngulangku Pirlirraparlu kaji-ngalpa yinyi ngalipaku. Ngulakujulu yartarnarriki tarngangu-juku payikayi yungunkulu-nyanu jarnku pirrjirdi-mani Kirijini-paturlu yartarnarriji.

¹³ Ngula kankulu yangka jinta-jarrimi jaajirla, kajilparla jaru-kari jaru-kari yangka jintarlangu yapa kurruly-wangkayarla Kaatuku, ngulakungarntirlijilpa payikarla Pirlirra Kaatu-kurlangu-wiyi yungu-nyarra yapa jinta-kari milki-wangka nyarrpa karla yali jaru-kari kurruly-wangka. ¹⁴ Ngajulu Puurlu, ngula karnarla kurruly-wangka Kaatuku jaru-kari jaru-kari, ngulaju ngaju-nyangu-ka pirlirra kanunju-kari wangka. Kala kula karna milya-pinyi nyampu jaru-kari ngula karnarla kurruly-wangka. ¹⁵ Nyarrpalkurnarla wangka Kaatukuju? Jaru-kari jaru-kari-mipa marda, marda warlalja jaru ngaju-nyangu? Ngaka-kariji kapurnarla kurruly-wangkami Kaatuku pirlirra-mipa ngulaju jaru-kari jaru-kariji. Japaku-kari kapurnarla wangkami jaru warlalja ngaju-nyangu yungurnaju purda-nyanyi. Kala ngula

karnarla yunparni, ngulaju karnarla kurruly-yunparni jaru-kari jaru-karirli pirlirra-miparlu. Japaku-kari kapurnarla yunparni warlalarlu ngaju-nyangurlu jarungku. ¹⁶ Kajilpanparla Kaatuku pulka-pungkarla jaru-kari jaru-kari-miparlu pirlirra-miparlu, ngalya-karirliji kulalpangkulu milya-pungkarla nyarra kuja kanparla kurruly-wangkami. Ngula-warnuju kajilpanparla kurruly-wangkayarla Kaatuku jaru-kari jaru-kari-mipa, kulalpangkulurla nyuntukuju nyarra ngungkurr-nyinakarla. Kulalpangkulu nyarra jirranganja wangkayarla ‘Ngula-juku ngurrju!’ kajilpanpa nyuntu-juku lawa-jarriyarla Kaatuku wangkanjakuju. ¹⁷ Kajilpanparlajinta junga-nyayirni marda pulka-pungkarla Kaatuku jaru-kari jaru-kari-mipa-kurlurlu, ngurrju marda kajikanparla kujaju kurruly-wangka. Kala yalumpurlu jarungku kulalpa-jana pirrjirdi-mantarla ngalya-kari Kirijini-patu.

¹⁸ Ngaju karnarla kurruly-wangkami jaru-kari jaru-kari Kaatuku tarnnga-nyayirni nyurrurla-kari-piya-wangu, ngula kankulurla yangka marnkurrpa-mipa kurruly-wangkamirra. Kujarlanya karnarlajinta jungangku pulka-pinyi Kaatuku. ¹⁹ Ngaka-kari kajirna yanirra nyurrurla-nyangu-kurra jaaji-kirra, kajilparnarla tarnnga war-rarda kurruly-wangkayarla jaru-kari jaru-kari-mipa, kujaju maju. Kulalpankujulu nyarrparlu purda-nyangkarla. Kuja-kujakuju, kapurna-nyarra wangkami nyurrurla-nyangu jaru warlaja yungankujulu yangka purda-nyanyi junga-nyayirni.

Kirijini-patujulparliparla marlaja wangkayarla Kaatuku jinta-kari jinta-kari jarukungarduyu-piya

²⁰ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, kurdukurdu witawita kuja kalu yangka ngurrpa milya-pinja-wangu nyina punkuku nyiyarningkijarraku, ngula-piya-yijalalu nyinaka! Kala kajinkili manngu-nyanyi Kaatu manu Pirlirra nyanungu-nyangu, ngulaju jungangkulu manngu-nyangka Jijaji-piyarlu pina-nyayirni. ²¹ Kujanya kangalpa Kaatuku wangkami Payipulurlaju:

“Yapa nguru-kari nguru-kari-wardingi, ngula kalu jaru-kari nyanungu-nyangu warlaja wangka, kajili-jana yimi ngaju-nyangu yimi-ngarrirni ngajukupurdangka-purnuku yapaku, kulajulu ngaju-nyanguju marlaja purda-nyanyi, lawa.”*

²² Ngulaju ngula-juku. Ngula karliparla kurruly-wangkami jaru-kari jaru-kari-mipa jaajirla, kajilpa-ngalpa Kirijini-wangurlu purda-nyangkarla wangkanja-kurra, kajika-ngalpa kanginy-pinyi kurruly-wangkanja-kurraju. Kajika-nyanu marda wangka, ‘Ngajurna yapa-kari, kulalu ngaju-nyangu-purnu yapa. Yampimirna-jana nyampurraju yapa.’ Kulalpankulu nyarrparlulku pirrjirdi-mantarla, lawa. Kala jaajirla ngula karliparla jarukungarduyu-piya marlaja wangkami jaru Kaatu-kurlangu, ngulaju ngalipa-mipaku Kirijini-patu-mipaku pirrjirdi-maninjaku.

²³ Ngula kankulu yangka Kirijini-patu jinta-jarrimi jaajirla, kajilpankulurla jintakumarrirni kurruly-wangkayarla Kaatuku jaru-kari jaru-kari, kajilpa-nyarra Kirijini-wangurlu purda-nyangkarla jintakumarrirni wangkanja-kurra, kajika-nyarra marda purda-nyanyi ‘Kari nyampuju mardalu muku warungka-jarrija!’ ²⁴ Kajilpankulurla jarukungarduyu-piya marlaja wangkayarla jinta-kari jinta-kari yangka Kaatu-kurlangu jaru, manu kajilpa yukayarlarni Kirijini-wangu, kajika-nyarra purda-nyanyi junga-nyayirni nyarra kajilpankulu wangkayarla. Kajika-nyanu kanunju-kari wangka nyanungu, ‘Karirna rampal-yanu jarrwara-kari Kaatu-kujaku.’ Junga-juku, kajika-nyanu puta kurnta-jarri-nyayirni nyurrurla-puru. ²⁵ Manu kajika-nyanu yimi-ngarrirni nyurrurla-kurra jarrwari-kari ngulalpa yanu Kaatu-kujaku. Kajikarla parntarrinjarla wangkami Kaatuku. Manu kajika kuja wangkami, ‘Kari Kaatuku palka-ka nyina nyampu-paturlajintaju.’

* 14:21 Nyangka Isaiah 28.11-12, Deuteronomy 28.49

²⁶ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, nyarrpa-jarriminkili nyurrurlaju kajinkili jaaji-kirra yanirni? Ngarirna-nyarra wangka. Jinta-karirli kajikanparla Kaatuku yunparni. Jinta-karirli marda kajika-nyarra Payipulu-kurlurlu pinarri-mani. Jinta-kari marda kajikanparla marlaja wangka Kaatuku marda kujanpa jukurr-maninjarla nyangu nyuntulurlu. Jinta-kari marda kajikarla kurruly-wangkami Kaatuku jaru-kari jaru-kari. Jinta-kari kajika-nyarra milki-wangka panu-kariki yali yangka jaru-kari ngula karla warrarda kurruly-wangka. Nyiyarningkijarrarlu kujarlujulpankulu-nyanu pirrjirdi-mantarla Kaatuku puranjaku. ²⁷ Ngampurrrpa marda kajikankulurla jintakumarrirni kurruly-wangkami Kaatuku yangka jaru-kari jaru-kari. Lawa kujaju, marnkurrrpa-mipalpankulurla kurruly-wangkayarla Kaatuku jaru-kari jaru-kari. Ngula-jangkaju jinta-kari yungulpa-nyarra milki-wangkayarla panu-kariki yalumpu jaru-kari. ²⁸ Jaru-kari jaru-kari, kajilpanparla kurruly-wangkayarla Kaatuku, ngulaju wurra-wiyi wurdungu-juku nyinaya. Nyangkarla yapa jinta-kariki yungulpa-jana milki-wangkayarla jaru-kari yapa panu-kariki. Kajilpanparla lawa-nyangkarla yapaku, nyuntu nyinaya wurulypa-juku manu Kaatukujurla kanunju-kari kurruly-wangkaya jaru-kari jaru-kari.

²⁹ Ngula-warnuju, marnkurrrpa-kari-mipalpankulurla marlaja wangkayarla jarukungarduyu-piya Kaatuku. Ngalya-karirli nyurrurlarlu, yirriyirririlili-jana purda-nyangka nyarrpa kuja kalu wangkami, junga marda, yimirr-yinyi marda kalu-nyarra. ³⁰ Yangka jinta yapa kuja karla karrinja-karra marlaja wangkami jarukungarduyu-piyaju, manu ngula-puru-yijala jinta-kariki yaliki nyinanja-karraku ngula karla wangkami Kaatu, yali ngula karla karrinja-karra marlaja wangkami, ngulajulparlajinta jurnta wurdungu-jarriyarla yalikilki jinta-kariki nyinanja-warnuku yungurla marlaja wangkami jarukungarduyu-piyarlangu Kaatuku. ³¹ Jinta-kari jinta-kari nyurrurla kajikankulurla jarukungarduyu-piya marlaja wangka Kaatuku yungunkulu pirrjirdi-jarri panu-jarlulku manu pinarri-jarri.

³² Yapa jarukungarduyu-piya ngana-puka kuja karla marlaja wangka Kaatuku, ngulangku kyanu warla-pajirni warrarda wangkanja-kujaku. Ngulaju kajana pardarni yapa ngalya-karirlanguku kajilirla yali-patu-karilki marlaja wangka. ³³ Kaatu kangalpa wangkami yungurlipa jungarni turnu-jarrinjarla nyinami jaajirla rarralya manu wurulya yuntarninja-wangu. Nyampunya kangalpa karrimi kuruwarri ngulaju Kirijini-patuku ngula karlipa nyinami Kaatu-kurlangu jaaji-kari jaaji-karirla.

³⁴ Ngula kankulu Kirijini-patu jinta-jarri jaajirla, karntakarntaju ngulajulpalu wurulya nyinakarla wangkanja-wangu. Juwu-patu-kurlangu ngula-ka kuruwarri nguna, ngulaju-ka wangka kuja:

“Karnta-paturlujulpalu-jana purda-nyangkarla wati-mipa kali-nyanu-patu nyarrpa kajili-jana wangka.”

³⁵ Kajilpa karnta wangkayarla jaajirla, ngulangka kalakalu yapa-patu-kariji kurnta-jarrimi. Ngula-kujakuju, kali-nyanulpa payikarla ngurrangka nyanungu-nyangurla.

³⁶ Kala nyurrurlarluju kajikankujulu marda wiljiwilji-mani. Kaatu-kurlangu jaruju, kula nyurrurla-nyangurla-wiyi palka-jarrija. Kula-nyarra yimi-ngarrurnu nyanungu-nyangu jaru nyurrurla-mipaku. Kurdungurlu-patuku Wiriwiriki nganimpaku, ngulaku-nganpa nganipa-kamparnuku yimi-ngarrurnu. ³⁷ Kuja kankulu-nyanu ngarrirni jarukungarduyu-piya nganta nyurrurlarlu Kaatu-kurlangu, manu ngula kankulu-nyanu ngarrirni Pirlirrrpa Kaatu-kurlangu-kurlu nganta, ngula-kurlujulpankujulu ngungkurr-nyinayarla wiljiwilji-maninja-wangu. Ngulaju yimi-ngarrurnu Kaaturlu kuruwarri nyampu nyurrurlaku jungarni-maninjaku. Ngula-mipanya karna-nyarra yirrarni. ³⁸ Kirijini-kari kajilpaju nyinayarla ngungkurr-nyinaja-wangu ngajuku, manu kajilpaju warrarda wilji-mantarla, ngulajulu jawirri purda-nyangka yalu-maninja-wangurlu yungu wangkami nyanungu-mipa.

³⁹ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, warrardalu payika Kaatu yungunkulurla jarukungarduyu-piya marlaja wangka. Kirijini-kariyi-nyanu-patu kajili ngampurpa nyina jaru-kari jaru-kariki kurruly-wangkanjaku, ngulaju pangkalalu wangkamirra. ⁴⁰ Ngula-warnuju, kajinkili jinta-jarri jaaji-kirra, purayalu nyiyarningkijarra Kaatu-kurlangu ngurrjungku manu jukarurrurlu.

15

Yimi Ngurrju Jijaji Kiraji-kirli kuja yangka pina-wankaru-jarrija palinja-warnuju

¹ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, yangka-warnu karna-nyarra pina-ngarrirni Yimi yangka Ngurrju Jijaji Kiraji-kirli, yangka jaru ngulalparna-nyarra yimi-ngarrurnu nyurru-pardu. Purda-nyangulpankujulu ngulaju wurra-maninja-wangurlu, manu jalangurlangurlu kankulu nyampu jaru walangku-pinyi purda-nyanjarla. ² Kajilpankulu jaru nyampu tarngangu-juku walangku-pungkarla, kajika-nyarra muurl-mardarni yangka jarrwara-kujaku manu karanparr-karrinja-kujaku. Kajilpankulu purda-nyanja-wangurlu juwa-kijikarla nyampu jaru, ngulaju kulalpa-nyarra muurl-mardakarla.

³ Nyampuju jaru wiri-nyayirni ngularna purda-nyangu ngajulurlu-wiyi, manurna-nyarra nyurrurlakulku yimi-ngarrurnu:

Jijaji Kiraji ngula palija, ngulaju-ngalpa kunka-palija ngalipaku wilji-wanawana, yangka ngulalpa-ngalpa Payipulurlu yimi-ngarrurnu palinjaku.

⁴ Yapa-paturlulu kanjarla-yirrarnu kaninjarni pirnkingka, ngula-warnuju ngunaja jirramaku. Ngula-warnuju Kaaturluju wankaru-maninjarla yakarra-manu yangka-piya-yijala ngulalpa-ngalpa Payipulurlu yimi-ngarrurnu wankaru-maninjaku.

⁵ Ngula-warnuju, milki-yirrarnu-nyanu wankaru Piita-kurraju, ngula-warnuju-nyanu ngalya-kari-kirraluku milki-yirrarnu Kurdungurlu-patu-kurra Wiriwiri-kirra 12-pala-kurra.

⁶ Ngula-jangkarluju, panu-kurralku-nyanu milki-yirrarnu 500-pala-kurra, marda 520-pala-kurra, yangka kujalpalurla wala nyinaja Jijajiki. Nyampu-patuju kalu yapa nyinami wankaru-juku jalanguju, ngalya-karirnalujana wajawaja-manu.

⁷ Ngula-warnuju-nyanu milki-yirrarnu Jamaji-kirra-wiyi, ngula-warnuju Kurdungurlu-patu-kurra Wiriwiri-kirra panu-kari-kirra.

⁸ Ngaju-kurralku-nyanu milki-yirrarnu purdangirli-kirraju yangka ngulalparna maju-wiyi nyinaja kamparru Kirijini-patu kujalparna-jana waru pakarnu.

⁹ Kurdungurlu-patu yangka Wiriwiri ngulaju kalu nyina ngaju-piya-wangu wiriwiri-nyayirni. Kujarlaju, kulalpankujulu marda yirdi-mantarla Kurdungurlu Wiri yangka ngulalparna-jana nyurru-pardu Kirijini-wati waru pakarnu. ¹⁰ Yangka ngulalparna-jana waru pakarnu Kirijini-patu, ngula-warnukuju Kaatujulpaju kutu nyinaja yimiri-juku, manuju nyanungu-kurra-manu. Manu jalanguju karnarla warrki-jarri nyanunguku-juku Kurdungurlu Wiri. Kaaturlu ngulaju nyanungu-kurra-manu yimirirli, ngulaju kula ngayi manyuku. Nurna-nyayirnilparnarla warrki-jarrija Kaatukuju panu-kari-piya-wangu yangka Kurdungurlu-patu Wiriwiri-kari-piya-wangu. Kajilpaju Kaaturlu yampiyarla pirrjirdi-maninja-wangurlu, kulalparnarla ngulaju warrki-jarriyarla. Kala ngula kaju yimirirli pirrjirdi-mani, ngulaju karnarla warrki-jarri pirrjirdi-juku manu jukaruru. ¹¹ Yangka ngula kankulu yimi purda-nyanyi Jijaji Kiraji-kirli, ngajulurlu mardarna-nyarra yimi-ngarrurnu kamparrurlu-wiyi, mardalu-nyarra yali-patu-karirli-wiyi yimi-ngarrurnu, ngulaju ngula-juku. Ngulaju karnalu-nyarra yimi-ngarrirni yangka-juku jaruju jinta Jijaji Kiraji-kirli nganimparluju Kurdungurlu-paturlu Wiriwirirli. Ngulakunya kankulurla wala nyina.

Kajirlipa ngalipa Kirijini-patu palimi nyampurla ngurungka, ngula-jangkaju kapu-ngalpa Kaaturlu pina-wankaru-mani

¹² Nganimparlu karnalu-jana jaru nyampu yimi-ngarrirni yapa-patuku ngula Kaaturlu wankaru-manu pina Jijaji Kiraji pirnkingka ngulalpa ngunaja. Nyarrpaku-yijala kankulu yangka ngalya-kariji wangkami ngula kalu yapa Kirijini palimi, ngulaju kalu tarnnga-juku palimirra nganta pina-wankaru-jarrinja-wangu nganta? Kujaju lawa ngula kankulu wangka. ¹³ Kajilpa-ngalpa Kaaturlu wankaru-maninja-wangurlu yampiyarla yapa Kirijini, ngulaju kula wankaru-mantarla-yijala Jijaji Kirajiji. Kapu tarnnga-kirli ngunakarla pirnkingka. ¹⁴ Kaaturlu kaji wankaru-maninja-wangurlu yampiyarla Jijaji Kiraji, ngula-warnurlaju kajikarnalu-nyarra ngari jamulu yimi-ngarrirni-mipa, ngulaju lawangka. Kajikankulurla ngari jamulu walaju nyinami.

¹⁵⁻¹⁶ Nganimparlu yangka Wiriwirirli, ngulaju karnalu-nyarra jungangku yimi-ngarrirni Kaaturlu ngula Jijaji Kiraji pina-wankaru-manu. Kaji Kaaturlu pina-wankaru-maninja-wangurlu yampiyarla Jijaji Kiraji, yapa-patuju ngulaju kapunkulu-nganparla kapuru nyinakarla yijardu-wangu nganta. Warlka ngantalparnalulu wangkaja Kaatu-kurlangu-kurlu nyampu-kurlu jaru-kurlu. Yijardu-wangu kujaju! Ngaju karna-nyarra yijardu-nyayirni yimi-ngarrirni jungangku wankaru-manu Kaaturluju. Kajilpa-ngalpa Kaaturlu wankaru-maninja-wangurlu yampiyarla yapa-patu Kirijini-patu, ngulaju kula wankaru-mantarla-yijala Jijaji Kiraji. Yijardu-wangu kujaju! Kaaturluju kapu-ngalpa wankaru-mani ngalipaju Jijaji Kiraji-piya ngula wankaru-manu nyurru-wiyi.

¹⁷ Kaji Kaaturlu wankaru-maninja-wangurlu yampiyarla Jijaji Kiraji, ngulaju kapunkulurla ngari jamulu walaju nyina, lawaku. Kula-nyarra yawuru-jarriyarla wilji-warnukuju. Yijardu-wangu kujaju! ¹⁸ Kaji Kaaturlu wankaru-maninja-wangurlu yampiyarla Jijaji Kiraji, ngulaju kula-jana wankaru-mantarla-yijala yangka yapaju Kirijini-patu ngularlipa-jana kamparru-wiyi wajawaja-manu, ngulaju kapulu jarrwara-kari-yijala nyinakarla Kaatu-kujaku tarnnga-juku. Kujaju yijardu-wangu, kapu-jana pinarni kanyi wankaru-maninjarla Kaaturluju. ¹⁹ Ngalipa Kirijini-patu ngula karlipa nyina Jijaji Kiraji-kirlangu, wala karliparla nyinami Kaatuku. Kajirlipa nyampurla ngurungka palimi, kapu-ngalpa pina-wankaru-mani, wankaru-maninjarla kapu-ngalpa ngurra nyanungu-nyangu-kurra kanyi. Kajilpa-ngalpa yampiyarla Kaaturlu pina-wankaru-maninja-wangurlu, kajikarlipa-nyanu mari-jarri karrikarri-wangu.

Kaaturlu kapu-ngalpa ngalipa Kirijini-patu yapa pina-wankaru-mani, manu kapu nyinamirra Warlalja-Wiri ngalipaku manu nyiyarningkijarraku

²⁰ Nyampuju junga Kaaturlu ngula Jijaji Kiraji wankaru-manu pina. Jalangu Kaatu kangalpa wangka ngalipaku Kirijini-patuku, yangka ngalipa kuja karliparla wala nyina Jijaji Kirajiki, junga kapu-ngalpa ngaliparlangu pina-wankaru-mani. ²¹ Nyurru-wiyi kujarla wati jinta yirdi Yatumu jurnta yanu Kaatuku jarrwara-kari wilji, ngulapanuju palija. Ngula-piya-yijala kapurlipa ngalipa muku pali wilji-panuju. Kala ngula Jijaji Kiraji pina-wankaru-manu Kaaturlu, ngula-piya-yijala kapu-ngalpa ngalipa pina-wankaru-mani. ²² Ngalipa kapurlipa yapa-patu muku pali Yatumu-piya-yijala ngula nyanungu palija wilji-panu. Ngulaju ngula-juku. Ngalipa Kirijini-patu kapurlipa pina-wankaru-jarri kuja karliparla nyina warlalja Jijaji Kirajiki.

²³ Ngana-wiyi wankaru-manu Kaaturluju? Kamparruju wankaru-manu Jijaji Kirajiwiyi. Manu kaji pinarni yani, kapu-ngalpa ngalipalku nyanungu-nyangu Kirijini-patu wankaru-mani. ²⁴ Ngula-warnuju kapu nguru nyampuju yawu-pardi. Jijaji Kirajirli kapu-jana pinjarla riwarri-mani muku juju-kari juju-kari yangka kuja kalu

wiriwiri nyinanja-yani maju-nyayirni nyampurla ngurungka jalangu-jarra. Ngula-warnuju, Jijaji Kirajirliji kapurla yinyi nyiyarningkijarra nyanungukupalanguku Kirda-nyanuku Kaatuku ngulaju yungu Warlalja-Wiri nyina. ²⁵ Jijaji Kirajirlangu kapu Warlalja-Wiriji nyinami nyiyarningkijarraku. Manu yangka kuja kalurla nyurunyuru-jarrimi, ngulaju ngaka kapu-jana Kaaturlu pinjarla riwarri-mani muku, kanjarla kapu-jana Jijajirla wirliyarla kanunjumparra yirrarni. Nyanungulku kapu-jana kankarlarniji nyina Warlalja-Wiriji. ²⁶ Ngula-warnuju, kula nganalku pali, lawa!

²⁷ Kaatuju kujanya wangkaja Payipulurlaju:

“Kapurna nyiyarningkijarra yirrarni Jijajirla wirliyarla kanunjumparra, nyanungulku kapu-jana kankarlarniji nyina Warlalja-Wiriji.”*

Kaaturluju kula-nyanu yirrarni Jijajirla wirliyarla kanunjumparra, kapu ngayi nyiyarningkijarra-puka yirrarni Jijajirlaju. ²⁸ Ngula-ka Kaaturlu yirrarni nyiyarningkijarra Jijajirla wirliyarla kanunjumparra, ngula-warnurluju Jijajirli kapu wiripajirni Kaatuju. Kaatuju kapu Warlalja-Wiri-nyayirni nyinamirra kankarlarni nyiyarningkijarraku.

²⁹ Nyiyaku kalu-jana yapa ngalya-kari marlaja papitaji-jarri palinja-warnuku yangka kujalu nyurru-wiyi palija Kirijini-wangu-juku? Rampal-manngu-nyanyi marda kapu-jana nganta Kaaturlu yaliji wankaru-mani pina nganta yali palinja-warnuju. Kala kajilpa-jana Kaaturlu pina-wankaru-maninja-wangurlu yampiyarla, ngulaju kajikalujana jamulu marlaja papitaji-jarrimi.

³⁰ Wita yirna-nyarra payirni. Kaaturlu kajilpa-ngalpa wankaru-maninja-wangurlu yampiyarla, nyarrpaku-yijala karnalu-jana nganimpurluju Kurdungurlu-paturlu Wiriwirirli yimi-ngarrirni Yimi Ngurrju parra-kari parra-karri? Kalakalu-nganpa tarnnga-kurra pinyi. ³¹ Ngalipa karliparla nyina Jijaji Kirajikiji. Kuja karna-nyarra manngu-nyanyi, kujarlaju kankujulu miyalu raa-pinyi. Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, junga karna-nyarra wangka: Parra-kari parra-kari karna-jana piki-karri yapa panu-kariki. ³² Nyampurla kiringka Yipijarla, ngulajurnaju jaarl-karrija nyampu-patu-kujakuju yapa-kujaku ngulalpalu nyinaja ngiinyari-wati pinja-panu. Pungkarla kapujulu marda tarnnga-kurra. Milya-pungulparna Kaaturlu kapu-ngalpa pina-wankaru-mani palinja-warnuju. Kujakujurnaju jaarl-karrija. Kala kajilpa-ngalpa Kaaturlu pina-wankaru-maninja-wangurlu yampiyarla yapa Kirijini-patu palinja-warnu, kujarlaju ngayilparlipa ‘kutu-nganjarla manu kutu-manyu-karriyarla jalanguju palinjakungarntija.’* Kujanya kalu yapaju panuju wangka jalangurlanguju. Jaru nyanungurra-nyangu kula junga!

³³ Jungarnirli manngu-nyangkalu yangka yalirra-piya-wangurlu yapa-piya-wangurlu ngula kalu warungka-jarrinjarla jarrwara-kari yanirra. Kajilpankulu jungu wapayarla yangka ngawungawu-watirlajinta, ngulaju kajikankulu yali-patu-piya-yijala nyina ngawungawu. ³⁴ Nyampu ngula karna-nyarra yimi-ngarrirni yungurna-nyarra yapa nyurrurla kurntaku ngurrju-mani. Ngalya-kari ngulaju kankulu nyinami Kaatu-kurlangu nganta, kala lawa! Ngula-kujakujulu jungarnirli manngu-nyangka, manu warla-pajikalujana nyanu jarrwara-kari-kijaku.

Kaaturlu kapu-ngalpa pina-wankaru-mani jintawarlayi Kirijini-patuju

³⁵ Ngula-juku, ngalya-karirli nyurrurlarlau yapangku marda kankujulu payirni, ‘Nyarrparlu kapu-ngalpa Kaaturlu wankaru-mani yapa palinja-warnu? Nyiypiyalku kapurlipa palkaju mardarni?’ ³⁶ Nyurrurlajunkulu warungka-nyayirni! Purda-nyanyi kankulu yangkaju pilarla ngula kalu ngarninjarla pirri-kijirni. Linji-jarri kalu, ngula-jangka kalu pina purrulyun-pardi linji-jarrinjarla. Linji-jarrinja-wangurla, kulalpa nyarrpalku pina purrulyun-pardiyarla, lawa. ³⁷ Pilarla ngula

* 15:27 Nyangka Psalm 8.6 * 15:32 Nyangka Isaiah 22.13

kalu ngarni nyurlanjarla manu kijirniarra, yali-jangka wita-jangka-ka pina purrulyun-pardi, ngula-piya-jangka-yijala-ka mangarri yalumpuju nyiyarningkijarra purrulyun-pardi. Purrulyun-pardinjarla wirirra-jarri. ³⁸ Watiya-kari watiya-kari ngula kalu karrinja-yani wardiji marda, pilarla marda, kanarlarrampi marda, kula kalu jurrku-juku karri. Ngula-piya-jangka-ka pina-pardi yangkaju mangarri ngurlu. Ngula-piya-yijala-ka ngalya-kariri pardinja-yani nyiyarningkijarra. Kujarlunya kajana Kaaturluju ngurrju-mani.

³⁹ Nyiyarningkijarra ngula karlipa nyampurla wankaru nyinami ngalipa-piya yapa, puluku, jurlpu, yawu ngapa-ngawurra, ngulaju yilara karlipa jarnkujarnku mardarni, manu palka karlipa jarnkujarnku mardarni. Kula karlipa jurrku-juku nyina, lawa. Palka-kari palka-kari kalu nyinami. Kularlipa nyanungurra-piya.

⁴⁰ Nyiyarningkijarra karlipa-jana nyanyi walyangka ngurrju. Ngalya-kari karlipa-jana nyanyi yalkirirla wanta, kirntangi, parlpa-warnu, ngularraju ngurrju-yijala.

⁴¹ Wantangku kangalpa ngurrjungku pantirni kirntangi-piya-wangurlu. Kirntangirli kangalpa ngurrjungku-yijala palka-mani mungangkarluju ngulaju yanjilypiri-piya-wangurlu. Yanjilypirirli kangalpa ngurrjungku-yijala palka-mani mungangkarluju, ngalya-karirliji wiriwirirli, ngalya-karirli witawitarlu.

⁴² Ngula-piya-yijalarlipa ngalipa yapaju. Kaaturlu kaji-ngalpa wankaru-mani pina, ngulaju palka-nyayirni-wangu-kurlu nyampu-piya-wangu-kurlu ngula karlipa jalangurlu mardarni. Ngulaju nyampurra-piya-yijala nyiyarningkijarra kuja karlipa-jana nyanyi warrukirdikirdi ngurrju-nyayirni-yijala. Ngula kalu yapangku milyingka yirrarni nyurnu, ngulaju-ka tarnnga-juku palimirra ngurrju-wangulku. Kala ngula-ka Kaaturlu wankaru-mani pina, ngulaju kapurla tarnngalku wankaru marlaja nyina manu ngurrjuklu. ⁴³ Ngula kalu yapangku milyingka yirrarni nyurnu, ngulaju ngawu-nyayirnilki kuwalypa. Kala ngula-ka Kaaturlu wankaru-mani pina, ngulaju pirrjirdi-nyayirni yartarnarri wiri-jarlu-kurlu. ⁴⁴ Yapangku panungku karlipa mardarni palka. Kajili-ngalpa yapangku milyingka yirrarni nyurnu, palka kapulu-ngalpa yirrarni milyingka. Kaji-ngalpa Kaaturlu wankaru-mani, ngulaju palka-nyayirni-wangu-kurlulku.

Ngalipa Kirijini-patu kapurlipa nyina Jijaji-piya kajirlipa yani ngurra-kurra nyanungu-nyangu-kurra

⁴⁵ Payipululu kangalpa kuja yimi-ngarrirni, “Kaaturlu ngurrju-mani yangka kamparru-warnu Yatumu, ngulalpa nyinaja yapa-nyayirni wankaru.”* Kala jinta-kariri Yatumu-kari Jijaji Kiraji, ngulakuju pirlirrpaku kuja karliparla marlaja nyina wankaru tarnnga-juku. ⁴⁶ Kaaturlu kangalpa yinyi palka-wiyi, ngula-warnurlu kapu-ngalpa yinyi yali palka-nyayirni-wangulku. ⁴⁷ Kaaturlu ngurrju-mani kamparru-warnu Yatumu, ngulaju walya-jangka nguru nyampu-wardingki. Nyampu Yatumu-kari jinta-kari, ngulaju yanurnu Kaatu-kurlangu-ngurlu nguru-nyayirni-wangu-ngurlu. ⁴⁸ Yapa ngula kalu nyampurla ngurungka nyina, ngulaju walya nyampu-wardingki yangka kamparru-warnu-piya Yatumu-piya ngula Kaaturlu ngurrju-mani walya-jangka. Ngalipa ngula karlipa nyinami Kaatu-kurlangu, ngulaju karlipa nyina Jijaji-piya kuja Kaatu-kurlangu-jangka yanurnu nguru-nyayirni-wangu-jangka. ⁴⁹ Ngalipa karlipa nyina ngulaju kamparru-warnu-piya Yatumu-piya palkarlanguju ngula Kaaturlu ngurrju-mani walya-jangka. Kala ngalipa Kirijini-patu ngulaju karlipa Jijaji-piya nyinami ngula yanurnu Kaatu-kurlangu-ngurlu nguru-nyayirni-wangu-ngurlu.

Kaaturlu kapu-ngalpa palka-nyayirni-wangu kurruly-kijirninjarla yinyi jintakumar-rirniki kaji Jijaji pinarni yani

* 15:45 Nyangka Genesis 2.7

⁵⁰ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, purda-nyangkajulu kajirna-nyarra wangkami nyurrurlaku! Ngaliparlu ngula karlipa palka mardarni nyampurula walyangka, nyampu-kurlu palka-kurlu kulalparlipa yantarla Kaatu-kurlangu-kurra nguru-nyayirni-wangu-kurra. Ngalipa kajilparlipa paliyarla, kulalparlipa-nyanu wankaru-mantarla pina. ⁵¹⁻⁵² Purda-nyangkalu nyampuju yimi-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu: Ngalya-kari yangka Kirijini ngalipakupurdangka, ngulajulu nyurru palija. Ngalya-kari ngalipa Kirijini kularlipa palimi, kapurlipa wankaru-juku nyina nyampurula walyangka-juku. Kaji Jijaji pinarni yani, kapu-ngalpa palka-nyayirni-wanguju ngalipaku kurruly-kijirninjarla yinyi Kaaturluju yaruju-nyayirni, yangka ngula karlipa milpa maarr-mani, ngula-piya yaruju-nyayirni. Kajirlika purda-nyanyi yangka yali jamaru-karrinja-yaninjarni-kirra yalkiri-ngirliji, Kaaturlu kapu-jana yakarra-mani yali nyurnu-patu Kirijini-wati milyi-jangka, manu ngula-warnuju kapu-ngalpa palka-nyayirni-wangulku kurruly-kijirninjarla yinyi jintakumarrirniki. ⁵³⁻⁵⁴ Kajilpa-ngalpa yampiyarla palka-nyayirni-wangu yinja-wangurlu, ngulaju kulalparlipa yantarla ngurra-kurra nyanungu-nyangu-kurraju. Kari-nganta Kaaturlu kapu-ngalpa pina-wankaru-mani manu palka-nyayirni-wangu yinyi yungurliparla marlaja nyina wankaru tarnga-juku ngurrangka nyanungu-nyangurla palinja-wangu. Payipulurlu kangalpa yimi-ngarrirni jinta-juku jurrku-juku: “Yati, yati! Palinja-warnuku kapu-ngalpa palka-nyayirni-wangu yinyi, kapu-ngalpa wankaru-mani pina!”*

⁵⁵ “Kularlipa palimi tarnga-juku! Kujarlanya karlipa lani-wangu nyinami!”*

⁵⁶ Nyiya-jangka karlipa muku palimi ngalipaju jintawarlayi? Kuja karlipa karlirryani Kaatu-kurlangu-kujaku kuruwarri-kijaku, ngula-jangkanya karlipa muku palimi. ⁵⁷ Ngulaju junga. Kala kuturliparla pulka-pinyi Kaatuku kuja-ngalpa yilyajarni Jijaji Kiraji ngalipaku Warlalja-Wiri nguru nyampu-kurra pina-wankaru-maninjaku. Ngula-warnuju ngula karlipa mardarni Jijaji Kiraji, kularlipa palimilki!

⁵⁸ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, tarngajukulurla wala nyinaka, manulu puraya Jijaji Kiraji Warlalja-Wiri. Kalakankulu marda yampimi warrki nyanungu-nyanguju. Kula karliparla jamulu warrki-jarrimi nyanunguku. Kujarlajulurla tarnga-juku warrki-jarriya yampinja-wangu-juku!

16

Puurlu-jana wangkaja Karinji-wardingki-patuku tala jinta-maninjarla yungulu-jana yilyami Kirijini-patu-kariki Jurdiya-wardingki-patuku

¹ Yangka Kirijini-patu ngula kalu yali nyina nguru-karirla Jurdiyarla marlajarra tala-wangu, ngulaku yungulparlipa-jana jinta-maninjarla yilyayarla tala Kirijini-kariyi-nyanurlu ngaliparlu. Nyurrurna-jana yimi-ngarrurnu ngalya-kariji Kirijini-patuju nguru-karirla Kalatiyarla talaku jinta-maninjarla yungulu-jana yilyamirra. Jalangurluju karna-nyarra yimi-ngarrirni nyurrurlakulku yali-piya-yijala talaju. ² Palya-kari Palya-karirla ngula kankulu jinta-jarrimi, ngula-purulpankulu talaju yir-rakarla wita-kari wita-kari ngakakungarnti yilyanjakungarnti. Ngalya-karirli ngula kankulu panu mardarni tala, ngula-warnujulpankulu wiri-karrikarri yirrakarla. Ngalya-karirli ngula kankulu ngari wita mardarni, ngula-warnujulpankulu wita-yijala yirrakarla. Talalu yirraka wita-kari wita-kari ngajulukuju kamparrurlu-kirli, palkakulku yungurna yanirra warru payirninja-kujaku.

* 15:53-54 Nyangka Isaiah 25.8 * 15:55 Nyangka Hosea 13.14

³ Ngaka-kari kajirna yanirra Karinji-kirra nyurrurla-nyangu-kurra, milakalu-jana wati-patu ngurrju-patu, ngula-warnuju yungulu-jana tala kanyi Jurdiya-kurra. Ngajulurlu kapurna-jana yirdi yirrarni pipangka. Kapurna-jana yilyamirra Jurdiya-kurra tala-kurlu manu pipa-kurlu yirdi nyanungu-patu-kurlu. ⁴ Kajilpankulu kurruly-kijikarla ngajuluku yungulparna-jana nguru-kangkarla tala nyampu-kurluku Jurdiya-kurra, ngulaju ngula-juku. Kajikarna-jana ngajulurluju nguru-kanyi.

Puurlu-jana wangkaja Karinji-wardingki-patuku, 'Ngakarna yanirra ngurra nyurrurla-nyangu-kurraju Karinji-kirraju'

⁵ Ngaka karna-nyarra yanirra nyurrurlakuju Karinji-kirraju. Kala yungurna warru yani Majatuniya-wana-wiyi. Ngula-jangkanya kapurna warrumpa-yani nyurrurla-kurralku. ⁶ Kapurna-nyarra marda yalirla-juku jirrnganja nyinami tarnnga-wangu ngayi, yirra-karaji kajikarna-nyarra yulyurpurla jingijingi jirrnganja nyina. Ngula-warnuju kajikankujulu jinta-maninjarla yinyi yangka kapurna marda wurnalku yardarra-pardimi yali-kari-kirraluku. ⁷ Kajilparna-nyarra yantarlarra nyurrurla-nyangu-kurra ngurra-kurra jalangu, ngula-warnuju kajikarna-nyarra jirrnganja nyina ngurra-patuku-mipa marnkurpaku marda. Kala ngaka kajikarna yanirra yungurna-nyarra tarnnga-katu jirrnganja nyina nyurrurlakuju kajilpaju jarraly-pungkarla Jijaji Kirajirli Warlalja-Wiringki. ⁸⁻⁹ Nyampurla Yipijarla, yapa panu-jarlulu ngula kajulu yurrukunju-jarri warrki nyampurlaku. Ngulakuju kularna-jana wajampa nyina. Warrki panu-jala-ka karrimi nyampurla-juku, manu ngurrju kajikarnarla warrki-jarri Kaatuku. Ngula-warnu kapurna nyampurla-juku nyinami Purlapa Wirikingarnti Pintikujungarnti.

Puururlu pipa nyampuju lawa-manu Kirijini-patu yapaku Karinji-wardingkiki

¹⁰ Kaji-nyarra Timiji yanirra nyurrurlaku nyanjaku Karinjirlaku, wapirdilirla wangkaya, nyurrurla-kurra-mantalu, kajika-nyarra yangka lani-jarri-kijaku. Ngularlanguju karla warrki-jarri ngalipa-nyanguku Warlalja-Wiriki Jijaji Kirajiki ngaju-piyayijala. ¹¹ Kurdu-warnunya purda-nyangkalu waparlku-wangurlu, manu ngungkurnnyinakalurla kaji-nyarra wangkami manu jaru yirri-purami. Ngurrju rarralypalurla nyinaka, manulurla nyiyarningkijarra yungka wurna-kurrakuju kaji pinarni yani ngaju-kurra. Ngula karnarla pardarni panu-kari-kirli Kirijini-patu-kurlu.

¹² Ngalipakupurdangka-yijala yangka Kirijini yirdiji Yapuli, warrardalparna payurnu nyanunguju yungu-jana yangka ngalya-kariki Kirijini-patuku ngururra-kanyi nyurrurlaku nyanjaku. Wurra-wiyi-juku-ka nyina yaninjarra-wangu. Ngaka-karaji kaji ngampurpa nyina, ngula-jangkanya marda kajika-nyarra yanirra.

¹³ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-wati, warrawarra-kangkalu-nyanu jarrwara-kari-yaninja-kujaku! Walalurla nyinaka Kaatuku! Lani-wangulu nyinaka, pirrjirdi-maninjantalu-nyanu parra-kari parra-kari tarnnga-juku Kaatu-kurra-pinangu! ¹⁴ Ngula kankulurla warrki-jarri Kaatuku, yapa panu-karirlangukujulu-jana yulkaya!

¹⁵ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, nyurrurlarlulu kankulu-jana milya-pinyi Jipinaja-kurlangu-mayamaya. Nyanungu-patu kalu nyinami kamparru-warnu-patu yapa Kiiriji-wardingki-patu kujalu Kirijini-jarrija. Nyanungurlujulu-nyanu jungangku yungu Kaatu-kurraju yungulurla warrki-jarri nyanunguku. ¹⁶ Nyampu karna-nyarra wangka nyurrurlaku: Nyampu-patu manu ngalya-kari ngula kalurla Kaatuku warrki-jarri, ngulajulu-jana purda-nyangka wilji-wangurlu nyarrpa kajili-nyarra wangka.

¹⁷ Ngulalparna nyinaja nyampurla Yipijarla, nyurrurla-patu kulankujulu nyarrpa jirrnganja warrki-jarriyarla. Nyampu-patu yirdi-patu Jipinaja, Purrtunata manu Yakayija, ngulajulu yanurnu nyampu-kurra, ngulangakajurna wardinyi-jarrija.

¹⁸ Nyampurlajulu wardinyi-manu kujalu-nyarra nyurrurla yalirla wardinyi-manu, ngula-piya-yijala. Ngula-warnujulpankulu-jana pulka-pungkarla kuja-piyakuju.

¹⁹ Panu-jarlu yangka Kirijini-patu nyampurla jaaji-kari jaaji-karirla ngurrararla yirdingka Yajiyarla, jintangka kalurla nyina Jijaji Kirajiki Warlalja-Wiriki. Ngula-paturluju yungulu-nyarra yimi-ngarrirnirra ngurrju nganta kalu nyina. Yirdi nyampu Yakila manu nyanungu-parnta yirdi Pirijila manu Kirijini-patu-yijala, ngula kalu yuwarlirla nyanungu-nyangurla jintajarra, ngula-paturlangurlu yungulu-nyarra yimi-ngarrirnirra ngurrju nganta kalu nyina. ²⁰ Manu nyampurla ngula kalu ngalipa-nyangu-purnu nyina Kirijini, ngula-paturlangurlu yungulu-nyarra yimi-ngarrirnirra ngurrju nganta kalu nyina. Ngula kankulu jintajarra yangka Kirijini-patu, ngulangku-nyanu rdakajarra jarnku yungka. ²¹ Ngajulurlu Puurlurlu karna-nyarra yirrarnirra pipangka jaru wita ngaju-nyangurlu rdakangku: NGURRJU NGULA KARNA NGAJU NYINA, NYURRURLAJU MARDA KANKULU NGURRJU-YIJALA NYINA?

²²⁻²³ Ngana-puka ngula karla ngampurpa-wangu nyina Jijaji Kirajiki Warlalja-Wiriki ngalipa-nyanguku, pangkala Kaaturlu pinyi! Yati-wangkamilki karna-nyarrarla Warlalja-Wiriki Jijajiki nyurrurlaku yapaku, “Warlalja-Wiri Jijaji, yantarni-ngalpa pina ngalipa-kurra! Yimiri-jana nyinaya yapa nyampurra-kurlu tarnnga-juku.” ²⁴ Manu nyurrurlaku Karinji-wardingki-patuku karna-nyarra yulkami kuja karliparla nyinami jintakumarrirni Jijaji Kirajiki. Ngulaju ngula-juku.

2 Corinthians

Pipa 2 Karinji-wardingki-patuku

Pipa jinta-kari ngula-jana Puurlurlu pantirninjarla yilyajarra yapa Karinji-wardingki-patuku nyurru-wiyi

Nyiya-kurlu yimi nyampu?

Nyampuju ngulaju pantirninjarla pipangka yirrarnu Puurlurlu Kurdungurlu Wiringki ngulalparla ngurrararla Majatuniyarla jirrnganja nyinaja Timijiki. Pantirninjarla-jana yimiji yirrarnu puranjakungarduyu-patuku Kirijini-patuku ngulalpalu kirringka Karinjirla nyinaja, ngulaju yangka-patuku-yijala kuja-jana pantirninjarla pipa-karirla yirrarnu jinta-kurlu yirdi-kirliji 1 Karinji-wardingki-patuku, ngulanya kuja karlipa yirdi-mani.

Puurlurlu kuja-jana pantirninjarla pipa nyampu yimi yirrarnu nyanungu-patuku, ngulaju wajampa-jarrijalpa-jana kujalpalu nyiyarningkijarraku warntarlarlu manngu-nyangu. Panu-karirli warntarlarlulu Puurlu manngu-nyangu kula-nganta nyanunguju Jijaji Kiraji-kirlangu-wangu puranjakungarduyu-wangu. Panu-karirlili warntarlarlu manngu-nyangu yalumpu kujalpa-jana nganta nyanungurlu Puurlurlu yimi-ngarrurnu Yimi Ngurrju jungarni-wangurlu warntarlarlu. Kuja-jangkarlunya kulalu nyanunguju panu-karirliji yijardurlu purda-nyangu yangka kuja-jana nyarrpa wangkaja kamparru-wiyi.

Puurlurlu-jana yimi nyampu pipangka pantirninjarla yirrarnu yungu-jana milki-yirrarni nyanungu-patuku yangka jungarni yungulurla Kaatuku nyinami nguru maju-puru yungulurla ngurrju nyanunguku-juku wardinyi nyinami. Puurlu-jana ngampurrpa wita wangkaja nyanungu-patuku warrki-kirli nyanungu-nyangu-kurlu ngulaju yungulu nginji-wangkanja-wangurlu yampimi. Manu ngampurrparlu-jana payurnu talaku yungulu-jana tala warru ngayi-mani puranjakungarduyu-patuku ngulalpalu nyinaja Jurujulumurla marlajarra nyiyarningkijarra-wangu. Kujarlanya-jana yimi nyampuju pipangkaju Puurlurlu yirrarnu pantirninjarla.

¹ Ngajurna Puurlu Kurdungurlu Wiri. Kaaturluju milarninjarla ngajuju yajarnu. Kujarlanya, Jijaji Kirajiki karnarla jalanguju marlaja warrki-jarri Kurdungurlu Wiri-juku Kirijini-patu-kurluju. Timiji ngalipakupurdangka Kirijini, ngulaju kaju jirrnganja pipa-kurra-mani yimi. Jirramarlu-juku karnalu-nyarra pipa-kurra-mani nyurrurlaku Kirijiniki Karinji-wardingki-patuku manu panu-karirlanguku Kaatu-kurlanguku yangka kuja kalu nyina kirri-kari kirri-karirla ngurrararla Kiirijirlaju.

² Ngaju karnalu-nyarrarla wangkami ngalipakupalanguku Wapirraku manu Jijaji Kirajiki Warlalja-Wiriki kujanya, “Payirni karnangkupala yungunpala-jana yimiri nyina Karinji-wardingki-patuku yapaku. Kujarlaju yungungkulu marlaja nyinami rarralya ngurrju-nyayirni tarnnga-juku.”

Kaaturlu kangalpa pirrjirdi-mani wuurnpa-puruju

³ Ngalipa Kirijini-patu, pulka-pinyirliparlajinta Kaatuku ngularla Kirda-nyanu Jijaji Kirajiki Warlalja-Wiriki. Kaatuju ngalipa-nyangu Kirdana, ngulaju kangalpa

yimiri nyina ngalipaku yungurliparla marlaja nyina pirrjirdi-nyayirni nyanunguku. ⁴ Kirijiniji karlipa marda nyina wuurnpa-puru. Nyangurla-puka kajilparlipa wuurnpa-puruju nyinayarla, ngula-puruju kapu-ngalpa Kaaturluju pirrjirdi-mani, ngula-piyarlu-yijala yungurlipa-jana pirrjirdi-mani panu-karirlangu yapatu wuurnpa-puru. ⁵ Ngaliparlu Kirijinirli, murrumurru karlipa-nyanu purdanyanyi Jijaji Kiraji-piyarlu ngula-nyanu purda-nyangu murrumurru nyanungurlu. Ngula-puruju, Kaaturluju pirrjirdi-manulpa. Jalanguju, jintangkalku-juku karlipa nyina ngalipa Jijaji Kiraji-kirlangurla. Kujarlaju, Kaaturlu kangalpa pirrjirdi-mani murrumurru-puruju nyanungu-piya.

⁶ Ngaju karnarla wuurnpa-puruju Kaatuku warrki-jarri-juku ngulaju yungunya pirrjirdi-mani Kaaturlu tarnnga-juku miyalu ngurrju-karda. Nyurrurlarlangu kajinkili wuurnpa-puru nyinami ngaju-piya, ngula-puruju kapu-nyarra Kaaturlu pirrjirdi-mani ngaju-piya, ngulaju yungunkulurla wala-juku nyina tarnnga laniwangu. ⁷ Milya-pinyi karna-nyarra pirrjirdi-juku. Wuurnpa-puruju yungunkulu purami-juku Kaatuju tarnnganku-juku jutu-pinja-wangurlu. Junga kankulu wuurnpa-puruju nyinami ngaju-piya. Ngula-puruju kapu-nyarra pirrjirdi-mani ngaju-piya Kaaturluju. Ngulaju junga!

Kaaturlulpa warrawarra-kangu Puurlu wuurnpa-puruju

⁸ Ngajukupurdangka-patu Kirijini-patu, yimi-ngarrirni karna-nyarra ngularna nyarrpa-jarrija ngurrara-karirla Yajiyarla, ngulaju yungurna-nyarra yimi-ngarrirni. Kula-nganta kapurna paliyarla. Kularna wilypi-pardiyarlara wuurnparlaju. ⁹ Yuwayi, junga kujaju! Kapurna paliyarla-jala Yajiyarlaju, kula-ngantaju ngananku juyurdurlu yunparnu. Wuurnpa-puruju kularnaju wilypi-mantarla ngajuju, lawa. Ngarirna payurnu Kaatu kapuru nyinanja-wangurlu. Nyanungurlu kangalpa jintanku wankaru-mani palinja-warnu. Kujarlanyarnarla wala nyinaja-juku. ¹⁰ Ngajuju mardarnu Kaaturlu wankaru-juku palinja-wangu-juku. Parra-kari parra-kari kapuju mardarninja-yani wankaru-juku ngurrju-juku. Kujarlaju, kapurnarla wala nyinanja-yani tarnnga! ¹¹ Yuwayi! Tarnngajukulurla wangkaya Kaatuku ngajuku. Kujarlaju kapuju pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kanyi parra-kari parra-kari. Ngula-jangkaju, panu-jarlurlu yapanku kapulurlajinta pulka-pinyi Kaatuku.

Puurlu-jana jungarni jirrnganja warrki-jarrija Karinji-wardingki-patuku yimirr-yinja-wangu

¹² Kaatuju kaju yimiri nyina ngajuku, ngula-warnu karnarla jungarni-nyayirni warrki-jarrimi. Kula karna ngaju warrki-jarrimi panu-kari-piya yimirr-yinja-palkapiya yangka kuja kalu-nyanu pinangkalpa-ngarrirni, lawa. Ngulanganya karna wardinyi-jarri. Nyurrurlarlau ngalya-karirli yapanku kankujulu nganta mangunyanyi nganta karna-nyarra yimirr-yinyi. Lawa! Nyurru-wiyi yangka kamparruwiyi, kularna-nyarra yalumpuju yimirr-yungu ngajulurluju yangkangka nyurrurla-nyangurla Karinjirla, jungarnilparna warrki-jarrija junga-nyayirni! Kujarlaju karna nyina kurnta-wangu-juku. ¹³ Nyampurula pipangka, ngari karna-nyarra yirrarni jaru yungunkujulu ngaju milya-pinyi manu manngu-nyanyi jungarnirli. Nyiyarningkijarra yungunkulu milya-pinyi pipangka ngula karna yirrarni. ¹⁴ Jalangu kankujulu milya-pinyi wita-kari wita-kari ngajuju. Jijaji Warlalja-Wiri, yangka kaji pinarni yani nyampu-kurra nguru-kurra, ngula-jangkaju kapunkujulu milya-pinyi-nyayirni ngajuluju. Ngula-jangkaju, kapurlipa-nyanu wardinyi-jarri wungulku-juku.

¹⁵ Ngula-jangkanya kapurna-nyarra jirramaku yantarlarni nyurrurlaku nyanjaku manu pirrjirdi-maninjaku. ¹⁶ Yangka kujarna yanu nguru-kari-kirraluku Majatuniyakurra, kapurna yantarlarni nyurrurla-nyangu-kurra-wiyi nyurrurlaku pirrjirdi-maninjakuju. Ngula-jangkaju, kapurna-nyarra pina-yantarla Majatuniya-jangkaju

pina-pirrijirdi-maninjaku manu payirninjaku yungunkujulurla jintajinta-mani talaku wurnakungarnti Jurdiya-kurraku kulpari yaninjakungarntiki.

¹⁷ Ngalya-kari kankujulu nginji-wangka ngajuku, nganta kankujulu kapuru nyinami nyarrpa kuja karna-nyarra wangka, manu nganta karna manngu-nyanyi Kirijini-wangu-piyarlu nganta. ¹⁸⁻²⁰ Kaaturluju kaju milya-pinyi jungarna-nyarra wangkaja kapurna-nyarra yantarla. Kularna-nyarra yimirr-yungu yimi jirrama-kurlurluju. Kari-nganta kapurna yantarla nyurrurla-nyangu-kurraju! Kula karna-nyarra wangka nyurrurlakuju kuja-purda-kari kuja-purda-kari, lawa. Ngajulu karna-nyarra war-rarda wangka nyurrurlaku Jijaji-piya yangka kuja kangalpa ngalipaku wangka jungarni-juku. Nyiyarningkijarra kuja kangalpa Kaaturlu jangku-pinyi ngalipaku yinjaku, ngulaju Jijaji Kiraji-kirlirli kangalpa yinyi ngalipakuju junga! Manu kangalpa milki-yirrarni Kaatu yimiri-nyayirni. Kujarlaju, kuja karliparla wangkami Kaatuku, wangkami karliparla Jijajirla yirdi wiri-nyayirnila ‘Ngula-juku ngurrju!’ yungurliparlajinta pulka-pinyi Kaatuku! Jilpanarlu, Timijirli manu ngajulurlu, yimi-ngarrurnurnalu-nyarra Jijaji Kiraji-kirli Kaatu-kurlangu-kurlu Ngalapi-nyanu-kurlu.

²¹ Kaaturlu kangalpa jinta-mani Jijaji Kiraji-kirra jintawarlayi-jiki, nyurrurla yapa-patu manu nganimpa Kurdungurlu-patu Wiriwiri. Kaaturlu nyanungu-miparlu-ngalpa ngalipaju yiringi-manu yungurliparla nyinami manu warrki-jarrimi nyanunguku. ²² Ngalipajurliparla Kaatuku warlalja. Ngulanganya-ngalpa yirrarnu murrupiya nyanungu-nyangu, ngulaju murrupiyaju Pirlirrrpa nyanungu-nyangu kaninjarni Kirijinirla. Pirlirrrpa Kaatu-kurlangu-kurlurlu karlipa milya-pinyi nyiyarningkijarra kapu-ngalpa yinyi ngaka-kari kuja-ngalpa jangku-pungu nyurru-wiyi.

²³ Kaaturluju kaju milya-pinyi junga karna-nyarra yimi-ngarrirni: Kajirna-nyarra yantarlarne nyurrurla-nyangu-kurra Karinji-kirra Majatuniya-wangurla-wiyi, ngulaju kapurna-nyarra miyalu maju-mantarla. Kuja-kujakujurna nyinaja nyampurula-juku yaninjarra-wangu. ²⁴ Nyurrurla ngula-juku kankulurla ngungkurr-nyinami Jijaji Kirajiki, manu nyurrurla kankulurla ngula-juku nyinami pirrijirdi nyanunguku. Ngulakuju kula karna-nyarra jinyijinyi-mani yungunkulu nyinami ngaju-piya, lawa. Ngari karna-nyarra jirrnganja warrki-jarrimi yungunkulu nyinami wardinyilki.

2

¹⁻² Nyampunyarna-nyarra manngu-nyangu wurnakungarntirli, “Kajilparna pina-yantarla Karinji-kirra, kajikarna-nyarra marda pirlirrpaju maju-manirra nyurrurla Kirijini-patuju. Lawa kujaju! Kajilparna-nyarra marda pirlirrpaju maju-mantarlarra, kulalpankujulu nyarrparlulku ngajuju wardinyi-mantarlarne.” Kujanyarna manngu-nyangu kanunju-karirli.

³ Nyurrurlarluju yungulpankujulu wardinyi-mantarla. Kajirna kutu yantarlarra nyurrurla-nyangu-kurra pipa pantirninja-wangurla-wiyi, ngulaju kapunkujulu maju-mantarla marda pirlirrpaju. Kuja-kujakunya, nyinajalparna nyampurula-juku yaninja-wangu, manurna-nyarra yimi-wiyi pipa-kurra-manu nyurrurlakuju. Nyampunyarna ngajuju manngu-nyangulku: Kajilparna ngaju-wiyi wardinyi nyinakarla, ngulakuju kajikankulu nyurrurlarlangu wardinyilki nyina. ⁴ Yangka pipa yali kujarna-nyarra kamparru-wiyi yilyajarra, ngula-purujulparna miyalu maju nyinaja. Ngulaju wajampa-nyayirnilirna-nyarra jaru yirrarnu nyurrurlaku yulanja-karrarlu. Ngulaju kula nyurrurlaku muntuku-maninjaku, lawa. Nyurrurlaku karna-nyarra yulkami-nyayirni. Kujarlanyarna-nyarra pipaju pantirninjarla yirrarnu.

Puurlujurla yawuru-jarrija yaliki yapaku yangka kuja-jana muntuku-maninjarla kurntaku ngurrju-manu Kirijini Karinji-wardingki-patu

⁵ Nyurrurlarlu-jala kankulu milya-pinyi yapa yangka kuja-nyarra yapangku muntuku-maninjarla kurntaku ngurrju-manu nyurrurla. Ngari karna-nyarra kuja

wangkami: Yalirli yapangku, kulaju ngaju kurntaku ngurrju-manu, nyurrurla-nyarra kurntaku ngurrju-manu. ⁶ Nyurrurlarluru, ngula-jukunkulu ngarrurnu jungarni-jarrinjakuju kulungku. Ngulaju ngula-juku! Jalangulku karna-nyarra nyampu wangka: Yampiyalu, pina-ngarrirninja-wangurlu! ⁷ Kala kajilpankulu ngarrikarla yarda, kajika muntuku nyinami miyaluju rdinyilpa-juku maju kaji-wangu nganta. Kuja-kujakuju, pinalu kangkarni yawuru-maninjarla yungu pina-yanirni ngurrjulku. ⁸ Wangkayalurla kuja, “Pina-yantarni, yulkami karnangkulu kutu!” ⁹ Nyurrurlarluru, yungulpankujulu purda-nyangkarla wilji-wangurlu. Kujanyarna-nyarra pipangka yirrarnu jaru, ngulaju yungurna-nyarra milya-pinyi ngajulurlu kajikankujulu purda-nyanyi-japa jukuru-jarrinja-wangurlu-japa. ¹⁰⁻¹¹ Jijaji Kirajirli kaju milya-pinyi jungarni wangkanja-panu. Kajilpankulu yapa wilji-warnu yawuru-jarrinjarla pina-kangkarlarni, ngulakuju ngajurlangu kajikarnarla yawuru-jarri. Mardaju yangkaju yaliji nginji-wangkaja ngajukuju, marda lawa-juku, karija. Ngari karnarla yawuru-jarrimi kutu yungurna-nyarra wurdujarra-maninjarla mardarni jintawarlayilki Juju Ngawu-kujaku. Yuwayi, yangkaju yali Juju Ngawu karlipa milya-pinyi-jala nyarrpa kuja-ka nyanungurlu manngu-nyanyi. Nyanungurlu kangalpa manngu-nyanyi ngalipaju yungu nganta-ngalpa karlirr-mardarni Kaatu-kujaku. Kujakujurnarla ngampurrpa-wangu nyanungukuju. Yaliki yapaku, kajilparnarla jurnta nyinayarla yawuru-jarrinja-wangu, ngulaju kajika-ngalpa panu-juku karlirr-kanyi Jujungku. Kuja-kujakuju karnarla yawuru-jarrimi yapaku yaliki.

Puurlu-jana wangkaja Karinji-wardingki-patuku kuja yangka yanu Turaja-kurra

¹² Ngularna yanu kirri-kirra Turaja-kurra, ngulangkajurna-jana yirri-puraja Jaru Ngurrju Jijaji Kiraji-kirli Warlalja-Wiri-kirli yapaku panuku. Ngulakungarntiji-jana langaju raa-pungu nyurru-juku Jijajirli yungujulu purda-nyanyi. ¹³ Ngulangkaju Turajarla, kularna Tayituju ngalipakupurdangka parlu-pinjarla nyangu, lawa. Kujarlaju, miyalujurna maju-jarrija. Ngula-jangkaju, jakuru-pungurna-jana Kirijini-patu, nguru wiri-kirra Majatuniya-kurrarna yarnkajarra yungurnarla warru nyanyi Tayitujuku.

Jijaji Kiraji, ngulajulpa-jana nyinaja Warlalja-Wiri Puurluku manu Kurdungurlu-patu-kariyi-nyanuku Wiriwiri-kariyi-nyanuku

¹⁴ Ngalipa jintawarlayi yungurliparla yati-wangka Kaatuku pulka-pinjarla. Jijaji Kirajiji nyurru-juku yirrarnu wiri-nyayirni, kankarlarni-nyayirni-ka nyina Warlalja-Wiriji kingi-piya, manu karla Juju Ngawurlangukuju wiri-jiki nyina. Nganimpaju Kurdungurlu-patu Wiriwiri, ngulaju karnalu nyina Jijaji Kiraji-kirlangu warrkini-patu pirijina-piya-patu. Nyanungurlunya kanganpa yilyami Yimi Ngurrju-kurlu kirri-kari kirri-kari-kirra. Yimi Ngurrju ngulaju ngurrju-nyayirni kula-nganta jujuminyiminyi-piya kuja-ka parntirr-karri. Yapangkuju kalu purda-nyanyi yaliji Yimi Ngurrju, manu kalu milya-pinyi kujaju ngurrju-nyayirni. ¹⁵ Nganimpa Kurdungurlu-patu Wiriwiri, ngulaju kanganpa yinyi Jijaji Kirajirli Kaatuku nganayi kuyu warntarri-piya ngulalpalurla purranjarla yungu Kaatuku nyurru-wiyi yimiri-maninjaku. Panu-kari yapa kuja kajana Kaaturlu muurlparlu mardarni, manu panu-kari ngula kalurla jurnta yanirra-juku kuja-purda-kari, ngulakuju karnalu-jana jintawarlayiki-jiki Yimi Ngurrju yimi-ngarrirni. ¹⁶ Yapa ngula kalu yanirra kuja-purda-kari Kaatu-kujaku, purda-nyanyi-yijala kalu Yimi Ngurrju. Ngula-jangkaju, maju-pajirni kalu Yimi Ngurrjuju nganayi kuyu-piya ngula-ka pukulyu-jarrinjarla parntimi, ngula-piya. Yapa ngalya-kari ngula kajana Kaaturlu mardarninja-yani, purda-nyanyi-yijala kalu Yimi Ngurrju. Ngula-jangkaju, wangkami kalu kuja, “Yimi Ngurrju, ngulangku kangalpa wankaru-mani. Ngulaju ngurrju-nyayirni kula-nganta-ka marna parntimi ngapa-warnurla.” Ngulaju junga. Yungurliparla yati-wangka Kaatuku pulka-pinjarla!

Kala nganimpa Kurdungurlu-patu Wiriwiri, kajilparnalulu nyinayarla Jijaji Kirajiwangu, kujarlaju kulalparnalurla jungarni warrki-jarriyarla. ¹⁷ Ngalya-kari nyururla yapa marda kankulu-nganpa nginji-wangka nganimpaku Kurdungurlu-patuku Wiriwiriki, kula-nganta tala-mipaku karnalu-nyarra yimi-ngarrirni Yimi Ngurrjuju Jijaji Kiraji-kirli. Panu-karirli kalu-nyarra payirni talaku yinjaku yimi yirri-puranjakungarntirli. Kala nganimpardu, kula karnalu-nyarra japirni talaku kuja-piyarlu. Kaaturlu-nganpa yiringi-manu yungurnalu-jana Jijaji Kiraji-kirlangurlu warru yimi-ngarrirni kutu Yimi Ngurrju. Manu kanganpa nyanyi nganimpa kuja karnalurla warrki-jarri jungarni.

3

Kaatu-kurlangu kuruwarri jalangu-warnu, Pirlirrpardu nyanungu-nyangurlu kangalpa yinyi

¹ Wangkami kankulu wiri nganta karnaju pulka-pinyi. Kala ngajuju, milya-pinyi kankujulu Kurdungurlu Wiri. Kularna panu-kari-piya ngula kalu-nyanu nganta Kurdungurlu Wiri nganta ngarrirni. Pipa kalu-nyarra milki-yirrarni nyanungu-nyangu-kurlu yirdi-kirli nyanjaku yungunkulu-jana nganta milya-pinyi Kurdungurlu Wiriwiri nganta kuja kalu nyina. Kala ngajulurlu, kula karna-nyarra payirni yungunkujulu yinyi pipa ngula-piya yungurna-jana warru milki-yirrarni, lawa. ² Nyarrpara pipa ngaju-nyanguju kuja karna-jana warru milki-yirrarni pipa yapakuju? Lawa kujaju. Nyurrurlankujulu pipa-piya yimi-kirli-piya kujaju Kaaturlu yirrarnu ngaju-nyangurla kurturdurrurla. Kuja kalu-nyarra nyanyi yapa-patu-karirli, kujarlaju manngu-nyanyi kajulu ngajuju Kaatu-kurlangu Kurdungurlu Wiri. ³ Manu kalu-nyarra milya-pinyi nyurrurlarlangu kuja kankulu nyina pipa-piya yimi-kirli kuja Jijaji Kirajirli yirrarnu. Kula nyanungurlu yirrarnu yimi pirlingka yurlpa-kurlurlu. Kurturdurrurla yirrarnu nyurrurla-nyangurla Pirlirrpardu Kaatu-kurlangu-kurlurlu kuja-ka JUKURRARNU nyina Kaatuju. Ngulanya nyurrurlaju pipa-piya kuja karna-jana milki-yirrarni yapaku nyampurlaku.

⁴ Nyarrpara karna nyampu wangkami kuja? Ngulaju Jijaji Kirajirli kaju nguru-yirrarni ngajuju yungurnarla wala nyinami Kaatuku. Ngularra-warnunya karna nyampuraju wangka. ⁵ Ngajulu, kula karna pinangkalpa nyina Yimiki Ngurrjuju warru yimi-ngarrirninjaku. Kaaturlu kaju nyanungu-mipardu pirrjirdi-mani warrkikiji, ngula-warnuju karnarla wala nyina. ⁶ Kaaturluju yiringi-manu ngajuju yungurna-jana yapaku warru yimi-ngarrirni kuruwarri jalangu-warnu ngulangkuju yungu-jana yapaju wankaru-juku mardarni. Kuruwarri yangka nyurru-warnu kujarla yungu Mujujuku, ngulaju panu jaru-kurlu. Ngulaju kajirlipa jungarnirli purami, kapurlipa palimi-juku. Kala jalangu-warnu kuruwarri, ngulaju-ka Pirlirrpardu mardarni Kaatu-kurlangu. Ngulaju kajirlipa mardarni, kapurliparla marlaja nyinami wankaru-juku.

⁷ Kuruwarri nyurru-warnu, kajilpa nganangku-puka purayarla, kulalpa mardakarla palinja-kujakuju. Kaaturlu ngula jarnturnu kuruwarri pirlingka, ngularla yungu Mujujuku, ngulaju-nyanu milki-yirrarnu mirilmiril-karrinja-karrarlu. Ngula-jana Mujujurlu milki-yirrarnu kuruwarri pirlingka Yijirali-pinkiki, yinngirri nyanungu-nyangu ngula-jangkajulpa mirilmiril-karrija-nyayirni panungka yapangka. Kujalpa yinngirriji mirilmiril-karrija-nyayirni, ngula-jangkaju, wita-kari wita-karilpa lawa-jarrinja-yanulku. Ngula-puruju, yapangkuju kulalpalu nyangu-juku nyanunguju yinngirriji. ⁸ Kuruwarri nyurru-warnu, ngurrju-jalalpa ngunaja. Kala kuruwarri jalangu-warnu, kuja kangalpa Pirlirrpardu Kaatu-kurlangurlu kanyirni, ngulaju ngurrju-nyayirni nyurru-warnu-piya-wangu! Ngulakuju kapurliparla ngurrju-nyayirni marlaja nyina. ⁹ Kuruwarri jalangu-warnu, ngula-kurlurluju kangalpa Kaaturluju jungarni-pajirni. Ngulaju ngurrju-nyayirni nyurru-warnu-piya-wangu! Yuwayi,

kuruwarri nyurru-warnu ngulajulpa ngurrju-jala ngunaja, kala ngula-kurlurluju kangalpa Kaaturluju maju-pajirni. Kuruwarri jalangu-warnu ngulaju jarra-nyayirni-wangu-piya. Ngulangkuju kangalpa mardarni ngalipa. ¹⁰⁻¹¹ Yangka nyurru-warnu kuruwarri, ngulaju-ngalpa jarra-jarrija ngari wita-kari-juku, manulpa-ngalpa jurnta marra-pardinja-yanu. Kala kuruwarri jalangu-warnu, ngulaju kangalpa jarra-jarri wiri-juku tarnnga-juku.

¹² Kuja-ngalpa yilyajarni Pirlirra Kaaturlu kuruwarri-kirli jalangu-warnu-kurlu, kuja-warnuju kapurliparla jirranganja nyina tarnnga-juku. Ngula-warnurla karna lani-wangu nyinami pirrjirdi, kapurna-jana Yimi Ngurrju yimi-ngarrirni yapaku. ¹³ Kularna yangka Mujuju-piya ngula-nyanu parnta-yirrarnu yinngirriki wawarda wita yapa-kujakuju nyanja-kujakuju. Kaji karriyarla yinngirriki parnta-yirrarninja-wangu, ngulaju yapangku kapulu nyangkarlarra yaliji jarra kujalpa lawa-jarrinja-yanu. Kuja-kujakuju-nyanu parnta-yirrarnu Mujujurluju wawarda wita. ¹⁴⁻¹⁵ Yangka-paturlu Yijirali-pinkirli kujalu nyangu Mujuju kuruwarri-kirli, ngulajulpalu langaju tirnngi-nyinaja, manu kulalu manngu-nyangu kuruwarriji. Manu jalangurlangu, kuja kalu Juwu-paturlu nyanyi nyurru-warnu kuruwarri, ngulaju kula kalu milya-pinyi-juku kula-nganta nyanungurra-nyangu langaju tirnngi-juku. Jijaji Kiraji-miparlu kajana langaju rurrpa-mani milya-pinjakuju. ¹⁶ Ngana-puka yapa kajirla pina-yanirni Warlalja-Wiriki Jijajiki, ngulaju Jijajirli kapu langaju rurrpa-mani purda-nyanjaku yungu purda-nyanjarla milya-pinyi kuruwarri nyurru-warnu. ¹⁷ Warlalja-Wiri Jijaji, ngulaju Pirlirra Kaatu-kurlangu. Nganangku-puka kaji purda-nyanyi wilji-wangurlu Pirlirra Kaatu-kurlanguju, ngulaju-ka rarralya nyina. Kujarlanya-ka jungarnirli manngu-nyanyi kuruwarri nyurru-warnu. ¹⁸ Ngalipa Kirijini-patu ngulaju kularlipa yangka Mujuju-piya ngula-nyanu parnta-yirrarnu yinngirriki wawarda wita. Ngulaju jintawarlayi karlipa nyinami langaju langarrpa. Kujarlaju karlipa Jijaji-piya-jarri yungurlipa karri yartarnarri wiri-jarlu-kurlu nyanungu-piya. Jalanguju karliparla ngurrju-karrikarrilki marlaja nyina. Ngaka-kari Kaaturlu kapu-ngalpa kurruly-kijirni yungurliparla marlaja nyinami yartarnarri wiri-jarlu-kurlu Jijaji-piya ngula-ka Pirlirra nyanungu nyina.

4

Puurlurlu-jana Yimi Ngurrju yirri-puraja Kaatu-kurlu kuja-ka mirilmiril-karri.

¹ Kaatuju kaju ngajukuju mari-jarrinjarla ngurrju nyinami. Nyanungurluju yiringi-manu ngajuju Yimi Ngurrju yirri-puranjakuju yapakuju. Ngula-warnurlaju, ngampurrpa-nyayirni karna ngajuju nyina yungurna-jana warru yirri-pura tarnnganku. ² Kuja karna-jana warru yirri-pura jaru Kaatu-kurlangu, ngulaju kula karna nyiyarningkijarra yapa-wangurla yajiki ngurrju-mani warrkingkarlu. Kula karna-nyarra yapaju yimirr-yinyi. Kula karna kurruly-yirrarni Kaatu-kurlangu jaruju. Kajilparna jungarni-wangu warrki-jarriyarla, ngulangkuju kalakaju kurntaku ngurrju-mani. Kuja-kujakuju, junga jaru karna-nyarra yimi-ngarrirni yapaku panuku kulkurru-jarrarlu yungujulu yapangku nyanyi ngula karna warrki-jarrimi ngurrju-karra-japa marda. ³ Ngalya-kari yapa ngula kalu yanirra kuja-purda-kari Kaatu-kujaku, ngulaju kalu langaju jilyki nyina, kula kalu Kaatu-kurlangu jaru purda-nyanjarla milya-pinyi. Ngula kajulu purda-nyanyi wangkanja-kurra Kaatu-kurlangu jaru, ngula karna-jana yirri-pura, ngulangku kalu manngu-nyanjarla purda-nyanyi jaruju yajiki nganta, purda-nyanja-wangu nganta. ⁴ Yapa ngula kalu kuja-purda-kari yanirra Kaatu-kujaku, ngulaju kajana Juju Ngawungku milkari-mani, manu langa-jarra kajana tirnngi-mani Yimi Ngurrju purda-nyanja-kujaku. Juju Ngawungku

ngulaju kanyanu wiri-pajirni nyampuku nguruku. Kala Yimi Ngurrju ngulaju Rdili-nyayirni-piya Kaatu-kurlangu, ngulangku kangalpa milki-yirrarni Jijaji Kiraji ngulaka nyinami yartarnarri wiri-jarlu-kurlu jurrku-juku yangka jinta-juku Kaatu.⁵ Ngurukari nguru-kari ngula karna wapami Yimi Ngurrju-kurlu, ngulaju kula karnaju ngajulu yirri-pura warru yapa-kurra panu-kurra, lawa. Ngari karna-jana yirri-pura Jijaji Kiraji-kirli kuja-ka nyanunguju jinta nyina Warlalja-Wiri ngalipaku yapaku jintawarlayiki. Ngaju karnaju ngari wita-kari wita-kari yirri-pura: Ngajuju ngari karna-nyarra nyurrurlaku warrki-jarri, ngula karna nyinami warrkini Jijaji Kirajikirlangu.⁶ Nyurru-wiyi kuja Kaaturlu nyampu nguru ngurrju-manu jaru-miparlu wangkanjarlu, 'Munga-jangkaju parrajurla marlaja parrarl-panturnu.'* Kamparruwiyi kujalparna Kirijini-wangu nyinaja mungangka, Kaaturluju ngajuju palka-manu rdili-nyayirni-kirlirli, manu Jijajirli-nyanu milki-yirrarnu ngaju-kurra yangka kujarna nyangu Jijaji Kiraji palka-nyayirni ngula-ka nyinami yartarnarri wiri-jarlu-kurlu jurrku-juku yangka jinta-juku Kaatu. Ngula-jangkaju, milya-pungulkurna Jijaji Kiraji.

Puurluju ngulaju pirrjirdi-wangu, kala Kaatu-kurlangu kuruwarriji pirrjirdi-nyayirni

⁷ Jaru Kaatu-kurlu, ngulaju wiri-nyayirni nyiya-piya-wangu. Ngulajuju yungu Kaaturlu yungurna-jana yapaku yimi-ngarrirni. Ngajujurna wita murlukurnpa-piya ngula karlipa kijirni walya-kurra. Kuja kajulu yapangku nyanyi, ngulaju kajulu ngajuju punku-pajirni wiri-wangu nganta. Kala kuja karna-jana yimi-ngarrirni Yimi Ngurrju nyanungurraku yapaku, ngulanya kalu milya-pinyi Kaatuju wiri-nyayirni. Nyanungurlu kaju yinyi yartarnarri Yimi Ngurrjuku warru yimi-ngarrirninjaku.⁸ Kuja karna-jana yapaku Yimi Ngurrju yirri-purami, yapangku kajulu putaputa warla-pajirni, manu kajulu putaputa murrumurru-mani. Kala yimi-ngarrirni-jiki karna-jana Yimi Ngurrjuju. Kajilparna ngurru-pa nyinayarla nyarrpa-jarrinjaku, kajikarnarla wala-juku nyina Kaatuku.⁹ Japakujapaku yapangku kajulu purdangirli wajirli-pinyi kula-nganta karna nyina maliki-piya. Kala Kaaturlu kaju mardarni-juku yulkajirirli. Japakujapaku yapangku kajulu pakarninjarla kijirni walya-kurra. Kala lawa-juku karna pina-karrinja-pardimi. Nguru wuurnpa-puru karna-jana yimi-ngarrirni-jiki.¹⁰⁻¹¹ Ngula karnarla warrki-jarrimi Jijajiki, yapangku kajulu tarnngangu kulukukuluku-mani yungujulu pakarni tarnnga-kurra Jijaji-piya. Ngulaju junga, marda ngaka-kariji kapujulu pakarni tarnnga-kurra, kala jalanguju karna wankaru-juku nyina. Ngula-warnurla kankulu yapangku milya-pinyi Jijaji ngulaju-ka wankaru-juku nyina jalanguju.¹² Ngula kajulu jangkardu wangkami pakarninjaku yilpajulu nganta pakakarla ngaju, ngula-puruju karna wurra-juku yani Yimi Ngurrju-kurlu yungunkulu wankaru nyina Jijaji Kiraji-kirli.

¹³ Nyurru-wiyi Kingi Tapiti wangkaja:

“Ngaju karnarla Kaatuku wala nyina, ngula-warnurla karna-jana yapaku warru yirri-pura Kaatu-kurlu.”*

Kujanya Tapiti wangkaja. Ngaju Puurlu, ngula-piya-yijalarna Tapiti-piya, wala karnarla nyina Kaatuku kapuru nyinanja-wangu. Ngula-warnurlaju karna-jana warru yimi-ngarrirni Yimi Ngurrju.¹⁴ Kuja karna mangu-nyanyi Kaatuju: Kaaturluju wankaru-manu Jijaji Kiraji. Ngula-piya-yijala kapu-ngalpa Kaaturlu wankaru-mani ngalipalku palinja-warnuju. Ngula-jangkaju yungu-ngalpa Kaaturluju kanyi ngula-ka Jijaji ngulangka nyinami, ngula-piya-yijala kapu-ngalpa kanyi.¹⁵ Ngaju karna-nyarra wajampa nyinami nyurrurlakuju. Ngula kaju nyiyarlangu maju rdipimirni, ngulaju ngula-juku karna kuja-puruju pirrjirdi-jiki nyinami

* 4:6 Nyangka Genesis 1.3 * 4:13 Nyangka Psalm 116.10

muntuku-wangu. Kuja karna-jana Yimi Ngurrju kanyi kirri-kari kirri-kari-kirra, yapa-kari yapa-karirli kapulu milya-pinyi Kaatuju kajana yimiri-nyayirni nyina. Ngula-jangka yapa-kari yapa-karirli ngarralu milya-pinyi Kaatuju ngurrju-nyayirni, manu wardinyirli ngarralurla pulka-pinyi.

Ngalipa karliparla wala nyina Kaatuku ngula-ka nyanja-wangu nyina

¹⁶ Ngaju karna milya-pinyi yunguju Kaaturlu pina-wankaru-mani-yijala. Ngula-warnurlaju yungurnarla jukuru-wangu warrki-jarrinja-yani. Palkaju karna purlka-jarrinjarla rampaku-jarri. Ngari kaju maya pirrjirdi-mani Kaaturlu parra-kari parra-kari. ¹⁷ Jalanguju karna wita-kari wita-kari murrumurru-jarri, ngulaju kula tarnngaku. Kujarlunya Kaaturluju kaju jungarni-mani yunguju mardarni nguru-nyayirni-wangurla nyanungu-nyangurla tarnnga-juku murrumurru-wangulku. Kula-ka nguru nguna ngula-piyaju nyampurla walyangka. ¹⁸ Nyiyarningkijarra nyampurla ngurungka ngula karlipa nyanyi, ngulaju ngaka kapulurla marlaja yawu-pardimi Kaatuku. Kujarlaju ngajulurlu kula karna-jana manngu-nyanyi nyiyarningkijarra nyampurlaju, lawa. Nyiyarningkijarra Kaatu-kurlangu, ngulaju kula karlipa-jana nyanyi milpangku. Ngulaju kapulu karri tarnnga-juku yawu-pardinja-wangu. Ngularra karna-jana manngu-nyanyi Kaatu-kurlangu-mipaju.

5

Kajirlipa palimi, Kaaturlu kapu-ngalpa yinyi palka-nyayirni-wangu

¹ Palkaju ngalipa-nyanguju ngulaju rampaku kula-nganta kaluku-piya nyurru-warnu-piya. Kajirlipa palimi, ngula-warnuju palinja-warnu, Kaaturluju kapu-ngalpa yinyi palka-nyayirni-wangu yungurlipa palka-nyayirni-wangu-kurlu nyinami tarnnga Kaatu-kurlangurla. Ngulaju yali palka-nyayirni-wangu kaluku-piya jalangu-wangu-piya ngula-ka Kaaturlu ngantirni ngalipakungarnti. Kulalparlipa ngaliparlu ngantikarla kaluku ngula-piya. ² Ngula karlipa nyampurla ngurungka nyinami, ngulaju palkaju karlipa rampaku-jarri nyiyarningkijarra-jangka. Ngula-puruju, milya-pinyi karlipa Kaaturlu kapu-ngalpa palka-nyayirni-wangu yinyi, nyangurla mayi. Ngulaju palka-nyayirni-wanguju kula-nganta wawarda jalangu-warnu-nyayirni-piya ngula karlipa-nyanu parnta-yirrarni. Ngalipaju karliparla ngampurrrpa-nyayirni nyina yaliki palka-nyayirni-wanguku. Ngulakunya karliparla wapal-nyina. ³ Kajirlipa palimi, ngula-jangkaju parnta-yirrarni kapurlipa-nyanu palka-nyayirni-wangu-kurlurlu kula-nganta wawarda-piya-kurlurlu. Kajilparlipa marda wawarda parnta-yirrarninja-wangu nyinakarla, ngulaju kajikarlipa manparrpa-piya nyina kula-nganta jalya wawarda-wangu. Kujaju kula ngurrju!

⁴ Yuwayi, ngula karlipa nyampurla ngurungka nyinami, ngula-puruju kangalpa nguruju wuurnpa-jarri. Ngulaju yungurlipa wuurnparlaju wilji-jiki wilypi-pardimi. Kula karlipa ngampurrrpa nyinami nyinanjaku jalya manparrpa-piyaku palka-wangukuju. Ngula-kujakuju yungurlipa-nyanu parnta-yirrarni palka-nyayirni-wangu-kurlurlu tarnngalku. Junga kujaju, kapurlipa muku palimi nyampurla walyangka, ngula-jangkaju kapurlipa muku yukamirra milyi-kirraluku. Ngulaju ngula-juku! Kaaturlulku kapu-ngalpa palka-nyayirni-wangu yinyi, ngulakuju yungurliparla jirranganja nyinami nyanungukuju tarnnga-juku. ⁵ Kaaturlu jintangu-ngalpa ngurrju-manu. Nyanungurlu jintangu ngula kangalpa kurruly-kijirni yungurlipa-nyanu parnta-yirrarni yangka palka-nyayirni-wangu-kurlurlu. Nyurru-juku-ngalpa yungu yangka Pirlirrrpa nyanungu-nyangu, manu-ngalpa yirrarnu murru nyanungu-nyangu, ngulaju murruju Pirlirrrpa Kaatu-kurlangu kaninjarni. Ngula-warnu, nyiyarningkijarra kuja-ngalpa jangu-pungu nyurru-wiyi, ngulaju karlipa milya-pinyi ngaka kapu-ngalpa yinyi.

6-7 Yapa ngalya-kari, junga kalu lani-jarri palinja-kujaku. Kala ngalipa Kirijini-patu, kula karlipa lani-jarri palinja-kujakuju. Ngalipa ngula karlipa nyampurula walyangka nyinami, kula karlipa nyinami Kaatu-kurlangurla nguru-nyayirni-wangurla murnmajuku, ngulaju ngula-juku. Pirr-pardimi karliparla palka-nyayirni-wanguku yangka Kaaturlu ngula kangalpa kamparrurlu mardarni. Jalangu kula karlipa nyanyi palka-nyayirni-wanguju. Kala milya-pinyi karlipa junga kapu-ngalpa Kaaturluju yinyi.
 8 Yuwayi, junga ngulaju kula karlipa lani-jarri palinja-kujakuju, lawa. Ngalipa karlipa ngampurpa nyina palinjakuju yungurlipa-nyanu yampimi palkaju nyampurula-juku, ngulaju yungurlipa yani Jijaji Kiraji-kirlangu-kurra Warlalja-Wiri-kirlangu-kurra tarnngaku nyinanjaku.

9-10 Nyarrpa-jarrimirlipa ngalipaju? Jalangu mardarlipa nyina nyampurula-juku walyangka, manu marda kapurlipa yukanjarla nyina nguru-nyayirni-wangurla? Ngulaju ngula-juku! Palinja-warnuju ngulaju jintawarlayi-juku kapurlipa yaninjarla karrimi kamparrurla Jijaji Kiraji-kirlangurla yungu-ngalpa miimii-nyanyi ngurrju-japa maju-japa yangka kujalparlipa nyampurula-wiyi nyinaja walyangkaju. Kujarlaju, ngari karlipa ngampurpa-juku nyina Kaatuku wardinyi-maninjakuju tarnnga-juku.

Kaaturlu kajana kanyirni yapa nyanungu-nyangu-kurra yungulurla nyinami kurdukurdu nyanungu-nyangulku

11 Jalanguju, ngaju karnarla puta nyina jungarni Warlalja-Wiriki Jijajiki. Ngula-warnunya karna-jana yapaku Yimi Ngurrju yirri-pura jungarnirli yungulurla marda pina jungarni-jarri nyanungukuju. Kaaturlu kaju milya-pinyi ngajuju nyanungu-nyangu ngula karnarla jungarni warrki-jarrimi. Yungunkujulu nyurrurlarlangurlu milya-pinyi. 12 Ngaju kuja karna-nyarra milki-wangkami, ngulaju kula karnaju wiri-pajirni. Kajilparnaju wiri-pajikarla, ngulaju kajikankujulu pulka-pinyi. Yampiyajulu pulka-pinja-wangurlu! Ngarijili wardinyi nyinaka warrki-jarrinja-kurrakuju! Ngalya-kari yapa ngula kajulu nginji-wangka ngajuku, ngulaju kalu-nyanu wiri-pajirni nganta. Kula kalu Kaatu-kurlangu nyiyarningkijarra nyanyi yapangkaju kurturdurrurla. Manu kula kalu nyanyi nyiyarningkijarra kurturdurrurla ngaju-nyangurla. Ngari karna-nyarra milki-wangkami nyurrurlaku yungunkulu-jana mamparl-pinjarla wurra-mani yali-patu nginji-wangkanja-kurraju. 13 Panu-karirli kajulu warungkapajirni. Ngulaju ngula-juku, waparlku karnarla kutu warrki-jarri Kaatuku. Yapangu ngalya-karirli kajulu pinangkalpa-pajirni. Ngulaju ngula-juku, ngaju karnarla kutu warrki-jarrimi yungurna-nyarra pirrjirdi-mani.

14-15 Nyampunya karna milya-pinyi: Jijaji Kiraji kaju yulkami. Ngula-jangkanya karnarla marlaja warrki-jarri nyiyarningkijarrarla. Jijaji Kiraji kangalpa yulkami jintawarlayikiji. Kujarliparla majungka-jarrinjarla jurnta yanu Kaatuku, kujarlanya-ngalpa palija ngalipaku Jijajiji. Ngulalpa waraly-karrija warntawarntarla, ngulaju kula-ngantarlipa ngaliparlangu palija ngulangka-yijala. Palija-ngalpa nyanunguju yapaku jintawarlayiki panuku-juku. Kala Kaaturluju pina-wankaru-manu-yijala. Kujarlaju, ngalipa Kirijini-patu, kularlipa-nyanu warrki-jarrimi ngalipa-mipaku, lawa. Yungulparliparla Jijaji Kiraji-mipaku warrki-jarriyarla.

16 Jalangu yapa ngula kalu nyinami nyampurula ngurungka, ngulaju kalu-nyanu milya-pinyi palka-mipa nyanjarla. Kula kalu-nyanu nyanyi kanunjuju Kaatu-piyarlu, lawa. Kala jalangu, ngajulurlu Puurlurlu karna-jana nyanyi Kaatu-piyarlu. Nyurru-wiyi Kirijini-jarrinja-wangurla-wiyi, ngaju kalarna kanginy-pungu Jijaji Kiraji, manu kalarna wati-pajurnu-mipa. Kala jalanguju karna milya-pinyi Jijaji Kiraji Kaatu-kurlanguju. Nyanunguju-ngalpa junga palija warntawarntarla, manu pina-wankaru-jarrija. 17 Yuwayi, junga. Ngula-warnuju, ngana-puka yapa maju kajirla jinta-jarrimi Jijaji Kirajiki, ngula-jangkaju kapurla marlaja nyinami kurdu Kaatu-kurlangulku. Ngula-jangkaju, Kaaturlu kapu muurl-mardarni maju-kujakuju. Ngulaju kapu

jungarnilki nyina. ¹⁸⁻¹⁹ Kaatu-miparlu kangalpa muurl-mardarni maju-kujakuju. Kalarliparla jurnta nyinaja wurnturu Kaatuku. Kala kuja Jijaji Kiraji palija warntawarntarla, kujarluju Kaaturlu-ngalpa pina-kangurnu nyanungu-nyangu-kurra warlalja-kurra. Yuwayi, Kaaturlu Jijaji-kirlirli kangalpa jintawarlayi muurl-mardarni. Kula-ka pina-manngu-nyanyi majumaju nyiyarningkijarra yangka nyurru-warnu ngularlipa majungka nyinanja-yanu Kirijini-jarrinja-wangurla-wiyi. Nyanunguju kangalpa ngari yawuru-jarri. Manu nganimpa Kurdungurlu-patu Wiriwiri, Kaaturlu-nganpa milarninjarla yiringi-manu yungurnalu-jana yapaku warru yimi-ngarrirni Kaatu-kurlu yangka ngula-nyanu Kaaturlu walyka-yirrarnu Jijaji-kirlirli.

²⁰ Kala ngajulu Puurlu, ngulajurnarla Jijaji Kirajiki warrkini Yimi Ngurrju-kurlu. Ngaju karnarla warrki-jarrimi Kaatuku yungu-nyanu nyurrurla pina-kanyi wungu-warnulku. Nyampuju karnarla marlaja wangka Jijaji Kirajiki yungunkulu purda-nyanjarla langa-kurra-mani: “Pina-yantarnilirla Kaatuku nyurrurlaju yapa-patu nyanungu-nyangulku!” ²¹ Jijaji Kiraji kulalpa punku nyinaja ngalipa-piya. Kala ngulalpa waraly-karrija warntawarntarla, ngula-puruju Kaaturluju murrumurru-maninjarla punku-pajurnu ngalipa maju-panurla ngalipaku kunka-pardinjaku. Kujarlanya kajirliparla jinta-jarrimi Jijaji Kirajiki, ngulaju yungurlipa jungarni nyinami Kaatu-piya-yijala.

6

¹⁻² Ngajulu karnarla jirrnganja warrki-jarrimi Kaatuku yungunkulu pirrjirdi nyina. Kujanya karna-nyarra wangkami ngaju: Kaatu kanyarra yimiri nyina nyurrurlaku, ngulaju yungunkulu tarnnga-juku jungarnirli purami wilji-wangurlu. Kaatuju-ka wangkami Payipulurla kuja:

“Parra yangka-puru kujalparna-nyarra yimiri nyinaja nyurrurlaku yapaku, ngajulparna-nyarra purda-nyangu, muurl-mardarnurna-nyarra.”*
Yuwayi, ngulaju junga! Jalanguju, Kaatuju kanyarra yimiri nyinami nyurrurlaku yapaku. Jalanguju kanyarra muurl-mardarninja-yani yapa. Purda-nyangkalu! Tarnngajukulu puraya pina-karlirr-yaninja-wangurlu!

Wuurnpa-puruju kalarla warrki-jarrija-juku Puurluju

³ Ngula karnarla warrki-jarrimi Kaatuku, ngulaju yirriyirri manu jungarni. Kajilparna jungarni-wangu warrki-jarriyarla, ngulaju kalakajulu nginji-wangka yapa panu marda, manu kajikalu yunjumu-jarri Kaatu-kujakuju. ⁴ Ngajulurlu yungurnaju milki-yirrarni nyurrurla-kurraju kuja karnarla ngajuju jungarni-nyayirni warrkini nyina Kaatuku. Ngula karnarla warrki-jarri nyanunguku, nyiyarningkijarra maju kaju rdipimi. Kala kula karna yampimi warrkiji. Ngularra-puruju ngaju karnarla tarnnga-juku warrki-jarrinja-yani Kaatuku. ⁵ Japakujapaku yapangkuju kalajulu wilypinykarra-pungu kilji-nyayirni, manu kalajulu yirrarnu rdakungka, manu kalajulu wajirli-pinjarla rdarri-mardarnu, pakarnu kalajulu. Munga-kari munga-kari kalarna warrki-jarrija jarda-wangu. Parra-kari parra-kari kalarna warrki-jarrija miyi ngarninja-wangu. ⁶ Ngajuju karna ngurrju-juku nyina tarnnga-juku jungarni-jiki. Ngaju karna milya-pinyi Yimi Ngurrju. Ngajuku kalakaju nyiyarningkijarra maju-juku rdipimi, ngulaju ngula-juku. Kala ngajuju karnarla warrki-jarrinja-yani-juku Kaatukuju. Yalumpu kuja kajulu yapa nyurunyuru-jarri, ngulaju karna-jana ngampangampa-juku nyina. Ngaju karnarla jirrnganja warrki-jarri Pirlirra Kaatu-kurlanguku, ngulangku kaju pirrjirdi-mani ngajuju. ⁷ Ngaju karna-jana yulka yapaku, ngula-jangkanya karna-jana yimi jungarni yirri-pura. Kaaturlu

* 6:1-2 Nyangka Isaiiah 49:8

kaju maya pirrjirdi-mani yungurnarla warrki-jarri junga-nyayirni pirrjirdi tarnngajuku. Ngula kajulu Juju Ngawungku manu nyanungu-nyangu puranjakungarduyupaturlu puta warla-pajirni ngaju yirri-puranja-kujaku, Kaaturluju kaju jungarnimani manu pirrjirdi-mani kula-ngantarna ngajuju yurrukunyu-piya kurdiji-kirli manu kurlarda-kurlu. ⁸ Panu-karirli kajulurla pulka-pinyi, panu-karirli kajulu maju-pajirni. Panu-kari kajulu wurulywuruly-wangka yuwurkurla, panu-karirli kajulu ngurrjupajirni. Panu-karirli kajulu warlkanji-pajirni yikarna-jana nganta yimir-yinyi. Kala lawa, jungarni karna-jana wangka! ⁹ Ngalya-karirli kalu-nyanu ngurupa-pajirni ngajuku milya-pinja-wangu, kula kajulu milya-pinyi nganta ngajuju. Kala panungkujuku kajulu milya-pinyi ngajuju. Japakujapakurna puta paliya, manu jalangu parra-kari parra-kari kajikarna palirlangu. Nyangkajulu! Wankaru-juku karna nyina ngajuju jalanguju! Yapa kaju nyurunyuru-jarri yungujulu nganta pakarni. Kulal pajulu pakakarla, lawa. Kaaturlu kaju warrawarra-kanyi. ¹⁰ Japakujapaku karna marijamarija nyina, ngula-puruju karnarlajinta pulka-pinyi-juku Kaatukujuku. Japakujapaku tala-wangu karna nyina, ngula-puruju karna-jana yirri-purajuku yapaku Kaatu-kurlanguju jaruju yungulu mardarni nyiyarningkijarra Kaatukurlangu. Yuwayi, jalangu ngaju mardarna marlajarra nyiyarningkijarra-wangu. Ngulaju ngula-juku. Kaaturlu kaju rdanjarr-yinyi nyiyarningkijarra ngajukuju kuja karna nyiyakupurda-jarri.

¹¹ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu Karinji-wardingki-patu, ngajulurlu karna-nyarra warrarda rdakurl-kijirni mamparl-pinja-wangurlu. ¹² Warrarda karna-nyarra yulka. Marda nyurrurla kula kankujulu yulka. ¹³ Ngaju karna-nyarra wangkami ngula kajana kirda-nyanu wangkami ngalapi-nyanu-patuku, ngulapiyanya karna-nyarra wangkami: Yulkami karna-nyarra nyurrurlaku. Rdakurlkijikajulu mamparl-pinja-wangurlu yungunkujulu yulka, ngulanya yungurna-nyarra milya-pinyi kuja kankujulu yulkami-nyayirni.

Kulalparlipa jintangka nyinayarla Kirijini manu Kirijini-wangu

¹⁴ Ngajukupurdangka-patu Kirijini-patu, warrawarra-kangkalu-nyanu kuja kankulu jirrnganja nyina Kirijini-wangu-patukuju, kajikalunya-nyarra karlirr-mardarnirra Kaatukujaku. Nyarrparla kuja? Ngurrju manu maju, kulalpa-pala jintangka-jarriyarla. Parra manu munga, kulalpa-pala jintangka-jarriyarla. ¹⁵ Jijaji Kiraji manu Juju Ngawu, kulalpa-pala jintangka-jarriyarla. Kirijini-wangu manu Kirijini, kulalpa-pala jintangka-jarriyarla. ¹⁶ Kaatu-kurlangurla maralypirla, ngaliparlu karliparla pulka-pinyi Kaatu-mipaku. Kula karlipa-jana pulka-pinyi juju-kari juju-kariki, lawa. Payipulurla wangkaja Kaatuju kangalpa nyina JUKURRARNU kaninjarni ngalipanyangurla. Kaatuju kuja wangkaja Payipulurla:

“Ngaju karna-jana yapangka nyinami kaninjarni palkangka nyanungurra-nyangurla. Ngaju kapurna-jana nyina nyanungurra-nyangu Kaatu, manu nyanungu kapujulu nyinami ngaju-nyangu yapa.”*

¹⁷⁻¹⁸ Kujarnawu wangkaja Kaatu Warlalja-Wiri yangka PIRRJIRDI-NYAYIRNI WITAWANGU:

“Ngaju karna-nyarra nyina Kirda-nyanu nyurrurlaku yungurna-nyarra yapa-patu mardarni. Kajinkijili ngajulu purda-nyanyi wilji-wangurlu, ngulaju karna-nyarra yimiri nyinanjarla rdakurl-kijirni ngaju-nyangu-kurra. Jurntalu-jana yanta yangka ngula kajulu wilji jurnta nyina ngajuku. Nyiyarningkijarra Juju Ngawu-kurlangu, marnpirninja-wangurlulu yampiya yalumpu, kula ngaju-nyangu! Marnpirninja-warnuju kajikankujulu jurnta yunjumu-jarri ngajukuju.”*

* **6:16** Nyangka Leviticus 26.12, Jeremiah 32.38, Ezekiel 37.27

* **6:17-18** Nyangka Isaiiah 52.11, Ezekiel 20.34,

41, 2 Samuel 7.14, 7.8

Ngula-warnu-kujaku, warrawarra-kangkalu-nyanu Kirijini-wangu-patu-kujakuju!

7

¹ Ngajukupurdangka-patu Kirijini-patu, Kaatuju-ngalpa wangkaja ngalipaku yungu-ngalpa rdakurl-kijirni Kirdanarlu ngalipa-nyangurlu. Kujarlaju, jungarnirlirlipanyanu kirlka-mani, yampimirlipa majuju ngaliparluju, kalaka-ngalpa karlirr-kanyi tarnngalku Kaatu-kujakuju. Muurlparliparla yirriyirri nyina Kaatuku parra-kari parra-kari yungurliparla nyinami jungarni-nyayirni.

Puurlujulpa-jana wardinyi-nyayirni marlaja nyinaja Karinji-wardingki-patuku

² Ngajukupurdangka-patu yapa-patu wungu-warnu-patu, rdakurl-kijikajulu mamparl-pinja-wangurlu yungunkujulu yulka. Ngalya-kari kankujulu nginji-wangkami ngaju ngantarna-nyarra warlkangku yimirr-yungu manu ngantarna-nyarra jinyijinyi-manu majuku nyinanjaku manu ngantarna-nyarra tala wijingki jurnta manu. Kujaju junga-wangu! ³ Nyampurla pipangka kula karna-nyarra kurntaku ngurrju-mani yangka kujankujulu nginji-wangkaja ngajuku. Ngarirna-nyarra kamparru wangkaja ngurrju, yulkami-juku karna-nyarra. Nyampurla ngurungka, kuja karlipa jintangka nyina, kulalpa-ngalpa nganangku-puka karlirr-mardakarla jarnkujarnku. Kajirlipa palimi, ngula-pururlangu kulalpa-ngalpa karlirr-mardakarla. ⁴ Ngaju karna-nyarra milya-pinyi ngurrju kuja kankulu nyina yapa, manu karna-jana kuja-juku yimi-ngarrirni yapa ngalya-karikiji nyurrurlaju. Kajikarna-nyarra nyiarlangu wangka kutu. Ngula karna wuurnpa-puru nyinami, nyurrurlarlu kankujulu wardinyi-mani-nyayirni.

⁵ Nyurru-wiyi, ngularna yanu nguru-kurra Majatuniya-kurra, nyurrurlakulparna-nyarra wajampa-jarrija-nyayirni. Yapangkulpajulu kulukukuluku-manu, manulparna-jana wiljiwilji-manu. Ngajulparna wajampa nyinaja lani-nyayirni. ⁶ Kaaturluju milya-pungu kujalparna muntuku nyinaja. Manuju yilyajarni Tayituju wardinyi-maninjaku. Kaaturluju-ka warrarda milya-pinyi yapa kuja-ka muntuku-jarri. ⁷ Ngula Tayituju yukajarni Majatuniya-kurra, ngulangkuju yimi-ngarrurnu yangka kujalpankulu wardinyi-manu nganta. Yimi-ngarrurnuju nyurrurlarlungu ngantalpankulu miyalu maju manu muntuku nyinaja, manu yungunkujulu nganta pina-nyanyi-yijala. Nyanungurluju yimi-ngarrurnu yungunkujulu nganta nyina rdarrkanpa. Ngularna-nyarra purda-nyangu jaru nyurrurla-kurlu, ngulangkujuju wardinyi-manu-nyayirni.

⁸ Yangka kamparru-warnurla pipangka, kujarna-nyarra kulungku ngarrurnu, mardarna-nyarra jarungku muntuku-manu wita ngari. Manngu-nyangulparna yungurna-nyarra marda yalala-yirrakarla nyurrurlaju, kala lawa. Kala jalanguju karna wardinyi nyina yangka kujarna-nyarra muntuku-manu pipa-karirla kamparru-warnurla. ⁹ Ngulankulu nyangu pipa yangka, marda-nyarra yirraru-manu. Kala kularna-nyarra ngajulurlu nyurrurla yirraruku ngurrju-manu. Kaaturlu-nyarra yirraruku ngurrju-manu yalirli jarungku yungunkulurla nyanungukuju pina-yaninjarla jungarni-jarrimi. Ngula-warnunya karna jalanguju wardinyilki nyina kujarna-nyarra yangka pipa yilyajarra nyurrurlaku. Manu jaru-warnurlu ngarrirninjawarnurlu, ngajulurlu kularna-nyarra pakarninjarla miyalu maju-manu. ¹⁰ Yangka yapa ngula kalu tarnnga wilji-jarrinja-yani, marda kalakalu-nyanu purda-nyanyi kurntalku. Kala kajili tarnngangku manngu-nyanyi wiljiji pina-jungarni-jarrinja-wangurlu manu yalala-yirrarinja-wangurlu Kaatukuju, ngulaju ngarralu pali. Kala kaji-jana Kaaturlu kurntaku ngurrju-mani ngulaju yungulu pina-yaninjarla yalala-yirrarri nyanungu, ngulaju yungu-jana Kaaturlu wankaru-juku mardarni. Ngulaju yungurliparla jintawarlayi-jiki wardinyiji nyina. ¹¹ Yali jinta yapa nyurrurla-nyangurla turnungka, ngulalpaju nginji-wangkaja ngajuku, ngula-nyarra Kaaturlu

kurntaku ngurrju-manu yirdija nginji-wangkanja-warnurla, nyurrurlajunkulurla kulu-jarrija-nyayirni manu yungunkulu pakarninjarla marda jungarni-mani, kalakanyarra nyurrurlarlangu kii-purrami. Nyurrurlarlu yungunkujulu milki-yirrarni ngula kankulu jungarni nyina nyanungu-piya-wangu. Yungunkujulu pina-nyanyi-yijala, manu yungunkujulu mapirri karrimi nginji-wangkanja-kujaku. Yuwayi, milyapinyi karna-nyarra kuja kankulu jungarni nyinanja-yani.

¹² Yangka kujarna-nyarra pipa-kari yilyajarra, kularnaju jaarl-wangkaja wati yinya-kujakuju kujalpaju nginji-wangka ngajuku kamparru-wiyi, lawa. Manu kujarna-nyarra pipa-kari yilyajarra, kularnarla nginji-wangkaja yinyaku watiki. Pipakarirna-nyarra yilyajarra yungunkulu milya-pinyi yangka kuja kankujulu yulkamijuku. Ngula-warnurlanyaju Kaatuju wangkaja pipa-kariki yilyanjaku nyurrurlakuju. ¹³⁻¹⁴ Kala ngula karna-nyarra milya-pinyi yangka kuja kankujulu ngajuku yulka, ngula-warnuju karna wardinyi nyina jalanguju nyurrurlaku.

Ngularna-nyarra yilyajarra Tayituju nyurrurla-kurra jaru-kurlu, ngulakungarntijirnarla wangkaja kuja, “Tayituju, nyarrpa-puka kajinpa-jana wangka ngajunyang jaru, ngulaju kapungkulu purda-nyanjarla purami.” Kujanyarnarla wangkaja Tayitujukuju. Yuwayi, ngajulparna-nyarra tarnnga warrarda wangkaja junga, manu pipangkalparna-nyarra wangkaja junga. Kala Tayitujurlulpa-nyanu manngu-nyangu marda nyurrurla kapungkulu purda-nyanja-wangu nyinayarla wurra-maninjarla. Kujarlaju, ngulajulpa wita ngari laniji nyinaja pipakuju milki-yirrarninjaku nyurrurlakuju. Kulankulu wurra-manu. Nyangunkulu pipa, manu ngungkurnyinajankujulu jaruku. Ngulangkuju Tayitujuju wardinyi-manu-nyayirnilki. Nyanungujuju ngajuku pina-yanurnu, manuju yimi-ngarrurnu ngulankulu rdakurl-kujurnu. Ngulangkuju ngajuju wardinyi-manu-nyayirni-yijala. ¹⁵ Jalanguju, Tayitujurlu kanyarra manngu-nyanyi-juku nyurrurlarlu kujankulu nganjirni rdakurl-kujurnu lanijarrinja-karrarlu manu mirrmirr-karrinja-karrarlu. Manu kanyarra manngu-nyanyi-juku nyarrpa kujankulu purda-nyangu nyanunguju ngula-nyarra pipa ngaju-nyangu milki-yungu. Ngula-warnu kanyarra nyanunguju yulka karrikarri-wangu parra-kari parra-kari. ¹⁶ Ngaju karna-nyarra wala nyinami wardinyi-nyayirni, kujarluju kankujulu miyaluju raa-pinyi.

8

Majatuniya-wardingki-paturlu Kirijini-paturlu, yungulpalu-jana tala jamangku Kirijini-patu-kariki Jurujulumu-wardingki-patuku marlajarra-watiki.

¹ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, ngajulurlu Puurlurlu yungurna-nyarra yimi-ngarrirni Kirijini-patu ngula kalu turnu-jarri jaaji-kari jaaji-karirla ngurungka Majatuniyarla. Kaatuju ngulaju kajana yimiri nyina, ngula-warnunya kalu jamaju nyina yinjakuju marlajarra-watiki yapakuju. ² Kirijini-patu Majatuniya-wardingki-patu, ngulaju kalu nyina tala wita-kurlu-mipa, kala ngula-kurluju wurra-juku kalu wardinyi-juku nyina. Ngulaju kalu-jana tala panu jama-nyayirnilki kijirni yali-patu-karikiji Kirijini-kariyi-nyanuku ngula kalu nyina tala-wangu-nyayirni Jurujulumurla. ³⁻⁴ Ngajulurlu yungurna-nyarra yimi-ngarrirni wita-kari Majatuniya-wardingki: Ngulalu-jana yungu tala panu-jarlu Jurujulumu-wardingki-patuku Kirijini-patuku, kulalu-jana nyiyarlangu jurnta mardarnu. Ngajulurlu kularna-jana jinyijinyi-maninjarla payurnu yungulu-jana tala panu-jarlu yinyi, lawa. Ngarilpajulu nyanungurlu-juku warrarda kutu yinja-parnkaja jamangku yungurna-jana kanjarla yinyi Jurujulumu-wardingki-patuku yapaku Kaatu-kurlangu-patuku. Muurl-yungujulu talaju kujalpalu mardarnu. ⁵ Kula-nganta yungulu-jana wita tala yungkarla, kala wirilkili-jana talaju yungu. Ngulakungarntirlijili-nyanu yungu

Jijaji Kiraji-kirra Warlalja-Wiri-kirra. Ngula-jangkajulu-nyanu yungu ngaju-kurra, manujulu wangkaja yungujulu purda-nyanjarla purami ngajuju.

⁶ Payirni karna Tayituju yungu pina-yani nyurrurla-kurra yungunkulurla tala warru yinyi yungu-jana kanyi Kirijini-patuku Jurujulumurlaku. Ngulaju yangka-juku ngula-nyarra kamparrurlu-wiyi payurnu jama-nyayirni talaku kijirninjaku. ⁷ Nyurrurla Kirijini-patu Karinji-wardingki-patu, yijardu-nyayirni kankulu nyinanja-yani Kaatukuju kamparrurla. Nyurrurla kankulurla Kaatuku wala nyinami-nyayirni. Yimi Ngurrju kankulu-jana warru yirri-pura. Nyurrurlarlu kankulu milya-pinyi Kaatu-wanaju. Pirrjirdi-nyayirni kankulurla Kaatuku warrki-jarri tarnnga-juku. Yulkami-nyayirni kankujulu ngajuku. Ngulakuju karna-nyarra nyampu wangka: Kajilpankulu-jana junga yulkayarla Jurujulumu-wardingki-patuku Kirijiniki, ngula-jangkaju, talalu-jana kijika wiri-nyayirni, lawa-ngarrirninja-wangurlu!

⁸ Kula karna-nyarra jinyijinyi-mani tala yali-patuku yinjaku, kuja kapunkulu-jana marda yinyi. Ngajuju lawa jinyijinyi-maninjakuju. Wangkami kankujulu nganta kankulu-jana yulka yali-patuku yapa marlajarra-watiki tala-wanguku Jurujulumurlaku. Marda ngulaju junga. Karijaja. Ngula-warnurlu yangka kujarna-nyarra yimi-ngarrurnu Majatuniya-wardingki-patu ngulalpalu-jana tala yungu yimirirli. ⁹ Nyurrurlarlu kankulu milya-pinyi Warlalja-Wiri Jijaji Kiraji. Yulkami kangalpa yimiri-nyayirni. Kamparru-wiyi nyampukungarnti ngurukungarnti, ngulajulpa nyinaja ngurungka Kirda-nyanu-kurlangurla-wiyi, ngulalpa mardarnu nyiyarningkijarra. Kirda-nyanu yampija purdangirli, ngula yanurnu nyampu-kurra nguru-kurra yungu-ngalpa jirranganja nyinami ngalipaku marlajarra-watiki. Nyanunguju yanurnu marlajarra ngalipa-piya-yijala yungurlipa mardarni nyiyarningkijarra Kirda-nyanu-kurlangu.

¹⁰ Yangka yukuri-karirla-wiyi nyurru-wiyi, jaaji-kari jaaji-kari-jangka, nyurrurla kamparru-warnu kujankulu-jana mari-jarrija yali-patuku Jurujulumu-wardingki-patuku, mari-jarrinjarla kujurnunkulu-jana tala kamparru-warnu-paturlu-wiyi. Nyurrurlajunkujulu wangkaja yungunkulu-jana nganta yinyi panu tala. Kala kujurnunkulu ngari wita-kari wita-kari talaju. Jalanguju ngurrju-nyayirni kajinkili tala kijirninjarla turnu-mani muku yilyanjaku yali-patuku Kirijini-patuku. ¹¹ Yuwayi, jalangurlulu muku manta talaju ngulaju yungunkulu-jana yilyami. Purlurlpa-wangurlu kutulu-jana yilyaya tala yali-patuku. Marda yangka kuja kankulu tala wita mardarni panu-karirli, manu marda yangka kankulu panu-karirli mardarni wiri marda tala, ngulaju kutulu-jana yungkarra yimirirli. Ngula-jangkaju kapurna-nyarra milya-pinyilki nyurrurlaju wardinyilki yinja-panulku. ¹² Nyurrurlarlu nyiyarlangu kajinkili mardarni marda witarlangu, marda panurlangu, ngarili-jana kutu yungka yimirirli yapaku tala-wanguku marlajarra-watiki. Kajinkili-jana kapankurlu yinyi purlurlpa-wangurlu manu kurlpukurlpu-wangurlu, ngula-jangkanya yungu-nyarra Kaatuju wardinyi-jarrimi nyurrurlaku.

¹³ Ngajulurlu kula karna-nyarra jinyijinyi-mani panuku talaku yinjaku yungunkulu marda marlajarra nyina tala-wangu. ¹⁴ Jalangu marda kankulu panu-jarlu tala mardarni. Ngula-warnuju, kutulu-jana jamangku-juku yungkarra yapaku yali-patuku. Marda ngaka-karirla kalakankulu rdapardapa-nyinami. Ngula-jangkaju, kajili yali-paturlu yapangku mardarni tala panu, ngulaju ngajulurlu yungurna-jana payirni tala kijirninjaku nyurrurlakulku. Kujarlaju yungurlipa-nyanu yinyi kuja-jarra kuja-jarrarlu. ¹⁵ Kujanya-ka Payipulurlaju wangkami:

“Ngulalpalu Yijirali-pinkirli warru turnu-manu miyi yangka yirdi maana manangkar-rarla, panu-karirlilpalu manu panu-jarlu. Manu panu-karirlilpalu manu

wita. Ngulangkuju-jana muku pirda-manu miyi-pardurluju. Ngula-jangkaju, kulalpalu ngana yarnunjuku-jarrija.”*

Tayituju manu nyanungu-nyangu wungu-warnu-jarra, ngulaju-jana yilyaja Puurlurlu kirri-kirra Karinji-kirra talaku warru maninjaku

¹⁶ Kaatukuju kanyarrarla Tayituju marlaja yulkami yungu-nyarra jirrnganja warrki-jarrimi ngaju-piya. Ngula-warnuju karnarlajinta pulka-pinyi Kaatuku. ¹⁷ Kula karna jinyijinyi-mani Tayituju nyurrurla-nyangu-kurraku yaninjaku, lawa. Ngularna payurnu yungu-nyarra jirrnganja warrki-jarri, ngulajuju ngungkurr-nyinaja. Yulkami kanyarra karrikarri-wangu. Nyanunguju-ka ngampurpa-nyayirni nyina yaninjarraku yungu-nyarra nyanyi. ¹⁸ Ngaju karna-nyarra yilyamirra jinta-kari wati Kirijini-kari Tayituju-kurlu. Ngulaju yangka ngula-ka warru yirri-pura Yimi Ngurrju Jijaji Kiraji-kirli, ngula-warnurlu kalurla pulka-pinyi Kirijini-kariyi-nyanurlu. ¹⁹ Kirijini-paturlu jaaji-kari jaaji-karirli kalu milya-pinyi nyampuju wati. Ngulaju yajarnulu yunguju jirrnganja warru yani ngajuku yungurlijarra warrawarra-kanyi wungungku ngajarrarluru tala. Yali-patuku kuja karlipa-jana yulkami ngalipa, ngula-warnuju karlipa-jana kijirni talaju. Nganimparlu kajirnaluru-jana yaninjarla yinyi yali-patuku, kujanya kapurnalurla pulka-pinyi Warlalja-Wiriki Jijaji Kirajiki. Kajili yali-paturlu yapangku mani tala, ngulaju yungulu-nganpa milya-pinyi nganimpa kuja karnaluru-jana warrawarra-kanyi ngampurparlu.

²⁰ Nganimparlu karnaluru yirriyirrirli muurl-mardarni tala nyampu wiri-jarlu, kalakaluru-nganpa yapa ngalya-karirli kula-nganta wiji-palka-pajirni, kalakaluru-nganpa manngu-nyanyi kula-nganta karnaluru-nyanu wuruly-mardarni nganimparluru. ²¹ Nganimpa yungurnalurla junga-nyayirni Kaatuku warrki-jarrimi. Kajilparnalurla jungarni-wangu warrki-jarriyarla, Kaaturlu manu yaparlangurlu kajilpaluru-nganpa nyangkarla nganimpa jungarni-wangu warrki-jarrinja-kurra, ngulaju kajikaluru-nganpa jukuru-jarrimi maju-nyanjarla. Ngula-kujakuju karnaluru yirriyirrirli talaju mardarni.

²² Ngaju karna-nyarra yarda yilyamirra jinta-kari Kirijini-kari nyurrurlakuju yungu-palangu rdanparni Tayitujuku manu yangka jinta-kariki kamparru-warnuku. Ngulangkuju nyiyarningkijarra warrki ngurrju-maninjarla nyurru-manu ngularnarla wangkaja warrki-jarrinjaku. Ngula-jangka karna milya-pinyi kuja-ka nyina warrkini ngurrju. Wanaraji karnarla nyina. Nyanungurlu kanyarra milya-pinyi nyurrurla ngula kankulu kijirni tala wiri yali-patu-kariki Jurujulumu-wardingki-patuku. Kujarlaju kanyarra wardinyi-jarri yaninjarraku nyurrurla-kurra yungu-nyarra jirrnganja warrki-jarrimi talaku kijirninjakungarntiji.

²³ Tayituju ngulaju wungu-warnu ngaju-nyangu, ngulaju wungu karlijarra warrki-jarri ngajarraju yungurnaluru-nyarra pirrjirdi-mani jirramarlu. Jirrama-kari wati-jarra Kirijini-jarra, ngulajulu-palangu jaaji-kari jaaji-kari-wardingki-paturlu yajarninjarla yiringi-manu yungu-pala yani Tayituju-kurlu nyurrurla-nyangu-kurra nguru-kurra. Nyurrurlarlu kajinkili-jana nyanyi warrki-jarrinja-kurra mata-wangu, kujarlaju kapunkulurla pulka-pinyi Kaatuku. ²⁴ Kajili yali-patu marnkurpa yanirra nyurrurla-nyangu kirri-kirra Karinji-kirra, nganjirni mantaluru-jana, manu yungkaluru-jana talaju jurnta mardarninja-wangurlu. Ngula-warnuju, Kirijini-paturlu Majatuniya-wardingkirli kapulu-nyarra milya-pinyi nyurrurla kuja kankulu jama-nyina. Kujanyarna-jana nyurrurla-kurlu yirri-puraja kamparrurlu-wiyi.

9

Puurlurlu-jana yarda payurnu-yijala Karinji-wardingki-patu yungulu-jana yinyi tala Jurujulumu-wardingki-patuku marlajarraku

* 8:15 Nyangka Exodus 16.18, 31

¹ Ngajurna-nyarra ngula-juku payurnu nyurrurla yapa-patuju yungunkulu-jana yinyi tala yangka-patuku Jurujulumurlaku marlajarra-patuku. Marda jalanguju, kula karna-nyarra yarda payirni-yijala talakuju. Kula nyiyakulku? ² Nyurrurlarlunkulu-jana nyurru rduurjurnu talaku kijirninjaku. Nyampurula Majatuniyarla, ngulajurna-jana warru yimi-ngarrurnu Kirijini-patuku yangka kujalpankulu-jana kujukujurnu tala jamangku wanta-pardu-karirlaku kirntangi-patuku. Ngulakuju ngalya-karirli Majatuniya-wardingki-paturlu Kirijini-paturlangurlu nyurrurla-piyarlu yungulu-jana tala kijirni yali-patuku-juku Jurujulumu-wardingki-patukuju. ³ Ngajulu Puurlu karna-jana warrarda wangkami Majatuniya-wardingki-patuku ngula kankulu-jana jama-nyinami Jurujulumu-wardingki-patuku. Ngulaju jalangu karna-jana yilyamirra Tayituju manu nyanungu-nyangu wungu-warnu-jarra yungulu yanirra nyurrurla-nyangu-kurra tala maninjaku. Kajili yanirra nyurrurla-nyangu-kurra, ngula-warnuju kajili-nyarra payirni talaku, kajinkili-jana tala-wangurlu nganta wurra-mani, ngulaju maju. Kajikajulu kapuru nyina kula-ngantarna-jana warlkangku yimirr-yungu talaku. ⁴ Ngaka-karirla kapurna yanirra Majatuniya-wardingki-patu-kurlu Kirijini-patu-kurlu nyurrurla-nyangu-kurra. Ngulaju nyurrurlaju kajinkili tala-wangu-wiyiji nganta nyina, ngulaju kapurna-nyarra kurnta-jarri. Kapunkulu-nyanu nyurrurlarlanguju kurnta-jarri. Kuja-kujakunya karna-nyarra wangkami kajirnalulu rdipimirra nyurrurla-nyangu-kurra, ngulaju yungunkulu-nganpa tala kamparrurlu mardarni. ⁵ Yangka ngulankujulu tala jangu-pungu nyurru-wiyi yungunkulu-jana nganta yilyami Jurujulumu-wardingki-patuku Kirijini-patuku. Ngaju karna-nyarra milya-pinyi nyurrurlaju jama. Ngula-warnu karna-jana payirni nyampu-patu wati-patu marnkurra yungulu kamparru yanirra ngajukuju. Ngulaju kajili rdipimirra, ngulaju kapunkulu jintawarlayirli talaju turnu-mani. Ngaka-kariri kapurna yanirra talaku yaliki maninjaku. Mardakajulu kamparru ngajuku, kalakarna-nyarra lawangkaju kurntaku ngurrju-mani tala-wangurlaju ngarrirninjarlu.

⁶ Purda-nyangkajulu! Kaatu kangalpa wangka yungurlipa nyinami jama tala-kurlu ngalipa-nyangu-kurlu. Tala ngalipa-nyangu ngulaju ngurlu-piya-yijala. Nganangku-puka kaji milyingka yirrarni ngurlu walyangka marnkurra-mipa, ngulakuju kapurla wita marlaja pardimi mangarriji. Kala nganangku-puka kaji wiri panu milyingka yirrarni, ngulakuju kapurla panu wiri marlaja pardi. ⁷ Kaatu kajana yulka yapaku jamaku ngula kalu-nyanu yinyi yimirirli wajampa-jarrinja-wangurlu. Kulalu-nyarra nganangku jinyijinyi-mani talaku yinjaku. Ngula-warnurlaju, yungulpankulu-jana yimirirli yungkarla tala yali-patuku Kirijini-patuku Jurujulumu-wardingki-patuku manu wardinyirli. Wita marda tala, marda wiri tala, kutulu-jana yungka. ⁸ Kajinkili-jana yinyi yimiri nyinanjarla ngurrjungku, ngulaju Kaaturlu kapu-nyarra yinyi nyiyarningkijarra ngulaju yungunkulu-nyanu warrawarra-kanyi manu yungunkulu-jana yinja-pardi yapa ngalya-karirlanguku. ⁹ Nyampuju-ka wangka Payipulurla kuja: “Nganangku-puka kaji-jana yinyi jamangku marlajarra-watiki, ngulaju yali yapaju kapulu jama-pajirni. Kaji pali, yapangku kapulu manngu-nyanyi kujalpa nyinaja jama.”*

¹⁰ Nyurrurlarlulu mayi kankulu milya-pinyi jaru Payipulu-jangka? Kaaturlu jintangu kangalpa yinyi ngurlu walyangka kuja karlipa milyingka yirrarni mangarrikingarnti. Nyanungurlu-juku jintangu kangalpa yinyi mangarriji ngarninjaku. Ngula-piyarlu-yijala Kaaturlu kapu-nyarra nyiyarningkijarra yinyi yungunkulu-jana warrarda yuuly-pinjarla yapa-patu-kariki yinyi yimirirli. ¹¹ Yuwayi, Kaaturlu kanyarra junga yinyi nyiyarningkijarra yangka tarnnga kuja-juku yungunkulu-jana yinyirra yangka Jurujulumu-wardingki-patuku Kirijiniki. Kajirnalulu nganimparlu maninjarla kanyirra tala yangka yali-patu-kurra, kapulurla yati-wangka nyurrurla-nyangukuju Kaaturkuju.

* 9:9 Nyangka Psalm 112.9

¹² Yuwayi, tala ngula-kurlurlu yungunkulu-jana warrawarra-kanyi yangka Kirijini-patu Kaatu-kurlangu. Ngula-warnu, panu-jarlurlu yapangku kalurlajinta pulka-pinyi Kaatuku. ¹³ Kari-nganta kankulurla wala nyina Jijaji Kirajiki. Ngarrirni nganta kankulu-nyanu Kirijini, manu purami nganta kankulu Yimi Ngurrju Jijaji Kirajiki-kirli. Kujaju junga! Ngulakuju yapa panu-jarlurlu kalurlajinta Kaatuku pulka-pinyi. Ngula kankulu-jana tala yinyi jamangku yali-patuku Jurujulumu-wardingki-patuku manu nguru-kari nguru-kari-wardingki-paturlanguku, ngulaju yali-paturlangurlu kalurlajinta Kaatukuju pulka-pinyi. ¹⁴ Kaatuju-nyarra yimiri nyinaja, manu yulka kanyarra yapaku panuku. Ngula-warnurlaju, Kirijini-paturlu Jurujulumu-wardingki-paturlu kapulu-nyarra manngu-nyanyi nyurrurlaju miyalurlu wardinyi-nyayirni. Manu kapulu-nyarrarla wangkami Kaatuku nyurrurlaku. ¹⁵ Jintawarlayirli ngaliparlu, yungurliparla pulka-pinyi Kaatuku kuja-ngalpa yilyanjarla yungu Jijaji Kiraji. Nyanunguju warntarri-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu ngalipakuju!

10

Puurlurlulpa-nyanu muurlparlu warrawarra-kangu ngularra-kujaku yapa-patukujaku kujalpalurla warru nginji-wangkaja

¹ Jijaji kala-jana nyinaja yapaku nganyunganyu-wangu yimiri. Kujarlaju, ngajulu Puurlu yungurna-nyarra wita wangkami Jijaji-piya-juku kulu-wangu: Ngalya-karirliji kankujulu rampal-manngu-nyanyi ngajuju, manu kankujulu nginji-wangka kuja, “Kuja-ka Puurlu yanirni nyampu-kurra, ngulaju kangalpa yimiri nyina manu wangka. Kala ngula kangalpa yilyami pipa, ngulangaku kangalpa wangkami kulu-nyayirni.” ² Ngulaju ngula-juku, ngaju karna-nyarra payirni nyampurla pipangka yungunkujulu jungarnirli manngu-nyanyi. Ngalya-kari kankujulu nganta nginji-wangka kula karna mardarni Pirlirra Kaatu-kurlangu, manu nganta karna purami ngaju-nyangu-wana nganayi-piyarlu Kirijini-wangu-piyarlu nganta. Kajirna-nyarra yanirra nyurrurla-nyangu-kurra, ngarrarna-jana kulungku ngarrirni yali-patu-mipa ngula kajulu warrarda nginji-wangka. Kala ngalya-kari nyurrurla, ngari karna-nyarra yaninjarla wangkami kulu-wangu. ³⁻⁴ Yuwayi, ngajurlangurna nyampu-wardingki yapa nguru-wardingki, kala kularna panu-kari-piya yapa ngula kalu lawa nyina Pirlirra Kaatu-kurlangukuju. Ngajurna wati pirrjirdi-piya Pirlirra Kaatu-kurlangu-kurlu. Ngula karnarla warrki-jarri Kaatuku, ngulaju Pirlirra Kaatu-kurlangu yunguju jirnganja karri kula-nganta karna wati pirrjirdi-piyarlu pinyi Juju Ngawu. Ngajulurlu kulalparna pungkarla Juju Ngawuju kurlarda-kurlurluju manu kurdiji-kirlirli, lawa. Pirlirra Kaatu-kurlangu-kurlurlu manu yartarnarri Kaatu-kurlangu-kurlurlu karna pinyi. Yartarnarri ngula-kurlurlu, pinyi karna Juju Ngawu ngulaka pirrjirdi-nyayirni nyina nyampurla walyangka. Panu-jarlu yapa kalurla wilji-juku nyinami Kaatuku ngungkurr-nyinanja-wangu. Kala Kaatu-kurlangu-kurlurlu yartarnarri-kirlirli ngulaju karna-jana kurruly-kijirni yungulurla ngungkurr-nyinami Kaatuku. ⁵ Ngalya-karirli kalu-nyanu wiri-pajirni nganta. Wangka nganta kalu kula-ka Kaatuju nyina palka. Kujarlunya kalu-jana pinarri-mani yapaju, manu kalu-jana warla-pajirni Kaatu-kujaku ngungkurr-nyinanja-kujakuju. Ngaju karna-jana wurra-mani yali-patu pulka-pinja wita-wangu-wati. Manu ngalya-karirli, ngula kalu Kaatuju rampal-manngu-nyanyi, ngaju karna-jana wangkami yungulu jungarnirli manngu-nyanyi nyanunguju. ⁶ Ngulaju ngula-juku. Kala kajirna yanirra nyurrurla-nyangu-kurra, ngarrarna-nyarra payirni kajikankujulu marda ngungkurr-nyina, marda lawa. Kajinkijili purda-nyanjarla purami wilji-wangurlu, ngulaju ngula-juku. Kala ngula-warnuju, kajiji nganangku-puka wiljiwilji-mani, ngulaju kapurna maju-mani Kaatu-kurlangu-kurlurlu yartarnarri-kirlirli.

⁷ Ngaju-nyangu Kirijini-patu, miimii-nyangkalu-jana ngula kajulu nginji-wangkami. Ngurrju nganta kalu nyina, kala nyiya-piya kalu kaninjarni nyina kurturdurrurla, nyiya-japa kalu warrarda manngu-nyanyi nginyinginyirla? Nyinami kalu Jijaji Kirajiki-kiurlangu nganta warlalja nyanungu-nyangu, kala ngajukuju kajulu nginji-wangka ngajuju kularna nyanungu-nyangu nganta. Ngulaju kula junga! Ngajurlangurnarla Jijaji Kirajikiji. ⁸ Ngajurna-nyarra warrarda wangkaja nyurrurlaku yapaku, ngulangkuju Warlalja-Wiringki Jijajirli yiringi-manuju yungurnarla nyina Kurdungurlu Wiri. Ngulakuju nyurrurlarlu marda kankulu manngu-nyanyi ngaju nganta karnaju wiri-pajirni. Ngulaju ngula-juku. Nyanungurluju manu yungurna-nyarra pirrjirdi-mani yapa, kula murrumuru-maninjaku. Kula karnaju ngula-warnuju kurntaku ngurrju-mani. ⁹ Ngalya-kari kankujulu nginji-wangka ngaju nganta karna-nyarra putaputa lani-mani nyurrurla ngaju-nyangu pipa-kurlurlu. ¹⁰ Ngalya-karirliji kankujulu rampal-manngu-nyanyi ngajuju, manu kankujulu nginji-wangka kuja, “Kujaka Puurlu yanirni nyampu-kurra, nyanunguju nyanjarlaju rampaku-nyayirni, manu yimi nyanungu-nyanguju rampaku-nyayirni. Kala kuja kangalpa pipa yilyamirni, wangkami kangalpa kulu-nyayirni.” ¹¹ Yapanku nyurrurlarlu, ngula kankujulu nginji-wangkami, purda-nyangkajulu! Nyampuju karna-nyarra wurnturu-ngurlu pipaju yilyami. Wangkami karna-nyarra pirrjirdi-nyayirni pipangka nyampurlaju. Ngaka-karirla, kajirna yanirra nyurrurla-nyangu-kurra, ngulaju yungurna-nyarra wangkami jaru jurrku-juku, jaru pirrjirdi-jiki ngulaju ngaju-nyangu Kurdungurlu Wiri-kiurlangu.

¹² Nyurrurlarlu kankujulu jinyijinyi-mani yungurna nyina yali-patu-piya ngula kalu-nyanu wiri-pajirni nganta. Ngampurrpa-wangurna kujakuju. Ngulajulu ngurrpa, milya-pinja-wangu! Ngari kalu-nyanu jaruku tarnpirni, manu kalu-nyanu ngurrju-maninjarla yirrarni nyanungu-nyangu kurruwarri yungulu-nyanu ngurrju-pajirni jintawarlayirli. ¹³ Ngajulu, Kaaturluju yilyaja nguru-kari nguru-kari-kiurla Yimi Ngurrju-kurlu, manuju yilyaja nyurrurla-nyangu-kururlangu. Ngajurna-nyarra Yimi Ngurrju kangurnu nyurrurlaku. Ngula-mipa-jangka karnaju ngurrju-pajirni. ¹⁴ Ngulaju junga kujarna-nyarra kamparru-warnurlu kangurnu Yimi Ngurrju Jijaji Kirajiki-kiurlu nyurrurlaku. Ngulakuju yungurnaju ngurrju-pajirni. Kala kajirna nyinayarla nyurrurla-nyangu-kurra yaninja-wangu, ngulaju kulalparnaju ngurrju-pajikarla ngajuju. ¹⁵ Ngula kajana Kaaturlu yiringi-mani wati-kari wati-kari manu yinyi kajana warrki warrki-jarrinjaku, ngulaju nyanungurra-nyangu-mipa warrki, kula ngaju-nyangu. Yapa ngalya-karirliji kajikajulurla pulka-pinyi yapa jinta-kari-kiurlangu warrkiki. Ngampurrpa-wangurna kujakuju. Ngari karna-nyarra pipangka yirrarni nyurrurlaku ngampurrparlu, ngula-jangka yungunkulurla wala nyinanja-yani parra-kari parra-kari Kaaturluju. Ngaka marda Kaaturluju kajikaju yilyamirra nyurrurla-nyangu-kurra yungurna-nyarra jirnganja warrki-jarri yarda. ¹⁶ Kajirna-nyarra yanirra nyurrurla-nyangu-kurra Karinji-wardingki-patu-kurra, ngula-jangkaju yungurna yani wurnturu-nyayirni karlarra Yimi Ngurrju-kurlu yapa-patu-kurra ngurrpa-patu-kurra. Kajilpa-jana wati-karirli yirri-purayarla Yimi Ngurrju nyarrpararla marda ngurungka, ngaju kulalparna yantarlarra ngula-kurra, ngulajurla nyanungu-nyangu warrki. Kajikarnaju nganta ngurrju-pajirni kujarlaju. ¹⁷ Payipulurlaju kuja-ka wangkami:

“Yampiyalu-nyanu pulka-pinja-wangurlu! Jintakulurlajinta pulka-pungka Jijaji Kirajiki ngalipa-nyanguku Warlalja-Wiriki!”*

¹⁸ Ngana-puka kaji ngurrju nganta nyina, Kaaturluju ngulaju yapa yali kulalpa yimiri nyinanjarla nyanungu-nyangu-ngarrikarla. Kala ngana-puka kaji Kaaturlu ngurrju-pajirni, ngulaju-ka yimiri nyinanjarla nyanungu-nyangu-ngarrirni.

* **10:17** Nyangka Jeremiah 9.24

11

Puurlurlu-jana panu-kari Karinji-wardingki yirdiji yirrarnu 'Yimirr-yinja-palka'

¹ Ngari karna-nyarra wita ngari wangkami nyurrurla warungka-piya. Kutujulu purda-nyangka wurra-maninja-wangurlu! ² Ngaju karna-nyarra nyina wajampa-nyayirni nyurrurlaku yapaku Kaatu-piya, kalakankulurla jurnta yani. Nyurrurla yapajunkulu kirlka-nyayirni kula-ngantankulu kamina-piya kuja-ka nyina murnma yupukarra-jarrinjakungarntiji. Ngulankulu Kirijini-jarrija, ngajurnarla wangkaja Kaatuku yungurnarla nyurrurla yinyi Jijaji Kirajiki kula-nganta yangka watingki kuja karla jangku-pinjarla yinyi nyanungukupurdangka-kurlangu kapirdi-nyanu-kurlangu kamina yungurla yinyi wati-kariki yungu wungu-kurra-mani. Purayalu Jijaji Kirajimipa, ngula-warnu ngaka-kari kapurnarla nyurrurla yinyi nyanunguku. ³ Ngaju karna-nyarra wajampa-jarri, kalaka-nyarra Juju Ngawungku warlkangku yimirr-yinyi. Ngula-jangkaju, kajika-nyarra nginyinginyi muku kurruly-kijirni majuku manngu-nyanjaku. Ngula-jangkaju, kajikankulurla jurnta yani Jijaji Kirajiki karnta kuja karla kali-nyanuku jurnta parnta, ngula-piya. Kuja-piya-yijala Yiipiji, Juju Ngawungku nginyinginyi yimirr-yinjarla kurruly-yirrarnu yungu majulku manngunyangku. ⁴ Yuwayi, ngaju karna-nyarra wajampa-jarri nyurrurlaku yapaku ngula kankulu maju-wana-juku manngu-nyanyi. Ngajulurna-nyarra pinarri-manu jungarni Yimi Ngurrju Jijaji-kirli. Kala yapa-kari yimirr-yinja-palka, kajili yanirni Yimi-karikirli Ngurrju-kurlu nganta Jijaji-kirli nganta, ngulaju kankulu-jana kutu purda-nyanyi wurra-maninja-wangurlu. Kaaturlu-nyarra yungu Pirlirra nyanungunyangku. Kala yapa-karirli yangka yimirr-yinja-palkarlu, kajili-nyarra yirri-pura pirlirra-kari Kaatu-kurlangu-yijala nganta, ngularlangu kankulu maninjarla rdakurl-kijirni. Ngulaju maju! Ngulaju purda-nyanja-wangurlulu-jana wurra-manta!

⁵ Nyurrurla-nyangurla jaajirla, yangka-patu yimirr-yinja-palka kuja kalu nyina, ngulaju kalu-nyanu ngarrirni yapa-patu-karikiji parrparda-juku, wiri-nyayirni nganta kalu nyina. Ngulaju kula junga! Ngajujurna ngularra-piya-yijala, kuja-jarra kuja-jarra karnalu nyina. ⁶ Ngaju marda kula karna nyanungurra-piya nyina ngula kalu-nyanu nganta parrparda-juku-ngarrirni jarukuju yirri-puranjakuku. Kala ngajuluju karna-jana parrpardaly-nyina Kaatuku milya-pinjaku. Ngajulurlu yangkarna-nyarra pinarri-manu warrajarlu yungunkujulu milya-pinyi ngula karna pinangkalpa nyina Yimikiji Ngurrjuku.

⁷ Nyiya-jangka kankujulu maju-pajirni? Yimirr-yinja-palka nyurrurla-nyangu turnu-warnurla, ngulaju kalu-nyarra jinyijinyi-mani talaku yungunkulu-jana yinyi yimi-ngarrirninjakungarntiki. Ngajulu kularna ngularra-piya. Ngularna-nyarra Yimi Ngurrju yimi-ngarrurnu nyurru-wiyi, ngulaju kularna-nyarra payurnu talaku. Manulparna ngurrju nyinaja pulka-pinja-wangu yungunkujulu nyurrurla-juku wiriji nganta nyinami parrparda-juku ngajukuju. ⁸ Yangka ngularna-nyarra jirranganja warrki-jarrija nyurrurlaku Karinjirla, Kirijini-paturlu jaaji-kari jaajikari-ngirlirli ngulajulpajulu yungu talaju yungurna-nyarra jirranganja warrki-jarri nyurrurlaku talaku payirninja-wangu. ⁹ Ngularna-nyarra yangka jirranganja nyinaja Karinjirla, ngulaju tala-wangulparna nyinaja. Ngula-puruju, kularna-nyarra warrarda payurnu talaku, ngulaju kapurna-nyarra yukayi-mantarla marda. Kirijini-paturlu Majatuniya-wardingki-paturlu wati-paturlu, kangurnujulu talaju, ngula-warnujurna-nyarra yampija warrarda payirninja-wangurlu. Ngaka-kari kajirna yanirra nyurrurla-nyangu-kurra, ngula-warnu kularna-nyarra payirni talaku yinjaku. ¹⁰ Ngularra yimirr-yinja-palka, ngulaju ngajuku kajulu nginji-wangka ngula karnaju wiri-pajirni nganta. Ngulaju kula junga. Ngaju karna-nyarra jungarnirli yimi-ngarrirni Jijaji-piyarlu ngula-jana jungarnirli warrarda yimi-ngarrurnu. Kulajulu nganangku-puka warla-pajirni ngurungka nyampurla Yakararla, ngajulurlu

yungurna-jana kula waparlkurlu yimi-ngarrirninja-yani Yimi Ngurrju tala payirninja-wangurlu. ¹¹ Nyurrurlarlu yapangku kankujulu manngu-nyanyi kula karna-nyarra nganta yulka. Ngulaju kula junga! Kaaturlu kaju milya-pinyi ngula karna-nyarra yulkami karrikarri-wangu.

¹² Yangka yimirr-yinja-palkarlu ngulangku kalu-nyarra jinyijinyi-mani talaku yimi-ngarrirninjakungarntirli. Pulka-pinyi kalu-nyanu, manu ngantalu-nyanu ngarrirni ngaju-piya-yijala ngula karna warrki-jarri talaku nganta payirninja-karra nganta. Ngulaju kula junga. Ngajulurlu yungurna-nyarra warrarda yimi-ngarrirninja-yani Yimi Ngurrju talaku payirninja-wangurlu. ¹³ Yangka-patu yimirr-yinja-palka-patu, ngulaju kulalu ngaju-piya ngulaju Jijajirli milarnu Kurdungurlu Wiri, lawa. Ngayi kalu-nyarra yimirr-yinyi, manu ngarrirni kalu-nyanu Kurdungurlu-patu Wiriwiri Jijaji Kiraji-kirlangu-patu nganta. Kala lawa. Kulalu Jijaji-kirlangu-patu nyanungurraju, lawa. ¹⁴ Ngula kalu-nyarra yangkangku yimirr-yinja-palkarlu yimirr-yinyi Kurdungurlu Wiriwirirli nganta, ngularraluju kula kajulu ngurrju-mani kinyirringarninjaku. Milya-pinyi karna-jana Juju Ngawu-piya ngula kanyanu kurruly-yirrarni marramarra-piya Kaatu-kurlangu-piya. Ngula-piyarlu-yijala kalu waalparirni yangka-paturluju yimirr-yinja-palkarlu. ¹⁵ Warrki-jarri kalurla nyanunguku. Yapa kalu-jana yimirr-yinyi yungulu-jana rampal-manngu-nyanyi Kaatu-kurlangu-patu warrkini-patu nganta jungarni nganta. Yangka-patu yimirr-yinja-palka, ngulaju ngakaju Kaaturlu yungu-jana maju-mani jungarnirli.

Puurlurlu-nyanu milki-ngarrurnu Karinji-wardingki-patuku ngulalparla rdipija maju nyiyarningkijarra nyanunguku

¹⁶ Ngula-juku, nyampu karna-nyarra yarda wangka: Yampiyajulu warungka-pajirninja-wangurlu! Kala kajinkijili warungka-pajirni, ngulaju ngula-juku. Ngulaju ngarrijili kutu purda-nyangka wangkanja-kurraju. ¹⁷ Ngari karna-nyarra ngajuju wita-kari wita-karirli yimi-ngarrirni nyurrurlakuju warungka-piyarlu. Ngalipanyangurlu Warlalja-Wiringki Jijaji Kirajirli, nyanungu kulaju ngajuku wangkaja yungurnaju wiri-pajirni. Ngula-jangka, ngari karnaju wita-kari wiri-pajirninjarla milki-ngarrirni warungkarlu ngaju-miparlu. ¹⁸⁻¹⁹ Nyurrurlarlu yapangku kankulu manngu-nyanjarla milya-pinyi nganta nyiyarningkijarra nganta. Ngulaku kankulu-jana purda-nyanyi wardinyirli yangka yimirr-yinja-kurra. Yangka-patu yimirr-yinja-palka kalu-nyanu warungka kurruru-karri yangka Kirijini-wangu-piya. Jalanguju ngarrarna wangkami wita-kari nyanungurra-piya warungka. ²⁰ Yangka-paturlu yimirr-yinja-palkarlu kalu-nyarra jinyijinyi-mani. Ngulaju jurnta kalu-nyarra kanyi nyiyarningkijarra yimirr-yinjarla. Maju-pajirni kalu-nyarra, manu pakarni kalu-nyarra lalypangku wirikiji. Ngula-puruju kankulu-jana warrarda purda-nyanja-yani. Nyiyakulku kankulu-jana purda-nyanyi? ²¹ Nyurrurlarlu kankujulu rampal-manngu-nyanyi ngaju ngantarna rampaku. Nyurrurlarlunkujulu manngu-nyangu ngajulurlu nganta yungurna-nyarra jinyijinyi-mantarla yangka-paturlu yimirr-yinja-palkarlu. Kala lawa, ngampurrpa-wangurna kujakuju.

Yangka-paturlu yimirr-yinja-palkarlu kajili-nyanu marda pulka-pinyi nyanungurlu, ngulaju ngula-juku. Kala ngajurlangurlu yungurna-nyarra milki-ngarrirni muujumuujurlu. Purda-nyangkajulu! ²² Nyanungurlu kalu-nyanu nganta ngarrirni 'Yipuru'. Ngajurlangurna Yipuruju. Ngarrirni kalu-nyanu nganta 'Yijirali-pinki'. Ngulaju ngajurlangurna Yijirali-pinki. Nyanungurlu kalu-nyanu nganta ngarrirni Yipuruyamu-kurlanguju kurdukurdu. Ngulaju ngajurlangurna Yipuruyamu-kurlangu. ²³ Warrki-jarri nganta kalurla Jijaji Kirajiki. Kala ngajuluju karnarla warrki-jarrimi nyanungurra-piya-wangu parrpada-juku. Ngaju karna wangkami

warungka-piya! Panukurna nyinaja rdakungka nyanungurra-piya-wangu. Yur-rkunyurlulpajulu wilpinykarra-pakarnu nyanungurra-piya-wangu. Parra-kari parra-karirla kapurna paliyarla. ²⁴ Rdaka-palarla ngurra-kari ngurra-karirla, Juwu-paturlu wiriwirirli puuly-mardarninjarlajulu wilpinykarra pakarnu 39-palaku. ²⁵ Manu marnkurra-pa-karirla ngurra-karirla, yur-rkunyurluju Ruumu-wardingki-paturluju, ngulajulu puuly-mardarninjarla pilykirrkarra-pungu kuturu-piya-kurlurlu. Japaku-kariji pirli-kirlirlilpajulu luwarnu yungujulu nganta pungkarla tarnnga-kurra. Pawurturla ngulaju marnkurrapaku-yijala kapurna paliyarla kuja wantija. Jintangka parrangkalpaju ngapa wiringki kangu parra wiri, munga wiri. Kapurna puta paliyarla-yijala ngulangkaju. ²⁶ Ngulalparna warru yanu kirri-kari kirri-karirra, rdipijalparna-jana ngawarra wiriki, ngulaju kapuju kangkarla tarnnga-kurra. Purunju-palkarlu kapujulu nyiyarningkijarra wuruly-kangkarla ngaju-nyanguju. Ngaju-nyangurlu ngurrara-jintarlul warlaljarlu yapangku Juwu-paturlu, ngulajujulu jangkardu yanurnu pinjaku manu Juwu-wangu-paturlangu. Kirri-kari kirri-karirla manu manangkarrarla manu ngapangka ngulalparna warru yanu, ngularrarlangurla kapurna puta paliyarla. Ngula-paturlu-yijala ngula kalu-nyanu Kirijini-ngarrirni nganta, japakujapakujulu jangkardu yanurnu. ²⁷ Palkaju mukurnaju purda-nyangu murrumurrulku warrki-jangka. Kalarna warrki-jarrija munga wiri jarda-wangu. Manu kalarna warrki-jarrija parra wiri ngarninja-wangu miyi manu ngapa. Manu kalarna miyi-wangu nyinaja, manu kalarna yarlungka ngunaja yuwarli-wangurla pirriyarla wawarda-wangu. ²⁸ Parra-kari parra-kari karna-jana warrarda mangunyanyi, manu wajampa-jarrimi karna-jana Kirijini-patuku ngurrju-japa ngula kalu turnu-jarri jaaji-kari jaaji-karirla. ²⁹ Nganangku-puka Kirijinirli kaji-nyanu rampaku purda-nyanyi, ngajurlangurlu karnaju rampaku-yijala purda-nyanyi. Kaji ngana-puka Kirijini karlirr-yani Kaatu-kujaku yimirr-yinja-warnu, ngulakuju karnarla jangkardu nyina kulu yangkaku yimirr-yinja-panuku.

³⁰ Kajinkijili nyurrurlarlulu jinyijinyi-mani yungurnaju pulka-pinyi warungka-piyarlu, ngulaju ngula-juku. Ngarirna-nyarra wita-kari wangka yungunkujulu milya-pinyi rampaku-juku. ³¹ Kaatu Kirda-nyanu Jijaji Kiraji-kirlangu Warlalja-Wiri-kirlangu, ngulaku kuja karliparla pulka-pinyi tarnnga-juku, ngulangkuju kaju milya-pinyi ngajuju ngula karna-nyarra yimi-ngarrirni jungarnirli, kula warlkan-gku. ³² Nyurru-wiyi ngulalparna kirringka Tamakarla nyinaja, wirilpa nyinaja wati ngula yirrarnu Kingi Yaritarlu. Ngulangkuju putaju rdarri-mardarninjarla rdaku-kurra yirrarnu. Nyanungu-nyangu yur-rkunyulu ngulaju yirrarnu-jana kiirti-kari kiirti-karirla yungujulu warla-pajirni ngaju wuruly-parnkanja-kujaku. ³³ Kala ngaju-nyangurlu Kirijini-kariyi-nyanurlu, ngulangkuju yirrarnu yakuju wiringka, kankarlarra-ngurlu rdilypirra-wanarlulu juturu-yirrarnujulu kaninjarra walya-kurra. Ngula-jangkanyarnarla jurnta wuruly-parnkaja.

12

Puurlurlu jukurr-manu nganta kuja kangu Kaaturlu kankarlarra nyanungu-nyangu-kurra nguru-kurra

¹ Kajilparnaju pulka-pungkarla, kujaju ngurrju-wangu. Kala nyurrurlarlulu kankujulu jinyijinyi-mani yungurnaju pulka-pinyi nganta. Ngulaju ngula-juku. Wita karna-nyarra ngari wangkami ngulaju wita milki-yirrarnu Warlalja-Wiringki Jijajirli kujarna jukurr-manu. ² Milya-pinyi karna wati jinta Kirijini. Nyurru-wiyi, yukuri-karirla 14-pala-karirla, Kaaturlu yali wati kangu kankarlarra-nyayirni nguru-nyayirni-wangu-kurra nyanungu-nyangu-kurra. Kaaturlu marda palka-nyayirni kangu, marda pirlirra-mipa marda kangu, karija. Kaatu-miparlu-ka milya-pinyi.

³ Yuwayi, Kaaturlu kangu yali wati kankarlarra-nyayirni nguru-nyayirni-wangu-kurraju. Kaaturlu marda palka-nyayirni kangu, marda pirlirra-mipa marda kangu, karija. Kaatu-miparlu-ka milya-pinyi. ⁴ Ngulangaju yalirli watingki, purda-nyangulpa ngana marda wangkanja-kurra, ngulajulpa wangkaja nyiyarningkijarra tarruku. Ngalipa yapa kulalparlipa kujarraju wangkayarla, ngularraju yimiji tarruku-nyayirni!.

⁵⁻⁶ Junga karna-nyarra wangka: Yali wati kuja Kaaturlu kangu kankarlarra, ngulajuju ngajulu kangu! Ngulaku nyurrurlarlu yapangku marda kankujulu ngurrju-pajirni ngajuju. Karrimirra kujaju! Manu kularnaju ngajulurluju pulka-pinyi, lawa! Kajinkijili nyanyi jungarni warrki-jarrinja-kurra manu jaru ngurrju wangkanja-kurra, ngula-mipa-warnunyajulu ngurrju-pajika. Ngarirna-nyarra wita-karilki yarda wangka yungunkujulu milya-pinyi rampaku-juku.

⁷ Yuwayi, Kaaturluju milki-yirrarnu ngajuku nyiyarningkijarra ngurrju-nyayirni nyanungu-nyangurla ngurungka. Ngula-warnuju kajikarnaju pulka-pinja-yani jamuru-karrinja-karrarlu. Kuja-kujakuju, Kaaturluju yilyajarni Juju Ngawu yunguju warrarda murrumurru-maninja-yani. Ngulaju kula-nganta Juju Ngawungku panturnu palkaju nyirli-piyarlu. Ngulangku kaju warla-pajirni jamuru-karrinja-kujakuju, kajikarnaju jamuru-karrimi. ⁸ Murrumurru ngulalparna warrarda nyinaja, marnkurra-palakurna payurnu Jijaji Warlaja-Wiri yunguju jurnta kanyi murrumurru yangka nyirli-piya. Kala lawa. ⁹ Wangkajaju marnkurpaku kuja, “Murrumurruju kularnangku jurnta kanyi, kala kapurnangku warrawarra-kanyi yimirli. Ngula kanpa rampaku nyina manu murrumurru-jarri, ngula-jangkaju kapurnangku pirrjirdi-mani.” Wangkajaju kujanya. Jalangu ngula karnaju rampaku purda-nyanyi, ngula-puruju karna wardinyi-jiki nyinami. Nyampu karna-jana warrarda yimi-ngarrirninja-yani-juku: Ngula karna rampaku nyina, Jijaji Kirajiki-kirlangu yartarnarri kaju kurru-yukami. ¹⁰ Ngaju karnarla warrarda warrki-jarrinja-yani Jijaji Kirajiki wardinyi-juku. Rampaku-puru, murrumurru-puru, nyurunnyuru-puru, nginji-wangkanja-puru, manu nyiya maju rdipinjarni-puru, ngulaju ngula-juku. Kala kajirna rampaku ngularra-piya nyina, Jijaji Kirajirli kapuju pirrjirdi-maninja-yani.

Puurlu-jana wajampa-jarrinjarla rdumurdumu-karrija Karinji-wardingkiki Kirijiniki

¹¹ Ngaju karnaju pulka-pinyi warungka-piyarlu. Nyurrurlarlu yapangkunkujulu jinyijinyi-manu warungka-piya wangkanjaku. Yangka-paturlu yimirr-yinja-palkarlu kalu-nyanu wiri nganta ngarrirni Kurdungurlu-patu Wiriwiri nganta. Parrparda-nyayirni-juku nganta kalu-nyanu ngarrirni ngajukuju. Ngulaju junga-wangu. Ngajurna-jana parrparda-nyayirni wurnturu-juku nyanungurra-piya-wangu. Ngula-warnuju, yungulpankujulu ngurrju-pajikarla. ¹² Ngulalparna-nyarra jirnganja warrki-jarrija nyurrurlaku nyurru-wiyi Karinjirla, Kaaturluju yartarnarri nyanungu-nyangu yungu, ngula-kurlulparna warrki-jarrija nyurrurlaku ngangkayi-kirli-piya. Ngula-jangkanya kankujulu milya-pinyi ngaju Kurdungurlu Wiri Jijaji Kirajiki-kirlangu, kula yangka-patu-piya yimirr-yinja-palka-piya, lawa. ¹³ Talajulu yungu Kirijinikarirli, kala kularna-nyarra nyurrurla payurnu talaku. Ngula-jangkanya kankujulu marda manngu-nyanyi kuja karna-jana yulkami nyanungurra-mipaku? Ngaju karna-nyarra yulka kuja-jarra kuja-jarra nyanungurra-piyarlanguku. Nyurrurlarlu kankujulu manngu-nyanyi marda yungurna-nyarra yalala-yirrarni nyurrurla. Lawa! Nyurrurlarlu yungunkujulu yalala-yirrarni ngaju.

¹⁴ Yangkarna-nyarra yanurra jirramaku nyanjaku nyurrurlaku yapaku Karinjirla. Jalanguju, yungurna-nyarra yanirra nyanjaku-yijala. Kajirna yanirra, ngulaju kularna-nyarra payirni nyiyarningkijarraku. Nyurrurla-mipajulu-nyanu yungka

ngaju-kurraju! Ngajujurna-nyarra kirda-nyanu-piya. Kurdukurdurlu kula kalu-jana kirda-nyanu ngati-nyanu wurdujarra-mani, lawa. Kirda-nyanurlu manu ngati-nyanurlu kalu-jana wurdujarra-mani kurdukurdu. Ngula-jangkanya kularna-nyarra nyiyarningkijarraku payirni. ¹⁵ Kajirna yanirra, ngulaju ngarrarnaju yinyi nyurrurla-kurra, manu yungurna-nyarra warrki-jarri palapala-karda yulkanja-karra. Nyurrurlarlangu marda yungunkujulu yulka?

¹⁶ Nyurrurlarlu kankujulu milya-pinyi ngularna-nyarra nyurrurlaku jirnganja nyinaja nyurru-wiyi talaku payirninja-wangu. Kala jalanguju, panu-kari kankujulu nginji-wangka-juku ngaju ngantarna-nyarra yimirr-yungu warlkanjirli talaku. Ngulaju kula junga. ¹⁷ Manu yangka-patu wati-patu, ngularna-nyarra yilyajarra nyurrurla-nyangu-kurra nyurru-wiyi, ngulangkuju kulalu-nyarra yimirr-yungu talaku mayi? Lawa! ¹⁸ Ngajulurlurna payurnu wati yangka Tayituju yungu-nyarra yanirra nyurrurla-nyangu-kurra manu jinta-kari Kirijini-karirlangu. Nyurrurla nganta-nyarra Tayitujurlu yimirr-yungu mayi? Lawa. Kula-nyarra yimirr-yungu. Tayitujurlu-ka manngu-nyanyi ngaju-piyarlu, manu warrki-jarri kanyarra ngaju-piyayijala yungu-nyarra pirrjirdi-mani.

¹⁹ Nyurrurla panu-kari yapa kankujulu nginji-wangka ngajuku nganta karnaju pipangka nganta jaarl-karrimi nyurrurla-kujaku yungunkujulu yampimi nginji-wangkanja-wangurlu nganta? Ngulaju kula junga. Ngajukupurdangka yapa-patu wungu-warnu-patu, ngajurna warrkini Jijaji Kiraji-kirlangu. Nyiyarningkijarra karna-nyarra wangka nyampurla pipangka yunguju Kaatu-miparlu ngurrju-pajirni manu nyurrurlarlanguku pirrjirdi-maninjaku. ²⁰ Ngaju karna-nyarra wajampajarrinjarla rdumurdumu-karri nyurrurlaku yapaku. Kajirna-nyarra yanirra nyurrurlaku Karinji-kirra, kalakarlipa-nyanu marda kulu-jarrinjarla wiljiwilji-mani. Ngulaju maju. Ngula-kujakuju yungurlipa wardinyi-nyayirni nyina. Kajilparna-nyarra yaninjarla nyangkarla ngarrirninja-kurra marda, mulu-nyanja-kurra marda, kulu wangkanja-kurra marda, purlurlpa-kurra marda ngula kankulu-nyanu jurnta mardarni nyiyarningkijarra yapa-kariyi-nyanukuju, nginji-wangkanja-kurra marda, kurrurru-karrinja-kurra marda, manu marda kuwalyuwalyu-kurra, ngula-kurra kajilparna-nyarra nyangkarla junga marda, ngulaju kajikarna-nyarra kulu-jarri. ²¹ Yangka ngularna-nyarra yanurra kamparru-wiyi Karinji-kirra, panu-karijilpankulu jungarni-wangu nyinaja kalykuru wita-wangu manu yurnilyka. Manunkulu-nyanu marri-pungu yungunkulu warru nguna. Ngularrarlujungkujulu kurntaku manu yulanjaku ngurrju-manu. Yungulpankulu Kaatuju yalala-yirrakarla ngula-jangkarluju. Kajirna-nyarra pina-yaninjarla nyanyi yalala-yirrarninja-wangu-jangka Kaatukuju, ngulaju Kaaturluju kapuju kurntaku ngurrju-mani-yijala karrikarri-wangu kujankujulu nyurrurlarlu ngaju kurntaku ngurrju-manu. Kuja-kujakuju, warla-pajikalunyanu!

13

Puurlurlu-jana pututu-pungu Kirijini Karinji-wardingi yungulu yalala-yirrarni Kaatu

¹ Ngajurna-nyarra yanurra jirramaku kamparru-wiyi, ngakarna-nyarra pina-yanirra.

Nyampunya kangalpa Payipululu yimi-ngarrirni:

“Nyurrurlarlu kulalpankulu-nyanurla kunka-mantarla yapa kajilpa jinta-miparlu yapangku jiiily-ngarrikarla nyiyarningkijarra-jangka marda. Ngulajulu yampiya!

Kala jirramarlu marda, marnkurrparlu marda, marda panungku kajilpalu jiily-ngarrikarla, ngulajulu-nyanurla kunka-manta yali wati jinta nyiyarningkijarra maju-jangka!”*

² Ngularna-nyarra jirranganja nyinaja nyurru-wiyi yapaku nyurrurlaku, panu-karijinkili nyinaja jungarni-wangu. Yangkarna-nyarra wangkaja yungunkulu jungarni-jarrinja-yani. Jalanguju pipangka nyampurla karna-nyarra pututu-pinyi: Kajirna-nyarra rdipimirra Karinji-kirra, ngulaju kapurna-nyarra miimii-nyanyi jungarni-japa kankulu marda nyina. Kala kajirna-nyarra nyanyi jungarni-wangu-juku nyinanja-kurra, ngulaju yungurna-nyarra maju-mani. ³ Ngalya-karirli kankujulu manngu-nyanyi ngaju nganta ngarrarna-nyarra wangkami ngaju-nyangu-mipa jaru nganta. Ngulaju junga-wangu. Jijaji Kirajirli kula kyananu rampaku milki-yirrarni nyurrurla-kurra. Milki-yirrarni kyananu pirrjirdi-nyayirni nyurrurla-kurraju. Kajirna yanirra nyurrurla-nyangu-kurra, yunguju jirranganja wangkami. Ngula-jangkanya yungunkujulu milya-pinyi ngula karnarla marlaja wangkami nyanunguku. ⁴ Yangka watiya warntawarntarla, Jijaji rampaku palija. Ngula-jangkaju, Kaaturlu pina-wankaru-manu nyanungu-nyangurlu yartarnarrirli. Ngula-kurlu yartarnarrirli, nyanunguju-ka jalanguju wankaru nyina. Ngaju karnarla jirranganja nyina jintangka Jijajiki. Ngula-purujurna rampaku-yijala ngula-piya ngulalpa waraly-karrija. Kajirna yanirra nyurrurla-nyangu-kurra Karinji-kirra, Kaaturluju yunguju pirrjirdi-mani yartarnarrirli. Kapurna wankaru nyina Jijaji Kiraji-kirli yungurna-nyarra nyurrurlaku pirrjirdi-mani.

⁵ Marda kankulurla wala nyina Jijaji Kirajiki, lawa marda wala nyinanja-wangu. Nyurrurlarlu marda kankulu nyanungu milya-pinyi Jijaji Kiraji ngula kyanarra jirranganja nyina. Marda milya-pinja-wangu-jukunkulu. Kujarlaju, kula-jana miimii-nyangka yapa ngalya-kari, nyunturlu-nyanu miimii-nyangka maju-japa mardanpa, marda jungarni-mardanpa. ⁶ Ngajurlangujulu miimii-nyangka yungunkujulu junga-pajirni Jijaji Kiraji-kirlangu Kurdungurlu Wiri. ⁷ Kaatu karna-nyarrarla payirni nyurrurlaku yungunkulu karlirr-yaninja-wangu nyina. Nyurrurlarlu yapangku kajinkijili miimii-nyanjarla manngu-nyanyi-juku kularna nganta Kurdungurlu Wiri. Ngulaju ngula-juku. Ngaju karna-nyarra jirranganja warrki-jarri nyurrurlaku, kula ngajuku ngurrju-pajirninjaku, kala yungunkulu jungarni nyina. ⁸ Kulalparna nyarrparlu warla-pajikarla yimi junga Jijaji Kiraji-kirli, ngajuluju karna-jana yimi-ngarrirninja-yani-mipa ngula-puruju warrkingka. Ngula-warnunya karnarla Kaatuku wangkami yungu-nyarra muurl-mardarni karlirr-yaninja-kujaku. ⁹ Ngaju mardarna rampaku. Kala nyurrurlaju kajinkili pirrjirdi nyina, ngulaju ngaju karna wardinyi-nyayirni-jiki nyina. Ngaju karna-nyarrarla payirni Kaatu nyurrurlaku yungu-nyarra pirrjirdi-maninja-yani. ¹⁰ Warlalja-Wiri Jijajirliji yirrarnu ngajuju nyanungu-nyangu Kurdungurlu Wiri yungurna-jana yapa pirrjirdi-mani, ngulaju kula yapakuju riwarri-maninjaku. Ngula-jangkanya karna-nyarra pipangka yirrarni jaru yungurna-nyarra kurnta-ngarrirni kulungku yungunkulu Kaatu yalala-yirrarni kamparrurlu ngajukuju kajirna rdipimirra. Ngula-warnu yalala-yirrarninja-warnu Kaatuku, ngulaju kajirna yanirra, kapurna-nyarra wangkami ngurrju kulungku ngarrirninja-wangu.

Puurlurlu pipa nyampuju lawa-manu Kirijini-patu yapaku Karinji-wardingkiki

¹¹ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, pipa nyampuju karna lawa-mani nyurrurlaku. Payirni karna-nyarrarla Kaatuju yungu-nyarra warrarda jirranganja nyinami. Jungarnili nyinaka Jijaji-piya! Linpangkujulu purda-nyangka jaru kujarna nyampurla pipangka yirrarnu. Ngungkurr-nyinayalu-nyanu, wiljiwilji-maninja-wangu! Kulu-wangurlulu-nyanu warrawarra-kangka! Ngula-jangka, ngula kangalpa

* **13:1** Nyangka Deuteronomy 19.15

yulka jintangka-juku, manu ngula kangalpa pululu-juku mardarni kulu-wangu, ngulaju kapu-nyarra jirrnganja nyina tarnnga-juku. ¹² Nyuyu-jarrinjarla, pardupardumantalu-nyanu Kirijini-paturluju! ¹³ Jintawarlayirli Kirijinirli nyampurлару yungulu-nyarra yimi-ngarrirrirra ngurru nganta kalu nyina. ¹⁴ Nyampu karna-nyarrarla payirni Kaatuku nyurrurlaku yungu-nyarra Jijaji Kiraji warrarda nyina yimiri tarnnga-juku. Yungunkulurla warrarda yulka Kaatuku. Jintangka-juku yungunkulurla jirrnganja nyina Pirlirra Kaatu-kurlanguku. Ngula-juku.

Galatians

Pipa ngula-jana Puurlurlu pantirninjarla yilyajarra Kirijini-patuku Kalatiya-wardingki-patuku nyurru-wiyi

Nyiyakurlu yimi nyampu?

Puurlurlu-jana pantirninjarla yirrarnu nyampuju pipa Kirijini-watikiji kujalpalu nyinaja kirri-kari kirri-karirla ngurungkaju Kalatiyarla. Nyurru-wiyiji, Puurluju-jana jjanu yanu, manu-jana Yimi Ngurrju yimi-ngarrurnunjunu Jijaji Kiraji-kirli. Ngulajulpalu nyinaja panu-kariji Juwu-wangu-patu. Kulalpalu puraja Mujuju-kurlangu kuruwarri, lawa. Ngula-jangkaju, wala-jarrinjarla Kirijini-jarrijalkulurla.

Kirijini-jarrinjarla kulalpalu puraja kuruwarriji Mujuju-kurlanguju, lawa. Ngurrpa-jukulpalurla kuruwarri Mujuju-kurlangukuju nyinaja. Ngakalku kujalu Kirijini-jarrija, ngula-warnurlaju Juwu-patulku Kirijini-patu jangkardu yanurnulu-jana, ngulangkuju putaputa jinyijinyi-manulpalu-jana yangkaju Juwu-wangu-patu yungulu nganta nyanungurrarlangurlu purayarla kuruwarriji Mujuju-kurlanguju nyanungurra-piyarlu Juwu-patu-piyarlu-juku.

Kuja-kujakunya-jana Puurlurluju pantirninjarla yilyajarra pipaju Kalatiya-wardingki-patuku Kirijini-watikiji. Wangkaja-jana Puurluju yungulu-jana jamulu purda-nyanyi Juwu-patuju wangkanja-kurraju yangka kujalpalu-jana putaputa jinyijinyi-manu. Wangkaja-jana Puurluju yungulurla nyinami wala Jijaji Kirajimipaku. Manu-jana wangkaja yungulu yampimi Mujuju-kurlangu kuruwarriji puranja-wangurlu. Wangkaja-jana yungulu purda-nyanyi Pirlirra Kaatu-kurlangu-mipa, ngula-jangkaju yungulu nyina Jijaji-piya.

¹⁻² Ngajurna Puurlu Kurdungurlu Wiri. Wapirra Kaaturlu wankaru-maninjarla yakarra-manu Jijaji Kirajiji. Nyanungu-jarrarluju-pala milarninjarla yajarnu ngajuju. Kulaju nganangku yapangkuju yajarninjarla milarnu, lawa. Jijaji Kirajiki karnarla jalanguju marlaja warrki-jarri Kurdungurlu Wiri-juku Kirijini-patu-kurluju. Ngajuju karna-nyarra pantirninjarla yilyamirra nyampuju pipa nyampu-patu-kari-kirlirli Kirijini-wati-kirlirli-yijala nyurrurlakuju yangka kuja kankulu turnu-jarri kirri-kari kirri-karirla ngurungkaju Kalatiyarla.

³ Ngaju karna-nyarrarla wangkami Wapirra Kaatukuju manu Jijaji Kirajiki Warlalja-Wirikiji kujanya, “Payirni karnangkupala yungunpala-jana yimiri nyina Kalatiya-wardingki-patuku yapaku. Kujarlaju yungungkulu marlaja nyinami rarralya ngurrju-nyayirni tarnnga-juku.” ⁴ Wita yungurna-nyarra yangka Jijajiki Warlalja-Wirikiji. Yangka kuja yilyajarni Wapirra Kaaturlu Jijajiji, ngulangkuju Jijajirli linpangku purda-nyangu. Jalangu nyampurla ngurungka kalu yapangkuju jintawarlayirli-jiki majuju kanyi. Manurlipa ngaliparlangurlu kangu majuju kuja-purda-karirli-yijala. Ngalipa jintawarlayi-jiki, jurntarliparla yanu Kaatukuju. Jijaji-ngalpa kunka-pardija yungu-ngalpa muurl-mardarni majumajukujakuju. ⁵ Nyampuju junga! Ngulakuju, pulka-pinyirli-parla tarnngangu ngaliparluju Wapirra Kaatukuju! Ngula-juku ngurrju.

Nganangku-puka yapangku kaji-jana warntarla-kurlurlu pinarri-mani yimi-kirlirli Kirijini-patuju, Kaaturluju yungu-jana warla-pajirninjarla pungkarla

⁶ Kaatuju kangalpa yimiri-jiki warrarda nyinami ngalipakuju. Kujarlanya yilyajarni-ngalpa Jijaji Kirajiji. Kaatuju-nyarra wangkaja nyurrurlakuju yungunkulu purami. Purajankulu ngulaju ngari wita-mipaku. Ngula-jangkaju, karlirryanunkulurla kuja-purda-karilki, manunkulu ngula-jangkarluju puraja yimi-karilki warntarlalku. Kujarna-nyarra purda-nyangu yimi-karilki kujankulu puraja nganta, ngulakujurnaju ngajuju wangkaja, “Junga mayi kujaju?” ⁷ Yapangku kalu-nyarra yimi-ngarrirni yimi-pardu-karilki Jijaji Kiraji-kirliji. Ngulaju kalu manngu-nyanyi kulanganta junganya. Manu kalu manngu-nyanyi yungunkulu nganta pura. Karrimirra kujaju! Jinta-mipa-ka yimiji nguna jungaju Jijaji Kiraji-kirliji. Kujarlanya yaliji yimikariji yijardu-wangulku-ka nguna warntarlalku. ⁸ Kujalparnalunya-nyarra kamparru nyurru-wiyi jirranganja nyinaja nyurrurlaku, ngulajulparnalunya-nyarra yirri-puraja Yimi Ngurrju Jijaji-kirli. Ngulaju yimi junga. Kujarlaju karnarla wangkamilki Kaatukuju: “Wapirra, kajilparnalunya-jana Kurdungurlu-paturlu Wiriwirirli yimi-ngarrikarla warntarla yimi Jijaji-kirli nganta Kalatiya-wardingki-patuku yapaku, manu marda kajilpa marramarra Kaatu-kurlangu yantarlarni nguru-nyayirni-wangu-ngurlu, ngularlangurlu kajilpa-jana pinarri-mantarla yapa yimi warntarlakurlurlu Jijaji-kirlangu-kurlurlu nganta, ngulaju maju-nyayirni. Wapirra, kajilpa-jana nganangku-puka yapangku yimi-ngarrirninjintarla yimi warntarla Jijaji-kirli nganta yangka-patuku Kalatiya-wardingki-patuku, kuja-kujakuju warla-pajirninjarla punga yaliji yimi warntarla-kurlu!” ⁹ Yungurnarla nyampu-yijala jurruku yimi yarda wangka Kaatukuju, “Wapirra, nyurru-wiyili Yimi Ngurrjuju purda-nyangu Kalatiya-wardingki-paturluju, manulurla ngungurr-nyinaja purda-nyanjarla. Jalangurlu, kajilpa-jana nganangku-puka yapangku yimi-ngarrirninjintarla yimi warntarla Jijaji-kirli nganta, kuja-kujakuju warla-pajirninjarla punga yaliji yimi warntarla-kurlu!”

¹⁰ Nyurrurlarluju mayi kankujulu manngu-nyanyi warntarlalru kuja karna-jana nganta payirninja-parnka yapa ngalya-kari yungujulu nganta wangkami nyiypiyarlarna warrki-jarri warrkingka? Nyurrurlarluju mayi kankujulu manngu-nyanyi warntarlalru warrarda nganta karna-jana yipiljipilji-mani yapa ngalya-kari yungujulu ngajuku ngampurpa nyina? Lawa kujakuju! Kaatu-mipa karna ngajulurluju payirni yalikiwi warrkiki. Nyanungu-mipa karna purda-nyanyi kujarlaju yunguju wardinyi-jarrimi. Kajilparna-jana purda-nyangkarla yapa-mipa yalumpurra, manu kajilparna-jana marlaja warrki-jarriyarla, kujarlaju kulalparnarla ngurrju warrkiniji nyinayarla Jijaji Kirajikiji. Nyanungu-mipaku karnarla marlaja warrki-jarrimi yunguju nyina wardinyi ngajukuju.

Kularla nganangku yungu Yimi Ngurrjuju Jijaji-kirliji Puurlukuju, lawa, Kaaturlurlu yungu

¹¹ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, yungurna-nyarra wangkami Yimi Ngurrju-kurlu. Yalumpu Yimi Ngurrju Jijaji-kirli yangka kujarna-nyarra yimi-ngarrurnu, kula yapangku nyanungurlu ngurrju-manu yalumpuju yimi. ¹² Kulaju nganangku yapangkuju nyampuju yimi yungu, manu kulaju nganangku pinarri-manu yalumpu-kurlurluju yimi-kirlirliji, lawa. Kaaturlu nyanungurlu-jukuju milki-yirrarnu Jijaji Kirajiji, kujarlunyarna manu Yimi Ngurrjuju.

¹³ Kujarna ngaju Kirijini-jarrija, ngula-wangurla-wiyi purda-nyangunkulu yimiji ngaju-kurluju. Kalarna warrarda puraja kurwarriji Mujuju-kurlanguju Juwu-kariyinyanu-patu-piyarlu. Kalarna-jana warru pakarnu Kaatu-kurlangu yapaju ngurra-kari ngurra-karirla, putarna-jana riwarri-manu muku. ¹⁴ Ngulaju junga. Kalarna ngulaju yirriyirri-nyayirni-ri warrarda puraja Juwu-patu-piya-kari-wangurlu. Manu kalarna warrarda pinarri-jarrija yimi-kari yimi-kariki yangka kujalu-nyanu Juwupaturlu nyurnunurnurlu yirri-puraja nyurru-wiyi. ¹⁵ Ngulaju junga-nyayirni!

Kaatujulpaju yimiri-nyayirni nyinaja ngajukuju. Kujarna palka-jarrija, ngula-wangurla-wiyi-juku milarnuju yungurnarla warrki-jarrimi nyanungukulku. Kaatuju wangkaja-nyanu, “Kapurnarla ngaju-nyangu Ngalapi-nyanu Jijaji milki-yirrarni Puurlukuju.”¹⁶ Ngulaju junga. Kaaturluju milki-yirrarnu nyanungu-nyangu Ngalapi-nyanu ngajuku ngulaju yungurna-jana warru yimi-ngarrirni Juwu-wangu-patukuju. Kujaju milki-yirrarni Ngalapi-nyanu nyanungu-nyangu, ngula-jangkaju kularna-jana wangkaja yapakuju yungujulu pinarri-mantarla ngajuju Jijaji-kirlirli, lawa.¹⁷ Manu kularna yanu Jurujulumu-kurraju yangka-patu-kurraju Kurdungurlu Wiriwiri-kariyinyanu-kurraju. Yalumpu-patujulu Kurdungurlu-jarrija ngajukuju kamparru-juku. Yangka kujaju Kaaturlu milki-yirrarnu nyanungu-nyangu ngalapi-nyanu Jijaji, ngula-jangkajurna kapanku-yanu nguru-kurra yirdi-kirraju Rapiya-kurra, manurna nyinaja ngari witaku. Ngula-jangkaju, pinarnirna yanu kirri-kirra Tamaka-kurra, ngulangakajurna nyinaja marnkurrpaku yulyurpuku.

¹⁸ Ngula-jangkaju, yanurna Jurujulumu-kurralku. Kujarnarla rdipija Piitaku, ngulakujurnarla ngakalku rdipinjarla wangkaja. Manurlijarra nyinaja wungulku ngulaju 15-palaku ngurrakuju.¹⁹ Kujalparnarla Piitaku jirranganja nyinaja, ngula-jangkaju rdipinjarla wangkajarnarla Jamajirlanguku. Nyanungujurla kukurnu-nyanu Warlajja-Wiriki Jijajiki. Manu-ka nyina Kurdungurlu Wiri ngaju-piya. Ngula-jarra-mipakunyarna-palangu wangkaja.

²⁰ Kaaturluju kaju nyanyi ngajuju nyampu-kurra pipa-kurraju pantirninja-kurraju. Junga karna-nyarra wangka. Kajilparna-nyarra warlkangku yimirr-yungkarla, Kaaturlulku kajikaju pinyi ngajuju.

²¹ Yangka kujalparnarla Piitaku jirranganja nyinaja Jurujulumurla, ngula-jangkaju yarkajalkurna nguru yangka-jarra-kurra yirdi-jarra-kurraju Jiriya-kurra manu Jilijiya-kurra.²² Ngula-wangurla-wiyi kamparru-wiyi, kujalpalu Kirijini-wati nyinaja ngurungka Jurdiyarla, ngulaju kulajulu wangkaja manu ngulangkuju kulajulu miparrpa nyangu, murnma-juku nyinajalpalu ngajukuju nyanja-wangu-juku.²³ Ngarili purda-nyangu jaru-mipa ngaju-kurluju kujalpalu-jana yapangku yimi-ngarrirninjaparnkaja ngajuju. Wangkajalu-jana kujanya, “Wayinkili! Yangka kankulu wati yirdiji Puurlu milya-pinyi yangka kujalpa-jana warru yaninjarla Kirijini-wati murrumurru-manu, yangka kujalpa-jana putaputa lawarrka-manu? Jalanguju, warru yaninjarla kajana warru yimi-ngarrirni Yimi Ngurrjulku Jijaji Kiraji-kirlilki Juwu-wangu-patukuju.”²⁴ Kujalu purda-nyangu Kirijini-paturlu Jurdiya-wardingki-paturlu ngajukurlu yimi kujarna ngaju Kirijini-jarrijalku, kujarlajulurla pulka-pungu Kaatukulku.

2

Kurdungurlu-patu Wiriwiri Jamaji manu Piita manu Jaanu, ngulangkujulu rdakurlkujurnu Puurluju

¹ Yangka kujalparnarla Piitaku-wiyi jirranganja nyinaja Jurujulumurla, ngula-jangkaju yanulkurna Jurujulumu-ngurluju, manulparna warru wapaja nguru-kari nguru-kari-wana 14-palaku yulyurpukuju. Ngula-jangkaju, pina jirranganja yanurnurna-palangu jirrama-karikilki yirdi-jarrakuju Parnapaku manu Tayitujuku Jurujulumu-kurraju. Tayitujuju Kiiriji-wardingki ngulaju Juwu-wangu.² Kaatuju wangkaja jukurrparla Jurujulumu-kurrakuju pina-yaninjakuju. Kujarlanyarna-palangu jirrama-karilki pinarni kangu. Kujarna pina-yukajarni Jurujulumu-kurra, ngulangkaju wangkanjurnurna-jana wiriwiriki jaajikingarduyu-patuku. Ngulaju wangkajarnalu-nyanu nganimpa-mipa wiriwiri-mipa. Yimi-ngarrurnurna-jana Yimi Ngurrju-kurlu yangka kujalparna-jana wangkaja Juwu-wangu-patuku. Ngaju-nyangu warrkirna-jana milki-wangkaja yungujulu ngulakuju ngungkurr-nyina. Kajijili

ngungkurr-nyinanja-wangu kapuru nyinakarla, kuja-warnuju kapujulu marda warla-pajikarla yimi-ngarrirninja-kujakuju Juwu-wangu-patu-kujakuju. Kapulu-jana marda Juwu-wangu-patuju ngarrirninjintarla manu warla-pajikarla yungulu wajawaja-maninjarla yampiyarla yimi yali kujalparna-jana wangkaja kamparru-wiyi.

³ Yangka wiriwiri jaajikingarduyu, ngulajujulu ngajukuju ngungkurr-nyinaja. Ngula-warnurlulu yampija Tayitujuju, kulalu jinyijinyi-manu yungu nganta Juwu-patu-piyalku nyinakarla, lawa. ⁴ Ngula-jangkaju, ngalya-karilki Juwu-patuju yardalu-nganpa jinta-jarrija nganimpakuju. Kula-nganta Kirijini-patu, kala lawa. Kalalu-nganpa ngulangkuju nyinanjarla nyangu pululurlu kujalparnalulu nyarrpa-jarrija nganimpaju. Ngulangkujulpalu-nganpa putaputa jinyijinyi-manu yungurnalulu purayarla Juwu-kurlangu kuruwari. Kala lawa, nganimpajulparnalurlu walaju nyinaja Jijaji Kirajikiji. Kajirnalulu purayarla Juwu-kurlangu kuruwari, kujarlaju kapu-nganpa jinyijinyi-maninjarla pirijina-piya-mantarla Juwu-kurlangu-kurlurlu kuruwari-kirlirli. Ngula-kujakuju, warla-pajurnalulu-jana. ⁵ Yangkanku Jurujulumu-wardingki-paturlu Juwu-patu-karirliji kapulu rdarrimardarninjarla ngarrka-kujurnulku Tayitujuju. Kajili Tayituju ngarrka-kijikarla, ngula-jangkaju kapulu-nyarra nyurrurlarlangu jinyijinyi-mantarla yungunkulu purayarla Juwu-kurlangulku kuruwariji. Yalumpu Juwu-kurlangu kuruwari, ngulaju kula jungarni yapakuju puranjakuju. Yimi Ngurrju Jijaji-kirli jungarniji yapakuju puranjakuju. Kujarlanyarnalulu-jana Juwu-patu-kariji warla-pajurnu ngarrka-kijirninjakujakuju Tayituju-kijakuju. Jungarnalulu-jana warla-pajurnu yungunkulurlu wala-juku nyina Yimi Ngurrjukuju.

⁶ Nyurrurlu-nyangu Juwu-patuju pinangkalpa-patu, wangka kalu nyanungu-patuju Jamaji manu Piita manu Jaanu nganta kalu wiriwiri-nyayirni nganta nyina jaajirlaju Jurujulumurlaju ngulaju Kirijini-kari-piya-wangu. Kujaju junga marda. Kala Kaaturluju manngu-nyanyi kajana yapaju ngulaju jurrku-juku jintangka. Kujalu yinya-paturlu wiri-paturlu purda-nyangu Yimi Ngurrju kujalparna-jana yimi-ngarrurnu Juwu-wangu-patuku, ngungkurr-nyinajalpajulurlu ngajukuju. Kula-julu jinyijinyi-manu yimi jinta-karikilki yirri-puranjakuju Jijaji-kirli. ⁷ Kujarna-jana Jamajiki, Piitaku manu Jaanuku wangkaja, kujarlanyalu milya-pungu kujaju yangka Kaaturlu Yimi Ngurrju Jijaji-kirli yungu ngajuku Juwu-wangu-patukungarnti yimi-ngarrirninjakungarntiji. Kujarluyijalarla Piitaku-wiyiji yungu Yimi Ngurrju Juwu-patukungarntiji yimi-ngarrirninjakungarntiji. ⁸ Yuwayi, Kaaturlujurlu yungu yartarnarriji Piitakuju. Ngula-jangkanya kajana nyina jalanguju Kurdungurlu Wiriji ngulaju Juwu-patuku. Kujarluyijala yunguju yartarnarriji ngajukuju. Ngula-jangkanya karna-jana nyina jalanguju Kurdungurlu Wiriji Juwu-wangu-patuku. ⁹ Jamaji, Piita manu Jaanu nganta kalu wiriwiri-nyayirni nyina jaajirla Jurujulumurlaju. Kujarna-jana wangkaja ngajunyanguku warrkiki, ngula-warnuju, nyanungu-paturlulu milya-pungu yangka kujaju Kaatu wangkaja warrki-jarrinjaku. Ngula-warnurluju rdakalkulu-jarrangku yungu Parnapa-jarrakuju, manulu-jarrangku wangkaja kuja, “Ngula-juku, nganimpurlu karnalulu-nyarra nyumpalakuju ngungkurr-nyina nganimpaju. Nganimpurlu kapurnalulu-jana yimi-ngarrirni Yimi Ngurrjuju Juwu-patuku nyampurlaju. Nyumpala, yimi-ngarrirninjintalulu-jana Yimi Ngurrju Jijaji-kirli yapaku Juwu-wangu-patukuju. ¹⁰ Kajinkili-jana warru yimi-ngarrirni nguru-kari nguru-karirla, payika-jana talaku yungulu yirrarni nyampu-patuku ngayi marlajarra ngula kalu nyina Kirijini-patukari nyampurla Jurujulumurla.” Kujanyajulu wangkaja. Ngulaju ngula-juku. Nyurrujukurna manngu-nyangu marlajarra-watiji yangka Jurujulumu-wardingki-patuju.

Puurlurluju Piita kurnta-ngarrirninjarla jungarni-manu

11-12 Ngaka-karilki, kujarlijarra Parnapa-jarra yanu kirri-kirra Yantiyuku-kurra, ngulangkaju jirrnganja nyinajalparlijarra-jana Juwu-wangu-patuku Kirijini-kariyinyanuku. Ngula-jangkarlaju, Piitalku yaninjarla yukajarni, ngulajulpa-nganpa jirrnganja nyinaja. Ngula-puruju nyinanjarla jirrnganjalpa-jana ngarnu Juwu-wangu-patukuju Kirijinikiji. Kulalpa-jana jurnta nyinaja, manu kulalpa-jana jinyijinyi-manu Juwu-kurlangukuju kuruwarrikiji puranjakuju, lawa. Ngula-jangkaju, Jamajirliji yilyajarni-jana Juwu-patu ngalya-karilki Kirijiniji Jurujulumu-ngurluju Yantiyukukurraju. Ngalya-karirliji Kirijinirli Juwu-paturlu kalalu-jana manngu-nyangu Juwu-wangu-patuju kula-ngantalu purayarla-juku Juwu-kurlangu kuruwarri. Kujalu Juwu-patu Kirijini yukajarni Yantiyuku-kurra, ngulakuju Piitaju-jana lani-jarrija. Kuja-nyanu wangkaja Piitaju kanunju-kari, “Wardayi! Nyampu-paturluju marda kapulu-jana nyanjarla pina yimi kanyi ngajuju Jurujulumu-kurraju kuja karna-jana jirrnganja nyina Juwu-wangu-patukuju Kirijini-patukuju.” Kujanyalpa Piitarluju manngu-nyangu. Ngula-jangkaju, kujarlaju, Piitajulpa-jana jurnta nyinaja Juwu-wangu-patukuju, manu kulalpa-jana jirrnganja ngarnulku mangarriji. ¹³ Ngalya-kari Kirijini Juwu-patu, yangka kujalpalu nyinaja Yantiyukurla, ngulangkuju waalparrurnulu Piitaju. Jurntalkulpalu-jana nyinaja Juwu-wangu-patukuju wungu-warnu-wangulku. Manu kulalpalu-jana mangarriji jirrnganja ngarnulku, lawa. Parnaparlangurlu waalparrurnu Piitaju, ngularlangulpa-jana jurnta nyinaja wungu-warnu-wangulku, manu kulalpa-jana jirrnganja ngarnulku mangarriji.

¹⁴ Kuja-kurra kujarna-jana nyangu Piita manu ngalya-kari Juwu-patu Kirijini-patu, nyurru-jukulparna-jana milya-pungu kujalpalu warntarla manngu-nyanjarla kangu. Kuja-karrarlu kulalpalu jungarnirli puraja Yimi Ngurrju Jijaji Kiraji-kirliji. Kujalu Yantiyuku-wardingki-patu Kirijini-patu jinta-kurra-jarrija, wangkajarnarla kulu Piitakuju nyanungurrarla kamparru milparniwarrarla, “Piita, kula kanparla jungarnilki nyina Jijajikiji, lawa. Nyuntujunpa Juwu yangkaju kalanpa yirriyirrirli puraja kuruwarriji Mujuju-kurlanguju. Ngulaju ngula-juku. Kala yangka kujanpa yanurnu nyampu-kurra Yantiyuku-kurra, nyinanjarla kalanpa-jana jirrnganja ngarnu mangarriji Juwu-wangu-patukuju. Wangkajanpa-nyanu, ‘Kajilparna-jana jirrnganja ngarni Juwu-wangu-patukuju, ngulaju ngula-juku.’ Kala kujanpa-jana yangka Kirijini-patu nyangu Juwu-patu Jurujulumu-wardingki-patu yukanjarni-kirra, kujarlaju lani-jarrinjarla jurntanpa-jana yanu Juwu-wangu-patukuju. Manunpa-jana kurnta-ngarrurnu yali-patu Juwu-wangu-patuju kujarlu, ‘Wayinkilayi! Nyurrurlalpankulu Juwu-piya nyinayarla nganimpa-piya!’ Piita, kujaju warntarla kanpa manngunyanyi!”

¹⁵ Manurnarla wangkaja Piitakuju, “Piita, ngalijarraju kula karli nyina Juwu-wangu. Juwu-wangu-paturlu kula kalu purami Mujuju-kurlanguju kuruwarriji, lawa. Ngali-jarrarli Juwu-jarra. Manu ngalikipalangu-wati, ngulajulpalu nyinaja Juwu-wati-yijala.

¹⁶ Piita, ngalijarrarluju milya-pinyi karli Kaatuju. Manu panu-kari-piya-wangurlu karli milya-pinyi kajilpa nganangku yapangku jungarnirli purayarla kuruwarri Mujuju-kurlangu, ngulaju Kaaturlu kulalparna ngula-mipa-jangka jungarni-pajikarla yapaju, lawa. Nyanungurlu-ka yapa jungarni-pajirni ngana-puka yangka kuja karla wala-juku nyina Jijaji Kirajikiji. Ngula-mipa-jangka-ka jungarni-pajirni. Kujarlanyarli yampinja-yanu kuruwarriji Mujuju-kurlanguju purdangirilki ngalijarrarluju. Walaju karlirla nyina Jijaji Kiraji-mipakulku, kujarlanya kangalingki jungarni-pajirni, manu karli purami nyanungu-mipalku.” Kujanyarnarla Piitakuju wangkaja.

¹⁷ Manurnarla kujanya yarda wangkaja Piitakuju, “Piita, Juwu-wangurluju kula kalu purami Mujuju-kurlanguju kuruwarriji. Kujarlaju kalu-jana Juwu-paturlu punku-pajirni. Yangka kujarlirla Jijaji Kirajikiji wala-wiyi nyinaja yungu-ngalingki jungarni-pajirni Kaaturluju, ngula-jangkaju Juwu-wangu-piya-jarrijalkurlu ngalijar-

raju. Ngulaju ngula-juku. Ngula-jangkaju, yapa Juwu-kariji marda kajika-ngali kuja wangka ngali-jarrakuju, 'Wayinpala! Nyiya-jangka kangkupala Jijaji Kirajirli karlirr-kanyi Kaatu-kujakuju? Yungulpanpala purayarla-juku Mujuju-kurlangu kuruwarri nganimpa-piyarlu!' Kujanya marda kajika-ngali wangka yapa jinta-kariji. Karrimirra kujaju, kula jungarni! Kula kangalpa Jijaji Kirajirli karlirr-kanyi Kaatu-kujakuju, lawa! ¹⁸ Kalarna puraja-jala Mujuju-kurlanguju kuruwarriji. Kala kujarnarla wala-jarrijalku Jijaji Kirajiki, yaliji kuruwarri yampinja-yanurna purdangirilki. Kajilparna jalangurlulku yarda pina purayarla yali kuruwarri Mujuju-kurlangu, kujarlaju kajikarnarla Kaatukulku jurnta karlirr-yani warntarlalku. Kulalparna kujarlaju pina purayarla, lawa. Kularna yarda pura yaliji kuruwarri ngajuju Kaaturlu nganta yungulpaju ngula-jangkaju nganta ngajuju jungarni-pajikarla, lawa. ¹⁹ Yampijarna yaliji kuruwarri purdangirli. Jalanguju, Jijaji Kiraji-mipaku karnarla walaju nyina yungurnarla ngula-jangkanya Kaatukuju jungarni nyina. ²⁰ Ngajuju karnarla walaju nyina Jijaji Kiraji-mipaku, kula karnarla nyina wala Mujuju-kurlangukuju kuruwarrikiji. Kujarlaju, nyampunya karna milya-pinyi: Kuja Jijaji palija warntawarntarla, ngulangka-yijala ngaju-nyangu pirlirrpaju palija warntawarntarla. Jalanguju, kula karna ngaju-nyangu-kurlu pirlirrpakurluju nyina, lawa. Ngajuju karna nyina Jijaji Kiraji-kirlangu-kurlu pirlirrpakurluju kuja-ka nyina ngaju-nyangurla kaninjarni. Jijaji Kirajiji Kaatu-kurlangu Ngalapi-nyanu. Nyanunguju kaju yulkami ngajukuju. Yungu-nyanu nyanungurluju kunkangku ngaju-wanawana kuja palija watiya warntawarntarlaju, ngula-jangkaju yungurnarla marlaja nyina wankaru tarnnga Kaatukulku. ²¹ Kajilparla Kaaturlu jungarni-pajikarla marlaja yapa kuruwarriki Mujuju-kurlanguku, kujarlaju nyiyakulku palija Jijajiji? Marda palija ngari lawangka. Kujaju kula junga. Kaatujulpa-ngalpa yimiri nyinaja. Kujarliparla wala nyinaja Jijajikiji, kujarlanya-ngalpa Kaaturluju jungarni-pajurnu. Kulalparnaju jungarni-mantarla Mujuju-kurlangurlu kuruwarriirli, lawa. Kajilparnaju puta kuja-jarriyarla, ngulaju kajikarnarla jurnta yani Kaatukulku. Ngampurpa-wangurna kujakuju. Kapurnarla wala nyinami-jiki Jijajiki." Kujanyarnarla wangkaja Piitakuju.

3

Kujalpalurla Kalatiya-wardingki-patu Kirijini-patu wala nyinaja Jijaji Kirajiki, kujarlanya-jana Kaaturluju yungu Pirlirrpaja nyanungu-nyanguju

¹ Nyurrurla Kalatiya-wardingki-patu, warungka-nyayirninkili manu paapaa! Kujalparna-nyarra yangka kamparru-wiyi jirranganja nyinaja nyurrurlaku, jungarnirlirna-nyarra pinarri-manu Jijajikiji. Yangkarna-nyarra ngajuju wangkaja Jijaji-kirliji yangka kuja nyanunguju palija warntawarntarla. Kujarlanya kanyarra Kaaturluju jungarni-pajirni. Nyarrparlankulu yampija Jijajiji? Ngula-jangkarluju, nyarrpaku kankulu purami-juku Mujuju-kurlangu kuruwarriji? Nganangku marda-nyarra yimirr-yungu? ² Yungurna-nyarra yapa nyurrurla payirni-wiyi: Nyarrparlankulu manu Pirlirrpaju Kaatu-kurlanguju? Kuruwarri Mujuju-kurlangu-jangka mayi? Lawa, Yimi Ngurrjunkulu purda-nyangu Jijaji-kirli. Walajulpankulurla nyinaja nyanunguku-juku. Kujarlanyankulu Pirlirrpaju manu nyurrurlarlaju. ³ Nyarrparla kankulu warungkaju nyina? Kujankulu yangka kamparru-wiyi Kirijini-jarrija, ngula-jangkakuju Kaaturlu-nyarra yungu yartarnarriji ngula-kurluju yungulpankulurla jungarni nyinayarla. Nyarrparlankulu yampija yartarnarriji kuja kankulu jalangurlu pina pura Mujuju-kurlangulku kuruwarriji? Kuruwarri puranja-karra kulalpankulurla Kaatukuju jungarnilki nyinayarla, lawa. ⁴ Nyurru-wiyi kujalpankulu mardarnu yartarnarri Kaatu-kurlangu, ngula-kurlujulpankulurla ngurrju-nyayirni warrki-jarrija Kaatukuju, manulpankulurla ngurrju-nyayirni miyaluju rarralya nyinaja. Jalangurlangurlu, kajilpankulu warrarda yampiyarla

yartarnarri, kujarlaju kulalpankulurla ngurrjulku warrki-jarriyarla manu nyinayarla miyaluju rarralyalku. Kajilpankulu yampiyarla yali yartarnarri, kujaju maju.⁵ Purda-nyangkajulu! Kulankulu Pirlirrpaju Kaatu-kurlanguju manu kuruwarri-jangkarluju Mujuju-kurlangu-jangkarluju, lawa. Purda-nyangunkulu Yimi Ngurrju Jijaji-kirli. Kujalpankulurla wala nyinaja nyurrurla, kujarlanya-nyarra yungu Kaaturluju Pirlirrpaju. Ngula-kurlunya kankulurla ngurrjuju warrki-jarrimi yartarnarri-kirliji.

Kaatuju, nyina kajana yimiri yapakuju ngana kuja karla yapaju nyina wala-nyayirni Yipuruyamu-piyaju

⁶ Nyurrurlarlu, manngu-nyangkalu yangkaju Yipuruyamu yangka kujalpa nyinaja nyurru-wiyi. Nyanunguju, walalparla nyinaja Kaatukuju, kujarlanya Kaaturluju jungarni-pajurnu.*⁷ Nyurrurlarlu yapangku, langa-kurra-mani mayinkili? Nganalu yapa Yipuruyamu-kurlanguju warlalajaju? Yapa kuja kalurla wala nyina Kaatukuju, ngulaju nyampu-piya-patu-mipalu Yipuruyamu-kurlanguju warlalajaju.⁸ Payipulurla, nyampu-juku jurrku yimiji. Nyampunya Kaatuju wangkaja, “Ngana-puka kajiji Juwu-wanguju nyina ngajukuju wala, kapurna jungarni-pajirni.” Ngulaju junga. Nyurru-wiyi Kaatuju wangkajarla Yimi Ngurrju Yipuruyamukuju, “Kuja kanpaju nyuntu wala-juku nyina ngajuku, kujarlaju yapa-kari yapa-kari kapungkulu marlaja nyina wardinyi nyuntuku kujarla yalarnirla ngurujarraranypa.”*⁹ Ngulaju yimi junga. Yipuruyamujulparla nyinaja wala-nyayirni Kaatukuju, kujarlanya pa Yipuruyamuju warrarda pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kangu Kaaturluju. Kujarlu-yijala Kaaturlu kajana warrawarra-kanyi yapaju yangkaju kuja kalurla wala nyinami.

¹⁰ Nyurru-wiyi Payipulurla yirrarnu Mujujurluju Kaatu-kurlangu kuruwarri. Nyampunya kuja-ka wangka kuruwarriji, “Nganangku yapangku kuja-ka jamulu purda-nyanyi kuruwarri puranja-wangurlu, ngulaju Kaaturluju ngarra juwa-kijirni yaliji yapa.”* Junga kujaju. Nganangku kulalpa warrarda purayarla Mujuju-kurlanguju kuruwarriji parra-kari parra-karirliji, lawa. Ngana-puka kajirla wala nyina Mujuju-kurlanguku kuruwarriki, ngula-jangkaju kajirla yali yapa kapuru nyina Kaatuku, ngulaju kapu juwa-kijirni Kaaturluju.¹¹ Kaatuju kujanya yarda wangkaja Payipulurlaju:

“Kuja kajulu yapa wala nyinami ngajuku, ngulaju kapurna jungarni-pajirni, ngulaju kapujulu jirrnganja nyina ngajuku.”* Ngulaju junga. Kajilirla yapa kapuru nyina Kaatuku, ngulangkuju kajili putaputa purami kuruwarri Mujuju-kurlangu-mipa jungarnirliji nganta, ngulaju kapu-jana Kaaturluju juwa-kijirni jungarni-pajirninja-wangurlu.

¹² Mujuju-kurlanguju kuruwarriji, kula kanganpa Juwu-patukuju wangkami yungurnalurla Kaatuku wala nyina, lawa. Ngari kanganpa wangka kajilpa yapangku jungarnirli purayarla Mujuju-kurlanguju kuruwarri, ngulaju kajikarla marlaja nyina wankaru Kaatuku tarnnga-juku.*¹³ Nyampurlangunya-ka wangka Payipulurlaju:

“Ngana-puka kaji pali watiya warntawarntarla waraly-karrinja-karra, ngulaju kapu juwa-kijirni Kaaturluju.”*

Kuja Jijaji Kiraji palija watiya warntawarntarla, ngulaju Kaaturluju juwa-kujurnu-yijala yungu-ngalpa kujarlaju rdakurl-kijirni Kaaturluju ngalipalku. Nganimparluju Juwu-paturluju kularnalu jungarnirli puraja Mujuju-kurlanguju kuruwarriji, lawa. Kujarlaju kapu-nganpa pungkarlalku Kaaturluju. Ngula-kujakuju, Jijajilki-nganpa kunka-pardinjarla palija, ngulangkulku-nganpa muurl-mardarnu palinja-kujakuju.

* **3:6** Nyangka Genesis 15.6 * **3:8** Nyangka Genesis 12.3, 18.18, 22.18 * **3:10** Nyangka Deuteronomy 27.26

* **3:11** Nyangka Habakkuk 2.4 * **3:12** Nyangka Leviticus 18.5 * **3:13** Nyangka Deuteronomy 21.23

¹⁴ Kaaturlujulpa pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kangu Yipuruyamu kujalparla wala nyinaja. Jijaji Kirajirli, muurl-mardarnu-nganpa Juwu-watiji palinja-kujakuju yungu-jana Juwu-wangu-paturlangukulku yimiri-juku nyinami Kaatuju. Kujanyalparla yimiri-juku nyinaja Yipuruyamukuju. Nyurru-wiyi-ngalpa jangku-pungu Kaaturluju Pirlirrpaju nyanungu-nyanguju yungu-ngalpa yinyi. Yuwayi, Jijaji Kirajirli muurl-mardarnu-nganpa Juwu-watiji palinja-kujakuju yungu-ngalpa yinyi jurruku-juku Pirlirrpaju.

Yipuruyamurluju kulalpa mardarnu Mujuju-kurlangu kuruwarriji, kala Kaaturlujulpa warrawarra-kangu-juku

¹⁵ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, yungurna-nyarra ngari wita payirni: nyarrparla kangalpa Kaaturluju warrawarra-kanyi ngalipaju? Kajirlipa Mujuju-kurlangu kuruwarri mayi purami, kujarlanya mayi kangalpa Kaaturluju warrawarra-kanyi? Lawa. Yangka kujarla wangkaja Yipuruyamuku nyurru-wiyi warrawarra-kanjaku, kujarlanya kangalpa Kaaturluju warrawarra-kanyi. Manngu-nyangkalu-jana kujalpa nyurru-wiyi nyinaja yapa. Yangka yalirli yapangku kuja karla karnta wanarrirla yirrarni lamparra-nyanuku, ngulaju karla jangku-pinyi kujarlulu. Karnta yali wita-jangkaju, kuja-ka wiri-jarrilki, ngulaju kapala jinta-jarrinjarla yupukarra-jarri yangka-juku watiji jangku-pinja-warnu, ngulaju kulalparla nganangku karntaju yaliji jangku-pinja-warnu jurnta kangkarla. Ngulaju kujaju kuruwarri yapa-kurlangu. Nganangku kulalpa nyampuju jaru kurruly-yirrakarla. ¹⁶ Kujarlu-yijala Kaaturlujurla jangku-pungu Yipuruyamukuju nyurru-wiyiji. Ngula-jangkaju, Kaaturluju kulalpa nyarrparlu kurruly-yirrakarla. Wangkajarla Yipuruyamukuju yungu-palangu warrawarra-kanyi nyanungu manu kurdu. Ngulaju riiti-mani karlipa Payipulurla yangkaju jaru. Kaatuju, kularla wangkaja kuja Yipuruyamukuju:

“Yipuruyamu, wangkami karna-nyarra nyuntuku manu kurdukurduku panuku-juku yungurna-nyarra warrawarra-kanyi.”

Kularla kuja wangkaja Yipuruyamukuju Kaatuju, lawa. Nyampunyarla wangkaja, “Yipuruyamu, wangkami karnangkupala nyuntu manu kurdu nyuntu-nyangu yungurnangkupala warrawarra-kanyi.”* Kujanyarla Kaatuju wangkaja Yipuruyamukuju. Yalumpu kurdu jinta Yipuruyamu-kurlanguju ngulaju Jijaji Kiraji. ¹⁷ Nyarrparna-nyarra milki-wangka nyurrurlakuju yungunkulu langangku-mardarni? Nyurru-wiyi, Kaaturlu wangkaja Yipuruyamukuju kapu warrawarra-kanyi. Junga kujaju. Kaaturluju warrawarra-kangulpa. Ngula-jangkaju, 430-pala-jangka yulyurru-pu-jangkaju, Kaaturluju yungulkurla kuruwarriji Mujujukuju. Ngulakungarntirliji, kula-jana Kaaturluju wajawaja-manu-wiyi Yipuruyamu manu kurdukurdu manu kurdukurdu-kari yali-kari yali-kari nyanungurra-nyangulku, lawa. Ngulajulpa-jana warrarda warrawarra-kangu. Kulalpalu kuruwarriji mardarnu Mujuju-kurlanguju, murnma-juku ngulakuju. Ngula-wanguju, Kaaturlujulpa-jana warrawarra-kangu-juku. Kujarla Kaatuju nyurru-wiyi wangkaja Yipuruyamukuju, kujarlanya-pala-jana warrawarra-kangu. ¹⁸ Kajilparlipa Mujuju-kurlangu kuruwarri purayarla, kujarlaju mayi Kaaturluju kangalpa warrawarra-kanyi? Lawa. Kaatuju-ngalpa ngalipakuju wangkaja nyurru-wiyi Yipuruyamu-piyaku-yijala. Kujarlanya kangalpa warrawarra-kanyi. Yipuruyamu kujalpa wankaru-wiyi nyinaja, ngulangkuju kulalpa mardarnu Mujuju-kurlanguju kuruwarriji, lawa. Ngula-wanguju Kaaturlujulpa warrawarra-kangu-juku. Kaaturlujurla nyurru-wiyi wangkaja, ngula-warnurlanya-pala warrawarra-kangu.

Mujuju-kurlangu kuruwarriji kangalpa maju-pajirni yungu-ngalpa Kaaturlu pina-kanyi Jijaji Kiraji-kirra

* 3:16 Nyangka Genesis 13.15, 24.7

¹⁹ Nyiyakujurla Kaaturlu yungu kuruwarri Mujujuku? Mujujukujurla yungu yungulu yapangku Juwu-paturlu purami maju panu-kujaku. Ngakalkuju yilyajarni-jana Jijaji Kirajilki ngulaju jurrku-juku yangka kujarla jangku-pungu Yipuruyamukuju nyurru-wiyi. Nyarrpararlalu manu nyampuju kuruwarri Juwu-paturluju? Kamparruju, Kaaturluju yungu-jana kuruwarriji marramarraku-wiyi. Ngula-jangkaju, Mujujukulkulurla yungu marramarrarluju. Ngula-jangkaju, Mujujurlulku-jana yungu yapakulku Juwu-patuku kuruwarriji. ²⁰ Kaatuju-ka jintajuku nyina. Kula-jana yungu Kaaturluju nyampuju kuruwarri, lawa. Yungurla Mujuju-mipaku, ngulangkulku-jana nyanungurlulku yungu nyampuju kuruwarri.

²¹ Nyarrpa-jarrimilkirliipa ngalipaju? Wala mayirliiparla nyina Kaatukuju Yipuruyamu-piya-juku? Kapu mayi puramirliipa Mujuju-kurlangu-juku kuruwarri? Yangka kuruwarri kujarla yungu Kaaturluju Mujujukuju, manu yimi kujarla jangku-pungu Yipuruyamuku, ngulaju-pala jurrku-juku jirrama-juku kuruwarri manu yimi. Kaaturluju kula-ngalpa yungu Mujuju-kurlangu kuruwarri jungarni-pajirninjakungarntirli, ngula-kurlu yungurliparla marlaja nyina wankaru Kaatukuju tarnnga-juku nganta, lawa. Ngula yimi kajilpa junga nyinayarla, kujarlaju yungulparliipa purayarla Mujuju-kurlanguju kuruwarri. Ngulaju kula junga kujaju. Kulalpa-ngalpa nyiyarlu-puka kuruwarriji kangkarlarni pina Kaatu-kurraju yungurliparla ngula-kurluju marlaja nyina wankaru tarnnga-juku nganta, lawa. ²² Nyurru-wiyi, Kaatujurla Yipuruyamukuju wangkaja kuja, “Kajinpaju ngajuku wala nyina, ngulaju kapurnangku warrawarra-kanyi tarnngangu-juku.” Nyampunya-ka wangka Payipulurlaju, “Ngalipajurlipa jintawarlayi-juku wilji-jarrija, manurliiparla jintawarlayi-jiki jurnta yanu Kaatukuju kuja-purda-karaji. Kujarlaju kula-nganta karliipa rdakungka nyina pirijina-piya-juku.” Kulalparliipa-nyanu ngaliparlu-juku warla-pajirni warntarla-kujakuju. Kala ngana-puka yapa kajirla wala nyina Jijaji Kirajiki, ngulaju yapa kapu warrawarra-kanyi Kaaturluju yangka-piya Yipuruyamu-piya-yijala kujalpa warrawarra-kangu.

²³ Nganimparluju Juwu-paturlu kalarnalu puraja Mujuju-kurlangu kuruwarriji. Ngula-puruju kalarnalu nyinaja pirijina-piya-juku. Kularnalu-nyanu ngulangkuju warla-pajikarla warntarla-kujakuju manu maju kanja-kujakuju, lawa. Kuja-kujakuju, Kaaturluju-nganpa milki-yirrarnu Jijaji Kirajilki nganimpaku Juwukuju. Jalanguju, ngalya-karaji karnalurla walalku nyina Jijajikiji. ²⁴ Kaaturluju yungu-nganpa Mujuju-kurlangu kuruwarriji Juwu-patukuju. Wangkaja-nganpa, “Puranjarla purdanyangkalu kuruwarriji!” Ngakalku Jijajiji yanurnu walya-kurraju. Kaaturlu yilyajarni yungurnalurla wala nyina ngulakuju. Jalanguju, kuja karnalurla wala-juku nyina Jijajikiji, kujarlanya kanganpa Kaaturluju jungarni-pajirni. ²⁵ Yuwayi, Jijaji yanurnu nyampu-kurraju walya-kurra, ngulakunya karnalurla walaju nyina. Kujarlanya, kula karnalu puralku kuruwarriji Mujuju-kurlanguju, lawa.

Ngana-puka yapa kuja karla wala nyina Jijaji Kirajiki, ngulaju yapa Kaatu-kurlangu kurdu

²⁶ Nyurrurla yapa, nyina kankulurla wala Jijaji Kirajiki. Kujarlaju, yampiyalu Mujuju-kurlangu kuruwarri wala nyinanja-wangurlu. Nyurrurlaju kankulurla nyina walaju Jijaji Kirajiki. Kujarlanya kankulurla kurdukurdulku nyina Kaatukuju, manu kankulurla nyina Jijaji Kirajiki. ²⁷ Kujankulu papitaji-jarrija, ngulangkajunkulu Jijajipiya-jarrijalku. ²⁸ Panu-karijinkili Juwu-patu. Panu-karijinkili Juwu-wangu-patu. Panu-karijinkili pirijina ngulaju yapa ngalya-karikinkili-jana kuja kalu-nyarra yangka jinyijinyi-mani warrki. Panu-karijinkili pirijina-wangu rarralya, ngulaju kankulunya warrki-jarri talakupurda. Panu-karijinkili wati. Panu-karijinkili karnta. Ngulaju ngula-juku. Ngulajunkulurla panu-juku Jijaji Kirajiki. Ngulajunkulurla Jijaji

Kirajikilki jurrku-juku jintangkalku-juku. Kaatuju kanyarra yulkami jintawarlayiki-juku. ²⁹ Jintawarlayi-juku kankulurla nyina Jijaji Kirajikilki. Kujarlaju kankulu nyina Yipuruyamu-kurlangurlalku turnu-warnurlaju warlaljarlaju. Nyurru-wiyi wangkajarla Yipuruyamukuju Kaatuju, “Kapurna-nyarra warrawarra-kanyi nyurrurlaju tarnngangku-juku.” Ngulaju junga. Kapu-nyarra kujarlu-yijala warrawarra-kanyi tarnngangku-juku Kaaturluju.

4

*Ngalipajurlipa Kirijini ngulaju kurdukurdulku Kaatu-kurlangu, ngulakuju kapu-
ngalpa yinyi nyiyarningkijarra nyanungu-nyanguju*

¹ Kujarna ngaju Kirijini-jarrija, ngula-wangurla-wiyi kalarna puraja Mujuju-kurlangu kuruwarri. Yungurna-nyarra pinarri-mani wita-karilki Mujuju-kurlangukuju kuruwarrikiji. Kuja-ka wati nyina nyampurla walyangka nyiyarningkijarra-kurlu palka-kurlu, ngulangkuju marda-jana jangku-pungu nyiyarningkijarra nyanungu-nyanguju kurdukurduku nyanungu-nyanguku. Kala kuja kalu jalangu kurdukurdu nyina nyanungu-nyanguju marlajarra-juku nyiya mardarninja-wangu witawita-wiyi, ngulajulu pirijina-piya-wiyi. Ngari kalu kutu warru wapa marlajarra-juku. ² Kuja kalu witawita-juku warru wapa, ngulapatukupalangurluju watingkiji yapa jinta-kari-wiyi-jana parlu-pinyi wati-kari-wiyi, ngula-jangkarluju yungu-jana yangka witawitaju wiri-maninjarla pinarri-mani. Yalirli kurdukurdu, purda-nyanyi-wiyili yangkaju wati wiljiwilji-maninja-wangurlu-wiyi. Ngaka kajili wiriwiri-jarrilki, ngulakuju kapu-jana yinyi nyanungukupalangurlu yangkanguju watingki nyiyarningkijarralku. ³ Ngalipajurlipa Kirijini yalirra-piya-juku kurdukurdu-piya. Kirijini-wangurla-wiyi, ngulajulparlipa nyinaja pirijina-piya-wiyi. Nganimparlu Juwu-paturlu kalarnalu warrarda puraja Mujuju-kurlangu kuruwarri. Ngulaju kularnalu nyarrparlulku yampiyarla, lawa. Nyurrurlarlu Juwu-wangu-paturlu kalankulu-jana purda-nyanjarla warrarda puraja jukurrpa-kari jukurrpa-kari manu kuruwarri-kari kuruwarri-kari yapa-kari yapa-kari-kirlangu. Ngulaju kulankulu-jana nyarrparlu warla-pajikarla, lawa. ⁴ Ngula-puruju, Kaaturlujulpa nyiyarningkijarra jungarnijungarni-manu yungu-ngalpa yilyamirni nyanungu-nyangu Ngalapi-nyanu nyampu-kurra walya-kurraju. Kaatu-kurlangu Ngalapi-nyanu kuja palka-jarrija, nyanungukupalangu ngati-nyanu ngulajulpa yapa-nyayirni nyinaja. Ngulangkuju Kaatu-kurlangurlu Ngalapi-nyanurlujulpa puraja Mujuju-kurlangu kuruwarri. ⁵ Kaaturlu yilyajarni nyampu-kurra yungu-nganpa Juwu-patu-wiyi muurl-mardarni yangka kujalparnalulu nganimparlu puraja Mujuju-kurlangu-wiyi kuruwarri. Yilyajarni-nganpa nganimpaku, kujarlaju yungurnalurla kurdukurdu nyanungu-nyangulku yanirni. Kujarlanya karnalu nganimparluju pura Jijajilki. Kula karnalu pura Mujuju-kurlangulku kuruwarriji. ⁶ Nyurrurlarlangunkulurla kurdukurdulku nyanungukulku Kaatukuju. Junga kujaju! Kaaturluju-ngalpa yungu ngalipakuju Ngalapi-nyanu-kurlangu Pirlirrpaju. Ngula-kurlurlunya karlipa Kirdana-pajirni Kaatuju. ⁷ Nyurrurlaju yapa kalankulu nyinaja pirijina-piya. Kulalpankulu mardarnu nyiarlangu, lawa. Jalanguju kankulu nyina Kaatu-kurlangulku kurdukurdu manu rarralypalku. Kujarlaju kapu-nyarra yinyi nyiyarningkijarra nyanungu-nyanguju.

Puurlu-jana wajampa nyinaja Kalatiya-wardingki-patuku Kirijini-patuku

⁸ Kujankulu Kirijini-jarrija, ngula-wangurla-wiyi kamparru-wiyiji kulalpankulu Kaatuju milya-pungu. Kujarlaju, kamparrujulpankulu puraja pirlirrpakari pirlirrpakari manu juju-kari juju-kari. Nyampurraju jukurrpa manu juju-kari, ngulaju kulalurla Kaatuku, lawa. ⁹ Jalanguju, Kaaturluju kanyarra yapa nyurrurlaju

milya-pinyi kanunjumanyumpa-nyayirnirli, manu nyurrurlarlu kankulu milya-pinyi kanunjumanyumpa-nyayirnirli-yijala nyanunguju. Nyurrurlaju nyalya-karijinkili warungkalku kuja kankulurla jurnta yani Kaatukuju kuja-purda-karilki. Jalanguju kankulu-jana purami yangka-yijala pirlirpa-kari pirlirpa-kari manu jukurpa-kari jukurpa-kari yangka-juku jurruku kujalpankulu-jana nyurru-wiyi puraja nyampurraju. Ngulajulu rampaku-nyayirni nyampurraju. Ngulangkuju kulalpalu-nyarra pirrjirdi-mantarla, lawa. Kajinkili-jana warrarda purami yalumpurra, ngulangkuju kapulu-nyarra karlirr-kanyi Kaatu-kujakuju. Kujakuju mayi kankulurla ngampurra-juku nyina? ¹⁰ Nyurrurlajunkulu Juwu-wangu-jala. Nyarrparla kankulu puta-puta nyina Juwu-piya? Ngalya-kari nyurrurla kankulu warrarda yani Juwu-kurlanguku purlapaku pinjaku. Ngalya-kari kankulu yani marda parra-kari parra-kariki manu marda wiyiki-kari wiyiki-kariki manu marda kirntangi-kari kirntangi-kariki manu marda yulyurru-kari yulyurru-kariki. Nyurrurlarlu Kirijini-paturlu yungulpankulu yampiyarla kujaju! ¹¹ Ngajuju karna-nyarra warrarda wajampa-jarri-nyayirni. Ngajuju karnaju kujaju manngu-nyanyi, “Ngajujurna-jana warrki-jarrija yukayi-karda-nyayirni Kalatiya-wardingki-patuku kula-nganta yungulurla wala nyina Jijajikiji. Kala lawa. Jurnta kalurla karlirr-yani ngalya-kariji yapaju Jijajikiji, manu kalu Mujuju-kurlangu kurwarri purami Juwu-piyarlu-yijala. Mardarna ngari jamulu warrki-jarrija.” Kujarlanya karna-nyarra wajampa-jarri nyurrurlakuju.

¹² Ngajujurna Juwu-juku. Kirijini-wangurla-wiyi kalarna warrarda puraja Mujuju-kurlangu kurwarriji yirriyirri-nyayirnirli. Kujarna Kirijini-jarrialku ngaju, kujarlajurna yampijalku Mujuju-kurlangu kurwarriji. Kujalparna-nyarra nyurrurlaku jirranganja nyinaja kamparru-wiyi yangka, ngajuju kulalparna-nyarra jinyijinyi-manu Mujuju-kurlangukuju kurwarrikiji puranjakuju, lawa. Ngulajulparna-nyarra jirranganja Juwu-wangu-piya-juku nyurrurla-piya-juku. Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, yungurna-nyarra yimi pirrjirdi-nyayirni wangka: Ngaju-piya-jarriyalu, manulu nyinaya ngaju-piya-juku! Yampiyalu Mujuju-kurlangu kurwarriji, kala walalurla nyinaya Jijaji Kiraji-mipaku ngaju-piya-yijala.

Kujalparna-nyarra yangka nyurrurlaku yapaku jirranganja nyinaja nyurru-wiyi, kulankujulu murrumurru-manu nyurrurlarluju, lawa. Yimirilpankujulu ngurrju nyinaja ngajukuju. ¹³ Nyurrurlarluju kankujulu manngu-nyanyi yangka kujalparna nyurnu ngunaja. Kujarlanyarna-nyarra yanurra yangkaju kujarna-nyarra yimi-ngarrurnunjunurra Yimi Ngurrju Jijaji Kiraji-kirli. ¹⁴ Kujalparna-nyarra nyurrurlaku jirranganja nyinaja, ngula-purujulparna rampaku-nyayirni nyinaja. Ngulaju kulalpankujulu ngajuju manyu-pungu, manu kulankujulu juwa-kijirninjarla yilyaja ngajuju, lawa. Nyurrurlarluju ngurrjankujulu rdakurl-kujurnu. Yimirilpankujulu ngajukuju nyinaja kula-nganta marramarra-piyaku manu marda Jijaji Kiraji-piyaku. ¹⁵ Nyurrurla yapaju kalankujulu wardinyi-wiyi nyinaja ngajukuju. Kujalparna-nyarra yangka nyurru-wiyi jirranganja nyinaja, kuja-puruju kajirna-nyarra payikarla nyiyarlanguku, ngulaju kapunkujulu yungkarla. Manu kajirna pampa nyinayarla milpakupurda, ngulakuju kapunkujulu milpa nyurrurla-nyangu rurruny-pinjarla marda yungkarla. Kujaju junga. Nyiyarlankujulu ngajukuju muntuku-jarrija? ¹⁶ Ngajujulparna-nyarra wangkaja yimi junga Kaatu-kurluju. Nyarrparla kankulu manngu-nyanyi ngaju nganta kuja karna-nyarra nyurrunyuru-jarri?

¹⁷ Yangka Juwu-patu-karirli pinangkalpa-paturlu kalu-nyarra pinarri-mani Jijaji Kirajikiji warntarlarlu. Ngulaju yimi nyanungurra-nyanguju kula junga. Pinarri-mani kalu-nyarra yungunkulu-jana nganta ngampurparlu yipilji-pajirni. Kajinkili-jana kuja-kurra purda-nyanyi nyanungurra, ngula-jangkaju kapunkulurla Jijajikilki jurnta karlirr-yani. Ngari kalu-nyarra nganimpa-kujaku wangkami kujarlaju yungunkulunganpa nganimpaku jurnta nyina jawirdiki manu yungunkulu-jana nyanungurra-

mipa-juku purda-nyanyi. ¹⁸ Kalarna-nyarra nyurrurlaku jirranganja nyinaja, jalanguju ngulaju yapa-karirla karna nyina. Ngula-puruju, kaji-nyarra ngana-puka ngampurrpa nyina yipiljiji, ngulaju ngula-juku. Kala kaji-nyarra nganangku-puka Jijajikijaku karlirr-kanyi, kujaju maju. ¹⁹ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, yulkami karna-nyarra ngaju-nyanguku kurdukurdu-piyaku. Kula kankulu nyina Jijaji Kirajipiya-wiyi, murnma-juku. Kujarlaju karna murrumurru-jarri-nyayirni ngaju-nyangu kurturdurruju kula-nganta yangka-piya karnta-piya kuja kyanu murrumurru-nyayirni purda-nyanyi karmulypa-jarrinjakungarntirli. Kujarlu-yijala karnaju murrumurruju purda-nyanyi nyurrurlakuju ngajulurluju. Ngaka marda kapurna-nyarra nyanyi kuja kankulu nyina Jijaji Kiraji-piyalku. Ngula-jangkarluju kularnaju murrumurrulku purda-nyanyi. ²⁰ Nyarrpa-manirna-nyarra nyurrurlaju? Karija! Ngampurrpa-nyayirni karnaju purda-nyanyi yungurna-nyarra yanirra nyurrurlakuju yali-kirraju. Kala lawa, kulalparna yantarlarra. Ngajulurlurna-nyarra ngarrurnu kulungku nyampurlaju pipangka. Kajilparna-nyarra yantarlarra ngaka, ngulaju kajikarna-nyarra wangka ngarrirninja-wangulku pulyalku ngurrjulku.

Nyampuju yimi jirrama-kurlu karnta-jarra-kurlu yirdi-jarra-kurluju Yakarru-kurlu manu Jiira-kurlu

²¹ Nyurrurlarlu ngalya-karirli Kalatiya-wardingki-paturlu yungunkulu purami-juku Mujuju-kurlangu kuruwarriji. Yungurna-nyarra payirni wita ngari: Manngu-nyanyi kankulu yangku kuja kangalpa Mujuju-kurlangu kuruwarri wangka ngalipaku? ²² Yangka Payipulurla, wangkami kangalpa Yipuruyamu-kurlu kujalpa-palangu kali-nyanu-jarra mardarnu yirdi-jarraju Jiira manu Yakurru. Yipuruyamurluju, mardarnulpa-palangu jirrama ngalapi-nyanu-jarra Yijimali manu Yijaki. Yangkaju karnta yirdiji Yakarruju ngulaju Yijimalikipalangu. Ngulajulpa pirijina-piya nyinaja, manulparla warrki-jarrija Yipuruyamu-parntaku yirdikiji Jiraku. Jirajulparla ngulaju ngati-nyanu nyinaja Yijakiki. Ngulajulpa lawa nyinaja pirijina-wangu Yakarru-piya-wangu. ²³ Yijaki-wangurla-wiyi-juku, Jirajulpa muturnalku nyinaja, ngulajulpa nyinaja kurdu-wangu-juku. Ngulangkujurla yungu yangkalku Yakarru nyanungu-nyangu warrkini Yipuruyamukuju yungu-pala ngulalku nguna. Kujarlanya Yakarruju juni-parnta-jarrijalku, manu ngula-jangkaju karmulypa-jarrijalku Yijimali-kirililki. Ngaka-kariji, Kaatujurla wangkaja Yipuruyamukuju, “Nyuntu-parnta Jiira kapu juni-parnta-jarri, ngulaju kapu karmulypa-jarri wirriya-kurlu.” Ngulaju junga. Ngakalku, Kaatukujurla marlaja karmulypa-jarrija Jiira wirriya-kurluju Yijaki-kirli.

²⁴ Nyampu yimi Yakarru-kurlu manu Jiira-kurlu, ngulangkuju kangalpa pinarri-manu jukurrpa wiri-nyayirni. Ngulangka yimingka karlipa-jana milya-pinyi jirrama kuruwarri-jarraju kuja-jana Kaaturlu yungu nyanungu-nyanguku yapaku. Kuja karlipa manngu-nyanyi Yakarru yangka warrkini, kujarlaju karlipa manngu-nyanyi kamparru-warnu kuruwarri kujarla yungu Mujujuku Kaaturluju. Yungurla kuruwarriji ngulaju yangka pirlingka yirdingaju Jayinayirla. Nganangku-puka kuja-ka pura nyampu kuruwarri Mujuju-kurlangu yapangku, ngulaju-ka pirijina-piya nyina yangka Yakarru-piya-juku kujalparla warrki-jarrija Jiraku. ²⁵ Yuwayi, kuja karlipa manngu-nyanyi Yakarruju, ngulaju kujarlaju karlipa manngu-nyanyi pirli yirdiji Jayinayi ngulaju ngurungaju Rapiyurla. Nyanungu-nyangu kurdu yangka yirdiji Yijimali manu nyanungu-nyangu kurdukurdu, ngulajulpalu nyinaja jintawarlayi-juku pirijina-piya Yakarru-piya-juku. Manu yangkarra Juwu-patu kuja kalu nyina Jurujulumurla, manu panu-kari Juwu-patu kuja kalu pinapina-yani Jurujulumu-kurra yungulu nganta purami Mujuju-kurlangu kuruwarri, ngulajulu jintawarlayi-juku pirijina-piya Yakarru-piya-juku Yipurayamu-parnta karnta-piya-juku. Kuja karlipa manngu-nyanyi Yakarru, ngulaju kujarlaju karlipa manngu-nyanyi Jurujulumu.

²⁶ Kuja karlipa manngu-nyanyi Yipuruyamu-parnta Jiira, ngulaju karlipa milya-pinyi nyanunguju pirijina-piya-wangu Yakarru-piya-wangu, lawa. Kuja karlipa Jiira manngu-nyanyi, ngulaju karlipa manngu-nyanyi kirri Kaatu-kurlangu kankarlarra. Ngulaju kirri yapaku-jana jintawarlayiki-juku yangka kuja kalurla wala nyina Jijajikiji. Kujarlaju, yaliji kirri ngulaju-ngalpa kula-nganta ngati-nyanu ngalipakuju.

²⁷ Ngula-jangkaju, nyampu-yijala jurruku-juku jaru Yijayarlu yirrarnu Payipulurla nyurru-wiyi. Nyampurla yimingka, Kaatuju wangkaja:

“Nyuntu karnta kurdu-wangu, muntuku-wangu nyinaya wardinyi! Kulanpa murrumurru purda-nyanjarla karmulypa-jarrija-wiyi, lawa. Ngulaju ngula-juku. Manu mardanku nyuntu-parnturlu kali-nyanurlu yampinja-yanu. Ngulaju ngula-juku. Wardinyi-nyinaya! Ngakaju kapunpa-jana panu-jarlu kurdukurduju mardarni yangka yali-piya-wangurlu karnta-kari-piya-wangurlu, yangka kuja-ka nyanungu-parnta kali-nyanu mardarni palka-juku.”*

Kujanya Kaatuju wangkaja Yijaya-kurlangurlaju yimingkaju.

²⁸ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, Kaaturlu ngarrurnu Yipuruyamu kapurla yinyi nyanungukuju ngalapi-nyanu. Kujarlanya Yijakiji palka-jarrija. Jijaji Kiraji Yijaki-kirlangu-jangka turnu-warnu-jangka warlalja-jangkaju. Nyurrurlajunkulurla Jijaji Kirajikilki. Kujarlaju, nyurrurlajunkulurla kurdukurdu Kaatukulku.

²⁹ Yijimaliji palka-jarrija kuja-pala Yipuruyamu manu Yakarru ngunaja. Kujarlanya Yijimaliji palka-jarrija. Yijaki palka-jarrija kujarla jangu-pungu Yipuruyamuku ngalapi-nyanu Kaaturluju. Kujarlanya Yijakiji palka-jarrija. Kujaju junga. Kuja-pala ngula-jarra wirriya-jarra wiri-jarrinja-yanu, Yijimalirli kala jiliwirri-manu murrumurru-karda Yijakiji. Jalangu, Juwu-paturluju kujarlu-yijala kalu-jana Juwu-wangu-patuju murrumurru-mani yangka kuja kalurla wala nyina Juwu-wangu-patuju Jijaji Kirajikiji. Kujaju kula ngurrju. ³⁰ Yangkaju kankulu mayi milya-pinyi yimi kuja wangkaja Kaatu Payipulurla? Wangkajarla Yipuruyamukuju kuja:

“Kajinpa nyuntu pali, yangkanku Yijimalirliji Yakarru-kurlangurluju kula mani nyiyarningkijarraju nyuntu-nyanguju, lawa. Ngulaju nyiyarningkijarra kapu Yijaki-miparlu mani. Kuja-kujakuju, yilyaya-palangu ngamarlangu Yijimali manu Yakarru yangkaju pirijina-piya! Yilyaya-palangu wurnturu nguru-karikirra!”*

Kujanyarla wangkaja Kaatuju Yipuruyamukuju. ³¹ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, nyarrpa kangalpa nyampuju yimi wangka Kirijinikiji jalanguju? Ngalipaju kuja karliparla wala nyinami Jijaji Kirajiki, ngulaju kularlipa Yakarru-kurlangu kurdukurdu ngalipaju, lawa. Ngulajulpa pirijina-piya warrki-jarrija. Ngalipajurlipa Jiira-kurlangu kurdukurdu. Ngulajulparla nyinaja Yipuruyamuku kali-nyanukuju pirijina-piya-wangu.

5

Puurluju wangkaja-jana Juwu-wangu-patukuju Kirijini-patukuju, “Nyinakalu Juwu-patu-piya-wangu ngarrka-kijirninja-wangu!”

¹ Jijaji Kirajirli-ngalpa Mujuju-kurlangu-kujakuju kuruwarri-kijakuju kangu yungurliparla wala nyinami nganungukulku manu yungurlipa nyina rarralya. Kujarlanya karna-nyarra wangka nyurrurlakuju: Tarnngajukulurla walaju nyinaya Jijaji Kirajiki! Yampiyalu Mujuju-kurlanguju kuruwarriji! Wurra-maninjarla mamparpungkalu-jana yangkarraju kuja kalu-nyarra ngulangkuju putaputa jinyijinyi-mani yungunkulu nganta Mujuju-kurlangu kuruwarri purami pirijina-piyarlu. ² Yangka yalirrarlu yungulu-nyarra nganta ngarrka-kijirni nganta kuja-ka Mujuju-kurlangu kuruwarri wangka. Kujarlaju yungulu-nyarra ngarrka-kijirni. Purda-nyangkajulu

* 4:27 Nyangka Isaiah 54.1 * 4:30 Nyangka Genesis 21.10

yirriyirrirli! Kajilpankulu-jana ngungkurr-nyinayarla, kujarlaju Jijaji Kirajirli kulalpa-nyarra pirrjirdi-mantarlalku rarralya-karda, lawa. ³ Purda-nyangkajulu, yungurna-nyarra yarda wangka jurru-juku yimi: Kajilpalu-nyarra ngarrka-kijikarla Mujuju-kurlangurla kuruwarrirla, kajilpankulu-jana ngungkurr-nyinayarla ngulakuju, kujarlaju kajika-nyarra yalumpuju kuruwarriri wirilki nguna nyurrurlakuju. Kajilpa-nyarra kuruwarriri wiri ngunayarla nyurrurlakuju, ngulaju kulalpankulu nyarrparlulku yampiyarla kuruwarriri, lawa. Kajilpankulu kuruwarriri Mujuju-kurlangu purayarla-juku, kulalpankulu nyarrparlulku Kaatuju wardinyi-mantarla, lawa. ⁴ Ngalya-karirli nyurrurlarlu, manngu-nyanyi kankulu warntarlarlu ngulaju kujarlu, “Kajirlipa pura Mujuju-kurlangu kuruwarriri yirriyirrirli, kujarlaju kapu-ngalpa Kaaturluju jungarni-pajirni.” Kujaju warntarla! Kajinkili kujarlu warrarda manngu-nyanyi, kujarlaju kankulu-nyanu kanyi Jijaji Kiraji-kijaku warntarlarlu. Kaaturlu kula kajana yapaju jungarni-pajirni yangka kuja kalurla wala nyina kuruwarriri Mujuju-kurlanguku, lawa. Yangka-mipa yapa kuja kalurla Kaatu-mipaku wala nyina, ngula-mipanya kajana jungarni-pajirni. ⁵ Nganimpa kuja karnalurla wala nyina Jijaji Kirajiki, Pirlirra Kaatu-kurlangu kangampa wangka jungarni-juku. Kujarlaju karnalu milya-pinyi ngakaju kapu-nganpa jungarni-pajirni. Jalanguju, pardarni karnalurla Parra-nyayirni-wangurlaku ngaka kaji-nganpa miimii-nyanjarla jungarni-pajirni. ⁶ Yali Parra-nyayirni-wangu-puru kaji-ngalpa miimii-nyanjarla payirni Kaaturluju, kula-ngalpa payirni Juwu-japa marda Juwu-wangu-japa, lawa. Kapu-ngalpa kujarlu payirni, “Junganyalpankulurla nyinaja walaju Jijaji Kirajikiji, manu junganyalpankulu-jana yulkaja yapa ngalya-karikiji?” Kujarlunya kapu-ngalpa payirni ngalipaju.

⁷ Nyurrurla yapa kamparru-wiyiji, ngungkurr-nyinajalpankulurla yimi jungakuju Jijaji Kiraji-kirikiji. Kala jalangurluju, yampimi kankulu ngungkurr-nyinanja-wangurlulku. Marda-nyarra yapangku yimi-ngarrurnu yimi-karilki yijardu-wangulku. Marda-nyarra yimirr-yungu warntarlarlulku yimi-kari-kirililki. ⁸ Kaaturlu-nyarra jintangku milarninjarla yajarnu yungunkulurla nyanungukulku nyina. Kula kanyarra nyanungurluju yimirr-yinyi, lawa. ⁹ Milya-pinyi kankulu yangka kajilpa-nyarrarla kartakurla ngapaku marda walya yirrakarla witarlangu marda, ngulangkuju-ka ngapaju yurnilyka-mani manu maju-mani. Kujarlu-yijala kajilpankulu Mujuju-kurlangu kuruwarriri ngari witarlangu marda purayarla, ngula-jangkarluju kajikankulu Jijaji Kirajiji yampimi-yijala wala nyinanja-wangurlulku. Ngula-jangkaju, yangkarrarluju yapa ngalya-karirli kajikalunya-nyarra jinyijinyi-mani nyurrurlaju yungunkulu nganta purami Mujuju-kurlanguju kuruwarriri yirriyirri-nyayirrirli yungunkulu nganta kujarlaju wardinyi-mani Kaatuju. Kala lawa, kulalpankulu kujarlaju Kaatuju wardinyi-mantarla! ¹⁰ Nyurrurlajunkulurla Warlaja Wirikiji Jijaji Kirajiki. Kujarlaju karna-nyarra milya-pinyi nyurrurlarluju kapunku-julu purda-nyanyi manu kapunkulurla ngungkurr-nyinami yimi jungaku nyampurla pipangkaku. Kula karna ngajuju yalumpuju yapa milya-pinyi yangka kuja kanyarra ngulangkuju yimirr-yinyi warrarda. Kala Kaaturluju, milya-pinyi-ka nyanunguju, ngulaju kapu pinyi.

¹¹ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, yapangku kalu-jana warlkangku yirri-purami ngajuju yapa ngalya-karikiji. Kujanya kalu-jana wangka, “Nganta kajana Puurlurluju ngarrka-kijirni warru Juwu-wangu-patuju yangkaju kujalu Kirijini-jarrija.” Kujaju kula junga! Kajilpa junga ngunayarla yimi nyanungurra-nyangu, nyarrparlulku kajulu Juwu-paturluju ngajuju murrumurru-maninjarla putaputa warla-pajirni-juku kuja karna-jana yangka warru yimi-ngarrirni Jijaji Kiraji-kirli Juwu-wangu-patukuju yimi yangka kuja palija watiya warntawarntarla. Kajilparna-jana ngampurrparluju ngarrka-kijikarla warrarda Juwu-wangu-patu, kujarlaju Juwu-

paturluju kalakajulu ngajuju yampimilki kulu-wangurlulku. ¹² Nyampunya karna-jana manngu-nyanyi yangkarrarluru kuja kalu-nyarra nyurrurla yurnilyka-mani: Ngulangkulpalu-nyanu murul-pajikarla jintakumarri-juku!

Puurlu wangkaja-jana Kirijini-patuku Kalatiya-wardingki-patuku, "Yulkayalu-nyanu!"

¹³ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, kula-nyarra Kaatu wangkaja Mujuju-kurlangukuju kuruwarrikiji puranjakuju, lawa. Milarninjarla-nyarra wangkaja yungunkulurla jungarni nyina yalumpu-wangu kuruwarri-wanguju. Nyurrurlarluru marda kankulu manngu-nyanyi kujanya, "Kula karlipa Mujuju-kurlanguku kuruwarriji pura. Ngaliarlulurli kurlipa manngu-nyanyi nyarrparlu yungurlipa-nyanu wardinyi-mani." Kuja manngu-nyanja-wangurlulu nyinaya! Yungulpankulu-nyanu jarnkujarnku yulkayarla, manu yungulpankulu-nyanu warrki-jarriyarla kujarluru yungunkulu-nyanu jarnkujarnku pirrijirdi-mani. ¹⁴ Nyampuju yangka-juku jurruku kuja Mujujurlu-wiyi yirrarnu yangka kuja-jana pantirninjarla yirrarnu kuruwarrikari kuruwarri-kari. Nyampunya-ngalpa wangkaja, "Kuja kanpa-nyanu nyuntu yulka, ngula-piya-yijala-jana yulkaya yapa ngalya-karikiji."* ¹⁵ Nyurrurlaju yapa, kula kankulu-nyanu jarnkujarnku yulkami kujaju, lawa. Murrumurru-mani kankulu-nyanu, manu kankulu-nyanu warru pinyi warnapari-piyarluru. Purda-nyangkalkujulu! Kajinkili-nyanu kuja-piyarluru warrarda murrumurru-mani manu pinyi, ngulangkuju kankulu-nyanu riwarri-mani!

Kaatu-kurlangu Pirlirrpaju, wangkami kangalpa yungurliparla nyina jungarni-juku Kaatukuju

¹⁶⁻¹⁷ Nyampunya yungurna-nyarra wangka nyurrurlakuju yapaku: Purda-nyangkalu Kaatu-kurlangu Pirlirrpaju, ngula-kurlurluju yungu-nyarra pinarri-mani, ngula-jangkaku yungunkulurla jungarni nyina Kaatukuju. Kajilpankulu lawa nyinakarla Kaatu-kurlangu-wangu Pirlirrpaju-wangu, kulalpankulurla nyarrpa nyinayarla jungarniji Kaatukuju, lawa. Kajili yapangku jamulu purda-nyanyi Kaatu-kurlangu Pirlirrpaju, ngula-jangkarluju kalu-nyanu ngari nyanungu-miparluru manngu-nyanyi nyarrparluluku-nyanu jarnkujarnku wardinyi-mani. Kujaju warntarla! Kaatu-kurlangurluju Pirlirrpajuluju kajana ngampurrpa-nyayirni pinarri-mani yapaju jungarniki nyinanjakuju yungulurla nyanungukulku nyina. Nyurrurlaju kankulurla ngampurrpa-jala nyina jungarnikiji nyinanjakuju, kala kula kankulu purda-nyanyi, lawa. Ngari kankulu-nyanu nyurrurla-miparluru manngu-nyanjarla wardinyi-mani. Kujarlanya kankulu majuju warntarluru kanyi. ¹⁸ Nyurrurlarluru yapangku kankulu mardarni Pirlirrpaju Kaatu-kurlanguju kaninjarni nyurrurla-nyangurla yungu-nyarra ngulangkuju pinarri-mani manu milki-yirrarni jungarniki nyinanjakuju. Kujarluru, Mujuju-kurlanguju kuruwarriji kula kanyarra wirilki nyina, lawa.

¹⁹⁻²¹ Yangka yapangku nganangku-puka kajilpa jamulu purda-nyangkarla Pirlirrpaju Kaatu-kurlangu, kajilpa-nyanu nyanungu-miparluru manngu-nyanjarla purda-nyangkarla, nyarrpa-jarri kajika? Kajika marda ngunami yapa jinta-karikirirangu-kurlu karnta-kari-kirli, manu kajika marda warrarda manngu-nyanyi maju warntarla-juku, manu kajika marda warru nguna karnta-kari karnta-kari-kirli ngulaju kurnta-wangu-nyayirni maliki-piya, manu marda kajikarla murdirrpipirrpajirrinjarla parntarrinjini juju-kari juju-kariki watiya-jangkaku manu yarturlu-jangkaku kujarluru yungu-jana pulka-pinyi ngularrakuju, manu marda kajika yunparni yapa jinta-kariri juyurdu-kurlurlu, manu marda kajika-jana nyurunyuru-jarri yapa ngalya-karikiji, manu marda kajika-jana warrarda wiljiwilji-mani yapa

* 5:14 Nyangka Leviticus 19.18

ngalya-kariji, manu marda kajika-nyanu purlurparlu warrarda turnu-mani nyiyarningkijarra, manu marda kajika-jana jurru jangkardu laljilaji-jarri kuluju, manu marda kajika-jana warrarda jinyijinyi-mani yapa ngalya-kariji, manu marda kajika-jana yapa ngalya-kariji ngalya-pangirninjarla purrayipurrayi-mani yungulu-nyanu turnu-warnurlu jintangkarlulku ngarrirni kulungku, manu marda kajikarla ngurru-nyanjarla muluja-jarri yapa jinta-karikiji nganangku kuja-ka mardarni nyiyarningkijarra, manu marda kajika warungka-jarri pama-jangkaju, manu marda kajika warungkawarungka-jarri nganta ngulaju milkarraku mangarri wiri ngarninja-puru. Yuwayi, yalumpurlu yapangku kuja kyananu nyanungu-miparlu warrarda manngunyanjarla purda-nyanyi, ngulaju kapu kuja-piyaju warntarla yani kuja-purda-kari. Kujaju kula ngurrju! Kuja kajana Kaatuju Warlaja-Wiri nyina yapakuju, ngulaju kajana yimiri ngurrju nyina. Wangkajarna-nyarra yangka nyurru-wiyi yalirra-kurlu yapa-kurlu kuja kalu warntarla nyina. Yungurna-nyarra wangkami jurru-juku yimiji: Ngana-puka kuja-ka warrarda nyina warntarla, ngulaju Kaaturluju kula rdakurl-kijirni nyanungu-nyangu-kurra.

²²⁻²³ Kuja kalu yapangku purda-nyanyi Kaatu-kurlangu Pirlirra, ngulaju kajana yapaju pinarri-mani jungarniki nyinanjaku. Kujarlaju yungulu-nyanu jarnkujarnku yulkami, manu yungulurla marlaja nyina wardinyi, manu yungulu-nyanu walykajuku jarnkujarnku nyina kulu-wangu rarralya, manu yungulu-nyanu ngurrju nyina nganjurr-wangkanja-wangu, manu yungulu-nyanu ngampangampa jarnkujarnku nyina, manu yungulu-nyanu nyina wala-juku jarnkujarnku ngulaju kpatinja-wangu, manu yungulu-nyanu jarnkujarnku wangka ngurrju warrpulywarrpuly-ngarrirninjawangu. Manu yungulu-nyanu warla-pajirni majungka-jarrinja-kujaku. Yapangku nganangku-puka kuja-ka purda-nyanyi Kaatu-kurlangu Pirlirra, ngulaju kapu-nyanu ngula-kurlurluju warla-pajirni majumaju-kujaku. Yapa kujanguju kuja karla jungarni nyina Kaatukuju, ngulaju kulalpa nganangku-puka maju-pajikarla.

²⁴ Ngana kuja karla yapa nyina Jijaji Kirajiki, kula kyananu nyanungu-miparlu manngun-nyanyi kujarlaju, “Nyarrparlurnaju wardinyi-mani ngajuju?” Kujaju warntarla! Ngalipaju kuja karliparla nyina Jijaji Kirajiki, ngulangkuju karlipa purda-nyanyi Kaatu-kurlangu Pirlirra kuja kangalpa nyarra wangka ngalipakuju. ²⁵ Kaatu-kurlangukuju Pirlirrapakuju karliparla marlaja nyina wankaruju. Kujarlanya, purda-nyanyirlipa Kaatu-kurlangu Pirlirrapaju nyarra-puka kuja kangalpa wangka nyanungu. ²⁶ Kulalparlipa-nyanu nyiyaku pulka-pungkarla ngaliparluru ngurrjungkuju nganta, lawa! Manu yungulparlipa-nyanu ngurrju nyinayarla jitirninjawangu manu kulukukuluku-maninja-wangu! Manulparlipa-nyanu nyinayarla mulu-nyanja-wangu!

6

Ngaliparluru Kirijinirliji yungulparlipa-nyanu jarnkujarnku warrawarra-kangkarla

¹ Ngajukupurdangu-purnu Kirijini, nyarra-jarrirlijarla Kirijinikiji kuja-ka karlir-nyani Kaatu-kujakuju? Nyurrurlarlu ngalya-karirli kuja kankulu linpangku purda-nyanyi Pirlirra Kaatu-kurlangu, ngula-kurluju yaninjarla wangkayalurla yalikiji yapaku. Ngulakuju wangkayalurla pulya warrpulywarrpuly-ngarrirninjawangu ngula-jangkaju yungurla Kaatuku pina-yaninjarla jungarni-yijala nyina. Kajinkilirla ngulaku wangka, ngula-jangkarluju nyurrurlarlangurlulu-nyanu warrawarra-kangka yirriyirirli, kalakankulu marda nyurrurlarlanguju karlir-nyani-yijala nyanungu-piya-yijala. ²⁻³ Yapangkuju marda kajika-nyanu kujarluru pulka-pinjarla manngun-nyanyi, “Ngajujurna ngurrju-nyayirni wiriji, ngulaju karna ngajuju

yapa-patu-kari-piya-wangu nyina.” Yalirli yapangku kuja kyananu nganta kam-parrurla wiri nganta ngarrirni nyanungurlu, ngulangkuju kyananu ngari yimirr-yinyi. Kujaju karrimirra warntarla! Nganaku-puka Kirijiniki kajirra nyiyarlangu maju rdipimi, ngulakujulurla yaninjarla jirrnganja nyinaya yungunkulu kujarluju wardinyi-maninjarla pirrjirdi-mani. Kajinkili kujarlu pirrjirdi-mani wangkanjarlu yapa jinta-kari, kujarlunya kankulu purami kuruwarriji jungarnirliji yangka kuja-ngalpa Jijaji Kirajirli kuruwarri pinarri-maninjarla yungu.

⁴⁻⁵ Yuwayi, Kaaturluju-ngalpa jarnkujarnku yungu ngalipakuju warrkiji ngulangkuju yungurliparla jarnkujarnku warrki-jarrimi. Kujarlaju, jarnkujarnkurlipa jawirdiki wirnki-jarri warrkingkaju mampanja-wangu manu nginji-wangkanja-wangu. Kulalparlipa kujaju wangkayarla, “Wayinpayi! Ngaju karnarla ngurrju-nyayirni warrki-jarrimi Kaatukuju. Kala yali Kirijini-kari yapa, kula-ka warrki-jarri junga ngaju-piya, lawa.” Kuja wangkanja-wangurlipa nyina! Manurlipanyanu jarnkujarnku miimii-nyanyi warrkiji jawirdiki mirnimirnrirli ngulaju jungarnijapa. Ngana-puka yapa kuja karla jungarni warrki-jarri Kaatukuju, kaji-nyanurla ngulakuju pulka-pinyi warrkikiji, ngulaju ngula-juku.

⁶ Marda kanyarra yapa jinta-karirli pinarri-mani Kaatukuju. Ngulaju ngula-juku. Nyiyarlangu marda kuja kankulu mardarni, ngulajulpankulurla yuuly-pinjarla yungkarla.

⁷ Yapaju marda kajika-nyanu kujarlangu wangka, “Kajirna nyina kuja-purda-kari warntarla Kaatu-kujakuju, kujarlaju nyiyarningkijarraju ngurrju-juku kapuju karri.” Kujaju kula junga! Kuja manngu-nyanja-wangu nyinaya, kujarlaju kanpanyanu nyuntulurlu yimirr-yinyi. Ngana-puka yapa kuja karla nyina Kaatuku jungarni, kujarlaju nyiyarningkijarraju ngurrju-nyayirni kapurla marlaja karrimi yalumpukuju yapaku. Kala yapa ngana-puka kuja-ka kuja-purda-kari warntarla nyina Kaatu-kujakuju, kujarlaju nyiyarningkijarraju kapurla maju-nyayirni marlaja karrimi yalumpukuju yapaku. ⁸ Ngalya-kari yapa kalu kuja-purda-kari nyina warntarla, ngulangkuju yungulu-nyanu nganta wardinyi-mani. Kaaturluju kapu-jana riwarr-pinyi. Kala yapa ngalya-kariji kalurla nyina jungarni Kaatukuju, ngulangkuju yungulu wardinyi-mani Pirlirra Kaatu-kurlangu. Kaatuju kapulurla jirrnganja nyina wankaru tarnnga-juku. ⁹ Yuwayi, Kaatuju kaji-jana jirrnganja nyina tarnnga-juku, ngulangkuju kapu-jana yinyi nyiyarningkijarraju ngurrju-nyayirni. Kujarlaju, nyampurlaju ngurungka, yungulparlipa-jana nyinayarla yimiri-juku yapa panukuju. Manu yungulparlipa-jana ngurrju-nyayirni warrki-jarriyarla yukayi-karda. ¹⁰ Manu kajirlipa-jana nyanyi Kirijini-kariyi-nyanu marda mangarri-wangu manu wawardawangu marda marlajarra, ngulaju yungulparlipa-jana yimirirli-jiki warrawarra-kangkarla. Wala kalurla nyina Jijaji Kirajikiji, manu kalurla nyina warlalja turnuwarnu Kaatukuju. Kujarlaju, yungulparlipa-jana warrawarra-kangkarla. Manurlipa-jana Kirijini-wangurlangu warrawarra-kanyi.

Juwu-patu manu Juwu-wangu-patu, yungulparlipa jintawarlayi-jiki nyinayarla Jijaji-piya-juku kuja nyanungu palija watiya warntawarntarla

¹¹ NYANGKALU NYAMPU YIMI PIPANGKA WIRI-WIRI-NYAYIRNI YIRDIJI KUJA KARNA PANTIRNINJARLA YIRRARNI NGULAJU RDAKANGKU NGAJULURLU-JUKU.

¹² Yangka-paturlu kuja kalu-nyarra putaputa jinyijinyi-mani yungulu-nyarra nganta ngarrka-kijirni nyurrurlaju, kujarlaju kalu-nyarra jinyijinyi-mani yungulu-jana nganta Juwu-patu-karirliji ngula-warnuju yampi nyanungurraju kulungku ngarrirninja-wangurlu. Jinyijinyi-mani kalu-nyarra yungulu-jana nganta wardinyi nyina Juwu-patu-kariji. Yangkarrarlu yalumpurrarlu yapangku kuja kalu-nyarra jinyijinyi-mani, ngularrarluju kula kalu-jana yapa-patu-karikiji yimi-ngarrirni Jijajiji

kuja palija watiya warntawarntarla, lawa. Kajilpalu-jana yangkarrarlu jinyijinyi-maninja-palkarlu yimi-ngarrikarla Jijaji kuja palija watiya warntawarntarla, kujarlaju kajikalu-jana yangkarra Juwu-patu-kariji kulu-jarri-nyayirni. Ngari kalu-jana kuja-mipa wangka, “Kajinkili nyurrurla yapa Juwu-wangu-patu Kirijini-jarrilki, ngulaju yungurnalu-nyarra ngarrka-kijirni Juwu-kardalku.”¹³ Yalumpurrarlu Juwu-paturlu, kula kalu pura Mujuju-kurlanguju kuruwarriji jungarnirli, lawa. Ngampurrparlu-juku yungulu-nyarra nganta ngarrka-kijirni nyurrurlaju Juwu-wangu-patuju Kirijini-patuju. Kajilpalu-nyarra ngarrka-kijikarla-juku, ngula-jangkarluju kajikalu-nyanu warrarda-juku pulka-pinyi, manu kajikalu-jana yapa panu-kariki warrarda yimi-ngarrirni yangka kuja kalu-nyarra nganta ngarrka-kijirni.¹⁴ Ngajuju, kula karna yalumpurra-piya yapa-patu-kari-piya yangka jinyijinyi wita-wangu-patu-piya nyina, lawa. Ngaju karna-jana warrarda yimi-ngarrirni jinta-juku Jijaji Kiraji Warlalja-Wiri kuja palija warntawarntarla. Ngula-mipaku karnaju pulka-pinyi. Yuwayi, Jijaji Kiraji palija warntawarntarla. Kujarlaju, kula karnarla ngajuju ngampurpa nyina nyampurlaju ngurungkaju nyiyarningkijarrakuju. Lawa nyampurlaju ngurungka, kula kaju nyiyarlangu nguna ngajukuju.¹⁵ Kuja kajana yapa Kaaturlu manngu-nyanyi, ngulaju kula kyanu kuja wangka, “Yalumpurlu yapangku, ngarrka-kijirni kalu-nyanu Juwu-piyarlaju? Kapu lawa mayi?” Lawa, Kaaturluju kula-ka kuja manngu-nyanyi. Kuja-mipanya-ka wangka, “Yalumpurlu yapangku, Pirlirra Kaatu-kurlanguju mayi kalu mardarni ngaju-nyanguju? Ngula-kurluju Pirlirra-kurluju mayi kalu nyina Jijaji-piya?” Kujanya-ka Kaaturluju manngu-nyanyi.

¹⁶ Yungurna-janarla ngajuju yapakulku yati-wangkami Kaatukulku yangka kuja kalu nyina Jijaji-piya Yijirali-pinki-jala warlalja nyanungukulku, ngulakunya yungurna-janarla yati-wangkami Kaatukuju. Payirni yungurna-janarla Kaatuju yungulurla ngurrju rarralypalku marlaja nyina manu yungu-jana nyanungu mari-jarrinjarla ngurrju-juku nyina.

¹⁷ Ngajulparnarla warrki-jarrija Jijajiki. Kujarlanyajulu ngajuju murrumurru-manu-nyayirni yapa ngalya-karirliji. Ngula-jangkanya karna pakarninja-wangu murruju mardarni palkangkaju jurru-ngurlu rdaka-jarra-kurra manu wirliya-jarra-kurra. Kuja-kujakuju karna payirni Kaatulku yunguju muurl-mardarni.

¹⁸ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, yati-wangka karna-nyarrarla Warlalja-Wiriki Jijaji Kirajiki yungu-nyarra tarnnga-juku yimiri-juku nyina. Ngula-juku ngurrju.

Ephesians

Pipa Yipija-wardingki-patuku

Pipa ngula-jana Puurlurlu pantirninjarla yilyajarra Kirijini-patuku Yipija-wardingki-patuku nyurru-wiyi

Nyiya-kurlu yimi nyampu?

Puurlurlu-jana pipa nyampuju yirrarnu nyurru-wiyi yapaku Kirijini-patuku kujal-palu nyinaja kirri wiringka yirdingkaju Yipijarla. Kuja-jana pipa nyampu yirrarnu, nyanungujulpa nyinaja rdakungka-juku.

Pipa nyampurla, Puurlurlu-jana langa-kurra-manu kuja-jana Jijaji warntawarntarla palija yungulu rarralypalku nyina. Nyanungurlu-jana yimi-ngarrurnu yangka kapu-jana Kaaturlu Juwu-patu manu Juwu-wangu-patu kanyirni nyanungu-nyangu warlalja-kurra turnu-warnu-kurra. Pipa nyampurla, yimi-ngarrurnu-jana yapa yungulurla jungarni nyinami Kaatuku.

¹ Ngajurna Puurlu Kurdungurlu Wiri. Kaaturluju milarninjarla ngajuju yajarnu. Kujarlanya, Jijaji Kirajiki karnarla jalanguju marlaja warrki-jarri Kurdungurlu Wiri-juku Kirijini-patu-kurluju. Ngajulu Puurlurlu karna-nyarra Kirijiniki nyampu pipa yirrarni pantirninjarla ngula kankulu nyinami kirringka Yipijarla. Panu nyurrurla kankulurla nyina Kaatuku, manu kankulu nyina jintangkalku Jijaji Kiraji-wana. Kujarlaju kankulurla wala warrarda nyinami nyanungukuju.

² Ngaju karna-nyarrarla wangkami Wapirra Kaatukuju manu Jijaji Kirajiki ngalipanyangukuju Warlalja-Wirikiji kujanya, “Payirni karnangkupala yungunpala-jana yimiri nyina Yipija-wardingki-patuku yapaku. Kujarlaju yungungkulu marlaja nyinami rarralypa ngurrju-nyayirni tarnnga-juku.”

Nyanungu-nyangu-kurlurlu Pirlirra-kurlurlu, Kaaturlu kangalpa warrawarra-kanyi

³ Panungkurliparlajinta Kaatuku pulka-pinyi! Nyanunguju karla nyina Wapirra Jijaji Kirajiki ngulaju Warlalja-Wirikipalangu. Jintangka karliparla nyinami Jijaji Kirajiki. Nguru-ngurlu nyanungu-nyangu-ngurlu kangalpa nyanungurlu pirrjirdimaninjarla warrawarra-kanyi nyanungu-nyangu-kurlurlu Pirlirra-kurlurlu. ⁴ Ngula Kaaturlu nyampu nguru ngurrju-manu, ngulakungarntijilpa manngu-nyangu kapu-ngalpa yapalku ngurrju-mani. Ngula-jangkaju kapu-ngalpa jinta-manilki Jijaji Kiraji-kirraluku. Kaaturlu-ngalpa milarnu yungurliparla nyina nyanunguku manu yungurliparla jungarni nyanunguku nyinami. Nyanungurlu-ngalpa milarnu yungurliparla yulkami. ⁵ Ngula Kaaturlu nguru nyampu ngurrju-manu, ngulakungarntiji nyanungurlujulpa-ngalpa nyurru-juku manngu-nyanjarla purda-nyangu. Nyanungujulpa-nyanu wangkaja, “Ngajulurlu yungurnaju yapa yalumpurra mardarni. Ngajulurlu kapurna-jana yilya Jijaji Kiraji walya-kurra yungurna-jana rdakurlkijirni ngajukulku kurdukurdu.” ⁶ Yuwayi, pulka-pinyirliiparla Kaatuku panungku! Nyanunguju kangalpa yimiri nyinami. Kujaju ngurrju-nyayirni! Kaatu karla yulkami-nyayirni Jijajiki Kaja-nyanuku nyanungu-nyanguku. Kula nganangku nyanunguju jinyijinyi-manu Jijajiki yilyanjarniki nyampu-kurraku walya-kurraku, walku. Nyanungurluju ngari kutu yilyajarni Jijajiji nyampu-kurraju. ⁷⁻⁹ Jijajiji palija watiya warntawarntarla, manu-ngalpa yalyu karlija yungurlipa panu ngalipaju jintangkalku

nyinami nyanungu-kurlu. Kujarlaju, Kaatu-ngalpa yawuru-jarrija yangka kujalparlipa maju-wiyi nyinaja. Nyanungurlu-nyanu ngalipa kulpari kangu nyanunguku, manu ngalipaju rarralypalku. Yuwayi, Kaatujulpa-ngalpa yimiri-nyayirni-nyinaja. Ngurrju-nyayirnilpa-ngalpa nyinaja. Nyanunguju pinangkalpa-nyayirni, manu-ka nyiyarningkijarra milya-pinyi. Kujarlaju nyanungurlu-ngalpa nyiyarlangu ngurrju milki-yirrarnu yangka nyanungurlu kulalpa-jana nyurru-wiyirlangu milki-yirrarnu, walku-wiyi. Nyurru-wiyi nyanungulpa nyinaja ngampurru yilyanjaku Jijajiki nguru nyampu-kurraku. Kala yilyanjakungarnti nyanungukungarnti, nyanungurlulpa nyiyarningkijarra wurdujarra-manu. ¹⁰ Kuja nyiyarningkijarra wurdujarra-manu manu jungarni-manu, Kaatuju-nyanu wangkaja, “Ngula-juku karna yilyamirralku.” Junga-juku, nyanungurlu yilyajarni Jijaji yungu nyanungulku nyina Warlalja-Wiri nyiyarningkijarraku kuja Kaaturlu ngurrju-manu walyangka manu yalkirirla. Kujarlanyarliparla pulka-pinyi! ¹¹ Nyarrpara-jangka kalu nyiyarlanguju ngurungka nyampurlaju palka-jarrimi? Kamparru, Kaaturlu kajana manngu-nyanjarla purda-nyanyi, manu ngula-jangka kalurla marlaja palka-jarrimi. Kuja Kaaturlu walya manu yalkiri ngurrju-manu, ngulakungarntiji nyanunguju-nyanu wangkaja, “Ngajulu kapurnaju milarninjarla kanyirni yapa ngaju-kurra.” Junga kujaju. Kaaturlu-ngalpa milarnu yungurlipa jintangka nyina Jijaji Kiraji-kirli. ¹² Nyurru-wiyi nganimpa Juwupatuju kamparru-warnulparnalurla Jijaji Kirajiki pardarnu palka-jarrinjaku nguru nyampurlaku. Nganimparlurnalu milya-pungu yangka nyanungu kapu yanirni. Kujaju junga. Jijajiji nyurru-juku yanurnu. Kaaturlu milarnu-nganpa Juwupatu kamparrurlu yungurnalurla Kaatuku pulka-pinyi ngula-ka nyinami parrparda-nyayirni. ¹³ Nyurrurlarlangu Juwu-wangu-patu-nyarra Kaaturluju jintamanu Jijaji Kiraji-kirraju yangka-puru kujankulu nyurrurlarlu yimi junga purda-nyangu Kaatukurlu. Nyanungurlu-juku kajana yapa muurl-mardarni. Yimi Ngurrju-kirlirli-nyarra Kaaturlu muurl-mardarnu yaninja-kujaku jarrwara-kujaku. Kujankulurla wala nyinaja Jijaji Kirajiki, Kaaturlu-nyarra yungu nyanungu-nyangu Pirlirru yangka kuja-ngalpa nyanungurlu jangku-pungu nyurru-wiyi. Pirlirru kangalpa wangka ngalipaku kuja, “Nyurrurla yapa kankulurla warlaja nyina Kaatukuju.” ¹⁴ Panu karliparla nyinami warlalja Kaatuku, manu karlipa mardarni nyanungu-nyangu Pirlirru. Kujarlanya milya-pinyi karlipa ngaka kapurliparla nyina rarralypa-nyayirni ngurungka nyanungu-nyangurla. Manu karlipa milya-pinyi yinya kapurlipa mani nyiyarningkijarra yinya kuja-ngalpa jangku-pungu Kaaturlu. Yuwayi, Kaatuju parrparda-nyayirni. Pulka-pinyirliparla nyanunguku!

Jijaji Kiraji-ka nyina Warlalja-Wiri nyiyarningkijarraku

¹⁵ Purda-nyangurna-nyarra wala nganta kankulurla nyina Warlalja-Wiriki Jijajiki, manu yangka kuja kankulu-jana yulkami nganta yapaku Kaatu-kurlanguku. ¹⁶ Kujarlanya, kuja karnarla wangkami nyanungukuju, yati-wangka karna-nyarrarla nyurrurlakuju. Manu karna-nyarrarla nyanunguju tarnnganguku-juku warrarda payirni. ¹⁷ Yuwayi, Kaatuju kangalpa nyinami Wapirra ngalipakupalangu pirrjirdi-nyayirni. Nyanungurlu yilyajarni Warlalja-Wiri Jijaji Kiraji nyampu-kurra. Warrarda karna-nyarrarla payirni yungunkulu milya-pinyi kuja-nyarra Kaaturlu yajarnu nyanungukulku. Nyanungu karna-nyarrarla payirni yungulpa-nyarra nyanungu-nyangu-kurlurlu Pirlirru-kurlurlu pinarri-mantarla nyiyarningkijarraku manu yungu-nyarra Pirlirru-parlu Kaatu milki-yirrarni nyurrurlakuju. ¹⁸ Payirni karna-nyarrarla Kaatu yungu-nyarra langa rurrpa-mani yungunkulu milya-pinyi-nyayirni. Kapunkulu milya-pinyi kuja-nyarra milarninjarla wangkaja yangka ngaka yungunkulu nyanungu-kurlu nyinami tarnnga-juku. Kapunkulu milya-pinyi yangka kapunkulu mani nyiyarningkijarra ngurrju yangka kuja-ngalpa Kaaturlu jangku-pungu nyanungu-nyangu yapaku. ¹⁹⁻²⁰ Kapunkulu milya-pinyi nyanungu-nyangu

yartarnarri wiri-nyayirni kuja-ka nguna kaninjarni ngalipa-nyangurla palkangka yangka kuja karliparla wala nyina Jijaji Kirajiki. Yartarnarrirli kangalpa pirrjirdi-mani.

Yartarnarri jinta-juku yangka kuja Kaaturlu Jijaji Kiraji pina-wankaru-manu palinja-warnu. Yartarnarri jurru-kurlurlu Kaaturlu pirrily-yirrarnu nyanungurla jungarni-purdanji ngurungka nyanungu-nyangurla. ²¹ Nyanunguju wiri-nyayirni pirlirra-karikiji manu yapa ngalya-karikiji ngurungka Kaatu-kurlangurlaku manu walyangkaku. Nyanungu-nyangu yirdiji pirrjirdi-nyayirni yapa-patu-kari-kirlangu-piya-wangu jalanguju. Manu kaji walya nyampu lawa-jarrimi, Jijaji Kiraji-kirlangu yirdiji kapu wiri-jiki nyina yapa panu-kari-piya-wangu. ²² Kaaturlurla yartarnarri yungu Jijaji Kirajiki yungu Warlalja-Wiri nyina nyiyarningkijarraku. Manu Kaaturlu milarnu nyanunguju yungu-ngalpa Warlalja-Wiri nyina yapaku ngalipaku Kirijini-patuku nguru-kari nguru-karirlaku. ²³ Kuja karlipa Kirijini-patu jinta-jarrimi, ngulajurlipa palkaju Jijaji Kiraji-kirlangu-piya. Nyanungurlu-ka nyiyarningkijarra ngurrju-mani warrarda ngurrju-nyayirni nyanungu-piya. Nyanungurluju kangalpa kurru-pinyi yartarnarriji palkangkaju, ngula-kurlu yungurlipa walku-mani warrki nyanungu-nyanguju nguru-kari nguru-karirla.

2

Yapa nyurnu-patu-piyalparlipa nyinaja pirlirra palinja-warnu, kala Kaaturlu-ngalpa wankaru-manu pina Jijaji-piya

¹ Nyurrurla kalankulu warntarla-juku warrarda nyinaja, manu kula kalankulurla Kaatuku nyinaja. Kujarlanya, yapa nyurnu-patu-piyalpankulu nyinaja kula-nganta pirlirra palinja-warnu. Kulalpankulu Kaatu purda-nyangu wangkanja-kurraju kujalpa-nyarra wangkaja. ² Yuwayi, warntarlalpankulu nyinaja yapa panu-kari maju-piya kuja kalu walya nyampurula nyina. Manulpankulu purda-nyanjarla puraja Juju Ngawu yangka kuja kajana wiri nyina pirlirra-kariki juju-kariki yalkirirla. Yangka jurru-juku kuja kajana yapa jinyijinyi-mani yangka kuja kalurla purda-nyanja-wangu jurnta nyina Kaatukuju. ³ Ngalipa panu-juku kalarlipa warntarlaju nyinaja yinyarra-piya. Kalarlipa marru-pinjarla nyiyarningkijarra punku manngunya. Kalarlipa warntarlaju manngu-nyanjarla majungka-jarrija. Kujarlanya-ngalpa Kaatuju kulu-jarrija. Kapu-ngalpa muku pungkarla-jala yapa panu-kari-piya yangka-piya kuja kajana kulu-jarrimi.

⁴⁻⁵ Kaatuju kanyarra yimiri-nyayirni nyina nyurrurlakuju. Kujarlanya-nyarra muurl-mardarnu palinja-kujakuju. Junga kujaju yangka kalarlipa warntarla nyinaja. Kujarlanya kulalparlipa nyinaja Kaatu-kurlangu yangka-piya pirlirra nyurnu-piya palinja-warnu-piya. Kala Kaatujulpa-ngalpa warrarda yulkaja, manu-ngalpa marijarrinjarla ngurrju nyinaja. Kujarlanya-ngalpa pirlirrpaju wankaru-manu pina yangka-piyarlu kuja Jijaji pina-wankaru-manu. ⁶ Jalanguju, nyinami karliparla Jijaji Kirajikiji. Kaaturlu junga-nyayirnilirli nyanunguju pina-wankaru-manu. Kuja-piyarlu-yijala-ngalpa wankaru-manu pina yungurlipa Jijaji Kiraji-kirli nyina nguru-nyayirni-wangurla. Yinyarlanya-ka nyina Warlalja-Wiriji nyiyarningkijarrakuju. ⁷ Yuwayi, nyinami karliparla Jijaji Kirajikilki. Kaaturlu-ngalpa pina-wankaru-manu Jijaji-piya yungulu yapangku milya-pinyi Kaatuju yimiri-nyayirni ngalipakuju. Kula kangalpa ngana yimiriji nyina kuja-piyaju.

⁸ Kaatu kanyarra yimiri nyina nyurrurlakuju kuja kankulurla wala nyina. Kujarlanya kanyarra muurl-mardarni palinja-kujakuju. Kulalpankulu-nyanu nyurrurlarlurlu muurl-mardakarla, lawa. Kaaturlu kanyarra ngari kutu muurl-mardarni.

⁹ Yapa jinta-kari marda kajika kurruru-karrinjarla wangkami, “Ngajuju karna-jana yimiri nyina yapakuju. Kujarlanya kaju Kaaturluju muurl-mardarni palinja-kujakuju.” Kujaju junga-wangu. Kulalpa nganangku jinyijinyi-mantarla Kaatuju muurl-mardarninjakuju, lawa. ¹⁰ Ngalipakungarntirli ngurrju-maninjakungarntirliji, manngu-nyanjarla-nyanu wangkaja, “Ngajulurlu kapurna-jana yapa ngurrju-mani yungujulu warrki-jarri ngurrju manu yungulu-jana yapa-patu-karirlanguku yimiri nyina.” Kujarlanya-ngalpa jinta-manu Jijaji Kiraji-kirra.

Jijaji Kirajirli kangalpa jintangka warlaljarla Kaatu-kurlangu yirrarni

¹¹ Juwu-paturluju kalu-jana ngarrka-kijirni nyanungurra-nyangu kurdu wirriyaju. Ngulaju nyanungurra-nyangu kuruwarri. Kujarlanya kalu wangka nyanungurraju nganta Kaatu-kurlangu. Nyurrurla Juwu-wangu-patu kula kankulu nyina Juwu-piya ngarrka-kijirninja-warnu, lawa. Kujarlanya Juwu-patu kalu wangkami nyurrurla nganta kula Kaatu-kurlangu. Nyurrurlarlu, manngu-nyangkalu-nyanu kujalpankulu nyarrpa nyuru-wiyi nyinaja kujankulu Kirijini-jarrijalku. Nyiya-piyalpankulu nyurrurlaju yapa nyinaja Kirijini-jarrinjakungarntiji? ¹² Kirijini-wangurlu-wiyi kula kalankulu milya-pungu nyiyarningkijarra Jijaji Kiraji-kirliji. Kulalpankulurla Kaatuku nyinaja yangka Yijirali-pinki-piya kuja-nyanu milarnu nyanunguku. Nyuru-wiyi, ngarrurnu-jana yangka kapu-jana warrawarra-kanyi tarnga-nyayirni. Kala kula-nyarra nyurrurla ngarrurnu kujarlu, lawa. Ngarilpankulu nyinaja Kaatu-wangu, manu kalankulu-nyanu wangkaja, “Waraa! Ngalipaju yangarlu-nyayirni! Ngana kapu-ngalpa yanirni warrawarra-kanjakuju?” ¹³ Yuwayi, nyurrurla yapa-patu kalankulurla wurnturu jurnta nyinaja Kaatukuju. Kala jalanguju, nyinami kankulurla Jijaji Kirajikilki. Nyanungu-ngalpa palija warntawarntarla ngalipaku panu-jarluku-juku. Kuja yalyu karlija, kujarlanya-nyanu nyurrurla pina-kangurnu Kaaturluju nyanungukuju. ¹⁴ Nyurrurla Juwu-wangu-patu kalankulu-jana nyurunyuru-jarrija Juwu-patukuju, manu kalalu-nyarra nyurunyuru-jarrija-yijala. Kalalu-nyarra warla-pajurnu warrarda nyanungurra-kurlu jinta-jarrinjakuju. Kala jalanguju, Jijaji Kirajirli-ngalpa jinta-maninjarla jinta-kurra kangurnu Juwu-patu manu Juwu-wangu-patu yungurlipa-nyanu rarralya nyina jarnkujarnku. ¹⁵ Yuwayi, nganimpa Juwu-patu manu nyurrurla Juwu-wangu-patu kalarlipa jirramarla turnu-warnu-jarrarlaju nyinaja jarnku. Kala Jijaji Kirajirli yungu-ngalpa jinta-mantarla jintangka turnungka nyinanjaku yungurlipa-nyanu rarralya nyina. Kujarlanya Jijajiji palija warntawarntarlaju. Nganimparlu Juwu-paturlu kalarnalu-jana kuruwarri-kari kuruwarri-kari Mujuju-kurlangu warrarda puraja. Kala kuja Jijaji palija warntawarntarla, kujarlanya kula kangalpa Mujuju-kurlangu kuruwarriji wiri nyina ngalipakuju, manu kula karlipa puramilki, lawa. Jintangalku karliparla marlaja nyina Jijajikiji Juwu-patu manu Juwu-wangu-paturlangu. ¹⁶ Yuwayi, Jijaji palija warntawarntarla yungu-ngalpa nganimpa Juwu-patu manu nyurrurla Juwu-wangu-patu jintangka turnu-warnurla yirrarni. Kuja Jijaji palija warntawarntarla, ngulangkuju-ngalpa kangurnu pina Kaatu-kurra yungurlipa nyanungu-nyangu wungu-warnulku nyina. Kujarlanya, kula karlipa-nyanu nyurunyuru-jarrimilki, lawa. ¹⁷ Nyurrurla Juwu-wangu-patu kalankulurla wurnturu jurnta nyinaja Kaatukuju. Kula kalankulu milya-pungu, lawa. Nganimpa Juwu-patu kalarnalurla kutu-nyayirni nyinaja nyanungukuju. Kuja Jijaji yanurnu walya nyampu-kurra, nyanungu-ngalpa wangkaja yungurlipa jintangka nyinami Kaatu-kurlu. Wangkaja-ngalpa yungurlipa jintangka nyina rarralya nyurunyuru-jarrinja-wangu. ¹⁸ Yuwayi, Jijaji-ngalpa palija warntawarntarla, manu karliparla jinta-juku Pirlirra Kaatu-kurlanguju marlaja mardarni. Kujarlanya yungurliparla kutu-jarrimi Wapiraku wangkanjakuju.

¹⁹ Nyurrurla Juwu-wangu-patu kalankulu nyinaja yapa-kari Juwu-patukuju. Kala jalanguju, Kaatu-kurlangu yapa jintawarlayi karlipa nyinami warlalja jintangka

nyanungu-nyangurla. ²⁰ Yuwayi, Kaaturlu kangalpa yirrarni turnu-warnu-kurra nyanungu-nyangu-kurra jintangka-juku. Jijaji Kiraji-wiyi yirrarnu ngula-ka wiri-nyayirni nyina nyiyarningkijarraku. Ngula-jangkaju, yirrarnu-ngalpa yangka-patu Kurdungurlu-patu Wiriwiri manu nyanungu-nyangu-paturlangu jarukungarduyu-patu yangka kuja kalalurla marlaja wangkaja. Manu jalanguju, nyurrurlarlangu kanyarra yirrarnilki turnu-warnu-kurra nyanungu-nyangu-kurra. ²¹ Yuwayi, Jijaji Kirajirliji kajana jintamanipapa jintawarlayi turnu-warnu-kurra Kaatu-kurlangu-kurra. Nyanungurluju kajana maya-kari maya-kari yapaju yirrarni jintangka-juku. Kujarlanya karlipa yapa jintawarlayi nyina Yuwarli Maralypirla kuja karla karri ngalipa-nyanguku Warlalja-Wiriki Jijajiki. ²² Nyurrurlaju kankulurla Jijajikilki nyina. Nyanungurluju kanyarra jintamanipapa Kaatu-kurlangu turnu-warnu-kurra. Nyurrurlarlangu kankulu nyina Yuwarli Maralypi-piya kuja-ka Pirlirrrpa Kaatu-kurlangu nyina.

3

Puurlurlu wita ngari yimi yirrarnu nyanungu-kurlu yangka nyarrpa kuja kala-jana warrki-jarrija Juwu-wangu-patuku pina-kanjarniki Kaatu-kurralku

¹ Jijaji Kirajirliji ngaju Puurlu yilyajarni Yimi Ngurrju-kurlu nyurrurla-kurra Juwu-wangu-kurra. Kujarlanya karna nyina rdakungkalku. ² Nyurrurlarlau kankulu nyurru milya-pinyi ngaju-kurluju. Kaatujulpaju yimiri-nyayirni nyinaja ngajukuju. Nyanungurluju milarnu ngaju, manu warrkiji yungu yungurna-nyarra yapa nyurrurla pirrjirdi-mani. ³ Nyampurla pipangka nyurrurna-nyarra wita ngari yirrarnu Kaatu-kurluju. Nyurru-wiyilpa manngu-nyangu nyurrurlaku Juwu-wangu-patuku pina-kanjaku nyanungukulku. Kula-jana yapaku Yimi Ngurrju milki-yirrarnu. Wuruly-mardarnulpa-nyanu nyanungu-miparlu. Kala ngaka-pardu-kari, milki-yirrarnuju yimiji yungurna milya-pinyi. Kujarlanya karna-nyarra yimi wita-pardu-kari yirrarni nyampurla pipangka. ⁴ Kajinkili pipa nyampu nyanyi, ngula-jangkarluju kapunkujulu milya-pinyi-nyayirnilki. Kapunkulu-nyanu wangkami, “Kulalparlipa Kaatu-kurlangu Yimi Ngurrju milya-pungu, wuruly-mardarnulpa-nyanu nyanungu-miparlu ngalipa-kujakuju. Kala yinya wati Puurlurlu-ka milya-pinyi-nyayirni Yimi Ngurrju Jijaji Kiraji-kirli kuja kangalpa ngalipa Juwu-wangu-patu pina-kanyirni Kaatu-kurra Juwu-piya.” Kujanya kapunkulu-nyanu wangkami. ⁵ Junga nyampuju. Nyurru-wiyi Kaaturlu kula-jana milki-yirrarnu nyanungu-nyangu Yimi Ngurrju yapaku. Kala jalangurluju-nganpa nyanungu-nyangu Pirlirrrparlu milki-yirrarnu Wiriwiriki Kurdungurlu-patuku manu jarukungarduyu-patuku yangka-patuku kujarnalu-nyanu yungu nyanungu-mipa-kurra. ⁶ Nyampuju yangka Yimi Ngurrju kujalpa-nyanu nyurru-wiyi Kaaturlu mardarnu nyanunguku. Jalangu nyurrurla Juwu-wangu-patu kankulurla wala nyina Yimi Ngurrjuku Jijaji Kiraji-kirliki. Kujarlanya kapunkulu mani nyiyarningkijarra kuja-nganpa Kaaturlu jangku-pungu nganimpa Juwu-patuku kamparrurlu-wiyi. Kapu-nyarra nyurrurla Juwu-wangu-patu jintamanipapa nganimpakurra Juwu-patu-kurra nyanungu-nyangu warlalja turnu-warnu-kurra. Kapu-nyarra warrawarra-kanyi nganimpa-piya.

⁷ Kaatujulpaju yimiri-nyayirni nyinaja ngajukuju, manuju nyanungu-nyangu yartarnarri yirrarnu ngajuku. Kujarlanyaju warrkiji ngajukuju yungu yungurna-jana yapaku ngarrirni Yimi Ngurrju. ⁸ Kula karnaju wiri paaju-ngarrirni ngajulurlu yapaku yangka kuja kalurla Kaatuku nyina, lawa. Nyanungurra wiri-jiki kalu nyina ngajukuju. Ngulaju ngula-juku. Kaatujulpaju yimiri-jiki nyinaja ngajukuju, manuju warrki nyampu yungu yungurna-jana milki-wangkami Juwu-wangu-patuku Jijaji Kiraji-kirli. Nyanunguju wiri-nyayirni nyiya-piya-wangu. Kula nganangku nyangu nyanungu-piya nyurru-wiyi! ⁹ Kaaturlu ngurrju-manu nyiyarningkijarra.

Nyanungurlulpa langangku mardarnu yimi jinta-kari kujalpa-jana jurnta mardarnu yapaku yimi-ngarrirninja-wangurlu. Kujarlanyaju ngajuju milarnu yungurna-jana yimi-ngarrirni yangka jinta-kari yimi. ¹⁰ Nyiia-jangkalpa-jana Kaaturluju jurnta mardarnu yinyaju yimi yapakuju? Yimi-ngarrirni kapurna-nyarra yungunkulu milya-pinyilki. Kaaturlu-jana Juwu-patu manu Juwu-wangu-patu jintangka yirrarnu nyanungu-nyangu warlaljarla jaajirla. Nyampuju yangka yimi jinta-kari kujalpa-jana nyurru-wiyi yapaku jurnta mardarnu. Kala jalangurlu marramarrarlulpa manu panu-kari pirlirrpardu, yangka kuja kalu wiriwiri nyina yalkirirla, nyanyi kalu-ngalpa ngalipa Juwu-patu manu Juwu-wangu-patu yangka kuja-ngalpa Kaaturlu jinta-manu nyanungu-nyangu turnungka jintangka. Kujarlanya kalu milya-pinyi nyanunguju pina-nyayirni nyiyarningkijarrakuju. ¹¹ Kaaturlu kuja ngurrju-manu walya manu yalkiri, nyampukungarnti nyanungurlulpa kuja manngu-nyangu, “Ngakaju kapurnaju kanyirni pina Juwu-wangu-patuju ngaju-kurra Juwu-patu-piya.” Junga kujaju. Nyanungurlu yilyajarni Jijaji Kiraji ngalipa-nyangu Warlalja-Wiri walya nyampu-kurra. ¹² Kujarlanya ngari karliparla kutu-jarrimi Kaatukuju laniwangu. Yuwayi, ngalipaju mapirri jintangka Juwu-patu manu Juwu-wangu-patu, manu karliparla wala nyina Jijaji Kirajikiji. ¹³ Jalanguju murrumurru karna nyina nyampurula rdakungka. Kala kulalu mularrpa-jarriya! Ngajuju karna nyampu rdakungka nyina yungunkulu nyurrurla yapa-patu pirrjirdi-jarrimi.

Puurlu-janarla wangkaja Kaatuku Yipija-wardingki-patuku

¹⁴ Parntarrimilki karnarla mirdi-purdanji Wapirra Kaatuku. ¹⁵ Nyanungurlu-jana yapa manu pirlirrpakarri pirlirrpakarri ngurrju-manu kuja kalu walya nyampurula nyina manu nguru-nyayirni-wangurlu, manu kajana wankaru warrarda mardarni. ¹⁶ Kaatuku-ka nyina kankarlarra yartarnarri wiri-jarlu-kurlu. Wangkami karna-nyarrarla yungu-nyarra nyanungu-nyangu Pirlirrpardu pirrjirdi-mani-nyayirni nyurrurla-nyangu pirlirrpa. ¹⁷ Ngajulu karna-nyarrarla nyanunguju payirni yungu-nyarra Jijaji Kiraji nyina nyurrurlarla kaninjarni yangka kuja kankulurla wala nyina. Ngajulurlu karna nyanunguju payirni yungunkulurla warrarda yulkami manu yungunkulu-nyanu yulkami Kirijini-patuju. ¹⁸ Ngajulurlu karna-nyarrarla nyanunguju payirni yungu-nyarra pirrjirdi-mani yungunkulu nyurrurlarlulpa manu panu-karirli Kaatu-kurlangu-paturlu langa-kurra-mani kuja kanyarra Jijaji Kiraji yulkami-nyayirni warrarda. ¹⁹ Ngaliparlulpa karlipa wita-mipa yimiji Jijaji Kirajikirliji milya-pinyi kuja kangalpa yulkami-nyayirni. Ngulaju ngula-juku. Ngajulurlu karna-nyarrarla Kaatu payirni yungunkulu pinalku nyina Jijaji Kirajikirliki. Ngula-jangkaju, kapunkulu ngurrjungku nyinanjarla wardinyi-mani Kaatuku.

²⁰ Kaaturlu-ngalpa yartarnarri yungu. Nyanungu-nyangu yartarnarri-kirli ngulaju karliparla nyanunguku warrki-jarrimi. Wita-mipa ngari karlipa warrki nyanungu-nyanguju milya-pinyi, manu nyarrarlulpa kulalparlipa nyanunguju payikarla yungurliparlulpa ngurrju warrki-jarrimi. Ngulaju ngula-juku. Kaaturlu-ka warrkiji milya-pinyi ngalipa-piya-wangurlu, manu warrki yinyaju kapu jungangku lawa-mani ngalipakurlulpa. ²¹ Nyanungurlu-ngalpa jinta-manu Jijaji Kirajikirra jinta-kurralku turnuwarnu-kurraju yangka kuja karlipa jaaji-pajirni. Kujarlanya yungurliparla Kaatuku warrarda pulka-pinyi. Ngula-juku ngurrju!

4

Jijaji Kirajirli kangalpa jintangka-juku turnu-warnu mardarni

¹ Ngaju karnarla warrki-jarrimi Warlalja-Wiri Jijajiki, kujarlanya karna nyampuju nyina rdakungka. Purda-nyangkajulu! Kaatu-nyarra milarninjarla wangkaja

yungunkulurla jungarni nyinami. Kujarlanyalurla jungarni nyinaya Kaatuku yungunya wardinyi-jarrimi. ² Wurulypalu nyinaya, kulalu-nyanurla pulka-pungka! Ngarili-jana yapa panu-kari-mipaku pulka-pungka! Ngurrjulu-jana nyinaya! Kulalu-jana kulu wangkaya! Kajili rampalpa-jarri, kulalu-jana kulu-jarriya! Kulalu-jana jinyijinyi-manta yungulu nyurrurla-piya nyina! Kuja-piyalpankulu-nyanu yulkyarla! ³ Kaatu-kurlangu Pirlirrpardu-nyarra rarralypa-manu yungunkulu jintangka nyina jarnku-karlirr-nyinanja-wangu. Kuja-jangka, yirriyirili nyinaya yungunkulu jintangka nyina turnu. ⁴ Jinta-mipa Pirlirrupa Kaatu-kurlanguju ngalipakuju. Kuja-nyarra Kaatu milarninjarla wangkaja nyurrurlaku, manu kuja-nyanu nyanungukurra-manu, janku-pungu-nyarra jintaku-mipa yangka jurru-juku kuja karliparla jalangu pardarni. ⁵ Jinta-mipa kangalpa nyina Warlalja-Wiriji ngalipaku Kirijini-patukuju, manu jinta yimi jungarni-nyayirni Jijaji Kiraji-kirliji. Jintaku karliparla yimiki ngungkurr-nyina. Ngali-pajurlipa jintawarlayiji papitaji-jarrija yirdingka Jijaji Kiraji-miparla. ⁶ Jinta-mipa Kaatuju kuja kangalpa Kirdana panuku yapaku nyina. Nyanunguju Warlalja-Wiri yapa panuku, manu-ka yapa panu-kurlu warrki-jarri, manu-ka yapa panungkaju nyina palka nguru-kari nguru-karirla.

⁷ Jijaji Kirajiji yimiri-nyayirni ngalipakuju, manu-ngalpa jarnkujarnku yungu warrki. Milarnu-ngalpa jalangurlu yungurlipa warrki-kari warrki-kari mardarni. ⁸ Nyiya-jangka-ngalpa Jijaji Kirajirliji jarnkujarnku yungu yinyaju warrki? Nyampuju yimi jurru-juku kuja-ka nguna Payipulurla, wangkami kangalpa: “Kuja nyanungu yanu kankarlarra, kangu-jana pirijina-patu purdangirli-wanarlu nyanungurluju. Kuja kankarlarra yanu, ngulangkuju-jana yungu ngurrju nyiyarningkijarra yapaku jintawarlayiki.”*

⁹ Nyiya-kurlu nyampu yimi yangka kuja ‘nyanunguju nganta yanu kankarlarra’? Kankarlarra yaninjakungarnti, nyanunguju yanu walya nyampu-ngurlu walya jinta-kari-kirra-wiyi kaninjarra-nyayirni yangka manparra-kurlangu-kurra. Kujarlanya-ka Payipulurlaju wangkami ‘nyanunguju yanu kankarlarra-nyayirni’. ¹⁰ Yangka kuja yanu kaninjarra walya-kurra manparra-kurlangu-kurra, nyanunguju jurru-juku kuja yanu kankarlarra murrarninginti yalkirirla Kaatu-kurlangu-kurra. Nyanunguju pina-yakarra-pardinjarla yanu kankarlarra yungu ngurrju-mani nyiyarningkijarra ngurrju-nyayirni walyangka manu yalkirirla nyanungu-piya-juku.

¹¹ Yuwayi, yinyaju junga-nyayirni. Jijaji Kirajirli-ngalpa jarnkujarnku yungu warrki. Ngula-jangkaju, ngalya-kari karlipa nyina Jaajikingarduyu Wiriwiri, manu ngalya-kariri karliparla marlaja wangka Kaatuku jarukungarduyu-patu. Ngalya-kariri karlipa nyina mijiniri kuja karlipa yani ngurra-kari ngurra-kari-kirra yapa yimi-ngarrirninjaku Yimi Ngurrju. Ngalya-kariri karlipa-jana warrawarra-kanyi yapa jaa-jirla. Ngalya-kari karlipa tiija-patu nyina kuja karlipa-jana yapa pinarri-mani Kaatukurlu yimi. ¹² Ngali-paju Kaatu-kurlangu yapa. Jijaji Kirajirli-ngalpa jarnkujarnku yungu warrki yungurliparla warrki-jarrimi nyanunguku manu yungurlipa-nyanu pirrjirdi-mani. ¹³ Kajirlipa-nyanu jarnkujarnku pirrjirdi-mani kujarlu, kapurliparla panu-juku wala nyinami jungarni Kaatu-kurlangu Kaja-nyanuku, manu kapurlipa pina-jarrimi nyiyarningkijarra nyanungu-kurlu. Ngula-jangka, kapurlipa ngurrju-nyayirni nyinami nyanungu-piya.

¹⁴ Kajirlipa Jijaji Kiraji-piya-jarrimi pina-nyayirni, ngulaju kularlipa kurdu-piya nyinami. Kurdukurduju kajikalujana warlka-kurrukuju ngungkurr-nyinami marda, kajikalujana warlkangku yimir-yinyi. Kula ngalipa kurdukurdu witawita-piya, lawa. Kuja kalu-ngalpa yapangku warlkangku ngarrirni, kajili-ngalpa pinarri-mani warntarlarlu Jijaji Kirajiki jurnta kanjaku, kularlipa-jana ngungkurr-nyina.

* 4:8 Nyangka Psalm 68.18

¹⁵ Yulkami-miparlipa-nyanu, manu yungurlipa-nyanu jungangku yimi-ngarrirni warrarda yimi. Kuja-karra kapurlipa Jijaji Kiraji-piya-jarrimi ngurrju-nyayirni. Nyanunguju Warlalja-Wiri ngalipaku jaajirla. Nyanungu kangalpa wangkami nyarrpa-jarrinjaku. ¹⁶ Kuja karlipa purda-nyanyi nyanungu, ngulaju kangalpa mardarni jintangka nyanungu-nyangu turnu-warnurla. Nyampurla jintangka turnungka ngulaju karlipa-nyanu jarnkujarnku yulkami, manu karliparla jarnkujarnku warrki-jarrimi kuja-ngalpa nyanungurlu yungu. Jungarni karliparla warrki-jarrimi yungurlipa-nyanu pirrjirdi-mani.

Jungarni-nyinaya Jijaji-piya

¹⁷ Junga karna-nyarra wangka. Warlalja-Wiri Jijajirliji ngajuju milarnu yungurna-nyarra yimi nyampurra yimi-ngarrirni. Kujarlanya karna-nyarra yimi-ngarrirni yungunkulu yapa ngalya-kari-piya-wangu nyina, yangka-patu kuja kalu maju-mipa manngu-nyanyi. Kulalpalu nyarrparlu jungangkuju manngu-nyangkarla. ¹⁸ Jurru marntarla-jarrija-nyayirnili, manulu karlirr-yanu Kaatu-kujakuju. Kula kalu nyanungu purda-nyanyi, kujarlanya ngurrpa-juku kalu nyina. Kula kalu milya-pinyi nyanungurlunya kuja kajana wankaruju yapa mardarni. Junga kujaju. Kula kajana wankaruju mardarni. ¹⁹ Kuja kalu majungka-jarri, kula kalu-nyanu kurntaku-mani, lawa. Ngari kalurla warrarda warrirni maju-kari maju-kariki. Kula kalu-nyanu warla-pajirni, lawa. Ngari kalu nyanungurra-nyangu palkaju majungka-jarrimi.

²⁰ Kujankulu pina-jarrija Jijaji Kiraji-kirli, kulankulu pina-jarrija nyiyarningkijarra majuku, lawa. ²¹ Milya-pinyi karna-nyarra nyurrurlaju yapa-patu. Milya-pinyi karna kujankulu purda-nyangu Jijaji-kirli manu kujalu-nyarra yapa panu-karirli pinarri-manu nyanungu-kurlu. Nyanungu-nyangu yimiji junga. ²² Kujankulu pina-jarrija Jijaji Kiraji-kirli, warntarla-jukulpankulu nyinaja. Kala ngalya-karirli Kirijini-paturlulu-nyarra yimi-ngarrurnu maju-wangu-nyinanjaku. Kajinkili maju-juku nyinayarla, kulankulu-nyanu wardinyi-mantarla, lawa. Kapunkulu-nyanu nyurrurlarlulu-juku maju-mantarla. Kujarlanya, parra-kari parra-kari yampiyalu nyiyarningkijarra majumaju yangka kujalpankulu maju-wiyi puraja. ²³ Yapa yinypatu-karirlili-nyarra pinarri-manu. Yungulpankulu yinya-kurlurlu Kaatu-kurlangu Pirlirra-kurlurlu warrarda manngu-nyangkarla jungarnirli. ²⁴ Yinyarra ngalya-kari Kirijini-paturlulu-nyarra pinarri-manu Kaatu-kurlu. Nyanungurlulu-nyarra kurruly-kujurnu jungarniki nyinanjakuju. Kujarlanya jungarnilirla nyinaya nyanungu-mipaku yangka-piya-wangu kujalpankulu warntarla-wiyi nyinaja. Kajinkili kuja-jarri, ngulaju Kaatuju kapu-nyarra wardinyi-jarrimi.

²⁵ Jijaji Kirajiki karliparla nyina jintangka turnungka. Kujarlanya kulalu-nyanu jarnkujarnku yulyurlku-yungka, kala yimi jungarni-mipalu-nyanu wangkaya. ²⁶ Marda kajikanparla kulu-jarrimi yapa jinta-kariki nyiya-ngurlurlangu. Yarujurlu yaninjarla yalala-yirra wantaju marda kajika yukamirralku. Kajilpanparla kulu-jarriyarla-juku wanta yunkanja-warnurla, ngulaju warntarla-nyayirni. ²⁷ Kajilpa wanta yukayarla, manu kajilpanparla kulu-juku nyinakarla yapa yinyaku, ngulaju Juju Ngawungku kajikangku warntarla-kanyi Kaatu-kujaku. ²⁸ Kaji yapa purunjunju nyinami, wangkayarla yinyaku yapaku yungu puru-wangu nyina. Wangkayarla yungu warrki-jarrimi nyanungu-nyangu rdaka-jarra-kurlu talakupurdaju. Kaji warrki-jarri ngurrju, ngulaju yungu-jana nyanungu-nyangu tala yinyi yapaku mar-lajarraku. ²⁹ Kulalu-jana yapa ngalya-kariki yimi maju wangkaya, kajikankulu-jana murrumurru-mani yimi nyurrurla-nyangu-kurlurluju. Kajili wajampa nyina nyiya-ngurlurlangu, yaninjarlalu-jana ngurrju-wangkaya. Kajili yimi nyurrurla-nyangu purda-nyanyi, ngulaju kapulu ngurrju-jarrimilki. ³⁰ Kulalu Kaatu-kurlangu Pirlirra-wajampa-manta. Kaaturlu-nyarra nyanungu-nyangu Pirlirra yungu nyurrurlaku yungunkulurla nyanungukulu nyina. Kujarlanya kankulu milya-pinyi yangka

ngaka Kaaturlu kapu-nyarra muurl-mardarni tarnngangkulku. ³¹ Kajingki yapangku murrumurru-mani, kularla miyalu maju jangkardu nyinaya, lawa. Kularla kulu-jarriya, manu kularla kilji jangkardu wangkaya. Kularla nginji-wangkaya, manu kula maju manngu-nyangka. ³² Manngu-nyangkalu nyampu: Kaaturlu Jijaji Kiraji yilyajarni nyampu-kurra yungu-ngalpa yawuru-jarrimi, punku-jarrimi kuja karlipa. Kujakuju, kajingki yapa jinta-karirli miyalu maju-mani, ngulajurla ngampangampa nyinaya, yawuru-jarriyarla kulu-wangu. Manulu-nyanu warrarda ngurrju nyinaya rarralyapa-juku.

5

¹ Nyurrurlaju Kaatu-kurlangu kurdukurdu. Yulkami-nyayirni kanyarra. Waalparrika nyanungu yungunkulurla jungarni nyinami. ² Manngu-nyangkalu Jijaji Kiraji. Kula nganangku nyanunguju jinyijinyi-manu ngalipaku palinjakuju, lawa. Ngari-nyanu yungu kutu Kaatu-kurraju kuja-ngalpa palija ngalipaku. Nyanungujulpa kuyupiya nyinaja yangka yapangku Juwu-paturlu kalalurla purranjarla yungu Kaatuku yungu-jana yimirilki nyina. Kala Kaaturluju parnti-nyangu kuyuju jankanja-kurraju, manu kala-jana yapakuju wardinyi-jarrija-nyayirni. Kuja-piyarlu-yijala-nyanu Jijaji Kirajirliji yungu Kaatu-kurraju. Kuja-piyalpankulu-nyanu yulkayarla nyurrurlaju.

³ Nyurrurla yapa kankulurla nyina Kaatuku. Kujarlanya kulalu majungka-jarriya yapa panu-kari-piya, lawa, yangka kuja kalu punku-kurra-jarrimi. Ngalya-kariri kalu mannganju-jarrimi, manu ngalya-kari kalu majungka-jarrinja-yani. Ngalya-kariri kalu ngayarrka-jarrimi yungulu-nyanu nyiyarningkijarra mani. Kulalu nyanungurra-piya nyinaya! Kajilpankulu maju nyinayarla yapa yinya-patu-piya, yapa ngalya-karirli marda kajikalunya-nyarra nyanjarla maju-pajirni. ⁴ Kulalu yimi maju wangkaya warungka-piya. Kulalu yimi jiliwirrijiwirri-wangkaya yangka nyiyarningkijarra maju-kurlu. Ngarili yampiya! Ngarilirla yati-wangkaya Kaatuku. ⁵ Yapa kuja kalu ngayarrka-jarrimi nyiyarningkijarraku, ngulaju yangka-piya kuja kalurla parntarrimi jujuku watiya-jangkaku manu pirlu-jangkaku. Ngurrju-wangu kujaju. Yirriyirriili manngu-nyangka ngaju-nyangu yimiji. Kaatu manu Jijaji Kiraji mapirri kalu-ngalpa Warlalja-Wiri nyina ngalipaku yapaku kuja karliparla nyanunguku nyinami. Kajili-nyanu mannganju-jarrimi, manu kajili majungka-jarrinja-yani yapa, manu kajili ngayarrka-jarrimi, ngulaju kula kalurla nyina Kaatu-kurlangu yapa warlalja, lawa.

⁶ Manngu-nyangkalu nyampu: Kaatuju kapurla kulu-jarrimi-nyayirni yapa nganaku-puka purda-nyanja-wangukuju. Marda kajika yapa jinta-kari yanirni yulyurku-yinjaku nyurrurlaku. Marda kajika-nyarra wangkami ngurrju nganta majuju nyinanjakuju. Kala lawa. Kulalu purda-nyangka, kajika-nyarra warntarlakanyi Kaatu-kujakuju. ⁷ Kajili yapa yinyarra warntarla kuja-piya nyinami, kulalu-jana jinta-jarriya nyanungurra-kurluju.

⁸ Nyanungurraju kalu yapa pampa-piya nyinami yangka yapa mungangka-piya. Kula kalu Kaatu nyanjarla milya-pinyi, lawa. Nyurrurla yapa kalankulu nyanungurra-piya nyinaja. Kala jalanguju kankulurla walalku nyina Warlalja-Wiriki Jijajiki, ngulaju kanyarra yirrarni rdilingkalku yungunkulu ngulangka nyina. Kujarlanyalurla jungarniji nyinaya nyanungukuju. ⁹ Junga kujaju. Kuja kalu yapa nyina Kaatu-kurlangu rdilingka, nyanunguju kalu nyanjarla milya-pinyi. Ngula-jangka kalu-jana yapa ngalya-kariki ngurrju nyina, manu kalurla jungarni nyinami nyanunguku. Warrarda kalu wangka junga. ¹⁰ Payikalunya-nyayirni nyinami nyanunguku. Ngula-jangka, Kaatuju kapu-nyarra wardinyi-nyayirni nyinami. ¹¹ Kuja kalu yapa mungangka nyina, ngulaju kalu majungka-jarrimi. Kulalu jinta-jarriya, lawa. Ngarili-jana

ngarrika kuja kalu warntarla nyinami. ¹² Kuja kalu yapa yinya-patu jinta-jarrimi, ngulaju kalu wurulya majungka-jarrimi, kajikalu-jana yapa ngalya-karirli nyanyi. Kuja karna-jana yinya manngu-nyanyi, ngulaju karna kurnta-jarrimi-nyayirni. Ngulakuju kurnta-jarri karna ngajuju yalirra-kurlu yimi-ngarrirninjaku nyurrurla-kurra. ¹³ Kujalparlipa yapa yinyarra-piya nyinaja mungangka, ngulajurlipa nyinaja pampa-piya. Rampalpa manngu-nyangurlipa kula-ngantarlipa jungarni-jiki nyinaja. Kala Jijaji Kirajirli-ngalpa milpaju raa-pungu, ngula karlipa milya-pinyilki kujalparlipa warntarla nyinaja. ¹⁴ Kuja-ngalpa Jijaji Kirajirli milpa raa-pungu, ngulaju karlipa warraja-nyayirni milya-pinyi nyarrpa ngurrju nyarrpa maju. Kujarlanya ngana mayi yimi nyampuju wangkaja nyurru-wiyi, “Nyuntu kuja kanpa milyingka nguna, pina-wankaru-jarrinjarla yakarra-pardiya! Jijaji Kiraji kapu miril-karri nyunturlaju. Nyanungurlu kapungku milpa raa-pinyi yungunpa Kaatuku nyanyi.”

¹⁵ Yirriyirrilirla nyinaya Kaatuku yungunkulu warntarla-wangu nyina. Marda kajikankulu warntarla manngu-nyanyi yapa yinya-patu-piya kuja kalu Kaatuku milya-pinja-wangu nyinami. Kulalu nyanungurra-piya nyinaya! Kala jungarnirlili manngu-nyangka yapa yangka-patu-piya kuja kalu Kaatu milya-pinyi. ¹⁶ Yapa nyampurla ngurungka, jalangu kalu punku nyinami. Manu ngaka kapu walya nyampuju lawa-jarrimi. Kujarlanyalurla Kaatukuju jungarni nyinanjarla warrki-jarriya warrarda! ¹⁷ Kulalu warungka-jarriya, lawa! Warrarda payikalu Warlalja-Wiri Jijaji yungu-nyarra wangka nyarrpa-jarrinjaku. ¹⁸ Kulalu warungka-jarriya pama-jangka! Kajinkili ngarni, ngulaju kapunkulu-nyanu maju-mani. Kaji-nyarra Pirlirra Kaatukurlangu yuka nyurrurlaku, kulalu wurra-manta. ¹⁹ Kajinkili jinta-jarrimi jaajirla, ngulajulu purlapa yunpaka Payipulu-jangka manu purlapa-karirlangu kuja kanyarra Pirlirra Kaatu-kurlangurlu yinyi. Yunpakalurla wardinyirli Warlalja-Wiri Jijajiki. ²⁰ Marda kapu-nyarra nyiyarlangu ngurrju rdipimi, marda maju. Ngulaju ngulajuku. Nyurrurlaju kankulurla nyinami Warlalja-Wiri Jijaji Kirajiki. Kujarlanyalurla yati-wangkaya warrarda Wapirra Kaatukuju nyiya-wanawana.

Nyampuju Jijaji Kiraji-kirlangu kuruwarri karnta manu watiki kuja kalu yupukarra nyina

²¹ Nyurrurla Kirijini-patu kankulurla yirriyirri nyina Jijaji Kirajiki, manu kankulu wiri-pajirni. Kujarlanya, kulalu-nyanu jinyijinyi-manta paaju-piyarlu, lawa. Ngarilinyanu warrki-jarriya kutu. ²² Nyurrurla karntakarnta kuja kankulu nyinami yupukarra-wati-kirli, ngulajunkulu-nyanu nyurru yungu Warlalja-Wiri Jijaji-kirraju warrkini-piyarlu. Kuja-piyarlu-yijalalu-nyanu yungka kutu kali-nyanu-kurraju. ²³ Ngalipa Kirijini-patu ngulaju karlipa Jijaji Kiraji-kirlangu palka-piya nyinami, manu nyanunguju ngalipa-nyangu Ngarlkinpa. Nyanunguju-ngalpa wiri ngalipaku, manu kangalpa wangka nyiya warrki yungurlipa walku-mani. Kuja-piya-yijala watiji kalu-jana wiriji nyina kali-nyanukuju. ²⁴ Ngaliparlu Kirijini-paturlu karlipa-nyanu yinyi Jijaji Kiraji-kirraju warrkinirli. Purda-nyanyi karlipa nyanunguju nyarrpa kuja kangalpa wangkami nyarrpa-jarrinjaku. Kuja-piyarlu-yijala yungulu-nyanu karntangkuju kali-nyanu-kurraju yinyi.

²⁵⁻²⁶ Nyurrurla wati-paturlu, purda-nyangkajulu! Jijaji-ngalpa kutu-palija jukuru-wangu yungu-ngalpa jungarni-mani. Kujarlipa nyanungu-nyangu yimi purda-nyangu, manu kujarlipa ngapangka yukaja, kujarlunya-ngalpa jungarni-manu yungurliparla jungarni nyina Kaatu-mipaku. Kujanya kangalpa Jijajiji yulkami. Kuja-piya-yijala, nyurrurla wati-patu, yulkayalu-jana kali-nyanukuju yangka Jijaji Kiraji-piya kuja kangalpa yulkami nyanungu-nyanguku yapaku. ²⁷ Yuwayi, ngalipa yapa-patuju Jijaji Kiraji-kirlangu turnu. Nyanungu-ngalpa palija yungurliparla nyanungukulku nyinami, yungurlipa majungka-jarrinja-wangu nyinami.

²⁸ Nyurrurla wati-patuku yungurna-nyarra wangkami. Ngaliparlu wati-paturlu karlipa-nyanu palkaju warrawarra-kanyi. Kuja-piya-yijalalu-jana yulkaya kali-nyanukuju. Nganangku-puka watingki kaji kali-nyanu jungangku warrawarra-kanyi, ngulaju kyananu yulkami-nyayirni manu kyananu warrawarra-kanyi jungangku. ²⁹ Kula kyananu yapa ngana nyurunyuru-jarrimi palka nyanungu-nyanguku, manu kula kyananu nganangku murrumurru-mani, lawa. Miyi karlipa ngarni. Parljirni karlipa-nyanu, manu karlipa jurnarrparla yukami pirriya-kujaku. Warrawarra-kanyi karlipa-nyanu kuja kangalpa kuja-piya-yijala Jijaji Kirajiji yulkami nyanungu-nyanguku turnukuju. ³⁰ Junga kujaju. Jintangka karliparla nyanunguku nyinami, manu ngalipaju nyanungu-nyangu-piya palka-piya. ³¹ Nyampunya-ka wangkami Payipulurlaju:

“Kuja-ka wirriya wiri-jarrimi, ngulangkuju kapalangu yampinja-yani ngati-nyanu kirda-nyanuju, ngulaju-ka yaninjarla yupukarra-jarrimi karnta-kurlu. Ngulajangka, kuja kapala ngunamilki, kula kapala yapa jirrama nyina, lawa. Kaaturlu kapalangu jinta-mani jinta-kurralku.”*

Kujarlanya, wati-patu nyurrurla, yulkayalu-jana kali-nyanukuju. ³² Nyampu yimi yupukarra-kurlu Payipulurla ngulaju kulalpa ngana pina-jarriyarla. Kala karna milya-pinyi-jiki nyampu yimi ngulaju Jijaji Kiraji-kirli. Nyanunguju kangalpa yulkami nyanungu-nyangu yapaku turnu-warnuku. ³³ Kujarlanya, nyurrurla wati-patu, ngulajulu-jana yulkaya kali-nyanukuju yangka-piya kuja kankulu-nyanu nyurrurla warrawarra-kanjarla yulkami. Nyurrurla karntakarnta, jarnkujarnku purda-nyangkalu-jana kali-nyanuju.

6

Nyampuju Jijaji Kiraji-kirlangu kuruwarri kurdukurduku manu ngati-nyanuku manu kirda-nyanuku

¹ Nyurrurlarlu kurdukurdurlu, purda-nyangkajulu! Nyurrurlaju kankulurla Warlalja-Wiri Jijajiki nyina. Yungulparliparla jungarni nyinakarla. Jungarnilirla nyinaya! Kujarlanya, purda-nyangkalu-jana nyurrurlakupalanguju kajili-nyarra nyarrparlangu-puka wangkami. ²⁻³ Nyampunya-ka wangka Payipulurlaju:

“Yungulparlipa-jana ngalipakupalangu jungangku purda-nyangkarla.”
Kujarla Kaaturlu kuruwarri nyurru-wiyi yungu Mujujuku, nyanungujurla wangkaja:
“Kaji kurdungku nyanungukupalangu purda-nyanyi, ngulaju kurdu yinyaju kapu wardinyi-jarrimi, manu kapu wankaru nyina tarnnga.”*

⁴ Nyurrurla wati-patu kuja kankulu nyina kurdukupalangu, purda-nyangkajulu! Kulalu-jana kurdukurdu warrarda jumati-manta miyalu warrarda ngarririnjarlu! Jungangkulu-jana wiri-manta, manulu-jana pinarri-manta warrarda Warlalja-Wiri Jijaji-kirli yungulu jungarni nyina.

Nyampuju Jijaji Kiraji-kirlangu kuruwarri paaju-watiki manu nyanungurra-nyangu warrkiniki

⁵ Nyurrurla ngalya-kari Kirijini-patu ngulaju warrkini kuja kankulu-jana pirijina-piya nyina nyurrurla-nyangu paaju-patuku. Yimiri kankulurla Jijaji Kirajikiji warrki-jarrimi junga-nyayirni. Kuja-piya-yijalalu-jana warrki-jarriya nyurrurla-nyangu paajukuju, manulu-jana purda-nyangka warrarda nyarrpa kajili-nyarra wangka. Kulalu-jana yulyurlku-yungka. Ngarili-jana kutu warrki-jarriya warrarda wakurturdu yuryurlku-yinja-wangu. ⁶ Yuwayi, purda-nyangkalu-jana kajili-nyarra nyarrpa nyurrurla-nyangu paaju wangkami warrkiki, manulu-jana junga warrki-jarriya. Kajili-nyarra warrki-kirra nyanyi, kapulu-nyarra wardinyi-jarrimi-nyayirni.

* **5:31** Nyangka Genesis 2.24   * **6:2-3** Nyangka Deuteronomy 5.16

Kala palka-wangurlaju, kulalu warrkikiji lawa-jarriya. Manngu-nyangkalu nyampu: Nyurrurlajunkulu Jijaji Kiraji-kirlangu warrkini, nyina kankulurla nyanunguku. Kaatu kanyarra ngampurpa nyina yungunkulurla jungarni warrarda nyinami, manu nyurrurlarlangunya kankulu ngampurpaju nyina jungarni nyinanjakuju. Kujarlanyalu-jana nyurrurla-nyangu paajukuju warrki-jarriya warrarda wakurturdjuku. ⁷ Kuja kankulu warrki-jarrimi, kula kankulu-jana warrki-jarri yapa ngalya-kari-mipaku, lawa. Nyurrurla kankulurla warrki-jarrimi Warlalja-Wiri Jijajiki. Kujarlanya, yangka kuja kankulu-jana nyurrurla-nyangu paaju-watikiji warrki-jarrimi, jukuru-wangulu-jana warrki-jarriya kutu. ⁸ Marda kankulu ngalya-kariji warrki-jarrimi pirijina-piya, manu marda ngalya-kariji kankulu-nyanu warrki-jarrimi talakupurda marda. Wakurturdulu warrki-jarriya jintawarlaya-jiki! Milya-pinyi-jala kankulu yangka ngaka Warlalja-Wiri Jijajirli kapu-ngalpa jintawarlayiki-jiki yinyi nyiyarningkijarra ngurrju kuja karlipa yangka ngurrju warrki-jarrimi nyampurla walyangka. Kujarlanyalu jukuru-wanguju warrki-jarriya.

⁹ Nyurrurla paaju-patu, kuja kankulu-jana warrkini-patu mardarni, kuja kalu-nyarra warrki-jarrimi pirijina-piya, ngurrjulu-jana nyinaya kulu-wangu. Kulalu-jana kulungku warrarda ngarrika. Milya-pinyi-jala kankulu nyampuju: Nyurrurla manu nyurrurla-nyangu warrkinirli mardarni kankulu jinta-juku Warlalja-Wiriji kuja-ka nyina nguru-nyayirni-wangurla. Yulkami kanyarra yapa panukuju, kula nyurrurla-mipaku paaju-patu-mipaku, lawa. Ngaka kajinkili nyurrurla manu nyurrurla-nyangu warrkini karrimi kamparru nyanungurla Kaatu-kurlangurla, kapu-nyarra jurrkungku-yijala miimii-nyanyi jungarni nyinanja-warnu, maju nyinanja-warnu. Kujarlanyalu-jana warrkini-patuju yampiya, warrarda ngarrirninja-wangurlu.

Warlalja-Wiringki kangalpa pirrjirdi-mani yungurlipa mamparl-pinyi Juju Ngawu

¹⁰ Warlalja-Wiri Kaatuju pirrjirdi-nyayirni. Nyanungurlu-ka yartarnarri wiri mardarni. Walalurla warrarda nyinaya yungu-nyarra pirrjirdi-mani. ¹¹ Jirrinijirrinyparlu-jana ngantika! Kaaturlu yungu-nyarra nyanungu-nyangu yartarnarri wiri yirrarni nyurrurlarla. Payikalu yungu-nyarra yinyi yungunkulu Juju Ngawu mamparl-pinyi yulyurlku-yinja-kujaku. Juju Ngawungku-ka warrarda manngu-nyanyi yungu-nyarra nyarrparlu karlirr-kanyi Kaatu-kujaku. ¹² Nyampurla walyangka, kula karlipa-jana yapa-mipa mamparl-pinyi yangka kuja kalu-ngalpa jangkardu yanirni, lawa. Warla-pajirni karlipa-jana juju-kari juju-kari yangka kuja kalu yalkirirla nyina, manu yangka kuja kalu-jana jinyijinyi-mani yapa nyampurla walyangka. Yinyarlunya juju wiri pirlirparlu kalu-ngalpa putaputa jinyijinyi-mani Kaatu-kujaku.

¹³ Mardakalu warrarda-juku Kaatu-kurlangu yartarnarriji. Parra-kari parra-kari kapulu-nyarra yangkaju juju pirlirpa jangkardu yanirni, manu marda kajikankulu parnkami wurulypa, marda kapulu-nyarra majuku jinyijinyi-mani. Kala kajinkili Kaatu-kurlangu yartarnarri mardarni, ngula-kurlurluju kapunkulu-jana mamparl-pinyi. Kapunkulu-jana mamparl-pinyi kajili-nyarra putaputa karlirr-kanyi Kaatu-kujaku. Manu kapunkulurla jungarni warrarda nyinami nyanungukuju. ¹⁴ Yuwayi, jungarnilirla warrarda nyinaya Kaatuku pirrjirdi warrmarla-piya kulukungarnti-piya. Warrardalu purda-nyangka Kaatu-kurlangu junga yimi. Nyanungu-nyangu yimiji wirriji-piya kuja kalu warrmarlarlu mardarni wartirli-wana. Warrardalu manngu-nyangka Kaatu kuja-nyarra jungarni-pajurnu. Ngula-jangka kapunkulu warrmarla-piya nyinami kuja kalu mardarni yayini-piya* ngarlkinpa-kurlangu rdukurduku-wana. ¹⁵ Warrardalu-jana yimi-ngarrika yapaku Yimi Ngurrju Kaatu-kurlu kuja kyanu yapa pina-kanyi nyanunguku. Kula kajana kulu nyinami jalangu nyanungurraku, lawa. Kajinkili-jana yapaku kujarlu yimi-ngarrirni Yimi

* 6:14 iron

Ngurrju, ngulajunkulu warrmarla-piya kuja kalu wirliya-kurlangu mardarni, kuja kalu parnkami kulu-kurra yapa yungulu-jana warla-pajirninjarla rarralya-mani. ¹⁶ Walalurla warrarda nyinaya Kaatuku yungunkulu Juju Ngawu mamparl-pinyi nyurrurla-kujakuju. Kaji-nyarra jangkardu yanirni pantirninjakungarnti, nyanunguju yapa-piya kuja kanyarrarla warlu-kurlurlu kurlarda-kurlurlu warrarda pantirni. Kala kajinkilirla wala Kaatuku nyina, nyurrurlajunkulu warrmarla-piya kuja kalu kurdiji mardarni. Yinya kurdiji-kirlirli kankulu-nyanu muurl-mardarni warlu-kujakuju kuja kanyarrarla pantirni Juju Ngawungku. ¹⁷ Warrardalu manngunyaangka Kaatuju kuja kanyarra muurl-mardarni Juju Ngawu-kujaku. Yuwayi, kuja kanyarra Kaaturlu muurl-mardarni kujarlunya, nyurrurlajunkulu warrmarla-piya mukarti pirrjirdi-kirli-piya kuja kalu jurrungka mardarni. Manu warrardalu pinajarriya maya-kari maya-kari Kaatu-kurlangu yimiki kuja kanyarra Pirlirra Kaatu-kurlangurlu yinyi. Kaatu-kurlangu yimiji junma kirrirdi-piya yiri-piya kuja-ka mamparl-pinyi Juju Ngawu.

¹⁸ Pirlirra Kaatu-kurlangurlu kapu-nyarra yartarnarri yinyi. Yartarnarri-kirliji warrardalu-janarla wangkaya Kaatuku yapa panu-kariki manu nyiyarningkijarraku. Yuwayi, warrardalurla wangkaya Kaatukuju. Kulalu wangkanjaku lawa-jarriya, warrardalu-janarla wangkaya yapa nyanungu-nyangu-paturlanguku. ¹⁹ Wangkayajulurla Kaatuku ngajurlanguku. Kuja karna wangkanjaku rdirri-yinyi, kulalparna-jana nyarrparlu yimi-ngarrikarla. Kala kajinkijilirla wangkami, ngula-jangka Kaaturlu kapuju yimilki yinyi, ngula yungurna-jana yapaku lanawangurlu yimi-ngarrirni. Yungurna-jana yimi-ngarrirni yangka Yimi Ngurrju Kaatu-kurlangu yangka kuja kajana Juwu-patu manu Juwu-wangu-patu nyanungurla jintangkalku yirrarni. Kulalpa ngana nyinaja pinaju yimi nyampukuju kamparruwiyiji. ²⁰ Kaaturluju ngaju milarnu yungurnarla warrki-jarrimi. Kulalparnarla lawa-wangkayarla. Nyurru-wiyiji ngurra-kari ngurra-kari yilyaja yungurna-jana yapaku milki-wangka. Kujarlanya karna rdakungkalku nyinami. Wangkayajulurla yungurna-jana lanawangurlu yapaku Yimi Ngurrju yimi-ngarrirni. Kajilparna yimi-ngarrirninjaku lawa-jarriyarla, ngulaju kula ngurrju.

Puurlurlu pipa nyampuju lawa-manu Kirijini-patu yapaku Yipija-wardingkiki

²¹⁻²² Ngajulurlu karna-nyarra wati jinta-kari yilyamirra yirdiji Tijika nyurrurla-nyangu-kurra yungu-nyarra yimi-ngarrirni ngajulu nyarrpa-jarrimi kuja karna nyampurla. Nyanunguju nganimpa-nyangu wungu-warnu. Nyanunguju Warlalja-Wiri Jijaji-kirlangu, manu karla warrki-jarrimi warrarda yungu-jana Kirijini-kariyinyanu pirrjirdi-mani. Kaji yukamirra nyurrurla-nyangu-kurra ngurra-kurra, kapu-nyarra yimi-ngarrirni warrki-kirli kuja karnalu nyarrpa-jarrimi nyampurla. Yuwayi, kapu-nyarra wardinyi-maninjinirra yungunkulu lanawangulku nyina.

²³ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, wangkamilki karna-palangu ngalipaku-palanguku Kaatuku manu Warlalja-Wiriki Jijaji Kirajiki yungunkulu wardinyi jintangka-juku nyinami. Wangkami karna-palangu yungunkulu ngurrju rarralya-juku nyina, manu yungunkulu-nyanu yulkami-jiki, manu yungunkulu-jana wala-juku nyinami. ²⁴ Nyurrurlaju kankulurla yulkami-nyayirni Warlalja-Wiri Jijaji Kirajikiji yampinja-wangu. Wangkami karnarla Kaatuku yungu-nyarra yimiri-jiki warrarda nyina. Ngula-juku.

Philippians

Pipa Pilipayi-wardingki-patuku

Pipa ngula-jana Puurlurlu pantirninjarla yilyajarra Kirijini-patuku Pilipayi-wardingki-patuku nyurru-wiyi

Nyiya-kurlu yimi nyampu?

Puurlurlu nyampuju pipa yirrarnu kujalpa rdakungka nyinaja. Yirrarnu-jana Kirijini-patuku kujalpalu nyinaja kirri wiringka yirdingkaju Pilipayirla. Yilyajalurla tala kujalpa rdakungka nyinaja kamparru-wiyi, kujarlanya-jana pipa nyampuju yilyaja yungu-jana yati-wangka kujalpalu nyanungu manngu-nyangu wajawaja-maninja-wangurlu. Yungu wilypi-pardiyarla nganta rdaku-jangka, kala milya-pungu kajika purlka-jarrinjarla lawa-jarrimi yinyarla-juku.

Pilipayijilpa karrija kirri wiri yatijarra-purda nguru wirikiji Majatuniyakuju. Puurluju kamparru-juku yanu yinya-kurraju yungu-jana yapaku yimi-ngarrirni Yimi Ngurrju Jijaji-kirli. Ngalya-kari yapajulu Kirijini-jarrija, ngula-jangkaju kalalu turnu-jarrija Kaatukuju pulka-pinjaku. Pipa nyampurla, Puurlu-jana wangkaja yapangku marda kapulu-jana murrumuru-mani yangka-piyarlu-yijala kujalu Jijaji murrumuru-manu kamparru-wiyi. Wangkaja-jana yungulurla wala-juku nyina Jijajiki manu yungulu wardinyi-jiki nyina. Wangkaja-jana yungulu-nyanu jarnkujarnku ngungkurr-nyina wiljiwilji-wangu manu yungulu jungarni nyinami Jijaji-piya.

¹ Ngajulurlu Puurlurlu karna-nyarra pipa nyampuju yirrarni kuja kankulu kirringka wiringka Pilipayirla nyina. Timiji-jarra ngajarra karlijarra nyinami palka nyampurlaju, manu ngajarrajurlijarrarla warrkini-jarra Jijaji Kiraji-mipaku. Ngajulurlu karna-nyarra yirrarni nyampuju pipa kuja kankulurla jintangka nyina Jijaji Kirajiki. Kujarlanya kankulurla warlalja nyinami Kaatukuju. Ngalya-kari nyurrurlaju jaajikingarduyu wiriwiri, manu ngalya-kari nyurrurlaju jaajikingarduyu warrkini-patu.

² Ngaju karna-nyarrarla wangkami Wapirra Kaatukuju manu Jijaji Kirajiki ngalipanyangukuju Warlalja-Wirikiji kujanya, “Payirni karnangkupala yungunpala-jana yimiri nyina Pilipayi-wardingki-patuku yapaku. Kujarlaju yungungkulu marlaja nyinami rarralya ngurrju-nyayirni tarnnga-juku.”

Puurlu-janarla wangkaja Kaatuku yangka Pilipayi-wardingki-patuku Kirijini-patuku

³ Yapa nyurrurlarlu kankujulu manngu-nyanyi-jiki ngajuju. Kujarlanya karnarla Kaatukuju pulka-pinyi yangka kuja karna ngajulurluju purami. ⁴ Kuja karna-nyarrarla Kaatuku wangkami, ngulaju karnarlajinta pulka-pinyi wardinyi-nyayirnilri. ⁵ Kujankulu kamparru-wiyi purda-nyangu Yimi Ngurrju Jijaji-kirli, warrunkulu-jana yimi-ngarrurnu yapa ngalya-kariki ngaju-piyarlu-juku. Kuja-jangkarlanya karnarla pulka-pinyi Kaatukuju. ⁶ Nyampunya karna manngu-nyanyi. Kujankulu kamparru yangka Kirijini-jarrija, Kaaturlu-nyarra kurruly-kujurnu ngurrju-karda yungunkulurla nyanunguku jungarni nyinami. Ngaka kaji Jijaji Kiraji pina-yanirni walya nyampu-kurra, ngulakungarntirli Kaaturlu kapu-nyarra kujarlu-juku warrarda jungarni-maninja-yani. Kuja-jangkarlangurlunya karnarla pulka pinyi Kaatukuju.

⁷ Yulkami-nyayirni karna-nyarra kurturdurru kaninjarni ngajuju. Kujarlaju karna-nyarra warrarda-juku manngu-nyanyi nyurrurlaju. Kaatuju kaju yimiri

nyina ngajukuju. Kuja-piya-yijala kanyarra yimiriji nyina nyurrurlakuju. Kujarlanya kankujulu ngajuju manngu-nyanyi warrarda kuja karna rdakungka nyinami jalangu. Manngu-nyangulpankujulu rdakukungarntirlangu-wiyi. Kuja-puru, yapalpalu rampal-wangkaja Yimi Ngurrju Jijaji-kirli junga-wangu nganta. Kuja-kujakujulparna-jana puta jungarni-manu yungulu jungarnirli purda-nyanyi. ⁸ Kaaturlu-ka milya-pinyi kuja karna junga wangkami. Yungurna-nyarra yanirra nyanjaku. Yulkami karna-nyarra Jijaji Kiraji-piya-yijala.

⁹ Nyurrurla yapa, yulkami kankulurla Kaatukuju, manu kankulu-nyanu yulkami-jiki jalanguju. Ngulaju ngula-juku. Ngari karna-nyarrarla wangkami Kaatuku yungunkulurla maya-kari maya-kari yulkami, manu yungunkulu-nyanu jarnkujarnku yulkami maya-kari maya-kari. Ngula-jangka, kapunkulu milya-pinyi nyarrpa kuja-ka Kaaturlu manngu-nyanyi, manu kapunkulu pina-jarrimi jungarni nyinanjaku parra-kari parra-kari. ¹⁰ Kajinkili maya-kari maya-kari pina-jarri Kaatuku, kapunkulu milya-pinyi nyiyarningkijarra ngurrju manu punku, manu kapunkulu purami Kaatukurlangu-puka nyiyarningkijarra ngurrjuju. Ngaka kaji-jana Jijajirli miimii-nyanyi yapa ngurrju-japa maju-japa, kapunkulu kamparru karrimi nyanungurla ngurrju-nyayirni manu kurnta-wangu. ¹¹ Wangkami karna-nyarrarla nyurrurlaku yapaku kuja kankulurla nyina Jijaji Kirajiki jintangkalku. Kujarlaju kapunkulu-jana yapa-patu-kariki ngurrju warrki-jarrimi. Kajili-nyarra nyanyi ngurrju warrki-jarrinja-kurra, ngularrarlangurlu kapulurlajinta Kaatuku pulka-pinyi.

Puurlujulpa rdakungka-juku nyinaja, kala kulalpa lani-jarrija, lawa

¹² Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, wita-karilki yungurna-nyarra yimi-ngarrirni Yimi Ngurrju Jijaji Kiraji-kirli. Junga-jukuju majuju rdi-pija ngajukuju. Kujarlanya marda kajikankulu manngu-nyanyi ngaju nganta kujarna Yimi Ngurrju yimi-ngarrirni-wangu lawa-jarrija nganta. Kujaju junga-wangu. Yapa panungku kajulu marlaja purda-nyanyi yimiji parra-kari parra-kari. ¹³ Ngajulurlu karna-jana yimi-ngarrirni yapa panuku nyampurlaju manu yangka yurrkunyurlanguku kuja kalu-nganpa rdaku nyampurla warrawarra-kanyi. Milya-pinyi kalu kujajulu rdakungka yirrarnu kuja kalarna-jana yapaku yimi-ngarrurnu Yimi Ngurrju Jijaji Kiraji-kirli kamparru-wiyi. ¹⁴ Kirijini-paturluju ngajuju nyangu kujarna-jana lani-wangurlu yimi-ngarrurnu Yimi Ngurrju yapaku nyampurla rdakungka. Milya-pinyi kalu kuja kaju warrawarra-kanyi Warlalja-Wiringki Jijajirli. Kujarlanya kalurla Kirijini-patu-kariji walaju nyina yungu-jana nyanungurrarlangu warrawarra-kanyi Jalangurlu kalu-jana Kaatu-kurlangu yimiji warru yimi-ngarrirni yapakuju lani-wangurlu-yijala.

¹⁵ Yapa yinya ngalya-karirli, kuja kalu-jana pinarri-mani Jijaji Kiraji-kirli, ngalya-kari yinyarra kajulu mimayi-jarrimi ngajukuju. Yungujulu warrki marlaja kanyi ngajuku yungulu-jana Kirijini-patu-karirli wiri-pajirni. Kujarlanya kalu-jana yimi-ngarrirni yapa-patu-kariji Jijaji Kiraji-kirli. Yinya ngalya-kari yapa kuja kalu-jana pinarri-mani Jijaji Kiraji-kirli, yungu ngantajulu ngajulu wardinyi-mani. Kujarlanya kalu-jana yapakuju yimi-ngarrirni nyanungu-kurluju. ¹⁶ Yuwayi, yulkami-nyayirni kajulu. Milya-pinyi kalu kujaju Kaaturlu milarnu yungurna-jana puta jungarni-mani yapa-patu-kari kuja kalu wangka Yimi Ngurrju Jijaji Kiraji-kirli junga-wangu nganta. ¹⁷ Yinyarra ngalya-karirli mimayinji-watirli yungulu-nyanu ngari wiri-pajirni. Kuja kalu-jana pinarri-mani Yimi Ngurrju yapaku, ngulaju kalu manngu-nyanyi ngajurlangu nganta kapurna-jana mimayi-jarrimi kuja karna nyampurla rdakungka nyinami jalanguju. ¹⁸⁻¹⁹ Ngulaju ngula-juku. Kularna-jana miyaluju maju-jarrimi. Ngalya-karirli Kirijini-paturlu kalu manngu-nyanyi jungarni, manu ngalya-karirli kalu manngu-nyanyi warntarla. Ngulaju ngula-juku. Kajili-jana Kirijini-paturlu pinarri-mani Jijaji Kiraji-kirli yapa ngalya-kari, ngulaju kalu-jana purda-

nyanyi-jiki pinarri-maninja-kurraju, manu kalu purda-nyanyi Yimi Ngurrju Jijaji Kiraji-kirli. Kujakuju ngajuju karna wardinyi-juku nyina.

Ngajuluju nyampu karna rdakungka-juku nyina. Ngulaju ngula-juku. Nyurrurlaju kankujulurla wangkami-jiki, manu Jijaji Kiraji-kirlangu Pirlirrpaju palka ngaju-kurlu. Kujarlanya karna milya-pinyi Kaaturlu kuja kaju warrawarra-kanyi, manu kuja kaju muurl-mardarni maju-kujaku. Kujarlanya kapurna wardinyi-jiki nyinami ngajuju. ²⁰ Kajirna karrimi kamparru yapaku manu Kaatuku, yungurna lanii-wangu karrimi. Marda kapurna wankaru-juku nyinami, marda kapurna palimi rdakungka-juku. Ngulaju ngula-juku. Yungurna lanii-wangu-juku nyina. Kajijili yapangku purda-nyanyi Jijaji Kiraji yimi-ngarrirninja-kurra, ngampurpa karna nyina yungulurla pulka-pinyilki. Kuja-jarriminya yungurnarla. ²¹ Kuja karna wankaru-juku nyinami, nyinami karnarla Jijaji Kiraji-mipaku. Ngaka kajirna palimi, kujaju ngurrju-nyayirni ngajukuju. Kapurna wardinyi-jarrimi-nyayirni. ²² Kajirna wankaru-juku nyinami nyampurla walyangka, yungurnarla warrki-jarrimi ngurrju-juku Kaatuku. Yungulurla yapa panu-jarlu yanirni nyanunguku. Nyarrpa-jarrimirna? Payirni mayirna Kaatu yunguju wankaru-juku mardarni? Mardarna payirni yungurna palimilki? Karija, kula karna milya-pinyi. ²³ Kulalparna jungangku manngu-nyangkarla nyarrpa-jarrimi yungurna. Yungurna palimi kutu yungurna nyinami Jijaji Kiraji-kirli nguru-nyayirni-wangurla. Kujaju ngurrju kajilparna nyinayarla nyanungu-kurlu. ²⁴ Kajilparna nyanungu-kurlu nyinakarla ngurungka nyanungu-nyangurla, ngulaju kulalparna nyurrurla-kurlu nyinakarla. Nyarrpa-jarrilki kapunkulu nyurrurlaju yapa? Marda kapunkulu puranja-wangulku nyina manu ngungkurr-nyinanja-wangu Jijajikiji. Kujaju ngurrju-wangu. ²⁵ Yuwayi, kajilparna-nyarra jirnganja nyinayarla wankaru-juku nyurrurlaku nyampurla walyangka, ngulaju ngurrju. Kujarlanya karna milya-pinyi kapurna wankaru nyina, manu ngaka kapurna nyurrurla-kurra yapa-kurra yanirra pina. Kapurna nyurrurla-kurlu nyinami yungunkulurla wala nyina Jijaji Kirajiki maya-juku yungunkulu wardinyi nyinami. ²⁶ Kapurna yanirra Pilipayi-kirra nyurrurla-kurlu nyinanjaku. Nyurrurlaju kankulurla Jijaji Kirajiki nyinami. Kujarlanya kapunkujulu wardinyi nyinami ngajukuju.

Puurlu-jana wangkaja Pilipayi-wardingki-patuku Kirijini-patuku yungulu tarnngangku-juku purami Jijaji Kiraji jintangkarlu-juku turnu-warnurlu-juku

²⁷ Yungurna-nyarra nyampu yimi-nyayirni-wangu wangkami nyurrurlaku yapaku. Yimi Ngurrju Jijaji Kiraji-kirli kangalpa wangka jungarni nyinanjaku. Kujarlaju, jungarnili nyinaya warrarda yungulu yapa ngalya-karirli yimi yinyaju ngurrju-pajirni. Marda kapurna-nyarra yanirra nyanjaku, marda kapurna nyinami rdakungka-juku. Karija, kula karna milya-pinyi. Kajirna-nyarra purda-nyanyi kuja kankulu jungarni nyinami, kapurna-nyarra milya-pinyi kuja kankulu pirrjirdi nyina jintangka turnu-warnurla. Kapurna-nyarra purda-nyanyi kuja kankulu pirrjirdi warrki-jarrimi yungulu yapa-patu-karirlangurlu purda-nyanyi Yimi Ngurrju. Kajili purda-nyanyi, kapulurla wala nyinami Jijaji Kirajikiji. ²⁸ Yapa kalu nyina Pilipayirla kuja kalu-nyarra nyurunyuru-jarrimi, manu kuja kalu-nyarra puta warla-pajirni Yimi Ngurrju pinarri-maninja-kujaku. Ngulaju ngula-juku. Ngulakuju kulalu-jana lanii-jarriya! Kajinkili lanii-wangu turnu jintangka-juku nyina, yinyarra kulu-ngawurrpa-watirli kapulu-nyarra nyanyi, manu kapulu milya-pinyi ngaka kapu-jana Kaaturlu riwarri-mani muku. Nyurrurlarlalu yapa-paturlu kapunkulu milya-pinyi Kaaturlu kapu-nyarra muurl-mardarni tarnngangku-juku. ²⁹ Yuwayi, Kaatulpa-nyarra yimiri nyinaja nyurrurlaku yapaku. Nyanungurlu-nyarra milarnu yungunkulurla warrki-jarrimi Jijaji Kirajiki. Nyanungurlu-nyarra milarnu yungunkulurla wala nyina manu yungunkulu nyanungu-nyangurla warrkingka murrumurru-jarrimi Jijaji Kiraji-piya. Yuwayi, kapunkulu murrumurru-jarrimi yungulurla yapangku pulka-pinyi Jijaji

Kirajiki. ³⁰ Kujalparna nyinaja nyurrurla-kurlu Pilipayirla, milya-pungunkulu kujal-pajulu yapangku puta warla-pajurnu pinarri-maninja-kujaku Yimi Ngurrju-kujaku. Jalangurlu, milya-pinyi kankulu kuja karna jata-nyanyi rdakungka Yimi Ngurrju pinarri-maninja-wanawana. Kuja-piyarlu-yijala kalu-nyarra yapangkuju puta warla-pajirni. Warrardalu puraya Jijaji Kiraji jintangkarlu turnungkarlu.

2

Jijaji Kirajirli kula-nyanu wiri-pajurnu, kala Kaaturlu nyanunguju kamparru yir-rarnu yungu nyina Warlalja-Wiri nyiyarningkijarraku

¹ Nyurrurla yapa-patu kankulu nyina jintangka Jijaji Kiraji-kirli. Kujarlanya kanyarra pirjirdi-mani. Yulkanjarla kanyarra wangkami yungunkulu wajampawangu nyinami. Pirlirpa Kaatu-kurlangu kankulu jarnkujarnku mardarni, ngula-kurluju kankulu-nyanu yimiri jarnkujarnku nyinami. ² Yuwayi, junga kujaju. Ngungkurr-nyinayalu-nyanu jarnkujarnku, manulu-nyanu jarnkujarnku yulkaya. Ngampurrparlu jintangkarlujukulu manngu-nyangka manu purda-nyangka Yimi Ngurrju Jijaji Kiraji-kirli. Kujaju kajinkili ngurrju nyina, kujarluru kapunkujulu wardinyi-mani-nyayirni ngajuju. ³ Kulalu ngayarrka-jarriya, manu kulalu-nyanu manngu-nyangka nyurrurla-mipa. Kulalu milkarraku-jarriya yungulu nganta-nyarrarla yapangku pulka-pinyilki. Kujaju maju. Wurulya ngarili nyinaya. Kulalu-nyanurla pulka-pungka. Yapa-kari-mipakulu-jana pulka-pungka. ⁴ Kulalu-nyanu nyurrurla-miparlu wurdujarra-manta. Yapa-karirlangulu-jana wurdujarra-manta yungulu ngurrju nyina.

⁵ Jijaji Kirajirilpa manngu-nyangu jungarni-jiki nyanungu-kurlu manu yapa ngalya-karirlangu. Kuja-piyarlu-yijalalu-nyanu jarnkujarnku manngu-nyangka nyurrurlar-luju yapa-paturlu. ⁶ Kamparru-wiyi, Jijaji Kirajirilpa nyinaja pirjirdi-nyayirni Kaatu-piya. Ngula-jangka nyanungu-nyanu wangkaja, “Ngajujurna Kaatu-piya-juku. Wardinyi karnarla jirnganja nyina. Kularna tarnga nyinami nyampurula nyanungu-kurlu, lawa. Nyarrpa-puka kajiji Kaatuju wangka warrkikiji, ngulaju kapurna ngari kutu kanyi warrkiji.” ⁷ Ngula-jangka, Jijaji Kirajirli yampinja-yanu nyiyarningkijarra purdangirli nguru-nyayirni-wangurla, ngula-jangkaju walya-kurra yanurnu. Nyanunguju palka-jarrija yapa ngalipa-piya, manu nyanunguju ngampurrpa-jarrija-nyayirni yungu-jana warrki-jarri pirijina-piya yapakuju. ⁸ Kujalpa walya nyampurula nyinaja, yapangkulu nyanunguju nyangu yapa ngalipa-piya. Kulalpa-nyanurla pulka-pungu nyanungurlu, lawa. Purda-nyangulpa kujalparla nyiyarningkijarra Kaatu wangkaja. Yangka kuja Kaaturlu yilyaja warntawarnta-kurra, Jijajirliji nyanunguju purda-nyangu-juku wurra-maninja-wangurlu. ⁹ Kujakuju Kaaturlu pina-yakarra-manu Jijaji Kiraji, ngula pina-kangu nguru-kurra nyanungu-nyangu-kurra yungu Warlalja-Wiri nyina nyiyarningkijarraku. Nyanungurlu Jijajiji yirdi-manu ‘Warlalja-Wiri’. Yirdi nyampuju ngurrju-nyayirni yirdi-kari-piya-wangu. ¹⁰ Yuwayi, Kaaturlu Jijaji Warlalja-Wiri-pajurnu nyiyarningkijarraku. Kujarlanya, ngana-puka kuja-ka nyina nguru-nyayirni-wangurla manu walya nyampurula manu walyangka kanunju, kapurliparla mirdi-purdanji parntarrimi kamparru Jijajiki. ¹¹ Yuwa, yapa jintawarlayirli kapurlipa Jijaji Warlalja-Wiri-pajirni. Kajirliparla parntarrimi kamparru nyanungurla, manu kajirlipa Warlalja-Wiri-pajirni, kujarlunya kapurlipa wardinyi-mani-nyayirni Wampirra Kaatuju ngalipakupalanguju.

Ngalipa Kirijini-patu ngulajurlipa yanjilypiri-piya kuja kalurla mirilmiril-karri mungangka Kaatuku

¹² Ngaju-nyangu wungu-warnu-patu, kujalparna nyurrurla-kurlu nyinaja kamparru-wiyi, kalankujulu purda-nyangu. Jalangu, kula karna nyina nyurrurlarla.

Ngulaju ngula-juku. Yungulpankujulu ngaju purda-nyangkarla mayangku-juku nyarrpa kajirna-nyarra ngajulu wangkami. Kaaturlu-nyarra jinta-kari jinta-kari muurl-mardarnu warntarla-kujakuju yaninja-kujakuju. Kujarlaju, lani-karra lani-karralu nyinaya yirriyirri kajikankulu warntarla yani yarda. Jungalurla nyinaya Kaatuku Jijaji-piya. ¹³ Kaatu-kurlangu-ka nyina nyurrurlarla kaninjarni, manu kanyarra yartarnarri yinyi yungunkulu purda-nyanyi nyanungu. Nyanungu kanyarra wangka yungunkulurla jungarni nyinami nyanunguku. Yartarnarri yinyakurlu kajinkilirla jungarni nyinami nyanunguku, kapunkulu kujarlaju wardinyimani.

¹⁴ Kajinkili yapa nyurrurla nyarrpa-jarrimi-puka, kulalu-nyanu jukuru nyinaya, manu kulalu-nyanu kulu wangkaya. Ngarili rarralya kutu warrki-jarriya. ¹⁵ Ngula-jangka kapunkulu ngurrju manu kirlka nyina kaninjarniji, manu kulalu yapaju wangka nyurrurlaju maju nganta. Yapa ngalya-kari nyampurla walyangka kalu warntarla nyina manu maju. Nyanungurraju yalkiri-piya yangka kuja-ka yalkiriji karri mungangka, ngula-piyanya. Kala nyurrurla yapa-patu Kaatu-kurlangu kurdurdu. Nyurrurla kankulurla jungarni nyinami nyanunguku. Nyurrurlajunkulu yanjilypiri-piya kuja kalu mirilmiril-karri mungangka. Yapa yinyarrarlalu kalu-nyarra nyanyi kuja kankulurla warrki-jarrinjarla mirilmiril-karri Kaatuku. ¹⁶ Kapunkulujana yimi-ngarrirni-jiki Yimi Ngurrju Jijaji Kiraji-kirliji. Kajilirla yapa Yimiki ngungkurr-nyina, ngulaju wankaru kapu-jana mardarni. Ngaka Jijaji Kiraji kapu pina-yanirni nyampu-kurraju, manu kapuju payirni ngaju-nyangu warrki-kirli. Kujakunya karna-nyarra yimi-ngarrirni nyurrurlaju yapa yungunkulurla jungarni-juku nyinami warrarda. Kajirna kamparru karrimi Jijaji Kirajirla, yungurna kurnta-wangu karrimi, lawa. Yungurnarla wangka nyurrurla-kurlu kuja kankulurla jungarni nyinami nyanunguku. Yungurnarla wangka kujarna-nyarra warrki-jarrija nyurrurlaku manu kujarna warrki lawa-manu kujaju nyanungurlu yungu lawa-maninjaku. Nyanunguju wangkaja warrki-jarrinjaku yangka wati-piya kuja-ka wakurturdu parnkami jupu-karrinja-wangu. Yuwayi, parnkajalparna kilji jupu-karrinja-wangu. Kapurna warrarda parnkami wati yangka yinya-piya kuja-ka parnkami ngula-piyarlalu-yijala yungunkulu nyurrurlarlalu Jijaji purami warrarda.

¹⁷ Yapa nyurrurla kankulurla wala nyina Jijaji Kirajiki. Nyurru-wiyi-jana Kaatu wangkaja yapa Juwu-watiki kuyu purranjaku yungulurla purranjarla yinyi nyanunguku warntarri. Ngulalu linpangku purda-nyangu, manu kalalurla tarnganguk warrarda purraja. Kuja-piyarlalu-yijalankulu Kaatuju purda-nyangu kuja-nyarra warrki yungu. Yuwayi, wakurturdulpankulurla warrki-jarrija nyanungukuju. Ngajujurna nyampurla-juku rdakungka-juku, manu ngakaju marda kuwurtu-jangka kajikajulu pinyilki. Kajijili pinyi, ngaju-nyangu yalyuju kajika marda karlimilki yangka-piya-juku nyurru-wiyirli yapangku kuja kalalurla pama winjurnu kuyukungarntirli purranjakungarntirli Kaatukuju. Yuwayi, kapurna marda palimi. Ngulaju ngula-juku. Ngajujurna wardinyi-jiki. Mapirrirli karlipa warrki lawa-mani kuja-ngalpa Kaaturlu yungu. Kujarlanya, Kaaturlu kangalpa wardinyi-mani. ¹⁸ Kajirna palimi nyampurla rdakungka, kulalu wajampa-jarriya. Wardinyili nyinaya! Kaaturlu kapu-ngalpa muku wardinyi-mani!

Puurlu-jana wangkaja Pilipayi-wardingki-patu wati-jarra-kurlu Timiji-kirli manu Papururtu-kurlu

¹⁹ Yungurna Timiji yilyamirra nyurrurla-kurra yungu-nyarra yimi-ngarrirni ngaju. Kapu-nyarra wardinyi-mani. Ngula-jangka, kaji yanirni pina nyampu-kurra, yunguju yimi-ngarrirni nyurrurla yunguju kujarlaju wardinyi-mani-yijala. Kala kularna yilyamirra Timijiji murnma-juku. Kujarlanya karna Warlalja-Wiri Jijajiji payirni-wiyi. Kajiji ngurrju wangkami, kapurna Timijiji yilyamirraluku. ²⁰ Kulalparna ngana

yilyayarlarra nyurrurla-kurraju, Timiji-mipa. Nyanungu-miparlu-ka manngu-nyanyi ngaju-piyarluju. Ngaju-piya-yijala kanyarra wajampa-jarrimi yapakuju. Manngu-nyanyi-ka ngurrju-japa kankulu nyina. ²¹ Yapa nyampurla ngalya-kari, kula kalu-nyarra wajampa-jarrimi kuja-piya, lawa. Ngari kalu-nyanu nyanungurra-miparlu manngu-nyanyi. Kula kalu manngu-nyanyi Jijaji Kiraji yungulpalurla warrki-jarriyarla nyanunguku. ²² Timiji, kula kuja-piya, lawa. Milya-pinyi kankulu nyanunguju warrkini ngurrju-nyayirni. Nyanunguju-ka warrki-jarrimi ngaju-kurlu yungulu yapangku purda-nyanyi Yimi Ngurrju Jijaji-kirli. ²³ Kulalparna Timiji yilyayarlarra nyurrurla-kurraju murnma. Kala ngampurrrpa-jala karnarla nyina, ngakarna-nyarra yilyamirra nyanunguju. Marda kapujulu mardarni nyampurla rdakungka-juku. Marda kapujulu yilyami, karija. Kula karna milya-pinyi. Kajijili ngarrirni nyarrpa-mani mayi kapujulu, ngula-jangkarlunya kapurna Timijiji yilyamirra yimi-kirli ngaju-kurlu. ²⁴ Ngajuju karnarla wala-juku nyinami Warlalja-Wiriki Jijajikiji. Milya-pinyi karna kapuju wilypi-mani rdaku-jangkaju yungurna-nyarra nyurrurla nyanjanirraluku.

²⁵ Manngu-nyanyi karna yungurna-nyarra Papururtu yilyamirra pina yapa nyurrurlaku. Nyanunguju ngajukupurdangka Kirijini. Yapa-karirli kalu-nganpa puta warla-pajirni, ngulaju karlijarrarla mapirri warrki-jarrimi-jiki Jijajiki. Kamparru kulalparna nyia mardarnu nyampurla rdakungka, manu yangarlulparna nyinaja. Kujarlanyankulu yilyajarni Papururtu ngaju-kurraju yunguju warrawarra-kanjarla warrki-jarrimi. ²⁶ Nyanunguju yirraru-nyayirni nyurrurlakuju. Manu kanyarra wajampa nyina. Manngu-nyanyi-ka mardankulu purda-nyangu nyanunguju nyurnu nganta manu mardankulurla wajampa nganta nyinaja. Kujarlanya kanyarra nyanunguju nyina wajampa-yijala. ²⁷ Junga kujaju. Nyanungujulpa nyurnu nyinaja, manu puta palija. Ngajujurnarla wajampa-jarrija. Kaji paliyarla, kapurna ngajuju wajampa-jarriyarla-nyayirni. Kala Kaatu-jarrangku mari-jarrinjarla ngurrju nyinaja ngajarrakuju. ²⁸ Jalanguju ngurrjulku-ka nyina. Kujarlanya kapurna pina-yilyamirra nyurrurla-kurraju. Kajinkili nyanyi, kapunkulurla wardinyi-jarrimi-nyayirni. Ngajurlangu kapurna wardinyilki nyina. Ngula-jangka kularna wajampa-jarrimilki. ²⁹⁻³⁰ Kulalpankulu nyarrpa yantarlarri ngaju-kurraju warrki-jarrinjakuju, lawa. Kujarlanyankulu Papururtuju yilyajarni ngaju-kurraju yungurlujarrarla mapirri warrki-jarrimi Jijaji Kirajiki. Kuja nyampu-kurra yanurnu, kajilirla yapa japirdiyarla pinjaku, ngula-puruju kapuju jirnganja warrki-jarriyarla-juku ngajukuju. Manngu-nyangkalu nyampuju: Nyurrurla kankulurla nyina Warlalja-Wiriki Jijajiki manu Papururtu. Kuja-jangkanya kaji yukamirra nyurrurla-nyangu ngurra-kurra, ngamirlji-mardakalu, manu wardinyi-jarriyalurla. Kaji yapa ngana-puka nyina nyanungu-piya, pulka-pungka-yijalalurla.

3

Puurlujulpa ngampurrrpa-nyayirni nyinaja yungu Jijaji Kiraji-piya nyinami

¹ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, Warlalja-Wiri Jijaji-ka nyina nyurrurlarla. Kujakuju, wardinyili nyinaya! Yimi nyampurra jurruku-juku karna-nyarra yirrarni pipangka. Ngulaju ngula-juku. Ngulangkuju kula kaju mata-mani. Kajinkili yimi nyampurra warrarda nyanyi pipa ngaju-nyangurla, ngulangkuju kapu-nyarra muurl-mardarni warntarla yaninja-kujaku.

² Muurlpalu nyinaya yapa ngalya-kari-kijaku kuja kalu-nyanu Kaatu-kurlangu nganta yimi-ngarrirni. Kujaju junga-wangu, lawa. Maju kalu nyina maliki yungkiyi-piya. Yapa yinyarraju kalu wangka warrki-jarri nganta kalurla Kaatuku. Kala ngari kalu majungka-jarrimi warrarda. Wangkami kalu yapangku jintawarlayirli Juwu-paturlu manu Juwu-wangu-paturlu yungulpalu-nyanu nganta ngarrka-kijikarla

Kaatukungarntirliji puranjakungarntirliji. Kujaju maju warntarla! ³ Kula kalurla yapa yinyarra nyina Kaatuku. Kula kalu Kaatu-kurlangu mardarni nyanungurra-nyangurla kaninjarni kurturdurrurla, lawa. Ngalipa-miparlu karlipa mardarni Pirlirra Kaatu-kurlangu kaninjarniji. Pirlirra yinya-kurlurlu karlipa Kaatuju jungangku purami. Yuwayi, Jijaji Kiraji-mipaku karliparla pulka-pinyi. Kula karlipa-nyanu ngaliparlu pulka-pinyi yangka kujarliparla ngurrju warrki-jarrija Kaatuku, lawa. Kula karlipa-nyanu kujarlu pulka-pinyi. ⁴ Kalarnaju manngunya ngaju nganta ngurrju. Yapa jinta-karirlangurlu marda kajika-nyanu pulka-pinyi ngurrjungku nganta. Kajilparnajurla kujarlu ngajulurlu pulka-pungkarla ngampurrparlu, ngulaju kajikarnajurla pulka-pinyi mayangku yapa panu-kari-piya-wangurlu. ⁵ Kujarna palka-jarrija, wiyiki jinta-jangka ngarrka-kujurnujulu. Ngajujurna Yijirali-pinki. Ngajujurna Pinyamini-kirlangu warlalja turnu-warnu-jangka yangka kujalpa nyinaja nyurru-wiyi. Ngajujurna Yipuru ngajukupalangu-jarra-piya. Ngajujulparna wiri-nyayirni Paraji nyinaja kujalparna Juwu-kurlangu kuruarri jungangku puraja. ⁶ Ngajujulparnarla junga-nyayirni warrki-jarrija Kaatuku. Putaputarna-jana jinyijinyi-manu Kirijini-patu Juwu-kurlanguku kuruarri puranjaku. Kujarlanyarna jaaji-kari jaaji-kariji yanu yungurna-jana Kirijini-patu pinyi. Kujarna Juwu-kurlangu kuruarri puraja, kularna rampal-yanu. Kujarlanya kajilparna ngampurrpa nyinakarla, kajikarnajurla pulka pinyi. Kala lawa, kulalparnajurla pulka-pungkarla!

⁷ Kula-nganta manngu-nyangurnaju ngurrju nganta. Kalarna rampal-manngunya Juwu-kurlangu kuruarriirliji pirrjirdi-manu nganta Kaatuku puranjaku. Kala Jijajirliji kurruly-kujurnu Juwu-kurlangu kuruarri-kijaku. Jalangurlu karna milya-pinyilki kujalpaju Juwu-kurlangurlu kuruarriirli warla-pajurnu Kaatu-kujaku manu Jijaji-kijaku puranja-kujaku. ⁸ Jalangurlu karna junga-nyayirnililki milya-pinyi Jijaji Kiraji, ngulaju kaju ngajuku nyina Warlalja-Wiri. Kujaju ngurrju-nyayirni. Kujarlanya karna milya-pinyi yinya Juwu-kurlangu kuruarriji punku-nyayirni. Kulalpaju pirrjirdi-mantarla. Ngajuju karnarla warrki-jarrimi Jijaji Kirajikilki. Kujarlanyarna yampija Juwu-kurlangu kuruarriji, manu karna yungkiyi-pajirni. Yuwayi, manngu-nyanyi karna jungangku yungurnarla Jijaji Kirajikilki nyinami. ⁹ Kajirna kuja jungangku manngu-nyanyi, ngulaju Kaaturlu kapu milya-pinyi kuja karnarla Jijaji Kirajiki nyina. Junga, kalarna Juwu-kurlangu kuruarri puraja yijardurlu. Kala kulaju ngulangkuju jungarni-manu Kaatuku puranjaku. Jijaji Kirajirli kala purda-nyangu nyanungukupalanguju, manu jalangu karnarla wala nyina Jijaji Kirajikiji. Kujarlanya kaju Kaaturluju jungarni-pajirni. ¹⁰ Yungurna mayangku-juku langangka mardarni tarnngangku-juku Jijaji Kirajiji manu yangka yartarnarri ngula-kurlurlu kuja Kaaturlu nyanungu pina-wankaru-manu. Kajirna murrumurru-jarrimi Jijaji-piya, ngulaju ngula-juku. Yungurna jungarni nyina majuwangu Jijaji-piya kuja palija warntawarntarla. ¹¹ Nyiya-jangkarna palimi? Karija. Kula karna milya-pinyi. Ngulaju ngula-juku. Ngampurrpa karna nyina yungurna Jijaji Kiraji-piya-juku nyina jungarni yunguju Kaaturlu wankaru-mani pina.

Warrardarliparla nyina jungarni Jijajiki, manu warrki-jarrimirliparla wakurturdu nyanunguku

¹² Ngalya-kari yapa kalu wangkami nyanungurra nganta-jana Kaaturlu wankaru-manu nyurru nganta, manu kalu wangkami nyurru nganta kalu nyina Jijaji-kirli ngurungka Kaatu-kurlangurla. Kula karna kuja wangkami ngaju-kurluju, lawa. Kala nyampunya karna wangkamirra ngaju-kurluju: Jijaji Kirajirliji-nyanu manu ngajuju yungurna nyanungu purami. Kujarlanya yungurna jungarniji nyinami, manu yungurnarla warrki-jarrimi ngaka yungurna nyina nyanungu-kurlu ngurungka Kaatu-kurlangurla. ¹³⁻¹⁴ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, nyampunya karna

manngu-nyanyi ngaju-kurluju. Kaaturluju wangkanjarla yajarnu yungurnarla Jijaji Kirajikilki nyina nyampurla walyangka. Kirijini-jarrinjakungarntirliji kalarna nganta nyiyarningkijarra ngurrju nganta mardarnu, manulparna rampal-manngu-nyangu ngurrju ngantalparnarla warrki-jarrija Kaatuku. Kujalparna kamparrurlu rampal-manngu-nyangu nyiyarningkijarra, ngulajurna yampijalku. Yampijarna-jana, nyampu-mipanya karna manngu-nyanyi ngakaju kapurna nyinami ngurungka kankarlarra. Kujarlanya karnarla warrki-jarrimi wakurturdu ngaka yungurna tarnnga nyina Kaatu-kurlangurla ngurungkaju nyanungu-kurlu.

¹⁵ Ngaliparlu ngalya-karirilparlipa puraja Jijaji Kiraji tarnngangu, manu karlipa nyanungu-piya nyina pina-nyayirni. Kujarlaju yungulparlipa-nyanu jarnkujarnku ngungkurr-nyinakarla yimi nyampu-kurlu kuja karna-nyarra yirrarni pipangka. Marda ngalya-kari nyurrurla kula kankujulu ngungkurr-nyina. Ngulaju ngulajuku. Kaatu kapu-nyarra wangkami yungunkulu yimi jungangu langa-kurra-mani. ¹⁶ Nyurru karlipa purami junga yimiji Jijaji Kiraji-kirliji. Ngarirlipa panungku-juku jungangu purami warrarda.

¹⁷ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, ngaju-piyalu nyinaya. Kujalparnalulu nyurrurla-kurlu nyinaja kamparru, yimi-ngarrurnurnalu-nyarra nyarrpa yungunkulu jungarni nyinami manu manngu-nyanyi. Ngalya-kari kankulu nyurru jungarniji nyinami, manu ngalya-karirli yungulpankulu-jana purda-nyanjarla waalparrikarla nyanungurra-piya nyinanjaku. ¹⁸ Muurlpalu nyinaya yangka yapa majukujaku. Kuja karna-jana manngu-nyanyi, ngulakuju karna-jana yulami. Kujarlanya karna-nyarra warnkiri-manirra nyanungurra-kujakuju. Kirijini-pajirni kalu-nyanu, kala majungka-jarrimi-jiki kalu. Kujarlanya kalu Kirijini-wangu-patu-piya nyina kuja kalurla nginji-wangkami Jijaji Kirajiki kuja palija warntawarntarla. ¹⁹ Kaaturlu kapu-jana riwarri-mani yinyaju yapa maju-patu. Kula kalu nyanungu manngu-nyanyi. Miyi-mipa kalu manngu-nyanyi. Maju-jarrinjarla kalu-nyanurla pulkapinyi kujarlu, “Nyangkajulu majungka-jarrinja-kurra!” Kujajulu yampiyarra! Kurntajarriyarlalpalu! Manngu-nyanyi kalu nyiyarningkijarra-mipa nyampurla walyangka. ²⁰ Kularlipa ngalipa kuja-piya. Ngalipaju karlipa nyina nguru-nyayirni-wanguwardingki Kaatu-kurlangu-wardingki. Manu karliparla pardarni Warlalja-Wiriki Jijaji Kirajiki kaji pina-yanirni walya-kurra nguru-jangka Kaatu-kurlangu-jangka. Nyanunguju ngalipa-nyangu Ngarlkinpa. ²¹ Yartarnarri-kirli nyanunguju Warlalja-Wiri nyiyarningkijarrakuju, manu-ka warrawarra-kanyi. Ngula-kurlurluju yinya-kurlurlu yartarnarri-kirlirli kapu-ngalpa palkaju ngurrju-mani-nyayirni. Jalangu ngalipa-nyangu palkaju rampaku-nyayirni. Kala ngaka kapu-ngalpa Jijaji-piya-mani palkaju kuja-ka palka nyanungu-nyangu ngurrju-nyayirni nyina.

4

Nyinamirliparla jungarni, manu manngu-nyanyirlipa ngurrju-mipa

¹ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, yulkami-nyayirni karna-nyarra. Yirraru-nyayirni karna-nyarra nyina yungurna-nyarra nyanyi. Wardinyi-mani-nyayirni kankujulu. Warrarda karna-jana yimi-ngarrirni yapa panu-karikiji kuja kankulu nyurrurla ngurrju nyina. Nyurrurna-nyarra yimi-ngarrurnu nyarrpa yungunkulurla jungarni nyinami Warlalja-Wiriki Jijajiki. Manu kankulu jintangka nyinami nyanungu-kurlu. Kujarlanya, purayalu warrarda jungangu warntarla yaninja-wangurlu. ² Yungurna-palangu wangkami karnta-jarraku yirdi-jarrakuju Yuwardiyaku manu Jintikiki kujalpa-pala-nyanu kulu wangkaja. Nyanungu-jarraju Warlalja-Wiri Jijaji-kirlangu. Ngula-jangkarluju yungulpaju-pala purda-nyangkarla ngajuju, manu yungulpa-pala-nyanu ngungkurr-nyinayarla kulu-wangu. ³ Yinyajarra Yuwardiya manu Jintiki kala-pala warrki-jarrija ngaju-kurlu yangka yungulu

yapa panu-karirli purda-nyanyi Yimi Ngurrju Jijaji-kirli. Kuja-jangka, payirni karnangku, ngaju-nyangu wungu-warnu, yungunpa-palangu wangkami karnta yinya-jarraku yungu-pala-nyanu ngungkurr-nyinanjarla yalala-yirrarni kulu-wangurlulku. Wati yinya Limiti manu yapa panu-karirlangu kalalu warrki-jarrija ngaju-kurlu. Kaaturlu-jana yirdi-watiji yirrarnu nyanungu-nyangu pukungka yangka kuja kalu yapa panu-kurlangu yirdi ngunami pukungka manu kapulu nyanungu-kurlu nyinami tarnnga-nyayirni.

⁴ Kuja kankulu mapirri nyinami Warlalja-Wiri Jijaji-kirli, wardinyili nyinaya! Yungurna-nyarra jurru-juku wangkami: Wardinyili nyinaya! ⁵⁻⁶ Ngurrjulu-jana nyinaya yapa ngalya-karikiji. Marda kajika-nyarra majurlangu rdipimi, kala manngu-nyangkalu nyampu: Jalangu marda, jukurra marda, Warlalja-Wiri Jijaji kapu pina-yanirni walya nyampu-kurra. Kujarlanya, kulalu wajampa-jarrija kaji-nyarra nyiyarlangu maju rdipi jalangu. Kaji-nyarra maju rdipimi, marda kajinkili nyiyarningkijarra-wangu nyina, ngarilirla yati-wangkaya Kaatuku. Wangkayalurla yungu-nyarra warrawarra-kanyi. ⁷ Kajilpa-nyarra majurlangu rdipiyarla, ngulaju kajikankulu-nyanu wangka kuja, “Waraa! Nyarrpa-jarrimirlipa?” Ngulaju ngula-juku. Nyurrurlaju kankulu Jijaji Kiraji-kirlangu nyinami. Kujarlanya, kajinkilirla Kaatuku wangkami, kapu-nyarra warrawarra-kanyi yungunkulu wajampa-wangu rarralypalku nyinami.

⁸ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, manngu-nyangkalu nyiyarningkijarra kuja-ka ngurrju manu jungarni ngunami. Manngu-nyangkalu nyiyarningkijarra kuja-ka junga ngunami Kaatu-kurlangu. Manngu-nyangkalu nyiyarningkijarra yangka kuja kalu yapangku ngurrju-pajirni manu wiri-pajirni. ⁹ Yapa nyurrurla-junkulu nyurru pina-jarrija yangka kujarna-nyarra pinarri-manu. Manu purda-nyangunkujulu nyarrpa kujarna-nyarra wangkaja. Manunkujulu nyangu kujalparna-nyarra ngurrju jirrnganja nyinaja. Ngurrjulu nyinaya ngaju-piya. Kaatu kapu nyina nyurrurla-kurlu. Nyanunguku karliparla marlaja nyinami rarralypa, wajampa-wangu.

Puurluju wardinyi-jarrija-nyayirni talakuju kujalurla Pilipayi-wardingki-paturlu yilyaja nyanunguku

¹⁰ Ngaju karna nyinami Warlalja-Wiri-kirli Jijaji-kirli. Nyurru-wiyinkijili yilyajarni talaju. Ngula-jangkankujulu jinta-karilki talaju yilyajarni. Kujarlanya karna wardinyi-nyayirni nyinami. Nyurrurla kalankujulu wajampa-jarrija warrarda. Kapunkujulu yilyayarlarni nyiyarningkijarra yungurna-nyarra milya-pungkarla kuja kankujulu ngajuku yulkami. Kala lawa. Kulankujulu nyarrparlu nyiyarningkijarra yilyayarlarni kamparru-wiyi. ¹¹ Marda kankulu rampal-manngu-nyanyi kujarlu, “Puurluju lawa nyiyarningkijarra-wangu, wiyarrpa. Kala kajirli-parla yilyami tala, kujarlanya kapu wardinyi-jarrimilki.” Kujaju junga-wangu. Kula karna wardinyi nyina tala-mipa-jangka yangka kujankujulu yilyajarni. Kalarna palka mardarnu nyiyarningkijarraju, ngaka-karilki kalarna nyinaja lawa, mardarninja-wangu. Ngulaju ngula-juku. Kuja-jangka, langarna-parnkaja lawarlangu-juku yungulparna wardinyi-jiki nyinakarla. Kujarlanya, kajinkijili tala yilyanjarni-wangu nyinayarla, kapurna yawuru-juku nyinayarla wajampa-jarrinja-wangu. ¹² Kalarna palka mardarnu nyiyarningkijarraju, ngaka-karilki kalarna nyinaja lawa, mardarninja-wangu. Ngulaju ngula-juku. Kujarlanyarna pina-jarrija ngurrjukuju yangka kula kalu yapa-patu-karirli milya-pinyi, ngulaju kuja: Nyarrpararla-puka kujalparna nyinaja, manu maju marda ngurrju kujaju rdipija, mardalparna miyi panu-kurlu nyinaja, mardalparna marlajarra nyinaja, ngulaju ngula-juku. Ngajujurna yawuru-juku, kula karna wajampa-jarrimi. ¹³ Jijaji Kirajirliji kaju pirrjirdi-mani yungurnarla nyanunguku nyina manu warrki-jarrimi marda lawa kurlu marda nyiyarningkijarra-kurlu.

¹⁴ Junga kujaju. Nyiyarningkijarra-wangu-wiyi kujalparna nyinaja, talankujulu yilyajarni. Ngampangampalpankujulu nyinaja. Kujarlanya karna-nyarra yati-wangka. ¹⁵ Nyurrurla Pilipayi-wardingki-patu, manngu-nyanyi kankujulu nyurru-wiyi kujarna-nyarra yaninjarla yimi-ngarrurnu Yimi Ngurrju Jijaji-kirli. Ngula-jangkarna yanu Majatuniya-kurra. Kulajulu yapangku tala yilyaja, lawa. Nyurrurlarlu jaajikingarduyu-patu-miparlunkujulu talaju yungu. ¹⁶ Ngaka yangka kujalparna warrki-jarrija kirri-karirla Tijilunikarla, kulankujulu wajawaja-manu, lawa. Yilyajarni warrardankujulu tala yungurnaju warrawarra-kanyi. ¹⁷ Marda kankujulu rampal-manngu-nyanyi kujarlu, “Puurluju-ka ngayarrka-jarrimi talaku kuja karliparla tala warrarda yilyami.” Kujaju junga-wangu! Ngari karna-nyarra wangkami tala-kurluju kujalpankujulu yimiri nyinaja. Kujarlanya, milya-pinyi karna kuja kapu-nyarra Kaaturlu wardinyi-mani. ¹⁸ Wati yinyarlu Papururturluju kangurnu ngajuku talaju kujankujulu nyurrurlarlu yungu. Ngula karna panulku mardarni nyiyarningkijarraju. Kujarlanya karna-nyarra yati-wangka pipa nyampurlaju. Warntarri nyurrurla-nyanguju ngurrju-nyayirni kuyu-piya yangka kuja kalalurla warntarri purraja Kaatuku. Kaaturlu kala kuyu yinyaju parnti-nyangu purranja-kurra, manu kala-jana wardinyi-jarrija. Kuja-piyarlu-yijalankulu tala nyurrurla-nyangu-kurlurluju Kaatuju wardinyi-manu.

¹⁹ Wangkami karna-nyarrarla Kaatuku, “Wapirra, nyampurra Pilipayi-wardingki-wati, ngulaju kalurla nyinami Jijaji Kirajiki. Nyuntulu kanpa nyina yartarnarri wiri-jarlu-kurlu. Kujarlanya karna-janarla wangka yungunpa-jana jamangku warrawarra-kanyi. Ngula-jangka kulalu marlajarra nyina.” Yuwayi, junga kujaju! Kaatukuju kapunkulurla marlaja nyina ngurrju marlajarra-wangu. ²⁰ Kaatuju ngalipakupalangu, manu nyanunguju ngurrju-nyayirni. Pulka-pinyirilparla tarnnganku! Ngula-juku ngurrju.

Puurlurlu pipa nyampuru lawa-manu Kirijini-patu yapaku Pilipayi-wardingkiki

²¹ Nyurrurla jaajikingarduyu-patu wiriwiri, yangka-patu Kaatu-kurlangu yapa-patuku kuja kalurla nyina Jijaji Kirajiki, ngulajulu-jana warnkiri-manta ngurrju karnalu nyina. Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, yangka-patu kuja kalu warrki-jarrimi ngaju-kurlu, ngulangkuju yungulu-nyarra yimi-ngarrirnirra ngurrju nganta kalu nyina. ²² Kaatu-kurlangu yapa-patu nyampurla ngurrangka manu yangka-patu kuja kalurla warrki-jarrimi Ruumu-wardingkiki Kingiki, ngulangkuju yungulu-nyarra yimi-ngarrirnirra ngurrju nganta kalu nyina. ²³ Yati-wangkamilki karna-nyarrarla Jijaji Kirajiki nyurrurlaku yapaku, “Warlalja-Wiri Jijaji, yimiri-jana nyinaya yapa nyampu-patuku, manu nyinaya yapa nyampurra-kurlu tarnnga-juku.” Ngula-juku.

Colossians
Pipa Kalaji-wardingki-patuku
Pipa ngula-jana Puurlurlu pantirninjarla yilyajarra
Kirijini-patuku Kalaji-wardingki-patuku
nyurru-wiyi

Nyiya-kurlu yimi nyampu?

Nyampurla ngurungka kalu tarnnga-juku turnu-kari turnu-kari yapa-patu nyinami ngula kalu-jana yimi Jijaji Kiraji-kirli warntarlarlu yirri-purami. Jalangurlangurlu yapangku kujarra-piyarlu kalu-jana putaputa kanyi-jiki puranjakungarduyu-patu jungarni-kijaku puranja-kujaku Jijaji Kiraji-kijaku. Kuja-piya-kujakunya pipa nyampu Kirijini-patuku riiti-maninjakuju.

Nyampu wita puku yimi-kirliji pipa pantirninja-warnu kuja Puurlurlu yirrarnu nyurru-wiyi kujalpa nyinaja rdakungka. Pantirninjarla yirrarnu-jana Kirijini-patuku ngulalpalu kiringka Kalajirna nyinaja. Pinarri-mani kangalpa nyampurlarlu pipa pantirninja-warnurlarlu ngulaju Jijaji Kirajirli ngurrju-manu nyiyarningkijarra ngula-ka karrimi manu ngunami nyampurla walyangka manu yalkirirla manu ngula-ka wiri-nyayirni-jiki nyinami nyiyarningkijarrarlajinta.

Puurlurlu kuja nyampu pipa yirrarnu pantirninjarla, ngulaju yungu-jana pututu-pinyi Kirijini-patuku yalumpu-kari-kijaku yapa-patu-kari-kijaku ngulalpalu-jana warntarlarlu pinarri-manu nyiyarningkijarraku kuruwarriki Juwu-kurlanguku, manu kuyu mangarri ngulalpalu ngarnu warntarlarlu, manu kujalpalu-jana pinarri-manu warntarlarlu marramarra-patu-kurlu. Nyampurlu pipangku pantirninja-warnurlu, Puurlurlu-jana pinarri-manu Kalaji-wardingki-patu junga-nyayirni ngulaju Jijaji Kiraji-kirli.

¹⁻² Ngajurna Puurlu Kurdungurlu Wiri. Kaaturluju milarninjarla ngajuju yajarnu. Kujarlanya, Jijaji Kirajiki karnarla jalanguju marlaja warrki-jarri Kurdungurlu Wiri-juku Kirijini-patu-kurluju. Ngajarrarlu Puurlurlu manu Timijirli karnalunya nyarra nyampunya yilyamirra jaruju nyurrurlakuju Kalaji-wardingki-patuku yapaku, ngulangka kiringka kuja kankulu yapa nyinami Kaatu-kurlangu. Timiji, ngulaju ngalipakupurdangka-yijala warlalja kuja karliparla ngalipa nyina warlalja jintaku Jijaji Kirajiki. Nyurrurlarlu kuja kankulu warrarda purami Jijaji Kiraji yampinja-wangurlu, ngulakunya karnalu-nyarra ngajarrarluju yilyamirra nyampuju jaru. Ngajarra karnalu-nyarrarla wangkami Wapirra Kaatukuju kujanya, “Payirni karlijarrangku yungunpa-jana yimiri nyina Kalaji-wardingki-patuku yapaku. Kujarlaju yungungkulu marlaja nyinami rarralya ngurrju-nyayirni tarnnga-juku.”

Puurluju-janarla yati-wangkaja Kaatuku Kalaji-wardingki-patuku

³ Kaatuku-ka nyina Kirda-nyanu Jijaji Kirajikipalangu Warlalja-Wirikipalangu. Ngulakunya karnalu-nyarrarla warrarda yati-wangka Wapirra Kaatukuju. ⁴ Witarnalu jaru purda-nyangu nyurrurla-kurlu yangka kuja kankulurla murra nganta wala-nyayirni nyina Jijaji Kirajiki. Manu wita jaru-kari-yijalarnalu purda-nyangu kuja kankulu-jana murra nganta yapa ngalya-kariki yulkami-nyayirni Kaatu-kurlangukuju. Ngulakunya karnalu-nyarrarla wardinyi-nyayirni Wapirrakuju warrarda yati-wangka Kaatukuju. ⁵ Nyurru-wiyi, purda-nyangu-jalankulu Yimi Ngurrju

Kaatu-kurlu yangka kuja kangalpa nyinami pirrjirdi-nyayirni ngalipakuju, ngulakunya yungurliparla jirrnganja nyina nguru-nyayirni-wangurla tarnnga-juku. Ngulakuju kankulurla pardarni wurra-juku. Kujarlanya kankulurla wala nyina Jijaji Kirajiki, manu kankulu-jana yulka yapaku Kaatu-kurlanguku. ⁶ Nyurru-wiyi kujalu Yimi Ngurrju purda-nyangu yapa-kari yapa-karirli ngurrara-kari ngurrara-karirla manu ngurujarraranyparla, ngulakujulurla maya-kari maya-kari-juku ngungkurr-nyinaja yapaju. Jalanguju Yimi Ngurrju yupa-patu-warnu, ngulaju-ka palju-yani palka-juku nguru-kari nguru-kari-kirra yapa-kari yapa-kari-kirra manu ngurujarraranypa. Kujarlanya kalurla yapa panuju ngurrju-nyayirni marlaja nyinami Kaatukuju. Manunkulu nyurrurlarlangu pinarri-jarrija jinta-juku Yimi Ngurrju, ngulaju jaruju yangka kuja kangalpa warrarda nyinami Kaatuju yimiri-juku. Jalanguju kankulu milya-pinyi nyurrurlarlaju Yimi Ngurrju junga-nyayirni. Kujarlanya kankulurla marlaja nyinami ngurrju-nyayirni Kaatukuju.

⁷ Nganimpa-patu karnalurla warrki-jarrimi wakurturdu-nyayirni Jijaji Kirajiki: Papuru, Timiji, manu ngaju. Ngajarrarluru Timiji-jarrlu, ngulangkujurlijarra-nyarra yilyaja nyurrurlakuju ngajarra-nyangu wungu-warnu Papuru-wiyi Yimi Ngurrju-kurluju nyurrurlaku yimi-ngarririnjaku. ⁸ Kuja nyampu-kurra pina-yanurnu ngajarra-kurra, ngulangkuju-jarrangku yimi kangurnu jaruju, ngulaju-jarrangku kuja wangkaja, “Kalaji-wardingki-patu Kirijini-patu kalu nyina palka-kurlu Pirlirra Kaatu-kurlangu-kurlu. Ngula-kurluju kalu-nyanu yulkami-nyayirni.” Kujanya-jarrangku yimi kangurnu Papururlu.

⁹ Yangka kujarnalu-nyarra jaru purda-nyangu kamparru-wiyi ngurrju-nyayirni, ngulakuju karnalu-nyarrarla warrarda wangka Kaatuku yungu-nyarra Pirlirparlu nyanungu-nyangurlu tarnngangu-juku pinarri-mani Kaatu-kurlangu-kurluju. Ngula-jangkanya yungunkulu pina nyina nyiyarningkijarraku Kaatu-kurlangukuju nyarrpa kaji-nyarra wangka warrki-jarrinjaku nyanunguku. ¹⁰ Kaatu kanyarra nyina ngampurrpa-nyayirni yungunkulurla nyurrurla jungarni-nyayirni nyina. Ngulakunya karnalu-nyarrarla wangkami Kaatukuju. Kajinkilirla jungarni-nyayirni nyina manu warrki-jarrimi nyanunguku Kaatuku, kujarlaju kankulu miyalu raa-pinyi manu wardinyi-mani. Ngula-jangkanya kapunkulu milya-pinyi-nyayirni Kaatuju.

¹¹ Milya-pinyi karlipa ngaliparlaju kuja-ka pirrjirdi-nyayirni nyina Kaatuju. Ngularlangukunya karnalu-nyarrarla wangkami yungu-nyarra pirrjirdi-mani ngurrju-karda. Ngula-jangkakuju kaji-nyarra nyiya maju rdipimi, kapunkulurla wala-juku nyina Kaatuku, ngulaju wurra-juku. ¹² Nyurrurlaju, wangkayalurla Wapirra Kaatuku wardinyi-nyayirni kuja kangalpa nyanungu rdili-nyayirni-wangu jirrnganja nyina yapaku nyanungu-nyanguku. Ngulaju-nyarra wangkaja nyanunguju kapu-nyarra jirrnganja nyina nyurrurlaku. Junga-nyarra Kaaturluju nyurrurlaju ngurrju-pajurnu, manu-nyarra rdakurl-kujurnu nyanungu-nyangu-kurralku turnu-warnu-kurralku jinta-kurralku-juku.

¹³ Yangka kuja-ngalpa ngalipa rdakurl-kujurnu Kaaturlu nyanungu-nyangu-kurra turnu-warnu-kurra, ngulakungarntijirla puntarnu ngalipaju Juju Ngawuku Kaaturluju. Ngulajulpa-ngalpa Juju Ngawungku milpa-parnta-piya mardarnu mungangka-juku, manulpa-ngalpa wiri nyinaja ngalipaku. Ngulakujurla Kaaturluju puntarnu ngalipaju, manu-ngalpa rdakurl-kujurnu nyanungu-nyangu-kurralku turnu-warnu-kurra. Ngulakuju nyanungu-nyangu Ngalapi-nyanu Jijaji Kiraji, Warlalja-Wiri kangalpa nyina turnu-warnukuju, ngulakuju karla Kaatuju yulkami-nyayirni. ¹⁴ Yangka Ngalapi-nyanu kuja palija watiya warntawarntarla, ngulangkungunya-ngalpa muurl-mardarnu ngalipaju Juju Ngawu-kujakuju, manu ngulapurunya-ngalpa yawuru-jarrija Kaatuju wilji-warnukuju.

Jijaji Kiraji ngulaju Warlalja-Wiri nyiyarningkijarraku

¹⁵ Kaatuju-ka pirlirra nyina, kulalparlipa nyangkarla miparrpaju. Manu nyanungu-ka nyina Kaatu-piya-yijala Ngalapi-nyanuju, ngulangku kangalpa milki-yirrarni Kaatuju. Kuja nyiyarningkijarra ngurrju-manu Kaaturlu yalkirirla manu walyangka, ngulaju yungurla marlaja karrimi manu ngunami ngurrju-nyayirni Jijaji Kirajiki Warlalja-Wiriki. ¹⁶ Kaaturlujurla jirrnganja ngurrju-manu Jijaji Kirajiki nyiyarningkijarra kuja karlipa warrukirdikirdi ngaliparlu nyanyi nyampurra walyangka manu yalkirirla. Manu kula karlipa-jana nyanyi ngaliparluju marramarra-watiji ngurrju manu maju manu ngalya-kariji pirlirrpaju ngurrju manu maju nyampurlaju walyangka manu yalkirirla. Nyampurrarlangujurla jirrnganja ngurrju-manu Jijaji Kirajiki Kaaturluju, yungu-jana Jijaji Kirajiki Warlalja-Wiri-jiki nyina nyampurrakuju. ¹⁷ Nyiyarningkijarra-wangurla-wiyi, ngulajulpa palka-juku nyinaja Jijaji Kiraji. Nyanungurlunya kangalpa warrawarra-kanyi nyiyarningkijarra walya manu yalkiri ngurjararanypa manu yapa majungka-jarrinja-kujaku manu karlirr-yaninja-kujaku. ¹⁸ Nyanungu kangalpa wiri-juku nyina ngalipakuju. Ngulaju-ka nyina kamparrurla jurru-piya nyanunguju. Ngalipaju Kirijini-patuju karlipa nyina turnuwarnu nyanungu-nyangu-piya palka-piya. Nyanungukunya karliparla marlaja nyina wankaru-kurlu nyanungu-nyangu-kurluju. Nyanungunya kamparru-wiyiji yakarramaninjarla wankaru-manu Kaaturluju palinja-warnuju yungu-ngalpa wiri-jiki nyina nyiyarningkijarrakuju. ¹⁹ Nyanungurluju-nyanu Kaaturluju ngampurrparlu muku kurru-pinjarla yirrarnu Jijaji Kiraji-kirra yungu-pala jintajuku nyina. ²⁰ Kamparru-wiyi, ngalipajulparliparla wilji-jarrinjarla jurnta nyinaja kuja-purda-kari Kaatukuju, manu nyiyarningkijarra kujalpalu yalkirirla manu walyangka nyinaja, ngularlangujulpalurla jurnta nyinaja kuja-purda-kari. Ngula-puruju Kaaturluju milarninjarla yilyajarni Jijaji Kirajilki wurrangku-juku, ngulangkungunya yungu-ngalpa yapa manu nyiyarningkijarra pina-kanyi Kaatu-kurlangu-kurra. Yangka kuja Kaaturlu yilyajarni Jijaji Kiraji nyampu-kurra walya-kurra, kuja-ngalpa yalyu karlija yalirla yangka watiya warntawarntarla ngalipaku, kujarlunya-nyanu Kaaturluju walykayirrarnu ngalipa-nyangurla wiljingka, manu ngalipa-ngalpa pina-kangurnu puntulku nyanungu-nyangu-kurra.

²¹ Nyurrurla Kalaji-wardingki-patu kuja kankulu jalangu nyina Jijaji Kirajiki kirlangulku, ngula-wangurla-wiyilpankulurla nyurrurla nyurru-wiyiji kuja-purda-kari jurnta nyinaja Kaatuku nyurunyuru-jarrinjarla, yirdijankulu jarrwararlu manngu-nyangu nyurrurlarlu kuja-purda-kari manu yirdijalpankulu maju-nyayirni warrarda nyinaja kuja-purda-kari. ²² Kujalpankulu kuja-purda-kari nyurrurla nyinaja, ngulaju-nyarra wurrangku-juku Kaaturluju pina rdakurl-kujurnu nyanungu-nyangu-kurralku, manu kanyarra walyka-nyayirni jalanguju nyina nyanunguju yirdija-ngarra-nyarra palija nyurrurlaku Jijaji Kirajiki watiya warntawarntarla. Kujarlunya yungu-nyarra pina-kanyirni Jijaji Kirajirliji Kirda-nyanu-kurlangu-kurraju Kaatu-kurlangu-kurraju wungu-warnulku, ngulangkungunya yungunkulurla karri kamparrurla yirrngingiki nyanungu-nyangu yapa ngulaju kurnta-wangu-nyayirni manu jungarni, ngulanya kaji-nyarra ngurrju-pajirni. ²³ Yangka Yimi Ngurrju, ngulajulpalu yapa panu-jarlu-nyayirni warru kangu nguru-kari nguru-kari-wana, manulpalu-jana warru yimi-ngarrurnu yapa-kari yapa-kariki kirri-kari kirri-karirla. Manu ngajurlanguju milarnu Puurlu Kaaturluju yungurna-jana warru yimi-ngarrirni Yimi Ngurrju Jijaji Kirajiki-kirliji. Yangka kujankulu nyurru-wiyi Yimi Ngurrju purda-nyangu, ngulajunkulu pinarri-jarrija yangka kuja kanyarra Kaaturlu warrarda kurru-pinyi wankaru nyurrurlakuju, ngulakunya yungunkulurla marlaja nyina wankaru tarnnga-juku. Ngulakunya kankulurla pardarni. Ngulakujulpankulurla ngungkurr-nyinayarla-juku kapuru-wangu. Kajili-nyarra yapa ngalya-kari jangkardu yanirni jaru junga-wangu-kurlu, ngulajulu-jana wurra-manta, manulurla nyurrurlaju

ngungkurr-nyinaya-juku Jijaji Kirajiki.

Puurluju kala-jana warrki-jarrija Kirijini-patuku, ngulaju mata-karda-nyayirni

²⁴ Nganangku-puka kajilpa-jana Kirijini-kariyi-nyanu pirrjirdi-mantarla warrk-
ingkarlu, ngulakuju kajikalurla yapaju warrarda rdapakarrka. Kujalpa Jijaji Kiraji
nyinaja nyampurla walyangka, ngulakujulpalurla warrarda rdapakarrkaja yapaju.
Ngula-purujulparla nyanunguju warrki-jarrija-juku Kaatukuju. Nyampu kuja karna
ngajurlangu rdakungka nyina pirijina, ngula-puruju karna ngajuju wardinyi nyina
kuja karnarla warrki-jarri Kaatuku rdapakarrkanja-puruju wurra-juku, kujarluju
yungurna-nyarra nyurrurla pirrjirdi-mani ngajulurlu Jijaji-piyarlu manu Kirijini-
kariyi-nyanurlangu. ²⁵ Kaaturluju milarnu ngaju yungurnarla marlaja warrki-
jarri jaajikingarduyu nyanunguku-juku Kirijini-kariyi-nyanurlajinta. Junga-jukurna
jaajikingarduyu-jarrijalku yungurna-nyarra muku milki yimi-ngarrirni nyurrurlaku
Yimi Ngurrju yangka kuja-ngalpa Kaaturlu yilyajarni. ²⁶ Yangka Yimi Ngurrju,
ngulaju nyurru-wiyi Kaaturlu kala-jana jurnta mardarnu yapakuju. Kala jalangurlu
ngulaju muku kangalpa warraja-maninjarla yimi-ngarrirni ngalipakuju yapa Kaatu-
kurlanguku. ²⁷ Ngampurrparlu kangalpa milki yimi-ngarrirni jalangurlu Yimi Ngur-
rju jintawarlayiki-jiki Kaaturluju. Nyampunya-ka wangka Yimi Ngurrju ngulaju kuja,
'Jijaji Kiraji-ka nyina kaninjarni nyurrurla-nyangurlangurla Juwu-wangu-kurlangurla
palkangka kurru-yukanja-warnu, kula nganimpa-nyangu-miparla Juwu-miparla.'
Kujarlaju kankulurla warlalja nyina. Manu milya-pinyi kankulu nyurrurlarluju
kapu-nyarra jirranganja nyina Jijaji Kiraji yartarnarri wiri-jarlu-kurlu, ngulakunya
karliparla pardarni.

²⁸ Nganimparlu karnalu-jana Jijaji Kiraji yimi-ngarrirni yapaku. Manu karnalu-jana
pinangku pinarri-mani Jijaji Kirajiki. Manu pututu-pinyi karnalu-jana Yimi Ngurrju
wajawaja-maninja-kujaku manu karlirr-yaninja-kujaku. Nganimparlu karnalu-jana
pinarri-mani nyiyarningkijarra Jijaji Kiraji-kirli yungulu nyanungu-piya nyinami
pina-nyayirni. ²⁹ Yapaku pinarri-maninjakungarnti, ngaju-wiyi kaju pirrjirdi-mani
tarnnganguku Jijajirliji, ngula-jangkanya parra-kari parra-kari karna-nyarra warrki-
jarri wakurturdu-nyayirni yukayi-karda nyurrurlakuju.

2

¹ Nyampurla rdakungka, ngampurrpa karna-nyarra nyina nyurrurlakuju Kalaji-
wardingki-patuku yungunkujulu manngu-nyanyi ngaju wajawaja-maninja-wangurlu
kuja karna-nyarrarla Kaatuku warrki-jarri nyurrurlaku yukayi-karda. Ngulaju kula
karna-nyarrarla nyurrurla-mipaku warrki-jarri. Yapa panu-karirlanguku karna-
janarla warrki-jarri yangka kuja kalu kirri-karirla nyina yirdingka Latujiyarla manu
yapa-kariki ngajarriki kuja kajulu ngurrpa nyina miparrpa nyanja-wangu ngajukuju.
² Ngajuju karna-janarla tarnnga-juku warrarda wangka Kaatukuju jintawarlayiki-
jiki yungulu lani-wangu nyina purnparrpa, manu yungulu-nyanu yulka tarnnga-
juku jintangka-juku. Ngulakunya karna-nyarrarla nyurrurlarlanguku warrarda
wangka Kaatukuju yungunkulu junga-nyayirni purda-nyanjarla langa-kurra-mani
Yimi Ngurrju Jijaji Kiraji-kirli yangka yimi kujalpa-nyanu Kaaturlu wuruly-mardarnu
nyanunguku yapa-kujakuju. ³ Ngulangka Yimi Ngurrjungka kyananu Jijaji Kira-
jirli milki-yirrarni ngalipa-kurraju yungurlipa nyiyarningkijarra langa-kurra-mani
pinangkulu.

⁴ Nyampu wita jaru ngulaju karna-nyarra nyurrurlaku yilyamirra yungunkulu-
nyanu warrawarra-kanyi yapa-kari-kijaku yimirr-yinja-kujaku. Kajikalu-nyarra
jaru-kari-kirlirli yijardu-wangu-kurlurlu yimi-ngarrirninjarla karlirr-kanyi Kaatu-
kujakuju, kajikalu-nyarra ngula-kurlurlu yimirr-yinyi. Jaru nyanungurra-nyangu

junga nganta, ngurrju nganta. Kala lawa! Ngula-kujakujulu-nyanu warrawarra-kangka muurlparlu yirdija nyampu jaru nyanungurra-nyangu kula junga. ⁵ Kula karna nyurrurla-nyangurla yalirla nyina ngajuju, ngulaju karna-nyarra rdumurdumu-karri nyurrurlakuju. Manu nyampurla karna-nyarra wardinyi nyina yirdija kankulu-jana warrarda mamparl-pinyi yapa-patu yangka-patu warlkanji-patu yijardu-wangu-kurlu jaru-kurlu, manu karna-nyarra wardinyiji nyina ngajuju yirdija kuja kankulurla jintangka-juku wala nyina Jijaji Kirajikiji.

Tarnnga-jukulparliparla jirrnganja nyinakarla Jijaji Kirajiki

⁶ Yangka kujankulu kamparru-wiyi Yimi Ngurrju purda-nyangu Jijaji Kirajiki-kirli, ngulajunkulu rdakurl-kujurnu kapuru-wangurlu, manunkulu yirdiji ngarrurnu Warlaja-Wiri. Ngulakuju, tarnngajukulurla warrarda jirrnganja nyinaya jintangka-juku yangkakuju Jijaji Kirajiki kurru-yukanja-warnukuju. ⁷ Ngulakujulurla tarnnga-juku warrarda wala nyinaya Jijaji Kirajiki yungu-nyarra warrarda kurru-yuka ngapa-piya manu yungu-nyarra pirrjirdi-mani yungunkulurla wala-nyayirni nyina. Kujanya-nyarra jaruju wangkaja yangkaju Papuruju nyurru-wiyiji. Manulurla ngula-jangkaju warrarda yati-wangkaya wardinyi-nyayirni Kaatukuju.

⁸ Purda-nyangkajulu! Warrawarra-kangkalu-nyanu yapa-kari-kijaku warlkanji-kari warlkanji-kari-kijaku yangka kuja kalu jukurpa-kari jukurpa-kari mardarni yijardu-wangu. Ngula-kurlurluju kapulu-nyarra warrarda putaputa jinyijinyi-mani yungulpankulu nganta purayarla nyanungurra-nyangurlangu kuruwarri. Nyampurraju kuruwarri ngulaju jukurpa-kurlu yapa nyurnunurnu-kurlangu-kurlu kuja kalu-nyanu yapangku jarnkujarnku pinarri-mani kuja kalu jukurpa-kari jukurpa-kari nyina nganta jarnkujarnku yalkirirla nganta manu walyangka. Nyampurraju jukurpa ngulaju kula Jijaji Kirajiki-kirlangu. ⁹ Langa-kurra-mantalu! Jijaji Kirajiki karla jirrnganja nyina Kaatuku kurru-yukanja-warnuku. Manu yangka kujalpa Jijaji Kirajiki nyinaja nyampurla walyangka, ngulajulpa-pala nyinaja jinta-juku, yangka kuja karla warrarda kurru-yuka-juku Kaatuju Jijajikiji. ¹⁰ Ngulaju-nyarra Kaaturluju nyurru-juku yungu nyurrurlakuju wankaru wita-wangu Jijaji Kirajiki-kirlangu. Nyanungu-juku-ka Jijaji Kirajiki wiriji nyina jukurpa-kari jukurpa-karikiji kuja kalu nyina yalkirirla manu kuja kalu nyina walyangka.

¹¹ Nyurru-wiyi, rdakurl-kujurnulpa-jana Kaaturluju nyanungu-nyangu-kurra turnu-warnu-kurraju ngulaju Juwu-patu-mipa-wiyi ngulaju Mujuju-kurlangurla kuruwarrirla. Kala jalanguju, nyurrurla Juwu-wangu-patu, ngulajurla jirrnganja rdakurl-kujurnu Kaaturlu Jijaji Kirajikiji nyanungu-nyangu-kurralku turnu-warnu-kurra, ngulaju yangka kuja-nyarra Jijaji Kirajiki kurru-yukaja. Ngulangkuju-nyarra muurl-mardarnu karlirr-yaninja-kujaku. ¹² Yangka kujankulu papitaji-jarrija, ngulaju kula-ngantankulurla jirrnganja yukaja milyi-kirra Jijajiki. Ngula-jangkaju, kujankulu yangka wilypi-pardija ngapa-jangka, ngulaju-nyarra Kaaturlu pina-wankaru-manu Jijaji-piya, kuja kamparru-wiyi yakarra-maninjarla wankaru-manu. Ngulakunyankulurla wala nyinaja Kaatukuju pirrjirdikiji yungu-nyarra nyurrurlarlanguku wankaruju yinyi. ¹³ Nyurrurla Juwu-wangu-patu, ngulajulpankulu Kirijini-jarrinja-wangu-wiyi warrarda-parnkaja kuja-purda-kari warntarla-wiyi Kaatu-kujakuju, manulpankulu ngurru-wiyi nyinaja Mujuju-kurlangukuju kuruwarrikiji. Manu kulalpankulu Kaatu-kurlangu Pirlirraju mardarnu kamparru-wiyiji. Kulankulu nyarra yukayarla Kaatu-kurlangu-kurraju nyurrurla-karriji. Kala kujankulu Kirijini-jarrijalku, ngulakunya-nyarra Kaaturluju yungu Jijaji Kirajiki-kirlangu wankaru, manu-ngalpa ngalipakuju Kaatuju yawuru-jarrija wilji-warnukuju. ¹⁴ Kaaturlu nyanungurlu-ngalpa majumajuju ngalipakuju muku wajawaja-manu kujalparlipa kuja-purda-kari karlirr-yanu manu kujarlipa muku rdilyki-pungu kuruwarri nyanungu-nyanguju. Nyarrparlu kuja? Kala

kujarlu. Ngalipa majungka panungka ngulaju kapurlipa marda paliyarla Jijaji-wangurla ngalipa watiya warntawarntarlaju. Kala kujalpa-ngalpa yangka Jijaji watiya warntawarntarla marlaja waraly-karrija, ngulangkunya-ngalpa majumajuju jurnta murrurnu muku. ¹⁵ Kuja Jijaji Kiraji palija watiya warntawarntarla, kuja-puruju ngulangkujulpa-jana rampaku-manu pirlirrpakari pirlirrpakari kujalpalu wiri nyinaja yalkirirla manu walyangka. Manu kurnta-nyayirniki-jana ngurrju-manu Jijaji Kirajirliji milparniwarrarla. Kujarlu-nyanu wiri-nyayirni yirrarnu pirlirrpakari pirlirrpakariki.

Kularlipa niyaku kuruwarriji pura yapa-kurlanguju

¹⁶ Jalangu kuja kankulurla nyina Kaatukulku, ngulangkuju mamparl-pinjarla wurra-mantalu-jana yapa-karriji kajili-nyarra jangkardu yanirni jinyijinyi-maninjaku kuruwarri-kari kuruwari-kariki puranjaku manu purlapa-kari purlapa-kariki pinjaku Juwu-kurlanguku manu yapa-kari-kirlanguku. Ngulajulu-jana mamparl-pinjarla wurra-manta! Manu marda kajika-nyarra jinta-karriji kuja wangka, 'Nyampuju yampiya ngarninja-wangurlu mangarri-kari manu ngaparlangu nganimpa-nyangurla kuruwarrirla.' Kajilpa-nyarra ngana kuja wangkayarla, ngulajulu mamparl-pinjarla wurra-manta! ¹⁷ Nyampurraju kuruwarri-kari kuruwarri-kari manu purlapa-kari purlapa-kari Juwu-kurlangu, ngulangkuju ngari kangalpa wita milki-yirrarni Kaatu-kurlanguju kaji nyanungu nyarrpa-jarri ngaka. Kala kuja kangalpa Jijaji Kiraji jirrn-ganja nyina ngalipaku, ngulangkuju kangalpa milki-yirrarni muku Kaatu-kurlangu. ¹⁸ Marda jinta-kari yapa kajika-nyarra jangkardu yanirni kula-nganta yijardunju-kula, kala lawa. Yaninjarla kajika-nyarra marda kuja wangka yapa pululu nganta, 'Ngaju-piyalu nyinaya ngurrju ngula kaju Kaatuju wangkami yuruyururla. Ngaju-piyarlulu-janarla yunpaka purlapa marramarra-watiki.' Kajilpa-nyarra kuja yaninjarla wangkayarla, ngulajulu jamulu purda-nyangka. Yapa kuja kalu kuja wangka, ngulakuju kula kajana Kaatu wangka yuruyururla, lawa. Ngari kalu-nyarra kujaju wangka nyanungu jaruju yungulu-nyanu wiri-pajirni. ¹⁹ Kuja-ka yapa kuja wangka, ngulaju kula karla junga wala nyina Jijaji Kirajikiji. Yangka kuja kangalpa wiri nyina Jijaji, ngulaju jurru-piya ngalipaku Kirijini-patukuju kuja karliparla ngalipa nyina nyanungu-nyangu palka-piya. Yapa-kurlanguju palkangka pulykungku-ka jirri-mardarni kakarda, jimanta-jarra, purturlu, martardiji-jarra, yardipi-jarra, mirdi-jarra, luku-jarra, ngulangkunya-ka muku jirri-mardarni palkangkaju. Kuja-piyarluyijala kangalpa Jijaji Kirajirliji jirri-mardarni ngalipaju Kirijini-patuju pulyku-piyarluyijala. Kuja-jangkanya karliparla marlaja ngurrju-jarrimi Kaatukuju pirlirjirdi-karda kuja kangalpa warrarda jirri-mardarni.

Jijaji-piya-ngalpa wankaru-manu Kaaturluju

²⁰ Nyurrurla yangka Jijaji Kiraji-kirlangu-patu, ngulaju-nyarra wankaru-manu Jijaji-piya palinja-warnuju, manu wankaru-maninjarla muurl-mardarnu-nyarra maju-kujaku pirlirrpakari pirlirrpakari-kijaku manu jukurrpa-kari jukurrpa-kari-kijaku maju-kujaku. Ngula-kujaku-nyarra nyurrurlaju muurl-mardarnu Kaaturluju. Nyurrurla kulankulu-jana nyampurraku jukurrpakaku ngawuku manu nyampurraku pirlirrpaku ngawuku, lawa. Nyarrparla-yijala kankulu kujaju pina-parnkanjarla nyina yangka-patu-piya-yijala, kuja kalu yangka yapa-patu-karirli purami-yijala nyampurra jukurrpa-kari manu pirlirrpakari ngawu? ²¹ Kajikalu-nyarra marda jangkardu yanirni nyurrurlakulku manu wangka, 'Kajilpankulu purayarla Kaatu jungarnirli nganta, ngulajulpankulu yampiyarla miyi-kari miyi-kari maninja-wangurlu manu pajarninja-wangurlu manu marnpirninja-wangurlu.' Kala nyampurra kuruwarri-kari kuruwarri-kari miyi-kirlangu ngulaju kula Kaatu-kurlangu.

Nyarrpaku-yijala kankulu-jana kujaju purda-nyanyi jungarni-wanguju yimirr-yinja-palka? ²² Nyampurraju kuruwarri miyi-kirlangu ngulaju ngari kalu nyanungurlu yapangku jalangurlu ngurrju-mani, manu kalu-jana pinarri-mani ngula-kurlurluju kurdukurdu nyanungu-nyangu. Kala miyi-kari miyi-kari ngulaju Kaaturlu-jana ngurrju-mani yapaku ngarninjaku. Kuja kalu ngarni miyi, ngulaju-ka miyiji lawa-jarri. ²³ Kuja kalu kujarlu yapangku kuruwarri ngurrju-mani, ngulangkuju nganta kalu milya-pinyi muku kuruwarri Kaatu-kurlanguju nganta. Ngulaju junga-wangu yalumpuju. Kujarluju ngari kalu-nyanurla pulka-pinyi. Kajikalu-nyarra marda kuja wangka, 'Nyinayalu ngurrju nganimpa-piya yungurlipa Kaatuju pura ngurrjungku. Manu nyuntulurlu yungulpanpa-nyanu pakarninjarla murrumurrumantarla, ngula-jangkarlunya yungunpa purami jungarnirli Kaatuju.' Nyampurraju kuruwarri ngulaju kula yijardu. Kuja kalu kujarra kuruwarri-kari kuruwarri-kari purami yapa-patu-karirli, nyampurlu kuruwarrirli kula kajana yapaju jungarni-mani ngurrju-karda, manu kula kajana muurl-mardarni karlirr-yaninja-kujaku.

3

Kirijini-patujulparlipa-nyanu ngurrju nyinakarla jintangka-juku Jijaji Kiraji-kirlangu

¹ Nyurrurlaju, ngulaju-nyarra Kaaturlu nyurru-juku wankaru-mani pirlirrpaju yungunkulu nyina Jijaji Kiraji-kirlangu-kurlu wankaru-kurlu. Kujarlaju, manngu-nyangkalu nyiyarningkijarra Kaatu-kurlanguju kuja-ka Kaaturlu mardarni nyiyarningkijarra nyanungu-nyangurla. Ngulangkanya-ka Jijaji Kiraji nyina Kaatu-kurlangu-wana wiri-nyayirni. ² Kujarlajulu Kaatu-kurlangu-mipa manngu-nyangka jintangurlu-kurra. Putalu manngu-nyangka nyiyarningkijarra yangka kuja kankulu nyanyi warrukirdikirdi nyampurla walyangka. ³ Nyarrparla kujaju? Nyurrurla-patu Kirijini-patu, ngulaju kankulu mardarni Jijaji Kiraji-kirlangu wankaru. Ngulaju kapunkulurla ngakaju jirrnganja nyina nyurrurlaju Jijaji Kirajikilki Kaatu-kurlanguurla. Yangka kujankulu Kirijini-jarrija, ngulakuju-nyarra jurnta palija pirlirrpaju nyurrurla-nyangu kamparru-warnuju. ⁴ Ngula-jangkaju kankulurla Jijaji Kiraji-mipaku marlaja nyina wankaru-kurlu, ngula-kurluju yungunkulurla nyinami nyanunguku. Kaji pinayanirni Jijaji Kiraji yartarnarri wiri-jarlu-kurlu, ngulaju kapunkulurla jirrnganja nyina yartarnarri wiri-jarlu-kurlu-yijala.

⁵ Kuja kanpa ngula mardarni wankaru Jijaji Kiraji-kirlangu, ngula-kurlurluju-nyanu warla-pajika nyuntulurlu karlirr-yaninja-kujaku. Manu marda yangka kajikanpa warrarda kiikii-jarrimi mannga-jarrinjakupurda. Kuja-kujakuju, warla-pajikangku! Manu marda kajikanpa warrarda manngu-nyanyi punku-juku manu warntarlajuku nyuntulurlu. Kujarlangu-kujakuju, warla-pajikangku! Manu marda kajikanpa nyiyarningkijarra warru turnu-mani manu yawirlinji-mani purlurlparlu manu purlurlparlu. Kujarlangu-kujakuju, warla-pajikangku! Kajinpa nyiyarningkijarra kujarlu warrarda turnu-mani manu yawirlinji-mani, ngulaju kulanpa kujarluju pura Kaatu jungarnirli, ngulaju ngari kanpa pura nyampurra-mipa nyiyarningkijarra kuja-purda-karirli. ⁶ Yapangku kuja kalu kujarlu-juku warrarda maju-mani manu punku-mani nyiyarningkijarra, ngula-panukuju kapu-jana wilji-panukuju kulu-jarri-nyayirni Kaatuju. ⁷ Kirijini-jarrinja-wangu-wiyi nyurru-wiyi, kalankulu nyurrurlarlangu nyinaja warrarda punku-nyayirni yalirra-piya-yijala yapa-piya. Kalankulu wirnki-jarrija majumaju-miparla.

⁸ Kala jalangu kuja kankulu nyina Kirijini-jarrinja-warnulku, ngulajulu nyinaya ngurrju, manulu-jana ngurrju nyinaya yapa-patu-kari. Manulu-jana ngulaju kulu-wangu nyinaya! Manu murrumurrumaninja-wangurlulu-jana yampiya yapa-patu-kari! Manu nginji-wangkanja-wangu maju-wangulu-jana nyinaya! Manulu-jana yuru-ngarrirninja-wangurlu yampiya! ⁹⁻¹⁰ Manulu-nyanu yimirr-yinja-wangu warlka

wangu wangkaya jungarni-nyayirni manu yijardu-nyayirni jaruju. Nyiyarningkijarra majumaju, ngulajunkulu yampija purdangirli yirdija kankulu Jijaji Kiraji-kirlangu mardarni Pirlirra jalanguju. Kala nyurru-wiyi, ngulajulpankulu mardarnu pirlirra nyurru-warnu kamparru-warnu yangka kuja kala-nyarra kangu kuja-purdakari. Ngula-jangkaju, kujankulu Kirijini-jarrija, ngula-puruju pirlirra nyurru-warnu kamparru-warnu, ngulajunkulu yampinja-yanulku manu yirrarninja-yanu purdangirli. Jalangu kankulu nyinami Kaatu-kurlangu yapa ngulaju pina-wankaru-maninja-warnu kuja-nyarra Kaaturlu pina-wankaru-manu, manu kanyarra warrarda ngarmirninjarla wiri-mani pirlirrapaju jalangu-warnu nyurrurlaju ngurrju-karda. Manu kanyarra warrarda kurruly-yirrarni nyanungu-piyalku yungunkulu nyanunungulku yijardu-nyayirnirli liirni-jarrarlun manngu-nyanyi manu milya-pinyi.

¹¹ Ngana-patuku kajana nyina Jijaji Kirajiji wiriji? Juwu-patu-mipaku mayi? Juwu-wangu-patu-mipaku mayi? Ngurrara-kari-jangka-mipaku mayi yapa-kariki mayi? Ngurra-patu-mipaku mayi? Yapaku kuja kalu-nyanu tala-mipaku mayi warrki-jarri, ngula-patu-mipaku mayi? Yapaku kuja kalu-nyanu jamulu warrki-jarri pirijina-piya, ngula-patu-mipaku mayi? Lawa kujakuju. Jijaji Kirajiji-ka wiri nyina nyiyarningkijarraku manu nyiyarningkijarrarla.

¹² Nyurrurla-patuju Kirijini-patu, ngulaju kankulu nyina Kaatu-kurlangulku. Ngulaju-nyarra nyanungu yulkaja manu-nyarra milarnu nyurrurlaju yungunkulurla nyina nyanungukulku-juku. Kuja-nyarra nyanungurlu Kaaturlu ngungu-manu, kujarlaju nyurrurlalku mari-jarriyalu-jana yapa-patu-karikiji kuja kalu nyina muntuku marda manu marlajarra marda nyiyarningkijarra-wangu wiyarra. Manulu-jana ngampangampa ngurrju nyinaya. Manulu wiri-pajirninja-wangu nyinaya yirriyirri, pululu. Manulu-jana ngurrju nyinaya nganyunganyu-wangu kaji-nyarra nyiya maju rdipimi. ¹³ Kajilpankulu-nyanu wilji-mantarla nyiya-ngurlu-puka, ngulajulu-nyanu kulu-wangurlu rarralparlu ngurrjungku jarnkujarnku purda-nyangka manu yalu-manta. Ngula-jangkaju, kajilpankulu-nyanu kulu-jarriyarla nyiya-ngurlu-puka, ngula-warnuju jarnkujarnkulu-nyanu yalala-yirrarninjarla yawuru-jarriya yirdija kuja-nyarra Warlaja-Wiri Jijaji wilji-jangkakuju nyurrurlaku yawuru-jarrija kamparru-wiyi. ¹⁴ Kaatu kanyarra ngampurra nyina yungunkulu-nyanu nyurrurla warrarda yulka. Kajinkili-nyanu warrarda yulkami, ngulanganya kapu-nyarra mardarni turnu-warnulku-juku jintangkalku-juku.

¹⁵ Kaatuju-nyarra milarninjarla wangkaja nyurrurlakuju yungunkulu nyina ngula-warnuju jintangka-juku turnu-warnu kulu-wangu rarralpa manu yungunkulu manngu-nyanyi jungarnirli. Kujarlanyalurla marlaja nyinaya rarralpa kulu-wangu. Manulurla warrarda yati-wangkaya nyanungukuju nyiyarningkijarraku. ¹⁶ Parra-kari parra-karili warrarda pinarri-jarriya Jijaji Kiraji-kirlangu jaruju muurlpa, ngulamiparlanyalu wirni-jarriya. Nyurrurlarlun pinarri-paturlujulu-nyanu warrarda pinarri-manta Jijaji Kirajikiji, manulu-nyanu pututu-pungka warntarla-kujaku. Manulurla purlapa-kari purlapa-kari warrarda yunpaka wardinyi-nyayirnirli Kaatukuju marda jinta-kari nyurru-warnu yangka-jangka Kaatu-kurlangu-jangka Payipulu-jangka, manu purlapa-kari jalangu-warnu Jijaji Kiraji-kirlangu marda, manu purlapa-kari marda jinta-kari kuja kanyarra Pirlirra Kaatu-kurlangurlu yinyi jalangu yunparninjaku tarruku Kaatu-kurlangu, ngularra-mipajukulurla warrarda yunpaka ngampurralun manu wardinyi-nyayirnirli.

¹⁷ Marlajalurla warrki-jarriya jipajipa, manulurla marlaja wangkaya Warlaja-Wiriki Jijajiki yangka kuja kankulu-nyanu Kirijini-pajirni. Ngulakujulurla warrarda yati-wangkaya Kaatukuju yirdija-ngarra-nyarra nyanungurlu Jijaji Kirajirli yirrarnu turnu-warnu manu jinta-warnu Kaatu-kurlangu-kurra.

Nyampunya kuruwarriji Kirijini-patukuju ngurrjukuju nyinanjakuju

¹⁸ Nyampunya karna-nyarra jaruju wangka ngaju Puurluju nyurrurlakuju karn-taku ngulaju kuja: ‘Nyurrurla-parnta kali-nyanu, ngulaju pangkalalu-nyarra wiri-jiki nyina nyurrurlakuju. Nyampunya kanyarra kujanya wangka Kaatuju Kirijini-patukuju.’ ¹⁹ Manu karna-nyarra nyurrurlakulku wati-patuku wangka ngulaju kuja: ‘Yulkayalu-jana nyurrurla-parntakuju karntakuju kulungku ngarrirninja-wangu manu pakarninja-wangu.’

²⁰ Manu karna-nyarra nyurrurlakulku kurdukurduku wangka ngulaju kuja: ‘Nyurrurla kurdukurdu, ngulajulu-jana warrarda purda-nyangka nyurrurlakupalangu-purnu wilji-wangurlu, ngati-nyanu manu kirda-nyanu, manu jarrwara-wangurlu. Ngulanggunya-ka Kaatuju miyalu raa-pinyi.’ ²¹ Manu karna-nyarra nyurrurlakulku kirda-nyanu-patuku wangka ngulaju kuja: ‘Ngurrjungkulu-jana wiri-manta nyurrurla-nyanguju kurdukurduju warrarda nyirlinyirli-jarrinja-wangurlu manu ngarrirninja-wangurlu. Kala kajinkili-jana kurdukurduku warrarda nyirlinyirli-jarri manu ngarrirni, ngula-jangkaju kapulu muntuku nyinami manu miyalu rdinyilpa maju.’

²² Nyurrurla warrkini-patu yangka kuja kankulu-jana jamulu warrki-jarri wiri-wiriki pirijina-piya, ngulajulu-jana nurna-juku warrarda warrki-jarriya. Ngalya-kari yapa kuja kalu-jana warrki-jarri wiriwiriki, ngulaju kalu warrki-jarri kuja kalu-jana yangka palkangku nyanyi wiriwirli. Ngulaju nganta kalu-jana kujarluju wardinyi-mani warrkini-paturlu. Kala kajilpalu wiriwiri nyinayarla yuwarlirla kaninjarni nyanja-wangu warrkini-patu-wangu, yangka yali warrkini-patu kuja-puruju kajikalu nyinami warrki-jarrinja-wangu. Ngulaju kuja-piya-wangulu-jana nyurrurla-patuju warrki-jarriya wiriwirikiji yimirr-yinja-wangu. Kalaka-nyarra Kaaturlu nyanyi warrki-jarrinja-wangu-kurra. ²³ Kuja kankulu-jana warrki-jarri nyurrurla-nyanguku wiriwiriki, ngulaju kankulurla warrki-jarri kujaju Warlaja-Wirirlanguku Jijaji Kirajiki. Kujarlaju, nurna-nyayirnilijana warrki-jarriya nyurrurla-nyanguku wiriwirikiji tarnnga-juku. ²⁴ Purda-nyangkajulu kuja kankulu-jana yangka warrki-jarri wiriwiriki pirijina-piya. Nyampurula walyangka marda kankulu-jana pirijina-piyaju nyina yangkaku wiriwiriki. Ngula-puruju, jungaju kankulurla warrki-jarri Warlaja-Wiri Jijaji Kirajiki. Nyurrurlarluju, milya-pinyi kankulu nyiyarningkijarra kapu-nyarra Warlaja-Wiringki Jijaji Kirajirli yinyi yangka kuja kanyarra kaji-mardarni nyanungu-nyangurla. ²⁵ Ngana-puka kajilpa karlirr-yantarla Kaatu-kujaku wiri marda, manu marda warrkini pirijina-piya, ngulaju kapu-jana Kaaturluju jintawarlayilki-jiki muku miimii-nyanyi kuwurtukungarduyu-piyarlu ngulaju jintangka-juku kuruwarrirlaju.

4

¹ Nyurrurla wiriwiri, kuja kankulu-nyanu mardarni warrkini-patu pirijina-piya-patu, ngulakuju yungkalu-jana nyiyarningkijarra warrki-jangkakuju jurnta mardarninja-wangurlu. Milya-pinyi kankulu nyurrurlarlangurlu kuja kanyarra Warlaja-Wiri nyinami nguru-nyayirni-wangurla nyurrurlaku yangka Jijaji Kiraji.

Kirijini-patujulparliparla warrarda wangkayarla Kaatuku

² Nyurrurla Kirijini-patu, warrardalurla wangkaya Kaatuku parra-kari parra-kari mata-wangu, ngulaju yati-wangkaya-nyayirnilirla rdiily-parnkanja-wangu. ³ Manulunganparla nganimpaku wangkaya Kaatukuju kuja karnalu nyampurula rdakungka nyina. Nyurru-wiyi rdaku-wangurla-wiyi kujalparna warru wapaja yurlapardi-wiyi, ngulangkuju kalarna-jana warru yimi-ngarrurnu Juwu-wangu-patuku yangka Yimi Ngurrju Jijaji Kiraji-kirli. Kuja-panunyajulu yirrarnu rdakungkaju Juwu-paturluju. Ngulaju ngula-juku. Kajinkili Kaatu payirni, ngulajulu payika yungu-jana yapa yilyamirni nyampu-kurra rdaku-kurra yungurnalu-jana yangka-juku jinta-juku Yimi

Ngurrju yimi-ngarrirni. ⁴ Nyampunyaju warrkiji yungu Kaaturluju yungurna-jana milki warraja-mani jaru Jijaji Kiraji-kirli. Kulalparna ngulaju yampiyarla warrkiji. Ngulakunyajulurla payika Kaatuju yungurna-jana jaru warraja-nyayirni milki-wangkami.

⁵⁻⁶ Nyurrurla-patujulu jaru Kaatu-kurlangu pinarri-jarriya-wiyi. Kajinkili-jana yangka yapaku Kirijini-wanguku wangka, ngulajulu-jana wangkaya pina-nyayirni. Kajili-nyarra ngampurrparlu purda-nyanyi nyurrurla, ngulakujulu-jana milki-wangkaya Jijaji Kiraji-kirli jaru jurnta mardarninja-wangu. Wangkayalu-jana pulya manu rarralya-nyayirni, kuja-kurraju yungulu-nyarra purda-nyanyi ngampurrparlu yirriyirrirli. Ngula-jangkaju, kajilpa-nyarra nganangku-puka yapangku payikarla, ngulaju kapunkulu milya-pinyi jaruju jungarni-nyayirrirli yungunkulu-jana jangku-mani.

Puurlurlu pipa nyampuju lawa-manu Kirijini-patu yapaku Kalaji-wardingkiki

⁷⁻⁸ Nyampu karna jinta wati yilyami yirdiji Tijika nyurrurla-nyangu-kurra yungu-nyarra nyiyarningkijarra yimi-ngarrirni ngaju-nyangu kuja karna nyampurla rdakungka ngaju nyina. Nyanunguju puntu-nyayirni ngajukuju. Ngulangunya kaju ngajuju jina-mardarni, manu kaju jirrnganja warrki-jarri pirijina-piya jintangakajuku Warlalja-Wiri Jijaji-kirlangurla warrkingka. Ngulanya karna yilya nyanunguju yungu-nyarra yimi-ngarrirninjarluju wardinyi-mani ngajuku kuja karna nyampurla nyina rdakungka, kalakankujulu wajampa-jarri ngajulukuju. ⁹ Manu jinta-kariji karna yilya nyanungu-wanaju wati-kariji ngulaju yirdiji Yunajimu ngulaju ngalipakupurdangka Jijaji Kiraji-kirlangu-yijala. Ngulaju nyanunguju nyurrurla-nyangu-jangka turnu-warnu-jangka. Ngulakuju karnalurla wala nyina. Ngula-jarrarlunya Tijikarlu manu Yunajimurlu kapulu-nyarra nyiyarningkijarra muku yimi-ngarrirni ngaju kuja karna nyarrpa-jarri nyampurla.

¹⁰ Jinta-kariji Rditarrku ngularlangu-ka nyina nyampurlaju rdakungka, ngulanguju yungu-nyarra yimi-ngarrirrirra ngurrju nganta-ka nyina. Jinta-kariji Maaruku, Parnapakupurdangka juka-nyanu, ngularlangurlu kanyarra payirni nyurrurlaju ngurrju-japa kajikankulu nyina ngula-juku. (Ngulajurna-nyarra yangka Maarrkuju nyurru-wiyi yimi-ngarrurnu jaru-karirla, ngula kaji yanirra nyurrurla-nyangu-kurra, ngulajulu pardupardu-maninjarla kangka.) ¹¹ Manu jinta-karirliji watingki yirdingkiji Jajuwa Jujuturlangurlu kanyarra payirni nyurrurlakuju ngurrju-japa kajikankulu nyina ngula-juku. Nyampu-patuju marnkurra wati-patu Juwu-patu kujalurla pinayanu Jijaji Kirajiki manu kuja kalurla wala nyinami. Nyampu-patu-mipanya Juwupatuju kajulu jirrnganja warrki-jarri ngaju-nyangurla warrkingka yungurnalu-nyarra Kaatu-kurlu wangka yapaku yangka Kaatuju kuja kangalpa Warlalja-Wiri nyina ngalipakuju. Kula kaju nganalku Juwu-kariji jirrnganja warrki-jarrimi, nyampu-patuparlu kajulu ngajuju wardinyi-mani warrkingkiji.

¹² Manu jinta-karirliji watingki yirdingki Papururlangurlu yungu-nyarra yimi-ngarrirrirra ngurrju nganta-ka nyina. Ngulaju nyampuju wati nyurrurla-nyangu-jangka turnu-warnu-jangka, ngulaju karla warrki-jarri pirijina-piya Jijaji Kirajiki. Nyampu wati yirdi Papuru, ngulaju kanyarrarla wangka nyurrurlakuju Kaatukuju yungu-nyarra Kaaturlu Jijaji-piya-mani pina-nyayirni. Ngula-jangkaju, kajili-nyarra yapa-patu-karirli jangkarlu yaninjarla puta karlirr-kanyi Kaatu-kurlangu-kujaku, ngulaju kapunkulu-jana pirrjirdirli wurra-maninjarla mamparl-pinyi. Manu kanyarrarla Papururluju payirni Kaatu nyurrurlakuju yungunkulu junga-nyayirrirli milya-pinyi kapuru-wangurlu nyiyarningkijarra kaji-nyarra nyarrparlu nyanungurlu Kaaturlu wardu-pinyi ngurrju nyinanjaku manu ngurrjuku warrkiki. ¹³ Nyampuju wati, milya-pinyi karna kuja kanyarra warrki-jarri yukayi-karda nyurrurlaku, manu yapa ngalya-kariki kajana warrki-jarri kuja kalu kirri-jarrarla nyina Latujiyarla

manu Yarapulirla, ngula-jarra-wardingkirlanguku kajana warrki-jarrimi. ¹⁴ Manu nganimpa-nyangu puntu wiyarrpa yirdiji Luuku, ngulaju nyangunyangu, manu jinta-kari yirdiji Timuju, nyampu-jarrarlangurlunya yungulu-nyarra yimi-ngarrirnirra ngurrju nganta kapala nyina.

¹⁵ Manu ngalipakupurdangka-wati Kirijini-wati yangka yalirla kirringka Latuji-yarla, manu karnta-kari-pardu jinta-kari yirdi-kariji Nimpa manu panu-kari kuja kalu nyanungu-nyangurla yuwarlirla turnu-jarri Kirijini-patuju, ngularrakuju yungurna-jana yimi-ngarrirnirra ngurrju karna nyina. ¹⁶ Kajinkili nyampu purda-nyanyi jaru nyurrurla-paturlu-wiyi Kirijini-paturlu Kalaji-wardingki-paturlu, ngula-jangkaju, yilyayalu-jana nyampuju jaru Kirijini-patu-kariki Latujiya-wardingki-patuku yungulu nyanungurlulku purda-nyanyi-yijala. Kujarna-jana yangka nyurru-wiyi jaru-kari yilyaja Latujiya-wardingki-patuku Kirijini-patuku, ngularlangulu purda-nyangka nyurrurla-paturluju Kalaji-wardingki-paturlu. ¹⁷ Yangkarlangukulurla watiki yirdiki Yakijaku wangkaya ngulaju kuja, 'Nyuntuju kanparla warrki-jarrimi Warlalja-Wiriki Jijaji Kirajiki, ngulaju kujangku nyanungurlu warrkiji yungu. Ngulajurla lawa-manta yaliji warrki yampinja-wangurlu nyanunguku-juku.'

¹⁸ Nyampunya jarujurna lawa-manulku-jala, kala ngari wita-kari yungurna yir-rarni pukungka ngajulurlulku rdakangku ngulaju kujarlu: NYAMPUNYA KARNA RDAKANGKU YIRRARNI NGAJULURLU PUURLURLU, MANU KARNA-NYARRA YIMI-NGARRIRNIRRA NGURRJU KARNA NYINA. Manngu-nyangkajulu wajawaja-maninja-wangurlu ngajuluju nyampu kuja karna rdakungka nyina pirijina. Payirni karna-nyarrarla Kaatuju yungu-nyarra yimiri-nyayirni nyinami. Ngula-juku.

1 Thessalonians

Pipa 1 Tijilunika-wardingki-patuku

Pipa ngula-jana Puurlurlu pantirninjarla yilyajarra Kirijini-patuku Tijilunika-wardingki-patuku nyurru-wiyi

Nyia-kurlu yimi nyampu?

Tijilunikaju ngulaju kirri wiri-jarlu, ngulaju ngurungka Majatuniyarla. Puurlujulpa nyinaja kamparru-warnu mijiniri Kurdungurlu Wiri kuja-jana kangu Yimi Ngurrju Jijaji Kiraji-kirli yapa-kurra yali-kirra. Ngulakungartiji, yapangukuju kalalu puraja kuruwarri-kari manu pirlirpa-kari. Kala kuja-jana Puurlurlu yimi-ngarrurnu Yimi Ngurrju, panu-kari Kirijini-jarrijalu.

Ngula-jangkaju, panu-karirli Juwu-paturlu Kirijini-wangurlu, ngulajulu jinyijinyi-manu Puurlu yampinjarla yaninjaku ngurra yaliji. Ngula-jangkaju, Puurluju yanu yali-kirra Piriya-kurra. Ngula-jangkaju, kirri-kari-kirra yanu Karinji-kirraluku. Kujalpa nyinaja Karinjirla, ngulajurla Timijirli yimiji kangurnu Tijilunika-wardingki-kirli. Ngula-jangka-jana pipaju panturnu nyampuju.

Nyampurra Tijilunika-wardingki-patu Kirijini-patu, ngulaju jungarni-nyayirnilpalurla nyinaja Kaatukuju. Nyanungurrarlujulpalu junga-nyayirnilpalu puraja, manulpalu-nyanu yulkaja. Puurlujulpa wardinyi-nyayirni nyinaja kujakuju. Kala yapangkujulpalurla puta purda-nyangu nyangurla kapu Jijaji pina-yanirni walya nyampu-kurra. Kujarlaju, panu-karirli warrki-wangu-jarrija yungulurla Jijajiki pardarni pina-yaninjarni-kirra. Yapa panu-karirli-palu wajampa nyinaja Kirijini-kariyi-nyanuku kujalu-jana wajawaja-manu kamparrurlu-wiyi. Rampal-purda-nyangulpalu kapu-jana Jijajirli yampinja-yani purdangirli pina-wankaru-maninja-wangurlu.

Yungu-jana yalu-mani kujalu japurnu, Puurlurlu nyampuju pipa panturnu kuja karlipa jalangurlu yirdi-mani 1 Thessalonians.

¹ Ngajuju Puurlu karna-palangu jirranganja nyina Jilajaku manu Timijiki. Ngu-langkuju karnalu nganimpa-paturluju pipa pantirni yapaku nyurrurlaku Kirijini-patuku kuja kankulu yangka nyina kirringka Tijilunikarla. Nyurrurlajunkulurla ngalipakupalanguku Wapiraku Kaatuku manu Jijaji Kirajirlanguku kuja kangalpa Warlalja-Wiri nyina ngalipaku. Nganimpa karnalu-nyarrarla wangkami kujanya, “Nyumpala karnangkulu payirni yungunpala-jana yimiri nyina Tijilunika-wardingki-patuku yapaku. Kujarlaju yungungkulu marlaja nyinami rarralya ngurrju-nyayirni tarnnga-juku.”

Tijilunika-wardingki-patujulpalurla wala nyinaja Kaatuku

² Puurlu ngajuju manu Jilaja manu Timiji, nyangurla-puka kuja karnalurla Kaatuku wangka, ngulaju karnalu-nyarra nyurrurlarlangu manngu-nyanyi. Ngulaju karnalu-nyarrarla yati-wangka. ³ Nyurrurla kuja kankulurla wala nyina Kaatuku, ngulanganya kankulurla ngurrju-nyayirni warrki-jarrimi. Yulkami kankulurla, manu kankulu-nyanu yulkami nyurrurlarlangu. Ngulanganya kankulurla nurna-nyayirni warrki-jarri. Manu kankulurla nyurrurlaju junga-nyayirni pardarni Jijaji Kirajiki Warlalja-Wiriki ngaka kaji yanirni pina. Kujarlanya kankulurla pirrjirdi-juku nyina. Nyampurrarlangukunya karnalu-nyarrarla warrarda yati-wangka.

⁴ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, yirnalunya nyarra nganimpa-patu milki-wangka wita yimi: Kaatu kanyarra yulkami nyurrurlaku yapaku. Nganimpapaturlu karnalu milya-pinyi kuja-nyarra Kaaturlu milarninjarla yirrarnu nyanungunyangu-mipalku. ⁵ Kujarnalu yangka kamparru-wiyi yanurra nyurrurla-nyangukurra nguru-kurra kirri-kirra, Yimi Ngurrjurnalu-nyarra yimi-ngarrurnu Jijajikirli. Yimi nyampuju junga. Pirlirpa Kaatu-kurlangurlu-nganpa yartarnarri yungu, ngula-kurlurlunalunya nyarra parlpuru-manu ngalya-kari. Jalangu ngulaju yangkaju kankulu-nganpa marda pina-manngu-nyanyi nganimpa-patuju yangka kujarnalu jungarni-nyayirni nyinaja panungka milparniwarrarla warraja-nyayirni kujankulu-nganpa yangka nyangu warrki-jarrinja-kurra. Kujarnalu nyinaja jungarni, kujarlujurnalu-nyarra nyurrurla yarda nurna-manu. ⁶ Yangka kujarnalu-nyarra pinarri-manu, ngulajulpankulu yimi rdakurl-kujurnu warrarda manu puraja. Ngula-jangkaju, ngurrju-nyayirninkili rdirri-yungu nyinanjaku jungarnikiji ngulaju nganimpa-piya-juku manu Jijaji-piya kuja kangalpa Warlaja-Wiri nyina ngalipaku. Kujarlaju, yapajulu-nyarra rdurrjurnu jinyijinyi-maninjaku manu kulukukulukumaninjaku. Ngula-puruju, Pirlirparluju Kaatu-kurlangurluju palkangkulpa-nyarra miyalu raa-pungu-nyayirni warrarda. ⁷ Panu-kari Kirijini kuja kalu nyina ngurungka Majatuniyarla, manu panu-kari kuja kalu nyina kurlirra nguru-karirla Kiirijirla, ngula-wardingkirliji purda-nyangulu-nyarra marlaja jaru kujalpankulu jungarni nyinaja yangka maju-puruju nganimpa-piya manu Jijaji-piya. Kujarlaju, nyanungurlangurlulu-nyarra waalparrurnu jungarniki nyinanjakuju. ⁸ Yuwayi, junga. Yapa jintawarlayi kuja kalu ngula-jarrarla nguru-jarrarla nyina, ngularrarlalu kalu-nyarra marlaja purda-nyanyi Yimi Ngurrju Jijajikirli. Nyurru-jala kalu-nyarra milya-pinyilki nyurrurlaju kuja kankulurla Kaatuku wala nyinami. Kujarlaju, kularnalu-jana marda yimi-ngarrirniki nyurrurlaju. ⁹ Nyampurla, yapa kuja kalu nyina, ngulangkuju kalu-nyanu warrarda wangka nyurrurla-kurlu. Nganta kujankulu-nganpa yangka rdakurl-kujurnu kamparru-wiyi yangka kujarnalu yanurra nyurrurla-nyangukurra kirri-kirra. Manu kujankulu nganta Kirijinjarrinjarla yampija juju-kari juju-kari puranja-wangurlulku yangka kuja kalankulu jarnturnu pirli-jangka manu watiya-jangka pulka-pinjakungarntirli. Manu kujankulu nganta rdirri-yungu Kaatuku puranjaku. Nyanunguju jinta-ka wankaruju manu yijarduju nyinami. ¹⁰ Manu nyurrurlaju kankulurla nganta pardarni Kaatukurlanguku Ngalapi-nyanuku kaji nganta pina-yanirni kankarlarra-jangka nguru-nyayirni-wangu-jangka. Ngalapi-nyanu Kaatu-kurlangu Jijaji kuja nyanungukupalangurlu milyi-jangka pina-yakarra-manu. Ngakaju kapu-ngalpa panu-juku Kaaturluju miimii-nyanyi. Ngana-puka kuja-ka yapa nyina kuja-purda-kari, ngulakuju kapurla Kaatuju kulu-jarri-nyayirni yijardu-nyayirni! Ngula-kujakuju, ngalipaju kapu-ngalpa muurl-mardarni Jijajirliji.

2

Puurluju warrki-jarrija nurna-nyayirni Tijilunikarla

¹ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, kujarnalu-nyarra yangka yanurra kirri-kirra nyurrurla-nyangukurra, ngulajunkulu-nganpa rdakurl-kujurnu juwakijirninja-wangurlu. Panunkulu-nganpa marlaja Kirijini-jarrija nganimpa-patukuju. ² Kamparrujulparnalunya nganimpa-patuju warrki-jarrija Pilipayirla-wiyi murnma-wiyijiki Tijilunikakuju. Ngulangka Pilipayirla, kujalparnalunya nganimpa-patu warrki-jarrija, ngulangkuju yapangkujulu-nganpa pinjarla yirrarnu kulungku ngarrirninjakarrarlalu. Milya-pinyi kankulu ngulaju. Ngula-jangkaju, yangka kujarnalu yanurra nyurrurla-nyangukurra Tijilunika-kurra, ngalya-karirli yapangu putalunganpa warla-pajurnu wangkanja-kujakuju Yimi Ngurrju-kujakuju. Kuja-puruju,

Kaaturlu palkangkulpa-nganpa mardarnu, ngulakujurnalurla marlaja lani-wangu-jarrija. Tarnnga-jukulparnalunya nyarra kutu yimi-ngarrurnu Yimi Ngurrju yangka kuja-nganpa Kaaturlu yungu. ³ Kujarnalu yangka yanurra nguru nyurrurla-nyangu-kurra, kularnalu warntarla nyinaja, lawa. Ngulangkajurnalunya nyarra pututu-pungu. Kujarnalu-nyarra yimi-ngarrurnu Yimi Ngurrju Kaatu-kurlangu, kularnalu-nyarra warlkangku yimirr-yungu, lawa. Nganimparlulparnalu manngu-nyangu jungarni-nyayirnirli Yimi Ngurrjuju yungunkulu-nganpa marlaja mardarni. ⁴ Nginyinginyi kanganpa Kaaturlu miimii-nyanyi, manu kanganpa milya-pinyi kuja karnalu jungarnirli manngu-nyanyi. Kujarlaju kanganpa wala-nyayirni nyina nganimpa-patukuju. Yimi Ngurrju-nganpa yungu yungurnalu-jana warru yimi-ngarrirni yapa-patu-kariki. Kula karnalu warru yani yapaku yipiljipilji-maninjaku yungulunganganpa nganta ngulangkuju ngurrju-pajirni nganimpa. Lawa kujakuju. Warrki-jarri karnalu nganimpa-patuju jungarni, ngulaju yungu-nganpa Kaatu-miparlunurrju-pajirni. ⁵ Kujalparnalunya nganimpa-patu nyurrurla-nyangurla nyinaja ngurungka, kulalparnalunya nyarra ngulangkaju yipiljipilji-manu nganta yungunkulunganganpa nganimpa ngurrju-pajirni. Kularnalu purlurlpa nyiyarlangukuju manu talakuju. Lawa. Ngairnalunya nyarra yirri-puraja nganimpa-kurluju marrararlunya, kula purlurlparlu. Kaaturluju-ka milya-pinyi junga. ⁶⁻⁷ Nganimpajurnalunya Kurdungurlupatu Wiriwiri. Kujarlaju kapurnalu-nyarra jinyijinyi-mantarla nyiyarningkijarraku yungunkulu-nganpa marda nganimpaku nganta pulka-pungkarla. Lawa, kularnalu kujaju manngu-nyangu. Yalyalparnalunya nyarra nyinaja, manu mampungkulparnalunya nyarra mardarnu. ⁸ Junga-nyayirnilparnalunya nyarra yulkaja. Kujarlanyarnalunya nyarra ngampurpa-nyayirnirli yimi-ngarrurnu Yimi Ngurrjuju yangka kuja-nganpa Kaaturlu yungu. Manu nganimparlurnalunya nyarra warrki-jarrija yukayi-karda nyurrurlaku pirrjirdi-maninjaku.

⁹ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, manngu-nyanyi kankulu yangkaju kujarnalu-nyarra jirrnganja nyinaja nyurrurlaku, manurnalunya nyarra yimi-ngarrurnu Yimi Ngurrju. Ngula-puruju yangka kujarnalu warrki-jarrija yukayi-karda-nyayirni parra jingijingi manu mungangka jingijingi talaku maninjaku mangarrikipurdarlunya. Talaku japirninja-wangulparnalunya nyarra nyinaja nganimpa-patuju.

¹⁰ Nyurrurlarluru kankulu-nganpa yapangku milya-pinyi-jala, manu Kaaturluju kanganpa milya-pinyi-yijala. Yangka kujarnalu-nyarra jirrnganja nyinaja nyurrurlaku, nyinajalparnalurlunya jungarni Kaatukuju, manulparnalunya nyinaja nyurrurlarlunya jungarni-jiki. Kulalpa-nganpa nganangku warntarla-pajikarla. ¹¹ Nyurrurlarlunya kankulu-nganpa milya-pinyi kujalparnalunya nyarra pututu-pungu ngulaju kirdanyanu-piyarlunya kuja kajana pututu-pinyi nyanungu-nyangu kurdukurdu. Ngulapiyanyalparnalunya nyarra wangkaja. ¹² Tarnnga-jukulparnalunya nyarra warrarda wangkaja yungunkulu pirrjirdi-jiki nyinami Kirijini-jarrinjarla. Manulparnalunya nyarra warrarda wangkaja yungunkulurlunya tarnnga-juku nyina ngurrju Kaatuku yartarnarri wiri-jarlunya kurluku. Ngampurpa kanyarra nyina yungu-nyarra Warlalja-Wiriji nyina nyurrurlakuju.

¹³ Yangka kujankulu kamparru-wiyi kapanku purda-nyangu yimi kujarnalunya nyarra milki-kangurnu, jungankulurlunya ngungurr-nyinaja yimikiji. Kujanyalpankulu nyampu manngu-nyangu, "Wurra, kula nyampuju yimi yapa-kurlangu, lawa. Kaatu-kurlangu nyampuju!" Junga, nyampuju yimi Kaatu-kurlangu. Jalanguju nyurrurlarlunya ka nyina Kaatuju. Ngulakuju kankulurlunya marlaja ngurrju-jarrimi, manu kankulurlunya marlaja manngu-nyanyi jungarnirli. Kujarlangukunya karnalurlunya yati-wangkami. ¹⁴ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, ngulaju kankulu nyina yalirra-piya Kirijini-kari-piya-yijala kuja kalunya nyina Jurdiyarlunya Kaatu-kurlangu manu Jijaji Kijaji-kirlangu. Juwu-paturlunya warlaljarlunya ngurrara-jintarlunya, ngulangkujulpalunya jana putaputa warla-

pajurnu puranja-kujakuju Jijaji Kiraji-kijakuju. Ngula-piyarlu-yijala warlaljarlu ngurrara-jintarlupalu-nyarra putaputa warla-pajurnu nyurrurlarlangu. ¹⁵ Nyurru-wiyilpalu-jana nyurnunyunurlu Juwu-paturlu-yijala pungu Kaatu-kurlangu jarukungarduyu panu-juku. Manu ngakalku, Juwu-patu-karirilili pungu Jijajilki kuja kangalpa nyina Warlalja-Wiri ngalipaku. Manu ngula-jangkaju, Juwu-patu-karirli-yijalalunganpa nganimparlangu juwa-kijirninjarla yilyaja. Manu kalu-jana Juwu-wangu-patukuju nyurunnyuru-jarri Juwu-patuju. Ngulakuju kula kajana Kaatuju wardinyi manu ngampurpa nyina. ¹⁶ Nganimparluju yirnalujana warru yimi-ngarrirni Yimi Ngurrju Juwu-wangu-paturlanguku yungu-jana nyanungurrarlangu muurl-mardarni Kaaturlu majumaju-kujaku. Kuja-kujaku yalumpurralu Juwu-paturlu kalu-nganpa warrarda puta warla-pajirni. Kamparru-wiyi nyurru-wiyi, Juwu-patujulurla jurnta yanu Kaatukuju kuja-purda-kari. Ngulakujulpa-jana Kaatuju pululu-juku pardarnu nganyunganyu-wangu yungulurla pina-yantarla. Kala lawa. Jalangurlanguju kuja-purda-kari-jiki kalu jurnta yani yapaju Juwu-patuju. Jalanguju ngularlanguku-juku kajana kulu-nyayirni-yijala nyina. Kujarlaju Kaaturlu kapu-jana muku pinyi.

Puurlu yungu pina-yantarla Tijilunika-wardingki-patuku yapaku nyanjaku

¹⁷ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, yangka kujalparnalunyarra jirrnganja nyinaja yalirla Tijilunikarla, ngula-ngurluju yapangku panu-karirli juwa-kijirninjarla yilyajalu-nganpa nganimpa-patuju. Ngula-jangkaju, ngarirnalu witaku puta nyinaja jawirdikiji. Ngula-puruju, warrardalparnalunyarra manngu-nyangu nyurrurlaju. Manulparnalunyanimpurpa-jala putaputa kiikii-jarrija yaninjaku yalikirraju nguru nyurrurla-nyangu-kurra yungurnalu-nyarra nyanyi. ¹⁸ Ngajurlangu Puurlu, ngulajulparna ngampurpa putaputa kiikii-jarrija nyurrurla-nyangu-kurrakuju nguru-kurrakuju yaninjakuju. Lawa, Juju Ngawungku, warla-pajurnulpaju. ¹⁹ Nyurrurlaju kankulurla jungarni-nyayirni nyina Kaatukuju, ngulangkuju kankulunganpa wardinyi-mani nganimpaju. Kaji Jijaji Warlalja-Wiri yanirni pina, ngulaju kapunkulu karrimi kamparru-juku nyanungukuju. Kapurnalurla yimi-ngarrirni yangka kujankulu-nganpa ngungkurr-nyinaja yangka kujarnalu-nyarra Yimi Ngurrju-wiyi yirri-puraja. Kapurnalurla yimi-ngarrirni nyurrurlaju kujalpankulurla ngurrju jungarni nyinaja. Kapurnalu-nyarra nyurrurlakuju wardinyi-nyayirni nyina. ²⁰ Yuwayi, junga kujaju! Nyurrurlarluruju yapangku kankulu-nganpa wardinyi-mani-nyayirni, kapurnalurla kujarlaju yimi-ngarrirni nyiyarningkijarra nyurrurla-kurluju. Kujarlaju kapu-nganpa ngurrju-pajirni.

3

¹ Junga-nyayirnilparnalunyarra nyinaja nyurrurlakuju yirraru-nyayirni yungurnalu-nyarra nyangkarla. Kala lawa-juku. Junga-juku, nganimpapaturlulkulparnalunyanu payurnu ngulaju kujarluru, “Nyarrpa-jarrimirli-pa-jana yalikiji yapaku?” Ngula-jangkaju, ngaju manu Jilaja, nyinajalparlijarra purdangirli nyampurla kirringka Yajanmarla-juku. ² Timijijirlijarra yilyajarra nyurrurla-kurra. Ngulaju ngalipakupurdangka Kirijini-yijala, ngulaju warrki-jarri karnalurla Kaatuku wungu-juku nganimpa-patuju. Ngula-paturluju karnalu-jana wungungku-juku Yimi Ngurrjuju yimi-ngarrirni. Nyanunguju, yilyajarrarnalu-nyarra nyurrurlaku yungu-nyarra pirrjirdi-mani nyurrurla. Ngula-jangkanya yungunkulurla wala-juku nyina Kaatukuju tarnnga-juku. ³⁻⁴ Kamparru-wiyi yangka kujarnalu-nyarra jirrnganja nyinaja, ngulajurnalu-nyarra yangka wangkaja ngulaju kapulu-ngalpa warrarda jinyijinyi-mani manu kulukukuluku-mani yapa ngalya-karirliji. Yuwayi, milya-pinyi kankulu nyurrurlarluruju yapangkuju kalu-ngalpa ngurrara-jintarluru-juku warrarda jinyijinyi-mani manu kulukukuluku-mani. Kamparru-wiyi Timiji-wangurla-wiyi, kujankulu puraja-juku Jijajiji, kujarlaju yapangkulpalu-nyarra jinyijinyi-mani manu

kulukukuluku-manu. ⁵ Purda-nyangurna yaliji maju yimi kujalpalu-nyarra yapangku ngurrara-jintarlujuku jinyijinyi-manu manu kulukukuluku-manu. Ngulakujulparna-nyarra wajampa nyinaja. Manulparna ngajulurluju manngu-nyangu, “Marda Juju Ngawungku kajika-jana jinyijinyi-maninjarla karlirr-kanyi.” Kujanyalparna manngu-nyangu. Kujarlanyarna yilyaja Timiji yunguju ngulangkuju yimi pina-kanyirni. Kajilpa-nyarra Juju Ngawungku karlirr-kangkarla warntarlalku Kaatu-kujakuju, ngulaju mardarnalu-nyarra jamulu pinarri-manu.

⁶ Timijiji, nyurru-juku pina-yanurnu nyampu-kurraju nyurrurla-nyangu-ngurluju nguru-ngurluju. Pina-kangurnu-jarrangku yimi ngurrju-nyayirni. Yimi-ngarrurnu-jarrangku kuja kankulurla nganta wala-juku nyina Kaatukuju, manu kankulunya nganta jarnkujarnku yulkami-juku nyurrurlarlanguju. Manu yimi-ngarrurnu-jarrangku kuja kankulu-nganpa ngampangamparlu nganta warrarda manngunya nyanyi, manu kankulu-nganpa nganta ngampurpa nganta nyinami ngajarraku nyanjakuju yangka kuja-piya-yijala kuja karnalu-nyarra ngampurpa-yijala nyina nyurrurlakuju nyanjakuju. ⁷ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, yapa nyampuardingkirliji kalu-nganpa jinyijinyi-mani manu kulukukuluku-mani, manu karnalunya murrumurru purda-nyanyi. Ngulaju ngula-juku. Kuja kankulurla wala-juku nyina Kaatuku, ngulakuju karnalu wardinyi-nyayirni nyinami nganimparlangu wajampa-wangulku. ⁸ Kuja kankulurla tarnnga-juku nyurrurla jungarni-jiki nyinami Jijajiki Warlalja-Wiriki yampinja-wangu, kujarlanya karnalu nganimparlangu wardinyiji nyina. ⁹ Kuja karnalurla wangka Kaatuku, wardinyi karnalu-nyarra nyina nyurrurlakuju kuja kankulurla jungarni-juku nyina. Kujarlaju yirnalurla warrarda yati-wangka nyurrurlarlanguku kuja kankulu-nganpa miyalu raa-pinyi. ¹⁰ Yuwayi, kujarlaju karnalu warrarda payirni Kaatu parrangka jingijingi manu mungangka jingijingi yirnalalu yanirra nyurrurla-nyangu-kurra kirri-kirra nyurrurlakuju nyanjaku manu yirnalalu-nyarra pinarri-mani maya-kari maya-kari. Ngula-jangkaju marda yungunkulu pinarri-jarrimi maya-kari maya-kari pina-karda-nyayirni.

¹¹ Nganimpa-patuju yungurnalu-nyarrarla wangka Wapirra Kaatuku manu Jijaji Kirajirlanguku Warlalja-Wiriki nyurrurlakuju, ngulaju kuja: “Wiyarrpakanpa nguru raa-pungka manu nguru-yirraaka yungurnalu-jana nyanja-yani yapa Tijilunika-wardingki. ¹² Jijaji Warlalja-Wiri, payirni karnangkulu yaliki yapaku Tijilunika-wardingkiki yungulu-nyanu ngulaju yulkami-nyayirni karrikarri-wangu manu yungulu-jana yulkami yapa-patu-karirlanguku kuja karnangkulu nyuntuku yulkami-nyayirni. ¹³ Payirni karnangkulu yaliki yapaku Tijilunika-wardingkiki yinpa-jana nurna-mani kurturdurrurla nyuntuku puranjaku.” Kujanya karnalu-nyarrarla wangkami nyurrurlakuju. Kaji ngaka Jijaji Warlalja-Wiri pina-yanirni yapa panu-kurlu nyanungu-nyangu-kurlu, nyurrurlajunkulurla nyanunguku-yijala warlalja yapa. Ngula-jangkaju, kajinkili karrimi kamparrurla Wapirra Kaatukurlangurla, nyurrurlaju kapunkulu kirlka-nyayirni karrimi, ngulaju kula-nyarra warntarla-pajirni.

4

Puurlurlu-jana pinarri-manu nyarrparlu yungulu wardinyi-mani Kaatuju

¹⁻² Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, kujalparnalalu yangka kamparru nyinaja nyurrurla-nyangurla kirringka, ngulangakajulparnalalu-nyarra yangka yimi-ngarrurnu manu pinarri-manu nyarrpa yungunkulurla nyina Kaatuku yungunkulu wardinyi-mani. Yalumpu-juku jurrku-juku-nganpa yungu kuruarriji nganimpakuju Jijajirliji Warlalja-Wiringkiji. Jalangu-malku, nyurrurlaju kankulurla jungarni-jiki manu yijardu-juku nyina. Ngurrju-jala kankulurla nyina jalanguju, ngulakuju yirnalalu-nyarra ngari witalku yarda wangka pirrjirdi-nyayirni: Tarnngajukulurla

warrarda kuja-juku nyinaya parra-kari parra-karirla! ³⁻⁷ Kaatuju-ngalpa milarnin-jarla wangkaja yungurliparla nyinami jungarni-nyayirni yapa warlalja nyanungu-mipakulku. Kala kajirlipa kurlakurla-jarri karnta-kariki manu marda wati-kariki, ngulakuju kula-ngalpa wardinyi nyina. Kujarlanya, nyampunya kanyarra wangka Kaatuju nyurrurlakuju: ‘Nyurrurlaju kankulu palkaju mukunypa-nyayirni nyina warlalja ngaju-nyangu. Kujarlaju, nyinayalu jungarni-nyayirni yangka marda kajikankulurla yapa ngalya-kariki jangkardu kurlakurla-jarri.’ Nyampurlangunya kanyarra wangka Kaatuju nyurrurlakuju wati-patuku: ‘Nyuntu-nyangu palkaju, ngulaju ngajuku. Ngula-kurlurluju palka-kurlurlu pulka-pungkaju ngajuku.’ Kujarlaju, nyuntu-parnta-mipa-kurlu nyinaka tarnnga-juku. Karnta-kari karnta-kari yampiyalu-jana kurlakurla-jarrinja-wangurlu! Yangka yapa kuja kalu ngurupa-juku nyina Kaatuku, ngulaju kalu kuja-juku warru parnka tarnnga-juku. Kujaju warntarla! Kuja-wangulu nyinaya, parnkanja-wangu! Nyampunya kanyarra Kaatuju wangka, ‘Yampiyalu-jana Kirijini-kariyi-nyanuju yimirr-yinja-wangurlu! Kajikanparla marda yangka karnta nyanungu-nyangu jurnta kanyi.’ Kajilpanpa kujarlu kangkarla, ngulapanuju kapungku Kaatu kulu-jarrimilki. Manu yangka yalirra yapa ngalya-kari kuja kalu warru parnka kurlakurlaku warntarlaku, ngularlangu kapu-jana Kaaturlu murrumurru-mani. Nyampunyarnalu-nyarra pinarri-manu manu yimi-ngarrurnu kamparruju nyiyarningkijarra. ⁸ Kajilpankulu juwa-kijikarla kuruwarri nyampu, kula kankulu-nganpa nganimpa juwa-kijirni. Kaatu kankulu juwa-kijirni kujarlaju. Nyanungurlu-nyarra yungu Pirlirra Kaatu-kurlangu nyurrurlakuju.

⁹ Kaatuju nyurru-nyarra wangkaja yungunkulu-nyanu yulkami nyurrurlaju. Nyiyakurnalu-nyarra yangka-juku jurrku-juku yada yimi-ngarrirni? ¹⁰ Nyurru-jala kankulu-jana yulkami Kirijini-kariyirlanguku yalirla warrukirdikirdi Majatuni-yarlakuju. Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, yirnal-nyarra wangka wita-jala ngari ngulaju tarnngajukulu-jana yulkaya maya-kari maya-kari.

¹¹ Nyinayalu pululu kulukukuluku-maninja-wangu manu jinyijinyi-maninja-wangu manu yapa ngalya-kariki mampanja-wangu. Warrki-jarriyalu pirrjirdi-nyayirni talaku manu miyiki-wiyi. ¹² Kajilpankulu warrki-wangu nyinayarla, ngulaju kajikankulu-jana warrarda japirni mangarriki manu talaku. Kujaju kula jungarni. Kajili-nyarra kuja-kurra nyanyi Kirijini-wangurlangu, kapulu-nyarra punku-pajirni.

Ngalipa-nyangu Warlalja-Wiri Jijaji kapu pina-yanirni nyampu-kurra walya-kurra

¹³⁻¹⁴ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, yungurnalu-nyarra yimi-ngarrirni nyurrurlaku yangka-patu-kurlu Kirijini-patu-kurlu kujarlipa-jana yangka wajawaja-manu yapa ngalipa-nyangu kamparru-wiyi yangka kujalpalurla wala nyinaja Jijajikiji palinjakungarntiji. Ngaliparlaju karlipa milya-pinyi Jijaji kuja palija, ngula-jangkaju pina-wankaru-jarrija. Ngaka kaji Kaaturlu pina-yilyamirni Jijaji nyampu-kurra walya-kurra, yalumpurrlangu kapu-jana wankaru-maninjarla pina-yilyamirni Jijaji-wanaju. Kujarlaju, waparlkulu-jana nyinaya wajampa-wangu yangka Kirijini-wangu-piya. Ngulangkuju kula kalu-ngalpa milya-pinyi ngalipa Kirijini kapurliparla pina-wankaru-jarrinjarla jirrganja nyina Jijajikiji. Kuja kalu-jana ngurpaju nyinami, kujarlaju kalu wajampa-juku nyina.

¹⁵ Yungurnalu-nyarra yada wangkami jinta-karilki jaru kuja-nganpa Jijajirli Warlalja-Wiringki yimi-ngarrurnu. Ngalipaju panu-juku kapurlipa marda wankaru-juku nyina kaji Jijaji yanirni pina. Ngula-jangkaju, yangka kuja kalu milyingka-juku yapa nguna, ngula-wiyi kapulu kamparruju yani nyanungu-kurra. Ngula-jangkaju, kapurlipa ngalipalku yani purdangirli-wana. ¹⁶ Warlalja-Wiri Jijaji kapu yanirni nguru-nyayirni-wangu-jangka kankarlarra-ngurlu. Kaji yaninjarni yani, ngula-puruju kapu-ngalpa ngana mayi purlami. Ngulaju jinta kapu-ngalpa purla

Marramarra Kaatu-kurlangu Wiri. Ngula-jangkaju, nganangku mayi kapu jitirni Kaatu-kurlangu kurlumpurrnguju* marrara-nyayirni. Ngula-puruju, kujalu-jana yangka Kirijini-patu milyingka yirrarnu, ngula-jangkaju kapulu wankaru-jarrilki. Ngulangkuju kapulu-ngalpa ngalipakulku nguru-yirrarni. ¹⁷ Yangka kuja karlipa wankaru-juku nyina, ngulaju Kaaturluju kapu-ngalpa kanyi mangkurdu-wana. Jijaji kaji yaninjarni yani-juku, ngulakuju kapurliparla wapirdi yani, kulkurru kapurlipa jinta-jarri Jijaji manu ngalipa. Ngula-jangkaju, ngalipa yapa kapurlipa nyina nyanungu-nyangurlalku Warlalja-Wiringka tarnnga-juku. ¹⁸ Yangka yalirra Kirijini kujankulu-jana marda kamparru-wiyi wajawaja-manu, kajinkili-jana wajampa-juku nyina, nyampunyaalu-nyanu yimi yimi-ngarrika Jijaji-kirli yungu-nyarra wajampa-wangu-mani.

5

Yungulparliparla pardakarla Jijajiki kaji pinarni yani

¹⁻² Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, yangkaju kankulu milya-pinyi Jijaji kapu pina-yanirni parra-nyayirni-wangurla. Nyurru-jalankulu pinarri-jarrija nyampuju yimi Jijaji-kirli Warlalja-Wiri-kirliji. Kaji pina-yanirni, ngulaju kapu warraja-jarri kapanku. ³ Kaji Jijaji pina-yanirni nyampu-kurra walya-kurra, ngulakungarntiji kapulu kamparru wangka panu-kari ngulaju kuja, “Nyampuju ngurrju-ka karri pululu-nyayirni manu wurulypa-nyayirni kulu-wangu-juku. Ngurrju karlipa nyina, nganangku kula kangalpa warru murrumuru-mani.” Kapulu kujanya wangka kaji Jijaji pina-yanirni. Kapu-jana jangkardu yaninjarla riwarri-mani kapanku-nyayirnirli. Ngulaju kula jintarlanguju wuruly-parnka, lawa.

⁴⁻⁵ Kala nyurrurlaju ngulaju kula kankulu yangka yalumpurra-piya nyina yangka kuja kalu munga-piyarla nyinami. Nyurrurla yapa Kaatu-kurlangu kuja kankulurla marlaja nyina rdili-nyayirni-wangurla nyanungu-nyangurla. Nyurrurlaju kuja kankulurla yangka wapal-nyanyi parra jingijingirli yangkakuju Jijajiki. Ngalipaju kularliparla Juju Ngawuku, lawa. Manu kula karlipa yalirra-piya yangka Juju Ngawu-kurlangu-piya ngalipaju nyina kuja kalu munga-piyarla nyina. Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, kaji Jijaji kapanku pina-yanirni, yapa yinya kapulurla marlaja kinyirr-ngarni. Nyurrurlarlu kuja kankulurla wapal-nyanyi, ngulaju kulankulurla marlaja kinyirr-ngarnilki. ⁶ Kujarlaju, yungulparliparla yakarrarlu wapal-nyangkarla kaji Jijaji pina-yanirni. Yungulparlipa nyinayarla yalirra yapa-piya-wangu yangka kuja kalu jarda nguna. Yungulparlipa yirriyirrirli manngu-nyangkarla, kalakarlipa marda warntarlarlu manngu-nyanyi. ⁷ Yapa kuja kalu jarda nguna, ngulaju kalu nguna kutu-kari. Manu yapangku kajili ngarni pama, ngulangkuju kalu ngarninjarla rama-jarrimi kutu-karirla. ⁸ Kala ngalipa karliparla nyina Kaatu-kurlangurla rdili-nyayirni-wangurla ngulaju yalirra-piya-wangu yangka kuja kalu munga-piyarla nyinami. Kujarlaju, yungulparlipa yirriyirrirli manngu-nyangkarla, kalakarlipa marda warntarlarlu manngu-nyanyi. Tarnnga-jukurliparla wala-juku nyina. Manu yungulparliparla yulkayarla nyanungukuju, manu yapa ngalya-karikirli-piya-jana yulkayarla. Yungulparliparla nyanjarla warrawarra-kangkarla Jijajiki kaji pina-yanirni ngaka nyangurla mayi, ngulangkuju yungu-ngalpa muurl-mardarni ngalipaju. Kajirli-parla kuja-juku jungarni nyina, ngulaju kapurliparla marlaja nyina pirrjirdi yangka-piya yurrkunya-piya, ngulangku kuja kalu yangka mukarti mardarni tarla-nyayirni jurrukuj, manu kuja kalu kurdiji mardarni ngarlkirn-maninjaku.

* 4:16 trumpet

⁹ Kaaturluju kula-ngalpa milarninjarla yajarnu murrumurru-maninjakupurdarlu, lawa. Milarnu-ngalpa ngalipaju yungu-ngalpa Jijajirli muurl-mardarni nyanungukujaku. Kujakunya yilyajarni Jijaji Kiraji Warlalja-Wiri nyampu-kurra walya-kurra. ¹⁰ Jijaji palija watiya warntawarntarlaju yungurliparla jirrnganja nyina nyanungukulku tarnnga-juku. Kaji pina-yanirni nyampu-kurra walya-kurra, ngulakungarntiji marda kapurlipa wankaru-juku nyina, manu marda ngalya-kariji kapurlipa marda milyingka nguna. Ngulaju ngula-juku. Ngalipa jintawarlayi-juku kapurliparla jirrnganja nyina tarnnga-juku nyanungukulku-yijala. ¹¹ Nyurru kankulu-nyanu yimi-ngarrirni nyurrurlarlaju Jijaji-kirli kapu pinarni yani. Ngulaju ngula-juku. Ngana marda yapa kankulu-jana wajampa-juku nyina, yangka yalirraku Kirijiniki kujankulu-jana marda kamparru-wiyi wajawaja-manu, ngula-kujakujulu-nyanu nyampunya yimiji yimi-ngarrika, manulu-nyanu pinarri-manta nyampukurlurlunya.

Puurlurlu pipa nyampuju lawa-manu Kirijini-patu yapaku Tijilunika-wardingkiki

¹² Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, pirrjirdi-nyayirni karna-nyarra wangka. Nyurrurla-nyangurla turnu-warnurla, ngana kajirla pirrjirdi warrki-jarri Warlalja-Wiriki Jijajiki, manu nganangku kaji-nyarra marda warrawarra-kanjarla pinarri-mani, ngulajulu ngurrjungku purda-nyangka nyarrpa kaji-nyarra wangka nyanungu yali yapa. ¹³ Yapa yalumpu-piyaju kuja kanyarra nyurrurlaku warrki-jarri, yungulpankulu-jana ngurrju-pajikarla manu yulkayarla.

Ngurrjulu-nyanu jarnkujarnku rarralya nyinaya kulu-wangu manu wiljiwilji-maninja-wangu. ¹⁴ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, wita-kari yirnalunya-nyarra wangka. Kajirla ngana-puka jukuru-jarri warrkiki, ngulakujurla wangkaya yungu warrki-jarri. Ngana-puka kajirla nyiyarlanguku marda lani-jarri, ngulakujurla wangkaya yungu lani-wangu nyina waparlu. Nganangku-puka kaji puta purami Jijaji, ngulajulu wangkanjarla pirrjirdi-manta yungu jungarnirli pura. Manu ngana-puka marda kajingki rdapakarrka, ngulakujurla nyinaya ngarrirninja-wangu ngurrju. ¹⁵ Kajilpangku nganangku-puka murrumurru-mantarla, ngulaju yampiya kunka-maninja-wangurlu. Lawa, kuja-wangu nyinaya ngurrju-juku. Yimirjikilinyanu jarnkujarnku nyinaya nyurrurla-wiyi, manulu-jana yapa ngalya-karikilki nyinaya ngurrju-yijala. ¹⁶⁻¹⁸ Nyampunya kanyarra Kaatuju wangka nyurrurlakuju yapakuju ngana kuja karla nyina Jijaji Kirajiki: Warrardalu nyinaya wardinyijiki! Warrardalurla wangkaya Kaatukuju rdiily-parnkanja-wangu! Nyarrpa-puka kuja kanyarra maju marda rdipimi, ngulaju ngula-juku! Ngula-puruju yati-wangkayajukulurla Kaatukuju!

¹⁹ Pirlirrrpa Kaatu-kurlangu kaji-nyarra nyarrpa wangka, ngulajulu purda-nyangka wurra-maninja-wangurlu. ²⁰ Kajilparla ngana-puka Kaatuku nganta marlaja wangkayarla yimi nganta, ngulajulu yirriyirrirli purda-nyangka pulyangku juwa-kijirninjawangurlu. ²¹ Manngu-nyangkalu yirriyirrirli yaliji yimi, ngulaju marda junga marda, rampalpa marda. Yaliji yimi kajilpa junga wangkayarla, ngulakujulurla ngungkurrnyinaya. ²² Kala marda nyarrpa-puka yimi kaji maju wangka, ngulakujulurla jurnta nyinaya ngungkurrnyinanja-wangu.

²³ Kaatuku kankulurla marlaja nyina rarralya. Nganimpa-patu karnalu-nyarrarla wangka Kaatukuju, ngula-warnurlaju yungunkulurla marlaja nyina jungarni-nyayirni, manu karnalu-nyarrarla wangka yungu-nyarra muurl-mardarni nyiyarningkijarra-kujaku. Kaji Warlalja-Wiri Jijaji Kiraji pina-yanirni nyampu-kurra walya-kurra, ngula-puruju kula-nyarra nganangku-puka warntarla-pajirni. ²⁴ Kaaturlu-nyarra milarninjarla yajarnu nyurrurlaju. Warrarda kanyarra wangka yijarduju. Kujarlanya kankulu milya-pinyi kapu-nyarra warrawarra-kanyi tarnngangu-juku.

²⁵ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, wangkayalu-nganparla nganimparlanguku Kaatukuju.

²⁶ Nyurrurla kankulurla panu-juku nyina Jijajikilki. Kujarlaju, kajinkili jinta-jarri, ngula-jangkarluju nganjirnili-nyanu ngamurlu-maninjarla jarnku-nyunjika wiriki-mirnimirni.

²⁷ Warlalja-Wiri Jijajiji ngajuku wangkaja yimi nyampuku yirrarninjaku pipangkaku. Kujarlaju, kajinkili turnu-jarrimi jaajirla, Kirijini-patu-kariki-jana riitimanta kiljingki yungungkulu purda-nyanyi.

²⁸ Nyampukuju pipaku karnalurla nganimpa-patuju lawa-jarrimilki. Nganimpa-paturluju karnalu-nyarrarla payirni Jijaji Kiraji Warlalja-Wiri yungu-nyarra yimiri nyina. Ngulaju ngula-juku.

2 Thessalonians

Pipa 2 Tijilunika-wardingki-patuku

Pipa jinta-kari ngula-jana Puurlurlu pantirninjarla yilyajarra Kirijini-patuku Tijilunika-wardingki-patuku nyurru-wiyi

Nyiya-kurlu yimi nyampu?

Nyampuju jinta-kari pipa kuja-jana Puurlurlu pantirninjarla yilyaja Kirijini-patuku kujalpalu nyinaja ngurrangka wiringka Tijilunikarla. Ngulaju nyampuju pipa karlipa yirdi-mani 2 Tijilunika-wardingki-patuku.

Ngulaju Tijilunika-wardingki-patu Kirijini-patu, ngulajulpalu jungarni nyinaja Kaatukuju. Ngalya-karirli yapangkulpalu-jana kulukukuluku-manu, ngulajulpalu-nyanu yulkaja-juku, manulpalurla ngungkur-nyinaja Kaatukuju. Manulpalu puta purda-nyangu nyangurla kapu Jijaji yanirni pina. Yapa-patu-karirlijilpalu-jana warntarla yimi-ngarrurnu ngulaju nganta Jijaji nyurru-nganta pina-yanurnu walya nyampu-kurra. Kujarlanyalpalu lani-jarrija Tijilunika-wardingki-patuju. Ngula-jangkanya Puurlurluju-jana pipa panturnu nyanungu-patuku.

Nyampurla pipangka, Puurlu-jana wangkaja Jijaji kula pina-yanurnu-wiyi, lawa murnma-juku. Yimi-ngarrurnu-jana kamparru-wiyi Jijaji pina-yaninjakungarntiji, yapa panu-jarluju kapulurla Kaatuku wilji-jarrimi jurnta. Manu yangka Wati Wingki-nyayirni kapu walyangka palka-jarrimi yungu-jana yimirr-yinyi manu maju-mani. Ngula-jangkaju kapu Jijaji pina-yanirni yungu Wati Wingki-nyayirni lawa-mani.

Nyampurla pipangka, Puurluju-jana wangkaja Tijilunika-wardingki-patuku yungulpalu tarnnga-juku warrki-jarriyarla miyiki manu talaku. Kujakunya-jana Puurlurluju pipa nyampu panturnu.

¹ Ngajuju Puurlu karna-palangu jirrnganja nyina Jilajaku manu Timijiki. Ngu-langkuju karnalu-nyarra nganimpa-paturluju pipa pantirni yapaku nyurrurlaku Kirijini-patuku kuja kankulu yangka nyina kirringka Tijilunikarla. Nyurrurlajunkulurla ngalipakupalanguku Wapiraku Kaatuku manu Jijaji Kirajirlanguku Warlalja-Wiriki.

² Nganimpa karnalu-nyarrarla wangkami Wapirra Kaatukuju manu Jijaji Kirajiki ngalipa-nyangukuju Warlalja-Wirikiji kujanya, “Nyumpala karnalu-nyarra payirni yungunpala-jana yimiri nyina Tijilunika-wardingki-patuku yapaku. Kujarlaju yungungkulu marlaja nyinami rarralya ngurrju-nyayirni tarnnga-juku.”

Kaji Jijaji yanirni pina nyampu-kurra walya-kurra, ngulangkuju kapu-jana yapa miimii-nyanyi

³ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, nyurrurlaju kankulurla wala-nyayirni nyina tarnnga-juku Jijaji Kirajiki Warlalja-Wiriki. Manu kankulu-nyanu nyurrurla yapa yulkami tarnnga-juku. Kujarlaju kankulu-nganpa wardinyi-mani ngula karnalurla Kaatuku wangka. Kuja karnalu-nyarrarla warrarda wangka Kaatukuju, ngulaju jungarni nganimpaku. ⁴ Nyarrpara-wana-puka kuja karnalu yuka jaaji-kari jaaji-karirla, ngulaju karnalu-jana warru yimi-ngarrurnu ngurrju kuja kankulurla nyurrurla nyina Kaatukuju. Yapa-karirliji kalu-nyarra kulukukuluku-mani manu jinyijinyi-mani. Ngula-puru kanyarra majuju rdipi. Ngula-puruju kankulurla tarnnga-juku wala-juku nyina Warlalja-Wirikiji Jijaji Kirajikiji pirrjirdi-juku.

⁵ Kuja kankulu maju-puruju kulu-puru manu jinyijinyi-puruju nyina pirrjirdi-jiki, ngula-puruju karlipa panungku-juku milya-pinyi Kaatuju kuja-ka jungarni-jiki nyina yapakuju miimii-nyanjakuju. Ngakaju kapu-ngalpa panu-juku yapaju miimii-nyanyi jungarnirli, manu kapu-nyarra wangkami nyurrurlakuju, ngulaju kuja, “Kujalpankujulu ngajulu Warlalja-Wiri-pajurnu, kujarlanya-nyarra majuju rdipija. Ngula-purujunkujulu jungarni-jiki manu ngurrju-juku nyinaja ngajukuju. Junga-juku kankujulu ngajuku-juku nyina nyurrurlaju, ngulakuju kapurna-nyarra ngaju-juku nyina Warlalja-Wiriji tarnnga-juku.” Kujanya kapu-nyarra Kaatuju wangkami nyurrurlakuju. ⁶ Kaaturluju kapu-ngalpa jungarnirli miimii-nyanyi. Nganangku-puka yapangku kuja-nyarra kulukukuluku-manu manu jinyijinyi-manu, ngula-wanawana kapu-nyanurla Kaaturlu yapaju kunka-mani. ⁷ Ngula-jangkarluju kapu-nyarra muurl-mardarni muurlparlu murrumurru-kujakuju manu nganimparlangu kapu-nganpa muurl-mardarni. Ngulakungarntirliji kapu-ngalpa milki-yirrarni-yijala Kaaturluju Warlalja-Wiri Jijaji Kirajiji ngalipakuju. Nguru-nyayirni-wangu-ngurluju kapu yanirni pina marramarra-kurlu panu-nyayirni-kirli, ngulaju pirrjirdi-nyayirni-kirli. ⁸ Yuwayi, Jijaji kapu yanirni pina warlu wiri-nyayirni-kirli yungu-nyanurla yapaju kunka-mani yangkaju kuja kalurla purda-nyanja-wangu jurnta nyinami Kaatuku manu Yimi Ngurrjuku Warlalja-Wiri-kirlangu Jijaji-kirlanguku. ⁹ Ngula-wangu-panuju kapu-nyanurla kilji-nyayirni-kirli kunka-mani karrikarri-wangurlu. Manu kapu-jana yilyami tarnnga-juku kuja-purda-kari. Nyanunguju-ka yartarnarri wiri-jarlu-kurlu-juku nyina, ngulangkuju kapu-jana tarnnga-juku mamparl-pinyi pinarni yaninja-kujakuju. Ngula-jangkarluju kulalu nyanyilki nyanungu-nyanguju rdili-nyayirni-wanguju ngalipakupalangu-kurlangu ngurra. ¹⁰ Warlalja-Wiri Jijaji kapu pina-yanirni ngulaju nyanungu-nyangurla parra-nyayirni-wangurla, ngulaju yungurliparla ngaliparluju wardinyi-jarrinjarla pulka-pinyi yapangku nyanungu-nyangurluju. Kajirlipa nyanyi, yangka kuja karliparla ngalipa wala nyina nyanunguku, ngulakuju kapurliparla jayimpirr-pardinjarla wardinyi-jarri. Nyurrurla yapa kujankulu-nganpa ngungurr-nyinaja yangka kujalparnal-nyarra yangka yirri-puraja yimi, ngulaju nyurrurlarlangu kapunkulurla yalirla turnu-warnurla jayimpirr-pardinjarla wardinyi-jarri.

¹¹ Kujakunya karnalu-nyarrarla warrarda wangkami Kaatuku nyurrurlakuju. Ngulaju karnalu-nyarrarla warrarda payirni yungunkulurla jungarni-nyayirni marlaja nyina nyanunguku. Kujakunya-nyarra yajarnu yungunkulurla nyina jungarni. Nyurru-jala kankulurla wala nyina, manu kankulu nyurru-juku ngampurra nyina jungarniki nyinanjakuju. Kujakunya karnalu payirni Kaatuju yungu-nyarra pirrjirdi-mani yartarnarri-kirlirliji tarnnga-juku jungarniki nyinanjakuju. ¹² Kaatu manu Warlalja-Wiri Jijaji Kiraji, yimirinji kalu-ngalpa nyina ngalipakuju. Kujarlanya karnalu-nyarrarla wangka Kaatukuju yungunkulurla pulka-pinyi yirdikiji Jijajikiji. Ngula-jangkanya kapunkulurla marlaja nyinami nyanungu-nyangurla rdili-nyayirni-wangurlaju.

2

Wati Wingki-nyayirni kapu rdipimirni Jijajikiji kamparru-wiyi

¹ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, wita yungurnalu-nyarra wangka Parra-nyayirni-wangu-kurlu Wiri-kirli Jijaji Kiraji-kirlangu-kurlu kaji pina-yanirni nyampukurra yungu-ngalpa ngalipa jintawarlayi-juku turnu-maninjarla nyanungu-kurramani. Ngulakunya yungurnalu-nyarra wangka. ² Nyurrurlarlu yapangku ngalya-karirli marda kankulu rampal-manngu-nyanyi nyampukuju Parra-nyayirni-wangukuju. Kujarlanya marda kankulu muntuku-jarrinjarla lani-jarri. Nganangku

marda-nyarra yimi-ngarrurnu yimiji ngulaju warntarla Kaatu-kurlangu Pirlirra-kurlangu nganta? Manu nganta kalu wangka nganima-kurlu marda ngantarnalunya nyarra yilyajarra pipa-kari Jijaji-kirli pina-yaninja-warnu-kurlu nganta. Manu nganta kalu wangkami Jijaji Kiraji nganta nyurru-juku pina-yanurnu nyampu-kurraju nganta walya-kurraju. Ngularraju kula junga. Jijaji kula pina-yanurnu walya nyampu-kurra, lawa murnma-juku. Kujarlajulu lani-wangu nyinaya muntuku-jarrinja-wangu-juku. ³ Nganangu-puka kajilpa-nyarra kujarlu yimingki wangkanjarlu yimirr-yungkarla, ngulajulurla ngungkurr-nyinanja-wangu jurnta nyinaya! Warlalja-Wiri Jijajikingarnti pina-yaninjakungarnti-wiyi, kapulurla panu-kari yapaju wilji-jarrinjarla jurnta yani kuja-purda-kari Kaatukuju. Ngula-puruju kapu wati Juju Ngawu-kurlangu rdipimirni ngulaju yirdiji Wingki-nyayirni. Yaliji ngulaju nyanunguju kapu ngaka Kaaturluju kijirni warlu wiri-kirra ngulaju tarnnga-juku. ⁴ Yali nyanungu Wati Wingki-nyayirni kaji yanirni nyampu-kurra walya-kurra, ngulaju kapu-jana kuruwarrikari kuruwarrikariki ngawungawu-pajirninjarla nginji-wangkami manu juju-kari juju-karirlanguku yangka kuja kalu yapangku purami jukurrpa-warnu nganta. Nyanungurlu ngulangku kapu-nyanu wiri-nyayirni-pajirni nyanungurra-piya-wangu nganta. Ngulaju nyanungu yali Wati Wingki-nyayirni kapu yaninjarla pirri-mani kaninjarni Kaatu-kurlangurla Yuwarli Maralypirla. Ngulangkuju kapu-nyanu Kaatupajirni. ⁵ Purda-nyanyi kankulu mayi yangkaju jaru kujarna-nyarra wangkaja ngaju nyurru-wiyi? Yangkarna-nyarra yimi-ngarrurnu nyanunguju yirdiji Wati Wingki-nyayirni yangka kamparru-wiyi yangka kujalparna nyurru-wiyi nyinaja nyurrurlarla ngurungka.

⁶ Jalanguju nyiyarlu-ngarra-ka warla-pajirni nyanunguju warraja-jarrinja-kujakuju? Nyurru-juku kankulu milya-pinyi yangka warla-pajirninja-palka. Ngakaju kapu-ngalpa Kaaturluju kiikii-jarrinjarla Wati Wingki-nyayirni milki-yirrarni ngalipakuju. ⁷ Kula karlipa ngaliparluju nyanyi nyanunguju Juju Ngawu, ngulaju karlipa milya-pinyi-mipa-juku. Nyurru kajana nyanungurluju yapaju karlirr-kanyi Kaatu-kujaku. Ngulaju nyiyarlu-ngarra-ka warla-mardarni yangka Wati Wingki-nyayirni jalanguju warraja-jarrinja-kujakuju. Ngakaju, yangka warla-pajirninja-palkaju, Kaaturluju kapu yilyamirra nyampu-ngurlu walya-ngurlu. Ngula-jangkarlaju kapu rdipimirnilki warrajalku yangkaju Wati Wingki-nyayirni. ⁸ Kaji yali nyanungu yanirni yangka Wati Wingki-nyayirni, ngulaju kapu pinyi Jijajirli Warlalja-Wiringki, ngulaju kapu lirrangku purrujininjarla pinyi. Kaji Jijaji Warlalja-Wiri rdipimirni nyampu-kurra ngulaju rdili-nyayirni-wangu-kurlu mirilmiril-karrinja-karra manu yartarnarri-kirli, ngula-kurlurlunya kapu riwarri-mani. ⁹ Yuwayi, kapu junga yilyamirni Juju Ngawungkuju yangkaju Wati Wingki-nyayirni, ngulakuju kapurla yartarnarri nyanungu-nyangu jirriny-pinyi, ngula-kurlunya kapu yanirni nyampu-kurraju. Manu ngula-kurluju kapu warru wapa nguru-kari nguru-kari-wana ngangkayi-kirli-piya yali-kirliji yartarnarri-kirli jirriny-pinja-warnu-kurlu. Yapangku kapulu parlu-pinyi, ngulakuju kapulurla waa-karrimi Kaatu-kurlanguku nganta. ¹⁰ Ngulangkuju kapu-jana yartarnarri-kirli yimirr-yinjarla karlirr-kanyi. Ngakaju kapu-jana Kaaturluju yilyamilki kuja-purda-kari tarnnga-juku. Kajilpalurla yapa junga-nyayirni ngungkurr-nyinayarla Ngurrjuku Yimiki Jijaji Kiraji-kirliki, ngulaju kajika-jana Kaaturlu muurl-mardarni. Panu-karirli kuja kalu Yimi Ngurrju jamulu purda-nyanyi, ngulakuju kulalurla rdakurl-kijirninjarla ngungkurr-nyinami junga-wanguku nganta. Kuja-panuju kapu-jana Kaaturluju yilyamilki. ¹¹ Ngulaju junga, kula kalu purda-nyanjarla rdakurl-kijirni Yimi Ngurrju Jijaji-kirliji. Kuja-panuju, Kaaturlu kapu-jana manngu-nyanja-kujakuju kapakapa-manilki yungulu manngu-nyanyi warntarlalku. Ngula-jangkaju, kapulurla ngungkurr-nyinami yangkaku Wati Wingkiki nyiyarlangu kaji-jana warlkaju wangka. ¹² Ngananguku-

puka kuja-ka Yimi Junga juwa-kijirni Jijaji Kiraji-kirli, ngula-panuju kapu-nyanurla Kaaturluju yapaju kunka-mani. Yali yapa kuja kalurla ngungkurr-nyinanja-wangu nyina manu kalurla wardinyi-juku jurnta yani kuja-purda-kari maju-wana Kaatukuju, ngula-panuju kapu-nyanurla kunka-mani.

Kaaturlu-jana milarninjarla yajarnu Tijilunika-wardingki yapa muurl-mardarninjakungarntirli

¹³ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, Warlalja-Wiri Jijaji kanyarra yulka nyurrurlaku. Yangka kuja Kaaturlu nyiyarningkijarra nyurru-wiyi ngurrju-manu, ngula-purujulpa-nyarra warrarda manngu-nyangu nyarrparlu yungu-nyarra muurl-mardarni nyurrurla yapa. Kujarlanya-nyarra milarninjarla yajarnu. Ngulakungarntirliji muurl-mardarninjakungarntirliji yungu-nyarra Pirlirra Kaatu-kurlangu nyurrurlakuju nyanungu-nyangu yungunkulurla jungarni nyina Kaatu-mipaku. Kuja kankulurla yimiki jungaku Jijaji Kiraji-kirlanguku ngungkurr-nyina, kujarlanya kanyarra muurl-mardarni-yijala. Kujarlanya yungurnalu-nyarrarla nganimparlangu warrarda-juku wangka nyurrurlakuju Kaatuku. Kujaju jungarni nganimpakuju. Junga-jala karnalu-nyarrarla warrarda wangka Kaatukuju. ¹⁴ Junga kujaju kuja-nyarra milarninjarla wangkaja nyurrurlakuju yungu-nyarra muurl-mardarni. Kujakunya-nganpa yilyaja nganimpa-paturlanguju Yimi Ngurrju-kurlu yungurnalu-nyarra yimi-ngarrirni. Jijaji Warlalja-Wiriji-ka nyina yartarnarri wiri-jarlu-kurlu tarnnga-nyayirni, ngulaju ngurrju-nyayirni. Kaaturluju-nyarra yajarnu yungunkulu Jijaji-piya nyina yartarnarri wiri-jarlu-kurlu-yijala tarnnga-nyayirni.

¹⁵ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, purda-nyangkalu-nganpa kajirnalunya-nyarra wita ngari nyampu yimi wangkami. Tarnngajukulurla marlaja nyinaya pirrjirdi-jiki Warlalja-Wiriki Jijajiki. Yali jaru kujarnalu-nyarra wangkaja kamparruwiyi, ngulakujulurla warrarda-juku ngungkurr-nyinaya tarnnga-juku. Manu warrardalurla ngungkurr-nyinaya tarnnga-juku nyampukuju jaruku pipangkaku kuja karnalu-nyarra pantirninjarla yirrarni pipangkaju nyurrurlaku yapaku. ¹⁶⁻¹⁷ Kaatuju, yulkami kangalpa, manu yimiri kangalpa nyina. Pirrjirdi-mani kangalpa yungurlipalani-wangu nyina. Kuja-warnuju karlipa ngaliparluju milya-pinyi kajirlipa marda palimirlangu, ngula-jangkaju kapurliparla marlaja wankaru-jarri. Ngulakuju karnalupalangu wangkami Warlalja-Wiriki Jijajiki manu Wapirra Kaatuku, ngula-jarrarluju yungulu-nyarra warrarda pirrjirdi-mani manu lanii-wangu-mani tarnngangu-juku. Ngula-warnuju kapunkulurla jungarni-juku warrarda nyinanja-yani manu ngurrju-juku wangkanja-yani.

3

Puurlu-pinkirli, payurnulu-jana Tijilunika-wardingki yapa yungulu-janarla Kaatuku wangka

¹ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, wangkayalu-nganparla nganimpatuku. Payikalunya-nganparla yungulu-nganpa purda-nyanyi maya-kari maya-kari yapanguju panungku-juku yangka yirnalunya-jana Warlalja-Wiri-kirlangu Jijajikirlangu yimi-ngarrirni nguru-kari nguru-kari-wana. Payikalunya-janarla Kaatu yungulurla purda-nyanjarla ngungkurr-nyinami nyurrurla-piya-yijala. ² Ngalya-kariji yapaju kalurla ngulakuju yimiki ngungkurr-nyinanja-wangu kapuru nyina kuja karnalunya-jana yangka yimi-ngarrirni nganimpa-paturluju. Ngula-patujulu maju-nyayirni manu wilji-nyayirni. Kuja-kujakuju, warrardalu-nganparla payika Kaatu yungu-nganpa muurl-mardarni.

³ Warlalja-Wiri Jijaji, ngulaju kangalpa palka-juku warrarda jirrnganja nyina ngulaju yampinja-wangu. Kujarlaju kapu-nyarra pirrjirdi-maninjarla muurlmardarni Juju Ngawu-kujakuju. ⁴ Nyurrurla yapa ngulaju kankulu nyurru Kirijinilki nyina, manu kankulurla nyurru ngungkurr-nyinamilki Warlalja-Wiriki Jijajiki. Kamparrurlu kujarnalu-nyarra yimi-ngarrurnu Yimi Ngurrju manu yimi nyampu kuja karnalu-nyarra yirrarni pipangka, milya-pinyi karnalu-nyarra kapunkulu tarnnganku-juku purami. ⁵ Nganimpa-patu karnalurla wangka Warlalja-Wiriki Jijajiki yungu-nyarra pinarri-manu maya-kari maya-kari Kaatukuju. Ngula-jangkarlunya yungunkulu milya-pinyi Kaatuju kuja kanyarra yulka nyurrurlaku. Manu karnalurla wangka yungunkulu pirrjirdi nyina Jijaji Kiraji-piya yangka kujalpa-jana yimiri-juku nyinaja yapaku jinyijinyi-maninja-palkaku. Ngula-jangkaju yungunkulu-jana pululu nyinami yapa ngalya-kariki kajili-nyarra wilji-jarri.

Kirijiniji, yungulparlipa warrki-jarriyarla nurna jukuru-wangu

⁶ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, Warlalja-Wiringki Jijajirli-nganpa yungu manu pinarri-manu nyampuju kuruwarri ngulaju jungaku nurnaku warrki-jarrinjaku. Ngulaju purda-nyangkalu-nganpa yirriyirri nganimpa-patu! Jarurnalu purda-nyangu nyurrurla-kurlu kula kankulu nganta ngampurra nyina panu-kariki warrkikiji. Kaji ngana-puka nyurrurla-nyangurla turnu-warnurla nyina jukuru yukayi nganta ngampurra-wangu marda warrki-wangu, ngulakujulurla jawirdiki jurnta nyinaya! Yapangku kuja-piyarluju ngulangkuju kula kalu kuruwarri yangka purami kujarnalu-nyarra yangka pinarri-manu. ⁷ Milya-pinyi kankulu-nganpa yangka-warnuju kujalparnalulu kamparru-wiyi nyurru-wiyi nyinaja nyurrurla-nyangurla ngurungkaju. Kulalparnalulu jukuru nyinaja warrkikiji, lawa. Jungalparnalulu nurna-nyayirni warrki-jarrija yungunkulu-nganpa nyurrurlarluju waalparrirni nganimpapatuju jungarnirli. ⁸ Kujalparnalulu-jana marda yapa-patu-kariki miyi jurnta ngarnu, ngula-jangkarluluparnalulu-jana yungu tala. Kajirnalulu warrki-wangu nyinayarla, kujarlaju kapurnalulu-nyarra marda warrarda rdapakarrkayarla talakuju. Kuja-kujakuju, nurna-nyayirnilparnalulu warrki-jarrija parrangka jingijingi manu mungangka jingijingi. ⁹ Nganimpa-patu karnalu-nyarra wiriji nyina, ngulangkuju kapurnalulu-nyarra warru jinyijinyi-mantarla talaku yinjakuju. Kuja-kujakuju, jungarnalulu warrki-jarrija nganimpaju nurna-nyayirni yungunkulu kujarlaju waalparrirninjarla pinarri-jarri jungarniki manu jungaku nyinanjaku. ¹⁰ Kujalparnalulu-nyarra nyurrurlaku jirrnganja nyinaja yangka nguru nyurrurla-nyangurla, nyampunyarnalulu-nyarra yimi-ngarrurnu kuruwarriji, ngulaju kujarlulu: ‘Kaji ngana-puka nyina jukuru warrki-wangu, ngulakuju jurntalurla mardaka miyiji yinja-wangurlu kajilpa-nyarra payirninjintarlarni.’

¹¹ Yuwayi, junga kujaju. Jarurnalulu purda-nyangu nyurrurla-kurlu kuja kankulu nganta jukuru nyina panu-kariki warrkikiji. Jinta-karrijirnalulu purda-nyangu jaruju kuja kalu nganta yangka-patuju warrki-wangu-patu warru nginji-wangka-mipa nganta, manu kalu-jana ngulakungarntiji warru mampami yapa-patu-kariki.

¹² Nganimpajurnalulu Warlalja-Wiri-kirlangu Jijaji Kiraji-kirlangu warrkini. Kujarlaju yungurnalulu-jana pututu-ngarrirni ngalya-kariki yalumpurrakuju kuja kalu-jana warru nginji-wangkanjarla mampami yapa ngalya-kariki yangka yalumpu-patu warrkini-wangu-patu. Yalumpu-patuju yungulpalulu rdirri-yungkarla warrkikilki, kujarlulu yungulu warrki-jarrimi nurna-nyayirni talaku manu miyiki.

¹³ Nganimpakupurdangka-purnu Kirijini-purnu, marda kuja kankulu-nyanu yukayi-nyayirni marda purda-nyanyi, ngulajulu-jana nyinaya yimiri-juku yapa ngalya-karikiji.

¹⁴ Nganangku-puka yapangku Kirijinirli kaji mamparl-pinjarla wirri-pinyi nyampu yimi kuruwarri-kirli nyampurla pipangka nganimpa-patu-kurlangu, manu kaji

jukuru-juku warrki-wangu-juku nyina, ngulajulu milparniwarrarla panungka-juku yapangka-juku jiily-ngarrika. Ngula-jangkaju, yaliki yapaku, juntalurla nyinaya jawirdiki! Kujarlaju yungu-nyanu kurnta-jarri-nyayirni nyanunguju. ¹⁵ Yaliji yapa ngulaju Kirijini-jiki manu nyurrurlakupurdangka-juku. Ngulakujulurla nyinaya ngurrju-juku nyurunyuru-jarrinja-wangu. Manulurla warrarda wangkaya yungu pina-rdirri-yinyi warrki-jarrinjaku.

Puurlurlu pipa nyampuju lawa-manu Kirijini-patu yapaku Tijilunika-wardingkiki

¹⁶ Jijaji Warlalja-Wiringki kajana yapa rarralya-mani. Nganimpa-patu karnalu-nyarrarla wangka yungu-nyarra rarralya-mani tarngangu nyarrpararla kajinkili yani. Manu karnalu-nyarrarla wangka yungu-nyarra jirnganja nyina tarnga-juku.

¹⁷ Nyampunya jarujurna lawa-manulku-jala, kala ngari wita-kari yungurna yir-rarni pukungka ngajulurlulku rdakangku ngulaju kujarlu: 'NYAMPUNYA KARNA RDAKANGKU YIRRARNI NGAJULURLU PUURLURLU, MANU KARNA-NYARRA YIMI-NGARRIRNIRRA NGURRJU KARNA NYINA.' Warrarda karna lawa-mani pipaju kujarlu-juku ngaju-nyangurlu rdakangku. Kujarlaju, kajinkili kuja nyanyi yimi pipangka, ngulaju kapunkulu milya-pinyi ngajurna panturnu pipangkaju.

¹⁸ Nganimpa-paturluju karnalu-nyarrarla payirni Warlalja-Wiri Jijaji Kiraji yungu-nyarra yimiri nyina. Ngulaju ngula-juku.

1 Timothy

Pipa 1 Timijiki

Pipa ngularla Puurlurlu pantirninjarla yilyajarra wati yirdikiji Timijiki nyurru-wiyi

Nyiya-kurlu yimi-nyampu?

1 Timiji ngulaju pipa kamparru-warnu-wiyi yangka kujarla kurdu-warnuku pantirninjarla yilyaja Puurlurluju. Timiji kala mijiniri warrki-jarrija, manu kala wiri-juku nyinaja jaajikingarduyu Puurlu-piya-juku. Kala-pala Puurlu manu Timiji warru wapaja nyurru-wiyi wungu-juku jaaji-kari jaaji-kari-kirra, manulpa-palarla wungu-juku warrki-jarrija Kaatukuju. Jirrama-jukulpa-palarla walaju nyinaja Jijaji Kirajikiji. Kujarlaju, Timijiji nyinajalparla Puurlukuju kula-nganta ngalapi-nyanu-piya-juku nyanunguju. Puurlurlurla nyampu pipaju pantirninjarla yilyaja Timijikiji, ngula-kurlurluju pinarri-manu manurla pututu-pungu yungu-jana nyarrparlu yapaju milarninjarla yirrarni jaajikingarduyu wiriwiriji kamparrurlaju.

1-2 Ngajurna Puurlu Kurdungurlu Wiri. Kaaturluju milarninjarla ngajuju yajarnu. Kujarlanya, Jijaji Kirajiki karnarla jalanguju marlaja warrki-jarri Kurdungurlu Wiri-juku Kirijini-patu-kurluju. Timiji, nyampuju ngajulurlu karnangku pipa pantirninjarla yilyamirra nyuntuku. Kaatuju kangalpa ngalipaku nyinami Ngarlkinpaju. Jijaji Kiraji-mipaku karliparla ngalipaju walaju nyinami. Milya-pinyi karlipa kapu pinayanirni yangkaju Jijaji Kiraji, ngulakunya karliparla pardarni nyanungukuju.

Timiji, ngajukunpaju marlaja Kirijini-jarrija. Kujarlanya kanparla walaju nyina Jijaji Kirajiki. Manu kula-nganta kanpaju ngaju-nyangu ngalapi-nyanu warlalaja nyinami. Ngaju karnangkurla wangkami Kaatukuju kujanya: “Wapirra, payirni karnangku yungunpalarla nyuntu manu Jijaji Kiraji Warlalaja-Wiri nganimpa-nyangu yimiri nyinami Timijikiji manu mari-jarrinjarla ngurrju nyina-yijala. Kujarlaju yungungku marlaja nyinami ngurrju-nyayirni rarralypa tarnnga-juku.”

Puurlurla wangkaja Timijiki yungu-jana yapa ngurrara yalumpu-wardingki warlapajirni yimi warntarla-kurlu, ngula-kurlurlu kujalpalu-jana yapa-patu-kari pinarri-manu

3 Yangka kujarna kamparru-wiyi yaninja-yanu nguru-kurra Majatuniya-kurra, yangkarnangku wangkaja yinpa nyinami yalumpurlaju kiringka Yipijarla. Nyampurranyalparnangku yangkaju yimi-ngarrurnu kujalpalu-jana pinarri-manu yimi warntarla-kurlurlu nyampurlu ngalya-karirli Kirijini-paturlu wati-paturlu. Yangkarnangku nyuntuku wangkaja yungunpa nyuntuju jupu-karrinjarla nyinami yalumpurlaju kiringka yinpa-jana nyampu-patu wati-patu warla-pajirni. Jalangu karnangku wangkami jurrku-juku nyampurla pipangkaju yangka kujarnangku wangkaja kamparru-wiyi yinpa-jana warla-pajirni yangka-patu wati-patu yimi warntarla-kurlu kuja kalu-jana pinarri-mani. ⁴Yapa kuja kalurla wala nyina Kaatuku, ngulangkuju kalu-jana jungangku pinarri-mani Kaatu-kurluju. Kala yangka yapa yalumpu-paturlu, kula kalu-jana jungangku yirri-purami yimiji, lawa. Ngari kalu-jana jukurrpa-jangka-mipa-kurlurlu pinarri-mani yapa-patu-kariji. Manu kalu-jana yimi-ngarrirni yirdi nyurnu-patu yangka kuja kalalu nyurru-wiyi nyinaja. Kujarlaju kalu-nyanu warrarda wiljiwilji-mani Kirijini-paturluju.

⁵ Timiji, wangkaya-jana Kirijini-patuku yungulu-nyanu yinyi Kaatu-kurra. Wangkaya-jana yungulu ngurrju nyina majungka-jarrinja-wangu, kajikalu marda

kurnta-jarrimi majungka-jarrinja-warnu. Wangkaya-jana yungulu Jijaji Kiraji-kirlangu-mipa yimiji purami manu kuruwarri. Kajili nyina jungarni kuja-piya, ngulaju kapulu-jana yapa-patu-karikiji yulkami ngurrju. Kulalu kurnta-jarrilki nyiyarlangu-jangka. ⁶ Yalumpurraju watijilirla jurnta yanu muku kuja-purda-kari warntarla Kaatukuju. Kujarlanya kula kalurla yulkamilki Kaatukuju, manu kula kalu-jana yapa-patu-karirlanguku yulkami. Ngari kalu warrarda wangka lawangka. ⁷ Yalumpurrarlu wati-paturlu, kula kalu milya-pinyi kuruwarriji Mujuju-kurlanguju. Kala wurrangku-juku yungulu-jana warrarda pinarri-mani kuruwarri-kirlirliji Mujuju-kurlangu-kurlurluju. Rdirrinypa-pajirni nganta kalu-nyanu wurrangku-juku, nganta kalu milya-pinyi kuruwarriji. Kala lawa, ngurrrpa-juku kalu nyina.

Kaaturlurla yungu nyanungu-nyangu kuruwarriji Mujujuku yungu-jana yapa maju-maju jungarni-mani nyampu-kurlurluju kuruwarri-kirlirliji

⁸ Nyampunya karlipa milya-pinyi: Kajili yapangku purami jungangku Mujuju-kurlangu kuruwarri, ngulaju ngurrju kuruwarri yapakuju. ⁹ Nyampurlangunya karlipa milya-pinyi: Ngalya-kari yapa kalurla nyina Kaatukuju jungarni. Yangka kujarla Mujujuku kuruwarri yungu, ngulaju kula nyampu-patuku yapakuju yangka ngurrju-patuku jungarni-maninjakuju, lawa. Kala nyampujurla kuruwarri yungu Mujujukuju yangka-patukungarnti jungarni-maninjakungarnti kuja kalu kuruwarri rdilyki-pinyi manu kuja kalu yangka Kaatu-kujaku kuja-purda-kari warntarla yani manu kuja kalu nyina warntarla. Panu-karirli wilji. Panu-karirli, ngulaju kalu jamulu purda-nyanyi ngungkurr-nyinanja-wangurlu Kaatuju. Panu-karirli kalu majungka-jarrimi. Panu-karirliji, pinyi kalu-jana ngati-nyanu kirda-nyanu. Panu-karirli, pinyi kalu-jana linjarrparlu yapa ngalya-kariri. ¹⁰ Manu panu-kariri kalu warru nguna ngurra-kari ngurra-kari-wana kalykuru. Manu wati-jarrarlu kapala-nyanu mardarni karnta-piyalku. Panu-karirli kalu-jana yapa-patu-kari rdarri-mardarninjarla jinyijinyi-mani warrki-jarrinjakuju pirijina-piyalku. Panu-karirli kalu-jana yapa-patu-kari warlkangku yimir-yinyi. Panu-kari yangka kuja kalu-jana kuwurtu-kurra kanyi, ngulangka kalu warlka wangka. Nyampurraju maju-nyayirni. Kala Kaatu-kurlangu kuruwarri, kujarla yungu Mujujuku, ngulangkuju yungu-jana jungarni-mani yangkarraju maju-patu kuja kalu ngulangkuju kuruwarri rdilyki-pinyi warrarda. ¹¹ Kaatuju ngurrju-nyayirni! Nyampurluju kuruwarri, yapa kajana wankaru mardarni. Jurruku-juku nyampuju Yimi Ngurrju kujaju ngajuku yungu yungurna-jana ngula-kurlurluju pinarri-mani jungangku yapa-patu-karilki.

Puurlurlujurla pulka-pungu Kaatukuju kujarla mari-jarrija Kaatuju

¹² Ngajuju karnarla yati-wangka Jijaji Kirajiki ngalipa-nyanguku Warlalja-Wiriki kujaju pirrjirdi-manu ngajulu. Nyurru-wiyi-juku-nyanu nyanunguju kujalku wangkaja, “Kapuju Puurlurlu linpangku purda-nyanyi ngajuju.” Kujarlanyaju ngajuju milarnu yungurnarla warrki-jarri nyanungukulku-juku. ¹³ Ngakalku kujarna ngaju Kirijini-jarrija, ngula-wangurla-wiyi kalarna manyu-pungu yirdi Jijajiji, manulparna-jana Kirijini-patu warru murrumuru-manu kulu-parnta-nyayirnilri ngajulurluju. Ngaju-julparnarla ngurrrpa-nyayirni nyinaja Jijaji Kirajikiji. Manu kulalparnarla ngungkurr-nyinaja. Kujarlanyaju ngajukuju mari-jarrinjarla ngurrju nyinaja nyanungu-juku Kaatuju. ¹⁴ Yuwayi. Kaatuju ngajukuju yimiri-nyayirni nyinaja. Kujarlanya karnarla nyanungukulku Jijaji Kirajikiji nyina ngajuju. Wala karnarla nyina nyanungukuju, manu karna-jana Kirijini-kariyi-nyanukulku yulkami.

¹⁵ Timiji, nyampunya yungurnangku yimiji wangka ngurrju-nyayirni manu yijardu-nyayirni. Ngulakuju yungulparliparla yapaju jintawarlayi-juku ngungkurr-nyinakarla: Nguru nyampurla, yapaju karlipa majumaju-nyayirni nyina.

Ngulakunya-ngalpa Jijaji Kirajiji yanurnu yungu-ngalpa muurl-mardarni palinja-kujakuju. ¹⁶ Yuwayi, junga kujaju. Ngajulu Puurlu karna nyinami majumaju-nyayirni panu-kari-piya-wangu. Ngulakuju Kaatujulpaju ngajurlangukuju nyinaja yimirijiki. Ngakaju kapulurla panu-nyayirni yapaju wala nyinami Jijaji Kirajikiji, manu kapulurla nyanungukuju jirranganja nyina wankaru tarnnga-juku. Kaatujulpaju ngajuku-wiyi mari-jarrinjarla ngurrju nyinaja ngulaju yungulu yalumpurrarluru milya-pinyi Kaatuju kuja kajana yulkami-jiki majumajukuju. Yungu-jana pinja-wangurlu muurl-mardarni palinja-kujaku wankaru-juku. ¹⁷ Yungulparliparla jintawarlayirli-juku pulka-pungkarla Kaatukuju. Nyanunguju jinta, Warlalja-Wiri kajana nyina tarnnga-juku yapakuju! Ngulaju kula nyanunguju palimi, lawa! Kulalpa nganangku nyangkarla! Ngaliparlurliparla tarnngangku pulka-pinyi nyanunguku! Ngula-juku ngurrju.

Puurlujurla wangkaja Timijiki yungu purami kuruwarri Jijaji Kiraji-kirlangu-mipa

¹⁸ Timiji, nyuntuju kula-ngantanpaju ngajuku ngalapi-nyanu. Yangka kujanpa nyuntu jaajikingarduyu wiri-jarrija, yangkangku jarukungarduyu-paturlu kujangkulu nyuntuku rdaka yirrarnu jurrungka, ngula-jangkaju, wangkajangkurla Kaatuku nyuntukuju. Manungkulu wangkaja yinpa jaaji-kari jaaji-karirla warru warrki-jarri. Yungurnangku yangka-juku jurrku-juku yimiji yarda milki-wangkami yangka-patu kujangkulu wangkaja. Kajinpa ngula purda-nyanjarla mardarni yimi, ngula-jangkaju kapunparla ngurrju-nyayirni warrki-jarri Kaatukuju kirri yalirlaju Yipjarla. ¹⁹ Kajinpa warrarda manngu-nyanyi nyampu yimi ngaju-nyangu, kujarlaju kapunpa warrarda purami Jijaji Kiraji-kirlangu-mipa kuruwarriji. Kapunpa ngurrju nyina majungka-jarrinja-wangu, kajikanpa kurnta-jarrimi majungka-jarrinja-warnu. Kala ngalya-karirli yapangukuju, kula kalu Jijaji Kiraji-kirlanguju purami kuruwarriji, lawa. Purami kalu jinta-kari kuruwarri-kari kuja-purda-karirli. Kula kalu manngu-nyanyi ngurrju, ngari kalu purda-nyanyi warrarda maju-juku. Kujarlanya kalu yani kuja-purda-kariri Kaatu-kujakuju. ²⁰ Yalumpu-jarra wati-jarra yirdi-jarraju Maniyuju manu Yilikijantu, ngulaju kapala maju-juku nyinami. Yalumpu-jarrarlangu-palarla kuja-purda-kari jurnta yanu Kaatu-kujakuju, manulpa-palarla jukuru-jarrinjarla nginji-wangkaja. Ngula-jarrajurnarla yungu Juju Ngawuku yungu-palangu murrumurru-mani. Kaji-palangu marda Jujungku murrumurru-mani, kuja-warnurluju marda ngakaju kajika-pala manngu-nyanyi Kaatuju marda nginji-wangkanja-wangurlulku.

2

Puurlujurla wangkaja Timijiki manu Kirijini-patu-kariki yungulu-janarla payirni Kaatuku kapumanu wiriwiriki

¹ Yimi yungurna-nyarra wangka nyurrurlaku jintawarlayiki-juku Kirijinikiji: Yati-wangkayalurla Kaatukuju, manulu-janarla payika Kaatuju yapaku panuku-juku yungu-jana warrawarra-kanyi. ² Payikalu-janarla Kaatuju kapumanu-patuku nyurrurla-nyangurlakuju ngurrarlakuju, manulu-janarla payika Kaatuju nguru-jarranyparlaku kapumanu-patuku-yijala. Kajirlipa-janarla kujarlu payirni Kaatu, kuja-warnuju kapurlipa nyina rarralya manu ngurrju ngaliparlangu. Kajirlipa-janarla kujarlu payirni Kaatu, kuja-warnurluju kapurliparlajinta pulka-pinyi jungangku Kaatukuju, manu kapurlipa-jana yapakuju ngurrju manu jungarni nyina. ³ Kuja karlipa-janarla payirni Kaatuju, ngulaju ngurrju. Kujarlunya karlipa Kaatuju wardinyi-mani. Nyanungunya-ngalpa Ngarlkinpaju ngalipakuju jintawarlayiki-juku. ⁴ Nyanungu kajana yulkami yungu-jana ngula-jangkarluju muurl-mardarni wankaru palinja-kujaku. Yimi Ngurrju nyanungu-nyangu ngulaju junga-nyayirni. Kaatuju-ka

ngampurpa nyina yungu-jana pinarri-mani yapa jintawarlayi-jiki ngula-kurlurluju. ⁵ Ngulaju nyanungu jinta-juku Kaatuju yapakuju jintawarlayiki-juku. Jijaji Kirajiji, ngulajulpa palka yapa-nyayirni nyinaja. Nyanungu-miparlunya yungu-jana yajarn-injarla pina-kanyirni Kaatu-kurraju. ⁶ Ngampurpa-ngalpa nyanunguju palija yungu-ngalpa muurl-mardarni jintawarlayi-juku wankaru yapaju palinja-kujakuju. Kula-jana Kaaturlu yimi-ngarrurnu yapaku yimi nyampu nyurru-wiyi, lawa. Ngula-jangkaju-nyanu wangkaja, “Nyurru. Jalangu yungurna-jana yimi warraja-mani yapakuju.” ⁷ Junga kujaju. Kaaturluju milarninjarla yajarnu. Ngulakunya karnarla jalanguju marlaja warrki-jarri Kurdungurlu Wiri-juku Kirijini panu-kurluju. Yilya-jaju nyanungurlu Juwu-wangu-patu-kurraju yungurna-jana yimi-ngarrirninjini Yimi Ngurrju manu yungurna-jana pinarri-mani Jijaji Kiraji-kirlangu kuruwarri. Ngulaju junga-nyayirni kuruwarri. Kula karna-nyarra warlkangku yimi-ngarrirni, lawa. Junga karna-nyarra yimi-ngarrirni.

Puurlu-jana wangkaja panuku Kirijini-patuku watiki manu karntaku nyarrpa-jarri yungulu kajilirla Kaatuku turnu-jarrimi

⁸ Yungurna-nyarra wangka nyurrurlakulku wati Kirijini-patuku kuja kankulurla ngana-puka jukaruru yangka nyina Kaatuku jaaji-kari jaaji-karirla. Kajinkilirla wangkami Kaatuku, ngulajulurla marla-karriyalurla rdaka-jarra. Kaatuku wangkan-jakungarntirliji, kulalpankulu-jana wiljiwilji-mantarla yapa-patu-kari-wiyi, manu kulalpankulu-jana kulu-jarriyarla.

⁹ Yungurna-nyarra nyurrurlakulku karnta-watikilki wangkami. Kajinkili-nyanu warrarda maparni jara-kurlurlu manu warrarda yuntardi-mani, manu kajinkili-nyanu wakurlu warrarda pukurdi-mani, manu jurnarrpa-kurlurlu kajinkili-nyanu warrarda yuntardi-mani yangka jinjirlajinjirla-kurlurlu, manu kajinkili-nyanu yangka yinirnti waninja-wana yirrarni manu yangka rdaka-kurlangu kawurlu, ngularra-kurlu kajinkili jaaji-kirra milkarraku yani yangka watingki nganta nyanjaku, kujaju warntarla. ¹⁰ Kuja kankulu-nyanu Kirijini ngarrirni nyurrurlarlu karntakarntarlu, manu nganta kankulurla Kaatukuju jukaruru nyina, ngulangkuju yapa ngalya-kari-wiyili-jana warrawarra-kangka. Kala kajinkili-nyanu nyurrurla-miparlu warrawarra-kanyi yulkanja-karrarlu, kujaju kula ngurrju.

¹¹ Kajinkili jaaji-kirra turnu-jarri, ngulangkuju nyurrurla karntakarntaju wurulypalu nyinaya yungunkulurla pinarri-jarri Kaatuku. Watingki kajili-nyarra jaru-kurlurlu pinarri-mani, ngulaju yirriyirririlili-jana purda-nyangka wangkanja-kurraju ngulaju wiljiwilji-maninja-wangurlu. ¹² Ngajulurlu Puurlurlu, ngulaju karna-jana karntakarntaju warrarda jarraly-pinja-wangurlu warla-pajirni yangka kalakalu-jana wati-patu marda pinarri-mani, manu kalakalu-jana marda wiri nyina karntakarntaju wati-patukuju. Wangkami warrarda karna-jana karntakarntaju yungulu nyina wurulypa jaajirlaju. ¹³ Nyarrparla karna-jana kuja warla-pajirni? Nyurru-wiyi Kaaturluju ngurrju-manu Yatumu-wiyi kamparruju. Ngula-jangkaju, karntalku yirdiji Yiipi ngurrju-manu. ¹⁴ Kula Yatumu-wiyi yimirr-yungu kamparruju Juju Ngawungkuju, lawa. Yiipi karnta-juku Juju Ngawungkuju yimirr-yungu-wiyi. Ngula-jangkaju, Yiipiji jurntalkurla yanu Kaatukuju. Kujarlanya karna-jana karntaju warrarda warla-pajirni wati-patu-kujaku pinarri-maninja-kujaku manu yangka wiri kalakalu-jana nyinami wati-patuku. ¹⁵ Kajilirla karntakarnta warrarda nyinami wala-juku Jijaji Kirajiki, manu kajili-jana warrarda yulkami Kirijini-kariyi-nyanuku, manu kajilirla warrarda nyinami jungarni Kaatuku, manu kajili wurulypa warrarda nyina jaajirla milkarra-wangu, ngularrakuju Kaatuju yungu-jana wardinyi nyinami. Manu kajili-nyanu murrumurru purda-nyanyi kurdungka karmulypa-jarrinja-puruju, kuja-kujakuju kapu-jana Kaaturlu muurl-mardarni-juku.

3

Puurluju wangkaja-jana Kirijini-patukuju nyarrparlu yungulu milarni yapa wiriki nyinanjaku jaaji-kari jaaji-karirlaku

¹ Nyampunya yungurna-nyarra yimiji wangka ngurrju-nyayirni manu yijardu-nyayirni. Kaji ngana-puka ngampurrrpa nyina yungu-jana wiri nyina yapaku jaaji-kari jaaji-karirlaku, ngulaju warrkiji ngurrju-nyayirni. ² Kajilpa ngampurrrpa wiriki kamparrurlaku nyinayarla jaaji-kari jaaji-karirlaku, ngulakungarntiji yirriyirri-nyayirni-wiyirla nyina ngurrju-nyayirni manu jungarni-nyayirni Kaatukuju maju-wangu-wiyi. Ngulangkuju yapangku yungulpa mardakarla jintamipa karntaju. Manu yungulpa nyinayarla warungka-wangu manu jiliwirri-wangu. Manu kajilpa yapa ngajarri yantarlarni nguru-kari-wardingki, ngulaju yungulpa kangkarla ngurra-kurra nyanungu-nyangu-kurra yungu ngulangka ngunami. Manu yungulpa nyinayarla pina-nyayirni yapa pinarri-maninjakungarntiji. ³ Manu yungulpa warungka-wangu nyinayarla-juku pama ngarninja-warnuju. Manu yungulpa-jana yapa ngalya-karikiji yimiri manu ngurrju nyinayarla kulu-wangu wiljiwilji-maninja-wangu. Manu yungulpa purlurpa-wangu nyinayarla talakuju. ⁴⁻⁵ Nganangku-puka watingki kula kajana marda junganku warrawarra-kanyi nyanungu-nyangu karnta manu kurdukurdu, ngulangkuju nyarrparlulku-yijalalpa-jana warrawarra-kangkarla yapa Kaatu-kurlanguju Kirijiniji? Kujarlaju, kaji jaajikingarduyu wirilki nyina, ngulakungarntirlijilpa-jana nyanungu-nyangu-wiyi ngamarlangu-jarra-wiyi warrawarra-kangkarla jungarnirli. Manu yungulpa-jana nyanungu-nyangu-wiyi kurdukurdu pinarri-mantarla yungulu linpangku purda-nyanyi nyanungu-nyangurlu-wiyi wiljiwilji-maninja-wangurlu.

⁶ Ngana-puka wati kuja nyinaja nyurru-warnu Kirijiniji, kajilpa ngampurrrpa nyinayarla kamparrurlaku wiriki nyinanjaku jaaji-kari jaaji-karirlakuju, ngulaju ngurrju. Kajilpa wati Kirijini-jarriyarla, ngula-jangkaju kajilpa kapanku jaajikingarduyu-jarriyarla wiriki kamparrurlaku nyinanjaku, ngulangkuju kajika-nyanu warrarda pulka-pinyi ngurrjungku nganta. Ngula-jangkaju, wati yaliji kapu-nyanurla kunkamani Kaaturluju. Kujarlu-yijala-nyanurla Kaaturluju kunka-manu Juju Ngawuju. ⁷ Ngana-puka wati kajilpa ngampurrrpa nyinayarla kamparrurlaku wiriki nyinanjaku jaaji-kari jaaji-karirlakuju, ngulaju kajilpalu yangkanku Kirijini-wangurlu ngurrju-pajikarla, ngulaju ngula-juku. Nyanunguju wati pangkala jaajikingarduyu-jarri. Kala kajilpalurla jukuru-jarriyarla yangka yapa Kirijini-wangu, kajilpalu maju-pajikarla, ngulaju kajika-nyanu nyanunguju wati kurnta-jarrilki, manu ngula-jangkaju Juju Ngawungku kajika rdarri-mardarni.

Puurluju wangkaja-jana Kirijini-patukuju nyarrparlu yungulu milarni yapa yungu-jana jaajirlaju warrki-jarri Kirijini-patuku

⁸ Ngana-puka wati kajilpa ngampurrrpa nyinayarla yungu jaajikingarduyu warrkini nyina, ngulakungarntiji yungu nyina langarrpa-wiyi manu rdirrinypa. Ngulaju yungu wangka junga-nyayirni yimiji, warlka-wangu. Yungulpa warungka-wangu nyinayarla-juku pama ngarninja-warnuju. Manu ngulangkuju kulalpa-jana yimirryungkarla tala puntarninjakungarntirliji. ⁹ Kaaturlu-ngalpa milki-yirrarnu Jijaji ngalipakuju. Yangka wati yungulparla junga-nyayirni wala nyinakarla Jijajiki majungka-jarrinja-wangu. Kajilpa nyiyarlangurla majungka-jarriyarla, ngulaju kajika-nyanu manngu-nyanjarla kurnta-jarrimilki. ¹⁰ Ngana-puka wati kajilpa ngampurrrpa nyinayarla yungu jaajikingarduyu warrkini nyina, milarninja-kungarntirliji wurrangku-wiyi miimii-nyangkalu kaji jungarni-japa nyinami. Kajilpa nyinakarla jungarni maju-wangu, ngulaju ngula-juku. Kajika-jana warrki-jarri Kirijini-kariyinyanukuju.

¹¹ Kuja-piya-yijala, ngana-puka karnta kajilpa ngampurrpa nyinayarla yungu-jana jaajirlaju warrki-jarri Kirijini-kariyi-nyanuku, ngulakungarntiji yungulpa nyinayarla langarrpa-wiyi manu rdirrinypa. Ngulakungarntiji kulalpa-jana warru nginji-wangkayarla manu warlkangku warru yimirr-yungkarla yapa ngalya-kariji, lawa. Ngulakungarntiji yungulparla yirriyirri-wiyi nyinayarla manu jungarni Kaatukuju. Kujarlaju, yapa panu-kari kapulurla wala nyinami kapatinja-wangu.

¹² Ngana-puka wati kajilpa ngampurrpa nyinayarla yungu jaajikingarduyu war-rkini nyina, ngulangkuju mardarni kali-nyanuju jinta-mipa. Ngulangkuju-jana ngamarlangu-jarraju warrawarra-kanyi yirriyirri. ¹³ Kajirla ngurrju warrki-jarrimi Kaatuku jaajirla, ngulaju kapurla wala-nyayirni nyina Jijaji Kirajikiji. Ngulangkuju kapu-jana lani-wangurlu rdurrurdurlu yimi-ngarrirni Yimi Ngurrju Jijaji Kiraji-kirli yapaku. Kirijini-kariyi-nyanurlu kapulu ngurrju-pajirni.

Nyampunya yimi jungaju Jijaji Kiraji-kirliji

¹⁴⁻¹⁵ Timiji, yungurna yanirra nyuntu-nyangu-kurra yungkaparri. Karija, kalakaju nyiyarlangurlu marda warla-pajirni yaninjarni-kijaku. Kujarlanya karnangku pipaju pantirninjarla yilyamirra yungunpa-jana pinarri-mani Kirijini-kariyungku yangka-patu kuja kangkulu jirranganja nyina jintajinta-jarrinjarla. Kaatuju-ka JUKURRARNU nyina. Nyurrurlajunkulurla nyanungu-nyangurlalku turnu-warnurla. Kujarlaju yungurna-nyarra jintawarlayi-juku pinarri-mani ngula-jangkanya yungunkulurla nyinami jungarni Kaatukuju. Ngalipa-miparlu Kirijinirli karliparla jungarnirliji marlaja mardarni yimi manu kuruwarri nyanungu-nyanguju. ¹⁶ Nyampunya-ngalpa Kaaturluju yimiji milki-yirrarnu ngalipakuju. Nyampuju Yimi Ngurrju, ngula-kurlurlunya kuja karlipa-jana yapa-kuju pinarri-mani. Nyampunya-ka wangka yimiji: Jijaji Kiraji palka-jarrija nyampurlaju walyangka palka-nyayirni. Ngulaju Kaatu-kurlangurlu Pirlirparlu pina-wankaru-manu palinja-warnuju. Kujarlaju karlipa milya-pinyi nyanunguju Kaatu-kurlangu Ngalapi-nyanu. Marramarrarlulu nyangu Kaatu-kurlu. Nyampuju yimi nyanungu-nyangu, yapangkujulu nyurru-juku warru kangu ngurujarranyparlaju. Yapajulpalurla wala-nyayirni nyinaja ngurujarranyparlaju. Ngula-jangkaju, Kaaturlu pina-kangu kankarlarra yungu-pala nyina mapirrilki jintangka-juku yartarnarri wiri-jarlu-kurlu tarnnga-juku. Ngulaju junga yimi.

4

Ngaliparluju, warrawarra-kanyirlipa-nyanu yapa-patu-kujakuju yangka-patu-kujaku kalakalu-ngalpa pinarri-mani warntarla Kaatu-kurlangurlu nganta yimi-kirliji

¹ Nyampunya kaju Pirlirrrpa Kaatu-kurlanguju wangka ngajukuju: Kaji nyampu nguru lawa-jarrimi, ngulakungarntirliji kapulu yapanguju ngalya-karirliji Kirijinirliji juwa-kijirni Jijaji Kirajiji. Kapulurla wala-wangulku jurnta nyinami. Ngula-jangkarluju kapulu-jana purda-nyanyi pirlirrrpa-karilki Juju Ngawu-kurlanguju warlkanjilki. Manu kapulu purami kuruwarri-karilki yangkangku kajili-jana pirlirrrparlu warlkanjirli pinarri-mani. ² Yapangu kuja kalu-jana pinarri-mani kuruwarri-karirliji, ngulajulurla yapaju Juju Ngawukulku. Ngulangkuju-jana yirrarnu kuruwarri nyanungu-nyangulku nginyinginyirli manu kurturdurrurla. Kujarlaju kalu-jana yapa ngalya-kariji yimirr-yinyi warlkanjirliji. ³ Kujarlunya kalu-jana warlkanjirliji yimirr-yinjarla karlirr-kanyi yapa ngalya-kariji Kaatu-kujakuju: Jinyijinyi-mani kalu-jana nyinanjaku yupukarra-wangu. Manu kalu-jana warla-pajirni miyi-kari miyi-kari-kijaku ngarninja-kujaku. Kujaju jungarni-wangu! Kaaturluju ngurrju-manu-ngalpa ngalipakuju nyiyarningkijarra ngulaju yungurlipa kutu ngarni ngalipa kuja

karliparla wala nyinami Jijaji Kirajiki manu kuja karlipa yimi junga-nyayirni milya-pinyi nyanungu-nyanguju. Nyanungurlu-ngalpa ngurrju-manu mangarriji ngulakuju yungurliparla yati-wangkami manu yungurlipa kutu ngarni. ⁴ Nyiyarninykijarra kuja Kaaturlu ngurrju-manu, ngulaju ngurrju-nyayirni. Kujarlaju, kajirliparla yati-wangka Kaatuku ngarninjakungarnti mangarrikingarnti, ngarirlipa kutu ngarni nyiyarningkijarra. ⁵ Kuja Kaaturlu ngurrju-manu nyiyarningkijarra, ngulaju ngurrju-pajurnu. Kujarlaju, kajirliparla yati-wangka Kaatuku ngarninjakungarnti, ngula-warnurluju kajirlipa kutu ngarni, Kaatuju-ka wangka ngulaju ngula-juku.

Puurlurlu pinarri-manu Timijiji yungu nyarrpa warrki-jarri jungarni jaajirlaju

⁶ Timiji, kajinpa-jana nyampurra-kurlurlu pinarri-mani Kirijini-kariyi-nyanu, ngula-jangkaju kapunpa ngurrju-nyayirni warrkini nyinami Jijaji Kiraji-kirlanguju jaajirlaju. Jijaji Kiraji-kirlangu kuruwarriji junga. Warrarda pinarri-jarriya yungu nyuntu-nyangu pirlirrpaju pirrjirdi-jarri-nyayirni. Warrarda puraya tarnngangu-juku yimiji kujarnangkulu pinarri-manu kamparru-wiyi. ⁷ Jurnta-jana nyinaya yangkakuju yapaku kuja kalu-jana warntarla-kurlurlu yimi-kirlirli warrarda pinarri-mani. Ngulaju yimiji rampalpa manu maju. Tarnnga-juku warrarda warrki-jarriya nurna, manu pinarri-jarriya maya-kari maya-kari Kaatu-kurlanguku yimiki yungunparla nyina yirriyirri Kaatukuju. ⁸⁻⁹ Timiji, nyampunya yungurnanguku yimiji wangka ngurrju-nyayirni manu yijardu-nyayirni. Ngulakuju yungulparliparla yapaju jintawarlayi-juku ngungkurr-nyinakarla: Yapa kalu manyu-wana manyu-karrimi manu warru parnka yungulu-nyanu palka nyanungu-nyangu pirrjirdi-mani. Ngulaju ngula-juku. Kala yapa ngalya-kari kuja kalurla yirriyirri-nyayirni nyina Kaatuku, ngulangkuju pirlirrpaka kajana pirrjirdi-mani. Ngulaju yapa kapulurla tarnnga-juku marlaja nyina wankaru Kaatukuju. Yuwayi, junga nyampuju yimi kujarnanguku wangkaja. ¹⁰ Kaatuju-ka nyina JUKURRARNU. Nyanungunya Ngarlkinpaju yapakuju jintawarlayiki-juku, manu kajana nyanungurlu-juku Kaaturluju warrawarra-kanjarla mardarni nyampurla ngurungkaju. Ngulaju ngula-juku. Kala yangka yapa kuja kalurla yijardu-nyayirni wala nyina nyanunguku Kaatuku, ngulaju kajana tarnnganguku-juku warrawarra-kanjarla mardarni. Ngalipa Kirijini-patu kujanya karliparla yijardu-nyayirni wala nyina. Kapurliparla tarnnga-juku jirranganja nyinami. Kujarlanya karliparla nurna-nyayirni warrki-jarri nyanungukuju, manu karliparla nyinami jungaju. ¹¹ Kujarlaju, nyampurra-kurlurluju-jana pinarri-manta Kirijini-patu nyuntu-nyangurla jaajirlaju yungulu linpangu purda-nyanjarla purami.

¹² Timiji, nyuntujunpa kurdu-warnu. Kulangkulu marda purda-nyanyi nyuntuju. Nyuntujulpangkulu purda-nyangkarla Kirijini-watirliji. Jungarni-jana wangkaya. Manu jungarnirla nyinaya Kaatukuju. Yulkaya-jana yapa-patu-karikiji. Manurla warrarda nyinaya wala-juku Kaatukuju. Manu-jana yampiya kaminakaminaju manyu-pinja-wangurlu, manu nyiyarlangu majuju yampiya. ¹³ Yungurnanguku yanirra nyuntuku Yipija-kurraju. Kajirna yanirra nyuntu-nyangu-kurra, ngulakungarntiji-jana Payipuluju warrarda milki riiti-manta kiljingki jaajirlaju. Manu-jana warrarda yirri-puraya Payipulu-jangkaju yimiji yungulu ngula-jangkaju nyinami jungarni. ¹⁴ Timiji, yangka-warnu-jukunpa manngu-nyanyinya kujangu yangka Pirlirrpaka Kaatu-kurlangurlu kurru-pungu nyanungu-nyangu yartarnarri? Yangkaju kanpa manngu-nyanyinya kujangu warntarri-nyayirni-wangu yungu, ngula-kurluju yungunparla marlaja warrki-jarri jaajirla? Yangkaju kanpa-jana manngu-nyanyinya jaajikingarduyu-patu kujalurla marlaja wangkaja Kaatuku? Manu yangkaju kanpa-jana manngu-nyanyinya jaajikingarduyu-patu purlkapurlka ngulangkuju kujangkulu yangka rdaka yirrarnu nyanungurra-nyangu nyuntuku ngula-jangkarlunya kujanpa

manu yartarnarriji? Ngularraju kanpa-jana manngu-nyanyinya? Kujarlaju, warrardarla warrki-jarriya tarnnga-juku yangka-kurluju yartarnarri-kirli manu warntarri-nyayirni-wangu-kurluju. Ngula-kurlujurla warrarda warrki-jarriya-juku jaajirlaju. ¹⁵ Warrarda manngu-nyangka manu puraya nyiyarningkijarra kuja karnangku nyampu pipa pantirninjarla yilyamirra. Kajinpa warrarda manngu-nyanyi manu pura, kapungkulu Kirijini-patu-karirli nyanyi warrki-jarrinja-kurraju, manu kapulu milya-pinyi yangkaju warrki nyuntu-nyangu kuja kanparla warrki-jarri jungarni Kaatukuju jaajirlaju. ¹⁶ Warrawarra-kangkanku nyuntuju muurlparlu, kalakanpa marda karlirr-yani warntarlalku. Ngula-kujakuju warrawarra-kangkanku. Yirriyirrirli manngu-nyangka Jijaji Kiraji-kirlangu kuruwarrri yungunpa-jana Kirijini-kari junga-nyayirrirli pinarri-mani. Kajinpa-nyanu nyuntulurlu-wiyi warrawarra-kanyi karlirr-yaninja-kujaku, manu kajinpa-jana junga-nyayirrirli pinarri-mani Kirijini-kariji, kujarlaju kapunpa-nyanu muurl-mardarni karlirr-yaninja-kujaku. Manu kapunpa-jana Kirijini-kariyungkurlangu muurl-mardarni.

5

Puurluju wangkajarla Timijikiji yungu-jana walyka-juku wangkami Kirijini-kariyinyanukuju kajilpalu karanparr-karriyarla

¹⁻² Nyuntu-nyangurla jaajirla, kajilpa-pala marda muturna manu purlka karanparr-karriyarla, ngulakuju wangkaya-palangu kulu-wangu walyka-juku manu yirriyirri kula-nganta nyuntukupalangu-jarraku ngati-nyanuku manu kirda-nyanuku kula-nganta. Ngula-jangkaju yungu-pala nyina jungarni. Manu marda kurdu-warnu wati kajilpa karanparr-karriyarla, ngulakuju wangkayarla walyka-juku manu yirriyirri kula-nganta nyuntukupurdangka-piyaku-juku kukurnu-nyanu-piyaku. Ngula-jangkaju yungu nyina jungarni. Manu marda kurdu-warnu-yijala karnta kajilpa karanparr-karriyarla, ngulakuju wangkayarla walyka-juku manu yirriyirri kula-nganta nyuntukupurdangka-piyaku-juku ngawurru-nyanu-piyaku. Ngula-jangkaju yungu nyina jungarni. Kajilpanpa manngu-nyanjarla ngardingardi-mantarla milparra-kurlurlu nyuntulurlu, ngulaju maju-parnta.

Puurluju wangkajarla Timijikiji nyarrparlu yungulu-jana Kirijini-paturluju warrawarra-kanyi kali-puka-wati

³ Nyurrurla Kirijini-wati, kaji nyina kali-puka marda yalumpurla nyurrurla-nyangurla turnu-warnurla, ngulaju marda nganangku warrawarra-kanja-wangu-ka nyina. Ngulaju nyurrurlarlulkulu warrawarra-kangka Kirijini-paturlu. ⁴ Nyampunya kangalpa Kaatuju wangkami ngalipakuju: Ngati-nyanurlu kirda-nyanurlu manu jaja-nyanurlu jamirdi-nyanurlu manu warringiyi-nyanurlu yaparla-nyanurlu, warrawarra-kanjarla wiri-manulu-nyarra nyurrurla-wiyi. Ngulaju nyanungulkulu-jana warrawarra-kangka nyanungurra-piyarlu-juku. Kujarlaju, kaji-nyanu yapangku nganangku-puka Kirijini-pajirni, ngulakuju kajirla jaja-nyanu manu ngati-nyanu nyina kali-puka, ngulaju yungu-jana warrawarra-kanyi. Kaji-jana kujarluru warrawarra-kanyi, ngulakuju karla wardinyi nyinami Kaatuju. ⁵ Ngana-puka kuja-ka kali-puka nyina yangarlu nganangku warrawarra-kanja-wangu, kajirla wala nyina Kaatuku, manu kajirla warrarda wangka parra wiri munga wiri warrawarra-kanjaku, ngulajulu warrawarra-kangka.

⁶ Jinta-karirliji kali-pukarluru kuja kyananu Kirijini-pajirni, ngula-jangka kaji manngu-nyanyi warru manyu-karrinjaku, ngulaju kula karla Kaatukuju jungarni nyina, lawa. Ngulakujurla pirlirra nyanungu-nyanguju jurnta palija. Ngulajulu yampiya warrawarra-kanja-wangurlu kula-nganta nyurru palija.

⁷ Timiji, pinarri-manta-jana yimi nyampu-kurlurluju Kirijini-kariji, ngula-jangkaju yungulu nyinami jungarni. Ngula-jangka, kula-jana nganangku jungarni-wangu-pajirni. ⁸ Kirijini-wangu-paturlu kalu-nyanu warlalaju warrawarra-kanyi. Kuja-piya-wangurlu kajilpa-jana nganangku-puka Kirijinirli warrawarra-kanja-wangurlu yampiyarla nyanungu-nyangu warlalja, ngulaju-ka maju-nyayirni nyinami Kirijini-wangu-piyalku. Yalirli yangka Kirijinirli nganta kajilpa-jana warrawarra-kanja-wangurlu yampiyarla, ngulangkuju kula-ka Jijaji Kirajiji pura jungarnirlilki, manu karla kapuru nyina.

⁹⁻¹⁰ Kajinkili-jana warrawarra-kanyi kali-puka-wati, ngulakungarntirliji yirdi-wiyili-jana yirraka pipangka-wiyiji. Yirdi yirrarninjakungarntirliji, miimii-nyangka-wiyili-jana karnta kali-puka yinyarra, muturna marda, ngurra-rdangkarlpa marda. Kajilpa kali-puka nyinayarla ngurra-rdangkarlpa muturna-wangu, ngulaju yampiyalu yirdi yirrarninja-wangurlu. Kala kajilpa kali-puka nyinayarla muturna-nyayirnilki, ngula kujalparla jirranganja nyinaja nyanungu-parntaku kali-nyanuku jinta-mipaku, manu kujalpa-jana yapa ngalya-kari wurdujarra-maninjarla warrawarra-kangu, ngulajulu yirraka yirdiji pipangkaju. Manu marda kala ngurrju-nyayirni warrki-jarrija jaajirlaju. Manu marda kala-jana ngurrjungku kurdukurdurlangu wiri-manu. Manu marda kala-jana warrawarra-kangu ngajarrirlangu nyanungu-nyangurlaju ngurrangkaju. Manu marda kala-jana wirliyarlangu warru paljurnu Kirijini-kariyi-nyanuju Jijaji-piyarlaju. Manu marda kala-jana yaninjarla jijanurlangu warru wangkaja yapa ngalya-karikiji wajampa-kurlukuju manu wuurnpa-purukuju. Ngana-puka kali-puka kuja-piya, ngulaju yirdiji yirrakalu-jana pipangkaju, manulu-jana warrawarra-kangka.

¹¹⁻¹² Yungurna-nyarra wangkami yangka kali-puka-kurlu kurdu-warnu-kurlu. Marda kalu-nyarra milki-wangkami nyurrurlakuju Kirijini-patukuju yungulu nganta nyinami jilimijilimi-juku yupukarra-wangu nganta. Marda kalu-nyanu yinyi Jijaji Kiraji-kirraju yungulurla warrki-jarri nyanungu-mipaku jaajirlaju. Ngulaju ngula-juku. Kala kapulu manngu-nyanyi-juku watikiji yungulu yarda yupukarra-jarrimi. Kajili pina-yupukarra-jarri, ngulakuju kapu-jana kulu-jarrimi Kaatuju yangka jaru jangku-pinja-warnukuju kujalu ngulangkuju rdilyki-pungu jangku-pinja-warnu. Kujarlaju, yampiyalu-jana yirdiji pipangka yirrarninja-wangurlu. ¹³ Yangka kurdu-warnu-patu karntakarnta kuja kalu kali-puka-jarrimi, ngula-jangkaju mata-nyayirni kalu warru nyinami warrki-wangu, manu kalu jinta-kari jinta-kari-kirlangu-kurra ngurra-kurraju warru parnka ngulaju yapa ngalya-kariki nginji-wangkanjakungarnti. Manu kalu-jana yapa ngalya-kariki warru mampami. Ngulajulpalu kuja-wangu nyinayarla. ¹⁴⁻¹⁵ Ngalya-kari kurdu-warnu-patuju kalipukaju, ngulajulurla nyurru jurnta karlirr-nyinaja Jijaji Kirajikiji, manu ngula-jangkaju yanulurla Juju Ngawukulku. Kuja-kujakuju nyurrurlarluru kurdu-warnurlu kali-puka-paturlu, kali-nyanulu-nyanu manta, manu kurdukurdulu-nyanu panu-manta, ngularra yungunkulu-jana warrawarra-kanyi. Kajinkili nyina kali-puka-juku manu jilimirla-juku, ngula-jangkaju kapunkulu majungka-jarrimi. Kajili-nyarra kuja-kurra nyanyi Kirijini-wangu-paturlu, ngulangkuju kapulu-ngalpa Kirijini-patuju maju-pajirni jintawarlayilki.

¹⁶ Witalku yungurna-nyarra yarda wangka kali-puka-kurluju: Nganangku-puka karntangku Kirijinirli kuja-ka mardarni kali-puka nyanungu-nyangu warlalaju, ngulaju warrawarra-kanyi. Kaji kujarlu warrawarra-kanyi, kuja-puruju Kirijini-paturlu yungulu-jana warrawarra-kanyi panu-kari kali-pukaju tala-kurlurluju yangkarra kuja kalu nyinami yangarlu kurdu-nyanu-wanguju manu nganangku kula kajana warrawarra-kanyi. Kajilpa yangkangku karntangku Kirijinirli kali-puka nyanungu-nyangu warlalja yampiyarla warrawarra-kanja-wangurlu, kuja-puruju Kirijini-

patuku kajikalu marlajarra-jarri tala-wangu-jarri. Kajilpalu tala-wangu-jarriyarla, nyarrparlulkupalu-jana warrawarra-kangkarla?

Puurluju wangkajarla Timijikiji nyarrpa-jarri yungulu Kirijini-patuju

¹⁷ Ngalya-kari purllkapurllkaju kalu warrki-jarri nurna-nyayirni manu ngurrju-nyayirni jaajirlaju. Ngalya-karirli kalu-nyarra yimi-ngarrirni Kaatu-kurlangu jaru, manu ngalya-karirli kalu-nyarra pinarri-mani. Ngula-wanawanaju, nyur-rurlarluru Kirijini-kariyi-nyanurluju, pulka-pungkalu-janarla, manulu-jana yungka talaju. ¹⁸ Payipulurlaju kujanya kangalpa wangka ngalipakuju:

“Watingki nganangku-puka ngula-ka puluku mardarni, ngulajulparla marna yungkarla ngarninjaku. Ngula-ka pulukurlu warru wapanjarlu warru puyupinyi marna kipirninjakungarnti, lirrajulpa yampiyarla kuja-kirli warirninjawangurlu pulukuju marna yungu kutu ngarni.”*

Manu kujarlangunya kangalpa wangka Payipulurlaju:

“Ngana-puka yapa kuja karla yapa jinta-kariki wiriki warrki-jarri, ngulangkujurla kulpari yinyi talaju warrki-wanawanaju.”*

Kuja-piyarlunya-jana yungka tala purllkapurllkakuju kuja kalu yangka ngurrju warrki-jarri jaajirlaju, ngulakuju.

¹⁹ Timiji, kajilpangku jinta-miparlu Kirijini-kariyi-nyanurlu yimi-ngarrikarla jinta marda jaajikingarduyu wiri warntarla-jangka nganta, yali Kirijini jinta-kari, purdanyanja-wangurlu yampiya. Kajilpangkulu jirramarlu marda manu marda marnkurparlu yimi-ngarrikarla yali wiri warntarla-jangka nganta, ngulaju-jana purdanyangka. ²⁰ Kaji jinta jaajikingarduyu wiri karanparr-karri, ngulaju karrinja-yirraaka kamparru palkangka Kirijini-paturlaju. Ngulaju kurnta-ngarrika ngulawarnurlu yungu kurntangkulku yalala-yirrarni Kaatu. Kajili nyanyi wiriwirirli jaajikingarduyu-patu-karirli yalumpu maju-jangka, ngula-jangkaju kapulu yirriyirri-jarrinjarla nyina warntarla yaninja-kujakuju.

²¹ Timiji, Kaaturlu manu Jijaji Kirajirli manu marramarrarluru kajulu nyanyi ngajuju kuja karnangku nyampu pipa pantirni nyuntuluku. Yirriyirrirliji purda-nyangka! Nyuntu-nyangurla jaajirla yapa kuja kalu nyina marda tala palka-kurlu marda manu marda marlajarra marda tala-wangu. Panu-kari wiriwiri, panu-kari lawa. Ngulaju ngula-juku. Panu-juku-jana rdakurl-kijika! Ngana-puka kajilpa karanparr-karriyarla, ngulajurla yimi jinta-juku miimii-nyanjarla wangkaya yungunpa jungarni-mani. Kala kajilpanpa-jana tala-kurlu-mipa manu marda wiriwiri-mipa ngurrjungkuju ngalyapangirninjarla nyuntu-kurra-mantarla, ngulaju maju. Kala kajilpanpa-jana ngalyapangirninjarla ngalya-kari yangka marlajarra-mipa yilyayarlarra kuja-purda-kari, kujaju maju-yijala.

²² Timiji, kajinpa ngana milarni jaajirlakuju warrkikiji, ngulakuju kulalpanparla rdakaju kapanu yirrakarla, lawa. Milarninjakungarntirliji wurrangku-wiyi miimii-nyangka kaji jungarni-japa nyinami. Ngakarla rdakaju yirraaka kajinpa miimii-nyanyi. Kajilpanparla rdakaju kapanu yirrakarla yapaku yapa miimii-nyanja-wangurlu-wiyi, ngula-jangkaju kajilpa karanparr-karrinjarla majungka-jarriyarla, ngulaju nyuntu-panungka. Kuja-kujakuju yungulpanpa yirriyirrirli miimii-nyangkarla-wiyi. Tarnnga-jukurla warrarda nyinaya Kaatukuju jungarni-juku nyuntuju.

²³ Timiji, miyalu maju-kurlurluju ngapa nganja pama wita-kurlu mitijini yungunpa miyalu ngurrju-jarri.

²⁴ Ngalya-kari yapa kuja kalu karanparr-karri warntarla, ngulaju yapa ngalya-karirliji nyanyi kalu-jana, manu kalu-jana milya-pinyi maju-juku. Yapa ngalya-kari kuja kalu karanparr-karri warntarla, ngulaju kula kajana nganangku nyanyi.

* 5:18 Nyangka Deuteronomy 25.4 * 5:18 Nyangka Luke 10.7

Nganangku kula kajana nyanjarla milya-pinyi maju karanparr-karrinja-kurraju. ²⁵ Kuja-piya-yijala yapa ngalya-kari kuja kalu ngurrju nyina, ngulaju kalu-jana yapa ngalya-karirli nyanyi manu milya-pinyi ngulaju ngurrju-juku. Yapa ngalya-kari kuja kalu ngurrju nyina, ngulaju kula kajana nganangku nyanyi. Kala yapa panu-karirli kalu-jana nyanjarla milya-pinyi ngurrju-juku.

6

Puuruluju wangkajarla Timijikiji nyarrpalu-jana Kirijini-patuju warrki-jarri Kirijini-wangukuju marda manu marda Kirijini-kariyi-nyanukuju

¹ Ngalya-kari nyurrurlaju, junta-karikinkilirla wiriki Kirijini-wanguku, ngulakunya kankulurla warrki-jarri pirijina-piyaju. Ngulaju ngula-jukulu linpangku purda-nyangka kaji-nyarra nyarrpa-puka wangka warrkikiji. Kala kajinkili jamulu purda-nyanyi yalumpu wiri Kirijini-wangu, kujarlaju kapulurla ngalya-kariji nginji-wangka Kaatukuju, manu kapulu maju-pajirni Yimi Ngurrjuju yangka kuja karlipa-jana ngula-kurlurlu pinarri-mani. Kuja-kujakuju, purda-nyangkalu linpangku yalumpuju yangka wiri Kirijini-wanguju. ² Nyurrurla ngalya-kari Kirijini, ngulajunkulurla Kirijini-kariyi-nyanuku, ngulakunya kankulurla warrki-jarri pirijina-piya-yijala. Ngulakuju warrki-jarriyalurla kilji-nyayirni manu yukayi-kardanyayirni. Nyurrurla-nyanguju wiriji Kirijini-jala, kulalpankulu kujarlaju warrki-wangu-jarriyarla mata nganta, lawa kujakuju. Nyampunyaalpankulu manngunya-nyangkarla, “Ngalipa-nyanguju wiriji Kirijini-kariyi-nyanu ngalipakupurdangka, ngulaku karliparla yulkami. Ngulakuju kajirli-parla warrki-jarrimi yukayi-kardanyayirni, kujarlaju kapu yardayarda-manii talaju nyanungurluju.” Kujanyalu manngunya-nyangka nyurrurlarluju. Timiji, nyampurra-kurlurlunya-jana pinarri-manta Kirijini-kariyungkuju yungungkulu linpangku purda-nyanyi.

Ngalipa Kirijini, nyinamirli-parla Kaatukuju yirriyirri ngulaju talakuju nyinparnawangu

³ Warlalja-Wiringki Jijaji Kirajirli, pinarri-manu-ngalpa yungurli-parla nyinami yirriyirri Kaatukuju. Ngalya-karirli yapangkuju kalu-nyarra pinarri-mani ngulaju warntarlarlu. ⁴ Nganangku-puka kuja kanyarra pinarri-mani warntarlarlu, ngulaju yapaju maju warntarla. Manu kuja-ka yapangku manngunya-nyanyi rdirrinyparlu nganta manu pinangku nganta, ngulaju ngurrrpa-juku. Ngulangkuju, wiljiwilji-mani kajana yimi-kari-wanawana manu yirdi-wanawana. Manu kajana mulu-nyanyi, ngula-jangkarluju kulungku kajana pakarni yapa ngalya-kariji. Manu kajana nginji-wangka, manu kajana manngunya-nyanjarla punku-pajirni. ⁵ Yapa kujangu kuja kalu maju nyinami, ngulangkuju kalu-nyanu warrarda wiljiwilji-mani. Manu kalu nginyinginyiji maju-nyayirni nyina. Ngularrarluju, kula kalu milya-pinyi Jijajiji kuja-ka junga nyina, ngulaju kalu warrarda kanginy-pinyi-juku. Kujanya kalu manngunya-nyanyi, “Wayinpa! Kajirnarla yirriyirri nyina Kaatuku, kujarlaju kapurna panu-jarlu talaju mani.” Ngulaju kujaju kula junga.

⁶ Nyampunya-ngalpa ngalipakuju yimi jungaju Kirijinikiji: Ngalipa panu-karirli marda karlipa palka talaju mardarni, manu panu-kari mardarlipa marlajarra tala-wangu. Ngulaju ngula-juku. Kuja karlipa tala-wangu marda nyinami, kajirli-parla nyinami Kaatuku yirriyirri-juku wilji-jarrija-wangu, kujarlaju ngalipa-nyangu pirlirrpaju kapurlipa mardarni ngurrju-juku, manu kapurlipa wardinyi-nyayirni nyina.

⁷ Kujarlipa nyampurla ngurungka palka-jarrija, ngula-puruju kularlipa palka-jarrija-puruju kangurnu nyiyarningkijarra, lawa. Ngula-jangkaju kajirli-parla palimilki, ngula-jangkarluju kularlipa kanyilki nyiyarningkijarraju nguru-nyayirni-wangu-kurraju.

⁸ Nyampurla ngurungka kajirli-parla mangarri mardarni ngarninjaku manu kajirli-parla

jurnarrpa mardarni yukanjaku, kujarlajurlipa nyinami wardinyi-juku wilji-jarrinjawangu.

⁹⁻¹⁰ Ngana-puka yapa kuja-ka nyina nyinparna talaku, kujarlaju nyiya-kari nyiya-karirli kajana parlirni majungkuju. Kuja kalu warrarda mani nyiya-kari nyiya-kari, ngula-kurraju Juju Ngawungkulku kajana rdarri-mardarninjarla warlapajirni. Ngula-jangkarluju kalu maju-kari maju-karilki manngu-nyanyi warrarda. Yalumpurrarlu maju-kari maju-karirli, ngulaju kajana murrumurru-manilki, manu kajana maju-mani. Kajili palimi, ngulaju kapulu palimi Kaatu-wangu-juku. Yuwayi, kuja-piyarlu yapangku ngalya-karirli kalu juwa-kijirni Jijajiji wala nyinanjawangurlu. Kujarlunya kalu-nyanu murrumurru-mani-nyayirni maya-kari maya-karirliji.

Puurluju wangkajarla Timijikiji, 'tarnnga-jukurla warrarda warrki-jarriya nurnajuku ngurrju-juku Jijaji Kirajikiji!'

¹¹ Timiji, nyuntunupa Kaatu-kurlangu warrkini, purda-nyangkaju yirriyirri. Majukuju jurnta-jana nyinaya kujarnangku yangka wangkaja nyampurlaju pipangka. Tarnnga-jukurla warrarda nyinaya Kaatukuju jungarni manu yirriyirri-juku. Tarnnga-jukurla warrarda nyinaya wala-juku Jijaji Kirajikiji. Manu-jana yulkaya warrarda Kaatuku manu yapa ngalya-karirlanguku. Manu-jana yimiri nyinaya. ¹² Tarnngangu-juku puraya Jijaji Kirajiji mata-wangurlu warrkini ngurrjungku. Manu warrardarla wala nyinaka yungunparla jirranganja nyina tarnnga-juku. Yangka kujangu nyurru-wiyi milarninjarla wangkaja nyuntuku, ngulajungku wangkaja yungunparla jirranganja nyina nyanungukuju. Jayakurrarlungkulu yapangkuju purdanyangu yangkaju wangkanja-kurra kujarpa wangkaja yangka nganta kuja kanparla wala nyinami Jijaji Kirajikiji nyuntuju. ¹³ Kaaturlu jintangu-ka nyiyarningkijarra wankaruju mardarni. Yangka nyurru-wiyi kujalpa Jijaji Kiraji karrija kamparrurla Pantiyu Palitikiji, ngulangkuju-nyanu Ngalapi-nyanu-pajurnu Kaatu-kurlangu nganta. Ngula-jarrarlunya kaju-pala ngajuju nyanyi nyampu-kurraju pipa-kurra kuja karna pantirni. ¹⁴ Yimi-kari yimi-kari nyampurlaju pipangka kuja karnangku pantirninjarla yilyamirra nyuntuku, ngula kajinpa-jana nyanyi, ngulaju-jana linpangku purdanyangka! Kajilpanpa-jana yampiyarla puranja-wangurlu, ngulaju kajikangkulu yapa ngalya-karirli maju-pajirni. Kuja-kujakuju-jana puraya-juku ngaka kaji Warlalja-Wiri Jijaji Kiraji kulpari yanirni. ¹⁵ Kaji ngaka Kaaturlu nyiyarningkijarra jungarni-mani ngalipakuju ngurungka nyanungu-nyangurlaju, ngula-jangkanya kapu yilyamirni pina Jijaji nguru nyampu-kurraju. Kaatuju ngurrju-nyayirni pirrjirdi ngulaju nyiypiya-wangu. Nyanungu jinta Warlalja-Wiriji nyampurlakuju walyangkaku manu yalkirirlaku. Manu nyanunguju pirrjirdi-nyayirni kingi-kari-piya-wangu manu wiri-kari-piya-wangu. ¹⁶ Nyanunguju jinta kula palimi. Ngulaju-ka nyinami Rdili-nyayirni-wangurla. Ngula-kurraju kulalparla ngana luurr-yantarlarlarni kutu-kardaju nyanungukuju. Kula nganangku nyanunguju nyangu yapangkuju, manu kulalpa nganangku yapangkuju nyangkarla. Ngulakujurliparla jintawarlayirli-juku pulkapinyi! Ngulaju nyanunguju kapu nyina yartarnarri-juku tarnnga-juku. Ngula-juku ngurrju.

Puurlurlurla pipa nyampuju lawa-manu Timijikiji

¹⁷ Timiji, ngalya-kari yapa Kirijini-patuju yalumpurlaju jaajirla nyuntu-nyangurla, palka-kurlu kalu nyina tala wiri-kirli. Wangkaya-jana yungulu nyinami pulka-pinjawangu tala wiri-kirliji. Wangkaya-jana nyarrpakulurla walaju nyina talakuju ngulangkuju nganta yungu-jana talangkuju warrawarra-kanyi nyanungurraju nganta. Ngulaju tala kajika marda yawu-pardimi. Yungulpalurla walaju nyinakarla Kaatunipaku. Ngulangkuju kangalpa yinyi nyiyarningkijarra, ngula-kurlunya yungurlipa

nyina wardinyiji. ¹⁸ Yalumpurra tala wiri-kirli yapa, ngulakuju-jana wangkaya yungulu-jana ngurrju nyinami yapa ngalya-karikiji manu yungulu-jana yalyangku yuuly-pinyi talaju. ¹⁹ Kajili-jana kujarlu yinyi, ngulaju kalu-nyanu jungarnijungarni-mani yangka ngaka kajili palimi. Kajili-jana ngurrju nyina nyampurla ngurungka yapa ngalya-karikiji, kajili palimi, kujarlaju kapulurla jungarni-nyayirni wankaraju marlaja nyinami Kaatuku yangka kuja-ka nyanungu wankaru nyina tarnga-juku.

²⁰ Timiji, nyurrungku yangka-juku yimi junga-nyayirniji yungu nyuntukuju Kaaturluju. Kujarlaju, jungarnirli-jana yapa panuju pinarri-manta. Ngalya-kari yapaju kalu warntarla-juku warrarda wangka yimiji Kaatu-kurlangu nganta. Manu kalu manngu-nyanyi yimi yalumpuju nganta ngurrju nganta Kirijinikiji. Kujaju kula junga! Ngulakuju-jana jurnta nyinaya! ²¹ Ngalya-kari yapa, warrarda-juku kalu wangka yalumpu-kurluju yimi warntarla-kurlu. Kujarlanyalurla Jijajikiji jurnta yanu kuja-purda-kariji, manu kula kalurla junga walaju nyina. Timiji, yungurnangkurla yati-wangkamilki nyuntukuju Kaatukulku: “Wapirra, payirni karna-janarla Timijiki manu nyanungu-nyangu-patu wungu-warnuku yungunpa-jana tarnga-juku yimiri nyina.” Ngula-juku nyampuju yimi lawa-manurna.

2 Timothy

Pipa 2 Timijiki

Pipa jinta-kari kujarla Puurlurlu pantirninjarla yilyajarra Timijiki-yijala nyurru-wiyi

Nyiya-kurlu yimi nyampu?

Puurlurlurla pantirninjarla pipa-jarra yilyaja Timijikiji. 1 Timothy ngulaju yangka pipa jinta-karilki kujarla yilyaja. Nyampu kujarla pipa pantirninjarla yilyaja Timijiki, ngulaju nyanunguju Puurlujulpa nyinaja rdakungkalku kiringkaju Ruumurla. Timiji, ngulajulpa nyinaja jinta-karirla kirri-karirla yirdingkaju Yipijarla. Ngulakurranyarla Puurlurluju pantirninjarla yilyaja pipaju Timijikiji.

Puurlujulparla warrarda yulkaja-nyayirni Timijikiji, manulparla wajampa-nyayirni nyinaja. Timijijilpa nyinaja jaajikingarduyu wiri yalirlaju kiringka Yipijarla. Ngalya-karirli yapangku kalalu-nyanu Kirijini-pajurnu, kala Juju Ngawungku-jana kangu kuja-purda-kari. Ngalya-karirli watingki kalalu-jana ngalya-kari-yijala yapaju Kirijini-kariyi-nyanuju pinarri-manu yimi-kirlirli warntarla-kurlurlu. Kuja-kujakuju, Puurluju wangkajarla Timijikiji yungurla tarnnga-juku wala-juku nyinami Yimi Ngurrjuku Jijaji Kiraji-kirlangukuju, manu yungu-jana pinarri-mani Kirijini-kariyi-nyanu yimi jungarni-kirlirli-juku. Kujarlanyarla Puurlurluju pantirninjarla yirrarnu pipa nyampuju kuja karlipa jalangurlu yirdi-mani 2 Timothy.

¹⁻² Ngajurna Puurlu Kurdungurlu Wiri. Kaaturluju milarninjarla ngajuju yajarnu. Kujarlanya, Jijaji Kirajiki karnarla jalanguju marlaja warrki-jarri Kurdungurlu Wiri-juku Kirijini-patu-kurluju. Timiji, nyampuju ngajulurlu Puurlurlu karnangku pipa pantirninjarla yilyamirra nyuntuku. Nyurru-wiyi, Kaaturlu-jana ngarrurnu yapaju ngulaju kapulurla tarnnga-juku jirranganja nyina. Ngulakunya-ngalpa yilyajarni Jijaji Kiraji.

Timiji, yulkami karnangku kula-nganta ngaju-nyangu-piyaku ngalapi-nyanu-piyaku. Ngaju karnangkurla wangkami Kaatukuju kujanya: “Wapirra, payirni karnangku yungunpalarla nyuntu manu Jijaji Kiraji Warlalja-Wiri yimiri nyinami Timijikiji manu mari-jarrinjarla ngurrju nyina-yijala. Kujarlaju yungungku marlaja nyinami ngurrju-nyayirni rarralya tarnnga-juku.”

Puurluju wangkajarla Timijikiji yungurla tarnnga-juku warrarda ngungkurr-nyina Yimi Ngurrjuku Jijaji Kiraji-kirlangukuju

³ Timiji, kujalpalu ngajukupalangu-purnurlu nyurnunyurnurlu puraja Kaatu nyurru-wiyi, kujalu marda majungka-jarrija, kujarlajulu-nyanu kurnta-jarrija majungka-jarrinja-warnu. Kuja-kujakuju kalalu yirriyirri nyinaja. Kuja-piyarlu-yijala karna yirriyirri purami jalangurlu Kaatuju majungka-jarrinja-kujaku, kajikarnaju puta kurnta-jarrimi. Wangka karnarla warrarda nyanunguku parra wiri munga wiri. Kuja karnarla wangka, ngulaju karnangku nyuntu-juku warrarda mangunyanyi yangka kuja kanparla warrarda nyina wala-juku Jijaji Kirajikiji. Kujarlanya karnangkurla yati-wangka Kaatukuju nyuntukuju. ⁴ Yangka-jangkaju karnangku nyuntuju Timiji manngu-nyanyi-jiki yangka kujanpaju yulaja yirraru ngajuku. Kujarlanya yungurnangku nyanjarninjinirra, ngula-jangkanya yungurlu-nyanu wardinyi-jarri jarnku. ⁵ Ngajuju karnangku nyuntu-juku warrarda manngu-nyanyi yangka kuja kanparla warrarda nyina wala-juku Jijaji Kirajikiji. Yangka kujanpa Kirijini-jarrija,

ngula-wangurla-wiyi nyuntu-pala jaja-puraji yirdi Luwiji manu nyuntu-pala ngati-puraji yirdi Yuniji, ngula-jarraju walalpa-palarla nyinaja Jijaji Kirajikiji. Jalanguju karnangku nyuntuju milya-pinyi-nyayirni yangka kuja kanparla wala-nyayirni nyina nyanungu-jarra-piya muturna-jarra-piya-yijala.

⁶⁻⁷ Timiji, junga kanparla wala-juku nyina nyuntuju Jijaji Kirajikiji. Kujarlanya karnangku nyampuju yarda wangka: Lani-wangu manu kurnta-wangu nyinaya nyiyarningkijarra-jangkaju. Yangkaju kanpaju langangkunya mardarni ngaju kujarnangku yangka rdaka yirrarnu ngajulurlu nyuntutukuju, ngula-jangkakunya kujangu kurru-pungu Kaaturluju yartarnarri Pirlirra nyanungu-nyangu? Ngula-kurluju, tarnnga-jukurla warrki-jarriya lani-wangu Kaatukuju. Kaaturlu-ngalpa ngalipakuju Kirijini-watikiji Pirlirra nyanungu-nyanguju yungu. Kula lani-jarrinjaku-ngalpa kurru-pungu Pirlirra nyanungu-nyangu ngalipakuju, lawa. Kurru-pungu-ngalpa yungurliparla warrki-jarri ngula-kurluju pirrjirdi-nyayirni, manu yungurlipa-jana yulkami yapa panuku. Nganaku-puka kuja karla Kaaturlu kurru-pinyi Pirlirra nyanungu-nyangu, ngula-kurlurlu kyananu warla-pajirni majungka-jarrinja-kujaku. Kujarlanya yungunparla nurna pirrjirdi-jiki warrki-jarri nyanunguku-juku Kaatukuju yangka-kurluju yartarnarri-kirli.

⁸ Timiji, kulanparla nyiyaku kurnta-jarri yalumpukuju Ngurrjuku Yimiki Jijaji Kiraji-kirlanguku, kuja-jangkaju kalakanparla marda yalumpukuju Yimi Ngurrjuku yampinjarla jurnta yani. Manu kulanpaju nyiyaku ngajukuju kurnta-jarri. Kujalparna-jana warrarda yimi-ngarrurnu Yimi Ngurrjuju yapakuju Jijaji Kirajikirliji, kujarlanya karna ngajuju rdakungkalkuju nyina murrumurrulku. Kajinpa-jana marda Yimi Ngurrju yimi-ngarrirni, ngula-jangkanya marda kajikangkulu kiji-jirninjarla yirrarni rdakungkaju ngulaju ngaju-piya. Ngulaju ngula-juku. Kaaturluju kapungku warrarda pirrjirdi-mani-jiki warringkaju nyanungu-nyangu yartarnarri-kirlirliji. Kujarlanya karnangku warrarda wangka-juku yungunpa-jana tarnngankuju yimi-ngarrirni Yimi Ngurrju. ⁹ Kuja-ngalpa Kaatu milarninjarla wangkaja, ngula-wangurla-wiyiji mardalparlipa panu-kariji nyinaja maju marda warntarla, mardalparlipa panu-kariji nyinaja ngurrju marda jungarni. Karija. Kula kuja-jangka-ngalpa milarnu, lawa. Kuja walya ngurrju-manu, ngula-wangurla-wiyi-jukulpa-ngalpa manngu-nyangu muurl-mardarninjakungarntirliji. Manulpa-ngalpa yimiri-wiyi-jiki nyinaja nyanunguju. Kujarlanya-ngalpa milarnu muurl-mardarninjakungarntirliji yungu-ngalpa yimirirli-jiki muurl-mardarni kuja-purdakari yaninja-kujakuju warntarla-kujakuju. Yuwayi, kuja walya ngurrju-manu, ngula-wangurla-wiyi-jukulpa-ngalpa yimiri-juku nyinaja ngalipakuju yangka kuja karliparla Jijaji Kirajikiji nyinami. ¹⁰ Jijaji kuja nyampurla ngurungka palka-jarrija, kujarlanya karlipa Kaatuju milya-pinyi yangka kuja kangalpa yimiri-juku nyinami. Jijaji Kirajiji ngulaju kangalpa Ngarlkinpa-juku nyina nyanunguju. Nyampurla ngurungka, ngalipaju kapurlipa panu-juku muku pali. Ngulaju ngula-juku. Kala Yimi Ngurrjuju kangalpa wangka ngalipakuju Jijaji Kirajirliji kapu-ngalpa pina-yijala wankaru-mani, ngula-jangkaju yungurliparla jirnganja nyina wankaru Kaatukuju tarnnga-juku.

¹¹ Kaaturluju milarnu yungurna-jana yimi-ngarrirni Yimi Ngurrju yapa panuku. Kaaturluju milarninjarla ngajuju yajarnu. Kujarlanya, Jijaji Kirajiki karnarla jalanguju marlaja warrki-jarri Kurdungurlu Wiri-juku Kirijini-patu-kurluju. ¹² Kujalparna-jana warrarda yimi-ngarrurnu Yimi Ngurrjuju yapakuju Jijaji Kirajikirliji, kujarlanya karna ngajuju rdakungkalkuju nyina murrumurrulku. Ngulaju ngula-juku. Nyinami karna rdakungkaju kurnta-wangu-juku. Kula karnarla Yimi Ngurrjukuju kurntajarrimi kujaju yungu Kaaturluju ngajukuju milarninjarla, lawa. Milya-pinyi karna Jijaji Kirajiji, manu karnarla wala-nyayirni nyina. Kari-nganta kapu pina-yanirni

nyampu-kurraju nguru-kurra, ngulaju karna milya-pinyi. Kaji pina-yanirni nyampu-kurra walya-kurra, ngulakungarntirliji kapu Yimi Ngurrjuju muurlpa-nyayirni rili muurl-mardarni warntarla-jarrinja-kujakuju manu yurnuly-maninja-kujakuju. Kujarlaju kula karnarla Yimi Ngurrjukuju ngajuju kurnta-jarri.

¹³ Timiji, nyuntujunparla Jijaji Kirajiki. Warrarda nyinayarla wala-juku, manu-jana warrarda yulkaya Kaatuku manu yapaku. Kajinpa-jana yapa pinarri-mani, pinarri-manta-jana jurru-kurlurlu-juku yimi-kirlirliji yangka kujarnangku wangkaja. ¹⁴ Kaaturlungku yungu yangkaju Yimi Ngurrju, ngulaju muurl-mardaka muurlparlu. Kala kajilpanpa-jana yapa ngalya-kari parlu-pungkarla kuja kalu-jana yimi warntarla-kurlurlu pinarri-mani, ngulaju-jana kapanku kurnta-ngarrirninjarla warla-pajika. Pirlirrrpa Kaatu-kurlangu, nyinami-ka kaninjarni ngalipa-nyangurla, manu kangalpa yinyi yartarnarriji. Ngula-kurlurluju yartarnarri-kirlirliji Yimi Ngurrjuju muurl-mardaka muurlparlu.

¹⁵ Timiji, manngu-nyanyinya kanpaju, yangka kujajulu ngaju yirrarnu rdakukurra yurrkunyurlu, ngulangku kujajulu ngaju rdakungkalku tarda-nyangu Kirijini-paturluju Yayija-wardingki-paturlu, ngula-jangkarluju yampijalkujulu, kulajulu pinarni yanu rdakungkakuju nyanjakuju ngajukuju, lawa. Manu yangka-jarrarlu jirrama-karirli yirdi-jarrarluju Payijilirli manu Yurrmujilirli, ngula-jarrarluju-pala wajawaja-maninjarla yampija-yijala. ¹⁶⁻¹⁷ Jintangkuju watingki yirdingkiji Yunijipururlu, ngula-miparluju nyanjanjunurnu nyampu-kurraju Ruumu-kurraju. Ngulaju kulalpaju ngajukuju kurnta-jarrija, lawa. Kuja yukajarni Ruumurlaju, ngurra-kari ngurra-kari-wanaju warru wayurnu ngajukuju. Kujaju parlu-pungu ngaju nyampurla rdakungka, ngulangkujuju wardinyi-manu. Kujarlaju yungurnarlajinta payirni Warlalja-Wiri Jijaji nyanungukuju Yunijipurukuju yungu-jana mari-jarrinjarla ngurrju nyina Yunijipuru-kurlangukuju turnu-warnu warlaljakuju. ¹⁸ Payirni karnarlajinta Warlalja-Wiri Jijaji kujarlu, “Jijaji, ngaka kapunpa-jana miimii-nyanjarla payirni yapa jungarni-japa marda warntarla marda. Ngula-puruju mari-jarrinjarla ngurrjukurla nyinaya yangkakuju Yunijipurukuju.” Timiji, nyuntulurluju kanpa milya-pinyi Yunijipuruju. Yangka kujanpa-jarrangku jirrnganja nyinaja ngajuku manu Yunijipuruku kiringkaju Yipijarla, ngulangkajunpa yangka nyangu nyanunguju warrki-jarrinja-kurraju nurna-nyayirni kujalpaju ngajuku warrki-jarrija.

2

Puurluju wangkajarla Timijikiji, ‘tarnngangku-juku warrarda puraya Jijaji Kirajiji wuurnpa-puruju’

¹ Timiji, ngaju-nyangu kurdu, nyurru-jukujulu yampinja-yanu jintalku. Nyuntulurlukuju purda-nyangka ngaju! Kaatuju kangku yimiri nyina nyuntukuju, manu kanparla nyina Jijaji Kirajikilki. Kujarlaju payika yungungku nyanungurlu-juku pirrjirdi-mani. ² Kujarnangku yangka pinarri-manu yimi-kirlirli Jijaji Kiraji-kirlangu-kurlurlu, ngulajunpaju purda-nyangu jungangku, manujulu yapa ngalya-karirli-malku purda-nyangu-yijala. Pinarri-manta-jana ngaju-nyangu yimi-kirlirliji ngula-kurlurluju yungulu-jana yapa ngalya-karilki pinarri-mani nyampu-kurlurlu yimi-kirlirliji.

³ Timiji, nyuntujunparla warrkini ngurrju Jijaji Kirajikiji. Kajinpa-jana pinarri-mani yapa yimi nyanungu-nyangu-kurlurlu, kujarlaju marda kapungkulu yapa ngalya-karirliji murrumurru-mani nyuntuju yangka kujajulu ngaju-wiyi kamparruju murrumurru-manu. Ngulaju ngula-juku. Nyuntuju warrarda puraya Jijaji warrkini ngurrju-juku. ⁴ Yungurnangku milki-wangka nyuntukuju jaru marnkurrpa-kurlu wita-patu-kurlu ngulaju yungunpa langa-kurra-mani. Kamparru-warnuju warrkini pirijina-piya-kurlu. Nyampurla ngurungka, ngana-puka kuja-ka nyina warrkini

pirijina-piya, ngulaju kula kajana wiri-kari wiri-kariki warrki-jarri, lawa. Ngari karla warrki-jarri nyanungu-nyanguku wiri-mipaku nurna-nyayirni ngulangkuju yungu wiri wardinyi-mani. Kuja-piya-yijala, nyuntujurla warrki-jarriya Jijaji Kirajimipakuju nurna-nyayirni. ⁵ Jinta-kari yimi-karirlaju ngulaju yangka kuja kalu-nyanu wajirlirli kurdarrirdarri-yinyi warntarrikipurdarlu manu marda talakupurdarlu. Ngulakungarntirliji yapangku yungu pura kuruwarri-wiyi warntarri maninjakungarntirliji manu tala maninjakungarntirli ngulaju jungangku yimirr-yinja-wangurlu. Kajilpa-jana kurdarrirdarri-yinja-karrarlu yimirr-yungkarla yapa ngalya-kari, ngulangkuju kulalpa mantarla warntarriji. Kuja-piyarlu-juku-jana puraya kuruwarri-kari kuruwarri-kari yangka kuja kangku nyarrpa Jijaji Kiraji wangkami nyuntukuju. ⁶ Nyampunya yimi-pardu-kariri ngulaju kaatinikingarduyu-kurlu ngulangkuju kuja-ka mangarri wiri-mani. Ngana-puka kuja-ka yapa ngurungka warrki-jarri nurna miyi wiri-maninjakupurda, kuja-ka yali mangarri wiri-jarrinjarla yirnmijarriki, ngulaju yangkangku-wiyi yapangku kamparru-juku-ka wiri-maninja-warnurlu-wiyi ngarni. Yapa-karirliji, ngaka kalu ngarni purdangirli-wanarlu. Kuja-piya-jalarla nyuntuju warrki-jarriya Jijaji Kirajikiji nurna-juku, ngula-wanawanaju kapungku warrawarra-kanyi. ⁷ Warlalja-Wiringki Jijajirli kapungku warrarda pinarri-mani, ngula-jangarlunya yungunpa yimi ngaju-nyangu milya-pinyi. Kujarlaju, warrarda manngu-nyangka-jana nyampu-patuju marnkurrpa yimi-patu kujarnangku milki-wangkaja wajawaja-maninja-kujaku.

⁸ Timiji, tarnngangku-juku warrarda manngu-nyangka Jijaji Kirajiji wajawajamaninja-wangurlu. Nyanunguju Tapiti-kirlangu-jangka turnu-warnu-jangka warlalja-jangka yangka kujalpa nyurru-wiyi nyinaja. Kuja palija Jijaji, ngulaju Kaaturlu wankaru-manu pina. Nyampunya Yimi Ngurrjuju jurrku-juku kujalparnana-jana yimi-ngarrurnu yapakuju. ⁹ Kujarlanya karna rdakungkalkuju nyina kulanganta yapa tarnnga-kurra pinja-panu manu purunjunju, lawa. Manu karnaju murrumuru-nyayirni purda-nyanyi. Nyampu kujajulu mirriji-jarra wayurnu waya-kurlurlu, ngula-kurlurluju kulalparna-jana warrulku yimi-ngarrikarla Yimi Ngurrjuju. Ngulaju ngula-juku. Kala nyampu Yimi Ngurrju Jijaji Kiraji-kirli, ngulaju kulalpa nganangku wayikarla. Ngulaju-ka warrukirdikirdi nyampuju yimi warru-juku wapa ngurujarraranypa-wana kuja kalu yapa-paturlukuju warru-juku kanyi manu yimi-ngarrirni. ¹⁰ Kujarlaju karna-jana yimi-ngarrirni-juku Yimi Ngurrjuju nyampurla-malku rdakungkaju. Kula karna wajampa nyina murrumuru-puruju. Kuja karna-jana yimi-ngarrirni Yimi Ngurrju, ngulaju kajili yapa-paturlu purda-nyanyi yangka ngula-jana kamparru-wiyi milarninjarla yajarnu Kaaturluju. Warrarda karna-jana yimi-ngarrirni yungu-jana muurlparlu mardarni Jijaji Kirajirli warntarla yaninja-kujakuju. Ngula-jangkaju, yungulurla jirrnganja nyina yartarnarri wiri-jarlu-kurlu tarnnga-juku.

¹¹ Yungurna-nyarra wangkami yimi-nyayirni-wangu nyurrurlakuju. Nyampuju yimi ngulaju junga-nyayirni: Yangka kuja Jijaji palija warntawarntarla, ngulajungalpa jirrnganja palija ngalipakuju. Kujarlaju, kapurliparla jirrnganja nyina-yijala tarnnga-juku Jijajikiji. ¹² Kajirlipa pura Jijaji, yapangkuju kapulu-ngalpa marda murrumuru-mani. Ngulaju ngula-juku. Kala kajirlipa Jijaji warrarda purami, ngula-jangkaju kapurliparla jirrnganja nyina tarnnga-juku Jijajikiji, manu kapurlipa ngalipaju wirilki nyina nyanungu-piya-juku. Kala kajilparlipa-nyanu ngaliparlu ngurrpajikarla nyanunguku, kujarlaju kapu-nyanu nyanungurluju ngurrpa-pajirni-yijala ngalipakuju. ¹³ Kajilpa-ngalpa yampiyarla warririnja-wangurlu, ngulaju kajika junga-wangu nyinami. Jijajirli kajana yapaku warrarda warrirni yungu-nyanu mardarni. Kujarlaju, kajilparliparla wala nyinanja-wangu jurnta yani nyanungukuju, ngulaju kajika-ngalpa warrirni-jiki.

Puurluju wangkajarla Timijikiji yungurla ngurrju warrki-jarri Jijaji Kirajiki

¹⁴ Timiji, nyampurra yimi, warrarda-jana yimi-ngarrika, manu-jana pinarri-manta nyampu-kurlurluju yimi-kirlirli jaajikingarduyu-patu yangkarra wiriwiri. Kaaturluju kangalpa warrarda nyanyi. Wangkaya-jana yalumpukuju wiriwirikiji nyiyakulunya warrarda ngarrirni kulungkuju yimi-kari yimi-kari-ngirli. Yalumpurlu yimi-kari yimi-karirli kula kangalpa yapaju pirrjirdi-mani Kaatuku puranjaku, lawa. Ngulangkuju yimi-kari yimi-karirliji kajana murrumuru-mani yapaju, manu kalurla ngula-jangkaju kuja-purda-karilki jurnta yani Kaatukuju. ¹⁵ Timiji, tarnga-jukurla warrarda warrki-jarriya nurna-juku Kaatukuju. Pinarri-manta-jana junganku manu jungarnirli yapaju, ngula-jangkakuju yungungku wardinyi-jarri Kaatuju warrkikiji nyuntu-nyangukuju. Kala kajilpanpa-jana pinarri-mantarla yapa yimi nyampu-kurlurlu warntarlalu, ngulaju kapungku marlaja miimii-nyanyi nyampuju warrki warntarla marda. Ngula-jangkaju kajikanpa-nyanu kurnta-jarri-nyayirni nyuntuju yangka kajinpa-jana marda pinarri-mantarla yimi warntarlalu. ¹⁶ Yapangku kuja kalu-jana yimi warntarla-kurlurlu pinarri-mani Kaatukurlangu-kurlurlu nganta, kujarlaju kalu wurnturu-jarrinja-yanu kuja-purda-kari Kaatu-kujakuju. Ngulakuju, jurnta-jana nyinaya nyuntuju. ¹⁷ Yalumpuju yimi warntarla, ngulaju kula-nganta yangka-piya-kurlu wijini puka-kurlu, ngulangkuju kuja-ka yapa palka muku lirkilirki-ngarni wijinirli yalumpurluju. Yapa-jarra jirramarlu yirdi-jarrarluru Maniyujurlu manu Payilitirli, ngula-jarrarluru kuja kalu-jana pinarri-mani junga-wangurlu yimi-kirlirliji warntarla-kurlurlu. ¹⁸ Yalumpu-jarrarluru wati-jarrarluru kala-pala puraja Kaatuju junganku. Kala jalangulkuju, kula kapala-jana jungankulku pinarri-mani yapaju jaru-kurlurluju. Wangka kapala-jana yapakuju Kirijinikiji, ngulaju kuja, “Kujalu kamparru-warnu-patu Kirijini-wati palija, ngulaju-jana Kaaturlu pina-wankaru-manu. Ngalipa Kirijini-patu kajirlipa palimi, kula-ngalpa pina-wankaru-manu milyi-jangkaju.” Kujaju yimi nyanungu-jarra-nyangu junga-wangu warntarla. Kujarlaju yapajulurla Kaatukuju ngalya-kariji Kirijiniji jurnta yanu puta manngu-nyanjarla yimingka warntarlalu. ¹⁹ Kaatu-kurlangu jaaji ngulaju yarturlu rdarrkanpa wiri-piya, kulalpa nganangku-puka yurnkuyurnkumantarla. Kaaturluju yirrarnu jirrama yimiji yalumpurlaju yarturlurla rdarrkanparla. Nyampunya kamparru-warnuju yimiji: “Warlalja-Wiringki Kaaturlu, milyapinyi kajana yapaju jintakumarrirni-juku yangka kuja kalurla nyanunguku nyina.”* Nyampunya yimi-kariji jinta-kariji: “Nganangku-puka kuja-ka Warlalja-Wiri-pajirni Kaatu, ngulajulparla yapaju majukuju warntarlakuju jurnta yantarla.”

²⁰ Wita yirna-nyarra wangka nyiyarningkijarra-kurlu kuja karlipa mardarni yuwarlirla ngalipa-nyangurla. Nyiya-puka kuja karlipa ngurrju-mani pirli yaltiri-ngirli* manu marda kawurlu-ngurlu, ngulaju karlipa mardarni tarngangu-juku. Nyiya-puka kuja karlipa marda ngurrju-mani watiya-ngurlu, ngulaju karlipa mardarni ngari witaku. Ngakalku karlipa kijirni yungkiyi-kirra. ²¹ Yangka yapangku kuja kalu-jana pinarri-mani yimi warntarla-kurlurlu ngalya-kari yapa, ngulajulu maju-nyayirni yangka-piya kuja karlipa ngurrju-mani watiya-jangka. Kala kajirlipa-jana ngulakuju yapa warntarlakuju jurnta nyina jawirdiki, Kaaturlu kapu-ngalpa milarninjarla yinyi warrki ngurrju-nyayirni yungurliparla nyanungu-mipaku warrki-jarrimi.

²² Kurdu-warnu-paturlu karntangu manu watingki, manngu-nyanyi kalu warrarda warru ngunanjaku manu warru maninjaku tala jayakurraku. Timiji, kuja-piya-wangu nyuntuju nyinaya! Panu-karirli yapangku kalu Warlalja-Wiri-pajirni Kaatuju, manu yungulurla nyinami jungarni. Manu kalurla wala nyinami, manu kalu-nyanu yulkami kulu-wangu rarralypa. Timiji, kuja-piyanya nyuntuju nyinaya yungunparla jungarni nyina Kaatukuju. ²³ Timiji, panu-karirli jiliwirri manu

* 2:19 Nyangka Numbers 16.5 * 2:20 silver

ngurrpa. Ngulangkuju kalu-nyanu warrarda kulungkuju ngarrirni ngulaju ngari nyiyakupurdarlu mayi. Timiji, ngulakuju jurnta-jana nyinaya jawirdiki nyuntuju!

²⁴ Ngana-puka kuja karla Warlaja-Wiriki Kaatuku warrki-jarri, ngulaju yungu-jana ngurrju-juku ngampangampa-juku nyinami yapa ngalya-karikiji ngulaju kulu-wangu manu wiljiwilji-maninja-wangu. Ngulangkuju kuja-ka milya-pinyi rdirrinypa-nyayirni yimi Kaatu-kurlu, ngula-kurlurlu yungu-jana pinarri-mani. Kajili yapa ngalya-karirli wiljiwilji-mani nyanungu, ngulakuju-jana wiljiwilji-maninja-wangu manu nganyunganyu-wangu nyinami. ²⁵⁻²⁶ Yalumpurrarlu kuja kalu wiljiwilji-mani yapa jinta yangka warrkini Kaatu-kurlangu, kula kalu kujakungarntirliji milya-pinyi-wiyi yangkaju Juju Ngawu ngulangku kuja-jana rdarri-mardarninjarla karlirr-kangu. Manu kula kalu-nyanu milya-pinyi nyampuju kuja kalurla warrki-jarri nyanunguku Juju Ngawuku. Yangka warrkini Kaatu-kurlangu yapa jinta, ngulaju yungulpa-jana yimiri-juku nyinakarla. Yungulpa-jana pinarri-mantarla ngalya-karikiji yungu-jana Kaatulku nyanungurrakuju wangka. Manu kaji-jana Kaatuju wangka, ngula-jangkaju marda kajikalunya-purda-nyanyi kurntalku manu marilki. Ngula-jangkaju, kajikalunya-pina-yaninjarla yalala-yirrarni nyanungu Kaatulku. Manu marda kajikalunya-langa-kurra-maninjarla milya-pinyi Yimi Ngurrju Jijaji Kiraji-kirliji. Kajikalunya-marda langanku mardarni yangkaju Juju Ngawu ngulangku kuja-jana rdarri-mardarninjarla karlirr-kangu.

3

Puurluju wangkajarla Timijikiji kapulu yapaju warntarla-jarrimi Kaatu-kujaku

¹ Timiji, purda-nyangka-juku ngaju-nyanguju yimiji wajawaja-maninja-wangurlu yangkaju kuja: Jijaji Kirajiji ngakaju kapu pina-yanirni nyampu-kurra walya-kurraju. Kujakungarntiji kapu-ngalpa nguruju wuurnpa-jarri-nyayirni ngalipakuju Kirijini-watikiji. ² Ngula-puruju jinta-kariri yapaju marda kapu-nyanu nyanungu-mipa yulkami, manu kapu-jana nyurunyuru-jarrimi ngalya-kari-kiji. Ngalya-kariri yapaju ngulaju kapulu purlurlpa-nyayirni nyina talakuju. Ngalya-karirli yapangku kapulu-nyanu pulka-pinyi nganta kuja kalu nyanungurraju nyina ngurrju-nyayirni nganta panu-kari-piya-wangu. Ngalya-karirli kapulu-jana punku-pajirninjarla kulungku ngarrirni panu-kariri. Ngalya-karirli kulalu-jana purda-nyanyi warlaja nyanungurrakupalangu. Ngalya-karirli yapangku kajili-jana yangka yinyi nyi-yarlangu panu-karikiji, ngulakuju kulalu-jana yati-wangka yinja-warnukuju. Ngalya-karirli yapangku kapulu manyu-pinyi Kaatuju ngulaju jiliwirri. ³ Ngalya-kari yapaju kapulu-jana nyina yimiri-wangu panu-karikiji. Kulalu-jana ngulaju marri-jarri. Ngalya-kariri yapaju kapulu-jana nginji-wangka panu-karikiji. Ngalya-karirli yapangkuju kulalu-nyanu jarnkujarnku warla-pajirni warntarla-kujakuju, kapulu ngari kutu yaninja-yani manu kanyi warntarla-juku kuja-purda-karirli. Ngalya-karirliji yapangkuju kapulu-jana panu-kariri pakarninjarla murrumuru-mani-nyayirni. Yapa-kariri kapulurla ngurrjukuju jungarnikiji nyiyarlangukuju nyurunyuru-jarri. ⁴ Ngalya-kari yapaju kapulu-jana jangkardu yani yangkarlanguku nyanungu-nyanguku wungu-warnuku manu yipiljikiji, ngulaju kapulu-jana yimir-yinyi. Ngalya-karirli yapangkuju kapulu-nyanu kapankurlu rdarr-kanyi maju-kurraju. Yungulpalurla yulkayarla Kaatukuju. Kala lawa. Ngula-warnurluju kapulurla warru warrirninja-karrarluju nyanyi nyiyarningkijarraku, ngula-kurlurluju nganta yungulu-nyanu pina wardinyi-mani. ⁵ Ngalya-karirli yapangku majungkuju kapulu-nyanu Kirijini-pajirni nganta, ngulaju kujaju kula junga. Timiji, nyanyi kapunpa-jana nyampurraju majumaju kuja kalu yapangku kanyi warntarla maju. Ngula-jangkaju kapunpa-jana milya-pinyi kula kalu yartarnarri mardarni Kaatu-kurlangu. Kajilpalu yartarnarri mardakarla Kaatu-kurlangu, ngulaju kajikalurla

jungarni-juku nyina Kaatukuju. Yangka kuja kalu yalumpurrarlu yapangku maju-juku warntarla-juku kanyi, ngulakuju-jana jurnta nyinaya jawirdiki!

⁶⁻⁷ Yalumpurrarlu wati-paturlu kuja kalu-jana pinarri-mani Jijajikiji warntarlarlu, ngulangkuju kalu-jana karnta ngurra-patuju jinyijinyi-mani yungulu-jana linpangku nganta purda-nyanyi. Yalumpurra karntakarnta, ngulaju kalu ngurra-pa nyina, kulalpalu-nyanu nyarrparlu warla-pajikarla warntarla-kujakuju maju-kujakuju. Marda kalu-nyanu kurnta-jarri-jala maju-jangkaju, kala wurrangku-juku kalu manngu-nyanyi-jiki nyinparnarlu-juku nyiya-kari nyiya-kariji majumajuju. Ngulaju kalu warrarda pina-jarri nyiyarningkijarraku. Kala kula kalu junga pinarri-jarri Jijaji-kirlangukuju Yimi Ngurrjukuju. Kujarlanya kalu yangka wati-patuju warrarda putaputa yuka yuwarli-kirraju karnta-kurlangu-kurraju yungulu-jana karntakarntaju yimirr-yinyi.

⁸⁻⁹ Nyurru-wiyi wati-jarra yirdi-jarraju Janiji manu Jampiriji kujalpa-pala nyinaja, ngula-jarrajulpa-palarla nginji-wangkaja Mujujukuju. Ngula-jarrarluju putaputa karlirr-kangulpa-pala-jana yapaju Kaatu-kujakuju. Ngulaju-palangu wurrangku-juku kurnta-ngarrirninjarla warla-pajurnu Kaaturluju. Kuja-warnuju, yapangkuju panungku-jukulpalu-jana milya-pungu yangka-jarraju wati-jarra maju-jarra. Kujarlu-yijala Kaaturluju kapu-jana kurnta-ngarrirninjarla warla-pajirni yapa kuja kalurla nginji-wangka jungaku yimiki Jijaji Kiraji-kirlangukuju. Ngulaju kapulu-jana yapa jayakurrarluju nyanyi kurntalku kajili karrimi. Kapulu-jana Kirijini marnkurra-kari-mipa karlirr-kanyi. Panu-karirliji Kirijinirliji kapulu warrarda purami Kaatu tarngangku-juku.

Puuruluju wangkajarla Timijikiji 'tarngangku-juku warrarda puraya Yimi Junga Kaatu-kurlangu kuja-ka nguna Payipulurla'

¹⁰ Timiji, kula kanpa nyuntuju nyina yangka-patu-piya warlkanji-patu-piya, ngulangkuju yangka kuja kalu-jana pinarri-mani yimi warntarla-kurlurlu. Nyuntu-junpaju purda-nyangu yangka kujalparna-jana pinarri-manu yapa Yimi Ngurrjukurlurlu. Manunpaju nyangu yangka kujalparnarla jungarni nyinaja Kaatuku manulparnarla warrki-jarrija jungarni. Kujarlanya kanpaju milya-pinyi kuja karnarla warrki-jarri manu nyinami Jijaji Kiraji-mipaku. Milya-pinyi kanpaju ngajuju kuja karnarla wala nyinami. Milya-pinyi kanpaju yangkaju kujajulu puta murrumurru-maninjarla warla-pajurnu yapangku panungku-juku. Ngulakujulparna-jana nganyunganyu-wangu manu kulu-wangu nyinaja. Milya-pinyi kanpaju kuja karna-jana yulkami Kirijini-kariyi-nyanukuju. Kuja kaju nguruju wuurnpa-jarrilki, ngula-puruju karna wurrangku-juku warrarda purami Jijaji Kirajiji. ¹¹ Yuwayi, milya-pinyi kanpaju yangkaju kujajulu pakarninjarla puta warla-pajurnu yapangku panungku-juku Yimi Ngurrju-kujaku yimi-ngarrirninja-kujaku. Manngu-nyanyinya kanpa yangkaju kujalparna nyinaja kirri-paturlaju yirdi-paturlaju Yantiyukurla, Yakuniyarla manu Lijirtarla? Ngulangkuju, yapangkujujulu pakarninjarla puta warla-pajurnu Yimi Ngurrju-kujaku. Junga-nyayirni kujaju. Ngajuju marlajarna-jana murrumurru-jarrija-nyayirni. Kuja-kujakuju Warlalja-Wiringki Jijajirli, ngarlkin-maninjarlaju muurl-mardarnu. ¹² Ngana-puka kuja karla nyina Jijaji Kirajiki manu kuja-ka jungarnirli pura, yapa ngalya-karirliji ngulaju kapulu pakarninjarla puta warla-pajirni. ¹³ Nyampurlaju ngurungka kalu warrarda nyina yapaju panu-jarlu maju-nyayirni yimirr-yinja wita-wangu. Yapangku panungku-juku kapulu-nyanu nganta Kirijini-pajirni, kala lawa. Kapulu maya-kari maya-kari majungka-jarrinja-yani warrarda. Manu kapu-jana Juju Ngawungku warrarda yimirr-yinja-yani. Kujarlu-yijala kapulu-jana yapangkuju yapa ngalya-kariri yimirr-yinja-yani-yijala. ¹⁴⁻¹⁵ Timiji, kula kanpa kuja nyina nyuntuju. Milya-pinyi kanpa-jana yapaju yangka kujangkulu kamparru-wiyi pinarri-manu nyuntuju Yimi Ngurrjukuju Jijaji Kirajikiji.

Milya-pinyi kanpa jaru nyanungu-nyanguju ngulaju junga-nyayirni. Nyuntu kujalpanpa yaparranji-wiyi nyinaja, ngulajunpa pinarri-jarrija Kaatu-kurlangu yimi kuja-ka nguna tarrukurla pukungka nyanungu-nyangurla. Kujarlaju, tarngangku-juku warrarda puraya nyiyarningkijarra kujanpa pinarri-jarrija Kaatu-kurlu. Nyampunya kajana wangka Kaatu-kurlangu Yimi Tarruku-nyayirni yapakuju: Ngana-puka kuja karla wala nyinami Jijaji Kirajiki, ngulaju-ka muurl-mardarni Kaaturluju maju warntarla-kujakuju karlirr-yaninja-kujakuju. ¹⁶ Kaatu-kurlangurluju Pirlirrpurluju yungu-ngalpa jintawarlayi-juku jaruju yangkaju kuja-ka nguna Payipulurla. Kujarlaju jaru jintawarlayi-jiki-ka nguna ngurrju-nyayirni yapakuju pinarri-jarrinjakuju. Ngaliparlu karlipa-jana pinarri-mani nyampu-kurlurlunya jaru-kurlurluju yapaju yungulurla ngula-jangkanya nyinami jungarniji Kaatukuju. Kajilpa yapa karanparrkarriyarla kuja-purda-kari Kaatu-kujaku, ngulakuju karliparla milki-yirrarni nyampuju yimi Payipulurlaju yungulparla marda pina-yantarlarne Kaatuku manu nyinakarla jungarnilki. ¹⁷ Kuja karlipa-jana Kirijini-kariyi-nyanu yapa pinarri-mani yimi-kirlirliji Payipulu-jangka-kurlurlu, kajilpalurla nyinakarla jungarni Kaatuku, ngula-jangkaju kajikalurla warrki-jarri ngurrju-nyayirni.

4

¹ Purda-nyangkaju yirriyirri! Kaatu manu Jijaji Kiraji, nyampurla kalu-ngalpa jirranganja nyina. Nyampu kaju-pala nyanyi yimi kuja karnangku pantirninjarla yirrarni pipangka. Jijaji kaji pina-yanirni, ngulangkuju kapu-jana yapaju miimii-nyanjarla payirni jintawarlayi-juku yapa kuja kalu wankaru nyina manu yangka kujalu palija. Yuwayi, Jijajiji kapu kulpari yanirni nyampu-kurra nguru-kurraju yungu-ngalpa Warlalja-Wiri nyinami Kaatu-wana ngalipaku yapaku nyanungu-nyanguku. Kujarlaju, nyuntuju linpangkuju purda-nyangka nyampu pipa kuja karnangku pantirninjarla yirrarni. ² Warrarda-jana yimi-ngarrika yapakuju yimi Kaatu-kurlanguju. Marda kapungkulu purda-nyanyi marda, lawa marda. Kapungkulu marda juwa-kijirni. Ngulaju ngula-juku. Kala warrarda-juku-jana yimi-ngarrika nyuntulurlu nyampuju yimi. Kajinpa-jana nyanyi yapa yangka kuja kalu kanyi maju warntarla, ngulakuju-jana kutu wangkaya ngulaju kuja, “Warntarla kankulu yani nyurrurlaju kuja-purda-kari.” Wangkanjarla milki-yirraka-jana yimi junga Jijaji-kirli, ngula-jangkaju yungulurla nyina jungarnilki Kaatuku. Kajili muntuku nyina, ngulakuju-jana yaninjarla wangkaya yungulu marda ngula-jangkaju ngurrju rarralypalku nyina manu wardinyi. Kajinpa-jana pinarri-mani yapa, ngulakuju-jana nganyunganyu-wangu pululu nyinaya. ³ Jalanguju, purda-nyanyi kangkulu yapangku jayakurrarlu-juku kuja kanpa-jana jungarnirli yimi-ngarrirni Yimi Ngurrju. Ngakakariji ngulaju kulangkulu purda-nyanyilki yalumpurlu yapangkuju jayakurrarluju, lawa. Kapulu-jana warrirni pinangkalpa-patu-karikilki, ngulangkulku yungulu-jana yimi-kari yimi-kari-kirlirilki pinarri-mani jalangu-warnu-kurlurlu nyurlurrapakurlurlulku. ⁴ Yalumpurrarlu yapangku kulalu purda-nyanyilki yimi jungaju Jijajikirliji, lawa. Manu kulalurla ngungkurr-nyina. Kapulu purda-nyanyi jukurrpakurlu-mipa jaruju yangka kuja kalalu-jana nyurnunurnurlu-wiyi yimi-ngarrurnu. ⁵ Timiji, ngularra-piya-wangu nyuntuju nyinaya! Ngakaju marda kapungku marda nyiyarlangu marda maju rdipimi nyuntukuju. Ngula-puruju, wajampa-wangu manu muntuku-wangu nyinaya. Kajingki nyiyarlangu maju rdipimi, ngula-puruju nyinayarla tarnga-juku Jijajikiji jungarni-juku warntarla-wangu karlirr-yaninja-wangu. Manu-jana tarngangku-juku warrarda yimi-ngarrika Yimi Ngurrjuju. Manurla lawamanta warrkiji Jijajikiji yangka kujangku yungu warrki.

⁶ Ngaju kapurna palimilki. Kapurna yampimilki nyampuju nguru purdangirlilki. Jalanguju, yinyi karnaju Kaatu-kurralku ngulaju warntarri-piya-juku ngulaju puluku-piya-juku yangka-piya-juku kuja kalalurla maralypikingarduyu-paturlu purranjarla

yungu kurapakaju Kaatuku. Kuja-piya-yijala karnaju ngajulku yinyi Kaatu-kurraju. ⁷ Ngajuju pirrjirdi nurna-nyayirni warrki-jarrijarnarla Kaatukuju, manurnarla lawa-manu warrkiji nyanunguku-juku. Manu karnarla nyina wala-juku Jijaji Kirajikiji. ⁸ Kaaturluju ngajuju jungarni-pajurnu. Nguru-nyayirni-wangurla, mardarni kaju nyiya mayi ngurrju-nyayirni mukarti-piya ngajukuju yangka-piya kuju-ka kingirli mardarni jurrungka, ngula-piyanya. Ngakaju Parra-nyayirni-wangurla kapu-jana Warlalja-Wiringki Jijajirliji yapaju miimii-nyanjarla payirni jungarni-japa maju marda. Ngula-jangka kapuju yinyi yangkaju ngurrju-nyayirni, ngula-kurluju kapurnarla jirranganja nyina tarnnga-juku. Ngulaju kularnarla ngaju-mipa jirranganja nyina, lawa. Ngana-puka kuja karla yulkami Jijajikiji, manu kuja karla pardarni nganyunganyu-wangu ngaka kaji pina-yanirni, ngularlangu kapurla jirranganja nyina tarnnga-juku.

Puurlurlula pipa nyampuju lawa-manu Timijikiji

⁹⁻¹⁰ Yangka wati yirdi Timuju, ngula-jarraju ngajarralparlijarrarla warrki-jarrija Kaatukuju. Ngulaju purlurlpa-jarrijalku nyanunguju nyiyarningkijarrakuju. Kujarlanyaju ngajuju yampinja-yanulku, ngulaju yanulku kirri-kari-kirra yirdi-kirraju Tijilunika-kurra. Nyampunya karnangku wangka nyuntukulku, Timiji: Warrkiji lawa-manta yalirlaju kiringka Yipijarla, ngula-jangkajuju kapanku yantarni ngajukuju. Yangka wati yirdi Kiriji, ngulaju yanu nguru-kurra Kalatiya-kurra. Kala yangka jinta-kari wati yirdi Tayituju, ngulaju yanu nguru-kari-kirra yirdi-kirraju Talmaja-kurra. ¹¹ Yangka Luuku-mipa jinta nyampuju karlijarra wungu-juku nyina rdakungkaju. Yangkaju Maarrku, maninjarla yajarninjinta. Kangkarni nyampu-kurra ngaju-kurra yungurlijarrarla warrki-jarrimi ngajarraju nyampurlaju rdakungka. ¹² Jinta-kari wati yirdiji Tijika, yilyamirra karna nyuntu-kurra yalumpu-kurra Yipija-kurraju. ¹³ Kajinpa yanirni nyampu-kurra, ngaju-nyangurlangu wawarda maninjarla kangkarniji kujarna yampijarni Karrpuju-kurlangurlaju kiringkaju Turajarla. Manu puku-watiji kangkarni yangka kujalu ngurrju-manu pipa-jangka. Ngampurrparlu yungurna-jana nyanyi puku-kari-wati kujalu ngurrju-manu pinti-jangka narnukutu-kurlangu-jangka. Ngularlangu-jukuju kangkarni.

¹⁴ Yangka yalumpu wati yirdiji Yilikijantu, ngulangku kuja-ka ngurrju-mani nyiyarningkijarra yayini-piya-jangka,* ngulangkujuju ngajuju murrumurru-manu-nyayirni. Kuja-panuju kapujurla Kaaturluju kunka-mani-nyayirni Yilikijantuju ngajukuju. ¹⁵ Timiji, nyunturlangurlungku warrawarra-kangka yalumpu-kujakuju Yilikijantu-kujaku. Kujalparnalua-jana nganimparlu yapa-patuku yimi-ngarrurnu Yimi Ngurrju, ngula-puruju kala-jana Yilikijanturluju warlkangku yirri-puraja yimi nganimpa-kurlu yapa-kuju. Kuja-kujakuju nyanungu-kujakuju warrawarra-kangkangku.

¹⁶ Kamparru-wiyi kujajulu yurrkunyupaturlu ngaju rdarri-mardarninjarla kangu kuwurtu-kurra, kulaju ngana jaarl-karrija yimiji, lawa. Panu-juku yapajujulu yampinjarla jurnta yanu. Ngulaju ngula-juku. Kularnarla wangka Kaatukuju yungujurla yalumpurraju kunka-mani ngajukuju, lawa. Yampimi karna-jana kuja-juku. ¹⁷ Kujalparna karrija ngaju kuwurturlaju, ngula-puruju Warlalja-Wiri Jijajijilpaju jirranganja karrija. Pirrjirdi-manuju, manuju muurl-mardarnu palinja-kujakuju. Ngula-jangkaju, yajarninjarlaju kangu rdaku-jangkaju, ngula-jangkarluju yungurna-jana yimi-ngarrirninjini Yimi Ngurrju Jijaji-kirli yangkarraku Juwu-wangu-patukuju yungulu jintawarlayirli-jiki purda-nyanyi Yimi Ngurrjuju. ¹⁸ Yapaju marda kapujulu murrumurru-maninjarla pinyi. Ngulaju ngula-juku. Warlalja-Wiringki Jijajirli kapuju muurl-mardarni Ngarlkinparluju. Kapuju kanyi nguru-nyayirni-wangu-kurra,

* 4:14 copper

ngulangkaju kapu-ngalpa ngalipakuju tarnnga-juku Warlalja-Wiri nyina. Kujarlaju, ngaliparluju pulka-pinyirliparla tarnngangu-juku! Ngula-juku ngurrju!

¹⁹ Timiji, wangkanjinta-jana yangkaku karntaku yirdikiji Pirijilaku manu nyanungu-parntaku yirdikiji Kuulaku manu Yunijipuru-kurlanguku turnu-warnu warlaljaku nyanungu-nyanguku. Yimi-ngarrika-jana ngurrju karna nyina ngajuju.

²⁰ Yangka wati yirdi Raajurtu, ngulaju-ka nyina yangkangka-juku kirringka Karinjirla. Ngulaju kula yanurnu nyampu-kurraju. Yangka wati yirdi Tirupima, yampijarnirna ngulaju kirringka Militarla-juku, ngulajulpa nyurnu-juku ngunaja. ²¹ Timiji, yaruju yantarni pirriya-kujaku, kapu pirriya-jarrilki. Yapa-patu yirdi-patuju Yupuluju, Puurdunu, Layiniji, Kilutiya manu Kirijini-patu-kari nyampurlaju, ngularrarluju yungungkulu yimi-ngarrirni nyuntukuju ngurrju nganta kalu nyina.

²² Timiji, wangkami karnangkurla Warlalja-Wiriki Jijajiki, “Warlalja-Wiri, jirrnganjarla nyinaya Timijikiji. Yimiri-jana nyinaya nyanunguku manu nyanungu-nyangu-patuku puntu-watiki. Ngula-juku.”

Titus Pipa Tayitujuku

Pipa ngularla Puurlurlu pantirninjarla yilyajarra watiki yirdikiji Tayitujuku nyurru-wiyi

Nyiya-kurlu yimi nyampu?

Nyampuju pipa wita ngari kujarla Puurlurlu yilyaja watiki yirdikiji Tayitujuku. Tayituju kala warrki-jarrija Puurlu-kurlu. Mapirri-pala yanu ngurra-kurra yirdi-kirraju Kiriti-kirra, manu kala-pala nguru-kari nguru-kari wapaja wurnaju. Kalalujana yapaku yimi-ngarrurnu warru Yimi Ngurrju Jijaji Kiraji-kirli. Kuja Puurlu yanu ngurra-kari-kirra, Tayituju purdangirli yampinja-yanu Kiritirla yungu-jana pinarri-mani Kirijini-patu jaaji-kari jaaji-karirla

Nyampurula pipangka, Puurlujurla wangkaja Tayitujuku yungu-jana nyarrparlu jaajikingarduyu-patu wiriwiri milarni. Nyanungurla wangkaja Tayitujuku yungu-jana pinarri-mani yapa yungulu-nyanu ngurrju nyina kulu wangkanja-wangu manu yungulurla jungarni nyina Jijajiki.

¹ Ngajurna Puurlu Kurdungurlu Wiri. Kaaturluju milarninjarla ngajuju yajarnu. Kujarlanya, Jijaji Kirajiki karnarla jalanguju marlaja warrki-jarri pirijinapiya Kurdungurlu Wiri-juku Kirijini-patu-kurluju. Ngajulurlu karnangku yilyamirra nyampu pipa nyuntuku Tayitujuku. Kaaturlu-nyanu yapa milarnu nyanunguku. Nyanunguju ngajukuju wangkaja yungurna-jana yapa pinarri-mani yungulurla wala nyina manu yungulu jungangu milya-pinyi yimi junga nyanungu-kurlu. Kajili jungangu milya-pinyi Kaatu, ngulaju kapulurla jungarnilki nyina nyanunguku. ² Kaatu kula kajana warlka wangka yapaku, lawa. Kuja ngurrju-manu nyampu walya, kujakungarntiji wangkaja-nyanu, “Ngana-puka kajiji wala nyina ngajuku, manu kajiji jungarni nyina ngajuku, yapa yinyaju kapuju ngajuku jirrnganja nyina wankaru tarnnga-nyayirni.” Kujaju junga. Yapa kuja kalurla wala nyina yimiki jungaku, milya-pinyi kalu kapulu tarnnga nyina Kaatu-kurlu. ³ Kaatuju ngalipa-nyangu Ngarlkinpa. Ngaka-pardu-kari wangkaja-nyanu, “Kapurna-jana milki-yirrarni ngajunyanu yimi junga-nyayirni yapaku.” Yuwayi, Kaatu-nganpa wangkaja ngajuku manu yapa panu-karirlanguku yungurnalu-jana warru yimi-ngarrirni yapaku yimi junga-nyayirni. ⁴ Tayituju, nyuntulu kanparla wala nyina Kaatuku ngaju-piya. Kuja-jangkanya nyuntujunpa ngaju-nyangu kaja-nyanu-piya. Ngaju karnangkurla wangkami nyuntukuju Wapirra Kaatukuju manu Jijaji Kirajiki ngalipa-nyangukuju Warlalja-Wirikiji kujanya: “Payirni karnangkupala yungunpalarla yimiri nyina Tayitujuku. Kujarlaju yungungurla marlaja nyinami rarralya ngurrju-nyayirni tarnnga-juku.”

Nyiya-piya-wiyi kajika yapaju jaajikingarduyu wiriji nyina?

⁵ Tayituju, yangka kujalparna nyinaja kamparru-wiyi nyuntu-kurlu Kiritirla, kularna lawa-manu warrki ngaju-nyangu yinyarla jaajirla. Kujakunyarnangu nyuntuju yampinja-yanu purdangirliji yungunpa nyuntulurlu lawa-mantarla. Ngajulurnangu wangkaja yungunpa kirri-kari kirri-kari-kirra yani yungunpa-jana milarni jaajikingarduyu-patu wiriwiri. Manu wangkajarnangu nyarrparlu yungunpa-jana milarni jaajikingarduyu-patuju wiriwiri. ⁶ Nyiya-piyalpa watiji jaajikingarduyu wiriji nyinayarla? Jaajikingarduyu wirikingarntijilpa ngurrju-wiyi nyinayarla, kajikalu marda yapa ngalya-karirli maju-pajirni. Kali-nyanu jintalpa-nyanu

mardakarla, manu manyu-karrinja-wangulpa nyinakarla. Kurdukurdu nyanungu-nyangurlupalu linpangku purda-nyangkarla. Kajilpalu warrarda wiljiwilji-mantarla nyanungurrakupalangu jaji-nyanu, manu marda kajilpalu nyiyarningkijarra warru yurnilyka-mantarla, ngulaju kajikalua-jana yapa ngalya-karirli nyanjarla punku-pajirni. ⁷ Jaajikingarduyurlu wiriwirirliji kalua-jana warrawarra-kanyi Kaatukurlangu yapa-patu jaajirla. Kujarlaju yapa kajilpa ngampurra nyinakarla jaajikingarduyu wiri-jarrinjaku, ngulajulpa ngurrju-wiyi nyinakarla, yapa ngalya-karirli marda kajikalua punku-pajirni. Yungulpa nyinayarla pulka-pinja-wangu, kajika-nyanu marda pulka-pinyi. Manu yungulpa-jana ngurrju nyinayarla yapa ngalya-karikiji jinyijinyi-maninja-wangu. Jurru maju-wangu-yijalalpa nyinakarla, kajika-jana marda kapanku kulu-jarrimi yapa ngalya-kariki. Nyinayarlalpa pama panu ngarninja-wangu. Kulu-wangulpa nyinakarla. Yawirlinji-maninja-wangulpa nyinakarla, kajika-nyanu marda yangka talarlangu yawirlinji-maninjarla kanyi nyanungurlulku. Kajilpa yapa kuja-piya nyinakarla maju, ngulaju kula jaajikingarduyu wiri-jarrimi, lawa. ⁸ Kaji yapa nyina ngampurra jaajikingarduyu wiri-jarrinjakungarnti, kujakungarnti-jana ngurrju nyina nguru-kari-wardingkiki yapa-kariki manu yapaku marlajarraku. Manu-jana wangkami yungulu yanirni nyanungu-nyangu-kurra ngurra-kurra. Nyanungurlu yungu manngu-nyanyi nyiyarningkijarra ngurrju, kajika manngu-nyanyi nyiyarningkijarra maju-nyayirni. Yungu-jana jungarni nyina ngurrju yapa ngalya-kariki manu Kaatuku. Yungu-nyanu warla-pajirni maju-kujaku. ⁹ Kaji yapa nyina ngampurra jaajikingarduyu wiri-jarrinjakungarnti, kujakungarntiji yungurla ngungkurr-nyina-nyayirni yimiki Jijaji Kiraji-kirlanguku yangka-juku yimiji kujalparlipa-jana ngalijarrarlul yimi-ngarrurnu yapaku Kiritirla. Kajirla yinya jaajikingarduyu wiri ngungkurr-nyina jungaku yimiki Jijaji Kiraji-kirliki, ngulaju yungu-jana pinarri-mani panu-karikilki kuja kalurla ngungkurr-nyina Jijajiki. Kajilpalu yapa ngalya-karirli warntarlalul manngu-nyangkarla yimi junga Jijaji Kiraji-kirli, ngulaju yalirli yungulpa-jana jungarni-mantarla jarungku ngurrjungku.

Puurlujurla wangkaja Tayitujuku yungu-jana wurdungu-mani yapa yulyurlku-yinja-kujaku

¹⁰ Jaaji-watirla yangka Kiritirla, yapa panu kalu punku-wati-nyayirni nyina miyalu-jumati. Yapa-kari purda-nyanja-wangu kalu nyina. Warrarda kalua-jana ngarrirni yapa warntarlalul yimingki, manu kalua-jana yapa warru yulyurlkuyinyi. Panu kalu Juwu-patu Kirijini-patuju maju nyina kuja-piyanya. ¹¹ Tayituju, wurdungu-manta-jana yinya Juwu-patu kuja kalua-jana pinarri-mani yimi warntarlalul yapa-patu. Yungulpalu yampiyarla yimi warntarlaju yimi-ngarrirninjawangurlu. Yinyarrarlul Juwu-paturlu kalua-jana ngari yulyurlkuyinyi talakupurdarlul. Kujarlunyalurla karlirr-kangu jurnta warlalja-kari warlalja-kari Jijaji-kijakuju. Junga kujaju. Kirda-nyanurlu, ngati-nyanurlu manu kurdukurdurlu kalalua-jana kujarlujuku warrarda purda-nyangu warlka wangkanja-kurra kujalurla jurnta karlirr-yanu jurnta Jijaji-kijaku. Kuja-kujakunya-jana wurdungu-manta yinya Juwu-patu yangka kuja kalua-jana yimi maju warru yimi-ngarrirni. ¹² Nyurru-wiyi, jarukungarduyu Kiriti-wardingki wangkaja kuja, “Yapa Kiriti-wardingki-patu warlka kalu warrarda wangkami. Kulu-parnta kalu nyina warnapari-piya. Punku kalu jukuru nyina warrkikiji. Ngari kalu miyi manu kuyu warrarda ngarni purlurlparlu.” Kujanya wangkaja jarukungarduyuju. ¹³ Junga kujaju! Panu-karirli yapa-patu Kirijini-paturlu Kiritirlarlul kalu yimi warntarla purami. Tayituju, pututu-pungka-jana jaru pirrjirdi-nyayirnilirli, warntarla-pajika-jana! Yimi-ngarrika-jana yarda yimi Jijaji Kiraji-kirli yungulurla jungalku ngungkurr-nyina. ¹⁴ Panu-karirli yapangku Juwu-patu Kirijini-paturlu ngari kalu purda-nyanjarla purami yimiji nyurru-warnu-juku. Yimi yalumpurraju junga-wangu. Panu-karilirla jurnta yanu jungakuju yimikiji

Jijaji Kiraji-kirliki. Wangkami kalu yungulu Kirijini-patu nyina yupukarra-wangu nganta, manu wangkami kalu yungulu Kirijini-paturlu yampimi miyi-kari miyi-kari ngarninja-wangurlu nganta. Tayituju, wangkaya-jana Kirijini-patu-kariki yungulu-jana ngungkurr-nyinanja-wangu jurnta nyina. ¹⁵ Ngana-puka kajirra nyina jungarni Kaatuku, ngulangkuju ngari yungu kutu ngarni miyi manu kuyu nyiyarningkijarra. Kala nganangku-puka kaji manngu-nyanyi nyiyarlangu maju-mipa, kajirra Jijaji Kirajiki ngungkurr-nyinanja-wangu jurnta nyina, ngulangkuju-ka punku-pajirni nyiyarningkijarra. Yapa kuja-piya-kurlanguju nginyinginyiji maju-nyayirni, kula-ka nyiyarlangu milya-pinyi nyiya-japa ngurrjuju manu punkuju. ¹⁶ Wangkami kalu milya-pinyi nganta kalu Kaatuju, kala lawa. Tarnnga-juku kalu nyina punku-juku. Kuja kalu karlirr-yani, ngulakuju kula kajana Kaatuju yulkami. Kula kalu linpangku purda-nyanyi, manu kulalpalurla nyarrpalku ngurrju warrki-jarriyarla nyanunguku. Kujarlanya karlipa-jana milya-pinyi yapaju kula kalu milya-pinyi Kaatu.

2

Nyampurlu yimingki kangalpa ngarrirni nyarrpa yungurliparla jungarni nyina Kaatuku

¹ Tayituju, jungangu-juku-jana pinarri-manta yimi junga-kurlurlu Kirijini-patuku Kiritirra yungulurla jungarni nyina Kaatuku. ² Kujanya-jana wangkaya purlka-patukuju, kuja-jana wangkaya, “Purlka-patu, nyinayalu wurdungu-nyayirni manu yirriyirri yungulu-nyarra yapa ngalya-karirli ngurrju-pajirni. Yirriyirri manngu-nyangkalu-nyanu kajikankulu-nyanu marda karlirr-kanyi Kaatu-kujaku. Walalurla nyinaya Jijajiki. Yulkayalurla warrarda Kaatuku manu yapa ngalya-karirlanguku. Marda kajika-nyarra majurlangu rdipimi, ngulaju ngula-juku. Ngula-puruju, warrarda purayalu Jijaji-jiki.”

³ Tayituju, kuja-piya-yijala-jana wangkaya muturna-patukuju, kuja-jana wangkaya, “Muturna-patu, yungunkulu-nyanu nyurru Kaatu-kurra, manu kankulu nyina nyanungu-nyangulku. Kujakuju ngurrjulurla nyinaya nyanungukuju. Nginji-wangkanja-wangulu nyinaya yapa ngalya-kariki. Manu kulalu warungka-jarriya pama wiri-jangkaju. Pinarri-mantalu-jana kaminakamina yimi ngurrju-mipa-kurlurlu. ⁴ Pinarri-mantalu-jana kaminakamina ngurrjungku nyiyarningkijarra-kurlurlu yungulu-jana nyanungurra-parntaku yulkami manu nyanungurra-nyangu kurdukurduku. ⁵ Kuja-jana wangkaya, ‘Nyurrurla karntakarnta, yirriyirri manngu-nyangkalu-nyanu kajikankulu-nyanu karlirr-kanyi Kaatu-kujaku. Kulalu ngunaya wati-kari-kirli. Warrki-jarriyalu junga-nyayirni nyurrurla-nyangu ngurrangkaju. Ngampangpalu-jana nyinaya yapa-patu-karirlanguku. Purda-nyangkalu-jana nyurrurla-parnta kajili-nyarra nyarrpa wangkami.’” Kujarlunyalu-jana pinarri-manta nyurrurlarluju muturnamuturnarluju kurdu-warnu-patuju karnta-patuju. Kajili ngurrju nyina jungarni yinya karntakarnta, kulalpa nganangku maju-pajikarla Kaatu-kurlangu yimiji.

⁶ Tayituju, kuja-piya-yijala-jana wangkaya wati-patukulku kurdu-warnu-patuku, kuja-jana wangkaya, “Yirriyirri manngu-nyangkalu-nyanu kajikankulu-nyanu karlirr-kanyi Kaatu-kujaku.” Kujanya-jana wangkaya. ⁷ Tayituju, kajinpa ngaka nyina yinya wati-patu-kurlu kurdu-warnu-patu-kurlu, ngulaju jungarni-jana nyinaya yungunkulu nyanyi kuja kanpa ngurrju nyina. Ngulaju kapungkulu waalpar-rirni nyuntu, manu kapulu ngurrju-yijala nyina. ⁸ Kajinpa-jana pinarri-mani, wangkaya-jana junga-nyayirni-mipa yimiji. Ngulaju kulalpa nganangku yimiji punku-pajikarla nyuntu-nyanguju. Kajingkili yapa nyurunyuru-jarrimi, kajingkili purda-nyanyi ngurrju-mipa wangkanja-kurra, kulalpalu-ngalpa nyarrparlulku maju-pajikarla ngaliparlangu, lawa. Kapulu kurnta-jarrimi-nyayirni.

⁹ Tayituju, wangkaya-jana Kirijini-patuku yangka kuja kalu-jana warrki-jarri pirijina-piya paaju-patuku nyanungurra-nyanguku, kuja-jana wangkaya, “Nyurrurla warrkini-patu, purda-nyangkalu-jana paaju-patu kajili-nyarra warrkiki ngarrirni. Warrki-jarriyalu warrarda ngurrju-nyayirni yungulu-nyarra paaju-paturlu pulka-pinyi. Wiljiwilji-maninja-wangurlulu-jana purda-nyangka nyurrurla-nyangu paaju-patuju nyarra kajili-nyarra wangka warrki-jarrinjaku. ¹⁰ Purunjurlu kulalu-jana nyiyarlangu jurnta manta nyurrurla-nyangu paaju-patuku. Kajili-nyarra nyurrurla-nyangu paajurlu ngarrirni warrki lawa-maninjaku marda nyiyarlanguku warrawarra-kanjaku, ngulajulu-jana purda-nyangka. Ngulaju kapulu-nyarra walalku nyinami, kulalu wajampa-jarrimi nyiyarningkijarraku.” Kujanya-jana warrkini-patukuju wangkaya. Yuwayi, yinya warrkini-patu yungulpalu warrki-jarriyarla ngurrju yungulu-jana yapa ngalya-karirli nyanyi. Kajili-jana yapa ngalya-karirli nyanyi warrki-jarrinja-kurra, ngulaju kapulu ngampurra nyina Kaatu-kurluku purda-nyanjaku kuja karlipa-jana pinarri-mani. Yinya yimi ngulaju Kaatu-kurlu ngalipa-nyangu Ngarlkinpa-kurlu.

¹¹ Tayituju, yimi-ngarrurnu-jala yangkarnangku Kirijini-patu yungulparliparla jungarni nyinakarla Kaatuku. Nyiya-jangka-wiyilparliparla jungarniji nyinakarla? Kujakunya yungurnangku yimi-ngarrirni. Kaatuju kangalpa yimiri-nyayirni nyina ngalipakuju. Kujarlanya yilyajarni Jijaji Kiraji nyampu-kurraju yungu-ngalpa yapa panu muurl-mardarni maju-kujaku. ¹² Kaaturlu kangalpa warrarda pinarri-mani yungurliparla jungarni nyinami. Kaatu kula-ka ngampurra nyina nyiyarlangu majuku nyampurla walyangka. Yampimirlipa majuju marri-pinja-wangurlu! Junga kujaju. Yirriyirrirli manngu-nyanyirlipa-nyanu, kajikarlipa-nyanu karlirr-kanyi Kaatu-kujaku. Yungurliparla jungarni nyinami jalangu Kaatuku. Kujanya kangalpa Kaatuju wangkami ngalipakuju. ¹³ Jijaji Kirajiji ngalipa-nyangu Kaatu, ngurrju-nyayirni ngalipa-nyangu Ngarlkinpa. Jalangu, nyinami karliparla jungalku nyanungukuju, manu karliparla pardarni kaji walya nyampu-kurra pina-yanirni yartarnarri wiri-jarlu-kurlu. Junga kujaju. Kajirlipa nyanyi yaninjarni-kirra, kapurlipa wardinyi-jarrimi-nyayirni. ¹⁴ Jijajiji kula-ngalpa jayi-wangkaja. Jukuru-wangu-ngalpa kunka-pardinjarla kutu-palija yungurlipa nyina nyanungu-kurlu tarnngalku. Palija-ngalpa yungurlipa yampimi maju nyiyarningkijarra. Pirlirra-ngalpa kirlka-manu, manu-nyanu ngalipaju milarnu nyanunguku. Kujarlanyarliparla nyina jungarni-nyayirni nyanungukuju.

¹⁵ Tayituju, pinarri-manta-jana yapa Kirijini-patu Kiritirla yimi-wati kujarna yirrarnu nyampurla pipangka. Pututu-ngarrika-jana yungulu purami nyampu yimi jungangku. Ngajulurlurnangku yungu nyampuju yimi. Ngulakuju kajilirla jurnta yani nyampuku yimiki purda-nyanja-wangu, ngulaju-jana pulya-juku wangkaya jungarni yungungkulu yirriyirrililki purda-nyanyi.

3

Puurlurlu-jana yimi-ngarrurnu Kirijini-patu Kiriti-wardingki-patu nyarra yungulurla jungarni nyina Kaatuku

¹ Tayituju, langa-kurra-manta-jana warrarda Kirijini-patuku yungulu-jana linpangku purda-nyanyi kapumanu-patu wiriwiri. Manu-jana wangkaya yungulu-jana ngurrju warrarda nyina manu warrki-jarrimi yapa ngalya-kariki. ² Wangkaya-jana Kirijini-patuku yungulu nginji-wangkanja-wangu nyina yapa ngalya-kariki, manu lawa yungulu kulu-wangu rarralya nyina. Yungulu-jana ngurrju nyina yapa panu-kariki, manu yungulu-jana wurulya jirranganja nyinami pulka-pinja-wangu.

³ Ngalipa Kirijini-jarrinjakungarnti kujalparlipa nyinaja, ngulaju kalarlipa warangka-nyayirni nyinaja. Yapa purda-nyanja-wangu kalarlipa nyinaja yapa

ngalya-karikiji, manu kularlipa purda-nyangu Kaatu. Yapa-karirlili-ngalpa kangu warntarla Kaatu-kujaku. Kularlipa-nyanu nyarrparlu warla-pajikarla maju-kurra-yaninja-kujakuju. Kujarlanya kalarlipa majuju manngu-nyangu nyiyarningkijarraju. Ngari-jala kalarlipa-nyanu wardinyi-manu ngalipa-miparlu. Punku-nyayirnilparlipa nyinaja, kalarlipa-jana mimayi-jarrija yapa ngalya-karirlangukuju. Kujarlanya kalalu-ngalpa yapaju nyurunyuru-jarrija. Manu kalarlipa-nyanu ngaliparlangu nyurunyuru-jarrija. ⁴ Yuwayi, majulparliparla jurnta nyinaja Kaatukuju. Kuja-jangkaju kapurlipa paliyarla. Kaatuju ngalipa-nyangu Ngarlkinpa. Ngampangampalpa-ngalpa nyinaja, manulpa-ngalpa yulkaja. Kujarlanyarla Jijajiji marlaja palka-jarrija nyampurla walyangkaju. ⁵ Mardalparliparla jungarni nyinaja Kaatuku. Kula-ngalpa ngulaju kuja-jangka wankaru-manu, lawa. Nyangu-ngalpa maju nyinanja-kurra, manu-ngalpa mari-jarrinjarla ngurrju nyinaja. Kujarlanya-ngalpa muurl-mardarnu wankaru-juku. Maju-ngalpa wilypi-manu muku Juju Ngawu-kurlangu yangka kuja-ka ngati-nyanurlu kurdu parljirni ngapa-kurlurlu. Kurru-pungu-ngalpa Pirlirra Kaatu-kurlangu ngalipakuju. Yinya-kurlu Pirlirra-kurlu ngulajurlipa pina-palka-jarrija. ⁶ Yuwayi, Kaaturlu yilyajarni Jijaji Kiraji ngalipa-nyangu Ngarlkinpa. Yilyajarni yungu-ngalpa kurru-pinyi Pirlirra Kaatu-kurlangu ngalipakuju. ⁷ Kaatuju ngurrju-nyayirni ngalipakuju. Kujarlanya-ngalpa jungarni-pajurnu. Kujarlanya-ngalpa yungu Pirlirra Kaatu-kurlanguju. Yungu-ngalpa Pirlirra yungurlipa milya-pinyi-nyayirni kapurliparla jirranganja nyina wankaru tarnga nyanungukuju.

⁸ Tayituju, nyampurra yimi ngulaju junga. Yapa panulpalurla ngungkurnyinayarla yungulu ngurrju nyina. Kula lani-jarriya manu kurnta-jarriya! Tarnngangku-juku-jana pinarri-manta yapaju kuja kalurla wala nyina Kaatuku. Tarnngangku-jana pinarri-manta yungulu-jana ngurrju nyina jama yapa ngalya-kariki.

⁹ Panu-kari yapaju kalu nyina maju. Warrarda kalu-nyanu kulungku ngarrirni warungka-piyarlu yimi-ngirli nyanungurrakupalangu-kurlangu-ngurlu manu nyanungurra-nyangukupalangu-ngurlu nyurnunyurnu-ngurlu yirdi-ngirli. Warrarda kalu-nyanu ngarrirni kuruwarri Juwu-kurlangu-ngurlu. Ngula-miparla kalu wirnki-jarrimi warrarda. Kuja kalu-nyanu kujaju kulu-jarrimi, kujarluju kula kalu-nyanu pirrjirdi-mani Kaatuku puranjaku, lawa. Kuja-kurraju-jana yampiya, purda-nyanja-wangurlu! ¹⁰ Kaji yapa ngana-puka warrarda wangkami yimi nyurru-warnu-kurlu nyanungukupalangu-kurlangu-kurlu manu marda Juwu-kurlangu kuruwarri-kirli, kujarlaju marda kajikalunyanu Kirijini-kariyi-nyanurlangu kulu-jarrimi. Kuja-kujakuju ngarrika yinya yapa jintaku marda jirramaku yungu wurdungu-jarrimi. Kaji warrarda-juku wangkami, ngulaju wurdungu-manta. ¹¹ Tayituju, milya-pinyi kanpa-jana yapa punku-nyayirni kuja-piyaju. Milya-pinyi kanpa-jana kuja kalu nyiyarningkijarrarla punkungka-jarrimi. Nyanungurlangurlu kalu-nyanu milya-pinyi kuja kalu karlirr-nyinanjarla majungka-jarrimi.

Puurlurlurla pipa nyampuju lawa-manu Tayitujuku

¹² Tayituju, ngampurra karna nyina yungurna yani Nikapulu-kurra yungurna nyina yinyarla yulyurru-puru. Wurnakungarntirli kapurnangku yilyamirra Yarrtimu marda, marda Tijika nyuntu-kurra Kiriti-kirra. Kaji jinta marda yukamirra, manta-nyanu nyuntu-nyangu nyiyarningkijarra, manu yantarniji kapanku yali-kirra Nikapulu-kurra. ¹³ Wati luwiya yirdiji Jinaja manu wati jinta-kariji Yapuliji, nyinami kapala Kiritirla wurnakungarnti. Kaji-pala tala-wangu nyina, ngulaju-palangurla yungka. ¹⁴ Tarnngangku-juku-jana pinarri-manta Kirijini-patu Kiritirla yungulu mata-wangu warrki-jarrimi ngurrju. Kajikalu marda warrki-wangurlangu warrarda

nyina. Kajilpalu tarnnga-juku warrki-jarriyarla, yungulpalu-jana ngalya-karirlangu warrawarra-kangkarla.

¹⁵ Yapa-patu kuja kalu nyina ngaju-kurlu, yimi-ngarrirni yungungkulu nyuntuku ngurrju nganta kalu nyinami nyampurlaju. Yapa-patu kuja kalu nyina ngulangka Kir-itirla, kuja kalu-nganpa yulkami, manu kuja kalurla wala nyina Jijajiki ngalipa-piya, yimi-ngarrika-jana nganimpaju ngurrju karnalu nyinami. Wangkamilki karnarla ngalipa-nyanguku Warlalja-Wiriki yungu-nyarra yimiri-juku nyinami nyurrurlaku panuku-juku. Ngula-juku.

Philemon Pipa Pilimuku

Pipa ngularla Puurlurlu pantirninjarla yilyajarra watiki yirdikiji Pilimuku nyurru-wiyi

Nyia-kurlu yimi nyampu?

Puurlurlurla nyampu pipa pantirninjarla yilyaja watiki yirdiki Pilimuku. Pipangu nyampurlu kangalpa pinarri-mani ngalipalku, ngula-jangka yungurlipanyanu jarnkujarnku yawuru-jarrimi nyiyarlangu-jangkaju. Kuja nyampu pipa Puurlurlu pantirninjarla yirrarnu, ngulajulpa rdakungka nyinaja kiringka wiringka Ruumurla.

Pilimujulpa Kirijini nyinaja kiringka Kalajirla jurnarra nyiyarningkijarra-kurlu. Manulpa-nyanu panu-jarlu warrkiniji nyanungurluju mardarnu, kujalpalurla warrkijarrija. Warrkini-paturajintajulpa murnma jangarnngka-wangu nyinaja yirdi Yunajimu. Yirdi yangka 'Yunajimu', ngulaju-ka wangka 'Warrkini Ngurrju!' Kala ngantarla nyia mayi nyanungurluju purungku jurnta manu warlalamarriki Pilimuku. Lanijarrijalpa puru-jangkaju, manulpa jata-nyangu. Ngula-jangkaju, wuruly-parnkajalku Ruumu-kurra panu-kari-piya kujalpalu kamparru-warnu-patu-wiyi wuruly-parnkaja, ngula-piya. Yinyarla-jukurla Puurlukuju rdipija.

Puurlurlurla yimi Jijaji Kiraji-kirli Yunajimuku yirri-puraja, ngulakujurla nyanunguju marlaja Kirijini-jarrijalku. Puurlujulparla wajampa-jarrija-juku Yunajimukuju, ngantalparla ngampurrpa nyinaja Yunajimukuju yungulpa nganta pina-yantarla nyanungu-nyangu-kurra warlalamarri-kirra Pilimu-kurra, Kalajirla kujalpa nyinaja. Manurla Pilimuku Puurluju wangkaja yungu pinja-wangurlu Yunajimu yampimi wuruly-parnkanja-warnu. Nyampurla pipangka, Puurlujurla wangkaja yungurla Pilimu yawuru-jarrimi Yunajimuku pinja-wangu, manu yungu pina rdakurl-kijirni nyanungukupurdangkalku puranjakungarduyulku. Nyampuju kujarlanyarla Puurlurluju wita pipa pantirninjarla yirrarnu.

¹ Ngaju karna rdakungka nyinami Puurluju. Kujalparnarla warrki-jarrija Jijaji Kirajikiji mata-karda-nyayirni, kuja-wanawananya karna nyinami rdakungkaju. Ngajulurlu manu Timijirli karnalu-nyarra yilyamirra jaru nyampu nyurrurlaku. Nyanunguju-ka nyina Kirijini-yijala ngalipakupurdangkaju. Ngulangkuju ngajar-rarluju karlijarrangu jaru yilyamirra nyuntuku-wiyi wungu-warnuku Pilimuku, nyunturlangu kuja kanparla warrki-jarrimi Kaatuku ngajarra-piya. ² Yaliki karn-taku karna nyampuju wangka yirdikiji Yapiyuku Kirijini-kariyirlangukuju, manu yangka Yakijarlangukuju. Nyanunguju karla warrarda warrki-jarrimi Kaatuku rdiily-parnkanja-wanguju ngajarra-piya. Manu karna-jana nyampuju wangka panu-karirlanguku Kirijiniki yangka kuja kalu turnu-jarrimi yuwarlirla nyuntu-nyangurla. ³ Ngajarra karnalu-nyarrarla wangkami ngalipakupalanguku Wapirra Kaatuku manu Jijaji Kirajiki ngalipa-nyanguku Warlalja-Wiriki kujanya, "Nyumpala karnalu-nyarra payirni yungunpalarla yimiri nyinami Pilimuku. Kujarlaju yungungku marlaja nyinami ngurrju-nyayirni rarralya tarnga-juku."

Pilimu kala-jana yulkaja-nyayirni Kirijini-kariyi-nyanuku

⁴⁻⁵ Nyuntu Pilimu, jaru wita karna purda-nyanyi warrarda nyuntu-kurluju yangka kuja kanpa-jana nganta yulkami Kirijini-kariyi-nyanuku jintawarlayiki, manu karna purda-nyanyi yangka kuja kanparla wala nyinami Warlalja-Wiriki Jijaji Kirajiki parra-kari parra-kari nganta. Kujarlaju, warrarda karnangu manngu-nyanyi nyuntu,

manu karnangkurla kujakuju wardinyi-jarrinjarla yati-wangka Kaatuku. ⁶ Ngalipa karliparla wala nyina Jijaji Kirajikiji, kujarlanya karlipa jintangka-juku nyina. Nyanunguju kangalpa warrarda nyinami ngalipakuju yimiri-nyayirni. Kujarlaju karnangkurla Kaatu payirni nyuntuku Pilimuku yungunpa-jana pinarri-mani kuja-juku Kirijini-kariyi-nyanuku. Ngula-jangkanya kapunkulu warrajarlu milya-pinyi yangka kuja kangalpa Jijajirli warrawarra-kanyi yimiri-nyayirni. ⁷ Tarnnga-jukulpanpa-jana yulkaja panu-karikiji yapakuju Kaatu-kurlangukuju, manulpanpa-jana wardinyi-maninjarla pirrjirdi-manu. Kujarna jaru purda-nyangu nyuntu nganta kuja kanpa-jana yulkami nganta, ngulangkujuju miyaluju raa-pungu-nyayirni. Ngularlangukuju karnarlajinta Kaatukuju pulka-pinyi.

Puurlujurla wangkaja Pilimuku yungurla Pilimuju rarralya nyinami mari-karra Yunajimuku warrkiniki nyanungu-nyanguku

⁸⁻⁹ Pilimu, nyuntu kanpaju milya-pinyi ngajuju Jijaji Kiraji-kirlangu warrkini. Ngaju karna-jana marlaja nyinami pirijina rdakungka Yimi Ngurrju yirri-puranja-warnu. Kujarlaju, kajilparnangku jinyijinyi-mantarla tarnnganguku-juku ngajukuju purda-nyanjakuju, ngulaju ngula-juku. Kajikanpaju linpangku purda-nyanyi. Kala lawa, milya-pinyi karnangku nyuntuju yulkanja-panu Kaatu-kurlangu. Kujarlaju, ngayi karnangku wangkami mari-karra jinyijinyi-maninja-wangu. Purlka-nyayirni ngari karnangkurla wangka yangkaku Yunajimuku yungunpa rdakurl-kijirni pinayaninja-kurra. ¹⁰ Nyanunguju, ngulajuju marlaja Kirijini-jarrija ngajukuju nyampurla rdakungkuju, ngulaju ngaju-nyangu-piya ngalapi-nyanu. ¹¹ Yangka Yunajimu, kamparru-wiyi kulalpangku ngurrju-wiyi warrki-jarrija nyuntukuju, kala lawa. Warrkini ngurrju-wangu! Kala jalanguju, ngulaju kangali warrki-jarrimi mata-karda-nyayirni ngalijarrakuju, kula ngaju-mipaku-juku.

Puurlujurla wangkaja Pilimuku kapurla yilyamirra nganta pina Yunajimuju Pilimuku nganta

¹² Ngajuju Puurlu karnarla yulkami Yunajimuku ngulaju karrikarri-wangu-juku. Ngari karnangku kutu yilyamirra pina nyuntukuju Pilimukuju. ¹³ Nyampurla rdakungka karna-jana marlaja nyinami-juku yapa-kariki Yimi Ngurrju yirri-puranja-warnu. Kula kanpaju nyuntuju palka-wiyi jirranganja warrki-jarri. Kujarlaju mardarna mardarni Yunajimu nyampurla-juku tarnnga-juku yilyanja-wangurlu. Yungurnangku marda jurnta mardarni yunguju nyampurlalku warrki-jarrimi ngajukulku tarnngalku. Kala lawa! Ngulajungku warrkini nyuntu-nyangu. ¹⁴ Kajilparnangku kujarlaju jurnta mardakarla, ngulakuju kajikanpajurla marda kapuru nyinakarla. Ngula-kujaku karnaju wangka kanunju-kariji, “Kularna Pilimu jinyijinyi-mani Yunajimuku kulpari yilyanjaku ngaju-kurrakuju, lawa. Kapurna jaru yilyanjarla payirni-wiyi Pilimuju yunguju marda kulpari yilyamirni Yunajimu ngajuku warrki-jarrinjaku.” Kujanya karnaju wangka. Kujarlaju kapurnangku kulpari kutu yilyamirra Yunajimuju. ¹⁵ Nyampurla rdakungka kujalparna mardarnu Yunajimu witaku, ngulaju marda yungungku kulpari yani tarnngalku nyuntu-kurra. ¹⁶ Nyanungurlu Yunajimurlu, ngulangkuju kaju wardinyi-mani. Ngulajurla warlalja Jijaji Kirajiki Warlalja-Wiriki. Nyurru-wiyi kalangku warrkini-mipa-wiyi nyinaja. Kala jalanguju kangalpa nyinami ngalipakupurdangkalku Kirijini-kariyi-nyanu. Kujarlaju, kapungku nyunturlangu miyalu raa-pinyi karrikarri-wangurlu nyuntukupurdangkarlulku.

Puurlujurla wangkaja Pilimuku yungu rdakurl-kijirni pina Yunajimu

¹⁷ Pilimu, milya-pinyi kanpa yangka kuja karlirla mapirra warrki-jarrimi Jijaji Kirajikiji. Ngari karnangku payirni Yunajimukuju kujarlu: Kajilpanpaju ngungkurr-nyinakarla ngajuku wangkanja-kurraku, kujarlaju ngaju-piyalku pina-rdakurl-kijika yangka Yunajimu.

¹⁸ Yunajimurlu mardangku kuluku ngurrju-manu, manu mardangku nyiyarlangu wijingki jurnta kangu. Ngulaju ngula-juku, ngariji kutu yimi-ngarrika, ngula-jangkarlu yungurnangku pina-yinyi nyiyarlangu kujangku jurnta manu.

¹⁹ Nyampurla pipangka karnangku yimi wita yirrarni rdakangkuju ngajulurlu: KAPURNANGKU KULPARI YINYI NYIYARLANGU YANGKA KUJANGKU NGANTA JURNTA KANGU! Kala, wita-kari yungurnangku wangka yangka kujanpaju nyurru-wiyi marlaja Kirijini-jarrija ngajuku. Ngula-wanawana nganta yungulpanpaju yungkarla nyiyarningkijarra, manu nyunturlangu nganta yungulpanpa-nyanu yungkarla ngajukurraju! Ngularrakuju kularnangku payirni. Yunajimu-mipaku karnangku payirni yungulpanpa pina-rdakurl-kijikarla. ²⁰ Yuwa, ngajukupurdangka Pilimu, yungulpanpaju ngungkurr-nyinayarla ngajuku yungu-ngalingki Warlalja-Wiri Jijaji wardinyilki nyina. Rdakurl-kijika pina yangka Yunajimu, kujarlunya yungunpaju wardinyimaninjarla pirrjirdi-mani Kirijini-kariyi-piya.

²¹ Pilimu, nyuntu karnangku milya-pinyi kapunpaju purda-nyanyi wilji-wangurlu. Kajilparnangku nyiyarlanguku payikarla, ngulaju kajikanpaju linpangku purda-nyanyi. Kujarlaju karnangku lani-wangu wangka jaru nyampu. ²² Ngakarnangku nyanyi ngurrangka nyuntu-nyangurla. Kajinkijilirla wangka Kaatuku, ngula-warnuju kapurna wilypi-pardinjarla yani rdaku-jangka warlangarrangarra-kurralku. Junga kujaju! Ngulakungarntiji ngurra ruumu-parduju jungarni-manta ngajukuju jijanukungarntikiji.

Puurlurlurla pipa nyampuju lawa-manu Pilimuku

²³ Nyampurlu wati-karirli yirdingkiji Papururlu yungungku yimi-ngarrinirra nyuntuku Pilimuku ngurrju nganta-ka nyina. Nyanunguju kaju jirranganja nyina nyampurla rdakungka pirijini-yijala Jijaji Kiraji-kirlangu. ²⁴ Panu-karirlangu kangkulu nyuntuku wangka Maarrku, Rditarrku, Rdima, manu Luuku ngaka ngantangkulu nyanyi.

²⁵ Yati-wangkamilki karna-nyarrarla Jijaji Kirajiki nyurrurlaku yapaku, “Warlalja-Wiri Jijaji, yimiri-jana nyinaya yapa nyampu-patuku, manu nyinaya yapa nyampurra-kurlu tarnnga-juku.” Ngula-juku.

Hebrews Pipa Yipuru-patuku **Pipa yapa-patuku Yipuru-patuku kujalpalu nyinaja nyurru-wiyi**

Nyiya-kurlu yimi nyampu?

Nyurru-wiyi, yapa panulu Kirijini-jarrija. Ngalya-karijilpalu Juwu-patu nyinaja, manu ngalya-kariji Juwu-wangu-patu. Juwu-patu Kirijini-paturlu kalalu manngu-nyangu Mujuju manu nyanungu-nyangu kuruwarri kujarla Kaaturlu yungu Mujujuku. Kalalu manngu-nyangu purlapa-kari purlapa-kari yangka kuja kalalu puraja. Kalalu-jana nyanungurra-nyangu Yuwarli Maralypi manu maralypikingarduyu-patu manngu-nyangu kujalpalurla warrki-jarrija-juku Kaatuku wardinyi-maninjaku. Kala Juwu-wangu Kirijini-patu, nyarrpa-jarrija kalalu? Mardarnulpalu Jijaji-mipa. Kalalu manngu-nyangu Jijajiji wiri parrpada-juku Mujujuku-japa marda lawa.

Jalangujalangurlu kajirlipa yimi nyampu riiti-mani, ngulaju karlipa milya-pinyi Jijajiji wiri parrpada-juku Mujujukuju. Jijajirli jintangku kajana yapaju kutu-karda kanyirni Kaatu-kurraju. Nyanungu-mipakurliparla walaju nyinami.

Kaaturlu Jijaji yilyajarni walya nyampu-kurra

¹ Nyurru-wiyi Kaatu-jana wangkaja ngalipa-nyangu nyurnunyunukuju. Kala-jana warrarda wangkaja jarukungarduyu-kari jarukungarduyu-karikiji yangka kuja kalalu-jana wangkaja ngalipa-nyangu nyurnunyunuku Kaatu-kurlu. Junga kujaju. ² Kala ngaka-pardu-kari, Kaaturlu nyanungu-nyangu Kaja-nyanu warlalja yilyajarni walya nyampu-kurra. Yuwayi, nyanungurlu yilyajarni nyanungu-nyangu Kaja-nyanu nyampu-kurra yungu-ngalpa nyiyarningkijarra yimi-ngarrirni Kaatu-kurlu. Kaaturlu milarnu nyanungu-nyangu Kaja-nyanu yungurla ngaka nyanungukulku karrimi nyiyarningkijarraju. Nyurru-wiyi-pala nyanungu-jarrarlu-juku mapirrirli ngurrju-manu nyiyarningkijarraju walyangka manu yalkirirla. ³ Kuja karlipa manngu-nyanyi Kaatu-kurlangu Kaja-nyanu, kujarlanya karlipa milya-pinyi Kaatuju yartarnarri wiri-jarlu-kurlu rdili wiri-piya kuja-ka mirilmiril-karri. Nyanungu-nyangu Kaja-nyanurlanguju yartarnarri wiri-kirli jurrku-juku yangka jinta-juku Kaatu. Kaatu-kurlangu Kaja-nyanurluju-ka warrawarra-kanyi nyiyarningkijarra jungangku walyangka manu yalkirirla nyanungu-nyangu-kurlurlu yimi pirrjirdi-kirlirli. Yapa ngalipaju kalarlipa maju-nyayirni nyinaja. Kala Kaatu-kurlangu Kaja-nyanu-ngalpa palija yungu-ngalpa kirlka-mani. Ngula-jangka, pina-wankaru-jarrinjarla pina-yanu nguru-nyayirni-wangu-kurra. Yinyarla yaninjarla nyinanjunu Kaatu-wana jungarni-pirdinypa. Ngulanganya kapala mapirri nyina wiri-nyayirni nyiyarningkijarrakuju.

⁴ Junga kujaju. Kaaturlu Jijajiji Ngalapi-nyanu-pajurnu. Kula yirdi yangka marramarra-patu-piya, lawa. Kaaturlu milarnu nyanungu-nyangu Kaja-nyanu yungu-jana wiri-jarlu nyina parrpada-juku marramarra-patuku.

Jijajiji parrpada-juku wiri-jarlu marramarra-patukuju

⁵ Nyarrpa karna milya-pinyi kuja-ka Jijaji wiri-jarlu parrpada-juku nyina marramarra-patukuju? Kapurna-nyarra yimi-ngarrirni. Kaaturlu kula jintarlangu nyanungu-nyangu marramarra kurdu-nyanu-pajurnu, lawa. Ngarirla Jijaji-mipaku wangkaja kujaju:

“Nyuntujunpa ngaju-nyangu Kaja-nyanu. Jalangujurnangku nyuntukupalangu-jarrijalku Kirda-nyanulku.*

Ngajuju kapurnangku nyuntukupalangu Kirda-nyanulku nyina, manu nyuntuju kapunpa ngajuku Kaja-nyanulku nyina.”*

Nyanungujurla kujaju wangkaja Jijaji-mipaku nyanungu-nyangu Kaja-nyanuku.

⁶ Yangka kuja Kaaturlu yilyaja nyanungu-nyangu Kaja-nyanu marulu nyampukurra walya-kurra, nyanunguju-jana wangkaja marramarra-patukuju, “Nyurrurla parntarrinjarlurla pulka-pungka ngaju-nyangu Kaja-nyanu.”*

⁷ Nyampu-kula kangalpa Kaatuju wangkami nyanungu-nyangu marramarra-patukurluju:

“Ngajurna-jana marramarra ngurrju-manu yungujulu warrki-jarrimi ngajuku. Ngu-larraju kapulu nyina warlpa-piya manu rdili-piya.”* Kuja-kula kangalpa Kaatuju wangkami nyanungu-nyangu marramarra-kurluju.

⁸ Kala nyampu-kula karla Kaatuju wangkami nyanungu-nyangu Kaja-nyanukuju:

“Ngaju-nyangu Kaja, nyuntujunpa Kaatu. Kapunpa nyuntuju Warlalja-Wiri nyina nyiyarningkijarraku tarnnga-juku, manu kapunpa-jana ngaju-nyangu yapa warrawarra-kanyi jungangku.

⁹ Kula kanpa nyuntulu ngampurrpa nyina warntarla nyinanjaku, lawa. Ngampurrpa-nyayirni kanpa nyina warrarda jungarniki nyinanjaku. Kujarlanyarnangku milarnu nyuntuju Warlalja-Wiri-nyinanjaku, kula ngaju-nyangu marramarra-patu. Ngajujurna Kaatu yangka kuja kankujulu pura. Kapunpa milarninja-warnu wardinyi nyina ngaju-nyangu marramarra-piya-wangu.”*

¹⁰ Kaatu karla kuja wangkami nyanungu-nyangu Kaja-nyanuku:

“Warlalja-Wiri, nyurru-wiyi kujalpa nyiya-wangu lawa karrija, nyuntulurlunpa ngurrju-manu yalkiri manu walya nyuntu-nyangu rdakangku.

¹¹ Walya manu yalkiri kapu-pala lawa-jarrimi muku, kapu-pala lawa-jarrimi jurnarrpa-piya kuja-ka larra-yaninjarla yawu-pardimi. Kala nyuntuju kapunpa wankaru-juku nyina tarnnga-juku.

¹² Nyuntulurlu kapunpalangu yilyami walya manu yalkiri kuja-purda-kari, kala kulanpa yawu-pardimi kuja-piya, lawa. Kapunpa wankaru warrarda nyina, kulanpa palimi. Walya manu yalkiriji wawarda ngawungawu-piya. Kuja-ka wawarda larra-yani, yapangku-ka yalyi-mani, manu-ka jinta-karirlalku yukami. Kuja-piyarlu kapunpalangu yilyami walya manu yalkiri yungunpa jinta-karilki ngurrju-mani walya manu yalkiri.”*

Kuja-kula karla Kaatuju wangkami nyanungu-nyangu Kaja-nyanukuju.

¹³ Kularla Kaatu wangkaja jintarlanguku nyanungu-nyangu marramarra yungu pirri-mantarla nyanungu-wana jungarni-purdanji, lawa. Ngarirla Jijaji-mipaku wangkaja kuja:

“Nyampurla nyinaka jungarni-purdanji ngaju-nyangurla kajirna-jana nyurunyuru wita-wangu yapa yirrarni nyuntu-nyangurla wirliyarla kanunju yungunpa-nyanurla kunka-mani yangka kujalpangkulu nyurunyuru-jarrija.”*

Kujajurla wangkaja nyanungu-nyangu Kaja-nyanu-mipaku. ¹⁴ Marramarra-patuju kula kalu warlalja wiri nyina Jijaji-piya, lawa. Nyanungurraju pirlirra-pipa kuja kalurla warrki-jarrimi Kaatuku. Ngularra kajana yilyamirni warrarda nyampukurra yungulu-ngalpa ngalipa jirranganja nyinanjarla warrawarra-kanyi wuurnpa-puru. Ngalipa-ngalpa Kaaturluju milarnu yungu-ngalpa muurl-mardarni palinja-kujaku.

* **1:5** Nyangka Psalm 2.7   * **1:5** Nyangka 2 Samuel 7.14   * **1:6** Nyangka Deuteronomy 32.43   * **1:7** Nyangka Psalm 104.4   * **1:9** Nyangka Psalm 45.6   * **1:12** Nyangka Psalm 102.25-27   * **1:13** Nyangka Psalm 110.1

2

Yungulparlipa yirriyirri-nyayirni purda-nyangkarla yimi Kaatu-kurlu kuja kangalpa yapa muurl-mardarni palinja-kujaku

¹ Yuwayi, Jijajiji wiri-jarlu parrparda-juku marramarra-patukuju. Kujarlanya yungulparlipa yirriyirri purda-nyangkarla Jijaji-kirlangu yimiji yangka kujarlipa kamparrurlu purda-nyangu. Kajirlipa yampimi yinya yimi wajawaja-maninjarla purda-nyanja-wangurlu, ngulaju marda kajikarlipa tarnnganku wajawaja-manirra. Kujaju ngurrju-wangu. ² Nyurru-wiyi, Kaaturlu-jana yimi yungu nyanungu-nyangu marramarra-patuku. Ngula-jangkalurla yungu Mujujukulku. Kuruwarri yinyaju junga-nyayirni. Ngananku-puka kujalpalu karlirr-yaninjarla yampija, Kaaturlujulpa-jana junganku miimii-nyanjarla murrumurru-manu. ³ Kuja-piyarlu-yijala kapu-ngalpa murrumurru-mani kajirlipa purda-nyanja-wangurlu yampimi nyanungu-nyangu yimi jinta-kari Jijaji-kirli yangka kuja kangalpa yapa muurl-mardarni palinja-kujaku. Warlaja-Wiri Jijajirli-jana kamparru-wiyi yimi-ngarrurnu yimi yinyaju kujalu purda-nyangu. Ngula-jangkaju, ngakalku nganimpakulkulunganpa yimi-ngarrurnu. ⁴ Kaaturlu-nyanu milki-yirrarnu nganimpa-kurra yangka kujalpa-jana Jijajirli yapa panu ngurrju-manu nyurnu-jangka manu yangka kujalpa warrki-jarrija yartarnarri wiri-kirli. Ngula-jangka, wangkaja-nyanu, “Jalanguju ngaju-nyangu Pirlirra yungurna-jana yinyi yapaku yungujulu ngajuku warrki-jarrimi yartarnarri-kirli nyiyarningkijarrarla.” Junga kujaju. Kujarlanya karnalu milya-pinyi Jijaji-kirlangu yimiji junga.

Jijaji yapa-jarrija palka-kurlulku yungu-ngalpa muurl-mardarni palinja-kujaku

⁵ Yimi-ngarrirni karnalu-nyarra walya jinta-kari-kirli kuja-ka Kaaturlu ngurrju-mani ngulangka yungu Jijaji wiri nyina nyiyarningkijarraku. Kula kajana walya jinta-kari yinyi ngurrju-maninjarla marramarra-patukuju yungulu nyanungurraju wiri-wirilki nyina, lawa. Manu kula-jana kuja wangkaja nyanungu-nyangu marramarra-patuku, “Nyurrurlaju kapunkulu wiriwiri nyina nyiyarningkijarraku yinyaku yangka walya kuja karna jinta-karilki ngurrju-mani.” Lawa, kula-jana kuja wangkaja marramarra-patukuju. ⁶ Nyurru-wiyi yapanku ngananku mayi nyampuju yimi yirrarnu Payipulurla:

“Yapa kalu nyina wita pingi-piya, palimi kalu. Kala nyuntu Kaaturlu kanpa-jana manngu-nyanjarla warrawarra-kanyi-juku. Kula kanpa-jana wajawaja-mani, lawa.

⁷⁻⁸ Jalangujalangu, marramarraju kalu pirrjirdi-nyayirni nyina kula yapa-patu-piya. Kuja kanpa-jana yapaju ngurrju-mani, ngari kalu witaku-mipa nyina palinjakungartiji. Ngulaju ngula-juku. Ngaka kapulu yapaju nyina yartarnarri wiri-kirli tarnnga-juku. Kapulu-jana marramarra-patuku wiri nyina. Junga kujaju. Kujanpa-jana yapa nyuntulurlu ngurrju-manu nyampurula walyangka, nyuntulurlunpa-jana yartarnarri yungu yungulu nyina wiriwiri nyiyarningkijarraku.”*

Jalangu nyampurula walyangka, Kaaturlu-ngalpa milarnu yungurlipa nyiyarningkijarraku warrawarra-kanyi. Kala lawa, murnma kula karlipa wiriwiri nyiyarningkijarraku nyina. Kula jungarni kujaju. ⁹ Jalangurluju karlipa nyanyi Jijajiji kuja-ka wiri-jarlu nyina nyiyarningkijarraku. Kuja Kaaturlu walya-kurra nyampu-kurra yilyajarni, nyanungurluju rampaku-manu ngalipa-piya, kula marramarra-patu-piya. Junga kujaju. Jijajiji murrumurru-jarrinjarla palijalku. Kujarlanya Kaaturlu nyanunguju pirrjirdi-manu yartarnarri wiri-jarlu-kurlu-karda, manu ngurrju-pajurnu.

* 2:7-8 Nyangka Psalm 8.4-6

Yuwayi, Kaatuju-ngalpa yimiri-nyayirni nyinaja. Jijaji-ngalpa yilyajarni nyampu-kurra yungu-ngalpa kunka-pardinjarla palimi ngalipaku.

¹⁰ Kaaturlu nyiyarningkijarra ngurrju-manu, manu nyiyarningkijarraju nyanungu-nyangu. Yungu-jana yapa panu-nyayirni kanyi nyanungu-nyangu ngurra-kurra kankarlarra yungulu yartarnarri wiri-jarlu-kurlu nyinami Jijaji-piya. Ngurrju kujaju. Kala nyiya-jangka Kaaturluju Jijajiji rampaku-manu ngalipa-piyaju? Jijajirli-jala kajana yapaju wankaru-mani. Kaaturlu Jijajiji walya nyampu-kurraju yilyajarni yungu murrumurru purda-nyanjarla palimi. Kaji Kaatu Jijajikiji rampaku-maninja-wangu nyinayarla, kula-jana Jijajirliji yapakuju wankaruju yungkarla. ¹¹ Jijajirli kangalpa yapaju jungarni-mani yungurliparla jungarni nyinami Kaatu-mipaku. Junga kujaju. Ngalipa manu ngalipaku papardi Jijaji, ngulangkuju karlipa jinta-juku Kirda-nyanuju mardarni ngulaju Wapirra Kaatu. Kujarlanya kula-ka Jijajiji kurnta-jarrimi ngalipa-kujakuju, lawa. Kukurnu manu ngawurru-pajirni kangalpa. ¹² Nyampu-kularla Jijajiji wangkaja Kaatukuju nyurru-wiyi Payipulurla:

“Wapirra, kapurna-jana wangkami ngajukupurdangkakuju kukurnu-nyanu-patuku manu ngawurru-nyanu-patuku nyuntu-kurluju. Kajirlipa jinta-jarrimi muku, kapurnangku yunparni nyuntuku pulka-pinjaku.”*

¹³ Jijajiji kujarlangu wangkaja Kaatu-kurluju:

“Kapurnarla wala nyinami Kaatukuju.”*

Manu Jijajiji kujarlangu wangkaja Kaatu-kurluju:

“Nyampu-kularna Kaatu-kurlangu-kurluju kurdukurdu-kurluju yangka-patu kujaju yungu nyanungurlu yungurna-jana warrawarra-kanyi.” *

¹⁴⁻¹⁵ Ngalipa kuja karlipa Kaatu-kurlangu kurdukurdu nyinami, ngulajurlipa yapa yilara-kurlu manu yalyu-kurlu. Ngula Jijaji nyampu-kurra walya-kurra yanurnu, nyanunguju ngalipa-piya yapa-jarrija palka-kurlulku yungulu yapangku puuly-mardarninjarla pinyi. Nyanunguju warntawarntarla palija yungu Juju Ngawu rampaku-mani tarnnga. Nyampurula walyangka, Juju Ngawu ngulaju pirrjirdi-nyayirni. Kuja-kujakunya kalu yapa warrarda nyina lani-nyayirni, kajika-jana muku pinyi Jujungkuju. Junga kujaju. Kula kalu rarralya nyina, lawa. Kala Jijaji palija warntawarntarla yungu-jana yapa-patu kanyi Juju Ngawu-kujaku manu yungu-jana rarralya-mani. ¹⁶ Nyurrurlarlu kankulu milya-pinyi Jijaji-kirliji. Kula-jana nyanunguju palija warntawarntarlaju marramarra-patuku yungurla jurnta kanyi Juju Ngawuku, lawa. Nyanungurraju kula kalu nyina Yipuruyamu-kurlangu warlalja. Jijajiji palija warntawarntarlaju yungurla ngalipa yapa-patu jurnta kanyi Juju Ngawuku. Ngalipaju Yipuruyamu-kurlangu warlalja. ¹⁷ Ngalipa yapa-patu ngulaju Jijaji-kirlangu kukurnu manu ngawurru. Majungka-jarrijarlipa muku. Kujarlanyarliparla warntarlaju kurntaju jurnta nyinaja Kaatukuju. Kaji Jijaji nyinayarla nguru-nyayirni-wangurla-juku yapa-jarrinja-wangu, kula-ngalpa pina-kangkarla Kaatu-kurraju. Kala yanurnu-juku walya-kurraju, manu yapa-jarrija ngalipa-piya. Yimirilpa-jana nyinaja yapakuju, manulpa jungarni warrarda warrki-jarrija. Kuja Jijaji yapa-jarrija, ngulaju warrki-jarrijarliparla nyanungukupalangukuju. Maralypikingarduyu-piya Wiri-piyalpa nyinaja yangka kuja kalarla kuyu purranjarla yungu Kaatuku yungu-jana yapaku yawuru-jarrimi. Kuja-piya-ngalpa karrija Ngarlkinpa ngalipaku Kaatu-kujaku. Jijajirli kula kalarla kuyu purranjarla yungu, lawa. Ngari-nyanu nyanungurlu yungu Kaatu-kurraju. Kuja palija, kuja-kula-ngalpa kunka-pardija maju panungka yungurlipa kurnta-wangu pina-yani Kaatu-kurra. ¹⁸ Juju Ngawungku kangalpa puta jinyijinyi-mani yungu ngantarlipa majungka-jarri. Kuja-piya-yijala kujalpa Jijaji walya nyampurula nyinaja, Juju Ngawungku kala puta

* 2:12 Nyangka Psalm 22.22

* 2:13 Nyangka Isaiah 8.17

* 2:13 Nyangka Isaiah 8.18

jinyijinyi-manu yungu majungka-jarriyarla. Jijajirla lawa-wangkaja. Ngurrjuulpa nyinaja warrarda. Kujarlunya kangalpa Jijajirliji pirrjirdi-mani yungurliparla Juju Ngawuku lawa-wangkami yungurlipa jungarni warrarda nyinami.

3

Jijaji wiri-jarlu parrpada-juku Mujujukuju

¹ Ngajukupurdangka-purnu Kaatu-kurlangu Kirijini-patu, Kaatu-ngalpa wangkaja ngalipakuju yungurliparla nyanunguku nyinami. Ngalipa karlipa wangka ngungkurnyinami nganta karliparla Jijajikiji kuja-ngalpa Kaaturlu yilyajarni ngalipa-kurra. Nyanungurluju yilyajarni nyampu-kurraju yungu-ngalparla Kaatuku wangkami Maralypikingarduyu Wiri-piya. Kujarlanya yungulparlipa Jijajiji manngu-nyangkarla. ² Kujalpa Jijaji walya nyampurla nyinaja, warrardalparla warrki-jarrija Kaatukuju jupu-karrinja-wangu yangka Mujuju-piya yangka kuja kala-jana warrawarra-kangu Kaatu-kurlangu yapa. ³⁻⁴ Yangka kuja karliparla pulka-pinyi Mujujukuju, manu kuja karlipa wiri-pajirni, ngulaju ngurrju. Kala yungulparliparla Jijajiki pulka-pungkarla-nyayirni warrarda, manu yungulparlipa wiri-pajikarla tarnngangu. Wita-kari yirna-nyarra wangka, yungunkulu jungangu milya-pinyi. Kuja-ka yapangku yuwarli ngurrju ngantirni, yapangku mayi kalurla yuwarlikiji pulka-pinyi? Lawa. Yapaku kalurla pulka-pinyi kuja yuwarli nganturnu. Kuja-piyarlu-yijala yuwarlikingarduyu-piyarlu Jijajirli walya manu nyiyarningkijarraju ngurrju-manu. Kujarlanya karlipa milya-pinyi Jijajiji jurrku-juku Kaatu. Kujarlanya Jijajiji wiri-jarlu parrpada-juku Mujujukuju. Yungulparliparla pulka-pungkarla. ⁵ Kujalpa Mujuju wankaru nyinaja nyurru-wiyi, warrki-jarrija warrardalparla Kaatukuju jupu-karrinja-wangu. Kala-jana Kaatu-kurlangu yapa warrawarra-kangu. Manu kala-jana warrarda wangkaja yimi yangka jurrku-juku kuja-ngalpa Kaaturlu ngaka yimi-ngarrurnu. ⁶ Mujujulpa Kaatu-kurlangu warrkini-mipa nyinaja, kala Jijaji Kiraji karla warrki-jarrimi Kaatukuju nyanungu-nyangu Kaja-nyanu. Warrawarra-kanyi warrarda kaja-jana Kaatu-kurlangu yapaju. Junga, ngaliparlanguju Kaatu-kurlangu yapa. Kujarlaju yungulparliparla ngungkurr-nyinayarla Jijaji Kirajiki lani-wangu. Yungulparliparla wardinyi pardakarla.

Kaatu kajana yapaku ngampurpa nyina yungulu nyanungu-kurlu nyinami nyanungu-nyangurla ngurrangka ngurrjungka

⁷⁻⁸ Manngu-nyangkalu-jana yimi nyampu-patu Pirlirra Kaatu-kurlangu-jangka kuja-ka Payipulu nyurru-warnurla nguna:

“Jalangu kajinkili Kaatu purda-nyanyi nyurrurla-kurra wangkanja-kurra, kulalu jurru marntarla-jarriya yangka-patu-piya nyurrurla-nyangu nyurnunyurnu-piya yangka-patu kujalurla Kaatuku jurnta warntarla-jarrija nyurru-wiyi. Kaji-nyarra wangkami, kulalu jamulu purda-nyangka, ngari kutulu purda-nyangka linpangku.

Nyurrurla-nyangu nyurnunyurnu kalalu jilja-wana wapakarra wapaja nyurru-wiyi nguru punku-wana. Kuja kala-jana Kaatu wangkaja, kula kalalu purda-nyangu, lawa. Nyurrurla yapa, kulalu yapa yinya-patu-piya nyinaya!”

⁹⁻¹⁰ Nyampurlangu-kula Kaatuju wangkaja:

“Kalarna-jana warrarda milki-yirrarne ngaju-nyangu yartarnarriji yapa-patukuju jiljangkaju. Nyangulu ngaju-nyanu yartarnarriji kujalparna-jana warrawarra-kangu jiljangka yulyurru 40-palaku. Kala lawa. Kulajulu purda-nyangu, manu kulalu jungarni nyinaja.

Kujarlanyarna-jana muntuku-jarrinjarla kuluju nyinaja yapa yinya-patukuju. Kujarlanyarnaju wangkaja, ‘Yapa nyampu-paturlu kula kajulu purda-nyanyi.

Warntarla-jarrimi warrarda kalu ngaju-kujaku. Kula kalu ngaju-nyangu kuruwarri manu yimi milya-pinyi jungarni nyinanjaku.’

11 Kuja-jukurnaju warrarda wangkaja kulu-nyayirni, ‘Junga, kapurna-jana yapa nyampu-patuju warla-pajirni walya Kanana-kurra yukanja-kujaku. Kapurna-jana kangkarla yinya-kurraju yungujulu ngajuku marlaja nyinakarla ngur-rjulku rarralya. Kala lawa.’ ”*

12 Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, yirriyirili nyinaya, marda kajikankulu maju manngu-nyanyi, marda Kaatuku kajikankulurla kapuru nyina ngungkurr-nyinanja-wangu. Kajinkilirla kapuru nyina, kapunkulurla Kaatuku lawa-wangkami kuja-ka JUKURRARNU nyina. 13 Jalangu kanyarra Kaatu wangka. Tarnngangkulu Kaatuju purda-nyangka, kajika-nyarra Juju Ngawungku yulyurku-yinyi. Kuja-jangka-kula kajikankulu warntarla-jarrimi, manu kajikankulu Kaatuju yampimilki purda-nyanja-wangurlu. Kuja-kujakuju, parra-kari parra-karjili-nyanu jarnkujarnku wangkaya yungunkulu pirrjirdi-jiki nyinami. 14 Kujarlipa Jijaji Kiraji-kirli purda-nyangu, walalparliparla nyinaja, manu kapurliparla wala nyinami warrarda kajirlipa palimi. Kujarlanya karlipa milya-pinyi kapurliparla Jijaji Kirajiki jirrnganja nyina kaji wiri nyina nyiyarningkijarraku. Kala kajirlipa yampimi wala nyinanja-wangurlu, ngulaju kularlipa nyanungu-kurluju nyinami, lawa. 15 Manngu-nyangkalu yarda yimi Payipulurla, kuja-ka wangkami:

“Jalangu kajinkili Kaatu purda-nyanyi nyurrurla-kurra wangkanja-kurra, kulalu jurru marntarla-jarriya yangka-patu-piya nyurrurla-nyangu nyurnunyunu-piya yangka-patu kujalurla Kaatuku jurnta warntarla-jarrija nyurru-wiyi.”*

16 Yuwayi, yimi yinyaju junga. Nyurru-wiyi, Kaatu-jana wangkaja yapa yinya-patukuju. Kala kulalu purda-nyangu, lawa. Mujujurlu-jana yapa yinya-patuju kangu Yijipi-ngirliji, kala ngula-jangkaju, jurntalurla warntarla-jarrija Kaatukuju purda-nyanja-wangu. 17 Kaatujulpa-jana kulu-nyayirni nyinaja yapa yinya-patukuju 40-pala yuyurpuku. Warntarla kalalu nyinaja. Kujarlanyalu muku palija jil-jangkaju. 18 Kaatu-jana wangkaja yapa yinya-patukuju, “Junga, kapurna-nyarra warla-pajirni walya Kanana-kujakuju. Kapurna-nyarra kangkarla walya yinya-kurraju yungunkujulu ngajuku marlaja nyinakarla rarralya, kala lawa. Kulankujulu purda-nyangu.” Kujanya-jana Kaatuju wangkaja. 19 Yungulparlipa yimi yinyaju manngu-nyangkarla. Milya-pinyi karlipa-jana yapa yinya-patuju kuja kalalu Kaatu yampija kapuru nyinanjarla. Kujarlanya-jana warla-pajurnu yaninja-kujakuju walya Kanana-kujakuju.

4

Nguru-nyayirni-wangurla kapurliparla marlaja nyina rarralya Kaatuku

1 Kaatu kangalpa jalanguju wangkami-jiki yungurlipa ngurra nyanungu-nyangu-kurra yukami rarralya nyinanjaku. Kujakungarntiji yungurlipa yirriyirri-jarri-wiyi, kajika-nyanu wangkami Kaatuju kuja, “Yuwa! Marda yapa nyampu-patu kalu ngampurrpa-wangu-nyina ngajulurla nyinanjakuju.” 2 Mukurlipa purda-nyangu Yimi Ngurrju Jijaji Kiraji-kirli. Kuja-piyarlu-yijala nyurru-wiyi Yijirali-pinkirlili purda-nyangu Kaatuju wangkanja-kurraju. Kala ngalya-kari-miparlulu purda-nyangu junganku, ngalya-kari kulalurla ngungkurr-nyinaja yimiki nyarra kuja-pa-jana wangkaja. Kulalurla marlaja yukaja walya Kanana-kurraju. 3 Nyurru-wiyi Kaaturlu ngurrju-manu nyiyarningkijarra yungurliparla marlaja nyina ngurrjulku rarralya. Ngula-jangka warrkiki jupu-karrija. Kala ngaka-nyanu wangkaja:

* 3:11 Nyangka Psalm 95.7-11 * 3:15 Nyangka Psalm 95.7-8

“Ngaju karna-jana kulu nyina Yijirali-pinki yapaku. Kuja-jangka-kula kapurna-jana warla-pajirni. Kulajulu marlaja nyina ngurrju rarralya, lawa.”*

Kala ngalipa kuja karliparla wala nyina Jijaji Kirajiki, kapurliparla marlaja nyina ngurrjulku rarralya nyanungukuju. ⁴ Nyampuju yimi kuja nganangku mayi yirrarnu Payipulurla:

“Kaaturlu nyiyarningkijarra ngurrju-manu jika-pala parraku, ngula-jangka jupu-karrijalku wirlki-palarla parrangka.”*

⁵ Kaaturlu-ngalpa yimi jurruku-juku yimi-ngarrurnu Payipulurla:

“Nyampurra Yijirali-pinki kulalu yukami walya Kanana-kurraju. Kapulu nyinayarla ngaju-kurlu yinyarlaju, kala lawa.”*

⁶ Yijirali-pinkirli kamparru-warnu-paturlu-wiyi yapangkulu Kaatuju purda-nyangu kuja-jana wangkaja, kala kulalu junganku purda-nyangu. Kujarlanya kulalu yukaja walya Kanana-kurraju, lawa. Junga kujaju. Kala milya-pinyi karlipa kuja kalurla yapa marlaja nyina ngurrju rarralya jalangu. ⁷ Yapa yinya Yijirali-pinki kulalurla marlaja nyinaja ngurrju rarralya Kaatukuju, lawa. Kujarlaju, Kaatuju wangkajanyanu, “Yuwayi, kapurna parra-nyayirni-wangu wurdujarra-mani yungujulu yapa marlaja nyina ngurrju rarralya.” Ngakarrangakarralku yulyurru panu-jangkarla, Kaaturlurla Kingi Tapitiki yimi-ngarrurnu yungu yimi nyampuju Payipulurla yirrarni, yimi yangka jurruku-juku kujarna-nyarra yimi-ngarrurnu. Tapitirli nyampu yirrarnu:

“Jalangu kajinkili purda-nyanyi Kaatu nyurrurla-kurra wangkanja-kurra, kulalu jurru marntarla-jarriya, lawa.”*

⁸ Watingki yangka Jajuwarlu-jana nguru-kangu Yijirali-pinkiki ngurra Kanana-kurra kula-nganta yungulurla ngurrju rarralya marlaja nyinakarla. Kujarlaju Kaaturlurla Tapitiki yimi-ngarrurnu parra jinta-kari-kirliji yungulurla Kaatuku marlaja nyina yapa ngurrju rarralya. ⁹ Nyampurra Parra-nyayirni-wangurla kapurliparla marlaja nyina ngurrjulku rarralya Kaatukuju yangka kuja karliparla nyanunguku nyina. ¹⁰ Manngu-nyangkalu nyurru-warnu kuja Kaaturlu nyiyarningkijarra ngurrju-manu. Ngula-jangka warrkiki jupu-karrijalku. Kuja-piya-yijala kajirliparla marlaja nyina ngurrjulku rarralya, ngula-jangkaju warrkiki kapurlipa jupu-karrimilki-yijala.

¹¹ Yungulparlipa yirriyirrirli purayarla kuruwarri Kaatu-kurlangu yungurliparla marlaja nyina ngurrju rarralya. Kajilparlipa puranja-wangu nyinayarla kajingalpa nyarrpa wangkami, kuja-panuju kajika-ngalpa warla-pajirni rarralya nyinanaja-kujaku, manu ngulaju kajika-ngalpa riwarri-mani muku Yijirali-pinkipiya kujalpalu nyurru-wiyi nyinaja, yangka kujalu nyanungu yampija purdanyanja-wangurlu. ¹² Yungulparlipa yirriyirrirli purda-nyangkarla Kaatu kajingalpa wangkami. Nyanungu-nyangu yimi wankaru manu pirrjirdi-nyayirni nganayipiya wirlampi-piya yiri-nyayirni-piya yangka kuja karlipa puluku yilara pajirni yungkurnu-jangka. Kuja-piya-kula-ka Kaatu-kurlangu yimiji warrarda yukami ngalipa-nyangu pirlirra-kurraju. Nyanungu-nyangu yimi-kirlirli Kaaturlu kangalpa milya-pinyi kuja karlipa nyarrparlangu manngu-nyanyi, manu-ka milya-pinyi nyarrpa-jarrimi kapurlipa. ¹³ Nyampurra ngurungka kulalparliparla nyiya jurnta wuruly-mardakarla nyanungukuju, lawa. Nyanungurlu-ka nyanyi nyiyarningkijarra kuja-ka ngunami manu karrimi. Raa-pinjarla nyanyi-ka nyiyarningkijarra ngaliparla nginyinginyirla kaninjarni. Ngaka kapurlipa Kaatuju janku-mani nyarrpa-jarrija kujarlipa marda ngurrju, marda ngawu.

* 4:3 Nyangka Psalm 95.11
Psalm 95.7-8

* 4:4 Nyangka Genesis 2.2

* 4:5 Nyangka Psalm 95.11

* 4:7 Nyangka

Jijajiji ngalipa-nyangu Maralypikingarduyu Wiri

¹⁴ Jijajiji ngalipa-nyangu Maralypikingarduyu Wiri. Nyanunguju Kaatu-kurlangu Kaja-nyanu, manu pina-yanu nguru-nyayirni-wangu-kurra yangka-kurra-juku kuja-ka Kaatu nyina. Wangkami karlipa-nyanu wala nganta karliparla nyina Jijajikiji, manu nganta karlipa purami. Kujarlanya jungangkulparlipa purayarla yampinja-wangurlu. ¹⁵ Jijajiji Maralypikingarduyu Wiri ngalipakuju kamparru Kaatukuju. Kujalpa Jijaji walya nyampurla nyinaja, Juju Ngawungkuju putaputa jinyijinyi-manu nyanunguju Kaatu-kujakuju. Kala lawa. Jijajijilparla nyinaja jungarnijiki Kaatukuju majungka-jarrinja-wangu. Kujarlanya, kaji-ngalpa kuja-piyarlu-yijala Juju Ngawungku putaputa jinyijinyi-mani Kaatu-kujaku, Jijaji kangalpa marilki nyina ngalipakuju. Warrawarra-kanyi-jiki kangalpa. ¹⁶ Kaatuju mari-jarrinjarla ngurrju-juku kangalpa nyina ngalipaku panuku-juku, manu kangalpa yimiri-nyayirni nyinami. Kuja karliparla warntarla-jarrimi, yawuru-jarrimi kutu kangalpa mari-jarrinjarla. Kuja kangalpa Juju Ngawu jangkardu yani, ngula-purunya Kaatuju kangalpa yaninjarla pirrjirdi-mani. Kujarlaju, kurnta-wangurliparla pardimirra.

5

¹ Kaaturlu-jala kajana wati-kari wati-kari milarni yungulurla nyanunguku warrkijarrimi Maralypikingarduyu Wiriwiri. Nyarrpa-jarrimi-ka Maralypikingarduyu Wiriji warrkingkaju? Nyanunguju-ka karrimi kamparru Kaaturla yungu-janarla wangkami yapaku. Yapangkuju kalurla warntarri kanyirni yungurla yinyi Kaatuku. Manu karla kuyu purranjarla yinyi Kaatuku yungu-jana Kaatu yawuru-jarrimi yapaku maju-jangkaku. ²⁻³ Yinyarra yangka Maralypikingarduyu Wiriwiri kalalu majungka-jarrija yapa panu-kari-piya-yijala. Kujarlanya kalalurla kuyuju purranjarla yungu Kaatukuju yungu-jana yawuru-jarrimi yapa ngalya-kari-piyaku. Yangka yapa ngalya-kari kuja kalalurla Kaatukuju jurnta yanu, manu yangka kuja kalalurla jurnta majungka-jarrija Kaatukuju, ngularraju kulalu-jana Maralypikingarduyu Wiriwirirli kulungku ngarrurnu, lawa. Ngarijili-jana ngurrju-juku nyinaja kulu-wangu-juku. ⁴ Kula-nyanu ngana milarninjarla wangkaja yungu maralypikingarduyu-jarrimi yungulurla nganta yapangku pulka-pinyi, lawa. Kaatu jinta-jana milarninjarla wangkaja maralypikingarduyukuju yangka-piyaku wati Yarunu-piyaku kamparru-warnuku kuja kalarla nyurru-wiyi warrki-jarrija Kaatuku maralypikingarduyu.

⁵ Jijaji Kirajiji kuja-piya-juku. Kula-nyanu nyanungurlu milarnu yungu-ngalpa Maralypikingarduyu Wiri nyinami manu yungurliparla yapa ngaliparlu pulka-pinyi, lawa. Kaaturlu Jijaji Kirajiji milarnu warrki yinyakuju. Nyarrparlu karlipa milyapinyi kujalparla Jijaji marlaja nyinaja Maralypikingarduyu Wiri? Nyurru-wiyi, Kaaturla wangkaja:

“Nyuntujunpa ngaju-nyangu Kaja-nyanu. Jalangujurnangku nyuntukupalangu-jarrijalku Kirda-nyanulku.”*

⁶ Manu ngaka-pardu-kari Payipulurla, Kaaturla wangkaja nyanunguku:

“Kapunpa nyuntuju nyinami maralypikingarduyu-piya yirdi-piyaju Kijirdi-piya.* Kapunpaju warrarda warrki-jarrimi ngajukuju maralypikingarduyu wiri-piya.”* Ngularla Kaatu wangkaja Jijaji Kirajiki, kujarlu-kula milarnu nyanunguju warrkikiji.

Jijajirli kala linpangku purda-nyangu Kirda-nyanuju

⁷ Kujalpa Jijaji nyinaja nyampurla walyangka, nyanunguju kalarla warrarda wangkaja Kaatukuju. Nyanunguju yulaja yangka kuja Kaatu japurnu nyanunguku pirrjirdi-maninjaku yungu lani-wangu palimi. Kaaturlu Jijajiji yilyajarni walya

* 5:5 Nyangka Psalm 2.7 * 5:6 Nyangka Genesis 14.18-20 * 5:6 Nyangka Psalm 10.4

nyampu-kurraju warntawarntarla palinjaku, manu Jijajirliji nyanunguju purda-nyangu yirriyirri-nyayirni nly nyarrpa kujarla nyanungu wangkaja. Jijajirliji kala nyanunguju purda-nyangu-nyayirni. Kujarlanya Kaaturluju purda-nyangu Jijajiji kujarla wangkaja, manu pirrjirdi-manu-nyayirni, manu lani-wangu-manu. ⁸ Junga kujaju, Jijajiji Kaatu-kurlangu Kaja-nyanu-nyayirni. Kala nyampurla walyangka murrumurru-nyanu kutu purda-nyangu yapa ngalipa-piyarlu. Murrumurru kuja kala-nyanu purda-nyangu Jijajirliji, kujanya pinarri-jarrija Kaatuku linpangku purda-nyanjaku. ⁹ Yuwayi, Jijajirli warrarda purda-nyangu Kaatu wangkanja-kurra nyarrpa kujarla wangkaja. Warrkiji lawa-manu muku yangka kujarla Kaaturlu yungu. Kujarlanya kajirlipa linpangku purda-nyanyi, kapu-ngalpa muurl-mardarni yungurlipa Kaatu-kurlulku tarnnga nyina. ¹⁰ Kaaturlu milarnu Jijajiji yungu-ngalpa Maralypikingarduyu Wirilki nyinami wati yangka-piya Kijirdi-piya yangka kuja kalarla maralypikingarduyu nyinaja nyurru-wiyi.

Yungulparliparla karlirr-yaninja-wangu nyinayarla Kaatuku

¹¹ Yungurna-nyarra yimi panu milki-wangka Jijaji-kirli. Kala kula kankulu kapanku pina-jarrimi, lawa. Nyarrparlurna-nyarra pinarri-mani nyurrurlaju? ¹² Nyurrurla yapa-patunkulu Kirijini-jarrija nyurru-wiyi. Kuja-jangkarlu ngajurna manngunya-nyangu kula-ngantankulu-jana pinarri-mantarlalku jalangurluju yapa ngalya-karipatuju Jijaji Kiraji-kirliji. Kala lawa. Nyurrurlajunkulu ngurrrpa-juku Kaatu-kurlangu yimikiji yangka yimi kuja karlipa ngalipaju yapa pina-jarrimi Kirijini-jarrinjarla. Nyurrurlajunkulu ngurrrpa-juku, kujarlanya kula kankulu-jana yapa pinarri-mani. Yungulparna-nyarra marda ngajulurlu yaninjarla pinarri-mantarla jinta-kariki, karija. Nyurrurlajunkulu kurdu wita-piya kuja-ka lampurnu-mipa ngarni. Kula-ka kuyu-wiyi ngarni. Kuja-piya-jangkanya kulalpankulu nyarrpa pina-jarriyarlara maya-kari yimi pirrjirdi Kaatu-kurluju. ¹³ Kuja-ka yapa yangka Kirijini-jarrimi, ngulaju-ka wita ngari pina-jarrimi Kaatu-kurluju. Ngurrrpangku-juku kulalpalu-nyanu nyarrparlu yirri-purayarla yimi pirrjirdi Kaatu-kurlu kuja kangalpa wangkami jungarni nyinanjaku. ¹⁴ Yimi-kari yimi-kari Kaatu-kurlangu ngularrajulu pirrjirdi-nyayirni yangka kuyu-piya kuja kalu wiriwiri-miparlu ngarni. Murnma-juku kankulu nyinami ngurrrpa-juku kurdu-piya pina-jarrinjakuju Kaatuku yangka jungarni nyinanjaku. Ngalya-kari Kirijini kalu pina-nyayirni nyina Jijaji-piya. Tarnngangu-juku kalu manngu-nyanyi yimi Kaatu-kurlangu. Kujarlanya kalu milya-pinyi nyiya ngurrjuju manu nyiya majuju. Kuja-piya-mipa yapa kajika pina-jarrimi-nyayirni jungarni nyinanjaku Kaatuku.

6

¹⁻² Kaaturlipa jintawarlayirli payirni yungu-ngalpa warrarda pinarri-mani. Ngula-jangkaju, yungurlipa pina-nyayirni nyina Jijaji-piya. Kapurlipa milya-pinyi nyiya ngurrju manu nyiya maju. Kuja kalu yapa yangka Kirijini-jarrimi, nyampunya karnalu-jana yangka nganiparluju pinarri-mani yungulu pina-jarrimi. Pinarri-mani karnalu-jana yangka kajilpalu yapa warntarla nyinayarla, ngulaju yungulpalu pina-yaninjarla yalala-yirrakarla Kaatu, kajikalu palimi-kijaku. Pinarri-mani karnalu-jana yungulurla Kaatuku warrarda ngungkurr-nyina. Pinarri-mani karnalu-jana yungulu papitaji-jarri-wiyi kajili yani Kirijini-kirlangu manu Juwu-kurlangu purlapa-kurra. Papitaji-maninjarla karnalu-jana rdaka yirrani jurrungka yungu-jana Pirlirrrpa Kaatu-kurlangurlu yartarnarri yinyi. Kujarlunya karnalu-jana pinarri-mani. Manu pinarri-mani karnalu-jana yangka Kaaturlu kapu-jana yapaju palinjawarnuju pina-wankaru-mani. Manu karnalu-jana pinarri-mani yangka Kaaturlu kapu-jana yapa panu miimii-nyanyi ngurrju-japalpalu marda nyinaja, maju-japalpalu nyinaja. Yapa maju kapu-jana tarnngangu yilyamirra kuja-purda-kari. Kujarranya

karnalu-jana yapaju pinarri-mani kuja kalu Kirijini-jarrimi. Manu panu-kari yimi wiri-nyayirni karnalu-jana pinarri-mani. ³ Junga kujaju. Kaji-ngalpa Kaatu ngampurpa-juku nyina, ngulaju kapurlipa pina-nyayirni nyina Jijaji-piya parra-kari parra-kari.

Maju-warnurlu yungulparlipa yalala-yirrakarla Kaatu

⁴⁻⁶ Marda-ka yapa pina nyinami yimi jungaku Jijaji Kiraji-kirliki. Marda karla rdakurl-kirirninjarla wala nyinami nyanunguku yangka kuja yanurnu nguru-nyayirni-wangu-jangka. Marda nyurru-ka mardarni Pirlirra Kaatu-kurlanguju kuja kangalpa yartarnarri-kari yartarnarri-kari yinyi warrki-jarrinjaku. Marda-ka milya pinyi Kaatu-kurlangu yimiji ngurrju. Manu marda karla marlaja mardarni yartarnarri wiri Kaatuku yangka kuja-ka wiri-nyayirni nyina nyiyarningkijarraku. Ngula-jangka, nyarra-jarrimilkirliparla yapa yinya Kirijinikiji kaji warntarla-jarrimi yarda Kaatu-kujaku? Yalala-yirrarinja-wangurla, kulalparlipa nyarrparlu pina-kangkarla Kaatu-kurra, lawa! Yalirli kaji warrarda maju-pajirni Jijaji, ngulaju yangka yali-patu-piya kujalpalurla nyurunyuru-jarrija. Manyu-pinjarlalu kankarlulku waraly-yirrarne warntawarntarla.

⁷ Yapa ngalya-kari kalu nyina walya ngurrju-piya. Kuja-ka ngapa wiri wantimi walyangka, ngulaju-ka miyi panu pardimi yungulu yapa pirda-jarrimi kuja kalu walya yinyarla warrki-jarrimi. Kaatuju-ka wardinyi nyina kujakuju, manu-ka warrarda pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kanyi walya yinyaju. ⁸ Kala ngalya-kari yapa kalu nyina walya maju-piya jilkarla-kurlu-piya. Kuja-ka ngapa wiri wantimi, ngulaju-ka jilkarla-mipa pardimi walya yinyarla, ngulaju ngurrju-wangu. Marda kajika Kaaturlu juyurdurlu yunparni walya yinyaju yungu jankami muku.

⁹ Ngajukupurdangka-purnu, pututu-pinyi karnalu-nyarra kujarlaju yangka kankulurla Kaatuku warntarla-jarrimi jurnta. Kala karnalu-nyarra milya-pinyi kuja kankulurla jungarni-jiki nyinami nyanunguku. Kuja-jangkanya Kaaturlu kanyarra muurl-mardarni-jiki nyanunguku. ¹⁰ Kaaturlu kangalpa miimii-nyanyi warrarda jungangu. Kula-nyarra wajawaja-mani. Milya-pinyi kanyarra kuja kankulurla yulkami-jiki manu kankulurla warrki-jarrimi. Manngu-nyanyi kanyarra yangka kujalpankulu-jana yapa nyanungu-nyanguku ngurrju nyinaja manu jalanguju kankulu-jana yimiri-jiki nyinami. ¹¹ Jalangu kankulurla Kaatuku pardarni yungu-nyarra yinyi yangka kuja-nyarra kamparru-wiyi jangu-pungu. Kapu-nyarra jungangu yinyi. Ngulakungarntiji karnalu-nyarrarla wangkami Kaatuku yungunkulurla Kaatuku kuja-piya warrki-jarrimi tarnga-nyayirni mata-wangu. Wangkami karna-nyarrarla yungunkulu wajampa-wangu nyina. ¹² Warrarda warrki-jarriyalu kuja-juku mata-wangu yangka kajakankulu mata-jarrimi-kijaku. Waalparrikalu-jana yapa yangkapatu kuja kalurla wala-nyayirni nyinami Kaatuku. Ngularraju yangka kuja kalurla nganyunganyu-wangu nyina. Nyanungurlu kajana yinyi nyiyarlangu yangka kuja-jana jangu-pungu kamparru-wiyi.

Nyiyarlangu-puka kuja kajana Kaaturlu yapaku jangu-pinyi, ngulaju kajana yinyi

¹³⁻¹⁴ Nyurru-wiyi, Kaatu Yipuruyamukujurla wangkaja kuja:

“Kapurnangu warrarda pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kanyi, manu kapurnangu kurdu panu yinyi manu jamirdi yaparla-puraji-purnu.”*

Kujanyarla wangkaja. Kujakungarntirli, Kaatu-nyanu pirrjirdi wangkaja, “Junga, kapurnarla nyiyarningkijarra yinyi Yipuruyamukuju jurinyki-yirrarinja-wangurlu.” Junga kujaju. Kula-ka yapa manu pirlirra jinta-kari wiri nyina Kaatu-piya, lawa. Kujarlaju, ngularla Kaaturlu Yipuruyamuku jangu-pungu, kula ngana japurnu yungu purda-nyanyi jangu-pinja-kurra jurinyki-yirrarinja-kujaku, lawa. ¹⁵ Junga

* 6:13-14 Nyangka Genesis 22

kujaju. Yipuruyamurla warrarda pardarnu nganyunganyu-wangu-juku Kaatukuju yungurla kaja-nyanu yinyi. Ngula-jangka, kurdu wirriyarla palka-jarrija yangka kujarla Kaaturlu jangku-pungu kamparru-wiyi.

¹⁶ Yimi-pardu-kari yungurna-nyarra wangka yungunkulu milya-pinyi. Kuja kapala-nyanu yapa jirramarlu kulungku ngarrirni nyiya-ngurlu-puka, jinta-kari marda kajikarla wangkami, “Yuwa, junga karnangku wangkami! Milya-pinyi karli kuja kangalingki Kaaturlu nyanyi manu purda-nyanyi. Kajilparnangku warlka wangkayarla, ngulaju kajikaju Kaaturlu purda-nyanyi, manu kajikaju maju-pajirni, warlkapajirni.” Kaji yinya yapa kamparru-warnu kuja wangkami, ngulaju kapurla yapa jinta-kariji ngungkurr-nyina, manu kapu-pala kuluku lawa-jarrimi. ¹⁷ Nyurru-wiyi, yangka kujarla Yipuruyamuku wangkaja Kaatuju, wangkaja-ngalpa yangka kapu-ngalpa pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kanyi tarngangku-juku ngalipa kuja karlipa Yipuruyamu-kurlangu yapa nyina. Junga kujaju. Kala jalangu kajikarlipa-nyanu marda kujaju wangka, “Kaaturlu kula kangalpa warrawarra-kanyi, jurinyki-yirrarni kangalpa ngari.” Kuja-kujukaju, Kaaturla wangkaja Yipuruyamu nyurru-wiyi, “Ngajuluju karna-nyarra junga wangkami. Kajilparna-nyarra yampinjarla yantarla warrawarra-kanja-wangurlu, ngulaju kajikarnaju warlkanji-pajirni ngurrju-wangu.” Kuja-kularla Kaatuju wangkaja yungurlipa jungangku milya-pinyi Kaatuju kangalpa warrarda junga wangka. ¹⁸ Milya-pinyi karlipa yangka Kaaturlu kajilpa-ngalpa jurnta mardakarla nyiyarningkijarra kuja-ngalpa jangku-pungu kamparru-wiyi, ngulaju kajika-nyanu warlkanji-pajirni. Wangkaja-ngalpa yangka kapu-ngalpa warrawarra-kanyi nganta. Nyanungu-kurrajurlipa parnkaja yungu-ngalpa muurlmardarni. Milya-pinyi karlipa yangka kulalpa-ngalpa yulyurlku-yungkarla, lawa. Kuja-jangkanyalparlipa wardinyiji nyinayarla. Kaatu-ngalpa junga wangkaja yungurlipa milya-pinyi kapurliparla marlaja mani nyiyarningkijarra kuja-ngalpa jangku-pungu kamparru-wiyi. ¹⁹⁻²⁰ Yuwayi, Kaatu-ngalpa junga wangkaja. Kujarlanya karliparla wala-juku nyina Jijajiki. Nyanungurlunya kangalpa mardarni pirrjirdirli, kula-ngalpa juwa-kijirninjarla yampimi, lawa. Manngu-nyangkalu-jana yangka-patu maralypikingarduyu-patu yangka kuja kalalu yukaja Yuwarli Maralypi-kirra manu yangka ruumu-nyayirni-wangu-kurra kaninjarni. Kaaturlu Jijajiji milarnu yungu Maralypikingarduyu Wiri tarnga-juku nyinami yangka-piya Kijirdi-piya. Jijajiji nyurru-juku kamparru yanu ngalipakaju. Nyurru yukaja yangka-kurra nguru-nyayirni-wangu-kurra, kuja-ka Kaatu nyinami, yungu-ngalparla Kaatuku wangka ngalipakaju.

7

Nyampuju yimi Kijirdi-kirli kujalpa Maralypikingarduyu Wiri nyinaja nyurru-wiyi Jijaji-piya

¹ Yungurna-nyarra yimi-ngarrirni maralypikingarduyu Kijirdi kujalpa nyurru-wiyi nyinaja. Ngana-wiyi nyanunguju? Kijirdijilpa-jana kingi nyinaja yapaku kujalpalu nyinaja kirringka yirdingkaju Jalamurla. Nyanungujulpa maralypikingarduyu nyinaja kujalparla Kaatuku warrki-jarrija, Kaatu yangka kuja-ka kankarlarra nyina wiri-jiki yapaku manu pirlirpa-kariki. Manngu-nyanyinya kankulu yimi yangka Yipuruyamu-kurlu kuja-jana pungu warrmarla murntu-pala-jangka kingipatu-jangka?* Yipuruyamurlu-jana riwarri-manu muku, manu-jana nyiyarningkijarra jurnta kangu. Ngula Yipuruyamu pina-yanu ngurra-kurra nyiyarningkijarra-kurlu, jingijingi yanu kirri Jalamukuju, manurla Kijirdi yanurnu wapirdi kulkurru-kurra. Nyanungurlu payurnu Kaatu yungu-jana Yipuruyamu manu nyanungu-nyangu yapa pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kanyi. ² Yinyarra yangka nyiyarn-

* 7:1 Nyangka Genesis 14.1-24

ingkijarra kuja-jana Yipuruyamurlu jurnta kangu murntu-pala-jangka kingi-jangka, yirrarnu-jana karlarla-pala yurturlurla, manurla karlarla-jangka jinta yurturlu-kari yungu warntarri Kijirdiki. Nyarrpara-jangka yirdi Kijirdiji, manu nyarrpa-ka wangka yirdiji? Wangkami-ka kuja, 'Kingirli Kajana Yapa Nyanungu-nyangu Warrawarra-kanyi Junganku.' Yuwayi, Kijirdijilpa-jana kingi nyinaja yapaku kujalpalu nyinaja Jalamurla. Yirdi jinta-kari nyampuju-ka wangkami, 'Kingi-kirlangu Yapa Kalu Nyina Rarralya'.³ Kula nganangku-ka milya-pinyi ngana Kijirdikipalangu kirda-nyanuju manu ngati-nyanuju, manu kula-ka nganangku milya-pinyi ngana-pala Kijirdikipalangu jamirdi-nyanuju manu yaparla-nyanuju, lawa. Kula-ka nganangku milya-piny nyangurla kuja Kijirdiji palka-jarrija manu palija, lawa. Kujarlanya karlipa milya-pinyi Kijirdi ngulaju Kaatu-kurlangu-piya Kaja-nyanu-piya. Milya-pinyi karlipa yangka Kijirdi kapurla marlaja nyina maralypikingarduyuru Kaatuku tarnngajuku.

Yipuruyamurlurla warntarri yungu Kijirdiki

⁴ Kuja-jana Yipuruyamurlu jurnta kangu nyiyarningkijarra yinya murntu-pala kingiki manu warrmarla-patuku, ngulajurla yungu nyanungurluju ngalya-kari Kijirdiki warntarri nganta. Kujarlanya karlipa milya-pinyi Kijirdiji wiri-nyayirni-yijala Yipuruyamu-piya kujalpa nyinaja nyurru-wiyi ngalipakupalangu warringiyi-nyanu-nyayirni.⁵ Milya-pinyi karlipa wati jinta-kari yirdiji Liipi.* Ngulaju yangka kurdu-nyanu Yipuruyamuku warringiyi-nyanu-kurlangu yangka Jakupukurlangu. Liipi-kirlangu-jangka-jala wungu-warnu-jangka kala-jana Kaaturluju jarnkujarnku milarnu warrki-jarrinjaku maralypikingarduyuru yuwarli maralypirlakuju. Yijirali-pinkiji yapaju manu yangka-patu maralypikingarduyuru-patu, ngulaju kalu jintawarlayi-jiki nyinami warlalja Yipuruyamu-kurlangu. Kuruwarri nyanungu-nyangu-ka wangkami yangka Yijirali-pinkirli yungulu-jana warntarri yinyi maralypikingarduyuru yangka-patuku kuja kalu Liipi-kirlangu-jangka wungu-warnu-jangka nyinami.⁶ Wati yinya Kijirdi, kula Liipi-kirlangu-jangka, lawa. Kala ngarirla Yipuruyamurluju yungu kutu warntarri yaliji. Ngula-jangkaju, Kijirdijirlajinta wangkaja Kaatuku, manu Yipuruyamuku payurnu nyanunguju yungu Yipuruyamu warrarda pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kanyi. Milya-pinyi karlipa yangka Yipuruyamuku-kularla janku-pungu Kaaturluju yangka kapurla kurdu panu-jarlu yinyi ngaka.⁷ Wita ngarirnganku payirni. Nganangku kajanarla Kaatu payirni yungu-jana yapa pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kanyi? Milya-pinyi karlipa yapa wiringki-mipa kajanarla Kaatuku payirni. Kujarlanya karlipa milya-pinyi yangka Kijirdiji parrpada wiri-jiki Yipuruyamukuju. Nyanungujurla Kaatukuju wangkaja Yipuruyamurlajinta.⁸ Yinyarra maralypikingarduyuru-paturlu kuja kalalu warntarri manu yapa-kurlangu, ngulajulu muku palija. Kala milya-pinyi karlipa Kijirdiji wankaru-juku Jijaji-piya. Kujarlunya kangalpa Payipurlurlu yimi-ngarrirni nyanunguju.⁹⁻¹⁰ Nyarrparlurna-nyarra yimi-ngarrirni yungunkulu purdanyanjarla langa-kurra-mani? Ngularla Kijirdi wapirdi yanurnu Yipuruyamuku, kujarla Yipuruyamurlu warntarri yungu nyiyarningkijarra nyanunguku, nyanungu-nyangu warringiyi-nyanu Liipi kula palka-jarrija-wiyi murnma-juku. Kala kujarla Yipuruyamurlu yungu yinyarra warntarri Kijirdiki, kula-ngantalpa-palarla yungu palkanku manu yuruyururlu. Yapanku kalalu-jana yungu warntarri Liipiki manu maralypikingarduyuru-patu-kariki. Kala kujarla Yipuruyamurlu yungu warntarri Kijirdiki, kula-ngantalurla Liipirli manu maralypikingarduyuru-patu-karirli-yijala yungu. Kujarlanya karlipa milya-pinyi Kijirdiji parrpada wiri-jiki Liipi-kirlangu-patuku.

Jijaji Kijirdi-piya-juku

* 7:5 Nyangka Genesis 29.34

¹¹ Manngu-nyangkalu yangka kamparru-warnu maralypikingarduyu yangka kalarla warrki-jarrija Kaatuku yangka Yarunu. Nyanungurlu manu ngalya-kari maralypikingarduyurlu, yangka kaja-nyanu-paturlu manu warringiyi-nyanu-paturlu kuja kalalurla warrki marlaja kangu, ngulaju kalalu Mujuju-kurlangu kuruwarri putaputa puraja jungangku, manu ngula kuruwarri-kirlirli kalalu Juwu-paturlu puta yawuru-manu Kaatu. Kala lawa. Kujarlanya, Kaatuju-ngalpa wangkaja maralypikingarduyu jinta-kari-kirli yangka kuja milarnu Kijirdi-piya, kula Yarunu-piya, lawa. ¹² Wati yinya-patu yangka kuja kalalurla warrki-jarrija Kaatuku maralypikingarduyu-patu nganta, Kaaturlu kala-jana milarnu Liipi-kirlangu-jangka-mipa. Mujuju-kurlangu kuruwarri-kirlirli kalalu-jana puta yawuru-manu Kaatu, kala lawa. Kala jalangurluju milarnu yangka jinta-kari yungu-ngalpa Maralypikingarduyu Wiri nyina. Kaaturluju nyampuju jinta-kari milarnu kuruwarri-kari-kirli jalangu-warnu-kurlu yungu-ngalpa Kaatu yawuru-jarrimi. ¹³ Nyampu jinta-kariji ngulaju Warlalja-Wiri Jijaji yangka kuja karna-nyarra yimi-ngarrirni-kirli. Jijaji kula-ka nyinami Liipi-kirlangu warlalja turnu-warnu-jangka, kala wati jinta-kari-kirlangu yirdi Juurda-kurlanguju. Kuja Jijaji yanurnu, ngula-wangurla-wiyi, kularla ngana warrki-jarrija Juurda-kurlangu-jangka turnu-warnu-jangka Kaatuku Maralypikingarduyu Wiri nganta, lawa. ¹⁴ Ngalipa-nyangu Warlalja-Wiri Jijajiji, ngulaju Juurda-kurlangu-jangka turnu-warnu-jangka, wati yangka kujalpa nyurru-wiyi nyinaja. Ngalipakupalangurlu Juwu-paturlu nyurnunurnurlu kalalu puraja Mujuju-kurlangu kuruwarri. Kuruwarri-jana wangkaja yungulpalu-jana milakarla wati-kari wati-kari warlalja Yarunu-kurlangu-jangka warrki-jarrinjaku maralypikingarduyu Kaatuku. Kujarlanya kulalu yapa jintarlangu milarnu Juurda-kurlangu-jangka, lawa.

Jijajiji Maralypikingarduyu Wiri Kijirdi-piya

¹⁵⁻¹⁶ Yuwayi, Jijajiji palka-jarrijalku, nyanunguju yangka Kijirdi-piya. Nyiya-jangka Kaaturluju milarnu Jijajiji? Yangka Juwu-paturlu kujalpalu puraja Mujuju-kurlangu kuruwarri, ngulangku kalalu-jana milarnu Liipi-kirlangu-jangka-mipa maralypikingarduyukuju. Jijajiji palka-jarrija jinta-kari-kirlangu-jangka turnu-warnu-jangka Juurda-kurlangu-jangka. Ngulaju ngula-juku. Jijaji kapu wankaru nyina tarnnga-juku Kijirdi-piya. Kuja-jangkanya-ka mardarni yartarnarri wiri-nyayirni yungurla warrki-jarrimi Kaatuku. Kujarlanya, Kaaturluju milarnu nyanunguju yungu-ngalpa Maralypikingarduyu Wiri nyina. ¹⁷ Manngu-nyangkalu yimi yinya Payipulu-jangka yangka kujarla Kaatu wangkaja Jijajiki, “Kapunpa nyuntuju nyinami yangka-piya-juku maralypikingarduyu-piya Kijirdi-piya. Kapunpaju warrki-jarrimi tarnnga-juku maralypikingarduyu-piya.”* Yimi yinyaju junga. ¹⁸ Yinya kamparru-warnu kuruwarri, Kaaturlu yampija purdangirli, manu-ngalpa jinta-karilki kuruwarri yungu. Nyiya-jangka Kaaturluju kuruwarri yinyaju yampija purdangirliji? Kuruwarri yinyarlu kula-jana yapa pirrjirdi-manu jungarni nyinanjaku Kaatuku, lawa. ¹⁹ Yapangku puta purajalu kuruwarri yinya jungangku, lawa. Kuruwarrirli kula-jana pirrjirdi-manu puranjaku. Kujarlanya, Kaaturluju yampija kuruwarri purdangirli. Ngula-jangka milarnu jinta-kari maralypikingarduyu ngalipakuju. Kujarlanya, wardinyi-nyayirnirli karlipa milya-pinyi yangka kapu-ngalpa nyampurluju kutu-karda kanyirni Kaatu-kurra.

²⁰ Yangka kuja kalalu-jana Juwu-paturlu milarnu wati maralypikingarduyu nyinanjaku, kula-jana Kaatu kuja wangkaja nyampurraku, “Nyurrurla wati-patu kapunkujulu warrki-jarrimi ngajuku maralypikingarduyu tarnnga.” Lawa, Jijaji-mipakurla kujaju wangkaja. ²¹ Kuja Kaaturlu milarnu Jijaji Kiraji, manu kuja yilyajarni nyampukurra yungu maralypikingarduyu nyina, Kaaturla junga-nyayirni wangkaja nyanungukuju, “Ngajujurnangku Warlalja-Wiri. Junga karnangku wangkami. Nyuntu

* 7:17 Nyangka Psalm 110.4

karnangku milarni. Nyuntu kapunpa-jana maralypikingarduyuju nyinami tarnnga ngaju-nyangu yapakuju.”* Kuja-kularla Kaatuju wangkaja. ²² Yinya yangka nyurru-warnu kuruwarrirli Mujuju-kurlangurlu, kula kala yawuru-manu Kaatu, lawa. Kala Jijajirli-ngalpa kuruwarrri jalangu-warnu kangurnu. Kaaturla nyanungukuju wangkaja nyanungu-mipalpa milarnu. Kujarlanya karlipa jungangku milya-pinyi yangka kapu-ngalpa yawuru-jarrimi Kaatuju.

²³ Kalalu wati panu nyinaja maralypikingarduyuju yangka kuja kalalurla warrki-jarrija Kaatuku. Kala muku palijalku-jalalu. ²⁴ Jijaji-mipa-ka tarnnga-juku wankaruju nyinami. Kujarlanya kangalpa Maralypikingarduyu Wiriji nyinami tarnnga-juku. ²⁵ Yuwayi, Jijaji-ka wankaru-juku nyinami yungu-ngalparla jinta warrarda wangkami Kaatukuju. Kujarlanya, Jijajirli kapu-ngalpa muurl-mardarni tarnngangku kuja karliparla ngungkurr-nyina, kapu-ngalpa kutu-karda kanyirni Kaatu-kurra.

Jijaji-ngalpa Maralypikingarduyu Wiri ngalipakuju

²⁶ Jijaji-kila jinta milarnu Kaaturluju yungu-ngalpa Maralypikingarduyu Wiri nyina. Kula majungka-jarrijarlangu nyanungu, jungarni-jikilparla nyinaja Kaatu-mipaku. Ngari pina-yanu kankarlarra yungurla jirranganja nyina Kaatuku. Kujarlanya yungulparlipa Jijaji purayarla. ²⁷ Jijaji kula majungka-jarrijarlangu, lawa. Kujarlanya kula-ka nyina yangka-patu-piya ngalya-kari maralypikingarduyu-piya kuja kalu majungka-jarri. Kujalu majungka-jarrija, kalalu parra-kari parra-karirli kuyu purraja Kaatuku yungu-jana Kaaturlu maju jurnta kanyi, manu kalalu maya-kari maya-karirli-juku kuyuju purraja yapa panu-karirlangukulku majuku jurnta kanjaku kujalpalu majungka-jarrija. Kalalu kuja-jarrija warrarda yinyaju maralypikingarduyu-patu. Kala kula Jijaji kuja-piya, lawa. Jintaku-mipa palija. Jintaku-nyanu yungu Kaatu-kurra yungu-jana maju jurnta kanyi yapaku. ²⁸ Yapangku kuja kalu purami Mujuju-kurlangu kuruwarrri, ngulaju kalu-jana milarni wati-patu yungulu maralypikingarduyu-jarrimi. Wati yinya-patuju kalu majungka-jarrimirlangu wita-kari wita-kari. Ngari kalu-jana kutu milarni maralypikingarduyu-jarrinakuju. Kala nyurru-wiyi kujarla Kaaturlu yungu kuruwarrri Mujujuku, ngula-jangka wangkajarla nyanungu-nyangu Kaja-nyanuku, “Junga karnangku wangkami. Nyuntu karnangku milarni. Nyuntu kapunpa-jana maralypikingarduyuju nyinami tarnnga ngaju-nyangu yapakuju.” Ngula-jangka milarnu yungu-ngalpa Maralypikingarduyu Wiri nyinami tarnnga. Tarnnga-ka nyina jungarni majungka-jarrinja-wangu.

8

Jijajirli-ngalpa kuruwarrri jalangu-warnu kangurnu

¹ Yungurna-nyarra yapa-patu nyurrurla pinarri-mani maya-kari maya-kari Jijajiki. Mardarni karlipa Maralypikingarduyu Wiri jinta, nyampuju Jijaji. Yaninjarla pirri-manu nguru-nyayirni-wangurla Kaatu-wana jungarni-purdanji yungu-pala mapirri nyinami wiri-nyayirni nyiyarningkijarraku. ² Jijaji-ka warrarda warrki-jarrimi ngurra tarrukurla kankarlarra yangkangka kuja-ka Kaatu nyina nguru-nyayirni-wangurla. Yinya ngurra tarruku kula Kaluku Tarruku-piya yangka kujalu Mujujurlu manu nyanungu-nyangurlu yapangku ngurrju-manu nyurru-wiyi, lawa. Kaaturlu ngurrju-manu yinyaju ngurra tarruku kankarlarra. ³ Juwu-paturluju kalalu-jana warrarda milarnu maralypikingarduyu-patuju, kalalu kangurnu warntarri manu kuyu yungulurla maralypikingarduyu-paturlu purrami Kaatuku ngurra tarrukurla yungu-jana Kaatu wardinyi-jarrimi. Yangka kuja Jijaji pina-yanu nguru-nyayirni-wangu-kurra, ngula-piya-yijala-nyanu yungu nyanungurlu yungu-jana Kaatu wardinyi nyinami yapaku. ⁴ Kajilpa Jijaji wankaru-juku walya nyampurla nyinayarla,

* 7:21 Nyangka Psalm 110.4

kulalpa nyanunguju maralypikingarduyu nyinayarla, lawa. Nyurru kalu panu nyinami maralypikingarduyu kuja kalurla warntarri kanyirni Kaatuku, yangka kuja-jana Mujujurlu yimi-ngarrurnu nyanungu-nyangu kuruwarrirla. ⁵ Yinyarra maralypikingarduyu kalu warrki-jarrimi-jiki parra-kari parra-kari Yuwarli Maralypirla kuja-ka tarruku karrimi nguru-nyayirni-wangu-piya kankarlarra-piya. Yangkangka kuja-ka Jijaji jalangu nyinami yungurliparla kutu-jarrimi Kaatuku. Nyanyi karlipa Yuwarli Tarrukuju kuja kalu maralypikingarduyu-patu warrki-jarrimi. Kujarlanya karlipa wita ngari milya-pinyi yangka-kurluju ngurra tarruku-kurlu kankarlarra-kurluju. Nyurru-wiyi kujalpa Mujuju nyinaja Kaluku Tarrukukungarnti ngantirn-injakungarnti Kaatuku, Kaaturla wangkaja nyanunguku, “Mujuju, ngurrju-manta nyampuju Kaluku Tarruku yangka-piya-juku kujarnangku jurru-kurra-maninjarla milki-yirrarnu pirli Jayinayirla.”* Junga kujaju. Kujarlanya karlipa milya-pinyi yangka Yuwarli Tarruku, kuja kalu maralypikingarduyu-patu warrki-jarrimi, ngulaju ngurra tarruku-piya kuja-ka Jijaji warrki-jarrimi jalangu. ⁶ Kuruwarri yinya kujarla Kaaturlu yungu Mujujuku nyurru-wiyi, ngulaju ngurrju. Jalangujalangu, maralypikingarduyu-patuju kalu kuruwarriji pura-juku yungulurla warrki-jarrimi Kaatuku. Kala ngula kuruwarri-kirlirli kulalpalu yawuru-mantarla Kaatu, lawa. Kala Jijajirli-ngalpa kuruwarri jalangu-warnu kangurnu yangka kuja-ngalpa Kaaturlu jangku-pungu yilyanjakungarntirli. Jijaji wiri-nyayirni parrpada Mujuju-kurlangu kuruwarrikiji. Jalanguju, Jijaji karla warrki ngurrju-nyayirni yirrarni Kaatukuju. Warrarda kangalpa nyanungurluju kutu-karda kanyirni Kaatu-kurra yungu-ngalpa yawuru-jarrimi.

⁷ Kaji-jana yapa Mujuju-kurlangurlu kuruwarri nyurru-warnurlu kangkarlarni kutu Kaatu-kurra, ngulaju ngula-juku. Kuja-jangkanya Kaaturlu kapu yilyanja-wangurlu yampiyarla kuruwarri jalangu-warnulku. Kala lawa. Mujuju-kurlangu kuruwarrijilpa nyinaja rampaku. ⁸⁻⁹ Kujarlanya, Kaatuju kuja wangkaja nyurru-wiyi Payipulurlaju:

“Ngaka kapurna-jana kuruwarri jinta-kari yinyi yapaku Yijirali-pinkiki manu Juurda-kurlangu-patuku yungulu purami. Kula Mujuju-kurlangu kuruwarri rampaku-piya karri, lawa. Nyanungurrakupalangu nyurnunurnurna-jana kangurnu walya Yijipi-ngirli, manurnarla kuruwarri ngaju-nyangu yungu Mujujuku yungulu jungangku purami. Kala kulalu jungangku puraja kuruwarriji. Kujarlanyarna-jana yampija, warla-pajurnurna-jana Kanana-kujaku yukanja-kujaku. ¹⁰ Ngajujurna Warlalja-Wiri. Jungangku karna-nyarra yimi-ngarrirni. Ngakarna-jana Yijirali-pinkiki yinyi kuruwarri jinta-kari puranjaku. Kapurna kuruwarri-kari yirrarni nyanungurra-nyangu nginyinginyirla. Ngajuju nyanungurra-nyangu Kaatu, manu nyanungurrajulu ngaju-nyangu yapa. ¹¹ Yuwayi, kapurna ngaju-nyangu kuruwarri yirrarni yali-paturla yapangka kaninjarni watingka, karntangka, yaparranjirla, kaminarla, manu purlkapurllarla, tala-kurlurla, marlajarrarla. Kapurna kuruwarri jurru-juku yirrarni panungka-juku. Ngula-jangka, kulalu-jana warlaljakulku warrirni yungulu-jana pinarri-mani ngaju-kurlu, lawa. Kapujulu nyurru-juku milya-pinyilki jintawarlayirli. ¹² Yuwayi, kajili yapa yinya majungka-jarrimi, kapurna-jana yawuru-jarrimi-jiki. Kularna warrarda mangu-nyanyi kujalpalu majungka-jarrija warrarda, lawa. Kapurna-jana yawuru-jarrimi-mipa. Kujarlanya kapujulu junga-nyayirniliji milya-pinyi.”*

¹³ Yuwayi, Kaatu wangkaja kapu-jana kuruwarri jalangu-warnu yinyi yapaku yungulu purami. Nyiya-jangka kujaju wangkaja? Yapangkulpalu puraja Mujuju-kurlangu

* 8:5 Nyangka Exodus 25.40 * 8:12 Nyangka Jeremiah 31.31-34

kuruwarriji tarnngangu, manu kalu purami-jiki jalangurlu. Kala kulalpa nyarrparlu yawuru-mantarla Kaatuju. Kapu jalangu-karrikarri yawu-pardimi kuruwarriji.

9

Yapangku kalalurla Kaatuku pulka-pungu Kaluku Tarrukurla

¹⁻² Nyurru-wiyi, ngularla Kaaturlu nyanungu-nyangu kuruwarri yungu Mujujuku, nyanungurluju nyiyarningkijarra yimi-ngarrurnu yungulurla yapangku pulka-pinyi jungangu. Ngulalurla nganturnu Kaluku Tarruku yungulurla pulka-pinyi Kaatuku yinyarla. Kaluku wiringki yinyarlulpa-palangu ruumu jirrama mardarnu, jinta-kari kamparru manu jinta-kari purdangirli. Pangkarra wirilparla wapirrija tuwakuju, manu pangkarra-karilparla wapirrija tuwa kulkurru-warnuku. Kamparru-warnu ruumu, yapangkujulu kalalu ngarrurnu ngulaju 'Ruumu Maralypi'. Ngulangajulpa karrija rdili-kirlangu kurrirdi jampu-purdanji, manu jungarni-purdanji karrijalpa tayipulu. Tayipulu yinyarla maralypikingarduyupaturlu kalalurla mangarriji yirrarnu parra-kari parra-kari warntarri Kaatuku. ³ Murrarni-nginti pangkarra-karikiji karrijalpa ruumu jinta-kari. Yapangku kalalu nyampuju yirdi-manu 'Ruumu Tarruku-nyayirni'. ⁴ Ruumu kamparru-warnurlalpa karrija pakujurlangu wiri kujalu yapangku maparnu kawurlu-kurlurlu. Kankarlu yinya pakujurla kalalu maralypikingarduyupaturlu purraja ngurrju-nyayirni parntinja-kurlangu watiya. Ruumu jinta-karirla, jinta-karilpa pakuju ngunaja kujalu yapangku maparnu kawurlu-kurlurlu-yijala. Yapangku kalalu yirdi-manu yinyaju 'Pakuju-nyayirni-wangu'. Pakuju yinyarla kaninjarni ngunajalpa murlukunpa jinta kawurlu-yijala 'maana'-kurlu,* yangka miyi kuja-jana Kaaturlu yalkiri-jangka yilyaja Yijirali-pinkiki nyurru-wiyi. Kaninjarni pakujurla ngunajalpa Yarunu-kurlangurlangu watiya jukati, yangka kuja parla nyanungurlaju pardija, manu pirli-jarra lalya-jarrarlangu kuja Kaaturlu kuruwarri yirrarnu nyanungurluju. ⁵ Kankarlu Pakuju-nyayirni-wangurlalpa-pala ngunaja jirrama pinkirrpakurlu-piya kujalu yapangku ngurrju-manu. Yinya-jarrarlulpa-pala-nyanu jarnku-nyangu, manulpa-palarla pinkirrpaju wapirrija Pakuju-nyayirni-wanguku. Kalapalarla marlaja nyinaja yartarnarri wiri-kirli Kaatukuju. Yangka kuja kalalu yapa majungka-jarrija, kalalurla maralypikingarduyupaturlu yalyungku yaku-maninjarla yarlurnu Pakuju-nyayirni-wangurlaju. Kujarlaju kala-jana Kaatuju yawuru-jarrija. Kajikarna-nyarra warrarda wangkami-jala Kaluku Tarruku-kurluju. Kala ngari karna yampimi-wiyi.

⁶ Kujalu Yijirali-pinkirli Kaluku Tarruku ngurrju-manu nyurru-wiyi, maralypikingarduyupaturlulu nyiyarningkijarra yirrarnu kaninjarni kuja-jana Mujuju wangkaja. Ngula-jangka, kalalu parra-kari parra-kari maralypikingarduyupatuju yukaja Kaluku-kurraju yungulurla warrki-jarrimi Kaatuku. Kalalu rdili-kirlangu manu tayipulu mangarri-kirli warrawarra-kangu. ⁷ Kala kula kalalu yukaja ruumu-kari-kirra yangka-kurra purdangirli-warnu-kurra, lawa. Ngari kala Maralypikingarduyu Wiri-mipa jinta yukaja jintaku yulyurru-pu-kari yulyurru-pu-karirla. Yulyurru-pu-kari yulyurru-pu-kari kala ruumu purdangirli-warnu-kurra yukaja jintaku, kula marlajarra rdaka-jarra-mipa, lawa. Kala yalyu kangu marda puluku-jangka, jiyipi-jangka marda, marda narnukutu-jangka. Nyiyaku? Marda yinya Maralypikingarduyu Wiri majungka-jarrijarlangu. Kala yalyuju kangu Kaatuku yinjaku yungurla Kaatu yawuru-jarrimi nyanunguku-wiyi. Manu ngalya-kari yalyuju kalarla Kaatuku yungu yungu-jana yapa-patu-karirlanguku yawuru-jarrimi. Mardalu milya-pinja-wangu majungka-jarrija. Ngula Kaaturlu yalyu nyangu, kala-jana

* 9:4 Nyangka Exodus 16.31-34

yawuru-jarrija pinja-wangu. ⁸ Kalalu maralypikingarduyu-patuju warrarda warrki-jarrija Ruumu Maralypirla yangka ruumu-pardu kamparru-warnurla yangka kujalpa karrija kaninjarni Kaluku Tarrukurla. Kula kalalu yukaja Ruumu-kari Tarruku-nyayirni-kirra yangka-kurra purdangirli-warnu-kurra, lawa. Kujarlunya kangalpa Pirlirra Kaatu-kurlangurluju pinarri-mani yungurlipa milya-pinyi Mujuju-kurlangu kuruwarri ngulaju rampaku-nyayirni. Ngurra-juku kalalu nyinaja, kulalurla nyarra kutu-jarriyarla Kaatuku. ⁹ Yimi nyampurlu, nyiya kangalpa pinarri-mani jalangurluju? Manngu-nyanyi karlipa-jana maralypikingarduyu-patu yangka kuja kalalurla warntarri manu kuyu purraja Kaatuku. Ngulaju ngula-juku. Kala yapangku kalalu manngu-nyangu-juku Kaatu nganta kala-jana kulu-juku nyinaja. Kalalu kurnta-juku karrija. ¹⁰ Nyiyaku yinyarraju kuruwarri yangka kujarla Kaaturlu Mujujuku yungu nyurru-wiyi? Kuruwarri yinyarluju ngarijilpa-jana yapa ngarrurnu nyiyaku ngarninjaku manu nyiyaku yampinjaku. Kuruwarri yinyarlu ngarijilpa-jana yapaju ngarrurnu yungulu-nyanu parlijirni manu nyiyarningkijarrarlanguku. Nyampuju kuruwarri ngarilpa witaku karrija yungulu yapangku purayarla ngaka kaji-jana Kaaturlu milki-yirrarni kuruwarri jalangu-warnu.

Jijajirlirla yalyu nyanungu-nyangu yungu Kaatuku yungu-ngalpa yawuru-jarrimi

¹¹ Jijaji Kirajiji ngalipa-nyangu wiri maralypikingarduyu kuja-ka yalyu nyanungu-nyangu-kurlu yawuru-mani Kaatu. Kujarlanya walya nyampu-kurra yanurnu yungurliparla marlaja nyina wankaru tarnnga Kaatuku. Ngula-jangka, pina-yanu nguru-nyayirni-wangu-kurralku. Ngurra yinya kula walya nyampurla, manu kulalu yapangku ngurrju-manu, lawa. Kaluku ngurrju-nyayirni-piya kuja Kaaturlu-juku ngurrju-manu. ¹² Ngula Jijaji Kiraji pina-yukajarra nguru-nyayirni-wangu-kurra, kula yalyu kangu narnukutu manu puluku-jangka, lawa. Nyiyalkurla Kaatuku yungu yawuru-maninjaku? Nyanunguju jintaku-mipa yanu yinya-kurra nyanungu-nyangu yalyu-kurlu kuja karlija warntawarntarla. Yungurla Kaatuku yalyu yinyaju yungu-ngalpa Kaaturlu yapa pina-kanyirni nyanungu-kurra, ngalipa kujarlipa majungka-jarrija. Kaaturlu nyangu yinyaju yalyu, ngula-kurlunya-ngalpa yawuru-jarrija. Kujarlanya kapurliparla nyanungukulku tarnnga jirrganja nyinami. ¹³ Nyarrpalku karliparla kirka-jarri Kaatuku yungurliparla jungarni warrki-jarri? Kajilpa Juwungku palka marnpikarla yapa nyurnu-kurlangu, Mujuju-kurlangu kuruwarri-ka wangkami kulalpa-jana jinta-jarriyarla Juwu-patu-kariki purlapakuju. Ngulakungarntirliji-ka maralypikingarduyurlu puluku wita pinyi, manu-ka purrami yurlpulya-karda. Ngula-jangka-ka ngapangkalku yirrarni, ngula-jangka-ka mani yalyu narnukutu-jangka, manu karla wati yinyaku winjirni manu ngapa-kurlurlu yangka yurlpulya-kurlurlu. Ngula-jangka wangkami karla maralypikingarduyu, “Ngurrju, nyuntunpa kirkalku manu jungarni. Yantarni-nganpa purlapa-kurra.” ¹⁴ Nyarra-mani kangalpa yalyu Jijaji-kirlangurluju? Yalyungku kangalpa kirkalpa-mani yungurliparla warrki-jarrimi Kaatuku. Nyanunguju-ka JUKURRARNU nyina. Kala kajikarlipa marda wajampa-jarrinjarla manngu-nyanyi, “Warrarda karliparla yinyi warntarri manu kuyu Kaatuku purlapa-puru. Kala nyiyaku? Marda kajika-ngalpa kulu-jarrimi-jiki.” Kuja-juku kajikarlipa marda manngu-nyanyi. Junga-wangu kujaju. Jalangurluju karlipa purami Jijaji Kiraji. Kaatu-kurlangu Pirlirra-ka wankaru nyina tarnnga. Ngulalpa Jijaji nyinaja walya nyampurla, Pirlirraparla pirrjirdi-manu jungarni nyinanjaku. Kula jintarlangu Kaatu-kurlangu kuruwarri rdilyki-pungu. Ngurrju-nyayirnilpa nyinaja. Kuja-piyarlu-kula-nyanu yungu Kaatu-kurraju kuja-ngalpa palija warntawarntarla ngalipaku. Junga kujaju. Kujalpa Jijaji Kiraji waraly-karrija warntawarntarla, yalyu-ngalpa ngalipaku karlija. Kujarlanya karlipa milya-pinyi Kaatu kula kangalpa kulu nyina ngalipakulku.

¹⁵ Ngaliparlu yapangkurlipa kuruwarriji rdilyki-pungu yangka kujarla Kaaturlu yungu Mujujuku nyurru-wiyi. Kala Jijaji-ngalpa palija ngalipaku yungu-ngalpa Kaatu yawuru-jarrimi pinja-wangulku. Kujanya-ngalpa kuruwarri jalangu-warnuju Jijajirli kangurnu. Milarninjarla-ngalpa wangkaja Kaatuju yungurlipa nyiyarningkijarra mani kuja-ngalpa jangku-pungu nyurru-wiyi. ¹⁶⁻¹⁷ Kaaturlu-ngalpa kuruwarri-kari jalangu-warnu nyampuju yungu yangka kuja Jijaji palija warntawarntarla. Kujanya-ngalpa Kaatu wangkaja nyanungu-kurra kutu kanjakuju. Manngu-nyangkalu wati purlka. Palinjakungarnti kajikarla marda ngalapi-nyanuku wangka kuja, “Wapirra, kajinpa ngalapi-puka-jarri, ngula-jangkaju kapunpa nyiyarningkijarra mani yampinyi ngaju-nyangu-jangka.” Palinja-wangurla, ngalapi-nyanurlu kula nyiyarlangu mani yampinyi-jangkaju, lawa murnma-juku. Kuja-piyarlu-yijala karlipa Jijajiji manngu-nyanyi. Kaji palinja-wangu Jijaji nyinakarla, kula-ngalpa Kaatuju yawuru-jarriyarla.

¹⁸ Nyangurlarlu-puka kujalpa-jana Kaaturlu nyiyarlangu jangku-pungu yapaku yungu nganta-jana marda warrawarra-kanyi marda muurl-mardarni nganta, ngulakungarntiji yungu nganta yalyu nyanyi puluku-kurlangu-puka marda jiyipikirlangu marda karlinja-kurra. Yalyu nyanja-wangurlaju kula-jana ngungkurnyinyaja. ¹⁹ Yuwayi, Mujujurlu-jana yapa yinya-patukuju yimi-ngarrurnu kuruwarri-kari kuruwarri-karriji kujarla Kaaturlu yungu. Ngula-jangka, pungu-jana puluku wita manu narnukutu. Ngula-jangkaju manulku yalyuju. Jinta-manu yalyuju ngapakurlurlu ngamingka. Ngula manu jirrirdi yalyuyalyu, ngula warurnu watiya parlakurlu. Ngulaju julyurl-yirrarnu yalyungka, manu yarlurnu yalyu-kurlurlu puku-wiyi kuja Mujujurlu kuruwarri yirrarnu. Ngula-jangka, yapalku-jana yarlurnu.*

²⁰ Ngulalpa kuja-jarrija, wangkaja-jana yapa-patukuju, “Kaatu-ngalpa wangkaja kapu-ngalpa tarnngangu-juku warrawarra-kanyi. Nyurrurlankulu wangkaja kapunkulu nganta tarnngangu-juku purda-nyanyi nyarrpa kuja-nyarra nyanungu nyiyarningkijarra wangkaja nyampurla pukungka. Kujarlanyarna-nyarra yalyu-kurlurluju yarlurnu.”* ²¹ Ngula-jangka, Mujujurluju yalyu-kurlurluju yarlurnu-jana Kaluku Tarruku manu nyiyarningkijarra kujalpalu ngunaja kaninjarni Kalukurla. Yinyarra-kula nyiyarningkijarra kujalu yirrarnu kaninjarni purlapakungarnti. ²² Purlapa yinyarrapuru kalalu yalyu-kurlurluju yarlurnu warru nyiyarningkijarrarla. Kala ngalyakari-mipa kalalu yampija yalyu-kurlurluju yarlirninja-wangurlu. Kalalu yalyu-kurlurluju yarlurnu nyiyarningkijarrarla yungu-jana Kaatu yawuru-jarrimi maju-jangkakuju. Kala kajili yantarla kutu Kaatu-kurra puluku manu narnukutu pinja-wangu yalyu-wangu, kapu-jana Kaaturluju mamparl-pungkarla yawuru-jarrinja-wangurlu. Kujakunya karliparla Jijajikiji wala nyina kuja-ngalpa yalyu karlija ngalipaku.

Jijaji-ngalpa jintaku palija yungu-ngalpa Kaatu kulu-wangu nyina

²³ Nyiyarningkijarra kujalu maralypikingarduyu-paturlu yirrarnu Kaluku Tarrukurla, ngulaju wita ngari yangkarra-piya kuja kalu nguna nguru-nyayirni-wangurla. Mujuju-kurlangu kuruwarrirli-jana ngarrurnu yalyu-kurlurlu yarlirninjaku nyiyarningkijarrarlaku yangka kuja-ka Kaluku Tarrukurla nguna yungu-jana tarruku-mani. Jijaji Kirajiji ngurrju-nyayirni, kula puluku-piya manu jiyipi, narnukutu-piya. Kaaturla nyanungukuju wangkaja palinjaku yungu yalyu nyanungu-nyangurlu tarruku-mani nyiyarningkijarra nguru-nyayirni-wangurla. ²⁴ Kaluku Tarruku nyampurla walyangka, ngulaju yapangkulu ngurrju-manu. Ngulaju wita ngari ngurra tarruku-piya-juku nguru-nyayirni-wangurla kuja-ka Kaatu nyinami. Jijaji Kirajiji kula yukaja yali Kaluku Tarruku-kurra yungurla warrki-jarri Kaatuku,

* 9:19 Nyangka Exodus 24.3-8 * 9:20 Nyangka Exodus 24.8

lawa. Pina-yanu nguru-nyayirni-wangu-kurra yungu Kaatu-kurlu nyina manu yungu-ngalparla payirni Kaatu ngalipaku. ²⁵ Jijaji Kiraji kula yinya-piya Maralypikingarduyu Wiri-piya. Yulyurru-pu-kari yulyurru-pu-kari kala yanu pina Tarruku-nyayirni Ruumu-kurraju. Kala Jijaji Kiraji kulalpa warrarda pinapina-yanu nguru-nyayirni-wangu-kurra yungurla Kaatuku yalyu yinyi, lawa. Manu kula yalyu puluku-jangka kangu. Nyanungu ngari pina-yanu nguru-nyayirni-wangu-kurraju jintaku-mipa yalyu nyanungu-nyangu-kurlu kuja-ngalpa karlija. ²⁶ Kaji Jijaji Kiraji warrarda yantarla pina nguru-nyayirni-wangu-kurra nyanungu-nyangu yalyu-kurlu, ngulakungarntiji kapu yardayarda paliyarla-wiyi. Kapu yardayarda paliyarla nyurru-wiyi yangka-puru kuja Kaaturlu niyarningkijarra ngurrju-manu lawa-jangkaju. Junga-wangu kujaju. Walya nyampuju kapu lawa-jarrimi. Kala Jijaji Kirajiji nyurru-juku warraja-jarrija walya nyampurlaju jintaku ngari yungu-ngalpa pali ngalipaku yapaku kujarlipa majungka-jarrija. Yanurnu nyanunguju ngari jintaku-mipa yungu-ngalpa Kaatu kulu-jarrinja-wangu nyina. ²⁷ Ngalipa yapa kapurlipa palimi jintaku ngari, manu ngula-jangka Kaaturlu kapu-ngalpa miimii-nyanyi ngurrju-japalparlipa nyinaja, marda maju. ²⁸ Kuja-piya-yijala Jijaji Kirajirliji-nyanu yungu jintaku ngari Kaatu-kurraju yungu-ngalpa palimi ngalipaku kujarlipa jintawarlayi majungka-jarrija. Kapu mayi walya nyampu-kurraju pina-yanirni yungu-ngalpa yarda palimi? Lawa. Jijaji Kiraji kapu pina-yanirni yungurliparla tarnnga-juku marlaja nyina wankaru Kaatukuju. Kujarlanya karliparla pardarni nyanungukuju.

10

Jijaji Kirajiji jintaku-ngalpa palija yungurlipa ngula-jangkaju pina ngurrju-jarrimi

¹ Kuja karlipa manngu-nyanyi Mujuju-kurlangu kurruwarri, ngulaju pija-piya. Ngula-kurlurlu karlipa putaputa milya-pinyi yangka niyarningkijarra ngurrju-nyayirni kuja-ngalpa Kaaturlu jangku-pungu kapu-ngalpa ngaka yinyi. Yapa yinya-patu yangka kuja kalalu Mujuju-kurlangu kurruwarri puraja, yulyurru-pu-kari yulyurru-pu-kari kalalurla warrarda kangurnu puluku, jiyipi manu narnukutu Kaatuku purranjaku. Kuja-jarrinjarla kalalu-nyanu putaputa kangurnu kutu-karda Kaatu-kurraju. Kala yinyarra kuyu-kari kuyu-kari yangka kuja kalalurla purraja, ngulangkuju kula kala-jana jungarni-manu, lawa. ² Yulyurru-pu-kari yulyurru-pu-kari yangka kuja kalalurla kuyu kangurnu Kaatuku, ngulaju kala kuyuju kutu-manu yawuru-jarrinjakungarntirli. Yawuru-jarrinjarla kala-jana kirlka-manu yungulurla jungarni nyinayarla. Kala lawa! Kalalu majungka-jarrija-juku, kalalu milya-pungu kujalpalu maju-juku nyinaja. Kujarlanya kalalurla warrarda kuyu kanjarla yungu. ³ Kujarlanya, kalalurla kuyuju warrarda kangurnu yulyurru-pu-kari yulyurru-pu-kari. Kalalu-nyanu kuja wangkaja, “Ngalipa karlipa nyina maju-juku.” ⁴ Junga kujaju. Yapa yinya-paturluju kalalurla warrarda kangurnu puluku manu narnukutu Kaatuku. Kalalu-jana pinjarla kangurnu yalyuju Kaatu-kurra. Kala yalyu yinya-kurlurlu Kaaturlu kula kala-jana majuju jurnta kangu yapa-kujakuju yungu ngantalurla ngurrjulku nyinayarla nganta tarnnga-juku.

⁵ Ngula Jijaji Kiraji walya nyampu-kurra yanurnu, kujakungarntiji wangkaja-wiyirla nyanungukupalanguku Kirda-nyanuku:

“Kula kanpa ngampurru nyuntuju nyina kuja kangkulu yapangku warrarda kanyirni puluku manu narnukutu nyuntukuju yungungkulu nganta kuyu purrami nyuntuku. Kula kanpa ngampurru nyuntuju nyina kujakuju, lawa. Kala jalangurlu, yilyamilki kanpaju walya-kurra. Kularna pirlirru ngajuju yani, lawa. Palka-nyayirni kanpaju ngajukuju yinyi yapa-piya.”*

⁶ Jijaji Kirajirla yarda wangkaja nyanungukupalanguku Kirda-nyanuku:

* 10:5 Nyangka Psalm 40.6

“Ngula kangkulu yapangku kuyu purrami nyuntuku yungunpa-jana maju nganta jurnta kanyi nyanungurrakuju, ngulakuju kula kanpa ngampurpa nyina, lawa.

⁷ Junga kujaju! Kujarlanyarnangku wangkaja yarda nyuntukuju:

‘Ngaju-nyangu Kaatu. Ngaju-kurlu yimi, ngulaju-ka nyurru nguna Payipulurla. Wangkami-ka kujanya, “Ngajurna walya-kurraju yanurnu yungurnangku warrki-jarrimi kajinpaju nyarrparlangu wangkami.” ’ ”*

⁸ Nyiia-jangkarla Jijaji Kirajiji kujaju wangkaja nyanungukupalangukuju? Junga kujaju yangka Mujuju-jana yapaku wangkaja nyurru-wiyi yungulurla puluku manu jiyipi kanyirni Kaatuku yungulurla purrami. Jijaji Kirajijirla kuja wangkaja nyanungukupalangukuju, “Kuja kangkulu yapangku kuyu purrami nyuntuku yungu ngantanpa-jana maju jurnta kanyi, kula kanpa kujakuju nyuntuju ngampurpa nyina, lawa.” ⁹ Ngula-jangka, Jijaji Kirajirla yarda wangkaja Kirda-nyanukuju, “Ngajurna walya-kurraju yanurnu yungurnangku warrki-jarrimi kajinpaju nyarrparlangu wangkami.” Ngula Jijaji Kiraji kujarra wangkaja, yampija yangkaju nyurru-warnu kuruwarri Mujuju-kurlangu purdangirli. Ngula-jangka, kuruwarri jinta-kari-ngalpa yungu yungurlipa purami. ¹⁰ Kaaturlu yungu-nyanu yapa jintawarlayi kanyirni nyanunguku. Kujarlanya Jijaji Kirajiji yilyajarni nyampu-kurraju yungu-ngalpa jintaku-juku pali ngalipakuju. Ngula-jangkanya karliparla Kaatu-mipakulku jungarni nyinami.

¹¹ Jijaji Kiraji kula-ka yangka-patu maralypikingarduyu-piya nyina. Parra-kari parra-kari kalurla warrki-jarrimi Kaatuku Yuwarli Maralypirlaju. Ngulangakajuku kalurla kuyu warrarda purrami Kaatuku. Kuja-jarrinjarla kulalpalu-jana yapakuju majuju jurnta kangkarla. ¹² Kala Jijaji Kirajirli-nyanu yungu Kaatu-kurraju jintaku-mipa yungu-ngalpa palimi ngalipaku yapa-patuku kujarlipa majungka-jarrija. Nyanunguju palija yungu-ngalpa Kaatu yawuru-jarrimi. Ngula-jangka, Jijaji Kirajiji yanu kankarlarra manu nyinanjunu Kaaturlu jungarni-pirdinypa yungu Kaaturlu nyanunguju wiri-pajirni. ¹³ Nyanunguju-ka jalanguju nyinami-jiki. Pardarni karla yangka ngaka kaji-jana Kaaturlu nyurunyuru wita-wangu yapa yirrarni Jijajirla wirli-yarla kanunju yungu-nyanurla Jijajirli kunka-mani yangka kujalpalurla nyurunyuru-jarrija. ¹⁴ Ngula-nyanu Jijaji Kirajirli jintaku-mipa ngari yungu Kaatu-kurraju, kujarlu-kula-jana yapakuju majuju jurnta kangu tarnga-juku. Yinyarra-kula yapapatuju kuja kajana Kaaturlu jungarni-mani yungulurla jungarni nyina nyanungumipaku. Kujarlanya, yapa yinyaju kalu ngurrju-nyayirni-nyina Jijaji-piyaju.

¹⁵ Pirlirrupa Kaatu-kurlangurlu kangalpa yimi-ngarrirni yimi jurrku-juku Jijaji Kiraji-kirliji. Payipulurla-ngalpa Pirlirrpaju kujanya ngalipakuju wangkaja:

¹⁶ “Nyampu-kula kajana Warlalja-Wiriji wangkami yapakuju, ‘Ngajulu karna-jana yapakuju yangka yangka ngaka kapurna-jana ngaju-nyangu kuruwarri yirrarni nyanungurra-nyangu kurturdurrurla manu nginyinginyirla. Ngula-jangka kapujulu milya-pinjarla purami jungangku.’ ”*

¹⁷ Pirlirrupa Kaatu-kurlanguju kujarlangu wangkaja Payipulurlaju:

“Yapa yinyarra kujalu majungka-jarrija, kapurna-jana yawuru-jarrimi. Kularna warrarda manngu-nyanyi yangka kujalpalu majungka-jarrija.”*

¹⁸ Junga kujaju! Kuja kajana Kaatu yapaku yawuru-jarrimi yangka kujalpalu majungka-jarrija, ngulaju yungulu jupu-karrimilki puluku manu jiyipi kanjarni-wangu, yungulu yampimi purranja-wangurlu nyanungukuju. Nyiia-jangka kujaju? Nyanunguju-jana nyurru yawuru-jarrija, manu-nyanu nyanunguku pina-kangu.

Yanirlipa kutu-karda Kaatu-kurraju

* 10:7 Nyangka Psalm 40.7-8

* 10:16 Nyangka Jeremiah 31.33

* 10:17 Nyangka Jeremiah 31.34

19-20 Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, Jijajirli-nyanu nyanungu-nyangu palka yungu kutu Kaatu-kurra yungu-ngalpa palimi ngalipaku. Ngula nyanungu palija, ngurrju-manu-ngalpa yirdiyi-kari yungurliparla warrarda yanirni kutu-karda Kaatukuju. Kaninjarni yinya Yuwarli Maralypirla, ruumu witalpa karrija kuja yapangku kalalu yirdi-manu Ruumu Tarruku-nyayirni. Pangarra kirrirdilparla wapirrija ruumu-kari tarrukukuju yapa yukanja-kujaku. Kula kalalu Kaatu-kurra kutu-karda yanurnu. Kala kuja Jijaji palija warntawarntarla, kuja-ngalpa yalyu karlija, ngula-jangkanya karliparla Kaatukuju kutulku yanirni lani-wangu. 21-22 Kujalparlipa majungka-jarrija, kurnta-jarrijarlipa, manurlipa manngu-nyangu Kaaturlu nganta kapu-ngalpa pinyi. Kala Jijaji Kiraji kangalpa Maralypikingarduyu Wiri nyinami ngalipaku yapa-patuku yangka kuja karliparla Kaatuku nyinami. Wala karliparla warrarda nyinami. Yalyu-kurlurlu-ngalpa yarlurnu ngalipa-nyangu kurturdurru yungurlipa kurnta-wangulku nyinami. Parljurnu-ngalpa ngalipa-nyangu palkaju ngapangku kirlkangku yungurlipa majungka-jarrinja-wangu nyinami. Yuwayi, Jijaji Kirajiji ngalipa-nyangu Maralypikingarduyu Wiri kuja kangalpa kanyirni Kaatu-kurra kutu-karda. Kujarlanya, yanirlipa kutu-karda Kaatu-kurra. 23 Kuja kangalpa nyiyarlangu-puka jangku-pinyi, kula kangalpa yulyurllu-yinyi, lawa. Kujarlanya karlipa-nyanu jarnkujarnku wangkami Kaatu-kurluju, “Milya-pinyi karlipa yangka Kaaturlu kapu-ngalpa warrarda warrawarra-kanyi.” Kujarlanyarliparla pardarni nyanungukuju, kapuru nyinanja-wangu. 24 Ngula-jangkaju, yungulparlipa-nyanu jarnkujarnku manngu-nyangkarla jungarnirli. Pirrjirdi-manirlipa-nyanu yungurlipa-nyanu yulkami manu yungurlipa-nyanu ngurrjungka-jarrimi. 25 Warrardarlipa jinta-jarrimi yungurlipa-nyanu pirrjirdi-mani. Ngalipa Kirijini-patu karliparla jinta-jarrinjarla pulka-pinyi Kaatukuju. Ngalya-kari Kirijini-patu kalu jupu-karrimi, manu kalu yangarlu nyinami turnu-jarrinja-wangu. Kuja piya-wangurlipa nyinami! Nyampunya karlipa milya-pinyi kapu Jijaji pina-yanirni walya-kurra murnma-juku ngari. Kujarlanya yungurlipa warrarda jinta-jarrimi.

Yirriyirri-jarriyarlalparlipa karlirr-yaninja-kujaku

26 Milya-pinyi karlipa yimi junga Jijaji Kiraji-kirliji. Kala kajilparlipa maju-juku warrarda wilji-nyinakarla yalala-yirrarninja-wangu, kujarlaju kulalpa-ngalpa nganalku paliyarla yarda yungu-ngalpa Kaatuju yawuru-jarrimi, lawa. 27 Kajilparlipa maju-juku warrarda nyinakarla, kujarlaju kajikarliparla warrarda-juku lani-jarrimi Kaatukuju. Kajikarliparla pardarni yangka ngaka kaji-ngalpa miimii-nyanjarla maju-pajirni. Junga kujaju. Milya-pinyi karlipa yangka Kaatu kajika-ngalpa kulu-jarrimi-nyayirni, manu kajika-ngalpa pinyi muku warlu-kurlurlu.

28 Manngu-nyangkalu Mujuju-kurlangu kuruwarri. Marda yapa jintangku kajika rdilyki-pinyi yinyaju kuruwarri puranja-wangurlu. Kujaju maju. Ngulajangka, yapa-jarrarlu marda marnkurrparlu kajikalu nyanunguju jiily-ngarrirni, manu kajikalu kuja marda wangkami, “Yuwa! Yapa nyampurluju Mujuju-kurlangu kuruwarriji rdilyki-pungu-jala!” Kajili kuja wangkami yapa yinya-kurlu, ngulaju kajikalu yapa panungku-juku pinyi tarnga-kurra mari-jarrinja-wangurlu, kulalpalu nyarrparlu pinja-wangurluju yampiyarla, lawa. 29 Yungurna-nyarra payirni. Nyarrpa-manilki kajika Kaaturluju kajilpa yapangku nyanungu-nyangu Kaja-nyanu manyu-pungkarla? Nyarrpa-manilki kajika Kaaturluju kajilpa yapangku manngu-nyangkarla Jijaji Kirajikirlangu yalyuju tarruku-wangu nganta? Nyarrpa-mani kajika Kaaturluju kajilpa yapangku punku-pajikarla nyanungu-nyangu Pirlirra? Kajika mayi wardinyi kujakuju nyinami? Lawa! Nyampu-kula wangkaja Kaatuju Jijaji Kiraji-kirlangu-kurlu yalyu-kurluju, “Yalyu nyampu-kurlurlu kapurna-jana yapaju muurl-mardarni palinja-kujaku. Ngula-jangka kapujulu ngajuku-mipa jungarni nyinami.” Yuwayi, Kaatu-kurlangu Pirlirraju ngurrju-nyayirni yapakuju. Kala yapangku kajilpa manyu-

pungkarla nyanunguku Kaja-nyanu, marda kajilpa yalyurlangu manyu-pungkarla, marda kajilpa maju wangkayarla Kaatu-kurlangu Pirlirra-kurlu, ngularraju maju-nyayirni. Kujarlaju, Kaaturluju kajika-nyanurla yapa yinyaju kunka-mani karrikarri-wangu-nyayirni. ³⁰ Kuja-kula wangkaja Kaatuju Payipulurlaju:

“Ngana-puka kaji warrarda nyina warntarla, kulalpa-jana nganangku pungkarla. Ngajulu-miparlu kapurna pinyi.”*

Nyampurlangunya-ka yimi nguna Payipulurlaju:

“Warlalja-Wiri Kaaturlu kapu-jana yapaju jungangku miimii-nyanyi ngurrju-japa maju-japa.” *

³¹ Kaatuju-ka JUKURRARNU nyina. Kajirlipa warntarla warrarda nyinami, ngulajul-parliparla lani-jarriyarla. Kajika-ngalpa rdarri-mardarninjarla pinyi.

Mata-wangurlurlipa pura Jijaji

³² Nyurrurlarlulu manngu-nyangka yangka nyurru-wiyi kujankulu pina-jarrija yimi Jijaji Kiraji-kirli. Kujankulurla ngungkur-nyinaja Jijajiki, ngalya-kari yapalpalu-nyarra yanurnu warla-pajirninjaku. Murrumurru-manulu-nyarra, kala nyurrurlajulpankulurla ngungkur-nyinaja-juku. ³³ Yapa yangkarra kujalpalu-nyarra nyurunyuru-jarrija, ngulangkujulu-nyarra karrinja-yirrarnu kulkurru-warrirni panu-puru, manulpalu-nyarra jiliwirri-manu. Pakarnulu-nyarra, manulu-jana Kirijini-patu-karirlangulu-jana kurnta-maninjarla pakarnu. Ngula-jangka-jukunkulu-nyanu jinta-jarrinjarla pirrjirdi-manulku. ³⁴ Ngalya-kari Kirijini-patujulpalu nyinaja rdakangka-juku, kala kulankulu-jana yampija, lawa. Mari-jarrijalpankulu-jana. Kujalu-nyarra yapa ngalya-karirli jurnta kangu nyiyarningkijarra, kulankulu-jana kulu-jarrija, lawa. Ngarilpankulu wardinyi nyinaja, ngarilpankulu manngu-nyangu yangka Kaaturlu kuja kanyarra nyiyarningkijarra mardarni nguru-nyayirni-wangurla. Nyiyarningkijarra kuja kalu nguna nguru-nyayirni-wangurla, ngulaju kapunkulu tarnngangku warrarda mardarni, kula yangkarra-piya kujankulu wajawaja-manu nyampurla walyangka.

³⁵ Nyurrurla karlirr-yaninja-wangulurla Kaatuku nyinaya, walalurla warrarda nyinaya, kapu-nyarra nyiyarningkijarra ngurrju yinyi. ³⁶ Kulalu mata-jarriya, purayajukulu. Warrkilirla lawa-manta kaji-nyarra wangka. Kajinkili warrarda purami jungangku, ngula-jangka ngakalku kapu-nyarra ngurrju yinyi yangka kuja-nyarra jangu-pungu. ³⁷ Kaatuju kuja wangkaja Payipulurlaju:

“Yangkarna-nyarra yapa-patuku nyurrurlakuju wangkaja yangka ngaju-nyangu Milarninja-warnu kapu yanirni. Junga kujaju. Kula-nyarra jurnta nyinami, kapu yanirni nyurru-wiyi-wangu jalangu.”

³⁸ Kaatuju kujarlangu wangkaja Payipulurlaju:

“Kuja kajulu yapa wala nyinami ngajuku, ngulaju kapurna jungarni-pajirni, ngulaju kapujulu jirrnganja nyina ngajuku. Kala kaji ngana lani-jarrinjarla warntarla-jarrimi ngaju-kujaku, kularnarla wardinyiji nyinami.”*

³⁹ Kula karlipa ngula-piya nyinami, lawa. Warrarda karliparla wala nyina Kaatukuju. Milya-pinyi karlipa yangka kuja kangalpa muurl-mardarni tarnngangku-juku. Kula-ngalpa riwarri-mani.

11

Nyiya-wiyi ‘walaju’ kuja karlipa wangka?

¹ Kuja karlipa wangkami ‘wala nganta karliparla nyinami Kaatuku’, nyiya-wiyi kujaju? Kuja karla yapa wala nganta nyina Kaatuku, ngulaju karla wurdungu

* **10:30** Nyangka Deuteronomy 32.35 * **10:30** Nyangka Deuteronomy 32.36, Psalm 135.14 * **10:38** Nyangka Habakkuk 2.3-4

pardarni. Milya-pinyi-ka yangka kapurla nyiyarningkijarra yinyi ngaka Kaaturluju yangka kujarla jangku-pungu. Kuja karla yapa yinya wala nganta nyinami Kaatuku, kula-ka marda nyiyarningkijarraju nyanyi, kala milya-pinyi-jiki ngaka kapurla warraja-jarrimi. ² Ngalipakupalangu nyurnunyunu kalalurla kuja-piya-yijala wala nyinaja Kaatukuju. Kujarlanya-jana nyanungurraju ngurrju-pajurnu.

³ Ngalipa panu-juku karliparla walaju nyinami Kaatukuju. Kujarlanya karlipa milya-pinyi kuja Kaaturlu ngurrju-manu yalkiri manu walya nyurru-wiyi. Kujakungarntiji lawa-wiyilpa karrija. Ngari-jana ngarrurnu nyiyarningkijarra lawa-jangka warraja-jarrinjaku.

Wati yirdiji Yapulu kalarla wala nyinaja Kaatuku

⁴ Manngu-nyangkalu-palangu papardirlangu Kayini manu Yapulu * kujalpa-pala nyinaja nyurru-wiyi. Kukurnu-nyanujulparla wala nyinaja Kaatukuju Kayini-piyawangu. Kujarlanyarla yungu Yapulurluju nyiya-mayi ngurrju-nyayirni Kaatuku yungurla pulka-pinyi. Kala papardi-nyanuju kulalparla wardinyi nyinaja pulka-pinjaku Kaatuku. Yuwayi, Yapulujulparla wala nyinaja Kaatuku. Kujarlanyarla Kaatuju wangkaja nyanungukuju, “Yapulu, nyuntuju kanpaju jungarni nyinami ngajukuju. Ngajujurna wardinyi-nyayirni kujanpaju warntarri yungu.” Kuja-kularla Kaatuju wangkaja Yapulukuju. Wati yinya Yapulu ngulaju palija nyurru-wiyi-jiki. Kala kuja karlipa manngu-nyanyi nyanungu, milya-pinyi karlipa yungulparliparla wala-juku nyinayarla Kaatuku Yapulu-piya.

Wati yirdiji Yiniki kalarla wala nyinaja Kaatuku

⁵ Manngu-nyangkalu wati jinta-kari yirdiji Yiniki * kujalpa nyurru-wiyi nyinaja. Walalparla nyinaja Kaatukuju. Kujarlanyarla Kaatuju wangkaja, “Yiniki, ngajujurna wardinyi nyuntuju.” Ngula-jangka, kula Yiniki palija yapa ngalya-kari-piya, lawa. Kaaturlu wankaru-juku nyanunguju kangu nguru-nyayirni-wangu-kurraju. Kujarlanyalpalurla yapangku warlaljarlu lawa-nyangu palka nyanungu-nyanguku. ⁶ Junga kujaju. Ngana-puka kuja-ka ngampurra nyina Kaatu-kurra yaninjarniki, kamparruju kuja-wiyi manngu-nyanyi, “Yuwayi, milya-pinyi karna kuja-ka Kaatu wankaru nyinami. Milya-pinyi karna yangka ngaka kapu-jana nyiyarningkijarra ngurrju yinyi yapaku kajilirla nyanunguku warrirni milya-pinjaku. Kapurnarla wala-juku nyina tarnnga.” Yuwayi, kajilpa yapangku kuja manngu-nyangkarla, ngula-jangkanya kajikarla kutuju yanirni Kaatukuju. Kala kajirla wala-wangu jurnta nyinami Kaatuku, ngulaju kula Kaatuju yawuru-mani.

Wati yirdiji Nuwa kalarla wala nyinaja Kaatuku

⁷ Manngu-nyangkalu wati jinta-kari yirdiji Nuwa * kujalpa nyurru-wiyi nyinaja. Kaatujurla wangkaja, “Nuwa, ngaka walya nyampuju kapurna maju-mani ngawarra-kurlurlu ngapa wiri-kirlirli.” Nyampukungarnti kula Nuwangku ngawarra wiri nyangu, kala wala-jukulparla nyinaja Kaatukuju. Ngula-jangkaju Kaatu purdanyanjarla pawurtu wiri-nyayirni nganturnu yungu nyina muurlpa nyanungu-nyangu warlalja-kurlu ngapa-puru. Yuwayi, Nuwajulparla nyanungu jinta walaju nyinaja Kaatukuju. Kujarlanyarla Kaatuju wangkaja, “Nuwa, nyuntuju kanpaju jungarni nyinami ngajukuju. Kala yinyarra yapa ngalya-kari kapurna-jana riwarri-mani ngapa-kurlurlu.”

Wati yirdiji Yipuruyamu kalarla wala nyinaja Kaatuku

* 11:4 Nyangka Genesis 4   * 11:5 Nyangka Genesis 5.21   * 11:7 Nyangka Genesis 6-9

⁸ Manngu-nyangkalu yangka wati ngalipakupalangu warringiyi-nyayirni Yipuruyamu * kujalpa nyurru-wiyi nyinaja. Kaaturla wangkaja nyanungukuju, “Yipuruyamu, ngurra nyuntu-nyangu yampinjarla yanta. Kangka-jana nyuntu-nyangu warlalja wurnturu nguru jinta-kari-kirra. Ngajulurlu kapurnangku nguru yinyaju yinyi.” Yipuruyamujurla ngungkurr-nyinaja nyarrpa kujarla Kaatu wangkaja, nyanungujulparla wala nyinaja. Yipuruyamurlu ngurra nyanungu-nyanguju purdangirli yampija. Kulalpa ngurra jinta-kariji milya-pungu, lawa. Ngari kutu yanu ngurrrpa-juku jinta-kari-kirra nguru-kari-kirraju. ⁹⁻¹⁰ Yuwayi, Yipuruyamujulparla wala nyinaja Kaatukuju. Kulalpa nguru jinta-kari-kirli-mipa manngu-nyangu, manngu-nyangulpa ngurra jinta-kari kankarlu nguru-nyayirni-wangurla yangka kuja Kaaturlu nganturnu. Yipuruyamurlujulpa manngu-nyangu kirri wiri kuja kapu warrarda karrimi tarnnga. Kujarlanya, kuja Yipuruyamuju yukajarra nguru jinta-kari-kirra, ngulaju-nyanu wangkaja, “Kula nyampu nguru ngaju-nyangu. Ngajujurna yapa-kari.” Ngulalpa kalukurla-mipa nyinaja. Nyanungu-nyangu kaja-nyanu Yijaki manu warringiyi-nyanu Jakupu, ngulaju-pala wardinyi nyinaja kalukurla-yijala. Kaaturlu-palangu nguru jurrku-juku jangku-pungu nyanungu-jarrakuju Yipuruyamu-piyaku.

¹¹ Ngakalku kujalpa-pala Yipuruyamu manu nyanungu-parnta Jiira muturna manu purlkalku nyinaja, Jiirarlul kulalpa kurdu mardarnu, lawa. Kala Yipuruyamujulparla wala-juku nyinaja Kaatukuju. Nyampukungarnti Kaaturla wangkaja nyanungukuju yangka ngaka kapurla nyanungu-parntaku Jiiraku yinyi kaja-nyanu. Yuwayi, Kaaturlu Yipuruyamuju pirrjirdi-manu. Kujarlanya nyanungu-parnta Jiirarlul mardarnu kurdu wirriya. ¹² Junga nyampuju. Wati yinya Yipuruyamujulpa purlka-pardu nyinaja kuja nyanungu-nyangu kaja-nyanu palka-jarrija. Nyinajalpa palinjukungarntilki. Kala wati nyampu jinta-jangka kuja kaja-nyanu palka-jarrija, ngula-jangkajulurlu marlaja palka-jarrija panu-nyayirni kurdukurdu yanjilypiri-piya yalkirirla manu pingi-piya walyangka.

Yapajulpalu ngampurrpa nyinaja nguru-nyayirni-wanguku kankarlarraku.

¹³ Yapa nyampurrajulu muku palija. Kujukungarnti kalalurla wala warrarda nyinaja. Kujalpalu wankaru-wiyi nyinaja, kulalu manu nyiyarningkijarra kuja-jana Kaaturlu jangku-pungu nyanungurrakuju, lawa. Kala kalalu nyiyarningkijarraju manngu-nyangu nginyinginyirla, manulu milya-pungu yangka Kaaturlu kapu-jana yinyi. Kujarlanyalpalu wardinyiji nyinaja. Kalalu-nyanu wangkaja, “Walya nyampuju kula ngalipa-nyangu, ngari karlipa jalangu nyinami. Ngula-jangka kapu-ngalpa Kaaturlulku kanyi ngurra jinta-kari-kirra.” Kuja-kula kalalu wangkaja. ¹⁴ Jalangujalangurlangu kuja kalu yapa kuja wangkami, kujarlanya karlipa-jana milya-pinyi kuja kalu manngu-nyanyi ngurra jinta-kari nyanungurra-nyangu. ¹⁵ Junga kujaju yapa yinya-paturlujulu ngurra nyanungurra-nyangu kamparru-warnuju yampinja-yanu purdangirli. Kajili manngu-nyanjarla ngurraku yirraru-jarriyarla, ngulaju kapulu pina-yantarla kapanku. ¹⁶ Kala lawa, ngampurrpalpalu nyinaja nguru-nyayirni-wanguku kankarlarraku. Warrardalpalu manngu-nyangu yaninjaku. Kujarlanya-jana Kaaturluju kirri wiriji ngurrju-manu yungulu tarnnga nyinami nyanungu-kurlu. Yapa yinya-patuju kalalu kuja wangkaja, “Kapurlipa jinta-mipa Kaatu purami.” Kujarlanya kajana Kaatuju wardinyiji nyinami nyanungurrakuju.

Yipuruyamu-mayamaya kalalurla wala nyinaja Kaatuku

¹⁷⁻¹⁸ Manngu-nyangkalu yarda wati yangka-kurlu Yipuruyamu-kurlu. Kaaturla kuja wangkaja nyanunguku, “Yipuruyamu, nyuntu-nyangu kaja-nyanurlu Yijakirli

* **11:8** Nyangka Genesis 12–25

kapu-jana kaja panu-jarlu mardarni manu warringiyi-nyanu-paturlangu. Nyampu-paturluju kapulu-jana kurdu panu-nyayirni mardarni. Nyampurrarlanguju kapu-julu ngajuku nyinami.”* Yipuruyamurlu manu Jiirarlulpa-pala mardarnu kaja-nyanu jinta-mipa Yijaki. Ngakalkurla Kaatu wangkaja Yipuruyamukuju nyanungu-nyangu kaja-nyanu pinjaku yungurla warntarri purranjarla yinyi. Kuja Kaaturlu kujarlu waalparrurnu, Yipuruyamujulparla wala-juku nyinaja Kaatukuju. Kapu kaja-nyanu ngulangka-juku pungkarla. ¹⁹ Yipuruyamurlulpa manngu-nyangu kujarlu, “Kajilparna pungkarla ngaju-nyangu kaja-nyanu, Kaaturlu kajika pina-wankaru-mani.” Yuwayi, Yipuruyamujulparla wala-juku nyinaja Kaatukuju. Kujarlanya, Kaaturluju warla-pajurnu nyanunguju kaja-nyanu-kujakuju pinja-kujakuju. Lawangkaju, Kaaturluju kapu pina-juku wankaru-mantarla.

²⁰ Yali Yijaki,* Yipuruyamu-kurlangu kaja-nyanu, kujalpa wiri-jarrija, nyanungu-julparla wala nyinaja Kaatukuju. Kujarlanyarla Yijaki wangkaja Kaatuku yungu-palangu nyanungu-nyangu kaja-nyanu-jarra pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kanyi tarnnganku Jakupu * manu Yijuwu.*

²¹ Yijaki-kirlangu kaja-nyanu Jakupu, kujalpa wiri-jarrija, ngulajulparla wala-yijala nyinaja Kaatukuju. Kaja-nyanu yirdi ngulaju Jajupu.* Kujalpa Jakupu palinjakungarnti nyinaja, kujakungarntiji nyanungurla wangkaja Kaatuku yungu-palangu pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kanyi nyanungu-nyangu warringiyi-jarra kujalpa-pala Jajupu-kurlangu-jarra nyinaja. Purlka yinya Jakupulpa karrija, karrijalpa watiya jukati-kirli, manulparla pulka-pungu Kaatuku.

²² Jajupurlangulparla wala nyinaja Kaatuku. Kujalpa palinjakungarnti nyinaja, kujakungarntiji manngu-nyangulpa yangka kajili nyanunguku warlaja-paturlu yampinja-yani ngaka Yijipi. Jajupu-jana kuja wangkaja nyanungukupurdangka-patukuju, “Ngaka kajili Yijirali-pinkirli yampinja-yani Yijipi, yungulu ngaju-nyangu yungkurnu pina-kanyi ngurra Kanana-kurra.”

Wati yirdiji Mujuju kalarla wala nyinaja Kaatuku

²³ Manngu-nyangkalu wati yangka-kurlu Mujuju-kurlu * kujalpa nyurru-wiyi nyinaja. Ngula Mujuju palka-jarrija, kirda-nyanurlu manu ngati-nyanurlu-pala nyangu nyanunguju yuntardi-nyayirni. Yijipi-wardingki kingirli-jana ngarrurnu Yijirali-pinkiji yungulu-jana muku pinyi kurdu wirriyawirriya kujalpalu palka-jarrija. Kala Mujujukupalangu-jarrajulpa-palarla wala nyinaja Kaatukuju. Kujarlanya, kulalpa-pala lani-jarrija kingi-kijakuju, marnkurrpaku kirntangiki-pala wurulypa mardarnu kurdu Mujujuju.

²⁴⁻²⁵ Ngula Mujuju wiri-jarrija, walalparla nyinaja Kaatukuju. Yijipi-wardingkirlijilpalu milya-pungu kujalpa Mujujuju nganta kingi-kirlanguku yurntalpa-nyanuku kaja-nyanu nganta nyinaja. Kala kulalpa ngampurpa nyinaja kujaku, lawa. Wangkaja-nyanu, “Ngaju-nyangu Yijirali-pinki yapa kalurla Kaatuku nyina. Kujarlanya kalu-jana Yijipi-wardingki-paturluju murrumurru-mani warrarda. Kajilpajulu kuja-piyarlu ngaju murrumurru-mantarla, ngulaju ngula-juku. Kala kajilparna nyinakarla yapa nyampu-patu-kurlu kingi-kirlangu yuwarlirla miyikirli, kuyu-kurlu, tala panu-kurlu, ngulaju kajikarna wardinyi nyina ngari witaku. Kajikaju Kaatuju wardinyi-wangu nyina. Kuja-kujakuju, jalanguju kapurna pina-yani ngaju-nyangu yapa-patu-kurraju.” Kuja-kula Mujujuju wangkaja. ²⁶ Nyiya-jangka Mujujurluju manngu-nyangu kujaju? Warrardalpa manngu-nyangu Kaatu-kurlangu Milarninja-warnu yangka Mijaya. Manu kala warrarda manngu-nyangu kujarlu,

* **11:17-18** Nyangka Genesis 21.12

* **11:20** Nyangka Genesis 17-35

* **11:20** Nyangka Genesis 25-50

* **11:20** Nyangka Genesis 25-36

* **11:21** Nyangka Genesis 30-50

* **11:23** Nyangka Exodus, Leviticus,

Numbers, Deuteronomy

“Ngaju karnarla pardarni yangkaku Mijayaku kaji ngaka yanirni. Kajijili Yijipi-wardingki-paturlu murrumurru-mani kuja-jangka, ngulaju nguja-juku. Ngaka kajirna yani Kaatu-kurlu nyinanjaku, kapuju nyiyarningkijarra yinyi. Kala kajilparna nyinayarla nyampurula-juku Yijipirla tala panu-kurlu manu miyi kuyukurlu, ngulaju ngurrju-wangu. Yampinjarla karna ngurra nyampuju yanilki.”

²⁷ Yuwayi, Mujujulparla wala nyinaja Kaatukuju. Kujarlanya, yampinja-yanu Yijipiji. Kulalparla lani-jarrijalku kingikiji, lawa, yangka kujalparla kulu nyinaja. Kulalpa nganangku Kaatuju milpangkuju nyangkarla. Kala kujalpa Mujujurlu manngu-nyangu Kaatu, ngulaju kula-ngantalpa nyangu yuruyururlu nginyinginyirla. Kujarlanya, yangka kuja Mujujurlu ngurra yinya yampinjarla yanu, warrki-jarrija-jukulparla Kaatuku jupu-karrinja-wangu.

²⁸ Ngula-jangkaju, yukuri panu-jangka Kaaturlu pina-yilyaja nguru Yijipi-kirra yungu-jana muurl-mardarni nyanungu-nyangu yapaju Yijipi-wardingki-patu-kujaku. Mujujulparla wala nyinaja. Kujarlanya-jana wangkaja warlalja nyanungu-nyanguku yungulu kutu ngarni jiyipi. Nyanungu-jana wangkaja yungulu yalyungku maparni warru tuwa-wati yungu-jana Kaatu-kurlangu marramarrarlunyanjarla yampimi pinja-wangurlu. Yuwayi, kuja Kaatu-kurlangu marramarra warru paarr-pardija Yijipi-wana, pungu-jana kaja-nyanu-wati kamparru-warnu-wati Yijipi-wardingki warlalja-jangka. Kala kuja yalyu nyangu tuwa-watirla, yampija-jana Yijirali-pinkiji pinja-wangurlu. Kuja-kulanya kalalu yukuri-kari yukuri-karirla jiyipi yali-piya jarnkujarnku ngarnu purlapa wiri-puru yirdi-puruju Pajapa-puru.*

²⁹ Ngulajangka, Yijirali-pinkirlili yampinja-yanu Yijipiji, manulpalurla wala nyinaja Kaatuku yungu-jana warrawarra-kanyi. Kujarlanyalu murrarninginti-karikirra wapanja-yanu kulkurru-jarrajau mangkururla wiringka yirdingaju ‘Marna Kirrirdirla’. Yijipi-wardingki-paturlupalu-jana wajirli-pungu, kulalpalurla wala nyinaja Kaatukuju, lawa. Kujarlanya, kujalu kulkurru-kurra-jarrija, ngapangkujurla muku marlaja muru-pungu.

Karnta maju yirdiji Raapa kalarla wala nyinaja Kaatuku

³⁰ Ngaka kujalu yanurnu Yijirali-pinki kirri-kirra Jiriku-kurra, Kaatu-jana wangkaja yungulu warrukirdikirdi wapayarla kirri-wana wirilki-pala parraku. Wala-jukulpalurla nyinaja Kaatukuju. Kujarlanya, kujalu wapanja-yanu warru kirri-wana wirilki-pala parraku, ngula-jangka kirrijirla marlaja wantijalku Kaatukuju.

³¹ Kujakungarntiji, kujalu Yijirali-pinki kutu-jarrija kirri Jiriku-kurra, milarnulu-jana 12-pala wati wurulya yukanjaku kirri-kirra. Wati yinya-patulu yukaja kirri yinyakurraju yungulu wurulya nyangkarla nyiyarningkijarra manu yapa-patu. Kirri yinyarlaju, yapajulpalurla ngungkurr-nyinanja-wangu jurnta nyinaja Kaatuku. Karnta jinta-pardulpa nyinaja yirdiji Raapa.* Kala warru ngunaja wati-kari wati-kari-kirli talakupurda. Kuja-jana karnta yinyarlau Raaparlu nyangu 12-pala wati-patu, purdanyanjarla-jana ngungkurr-nyinaja, manurla wala nyinaja Kaatuku. Kujarlanya-jana wurulya yirrarnu nyanungu-nyangu yuwarlirlaju. Kujalu yapa muku palija kirri Jiriku-wardingki-patu, Kaaturluju Raapa-mipa wankaraju mardarnu.

Yapa panu-jarlu kalalurla wala nyinaja Kaatuku wuurnpa-puruju

³² Nyurru-wiyi, yapa panulpalurla wala nyinaja Kaatukuju yirdi-patuju Kitini,* Parraka,* Jamijini,* Jipita,* Tapiti * manu Jamuli.* Walalurla nyinaja Kaatukuju. Manu nyanungu-nyangu jarukungarduyu-paturlangulpalurla walaju nyinaja. Kala kulalparna-nyarra mayangku yimi-ngarrikarla nyanungurra-kurluju.

* **11:28** Nyangka Exodus 12.11   * **11:31** Nyangka Joshua 2–6   * **11:32** Nyangka Judges 6–8   * **11:32** Nyangka Judges 4–5   * **11:32** Nyangka Judges 13.16   * **11:32** Nyangka Judges 11–12   * **11:32** Nyangka 1 Samuel 16–30, 2 Samuel 1–24, 1 Kings 1–2   * **11:32** Nyangka 1 Samuel 1–25

Nyampu-jangka pipa-jangka warrki-kari yungurna lawa-mani. ³³⁻³⁴ Nyarrpa-jarrijalu yapa yinya-patuju? Kaatukulurla wala nyinaja panu-juku. Ngalya-karili yanu nyanungurra-nyangu warrmarla-kurlu ngurra-kari-kirra kuluku. Kujalu yanu kuluku, ngula-warnuju-jana walya yaliji yungu. Ngalya-karijilpalu-jana wiriwiri nyinaja yapaku Yijirali-pinkiki, manulu-jana miimii-nyangu kuwurtukungarduyu-piyarlu jungangku. Ngalya-karirlili-nyanu manu ngurrju nyiyarningkijarra kuja-jana Kaaturlu jangku-pungu. Yalumpu-patujulpalurla tarnnga-juku wala nyinaja Kaatukuju. Ngalya-kariji kapulu-jana nganjarla ngaya wiri-jarlu-piyarlu.* Kala walajukulurla nyinaja Kaatuku. Kujarlanya-pa-jana lirraju pati-manu ngaya-piyaju yarlkirninja-kujakuju yapa-kujakuju. Ngalya-kariji kapulu paliyarla warlungka. Kala wala-jukulpalurla nyinaja Kaatukuju. Kujarlanyalurla marlaja palu-pungu warluju. Ngalya-karijili wurulypa parnkaja yapa-patu-kujaku junma wiri-kirli-kijaku. Ngalya-karijilpalu rampaku nyinaja. Kala wala-jukulpalurla nyinaja Kaatukuju. Kujarlanyalu pina pirrjirdi-jarrija. Ngalya-karili pirrjirdi-nyayirni nyinaja. Ngulangku kalalu-jana pina wajirli-pungu muku wurnturu-malu-patu yangka kuja kalalu-jana jangkardu yanurnu kulu.

³⁵ Yungurna-nyarra yimi-ngarrirni yimi-pardu-karirlangu yangka karntakarnta-kurlu kujalpalu nyurru-wiyi nyinaja. Nyanungurra-nyangu kaja-nyanu manu yurntalu-nyanu, ngalya-karili palija. Kala karnta yinya-patuju wala-jukulpalurla nyinaja Kaatukuju. Kujarlanya-jana Kaaturluju wankaru-maninjarla kurdukurduju pina-yungu ngati-nyanukuju. Kala ngalya-kari kujalpalurla wala nyinaja Kaatuku, nyarrpa-jarrijalu? Kalalu-jana yapa panu-kari jangkardu yanurnu murrumurru-maninjaku, yungulu Kaatu-kujaku karlirr-yantarla jurnta puranja-wanguju. Kala yinya-patu kuja kalalu murrumurru-jarrija, Kaatukulpalurla wala-juku nyinaja, kulalurla jurnta karlirr-yanu. Manngu-nyangulu kuja, “Kajili-ngalpa murrumurru-maninjarla pinyi, ngulaju ngula-juku. Kajikarlipa palimi. Kala ngula-jangka Kaaturlu kapu-ngalpa wankaru-mani pina, manu kapurlipa nyanungu-kurlu nyina tarnnga.”

³⁶ Yinya-patu kuja kalalurla wala nyinaja Kaatuku, kalalu-jana manyu-pungu, kalalu-jana purturlu rdulykurdulykurr-pakarnu. Kalalu-jana ngalya-karirli jayinikirlirli warirninjarla rdakungka yirrarnu. ³⁷ Ngalya-karirli kalalu-jana luwarnu pirli wiri-kirlirli tarnnga-kurra. Ngalya-karirli kalalu-jana tuurl-pajurnu. Ngalya-karirli kalalu-jana junma yiringki panturnu. Yapa yinya-patu kuja kalalurla Kaatuku wala nyinaja, kalalu jurnarrpa ngawu-kurlu nyinaja. Kalalu mardarnu jiyipi-kirlangu manu narnukutu-kurlangu-mipa pinti. Kalalu tala-wangu nyinaja. Yapa-karirli kalalu-jana yaninjarla murrumurru-maninjarla jinyijinyi-manu Kaatukujakuju. ³⁸ Ngalya-karijilpalu ngurra-wangu nyinaja, ngalya-karilpalu wapaja jilja-wana manu pirli wararra-wana. Ngalya-karijilpalu pirnkingka nyinaja manu rdakungkarlangu warnapari-piya manu warna-piya, wiyarrpa. Kalalurla wala-juku nyinaja. Kalalurla ngurrju-nyayirni nyinaja Kaatuku panu-kari-piya-wangu yangka kujalpalu-jana majumaju jirrnganja nyinaja walya nyampurula.

³⁹ Nyarrparna-nyarra wangkami yapa nyampu-patu-kurluju? Wala kalalurla nyinaja Kaatukuju. Kujarlanya kala-jana wardinyiji nyinaja Kaatuku. Kala kula-jana nyiyarningkijarra yungu kuja-jana jangku-pungu, lawa. Ngarili maninja-wangu-juku palija muku. ⁴⁰ Junga mayi-jana Kaaturlu yimirr-yungu? Lawa kujaju! Kaaturlu-ngalpa jangku-pungu ngurrju-nyayirni yangka kapu-ngalpa yinyi ngaka. Yinyaju ngurrju-nyayirni nyiya mayi, ngulaju Jijaji. Yangka kujalpalurla wala-nyayirni nyinaja nyurru-wiyi Kaatukuju, mukulu palija Jijaji-wangurla-wiyi. Ngulaju ngula-juku. Ngaka kapu-ngalpa Kaaturlu jinta-kurra-mani yungurlipa-jana jintangkaluku jirrnganja nyina nyurnunyunuku wala-panuku. Kajirliparla Jijajiki jintangka

* 11:33-34 lions

marlaja nyina, Kaaturlu kapu-ngalpa nyanungu-piya-mani.

12

Waalparrirnirlipa Jijaji yungurlipa nyanungu-piya nyina

¹ Manngu-nyangkalu-jana yapa-patu yangka kujalpalu nyurru-wiyi nyinaja, yangka-patu kujalpalurla Kaatuku wala warrarda nyinaja. Nyanyi kalu-ngalpa kuja karliparla Kaatuku junga warrki-jarrimi. Kajirlipa ngampurpa nyina Kaatuku puranjaku manu nyanunguku warrki-jarrinjaku, kujakungarntiji yampimirlipa nyi-yarningkijarra majumaju purdangirli, kajika-ngalpa warrki-kijaku warla-pajirni. Yuwayi, Kaatu kangalpa ngampurpa nyinami yungurliparla jungarni nyinami walya nyampurla, manu-ngalpa warrki yungu lawa-maninjaku. Kala majuju kajilparlipa warrarda mardakarla, kulalparlipa warrkiji lawa-mantarla. Yinyarrarluju kajikalu-ngalpa warla-pajirni, kalakalu-ngalpa Kaatu-kujaku warntarla-mani. ² Manngu-nyangkalu Jijaji-mipa. Kujalpa walya nyampurla nyinaja, Kaatukulparla wala nyinaja. Kujarlunya yungulparlipa waalparrikarla. Jijajirlilpa milya-pungu yangka kaji palimi, kapu pina-yani Kaatu-kurra, manu kapu wardinyi nyinami nyanungu-kurluju. Kujarlanya kula wurulya parnkaja yapa-patu-kujakuju yangka kujalu warntawarntarla waraly-yirrarnu, lawa. Ngari-nyanu kutu yungu, manulu kurntaku-nyayirni ngurrju-manu warntawarntarlaju. Kala ngulaju ngula-juku. Nyanungurlujulpa nyanungukupalangu Kaatu manngu-nyangu. Ngula palinjarla wankaru-jarrija pina, ngula-jangkaju Kaaturlu pina-kangu nguru-nyayirni-wangu-kurra, manu nyinanja-yirrarnu nyanungu-wana jungarni-purdanji. Kaatujurla wardinyi-jarrija-nyayirni. ³ Ngulalpa Jijaji walya nyampurla nyinaja, yapa maju-patujulpalurla nyurunyuru-jarrija. Kala nyanungujulparla wala-juku nyinaja Kaatuku kapuru nyinanja-wangu. Kujarlanya, kajilpalu-nyarra yapa nyurunyuru-jarriyarla, ngulaju ngula-juku. Jijaji-mipajukulu manngu-nyangka! Purayalu tarnnganku mata-jarrinja-wangurlu!

Kaaturlu kangalpa kurnta-ngarrirni yungurlipa jungarnirli pura

⁴ Yapa yinya-patu-karirli yangka kuja kalu-nyarra putaputa warntarla-mani Kaatu-kujaku, yangka-paturlu kuja kalu-nyarra putaputa jinyijinyi-mani majuku, yapa nyurrurlarlu kulankulu-jana purda-nyangu. Mardalu-nyarra pakarninjarla murrumurru-manu, ngulaju ngula-juku. Kulalu-nyarra marda tarnnga-kurra pakarnu Jijaji-piya, lawa murnma-juku. ⁵ Warrardalu manngu-nyangka yimi nyampu kuja yapanku yirrarnu Payipulurla nyurru-wiyi. Kajinkili manngu-nyanyi, kapu-nyarra pirrjirdi-mani. Nyampurla yimingka, Kaatu kanyarra wangkami yangka-piya-yijala kuja karla kirda-nyanu wangkami nyanungu-nyanguku kurduku. Nyampunya-ka yimiji wangkami:

“Ngaju-nyangu kurdukurdu, kaji-nyarra Warlalja-Wiringki kurnta-ngarrirni, kulalu muntuku-jarrinjarla jamulu purda-nyangka. ⁶ Nganaku-puka kuja karla Kaatu yulkami, yapa yinyaju-ka nyanungu-nyangu kurdu-pajirni. Yinya-kula-ka kurnta-ngarrirni yungu yapa yinyarluju purami junganku.”*

⁷ Kaji-nyarra majurlangu yapa nyurrurlaku rdipimi, ngula-puruju walajukulurla Kaatukuju nyinaya, manu jungarnijikilirla nyinaya. Nyiyaku? Kaji-nyarra maju rdipimi, milya-pinyi kankulu Kaaturlu kanyarra pinarri-mani. Kurnta-ngarrirni kanyarra yungunkulurla jungarni nyinami. Yapa nyurrurlarlu kankulu milya-pinyi Kaatuju kirda-nyanu-patu-piya nyurrurlakupalangu-piya yangka kuja kalalu-nyarra kurnta-ngarrirni yungulu-nyarra pinarri-mani yangka kujankulu wiri-jarrija. Kuja-jarrimi-kila-ka Kaatuju. ⁸ Panungku karlipa-jana kurnta-ngarrirni kurdukurdu ngalipa-nyangu yungulu pinarri-jarrimi jungarni nyinanjaku. Kuja-piya-yijala, kuja

* 12:6 Nyangka Proverbs 3.11-12

kankulu Kaatu-kurlangu kurdukurdu nyinami, kujarlanya kanyarra Kaaturlu kurnta-ngarrirni yungunkulu pina-jarrimi jungarni nyinanjaku. Lawangkaju, kajikankulurla marda jurnta nyina yapa-kari. ⁹ Nyampurula walyangka, kujalparlipa witawita nyinaja, kalalu-ngalpa kirda-nyanurluju kurnta-ngarrurnu. Kalalu-ngalpa pinarri-manu jungaku nyinanjaku. Kujarlanya, kalarlipa-jana purda-nyangu manu ngurrju-pajurnu. Kuja-piya-yijala, kuja kangalpa Kaaturlu kurnta-ngarrirni, yungulparlipa purda-nyangkarla. Wajampa-wangu yungurliparla wala nyinami. Kajirlipa kuja-jarrimi, ngulaju karliparla tarnnga jirrnganja nyina Wapirra Kaatuku nguru-nyayirni-wangurla. ¹⁰ Kujalparlipa witawita nyinaja, ngalipakupalangurlu kirda-nyanurlu kalalu-ngalpa kurnta-ngarrurnu witaku ngari yungurliapa jungarni nyinami. Kalalu-ngalpa marda kurnta-ngarrurnu maju-panu, manu marda kalalu-ngalpa kurnta-ngarrurnu ngari nyiya-jangka mayi. Kulalpalu marda nyarrpa manngunya ngalipaku jungarni-maninjaku. Ngulaju ngula-juku. Kaaturlu kangalpa pinarri-mani jungarnirli. Kurnta-ngarrirni kangalpa yungurliapa jungarni nyinami nyanungu-piya.

¹¹ Nyangurla-puka kuja kangalpa Kaaturlu kurnta-ngarrirni, milya-pinyi karlipa nyanungurlu kangalpa pinarri-mani rarralya nyinanjaku. Kujakunya karlipa ngampurrpaju nyina. Marda kajikarlipa-nyanu murrumurru purda-nyanyi. Kula ngurrju kujaju. Kala kajirliparla wala-juku nyinami, jungarni kapurliparla nyinami rarralya-nyayirni kulu-wangu. ¹² Kuja-jangkanya, pirrjirdi-mantalu-nyanu yungunkulurla Kaatuku wala warrarda nyinami jungarni. Kulalu yapa mata-piya nyinaya kuja-ka waku manu mirdi-jarra mirrmirr-karrimi. ¹³ Jungarnilirla warrarda nyinaya Kaatuku. Kulalu yapa-piya nyinaya kuja-ka yirdiyi rurrpa-kurlurla wapami. Kulalu yapa mirrmirrrpa-piya nyinaya wapanja-wangu. Wapayalu Kaatu-kurlangu yirdiyirla, ngula kapu-nyarra pirrjirdi-mani.

Kularla karlirr-yanta jurnta Kaatukuju purda-nyanja-wangu

¹⁴ Yirriyirili nyinaya yungunkulu-jana rarralya nyinami yapa ngalya-kariki. Jungarnilirla nyinaya Kaatuku. Ngana-puka kuja-ka warntarla nyina Kaatu-kujaku, ngulangkuju kula nyanyi Warlalja-Wiri Kaatu.

¹⁵ Kaatuku-nyarra yimiri nyinaja nyurrurlaku yapaku. Kujarlanyalu-nyanu jarnkujarnku warrawarra-kangka kajika yapa nyurrurla-nyangu turnu-warnu-jangka karlirr-yani nyanungu-kujaku. Warrawarra-kangkalu-nyanu mimayi-kijakurlangu. Kaji yapa jinta mimayi-jarrimi, kajika-nyarra kulu wiri-kirra-mani, kajikankulu majungka-jarrimilki muku. ¹⁶ Kaji yapa ngana-puka nyurrurla-nyangu turnu-warnu-jangka warru kalykuru-jarrimi wati-kirli manu marda karnta-kurlu, manu kaji warntarla nyinami Kaatuku purda-nyanja-wangu, kuja-kujakujulu warlapajika! Wangkayalurla yungu Kaatu-kurra pina-yani. Wilji-wangulu nyinaka jungarni yangka Yijuwu-piya-wangu * kujalpa nyurru-wiyi nyinaja. Parra jintangka, Yijuwujulpa yarnunjuku-nyayirni nyinaja, manu payurnu kukurnu-nyanu miyiki. Yijuwurla wangkaja, “Kajinpaju nyiyarlangu-puka yinyi ngarninjaku, ngula-jangkarluju kapunpa nyiyarningkijarra mani kirdana-kurlanguju kaji palimi. Ngajuju kularna ngampurrpa.” Papardi-nyanurlu Yijuwurluju-jala warrawarra-kangkarla-jana nyiyarningkijarra nyanungukupalangu-kurlangu. Kala lawa, kulalpa jungarnirli manngunya-nyangu ngurrjuju. Ngarili punku-pajurnu-puka kirda-nyanu-kurlanguju. Ngarilpa miyi-mipa manngunya-nyangu. ¹⁷ Kujarla Yijuwurlu kukurnu-nyanuku jangukumpungu kujarlu, ngula-jangkarluju-nyanu nginyinginyiji kurruly-yirrarnu Yijuwurlu. Yaninjarla wangkajarla kirda-nyanuku yungu payirni ngurrjuku yangka kuja kapurla

* 12:16 Nyangka Genesis 25–36

Kaaturlu nyanunguku yinyi. Kala lawa, kirda-nyanurlu mamparl-pungu. Yijuwurlu-julpa yulanja-karrarlu warlkurnu kirda-nyanuju, kala lawa. Nyanunguku kirda-nyanurlujurla yimi-ngarrurnu kukurnu-nyanu-mipaku nyiyarningkijarra ngurrju-kurluju.

¹⁸ Yapa nyurrurlarlu kula kankulu jurrku-juku kuruwarriji purami yangka kuja kalalu Yijirali-pinkirli puraja nyurru-wiyi. Jalangu kuja kankulu kutu-karda yanirni Kaatu-kurra, kula kankulu jurrku-juku nyanyi milpa-jarrarlu yangka kujalu nyanungurrarlu nyangu kujalu kutu-karda yanurnu Kaatu-kurra pirlingka Jayinayirla. Kujalu kutu-karda yanurnu pirli-kirra, nyangulu warlu wiri-jarlu jankanja-kurra kankarlarni. Yalkiriji maru-jarrija, warlpa wiri parnkajarni, manulpa ngapa wiri wantija. ¹⁹⁻²⁰ Purda-nyangulu kula-ngantalpa yapangku juturnu kilji-nyayirnilri kurlumpurrngu-kurlurlu, manulu Kaatu purda-nyangu wangkanja-kurra. Nyanungu-jana kuja wangkaja, “Yampiyalu nyampu pirli wararra marnpirninja-wangurlu! Kaji nyiya kutu-karda yanirni yapa marda, puluku marda, jarnturlangu marda, kuja-kujakulu luwaka pirli-kirlirli!”* Kujalu Kaatu purda-nyangu wangkanja-kurra, lanijarrija-nyayirnilirla. Mujujulpalu warlkurnu yungu Kaatu wangkanja-wangu nyinayarla. ²¹ Mujujurlangulpa lanijarrija, nyanunguju kuja wangkaja, “Lani karna mirrmirr-karrimi.”*

²² Junga kujaju. Yapa nyurrurlarlu kula kankulu jurrku-juku kuruwarriji purami kuja kalalu Yijirali-pinkirli puraja nyurru-wiyi yangka kujalpalu karrija pirli-wana Jayinayi-wana, lawa. Nyurrurlaju kankulu yani ngurra-kari-kirra yirdi-kirraju Jiyani-kirra. Yirdi jinta-karriji Jurujulumu. Yinyarla-ka Kaatuju nyina JUKURRARNU nguru-nyayirni-wangurla. Ngurra jintangka-juku kuja kalu marramarra-wati panu-jarlu-nyayirni wardinyi nyinami. ²³ Ngurra jurrkungka-juku yapa nyurrurlaju kankulu-jana jinta-jarrimi Kaatu-kurlangu-nyayirni kurdukurduku. Yirdi-jana yirrarnu puku wiringka nguru-nyayirni-wangurla. Yapa nyurrurla kankulurla Kaatuku yanirni, yangka ngaka kapu-jana Kaaturlu miimii-nyanyi yapa jintawarlayi ngurrju-japa maju-japa. Yapa yangka kuja kalalurla jungarni nyinaja Kaatuku, kujalu palija, Kaaturlu-jana kangu nguru-nyayirni-wangu-kurra, manu kalurla marlaja nyina ngurrju Jijaji-piya. Nyurrurlaju kankulu ngula-kurra-yijala yani. ²⁴ Junga kujaju. Yapa nyurrurla kankulu Jijaji-kirra yanirni. Kuja palija warntawarntarla, yalyu karlija nyanungu-nyangu palka-ngurlu. Nyanungu-nyangu yalyuju pirrjirdi, kula wati-kirlangu-piya yirdi-kirlangu-piyaju Yapulu-kurlangu-piya, lawa. Kuja Yapulukupurdangkarlu Kayinirli nyanunguju pungu, Kaaturlu yalyuju nyangu, manurla Kayinikiji kulu-jarrija-nyayirni.* Yilyaja wurnturu-nyayirni tarnnga-juku. Kala kuja Kaaturlu Jijaji-kirlangu yalyu nyangu, ngulaju-ngalpa mari-jarrija ngalipaku. Jijaji-kirlangu yalyungku-ngalpa pina-kangurnu Kaatu-kurra yungurlipa nyanungukurlu nyina tarnnga-juku. Kujanya-jana Kaaturluju jangku-pungu nyurru-wiyi nyurnunurnuku-wiyi ngalipa-nyangukuju Jijajikingarnti yilyanjarnikingarnti.

²⁵ Manngu-nyangka yardalu-jana Yijirali-pinki kujalpalu nyinaja nyurru-wiyi. Mujuju-jana wangkaja yungulu Kaatu-mipa purami. Kala lawa. Kulalu purda-nyangu, manulurla jurnta karlirr-yanu Kaatukuju. Kuja-jana jangkardu yanurnu murrumurru-maninjaku, kulalu nyarrpa wuruly-parnkayarla, lawa. Kuja-piya-yijala kajilparlipa yampiyarla Kaatu yangka kaji-ngalpa wangkami nguru-nyayirni-wangu-ngurlu, kulalparlipa wuruly-parnkayarla kajilpa-ngalpa jangkardu yantar-larni murrumurru-maninjaku. Kujarlanya, yirriyirri-jarriyalu kaji-nyarra Kaatu wangkami jalangu. ²⁶ Kuja-jana Kaatu wangkaja Yijirali-pinkiki nyurru-wiyi, nyanungu-nyangu linpakurla marlaja mirrmirr-karrija walyaju. Kala jalangu, Kaatu

* **12:19-20** Nyangka Exodus 19.12-13   * **12:21** Nyangka Deuteronomy 9.19   * **12:24** Nyangka Genesis 4

kangalpa kuja wangkami, “Kapurna walya mirrmirr-karrinjaku yarda ngurrju-mani manu yalkirirlangu.”* ²⁷ Kaatu kula wangkaja walyaku manu yalkiriki mirrmirr-karrinjaku kapu ngurrju-mani jirramaku marda marnkurrpaku, lawa. Ngari jintaku-mipa. Nyiya-jangka kujaju? Milya-pinyi karlipa kuja Kaaturlu ngurrju-manu nyiyarningkijarra walyangka manu yalkirirla, manu nyanungu-nyangu yartarnarrirkirlirli kapu mirrmirr-karrinjaku ngurrju-mani yarda. Ngula-jangka kapu nyiyarningkijarra miimii-nyanyi ngurrju-japa maju-japa. Yuwayi, kapu walya manu yalkiri mirrmirr-karrinjaku ngurrju-mani yarda yungu nyanungu-nyangu nguru-nyayirni-wangu palka-juku warrarda karrimi. Kulalpa nganangku mirrmirr-karrinjaku ngurrju-mantarla. ²⁸⁻²⁹ Milya-pinyi karlipa yangka ngaka kapurlipa yani nguru-nyayirni-wangu-kurra yangka-kurra kulalpa nganangku mirrmirr-karrinjaku ngurrju-mantarla. Kaatu kapu-ngalpa wiriji nyinami yinyarlaju. Kujarlanya yati-wangkamirliparla Kaatuku. Nyanunguju warlu wiri-piya ngulangkuju kajika nyiyarlangu majuju purra. Kuja-kujakunyarliparla parntarrinjarla pulka-pinyi jungangku yungu-ngalpa wardinyi nyina ngalipaku. Ngurrju-pajirnirlipa manyu-pinja-wangurlu.

13

Kuja-jarrimikilarlipa yungurlipa Kaatu wardinyi-mani

¹ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, warrardalu-nyanu yulkaya. ² Kaji yapa jinta-kari yanirni nyuntu-nyangu ngurra-kurra, kangka ngurra-kurra, manurla yungka ngarninjaku. Yapa yinyaju marda marramarra Kaatu-kurlangu, yapa-nyayirni-wangu. ³ Kulalu-jana wajawaja-manta Kirijini-patu kuja kalu rdakungka nyinami. Kujarlulpankulu manngu-nyangkarla, “Kajilparlipa rdakungka nyinayarla nyanungurra-piya, nyarrpa-jarrimi kajikarlipa? Kalakalu-ngalpa mayi nyanjaku yanirni?” Yuwayi, manngu-nyangka warrardalu-jana pirijina-patuju, manulu-jana miyi manu jurnarrpa kangka. Manulu-jana manngu-nyangka Kirijini-patuju kuja kalu-jana yapa-patu-karirli murrumurru-mani. Yinyarrarlau yapangku kajikalunyarra murrumurru-mani kujarlu-yijala nyurrurlarlangu.

⁴ Yapa nyurrurla kuja kankulu yupukarra nyinami, ngunayalu kali-nyanu warlalja-kurlu-mipa kalykuru-jarrinja-wangu-juku. Milya-pinyi kankulu yangka Kaaturlu kapu-nyarra murrumurru-mani yapa panu-juku kajinkili-jana nyurrurla-parnta-purnu yampinja-yani karnta manu wati-kari-kirrarlu. Kapu-jana panu-juku murrumurru-mani kajili yapa ngalya-kari-kirli warru nguna. Kujarlanya yungulu yapangkuju jungangku manngu-nyanyi nyampu-kurluju: Kuja kapala yapa-jarra yupukarra-jarrimi, yungu-pala nyanungu-jarra-mipa ngunami.

⁵ Nyurru-wiyi, Kaatuju wangkaja kuja, “Kularna-nyarra yapa nyurrurlaju yampimi, kularna-nyarra jurnta yani. Kala kapurna-nyarra warrarda warrawarra-kanyi.”* Kujarlanya, kulalu ngayarrkarlu manngu-nyangka talaju. Kajinpa tala wita-mipa mardarni, kularla kulu-jarriya Kaatuku. Ngari tala wita-kurluju wardinyi nyinaya. Kaaturlu kangku nyuntuju warrawarra-kanyi-jiki. ⁶ Junga kujaju. Kaaturlu kulan-galpa yampinja-yani. Kujarlanya karlipa kujaju wangkami, “Yuwayi, Warlalja-Wiri Kaatu-ka nyinami ngaju-kurlu, manu kaju warrawarra-kanyi. Kujarlanya karna lani-wanguju nyinami. Nyanungu-ka ngaju-kurlu tarnga nyinami warrarda. Kulalpaju nganangku yaninjarla karlirr-kangkarla nyanungu-kujakuju, lawa.”*

⁷ Manngu-nyangkalu-jana wiriwiri yangka-patu kuja kalalu-nyarra pinarri-manu Kaatu-kurlangu yimi. Yinyarra wiriwiri, kalalurla wala nyinaja Jijaji Kirajikiji, kalalu

* 12:26 Nyangka Haggai 2.6 * 13:5 Nyangka Deuteronomy 31.6 * 13:6 Nyangka Psalm 118.6

puraja-juku palinjakungarntirliji. Manngu-nyangka warrardalu-jana yungunkulurla wala Jijaji Kirajiki nyinami nyanungurra-piya.

Tarnngangkurlipa pura Jijaji yampinja-wangurlu

⁸ Manngu nyangkalu Jijaji Kiraji. Jalanguju-ka nyinami jurrku-juku yangka kujalpa nyinaja nyurru-wiyi, manu-ka jurrku-juku nyinami jalanguju, manu kapu ngakaju nyinami jurrku-juku-yijala. ⁹ Kujarlanyalurla walaju nyinaya. Kulalu-jana purda-nyangka yapa ngalya-kari kajili-nyarra pinarri-mani niyarningkijarra yimi. Kajinkili-jana yapa yinya-patu purda-nyanyi, ngulaju kapulu-nyarra warntarla-kanyi Jijaji Kiraji-kijaku. Yapa yinya-paturlu kuja kalu kuruwarri-kari purami, rampal-wangka kalu-nyanu kuja, “Kaatu kangalpa wangka yungurlipa kuyu tarruku ngarni purlapa-puruju.” Kujaju kula junga! Kula kalu-nyanu kujarluju pirrjirdi-mani Kaatuku puranjaku, lawa. Manu kajinkili yapa yinya-patu-piyarlu kuruwarri-kari purami, kulankulu pirrjirdi-jarrimi Kaatuku puranjaku. Kujarlanya yungurliparla wala nyinami Kaatu-mipaku. Nyanunguju kangalpa ngurrju-nyayirni nyinami.

¹⁰ Purami karlipa Jijaji-mipa. Nyanungu-ngalpa palija warntawarntarla yungu-ngalpa nyanungu-nyangu yalyu-kurlurlu kutu-karda kanyirni Kaatu-kurra. Kala yapa panu-karirli kalu-jana pinyi jiyipi manu puluku yungulu nganta yalyu yinyarra-kurluju kutu-karda yanirni Kaatu-kurra. Lawa! Yalyu yinyarluju kula-jana Kaatu-kurraju kanyirni. ¹¹ Kuja-ka Maralypikingarduyurlu Wiringki Juwungku pinyi jiyipi manu puluku, kanyirni-ka nyanungu-nyangu yalyuju Yuwarli Maralypi-kirra kaninjarni yangka ruumu tarruku-kurra. Kanyirni-ka yalyu yinya-kurraju yungu nganta-jana Kaatu yawuru-jarrimi yapaku kuja kalu majungka-jarrimi. Kala palkaju puluku-kurlanguju manu jiyipi-kirlanguju kalu-jana wurnturu kanyi kirri-ngirli yungulu kanjarla purrami yungkiyirla ngarninja-wangurlu. ¹² Kuja-piyarlu-yijalalu Jijajiji kangu kirri Jurujulumu-ngurluju pinjakungarntirliji. Jata-nyanjarla palija yinyarla-juku warntawarntarla. Nyanungu-nyanguju yalyuju karlija yungulurla yapa jungarni nyina Kaatu-mipaku. ¹³⁻¹⁴ Kirri yinya Jurujulumu kula tarnnga karri. Kapu lawa-jarrimi. Kulalparlipa Kaatu-kurlu nyinakarla yinyarlaju, lawa. Kala pardarni karliparla kirri-kariki kankarlarra Kaatu-kurlangurlaku. Yinyarla-kula kapurlipa tarnngaju nyinami Kaatu-kurluju. Kujarlanyarlipa yampimi puranja-wangurlu Juwu-kurlangu kuruwarriji. Jijaji-mipakurliparla wala nyina! Yapangkulu nyanunguju manyu-pungu kujalpa waraly-karrija warntawarntarla. Manu marda kajikalu-ngalpa ngaliparlangu manyu-pinyi kajirliparla wala-juku nyina. Ngulaju ngula-juku. Walarliparla warrarda nyinami.

¹⁵ Yuwayi, Jijaji yaninjarla-ngalpa palija yungurlipa wankaru nyinami manu yungu-ngalpa Kaatu wardinyi-jarrimi. Kujarlanya kangalpa wangka yungurlipa-jana yampimi puluku manu jiyipi pinja-wangurlu purranjaku Kaatuku nganta, yampimirlipa-jana. Warrardarliparla pulka-pinyi Kaatuku, manurlipa-jana warrarda yimi-ngarrirni yapa-patu-karirlanguku kuja karliparla wala nyinami Jijaji Kirajiki. ¹⁶ Nyurruwiyi, Jijajikingarnti palinjakungarnti, Kaatujulpa-jana wardinyi nyinaja yapakuju kujalpalu-jana pungu puluku manu jiyipi. Kala jalangu kuja karlipa-jana yapa ngalya-kariki yimirirli jarnkujarnku yinyi kutu, Kaatuju kangalpa wardinyi-jarrimi. Kujarlanyarlipa-nyanu kuja-jarrimi-jiki jarnkujarnku, manu yinyirli-nyanu niyarningkijarraju.

¹⁷ Purda-nyangkalu-jana nyurrurla-nyangu jaajikingarduyu wiriwiri. Warrawarra-kanyi kalu-nyarra yungunkulurla jungarni nyinami Kaatuku. Ngaka kapulu karrimi kamparru Kaaturla, manu kapu-jana payirni warrawarra-kangu-japalpalu-nyarra

jungangku. Kujarlanyalu-jana purda-nyangka, manulu warrki jungangku lawa-manta kajili-nyarra nyarrpa wangka. Kajinkili-jana Kirijini wiriwiri kujarlu purda-nyanyi, ngulaju kapulu-nyarra wardinyi-jarrimi, wajampa-wangu. Lawangkaju, kapulu-nyarra wajampa-jarri kujalpalu-nyarra puta jungarni-manu.

¹⁸ Wangkayalu-nganparla Kaatuku. Milya-pinyi karnalu kujalparnalurla jungarni nyinaja Kaatuku. Yungurnalurla tarnnga-juku jungarni warrarda nyina.

¹⁹ Ngampurrrpa-nyayirnirli yungurna-nyarra nyanjarnirra nyurrurla yapa-patu. Yapa nyurrurla, wangkayalurla Kaatuku yungurna-nyarra ngajulu yanirra nyanjaku.

²⁰ Warlalja-Wiringki Jijajirli-kila kangalpa ngalipaju warrawarra-kanyi yangka kuja-ka jiyipikingarduyurlu jiyipi nyanungu-nyangu warrawarra-kanyi. Kuja nyanungu warntawarntarla paliya, nyanungu-nyangu yalyuju-ngalpa karlija ngalipakuju. Ngula Kaaturlulku wankaru-manu pina nyanunguju. Kujarlanya karlipa milya-pinyi kuja kyananu yapaju mardarni Kaaturluju tarnngalku. Kuja-kula kajana yapakuju nyanunguju wangkami jalanguju. Yuwayi, Kaatuku kalurla yapaju marlaja nyina jalanguju rarralya wajampa-wangu. ²¹ Ngaju karna-nyarrarla wangkami yungu-nyarra niyarningkijarra pinarri-mani ngurrju. Ngula-jangka Jijaji Kirajirli kapu-nyarra pirrjirdi-mani, manu kapunkulu purda-nyanyi Kaatu. Kapunkulurla jungarni nyinami nyanungukuju, manu kapu-nyarra wardinyi-jarrimi. Pulka-pinyirli-parla Jijaji Kirajiki tarnngangku-juku! Ngula-juku ngurrju.

²² Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, purda-nyangkajulu wajampa-wangurlu! Ngarirna-nyarra pipa wita-mipa yirrarnu yapa nyurrurlakuju. Yirriyirrirlili manngu-nyangka ngaju-nyangu yimiji yungunkulu pirrjirdilki nyina.

²³ Manngu-nyanyi mayi kankulu ngalipa-nyangu wungu-warnu Timiji kujalpa rdakungka nyinaja? Yilyajalkulu, manu-ka ngurrangka rarralya nyinami jalanguju. Kajiji ngaju-kurra yanirni, ngulaju kapurlujarra mapirrilki yanirra nyurrurlaku nyanjakuju.

²⁴ Yaninjarlalu-jana wangkaya jaajikingarduyu-patuku wiriwiriki manu panu-karirlanguku Kaatu-kurlangu yapaku ngula kalu jinta-jarrimi. Yimi-ngarrika-jana nganimpa karnalu ngurrju nyina. Yapa nyampu Yitili-wardingki-paturlangurlu kalu-nyarra manngu-nyanyi.

²⁵ Wangkamilki karna-nyarrarla Kaatuku nyurrurlaku yapaku. Payirni karna-nyarrarla yungu-nyarra yimiri nyinami. Ngula-juku.

James
Pipa Jamaji-kirlangu
Pipa ngula-jana Jamajirli pantirninjarla yilyajarra
Kirijini-patuku nguru-kari nguru-karirlaku
nyurru-wiyi

Nyiya-kurlu yimi nyampu?

Nyampu wita yimi, ngulaju pantirninjarla yirrarnu Jamajirli Jijajiki kukurnu-nyanurlu. Kuja Jijaji palija warntawarntarla, kuja yakarra-pardinjarla pina-yanu nguru-nyayirni-wangu-kurra, ngula-jangkaju Jamajiji Kirijini-jarrija. Ngula-jangkaju, kala-jana wiri nyinaja Jurujulumurla Kirijini-patuku. Manu nyanungurlu pantirninjarla-jana pipa nyampu yilyaja panuku puranjakungarduyu-patuku Juwupatuku ngulalu muku pirri-parnkaja ngurrara-kari ngurrara-kari-kirra nyinanjaku.

Nyampurula pipangka, Jamaji-jana wangkaja yinyarraku kamparru-warnu-patuku puranjakungarduyu-patuku yungulurla tarnnga-juku ngurrju nyiyarningkijarrarla-jinta Kaatuku warrki-jarrimi manu panu-kariki yapa-paturlanguku. Nyanungu-patuku-jana Jamaji wangkaja yungulurla tarnnga-juku Jijaji Kirajiki ngungkurr-nyinami maju-puru, manu-jana pinarri-manu Jamajirli yungulu nyarrpa jukaruru nyinami yurlku-ngarrirninja-wangu, kulu-wangu, nyinnga-wangu, manu yungulu-jana yimirirli nyiyarningkijarra nyanungurra-nyangu yinyi yapaku panu-kariki.

¹ Ngajurna yirdiji Jamaji. Warrki-jarri karnarla Kaatuku manu ngaju-nyanguku Warlalja-Wiriki Jijaji Kirajiki. Nyampu karna-nyarra yirrarni jaru nyurrurlaku panuku-juku, yangka kuja kankulu nyina Kirijini-patu ngurrara-kari ngurrara-karirla. Ngurrju-japa kankulu nyina mayi ngula-juku?

Yungulparlipa wardinyi nyinakarla kajilpa-ngalpa majurlangu rdipiyarla

²⁻³ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, milya-pinyi kankulu nyampu: Kaji-nyarra yangka maju rdipimi, ngula-puru kajinkilirla wala-juku nyina Kaatuku, ngula-jangka kapunkulu pirrjirdi-jarrinja-yani Kaatuku puranjaku. Kujarlaju, kaji-nyarra maju-kari maju-kari rdipimi nyurrurlaku, ngulajulurla wardinyi-juku marlaja nyinaka muntuku-jarrinja-wangu-juku! ⁴ Yuwayi, Kaatukulurla wala-juku nyinaka, manulu puraya-juku ngurrju-karda manu jungarni-karda. Ngula-warnu kapunkulu nyinami pirrjirdi Jijaji-piya.

Payikalu Kaatu yungu-nyarra pinarri-mani kuruwarri nyanungu-nyangu

⁵ Kajinkilirla ngurrpa nyina Kaatuku, payikalu yungu-nyarra pinarri-mani. Kaatuka nyina jama-nyayirni yinja-panu. Kulalpa-nyarra nyiya witarlangu jurnta mar-dakarla pinarri-maninja-wangurlu. ⁶ Kajinkili Kaatuju payirni pinarri-maninjaku, jungarnirlili payika kapuru-wangurlu. Wala nyinanjarla kajinkili payirni, ngulaju kapu-nyarra pinarri-mani nyanungu-nyangu kuruwarri. Kajinkili Kaatu payirni kapuru nyinanjarla, ngulaju kankulu kuja-purda-jarra nyina maju. Ngulaju kankulu ngapa-piya nyina kuja-ka marlurirla nguna, yangka kuja-ka mayawunparlu luwarni ngapa kakarrara karlarra. ⁷⁻⁸ Ngana-puka kajilparla kapuru nyinakarla Kaatuku, ngula-warnuju kula pinarri-mani nyanungu-nyangu kuruwarri. Kulalparla Kaatuju ngungkurr-nyinakarla kuja-piyakuju kuja-ka yangka manngu-nyanyi kuja-purda-jarra. Kularla kuja-piyakuju nyiya witarlangu yinyi manu pinarri-mani Kaaturluju.

Yungulparlipa jintawarlayi-juku wardinyi-jarriyarla

⁹ Kirijini-patu ngajukupurdangka-purnu, ngana-puka kuja kanpa marda nyina marlajarra nyiyarningkijarra-wangu, ngulaju kyananu Kaaturlu nyanungu-kurramani. Kujarlaju wardinyi-jarriya-juku! ¹⁰⁻¹¹ Manu nganangku-puka kuja kanpa marda panu-jarlu mardarni jaya-kurra-nyayirni, jalangu kanpa junga-jala jurnarrpa panu-kurluju nyina, manu marda kanpa warrukirdikirdi-mani mayangku-juku. Ngulaju ngula-juku kanpa nyina jinjirla-piya kuja-ka pardimi yuntardi-nyayirni-wiyi witaku ngari. Wanta kuja-ka pardimirni, ngulangkuju-ka muku janka jinjirla linji-karda. Yuntardi-jangka, palimi-ka. Ngula-piya-yijala kapunparla jurnarrpa panu-kurlunya marlaja palimi Kaatukuju, manu kapunpa wajawaja-mani jurnarrpa ngurrjunya. Ngulaju ngula-juku, wardinyi-juku nyinaka marijamarija-wangu!

Yapangku kalu-nyanu karlirr-kanyi Kaatu-kujaku

¹² Yapa Kirijinirli, kuja-ka wala nyinanjarla pura-juku Kaatu nyiyarlungu majupuru, ngulaju karla yapaju marlaja nyina wardinyi-nyayirni. Wala nyinanjarla kapurla jirrganja nyinami wankaru Kaatu-kuju tarnnga-juku. Kujanya-ngalpa ngalipaku Kirijini-patuku wangkaja nyurru-wiyi kuja karliparla yulkami. Kapurliparla jirrganja nyinami wankaru tarnnga-juku. ¹³ Kala kaji-ngalpa Juju Ngawungku yimirr-yinyi puta, ngulaju kajikarliparla marda karlirr-yani Kaatukuju. Manu marda kajikarlipa wangka kuja, “Kari kangalpa Kaaturlu yimirr-yinjarla karlirr-kanyi!” Kujaju yijardu-wangu, kuja wangkanja-wangurlurlipa yampimirra! Kula-ka nganangku yimirr-yinjarla karlirr-kanyi Kaatu, manu kula kangalpa Kaaturluju yimirr-yinjarla karlirr-kanyi yapa. ¹⁴ Nyarrparla marda karla yapaju karlirr-yani wiljiji? Wilji-wiyi kuja-ka manngu-nyanyi, ngulaju kyananu yimirr-yinjarla karlirr-kanyi Kaatu-kujaku. Kuja kyananu karlirr-kanyi Kaatu-kujaku, ngulaju karla rdarr-karrimirra Juju Ngawukuju. Nyanungurlu kyananu Juju Ngawu-kurralku rdarr-kanyi wiljingki. ¹⁵ Tarnngalku kyananu rdarr-kanyi Juju Ngawu-kurra-pinangu. Ngurrju-jangkarlu kaji manngu-nyanyi nyiyarningkijarra majumaju, ngula-jangka kaji karlirr-yani ngari wita-wiyi, ngulangkuju kyananu karlirr-kanyi Kaatu-kujaku. Ngula-jangkanya-ka majungka-jarri-nyayirni karrikarri-wangu-nyayirni. Kujarlaju, ngakarrangakarra maju-panu-ka palimilki.

¹⁶ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, purda-nyangkalu nyampu jaru Kaatukurlangu jungarnirli manu yijardurlu, kajikankulu marda warntarla manngu-nyanyi. ¹⁷ Nyiyarningkijarra kuja karlipa nyanyi nyampurla ngurungka ngurrju, ngulaju-ngalpa Kaaturluju ngurrju-maninjarla yirrarnu nyanungurlu warntarriji ngalipaku. Nyanungurlu ngurrju-manu wanta, kirntangi, manu yanjilypiri-jana, ngulajurla warlalja nyanunguku. Nyampurra kalu warrarda kurruly-wanti yalkirirla ngula kalu yani warru. Kala Kaatu-ka jurrku-juku nyina ngurrju tarnnga, kurruly-wantinjawangu. ¹⁸ Nyurru-wiyi Kaaturlulpa-ngalpa wardu-pungu yungurliparla nyina nyanunguku yapa, yungurlipa pura nyanungu. Wangkanjarlu-ngalpa ngaanypa yungu jungangu yimingki, ngulaju karlipa nyinami ngurrju-nyayirni nyiyarningkijarra-piya-wangu nyampurla ngurungka kuja nyanungurlu ngurrju-manu.

Yungulparlipa purda-nyangkarla jaru Kaatu-kurlangu ngulaju yirriyirri-nyayirni

¹⁹ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, kajikankulu-jana marda kapanku wangkami yapa ngalya-kariki yungunkulu-jana jungarni-mani nganta. Karrimirra kuja! Wangkanjakungarntirli-wiyili purda-nyangka Kaatu wangkanja-kurra. Ngula-jangkaju, kajinkili-jana wangkami, rarralypajukulu-jana wangkaya kuluwangu. ²⁰ Kajinkili-jana kulu-jarri, ngulaju kulalpankulurla jungarni warrki-jarriyarla Kaatukuju. ²¹ Puta manngu-nyangkalu ngawu, manulurla jungarni nyinaya maju puranja-wangu. Putalu-nyanurla pulka-pungka, kuja-wangulu gayi nyinaka! Kalakankulu marda jarrwara-kari yanirra-juku manu wilji-jarri-nyayirni.

Kuja-kujakuju, ngampurrparlulu puraya Kaatu-kurlanguju jaru manu kuruwarri. Marlajalurla mardaka, kapu-nyarra Kaaturluju muurlparlu mardarni wankarulku jaru-kurlurlu.

²² Jungarnirlili purda-nyangka Kaatu-kurlangu jaru nyarrpa kaji-nyarra wangka warrkiki, manulu puraya wajawaja-maninja-wangurlu. Kajinkili jaru nyampu jamulu purda-nyanyi warrki-jarrinja-wangurlu, ngulaju kankulu-nyanu yimirr-yinjarla karlirr-kanyi Kaatu-kurlangukuju kuruwarrikiji. ²³⁻²⁴ Nganangku-puka Kaatu-kurlangu kajilpa jaru jamulu purda-nyangkarla warrki-jarrinja-wangurlu, ngulaju wati-piya yangka kuja kyanu watingkiji yinngirri nyanyi mirangka. Ngula-jangkaju, kuja-ka yarnkamirra, yali-jiki kyanu wajawaja-mani nyiya-piya kuja-nyanu jamulu nyangu yinngirri mirangka. Kuja-piya-yijala kankulu nyinami kajinkili jamulu purda-nyanyi Kaatu-kurlangu jaruju warrki-jarrinja-wangurlu. ²⁵ Nyampu jaru Kaatu-kurlangu, ngulaju ngurrju-nyayirni! Ngulangkunya kajana yapa kurruly-kijirni rarralya-karda wilji-kijaku jaru-kari-piya-wangurlu. Nganangku-puka yapangku kuja-ka yirriyirri purda-nyanyi, manu kuja-ka purami wajawaja-maninja-wangurlu nyarrpa kuja karla Kaatu wangka warrkiki, ngulaju kapu Kaaturlu pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kanyi. Kujarlaju yungulparlipa purda-nyanjarla purayarla Kaatu-kurlangu kuruwarri tarnngangu-juku!

Nyarrpa-jarrimi-ka Kirijini-nyayirni yapa?

²⁶ Nganangku-puka yapangku kuja kyanu Kirijini-pajirni nganta, kajilpa-jana yapa ngalya-kariki nginji-wangkayarla warru ngarririnja-karra manu kulu-karra, ngulaju kajika-nyanu yimirr-yinjarla karlirr-kanyi Kaatu-kujaku. Nyiyaku kyanu Kirijini-pajirni? ²⁷ Kala kuja-ka yapa nyina Kirijini-nyayirni ngurrju-nyayirni, ngulangkuju kajana warrawarra-kanyi yapunta manu kali-puka yangka kuja kalu nyina kulkurrukulurru. Manu kyanu yapangku nyampurluju warla-pajirni karlirr-yaninja-kujaku. Nyampunya yapaju Kirijini-nyayirni ngurrju-nyayirni!

2

Ngaliparlu yungulparlipa-nyanu rdakurl-kijirninjarla mardakarla marlajarra-wati manu tala panu-kurlu-wati jintangka-juku yiringi-maninja-wangurlu

¹ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, ngalipa karliparla wala nyina Jijaji Kira-jiki Warlaja-Wiriki kuja-ka yartarnarri wiri-jarlu-kurlu nyina. Kujarlaju, ngaliparlu yungulparlipa-nyanu rdakurl-kijikarla yapa jintawarlayi marlajarra-wati marda, marda palka-kurlu jaya-kurra-kurlu kalu nyina. ²⁻³ Ngulakunya yungurna-nyarra pinarri-mani: Kajilpa yapa marda yukayarlarni jaajirla kaninjarni, nyanyi marda kajikanpa, kajikanpa-nyanu marda wangka, “Kari ngarlarrpa-kurlu yukajarni tala panu-kurluju!” Ngula-jangka marda kajikanparla wangka, “Yantarni! Nyampurla nyinaka ngaju-wana, kutuju ngirrily-nyinaka!” Kala kajilpa marda yapa jinta-kari yukayarlarni jaaji-kirra larralarra-kurlu palya-nyayirni wawarda-kurluju, nyanyi marda kajikanpa, wangka marda kajikanpa-nyanu, “Kari yangkalku ngawungawu yukajarni!” Ngula-jangka marda kajikanparla wangka, “Yalirla-kirli karriyarra, wurnturu-kirli nyinaka!” Kujaju jarrwara-nyayirni wangkanjaku! ⁴ Kujaju jarrwara-nyayirni, manngu-nyanyi kuja kanpa manu wangkami. Kamparru-warnu yapa ngulajunpa nyanjarla rdakurl-kujurnu yungunpa nganta yipiljipilji-mani. Jintakarilki yapa palya-kurlu wawarda-kurlu kuja yanurnu, ngulajunpa nyanjarla ngawu-pajurnu. Marlajarra manu tala panu-kurlu, jintangkajukulu-nyanu rdakurl-kijirninjarla mardaka.

⁵ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, purda-nyangkajulu yirriyirri! Kaaturlu kajana milarni yapa marlajarra yangka jurnarrpa-wangu yungulurla

nyanunguku Warlalja-Wiriki wala nyinami, manu yungulurla jirrnganja nyinami wankaru tarnnga-juku nguru-nyayirni-wangurla nyanungu-nyangurla. Kujanya-jana wangkaja yapa panukuju yangkaku kuja kalurla yapaju yulkami. ⁶⁻⁷ Kala ngari nyurrurla kankulu-jana nginji-wangkami ngawu-pajirninjarla yangka marlajarra-watiki. Wita-karilki yirna-nyarra payirni: Ngana-paturlu kalu-nyarra jangkardu wangkami? Yangka-paturlu tala panu-kurlurlu, ngulangku kalu-nyarra murrumurru-mani manu kuwurtu-kurra kanyi. Manu yirdiki Jijaji-kirlanguku, yangka kujankulurla marlaja Kirijini-jarrija, ngulaju kalu nginji-wangkanjarla ngawu-pajirni.

⁸ Kujanya-ngalpa yirrarnu Kaaturluju kuruwarriji ngalipaku Kirijini-patuku: “Kuja kyananu yulka yapaju, ngula-piya-yijalalpa-jana yulkayarla yapa warlal-jakuju ngurrara-jintakuju!”* Kajilpanpa nyampu jinta kuruwarri Payipulurla purayarla, ngulaju ngula-juku. ⁹ Kala kajilpanpa-jana miimii-nyanjarla nginji-wangka jurnarrpa-wanguku nganta marlajarraku, ngula-puruju kajilpanpa-jana miimii-nyanjarla rdakurl-kijirni ngarlarrpa nganta tala panu-kurlu nganta, kujaju maju! Kujanya kanparla jarrwara-kari yani Kaatu-kujakuju. Kaatu kangku nyuntuku wangka, “Kari nyuntujunpa wilji-nyayirni kujanpa karlirr-yanu kuruwarri ngaju-nyangu-kujakuju!” ¹⁰ Yapangku nganangku-puka kajilpa marda jintarlangu kuruwarri wajawaja-mantarla Kaatu-kurlangu puranja-wangurlu, ngula-warnu Kaatuju kajikarla wangkami-juku, ‘Kari nyuntujunpa wilji-nyayirni-juku! Mukunpa wajawaja-manu kuruwarri ngaju-nyangu puranja-wangurlu!’ ¹¹ Kujanya-ngalpa yirrarnu Kaaturluju kuruwarriji ngalipaku Kirijini-patuku: “Nyuntu kajilpanpa nyinayarla palka-kurlu yupukarra, kula kalykuru-jarriya yapa jinta-kari-kirli!”* Manu-ngalpa kuruwarri jinta-kari yirrarnu ngalipaku: “Yampiyalu-nyanu tarnnga-kurra pakarninja-wangurlu!”* Ngulaju ngula-juku. Ngana-puka wati kajilpa nyinayarla kalykuru-wangu karnta jinta-kurlu karnta-kari karnta-kari-wangu, ngulaju ngurrju. Kala nyanungurlu kajilpa wati-kari pungkarla tarnnga-kurra linjarrparlu, ngulaju Kaatuju kajikarla wangka, “Kari kanpa nyuntu nyinami wilji-panu! Mukunpa wajawaja-manu kuruwarri ngaju-nyangu puranja-wangurlu!” Kujarlaju yungulparlipa muku purayarla kuruwarri Kaatu-kurlangu jintarlangu wajawaja-maninja-wangurlu!

¹² Purda-nyangkalu nyampuju jaru! Ngaka-kari kapunkulu kamparrurla karrimi Kaatu-kurlangurla. Nyanungurlu kapu-nyarra miimii-nyanyi kuwurtukungarduyupiyarlu nyanungu-nyangurla kuruwarrirla. Kuruwarri nyampurlunya kangalpa rarralya-maninjarla ngurrjurra-mani wilji-jangkaju. Kujarlaju, jalanguju yungulpankulu-jana ngurrju nyinakarla yapa ngalya-karikiji. ¹³ Kajilpankulu-jana mari-wangu nyinakarla, mari-wangurla-yijala kajika-nyarra miimii-nyanjarla maju-pajirni. Purda-nyangkalu nyampu: Kajilpankulu-jana mari-jarrinjarla ngurrju nyinayarla yapa ngalya-kariki, ngulaju Kaaturlu kajika-nyarra mari-jarrinjarla manu miimii-nyanjarla ngurrju-pajirni nyurrurla.

Yungulparliparla wala nyinakarla Kaatuku, ngula-puruju yungulparliparla jungarni warrki-jarriyarla

¹⁴ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, kajilparla yapa wala nganta nyinakarla Kaatuku, manu Kirijini nganta kajilparla lawa nyinakarla Kaatukuju warrki-jarrinja-wangu-juku, ngulaju kulalpa Kaaturlu muurl-mardakarla warlaljarlu. ¹⁵⁻¹⁶ Ngalipanyangu turnu-warnurla, jinta-kari yapa marda-ka nyina jurnarrpa-wangu, mangarri-wangu, wawarda-wangu. Jamulu wangkami marda kajikankulurla, “Kari kangku Kaaturlu warrawarra-kanyi! Kuyu nganja! Wawardangku parnta-yirraka!” Kala

* **2:8** Nyangka Leviticus 19.18   * **2:11** Nyangka Exodus 20.13   * **2:11** Nyangka Exodus 20.14, Deuteronomy 5.17-18

kajilpankulurla jurnta mardakarla yinja-wangurlu, ngulaju jarrwara! Ngari kankulurla jamulu wangkami yimi-mipa. Yali yapa ngulaju kapu nyinami yarnunjuku-juku, manu kapu pirriyarlu-pinyi wawarda-wanguju. ¹⁷ Nyampunya junga karna-nyarra wangkami. Kajilparla yapa wala nganta nyinakarla Kaatuku warrki-jarrinja-wangu, ngulaju kajikarla jamulu wala nyina. Kulalpa Kaaturlu muurl-mardakarla.

¹⁸ Yapa jinta-karirli marda kajikaju ngajuju payirni, “Ngana-ka Kirijini-nyayirni nyinami? Nyarrpa-jarrimi-ka nyanunguju? Jinta-karirli kyanu Kirijini-ngarrirni kuja karla wala nganta nyina Kaatuku. Manu jinta-karirlangurlu kyanu Kirijini-ngarrirni kuja karla warrki-jarrimi nganta jungarni Kaatuku. Ngana-ka Kirijini-nyayirni nyina yalumpu-jarrarlaju?” Kujarlunya marda kajikaju payirni. Ngajulu Jamaji karna-nyarra wangkami nyarrpa-jarrimi-ka Kirijini-nyayirni. Nganangku-puka kajilpa warrki-jarrinja-wangurlu jawirri purda-nyangkarla Kaatu nyarrpa kajirla wangkami warrki-jarrinjaku, ngulaju kajika Kirijini-wangu nyina kapurunju. Kala kajilparla wala nyinakarla Kaatuku, manu nyanunguku kajilparla jungarni warrki-jarriyarla, ngulaju kajika Kirijini-nyayirni nyina. ¹⁹ Nyuntulurlu kajikanpa marda milya-pinyi yangka jinta-juku Kaatuju. Kujaju junga-jala. Kala kujarlu-yijala kalu milya-pinyi juju-kari juju-karirli Juju Ngawu-kurlangurlu jinta-juku Kaatu. Kujarlaju kalu ngarrurda mirrmirr-karrimi nyuntu-piya-wanguju.

Kaaturlu kajana jungarni-pajirni yapa kuja kalurla wala nyina manu yangka kuja kalurla jungarni warrki-jarrimi nyanunguku

²⁰ Nyuntunpa warungka-nyayirni kuja kanpaju wiljiwilji-mani-jiki. Mayirnanngu milki-yirrarni Kaatu-kurlangu kuruwarriji yungunpa pinarri-jarrinjarla milya-pinyi? Nganangku-puka kajilparla wala nganta nyinakarla Kaatuku warrki-jarrinja-wangu, ngulaju kajikarla jamulu wala nyina. Kulalpa Kaaturlu muurl-mardakarla.

²¹ Pina-manngu-nyangka ngalipakupalangu Yipuruyamu. Nyiya-jangka Kaaturlu jungarni-pajurnu? Yipuruyamu kapurla pinjarla yungkarla ngalapi-nyanu Yijaki Kaatuku yangkangka maralypirla jurnta mardarninja-wangurlu. Kujarlanya Kaaturlu jungarni-pajurnu. ²² Pinalkunya kanpa nyina Yipuruyamu-kurlukuju? Nyanunguju kalarla wala-nyayirni-juku nyinaja, manu kala purda-nyanjarla warrki-jarrija nyarrpa kuja kalarla Kaatuju wangkaja. Kujarlanya Kaaturlu milya-pungu yangka kujarla wala nyinaja-nyayirni Yipuruyamuju. ²³ Nyampunya jurrku-juku jaru kuja karlipa nyanyi Payipulurla, kuja kangalpa wangka:

“Kari Yipuruyamu kalarla wala nyinaja Kaatuku, kujarlanya kala jungarni-pajurnu Kaaturluju, manurla wangkaja Yipuruyamukuju, ‘Nyuntunpa puntu ngaju-nyangu!’ ”*

²⁴ Ngana-puka kuja karla wala nyina nganta Kaatuku, manu yangka kuja karla jungarni warrki-jarrimi Kaatukuju, kujarlanya-ka jungarni-pajirni Kaaturluju. Warrki-wangurlaju, lawa!

²⁵ Kuja-piya-yijala, jinta-kari yimi-ka nguna Payipulurla karnta-kurlu yirdi-kirli Raapa-kurlu * yangka kuja kala nyinaja ngawu. Ngulaju yangka kuja-jana yungu mangarri, manu yangka kuja-jana yuwarli nyanungu-nyangurla wuruly-yirrarnu wati-patu Yijirali-pinkiji pinja-kujaku yapa-patu-kari-kijaku. Ngula-jangkaju, wuruly-yilyajalku-jana. Kujarlanya Kaaturluju jungarni-pajurnu. ²⁶ Yapa ngaanypa-wangu ngulaju-ka palimilki. Ngula-piyarlu-yijala yapa kajikarla wala nganta nyinami Kaatuku. Kala kajilpa jawirri purda-nyangkarla Kaatu wangkanja-kurra nyarrpa kajirla wangka warrkiki, kulalpa Kaaturlu muurl-mardakarla yapa yali ngaanypa-wangu-piya.

* 2:23 Nyangka Genesis 15.6 * 2:25 Nyangka Joshua 2

3

Yungulparlipa-nyanu warla-pajikarla maju wangkanja-kujaku

1-2 Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, kulalu panu-juku ngampurpa nyinakarla yungunkulu tiija-jarrimi jintawarlayi. Wita-karrikarri karliparla muku karanparr-karri Kaatu-kurlangu kuruwarrikiji. Nyurrurla-kari kula kankulu nyina tiija-patu, ngulaju ngula-juku. Ngaka kapu-nyarra miimii-nyanyi Kaaturlu kuwurtukungarduyu-piyarlu ngari rarralyparlu. Kala nganimpa yangka tiija-patu, kuja karnalu-jana Kirijini-patu pinarri-mani, ngulaju kapu-nganpa Kaaturluju miimii-nyanyi-yijala ngulaju karrikarri-wangurlu. Kujarlaju yungulpankulu nyinakarla marnkurpa-mipa tiija-patuju.

Nganangku-puka Kirijinirli kajilpa-nyanu warla-pajikarla maju wangkanja-kujaku, ngulaju ngurrju-nyayirni yapa Kaatu-kurlangu. Kajika-nyanu warla-pajirni ramparlampal-yaninja-kujaku.

3 Yangka kankulu milya-pinyi nantuwu wiri-jarlu kuja karliparla watiya-pardu yirrarni lirrangka ngalyipi-piya-kurlurlu. Watingkiji-ka ngula watiya-pardu-kurlurlu manu ngalyipi-piya-kurlurlu kurruly-kijirni manu jukarurru-mani wapanjaku kuja-purda manu kuja-purdaku, yangka kuja-ka wati nyina ngampurpa yaninjaku kuja-purda manu kuja-purdaku. 4 Yangka kankulu milya-pinyi pawurtu wiri-jarlu-yijala kuja-ka ngapa wiringka wapami. Yalumpu pawurtu-ka kurruly-kijirni-yijala manu jukarurru-mani watingki wita watiya-pardu-kurlurlu purdangirli-wanarlu ngapangkarlu yangka kuja-ka wati nyina ngampurpa yaninjaku kuja-purda manu kuja-purda. Ngula-kurra mayawunpa wiringki kulalpa kurruly-kijikarla yangka jukarurru-warnu. Mayawunpa wiri-puruju kajika jukarurru-juku kanja-yani yangka yali-kirlirli watiya wita-kurlurlu purdangirli-wanarlu jukarurru-maninja-kurlangurlu. 5 Ngalipa-nyangu jalanyapaju wita-nyayirni karlipa mardarni kuja-piya-yijala yali-jarra yangka wita watiya-jarra-piya nantuwurla manu pawurturla. Ngula-kurlurlu jalanyapa wita-kurlurluju kajikarlipa-nyanu wiri-pajirni. Ngulaju maju-ka karri kuja-piya wangkanjakuju!

Yangka kankulu milya-pinyi warlu wita yangka marnangka. Papimi-ka, papinja-warnuju kiljilki-ka piljarrarni. Ngula-jangkaju-ka waapapa-ngarni. 6 Jalanyapa nyampu lirrangka ngalipa-nyangurla-ka nguna warlu-piya-yijala. Ngawungawu-nyayirni-ka nguna ngalipa-nyangurla. Kulalparlipa-nyanu nyarrparlu jalanyapaju warla-pajikarla majumaju wangkanja-kujaku. Kujarlaju kangalpa maju-maninjarla kii-purrarni miyalu, manu karlipa-jana maju wangkanjarlu maju-mani yapa ngalya-karirlangu. Nyampukuju karlipa yangka warrarda wangkami maju. Kujarlu-yijala karlipa nyiyarningkijarra maju-mani nguru-kari nguru-karirla. Nyarrpara-ngurlu karlipa kujaku pinarri-jarrimi? Nguru nyanungu-nyangu-ngurlu Juju Ngawungku kangalpa pinarri-mani kuja karlipa maju wangkami.

7 Ngaliparlu karlipa-jana mardarni nantuwu, puluku, jarntu, kuyu-kari kuyu-kari yangka kulu-parnta-wati manu yumurru-wangu-wati, jurlpu-wati manu yawu-watirlangu. Jungarni-mani karlipa-jana yungulu-ngalpa purda-nyanyi kuja karlipa-jana nyarrpa wangkami. 8 Kulalpa-nyanu nganangku-puka kuja-piyarlu-yijala jalanyapaju jungarni-maninjarla warla-pajikarla majumaju wangkanja-kujaku. Jalanyapa nyampuju mawiya-piya warna-kurlangu-piya. Kulalpa nganangku warla-pajikarla, lawa! 9 Nyampu jalanyapa-kurlu karliparla pulka-pinyi ngalipakupalanguku Warlalja-Wiriki Kaatuku. Ngula-jangkaju, nyampu-juku jinta jalanyapa-kurlu kajikarlipa-jana nginji-wangka yapa ngalya-kariki ngarrirninja-karra. Kujaju jarrwara-nyayirni! Nyanungurrarlangu-jana Kaaturlu ngurrju-manu nyanungu-piya-juku yungurlipa-jana nginji-wangkanja-wangu nyinami ngurrju. 10 Pulka-pinyi karliparla Kaatukuju.

Ngula-jangkaju, jinta nyampu-jangka-juku lirra-jangka kajikarlipa-jana ngarrirninjarla nginji-wangkami yapa-patu-karikilki. Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, karrimirra kuja! Yampiyalu-jana ngarrirninja-wangurlu! ¹¹ Ngapa ngurrju kajilpa ngunakarla muljunga, ngulaju kajika ngunami kumarlpa-wangu. Kala ngapa kuja-ka kumarlpa nguna, ngulaju-ka ngunami kumarlpa-juku ngurrju-wangu ngarrinjaku. Ngula-ngurlu kumarlpa-ngurluju kulalparlipa nyarrparlu palka-mantarla ngapa ngurrjuku. ¹² Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, purda-nyangkajulu! Kulalparlipa mantarla yuparli ngalyipi-jangka. Kulalparlipa pajikarla marniki-piyaju watiya-jangka yawakiyi-jangka. Marluri wita-wangu-jangka, kuja-ka ngapa yangka kumarlpa nguna, kulalparlipa pangirninjarla nganjarla ngapa ngurrju.

Ngana-ka yapa pina nyina Kaatu-kurlanguku kuruwarriki?

¹³ Ngana-ka yapa pina-nyayirni nyina Kaatu-kurlanguku kuruwarriki? Nyanunguju yungulpa nyinakarla pululu kurrurru-karrinja-wangu, kulu-wangu manu jama-nyayirni. Kajili yapa-patu-karirli nyanyi, ngulaju kapulu milya-pinyi ngurrju-nyayirni yapa, pina-nyayirni Kaatu-kurlanguku jaruku. ¹⁴ Kala kajilpankulu-nyanu mulu-nyangkarla manu wiljiwilji-mantarla kulungku, manu kajilpankulu jama-wangu nyinakarla, kulalu-nyanu pinangkalpa-pajika, kajikankulu marda warlka wangka pinangkalpa nganta. ¹⁵ Nyarrpararlankulu marda pina-jarrija muku nyampuju majumajukuju, lawa! Pina-jarrijankulu walya nyampurula-kirli juju-kari juju-karirla. ¹⁶ Manu kajilpankulu-nyanu mulu-nyangkarla, kajilpankulu-nyanu jama-wangu nyinakarla, ngulaju kajikankulu-nyanu jarnkujarnku jurnta nyinami. Ngula-jangkaju, kalakankulu tarnngalku karlirr-yaninja-yani, kalakankulu majungka-jarrinja-yani nyiyarningkijarrarla.

¹⁷ Kuja-kujakulu payika Kaatu yungu-nyarra pinarri-mani jungarni nyinanjaku. Kapu-nyarra pinarri-mani kirlka nyinanjaku, kulu-wangu-nyinanjaku, rarralya nyinanjaku, wiljiwilji-maninja-wangu-kujaku, manu yapa ngalya-kariki mari-jarrinjarla ngurrju nyinanjaku kapu-nyarra pinarri-mani. Ngula-jangkanya kapunkulu-jana ngurrju-nyayirni nyinami yapa panuku, manu kapunkulu-jana junga wangkami milkarra-wangu yapa ngalya-kariki tarnnga-juku. ¹⁸ Kajinkili-jana rarralya nyina yapa ngalya-kariki yangka kulu nyinanja-kurraju, nyanungurrarlangu kapulu-nyarrarla nyurrurlakuju marlaja nyina jungarni Kaatukuju. Kujarlunya kankulu-jana Kaatuju wardinyi-mani: Rarralypalu-jana nyinaka nyuntu yapa ngalya-kariki. Rarralypalu-manta-jana yapa ngalya-kari kulu-kurraju warla-pajirninjarlu.

4

Yungulparlipa yampiyarla nyiyarningkijarra majumaju

¹ Nyiyarla kankulu-nyanu tarnnganguku-juku wiljiwilji-mani? Nyiyarla kankulu-nyanu tarnnganguku-juku kulungku pakarni manu ngarrirni? Tala panu-kurlu-mipaku kankulu-jana warrarda ngurru-nyanyi yapa ngalya-kariki yungunkulu-jana nyarrparlu puntarni. Kajilpankulu-jana puntakarla, ngulaju kajikankulu wardinyi nganta nyina. Kujaju yijardu-wangu! Nyurrurlajunkulu purlurlpa-nyayirni! ² Ngampurpa-nyayirni kankulurla nyina nyiyarningkijarraku yapa ngalya-kari-kirlanguku. Kala marlajarra-nyayirni-juku kankulu nyinami. Ngurru-nyanyilki kankulu-jana nyarrparlu yungunkulu-jana wijingki jurnta mani pakarninjarla. Kuja-kujakuju, winjarninkili Kaatuju payurnu talakuju? Kapu-nyarra yungkarla, kajinkili payikarla. ³ Yangka kuja kankulu Kaatu payirni nyiyarlanguku, kula kankulu-janarla yapa ngalya-kariki payirni, lawa. Ngari kankulu payirni purlurlparlu yungunkulu-nyanu yiily-ngarni muku, yungunkulu nganta wardinyi nyinami.

⁴ Nyurrurla-patujunkulu karnta maju-nyayirni-piya yangka kuja karla jurnta parnkami nyanungu-nyanguku kali-nyanu warlaljaku jinta-kari-kirra wati-kari-kirraluku. Kula kankulu Kaatu purami, ngari kankulu tala-mipa purami nyampurla ngurungka. Kajilpankulu ngampurpa-juku nyinakarla nyiyarningkijarra majuma-juku nyampurla walyangkaku, ngulaju kuja-jarrinjarla kajikankulurla nyurunyuru-jarrimi Kaatukuju. ⁵ Rampal-manngu-nyanyinya kankulu yimi Kaatu-kurlangu kuja-ka nguna Payipulurlaju? Nyampunya-ka wangka:

“Kaaturlu-ngalpa pirlirra yungu palka-jarrinjakungarnti. Kala kularlipa pirlirra ngalipa-nyangu-kurlurlu manngu-nyangu jungarni, lawa. Maju-miparlipa manngu-nyangu pirlirra-kurlurluju.”*

⁶ Kuja-kujakunya kangalpa Kaatuju nyina yimiri-juku. Nyampunya kangalpa wangkami Payipulurlaju:

“Yapangku kuja kyananu wiri-pajirni nganta pinangkalpa nganta, ngulaju-ka Kaaturluju mamparl-pinyi ngungkurr-nyinanja-wangurlu. Kala yangka pulya-parnta kuja-ka ngurrju nyina kurruru-karrinja-wangu, ngulakuju karla yimiri nyinami Kaatuju.”*

⁷ Kujarlajulu linpangku purda-nyangka Kaatu wilji-wangurlu nyarra kaji-nyarra wangka, manulu-nyanu yungka nyanungu-kurra witawita-piyarlu. Mamparl-pungkalu Juju Ngawu wurra-maninjarla. Kajinkili mamparl-pinyi, ngulaju kapu-nyarra nyanunguju jurnta parnkami kapanku. ⁸ Yantalurla kutu-kurra Kaatuku, kujarlaju kapu-nyarra nyanungulku kutu-jarrimi. Nyurrurla yangka ngawungawu-wati, yampiyalu nyiyarningkijarra ngawu-kurra-pinanguju! Nyurrurla yangka kuja kankulu manngu-nyanyi kuja-purda-jarra, kirlka-mantalu-nyanu kurturduuruju!

⁹ Wardinyi-wangulu nyinaya manu yinka-wangu! Yayi-pantikalu maju-panungka!

¹⁰ Yungkalu-nyanu Kaatu-kurra witawita-piyarlu, ngulaju Kaaturlu kapu-nyarra pulka-pinjarla wardinyi-mani.

Yungulparlipa ngurrju nyinayarla nginji-wangkanja-wangu

¹¹ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, yampiyalu-nyanu nginji-wangkanja-wangurlu nyurrurla-paturluju. Kuja kankulu-nyanu nginji-wangkami manu maju-ngarrirni, ngulangkuju kankulu Kaatu-kurlangu kurruwarri maju-ngarrirni. Kajilpankulu kujarlaju maju-ngarrikarla kurruwarri Kaatu-kurlangu, ngulaju kulalpankulu jungarnirli purayarla, lawa. ¹² Nganangku-ngalpa yungu kurruwarriji? Jintangku-juku Kaaturlu-ngalpa yungu kurruwarriji. Nyanungu-miparlunya kapu-ngalpa miimii-nyanyi yapa kuwurtukungarduyu-piyarlu. Nyanungu-miparlunya jintangku kapu-ngalpa wankaruju mardarni. Kala ngalya-kari, nyanungurlu jintangku kapu-jana miimii-nyanjarla yilyami warlu wiri-kirra, kula nyurrurlarlaju, lawa. Kujarlajulparlipa-nyanu yulkayarla nginji-wangkanja-wangu!

Kula karlipa milya-pinyi nyiya mayi kajika-ngalpa rdipimi jukurra

¹³ Ngalya-kari kajikankulu marda wangka kuja, “Kari jalangu marda, jukurra marda kapurlipa yani kirri-kari kirri-kari-kirra talaku-waja maninjaku warrkingkarlu. Yinyarla ngurra-karirla kapurlipa nyina tarnnga yulyurru-pu-kari-kirra-pinangu. Kapurlipa-nyanu tala-kari tala-kari turnuturnu-mani warrkingkarlu.”

¹⁴ Kuja wangkanja-wangulu nyinaka! Ngurru-nyayirni kula kankulu milya-pinyi nyiya mayi maju kajika-nyarra rdipimi jukurraju. Nyurrurlajunkulu kunjuru-piya kuja-ka yangka kunjuru karrinja-pardi ngari witaku. Ngula-jangka-ka yawu-pardi kapanku. ¹⁵ Kujarlanya yungulpankulu wangkayarla kuja, “Kari Kaatu-ngalpa Warlalja-Wiri. Kaji-ngalpa ngampurpa-juku nyina, jukurraju marda kapurlipa wankarujuku nyina. Ngula-jangkanya kajikarlipa marda yani yali-kari-kirraju warrkikiji.”

* **4:5** Nyangka Proverbs 3.34   * **4:6** Nyangka Proverbs 3.34

¹⁶ Nyinakalu ngurrju kurrurru-karrinja-wangu! Kalakankulu-nyanu kurrurru-karri wiriwiri nganta. Ngulaju maju kujaju wangkanjaku! ¹⁷ Kujarlaju, ngana-puka yangka kuja-ka pina nganta nyina jungarniki nyinanjaku, kajilpa jungarni nyinakarlaraku, ngulaju ngurrju. Lawangkaju, ngulaju jarrwara Kaatu-kurlangurla kuruwarrirla.

5

Yapa yangka ngula-ka nyina nyiyarningkijarra-kurlu panu-kurlu, ngulaju kapu marri-pinyi kajirla jurnta yawu-pardi

¹ Nyurrurla yangka tala wiri-kirli, ngulajulu yulanjakulku rdirri-yungka! Ngaka kapu-nyarra maju-nyayirni rdpimi. ² Kapu-nyarra lawa karri, manu kapunkulu marlajarra-nyayirni nyina. Kula-nganta kapu-nyarra muku jurnta puka-jarrimi jurnarrpaju, kula-nganta-ka yangka mulururlu muku ngarni. ³ Tala nyurrurla-nyangu, yangka kuja kankulu warrarda mani jalangu-jarrarlu yangka warrki-jangkarlu, ngulaju-ka maju nguna kujaju. Ngaka kaji-nyarra Kaaturlu miimii-nyanyi purunju-warnu-kurlurlangu marda, ngulaju kapu-nyarra nyanyi, manu kula-nyarra ngungkurr-nyina purunju-warnu-kurluku. Talangku nyampurlu kapu-nyarra purrami manu ngarrnganyirni.

⁴ Purda-nyangkalu-jana yapa-patu yulanja-kurra yangka kuja kalalu-nyarra warrki-jarrija nyurrurlaku. Ngulakuju, kulankulu-jana talaju yungu, lawa. Wijingkilpankulu-jana jurnta manu. Yali yangka warrkini-patu, ngulajulpalurla yulanja-karra wangkaja Kaatuku. Nyanunguju Warlaja-Wiri yangka kuja-ka pirrjirdi-nyayirni nyina. Ngulangkuju kajana purda-nyanyi yulanja-kurra yangka warrkini-patu. ⁵ Nyurrurla tala panu-kurlu, jalangu kankulu nyurrurla nyina wardinyi-nyayirni panu-kurlu nyiyarningkijarra-kurlu. Warrawarra-kanyi kankulu-nyanu warlajarlu-juku. Nyurrurla kankulu nyina puluku-piya lumurdu-nyayirni. Watingki kajilpa nyangkarla puluku jara-kurlu wiri-jarlu-nyayirni, ngulaju kajika pinyi. Kuja-piyarlu-yijala kapu-nyarra Kaaturlulku pinyi nyurrurla-mipa yangka kujankulu-jana tala puntarnu yangkaku warrkini-patuku. ⁶ Panu-karirlangu kujalpalu yangka nyinaja ngurrju-nyayirni manu pululu, ngulajunkulu-jana kuwurtu-kurra kangu pinjakungarntirli. Kulalu-nyarra nyarrparlu warla-pajirninjarla pulya-mantarla.

Yungulparliparla pardakarla nganyunganyu-wangu Jijajiki ngaka kaji pinarni yani

⁷ Ngajukupurdangka-purnu Kirjini-patu, nganyunganyu-wangulurla pardaka Warlaja-Wiri Jijajiki ngaka kaji pinarni yani. Manngu-nyangkalu yangka wati kuja-ka mangarri wiri-mani. Yirrarni-ka walyangka pangirninjarla, ngula karla pardarnilki mangarriki pardinjaku. Ngaka, ngapa-jangka kaji purrulyun-pardi, ngulaju-ka nyanyi wurrangku-juku. Pardarni karla kaji wiri-jarri mangarrikingarnti, kaji wiri-jarri ngapa-jangka kaji wantimi karapurda-jangkaju. Ngula-jangka, ngaka-ka pajirni mangarriki ngarninjakungarntilki. ⁸ Kuja-piya-yijala, pardakalurla Jijajiki yangka-piya wati-piya kujalparla pardarnu mangarriki wiri-jarrinjaku. Manulu lani-wangu nyinaka! Junga-nyayirni kapu pina-yanirni Jijaji yungkaparrirla.

⁹ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, purda-nyangkajulu! Jijaji kapu pinarni yani ngari yungkaparrirla. Kajilpankulu-nyanu nginji-wangkayarla, ngulaju kajika-nyarra Jijajirli miimii-nyanjarla ngawu-pajirni. Kujarlajulu-nyanu yampiya nginji-wangkanja-wangurlu!

¹⁰ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, manngu-nyangkalu-jana yangka wati-patu jarukungarduyu-patu nyurru-wiyi-warnu kuja kalalurla marlaja wangkaja Kaatuku. Ngalya-karirli kalalu-nyanu murrumuru purda-nyangu. Kalalu-jana yapa ngalya-karirli kulungku ngarrurnu. Ngula-puruju kalalurla pardarnu nganyunganyu-wangu Kaatukuju. Kuja-piyanyalpankulu nyinakarla waalparrirninjarla!

¹¹ Yapa yangka kuja kalalurla pardarnu Kaatuku nganyunganyu-wangu, ngulakuju karlipa-jana ngurrju-pajirni, manu karlipa-janarla pulka-pinyi. Kuja-piya-yijala kala nyinaja wati jinta yirdi Juupu, ngula kankulu milya-pinyi jaru nyanungu-kurlu. Murrumurru-nyayirni kala-nyanu purda-nyangu wijini panu-kurlurlu. Ngula-warnu kalarla wala-juku nyinaja Kaatuku nganyunganyu-wangu-juku. Ngula-jangkanya, Kaaturlu pina parlpuru-manu, manurla nyiyarningkijarra yungu kulpari jaya-kurra-nyayirni. Junga-nyayirni nyampuju jaru! Kaatu kangalpa nyinami marinji manu ngampangampa-nyayirni.

Yungulparlipa-nyanu junga-nyayirni wangkayarla

¹² Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, nyampunya karna-nyarra yimi-ngarrirni kuruwarrri wiri-nyayirni yungunkulu-nyanu jukarurru wangkami yimirr-yinja-wangu. Kajilpanparla nyiyarlangu wangkayarla yapa jinta-kariki, kula yimirr-yungka Kaatu-kurlangu-kurlurlu yirdi-kirlirli, manu kula yimirr-yungka yirdi-karikirlirli yangka kuja-ka nyiya nguna nyampurla walyangka manu yalkirirla, ngulaju yampiya, jitily-pinja-wangurlu! Jungarnirla wangkaya ‘yuwayi’ marda, ‘lawa’ marda. Kala kajilpanparla yimirr-yinjarla wangkami, ngulaju Kaaturlu kajikangku purda-nyanjarla ngawu-pajirni.

Yungulparlipa-janarla nyurnunyunuku payirni Kaatu

¹³ Kaji-nyarra nyiyarlangu maju rdipimi, ngulakulurla wangkaya Kaatuku. Kala nyurrurla panu-kari yangka kuja kankulu nyina wardinyi manu yinkarlarli, ngulajulurla yunpaka pulka-pinja-karrarlu. ¹⁴ Kala kajilpa yapa nyurnu ngunakarla, ngulaju yilpa-jana yajakarla jarlu-patu Kirijini-patu yungulurlajinta wangkami Kaatuku. Manu yungulpalu jarangku mapakarla Jijajirla yirdingkarlu Warlalja-Wiringkarlu. ¹⁵ Yali jarlu-patu kajilirla wala nyinami Warlalja-Wiriki yalumpuku nyurnuku, ngulaju kapu parlpuru-mani pina. Kajilpa nyurnu ngunakarla karlirryaninja-warnu kamparru-wiyi, ngula-warnuju kajikarla yawuru-jarri Warlalja-Wiriji. ¹⁶ Kajilpankulu nyurnu ngunakarla, ngulajulu-nyanu yimi-ngarrrika jarnku-jarnku yangka kujankulu karlirryaninjarla majungka-jarrija. Kaatukulu-nyanurla wangkaya yungu-nyarra parlpuru-mani pina nyurnu-jangkaju. Nyampunya jungarniji jaruju. Kajirla yapa nyina jungarni Kaatuku, ngulangku kaji Kaatu payirni nyiyaku-puka, ngulaju kapu purda-nyanjarla jangku-mani.

¹⁷ Manngu-nyanyi kankulu yangka wati jarukungarduyu, jaru kujalparla marlaja wangkaja Kaatuku nyurru-wiyi, yirdiji nyanunguju Layija.* Kala nyinaja yapa-nyayirni ngalipa-piya. Nyurru-wiyi yukuri-patuku payurnu Kaatu ngapaku warlapajirninjaku, wangkajarla kuja, “Warla-pajika ngapa wantinja-kujaku!” Junga-juku purda-nyangu Kaaturluju. Lawa-jukulpa karrija yulyurru-patuku marnkurrapaku manu kirntangiki jika-palaku ngapa wantinja-wangu. ¹⁸ Ngula-warnuju, yulyurru-pakarirlalku payurnu ngapakuju wantinjakuju. Junga-juku, Kaaturlu purda-nyangu. Ngapa wantija. Yukuri pardija, mangarri pardija, pina walyuru-manu nyingga-jangkaju.

¹⁹⁻²⁰ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, yapa ngana-puka kajilparla karlirryantarla Kaatuku, manu ngakarrangakarra kajilpa yapa jinta-kari nganangkupukarlu pina-kangkarlarni Kaatu-kurlangu-kurra-yijala, ngulangkuju kajika yaliji yapa kamparru-warnu pina-yirrarni wankaru-kurra-pinangu. Ngulakuju kajikarla Kaatuju yawuru-jarri pina yangkakuju wilji-warnuku. Ngula-juku.

---

* 5:17 Nyangka 1–2 Kings

1 Peter

Pipa 1 Piita-kurlangu

Pipa ngula-jana Piitarlu pantirninjarla yilyajarra Kirijini-patuku nyurru-wiyi

Nyiya-kurlu yimi nyampu?

Nyampu pipa kuja karlipa ngarrirni ngulaju Pipa 1 Piita-kurlangu, ngulaju pipa kamparru-warnu kuja-jana yirrarnu Kirijini-patuku kujalpalu ngurra jinta-karirla nyinaja. Kala-jana maju warrarda rdi-pija yapa yinya-patukuju. Ngalya-karirli yapangkuju kalalu-jana manyu-pungu warrarda Kirijini-patuju, manulpalu murrumurru-jarrija warrarda. Piitarlu pipa nyampuju yirrarnu yungulurla wala manu wardinyi nyinami Kaatukuju. Yimi-ngarrurnu-jana Jijaji Kiraji kuja-ka pirrjirdi nyina pirli-piya kuja kajana wankaru yinyi yapaku. Wangkaja-jana yungulurla Kaatuku jungarni nyina, manu yungulu-nyanu ngurrju jarnkujarnku nyinami.

¹ Ngaju-nyangu yirdiji Piita. Warrki-jarrimi karnarla Jijaji Kirajiki. Ngajuju milarnu yungurna-jana Kurdungurlu Wirilki nyinami Kirijini-patuku. Wangkami kaju nyarrpa yungurna-jana wangkami. Ngajulurlu karna-nyarra pipa nyampuju yirrarni Kirijini-patuku kuja kankulu ngurra-kari ngurra-karirla nyinami. Kula kankulu ngurra nyurrurla-nyangurla nyinami, lawa. Yapa-kari kankulu nyina ngurra-kari ngurra-karirlaju yirdingkaju Puntijarla, Kalatijarla, Kapardujirla, Yayijarla manu Pijiniya. ² Nyurru-wiyi, Kaaturlulpa-nyarra yapa nyurrurlaju manngu-nyangu. Ngula-jangka, milarnulku-nyarra yapa nyurrurlaju. Nyanungu-nyangu Pirlirrpakurlurlu-nyarra kangurnu nyanungu-kurraju. Jalanguju kankulurla nyanungu-mipaku nyinami. Yuwayi, nyurrurlaju Kaatu-kurlangu yapa. Purda-nyanyi kankulu Jijaji Kirajiji kuja kanyarra nyarrparlangu wangkami, manu-nyarra pirlirrpakirlka-manu yalyu nyanungu-nyangu-kurlurlu.

Ngaju karna-nyarrarla wangkami Kaatukuju kujanya: “Payirni karnangu yungunpa-jana yimiri nyina warrarda Kirijini-patuku yapaku. Kujarlaju yungungkulu marlaja nyinami ngurrju-nyayirni rarralya tarnnga-juku.”

Wala karliparla nyinami Kaatuku kuja-ngalpa pina-wankaru-manu

³⁻⁴ Pulka-pinyirli-parla Kaatuku! Nyanungujurla Kaatu Warlalja-Wiriki Jijaji Kirajiki, manu karla Kirda-nyanu nyinami. Kaatulpa-ngalpa yimiri nyinaja, manu ngalpa mari-jarrinjarla ngurrju nyinaja. Nyanungurlu wankaru-manu pina Jijaji Kiraji palinja-warnu, manu kujarlu-yijala-ngalpa ngalipaju wankaru-manu. Kujarlanya karlipa milya-pinyi kuja kangalpa nyiya mayi ngurrju-nyayirni mardarni nguru-nyayirni-wangurla. Yinyaju kula pukulyu-jarrinjarla yawu-pardimi. Yuwayi, Kaaturlu kanyarra mardarni ngurrju nyurrurlakuju ngurungka nyanungu-nyangurla. ⁵ Kaatu-kurlangu yartarnarriji pirrjirdi-nyayirni. Nyurrurla kankulurla wala nyinami. Kujarlanya kanyarra Kaaturluju muurl-mardarni ngakaku. Ngula-jangka kapu-nyarra wangkami nyarrparlu kapu-nyarra nyiyarningkijarraju muurl-mardarni tarnnga-juku.

⁶ Yapa nyurrurlarlu kuja kankulu milya-pinyi Kaaturlu kuja kanyarra warrawarra-kanyi, kujarlanyankulu wardinyilki. Marda majuju kanyarra rdi-pimi witaku ngari. Ngulaju ngula-juku. Kula tarnnga. Ngula-puruju wardinyi-jiki kankulu nyinami. ⁷ Nyarrparla kanyarra majuju warrarda rdi-pimi? Manngu-nyangkalu kawurlu. Kuja kalurla yapangku kawurluku pangirni, ngula-jangkaju yirrarni kalu pirli manu walya warlu-kurra yungu kawurlulku karlimi. Junga kujaju. Yapangkuju kajikalu

kawurluju maju-mani, kala warlungka-juku kalu yirrarni yungulu nyanyi junga-japa kawurlu manu marda pirli-mipa. Kuja-piyarlu-yijala kanyarra Kaaturluju waalparrirni kawurlu-piya. Kuja kanyarra maju rdipimi, Kaaturlu kanyarra miimii-nyanyi wala-japa kuja kankulurla nyinami. Kawurlu ngurrju. Kala yapa kuja kalurla wala nyinami Kaatuku maju-puru, ngulaju ngurrju-nyayirni kawurlu-piyawangu. Kujarluju kalu Kaatuju wardinyi-mani-nyayirni! Kajinkilirla yapa nyurrurla Kaatuku wala nyina, kujarlu-yijala kapu-nyarrarla pulka-pinyi ngaka kaji Jijaji Kiraji pina-yanirni walya nyampu-kurra. Kapu-nyarra ngurrju-pajirni-nyayirni. ⁸⁻⁹ Yapa nyurrurlarlu kulankulu Jijaji nyangu kujalpa walya nyampurla nyinaja, lawa. Kala yulkami-jiki kankulurla. Jalangurlangu kula kankulu nyanyi milpa-kurlurlu, kala wala-juku kankulurla nyina. Kujarlanya milya-pinyi kankulu Kaaturlu kapu-nyarra muurl-mardarni palinja-kujakuju. Marda kulankulurla nyarrpa yati-wangkayarla yimi-kirliji, kala kankulurla pulka-pinyi-jiki.

¹⁰ Nyurru-wiyi, jarukungarduyu-paturlulu yirrarnu yangka Kaatu kapu-nyarra yimiri nyinami yapa nyurrurlaku. Kulalpalu jarukungarduyu-paturluju milya-pungu nyarrparlu kapu-ngalpa Kaaturlu muurl-mardarni yapaju kuja karliparla wala nyinami Jijaji Kirajiki. Kuja-jangkarlunya kalalu warrarda manngu-nyangu Kaatuju nyarrpa kujalpa-jana wangkaja. ¹¹ Junga kujaju, Jijaji Kiraji-kirlangu Pirlirra kala-jana kurru-yukaja, manu kala-jana yimi-ngarrurnu yangkaju kapu Jijaji Kirajiji murrumuru-jarrimi. Kala-jana yimi-ngarrurnu Kaaturlu kapu-jana nyiyarningkijarra-kurlurlu yapaju wurdujarra-maninjarla wardinyi-mani. Ngula-jangka kalalu manngu-nyangu, “Nyangurlarlu kapu-jana Kaaturluju yapa yinapatuju muurl-mardarni? Nyarrparlu kapu-jana muurl-mardarni?” Kala kulalpalu milya-pungu. ¹² Kaatu-jana wangkaja yinyakuju jarukungarduyu-patuku yangka kulalpalu-nyanu yimi pipangka yirrarnu nyanungurraku, lawa. Yirrarnulpalu-nyarra yimiji nyurrurlaku. Ngula-jangka, Pirlirra Kaatu-kurlangurlu-jana yartarnari yungu yapa ngalya-kariki, Pirlirra yangka kuja Kaaturlu yilyajarni nguru-nyayirni-wangu-ngurlu. Yartarnari yinya-kurlurlu yapa yinya-patu-karirlili-nyarra Yimi Ngurrju yimi-ngarrurnu Jijaji Kiraji-kirli. Marramarra-paturlangu yungulu maya-kari maya-kari pina-jarrimi Yimi Ngurrjukuju.

Walarliparla nyinami Kaatuku, manurliparla jurnta nyina majukuju nyiyarningkijarrakuju

¹³ Yapa nyurrurlarlu, yirriyirrilili manngu-nyangka ngurrju nyiyarningkijarra yungunkulurla Kaatuku warrki-jarrimi jungarni nyarrparlangurlu kaji-nyarra wangkami. Warla-pajikalunya nyanu maju-kujakuju. Warrardalu manngu-nyangka Kaatu, manu pardakalurla kaji-nyarra ngaka yinyi nyiyarningkijarra ngurrju. Yuwayi, kaji Jijaji Kiraji pina-yanirni walya nyampu-kurra, Kaaturlu kapu-nyarra nyiyarningkijarra ngurrju yinyi. ¹⁴ Purda-nyangkalu Kaatu nyarrparlangu kaji-nyarra wangka. Kulalu maju nyinaya kamparru-piya. Kirijini-jarrinjakungarnti kulalpankulu milya-pungu yimi Kaatu-kurlu. Nyiya-puka maju kujalpankulu manngu-nyangu, ngulajulpankulu majungka-jarrija tarnnga-juku yungunkulu-nyanu wardinyi-mantarla nganta. ¹⁵ Kala jalangu yungulpankulu-nyanu mardakarla majungka-jarrinja-kujaku. Kaaturlu-jala-nyanu jintangu yapa nyurrurlaju wangkanjarla milarnu nyanunguku, manu karla majukuju jurnta nyinami. ¹⁶ Nyampuju jurruku-juku kuja-jana Kaatu wangkaja yapaku, kujanya-jana wangkaja, “Ngajujurna jungarni. Jurnta karnarla nyina majukuju. Kuja-piya-yijalalu yapa nyurrurlaju maju-kujakuju jungarni nyinaya!”*

¹⁷ Kuja kankulurla yapa nyurrurla wangkami nyanunguku, Wapirra-pajirni kankulu. Kaatuju kajana yulkami yapa ngalya-karirlanguku nyurrurla-piyaku-yijala.

* **1:16** Nyangka Leviticus 11.44, 19.2, 20.7

Kuja kajana Kaaturlu miimii-nyanyi, ngulaju kajana miimii-nyanyi jurrkungku-juku kuruwarrirlaju jintangka-juku. Manngu-nyanyi-ka nyiyarningkijarra kujalpalu ngurrju-kurra-jarrija marda majungka-jarrija. Kujarlanya, yangka kuja kankulu yapa-kari nyina ngurra-kari ngurra-karirla, manngu-nyangkalu yirriyir-rirli Kaatuju. ¹⁸ Yapa nyurrurlarlu kankulu manngu-nyanyi nyarrpa-jarrija kujalpankulu yangka kamparru-wiyi Kirijini-jarrinjakungarnti. Kalankulu maju puraja nyurrurlakupalangu-piyarlu nyurnunyurnu-piyarlu. Kuruwarru nyanungurra-nyangurluju kula kalalu-nyarra pirrjirdi-manu, lawa. Manu kula kalankulu-nyanu warla-pajurnu maju-kujakuju. Kala Kaaturlu-nyarra pina-kangu nyanungu-nyangu-kurraju. Warla-pajurnu-nyarra maju-kujaku. Nyarrparlu-nyarra warla-pajurnu? Kula-nyarra nyanungu-kurra-manu pirli yaltiri-kirlirli* manu kawurlu-kurlurlu, lawa. Yinyarraju pirli yaltiri manu kawurluju kalu yawu-pardimi. ¹⁹ Kangurnu-nyarra maju-kujakuju nyanungu-kurraju Jijaji Kiraji-kirlangu-kurlurlu yalyu-kurlurluju. Yuwayi, Jijaji Kirajiji jiyipi-piya ngurrju-nyayirni-piya yangkarra-piya kuja kalalurla Jew-paturlu purraja Kaatuku nyurru-wiyi yawuru-maninjakuju. ²⁰ Nyurru-wiyi, kuja Kaaturlu ngurrju-manu nyiyarningkijarra walyangka manu yalkirirla, ngula-wangurla-wiyi nyurru-juku milarnu Jijaji Kirajiji walya nyampungarntiji yaninjarnikingarntiji. Manu jalangurlu yilyajarnilki Jijaji Kirajiji walya nyampu-kurraju. Ngula-jangkarlaju kapu walyaju yawu-pardimilki jalangu-yijala. Ngulaju nyampu-kurra yilyajarni yungu-nyarra yapa nyurrurla muurl-mardarni. ²¹ Junga kujaju. Kaaturlu Jijaji Kirajiji pina-wankaru-manu palinja-warnuju, manu pina-kangu kankarlarra nguru nyanungu-nyangu-kurra, manu yirrarnu Warlalja-Wiri nyiyarningkijarraku. Kujarlanya kankulurla Kaatukuju ngungkurr-nyina. Wala kankulurla nyina, manu kankulu milya-pinyi Kaaturlu kapu-nyarra muurl-mardarni.

Yungulparlipa-nyanu jarnkujarnku yulkayarla, manu yungulparlipa maya-juku pina-jarriyarla Kaatu-kurlangu yimiki

²² Yapa nyurrurlarlulpankulu puraja yimi junga Jijaji Kiraji-kirli. Kujarlunyankulu-nyanu kirlka-manu pirlirrpaju yangka yungunkulu maju-kurra-yaninja-wangu nyinami. Manu kankulu-nyanu jarnkujarnku yulkami. Kujarlanya karna-nyarra wangkami yungunkulu-nyanu tarnga-juku warrarda yulkami. ²³ Yapa nyurrurlankulurla ngungkurr-nyinaja Kaatu-kurlanguku yimikiji. Kujarlanyankulu pina-palka-jarrija kurdu wita-piya, manu jalangu kankulu nyanungu-nyangu kurdukurdulku nyinami. Kaatuju nyurrurlakupalangu. Nyurrurlakupalangu ngati-nyanu manu kirda-nyanu kapulu palimi-jala. Kala Kaatuju kula palimi. Wankaru-ka warrarda nyinami nyanunguju. ²⁴⁻²⁵ Ngula-jangkaju, Yijayarlu yimi nyampu-yijala jinta-juku yirrarnu Payipulurla nyurru-wiyi:

“Yapaju kalu muku palimi yangka-piya kuja-ka marna linji-jarri, ngula-piyanya. Yapaju marda kajikalulu ngurrju karrimi yuntardi-nyayirni, marda kajikalulu nyiyarningkijarra ngurrju-nyayirni ngurrju-mani. Ngulaju ngula-juku. Ngula-jangkaju kapulu palimi-jiki jinjirla-piya kuja-ka linji-jarrinjarla wantimi walya-kurra. Kala Kaatu-kurlangu yimiji kula kuja-piya, lawa. Nyarrpa-puka kuja kagalpa wangkami, yimi yinyaju junga tarnga-juku.”*

Kujanya Yijayarluju yirrarnu nyurru-wiyiji. Yimi jinta-juku kujarnalu-nyarra yapa pinarri-manu Jijaji Kiraji-kirli.

2

¹ Nyarrpa-jarriyarlalpankulu yapa nyurrurlaju? Juntalurla nyinaya majukuju, kuja-jarrinja-wangu. Kulalu-nyanu warlkangkaju ngarrika! Kajinkili majungka-jarrimi, kulalu-jana yapa ngalya-kariki wangkami kuja kankulu jungarni nganta

* **1:18** silver * **1:24-25** Nyangka Isaiah 40.6-8

nyina. Kulalu-jana yapa ngalya-kariki mimayi-jarriya nyiyarningkijarra kaji-jana yapa ngalya-kariki ngunami. Kulalu-nyanu maju jarnkujarnku nginji-wangkaya, lawa! Kulalu kuja-juku maju nyinaya! ² Ngarili kurdu pirltirrka-piya nyinaya. Warrarda kalu yulami lampurnukupurda. Kuja-piyarlu-yijalalpankulu warrarda payikarla Kaatuju yungu-nyarra pinarri-mani nyanungu-nyangu yimi. Nyanungu-nyangu yimiji lampurnu-piya. Kajinkili pina-jarrimi, ngulaju kapunkulu pirrjirdi-jarrimi nyanunguku puranjaku, manu kapu-nyarra muurl-mardarni majungka-jarrinja-kujakuju. ³ Yimi Kaatu-kurlangu kangalpa wangka Payipulurla:

“Yapa nyurrurlarlu kankulu milya-pinyi kuja kanyarra Warlalja-Wiri Jijaji ngampangampa-nyayirni nyina.”*

Kujarlanyalu nyanunguju warrarda payika.

Kuturlipa warrarda yanirni Jijaji Kiraji-kirra

⁴ Yapa nyurrurla, warrardalurla yantarni kutu-jarriya Warlalja-Wiriki Jijaji Kirajiki. Kujalpa nyanungu walya nyampurla nyinaja, yapangkulu nyanunguju manngu-nyangu maju nganta. Warrardalpalu mamparl-pungu. Nyanunguju ngurrju-nyayirni. Kujarlanya Kaaturluju nyanunguju milarnu kurdu wita-wiyi yaninjarnikiji. Nyanunguju pirli-piya pirrjirdi-nyayirni. Yapa kangalpa wankaru-mani, yangka kuja karliparla wala nyinami nyanunguku. ⁵ Yapa nyurrurla yungulpankulu Jijaji-piya-jarriyarla pirli yinya-piya. Wankarulurla marlaja nyinaya. Kutu-jarriyalurla warrarda yungu-nyarra Pirlirra nyanungu-nyangurlu jintangka yirrarni yungurla Kaatuku ngantirni Yuwarli Maralypi nyinanjaku. Yuwayi, kutu-jarriyalurla warrarda Jijaji Kirajiki yungu-nyarra nyanungu-nyangu Pirlirparlu yinyi yartarnarri. Yartarnarri yinya-kurlurlu yungunkulurla Kaatuku yinyi nyiyarningkijarra ngurrju yawuru-maninjaku yangka-piyarlu-yijala kuja kalalurla maralypikingarduyu-paturlu kuyu purraja nyurru-wiyi. Jijaji Kirajirli kapu-nyarra kanyi kutu-karda Kaatu-kurra.

⁶ Nyurru-wiyi, Kaatu wangkaja Payipulurla:

“Purda-nyangkajulu! Milarnurna pirli lalya ngurrju-nyayirni. Yirrarni kapurna ngurrangka yirdingaju Jurujulumurla. Kapurna kirri ngantirni pirli laly-pangka. Kapu kirriji karrimi wantinja-wangu-juku. Pirli lalya yinyaju ngulaju Jijaji Kiraji yangka kujarna milarnu. Ngana-puka kajirra wala nyinami nyanunguku, yapa yinyaju kapu kurnta-wangu nyinami.”*

⁷ Yapa nyurrurla kuja kankulurla wala nyinami Jijaji Kirajiki, milya-pinyi kankulu nyanunguju ngurrju-nyayirni. Yapa-kari kula kalurla ngungkurr-nyinami. Manngu-nyanyi kalu nyanunguju ngawu nganta. Nyampuju yimi jurrku-juku Payipulurla, wangkami-ka:

“Wati-paturlulpalu yuwarli nganturnu pirli-jangka. Pirli jintalu palka-maninjarla kujurnu. Manngu-nyangulu ngawu nganta. Kujaju junga-wangu! Pirli yinyaju wiri-nyayirni yuwarli ngantirninjakuju pirli-kari-piya-wangu!”*

⁸ Nyampuju yimi jinta-kari Payipulurla pirli yinya-kurlu, wangkami-ka:

“Yapa kajili jingijingi yani pirli yinyarlaju, ngulangaju kapulu pampirli-pinjarla wantimi walya-kurra.”*

Nyurru-wiyi, nyiyarningkijarra ngurrju-maninjakungarnti, Kaaturlu manngu-nyangu yapa yungulurla wala nyina Yimi Ngurrjuku Jijaji Kiraji-kirliki. Ngula-jangka manngu-nyangu-nyanu:

“Kapurna-jana milarni yapa yungujulu nyina ngajukuju. Kajijili purda-nyanja-wangurlu yampimi, ngulaju ngula-juku. Kapujulu jurnta yani ngajukuju tarnnga-juku.”

Kujanya Kaaturluju manngu-nyangu.

* 2:3 Nyangka Psalm 34.8
Isaiah 8.14

* 2:6 Nyangka Isaiah 28.16

* 2:7 Nyangka Psalm 118.22

* 2:8 Nyangka

⁹ Yapa nyurrurla kula kankulu yapa-kari-piya nyina, lawa. Nyurrurlaju turnu jintangka-juku kuja-nyanu Kaaturlu milarnu. Nyanunguju Kingi. Milarnu-nyarra yangka yungunkulurla nyanunguku warrki-jarrimi maralypikingarduyu-piya-yijala. Milarnu-nyarra yungunkulu-jana yimi-ngarrirni yapaku Kaatu kuja kanyarra yimiri-nyayirni nyina nyurrurlakuju. Kirijini-jarrinja-wangu-wiyi, kulalpankulurla wala nyinaja Kaatukuju, lawa. Kula-ngantalpankulu pampa-juku nyinaja mungangka. Ngula-jangka, nyanungu-nyarra milarninjarla wangkaja, kangurnu-nyarra mungangurluju rdili-kirra ngurrju-nyayirni-kirraju. ¹⁰ Kirijini-jarrinja-wangu-wiyi, kulalpankulurla Kaatuku nyinaja, lawa. Kaatulpa-nyarra nyurru-ngurlu-juku mari-jarrinjarla ngurrju nyinaja. Kala kulalpankulu milya-pungu. Kala jalangu, nyinami kankulurla nyanungukulku. Milya-pinyi kankulu kuja kanyarra mari-jarrinjarla ngurrju-juku nyinami.

Purda-nyangkarla yungulparlipa-jana ngalipa-nyangu wiriwiri kapumanu-patu

¹¹ Ngajukupurdangka-patu yapa-patu wungu-warnu-patu, pirrjirdi-nyayirni karna-nyarra wangka. Walya nyampuju kula nyurrurla-nyangu ngurra-nyayirni, lawa. Kujarlanya, kajilpankulu marda nyiyarlangu maju manngu-nyangkarla, ngulajulu yampiya majungka-jarrinja-wangurlu! Kajinkili purami maju, kapu-nyarra yarda maju-mani tarnnganku. ¹² Walya nyampurla, yapa nyurrurla kankulu nyina Kirijini-wangu-paturajinta, manu kalu-nyarra nyanyi. Marda kajikalu wangkami warntarla nganta kankulu nyina. Ngulaju ngula-juku. Ngarili jungarni-jiki nyinaya! Ngaka kapulurla Kirijini-wangu-patu karrimi kamparru Kaatukuju kaji-jana yapa jintawarlayi miimii-nyanyi ngurrju-japa maju-japa. Kapulu pina-manngu-nyanyi ngurrju kujalpankulu-jana yapaku nyinaja. Kujarlanya kapulurla pulka-pinyi Kaatukuju.

¹³⁻¹⁴ Walya nyampurla, yapa panu kalu nyina kuja kalu-nyarra wiriwiri nyina nyurrurlaku. Purda-nyangkalu-jana kajili-nyarra nyarrparlangu wangkami yungulurla yapangku pulka-pinyi Warlalja-Wiriki Jijaji Kirajiki. Purda-nyangkalu kaji-nyarra Ruumu-wardingki Kingi wangkami, manulu-jana kapumanu-patu wiriwirilangu purda-nyangka yangka kuja-jana nyanungurlu milarnu wiriwiri nyinanjaku ngurra-kari ngurra-karirlaku. Nyiya-jangka-jana kingirliji milarnu yinyaju wiriwiri-kari? Milarnu-jana yungulu-jana puuly-mardarninjarla rdakungka muru-pinyi yapa maju-jangka manu yungu-jana yapaku pulka-pinyi jungarni nyinanja-kurrakuju. ¹⁵ Kaatu kanyarra wangkami yapa nyurrurlaku yungunkulu-jana purda-nyanyi yinya kapumanu-patu wiriwiri. Yapa ngurrpa-watiji kajikalu-nyarra wangkami kuja kankulu maju nganta nyina. Ngulaju ngula-juku. Ngarili jungarni warrarda nyinaya! Kujarlunya kapunkulu-jana wurdungu-mani. ¹⁶ Yapa nyurrurlaju kankulurla nyina Jijaji Kirajiki. Kujarlanya purda-nyanyi kankulu nyanungu-mipa, manu kankulu rarralypalku nyina. Kujarlanya, yapa nyurrurlarlu marda kajikankulu warntarlarlu manngu-nyanyi kujarlu, “Ngalipajurliparla Jijaji Kiraji-mipaku. Ngarirlipa kutu yani, manu majungka-jarrimi kuturlipa!” Kuja manngu-nyanja-wangulu nyinaya! Nyurrurlaju kankulurla warrki-jarrimi Kaatuku. Ngarilirla jungarni warrarda nyinaya nyanunguku. ¹⁷ Ngurrju-pajikalu-jana yapa panuju, manu Ruumu-wardingki Kingirlangu. Yulkayalu-nyanu Kirijini-kariyi-nyanuku, manulurla pulka-pungka Kaatuku jungangku manyu-pinja-wangurlu.

Warrkini-paturlu yungulpalu-jana wiriwiri nyanungurra-nyangu purda-nyangkarla

¹⁸ Nyurrurla warrkini-paturlu yapangku, purda-nyangkalu-jana nyurrurla-nyangu wiriwiriji kajili-nyarra warrkiki wangkami. Ngalya-kariji kalu-nyarra ngampangampa nyina, marda ngalya-karirliji kalu-nyarra kulu-karrarlu warrkiji yinyi. Ngulaju ngula-juku. ¹⁹ Marda kalu-nyarra pakarni ngari lawarlangurla marda. Kala milya-pinyi kankulu yangka Kaatu kanyarra ngampurra nyinami yungunkulu-jana

purda-nyanyi nyarrparlangu kajili-nyarra wangkami. Kapu-nyarra ngurrju-pajirni kajinkili-jana purda-nyanyi kulu-jarrinja-wangurlu. ²⁰ Mardanpa ngampurrpa-wangu nyinaja warrki nyampuku, mardanpa majungka-jarrija, manu marda kangku wiringki nyuntu-nyangurluju pinyi nyuntuju. Marda ngula-jangkaju kajikanpa nyinami-jiki parnkanja-wangu. Kala kulanguku ngananguku ngurrju-pajirni kujakuju. Jungarninpa warrki-jarriyarla wakurturdu-nyayirni! Mardalpanpa warrki-jarrija wakurturdu, purda-nyangu mardanpa wiri nyuntu-nyanguju. Kajingki pinyi lawarlangurla, ngula-warnuju kajinpa pululu nyinami parnkanja-wangu, ngulaju Kaaturlu kapungkurla pulka-pinyi.

²¹ Kaatu-nyarra yapa nyurrurlaku milarninjarla wangkaja kapunkulu murrumurrulu jata-nyanyi. Nyiya-jangka kujaju? Kujalpa Jijaji Kiraji walya nyampurla nyinaja, murrumurru-jarrija nyanunguju yungu-nyarra milki-yirrarni jungarni nyinanjaku Kaatuku. Kajinkili jata-nyanyi murrumurrulu kuja-piya, ngulaju kankulu Jijaji Kiraji-piya nyina kujalpa nyanungu nyinaja. ²² Nyampunya-ka wangkami Payipulurla:

“Jijaji Kiraji kula majungka-jarrija, lawa. Ngananguku kula nyanunguju purda-nyangu warlka wangkanja-kurraju.”*

²³ Kujalpalu yapangu nyanungu manyu-pungu, kula-jana nyanunguju kulu-jarrija pina, lawa. Kujalpalu murrumurru-manu, kula-jana pina-japirdija murrumurru-maninjakuju. Ngarilparla wala-juku nyinaja Kaatu-mipaku, manulparla pardarnu ngakaku yangka kaji-jana Kaaturlu junganguku yapa miimii-nyanyi ngurrju-japa maju-japa. ²⁴ Yuwayi, ngulalpa waraly-karrija warntawarntarla, murrumurru-nyayirni-nyanu purda-nyangu. Murrumurru-nyanu purda-nyangu ngalipa-jangkarla maju-jangkarla yungurlipa majungka-jarrinja-wangu nyinami manu yungurlipa kurntawangu nyinami yangka kujalparlipa majungka-jarrija kamparru-wiyi. Murrumurru-nyanu purda-nyangu yungurliparla ngaliparlangu jungarni nyinami Kaatuku. Yuwayi, yapangkulu murrumurru-manu. Kujarlanya, Kaaturluju-nyarra parlpuru-manu jintawarlayi-jiki. ²⁵ Kirijini-jarrinja-wangu-wiyi, nyurrurlajulpankulu jiyipi-piya nyinaja. Kulalpankulu milya-pungu nyarrpa-jarrinjakuju. Kala jalangu, Jijajirli-nyarra pina-kangurnu nyanungu-kurra. Nyanungurlunya kanyarra warrawarra-kanyi jiyipikingarduyu-piyarlu yangka kuja kajana warrawarra-kanyi nyanungu-nyangu jiyipi.

3

Nyarrpa-jarriyarla yungulpa-pala watiji manu karnta nyanungu-parntaju?

¹⁻² Yuwayi, nyurrurla warrkini-patu, purda-nyangkalu-jana nyurrarla-nyangu paaju-patu kajili-nyarra warrkiki wangkami. Kuja-piyarlu-yijala nyurrurlarlu karnta-parturlu yungulpankulu-jana nyurrurla-parntaju purda-nyangkarla kajili-nyarra nyarrparlangu wangkami. Marda kalu Kirijini-wangu nyinami ngalya-karriji. Ngulaju ngula-juku. Purda-nyangkajukulu-jana. Jungarnili-jana nyinaya, manulu-jana ngurrju-jarriya. Manulu-jana wangkaya Kaatu-kurluju. Kala ngalya-karriji kajilpankulu wurdungurlangu nyinakarla yimi Kaatu-kurlangu-kurlu yimi-ngarrirninja-wangu nyurrurla-parntarlangukuju, ngulaju ngula-juku-yijala. Kapulu-nyarra nyanyi-juku jungarni nyinanja-kurraju, manu yangka kuja kankulu yirriyir-rirli manngu-nyanyi Kaatu-kurlu. Ngula-jangka marda kajikalunya-nyarra nyurrurla-parntarlangu marlaja Kirijini-jarrimi.

³ Nyurrurlarlu karntakarntarlu, kulalu-nyanu wakurluju warrarda wurdujarra-manta yungunkulu-nyanu yuntardi-mani nganta, lawa! Manu kulalu yukaya rdaka-kurlangurla manu waninja-kurlangurla manu jinajinarla yuntardirla yangka kuja

* 2:22 Nyangka Isaiah 53.9

kankulu tala wiri-kirlirli mani. Kulalu kuja-jarriya yungulu-nyarra watingki nganta nyanyi, lawa. ⁴ Ngarili pululu jungarni nyinaya. Ngula-jangka Kaaturlu kapu manngu-nyanyi, “Karnta nyampurraju yuntardi-nyayirni.” Junga kujaju. Kuja-ka Kaaturlu ngana-puka nyanyi jungarni nyinanja-kurra, manngu-nyanyi-ka yapa yinyaja yuntardi-nyayirni.

⁵ Karnta Kaatu-kurlangu yangka kujalpalu nyurru-wiyi nyinaja, nyarrparlulpalu-nyanu yuntardi-manu? Kalalurla Kaatuku pulka-pungu, manu kalalurla wala nyinaja nyiyarningkijarrarla. Kalalu-jana kali-nyanu purda-nyangu yangka kuja kalalu-jana wangkaja. Kujarlunyalu-nyanu yuntardi-manu. ⁶ Manngu-nyangkalu karnta yangka yirdiji Jarayi * Yipuruyamu-parnta, yangka-jarra kujalpa-pala nyurru-wiyi nyinaja. Kala wiri-pajurnu. Kajinkilirla karnta nyurrurla jungarni nyinami Kaatuku, kajinkili lani-wangu nyinami nyiyarlangu-jangka, ngulaju kapunkulu Jiira-piya-jarrimi.

⁷ Wati nyurrurla-patu, yungurna-nyarra wangkami-wiyi. Kuja kankulu kali-nyanu-kurlu nyinanja-yani, ngurrjulu-jana nyinaya, kulu-wangu. Yirriyirri-jana wangkaya manyu-pinja-wangu. Wati nyurrurlarluju kankulu milya-pinyi kuja kalu karntaju rampaku-juku nyina nyurrurla-piya-wangu. Kaatu kanyarra yimiri nyinami wati manu karnta nyurrurlaku yungunkulu jintangka nyinami. Kajinkili-jana wati nyurrurlarlu pinyi kali-nyanu, ngulaju kula-nyarra Kaaturluju purda-nyangu kajinkilirla wangka. Kuja-jangka, ngurrjulu-jana nyinaya kali-nyanukuju.

Kaatu kangalpa ngampurra nyinami yungurlipa-nyanu jungarni jarnkujarnku nyinami

⁸ Yungurna yimi nyampu lawa-mani kujalparna-nyarra yapa nyurrurlaku yirrarnu. Ngungkurr-nyinayalu-nyanu warrarda. Kaji ngana wajampa nyinami, ngulajulu wajampa-yijala nyinaya nyurrurlarlungu. Kaji ngana wardinyi nyinami, kujarlajulu wardinyi-yijala nyinaya nyurrurla ngalya-kariji. Yulkayalu-nyanu jarnkujarnku kuja kapala-nyanu papadirlangu yulkami-piya. Mari-jarriyalurla yapaku murrumurruku. Kulalu-nyanu kamparru yirra, kulalu-nyanu jinyijinyi-manta wiri-piyarlu, lawa. ⁹ Kajingki yapa jangkardu majungka-jarrimi, kula-nyanurla pina-kunka-manta. Kajingki nganangku kulungku ngarrirni, kula pina-ngarrika, lawa. Ngarirla jinta Kaatu-mipaku wangkaya yungu yapa yinya pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kanyi. Ngula-nyarra Kaatu yapa nyurrurlaku milarninjarla wangkaja nyanunguku, wangkaja-nyarra yangka kapu-nyarra tarngangku pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kanyi.

¹⁰ Nyampunya-ka wangkami Payipulurlaju:

“Ngana-puka kuja-ka ngampurra nyina wardinyi nyinanjaku walya nyampurla, ngana-puka kuja-ka ngampurra nyina wankaru nyinanjaku, ngulangkulpa-nyanu yapa yinyarluju warla-pajikarla maju wangkanja-kujaku yapa ngalya-kari-kijaku. Yungulpa-nyanu warla-pajikarla warlka-kujaku. ¹¹ Yungulpa-nyanu warla-pajikarla majungka-jarrinja-kujaku, ngula-jangka ngari yungulpa ngurrju-kurra-jarriyarla-mipa. Yungulpa yapa panu-karirlajintaju nyinayarla kulu-wangu rarralya. ¹² Yuwayi, Warlalja-Wiringki Kaaturlu kajana yapaju warrawarra-kanyi kuja kalurla nyanunguku jungarni nyinami. Purda-nyanyi kajana kuja kalurla nyanunguku wangkami. Kala yunjumu-jarrimi jurnta kajana yapakuju kuja kalu majungka-jarrimi.”*

Kaatu kangalpa ngampurra nyina yungurlipa-jana jungarni nyinami yapa ngalya-karirlanguku

* 3:6 Nyangka Genesis 11–23 * 3:12 Nyangka Psalm 34.12-16

¹³ Kajinkili yapa nyurrurla nyampurrpa-nyina jungarni warrarda nyinanjaku, ngula-jangkaju kulalpa-nyarra nganangku murrumurru-mantarla, lawa. Kulalpa-nyarra nganangku kangkarla Kaatu-kujakuju. Junga kujaju. ¹⁴ Marda kajikalunya nyarra jangkardu yanirni-jiki murrumurru-maninjaku kajili-nyarra nyanyi yangka kuja kankulurla jungarni nyinami Kaatuku. Ngulaju ngula-juku! Kaaturlu kapu-nyarra pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kanyi-jiki. Kulalu-jana lani-jarriya yapa ngalya-kariki kajili-nyarra jangkardu yanirni, manu kulalu wajampa-jarriya kajinyarra maju rdipimi ngaka. ¹⁵ Ngarili Jijaji Kiraji-mipa jungangu mangunyangka. Nyanunguju-nyarra Warlalja-Wiri. Warrardalu mangunyangka nyampuju: “Nyarrparna wangkami kajijili yapangu yaninjarla payirni Kaatu-kurlu? Marda kajikajulu payirni nyiia-jangka karnarla walaju nyinami lani-wangu. Nyarrpalkurna-jana wangkami?” Yuwayi. Kuja-piyarlunya mangunyangkalu yalu-maninjakungarntirli kajili-nyarra yaninjarla payirni yimiki Kaatu-kurlanguku. ¹⁶ Ngurrjulu-jana wangkaya, kulu-jarrinja-wangu. Kajilpankulu-jana kulu-jarriyarla, ngula-jangkaju kulalpankulurla jungarni nyinakarla Kaatukuju, manu kajikankulu kurnta-jarrimi. Yapa yinyarraju marda kajikalunya nyarra nginji-wangkami, marda kajikalunya nyarra manyu-pinyi kuja kankulurla jungarni nganta nyinami Jijaji Kirajiki. Kala kajili-nyarra nyanyi jungarni-kirra-juku, kapulu-nyanu kurnta-jarrinjarla wangkami, “Niyiakurlipa-jana manyu-pungu yinyaju Kirijini-patu?” ¹⁷ Nyiia ngurrjuju yapa nyurrurlakuju nyarrpa-jarrinjakuju? Kajili-nyarra yapa ngalya-karirli pinyi maju-jangka, ngulaju ngula-juku. Ngulaju nyurrurla-panu-jala! Kala kajili-nyarra yapangu murrumurru-mani kuja kankulu jungarni nyinami, Kaatu kapu-nyarra wardinyi-jarrimi nyurrurlakuju. Kujarlanyalurla jungarni warrarda nyinaya Kaatukuju.

¹⁸ Mangunyangkalu Jijaji Kiraji. Kajinkili-nyanu murrumurru purda-nyanyi, ngulajunkulu Jijaji-piya kujalpa jungarni warrarda nyinaja. Yapa ngalipa-miparlipa majungka-jarrija panu-juku. Jintaku-ngalpa nyanunguju palija yungu-ngalpa pina-kanyirni Kaatu-kurra. Yapangkulu nyanunguju pungu warntawarntarla, kala Kaatu-kurlangu Pirlirrpardu nyanunguju pina-wankaru-manu. Pirlirrpardurla yungu yartarnarri. ¹⁹ Yartarnarri yinya-kurlu, Jijaji Kirajiji yanu ngurra-kari-kirra yangka kurra kuja kajana Kaaturlu mardarni-jiki pirlirrpawati pirijina-piya-patu yangka ngakaku kaji-jana miimii-nyanyi ngurrju-japa maju-japa. Jijaji Kirajiji yaninjarla wangkaja-jana pirlirrpawati yinya-patukuju. ²⁰ Ngana yinyaju pirlirrpawati? Nyurru-wiyi kujalpa wati yangkangu Nuwangku * pawurtu ngurrju-manu, yangka kujalpa-jana Kaatu pardarnu yapaku nyanungu-kurra pina-yaninjaku, pirlirrpawati yinyaju nyanungu-paturluju yangka kulalpalu Kaatuju purda-nyangu. Ngula-panunya-jana Kaaturluju riwarri-manu yapa walyangka ngapa wiri-kirlirli, muurl-mardarnu-jana 8-pala-mipa yapaju pawurturlaju. ²¹ Ngapa wiri yinyaju ngulaju ngapa-piya yangka kuja karlipa jalangu papitaji-jarrimi. Kaaturlu-jana yapa 8-pala-mipa muurl-mardarnu ngapa yinya-kujakuju. Kuja-piyarlu-yijala kangalpa muurl-mardarni kuja karlipa papitaji-jarrimi. Kanyirni kangalpa ngapa-jangkaju. Kuja karlipa papitaji-jarrimi, kula kangalpa palka-mipa kirlka-mani, lawa. Kuja karlipa papitaji-jarrimi, kujarluru payirni karlipa nyanungu Kaatu yungurlipa kurnta-wangu-jarrimi. Yuwayi, junga-nyayirniirli Jijajiji wankaru-manu palinja-warnuju. Kujarlunya, kuja karlipa papitaji-jarrimi, ngula-jangkaju kula karlipa kurnta-jarrimi. ²² Jijajiji pina-wankaru-jarrinjarla pina-yanu nguru-nyayirni-wangu-kurra Kaatu-kurlangu-kurra. Yaninjarla jungarni-purdanji pirri-manu Kaaturla. Yinyarlunya kajana Warlalja-Wiri nyinami marramarra-watiki manu pirlirrpawati ngalya-kariki kuja kalu yalkirirla nyina yartarnarri-kirli.

* **3:20** Nyangka Genesis 6–9

4

Jungarnili nyinaya Jijaji-piya kujalu yapangku nyanungu murrumurru-manu

¹ Yapa nyurrurlarluju kankulu milya-pinyi yangka kuja kalalu yapangku murrumurru-manu Jijaji Kiraji kujalpa walya nyampurla nyinaja. Murrumurru-manu-nyayirnili, kulalpa kuja-jangkaju warrarda wajampa-jarrija. Kuja-piya-yijala kulalu wajampa-jarriya kajili-nyarra yapangku murrumurru-mani. Pirrjirdimantalu-nyanu yungunkulu jungarnirli manngu-nyanyi nyanungu-piyarlu. Yapa nyurrurlarlu kankulu milya-pinyi kaji ngana-puka murrumurru-jarrimi Jijaji Kirajipiya, yapa yinyaju majukuju-ka lawa-jarrimi. ² Yapa yinyaju kajika witaku-mipa ngari wankaraju nyinami, marda kajika marda wankaraju nyinami walyangkaju purlka-karda manu marda muturna-karda nyampurlaju. Ngulaju ngula-juku. Kala kulalpa ngari majungka-jarriyarla kutu yungu nganta-nyanu wardinyi-mani, lawa. Ngari karla jungarni nyinami Kaatuku kajirla nyarrpa-puka nyanunguku wangkami. ³ Nyurru-wiyi Kirijini-wangu-wiyi, ngari kalankulu jamulu nyinaja ngalya-karipiya kuja kalalu Kaatu milya-pinja-wangu nyinaja. Majungka-jarrija kalankulu nyanungurra-piya. Yaninjarla kalankulu kutu ngunaja karnta-kari-kirli manu wati-kari-kirli. Maju-mipa kalankulu manngu-nyangu. Warrarda kalankulu warungka-jarrija pama-ngarninja-warnu. Kalankulu jinta-jarrija miyiki manu pamaku ngarninjaku. Kulankulu-nyanu warla-pajurnu kuja-kujaku, lawa. Kalankulu jinta-jarrija yapa ngalya-kari-kirli yangka juju-kari juju-kariki parntarrinjaku pirli manu watiya-jangkaku. Kula-nyarra Kaatu wardinyi nyinaja kujaku. Yuwayi, kalankulu maju nyinaja kuja-piyanya. ⁴ Kala jalangu, kula kankulu ngampurra nyina jinta-jarrinjaku yapa ngalya-kari-kirliki kuja kalu majungka-jarrimi. Yapa yinyarlu kalu-nyarra nyanyi kuja kankulurla jungarni nyinami Kaatuku, manu kalu-nyanu kuja wangkami, “Waraa! Nyiya-jangka kula kalu yinya-patuju ngalipa-kurluju jinta-jarrimi kujalpalu kamparru-wiyi nyinaja ngalipa-kurlu?” Ngula-jangka kalu-nyarra manyu-pinyi. Ngulaju ngula-juku. ⁵ Ngaka kapu-jana Kaaturlu miimii-nyanjarla payirni yapa yinyarraju yangka kuja kalu wankaru-juku nyinami manu yaparlangu kujalu palija. Yuwayi, kapu-jana miimii-nyanjarla payirni ngurrju-japa maju-japa. Kaji-jana miimii-nyanjarla payirni, ngulaju kapulu yimi-ngarrirni nyiyarningkijarra ngurrju-japa maju-japa kujalpalu walya nyampurla nyarrpa-jarrija. ⁶ Yapa yangka kujalu palija, purda-nyangulu Yimi Ngurrjuju Jijaji Kiraji-kirliji. Nganangku mayi-jana yimi-ngarrurnu. Palijalu yangka kuja karlipa yapa muku palimi. Ngulaju ngula-juku. Jalanguju nyurnu-jala kalu nguna milyingka, kala Kaaturlu-jana yilyaja Yimi Ngurrju yungu-jana nyanungu-nyangu Pirlirrpurlu wankaru-mani-yijala. Ngula-jangka kapulurla jungarnilki nyinami Kaatuku.

Yulkamirlipa-nyanu, manurliparla warrki-jarrimi Kaatuku yartarnarri nyanungu-nyangu-kurlu

⁷ Walya nyampuju kula tarnnga karrimi, kapu yawu-pardimi jalangu ngari. Kujarlanya, yapa nyurrurlarlulu yirriyirrirli manngu-nyangka Kaatu manu yapa-patukarirlangulu-jana. Warla-pajikalunyanu maju-kujaku yungunkulurla jungarnilki wangkami Kaatuku. ⁸ Yuwayi, jungarnilirla warrarda nyinaya. Kala yungurna-nyarra yimi-ngarrirni-wiyi yimi wiri-nyayirni. Yulkayalu-nyanu jarnkujarnku. Marda kajikankulu-nyanu jarnkujarnku murrumurru-mani, manu marda kajikankulu-nyanu jangkardu majungka-jarrimi. Kuja-kujakujulu-nyanu jarnkujarnku yawuru-jarriya. ⁹ Kaji ngana yanirni nyurrurla-nyangu ngurra-kurra ngurra-kari-jangka, kulalurla jurnta yunjumu-jarriya. Ngarili kutu kangka nyurrurla-nyangu ngurra-kurraju. Kulalurla kuja wangkaya, “Yanta ngurra-kari-kirra! Nyiyakunpa yanurnu

nyampu-kurraju?” Lawa. Kuja-wangurlulu ngari kutu kangka nyurrurla-nyangu-kurraju ngurra-kurra. ¹⁰ Kaatulpa-nyarra ngurrju-nyayirni yapa nyurrurlakuju nyinaja, manu-nyarra yartarnarri jarnkujarnku yungu yungunkulurla jarnkujarnku warrki-jarrimi nyanunguku. Yuwayi, jarnkujarnku mardarni kankulu yartarnarri yangka kuja-nyarra Kaaturlu jarnkujarnku yungu. Yinya-kurlurlu pirrjirdi-mantalu-nyanu yungunkulu Kaatu purami. Kajinkili-nyanu pirrjirdi-mani kujarlu, ngulaju kapunkulurla jungarni warrki-jarrimi Kaatuku nyanungu-nyangu yartarnarri-kirli. ¹¹ Kala yapaku nyurrurla ngalya-kariki, Kaaturlu-nyarra yartarnarri yungu yungunkulu-jana yapa-patu-kariki yimi-ngarrirni Yimi Ngurrju Jijaji Kiraji-kirli, yungunkulu-jana yapa ngalya-kari pinarri-mani. Ngurrju kujaju. Yimi-ngarikalu-jana yimi-mipaju yangka kaji-nyarra Kaatu-juku wangkami, kula nyurrurla-nyangu yimi. Yapaku nyurrurla ngalya-kariki, Kaaturlu-nyarra yartarnarri yungu ngulakurlurlu yungunkulu-jana wurdujarra-mani yapa panu-karirlangu, marda kalu marlajarra nyinami, marda kalu nyurnu ngunami. Ngulaju ngurrju. Ngarili-jana yapakuju warrki-jarriya yartarnarri-kirli kuja-nyarra Kaaturlu yungu. Kajili-nyarra yapa ngalya-karirli nyanyi warrki-kirra, kapulurla Kaatuku pulka-pinyi. Kapulu-nyanu wangkami, “Waraa! Yapa yinyaju kalurla junga nyinami Jijaji Kirajiki.” Kujarlanya kapulurla pulka-pinyi Kaatukuju. Nyanunguju pirrjirdi-nyayirni, manu-ka yartarnarri wiri-jarlu mardarni tarnnga-juku. Ngula-juku ngurrju.

Kaji-ngalpa maju rdipimi, wardinyilparlipa nyinayarla, manulparliparla wala nyinakarla Kaatuku

¹² Ngajukupurdangka-patu yapa-patu wungu-warnu-patu, maju kanyarra rdipimi, manu ngula-jangkarlu murrumurru kankulu-nyanu purda-nyanyi. Junga kujaju. Kala kulalu-nyanu kuja jarnkujarnku wangkaya, “Yuwa! Ngalipaju Kirijini-patu! Nyiya-jangka kangalpa majuju rdipimi? Marda kula kangalpa warrawarra-kanyi Kaaturlu!” Lawa! Kuja wangkanja-wangulu nyinaya! Nyiya-jangka kanyarra majuju rdipimi? Kaaturlu kanyarra waalparrirni, miimii-nyanyi kanyarra yirriyirri-nyayirni yungu-nyarra milya-pinyi junga-japa kankulurla walaju nyinami. ¹³ Ngarili wardinyi nyinaya maju-puruju. Murrumurru-jarrimi kankulu Jijaji Kiraji-piya kujalu nyanungu yapangku murrumurru-manu walya nyampurula. Ngaka yapa panungku kapulu nyanyi Jijaji Kiraji ngurrju-nyayirni yartarnarri wiri-jarlukurlu. Jalangu kankulu-nyanu murrumurru purda-nyanyi yungunkulurla yangka ngaka wardinyilki yati-wangka Kaatuku. ¹⁴ Marda kalu-nyarra yapa ngalya-karirli manyu-pinyi kujarlu, “Nyurrurlaju Kirijini-patunkulu ngawungawu!” Nyiya-jangka kalu-nyarra manyu-pinyi kujarlaju? Kaatu-kurlangu Pirlirra, yartarnarri wiri-jarlukurlu-ka palka nyina nyurrurlarla. Kujarlanya kalu-nyarra manyu-pinyi. Ngulaju ngula-juku. Kaaturlu kanyarra pirrjirdi-maninjarla warrawarra-kanyi-jiki!

¹⁵ Yapa ngalya-kari ngulajulu tarnnga-kurra pinja-panu-wati. Ngalya-karijili purunjunju-wati. Ngalya-kari kalu kutu majungka-jarrimi, manu ngalya-kariri kalu-jana mampami kuluku yapa-patu-kariki. Kuja kalu kuja majungka-jarrimi, ngulakuju majuju kajana rdipimi, manu kalu-jana ngalya-karirli pinyi. Kala kulalu kuja-piya nyinaya, lawa! ¹⁶ Ngarilirla jungarni warrarda nyinaya Jijaji Kirajiki yapa nyanungu-nyangu. Kala kaji-nyarra maju rdipimi, marda kaji-nyarra yapangku murrumurru-mani, kulalu kurnta-jarriya. Ngarilirla Kaatuku pulka-pungka. Yapa-karirli kapulu-nyarra nyanyi, manu kapulu milya-pinyi kuja kankulu Kirijini nyina.

¹⁷ Jalangurlangurlu kajana Kaaturlu miimii-nyanyi yapa ngurrju-japa maju-japa. Ngaliparlangu-wiyi kangalpa miimii-nyanyi. Kujarlanya milya-pinyi karlipa yangka ngaka kapu-jana miimii-nyanjarla murrumurru-mani karrikarri-wangurlu yinyaju yapa ngalya-kari, yangka-patu kuja kalu purda-nyanja-wangu nyinami jalangu,

yangka-patuku kuja kajana yimi-ngarrirni Yimi Ngurrju Jijaji Kiraji-kirli. Kapu-jana murrumurru-mani karrikarri-wangurlu ngalipa-piya-wangu. ¹⁸ Nyampunya-ka wangkami Payipulurlaju:

“Kaaturlu kapu-jana muurl-mardarni yapa nyanungu-nyangu yangka-patu kuja kalurla jungarni nyinami nyanunguku. Kujakungarntiji maju-wiyi kapu-jana rdipimi walya nyampurlaju, manu kapulu murrumurru-jarrimi. Kujarlanya karlipa milya-pinyi Kaaturlu kapu-jana yapa yinya-patuju murrumurru-mani karrikarri-wangurlu, yangka kuja kalu majungka-jarrimi. Kapulu murrumurrurluju jata-nyanyi, yangka-patu kuja kalu majungka-jarrimi.”*

¹⁹ Yuwayi, kujanya kanyarra wangkami Kaatuju yapa nyanungu-nyangu-patukuju. Wangkami-ka yangka maju kapu-nyarra rdipimi. Ngula-puruju, nyarrpa-jarrimilkinkili? Walajukulurla nyinaya Kaatuku. Nyanungurlunya-ngalpa ngurrju-manu. Wangkaja-ngalpa yangka kapu-ngalpa warrawarra-kanyi, manu yimi yinyaju kula wajawaja-mani. Ngurrjukukulu-nyanu jarnkujarnku nyinaya.

5

Jaajikingarduyu-patu wiriwiri yungulpalu jungarni nyinakarla yungulu-jana yapa ngalya-karirli waalparrirni

¹ Yungurna-nyarra wangkami nyurrurlaku jaajikingarduyu-patuku wiriwiriki yungunkulu pirrjirdi-juku nyina. Ngajujurna wiri nyurrurla-piya. Nyangurna Jijaji Kirajiji kujalpalu yapangku murrumurru-manu walya nyampurla. Ngaka kapurna jinta-jarrimi nyanungu-kurlu nguru-nyayirni-wangurla kaji-jana Kaaturlu milki-yirrarni yangka Jijaji Kiraji kuja-ka nyinami yartarnarri wiri-jaru-kurlu. ² Nyurrurla jaajikingarduyu wiriwiri, warrawarra-kangkalu-jana Kaatu-kurlangu yapa yangka jiyipikingarduyu-piyarlu kuja kajana-warra-kanyi jiyipi nyanungu-nyangu. Kaaturlu-nyarra yapa yinyaju yungu yungunkulu-jana warrawarra-kanyi. Kulalu-jana kuja wangkaya, “Jinyijinyi-mani kajulu yungu ngantarna-nyarra warrawarra-kanyi.” Lawa, kuja wangkanja-wangulu nyinaya! Ngarili-jana junganku warrawarra-kangka. Wardinyirli-juku warrawarra-kangkalu-jana, ngulakuju Kaatu kapu-nyarra wardinyi-jarrimi. Warrki-jarriyalurla Kaatuku kujanya, kula talaku, lawa. Warrki-jarriyalurla yungunkulu-jana yapa pirrjirdi-mani nyanunguku puranjaku manu yungulu ngurrju nyina. ³ Kuja kankulu-jana yapa warrawarra-kanyi jaajirla, kulalu-jana kulungku jinyijinyi-mani, lawa. Ngarilirla jungarni nyinaya Kaatuku nyanungurra-kurluju. Ngula kajili-nyarra nyanyi kuja-kurra, kapulu-nyarra waalparrirni, manu kapulu jungarni nyinami. ⁴ Kajinkilirla jaajikingarduyu-patu wiriwiri jungarni nyinami Kaatuku kuja-piya, ngula-jangka ngaka ngurungka nyanungu-nyangurla Jijaji Kirajirli kapu-nyarra yinyi nyiya mayi ngurrju yartarnarri wiri-jarlu-kurlu, kapu-nyarra karrimi tarnnga-juku nyurrurlaku. Nyanunguju-jana wiri jaajikingarduyu-patuku wiriwiriki walya nyampurla.

⁵ Nyurrurla wati-patu kurdu-warnu-patu, purda-nyangkalu-jana jaajikingarduyu-patu wiriwiri kajili-nyarra nyarrparlangu wangkami.

Yungurna-nyarra wangkami panuku-juku Kirijini-patuku. Kulalu-nyanurla pulka-pungka, manu kulalu-jana yapa jinyijinyi-manta wiri-piyarlu. Lawa. Ngarili-nyanu wurdungu warrki-jarriya. Nyarrparla kuja? Nyampunya wangkaja Kaatuju Payipulurlaju:

“Kaaturlu kajana yapaju mamparl-pinyi kuja kalu-nyanurla pulka-pinyi wiri-piyarlu. Kala nyanunguju ngurrju yapakuju yangka kuja kalu-jana yapa-patu-kariki wurdungu warrki-jarrimi.”*

* 4:18 Nyangka Proverbs 11.31   * 5:5 Nyangka Proverbs 3.34

⁶ Kujarlanya, wurdungulu-nyanu jarnkujarnku warrki-jarriya kamparru Kaaturla. Nyanunguju yartarnarri wiri-kirli. Yuwayi, wurdungulu-nyanu jarnkujarnku warrki-jarriya. Yangka kaji Jijaji Kiraji pina-yanirni, Kaaturlu kapu-nyarra ngurrju-pajirni.

⁷ Marda kanyarra maju rdipimi yapa nyurrurlakuju. Ngulaju ngula-juku. Kulalu wajampa-jarriya. Kulalu-nyanu payika, “Nyarrpa-jarrimilkirlipa?” Lawa. Kaji-nyarra maju rdipimi, ngarili Kaatu-mipa payika. Ngari kanyarra warrarda mari-jarrimi nyurrurlakuju, manu kanyarra warrarda manngu-nyanyi.

⁸ Warla-pajikalu-nyanu maju-kujaku, manulu-nyanu warrawarra-kangka Juju Ngawu-kujaku. Warru-ka wapami kilji-nyayirni nguurr-karrinja-karra ngaya wiri-jarlu-piya. Yapaku kajana warrirni puuly-mardarninjaku yungu-jana puuly-mardarninjarla maju-mani. ⁹ Walalurla warrarda nyinaya Kaatuku yungunkulu wungungku Juju Ngawu warla-pajirni. Maju kanyarra rdipimi warrarda yapa nyurrurlakuju. Junga kujaju. Milya-pinyi kankulu maju kuja kajana rdipimi Kirijini-patuku nguru-kari nguru-karirlaku. Ngulaju ngula-juku. Walajukulurla nyinaya jata-nyanja-wangu Kaatukuju. ¹⁰ Maju kapu-nyarra rdipimi walya nyampurlaju, ngari witaku tarnnga-wangu. Kaatuju kanyarra ngurrju-juku nyinami. Milarninjarla-nyarra wangkaja yungu-nyarra jintangka yirrarni Jijaji Kiraji-kirli yungunkulurla yartarnarri wiri-jaru-kurlu jirrnganja nyina ngurungka nyanungu-nyangurla. Yuwayi, jalanguju kankulu jata-nyanyi, kala Kaaturlu kapu-nyarra ngurrju-mani pina. Ngula kapunkulu pirrjirdilki nyina. Kapu-nyarra ngurrju-mani pina yungunkulurla wala warrarda nyina. Nganangku kula-nyarra kanyi Kaatukujaku. ¹¹ Yuwayi, Kaatuju kapu nyina Warlalja-Wiri nyiyarningkijarraku tarnnga. Ngula-juku ngurrju.

Piitarlu pipa nyampuju lawa-manu

¹² Ngajukupurdangka Kirijini yirdiji Jilajaju, nyampu palka ngaju-kurlu. Ngajuku kaju warrki-jarrimi ngurrju. Wangkajarnarla yimi yirrarninjaku pipa nyampurla. Ngajulurlurna-nyarra jaru nyampuju yirrarnu yungunkulu pirrjirdi nyina, manurna-nyarra yarda wangkaja Kaatuju kangalpa yimiri-nyayirni nyinami-jiki. Kujanyarna-nyarra wangkaja kamparru-wiyiji. Walalurla warrarda nyinaya Kaatuku kuja kanyarra ngurrju nyinami.

¹³ Kirijini-kariyi-nyanu-patu kuja kalu nyina ngaju-kurlu ngurra nyampu Papilunurla, ngula-paturlu yungulu-nyarra yimi-ngarrirrirra ngurrju nganta kalu nyinami. Wati-pardu Maarrkurlangu kanyarra wangkami ngurrju nganta-ka nyina. Nyanunguju ngaju-nyangu-piya ngalapi-nyanu. Kaaturlu-nyarra milarnu nyurrurlaju, manu-jana nyanungurrarlangu milarnu yungulurla jintangka nyinami nyanunguku.

¹⁴ Yulkami kankulu-nyanu. Kajinkili jinta-jarrimi ngaka, ngurrjulu-nyanu ngamurlu-maninjarla wangkaya.

Nyurrurla kuja kankulu Jijaji Kiraji-kirlangu nyina, wangkamilki karna-nyarrarla Kaatuku, “Wapirra, nyinaya yapa yinya-patu-kurlu yungulu rarralya nyina ngurrju.” Ngula-juku.

2 Peter

Pipa 2 Piita-kurlangu

Pipa jinta-kari kuja-jana Piitarlu pantirninjarla yilyajarra Kirijini-patuku nyurru-wiyi

Nyia-kurlu yimi nyampu?

Nyampu pipa kuja karlipa ngarrirni ngulaju Pipaju 2 Piita-kurlangu, ngulaju pipa jinta-kari kuja-jana Piitarlu yirrarnu nyurru-wiyi Kirijini-patuku. Nyampurlaju pipangka wangkaja-jana jungarniki nyinanjaku Kaatukuju yungu-jana wardinyi nyinami nyanungurrakuju. Pututu-pungu-jana yangka maju-patu-kujaku tiija-kujaku. Yinyarra tiija-paturlulpalu-jana pinarri-manu yapaju warntarlarlu. Piitaju wangkaja ngakaju Kaaturlu kapu-jana riwarri-mani tiija maju-patuju. Piita-jana wangkaja Kirijini-patu yungulurla pardarni Warlalja-Wiriki Jijajiki kaji yanirni pina walya nyampu-kurra.

¹ Ngaju-nyangu yirdiji Piita. Warrki-jarrimi karnarla Jijaji Kirajiki. Milarnuju ngajuju yungurna-jana Kurdungurlu Wiri nyina Kirijini-patu-karikiji. Nyanungu kaju wangkami nyarrpa yungurna-jana wangkami. Ngajulurlu karna-nyarra pipa nyampuju yirrarni yapaku kuja-nyarra Kaaturlu milarnu yungunkulurla wala nyina Jijaji Kirajiki. Jijaji Kirajiji ngulaju Kaatu, manu nyanungukunya karliparla pulka-pinyi. Nyanunguju ngalipaku Ngarlkinpa, manu junga-nyayirni-ka nyinami warrarda. Kujarlanya karlipa purda-nyanyi. Ngurrju-nyayirni kujaju ngalipakuju.

² Yapa nyurrurlarlu kankulu-jana milya-pinyi Kaatu manu Jijaji kuja kangalpa ngalipa-nyangu Warlalja-Wiri nyinami. Kujarlanya karna-nyarrarla wangkami nyurrurlaku yapaku kujanya, “Payirni karnangkupala yungunpala-jana yimiri nyina warrarda Kirijini-patuku yapaku. Kujarlanya yungungkulu marlaja nyinami ngurrju-nyayirni rarralya tarnnga-juku.”

Kaaturlu-ngalpa milarnu yangka yungurliparla jungarni nyinami nyanunguku

³ Kaaturlu-ngalpa ngurrju yungu nyiyarningkijarra yungurliparla jungarni nyinami nyanunguku tarnnga-juku. Kaatu nyanunguju, jinta-mipa-ka nyina. Ngulangkuju-ka mardarni yartarnarri wiri-jarlu, manu-ka ngurrju-nyayirni nyina. Ngulaju milya-pinyi karlipa. Milarninjarla-ngalpa wangkaja yungurliparla nyanungukulku nyinami. Junga kujaju. Milya-pinyi karlipa nyanunguju, mardarni karlipa yartarnarri nyanungu-nyangu kuja-ngalpa nyanungurlu yungu. Kujarlanya karlipa jungarniji nyinami. ⁴ Yuwayi, Kaaturlu-ka yartarnarri wiri mardarni, manu ngurrju-nyayirni nyanunguju. Nyanungu-ngalpa wangkaja yangka kapu-ngalpa ngurrju nyinami. Kujarlunya-nyarra jangku-pungu yungunkulu yapa nyurrurla jungarni nyina nyanungu-piya. Nyurrurla yapa, kula kankulu yapa maju yinyarra-patu-kari-piya nyina kuja kalu nyampurla walyangka nyina. Kula kalurla ngungkurr-nyina Jijaji Kirajiki. Ngari kalu nyiyarningkijarra maju-mipa manngu-nyanyi. Kala yapa nyurrurla kula kankulu kuja-piya nyina, lawa. Kujarlanya-nyarra Kaaturluju ngurrju jangku-pungu yungunkulurla jungarni nyinami nyanunguku.

⁵⁻⁷ Yuwayi, Kaaturlu kangalpa yartarnarri yinyi yungurliparla jungarni nyinami nyanunguku. Yapa nyurrurla kankulurla nyurru-juku wala nyina Jijaji Kirajikiji. Warrki-jarriyalurla wakurturdu. Ngula-jangkaju kapunkulu jungalku nyinami. Kapunkulu Kaatu-kurlangu kuruarri milya-pinyi. Kapunkulu-nyanu warla-pajirni

maju-kujakuju. Kapunkulurla wala warrarda nyinami maju-pururlanguju. Kapunkulu Kaatu wardinyi-mani kajinkili jungarni nyinami. Kapunkulu-jana yulkami Kirijini-kariyi-nyanuku manu yapa panu-karirlanguku.

⁸ Kajinkilirla kuja nyinami warrarda Kaatuku, yapa ngalya-karirli kapulu-nyarra nyanyi jungarni nyinanja-kurra. Kapulu milya-pinyi kuja kankulu milya-pinyi-nyayirni Warlalja-Wiri Jijaji Kiraji. Kapulu-nyanu wangkami, “Jijaji Kirajirli-jana pirrjirdi-manu yinyarraju Kirijini-patu yungulurla jungarni warrki-jarri nya-nungukuju.” ⁹ Yapa jinta-karirli marda kajika-nyanu Kirijini-pajirni. Kala kula karla wakurturdu warrki-jarrimi Kaatukuju. Kaji warntarla nyinami, kujaju kula jungarni. Nyanunguju pampa-piya nyanja-wangu. Marda wangamarra-jarrija kujarla Kaatu yawuru-jarrija kamparru kuja majungka-jarrija. ¹⁰ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, maju-wangulu-nyinaya yapa yinya-piya-wangu. Warrki-jarriya warrardalurla Kaatuku. Ngula-jangka kapunkulu milya-pinyi kuja-nyarra Kaatu milarninjarla wangkaja yungunkulurla nyanungukulku nyinami. Kajinkilirla warrarda warrki-jarrimi Kaatuku, jungarni kajinkilirla nyinami, ngulaju kulankulurla jurnta karlirr-yani. ¹¹ Kaatu kapu-nyarra wangkami nyurrurlakuju, “Nyurrurla, yukayarnili ngaju-nyangu-kurra nguru-nyayirni-wangu-kurra kankarlarra.” Junga kujaju. Ngakaju kapunkulu yukamirra nguru yinya-kurraju kuja kajana ngalipanyangu Warlalja-Wiri Jijaji wiri-nyayirni nyinami yapaku tarnnga-juku. Nyanunguju ngalipaku Ngarlkinpa.

¹² Yapa nyurrurlarluruju kankulu nyurru milya-pinyi-jala yimi nyampuju kuja karna-nyarra yimi-ngarrirni. Milya-pinyi kankulu yimi ngaju-nyangu ngulaju junga-nyayirni. Kala kapurna-nyarra warrarda yimi-ngarrirni tarnnganguku-juku. ¹³ Ngampurra karna-nyarra nyina yungunkulu warrarda manngu-nyanyi nyarra kuja karna-nyarra wangkami. Kajirna-nyarra warrarda wangkami, ngulaju ngurrju. Nyiya-jangka kuja? ¹⁴ Ngajuju karna milya-pinyi kularna tarnnga nyina warrarda wankaruju, kapurna palimi-yijala. Warlalja-Wiri Jijaji Kirajiji ngajukuju wangkaja kujaju. ¹⁵ Yuwayi, kapurna ngajuju jalangu-yijala palimi. Kujarlanya karna warrki-jarrimi warrarda kuja karna pipangka nyampurra yirrarni. Ngula-jangka ngaka kajirna palimi, yungunkulu pipangka nyanjarla manngu-nyanyi nyiyarningkijarra kujarna-nyarra yimi-ngarrurnu.

Ngungkurr-nyinayarlalparliparla yimiki kujalu jarukungarduyu-paturlu yirrarnu Jijaji-kirli nyurru-wiyi

¹⁶ Yimi-ngarrurnurnalu-nyarra yapaku nyurrurlakuju yangka kuja-ka Warlalja-Wiri Jijaji Kiraji pirrjirdi-nyayirni nyina. Yimi-ngarrurnurnalu-nyarra yangka kapu nyanunguju pina-yanirni ngaka walya nyampu-kurraju. Kulalparnalnu-nyarra yimi yimi-ngarrurnu manyungku yapa ngalya-kari-jangka, lawa. Nyangurnalu Jijajiji milpa nganima-nyangu-kurlurlu. Kujarlanya karnalu milya-pinyi yangka nyanunguju ngurrju-nyayirni yapa ngalya-kari-piya-wangu. ¹⁷ Ngalipakupalangu Wapirra Kaatuju, ngulaju ngurrju-nyayirni-yijala. Manu Jijaji ngurrju-pajurnu-yijala. Nyanungu-nganpa wangkaja, “Nyampuju ngajuku Ngalapi-nyanu marulu. Nyanungurlu kaju miyaluju raa-pinyi.”* ¹⁸ Yuwayi, purda-nyangurnalu Kaatu kuja-kurra wangkanja-kurra nguru-nyayirni-wangu-ngurlu yangka kujalparnalnu nyinaja Warlalja-Wiri-kirli Jijaji-kirli pirli wararrarla tarrukurla.

¹⁹ Kujarlaju, milya-pinyi karlipa yimiji junga yangka kujalu jarukungarduyu-paturlu yirrarnu nyurru-wiyi Jijaji-kirli. Yimi nyanungurra-nyangu ngulaju rdilipiya ngurrju-piya kuja-ka mirilmiril-karrimi mungangka. Kajirliiparla yimi yinyakuju ngungkurr-nyina, kula-ngalpa warntarla karlirr-kanyi. Warrardajukulu puraya jarukungarduyu-kurlangu yimi kaji Jijaji pina-yanirni. Nyanunguju ngurrju yangka

* 1:17 Matthew 3.17, 17.5

wanta-piya kuja-ka kakarrara-ngurlu wilypi-pardimi manu kuja-ka yanjilypiri wilypi-pardimi rangkarrkurlu, ngula-piyanya. Kaji yanirni pina, kapu-nyarra yartarnarri yinyi yungunkulu Kaatu milya-pinyi-nyayirni.

²⁰ Yapa nyurrurlarlulu manngu-nyangka nyarrparlu kuja karna-nyarra wangkami. Yinyarra yimi kujalu jarukungarduyu-paturlu yirrarnu nyurru-wiyi Payipulurla, nyarrpararlalu-jana parlu-pungu nyampurraju yimi? Nginyinginyi-jangka? Marda yapa ngalya-kari-jangka? Lawa. ²¹ Kula nganangku yapangku yimi nginyinginyirli manu Payipulurla yirrarninjaku, lawa. Jarukungarduyu-patu kalalurla nyinaja Kaatuku nyurru-wiyi, manu nyanungu-nyangu Pirlirra-jana yaninjarla wangkaja nyanungurrakuju. Kujarlunyalu yimiji Kaatu-kurlanguju yirrarnu.

2

Yapa ngalya-karirli kapulu-jana Kirijini-patu puta pinarri-mani nyiyarningkijarra warntarlarlu

¹ Nyurru-wiyi, yapangku yimirr-yinja-palkarlu kalalu-jana puta pinarri-manu warntarlarlu Yijirali-pinki yapa. Kuja-piya-yijala jalanguju, yapa ngalya-kari kapulu yanirni nyurrurla-nyangu turnu-kurra, manu kapulu-nyarra warntarlarlu puta pinarri-maninjarla karlirr-kanyi. Kapulu-nyarra yulyurlku-yinjarla pinarri-mani warlkangku. Kuja Warlaja-Wiri Jijaji Kiraji palija warntawarntarla, ngulaju palija yungu-jana yapa yinyarrarlangu muurl-mardarni. Kala kapulu-nyarra yaninjarla wangkami kula kalurla nyanunguku nganta ngungkurr-nyina. Kuja-panuju kapu-jana Kaaturluju riwarri-mani yapa yinya-patuju. ² Kajili-nyarra yapa yinya-patu jinta-jarri nyurrurla-kurra, kapulu-nyanu palkaju muku maju-mani, manu kapunkulu-jana ngalya-karirli nyurrurlarlulu waalparrirni. Ngalya-kari kapunkulu majungka-jarrimi nyanungurra-piya. Yapa panu-karirli kapulu-nyarra nyanjarla wangkami, “Yuwa, Kirijini-patu yinya-patuju maju-patu!” Kujanya kapulu wangkami nyurrurla-kurluju. ³ Tiija yinya-patu kuja kalu-nyarra jinta-jarri, ngari kalu ngayarrka nyinami nyurrurla-nyanguku talaku, manu ngari kalu-nyarra warlkangku yimiji yulyurlku-yinyi. Yuwayi, kajili kuja-jarrimi, kapulu-nyarra talaju jurnta kanyi. Nyurru-wiyi Kaaturlu manngu-nyangu yungu-jana yapa yinya-patuju riwarri-mani. Junga kujaju. Ngaka kapu-jana riwarri-mani muku.

⁴ Nyarrparlu karna milya-pinyi yangka kapu-jana Kaaturlu riwarri-mani yinya tiija maju-patu? Manngu-nyangkalu-jana marramarra-patu kujalurla Kaatuku warntarla-jarrija nyurru-wiyi. Majungka-jarrijalpalu. Kuja-jangkaju, Kaaturlu-jana kujurnu rdaku wiri-kirra yirdi-kirraju Tarturu-kurra. Mardarnu warrarda-jana tarnnga-juku, ngulaju kapu-jana mardarni-jiki kaji-jana yinyarla-juku riwarri-mani muku tarnnga.

⁵ Manngu-nyangkalu wati yangka Nuwa * kujalpa nyurru-wiyi nyinaja. Yapa panulpalu walya nyampurlaju punku-nyayirni nyinaja, manu Nuwangku kala-jana puta-puta pinarri-manu jungarnikiji nyinanjakuju. Kala lawa, kulalu nyanungu purda-nyangu, lawa. Kuja-panuju, Kaaturluju riwarri-manu-jana muku ngawarra wiri-kirlirliji. Muurl-mardarnu-jana Nuwa manu nyanungu-parnta manu nyanungurra-nyangu marnkurra kaja-nyanu-patu manu nyanungu-patu-parnta. Junga. Kaaturlu-jana 8-pala-mipa yapaju muurl-mardarnu palinja-kujakuju ngawarra wiri-kijaku.

⁶ Manngu-nyangkalu-jana kirri wiri-jarra yirdi-jarraju Jatama manu Kumarra * kujalpa-pala nyurru-wiyi karrija. Yapa-patu kujalpalu kirri yinya-jarrarla nyinaja, ngulajulpalu maju-nyayirni nyinaja. Kujarlanya Kaaturluju-palangu kirri yinya-jarraju riwarri-manu warlu-kurlurlu yalkiri-jangkarlu. Yuwayi, yulypulypa-karda-palangu jankaja. Nyiya-jangka? Riwarri-manu-palangu yinya-jarra kirri-jarra yungu-jana kujarlulu yapa maju-patu milki-yirrarninjarla pututu-pinyi kuja kalu walya

* 2:5 Nyangka Genesis 5-9 * 2:6 Nyangka Genesis 18-19

nyampurla nyinami jalanguju. Kajili ngampurra nyinami majungka-jarrinjaku, manngu-nyangkarlalpalu yangka Kaaturlu kapu-jana kujarlunya riwarri-mani.

⁷⁻⁸ Manngu-nyangkalu wati yangka yirdiji Laati * kujalpa kirri Jatamarla nyinaja nyurru-wiyi. Jungarnijilparla Kaatukuju nyinaja. Parra-kari parra-kari kala-jana yapaju nyangu majungka-jarrinja-kurraju, manu kala-jana nyanunguju wajampa-jarrija-nyayirni. Yapa yinya-paturlu kula kalalu purda-nyangu Kaatuju. Kala kuja-palangu Kaaturlu riwarri-manu warlu-kurlurlu yinya kirri-jarra Jatama manu Kumarra, nyanungurluju muurl-mardarnu Laati-mipa palinja-kujaku.

⁹ Nyiya-kurlurlipa pina-jarrimi nyampurra yimi nyurru-warnu-jangka? Kuja-jangka yimi nyampu-patu-jangka, milya-pinyi karlipa kuja kajana yapa muurl-mardarni kuja kalu nyanungu purda-nyanyi. Muurl-mardarni kajana yapa ngurrju-patuju kuja kajana maju rdipimi, manu kuja kalu-jana yapa-patu-karirli murrumurru-mani. Kala yapa maju-patu kuja kalu majungka-jarrimi? Nyarrpa-mani kapu-jana Kaaturluju? Milya-pinyi karlipa jalangurlangu kunka-mani kanyanurla. Kapu-nyanurla warrarda kunka-mani-jiki yangka ngaka kapu-jana miimii-nyanjarla maju-pajirni. ¹⁰ Yapa majungku kula kalu-jana purda-nyanyi yapa kuja kalu-jana wiriwiri nyinami, lawa. Ngari kalu-nyanu manngu-nyanyi nyanungu-miparlu nyarrparlu yungulu-nyanu wardinyi-mani tala-kurlurlu, miyi manu pama-kurlurlu manu yangka kuja kalu warru parnka warrura manu warntarla. Kuja kalu kuja-jarrimi, majungka-jarrimi-nyayirni kalu. Kaaturluju kajana wurrangku nyanyi yangka ngakaju kapu-jana miimii-nyanjarla maju-pajirni.

Kaaturlu-jana milarnu marramarra-patu manu yapa-patu yungulu wiriwiri nyinami nyiyarningkijarraku. Kala yinyarrarlu maju tiija-paturlu, kula kalu-jana purda-nyanyi marramarra-patu manu wiriwiriji, lawa. Ngari kalu-jana manyu-pinyi-puka, manu kalu-nyanurla nyanungu-miparlu pulka-pinyi wiringkiji nganta. ¹¹ Marramarra-patuju kalu pirrjirdi-jiki nyina yinya-patukuju tiija maju-patukuju. Kala kuja kalu marramarra-patu karri kamparru Kaaturla, ngulangkuju kapulurla yimi-ngarrirni yinya tiija maju-patu kalu majungka-jarrimi. Kula kalu-jana marramarra-paturlu manyu-pinyi, lawa. ¹²⁻¹³ Junga kujaju. Yinyarra tiija maju-patu, kula kalu junganku manngu-nyanyi. Ngari kalu puluku-piya manu jiyipi-piya nyina, kula kalu junganku manngu-nyanyi yapa-piyarlu. Yinya tiija-paturlu kula kalu milya-pinyi Kaatu-kurlangu kurwarri. Ngari kalu manyu-pinyi-puka. Manngu-nyangkalu-jana puluku manu jiyipi. Nyiyakulu palka-jarrija? Palka-jarrijalu yungulu-jana yapanku pinjarla ngarni. Kuja-piyarlu-yijala kapu-jana Kaaturluju puuly-mardarninjarla tiija-patuju maju-patuju pinyi. Junga kapu-jana murrumurru-mani-nyayirni kuja kalu maju nyinami.

Kuja kalu-nyarra tiija maju-paturlu jirranganja-ngarni mangarri manu kuyu, ngari kalu maju-mipa manngu-nyanyi yungulu-nyanu wardinyi-mani. Maju-jarri kalu parrarlangurla. Kujarlanyankulu yapa nyurrurlaju kurnta-jarrija. ¹⁴ Yinyarra tiija-patu, kula kalu kali-nyanu warlalja-kurlu nyinami junga, lawa. Ngari kalu manngu-nyanyi yungulu ngari kutukutu kalykuru-jarrinjarla ngunami karnta-kari karnta-kari-kirli, wati-kari wati-kari-kirli. Warrarda kalu manngu-nyanyi kujarlu, “Kutukutu yanirlipa majumajuju!” Kujakuju, yulyurlku-yinyi kalu-jana yapa Kirijini-patu yangka Kirijini-patu kujalu witaku-mipa ngari nyinaja Kirijini manu yangka wita-mipa kuja kalu milya-pinyi Jijaji-kirli. Wangkami kalu-jana nyampuku Kirijini-patuku, “Yuwa, yantarnili yungurlipa majungka-jarrimi!” Nyarrpa-mani kapu-jana kuja-panu Kaaturluju yinyaju tiija maju-patuju? Kapu-jana juyurdurlu yunparni kuja kalu talaku ngayarrka nyinami. Tiija yinya-paturluju yampija Jijaji-

* 2:7-8 Nyangka Genesis 13-19

kirlangu yirdiyi ngurrju purdangirli, ngari kalu manngu-nyanyi yungulu-nyanu mani nyiyarningkijarra-mipa. Kuja-panuju kapu-jana Kaaturluju juyurdurlu yunparni.

¹⁵⁻¹⁶ Tiija-patuju kalu maju nyinami wati maju-piya Palama-piya * kujalpa nyurru-wiyi nyinaja. Palamajulpa nyinaja Pujuru-kurlangu kaja-nyanu, manu kala nyinaja jarukungarduyu. Majulpa nyinaja, manu kala-nyanu nyanungu-miparlu manngu-nyangu, “Nyarrparlurnaju talaju mani? Marda kajilparna majungka-jarriyarla, marda kajikarnaju tala wiri-nyayirni mani.” Kala Kaaturluju warla-pajurnu Palamaju kuja-kujakuju. Yuwayi, kapu Palamaju majungka-jarriyarla. Kala nyanungu-nyangu tangkiyirli warla-pajurnu. Kaaturlurla tangkiyikiji yartarnarri yungu yungurla yapa-piyalku wangkami Palamaku. Tangkiyirlirla pututu-pungu Palamakiji maju-kujakuju.

¹⁷ Tiija yinya maju-patu, ngularraju Palama-piya. Yungulu-jana nganta yapa kangkarla Kaatu-kujakuju. Jangku-pinyi kalu-jana nyiyarningkijarra yapakuju, kala ngari kalu jamulu wangkami. Tiija maju-patuju mulju-piya ngapa-wangu. Yapangku kalu muljuju pangirni, kala kula kalu palka-mani ngapaju. Manu tiija yinya-patuju mangkurdu-piya kuja-ka palka-jarrimi wuraji. Yapangku kalu mangkurduju nyanyi, manu kalu manngu-nyanyi kapu ngapa nganta wantimi. Kala lawa. Kuja-piya, yapa kalu-jana yani tiija maju-patuku purda-nyanjaku Kaatu-kurluku nganta. Kala kula kalu pina-jarrimi nyanungurra-jangka, lawa. Kujarla-jana Kaaturluju ngurra maju-nyayirni yurdujarra-manu tiija maju-patuku. Kapu-jana tarnnga-kurra murrumurru-mani. ¹⁸ Tiija yinya maju-paturlu kalu-jana yapaku warrirni Kirijini-patuku jalangu-warnuku yangka-patu kujalu maju yampija manu kujalu Jijaji puraja witaku ngari. Yulyurlku-yinyi kalu-jana Kirijini-patuju. Wangkami kalu-jana, “Kajinkili yapa nyurrurla ngampurra nyinami majungka-jarrinjaku yungunkulu-nyanu wardinyi-mani, ngulaju ngula-juku.” ¹⁹ Ngula-jangka kalu-jana yimi-karirlangu wangkami, “Yapa nyurrurlaju rarralypalku. Ngarili ngurrju marda majungka-jarriya kutu!” Kala kujaju junga-wangu. Tiija maju-patuju kula kalu rarralypa nyinami. Majungku ngari kajana jinyijinyi-mani majungka-jarrinjaku. Pirijina-piya kalu nyina. Pirijina kula kalu rarralypa nyinami, ngula-piyanya.

²⁰ Nyurru-wiyi tiija maju-patuju kalalu Kirijini-wiyi nyinaja. Majulu yampija purdangirli, yangka kuja kajana jurnta kanyi Kaatu-kujaku. Kalalu milya-pungu ngalipa-nyangu Warlalja-Wiri Jijaji Kiraji kuja-ka ngalipa-nyangu Ngarlkinpa nyina. Kala ngula-jangka, rdirri-yungulu majungka-jarrinjaku-yijala. Nganangkulku kapu-jana muurl-mardarni? Lawa ngari! ²¹ Kajili nyinayarla ngurrrpa-juku kutu jungarni nyinanja-wangu Kaatuku, ngulaju ngurrju. Kajili Kirijini-wangu-juku nyinayarla, ngulaju ngurrju. Junga kujaju. Kala kujalu Kirijini-jarrija, ngulangkuju yampijalku Kaatu-kurlangu kuruwarriji ngurrju kuja-jana yimi-ngarrurnu. Kuruwarrini yangka kujalu-jana jaajikingarduyu wiriwirirli pinarri-manu. ²² Yapangku yimi wita yirrarnu tiija maju-patu-kurlu nyurru-wiyi. Nyampunya yimiji:

“Kuja-ka maliki yurkulyu-pardimi, ngulaju-ka pina-ngarni. Manu kaji nganangku nguurrnguurrpa parljirni, ngulaju-ka walya-kurra pina-wantinjarla warru wardarrwardarr-wantimi.”*
Junga kujaju.

3

Jijaji kapu pina-yanirni

¹ Yapa nyurrurla-patuku kuja karna-nyarra yulkami-nyayirni, nyurru-wiyirna-nyarra pipa yangka kamparru-warnu-wiyi yilyajarra. Nyampuju pipa-karilki karna-nyarra yirrarni. Ngajulurlurna-palangu pipa-jarra yirrarnu yungurna-nyarra

* 2:15-16 Nyangka Numbers 22-24

* 2:22 Nyangka Proverbs 26.11

langa-kurra-mani yarda yimi kuja kankulu milya-pinyi. Warrardalu manngunyaangka jungangku. ² Manngu-nyangka warrardalu yimi kujalu-jana Kaatu-kurlangu jarukungarduyu-paturlu yimi-ngarrurnu yapaku nyurru-wiyi. Manngu-nyangkalu yimi yangka kuja-jana Warlalja-Wiringki ngalipa-nyangurlu Ngarlkinparlu Jijajirli yimi-ngarrurnu Kurdungurlu Wiriwiriki. Yinyarrarlu-jalalu-nyarra yimiji yimi-ngarrurnu.

³ Kaji Jijaji Kiraji yanirni pina walya nyampu-kurra, ngulakungarntiji ngalya-karirli yapangku kapulu-nyarra manyu-pinyi nyurrurla yangka kuja kankulu jungangku milya-pinyi Jijajiji kapu yanirni pina. Yapa yinya-patuju kapulu majungka-jarrimi kutu nyarrparlangu-puka kajili manngu-nyanyi. ⁴ Kujanya kapulu-nyarra wangkami, “Nyurru-wiyi, jaruku-ngardyu-patulu wangkaja yangka ngaka kapu Jijaji pina-yanirni walya nyampu-kurra. Manu kujalpa Jijaji nyinaja walya nyampurla kamparru-wiyi, wangkaja-jana nyanungu-nyangu kurdungurlu-patuku yangka kapu ngaka pina-yanirni. Kala lawa! Pardarnu warrardalparliparla nyanungukuju. Lawa-juku! Kirijini yinya-patu yangka kalalu-ngalpa wiriwiri nyinaja, palija mukulu. Walya nyampuju jurrku-juku kuja Kaaturlu nyurru-wiyi ngurrju-manu.” Kujanya kapulu-nyarra yapaju wangkami.

⁵ Yapa kuja kalu kuja wangkami, ngulaju warlkanji-wati. Wajawaja-manulu yimi Kaatu-kurlu yangka kuja ngurrju-manu nyiyarningkijarra nyurru-wiyi. Nyarrparlu Kaaturluju ngurrju-manu nyiyarningkijarraju? Ngarilpa lirra-miparlu wangkanjarlu ngurrju-manu. Kujarlanyalu yalkiri manu yanjilypiri-wati palka-jarrija. Ngulajangka walya ngurrju-manu kuja ngapa-jangka warraja-jarrija. Junga kujaju. Walyaju ngapa-jangka wilypi-pardija. ⁶ Ngakalku Kaaturlu riwarri-manu nyiyarningkijarra walyangkaju yangka ngawarra wiri-kirlirli.* ⁷ Nyarrpa-manilki kapu-jana Kaaturluju walyaju, yalkiri manu yanjilypiri-watiji? Murnma-juku-ka mardarni, ngulaju kapu ngaka riwarri-mani warlu-kurlurlu. Yinya-puruju kapu-jana yapa maju-patu miimii-nyanyi, manu kapu-jana tarnnga-juku riwarri-mani.

⁸ Nyiya-jangka kula-ka Kaaturlu jalangurlu-juku nyiyarningkijarraju riwarri-mani? Nyiyaku karla pardarni? Kaaturlu kula-ka manngu-nyanyi yapa ngalipa-piyarlu, lawa. Nyanungurlu-ka kujarlu manngu-nyanyi, “Parra jintaju ngulaju 1,000-pala yulyurru-piya, manu 1,000-pala yulyurruju ngulaju parra jintapiya ngajukuju.” Kujanya-ka Kaaturluju manngu-nyanyi. ⁹ Junga kujaju. Kula Warlalja-Wiri Jijaji Kiraji pina-yanirni walya nyampu-kurra yungu-jana yapa miimii-nyanjarla ngurrju-pajirni marda maju-pajirni marda. Ngulaju ngula-juku. Kula Kaaturlu ngurungka nyanungu-nyangurlaju mardarni tarnnga walya nyampu-kurra yilyanja-wangu, lawa. Nyiyakulku-ka Kaaturluju mardarni yinyarlaju? Kujanya-ka Kaaturluju manngu-nyanyi, “Kula karna ngampurru nyina yapaku pinjaku. Kajilparna Jijaji jalangurlu pina-yilyayarla, ngulaju yapa majuju kajikaluku muku palimi. Kala kajilparna Jijaji mardakarla-juku nyampurla ngaju-nyangurla, marda yapa maju-paturluju kajikajulu pina-yaninjarla yalala-yirrarni ngaju. Kujarlanya karna nyina Jijaji pina-yilyanja-wanguju.” Junga kujaju. Kaatu kajana yapakuju mari-jarrimi kuja kalu maju nyinami. Ngampurru kajana nyinami yapakuju yungulurla nyanunguku pina-yani. ¹⁰ Kala ngaka, Warlalja-Wiri Kaaturlu kapu yilyamirni pina Jijajiji walya nyampu-kurraju. Kujarlanya kapu Warlalja-Wiri Jijaji Kirajiji pina-yanirni, kapu-jana kapal-katirni yaruju-nyayirni yapaku nyanja-wangu-juku. Kaji yanirni, yapangku kapulu purda-nyanyi warlpa wiri-piya warurr-wangkanja-kurraju. Kaaturlu kapu riwarri-mani nyiyarningkijarra yangka kuja ngurrju-manu walya manu yalkiri. Yuwayi, kapu nyiyarningkijarra muku purrami warlu-kurlurlu, nyiyarningkijarra kuja ngurrju-manu nyurru-wiyi. Ngula-jangkaju kapu lawa karrimi.

* 3:6 Nyangka Genesis 7-8

¹¹ Yuwayi, kapu Kaaturlu warlu-kurlurlu riwarri-mani muku. Kujarlanyalu nyurrurlaju jungarniji nyinaya yungu-nyarra wardinyi nyinami. ¹² Wardinyili nyinaya, manu manngu-nyangkalu warrarda Jijaji-kirli yangka kajirla parrakuju Kaaturluju jaka-yirrarni Jijajikingarnti pina-yilyanjakungarntiji walya nyampukurrakungarntiji. Yuwayi, Kaaturlu parraju nyurru-juku milarnu. Ngaka parra yinyarla kapu-jana yalkiri manu yanjilypiri-wati riwarri-mani warlu-kurlurlu, manu kapu-jana nyiyarningkijarrarlangu warlu-kurlurluju riwarri-mani muku. ¹³ Ngulaju ngula-juku. Kulalu wajampa-jarriya! Milya-pinyi karlipa yangka Kaaturlu kapu-ngalpa yalkiri-karilki manu walya-karilki ngurrju-mani. Wangkaja-ngalpa kujaju nyurru-wiyi. Ngalipa yapa kuja karliparla jungarni nyinami nyanunguku, ngalipamipa kapurlipa walya yinyarlaju nyinami. Ngampurrrpa-nyayirni karlipa nyinami yinyakuju walyakuju.

¹⁴ Warrardalurla pardaka kajirla ngurra ngurrju marlaja palka-jarrimi. Yirriyirilirla nyinaya Kaatuku yungu-nyarra wardinyi nyinami. Kujajukulurla jungarni nyinaya yungulu-nyanu rarralypalku nyina kulu-wangu manu yungu-nyarra Jijaji Kirajirli ngaka miimii-nyanjarla ngurrju-pajirni. ¹⁵ Jijaji Kirajiji, pardarni-jiki kajana yapaku yungulurla pina-yanirni nyanunguku. Yungu-jana muurl-mardarni muku. Ngalipakupurdangkarlu Puurlurlu, kuja-kurlu-yijala yirrarnu. Kaaturlurla yartarnarri yungu yungu pina-jarrimi Jijaji-kirli. Nyanungurlu-jana yimi yirrarnu pipa-paturla nyanungu-nyangurla. ¹⁶ Yimi yinyarraju Puurlu-kurlangu, ngularraju pirrjirdi-nyayirni manngu-nyanjaku. Ngalya-karirli yapangku kula kalu Kaatukurlangu Pirlirrrpa mardarni, manu kalurla Kaatuku warntarla-jarrimi jurnta. Nyanyi kalu Puurlu-kurlangu yimi kuja yirrarnu, manu kalu manngu-nyanyi warntarlarlu. Kuja-piyarlu-yijala kalu manngu-nyanyi warntarlarlu yimi-kari yimi-kariji kuja kalu Payipulurla nguna. Kuja-panuju kapu-jana Kaaturluju riwarri-mani muku.

¹⁷ Yapa nyurrurlarlu kankulu milya-pinyi ngaju-nyangu yimiji ngulaju junga. Kajili-nyarra yinya maju-patu tiija-patu wangkami nyurrurlaku, kajikalunya-nyarra yulyurliku-yinyi. Kajinkili-jana yimi nyanungurra-nyangu purda-nyanyi, ngulaju ngurrju-wangu. Kajikankulurla nyurrurlarlangu jurnta warntarla-jarrimi Kaatukuju. Tiija maju-paturlu, kula kalu purami Kaatu-kurlangu kuruwarri, warntarla kalu purami. Wangkami kalu warntarla, manu kalu majungka-jarrinja-yani-jiki. Jalangu, nyurrurlarlu yapangku kankulu purami yimi junga Jijaji Kiraji-kirli. Kala kajinkili-jana yinyarra purda-nyanyi, kajikankulurla nyurrurlarlangu kapuru nyina yimi yinyakuju. ¹⁸ Kuja-kujakuju, kulalu-jana purda-nyangka yinya maju-patu. Jungarnilirla nyinaya Kaatuku yungunkulu milya-pinyi Warlalja-Wiri Jijaji Kiraji ngalipanyangu Ngarlkinpa. Nyanungunya kanyarra yimiriji nyinami.

Wangkamilki karnarla Kaatuku, “Yapangku yungulpalurla pulka-pungkarla Jijaji Kirajiki jalangurlu manu tarnngangku-juku. Ngula-juku ngurrju.”

1 John

Pipa 1 Jaanu-kurlangu

Pipa kamparru-warnu kuja-jana Jaanurlu pantirninjarla yilyajarra Kirijini-patuku nyurru-wiyi

Nyiya-kurlu yimi nyampu?

Jaanurlu-jana marnkurrpa pipa yirrarnu Kirijini-patuku. Nyampu pipa karlipa yirdi-mani Pipa 1 Jaanu-kurlangu. Ngaka-kari jirrama-karilki-palangu yirrarnu pipa-jarraju, ngulaju karlipa-jana yirdi-mani Pipa 2 manu 3 Jaanu-kurlangu.

Nyampurla pipangka, Jaanurlu yirrarnu ngula karlipa ngaliparlu Kaatu yalala-yirrarni, ngula-warnuju kangalpa nyanunguju yawuru-jarri. Manu Jaanurluju yarda yirrarnu Kaatu ngula kangalpa ngalipaku yulkami. Ngula-warnuju ngalipalkurlipanyanu yulkamija jintakumarrirni. Ngula-warnu Jaanurlu yarda yirrarnu yungurli-parla Jijajiki tarnnga-juku wala nyina manu ngungkurr-nyina kuja-ngalpa ngalipaku palija watiya warntawarntarla.

Jijaji Kiraji ngulaju Wankaru-yinja-panu JUKURRARNU

¹ JUKURRARNU Wiri yungurnalu-nyarra yimi-ngarrirni yangka-kurlu kujalpa nyinaja jukurrpa-wangurla-wiyi. Ngula kujarnalu purda-nyangu wangkanja-kurra nganimparlu puranjakungarduyu-paturlu, ngula kujarnalu nyangu milpangku warru wapanja-kurra. Jungarnalu palkaju nyangu, manurnalu rdakangku marnpurnu. Ngana-kurlu kuja karnalu-nyarra nyampuju yimi-ngarrirni JUKURRARNU? Nyampuju yimi ngulaju Jijaji Kiraji-kirli yangka Wankaru-yinja-panu-kurlu. ² Jijaji Kiraji ngulajulpa nyinaja Wapirra Kaatu-kurlu tarnnga-juku wankaru-juku jukurrpa-wangurla-wiyi, ngulaju yilyajarni nyampu-kurra nganimpaku milki-yirrarninjaku. Warrajamanu nganimpa-kurra Jijaji Kirajiji, nyangulparnalul palka-juku wankaru-nyayirni junga-juku. Ngula-juku karnalu-nyarra wangkami manu yimi-ngarrirni jaruju. ³⁻⁴ Nganimpa karnalu-jana jirrnganja nyinami Kirdarlanguku jintangka-juku Wapirra Kaatuku manu nyanungu-nyanguku Ngalapi-nyanuku. Nyampunyarnalu purdanyanjarla nyangu palkaju, ngula-kurlunya karnalu-nyarra yirri-purami yungunkulunganpa jirrnganja nyinami jintangkalku wardinyilki.

Kaatu ngulaju ngurrju-nyayirni Rdili-nyayirni-wangu

⁵ Nyampunya jaruju yangka kuja-nganpa yimi-ngarrurnu Jijaji Kirajirli nganimpaku, ngulaju kujarlu, “Kaatu, ngulaju-ka nyinami ngurrju-nyayirni Rdili-nyayirni-wangu, kula karla nyanungukuju munga rdanparni, lawa. Kula-ka mungangka nyinami.” Ngula karnalu-nyarra yimi-ngarrirni. ⁶ Wangkami kajikankujulu marda kuja, “Jintangka karnalurla jirrnganja nyinami Rdili-nyayirni-wanguku Kaatuku yapaju.” Kujaju junga marda. Kala kajilpankulu munga-piyarla-juku karlirr-yantarla Kaatu-kujaku tarnnga-juku, ngulaju kajikankulu nyinami manu wangkami warlkanji yijardu-wangu. ⁷ Kala kajilparliparla jungarni nyinakarla Rdili-nyayirni-wangu-wana tarnnga-juku, Rdili-nyayirni-wangu kuja-ka nyinami Kaatuju, ngula-piya-wana kajikarlipa nyinami jintangka-juku wungu, ngulaju kajika-ngalpa Kaaturlu kirlkamani-nyayirni wilji-jangka manu nyiia-kari nyiia-kari-jangka yalyungku Jijaji Kirajikirlangurlu Ngalapi-nyanu-kurlurlu yangka kuja-ngalpa palija watiya warntawarntarla.

⁸ Wangkami kajikankujulu marda kuja, “Kula karnalu wilji nyinami, ngurrju karnalu nyina karlirr-yaninja-wangu.” Lawa kujaju! Kujarluju kankulu-nyanu karlirr-kanyi kujarlu wangkanjarlu, kula kankulu jungarni nyinami, lawa. ⁹ Kala Kaatu ngulaju-ka nyinami jungarni-nyayirni, junga kangalpa wangka. Kajirli-parla malamala-karrimi manu yalala-yirrarni wilji-warnurluju manu karlirr-yaninja-warnurlu, ngulaju Kaatuju kapu-ngalpa yawuru-jarri manu rdakurl-kijirni, manu kapu-ngalpa kirka-mani jungarni-wangu-jangkaju ngalipaju. ¹⁰ Nyampunya kangalpa wangkami ngalipakuju Kaatuju: mukurliparla jurnta yanu ngalipaju wilji-jarrinjarla. Kala kuja kankulu-nyanu nganta nyurrurlarlu ngurrju-pajirni wilji-wangu nganta, ngulaju kankulu Kaatu kujarluju warlkanji-pajirni. Ngulangkaju jaru nyanungu-nyangu kula-ka nyinami kurturdurrurla manu nginyinginyirla nyurrurla-nyangurla, lawa.

2

¹ Kurdukurdu ngaju-nyangu, nyampurra ngari karna-nyarra pipangka yirrarn-injarla wangkami nyurrurlakuju, ngulaju yungunkulu jungarni nyinami karlirr-yaninja-wangu manu wilji-wangu. Kala ngaliparla turnungka, kajilpa ngana-puka karlirr-yantarla Kaatu-kujaku, ngulaju kajika Jijajirli nyanungurlu pinarni kanyi Rdarrkanparluju. Ngulakuju kajikarla Kaatuju yawuru-jarrimilki. ² Jijaji-ngalpa kunka-pardija ngalipakuju. Yangka kujalu yirrarnu Jijaji Kiraji watiya warntawarn-tarla, ngulangkaju-nyanurla Kaaturlu kunka-manu ngalipa wilji-warnu. Jijaji kula-ngalpa ngalipa-mipaku kunka-pardija, lawa. Yapa-karirlanguku-jana kunka-pardija ngurujarraranyparlaku Jijajiji. Kujarluju Jijajirli yawuru-manu Kaatuju ngaliparla wiljingka Rdarrkanparluju.

³ Kajilparlipa jungarnirli purayarla kuruwarri Kaatu-kurlangu wilji-wangurlu, ngulaju kajikarlipa milya-pinyi-nyayirni nyanunguju. Ngulaju ngula-juku. ⁴ Kajilpa yapa jinta-kari marda wangkayarla, ‘Ngajurlangurlu karna milya-pinyi-nyayini Kaatu’, lawa kujaju! Kala kajilpa nyanungurlu yapangku purda-nyangkarla manu warrarda yampiyarla kuruwarri Kaatu-kurlangu puranja-wangurlu, ngulaju kajika wangka yijardu-wangu warlka. ⁵ Kala kaji kuja-piya-wangurlu purami kuruwarri Kaatu-kurlangu junga-nyayirni-rli yijardurlu wilji-wangurlu, ngulakuju karla yulkami Kaatuju karrikarri-wangu. Nyarrparlu kujarlipa-nyanu milya-pinyi ngaliparluju junga-japa kuja karlipa nyinami Kaatu-kurlangu? ⁶ Nganarlangu kuja-ka tarnngajuku nganta nyinami Kaatu-kurlangu nganta, ngulaju yungulparla nyinayarla Jijajipiya-yijala.

Kirijini-patujurlipa-nyanu yulkami

⁷ Ngajukupurdangka-patu yapa-patu wungu-warnu-patu, nyampunya karna-nyarra yilyamirra kuruwarri Kaatu-kurlanguju, kula jalangu-warnu, lawa. Ngari karna-nyarra kuruwarri nyurru-warnu-juku yilyamirra Kaatu-kurlanguju yangka kujalpankulu purda-nyangu Kirijini-jarrinjarla, yangka kujalparnalunyarra yimi-ngarrurnu kamparrurlu-wiyi. ⁸ Ngulaju ngula-juku. Kala jinta-karilki karna-nyarra pipangka yirrarninjarla yilyamirra kuruwarri ngurrju-nyayirni jalangu-warnu. Munga ngulaju karla marlaja waparla-jarrinjarra-yani Kaatuku Rdili-nyayirni-wanguku. Rdili-nyayirni-wangu ngulaju-ka tarnngajuku rdili-karrilki, junga-nyayirni nyampuju Rdili-nyayirni-wangu. Manu jungarni-nyayirni-yijalankulu nyurrurlaju kuja kankulurla jirranganja nyinami Rdili-nyayirni-wanguku. ⁹ Ngana nganta kuja-ka nyinami nganta Rdili-nyayirni-wangurla nganta, kajilparla nyurunyuru-jarriyarla Kirijini-kariyi-nyanuku, ngulaju kajika karlirr-yani-juku Kaatu-kujaku milpa-parnta rdili-nyanja-wangu mungangka. ¹⁰ Kala ngana-puka kuja karla

yulkami Kirijini-kariyi-nyanuku, ngulaju-ka nyinami Kaatu-kurlangu-juku Rdili-nyayirni-wangurla-juku. Kula-ka karlirr-yani maju-kurra-pinangu, lawa. ¹¹ Kala kuja-piya-wangu, yapa ngana-puka kuja karla nyurunyuru-jarri Kirijini-kariyi-nyanuku, ngulaju-ka karlirr-yani Kaatu-kujakuju. Ngulaju-ka ramparlampal-wapami mungawana-piyarla yirdija kuja mungangku pampa-manu.

Nyiyarningkijarra Juju Ngawu-kurlangu nyampurla walyangka, ngulajurlipa yampimi

¹² Kurdukurdu ngaju-nyangu, nyampu karna-nyarra pipangka yirrarninjarla wangkami ngulaju kuja: “Nyurru-juku-nyarra Kaatuju yawuru-jarrija wilji-warnukuju. Nyurru-juku-nyarrarla marlaja yawuru-jarrija Jijaji Kirajikiji.” ¹³ Manu ngula nyurrurlaku jarlu-pardu-patuku karna-nyarra nyurrurlarlanguku pipangka yirrarninjarla wangkami ngulaju kuja: “Nyurrurlarlu-jala kankulu yangka milya-pinyi-jala nyanungu Jijaji kujalpa Kaatu-kurlu nyinaja jukurpa-wangurla-wiyi.” Manu ngula nyurrurlarlanguku kurdu-warnu-patuku ngula karna-nyarra pipangka yirrarninjarla wangkami ngulaju kuja: “Nyurrurla kujarla puta puntarnu Kaatukuju Juju Ngawungku, ngulajunkulu wurrangku-juku mamparl-pungu.” ¹⁴ Kurdukurdu ngaju-nyangu, nyampunya karna-nyarra pipangka yirrarninjarla yarda wangkami ngulaju kuja: “Milya-pinyi-jala kankulu Wapirra Kaatuju.” Manu jarlu-pardu-patu, nyampu-yijala karna-nyarra pipangka yirrarninjarla wangkami ngulaju kuja: “Nyurrurlarluju kankulu milya-pinyi yangkaju nyanungu Jijaji kujalpa nyinaja Kaatu-kurlu jukurpa-wangurla-wiyi.” Manu ngula kurdu-warnu-patu, nyampu-yijala karna-nyarra pipangka yirrarninjarla wangkami ngulaju kuja: “Pirrjirdi kankulurla marlaja nyinami nyanungu-nyangukuju jarukuju lani-wangu-juku nyurrurla. Manulpankulu wurrangku-juku mamparl-pungu Juju Ngawu.”

¹⁵ Nyampurla walyangka, nyiyarlangu kuja-ka nyinami Kaatu-kurlangu-wangu majumaju, ngulaju-ka nyinami Juju Ngawu-kurlangu. Ngulajurlipa yampimi nyinypa-wangurlu, kuja-piya-wangurlipa nyinami wartardi-jarrinja-wangu. Ngana-puka yapa kuja-ka wartardi-jarri manu tarnnga-jarri Juju Ngawu-kurlangurla nyiyarningkijarrarla, ngulaju-ka nyinami Wapirra Kaatuku kuja-purda-kari yulkanja-wangu. ¹⁶ Ngulaju yangka kuja-ka yapangku wardu-pinyi nyiyarningkijarra maju Juju Ngawu-kurlangu, kuja-ka purlurlparlu warrarda purda-nyanyi, manu nyiya-puka kuja-ka nyanyi majumajurlangu, manu kuja karla langawirl-karri nyiyarningkijarraku majumajuku punkuku, manu kuja kanyanurla warrarda kurruru-karri manu pulka-pinyi nyiyarningkijarraku, ngularra-piya ngula-ka nyina, ngulaju maju Kaatu-kurlangu-wangu. Nyampu-piya ngulaju kula karla Kaatuku marlaja nyinami, lawa. Juju Ngawuku karla marlaja nyinami maju-nyayirni nyampu-piya-juku. ¹⁷ Ngurujuka rdangkarlpa-jarrinja-yanilki nyampurla walyangka. Kaji ngaka walya nguru waparla-jarri manu lawa-jarri, ngulaju kulalu yapaju wartardi-jarrimilki Juju Ngawu-kurlangurlaju nyiyarningkijarrarla majumajurla. Kala nganangku-puka kuja-ka warrarda purda-nyanyi wilji-wangurlu kuruwarrri Kaatu-kurlangu, ngulaju kapurla jirrnganja nyinami tarnnga-juku.

Yijardu-wangu-kurlu yangka Jijaji Kiraji-piya-wangu-kurlu

¹⁸ Kurdukurdu ngaju-nyangu, nguruju kangalpa wuurnpa-jarrimi ngalipaku Kirijiniki. Nyurru-jukunkulu-nganpa yangka purda-nyangu jaru jinta-kari-kirli yirdi-kirli Kiraji-piya-wangu-kurlu Yijardu-wangu-kurlu warntarla-kurlu kapu-jana karlirr-kanyi manu pinarri-mani yapa-jarlu. Junga kujaju. Jalangu-jarraju panu-nyayirni kalu yanirni warrarda Kiraji-piya-wangu-patu Yijardu-wangu-patu, manu kalu-jana yapa panu karlirr-kanyi Jijaji Kiraji-kijaku yimirr-yinja-karrarlu majungku. Nyampurra kuja karlipa-jana nyanyi majumaju, ngulaju karlipa manngu-nyanyi manu

miyiki-nyanyi nguruju kangalpa kutulku-jarri yangka Jijajikilki yaninjarniki pina.¹⁹ Kala nyampu yapa kulalu-nganpa nyinaja warlalja wungu-warnu, ngulanyalu-nganpa yanu jurnta. Kala kajili nyinayarla wungu-warnu warlalja kaninjara, ngulaju kapulu nyinayarla nganimparla turnu-warnurla. Kala kujalu-nganpa yampija, yanu jurntalu-nganpa, ngulajurnalu-jana milya-pungu manu miyiki-nyangu kula nganimpa-nyangu wungu-warnu manu warlalja.²⁰ Nyurrurla, kula kankulu yalirra-piya nyina Yijardu-wangu-patu-piya yirdija-ngarra-nyarra Jijajirli Pirlirra kurru-pungu. Milya-pinjaku-nyarra kurru-pungu nyiyarningkijarraku yijarduku Kaatu-kurlanguku kuruwarriki yungunkulu milya-pinyi.²¹ Nyurrurlaju, milya-pinyi karna-nyarra kula kankulu yapa ngalya-kari-piya nyina yangka kuja kalu nyina ngurru yimiki jungaku Jijaji Kiraji-kirliki. Pina-jala kankulu nyinami yimiki jungaku Jijaji Kiraji-kirliki. Junga-juku nyampunya karna-nyarra nyampu wangka nyurrurlaku Jijaji Kiraji-kirli. Kula kangalpa yimirr-yinyi Jijajirli, warrarda kangalpa wangka junga-nyayirni.

²² Ngana-puka kuja-ka nyinami warlkanji, kuja-ka nyina ngungurr-nyinanja-wangu, ngulaju-ka wangkami, “Jijaji kula-ka nyinami Kiraji, Kaatu-kurlangu Yilyanja-warnu.” Manu ngana-puka kuja-ka wangkami warlka, “Kularla Wapirra Kaatu Kirda-nyanu Jijajiki. Manu kularla Jijaji Ngalapi-nyanu Kaatuku.” Ngana-puka kuja-ka kujaju warlka wangka, ngulanya yangka Kiraji-piya-wanguju Yijardu-wanguju.²³ Ngana-puka kuja-ka wangkami nganta, “Jijaji nganta kularla Ngalapi-nyanu Kaatuku,” ngulaju kula-ka nyinami kurdu-nyanu Kaatu-kurlangu, lawa. Kala ngana-puka kuja-ka wangkami nganta, “Jijaji nganta Kaatu-kurlangu Ngalapi-nyanu,” ngulaju karla jirranganja nyinami Jijajiki kurdu-nyanu Kaatu-kurlangu.

²⁴ Nyurrurlarlujunkulu purda-nyangu Kaatu-kurlangu jaru ngurrju nyurru-wiyi. Ngulajulu warrarda manngu-nyangka manu puraya wajawaja-maninja-wangurlu. Kajilpankulu warrarda manngu-nyangkarla wajawaja-maninja-wangurlu manu purayarla, ngulaju kajikankulu-jana jirranganja nyinami jintangka Kirdarlanguku.²⁵ Nyampuju wankaru yangka kuja-ngalpa Jijajirli jangku-pungu ngakaku yinjaku: Kapurliparla tarnnga-juku jirranganja nyinami wankaru Kaatukuju.

²⁶ Nyampurranya karna-nyarra yimi-ngarrirni yali-patu-kujaku mulujamulu-jarlu Yijardu-wangu-patu-kujaku, kalakalu-nyarra marda karlirr-kanyi maju-kurrapinangu.²⁷ Ngula-kujakuju-nyarra Kaaturlu kurru-pungu Pirlirra nyanungu-nyangu. Kujarlaju kulankulu nganalku payirni yungu-nyarra pinarri-mani, lawa. Nyurru-juku kanyarra Pirlirparlu pinarri-mani junga-nyayirni nyiyarningkijarra Kaatu-kurlu. Kula kanyarra yimirr-yinyi manu jiliwirri-karrarlu pinarri-mani. Jungajukulu manngu-nyangka wajawaja-maninja-wangurlu-juku yijardurlu, kuja-nyarra pinarri-mani Pirlirparlu Kaatu-kurlangu. Manulu tarnngalku-juku nyinaka Jijaji Kiraji-kirlangu.

Nyinamirlipa Kaatu-kurlangu-juku warlalja ngakaku kaji Jijaji pinarni yani

²⁸ Kurdukurdu ngaju-nyangu, tarnngajukulu nyinaka Jijaji Kiraji-kirlangu-juku, kalakankulu marda yampimi jukuru-jarrinjarla. Kajilpa pina-yantarlarlani jalangu marda, jukurra marda, kajika-ngalpa parlu-pinyi nyanungu-nyangu-juku, ngulangaku kajikarlipa kurnta-wangu karrimi nyanungurla kamparru. Kujarlajulu nyinaya tarnnga-parnta yapa nyanungu-nyangu-juku, yungurliparla wirlwirl-nyinami lani-wangulku.²⁹ Jungarni-ngawurru-pa-jala kankulu milya-pinyi Jijaji Kirajiji, kujarlanya kankulu milya-pinyi yapaju kuja-ka marda nyinami Kaatu-kurlangu marda, marda wilji warntarla kuja-purda-kari. Nganangku-puka kuja-ka purami jungarnirli Kaatu-kurlangu kuruwarru, ngulaju-ka nyinami Kaatu-kurlangu kurdu-nyanu.

3

Ngalipa karlipa nyinami Kaatu-kurlangu kurdukurdu

¹ Wapirra Kaatuju kangalpa yulkami-nyayirni ngalipakuju, kuja kangalpa kurdukurdu warlalja-pajirni nyanungurlu. Junga-juku karlipa ngula-juku nyinami kurdukurdu nyanungu-nyangu nyanunguku. Kala ngalya-kariji yapaju Juju Ngawu-kurlangu, ngulangkuju kula kalu Kaatuju milya-pinyi. Kujarlanya kula kalu-ngalpa ngalipaju milya-pinyi ngula karlipa ngalipa nyinami Kaatu-kurlangu kurdukurdu. ² Ngajukupurdangka-patu yapa-patu wungu-warnu-patu, jalanguju karlipa nyinami Kaatu-kurlangu yapa nyanungu-nyangu warlalja. Ngurrrpa-juku karlipa nyinami milya-pinjakuju kajirlipa-ngarra nyinami ngakalku nyiya-piya mayi. Kala ngari karlipa wita-wiyi milya-pinyi jalanguju, ngulaju kuja: Nyangurla mayi kaji pinarni yani Jijaji, ngulaju kapurlipa nyanyi Kaatuju jurruku-juku. Ngula kapurlipa nyanungu-piyalku-yijala nyinami ngurrjulku. ³ Nyampu-kurluku Jijaji Kiraji-kirliki kuja karla ngana-puka ngungkurr-nyinami manu wardinyi-jarri kapuru-wangu, ngulaju kanyanu kirlika-mani pirlirrpaju Jijaji-piya.

Yungulparlipa nyinayarla jungarni karlirr-yaninja-wangu

⁴ Ngana-puka yapa kuja-ka karlirr-yani Kaatu-kujaku, ngulangkuju-ka kuruwarri rdilyki-pinyi Kaatu-kurlangu, ngulaju-ka nyinami majulku. Yangka warntarla wilji ngulaju yangka kuja-ka nyina nyanungu-nyangu-wana kuruwarri-wana wilji-juku yapa, kula-ka yangka Kaatu-kurlangu kuruwarri purami. ⁵ Pina-jala kankulurla nyinami Jijajiki kuja yilyajarni nyampu-kurra walya-kurra ngalipaku kunka-pardinjaku, yungu-ngalpa muurl-mardarni karlirr-yaninja-kujaku. Yali Jijaji kulalpa nyiyakulku karlirr-yantarla, lawa. ⁶ Yapa Kaatu-kurlangu warlalja nyanungu-nyangu nyurrurla, kulalpankulu nyarrpa karlirr-yantarla warrarda, lawa. Yapa-kari ngana-puka kuja-ka karlirr-yani-juku warrarda Kaatu-kujaku, ngulangkuju kula-ka milya-pinyi Kaatuju.

⁷ Kurdukurdu ngaju-nyangu, kawarr-kanja-kujakulu-nyanu warrawarra-kangka yapa ngalya-kari-kijaku, kalakalu-nyarra karlirr-kanyi. Yapangku kuja-ka jungarnirli purami Kaatu-kurlangu kuruwarri, ngula-mipaju-ka nyinami Jijaji-piya jungarni-juku. ⁸ Kuja-piya-wangu yapa ngana-puka kuja-ka warrarda karlirr-yani Kaatu-kujaku, ngulaju-ka nyinami Juju Ngawu-kurlangu yapa maju-nyayirni, ngulangkuju-ka purami yapangku Juju Ngawu kuja Juju Ngawu-wiyi nyurru-wiyi karlirr-yanu, ngulanya-ka yapangkuju wirliyarla pura maju-wana. Nyanungurlu Juju Ngawungku maju-manu nyiyarningkijarra nyampurla walyangka ngurungka karlirr-yaninjarlu. Kujarlanya Kaaturlu yilyajarni Ngalapi-nyanuju Jijaji Kirajiji muku riwarr-pinjaku manu mirrirninjaku majumajuku Juju Ngawu-kurlanguku.

⁹ Yapa Kaatu-kurlangu ngulangkuju-ka mardarni Pirlirrrpa nyanungu-nyangu, ngulaju-ka nyinami jungarni karlirr-yaninja-wangu. Kulalpa nyarrpa karlirr-yantarla warrarda Kaatu-kujaku, yirdija Kaatu-kurlangu yapa warlalja nyanungu-nyangu.

¹⁰ Nyarrparlu kuja karlipa-jana milya-pinyi manu miimii-nyanyi yapaju Kaatu-kurlangu marda, Juju Ngawu-kurlangu marda? Ngulaju karlipa-jana milya-pinyi kujarlu: Ngana-puka yangka kuja-ka karlirr-yani warrarda manu yulkanja-wangu nyina, ngulaju-ka nyinami Juju Ngawu-kurlangu. Kala yangka kuja karlipa nyinami Kaatu-kurlangu, ngulaju karlipa nyinami jungarni, manu karlipa-nyanu yulkami ngalipa.

Ngalipajurlipa-nyanu yulka

¹¹ Nyampu jaru kujankulu purda-nyangu nyurru-wiyi, ngulaju yungurlipa-nyanu yulkami. ¹² Manu yungurlipa nyinami wati Kayini-piya-wangu kujalpa Juju Ngawu-kurlangu nyinaja. Nyanungujulpa nyinaja maju-nyayirni. Kala kukurnu-nyanuju,

ngulajulpa nyinaja ngurrju karlirr-yaninja-wangu. Kujarlanya pungu tarnnga-kurra nyanungukupurdangka kukurnu-nyanu.*

¹³ Ngajukupurdangka-patu Kirijini-patu, nyinakalu wajampa-jarrinja-wangu manu ngarrurda-wangu yangka kajili-nyarra Kirijini-wangu yapa nyurunyuru-jarri. ¹⁴ Ngalipa karlipa-nyanu yulkami Kirijini-kariyi-nyanukuju. Kujarlanya karlipa pinaju nyinami nguru-jarraku yangka-jarraku nyurnu-kurlanguku nguruku manu wankaru-kurlanguku nguruku. Kaaturlu-ngalpa nyurru-juku kulpari kangu yangka-ngurlu nyurnu-kurlangu-ngurlu, ngula-jangkanya karlipa nyinami wankarulku nyanungu-nyangurla nguru-nyayirni-wangurla. Kuja-piya-wangu ngana-puka kuja karla nyurunyuru-jarrimi Kirijini-kariyi-nyanuku, ngulaju-ka nyinami nguru-karirla nyurnu-kurlangurla. ¹⁵ Yapa nganangku-puka kuja kyananu Kirijini-ngarrirni nganta, kajilparla nyurunyuru-jarriyarla Kirijini-kariyi-nyanuku, ngulaju kajika nyinami yapa tarnnga-kurra pinja-panu maju-nyayirni. Kula karla jirrnganja nyinami wankaru tarnnga-juku Kaatuku, lawa.

¹⁶ Nyarrparlulkurlipa-nyanu milya-pinyi yulkanja-warnu kuja karlipa-nyanu yulkami nganta Kirijini-kariyi-nyanuju nganta? Jijaji-ngalpa kunka-pardinjarla palija watiya warntawarntarla ngalipaku. Kujarlaju warrawarra-kanyirlipa-nyanu palinjakungarntirli-malku. ¹⁷ Yapa marda-ka wangka nganta nyanunguju nganta Kaatu-kurlangu yulkanja wita-wangu nganta. Marda-ka mardarni jurnarrpa panu-jarlu manu talarlangu panu-nyayirni. Manu-ka nyanyi Kirijini-kariyi-nyanu marlajarra-nyayirni jurnarrpa-wangu, wiyarrpa. Kajilparla nyinayarla mari-wangu manu jurnarrpa yinja-wangu, ngulaju kula karla yulkami Kaatu-piyalku, lawa. ¹⁸ Kurdukurdu ngaju-nyangu, junga-nyayirnirlipa-jana yulkami yapa ngalya-karikiji jaru jamulu wangkanja-wangu manu jurnarrpa jurnta mardarninja-wangu. Jungangkurlipa-jana yinyi, manurlipa-jana ngurrju nyina.

Kirijini-patuju kapurlipa lani-wangu karri Kaatuku kamparru

¹⁹ Nyarrparlu karlipa-nyanu Kirijinirli milya-pinyi Kaatu-kurlangu-japa warlalja, marda yapa-kari karliparla jurnta nyina? Manu puntu-japa karliparla nyina manu rarralya? ²⁰ Kajilparlipa Kirijiniji kurnta nyinayarla, ngulaju ngula-juku. Kaaturluju kajika-ngalpa mardarni-juku. Milya-pinyi-ka niyarningkijarra, manu kangalpa yulkami-juku. Kujarlanya karliparla nyinami puntu manu rarralya Kaatukuju. ²¹⁻²² Ngajukupurdangka-patu yapa-patu wungu-warnu-patu, kajilparliparla puntu manu rarralya nyinayarla Kaatukuju, ngulaju kularlipa lanilki nyina. Manu kajikarliparla kutu wangkami Kaatuku niyarningkijarraku. Purami karlipa kuruwarri nyanungu-nyangu yirriyirrirli ngurrju nyinanjaku kuja kangalpa wangkami. Kujarlaju karlipa wardinyi-mani Kaatuju. Kujarlaju niyarlanguku kajirlipa payirni, ngulaju kapu-ngalpa yinyi. ²³ Nyampunya Kaatu-kurlangu kuruwarri ngalipaku puranjaku kuja kangalpa wangkami ngurrjuku nyinanjaku. Kuruwarri-ka wangka kuja, “Ngaliparliparla ngungkurr-nyina Jijaji Kirajiki Ngalapi-nyanuku, manurlipa-nyanu yulkami.” Nyampunya kangalpa wangka Kaatuju. ²⁴ Nganangku-puka yapangku kuja-ka purami kuruwarri Kaatu-kurlangu yirriyirri-nyayirnirli, ngulaju nyanungu-nyangu yapa warlalja, manu karla Kaatuju jirrnganja nyina tarnnga nyanunguku yampinja-wangu. Nyarrparlurlipa-nyanu yapangku milya-pinyi ngaliparluluju yapajurlipa Kaatu-kurlangu marda, lawa marda? Nyanungu-nyangu Pirlirra kuja-ngalpa yungu, manu kangalpa palka kaninjarni nyina ngaliparla, nyampukurlurlunya karlipa-nyanu milya-pinyi Kaatu-kurlangu yapa, yangka kuja kangalpa jirrnganja nyina tarnnga yampinja-wangu.

* 3:12 Nyangka Genesis 4

4

Miimii-nyanjarlalparlipa-jana waalparrikarla yapa-patuju marda Kaatu-kurlangu-japa, marda Juju Ngawu-kurlangu

¹ Ngajukupurdangka-patu yapa-patu wungu-warnu-patu, nyampurla walyangka kalu nyinami panu-jarlu-nyayirni jarukungarduyu-patu Kaatu-kurlangu nganta. Ngulakujulu-jana ngungkurr-nyinanja-wangu jurnta nyinaya! Marlaja wangka nganta kalurla Pirlirra Kaatu-kurlanguku nganta. Junga marda kalu wangka, warlka marda kalu kujaju wangka. Ngungkurr-nyinanjakungarntirliji, miimii-nyanjarlalu-jana waalparrika yapa-patuju marda Kaatu-kurlangu-kurlu-japa, lawa ngula-wangu marda. ² Nyarrparlu kankulu milya-pinyi Kaatu-kurlangu Pirlirra-jangka kuja kalu-nyarra yimi-ngarrirni nganta jaru junga nganta? Yapa kajilpalu nyinayarla Kaatu-kurlangu, ngulaju kajikalu kujaju wangka, “Kari-nganta Jijaji Kiraji palka-jarrija yapa-nyayirni.” Ngulanya kalu nyinami Kaatu-kurlangu yapaju. ³ Kala yapa kajilpa Kaatu-kurlangu-wangu nyinayarla, ngulaju kajika wangka kujaju, “Jijaji Kiraji, kula palka-jarrija yapa-nyayirni, lawa. Ngarilpa nyinaja pirlirra-mipa.” Kuja wangkanjarla karla jurnta nyinami Kaatukuju yangka Kiraji-piya-wangu Yijardu-wangu. Nyampuju Kiraji-piya-wangu Yijardu-wangu yapa ngulaju yangka jinta-juku jurrku-juku kujankulu jaru purda-nyangu kapu ngaka yanirni nyampu-kurra walya-kurra. Jalangu-jala-ka nyina palka nyampurla nyurru-juku maju-nyayirni yangka Kiraji-piya-wangu Yijardu-wangu.

⁴ Kurdukurdu ngaju-nyangu, nyurrurla kankulu nyinami Kaatu-kurlangu-patu yapa-patu. Panu-kari kalu nyinami Juju Ngawu-kurlangu yangka Kiraji-kurlangu nganta jarukungarduyu-patu nganta. Kaatu karla jurnta nyinami wiri-nyayirni Juju Ngawukuju. Ngula-piya-yijala kankulu-jana wiri-yijala jurnta nyinami yangka-patukuju Kiraji-piya-wangu-patukuju, manu nyurru-jukunkulu-jana mamparl-pungu nyampurla walyangka. ⁵ Yangka-paturlu kuja kalu-nyanu Kiraji-kurlangu-pajirni, ngulaju walku! Ngulaju kalu nyinami Juju Ngawu-kurlangu-patu. Ngula-paturlu kalu-jana warru yimi-ngarrirni Juju Ngawu-kurlangu yimi yapa-patu-kariki Juju Ngawu-kurlangu-patuku-yijala. Ngampurrparlu kalu-jana purda-nyanyi yimi Juju Ngawu-kurlangukuju wangkanja-kurrakuju. ⁶ Ngalipa karlipa nyinami Kaatu-kurlangu yapa-patu junga-nyayirni. Ngana-puka yapa kuja-ka pina-nyayirni nyinami Kaatuku, ngulangkuju kangalpa purda-nyanyi Kaatu-kurlangu yimi-ngarrirninja-kurra rdakurl-kijirninja-karrarlu. Ngana-puka kuja-ka nyinami Kaatu-kurlangu-wangu, ngulangkuju kula kangalpa purda-nyanyi yimi-ngarrirninja-kurra. Kujarlunya karlipa-jana milya-pinyi yapa-patu Kaatu-kurlangu jarukungarduyu marda, Juju Ngawu-kurlangu jarukungarduyu marda.

Kaatu-piyajurlipa-nyanu yulkami

⁷ Ngajukupurdangka-patu yapa-patu wungu-warnu-patu, Kaatu kangalpa yulkami tarnnga-juku. Ngana-puka kuja kajana yulkami yapa ngalya-kariki, ngulaju-ka nyinami Kaatu-kurlangu yapa, manu pina-nyayirni-ka nyinami nyanungukuju. Kujarlaju, yulkarlipa-nyanu ngaliparlangu! ⁸ Kuja-wangu, ngana-puka yapa kuja kajana jurnta nyinami yapa ngalya-kariki yulkanja-wangu, ngurra-ka nyinami Kaatukuju, yirdija Kaatukuju Yulkanja-panu ngalipaku. ⁹ Nyarrparlu-nyanu milki-yirrarnu ngalipa-kurra Kaaturluju Yulkanja-panurlu kuja kangalpa yulkami nganta? Yulkanjarla-ngalpa yilyajarni nyanungu-nyangu Ngalapi-nyanu marulu nyampu-kurra walya-kurra yungurliparla jirranganja nyinami wankaru-nyayirni nyanungurla.

¹⁰ Nyarrparlurlipa Kaatuju milya-pinyi Yulkanja-panuju? Kularliparla nyanunguku-wiyi yulkaja, lawa. Nyanunguju-ngalpa yulkaja-wiyi, kamparruju yilyajarni Ngalapi-nyanu nyanungu-nyangu, ngula-kurlurlunya-nyanu walyka-yirrarnu ngaliparla wiljipanurla. Yangka kuja Jijaji Kiraji waraly-karrija watiya warntawarntarla, ngulaju Kaatuku yimiri-maninjaku. Ngula-juku karlipa milya-pinyi Yulkanja-panu Kaatuju.

¹¹ Ngajukupurdangka-patu yapa-patu wungu-warnu-patu, tarnnga-nyayirni kangalpa yulkami ngalipaku Kaatuju karrikarri-wangu-juku. Kujarlajurlipa-nyanu yulkami.

¹² Kula nganangku yapangku nyangu Kaatuju miparrpaju, lawa. Kajirlipa-nyanu yulkami, ngulaju Kaatu kangalpa nyinami tarnnga ngaliparla yampinja-wangu, kapurlipa-nyanu yulkami nyanungu-piyalku.

Lani-wangu karlipa nyinami Kaatu-kurlangu yulkanja-warnu

¹³ Nyarrparlurlipa-nyanu milya-pinyi yapa-paturluju marda Kaatu-kurlanguju warlalja, lawa marda? Nyarrparlurlipa milya-pinyi nyanunguju kuja kangalpa jirranganja nyinami tarnnga-juku? Ngulaju kujarlu kuja-ngalpa yungu Pirlirrpaju nyanungu-nyanguju. Kujarlanya karlipa-nyanu milya-pinyi Kaatu-kurlangu yapaju.

¹⁴ Nganimparlurnalnu nyangu Ngalapi-nyanu parra-kari parra-karirli, ngula-jangka karnalu-nyarra yimi-ngarrirni Wapirra Kaatu-kurlangu yangka kuja-ngalpa yilyajarni Jijaji Kiraji yangka Wankaru-yinja-panu. Yilyajarni nyampu-kurra walya-kurra yapaku muurl-mardarninjaku karlirr-yaninja-kujaku. ¹⁵ Nganangku-puka yapangku kuja-ka Ngalapi-nyanu-pajirni Kaatu-kurlangu Jijaji Kiraji, ngulaju-ka nyinami yapa Kaatu-kurlangu. Ngulakuju karla Kaatuju jirranganja nyinami tarnnga-juku yampinja-wangu-juku. ¹⁶ Pina karliparla nyinami Kaatuku Yulkanja-panuku. Ngulaju karliparla wala nyinami, yalarni kangalpa yulkami tarnnga-juku Kaatuju.

Ngula-piya-yijala ngana-puka yapa kuja kajana yulkami yapa ngalya-kariki yampinja-wangu, ngulaju tarnnga-ka nyinami Kaatu-kurlangu-juku. Kaatuju karla jirranganja nyinami tarnnga-yijala yampinja-wangu. ¹⁷ Junga kujaju! Nyampurla walyangka Kaatu kangalpa yulkami tarnnga-nyayirni yampinja-wangu Jijajipiyaku. Kujarlaju kaji-ngalpa Kaaturlu miimii-nyanyi ngurrju-japa maju-japa karlirr-mardarninjakungarntirli, yulkanja-warnu kapurlipa lani-wangu karri manu mirrmirr-karrinja-wangu-juku nyanungurla kamparru. Lani-wangu kapurlipa karri Jijaji-piya Kaatu-kurlangu yulkanja-warnuju. ¹⁸ Yapa ngana-puka kuja karla yulkami Kaatuku, ngulaju karla nyinami lani-wangu-yijala. Kaatu karla yulkami-nyayirni yalumpuku yapaku, kuja-jangkanya karla lani-wanguju nyinami. Kuja-piya-wangu, yapa kuja karla lani nyinami Kaatuku, ngulaju kyananu kanunju wangkami miyalu, ngulaju kuja, “Kaaturlu-jala kapuju murrumurru-mani maju-panuju nganta.” Wangka kyananu kanunju miyalu, ngulaju kuja, “Kapuju yampimi Kaaturlu yulkanja-wangurlu nganta.” Kujarlu wangkanjarlu-ka kanginy-pinyi Kaatuju Yulkanja-panuju.

¹⁹ Ngalipa karliparla Kaatuku yulkami, yirdija-ngalpa kamparruju yulkaja-wiyi ngalipakuju. ²⁰ Yapa marda kangalpa wangka nyanunguju nganta karla yulkami Kaatuku. Ngula wangkanja-puru marda karla nyurunyuru-jarri Kirijini-kariyi-nyanuku. Ngulaju warlkanji wita-wangu yalumpuju! Ngula karla nyurunyuru-jarri Kirijini-kariyi-nyanuku nyanja-warnuku, yapa kuja-piyaju kulalparla nyarrpalku yulkayarla Kaatukuju nyanja-wangu-jangkakuju. Lawa, kulalparla nyarrpa yulkayarla Kaatukuju! ²¹ Nyampunya kuruarri Kaatu-kurlangu kuja-ngalpa yirrarnu: “Yapa kuja karla Kaatuku nganta yulkami Kirijini nganta, ngula-puruju yungurla yulkami Kirijini-kariyi-nyanurlanguku.”

5

Yungulparlipa warrarda mamparl-pinjarla yilyayarla nyiyarlangu Juju Ngawu-kurlangu

¹ Kuja karliparla nyinami Kaatuku kurdukurdu, ngalipa-mipa karliparla Jijajiki ngungkurr-nyinami, yali kuja-ngalpa Kaaturlu milarninjarla yilyajarni. Kuja karliparla yulkami Kaatuku, ngulaju karlipa-jana yulkami Kaatu-kurlangurlanguku yaparlanguku. ² Nyarrparlulkurlipa-nyanu milya-pinyi yapangkuju yangka kuja karlipa-jana yulkami nganta Kirijini-kariyi-nyanu-patuku? Ngulaju yangka kuja karliparla Kaatuku yulkami nganta, ngulangkujurlipa kurruwarri nyanungu-nyangu purami ngampurrparlu-juku. Ngula-jangkanya karlipa-jana yulkami Kirijini-kariyi-nyanukuju. ³ Kaatu-kurlangu kurruwarri, kuja karlipa purami yijardurlu, ngulaju karliparla yulkami. Purami kuja karlipa ngaliparlu ngampurrparlu, ngulangku kula kangalpa mata-maninjarla rampaku-mani Kaatu-kurlangurlu kurruwarririji, lawa. ⁴ Kaaturlu kangalpa pirrjirdi-mani nyiyarlangu Juju Ngawu-kurlanguku yungurlipa warrarda mamparl-pinjarla yilyami karlirr-kanja-kujaku. Panu-jarlu yapa karlipa nyinami Kaatu-kurlangu, ngula karliparla wala nyinami nyanunguku nyiyarlanguku. Kujarlunya karlipa mamparl-pinjarla yilyami Juju Ngawu-kurlanguju, wala kuja karliparla nyina Kaatuku. ⁵ Junga kujaju. Nganangku-puka yapanku Jijaji kuja-ka Ngalapi-nyanu-pajirni Kaatu-kurlangu, ngula-miparlunya-ka mamparl-pinjarla yilyami Juju Ngawu-kurlanguju yapa ngalya-kariji karlirr-kanja-kujakuju.

Kaaturlu kangalpa yimi-ngarrirni Ngalapi-nyanu nyanungu-nyangu ngalipaku Kirijini-patuku

⁶ Jijaji Kiraji ngulaju yangka kuja papitaji-jarrija ngapangka, ngula-jangkaju kuja yalyu karlinjarla palija junga watiya warntawarntarla. Kula palinja-wangu nyinaja papitaji-jarrinja-warnuju, lawa. Junga palija. Pirlirpa Kaatu-kurlangu, ngulaju yijardu-wangkanja-palka Pirlirpaju. Kujarlunya kangalpa nyanja-warnurlu yimi-ngarrirni Jijaji Kirajiji ngalipakuju. ⁷⁻⁸ Wirrkardu-jangka karlipa milya-pinyi Jijaji Kiraji, ngulaju Kaatu-kurlangu Ngalapi-nyanu. Pirlirpa Kaatu-kurlangu-jangka, manu ngapa-jangka papitaji-jarrinja-warnu-jangka, manu yalyu karlinja-warnu-jangka, yangka-juku jurruku-juku kangalpa yimi-ngarrirni Jijaji-kirliji. Ngula-jangka marnkurpa-jangkanya karlipa milya-pinyi nyanunguju Kaatu-kurlangu Ngalapi-nyanu. ⁹ Yapa jinta-karirli kajilpa-ngalpa yimi-ngarrirni jaru nyiyarlangu-kurlu marda nyanja-warnurlu nganta, ngulaju kajikarliparla marda ngungkurr-nyinami, kala lawa marda. Kajika-ngalpa marda yimirr-yinyirlangu. Kala Kaatuju kula-ka kuja-piya nyina, lawa. Warrarda kangalpa jungarnirli yimi-ngarrirni Jijaji Kiraji-kirli Ngalapi-nyanu-kurlu. Ngulakuju yungulparliparla ngungkurr-nyinayarla! ¹⁰ Ngana-puka yapa kuja karla ngungkurr-nyinami Ngalapi-nyanuku Kaatu-kurlanguku, ngulangkuju-ka mardarni yimi junga Kaatu-kurlangu kanunjumanyumparlu yangka kuja-ngalpa yimi-ngarrurnu. Kala kuja-piya-wangu, ngana-puka yapa kuja karla kapuru nyinami Kaatuku yimi-ngarrirninja-warnuku, ngulangkuju kujarlunya-ka warlkanji-pajirni Kaatuju, yangka kuja-ngalpa yimi-ngarrurnu Ngalapi-nyanuju. ¹¹ Nyampunya jaruju kangalpa yimi-ngarrirni Kaaturluju wankaru-kurlu. Kaaturlu-ngalpa yilyajarni Ngalapi-nyanu yungurliparla nyanungu-mipaku marlaja nyinami tarnnga-juku. ¹² Junga-juku, ngana-puka yapa kuja karla wungu jirrnganja nyinami Ngalapi-nyanuku, ngulaju wankarulku karla jirrnganja nyinami tarnnga-juku. Ngana-puka kula karla jirrnganja nyina, ngulaju kula-ka kuja-piya wankarulku nyinami, lawa.

Walangku yungurlipa-janarla Kaatuku payirni yapa-patu-kariki karlirr-yaninja-warnuku

¹³ Nyurrurlajunkulu yapa Kaatu-kurlangu yangka kuja kankulurla ngungkurnyinami Ngalapi-nyanuku. Nyurrurlaku karna-nyarra pipangka yirrarni yungunkulu milya-pinyi kapunkulurla jirrnganja nyina wankaru tarnnga-juku. ¹⁴ Wala karliparla nyinami Kaatuku nyiyarlangukungarnti ngurrju-mipakungarnti payirninjakungarnti. Kajilparlipa payikarla nyiyarlanguku, kajilparla ngungkurr-nyinayarlawiyi yangkaku jurrkuku-juku, ngulakuju kajika-ngalpa Kaatuju ngungkurr-nyina payirninja-kurraku. Kapu-ngalpa purda-nyanyi wangkanja-kurra wurra-maninja-wangurlu. ¹⁵ Jungarnirli karlipa milya-pinyi Kaatu payirninjakungarntirli. Kuja kangalpa purda-nyanyi nyiyarlangu payirninja-kurra, ngulaju kapu-ngalpa yinyi wurra-maninja-wangurlu.

¹⁶ Kajilpankulu nyangkarla Kirijini-kariyi-nyanu kuja-ka karlirr-yani Kaatu-kujaku, ngulakujulurlajinta wangkaya Kaatuku, manu kapu yawuru-jarrinjarla wankarujuku mardarni. Kala kuruwarri-nyayirni-wangu jinta-ka nguna Kaatu-kurlangu, kajilpa yapangku rdilyki-pungkarla, ngulaju kulalparla Kaatuju yawuru-jarriyarla. Kajika yapa yali pali tarnnga-juku. Kaatujulu yampiya payirninja-wangurlu yalumpuku yapaku. ¹⁷ Yapa ngana-puka kuja-ka karlirr-yani Kaatu-kujaku, ngulangkuju-ka rdilyki-pinyi kuruwarri Kaatu-kurlangu. Kaatuju kapurla yawuru-jarri-juku yalalayirrarninja-warnukuju. Yapa yali kula palimilki.

¹⁸ Yapa Kaatu-kurlangu kurdukurdu kuja karliparla nyinami, kajikarlipa marda karlirr-yani ngari wita. Kala kulalparlipa warrarda karlirr-yantarla tarnnga-juku yirdijarlipa kurdukurdu nyanungu-nyangulku. Karlirr-yaninja-kujaku kangalpa muurl-mardarni Ngalapi-nyanurlu Kaatu-kurlangurlu. Muurl-mardarninja-warnu kulalpa-ngalpa murrumurru-mantarla Juju Ngawungkuju. ¹⁹ Ngaliparluju Kirijinipaturlu karlipa-nyanu milya-pinyi, ngulaju karlipa nyinami Kaatu-kurlangulku yapa. Panu-kari kalu nyinami Juju Ngawu-kurlangu nyampurla walyangka, manu kalu purami. ²⁰ Nyampurlangunya karlipa milya-pinyi: Kaatu-kurlangu Ngalapi-nyanu yanurnu nyampu-kurraju walya-kurra, jalangu-ka nyinami nyampurla. Nyanungurlu-jala-ngalpa pinarri-manu ngalipaju, ngula-jangkanya karliparla pina nyinami Kaatukuju jintaku jungarni-nyayirniki. Ngulakunya karliparla nyinami warlalja Jijaji Kiraji-kirlangurla Ngalapi-nyanu-kurlangurla. Jijaji Kirajiji ngulaju jinta-juku-jala Kaatuju jungarni-nyayirniki. Nyanungu-juku yangka Wankaru-yinja-panuju yangka wankaru Kaatu-kurlangu-jangka. ²¹ Kurdukurdu ngaju-nyangu, jawirdikili nyinaya juju-kari juju-kari-kijaku Kaatu-kurlangu-wangu-kujaku pirli-jangka marda, marda watiya-jangka! Ngula-juku.

2 John

Pipa 2 Jaanu-kurlangu

Jinta-kari pipa kuja-jana Jaanurlu pantirninjarla yilyajarra Kirijini-patuku nyurru-wiyi

Nyiya-kurlu yimi nyampu?

Jaanurlu-jana marnkurrpa pipa yirrarnu Kirijini-patuku. Kamparru-warnu pipaju karlipa yirdi-mani Pipa 1 Jaanu-kurlangu. Nyampu pipa karlipa yirdi-mani Pipa 2 Jaanu-kurlangu. Ngaka-kari jinta-karilki yirrarnu pipaju, ngulaju karlipa yirdi-mani Pipa 3 Jaanu-kurlangu.

Nyampurla pipangka wangka kangalpa ngalipaku Jaanu yungurliparla yulkami Kaatuku junga-nyayirni, manu yungurlipa purami, manu yungurlipa purda-nyanyi nyarra kaji-ngalpa wangka nyanunguju.

¹ Ngajujurna Jaanu. Yapangku kajulu wiri-pajirni jaajikiji. Ngajulu karna-nyarra yirrarni nyampu pipa nyurrurlaku Kirijini-patuku kuja kankulu turnu-jarrimi. Kaaturlu-nyarra milarnu. Yulkami-nyayirni karna-nyarra, manu panu-karirlangu kalu-nyarra yulkami. Milya-pinyi kalu Kaatu-kurlangu junga yimi, manu kalurla ngungkurr-nyina. ² Ngalipa karliparla ngungkurr-nyina Kaatu-kurlangukuju yimi jungaku, manu kapurliparla tarnnga-juku warrarda ngungkurr-nyina. Kujarlanya karnalu-nyarra yulkami.

³ Kaatuju ngalipakupalangu, manu Jijaji Kiraji nyanungu-nyangu Kaja-nyanu. Ngungkurr-nyina karliparla Kaatu-kurlanguku jungaku yimiki. Yulkami-nyayirni kalu-ngalpa Kirdarlanguju. Kujarlanya kapulu-ngalpa nyanungu-jarraju yimiri-jiki nyina, manu kapulu-ngalpa mari-jarrinjarla ngurrju nyina. Kapurlipa-jana marlaja nyina rarralya ngurrju.

⁴ Nyurru-wiyi, Wapirra Kaaturlu-ngalpa yimi-ngarrurnu nyanungu-nyangu yimi junga yungurlipa purami jungangu, manu yungurliparla jungarni nyina. Yapangkuju yaninjarla yimi-ngarrurnu nyurrurla kuja kankulurla jungarni nyina Kaatuku. Nyanunguju wangkaja kuja kankulu purami nganta nyanungu-nyangu yimi jungangu. Kujarlanya karna wardinyiji nyina.

⁵ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, yulkami-nyayirni karna-nyarra. Yungurna-nyarra wangkami. Kularna-nyarra yimi jinta-kari yimi-ngarrirni. Kala yungurna-nyarra yimi-ngarrirni yangka-juku yimi kuja-ngalpa Kaaturlu yimi-ngarrurnu nyurru-wiyi Kirijini-jarrinjakungarntiji. Wangkaja-ngalpa yungurlipanya jarnkujarnku yulkami. Ngula-yyiala karna-nyarra yarda yimi-ngarrirni yimi jurru-juku nyampurlaju pipangka. ⁶ Nyarrparliparla yulkami Kaatukuju jungaju? Kaaturlu-ngalpa yimi yungu yungurlipa purami jungangu. Kajirlipa purda-nyanjarla purami jungangu, kujanya karliparla yulkami Kaatukuju.

⁷ Kalalu panu-nyayirni nyurrurla-nyangu jaajirlaju nyinaja pina-watiji. Kalalu-jana yapa pinarri-manu Kaatu-kurluju. Ngulajulu kurruly-wantijalku. Ngulaju kalu jalanguju nyina yimirr-yinja-palkalku. Yampijalu nyurrurla-nyangu turnu-warnuju, manulu warntarla yanu Kaatu-kujakuju. Kuja-jangkarlunya kalu-jana yapa panu-kariri yimirr-yinyi warlkangkalku. Yinyarra warlkanji-patu kalu wangkami Jijaji nganta kulalpa yapa-nyayirni nyinaja. Pirlirra-mipa nganta nyanunguju.

Yinyarrarluju warlkanji-watirli kuja kalu-jana yapa kanyi Jijaji-kijaku. ⁸ Warrawarra-kangkalu-nyanu nyanungurra-kujakuju! Kalakalu-nyarra yimirr-yinyi. Kajinkili-jana purda-nyanjarla purami yimirr-yinja-warnu, ngulaju kulankulu nguru-nyayirni-wangurla nyinami Kaatu-kurluju, lawa. Kapunkulu yani ngurra jinta-kari-kirra punku-kurra. ⁹ Jijaji Kirajirli-ngalpa pinarri-manu Yimi Ngurrju. Kaji yapa jinta-karirli nganangku-puka Yimi Ngurrju kurruly-kijirni yimi-kari-kirralku, ngulakuju kula karla Kaatuju jirrnganja nyina nyanungukuju, lawa. Kala kajirra yapa ngungkurr-nyina yimiki kuja-ngalpa Jijajirli pinarri-manu, ngulakuju Kirdarlangu kapalarla jirrnganja nyina. ¹⁰ Marda yapa jinta-kari kajilpa yantarlarni nyurrurla-nyangu jaaji-kirra, ngulangku marda kajilpa-nyarra yimi-karirliiki pinarri-mantarla Jijaji-kirli nganta, ngulaju kula yangka jurrku-juku kuja-ngalpa ngalipa pinarri-manu. Kaji yapa kuja-piya yanirni, ngulaju kulalu kangka nyurrurla-nyangu-kurra ngurra-kurraju. Kulalurla wapirdi wangkaya, ngarili yilyaya-puka. ¹¹ Nyiya-jangka kujaju? Kujarra-piya yimirr-yinja-panu, kula kalurla Kaatuku warrki-jarrimi. Kajinkili-jana kanyi nyurrurla-nyangu ngurra-kurra, kapunkulu maju-yijala nyinami nyanungurra-piya.

¹² Yungurna-nyarra yarda yimi-ngarrirni panu-nyayirni, kala kularna-nyarra yir-rarni nyampurla pipangka. Yungurna-nyarra yanirra nyurrurlaku nyanjaku ngaka. Kajirna yanirra, yungurna-nyarra nyanjarla wangkami. Ngula-jangkanya kapurlipa wardinyi nyinami.

¹³ Kaaturlu-nyanu milarnu Kirijini-patu kuja kalu nyina nyampurla ngaju-kurlu. Ngula-paturlu yungulu-nyarra yimi-ngarrirniirra ngurrju nganta kalu nyina. Ngula-juku.

3 John

Pipa 3 Jaanu-kurlangu

Pipa purdangirli-warnu kuja-jana Jaanurlu pantirninjarla yilyajarra Kirijini-patuku nyurru-wiyi

Nyiya-kurlu yimi nyampu?

Jaanurlu-jana marnkurpa pipa yirrarnu yapa Kirijini-patuku. Kamparru-warnu pipaju ngulaju karlipa yirdi-mani Pipa 1 Jaanu-kurlangu. Jinta-kari pipaju ngulaju karlipa yirdi-mani Pipa 2 Jaanu-kurlangu. Nyampuju pipa, Jaanurlu kuja-jana yarda-yirrarnu Kirijini-patuku, yirdi-mani karlipa Pipa 3 Jaanu-kurlangu.

Jaanurlu pantirninjarla yirrarnurla pipa yirdikiji Kayijuku, ngulangkuju kujalpa-jana tala yungu yali-patuku Kirijini-patu-kariki ngulangkuju kujalpalu-jana Yimi Ngurrju Jijaji-kirli warru yimi-ngarrurnu, ngulakunya-pa-jana yungu talaju.

¹ Ngajujurna Jaanu. Yapangku kajulu wiri-pajirni jaajikiji. Ngajulu karnangku yirrarni nyampu pipa nyuntuku, Kayiju. Nyuntujunpa ngaju-nyangu wungu-warnu. Yulkami-nyayirni karnangku. ² Ngajukupurdangka wungu-warnu, milya-pinyi karnangku kuja kanparla ngurrju nyinami Kaatuku nyuntu-nyangu pirlirrpakurluju. Wangkami karnangkurla yungungku pirrjirdi-mani warrarda, ngula kapunpa nyurnu-wangulku nyinami. ³ Kujalu ngalya-kari Kirijini-patu yanurnu nyampu-kurra ngurra-kurra, yimi-ngarrurnujulu kuja kanpa jungangku purami Kaatu-kurlangu yimi junga, manu kuja kanpa jungarni nyinami ngurrju. Kujarlanya karna wardinyi-nyayirni nyina. ⁴ Ngajulurluju karna-jana warrawarra-kanyi manu pinarri-mani ngaju-nyangu Kirijini-patu-kariki. Kurdukurdu-piya kajulu nyina ngajukuju. Kuja karna purda-nyanyi kuja kalu Kaatu-kurlangu yimi junga purami jungangku, ngulangkuju kaju wardinyi-mani-nyayirni.

⁵ Ngajukupurdangka wungu-warnu Kayiju, yangka kujalpangkulu Kirijini-patu-karirli nyuntu nyanja-parnkaja, marda kulanpa-jana milya-pungu. Kala ngarinpa-jana kutu kangu nyuntu-nyangu ngurra-kurraju. Ngurrju kujaju. ⁶ Yinyarrarlujulu yaninjarla yimi-ngarrurnu kujalpanpa-jana yulkanjarla tala yungu. Ngaka kajili yarnkamirra nguru-kari nguru-kari-kirra, wurnakungarntirli-jana nyiyarningkijarra yungka. Kirijini-kari Kirijini-karirli yungulpalu-nyanu jarnkujarnku tala yungkarla kajili ngurra-kari ngurra-kari wapami Kaatuku kajilirla warrki-jarri.

⁷ Yinyarra Kirijini-patulu yanu ngurra-kari ngurra-kari-kirra yungulu-jana yapa pinarri-mani Jijaji Kiraji-kirli, yangka yapa-patu kuja kalu milya-pinja-wangu nyinami. Ngula-puruju kulalu-jana payurnu Kirijini-wangu talaku manu nyiyarlanguku. ⁸ Kujarlanya, ngalipa kuja karliparla ngungkurr-nyina Jijaji Kirajikiji, ngulajulparlipa-jana tala yungkarla warrkini-wati yinyakuju. Marda kularlipa yani nyanungurra-kurlu yinya ngurra-kari ngurra-kari-kirraju yapaku yimi-ngarrirninjaku Kaatu-kurlangu yimi jungaku. Ngulaju ngula-juku. Yinyi-jiki kajikarlipa-jana yungulu yanilki.

⁹ Ngajulurna-jana pipa wita yilyaja Kirijini-patu-kariki nyuntu-nyangu turnu-kari-jangkaku yungulu-jana tala yinyi Kirijini-patuku warrkini-patuku kujalpalu-jana jianu wapaja. Kala yinya wati jinta-kari Tiyutipi yungu-jana wiri nyina Kirijini-patuku nyuntu-nyangu turnu-warnurlakuju. Kujarlanya kula kaju wiri-pajirni. ¹⁰ Ngaka kajirna nyuntu-nyangu-kurra yanirra, kapurna-nyarra yimi-ngarrirni nyurrurlakuju

nyanunguju kajinkili jinta-jarrimi. Warlka-ka warrarda wangka ngaju-kurlu yunguju nganta murrumurru-mani nyanungu-nyangu yimi-kirlirli ngajuju. Kala kula kyanu kujarluju yawuru-mani, lawa. Kajili Kirijini-patu-kari warrkini-patu yanirra nyuntu-nyangu ngurra-kurra jjanu, kula kajana rdakurl-kijirninjarla warrawarra-kanyi junganku, lawa. Warla-pajirni kajana Kirijini-patu-karirlangu warrawarra-kanjakujaku nyanungurra-kujakuju. Yilyami kajana jaaji-ngirli.

¹¹ Ngajukupurdangka wungu-warnu, kula-jana waalparrika yapa-kari kuja kalu majungka-jarrimi. Ngari-jana waalparrika ngurrju-mipa yangka kuja kalurla Kaatu-mipaku ngurrjuju nyina. Ngana-puka kaji jungarni nyina, ngulaju Kaatu-kurlangu kurdu. Kala yapa kuja-ka maju nyina Kaatu-kujaku, ngulangkuju kula-ka Kaatu milya-pinyi.

¹² Kaji wati Mitiriyu yanirni nyuntu-nyangu ngurra-kurra, ngulaju kangka nyuntu-nyangu yuwarli-kirra, manu warrawarra-kangka. Kirijini panu-karirli kalu milya-pinyi, manu wangkami kalu nyanunguju ngurrju nganta. Junga kujaju. Milya-pinyi karlipa kuja-ka Kaatu-kurlangu yimi junganku purami, manu kuja karla ngurrju jungarni nyina. Nyanunguju ngurrju-nyayirni yapa. Manu kanpa-nganpa milya-pinyi nganimpaju. Milya-pinyi kanpa kuja karnalu nyarrpa wangkami Mitiriyu-kurlu ngulaju junga.

¹³ Yungurnangku yarda yimi-ngarrirni panu-nyayirni. Kala kularna yarda yirrarni nyampurlaju pipangkaju. ¹⁴ Yungurnangku nyuntu-nyangu ngurra-kurra yanirra jjanu. Ngula yungurnangku nyanyilki, manu yungurlu mapirrilki wangkami.

¹⁵ Kaatu-kurla marlaja nyinaya rarralya ngurrju! Ngaju-nyangu wungu-warnu-paturlu yungulu-nyarra yimi-nyarrirrirra ngurrju nganta kalu nyina. Wangkaya-jana Kirijini-kari wungu-warnuku jinta-kari jinta-kariki nyuntu-nyangu ngurrangka, manu japika-jana ngurrju-japa kalu nyina. Ngula-juku!

Jude

Pipa Juurtu-kurlangu

Pipa kuja-jana yirrarnu Juurturlu Kirijini-patuku nyurru-wiyi

Nyiya-kurlu yimi nyampu?

Pipa nyampuju yirrarnu nyurru-wiyi watingki yirdingkiji Juurturlu. Yirrarnu-jana nyampuju panu-kariki Kirijini-patuku. Pipa nyampurluju-jana pututu-pungu yungulu-jana tiija-patuku ngawuku jurnta nyinami yangka kuja kalalu-jana yimi warntarla yimi-ngarrurnu Jijaji-kirli. Juurtu-jana wangkaja Kirijini-patuku yungulu-jana jurnta nyinami yinya-patukuju tiija-patukuju manu yungulu nyanungurra-piya-wangu nyinami. Juurtu-jana wangkaja yungulurla nyarrparlu pulka-pinyi Kaatuku.

Juurturlu-jana pipa nyampuju yirrarnu Kirijini-patuku

¹ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, ngajujurna yirdiji Juurtu. Ngajujurna Jijaji Kiraji-kirlangu warrkini. Jamajiji ngajukupurdangka papardi yangka kuja-ka wiri nyinami jaajirla. Ngajulurlu karna-nyarra pipa nyampuju yirrarni yapa nyurrurlaku yangka kuja-nyarra Kaatu milarninjarla wangkaja. Milarnu-nyarra yungunkulurla nyanunguku nyinami. Ngalipakupalangu Wapirra Kaatu kanyarra yulkami. Warrawarra-kanyi kanyarra yungu-nyarra ngaka yinyi Jijaji Kiraji-kirralku.
² Wangkami karna-nyarrarla Kaatuku yungunkulu Kaatu milya-pinyi yangka kuja kanyarra mari-jarrinjarla ngurrju-juku nyinami. Kujarlaju kapunkulu milya-pinyi kuja kankulurla ngurrju-nyayirni rarralya marlaja nyinami tarnnga-juku, manu kapunkulu milya-pinyi kuja kanyarra Kaatu yulkami-nyayirni.

Juurturlu-jana pututu-pungu Kirijini-patuku yangka-patu-kujaku kujalpalu warntarla yimi wangkaja Jijaji-kirli

³⁻⁴ Ngajukupurdangka-patu yapa-patu wungu-warnu-patu, yulkami-nyayirni karna-nyarra. Pipa nyampurla kapurna yirrakarla yimi jinta-kari Kaatu-kurlu kuja-ngalpa muurl-mardarnu palinja-kujaku yangka yungurlipa nyanungu-kurlulku tarnnga nyinami. Kala lawa. Ngajurna kurruly-kijirninjarla ngampurrrpa-jarrija yimi nyampu yirrarninjaku yungunkulu nyanungu warrarda purami jungangku manu yungunkulu-jana yapa ngalya-kariki yimi-ngarrirni yimi junga Jijaji Kiraji-kirli. Nyiia-jangka kujaju? Yapa panu-karili jinta-jarrija jaaji-kari jaaji-karirla ngalipanyangurla, manu kalu-jana yapa pinarri-mani warntarlarlu yimingki. Kamparruju kula-ngantarlipa-jana Kirijini-nyayirni manngu-nyangu. Kala lawa. Kula kalurla jungarni nyinami nyanunguku. Kujanya kalu-jana yapakuju warrarda wangkami, “Kaatu kula kangalpa kulu-jarrimi, ngari kangalpa yawuru-jarrimi-mipa. Kujarlaju majungka-jarrimirlipa kutu!” Yimi nyampu-kurlurluju, warntarlarlu kalu-jana pinarri-mani yapaju. Kuja kalu maju-juku warrarda nyinami, kujarlaju karlipa-jana milya-pinyi kula kalu jungangku purami Warlalja-Wiri Jijaji Kirajiji. Kula kalu purdanyanyi. Nyurru-wiyi nganangku mayi yirrarnu yangka kapu-jana ngaka Kaaturlu yapa yinya-patuju murrumurru-mani. Kujarlaju karna-nyarra pipa nyampuju yirrarni yangka yungunkulu-jana yapaku yimi jungangku yimi-ngarrirni Jijaji-kirli.

⁵ Yapa nyurrurlarlu kankulu yimiji milya-pinyi Payipulurlaju. Kala yungurna-nyarra yarda langa-kurra-mani yungunkulu milya-pinyi. Manngu-nyangkalu-jana Yijirali-pinki yapa kujalpalu pirijina-piya warrki-jarrija Yijipirla nyurru-wiyi. Kaaturlu-jana muku kangu nguru yinya-ngurluju. Kala panulpalurla kapuru nyinaja, manngu-nyangulpalu kula-nganta-jana yampija warrawarra-kanja-wangurlu. Kujarlanya-jana Kaaturluju riwarri-manu jiljangkaju. ⁶ Manngu-nyangkalu-jana marramarra-patu kuja kalalu Kaatu-kurlu nyinaja nguru-nyayirni-wangurla nyanungu-nyangurla. Nyanungurlu-jana yirrarnu yinyarlaju yungulurla warrki-jarrimi nyanunguku manu yungulu wiriwiri nyinami nyiyarningkijarrakuju. Kala panu-karili kujakuju ngampurra-wangu-jarrija. Kulalu purda-nyangu. Warrki-jili yampija yangka kuja-jana nyanungurlu yungu. Kuja-panuju Kaaturluju warirninjarla kujurnu-jana rdaku maru-kurra kuja-ka rdili-wangu nguna. Nyanungurlu kajana yinyarla mardarni ngakaku kaji-jana maju-mani tarnnga-kurra.

⁷ Manngu-nyangkalu-jana yangka yapa kuja kalalu nyurru-wiyi kirri jirramarla nyinaja yirdi-jarrarlaju Jatamarla manu Kumarrarla * manu ngalya-kari yangka kuja kalalu nyinaja kirri-kari kirri-karirlangurla wurnturu-wangu. Yapa yinya-patu kulalpalu yupukarraju nyinaja jungarni-kirli-mipa wati manu karnta, ngarilpalu kutukutu ngunaja yupukarraju warntarla wati-kariyi-nyanu manu karnta-kariyi-nyanu ngurrangkaju. Kujarlanya-jana Kaaturluju riwarri-manu warlu-kurlurluju yalkiri-jangkarlu. Riwarri-manu-jana yungurlipa milya-pinyi. Ngana-puka kajirla Kaatuku purda-nyanja-wangu jurnta nyinami, ngulaju kapu-jana warlu-kurra kijirni yangka kuja-ka warrarda jankami. ⁸ Yapa yali-paturlu maju-paturlu nyurrurla-nyangu jaajirlarlu, kuja kalu-jana yapa pinarri-mani yimi warntarla-kurlurlu, milya-pinyi-jala kalu yimi nyampuju. Kala kula kalu Kaatu jungangku purda-nyanjarla purami, lawa. Warntarla-juku kalu nyinami yapa maju-patu-piya kujalpalu nyurru-wiyi nyinaja. Kujanya kalu wangkami, “Kaatu-nganpa jukurrparla wangkaja ngula-warnuju yungurnalu majungka-jarri warrarda.” Kujaju junga-wangu. Maju kuja kalu manngu-nyanyi, kujarlanya kalu-nyanu palkaju maju-mani. Nganimpajurnalu-jana wiriwiri yapa yinya-patukuju, kala kula kalu-nganpa purda-nyanyi wangkanja-kurra, lawa. Jinta-kariji, manyu-pinyi kalu-jana Kaatu-kurlangu marramarra-patu pirrjirdipatuju, manu punku-pajirni kalu-jana.

⁹ Manngu-nyangkalu yimi Mujuju-kurlu kujalpa nyurru-wiyi nyinaja. Kuja nyanungu palija, Marramarra Wiri yirdi Mayikulurlu yungu nganta Mujuju-kurlangu palka kangkarla milyingka yirrarninjaku. Kala Juju Ngawungku nganta yungu-nyanu kangkarla. Kuja-jangkanya-pala-nyanu kulu-jarrija. Kala Juju Ngawungku Mujujuju parnka-parnta-pajurnu yangka kuja yapa-kari nganta pungu tarnnga-kurra.* Kala Mayikulurlu kula kulungku ngarrurnu Juju Ngawu. Kula warntarla-pajurnu, lawa. Kuja-miparla Juju Ngawukuju wangkaja, “Ngajulurlu kapurna Warlalja-Wiri Kaatu payirni yungungku kulu-jarrinjarla warntarla-pajirni.”

¹⁰ Kala yapa yinya-patu kuja kalu nyina nyurrurla-nyangu jaajirla, kuja kalu-jana yapa pinarri-mani warntarlarlu, kula kalu ngurrju nyina Mayikulu-piya, lawa. Kula kalu nyiyarningkijarra milya-pinyi marramarra-kurlu manu pirlirra-kari-kirli, kula kalu mardarni yartarnarri marramarra-piyarlu Mayikulu-piyarluju. Manyu-pinyi kalu-jana marramarra-patu, manu kalu-jana punku-pajirni. Punku kalu nyina puluku-piya manu jiyipi-piya yangka kula kalu manngu-nyanyi yapa-piyarlu. Puluku-piyarlu manu jiyipi-piyarlu kalu manngu-nyanyi nyiya-mipaku ngarninjaku. Yuwayi, yapa yinyaju maju-wati kuja-piya-yijala. Kujarlanya kapu-jana Kaaturluju riwarri-mani muku.

* 1:7 Nyangka Genesis 18–19   * 1:9 Nyangka Exodus 2.12

¹¹ Ngulaku karna-jana mari-jarri, kapu-jana Kaaturlu maju-mani yinyaju yapa maju-patu! Ngurrju-manu-jana rdaku maru nyanungurrakuju. Kapu-jana yinyarla ngaka yirrarni. Nyiya-jangka kujaju? Nyarrpa-jarrijalu yapa-patuju? Maju-jarri kalu yangka wati-piya yirdi Kayini-piya * kujalpa nyurru-wiyi nyinaja. Warrarda kalu manngu-nyanyi yungulu nyarrparlu tala mani wati yangka Palama-piyarlu * kujalpa nyurru-wiyi nyinaja. Yuwayi, Kaaturlu kapu-jana riwarri-mani muku yapa maju-patuju nyurrurla-nyangu jaajirla. Jurnta kalurla nyina Kaatuku wati yangka Kuura-piya * kujalpa nyinaja nyurru-wiyi.

¹² Nyiya-piya yapa yinyaju maju-patu? Maju-nyayirni kalu nyina, kajikalunyarra warntarla-mani Kaatu-kujaku. Nyanungurrakulu rdaku wiri-piya kuja-ka walyangka nguna, ngulaju kula kalu yapangku nyanyi kuja kalu wapami mungangka. Kuja kankulu nyurrurla Kirijini-patu jinta-jarrimi miyi ngarninjaku, maju yapa-paturlangu kalu-nyarra jinta-jarrimi nyurrurlakuju. Kala kuja kalu ngarnilki miyi, kula kalu manngu-nyanyi Warlalja-Wiri Jijaji-kirlangu palka manu yalyu, lawa. Ngari kalu miyi-mipaku manngu-nyanyi. Kula kalu-jana yapa ngalya-kari warrawarra-kanyi, manu kula kalu-jana yinyi yimirli. Ngawu kalu nyinami mangkurdu-piya kuja-ka palka-jarrimi yalkirirla ngapa wantinja-wangu. Yapangku kalu-jana payirni miyiki manu talaku, kula kalu-jana yinyi, lawa. Ngawu kalu nyina watiya miyi-wangu-piya. Kula kalu purda-nyanyi Kaatuju, manu kula kalu-jana yapa pirrjirdi-mani yungulu nyanungu purda-nyanyi. Watiya-piya kalu nyina kuja kalu-jana wilypi-mani walya-jangka. Ngula-jangkaju, kulalpalurla ngurrju warrki-jarriyarla Kaatukuju, lawa. ¹³ Yapa yali-paturluju maju-paturlu kalu maju-mani nyiyarningkijarra, ngari kalu majungka-jarrimi-mipa. Maju kalu nyina warlpa-piya kuja-ka nyiyarningkijarra kijirni warru ngurrangka. Mungangka karlipa nyanyi yanjilypiri yungurlipa milya-pinyi nyarrpara-wana yungurlipa ngalipalku yani. Yapa yinyarraju kula yanjilypiri-piya, lawa. Kulalparlipa-jana yapa maju-patuju payikarla yungulpalu-ngalpa pinarri-mantarla jungarni nyinanjaku. Kujarlanya-jana Kaaturluju jangkardu ngurrju-manu yinyaju rdaku wiri-jarlu. Yapa yinya-patuju kapu-jana muku yirrarni yinyarlaju rdakungka tarnga-juku.

¹⁴⁻¹⁵ Yangkalu wati manngu-nyangka yirdi Yiniki * kujalpa nyurru-wiyi nyinaja. Palka-jarrija nyanunguju turnu-warnu-ngurlu jika-pala-ngurlu wati yangka Yatumu-kurlangu-ngurlu, wati kujalpa kamparru-warnu nyinaja.* Nyurru-wiyi Yinikirliji yimi yirrarnu yapa yinya maju-patu-kurlu. Kujanya nyanunguju wangkaja, “Purda-nyangkajulu yirriyirri. Yapa yinya-patuju maju-nyayirni, kula kalu Kaatu purda-nyanjarla purami, manu nyanungu-nyangu kuruwarri kalu yampimi. Maju-juku kalu wangkami Kaatu-kurluju. Kujarlanya kapu Warlalja-Wiri Kaatuju yanirni walya-kurraju panu-kurlu nyanungu-nyangu marramarra-patu-kurlu. Yinya-patukurluluju kapu-jana yapaju miimii-nyanjarla pinyi karrikarri-wangurlu.” ¹⁶ Yuwayi, junga kujaju. Yinyarra warlkanji-patu tiija-patu nyurrurla-nyangu jaajirla, Kaaturlu kajana yinyi ngurrju nyiyarningkijarra, kala lawa. Kula kalu wardinyi nyinami. Nginji-wangkami kalurla nyanungukuju. Warrarda kalu manngu-nyanyi maju nyiyarningkijarra, majungka-jarrimi warrarda kalu. Warrarda kalu-nyanu kurrurru-karri. Ngayarrka kalu nyina nyiyarningkijarraku, manu kalu-jana yipiljipilji-mani yapaju yungulu-jana yulyurlku-yirrarni yungulu-jana nyiyarningkijarra jurnta kanyi.

¹⁷ Ngajukupurdangka-purnu Kirijini-patu, yulkami-nyayirni karna-nyarra. Manngu-nyangkalu yimi yangka kujalu-nyarra Kurdungurlu-patu Wiriwirli yimi-ngarrurnu nyurru-wiyi. Nyampu-patu-jala-jana Warlalja-Wiringki Jijajirli milarnu

* **1:11** Nyangka Genesis 4   * **1:11** Nyangka Numbers 22–23, 31   * **1:11** Nyangka Numbers 16   * **1:14-15** Nyangka Genesis 4–5   * **1:14-15** Nyangka Genesis 5.3-24, Luke 3.37

yungulu-jana wiriwiri nyina Kirijini-patuku. ¹⁸ Nyampunya yimijili-nyarra yimi-ngarrurnu, “Kaji Jijaji pina-yanirni walya nyampu-kurra, kujakungarntiji yapa panungku kapulu manyu-pinyi nyanungu-nyangu yimi jungaju. Yimi yangka jurrku-juku kuja-ngalpa Kaaturlu milki-yirrarnu. Kapulu muku majungka-jarrimi nyarrpa-puka kajili manngu-nyanyi.” ¹⁹ Yimi yinyarluju kangalpa yimi-ngarrirni yapa maju-patu-kurlu nyurrurla-nyangurlaju jaajirla, kuja kalu-jana yapa pinarri-mani warntarlarlu. Kuja kalu-jana pinarri-mani warntarlarlu, turnu-kari turnu-kari-kirra-jarri kalu, ngula-jangkarluju kalu-nyanu kulungku pinyi. Yinyarra tiija maju-patu, kula kalu purda-nyanyi Kaatu-kurlangu Pirlirra kuja kajana wangkami, lawa. Ngari kalu kutu majungka-jarri kuja kalu manngu-nyanyi nyanungurrarlu. Kaatu-kurlangu Pirlirra kula-ka nyanungurrarla nyina, lawa. ²⁰ Kala nyurrurla, ngurrjulu-nyanu jarnkujarnku nyinaya! Pirrjirdi-mantalu-nyanu yungunkulurla wala nyina yimi jungaku. Yimi tarruku-ngalpa Kaaturlu yungu ngalipaku. Kajinkilirla wangkami Kaatuku, kujakungarntiji payikalu Pirlirra Kaatu-kurlangu yungu-nyarra yartarnarri yinyi. Ngula-jangka yartarnarri yinya-kurluju wangkayalurla Kaatukuju. ²¹ Kaatu kajana yulkami nyanungu-nyangu yapakuju. Nyanungu kajana ngampurrpa nyinami yungulurla jungarni nyinami. Kujarlajulurla nyinaka jurnta yaninja-wangu. Milya-pinyi karlipa kuja kangalpa Warlalja-Wiri Jijaji mari-jarrinjarla ngurrju nyina ngalipakuju. Pardakajukulurla. Kajirlipa kuja-jarrimi, ngula-jangka ngakaju kapurliparla wankaru jirranganja nyinami tarnnga-juku.

²² Yapa ngalya-karirli kalu purda-nyanyi nyiyarningkijarra yimi. Kula kalu milya-pinyi nyarrpara jungaju manu warntarlaju. Kula kalu milya-pinyi yimi nyarrpara yungulu purami. Ngulaju ngula-juku. Ngarili-jana ngurrju nyinaya yapa yinya-patukuju. ²³ Yapa ngalya-karirli kalu yimi purda-nyanyi kuja kalu-jana tiija maju-paturlu yimi-ngarrirni. Yapa yinya-patu kajikal marda warntarla-jarrimi Jijaji Kiraji-kijaku. Ngulaju kalu nyina watiya-piya linji-piya yangka kuja kalu warlu-kurra wantimi. Ngulaju kajikalu tarnnga-juku janka. Kuja-kujakuju, muurl-mardakalu-jana tiija yinya-patu-kujakuju. Tiija yinya-paturluju maju-paturlulu-jana yapa ngalya-kariri warntarla-manu Jijaji-kijakuju, manu jalanguju warntarlalku kalu nyinami. Mari-jarrinjarlalu-jana ngurrju nyinaka yapa yinya-patukuju nyinaya. Kala ngarili-nyanu warrawarra-kangka maju-patu tiija-kujaku, kajikal-nyarra nyurrurlarlangu warntarla-manu Jijaji-kijaku. Yirriyirri-jarriyalu! Warrawarra-kangkal-nyanu tiija yinya-patu-kujaku! Wawarda walya-kurlu-piya kalu nyinami. Yapangku kuja-ka mardarni wawarda kirlka, ngula-kurlu kajilpa walya-kurralku wantiyarla, ngulaju kajika marda walya-kurra-manu wawarda nyanungu-nyanguju. Kuja-piya-yijala kajinkilijana purda-nyanyi tiija maju-patu yirriyirri-wangurlu, kapunkulu majungka-jarrimi nyanungurra-piya, wawarda yungkiyi-piya. Kuja-kujakujulu yirriyirri-jarriya.

Kaatukurliparla pulka-pinyi kuja-ka ngurrju-nyayirni nyina

²⁴⁻²⁵ Pulka-pinyirliparla Kaatuku! Nyanunguju pirrjirdi-nyayirni. Nyanungu-nyangu-kurlurlu yartarnarri-kirlirli kapu-nyarra warntarla yaninja-kujaku mardarni. Nyanungu-nyangu yartarnarri-kirli, nyanunguju-ka mirilmiril-karri nguru nyanungu-nyangurlaju. Ngaka kajinkili kamparru karrimi nyanungurla, kapunkulu karrimi kirlka-nyayirni wardinyi. Kapunkulurla yunparninjarla pulka-pinyi. Kaatuju jinta junga kuja karlipa purami. Muurl-mardarnu-ngalpa kuja Jijaji Kiraji Warlalja-Wiri yilyajarni palinjaku ngalipaku. Kaatuju ngurrju manu pirrjirdi. Kula ngana-piya. Kuja-jukulpa nyinaja nyiyarningkijarra ngurrju-maninjakungarntiji. Nyanunguju-ka kuja-piya-juku nyinami jalanguju, manu kapu tarnnga-juku nyinami. Pulka-pinyirliparla! Ngula-juku ngurrju.

Revelation

Yimi Jijaji-kirli Jukurrpa-warnu-kurlu

Yimi Jukurrarnu Nyampuju Kujarla Milki-yirrarnu Jaanuku Jijajirli

Nyiya-kurlu yimi nyampu?

Nyampu yimi Jaanurlu yirrarnu nyurru-wiyi. Nyampuju yirrarnu kujalpa pirijina nyinaja walya witangka yirdingaju Patimajarla kujalpa kulkurrirni karrija ngapangka wiringka. Yali-puruju Kirijini-paturluju kalalu jata-nyangu nguru-kari nguru-kari. Kalalurla Kaatuku wala nyinaja. Kala Ruumu-wardingki-paturluju kalalujana murrumurru-manu manu tarnnga-kurra pungu. Kujarlajurla Kaatu wangkaja Jaanukuju yungu-jana nyampu jaru yirrarni, kujakunyarla Kaatuju wangkaja. Kujalu nyampu purda-nyangu Kirijini-paturlu, ngulangajulu pirrjirdi-jarrijalku yungulu tarnnganku pura Jijaji lani-wangurlu.

Kaaturlurla jukurrpa yungu ngurrju-nyayirni Jaanuku, ngula-jangkaju yungu jaru nyampuju yirrarni pukungka. Jalanguju kajikarlipa marnkurrpa jaruju pina-jarri nyampu-jangka puku-jangka. Kamparruju nyampurlu kangalpa yimi-ngarrirni juju-kari juju-karriji kalu nyina nyampurla walyangka jalanguju kuja kalurla jangkardu yani Kaatuku. Nyampurrarlur jujungku kajikalujana jinyijinyi-mani yapa ngalyakari ngalipaku jangkardu. Ngula-warnurlu kajikalungalpa marda tarnnga-kurra pinyi. Nyampurlu pukungku kangalpa yimi-ngarrirni Jijaji Warlalja-Wiri ngalipanyangu. Ngaka-karriji kapu-jana muku pinyi maju-watiji nyanungurlulku Jijajirliji. Nyampurlu pukungku kangalpa yimi-ngarrirni kaji walya nyampu lawa-jarri, kapungalpa Kaaturluju kanyi ngurra nyanungu-nyangu-kurra. Kujakungarntiji tarnngajukurliparla wala nyina pirrjirdi Kaatukuju kaji-ngalpa nyiyarlangu rdipi manu kajirliipa murrumurru-jarri, tarnnga-jukurliparla wala nyina Kaatukuju.

Yimi nyampu nyiyarningkijarra-kurlu kaji ngaka nyarrpa-jarri nguru nyampurla

¹⁻² Ngajulu Jaanu warrkini Jijaji Kiraji-kirlangu. Nyampu karna-nyarra yimi pantirninjarla yirrarni pipangka. Yimi nyampu ngulaju yangka-juku kujaju yirri-puraja Jijaji Kirajirli. Kamparrurlu-wiyi, Kaaturlurla yirri-puraja nyiyarningkijarra Jijajiki kaji nyiia ngaka nyarrpa-jarri nguru nyampurla. Ngula Jijajirli marramarra nyanungu-nyangu yilyajarni nyampu-kurra yunguju yimi yirri-purami. Kujaju milki-yirrarnu nyanungurlu kuja, panu nyiyarningkijarrarna nyangu. Ngajulurlulku karna-nyarra pipangka pantirninjarla yirrarni ngularra-kurluju nyiyarningkijarra-kurlu kujarna yangka nyangu yungunkulu nyurrurlarlangurlu milya-pinyilki kaji nyiia ngaka nyarrpa-jarri nguru nyampurla. Jaru nyampuju Kaatu-kurlangu. Junga ngulaju, manu ngajukuju yirri-puraja Jijaji Kirajirli.

³ Kuja kankulu yapa nyurrurla jinta-jarrimi, nganangku-puka kaji-nyarra kiljingki riiti-mani jaru nyampu, ngula-jangkaju kapurla yali yapa marlaja nyina Kaatuku wardinyi-nyayirni. Manu nyurrurlarlangurlu kajinkili jaru nyampu purda-nyanjarla purami, kapunkulurla marlaja wardinyi-jarri. Yuwayi, nyiyarningkijarra nyampurla yimingka kuja-ka wangkami, ngulaju kapulu muku palka-jarrimi jalangu-karrikarri.

Jaanurlu-jana Kirijiniki nyampu yimi yirrarninjarla panturnu pipangka

⁴ Ngaju karna-nyarra yimi nyampu yirrarninjarla pantirni pipangka nyurrurlaku panuku Kirijiniki kuja kankulu jinta-jarri jaaji-kari jaaji-karirla wirilki-palarla ngurrararla Yajiyarla.

Nyiyarningkijarra-wangurla-wiyi, palkalpa nyinaja Kaatuju. Nyanunguju-ka nyinami-jiki jalangurlangu-juku, ngulaju kapu tarnnga-juku nyina. Nyampu karna-nyarrarla wangkami ngalipakupalanguku Kaatuku yungu-nyarra yimiri nyina manu yungunkulurla rarralya marlaja nyina. Manu karna-janarla wangkami yalumpurraku pirlirra wirli-palaku ngula kalu kamparru Kaatu-wana karrimi nguru-nyayirni-wangurla nyanungu-nyangurla yungulu-nyarra nyanungurrarlangu yimiri nyina manu yungunkulu-jana rarralya marlaja nyina lani-wangu.

⁵ Ngaju karna-nyarrarla Jijaji Kirajirlanguku wangkami. Nyanungurlu jintangu kangalpa yimi-ngarrirni yimi junga Kaatu-kurlu. Kujarlanya yungurliparla wala nyinami nyanunguku. Ngaju karna-nyarrarla payirni yungu-nyarra nyanungurlangu yimiri nyina manu yungunkulurla ngurrju marlaja nyina lani-wangu. Nyanunguju kamparru-warnu ngula Kaaturlu pina-wankaru-manu palinja-warnu. Ngurungka nyampurla, wiriwiri panu kalu nyinami ngurrarakari ngurrarakarikiji. Kala Jijaji Kiraji, ngulaju kajana nyinami Warlalja-Wiri. Jijaji kangalpa karrikarri-wangu-nyayirni yulkami. Panurliparla jurnta yanu jarrwara Kaatuku. Kala kuja Jijaji palija watiya warntawarntarla, manu yalyu kuja karlija, kujarlunya-ngalpa nyanungurluju pina-kangurnu Kaatukurra-pinanguju. Jalanguju nyiyarlu wingkingki kula-ngalpa jinyijinyi-mani jarrwaraku yaninjaku, lawa.

⁶ Nyampu-jangkanya, jalangu panu karlipa wungu-warnurla jintangkalku nyinami. Panulku karliparla Kaatukuju warrki-jarri maralypikingarduyu-piya. Yuwayi, Jijajiji ngurrju-nyayirni ngana-piya-wangu. Nyanunguju yartarnarri wiri-kirli. Tarnnganguku-juku yungurliparlajinta nyanungukuju pulka-pinyi. Ngula-juku ngurrju!

⁷ Purda-nyangkajulu nyurrurlarlulu! Ngaka kapu Jijaji pina-yanirni nguru nyampukurra. Kapunkulu nyanyi nyanunguju, kapu yanirni mangkurdurla. Panungku kapulu nyanyi yaninjarni-kirraju nyanunguju. Yapangku ngulalu nyanungu panturnu kurlarda-kurlurlu, kapulu nyanyi-yijala milpa warlaljarra-kurlurlu. Kapulurla yapa panu-jarlu nguru warrukirdikirdi yulami nyanunguku. Junga nyampuju! *

⁸ Nyampunya kangalpa Kaatu Warlalja-Wiri wangkami, “Ngajuju karna nyinami nyiyarningkijarraku kamparru manu purdangirli. Nyiyarningkijarra-wangurla-wiyi, palkalparna nyinaja. Ngaju karna nyinami-juku jalangurlangu-juku, ngulaju kapurna tarnnga-juku nyina. Ngajujurna PIRRJIRDI-NYAYIRNI WITA-WANGU!”

Jaanelu nyangu jukurrpa-piyarlu Jijaji Kiraji

⁹ Ngajuju Jaanu nyurrurlakupurdangka. Warlalja-Wiri kangalpa Kaatu nyinami panuku, manu warlalja karliparla nyinami nyanunguku. Kujarlaju, yapangku panu-karirli kajulu warrarda murrumuru-mani yangka nyurrurla-piya-yijala. Kala kujaju ngula-juku. Ngaliparlu karlipa tarnnganguku-juku Kaatu warrarda purami jurnta yaninja-wangurlu. Ngajulurlu kalarna-jana wapanjarla yimi Kaatu-kurlu warru yimi-ngarrurnu. Yimi yinya junga ngulaju yirri-puraja Jijajirli. Warlapajurnujulu ngula-kujaku, yapangkujulu puuly-mardarnu, manujulu yilyaja pirijina nyampu-kurra walya wita-kurra kuja-ka kulkurrirni karrimi ngapangka wiringka. Nyampu-kurrajulu yilyajarni nyinanjaku tarnngaku. Ngurrara yirdi nyampuju Patimaja. ¹⁰ Nyurru-wiyi Palya-karirla, Pirlirparlu Kaatu-kurlangurluju ngajuku kurru-pungu yartarnarri nyanungu-nyangu. Ngula-jangkaju, purda-nyangurna yapa jinta-kari ngajulurla purdangirli wangkanja-kurra. Nyanungujulpaju kilji-nyayirni wangkaja kurlumpurrngu* jitirninja-kurlangu-piya. Kala kularna nyangu. Purda-

* 1:7 John 19.34 * 1:10 trumpet

nyangurna linpa-mipa nyanungu-nyanguju. ¹¹ Ngulaju wangkaja nyanunguju, “Jaanu, kapurnangku nyiyarningkijarra milki-yirrarnilki. Nyarrpa-puka kajinpa nyanyi, yimi pantirninjarla pukungka yirrarninjanta. Ngula-jangka-jana puku yinya warru yilyaya Kirijiniki ngula kalu jinta-jarri jaaji-kari jaaji-karirla wirarki-palarla. Ngularra Kirijini kalu nyinami kirringka wirarki-palarla yirdingaku Yipijarla, Jimurnurla, Purrkamamarla, Tayatirarla, Jardujurla, Pilatalpiyarla manu Latujiyarla. Yilyaya-jana puku nyanungu-patuku.”

¹² Ngula-jangkarna warru yunjumu-jarrija yangka nganaku nyanjaku kujaju wangkaja. Nyangurna-jana wirarki-pala jukajuka-karrinja-kurlangu kirrirdikirrirdi. Warlupalu jankaja jukajuka-karrinja-kurlangurla kankarlarni. Juka-juka-karrinja-kurlangulu-jana wirarki-pala ngurrju-manu kawurlu-jangka. Ngulalpalu jukaruru karrinja-yanu kanardirla. ¹³ Ngularrarla kulkurrirni jukajuka-karrinja-kurlangu-paturla, ngana mayilpa yinyarlaju karrija yapa-piya. Nyanungurlu mardarnu jinajina kirrirdimpayi-piya ngularla wapirrija palkaku nyanungu-nyanguku jimanta-jangka wirliya-kurra. Warrukirdikirdi ngarnturlurrurla nyanungu-nyangurlalpa mardarnu pijiji kirrirdi wartirli-kirlangu-piya karntawarrakarntawarra kawurlu-piya. ¹⁴ Marnilpa nyanungu-nyanguju kardirri-nyayirni milpirri-piya, manu milpa nyanungu-nyangulpa mirlirliny-manu, manu jarra-pardija warlu-piya. ¹⁵ Wirliyarlangulpa jarrajarra-pardija warlu-piya-yijala, manulpa wangkaja kilji-nyayirni. ¹⁶ Nyanungurlu rdakangku jungarni-warnurlulpa-jana mardarnu yanjilypiri wirarki-pala. Kanti-piya kirrirdimpayi yiri-nyayirni wilypi-pardija lirra nyanungu-nyangu-ngurlu. Yinngirrijilpa mirlirliny-manu wanta-piya-juku kuja-ka kankarlarra karlarla-puru karrimi.

¹⁷ Kujarna nyanungu warru yunjumu-jarrinjarla nyangu, wantijarna kamparru ngulangka-juku wirliyarla nyanungu-nyangurla. Ngajujulparna ngunaja yururrinja-wangu yapa nyurnu-piya. Kala nyanungurlu rdakangkuju jungarni-purdanjirli marnpurnu, manuju wangkaja:

“Lani-jarrinja-wangu nyinaka! Ngajuju karna nyinami nyiyarningkijarraku kam-parru manu purdangirli. ¹⁸ Ngaju karna wankaru nyinami tarnnga-juku. Junga-nyayirni-jiki-jalarna palija, manurna pina-wankaru-jarrija, manu kapurna nyinamiyi tarnnga-juku. Yapa kuja kalu yawu-pardimi, panu-kari kajikarna-jana pina-wankaru-mani yartarnarri-kirlirli, manu panu-kari ngari kajikarna-jana kutu yampimi ngulangka-juku nguru manparrpa-kurlangurla. ¹⁹ Yuwayi, Jaanu, nyarrpa kuja kanpa nyanyilki jukurra-piyarla nyampurla, pantirninjarla yirrarninja-yanta pukungka. Kapurnangku milki-yirrarnirlangu-jala kaji nyiyarningkijarra muku nyarrpa-jarri ngaka. Yimi yinya pantirninjarla yirra-pukungkarlangu. ²⁰ Nyanyi kanpa-jana yanjilypiri wirarki-pala kuja karna-jana rdakangku jungarni-warnurlu mardarni, manu kanpa-jana nyanyi jukajuka-karrinja-kurlangu kawurlu-jangka wirarki-pala kujalu ngurrju-manu. Kala kula yapangku nganangku milya-pinyi-nyayirni kuja kalu yangka nyarrpaku jukajuka-karrinja-yani. Kapurna-nyarra yirri-pura nyampurra yanjilypiri wirarki-pala manu jukajuka-karrinja-kurlangu nyampurra wirarki-pala nyurrurlaku yungunkulu yangka milya-pinyilki. Nyampurra yanjilypiri wirarki-pala, ngulaju marramarra wirarki-pala yangka ngula kalu-jana warrawarra-kanyi jaaji-kari jaaji-kari wirarki-pala. Manu nyampurra jukajuka-karrinja-kurlangu wirarki-pala, ngulaju yapa Kirijini turnu-kari turnu-karirla ngula kalu jinta-jarrimi ngularrarla jaaji-kari jaaji-karirla wirarki-palarla.”

2

Jaru nyampujulpa-jana ngunaja Kirijiniki ngulalpalu jinta-jarrija kirringka Yipijarla

¹ Ngula-jangka, yapa yinyaju yarda wangkaja, “Yimi ngaju-nyangu, pipangka yirrarninjarlarla pantika yinyaku marramarraku ngula kajana Kirijini-patu warrawarra-kanyi kirringka Yipijarla. Nyampu-jana wangkaya:

‘Wayinkili nyurrurla! Ngajulurlu karna-jana rdakangku jungarni-purdanjirliji yanjilypiri wirliki-pala mardarni. Ngajulu karna wapanja-yani kulkurru-jarra rdilikirlangu jukajuka-karrinja-kurlangu-wanaju. Jaru nyampu karna-nyarra wangkami nyurrurlaku. Purda-nyangkajulu!

² ‘Milya-pinyi karna-nyarra yangka nyarrpa-jarri kuja kankulu nyurrurla. Milya-pinyi karna-nyarra kuja kankujulu wakurturdu warrki-jarri. Yangka majumaju kuja kanyarra rdipimi, ngulaju kankulu nyanunguju warrarda purami-jiki jurnta yaninja-wangurlu. Warrarda kankulu-jana jurnta nyinami yapa ngawu-kujaku ngula kalu nyina jarrwara. Yapa panu-karili nyinaja Wiriwiri Kurdungurlu-patu nganta. Kala lawa. Kujankulu-jana miimii-nyangu yirriyirri, ngulajunkulu-jana milya-pungulku yangka kujalpalu-nyarra yimirr-yungu. ³ Nyurrurla kankujulu wala nyinami. Kujarlaju, yapangku panu-karilili-nyarra jiliwirri-manu manu murrumuru-manu. Kala nyurrurlarlujungkulu warrarda puraja jurnta yaninja-wangurlu. Kujarlaku kankujulu wardinyi-mani.

⁴ ‘Kala yungurna-nyarra kurntakurnta-ngarrinilki ngari wita-miparlu. Kamparru kujankulu Kirijini-jarrija, ngulajulpankulu-nyanu karrikarri-wangu jarnku-jarnku yulkaja. Kala jalanguju kankulu-nyanu yulkami wita-kari wita-karimipalku. Kula kankulu jukaruru nyinami kujaju. ⁵ Manngu-nyangkalu junga-nyayirnirli kujalpankulu-nyanu jarnkujarnku yulkaja kamparru-wiyi karrikarri-wangu-nyayirni. Kala jalangu lawa! Yulkanja-wangu kankulu nyina. Yungulpankulu-nyanu yulkayarla jukaruru kujalpankulu kamparru-wiyi nyinaja. Kajinkili yunjumu warrarda nyinami yulkanja-wangu, ngula-jangkaju kapurna-nyarra yanirni, manu kapurna-nyarra rdilikirlangu jukajuka-karrinja-kurlangu jurnta kanyi. ⁶ Wita-kari yirna-nyarra wangkamilki. Ngularrarlu yapangku panu-karirli ngula kalu purami wati yinya yirdi Nikulawu, ngulangkuju kalu purami yimi jarrwara. Ngaju-piyajuku kankulurla nyurunyuru-jarri yimiki yaliki jarrwaraku. Kujarlangurlanya karna-nyarra wardinyi-jarrimi-juku.

⁷ ‘Yimi ngaju-nyangu ngulaju junga! Kuja kankulu nyurrurlarlu langa mardarni purda-nyanja-kurlangu, ngulangkuju purda-nyangka yirriyirri-nyayirnirli jaruju yangka kuja kajana Pirlirpa Kaatu-kurlangu wangkami yapaku Kirijiniki jaaji-kari jaaji-karirlaku wirliki-palarlaku!

Juju Ngawu-kurlangurlu kapulu-nyarra marda putaputa jinyijinyi-mani Kaatu-ngurlu yaninjaku jarrwaraku. Kala kajinkili-jana warla-pajirni yangka jinyijinyi-maninja wita-wangu-patu Juju Ngawu-kurlangu-patu, kajinkilirla warrarda nyinami Kaatuku jukaruru, kapurna-nyarra kuja-piya wangkami, “Ngayili pajirninjarla kutu nganja miyiji watiya-jangka yangka wankaru-yinja-kurlangu-jangka. Yinya watiya-kapardimi nguru-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangurla. Ngarili kutu-nganja ngakurruju, ngula-jangkaju yungunkulu nyinami tarnga.” ’ ’

Nyampu jaru karla lawa-jarri marramarraku ngula kajana warrawarra-kanyi Kirijini-patu kirringka Yipijarla.

Jaru nyampujulpa-jana ngunaja Kirijiniki ngulalpalu jinta-jarrija kirringka Jimurnurla

⁸ Ngula-jangka, yapa yinyaju yarda wangkaja, “Yimi ngaju-nyangu yirrarninjarlarla pantika pipangka marramarraku yinyaku ngula kajana Kirijini-patu warrawarra-kanyi kirringka Jimurnurla. Kuja-jana wangkaya:

‘Ngajujurna kamparru manu purdangirli nyiyarningkijarrakuju. Ngajurna palija, manurna yarda wankaru-jarrija. Ngaju karna-nyarra jaru nyampu wangkami, purda-nyangkajulu!

⁹ ‘Milya-pinyi karna-nyarra yapangku panu-karirli kuja kalu-nyarra murrumurru-mani. Milya-pinyi karna-nyarra ngula kalu-nyarra jiliwirri-mani, manu kalu-nyarra nginji-wangkanjarla ngawu-pajirni. Ngularrarlu kalu-nyanurla pulka-pinyi. Yirdi-mani kalu-nyanu Juwu nganta, yapa Kaatu-kurlangu nganta. Kala yijardu-wangu kujaju! Ngulaju kalu nyina Juju Ngawu-kurlangu. Milya-pinyi karna-nyarra ngula kankulu nyinami marlajarra nyiya-wangu-nyayirni. Kala ngulaju ngula-juku. Nyurrurlarlu kankulu nyiyarningkijarraju mardarni-juku Kaatu-kurlanguju! Nyanungurlu-nyarra yungu Pirlirra nyanungu-nyangu.

¹⁰ ‘Nyurrurlarlu kapunkulu-nyanu ngaka purda-nyanyi murrumurru-nyayirni. Kala kujakuju kulalu lani-jarrija! Purda-nyangkalkujulu! Ngampurra kan-yarra Juju Ngawu nyinami yungu-nyarra Kaatu-ngurlu karlirr-kanyi. Kujakungarnti, Juju Ngawungku kapu-jana yapa ngawu jinyijinyi-mani nyurrurlaku puuly-mardarninjarla yirrarninjaku rdakungkaku. Kapunkulu-nyanu murrumurru purda-nyanyi rdakungka parra karlarla-palaku, ngari tarnnga-wanguku yungkaparriki. Yapangku ngularrarlu marda kajikalunya-nyarra pinyirlangu. Kala ngulaju ngula-juku. Ngarijili wala-juku warrarda nyinaya! Kajinkijili wala warrarda nyinami, kapurna-nyarra nyiya mayi yinyi ngurrju-nyayirni. Yuwayi, kapunkulu nyinami ngaju-kurlu tarnnga yawu-pardinja-wangu.

¹¹ ‘Yimi ngaju-nyangu ngulaju junga! Kuja kankulu nyurrurlarlu langa mardarni purda-nyanja-kurlangu, ngulangkulu purda-nyangka yirriyirri-nyayirni-ri jaruju yangka kuja kajana Pirlirra Kaatu-kurlangu wangkami yapaku Kirijiniki jaajikari jaaji-karirlaku wirli-palarlaku! Ngana-puka kajirra jukaruru-juku warrarda nyinami Kaatuku, ngulaju kapu wankaru warrarda mardarni tarnnga-juku. Nyanungurlu kula yilyami warlu yinya-kurra kuja-ka warrarda jankami.’ ”

Nyampu jaru karla lawa-jarri marramarraku ngula kajana warrawarra-kanyi Kirijini-patu kirringka Jimurnurla.

Jaru nyampujulpa-jana ngunaja Kirijiniki ngulalpalu jinta-jarrija kirringka Purkamamarla

¹² Ngula-jangka, yapa yinyaju yarda wangkaja, “Yimi ngaju-nyangu yirrarninjarlarla pantika pipangka marramarra yinyaku ngula kajana Kirijini-patu warrawarra-kanyi kirringka Purkamamarla. Kuja-jana wangkaya:

‘Ngajulurlu karna kanti-piya kirrirdimpayi yiri-nyayirni mardarni. Ngaju karna-nyarra yimi nyampu wangkami. Purda-nyangkalkujulu!

¹³ ‘Juju Ngawu kajana nyinami wiri yapaku ngula kalu nyina nyurrurla-nyangurla kirringkaju Purkamamarla. Ngularrarlu yapangku panu-karirli kalu purami Juju Ngawu. Kala nyurrurlarlunkujulu nyinaja warrarda jukaruru ngajuluku, kulankujulu juwa-kijirninjarla yampija. Kirringka nyurrurla-nyangurlaju Purkamamarla, ngula-ka nyinami Juju Ngawu, ngularrarlu yapangku panu-karirli pungu warrkini ngaju-nyanu yirdiji Yantipuju. Nyanungurlu kala-jana yapaku ngaju-kurlu warrarda yimi-ngarrurnu. Ngula-jangkanyalu pungu nyanunguju. Kala yapangku nyurrurlarlunkujulu warrarda puraja. Wardinyi-mani kankujulu kujarlaju.

¹⁴ ‘Kala jalangurlu yungurna-nyarra ngari witangku-mipa kurntakurnta-ngarrirnilki. Wirrkardu kankulu warntarla nyinami yapa Palama-kurlangu-piyajuku ngulalpalu nyinaja nyurru-wiyi.* Yimi yinya kankulu milya-pinyi? Palamarlu manu yapangku nyanungu-nyangurlu kalalu-jana ngurrju-manu nyiya juju pirli manu jamalya-jangka. Kalalu kuyu purraja ngayirnila nyiyarningkijarrarla

* 2:14 Nyangka Numbers 22–24

ngularrarla pulka-pinjaku, manu kuyu yinyaju kalalu ngarnu. Yapa Palama-kurlangu kalalu kutu-ngunaja wati-kari-kirli manu karnta-kari-kirli kalykuru maliki-piya. Palamarlu pinarri-manu wati-kari yirdiji Palaka juju ngularra-kurlu nyiyarningkijarra-kurlu, manu ngula-jana Palakarlu pinarri-manu yapa Yijirali-pinki. Kujarlaju, kalalu yapa Yijirali-pinkiji nyinaja yunjumu warntarla yapa Palama-kurlangu-piya-yijala. Kuyu yinyajulu nyanungurluju ngarnu-yijala, manu kalalu ngula-warnuju kutu-ngunaja maliki-piya yapa ngalya-kari-kirliji. Jalangu ngalya-kari kankulu nyinami yunjumu-yijala Palama-kurlangu-piya marda. Kujaju majumaju-nyayirni. ¹⁵ Manu nyurrurla ngalya-kari kankulu nyinami jungarni-wangu ngularra yapa panu-kari-piya ngula kalu purami yimi Nikulawu-kurlangu. Nyanungu-nyangu yimiji jungarni-wangu, jarrwara. ¹⁶ Yimi-jarra kuja kalu-jana pinarri-mani Palamarlu manu Nikulawurlu, ngulaju jungarni-wangu-nyayirni. Yampiyalu-palangu puranja-wangurlu! Kaatulu pina-yaninjarla yalala-yirra! Kajinkili warrarda nyinami jungarni-wangu yapa Palama-kurlangu-piya manu yapa Nikulawu-kurlangu-piya, ngulaju kapurna-nyarra jangkardu yanirra kulukungartilki nyurru-wiyi-wangu. Kapurna-nyarra kulungku pinyi yangka-kurlurlu kanti-piya kirrirdimpayi-kirlirli kuja-ka lirra ngaju-nyangu-jangka wilypi-pardimi.

¹⁷ ‘Yimi ngaju-nyangu ngulaju junga! Kuja kankulu nyurrurlarlu langa mardarni purda-nyanja-kurlangu, ngulangkulu purda-nyangka yirriyirri-nyayirni jaruju yangka kuja kajana Pirlirra Kaatu-kurlangu wangkami yapaku Kirijiniki jaaji-kari jaaji-karirlaku wirliki-palarlaku!

‘Ngana-puka kajirla jukaruru Kaatuku warrarda nyinami, kapurnarla yinyi mangarri panu nyurru-wiyi-warnu.* [Ngulaju Kaatu-kurlangu mangarri ngula-jana yilyanjarla yungu yalkiri-jangka nyurru-wiyi, ngula-jana pirda-manu yapa Yijirali-pinki.] Kula-ka nganangku nyanyi mangarri ngula jalangurlu. Wuruly-mardarni karna yapa-kujakuju. Kala kapurna yapaku yangkaku yinyi kuja karla Kaatuku jungarni warrarda nyina. Manu kapurnarla yinyirlangu yapa yinyaku lalya pamarrpa kardirri. Manu pamarrparla yinyarlaju kapurna yirrarni yirdi-kari yapaku yinyakuju. Yapangku panu-karirli kulalu yirdi yinyaju milya-pinyi. Yapangku yinya-miparlu pamarrpa kardirri-kirli-miparlu kapu yirdiji milya-pinyi.’ ”

Nyampu jaru karla lawa-jarri marramarraku ngula kajana warrawarra-kanyi Kirijini-patu kirringka Purrkamamarla.

Jaru nyampujulpa-jana ngunaja Kirijiniki ngulalpalu jintajarrija kirringka Tayatirarla

¹⁸ Ngula-jangka, yapa yinyaju yarda wangkaja ngajuku, “Yimi ngaju-nyangu yirrakarla pipangka pantirninjarla marramarraku yinyaku ngula kajana Kirijini-patu warrawarra-kanyi kirringka Tayatirarla. Wangkaya-jana kuja:

‘Ngajujurna Ngalapi-nyanu Kaatu-kurlangu. Milpa ngaju-nyangu-ka jarra-pardimi warlu-piya-juku, manu wirliya ngaju-nyangu-ka jarra-pardimi yalyuyalyu-nyayirni warlu-piya-juku. Ngaju karna-nyarra yimi nyampuju wangkami. Purda-nyangkalkujulu!

¹⁹ ‘Milya-pinyi karna-nyarra kuja kankulu nyurrurla yangka nyarrpa-jarri. Milya-pinyi-jala karna-nyarra kuja kankulu-nyanu jarnkujarnku yulkami. Milya-pinyi karna-nyarra yangka kuja kankujulu wala nyinami ngaju-mipaku, manu yangka nyurrurla kuja kankujulu mata-karda-nyayirni warrki-jarrimi. Maju-pururlangurlu kankujulu warrarda purami-jiki yampinja-wangurlu. Kujankulu kamparru-wiyi Kirijini-jarrija, ngarilpankujulu wita-mipa-wiyi warrki-jarrija. Kala jalanguju kankujulu warrkingka wiringkalku warrki-jarrimi. Ngurrju kujaju! ²⁰ Kala yungurna-nyarra kurntakurnta-ngarrirnilki ngari wita-miparlu. Nyurrurlarlu kula kankulu

* 2:17 Nyangka Exodus 16

mardukuja ngawu yinya yirdiji Jijipulu kurnta-ngarrirni, yangka jinta turnu-warnurla nyurrurla-nyangurla kuja-ka nyinami. Mardukujarlu nyampurulu kanyanu jarukungarduyuju Kaatu-kurlangu nganta ngarrirni. Kala junga-wangu kujaju. Manu kajana warrarda pinarri-mani yapa ngaju-nyangu jungarni-wangurlu yungulu kuja-jangkaju nyinami jungarni-wangu-yijala. Nyanungu mardukuja kajana kuja wangkami, “Mpa! Panurlipa kalykuru kutu-ngunami yapa ngalya-kari-kirli maliki-piya. Manurlipa panungku kutu-ngarni kuyu maralypi-kari maralypi-kari-jangka yangka kuja karliparla purranjarla yinyi Juju Ngawuku.”²¹ Nyurru-jukulparna warrarda ngarrurnu yungu ngularra nyiyarningkijarra ngawu yampimi, manu yungu pina-yaninjarla yalala-yirrarni Kaatu. Kala lawa-juku. Mardukuja yinyaju yungu nganta kalykuru waru ngunami wati-kari wati-kari-kirli.

²² ‘Purda-nyangkalkujulu! Kapurna mardukuja yinya Jijipulu nyurnu-mani-nyayirni. Manu wati ngularra kujalpalu kalykuru-jarrinjarla kutu-ngunaja nyanungu-kurlu, ngulaju kapurna-jana nyurnu-mani-yiyala. Kapulu-nyanu murrumurru wirilki purda-nyanyi. Kala kajilpalu yampiyarla ngunanja-wangurlu Jijipulu, ngulaju kajikarna-jana yampimilki murrumurru-maninja-wangurlu.²³ Ngularrarlu panu-karirli yangkanku kuja kalu mardukuja nyanungu purda-nyanyi ngula kajana pinarri-mani jungarni-wangurlu, kapurna-jana panu-jarlu muku riwarr-pinyi. Ngula-jangka kapujulu yapangku Kaatu-kurlangurlu jaaji-kari jaaji-karirli milya-pinyi. Kapulu-nyanu jarnkujarnku wangkami, “Wayinkili, nyurru-juku kangalpa milya-pinyi Kaaturluju yangka kuja karlipa nyarrparlu manngu-nyanyi nginyinginyirli ngaliparlu. Kuja karlipa yangka nyiyaku payirni nyanungu, payirninjakungarnti kangalpa milya-pinyi.” Ngana-puka kaji nyinami jungarni-wangu, ngulaju kapurna ngurrara ngurrju-wangu-kurra yilyamirra tarnngalku. Kala kaji ngana-puka jungarni nyinami, kapurna kanyi ngurrara ngaju-nyangu-kurra ngurrju-kurra tarnngalku.

²⁴⁻²⁵ ‘Kuja kajana mardukujarlu ngulangku Jijipulurlu puranjakungarduyuu nyanungu-nyangu pinarri-mani, ngulaju kalu-nyanu kuja jarnkujarnku wangkami, “Wayinkili! Nyampuju Juju Ngawu-kurlangu yimi kuja kangalpa yimi-ngarrirni, ngulaju ngurrju. Yapa panu-karirli kula kalu yimi nyampuju milya-pinyi. Kala karnalu milya-pinyilki.” Kujanya kalurla puranjakungarduyuu nyanungu-nyanguju marlaja wangkami yimi-kirli ngurrju-wangu-kurlu. Kala yapa nyurrurla panu-kari Tayatira-wardingki, kula kankulu yimi yinya purda-nyanyi, jurnta nyina kankulurla. Kujarlu kankujulu wardinyi-mani. Kujarlaju, yungurna-nyarra ngari jintakulku wangkami: Walajulu warrarda nyinaya kajirna yanirni kulpari. Ngarili yimi nyampu jinta-mipa warrarda puraya yungujulu wala nyina.

²⁶⁻²⁷ ‘Ngaka kapurna walya-kurraju pina-yanirni. Ngulakungarnti, kajinkilirla Kaatuku warrarda nyinami jungarni, manu kajinkilirla warrkingka warrarda warrki-jarri yangka kuja karna-nyarra yinyi, kapurna-nyarra panu milarni yungunkulu wiri nyinami ngaju-piya-juku yapa panuku ngula kalu nyina ngurrara-kari ngurrara-kari ngurujarraranypa. Ngula-piyarluru milarnu Wapirrarlu ngajukupalangurlu yungurna-jana wiri nyina ngularraku yapa panuku. Kajilpalu-nyarra yapa ngularra kulu-jarriyarla, kapunkulu-jana ngulaju muku riwarr-pinyi.

“Ngularraju kapunkulu-jana wita-kari wita-kari-kirra rdilykirdilyki-pinyi yangka yapangku kuja-ka rdilykirdilyki-pakarni murlukurnpa rdalyku-kurlurlu.”*

²⁸ Ngula-jangka kapurna-nyarra yinyi yanjilypiri ngula-ka mirilmiril-karri kakarra-ngurlu, murnmangka-wiyi kuja karla parral-pantirninjinarni. Panungku yapangku kapulu-nyarra nyanyi yanjilypiri yinya-kurluju, manu kujarlaju kapulu-nyarra milya-pinyi wiriwirilki.

* 2:26-27 Nyangka Psalm 2.9

²⁹ ‘Yimi ngaju-nyangu ngulaju junga! Kuja kankulu nyurrurlarlu langa mardarni purda-nyanja-kurlangu, ngulangkulu purda-nyangka yirriyirri-nyayirni jaruju yangka kuja kajana Pirlirra Kaatu-kurlangu wangkami yapaku Kirijiniki jaaji-kari jaaji-karirlaku wirli-palarlaku!’ ”

Nyampu jaru karla lawa-jarri marramarraku ngula kajana warrawarra-kanyi Kirijini-patu kirringka Tayatirarla.

3

Jaru nyampujulpa-jana ngunaja Kirijiniki ngulalpalu jinta-jarrija kirringka Jardujurla

¹ Ngula-jangka, yapa yinyaju yarda wangkaja ngajuku, “Yimi ngaju-nyangu pantirninjarlarla yirraka pipangka marramarraku yinyaku ngula kajana Kirijini-patu warrawarra-kanyi kirringka Jardujurla. Wangkaya-jana kuja:

‘Ngaju karna-jana wiri nyinami pirlirrpaku ngularraku wirli-palaku, Kaatuku kalurla ngunami ngularraju. Ngajulurlu karna-jana yanjilypiri ngularra wirli-palaju mardarni. Yimi nyampu karna-nyarra wangkami. Purda-nyangkalkujulu!

‘Milya-pinyi karna-nyarra yangka kuja kankulu nyarra-jarrimi. Rampalparlu kalu-nyarra yapanku manngu-nyanyi yangka nganta kankujulu purami junganku. Kala lawa, nyurrurlaju mardankulu yapa nyurnu-piya-juku! Kalankujulu purajawiyi, kala jalangurlu yampijalkankujulu, manunkulu yanu jarrwara-karilki. ² Warrki-jarrimi karnarla Kaatu-mipaku. Nyanungurlulpa-nyarra nyangu yirriyirri. Nyurrurlaju kalankulurla nyinaja jungarni nyanunguku, manulpankulurla kutu-jarrinja-yanu nyanungu-kurra-pinangu. Kala ngula-jangkaju, rdirri-yungkulurla nyanunguku jurnta yaninjakuju manu jarrwaraku yaninjaku. Kajinkili warrarda yani jarrwara, kapunkulu yawu-pardi Kaatu-wangu. Yakarra-pardiyalu! Jukuru-wangulurla Kaatuku nyinaka! Rdirri-yungkalurla yarda puranjaku nyanunguku lani-jarrinja-wangu! ³ Nyurru-wiyi, nyurrurlarlunkulu purda-nyangu manunkulu pinarri-jarrija yimiki jungaku Jijaji Kiraji-kirliki. Kulalu yimi kujaju wajawajamanta! Tarnngangkulu warrarda manngu-nyangka! Jungarnirli yimi ngulaju puraya! Kulalu majungka-jarriya warrarda, kala pina-yaninjarlalu yalala-yirraka Kaatu. Kajinkili yunjumu warrarda nyinami, kulankujulu milya-pinyi kajirna nyangurla yanirni nyurrurla-kurra. Nyurrurlaju kapunkujulu ngarrurda-jarrimi-nyayirni kajirna yanirni. Yuwayi, kapurna-nyarra kapal-katirni yaruju-nyayirni.

⁴ ‘Yapa nyurrurla panu-kari Jarduju-wardingi kankujulu nyinami jungarni. Nyurrurlaju ngurrju-nyayirni jurnarra kirlika-piya-juku. Yuwayi, Kaatu kanyarra wardinyi-jarrimi. Kujarlaju, kapunkulu wapami ngaju-wana. Kapurlipa jurnarra kardirri mardarni palkangkaju. ⁵ Pukungka wiringka yirrarnu-jana pantirninjarla Kaaturlu yirdi yapa panu yungulu nyinami tarnnga nyanungu-wana. Kajinkilirla Kaatuku jungarni warrarda nyinami, ngula-jangka jurnarra ngularra kardirri kapunkulu mardarni palkangka. Junga kujaju. Manu Kaaturlu kapu-nyarra yirdi nyurrurla-nyangu mardarni pukungka wiringka yinyarla, kula-nyarra yirdiji mirirni. Ngaka, kajirna kamparru karrimi Kaaturla manu marramarra panu-jarlurla, ngularra ngula kalurla warrki-jarrimi nyanunguku, kapurnarla nyanungukuju kuja wangkami, “Wapirra, yapa nyampurraju karna-jana milya-pinyi. Ngularraju kajulu nyinami ngajuluku.”

⁶ ‘Yimi ngaju-nyangu ngulaju junga! Kuja kankulu nyurrurlarlu langa mardarni purda-nyanja-kurlangu, ngulangkulu purda-nyangka yirriyirri-nyayirni jaruju yangka kuja kajana Pirlirra Kaatu-kurlangu wangkami yapaku Kirijiniki jaaji-kari jaaji-karirlaku wirli-palarlaku!’ ”

Nyampu jaru karla lawa-jarri marramarraku ngula kajana warrawarra-kanyi Kirijini-patu kiringka Jardujurla.

Jaru nyampujulpa-jana ngunaja Kirijiniki ngulalpalu jinta-jarrija kiringka Pilatalpiyarla

⁷ Ngula-jangka, yapa yinyaju yarda wangkaja, “Yimi ngaju-nyangu pantirninjarlarla yirraka pipangka marramarra yinyaku ngula kajana warrawarra-kanyi Kirijini-patu kiringka Pilatalpiyarla, kuja-jana wangkaya:

‘Ngaju karna-nyarra yimi nyampu yimi-ngarrirnilki. Ngajujurna Warrkini-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu. Nyanungu-mipaku karnarla warrki-jarrimi. Yimi-ngarrirni karna-jana yimi junga Kaatu-kurlu. Ngajuju Kaaturlu yirrarnu wiri Kingi Tapiti-piya-juku ngulalpa-jana yapaku wiri nyinaja nyurru-wiyi. Kaaturluju yungu kiyi tuwa lakarn-pinja-kurlangu kuja-ka karrimi kamparru nguru-nyayirni-wangurla. Kajirna tuwa lakarn-pinyi kiyi yinya-kurlurlu, kulalpa nganangku jatimapi-mantarla pina. Manu kajirna jatimapi-mani, kulalpa nganangku lakarn-pungkarla.

⁸ ‘Milya-pinyi karna-nyarra yangka kuja kankulu nyarrpa-jarrimi. Milya-pinyi karna-nyarra kuja kankulu jaajirla nyinami marnkurrpa-mipa. Yapa-karirli kula kalu-nyarra purda-nyanyi yangka nyarrpa kuja kankulu-jana wangkami. Ngulaju ngula-juku. Purda-nyanjarlankulu puraja yimi ngaju-nyangu. Kulankulu-nyanu ngajuku ngurrrpa-pajurnu milya-pinja-wangurlu nganta. Kujarlaju, tuwa kapurna lakarn-pinyi nyurrurlarla kamparru yungunkujulu kaninjarni yukanjarla ngajuku warrarda warrki-jarrimi. Kulalpa nganangku tuwa yinyaju jatimapi-mantarla warla-pajirninjaku nyurrurla yukanja-kujakuju. ⁹ Jalangurlu yungurna-nyarra yimi-ngarrirni nganayi ngularra-kurlu yapa-kurlu panu-kari-kirli. Ngularrarlu ngula kalu-nyanu Juwu-pajirni. Yijardu-wangu ngularraju. Kula kalu nyinami Kaatu-kurlangu, kala ngulajulu Juju Ngawu-kurlangu. Purda-nyangkalkujulu! Kapurna-jana yapa ngularraju ngurrrju-mani parntarrinjaku kamparrurlaku nyurrurlaku yungulu-nyarra pulka-pinyi. Kapulu milya-pinyi yangka kuja karna-nyarra yulkami.

¹⁰ ‘Ngaka, yapa panu warrukirdikirdi ngurungka nyampurula kapulu murrumurru-jarrimi-nyayirni. Ngula-puru Kaaturlu kapu-jana waalparrirni jungangu-japa kajili purda-nyanjarla purami nyanungu, manu marda kapulurla jurnta yani. Nyurru-jukurna-nyarra yimi-ngarrurnu yungunkujulu warrarda purami yampinja-wangu. Nyurrurlarlunkujulu warrarda puraja maju-pururlangurlu. Kujarlaju kapurna-nyarra warrawarra-kanyi ngaka murrumurru-puru ngula-ka kutu-jarrinjarni yani yapa panu-kurra ngurujarraranyapa. ¹¹ Kapurna pina-yanirni yungkaparri yungurna-nyarra nyiya mayi yinyi ngurrrju-nyayirni. Ngulaku-ngarntijili warrarda nyinaya wala-juku yungunkulu nyinami ngaju-kurlu tarnnga. Kajili-nyarra karlirr-kanyi ngaju-kujaku, ngulaju kulankulu nyiya mayi mani ngurrrju. Kulankulu nyinami tarnnga ngaju-kurlu.

¹² ‘Kaatu-kurlangu yuwarli ngurungka nyanungu-nyangurla, ngulangkuju kajana pirli-wati mardarni kirrirdikirrirdi kuja kalu jukajuka-karrinja-yani. Pirlingki ngular-rarlu kalu yuwarli parlirni wantinja-kujaku. Juju Ngawu-kurlangurlu kapulu-nyarra marda putaputa jinyijinyi-mani Kaatu-ngurlu yaninjaku jarrwaraku. Kala nganangku kaji-jana warla-pajirni ngularra jinyijinyi-maninja wita-wangu Juju Ngawu-kurlangu, kajirla jungarni Kaatuku warrarda nyinami, kapurna pirrjirdi-mani nyanunguju pirli ngularra-piya-juku ngula kuja kalu jukajuka-karrimi yuwarlirla Kaatu-kurlangurla. Nyanungu kapu nyinami tarnnga ngulangkuju. Ngaju-nyangu Kaatu-kurlangu kapurna yirdiji yirrarni pantirninjarla yapangka yinyarlaju. Kapurna yirrarni-yijala yirdi-kari pantirninjarla kirri Jurujulumu yapangka yinyarlaju. Kula nyampu Juru-julumu kirri nyurru-warnu, lawa. Nyampuju Jurujulumu kirri-kari jalangu-warnu ngula kapu yanirni ngaka yalkiri-jangka kaji Kaaturlu nyampu-kurra yilyamirni.

Kapurna yangka yirdi yirrarni yapangka yinyarlaju. Manu kapurnaju yirdi-kari warlalja yirrarni pantirninjarla yapangka yinyarlaju.

¹³ ‘Yimi ngaju-nyangu ngulaju junga! Kuja kankulu nyurrurlarlu langa mardarni purda-nyanja-kurlangu, ngulangkulu purda-nyangka yirriyirri-nyayirni jaruju yangka kuja kajana Pirlirpa Kaatu-kurlangu wangkami yapaku Kirijiniki jaaji-kari jaaji-karirlaku wirki-palarlaku!’ ”

Nyampu jaru karla lawa-jarri marramarraku ngula kajana warrawarra-kanyi Kirijini-patu kirringka Pilitalpiyarla.

Jaru nyampujulpa-jana ngunaja Kirijiniki ngulalpalu jintajarrija kirringka Latujiyarla

¹⁴ Ngula-jangka, yapa yinyaju yarda wangkaja ngajuku, “Yimi ngaju-nyangu pantirninjarlarla yirra pipangka marramarra yinyaku ngula kajana warrawarra-kanyi Kirijini-patu kirringka Latujiyarla, kuja-jana wangkaya:

‘Yirdi ngaju-nyangu “Yijardu.” Ngaju-jala karna-jana yapaku yimi jungaju Kaatu-kurluju yimi-ngarrirni. Ngula-jangkanya yungunkujulu wala nyinami ngajuku. Kuja Kaaturlu ngurrju-manu nyiyarningkijarra nyurru-wiyirli, ngajarrarlurnajarra mapirirli ngurrju-manu.

¹⁵ ‘Milya-pinyi karna-nyarra kuja kankulu yangka nyarra-jarri. Nyurrurla kankujulu wala nganta nyina ngajuku, manu kankulu-nyanu Kirijini-pajirni. Kala lawa. Jukuru-nyayirni kula kankujulu jungarni nyina, kula kankujulu ngurrju warrki-jarrimi ngajuku, lawa. Nyarra-manirna-nyarra? ¹⁶ Nyurrurlarlu kankulu-nyanu Kirijinirli nganta ngarrirni, kala lawa! Warrki-wangu-juku kankujulu jurnta nyinami ngajulukuju. Ngula-panuju kapurna-nyarra juwa-kijirni. Kuja-kujaku, jungajulu warrki-jarriya yungurna-nyarra wardinyilki nyina. ¹⁷ Nyiija-jangka karna-nyarra kulu-jarrimi? Wali, nyurrurlarlu kankulu rampalparlu manngu-nyanyi kuja kankulurla nyinami jungarni nganta Kaatuku. Nyurrurlaju kankulu-nyanu kuja-juku jarnkujarnku wangkami, “Wayinkili, nyiyakulparlipa-jana payikarla yapa ngalya-karriji nyiyarlangukuju? Nyurru karlipa mardarni tala manu nyiyarningkijarra panujarlu.” Kuja-piyanya marda kankulu wangkami. Kala kujaju junga-wangu! Ngayi kankulu wangkami milya-pinja-wangu. Mari-jarrimi karna-nyarra kuja-kurrakuju. Nyurrurla kankulu nyinami yapa-piya-juku ngula kalu nyina marlajarra. Kula kankulurla Kaatuku nyinami jungarni. Nyurrurla kankulu nyinami yapa pampardapiya ngula kalu Kaatuku nyina milya-pinja-wangu. Manu nyurrurlaju yapa-piya ngula kalu nyina jalya. Kula kankulu Kaatu purami junganku. Kujarlanya karna-nyarra kulu-jarrimi.

¹⁸ ‘Ngatingki-manilki karna-nyarra yungunkujulu ngaju-kurra yanirni. Payikajulu kawurluku. Kajirna-nyarra yinyi, ngula-jangka nyurrurlaju kapunkulu nyina yapa-piya ngula kalu mardarni nyiyarningkijarra. Kapurna-nyarra pinarri-mani jungarniki nyinanjaku. Payikajulu jurnarra kardirriki yungunkulu mardarni palkangka. Ngula-jangka kapunkulu nyina jalya-wangu manu kurnta-wangu. Payikajulu mirrijiniki paniya-kurlanguku nyurrurla-nyanguku. Ngula-jangka, yungunkulu-nyanu yirrarni paniyarla nyanjaku warrajakulku.

¹⁹ ‘Kuja karnarla yulkami nganarlanguku, ngulaju karna kulungku kurntakurnta-ngarrirni, manu karna kulungku ngarrirni junga yungu pina-jarrinjarla nyina jungarni. Kujarlaju, yampiyalu nyiyarningkijarra purdangirli, manulu kapankurlu pina-yaninjarla yalala-yirra Kaatu! ²⁰ Kuja-ka yapa kutulku yanirni yuwarlikirra, tuwa karla pakarni. Purlami karla yapaku kaninjarniki yungurla tuwa lakarn-pinyi. Kuja-piya-juku, yapaku karna-nyarra purlami. Tuwajulu lakarpungka yungurna-nyarra yukamirra. Kajinkijili purda-nyanyi purlanja-kurra, manu tuwa kajinkijili lakarn-pinyi, ngula-jangka kapurna-nyarra yukanjarla jirnganja

ngarni nyurrurlaku, manu kapunkujulu jirrnganja ngarni ngajuluku. ²¹ Kujalparna nyinaja ngurungka nyampurla, kalaju Juju Ngawungku putaputa jarrwara-manu Kaatu-kujaku. Kalarna ngajulurluju warla-pajurnu. Ngajulurlurna Kaatu warrarda puraja jungarnirli-jiki. Kujarlaju, jalangu karnarla jirrnganja nyinami Kaatuku ngula-ka nyinami wiringka nyinanja-kurlangurla nyanungu-nyangurla. Mapirri wiri-jarra karlijarra nyinami nyiyarningkijarraku. Kuja-piya-yijala, kajinkilirla Kaatuku jungarni warrarda nyinami, kajinkili warla-pajirni Juju Ngawu ngaju-piyarlu, ngula-jangkaju kapurna-nyarra wangkami yungunkujulu yaninjarla nyinami ngaju-wana kuja karna nyinami wiringka nyinanja-kurlangurla ngaju-nyangurla.

²² ‘Yimi ngaju-nyangu ngulaju junga! Kuja kankulu nyurrurlarlu langa mardarni purda-nyanja-kurlangu, ngulangkulu purda-nyangka yirriyirri-nyayirni jaruju yangka kuja kajana Pirlirra Kaatu-kurlangu wangkami yapaku Kirijiniki jaaji-kari jaaji-karirlaku wirli-palarlaku!’ ”

Nyampu jaru karla lawa-jarri marramarraku ngula kajana warrawarra-kanyi Kirijini-patu kiringka Latujirarla.

4

Jaanurlu nyangu Kaatu ngulalpa nyinaja wiringka nyinanja-kurlangurla nguru-nyayirni-wangu nyanungu-nyangurla

¹ Ngula-jangkaju, nyangurna jukurra-piyarlu nyiya mayi. Narnti-nyangurna kankarlarra-karirli yalkiri, manurna tuwa nyangu. Tuwa yinyarlaju lakarn-pardija. Ngula-jangka, purda-nyangurna ngana mayi kujalpaju wangkaja kilji-nyayirni linpa kurlumpurrngu jitirninja-kurlangu-piya yapa jinta-juku kujaju kamparru-wiyi wangkaja. Nyanunguju wangkaja, “Kankarlarra-kari yantarni nyampu-kurra! Kapurnangu milki-yirrarnilki kaji ngaka nyarra-mani Kaaturlu.” ² Kapankurnaju purda-nyangu kujaju Pirlirra Kaatu-kurlangu yukaja ngajuluku. Jukurra-piyarlurna nyangu kujaju kangu nguru-nyayirni-wangu-kurra. Ngulangkarna nyangu wiri-nyayirni nyinanja-kurlangu, ngulangkanyalpa ngana mayi nyinaja kingi-piyi. ³ Palka nyanungu-nyangulpa mirlirliny-manu yalyuyalyu manu wajirrkijawirrkinyayirni. Nyinanja-kurlangurla yinyarlalpa warrukirdikirdi pararriji karrija, manulpa mirlirliny-manu-yijala. ⁴ Yinyarlajulpalu nyinanja-kurlangu 24-pala panu-kari karrija. Ngularrajulpalu warru karrija nyinanja-kurlangurla wiringka yinyarlaju. Ngularrarlupalu nyinanjunu marramarra 24-pala wiriwiri ngulalpalu-jana nyinaja marramarraku panu-kariki. Ngularrarlupalu palkangkaju jurnarra kardirri mardarnu, manu jurrungkajulpalu jarnkujarnku mardarnu kawurlu-kurlu mukartiji kingi-piyarlu. ⁵ Nyangurna yali wiri nyinanja-kurlangu ngulalpa karrija kulkurrirni nyinanja-kurlangurla panu-karirla. Ngularra-jangkalparla karrikarrija wirnpaju, manulparna purda-nyangu yangka ngula karla maarr-maninjarla ngapaku wangkanjarla wapami. Purda-nyangurna-jana linparlangu wangkanja-kurraju, marda marramarra ngularra wangkanja-kurraju. Karrija, milya-pinja-wangurna. Kamparru nyinanja-kurlangurla ngulararla panungkaju, ngiji kirrirdimpayi wirli-palalpalu jukajuka-karrinja-yanu kanardirlaju. Kampanja-yanulpalu kankarlarni. Ngiji ngularraju, ngulaju yangkarra pirlirra wirli-pala Kaatu-kurlangu. ⁶ Ngijipaturla ngulararla kamparrulpa ngunaja ngapa mangkuru kirlaji-piya warraja-nyayirni yangka kuja karlipa nyanyi kaninjarra-kari.

Nyangurna-jana nyiya mayi wankaru-patu murntu-pala kujalpalu kutu karrija wiringka nyinanja-kurlangurla. Jinta-karriji jungarni-purdanji, jinta-karriji jampu-purdanji, jinta-karriji purdangirli, jinta-karriji kamparru. Paniya panu-jarlu ngarnturlurrurla manu purturlurla nyanungurra-nyangurla. ⁷ Jinta-karriji ngaya wiri-jarlu-piya. Jinta-karriji puluku wiri-piya. Jinta-kari-kirlangu yinngirriji ngari yapa-

kurlangu-piya-juku. Manu jinta-kariji warlawurru-piya-juku ngula-ka warru paarr-pardimi yalkirirla. ⁸ Wankaru-paturlu ngula-paturlulu mardarnu pinkirrparrangu paarr-pardinja-kurlangu. Kulalpalu ngari pinkirrupa jirrama-puka mardarnu, lawa. Jika-palalpalu jarnkujarnku mardarnu pinkirrpaju. Manulpalu paniyaju panu-jarlu jarnkujarnku mardarnu palkangkaju jurru-ngurlu wirliya-kurra. Warrardalpalu yunparnu parra-wirirli manu munga-wirirli lawa-jarrinja-wangurlu. Kujanyalpalu yunparnu:

“Tarruku, Tarruku, Tarruku! Kaatu Warlalja-Wiri ngulaju Tarruku! Kaatuju PIRRJIRDI-NYAYIRNI WITA-WANGU! Kamparru nyiya-wangurla-wiyi nyinalpa Kaatuju. Nyanunguju-ka nyinami-jiki jalangurlanguju, manu ngakarlan-guju nyanunguju kapu warrarda nyinami wankaru-juku.”

Kujanyalpalu yunparnu. ⁹⁻¹⁰ Junga-juku-waja-ka nyinami Kaatuju wiringkaju nyinanja-kurlangurlaju, manu kapu nyanunguju warrarda nyina wankaru tarnngajuku palinja-wanguju. Wankaru-paturlu ngula-paturlulu yunparnu kujarlu yungulurla Kaatuku pulka-pinyi manu yungulurla nyanunguku yati-wangkami. Yuwayi, Kaatu-ka nyinami yinyarla wiringka nyinanja-kurlangurla, manu nyanunguju kapu yawu-pardinja-wangu wankaru warrarda nyinami tarnngajuku. Nyangurlarlu-puka kuja kalurla wankaru-paturlu ngula-paturlu Kaatuku yunparni, ngulaju kalurla ngularraju marramarraju 24-palaju ngunanjunu miyalu-purdanji ngayirnirla nyanungurla nyanungukuju yungulurlajinta pulka-pinyi. Yirrarni kalu mukarti kawurlukurlu nyanungurra-nyangu kutu nyinanja-kurlangu wiri-wana yinya-wana, manu kujanya kalu wangka:

¹¹ “Warlalja-Wiri Kaatu, nyurru-wiyi nyuntunpa manngu-nyangu nyiyarningkijarra yungunpa nyarrparlu ngurrju-mani walyangka nyampurla. Manu nyuntulukungku nyiyarningkijarraju marlaja palka-jarrijalku. Nyuntu-wangurlaju, kula nyiyarlanguju palka-jarriyarla. Nyuntu-mipanpa yartarnarri wiri-kirliji. Kujarlaju, yapangku panungku yungungkulurla pulka-pungkarla yungungkulu ngurrju-pajirni!”

5

Panungkulpalurlajinta Jiyipiki Kaatu-kurlanguku pulka-pungu

¹ Ngula-jangka, jukurupa-piyarlurna nyangu ngana mayi nyinanja-kurra nyinanja-kurlangurla wiringka. Rdakangka nyanungu-nyangurlalpa mardarnu pipa kirrirdimpayirlangu. Ngulangkujulpa-jana yirdi panu mardarnu pipangka kamparru manu purdangirlirla. Ngula-jangka japujapu-manu pipa yinyaju kirrirdimpayi manu kapurdu-manu. Manu ngulangka nyanungurlu parlurnu palya-piya-kurlurlu wirlikipala-kurlurlu yungu pipa yangka ngunami lakarn-pardinja-kujaku. Nyanungurlulpa mardarnu rdakangka jungarni-purdanjirli. ² Ngula-jangka, kiljirla purlaja marra-marra wiriji, payurnu nyanungurlu, “Ngana yapaju ngurrju-nyayirni Kaaturluju milarnu yungu yalyi-mani palya-piya pipa yangka-juku nyanjakungarnti?” ³ Kala yapangku nganangku kulalpa-jana yinya palya-piya yalyi-mantarla. Warrukirdikirdili warru nyangu kankarlarra nguru-nyayirni-wangurla manu walyangka nyampurla, manulurla nyangu walyangka kanunjumparra, kala lawa. Kulalu-jana rdipija yapa ngurrjuku yungulu-jana yalyi-mani palya-piya pipa yangka-juku yungulpalu yirdi ngula-jangka riiti-mantarla. ⁴ Ngulangkujuju yulanjakuyulanjaku-manu-nyayirni. Ngajurna warrarda yulaja.

⁵ Ngula-jangka, jinta marramarra wiriji wangkaja, “Wayinpa! Yulanja-wangu nyinaya! Yinya nyangka! Ngurrju wati yinya mayi kanpa nyanyi karrinja-kurra? Kaaturlu milarnu yungu nyina layini ngaya wiri-jarlu-piya. Wungu-warnu warlalja

nyanungu-nyangu kalalu nyinaja ngurrararla Juurdarla. Warringiyi nyanungu-nyangulpa nyinaja Kingi Tapiti yangka kujalpa-jana wiri-jarlu nyinaja yapaku Yijirali-pinkiki nyurru-wiyi. Yinyarlu watingki ngaya wiri-jarlu-piyarlu kala-jana pinjarla-yirrarnu panu-kari, ngulalpalurla nyurunyuru-jarrija, manu-jana tarnnga pinjarla warla-pajurnu. Kujarlaju, nyanunguju Kaaturlu milarnu wirli-palaku palya-piya-patuku yungu yalyi-mani pipa-jangka.”

⁶ Ngula-jangka, yarda nyangurna nyinanja-kurlangu wiri yinya ngulalpa karrija kulkurrirni ngula-paturla nyiya-paturla mayi wankaru-paturla manu 24-palarla marramarra wiri-jarlu-paturla. Nyinanja-kurlangu-wana wiri-wanalpa karrija Jiyipi Kaatu-kurlangu. Manngu-nyangurna, “Nyampuju murru-kurlu. Mardalurla pinjarla yirrarnu murruju, manu marda pina-wankaru-jarrijalku.” Ngulanyalparna manngu-nyangu. Yinyarlu Jiyipi Kaatu-kurlangurlulpa-jana wuurnu wirli-pala manu paniya wirli-pala mardarnu. Paniya wirli-pala ngularraju pirlirra wirli-pala Kaatu-kurlangu. Nyampukungarntiji, ngularra pirlirra wirli-pala-jana Kaaturlu yilyaja ngurujarraranypa. ⁷ Junga kujaju. Yapa yangka-jukulpa warrarda nyinaja wiringka nyinanja-kurlangurlaju, manulpa mardarnu-juku yangka pipa japujapu-maninja-warnu rdakangku jungarni-purdanjirli. Ngula-jangka, Jiyipi Kaatu-kurlanguju kutulku yanurnu nyinanja-kurlangu-kurra manurla puntarnu pipaju yangkaku ngulalpa nyinaja.

⁸ Ngularra yangka wankaru-patu manu marramarra 24-pala, ngularrarlupalu jarnkujarnku mardarnu nganayi kitaya witawita-piya rdakangku nyanungurra-nyangurlu. Manulpalu-jana rdakangkuju witawita kawurlu parraja-piya mardarnu. Parrajarla ngularrarlaju ngakurru mirrijini parntirparntirra jujuminyiminyi-piya purraja. Kuja Kaaturlu mirrijini parnti-nyangu yangka jujuminyiminyi purranja-kurra, nyanunguju wardinyi-jarrija, manu-jana yapa panu-jarlu manngu-nyangu ngulalpalurla yati-wangkaja. Kuja yangkanku Jiyipirli Kaatu-kurlangurlu kangu yangka pipa yapa-jangka ngulalpa nyinaja wiringka nyinanja-kurlangurla, ngulalu wankaru-patu manu marramarra 24-pala ngunanjuru miyalu-purdanji ngayirnirla nyanungurla. ⁹ Ngula-jangka, nyanungulurla rdirri-yungu yungulurla yirdi jalangu-warnu yunparni Jiyipiki Kaatu-kurlanguku. Nganangku kulalu yunparnu yirdi ngularraju kamparrurluju. Nyampunyalurla nyanungukuju yunparnu:

“Nyuntujunpa ngurrju-nyayirni! Yapangkungkulu pungu, manunpa-nganpa yalyu karlija. Kujarlaju, Kaaturlu-nyanu yapa panu-jarlu kulpari manu nyanunguku. Yapa ngurrara-kari ngurrara-kari-jangka, manu yapa yimi-kari yimi-kari-kirli, manu walyawalya, kardirri manu panu-jarlu turnu-kari turnu-kari-jangka, yapa panu nyampurraju-nyanu kulpari manu. Kujarlaju, milarnungku Kaaturlu yungunparla palya yangka wirli-pala yalyi-mani pipa yinyaku. ¹⁰ Yapa ngularra kuja-nyanu Kaaturlu kulpari manu, milarnu-jana kamparrurlu yungulurla panu jintangkalku nyinami wungu-warnu nyanungu-nyangulku. Milarnu-jana yungulpalurla yangka nyanungukulku warrarda warrki-jarriyarla maralypikingarduyu-piyalku. Kapulu-jana wiriwirliki nyinami warrukirdikirdi ngurujarraranypa.”

Ngulanyalurla yunparnu Jiyipiki Kaatu-kurlanguku.

¹¹ Ngula-jangka, ngajulurlu Jaanurlurna yarda nyangu yinya wiri nyinanja-kurlangu. Ngularra wankaru-patu manu ngularra marramarra wiriwiri 24-palalpalu warrarda karrija-juku yinyarlaju. Manu yinyarlajulpalu panu-jarlu-nyayirni marramarraju warru karrija. Nyajangu? Panu-jarlu-nyayirni warrukirdikirdi! Kulalparna-jana yirdiyirdi-mantarla, lawa. Purda-nyangurna-jana yunparninja-kurra. ¹² Kilji-nyayirnirlilpalu yunparnu, manu nyampunyalu wangkaja:

“Yapa nyampu Jiyipi-piya ngurrju-nyayirni! Yapangkulu pungu nyanunguju, manungalpa yalyu karlija watiya warntawarnta-ngurluju. Nyanunguju yartarnarri wiri-kirli, manu nyiyarningkijarraju nyanunguku. Nyanungurlu-ka milya-pinyi nyiyarningkijarra, manu-ka nyina pirrjirdi-nyayirni. Yapangku panungkulpalu ngurrju-pajikarla nyanunguju. Nyanunguju ngarlarrpa yuntardi-nyayirni nyiya-piya-wangu. Yapangku panungku yungurliparlajinta pulka-pinyi nyanunguku!”

¹³ Ngula-jangka, nyiyarningkijarrarna yunparninja-kurra purda-nyangu. Nyiyarningkijarra ngula-ka nyina yalkirirla manu walyangka manu kaninjarni walya-wana manu ngapangka mangkururla, ngulajulu yunparnu nyampu-piya:

“Yapa yinya ngula-ka nyinami wiringka nyinanja-kurlangurla, manu yinya yapa Jiyipi-piya, ngula-jarra-juku jirrama-juku kapala nyinami ngurrju-nyayirni nyiya-piya-wangu. Ngula-jarra-juku pirrjirdi-nyayirni. Yapa panungku yungulpalu-jana ngula-jarraju ngurrju-pajikarla. Pulka-pinyirlipa-janarla tarnnganku!”

¹⁴ Ngula-jangka, wankaru-patu ngula-patulu wangkaja, “Ngula-juku ngurrju!” Ngula-warnuju marramarra 24-palalu ngularra ngunanjunu miyalu-purdanji kamparrurla ngula-jarrakuju, manulu-janarla pulka-pungu.

6

Jiyipi Kaatu-kurlangurlu yalyi-manu palya-piya pipa-jangka kapurdu-maninja-warnu-jangka

¹ Jiyipi Kaatu-kurlangurlu pipa kapurdu-maninja-warnujulpa nyanungurluju rdakangkaju mardarnu-juku yangka yinya palya-piya wirli-pala-kurlu. Kujalparna warrawarra-kangu nyanungu, yalyi-manu jinta palya-piya. Ngula-jangka, ngulajurna purda-nyangu jinta wankaru linpa kilji-kirra purlanja-kurra wirn-piya-kurra, wangkajarla nyanungu, “Wilypi-pardinjarla yantalku!” ² Kapankurlurna nyangu nantuwu kardirri. Waraa! Timana yinyarlalpa ngana mayi nyinaja, manu rdakangka nyanungu-nyangurlalpa mardarnu pikirri manu kurlarda. Jurrungka nyanungu-nyangurlalpa mukarti kingi-kirlangu mardarnu nganangku mayi kujarla yungu kamparru-wiyi nyanunguku. Nyanungu nantuwurla warrkarninjarla yanu nguru-nyayirni-wangu-ngurlu pirrjirdi-nyayirni. Kamparru nyampukungarnti ngulaju-jana pungu kulungkuju yangkarra ngulalpalu Kaatuku nyurunyuru-jarrija, manu-jana jangkardu yanu yarda panu-kariki pinjaku.

³ Ngula-jangka, Jiyipi Kaatu-kurlangurlu palya-piya-karilki yalyi-manu pipa kapurdu-maninja-warnu-jangka. Ngula-jangka, purda-nyangurna wankaru jinta-karilki purlanja-kurra, “Wilypi-pardinjarla yantalku!” ⁴ Ngula-jangka, nantuwu-karilki yalyuyalyu wilypirni-pardija nguru-nyayirni-wangu-jangkaju. Jarraly-pinjarlarla wangkaja Kaatuju yinyakuju kujalpa nantuwurla nyinanja-yanu wapanja-karrarla, “Walya-kurra yanta, manu-jana yinyarla yapa panu jinyijinyi-manta yungulu-nyanu jarnkujarnku pinyi! Ngula-jangka kapulu-nyanu muku pinyi wankaru-wangu.” Ngula-warnuju nganangku mayirla yungu yinyaku yangkaku yalyuyalyurlaku nantuwurlaku junma kirrirdimpayi-nyayirni.

⁵ Ngula-jangka, Jiyipi Kaatu-kurlangurlu palya-piya-kari yalyi-manu pipa-jangka. Ngula-jangka, purda-nyangurna wankaru jinta-karilki purlanja-kurra, wangkajarla nyanungu, “Wilypi-pardinjarla yantalku!” Kapanku nyangurna nantuwu-karilki yurpurlu. Waraa! Yangka yinya kujalpa nyinanja-yanu nantuwurla, ngulangkulpa mangarri wayi-maninja-kurlangu rdakangku mardarninja-yanu yangka kuja karlipa ngaliparlangurlu jalangurlu mardarni yungurlipa-nyanu mangarri wayi-maninjarla jali-mani. ⁶ Ngula-jangka, kulkurrirni yinyarla ngurrangka kujalpalu karrija

wankaru-patu ngula-patu, ngana mayirla wangkaja yinyakuju ngulalpa nyinaja nantuwurla yurpurla, “Jalangu, yapa kapulu wakurturdu warrki-jarrimi, kala warrki yinya-jangkarlu kulalu mangarri wiri manku, lawa. Kapulu ngari wita-mipa mani, marda ngurlu ngari yakuju witangka. Kala pinja-wangurlu-jana yampiya watiya ngula kalu mangarri pardimi!”

⁷ Ngula-jangka, Jiyipi Kaatu-kurlangurlu yalyi-manu palya-piya-kari yinya pipa-jangka. Ngula-jangka, purda-nyangurna wankaru jinta-karilki purlanja-kurra, wangkajarla nyanungu, “Wilypi-pardinjarla yantalku!” ⁸ Timana-karirna kapanku nyangu kardirri-karrikarri yulyurdu-piya. Waraa! Ngula kujalpa nyinanjarla nantuwurla wapanja-yanu yirdiji ‘Yapa Pinja-panu’. Jinta-karirilpa purdangirli-wanarlu puranja-yanu kutungku-yijala. Yirdi nyanunguju ‘Nguru Manparra-kurlangu’. Ngula-jangka, Kaatu-palangu wangkaja ngula-jarraku, “Yartarnarilki karnangkupala yinyi. Nguru-kari nguru-kari-pala warru yanta, manulu-jana punga yapa panu-kari. Panu-karili-jana yampiya pinja-wangurlu!” Junga-juku-pala yarnkajarra walya nyampu-kurra yapaku pinjaku ngurujarraranyparlalku. Ngula-jangka, jinyijinyi-manulkulu-jana panu-kari kulungku kujalu-nyanu jarnkujarnku pungu junma wiri-kirilri. Ngalya-karikili-jana jurnta warla-pajurnu yangka mangarri kajika pardimi. Ngula-warnujulu palija muku mangarri-wangurlalku panu-kariji. Panu-karijili-jana nyurnu-manu kujalu lawa-jarrija. Manu panu-karikijili-jana jangkarlu yilyajarra juju-kari juju-kari layini-piya-pinki kujalu-jana yarlkirninjarla ngarnu. Manu panu-karijili-jana yampija pinja-wangurlu.

⁹ Ngula-jangka, Jiyipi Kaatu-kurlangurlu palya-piya-kari yalyi-manu pipa-jangka. Yinyarlalpa karrija pirlu yarturlu yangka kujalpalurla kuyu purraja Kaatuku. Kanunjumparra pirlingka lalypangkarna-jana nyangu pirlirra yupa-patu-kurlangu nyurru-warnu. Ngulalpalu walyangka wankaru-wiyi nyinaja, ngulajulpalu-jana yimi yapa panu-kariki warrarda yimi-ngarrurnu Kaatu-kurlangu jupu-karrinja-wangurlu. Kuja-panuju, pungulpalu-jana yapangku panu-karirli. Ngula-jangkanya, pirlirra nyanungurra-nyangujulpalu ngunaja kanunjumparra pirlingka lalypangka yinyarlaju. ¹⁰ Pirlirra ngularralurla kilji Kaatuku purlaja kuja-piya, “Warlalja-Wiri, nyuntuju pa pirjirdi-nyayirni! Nyuntu-mipa kanpa nyina jungarniji, manu kanpa junga warrarda wangkami. Yapangku ngularralurlu kujalu-nganpa pungu wankaru-wangu, nyiya-jangkarlu kanpa-jana ngari kutu yampimi pinja-wangurlu? Nyangurlurlu kanpa-jana miimii-nyanyi manu ngawu-pajirni. Yarujurlu-nyanurla kunka-manta nganima-wanawana!” Kujanyalpalurla Kaatukuju pirlirra yin-yarraju wangkaja.

¹¹ Ngula-jangka, Kaaturlu-jana jarnkujarnku yungu nganayi jinajina-piya kardirri kirirdimpayi yungulu mardarni palkangka, manu-jana wangkaja, “Wurdungujulu pardaka yalumpurla-wiyi-jiki! Ngajurna-jana panu-jarlu milarnu yawu-pardinjaku nyurrurla-piya. Ngularraju nyurrurlakupurdangka-purnurlangu mardukuja manu watiji. Ngularraju ngajuku-yijala. Jalangu kajulu ngularraju warrki-jarrimi-jiki ngurungka nyampurula nyurrurla-piya kujalpankujulu warrki-jarrija. Jalangu-karrikarri, yapangku panu-karirli kapulu-jana pinyi wankaru-wangu, manu pirlirra nyanungurra-nyangu kapulu nyampu-kurra yanirni nyurrurla-kurra. Ngula-jangka, yapa panu-kari ngularra kapurna-nyarrarla pina-kunka-mani yangka kujalu-nyarra nyarra-manu.”

¹² Ngula-jangka, Jiyipi Kaatu-kurlangurlu palya-piya-kari yinya yalyi-manu pipa-jangka. Walyaju wakurturdu-nyayirni yurnkuyurnku-jarrinjarla larra-parnkaja, manulpa wanta-wangulku karrija. Maru-nyayirni-jarrijalku nguyu-piya. Manu yalyuyalyu-jarrija-nyayirnilki kirntangiji. ¹³ Ngula-jangka, yanjilypiri panu-jarlulu wantija yalkiri-jangka yangka-piya warlpa wiringki kuja-ka parrka lurlurl-pinyi

watiya-jangka. ¹⁴ Ngula-jangka, yalkiriji yajiki-jarrijalku. Nyangulparna, ma-nurnaju wangkaja, “Wayinpa! Nganangku mayi-ka yalkiri wayini rulumapi-piya!” Yuwayi, Kaaturlulpa pirli-kari pirli-kari yurnkuyurnku-manu, manulpa-jana yirrarnu ngurrara-kari ngurrara-karirla. Manu witawita ngurrara-kari ngurrara-kari, kujalpalu karrija ngapangka mangkururla kulkurrirni, ngularrarlangulpa-jana Kaaturlu yirrarnu ngurrara-kari ngurrara-karirlaju. ¹⁵ Ngula-jangka, yapa panu-jarlu ngurujarraranypalu putaputa wuruly-yukaja pirnkingka manu pirlingka jarrarlparla kulkurru-jarra. Lani-jarrijalpalu palinja-kujaku. Yuwayi, kingi panu manu wati panu kapumanurla, panu yurrkunyukungarduyu wiriwiri manu ngalya-kari wiriwiri, panu yapa warrkini, ngularra ngulalpalu pirijina-piya warrki-jarrija manu ngularra ngulalpalu-nyanurla talaku warrki-jarrija, ngularrajulpalu putaputa wuruly-yukaja pirnkingka ngularrarla. ¹⁶⁻¹⁷ Manulpalu-jana purlaja pamarrpaku manu yarturluku wiriwiriki, “Yaarl-wantiyalu-nganpa yungunkulu-nganpa wuruly-mardarni ngula-jarra-kujaku! Ngula-kujaku ngula-ka nyinami wiringka nyinanja-kurlangurla kajika-nganpa marda nyanyi, manu jinta-kari yinyarlu Jiyipirli Kaatu-kurlangurlu marda kajika-nganpa miimii-nyanjarla pinyi jalangurlu! Kulalpa nganangku warla-pajikarla nyanunguju! Ngula-kujakuju, yaarl-wantiyalu-nganpa yungunkulu-nganpa wuruly-mardarni ngula-jarra-kujaku!”

7

Kaaturlu-nyanu murru yirrarnu yapangka nyanungu-nyangurla 144,000-palarla

¹ Ngula-warnuju, nyangurna nyiya mayi jukurpa-piyarlu. Yinyarlaju, marramarra-patulpalu walyangka karrija kankarlumparra. Jintaju kakarrara, jintaju karlarra, jintaju yatijarra, manu jintaju kurlirra. Wapirrijalpalurla warlpaku ngulalpa pululu-nyayirnilki karrija walyangka manu mangkururlaju. Warlpanguku kula watiyarlanguju yurnkuyurnku-manu. ² Nyampukungarntiji, Kaatu-jana marramarra-patuku wangkaja, “Yinyi karna-nyarra yartarnarrilki yungunkulu yaninjarla nyiyarningkijarra muku pinyi walyangka manu mangkururla.” Ngula-jangka, nyangurna marramarra-karilki yaninjarni-kirra walya-ngurlu kakarrara-ngurlu. Kaatu, yangka ngula-ka JUKURRARNU nyinami, ngulangkurla nyurru-juku yungu marramarraku nyampuku murru-kurlangu yirrarninja-kurlangu nyanungu-nyangu, manu marramarrarlulpa kanja-yanu rdakangku nyanungu-nyangurlu. Ngula-jangka, nyanungu-jana kilji purlaja yinyarraku marramarra-patu-kariki, ³ “Murnma-wiyi! Yampiyalu-jana nyiyarningkijarra walyangka manu mangkururla pinja-wangurlu-wiyi, manu kulalu-jana watiyarlangu punga! Yapa panu-jarlu kalurla walyangkaju tarnnga-juku warrki-jarri Kaatuku ngalipa-nyanguku. Nyiyarningkijarrakungarntirli pinjakungarntirli, nganimparlu yungurnalu-jana yirrarni ngularrarla yapangka murru Kaatu-kurlangu.” Kujanya-jana marramarra jinta yangkaju wangkaju marramarra-patu-karikiji.

⁴ Ngula-jangkaju, marramarraju yanu nguru warrukirdikirdi warrkini nyanungu-nyangu-patu-kurlu yungulu-jana yapangka yirrarni murru Kaatu-kurlangu ngalyangka. Nyampu-puruju, manngu-nyanjarlalparnaju wangkaja, “Yapangu nyajangurlu marda kapulu mani murru Kaatu-kurlanguju ngalyangkaju nyanungurra-nyangurlaju?”

Ngana mayiji wangkaja, “Yapangu 144,000-palarlu kapulu mani murru Kaatu-kurlangu ngalyangka nyanungurra-nyangurlaju. Nyampurraju yapa Yijirali-pinki ngula kalu nyina wiringka turnu-kari turnu-karirla 12-palarla.” Kujanyaju wangkaja nyanunguju. ⁵⁻⁸ Junga kujaju. Yapangu 144,000-palarlu kalu turnu-kari turnu-karirli murru yinyaju mardarni.

Warlalja Juurda-pinkirli 12,000-palarlu kalu murru yinyaju mardarni.

Warlalja Ruupunu-pinkirli 12,000-palarlu kalu palka-yijala mardarni.
 Warlalja Kaardu-pinkirli 12,000-palarlu kalu murru yinyaju mardarni.
 Warlalja Yaaja-pinkirli 12,000-palarlu kalu palka-yijala murruju mardarni.
 Warlalja Napatali-pinkirli 12,000-palarlu kalu palka-yijala mardarni.
 Warlalja Manaja-pinkirli 12,000-palarlu kalu palka-yijala mardarni.
 Warlalja Jimiyani-pinkirli 12,000-palarlu kalu mardarni-yijala.
 Warlalja Liipi-pinkirli 12,000-palarlu kalu mardarni-yijala.
 Warlalja Yijaka-pinkirli 12,000-palarlu kalu palka-yijala mardarni.
 Warlalja Jupulunu-pinkirli 12,000-palarlu kalu palka-yijala mardarni.
 Warlalja Jajupu-pinkirli 12,000-palarlu kalu mardarni-yijala.
 Warlalja Pinyamini-pinkirli 12,000-palarlu kalu palka-yijala mardarni.
 Panungku-juku kalu mardarni murru Kaatu-kurlangu ngalya nyanungurra-nyangurla.

Yapa panu-jarlulpalu yinyarlaju lirri-karrija nguru-nyayirni-wangurla Kaatu-kurlangurla.

⁹ Ngula-warnuju, nyiyarlangu mayirna nyangu jukurrpa-piyarlu. Jiyipi Kaatu-kurlanguju karrija-jukulpa nyinanja-kurlangu-wana yinya wiri-wana. Yapa panu-jarlu-nyayirnilpalu karrijarlangu yinyarla kamparru nyanungurla. Ngajulparna manngu-nyangu, “Waraa! Yapa nyajangu kalu nyampuju karrimi? Panu-jarlu-nyayirni! Kulalpa-jana nganangku nyampurraju yiin-purayarla!” Ngulangakaju yapa ngurrara-kari ngurrara-kari-jangka, manu yapa ngula kalu wangkami yimi-kari yimi-kari, yurpurlu, walyawalya, kardirri, manu yangka ngula kalu nyinami yapa yalyuyalyu manu karntawarrakarntawarra, nyampurrajulpalu lirri-karrija kamparru yinyarla nyinanja-kurlangurla wiringka. Mardarnulpalu palkangkaju jinajina kardirri kirrirdimpayi-piya. Panu-juku wardinyi-nyayirni. Kujarlajulpalu watiya kirrirdimpayi parrka-kurlu panu-kurlu jarnkujarnku mardarnu Kaatuku pulka-pinjaku. ¹⁰ Purlajalpalurla Kaatuku kilji-nyayirni kuja-piya, “Yati! Yati! Nyuntujunpa Kaatu, purami karnangkulu! Nyinanja-kurlangurla wiringka kanpa nyinami! Nyuntu manu Jiyipi nyuntu-nyangu, mardarnunkulu-nganpa palinja-kujaku!” ¹¹ Ngularra wiriwiri marramarra 24-pala, manu yangka marramarra panu-jarlu-kari, manu ngularra wankaru-patu-kari panu-kari, panu-jukulpalu warrukirdikirdi warrarda karrija-juku yinyarla nyinanja-kurlangurla wiringka. Ngula-jangkalu muku ngunanjunu miyalu-purdanji kamparru ngulangakaju Kaatuku yungulurlajinta pulka-pinyi. ¹² Purlajalpalurla kuja:

“Ngula-juku ngurrju! Kaatu yangka kuja karlipa purami, ngulaju-ka junga nyinami. Nyanunguju yartarnarri wiri-kirli, manu nyiyarningkijarraju nyanunguku. Nyanungurluju-ka rdirrinyparlu milya-pinyi nyiyarningkijarraju. Yapa panulpalurla nyanungukuju pulka-pungkarla! Pirrjirdi-nyayirni nyanunguju. Yapangku panungkulpalu nyanunguju ngurrju-pajikarla! Ngarlarrpa yuntardi-nyayirni nyanunguju ngana-piya-wangu. Tarnngangku-juku yungulparliparla-jinta pulka-pungkarla nyanunguku! Ngula-juku ngurrju!”

¹³ Ngula-jangka, marramarra wuringki jintangkaju payurnu, “Yapangku ngular-rarlu kalu mardarni palkangka jinajina kirrirdimpayi kardirri. Milya-pinyi mayi kanpa-jana yalumpurraju? Milya-pinyi mayi kanpa-jana kujalu nyarrpara-wana-jangka mayi yanurnu?”

¹⁴ Yalu-manurna nyanunguju, “Lawa, purlka-pardu. Kula karna-jana milya-pinyi. Kala milya-pinyi kanpa-jana nyuntulurluju.”

Ngula-jangka wangkajaju nyanunguju:

“Yapa panu-karirlilpalu-jana jinyijinyi-manu, manulpalu-jana yapa ngularraju murrumurru-manu-nyayirni, manulpalu-jana putaputa karlirr-kangu Kaatukujaku. Kala ngula-puruju, warrarda mardarnulpalu-jana wankaru-juku Kaaturluju. Kaaturlu yilyaja Jiyipi nyanungu-nyangu yungu-jana palimi yapaku ngularraku, manu yalyu nyanungu-nyangu-jana karlija. Yapa ngularrajulpalu nyinaja ngurrju-wangu-wiyi yapa-piya-juku jurnarrpa yungkiyipiya-kurlu-juku. Kala wala-jukulpalurla Jiyipiki yinyakuju nyinaja, manu yalyu nyanungu-nyangu-kurlurlu-jana kirlka-manu ngawu-jangka. Kujarlaju, jurnarrpa nyanungurra-nyanguju kirlkalku manu kardirrilki. ¹⁵ Kujarlanya kalu warrarda karrimi kamparruju nyinanja-kurlangurla wiringka Kaatukurlangurlaju, manu kapulurla warrki-jarri nyanunguku parra wiri manu munga wiri ngurrararla tarrukurla nyanungu-nyangurla. Yuwayi, Kaatuka nyinanja-kurlangurla yinyarla wiringka warrarda nyinami. Kapu-jana warrarda jirrnganja nyinami nyanunguju, manu kapu-jana muurlmardarni nyiyarningkijarra-kujaku malurnpa-piyarlu-juku yangka kuja kaja yapa muurlmardarni wanta yurupupu-puru. Kuja-piyarlu-juku kapu-jana warrarda warrawarra-kanyi nyanungurluju. ¹⁶⁻¹⁷ Jiyipi Kaatukurlangu, ngula-ka karrimi nyinanja-kurlangu-wana wiri-wana, ngulaju nyanunguju jiyipikingarduyu-piya yapa ngularrakuju. Nyanungurlu kapu-jana warrawarra-kanyi jiyipikingarduyu-piyarlu. Yuwayi, jiyipikingarduyu-piyarlu nyanungurlu kapu-jana nguru-yirrarni jiyipi nyanungu-nyangu ngapa ngurrjukurra yungulu ngarni. Kajili ngapa yinya ngarni, kapulu wankaru nyinami tarnnga-juku. Yapa ngularra kulalu mangarrikiji yarnunjuku-jarrimilki, manu ngapakuju kulalu purraku-jarrimilki. Manu yurupupurlu wantangku kulajana jankamilki. Junga-jala, ngulalpalu yapa ngularra yangka walyangka kanunju-wiyi nyinaja, ngulajulpalu warrarda yulaja murrumurru, manulpalu jirmilypaju karlija yinngirri-ngirliji. Kala Kaaturlu kapu-jana milpaju jirmilypa-kujakuju parduna-mani, manu kulalu yarda yulamilki ngulawarnuju.”

Kujanyaju ngajukuju wangkaja marramarra wiriji.

8

Jiyipi Kaatu-pinkirli palya-piya yalyi-manu pipa kapurdu-maninja-warnu-jangka

¹ Jiyipi Kaatu-kurlangurlulpa pipa yinya kapurdu-maninja-warnuju rdakangkaju mardarnu-juku. Pipa yinyajulpa ngunaja lakarn-pardinja-wangu-juku palya-kurlu jinta-kari-kirli. Ngula-jangka, nyanungurluju palya-piya pipangka yalyi-manu. Ngula-jangka, yapa panulu purlanja-wangu-jarrija manu wangkanja-wangu-jarrija, manulu muku wurulya-jarrijalku ngari wita-mipaku tarnnga-wangu.

² Ngula-jangka, nyangurna-jana marramarra ngalya-kari wirilki-pala. Marramarra yalumpurra kalu warrarda karrimi Kaaturla kamparru. Ngula-jangka, nganangku mayi-jana jarnkujarnku yungu kurlumpurrngu jitirninja-kurlangu-piyaju.

³⁻⁴ Marramarra-kari yaninjarla karrija pirli-wana yarturlu-wana purranja-kurlangu-wana yangka kuja kalalurla Kaatuku ngulangka kuyu purraja. Rdakangku nyanungu-nyangurlalpa nganayi mardarnu kartaku ngulalu yangka kawurlu-jangka ngurrju-manu, ngulalpa mardarnu. Ngulajulpa pirilyi warlu-nyayirni jarra-pardija kartakurla yinyarlaju. Ngula-jangka, nganangku mayirla nyanungukuju yungu ngurrju mirrijini parntirparntirpa yungu yirrarni kawurlurla yangkangka purranja-kurlangurla, ngulaju yangka ngula-ka karrimi kamparru nyinanja-kurlangurla wiringka Kaatu-kurlangurla. Junga-juku, marramararlalu yinyarlu mirrijini yinya

kanjarla yirrarnu warlungka kaninjarni kartakurla kujalpa rdakangku mardarnu nyanungurlu. Nyanungujulpa karrija kamparru yali kawurlurla purranja-kurlangurla. Mirrijini yinyaju rdirri-yungu jankanjaku, manulpa yulyurdujulpa muku rduyu-karrija kankarlarra-kari kartaku-ngurluju. Ngulalpa Kaaturlu yulyurdu yinya parnti-nyangu, ngulajulpa wardinyi-jarrija, manulpa-jana yapa panu nyanungu-nyangu manngu-nyangu walyangka ngulalpalurla yati-wangkaja nyanunguku.

⁵ Yinyarlaju, warlulpa jankaja kankarlarniji yalirla yarturlurla purranja-kurlangurla. Junga-juku, yinyarlu marramarrarlu manu yangka pirilyi warlu, manu nyanungurlu yirrarnu kartaku-kurra nyanungu-nyangu-kurra. Ngula-jangka, nyanungurluju yangkaju warluju warrampal-kujurnu kaninjarra-kari nyampu-kurra nguru-kurra. Yinyarlaju, maarr-maninjarlalparla wirnpa wangkaja, manulparla wirnpaju karrikarrija yalkirirlaju kankarlumparra walyakuju, manulpa walyaju yurnkuyurnku-jarrinjarla larralarra-parnkaja.

Marramarra-paturlulu juturnu kurlumpurrngu nyanungurra-nyangulku

⁶ Ngula walyaju larra-parnkanjarla lakarn-pardijalku, ngula-warnuju marramarrarlu yangkarrarlulu-nyanu jarnkujarnku yirrarnu kurlumpurrngu jitirninja-kurlangu-piya lirrangka yungulu jungarni-jarrinjarla jitirnilki.

⁷ Ngula-jangka, marramarrarlu kamparru-warnurlu juturnu kurlumpurrngu nyanungu-nyangu. Ngula nyanungurluju-jana yaarl-winjurnu ngapa kunardakurlu, warlu manu yalyu kankarlarra-ngurlu kanunju-kurra nguru nyampu-kurra. Warlunguju ngalya-kari jankaja walyaju, manu watiya ngalya-kari jankaja-yijala. Marna ngalya-kariji, warlungku yinyarluru jankaja-yijala.

⁸ Ngula-jangka, marramarrarlu jinta-karirli juturnu kurlumpurrngu nyanungu-nyangulku. Nyanungurlu kujurnu kankarlarra-jangka wiri-jarlu-nyayirni pamarrpa-piya mangkuru wiri-kirra. Yinya wiri-jarlu pamarrpa-piya, ngulajulpa warlu jankaja.

⁹ Kuja yinya wiri-jarlu pamarrpa-piya wantija mangkuru wiri-kirra, ngapaju yalyu-jarrijalku. Manu ngalya-kari yawu ngapa-ngawurrrpa palijalu mangkuru yinyarlaju. Manu yalumpurra ngami-piya kujalpalu warru yanu mangkuru-wana, panu-karriji-jana rdilykirdilyki-pungu pamarrpa wiri-jarlu-piyarlu.

¹⁰ Ngula-jangka, marramarrarlu jinta-karirliiki juturnu kurlumpurrngu nyanungu-nyangulku. Ngula-warnu, yanjilypiri wirilki wantija kaninjarra-kari yalkiri-ngirli. Ngulajulpa mirilmiril-karrinjarla ngirra-manu ngiji-piya. Yanjilypiri yinyaju wantija ngawarra-kurra nyalya-kari-kirra, manu wantija ngapa panu-kari-kirra ngula-ka purlpurl-pardimi walya-jangka. ¹¹ Yanjilypiri yinyaju yirdiji 'Kumarlpa-manu'. Kuja wantija ngapangka ngularrarla, ngapajulu kumarlpa-jarrijalku. Yapangku panungkulpalu ngapa yinyaju putaputa ngarnu. Kala nganangku kujalpa ngarnu ngapa yinya, ngulajulpa palija.

¹² Ngula-jangka, marramarrarlu jinta-karirliiki juturnu kurlumpurrngu nyanungu-nyangulku. Ngula-warnuju, nyiya mayirla kirntangiki manu wantakuju wapirrija, manu yanjilypiri panu-karrijili munga-piya-jarrinja-yanulku. Kujarlaju, parra-puruju wanta-wangulkulpa karrija mungalyurru-ngurlu wurajiwuraji-kirra, lawa. Wita-mipaku karrija wantaju, tarnnga-wangu. Manu munga-puruju, kirntangi-wangulpa karrija, lawa. Wita-mipalpa kirntangiji ngirra-manu tarnnga-wangu, manu ngula-jangkaju munga-piyalkurla muku wamu-wantija.

¹³ Ngula-jangka, Jaanurlu ngajulurna narnti-nyangu yalkiri, manurna nyangu warlawurru kankarlarra warru paarr-pardinja-kurra. Ngulajulpa purlanjarla wangkaja kilji-nyayirni, "Waraa! Waraa! Ngularrarlu kajili marramarra-patukarirli kurlumpurrngu jitirni nyanungurra-nyangu, ngula-warnuju nyiyarningkijarra ngawu-nyayirni kapulu-jana muku rdipimi yapaku ngula kalu nyinami walyangka,

manu kapulu-nyanu murrumurru-nyayirni purda-nyanyi. Wiyarrpa-wati, mari-jarrimi-nyayirni karna-jana!” Kujanyalpa warlawurru yinyaju wangkaja.

9

¹ Ngula-jangka, marramarrarlu jinta-karirilki juturnu kurlumpurrngu nyanungu-nyangulku. Nyangurna yanjilypiri walyangka ngula wantija yalkiri-jangka kamparru-wiyi. Yanjilypiri yinyaju wati-piya. Nyanungujulpa karrija walyangka kutu rdakungka kaninjarra-nyayirnirla* Rdakuku yinyakulparla wapirrija nganayi tuwa-piya. Ngula-jangka, nganangku mayirla yungu yangkaku watiki yanjilypiri-piyaku kiyi tuwa-kurlangu yungu lakarn-pinyi tuwa. ² Nyanungurlu kiyi manu tuwa-kurlangu, manu ngula-kurlurluju tuwajurla jurnta lakarn-pungu rdakuku kaninjarra-nyayirnikiji walyangkaju. Yinya-jangka rdaku kaninjarra-nyayirni-jangkalpa yulyurdu panu-jarlu wilypiwilypi-pardija. Yulyurdujurla yaninjarla wapirrija wamtakuju, kulalu yapangkaju nyangu nyiyarlangu.

³ Ngula-jangka, jintilyka panu-jarlu-nyayirnilpalu yulyurdu yinya-jangkaju wilypiwilypi-pardija. Kaaturlu-jana yungu yartarnarri, ngula-kurlurlu yungulu-jana yapa yarlkirni karlangu-jarra-parnta-piyarlu. ⁴ Nyanungu-jana wangkaja jintilyka ngularrakuju, “Kulalu parrka nganja watiya wiri manu wita-jangka, manu marnarlangu kulalu muku nganja! Yampiyalu-jana ngarninja-wangurlu! Manulu-jana yapa ngaju-nyangu pangkala yampiya yarlkirninja-wangurlu, ngularra kuja kalu mardarni murru ngaju-nyangu nampa-kurlu ngalyangka nyanungurra-nyangurla. Kala yapa ngularra panu-kari, ngularra murru-wangu ngaju-nyangu-wangu, ngulajulu-jana muku yarlkika! ⁵ Yarlkirninjarlalu-jana murrumurru-manta kuja-piyarlu kirntangi rdaka-palaku, kala kulalu-jana pungka, lawa!” Kujanya-jana Kaatuju wangkaja jintilyka ngularrakuju. Junga kujaju! Ngularrarlu jintilykarlulu-jana yaninjarla kii-purraja yapa yangka murru-wangu-patu kirntangi rdaka-palaku. Kujalu-jana kii-purraja, purlanjarlalpalu pata-karrija murrumurruju karlangu-jarra-parnta-piya-jangka. Kujanyarna nyangu jukurrpa-piyarlu ngajulurluju. ⁶ Ngaka, kajili-jana jintilykarlu ngularrarlu yarlkirni yapa ngularra kirntangi rdaka-palaku, kapulu-nyanu wangkami, “Murrumurru wiri karlipa-nyanu purda-nyanyi! Yungurlipa kapanu palimi!” Kala lawa! Kapulu-nyanu warrarda purda-nyanyi murrumurru-nyayirni jintilyka ngularra-jangkaju. Kala lawa, kulalu palimi.

⁷ Jukurrpa-piya ngaju-nyangurla, nyangurna-jana yirriyirriqli jintilyka ngular-rajau. Ngularraju kula-nganta nantuwu warrmarla-kurlangu-piya-juku ngula kalu jungarni-jarri kulu wirikingarnti. Jurrungka nyanungurra-nyangurlalpalu mukarti kawurlu-kurlu mardarnu, manu yinngirri nyanungurra-nyanguju wati-piya-juku. ⁸ Wakurlujulpalu kirrirdimpayi-nyayirni mardarnu karnta-piyarlu, manu kartirdi nyanungurra-nyanguju kirrirdimpayi, munju-wangu kartirdi gaya wiri-jarlu-kurlangu-piya. ⁹ Ngarnturlurrurla nyanungurra-nyangurlalpalu-nyanu kanja-yanu yayini-piya† muurl-mardarninjaku kurlarda pantirninja-kujaku. Kujalu jintilyka ngularra paarr-pardija, purda-nyangurna-jana pinkirra warurr-wangkanja-kurra kilji-nyayirni-kirra. Wangkajarnaju, “Jintilykarlu nyampurrarlu kajulu wangkanjarlu nyirn-pinyi kilji-nyayirni nantuwu-piyarlu ngula kalu-jana wilil-kanyi warrmarla wirli-jarra-kurlurlu, nganayi-piyarlu kuja kalu-nyanu yuntarninja-yani wajirlirli kulu wiri-kirra-pinangurlu.” ¹⁰ Jintilyka ngularrarlu palkalpalu mardarnu wipi jaka-wanajangka kii-purranja-kurlangu ngulaju karlangu-jarra-parnta-piyarlu. Kaaturlu-jana yungu ngularra kii-purranja-kurlangu jintilykaku yungulu-jana yapa kii-purrami kirntangi rdaka-palaku. ¹¹ Jinta marramarra ngulaju wiri ngularraku panuku

* **9:1** Kaninjarra yinyarla rdakungka-ka karrimi ngurra, ngulangka nganta kuja kajana Kaaturlu mardarni pirlirra juju ngakakungarnti kaji-jana nyanungurlu warlu-kurlurlu muku riwarr-pinyi. † **9:9** iron

jintilykakaju. Nyanungurlu-ka jintangku warrawarra-kanyi rdaku yinya kaninjarra-nyayirni walyangkaju. Yimingka Yipururla yirdi nyanungu-nyanguju 'Yapatanu'. Yimingka Kirikirila yirdi nyanunguju 'Yapaliyana'. Yirdi kujaju 'Riwarr-pinja Panu'.

¹² Jintilyka ngularrajulu palka-jarrija ngurujarraranyparla ngula yangkangku maramarra jinta-karirli kurlumpurrngu nyanungu-nyangu juturnu, manulu-jana yapa murrumurru-manu kirntangi rdaka-palaku. Marramarra-jarra-karilpa-pala wurra-juku pardarnu yungu-pala kurlumpurrngu nyanungu-nyangu-jarra jitirni yungulu-nyanu yangka yapa nguru-kari nguru-karirlarlu yarda murrumurru purda-nyanyi japaku-jarra.

¹³ Ngula-jangka, marramarlarlu jinta-karirilki juturnu kurlumpurrngu nyanungu-nyangulku. Ngula-jangka, purda-nyangurna ngana mayi wangkanja-kurra yali-jangka kawurlu-jangka purranja-kurlangu-jangka, yangka yinya kuja-ka Kaaturla kamparru karrimi. ¹⁴ Yinyarla marramarra-kariki yangka kurlumpurrngu-kurluku wangkaja, "Ngularra marramarra murntu-pala kuja-jana Kaaturlu warurnu nyurru-wiyi karru Yupirayiti-wana, yaninjarla-jana yalyi-manta!" ¹⁵ Junga-juku, marramarra yinyarluru-jana yaninjarla ngularraku marramarra murntu-palaku warirninja-warnukuju yalyi-manulku. Nyarrpa-jangka-jana Kaaturluju warurnu nyurru-wiyiji? Nyanungu-miparlu milya-pungu yangkaju kapu-jana jangkardu yilya ngularra marra-marra murntu-pala pinjakulku yapa panu-jarluku ngurujarraranypaku. Nyurru-wiyi-jangka jalangujalangu-kurra, nyanungurlu-jana warirninjarla warrarda mardarnu. ¹⁶⁻¹⁷ Junga kujaju. Ngula-jangka, jukurpa-piyarlurna-jana nyangu warrmarla panu-jarlu nantuwu-kurlu kujalpalu yaninja-yanu walya-kurra-pinangu. Ngana mayiji wangkaja, "Warrmarla yinyarraju 200,000,000-pala nantuwurlaju kuja kalu walya-kurra-pinangu yaninja-yani." Nyiya-piya nyanungurraju? Warrmarlarlupalu ngarnturlurrurla palkangkaju kanja-yanu yayirni-piya muurl-mardarninja-kurlangu kurlarda pantirninja-kujaku. Ngularrajulpalu yalkiri-piya mirirliny-manu, manu yalyuyalyu karrku-piya manu karntawarrakarntawarra-piya. Timana-watiji, jurruju nyanungurraju gaya wiri-jarlu-piya, manu lirra nyanungurra-nyangu-jangkajulpa wilypi-pardija warlu manu yulyurdu karntawarrakarntawarra ngulalpa punku-nyayirni parntija. ¹⁸⁻¹⁹ Wipi jaka-wana-jangka nyanungurra-nyangu ngulaju warna panu-piya jurru panu-kurlu. Junga kujaju. Timana panu ngularralu yanu walya-kurra warlu-kurlu manu yulyurdu karntawarrakarntawarra-kurlu ngulalpa punku-nyayirni parntija lirra-jangka, manulu-jana pungu yapa panu. Wipi jaka-wana-jangka-kurlangurlu ngulajulu-jana pungu panu-karilki.

²⁰ Timanarlu ngularrarlu kulalu-jana yapa panu pungu walyangka, lawa. Yapa panu-karilpalu nyinaja wankaru-juku, kala kulalu pina-yaninjarla yalala-yirrarnu Kaatu, lawa. Ngayilpalurla warrarda parntarrinjunu ngurrju-wanguku kamparru yangka kuja kalalu ngurrju-manu rdakangku nyanungurra-nyangurlu kawurlu-jangka, pirli yaltiri-jangka,† yayini-piya-jangka manu watiya-jangka. Yalirra kujalpalu-jana ngurrju-manu, ngularrarluju kula kalu nyiyarlangu nyanyi, kula kalu nyiyarlangu purda-nyanyi, manu kula kalu wapami, lawa. Kala yapa ngularrajulpalu-jana warrarda parntarrinjunu. Manu kalalu-jana warrarda nyinaja purlapa-kari purlapa-kari-puru pirlirra panu-kariki ngurrju-wanguku. Kulalu-jana yampija, lawa. ²¹ Ngarilpalu-nyanu yapangku ngularrarluju warrarda pungu wankaru-wangurlu, manulpalu-nyanu juyurdurlu majumaju-manu. Ngarilpalu warru kutu-ngunaja kalykuru maliki-piya yapa ngalya-kari-kirliji ngurra-warnu-piya, manulpalu-nyanu nyiyarningkijarra jurnta manu purungku. Kulalpalu-nyanu kurnta-jarrija, manu kulalu pina-yaninjarla yalala-yirrarnu Kaatu, lawa.

† 9:20 silver

10

Jinta-karirli marramarra wiri-jarlurlulpa pipa wita mardarnu

¹ Ngula-jangka, jukurpa-piyarlurna nyangu jinta-kari marramarra pirrjirdi-nyayirni yaninjarni-kirra nguru-nyayirni-wangu-jangka. Nyanungurlu kulalpa jurrarrpa palkangka mardarnu, lawa. Nyanungukulparla palkakuju muku wapirrija mangkurdu. Jurrangka kankarlarni nyanungurlulpa pararri mardarnu. Yinngirri nyanungu-nyangulpa wanta-piya mirlirliny-manu, manu nyanungu-nyangu wanarri-jarraju ngulaju rdalyku-jarra wiri-jarra-piya ngulalpa-pala warlu-piya jarra-pardija.

² Rdakangku nyanungurlulpa mardarnu pipa wita. Kuja nyanungu jitija nguru-nyayirni-wangu-jangka, wirliya jungarni-purdanji yirrarnu mangkururla wiringka ngapangka, jampu-purdanji yirrarnu walyangka pardunarla. Nyanungujulpa yinyarlaju karrija wanarri-jarraju wurnturu-jarra. ³ Ngula-jangka, nyanunguju kiljinyayirni purlaja ngari yangka ngaya wiri-jarlu-piya ngula-ka nguurr-mani. Ngula-jangka, linpangku wirliki-palarlulu kiljingki kulpari yalu-manu yalkiri-jangkarluju. Wangkajarnaju, “Yangkarra linpaju nyanunguju kula-nganta ngapa-piya-kurlu kuja karla maarr-maninjarla wangkanjinarni.” ⁴ Kujalu ngularra linpa wirliki-pala purlaja yalkiri-jangka, ngulaju kapurna-jana yimiji marlaja yirrakarla pipangka pantirninjarla kujalu wangkaja, kala lawa. Ngana mayiji wangkaja ngajuluku nguru-nyayirni-wangu-jangka, “Yampiya! Kula yimi ngularra yirraaka pipangka pantirninjarla yimi ngularra kujalu wirliki-palarlu linpangku purlanjarla yalu-manu yalkiri-jangkarlu! Ngayili yimi ngularraju warrarda mardaka nginyinginyirli nyurrurla-nyangurlu!”

⁵ Marramarra yinya wiri, yangka ngulalpa karrija yinyarla walyangka wirliya jinta-kari manu wirliya-karriji ngapangka mangkururla, nyanungu rdaka jungarni-purdanji kankarlu-jarrinjarla kujurnu nguru-nyayirni-wangu-kurra wangkanjakungarntirliji.

⁶⁻⁷ Yuwayi, marramarra yinya wangkaja yimi pirrjirdi-nyayirni. Nyanungurlu payurnu Kaatu yungu purda-nyanyi yinya yimi junga kaji wangkami. Yuwayi, Kaatu-ka nyinami tarnnga-juku. Nyurru-wiyi yalkiri ngurrju-manu nyanungurlu manu walya manu ngapa, manu nyiyarningkijarra ngurrju-manu nyanungurlu ngula kalu nyinami ngurungka nyampurla. Nyampunya marramarra yinyaju wangkaja, “Tarnngangkulpa jungarnijungarni-manu Kaaturluju warrki nyanungu-nyanguju. Nyanungurlulpa manngu-nyangu yungu nyarrpa-mani ngaka nguru nyampu kuja ngurrju-manu nyanungurlu. Kala nyanungurluju kula-jana yapa panuku yimi-ngarrurnu warrki yinya-kurlu, lawa. Nyanungurluju-jana jarukungarduyuku nyanungu-nyangu-mipaku yimi-ngarrurnu warrki-kirli nyanungu-nyangu-kurluju, yangkarra-mipa ngula kalalurla marlaja wangkaja nyanunguku. Nyurru-wiyi-wangu, kaji marramarra jintangku purdangirli-warnurlulku jitirni kurlumpurrngu nyanungu-nyangu, ngula-jangka Kaaturlu kapu warrki nyanungu-nyangu lawa-mani ngurungka nyampurla.” Kujanya wangkaja marramarra pirrjirdiji yinyaju.

⁸ Ngula-jangka, yangka-yijalaju yarda wangkaja, yangka yinya kujaju wangkaja kamparru-wiyi nguru-nyayirni-wangu-jangka, wangkajaju nyanunguju, “Yaninjarla maninjinta pipa wita yinya ngula-ka rdakangka mardarni wiringki marramarra, marramarra yinya ngula-ka ngapangka mangkururla wirliya-kari karrimi manu wirliya-kari walyangka! Yaninjarla maninjinta!” ⁹ Junga-juku, yanurnurla marramarra yinyaku, manurna pipa witaku payurnu. Nyanunguju wangkaja ngajuluku, “Mpa! Maninjarla nganja! Kajinpa ngarni, ngulaju kapunpa pajarni ngurrju-nyayirni ngarlu-piya. Kala kajinpa muru-pinyi lirrangka, kapungku nyurnu-mani.” ¹⁰ Junga-juku, pipa wita yinyarna manu rdaka-jangka nyanungu-nyangu-jangka, manurna ngarnu. Lirrangka ngaju-nyangurla, ngulajurna pajarnu ngurrju-nyayirni ngarlu-piya. Kala kujarna muru-pinjarla ngarnu, ngulangkujuju miyaluju maju-manu.

¹¹ Ngula-jangka, marramarra yinyaju wangkaja ngajulukuju, “Yaninjarla-jana yarda yimi-ngarrika yapaku yimi Kaatu-kurlangu jarukungarduyu-piyarlu. Ngakaju, nyanungurlu kapu-jana yapa panuju nyarrpa-mani ngurungka nyampurlaju. Nyanungurlu kapu-jana nyarrpa-mani mayi yapa panu yalumpurra ngula kalu nyinami ngurrara-kari ngurrara-kari, manu yapa ngula kalu nyinami yurrpurlu, walyawalya, yalyuyalyu, kardiya manu panu-kari, ngularra ngula kalu yimi-kari yimi-kari wangkami manu wiriwiri warlaljamarrirlangu, jintawarlayi-jiki kapu-jana nyarrpa-mani. Nyampunyaipanpa-jana yimi nyanungu-patukuju yimi-ngarrikarla.”

11

Kaatu-kurlangu-jarra jarukungarduyu-jarra

¹ Ngula-jangka nganangku mayiji yungu watiya jukati-piya. Ngula-jangka, nyanunguju wangkaja:

“Watiya nyampu kangka, manu ngula-kurluju yanta Yuwarli Maralypi-kirra Kaatu-kurlangu-kurra manu yarturlu lalya-kurra purranja-kurlangu-kurra. Ngunlaju pirli lalya manu Yuwarli Maralypi miimii-nyangka watiya nyampukurlurlu yungunpa-palangu milya-pinyilki rdangkarlpa-japa kirrirdimpayijapa kapala karrimi. Manu-jana nyangka yapangku nyajangurlu kalurla pulka-pinyi Kaatukuju Maralypirla kaninjarni yinyarlaju. ² Kala yarti yinyarla Yuwarli Maralypirlaju, ngulaju yampiya! Kula watiya-kurlurlu miimii-nyangka! Yungu-jana yarti nyampuju Kaaturlu yapaku panu-kariki ngularaku ngungkurr-nyinanja-wangu-patuku. Nyanungurlu-jana yungu tarruku kirri Jurujulumurlangu-yijala. Kapulu kirringka yinyarlaju muku wapami, manu kapulu majumaju-mani kirntangiki 42-palaku. Kujarlajulpanpa yarti yalumpuju yampiyarla miimii-nyanja-wangurlu! ³ Kajili ngularra yapa ngalya-kari nyinami Jurujulumurla, kapurna-palangu yapa-jarra yilyamirra yalumpu-kurra yungulu-jana yimi junga Kaatu-kurlangu yimi-ngarrirni. Kapupala mardarni palkangkaju jurnarra yurrpurlu-kurlu, manu jurrkungkayijala kirntangirlaju 42-pala-puruju kapulu-jana jarukungarduyu-piyarlu yimi-ngarrirni Kaatu-kurlu ngularaku yapaku ngalya-kariki.”

Kujanyaju nyanunguju ngajukuju wangkaja.

⁴ Ngana-jarra yapa-jarraju ngula-jarraju? Ngula-jarraju warrkini Kaatu-kurlangu-jarra kuja kapala karrimi Kaaturla kamparru. Nyanunguju Warlalja-Wiri nyinyarningkijarraku ngurungkaku warrukirdikirdiki. Ngula-jarraju watiya-jarra-piya* manu yangka-jarra-piya jukajuka-karrinja-kurlangu-jarra-piya rdili-kirlangu-jarra-piya. ⁵ Yangkarra yapa ngalya-kari, ngula kalurla Kaatuku ngungkurr-nyinanja-wangu jurnta nyina, ngula-jarrakuju kapulu-jana nyurunyuru-jarrimi. Kala kajilipalangu kulu-jarrimi, manu kajili-palangu murrumuru-mani, ngula-jangkaju kapu lirra nyanungu-nyangu-jarra-jangkaju wilypi-pardimi warluju, manu kapu-jana yapa yinyaju jankanjarla riwarr-pinyi. Kujarlunya kapulu-jana yapa ngalya-karirlanguju pinyi kajilpalu-jana murrumuru-mantarla. ⁶ Kuja kalu-jana yapa yalumpu-jarrarlu yirri-pura yimi Kaatu-kurlangu ngalya-kariki jarukungarduyu-piyarlu, Kaaturlu kapu-palangu yartarnarri yinyi yungu-pala ngula-kurlurlu ngapa wantinja-wangu-mani. Nyanungurlu kapu-palangu yartarnarri yinyi ngula-kurlurlu yungu-pala ngapa majumaju-mani. Kapu-pala ngapaju kurruly-kijirni yalyu-karda yangka yungulu yapangku ngarninja-wangurlulku yampimi mawiya-piya. Manu Kaatu kapu-palangu wangka kuja nyanungurrakuju, “Kapurnangkupala yartarnarri-kari yartarnarri-karilki yinyi. Yartarnarri yinyarra-kurlurlu yungunkulu-jana maju-mani

* 11:4 olive trees

nyiyarningkijarra ngurungka nyampurla kajinpala ngampurrpa-jarrimi nyumpalajuku.”⁷ Yuwayi, yalumpu-jarrarlu kapulu-jana yimi-ngarrirni Kaatu-kurlangu yimi panu-kariki kirntangiki 42-palaku. Ngula-jangka, kinki-piya kapu-palangu jangkardu yanirni kululku. Nyanungurlu kapu-palangu pakarni manu pinyi tarnngakurra. Nyampu kinki-piya ngulaju yangka kuja wilypi-pardija rdaku wiri-jarlu-jangka.⁸ Kaji-palangu yinya-jarra pinyi, kapu-pala nyurnuju pinja-warnuju yirdiyirla ngunami kirringka yinyarlaju. Yangkangka-yijala kujalu yapangku yirrarnu warntawarnta-kurra Warlalja-Wiri Jijaji nyanungurra-nyangu. Kirringki yinyarlu kapala mardarni yirdi jirrama: Jatama manu Yijipi. Kuja karlipa-jana kirri-jarra yinya-jarra manngu-nyanyi, manngu-nyanyirlangu karlipa-jana yapa ngurrju-wangu ngulalpalu nyurru-wiyi nyinaja Jatamarla manu Yijipirla.⁹ Yuwayi, nyurnu yalumpu-jarra kapu-pala ngunami yirdiyirla marnkurrapaku marda parra murntu-palaku. Yapa panu ngurrara-kari ngurrara-kari-wardingki, ngula kalu yimi-kari yimi-kari wangkami, ngulangkuju kapulu-jana palkaju nyanyi ngunanja-kurraju yinyarlaju. Manu yapangku yurpurlurlu, yapangku walyawalyarlu, kardiyarlu, manu panu-karirli kapulu nyanyi palka yalumpu-jarraju. Kapulu warla-pajirni yapa ngana-puka milyingka yirrarninja-kujaku.¹⁰ Kajili-jana yapangku yinyarrarlu nyanyi nyurnu yalumpu-jarra palinja-warnu, kujarlaju kapulu wardinyi-jarri-nyayirni. Kapulunyanu jarnkujarnku wangkami, “Nyampu-jarrarlulu-ngalpa murrumurru-manu-nyayirni karrikarri-wangurlu. Kala palijalku-pala. Yati! Yati!” Ngula-jangka kapulu kurapakaku wiriki turnu-jarrimi yungulu ngarni mangarri, kuyu panu-jarlu, manu yungulu-nyanu warntarri jarnkujarnku yinyi.¹¹ Junga kujaju! Palka yalumpu-jarra yawu-pardinja-warnulpa-pala ngunaja yirdiyirla yinyarla marnkurrapaku marda murntu-palaku. Ngula-warnuju, Kaaturlu-palangu ngaanypa kulpari yungu pina-wankaru-jarrinjaku. Ngula-jangkaju, nyanungu-jarraju-pala karrinja-pardija. Kujalujana yapangku ngularrarlu nyangu yinyarla karrinja-pardinja-kurra, ngulajulu-jana lanijarrija-nyayirni.

¹² Ngula-jangka, yalumpu-jarrarluju-pala ngana mayi purda-nyangu kuja-palangu purlaja kilji-nyayirni nguru-nyayirni-wangu-jangka. Linpa-palangu wangkaja, “Yantarni-pala nyampu-kurra!” Ngula-jangka, yapa yalumpurra kujalpalu-jana nyurunyuru-jarrija, ngularrajulpalu-jana karrinjarla yinyarlaju lirli-nyangu. Tarda-kujurnulu-jana kuja-pala yukajarra mangkurdu-kurra, ngula-pala yanu nguru-nyayirni-wangu-kurralku.¹³ Ngula-jangkaju, walyajulpa kilji-nyayirni yurnkuyurnku-jarrinjarla lakarn-pardija. Yuwarli panu wantija kirringka yinyarlaju, manulu yawu-pardija yapa panu 7,000-pala. Yapa panu-karilpalu lanijarrija-nyayirni, manulurla rdirri-yungu pulka-pinjaku Kaatuku kuja-piya, “Nyuntu Kaatu, kuja kanpa nyinami nguru-nyayirni-wangurla, nyuntujunpa pirrjirdi-nyayirni!”

¹⁴ Nyampurranyarna-jana nyiyarningkijarra ngurrju-wangu nyangu yakarrarlu jukurrpa-piyarlu kuja yangkanku marramarra-karirli kurlumpurrngu juturnu nyanungu-nyangu. Marramarra-karilpa wurra-juku nyinaja kurlumpurrnguki jirtirninjaku nyanungu-nyangukuju yangka yungu-jana maju-kari maju-karilki muku palkapalka-jarrimi yapaku panu-jarluku nguru warrukirdikirdiki.

Marramarra-karirli kurlumpurrngu juturnu nyanungu-nyangu

¹⁵ Ngula-jangka, marramarra-karirli kurlumpurrngu juturnu nyanungu-nyangu. Ngula-warnu marramarra panulu rdirri-yungu kiljiki wangkanjaku nguru-nyayirni-wangurlaju:

“Ngalipa-nyangu Warlalja-Wiri Kaatu manu Mijaya nyanungu-nyangu Milarninja-warnu, jalangurlu nyanungu-jarrarlu kapala yartarnarri wiri mardarni,

manu ngula-kurluju kapala Warlalja-Wiri-jarralku nyinami nyiyarningkijarraku nguru warrukirdikirdikiji! Yuwayi, Kaatu kapu-jana yapaku Warlalja-Wiri nyina tarnngalku!”

¹⁶ Ngula-jangka, yalumpurra wiriwiri marramarra 24-palalurla ngunanjunu miyalu-purdanji Kaatuku yungulurlajinta pulka-pinyi. Ngularraju yangkarra-juku ngula kalu nyina nyinanja-kurlangu-paturla kamparru Kaatuku. Nyanungurrarlul-palurlajinta nyanunguku pulka-pungu kujarlu:

¹⁷ “Warlalja-Wiri, nyuntunpa PIRRJIRDI-NYAYIRNI WITA-WANGU! Nyiyarningkijarra-wangurla-wiyi, palkalpanpa nyinaja. Nyuntuju kanpa nyinami-jiki jalangurlangu-juku yartarnarri wiri-kirli-juku. Ngula-kurluju kanpa Warlalja-Wirilki nyina nyiyarningkijarrakuju nguru warrukirdikirdi. Kujarlanya karnangkulu yati-wangkami nyuntukulku. ¹⁸ Kala yapa panu-karirli yalumpurrarlu kujalpangkulu nyurunyuru-jarrija, ngularraju kangkulu kulu-nyayirnilki nyinami! Nyampuju nyuntuku parra! Nyuntunpa milarnu parra nyampuju yungunpa-jana kulu-jarrimi yapaku yalumpurraku, manunpa milarnu parra nyampuju yungunpa-jana yapa nyurnunyurnu miimii-nyanjarla ngurrju-pajirni marda manu ngurrju-wangu-pajirni marda. Kujarlanya kangkulu nyurunyuru-jarrimi yapa panu-kari yalumpurraku. Yuwayi, parra nyampuju nyuntuku! Nyuntunpa parra nyampuju milarnu yungunpa-jana yinyi nyiyarningkijarra ngurrju warrkiniki nyuntu-nyanguku yalumpurraku jarukungarduyuku ngulalpangkulu marlaja wangkaja nyurru-wiyi. Manu jalangu nyuntulurlu kapunpa-jana yinyi nyiyarningkijarra ngurrju yapaku nyuntu-nyanguku kuja kalu nyinami pirrjirdi manu marda rampaku, yangka ngularrarlu kuja kangkulu yirdi nyuntu-nyangu ngurrju-pajirni. Kala yapangku panu-karirli ngularrarlu yangka kuja kalu-jana yapa nyuntu-nyangu warru pinyi, jalangurlu kapunpa-jana muku riwarr-pinyi!”

Kujanyalpalurla wiriwiri marramarra ngularra 24-pala purlanjarla wangkaja.

¹⁹ Ngula-jangka, nganangku mayi tuwaju lakarn-pungu Yuwarli Maralypirla Kaatu-kurlangu nguru-nyayirni-wangurla. Yukanjarlarna nyangu pakuju tarruku yinyaju. Nyampu pakuju ngulaju yangka-juku ngulalpalu nyurru-wiyi Juwu-paturlu mardarnu kuruarri karlarla-pala-kurlu kujarla Kaaturlu yungu Mujujuku. Kujalparna nyangu yinya pakuju tarruku, wirnpajulparla karrinjarla wapaja, manulparla maarrmaninjarla ngapakuju wangkanjinarnu. Walyajulpa kilji-nyayirni yurnkuyurnku-jarrija, manulpa ngapa wantija kunarda-kurluju yalkiri-jangkaju.

12

Yimi nyampuju warnayarra-kurlu kujalpa putaputa puuly-mardarnu ngarninjakungarntirli kurdu wita karnta-kurlangu

¹ Ngula-jangka, nyiyarla mayi yalkirirlaju palka-jarrija. Kularna nyiyarlangu ngula-piyaju nyangu kamparrurlangurluju, lawa-juku. Narnti-nyangurna kankarlarra, manurna nyangu karnta kujalpa yinyarla nyinaja yalkirirla. Karntajulpa mirilmanu jinajina nyanungu-nyangu-kurlu wanta-piya-kurlu. Nyanungujulpa nyinaja, manu kirntangiji kanunjumparra wirliya nyanungu-nyangu-wana, manulpa jur-rungkaju mardarnu yiriwarri-piya, manu ngulangka yiriwarrirlaju yanjilypiri 12-pala. ² Nyanunguju wartardi-pardu kurdu mardarninjakungarntilki. Kujarlaju, nyanungujulpa murrumurru-jarrija-nyayirni, manulpa yulaja karrikarri-wangu-nyayirni.

³ Ngula-jangka, nyiyarlangu mayirna nyangu yalkirirlaju, ngurppangku kularna yalumpu-piya-wiyi kamparrurlangurlu nyangu. Warnayarra wiri-jarlu yalyuya-lyulpa nyinaja yinyarlaju jurru wirilki-pala-kurlu manu wuurnu karlarla-pala-kurlu. Jurrungkajulpalu mukarti witawita jarnkujarnku mardarnu kingi-kirlangu-piya. ⁴ Yinyarlu warnayarrarlulpa warru kujurnu wipi kuja-purda kuja-purda, manu ngula-kurlurluju yanjilypiri-jana muku pirri-kujurnu yalkiri-jangka walya-kurra. Ngula-jangka, nyanunguju yaninjarlalpa karrija karntangka yinyarlaju. Nyanungulparla pardarnu kurduku yinyaku palka-jarrinjaku yungu nganta kapankurlu ngarni. ⁵ Ngula-jangka, kurdu yinyaju malju-parduju mardarnulku karntangkaju. Nyampunya Kaaturluju milarnu yungu-jana wiri-jarrinjarla Warlalja-Wiri nyanungu-nyangu-kurlu yartarnarri-kirli nyina yapaku panu-jarluku ngula kalu nyinami ngurrara-kari ngurrara-kari warrukirdikirdi. Junga kujaju! Kala kuja kurdu yinya palka-jarrija, warnayarrarlu yinyarlujulpa putaputa ngarnu. Kujakujakuju, marramarrarlu kurdu yinyaju puuly-mardarninjarla kangu kankarlarra-kari Kaatu-kurra, ngulalpa nyinaja wiringka nyinanja-kurlangurla. ⁶ Ngula-jangka, karntaju wuruly-parnkaja manangkarra-kurra nyinanjaku yinyarlaku. Kamparruwiyi nyampukungarntiji, Kaaturlujurla ngurra yinyaju nyurru-juku jijarnu karntaku yinyakuju. Wurdujurra-manulparla nyiyarningkijarra yungu warrawarra-kanyi karntaju yalumpuju parraku 1260-palaku.

⁷ Ngula-jangka, nguru-nyayirni-wangurlaju, wiri marramarra yirdi Mayikulu manu panu-kari nyanungu-nyangu marramarralu-jana jangkardu yanu warnayarraku manu marramaraku panu-jarluku nyanungu-nyanguku. Warnayarrarlu manu nyanungu-nyangurlu marramarrarlulu-jana puta-pungu marramarra panu-kari Mayikulu-kurlangu, kala kulalu-jana pungu, lawa. ⁸ Nyanungurrajulu-jana jijaja marramarra panu-kariki Mayikulu-kurlangukuju ngularrarlu kujalu-jana wajirli-pungu nguru-nyayirni-wangu-jangka. Ngula-jangkaju, warla-pajurnulu-jana yaninja-kujaku, kajikalu pina-yukamirra nguru-nyayirni-wangu-kurra Kaatu-kurlangu-kurra. ⁹ Junga kujaju! Yangka yali warnayarra kala nyurru-wiyi nyinaja nguru-nyayirni-wangurla. Ngula-ngurlujulu-jana Mayikulurlu manu marramarra nyanungu-nyangurlu wiraly-pungu. Warnayarrarlujulpa yirdi-jarra mardarnu: Nyanungu-nyangu yirdi kamparru-warnuju 'Juju Ngawu', manu yirdi-kariji 'Jayitana'-jala. Nyanungurlunya kajana yapa panuju yulyurlku-yinyi nyampurula walyangka. Yuwayi, Mayikulu-kurlangurlulu-jana wiraly-pungu nyanungurraju nguru-nyayirni-wangu-jangkaju.

¹⁰ Ngula-jangkarna purda-nyangu ngana mayi kilji-kirra wangkanja-kurra nguru-nyayirni-wangu-jangka:

"Yati! Yati! Yinya Juju Ngawu kala karrija kamparru Kaaturla, manu nyanungurlu kala-jana wakurnu ngalipakupurdangka-purnu parra wirirli manu mungawirirli. Kala jalangurlu Kaaturlu wiraly-pungu nyanunguju nguru-nyayirni-wangu-jangkaju. Yuwayi, jalangurlu nyanungurluju kapu-ngalpa muurlparlulku mardarni palinja-kujakuju! Yartarnarri nyanungu-nyangu-kurlurlu kanyanu milki-yirrarni ngalipa-kurra yangka kuja kangalpa nyanungu Kingi nyinami yapaku panu-jarluku! Manu nyanungu-nyangu Milarninja-warnu Mijaya, ngulaju kapu-ngalpa Warlalja-Wirilki nyina yapaku panu-jarluku-yijala!

¹¹ Ngalipakupurdangkarlulu warla-pajurnu Juju Ngawuju jurnta kanja-kujaku Kaatu-kurlangu-kujaku! Nyarrparlulu nyanunguju warla-pajurnu? Kuja Jijaji palija watiya warntawarntarla jiyipi-piya, nyanunguju-ngalpa karlija panuku. Manu kalalu-jana warru yaninjarla yapa panu-kariki yimi-ngarrurnu junga yimi nyanungu-kurlu. Manu kalalu kuja wangkaja, 'Kajilpalu-nganpa yapangku

panu-karirli ngampurrparlu pungkarla, ngulaju ngula-juku. Kapurnalu wiljingki-jiki warrarda purami Jijajiji.' Yuwayi, kujaju junga! Kujarlunyalu Juju Ngawu warla-pajurnu nganimpakupurdangkarluju.

¹² Jungalku yungurna-nyarra wangkami nyampu nyurrurlaku panuku ngula kankulu nyinami nguru-nyayirni-wangurla: 'Wardinyi-nyayirnili nyinaya!' Kala nyurrurla kuja kankulu nyinami walyangka, manu nyurrurla panu-kari kuja kankulu nyinami ngapangka, ngajulu karna-nyarra wajampa-jarri-nyayirniki! Juju Ngawuju yanurnu walya nyampu-kurralku. Nyanungurluju-ka milya-pinyi kajika-jana yapaju yulyurlku-yinyi ngari tarnnga-wangu. Manu-ka Juju Wiri-jarlurlu milya-pinyi Kaaturluju kapu tarnnga-wangurlu-yijala nyanunguju warla-pajirni. Kujarlaju nyanunguju-ka nyina kulu-nyayirni Juju Ngawuju."

¹³ Kujalu Mayikulu-kurlangurlulu warna wiri yinya wiraly-pungu nguru-nyayirni-wangu-ngurlu, rdirri-yungu karntaku yinyaku wajirli-pinjaku, yangkanku kuja kurdu malju mardarnu. ¹⁴ Ngula-jangka ngananku mayirla karnta nyanungukuju pinkirra-jarra warlawurru-kurlangu-jarra yungu yangka yungulpa paarr-pardiyarla warna wiri-jarlu-kujaku yinya-kujaku. Karntanku manu pinkirra yinya ngula-kurlu yungu paarr-pardimi ngurrara yinya-kurra ngula-ka karrimi manangkarrarla yangka Kaaturlu kujarla nyurru-juku jijarnu. Wurdujorra-manulparla nyiyarningki-jarra yungu warrawarra-kanyi karntaju yinyaju parraku 1260-palaku.

¹⁵ Kala kamparru-wiyi karntaku wuruly-parnkanjakungarntiji, lirraju warna wiriji lakarn-pardija, manu lirra-ngurluju ngapa wiri-jarlu wilypi-pardija. Nyanungurluju karntaju puta yirrpinnjarla ngapanku puta pungu. ¹⁶ Kuja-kujakuju, Kaaturluju walyaju lakarn-pungulku karntangka yinyarla purdangirli, manu ngapa yinya wiri-jarlu yukaja rdakungka. Kujanya karnta yinyajurla wuruly-parnkaja warna wirikiji. ¹⁷ Kujarlaju warna wiriji kulu-parnta-jarrija-nyayirniki. Ngula-jangkaju, nyanunguju yanulku ngurrara-kari-kirralku, manulpa-jana warru nyangu kurdukurdu panu-kariki karnta yinya-kurlanguku. Nyanungulpa ngampurra nyinaja yungu-jana pinyi nyanungurrarlangu. Nyanungurraju yangkarra kuja kalu purami yimi Kaaturlangu. Manu kalu-jana yimi-ngarrirni-yijala yimi junga Jijaji-kirli panu-kariki.

¹⁸ Ngula-warnuju, warna wirijilpa karrija mangkuru wiri-wana walyirirla.

13

Kinki-jarra-pala palka-jarrija

¹ Ngula-jangka, nyiya mayirna nyangu kujalpa wilypi-pardija ngapa mangkuru-jangka. Ngulangkulpalu mardarnu wuurnu karlarla-pala manu jurru wiriki-pala. Wuurnarla karlarlalpalu jarnkujarnku mardarnu mukarti kingi-kirlangu. Yalumpurrarla jurrungka wiriki-palarlalpalu jarnkujarnku mardarnu yirdi jiliwirri-maninjaku Kaatuku. Jurrungka wiriki-palarlajulu yampiyarla yirdiji yirrarninja-wangurlu. ² Kinki nyampuju, nyiya-piya kuja? Ngaya wiri-piya lipirti-piya manu wirliyaju wiri manu yumurruyumurru-nyayirni nganayi-piya piira-piya, manu lirraju kartirdi wiriwiri-kirli layini ngaya wiri-jarlu-kurlangu-piya. Ngula-jangka, yinya wiri warnarla wangkaja kinkikiji, "Ngajulurlu karnanku milarniki yungunpaju warrki-jarrimi. Ngajulurlu kapurnanku yinyi yartarnarri ngaju-nyangu, manu yungunpa nyina ngaju-nyangurla nyinanja-kurlangurla kingi-piya. Yartarnarri ngaju-nyangu-kurlurlu yungunpa-jana yapa panu jinyijinyi-mani ngurungka warrukirdikirdi, manu yungunpa-jana wangkami nyarra-jarrinjaku." Kujanyarla warna wiriji wangkaja kinkikiji. ³ Nyangu-jukulparna kinki yinyaju jurru wiriki-pala-kurluju. Jurru-karriji murru punku-kurlu. Manngu-nyangulparnaju, "Wayi! Ngananku mayi murrulymurruly-pakarninjarla nyampuju pungu tarnnga-kurraju? Ngula-warnuju

pina-wankaru-jarrija!” Panungkulu nguru warrukirdikirdirli nyangu kinki yinyaju murru punku-kurlu murrulymurruly-pakarninja-warnuju. Ngulakujulurla marlaja paa-karrija-nyayirni, manulpalu purda-nyangu nyarrpa kujalpa-jana wangkaja nyanungu. ⁴ Yuwayi, warnayarrarlul wuringki yinyarlul milarnu kinki yinya yungu-jana yapaku manu panu-kariki nguru warrukirdikirdiki nyinami warlalja wirilki. Kujarlanyalpalu yirdi-manu yinyaju warnayarra ‘kaatu’, manulpalurla pulka-pungu nyanungukuju. Manulpalurla pulka-pungu yinyaku kinkirlanguku, manulu-nyanu jarnkujarnku wangkaja, “Ngana kula pirrjirdiji kinki nyampu-piyaju! Kulalpa nganangku pungkarla nyanunguju!”

⁵ Ngula-jangka, Kaaturla wangkaja kinkiki yinyaku, “Wangkaya kutu! Wiri-pajikanyanu, manuju ngaju manyu-pungka! Wiri kapunpa nyina nyampurla walyangka 42-palaku kirntangiki.” ⁶ Junga-juku, kinki yinyarlululpa punku-pajurnu Kaatuju. Nyanungu-nyangu yirdi punku-pajurnu-yijala manu ngurrarlangu. Punku-pajurnu-jana yangkarlangu kujalpalu nguru-nyayirni-wangurla kankarlarra nyinaja. ⁷ Ngula-jangka, kinki yanu walya-kurra Kaatu-kurlangu yapaku pinjaku 42-pala kirntangiki. Kulalpalu nganangku warla-pajikarla. Kuja-puru kula Kaaturlu kinki yinya warlapajurnu, lawa. Jijajalurla nyanungukuju. ⁸ Nganangku kapu puranjarla purda-nyanyi yinyaju kinki? Yapa panungku nyampurla walyangka kuja kalu nyina, ngulaju kapulu purami. Ngalya-karirli kulalu puranjarla purda-nyanyi, lawa. Nyanungurra-nyangu yirdiji puku wuringka, yangka Jiyipi Kaatu-kurlangurla Jintakurlangurla. Nyurru-wiyi nyiyarningkijarra-wangurla-wiyi, Kaaturlu-jana milya-pungu yalumpurra yapaju kapulurla nyanunguku jirranganja nyina tarnga. Manu Kaaturlulpa nyurru-juku milya-pungu yangka yapangku kapulu pinyi Jiyipi Jinta nyanungu-nyangu.

⁹ “Kuja kankulu nyurrurlarlul langa mardarni purda-nyanja-kurlangu, ngulangkulu purda-nyangka yirriyirri-nyayirni-irli jaruju yangka kuja kajana Pirlirra Kaatu-kurlangu wangkami yapaku Kirijiniki jaaji-kari jaaji-karirlaku wirlikipalarlaku!

¹⁰ Kaaturlu-jana ngalya-kari nyanungu-nyangu yapa milarnu rdaku-kurra yukanjaku. Kuja-jangkarlunya kapulu-jana yapa ngalya-karirli puuly-mardarninjarla rdakungka yirrarni. Manu Kaaturlu-jana ngalya-kari yapa nyanungu-nyangu milarnu palinjaku junma kirrirdi-jangka. Kujarlanya kapulu-jana yapa ngalya-karirliji junmangku pajirni. Ngulaju ngula-juku. Kulalu lani-jarriya! Nyurrulajunkulurla Kaatuku. Purayajukulu, manulurla wala-juku nyinaya!”

¹¹ Ngula-jangka, kinki jinta-karirna nyangu walya-jangka wilypi-pardinja-kurra. Wuurnu jirrama-kurlu jiyipi wita-piya. Manu kilji-nyayirni wangkaja yinya warnayarra wiri-piya. ¹² Kujalparla jirranganja nyinaja kinki-kariki kamparru-warnuku, yartarnarrilpa mardarnu. Yartarnarri yinya-kurlululpa-jana yapa jinyijinyi-manu kinki kamparru-warnuku pulka-pinjaku yangka kujalpa murru panu mardarnu jurrungka yangka kuja ngurrju-jarrija kapanku. ¹³ Kinki jinta-kari jurru rdirrinypa-nyayirni. Yartarnarri-kirliki kalalurla kutu marlaja palka-jarrija nyiyarningkijarraju lawa-jangkaju. Yapangku kujalpalu nyangu kinkiji, nyanungurlulu warlu kujurnu yalkiri-jangka walya-kurra. ¹⁴ Kuja-jarrija kujalpa kinki yartarnarrikirli kinki kamparru-warnu-kurlu-juku, kula Kaaturlu warla-pajurnu kuja-kurra, lawa. Kuja-jangka-jana kinki jinta-karirliji yulyurllu-yungu yapaju ngurujarraranyapaju. Wangkaja-jana yungulu pirli-jangka ngurrju-mani kinki-piya, yangka murru jurrungka-kurlu, yangka kuja pina-wankaru-jarrija junma kirrirdi-jangka. ¹⁵ Ngula-jangka, yapangkulu ngurrju-manu kinki-piya pirli-jangka yangka kinki kamparru-warnu-piya, ngulalurla parntarrinjarla pulka-pungu. Kulalu ngalya-kari yapa parntarrija, lawa. Ngularla kinki jinta-karirli ngaanypa-yungu yangka pirli-jangkaku

yungu wangkami manu yungu-jana yapa ngalya-kari pinyi, yangka-patu kujalurla pirli yinyaku jurnta karrija parntarrinja-wangu. Kujarla kinki-karirli ngaanyapa yungu yangka pirli-jangkaku, kula Kaaturlu warla-pajurnu.

¹⁶ Ngula-jangka, kinki-karirli-jana yapaju jinyijinyi-manu yungulu-nyanu murru pajirni palkangka. Junga, yapa panungkulu murru yinyaju manu: Pirrjirdirli manu rampakurlu, tala panu-kurlurlu manu marlajarrarlu, yapa yangka kuja kalalu warrki-jarrija pirijina-piya ngularrarlangurlu, manu panu-karirli kuja kalalu warrki-jarrija talakupurdarlu ngularrarlangurlu. Panu-karirlili murru manu rdakangka jungarni-purdanjirla, manu panu-karirlili manu ngalyangka. ¹⁷ Nyiya yinyaju murru? Yinyaju jinta-kari kinki-kirlangu yirdi manu nyanungu-nyangu nampa. Nganangku kuja yinya nampa mardarnu, ngulajulu manu nyiyarningkijarra tala-kurlurlu, manulu-jana jali-manu talakupurdarlu. Ngana-puka kuja nyinaja nampawangu, kulalu payi-mantarla nyiyarningkijarra tala-kurlurlu, manu kulalu-jana jali-mantarla talakupurdarlu. ¹⁸ Nyiya kujaju kangalpa wangka? Ngana pina-nyayirniiji kajika marda milya-pinyi nyampuju nampa kinki jinta-kari-kirlangu. Nampa yinyaju ngulaju wati-kirlangu yirdi. Manu nampaju 666.

14

Jiyipi Kaatu-kurlangu Jinta-kurlu manu yapa nyanungu-nyangu 144,000-pala-kurlu

¹ Ngula-jangkarna yarda nyangu Jiyipi Kaatu-kurlangu Jinta. Karrijalpa Pirlingka yirdingkaju Jiyanirla. 144,000-pala yapalpalu karrija nyanungu-kurlu, yangka-patu kuja kalu yirdi mardarni Jiyipi-kirlangu manu nyanungukupalangu-kurlangu Kaatu-kurlangu ngalyangka. ² Ngula-jangkarna linpa purda-nyangu nguru-nyayirni-wangu-jangka. Ngulalpa purlaja kilji-nyayirni wirnpa-piya manu marda ngawarra wiri-nyayirni kuja-ka parnkami, kuja-piyanyalpa purlaja. Wangkajarnaju, “Waraa! Ngurrju-nyayirni yapa panu-piya kuja kalu kitaya-piya manyu-karrimi.” ³ Yinyarra 144,000-pala yapalpalu karrija kamparru Kaatu-kurlangurla nyinanja-kurlangurla, manu murntu-pala nganayi yangka wankaru-patu, manu yangka 24-pala marramarra wiriwiri. Yunparnulpalu jalangu-warnu purlapa. 144,000-pala yapangu-mipalpalu milya-pungu yinyaju purlapa. Kulalpa ngana-puka pina-jarriyarla. Kaaturlu kula-jana panu-juku kangurnu pina walya-jangka nyanungu-nyangu ngurra-kurra, lawa. Ngari-jana 144,000-pala-mipa kangurnu pina nyanungukuju. ⁴ Ngana nyampurraju yapa-patu? Nyampurraju yangka kujalpalurla tarnnga-juku Kaatuku jungarni nyinaja. Jukurulpalu karntakuju nyinaja. Wurnturu kalalu nyinaja karnta-kujakuju ngunanja-wangu. Nyarrpara-puka yangka Jiyipi Kaatu-kurlangu Jinta-ka yani, ngulaju kalu purami. Kaaturlu kula-jana panu-juku kangurnu pina walya-jangka, lawa. Kangurnu-jana pina 144,000-pala-mipa. Nyanungurraju ngurrju-nyayirni ngula kalupalangu warntarri-piya karrimi Kaatuku manu nyanungu-nyanguku Jiyipiki Jintaku. Ngaka, Kaaturlu kapu-jana yapa panu-karirlangu kanyirni. ⁵ Yapa yali 144,000-pala, kula kalu warlka wangka, kula kalu majungka-jarri.

Marramarra marnkurpalu yanurnu yimi-kirli

⁶ Ngula-jangkarna jinta-karilki marramarra nyangu yaninjarni-kirra. Kankarlarralpa paarr-pardija yalkirirla, kangurnu yimi ngurrju-nyayirni yapaku walya-kurra ngurra-kari ngurra-kari-kirra manu yimi-kari yimi-kari-kirra. Kangurnu Yimi Ngurrju yangka kuja-ka lawa-jarrinja-wangu karri. ⁷ Wangkaja kilji-nyayirni, “Pulka-pungkalurla Kaatuku, manulu ngurrju-pajika! Jalangu-ka yanirni yungu-jana yapa miimii-nyanyi ngurrju-japa punku-japa. Pulka-pungkalurla! Nyanungurlu-jala ngurrju-manu walya manu yalkiri manu ngapa mangkuru manu ngapa kuja-ka

walya-jangka wilypi-pardimi!” Kujanya marramarraju wangkaja, ngula-jangka paarr-pardijalku.

⁸ Ngula-jangka, jinta-karilki marramarra yanurnu. Paarr-pardija kankarlarra yalkirirla. Kilji-nyayirnilpa purlaja kuja, “Waraa, wiyarrpa! Waraa! Kirri wiri Papilunu lawa-jarrijalku! Kula-ka ngana nyina yinyarlaju! Yapa yinyarlaju kalalu punku-nyayirni nyinaja. Kalalu ngari kutu-ngunaja nyiya-kari nyiya-kari-kirli warrura-kurlu, manu kalalu-jana yapa-karirlangu ngurra-kari ngurra-kari-wardingki jinyijinyi-manu maju nyinanjaku.” Kujanyalpa jinta-kari marramarraju purlaja.

⁹⁻¹⁰ Ngula-jangka, jinta-karilki marramarra yanurnu. Paarr-pardijalpa kankarlarra yalkirirla. Purlajalpa kilji-nyayirni kuja:

“Kaatuju kulu-nyayirni yapakuju yangka kujalpalurla parntarrija yinya kinkiki manu yangkaku kujalu ngurrju-manu pirli-jangka nyanungu-piya. Kaatuju kulu-nyayirni yapakuju kuja kalu yirdi nyanungu-nyangu mardarni kinki-kirlangu ngalyangka manu rdakangka. Yuwayi, kajirla ngana-puka parntarrimi kinki yinyaku, manu kaji nganangu-puka yirdi manu nampa mardarni ngalyangka manu rdakangka, Kaatuju kapu-jana kulu-jarri-nyayirni. Kula-jana yawuru-jarri yapa yinya-patukuju, lawa. Kapu-jana muku pinyi. Kapu-jana warlukurra julyurl-kijirni yangka yulyurdu karntawarrakarntawarra kuja-ka punku-nyayirni parntimi. Kapulurla marlaja murrumurru-jarri-nyayirni warlungka. Nyanungu-nyangu marramarra manu Kaatu-kurlangurlu Jiyipi Jintangku kapulu-jana nyanyi jankanja-kurra.

¹¹ Yuwayi, kapulu jata-nyanyi-nyayirni murrumurru warlungka. Yulyurdu warlu yinya-jangka kapu kankarlarra-kari warrarda yani. Kapulu yapaju jankami parrangka manu mungangka. Kulalu jarda ngunami. Yinyarraju yapa maju-wati kuja kalalurla parntarrija kinki yinyaku, yangka kuja kalalu yirdi mardarnu rdakangka manu ngalyangka.”

Kujanya yinyaju marramarra purlaja.

¹² Ngulaju ngula-juku. Nyurrurlaju, lani-jarrinja-wangulu nyinaka! Nyurrurlaju Kaatu-kurlangu, warrarda kankulu purda-nyanyi kuja kanyarra nyarrparlangu wangkami. Warrardalurla wala-juku nyinaya Jijajiki, manulu tarnngangu puraya!

¹³ Ngula-jangkarna linpa purda-nyangu nguru-nyayirni-wangu-jangka. Wangkajaju, “Jaanu, yirra yimi ngaju-nyangu pipangka: ‘Yapanku kuja kalu Warlalja-Wiri purami, ngaka kajili palimi, ngulaju kapulurla marlaja nyina wardinyi-nyayirni.’” Ngula-jangka, Kaatu-kurlangu Pirlirparlu yalu-manu kujarlu, “Yuwayi, kujaju junga! Kaaturlu kajana milya-pinyi yangka kuja kalurla junga-nyayirni warrki-jarrimi. Kajili palimi, kapulu pina-wankaru-jarrimi. Kapulu wardinyi-nyayirni nyina, kula-jana nganangkulku murrumurru-mani-yijala.”

Kaatu kapu-jana kulu-jarri-nyayirni yapa maju-watiki kuja kalu walyangka nyina

¹⁴ Ngula-jangkarna kankarlarra-kari narnti-nyangu mangkurdu kardirri. Mangkurdurlalpa yapa-piya nyinaja. Ngajurna manngu-nyangu kula-nganta Kaatu-kurlangu Yapa-nyayirni-wangu. Jurrungkajulpa mardarnu kingi-kirlangu mukarti kawurlu-jangka. Manu rdaka nyanungu-nyanguju kurrirdimpayi-nyayirni junma karli-piya. ¹⁵ Ngula-jangka, jinta-karilki marramarra wilypi-pardija Kaatu-kurlangu-jangka Yuwarli Maralypi-jangka yangka nguru-nyayirni-wangurla. Ngularla purlaja yangkaku kujalpa mangkurdurla nyinaja, “Warrki-jarriya nyuntu-nyangu junma-kurlu! Miyi walyangkaju ngurujarraranypa yirnmi-watiki pajirninjarla-jana turnu-maninjarla yirra yurturlu-kurra!” ¹⁶ Yangka kujalpa nyinaja mangkurdurla, warrkikirla rdurrjurnu junma-kurlu. Pajurnu-jana miyi yirnmi-wati, manu-jana yirrarnu yurturlu-kurra.

¹⁷ Ngula-jangkarna jinta-karilki nyangu marramarra wilypi-pardinja-kurra, mardarnulpa junma wiri-jarlu karli-piya miyiki pajirninjaku.

¹⁸ Ngula-jangka, marramarra jinta-karilki wilypi-pardija. Nyampuju yangka kujalpa warrawarra-kangu warlu kuja-ka jankami kankarlarni pirli lalyangka nguru-nyayirni-wangurla. Yaninjarla yinya-ngurlu purlajarla marramarra jinta-kariki yangkaku junma wiri-kirliki, wangkajarla, “Warrki-jarriya yaruju nyuntu-nyangu junma-kurlu! Marnikiji-piya-watiji* yirnmilki ngurujarraranyaju. Pajika-jana watiya-jangka. Yaninjarla-jana pajika, manu-jana jintangka yirra.” ¹⁹⁻²⁰ Jungajuku, marramarrajurla rdurrjurnu warrkikiji. Pajurnu-jana muku marnikiji-piya-watiji watiya-jangkaju, manu-jana kujurnu yaarlyaarl-wapanja-kurlangu-kurra. Jurujulumu-wana kutu-juku rdakuju kujalpa kujurnu marnikiji-piya yaarlyaarl-wapanjakungarntirli. Ngula-jangka, Kaatu-kurlangu marramarra-watilpalurla yaarlyaarl-wapaja warru marnikiji-piya-watirlaju. Kulalpa julku wilypi-pardija yinya-ngurlu yaarlyaarl-wapanja-kurlangu-ngurlu, lawa. Yalyu yinyaju! Yalyu panu-nyayirni karlija, manu wurnturu-nyayirni yanu 300 kilamata-kurra. Karrujulpa kaninjarra-nyayirni karrija. Kajilpa ngana-puka karriyarla yinyarla karrungkaju, kajika yalyuju waninja-wana ngunami. Nyarrpa kangalpa nyampuju yimi marnikiji-piya-kurlu wangka ngalipakuju? Yinyarra marnikiji-piya-wati ngulaju yapa-patu-piya kuja kalu majungka-jarri warrarda walya nyampurla. Kaatuju kapu-jana kulu-jarri-nyayirni. Ngaka kapulu-jana marramarra-paturlu turnu-maninjarla kujarlunya pinyi marnikiji-piya yangka kujalu yaarlyaarl-wapaja.

15

Wirli-pala marramarra nyurnu-maninja-kurlangu-kurlu

¹ Ngula-jangka, nyiya mayi palka-jarrija yalkirirla. Paa-karrijalparna, kularna kuja-piya nyangu kamparru-wiyi. Nyangurna-jana wirli-pala marramarra, jarnkujarnku mardarnulpalu-jana nyiya mayi nyurnu-maninja-kurlangu. Kaaturlu-jana nyampurraju yungu wirli-pala marramarraku. Kulu-jarrija-nyayirnilpa-jana nyinaja yapakuju kujalpalu walyangka nyinaja maju-nyayirni. Kuja-jangka-jala-jana yungu yangkarra nyurnu-maninja-kurlangu yinyaku wirli-palaku marramarraku. Kula-jana yarda yinyilki yinya nyurnu-maninja-kurlangu.

² Ngula-jangkarna nyangu nyiya mayi kirlaji-piya. Ngapa mangkurulpa miril-manu kula-ngantalpa jankaja-juku. Ngapa-wanalpalu yapa panu-jarlu karrija. Kitaya-piya wita-kurlulpalu karrija kuja-jana Kaaturlu yungu. Ngana-wiyi yinyaju yapa-patu? Manngu-nyanyinya kanpa yangka kinki kuja ngapa-jangka wilypi-pardija? Nampa nyanungu-nyanguju 666. Manu manngu-nyanyinya kanpa kujalu ngurrju-manu pirli-jangka yangka kujalpalurla parntarrija? Junga kujaju. Yapa yinapatu kujalpalu karrija ngapa-wana, yinyarraju yangka kujalu-jana wurra-manu kinki yinyaku puranjaku, yapa panu-kari-piya-wangurlu. Kulalurla parntarrinjarla pulkapungu. ³ Kitaya yinya wita-kurlurlu yunparnulpalu yangka-piyarlu-yijala kujalpa Mujujurlu yunparnu nyurru-wiyi. Mujuju yangka kujarla Kaatuku warrki-jarrija nyurru-wiyi. Manulpalu jinta-kari purlapa yunparnu kuja Kaatu-kurlangu Jiyipirli yirrnaru. Kujarlu-jalalpalu yunparnu:

“Warlalja-Wiri Kaatu, nyuntu-mipa PIRRJIRDI-NYAYIRNI WITA-WANGU! Nyiyarningkijarra kuja kanpa ngurrju-mani, ngulaju ngurrju-nyayirni! Nyuntujunpa Warlalja-Wiri yapaku ngurujarraranyapa yangka kuja kalu ngurra-kari ngurra-karirla nyina. Warrawarra-kanyi kanpa-jana, manu junga kanpa-jana wangka.

* 14:18 grapes

⁴ Yapangku kapungkulu manngu-nyanyi yirriyirri, manu kapungkulurla pulka-pinyi. Nyuntu-mipa Kaatuju. Yapangku kapulu nyanyi kuja kanpa warrki-jarri ngurrju. Kuja-jangkarlu-jala kapungkulu pulka-pinyi.”

Kujanyalpalu yunparnu yapangkuju.

⁵ Ngula-jangka, Yuwarli Maralypirna nyangu nguru-nyayirni-wangurla. Nganangku mayi tuwa lakarn-pungu. Kaninjarni Yuwarli Maralypirlajulpa karrija kaluku tarruku kuja-ka Kaatu nyina. ⁶ Yinyarra wirliki-pala marramarra, yangka kujalpalu nyurnu-maninja-kurlangu jarnkujarnku mardarnu, wilypi-pardijalu Yuwarli Maralypi-ngirliji. Mardarnulpalu wawarda kirrirdi-nyayirni. Warrukirdikirdi ngarnturlurrurla nyanungurra-nyangurlalpalu mardarnu ngalyipi-piya kirrirdi wartirlirlaju kawurlu-kurlu. ⁷ Ngula-jangka, yangka murntu-pala wankaru-patu kujalpalu karrija-juku, jintangku wankarurlu-jana yungu wirliki-pala ngami yinyarraku wirliki-pala marramaraku. Nyampurrarla ngamingka, Kaaturlu winjurnu nyiya mayi pama-piya yapaku milki-yirrarninjaku nyanunguju kulu-nyayirni nyanungurraku. Yuwayi, Kaatuju wankaru tarnnga-juku. Ngami-paturla panu-nyayirni pama-piya winjurnu. Nyanunguju kulu-nyayirni! ⁸ Kaatujulpa kaninjarni Yuwarli Maralypirla nyinaja yartarnarri wiri-kirli, manu yulyurdu panu wilypi-pardija Yuwarli Maralypi-ngirliji. Kujarlanya kula ngana yukaja kaninjarniji. Ngaka kujalu wirliki-palarlu yilyaja nyurnu-maninja-kurlangu walya-kurra, kujarlanya ngaka kapulu yukami Yuwarli Maralypi-kirraju.

16

Wirliki-pala marramararlulu pama-piya winjurnu ngami-patu-jangka walya nyampu-kurra

¹ Ngula-jangka, kaninjarni-jangka nyanungu-nyangu Yuwarli Maralypi-jangka, Kaatuju-jana kilji-nyayirni wangkaja wirliki-palaku marramaraku kujalpalu ngami-wati mardarnu. Purda-nyangurna wangkanja-kurra, manu nyampu-jala-jana wangkaja, “Ngajujurna kulu-nyayirni yapakuju kuja kalu walyangka nyinami. Kuja-jangkanyarna-jana ngami-watiji panu manu pama-piya-kurlurlu. Kapurna-jana muku pinyi tarnnga-kurra. Nyurrurla wirliki-pala marramarra, yantalu walya-kurra, manulu winjika muku pama-piya walya-kurra!”

² Junga-juku, kamparru-warnurlu-wiyi winjurnu pama-piyaju ngami-jangka walya-kurra. Kuja kuja-jarrija, wijini panu-nyayirni palka-jarrija yapa-paturlaju. Yangka-patu kujalpalu mardarnu kinki-kirlangu nampa palkangka, yangka-patu kujalurla parntarrija kujalu ngurrju-manu pirli-jangka, murrumurru-jarrijalpalu wijini-kirli.

³ Ngula-jangka, marramarra-karirlilki winjurnu pama-piyaju ngapa-kurra. Ngula ngapaju muku kunpurlu-jarrija yapa nyurnu-kurlangu-piya. Kuja-jangkanya nyiyarningkijarra kujalpalu ngapangka nyinaja, mukulu palija.

⁴ Ngula-jangka, marramarra-karirlilki winjurnu pama-piyaju ngawarra-kurra manu karru witawita-kurrarlungu. Ngula ngapajulu muku yalyu-jarrijalku. ⁵ Jintakari marramarraju ngulajulpa nyinaja ngapa ngurrju ngarninjaku warrawarra-kanjaku. Nyampujurla wangkaja Kaatuku:

“Nyuntu-mipa jinta Kaatuju. Nyurru-wiyi, nyiyarningkijarra-wangurla-wiyi, palkalpanpa nyinaja, manu kanpa nyinami-jiki jalangurlangu-juku. Murrumurru-mani-nyayirni kanpa-jana yapaju walyangkaju. Ngurrju kujaju. Miimii-nyangunpa-jana jungangku ngurrju manu punku.

⁶ Nyampurrarlujulu-jana muku pakarnu nyuntu-nyangu yapa manu jarukungarduyupatu. Ngula-wanawana yalyunpa-jana yungu ngarninjaku! Ngurrju kujaju!”

⁷ Ngula-jangkarna ngana mayi purda-nyangu purlanja-kurra yangka pirli yarturlu lalypa purranja-kurlangu-jangka. Nyampunya wangkaja:

“Warlalja-Wiri Kaatu, nyuntujunpa PIRRJIRDI-NYAYIRNI WITA-WANGU! Nyuntulurlunpa-jana nyampurraju yapa punku miimii-nyangu junganku, manunpa-jana muku pungu. Ngurrju kujaju!”

⁸ Ngula-jangka, marramarra-karirilki winjurnu pama-piyaju wanta-kurra. Kaaturla wantakuju wangkaja yungu-jana jankami, kula pinjaku. ⁹ Junga kujaju. Wantaju warlu-jarrija-nyayirni, ngulalpa-jana yapaju jankaja. Ngularrarlulu kulu-nyayirni ngarrurnu Kaatuju. Warla-pajikarla-jana yinyaju murrumurru-maninja-kujaku, kala lawa. Yapa yinyajulpalu punku-juku nyinaja, kulalurla kulpari-jarrija pina Kaatuku. Kulalurla pulka-pungu, manu kulalu ngurrju-pajurnu.

¹⁰ Ngula-jangka, marramarra-karirilki pama-piyaju winjurnu nyinanja-kurlangu-kurra yangka kinki-kirlangu-kurra. Nyanungujulpa-jana wiri nyinaja yapakuju. Kuja marramarra yinyarlu winjurnu nyinanja-kurlangu-kurra, munga-jarrija-nyayirni. Yapa nyanungu-nyangu panujulpalu murrumurru-jarrija. Kujarlanya palu-nyanu jalany pa yarlkurnu muku. ¹¹ Yuwayi, palkajulpalu nyinaja wijini panu-kurlu, manulpalu murrumurru-jarrija. Kujarlanya, Kaatujulpalu kulungku ngarrurnu, maju-jukulpalu nyinaja. Kulalurla pina-yanu Kaatuku.

¹² Ngula-jangka, marramarra-karirilki winjurnu pama-piya karru Yupirayiti-kirra. Ngula-jangka, ngapa-wangu-jarrijalku, ngulalpa linjilki karrija karruju. Kujarlanya yangka wiriwiri kujalpalu kakarrara nyinaja, ngulaju kapulu yanirni kulu junmawati-kirli, kapulu yani kinki yinyaku pinjaku. ¹³ Ngula-jangkarna-jana nyangu marnkurra pirlirra jarlji-piya. Jinta-karriji wilypi-pardija warna wiri-kirlangu lirra-jangka. Jinta-karriji wilypi-pardija kinki-kirlangu lirra-jangka. Manu jinta-karriji wilypi-pardija jarukungarduyu-kurlangu-jangka lirra-jangka yangka kuja-ka warlka wangka Kaatu-kurlu. ¹⁴ Nyiya nyampurraju jarlji? Nyampurraju ngawu-watinayirni kuja kalu nyiyarningkijarra ngurrju-mani nyanungurra-nyangu-kurlurlu yartarnarri-kirlirli. Nyampurra jarlji-patulu yanu nguru-kari nguru-kari-kirra wiriwiri-kirra kingi-patu-kurra. Yanulu yungulu-jana kingi-patu pina-kanyirni yungulu nganta Kaatu pinyi. Lawa! Kaatuju PIRRJIRDI-NYAYIRNI WITA-WANGU! Parra yinyarla kapu-jana muku pinyi.

¹⁵ Nyampunya kangalpa Jijajiji wangka:

“Purda-nyangkajulu yungunkujulu marlaja nyina wardinyi-nyayirni! Kapurna-nyarra kapal-katirni yaruju-nyayirni. Kujarlaju, nyurrurlarlujulurla wapal-nyangka ngajukuju! Yakarralu nyinaka jurnarra kuja kanyarra wapirrimi! Kajirna pina-yanirni, kajinkili jurnarra-wangu nguna, kajikankulu ngarrurda-jarrinjarla wurulpa parnkami. Yapa panungku kajikalunya-nyarra nyanyi-yijala jalya parnkanja-kurra!”

Kujanya-jana Jijajiji wangkaja.

¹⁶ Ngula-jangka, yinya jarlji-piya-paturlu marnkurraparlulu-jana kangurnu kingiwati nyanungurra-nyangu warrmarla-kurlu, turnu-jarrijalu ngurrangka yirdingkaju Yamakirdirni. Nyampuju yirdi kalalu ngarrurnu Yipuru-paturlu nyanungurra-nyangu jarungku.

¹⁷ Ngula-jangka, marramarra-karirilki winjurnu pama-piya yalkiri-kirra. Ngula-jangka, kaninjarni-ngirli Yuwarli Maralypi-ngirli Kaatu kilji-nyayirni wangkaja, “Nyurrulku kapurna lawa-mani nyiyarningkijarra!” ¹⁸ Ngula-jangka, mangkurdulpa wangkaja kilji-nyayirni, manu wirnpalku karrijarni panu-nyayirni. Ngulalpa walyaju yurnkuyurnku-jarrijalku, ngula larra-yanulku. Kulalu nganangku nyangu kujarra-piya nyurru-wiyi. ¹⁹ Ngula-jangka, yangkalku kirri wiri Papilunu larra-yanu yurturlu-patu marnkurra-kurra, manu ngurra-kari ngurra-kari lawa-jarrija mukulu. Yuwayi, Kaaturlu-jana manngu-nyangu yapa kuja kalalu maju nyinaja kirri wiringka Papilunurla. Nyanungujulpa-jana kulu-nyayirni nyinaja, ngula-jana jinyijinyi-manu

pama-piya ngarninjaku. Muku-jana riwarri-manu. ²⁰ Ngula-jangka, walya-kari walya-kari kujalpalu karrija ngapangka kulkurrirni, mukulu yukaja tarnnga-kuku. Manu pirli-kari pirli-kari, mukulu wantija. ²¹ Ngula-jangka, ngapa kunarda-kurlu wantija yalkiri-jangka yapa-patu-kurra. Murrumurru-jarrija-nyayirnilpalu. Kulalu nyarrpa wuruly-parnkayarla. Kujarlanyalpalu kulungku ngarrurnu Kaatuju.

17

Karnta maju-nyayirni kuja Jaanurlu jukurrparla nyangu

¹ Wirli-pala yangka marramarra, palka-jukulpalu karrija wirli-pala ngami-kirliji. Ngula-jangka, jinta-karriji yaninjarla wangkaja ngajuku, “Yantarni nyampu-kurra yungurnangu milki-yirrarni kirri wiri kuja-ka kutu karrimi karruku panuku. Kirri yinyaju punku-nyayirni yangka karnta-piya kuja-ka wati-kari wati-kari-kirli ngunami talakupurda. Kaaturlu kapu nyanunguju pinyi, manu kapunpa nyanyi kuja-kurraju. ² Kingi panu-jarlu kalalu yanurnu ngurra-kari ngurra-kari-ngirli ngunanjaku karnta nyampu-kurluku. Ngulalu majungka-jarrija muku nyanungu-piya, manu kala-jana pama panu-jarlu yungu yapaku warungka-maninjaku.” Kujanyaju marramarraju wangkaja.

³ Ngula-jangka, Kaatu-kurlangu Pirlirrpaju kurru-yukaja ngajuku. Jukurrparla nyangurna kujaju jilja-kurra kangu. Ngularna yalyuyalyu kinki nyangu, karntalpa purturlurla nyinaja nyanungurlaju. Kinkirilpa mardarnu wirli-pala jurru manu karlarla-pala wuurnu. Palka nyanungu-nyangurlaju yirdi panu-jarlu Kaatuku jiliwirri-maninjaku. ⁴ Karnta yinyarlujulpa mardarnu jinajina yalyuyalyu manu langa-kurlangu manu rdaka-kurlangu manu waninja-kurlangu. Nyampurraju pirli kawurlu-jangka manu pirli-kari pirli-kari-jangka ngurrju-nyayirni-jangka. Rdaka jungarni-pirdinyparlalpa mardarnu pama mawiya panikinirla. Karnta yinyaju kala ngunaja wati panu-kurlu talakupurda. Watingki yungulpalu yampiyarla karntaju ngunanja-wangu. Kala-jana ngurrju-manu tarruku-wati pirli-jangka manu watiya-jangkarlangu yungulu yapa parntarrinjini kamparru. Karnta yinya kujalpa majungka-jarrija warrarda, ngulaju kula-ngantalpa mawiya-juku winjurnu panikini-kirra. ⁵ Ngalya nyanungu-nyangurla, nganangu mayirla yirdiji yirrarnu. Kulalpa nganangu milya-pungu yinyaju yirdi. Kala jalangurlulku karna-nyarra yimi-ngarrirni nyarrpa kuja-ka yirdi yinya wangkami. Kujanya-ka wangkami yirdiji:

“NGAJU-JURNA KIRRI WIRI PAPILUNU!

NGAJU-JURNA NGATI-NYANU KARNTAKARNTAKU KUJA KALU WARRU NGUNAMI WATI-KIRLI TALAKU-PURDA.

NGAJULU-KULA KARNA-JANA JINYIJINYI-MANI YAPAJU YUNGULU PARNTARRIMI KAMPARRU YALI TARRUKU-WATIRLA KUJARNA-JANA NGURRJU-MANU PIRLI-JANGKA MANU WATIYA-JANGKA.”

Kujanya-ka yinyaju yirdi wangkami.

⁶ Nyangu-jukulparna karnta yinyaju. Wapajalpa kula-nganta pama-jangka-juku, wangkajarnaju:

“Nyampurlu karntangkuju-jana yapa Kaatu-kurlangu muku pungu. Yangka-patu kujalpalu Jijaji junganku puraja, kala pungu-jana muku. Ngula kala yalyu nyanungurra-nyangu ngarnu. Kuja-jangkanya-ka pama-jangka-piya nyina.”

Junga kujaju. Kujarna karnta yinya jukurrparla nyangu, ngulakujurnarla marlaja paa-karrija-nyayirni. Kularna nyarrpa manngu-nyangkarla.

⁷ Ngula-jangka, marramarraju wangkaja:

“Yuwa, nyiya-jangkanpaju marlaja paa-karrija? Kapurnangku yimi-ngarrirni yangka yimi karnta-kurlu manu yangka kinki-kirli kuja-ka kanja-yani purturlurla. Kapurnangku wangkami yimi kinki-kirli kuja kajana wirli-pala jurru mardarni manu karlarla-pala wuurnu.

⁸ Nyurru-wiyi kuja Kaaturlu nyiyarningkijarra ngurrju-manu, ngula-wangurla-wiyi Kaaturlu-jana yirdi yapa-kurlangu yirrarnu pukungka yangka kapulu nyina nyanungu-kurlu tarnnga. Kala yapa ngalya-kari yangka kuja kalu Kaaturkurlangu-wangu nyina, kulalu yirdiji nguna pukungkaju, lawa. Kinki yangka kujanpa nyangu jukurrparla, wankaru-wiyilpa nyinaja kamparruju. Kala jalanguju palijalku. Kapu pina-wankaru-jarrimi, ngula kapu rdaku wiri-jangka wilypi-pardimi. Ngula kapu Kaaturlu pinyi. Yinya-paturluju yapa maju-paturlu kapulu nyanyi kinki wilypi-pardinja-kurra rdaku-jangka, ngulakuju kapulurla marlaja paa-karri-nyayirni. Kapulu manngu-nyanyi kinki ngurrju nganta.”

Kujanyaju marramarraju wangkaja.

⁹ Ngula-jangka, marramarrarluju yarda yimi-ngarrurnu kinki, wangkajaju:

“Kajilpanpa nyuntu rdirrinypa nyinakarla, ngulaju kajikanpa milya-pinyi. Yinya wirli-pala jurru kuja-ka kinkingki mardarni, yinyarraju wirli-pala pirli ngarnngka. Yinyarlanya-ka karntaju nyina.

¹⁰ Yinyarra wirli-pala jurru, ngulaju wirli-pala kingi-patu. Rdaka-pala-karijili nyurru palija. Jinta-mipa kajana wiriji jalanguju nyinami yapakuju. Kingi jinta-kari kula warraja-jarrija, murnma-juku. Ngaka kaji yanirni, kapu-jana yapaku wiri nyina ngari witaku-mipa.

¹¹ Jinta-kari kingi ngulaju yangka kinki. Kala wankaru nyinaja kamparru. Jalanguju palijalku. Kaji warraja-jarrimi, Kaaturlu kapu pinyi tarnnga-kurra.”

Kujanyaju marramarraju wangkaja.

¹² Ngulaju marramarrarlu yarda yimi-ngarrurnu kinki, wangkajaju:

“Yangka kujanpa kinki karlarla-pala wuurnu-kurlu nyangu jukurrparla, nyampurra wuurnu karlarla-pala ngulaju karlarla-pala kingi-wati. Kula kalu jalangu kingi nyina, lawa. Ngaka kinkingki kapu-jana yartarnarri yinyi yungulu-jana wiri nyina yapakuju kuja kalu karlarla-palarla ngurra-kari ngurra-karirla nyina. Kulalu wiri nyina tarnnga, lawa. Kapulu ngari wiriji nyina parra jintaku-mipa.

¹³ Ngula-jangka, kingi-patu yinya karlarla-pala kapulurla jurrku-juku wangkami kinkikiji, ‘Kapurnangkulu yinyi nganimpa-nyangu yartarnarri. Kapurnangkulu nyuntu-mipa purda-nyanyi.’

¹⁴ Ngula-jangka, yinyarra karlarla-pala kingi-patu kapulu jinta-jarri kuluku yangkaku Kaaturkurlangu Jiyipiki. Kala kulalu pinyi, lawa. Nyanungu-mipa Warlalja-Wiri nyiyarningkijarraku. Nyanunguju kingi nyiyarningkijarraku. Kula ngana pirrjirdiji nyanungu-piyaju. Milarninjarla-jana wangkaja nyanungu-nyangu yapaku, manu kalu nyanungu purami warrarda. Mapirrirli Kaaturkurlangu Jiyipi-kirlirli kapulu-jana pinyi karlarla-pala kingi-patuju.”

Kujanyaju marramarraju wangkaja.

¹⁵ Ngulaju marramarrarlu yarda yimi-ngarrurnu karnta maju, wangkajaju:

“Nyuntu-nyangu jukurrparla, nyangunpa kirri wiri kujalpa kutu karrija karruku panuku. Kirri yinyaju punku-nyayirni yangka karnta-piya kuja-ka wati-kari wati-kari-kirli ngunami talakupurda. Yinyarra karru-patu, ngularrajulu yapa ngurrara-kari ngurrara-kari-jangka, manu yapa yimi-kari yimi-kari-kirli, manu turnu-kari turnu-kari-jangka yapa, kardiya nyiyarlangu-puka.

¹⁶ Jukurrparla nyangunpa-jana karlarla-pala wuurnu, yangka karlarla-pala kingi, manunpa kinkirlangu nyangu. Kapulu karnta maju puuly-mardarni, kapulurla

jurnta mani nyiyarningkijarra, kapulurla jurnarrpa yalyi-mani. Ngula-jangka, kapulu pakarni, kapulu purranjarla ngarnilki.

¹⁷ Nyiya-jangka kapulurla karntakuju kuja-jarrimi? Kaaturlu-ngalpa yimi-ngarrurnu kaji nyarrpa-jarri ngaka. Kapu-jana wangkami karlarla-pala kingiki, kapu-jana wangkami yungulurla yartarnarri yinyi kinkiki yungu-jana wiri nyina yapaku. Kapulu-jana wiri nyina yangka ngaka kaji Kaaturlu warrki lawa-mani walyangka. Ngula-jangka, nyiyarningkijarra kuja-ngalpa Kaaturlu yimi-ngarrurnu, kapu junga-jarrimi.

¹⁸ Manu yangka kujanpa karnta maju nyangu jukurparla, nyanunguju kirri wiri-piya. Kingi yangka kirri yinya-wardingki kapu-jana kingi panu-kariki wiri nyina ngurra-kari ngurra-kari.”

Kujanyaju marramarraju wangkaja.

18

Kirri wiri Papilunu wurrmurr-wantija

¹ Ngula-jangka, jukurparlarna marramarra jinta-kari nyangu kujalpa yaninjarni yanu nguru-nyayirni-wangu-jangka. Wirilpa nyinaja nyiyarningkijarraku, ngulalpa mirirliny-manu. Jarra-pardijalpa nguru-kari nguru-karirla warrukirdikirdi.

² Kujalpa yaninjarni yanu, purlajalpa kilji-nyayirni kuja:

“Kirri wiri Papilunu lawa! Kula kalu yapaju nyina, lawa. Pirlirra ngawu-mipa manu jurlpu ngawungawu-wati-mipa kalu nyina.

³ Nyurru-wiyi, Papilunu-wardingki-patu yapajulpalu punku-nyayirni nyinaja. Kalalu kurlakurla-jarrija jarnkujarnku kutu, manu yapa ngurra-kari ngurra-kari-wardingkirlangu kalalu kujakuju yanurnu. Kingi-paturlangu ngurra-kari ngurra-kari-jangka kalalu yanurnu, kalalu majungka-jarrija Papilunu-wardingki-patu-piya. Kalalu Papilunu-wardingki-patuju ngayarrka-jarrija-nyayirni. Kuja-jangkanya kalalu yapaju yanurnu ngurra-kari ngurra-kari-jangkaju payi-maninjaku manu jali-maninjaku talakupurdardu. Nyanungurra-mipaku kalalu-nyanu manu nyiyarningkijarra.”

⁴ Ngula-jangkarna Kaatu purda-nyangu wangkanja-kurra nguru-nyayirni-wangu-jangka:

“Purda-nyangkajulu yapa ngaju-nyangurlu! Wilypi-pardiyalu kirri wiri ngula-ngurlu! Kulalu maju nyinaya ngularra-piya Papilunu-wardingki-piya, lawa! Kajinkili maju nyina nyanungurra-piya, kapurna-nyarra nyurrurlarlangu muku pinyi!

⁵ Yapa yinyaju kalalu punku-juku warrarda nyinaja. Nyanungurraju yungkiyi-piya kuja-ka kankarlarra-kari nguna yurturlurla. Kularna-jana waparlku jurnta nyinaja yinyaku yapa-patuku, lawa. Yirriyirrililparna-jana nyangu majukurraju.

⁶ Yinya Papilunu-wardingki yapa-patu, kula kalalu-nyarra ngurrju nyinaja. Kuja-wanawana kulalu-jana nyurrurla ngurrju nyinaya! Murrumurru-manulu-nyarra karrikarri-wangurlu! Kuja-wanawana, murrumurru-mantalu-jana pina. Kalalu-nyarra maya-ngarnu. Kuja-wanawana maya nganjalu-jana pina!

⁷ Kalalu ngayarrka-jarrija warrarda, manu kalalu-nyanurla pulka-pungu warrarda. Kalalu wangkaja kuja, ‘Mardarni karlipa ngurrju nyiyarningkijarra, manu ngalipaju wiri-jarlu kingi-kirlangu-piya kali-nyanu-piya kuja kajana wiri nyina yapaku ngurra-kari ngurra-kariki. Kularlipa kali-puka-piya nyina, lawa. Kapurlipa tarnnga nyina yulanja-wangu.’ Kuja-jangkanyalu-jana punga yungulunyanu murrumurru purda-nyanyi!

⁸ Yuwayi, yinya Papilunu-wardingki-patu kalu-nyanurla pulka-pinyi warrarda. Kuja-jangkanya kapu-jana Kaaturluju miimii-nyanjarla punku-pajirni. Nyanunguju

pirrjirdi-nyayirni nyiya-piya-wangu. Kapu-jana nyurnu-mani, manu kapulu mularrpa-jarrimi. Kapu-jana miyi jurnta kanyi yungulu yarnunjuku-jarrimi. Kapu kirriji purrami warlu-kurlurlu.”

⁹⁻¹⁰ Yangka kingi-patu kuja kalalu yanurnu kirri-kirra, ngulaju kalalu ngayarrka-jarrija warrarda, manu kalalu kurlakurla-manu-yijala Papilunu-wardingki-patu. Ngulaju kapulu kirriji nyanyi jankanja-kurra. Kapulu wurnturu karrimi. Kapulu nyanyi kunjuru rduyu-karrinja-kurra kankarlarra-kari. Kulalu kutu yanirni, lawa. Kapulu lani-jarrimi jankanja-kujaku Papilunu-wardingki-patu-piya-kujaku. Kapulu yulami, manu kapulu-nyanu wangkami:

“Waraa! Waraa! Yapa wiyarrpa-patu! Kirri nyampuju kala wiri-jarlu-nyayirni karrija. Kaaturlu-jana kapankurlu-juku riwarri-manu parra jintangka-juku. Wurntururlipa karrimi. Kajika-ngalpa ngaliparlangu riwarri-mani.”

¹¹ Yapa yinya-patu kuja kalalu yanurnu Papilunu-kurra payi-maninjaku manu jali-maninjaku talakupurdarlu, ngulaju kapulu yulanjaku rdirri-yinyi. Manu kapulu-nyanu jarnkujarnku payirni, “Nyarrpa-jarrimilkirlipa? Ngana-paturlulku kapulu payi-mani ngalipa-nyangu nyiyarningkijarraju tala-kurlurlu? ¹² Nganangku kapulu payi-mani ngalipa-nyangu kawurlu, pirli yaltiri manu pirli-wati kardirri? Nganangku kapulu payi-mani mirtirili-kari mirtirli-kari ngalipa-nyangu? Nganangku kapulu payi-mani nyiyarningkijarra watiya-jangka manu yayini-jangka manu pirli-jangka manu nyiyarningkijarra-jangkaju yangka kujarlipa ngurrju-manu? ¹³ Nganangku kapulu payi-mani kuja-ka ngurrju parntimi manu kuja karlipa ngurrju pajarni? Nganangku kapulu payi-mani pama manu jara manu ngurlu manu puluku, jiyipi manu nantuwu manu nantuwu-kurlangu wirli-jarra-kurlu? Nganangku kapulu-jana warrkini-wati payi-mani yangka kujalparlipa-jana jinyijinyi-manu warrki-jarrinjaku pirijina-piyaku? Nganangku kapulu-jana payi-mani nyampuju yapa-patu kujarlipa-jana puuly-mardarnu kulu wiri-jangka? Lawa! Kanyirlipa-jana nyampurraju nyiyarningkijarra kirri-kari-kirra jali-maninjaku talakupurdarlu.”

¹⁴ Junga kujaju! Nyurrurla Papilunu-wardingki-patu, nyiyaku kujalpankulu wangkaja, kalankulu-nyanu manu kutu. Nyurrurla-nyangu miyi ngurrju-wati manu mirirlpari tala-wati, ngulajulu lawa-jarrija. Kulankulu pina mani. ¹⁵ Yinyarra yapa-patu yangka kuja kalalu yanurnu Papilunu-kurra payi-maninjaku manu jali-maninjaku talakupurdarlu, kuja-jangka kalalu-nyanu tala panu-jarlu manu. Kapulu wurnturu karrimi kirrikiji, kulalu kutu-jarrimi, lawa. Kapulu lani-jarrimi, kajika-jana warlungku jankami Papilunu-wardingki-patu-piya. Kapulu mularrpa-jarrinjarla yulami. ¹⁶ Kapulu-nyanu wangkami:

“Waraa! Waraa! Yapa wiyarrpa-wati! Kirri nyampuju kala wiri-jarlu-nyayirni karrija. Yapa yangka kuja kalalu nyampurla nyinaja, kalalu wawarda ngurrju mardarnu mirtirili-kari mirtirili-kari nyiyarningkijarra-jangka. Manu kalalu langa-kurlangu mardarnu, rdaka-kurlangu manu waninja-kurlangu kawurlu-jangka manu pirli-kari pirli-kari-jangka.

¹⁷ Kaaturlu-jana kapankurlu-juku riwarri-manu parra jintangka-juku.”

Karrijalpalu panu-kari yapaju wurnturu kirri-kijakuju. Nyampurraju pawutukungarduyu wiriwiri manu nyanungurra-nyangu warrkini-patuju kalalu kuja-purda kuja-purda yanu mangkuru-wana talakupurda. Nyangulpalu kirriji wurntururlu. ¹⁸ Nyangulpalu kujalpa warlungku jankaja yinyaju kirri, manu nyan-gulpalu kunjuru rduyu-karrinja-kurra kankarlarra-kari. Purlajalu-nyanu jarnku-jarnku, “Kirriji kala wiri-jarlu-nyayirni karrija kirri-kari-piya-wangu!” ¹⁹ Mularrpa-jarrinjarlalpalu yulaja, manulpalu-nyanu walya manu yulyulpa kujurnu jurru-kurra. (Kuja-jarrijanya kalalu malamalarlaju.) Wangkajalpalu-nyanu:

“Waraa! Waraa! Wiyarrpa yinya yapa-patu! Yapa panu ngurra-kari ngurra-kari-wardingki kalalu yanu yinya-kurraju pawurturla. Kalalu payi-manu manu jali-manu nyiyarningkijarra talakupurdarlu. Kaaturlu-jana kapankurlu-juku riwarri-manu parra jintangka-juku.

²⁰ Nyurrurla yapa kuja kankulu nguru-nyayirni-wangurla nyina, wardinyili nyinaya! Nyangkalu kirri yinya kuja Kaaturlu riwarri-manu! Manu nyurrurla kuja kankulu Kaatu-kurlangu yapa nyina, manu jarukungarduyupatu nyanungu-nyangu manu kurdungurlu-patu wiriwiri nyanungu-nyangu, wardinyili nyinaya panu-juku! Yinya Papilunu-wardingki-paturlu kalalu-nyarra murrumurru-manu-nyayirni. Kaaturlu-nyarra kuja-wanawana kunka-manu. Kuja-jangkanyalu wardinyi-nyayirni nyinaya panu-juku!”

²¹ Ngula-jangka, marramarra pirrjirdi-nyayirni-ri jarna-manu yarturlu wiri-jarlu, ngula kujurnu mangkuru-kurra. Ngula wangkaja:

“Nyampu pirli wiri kujarna kujurnu ngapa-kurra, kuja-piyarlu-yijala kapu Kaaturlu walya-kurra kijirni yinya kirri Papilunu. Kapu lawa-jarri, manu kulalu yapangku nyanyi yarda.

²² Kulalu yapangku yarda yunparni kirri yinyarlaju, manu kulalu kitaya-piya* manyu-karrimi. Manu kulalu kurlumpurrngu wita-piya† manu kurlumpurrngu jitrininja-kurlangu-piya manyu-karrimi, lawa. Kapu wurdungu-nyayirni karrimi. Kulalu yapangku purda-nyanyi nyiyarlangu-puka, lawa. Manu kulalu yapangku nyiyarlangu ngurrju-mani, manu kulalu yapangku yurrparni ngurлу ngalikirrirla yinya kirringka, lawa.

²³ Kulalu jarrarlangu nyanyi jarra-pardinja-kurra yinyarla ngurrangka. Kapu karntawangu manu wati-wangu karrimi yupukarra-jarrinjaku, lawa. Yapa yinyarla kirringka kalalu payi-manu manu jali-manu talakupurdarlu. Kalalu pirrjirdi nyinaja yapa ngalya-kari-piya-wangu. Manu ngangkayi-kirli-paturlu kalalu-jana yapa-kari yulyurlku-yirrarnu ngurra-kari ngurra-kari-wardingki. Kala jalangu kula-ka ngana nyina.”

Kujanya yinyaju pirrjirdi-nyayirni marramarra wangkaja. ²⁴ Yimi nyampuju junga! Papilunu-wardingki-paturlu kalalu-jana pungu tarnnga-kurra jarukungarduyupatu Kaatu-kurlangu-patu yangka kuja kalalurla nyanunguku marlaja wangkaja. Manu kalalu-jana Kaatu-kurlangu yapa pungu tarnnga-kurra. Kula nyanungurra-mipa. Papilunu-wardingki-paturluju kalalu-jana Kaatu-kurlangu yapaju pungu nguru-kari nguru-kari. Yalyuju kalalu karlija yirdiyirla. Kuja-jangkanya Kaaturluju riwarri-manu kirri yinyaju.

19

Ngula Kaaturlu riwarri-manu kirri Papilunu, yapangkujulurla nguru-nyayirni-wangurlaju nyanungukuju pulka-pungu

¹ Ngula yinya pirrjirdi marramarra wangkanjaku lawa-jarrija, ngula-jangkarna-jana yapa panu-jarlu purda-nyangu yunparninja-kurra nguru-nyayirni-wangurla. Yunparnulpalu kilji-nyayirni-ri kujarlu:

“Pulka-pinyirli-parla Kaatuku! Pulka-pinyirli-parla Kaatuku! Muurl-mardarnu-ngalpa palinja-kujaku! Nyanunguju ngurrju-nyayirni yapa ngalya-kari-piya-wangu. Nyanunguju yartarnari wiri-kirli.

² Kaatuju junga. Manu kajana miimii-nyanyi yapa jungangku ngurrju-japa maju-japa. Nyangu yangka karnta maju kujalpa ngunaja wati-kari wati-kari-kirli. Kujarlunya karntangkuju kala-jana jinyijinyi-manu yapaju nyanungu-piyaku

* 18:22 harps † 18:22 flutes

maju nyinanjaku. Manu-jana yapa panu-jarlu pungu Kaatu-kurlangu. Kuja-wanawana Kaaturlu miimii-nyanjarla pungu tarnnga-kurra karntaju.”

Kujanyalpalu yunparnu.

³ Ngulalu purlanjaku rdirri-yungu kuja:

“Pulka-pinyirliparla Kaatuku! Pulka-pinyirliparla Kaatuku! Kaaturlu-ka riwarri-mani kirri Papilunu warlu-kurlurlu! Kapu warrarda jankami, manu kunjuru kapu rduyu-karrimi kankarlarra-kari tarnnga-nyayirni!”

⁴ Ngula-jangka, yinya 24-pala marramarra wiriwiri manu murntu-pala wankarupatu ngunanjunulu miyalu-purdanji Kaatuku pulka-pinjaku. Nyinaja-jukulpa nyinanja-kurlangurla. Pulka-pungulurla kujarlu, “Ngula-juku ngurrju! Kaatukurli-parla pulka-pinyi!”

⁵ Ngula-jangka, ngana mayi wangkaja yangka kujalpa nyinanja-kurlangu-wana karrija:

“Panungku yungulurla pulka-pinyi Kaatuku kuja karlipa pura! Yangka kuja kalurla warrki-jarri nyanunguku manu kuja kalu ngurrju-pajirni, pirrjirdirli rampakurlu, yungulurla pulka-pinyi!”

Kaatu-kurlangu Jiyipi kapu yupukarra-jarrimi karnta-kurlu

⁶ Ngula-jangkarna-jana purda-nyangu yapangku kujalpalu-nyanu yuntarnu kilji-nyayirnirli. Kujanyalpalu wangkaja:

“Kaatukurli-parla pulka-pinyi! Kaatukurli-parla pulka-pinyi! Warlalja-Wiri Kaatu ngulaju PIRRJIRDI-NYAYIRNI WITA-WANGU! Jalangu nyanunguju wiri yapa panuku!

⁷ Nyanunguju pirrjirdi-nyayirni yapa ngalya-kari-piya-wangu! Kujarlaju, pulka-pinjarlarlipa ngurrju-pajirni! Jalangu Kaatu-kurlangu Jiyipi kapu yupukarra-jarrimi karnta-kurlu. Nyurru-nyanu karntangkuju wurdujorra-manu yupukar-rakungarnti nyanungukungarntiji.

⁸ Kaaturlurla yungu karntaku jurnarrpa kirlka-nyayirni manu kardirri yukanjaku.” (Ngana yinyaju karnta? Nyiya-piya-ka jurnarrpaju mardarni? Karnta yinyaju ngulaju ngalipa-piya, ngalipa kuja karliparla Kaatuku nyina. Kajirliparla Kaatuku jungarni nyina, yangka kuja karliparla ngurrju warrki-jarrimi, kujanya yinyaju jurnarrpa kardirri-piya kujalpa karntangku mardarnu.)

⁹ Ngula-jangka, marramarra yinyaju wangkaja ngajukuju, “Yimi nyampu yirraka pipa-kurra: Kaji Kaatu-kurlangu Jiyipi yupukarra-jarri karnta yinya-kurlu, panu kapulu turnu-jarri wardinyi-nyayirni kurapaka wiri ngarninjaku. Kaaturlu-jana nyurru yimi yilyaja yapa yinya-patuku yaninjarniki. Kujarlanya kalurla wardinyi-nyayirni marlaja nyina.” Ngula-jangka, marramarraju wangkaja ngajukuju, “Nyampuju yimi junga kuja kajana Kaatu wangkami yapaku.”

¹⁰ Ngula-jangkarna miyalu-purdanji ngunanjunu kamparru marramarraku pulka-pinjaku. Warla-pajirninjarlaju wangkaja, “Kula kuja-jarriya! Ngajujurna Kaatu-kurlangu warrkini-mipa. Ngajujurna nyuntu-piya manu panu-kari nyanungu-nyangu yapa-piya. Nyurrurlarlunkulu purda-nyangu Kaatu-kurlangu yimi, manu jungankulu-jana wangkaja Jijaji-kirliji. Kulajurla ngajuku pulka-pungka, pulka-pungkarla Kaatu-mipaku!” Kujanyaju marramarraju wangkaja. Junga nyampuju. Nganangku-puka kaji-jana yapaku yimi-ngarrirni Jijaji-kirli, marlaja wangkami karla Kaatuku.

Wati-kirli nantuwu kardirririla-kurlu

¹¹ Ngula-jangka ngaju-nyangu jurkurrparla, nyangurna yalkiri raa-karrinja-kurra. Nyangulparna nguru-nyayirni-wangu Kaatu-kurlangu. Watilpa nyinaja nantuwu kardirririla. Yirdi nyanungu-nyanguju ‘Kaatu-kurlangu Junga-nyayirni Warrkini Yangka Kuja Karla Wala Nyina.’ Nyampurluju kajana yapa miimii-nyanyi jungangku

ngurrju-japa maju-japa. Kuja-ka yani kulu-kurra, pinyi kajana yapa maju-mipa, kula ngurrju, lawa. ¹² Milpa nyanungu-nyangujulpa miril-manu warlu-piya, manulpa-jana mardarnu jurru-kurlangu mukarti kingi-kirlangu-piya panu jurrungka. Yirdilpa mardarnu palkangka, kulalpalu yapangku milya-pungu yinya yirdi. Nyanungu-miparlulpa milya-pungu. ¹³ Mardarnulpa jinajina-piya kurrirdimpayi yalyu palkawangu. Manu yirdi nyanungu-nyanguju ‘Kaatu-kurlangu Yimi’. ¹⁴ Warrmarla nyanungu-nyangu kujalpalu nyinaja ngurungka Kaatu-kurlangurla, purajalpalu nyanunguju. Nantuwu-patu kardirri-paturlalpalu wapaja purdangirli nyanungurla, manulpalu mardarnu jurnarrpa kardirri. ¹⁵ Junma kurrirdimpayi yiri-nyayirni wilyipipardija lirra nyanungu-nyangu-ngurlu. Yinya-kurlurlu kapu-jana pinyi yapa majuwati ngurra-kari ngurra-karirla. Kapu-jana pakarni, manu kapu-jana jinyijinyi-manu nyanungu purda-nyanjaku. Kula-jana mari-jarri, lawa. Kapu-jana jungangukurnta-ngarrirni. Junga kujaju! Kaatuju PIRRJIRDI-NYAYIRNI WITA-WANGU! Ngulaju-jana kulu-jarrija-nyayirni yapaku punku-watiki. Kujarlanya wati yinyaju nantuwu kardirririla yilyaja yungu-jana riwarri-manu muku. Kapu-jana katirni muku yapaju yangka-piyarlu kuja kalu yapangku marnikiji-piya katirni julkukungarnti. ¹⁶ Wati yinya nantuwu kardirririla, nyanunguju Mijaya, Kaatu-kurlangu Milarninja-warnu. Yirdi jinta-karilpa mardarnu jinajina-piyarla kurrirdimpayirla kujalparla wanarri jungarni-purdanji wapirrija. Yirdi yinyaju kuja ‘NYAMPU-MIPA JINTA WIRI-JARLU NGALYA-KARI-PIYA-WANGU.’

¹⁷ Ngula-jangkarna nyangu marramarra kujalpa karrija wantangka kankarlu. Purlaja-jana jurlpuku kujalpalu warru paarr-pardija yalkiri-wana, “Turnujarrinjarlalu yantarni kurapaka wiriki kuja-ka Kaaturlu wurdujarra-manil! ¹⁸ Yaninjarlalu-jana nganja palka nyurnu-wati! Kaaturlu kapu-jana pinyi kingiwati manu warrmarla nyanungurra-nyangu. Kapu-jana pinyi warrmarla wiriwiri manu nyanungurra-nyangu nantuwu-watirlangu. Kapu-jana riwarri-manu muku: yangka-patu kuja kalu warrki-jarri pirijina-piya, yangka-patu kuja kalu warrki-jarri talakupurda, wiriwiri manu yapa ngalya-karirlangu kapu-jana muku pinyi. Yaninjarlalu-jana nganja palka nyanungurra-nyangu!” Kujanya-jana marramarraju wangkaja jurlpu-watiki.

¹⁹ Ngula-jangkarna-jana nyangu yangka kinki manu kingi-wati wiriwiri ngurra-kari ngurra-kari-jangka. Nyangurna-jana nyanungurra-nyangu warrmarlarlangu. Turnujarrijalu ngurra jintangka kulu wirikingarnti. Pardarnulpalurla watiki yangka nantuwu kardirririlaku manu nyanungu-nyangu warrmarlaku, yangka-patu kujalpalu nguru-nyayirni-wangurla nyinaja. ²⁰ Mijaya yangka wati nantuwu kardirririla, kinki manu jinta-kari-palangu yangka jarukungarduyu puuly-mardarnu yangka kuja kala warlka wangkaja Kaatu-kurlu. Puuly-mardarninjarla kujurnu-palangu rdaku wirikirra warlu ngulalpa jankaja, yangka kuja-ka yulyurdu karntawarrakarntawarra pukulyu parntimi. Kujurnu-palangu wankaru-jarra-juku. (Nyampuju jarukungarduyu yangka kuja kala-jana yapa yulyurdu-yungu ngangkayi-kirlirli. Yapa yinypatuju kalalurla parntarrija pirli-jangkaku kinki-piyaku. Manu kinki-kirlangu yirdili mardarnu palkangka.) ²¹ Ngula-jangka, wati yinyarlu nantuwurlarlu-jana pungu muku kinki-kirlangu warrmarlaju junma wiri-kirlirli yangka kuja lirra-jangka wilyipipardija. Riwarri-manu muku-jana. Palkajulpalu ngunaja warru, manulu-jana jurlpungku muku ngarnu. Ngarnulpalu-jana pirda-karda-nyayirni.

20

Marramarlarlu yirrarnu kinki rdakungka kaninjarra-nyayirni 1,000-pala yulyurpuku

¹ Ngula-jangka, jukurrparla nyangurna marramarra yaninjarni-kirra nguru-nyayirni-wangu-jangka. Rdaka nyanungu-nyangurla mardarnulpa jayini pirrjirdi-nyayirni, ngulalpa kiyirlangu mardarnu tuwa-kurlangu, yangka kujalparla wapirrija rdakuku. ² Ngula-jangkarna nyangu warnayarra yinya. Yinya warnayarraju ngulaju Jayitana, Juju Ngawu, ngulajulpa yupa-patuku nyinaja. Marramarrarlun maninjarla warurnu jayini-kirlirli. ³ Ngula-jangka, tuwa rurrpa-manu kiyi-kirlirli. Ngula warna Juju Ngawu kujurnu rdaku-kurra, ngularla tirnngi-yirrarnu tuwakuju kiyi-kirlirlilki. Ngularla tirnngi-yirrarnu, kulalpa nganangku rurrpa-mantarla yinyaju 1,000-pala yulyurpuku. Kujalpa warnayarra yinya nyinaja rdakungka, kulalpa-jana yapaju yulyurliku-yungkarlalku, lawa. Marramarra yinyarlun kapu warnayarra wiriji mardarni rdakungka 1,000-pala yulyurpuku. Ngula-jangka kapu wilypi-maninjarla yilyami witaku ngari.

⁴ Ngula-jangkarna nyinanja-kurlangu panu-jarlun nyangu nguru-nyayirni-wangurla, yangka kuja kalu kingi-wati wiriwiri nyina. Yapalpalu palka nyinaja yinyarlaju nyinanja-kurlangu-paturla. Kaaturlu-jana yartarnarri yungu yungulu wiriwiri nyina Jijaji-piya. Nyangurna-jana nyanungurra-nyangu pirlirparlangu. Kamparru yangka yapa nyampu-patu kuja kalalu nyinaja walyangka, kalalu-jana yapaku jungangku yimi-ngarrurnu Jijaji, manu kalalu-jana yimi-ngarrurnu yimi yangka kuja-jana Kaaturlu milki-yirrarnu. Kuja-jangka yapa panu-karirlili-jana pungu. Yapa yinapatu nyinanja-kurlangu-paturla, ngulalpalu wankaru nyinaja walyangka kamparru-wiyi, kulalurla parntarrija kinkiki manu pirliki kinki-piyaku, manu kulalpalu mardarnu nampa manu yirdi rdakungka manu ngalyangka. Wankaru-jarrijalu pina, Jijaji Kiraji-piyalu-jana wiriwiri nyinaja yapaku 1,000-pala yulyurpuku.

⁵ Nyampurra yapalu kamparru pina-wankaru-jarrija. Yapa panu-kari kapulu milyingka-juku ngunami 1,000-pala yulyurpuku. Ngula-jangka Kaaturlu kapu-jana pina-wankaru-mani. ⁶ Ngana-puka kaji Kaaturlu pina-wankaru-mani nyanungu-kurlu nyinanjaku, ngulaju kapu nyina nyanungu-kurlu 1,000-pala yulyurpuku, manu yapa yinyaju kapurla marlaja nyina wardinyi-nyayirni. Kapurla Kaatu-mipaku nyina. Kulalu yapa kuja-piyaju yarda palimi, lawa. Kapulurla Kaatuku manu Jijaji Kirajiki warrki-jarrimi maralypikingarduyu-piya, manu kapulu wiriwiri nyina Jijaji Kirajiwana 1,000-pala yulyurpuku.

Kaaturlu kapu-jana Juju Ngawu manu nyanunguku puranjakungarduyu-patu riwarri-mani warlu-kurlurlu

⁷ Kaji-jana Jijaji Kiraji wiri nyina nyanungu-nyangu yapaku walyangka 1,000-pala yulyurpuku, ngula-jangka kapu marramarrarlun rurruny-pinjarla wilypi-mani Juju Ngawu yungu wilypi-pardi rdaku-jangka. ⁸ Junga, kapu wilypi-pardimi yinyaju rdaku-jangka yungu-jana warru yani ngurra-kari ngurra-kirra yapaku yulyurliku-yinjaku. Yapa nyampurarlun kalu yirdi-jarra mardarni: Kuuku manu Makuku. Juju Ngawungku kapu-jana yaninjarla turnu-mani kulu wirikingarnti. Kapulu panu-nyayirni karri pingi-piya. ⁹ Kujanyarna nyangu jukurrparlaju. Yapa yinapatujulu yanurnu yirdiyi-kari yirdiyi-kari-wana kirri-kirra yangka kujalpalu Kaatu-kurlangu yapa nyinaja. Kaatulpa-jana yulkaja yapa yinya-patukuju. Warrawarra-kangulpa-jana yinyarla. Yapa yinapatulu yanurnu yapa nyanungu-nyangu pinjaku. Kaaturlu-jana warla-pajurnu. Warlu-jana kujurnu nguru-nyayirni-wangu-jangka. Ngula-jana riwarri-manu muku. ¹⁰ Ngula-jangka, Kaatu-kurlangu marramarrarlun kujurnu yinya Juju Ngawu rdaku wiri-kirra warlu ngulalpa jankaja. Ngurra yinyaju pukulyu-nyayirni parntija yulyurdu kujalpa karntawarrakarntawarra kankarlarra-kari rduyukarrija. Yangkangka-juku kuja-palangu watingki nantuwurlarlun kujurnu yangka kinki manu yangka jarukungarduyu kuja kala warlka wangkaja Kaatu-kurlu. Warlu

yinyarluju kapu-palangu jankami tarnnga-nyayirni. Parrangka mungangka kapu-pala murrumurru-jarrimi-nyayirni.

Kaaturlu kapu-janarla yirdiki nyanyi pukungka nyanungu-nyangurla

¹¹ Ngula-jangkarna nyangu jukurrparla Kaatu kujalpa nyinaja nyanungu-nyangu nyinanja-kurlangurla kardirrirla. Ngula-jangka, walya manu yalkiri-pala wuruly-parnkaja nyanungu-kujaku. Lawa-nyinaja-pala. Kulalu-jana yapangku yarda nyangu, lawa. ¹² Ngula-jangkarna-jana nyangu yapa-patu kujalu kamparru paliya walyangka, wiriwiri manu panu-kari yapa. Palijalu muku nyurru-wiyi. Jalanguju karrijalpalu kamparru nyinanja-kurlangurla. Ngulalu marramarra-watirlili-jana puku-patu raa-pungu nyanungurra-nyangu. Yinyarlanyalu-jana yirdi yapa-kurlanguju yirrarnu ngurrju-japalpalu nyinaja walyangka marda, maju-japa. Kaaturlu raa-pungu nyanungu-nyangurlangu puku. Pukungka wiringka yirrarnu-jana pantirninjarla Kaaturlu yirdi yapa panu yungulu nyinami tarnnga nyanungu-wana. Pukungka-jana Kaaturlu miimii-nyangu yapa-patuju nyarrpa-jarrijalpalu walyangkaju nyurru-wiyi ngurrju marda maju marda. ¹³ Ngula-jangka yapa-patu kujalu paliya mangkururla, wankaru-jarrijalu pina. Ngulalpalu karrija kamparru nyinanja-kurlangurla. Ngulalu yapa panu-karirlangu palinja-warnu wankaru-jarrija pina yangka-patu yapa kujalpalu ngunaja manparrpa-kurlangurla. Wankaru-jarrijalu pina yungu-jana Kaaturlu miimii-nyanyi puku-wati-kirlirli. ¹⁴ Ngula-jangka, Kaaturlu-palangu kujurnu jirrama-kari rdaku wiri-kirra warlu ngulalpa jankaja. Nguru manparrpa-kurlangu kujurnu yinya-kurraju. Manu yangkarlangu kujurnu kujalpa wiri nyinaja ngurra yinyaku. Nyanungu-nyangu yirdiji ngulaju ‘Yapa Pinja-panu’. Nyampurla warlu wiringka ngulaju yapa maju-wati kapulu palimi yarda. Junga kapurlipa muku palimi nyampurla walyangka. Yapa maju-watiji kapulu palimi pina warlu yinyarlaju. ¹⁵ Ngula Kaaturlu puku nyanungu-nyangu miimii-nyangu. Kuja nyangu yapa yirdi pukungka, yapa yinyaju mardarnu nyanungu-kurlu wankaru. Yapa yangka kula palka pukungka, ngulaju yapa yinyaju kujurnu rdaku wiri-kirra warlu ngulalpa jankaja.

21

Kaaturlu kapu ngurrju-mani jinta-kari yalkiri manu walya

¹ Kujalpa-jana Kaaturlu miimii-nyangu yapa nyanungu-nyangu pukungka, ngula-jangkarna jukurr-manu jinta-kari yalkiri manu jinta-kari walya. Kamparru-warnu yalkiri manu walya-pala nyurru-juku yawu-pardija, ngula mangkururlangu yawu-pardija. ² Ngula-jangkarna nyangu kirri tarruku jinta-kari Jurujulumu. Kaaturlulpa yilyaja walya-kurra. Yaninja-yanulpa nguru-nyayirni-wangu-jangka. Kirri yinyaju ngulaju ngurrju-nyayirni yangka-piya yuntardi kamina-piyarlu kuja-ka jinajina ngurrju mardarni. Kirri yinya Kaatu-kurlanguju ngulaju yuntardi-nyayirni yangka karnta-piya kuja-ka karntangku nyanyi kali-nyanu yupukarra-jarrinjakungarntirli. Kirri Jurujulumuju kuja-piya-juku.

³ Ngula-jangka, yapa kujalpa karrija nyinanja-kurlangu wiri-wana, purlaja kilji-nyayirni:

“Jalangu Kaatu-kurlangu ngurra kapu karrimi yangkangka-juku kuja kalu yapa nyina. Kapu-jana jirrnganja nyina, manu kapulurla nyanunguku nyina. Yuwayi, Kaatu kapu-jana jirrnganja nyina. Kapu-jana Kaatu nyina. ⁴ Kapu-jana jirmilypa milpa-jangka parduna-mani. Kulalu yapaju palimilki, manu kulalu yulami malamalarla, kulalu murrumurru-jarrimi. Walya yinyaju kapu ngurrju karrimi, kula walya nyampu-piya kuja karlipa jalangu nyinami. Walya nyampuju kapu lawa-jarrimi.”

⁵ Kaatulpa nyinaja-juku nyinanja-kurlangurla, ngula wangkaja, “Jalangurlu kapurna nyiyarningkijarra ngurrju-mani ngarlarrpa-nyayirni.” Ngula-jangkaju ngajukulku wangkaja, “Yirraka ngaju-nyangu yimi pipangka. Ngaju karna junga wangkami. Ngungkurr-nyinayaju kajirna wangkami.” ⁶ Ngula-jangka wangkaja:

“Warrkijirna lawa-manulku. Ngajulurlurna ngurrju-manu nyiyarningkijarraju, manu ngajulurlu karna lawa-mani. Kaji ngana purraku-jarrimi, ngulaju kapurnarla wangkami, ‘Yuwayi, yaninjarla nganja-yangka ngapa kuja kajana wankaru mardarni tarnnga. Kulalpanpaju nyiya yungkarla kujakuju, lawa. Ngari-ka purlpurl-pardimi ngaju-nyangu ngurrangka, ngari kapurnangku kutu yinyi.’

⁷ Ngana-puka kujalpaju ngajuku jungarni nyinaja maju yaninja-wangu, kuja-wanawana kapurnarla Kaatu nyina yapa yinyakuju, manu kapu ngaju-nyangu yapa nyina.

⁸ Kala ngana-puka kujalpa maju nyinaja, yapa yinyaju kapu jankami rdakungka warlungka yangka kuja-ka yulyurdu karntawarrakarntawarra rduyu-karrimi pukulyu-nyayirni kankarlarra-kari. Ngalya-kari kulalu-jana ngaju-kurlu wangkaja, kalajulu kurnta-jarrija ngajuku. Panu-karijili warntarla yanu Jijaji-kijakuju ngungkurr-nyinanja-wangu. Ngalya-karijilpalu majungka-jarrija. Ngalya-karirlijilpalu-jana yapa-patu-kari pungu tarnnga-kurra. Ngalya-karijilpalu kurnta-wangu warru ngunaja yapa-kurlu ngurra-kari ngurra-kari. Ngalya-kariji kalalu ngangkayi-kirli nyinaja yapa-patu-kari murrumurru-maninjaku. Ngalya-karijilpalurla parntarrija yangka pirli-jangkaku manu watiya-jangkaku tarrukuku nganta. Ngalya-karijilpalu warlka wangkaja. Junga, yapajulu muku palija nyampurula walyangka. Yapa maju nyampurraju kapulu yarda palimi warlu wiringka.”

Yimi nyampu ngulaju Jurujulumu-kurlu nuwani-kirli

⁹ Manngu-nyanyi mayi kankulu-jana yangka wirli-pala marramarra wirli-pala ngama-kurlu? Ngami-wati yinyarla Kaaturlu winjurnu pama-piya. Marramarra yinya-paturlujulu winjurnu pama-piya walya-kurra yapaku murrumurru-maninjaku. Manngu-nyanyi mayi kankulu kuja? Ngula-jangkaju, jinta-kari marramarraju yaninjarla wangkaja, “Yantarni nyampu-kurra, manu kapurnangku yangka karnta milki-yirrarni kuja kapu yupukarra-jarrimi Jiyipi-kirli Kaatu-kurlangu.” ¹⁰ Ngula-jangka, Kaatu-kurlangu Pirlirparlu-nyanu yartarnarri yirrarnu ngaju-kurra. Ngulaju marramarra kangu kankarlarra-nyayirni pirli-kirra wararra wiri-kirra. Ngulaju milki-yirrarnu tarruku kirri Jurujulumu, yaninja-yanulpa nguru-nyayirni-wangu-jangka kujalpa Kaatu nyinaja. ¹¹ Marlajalparla miril-manu Kaatuku yinyaju kirri yangka kuja-ka wantangku miril-mani murlukunpa. Junga, kirri yinyaju ngurrju-nyayirni! ¹²⁻¹³ Kirri Jurujulumu-wanajulpa karrija pinji pirli-jangka, manulpalu 12-pala tuwa kirrirdimpayi-wati karrija. Tuwa-kari tuwa-kari-wanalpalu marramarra-wati karrija, warrawarra-kangulpalu-jana tuwa-watiji. Kakarrara-purda karrijalpalu marnkurrpa kirrirdimpayi tuwa. Kurlirra-purda karrijalpalu marnkurrpa tuwa. Yatjarra-purda karrijalpalu marnkurrpa tuwa, manu karlarra-purda karrijalpalu marnkurrpa tuwa. Yirdi-kari yirdi-karilpalu jarnkujarnku mardarnu tuwangkaju. 12-pala yirdi nyampurra ngulaju yangka Yijirali-kirlangu kaja-nyanu-wati-kirlangu kujalpalu nyurru-wiyi nyinaja. ¹⁴ Pinji yinyajulpa nyinaja 12-pala pirli lalypangka. Nyampurra 12-pala pirli lalypangkajulpalu pinji muurl-mardarnu wantinja-kujaku. Yirdi-kari yirdi-kari-kirli nyampurraju pirli-wati. Nyampurranya yirdiji yangka 12-pala Wiriwiri Kurdungurlu-patu kujalpalu puraja Jiyipi Kaatu-kurlangu.

¹⁵ Marramarra yinyarlujulpa mardarnu jukati-piya kawurlu, marramarra yangka-juku kujaju kamparru-wiyi wangkaja. Jukati-piya yinya-kurlurlujulpa-jana miimii-nyangu warru pinji manu 12-pala tuwa yinya kiringka rdangkarlpa-japa kurrirdimpayi-japa. ¹⁶ Kirri Jurujulumu yinyaju wiri-jarlu pakuju wiri-piya. Wantiki manu kurrirdimpayilpa karrija kakarrara-ngurlu karlarra-kurra. Marramarra yinyarlujulpa miimii-nyangu jukati-piya-kurlurlu wurnturu-japa, kutu-japa kakarrara-ngurlu karlarra-kurra. Ngulaju 2,400 kilamata kakarrara-ngurlu karlarra-kurra. Wurnturu mayi yatijarra-ngurlu kurlirra-kurraju? Yuwayi, ngulaju 2,400 kilamata-yijala yatijarra-ngurlu kurlirra-kurraju. Nyiia-piya yinyaju kirri, kurrirdimpayi-japa? Yuwayi, ngulaju 2,400 kilamata kankarlarra-ngurlu kaninjarra-kari. ¹⁷ Ngula-jangka, marramarra yinyarluru miimii-nyangu kurrirdimpayi pinjiji jukati-piya-kurlurlu. Kurrirdimpayi mayi? Yuwayi, 65 mita kankarlarra-ngurlu kaninjarra-kari. ¹⁸ Nyiia-kurlurluju yinyaju pinjiji ngurrju-manu Kaaturluju? Ngurrju-manu pirli yukuriyukuri-jangka* Nyiia-kurlurluju kirri Jurujulumuju ngurrju-manu? Kawurlu-jangka ngurrju-manu. Miril-manulpa, ngulaju milpa murrumurrumanu. Ngurrju-nyayirni junga! ¹⁹⁻²⁰ Nyiia-piya yinyaju 12-pala pirli lalyapa? Ngurrju-nyayirnili pirli-kari pirli-kari-jangka† yangka wajirrkijajirrkij, yalkiriyalkiri, karntawarrakarntawarra, yalyuyalyu, yurrpurlu, ngurrju-nyayirni-wati pararri-piya. ²¹ Nyiia-kurlurluju-jana yinya 12-pala tuwa-wati ngurrju-manu Kaaturluju? Yinyajulu pirli kardirri-jangka. Tuwa-wati yinyajulpalu miril-manu, manu yirdiyi-watiji kawurlu-jangka. Kirka-nyayirni murlukunpa-piya-jangka. ²² Nyangurna warru kirri-wanaju. Kularna palka-manu Yuwarli Maralypi pulka-pinjaku Kaatuku, lawa. Ngulaju ngula-juku. Kaatuju palka. Nyanunguju PIRRJIRDI-NYAYIRNI WITA-WANGU! Manu yangka Jiyipi Kaatu-kurlangu palka-yijala. ²³ Kirri yinyarla ngulaju wanta manu kirntangi-wangu, lawa. Ngulaju ngula-juku. Kaaturlu-ka miril-mani yungulu yapangkaju nyanyi parra-puru. Kuja-piya-yijala-ka nyanungu-nyangu Jiyipiji miril-mani warlu-piya. ²⁴ Kuja-jangkanya, yapa panu kapulu warrki-jarrimi ngurra-kari ngurra-kari-jangkaju, manu wiriwiri kingi-watirli ngurra-kari ngurra-kari-ngirlirli kapulu kanyirni tala manu nyiyarningkijarra yinya-kurraju. ²⁵ Kirri yinyarlaju kula munga-jarrimi, lawa. Kapu parra warrarda karrimi. Kuja-jangkanya, yinya 12-pala tuwa kapulu rurpa-juku karrimi. Kula-jana nganangku tirngi-yirrarni. ²⁶ Yapanku ngurra-kari ngurra-kari-ngirlirli kapulu kanyirni tala manu nyiyarningkijarra kirri yinya-kurraju.

²⁷ Yuwayi, junga kujaju. Ngana-puka kuja-ka yirdi nguna yinyarla puku wiringka, ngulaju yangka kuja karla nyina Kaatu-kurlangu Jiyipiki, kapu yapa yinyaju yukanjarla tarnnga nyina kirri yinyarlaju nyanungu-kurlu. Kala yapa maju kulalu yukami, lawa. Kulalu nyiyarlangu tarruku nganta pirli-jangka manu watiya-jangka kanyi kirri yinya-kurraju. Ngana-puka kaji maju nyina, marda kaji warlka wangkami, yapa yinyaju kula kirra-kirraju yukami.

22

¹ Ngula-jangka, marramarrarluru milki-yirrarnu karru. Parnkajarnilpa nyinanja-kurlangu-jangka kujalpa-pala Kaatu manu Jiyipi nyanungu-nyangu nyinaja. Ngapa nyampu-jangka karru-jangkarlu kajana yapaju wankaru mardarni tarnnga. Miril-manulpa wanta-piya yangka kuja-ka murlukunpa miril-mani. ² Junga kujaju. Ngawarra yinyajulpa parnkaja kulkurru-jarra yirdiyirla wiringka. Kujarnikujarnijilpalu karrungkaju panu watiya-wati karrija kanardirla. Miyi watiyarlaju-ka kapanku yirnmi-jarrimi. Kirntangi-kari kirntangi-kari miyiji-ka yirnmi-jarri yungulu

* **21:18** jasper † **21:19-20** Yirdi-patu pirli-kari pirli-karriji ngulaju jasper, sapphire, agate, emerald, onyx, carnelian, chrysolite, beryl, topaz, chrysochase, jacinth manu amethyst.

yapangku ngarni. Manu parrkaju watiyarlaju ngurrju-nyayirni mirrijini. Yapa nguru-kari nguru-kari-jangka kalu yanirni parrka maninjaku. Ngula kalu mani, kula kalu nyurnu-jarrimi yarda. ³ Yapa maju kulalu nyina yinyarlaju kiringka. Kaaturlu kapu warla-pajirni yinyarla nyinanja-kujaku. Yangka nyinanja-kurlangu Kaatu-kurlangu manu Jiyipi-kirlangu kapu palka karrimi. Manu yapa nyanungu-nyangu kapulu yanirni, manu kapulurla pulka-pinyi. Kapulurla warrki-jarrimi nyanunguku. ⁴ Kapulu Kaatu-kurlangu yinngirri nyanyi, manu yirdi nyanungu-nyangu kapulu ngalyangka mardarni. ⁵ Kirri yinyarla kula munga-jarrimi, lawa. Kulalu-nyanu jarnkujarnku wangkami kuja, “Yuwa! Nyangurla kapu wantaju kankarlu-jarrimi? Warlurlipa yarrpirni yungurlipa nyanyi.” Lawa, kulalu kujaju wangkami. Kaatu kapu-jana rdiliji nyina yungulu nyiyarningkijarra nyanyi. Kapulu wiri nyina tarnnga.

Jijaji wangkaja kapu pina-yanirni walya-kurra

⁶ Ngula-jangka, marramarraju wangkaja:

“Ngaju karna junga wangkami. Ngungkurr-nyinayaju kajirna wangkami. Nyurru-wiyi Kaaturlu-jana yimi-ngarrurnu nyanungu-nyangu yimi jarukungarduyu-patuku yungulu-jana jungangku yimi-ngarrirni yapaku. Kuja-piyarlu-yijala ngajuju yilyaja yungurna-jana yapa nyanungu-nyangu yimi-ngarrirni kaji nyarrpa-jarri nyampurla walyangka ngaka.”

⁷ Ngula-jangka, Jijajiji wangkaja:

“Purda-nyangkajulu! Kapurna yungkaparri pina-yanirni walya-kurra.”

Kujanyaju wangkaja. Nganangku-puka kaji yimi Jijaji-kirlangu nyanyi nyampurla pukungka, nyanunguju kapurla marlaja nyina wardinyi-nyayirni! Nyampurlu yimingki kangalpa yimi-ngarrirni kaji walya nyampurla nyarrpa-jarrimi ngaka. ⁸ Ngajulurlu Jaanurlu karna yimi yirrarni kujarna nyangu manu purda-nyangu. Marramarra yinyarluju milki-yirrarnu nyiyarningkijarra. Ngula-jangkajurna ngunan-junu miyalu-purdanji pulka-pinjaku yinyaku marramarra. ⁹ Warla-pajirninjarlaju wangkaja ngajuku:

“Kula kuja-jarriya! Kaatu-mipakurla pulka-pungka! Ngari karnarla nyanunguku warrki-jarrimi nyuntu-piya. Ngajujurna nyanungu-nyangu warrkini nyuntukupurdangka Kirijini-patu-piya manu jarukungarduyu-piya. Nganangku-puka kaji purda-nyanyi yimi nyampurla pukungka, ngajuju nyanungu-piya.”

¹⁰ Ngula-jangka, marramarraju wangkaja, “Yimi nyampurla pukungka ngulaju Kaatu-kurlangu. Kula yimi nyampu wuruly-mardaka yapa-kujaku. Kula-nyanu mardaka nyuntulurlu, lawa. Nyiyarningkijarra nyampurla yimingka kuja-ka wangkami, ngulaju kapulu muku palka-jarrimi jalangu-karrkarri.

¹¹ “Ngana-puka kaji warntarla nyina, manu kaji warntarla manngu-nyanyi, ngulaju ngula-juku. Yampiya kutu, pangkala maju-juku nyinami. Kala ngana-puka kajirla Kaatuku jungarni nyina, ngana-puka kajirla nyanunguku nyina, yampiya kutu pangkala yungu jungarni nyina.”

¹² Ngula-jangka, Jijajiji wangkaja:

“Purda-nyangkaju! Kapurna yanirni pina walya-kurra! Kapurna-jana miimii-nyanyi jungangku. Kala kuja ngana-puka jungarni nyinaja, kapurna kanyi ngurrara ngaju-nyangu-kurra ngurrju-kurra tarnngalku. Ngana-puka kuja nyinaja jungarni-wangu, ngulaju kapurna ngurrara ngurrju-wangu-kurra yilyamirra tarnngalku.

¹³ Ngajuju karna nyinami nyiyarningkijarraku kamparru manu purdangirli. Ngajulurna nyiyarningkijarra ngurrju-manu. Ngajulu karna walku-mani nyiyarningkijarraju.

¹⁴ “Yapa kuja kalu jungarni nyina, nyanungurraju yapa kuja kalu jurnarrpa parlijirni warrarda, ngurrju kujaju. Yapa yinyarraju kapujulu marlaja nyina wardinyi-nyayirni. Ngajulu kapurna-jana wangkami yungulu yani tuwa-wana kirri wiri-kirra Jurujulumu-kurra, manu kapurna-jana wangkami miyi ngarninjaku kuja kalu watiyarla pardimi yangka kuja kajana yapa wankaru mardarni. Kulalu-jana yapa ngalya-karirli warla-pajirni kuja-kurra. ¹⁵ Kala yapa maju-wati kulalu kirri yinya-kurraju yukami, lawa. Yapa yinyarraju jurnarrpa yungkiyi-kirli. Ngalya-karirliji ngangkayi-kirlirli kalalu-jana yapaju murrumurru-manu. Kalalu kurnta-mardawangu warru ngunaja yapa-kurlu ngurra-kari ngurra-kari. Kalalu-jana yapa ngalya-karirlangu pungu tarnnga-kurra. Ngalya-kariji kalalu parntarrija pirli-jangkaku manu watiya-jangkaku pulka-pinjaku. Ngalya-kariji kalalu warlka wangkaja. Yapa nyampurra-piyaju kapulu kirri-kirra yukanja-wangu nyina.”

¹⁶ Ngula-jangka, Jijajiji yarda wangkaja:
 “Ngajurna Jijaji. Kajinkili jinta-jarri wiriki-pala jaajirla, kapurna ngaju-nyangu marramarra yilyamirra yungu-nyarra wangkami nyiyarningkijarra. Ngajurna palka-jarrija Kingi Tapiti-wana, yangka kujalpa nyurru-wiyi nyinaja. Ngajurna yanjilypiri wiri-piya ngula-ka mirilmiril-karri kakarrara-ngurlu murnmangka-wiyi kuja karla parrarl-pantirninjinarni.”

¹⁷ Pirlirra Tarruku manu karnta, yangka kuja yupukarra-jarrija Kaatu-kurlangu Jiyipi-kirli, kujanya kapala mapirri wangkami, “Yantarnili!” Kajili yapangku yimi nyampu pukungka nyanyi, kapulu wangkami, “Yantarnili!” Ngana kaji purraku nyina, yanirni kutu yungu ngarni ngapa kaji wankaru nyina tarnnga. Kularla nganangku-puka tala yinyi ngapa-wanawana, lawa. Ngari yaninjarla ngarni kutu.

Yirriyirririlirlipa purda-nyanyi nyampu yimi

¹⁸ Ngajulu Jaanu yungurna-nyarra wita ngari wangkami kuja kankulu yimi nyampu nyanyi. Kula yimi nyampu ngaju-nyangu, Kaatu-kurlangu. Wangkajaju nyanungu yungurna nyiyarningkijarra yirrarni pipangka. Warnkiri-mani karna-nyarra. Kularla yimi-kari yaarl-yirraka nyampukuju, yampiyalu! Kajili yapangku yimi-kari yaarl-yirrarni, Kaaturlu kapu-jana pinyi, kapu-jana murrumurru-mani-nyayirni, yangka kujarna kamparrurlu-wiyi yirrarnu pukungka. ¹⁹ Kajili yapangku mirrirni nyampu yimi ngari witarlangu, Kaaturlu kapu warla-pajirni miyi ngarninja-kujaku yangka kuja kajana yapa wankaru mardarni tarnnga. Kapu warla-pajirni kirri tarrukurla nyinanja-kujaku, yangka-kurlu kirri-kirli kujarna kamparrurlu yirrarnu pukungka.

²⁰ Jijajirli-ka milya-pinyi yimi nyampuju junga. Nyanungurluju yimi-ngarrurnu ngajuku. Kujanya kaju wangkami ngajukuju jalanguju, “Yuwayi, yanirni pina karna walya-kurra yungkaparri! Ngula-juku ngurrju!”

Ngajulu Jaanu karnarla ngungkurr-nyina yimi yinyakuju. “Warlalja-Wiri Jijaji, yantarni pina!”

²¹ Wangka karna-nyarrarla Warlalja-Wiriki Jijajiki yungu-nyarra tarnnga-juku yimiri-juku nyina. Ngula-juku ngurrju.